6
34 N
+

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

12. e

Digitized by Google

R. P. DIDACI

DE BAEZA

PONFERRADIENSIS

SOCIETATIS IESV

Theologi, è Prouincia Caſtellana,

COMMENTARIA

ALLEGORICA ET MORALIA

DE CHRISTO FIGVRATO

in veteri Teſtamento.

VBI EXPLANANTVR HISTORIÆ ADAMI, IACOBI, Iſaaci, & Danielis, in quibus Chriſtus conceptus, & in vtero exiſtens & natus, & à Regibus adoratus exprimitur.

Editio duplici locorum ſacræ Scripturæ, & rerum memorabilium indice locupletata; cui præcedit Summa Concionum totius anni apta ad vſum Concionatorum.

LVTETIÆ PARISIORVM,

M. DC. XXXIII

CVM PRIVILEGIO REGIS.

B. S.

Digitized by Google

Digitized by Google

FLORENTISSIMO ADOLESCENTI DON

ANTONIO PIMENTEL ET QVINONES, COMITI de Mayorga, Benauentani Comitis, & Comitatus de Luna hæredi Primati Clariſſimarum familiarum de Pimentel, & Quinones Principi.

DIDACVS DE BEZA SOCIETATIS IESV FILIVS.

IESVM Opt. Max. meditatus ſplendidiſſimum parentem tuum ambiui, Princeps Illuſtriſſime, *de cuius virtutum coronis radiantem addidi coronidem meis ſtudiis. Vbi ad Ieſu figuras in veteri teſtamento erectas accedo, feror ad te, imò rapior ad parentis tui expreſſiſſimam figuram; vt quæ vera ſub illo amarunt videri, adumbrata ſub eius candidiſſima imagine lucem videant. Iuit per auitas tibi ſtylus noſter curules: catenatas ſtemmatis tui coronas, perpeteſque gloriarum volatus non ſiluit; & quamuis poſſet triumphalibus adoreis familiæ tuæ defatigari; non adeo explicandis antiquorum radijs infirmaretur, vt inde ad decantandam amœniſſimam adoleſcentiam tuam fieret obtuſior, qui ſi in ſcribendis maiorum tuorum virtutibus fuiſſet hebetatus, tuis denuo meritis acuminaretur.. Iuuenis ille es, qui in regaliſſimo natalium culmine nunquam fumauiſti, claris in dies auctus luminibus; quem in florentium annorum ſuauitate Muſarũ tenent deliciæ, & (quod principibus inſolens) nulla lubricæ ætatis nouerunt præcipitia. Nec miror, quæ enim hominis effrænis bellua tot reptat principes, in te cœleſti viti frequenter religata celſiſſimos virtutum tuarum præmonſtrat triumphos; cui glorioſius cenſetur, ſi inter perfectos Chriſti, quam ſi inter præfectos Imperij conſtituerere. Igitur, & in hoc, tanti Parentis veriſſima effigies, diuiniſſima per me donandus effigie fuiſti; quam olim adpriſci ſæculi ſolatia præformatam nunc ad te mitto, id eſt, Chriſtum figuratum, qualem ſacra pagina ſtudioſiſſime figurauerat in ſuis Heroibus, quanquam nondum ſyncera luce radiatum. Quippè adhuc originarijs Proceribus ſuſpiratus, ſolum in radice florebat, donec exciſus à Virgine, tandem noſtra*

Digitized by Google

ſæcula beauiſſet. Nam & tu quoque in ætatis adhuc Aurora, in noſtra gaudia effigiatus, ſpem facis robuſtioris lucis; quam pleno iam radiorum tuorum orbe, ſolidiſſimis magnæ tuæ indolis dotibus orbi affundes: floremque tuum, flagrantiſſime nunc ſpirantem, in generoſiſſimi ſaporis fructum enutries. Ita ſperamus; ita veluti diuinante rationamur impetu, à curioſa emergentis genij tui contemplatione: quem viuidi ſpiritus, & quidquid in adoleſcentibus commendatur, implent. Tantum Deus, & noſtris præſagiis, & ſuis in te donis, opulentiſſime, longumque faueat. Vallis-Oleti Octobris menſis, die 29. Anno 1632.

Digitized by Google

INDEX AD CONCIONATO-RVM VSVM.

In Dom. 1. Aduentus.

LVC. 21. *Erunt ſigna in Sole, & Luna*, &c. Aduentantem regni cœlorum ſplendorem defectus Solis, & Lunæ deſignát, quippe quo citius creaturæ deficiunt, eo clarius cœleſte regnum rutilat. fol. 352.

Item, *Erunt ſigna in Sole*, &c. Creaturæ ſe ſubtrahunt peccatoris hominis ſeruitio. 132.

Areſcentibus hominibus præ timore. Timor index certiſſimus eſt ſupremæ poteſtatis aduenientis. 469.

Areſcentibus hominibus præ timore, & expectatione, quæ ſuperuenient vniuerſo orbi. Miſeri nõ tam timent, quæ ſuperuenient ſibi, quam quæ ſuperuenient orbi. Et ſub flagello ſunt, & adhuc amant mundum, nunquam enim non perſeuerat] carnalis affectus, etiam in damnatis ipſis. 425.

Virtutes cœlorum mouebuntur. Cœleſtes nobis auxiliatrices virtutes, ſic apparente iudice, mutabuntur, vt vel Maria tunc pro nobis ſileat. 121.

Venientem in nubibus cœli, &c. In ſola cruce Ieſum habes firmiter, & ſecure manentem, in cæteris creaturis abeuntem. 76.

In Domin. 2.

Matth. 11. *Cùm audiſſet Ioannes in vinculis opera Chriſti.* Non verecundatur Matthæus dicere de Ioanne, quod erat in vinculis; vincula enim, & preſſuræ propter honeſtatem ornant viros, lib. 2. cap. 4. par. 30.

Mittens duos ex diſcipulis ſuis, &c. Quid Ioannes in vinculis citius ageret, quam mittere ad Chriſtum? Labores enim, & preſſuræ excitant homines, vt confugiant ad Chriſtum. 110.

Cœpit dicere ad turbas de Ioanne, &c. Hoc glorioſiſſimum in Ioanne, quod laudatur à Chriſto, quando glorioſum eſt cuique, quod laudatur à iuſto, lib. 3. cap. 3. par. 17.

Mollibus veſtitum, &c. Cultus, & ornatus corporis vix eſſe poteſt cum vera compunctione, 91. Fugat miſericordiam iudicis. 400.

In Domin. 3.

Ioan. 1. *Miſerunt Iudæi ab Ieroſolymis Sacerdotes, & Leuitas ad Ioannem, vt interrogarent eum*, &c. Opera bona ſine ratione facta offendunt. Vide in hæc verba, lib. 4. cap. 2. part. 2. par. 17.

Non negauit, quia non ſum ego Chriſtus. Vt iam verus Chriſtus in mundo radiabat; ſic de eius ſplendore fulgens Ioannes omnem temporalem gloriam à ſe abdicat, in præſentia enim Ieſu facile principatus omnes contemnuntur. 255.

Non ſum. Denique Ioannes abſolutè, & ſine addito dicit, *Non ſum*, vt ſe oſtendat creaturam, cuius patria eſt ipſum nihil, lib. 2. cap. 5. par. 58.

Ego vox clamantis, &c. Non prophetæ, nõn hominis, ſed ſolius vocis perſonam ſibi adſumit, non enim intereſt, quod magnam, vel paruam perſonam egeris, ſed quod quam egeſti, perfectè egeris, lib. 2. cap. 5. par. 53.

In Domin. 4.

Luc. 3. *Factum eſt verbum Domini ſuper Ioannem Zachariæ filium in deſerto.* Vbi Pilatus, & Herodes, & Anna, & Caypha erant Ieroſolymis, merito Ioannes agit in deſerto, ab impiorum enim conſortio fugiendum eſt, lib. 2. cap. 4. par. 5.

Item dum in deſerto eſt verbo Domini impletur, ſunt namque temporalia deſpicienda, vt acquiras æterna. 421.

Prædicans Baptiſmum pœnitentiæ. Merito ad omnem Iordanis regionem venit prædicans baptiſmum, quia baptiſmi aqua extendit cœlum vt plures caperet, lib. 3. cap. 2. par. 8.

Vox clamantis in deſerto, &c. Totus fiebat vox, vt Deum laudaret, væ, qui nullam vocem ad Deum emittit tota die, 435. Vt clamaret, erat in deſerto. Sic concionator, vt clamet, abſtineat à temporalibus, 399. Vide Concionator.

Salutare Dei. Ieſus ſalutem halat, lib. 3. cap. 1. par. 11. Etiam puniens eſt deſiderabilis, lib. 2. cap. 3. par. 48.

Dom. Septuag.

Matth. 20. *Exijt primo mane conducere.* Deus primus honorandus. 411. & 446.

Conducere operarios. Laboris honeſti occupatio virtutem conſeruat. 29.

Miſit eos in vineam ſuam. Non in mundi, ſed in Dei vineam mittuntur boni operarij; nulla

enim ſeruitus creaturis impendenda eſt, ſed Deo, lib. 5. cap. 2. par. 7. Item quia Deus non exigit ab homine labores propter corruptibilia. 22.

Vidit alios ſtantes, &c. Dona ad plures Deus mittit. 292.

Circa vndecimam vero exyt. Et tertia, & ſexta, & vndecima hora, qui exiit vocare peccatores Deus eſt, quando ſolus Deus illos nouit expectare. 407.

Dominica Sexageſ.

Luc. 8. *Aliud cecidit ſecus viam*, &c. Non ſolum ſemen iacit ſecus viam, ſed & ſuper petram, & inter ſpinas, & in terram bonam. Caret enim bonus, ne feratur eius affectus, & beneficentia ad ſolum vnum, quod damnoſum eſſet. 298.

Volucres cœli comederunt illud. Volucres comedunt, quod ſecus viam iacebat, non quod in via erat, qui enim in via virtutis proficit, abigit volucres malignas, lib. 2. cap. 5. par. 4.

Aliud cecidit inter ſpinas. Rectè diuitiæ vocantur ſpinæ, quarum eſt detinere properantes ad Deum, lib. 2. cap. 3. par. 21. & 22.

Fecit fructum centuplum. Fructus à gratia vberiores, quam à natura. 162.

Dominica Quinquag.

Luc. 18. *Erat autem verbum iſtud abſconditum ab eis*. Verbum crucis erat abſconditum, nec percipiebatur, quid tunc? *Factum eſt, cum appropinquaret Ierico, cæcus quidam ſedebat ſecus viam, mendicans*. Bene vbi dicitur abſconditum verbum crucis, introducitur cæcus mendicans, quia homo habet alimentum à cruce. 31.

Miſerere mei. Pro ſe toto miſericordiam poſtulat, qui oculis egebat; quia non æſtimatur ſalus, quæ integrè non ſanat, lib. 2. cap. 5. par. 49.

Domine, vt videam. Hoc vnum ex Deo requirit homo, nimirum vt videat, magna enim fœlicitas hominis eſt, quod oculis excipiat ea, quæ imminent. 397. 398.

Feria 4. Cinerum.

Matth. 6. *Exterminant facies ſuas, vt videantur*, &c. Miſeri vel ſui exterminationem, vel totalem perditionem non æſtimant, vt inde aliquod temporale commodum accipiant, lib. 2. cap. 5. par. 12.

Vt videantur ab hominibus. Non vt ipſi videãt; cæciſſimi enim ſunt, qui vana gloria implentur. 433. & 127.

Vnge caput tuum, & faciem tuam laua. In vita ſis, qualis in morte. 442. 443.

Ne videaris ab hominibus. Virtutes quo magis abſconditæ, eo valentiores. 435. 436.

Nolite theſaurizare theſauros in terra. Labor pro temporalibus ingratus Deo. 41.

Theſaurizate vobis theſauros in cœlis. Fœlix, qui ea bona quærit, quæ ſecum in cœleſtia portet, lib. 2. cap. 3. §. 19.

Memento homo, quia cinis es, &c. Origo terrena occaſionem dedit humanæ exaltationi, 91. Mortis cogitatio ſi abſit, facile homo cadet, 70. Innumeros alios gignit timores, 89. Cum morte ſola confligendum, lib. 3. cap. 3. par. 29. 547.

Feria 5. Cinerum.

Matth. 8. *Puer meus iacet in domo paralyticus*. Non mirum, quod iaceat, qui paralyticus eſt, nullam diligentiam faciens; quando diligentia eſt, quæ ſalutis primas ex Deo habet. 119.

Domine non ſum dignus, vt intres, &c. Vt Saluatorem trahat Centurio, non dignitatem ſuã, & gloriam militarem prætendit, ſed potius proponit indignitatem, & abiectionem, ſic enim citius cœleſtis benedictio trahitur, 119. Et tunc Chriſtianus triumphat, cum ad pedes omnium humiliatur. 113.

Dic verbo, &c. Bene homo gentilis ſolum verbum requirit ex Deo; quando Eccleſia gentium, & ædificatur, & ſtabilitur ſolo Dei verbo, lib. 3. cap. 2. par. 19.

Et ego homo ſum, &c. Propriæ vilitatis agnitio, vt hominem extollit. 293.

Feria 6. Cinerum.

Matth. 5. *Ego autem dico vobis: Benefacite ijs, qui oderunt vos*. Curta, & indigna homine beneficentia, quæ in ſolis amicis, & cognatis ſtagnatur. Gratior & digna iuſto viro, quæ ad extraneos extenditur. 377.

Vt ſitis filij Patris veſtri, qui in cœlis eſt. Beneficentia in alios oſtendit genus diuinum, lib. 3. cap. 2. par. 10. & 11. Et in eo diuinitatis genus oſtenditur, quod ſciat iniurios ſibi peccatores, non perdere, ſed tolerare. 407.

Attendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, &c. Quæ hominibus parent virtutum magnalia vt cauenda, nec niſi coactè aſſumenda. 465.

Sabbatum poſt Cineres.

Marc. 5. *Erat Ieſus ſolus in terra*. Quaſi in terra nullum aliud bonum viſeretur præter vnum Ieſum, nec mirum, quando ad Ieſu conſpectum prorſus diſparent vniuerſa bona terrena. 388.

Item: *Cùm ſero eſſet factum, erat nauis in medio mari, & Ieſus ſolus in terra*. Solus Ieſus æquo prouidit, & matutinis, & ſerotinis. 115.

Et venit ad eos ambulans, &c. Felix tempeſtas, quæ talem liberatorem, & ſaluatorem traxit. 445.

Ego ſum, nolite timere. Deus inexpugnabilis armatura iuſtorum, lib. 2. cap. 3. par. 16.

Confidite. Hoc vnum petit in periculis, vt cõfidant: quia confidentia in Deo reddit iuſtos inſuperabiles. 462.

Dominica 1. Quadrag.

Matth. cap. 4. *Ductus eſt Ieſus in deſertũ à ſpiritu, vt tentaretur*, &c. Vt fortitudinem in tentationibus oſtendat, ad deſertum abiit, quando à mundialibus bonis non niſi imbecillitas,

Digitized by Google

& infirmitas capitur. 396. Et miraris, quod bonus ſpiritus Ieſum ad tentationes ducat, imo, vt ait Luc. impellat. Et cur bone ſic tentationibus expones amicum Ieſum? Veniebant tentationes illæ ex Dei decreto, & nunquam clarios oſtenditur Deus cauſa tentationum, quàm vbi illæ procurantur per amicas creaturas. 401.

Cum ieiunaſſet quadraginta diebus, &c. A ieiunio incipit Dominus pugnas aduerſus vitia, ſciens nulla mala non parturiri à compotationibus, & conuiuiis. 412. 413.

Dic vt lapides iſti panes fiant. Qui reſpondens dixit: Scriptum eſt. Non in ſolo pane, &c. Cur vel panis cibum refugit ſumere? Sciebat primos parentes acriter vapulaſſe de cibo pomi ex tentatoris conſilio ſumpto, & ideo cauit nũc cibum, docens, quam demens ſit, qui maiorum caſtigata crimina non refugit. 413. 414.

Mitte te deorſum. Boni ſpiritus argumentum clariſſimum, vel mali ab vtilitate ſumendum. 464.

Aſſumpſit eum diabolus in montem excelſum, &c. A bono ducimur, vbi ſalus; à malo vbi lapſus. 464.

Feria 2. à Dom. 1.

Matth. 25. *Cum venerit filius hominis in maieſtate ſua, &c.* Magna Dei miſericordia, quod iudicem cognatum habeamus, lib. 2. cap. 3. par. 27.

Eſurini, & dediſtis mihi manducare, &c. Subditorum obedientia trutinanda non ex maximis, ſed ex mediis. 35. Item quæ pro Deo impendis, in morte recipis, lib. 2. ca. 5. par. 56. Item Eleemoſynæ redimunt offenſas. 411.

Non dediſtis mihi manducare, &c. Qui egenis non conſulit, ſumma detrimenta incurrit. 37.

Ibunt hi in ſupplicium. Non expectabunt, vt ferantur, ſed ipſi ibunt, quando impiorum eſt, ſibi ſupplicium accelerare. 468.

Fer. 3. à Dom. 1.

Matth. 21. *Et eijciebat omnes vendentes, & ementes in templo.* Vt templum Dei non capit nocentes. 303.

Menſas nummulariorum, & cathedras vendentium columbas euertit. Merito nummulariorum menſas euertit; ſi enim auri, lucrique cupiditas, caſtigetur, facili negotio ab Eccleſia Dei vniuerſi errores tollentur. 458.

Feciſtis illam ſpeluncam latronum. E ſacris prophanatis latrones truculentiſſimi proſilient, qui perdant omnia. Nunquam enim non exitialis eſt prophanatio ſacrorum. 353. 354. & 414.

Et acceſſerunt ad eum caci, & claudi in templo, & ſanauit eos. Acceſſerunt religioſe, & pie in templo, & ſalutem habuerunt, quia ſacra religioſe tractata tuentur temporalia bona, lib. 2. cap. 4. part. 2. par. 9.

Fer. 4. à Dom. 1.

Matth. 12. *Generatio praua, & adultera ſignum quarit, &c.* Cur tam actis Dominus deſpicit Phariſæos? Vide eorum verba præſumptionis plena: *Volumus à te ſignum videre.* Vt vidit præſumentes, ſic ab illis abhorret, id enim propriũ eſt Dei, quod præſumptionem exhorreat. 198. & 200. 201.

Item. *Generatio praua & adultera.* Cur adulteros vocat, & luxuriæ ream notat eius progeniem? Præſumptionis, & ſuperbiæ proprium eſt, quod caſtigentur ſignis luxuriæ manifeſtæ. 74.

Signum non dabitur ei, ſignum Iona. Signum Ionæ ſignum erat rigoris, & vindictæ, minitans Niniuitis euerſionem, & merito hoc ſolum datur Phariſæis, obdurati enim in peccatis, non clementia, ſed rigore tractandi. 167. 168.

Sic erit filius hominis in corde terra, &c. Deus corda peruadet, & in cor propendet. 366.

Regina Sabba ſurget in iudicio cum generatione iſta, & condemnabit eam. Ecce fœminæ officiũ, nimirum *condemnabit*, nunquam enim fœmina non eſt præſentiſſima perditionis occaſio. 448. Et eorum ſocietas bello, machiniſque bellicis terribilior, lib. 2 cap. 5. par. 45.

Fer. 5. à Dom. 1.

Matt. 15. *Mulier Chananaa à finibus illis egreſſa clamauit dicens, Miſerere mei, &c.* Vt petat, vt imploret Dei auxilium, à ſuis egreditur, & domus ſuæ lenamina relinquit; ſemper enim diligentia, & ſumptu comparandum eſt diuinum auxilium. 46.

Miſerere mei Domine fili Dauid. Cum miſericordiam petit, cur filium Dauid meminit, & non magis filium Dei? Ex Dauidis generatione per Mariam habebat Ieſus ſuauiorem eſſe hominibus. 20.

Non reſpondit ei verbum. Fallar ſi in viro aliquo moratus fuerit Ieſus ad reſpondendum, vt fuit in hac muliere. Centurionem vt audiuit, ſtatim annuit, & ſic de aliis; hanc audit, & tacet, & non reſpondit, & cunctatur. Cur hoc? Vt doceret longanimitatem fœminas, quarum ingenium abruptiſſimum, feſtinatiſſimum eſt. 216. 117.

Niſi ad oues qua perierunt domus Iſrael. Bona erepta Iudæis reparantur in Chriſto. 353.

Etiam Domine, nam & catelli, &c. Oratio aſſidua omnia ſibi ſubiicit. 108. 109.

Fer. 6. à Dom. 1.

Ioan. 5. *Iacebat multitudo magna claudorum, aridorum expectantium aqua motum.* Et cur non iaceant claudi, & aridi, imo & mortui, qui expectant aquæ motum? Qui enim creaturis fidit, nil citius ſperet, quàm mortem. 165.

Et qui prior deſcendiſſet, &c. Primus in aliqua virtute magnam gloriam reportat. 382. & 98.

Triginta & octo annos habens in infirmitate ſua. Quod non inueteraſcamus in peccatis de magna Dei miſericordia venit. 78.

Vis ſanus fieri? Homini iacenti triginta & octo annos in infirmitate offertur ſalus, ne quis credatur adeo inueteratus, & obduratus in peccatis, qui non poſſit recipere ſanitatem. 139.

Tolle grabatum tuum, & ambula. Peccata non de leui diligentia tolluntur. 86.

Suſtulit grabatum ſuum, &c. In re ſalutis, ne prorſus fidas aliorum diligentiæ. 454.

Sabbatum à Dom. 1.

Matth 17. *Aſſumpſit Ieſus Petrum, & Iaco-*

bum :::& transfiguratus eſt ante eos. Qui cum Ieſu cliuum montis ſubeunt, eius gloriam tranſfigurationis participant, nunquam enim non in bonum proficiunt, quos cum Ieſu labores ſubimus. 87. Sic etiam ſubditi vt in partem laboris, & in partem leuaminis intrent. 89. 90.

Reſplenduit facies eius ſicut ſol. Vbi Chriſtus, ibi & lux. 205.

Item in præſenti Chriſtus ſicut Sol Apoſtolis oſtendıtur, quibus in vocationis principio, vt lux exortus eſt. Ait enim Iſaias 9. *Primo tēpore alleuiata eſt terra Zabulō, & terra Nephthalim, & nouiſsime aggrauata eſt via maris trans Iordanem, Galilææ gentium. Populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem. &c.* Quæ verba de vocatione Apoſtolorum intelliguntur, ſed cur ibi lux, in præſenti Sol ortus eſt eis? Ibi ſedebant in regione vmbræ mortis, nullos gradus fecerant pro ſalute, quærenda, in præſenti multa fecerant, ſua reliquerant, in montem aſcenderant, & pro diligentiarum augmento, gratiæ augentur. 358.

Ecce apparuerunt illis Moyſes, & Elias loquentes cum Ieſu. Poſſet Ieſus alios viros ſanctiſſimos de nationibus trahere in hac oſtenſione gloriæ ſuæ, maluit autem de populo Iſraëlita afferre Moyſem, & Eliam, pertinebat enim ad gloriam, & fælicitatem eius, quod oſtenderetur præcipue cultus à ſuis, 255.

Marcus. cap. 9 dicit: *Apparuit illis Elias cum Moyſe:* quaſi Elias præcipuus fuerit in illa glorioſa apparitione, Et cur Elias pręcipuus? Muyſes ad illam gloriam peruenit mediante morte, & ſepultura; Elias autem nullo vitæ ſumptu, ſed integris omnibus ad gloriam illam acceſſit Nec parum auget dignitatem quod ad illam perueniat integris omnibus. 384.

Lucas addit. cap. 9. *Erant Moyſes, & Elias viſi in maieſtate.* Origenes legit. *Viſi in gloria* Magna Moyſis præſtantia nihil minus gloriæ, & dignitatis oſtendere in fine vitæ, quàm in ipſa vita. 242. Item hi glorioſi habiti in populo apparēr, vt oſtendatur, quam glorioſior quiſque ſub Chriſto. 269.

Bonum eſt nos hic eſſe. Sane ibi non ſolum gloria Chriſti repræſentabatur, ſed etiam eius paſſio, loquebantur enim Moyſes, & Elias de exceſſu, *quem completurus erat in Ieruſalem*, vt tradendus à ſuis, vt percuriendus à gentibus. Hæc Petre bona ſunt, an mala? Sic malitia Iudæorum delectaris, vt dicas bonum eſſe illi audiendæ intereſſe? Bonus Petrus non mala attendit, ſed bona, quia iuſtorum eſt, ſola bona proximorum videre. 21. 22.

Faciamus hic tria tabernacula. Vnde Petrus tam audax ad inſolitos labores, vt piſcator cum ſit, non dubitet operam dare tabernaculis conſtruendis? Nonne labor erat, & maximus, & inſuetus, quod tres ſoli piſcatores tria tabernacula efficerent? Aſt dum præ oculis habet ſaluatoris gloriam; hæc præſens facit, vt contemnat labores. 159.

Ecce tibi indicium Petri ſublimitatis, fundamentum eius pacatiſſimi imperii, nimirum *Faciamus tria tabernacula*; cura hæc conſtruendi ſacra, amplificandi religionem erectis templis, & facit imperia, & æterna imperia. 178.

Tibi vnum, Moyſi vnum, &c. Hæc Petri verba notans Lucas cap. 9. ait: *Non ſciebat, quid diceret,* & merito Petrus non ſciebat, quid diceret, cum habens Ieſum, vel Moyſem vel aliam creaturam meminiſſet. 183.

Ecce nubes lucida obumbrauit eos. Et ecce vox de nube dicens, Hic eſt filius, &c. Expende in qua nube reſonet vox Dei, nimirum in nube mundiſſima, in nube lucida, vbi enim diuinitas eſt, in externa puritate & munditie manifeſtatur. 184. 185.

Surgite, nolite timere. Omnes timores abigit Ieſus. 143.

Dom. 2. Quadrag.

Repete præcedentis Sabbati Euāgelium, ideo illud latius expoſuimus, vt ſeruiant notæ pro Sabbato, & Dominica die.

Fer. 2. à Dom. 2.

Ioan. 8. *Ego vado, & quæritis me, & in peccato veſtro moriemini* Sine Chriſto etiam virtutes algent, & in interitum ruunt. Dicuntur enim hi quæſituri Chriſtum, & in peccato tandem morituri, vnde morituri in peccato, qui quærunt Chriſtum? Ait ipſe: *Ego vado;* vbi ipſe Chriſtus iam abiit, iam à te fugit, vel potius illum à te expuliſti, ſine Chriſto quidquid boni facias, algebit, & in interitum ruet. 57. & 90.

Quo ego vado, vos non poteſtis venire. Vix fieri poteſt, vt cæleſtium bonorum, & temporalium viæ terantur ſimul ab vno. 94. 95.

Vos de deorſum eſtis, ego de ſupernis ſum. Qualia ſunt ea, quibus quis innutritus eſt, talis eius eſt vita, vt deliciis terrenis innutritus, illis incūbat, belli dura expauet; ſic qui ſuperior eſt iis deliciis, ſtatim illis quaſi alienis bellum indicit Vide lib 1. cap. 2. part. 1. §. 3.

Principium, qui & loquor, &c. Fælix ille, qui in re virtutis, ſemper quaſi in principio viget. 242. 243.

Fer. 3. à Dom. 2.

Matth. 23. *Super cathedram Moyſis ſederunt Scribæ, & Phariſæi, &c.* Ideo cathedram habuerunt, vt ſederent, vt ſola quiete, & honore fruerentur, quod malum eſt, lib 2. cap. 5. par. 17.

Alligant onera importabilia: Non rigor, ſed lenitas proficit, lib 3. cap. 3. par. 27. Præcepta rigoroſa potius mollienda ſunt multis aliis conceſſionibus. 33.

Amant primas cathedras, &c. Hoc ſufficit, quod dicantur hi honorum ambitores, vt inde oſtendantur ad omne ſcelus prompti. 262. 263.

Et patrem nolite vocare, &c. Vni Deo nos ſubmittamus, lib. 2. cap. 5 par. 25.

Fer. 4. à Dom. 2.

Matth 20. *Tradetur Principibus ſacerdotum: & tradent eum gentibus.* Nunquam principes ſoli ſunt in culpis, nec in pœnis. 34 35.

Ad illudendum, & flagellandum, &c. Qui ſemel vnum peccatum admittit, facile ad multa alia ruit. 380.

Ecce quot opprobria, quot illuſiones, quot flagella, quot tormenta finiuntur in Ieſu, habet enim hoc vir patienter ſuſtinens, quod omnia tela inimicorum exhaurit, lib. 3 cap 3. par. 9 & illa emollit, ibi. par. 13.

Tertia die reſurget. Ecce tibi patientia fructus, nunquam enim non meſſis patientiæ feraciſſima. 40[illegible]

Acceſſit mater filiorum Zebedæi. Pattem ij ha-

bebant,ſed per matrem conſilium ſuum explicare maluerunt, vt enim principatum ambiebant, ſic principum ingenium referebant, quorum conſilia, & ſecreta apud mulierculas ſciuntur certius. 364. Et quorum eſt inter mulieres frequentius eſſe, quam inter viros fortes, lib. 2. cap. 4. par. 12.

Vnus ad dexteram tuam, & vnus ad ſiniſtram. Vide quo ducat fæmina filium ſuum, nimirum ad Ieſu ſiniſtram, vbi reponendi ſunt damnati & quam raro mater nõ affert ruinam filio. 418.

Et quis de fæmina aliud educet, quam ſiniſtram, quam ruinam, niſi Deus. 62.

Fer. 5. à Dom. 2.

Luc. 16. *Epulabatur quotidie, &c.* Nimia ciborum ingluuies quidquid virtutis eſt, & religionis vilipendit. 118.

Iacebat ad Iannam eius vlceribus plenus. Ad ianuam diuitis iacet pauper prorſus deſtitutus, & deſpectus, quia cum diuitiarum amore non ſtat proximorum amor. 403.404.

Nemo illi dabat. Non ſolum expenditur perditio diuitis ex eo, quod ipſe non dabat, ſed quod in tota illius domo nemo dabat, quando vel vxor ſi daret, ſalutem merito acquireret, lib. 3. cap 2. par. 12.

Vt moreretur mendicus. Quanta fælicitas cum morte nuda, & ſola confligere, lib. 3. cap. 3. par. 29.

Mitte Lazarum, &c. Diligentiæ aliorum non prorſus fidendum in re ſalutis, & vitæ. 454.

Fer. 6. à Dom. 2.

Matth. cap. 21. *Plantauit vineam, &c.* Quid non plantat, & largitur Deus homini ſuo, in quo ditando, & munerando vigilat. 5. & 6.

Locauit eam agricolis. Non gratis omnino conceſſit, ſed eam locauit; multis enim emere, & comparare debemus, quod nobis in particulari ſit Deus. 150.151.

Miſit alios ſeruos plures prioribus. Hoc mirum quod dum ſerui Dei percutiebantur, occidebantur, plures alii eſſent, qui exſurgerent ad negotium animarum. Sed habent hoc preſſuræ pro Chriſto, quod excitant in Dei ſeruis feruẽtiorem zelum animarum. 429.

Item res virtutis nunquam non habet defenſores, lib. 2. cap. 3. par 31.

Nouiſſime miſit ad eos filium, &c. De charitate Chriſti in homines maxima. 59.60.

Verebuntur forte filium meum. Vt pudor, & verecundia neceſſaria eſt peccatoribus in re ſalutis. 75.76.

Factus eſt in caput anguli. Per paſſionem ſuam exaltatus eſt Chriſtus. 428.

Sabbatum à Dom. 2.

Luc. 16. *Da mihi portionem ſubſtantiæ.* Vide malam filii indolem, qui enim bonus eſt nec honorem, nec ſubſtantiam viuo parenti eripit. 140.

Diſſipauit ſubſtantiam viuendo luxurioſe. Luxuria nec ſanguinis diſpendio parcit, lib. 2. cap. 4. par. 26. Præſentiſſima perditionis occaſio. 432.

Facta eſt fames valida, &c. Iniquitas in corde hominis prædeſtinati ingentes ærumnas, & calamitates temporales parit. 109.

Ad ſe reuerſus, &c. Afflictio carnis voluptatum efficit contemptores, lib. 3. cap. 3. par. 6. Eſt fructifera. 382. Excitat homines vt ad Deum confugiant. 110.

Peccaui in cælum, &c. Pænitentia deſtruit penitus peccata. 148. Vbi adeſt, ibi vicinus Deus. 141.

Dom. 3. Quadrag.

Luc. 11. *Erat Ieſus eyciens dæmonium, &c.* Ieſus ſolam malitiam perdit, cętera reformat. 358. Vt præcipitat dæmones. 144. Nunquam Ieſus non protegit hominem, vbi à diabolo impugnatur. 197.

Item expendendum illud *Erat*, quandam enim infinitudinem temporis importat, vt qui ab ipſo primo incarnationis inſtanti, iam bellũ dæmoni indiceret. 103. 105. & liberaret ſuos. 61.

Et cum eyeciſſet dæmonium, locutus eſt mutus. Non ſolum eiicitur dæmon, ſed & mutus loquitur, vix enim æſtimaretur ſalus, quæ non eſſet integra. 202 & 87.

Admiratæ ſunt turbæ. Quidam autem ex eis dixerunt, In Beelzebub principe dæmoniorum eycit, &c. Quidam ex turba fuerunt, qui tantam blaſphemiam dixerunt, non enim probi, & ſapientis hominis eſt talibus contumeliis vti, lib. 2. cap. 2 par. 32.

Feria 2. à Dom. 3.

Luc. 4. *Quanta audiuimus facta in Capharnaum* Non ſolum Hieroſolymis, in Sancto, inter ſacerdotum victimas, ſed in aliis locis à religione alienis virtutes Dominus operabatur; non enim debet virtus vera aut loco, aut tempori alligari. 357.

Fac & hic in patria tua, &c. Ardentius ſolent illæ virtutes exerceri, quibus quiſque ſuis vtilior eſt 156.

Niſi in Sarepta Sidoniæ ad mulierem viduam. Non loci ſublimitas, ſed virtus hominis ſpectatur à Deo. 27.

Nemo mundatus eſt niſi Naaman Syrus, quia ipſe diligentiam adhibuit, quæ apud Deum valet. 118. Non enim ſtertentibus, ſed vigilantibus Deus. 372.

Fer. 3. à Dom. 3.

Matth. 18. *Si peccauerit in te frater tuus; vade, & corripe, &c.* Peccata etiam in amicis, & fratribus caſtiganda. 167.

Lucratus es fratrem tuum Non rigor, ſed lenitas potentior eſt ad duriſſima quæque debellanda. 149.

Sit tibi tanquam ethnicus, &c. Hoc eſt ab Eccleſia eiiciatur, creſcit enim honor, & decor familiæ, de expulſione malorum, lib. 2. cap 5. § 19.

Si duo ex vobis conſenſerint, &c. Concordia potens ad obtinenda bona. 247.

Sum in medio eorum. Vt gaudet Ieſus conuictu hominum. 60.

Fer. 4. à Dom 3.

Matth. 15. *Quare & vos tranſgredimini, &c.* Qui diſcipulos Chriſti accuſabant, terribilem accuſationem ſuſtinent. Nunquam enim damnum melioribus illatum non percutit inferentem. 444. Imo quod damnum alteri infers, & tu patieris. 459.

Honora patrem, & matrem. Parentum obſeruantia inter prima religionis fundamenta, lib. 2. cap. 5. par. 15.

Popul. es hic labijs me honorat. Bonus Dominus non ad verba, ſed ad veſtigia, ſed ad opera attendat ſeruorum. 456.457

Docentes doctrinas, & mandata hominum. Colendus eſt animus non iuxta humana, ſed iuxta diuina præſcripta, vt perſeueret in vita. 290.

Fer.5. à Dom.3.

Luc 4. *Introiuit in domum Simonis,* &c. Ieſus hoſpitium accipit in domo Simonis, & eius ſocrui dat ſalutem; etenim qua parte aliquid accipit, ſe totum effundit. 61.

Rogauerunt illum pro ea, &c. Orationis beneficio omnes aduerſarias poteſtates contemnimus, 434. 435. Et in viris ſanctis quam efficax oratio. 371.

Surgens miniſtrabat illis. Occupatio honeſti laboris eſt cauſa virtutis conſeruandæ. 29. 30. Item ſalutem acceptam impendit ſeruiens benefactori ſuo, gratitudo enim pignus eſt accipiendi aliud beneficium, lib 3. cap. 2. par.5.

Et continuo ſurgens miniſtrabat. Dum moras abrumpit, vt miniſtret Chriſto, ſe illi gratam maximè oſtendit, lib.3.cap.2 par.25.

Fer.6. à Dom.3.

Fatigatus ex itinere ſedebat ſic ſupra fontem. Vt Samariam expugnet, fatigatus accedit, quia à paſſione, à laborum ſuſtinentia maxima venit Chriſtianorum fortitudo. 345.

Hora erat quaſi ſexta. Dum tardat mulier venire vſque ad ſextam horam, non miror, quod Ieſus defatigetur, & doleat, quando moroſi homines in accedendo in magna pericula veniunt. 323.

Da mihi bibere. Petit potum à fœmina, cum primum ipſa aquam hauriat, gaudet enim Dominus ſemper primus honorari. 446

Quomodo tu Iudæus cum ſis, bibere à me poſcis? In Ieſu non attendendæ ſunt leges ordinariæ. 281.

Petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam &c. Non Solem, non ſtellas, ſed aquam petiſſes, & dediſſet, quia qui ſcit Dei dona, non expetit illa, quæ multum ſplendeant, ſed quæ proſint 455.

Dediſſet aquam. Nec parum eſt aquæ donũ; quando de aquæ pœnitentiæ virtute cœlum extenditur, vt peccatores capere poſſit, lib.3. cap.2. par.8.

Mirabantur, quod cum muliere loquebatur, &c. D. Chryſoſt. putat admirationem fuiſſe, quod cum muliere tam vili loquebatur. Et quidem quod homo nobilis cum vilibus mulieribus conuerſationem habeat, ſine ingenti damno mirandum eſt, quando tunc ſolet perdi populus, cum nobiles viri ad viles fœminas currunt. 48.

Sabbatum à Dom 3.

Ioan 8. *Adducunt Scribæ, & Phariſæi mulierem deprehenſam in adulterio* Multi erant publici peccatores, & tamen Senatores Ieroſolymæ, vnam adducunt adulteram ſummo iudici, & merito, quia caſtitatis cultus firmat regna, 54. & quia vel vna fœmina laſciua ſufficit populos. 71.

Modo deprehenſa eſt in adulterio. Dum res in templo ageretur, credibile eſt, ibi deprehenſum fuiſſe adulterium, cum laſciuia minimè ſacra vereatur, lib 2. cap.4 par.25. & 27. 331.

Huiuſmodi lapidare. Iuſtiſſima lex dictitet laſciuiam tractari, vt quæ ægrè, & difficulter curetur. 220.221.

Tentantes eum. Aſtute Ieſum in legis rigore tentabant, vt qui ab vtero ſuauitate orbem alliciebat, lib.3. cap.1.par.3. lib.2. cap. 4. par.11.

Dominica 4.

Sequebatur eum multitudo magna. Et quando multitudo non eſt cum Ieſu, qui ab vtero populum refert numeroſiſſimum? 104 Et vnum Ieſum multi ſequuntur, quia ipſe ad omnes ſufficit. 115.

Subijt ergo in montem. Per aſpera, & dura nobis vitam parat. 63.64.

Cum ſubleuaſſet oculos. Oculi principum loquuntur eorum animum erga ſubditos. 41.42.

Vnde ememus? Non interrogat vt ignarus, ſciebat enim quid eſſet facturus, nimirum, vbi ipſe erat, omnia bona erant. 170.

Facite homines diſcumbere. Charitas Chriſti in homines maxima. 60.

Impleti ſunt. Mundum repleuit benedictione. 172.

Fer.2. à Dom.4.

Ioan.2 *Inuenit in templo vendentes.* Semel iam ementes à Ieſu fuerant eiecti è templo Matt. 21. & iterum inueniuntur in templo eſſe, nihil enim non vorant homines, vt ad conſueta lucra reuertant. 455.

Et cum feciſſet quaſi flagellum, &c. Quaſi flagellum oſtendit, & omnes expauent, & fugiũt, à quouis enim ſigno diuinæ iræ maior pauor creatur, quam ab omni creaturarum furore. 416.

Zelus domus tuæ comedit me. Hoc proprium eſt maximorum virorum, quod zelo impulſi peccatoribus oblatrent. 398.

Feria 3. à Dom.4.

Ioan.7. *Et docebat. Et mirabantur Iudæi.* &c. Doctrina quæ à Deo eſt, omnes ſuperat humanas facultates. 362.

Mea doctrina non eſt mea, &c. Mirabantur Iudæi, vnde Ieſus poſſet tam diuina myſteria explicare, quibus ille oſtendit, vnde id poſſet, nimirum quia doctrina ſua, nõ humana erat, nec ſæcularis, quæ inepta eſt ad diuina oſtendenda. 399 393.

Qui autem quærit gloriam eius, qui miſit illum, hic verax eſt. Merito qui Dei gloriam quærit, veritatem pertingit, quia qui ſuam quærit gloriam, hic cæciſſimus eſt, & vel patentiſſimas veritates non videt. 433.

Item: *Qui gloriam quærit eius, qui miſit illum,* &c. Ecce tibi optima ſtemmata miniſtri, qui ſtudeat gloriæ, & famæ ſui principis; qui enim miniſter ſui principis gloriæ, famæque nõ proſpicit, mulctandus eſt 251.

Feria 4. à Dom. 4.

Ioan.9. *Quis peccauit, hic aut parentes eius, vt cæcus naſceretur?* Peccata parentum tunc proſus exitialia ſunt filiis, quando in illis conſeruata inueniuntur. 43[illegible]

Item in filio cæco parentes vocantur in mali ſuſpicionem, nam bonorum parentum filius bonus cenſetur. 299.

Digitized by Google

Manifeſtentur opera Dei in illo. In danda ſalute genus manifeſtatur diuinum. 313.

Expuit in terram, & fecit lutum. Non miror, quod luto vtatur ad lumina præſtanda, quando is eſt Ieſus meus, qui in vili opere ſciat & mundum ſubiugare. 300.

Abijt ergo, & lauit, & venit videns. Vt Ieſu obtemperans abiit, & lauit, ſtatim venit videns, ſunt enim virtotis præmia in vicinio. 174 175.

Fer. 5. à Dom. 4.

Luc. 7 *Defunctus efferebatur filius; vnicus matris ſuæ.* Qui vnicus erar in amore matris, defunctus oſtenditur, nec aliud citius à creaturis amantibus excipies quam mortem ipſam. 166.

Acceſſit, & tetigit loculum, &c. Nulli Chriſtus accedit, quem miris benedictionibus non augeat. 172.

Adoleſcens tibi dico, ſurge. Vt ſolus Ieſus poteſt de adoleſcentia triumphare. 9.

Dedit illum matri ſuæ. Felices nos qui habemus matrem Mariam, qui ſane concedimur à Deo, vt viuamus. Cuius efficaciſſimum eſt patrocinium. 16.17.

Fer. 6. à Dom. 4.

Si fuiſſes hic, frater meus non fuiſſet mortuus. Apud Deum ſolum vita, & ſalus hominis eſt tuta. 467.

Nunc ſcio, quia quæcumque popoſceris, &c. Quam certa mulieris huios confideotia erat in Ieſu, tam certa erat mortis fraternæ ruina. Facit enim confidentia iuſtos à malis inſuperabiles. 462.

Ego ſum reſurrectio. Expende rationem ob quam ſperandam aſſerit Ieſus Lazari reſurrectionem, nimirum quia Ieſus ipſe reſurrectio eſt, ſed quid, quod Ieſus ſit reſurrectio eſt, vt Lazarus reſurgat? Multum ſane, nam vt Lazaus hoſpitium præbuerat Ieſu, debebat etiam participare gratiarum illius. 466.

Vbi poſuiſtis eum? Merito D. Chryſologus putat iis verbis mulieres argui, de quarum laſciuia venit, quod adoleſcentes in perditione ponantur. 270.

Tollite lapidem. Videte, quid iubeat tolli, vt vitam det Lazaro, nō iubet tolli ſibi aurum, nec argentum; ſed ſolum iubet tolli à ſepulchro lapidem. Vete in hoc ſaluatot, & protector Lazari, qui ſine ſumptu eius procurat incolumitatem. 272.

Sabbathum à Dom. 4.

Ioan. 8. *Ego ſum lux mundi.* Niſi Dei illuminatio præcedat, non gradum facies in ſalute. 410.

Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris. Veræ ſapientiæ ſectator, & cultor mortis vt euadit diſcrimina. 370.

Non umbulat in tenebris. Hæc ſolida ſælicitas eſt, quæ nullum caſum videat. 356. Quæ enim occaſum habent, ſomnia ſunt. 380.

Habebit lumen vitæ. A Deo neceſſaria veniunt ad vitam, à malo ſuperflua. 56.

Item vt hæc eſt prima Domini laus, quod ei ſuppetant neceſſaria ſubditorum vitæ. 383.

Vos ſecundum carnem iudicatis. Cæcitas communis hominum, quod corporalem ſolam magnitudinem ſpectent. lib. 3. cap. 3. par. 16.

Dom. 5. Quadrageſimæ.

Ioannis sap. 8. *Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?* Magna nequitia eſt noo credere veritati, quando veritas vel nuda potentiſſima ſit, vt perſuaderi faciat. 158.

Non auditis, quia ex Deo non eſtis. Quippe diuinitatis propria eſt cognitio veritatis. 7.

Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es, & dæmonium habes? Expende illud, *bene dicimus nos,* nimirum nos peſſimi hominum, generatio praua, & adultera, non enim alii contumelioſa verba proferrent. 161.

Eſt qui quærat, & iudicet. Blaſphemiis tantis auditis iudicium tremendum proteſtatur, & merito, quando blaſphemiæ vel ſolum auditæ periculum ruinæ inferunt. 71.

Fer. 2. à Dom. 5.

Ioann. 7. *Et vado ad eum, qui miſit me.* De comprehenſione ſua, & de morte ſua locutus ait Dominus: vado ad eum, qui miſit me, cur nō duriori vocabulo vtitur, vt dicat rapior ad mortem? Sane non rapiebatur, ſed ipſe ſpontaneus ibat, & quod ſpontaneum cuique eſt, facile, & ſuaue ducitur. 323.

Adhuc modicum tempus vobiſcum ſum. Quid intereſt, quod ad modicum ſit Deus nobiſcum? Sane id & peſſimis Iudæis præſtitit, vnde non magni à nobis æſtimandum eſt. Quis enim æſtimet, quod tribuitur etiam peſſimis. 321. 322.

Vbi ego ſum, vos non poteſtis venire. Plane impuri homines, plenique ſæcularibus illecebris ooo poterant eſſe cum Ieſu; cuius aſſecla ab omni impuritate debet eſſe immunis. 290. 291.

Si quis ſitit, veniat ad me. Ieſus ab ipſa natiuitatis hora ſe ſe nobis exhibuit cæleſte conuiuium. 284.

Fer. 3. à Dom. 5.

Ioan. 7. *Vade in Iudæam.* In Feſto ſcenopegiæ monebant Dominum, quod iret Ieroſolymas, erat enim tota Iudæorum religio alligata loco. Ex quo patet noſtra libertas fæliciſſima, qui vbique locorum nos poſſumus ſiſtere Deo. 336. 337.

Tempus meum nondum aduenit. Inſtigabant eū vt ad honorem expiſcandum volaret; quibus ſapienter docet Dominus honores non præripiendos, ſed expectandos. 268.

Item tempus ſuum vocat tempus opportunū & tempeſtiuum, & merito quando opportunitas, & tempeſtiuitas temporis ad bonos effectus à ſolo Deo venit. 288.

Vos aſcendite::. Ego autem non aſcendam, &c. Cognati, parenteſque io tantum ſunt ſeqoendi, in quantum ad Deum ducunt, alioquin relinquendi. 138.

Fer. 4. à Dom. 5.

Ioann. 10. *Ambulabat Ieſus in templo.* Mihi crede, ounquam Encænia vettora facta ſunt, hoc eſt, renouationis Feſta nunquam certiora ſunt facta, quam vbi Ieſus ioterfuit, de beneficio eoim eius certiſſime renouamur. 65.

Circumdederunt ergo eum Iudæi, &c. Non vnus, aut alius, ſed multi iunctim Ieſum impetunt, nec aliter audent. vt enim excludunt à ſe Chriſtum, ſic ſunt infirmi, & viles, quando robur, & fortitudo à Ieſu venit. 211. 212.

Digitized by Google

Animam noſtram tollis Metiro Chriſti manũ optant à ſe repellere, quando eius ſpicula in anima ſentiunt; eſt enim ſolus paucodus ille, qui poteſt animam perdere. 147.

Ego agnoſco eas. Ieſus ab ipſo vtero omnes homines in indiuiduo nouit, & electos oues nominauit. 17 18.

Ego & pater vnum ſumus. Optime probatur diuinitas ex vnitate Patris, & Filii, & eorum concordia, extra Deum autem nunquam duo inoeniuntur, qui conueniant in vnum. 216.

Vt concordia ſolum eſſe poteſt, vbi perfecta virtus, habes lib.3.cap. 3. par.14. Vt à ſolo Ieſu venit. 50.

Feria 5. à Dom.5.

Luc. 7. *Quæ erat in ciuitate peccatrix.* Vna fœmina mali nullum non inficit, 104. & lib.3. cap. 3. §.5.

Vt cognouit, quod Ieſus accubuit, &c. Vnus Ieſus eſt, qui cohibet carnales, voluptuoſoſque appetitus. 43.

Lacrymis cœpit lauare pedes eius; & capillis, &c. Laſciuia ægrè, & difficulter tollitur, lib.2. cap.4. par. 15.

Capillis capitis ſui tergebat. Ornatus, & cultus corporis vix inueniri poteſt cum vera compunctione. 91.

Hæc autem lachrymis, &c. Et lacrymis, & capillis, & vnguento, & oſculis Deum ſollicitas; multis enim virtutum facinoribus comparandus eſt Deus. 150.

Non ceſſauit oſculari pedes meos. Virtutis in ſtudio non quieſcendum, 392. & 249. In illo non progredi, reproborum eſt, lib.2.cap.5.par.11.

Feria 6. à Dom.5.

Ioan 11 *Hic homo multa ſigna facit* ? Hominem putant, quem ſignis multis, & miraculis diuinis clarum teſtantur, ſic ſemper temporales homines ambitione pleni ad patentiſſimas cæcutiunt veritates. 453.

Si hunc dimittimus, ſic venient Romani, &c. Futurum Romanorum aduentum probe augurâtur, præſentem autem illius cauſam, nimirum Chriſti paſſionem ignorant, ſic temporalium rerum amatores acuti ad futura præſagienda ſunt, ad præſentia videnda cæciſſimi. 378.379.

Tollent locum noſtrum, &c Hoc ſolum timêt, quod bona temporalia perdant; quæ dum integra veniant, nihil æſtimatent Deum perdidiſſe. 245.

Vos neſcitis quicquam. Nihil ſcitur, nihil cernitur, dum Chriſtus non ſcitur, nec cernitur. 146.

Quia Ieſus moriturus erat pro gente Solus cœleſtis rex Chriſtus ſe morti tradidit pro nobis, 461. Et vt in cruce diſputauit pro noſtra ſalute. 458.

Sabbatum à Dom.5.

Ioan.11. *Vt Lazarum interficerent.* Inſania eſt iterare damnum inferre, quod iam ſemel irritum vidiſti. 462.

Acceperunt ramos palmarum, &c. Nabuchodonoſoris imperium vna arbor expreſſit, Chriſti autem regnum tot palmæ exprimunt, quot ciues Ieroſolymitani ſunt; vt pateat, quam ſit Chriſtus ditior ſuper omnes mundiales poteſtates. 395.

Nihil proficimus. Virtus quantumuis infirma appareat, ſemper triumphabit. 111.

Mundus totus poſt ipſum abijt. Virtus apud omnes valet, & ſibi parat locum illuſtrem. 430

Niſi granum frumenti, &c. Ex quo in vterum virgineum venit Ieſus, ſibi populum parat numeroſiſſimum. 104.

Dom. in Ramis palmarum.

Matth.21. *Quod dictum eſt per prophetam.* Ieſum regem oſtenſurus Matthæus recurrit ad ſcripturas de illo; nihil enim regibus magis pauendum ſit, quam quod de ſe poteſt ſcribi. 415

Ecce rex tuus venit tibi. Ieſus rex regaliſſimus, 410 Eius dominium præſtantiſſimum, 6. Vt ſe dat morti pro ſuis. 428.

Venit tibi Rex ſubditorum optatis ſedulus reſpondeat, lib.2 cap.5.par.41.

Manſuetus, &c. Manſuetudo Chriſti omnia debellat, 149. & lib.2.cap.5. par.35.

Benedictus qui venit, &c. Ieſus benedictionibus mundum impleuit. 172.

Feria 5. in Cœnam Domini.

Ioan.13 *Cùm dilexiſſet ſuos.* Charitatem erga homines habuit maximam. 60.

In finem dilexit eos. Semel accepti amici nunquam deſerendi niſi euidentiſſimis de cauſis, lib.1 cap.3.par.30.

Ponit veſtimenta ſua Sic ſe nudat, & deijcit coram diſcipulis ſuis, pro quibus erat die ſequenti moriturus, vt doceat, quam ſit fælix, qui cum nuda morte confligit, lib. 3. cap 3. par 29.

Cœpit lauare. Et ita lauare cœpit, vt nec ab incepto opere reuocari poſſet per reſiſtentem Petrum, ne nos faciles deſiſtamus ab opere virtutis incepto. 309.

Si non lauero te, non habebis partem, &c. Dei vocatio perfectiſſimè implenda. 131.

Ego Dominus, & magiſter. Cùm Dominus ſit, tamen lauat pedes diſcipulorum, nihil enim eſt indecorum, quod virtuti proficit, lib.3 c 2. par. 3. vide verbum *Humilitas*.

Feria 6. in Paraſceue.

Ad ſermonem matutinum habes de Chriſti paſſione in Indice verbo, Paſſio.

Ad ſermonem veſpertinum de Mariæ compaſſione habes. 97.98.

Dominica Reſurrectionis.

Mar.16. *Ieſum quæritis Nazarenum crucifixũ, ſurrexit.* Paſſio illuſtriorem reddidit Ieſum, 428. Vt per paſſionem triumphatur. 305.

INDEX

INDEX LOCORVM SCRIPTVRÆ EX VETERI TESTAMENTO.

Numerus primus paginam indicat, ſecundus paginæ columnam.

Ex Geneſi.

CAP. 1. In principio creauit Deus cœlum, & terram. pag. 193. col. 1 pag. 389. col. 2
Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas. 86.1
Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram. 5. 2. 296. 1
Creauit Deus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam. 8 1
Fecitque Deus duo luminaria magna, luminare maius, vt præeſſet nocti. 108 2
Vidit Deus omnia quæ fecit, & erant valde bona. 21.2
Et ait, germinet terra herbam virentem, & facientem ſemen iuxta genus ſuum. 26.2 284.1
Ecce dedi vobis omnem herbam afflueutem ſemen ſuper terram. 41.1
Terra autem erat inanis, & vacua. 368 1
Producant aquę reptile animæ viuentis, & volatile ſuper terram ſub firmamenro cœli. 383.1
Dixit Deus primis hominibus, replete terram & ſubijcite eam. 483.2
Cap 2. Plantauerat autem Dominus Deus Paradiſum voluptatis. 16.2.387.2
Tulit ergo Deus hominem, & poſuit eum in paradiſo voluptatis. 4.1
Adduxit ea Deus ad Adam, vt videret quid vocaret ea. 18.1
Formauit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ. 4.1.8.2
Ex omni ligno paradiſi comede, de ligno autem ſcientiæ boni, & mali, ne comedas. 12 2. 33.1.403.2
Hæc nunc os de oſſibus meis. 371.1
Non eſt bonum hominem eſſe ſolum, faciamus ei adiutorium ſimile ſibi. 15 1
Immiſit ſoporem in Adamum, cumq; obdormiuit, tulit vnam de coſtis eius. 19 1
Formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animalibus. 17. 2. 447.1
Requieuit Dominus die ſeptimo ab vniuerſo opere, quod patrarat, & benedixit diei ſeptimo, & ſanctificauit illum. 29.2,249 2
Produxitque Deus de humo omne lignum pulchrum viſu, & ad veſcendum ſuaue. 31.2
Lignum vitæ in medio paradiſi, lignumque ſcientiæ boni, & mali. 33.2
Cognouit quoq; adhuc Adam vxorem ſuam. 96. 2
Et fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradiſum. 107.1
Formauit igitur Deus hominẽ de limo terræ, & inſpirauit in faciẽ eius ſpiraculũ vitæ. 289.1
Propter hanc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna. 216.1
In die, quo fecit Deus cœlum & terram, & omne virgultum agri. 146.2
Dixit ſerpens ad mulierem: Nequaquã morte moriemini, Scit enim Deus, &c. 459 2
Cap.3. Et ait Dominus Deus ad ſerpentem. 82.2
Adæ vero dixit, quia audiſti vocem vxoris tuę, & comediſti de ligno, ex quo præceperam tibi, ne comederes. 87.2
Emiſit eum Dominus de paradiſo voluptatis, vt operaretur terram, de qua ſumptus eſt. 92.1
Eritis ſicut Dij. 265.1
Fecit Dominus Deus Adæ, & vxori eius tunicas pelliceas, & induit eos. 318.1
Tulit de fructu illius, & comedit, deditque viro ſuo, qui comedit. 61.1.445.2
Dixitque ſerpens ad mulierem, nequaquam morte moriemini. 200.2
Abſcondit ſe Adam, & vxor eius à facie Domini. 225 2
Cap. 4. Poſuitq; Dominus in Cain ſignũ, vt non eum interficeret omnis, qui inueniſſet eũ. 80.2
Poſuit mihi Dominus ſemen aliud pro Abel. 288 2
Iratuſque eſt Cain vehementer, & concidit vultus eius. 446.2
Factum eſt autẽ poſt multos dięs, vt offerret Cain de fructibus terræ munera Domino. 371.1
Cap.5 Vixit autẽ Adam centũ triginta annis. 99.2
Porro Enoch vixit ſexaginta. 45.2
Cap.6. Videntes filij Dei filias hominum, quod eſſent pulchræ, acceperunt ſibi vxores. 88.1. 322.1 231. 2
Et cum vidiſſet Deus terrã eſſe corruptã. 155.2
Cap. 7. Operti ſunt omnes montes excelſi ſub vniuerſo cœlo. 367.2
Ingredere tu & omnis domus tua in arcam: Ex omnibus animantibus mundis tolles 462.2
Cap.8. Ædificauit autem Noe altare Domino. 98 2. 447.2
Cap. 8. Egrediebatur, & non reuertebatur: Carnem cum ſanguine non comedetis. Sanguinem enim animarum requiram de manu cunctarum beſtiarum. 460.1
Cap. 9. Dilatet Deus Iaphet, & habitet in taber-

é

naculis. 128 2
Maledictus Chanaam, ſexus ſeruorum erit fratribus ſuis. 48 1
Cap. 10. Chus genuit Nemrod, ipſe cæpit eſſe potens in terra, & erat robuſtus venator coram Domino. 383. 1
Cap. 11. Venit igitur, deſcendamus, & confundamus ibi linguam eorum, vt non audiat vnuſquiſque vocem proximi ſui. 31. 1
Atque ita diuiſit eos Dominus ex illo loco in vniuerſas terras, & ceſſauerunt ædificare ciuitates. 252 1
Venite faciamus nobis ciuitatem, & turrim, cuius culmen pertingat ad cœlum. 367 1
Cœperunt hoc facere, nec deſiſtent à cogitationibus ſuis. 367 2
Cap. 12. Flagellauit autem Deus Pharaonem plagis maximis. 35. 1
Dixit autem Dominus ad Abraham, Egredere de terra tua. 168 2
Apparuit Dominus Abraham, & dixit. 196. 2.
Cap. 13. Surge ergo, & perambula terram. 40. 1
Cap. 14. Quod cum audiſſet Abraham, captum videlicet Loth fratrem ſuum, numerauit expeditos vernaculos ſuos. 186. 2
Habitabat in conualle Mambre Amorrhæi fratris Eſcol. 441 2
Cap. 15. Qui egredietur de vtero tuo, ipſum habebis hæredem. 40. 2
Tu autem ibis ad patres tuos ſepultus in ſenectute bona. 445. 1
Cap. 16. Cum inueniſſet eam Angelus. 66. 1
Cap. 17. Circumcidetur ex vobis omne maſculum. 293. 2
Cecidit Abraham in faciem ſuam. 294. 2
Cap. 18. Accelera tria ſata ſimilæ commiſce, & fac ſubcinericeos panes. 236 2 69. 1
Et adorauit in terram, & dixit, Domine, ſi inueni gratiam in oculis tuis. 214. 1
Habebit filium Sara vxor tua, quo audito Sara riſit. 40. 2
Loquar ad Deum cum ſim puluis. 293 1
Feſtinauit in tabernaculum ad Saram. 316. 1
Et ſtabat iuxta eos ſub arbore. 257. 2
Non delebo propter decem. 371. 2
Fac vt loquutus es. 372. 1
Cap. 19. Veneruntque duo Angeli Sodomam veſpere, ſedéte Loth in foribus ciuitatis. 37. 2
Egreſſus itaque Loth, loquutus eſt ad generos ſuos, qui accepturi erant filias eius. 47. 2
Conceperunt ergo duæ filiæ Loth de patre ſuo. 332. 1
Et iuit obuiam eis, adorauitque pronus in terra, & dixit. 372. 1
Cap. 20. Tulit igitur Abimelech oues, & boues, & ſeruos, & ancillas, & dedit Abraham. 239. 1. 252. 2
Concluſerat enim Dominus omnem vuluam, domus Abimelech propter Saram. 233. 1
Profectus inde Abraham in terram auſtralem habitauit inter Cades, & Sur. 180. 2 332. 2
Dixitque ad Laban, da mihi vxorem meam. 159. 2
Redde viro ſuo vxorem, & orabit pro te, quia Propheta eſt. 189. 2
Miſit Abimelech rex Geraræ, & tulit Saram. 417. 2
Cap. 21. Surrexit itaque Abraham mane, & tollens panem, & vtrem aquæ impoſuit ſcapulæ eius. 333. 1
Viſitauit autem Dominus Saram, ſicut promiſerat. 288. 1
Vocauitque Abraham nomen filij ſui, quem genuit ei Sara, Iſaac. 289. 2
Dixitque Sara, riſum fecit mihi Deus, quicumque audierit, corridebit mihi. 291. 2
Creuit igitur puer, & ablactatus eſt. 293. 1
Cumque vidiſſet Sara filium Agar Ægyptiæ ludentem cum Iſaac filio ſuo, dixit ad Abraham. 295. 1
Vocauit Angelus Dei Agar de cœlo, dicens: Quid agis, Agar? Noli timere. 66. 1
Riſum mihi fecit Deus. 388. 1
Cap. 22. Et ecce Angelus Domini de cœlo clamauit, dicens. 304. 1
Pergebant ergo pariter, & veniebant ad locum, quem oſtenderat ei Deus. 303. 1
Cumque duo pergerent ſimul, dixit Iſaac patri ſuo. 301. 2
Igitur Abraham de nocte conſurgens, ſtrauit aſinum ſuum. 300. 1
Ego & puer illuc vſque properantes, poſtquam adorauerimus, reuertemur ad eos. 311. 2
Tentauit Deus Abraham, & dixit ad eum: Abraham, Abraham, At ille reſpondit: Adſum. 309. 2. 36. 1
Patris erat paſſio ibi tota, vbi filius immolabatur. 98. 1
Ecce ignis, & ligna, vbi eſt victima holocauſti? 301. 2
Cap. 24. Irruerunt ſuper occiſos cæteri filij Iacob, & depopulati ſunt vrbem. 35. 1
Tollens cito pallium ſuum cooperuit ſe. 160. 2
Dixitque Abraham ad ſeruum ſeniorem domus ſuæ, qui præerat omnibus. 307. 1
Reſpondit ſeruus, ſi noluerit mulier venire mecum in terram hanc. 309. 1
Poſuit ergo ſeruus manum ſub fœmore Abraham Domini ſui. 311. 2
Occurritq; ei ſeruus, & ait, puſillum aquæ mihi ad bibendum præbe de hydria tua. 317. 1
Cucurrit itaque puella, & nuntiauit in domo matris ſuæ omnia quæ audierat. 319. 1
Reſponderuntque Laban, & Bathuel: à Domino egreſſus eſt ſermo. 321. 2
Et dixerunt, vocemus puellam, & quæramus ipſius voluntatem. 322. 2
Eo autem tempore deambulabat Iſaac per viam, quæ ducit ad puteum, cuius nomen eſt viuentis, & videntis. 324. 1
Rebecca quoq; conſpecto Iſaac deſcendit de camelo, & ait ad puerũ: quis eſt ille homo. 326. 1
Puella, cui dixero, inclina hydriam tuam, & bibam, & illa reſponderit, Bibe. 44. 2
Non accipias vxorem filio meo de filiabus Cananæorum. 45. 1
Pone manũ tuam ſuper fœmur meum. 48. 1
Tulit decem camelos de grege domini ſui, & abiit. 159. 2
Cap. 25. Introduxit eum in hoſpitium, ac demonſtrauit camelos. 344. 2
In vtero tuo. 215 2
Coxit autem Iacob pulmentum, ad quẽ cum veniſſet Eſau de agro ſuo læſus, ait. 326. 1
Duæ gentes ſunt in vtero tuo, & duo populi. 104. 1
Cap. 26. Orta autem fame ſuper terram, poſt eam deprecatus eſt Iſaac dominum pro vxore, eo, quod ſterilis eſſet. 110. 2
Et collidebantur in vtero eius paruuli. 103. 2

Digitized by Google

ſterilitatem. 318 2

Qui cum interrogaretur à viris loci illius ſuper vxore ſua, reſpondit, Soror mea eſt 330.1. 298.1

Cumque pertranſirent dies plurimi, & ibidem moraretur. 310.2

Seruit autem Iſaac in terra illa, & inuenit in ipſo anno centuplum. 313.1

Et ille deſcendens vt veniret ad torrentem Gerare. 334.1

Aſcendit autem ex illo loco in Berſabee, vbi apparuit ei Dominus in ipſa nocte. 336.1

Fecit ergo eis conuiuium, & poſt cibum, & potum ſurgentes mane. 337 2

Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti, & vini. 379.1

Verbo plantantis fœlicis rei æternitatem, nomine voluptatis eleganter eiuſdem expreſſit iucunditatem. 387.2

Cap. 27. Ecce odor filij mei, ſicut odor agri pleni. 216.2

Quomodo tam cito inuenire potuiſti filij mi. 125.1

Reſpondit Iſaac; Dominum tuum illum conſtitui. 344.1

Expauit Iſaac ſtupore vehementi, & vltra quam credi poteſt. 341 2

Vix Iſaac ſermonem impleuerat, & egreſſo Iacob foras, venit Eſau. 340.1

Senuit autem Iſaac, & caligauerunt oculi eius, & videre non poterat. 338. 2.118.2

Eſau autẽ quadragenarius duxit vxores duas, Iudith filiam Beeri Ethei, & Beſamath filiam Elon eiuſdem loci. 327.2

Cui ille reſpondit: noſti quod Eſau frater meus homo piloſus ſit, & ego lenis. 121.1

Vt ſenſit veſtimentorum fragrantiam, benedicens illi, ait: Ecce odor filij mei, ſicut odor agri pleni. 107 2

Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti, & vini. 108 1

Abijt, & attulit, deditq; matri, parauit illa cibos, ſicut velle nouerat patrem eius. 122.2

Quibus allatis, dixit. Pater mi; at ille reſpondit, audio: Quis es tu, fili mi. 124.1

Dixitque Iſaac, accede ad me, vt tangam te fili mi, & probem vtrum tu ſis filius meus Eſau, an non. 125.2

Et non cognouit eum, quia piloſæ manus ſimilitudinem maioris expreſſerant. 127.2

Cap. 28. Cumque veniſſet ad quendam locum, & vellet in eo quieſcere. 139 2

Vocauit itaque Iſaac Iacob, & benedixit eum. 139.2.311.1

Viditq; in ſomnis ſcalam ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangens cœlum. 141.1

Surgens ergo Iacob mane, tulit lapidem, quẽ ſuppoſuerat capiti ſuo. 148.2

Si dederit mihi panem ad veſcendum, & veſtimentum ad induendum: erit mihi Dominus in Deum. 152.1

Dixitque in corde ſuo, venient luctus patris mei, & occidã Iacob fratrem meum. 364.2

Cap. 29. Profectus ergo Iacob venit in terram orientalem. 151.1

Dixitque ad paſtores, Fratres, vnde eſtis? Qui reſponderunt, de Haram. 155 2

Quam cum vidiſſet Iacob, & ſciret conſobrinam ſuam. 156. 2. 317. 2

Reſpondit Laban, non eſt in loco noſtro conſuetudinis, vt minores antea tradamus ad nuptias. 161. 2

Catulus Leonis Iuda ad prædam, fili mi, aſcendiſti. 443. 2

Cap. 30. Fœliciter, & idcirco vocauit nomen eius Gad. 288.2

Tollénſq; Iacob virgas populeas virides, & amygdalinas, & ex platanis. 175.2

Dixitque Laban, quid tibi dabo, & ille ait; Nihil volo. 173.1

Ait illi Laban, inueniam gratiam in conſpectu tuo. 170.2

Nato autem Ioſeph, dixit Iacob ſocero ſuo: Dimitte me. 168.2

Cernens autem Rachel, quod infœcunda, eſſet inuidit ſorori ſuæ. 165.2

Cap. 31. Tulit Iacob omnia, quæ fuerunt patris noſtri, & de illius facultate ditatus factus eſt inclytus. 164.1

Poſtquam autem audiebat verba filiorum Laban. 176. 2

Deus autem Patris mei, fuit mecum. 177.2

Vidi omnia quæ fecit tibi Laban; Ego ſum Deus Bethel: 178.1

Reſponderuntq; Rachel, & Lia: Nunquid habemus reſidui quicquam in facultatibus, & hæreditate domus patris noſtri? 178.2

Illa feſtinans, abſcondit idola ſubter ſtramenta cameli, & ſedit deſuper. 179.2

Cumque abijſſet tam ipſe, quam omnia, qua iuris ſui erant. 180. 2

Iamque Iacob extenderat in monte tabernaculum. 181. 2

Non eſt paſſus vt oſcularer filios meos, & filias; ſtulte operatus es. 182.1

Hæc dicens ignorabat, quod Rachel furata eſſet idola. 183. 1

Tumenſq; Iacob cũ iurgio ait, quam ob culpã meam, & ob quod peccatum meum. 186.2

Idcirco viginti annis fui tecum. 186. 1. 188.2

Tulit itaque Iacob lapidem, & erexit illum in titulum. 189.1

Scrutare quidquid tuorum apud me eſt. 333.2

Cap. 32. In baculo meo tranſiui Iordanem iſtum. 30. 1. 194.1

Videns quod eum ſuperare non poſſet, tetigit neruum fœmoris eius, & emarcuit. 153.2

Miſit autem nuntios ante ſe ad Eſau fratrem ſuum in terram. 191.1

Reuerſique ſunt nuntij ad Iacob, dicẽtes. 192.2

Timuit Iacob valde, & perterritus diuiſit populum. 193.2

Si contra Deum fortis fuiſti. 258.1

Et ecce vir luctabatur cum eo vſque mane. 61.2

Separauit de his, quæ habebat munera Eſau fratri ſuo, capras ducẽtas, hircos viginti. 194.2

Præceſſerunt itaque munera ante eum, ipſo vero manſit nocte illa in caſtris. 195.2

Dimitte me, iam enim aſcendit aurora. 447.1

Cap. 34. Simeon, & Leui duo filij Iacob fratres Dinæ, arreptis gladiis ingreſſi ſunt vrbem confidenter. 208.1

Cap. 35. Venitque ad Iſaac patrem ſuum in Mãbre ciuitatem Arbee. 347.1

Aſcendit autem ex illo loco in Berſabee, vbi apparuit ei Dominus in ipſa nocte. 336.1

Turbaſtis me, & odioſũ feciſtis me Cananęis. 251.1

Cap. 37. Iſraël autem diligebat Ioſeph ſuper omnes filios. 298.2

Videntes autem fratres eius, quod à patre

Digitized by Google

plus filijs cunctis amaretur. 338.1
Cap 38. Quæ cum duceretur ad patrem, miſit ad ſocerum ſuum, dicens. 301.2
Cap 39. Qui nequaquam acquieſcens operi nefario, dixit ad eam. 74.1
Relicto in manu eius pallio, fugit & egreſſus eſt foras. 74.1
Ioſeph ductus eſt in Ægyptum, emitque eum Putiphar. 341.1
Mulier moleſta erat adoleſcenti, & ille recuſabat ſtuprum 332.2
Erat autem Ioſeph pulchra facie, & decorus aſpectu. 183.2
Cap. 40. Tres adhuc dies ſunt poſt quos recordabitur Pharao miniſterij tui. 356.1
Cap. 41 Opportunitatem dicendi egregie ſuſtinuiſti. 344.2
Cap. 42. Iuſſit miniſtris, vt implerent eorum ſaccos tritico, & reponerent pecunias ſingulorum in ſacculis. 116.1
Cap. 43. Iſte eſt frater veſter paruulus, de quo dixeratis mihi. 326,2
Attollens autem Ioſeph oculos, vidit Beniamin fratrem ſuum vterinum. 316.1
Cap. 45. Reuixit ſpiritus eius, & ait, Sufficit mihi ſi adhuc Ioſeph filius meus viuit. 302.2
Ego ſum Ioſeph frater veſter, quem vẽdidiſtis in Ægyptum. 186.2
Cap. 49. Zabulõ in littore maris habitauit. 256.2
Iuda te laudabunt fratres tui. 253.1
Dan iudicabit populum ſuum, ſicut & aliæ tribus Iſraël. 262.1
Gaad accinctus præliabitur ante eum, & ipſe accingetur retrorſum. 264.2
Cap. 50. Veneruntque ad aream Areth quæ ſita eſt trans Iordanem. 71.1

Ex Exodo.

Cap. 1. Quanto opprimebant eos, tanto magis multiplicabantur, & creſcebant. 162.2
Non ſunt Hebrææ, ſicut Ægyptiæ mulieres. 44.2
Quando obſtetricabitis Hebræos, & partus tempus aduenerit, ſi maſculus fuerit, interficite eum. 219.2
Quidquid maſculini generis natum fuerit in flumen proiicite, quidquid fœminini reſeruate. 219.1
Cap. 2. Quem illa adoptauit in locum filij, vocauitque nomen eius Moyſes. 21.2
Apparuitque ei Dominus in flamma ignis, de medio rubi. 310.2
Cap. 3. Ne propies huc, ſolue calceamentum de pedibus tuis. 303.1
Moyſes paſcebat oues Iethro ſoceri ſui. 341.2
Solue calceamentum de pedibus tuis, locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt. 319.2
Quis ſum ego vt vadam ad Pharaonem. 402,1
Cap. 4. Obſecro Domine, non ſum eloquens ab heri, & nudius tertius. 267.2
Loquutus eſt Aaron omnia verba, quæ dixerat Dominus ad Moyſem. 332.2
Cap. 5. Præcepit ergo in die illo Pharao præfectis operum, & exactoribus populi dicẽs. 4.1
Cap. 7. Ecce cõſtitui te Deũ Pharaonis. 24.1.48.2
Ecce percutiam virga, quæ in manu mea eſt aquã fluminis, & vertetur in ſanguinem. 406.1
Cap. 8. Digitus Dei eſt hic. 407.1
Cap. 11. Dices ergo omni plebi, vt poſtulet vir ab amico ſuo, & mulier à vicina ſua vaſa aurea. 444.2
Cap. 12. Edit carnes nocte illa aſſas igne, & azymos panes cum lactucis. 445.1
Vnuſquiſque tollat agnum per familias, & domos ſuas. 454.1
Cap. 14. Cũ extendiſſet Moyſes manũ ſuper mare, abſtulit illũ Deus ſtãte vẽto vehemẽti, 50.2
Cap. 16. Menſi ſunt ad menſuram Gomor, neque qui plus collegerat, habuit amplius. 314.1
Colligat quiſque ex eo quantum ſufficiat ad veſcendum. 70.2
Cap. 17. Cum leuaret Moyſes manus, vincebat Iſraël. 145.2
Dixitq; Moyſes ad Ioſue, elige tibi viros. 184.2
Cap. 18. Narrauit Moyſes cognato ſuo cuncta quæ fecerat Dominus Pharaoni. 290.1
Cap. 19 Et ecce cœperũt audire tonitrua, & micare fulgura, & nubes denſiſſima operire montem. 167.2
Cum eduxiſſet Iſraëlitas Moyſes in occurſum Dei de loco caſtrorum, ſteterunt ad radices montis. 390.1
Cap 20. Altare de terra facietis mihi, & offeretis ſuper eum. 42.2
Ego ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti. 180.2
Ego ſum Dominus Deus tuus fortis. 424.1
Cap. 21. Quod ſi alteram ei acceperit, Pater prouidebit puellæ nuptias. 66.2
Si bos percuſſerit virum, aut mulierem, & mortui fuerint, lapidibus obruetur. 460.1
Cap. 23. Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat te, & cuſtodiat in via. 394.1
Cap. 25. Hæ ſunt autem quæ accipere debetis, aurum, & argentum, & æs, &c. 364.2
Cap. 28. In primo verſu erit lapis ſardius, & topaſius. 201.2
Faciéſque veſtem ſanctam Aaron fratri tuo in gloriam. 201.1
Ad pedes eiuſdem tunicæ per circuitum quaſi mala punica facies. 127.1
Cap. 31. Dixitque eos ad Aaron, Tollite inaures aureas, de vxorum filiorumque, & filiarum veſtrarum auribus. 317.1.62.1
Cap. 32. Videns ergo Moyſes populum, quod eſſet nudatus ſtans. 80.2 45.2
Sedit populus manducare, & bibere. 118.2
Cecideruntque in die illa quaſi triginta millia hominum. 424.1
Hi ſunt dij tui Iſraël. 380.2
Cap. 33 In quo .n. ſcire poterimus ego, & popul⁹ tuus, inueniſſe nos gratiã in cõſpectu tuo 77.2
Cap. 37. Et veſtiuit eam auro puriſſimo intus, & foris. 412.1
Cap 40. Pones altare aureum, in quo adoleatur incenſum coram arca teſtimonij. 239.1

Ex Leuitico.

Cap. 6. Decimam partem Ephi offerent ſimilæ in ſacrificio ſempiterno. 157.2
Cap. 8. Tulitque pectuſculum de ariete conſecrationis in partem ſuam. 131.2
Cap. 10. Iratuſq; cõtra Eliazar, & Ithamor filios Aaron, qui remanſerant, ait. 88.2
Cap. 11. Hæc ſunt quæ de auibus comedere non debetis. 153.1
Quidquid autem ruminat quidem, & habet vngulam, ſed non diuidit eam. 186.1
Cap 16. Suſcipiet Aaron ab vniuerſa multitudine filiarum Iſraël duos hircos pro peccato 342.1
Cap 19 Quando ingreſſi fueritis terram, & plantaueritis in ea ligna. 4.1

Ne proſtituas filiam tuam, ne contaminetur terra, & terra impleatur piaculo. 81.2.160.332.1
Iſta eſt Religio victimæ, quam conſtituit Dominus. 317.2
Cap. 21. Loquere ad Aaron homo de ſemine tuo per familias.
Cap. 26. Ambulabo inter vos, & ero Deus veſter. 72.2

Ex Numeris.

Cap. 2. Vniuerſus interijt. Aſcendit, qui diſpergat contra te, qui cuſtodiat obſidionem. 389.1
Cap. 3. Ecce populus tuus mulieres in medio tui. 219.1.376.1
Cap. 5. Si ſpiritus zelotypiæ concitauerit virum contra vxorem ſuam. 184.1
Cap. 11. Recordamur piſcium, quos comedebamus in Ægypto gratis. 332.2
Cap. 12. Iratus contra eos Deus abijt, nubes quoque receſſit, quæ erat ſuper tabernaculum. 415.2
Cap. 13. Quorum iſta ſunt nomina de tribu Ruben Sama filium Zechur. 184.2
Cap. 14. Luxit populus nimis, & ecce mane primo ſurgens aſcēderunt verticem montis. 75.2
Filij veſtri erant vagi in deſerto annis quadraginta. 85.2
Neque timeatis populum terræ huius: receſſit ab eis omne præſidium 377.1
Cap. 16. Tolle thuribulum, & hauſto igne de altari, mitte incenſum deſuper. 351.1
Quod cum feciſſet Aaron, & cucurriſſet ad mediam multitudinem, quam iam vaſtabat incendium, obtulit thymiama. 143.1
Murmurauit autem omnis multitudo filiorum Iſraël ſequenti die contra Moyſem, & Aaron, dicens. 372.1
Cucurrit ad mediam multitudinem, quam iam vaſtabat incendium, obtulit thymiama: & ſtans inter mortuos. 461.1
Cap. 20. Percutienſque bis ſilicem, egreſſæ ſunt aquæ largiſſimæ. 199.2
Cap. 21. Tædere cœpit populum itineris, ac laboris, loquutuſque contra Dominum, & Moyſen, ait. 83.3
Fecit ergo Moyſes ſerpentem æneum, & poſuit eum pro ſigno. 64.1
Surrexit Balaam mane, & ſtrata aſina ſua profectus eſt cum eis. 32.1
Cap. 24. Vidit quoque Cinæum, & aſſumpta parabola, ait. 370.1
Cap. 25. Fornicatus eſt populus cum filiabus Moab, quæ vocauerunt eos ad ſacrificia ſua. 81.1.48.1.
Phinees filius Eleazari filij Aaron ſacerdotis, auertit iram meam à filijs Iſraël. 55.1
Morabatur eo tempore Iſraël in Setin, & fornicatus eſt populus cum filiabus Moab. 415.1
Cap. 27. Acceſſerunt autem filiæ Salphaath. 127.1
Cap. 31. Cumque acceſſiſſent principes exercitus ad Moyſem, & tribuni, Centurionéſque dixerunt. 411.1

Ex Deuteronomio.

Cap. 9. Quando aſcendi in montem, vt acciperem tabulas lapideas pacti, quod pepigit vobiſcum Deus. 155.1
Cap. 16. Non plantabis lucum, & omnem arborem iuxta altare Domini Dei tui. 158.1
Deuorabis omnes populos, quos Dominus Deus tuus daturus eſt tibi, non parcet eis oculus tuus. 41.1
Cap. 17. Non poteris alterius generis hominem Regem facere, qui non ſit frater tuus. 223.1
Cap. 18. Vt petijſti à Domino Deo tuo in Horeb, quando concio congregata eſt. 187.1
Si tacita cogitatione reſponderis, quomodo poſſum intelligere verbum, quod Dominus non eſt loquutus. 200.1
Cap. 22. Non induetur mulier veſte virili, nec vir vtetur veſte fœminea. 184.2
Cap. 23. Dominus Deus tuus ambulat in medio caſtrorum, vt eruat te, & tradat tibi inimicos tuos. 78.1
Habebis locum extra caſtra ad quem egrediaris ad requiſita naturæ. 185.1
Non offeres mercedem proſtibuli, nec pretium canis in domo Domini. 221.2
Cap. 24. Si acceperit homo vxorem, & habuerit eam, & non inuenerit gratiam ante oculos eius. 162.1
Cap. 27. Ædificabis ibi altare Domino Deo tuo de lapidibus, quos ferrum non tetigit. 335.2
Cap. 33. Inundationem maris quaſi lac ſugent theſauros abſconditos arenarum. 287.2
Sicut dies iuuentutis tuæ, ita & ſenectus tua. 265.2
Leui quoque ait, perfectio tua, & doctrina tua viro ſancto tuo. 230.2

Ex Ioſue.

Cap. 2. Iurate mihi per Dominum, vt quomodo ego miſericordiam feci vobiſcum, ita & vos faciatis. 314.2
Cap. 4. In illa die magnificauit Dominus Ioſue coram omni Iſraël. 311.2
Cap. 7. Aſcenderunt ergo tria millia pugnatorum, qui ſtatim terga vertentes percuſſi ſunt. 267.1
Acham filius Charmi tulit aliquid de anathemate. 182.2
Cap. 10. Locutus eſt Ioſue Domino in die qua tradidit Amorrhæum in conſpectu filiorum Iſraël. 34.1

Ex Iudicibus.

Multa ex Iudicum libris habes poſita in Iudith, quære ibi.

Cap. 2. Aſcenditque Angelus Domini de Galgalis ad locum flentium. 464.1
Cap. 3. Addiderunt filij Iſraël facere malum in conſpectu Domini. 238.2
Cap. 9. Dixeruntque omnia ligna ad Rhamnum, veni, & impera ſuper nos. 291.1
Cap. 19. Eduxit ad eos concubinam ſuam, & eis tradidit illudendam. 160.2

Ex Ruth.

Cap. 2. Quidquid præceperit faciam, deſcenditque in aream. 315.2

Ex 1. Regum.

Cap. 1. Ego commodaui eum Domino cunctis diebus. 157.2
Non vadam donec ablactetur infans & ducam eum, vt appareat ante conſpectum Domini. 158.2
Tu venis ad me cum gladio, haſta, & clypeo, ego autē venio ad te in nomine Domini. 177.2
Fuit vir vnus de Ramathain. 27.2
Velox erat ſicut ceruus. 97.2
Cap. 2. Audiuit omnia, quæ faciebant filij ſui vniuerſo Iſraëli. 168.1

Et abijt Elcana in Ramatha in domũ ſuã, puer autem erat miniſter in conſpectu Domini, 29.1
Venit autem vir Dei ad Eli, & ait ad eum, hæc dicit Dominus. 352.2
Cap. 3. Puer Samuel miniſtrabat Domino coram Eli. 294.1
Et adiecit Dominus, & vocauit adhuc Samuelem tertio. 68.1
Suſcitabo aduerſus Eli omnia quę locutus ſum ſuper domum eius. 307.2
Cap 4. Fugit, inquit, Iſraël coram Philiſtiim, & ruina magna facta eſt in populo. 354.1
In ipſo momento mortis dixerunt ei, Ne timeas, quia filium peperiſti. 425 1
Cap. 5. Philiſtiim autem tulerunt arcam Domini, & aſportauerunt eam à lapide adiutorij in Azotum. 178.2
Tulerunt Philiſtiim arcam Domini, & intulerunt eam in templum Dagon. Cúmque ſurrexiſſent diluculo Azotij altera die, ecce Dagon iacebat. 458.1
Cap. 7. Auferte Deos alienos de medio veſtri. 238 a
Cap. 8. Declinauerunt poſt auaritiam. 307.1
Non te abiecerunt, ſed me, ne regnem ſuper eos, 264.1
Congregati vniuerſi maiores natu Iſraël venerunt ad Samuëlem in Ramatha. 433.2
Cap. 10. Ecce abſconditus eſt domi. 203.1
Stetit in medio populi, & altior fuit vniuerſo populo ab humero, & ſurſum. 249. 2
Ecce cuneus Prophetarum obius ei. 369.1
Cap. 12. Videntes quod Naas rex filiorum Annon veniſſet aduerſus vos, dixiſtis mihi. 434.1
Cap. 13. Filius vnius anni erat Saul cum regnare cœpiſſet. 393. 432.1
Cap. 14. Viuit Dominus, quia niſi Dominus percuſſerit eũ, aut dies eius venerit, vt moriatur. 116. 2
Cap. 15. Melior eſt obedientia, quam victima, & auſcultare magis, quam offerre adipem. 13.1
Cap. 16. Nũ corã Domino eſt Chriſtus eius. 339.1
Qui reſpondit, reliquus eſt paruulus, & paſcit oues. 128.2
Erat autem rufus, & pulcher aſpectu, decoraque facie. 129.1. 427.2
Mittam te ad Iſaï Bethleemitem, prouidi enim in filijs eius mihi Regem. 273.1
Adduxit Iſai ſeptem filios ſuos coram Samuele, & ait Samuel ad Iſai, non elegit Dominus ex eis. 94.2
Miſit Saul ad Iſai dicens, Stet Dauid in conſpectu meo. 419.2
Cap. 17. Non vales reſiſtere Philiſtæo iſti, nec pugnare aduerſus eum, quia puer es. 294.1
De qua progenie es, ô adoleſcens; dixitque Dauid, filius ſerui tui Iſaac, Bethleemita ego ſum. 318.1. & 2
Cap. 18. Panis defecit in ciſtarijs noſtris & ſportulã non habemus, vt demus homini Dei. 145.1
Cap. 21. Dedit, ergo eis ſacerdos ſanctificatum panem. 396.2
Cap. 22. Noluerunt autem ſerui regis extendere manus ſuas in ſacerdotes Domini. 369.2
Abit Saul in domum ſuam. 462 a
Cap. 24. Dixit Saul, nunquid vox hæc tua eſt, fili mi Dauid. 302.2
Cogitaui vt occiderem te, ſed pepercit oculus meus. 42.1
Venit ad caulas ouium, quæ ſe offerebãt viatı, eratq; ibi ſpelunca, quam ingreſſus eſt Saul, vt purgaret ventrem: porro Dauid, & viri eius in interiori parte ſpeluncæ latebant. 460 a
Cap. 25. Feſtinauit igitur Abigail, & tulit ducentos panes, & duos vtres vini, & quinq; arietes coctos. 314. a
Miſit & locutus eſt ad Abigail, vt ſumeret eã ſibi vxorem. 418.1
Cap. 26. Venerunt ergo Dauid, & Abiſai ad populum nocte, & inuenerunt Saul iacentem, & dormientem, &c. 460.2

Ex 2. Regum.

Cap. 1. Apprehendẽs Dauid veſtimẽta ſua, ſcidit, omnéſque viri, qui erant cum eo. 440.1
Cap. 2. Velox erat ſicut ceruus. 86.a
Num vſq; ad internecionem tuus mucro deſæuiet, vſque quo non dices populo. 211.1
Cap. 3. Ingreſſus eſt Ioab ad Regem, & ait, quid feciſti? Ecce enim venit Abner ad te. 262.2
Cum autem audiſſet Rex Dauid verba hæc, contriſtatus eſt valde, & noluit contriſtare ſpiritum Amon filij ſui. 222.a
Dixit ad Ioab, & ad omnẽ populum, qui erat cum eo, Scindite veſtimenta veſtra. 440.1
Cumque veniſſet vniuerſa multitudo cibum capere cum Dauid, clara adhuc die iurauit Dauid dicens. 439.1
Mundus ego ſum, & regnum meum apud Deum. 231.2
Cap. 5. Egreſſus eſt ergo Rex, & vniuerſa domus eius pedibus ſuis. 211.a
Cap. 7. Quis ego ſum Domine Deus, & quæ domus mea. 293.a
Fidelis erit domus tua, & regnum tuum, vſque in æternum. 408.1
Cap. 9. Et dixit Dauid, Putas ne eſt aliquis, qui remanſerit de domo Saul. 390.a
Cap. 11. Factum eſt autem vertente anno. 218. 2
Vidit mulierem ſe lauantem ex aduerſo ſuper ſolariũ ſuum, erat autem pulchra valde. 269.1
Cap. 12. Pauper nihil habebat omnino pręter vnã ouem paruulam, quam emerat. 109. 2. 396.1
Peccaui Domino. 74.2
Diues habebat oues, & boues plurimos valde, pauper autem nihil habebat omnino. 295.1
Cap. 13. Cũ audiſſet Rex ſermonẽ hominis Dei, quẽ inclamauerat contra altare in Bethel 110.2
Factum eſt autem poſt hæc, vt Abſalõ filij Dauid ſororem ſpecioſiſſimam vocabulo Tamar adamaret, Amon filius Dauid. 330. 2. 233. 2
Præualens viribus oppreſſit eam, & cubauit cum ea. 226.1
Dauid contriſtatus eſt valde, & noluit contriſtare ſpiritum Amon filij ſui. 226.2. 222.2
Cap. 15 Cũq; aſcenderet Dauid ſummitatẽ montis, in quo adoraturus erat Dominum. 111. a
Egreſſus eſt ergo rex, & vniuerſa domus eius pedibus ſuis. 432.2
Cap. 16. Cum Dauid tranſiſſet paululum montis verticem apparuit Siba puer Miphiboſeth in occurſum eius. 126.1. 431.2
Ait Achitopel ad Abſalon: Ingredere ad concubinas patris tui. 369.2
Cap. 17. Sobi, & Machir, & Berzelai Galaadites obtulerunt ei ſtratoria. 266.2
Porro Achitopel videns, quod non fuiſſet factum conſilium ſuum. 75.1
Melius eſt conſilium Chuſai Arachitæ, conſilio Achitopel. 67 1
Cap. 18. Abſalon fili mi, fili mi Abſalon. 327 1

Cum ingreſſus fuiſſet mulus ſubter condẽſum quercum. 34
Non obturbaui Iſraël, ſed tu, & domus patris tui. 223. 2
Tulit ergo Ioab tres lanceas in manu ſua, & infixit eas in corde Abſalon. 402. 1
Et adorans Regem coram eo pronus in terram, ait. 377. 2
Cap. 19. Domine mi Rex, ſeruus meus contẽpſit me, dixitque ei, ego famulus tuus. 368. 2
Cap. 21. Occidiſti, & poſſediſti propter hoc, hæc dicit Dominus. 229. 1
Cap. 23. Libauit eam Domino. 122. 2
Irruperunt tres fortes caſtra Philiſtinorum. 334. 1
Ipſe deſcendit, & percuſſit leonem in media ciſterna. 206. 2
Hæc nomina fortium Dauid, Dauid ſedens in Cathedra ſapientiſſimus. 385. 1. 208. 2
Sedẽs in Cathedra ſapiẽtiſſimus princeps, &c. 373. 1
Cap. 24. Vidit Dominus, quia niſi Dominus percuſſerit eum, aut dies eius venerit, &c. 268. 2

Ex 3. Regum.

Cap. 1. Adorauit Rex in lectulo ſuo, & locutus eſt, Benedictus Dominus Deus Iſraël. 139. 2
Cap. 2. Aſcendit itaq; Rex Iſraël, & Ioſaphat Rex Iuda in Ramaoth Galaad. 72. 2
Filijs Bercellai Galaaditis reddes gratiam, eruntque comedentes in menſa tua. 266. 2
Cap. 3. Et hæc quæ poſtulaſti, dedi tibi, diuitias ſcilicet, & gloriam. 380. 1
Cap. 4. Iuda, & Iſrael innumerabiles, cuius atque maris in multitudine. 28. 2
Diſputauit ſuper lignis à cedro, quæ eſt in Lybano vſque ad byſſopum. 438. 1
Cap. 5. Chriſtum in Salomone mirata. 411. 1
Cap. 6. Malleus & ſecuris, & ferramentum, non ſunt audita in domo Domini. 99. 1. 319. 2
Cap. 9. Ingreſſa Ieruſalem multo cum comitatu, & diuitiis. 411. 1
Cap. 10. Non eſt factum tale opus in vniuerſis regnis.
Beati viri tui, & Beati ſerui tui, qui ſtant coram te ſemper. 214. 2
Cap. 11. Cumque iam eſſet ſenex, deprauatum eſt cor eius per mulieres. 265. 2
Apprehendenſque Abias pallium ſuum nouum quo coopertus erat, ſcidit in duodecim partes. 394. 2
Quia habuiſti hoc apud te, & non cuſtodiſti pactum meum, & præcepta mea, quæ mandaui tibi diſrumpens ſcindam regnũ tuum. 459. 1
Cap. 12. Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cædam vos ſcorpionibus. 263. 1.
Cap. 13. Fefellit eum, & reduxit ſecum, comedit ergo panem in domo eius, & bibit aquam. 423. 1
Prophetes autem quidam ſenex habitabat in Bethel. 419. 2
Cap. 14. Dormiuit Ieroboam cum patribus ſuis, regnauitque Nadab filius eius pro eo. 424. 1
In illo tempore ægrotauit Abia filius Ieroboã. 394. 2
Cap. 15. In anno vigeſimo Ieroboan Regis Iſrael, in Terſa duobus annis. 426. 1
Cap. 18. Cum ingreſſus mulus ſubter condenſam quercum, & magnam, adhæſit caput eius quercui, &c.
Cap. 19. Vade & reuertere in viam tuam per deſertum Damaſcum. 291. 2
Vngens Azaël Regem ſuper Syriam. 296. 1
Sedit ſuper vnam Iuniperum. 209. 1
Hæc mihi faciant dij, & hæc addant, niſi hæc hora cras poſuero animam tuam, ſicut animã vnius ex illis. 432. 2
Cap. 20. Quia dimiſiſti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius. 404. 2 439. 2
Cap. 21. Proiiciens ſe in lectulum ſuum, auertit faciem ſuam ad parietem. 413. 1
Literarum autem hæc erat ſententia, ſubmitte duos viros Belial contra eum. 366. 1
Da mihi vineam tuam, & faciam mihi hortum olerum. 362. 2
Factum eſt autem cum audiſſet Banadab verbum iſtud, bibebat ipſe, & Reges in vmbraculis. 454. 1
In hoc ipſo loco, in quo linxerunt canes ſanguinem Naboth, lambent quoque ſanguinem tuum. 444. 1
Non fuit alter talis ſicut Achab qui venum datus eſt, vt faceret malum. [illegible]7. 2
Cap. 22. Sepelierunt Regem Achab in Samaria, & lauerunt ſanguinem ſuum à curru in fonte Samariæ. 117. 2
Mortuus eſt ergo Rex Iſraël, & prælatus in Samariam. 395. 2
Viſurus es in die illa, quando ingredieris intra cubiculum, vt abſcondaris. 365. 2

Ex 4. Regum.

Cap. 4. In tempore iſto, in hac eadem hora, ſi vita comes fuerit, habebis in vtero filium. 377. 2
Cap. 5. Cum acceperis epiſtolam hãc, ſcito quod miſerim ad ſe Naaman ſeruum meum. 378. 1
Naaman detulit literas ad Regem Iſraël in hæc verba, cum acceperis epiſtolam hanc. 368. 2
Vtinam fuiſſet Dominus meus ad prophetam, qui eſt in Samaria. 434. 1
Cap. 9. Eliſæus Propheta, qui eſt in Iſraël, indicat Regi Iſraël omnia verba, quæcumque locutus fueris. 421. 1
Ite & videte vbi ſit Eliſæus, & mittam, & capiam eum. 410. 2
Quod cum audiſſet Rex ſcidit veſtimenta ſua. 441. 2
Aperuit Dominus oculos pueri, & vidit. 465. 1
Cap. 7. Dominus ſonitum audire fecerat in caſtris Syriæ curruum, & equorum, & exercitus plurimi. 416. 1
Cap. 9. Præcipitauerunt eam, aſperſuſque eſt ſanguine paries. 415. 2
Cap. 10. Quia ſtudioſè egiſti, quod rectum erat, & placebat in oculis meis. 408. 1
Si ergo coniuraui contra Dominum meum, & interfeci eum, quis percuſſit omnes hos. 401. 2 406. 1
Cap. 11. Athalia vero mater Ochoziæ, videns mortuum filium ſuum, ſurrexit. 299. 1
Tollens autem Ioſaba filia Regis Ioram ſoror Ochoziæ, Ioas filium Ochoziæ, furata eſt eum. 217. 1
Cap. 13. Currus Iſraël, & auriga eius. 407. 2
Eliſæus autem ægrotabat infirmitate, qua & mortuus eſt. 393. 2
Cap. 15. Percuſſuſque eſt Iudas coram Iſraël, & fugerunt vnuſquiſq. in tabernacula ſua. 408. 2
Cap. 17. Cœpit eſſe bonus Roboan per tres annos dum confortauit regnum ſuum. 381. 2
Fecerunt ſibi conflatiles duos vitulos, & lu-

cos, & adorauerunt vniuerſam militiam cœli. 381. 2.

Cap. 19. Factum eſt igitur in nocte illa, venit Angelus Domini, & percuſſit in caſtris Aſſyriorum. 125.1. 181.1

Cumq; diluculo ſurrexiſſet, vidit omnia corpora mortuorum. 71. 2

Ezechias Rex ſcidit veſtimenta ſua, & opertus eſt ſacco. 400.2

Cap. 20. In illo tempore miſit Berodach, Baladā filius Baladam Rex Babyloniorum. 444.2

Cap. 21. Fecerunt ergo ciues eius maiores natu, & optimates qui habitabant cum eo in vrbe. 369 2

Cap. 4. Quæ aurea, aurea: & quæ argentea tulit princeps militiæ. 409. 1

Ex 2. Paralipom.

Cap. 4. Fecit atrium Sacerdotum, & baſilicam grandem. 435. 1

Cap. 13. Habetis grandem populi multitudinem, atque vitulos aureos. 414 1

Cap. 16. In tempore illo venit Anani Propheta ad Aſa Regem Iuda, & dixit ei. 451.1

Sed & Macham matrem Aſa Regis ex augusto depoſuit Imperio, eo quod feciſſet in luco ſimulacrum Priapi. 457. 2

Cap. 17. Poſueruntque eum ſuper lectum ſuum plenum aromatibus, & vnguentis meretriciis. 409 1

Cap. 25. Venit homo Dei ad illum, & ait: O Rex ne egrediatur tecum exercitus Iſraël? 215.1

Cap. 26. Quid ergo fiet de centum talentis, quæ dedi militibus Iſrael. 195.

Statimque ingreſſus poſt eum Azarias Sacerdos, & cum eo Sacerdotes Domini octoginta, viri fortiſſimi. 398. 2

Non eſt officij tui Ozias, vt adoleas incenſum. 397. 1

Cap. 29. Adduxit Sacerdotes atque Leuitas, & congregauit eos in plateam Orientalem. 237.1

Cap. 33. Viginti duorum annorum erat Amon cum regnare cœpiſſet. 323. 2

Cap. 35. Aſcendit Nechao Rex Ægypti ad pugnandum. 215. 1

Ex 1. Eſdræ.

Cap. 10. Et inuenti ſunt de filiis Sacerdotum, qui duxerant vxores alienigenas. 307.2

Vos tranſgreſſi eſtis & duxiſtis vxores alienigenas. 414. 2

Ex 2. Eſdræ.

Cap. 9. Vidiſti afflictionem patrum noſtrorum in Ægypto, clamoremque eorum audiſti. 204. 2.

Ex 3. Eſdræ.

Cap. 3. Fortiores ſunt mulieres. 39.2

Cap. 4. Darius Rex aſcendit in cubiculum, & dormiuit, & expergefactus eſt. 354.2

Videbam Apemen filiam Bezacis mirifici concubinam Regis. 364.2

Ex 4. Eſdræ.

Cap. 11. Aſcendebat de mari aquila, cui erant duodecim alæ, & capita tria. 152.2

Ex Tobia.

Cap. 2. Tobias plus timens Deum, quam Regem. 46. 1

Cap 4. Cordis eius particulam ſi ſuper carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dæmonium. 85.1

Cap. 10. Flebat igitur mater eius irremediabilibus lacrymis. 317.1

Ex Iudith. Habes hic multa loca ex Iudicum libris errore tracta.

Cap. 2. Non parcet oculus tuus omni regno. 42.2

Cap. 5. Vbicumque ingreſſi ſunt ſine arcu, & ſagitta, & abſque ſcuto, & gladio. 193.2.

Cap. 6. Clangens buccina conuocauit domum Abiezer. 145.2

Igitur omnis Madian, & Amalec, & Orientales populi congregati ſunt ſimul. 194. 2

Ecce familia mea infirma eſt in Manaſſe. 293.2

Cap. 7. Diuiſit trecentos viros in tres partes, & dedit tubas in manibus eorum. 143.1

Non eſt hoc aliud niſi gladius Gedeonis filij Ioas viri Iſraelitæ. 145. 2

Cap. 8. Quid enim tale facere potuit quale vos feciſtis. 145. 2

Cap. 9. Conſtituiſti Regem Abimelech filium ancillæ. 23.1

Non in multitudine eſt virtus tua Domine, neque in equorum viribus voluntas tua eſt. 193.1

Quid vobis eſt melius, vt dominetur veſtri ſeptaginta viri filij omnes Ierobaal. 262

Cap. 10. Contra quos Dominus iratus tradit eos in manus Philiſtum, & filiorum Ammon. 201.2

Omnis iſta compoſitio non ex libidine, ſed ex virtute pendebat. 315. 2

Cap. 11. Cumque abiſſet cum ſociis, ac ſodalibus ſuis, flebat virginitatem ſuam. 299. 1

Cap. 14. Comedente exiuit cibus. 93. 2

Vna mulier Hebræa fecit confuſionem in domo Nabuchodonoſor. 233.2. 418. 2

Erant omnes fatigati à vino. 418. 2

Cap. 15. Iouentam maxillam, id eſt, mandibulam aſini. 300. 2

Cap. 16. Aperiens veritatem dixit, ferrum nunquam aſcendit ſuper caput meum. 456. 1

Ex Eſther.

Cap. 4. Non comedatis, & non bibatis tribus diebus, & tribus noctibus, & ego cum ancillis ſimiliter ieiunabo. 419. 1

Cap. 5. Veniat Rex, & Aman ad cōuiuium, quod paraui ei. 419. 1

Cap. 10. Tribue Domine ſermonem compoſitum in ore meo in conſpectu leonis. 450. 1

Cap. 14. Tribue ſermonem compoſitum in ore meo in conſpectu leonis. 355.1

Cap. 15. Ingreſſa cuncta per ordinem oſtia ſtetit contra Regem. 42. 1.

Cap. 16. Multi bonitate principum, & honore, qui in eos collatus eſt. 25.1

Ex Iob.

Cap. 1. Et ibant filij eius & faciebant conuiuium per domos. 215. 2

Tunc ſurrexit Iob, & ſcidit veſtimenta ſua. 357. 2

Ibant filij eius, & faciebant conuiuium per domos, vnuſquiſque in die ſua. 338.1

Filiis tuis, & filiabus veſcentibus & bibentibus vinum in domo fratris ſui primogeniti. 338. 1

Numquid conſideraſti ſeruū meum Iob. 340.2

Ibant filij eius, & faciebant conuiuium per domos vnuſquiſque in die ſuo. 346.2

Et ibant filij eius & faciebant cōuiuium, 302.1

Cap. 2. Deuorauit eum ignis, qui non ſuccenditur, affligetur relictus in tabernaculo ſuo. 83.1

Egreſſus igitur Satan à facie Domini percuſſit Iob vlcere peſſimo. 334.2. 329.2

Cumque eleuaſſent procul oculos. 326. 2

Igitur audientes tres amici Iob omne malum;

quod accidiſſet ei, venerunt ſinguli de loco ſuo. 192.2
Cap. 3. Paruus, & magnus ibi ſunt, & ſeruus liber à Domino ſuo. 421.2
Cap. 5. Quod pacem habeat tabernaculum tuum & viſitans ſpeciem tuam, non peccabis. 327.1
Cap. 6. Vtinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas, quam patior in ſtatera, quaſi arena maris, hæc grauior appareret. 376.2
Cap. 8. Super aceruum petrarum radices eius denſabuntur, & inter lapides commorabitur. 140.1
Cap. 10. Nonne ſicut lac mulſiſti me. 3.2
Nunquid bonum tibi videtur, ſi calumnieris, & opprimas me. 21.1
Cap. 14. Quis mihi tribuat, vt in inferno protegas me. 201.2
Quis poteſt facere mundũ, de immundo conceptum ſemine. 192.2
Cap. 15 Operuit faciem eius craſſitudo, & de lateribus eius aruina dependet. 221.1
Cap. 18. Nonne lux impij extinguetur. 253.1
Cap. 19. Vſquequo affligitis animam meam, & atteritis me ſermonibus? 161.2
Quare perſequimini me ſicut Deus. 24.1
Oculus videns teſtimonium reddebat mihi. 24.1
Cap. 25. Poteſtas, & terror apud illum eſt, qui facit concordiam. 147.1
Cap. 26. Gigantes gemunt ſub aquis. 231.2
Cap. 28. Numquid ingreſſus eſt theſauros niuis, aut theſauros grandinis aſpexiſti. 139.1
Cap. 29. Iuſtitia indutus ſum, & veſtiui me ſicut veſtimento, & diademate iudicio meo. 122.1
Cauſam, quam neſciebam diligentiſſime inueſtigabam 457.1
Cap. 30. Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur aquila. 333.2
Cap. 31. Si comedi buccellam meam ſolus, & non comedit pupillus ex ea. 38.1
Si aduerſum me terra clamat, & cum ipſa ſulci eius deflent. 90.1
Pepigi fœdus cum oculis meis, ne cogitarem quidem de virgine. 330.1
Si non dixerunt viri tabernaculi mei, quis det de carnibus eius. 253.2
Cap. 32. Et venter meus quaſi muſtum abſque ſpiraculo. 227.1
Cap. 36 Nunquid volet Rhinoceros ſeruire tibi, aut morabitur ad præſepe tuum. 14.2
Cap. 38. Quis dimiſit lapidem angularem terræ cum me laudarent ſimul aſtra matutina. 144.2
Cap. 40. Ecce Beemoth, quem feci tecum, fœnum quaſi bos comedet. 337.2
Accinge quaſi vir lumbos tuos. 258.2
Cap 41 Cum ſublatus fuerit timebunt Angeli, & territi turbabuntur. 145.1
Æſtimauit abyſſum quaſi ſeneſcentem. 81.2
Cap. 42. Venerunt autem ad eum omnes fratres ſui, & vniuerſæ ſorores ſuæ. 192.1

Ex Pſalmis.

Cap. 1. Non ſic impij, non ſic, ſed tanquam puluis, quem proiicit ventus à facie terræ. 177.1
In cathedra peſtilentiæ non ſedit. 432.1
Cap. 2. Quare fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania. 450.2
Cap. 4. Quis oſtendit nobis bona, ſignatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine. 270.2
Cap. 7. Scrutans corda, & renes Deus. 366.2
Cap. 9. Adiutor in opportunitatibus in tribulatione. 47.1
Cap. 10. Dicite in nationibus, quia Dominus regnauit à ligno. 345.2
Cap. 18. In ſole poſuit tabernaculum ſuum, & ipſe tanquam ſponſus. 283.1. 60.1
Exultauit vt gigas ad currendam viam ſuam. 426.1
Cap. 19. Domine ſaluum fac Regem, & exaudi nos in die quando inuocauerimus te. 268.1
Cap. 21. Apud te laus mea in Eccleſia magna. 89.1
Deus meus clamabo per diem, & non exaudies. 437.1
Cap. 22. Paraſti in conſpectu meo menſam aduerſus eos, qui tribulant nos. 133.1
Cap. 26. Ne declines in ira à ſeruo tuo. 20.2
Cap. 28. Attollite portas principes veſtras, & introibit Rex gloriæ. 201.1
Cap. 31. Oculi Domini ſuper timentes eum. 201.1
Cap. 33. Prohibe linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum. 34.1
Accedite ad eum, & illuminamini, & facies veſtræ non confundentur. 76.1
Cap. 35. Non veniat mihi pes ſuperbiæ. 73.1
Cap. 36. Vidi impium ſuperexaltatum, & eleuatum ſicut cedros Libani. 197.1
Cap. 37. Putruerunt, & corruptæ ſunt cicatrices meæ. 110.1
Cap. 39. Sacrificium, & oblationem noluiſti, aures autem perfeciſti mihi. 13.1
Non reſpexit in vanitates. 73.2
Cap. 44. Eructauit cor meum verbum bonum, dico ego opera mea Regi. 6.2
Vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ cõſortibus tuis. 8.2
Pſalmus pro his, qui commutabuntur filiis Chore. 11.1
Omnis gloria eius filiæ Regis ab intus in fimbriis aureis. 99.1. 12.2
Specie tua, & pulchritudine tua intende proſpere procede, & regna. 188.2
Aſtitit Regina à dextris tuis in veſtitu deaurato. 310.2. 410.2
Cap. 45. Dominus virtutum nobiſcum, ſuſceptor noſter Deus Iacob. 108.1
Cap. 47. Fundatur exultatione vniuerſæ terræ mons Sion, latera Aquilonis ciuitas Regis magni. 112.1
Cap. 48. Sicut oues in inferno poſiti ſunt, mors depaſcet eos. 83.1
Vocauerunt nomina ſua in terris ſuis. 205.1
Homo cum in honore eſſet, non intellexit: comparatus eſt iumentis inſipientibus. 401.1
Cap. 49. Sacrificium laudis honorificauit me. 345.1
Cap. 50. Paratum cor meum Deus, paratum cor meum. 237.2
Cap. 57. Supercecidit ignis, & non viderunt ſolem. 229.2
Cap. 66. Terra dedit fructum ſuum. 5.2
Benedicat nos Deus, Deus noſter, benedicat nos Deus. 327.1
Cap. 67. Tibi offerent Reges munera. 100.2
Qui aſcendit ſuper occaſum Dominus nomen illi. 144.1
Iter facite ei, qui aſcendit ſuper occaſum, 165.1
Præuenerunt principes coniuncti pſallentibus. 199.1

Cap. 68. Et poſui veſtimentum meum cilicium.
Cap. 71. Reges Tarſis, & inſulæ munera offerent, Reges Arabum, & Saba dona adducent. 113.1 350.1
Et erat firmamentum in terra in ſummis montium. 28.2
Cap. 72. Vt iumentum factus ſum apud te. 401.1
Cap. 74. Calix in manu Domini vini meri plenus mixto. 335.1
Cap. 75. Terribilis, & ei qui aufert ſpiritum principum. 147.1
Cap. 76. Anticipauerunt vigilias oculi mei, turbatus ſum, & non ſum loquutus. 227.1
Cap. 77. Panem Angelorum manducauit homo. 93.1
Cap. 80. Manus eius in cophino ſeruierunt. 340.2
Cap. 83. Videbitur Deus Deorum in Sion. 213.2
Cap. 84. Benedixiſti Domine terram tuam. 4.2
Cap. 90. Angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te, &c. 464. & 465
Cap. 91. Numquid adhæret tibi ſedes iniquitatis, qui fingis laborem in præcepto. 90.1
Iuſtus vt palma florebit, & ſicut cedrus Libani multiplicabitur. 10.2
Cap. 92. Dominus regnabit, decorem indutus eſt, 130.2
Cap. 94. Siccam manum eius formauerunt. 105.1
Cap. 95. In labiis tuis Maria confeſſio, & pulchritudo. 82.1
Cap. 100. Oculi mei ad fideles terræ, vt ſedeant mecum. 92.2
Cap. 101. Opera manuum tuarum ſunt cœli. 105.1
Cinerem tanquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miſcebam. 93.1
Cap. 103. Extendens cælum ſicut pellem, qui tegis aquis ſuperiora eius. 811.1.
Hoc mare magnum, & ſpatioſum manibus. 60.2
Vt educat panem de terra, & vinum lætificet cor hominis. 367.1
Cap. 104. Nolite tangere Chriſtos meos. 23.2
Cap. 105. Dixit vt diſperderet eos, ſi non Moyſes electus eius ſteriſſet in confractione. 199.2
Cap. 108. Circumdederunt me ſicut apes, & exarſerunt ſicut ignis in ſpinis. 177.2
Induit maledictionem, ſicut veſtimentum. 110.1
Cap. 109. Tu es Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech. 255.1
Cap. 111. Exortum eſt in tenebris lumen rectis corde, miſericors, & miſerator, & iuſtus Dominus. 205.2
Diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in ſæculi. 180.1
Cap. 113. Cœlum cœli Domino, terram autem dedit filijs hominum. 50.2
Quid eſt tibi mare quod fugiſti, & tu Iordanis quia conuerſus eſt retrorſum. 77.2
Mare vidit, & fugit, Iordanis conuerſus eſt retrorſum. 346.2
Cap. 117. Bonum eſt confidere in Domino, quam confidere in homine. Bonum eſt ſperare in Domino, quam ſperare in principibus. 462.2
Cap. 118. Auerte oculos meos ne videant vanitatem. 73.2
Confige timore tuo carnes meas. 26.1
Fiat manus tua, vt ſaluet me. 108.1
Feci iudicium, & iuſtitiam, non tradas me nocentibus me. 291.2. 304.2
Præuenerunt oculi mei mane meditari verba tua. 435.1
Cap. 119. Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus deſolatoriis. 68.2
Cap. 126. Surgite poſtquam ſederitis, qui manducatis panem doloris. 276.2
Ecce hæreditas Domini filij merces fructus ventris. 382.2
Niſi Dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt qui ædificant eam. 372.2
Cap. 127. Filij tui ſicut nouellæ oliuarum in circuitu menſæ tuæ. 302.1
Vxor tua ſicut vitis abundans in lateribus domus tuæ. 308.1
Cap. 130. Neque ambulaui in magnis, neque in mirabilibus ſuper me. 465.2
Cap. 131. Surge Domine in requiem tuam, tu & arca ſanctificationis tuæ. 59.2
Viduam eius benedicens benedicam pauperes eius ſaturabo panibus. 125.2
Introibimus in tabernaculũ domus, eius adorabimus in loco vbi ſteterunt pedes eius. 76.2
Si introiero in tabernaculũ domus meæ, ſi aſcendero in lectulum ſtrati mei. 181.2
Cap. 134. Quoniam Iacob elegit ſibi Dominus. 77.2
Cap. 136. Beatus qui tenebit, & allidet paruulos ſuos ad petram. 43.2
Super flumina Babylonis illic ſedimus, & fleuimus, dum recordaremur Sion. 96.1. 76.1
Quomodo cantabimus in terra aliena? 337.1
Cap. 138. Subſtantia mea in inferioribus terræ. 8.1
Nonne qui oderunt te Domine oderam, perfecto odio oderam illos. 167.2
Cap. 144. Oculi omnium in te ſperant Domine, & tu das eſcam illorum in tempore oportuno. 31.2

Ex Prouerbijs.

Cap. 1. Ego in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo cum vobis, quod timebatis aduenerit. 450.2
Cap. 3. Lignum vitæ eſt hic, qui apprehenderit eam, & qui tenuerit eam beatus. 65.1
Nam & ego filius ſui patris mei tenellus, & vnigenitus coram matre mea. 418.2
Cap. 5. Fauus diſtillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius. 267.1
Fruſtra iacitur rete ante oculos pennatorum. 197.1
Cap. 7. Apprehenſum deoſculatur iuuenem, & procaci vultu blanditur dicens victimas, pro ſalute. 228.1
De feneſtra per cancellos proſpexi, & video paruulos, confidere vecordem iuuenem, qui tranſit per plateas. 229.2
Viæ inferi domus eius penetrantes in interiora mortis. 231.1
Cap. 8. Delectabar per ſingulos dies, ludens coram eo omni tempore, 18.1
Cap. 9. Mulier inſipiens, & audax inops panis. 308.1.
Mulier ſtulta, & clamoſa plenaque illecebris. 231.1
Sapientia ædificauit ſibi domum, excidit columnas ſeptem, immolauit victimas ſuas. 61.2
Cap. 14. Aſtutus expectat ſcientiam. 67.2
Cap. 16. Indignatio Regis nuntij mortis, in hilaritate vultus eius vita. 346.1
Poſſide ſapientiam, quia auro melior eſt. 295.2

Cap. 21. Munus abſconditum extinguit iras. 436.1
Cap. 23. Eris ſicut dormiens in medio maris, & ſicut ſopitus gubernator. 203.1
Cap. 24. Vir ſapiens eſt fortis, & vir fortis robuſtus, & validus. 375.1
Cap. 25. Gloria Regum inueſtigare ſermonem. 477. 1
Cap. 27. Meliora ſunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oſcula odientis. 201.2
Cap. 28. Iuſtus quaſi leo confidens abſque terrore eſt. 463. 1
Cap. 30. Per tria mouetur terra. 296. 2
Tria ſunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro. 351. 2
Cap. 31. Fallax gratia, & vana eſt pulchritudo. 269.1
Mulier timens Deum, ipſa laudabitur. 269.1

Ex Eccleſiaſte.

Cap. 1. Dedi cor meum, vt ſcirem prudentiam, atque doctrinam. 261. 2
Generatio præterit; generatio aduenit, terra autem in æternum ſtat. 333. 2
Cap. 2. Feci hortos, & pomaria, & conſeui ea cuncti generis arboribus. 56. 2
Cap. 3. Non eſt homo iuſtus in terra qui faciat bonum, & non peccet. 137.1
Cap. 4. Vnus eſt & ſecundum non habet, non filium, non fratrem, & tamen laborare non ceſſat. 37.2. 404.1
Melius eſt eſſe duos. 38. 2
Si vnus præualuerit contra vnum, duo reſiſtunt ei. 197. 2
Melior eſt puer pauper, & ſapiens Rege ſene, & ſtulto. 379.2
Cap. 5. Ne dederis os tuum vt peccare facias carnem tuam. 160.1
Et omni homini, cui dedit Deus diuitias, atque ſubſtantiam, poteſtatemque ei tribuit. 179. 2
Vbi multæ ſunt opes. 266.
Et inſuper vniuerſæ terræ Rex imperat ſeruienti. 344.1
Vbi multa ſunt ſomnia, plurimæ ſunt vanitates. 363.2
Si videris calumnias egenorum, & violenta iudicia, & ſuberti iuſtitiam in prouincia, non mireris ſuper hoc negotio. 426. 2
Cap. 7. Melius eſt nomen bonum, quam vnguenta pretioſa. 204. 2
Inueni amariorem morte mulierem. 270. 2
Sicut protegit ſapientia, ſic protegit pecunia. 370.1.
Cap. 9. Ciuitas parua, & pauci in ea viri, veniet contra eam Rex magnus, & vallabit eam. 111. 2
Perfruere vita cum vxore, quam diligis cunctis diebus vitæ. 162.2
Melior eſt canis viuus leone mortuo. 398. 2
Cap. 10. In riſu faciunt panem, & vinum, vt epulentur viuentes. 346. 1
Væ tibi terra, cuius Rex puer eſt, & cuius principes mane comedunt. 9. 2
Si retuſum fuerit ferrum, & hoc non vt prius, ſed hebetatum fuerit, multo labore exacuetur. 108.2
Argento humiliatione obediunt omnia. 254.1
Beata eſt terra, cuius Rex nobilis eſt. 22. 2. 57. 383. 2. 440.

Ex Canticis.

Cap. 1. Murenulas aureas faciamus tibi vermiculatas argento. 13.17 1. 2.
Filij matris meæ pugnauerunt contra me. 97.2
Botrus Cypri dilectus meus in vineis Engaddi. 89. 1
Dum eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum. 107.1
Nolite me conſiderare quod fuſca ſim, quia decolorauit me ſol. 137. 1
Iudica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie. 142. 1
Odor veſtimentorum tuorum, ſicut odor thuris. 142.1
Si ignoras te, ô pulcherrima inter mulieres, egredere, & vade poſt veſtigia gregum tuorum. 277.2
Trahe me poſt te. 28.1
Equitatui meo in curribus Pharaonis aſſimilaui te amica mea ſponſa. 401. 1
Odor veſtimentorum tuorum, ſicut odor, thuris. 273. 2
Si ignoras te, ô pulcherrima inter mulieres. egredere, & valde poſt veſtigia gregum tuorum. 277.1
Trahe me poſt te. 28.1
Equitatui meo in curribus Pharaonis aſſimilaui te amica mea ſponſa. 401. 1
Aperi mihi ſoror mea, amica mea, columba mea. 421. 1
Cap. 2. Vox dilecti mei, ecce iſte venit ſaliens in montibus, tranſiliens colles. 84.1
Similis eſt fraternus meus capræ, vel hinnulo ceruorum. 135.1
Iam hyems tranſiit, imber abiit, & receſſit,
Flores apparuerunt in terra noſtra. 282.1
En lectulum Salomonis, 38.2.202.2.208.1.219. 2.30.2.136.1
Egredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem in diademate, quo coronauit illum mater ſua. 136.2. 6.1.165.1
Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ. 252.1
Ferculum fecit ſibi rex Salomon de lignis libani. 164.2
Ego quaſi vitis fructificaui ſuauitatem odoris. 107.2
Cap. Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris. 352. 2. 428.2
Quam pulchræ ſunt mammæ tuæ ſoror mea ſponſa. 351. 2. 33 1
Quam pulchra eſt amica mea, quam pulchra eſt. 156.1
Pulchriora ſunt vbera tua vino, & odor vnguentorum tuorum ſuper omnia aromata. 351. 1
Emiſſiones ſuæ paradiſus malorum punicorum. 33. 2.104.2
Vitta coccinea labia tua. 82.1
Odor veſtimentorum tuorum, ſicut odor thuris. 84.2
Donec aſpiret dies, & inclinentur vmbræ, vadam ad montem myrrhæ. 85.1
Sicut turris Dauid collum tuum, quæ ædificata eſt cum propugnaculis. 93.1
Veni de libano ſponſa mea, veni de libano. 96, 2

Dentes tui ſicut greges tonſarum, quæ aſcenderunt de lauacro. 130. 2
Odor vnguétorum tuorum ſuper omnia atomata. 130. 2
Ortus concluſus ſoror mea ſponſa. 45. 2
Cap. 5. Labia eius diſtillantia myrrham primam. 70. 1
Ego dormio, & cor meum vigilat, vox dilecti mei pulſantis. 20. 1
Aperi mihi ſoror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea. 131. 2
Quo abiit dilectus tuus, ô pulcherrima mulierum. 106. 2
Inuenerunt me cuſtodes, qui circumeunt ciuitatem, percuſſerunt me. 92. 1
Veniat dilectus meus in hortum ſuum & comedat fructum pomiferarum ſuarum. 84. 1
Caput eius aurum optimum, comæ eius, qua ſi elatæ palmarum. 410. 2
Percuſſerunt me, & vulnerauerunt me: tulerunt palium meum. 436. 1
Cap. 6. Pulchra eſt amica mea, ſuauis, & decora ſicut Ieruſalem. 84. 2
Sexaginta ſunt reginæ, & octoginta concubinæ, & adoleſcentularum non eſt numerus. 136. 1
Vna eſt columba mea perfecta mea vna eſt matri ſuæ. 59. 2
Dilectus meus deſcendit in hortum ad areolam aromatum. 397. 1
Cap. 7. Venter tuus ſicut acerbus tritici. 208. 1. 104. 2
Quam pulchri ſunt greſſus tui in calceamentis filia principis. 100. 1
Cap. 8. Pone me vt ſignaculum ſuper cor tuum, vt ſignaculum ſuper brachium tuum. 26. 1
Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto, delitiis affluens, innixa ſuper dilectum ſuum. 12. 2
Dura ſicut infernus æmulatio. 82. 2

Ex Sapientia.

Cap. 1. Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuorum. 141. 2
Cap. 7. In ventre matris figuratus ſum caro decem menſium tempore coagulatus ſum in ſanguine ex ſemine hominis. 97. 1
Cap. 8. Cum magis eſſem bonus, veni ad corpus inquinatum. 129. 2
Cap. 9. Da mihi ſedium tuarum aſſiſtricem ſapientiam. 7. 2
Cap. 10. Iuſtum à pereuntibus impiis liberauit fugientem. 220. 2
Cap. 18. Omnipotés ſermo tuus exiliens de cœlo à regalibus ſedibus, durus debellator in mediã exterminij terram proſiliuit. 61. 2

Ex Eccleſiaſtico.

Cap. 1. Qui addit ſcientiam, addit & laborem. 261. 2
Cap. 2. Nonne melius eſt comedere, & bibere, & oſtendere animæ ſuæ bona de laboribus ſuis. 269. 1
Cap. 4. Sapientia filiis ſuis vitam inſpirat, & qui illam diligit, diligit vitam. 371. 2
Cap. 6. Noli attendere ad poſſeſſiones iniquas, & ne dixeris, Eſt mihi ſufficiens vita. 347. 2
Cap. 6. Omnis labor hominis in ore. 385. 2
Cap. 7. Noli quærere fieri iudex, niſi virtute valeas irrumpere iniquitatem. 374. 2
Cap. 9. Quoniam in medio laqueorum ingrederis. 197. 1
Ne reſpicias mulierem multiuolam. 21. 2
Ne reſpicias mulierem multiuolam. 221. 2
Ne zeles mulierem ſinus tui. 184. 1
Cap. 11. Eſt homo laborans, & feſtinans, & dolens impius. 469. 1
Cap. 15. Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in manu conſilij ſui. 339. 2
Cap. 17. Secundùm imaginem ſuam fecit illam, & ſecundùm ſe veſtiuit illum virtute. 63. 1
Cap. 23. Præcurre autem prior in domum tuam; & illic aduocare, & illic lude, age conceptiones tuas. 18. 1
Cap. 24. Ego ſapientia effudi flumina, ego quaſi trames aquæ immenſæ de fluuio. 64. 2
Cap. 25. Commorari leoni, & draconi placebit, quam habitare cum muliere nequam. 81. 2
Cap. 36. In noua ſigna & immuta mirabilia 62. 2
Cap. 39. Audite me diuini fructus, florete flores, quaſi lilium. 392. 1
Cap. 45. Compleuit Moyſes manus Aaron, & vnxit oleo ſancto. 131. 2
Cap. 49. Qui non auerſi ſunt à Domino, vt ſit memoria illorum in benedictione. 189. 2

Ex Eſaia.

Cap. 1. Si volueris & audieritis me bona terræ comedetis. 333. 2
Væ genti peccatrici, populo graui ſemini nequam filiis ſceleratis. 235. 1
Cap. 2. Quare ieiunauimus, & non aſpexiſti, humiliauimus animas noſtras. 378. 1
Dies Domini exercituum ſuper omnem ſuperbum & excelſum. 145. 2
Cap. 3. Conflabunt gladios ſuos in vomeres, & lanceas ſuas in falces. 463. 1
Populum meum exactores ſui expoliauerunt & mulieres dominatæ ſunt eis. 221. 2
Et dabo pueros principes eorum, & effœminati dominabuntur eis. 220. 1
In domo mea noo eſt panis. 344. 2
In domo mea non eſt panis, neque veſtimentum, nolite conſtituere me principem populi. 383. 2
Cap. 4. Erit germen Domini in magnificentia, & gloria, & fructus eius ſublimis. 273. 2. 106. 1.
Ex radice colubri egredietur regulus, & ſemen eius abſorbens volucrem. 218. 1
Leuauit ſignum in nationibus. 127. 2
Cap. 5. Væ qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis. 36. 2
Generationem eius quis enarabit? 262. 1
Vinea facta eſt dilecto meo, in cornu filio olei. 362. 2
Cap. 6. Duabus velabant faciem eius, duabus velabant pedes eius, & duabus volabant. 131. 1
Væ mihi quia tacui, quia vir pollutus labiis ſum. 398. 2
Cap. 7. Pete tibi ſignum à Domino Deo tuo in profundum inferni. 106
Numquid parum vobis eſt moleſtos eſſe hominibus, quia moleſti eſtis Deo meo. 105. 2. 104. 1
Antequam ſciat puer reprobare malum & eligere bonum, derelinquetur terra quam tu deteſtaris à facie duorum Regum. 419. 2
Cap. 8. Antequam ſciat puer vocare patrem, aut matrem ſuam, auferetur fortitudo Damaſci, & ſpolia Samariæ. 350. 2
Cap. 9. Paruulus datus eſt nobis, & filius datus eſt nobis. 286. 2
Et flos de radice eius aſcendit. 293. 2
Primo tempore alleuiata eſt terra Zabulon, &

terra

terra Neptali. 257. 2
Et factus eſt principatus ſuper humerum eius. 193.1
Iugum enim oneris eius, & virgã humeri eius, & ſceptrum exactionis eius ſuperaſti. 103.2
Cap.10. Si fuerit populus tuus Iſrael, quaſi arena maris, reliquiæ conuertentur ex eo. 250. 2
Et erit lumen Iſraël in igne, & ſanctus eius in flamma. 46. 2
Cap.11. Delectabitur infans ab vbere ſuper foramina aſpidis,& in cauernam reguli. 84.1
Egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet. 18 2. 4.1
Habitabit lupus cum agno,& pardus cum hædo accubabit, vitulus,& leo,& ouis ſimul morabuntur, & puer paruulus minabit eos. 388.1
Cap.13. Et ſuper filios nõ parcet oculus eorũ. 42.1
Vlulate quia propè eſt dies Domini, quaſi vaſtitas à Domino veniet. 347.2
Requieſcent ibi beſtiæ, & replebuntur domus eorum draconibus. 104.1
Cap.14. Super aſtra Dei exaltabo ſoliũ meũ. 72. 2
Cap.19. In die illa erit Ægyptus quaſi mulieres,& ſtupebunt, & timebunt à facie commotionis manus Domini exercituum, quam ipſe commouebis ſuper eum. 416 1
Cap. 21. Cecidit, cecidit Babylon, & omnia ſculptilia deorum eius cõtrita ſunt in terram tritura mea, & filia areæ meæ. 382.2
Cap.28. Coanguſtatum eſt enim ſtratum ita vt alter decidat,& pallium breue vtrumque operire non poteſt. 387. 1
Cap.30. In tympano,& citharis,& in bellis præcipuis. 133. 1
Cap.31. Mulieres opulentæ ſurgite, & audite vocem meam. 179.1
Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiduciæ. 327.2
Princeps quæ ſunt digna principe cogitabit,& ipſe ſuper duces ſtabit. 440.1
Cap. 33. Oculi tui videbunt Ieruſalem ciuitatem opulentam, tabernaculum, quod nequaquam transferri poterit. 63.2
Munimenta ſaxorum ſublimitas eius, panis ei datus eſt. 133. 1
Cap 34. Ecce ego ſternam per ordinem lapides tuos & fundabo te in ſaphiris. 189. 2
Cap.36. Ecce confidis ſuper baculum arundineũ confractum iſtum. 177. 1
Cap.37. Ego ciuitas munita, ego ciuitas oppugnata. 197.2
Et factum eſt cum audiſſet Rex Ezechias ſcidit,&c. 71.1
Egreſſus autem Angelus Domini percuſſit in caſtris Aſſyriorũ centũ octoginta millia. 403.1
Cap. 40. Ecce Dominus Deus in fortitudine veniet,& brachium eius. 24.1
Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius, vt flos fœni. 388.1
Cap. 41. Comminuit teſtam, & ferrum, & æs, & argentum, & aurum. ibid.2
Cap. 43. Hæc dicit Dominus, qui dedit in mari viam, & in aquis torrentis ſemitam. 171. 1
Cap. 45. Hæc dicit Dominus Chriſto meo Cyro, cuius apprehende dexteram. 23. 2
Cap. 48. Audite hæc domus Iacob, qui vocamini nomine Iſrael. 49. 1. & 2
Ca.49. Hæc dicit Domin⁹, in tẽpore placito exaudiui te,& in die ſalutis auxiliatus ſũ tibi. 173. 2
Cap.50 Erigit mane, mane erigit mihi aurem, vt audiam, quaſi magiſtrum. 13.2
Cap. 51. Audite me, qui ſcitis iuſtum, populus meus, lux mea in corde eorum. 177. 2
Cap.53. Brachium Domini, cui reuelatum eſt, & aſcendit ſicut virgultum coram eo. 105. 1
Vere dolores noſtros ipſe tulit,& lãguores noſtros ipſe portauit. 461. 1.
Cap. 54. Aperiatur terra, & germinet Saluatorem. 106.1
Cap. 56. Omnes beſtiæ agri venite ad deuorandum. 321. 1
Cap 60. Filij tui de longe venient. 39.1
Ponam te in ſuperbiam ſæculorum, gaudium in generatione, & generationem, & ſuges lac gentiũ, & mammilla regum lactaberis. 350.1
Cap. 61. Induit me veſtimentis ſalutis, & indumentis iuſtitiæ. 57. 1
Cap. 63. Quare ergo rubrũ eſt indumentũ tuũ,& veſtimenta tua ſicut calcãtiũ in torculari. 189. 1
Torcular calcaui ſolus, & de gentibus non eſt vir mecum. 191. 1
Cap. 65. Et vallis Achor in cubile armentorum populo meo, qui requiſierunt me. 140.2
Cap. 66. Quis audiuit vnquam tale, & quis vidit huic ſimile. 162.2
Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. 335.1

Ex Ieremia.

Cap. 2. Nunquid obliuiſcetur virgo ornamenti ſui? qui educit pretioſum à vili quaſi os meum eris. 371.1
Cap. 5. Quoniam ego ſuſcito, & adducam in Babylonem congregationem gentium magnarũ, & erit Chaldæa in prædam: omnes vaſtantes eam replebuntur ait Dominus. 396.1
Cap. 10. Stultus factus eſt omnis homo à ſciẽtia cõfuſus eſt artifex omnis ab ſculptili, quia falſũ eſt quod cõflauit: & nõ eſt ſpirit⁹ in eis. 450.2
Cap.13. Agglutinaui mihi omnem Iſraël. 235. 2
Cap.14. Viæ tuæ, & cogitationes tuæ fecerunt hæc tibi iſta malitia tua, quia mala quia tetigit cor tuum. 109. 2
Si quieſcentes manſeritis in terra hac, ædificabo vos, & non deſtruam. 369.1
Cap.17. Peccatũ Iudæ ſcriptũ eſt ſtylo ferreo, vngue adamãtino ſuper latitudinẽ cordis. 425.1
Cap 22. Viuo ego quia ſi fuerit Iechonias filius Ioachim Regis Iuda annulus in manu dextera mea, inde auellam eum. 217. 2
Quę ſedes in Libano,& nidificas in cedris, quo modo congemuiſti, cum veniſſent tibi dolores. 166.1
Sepultura aſini ſepelietur. 240.1
Cap.23. Germinauit Dominus germen iuſtũ. 5.2
Cap.30. Ecce ego conuertã conuerſionẽ tabernaculorum Iacob, & teſtis eius miſerebor. 216.2
Cap.31. Creauit Deus nouum ſuper terram, fœmina circundabit virum. 6.1
Poſtquã .n. cõuertiſti me, egi pœnitentiam,& poſtquã oſtẽdiſti mihi percuſſi fœmur meũ. 76
Hæc dicit Dominus, inuenit gratiam in deſertum populus. 78.1
Cap.35. Domui autem Rhecabitarum dixit Ieremias. 255. 2
Cap. 42. Si quieſcentes manſeritis in terra hac, ædificabo vos, & non deſtruam, plantabo, & non euellam. 329.1
Cap. 45. Ecce quos ædificaui, ego deſtruo,& quos plantaui, ego euello, & vniuerſam terrã hanc, & tu quæris tibi grandia? noli quærere. 465.2

Cap. 51. Comedet me, deuorabit me, & Nabuchodonoſor Rex Babylonis. 194.1
Comedit me, &c. 442.1

Ex Baruch.

Cap. 3. Non eſt audit à ſapientia in terra Chanaã, neque viſa eſt in Thæman. 146.1
Cap. 5. Quid eſt Iſrael quod in terra inimicorum eſt? Inueteraſti in terra aliena coinquinatus, cum mortuis computatus es, cum deſcendentibus in infernum. 370.2

Ex Ezechiele.

Cap. 1. Et audiebam ſonum alarum, quaſi ſonum aquarum multarum. 70.1
Cap. 10. Facies vna facies Cherub. 361.2
Cap. 15. Hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ ſuperbiæ, ſaturitas panis, &c. 38.1
Ecce ego cõgregabam omnes amatores tuos, quibus commixta eſt, & omnes quos dilexiſti. 166.1
Habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine tuo. 166.2
Veſtiui te diſcoloribus. 173.2
Et iuraui tibi, & ingreſſus ſum pactum tuum, ait Dominus Deus. 184.2
Cap. 21. Tu ergo fili hominis Propheta, & percute manu ad manum, & duplicetur gladius. 231.1
Cap. 28. Ante faciem Regum dedi te. 22.2
Eleuatum eſt cor tuum in decore tuo, perdidiſti ſapientiam tuam in decore tuo. 166.2
Cap. 32. Deſcenderunt ad infernũ cum armis ſuis, poſuerunt gladios ſuos ſub capitibus ſuis. 252.2
Cap. 37. Factus eſt autem ſonitus prophetante me & ecce commotio. 335.2
Cap. 44. Porta hæc clauſa erit, non aperietur, & vir non tranſiet. 11.1

Ex Daniele.

Cap. 1. Anno tertio regni Ioacim Regis Iuda, venit Nabuchodonoſor Rex Babylonis in Ieruſalem. 353.2
Et conſtituit Rex annonam per ſingulos dies de cibis ſuis. 356.2
Et ait Princeps Eunuchorum ad Danielem: timeo ego Dominum meum. 359.1
Pueris autem his dedit Deus ſcientiam, & diſciplinam in omni libro, & ſapientia. 361.1
Cap. 2 In anno ſecundo Regni Nabuchodonoſor vidit Nabuchodonoſor ſomnium. 362.2
Reſponderuntq; Chaldæi Regi Syriacè, Rex in æternum viue. 363.2
Reſponderunt ſecundo atque dixerunt, Rex ſomnium dicat ſeruis ſuis. 365.2
Sermo enim, quem tu quæris, Rex, grauis eſt, nec reperietur quiſquam, &c. 67.2
Cum ergo rem iudicaſſet Arioch Danieli, Daniel ingreſſus rogauit. 370.2
Et ipſe mutat tempora, & ætates, tranſfert regna, atque conſtituit. 382.2
Poſt hæc Daniel ingreſſus eſt ad Arioch, quem conſtituerat Rex. 375.1
Et reſpondens Daniel coram Rege, ait, myſterium quod Rex interrogat ſapientes, Magi, & Arioli nequeunt indicare Regi. 378.1
Tu Rex videbas, & ecce quaſi ſtatua vna grandis. 379.2
Interpretationem quoq; eius dicemus coram te Rex. 382.2
Et poſt te conſurgat regnum aliud minus te, & Regnum tertium aliud æreum. 284.1
In diebus autem regnorum illorum ſuſcitabit Deus cœli regnum. 387.1
Tunc Rex Nabuchodonoſor cecidit in faciem ſuam, & Danielem adorauit. 389.1
Quod autem vidiſti ferrum mixtum teſtæ ex luto commiſcebuntur. 224.2
Tunc Danieli myſterium per viſionem nocte reuelatum fuit, 352.2
Hoſtias, & incenſum præcepit vt ſacrificarent ei. 351.1
Cap. 3. Et cõfeſtim viri illi vincti cũ bracciis ſuis, & tiaris, & calceamentis, & veſtibus. 271.2
Viris fortiſſimis de exercitu ſuo iuſſit vt ligatis manibus, & pedibus, &c. 299.2
Et excluſit flammam ignis de fornace, & fecit medium quaſi ventum roris flantem. 443.2
Cap. 4. Ex hominibus abiectus eſt, & fœnum, vt bos comedit. 141.2
Ecce arbor in medio terræ, & altitudo eius nimia magna arbor, & fortis. 264.2
Domine mi Rex ſomnium his qui te oderunt, & interpretatio eius hoſtibus tuis. 214.1
Poſt finem menſium duodecim in aula Babylonis deambulabat. 73.1
Ego Nabuchodonoſor quietus eram in domo mea. 391.2
Balthaſar princeps Ariolorum, quoniam ego ſcio. 394.1
Videbam in viſione capitis mei ſuper ſtratum meum, & ecce vigil, & ſanctus de cœlo deſcendit. 397.2
In ſententia vigilum decretum eſt, & ſermo ſanctorum, & petitio. 401.2
Reſpondens autem Rex ait: Balthaſar ſomniũ, & interpretatio eius non conturbent te. 402.2
Quod autem videt Rex vigilem, & ſanctum deſcendere de cœlo, & dicere. 404.1
Quod autem præcepit vt relinqueretur germẽ radicum eius. 407.2
Ad quæ reſpondens Daniel ait coram Rege, munera tua ſint tibi. 420.2
Cap. 5. Allata ſunt vaſa aurea, quæ aſportauerat de templo, quod fuerat in Ieruſalem. 228.2
In eadem hora apparuerũt digiti, quaſi manus hominis ſcribentis. 415.1
Tunc ingreſſi omnes ſapientes Regis, non potuerunt, neque ſcripturam legere, neque interpretationem indicare Regi. 417.1
Tu quoque filius eius Balthaſar non humiliaſti cor tuum. 422.2
Cap. 6. Placuit Dario, & conſtituit ſuper regnum ſatrapas centum viginti. 430.1
Quod verbum cum audiſſet Rex, ſatis contriſtatus eſt. 437.2
Allatuſque eſt lapis vnus, & poſitus eſt ſuper os laci, quem obſignauit Rex annulo ſuo. 439.2
Et Daniel Regi reſpondens ait, Rex in æternũ viue. 441.2
Tunc Darius Rex ſcripſit vniuerſis populis, tribubus, & linguis. 444.2
Cap. 7. Aſpiciebam donec throni poſiti ſunt, & antiquus dierum ſedit, veſtimentum eius candidum ſicut nix. 174.2
Cap. 13. Ioachim accepit vxorem nomine Suſannam, filiam Helcia, pulchram nimis. 269.2
In communi ſtatuerunt tempus, quando eam poſſent inuenire ſolam. 220.2
Quæ flens ſuſpexit ad cœlum; erat enim cor eius fiduciam habens ad Dominum. 67.2
Semen Chanaam, & non Iuda, ſpecies decepit te. 66.2

Digitized by Google

Cap. 14. Erat autem Daniel conuiua Regis, & honoratus ſuper omnes amicos eius. 446. 2
Et dixit Rex ad eum, non videtur tibi eſſe Bel viuens Deus? 449. 2
Erant autem ſacerdotes Bel ſeptuaginta, exceptis vxoribus. 451.2
Sacerdotes autem ingreſſi ſunt nocte iuxta conſuetudinem ſuam. 454.2

Ex Oſea.

Cap. 1. Sume tibi vxorem fornicationum, & filios fornicationis. 308.2
Et erit in loco, vbi dicetur eis non populus meus vos, dicetur eis, Filij Dei viuentis. 336. 2
Cap. 2. Et loquar ad cor eius, & dabo ei vinitores eius. 410. 1
Et congregabuntur filij Iuda, & filij Iſrael pariter, & ponent ſibi caput vnum. 270.1
Vadam poſt amatores meos. 81.2
Ad iracundiam prouocauit me Ephraim in amaritudinibus ſuis. 282.2
Cap. 3. Comedent eam beſtiæ agri. 386. 2
Cap. 4. Particeps idolorum Ephraim, dimitte eum. 342.1
Cap. 6. Ipſi autem ſicut Adam tranſgreſſi ſunt pactum. 330.1
Quaſi diluculum præparatus eſt egreſſus eius, & veniet quaſi imber nobis. 115.1
Num circumdederunt eos adinuentiones ſuæ coram facie mea factæ ſunt. 265. 1
Cap. 8. Onager ſolitarius ſibi Ephraim. 37.1
Et non eſt Deus, quoniam in arenarum telas erit vitulus Samariæ, quia ventum ſeminabunt, & turbinem metent, culmus ſtans, non eſt in eo, germen non facit farinam, quod etſi fecerit alieni comedent eam, deuoratus eſt Iſrael. 448.1
Cap. 9. Noli lætari Iſraël, noli exultare ſicut populi, quia fornicatus es à Deo tuo, dilexiſti mercedem ſuper omnes alias, tritici area & torcular non paſcet eos, & vinum mentietur eis. 448.2
In aranearum telis. 399.1
Cap. 10. Ephraim vitula docta diligere trituram. 455.1
Cap. 11. Ego quaſi nutritus Ephraim portabam eos. 256.1
Cap. 12. Chanaam in manu eius ſtatera doloſa calumniam dilexit. 254.1. 262.1
In vtero ſupplantauit fratrem ſuum, & in fortitudine ſua directus eſt cum Angelo. 337. 1. 202.2
Cap. 14. Ero quaſi ros Iſraël, germinauit ſicut lilium, erumpit radix eius vt Libani. 209. 1

Ex Ioele.

Cap. 2. Et aſcendet fœtor eius & aſcendet putredo eius. 388-1
Reſpondit Dominus & dixit populo ſuo, ecce ego. 367.1
Effundam ſpiritum meum ſuper omnem carnem. 338:2. 189.1
Implebuntur areæ frumento & redundabunt torcularia vino, & oleo, & reddam vobis annos quos comedit locuſta, bruchus, & rubigo, & eruca fortitudo mea magna. 455. 2
Reddam vobis annos. 386.1

Ex Amos.

Cap. 2. Super tribus ſceleribus Iuda, & ſuper quartum, non conuertam eum, eo quod abiecerit legem Domini & mandata eius non cuſtodierint: deceperunt enim illos idola ſua, poſt quæ abierunt patres eorum. 413.2
Cap. 4. Audite verbũ hoc, vaccæ pingues, quæ eſtis in monte Samariæ. 223. 1
Cap. 5. Portaſtis tabernaculum Moloch Deo veſtro & imaginem idolorum veſtrorum ſidus Dei veſtri Rempham, figuras quas feciſtis vobis. 381. 1
Cap. 6. Si perſequentur in petris equi, ſi reticebunt ad fœminas. 219. 2
Quapropter nunc migrabunt in capite tranſmigrantium, & auferetur factio laſciuientium. 223.2
Cap. 9. Eo dementiæ miſeri proceſſerunt vt ſibi ad fœlicem ſtatum, & ad gloriam ſatis fore arbitrarentur. 319. 1
Numquid non vt filij Æthiopum, vos eſtis mihi filij Iſraël. 336. 2. 321. 1

Ex Iona.

Cap. 2. Orauit Ionas ad Dominum Deum ſuum de vtero piſcis. 337.1
Ca. 3. Adhuc tres dies, & Niniue ſubuertetur. 175.2
Peruenit verbum ad Regem Niniue, & ſurrexit de ſolio ſuo, & abiecit veſtimentum ſuum à ſe. 91. 1

Ex Michea.

Cap. 1. In Geth nolite nunciare, lacrymis ne ploretis in domo pulueris, puluere vos conſpergite. 93. 1
Principes eius muneribus iudicabant, & Sacerdotes eius in mercede docebãt, & Prophetæ eiûs in pecunia diuinabant. 375. 2

Ex Naum.

Cap. 2. Aſcendat qui diſpergat contra te, qui cuſtodiat obſidionem. 389. 1
Cap. 3. Ecce populus tuus mulieres in medio tui. 224. 2
Ecce populus tuus. 376.1

Ex Habacuc.

Cap. 1. Et facies hominis, quaſi piſcis maris. 56.1
Cap. 2. Super cuſtodiam meam ſtabo, & figam gradum ſuum munitionem. 421.1
Cap. 3. Domine audiui auditionem tuam & timui: cõſideraui opera tua, & expaui, in medio duorum animalium cognoſceris. 38.9.2

Ex Sophonia.

Cap. 2. Væ qui habitatis funiculum maris gens ditionum. 56.1

Ex Zacharia.

Cap. 3. Et oſtendit mihi Dominus Ieſum Sacerdotem magnum. 199.1
Cap. 5. Hæc eſt amphora egrediens, & dixit: Hæc eſt oculus eorum in vniuerſa terra. 212.1
Ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier vna ſedens in medio amphoræ. 81. 2
Cap. 9. Exulta ſatis filia Sion, iubila filia Ieruſalem. 300. 2
Cap. 11. Et paſcam pecus occiſionis propter hoc, ô pauperes gregis, & aſsũpſi mihi duas virgas, vnam vocaui decorem. 148. 2
Cap. 12. In die illa proteget Dominus habitatores Ieruſalem, & erit qui oſtenderit. 53. 1
Cap. 13. Quid ſunt plagæ iſtæ in medio manuum tuarum, & dicit: His plagatus ſum in domo eorum, qui diligebant me. 189. 2
Cap. 14. In die illa erit quod ſupra frænum eſt ſanctum Domino. 43. 2

Ex Malachia.

Cap. 3. Ecce ego mitto Angelum meum, & præparauit viam ante faciem meam. 311.1

Digitized by Google

Ipſe quaſi ignis conflans, & quaſi herba fulonum, & ſedebit conflans, & emundans argentum. 91.2
Et ſtatim venit ad templum ſanctum ſuum dominator, quem vos quæritis. 286.1

Ex Machabæis, lib. 1.

Cap. 12. Non habet Principem, & adiuuantem, nunc ergo expugnemus illos. 157.1
Cap. 13. Et nunc non mihi contingat parcere animæ meæ in omni tempore tribulationis. 157.1

Ex lib. 2. Machab.

Cap. 1 Alij etiam gregatim de domibus confluebant. 354.1
Cap. 4. Ambiebat Iaſon frater Oniæ ſummum Sacerdotium. 263.1
Cap. 5. Iaſon vero non parcebat in cæde ciuibus ſuis, neque cogitabat proſperitatem aduerſus cognatos. 211.2
Cap. 7. Neſcio qualiter in vtero meo apparuiſtis, neque enim ſpiritum. 19.2
Nouiſſime autem poſt filios mater conſumpta eſt. 346.2

EX TESTAMENTO Nouo.

Ex Matthæo.

IVDAS genuit Phares, & Zaram de Tamar, Boz autem genuit Obed ex Ruth. 316.1
Abraham genuit Iſaac, Iſaac autem genuit Iacob. 98.2
Amen dico vobis non ſurrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptiſta. 110.2
Noli timere accipere Mariam coniugem tuam. 5.2.
Tolle puerum, & Mariam matrem eius, & fuge in Ægyptum. 149.2
Ecce ſtella quam viderant in Oriente antecedebat eos. 254.2
Apertis theſauris ſuis, obtulerunt ei munera. 351.1. & 2
Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum. 352 2
Vidimus ſtellam eius. 353.1
Occidit omnes pueros qui erant in Bethleem. 194.2
Cap. 3. Ne velitis dicere intra vos, Patrem habemus Abraham. 329.2.319.1
Progenies viperarum, quis demoſtrauit vobis fugere à ventura ira. 154.1
Baptizatus autem Ieſus, confeſtim aſcendit de aqua. 190.2
Cap. 4. Si filiuus Dei es, dic vt lapides iſti panes fiant. 152.2
Cap. 5. Aſcendit in montem, & cum ſediſſet.
Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona. 130.1
Iudex tradat te miniſtro, & in carcerem mittaris. 83.2
Audiſtis, quia dictum eſt antiquis, non mœchaberis. 35.2
Vos eſtis lux mundi. 50.1
Cap. 6. Tu autem cum ieiunas, vnge caput tuum. 32.2
Non poteſtis Deo ſeruire, & mammonæ. 255.1
Cap. 7. Domine bonum eſt nos hic eſſe. 236.1
Cap. 8. Tantum dic verbo, & ſanabitur puer meus. 31.2
Acceſſit ad Ieſum Centurio rogans eum, & dicens: Domine, puer meus iacet. 91.2
Audiens autem Ieſus miratus eſt, & ſequentibus ſe dixit: Amen dico vobis, non inueni tantam fidem in Iſraël. 314.1
Multi ab Oriente, & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, & Iſaac, & Iacob in regno cœlorum. 53.1
Accedens vnus ſcriba, ait illi: Magiſter ſequar te quocumque ieris. 198 1
Domine non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum. 237.2
Cap. 9. Veniet autem dies, cum auferetur ab eis ſponſus & tunc ieiunabunt. 32.2
Cap. 10. Ecce ego mitto vos, ſicut oues in medio luporum. 87.2
Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere. 147.1
Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris. 149.1
Non veni pacem mittere in terram, ſed gladium. 65.2
Cap. 11. Confiteor tibi pater Domine cœli, & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. 293.1
Sed quid exiſtis videre hominem mollibus veſtitum. 154.2
Omne enim Prophetæ, & lex vſque ad Ioannem prophetarunt. 124.2
Cap. 12. Magiſter ſcimus quia verax es, & viam Dei in veritatem doces. 201.1
Cap. 14. Manducantium autem fuit numerus quinque millia virorum. 294.1
Et manducauerunt omnes, & ſaturati ſunt & tulerunt reliquias. 285.1
Cap. 15. Non ſum miſſus niſi ad oues quæ perierunt domus Iſraël. 87.2
Miſerere mei Domine fili Dauid, filia mea male à dæmonio vexatur. 98.1
Cap. 16. Vade poſt me Sathanas. 201.2
Cap. 17. Domine bonum eſt nos hic eſſe, ſi vis faciamus hic tria tabernacula. 183.1.276.1
Vade ad mare, & mitte hamum, & eum piſcem qui primus aſcenderit, tolle. 263.2
Et nubes lucida obumbrauit eos, & vox de nube dicens: Hic eſt filius meus dilectus. 236.2
Cap. 18. Pecuniam copioſam dederunt militibus, dicentes: Dicite quia diſcipuli eius de nocte venerunt, &c. 317.2.
Tenens ſuffocabat eum. 113.1
Debebat decem millia talenta. 81.2
Cap. 19. Quicumque dimiſerit vxorem ſuam, niſi ob fornicationem; & aliam duxerit, mœchatur. 162.1
Omnis qui reliquerit domum, vel fratres aut ſorores, aut patrem, aut matrem, &c. 167 1
Cap. 20. Dic vt ſedeant duo filij mei vnus ad dexteram tuam, & vnus ad ſiniſtram in regno tuo. 50.1
Calicem quidem meum bibetis, ſedere autem ad dexteram meam, & ſiniſtram non eſt meum dare vobis. 25.1
Ecce aſcendimus Ieroſolymam, & filius hominis tradetur Principibus Sacerdotum. 32.1

Digitized by Google

Cap. 21. Plantauit vineam,& ſepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular,& ædificauit turrim. 216. 2
Cap. 22 Reddire quæ ſunt Cæſaris Cæſari,& quæ ſunr Dei Deo. 311.2
Cap. 23. Væ vobis Scribæ,& Phariſæi hypocritæ, qui ædificatis ſepulchra Prophetarum. 101.1
Cap. 25. Venite benedicti Patris mei, poſſidete vobis paratum regnum à conſtitutione mundi. 342. 2
Ne forte non ſufficiat nobis, & vobis. 283.2
Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & Angelis eius. 138. 2
Cap. 26. An putas quia non poſſum rogare patrem meum, & exhibebit mihi. 13. 1
Vt quid perditio hæc? 165.1
Amen dico vobis vnus veſtrum me traditurus eſt. 183. 2
Ite in ciuitatem ad quendam, & dicite ei; Magiſter dicit, tempus meum propè eſt. 191.2
Petrus vero ſedebat foris in atrio, & acceſſit ad eum vna ancilla, dicens; & tu cum Ieſu Galilæo eras. 296.2
Concilium fecerunt vt Ieſum dolo tenerent, & occiderent. 227 2
Cap. 27. Proiectis argenteis in templo, acceſſit,& abiens laqueo ſe ſuſpendit. 75.1
Tunc milites præſidis ſuſcipientes Ieſum in Prætorium, congregauerunt ad eum vniuerſam cohortem. 73. 2
Tunc videns Iudas, qui eum tradidit, quod damnatus eſſet pœnitentia ductus, retulit triginta argẽteos Principibus Sacerdotum. 341.2 76. 2
Multa corpora Sanctorum, quæ dormierant ſurrexerunt. 191. 1
Ioſeph inuoluit illud in ſindone munda,& poſuit illud in monumento ſuo nouo. 140.2
Terra mota eſt, petræ ſciſſæ ſunt, & monumenta aperta ſunt. 132.2
Et petræ ſciſſæ ſunt. 199.1
Cap. 28. Exierunt cito de monumento cum gaudio magno, currentes nuntiare diſcipulis eius. 305. 1

Ex Marco.

Cap. 1. Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit vitam tuam ante te. 274.1
Et diſcerpens eum ſpiritus immundus, & exclamans voce magna exiit ab eo. 110. 1
Quid nobis & tibi Ieſu Nazarene? 327. 2
Cap. 5. Concidens ſe lapidibus. 198.1
Volo vt protinus des mihi in diſco caput Ioãnis Baptiſtæ. 218.2
Cumque introiſſet filia eius Herodias, & ſaltaſſet, & placuiſſet Herodi. 228.2
Cap. 9. Non enim ſciebat quid diceret. 183.1
Cap. 14. Ipſe vobis demonſtrabit cœnaculum grande ſtratum, & illic parate nobis. 185. 1
Cap. 16. Recumbentibus illis vndecim apparuit Ieſus, & exprobrauit incredulitatem eorum. 88. 2

Ex Luca.

Cap. 1. Et regnabit in domo Iacob, & regni eius non erit finis. 277.1
Natus eſt vobis hodie Saluator. 281.2
Concipies, & paries. 283. 1
Dominus tecum. 6. 2
Virtus Altiſſimi obumbrabit tibi. 12.1, 168.1
Ne in fœmina innupta, & prægrante probabilis ſuſpicio daretur. 122.
Dabit illi Dominus Deus ſedem Dauid patris eius. 162.1.
Hic erit magnus. 171. 2
Ecce enim vt facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit præ gaudio infans in vtero meo. 172. 1
Miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ. 185.1
Ingreſſus Angelus ad Mariam dixit: Aue gratia plena. 310. 2
Manſit autem Maria menſibus tribus,& reuerſa eſt domum. 316.2
Secundum conſuetudinem Sacerdotij exiit vt incenſum poneret. 352.2
Poſtulans pugillarem, ſcripſit, Ioannes eſt nomen eius. 204.1
Spiritus ſanctus ſuperueniet in te,& virtus Altiſſimi obumbrabit tibi. 12.1
Cap. 2. Et conuerſus eſt Dominus, & reſpexit Petrum & recordatus Petrus verbi Domini, ſicut dixerat. 42.1
Ecce homo erat in Ieruſalem, cui nomen Simeon. 288.1
Et ſubito facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cœleſtis laudantium Deum. 190.2
Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus. 176.1
Et paſtores erant in regione eadem, vigilantes, & cuſtodientes vigilias noctis. 172.1
Exiit edictum à Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus orbis. 172. 1. 149. 1. 87.1
Cum factus eſſet Ieſus annorum duodecim, aſcendentibus illis Ieroſolymam. 138.1
Homo iſte iuſtus, & timoratus expectans conſolationem Iſrael. 128.1
Hoc vobis ſignum inuenietis infantem pannis inuolutum & poſitum in præſepio. 127. 2
Quando miſi vos ſine ſacculo, & pera, & calceamentis, numquid aliquid defuit vobis? 33.1
Deſcendit cum eis, & venit Nazareth, & erat ſubditus illis. 10. 1
Fecit mihi magna, qui potens eſt, & ſanctum nomen eius. 5. 1
Poſtquam impleti ſunt dies purificationis, ſecundum legem Moyſi. 285.1. 280.2
Peperit filium ſuum primogenitum, & pannis eum inuoluit. 284.1
Ecce poſitus hic in ruinam, & reſurrectionem multorum. 199.1
Ecce ancilla Domini fiat mihi ſecundùm verbum tuum. 62.1
Tuam ipſius animam doloris gladius pertranſibit. 93.1
Cap. 3. Nunc dimittis ſeruum tuum Domine. 287.1.
Factum eſt autem cum baptizaretur omnis populus, & Ieſu baptizato, & orante, apertum eſt cœlum. 312.1
Et ipſe Ieſus erat incipiens, quaſi annorum triginta. 9.1.3.1
Cuius ventilabrum in manus eius,& purgabit aream ſuam. 286. 1
Cap. 4. Ieſus autem plenus Spiritu ſancto regreſſus eſt à Iordane. 312.2
Cap. 7. Diligit gentem noſtram, & Synagogam ipſe ædificauit nobis. 353.1
Et ſtans retro ſecus pedes eius, lacrymis cœpit rigare pedes eius. 119.1.& 2

Verum vt cognouit quod Ieſus accubuiſſet in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum vnguenti. 76. 2
Fructum afferunt in patientia. 463. 2
Cap. 8. Maria quæ vocatur Magdalenæ, de qua ſeptem dæmonia exierant. 271.1
Non eſt mortua puella, ſed dormit. 239.2
Cap. 9. Et ecce duo viri loquebantur cum Ieſu, erant autem Moyſes, & Elias. 236.1
Filius autem hominis non habet vbi caput ſuum reclinet. 310.2
Quicumque non receperint vos, exeuntes de ciuitate illa etiam puluerem de pedibus veſtris excutite. 257.1
Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos, filius autem hominis non habet vbi caput ſuũ reclinet. 95.2
Erant autem Moyſes & Elias. 31. 2
Cap. 10. Videbam Sathanam ſicut fulgur de cælo cadentem. 147.2. 297. 1
Ite, ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos, nolite portare ſacculum, neque peram. 149.1
Maria optimam partem elegit. 39.2
Cap. 11. Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris. 299.2
Cap. 12. Hoc faciam deſtruam horrea mea, & maiora faciam, & illuc congregabo omnia quæ nata ſunt mihi. 37. 1.180.1
Hominis cuiuſdam diuitis vberes fructus ager attulit. 80 1
Vendite quæ poſſideris, & date eleemoſynam: facite vobis ſacculos, qui non veſter aſcunt. 180. 1
Cogitabat intra ſe, dicens: Quia non habeo, quo congregem fructus meos. 339. 1
Nolite timere puſillus grex, quia complacu i patri veſtro dare vobis regnum. 293.1
Cap. 13. Fodiam circa illam, & mittam ſtercora. 92. 2.463. 2
Dicite vulpi illi. 18. 1
Cap. 14. Compelle intrare, & impleatur domus mea. 27. 2
Cap. 15. Cupiebat implere ventrem ſuum, de ſiliquis quas porci manducabant, & nemo illi dabat. 232.1
Diſſipauit ſubſtantiam ſuam viuendo luxurioſè. 229. 1
Vidit illum pater ipſius, & miſericordia motus eſt. 343. 1
Fili, tu mecum ſemper es, & omnia mea tua ſunt. 329. 2
Homo quidam habuit duos filios, & dixit adoleſcentior ex illis patri: Pater da mihi portionem ſubſtantiæ, quæ me contigit. 140.1
Docebitis ergo filios Iſrael, vt caueant immunditias, & non moriantur in ſordibus ſuis. 122.2
Dixit autem pater ad ſeruos ſuos: Cito proferte ſtolam primam, & induite illum. 119.1. 79.2
Adhæſit vni ciuium regionis illius, qui miſit illum in villam, vt paſceret porcos. 43. 2
Qui habet centum oues, & ſi perdiderit vnam ex illis, nonne dimittit nonaginta nouem. 63. 395.1. 396.1
Cap. 16. Vidi Abraham à longe, & Lazarum in ſinu eius. 192.1
Percutiebat pectus ſuum, dicens: Deus propitius eſto mihi peccatori. 313. 1
Rogo ergo te pater vt mittas Lazarum in domum patris mei, habeo enim quinque fratres. 213. 1.
Pater Abraham, miſerere mei: Mitte Lazarum. 252. 2
Eleuans autem oculos ſuos cum eſſet in tormentis, vidit Abraham à longe, & Lazarum in ſinu eius, & ipſe clamans, dixit: Pater Abraham, miſerere mei, & mitte Lazarum vt intingat extremum digiti ſui in aquam, & refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. 424. 2
Homo quidam erat diues, & induebatur purpura, & byſſo, & epulabatur quotidie ſplendide. 442. 2
Cap. 18, Iudæus autem quidam Alexandrinus genere, vir eloquens deuenit Epheſum potens in ſcripturis. 267.2.
Non ſum ſicut cæteri hominum ieiuno bis in Sabbato decimas do omnium, quæ poſſideo. 278. 1
Factum eſt autem cum appropinquaret Ieſus Iericho. 7. 1
Publicanus à longe ſtans nolebat, nec oculos ad cœlos leuare. 75.2
Phariſæus ſtans hæc apud te orabat. Deus, gratias ago tibi. 150.1
Cap. 19 Magiſter increpa diſcipulos tuos, quibus ipſe ait, dico vobis quia ſi hi tacuerint, lapides clamabunt. 199.2
Et ingreſſus Ieſus perambulabat Iericho. 149.1
Inuenietis pullum aſinæ alligatum, cui nemo vnquam hominum ſedit. 300. 2
Cap. 21. Virtutes cælorum mouebuntur. 147.2
Cap. 22. Factus in agonia prolixius orabat, & factus eſt ſudor eius ſicut guttæ ſanguinis. 203. 1 438.1
Cap. 23. Tenebræ factæ ſunt in vniuerſa terra obſcuratus eſt ſol, velum templi ſciſſum eſt. 132. 2
Spreuit eum Herodes cum exercitu ſuo. 331. 2
Filiæ Ieruſalem nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros.
Quoniam ecce veniens dies, in quibus dicent, beatæ ſteriles. 468. 1
Cap. 24. Accepit Ieſum in vlnas ſuas, & benedixit Deum, & dixit, Nunc dimittis ſeruum tuũ. 65. 1
Nonne hæc oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam. 64. 2

Ex Ioanne.

Cap. 1. Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. 142.2. 63.2
Fuit homo miſſus à Deo, cui nomen erat Ioãnes. 319.
Tulerunt Ionam, & miſerunt in mare, & ſtetit mare à feruore ſuo. 147.2
Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. 24. 2
Tu vocaberis Cephas. 49. 2
Miſerunt Iudæi ab Ieroſolymis Sacerdotes & Leuitas vt interrogarent Ioannem, tu qui es, quid ergo baptizas ſi non es Chriſtus, neque Elias, neque Propheta? 422.1
Cap. 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret. 188.2. 252

Et erat veſtitus pilis cameli & zona pellicea circa lumbos eius. 252.1
Niſi quis renatus fuerit ea aqua & Spiritu Sancto, non poteſt introire in regoum Dei. 382.& 324.1
Quomodo poſſunt hæc fieri. 433 1
Cap. 4. Fatigatus ea itinere, ſedebat ſic ſupra footem. 345. 1. 426. 1.323.1
Domine da mihi hanc aquam. 433.1
Cap. 5. Pater non iudicat quemquam, ſed omne iudicium dedit filio. 34.2
Quinque porticus habens, io his iacebat multitudo magna languentium, cœcorum, claudorum. 152.2
Sicut pater habet vitam in ſemetipſo, ſic dedit & filio habere vitam in ſemetipſo. 186.1
Cap. 6. Abijt Ieſus trans mare Galilææ, quod eſt Tyberiadis, & ſequebatur eum multitudo magna. 292.2
Quæritis me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis. 41.1
Hic eſt panis qui de cœlo deſcendit: non ſicut manducaoerunt patres vrſtri manna & mortui ſunt. 358 1
Venerunt ergo miniſtri ad Pontifices, & Phariſæos & diaerunt eis. 158.2
Cap. 11. Lazarus amicus noſter dormit. 239.2
Ioannes autem cum audiſſer in vinculis opera Chriſti. 297. 2
Ego veni vt vitam habeant, & abundantius habeant. 269.2
Pater gratias ago tibi quia audiſti me, ego autem ſciebam quia ſemper andis me. 357.1
Cap. 12. Ieſus ergo ante ſex dies Paſchæ venit Bethaniam vbi Lazarus fuerat mortuus, quem ſuſcitauit Ieſus. 272.1.
Niſi granum frumenti cadens in terram mortnum fuerit, ipſum ſolum manet. 104.1
Et ſignum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus eius. 164.2
Cogitaneront autem prioeipes ſacerdotum quod & Lazarum interficerent. 462.1
Cap. 13. Itaque cum recubuiſſet Ioannes ſupra pectus Ieſu, dicit ei. 22.1
Surgit à cœoa, & ponit veſtimenta ſua, & cum accepiſſet linteum præcinxit te. 128.1
Pacem meam do vobis. 65.2
Si quis diligit me ſermonem meum ſeruabit. 69.2
Venit princeps huius mundi, & in me non habet quicquam, ſed vt cogooſcat mundus. 70. 1. 195.2
Cap. 16. Exini à Patre, & veni in moodum. 250.1
Cum peperit puerum non meminit preſſuræ propter gaudium. 19.2
Cap. 17. Adducunt ergo Ieſum à Caïpha in prætorium, erat antem mane, & ipſi non introierunt in prætorium. 227.2
Noo pro eis autem rogo, ſed pro eis, qui credituri ſunt per verbum eorum in me. 50.2
Cap. 19. Milites ergo cum crucifia iſſent eum, acceperunt veſtimenta eius. 275 2
Stabat antem iuxta crucem Ieſu mater eius. 16. 1. 326. 2. 121. 1
Ecce mater tua. 16.1
Inclinato capite tradidit ſpiritum. 36.1
Dicit matri ſuæ, Mulier ecce filius tuus. 258.1
Mihi non loqueris? neſcis quia poteſtatem habeo crucifigere. 198.2
Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, vt teſtimonium perhibetem veritatis.
Nos legem habemus, & ſecundum legem debet mori, quia filium Dei ſe fecit. 437.2
Cap. 21. Niſi granum frumenti cadeos in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet. 14.1
Paſce oues meas. 169.2
Dicit ergo diſcipulus, quem diligebat Ieſus: Petro, Dominus eſt. 326.2
Cum ergo pranſiſſeot, dicit Simoni Petro Ieſus, Simon Ioannis diligis me plus his? 296.2

Ex Actis Apoſt.

Cap. 2. Compuncti ſunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apoſtolos, quid faciet tuus viri fratres. 256.1
Apparuerunt illis diſperritæ linguæ tanquam ignis, ſeditque ſupra ſingulos eorum. 320.1
Cap. 3. Quidam vir, qui erat claudus ex vtero matris ſuæ baiulabatur, quem ponebant quotidie ad portam templi. 33.2
Cap. 5. Confeſtim autem cecidit ad pedes eius, & eapirauit. Ingreſſi vero iuuenes repererunt eam mortuam. 147.2
Cur tentauit Satanas cor tuum meotiri Spiritui Sancto. 200 2
Video cœlos apertos, & filium hominis ſtaotem à deatris virtutis Dei. 159.1
Cum autem aſcendiſſet de aqua, ſpiritus Domini rapoit Philippum, & amplius non vidit eum Eunuchus. 316 2
Cap. 9. Et cum iter faceret contigit, vt appropinquaret Damaſcum, & ſubito circumfulſit eum lua de cœlo. 111.1
Erat autem quidam diſcipulus Damaſci nomine Aoanias. 339.1
Cap. 16. Viſio per noctem Paulo oſtenſa eſt, vir Macedo quidam erat ſtans, & deprecans eum. 339.1
Tranſeuntes ad Phrygiam, & Galatiæ regionem vetiti ſunt à Spiritu Sancto loqui verbom in Aſia. 309.2. 363.1
Cap. 20. Ego ſcio quoniam poſt diſceſſum meum intrabunt lupi rapaces non parcentes gregi. 168. 1
Comitatus eſt autem cum Ioſi pater Pyrrhi Beroenſis. 217.1
Cap. 21. Quid facitis flentes, & affligentes cor meum. 157.2
Cap. 25. Ad tribunal Cæſaris ſto, vbi me oportet indicari. 170.1
Cap. 26. De omnibus quibus accuſor à Iudæis, Rea Agrippa, æſtimo me beatum apud ſe cum ſim defenſurus me hodie maxime. 214 2
Cap. 28. Cum congregaſſet Paulus ſarmentorum aliquantam multitudinem, & impoſuiſſet ſuper ignem. 200.2

Ex Epiſt. Pauli ad Roman.

Cap. 1. Non erubeſco Euangelium: virtus enim Dei eſt in ſalutem omni credenti, Iudæo primum, & Græco. 115 2
Qui factus eſt ex ſemine Dauid ſecundum carnem, qui prædeſtinatus eſt filius Dei. 313.2
Euanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum; dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt. 74.2
Cap. 2. Cum enim gentes, quæ legem non habent naturaliter ea, quæ legis ſunt faciunt, eiuſmodi legem non habentes, ipſi ſibi ſunt lex. 187.2
Cap. 2. Dei agricultura eſtis, Dei ædificatio eſtis. 162.2

Cap. 5. Et non magis luctum habuiſtis, vt tollatur de medio veſtrum, qui hoc opus facit. 332/1
Sicut regnauit peccatum in mortem, ita & gratia regnet per iuſtitiam in vitam æternam. 347.1
Cap. 6. Si complantati ſumus ſimilitudini mortis eius, ſimul & reſurrectionis erimus. 305.1
Tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes. 264.2
Hoc ſcientes, quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt. 25.2
Cap. 8. Vos autem in carne non eſtis, ſed in ſpiritu: ſi tamen ſpiritus Dei habitet in vobis. 276.2
Poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. 86.1
Deus filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne. 342.2
Vanitati enim ſubiecta eſt creatura non volens, ſed propter eum, qui ſubiecit eam in ſpe. 132.1
Cap. 11. Quamdiu quidem ſum gentium Apoſtolus, miniſterium meum honorificabo. 135.2
Conuenientibus vobis in vnum, iam non eſt Dominicam cœnam manducare, vnuſquiſque enim præſumit cœnam ſuam ad manducandum. 152.1
Dominus Ieſus in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens, fregit. 344.2
Cap. 12. Obſecro itaque vos fratres per miſericordiam Dei. 287.2
Cap. 13. Princeps non ſit timori boni operis, ſed mali. 24.1
Cap. 14. Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Chriſtus mortuus eſt. 32.2
Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis, vel idiota. 289.2
Cap. 15. Quid ergo eſt fratres, eum conuenitis, vnuſquiſque veſtrum pſalmum habet, doctrinam habet. 292.1
Oportet autem illum regnare, donec ponat inimicos ſub pedibus eius. 347.2. 254.2
Abundantius illis omnibus elaborauit. 262.1
Cum tradiderit regnum Deo, cum euacuauerit omnem principatum, & poteſtatem, & virtutem. 255.2
Cap. 16. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus vobis. 310.2

Ex Pauli ad Corinth. 1.

Cap. 1. Non miſit me Chriſtus baptizare. 32.1
Verbum enim crucis pereuntibus quidem ſtultitia eſt. 148.1
Vbi ſapiens? Vbi ſcriba? vbi conquiſitor huius ſæculi, nonne ſtultam facit Deus ſapientiam huius ſæculi. 146.2
Cap. 2. Veniam ad vos cito, ſi Deus voluerit, & cognoſcam non ſermonem eorum, qui inflati ſunt, ſed virtutem. 126.2
Loquimur Dei ſapientiam in myſterio, quæ abſcondita eſt. 127.2
Cap. 4. Spectaculum facti ſumus Deo, Angelis, & hominibus. 123.2
Qui illuminauit abſcondita tenebrarum, & manifeſtauit conſilia cordium. 436.2
Cap. 7. Vxori vir debitum reddat, & vxor viro. 45.2
Cap. 11. Dominus quidem Ieſus in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens, fregit & dixit. 355.1
Capilli pro velamine dati ſunt. 436.1
Cap. 11. Inſipiés tu quod ſeminas non viuificatur, niſi prius moriatur, & quod ſeminas, non corpus quod futurum eſt ſeminas. 97.2

Ex 2. Ad Corinth.

Cap. 1. Non enim volumus ignorare vos, fratres, de tribulatione noſtra quæ facta eſt in Aſia quoniam quia ſupra modum grauati ſumus, ſupra virtutem. 461.2
Cap. 2. Ne abundantiori triſtitia abſorbeatur, qui huius modi eſt. 75.1
Cap. 3. Quod ſi miniſtratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in gloria. 202.1
Cap. 4. Id enim quod in præſenti eſt momentaneum & leue tribulationis noſtræ. 159.2
Semper mortificationem Ieſu in corpore circunferentes. 295.1
Licet is qui foris eſt noſter homo corrumpitur, tamen is qui intus eſt, renouatur de die in diem. 95.2
Cap. 5. Nolumus expoliari, ſed ſuperveſtri. 85.2
Charitas Chriſti vrget nos, æſtimantes hoc quoniam pro omnibus mortuus eſt Chriſtus. 199.1
Cap. 6. In vigiliis, in ieiuniis, in caſtitate, in ſcientia. 261.2
Cap. 8. Deuitantes hoc, ne quis nos vituperet. 121.2
Cap. 9. Omnis autem, qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet. 196.1
Scio hominem in Chriſto ante annos quatuordecim raptum huiuſcemodi vſque ad tertium cœlum. 95.2
Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ Angelus Satanæ, vt me colaphizet. 199.2

Ex Paulo ad Galatas.

Cap. 2. Ego per legem legi mortuus ſum, vt Deo viuam, Chriſto confixus ſum cruci, viuo autem iam non ego, viuit vero in me Chriſtus. 151.1
Cap. 3. O inſenſati Galatæ, quis vos faſcinauit non obedire veritati, ante quorum oculos Ieſus Chriſtus præſcriptus eſt. 188.2
Quotquot in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. 63.1
Cap. 4. Vbi venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege. 13.2
Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis. 155.1
Et pax Dei, quæ exſuperat omnem ſenſum cuſtodiat corda veſtra, & intelligentias veſtras. 65.2

Ex Paulo ad Epheſios.

Cap. 21. Mirificauit nos in dilecto filio ſuo, in quo habemus redemptionem per ſanguinem eius. 15.2
Cap. 2. Secundum principem poteſtatis aëris huius. 72.2
Cap. 3. Vt det vobis ſecundum diuitias gloriæ ſuæ virtute corroborari. 63.2
Cap. 4. Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram. 253.1
Cap. 5. Propter hoc homo relinquet patrem & matrem ſuam, & adhærebit vxori ſuæ. 51.1
Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſe ipſum tradidit pro ea, vt illam ſanctificaret. 148.2
Fornicatio autem, & omnis immunditia, aut

auaritia nec nominetur in vobis. 340.2

Cap. 6. Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem, & ſanguinem, ſed aduerſus principes, & poteſtates. 70.1

Induite vos armaturam Dei, vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli, quoniam non eſt nobis colluctatio. 196.1 90.2

State igitur ſuccincti lumbos veſtros in veritate. 230.1

Serui obedite dominis carnalibus cum timore, & tremore in ſimplicitate cordis veſtri. 34.1

Ex Paulo ad Philipp.

Cap. 2 Hoc enim ſentire in vobis, quod in Chriſto Ieſu, qui cum in forma Dei eſſet. 275.2. 120.1. 323.2

Cap. 3. Si quis alius videtur confidere in carne, & ego magis circumciſus octauo die ex gente Iſraël. 153.2

Cap. 4. Gaudete in Domino ſemper, iterum dico gaudete, modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus. 33.2

Qui cum in forma Dei eſſet non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo. 62.2

Ex Paulo ad Coloſſenſes.

Cap. 1. Pacificans per ſanguinem crucis eius, ſiue quæ in terris, ſiue quæ in cœlis. 198.2

In Chriſto complacuit omnem plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliare omnia in ipſum, ſiue quæ in terris, ſiue quæ in cœlis. 467.1

Cap. 2. Qui adhuc tanquam viuentes in mundo decernitis? ne tetigeritis, neque guſtaueritis, neque contractaueritis. 96.2

Spolians principatus, & poteſtates traduxit confidenter palam triumphans illos in ſemetipſo. 144.2

Ex 1. Pauli ad Timotheum.

Cap. 2. Volo viros orare omni loco, leuantes puras manus. 13.1

Mulier ſeducta in præuaricatione fuit, ſaluabitur autem per filiorum generationem 307.1

Obſecro igitur primum omnium fieri obſecrationes, actiones, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus. 55.1

Cap. 3. Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſumus. 292.1

Ex Paulo ad Titum.

Cap. 1. Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant, cùm ſint abominati, & incredibiles, 176.2

Cap. 3. Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat. 126.2

Ex Paulo ad Hebræos.

Cap. 4. Habentes ergo Pontificem magnum, qui penetrauit cœlos. 124.2

Cap. 7. Melchiſedech rex Salem ſacerdos Dei ſummi primum quidẽ, qui interpretatur. 217.2

Cap. 10. Habentes itaque fratres fiduciam in introitu ſanctorum, in ſanguine Chriſti. 287 2

Ideo ingrediens mundum dicit hoſtiam, & oblationem noluiſti, corpus autem adaptaſti mihi. 13.1. 63 2

Initiauit nobis viam nouam viuentem per velamen, id eſt, carnem ſuam. 145.1

Horrendum eſt incidere in manus Dei viuentis. 20.2

Cap. 11. Iuxta fidem defuncti ſunt omnes iſti, non acceptis repromiſſionibus, ſed à longe eas aſpicientes. 151.1

Hi omnes teſtimonio fidei probati non acceperunt repromiſſiones, Deo pro nobis melius aliquid prouidente. 15.2

Moyſes grandis factus negauit ſe filium eſſe filiæ Pharaonis. 34.1

Cap. 12. Vnde putatis, aut ex quaſi ratione mulieres ſic eſſe debiles, & infirmas, num ex conditione. 224.1

Ex Epiſtola Iacobi Apoſtoli.

Cap. 3. Lingua conſtituitur in membris noſtris, quæ maculas totum corpus, & inflãmat 68.1

Si quis in verbo non offendit, hic perfectus eſt vir, potens etiam fræno circundare. 68.2

Cap. 4. Ecce merces operariorum, qui meſſuerunt regiones veſtras clamãt, & clamor eorum in aures Domini Sabaoth introiuit. 90.1

Vnde bella, & lites in vobis, nonne hinc ex concupiſcentiis veſtris, quæ militauit in membris veſtris. 68.1

Ex Petri 1.

Cap. 2. Vos genus electum, regale Sacerdotium, gens ſancta, populum acquiſitionis. 100.2

Cap. 4. Sufficit enim præteritum tempus ad voluntatem gentiũ conſummandam his, qui ambulauerunt in luxuriis. 79.1

Ex 2. Petri.

Cap. 2. Plenos adulterij, & inceſſabilis delicti. 221.1

Iuſtum Loth oppreſſum à nefandorum iniuria, ac luxurioſa conuerſatione eripuit: aſpectu enim, & auditu iuſtus erat. 221.1

Ex 1. Ioannis.

Cap 3. Videte qualem charitatem dedit nobis, vt filij Dei nominemur, & ſimus. 49.1

Ex Epiſtola Iudæ.

Cap. 1. Cum Michaël Archangelus, cum diabolo diſputans altercaretur de Moyſi corpore non eſt auſus iudicium inferre blaſphemiæ, 161.1

Ex Apocalypſi.

Cap. 1. Et conuerſus vidi ſeptem candelabra aurea, & in medio ſeptem candelabrorum aureorum. 252.1

Cap. 2. Angelo Epheſi Eccleſiæ ſcribe, hæc dicit qui tenet ſeptem ſtellas in dextera ſua, qui ambulat in medio ſeptem candelabrorum aureorum. 77.2

Cap. 4. Et Iris erat in circuitu ſedis ſimilis viſioni ſmaragdinæ. 60.2

Dignus eſt Domine Deus noſter accipere gloriam, & honorem, & virtutem, quia tu creaſti omnia. 218.2

Procidebant viginti quatuor ſeniores ante ſedentem in throno. 255.2

Cap. 5. Et vidi in dextera ſedentis ſuper thronum librum ſcriptum intus, & foris. 15.1

Cap. 6. Vidi ſubtus altare animas interfectorum propter verbum Dei, & clamabant voce magna dicentes. 86.2

Cap. 7 Chriſtus Dei filius, quomodo ſtetit ante altare, niſi præſto ſe exhibens ad ſubeundum opus obedientiæ ſpontaneæ. 131.1

Poſt hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus, & tribubus. 181.2

Cap. 8. Et alius Angelus venit, & ſtetit ante altare habens thuribulum aureum, & data ſunt illi incenſa multa. 131.1

Digitized by Google

Cap. 11. Et datus eſt mihi calamus ſimilis virgæ, & dictum eſt mihi, ſurge, & metire templum Dei. 322.1
Cap. 12. Et ſignum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta ſole. 353.1. 112.1. 164.2
Cap. 14. Ij ſequuntur agnũ quocumq; ierit. 45.2
Cap 17. Habens poculum aureum in manu ſua plenum abominatione, & immunditia fornicationis eius. 179.2
Cap. 21. Non intrauit in eam aliquid coinquinatum abominationem faciens, & mendacium. 148.1
Timidis autem, & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatris, & omnibus mendacibus pars illorum. 233.1

FINIS.

SVMMA PRIVILEGII.

CAutum eſt Authoritate Regia, ne quis in Regno Franciæ librum cui titulus eſt *Commentaria Allegorica, & Moralia de Chriſto figurato in veteri Teſtamento, Authore R. P. Didaco de Baeza Ponferradienſi, Societati* IESV *è Prouincia Caſtellana*, abſque STEPHANI RICHER Bibliopolæ Pariſienſis permiſſu intra ſexennium imprimat aut diuendat: ſiquis ſecus fecerit multa vindicabitur prout amplius in ipſo Diplomate continetur.

E Typogtaphia exijt die 22. Iannuarij ann. 1633.

Facultas Prouincialis.

EGo Franciſcus de Prado Prouincialis Societatis Ieſu in Prouincia Caſtellæ, poteſtate ad id mihi facta à Reuerendo admodum P. N. Mucio Vittelelchi noſtro Præpoſito Genetali, Facultatem facio, vt primus tomus inſcriptus *Moralia, & Allegorica de Chriſto figurato in veteri Teſtamento*, à P. Didaco de Baeça noſtræ Societatis Theologo conſcriptus, & eiuſdem Societatis gtauium Doctorumque hominum iudicio approbatus, typis mandetur. In quorum fidem eas litetas manu noſtra ſubſcriptas, & ſigillo noſtro munitas dedimus. Vallis-Oleti die 20. Febtuatij, anno 1632.

Franciſcus de Prado.

EL Licenciado don Pedro Carrillo y Acuña, Collegial mayor de ſancta Cruz, Canonigo Pœnitentiario de la ſancta Igleſia, y Cathedratico de Viſperas de Leyes, Prouiſor general en eſta Ciudad de Valladolid, y ſu Obiſpado, dio licencia, y aprouacion para que eſte libro ſe imprima, como conſta del teſtimonio ſignado por Pedro de Vega Notario Apoſtolico. En Valladolid à 16. de Março de 1632.

Pedro de Vega.

APPROBATIO D. LICENC. D. IVAN Perez Delgado Collegij Sanctæ Crucis Vallis-Oleti Alumni, & Durandi Theologiæ Profeſſor in Academia Pintiana.

EX Decreto Domini Licentiati D. Petri Caſtillo, & Acuna Collegij Sanctæ Crucis murice purpurati, apud Pintianos in alma Eccleſia Cathedrali Pœnitentiæ Cathedræ, & in florentiſſima Academia Cæſarei iuris propria poſſeſſione Veſperarij antecesſoris ſędentis, & totius huius Epiſcopatus Vicarij generalis, ſumma cura, & alacri animo euolui primum tomum *Allegorica, & Moralia de Chriſto in veteri Teſtamento*, continentem elaboratum à doctiſſimo Patre Didaco Baeça Religioſo Societati Ieſu adſcripto: volumen hoc quinarium numerum complet operum authoris: fauet ætati, ne ſit ſterilis, & effœta. Magna authorem fama præceſſerat, maior inuenietur fama, dicit ſemper fœcundè, ſed tanquam nihil ſcripſerit, aſſidua lectio in Patribus, & Eccleſiæ DD. multa ſtudia elucent: Ponderationes terſæ, graciles, dulces, graues ſemper, & erectæ. Prooemiatur aptè, narrat aperte, pugnat acriter, colligit fortiter, ornat excelſe, poſtremo docet, delectat, afficit; ſenſus ſcripturæ reconditos reſerat, occurſant verba, ſed qualia? Quæſita, & exculta, vt poſcit materia ſubiecta, omnia ingenio pari, quæ, quiſque niſi perlegere concupiſcit, ſaxeus, ferreuſque eſt, nam quæ in veteri ſacra pagina de Chriſto adumbrata fuere, tanta elucidatione iam clareſcunt, vt verè de tanto viro Societatis dicam, lumen, quod ſibi maiores ſui prætulerunt, poſteris ipſe præfert. Ornat hæc morum probitas, quæ nihil ad oſtentationem, cuncta ad conſcientiam refert, rectique facti non ex populi mercede, ſed ex facto petit; is cum communibus magis commodis, quàm priuatæ iactantiæ ſtuduerit, ita nunc in ratione edendi non propriæ laudi, ſed aliorum vtilitatibus ſeruiſſe conſpicitur, meminit cordàte: *Quanto maiore animo honeſtatis fructus in conſcientia, quam in fama reponatur*: Inſectatur vitia, non homines, vnde merito incruentam author ſuo calamo gloriam reportauit, in alta pace, hilaritudine magna, omnium ore laudatam, omnium votis optatam, iudico ſane huius viri ſcripta grande ornamentum Societati Ieſu, grande Hiſpaniæ, grande ſæculo, grande etiam Catholicæ Religioni allatura. Subſcripſi in hoc maximo ſanctæ Crucis magni Cardinalis Hiſpaniæ Domini, ac ſemper Domini mei Collegio, quod in æuum feret ætatem, idibus Martij. Anno Chriſtiano 1632.

Licenc. Ioannes Perez Delgado.

CENSVRA ET IVDICIVM PATRIS *Franciſci de Soria ſacri Ordinis Diui Baſilij Magni, et Calificacatoris à ſancti Officij Inquiſitionis Cenſuris.*

IMPERANTE, Fauente, regali Auſtriacæ ac ſemper Catholicæ Maieſtatis ſenatu; opus magis admirationi compactum cenſura quàm egens, *Commentaria Moralia de Chriſto figurato in veteri Teſtamento*, mihi commiſſum, à Reuerendo P. Didaco de Bacça, haud inæquali virtutis, ac ſcientiæ libramento micante elaboratum, fulgentiſſimis, elucubrationibus editum, attente vidi; voluptuoſe perlegi. Qui quidem quinarius Tomus, illo licet Pentateuchus ordine compleatur, æſtimatione & pretio indubie poſſet nuncupari Pentarchus; Hic abeſt tantum, tanti ingenij acumina vt deficiant, myſteriorum philoſophia extinguatur, eneruetur ve; quod in dies creſcere, & quaſi nouis pullulare ſtolonibus, ex hoc ſaltem egregie defœcato volumine experimento conſtat. Hic materia grauis, alta, obſcura, ponderoſo diſſeritut ſtylo, excelſis enucleatur conceptibus, meridiano graditur methodo. Et quo profundius fodit auctor, altius inſtruit. Sed hoc mirum? Ingentem hunc Societatis IESV alma religione, ſcientia, decore, genuit, docuit, habet familia virum. De qua fortaſſe ſumpſit noſtro Iſaias ſæculo fœlix auſpicium, intonans; *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris.* Et vt expreſſit iuxta Hebraïcam veritatem Procopius, *de fontibus Ieſu.* En inter tot vnus, niſi iam vnicus præbet ſitienti populo potum. Hic omnia ſimplicibus mira, multa etiam literatis rara; nulla fidei diſſona; innumerabilia moribus apta inueni. Dignum ni fallor opus in lucem quod prodeat, lucem omnibus vt tribuat, &c. In ſancti P. N. Baſilij Magni Cœnobio Regiæ curiæ. 29. April. Anno Domini 1632.

Fr. Franciſcus de Soria.

D E

IESV FIGVRATO
IN VETERI TESTAMENTO.

QVIDQVID De vera Ieſu apud homines præſentia nobis Euangelia cecinêre, qua potui cura libris decem & octo enucleaui; viri diuini facinora oculis conſpicienda dedi; ſermones morali libra expendi. Quid tunc? Vt qui Solis ardores paſſus, vmbrarum expetit refrigeria, ſic ego inter tot diuinæ vitæ lumina verſatus ſub eius vmbris, & ſedere, & quieſcere ſummopere contendo. A viuidæ lucis tuæ radiis, Ieſu bone, ad vmbras tuas feror; vt dum quod de te in veterum figuris adumbratum eſt, vigili ſtudio peruoluo, nihil niſi te mediter; ſub cuius luminibus, vt ſtudij mei labores ſuſcepi; ſic ſub eiuſdem vmbris ab omni labore ſuperſedeam.

LIBER PRIMVS ADAMVS,
SIVE IESVS CONCEPTVS.

Chriſti Domini conceptionem in vtero virgineo, qui referat vnus Adamus eſt, qui vt primas in ſe oſtendit lineas Chriſtianas, ſic primus venit à nobis celebrandus.

CAPVT PRIMVM.

Adamus creatur, & in paradiſo habitationem, & adiutorium accipit.

Textus Hiſtoria.

SEXTVM diem mundus recens attigerat, & ſe ſe diuinæ perſonæ in opus humanum accingunt, Faciamus, inquiunt, hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram. Vox minime vnius quantumuis præcellentis perſonæ; vt rectè conuincit Theodoret. quæſt.

A 20. in Geneſ. nec vox prolata ad Angelos; qui minime concurrere poſſent humano operi, vt euidens eſt, & multis probat Pererius, lib. 4. in Geneſ. cap. 2. Igitur vox eſt trium diuinarum perſonarum conuenientiuio ad opus; quarum ſecunda, nempe Verbum, teſte Eugubino, ſuam operam nauabat in forma, imagine, habitúque humano, gerens ſpecioſiſſimam, diuiniſſimamque formam, & iucundiſſimam, omniumque humanarum formarum pulchritudinem ſuperantem. Hanc ſpeciem, diuinamque pulchritudinem, clementiſſimus, formoſiſſimuſque aſſumens, quam erat poſt multa tempora vſque ad carnem, & oſſa aſſumpturus, creabat hominem largiens ei ſpe-
B ciem hanc tantam, ipſe primus archetypus, ſpecioſiſſimus, ipſe ſpecioſiſſimæ prolis creator. Nec crediderim Angelorum miniſteria aliqua defuiſſe opifici tanto, qui vt creaturis ſolet remittere, quæ ipſæ poſſunt, ſic remiſit Angelis pulueris, cæterorumque elementorum mixtionem, cui ipſe ſummus opifex ſolus temperamentum indidit proximum carni humanæ. Angelorum miniſterium fuit ad ſummum elementaris materiei

Digitized by Google

congeſtio, ab vnius autem Dei virtute, &
halitu homo ſubito elaboratus extitit perfe-
ctus, & integer, animo, & corpore con-
ſtans, ingenio præſtans, facie venuſtus. Si
forma eius quæratur, exacto corpore, lon-
giſſimis breuior, proceriot, eminentiorque
mediocribus, quæ trigeſimum quartum æ-
ratis reſerr annum. Lacteus ſplendor tota in
ſacie diffuſus, iuuenili rubore non conſuſus,
ſed illuſtratus candet; regnat toto in corpore
vigor, cui Deus rector, & naturæ perfecta
temperies, & vitæ alimentum tribuunt æter-
num durare. Si animi dotes exquiras, omnige-
na ſcientia illi data eſt, qua orbis doctor, &
parens, & creatura vtatur, & filios doceat,
omniaq; poſſit contemplari, moderari. Nec in
naturæ terminis hæſir eius ſpeculatio, imò in-
de progreſſa opificis ſui Trinas accepit cogno-
ſcere perſonas, & filii Dei aduentum futurum
in carne, non quà hic trahebat remiſſionem
peccati, ſed quà oſtendebat conſummationem
gloriæ naruræ humanæ. Ea deniq; pollebat ſa-
pientia Adamus, qua non poſſet falli, vt D.
D. Thom. Thom. ait 1. part. q. 94. art. 4. & D. Aug. lib.
D. Aug. de libero arbit. c. 10. Quid de einſdem dicam
ſanctitate, primo in vitæ halitu fulgurante?
Gratia illum diuina à primo vitæ inſtanti orna-
uit, quam vniuerſæ virtutes facto agmine co-
mitantur. Nihil in illo rebelle, nihil rationi re-
pugnans exiſtit, ſed animales quoq; paſſiones,
& appetitus iuſtam rationis metam ſequuntur,
in quo conſiſtit iuſtitia originalis: & exurgit
dominium potentiſſimum ad ſubiicienda, do-
mandaque omoia, licet ferociſſima animalia.
Omnes hæ dotes, nimirum intellectus vis, ra-
tionis ordo, ſapientia, gratia, virtutes, domi-
nium, immortalitas inſupet, & fœcunditas ad
gignendum ſibi in iis omnibus ſimile, vt viui-
diſſimi colores hominem faciunt viuidiſſimam
Dei imaginem. Cui talis à Deo paratur habita-
tionis locus, vt prorſus nequeam eius diuitias,
& glorias adumbrare. Accipite vos D. Baſi-
D. Baſil. lium, qui homil. de Paradiſo, ſic pingit pul-
cherrimum iſtud primi hominis habitaculum.
Quemadmodum Deus hominem à cæteris a-
nimantibus, diſcreta, ac ſingulari dignatus eſt
formatione: iridem & homini apparauit, ſua-
que condidit manu peramænam, ac deliciis
omnifariam diffluentem manſionem: locum
vtique omnem exſuperantem creaturam, vi-
ſenda pulchritudine ſuſpiciendum, & admi-
rabilem: locum dico præluſtrem, & ſpectatu
digniſſimum, & qui ob ſitus celſitudinem nul-
la ſui parte admittit tenebras, nulla tenebreſ-
cit caligine: vtpote quem exorientem ſyderum
ſplendor irradiat, & vndique ſuo lumine cir-
cumfundit. Retinet hic peramænam, ac iocū-
diſſimam veris temperiem, luciſſimo collu-
ſtratus, & ſplendifluo aëre. Illic igitur Deus
plantauit paradiſum, vbi nulla eſſet vis vento-
rum, nulla tempeſtatum intemperies, nulla
grando, nulla fulmina, nullæ procellæ, ac tur-
bines, non contorta, ac violenta fulgura, non
hyemalis glacies, non veris humiditas, non
æſtatis exæſtuatio, non autumni ſiccitas, ſed
temperata, & pacifica inter ſe temporum con-
ſonantia: ſingulo quoque horum adornato
propria amænitate; cum nec præcedens à ſe-
quente quicquam inſidiarum metuere poſſet:

A dum neque verno decori ſubſequens æſtas no-
ceret, neque æſtiui, vel autumnales fructus
præ ſenio defluerent. Nam ita locum hunc
conſtituit, vt ſatis alioquin illum anni ſingulæ
tempeſtates circumluſtrarent: imo præcipuis
illum ſuis ſacultatibus ſtipantia, ac commu-
nientia conferunt ſingula tempora; vernale,
quod habet delicatum, & iocundum, æſti-
uum, eſculenta in alimoniam; autumnale hi-
laritatem, hyemale otium, & quietem. Dein-
de vt terra eſſet pinguis, mollis, & vere fluens
lacte, & melle, ad fertilitatem frugum ac-
commoda, ac fertiliſſimis aquis irrigua, quæ
profecto incredibilem quandam pulchritudi-
B nem exhiberent. Subtiles enim aquæ illæ, ac
perſpicuæ, & multum quidem iucunditatis
ſpectantibus conſerunt, plus vtilitatis. Hacte-
nus D. Baſ. Paradiſi amæniſſimam temperiem
explicabat, quam de arboribus ſine numero,
ſructuum ſuauiſſimorum implent diuitiæ,
ſrondentium ramorum oblectat ſpectaculum.
Quot arbores, tot menſæ gratiſſimis epulis
fartæ, tot cupienti exhibita conuiuia, vnam
ſolum de tam multis arborem, præcepto con-
ditoris iubetur eſſe intactam, non quod aba-
liis diſſimilis ſit vel ſpecie, vel ſuauitate, ſed
quia conditori placuit, hanc ſolam in obe-
dientiæ exercitium reſeruare. De præcepti
C contemtu in huius arboris ſructu guſtato tot
inſurgunt mala, tam longa miſeriarum expe-
rientia ſerpit, vt merito ab effectu iſto, mali
bonique ſcientiæ vocetur arbor. Innumeras
læſuras parit vnius læſura arboris, penes quam
illæſam omnis proſperitas, omnis fœlicitas
plaudit. Et nequa fœlicitas cultori numinis de-
ficiat, inter tot arborum ſyluas, inter tot ſru-
ctuum ſuauitates, excogitata fuit à conditore
vna alia præſtantiſſima arbor, quæ in medio
poſita omnium eos ederet fructus, qui vel
prælibati in longiſſima ſæcula ſine ſenio æta-
tem, ſine moleſtia vitam æternarent. Maluit
diuiniſſimus artifex homini ſuo nota, inempta-
que remedia creare, quàm Medicorum fidem
D tunc permittere, iniquiſſimam mercedem ex
ſuperuacua curationis mora captantium. Ad
hanc voluptatum ſegetem, fœlicitatum ſyl-
uam, mundialis imperij primam ſedem de-
duxit Dominus Deus Adamum, cui imperare
iubet, & animantibus præſidere. Nec mora,
adſunt vniuerſa animantia, ex Regis moribus
manſueta, lenia, ſubdita, quorum naturis à
Rege Adamo intimius penetratis, additis
nominibus naturæ claritatem adauget. Iam
dies prouecta erat, & inſtabat diuina quies,
animalia venire deſierunt, & Adamus lo-
qui deſiit. Non laboris fatigatione, nec otian-
E tis animi incuria, ſed ſummi artificis opera-
tione labitur in ſomnum; dormientem con-
uenit Deus, illi coſtam ad hoc ſolum adnatam
eximit; ex qua ſormoſiſſimam effingit puel-
lam, dat Adamo expergefacto ſociam. Credi-
derim quod ambo abierunt in amplexus, &
quod ſalutatione mutua functis, non modo
quid dicerent, ſed & cui loquerentur, vaca-
uit cogitare. Tunc igitur alterius ſorma ad o-
culos alterius tota peruenit: & in mutuam ad-
mirationem ſtupuere alterna contemplatio-
ne rapti, id quiſque miratus in alio, quo ipſe
viciſſim mirantem implebat. Ætas pulchri-

Digitized by Google

tudo, arcanus lominum vigor, amœnitas vultus, & quamuis io diuerſa naturæ venuſtate vna maieſtas. Cum tanta ſpecie monſtrum erat, & ſapientiam & ſanctitatem conueniſſe. Ora virginea ſilentium adornat, vir totus ad ſtupens ſociæ pulchritudini, quod animo ſentit, neſcit verbis diſſimulare. O, inquit, dimidium animæ meæ, ô præſtantior mei pars, tota humani pectoris hamus, & tota amor! Quod blandum in carne, quod forte in oſſibus accepi, tibi tuliſti, blanditias tuas adoro, robur meum tibi lito, ſacro. Nunquam erit in hominis poteſtate affectus patriri inter ſponſam & patres, parentibus ſe omnes negabunt, vt nihil ſponſæ debeatur. Hæ Adami blanditiæ B Euam implebant, & ſummus omnium creator nuptis ſuis conuiuium adornabat; in cibum offert quidquid ſuaue è terra naſcitur, & inter tantam ciborum copiam, nullus veſtium cultus paratur. Equidem erat tunc vterque ſplendidiſſima veſtitus nuditate.

PARS PRIMA.

Adami, & Chriſti ſymbola.

SIC prima Adami dies profert nobis conſpicuum Adamum à Deo exorrum, in omni decore abſolutum, perfecte elaboratum, C viſibilium creatutarum facile principem, creatori ſubditum, in amœniſſima, & penè ſibi adnata ſede exaltatum. Liceat iam huic ptimo Dei operi componere ſecundum aliud, cuius conceptioni, ſiue primo in mundum ingreſſui facem prætulere omnia prima, & fœlicia Adami.

§. I.

Solus Adamus è viris à ſolo Deo conditus, potuit Chriſti Domini conceptionem adumbrare.

VBI maris, & fœminæ commiſtio non eſt, D omnis creaturarum virtus vacat, vt homo producatur: à ſola Omnipotenti Dei virtute, poteſt homo fieri, vbi non præceſſit coniunctio carnalis. Quæ coniunctio vt non inuenitur in Adami, & Chriſti exortu, ſic neuter aliam ſui potuit cognoſcere auctricem, quàm diuinam manum nec Ieſu conceptio in alia quàm in Adami formatione potuit clatius adumbrari. De Ieſu progenitoribus locutus

Luc. 3. Luc. cap. 3. ait: *Ieſus erat incipiens, quaſi annorum triginta, vt putabatur filius Ioſeph. Qui fuit Heli, qui fuit Adam, qui fuit Dei.* Et meritò oon in Dauide, nec in Abrahamo Chriſti E Domini generationem, & proſapiam terminauit, ſed inde aſcendens, vſque ad Adamum, & Adami authorem peruenit, vt manifeſte oſtenderet in ſola Adami origine poſſe Chriſti Domini cooceptionem ab vno Deo elaboratam delineari. Quò reſpiciens D. Ambr. libr. D.Amb. 3. in Luc. circa finem, aiebat: *Iam de ipſo Adam, qui iuxta Apoſtolum, figuram accepit Chriſti, quid pulchrius debuit conuenire, quàm vt ſacroſancta generatio à Dei filio inciperet, & vſque ad Dei filium deduceretur, creatuſque præcederet* A *in figura, vt natus in veritate ſequeretur: ad imaginem factus præiret, propter quem Dei imago deſcenderet?* Vt nullus hominum purorum Deum immediatum, & vnicum authorem habuit, niſi Adamus; ſic in nullo niſi in Adamo potuit concepti Chriſti imago ad viuum exprimi. Non hominis, non Angeli, non creaturæ vllius opus fuit generatio Chriſti; vt Adami generatio nullam etiam operationem creaturarum admiſit. A Deo ſolo elaboratus proceſſit in figura, vt oſtenderetur qui operante Deo concipiendus erat à Virgine. Ad hæc idem D.Amb. Ambroſ. ſerm. 37. de Quadrag. ait. *Adam de terra virgine natus eſt, & Chriſtus de Maria Virgine procreatus. Illius maternum ſolum nec dum ſciſſum fuerat, iſtius maternum ſecretum nunquam concupiſcentia violatum. Adam Dei manibus plaſmatur è limo, Chriſtus Dei Spiritu formatur in vtero. Vterque ergo oritur cum patre; vterque Virgine vtitur matre, vterque ſicut Euangeliſta dicit, Filius Dei eſt; ſed Adam creatura eſt, Filius Chriſtus verò ſubſtantia.* Hæc ibi.

§. II.

Vt immediatè ex terra factus fuit Adam, ſic immediatè ex virgineo ſanguine perfectus fuit Chriſtus. Semper contermina Maria Chriſto.

SVos habet gradus natura, per quos ad perfectiſſimas formas progrediatur, nunquam enim à creaturis cernuntur ex infimis elementis ſumma elaborari. Vbi ex luto adhibito Ioan. 10. cœci oculi compinguntur, euidenter oſteoditur id opus non eſſe naturæ, ſed omnipotentiſſimæ diuinitatis, quæ ſola poteſt infima hæc ſine medio in ſumma tranſmutare. Quod præclare meditans Theodotus hom. 2. Theod. in Chriſti natiuitatem, poſita in Concilio Epheſino, tom. 6. cap. 10. ait: *Etenim ex terra limo vas fictile, aut later conficitur; non oculorum elegantia formatur; non tenues illæ membranæ* D *fiunt; non pupillæ decor, aut varietas conſtituitur, non ipſius circumferentiæ artificium tanta cum coloris venuſtate efformatur. Lutum enim in oculorum nobilitatem noſtra arte euehi non poteſt. Itaque quod terræ natura non patiebatur, hoc ſuſcepit miraculorum patratore communi ipſius naturæ legi non ſeruiente, ſed naturam ad ſua ipſius voluntatis nutum rapiente* Neſcit natura ire niſi per conſuetos gradus, vt ex infimis per media tandem poſſit ſublimia tangere. Ex luto facit laterem, aut plantam aliquam, ſeu vermem facit, ex ſanguine fœminæ & virili ſemine in matrice decocto embryonem operatur, qui immediatè E in hominem tranſit. Vide apud Iob cap. 10. hominis naturalem formationem, ait enim: Iob. 10. *Nonne ſicut lac mulſiſti me, & ſicut caſeum me coagulaſti? Oſſibus & neruis veſtiſti me, vitam & miſericordiam tribuiſti mihi, &c.* Expeode per quos gradus accedatur ad vitam capeſſendam humanam: prius apparet lacteus humor, qui dureſcit quaſi in caſeum, deinde oſſa, & nerui conflantur, & tandem vita datur humana. Nec enim lutum, aut fœmineus ſanguis vlla naturæ vi, vlla noſtra atte in nobilitatem hominis poteſt ſublimari.

Itaque quod natura non patiebatur, hoc fecit A
naturæ author in Adamo, hoc fecit in Chri-
ſto, quando Adamum operans lutum ad ho-
minis nobilitatem immediatè euexit, & Chri-
ſtum conſtituit immediate ex virgineo ſangui-
Geneſ. 2. ne. Quippe ait Gen. 2. *Formauit igitur Dominus*
Deus hominem de limo terra: terra enim, ſiue li-
mus immediatè in hominem deſiit, vt merito
dicat D. Baſil. Seleuc. orat. 2. *Vidit hominem,*
D. Baſil. *non carnem in matrice ſcalptam, non in natura of-*
ficina luteum embryonem; ſed vidit hominem im-
mortali manu editum, &c. Non terra, & ſtatim
caro, & rurſus embryo, & tandem homo; ſed
nullo alio mediante terra in hominem deſiit. B
Similiter ex virgineo Mariæ ſanguine Chriſtus
Dominus coalitus extitit: non per varias de-
coctiones, & formationes virgineus ſanguis
proceſſit, ſed immediatè, & per ſe aſſumptus
fuit ab immortali manu, vt ex illo Chriſtus fie-
Iſai. 11. ret. Accinit illud Iſaiæ vaticinium, cap. 11.
Egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice
eius aſcendet. Virga Maria fuit, flos Ieſus, vt
malunt Tertul. lib. de carne Chriſti, Leo ſer.
4. de Natiuit. Ephræm, de Mariæ laudibus,
Amb. de benediction. Patriarch. cap. 4. ſed
expende, quod flos de radice immediatè dica-
tur aſcendere; commune quidem eſt, quod
radix in truncum dureſcat, truncus in virgu- C
las, & ramos tenereſcat, & tener ramus flores
in ſe ortos oſtendat. Sed in diuiniſſimi floris
Ieſu formatione, omnes aliæ formationes me-
diæ abſuerunt. non radix, & ſtatim truncus,
& ramus, & tandem flos: ſed radix, & imme-
diatè flos extitit: hoc eſt, non virgineus ſan-
guis, & ſtatim caro in matrice ſcalpta, & em-
bryo, & denique Chriſtus, ſed ex virgineo
ſanguine immediatè Chriſtus ab immortali
manu fuit editus. Quo forſan ſpectans Chry-
D. Chryſ. ſol. dum premit illa verba: *Ecce concipies in*
vtero, ſic loquitur ſerm. 141. *Quis ante poma*
carpit, quam planta ſuam tribuat, & impendat
induſtriam? Quis prater viam ad ullam peruenit D
manſionem? Beata ergo, & vere beata Maria,
&c. Sanè hæc eſt ſumma Mariæ beatitudo,
quod quidquid Mariæ eſt, immediatè deſinat
in Chriſtum. Maria eſt, & nullum medium eſt,
& ſtatim Chriſtus. O præſtantiſſima radix Ma-
ria; ex qua immediatè fit ſanctitatum Domi-
Leuit. 19. nus. Lex cauebat Leuit. 19. de cæteris arbori-
bus: *Quando ingreſſi fueritis terram, & planta-*
ueritis in ea ligna pomifera, auferetis pracocia eo-
rum poma: qua germinant immunda erunt vobis,
nec edetis ex eis. Quartò autem anno omnis fru-
ctus eorum ſanctificabitur laudabilis Domino.
Nihil plantarum permittitur Deo offerri, niſi
poſt quatuor annorum generationes: tranſi- E
tura erat prima, ſecunda, & tertia, & quarta
fructuum generatio, vt fructus poſſit aſſumi,
& ſanctus, & laudabilis Domino. Ex quo ait
D. Chryſ. Chryſoſtom. ſerm. de Pentec. *Vide legis con-*
ditoris prudentiam, fructum primum nec offerri
conceſſit, ne Deo immaturus offeratur; ſed dimitte,
inquit, *quia primus eſt: nec offeras, quia oblatio-*
ni nondum dignus eſt fructus, nec accipienti conue-
nit immaturus. Defæcari debebat fructus per
multas generationes, vt tandem dignus inue-
niretur conſpectu diuino. Omni arbore lon-
gè præſtantior eſt radix Chriſti Maria, cuius
puriſſimus ſanguis nullas alias medias deco-

A ctiones, nullas alias formationes recipit, ſed
ipſe per ſe immediatè aſſumitur, vt ex illo fons
vniuerſæ ſanctitatis conſtituatur, nempe
Chriſtus.

§. III.

Virginitas vt ſeruiuit, & Adami, & Chriſti formationi.

NON dubito quin de corrupta poſſet
Chriſtus Dominus concipi, maluit ta-
B men de Virgine, vt ſic Chriſtus conceptus re-
ſponderet Adami formationi. Ait Irenæus,
lib. 3. cap. 31. *Quemadmodum ille Adam de rudi* *D. Iren.*
terra, & adhuc virgine, nondum enim pluerat
Deus, & homo non erat operatus terram, habuit
ſubſtantiam, & plaſmatus eſt manu Dei, id eſt,
verbo Dei. Ita recapitulans in ſe Adam ipſe Ver-
bum exiſtens ex Maria, qua adhuc erat virgo, re-
ctè accipiebat generationis Ada recapitulationem.
Non aliter voluit Ieſus concipi, quam fue-
rat Adam formatus; vtriuſque formationi
virginea, humanóque operi prorſus ignota
materia affuit; vtrique virginitas plauſit, ſed
Chriſto magis. Adeò enim Chriſtus virgi-
C neam habitationem coluit, vt extra illam pu-
tetur peregrinari, exulare. Quò refero illud
D. Baſil. Seleuc. orat. 39. aientis: *Ægrotabant* *D. Baſil.*
hominum anima, dum magnus ille medicus pere-
grinabundus adueniret è virgineo emicans thala-
mo. Expende quando dicatur Dominus pere-
grinabundus aduenire, nimirùm, quando è
virgineo emicat thalamo. E cœlo enim in vir-
gineum thalamum venit, è virgineo thalamo
in mundum; quando autem è cœlo emicat in
virginem veniens, minimè peregrinatur, ſed
exultat quaſi gigas ad currendam viam ſuam.
At quando è virgineo thalamo emicans venit
in mundum, tunc iam quaſi cogitur exulare,
D & peregrinabundus errare. Virginitas ſola eſt,
quæ propria reputatur Deo manſio, vnde aie-
bat Sophronius oratio 1. de Chriſti Natiuit. *Sophron.*
Deus è Virgine natus in medium prodijt; & quis
hodie diuinus non efficiatur? Quis quò proprius ad
Deum accedere queat, ad Virginitatis ſanctita-
tem non anhelet? Eſt Deus vicinus virginitatis,
extra quam peregrinus reputatur, virginita-
tem teneat, qui tenere amat Dei vicinium:
nullius enim Deus ſic voluit eſſe proprius, vt
eſt proprius virginitatis. Hinc in Appendice
5. ad tom. 6. Concilij Epheſini, cap. 2. inquit
Theodotus hom. de Natiuitate Chriſti, com-
ponens virgineum vterum cum paradiſo. *Et* *Theodot.*
E *illa terra virgo erat, & iſta virgo. Sed illius qui-*
dem arborem naſci pracepit Deus: huius autem
Virginis ipſe creator ſecundum carnem factus eſt
germen. Virgo paradiſo glorioſior facta eſt; ille e-
nim Dei cultura factus eſt, hac autem ſecundum
carnem Deum coluit eligentem hominis copulari
natura. Sic virginitas Deum tenuit, vt hortus
propria ſua tenet germina, ſic Deus fuit in vir-
gine, vt germen, plantaque eſt in natiuo ſuo
ſolo. Vnde de virgineo ventre locutus Pſal. *Pſal. 84.*
84. ait: *Benedixiſti Domine terram tuam.* Et ſi
enim Mariæ viſcera terrena erant, tamen
quia virginea, adeò propria Dei erant, vt
ad illa veniret Dominus tanquam ad ſua.

A Quod notabat Rupert. lib. 1. de Oper. Spirit. ſanct. cap. 11. inquiens: *Amplius autem in hoc terra iſta præpollet, quia terra Domini eſt. Non enim illic dixit Scriptura; Formauit Deus hominem de limo terræ ſuæ. hic autem dicit, Benedixiſti, Domine, terram tuam.* (Rupert.) Domini ſemper cenſetur eſſe alma virginitas, extra quam apparet peregrinabundus. Sed ſcire cupis, vnde Deus tanto ſuit affectus virginitatis amore in puncto ſuæ incarnationis? Multa enim in mundo per coniugatos patrarat; coniuges erant omnes primi patriarchæ; coniuges erant ſtrenui duces, & ſaluatores, nec illos eligens Deus attendit ad gloriam virginitatis: vbi autem ſe ſe accinxit, vt ipſe homo B fieret, humanaque veſtiretur carne; tunc totus afficitur erga virginitatem. Et cur tunc maxime, & non antea ſic virginitatem Deus amauit? In aſſumptione hominis pro ſalute humana, extremæ ſuæ miſericordiæ Deus aperuit theſauros, & quo tunc miſericordior apparuit, eo apparere debuit virginitatis amantior: miſericordiæ enim ardens affectus eſt, qui noſcit pretium virtutis tantæ. Aiebat Virgo Maria Luc. 2. (Luc. 2.) *Fecit mihi magna, qui potens eſt, & ſanctum nomen eius, & miſericordia eius à progenie in progenies timentibus eum.* Vbi ſui ad lectionem ad Incarnationis magnum myſterium expauet, ſimul Dei miſeri- C cordiam omnibus generationibus communicatam decantat, quaſi innuat, quod inde virginitas tanta à Deo acceperit, quod Deus ſuam ingentem miſericordiam omnibus maniſeſtarit, ſumma enim miſericordiæ circa omnes maniſeſtatio ſola potuiſſet virginitatis pretium æſtimare. Quo ſpectans D. Baſil. Seleuc. orat. 39. ait: (D. Baſil.) *Quomodo virgineum pelagus audens tentabo, & magni myſterij ſcrutabor altitudinem, niſi me vt inexpertum vrinatorem, ô Deipara, doceas veterem hominem deponere? Niſi mentis os miſericordia compleas, quo tui partus fundum peruadat, &c.* Mos eſt vrinatoribus, dum ſe ſe in pelagi pro- D fundum demittunt, oleo implere ora, quò inter aquarum ima effuſo, margaritarum ſpecioſitatem facile vident. Hinc Baſilius virgineum pelagus tentaturus vrinatorum more, miſericordiæ oleo petit impleri, de cuius miſericordiæ virtute putat venire quod inueniatur, & æſtimetur virginitatis margaritum. Qui enim diues auarus eſt, is nuptias amat, vt diuitiarum ſuarum hæredes, & ſeruatores gignat filios; at qui miſericordia impletur, non filios, non conſanguineos ſpectat ſuarum diuitiarum ſeruatores, habens pauperes, quorum manibus credit melius aſſeruari diuitias, vnde huic plus ſemper plaudit virgi- E nitas.

§. IIII.

In ipſo conceptionis puncto humanam, & regiam perfectionem Ieſus habuit, inſtar Adam. Vbi, in quo ſit præſtantius dominium.

Vix Adami formationem inſtat Dominus, & ecce tibi ſubito apparet Adamus perfectus, imò regius homo factus. Ait enim Geneſ. 1. (Geneſ. 1.) *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram, & præſit piſcibus maris, & volatilibus cæli, & beſtijs, vniuerſæque terræ. Et creauit Deus hominem, &c.* Hominem decreuit creare, & vt decreuit, ſic fecit, nihil moratus eſt, ſed temporis momento perfectum, & regium à ſuis manibus editum contemplatur. Sic D. Baſil. Seleuc. orat. 2. (Baſ. Sel.) *Vidit hominem immortali manu editum; & Dei digito ex tempore perfectum, abſolutúmque ſimulacrum: vidit ſimul fictum, ſimul regem factum. Nam præſit,* inquit, *piſcibus maris, &c.* Vno, eodémque momento Adamus in hominis perfectione, & regia dignitate ab omnipotente Deo elaboratus conſpicitur; in quo pulcherrime delineatur diuiniſſimus Adami filius Ieſus, qui vt humanarum conceptionum moras abrupit, ſic in primo conceptionis ſuæ inſtanti & humanam & regiam perfectionem ſibi adſcripſit. Hinc Ierem. 23. (Ierem. 23) de Ieſu dicit, *Germinauit Dominus germen iuſtum.* Iſaias autem eum non germen, ſed florem vocat, cap. 9. (Iſai. 9.) *Et flos de radice eius aſcendet.* Et Pſalm. 66. (Pſal. 66.) *Terra dedit fructum ſuum.* Vbi idem Dei filius in conceptu, & germen, & flos, & fructus vocatur; quaſi ex tunc omnem perfectionem, & maturitatem adimplens. Ait Guarricus Abb. ſerm. 2. de Annuntiat. (Gua. Ab.) *Bene autem ſimul vocatus germen, & flos, & fructus, qui ſine gradu profectus ab initio conceptus ſui omni virtute, & gratia in ſe ipſo extitit perfectus.* Simul & germen erupit, & fructus apparuit maturus, ſimul & conceptus, & perfectus extitit in gratia, & natura. Ait enim Angelus ad Ioſeph, Matth. 1. (Matth. 1.) *Noli timere, accipere Mariam coniugem tuam, quod enim in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt.* Expende illud, *quod in ea natum eſt.* Intra matris vterum concipitur fœtus, non naſcitur; natiuitas enim iam dicit perfectionem infantis, extra vterum extracti. Cur ergo non magis dicit, quod in ea conceptum eſt, ſed maluit dicere, quod in ea natum eſt? Equidem & in ipſo conceptionis inſtanti ſic perfectus homo Ieſus apparuit, vt nullus vnquam fuerit perfectior natus. Pro quo aiebat D. Baſil. Magnus, hom. 25. (D. Baſil.) *Hinc deprehendi licet, quod non ſecundum communem modum carnis conſtitutio Domini fuit. Conceptum namque illico perfectum fuit, non per interualla paulatim formatum, vt plane verba declarant. Non enim dicit, quod in ea conceptum eſt, ſed quod in ea natum eſt.* In alijs fœtus conceptus per quadraginta dies expectat perfici, vt capax fiat rationalis animæ, ex qua conſtituens infans naſcatur. Longè aliter peracta fuit Chriſti Domini conceptio; nullus ſic eſſentialiter perfectus homo natus eſt, vt homo perfectus Ieſus apparuit in ipſo conceptionis inſtanti. Quò refero Ioannem capite 1. (Ioan. 1.) *Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis, & vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à Patre, plenum gratia, & veritate.* Expende illud, *plenum gratia, & veritate*, nunquam enim verbum factum carnem eſſe nouimus, quin plenum omni eſſentiali hominis, Deique perfectione noſcamus. Quæ verba notans Aymon, ſerm. in Natiuit. ait: (Aymon.) *Singulari gratia Dei*

filio in homine quem aſſumpſit, datum eſt à Patre, A *vt ex quo homo eſſe inciperet, perfectus eſſet Deus, perfectus & homo.* Nullum momentum fuit, in quo Ieſus inueniretur, vel humana, vel diuina perfectione vacuus, ſed cum primum conceptus fuit, omni perfectione eſſentiali plenus, & perfectus Deus, & perfectus Ierem. 31. homo apparuit. Ierem. cap. 31. ait: *Creauit Dominus nouum ſuper terram: Fœmina circumdabit virum.* Adhuc fœminæ ab vtero circumdatus, non iam puſio, non infans, ſed vir vocatur, vt qui in ipſo conceptionis inſtanti virilem habeat maturitatem. Pro D. Bern. quo D. Bernard. hom. 2. ſuper *Miſſus eſt*, fa- B tur: *Vir erat Ieſus necdum etiam natus, ſed ſapientia, non ætate, animi vigore, non viribus corporis, maturitate ſenſuum, non corpulentia membrorum. Nec enim minus habuit ſapientiæ, vel potius non minus fuit ſapientia Ieſus conceptus, quam natus, paruus, quam magnus. Siue ergo latens in vtero, ſiue vagiens in præſepio, ſiue iam grandiuſculus, interrogans Doctores in templo, ſiue iam perfectæ ætatis, docens in populo, æque profecto plenus fuit Spiritu ſancto.* Præcox equidem fuit virginei vteri fructus, vt vel ante tempus matureſceret, & in primo vitæ limine iam oſtenderet humanæ perfectionis C grauiſſimos canos. Et quod mirere magis, ſimul perfectè fictus, & ſimul rex apparuit: virgineus enim venter, non ſolum formationis officinam, ſed & Ieſu exhibuit thronum regalem. Quò reſpiciens aiebat Guarricus Gua. Ab. Abb. ſerm. 1. de Annuntiat. *Regali ſiquidem ex progenie virgo electa eſt, generoſitatis quidem regiæ nobilis proles, ſed virtutis regiæ nobilior indoles, vt æterno regi filio regis materna quoque nobilitas regium honorem defenderet, & venientem à regali ſede Patris, regalis etiam thronus in Aula virginali Reginæ ſuſciperet matris. In ipſa quippe, & ex ipſa ſapientia ædificauit ſibi domum, & in ipſa parauit ſibi thronum, cum in ea, & ex ea corpus aptauit* D *ſibi ita ad omnia perfectum, & congruum, vt & domus ei ſit ad quieſcendum, & thronus ad iudicandum.* Idem fuit Verbo Dei virgineis viſceribus concipi, ibique ſibi humanum corpus aptare, & thronum ſibi apparare, & regium in ſe decorem oſtentare, vt meritò ex tunc poſſet, & perfectus homo, & rex prædicari. An non rex, qui eam humanitatis ſtolam induit, quæ reliquis hominibus, & ſalutem, & gloriam ex tunc parabat? Meritò Cant. 3. Cant. 3. *Egredimini, & videte filiæ Sion Regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater ſua, in die deſponſationis illius, & in die lætitiæ cordis eius.* Diadema aſſumptum à ma- E tre vocat humanitatem, quam Verbum in puncto Incarnationis aſſumpſit, vt ait Philo, Caſſiod. D. Greg. Guillielm. Honor. Bed. Haym. Alcuin. Alan. D. Bernard. ſerm. 2. de Epiphan. ita vt incarnari Verbum diuinum in Mariæ vtero, idem ſit ac coronari à matre; nec antea carnem ſumit, quam coronam, cum corona, & caro idem Verbo diuino ſint. Et vnde caro ex Maria accepta habuit eſſe Deo corona? Exhibita à Maria Verbo fuit caro illa, quæ ex tunc pro hominum ſalute dedicata eſſet; nec potuit non in ſe regium decorem oſtendere, quæ ſe hominum con- A ſecrabat impertiendæ ſaluti. Vt dicat ſapienter D. Ambroſ. de Virg. Inſtitut. cap. 16. *Bea-* D. Amb. *tus & Mariæ vterus, qui tantum Dominum coronauit, quando formauit. Coronauit eum, quando generauit, quia etſi eum ſine aliqua ſui operatione formauit, quia Spiritus ſanctus ſuperuenit in Virginem, tamen hoc ipſo, quod ad omnium ſalutem eum concepit, & peperit, coronam capiti eius æternæ pietatis impoſuit.* Hoc ipſo quod à Maria intelligatur Verbum diuinum conceptum pro ſalute hominum, intelligitur verè rex coronatus, verè Dominus. Ex quo ſoluta manet quæſtio à Cardin. Toleto propoſita ad illa B Angeli verba, Luc. 1. *Dominus tecum.* Quærit Luc. 1. enim ſapientiſſimus Doctor Annot. 70. in Lucam: Cur Angelus non dixit, Deus tecum, ſed, Dominus tecum? Equidem vbi Angelus meditabatur Deum in Maria, & ex Maria conceptum, non potuit in illo non magis proclamare Dominicum, & regium honorem. Ille enim præſtantiſſimum ſe oſtendit Dominum, qui ſcit conſecrari ſaluti hominum. Compone modo duos animalium dominos, nimirum, Adamum, & Noemum; vtrique tanquam domino ſubduntur animalia omnia: vterque illa ſub poteſtate ſua habet, C ſed Adamus in paradiſo, Noemus in arca; Adamus, vt nomina imponat illis; Noemus, vt illa paſcat, & eripiat morti? Vter ergo præſtantior animalium dominus? An Adamus, qui totus fœlix, totus delitijs affluens ſolas nominum voces format, quibus animalia honoret, an Noemus in conficienda arca deſudans, in parandis cibis laborans, & ingenti labore procurans, qualiter animalia inter diluuij tempeſtates ſeruentur ad ſalutis portum? Pulchrè D. Baſil. Seleuc. orat. 6. dirimit quæſtionem, dicens ad Noemum: *Eſto honoratior ani-* D. Baſil. *malium Dominus, quam Adamus; dedit ille nomen, tu ſalutem confers.* Ille honoratior Dominus, qui non voces ſolas, ſed & labores ma- D ximos ſaluti ſubditorum conſecrat.

§. V.

In conceptionis inſtanti omnigenam ſapientiam habuit Christus. Diuinitati ſemper propinqua cognitio veritatis.

CAntatiſſima eſt Adami ſapientia, de qua Magiſter Sent. 2. diſt. 23. Bonauent. ibi, art. 2. quæſt. 1. & 2. D. Thom. 1. part. quæſt. 94. & alij quos refert Pereira lib. 5. in Geneſ. dum Adami ſcientiam ſuper omnes mortales, E per quinque integras quæſtiones expendit. Nemo in rerum naturalium cœleſtium, terreſtriumve cognitione Adamo doctior; nemo illo in politicis oculatior, nemo etiam illo in diuinis inſtructior. Sed & Ieſus hanc ſummam ſapientiæ laudem ſibi ab ipſo Incarnationis inſtanti præhabuit. Simul enim ſanctiſſima Ieſu anima, & corpori, & Verbo diuino vnita fuit, & omnium rerum ex Deo ſcientiam habuit. Aiebat diuinus Pater Pſalm. 44. *Eructauit cor* Pſal. 44. *meum verbum bonum; dico ego opera mea Regi. Lingua mea calamus ſcribæ velociter ſcribentis.* Quæ verba ad filij Dei incarnationem trahens Rup. ſic ait lib. 1. de Operib. Spirit. ſancti, c. 12.

Rupert. *In vterum Virginis verbum bonum cor Patris* A *eructauit, & dixit ipſe opera ſua Regi. Quomodo? Lingua, inquit, mea, id eſt, ſpiritus meus re vera calamus velociter ſcribentis, verbum meum, verbum bonum natura humana velociter inſcripſit, & ſic dixi, opera mea Regi, vt aſſumptum hominem nihil lateret, omnium quacumque feci.* Simul aſſumpſit Deus hominem, & illi omnia ſua opera dixit, hoc eſt, illi omnium rerum ſcientiam indidit. Ex quo enim Verbum Patris, Dei filius ſibi homanam naturam copulauit, factuſque eſt Chriſtus filius Dei, oon potuit non eſſe in Chriſti anima tota ſapientiæ plenitudo. Quod Ioannes notat, cap. 1. *Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis.* B *Vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à Patre plenum gratia, & veritate.* Expende, quæ eſt gloria vnigeniti Dei, oimîrum, *plenum gratia, & veritate,* hoc eſt, quod plenitudinem habeat omnium veritatum, quod nulla veritas inueniri poterit, quam qui dicitur filius Dei non percalleat. *Damaſ.* Ex quo Damaſc. lib. 3. Fidei orthodox. cap. 22. eleganter probat, idem eſſe humanitatem Chriſti caruiſſe aliquando omnigena ſapientia, & caruiſſe vnione ad Verbum. Quippe air: *Qui autem Chriſtum progreſſus, in ſapientia, & gratia perinde feciſſe aiunt, ac ſi eorum incrementum acciperet, non à primo illo carnis ortu factam eſſe vnionem aſſe-* C *runt, nec perſonalem vnionem tuentur. Nam ſi caro à primo ortu Deo Verbo vnita eſt, imo potius in ipſo extitit, ac perſonalem cum eo identitatem habuit, quid tandem afferri poteſt, quin omnibus prorſus ſapientiæ, gratiæque opibus affulſerit?* Non magis tardauit Deus in communicaoda omnigena ſapientia animæ Chriſti, quàm in communicaoda illi perſonalitate diuina. Et ſimul Chriſtus filius Dei à primo exortu apparuit, & pleous omnium cognitione veritatum. Et ſimul humana caro Verbo diuino vnita fuit, & omnigenam rerum ſapientiam hauſit. Mec miror, quod Chriſti humanitas ex tanto iubatis conſortio omnium veritatum D lumen capiat; quando ex qoo Deos homini vnitur, & tota natura hominis oculorum lumina acuit. Hinc Luc. cap. 18. dicitur: *Fa-* *Luc. 18.* *ctum eſt autem, cum appropinquaret Ieſus Iericho, cæcus quidam ſedebat ſecus viam, &c.* Ieſus Iericho appropinquat, & cæcus adeſt, qui cæcitatem exuat, & acquirat oculorum claritatem. *D. Greg.* De quo polchrè D. Gregor. hom. 2. io Euang. ait: Notandum vero eſt, quod cum Ieſus Iericho appropinquare dicitur, cæcos illumioatur. Iericho quippe ioterpretatur Luna. Luna in ſacro eloquio pro defectu ponitur carnis, quia dum menſtruis momentis decreſcit, defectum noſtræ mortalitatis deſignat. *Dum igitur conditor noſter appropinquat Iericho, cæcus ad lumen redit: quia dum diuinitas, defectum noſtra carnis ſuſcepit, humanum genus lumen, quod amiſerat, recepit.* Expende quam ſimul & Deus ad carnem humanam, & lumioa venerunt ad genus humanum: nequit enim Deos vllius menti appropinquare, quin ſimul illam ornet agnitione veritatis. Et quando diuinitas affuit, & veritas manſit obtenebrata? Sanè futurus Chriſti proditor diſcipulos prorſus latebat, imò de eius agnitiooe ſoliciti cœperunt ſinguli dicere, *Nun-* A *quid ego ſum, Domine? Et ipſe reſpondens ait. Qui intingit mecum manum in paropſide, hic me tradet. Filius quidem hominis vadit, ſicut ſcriptum eſt de illo; Va autem homini illi per quem filius hominis tradetur; Bonum erat ei ſi natus non fuiſſet homo ille. Reſpondens autem Iudas, qui tradidit eum, dixit: Nunquid ego ſum Rabbi?* Sic Matth. cap. 26. circa quæ verba illud veoit notandum quod, in principio cum omnes interrogabant, ſolus Iudas tacebat; tunc cæteri dicunt; *Nunquid ego ſum Domine?* & Iudas tacet: poſt autem ſignum in conuiuio exhibitum à Ieſu, taceotibus cæteris, ſolus Iudas ait, *Nunquid ego ſum* B *Rabbi?* Cur non magis ſilentio te abſcondis, miſer? Cur vt antea tacuiſti, modo non taces, vt ſic te te poſſis condiſcipulis occultare? Pulchram rationem reddit D. Chryſoſtom. ſerm. 2. de Fer. 5. Paſſ. aieos: *Chryſoſt.* *Cum diſcumberet cum duodecim diſcipulis ſuis, & manducantibus eis diceret: Amen dico vobis, quod vnus ex vobis tradet me; aſcendit Chriſtus propria Deitatis tribunal, & illud conuiuium velut cataſtam ante ſe conſtituens conſcientia tormento confiteri compulit reum.* Expende illud, *aſcendit Chriſtus propria Deitatis tribunal;* diſſimulabat antea Ieſus propriam diuinitatem, & inde proditoris ſui C technæ latebant, occultabantur ſub dolis, ſub mendaciis. Vbi autem ad diuinitatis propriæ tribunal acceſſit, propinqua diuinitas non paſſa eſt latibulum veritatis, ſed vel conuiuium in cataſtam vertit, quæ reos confiteri compelleret, & ſuos faceret veritatis cognitione illuſtrati. Fallar niſi huc reſpexit illud Sap. 9. *Sap. 9.* *Da mihi ſedium tuarum aſſiſtricem ſapientiam,* meritò ſapientiam veritatum indagatricem vocat aſſiſtricem ſedium diuinarum: vbi enim diuinitas aſſidet, non poteſt non aſſiſtere veritatis reuelatio. Vnde Origen. *Origen.* in cap. 8. Ioan. ait: *Quamdiu ſemina veritatis, quæ in animis noſtris, inſita ſunt, eiuſ-* D *que principia ſeruamus, nondum à nobis Verbum diſceſſit.* Suot ſemper ſimul & veritas & diuinitas, adeò, vt nequeant inuicem ſeparati. Aiebat enim Ieſus Ioan. 8. *Quò ego vado, vos non poteſtis venire.* Et cur non veniant ad locum, ad quem vadit Ieſus? Aut qui locus eſt ille tam abſtruſus perfidis Iudæis? Sanè locos, in quo eſt Ieſus prorſus inacceſſibilis Principibus Iudæorum, locos eſt, io quo & ſapientia, & veritas eſt. Sic D. Thom. io Cat. fatur: *D. Thom.* *Vbi ſcilicet veritas, & ſapientia eſt, hoc eſt enim, vbi eſt Ieſus.* Quicunque enim locus Verbo Dei datur, idem datur veritati, & occluditur meodacio.

§. VI.

Omni ſanctitate depictus Ieſus à primo conceptionis inſtanti. De benedictionis cæleſtis oleo formationi immixto habet durare imago diuina.

IN Adami conditione illud maximè venit miranduio, quod ſic conditus fuerit, & ſimul apparuerit omnibus virtutibus, & naturalibus, & ſupernaturalibus ornatus.

Id quod confirmant verba illa Geneſeos 1. A
Creauit Deus hominem ad imaginem, & ſi-
militudinem ſuam. Licet enim ratio eſſen-
tialis imaginis in ipſa hominis ſubſtantia
coofiſtit, tamen certum eſt illam perfici,
& conſummari virtutibus, vt coloribus,
iuxta explicationem noſtri Pereiræ, lib.
4. in Geneſ. diſp. de imag. Dei, quæſt. 7.
Sic etiam ſentire videtur Nyſſenus, libr.
Nyſſen. de Opificio hominis, cap. 5. fatus: *Quem-*
admodum pictores coloribus quibuſdam figuras
humanas in tabulis exprimunt, omnique ſtu-
dio colores proprios, & conuenientes addere
picturæ ſuæ conantur, vt pulchritudinem eius,
quod exprimunt, exemplaris accurate in ima-
ginem ipſam transferant: ſic noſtrum etiam B
conditorem exiſtimabis, indentem virtutes ani-
mis noſtris, iiſdem veluti coloribus imaginem
ſuam ad ſimilitudinem propria pulchritudi-
nis ornaſſe. Vt non iotelligitur perfecta, &
conſummata imago, niſi de coloribus ad-
ditis; ſic viuida Dei imago, oon antea
abſoluta percipitur, quàm virtutibus, do-
niſque ſuperoaturalibus ornatur. Adeò vt,
ex quo dicitur Adamus ad imaginem Dei
factus, iam ibi intelligatur, in omni vir-
tute perfectus, diuinæ gratiæ ſtola candi-
datus, ceteriſque naturalibus, ſupernatu-
ralibuſque donis decoratus. Non aliter
Ieſus in ipſo ſuæ conceptionis inſtanti de-
corem ioduit, quo ſeſe abſolutiſſimam Dei
imagioem oſtentaret. Pſalm. 138. ait ipſe C
Pſal. 138. Dominus: *Subſtantia mea in inferioribus*
terræ. Expreſſius in rem præſentem Hie-
ronym. *Imaginatus ſum in nouiſſimis terræ.*
Sioe vt Symmachus: *Variegatus ſum in infi-*
mis terræ. Maternum aluum vocat inferio-
ra, ſeu infima terræ, & opus incarnatio-
nis comparat operi picturæ, ſic enim con-
ceptum ſe dicit, quomodo pingi ſolent
aulæa eleganti colorum varietate. Equi-
dem de colorum appoſitione, & vmbris
arte additis exemplari ſuo imagines per-
fectiſſime aſſimilantur: ſic Chriſti huma-
nitas virtutum, & ſupernaturalium do- D
norum coloribus, vt imago, & pictura
Dei abſolutiſſima confingebatur. Quò re-
ſpiciens Diuus Auguſtinus ſermone quinto
D. Aug. de Natiuitate, ait: *Cæleſtis propago germina-*
bat in vtero, & in eximio partu virginea
viſcera coruſcabant. Humanis greſſibus porta-
batur pictura Deifica, &c. Expende illud,
pictura Deifica, iis erat in conceptu ſuo
Ieſus virtutibus, vt coloribus, & vmbris
pictus, vt nihil deficeret, quominus di-
ci poſſet abſolutiſſima pictura, & imago
Luc. 1. Deitatis. Quod innuens Angelus, Luc.
1. ait ad Mariam: *Virtus Altiſſimi obum-*
brabit tibi: ad quæ verba Greg. Nyſſen. E
G. Nyſſ. orat. de Natiuit. ait: *Virtus igitur Altiſ-*
ſimi, quæ Chriſtus eſt, per aduentum Spi-
ritus ſancti formatur in Virgine. Quem-
admodum enim vmbra ad præcedentium cor-
porum figuram effingitur: ſic forma, & in-
dicium diuinitatis, in virtute ipſius, qui pa-
ritur, oſtenditur, & imago, & ſignum,
& adumbratio, & ſplendor exemplaris per
admirabilem rerum effectionem demonſtrabi-
tur. Itaque in Ieſu, dum in Maria

A concipitur, omnis diuinitatis virtus ad-
umbratur; ſic vniuerſæ Dei virtutes, &
gratiæ, & benedictiones tunc in eo ap-
ponuntur, vt abſolutiſſima ex tunc fiat
diuinitatis imago. Et ne quid picturæ
perfectiſſimæ, ſiue imagini deficiat, præ-
ter virtutum omnium colores, addit
Pſalm. 44. *Vnxit te Deus, Deus tuus oleo* *Pſal. 44.*
lætitiæ præ conſortibus tuis. Vt colores con-
ſtituunt picturas, ſic oleum colores æter-
nat, & acuit, nec vlla poteſt eſſe per-
fecta imago, quæ ſine oleo fiat. Exceſ-
ſit quidem Deifica pictura Ieſus, vt in
virtutum coloribus, ſic in benedictionum
oleo omnes alios, quando ab ipſo con-
B ceptu omni benedictione abundabat. Ru-
pertus libro primo de Opere Spiritus ſan-
cti, cap. 13. *Præ conſortibus, inquam, tuis,* *Rupert.*
vnxit te Deus. Non enim quemadmodum
conſortes tui, qui poſtquam in delictis, &
peccatis concepti ſunt, deinde per gratiam mi-
ſeratoris dimiſſina ſinguli percipiunt dona be-
nedictionis; non, inquam, ſic tu, ſed in
ipſa conceptione plenitudinem poſſides totius be-
nedictionis, vt de tua plenitudine accipiant
omnes conſortes, & participes tui. Nullum
benedictionis oleum eſt, quo non perfun-
datur, & impleatur Ieſus in ipſa conce-
ptione ſua, imò quidquid ad Ieſum for-
mandum accipitur, cœleſtium benedictio-
num oleo aſſumitur perfuſum, quod, &
C ſi alia defuiſſent, ſufficeret ad æternandam
diuinam io hoc fœlici homine picturam.
Materia enim colotum, quæ ad picturas ef-
ficiendas aſſumitur, tunc facile ruit, & tem-
porum cedit iniuriis, cum oleo non perfu-
ſa fuit; vbi autem oleo venit permixta, in-
ter ipſas temporum iniurias illæſa durat. Sa-
ne io terreoo homine Adamo pictura Dei
fuit, & fuit Dei pictura in Ieſu homine cœ-
leſti, & diuino, illa vel ſucculenti pomi ta-
ctu turpata corruit, hæc inter inauditas io-
iurias ſtetit pulchra. Sed illa materiam ſine
oleo benedictionis accepit, hæc nihil ſibi
D aſſumit, qood benedictionum oleum non
ſudet. De illo ait Geneſ. 2. *Formauit igi-* *Geneſ. 2.*
tur Dominus Deus hominem de limo terræ, &c.
de hoc dicitur Pſalm. 84. *Benedixiſti Domi-*
ne terram tuam. Ad formationem Adami,
& Chriſti terra virginea aſſumitur, ſed in
Adami formatiooe terra noo benedicitur,
benedicitur autem in formatiooe Chriſti.
Ait Rupert. libr. 1. de Oper. Spirit. ſanct.
cap. 11. *Hominem illum terrenum cum iſto cæ-* *Rupert.*
leſti homine conferentes, hoc primum in factura
illius abeſſe perſpicimus, quod terram ipſam, cu-
ius de limo formaret eum, non benedixit Deus.
Ecce autem in iſta cæleſtis hominis factura no-
E *ua, Pſalmiſta ſuccinit: Benedixiſti Domine*
terram tuam. Et cur non duret æternum
pictura; cuius vel primæ formationi cœ-
leſtium benedictiooum oleum infunditur?

Digitized by Google

§. VII.

Adami & Chriſti origo antiquitate illuſtris. Regius ſplendor ab antiquitate originis.

FORMAVIT igitur Deus hominem de limo terræ, ait Geneſ. 2. nec ſub cœlo potuit inueniri terreno limo antiquior alia creatura. Priùs terra ſub aquis limus erat, deinde imperio Dei apparuit arida, tunc cætera omnia, quæ in terra, & aqua ſunt, & mouentur, & in cœlis clarent. Tandem homo non ab aſtris, non ex pulchris aliis mixtis, nec ex aquis, ſed ex antiquiori, & longæuiori terræ limo ad omnium regnum paratur. Huic aſſimilem generationem Ieſu Lucas narrat, cap. 3. dicens: *Et ipſe Ieſus erat incipiens quaſi annorum triginta, vt putabatur filius Ioſeph. Qui fuit Mathat, qui fuit Leui, &c. Qui fuit Adam, qui fuit Dei.* Nullius vnquam generatio ſic in primam omnium originem protracta eſt: nemo primæuum generationum omnium fontem in propria enarranda proſapia adiuit; quare ergo Lucas aſſuetum morem præteruolans, Chriſti genealogiam non terminat in Dauide, neque in Abrahamo, ſed inde aſcendit vſque ad Adamum? Sanè vt imperaturi animalis origo non aliunde, quàm ab elementorum primo, quàm à longæuiori terræ limo petita fuit; ſic Regis regum proſapia ab antiquiori, & primo omnium generationum humanarum fonte oſtendenda erat: valet enim plurimum antiquitas originis, vt regius ſplendor apud nobiles animos commendationem habeat. Sic apud Caſſiod. lib. 9. variar. 25. Senatorem quendam commendat Athalaricus Rex Italiæ. *Iſte Amalos*

Caſſiod. *cum generis ſui claritate reſtituit, euidenter oſtendens in decimam ſeptimam generationem, ſtirpem nos habere regalem. Perpendite, quantum vos in noſtra laude dilexerit, qui veſtri principis nationem docuit ab antiquitate mirabilem. Vt ſicut fuiſtis ab Maioribus veſtris ſemper nobiles æſtimati, ita vobis rerum antiqua progenies imperaret.* Commendat ſubditis principem ab antiquo profecta ſeries originis clara, valde enim nobilitantur homines illi, cuius princeps per notiſſimos auos in primos rerum fontes originem ſuum poteſt oſtentare. Et quis hoc habet è cunctis principibus mundi, niſi Ieſus ſolus, cui dedit Lucæ calamus poſſe à nobis cognoſci per longiſſimam proauorum ſeriem vſque ad Adamum, & Deum? Verè Ieſus Rex regum eſt; vere ſub hoc rege homines poſſunt gloriari, quando hoc multum facit ad regis commendationem, quod non recens in throno, & ſubitus appareat, ſed proauorum fumoſiſſimas oſtentet imagines. Aiebat Eccleſia-

Eccleſ.10 ſtes cap. 10. *Væ tibi terra, cuius rex puer eſt, & cuius principes mane comedunt. Beata terra, cuius rex nobilis eſt.* Non crediderim carpi à Salomone infantilem regis imperi-

A tiam, quæ crebro regnis accidit, nec ſemper ominoſa eſt regno, vt multis probat noſter Pineda in præſenti. Sed potius credo vocari à Salomone regem puerum illum qui ſubito, & non per merita, nec per paternam hæreditatem thronum ſcandit: Qui prorſus in regno, in dignitate nouitius eſt; nec vllos vel meritis, vel natura præ ſe fert in regno canos. Sic apud Latinos vocantur noui homines, & apud Hiſpanos noui Chriſtiani, qui nobilibus, & antiquis in ſplendore, & religione atauis carent. Hunc ſenſum inſinuat illud, quod regi puero opponitur *Rex nobilis*, nobilitas autem ſemper

B dicit canam in ſplendore, & claritate proſapiam. Vnde, vbi noſter dicit: *Beata terra, cuius Rex nobilis eſt*, legunt Septuag. *Beata terra, cuius Rex tuus filius ingenuorum*: & lectio Veneta, ait: *Bene tibi, ô terra! ſi Rex tuus fuerit filius nobilium.* A parentibus, & atauis habeat claram, & notam proſapiam Rex, qui fœlicitatem regno parat. Vt in præſenti dicat Thuanus fœlicem prouinciam, Septuag.

In qua deducta numerans à ſtirpe vetuſtos
Iactat auos Princeps, &c. Thuan.

Id quod etiam exemplis adductis illuſtrat paraphraſis Chaldaica huius loci apud Com-

C plutenſes, aiens: *Væ tibi terra Iſrael in tempore, quo regnauerit ſuper te Ieroboam impius. Beata eris terra in tempore, quo regnauerit ſuper te Ezechias filius Achaz, qui erit de genere domus Dauid.* Ecce tibi puer Rex dicitur Ieroboan, non ob aliam cauſam, quàm quod è plebis fece ſine vlla maiorum, aut meritorum claritate ſubitus apparuit in regno. Non ſic Ezechias, ſed vt ex patre, & vetuſtiſſimis atauis notus, ſic vtilis fuit, & ſalutaris regnis.

§. VIII.

D *Non ex vetula, ſed ex puella genitus Ieſus. A ſolo enim potenti Ieſu brachio venit, quod triumphes de adoleſcentia.*

SEX Dies agebat ſolos terra, & de adeò recenti materia, & quaſi primis terræ cunabulis Adamus conſtruitur à Deo. Apud Sinas ſolet argilla longiſſimis ſæculis abdi, vt veteraſcens pulcherrimis conſtruendis vaſis deſeruiat; non ſic in principio, ſed recens nata Tellus ſtatim aſſumitur, vt pulcherrimus hominum Adamus ex

E illa fiat. In hoc Adamus Chriſto ſimillimus, qui à Virgine puellares annos minimè excedente concipitur. Expectati ſunt, vel Saræ, vel Elizabeth cani, vt magnus Iſaac, aut magnus Ioannes conciperetur; vt in talium conceptione plus gratiæ deferretur, quàm naturæ. At vt concipiatur Chriſtus, non vetula, ſed puella quindecim annorum eligitur, & cur non ſeneſcit magis argilla, ex qua tantum vas efformandum erat? Cur non ſeneſcit, & elanguet caro, ex qua ſpiritibus purior, & præſtantior filius naſcatur? Voluit vel in hoc Deus ſuam omnipotentiam oſtentare, quòd vel in iuuenili,

Digitized by Google

aut pene infantili ætate aras poſſit erigere ſanctitati. Maturi anni, cana ſenectus dum miniſtrat gratiæ, non multum oſtendit diuinæ poteſtatis, at, quod inter infantiles pene annos virguncula ſic viuat, vt Deitatis thronos ſuperet, & Deum capiat, hoc fieri poteſt à ſolo omnipotenti Dei brachio. Video ab Euangeliſtis natiuitatem Ioannis celebrari, & ſtatim de illo tacere, donec virum perfectum inſinuant eſſe iam in Iordane baptizantem. De Ieſu autem & prædicant quod natus eſt, quod adoratus à Magis, quod in templum adductus, quod duodennis aſcenderit Ieroſolymã, & ibi cum Doctoribus diſputauerit, quod poſt hæc ſubditus eſſet parentibus, ait quippe Lucas cap. 1. *Deſcendit cum eis, & venit Nazareth, & erat ſubditus illis.* Cur de Ioanne infante nulla dicuntur, & de Ieſu infante tanta prædicantur? Ait Diuus Ambroſ. lib. 2. in Luc. *Nec quenquam mouere debet, quod altiori conſilio Ioannis infantiam diximus prætermiſſam, Chriſti vero oportere eſſe deſcriptam. Non enim omnium eſt dicere; Factus ſum infirmis infirmus, vt infirmos lucrifaciam.* Non equidem Ioannis puerilia ſic in lucem edi meruerunt, vt Ieſu puerilia, quandu ſola Ieſu omnipotentia valuit ſic inter infirma ætatis verſari, vt ingenti gloria perfunderet omnes ætates. Non equidem humanæ ſed diuinæ poteſtatis eſt, quod iuuenis, vel infans omni ex parte diuinitatem halet. Quò ſpectabat ſapientis illa difficultas Prouerb. 30. *Tria ſunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro, viam aquilæ in cælo, viam colubri ſuper petram, viam nauis in medio mari, viam viri in adoleſcentia.* Alia & celebris litera habet, *in adoleſcentula.* Et quidem ſiue legatur *in adoleſcentia*, ſiue legatur *in adoleſcentula*, per vtramque lectionem crediderim conceptionem Saluatoris poni in vtero virginali: in cuius contemplatione tunc omnis ſapientia creata abſorbetur, cum clariſſima, puriſſimaque Dei verbi conceptio ab adoleſcenti, & pene infantili matre peracta conſideratur. Magnum eſſet, quod fœmina circumdaret virum, conciperet Deum: at quod fœmina adoleſcens puellaribus annis ſic poſſet Deo aptari, vt valeat impleri Deitate, hoc penitus omnem ſapientiam creatam euacuat, & commendat Dei poteſtatem. Nonne ſuprema diuinæ poteſtatis commendatio eſt, quod omnis virilium virtutum theſaurus, & integer, & ſecurus tradatur adoleſcentiæ ſeruandus? Aiebat in re non abſimili D. Baſil. Seleuc. orat. 39 *Quid aiunt, qui ſuperſtitioſa religione laborantes, trepidant timore, vbi non eſt timor, nequid Deus patiatur, cum paſſiones hominum, ſine paſſione medicatur, ac ideò credere refugiunt Dei incarnationem ventri mulieris eſſe concreditam. Hoc Deo honorificentius, hoc modo magis impatibilis demonſtratur, quod & patibili celatus ſit corpore, & quod diuinitatis impatibilitatem oſtendat.* Hoc ſibi dictum perſuadeant, qui marianam ætatem in Verbi conceptu vſque ad trigeſimum annum prolongabant refugientes concedere Verbi incarnationem virgunculæ pene infantili fuiſſe concreditam. Hoc ſane Deo honorificentius eſt, hoc modo magis impatibilis, magis immaculabilis, magis potens demonſtratur, ſi

Luc. 2.

D. Amb.

Prou. 30.

Baſ. Sel.

A in ſe infante; & infantili matre, nihil non diuinum, & virile halet. Huc trahe dicta tom. 4. in Euang. lib. 16. cap. 19. §. 4. Hinc etiam Mariæ magnitudo debet ſupra modum extolli, quàm non vber ſenecta, non maturi anni, non venerabiles cani aptauerunt, vt poſſit diuino puerperio miniſtrare, ſed in rudibus annis, in florida adhuc ætate, in ipſa feruenti adoleſcentia, ſic ſe compoſuit Maria, vt mundi pretium, ipſum Dei filium generaret. Pſalm. 91. aiebat; *Iuſtus vt palma florebit, & ſicut cedrus Libani multiplicabitur.* Eſt hoc omnibus fere iuſtis commune cum palma, commune cum cedro, quòd non niſi poſt longam ætatem in flores, & fructus abeant. Vni B Mariæ fuit ea gloria ſingularis, quæ non annos palmæ expectauit, ſed in primo ætatis flore, in flore, & fructu omnes excedebat palmas. Ait S. Amedeus, hom. 7. de laudibus Mariæ. *Iuſtus, vt palma florebit, & ſicut cedrus Libani multiplicabitur. Palma emenſo numeroſo ſpatio florere dicitur, & cedrus Libani annoſo prouectu multiplicatur. Sic iuſtus animo caneſcens, vt palma florebit diuturnitate. Hinc Pſalmiſta ſubiungit: Adhuc multiplicabuntur, haud dubium, quin iuſti, in ſenecta vberi. Aduertendum itaque optimi meriti, ac ſingularis iuſtitia Mariam, quæ ſuper Angelos meruit exal-* C *tari, &c.* Quando iuſtorum eſt in ſenecta vberi fructificare. Maria ſuper omnes exaltatur palmatos iuſtos, quæ vel in adoleſcentia diuinis fructibus mundum implet. Et quis neget glorioſum, imò & rarum id conſequi in florida ætate, ad quod nec poteſt cana modeſtia peruenire?

Pſal. 91.

Amed.

§. IX.

Efformato Adamo ſtatim datur delitiarum Paradiſus: ſic Ieſu in ipſo conceptionis puncto datur Paradiſus, ſiue Paradiſus ſit Dei viſio, ſiue ipſa Maria virgo.

D

NEc mora, formatur Adamus Dei manibus, & eiſdem adducitur in voluptatum delitiarúmque locum, in floridiſſimum paradiſum, vbi naturæ quandam frueretur beatitudinem. Quid plura? Ieſus etiam in ipſo conceptionis articulo poſitus fuit in Paradiſo, euidentiſſimam habuit Dei viſionem, & ex illa plenariam poſſedit beatitudinem. Quò crediderim ſpectare illud Pſalm. *De torrente in via bibit, propterea exaltabit caput.* Totus ille fluminis torrens, qui lætificat cœleſtem E patriam, qui beat Angelos; adhuc in primo greſſu viæ Ieſum implebat, ſanabat. Sic Richard. Vict. lib. 2. de Emanuele part. 1. cap. 23. ait: *Totus ille torrens voluptatis eius vſibus ceſſit: & mirum quomodo homo vnus, imò puer paruulus totum abſorbere potuit. De hoc torrenti, & cæteri potantur, & ſatiantur, ſed in patria, iſte hoc ipſo potatus eſt etiam in peregrinatione ſua. De torrente in via bibit, propterea exaltauit caput. Sed vt adhuc mireris amplius, iſte paruulus, qui nobis datus eſt, mellea quadam & ſuper cœleſti dulcedine, prius eſt cibatus, quam natus. Certe ex quo cæpit homo eſſe: ab ipſa hora conceptionis ſuæ reple-*

Ric. Vict.

A *tus eſt totius dulcedinis, totius ſuauitatis plenitudine.* Ecce tibi Ieſus in ipſo conceptionis inſtanti poſitus in loco voluptatis, poſitus in Paradiſo, poſſidens beatitudinem ſingularem. *Eze. 44.* Rurſus Ezech. c. 44. ait: *Porta hæc clauſa erit, non aperietur, & vir nõ tranſiet per eam; quoniam Dominus Deus Iſrael ingreſſus eſt per eam, eritque clauſa Principi. Princeps ipſe ſedebit in ea, vt comedat panem coram Domino.* Porta hæc Maria eſt, Princeps Ieſus; qui dicitur eſſe in vtero eius comedens panem coram Domino, hoc eſt, fruens conuiuio beatificæ viſionis. Sic Guarr. Abb. ſerm. 3. de Annunt. inquit: *Ineffabili beatitudine, Verbo paſcebatur anima Ieſu, Verbo ipſi in perſona coniuncta, & incomparabili fœlicitate,* B *Princeps ille ſedens in porta virginalis vteri, panem Verbi coram Domino comedebat.* Eadem erat menſa beatitudinis, & Verbo, & animæ Chriſti, quæ in virgineo vtero fruebatur paradiſi delicijs. Sed & alius delitiarum hortus, alius illi Paradiſus plantatur, nempe viſcera Mariæ matris. Nonne Maria Ieſu floridiſſimus, & amœniſſimus Paradiſus extitit? Aiebat Proclus orat. in Concilio Epheſino habita, tom. 6. cap. 7. dicens: *Proclus.* *Hæc impollutus ille illibatæ virginitatis theſaurus, decuſque & ornamentum, hæc Spiritualis ſecundi Adami Paradiſus.* Minime amœniorem Paradiſum habuit Adamus in Edem, quàm Ieſus in Maria matre habuit. Cui dicebat Damaſcenus orat. de Dormitione Deip. *Damaſ.* C *O virgineas prærogatiuas humana conditione ſublimiores! Tu enim virgo es ſolium illud regium, cui adſtiterunt Angeli, Dominum, & effectorem inſidentem cernentes. Tu ſpiritualis Edem extitiſti, antiqua illa ſanctior, & diuinior. Siquidem in illa terrenus Adamus commorabatur: at in te Dominus cœleſtis.* *Baſil. Sel.* Accinit D. Baſil. Sel. orat. de Anount. ſic alloquens Mariam: *Aut perpetuo virens caſtimoniæ paradiſus, in qua vitalignum plantatum omnibus ſalutis fructum fundit. Ex qua itidem quadripartitus Euangeliorum fons dimanans, mortalibus fide exornatis miſerationum fluenta vbertim emittit.* Nec miror floridiſſimam Virginem Mariam vocari, & eſſe Deo paradiſum, imo D credo ab illa mille produci paradiſos, quibus homines ſuos excipiat. Cant. 4. ait: *Emiſſiones tuæ paradiſus malorum punicorum, &c.* quaſi nullo ſe conuerteret Maria, quo floridiſſimos, & diniſſimos non emitteret paradiſos. Sic fatur *Amed.* D. Amedeus homil. 7. de laudibus Mariæ, dicens: *Maria præſentia gratam veris temperiem exhibebat, & quo fauens ſe verteret, paradiſus erat. Emiſſiones tuæ, ait ſponſus, paradiſus malorum punicorum, cum pomorum fructibus. Cypri cum nardo, nardus, & crocus. Habet quippe Maria paradiſus mala punica in varietate virtutum, fructus pomorum in perfectione operum. Habet* E *cyprum cum nardo, illam fertilem vuarum, hanc miri odoris herbam aromaticam, ob ſobriam ebrietatem ſenſuum, & ſuaue fragrantem opinionem virtutum.* Sic ille: Expende illa: *quo fauens ſe verteret, paradiſus erat;* nullum reſpexit Maria, cui florentiſſimum non emitteret paradiſum, in quo ſe ab æſtu huius mortalitatis reciperet; & lignum, quo poſſit viuere, inueniret.

§. X.

Adami operatio prima circa paradiſum; ſic prima, & ſuauior operatio Chriſti circa Mariam Virginem.

INTER amœniſſimas vitæ innocentis delitias vnum opus à diuina prouidentia Adamo procuratur, ne otio torpeat, ſed ſuaui operatione ſeſe exerceat circa Paradiſi culturam. Hoc opus, hic ſuauiſſimus labor erat Adamo, nimirum, quo excolebatur paradiſus. Datus itidem fuit non abſimilis labor Ieſu Domino, B cuius præcipuum, & ſuauiſſimum opus fuit Maria Virgo. Operatus eſt Dominus ſalutem in medio terræ, vbi ſpinas, & tribulos reportauit pro fructu. Vnum Mariæ opus fuit Ieſu meo, & præcipuum, & abſolutiſſimum, & ſuauiſſimum, quale erat Adamo opus circa culturam paradiſi. Quò reſpiciens D. Ambr. lib. 2. in Luc. fatur: *Ambr.* *Dominus redempturus mundum, operationem ſuam inchoauit à matre, vt per quam ſalus omnium parabatur, eadem prima fructum ſalutis hauriret ex pignore.* Itaque primum Saluatoris opus fuit virgo Maria, ex quo non equidem ſpinas, & tribulos, ſed floridas ſuauitates Saluator perciperet. Et quando de virginitatis cultura omnimoda ſuauitas Ieſu non adſpirat? Is erat titulus Pſalmi 44. *Pſal. 44.* C *Pſalmus pro iis, qui commutabuntur, filiis Chore.* Vbi Symmachus teſte Hieron. legit: *Symac.* *Triumphus pro floribus filiorum Chore,* ſiue vt paſſim dicitur, *filiorum caluariæ.* Quid flores cum caluario? Sanè caluarij filij in Ieſu meo, & tribulos, & ſpinas producebant; ſpinoſa erat, & ſenticoſa tota res caluarij; vnde ibi roſæ, vnde ſpinæ? Qua parte Virgo Maria ſtabat, & in ſe omnes virgines repræſentabat, Saluatoris opus, & ſuaue, & floridum reddebat. Sic D. Paſch. lib. 1. in Pſalm. 44. ad Virgines, fatur: *Quoniam vos eſtis, quæ ſecundum nobilitatem generis flores eſtis Eccleſiæ,* D *quæ virore pudicitiæ, & ſplendore caſtæ dilectionis ſponſo ſerta componitis, & coronam ſpineam mutatatis quotidie in gloriam triumphantis.* Corrupta terra ſpinarum oſtendit cultorem ſuum, at virginea Mariæ tellus floridum oſtendit ſuum operarium; ſic enim operatur Ieſus in Maria, vt minime punctiones recipiat, ſed triumphos agat floribus redimitus, non aliter atque in opere ſuauiſſimo, floridiſſimo. Sanè ſuauiſſimam, præſtantiſſimámque operam nauabat Dei filius in cultura arui virginei, dum accubat ibi. De Salomonis throno dicitur 3. Reg. 10. *D. Paſch.* *Non eſt factum tale opus in vniuerſis regnis;* & ſimiliter cap. 7. dicebatur: E *Super capita columnarum opus in modum lilij poſuit.* Quæ glorioſiſſimè in Maria Deipara perfecta ſunt; in illam enim ingrediens Deus tale opus fecit, quale non eſt factum in vniuerſis regnis, virgineam carnem auro diuinitatis texens, nec deſtitit ab opere, ſed in dies exteſcere faciebat in matre puritatis lilia. Vnde D. Ambr. apud Dionyſium Carthuſianum ſerm. 3. de Concep. Mariæ, ait: *Incomprehenſibilis, incomprehenſibiliter operabatur in matre, & Sol ipſe iuſtitia, Sol ſapientiæ ſempiterna in*

mento genitricis ſua clariſſime ſplenduit, calefecit, peregit gratioſiſſime & quaſi continue. Diuiniſſimus colonus virginei agri, non ibi otiabatur, ſed mira continue operabatur, quibus agrum cæleſti theſauro diuitem in immenſum ditaret. *Carthuſ.* Quippè ait Carthuſ. in ſerm. 3. de Annunt. *Cum Maria Dei filium concepiſſet, & portaret eum in vtero, quis cogitare queat, quantis ſupernarum chariſmatibus gratiarum implebatur quotidie? Vere, ſicut D. Ambr. ait, Incomprehenſibilis, incomprehenſibiliter operabatur in matre. Implebat animam eius ſapientia ſalutaris ſplendoribus, charitatis diuina ardoribus, diuinarum contemplationum ſuauitatibus.* Nihil virtutis requies, quod in virginea Mariæ paradiſo non operatus fuerit diuiniſſimus eius colonus, & filius. Ex quo aiebat Richardus à Diuo Laurentio vetuſtus author, vt qui floruit abhinc *Richard.* quadringentis annis, in 1. lib. de laud. B. Mariæ cap. 6. *Notandum, quod quia illa nobilis virgo Iſrael futura erat Mater Dei, thalamus ſponſi, dilecta dilecti, vnica vnici: Ideo Dei filius ſingulariter, imo mirabiliter in ipſa voluit operari, vt qua pretium vniuerſitatis debebat parere, cum ſtatu quolibet vniuerſitatis haberet aliquid commune: & cum coniugatis quidem commune habuit partum prolis: cum continentibus votum caſtitatis, cum virginibus perſeuerantiam virginitatis, vt dum continentes, coniugatas, & virgines, partu ſuo redimeret, ſimul & fructus trigeſimus, ſexageſimus, & centeſimus prouenirei.* Ecce quam diuine operatur nouus Adam in virginea paradiſo, quam incolit.

§. XI.

Vt Adamus Paradiſum, ſic Deus conceptus Mariam per ſe immediate cuſtodit, ne Angelorum cuſtodia indigeat.

NON ſolum Adamus factus eſt Paradiſi cultor, ſed & cuſtos, ait enim, *vt operaretur, & cuſtodiret illum*, qui ortus paulò poſt, & romphæam verſatilem, & Angelum pro cuſtodia tenuit, vbi iuſtitia floruit originalis, per vnum omnium corporalium regem Adamum manebat firmiter cuſtoditus. Non equidem in ſtatu innocentiæ requiſiti ſunt ſatellites, nec arma inuenta pro Paradiſi cuſtodia; vnus rex, & dominus Adamus per ſe ipſum florentiſſimæ ſedis erat cuſtos. Habuit hanc gloriam Maria, quæ vt ſub iuſtitia originali florebat, Angelorum nullo indigebat præſidio, ex quo regem omnium creaturarum, & Deum intra puriſſima tenuit viſcera. Quid faceret cuſtos in Paradiſo, vbi peccatum non erat, & Dominus omnium erat? Sanè crediderim, protectionem, & progreſſus Mariæ non fuiſſe à Deo Angelis, aut alii creaturæ permiſſos, ſed ipſum Deum per ſe ipſum ſic inuigilaſſe Mariæ, vt licet illa haberet Angelorum omnium famulitium, nullius tamen indigeret auxilio. *Luc. 1.* Aiebat Gabriel, Luc. 1. *Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi.* *Carthuſ.* Quæ verba ſic expendit Carthuſianus ſerm. 1. de Annuntiat. circa verba Euangelij. *Virtus Altiſſimi, id eſt, omnipotentia Patris ſummi,* A *obumbrabit tibi, id eſt, ſuam poteſtatem immenſam tua capacitati contemperabit, vt eius efficentiam, & influentiam ferre queas. Sicque immediate per ſe exercebit in te, quod facit in aliis, per cauſas ſecundas, & naturales.* Ex quo Deus Mariæ thalamum intrauit, ibique fecit potentiam in brachio ſuo, quam per Angelos aliis præbet protectionem, & cuſtodiam, eam per ſe ſe ipſum præſtat Mariæ, vt habens in ſe Deum, nullius cuſtodiam, ſiue auxilium requirat. Cant. 8. ſic mirabundi introducuntur Angeli loquentes de Maria: *Qua eſt iſta, qua aſcendit de deſerto, deliciis affluens, innixa ſuper dilectum ſuum?* *Cant. 8.* Vnus dilectus conſpicitur iuxta Mariam, cui ſoli ipſa innitatur, nullius B alterius, vel famuli brachium requirens. Quò ſpectans D. Philippus Abbas lib. 4. in Cantic. cap. 1. ſic angelicam admirationem elucidat: *Qua eſt iſta, cui ſoli datur excellentia ſpecialis, vt mulier nulla prior, nulla ei poſterior ſit aqualis, vt noſtro etiam videatur iam patrocinio non egere.* *1. Philip.* Planè habens Maria dilectum filium, cui innitatur, non eget fulcro, nec patrocinio Angelorum: de quo videndus, 1. tom. in Euangel. hiſtoriam, lib. 1. cap. 7. §. 17.

§. XII.

C *Sicut Adamus, ſic Chriſtus ſub obedientia ſumpſit vita auſpicium; vtrique enim praceptum à Deo impoſitum eſt, Adamo recens facto, Chriſto in primo conceptionis inſtanti.*

QVo die, vel qua hora Adamus primam vidit lucem, in Paradiſo ponitur, & præceptum accipit, quo abſtinere iubetur à ſcientiæ boni & mali ligno. Sic enim ait Geneſ. 2. Præcepitque ei dicens: *Ex omni ligno Paradiſi comede. De ligno autem ſcientia boni & mali, ne comedas.* *Geneſ. 2.* Neque putandum eſt hoc D præceptum fuiſſe Adamo ſanctiſſimo tunc poſitum abſque magna ponderis ratione: quam tradit Diuus Bonauentura, in præſenti apud Lipomanum, inquiens: *Deus prohibuit homini eſum illius ligni, propter meritum obedientia acquirendum ex parte hominis, & propter oſtendendum iuriſdictionis ſua imperium in homine.* *Bonauen.* Præcepto vetatur eſus ligni alioquin licitus, vt ſic puræ obedientiæ meritum acquirat homo, & diuinæ iuriſdictionis imperium in homine innoteſcat, quem à tali eſu arceat, non aliqua rei malitia intrinſeca, aut diſconuenientia, ſed ſolum præceptum poſitum. Hæc cum Adamo facta ſunt, nec E miror, quando ſimul & vitam humanam, & præceptum diuinum hauſit Chriſtus Dominus. Vix Deus homo in virgineo paradiſo apparuit conceptus, & in eodem conceptionis inſtanti Pater homini illi diuiniſſimo reuelat omnem œconomiam incarnationis, liberationem humani generis non aliter, quàm per acerrimam mortem crucis peragendam, cuius liberationis, & redemptionis per crucem præceptum illi poſuit, præceptum, inquam, cuius perſeuerentia in libera poteſtate amantiſſimi filii foret. Adeò vt quoties homo Deus Chriſtus à patre peteret ablationem

tionem præcepti, illud ſtatim placidiſſimus, & lætiſſimus pater ſuſpenderet. Poſito autem præcepto paterno, non erat liberum Ieſu à redemptionis humanæ per crucem via deflectere, erat tamen ſemper illi liberum patrem rogare pro ſuſpenſione præcepti, quæ oratio æque grata eſſet Deo, ac ipſa adimpletio præcepti, quòd per illam ſolueretur, & liberum maneret Ieſu omnes mortis, & crucis occaſiones arcere. Quòd inſinuat Ieſus Matth. 26. vbi Petro impedienti eius comprehenſionem dicit: *An putas, quia non poſſum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi, &c.* Et quidem libere poterat Ieſus, quoties volebat, Patrem rogare, pro ſuſpenſione præcepti; dum autem non rogat, dum tacet, dum admittit, ab ipſo conceptionis inſtanti præceptum inſtat paternum de reparatione humana per crucem peragenda. Huc ſpectant verba Pſalm. 39. *Sacrificium, & oblationem noluiſti, aures autem perfeciſti mihi. Holocauſtum, & pro peccato non poſtulaſti: tunc dixi, Ecce venio. In capite libri ſcriptum eſt de me, vt facerem voluntatem tuam, Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei.* Quibus explicatur, quid inter Ieſum, & Patrem in inſtanti incarnationis tractabatur; meritò enim D. Paul. ad Hebr. 10. addidit: *Ideò ingrediens mundum dicit: Hoſtiam, & oblationem noluiſti; corpus autem aptaſti mihi: Tunc dixi, Ecce venio, &c.* Primum in mundo gradum facit Ieſus, & ſimul videt legalia ſacrificia à Deo reſpui, ſibique aures perforari, perfici, vt dictis, & præceptis diuinis ſit audiens. Vnde Chaldæus legit: *Aures ad auſcultanda præcepta tua perforaſti mihi.* Et cur non repellantur ſacrificia vetera, vbi præceptis diuinis capiendis arrectæ intelliguntur Chriſti aures? Sanè merito dicitur 1. Reg. 15. *Melior eſt obedientia, quàm victima, & auſcultare magis, quàm offerre adipem.* Introeunte Ieſu in mundum abierunt victimæ legales, faſtidia crearunt, quia ex tunc apparuit Ieſu auris diuinis dictis audiens, præceptiſque ſubmittens caput. Nec otioſe noſter poſuit; *aures autem perfeciſti mihi*: ſiue vt Græcus apud Euſebium de Præparation. *Aures autem mihi meas perfeciſti*: quaſi innuant non apertionem ſolam aurium, ſed & perfectionem, & ornatum, qui ex obedientia præceptis diuinis exhibita venit auribus. De quo ornatu, ait Nazianzen. orat. 1. *Vtinam mihi adiuncta eſſet auricula, quæ non grauiter audire poſſet, atque aurea inauris pretioſo ſardio alligata, hoc eſt, ſapientis ſermo auri rectè audienti.* Vt aurium ornatus venit ab aureis inauribus, ſic interioris auriculæ ornatus, & perfectio conſiſtit, in eo quod audiens ſit dictis ſapientum, & præceptis. Quò ornabat ſponſam Dominus Cant. 1. *Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento.* Vbi Honorius apud Delrium: *Fiunt murenulæ, id eſt, inaures, quæ ſunt ornatus mulierum, & intelliguntur ſacræ ſcripturæ, quæ docent obedientiam, quæ eſt ornatus animarum.* Ecce tibi ingredienti mundum Chriſto perficitur auris, quæ non grauiter audit duriſſima repatandi per crucem hominis præcepta. Ecce tibi, vt etiam Chriſti ex tunc ornantur aures pretioſiſque inauribus ditantur, dum auſcultare, & obedire incipiunt, dictiſque & præceptis diuinis implentur; vt iam ex tunc voluntatem Dei faciat, eiuſque legem, & præcepta tota amplectatur mente, & perfectiſſimam exhibeat obedientiam. Accinit Iſaias cap. 50. apud quem ipſe Dei filius ait: *Erigit mane, mane erigit mihi aurem, vt audiam quaſi magiſtrum. Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico: retrorſum non abij. Corpus meum dedi percutientibus, &c.* Sibi fatetur erectas, & apertas aures ad audiendum mane, mane, hoc eſt, multo mane, nimirum in primo vitæ humanæ diluculo; cùm primum homo apparuit in vtero matris, iàm Deus pater ad eius aures intonabat, iam erigebantur eius aures, & aperiebantur, vt præcepta patris audiret, quæ ipſe libentiſſime accepit, nec recuſauit, cum poſſet, ſed ſub illis voluit perſeuerare. Ex quo D. Bernard. ſerm. 28. in Cant. ait: *Quàm beatus, qui ait: Dominus Deus aperuit mihi aurem, & ego non contradico, retrorſum non abij. Vbi voluntariæ obedientiæ habes formam, & longanimitatis exemplum. Qui enim non contradicit, ſpontaneus eſt, & qui retro non abit, perſeuerat.* Verè voluntariæ obedientiæ formam nobis oſtendit Ieſus, dum ſub ipſo conceptionis puncto ſe Patri ſubiicit, eius prorſus obediens præceptis, & dictis. Vt dicat Damaſc. lib. 3. cap. 18. *Ipſe vt homo in ſe, ac per ſe, id quod humanum erat, Deo ac patri ſubmiſit (præſtantiſſimam videlicet formam, atque exemplum nobis ſeſe præbens,) Patrique obediens factus eſt.* Nec ad horam voluit habere humanam naturam, quin illam oſtenderet ſubditam, & obedientem præceptis, & imperiis diuinis. Quo reſpiciens Paul. ad Galat. 4. aiebat: *Vbi venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege.* Non prius tempore ex muliere factus apparuit, & poſtea factus ſub lege; ſed ſimul, ac ex muliere carnem ſumpſit, ſub patris lege ſeſe conſtituit. Et quidem ſub nulla alia lege poteſt dici factus Ieſus, niſi ſub lege, & præcepto ſpeciali patris: non enim factus fuit ſub lege Moyſis, quàm licet implebat; non tenebatur illa, nec ſub alia lege humana factus potuit dici, ſuper omnes enim has leges erat ipſe Princeps. Tantum vbi ex muliere fit, Patris ſui iuriſdictionem veneratur, de eiuſque imperio, & præceptis ordinat vitam. Quam legem, & præceptum in Chriſto euidentiſſimum non auſus eſt negare impius Arius, imò ex illo arma ſumpſit aduerſus ipſum Chriſtum. Sic enim ait in diſputatione Athanaſij: *Athanaſius neſcius in crimen verſatur ſcriptura diuina, eo quod in ſubſtantia Dei coæquet filium genitori, cum ipſe filius de ſe proteſtetur, & dicat: Pater maior me eſt: &; qui me miſit, mandatum mihi dedit.* Sic impius hæreticus obiicit Ieſu, ne poſſit haberi Patri coæqualis, ſub cuius mandatis, & præceptis viuit. Cuius argumenti vim, vt effugiat Chryſoſtomus putat à Patre nullum proprie mandatum, aut præceptum venire ad Chriſtum; ſed facilius, & certius depellit argumentum Athanaſ. in illa diſputatione cum Ario, oſtendens in Chriſto

Margin notes: Mat. 26. — Pſal. 39. — Hebr. 10. — 1. Reg. 15. — Euſeb. — Nazian. — Cant. 1. — Iſai. 50. — D. Bern. — Damaſc. — Gal. 4. — Athanaſ.

Digitized by Google

duas naturas, humanam alteram, alteram diuinam. Secundum diuinitatem non viuit Chriſtus ſub Patris legibus, nec illi ſubiicitur: ſecundum humanitatem, quis neget Ieſum Patri ſubditum, & ſub eius imperio, præcepto, & legibus poſſe viuere? Ait ibi Athanaſ. *Chriſtus igitur filius Dei in forma ſerui, quàm aſſumpſit ex virgine, Patri dicitur eſſe ſubiectus, Apoſtolo Paulo affirmante: Vbi venit, inquit, plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum natum ex muliere, factum ſub lege. Ille igitur dicitur eſſe ſubiectus, qui ſub lege ex muliere noſcitur generatus.* Quid eſt, *ſub lege ex muliere noſcitur generatus?* Id puto eſſe, quod in ipſa ſui humana generatione, in ipſo eius inſtanti, & articulo iam ſub lege, & pręcepto Patris conſtringebatur: neque id mirum, quando & tunc aſſumptæ carnis ratione vere erat ſubiectus Patri. Nec credo Chriſtum; qui tantus erat in maioritate Patris explicanda, vt clariſſime teſtetur, & dicat, *Pater maior me eſt*, non elegiſſe præceptis eius conſtringi, vt ſic paternam magis oſtenderet iuriſdictionem, & dominium, cuius legibus, & præceptis, vel ipſe homo Deus apparet conſtrictus. Imò putarim nullum diuinæ excellentiæ clarius ſpectaculum poſſe oſtendi mundo, quam illud quo Ieſus oſtenditur ſub præceptis diuinis. Maris notiſſimam pulchritudinem oſtẽdens Nazianzeni frater Cæſar. Dial. 1. ſic finit: *Pulchrum ſpectaculum mare albicans, cùm ipſum conſtans tenet tranquillitas. Iucundum item eſt quando ad auras matutinas horridum dorſo purpureo, cæruleo ve ſpectantibus obiicitur, neque violenter propinquam terram pulſat, neque penitus quieſcens, ſed pacificis quibuſdam amplexibus littora ſua ſalutans, ad ſemetipſum reſilit. Pulchrum item, quod diuinum præceptum reueretur, Huc vſque venies, & non tranſgredieris, ſed in temetipſo collidentur tui fluctus. Idem ad reprehenſionem temeritatis, ſtoliditatiſque noſtræ inditum ſibi metum oſtendit, ne paululum quidem fluctibus vltra terminum excurrens, conſpicuam littoribus lineam imprimens, quaſi lingua mandat, ne tranſgrediatur terminum mandati diuini.* Et quidem hoc pulcherrimum ſpectaculum præbet mare quotidie: cuius immenſa aquarum vaſtitas: ingens concurrentium fluctuum multitudo ſeſe ſubdit, & ſinit conſtringi præcepto diuino. Cùm fluuioli libere vagentur, & diſcurrant, ſola paupertatis ſuæ lege conſtricti, illa maris penè infinita magnitudo, tota illa aquarum congeries ſub præceptis, mandatiſque diuinis exiſtit. Quid ſpectabilius? Sanè pulchrius aliud ſpectaculum in rem noſtram ex hoc ſubiicio. Quod homo ille & Deus, Chriſtus Ieſus, in quo omnis plenitudo diuinitatis inhabitat, in quo vniuerſi gratiarum theſauri, in quo infiniti exercitus virtutum; hic tantus diuinum imperium, & præceptum reueretur, & diuini mandati terminis ſeſe conſtringit. Quid pulchrius? Quid excellentius excogitari poteſt, ad extollendam diuinam iuriſdictionem, & dominium? Quid efficacius ad confundendos miſeros homunciones, qui per prata vagantur cupiditatum ſuarum, nulla ratione habita mandati diuini. Sanè apud Iob cap. 36. indè maximè extollitur imperium diuinum, quod regaliſſima animalia ſibi ſubdat, mandatiſque ſuis conſtringat. Ait enim: *Nunquid volet Rhinoceros ſeruire tibi, aut morabitur ad præſepe tuum? Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur Aquila?* Deus eſt, & non alius cui ſeſe ſubdant Rhinoceros, & Aquila; adeóque diuinum imperium ſeſe ſuper omnia erigit, vt ipſum ſolum poſſit pręceptis aquilas conſtringere, & Rhinocerota ad præſepe ſuum ligare. Hoc magnum diuini imperii argumentum; ſed accipe maius, nimirum quod magnus ille Ieſus, ipſiſſimus Dei filius, Angelorum Dominus, omnium Princeps, ſic ſe ſubdat patri, vt de eius mandato in præſepi reclinari, & ad crucem aſcendere, ſeu eleuari non dubitet. Quis diuinitati hanc gloriam eripiat, ne velit eius præceptis tantum ſubditum in præſepi iacere, & eleuari in cruce? Dedit Deus præceptum Adamo iuſto, ad oſtendendam iuriſdictionem ſuam in homine; & non daret præceptum Chriſto, ex quo ſic in immenſum extollitur diuinum imperium, & iuriſdictio? Accepiſti ô bone Ieſu præceptum de ſaluandis hominibus, non quod egeres calcare ad pręſtandam hominibus ſalutem? ſed vt oſtenderes excellentiam imperij diuini, vt pulcherimum ſpectaculum faceres Deo, & Angelis, & hominibus, dum tuarum gratiarum, & virtutũ maria terminum verentur præcepti diuini. Accepiſti præceptum, vt obſtrueres Adami inobedientis ora, ne putaret difficiliorem fuiſſe viam ſuam præceptis obſitam, & indè magis arduam à ſe fuiſſe obedientiam petitam, quando humani cordis eſt in vetitum niti. Accepiſti pręceptum, vt puriſſimæ, defœcatiſſimæque obedientiæ impleres pręſcriptum; non enim pura obedientia eſt, quæ libere, & ſine vlla obligatione, & ſubiectione formali exiſtit. Pro quo ait D. Laurentius Iuſtinianus, Opuſcul. de Contemptu mundi, cap. 9. *Duplex præceptum primus homo habuit, vnum naturæ ad cuſtodiendum bonum datum, alterum diſciplinæ ad promerendum bonum promiſſum. Quod quidem bonum melius non poterat mereri, quam per puram obedientiam, quæ tunc mera eſt, quando præceptum ex ſe obligat, & non ex alia cauſa.* Itaque vt pura eſſet obedientia Adami, non datur illi diuinæ voluntatis ſignum, ſed præceptum illi imponitur. Et poſt pauca: *Hanc obedientiam experimento operis Chriſtus didicit, hanc conſummatus in cruce compleuit. Proinde quiſque Chriſtianus diſcat à Chriſto iuſſa diuina perficere, & ſancto ſibi tradito obedire mandato.* Et quidem paratus erat Ieſus, vel ex ſigno voluntatis paternæ nullo expectato præcepto ad opus currere; quòd non tam erat forma obedientis ſubditi, quàm diligentis amici. At voluit puræ obedientiæ formam implere, præbens ſe obedientẽ ſubditum ſub præcepto conſtrictum, vt inde homines diſcant iuſſa diuina perficere, & diuinis mandatis obedire, in quo conſiſtit obedientia pura. Quò forſan reſpexit D. Bernard. in ſententiis, inquiens: *Dominum Ieſum Chriſtum ſubire crucis, & mortis ignominiam, tria quedam præcipua coactione voluntaria compulerunt. Filialis, & pura obedientia, quæ prioris inobedientiæ piaculum ſolueretur.* Expende illud, *filialis, & pura obedientia*, nimirùm, obedientia Chriſti fuit puriſſima, dum per illam ex præcepti obligatione oſtendebatur humanitas Chriſti Deo formaliter, & eſſentiali-

[Margin notes: *Athanaſ.* — *Nazian.* — *Iob.* 36. — *Lau. Iuſt.* — *D. Bern.*]

ter ſubdita: quo in immenſum extollebatur imperium diuinum, diuináque iuriſdictio.

§. XIII.

Adamo adiutorium ſimile prouiſum eſt. Vbi quàm ſeſe mutuo adiuuent Deus, & homo in Chriſto ad reparandam humanam ſalutem.

CREATO Adamo, & in Paradiſo conſtituto, ecce quaſi Deum tangit alia ſollicitudo, ne ſolus eſſet Adamus, quo totum diuinum conſilium de mundo creando impediret. Quare ait Geneſ. 2. *Non eſt bonum hominem eſſe ſolum, faciamus ei adiutorium ſimile ſibi.* Et quid faceret ſolitarius Adamus in vaſtiſſimo mundo, niſi ei prouiſum eſſet adiutorium, cuius ſocietate minime ſentiret moleſtias ſolitudinis? Nec crediderim io ſolo Adamo abominatum fuiſſe dominum ſolitudinem, ſed iam tunc illam in tota hominum natura abomioabatur, & ſimiliter curabat homini præſtantiſſimum diuinitatis adiutorium adiungere. Quòd notans D. Anaſtaſ. Sinaita, in hexam. lib. 9. ait: *Dixit Dominus Deus: Non eſt bonum hominem eſſe ſolum. Et propterea ei vnitus eſt Deus Verbum, vt non ſit amplius homo ſolus, ſed cum Deo totus non ſolum in vna quidem hypoſtaſi. ſed etiam quando ei per virtutem vnitur.* Nihil poterat homo ſolus bonitatis acquirere; nihil poterat ad reparandam humanam ſalutem, & quod magis mirere, vbi hominis mors per reparatoris mortem erat abſorbenda, nihil ad talem reparationem poterat ipſa ſola diuinitas. Datus eſt Deus Verbum homini adiutorium; datus eſt homo adiutorium Deo Verbo, & dum Deus, & homo fit Chriſtus, ipſe ex valore Dei, & paſſione homiois habet vndè humanam poſſit reparare ſalutem. De quo ſapienter Proclus, hom. de Chriſti Natiuitate, apud Concilium Epheſinum, tom. 6. cap. 7. *Venit quidem Deus ad ſaluandum, ſed & pati quoque illud oportuit: At quomodo vtrúque hæc fieri potuerunt? Homo purus ſaluare non poterat, Deus ſolus pati nequibat. Quid igitur? Ipſe Emmanuel Deus factus eſt homo, & id quidem, quod erat, ſaluauit, quod verò factum eſt, paſſiones ſubiit.* Ecce tibi, quàm ſe mutuo adiuuent Deus, & homo in Chriſto, vbi in Paradiſo virgineo coniunguntur. Sanè & homo requirebat adiutorium Dei, & Deus non poterat, ſine homine per mortem hominẽ redimere. Huc voco illud Apocal. cap. 5. *Et vidi in dextera ſedentis ſuper thronum librum ſcriptum intus, & foris, ſignatum ſigillis ſeptem. Et audiui Angelum Dei fortem prædicantem voce magna. Quis eſt dignus aperire librum, & ſoluere ſignacula eius? Et nemo poterat in cœlo, neque in terra, neque ſubtus terram aperire librum, neque reſpicere illum:* Sanè liber ille erat tota executio redemptionis humanæ, & œcoomiæ Chriſtianæ, quàm perficere, nec Angelus, nec Dæmon, nec ſolus homo, nec ſolus Deus poterat. Quid tunc? Actum ne erat de homine? Abſit: imò vnus de ſenioribus dicit Ioanni flenti, & deploranti hominem: *Ne fleueris. Ecce vicit Leo de tribu Iuda, radix Dauid aperire librum.* Quando nec Angelus, nec homo ſolus, nec Deus ſolus poteſt redemptionem humanam per mortem perficere, ecce tibi Leo, qui illam perficiat. Et quis tantus eſt Leo? Nimirùm Leo de tribu Iuda, hoc eſt, filius Iudæ, & radix Dauid. Sanè vt erat de tribu Iuda, ſic erat de domo Dauid, vtriuſque enim erat filius, & Iudæ, & Dauidis; cur ergo mutat appellationem, & vocans eum filium Iudæ, maluit vocare Dauidis radicem? Erant equidem in fortiſſimo iſto Leone duæ naturę, humana, & diuina: ſecundum humanam erat filius Iudæ, & Dauidis filius, ſecundum diuinam erat radix, & origo, tam horum, quam vniuerſæ creaturæ. Meritò ergo vbi dicitur hominem redemiſſe, & ſimul dicitur Iudæ filius, & radix Dauidis, niſi enim in illo conuenirent natura, qua radix eſt omnium, & natura, qua eſt hominis filius, minime poſſet per mortem reparare humanam ſalutem. Sapienter ait Rupert. ibi lib. 4. *Cur ergo, vt de tribu Iuda, non ita dixit, de ſtirpe, vel ſemine Dauid? Videlicet, quia tali dictione cauſam non tetigiſſet, vnde Leo ſit, & vnde vincere potuerit. Chriſtus namque vnde de tribu Iuda eſt, & ex ſemine Dauid, non vnde Deus eſt, neque inde mortem vicit, aut reſurgere potuit, ſed inde homo eſt, & inde tanquam agnus mori, vel occidi potuit. Magnificentius ergo dictum eſt, radix Dauid, qui ſicut radix vitem, ſic patrem ſuæ carnis Dauidem portat Chriſtus ſecundum ſuam diuinitatẽ, &c.* Explicari oportebat in Chriſto, & humanitatem, & diuinitatem conueniſſe, vt ille ſolus crederetur proficere reparationi humanæ potuiſſe. Vnde Paul. ad Epheſ. 1. ait: *Mirificauit nos in dilecto filio ſuo. In quo habemus redemptionem per ſanguinem eius, remiſſionem peccatorum.* Ad quæ verba pulchre ait Proclus vbi ſupra: *Qui vniuerſam naturam ex nihilo produxerat, ex virgine humanam naturam aſſumit, aſſumptámque in mortem contradit, eumque in modum redemptionis pretium diſſoluit, iuxta illud: In quo habemus redemptionem per ſanguinem ipſius. O rem ſtupendam! Eiuſmodi nunquam fuit, nec eſt, nec erit, quam vnus ille, & ſolus ille, qui ſecundum diſpenſationem ex Virgine natus eſt Deus, ſimul & homo. Vt filius eſt, indiuulſam cum patre vnionem retinet: vt vero rerum opifex, nullius virtutis indiget; vt autem miſericors, immenſa, inexhauſtaque miſericordia atque ſympathia pollet: denique pontifex digniſſimus eſt, qui apud patrem intercedat. Horum autem omnium nihil vnquam ſimile, nihil æquale in alio quopiam comperias.* Compone modo hæc verba Procli cum Apocalypſis citatis: hic dicit Proclus: *Eiuſmodi nunquam fuit, nec eſt, nec erit, quam vnus ille, &c.* Io Apocal. autem dicitur: *& nemo poterat in cœlo, nec in terra, neque ſubtus terram aperire, &c.* Et quidem dum in cœlo ſolus Deus, & Angelus inueniebatur, & in terra ſolus homo, nec in cœlo, nec in terra inueniri poterat, qui ſalutem hominibus præſtaret, quando nec Deus ſine homine, nec homo ſine Deo, ſed Deus & homo Chriſtus potuit hanc ſalutem conſummare. Pro quo eleganter dicebat D. Leo ſer. 12. de Paſſ. *Cernendum eſt ad quæ prouehatur humilitas infirmitatis, & ad quæ inclinetur altitudo virtutis, quid ſit, quod caro ſine verbo non agit, & quid ſit, quod Verbum ſine carne non efficit. Sine Verbi enim potentia non conciperet Virgo, nec pareret;*

Gen. 2. — D. Anaſt. — Proclus. — Apoca. 5. — Rupert. — Epheſ. 1. — Proclus. — D. Leo.

& ſine veritate carnis obuoluta pannis infantia non iaceret. Sine Verbi potentia non adorarent Magi puerum nouo ſydere declaratum: & ſine veritate carnis non iuberetur puer in Ægyptum transferri, quem Herodes cupiebat occidere. Sine Verbi potentia non diceret vox patris miſſa de cælo, Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: & ſine veritate carnis non proteſtaretur Ioannes, Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi: Sic nec homo ſine Deo ſibi adiuncto, nec Deus ſine homine poterant iuxta diuina decreta ſalutem humanam conſummare, in cuius conſummatione ſeſe mutuo Deus, & homo adiuuarunt.

§. XIV.

Adamo data Eua in adiutorium ſimile: Chriſto vt data eſt, Maria. Vbi quàm efficax Mariæ patrocinium.

NOTISSIMVM eſt quale adiutorium parauerat Dominus Adamo, nimirum, parauit illi pulcherrimam ſponſam Euam; de cuius adiutorio & lætam ageret vitam, & filios gigneret, & ad ſanctè honeſteque viuendum inſtrueret. Hoc adiutorium in Eua Adamo paratum recognoſcunt fere omnes Doctores, quos vidi. Sed venienti in mundum Chriſto, quale paratur adiutorium in Maria? Sanè dum in cruce abſoluebat Dominus humanam

Ioan. 19. ſalutem, dicit Ioan. cap. 19. *Stabat autem iuxta crucem Ieſu mater eius:* quo videri poſſet Maria in redemptione mundi aliquod adiu-

D. Amb. mentum præbuiſſe. Verum D. Ambr. lib. 10. in Luc. prudenter cauet: *Maria ante crucem ſtabat, & piis ſpectabat oculis filij vulnera, quia expectabat non pignoris mortem, ſed mundi ſalutem. Aut fortaſſe, quia cognouerat per filij mortem mundi redemptionem, aula regalis putabat ſe, & ſua morte publico muneri aliquid addituram. Sed Ieſus non egebat adiutore ad omnium redemptionem, qui dixit, Factus ſum ſicut homo ſine adiutorio inter mortuos liber. Suſcepit quidem matris affectum, ſed non quæſiuit hominis auxilium.* Non erat talis nouus Adam Ieſus, qui egeret adiutorio ad ſoluendum pretium pro redemptione mundi, ſed neque vlla pura creatura poſſet per ſe ſolam ad hoc pretium exhibendum concurrere. Tamen Ieſus ſic partitus eſt negotium humanæ ſalutis, vt quod iuſtitiæ erat, ipſe ſolus per ſe perficeret abſque adiutore vllo. Quod autem gratiæ, & miſericordiæ manebat, id matri remiſit; ne quid gratiæ, & miſericordiæ daretur, niſi adiuuante interceſſione Mariæ. Hinc dum crucis ſub ſtatera pretium mundi ſolueret, videns diſcipulum Ioannem, & in eo vniuerſos, oſtendenſ-

Ioan. 19. que illi Mariam, ait illi: *Ecce mater tua.* Cur Domine iubes à tuis reſpici aliam matrem, præcipue cum tot doloribus illos in lecto crucis vitæ reparturire curas? Nonne tuus ſanguis illis ſufficit? Cur non magis ſatagis vt in te verum, & vnicum reparatorem ſolum reſpiciant? Pulchre ad hæc ait D. Ambr. lib. 10. in

D. Amb. Lucam: *Pluris puta quod victor ſuppliciorum, atque pœnarum, victor diaboli pietatis officia di-*

A *uidebat, quàm quod regnum cæleſte donabat.* Expende illud: *pietatis officia diuidebat:* equidem quidquid iuſtitiæ ſatisfaciendæ erat, ſibi integrum reſeruabat, at quod miſericordiæ, & pietatis erat munus, hoc cum matre partiebatur. In re iuſtitiæ ſolus tibi Ieſus eſt, in re gratiæ, & pietatis etiam admittitur interceſſio matris, ſicque in ſalute hominis reparanda conueniunt & officium iuſtitiæ ex parte ſolius Chriſti, & munus miſericordiæ, & pietatis, pro quo ſtat Maria mater. Vnde Arnoldus Carnotenſis de laudibus Mariæ, ait:

Hoc ſtupendum eſt, quod conſummata diſpenſatione incarnationis, expiraturus Ieſus matrem tanto affectu honorat victor ſuppliciorum, & quaſi ſui Arnold.

B *immemor, ad matrem de cruce conuertitur, & colloquitur, intimans quanti apud eum meriti eſſet, & gratiæ, quam ſolam illo puncto reſpiceret, cum iam capite vulnerato, foſſis manibus, & pedibus, in vltimis eſſet. Mouebat enim eum matris affectio, & omnino tunc erat vna Chriſti & Mariæ voluntas, vnumque holocauſtum ambo pariter offerebant Deo, hæc in ſanguine cordis, hic in ſanguine carnis. Verum breui eſt ſermone colligendum, quo initio, quo progreſſu, ad hunc beatitudinis cumulum Virgo ſancta deuenerit, vt cum Chriſto communem in ſalute mundi effectum obtineat.* Ecce tibi & Ieſus & Maria in vnam vo-

C luntatem ſalutis humanæ reparandæ concurrunt, ambo idem holocauſtum offerunt Deo, ambo idem effectum reparationis obtinent, nec Chriſtus ſine Maria, nec Maria ſine Chriſto, ſed ambo ſeſe mutuo adiuuant: Chriſtus vniuerſum ponit valorem iuſtitiæ, nec ad hoc ponendum, aliquem adiutorem admittit, Mariæ interceſſionem adhibet, vt quod gratiæ eſt fiat, ſic ex iuſtitia Chriſti, & fauore Mariæ ſtat, quæuis ſalus hominibus obtingit. Huc accedit D. Bernard. ſerm. de Beata Ma-

ria, inquiens: *Sic nimirum prudentiſſimus, & clementiſſimus artifex, nobis nouum formauit Adam ex veteri, & Euam transfudit in Mariam.* D. Bern.

D *Et quidem ſufficere poterat Chriſtus, ſiquidem, & nunc omnis ſufficientia ex eo eſt, ſed nobis bonum non erat eſſe hominem ſolum. Congruum magis vt adeſſet noſtræ reparationi ſexus vterque, quorum corruptioni neuter defuiſſet. Fidelis plane & potens mediator Dei, & hominum Chriſtus, ſed diuinam in eo verentur homines maieſtatem. Opus eſt mediatore ad mediatorem iſtum, nec alter nobis vtilior quàm Maria.* Salua res erit vbi non ſolus homo Deus Ieſus apparuerit, ſed & cum illo nobis affulſerit Maria virgo. Ad quam Virginem æque bene aptarim verba data à D. Anaſtaſio Sinaita, pro Eccle-

ſia. Hic enim ait lib. 9. hexamer. *Adhortor Iu-* D. Anaſt.

E *dæum, & Græcum ſeu Gentilem vt quærat, & poſſideat illam adiutricem, quam Deus fecit ad ferendam opem toti generi hominum: adiutricem non carnis & voluptatis, non ſeminis, & ſanguinis, adiutricem, & coniugem, & quæ nequaquam fuit inſidiatrix, ſed ſalutaris, ſed conſeruatrix, ſed illuminans, ſed beneuola, peccata purgans, non faciens, in regno Dei introducens, non ex eo expellens, adiutricem, quæ parit filios vitæ, & hæredes vitæ æternæ. Adiutricem, quæ Magos efficit Apoſtolos, & facit publicanos Euangeliſtas, redditque meretrices virginibus honeſtiores.* Huc perueniunt Mariæ adiutoria, ſub quibus nemo deſperat,

nemo non niſi ſingularem ſalutem promittat ſibi. Si ſub tanta adiutrice viuis, ſi tantæ matris filius es, quiſquis ſis, licet peccator, licet ſcelus ipſum, licet Iudas, potes ſperare ſalutem. Libentiſſime enim in hoc ſubſcribo D. Philippo Abbati, qui totam Iudæ ruinam trahit ex eo, quod ſuſpendio præoccupatus non peruenit ad tempus, quo filius poſſet eſſe tantæ matris. Sane Iudas proditor fuit Chriſti, ſed & Petrus fuit negator, & Ioannes, & cæteri omnes Apoſtoli deſertores fuerunt, quando relicto eo fugerunt. Cur ergo euadentibus cæteris io diluuio paſſionis, ſolus Iudas manſit ſuffocatus? Erat iuxta crucem Ieſu Ioannes, & in eo erant diſcipuli vniuerſi, qui tunc extabant; pro quibus omnibus dicit Ieſus Ioan. cap. 19. oſtendens illi Mariam: *Ecce mater tua.* Quid tunc? Qui tunc erant in ſtatu, in quo cum Ioaone potuerunt ſub tantæ matris tutela verſari, ij omoes & potuerunt ſaluari; ſolus ille periit, qui morte ſuſpendij præuentus non potuit eſſe ſub tutela tantæ matris. Pulchrè ait Philipp. Abb. lib. 3. in Cant. c. 8. *Omnes denique tulit aqua, laſit diluuium, culpa merſit: ſed cæteris per gratiam euadentibus. Iudas perditus non emerſit. Ille quippe diffidentia ſuffocatus, laqueato gutture ſe ſuſpendit; Ioannem artem gratia, videndi faſtigium apprehendit, quia Chriſtus in cruce patiens curam Iudæ à ſua longe beneuolentia relegauit: Ioannem vero diligens curam eius matri Virgini delegauit: Mulier, inquit, ecce filius tuus.* Fœlices, qui delegati ſunt tutelæ tantæ matris, qui potuerunt cenſeri filij Mariæ; ij à naufragio culpæ euadent liberi; euaſerunt Apoſtoli, euaſit Ioanoes, quia eorum cura data eſt Mariæ; periit Iudas, quia non datus fuit inter Mariæ filios; euaſiſſet enim ſi hanc fœlicitatem obtinuiſſet.

Phil. Ab.

§. XV.

Maria vt ſimilis redemptrix hominum Dei filio.

DIXERAM adiutorium Mariæ datum Ieſu, ſo mundi negotianda ſalute; ſed nō dixi hoc adiutorium fuiſſe ſimile Dei filio, vt adiutorium Eoæ fuit Adamo ſimile. Imò potius diſcreuerā adiutorium Mariæ ab adiutorio Chriſti; quando hoc erat in re iuſtitiæ, & illud in re gratiæ, & interceſſionis. Sed age videamus, an Maria potuit adiutorium præbere in negotianda humana ſalute ſimile Dei filio? Et quidem qui viderir Verbum Dei in Mariæ vtero accipere, quod æquiualens offerat pro mundi vita, noo abnegauit Mariam ſimiliter Dei Verbo adiutorium ſaluti hominum obtuliſſe. Habes enim Geneſ. 32. quod cum Iacob ſolus eſſet in agro. *Vir luctabatur cum eo;* nimirum, filius Dei ſub viri forma manus cum Iacob conſeruit, ſic attemperans vires ſuas, vt Iacob oon impar in viribus, nec abſimilis in figura corporis, & modo luctæ maneret. Sed Deus bone, quī fieri potuit quod homuncio vilis non impar, nec inæqualis videretur Dei filio in lucta, ſed illi ſimilis? Pulchrè D. Ambr. lib. 2. de Iacob cap. 6. rationem inſinuat, dicens: *Eò quod, ex eius erat generatione Dominus Ieſus*

Gen. 32.

D. Amb.

A *oriundus ex Virgine, qui Deo nec impar, nec inæqualis eſſet.* Quia Iacob per Virginem habiturus erat filium Ieſum, qui par eſſet, & æqualis Deo, ideò & ipſe Iacob, nec impar, nec inæqualis in lucta apparuit Dei filio. Quid plura? Quando ipſa virgo per ſe ipſam concepit Deum, carnéque ſua illum in vtero veſtiuit, quī coæqualis erat patri, non dubito quin ex hoc capite in lucta pro humana ſalute appareat ſimilis Dei filio. Redemit Dei filius ſanguine ſuo hominem, ſpinaſque humanorum laborum mutauit in lilia. An non ſimiliter dici poteſt feciſſe Maria? Ait ipſi Cant. 7. *Venter tuus aceruus tritici vallatus liliis.* Sunt in vtero virgineo, & triticum, & lilia; triticum eſt Dei filius Cant. 7.

B runc cadens in terram, quando ingreſſus eſt Mariæ vterum. Lilia ſunt homines iuſti, qui de grani illius vicinitate habent, quòd floreant, & reuiuiſcant. Nec miror, quod granum illud, ſeu tritici aceruus ſit in vtero Mariæ; illud magis mirandum venit, quòd inibi inueniantur etiam ſanctorum caodentia lilia. Nonne lilia ſanctorum refloruerunt de ſanguine Chriſti ſolo? quid illis cum vtero Mariæ? Sanè vt de ſanguine Chriſti florent ſanctorum lilia, quia ſanguis Chriſti de vtero Mariæ eſt, etiam dicuntur refloreſcere de ſanguine Mariæ. Et ſicut Dei filius nos redemit ſanguine ſuo, ſic Maria dici poſſet redemptrix noſtra ſanguine etiam ſuo, nimirum, ſanguine Chriſti, qui ab illa duxit originem. Iuxta quod aiebat D. Amed. hom. 6. de

C laudibus Mariæ: *Vallata igitur ſanctorum liliis redemptoris mater aptiſſimè hunc illis congruentem poterit proferre ſermonem. Gaudium meum, & corona mea omnes vos eſtis, acquiſiti ſanguine meo, & carne ſumpta de carne mea.* Et quidem nos redempti ſumus ſanguine Mariæ, quando ſanguis Chriſti pro nobis effuſus, ſanguis erat Mariæ, vt inde appareat, quàm ſimile adiutorium redemptionis noſtrę filio ſuo Maria pręſtiterit. Amed.

§. XVI.

D *Adamo adducta animalia, vt nomina ab illo acciperent; ſimiliter & Ieſu in conceptionis inſtanti propoſiti ſunt homines vniuerſi, qui & nomina iuxta meritum cuiuſque accipiant.*

ECCE tibi Adamo in paradiſo agenti vniuerſa adducuntur animalia, ait enim Gen. 2. *Formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animalibus terræ, & vniuerſis volatilibus cæli, adduxit ea ad Adam vt videret, quid vocaret ea; omne enim quod vocauit Adam animæ viuentis, ipſum eſt nomen eius.* Itaque adductorum animalium naturam inſpiciens Adamus, optimeque callens eam; nomina naturæ accommodata appingebat, quibus ornabuntur animalia quæque. Quid tunc? Cum primum filius Dei in virginali paradiſo apparuit factus homo, in primo ſuæ cooceptionis inſtanti omnigenam omnium futurorum notitiam accepit, vt concors eſt Theologorum cum D. Thom. definitio. Obiecta ſunt ex tunc Chriſti menti vniuerſa futura, & præterita; vniuerſi homines conditi, & condendi, vniuerſi Angeli; imo vniuerſa Dei auxilia, vocationes Gen. 2.

E

congruæ, & ſufficientes; metita, & demerita tam bominum, quàm Angelorum, tunc ipſe oouus Adamus ſingulos bomines, & Angelos apprimè noſcens, eos ex nomine vocat, & iuxta ſiogulorum meritum nomina apponit. Herodem iam tuoc in vulpem deſignabat, ait enim Luc. 13. *Dicite vulpi illi,* alios viperas, alios lupos, alios ſcorpiones, alios hœdos, alios oues, iam tunc eligens, & oominatim deſignans, quos in caules ſuas habere velit, & ſeſe illorum cuſtodem decernit. Sic enim ait D. Anaſtaſ. Sinaita lib. 9. Exam. *Introduxit Deus omnes gentes bellninas, & eas adduxit ad Chriſtum ſecundum Adamum, vt videret, quid vocaret eas; Vnumquemque conuenienter ſuis meritis, & vita quàm egerit. Et ideo vocauit quidem oues, eas, qua ſtatuta ſunt à dextris; hædos vero, qui à ſiniſtris. Agnos autem, vt qui Chriſtum ſequantur. Vnde etiam nominat lupos, qui gregi inſidiantur, Iudeos, & genimina viperarum, & alios vulpes. Et omne, quod vocauit, hoc eſt ei nomen. Hoc eſt, non leuiter, nec temere, ſed conuenienter vniuſcuiuſque acta vita, & meritis conuenientia nomina impenit Chriſtus.* Nec poreſt dubitari, quio omnia animalia, hoc eſt, vniuerſi homines ſub peccato originali bruteſcentes, imo & vniuerſi Angeli fueriot Chriſto in primo conceptionis inſtanti ob oculos propoſiti, vt videret, quid vocaret eos, nimirum, vt videret, quos ad nomina ſalutis traheret, quos relinqueret in ſtercore proprio vt iumenta putreſcere. Et tunc Ieſus atteotis ſingulorum meritis, vulpes, ſcorpiones, lupos, hœdos, clamans, illos auerſatur, oues autem ſingulari lætitia vocans, illas amplectitur. Huc traho verba illa Prou. 8. vbi iuxta Bedæ, Rodulphique ſentenriam ſapientia incaroata, nimirum Ieſus de ſe ita loquitur. *Delectabar per ſingulos dies, ludens coram eo omni tempore, ludens in orbe terrarum, & delitia mea eſſe cum filiis hominum.* Crediderim Deum filium maxime delectatum fuiſſe, com primum ſeſe hominem factum vidit, & ſactum ſub tẽpore: nec vllum tempus fuiſſe, quo vacarer à gaudio, & ludo: ſed cum primum cooceptionis dies illuxit, ſtatim apparuit Chriſtus ludens coram Deo, ludeos in orbe terrarum. Er quid eſt, ludens? Accipe Eccleſiaſticum c. 32. monentem: *Precurre autem prior in domum tuam, & illic aduocate, & illic lude, age conceptiones tuas.* Hæc verba explicãs Hugo Cardinalis, duas adducit explicationes, quaſi dicat, *illic lude,* hoc eſt, *illic ſit tibi theatrũ,* vbi te exerceas, quaſi præludens in omnibus, quæ poſtea ſerio facturus es. Vel aliter, *illic lude, hoc eſt, lude cum Domino, qui ibidem tecum ludit, omnia mirabilia oſtendendo tibi, gaudium, & lætitiam infundendo. Iuxta illud delectabar per ſingules dies, ludens corã te, &c.* Ecce tibi qualis ſit ludus Ieſu à prima incarnationis die, theatrum ſibi ob oculos ponebat, in quo deſceodeos, & pugnas & conflictus meditabatur, quæ illum ſerio iu mundo ſpectabaot, hinc ſuas oues videbat, illhoc lupos, iam draco apparebar, iam grex humanus peoe deuoratus, inrer quæ nobilis agoniſta lupis & draconibus clamans, crucem eis minabatur: oues vocans, eis cæleſtes offerebat caules. Quid plura? Et cum Domino ludebat, quando Deus illi omnia mirabilia oſtendebat, Angelorum ſedes ſpiritibus vacuatas, terrenis hominibus plenas; de ſtercore eleuatos pauperes, de ſublimi ſuperbos deiectos, in iis ipſe ludens, & gaudens manum porrigebat deiectis, vt aſcendereot, & peſſimos arcebat igneis gladiis. Hos ludos notans Rupert. lib. 10. de Victor. Verb. cap. 3. ait: *O ludum ſapientia delitioſum, præſcire, atque prædeſtinare certum aliquem numerum Angelorum, & hominum, & in libro vita nomina conſcribere ſingulorum. Putare, quod de multitudine haberet emergere quiſpiam, qui conaretur ceſſare propoſitum tam bonum, unde & merito vocaretur draco magnus, ſerpens antiquus, & mente tractare, qualiter illi foret illudendum per ipſum Verbum.* Expende, ad quid referentur Chriſti antelucani ludi, nimirum, ad hoc quod præuideat bominum vincentium numerum, eorumque nomina ſingula notet, & in vitæ libro ſcribat. Rurſus quod aduerſarium repugnantem videns, ſerpentem, & draconem nominat, eique mirabiliter illudat. Hos ludos parat Dominus filio ſuo mundum ingredienti oſtendens illi vniuerſas hominum & Angelorum ſortes, ex quibus oominatim vocet ſuos, cum quibus ſibi immeoſa gaudia præſcribat. Habes homo vode maxime hinc læteris, quiſquis es, iis ludis affuiſti, ex tuncque decreta tibi diuina auxilia, & ſub tanro ludi magiſtro nouo ſalutis nomine fuiſti inſignitus. Sic Ioan. 10. ait: *Oues vocem eius audiunt, & vocat eas nominatim.* Videre eſt, vt auerſantes fugæ ſe dedant, quibus acclamar Domious, dicens: Abi hœde; bonis autem ſectatoribus nominatim dicit, veni bona ouis, veni Cephas, veni Ioannes, venite Boanerges, & ſic ſingulos nominarim affatur. Ait D. Anaſt. Sinaita lib. 9. Exam. *Eas vocat nominatim, hoc eſt, nominauit, tunc quando Deus eas adduxit ad Adamum, vt videret, quid eas vocaret. Sed quando congregabantur quidem, dicebantur beſtia: quando autem introducta ſunt in ſtabulum boni paſtoris, effecta conformes agno Chriſto, ſtatim oues vocata ſunt omnes.* Adduxit Deus ad nouum Adamum Ieſum, vniuerſos hominum greges ſerpentino veneno inſectos: adduxit, inquam, eos, hoc eſt, illos monſtrauit, & ſecit videri à filio ſuo dilecto in primo inſtanti ſuæ cooceptionis, vt videret, quid vocaret eos, nimirum vr per ſuam ſatisfactionem videos auxilia illis communicara, cum quibus operarentur ſalutem, ioxta huius operationis modum nomina eorũ decernerer, ſectatores ſuos ad partem ouium trahens, dimittens cæteros abire cum hœdis. Sic nouiſſimus Adam Ieſus in primo ſuæ conceptionis inſtanti, ſuorum nomina vocat, vitæque ceris imprimit. Quò ſpectans Iſaias c. 11. ait: *Egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius.* Cur Ieſus in virgineo vtero flos vocatur? Ait Richard. Vict. *Hic flos factus eſt nobis medicina, ex illo mel, & cera. Medicina in redemptione, mel & cera, in glorificatione.* In erumpente flore Ieſu iam ceræ viſebantur pertinentes ad glorificationem noſtram. Erat antiquis cera pro teſtamẽtorum chartis, ſic enim dicebat Suet. in Cæſar. *Q. Padum ex quadrante hæredem inſtituit, reliquos in ima cera, hoc eſt, in ultima parte teſtamenti.* Diuiniſſimus autem Ieſus, vt velut flos erupit in Mariaoo paradiſo, ceras primas nominibus electorum plenas ad glorificationẽ referebat.

Luc. 13. — *Prou. 8.* — *Eccleſ. 32* — *Rupert.* — *Ioan. 10.* — *D. Anaſt* — *Iſai. 11.* — *Sueton.*

Virgil. 3. Ex quo dixerim illud Virgilij Eglo. 3. *Dic quibus in terris inſcripti nomina regum, naſcuntur flores.* Nulla in terra, ſolo in Mariæ paradiſo erumpit flos Ieſus, inſcriptus oomina regum, qui nomina ex tunc oſtendat cuiuſque regnaturi in cœleſtibus.

§. XVII.

Rapto in extaſim Adamo, ex illo fit Eua; & non abſimili modo fit Chriſtus ex Maria, cui ſingulariter filius debet, quod talis conciperetur.

Gen. 2. DVM Euæ formationem meditatur Dominus Gen. 2. *Immiſit ſoporem in Adam; cumque obdormiſſet, tulit vnam de coſtis eius, & repleuit carnem pro ea. Et ædificauit Dominus Deus coſtam, quam tulerat de Adam, in mulierem, &c.* Pro verbo illo, *ſoporem*, Septuaginta poſuere, *exſtaſim*, quam lectionem fere omnes patres Græci, & multi ex Latinis ſequũtur, putantes ſomnum illum Adami non fuiſſe naturalem, ſed ſupernaturalem quandam abſtractionem à ſenſibus, qualis per exſtaſim fieri ſolet in ſanctis viris, qui dum nihil operantur externis ſenſibus, intrinſecus mentis oculis plura videant, quæ ardenti proſequuntur affectu. Sic Adamus dum ſoporatur, raptus eſt in exſtaſim, vt mentis oculis videat, quæ circa ſe fiunt, qualiter ex eius coſta ædificetur Eua: quod putat
Rupert. Rup. lib. 2. in Gen. cap. 34. Ait enim: *Sopor, quem Deus immiſit, non vigilias rationis claudere debuit, ſed obturatis quinque ſenſibus corporis, ſenſum mentis liberum reliquit, vt ſcire poſſet, quid erga ſe ageret omnium artifex ſapientia Dei. Vnde poſtmodum, muliere ſibi adducta, dicere potuit; Hoc nunc os ex oſſibus meis. Fortaſſis idcirco Septuaginta exſtaſim, id eſt, exceſſum mentis tranſtulerunt.* Itaque dum ſoporatur Adamus, non ſomno ſepelitur, ſed abſtrahitur à ſenſibus, vt pura mente videat, qualiter ex ſe fit Eua. Ruperto accinit D. Baſil. Sel. or. 2. ſatus, in illa exſtaſi Adamum ex ſe vidiſſe fieri mulierem, &
Baſil. Sel. addens rationem, ait: *Ea propter ipſius ante oculos fœminam ſtruxit Deus, & ſimilis naturæ ſpectatorem facit, vt in illa, quæ circa ſe ſiunt, velut in ſpeculo contemplatus ex viſis diſcat inuiſa.* Qui nullam creaturam fieri à Deo viderat, à ſenſibus abſtrahitur, vt purius, & attentius videat ex ſe fieri mulierem, & inde in omnium creatorem ſuos inclinet affectus. Rem finit Tertul.
Tertull. lib. de anima cap. 11. aiens: *Cecidit enim exſtaſis ſuper Adamum Spiritus ſancti vis, operatrix prophetiæ.* Non piger, & inactuoſus ſomnus, ſed Spiritus ſancti vis Adamum occupat, & in clariſſimam viſionem mentis excitat, qua myſteria in ſe facta videat, & prophetet. Hæc cum Adamo, dum paratur ædificatio Euæ: nec abſimilia ſunt, quæ cum Maria fiunt, dum ex illa paratur coniunctio hominis & Verbi. Et quidem in puncto conceptionis ad altiſſimam contemplationem rapitur Maria, vt mẽtis oculis videat ex puriſſimo ſuo ſanguine fabricari hominem, qui ſit Deus, & adiutorium à Deo datum humano generi. Hinc Luc. 1. ſci-
Luc. 1. ſcitanti Mariæ modum diuinæ in ſe conceptionis, ait Angelus: *Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi, &c.* Equidem Spiritus ſancti vis, operatrix prophetiæ melius quàm in Adamum venit in Mariam, illique mentis oculos aperuit, vt videret virtutem Dei in ſe elaborantem, ad eiuſque nutum effingentem puerum illum, qui & Deus. Ait enim D. Athanaſius hom. de Annunt. *Superuenit igitur Spiritus ſanctus ſuper eam, & ſanctificauit ipſam, vt in pſalmis ſpiritus dixit, Sanctificauit tabernaculum ſuum altiſſimus, & obumbrauit virtus altiſſimi, corroborans eam, & diuina vmbra imaginem induxit, vt inde lineamentis collectis videre poſſet; quatenus poſſibile eſt, Deum forma expertem in ſe concipi.* *Athan.* Ecce tibi quid operabatur Spiritus ſanctus in Maria, nimirum, operabatur in eius mente, & in eius ventre, in ventre quidem operabatur corpus illud diuiniſſimum Ieſu, vt vel temperatis humoribus, lineamentiſque deductis talis forma fieret; tãtiſque virtutibus anima inſigniretur, vt vel ipſa humanitas indicium daret inhabitantis in ſe filij diuini. In mente autem Mariæ ſimul operabatur Spiritus ſancti lumen, quo ipſa mater videret fabricam ſui filij, videret qui ſanguis eligebatur, quod temperamentum parabatur, quæ lineamenta corporis, quæ inde forma; quæ anima in particulari aptabatur, qui virtutum gradus in illa, ex omnibuſque ijs collectis in vnum, & ad nutum Mariæ ordinatis, & occultam inibi diuinitatem præſentiret. Miraris quod dico Mariæ mentem eleuatam, vt videret in ſe fabricam filij ſui, illamque in particulari à Maria diſpoſitam fuiſſe? Sanè ex hoc maxime extollebat amorem Mariæ in filium ſuum D. Amed. hom. 5. de laud. Mariæ,
inquiens: *Quæ mater dilexit filium ſuum, vt iſta? Non enim fortuito concepit, vt cæteræ mulieres, ſed vnicus Patris, pia electione, & gratuita bonitate matris viſceribus influxit, hoc eſt vnde magis diligebat.* *Amed.* Quod cæteræ mulieres hunc, aut illum filium concipiant, fortuitum quid eſt reſpectu illarum, quarum intuitus eo ſpectare ſolum poteſt, quòd naſcatur homo in mundo: quòd autem talis naſcatur, hic vel ille, non eſt earum curæ, nec prouidentiæ. Quòd inſinuabat Diuus Ioann. 16. *Cum peperit puerum, non meminit preſſuræ propter gaudium, quia natus eſt homo in mundo.* *Ioan. 16.* Expende, quò tendat maternus intuitus, vt homo in mundo naſcatur, vt per illam ſpecies ſeruetur humana, & alterum ſe relinquat; quod autem ſit hoc indiuiduum conceptum, ſub hac forma, ſub hac complexione, cum hac anima, extra matris prouidentiam, & ſpectationem eſt, quæ circa illas indiuiduas rationes penitus nihil agunt. Vt ſingulæ poſſint dicere, quæ dicebat inclyta Machabæorum mater filiis ſuis, lib. 2. cap. 7. *Neſcio qualiter in vtero meo apparuiſtis; neque enim ego ſpiritum, & animam donaui vobis, & vitam, & ſingulorum membra non ego ipſa compegi.* *2. Mac. 7.* Auguſt. lib. 1. de anima, cap. 15. legit: *Nec ſingulis vobis vultus, nec membra formaui.* Et quidem hæc mulier ſciebat, quomodo in eius corpus venerint filii, quæ de viro eos ſe concepiſſe dubitare non poterat, eorum etiam formationi concurrerat, ſiquidem erat eorum vera mater. Quomodo ergo dicit ſe neſcire qualiter in vtero apparuerint? Quomodo negat ſe ad eorum formationem concurriſſe? Plane non at-

tribuit ſibi opus organicum humani corporis, quod nulla prudentia ſua formauit, nec formari vidit ſuis oculis. Non enim ex eius operatione venit, quod tales indiuidualiter in eius vtero apparuerint, quod ſub tali vultu, & figura, & complexione in particulari conſtiterint; id quidem non prouenit ex cura, & prouidentia matrum, ſed illis eſt prorſus fortuitũ, & accidentale. Verum mater diuina Maria hoc præcipuum habuit, quod ſine huius conſcienoa, & gratuita electioe, & diſpoſitione filius voigenitus in eius vtero non apparuit. Non fortuito reſpectu Mariæ, ſed pia eius electione, & diſpoſitione hic tantus, & talis filius in eius vtero figurabatur, formabatur, perficiebatur. Huc ſpectat D. Zeno, ſer. 3. de æterna Chriſti generatione, Elizabeth & Mariæ conceptus tractans. Quippe ait: *Per idem tem-* D. Zeno. *pus duæ cognatæ concipiunt, vna contra ſpem, altera Verbo. Hæc miratur ſe habere, quod neſcit: illa lætatur, quia ſcit. Elizabeth ſterilis fœcunditate tumet fœliciter venter, Maria maieſtate.* Elizabeth miratur ſe habere, quod oeſcit, & ſe ſe occultat menſibus quioque: neſcit enim quis, qualisve filius ſit in ſuo vtero, & qualiter in vtero apparuerit, nec eius vultum agnoſcit, aut corporis diſpoſitionem: *Maria lætatur, quia ſcit*, nihil concepti à ſe fœtus ignorat; oec vultus, nec diſpoſioo eius, nec minima proprietas eſt, quæ Mariæ noo patuerit, ab eiuſque pia, & ſapienti electione, & gratuita bonitate venerit. Rem totam explicat Cant. 5.
Cant. 5. vbi ait Maria: *Ego dormio, & cor meum vigilat: vox dilecti mei pulſantis: Aperi mihi, ſoror mea, &c.* Ecce vt ſopor etiam immittitur in Mariam, vbi ex eius ſanguine formandus eſt in eius vtero dilectus Dei filius. Sed qualis ſopor? Non qui tollat mentis vigilias, ſed qui extaſim & mentis exceſſum deſignet, quo attentius videat, quæ fiunt ſuo in vtero. Ait enim *cor meum vigilat*, & vigilans cor eius facit pulſantis vox, dicentis: *Aperi mihi ſoror.* Et cut ingrediens Deus Mariæ vterum, ſic vocibus Mariam excitat, & facit attentam? Crediderim id fieri, ne qoid in conceptione Verbi fiat ſine ſcientia, & electioe Mariæ; nihil enim Verbum vult accipere à Maria, quod ipſa noo ſciuerit, & determinatè dare decreuerit. Sic Guillielmus
Guilliel. in præſeoti apud Delrium noſtrum, ait: *Poterat dilectus non aperiente ipſa, introire in virginalem vterum, ſed ad maiorem matris gloriam, quam maluit ſponte, & hilariter aperire, ſtetit ad oſtium, & pulſauit. Tulit Dominus de dormiente Adam vnde formaret Euam, non ſtetit ad oſtium eius, & pulſauit, cenſenſum, & cooperationem eius minime flagitauit: noluit conſcium eſſe occultæ operationis ſuæ. Poterat etiam incarnationis myſterium celebrare Maria neſciente, nec ſentiente, nec conſentiente, nec carnem dante, ſicut ſumpſit de Adam, vnde formauit Euam. ſed maluit ſumere non tantum ex ipſa, ſed & ab ipſa ſciente, ſentiente, & cõſentiente, & offerente ad cumulum gloriæ maternæ.* Putat boous author Adamum ſomno ſepulrũ formationem Euæ non vidiſſe, & nihilominus putat decentiſſimum fuiſſe Mariæ, quod ſciret, & daret ipſa determinate, quidquid Dei filius haberet ex eius vtero. Nos autem qui Adamũ non ſopore, ſed extaſi raptum aſſerimus, vt Euæ formarionem ſingulariter inſpiceret, li-

A bentius id tribuimus gloriæ Mariæ, de cuius conſcientia, & electione venit, quod hic Ieſus ſit eius filius, qui nihil habere voluit temporale, niſi à ſciente, & dante Maria.

§. XVIII.

Ex adiuncta fœmina, vt molleſcit Adam, ſic Ieſus ex Maria habet, quo lenior, & ſuauior fiat.

B ADamo os eripitur ad formationem Euæ, & datur caro pro illo, vt iam pateat iuxta Lyppomanum, quam teneréſcat robur, & rigor virilis ex conſortio fœmineo. Imò qui integris oſſibus ſic rigebat, vt nec verbulum blandum emitteret; vbi eius os in fœminam effor-matur, ad huius ſolum conſpectum, totus ſoluitur in blanditias. Nonne blanditiæ ſunt voces illæ, *Hoc nunc os de oſſibus meis, & caro de carne mea. Propter hanc relinquet homo patrem, & matrem?* Valet, vel fœminæ conſpectus, vt emolliat totum rigorem virilem: valuit & ſanguis Mariæ, vt Deo irato in homines totum rigorem eripiat; vbi enim Mariæ caro Dei Ver-
C bo vnitur, ſic Deus molleſcit in homines, vt vix ſciat etiam ſceleratiſſimos ferire. Propone tibi ob oculos viſionem illam magnam, quam vidit Moyſes c. 3. *Apparuitque ei Dominus in flamma ignis de medio rubi, & videbat, quod rubus arderet, & non comburebatur.* Ignis in medio rubi ardet, & nihil comburit: Deus in medio peccatorum, & nullum plectit, ferit nullum. Vnde tanta hæc lenitudo vel ignis, vel Dei? An id ferebat ignis natura? An id ferebat itari flammantiſq; Dei conditio? Crediderim, id venire ex natura rubi; vt eoim rubo exprimebatur Maria, vt concors eſt omnium Patrum opinio; ſic ex Mariæ carne ſibi adiuncta leniebatur af-fectus diuinus, vt licet ira ſuccenſus eſſet, &
D prope haberet peccatores, neminem læderet, neminem feriret. Ait Theod. hom. 1. de Natiuit. quæ habetur tom. 6. Conc. Epheſini, c. 6. *Quare rubus accenditur, ignis conſpicitur, & tamen, quæ ignis natura fert, non operatur, illuminat, non conſumit, abſtergit, non incendit, beneficium impendit, pœnam non affert? Nonne Virginem in rubo animaduertis? Nonne illum, qui ad nos venit, charitatem, humanitatémq; in igne contueris? Index inter reos demoratur, neq; vlli tamen pœna irrogatur. Index præſto eſt non iudicatur, ſed inſtificatur.* Ecce tibi in igne Deus, in rubo Maria exprimitur; vbi autẽ hæc duo iunguntur Deus, & Maria, quantumuis igneus appareat Deus,
E quantumuis flammans, ſecuriſſimus agit peccator; ex Maria habet Deus, quod non lædat vllum. Fœlix homo, qui flammantem Deum nactus es in Mariæ rubo, vnde non timeas pœnas, ſed expecta beneficia. De puerulo rege Italiæ ſub matris tutela poſito, aiebat Caſſiod. li. 11. var. 1. *O ſeculi beata fortuna ſub principe feriato matris regnat affectio; per quam totum ſic peragitur, vt generalis nos te gere charitas ſentiatur. Hinc glorioſum præſtat obſequium, cui omnia ſeruiunt.* Sanus noſtra ſecula prædicabimus beatiora, quãdo ſub feriato iudice, & rege Dei filio, matris Mariæ regnat affectio, cui glorioſum præſtat obſequium ille, cui vere omnia ſeruiunt, &

Exod. 3.
Theodor.
Caſſiod.

ſic omnia per Mariam peraguntur, vt nec in A Deo liceat videre aliquid, quod non referat matris affectus, matris charitatem. Sic Maria valet filium Dei mollire, & manſueſacere. *Eccl. 36.* Eccleſiaſtici cap. 36. dicit: *Species mulieris exhilarat faciem viri, & ſuper omnem concupiſcentiam hominis ſuperducit deſiderium.* Ex quibus verbis ſic de Maria loquitur *Hailgr.* Hailgrinus Card. apud Delrium in Cant. cap. 4. verſ. 9. *Species ſiquidem mulieris virum potentem humiliat, ſeuerum & auſterum emollit. Huius mulieris ſpeciem ſic concupiuit Dominus, & ipſa eius deſiderium in tantum ſuperduxit, hoc eſt ad tantum exceſſum perduxit, vt ad noſtram infirmitatem humiliatus ſit omnipotens, & qui eſt vita viuentium emollitus ſit ad mortem:* B Quid ſalutarius hominibus dici poteſt de Maria? Verbum diuinum in ipſo conceptionis inſtanti optionem ex patre habuit vt eligeret, an vellit pati pro hominibus necne; quod ſi pati vellet, hominum negotiaretur ſalutem; ſi autem non vellet pati, ipſe immortalis eſſet, ſed hominum genus periret. Quid eligeret Dei filius, præcipue cum quodcunque eligeret æque gratum eſſet parenti Deo? Vt enim fert non ignobilis Theologorum ſententia, pater qui dabat talem optionem filio, tam ſibi complaceret in eo, quod filius eligeret pati mortem, quam quod eligeret ſemper viuere. Vnde ergo habuit Ieſus, quod ſic ad homines emolliretur, C vt pro illis mortem eligeret? Sanè non id habuit ex diuinitate, cui æque gratum foret, quod non moreretur Chriſtus; id autem habuit ex humanitate Mariæ; quod ex Maria fuit, *Hailgr.* ait Hailgrinus, *eum ad tantum exceſſum perduxit, vt, qui eſt vita viuentium, emollitus ſit ad mortem.* De matre habuit Ieſus, quo ſic pro hominibus emolliretur, vt nec fugeret pro illis mortem. *Cant. 1.* Ait ipſa Cant. 1. *Cum eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum. Faſciculus myrrha dilectus meus mihi, &c* Ecce tibi quam magna, & ſubita mutatio, erat Rex in accubitu, erat in throno, erat in tabernaculo, quò flagellum minime poterat appropinquare, D & tota illa regalis maieſtas occultatur, & apparet faſciculus myrrhæ factus, paſſibilis, & mortalis. Vnde hæc? ipſa dicit: *Amed.* *Nardus mea dedit odorem ſuum;* Vbi D. Amedeus hom. 2. de laudibus Mariæ, fatur: *Bonus odor, qui Regem in accubitu ſuo exiſtentem, per Virginem prouocauit, vt ad nos veniens, noſtra reciperet, ſua daret.* De Maria venit, quod Deus à regio accubitu deſcenderet, & ſic teneteſcerent pro hominibus eius viſcera, vt dolores noſtros omnes ſubiret, ne vlla nos pœna affligeret. Quis metuat Ieſum in Mariæ vlnis? Ait D. *D. Bern.* Bernard. ſerm. 1. de Natiuit. *Paruulus factus eſt, tenera membra Virgo mater pannis alligat, &* E *adhuc timore trepidas? Vel in hoc ſcies, quia non venit perdere te, ſed ſaluare te; eripere, & non ligare.* Vbi inter matris brachia Deus oſtenditur, nihil in eo videtur, quod ad ſalutem non faciat humanam.

PARS SECVNDA.

Moralia circa textus literam.

CVM Explicata ſit Adami conditio, tota halans generationem Chriſti; iam ex ipſius textus litera venit nobis explicanda, moralis diſciplina; vbi enim clauditur Chriſtus, non poteſt non contineri doctrina, quæ mores componat, & dirigat.

Cap. 1. Geneſ. Et vidit Deus quod eſſet bonum, & ait: Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram: & præſit piſcibus maris, & volatilibus cœli, & beſtiis, vniuerſæque terræ, omnique reptili, quod mouetur in terra.

Cap. 2. Formauit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, & inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo in animam viuentem.

§. I.

Diuini Spiritus eſt nihil non bonum in alijs videre.

ECce tibi Dominus ſe ſe accingit in opus humanum, vt faciat hominem, & illum hominem, qui parum pòſt ſe ruinæ, & corruptioni traditurus erat. Nec Deum fugiebat imminens iam malitia hominis, cum de eius conditione conſulit; ait enim Rupert. *Rupert.* *Plane ibi omnis noſtra cauſa in medio poſita eſt, mors, vel* D *perditio noſtra. quæ futura erat, illic perſpecta eſt, & inde conſilium, &c.* Res mira! Vbi tanta hominis malitia verſabatur ob oculos; dicit textus: *Et vidit Deus quod eſſet bonum, & ait: Faciamus hominem, &c.* Quomodo vbi tanta malitia ſuberat, vidit Deus, quod eſſet bonum, & non dicitur vidiſſe quod ſuberat malum: Deus erat, qui videbat, Dei autem ſpiritus quaſi neſcit videre niſi bonum in aliis. Similiter poſt conditum orbem, poſt condita vniuerſa animalia, ait textus, Gen. 1. *Gen. 1.* *Vidit Deus omnia quæ fecerat, & erant valde bona.* Sanè inter creaturas, aliquæ erant non valde bonæ, ſaltem ille ſerpens, qui tot traxit mala, & ſeruiuit malo, abſq; E vlla iniuria poſſet dici non valde bonus, ſed potius vilis, & malus. Cur ergo vbi viliſſima erant reptilia, vbi erat malitiæ inſtrumentum ſingulare, imò vbi erat ipſe diabolus, nihilominus omnia valde bona apparent? Nota cui apparebãt; apparebant Deo, dicitur enim quod *vidit Deus;* diuinus autem oculus nihil ſciuit videre non bonum, & non bonum valde. Ex quo ſapienter Theod. hom. 2. de Nat. quæ habetur tom. 6. Conc. Epheſ. c. 10. ait: *Theod.* *Omnia proinde quæ aſpicis, oculo à perturbationibus immuni aſpice. & vt Deus, videbis omnia eſſe valde pulchra. Abijce paſſionem, & ſummum mox*

BIBLIOTECA HAZ...

Digitized by Google

in Dei opere decorem, & venuſtatem comperies. A Si oculus ſimplex, diuinaque luce plenus fuerit tibi, nihil non bonum, & ſplendidum, & venuſtum in aliis videbis; ex qualitate oculorum videntium prouenit, quod bona videantur, vel mala. Deo pleni oculi etiam inter ipſas malitiæ fæces nil mali vident. Dixerat aliquando Dominus ſe ab vno diſcipulorum diſcumbentium tradendum fore in mortem, Ioann. cap. 13. *Itaque cum recubuiſſet Ioannes ſupra pectus Ieſu, dicit ei: Domine, quis eſt? Reſpondit Ieſus, ille cui ego intinctum panem porrexero. Et cum intinxiſſet panem, dedit Iudæ Simonis Iſcariotæ. Et poſt buccellam, tunc introiuit in eum Satanas. Et dixit ei Ieſus; Quod facis, fac citius.* B *Hoc autem nemo ſciuit diſcumbentium, ad quid dixerit ei.* Res plane videtur inaudita: iam egerat Ieſus de traditione peragenda ſtatim, imò interrogatus à Ioanne, traditorem intincto pane exhibito illi deſignat, & nihilominus aſſerit, *nemo diſcumbentium ſciuit.* Nunquid Ioannes non diſcumbebat? Nunquid Ioannes non interrogabat? Non accepit traditoris ſignum? Non vidit Iudam ſigno notatum? Quomodo ipſe potuit neſcire, & non videre rem traditionis? Erat recumbens in pectore Ieſu, totuſque eius ſanctitate plenus, & ideo inter euidentiſſima ſigna malitiæ adhuc non videt, adhuc cæcutit, ne mala, ſed bona videat. Ait Theophylactus, ibi: C *Nunc ergo, & Ioannes ignorabat eum? Sancta quidem illa anima procul à tali impietate, neque de alio tale quidpiam ſuſpicata fuit.* Quid diuinius? Vt Ioannis oculi ab omni malitiæ infectione erant puri, vt omni ſanctitate inueniebantur pleniſſimi, ſic nec poſt ſignum exhibitum, nec poſt ſibi demonſtratum à Deo proditorem, eius viderunt malitiam, ſed adhuc æſtimabat Iudam ſanctiſſimum ſectatorem Chriſti. Ij ſunt diuini oculi, qui nec inter ipſas malitias mala vident. Vnde Sanctus Iob cap. 10. totus mirabundus ad Deum dixit: *Nunquid bonum tibi videtur, ſi calumnieris, & opprimas me; & conſilium impiorum adiuues? Nunquid oculi carnei tibi ſunt; aut ſicut videt homo, & tu videbis?* D Rei nouitatem expauet ſanctiſſimus vir, dum ſe immerëtem pœnas dare experitur, & tantarum pœnarum culpas dum ſibi non poteſt tribuere, illas vellet tribuere oculis ſpectatoris ſui. Quid eſt iſtud, quod patior? Quæ culpa eſt mea tantarum pœnarum? Si me viderent oculi humani, nihil mirum, quando proprium eſt hominis, etiam videre, & oſtendere culpas in ſanctiſſimis, in quo longè aliter ſe habent oculi diuini, qui nec etiam in patentiſſimis peccatoribus culpas vident. Quid modo putent? niſi quod Deus iam videt vt homo, & me vt homo videns malum habeat, & affligat, hoc eſt proprium humani oculi; E quando enim Deus videt, omnia reputat valde bona, & valde pulchra. Ait Polychronius in Cat. *Nec enim ipſe improbitatem hominum imitaris, vt eorum, qui peccarunt, memineris; & eorum, quæ peccarunt, ſeueram rationem expoſcas: Paria enim exigunt homines. Tu verò, Deus, quæ tua eſt benignitas, de multis pauca requiris.* Expende illam hominum nequam proprietatem, à qua Deus abeſt, nimirum, *nec enim hominum improbitatem imitaris, vt eorum, qui peccarunt, memineris.* Nō is eſt Deus, qui peccata, & mala ob oculos ha-

Ioan. 13.

Theophyl.

Iob. 10.

Polychr.

A beat ſemper, quando de eius ſpiritu venit, vt impleantur oculi bonis, & virtutibus. Peruerſi hominis eſt, peccata aliorum videre, notare; & nihil non erroneum, & malum aſpicere in proximo ſuo. Quò ſpectat illud ſupplicium à Deo inflictum apud Ezech. c. 28. vbi ait cuidam: *Ante faciem regum dedi te, vt cernerent te;* nec dubito quin, qui ab oculis hominum cernitur appariturus ſit plenus culpis, & mille pœnis dignus. Ad hoc ſolum dat peccatorem ante faciem regum, nimirum, *vt cernerent illum,* certus quod ſi homines cernant hominem, ſin illo inuenturi ſunt culpas, quarum pœnas ſine miſericordia luat.

Ezech. 28

B

§. II.

Sine natalium ſplendore raro quis bonus inuenitur ad præfecturas.

AD imaginem ſuam decreuit Deus facere hominem, quem ad orbis præfecturam deſignat, ait enim: *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram, & præſit, &c.* quaſi ex tunc iam mōſtraret Dominus illi fuiſſe præfecturam ad bonum prouiſam, quem fumoſæ progenitorum imagines nobilitant. Ominoſū quidem eſt Reipublicæ, quod vulgo ad præfecturas obrepant ſine progenitorum commen- C datione, ſine vllo præhabito nobilitatis titulo; quando diuinus ordo prius facit nobiles, quos in Præfectos deſignat. Moyſes pauperibus parentibus, & ſub ſeruitute degentibus ortus, in ipſo vitæ limine, amnis fluctibus commendatus, Deo ſic diſponente, appulit ad ripam, in qua filia Pharaonis erat; quem princeps fœmina à fluuio accepit, & adoptauit in filium. Sic Exod. 2. *Quem illa adoptauit in locum filij, vocauitq; nomen eius Moyſes, dicens; Quia de aqua tuli eum.* Quis non videat ſummam Dei prouidentiam circa puerū hunc? Illum pauperibus parentibus eripit, & pene miraculoſo modo tradidit Ægypti principi, à qua nutriatur, & habeatur vt regius filius? Et cur domine puero D huic ſeruorū, mancipiorum vè filio tantam reginam præparas, à qua adopteretur in filium? Pro puero in flumen electo illud forſan expectari poſſit, quod vel à piſcatore aliquo, vel à fullone inueniretur, & ſeruaretur in vitam. At quod à filia regis, à regia virgine inueniatur, & habeatur vt filius, id à ſolo Deo potuit diſponi, qui vt puerū elegerat in Præfectum populi, ſic prouidit, vt viles natales, quos natura dederat, exueret; & nobiles regaleſq; parentes per adoptionem acquireret, ne ſine nobilitatis titulis clauum arriperet Reipublicæ. Aiebat enim ſanctus Macarius, hom. 9. *Cum Deus Moſem præ-* E *noſſet, & præordinaſſet futurum ducem, & redemptorem populi, effecit, vt adoptaretur à filia Pharaonis.* Cauit Deus ne in ſuo populo, quis à ſophino ad Reipublicæ clauum aſcēderet; & ne qui hodie in ſentina; cras videretur in puppi: ideo quem deſtinauit in primum ducem, fecit adoptari in reginæ filium, vt regaliter nutritus, de regalium ſtemmatum commendatione, poſſit haberi dux populis proficuus. Quò ſpectat Eccleſ. c. 10. fatus: *Beata eſt terra, cuius Rex nobilis eſt.* Sept. poſuit, *Cuius Rex tuus filius ingenuorum.* Veneta ait: *Si Rex tuus fuerit filius nobiliū.*

Exod. 2.

Macar.

Eccl. 10.

Septuag.

Digitized by Google

abl. Alij legunt: *Filius Heroum*. Vatablus ponit: *Filius candidorum* Alij dicunt: *Rex natus clariſſimis*. Ad terræ bearitudinem, ad Reipublieæ felicitatem illud conducere purar in primis, ſi Rex, ſi Princeps eius, ſi Præfectus progenitorum gloria ſit illuſtris. Nuoquam eoim non ſpectabilior eſt gloria, & ingenuiras cuique innara, quàm quæ poſt modum accreſcit. Sapiē-
D. Chryſ. rer enim dicebat Chryſol. ſerm. 89. *Maior eſt innata gloria, quàm quæſita, præcedit, quod venit ab origine, quod ſequitur, ex labore: gloriam beatius eſt habere, quam quærere*. Quod deficit in origine rarò poteſt vlla induſtria ſuppleri. Vndè Ionathas filius Gedeoo Sichimitis regnum B Abimelecho offerentibus, babens mulra, quæ
Iudic. 9. opponar, hoc vnum dicit Iudic. 9. *Conſtituiſtis regem Abimelech filium ancillæ*; feraliſſimus erat Abimelech, & frarricida: hæc tamen præterit Ionatha, prouidens ne illius origo vilis, & abiecta neſciatur, vt quæ ſola conceptas omnes ſpes de electo Principe maximè infirmet. D.
D. Thom. Thom. de Regim. Principis 4. cap. 19. ex Ariſtotele, air: *De vili loco aſſumpti ad principatum, vt pluries lædunt politiam, & laſerunt aliquando Calcedoniam, iuxta illud poëtæ: Aſperius nihil eſt humili cum ſurgit in altum* Necnon & D. Am-
D. Amb. broſ. ſerm. 12. Chriſti natiuitatem agnoſcens, C vbi dies creſcere incipiunt, & Ioannis natiuitatem cernens, vbi dies incipiunt minui: acutè ponderar, quam officiat ſeruilis conditio ad prouentus Reipublieæ. Quippe ait: *Ecce enim natiuitate Chriſti dies creſcit, & Ioannis natiuitate decreſcit. Illo oriente lux proficit, hoc naſcente minuitur. Ipſa enim quodammodo tempora famulantia partubus ſuis, cum detrimentum faciunt, ſeruus gignitur, cum autem Dominus naſcitur, conſequitur augmentum.* Sub nobiliſſimo rege Chriſto omnia creſcunt, & maximum augmētum ſubeunt: vbi autem ſeruus in altum exurgit, nil eſt, quod diminutionem non percipiat. Huc appone dicta 1. tom. Moralium, lib. 1. cap. 7. §. 44. & tom. 2. lib. 6. c. 2. §. 11.

§. III.

Ille verus Princeps, & Præſul, cuius vita & repræſentat, & vndique halat Chriſtum.

HOmo creandus vt præſir, ad imaginem, & ſimilitudinem Dei creatur, ſic enim humanus puluis deducitur ad præfecturam orbis, vt ſimul imagini Dei nempe Chriſto con-
Tertull. formis appareat. Air Tertull. lib. de Reſurr. carnis: *Quocumque limus exprimebatur, Chriſtus cogitabatur*; nec linea io homine regnaturo ducitur, quæ de Chriſti imitatione non veniat, E quæ Chriſtum oon halet. Er quidem ſic ſe debet compooere, qui Princeps, & Præſul eſt, vt in omnibus Chriſtus videatur. Nota eſt varietas nominum in viro cantariſſimo Ioſue, ſi enim illius quæras nomeo à parentibus acceptum, vocatur Auſes, ſi conuenias hominem populi principem factum, audies tunc illum vocari Ieſum. Er cur in principatu Ieſus vocatur, qui priuatus homo Auſes dicebatur, niſi quia hæc debet eſſe veri principis conditio, quod in omnibus ſic conformis imagini filii Dei appareat, vt Ieſus debeat nominari? Ita loquitur Ruffinus in Gloſſa ad cap. 1. Ioſue:

A *Auſes Naue filius cum electus eſſet dux populi commutato nomine Auſe, Ieſus cognominatus eſt: quo oſtenderetur hoc eſſe nomen, quod principibus, & ducibus conueniret, qui ſalutem ſequentibus ſe populis darent.* Ea debet eſſe in fouendis ſubditis Principum generoſitas, vt illis Ieſu nomen apprimè quadret, ſic princeps debet componere mores ſuos erga ſubditos, vt in ſe Ieſum oſtendat inhabitantem, & ſub Ieſu nomine cōſpicuus apparear. Ait Iſaias cap. 45. *Hæc dicit Dominus Chriſto meo Cyro, cuius apprehendi dexteram.* Cyrus impius, & idololatra, veri Dei *Iſai. 45.*
ignarus vocatur Chriſtus, & vocatur Chriſtus B à Deo, non ſane proprer vnctionem olei, quæ vt propria fuit Iſraelitarum regum, minimè nota fuit in aliis. Cur ergo Cyrus dicitur Chriſtus? Electus fuit Cyrus à Deo, iuxta Theodoretum apud Caſtrum, vt Babylonem ſubuerteret, liberaret Iudæos, templum Domini inſtauraret, quæ omnia adeò regiè adimpleuit, vt quantum in illis regium munus fuit adimpletum, tantum in eo Chriſti nomenclatura clarear. Non longe ab hac excogitatione ſtat D. Petrus Damiani, qui vbi vidit Imperato- *Po. Dam.*
rio muneri ab Henrico II. ſatisfactū in eijciendo pacis turbatore, non tardauit amplius, vt C Chriſtum in Henrico regnare cogitaret. Sic enim ait lib. 7. epiſt. 2. *Lætentur ergo cæli, & exultet terra. quia in rege ſuo regnare Chriſtus cognoſcitur. Ipſe enim qui facto flagello de reſticulis vēdentes in tēplo columbas eiecit; ipſe, inquam, & non alius in rege ſuo, cathedram negotiantis in Eccleſia euertit.* Idem prorſus eſt, quod princeps muneri ſuo ſatisfaciat, quod cogitet, & agat ea, quæ ſunt digna principe, & quod Chriſtus appareat. Nihil eſt in vero principe, quod Chriſtum non halet. Hinc Pſalm. 104. aiebat *Pſal. 104*
Dominus: *Nolite tangere Chriſtos meos*, & ſane de Principibus, & Ducibus populi ſui, qui fuerunt ante Moyſem loquebatur, qui vnctionem minime norant, cur ergo eos iam Chriſtos vo- D cat: niſi quia vt erant principes veri à Deo electi, ſic debebant in ſe Dei filium Chriſtum repræſentare. Ex quo D. Ambr. de obitu Valentiniani, ſic chariſſimum principem alloquitur: *D. Amb.*
Valentinianus meus, iuuenis meus, candidus, & ruber habens in ſe imaginem Chriſti. Talibus enim proſequitur Eccleſia in canticis Chriſtum. Genæ eius phialæ aromatis, quibus Chriſtus infundebat vnguentum. Manus eius tornatæ aureæ, plena Tharſis. Omnis enim bonus operarius, manus Chriſti eſt. Sic bonus pater in optimo principe, nihil magis curat oſtendere, quàm ſi eius manus, vel genæ, vel oris color referant Chriſtum. Ille equidem optimus princeps eſt, in quo Chriſtus E apparet conſpicuus; vt ipſe dicat Prouerb. 8. *Per me reges regnant*, hoc eſt, ego ſum forma regum, qua ipſi reges apparent, & quam vniuerſi verentur in illis. Vnde D. Cyrill. Alexand. *D. Cyrill.*
lib. de recta fide ad Theodoſium, ſic illi dicit: *Vos proinde totus Oriens, vos totus canit Occidens, omnique laudum genere proſequitur: vos, qui ad Auſtrum vergunt, miris encomiis extollunt: vos, qui ad Aquilonem pertinent, feſtiuis gratulationibus exornare nunquam deſinunt Supremum autem piiſſimi, clariſſimique imperij veſtri firmamentum eſt Dominus Ieſus Chriſtus. Per hunc enim, vt ſcriptum eſt, reges regnant.* Et meritò putat in pientiſſimo Principe Theodoſio

Digitized by Google

Chriſtum fuiſſe totam rationem formalem, A
ob quam vniuerſis mundi plagis erat Theodo-
ſins in honore, in veneratione, in deſideriis.
Vt enim opera eius, & vita Chriſtum refere-
bant, ſic firmabant imperium, & laudem ab
vniuerſis trahebant.

§. IIII.

Vt erga brutos, & efferos homines ſe ſe quaſi Deum debet princeps oſtendere; erga bonos quaſi vnus ex illis eſſe debet.

AD Dei imaginem fit homo, & iubetur B
præeſſe piſcibus, volatilibus, beſtiis ter-
ræ; non homini, non equidem audis: *Facia-
mus hominem ad imaginem noſtram, & præſit ho-
minibus*, ſed ſolum dicit, *& præſit piſcibus, vo-
latilibus, beſtiis*, quaſi innuens erga quos prin-
ceps diuinitatem oſtendat, ſe ſe quaſi Deum
repræſentet, nimirum, erga brutos mores,
erga rebelles ſuperbos, & efferos: erga mori-
geros, & humanos ſubditos, iam non Deus
ſit, ſed quaſi vnus ex illis appareat effectus.
Exod. cap. 7. aiebat Dominus Moyſi: *Ecce*
Exod. 7. *conſtitui te Deum Pharaonis*: ſolet enim Deus,
quos alicui præficit, vocare deos, vt habes
Pſalm. *Ego dixi, Dij eſtis*, quaſi indigitet, quàm C
velit, quod Prælati, & Principes oſtentent in
ſubditos diuinitatem. Nihilominus Iob detur-
batus à regno, factuſq; homo priuatus, & pau-
per principibus amicis hoc obijcit, quod diui-
nitatem oſtentent, ait enim cap. 19. *Quare per-*
Iob. 19. *ſequimini me ſicut Deus?* Quid quereris, ô bo-
ne, quod princeps erga te Deus videatur? Nõ-
ne ita conſtitutum eſt à vero & ſummo Deo,
quod princeps Deum ſe oſtendat? Nonne &
ipſe Moyſes dum Pharaoni præficitur, iube-
tur Deus eſſe? Cur ergo quereris, quod diui-
nitatem oſtentent, qui tui videntur dominari?
Meritò queritur Iob, & vitio vertit, quod
princeps erga ſe velit eſſe Deus; quod erga D
Pharaonem, rebellem, & feraliſſimum homi-
nem prælatus Moyſes Deum agat, diuini-
tatemque oſtentet, res virtutis eſt: at quod er-
ga ſimpliciſſimum, piiſſimumque Iob princeps
velit adhuc Deus videri, hoc vitioſum eſt, &
dignum querelis immortalibus. Ille ſine que-
rela, & bonus princeps, qui vt inter efferos
ſubditos Deus apparet, ſic inter manſuetos, &
ſimplices, quaſi vnus ex illis agit. Vnde aiebat
Rom. 13. Paul. ad Rom. 13. *Princeps non ſit timori boni ope-
ris, ſed mali.* Vbi D. Ambr. *Princeps, hos reges
dicit, qui propter corrigendam vitam, & prohiben-
da aduerſa creantur, Dei habentes imaginem.* Ita-
que pro malis, & dyſcolis coercendis creatur E
princeps Dei habens imaginem, vt aduerſus
illos ſe ſe Deum, & ſublimem oſtendat. Vbi
autem feri mores non ſunt, ſed manſueti, ſed
boni, vt quid princeps ſe ſe efferat, & diuinum
oſtendat? Cur non magis videatur, quaſi vnus
è ſubditis factus? Qui ita facit in ſe normam
oſtẽdit præſtãtiſſimi principatus. Aiebat Iſaias
Iſai. 40. cap. 40. *Ecce Dominus Deus in fortitudine ve-
niet, & brachium eius dominabitur: ecce merces
eius cum eo, & opus illius coram illo. Sicut paſter
gregem ſuum paſcit, in brachio ſuo congregauit
agnos, &c.* Sed & Præcurſor eius Baptiſta præ-

A noſcens iam filium Dei inter homines agen-
tem clamat Ioann. 1. *Ecce agnus Dei, ecce qui* Ioan. 1.
tollit peccatum mundi. Ipſe ab Iſaia vocatur Pa-
ſtor; à Ioanne vocatur agnus. Paſtor agnos
paſcit, agnos congregat, agnus Paſtorem ſe-
quitur, ſub eius nutu obambulat, qui fieri po-
teſt, vt qui paſtor eſt, appareat agnus? Equi-
dem ſi bonus paſtor eſt, ſi optimi tenet for-
mam principatus, eo ipſo ſic ſe componit, vt
inter agnos, nihil aliud quàm agnus appareat.
Accipite D. Chryſoſt. hom. de Turture, ſic
de Eccleſia Chriſtum ſpectante, fantem: *Cum* Chryſoſt.
*audiſſet ſponſa agnum à Ioanne, & paſtorem ab
Iſaia, hæſitat, & putat dicens ad ſemetipſam: Cui*
B *credam, putas huic, aut Iſaiæ? Videt Dominus
quoniam dubitat, clamat, & dicit: Ego ſum pa-
ſtor bonus. Et vno ſermone ſoluit omnem hæſitatio-
nem eius.* Dum ſe bonum paſtorem oſtendit,
eo ipſo fatetur quod idem, & paſtor, & agnus
poſſit eſſe; paſtor quatenus curam habens de
agnis colligendis, agnus, quatenus ſe ita com-
ponit in paſtorali munere, vt prorſus videa-
tur, quaſi vnus è grege. Nec boni paſtoris eſt
inter agnos, aliud quàm agnum velle videri.

§. V.

C *Princeps in donis ſuis caueat, ne detur ſubditis materia inſolentiæ.*

QVEM imaginis ſuæ gloria exornat ho-
minem de limo facit Deus: cur non ma-
gis de cœleſti, ſublimique materia illum per-
ficit Dominus? Non erat ad manus aſtra luci-
diſſima, de quorum ſplendentibus corpori-
bus materiam poſſet ſumere Deus, vt ſuum
hominem faceret? Cur relictis cœleſtibus ad
limoſa, & obſcura concurrit, vt de limo fa-
ciat hominem, quem imagine ſua colorat?
Bonus princeps dum imaginem ſuam com-
mittit homini, cauit in illo vitiorum ſomitem:
& ne honoris ſummitate euaneat, lutum ap-
D ponit eius formationi. Rem apprime tractat
Theodotus, homil. 2. de Natiuit. quæ habe-
tur tom. 6. Concil. Epheſ. cap. 10. *Puluerem* Theodot.
*ex terra ſumptum efformauit Dominus, ſuæque
diuinitatis imaginem ipſi impreſſit. Sed cur, quem
tanto ornatu decoraturus erat, ex ſubſtantia adeò
abiecta compoſuit? Cur materia ex ſolis ſplendore
ſumpta hominem non condidit? Sed ex terra, ter-
ræque puluere, elemento vtique infimo, omnium-
que pedibus conculcato illum effinxit? Vis ſcire,
quam ob cauſam? Quandoquidem hominem ſua
imagine decoraturus erat: ipſum ex vili natura
formauit, ne forte honoris abundantia inſoleſceret:*
E *& ſi quando pluſculum honoris ipſi deferretur, ab-
iecta natura ſua memoria à faſtu compeſceretur:
ſimulque reminiſceretur, ſi quem honoris gradum
obtineret, eum non ob ſuæ naturæ dignitatem ſibi
obtigiſſe: ſed ob largitoris munificentiam.* Sic bo-
nus mundi rector, & Dominus hoc in primis
curabat, vt in ſubditis ſuis obſtrueret aditus
peccatorum, & excitaret gratitudinis omniſ-
que virtutis memoriam. Ex diuinæ imaginis
gloria patebat aditus inſolentiæ, patebat adi-
tus faſtui humano, princeps autem diuinus
eiſdem manibus dabat imaginis ſuæ impreſ-
ſionem, & lutum apponebat, quo occlude-
retur

retur aditus vitiorum. Hoc maxime ad Principem ſpectat, ne donis ſuis faciat inſolentiæ, & aliis facinoribus locum. Hinc Ieſus Matth. 20.

Matt. 20

dicit dilectiſſimis ſuis Ioanni & Iacobo: *Calicem quidem meum bibetis, ſedere autem ad dexteram meam, & ſiniſtram non eſt meum dare vobis.* Quibus ob amoris magnitudinem dat calicem ſuum, præbet ſuam menſam: negat ſedes. Cur, ô bone, tam dilectis hominibus ſedes negas? Cur quos diras calice, quos reficis menſa, imò cui præbes tuum ipſum pectus, quo accumbat in cœna, ipſum refugis nobilitare ſede? Erat ſedis petitio, limen quoddam faſtus, & inſolentiæ, ideò bonus princeps, & rector, maximè cauit, ne fauores ſui, ne dona ſua oſtium redderent vitiis apertum, ſed potius quod prorſus clauderetur aditus inſolentiæ. Sic ait ipſe apud D. Cyr. Alex. lib. 10. Theſ. c. 5.

Cyr. Ale.

Inani gloria moti à dextris, & à ſiniſtris meis ſedere concupiſtis, id autem dare meum non eſt. Non enim dabo morbum alicui, qui doceo, atque hortor, vt à morbo caueatis. Ab inani ergo Zebedæi filios gloria, improbaque ambitione deterret. Expende illud. *Non dabo morbum alicui, qui hortor, vt à morbo caueatis:* Quod diuiniſſimi principis pulchrius teſtimonium? Vtinam omnes principes hoc ipſum ſeruarent in ſuis donis præſtandis: ne dum donaria cumulant, morbos largiãtur, & non tam honoris materiam, quàm inſolentiæ, improbæq; ambitionis fomitem videantur dare. Sic & B. Paulus ſe ſe excuſat à munere conferendi baptiſmatis. 1. ad Cor. 1.

1. Cor. 1.

Non miſit me Chriſtus baptizare: Et cur tantum munus à ſe ablegat Paulus? Erat occaſio ſchiſmatis inter fratres, cum quiſquis gloriaretur de miniſtro ſui baptiſmatis, cũ diceret alius, ego ſum Pauli, ego ſum Apollo, ego ſum Cephæ; quod cauens Paulus maluit per ſe nulli impertiri baptiſmatis gratiam. Tert. lib. de baptiſm.

Tertull.

Hæc pro conditione tunc temporis ad Corinth. ſcripta ſunt, quoniam ſchiſmata, & diuiſiones inter illos mouebantur, dum alius Paulo deputat; alius Apollo. Propter quod pacificus Apoſtolus, ne ſibi omnia defendere videretur, non ad tingẽdum ait ſe miſſum. Imò & gratias agit Deo, quod non niſi paucos baptizauerit, adeò enim cauebat dona etiam cœleſtia communicare, quę occaſiones inferrent offenſionis fratribus. Sanè turpiſſimum eſt, quod princeps à Deo creatus *vindex in iram ei, qui male agit*, ad Rom. 13. ſic dona amicis præſtet, vt fomites vitiorum videantur præſtari. Certiſſimum enim eſt illud Regis Aſſueri reſcriptum Æſther c. 16. nimirum:

Æſter 16

Multi bonitate principum, & honore, qui in eos collatus eſt, abuſi ſunt in ſuperbiam: & non ſolum ſubiectos regibus nituntur opprimere, ſed datam ſibi gloriam non ferentes, in ipſos, qui dederunt, moliuntur inſidias. Sapientis ergo principis erit, ſic dona, & fauores amicis exhibendos temperare, vt ſimul inſolentiæ, & faſtui aditum prorſus occludat. Laudo in hoc Herodis ſapientiam, qui ait apud Egeſipum lib. 1. de Excid. Ieroſol. cap. 39.

Egeſip.

Si tamen ſupra modum quis liberos meos excolat, reus eſt mihi etiam pro liberis meis, quibus author prolapſionis eſt: nimius enim cultus audaciæ ſumptus eſt. Nunquid inuideo liberis meis? Abſit: ſed malo eos minus, cum gratia poſſe, quam plurimum cum ſeditione. Quod enim ſuperbia, vel rapina eſt, cito labitur, quod gratia diu tenetur. Meritò & in filiis ſuis fauores, & honores volebat temperatos, & quaſi reum cauebat eum, à quo immodico honore tractabatur, vt qui eſſet prolapſionis, & offenſionis cauſa.

§. VI.

Non ſolam faciem auræ cœleſti expone, ſed totas carnes clauis confige, quiſquis vitam æternare amas.

SPiraculum Dei facie ſuſcepit homo, & factus eſt in animam viuentem, ſed qui breui morti ſubiaceat; potuit equidem homo vitam recipere ſpiraculo diuino ſuſcepto facie; at in vita æternari non poterit, niſi totas carnes, vniuerſos ſenſus externos, & internos duris configat clauis. Vita enim quæ à lenibus auris pendet, etiam inſtar auræ diſparet, ſola, quæ clauis per omnes ſenſus affixis tenetur, ipſa valet durare. Quò reſpiciens D. Paul. ad Rom. 6. monet: *Hoc ſcientes, quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, vt deſtruatur corpus peccati: vt vltra non ſeruiamus peccato.*

Rom. 6.

Sanè, qui audierat hominem in vitam abiiſſe ſolo Dei ſpiraculo accepto facie: non multum pro habenda vita laboraret, hunc autem monet Paulus, ne fidat multum cœleſtibus auris ſemel, aut bis mente, aut facie ſuſceptis: niſi enim ſimul totus homo cum Ieſu crucifigatur, non euadet peccati tyrannidem, non euadet mortem ſtipendium peccati. Quid ais, Paule, limus erat, & viliſſimus puluis, qui accepto facie Dei ſpiraculo vixit; cur non mihi ſufficiet ad vitam ſimile ſpiraculum? Cur magis crucifigi debeo, quàm ille? Ad quid magis mihi neceſſarii ſunt claui: Ipſe ait, *Vt vltra non ſeruiamus peccato:* quippe limus de ſpiraculo Dei accepto facie vixit, ſed ſtatim factus ſeruus peccati morti traditur, vt ergo ſic viuas, vt minimè in mortem vltrà abeas, ſed in vita poſſis æternari: ne ſolam faciem des diuinis auris, ſed totas carnes, vniuerſos ſenſus diris confige clauis. Ad hæc dicebat D. Bruno:

D. Brun.

Vetus homo noſter ſimul cum Chriſto affixus eſt cruci ad hoc vt deſtruatur in nobis corpus peccati, & ita deſtruatur corpus noſtrum in eo, quod peccabat, vt vltra non ſeruiamus peccato, ſed imperium habeamus ſuper peccatum. Dominus Ieſus aliud genus mortis eligere poſſet: ſed non ſine myſterio cruci affigi magis voluit, ſignificans nobis, vt quemadmodum manus & pedes, ſenſus, ſcilicet, humanos affixos habuit, ſic & nos non ſolum opera, ſed etiam ſenſus affixos habeamus, ne cogitemus, vel operemur mala. Expende totam reparatoris noſtri œconomiam ab illis verbis: *non ſolum opera, ſed etiam ſenſus affixos, &c.* contentus fuit creator ſpiraculo ſuo faciei exhibito hominem viuificare; at quæ ſpiraculi auris pependit vita, vel leui impulſu in aures euolauit, euanuit. Quare reparator noſter hominem induens, hoc eſt, filius Dei naturam humanam aſſumens illam crucis confixit clauis, & cur illam affixit clauis? Vt iam non de facie auris afflata, ſed de omnibus membris & ſenſibus affixis fortique clauo detentis æternum duraturæ vitæ ſpem habeamus! Quare Dauid Pſal. 118. clamabat multum

Digitized by Google

D. Hil. inuſitate, vt placet D. Hilar. *Confige timore tuo carnes meas.* Pſalterium Ambroſianum legit:
Cyprian. *Confige clauis à timore tuo*, cui conſentit Cyprian. lib. 2. cap. 20. Necnon & Aquila ponit: *Clauis confixa eſt à pauore tuo caro mea.* Recurrat delicata anima ad flabelli auras, quibus recreetur facies; quæ autem viuere velit immortalis, non facie auras, ſed carne, & membris omnibus, & ſenſibus omnes excipiat clauos, ne poſſit viam arripere vitæ contrariam. Ex quo
German. Germanus Conſtantinopolitanus, or. 1. in viuificam crucem, apud Gretſerum noſtrum, rom. 2. de cruce fatur: *Imitatur Chriſtum, qui diuinæ morti carnem ſuam clauis affigit, mundo crucifixus & mortuus. Claude tuos oculos, cum quid delectabilium occurrit. Claude os tuum, cum conſiſtit aduerſus te peccator calumnians. Liga manus tuas, ne extendantur ad actiones animæ damnoſas. Colliga ſimul & pedes, ſi conentur currere ad deuia, & vt paucis dicam, confige manus & pedes timore eius, qui manibus & pedibus ligatus, & ad pœnam expoſitus eſt.* Itaque omnia membra, vniuerſos ſenſus externos, & internos vel trabalibus clauis configere debes, ſi de fontibus Saluatoris vitam æternum duraturam accipere velis. Hinc ipſe Saluator aiebat ad Sponſam,
Cant. 8. Cant. 8. *Pone me vt ſignaculum ſuper cor tuum, vt ſignaculum ſuper brachium tuum.* Iam non ſpiraculum promittit, quando expertus eſt, quàm fragilis ſit vita, quæ ſolis vult pendere ab auris; ſed ſe totum, & clauis, & ſpinis horridum offert, vt ponatur in corde, & in brachio, imo vt infigatur, ſicut ſigillum ſolet infigi ceræ ſignandæ. Non enim firma eſt vita, quæ iis non infigitur clauis. Pulchrè D.
D. Amb. Ambr. Octonar. 15. in Pſalm. 118. ait: *His configitur clauis, qui mortificationem Domini Ieſu in corpore ſuo portat. His clauis configitur, qui meretur audire: Pone me vt ſignaculum ſupra cor tuum, vt ſigillum in brachium tuum. Infige ergo pectori tuo, & cordi tuo hoc ſignaculum crucifixi, infige, & brachio tuo, vt opera tua peccato mortua ſint. Nihil in his criminis reuiuiſcat, nihil erroris reſurgat.* Ecce tibi ex quo habes Chriſtum, vt ſignaculum, habes fortiſſimos clauos, quibus in vita poteris confirmari, non ergo ad auras facie excipiendas recurras, recurre ad clauos, recurre ad Chriſti mortificationem, qua & cor, & pectus, & brachia, & omnes ſenſus configantur, ne poſſint in errorem deturbari. Sic erat confirmata illa anima, de qua Iſaias
Iſai. 33. fatur cap. 33. *Oculi tui videbunt Ieruſalem, ciuitatem opulentam, tabernaculum, quod nequaquam transferri poteſt, nec auferentur claui eius, &c.* Et quidem nunquam probaui ædificia auris pendentia, vt aiebat ille: *Aëre nec vacuo pendentia Mauſolea*: non ea eſt ciuitas Chriſtiana, quæ pendeat auris, ſed quæ fortiſſimis, trabalibuſque ntatur clauis, Chriſti mortificationem amplexata. Sic Dei filius Eccleſiam ſuam non pendere fecit aëre vacuo, ſed fixit clauis, vt dicat Theodotus, orat. de Chriſti Nat.
Theodot. in Append. 5. ad tom. 6. Concilij Epheſ. cap. 2. *Noli deſpicere clauos, quibus orbem terrarum Chriſtus ad vnum ſenſum pietatis infixit.*

Geneſ. cap. 2. Tulit ergo Deus hominem, & poſuit eum in paradiſo voluptatis, vt operaretur, & cuſtodiret illum, A præcipitque ei dicens: Ex omni ligno paradiſi comede, de ligno autem ſcientiæ boni, & mali, ne comedas; in quacumque enim die comederis ex eo, morte morieris.

§. VII.

Immaculata B. Mariæ conceptio adſtruitur.

QVEM ad imaginem ſuam formauit Dominus hominem, vide quo in loco illum conſtituat; non quidem in communiter facto agro, nec in communiter factis nemoribus, ſed in ſingulari, & à Deo ſeparatim elaborato
B voluptatis paradiſo. Et credat quis, quod ipſiſſimam imaginem ſuam, nempe dilectiſſimũ, & coæqualem filium ponat Deus Pater in cõmuniter factæ mulieris vtero? Sanè tertio die per vnam ſolum vocem condidit Dominus, & campos omnes, & nemora, & ſyluas. Ait enim Gen. 1. *Et ait, Germinet terra herbam virentem, & facientem ſemen, & lignum pomiferum, faciens fructum iuxta genus ſuum, cuius ſemen in ſemetipſo ſit ſuper terram. Et factum eſt ita. Et protulit terra herbam virentem, & facientem ſemen iuxta genus ſuum, lignumque faciens fructum, & habens vnumquodque ſementem ſecun-* Gen. 1.
C *dum ſpeciem ſuam.* Ecce tibi per Domini præceptum, & campi replentur vbertate, & nemora fiunt, & ligna pomifera in hortos dantur; denique totus mundus hortus erat, lignis, & ſalutiferis graminibus ſcatens. Nihilominus Adamo ad imaginem Dei creato alius hortus paratur, ait enim Geneſ. 2. *Plantauerat autem Dominus Deus paradiſum voluptatis*: & quando plantauerat? An in communi tertij diei plantatione? An cum omnibus aliis nemoribus, ſimiliter, & paradiſum hunc effecit? Abſit, plantatio enim paradiſi præparati diuinæ imagini, nihil cum cæteris commune habuit, ſed debuit ſeparatim cum præcipua Dei cura, & propria eius manu procurari. Huc ſpectans D. Gen. 2.
D Baſil. hom. de paradiſo, fatur. *Superiore loco dictum eſt; Educat terra herbam fœni; & lignum fructiferum ſeminans ſemen faciens fructum. Hic paradiſus ſiquidem lignis conſitus eſſet vniuerſo orbi communibus: vtique in primigenia illa generatione contineretur, nec hæ arbores, quæ præſenti loco commemorantur à Deo in paradiſo plantata, opus habuiſſent eximia hac, & à cæteris ſelecta plantatione. Iam quidem tanquam inter vtraſque diſcrimen ſit, ſcripturæ verbis docetur in paradiſo arbores fuiſſe, à Deo præcipua quadam, & peculiari diligentia conſtitutas. Nam quemadmodum hominem à cæteris animantibus diſcreta, ac ſingulari dignatus eſt formatione, itidem, & homini apparauit ſua-* D. Baſil.
E *que condidit manu peramœnam, ac delitijs omniſariam diffluentem manſionem.* Quid pulchrius? Licet paradiſi ligna in ſe ſpectata, ea ſũt quæ poſſent contineri in primigenia illa omnium arborum communi plantatione; nec ipſa ex ſe peterent eximiam aliam, & ab omnibus diſcretam plantationem: tamen quia dantur homini primo in habitaculum, vt ipſe ſingulari Dei formatione, & ab omnibus aliis diſcreta conſtitit, ſic eius habitationis locus præcipua debuit, & ab aliis diſcreta plantari conſtitione. Vides rationis vim à Baſilio excogitatam pro eximia paradiſi plantatione; & nequit fieri, quod eadem non conuincat putare ani-

Digitized by Google

marum paradiſum Mariæ minime contineri in communi hominum generatione. Et quidem ſi Mariæ natura in ſe ſpectetur, ea eſt, quæ poſſet contineri in illa communi filiorum Adami generatione, & ipſa ex ſe nullam aliam eximiã magis, & puriorem conceptionem peteret. Nihilominus ex munere filio Dei exhibito, efficaciter conuincitur magnum eſſe diſcrimen inter conceptionem Mariæ, & cæteras filiorũ Adami conceptiones. Quemadmodum enim nouiſſimum virorum Ieſum à cæteris omnibus diſcreta, ac ſingulari dignatus eſt Dominus formatione; itidem & illi apparauit, ſuaque condidit manu, & puriſſimâ, ſingulariſſimaq; conceptione formauit Mariam vteri manſionem. Inde enim dignum Deo habitaculum oſtenditur, quod vel à primordio ſui eſſe, diuinos in ſe oſtendit receptos fauores. Hæreticorum ora negantia à Deo potuiſſe aſſumi hominem, ob hominis indignitatem reſpectu Dei, ſic obſtruit Theodotus, hom. 1. de Nat. quæ habetur tom. 6. Concilij Epheſ. cap. 6. quippe ait: *Nil igitur mirum, nil incredibile, nil nouum, ſi in homine habitauit Deus, quem ad ſuam imaginem formatum beneuole mox complexus eſt. Suum namque erga hominem cõſilium in ipſo ſtatim creaturæ primordio declarauit.* Sapientes bonus Pater hominis aſſumpti in Dei habitaculum incredibilitatem tollit, ex eo quod accidit in primæua hominis conditione. Quod enim animal mox, vt condebatur, diuinas experiebatur in ſe manus, & brachia, quod & tunc in Dei amplexu erat, & in oſculo ſancto, quando vitam ex ſpiraculo diuino hauriebat, iam vel in iis primordiis ſe & Dei habitaculum fore oſtendebat. Sunt hæ habitaculi diuini propriiſſimæ notiones, ne putes aliud in Maria factũ, quando enim in illa habitauit Deus, iam à primordio ipſius conſilium circa illam oſtendit, ne ſub communi lege conciperetur.

B

Theod.

§. VIII.

Patriæ vilitas nihil officit ſtrenuis viris.

INter limoſa, & vilia factus homo, ſtatim aſſumitur à Deo, & locatur in paradiſo; vbi enim noſter legit: *Tulit ergo Deus hominem, &c.* Legit D. Ambr. *Apprehendit Deus hominem quẽ fecerat, & poſuit eum in paradiſo.* Nec vilitas natiui loci, nec totus ille limus, inter quem factus, & natus fuerat Adamus, obſtitit, quominus à Deo apprehenderetur, & portaretur in paradiſum, tantoque præficeretur loco, in quo regiè viueret. Nec vnquam patriæ vilitas ſtrenuo viro obeſſe poterit, quominus promoueri debeat ad altiora vſque dignitatum loca. Rem in præſenti tractat D. Ambr. lib. de Par. cap. 4. indigitans Adamum vili, Euam autem præſtantiſſimo natam loco; nec patriæ præſtantia hanc iuuit, nec illi vilitas officit; quippe ait: *Extra paradiſum vir factus eſt, mulier intra paradiſum, vt ſcias, quod non loci, non generis nobilitate, ſed virtute vnuſquiſque gratiam ſibi comparat. Denique extra paradiſum factus, hoc eſt, in inferiori loco, vir melior inuenitur: & illa, quæ in meliore loco, hoc eſt, in paradiſo facta eſt, inferior reperitur.* Non equidem præſtantia patriæ prodeſt, nec vilitas officit, quominus

D. Amb.

D. Amb.

A

quis præſtātiſſima quæque ſibi præoccupet. Nazianzeno vilitatem patriæ objiciebant Conſtantinopolitani Hæretici, quos ille maxime irridet, & multis conficit Orat. 25. & inter alia notat magni Samuelis patriã: de qua 1. Reg. 1. *Fuit vir vnus de Ramathaim:* expende, quæ patria aſſignetur viro tanto, Regum electori; nimirum Ramatha, anguſtum, & vile oppidũ. Ad quæ Nazian. ſupra: *Me vero Samuelis quoque Ramatha monebat, patria, inquam, magni illius viri patria, quæ Prophetæ dedecori minime fuit, nec à ſe ipſa potius, quam ab eo honorem conſecuta eſt, nec ei impedimento fuit, quominus Deo, prius etiam quam in lucem prodiret, donaretur, & oracula ederet, & futura proſpiceret, ac præterea reges, & ſacerdotes vngeret, atque ex claris ciuitatibus ortos regeret, ac gubernaret. Numquam ne de ciuitatibus gloriari deſines? Nondum dico aurum in arenis naſci, & pellucidos lapides à petris produci, & donari, &c.* Vtinam vel inde aurum vili æſtimaretur ab hominibus, quod viles inter arenas naſcitur; ſed ſciunt homines, quam parum natiui ſoli vilitas officiat rebus pretioſis, quominus in pretio, & æſtimatione ſint. Vbi enim præſtantia hominis apparet, parum refert, quod incognitam & vilem habeat patriam, quod paruæ ſit incolæ ciuitatis. Pro quo etiam D. Chryſoſt. hom. 4. de verbis Iſaiæ, fatur: *Nec mihi narres, quod Romanorum vrbs magnitudine ſpatioſa eſt, ſed oſtende mihi illic populum æque cupidum audiendi. Nam Sodoma turres habebant, cum Abraham in tugurio moraretur. Attamen venientes Angeli Sodomas præteribant, ad tugurium diuertebant. Ita ſane alias deſertum habebat Ioannem, ciuitas Herodem, eoque deſertum nobilius erat ciuitate.* Ecce tibi, vel tuguria, vel deſerta loca nihil obfuerunt ſuis incolis, quin potius tales incolas habuerunt, quibus ſupra ciuitates ampliſſimas, & Deo & Angelis, & hominibus ſpectabilia fuerunt.

1. Reg. 1.

Naziãz.

C

D. Chryſ.

§. IX.

D

Magna hominis miſeria, quod ipſe ex ſe, neque ad veras delitias velit ire.

CRediderim, quod homo inter limum factus, vt primũ vidit, aut agnouit delitiarũ paradiſum, ad illã euolaret ociſſimè. Sed poſt perfectum hominem, ecce audio dicentem ſcripturam: *Et tulit Deus hominem, & poſuit eũ in paradiſo:* ſiue vt D. Amb. legit: *Apprehendit Deus hominem, &c.* Deus ipſe hominem apprehendit, & tulit in paradiſo voluptatis. Et cur neceſſum fuit apprehendi hominem à Deo, & ferri in paradiſum? Non ne ipſe ex ſe libens, & ſpontaneus curreret, imò euolaret in tantas delitias? Is eſt ſane homo, qui, ſi ſibi ipſi relinquatur, minime in veras delitias, & patentiſſimas velit ire. Matth. 22. ait Dominus: *Simile factum eſt regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo. Et miſit ſeruos ſuos vocare inuitatos ad nuptias, & nolebant venire.* Non ad bellum, non ad crucem, ſed ad nuptiarum ſolemnia, ad cantus dulciſſimos, ad gaudia feſtiuiſſima vocabantur, & nemo volebat ire, vſq; dum ipſe Dominus dicit miniſtro, Luc. 14. *Compelle intrare, vt impleatur domus mea.* Neſcio

D. Amb.

E

Matt. 22

Luc. 14.

Digitized by Google

A an magis expendi poſſet hominis fragilitas,
quod niſi vi adductus, & tractus ipſe ex ſe, nec
ad feſtiuiſſima gaudia velit ire. Meritò ait D.
Chryſoſt. Chryſ. hom. 70. in Matth. *Quid igitur demen-
tius inuenitur, quàm cum in nuptias vocaris, reſi-
lire?* Quid neceſſum eſt, homo vt traharis, vt
impellaris ire ad nuptias cœleſtes? Ad gaudia
vocaris, inenarrabiles te vocant delitiæ, cur nõ
magis euolas ad illas? Ea eſt humana ſiue fra-
gilitas, ſiue dem ẽtia, quod ſibi relictus homo,
nec ad vera gaudia eat, ſed trahendus ſit ad
illa. Hinc Sponſa diuiniſſimi ſui Sponſi delitias
Cant. 1. prænoſcens clamabat, Cant. 1. *Trahe me poſt te.*
Cur trahi expectas, ô fœlix anima? Cur tu ipſa
B non curris, non euolas? Sponſus adeſt delitiis
& diuitiis plenus, vbi ad illam acceſſeris, nihil
non iocũdum, & diues ſenties. Nihil eſt, quod
acceſſum impediat, imò ipſe vocat acceden-
tes: *Venite ad me, ego reficiam vos.* Cur ergo ad
tam patentia bona non properas? Cur deduci,
& trahi ſpectas? Ea eſt infirmitas noſtra, vt
nec ad patentia bona ire velimus, niſi feramur
D. Bern. ad ea. Ait D. Bern. ſerm. 21. in Cant. *Quid?
Sponſa ne ergo neceſſe habet trahi, & hoc ad ſpon-
ſum? Quàm pauci poſt te, ô Domine Ieſu; ire vo-
lunt, cum tamen ad te peruenire, nemo ſit, qui no-
lit, hoc ſcientibus cunctis, quia delectationes in dex-
tera tua vſque in finem.* Nemo eſt, qui ignoret
C Chriſti delectationes, eius & ditiſſima, & ſua-
uiſſima, & firmiſſima bona, ad quæ ferri, &
ſubito rapi omnes volunt, ad illa per ſe & ex ſe
ire nullus volet. Petro fideliſſimo amatori ſuo
Ioan. 21. dicebat Diuus Ioan. 21. *Cum autem ſenueris,
alius cinget te, & ducet, quo tu non vis.* Et Petro
properanti ad Chriſtũ dicitur, quod ad Chri-
ſtum ire non vult. Sanè Paulus aiebat: *Cupio
diſſolui, & eſſe cum Chriſto.* Cur Petrus non vult
ſimiliter eſſe cum Chriſto? Cur non vult ire ad
illum dilectiſſimum, & deſideratiſſimum? Ibi
exprimitur, quæ ſit humana voluntas, ſi relin-
quatur ſibi, ad nullum verum, & ſolidum bo-
num volet ire. Id quod pulchrè explicat D.
D.Chryſ. Chryſol. apud Tilmannum, in Allegor. ſatus.
D Ducet, quo tu non vis. *Nunquam ouis ad cau-
les perueniet, ſi pro ſuo libito peragretur. Nunquam
ſcientiam diſcipulus poterit obtinere, ſi totus pro ſua
voluntate contenderit. Ægrotus quoque nunquam
poterit recipere ſanitatem, ſi pro ſuo curatus fuerit
arbitrio.* Vane putatur quis iturus ad bonum
ſibi conueniens, licet patentiſſimum, licet
plenum delitiis, ſi vni relinquatur ſibi.

§. X.

Conuenientiſſimum eſſet regi per ſe agricultu-ram exercere.

PRimus hominum, & animalium rex in pa-
radiſo conſtituitur, vt operaretur illum, &
quidem quando, nec paradiſus egebat cultu-
râ, ſine qua vberrimus fructus ſponte daret;
nec rex egebat agri prouentibus, vt cui nun-
quam defecturi ad manum erant fructus. Vt
quid ergo rex abundantiſſimus operaretur? Vt
quid ipſe operam nauaret agriculturæ? Non
equidem, quia egens, ſed quia rex; ne inueni-
retur ſubditus, qui contemneret diuitiarum il-
los fontes notiſſimos, & populorum ſemina
fœcundiſſima. Accipite D. Amb. li. de Parad.
D.Amb. c. 4. ſantem: *Quamuis paradiſus operibus rura-
libus non egeret, tamen quia primus homo lex po-
ſteritatis futurus erat, adeo legitimi etiam in para-
diſo ſpecimen ſuſcepit laboris.* Plane princeps, &
rex, qui cæterorum omnium lex eſt, vel hoc
ipſo præclariſſimè aget, ſi colendis agris legiti-
mi laboris ſpecimen, ipſe ſuſcipiat. Nil inde-
cens, quod rex per colonos ſuas ingentes ſege-
tes numeret; *praſcribatque ſuas ipſe ſenator oues,*
vt ait Ouid. lib. 1. Faſtor. imò hoc Reipublicæ
vtiliſſimum, & populorum multiplicationi
valde proficuum. Rideres Adamum regem ſi-
ne milite, ſine ſatellite, habentem pro ſubditis
pecora, pro ſceptro ligonem, quo operaretur.
Qualis hic rex, cui ligo ſceptrum eſt, cuius ſub-
B diti pecora ſunt? Imò, quia ſolus, & vnus erat
rex ſine ſubditis, data ſunt illi & pecora in tu-
telam, & in ſceptrũ ligo; vt ſciret nullo magis
poſſe, & ditiſſimum, & populoſiſſimum regnũ
acquiri, quam ſi rex, & pecuarius, & agricola
exiſtat, ſuaſque oues, & ſegetes numeret. Hoc
docebat D. Thom. lib. 2. de Regim. Principis, *D. Thom.*
c. 5. & 6. in cuius confirmationem adducit Sa-
lomonem regum ſapientiſſimum, opulentiſſi-
mum, qui Eccl. cap. 2. de ſe ait: *Magnificaui
opera mea, ædificaui mihi domos, & plantaui vi-
neas, feci hortos, & pomaria, & conſeui ea cuncti
generis arboribus. Et extruxi mihi piſcinas aqua-
rum, vt irrigarem ſiluam lignorum germinantium.
C Poſſedi ſeruos, & ancillas, multámque familiam
habui: armenta quoque, & magnos ouium greges
vltra omnes, qui fuerunt ante me in Ieruſalem.*
Erant quidem Salomoni ingentes auri, argen-
tique theſauri, immenſa lapillorum pretioſio-
rum copia; & inter tot diuitias opulẽtos nihil
egebat, & nihilominus rex aureus voluit fieri
agricola, & pecuarius, habens armentorum,
ouiumque greges, & diuites vindemias, &
meſſes faciens. Et quanto id fructu? Regalium
diuitiarum incredibili augmento, & non mi-
nori populi vtilitate: quippe de hoc Salomonis
tempore ait Ioſeph lib. 8. c. 2. *Mirandum in* *Ioſeph.*
*modum per id tempus aucta ſunt res Hebræorum, &
tribus Iudæ, populo ad agrorum colendorum ſtudiũ
D conuerſo, &c.* Et Ioſepho longè melius, & ex-
plicatius ait de eodem tempore lib. 3. Reg. c. 4. *3. Reg. 4.*
*Iuda, & Iſrael innumerabiles, ſicut arena maris in
multitudine: comedentes, & bibentes, atq; lætantes.*
Sub rege pecuario, & agricola nullus fuit, qui
ad rem ruſticam non conuerteretur, qui ope-
ram, vel pecoribus nutriendis, vel agris colen-
dis non nauaret, quo prouentus exundabant,
copia rerũ neceſſariarũ infinita prope erat, vn-
de populi multiplicabãtur inſtar arenæ maris.
Id forſan diceret de ſe Hiſpanorũ natio, dum
vel in argenteis nũmis excudebãtur aratra, &
omnes principes arabãt; per id tempus auctæ
E erant Hiſpanorũ res mirũ in modũ, erãt Hiſ-
pani homines innumerabiles ſicut arena maris,
comedẽtes, & bibentes, & lætantes. Ex quo in
argenteis rareſcũt aratra, & non cernitur, vel
vna ouis, quæ regis, aut alicuius principis ſit,
imo nec vna ſpica in principum area cernitur,
deſerti ſylueſcunt agri, ciuitates pereũt, homi-
nes rareſcunt, & penuria rerũ maiores in dies
minatur calamitates. Sapientiſſime noſter Pi-
neda lib. 6. de Salomone, c. 20. attribuit Salo-
moni ruſticanti illud Pſal. 71. *Et erit firmamentũ* *Pſal. 71.*
*in terra in ſummis montium, ſuper extolletur ſuper
Libanum fructus eius, & florebunt de ciuitate ſicut*

fœnum terræ. Vbi noſter poſuit *firmamentum*, A habet textus Hebræus, *frumentum*: nec vllus eſt commentator, qui ibi non intelligat frumenti copiam naſcituram in ſummis montium. Quaſi hoc vtilitatis veniat à rege ruſticante; quod non ſolú plana, & pinguia, ſed etiam montium ſumma faſtigia, quæ tritico ſerendo, & ferendo importuniora ſunt, iam hæc etiam tritico abundent. Quam laudem Regi Maſſiniſſæ tri- *Val. Ma* buebat Valer. Max. lib. 8. c. 3. inquiens: *Iungam duos reges, quorum diuturnitas populo Romano fuit vtiliſſima. Sicilia rector Hiero ad nonageſimum annum peruenit. Maſſiniſa Numidia rex hunc modum exceſſit* Et quid magnum fecit Maſſiniſſa B in diuturna vita? Ait: *Terram quam vaſtam, & deſertam acceperat, perpetuo cultura ſtudio frugiferam reliquit.* Hoc ad magnam laudem regaliſſimi cuiuſuis regis facit plurimum, quod ſub eius ſtudio, etiam ſterilia montium cacumina meſſibus cogantur ſeruire. Laudatiſſimum hoc de Salomonis tempore, quod erat frumenti copia in ipſis aridis montium cacuminibus. Quid tunc? *Florebunt de ciuitate ſicut fœnum terræ.* Chaldæus: *Germinabūt de ciuitate Ieruſalem, ſicut fœnum* Ad menſuram palearum frumenti multiplicantur ciues, & populi creſcunt. Rerum neceſſariarum copia auget regna, & po- C pulos ciuibus replet; hæc autem copia tunc eſt, cum rex, & principes rei ruſticæ operam impendunt. Vbertatis Romanæ mirandum incrementum expendens Plinius lib. 18. cap. 3. *Plin.* ait: *Quanam ergo tanta vbertatis cauſa erat? Ipſorum tunc manibus Imperatorum colebantur agri (vt fas eſt credere) gaudente terra vomere laureato, & triumphali aratore: ſiue illi eadem cura ſemina tractabant, qua bella, eadémque diligentia arua diſponebant, qua caſtra: ſiue honeſtis manibus omnia lætius proueniunt, quoniam & curioſius fiunt.* Vtinam non tantum auri, argentive fodinis daretur; vtinam non ſolæ pecuniæ annuis cenſibus expectarentur, nec in hoſtilibus ſpoliis diuitiarum augmenta ſolum ponerentur; D ſed æque curarentur à principibus ſuorum agrorum prouentus, inde regna creſcerent. Nō enim ait Pſal. ab auro, & argento annuo, *ſed à fructu frumenti, vini, & olei multiplicati ſunt*, vtinam vt ſenatorum regalium conuentus intentus eſt computandis, colligendiſque nummorum minutiis, pro quibus, viliſſimi cuiuſq; hominis res potius in tabernis minuitur, ſimul intentus eſſet computandis iuuencis, agnis, ponderibuſq; lanæ, frumenti, vini, & olei, quæ de regiis caulibus, aruiſque accreſcunt. An hoc minus regium? Sanè pro rege Deiotaro orans *Cicer.* Cicero apud Cæſarem, ſic regē extollit: *Multis ille quidem gradibus officiorum erga rempublicam* E *noſtram ad hoc regium nomen aſcendit, ſed tamen quidquid à bellis populi Romani vacabat, cum hominibus noſtris conſuetudines, amicitias, res, rationeſque iungebat; vt non ſolum Tetrarcha nobilis, ſed optimus pater familias, & diligentiſſimus agricola, & pecuarius haberetur.* De re pecuaria, & ruſtica rex nobilis, & bellicoſiſſimus laudatur, & laudatur ab eloquentiæ principe, & apud Cæſarem, nec eſſet illa ars ingrata Cæſari, quā Palladius Palatinus Comes Valentiniano Imperatori multis perſuadebat, vt author eſt D. Tho. de regim. lib. 2. c. 5. & in ſuo Theodoſio mirum in modum Pacatus commendat.

A §. XI.

Noua, & extraordinaria Dei gratia requiritur, vt quis in virtute ſtet, ab honeſti laboris occupatione prorſus vacuus. Qui autem bonis operibus occupatur, illis tutiſſime cuſtoditur.

Mirabar quod fœliciſſimo Adamo, & ſanctiſſimo, & innocentiſſimo opus fuerit à Deo iniunctum, & opus quidem, vt diximus, minime ad vitā ſuſtentandam neceſſarium. In B paradiſi omnia ſponte producētis ſolo poſitus Adamus, nullius indigus, de elaboranda terra conſilium accipit; quippè, *poſuit eum in paradiſo Dominus, vt operaretur, & cuſtodiret illum.* Cur opus præſcribitur viro tanto, niſi quia ad ſeruandos ſanctos hoc petit prouidētia Dei ordinaria? Quòd enim quis ab honeſti laboris occupatione alienus, ſeruetur in ſanctitate, hoc non ordinariæ prouidentiæ eſt, ſed nouam, extraordinariam, & raro vſitatam poſtulat Dei gratiam, quam tantam non requirit, qui bonis operibus incumbit, ſub quorum tutela ſecurus agit. Poſt ſex dies creationis diuinis operibus *Gen. 2.* C plenos, ait Gen. c. 2. *Requieuit Dominus die ſeptimo ab vniuerſo opere, quod patrarat. Et benedixit diei ſeptimo, & ſanctificauit illum: quia in ipſo ceſſauerat ab omni opere, &c.* Vidiſti diem illuſtrem creatione lucis formoſiſſimæ; & diem nobiliſſimū Solis, & ſtellarum conditione, & diē ditiſſimum plantatione pomiferarum arborum, ſiue ouium, & armentorum productione. His tamen diebus non benedicit Dominus, vbi autem peruenit ad diem ſeptimum, hunc benedictionibus, & ſanctitatibus implet, & tunc primum ad verbum *benedixit*, addidit aliud nouū, & antea inuſitatum, nempè, *ſanctificauit*, quo nouum cumulum ſanctitatum in illo die poſitū indigitat. Cur non magis has benedictiones, D hos ſanctitatū cumulos præſtat Deus aliis diebus clariſſimorum operum pleniſſimis? Sanè aliis, opera illa ſufficiebant pro benedictione: ſeptimus autem dies, vt ab omni honeſti laboris erat vacuandus exercitio, ſic nouis benedictionibus, nouis & inuſitatis ſāctitatum gratiis egebat, vt poſſit annumerari inter bonos dies. Nouum enim eſt, & inuſitatum diuinarum benedictionum facinus, quod quis in ſanctitate ſtet, ab omni laboris honeſti exercitio liber. Aiebat D. Chryſ. hom. 10. in Geneſim: Nihil aliud die ſeptimo producere voluit Deus, eò quod omnia, quæ facere voluerat, omnia perfecta erant. Et vt habeat etiam dies ille aliquod E ad verbum, & nomē ſuum, & ne videatur minus aliquid habere, eo quod nihil in eo factum ſit, benedictione ipſum dignatus eſt. Et benedixit, inquit, Deus diem ſeptimum, & ſanctificauit illum. *Quid igitur non erant, & cæteri dies* *D. Chryſ.* *benedicti? Etiam profectò, ſed ſufficiebat illis pro omni benedictione, quod in ſingulis illis creaturæ productæ fuerunt. Et ideo de illis non inquit, Et benedixit; in ſolo autem ſeptimo hoc dixit, & appoſuit; Et ſanctificauit illum. Deinde docens nos ſcriptura cauſam propter quam dixit, Et ſanctificauit illum; adijcit; eo quod in illo requieuerat ab omnibus operibus ſuis.* Ecce tibi diem ab omni laboris occupatione vacuum, ſed vtis vacuus ita erat,

ſic nouis benedictionibus, extraordinariiſque A
ſanctitatum rigatur fontibus, vt poſſit inter bo-
nos, & fælices dies adſcribi. Opera enim, &
honeſta occupatio ſecuriſſimam tutelam ho-
mini afferunt: vbi illa deficiunt, neceſſariæ sũt
nouæ, & extraordinariæ vigiliæ gratiarum di-
uinarum, vt homo in bono cuſtodiatur. No-
tiſſimum eſt iter à Tobia iuniore ſuſceptũ pro
pecunia recuperanda in parentum ſubſidium
aliquale. Ad hoc iter peragendum, boni parẽ-
tes prouident filio fidum ſocium, Deus autem
dilecto ſeruo prouidet Angelum. Sic enim ha-
Tob. 5. bes Tob. c. 5. *Egreſſus Tobias inuenit iuuenem
ſplendidum, ſtantem, præcinctum, & quaſi paratum
ad ambulandum. Et ignorans, quod Angelus Dei* B
eſſet, &c. Ecce tibi nec permittitur à parentibus
Tobias iter arripere, quin ſibi ſocium, & com-
militonem prouideat, nec à Deo permittitur
exire de paternis domibus, quin illi paret pro
ſocio, & tutela, Angelum. Non ſic cum Iacob
factum eſt, qui Gen. 28. dimittitur à parentibus
in Meſopotamiam, & à Deo etiam in adeò lõ-
gam viam mittitur, ſolus ſine ſocio, ſine com-
militone, ſine adiutorio vllo. Sic ipſe Iacob te-
Gen. 32. ſtatur Gen. 32. *In baculo meo tranſiui Iordanem
iſtum, &c.* Nec vnquam deſinam mirari, quod
parentes ſic ſolum dimittant filium dilectiſſi-
mum in tam longam peregrinationem; imò
quod Deus validiſſimus, & oculatiſſimus pro-
tector illius ſeminis, nec ſeruulum vllum, nec C
Angelum viſibiliter mittat pro cuſtodia & ſo-
cio illius, vt Tobiæ miſit. Quin potius præſtã-
tiſſimus Iacob ſolus egreditur à domo pater-
na, ſolus arripit iter, ſolus ſuperat non paucas
peregrinationis menſuras. Quid tandem? ait
Gen. 28. *Cũq; veniſſet ad quendam locũ, & vellet*
Gen. 28. *in eo quieſcere poſt Solis occubitum, tulit de lapidi-
bus, qui iacebant, & ſupponens capiti ſuo, dormiuit
in eodẽ loco. Viditq; in ſomnis ſcalã ſtantẽ ſuper ter-
ram, & cacumen illius tãgens cœlum: Angelos quoq;
Dei aſcendentes & deſcendentes per eam.* Compo-
ne modo Tobiam, & Iacobum: Angelos vigi-
lantes cum Iacobo ipſo dormiente: Tobiæ, dũ
ad viam capeſſendam vigilat, vnus Angelus vi-
ſibiliter apparens datur à Deo & ſocius, & cu- D
ſtos in itinere. Iacobo proficiſcẽti in Meſopo-
tamiam, à domibus paternis egredienti, nec
vnus ſocius datur, nec in ſocij, aut cuſtodis fi-
gura viſibili Angelus ei mittitur. Vbi autem à
viæ labore defeſſus quieſcit, & ſomno indul-
get, ecce tibi dantur ſuper illum Angelorum
millia per ſcalam aſcendentia, & deſcendentia;
inſuper & Deus ipſe omnipotens innixus ſcalæ
affatur, illi dicens, *Ero cuſtos tuus quocumq; per-
rexeris, &c.* Quod meditãs Rup. lib. 7. in Gen.
Rupert. c. 22. ait: *Hac plane magna eſt dignatio ſuperna pro-
pitiationis, qua ſuper hunc peregrinum talem vt pro-
fugum viſcera ſua non continuit, quin properaret* E
*oſtendere, quam tutum illi, & ſemini eius præparet
refugium.* Ecce tibi ſingulare Dei refugium, &
patrocinium, ecce Angelorũ millia obſequia,
excubias mille; vt totus Deus cum omnibus
Angelis ſuis videatur in illud ſolum intendere,
vt in tuto ſit dormiens ille peregrinus. Et cur
hæc non oſtenduntur magis vigilanti, & iter a-
genti, & per ardua, & accliuia itineris laborã-
ti? Cur dum operam dat viæ ſuæ Tobias vno
ſolo Angelo muneratur; & Iacob dum viæ dat
operam, nec vno ſocio gaudet, ſed ſolus relin-
A quitur, & dum quieſcit ab omni labore, & dor-
mit, tunc nouo, & inaudito modo Deum, &
innumeros Angelos excubitores, & cuſtodes
nanciſcitur? Sanè tunc ſolum noua, & multi-
plicia, & inuſitata auxilia Dei requirit homo,
vt in tuto ſit, quando ipſe ab omni labore, &
opere feriatus decumbit. Nihil agens, ſed dor-
miens homo, vt illæſus conſeruetur, & in ſan-
ctitate ſe contineat, nouum Dei omnipotentis
miraculum eſt, & neceſſariæ ſunt pro illo om-
nium cœleſtium excubiæ. At qui operibus ſe
exercet, honeſtoſque labores ſubit; is pro ſuf-
ficienti cuſtodia habet opera bona ſua, labores
ſuos: vel ſolus inter bona opera, & labores bo-
B nos, communibus auxiliis, quaſi inter fortiſſi-
mos cuſtodum exercitus ſecurus viuit. Ait Cãt. Cant. 3.
3. *En lectulum Salomonis ſexaginta fortes ambiunt
ex fortiſſimis Iſrael omnes gladios tenentes, & ad
bella doctiſſimi.* Lectulum Salomonis puto Ma-
riæ viſcera, in quibus verus Salomon rex paci-
ficus Ieſus quietẽ inuenit ſibi. Sed quæ eſt hæc
armata bellatorum phalanx? Nullus vnquam
circa Mariam viſus fuit armatus miles, niſi pro
milite armato intelligantur eius opera virtutũ.
Planè Maria perfecta operatrix paradiſi, ſic in-
ter opera ſua agebat, quaſi eſſet inter cuſtodũ
exercitus fortiſſimos. Ad hæc eleganter Card.
Alanus apud Delrium noſtrum in præſenti, in-
quit: *Per hos fortes, intelligitur bonorum operum* Alan.
C *vniuerſitas, quæ ſunt fortia contra dæmones, & vi-
tia. Per ſexaginta, perfectiſſima opera exprimun-
tur, quæ vndique beatiſſimam Virginem muniebant
ſui exercitatione, & intentione, quæ per fortes Iſ-
rael figurantur. Quia ſemper virgo Maria meliora,
& fortiora opera habuit, quæ ad ſui cuſtodiam de-
putauit.* In qua erant præſtantiſſima opera pro
excolendo animæ ſuæ paradiſo, non requiras
in illa alias armatas phalanges; opera namque
virtutum ſunt, pro validiſſimis militibus, qui-
bus poſſit cuſtodiri quiſque.

§. XII.

D *Nullus magis cauendus, quam domeſticus
hoſtis.*

NON erat equidem latro, non fur, non
mala beſtia circa paradiſum, & iubetur
Adamus cuſtodire paradiſum, ait enim *vt ope-
raretur, & cuſtodiret illum.* A quo cuſtodiret,
quando omnia erant, & domeſtica, & amica?
Sanè cuſtodiret ſibi paradiſum non ab hoſti-
bus, & latronibus, ſed à domeſticis ſuis, quan-
do nullus periculoſius ſolet deſæuire, quàm
deſæuiunt domeſtici ipſi. Lamentatus eſt ipſe
Adamus prædam paradiſi, & Eua fuit chariſ-
E ſima, & amantiſſima vxor, quæ illum ſpoliauit
paradiſo. Similiter lamentabatur Sponſa Cant.
1. *Filij matris meæ pugnauerunt contra me.* Non Cant.
ab hoſtibus, ſed à fratribus magis deploran-
da prælia producit. Ad hæc D. Bern. ſerm. 29.
*Non ſponſa prudentiam, id expreſſius plan-
git, quod ſentit differentius, quodque vigilantius
nobis cauendum exiſtimat. Quidnam hoc? Ma-
lum vtique inteſtinum, atque domeſticum.* Expen-
de illud, *vigilantius nobis cauendum*; non,
mihi crede, ſic vigilandum nobis eſt, ne fe-
riamur ab hoſte, quam ne perdamur ab ami-

co, & domeſtico. Domeſticorum iacula, qui cauit, putet à ſe præſtantiſſimum eſſe opus in ſui tutelam perfectum. Aduerſus ſuperbiſſimos, & impiiſſimos Babelis ædificatores exa- *Geneſ.11.* cerbatus Dominus, ait Geoeſ. 11. *Venite igitur, deſcendamus, & confundamus ibi linguam eorum, vt non audiat vnuſquiſque vocem proximi ſui. Atque ita diuiſit illos Dominus ex illo loco in vniuerſas terras.* Et illorum ſuperbiam caſtigat Dominus, & ſimul illis conſulit, dum illos in longiſſimas terras diuidit. Et quanro illorum booo, diniduntur? Saoè, in hac diuiſione, cauit Deus domeſticorum inſidias, tunc putans recte actum eſſe cum humano genere, ſi occaſio omnis prꝗcidatur belli ciuilis, quod eſt omnium B perniocioſiſſimum. Sic pulchre canit Claudius Marius Victor lib. 3. in Geneſ.

Quamuis vltio iuſta
Hæc fuerit, quos neu tetigit reuerentia cæli,
Vt nec ſe agnoſcant, verba inconſueta loquentes.
Attamen id multum, quod rupto hoc fœdere cantum eſt
Ne prælia dura
Et rabido populis mors arceſſenda furore
Bellum illis ciuile foret: ſic profuit illis
Inque bonum verſa eſt prima diſtractio linguæ.

Ecce tibi generis humani diuiſio vtilis fuit, quia per illam cauit Deus, ne domeſtica prælia, & ciuilia forent; vbi enim homines ſeparat ab C inuicem, & per diſſita loca ſpargir, ſimul facit, ne quæ neceſſum eſt, vt veniant ſcandala, veniāt inter domeſticos, ſed inter diſiunctiſſimos. Timendum eoim eſſet, dum homines eraot labij vnius, & inter ſe coniuctiſſimi, ne tunc domeſtica aliqua pugna proſiliret, quæ hominum genus faceret perire. Hanc cauens Deus, vt genus hominnm cuſtodiret, illud diuiſit, ſicque in bonum verſa eſt diſtractio linguæ. Vt autem Deus diuiſit homines cauens domeſtica diſſidia, vt nocentiora; ſic diabolus homines coniunxit, vt facilius perderet mundum. Air D. *Chryſol.* Chryſol. ſer. 96. *Ex vno homine Deus omnem repleuit terram, & ſemine ex vno pius ſator totum* D *genus hominum tantam multiplicauit ad meſſem, ſed inimicus mox homines in vnum redegit omnes: & ſuper ſeminando mala deleuit diluuio, non rigauit.* Expende, quid fecerit diabolus, vt ea mala ſeminaret, quę omnes homines ſuffocarent, nimirum ait, *mox homines in vnū redegit omnes*, non taota clades gigneretur à contrariis, ab hoſtibus, ideò malus omnes ſociauir homioes, & neceſſitudinis amicitiæque vinculis copulauit, ratus ab amicis, & domeſticis, niſi caueantur, orturas clades, quæ extremas pernicies omnibus afferant.

E

§. XIII.

Non ſic ab alio, vt à crucis ligno Deus homines alit, protegit.

VIDE præceptum diuinum pro hominibus alendis, ait enim: *De omni ligno paradiſi comedes?* non io oleribus, non io herbarum ſeminibus, ſed in lignorum fructibus cibum, & alimoniam ſuis hominibus parar. Cur hoc? Iam ex tunc oſtendebat Domious ex oullo alio, ſed ex ſolo ligno crucis prodituram hominum ali-

A moniam, & ſubſtantiam. Ait Pſal. 144. *Oculi omnium in te ſperant, Domine; & tu das eſcam illorum in tempore opportuno. Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione.* *Pſal.144.* Gratulor Dauidi, qui ſic Dei munificentiam exaltat, à qua vniuerſa animalia beoedictionibus impleantur. Sed illud miror, quòd vt oſtendat nos benedictionibus Dei impleri, recurrat ad Dei maous, aiens; *Aperis tu manum tuam, &c.* Sanè oobilis Centurio, vt ſeruo ſuo acquireret omnimodam ſanitatem, non Dei manus, ſed vel Dei verbulum putat eſſe ſatis, ait enim Mat. 8. *Tantum dic verbo, & ſanabitur puer meus;* & *Matth.8.* verbo ſolo Deus vniuerſa creauit, repleuitque B totam terræ, & elemenrorum vacuitatem. Cur ergo Dauid non ad oris diuini apertionem, ſed recurrit ad apertionem diuinæ manus? Cur nō dixit, Aperis tu os tuum, ſed maluir dicere, *Aperis manum tuam?* Medirabatur Dauid meliorem, & efficaciorem fontem benedictionum, & gratiarum, nempe lignum crucis, in quo extendens, & aperiens manus ſuas Dominus abundantiori pabulo replet rationabilia animalia. Ad hæc aiebat D. Germanus, hom. de Feſto ſanctæ Crucis, media quadrageſima, vbi ſic ait: *Et nunc nos, quibus ante oculos Ieſus Chriſtus* *German.* *depingitur, conſona diuino Pſaltæ Dauidi canamus, Oculi omnium in te ſperant, & tu das eſcam illis* C *in tempore opportuno. Sacrificatus enim, & ſuſpenſus propriam carnem edendam apponis illis qui in te ſpem ſalutis reponunt. Aperis tu manus tuas expandens eas in cruce, & imples omne animal patris tui beneplacito.* Vbi ad mundi opificium accedis Domine, dicis, & vniuerſa fiunt, verbum facis, & bona omnia producis, mala abigis: verùm vbi animal tuum rationale implere diſponis, tunc non ſolis verbis agis, ſed aperis tu manus tuas expandens eas in cruce, & nullus eſt benedictionum, vitæque fructus, quem inde hominibus tuis oriri non ſacias. Non ſic ab alio vt à cruce viſus eſt Dominus parare alimentum vitæ homini ſuo. Geneſ. 2. dicit: *Produxitque* *Gen.2.* D *Deus de humo omne lignum pulchrum viſu, & ad veſcendum ſuaue. Lignum etiam vitæ in medio paradiſi, &c.* Quibus notandum eſt verbum illud, nimirum, *lignum*, qnòd dici conſueuit de iis, quæ ſciſſa ſunt, & vel igni, vel operi alicui ſtruendo parata; quę autem non ſunt ſciſſa, ſed io terra manent radicata, vocantur arbores, vel plantæ, aur malus, aur pyrus, aut cupreſſus. Cur ergo Deus oon vocar arbores, nec plaotas, ſed maoluit vocare ligna illa, quę parat, vt homini præſteot vitam? Equidem in voce ligni iam oſtendebat, non ſic ab alio, vt à ligno diſſecto crucis parari poſſe hominibus alimen- E tum vitæ. Quod notabat Theophanes Cerameus, orat. 1. in Exalt. Crucis apud Coſterum noſtrum rom. 2. de cruce, ioquiens: *Et quid* *Theopha.* *ſibi volens Moyſes, nec plantam, nec arborem nominat, ſed lignum vitæ? Lignum autem poſt ſectionem dicitur. Et lignum vitæ medium poſuit in Edem, quaſi è ſupero loco omnibus clara voce prædicens, fore aliquando, vt in medio terræ ſalutifera crux plantaretur, vitæ largitorem ex ſe ſuſpenſum ferens.* Non ſic vniuerſæ arbores, vt lignum aridum crucis vitam fructificāt. Nec ſic homo ab aliis, vt à cruce alimentum accipit ſalutis. Planè Moyſes, & Elias nuoquam ſic clari & præcelleotes viſi ſunt, vt in monte Thabor. Sic

Luc. 9. enim loquitur Lucas de illis cap. 9. *Erant autem Moyſes, & Elias, viſi in maieſtate, & dicebant exceſſum eius, quem completurus erat in Ieruſalem.* Nuſquam dicuntur fuiſſe Moyſes, & Elias in maieſtate, vt in præſenti dicuntur. Vnde illis hæc maieſtas, & claritudo acceſſit? Eius cauſſam inſiouat textus aieos; *dicebant exceſſum eius*; nimirùm dicebant, crucis myſteria iam iam imminentia. Vbi autem dominicam crucem meminerunt, tantam iode claritudinem, & maieſtatem perceperunt, quantam antea non habuit Moyſes in Oreb, oec Elias in curru igneo aſcendens in cœlum. Ait Timotheus An-
Timoth. tioch. orat. in Transfig. & Crucem apud Gretſerum noſtrum, tom. 2. de Cruce. *Similiter autem Moyſem, & Eliam, clariores, quam in viuis*
B *fuiſſent, exhibuit ibi Dominus, futura crucis ſigna commemorantes.* Percurre cuncta Moyſis, Eliæve facinora, dum eſſent in viuis; ſiue illum videas maria aperientem, huoc flammas è cœlo trahentem; ſiue ab Oreb monte deſceodar Moyſes ſplendens facie, ſiue Elias Deum audiat in ſibilo auræ lenis, nunquam, mihi crede, ſic clari, ſic glorioſi, & excelſi apparuerunt, vt viſi ſunt io Thabor myſteria crucis loquentes. Fœlix qui Deum conuenit, vbi ſimul affulget crucis myſterium; fallar, ſi poſſet inuenire opportuniorem occaſionem ad præſtantiſſima quoque conſequeoda. Matth. 20. ait Ieſus:
Mat. 20. *Ecce aſcendimus Ieroſolymam, & filius hominis tradetur principibus ſacerdotum, & ſcribis, & con-*
C *demnabunt eum morte, & tradent eum gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum, & tertia die reſurget. Tunc acceſſit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filiis ſuis adorans, & petens aliquid ab eo.* Quid agis mulier, Dominus agit de morte ſua, de condemnatione ſua; & tu filiorum tuorum procuras commoda? Equidem ad conſequenda præſtantiſſima quæque, optimam occaſionem iouenit, vbi memoriam crucis vidit affulgere. Sic ait D. Baſil. Sel. orat.
Baſ. Sel. 24. *Vis mulieris fidem cernere? Supplicationis quære tempus. Quando libellum ſupplicem offert? Quod poſtulationis tempus? Crux erat parata,*
D *paſſio apparebat, Iudæorum erat inſtructus exercitus.* Ex omnibus occaſionibus ad booa conſequenda illam præſtantiſſimam inuenies, in qua crucis videas fulgere myſteria.

§. XIV.

A cruce Domini abſtinentia perſuadetur.

VT vnius arboris abſtinentiam ſeruaret homo, datæ ſunt illi innumeræ & ſuauiſſimæ arbores; dicit enim textus: *Ex omni li-*
E *gno paradiſi comedes, de ligno autem ſcientiæ boni & mali, ne comedas.* Ecce tibi vt homo cohibeatur ab vnius arboris fructu, vniuerſæ Paradiſi arbores illi dantur; ſed quam noo potuerunt abſtinentiam ſuadere tot ſuauiſſimæ arbores, illam vna crucis arbos perſuaſit. Pulchre aiebat D. Chryſoſt. hom. in Paraſceuen apud
Chryſoſt. Gretſerum noſtrum tom. 2. *Dies crucis eſt, & omnes exultamus & ieiunamus à malo. Parua dico potentiæ crucis miracula. Aſpice orbem terrarum, quot vici, quot vrbes, quot loca, quot gentes, quot*
A *inſulæ, quot flumina, quot littora, quot genera, & tribus, & barbarorum linguæ ſint; hi omnes propter crucem cibis abſtinent, eius vi affectus crucifigunt, & ſoluitur nox multis, nec ſoluitur ieiunij labor.* Compone modo paradiſi ligna cum ligno crucis: Ligna paradiſi omnium fructuum ſuauitatibus plena, non ſic traxerunt duos homines ad ſe, vt illos ab eſu vnius nociuæ arboris reuocarent, crux autem Chriſti ſic potens fuit, vt de omni tribu, & lingua, & natiooe innumeros homines fecerit ieiunare. Huc ſpectans domious aiebat Matth. 9. *Venies*
autem dies, cum auferetur ab eis ſponſus, & tunc ieiunabunt. Dies ablationis ſponſi, dies mortis Chriſti, dies crucis eſt quæ omnium ſectato- *Matth. 9*
B rum ſuorum poterit oſtendere ora ieiona: Pro quo ait D. Aug. hom. 12. in feriam quartam Cinerum, apud Bibliothecam homiliarum:
Proinde quia iam ſponſus ablatus eſt, vtique nobis filiis ſponſi pulchri illius lugendum eſt, ſpecio- *D. Aug.*
ciosus enim forma præ filijs hominum: inter manus perſequentium non habuit ſpeciem neque decorem, & ablata eſt terra vita eius: Quis non hic lugeat, quis non dicat: Factæ ſunt mihi lachrymæ meæ panis die ac nocte? Et merito ex quo mors Chriſti apparuit, ex quo per crucem nobis ablatus eſt, ſic increuerunt fidelium ieiunia, vt vix nouerint ora eorum alium paoem quàm lachrymas. Mors Chriſti in cruce vt apparuit, & cœperuot homides crucis fructus guſtare, ſimul & ieiunium omnigenum cœpit ab homi-
C nibus frequentari. Vode monebat Dominus Matth. 6. *Tu autem cum ieiunas, vnge caput* *Matth. 6*
tuum. Et quæ erat iſta vnctio capitis inter ieiunandum? D. Zeoo per hanc vnctiooem, intelligit vnctionem, qua Chriſtus caput noſtrum vnctus à Magdalena, & quà manſit iam ſepulchro deſtinatus præparatus. Et ſapienter dum ieiunia commendat Dominus, iubet nos meminiſſe ſuæ ſepulturæ ſuique vocti in ſepulchro diuiniſſimi cadaueris: per guſtum enim ſuæ mortis, & crucis magis ieiunia clarent. Ait D. Zeno, lib. 1. ſer. 11. *Qui Chriſto concru-* *D. Zeno.*
D *cifixus eſt: & non ſolum concrucifixus eſt, ſed & conſepultus eſt ei. Hic eſt, qui vngit caput ſuum, ieiunans à vitiis, & in operibus bonis Chriſti odor bonus efficitur.* Nunqoam, mihi crede, de guſtu crucifixi noo venit omnigenum, & perfectiſſimum ieiunium. Quo tardas crucem ſpectare, & crucis aliqualem guſtum percipere, eò tardas in ieiunia ire. Nec otioſe Paul. ad Rom. 14. vt perſuaderet nos abſtinere à cibo fratrem ſcaodalizante, Chriſti crucem ob oculos ponit. Ait enim: *Noli cibo tuo illum perdere, pro* *Rom. 14.*
quo Chriſtus mortuus eſt: & fallar, ſi qui meminit mortem Chriſti, velit accipere cibos alteri nociuos, & noo magis amat perfectum ieiunium. Vt dicat Chryſ. ſer. 1. in veneratione
E Crucis media Quadrageſima, apud Biblioth. homil. in feſto Inuentionis Crucis. *Vidiſti cru-* *Chryſoſt.*
cis myſterium, nec in Domino tantùm, verum etiam in ſeruis tantum valere. Hoc Petrum Principem fecit, hoc Paulum talem reddidit. Hoc etiam eos, qui ieiuno ſunt ſtomacho, & ſe abſtinent non ab eſculentis modo, verum etiam à perturbationibus, fortes effecit. Armemus nos chariſſimi, vi crucis; armatique ad ieiunium veniamus paratiores. Sic de crucis guſtu ſaporantur homines ad ieiunium.

§. XV.

Præcepta prohibentia aliquod ex ſe licitum, multis conceſſionibus lenire debet bonus Præſul.

EXPENDE, maximè diuiniſſimi mundi regis ordinem in præceptis dandis; præceptn cauet, ne vnius arboris fructus comedatur, ſed minime id cauet, quin ſimul innumeros, & ſuauiſſimns arbores permittat ad eſum. Ait e-
Gen. 2. nim Gen. 2. *Ex omni ligno paradiſi comede, de ligno autem ſcientia boni & mali, ne comedas.* Vnum vetans multa largitur, nunquam enim
B
bonus Præſul licita prohibere ſolet, quin multis aliis conceſſis leniat prohibitionem. Sapienter ad hæc fatur D. Greg. lib. 35. Moral. c. 10.
D. Greg. *Notandum quod illic dicitur: Ex omni ligno paradiſi comedite, de ligno autem ſcientia boni & mali ne tetigeritis. Qui enim ab vno quolibet bono ſubiectos vetat, neceſſe eſt, vt multa concedat, ne obedientis mens funditus intereat, ſi à bonis omnibus penitus repulſa ieiunat. Omnes autem paradiſi arbores ad eſum Dominus conceſſit, cum ab vna prohibuit, vt creaturam ſuam, quàm nolebat extingui, ſed proueht, tanto facilius ab vna reſtringeret, quanto ad cunctas latius relaxaret.* Hæc
C
eſt boni perfectique Prælati cura, quæ præcepti strictinni adiungat multas conceſſiones ad alia. Sic ſemper rignroſa ſtrictin mollienda eſt, & lenienda ſpeciali & larga prouiſione
Cant. 4. Prælati in neceſſariis, Cant. 4. *Quàm pulchra ſunt mamma tua, ſoror mea ſponſa:* quàm in vno crine colli, & in vno oculnrum laudauerat; vbi ad mammas ventum eſt: non de vna mammilla illam laudat, ſed duas requirit mammas. Et cur in ſpnnſa ſua duas mammas requirit Dnminus, niſi vt ſubditnrum ſtricta diſciplina multis debeat leniri, temperati? Accipite Gilb. Abbat.
Gil. Ab. ſerm. 31. in Cant. ſantem: *His vberibus geminis erga ſubditos abundare debet, qui Doctoris, & pa-*
D
tris in Eccleſia locum occupat, his muniri mammis à dextris, & à ſiniſtris, vt qui ei commiſſi ſunt, potentur à lacte, & ſatientur ab vberibus conſolationis. Harum alteram reputa ſiniſtram, alteram dexteram. Siniſtram in temporalibus ſubſidiis, dexteram in ſpirituali conſolatione. Qui poſſeſſionibus cunctis renuntiant, qui rebus temporalibus vale dicunt, ſe ſuáque omnia monaſterio tradentes, & ex toto in ius Abbatis tranſeunt, nullam ſui curam relinquentes de cætero, tales vtique gemino conſolationis lactandi ſunt vbere. Ideo neutro hoc carere debent, qui talibus præſunt, ne mutilum, & detruncatum videantur pectus geſtare, vna deformiter mammilla contentum. Qui vero vtro-
E
que deſtituuntur, locum hunc in Eccleſia, & ſibi damnoſe tenent, & quantum ad alios pericnloſe. Debet plane bonus Prælatus mammillis abundare, & maxime prouidere ſubditis ſubſidia, tam temporalia, quàm ſpiritualia ne nimis rigeſcat ſtrictio in eis qui legali rignre prnpter Deum abſtinent etiam à licitis. Sic Ieſus Luc.
Luc. 22. 22. ait diſcipulis ſuis. *Quando miſi vos ſine ſacculo, & pera, & calceamentis, nunquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt, nihil. Dixit ergo eis: Sed nunc, qui habet ſacculum, &c.* Iuſſerat Dominus aliquando diſcipulis ſuis, vt ſine facu-
A
lo, & pera pergerent annuntiare regnum Dei, nunc autem ſupponit illis ſacculns eſſe, quos tamen eſſe permittit. Cur qui ſubſtulit ſacculum, nunc ſacculos permittit? Pulchre in rem
præſentem Titus Caſtrenus ait: *Noluit prioris illius ſanctionis rigorem vrgere, ſed primæui illius inſtituti ſeueritatem nonnihil remittere, ac temperare: ne grauis planeque intoleranda vita illis eſſet, ſi omni externo præſidio ſæpe deſtituti, exactam illam abdicationis regulam perpetuo accurate obſeruare compellerentur.* Id diuiniſſimus magiſter, & bnnus Paſtnr maxime intendebat, ne diſciplina nimis rigeſceret; & ideò ſic temperabat rigntem, vt aliis conceſſionibus obſeruantia vnius molliretur. *Tit. Caſt.*

§. XVI.

Dei dona pleniſſima, perfectiſſima.

QVAM large, quàm plenarie Deus concedit paradiſum homini, *de omni ligno paradiſi, comede:* omnia ligna prætendit, tntum paradiſum offert, vt ex eo iam pateant diuina dona nnn mutila, ſed plena, ſed integra, & perfecta fnre. Cant. 4. dicebat: *Emiſſiones tua paradiſus malorum punicorum:* quaſi à diuinis *Cant. 4.*
manibus non vna, aut alia arbor, ſed integer
C
paradiſus emitti ad hnmines conſueſcant. Ait
D. Brunn lib. de laudibus Eccleſ. cap. 1. *Magna ſunt munera tua, grata ſunt xenia tua. Alij partem mittunt, & quod eis eſt vile, aliis tribuunt. Tu vero totum hortum das, & omnia meliora filiis tuis larga manu mandas, & tribuis.* Nnn omnium eſt integra dona dare, ſed ſolius Dei: alij dum ad dandum accedunt, vel cruſta, vel parua rei fragmina contenti dnnant; non ſic Deus, qui filiis ſuis totum hnrtum dat, integra, & perfectiſſima quæque dnnat. Habes hnmn vnde Dei dona à creaturarum dnnis diſtinguas; quæ ex Dei gratia veniunt, ſic plena ſunt; & integra, vt nihil vacuum relinquant. Actor. *D. Brun.*
D
3. *Quidam vir, qui erat claudus ex vtero matris ſua, baiulabatur; quem ponebant quotidie ad portam templi, quæ dicitur ſpecioſa, vt peteret eleemoſynam.* Ille petebat, & multi introeuntes dabant illi eleemoſynam, & nihilominus quotidie poſtulabat. Quid tunc? Ait illi Petrus intuens: *Quod autem habeo hoc tibi do: In nomine Ieſu Chriſti Nazareni, ſurge, & ambula: & exiliens ſtetit, & ambulabat, &c.* Expende rem, cum claudus ab aliis accipit, quotidie accedit poſtulans, vbi ex Chriſti nnmine accipit, nnn poſtulat amplius, vt qui integre liber maneat ab nmni indigentia, & neceſſitate. Aiebat D. *Act. 3.*
E
Baſil. hnm. 15. de Fide: *Cum ex multis aurum acciperet, nihilominus rogabat. Ex Petro gratiam cum ſuſcepiſſet, rogare amplius deſtitit, veluti ceruus preſiliens, & Deum laudans.* O dona venientia ex Dei gratia! ſic equidem integra ſunt, ſic magna, & perfecta, vt vniuerſas impleant vacuitates. Ab hnminibus venit fruſtum panis, vel fruſtum auri, quo accepto nnn deſinas egere, non deſinas mendicare; à Deo venit integra ſalus, plena rerum abundantia, qua accepta prnrſus deſinas rogitare. *D. Baſil.*

§. XVII.

Ille imperij culmen tutisſime, ſecuriſsimeque aſcendit, qui ſcit etiam perfectè obedire.

REGALISSIMO homini Adamo creato
ad regium culmen, antequam regalis iu-
riſdictionis permittatur exercitium, mandatur
præceptum de non ſumendo cibo ligni vetiti.
Ait enim, *De ligno ſcientia boni & mali non ede-
tis.* Quid lex cum principe? Quid cum impera-
turo præceptum? Præcepta magis proponun- B
tur à Rege ſubditis, vt ab aliis extorqueat obe-
dientiam. Cur modò regnaturo homini datur
præceptum? Equidem obedientiæ exercitium
non ſolum præſtat bonos ſubditos, ſed & facit
regaliſſimos reges. Ille enim ſecuriſſime impe-
rat, qui & perfectiſſime obedit. Ioſue cap. 10.
dicitur: *Locutus eſt Ioſue Domino in die qua tra-*
Ioſue. 10. *didit Amorrhæum in conſpectu filiorum Iſrael, di-
xitque coram eis: Sol contra Gabaon ne mouearis,
& Luna contra vallem Aialon. Steteruntque Sol,
& Luna: Non fuit antea & poſt tam longa dies;
obediente Domino voci hominis.* Expende ratio-
nem appoſitam, cur Sol ſteterit. Nimirum,
quia Deus homini obediebat, ait enim: *Obe-* C
diente Domino voci hominis. Cur non magis di-
cit imperante Domino Soli & Lunæ? Sanè,
propter Dei imperium cœleſtia omnia ſtete-
runt, cur ergo non dicit, quod imperans Deus
fecerit ſtare ſolem, ſed maluit dicere, quod ſte-
tit Sol obediente Deo? Voluit oſtendere quan-
tum proſit, quod ſcias obedire, vt fortunate, &
potenter imperes; quando & Deus ipſe tunc
extorquet à ſubditis obedientiam, cum ipſe o-
bediens præcipit. Ait Auguſt. lib. 3. de Mira-
Auguſt. bilibus ſacræ Scripturæ, c. 4. *Dominus obediens
præcipit, & obediunt.* Neſcio, an princeps poſſit
efficacius reddere ſuum imperium, quam legi-
bus ipſe obediens. Quò reſpiciens Paul. ad E- D
pheſios cap. 6. ſic monet: *Serui obedite dominis
carnalibus, cum timore & tremore in ſimplicitate
cordis veſtri, ſicut Chriſto: Et vos domini eadem
facite illis.* Seruis iubet, quod obediant, & do-
minis etiam iubet, quod eadem præſtent. Si
ergo Domini iubentur ab Apoſtolo eadem
præſtare, quæ ſerui, an iubentur ſimul inſtar
ſeruorum obedientiæ adimplendę incumbere?
Equidem id petit Paulus, vt imperaturi Domi-
ni, ſciant ętiam ſeruire; ſic enim Deus & ſuum
Epheſ. 6. imperium fulcit, Chryſoſt. ibi ait: *Et vos Do-
mini eadem facite illis. Eadem quæ? Cum bene-
uolentia ſeruite: ſeruit enim & Dominus.* Quam E
requirit in ſubditis obedientiam princeps,
quod poſtulat obſequium vel ſeruitium, ipſe
videatur aliquando præbere, & dum obediens
præcipit, fallar niſi vniuerſos trahat obedien-
tię ſuæ. At quis æſtimet ſcrupuloſum illum pe-
titorem obedientiæ, qui præcepta ſibi à natura,
vel à Deo impoſita latiſſimis licentiis verſat, &
ſæpe ad illa conniueat? Et obedire ſciat, qui
præceptis ſuis ſubditorum obedientiam requi-
Pſal. 33. rit. Pſal. 33. *Prohibe linguam tuam à malo, & labia
tua ne loquantur dolum. Diuerte à malo, & fac
bonum: inquire pacem, & perſequere eam. Oculi
Domini ſuper iuſtos, & aures eius in preces eorum.*

A Expende quot propoſuerat præcepta circa lin-
guam prohibendam à malo; circa labia, circa
opera, circa pacem inquirendam. Et vt hæc im-
pleantur, illum ponit, quod aures Dei iubentis
in preces abeunt iuſtorum. Quid quod Deus
aures præſter iuſtis, ad hoc vt iuſti tot præcepta
compleant? Saluian. lib. 2. de Prouid. ait: *Per* *Saluian.*
*id quod dicit diuinas aures in precibus eſſe iuſto-
rum, non audientia tantum Dei, ſed quædam quaſi
obedientia Dei deſignatur.* Quid mirum, quod
dum Deus ſe obedientem oſtendit, ſperet ſua
præcepta adimplenda fore? Hinc Ioan. dicit:
Pater non iudicat quemquam, ſed omne iudicium *Ioan.* 5.
dedit filio. Dedit Pater omne iudicium filio, vt
B filius leges ſtatuat, obedientiam ſubditorum
requirat. Et cur id Pater non facit, ſed filius?
Quia ſolus filius legibus paruit, ideò ille ſolus
leges pręſcribit, quibus obediant ſubditi. Ait
Iobius Monachus lib. 3. de Chriſto incarnato,
apud Photium in Bibliot. *Quare Pater non iu-* *Iobius.*
*dicat quemquam, ſed omne iudicium dedit filio.
Qui creaturam per ſemet reſigens, & primus le-
ges implens, exemplum nobis degendæ vitæ ſe ipſum
praſcribit: quam vitam facile eſt rectè inſtituere,
ſi modo in Principem, & manuducentem reſpicia-
mus. Optimus quippe legiſlator ille, qui non ver-
bis modo, quid agendum, ſed actione potius ipſa
prait.* Hæc ille, vt pateat, quàm merito ſpere-
C tur, quòd omnes ſint obedientiam præſtituri
Chriſto, quando & ipſe legibus obediuit.

§. XVIII.

Princeps vir nunquam ſolus abit in culpam, nec in pœnam.

NON prætereunda in præſenti eſt D. Am-
broſij & ſapiēs & acuta notatio, nimirum
quod vbi permiſſio ſeruanda datur comeden-
di de omni arbore paradiſi, ſingulariter dicat
Dominus, *De omni ligno paradiſi comede:* Vbi
D autem de non edendo præceptum tranſgre-
diendum imponitur, tunc non ſingulariter, ſed
pluraliter dicit Dominus: *De ligno ſcientiæ boni
& mali non edetis.* Cur hic pluraliter loquitur
Dominus niſi Adami præuidens tranſgreſſio-
nem, quæ vt ab omnium animalium principe
fiebat, & ad plures deducēda erat, quando nul-
lus principum in ruinam ſciuit ire ſolus? Reco-
le ex 2. Reg. 18. & rebellionem, & ruina Abſa-
lonis filij Dauid; is rebellis in patrem, exercitum
inſtruit, arma capit, & vix manus conſeruntur,
& dum fugit. *Cum ingreſſus fuiſſet mulus ſubter
condenſam quercum & magnam, adhæſit caput eius* 2. *Reg* 18.
E *quercui: & illo ſuſpenſo inter cœlum & terram,
mulus, cui inſederat, pertranſiuit.* Hunc modo
componit Rupertus cum Iuda proditore: Iu-
das enim proditor fuit in Ieſum, Abſalon in
Dauidem, vtérque impius in patrem, vterque
parricida, vterque in arbore ſuſpenſus vitam
finit. Quid tunc? Nonne ſatis eſt, quod vnus
Abſalon, vt par fuit Iudę in culpa, ſit etiam par
in ſupplicio? Ad hæc pulchre ait Rupert. lib.
2. in lib. Reg. cap. 35. *Et ne parum putes,* *Rupert.*
*quod vnus Abſalon vnius Iudæ formam pratu-
lerit, Achitophel quoque eius conſiliarius ſuo ſu-
ſpendio interiit.* Expende illud, *ne parum pu-
tes quod vnus Abſalon vnius Iuda, &c.* Quaſi

poſſet parum putari, quod vni Iudæ vnus Abſalon reſponderet, & cur id poſſet parum putari? Nonne Iudas vnus fuit, & in crimine, & in pœna? Cur ergo parum eſſet, ſi Abſalon ſolus illi in crimine reſponderet? Iudas homo priuatus erat, & ideò non mirum, nec paruum eſſet, quod ſolus abiret in crimen, & ſupplicium. At Abſalon erat princeps, regis filius, cuius crimen pro minimo, & paruo haberetur, ſi ſolius eius fuiſſet, at non ſiur eius ſolius, ſimul enim ſecum in crimen, & in furcam rapuit Achirophelem cõſiliarium ſuum. Vt enim priuatorum eſt, quod ſoli abeant in ruinam, ſic principum eſt, quod nunquam ſoli abeant in præcipitia. Vt merito dicat D. Bernard. epiſt. 127. *Si quis de populo deuiat, ſolus perit. Verum principis error inuoluit multos.* Nunquam non inueniuntur plures eſſe in culpa, & pœna principis. Nemo ignorat facinus illud Sichimiræ Principis, quando rapuit, imo ſtuprauit Dinam; quam in coniugem vt acciperet, tam Princeps, quàm vniuerſa ciuitas Sichen circumciſionem admittunt. Quid tunc? Vbi dolor circuncisionis increuerat, Simeon & Leui arripiunt arma, ciuitatem intrant, vniuerſos viros trucidant, quibus trucidatis, ait Geneſ 34.

Gen. 24. *Irruerunt ſuper occiſos cæteri filij Iacob, & depopulati ſunt vrbem in vltionem ſtupri.* Hebraice legitur: *Et depradati ſunt vrbem, qua violauerunt ſororem eorum.* Expende illud, *violauerunt*: vnus enim Sichen princeps violauerat, cur non illum ſolum agnoſcit violatorem? Cur quaſi omnes ciues violauiſſent, ſic de omnibus dicit, quod violauerunt? Sane violationem peregerat Sichen princeps; & quando princeps fuit violator, non fieri potuit quod ipſe ſolus iret in crimen: ſed principis error multos ſecum traxit in culpam, & in ruinam. Sic notabat Caietanus apud Lyppom.

Caietan. *Ex numero plurali,* violauerunt; *manifeſtat Moyſes, quod Sichen ſolus ſtuprauerit Dinam, non tamen ſolus fuit culpabilis, ſed multitudo adiuuit eum.* Neſcit equidem princeps ire ſolus in facinora & ruinam. Similiter Geneſ. 12. viri aulici rapiunt. Saram vxorem Habrahami, illamque tradunt regi ſuo Pharaoni, qui illam in vxorem cupiuit accipere.

Geneſ. 12. Verum ait textus: *Flagellauit autem Deus Pharaonem plagis maximis, & domum eius propter Sarai vxorem Habram.* Non ſolus rex, ſed vniuerſa eius aula flagellatur, difficile namque inuenitur princeps, qui non multos inuoluat ſuis criminibus, & plagis. Quocirca aiebat in

Chryſoſt. præſenti D. Chryſoſt. hom. 32. *Et vbi hoc iuſtum propter regem alios puniri? Non propter illum ſolum pœnam ſuſtinuerant, ſed veriſimile eſt eos cooperatos fuiſſe, vt aliquando committeretur iniquitas. Audiſti enim ſupra, quia vt viderunt Saram principes Pharaonis, laudauerunt, & introduxerunt eam in domum eius. Vidiſti eos leonis agere officium in regis gratiam. Quapropter non ipſe ſolus, ſed & omnes qui adhærebant, pœna fuerunt participes.* Ne vnquam princeps appareat & labi & præcipitari ſolus.

§. XIX.

Subditorum obedientia non circa maxima, & ſumma, ſed circa media, & faciliora exercenda eſt ab optimo principe, & domino.

POSITO Adamo in paradiſo, vnicum audio illi intimari præceptum, de non edendo fructu ſcientiæ boni & mali; cur non magis illi intimatur præceptum de amando Deo ſuper omnia, de vita offerenda pro Dei amore? Agebat tunc Dominus non tam Dei perſonam, quam perſonam optimi gubernatoris, cuius inſinuabat eſſe nõ circa maxima & ſumma, ſed circa media, & faciliora exercere ſubditorum obedientiam. Sic reſpondet propoſitæ quæſtioni Moyſes Bercepha lib. de Parad. c. 28. Ideo prætermiſſis alijs data fuit lex de non edendo, *vt illuſtrior fieret bonitas creatoris Adami, qui non ſiuit ipſum rebus maioribus animum ſuum occupare.* *Berceph.* Summa hæc bonitas eſt præſtantis gubernatoris non ſinere ſubditos rebus confligere maximis, ſed illos in mediocribus, & facilioribus exercitare. Hinc apud Matth. 5. ait Dominus; *Audiſtis, quia dictum eſt antiquis, Non mœchaberis. Ego autem dico vobis, quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo. Quod ſi oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum, & proiice abs te: expedit enim tibi, vt pereat vnum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum mittatur in gehenam.* *Matth 5.* Expende, tota vis Chriſtiani præcepti in quo ſit, nimirum in tollendo conſpectu laſciuo; vetus lex cauebat laſciuiam, cauebat mœchiam; Chriſtianum præceptum oculorum viſionem cauet. Et cur Chriſtus Dominus non contentus eſt veteri lege de non mœchando? cur circa oculorum viſionem cautelam mandauit, niſi vt in facilioribus ſuos athletas tentaret? D. Iſidorus Peluſ. lib. 2. epiſt. 107. ait: *Ob eam enim cauſam ſalutaris ſermo eum, qui impudico oculo aliquem perſpiciat, ſupplicio affecturum ſe comminatus eſt, cum alij legumlatores facinus dumtaxat puniant, ne difficile, ac nimis arduum bellum ſit, verum facile ac procliue.* *D. Iſidor.* Vocant præſtantiſſimi Domini ſubditos ſuos in obedientiæ certamina, at in ea certamina vocant, quæ facilia ſunt, & procliuia, vt poſſint ſine difficultate ſuperari. Hinc lignum ſcientiæ boni & mali, vt ad exercitium obedientiæ datum eſt, ſic fuit poſitum in medio paradiſi, ait enim Geneſ. 2. *lignum vitæ in medio paradiſi, lignumque ſcientiæ boni & mali*: Et cur arbor poſita in medio paradiſi ad exercitium obedientiæ datur? Plane vt putentur ſubditi non probandi, nec exercitandi in ſummis, & extremis, ſed in medijs; quæ ſuperentur facile. Aiebat D. Bern. epiſt. 7. *Sunt media quædam, quæ pro modo, loco, tempore, vel perſona, & mala poſſunt eſſe, & bona, & in his lex poſita eſt obedientiæ, tanquam in ligno ſcientiæ boni & mali, quod erat in medio paradiſi:* Caueant ergo boni Domini vltra mediocria, & facilia aliquod ſummum, & extremum ſubditis iniungere; id enim iniungere non eſt bonorum Dominorum, ſed Dei, qui vt iniungit, ſic auxilium præſtat, quo perficiatur opus

iniunctum. Vnde qui ſæpe vt Dominus apparebat Habrahamo, vbi ad præceptum de immolando filio deſcendit, Domini appellationem dimittit. Ait enim Gen. 22. *Tentauit Deus* *Geneſ. 22.* *Habraham, & dixit ad eum: Tolle filium tuum,* Similiter, & cap. 21. de eiiciendo Iſmaële: *Dixit Deus: Non tibi videatur aſperum ſuper puero, & ſuper ancilla tua, &c.* Semper alias loquens Deus cum Habraham vocatur Dominus, in iis maxime præceptis, non Dominus, ſed Deus vocatur, vt innuat non Dominorum creatorum, ſed ſolius Dei omnipotentis eſſe difficilia, & maxima exigere à ſubiectis.

Geneſ. cap. 2. Dixit quoque Dominus Deus; Non eſt bonum hominem eſſe ſolum: faciamus ei adiutorium ſimile ſibi.

§. XX.

Sine Mariæ adiutorio, nec vita ſecura eſt nobis, nec mors tuta.

QVOMODO non eſt bonum, hominem eſſe ſolum? Nonne vnus homo nobis reſtituit rem? Nonne in vno homine Adamo, erant nobis omnia integra; & in vno homine Ieſu, quæcunque lapſa fuerant, in priſtinum ſtatum reſtituuntur? Pulchre ad hæc D. Bern. ſerm. de verbis Apocalyp. ait: *Equidem ſufficere* *D. Bern.* *poterat Chriſtus, ſiquidem & nunc omnis ſufficientia noſtra ex eo eſt, ſed nobis bonum non erat eſſe hominem ſolum. Congruum magis vt adeſſet noſtræ reparationis ſexus vterque, quorum corruptioni neuter defuiſſet. Vt videlicet nobis nouum Adam formaret ex veteri, & Euam transfunderet in Mariam.* Vt homo perditam hæreditatem acquirat, in æternam fœlicitatem proſiliat, congruit illi non eſſe ſolum, imo, quod mirere magis, congruit illi reparatoris ſui habere ſociam Mariam, vbi enim hæc mulier non eſt, ingemiſcit infirmus, & ſine huius patrocinio temerarius eſt, qui velit eſſe ſolus in vita, vel in mortem ire. Sane ipſe Ieſus, qui nullius patrocinio egebat, vt ſemper viuens habuit ſecum matrem, & moriens voluit illam habere iuxta crucem. Imo iam iam acturus animam & poſtremum emiſſurus ſpiritum Ioan. 19. *Dicit matri ſuæ; Mulier, ecce filius tuus.* Hæc dixit, & pene immediate tradidit ſpiritum, vt nec poſtremus vitæ halitus exiret, niſi mixtus verbis ſonantibus Mariam. Ait Guarricus Abb. ſer. 4. *Guarri.* de Aſſump. *Cæterum, cum dilexiſſet eam Ieſus, in finem dilexit eam, vt non ſolum propter ipſam finem viuendi, verum & in ipſam, finem pene faceret loquendi: dum velut inter vltima verba teſtamenti, curam matris, cuius debitorem ſe agnoſcebat, chariſſimo tranſcribit hæredi.* Noluit benigniſſimus Ieſus in vita eſſe, vel ad mortem accedere, quin vel vltima eius verba matrem inuoluerent nobiſque proferrent. Ex quo tota Chriſtiani fœlicitas monſtraretur in eo ſita eſſe, quod habens Ieſum, vel vltimos vitæ halitus ſine Mariæ patrocinio nolit proferre, ſed amet eius in vlnis defunctus occumbere. Habes enim rurſus de Ieſu Ioan. 19. quod, *inclinato* *Ioan. 19.* *capite, tradidit ſpiritum.* Et cur Dei filius traditu-

A rus ſpiritum caput ad terram inclinat? Cur non magis caput tunc in cælum ſuſtulit: quò erat iturus? D. Martinus iam iam animam agens rogatus à diſcipulis, vt facie ad terram conuerſa, pronus pauliſper requieſceret, continuo reſpondit vir ſanctiſſimus, vt habemus in Breuiarij lectione; *Sinite me, cælum potius, quam terram aſpicere, vt ſuo iam itinere iturus ad Dominum ſpiritus dirigatur.* Cur etiã Ieſus directurus ſpiritum in manus paternas, non gaudet caput ad cœleſtia leuare, ſed potius inclinato in terram capite, tradit ſpiritum? Erat in terra, & iuxta crucem, maria mater Ieſu, cuius ad vlnas inclinatus, maluit defunctus occumbere. Ait D. Philip. Abb. lib. 1. in Cant. c. 25. *Vidit Ieſus* *Phil. Ab.*
B *ſtantes iuxta crucem, matrem, & diſcipulum, quem dilexit. Et ſuper iſtos quos Spiritus ſanctus obumbrabat, eo gratius, quo ſuauius requieuit: & Sole foris æſtuante, cuius rabies eum impleuit, inclinato capite ad iſtam, tradens ſpiritum obdormiuit.* Sic Ieſus quaſi de Mariæ ſinu in mortem ibit, ne quis homo audeat guſtare mortem, niſi confotus Mariæ patrocinio. Non grauabor huc trahere factum Lycurgi, de quo ait Photius in ſua Bibliotheca, fol. 1486. *Cum vero inſtare mors* *Lycurg.* *videretur, ſe in matris Deorum delubrum, ad ſenatum deferri iuſſit cupiens rerum à ſe in Repub. geſtarum rationem reddere, vbi cum illum accu-*
C *ſare auderet nemo, domum eſt relatus, & mortuus.* Noluit ſapiens philoſophus in mortis confinio à Deorum matre abeſſe, ſub cuius patrocinio amabat iudicibus ſiſti, extremumque ſubire iudicium. Vt vel ab Ethnicis diſcamus Chriſtiani in hora mortis, iudiciique, ſolicitare veri Dei matris patrocinium.

§. XXI.

Moleſtiſſimum homini eſt carere conſortio comparis, cui bona communicet.

D ERAT homo primus conſtitutus in voluptatum paradiſo, vndique affluens deliciis, & diuitiis; & nihilominus affirmat Dominus de illo, quod, *Non eſt bonum hominem eſſe ſolum.* Non equidem bonum, ſed moleſtum, & durum putabat homo eſſe in deliciarum cumulo, & carere conſortio comparis, cui communicaret illas. Merito ait D. Baſil. Sel. orat. 2. *In tanta bonorum affluentia agens Adamus, non* *D. Baſil.* *habebat, qui cum fœlicitatem communicaret: carens autem voluptatis ſua conſorte, imperfectiori lætitiæ ſenſu capiebatur. Cum enim alterius generis haberet ſeruitia, à congeneri natura ſolatium in vniuerſo non videbat. Errabundus erat hoſpes,*
E *Dominus in medio paradiſo palabundus deſolatione paris ſocietatis affligtabatur.* Et deliciæ, & diuitiæ erant rationali homini, afflictioni, & moleſtiæ, dum ſolus in illis eſt, dum tantorum bonorum conſorte caret. Nunquam enim non moleſtum erit, & durum homini, quod ipſe ſolus ſit in bonis, nec habeat, cui ſaltem oſtendere poſſit ſuam fœlicitatem. Vndè auaris hominibus hoc illi malum minitabatur Iſaias cap. 5. *Væ, qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis vſque ad terminum* *Iſai. 5.* *loci; nunquid habitabitis vos ſoli in medio terræ?* In Hebræo ſine interrogatione leguntur hæc

vltima

vltima verba, ſimpliciter aſſerentia teſte Forerio, quod vicinis agrorũ exeluſis ſolus maneat auarus in terra. Quod ſic expendit D. Cyril. lib. 1. orat. 3. *Si enim, ò diuites, inquit, proximi bona rapueritis, ſi vicinum odio habueritis, vſu veniet ſane, vt vos ſoli inhabitetis regionem, exturbatis alijs omnibus.* Et quantum hoc malum erit auaro homini, quod ipſe ſolus habitet opolentam, & diuitem regionem? Nonne credentur hæc potius ad præmium ſpectare, quam ad minas, quam ad ſopplicium, quam ad auari hominis dolorem? Abſit; quippe auariſſimus licet ſis, ſi tamen homo es, nequibit fieri, quod vel in medio paradiſo habitans ſolus deſolatione paris ſocietatis non affligetis. Pro magno enim impij hominis ſupplicio ponit Iob cap. 5. *Habitauit in ciuitatibus deſolatis, & in domibus deſertis.* Relictæ fuerant, & vrbes, & arua ingentia, & domus theſauris plenæ vni homini impio, qui vt inter tot theſauros, & gazas ſe vidit ſolum, vnde alioquin percepiſſet lætitiam, inde cœpit percipere mœrorem. Exuat hominem neceſſom eſt, & fera fiat, qui ſolitarium amat eſſe iu bonorum participio. Quam maculam Ephraïmo attribuens Oſeas cap. 8. inquit: *Onager ſolitarius ſibi Ephraim.* Quæ ex Græco legit Theophylact. *Refloruit per ſe ſe Ephraim:* & meritò, qui per ſe ſe ſolitariè florere amat, florentique gaudet ſolitariè vita, dicitur non homo, ſed fera agreſtis, & feraliſſima. Pulchre enim de auibos locurus ait Caſſiodorus lib. 8. var. 31. *Aues ipſa gregatim volant, qua innoxia voluntate miteſcunt. Canori turdi amant ſui generis denſitatem, ſtertentes ſturni compares ſequuntur indeſinenter exercitus. Contra, animoſi accipitres, aquila venatrices, & ſupra omnes alites acutius intuentes, volatus ſolitarios concupiſcunt: quia rapaces inſidia innoxia conuenticula non requirunt. Ambiunt enim aliquid ſoli agere, qui prædam cum altero non deſiderant inuenire. Sic mortalium voluntas plerumque deteſtabilis eſt, quæ conſpectum hominum probatur effugere.* Quo auis feralior, & cruentior eſt, eo magis ſocietatem fugit, nec prædarum diuitias alijs communicat. Quid ergo erit homo ſolus bonis incubans, quorum alijs communionem præſtare fugit? Sane is omnium accipitrum, & aquilarum, imo ferarum omnium eſt feraliſſimus, & brutis irrationalibus ſimillimus. Dicebat ille, cuius ager fertiliſſimus erat apud Luc. cap. 12. *Hoc faciam, deſtruam horrea mea, & maiora faciam, & illuc congregabo omnia, quæ nata ſunt mihi, & bona mea, & dicam animæ meæ, Anima habes multa bona poſita in annos plurimos: requieſce, comede, bibe, epulare. Dixit autem illi Deus: ſtulte hac nocte animam tuam repetunt.* Expende verbum illud *ſtulte*, crudeliſſimo alii dixit Matth. 25. *Serue nequam, &c.* modo non vocat ſeruum nequam, ſed ſtultum illum, qui hoc curat, vt ſolus ipſe fruatur bonis acquiſitis. Solitaria enim hæc in bonis habendis cupiditas nil citius refert, quam aſininam, & beſtialem quandam ſtultitiam.

D. Cyril. — Oſeas. — Theoph. — Caſſiod.

§. XXII.

Detrimentoſum & peſſimum homini eſt, ſit vni ſibi proſpicere, vt nec egenti vlli ſua communicet.

SOlitarie agenti homini paratur ſocia mulier, de cuius congreſſu & miſeriarum, & egeſtatum fontes cœperunt ſcaturire. Sine fœmina erat vnus homo & fœlix, & diues, poſt fœminæ auxilium, innumeri homines miſere, & egentes parturiuntur. Cur ergo dicit Deus non eſſe bonum hominem eſſe ſolum? An bonum non eſt homini miſeris, & egentibus non circumcingi? Minime, imo peſſimum, & detrimentoſum eſt homini, ſi ſolus ipſe agens in delicijs, quas colere tenetur, illarum communionem cum pauperibus vitat. Eccleſiaſtes c. 4. inqoiens: *Vnus eſt, & ſecundum non habet, non filium, non fratrem, & tamen laborare non ceſſat, nec ſatiantur oculi eius diuitijs, nec recogitat dicens: Cui laboro & fraudo animam meam bonis? In hoc quoque vanitas eſt, & afflictio peſſima.* Quæ verba Chaldæus Complutenſis pulchrà expendit paraphraſi, inqoiens: *Eſt vir ſolus, & non eſt ei ſecundus: filium quoque & fratrem non habet, vt ſit hæres ſubſtantiæ ſuæ, & non eſt finis vniuerſo labori ſuo, oculus quoque eius non poteſt ſatiari diuitijs, & non dicit in corde ſuo, cui ego laboro, & fraudo animam meam bonis? Surgam, & faciam ex eo eleemoſynam, & lætabor in hoc ſæculo cum filijs hominum, & in ſæculo venturo cum iuſtis. Hoc quoque eſt vanitas, & occupatio peſſima.* Ecce tibi & vanitas, & occupatio, & afflictio peſſima hominis qoi ſolus cum ſit in multis bonis, ſic amat in illis eſſe ſolus, vt nec de eleemoſyna egeno eroganda cogitet. Imo mauult eſſe ſolus, quam reficiens egenos lætari cum filijs hominum in hoc ſeculo, & cum ſanctis in futuro. Quis neget ab hac ſolitudine afflictionem peſſimam, & extremam ruinam in talem hominem proficiſci? Sane merito ait Eccleſiaſtes ibi: *In hoc quoque vanitas eſt, & afflictio peſſima:* vaniſſimum, & detrimentoſum maxime homini eſt, quod ſic laboret ſolus eſſe in delicijs, & diuinjs, vt nec partem egeni accipiant ex illis. Extremam ruinam Sodomitis illaturus Dominus præmittit duos Angelos; quibus committit totum negotium euertendæ vrbis. Quid tunc? Ait Gen. cap. 19. *Veneruntque duo Angeli Sodomam veſpere, ſedente Loth in foribus ciuitatis. Qui cum vidiſſet eos, ſurrexit, & iuit obuiam eis, adorauitque pronus in terram, & dixit, Obſecro Domine, declinate in domum pueri veſtri, & manete ibi. Lauate pedes veſtros, &c.* Non nouit Loth Angelos, ſed putauit aduenas eſſe, & peregrinos: in hoc enim habitu ipſi veniebant; vnde Chryſoſt. ibi ait. *Tantus paterfamilias, viatores, hoſpites, ignotos, vt apparebant viles, dominos vocat.* Et Caietanus ſimiliter: *Feſtinus inuitauit Loth peregrinos, neſciebat enim illos eſſe Angelos.* Quibus poſitis illod maxime ponderandum eſt, qood euerſuri vrbem Angeli veniant in peregrinorum egentium habitu. Cur non magis armati apparent? Cur vel nigrarom nobium inſtar non fulminant, vel maria effundunt, ſub quibus tremant miſeri? Cur ſub adeo miti, & egenti peregrinorum ſpecie

Eccl. 4. — Gen. 19. — Chryſ.

deſolatorium vrbis conſilium diſſimulant? A Equidem ad perdendos homines non ſic armati exercitus, non ſic fulmina, non ſic diluuia valent, vt valent vel duo pauperes peregrini deſpecti, & ieiuni, nec vllo modo refecti ab hominibus. Sic in rem præſentem Ezech. c.16. *Ezech. 16.* *Hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis, & abundantia, & otium ipſius, & filiarum eius & manum egeno, & pauperi non porrigebant ::: & abſtuli eas, ſicut vidiſti*: Vbi Sodomita ſolus diuitias fruebatur, ſummamque rerum abundantiam tenebat, ſine ſocio paupere, ſine comite egeno, non miror, quod expertus fuerit extremam ſuppliciorum mali- B tiam. *Euch.* Vt enim notat Euch. ad cap. 19. Gen. *Clauſas domos hoſpitibus, ignis ingreſſus eſt ad perdendos peccatores.* Quo te magis clauſeris, vt ſolus ſine paupere fruaris diuitias tuas, eo euidentius tuæ ianuæ patent omni malo. Vnde *Iob. 31.* Iob hanc certiſſimam cauſam calamitatum à ſe depellens, ait cap. 31. *Si comedi buccellam meam ſolus, & non comedit pupillus ex ea.* Non putabat homini tutum, ſi vel in conuiuio panis ſolus eſſet ſine paupere adiuncto. Ex quo D. Greg. lib. 21. Moral. cap.12. ait: *Greg.* *Quia profecto communis conuerſationis eſſe cum talibus intra domeſticos parietes debet, ex quibus æterna proficiant merita retributionis. Vnde ſanctus vir non quemlibet, ſed ad manducandum ſocium pupillum ſe habuiſſe* C *perhibet.* Hæc ille; vt putet homo ſe in detrimentoſa, & deſolatoria ſolitudine eſſe vbi in bonis eſt nullo paupere bonorum conſorte adhibito. Matth. 25. Virgines illæ fatuæ, quæ oleum ſecum non ſumpſerunt, extra ſponſi domum flammis ſubmittendæ relinquuntur. Et cur relinquuntur, quæ tanta virginitatis gloria effulgebant? *Chryſ.* Chryſoſt. hom. 21. in Acta: *Non videtis arbores ſteriles, quòd ſint validæ, pulchra, procera, ac ſublimes? At ſi hortum haberemus, vellemus mala granata, oliuas habere frugiferas, & multo magis, quàm illas. Illa enim ad voluptatem magis ſunt, quam ad vtilitatem. Et vtilitas autem parua quadam eſt. Tales ſunt, qui ſolum conſiderant* D *ea, quæ ſua ſunt, imò nec tales ſunt: nam hi ad incendium parati ſunt, illa etiam ad ædificium, & rerum ſecuritatem. Tales fuerunt etiam virgines, caſtæ quidem, & ornatæ, ac modeſtæ, at nulli vtiles, ideo exuruntur.* Hæc ibi.

§. XXIII.

Malis aditum occludit, qui non ſui ſolius, ſed aliorum etiam vtitur conſilio, & auxilio.

IN tanta rerum tranquillitate, & amœnitate conſtitutus homo, & iuſtus, & ſapiens, adhuc videtur malis expoſitus, dum ſolus agit. E *Non eſt*, inquit Dominus, *bonum hominem eſſe ſolum*: ſit homo fœlix, ſit ſapiens, ſit omni virtute ornatus, omni imperio ſublimis, omni creaturæ ſuſpicabilis; tamen dum ſolus eſt, non firmum bonum habet, ſed multis eſt expoſitus malis, quæ fugit, dum aliorum auxilio, & conſilio gaudet. Amaleſuentha Italiæ Regina orbata marito, orbata filio, ne ſola regnaret, ſibi in regni conſortium adlegit fratrem; cuius facti rationem ſic reddit Senatui apud *Caſſiod.* Caſſiod. lib.10. var.3. *Aſtra cæli mutuo reguntur* A *auxilio, & vicario labore participata mundum ſuis luminibus adminiſtrant. Ipſi quoque homini duplices manus, ſocias aures, oculos geminos diuina tribuerunt, vt robuſtius perageretur officium, quod duorum fuerat ſocietate complendum. Exultate, & factum noſtrum ſupernis commendate virtutibus. Nihil reprehenſibile deſideramus agere, quæ cum conſilio alterius, cuncta delegimus ordinare.* Reprehenſionis materiem, vt excluderet regius animus, vel à regio ſolio excluſit ſolitudinem: multis enim erroribus, & malis aditum occludit, qui aliorum ope, & conſilio nititur. Quò ſpectant illa tritiſſima verba Eccleſ. cap. 4. *Melius eſt eſſe duo, quam vnũ,* B *habent enim emolumentum ſocietatis. Væ ſoli.* Vt ſocietati emolumenta accedunt multa, ſic ſoli nihil quàm væ, & malum magis propinquum. *Eccl. 4* Societatem quærat bonorum, fugiat ſolitudinem, qui multis humanæ vitæ incommodis amat occurrere. Id in homine rege pulchrè ponderabat D. Syneſ. lib. de Regno, inquiens: *D. Syneſ.* *Rex autem id exploratum habet, Deum quidem ſibi ſufficere, & antiquam eam eſſe naturã diuinam, quæ ſupra id omne, quod ſubditum eſt, aſſurgit. Homini vero multis, atque eiuſdẽ conditionis hominibus imperanti ad cuiuſlibet rei animaduerſionem, propriam naturam ſatis ſuperq; non eſſe. Hunc igitur naturæ defectum ſuppleus amicos in eiuſdẽ natura communionẽ adſciſcit vim quodam modo ſuam multiplicans, ita* C *enim fiet, vt & omnium oculis videat, & omniũ auribus audiat, omniumq; animis in vnum conſentientibus conſilium capiat.* Non ſufficit rex, non ſufficit hominis natura, vt per ſe ſolam omnia ſibi cõuenientia perficiat, adiungat ſibi quiſque neceſſum eſt amicos, adiungat ſocios, per quos multiplicatus nulli imminenti malo non occurret. Da mihi hominem Adamo parem in ſapiẽtia, in virtute, in regno, quamuis tantus iſte ſit, quia Deus non eſt, ſi ſolus agit, minime ſibi ſufficiet. Verum da hominem elinguem, infantem, rudem; quem multi ſtipent prudentes, fortes multi, is ſane vix habet, à quo ſibi malo timeat. Ait Cant.3. *En lectulũ Salomonis ſexaginta fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſraël. Omnes tenen-* *Cant. 3.* D *tes gladios, & ad bella doctiſſimi.* Expende, quid proponat ad videndum de Salomone ſuo, nimirum, *lectulum*, non equidem lectum magnæ ſtaturæ viris, ſed per diminutiuum dicit lectulũ: quaſi paruum lectũ, quale infantibus parari ſolet, oſtendere cupiat. At hoc omnibus commune eſt, vt regnum non minima, ſed ſumma oſtendãt, & publicẽt, armorũ apparatus, equorum greges, theſaurorũ infinitudinẽ. Cur iſta ſui Salomonis non magis iactat arma? Cur non magis oſtẽtat ahenea ſcuta, bellicã fortitudinẽ? Cur maluit eius lectulũ, nimirum, prima pueri incunabula oſtendere? Cur non curabit, vt magnus potius oſtẽderetur in armis, quã in lectulo puſſio? Curauit id ſane apponens lectulo ſe- E xaginta viros armatos, & ad bella doctiſſimos, nequit enim fieri quod rex, quem tot docti ad bella ſtipãt viri, nõ ſit aduerſus mala omnia inuincibilis, quantũuis in ſe ſit infans adhuc vagiẽs in cunis. Defuncto Theodoſio, relicti erãt filij eius nondum egreſſi à pueritia, ſed multo milite cincti; quod notans D. Ambr. orat. de obitu Theodoſ. ait: *D. Amb.* *Reliquit nobis liberos ſuos, in quibus eum debemus agnoſcere, & in quibus eum, & cernimus, & tenemus. Nec moueat ætas: fides militum Imperatoris perfecta ætas eſt.* Sit infans Imperator,

Imperatot, ſi illi adſunt fideles duces, fideles milites, fideles amici non ſentietur illius ætatis teneritudo. Vir eſt in adiunctis ſibi viris, fortis in fortibus, ſapiens in ſapientibus, ſe ſe quodā modo io fidis ſocijs efformans, & multiplieās.

§. XXIIII.

Virilem, & maſculam perfectionem non exprimit ſolitaria vita, in comparatione illius, qui etiam ſtudet animarum ſaluti.

VIr erat Adamus in medio poſitus paradiſo, de quo diçebat Dominus, *Non eſt bonū hominē eſſe ſolum*, quaſi ex tuoe deſignaret, quàm ſit aliena à virili perfectione ſolitaria vita. Hine cenſenda eſt cuiuſque virilis virtus, quæ neſcit ſola eſſe, ſed pro aequirendis ſoeijs æternæ ſalutis deſodat. Qui ſibi ſoli vacat, nee pro ſalute proximorum pugnat, cōtentus ſi vel ſolus hęreat lateri diuioo, is nō virili gaudet perfectione, ſed ad ſummū fœminarum perfectionē attingit. Quo reſpieiés Iſaias, cap. 60. dicit Chriſti Sponſæ: *Filij tui de longe venient, filiæ tuæ de latere ſurgent*, ſiue vt Complut. Foter. Adamus, & alij legunt, *de latere ſugent*. Sunt enim Eeclesię filij, & ſunt filiæ; hæ matris lateri hętentes, hoc curant, vt verbale lae ſugaot, perpetuo inſtantes contemplationi diuinæ, nulloque aoimarū aequirendarū prætextu exeuntes à latere perfoſſo Chriſti, ibi ſugentes, vt infantes; ibi cubātes, vt columbæ. Sed, quę ſie hærent lateri filiæ ſuot, nunquam attingentes virilem virtutem. Vetum *filij de longe venient*, contenti ſemel de latere guſtaſſe, remotiſſima quæque luſtrant, vt animas proximotū teducant ad eaules Chriſti. Ij filij ſunt virili perfectione ſublimes, quorum ſtudiū eſt, non domi ſolum ſugere, ſed & diuerſa loea peragrare, & vitā agere in quauis mūdi plaga, vbi maius Dei obſequium, & proximorum auxilium ſperatur. Horum viroium reſpectu fœmioę ſunt, quicūq; ſolitariā vitā ſequuntur. Illos ſpectabat D. Ber. ſer. 12. in Cant. ſie contēplatiuos ſuos monachos murmurantes, & parui facientes diuinæ operarios vineæ cōpungens: *Fratres reuereamur Epiſcopos, ſed vereamur labores eorū. Agnoſeamus impares vires noſtras, nec delectet molles, & fœmineos humeros virorū ſupponere ſarcinis. Temerari. obiurgat virum de prælio reuertentem mulier nens in domo. Dico enim: Si is qui de clauſtro eſt, eum, qui verſatur in populo, interdum minus diſtrictè ſeſe agere deprehenderit, verbi gratia, in verbo, in eibo, in ſomno, in riſu, in ira; non ad iudieandū confeſtim proſiliat, ſed meminerit ſcriptū; Melior eſt: iniquitas viri, quam benefaciens mulier. Nam tu quidem in tuo cuſtodia vigilans benefacis, ſed qui iuuat multos, & melius facit, & virilius.* Quantum diſtat vir à fœmina, tantū diſtat proeurator animarum ſalutis à ſolitario, & mero contemplatiuo. Vulneta accipit quandoq; præliator optimus, ſed nunquam mulier nens in domo comparanda eſt eū nobili pteliatore; nee qui ſibi vni vacat, eū eo qui plurimos defeodit, & propugnat. Quantumeumque ſe ſe in cœleſtia ſubſtollat mere contemplatiuus, ibique Chriſti pedibus obuolutus nectat guſtet diuinum, nō attingit virilem perfectionē, ſed ſemper manet ſub fœminea teoetitudine. Hęc fuit

Iſa.60 *D.Ber.*

A ſapientis apud Darium propoſitio, 3. Æſdræ, c. 3. *Fortiores ſunt mulieres: ſuper omnia autem vincit veritas.* Mulieres nobis ob oculos ptopoiit in exemplom fortitudinis; & quæ ſunt hæ mulieres? S. Max. Cent. 3. c. 30. inquit: *Mulieres quidem appellat virtutes deificas, ex quibus conſtat hominibus erga Deum, & in ſe ſe vnica dilectio, quæ rapit omnium animam, & quadam amoris plena permixtione implicat ipſi Deo.* Ecee tibi S. Maximus mulierum nomine cenſet debere intelligi virtutes deificas, quatum officium eſt hominē implieare ipſi Deo, quantū enim virtus maxima ſit io colligando homine ad Deum, dum ibi ſiſtit, nee facit ſimul hominē animabus acquirē- B dis ſtudere, fœminea virtus eſt, non virilis, in comparatione illius, qui etiam ſtudet animarū ſaluti. Illa eſt virilis virtus, quæ nouit, & vacare Deo, & pro animarū ſalute in arenam deſeeodere. Vnde D. Thom. 2. 2. q. 88. art. 6. quærens vtra ſit perfectior vita actiua, an contemplatiua? Reſpondet: *Sic ergo dicendum eſt, quod opus vitæ actiuæ eſt duplex. Vnum quidem quod ex plenitudine contemplationis deriuatur, ſicut doctrina, & prædicatio. Vnde Gregor. dicit in 5. hom. ſuper Ezech. quod de perfectis viris poſt contemplationem ſuam redeuntibus dicitur: Memoriam ſuauitatis tuæ eructabunt. Et hoc præfertur ſimplici contemplationi. Sicut enim maius eſt illuminare, quàm lucere ſolum,* C *ita maius eſt contemplata alijs tradere, quàm ſolum contemplari.* Expende illud, nimirum, *de perfectis viris dicitur*: vbi ſaue contemplationis otio iungitur animarum negotium acquirendarū, iam ibi virilis vittus, & maſcula in tota ſua perfectione apparet. Non iam ibi fœminæ dominaotes, ſed viri in arena deeertaotes, ſummum virtutis tobur valent oſtentare. Verum illud ſe ſe opponit Domini aſſertum de Maria vni vaeante Deo, Lue. 10. *Maria optimam partem elegit.* Eſt etgo optima, & perfectiſſima virtus vacare vni Deo, & tibi, dimiſſa de aoimarum ſalute aequirenda diligentia. Eſt equidem hæc pars optima in Maria, nimirum, in fœmina, cuius infirmitatis non eſt in arenam deſeendere, D & pro animabus acquirendis pugnare: quod vt virilius quid eſt, non fœminarum, ſed maximorum virotum facit optimam partem. Aeeipite D. Bern. ſerm. 3. de Aſſumpt. ſantem. *Quid tamen ſibi vult, fratres, quod optimam partem Maria dicitur elegiſſe? Vbi iam erit, quod aduerſus eam proferre ſolemus: Melior eſt iniquitas viri, quàm benefaciens mulier? Vnum ego arbitror è duobus, vt neutrum dicatur defuiſſe, nec in partem aliquam præcipitaſſe ſententiam, ſed ad obedientiam præceptoris, ad vtrumlibet ſit parata. Quis enim ſicut Dauid fidelis ingrediens, egrediens, & pergens ad imperium regis? Denique paratum, in-* E *quit, cor meum, paratum cor meum, non ſemel tantum, ſed & ſecundo, & vacare tibi, & proximis miniſtrare. Hæc planè pars optima, quæ non aufertur. Bonum, inquit, acquirit gradum, qui bene miniſtrauerit, forte meliorem, qui bene vacauerit Deo, optimum autem, qui perfectus eſt in vtroque.* Quid pulehrius? Dum fœminea virtus in Maria expenditur, pars illius optima, quo neat domi, quod vaeet ſibi, & Deo; dum autem virilis virtus in Dauide examioatur, vt ſuperanda eſt infirmitas fœminatum, ſie non ſolum in otio cōtemplationis ſiſtendū, ſed adiungeodū eſt illi negotium animatū: & in vtro-

3. Æſdr. 3. *S.Max.* *D.Thō.* *Luc.10* *D.Ber.*

que ſimul regulariter conſiſtit optima pars & virtus maſcula. Dixi, quod regulariter conſiſtit, quia aliquando euenire poteſt, vt ſolum negotium actiuæ ſuperet, & excedat otium contemplationis, vt ex D. Thoma ſupra citato, oſtendit ibi ſapienter Caietano.

ſ. XXV.

Auget beneficium, qui de illo præſtando præmonet recepturum.

ADamo facto, & in paradiſi amœnitate conſtituto, dixit alta, & clara voce Dominus: *Faciamus ei adiutorium ſimile ſibi.* Et cur neceſſum fuit hoc coram Adamo à Deo dici? Si tantum illi adiutorium facere volebat, feciſ- B ſet tacitus, vt tacitus fecit vniuerſa bona paradiſi, cur noluit adiutorium illud tacitus facere, ſed de faciendo illo, & pręſtando claram, & manifeſtam vocem emiſit, quę poſſet ab Adamo audiri? Noluit ſapientiſſimus Dominus, vt tam gratum, & vtile adiutorium repente Adamo obueniret, ſed maluit de tanto bono pręmonere hominem, vt ſic duplicaretur beneficium; dum eius gaudium non ſubito, ſed moroſius percipitur. Hanc ſapientiam in conferendis beneficijs pulcherrime ponderat Pacatus in Paneg. Theodoſij, inquiens: Nemo iam, nemo beneficia, quę dederis, ab eo credit tempore computanda, quo dederis; quia C tam ſint certa, quę ſpondes, vt tunc videantur accepta, cum ſpondes. Iam id ipſum, quod ante promittis, nonne de ſummo puriſſimę mentis candore proficiſcitur? Nam cuius eſt animo, nec vota hominum fatigare, nec adhibere muneribus artem difficultatis? Sed denuntiare præſtanda, vt proxilior ſit ſenſus bonorum: nec repentina fœlicitas faciat attonitos, & ſimiles reddat ingratis. Animos enim noſtros ſubitis affectibus impares perinde lętitia, ac dolor, ſi deprehendat, externat. An non illa Romanæ pietatis notiſſima mater nuntio mali Canenſis exterrita, filio reduce, quem flebat, diriguit in mortem? Nec par eſſe gaudio potuit, quæ ſuperfuerat orbitati. D *Conſcius igitur* Pacat. *cœleſtis arcani, & naturalium depoſitorum maius hominibus ſperata procedere, quam inſperata ſuperuenire beneficia, nec immerito. Namque fugitiua ſucceſſuum repentinorum voluptas, vt occupat, ſic relinquit: fœlicitas longior eſt, ſpectare ſecurum. Itaque cum hactenus natura eſſet ſtatutum, vt bona ſua homines neſcirent, & tunc primum inciperent fœlicitate gaudere, cum cœpiſſent eſſe fœlices. Tu promittendo præſtanda, inueniſti tempus, quod nobis natura ſubtraxerat, vt quos adepta ſola iuuabant, etiam adipiſcenda delectarent.* Quid pulchrius? Ea eſt beneficentiæ mentis ſapientia, vt ſciat beneficiorum ſuorum iucunditatem longiſſime produ- E cere, dum beneficia conſerenda certis promiſſionibus pręnuntiet. Quoties enim quis promiſſa ſibi bona recolit, toties ſuauitatem beneficij guſtat. Quapropter Geneſ. 13. Dominus Gen. 13. Abrahamo dicebat: *Surge ergo, & perambula terram in latitudine, & longitudine ſua, quia tibi daturus ſum eam.* Meritò ante ipſam receptionem iubetur Abrahamus promiſſam terram percurrere, non enim ſula adepta iuuant, ſed & adipiſcenda non paruam delectationem inferunt. Quod noſcens D. Chryſoſt. ſic in pręſenti diſſerit: *Surge, & perambula terram, & cætera, vt ſcire poſſis, & magnitudinem terræ, quam poſſeſſurus es, & antequam fruaris, ſpe paſtus, magnam inde animi voluptatem capias.* D. Chryſ. Sic Deus producit iucunditatem beneficij ſui, illud ante promittens, & recolendum proponens, nè ſolum cum in re eſt, ſed cum adhuc eſt futurum, recipientè beate feſtinet. Nouit beneficentia diuina, vel ante donum, dono munerare ſuos, dum quod præſtatura eſt, multo ante promittit. Sic Gen. 15. dum ſterilem Abrahamum ditare vult filijs, ait. *Qui egredietur de vtero tuo ipſum habebis hæredem.* Gen. 15. Quid ais Domine, ſenem penè emortuum ad futura tempora remittis? Si vis ſenem iam iam animam agentem filio ditare, dic illi, ecce habes filium, cur adhuc de futuris loqueris cum illo? Loquitur de futuro, non vt inanem relinquat ſenem, ſed vt magis impleat, dona enim promiſſa, etiam tunc implent hominem, quando promittuntur, vt videatur accipiens ab ipſo tempore promiſſionis, iam donis eſſe potitus. Sic de Abrahamo ait D. Baſ. Sel. or. 7. *Accepta promiſſione habuit filium ante filij partum, & ſpes ipſa prius Iſaacum peperit, quam aluus.* Baſil. Sel. Hoc fecit promiſſio, & doni annuntiatio, ne Abrahami ſterilitas differretur, ſed vel ante in re acceptum filium, iam videretur gaudere cum filio, ea enim ſunt bona data, vt non minus hominem afficiant promiſſa, quam exhibita. Sic Gen. 18. promittebat Dominus: *Habebit filium Sara vxor tua. Quo audito Sara riſit.* Gen. 18. Filius Iſaac promittitur, qui interpretatur riſus, & iam Sara ridet. Quid rides Sara audiens, quod paritura ſis riſum? Sanè Philo Iudæus, non ad Saram refert, quod Philo. rideat, ſed ad naſciturum filium, qui vt in re exhibitus vocandus erat riſus, vt mater diceret, *Riſum fecit mihi Dominus.* Gen. c. 21. ſic & promiſſus iam parentes riſu implebat. Quippe ait, lib. 2. Alleg. *Quædam bona non ſolum cum adſunt iuuant, ſed etiam promiſſa oraculo, qualis eſt lætitia, bonus affectus animi; hæc, inquam, non præſens tantum lætificando vim ſuam exerit, ſed etiam ſperata hominem præoccupat.* Vnde meritò beneficus Deus lætificantia bona daturus, illa ante promittit, vt accipientis ſenſum dupliciter afficiat, & impleat, dum in promiſſione accipit donum, quo lætetur; de quo etiam in receptione poſtea ſit lætaturus.

Gen. c. 2. **Formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animantibus terræ, & vniuerſis volatilibus cæli adduxit ea ad Adam, vt videret, quid vocaret ea. Omne enim quod vocauit Adam animæ viuentis, ipſum eſt nomen eius. Appellauitque Adam nominibus ſuis cuncta animantia, & vniuerſa volatilia cœli, & omnes beſtias terræ: Adæ vero non inueniebatur adiutor ſimilis eius.**

ſ. XXVI.

Deus ab homine ſuo non requirit laborem circa ea, quæ corrumpi poſſunt.

VNiuerſa Dominus adduxit animantia ad Adamum, non vt paſceret, ſed vt videret, quid vocaret ea. Hoc ſolum poſcit

Dominus

Dominus ab Adamo, vt voces effingat, quibus animalium nomina formet: cur non magis petit ab animalium Domino, vt pabula quęrat, & pręparet, & ſuis humeris portet, quibus tot animalia ſuſtentari poſſint? Hæc exegit ab homine peccatum, & amor lucri proprij, non Dominus, qui ab homine ſuo non requirit laborem, circa corruptibilia, & caduca, ſed circa ęterna, & ſolida. Producta iam terra multiſque arboribus conſita producitur homo, *Gen. 1.* Gen. 1. cui dicit Dominus: *Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem ſemen ſuper terram, & vniuerſa ligna, quæ habent in ſemetipſis ſementem generis ſui, vt ſint vobis in eſcam.* Sic vbi producitur homo, ſtatim conſtituitur inter fructiferas arbores, quibus veſci liceat. Nec multo tempore permiſſus eſt homo eſſe inter arbores illas, ſed ſtatim transfertur in amœniſſimam paradiſum, in qua erat arbor vitæ, ait enim Gen. *Gen. 2.* 2. *Tulit ergo Dominus Deus hominem, & poſuit eum in paradiſum voluptatis, vt operaretur, & cuſtodiret illum.* Antea dantur arbores homini in eſcam, nihil de operatione, nihil de cultura, nihil de labore, aut cuſtodia auditur. Vbi autem in paradiſum transfertur, ſtatim opus, & cultura, & operatio, & cuſtodia requiritur; cur quæ cultura, & operatio petitur circa arbores paradiſi, non etiam petita fuit circa illas arbores primas extra paradiſum poſitas? In paradiſo erant arbores vitæ, de quarum guſtu veniebat, vt homines tunc degentes poſſent æternare vitam. Arbores autem primę extra paradiſum poſitæ non pertinebant ad vitam æternandam, ſed corruptioni ſeruiebant, ideo Dominus ab homine ſuo non requiſiuit operam, nec culturam, nec cuſtodiam, nec ſtudium circa ea, quæ corruptioni ſeruiebant, ſed circa ea, quę conducebant ad vitam permanſuram. Id quod notabat *Sinait.* D. Anaſt. Sinaita, lib. 7. Exam. inquiens: *Antequam poneretur homo in paradiſo, non fuit ei imperatum, vt operaretur, & cuſtodiret ligna priora cibi pereuntis: ſed imperatum eſt, vt ſecunda ligna paradiſi, cibi manentis in vitam æternam.* Non equidem is eſt Deus, qui velit ſuum hominem occupari in cuſtodia, & cultura rei perituræ: non is eſt Deus, qui hominem bubulcum faceret intentũ pecoribus corruptibilibus nutriendis, & pro ijs noctu, diuque agentem inter bruta. Non is eſt Deus, qui perituræ alimoniæ conquirendę immenſos labores à ſuo homine requireret; *Ioan. 6.* imò ait ipſe Ioan. 6. ad quoſdam: *Quæritis me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis. Operamini non cibum, qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam.* Iubet Deus hominibus nauare operas ſuas, labores impendere acquirendo cibo, ſed quali cibo? Non equidem cibo, qui perit, pereuntis enim cibi labores, & vigilias nunquam Deus imponeret homini ſuo. Ait ibi Rup. *Cibus ille, quo ſaturati eſtis, quotidie perit. Talem cibum, non dico, vt operemini, non commoneo, vt pro illo ſolliciti ſitis, non inuito vos, vt pro illo ad me veniatis. Sed illum potius cibum dico, vt operemini, qui permanet in vitam æternam.* Non à Deo venit, quod homines labores, & curas ſubeant pro rebus corruptibilibus; id potius malus genius introduxit in mundum. Quis in Ægypto fecit Iſraëlitas lateribus conficiendis, colligendiſque paleis inſudare niſi affectus Pharaonis tyrannicus? Ait text. Exod. 5.

A *Præcepit ergo in die illo Pharao præfectis operum, & exactoribus populi dicens; Nequaquam vltra dabitis paleas populo ad conficiendos lateres ſicut prius, ſed ipſi vadant, & colligant ſtipulas.* *Exod. 5* Non à vero Domino, ſed à cruentiſſimo tyranno potuit venire hæc exactio, qua ingenui homines compellerentur pro ſtipulis, & paleis colligendis anxie laborare. Non equidem diuinus pater, ſed mali genij tyrannis ſimilem exactionem indixit hominibus, qua pro caducis, & perituris reſculis operam impendant maximam. De vtroq; pulchrè ſanctus Germanus orat. in adorationem Crucis, fatur: *Germ.* *Ibi Pharao tyrannus erga Iſraelem. Hic Satan indefeſſus hoſtis totius humanæ ſocietatis. Affligebantur ibi luto, & opere lateritio* B *Iſraelitæ, & collectione palearum. Hic pro rubra argilla carnis ſuſcipiunt carnes, & mundi amatores omnem laborem, & operam. Sed eſt etiam grauis exactor, & inexorabilis impulſor, vergens ad irrequieta tenebrarum opera, virtutum commeatum abſumens, ad ſolam palearum collectionem nos impellit.* Pro paranda pecunia carne, pro vita temporali, & terrena ſuſtentanda ſuſcipiunt homines omnem laborem, & operam; & quis illos in hæc impulit? An Deus? Abſit, non Deus, ſed genius malus, ſed rabidiſſima cupiditatum tyrannis ad palearum, hoc eſt, ad pereuntium bonorum collectionem homines traxit. Accedite huc omnes homines, & ponderate; quid Deus, C quid malus genius homini prouideat, Deus nihil laboris petit pro re corruptibili; genius malus multis laboribus conficit hominem; vt corruptibilem coronam accipiat. Quod vt clarius pateat, componite Adamum ſub Deo exiſtentem, & prodigum illum filium á Deo abeuntem. Vtrique pecora ſubiiciuntur; ſed ad Adamum adduxit Deus omnes beſtias, ne vel gradum Adamus faceret quærens illas, prodigus autem miſſus fuit in villam, vbi pecora erant, vt pro pecoribus longam, & laborioſam ſubiret viam. Ex Adamo ſolum requiritur manifeſtatio dominij per nominum impoſitionem; ex prodigo petitur durum in paſcendis porcis ſeruitium. Habes enim Gen. 2. de be- *Gen. 2.* D ſtijs: *Adduxit ea Deus Adam, vt videret, quid vocaret ea.* Nec pedem mouere permittitur Adamus, pro pecoribus; nec manum imponere operi vlli, ſed ſolum nomina confingere. Apud Lucam, c. 15. de Prodigo dicitur: *Adhæſit vni* *Luc. 15.* *ciuium regionis illius, qui miſit illum in villam, vt paſceret porcos.* Labori itineris exponitur, & porcorum ſeruitio; neſcit enim mundialis cupiditas ſuos alumnos aliò deducere, niſi vt vel pro pecoribus paſcendis, multo ſe labore conſumant.

§. XXVII.

E

Principis oculi vocaliſsimi ſunt, vt ſubditorum apud ſe valorem exprimant.

ADamo principi animalia omnia ſubdita adducta ſunt, *vt videret, quid vocaret ea:* vocabula non videmus oculis, ſed auribus percipimus, quomodo ergo animalia dicuntur adducta, vt Adamus videret, quid vocaret? quomodo videret vocem prolatam ab ore? Ad quid requiruntur oculi, vbi totum negotium peragendum erat voce? Sane &

eſt principis oculis vis quædam vocaliſſima, quæ ſubditotum apud ſe mirificè exprimit, & pręſciat valorem. Qualis ſis apud principem manifeſtiſſimè audies non tàm oris, quàm oculorum voce. Bis, & iterum negabat Petrus Dominum, & magiſtrum ſuum, Luc. 2. *Et conuerſus Dominus reſpexit Petrum. Et recordatus Petrus verbi Domini, ſicut dixerat. Quia prius quam gallus cantet, ter me negabis, &c.* Quis tunc Petro verbum hoc Dominicum reduxit in memoriam? Obmuteſcentem video Saluatorem; à quo ergo potuit Petrus modò verbum illud accipere? Audio Dominum non loquentem, ſed reſpicientẽ, & in reſpectu oculorũ, agnoſco clariſſimam vocem, quæ teſtatur Petro miſerũ ſtatum peccatoris. Ait D. Chryſoſt. hom. 9. de Pœnit. *Chriſtus reſpiciens in Petrum vocem dimiſit per ipſum intuitum. Non enim ore locutus eſt, ſed per oculum dimittens vocem, quaſi diceret, Petre, &c.* Hoc ſolum factum eſt, vt Ieſus Petrũ videret, & à Ieſu oculis ſe Petrus compellari audiuit, diuinorum oculorũ ſenſit voces, quibus iuxta ſtatum pręſentem non petra, ſed puluis, negator vocabatur non diſcipulus. Hinc Æſther, c. 15. *Ingreſſa cuncta per ordinem oſtia, ſtetit contra regem, vbi ille reſidebat ſuper ſolium regni ſui indutus veſtibus regijs, auroque fulgens, & pretioſis lapidibus, eratque terribilis aſpectu. Cumque eleuaſſet faciem, & ardentibus oculis furorem pectoris indicaſſet, regina corruit.* Non aperuit rex os ſuum, ſed oculis tantum res agebatur, & per oculos dimittebat damnationis voces, quibus penè exanimis regina corruit. Ad quid expectaret linguæ fulmina, qui regis notabat oculos? Sanè clariora ab iis, quàm ab illa dantur teſtimonia. Meritò enim dicebat Iob, cap. 19. *Oculus videns teſtimonium reddebat mihi.* Ex videntium oculis captabat euidentiſſima teſtimonia de ſe, quis, qualisve eſſet. Has voces oculorum nouit Dominus Deuteron. 16. dicens: *Deuorabis omnes populos, quos Dominus Deus tuus daturus eſt tibi. Non parcet eis oculus tuus.* Et Dauid 1. Reg. 24. dicens Sauli: *Cogitaui, vt occiderem te, ſed pepercit tibi oculus meus.* Et Nabuchodonoſor Holoferni, Iudith. 2. *Non parcet oculus tuus omni regno.* Et Iſaias, cap. 13. aiens: *Et ſuper filios non parcet oculus eorum.* Et apud Ezech. 5. Dominus: *Ego quoque confringam, & non parcet oculus meus.* Sic verba damnationis, vel remiſſionis, non linguæ tribuuntur, ſed poteſtatum oculis, quando ij ſunt, qui primi annuntiant in rege, qualis ſit apud illum conſcientia ſubditorum.

Luc. 2. — Chryſ. — Æſth. 15 — Iob. 19. — Deu. 16 — 1. Reg. 24. — Iudith. 2. — Iſai. 13. — Ezec. 5

§. XXVIII.

Imperet, non ſeruiat beſtialibus affectibus, qui in beſtiam non cupit ire.

NOmina dum imponit Adamus beſtiis terræ, non inuenit inter beſtias adiutorium ſimile ſibi. Notanter enim ait textus: *Appellauitque Adam nominibus ſuis cuncta animantia, & vniuerſa volatilia cæli, & omnes beſtias terræ. Ada verò non inueniebatur adiutor ſimilis eius.* Et meritò Adamus dum nomina dat beſtiis, ſibi ſimile inter illas non inuenit; quia dum dat nomina, imperium ſuum exercet, vt pulchre expendit D. Baſil. Sel. or. 2. Eucher. & Rup. in Cant. & alii paſſim. Quomodo ergo inter beſtias ſimile ſibi inueniet, qui beſtialibus affectibus nouit imperare? Sanè non qui imperat, ſed qui ſeruit affectibus beſtialibus, is ſolus beſtiis aſſimilatur, & totus in beſtiam abit. Cantatiſſimus fuit error Philoſophorum dicentium poſt mortem hominum animas ad beſtias migrare, item fuit vana Gentilium perſuaſio, quod vel Circæis carminibus, vel aliis homines in beſtias vertebantur. Sæpè ego mirabar, qui fieri potuit, vt vel philoſophi, vel populares homines tam ſordidè de natura humana ſentirent, vt crederent hanc tam facile poſſe carminibus vllis in beſtiam tranſmutari. At dum eorum mentes beſtialibus affectibus ſeruire noui, tota mihi ablata eſt admiratio, quod putetur à talibus facilis eſſe hominis in beſtiam tranſmutatio. Pulchrè enim aduerſus illos, ait D. Ambroſ. lib. de Fide Reſurrect. *Neque enim mirum debet videri, quod creditis vos in beſtias poſſe mutari, qui beſtias adoratis.* Audiebant veneficis poculis mutari homines in beſtias, & credebant facile id poſſe fieri. Et vnde hoc crederent, niſi beſtias ipſi colerent? Qui enim, homo cum ſit, beſtiis ſeruit, beſtiales affectus adorat, meritò non alienum putat, quod ſe in beſtiam facile transformet. Beſtia fiat, neceſſum eſt, qui non imperat beſtiis, ſed beſtiales affectus adorat. Exod. 20. ait Dominus: *Altare de terra facietis mihi, & offeretis ſuper eum, &c.* Quæ lex non abſolutè, ſed conditionatè poſita refertur à D. Clemente Papa, dum ſic legit: *Si feceris mihi aram, ex terra facies, &c.* Et putat hoc duplici modo mandatam fuiſſe legem, ante & poſt vituli adorationem; ita vt antequam vitulus adoraretur à populo, lex diceret, *Si feceris mihi aram,* non cogens, non obligans, ſed liberam relinquens hominibus ſui obſeruationem: verum poſt adoratum vitulum iam lex dicebat: *Altare de terra facietis,* nihil liberum relinquens circa legales obſeruationes, ſed ad illas cogens, & illarum iugum imponens, quod non portari potuit, vt ait D. Petrus Act. 15. Sed cur, quæ liberæ electioni hominum relinquebantur leges ante cultum iuuenci; poſtquam homines ſe ſe vitulo proſtrauerunt, eumque adorarunt vt Dominum, iam nihil amplius liberum illis relinquitur, ſed dantur leges, quæ cogant, & velut iugum graue miſeros onerent. Equidem qui vitulo ſeruiebant, eo ipſo exuerant libertatem hominis, facti vituli ſimiles illi, quem verebantur, vt Dominum, & ideò non mirandum, quod ex tunc Deus illos, vt vitulos tractet, & graue iugum imponat. Pulchrè D. Clemens, lib. 6. Conſtitut. Apoſtol. cap. 20. ait: *Fecerunt vitulum conflatilem, & adorauerunt idolum. Tunc Deus iratus conſtrinxit eos vinculis, quæ diſſolui non poſſent, & compreſſione oneris, & aſperitate iugi conſtrinxit, neque amplius dixit, ſi feceris, ſed fac aram, & ſacrifica aſſidue, &c.* Vbi vitulum adorat Iſraël, ſic bruteſcit, ſic ſe io vitulum transformat, vt iam Dominus ſuo populo nil prius, quam iugum, & macellum cogitet. Nec aliud de ſe ſperent, qui totos beſtialibus affectibus ſe conſecrant, in beſtias equidem ibunt, & beſtiarum gement ſub onere. Hæc mala præcauens Dominus adduxit ad

Amb. — Exod. 20. — Clem. PP.

Adam beſtias omnes, vt ſe ſuper illas extolle- A D. Amb ret. Sapienter enim ait D. Ambroſ. lib. de Patad. cap. 11. *Vocauit ad te omnia animalia Deus, vt ſupra omnia mentem tuam eſſe cognoſceres. Cur qua tibi ſimilia minime reperiſti, adſciſcere tibi, & copulare voluiſti?* Hoc curet homo ſibi acquirere ex ſuperexcellentia, qua ſubiicit ſibi animalia, nequid beſtiarum, aut animalium proprium ſibi trahat, ne hominem exuens in beſtiam abeat.

Ex cap. 2. Gen. Immiſit ergo Dominus Deus ſoporem in Adam: cumque obdormiſſet, tulit vnam de coſtis B eius, & repleuit carnem pro ea. Et ædificauit Dominus Deus coſtam, quam tulerat de Adam in mulierem, & adduxit eam ad Adam.

§. XXIX.

A ſola Ieſu morte poteſt venire, quod homo in fœminas non feratur more beſtiarum.

FActurus Dominus mulierem ex Adamo, & homini, velut cæteris animantibus iuncturus fœminam, vt nuptiarum fructibus imple- C retur mundus; ſoporem Adamo immiſit, ſiue, vt legunt Septuag. *extaſim*, qua à ſenſibilibus remotus, particeps fieret ſpiritualium, & inuiſibilium. Id quod cum multis Patribus, aſſerit Euche. Eucherius, lib. 1. in geneſ. inquiens: *Iſte ſopor ad hoc intelligitur, & miſſus, vt ipſius mens per extaſim particeps fieret Angelorum.* Et D. Auguſt. D. Aug lib. 9. de Gen. ad lit. 19. ait, quod ſoporatus fuerit Adam, *vt particeps fieret Angelicæ curiæ.* Fœmina procuratur Adamo, & ſimul illi ſopor immittitur, quo Angelorum particeps fiat. Poſſet equidẽ, & vigilans Angelorũ particeps fieri, cur ergo ad hoc illi ſopor immittitur, cum fœmina formatur illi? In ſopore illo mors Chriſti adumbrabatur, ſine qua fieri nequit, quod D homo ex fœminatum conſortio, ab Angelica, & rationali vita non deſciſcat, & abeat in brutum. Ait Tertull. lib. de anima, cap. 25. Tertul. *Somnus Adæ mors erat Chriſti dormituri in mortem, vt de iniuria perinde lateris eius vera mater viuentium figuraretur Eccleſia. Ideo, & ſomnus tam ſalutaris, tam rationalis.* Dormiebat Adamus, cum ex latere eius fœmina fingitur, quam expergefactus videret, & adamaret, & in vſus immaculati thori acciperet. Et ſomnus, vnde tot carnalium voluptatum, tot bruteſcentium cupiditatum parabatur officina, ſeruit Adamo, vt Angelorum particeps fiat, & rationali magis E fungatur vita, quia in illo ſomno mors erat expreſſa Chriſti, per qoam ſolam poteſt venire, quod carnales voluptates hominem non trahant in brutum. *Adæ ſomnus mors erat Chriſti, ideo tam ſalutaris, tam rationalis.* Quod ex conſortio fœminatum homo non prorſus bruteſcat, & inſtar iumenti fiat, ſed rationalis, & Angelicæ particeps maneat vitæ, id vna poteſt mors Chriſti efficere. Compone modo lignum cum ligno: lignum ſcientiæ viridantibus foliis, veſtitum cum ligno crucis arido, & ſicco.

A A viridi illo ſcientiæ ligno tota fœminarum poteſtas plaudit: nunquam enim ſic Circe in pecora mutauit homines, vt mulier ligni illius fructu coniecit homines in brutorum ignominias. Quid tunc? Sic præualebit in homines mulier? Sic rationalem extinguet vitam? Extinguet ſane, niſi adſit lignum aridum crucis, quod ſolum id efficit, ne homines per fœmineas voluptates bruteſcant omnino. Do D. Germanum, orat. de Cruce in D. Ger. media Quadrageſ. dicentem. *Ego comparatus ſum iumentis inſipientibus, qui Angelica gloria* B *degebant deflexa, & inclinata ad ventrem, & ad ea, quæ ſub ventre ſunt, conſilij, & voluntatis propenſione. Paſcuis paradiſi fruo veter: ipſaque bruta animantia ſtultitia ſuperaui. Huiuſmodi enim ſunt nocumenta, quæ mihi ex viridi ligno extiterunt. Intuere autem quanta fructuum copia mihi itidem onuſtum ſit aridum crucis lignum. Ioco reuerſionis in terram, donat mihi conuerſationem cum Angelis; illudque ex viridi ligno incendium voluptatum, hoc aridum extinguit.* Ecce tibi lignum crucis, ecce tibi mortem Chriſti oppoſitam damnis ligni ſcientiæ, cuius fructu fœmina homines ab Angelica vita deiiciebat, & trahebat in brutam, ſed lignum crucis oppoſito modo extinctis voluptatum incendiis homines aſſerit, & firmat in Angelica vita, ne inſtar iumentorum currant poſt libidines. Hinc promiſſio illa ve- C nit Zachar. 14. *In illa die erit, quod ſuprà frænum equi eſt ſanctum Domino.* Zach. 14. Quæ adimpleta fuit per Imperatricem Helenam, de cuius munere, & ſapientia venit, quod clauus vnus, qui Chriſtum cruci affixerat, in imperialis equi fræno ponetur. Et quid clauus ille ibi poſitus prius fecit, niſi vt ex tunc Imperatores, ſicut equus, & mulus non raperentur ad fœminas? Habes hoc à D. Ambroſ. orat. de obitu Theodoſii, D. Amb. fante: *Quare ſanctum ſuper frænum, niſi vt comprimeret licentiam tyrannorum, qui quaſi equi, in libidines adhinnirent, quod liceret illis adulteria impune committere? Quæ Neronum, quæ Caligularum, cæterorumque probra comperimus, quibus non fuit ſanctum ſuper frænum? Prona poteſtas in vitium fere-* D *batur, & more pecudum vana ſe libidine polluebant. Ignorabant Deum, reſtrinxit eos crux Domini, & reuocauit à lapſu.* Poteſt vna mors Chriſti fœmineis illecebris, Circæis poculis occurrere, ne in pecora mutent homines ſuos. Miſer ille, quem mors Chriſti non afficit, quem non inficit ſanguis Chriſti purpureus, fallar, niſi factus mulus, & equus præceps feratur in libidines. quibus ſolus ille non bruteſcit, apud quem in pretio eſt crux Chriſti. Vnus Chriſtus eſt, qui poſſit láxas carnis cupiditates reſtringere. Ierem. Ier. 2. 2. *Nunquid obliuiſcetur virgo ornamenti ſui, aut ſponſa faſciæ pectoralis ſuæ?* Et quod pectorale eſt E ſic caſtiſſimam ſponſam conſtringens? D. Method. orat. de Caſt. apud Biblioth. Photii in- Me- thod. quit: *Pectorale autem, propoſitum animi ad caſtitatem colligans, eſt charitas in Chriſtum.* Hinc vbi ait, Pſalm. 136. *Beatus qui tenebit, & allidet paruulos* Pſ. 136. *ſuos ad petram.* Pergit D. Ambroſ. lib. 2. de pœnit. 11. D. Amb. *Qui infirmas, & lubricas cogitationes elidat ad Chriſtum, qui omnes irrationabiles motus ſui reuerentia comminuat: vt ſi adulterino quis amore raptatur, excludat ignem, copulamque meretricis, & ſe ſtudio ſuo abdicet, vt Chriſtum acquirat.* Hæc ibi.

Digitized by Google

§. XXX.

Vnus Deus, & virtus oſtendat, & deſignet coniugem futuram.

POſſet equidem vigilanti Adamo, & vidente coſta, per Dei potentiam abſque dolore eripi: & in eius coniugem eoram effingi; cur maluit Deus Adami mentem à ſenſibus ſubtollere, & hominem ſomno opprimere; vt ſic non ſolum coſtam eripiat, & fœminam formet, ſed & qualitatem operis doceat virum? Meritò in compingenda, & deſignanda vxore cauet Deus ab externis ſenſibus Adami, & illos facit dormire, vt ſic ſolus Deus, & virtus credatur debere eſſe, qui coniugem oſtendat viris, & deſignet. Illud enim certum eſt diſcrimen, quod poſuit D. Syneſ. lib. de Inſomniis, inquiens: *Hic vigilans, alter ſomnians edocetur; ſed per vigiliam homo eſt, qui inſtituit, dormienti verò Deus virium ſuarum fructum obijcit, vt idem ſit diſcere, quod aſſequi.* Cauit hominem Deus, cauit ſenſuum fallacias, & ideo dormienti Adamo coſtam eripit, Euam effingit, & virium ſuarum fructum ipſi obijcit, ne ab alio quàm Deo, & virtute edoceatur homo, quæ ſibi ſit vxor futura. quæris homo vxorem? Vis eius indolem ediſcere? Claude oculos tuos, ne ad pulchritudinem aſpiciant; claude aures, ne ad carnalium, & peccatorum audias conſilia; fac omnes terrenos ſenſus obdormiſcere, vnus tibi Deus loquatur, vna virtus menti præfigatur tuæ, & vxorem inuenies, qualem tu nec deſiderare ſcires. Seruus ille Abrahæ, dum mittitur quæſiturus ſponſam Iſaaco, ſic ait Geneſ. 24. *Puella, cui dixero, inclina hydriam tuam, & bibam: Et illa reſponderit, Bibe, quin, & camelis tuis dabo potum, ipſa eſt quam præparaſti ſeruo tuo Iſaac.* Et cur in electione ſponſæ, non etiam genus requiritur, non forma exploratur, non examinatur dos diues? Cor non ait: *Puella nobilis, & diues, & pulchra, cui dixero, &c.* ſed illis omiſſis, quæ ſenſibus percipiuntur, rem totam Deo, & virtuti committit? Prudens ſeruus in diligenda ſponſa noluit ſenſibus credere, ſed vnum Deum ſpectat, & virtutem. Ait Rupert. lib. 6. in Geneſ. cap. 41. *Ipſe puellæ petendæ iudicium ſuis non commiſit oculis, qui ſolam faciem, non etiam mores, aut virtutem peruidere poſſent: ſed credens, quod Domini ſui curam haberet Deus, totam in illo poſuit electionis ſpem.* Caue ſenſus tuos, caue ſenſuales: reſpectus in quærenda vxore; vna virtus, & Deus illam deſignet, ſi velis eſſe fœliciſſimus coniux. Nec ſolum Iſaaci ſeruus, non fidit oculis ſponſæ electionem, ſed & ipſe Iſaac: de quo ait Rupert. lib. 6. in Geneſ. cap. 3. inquit: *Nec iuuenis Iſaac vxorem ambiuit, quam prius concupiuiſſet oculis, ſed eam, quam numquam viderat, ſecundum voluntatem Patris præſtolatus eſt. Et hic ita iuuentutis petulantiam ſupergreſſus eſt, vt illam expectaret coniugem, quam Deus daret, non quam concupiſcentibus oculis ipſe cum dote magna rapuiſſet.* Sic præſtantiſſimi viri cauent ab oculis ſuis, & rem Deo committunt, de cuius manu vxores accipiunt, Matth. 1. de præſtantiſſimis Chriſti progenitoribus, ait: *Booz autem genuit Obed ex Ruth.* Nec myſterio caret, quod ad Chriſti ge-

D. Syneſ.

Gen. 24.

Ruper.

Ruper.

Mat. 1.

A nerationem aſſumatur matrimonium Booxi, & Ruthæ. Certum enim eſt de fide Ruth prius nupſiſſe Booxi propinquo, qui ſine liberis florenti adhuc ætate mortuus eſt; nec probabilitate caret Booxum etiam alteri fœminæ nupſiſſe, quę etiam nullis relictis filijs obierat. Ecce tibi Booxi, & Ruthæ primę nuptiæ, & ſterilitate, & infœlicitate plenæ, ſecundæ autem fœcundiſſimæ, fœliciſſimæ. Et quando vterque in primis nuptijs, & ſterilitatem, & orbitatem fleuit; vnde eis ſecundæ nuptiæ adeò fœlices acciderunt, vt ex ijs naſceretur Chriſtus? Sanè vtrumque ad ſecundas nuptias non reſpectus aliquis carnalis, ſed ſolus
B Deus trahebat, & religio. Rem ſapienter tractat Imperfectus, hom. 1. in Matth. inquiens: *Booz interpretatur, in virtute tua, ſiue præualens, qui ſecundum imperium Dei accepit vxorem Ruth à Deo promiſſam. Qui autem accipiunt vxores ex prouiſione diaboli, id eſt, non religionis intuitu, nec fideles generant filios, nec præualentes niſi in malo, non ad gaudium, neque ad conſolationem. Ergo Booz pro merito ſuæ fidei illam accepit vxorem, vt ex coniugio tali genus naſceretur regale. Nam Booz ſenex conſtitutus, non ſibi accepit vxorem, ſed Deo: non propter paſſionem corporis ſui, ſed propter iuſtitiam legis, vt ſuſcitaret ſemen proximi ſui, non magis amore, quàm religione feruentior.* Solus Deus & religio prouiderant, & ſignauerant Ruth in vxorem Booxi; ſolus Deus, & religio has ſecundas vtriuſque
C nuptias tractauerant; nullus ibi malus, nullus reſpectus carnalis, nulla cupiditatis inflammatio, cur ergo non fœlices euadant? Cur ex illis & proſapia regalis, imò & ipſe Chriſtus non naſcatur? Sed & illud etiam notandum venit, nimirùm, qualis filius immediatè natus ſit ijs ipſis coniugibus. Ait enim textus: *Booz autem genuit Obed ex Ruth*: quod ſi vocabuli Obed ſignificationem quęras, idem eſt Obed, ac ſubditus; nec ex talibus parentibus Deum ſolum, & religionem ſpectantibus in coniugio, alius filius naſci potuit, niſi, qui eſſet illis maxime ſubditus. Ait Imperf. in Matth. hom. 1. *Talis ergo Booz ex tali coniuge Ruth, qualem filium genuit? Obed, qui interpretatur ſubditus. Nunc autem, qui diuitias eligunt, & non mores: pulchritudinem, &*
D *non fidem: & quod in meretricibus ſolet quæri, hoc in coniugibus optant: propterea non generant filios ſubditos, vel ſibi, vel Deo, ſed contumaces, & contra ſe, & contra Deum, vt filij eorum non ſint fructus iuſtæ coniunctionis eorum, ſed pœna condigna irreligioſitatis ipſorum.* Ecce tibi vnde tota fœlicitas, aut infœlicitas coniugiorum in filijs procreandis manat, ſi affectus ad diuitias, ad pulchritudinem, ad meretricias voluptates coniugem deſignauit; nihil inde ſperes naſciturum pręclarum. Si ſenſibus occluſis ad hęc vana; vnus Deus, & virtus quęratur, qui prouideat coniugem: tunc immenſa coniugij fœlicitas tibi
E plaudet. Aiebant obſtetrices Ægyptię Pharaoni, Exod. 1. *Non ſunt Hebrææ ſicut Ægyptiæ mulieres: ipſæ enim obſtetricandi habent ſcientiam, & prius quam veniamus ad eas, pariunt.* Alij legunt, *ipſæ enim viuaciores, ac fortiores ſunt.* Chaldęus: *ipſæ ſapientes ſunt.* Confitebantur equidem in Hebręis fœminis pręſtantiorem virtutem, & ſapientiam, qua ſine obſtetricum auxilio fœliciſſimos edebant partus. Et meritò, quia vt Hebrææ vxores, & quęrebantur, & tractabantur

Imperf.

Imperf.

Exo.

bantur à viris, & honeſtius, & ſanctius, ſic in A
fœlicitate partuum cęteras omnes ſuperabant.
Ait enim ibi Lypomanus: *Hebræorum fæminæ*
Lypom. *ſicut caſtiores erant, ſic & in partu fortunatiores*
Domino promouente opus ſuum in fidelibus. Vindi-
ces eſſe dicuntur, quia à maritis ſuis religioſius ama-
tæ, & tractatæ caſtius. Hinc multum pendet,
& vita, & fortuna coniugum, quod à coniu-
gio ſenſualium cupiditatum abſit rabies, &
Deus adſit; vbi enim non Deus, ſed malus,
ſed meritricia voluptas, non miror, quod
millia infortunia coniugibus accidant. Hoc
enim erat teſtimonium Raphaëlis Angeli,
Tob. 6. Tob. 6. *Hi namque, qui coniugium ita ſuſcipiunt,*
vt Deum à ſe, & à ſua mente excludant, & ſuæ li- B
bidini ita vacent, ſicut equus, & mulus, quibus
non eſt intellectus, habet poteſtatem dæmonium ſuper
eos. Hæc ibi.

§. XXXI.

Virgo non omnino aliena à proprio ſanguine
alijs præferenda eſt ad coniugium.

POſſet Deus ex alio puluere formare Euam,
ſed maluit, quam in coniugem Adami for-
mabat, ex coſta illius producere, vt iam in-
nueret, quam præferenda ſit ad coniugium C
puella, quæ non omnino eſt aliena à ſanguine
Ennod. viri. Hinc D. Ennodius aiebat, lib. 5. epiſt. 24.
Cæleſtis cura nepti meæ procum non omnino à ſangui-
ne noſtro peregrinantem iuſſit accedere: vt dum con-
ſulendi inſtat opportunitas, ſancto amori pabula præ-
ſtarentur. Deo refert acceptum ſanctus vir,
quod neptis ſua peteretur in coniugem à iuue-
ne non omnino alieno à conſanguinitate, nun-
quam enim coniugalis amor, & fides non fir-
mior eſt, vbi & ſupponit caſtum amorem,
quem aliqualis ſanguinis propinquitas parit.
Probo ſane auctoritatem Eccleſię prohiben-
tis, ne qui intra tales grados propinqui ſunt,
coniugia inter ſe poſſint celebrare. At extra
grados prohibitos, aliqualis propinquitas ea D
pabula amoris ſancto præſtabit, quibus mirum
in modum creſcat coniugalis amor. Id norat
Abrahamus, Geneſ. 24. dum adiurans ſeruum
ſuum, fatur: *Non accipias vxorem filio meo de fi-*
Gen. 24 *liabus Chananæorum, inter quos habito: ſed ad ter-*
ram, & cognationem meam proficiſcaris, & inde
accipias vxorem filio meo Iſaac. Terram ſuam, &
cognationem ſuam reliquerat ſanctus Pa-
triarcha ſecutus Deum vocantem; vbi au-
tem coniux prouidenda erat filio, nulla il-
li placuit, niſi quæ eſſet de cognatione
ſua, in vnoque ſecum participaret ſan- E
guine.

§. XXXII.

Nihil obeſt, quominus & coniugati poſſint
aſcendere ad perfectionis ſublimia.

EXtaſis immittitur Adamo, qua, vt ex Au-
guſtino, & Eucherio vidimus, rapitur vſ-
que ad Angelicam curiam, & ſimul ex eius
coſta vxor fit illi, & facta adducitur marito.
quid mirabilius? ſimul dantur Adamo exta-
ſis, & raptus diuini, & vxor; ne putentur vxo-
rati excluſi ab alto contemplationis diuinæ,
poſſunt enim, & qui in cœleſtia rapiuntur,
deſcendere etiam, vt vxoribus coniuiant.
Quis neſciat Paulum raptum vſque in ter-
tium cœlum? Ait ipſe 2. ad Corinth. 12. *Scio*
hominem in Chriſto ante annos quatuordecim (ſiue 2. Cor.
in corpore, neſcio, ſiue extra corpus, neſcio, Deus ſcit) 12.
raptum huiuſcemodi vſque ad tertium cœlum. Sed
hic, qui vſque in tertium cœlum rapiebatur;
aliquando deſcendens non dedignabatur le-
ges ordinare, & tractare coniugij; quippe 1.
ad Corinth. 7. ait: *Vxori vir debitum reddat, &* 1 Cor. 7
vxor viro. Non enim obeſt, quod qui raptor ad
cœleſtia, deſcendens inde vel infimas ſubeat
coniugij curas. Ait Ruper. lib. 3. in Exod. c. 29. Exod.
Paulus Apoſtolus, cum raptus fuiſſet vſque ad ter- 29.
tium cœlum, vel paradiſum, & audiſſet arcana
verba, quæ non licet homini loqui: de tam altis ad
tam infima deſcendit, vt diſponeret iura coniugij:
Vxori, inquiens, vir debitum reddat, & vxor viro.
Poſſunt equidem in eodem homine, & exta-
ſis, & raptus diuini inueniri, & vniuerſæ curę
coniugij. Habes Gen. 5. *Porrò Enoch vixit ſexa-*
gintaquinque annis, & genuit Mathuſalem. Et am- Gen. 5.
bulauit Enoch cum Deo. Et vixit Enoch poſtquam
genuit Mathuſalem, trecentis annis, & genuit fi-
lios, & filias. Et facti ſunt omnes dies Enoch tre-
centis ſexagintaquinque annis, ambulauitque cum
Deo, & non apparuit, quia tulit eum Deus. Et ma-
xime ponderandum eſt, quod inter tot nuptia-
rum fructus, dicatur Enoch, non ſemel, ſed
& bis ambulauiſſe cum Deo, & raptum fuiſſe
à Deo. Vbi genuit Mathuſalem, ſtatim addi-
tur, *& ambulauit Enoch cum Deo*, & poſt duas
lineas, recenſitis filijs ab eo genitis, ſtatim re-
petitur, *& ambulauit cum Deo.* Semel de vir-
ginibus dixit Dominus Apoc. 14. *Hi ſequuntur* Apoc.
agnum, quocumque ierit; de iſto autem coniu- 14.
gato, non ſemel, ſed bis, & tertio quoque
verbo repetit, quod *cum ambulauit cum Deo*,
ne putarentur nuptiæ obeſſe, quominus, ſi ve-
lit, quis poſſet in maxima eſſe familiaritate
cum Deo. Ad hæc fatur D. Chryſoſt. hom. 21.
in Gen. *Audiant viri, & mulieres, & diſcant* D.
iuſti virtutes. Ne putent nuptias in cauſa eſſe, quo- Chryſ.
minus quis Deo placeat. Nam idcirco diuina Scriptu-
ra ſemel, & iterum aſſignauit dicens; Genuit Ma-
thuſalem, & tunc placuit. Et idem ingeminat, ac
repetit dicens: Et placuit poſtquam genuit, vt ne
quis arbitretur obſtaculum eſſe virtutum coniugium.
Coniux erat Enoch, & ſemper cum Deo am-
bulabat, coniux erat, & pluſquam virgines
Deum inſeparabiliter ſequebatur, coniux
erat, & in paradiſum cum Elia virgine à Deo
fuit raptus: ne putetur eſſe ſanctitatis gradus
ſic virginibus proprius, quem non poſſint te-
nere coniugati. De Virgine ſponſa dicit Cant.
4. *Hortus concluſus ſoror mea ſponſa*: legit D. Cant. 4
Ambr. *Paradiſus concluſus ſoror mea.* Item &
Suſanna coniux dum in horto, ſiue pomario,
ſiue paradiſo eſt vexillum extulit caſtitatis, vt
habes Dan. 13. Et cur Suſannę non alibi, niſi
in horto, ſiue in paradiſo prælium, & trium-
phus paratur, niſi vt oſtendatur coniugata
poſſe in eodem virtutis culmine inueniri, in
quo virgo exaltatur? Ait D. Ambroſ. lib. 7. D.
epiſt. 42. *De Virgine anima, vel Eccleſia, quam* Amb.
volebat virginem caſtam aſſignare Chriſto, ait:

Paradiſus concluſus ſoror mea, ſponſa. Paradiſus Græcè, Latinè hortus dicitur. Denique Suſanna in paradiſo erat, & ſic legitur Latinè. Ibi ergo eſt caſta vxor, vbi virgo. Quod ſi in paradiſum rapitur virgo Elias, virgo Paulus, non ab ſimilibus raptibus inſigniuntur quaodoque coniugati, ne putentur nuptiæ prorſus obiare culmini ſanctitatis. Huc ſpectans D. Chryſoſt. ſerm. contra Iudæos, & gentiles ſic tuetur

D. Chryſ. coniugatorum cauſam: *Vis cognoſcere, quod nihil nocet habere vxorem, & pueros? Moyſes nonne vxorem habuit, & liberos? Elias nonne virgo erat? Nonne Moyſes manna è cælo deduxit? Nonne Elias ignem de cælo deduxit? Nonne Moyſes coturnices aduolare fecit? Nonne Elias verbo cælum clauſit? Nonne Moyſi Deus locutus eſt? Nonne & cum Elia conuerſatus eſt? Nonne Moyſes mare diuiſit, & traduxit populum? Nonne Elias curru igneo ſublatus eſt? An nocuit huic virginitas, an impedimento illi fuerunt vxor, & liberi?* Maior, & expeditior eſt ad virtutem, & gloriæ triumphos virginitatis, & cœlibatus ſtatus, at non ſic inferius eſt eo coniugium, vt oon poſſint coniugati etiam ſummum perfectionis verticem attingere. Adſit cooiugatis ſobrietas, adſit perfectionis ardens ſtudium, & rapientur etiam in paradiſum cum Elia, vt raptus eſt Enoch, & ambulabunt cum Deo, vt ambulant virgines; nec coniugium oberit, quominus ſummam perfectionem attingant, quam attigerunt coniugati plurimi.

§. XXXIII.

Diuina adiutoria non paruo hominis ſumptu haberi ſolent.

ECce tibi Deus iam adeſt quaſi in procinctu, vt Adamo præſtet adiutorium ſimile. Quid tunc? Adami lateri adhæret, & inde coſtam educit, quam in fœminam adiutricem ędificat, ne putet homo ſibi ex Deo ventura efficacia adiutoria, quibus ipſe ex propria ſubſtantia non cooperetur, & magnum non prębeat ſui ſumptum. Id notant D. Anaſtaſ. Si-

Anaſt. naita, lib. 9. Exam. aiebat. *Quæ dicitur adiutrix, eam fecit ex propria in ipſo coſta.* Non equidem, aut vili, aut nihili Adamus accepit adiutorium à Deo; quin potius magnum ſui fecit ſumptum, integram coſtam exhibuit, & niſi de exhibita coſta adiutorium non vidit. Tobię Angelus auxiliator decretus erat, qui peregrinum filium comitaretur, nummos ex debitore colligeret, ſponſam procuraret, totam familiam lętificaret. Et quid à Tobia petitur, vt tot illi Angeli, & ſponſæ adiutoria pararentur? Ait textus, cap. 2. *Tobias plus ti-*

Tob. 2. *mens Deum quam regem, rapiebat corpora occiſorum, & occultabat in domo ſua, & medijs noctibus ſepeliebat. Contigit autem vt quadam die fatigatus à ſepultura veniens, in domum ſuam iactaſſet ſe iuxta parietem, & obdormiſſet. Et ex nido hirundinum dormienti illi calida ſtercora inciderent ſuper oculos eius, fieretque cæcus.* Qui tot operibus bonis Dei auxilium ſolicitabat, interea amittit, & oculos: qui malus potuit ſic laboranti oculos eripere? An dæmonis alicuius fuit opus ſic diuinum athletam affligere, ſic

A illum orbare luminibus? Abſit; imo iam apparebit ibi adiutoris Angeli opus, qui enim Angelus adiutor, & comes datus erat à Deo Tobiæ, hic adiutorium parat, faciens in Tobia tentationem, & ſumptum in ereptis oculis. Ait D. Cyprian. de orat. Dominica. *Raphael Angelus Tobiæ oranti ſemper, & ſemper operanti teſtis fuit, dicens: Cum ſepelires tuos mortuos ſimpliciter: & quia non es cunctatus, exurgere, & derelinquere prandium tuum, ſed abiſti, & condidiſti mortuum miſſus ſum tentare te; & iterum me miſit Deus curare te, & Saram nurum tuam.* *Cypria.* Ecce tibi non otianti, nec in ſomno ſtertenti, ſed continue operanti Tobiæ adeſt Angeli adiutorium, & quale adiutorium? Quod

B in primis immittat tentationem, eruat oculos, & ab erectis oculis Tobiæ abeat filij eius ſocius, & illi negotietur pecunias, & ponſam. Sic ſanctiſſimis viris à Deo parantur adiutoria de ſumptu coſtæ, vel oculorum. Huc refero illud Iſaiæ, cap. 10. *Et erit lumen Iſrael in igne, & ſanctus eius in flamma, & ſuccendetur, & deuorabitur ſpina eius.* *Iſa. 10.* Quæ verba ſic leguntur à D. Athanaſio de Incarnat. Chriſti: *Erit lux Iſraëlis ſicut ignis, & ſanctificauit eum in nube ardenti, &c.* Lux Iſraëlis, eſt Deus adiuuans infirmitatem eius, illique multis modis fauens, & ſubueniens, iuxta illud *ſedentibus in regione vmbræ mortis lux orta eſt eis.* Quan-

C do ergo lux eſt idem, quod fauor, & adiutorium Dei, cur dicitur, quod lux hæc, fauor hic, adiutorium hoc, erit ſicut ignis, & effectum ſanctitatis præſtabit, vt flamma ardens? Sanè, qui igne, aut flamma indiget, fieri nequit, vt ignem habeat, flammamque trahat, & conſeruet, niſi aliquos ſumptus faciat, apponens pabula, quibus ignis accendatur, flamma excitetur, nutriatur. Talis eſt Dei fauor, tale diuinum adiutorium, quod niſi de cooperatione in virtutibus, de temporalitatū ſumptibus non excitatur. Rem hanc factum demonſtat 2. Paral. cap. 33. ſedebat namque rex Manaſſes, cum toto populo ſuo in regione vmbræ mortis, denſiſſimis errorum, ſcele-

D rumque tenebris immerſus; tunc Deus parans illi efficaciſſimum adiutorium, trahit Aſſyriorum exercitum, qui miſſilibus flammis comburit totam Ieroſolymam, & Templum, & Regiam, captumque Regem, catenis vinctum in Babyloniam defert. Quid tunc? *Qui poſtquam coanguſtatus eſt, orauit Dominum Deum ſuum: & egit pœnitentiam valde coram Deo patrum ſuorum. Deprecatuſque eſt eum, & obſecrauit intente: & exaudiuit orationem eius, reduxitque eum Ieruſalem in regnum ſuum: & cognouit Manaſſes, quod Dominus ipſe eſſet.* Quis ignoret Dei auxilium, Dei adiutorium in Manaſſe?

E Nonne ſedenti in vmbra mortis lux apparuit, auxilium adfuit, quo & Deo, & regno reſtitutus eſt? Plane diuina lux, diuinum adiutorium illi, quaſi ignis venit, dum de erepto regno, de erepta libertate ſicillum fecit conualere. Ad hæc D. Gregentius in diſputat. cum Herbano Iudæo. fatur: *Quin etiam vide Manaſſem, quomodo ipſum in captiuitatem abductio illuminauit. Illic enim conſeruatus eſt, & reſipiſcens miſericordiam apud Dominum inuenit. Ad hunc igitur ſcopum Propheta intuens vaticinium protulit. Quod erit lux Iſraelis, ſicut ignis, & ſanctificauit ipſum.* *D. Gregent.*

ipſum. Semper equidem fauor, & adiutorium, A quod à Deo io ſuos venit, erit ſicut ignis, qui niſi de magno ſumptu, nec creſcit, nec viuit. Magnos facturus eſt ſumptus temporaliũ cõmodorum, qui in ſe diuinum adiutorium retincre amat. Meritò enim vocatur Deus, Pſal. Pſal. 9. 9. *Adiutor in opportunitatibus, in tribulatione.* Circa quod ait D. Chryſoſtom. *Opportunitatem hoc dicit afflictionem. Quod hae ſit mater ſtudij ſapientia, & maxime diuinum attrahit auxilium. Tunc ſublata eſt ſocordia, & nimia diſſolutio, tunc ſupplicationibus vacamus diligentius. Tunc autem maxime ſentimus auxilium, quando verſamur in aſ-* B *flictionibus. Qui enim fert auxilium, ei fert, qui operatur. Non oportet ergo otioſos eſſe, & animo deficere, ſed & preces afferre, & eleemoſynas, & omnia, quæ à nobis ipſis afferri poſſunt. Qui ſunt enim in bello ſocij, ij qui pugnant opem ferunt, non ij, qui animo deficiunt, & ſe dedunt otio: ſi vis ergo Dei aſſequi auxilium, nunquam quæ tua ſunt, perdideris.* Hæc ibi: ne putetur diuinum adiutorium efficax eſſe, ſine magno, & cooperationum virtutum ſumptu.

§. XXXIIII.

Ne nimis moroſi ſint parentes in elocandis filiabus. C

IN nubili ætate effinait Dominus Euam, & vt finait, nihil moratus, nec expectauit, quod illa per ſe iret, ſed ipſe ſtatim. *Adduxit eam ad Adam.* Nec miror, quod ſic feſtinarit Deus, vt adduceret Euam ad Adam: quando enim illa in nubili erat ętate creata, ſi relinqueretur, & aliquandiu detineretur, excuſabiliter per ſe Adamum quæreret, & ad illum curreret. Sic meritò cauet Autbenticum, vt cum, Auth. de Appellat. cognoſc. §. aliud quoque. Vbi dicitur: *Si vero vſque ad vigintiquinque annorum ætatem, peruenerit filia, & parentes diſtulerint eam marito copulare, & forſitan ex hoc contigerit in ſuum* D *corpus eam peccare, aut ſine conſenſu parentum, marito ſe (libero tamen) coniungere: hoc ad ingratitudinem filiæ nolumus imputari.* Sapiens legiſlator non vult imputare ingratitudini erga parentes, ſi filia, poſt viginti & quinque aunos ętatis, etiam inuito, & renuente patre, ſe ſe marito copulauerit. Nec linquitur poteſtas tam moroſo patri, vt poſſit filiam mulctare, nec exhæredare: eo quod ipſa abierit poſt virum, viginti & quinque annis relicta innupta à patre. Vnde ſi poſt tam longam expectationem rapta ab aliquo fuerit puella, & ipſa cum raptore conſenſerit habitare, non ideo amittet hæreditatem patris. Quod docet Gloſſa in E Gloſſ. C. de raptoribus, in verbo, Eacuſata, 36. quęſt. 1. vbi ait ſuppoſito raptoris caſu, *Pater tamen poteſt eam exhæredare, ſi vult, niſi maior eſſet vigintiquinque annis, tunc enim ſi pater diſtulit eam copulare, ſi alieni adhæſerit, remanebit cum illo, etiam inuito patre, nec exhæredabitur.* Ecce tibi, & iure ciuili & Canouico, excuſata eſt puella, quę poſt viros abit, dum pater ſic eius nuptias diſtulerit, vt per viginti & quinque annos nulli eam locauerit. Quid enim in hoc vitij fuerit, non tam puellarum intemperantię, quam parentum nimię moroſitati tribuere gaudent.

Hinc Geneſ. 19. fugiturus Loth, cum filiabus Gen. 19 in montem, notanter dicitur filiarum maritos ad fugam inuitaſſe. *Egreſſus itaque Loth locutus eſt ad generos ſuos, qui accepturi erant filias eius, & dixit: Surgite, & egredimini, &c.* Et cur neceſſum fuit hanc Lothi diligentiam erga generos ſic explicare? Narraturus erat ſtatim Moyſes filiarum Lothi facinus, quod patrem inebriarunt, & ex illo filios concipere procurarunt; ideo curauit ſcriptura, vt nota fieret diligentia Lothi in trahendis generis, filiarum maritis, ne illarum facinus tribueretur moroſitati patris. Pulchrè ait D. Ambr. lib. 1. de Abra- D. Ambr. ham, cap. 6. *Quod generos habere Loth ſanctus inducitur, & illos monere, vt fugerent, docetur ſimul ne deſerendo eos, minus pius videretur circa filiarum maritos; vel ne erroris earum cauſa ipſi aſſignaretur, quæ deſtitutæ virili conſortio, concubitum inebriati expetiſſent patris. Non ergo indefeſſum ſiuit ſcriptura virum ſanctum relinqui, cum & tradidiſſe maritis filias, & monuiſſe generos indueit.* Maximè cauit ſcriptura ne filiarum facinus Lotho tribueretur, & ideo tam accurate propoſuit eius diligentiam in procurandis maritis, in monendis illis vt ſecum fugerent. Nunquam enim non tribuitur filiarum error patenti nimis moroſo in elocandis eis.

Gen. 2. Dixitque Adam: Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea: hæc vocabitur Virago, quoniam de viro ſumpta eſt. Quamobrem relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna.

§ XXXV.

Deploratus eſſet princeps, & ingenuus homo, cuius laſciuia eo peruenit, vt vel de ſeruilibus parentibus ortas ſeruiles etiam ſibi fœminas adiungat. D

PRęclarus princeps Adamus in fœmina ſibi adducta nihil prius laudibus effert, quam nobilem, & ingenuom eius originem, quod nõ è puluere, ſed de viro ſumpta ſit, & viri omnium primi os, & caro exiſtat. Non ait; Hęc formoſa, hęc pulchra eſt, huius oculi ſyderum, quid micant, capilli aureas minantur torturas, vultus totus delicię, ſed iis omiſſis, eius cantat originem. Etenim ait. *Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea, hæc vocabitur Virago, quoniam de viro ſumpta eſt.* Nihil prius ab homine inge- E nuo, & principe curandum in ſibi adiungenda fœmina, quam eius perſpicuitas originis, & nobilitas. Sic ea diuina lege monet adoleſcentes ſuos, Ioſeph. lib. 4. Antiquit. cap. 8. *Vbi ætas maturuerit, vxores ducant virgines ingenuas ex ho-* Ioſephi *neſtis parentibus pregnatas. Ancillas ne ducant ingenui, ne adamatas quidem; decet enim cupiditatibus imperare, & ad retinendam dignitatem id magnopere conducit.* Qui dignitatẽ auitã, ingenuitatẽq; retinere ſtudet, thalami cõſortes ingenuas, & nobiles adſciſcat; caueat ſeruile fœminarũ gen⁹; certus quod de ſeruili amaſia vilis fiet quãdo amatores facillime cõuerti tur in ea, quę diligũt.

Digitized by Google

Gen. 24. Hinc Abrahamus ſeruum mittens, vt quæreret ſpõſam filio ſuo ait Gen. 24. *Pone manum tuam ſuper femur meum vt adiurem per te Dominum Deum cæli & terræ, ut non accipias vxorem filio meo de filiabus Chananæorum, inter quos habito, ſed ad terram & cognationem meam proficiſcaris.* Cur Abrahamus ſic Chananæas puellas abominatur, vt deſperet inter illas poſſe vnam inueniri, cui poſſit copulari eius filius? Erant Chananæi à Deo ſeruitutis male-
Gen. 9. dictione percuſſi, ait enim Noë Gen. 9. *Maledictus Chanaam, ſeruus ſeruorum erit fratribus ſuis:* nec mirur, quod nobilis, & ingenuus A vir, adeo timeret ex ſeruili gẽte quærere ſponſam filio ſuo. Ad hæc D. Amb. fatur lib. 1. de Abrah. cap. vlt. *Conſtrinxit eum, vt non de ſemine Chananæorum vxorem accerſeret Domino ſuo, quorum generis author patrem non honorauerat, & ideo maledictionis hæreditatem transmiſit in ſuos, vt cognoſcamus fidem, & quandam hæreditatem de authoris proſapia in ijs requirendam, quos nobis velimus adiungere. Cum ſancto enim ſanctis eris, & cum peruerſo peruerteris. Si hoc in alijs, quanto magis in coniugio, vbi vna caro, & vnus ſpiritus eſt?* Quas nobis Abrahamus hæreditaria ſeruitute pollui abominatus eſt, nec patiebatur conſortem B filio ſuo ingenuo adiungi ex gente, quam maledictio Dei ſeruili conditioni addixerat, cuius ſeruilis gentis conſortia vitanda maxime ſunt viris ingenuis, qui nolint ab ipſa ingenua natura deſciſcere. Et expendẽdũ eſt, quod D. Amb. licet maxime nociua putet ſeruilis generis coniunctio nobili viro, quæ per legitimas nuptias fit, tamen & quæuis alia eiuſmodi coniunctio abominabilis eſt illi. Quip-
D. Amb. pè ait: *Si hoc in alijs, quanto magis in coniugio.* Intolerabilis, & perditiſſima res eſt, quod ingenuus homo ſeruitotis maledictioni addictam fæminam vxorem accipiat, quando vel illius conſortium, & coniunctio ſimplex deploratæ turpitudinis, & vilitatis hominem C deſignat. Quis non videat hodiernos nobiles maxime à nobilium natura degeneraſſe? Recolæ vniuerſas nobilium virtutes à ſapientibus celebratas, decantatas, quarum nec veſtigium hodie apparet apud nobiles nuperos, qui magis apparent turpitudioum mancipia. Vndè hoc? Sane ex quo nobilium luxuries eo peruenit, vt de macellis, & ſtabulis, & de hiſtrionatu aureis catenis ſibi fæminas deuinciant, à tam ſeruili gente, & natione, quid aliud fiant viri nobiles, niſi mancipia omnium D turpitudinum. Sic vileſcit nobilitas hodierna, ſic prorſus abit in nihilum, & ſecum rapit vniuerſam Rempublicam. Num. 25. pro cauſa ingentis calamitatis factæ in Iſraele hæc ponitur:
Num. 25. *Fornicatus eſt populus cum filiabus Moab, quæ vocauerunt eos ad ſacrificia ſua.* De peſſimo enim conſilio Balaami Moabitæ formoſiſſimas ſuas puellas populo Iſraelitico oppoſuere hoc ordine, vt exirent Principum filiæ ſimulque cum illis pauperum, & vilium E hominum filiæ, quæ miſerum populum in perditionem allicerent. Sed vbi principum, nobiliumque filiæ proponebantur potentes ad peruertendum principes, & nobiles Iſraelitas, cur additæ ſunt vilium hominum filiæ? Equidem tunc certius paratur extrema pernicies, cum fit, vt nobilium luxuries, non eos ad æquales, ſolum, & ad viliſſimas quaſque poſſit deducere. Ait D. Ephræm, ſerm. de Antichriſto: *Statuit autem principibus principum filias diuitibus diuitum, cunctoque populo plebeias mulieres, volens illos penitus in mortem præcipitare, ſi neque diues pauperculam aſpernaretur, neque princeps plebei cuiuſpiam filiam dedignaretur.* Expende, in quo ponat vir ſanctus totum populi præcipitium, præcipitium, inquam, non caſum ſimplicem, nimirum ſi diues ad pauperculam, ſi princeps ad plebei currat filiam. Tonc equidem penitus Satanas trahit, imo in mortem præcipitat populos, quando principes, & ingenui viri, ſic raptantur à luxuria, vt ad plebium fæces, & agaſonum, hiſtrionumque reliquias recurrant. Non ſic præcipitatus fuit Alexander etiam dum ſeſe totum libidini tradit, de illo enim ait Iuſti. lib. 12. *Inter pellicum regiarum greges electa pulchritudinis, nobilitatiſque noctium vices diuiſit, &c.* Nec in pellice adamauit pulchritudinem ſine nobilitate faſtidiens ſemper fæminam, quæ poſſet eſſe plebeiu communis. Et illud etiam ingenuum in barbarorum luxuria, de quibus ait Plutarch. in Artaxerxe: *Barbari in amoribus graui æmulatione præditi ſunt, vt non ille modo, qui appellauerit, & attigerit regis pellicem, verum etiam qui proprius in itinere prælatus fuerit, ac praeuectus, quibus portantur plauſtra, capite luat.* Et quando fœdior eſt noſtratum luxuria, quæ nec faſtidit fœminas ab agaſonibus ſubactas, imo eas amant & multo auro emunt, quæ ab eorum latere, ad hiſtrionum amplexus auide feſtinant. Huius turpitudinis ſic Saluianus lib. 4. de Prouid. nobiles accuſat. *Illud magis tetrum, ac deteſtabile, quod quidam matrimonia honorata ſortiti, alias ſibi rurſus ſeruilis ſtatus coniuges ſumunt, deformantes ſancti connubij honorem, per degeneris contubernij vilitatem, non erubeſcentes maritos ſe fieri ancillarum, præcipitantes faſtigium nobilium matrimoniorum, in cubilia obſcœna ſeruarum: digni prorſus etiam illarum ſtatu quarum ſe putant dignos eſſe conſortio.* Hæc ibi.

Marginalia (right column): D. Ephr. — Iuſtin. — Plutar. — Saluia.

§. XXXVI.

Magnum diſcrimen eſt in eo, quod quis talis vocetur, aut quod talis ſit.

VIrago nomen eſt fortitudinis, & virilis conſtantiæ, cur ergo dicit Adamus, quod ex ſe genita fæmina vocabitur virago? Quid nomen conſtantiæ, & roboris cum fæmina, quæ ad primum ſerpentis ſibilum proſtrata eſt? Notanter dixit, non quod erat virago, ſed quod vocaretur: & longe aliud eſt vocari, ac eſſe quando cum eo, quod quis vocatur, ſtat, quod in veritate nihil non ſit nomini non contrarium. Exod. 7. ait Dominus Moyſi: *Ecce conſtitui te Deum Pharaonis.* Ex Hebræo Caietanus legit: *Vide, dedi te Deum Pharaonis.* Et ſane Dei propriũ eſt miſereri ſemper, & parcere, ſanabiles facere nationes: ait Moyſes aduerſus Pharaonẽ vibrat vniuerſas plagas, & calamitates. Quid calami- Exod. 7.

Digitized by Google

mitoſum eſt in mundo, quod Moyſes non eiecerit ſupra Pharaonem? Cur ô bone quando Deus diceris Pharaonis, non magis oſtẽdis Dei bonitatem? Cur non magis amabilis, non magis miſericors? Deus lucem habitat inacceſſibilem, a te caligine tenebroſa Pharao vapulat: Deus parare facit etiam ſteriles, tu Ægypti primogenita morti tradis. Cur non magis oſtendis diuinam benignitatem? Sanè nõ erat Moyſes Deus, ſed ſic vocabatur, erat datus, ſiue conſtitutus in Deo, non erat Deus in naturæ veritate, & ſtat, quod quis Deus vocetur, & in re ſit ſubiectorum carnifex. Ait D. Hil. li. 7. de Trin. *Moyſes*
D. Hila. *Pharaoni Deus datus eſt, dum timetur, dum oratur, dum punit. Et aliud eſt Deum dari, aliud eſt Deum eſſe. In Pharaonem enim Deus datus eſt; cæterum non ei eſt & natura, & nomen vt Deus ſit.* Et datus, & dictus eſt Moyſes Deus reſpectu Pharaonis, in quem magis videtur agere carnificem, quia magnum diſcrimen eſt, quod quis ſit Deus, aut, quod quis Deus vocetur. Cũ eo quod ſolũ detur, aut vocetur Deus, ſtat quod nihil quis in ſe habeat diuinum, ſed prophaniſſimum. En quod nominibus vocãtur homines, quibus prorſus contraria eſt eorum vita, vel in hoc omnium animalium viliſſimi. Audio enim Leonem, audio Aquilam, & nihil in ijs video, quod mihi non repræſentet Aquilæ, vel Leonis naturam & indolem. Audio in hominibus vocari nobiles, & non cerno vel tenue nobilitatis veſtigium, non fidem in verbis, non liberalitatem in donis, non beneficentiam in factis, non modeſtiam in dictis; ſed omnia viliſſimorum mancipiorum video. Audio vocari maritos, & nihil maritorum video, nõ vxoris amorem, non filiorum diſciplinam, non domus curam; ſed omnia lenonum ſe produnt officia. Longiſſimum equidem eſt interuallum in hominibus ab eo, quod vocantur, ad id quod ſunt, & viuũt.
Iſai. 48. Huc ſpectat illud Iſaiæ cap. 48. *Audite hæc domus Iacob, qui vocamini nomine Iſrael.* Simplicius, & accommodatius diceret, *Audite hæc Iſraelitæ*, cur maluit dicere, *Audite hæc, qui vocamini nomine Iſrael*? Voluit oſtendere, quam aliud ſit vocari, aliud eſſe, verũ enim erat, quod vocabantur Iſraël; at minime erãt Iſrael, nec Iacob, quãdo opera ijs erãt cõtraria. Cyril. l. 4. or. 3. *Nomen nudum habebant, ſed mẽte deſidebant, alijs moribus, alia mente præditi.* Audiebatur in illis nomen Iſraelis, ſed non erant Iſraelitę, longiſſime ab Iſraelis indole, moribuſque diſtãtes.

§. XXXVII.

Non ab homine, ſed à Deo dantur nomina hominibus quæ non ſint vacua.

QVod nomen magis vacuum, & inane eſt, quàm quod fœminea in conſtantia vocetur virago? Merito hoc nomen effictum dicitur fuiſſe ab Adamo, qui animalibus, non quidem hominibus dedit conuenientia vocabula, ſolus enim Deus eſt, qui nouit ea nomina indere hominibus, quorum ſignificata vere in
1. Ioã. 3. effectu impleantur. Ait D. Ioan. 1. epiſt. cap. 3. *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, vt filij Dei nominemur & ſimus.* Deus dedit nobis, vt filij Dei nominemur, nec ibi ſtetit, ſed inſuper addidit illud, *& ſimus*, in eo enim oſtenditur

A quæ à Deo venit nominatio, quod & nomen, & res nominis datur. Quod etiam nouit Plato; ait enim in Cratylo: *Dei appellatio eſt, cum Deus facit in eſſe rei nominatæ, id quod nomen ſignificat.* Non tanta eſt virtus, & poteſtas hominis, quæ à ſe impoſita nomina poſſit vſque ad effectum deducere; id ſolius eſt poteſtatis diuinæ, vel inde noſcitur à Deo nomen venire, quod vacuum non finitur, ſed in re habeat poſitum, quidquid ſignificat. Hinc lucem capit quæſtio cantatiſſima, cur alijs nomina impoſuit Deus vel antequam in vtero conciperentur, vel ex quo erant in vtero, alijs vero, non niſi poſt
B annos plurimos? Nimirum, de filio nominando dicitur Zachariæ Luc. 1. *Elizabeth pariet tibi filium, & vocabis nomen eius Ioannem.* Antequam conciperetur, iam à Deo exprimitur nomen Ioannis: poſt multos annos iam grandæuo Petro dicitur Iuan. 1. *Tu vocaberis Cephas.* Et cur qui ſic maturauit, vt nomen Ioanni imponeret, ſic tardauit, vt Simon nomen daret? Non patitur Deus nomina à ſe impoſita poſſe videri nuda, & vacua vocabula, ſine effectu, qui per illa ſignificatur. Ideò tunc ponit illa, cum ſimul per effectus poteſt oſtendi eorum ſignificatio. Et cum Ioannes ab ipſo vtero gratia adornandus erat, ideò ex tunc accipit nomen gratiam
C ſignificans, & oſtendens. Petrus autem non niſi grandæuus ſuſtentaturus erat Eccleſiam, hinc non niſi grandæuus nomen à Deo accipit, per quod eius marmorea firmitas exprimatur. Pro quo ait D. Chry. ho. 18. in Ioan. *Deus eſt, qui nomina apte imponit, qui Abram, Abraham, & Sarai Saram vocauit. Ita & Ioanni nomen cælitus impoſuit. Qui enim debebant ab ineunte ætate virtute pollere, eis tunc indita ſunt nomina: qui vero in ætatis progreſſu profecturi erant, poſtmodum.* Non poterant nomina à Deo impoſita eſſe ſine effectu ſignificato, & ſimul erant effectus rei ſignificatæ, & nomina à Deo data. Hinc
D eorum impoſitio vel feſtinabat vel tardabat, prout effectus rei accelerandi erant, vel retardandi. Qui infans inſignia virtutum editurus erat, nomen virtutis ab ineunte accipit ætate, qui grandæuus ad facinora vocabatur, in maioribus annis cæleſti inſigniebatur vocabulo. Nec vnquam nomen à Deo impoſitum cernebatur ſine plenitudine ſignificati. Iſaiæ cap. 48. ait: *Audite hæc domus Iacob, qui vocamini nomine Iſrael.* Et poſt multa ibi dicta, ſtatim pergit: *Audi me Iacob, & Iſrael, quem ego voco.* Paulò ante non Iacob, nec Iſrael dicebantur, ſed vel domus Iacob, vel qui vocabantur nomine Iſrael; iam relictis illis ambagibus ſimpliciter, & vere di-
E cuntur, & ſunt Iacob, & Iſrael. Vnde illis hoc venit? Ipſe explicans cauſam, ait: *quem ego voco.* Et quidem antea à ſe, & ab alijs nationibus vocabantur Iſraelitę, ſed in re ſignificata non erãt, ſolaque habebant nuda, & inania vocabula. Ex quo Deus in illos miſericors cœpit illos Iſraelitas vocare, iã vere & in effectu Iſraelitæ erant, & non nudo nomine, ſed pleno nominis ſignificato gloriabantur. Nequit enim nomen, quod à Deo venit eſſe vacuum, & inane.

Plato. *Zach. 5.* *Ioan. 1.* *Chryſoſt.* *Iſai. 48.*

§. XXXVIII.

Vnus Ieſus eſt, qui poteſt facere, quod homo in gloria, & honore ſibi intime adunat & æquet conſortem.

VIſa Eua aiebat Adamos; *Relinquet homo patrem ſuum, & matrem ſuam, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna.* Et vnde collegit Adamus tantam poſſe eſſe vnionem inter virum, & fœminam, quod duo cum ſint; quaſi vnus in gloria, & honore, & conuictu cernantur? An quia natura ad id impellebat? Ao quia nudæ naturæ author, id efficeret? Equidem nec natura, nec naturæ author, vt ſolius naturæ author eſt, tantã vnionem, & æqualitatem in honoribus, & gloria inter duos efficiet, id vnus poteſt præſtare Chriſtus gratia ſua.
Paul. 5. Hinc Paul. ad Eph. 5. ait: *Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem ſuam; & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna. Sacramentum hoc magnum eſt; ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia.* Odorabatur iam Chriſtus, vbi vnanimitas, & æqualitas inter duos exprimebatur in honoris participio. Nequit enim hæc vnanimitas ab authore naturæ, ſed ab vno Ieſu venire. Aiebat Ieſus diſcipulis ſuis Matth. 5. *Vos eſtis lux mundi:* ſed aiebat Deus pater ad Abrahamum: *Multiplicabo ſemen tuum ſicut*
Mat. 5. *ſtellas cæli*, Gen. 2. Expende modo, Ieſus diſcipulos ſuos vocat, non luces, ſed lucem mundi; Deus autem Abrahamides non ſtellam, ſed ſtellas vocat. Et cur Ieſus non ſe conformat patri, & ſimiliter vocat diſcipulos mundi luces, vel cur Deus non ſe conformat filio & vocat Abrahamides ſtellam, quaſi omnes conueniant in vnum? In Geneſi agebat Deus ſolum creatoris munus, non oſtendebat tũc, quid poſſit gratia per Chriſtum de cotus ſola poteſtate venit, quod plures in luce, & ſplendore ſic vnanimiter vioant, vt videantur vnus: Vbi autem hic diuiniſſimus gratiæ opifex non ponit manus ſoas, ſed ſolus eſt aothor, & creator naturæ hominum in honoribus vnanimitatem non quæras vllam. Pulchrè enim ait Tert. li. 5. in Mar. in fine: *Agnoſco veterem ad Abraham promiſ-*
Tert. *ſionem creatoris, Et faciam ſemen tuum tanquam ſtellas in cœlo. Ideo ſtella à ſtella differt in gloria.* Expende vnde educat ſtellarum differentiam in gloria nimirum, quia agnoſcit promiſſionem creatoris. Ex quo non gratiæ author Ieſus, ſed naturæ ſolus creator intereſt, nequit fieri vnanimitas, & conuenientia in gloria, & honoribus. Vt ab authore gratiæ Ieſu vnanimitas plaudit in omnibus, ſic ſub naturæ ſolius authore differentia adeò claret, vt nec ſtella admittat vnanimiter lucere cum alia; ſed altera ab altera differat in gloria, & claritate. Mater filiorum Zebedæi quærens filiorum honorem, ait ad Ieſum Matth. 20. *Dic vt ſedeant hi duo*
Mat. 20. *filij mei vnus ad dexteram tuam, & vnus ad ſiniſtrã, in regno tuo.* Cor non magis petit, vt ad dexteram ſedeant ambo, in throno & honore æquales? Erat illorum mater naturalis, erat naturæ authrix, non gratiæ Ieſu procuratrix, & ideo amabat in illis differentiam claritatis. Ait D. Baſil. Sel. orat. 24. *O matrem filiorum im-*

A *penſe amantem, & piam mulierem! Materiam* Baſil. Sel.
inuenit natura, filijs vt gratificetur. Quod differrent in honore filij ſedentes, vnus ad dexteram, alter ad ſiniſtram, naturæ opus fuit, iuxta cuius regulas nullus hominum gratum habet in honore conſortium alterius, ſed quiſque amat ab alijs differre. Nec miror hanc differentiam vt alienam à Ieſu depulſam eſſe, cum ait: *Sedere ad dexteram meam, & ad ſiniſtram non eſt meum dare vobis.* Non eſt equidem Ieſu dare fratribus, in quo differant, qui eò tendit, vt omnes homines in vnum conueniant. Quippè ait ad Patrem Ioan. 17. *Non pro eis* Ioan.
autem rogo tantum, ſed & pro eis, qui credituri 17.
ſunt per verbum eorum in me: vt omnes vnũ ſint,
B *ſicut tu Pater in me, & ego in te, vt & ipſi in nobis vnum ſint.* Hoc vnius eſt propriom Ieſu, qui & facit vtraque vnum, & vt ipſe vnanimiter cum patre regnat, & æquali fulget maieſtate; ſic facit, quod omnes homines vnum facti, in gloria, & honore viuant vnanimes. Miraris quod Ieſu gratia inter homioes cauſet vnanimitatem? Accipe quid maius: non enim ſolum homines inter ſe conueniunt, ſed & homines, & Angeli per Chriſti gratiam mirabili vnione, & concordia copulantur. Quid tam diſſitum à creatore factum eſt, quam Angelorũ, & hominum ſolum? Angeli in cœlorũ ſummitate iuxta propria natura cõditi ſunt, homines in ima ter-
C ra creati; & quos ſic creator diſcreuit, mirum in modum Chriſti gratia copulauit. Pulchre D. Nilus hom. 1. de Chriſti Aſcenſione apud Pho- D.
tij bibliothecam, ait: *In cœlum & terram creatu* Nil.
ra natura diuiſa eſt, non permittit me diuiſionem videre gratia quæ hodie creaturã cõnectit. Quiſnam deinceps dixerit, cœlum & terram diuiſa eſſe, cum ſupra, & infra natura mea regnet? Sanè, quod à creatore diuiſionẽ habet, à Chriſti gratia habet vnitatem, creator diuiſit, natura ſeparauit, cœlum & terrã, homines & Angelos, acceſſit Ieſu gratia, & omnia adunauit, adeò vt nõ appareat diuerſitas inter cœlum, & terrã, quando in vtroque regnat noſtra humanitas. Ecce diuiſionem à Dauide decantatam. Pſ. 113. *Cœlũ* Pſal.
D *cœli Domino, terram autẽ dedit filijs hominũ*; ſed 113.
iam in cœlo, & in terra Filio hominis regnante non permittit me diuiſionẽ videre Chriſti gratia. Propone tibi ob oculos maris diuiſionem, de qua Exod. 14. *Cùm extẽdiſſet Moyſes manus ſuper mare, abſtulit illum Deus flãte vento vehe* Exod.
menti, & vrẽti tota nocte, & vertit in ſiccum di- 14.
uiſaquè eſt aqua. Eleuata Moyſi manu ad ingreſſum populi diuiditur aqua maris, vt præbeat tranſitum. Non ſic Matth. 14. quio potius iturus Ieſus ad diſcipulos, *venit ad eos ambulans ſuper mare.* Quod tempore Moſis diuiditur, modo conſtipatur, & vnitur, vt ſu-
E ſtentet Ieſu plantas. Et cur tunc in mari diuiſio, modo adunatio, & conſtipatio apparet? Tunc naturæ ſeruiebatur imperfectioni, modo Ieſu ſeruitur; & vt à natura diuiſio, à Ieſu venit adunatio. Ait antiquiſsimus Iobius, lib. 3. de Incarnat. cap. 12. apud Biblioth. Photij. *Natura quippe eſt, pondere illapſo, aquam ſcindi, ac* Iobius
diſcedere: ſic vt per miraculum à Moyſe patratũ nihilo fuerit natura præſtantior effecta. Domini pede calcante, non iam amplius pelagus natura ſua ſeruiens diuiditur, ſed ſupra naturam ſui conſeruatione ſeruata ſubſeruit

uit

nit Domino. Sub natura diuiſio, ſub Ieſu vnitas, euidenter conſpicitur.

Gen. 1. Creauit Deus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam, ad imaginem Dei creauit illum: maſculum & fœminam creauit eos. Benedixitque illis Deus, & ait: Creſcite, & multiplicamini & replete terrã, & ſubijcite eam: & dominamini piſcibus maris, & volatilibus cœli, & vniuerſis animantibus, quæ mouentur ſuper terram.

§. XXXIX.

Præ cæteris omnibus creaturis, vnus homo viuidiſsimam Dei imaginem portat in natura.

CVm in vnius hominis productione audio inculcari illud, *faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram*, non poſſum non putare aliquam oſtendi eſſe rationem in homine, quæ expreſſior ſit, & viuidior Dei imago, quam quæ inueniuntur in Angelis, alijſve creaturis. Quæ autem hæc ratio imaginis ſit, quæ ſic ſolitariè in homine inuenitur, non obſcurè monſtratur in verbis textus præfixi. C Ait enim: *Creauit Deus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam, ad imaginem Dei creauit illum:* & quaſi imaginis iſtius rationem exprimat, ſtatim addit. *Maſculum & fœminam creauit eos. Benedixitque illis Deus, & ait: Creſcite, &c.* Tantum non dixit, ad imaginem Dei creauit illum, dum illos maſculum, & fœminam creauit, fœcundos ad producendum ſibi in natura rationali perfecta ſimiles. Itaque integra, & perfecta natura rationalis in homine, fœcunda ad producendum ſibi ſimile in eadem integrã, & perfecta rationali natura eſt imago, & ſimilitudo Dei expreſſiſſima, & adeò propria hominis, vt neque in Angelo poſſit reperiri. D Huius imaginis diuinæ in homine veſtigium antiquitùs retulit cum alijs rationibus D. Methodius, qui lib. de Caſtitate, in fine, apud Biblioth. Plotij, inquit: *Quid eſt, cur ſolus homo ex omnibus à Deo creatis rebus, dicatur factus ſecundum imaginem Dei? Nihil enim in homine reperiat quis nobile, quo careat angelica natura; non immortalitas; nam & Angelus immortalis: non liberum arbitrium. Si imperium dicas, nec ſic quidem Angelos oſtendet eſſe diuerſos. Dominari enim plures Angelorum gentibus, & nationibus ſingulatim è ſcriptura didicimus. Quid igitur eſt illud ſecundum imaginem? Si autem* E *opificis, & effectoris ſubſtantia humana effigiem in homine dicis manere. Creat enim Deus vniuerſa inexplicabili, & incomprehenſo modo, producendo ea quæ non ſunt. Etiam homo quandoque ex ſua ſubſtantia, & natura ſatu ſeminis ſimilem ſibi hominem creat. Enim vero, & hoc ſi quid probabile habet, facile refellitur. Nam & qui ſolitariam vitam degunt, poſtquam ſeipſos ſupra omne artificium humanam perfecerunt, miſeri viderentur, quod hoc ipſo, illud ſecundum ſimilitudinem perdidiſſent.* Expende, quod hanc vltimam rationem imaginis non abſolute neget

Metho.

A eſſe probabilem; & ſanè futiliſſima ratione refellit illam; licet enim in fœcunditate ſimilis rationalis producendi conſiſtat ratio imaginis diuinæ, non ideo qui virgo perpetuo manet, & miſer eſt, & Dei imaginem in ſe amittit. Abſit hoc, ſolum namque ad hanc perfectionem imaginis requiritur natura ex ſe fœcunda, vt poſſit ſecundum ſe in talem effectum prodire, vel in hoc, vel in illo indiuiduo. Sicut Spiritus ſanctus in diuinis non miſer eſt, nec amittit ſimilitudinem perfectiſſimam cum Patre, & Filio, eo quod ipſe ex ſua proprietate nullum ſibi ſimile producat, quando in ſe naturam habet, quę ſecundum ſe radicaliter, & in patre formaliter eam fœcunditatem poſſideat, in actumque reB ducat. Sit ergo in homine imago Dei non ad extra creantis, ſed ad intra gignentis & producentis: vt enim prima, ſecundave perſona diuina eam fœcunditatem habent, qua producunt ſibi in eadem ſpirituali, & ſapientiſſima, & perfectiſsima natura ſimile. Sic natura humana integra fœcunditatem habuit, producendi ſibi in omnibus ad integritatem naturæ rationalis pertinentibus ſimile. Quo reſpiciens Ruper. in Cat. Lypom. ait: *O ſancta æqualitas, ac ſibi ſoli digniſsima Deitas. Vnus homo ad duorum imaginem, & ſimilitudinem fingitur.* Eſt enim homo imago deitatis non abſolutæ ſolum, ſed prout fundat reſpectus generantis, & geniti ſimilis, nempe patris, & filij coæqualis illi. Ait etiam Germanus Conſtantinop. orat. in adoration. Crucis, apud Grethſerum, tom. 2. *Hominem ſolum ex omnibus creaturis ſtatuit, quaſi notam, & arſam, cognoſcendi in vna diuinitate perſonarum Trinitatem.* Quando in ſolo homine oſtenditur communicatio eiuſdem naturæ rationalis in pluribus indiuiduis æqualibus omnino, cur in ſolo homine non ſit imago ſupremę deitatis? Nec immerito Richard. Victor. lib. 6. de Trinitat. cap. 1. vbi diuinas proceſſiones cupit exprimere, ad hominem recurrit, inquiens: *Vbi profundum aliquod de diuinis quæritur, merito ad illam naturam recurritur, vbi (Deo operante) Dei imago depicta videtur. Eſt autem notiſsimum ad imaginem, & ſimilitudinem Dei hominem factum.* Quidquid Dei vnius eſt, non adeo obtrunſum, & profundum eſt, quod non enarretur, vel à creaturis inſenſibilibus, iuxta illud: *Cœli enarrant gloriam Dei.* Ad vbi in altum ducimus, profundumque diuinarum originum myſterium indagamus, qualiter ſcilicet ſapientia gignatur, & procedat ſpiritus in omnibus productori ſimilis, non ad cælos, nec ad Angelos, ſed ad hominem recurrimus, vt in quo ſolo fœcunditatis diuinæ inueniantur veſtigia. Hinc antiquus ſerpens vbi hominem aggreditur, vſus eſt ſerpentis lingua, quæ, vt vulgo dicunt, tricuſpis eſt. Et cur alijs omiſsis, tricuſpidem ſerpentis linguam accepit, niſi vt oſtenderet ſe cum illa natura tunc congredi, in qua ſola totam Deitatis trinæ œconomiam cum diuiniſsimis originibus adumbratam cernebat inueniri? Ait B. Leontius Epiſcopus ſerm. de creatione, & Lazaro, apud Bibliot. Photij: *Bifida lingua ſerpentũ ſpinas, & tribulos imitata, ex vno orta in tres diuiſa ſtimulos. Hanc ad opem ſumpſit inuidus, tanquam contra trinitatem pugnaturus, & per vnã Adami imaginẽ totã deitatẽ calũniãs.* Quo dã

Germ.

Rich. Vict.

B. Leo.

Digitized by Google

quid erat diuinæ naturæ productionibus ſimilium fœcundæ in homine expugnaturus tricuſpide telo ſeſe armabat malignus, nun requirens aliam imaginem præter humanam, in qua totam deitatem oppetar calumnijs. Expende illud; ***Per vnam Adami imaginem, totam deitatem calumnians:*** quippè per inſenſibilium imagines non totam deitatem feritet, cum reſtaret in Deo ſapientia, & voluntas, quæ nullo modo per inſenſibilia exprimuntur. Neque per Angelorum imagines tota Deitas, feritetur à diabolo; non enim in Angelis eſt productio ſimilis, & coæqualis, in rationali natura, quas productiones maxime amabat Dæmon ferire in diuinis. B At per vnam Adami imaginem, totam deitatem calumniatur malus, inueniens ibi diuinę exiſtentię vmbram, vt in plantis, quam per Atheos calumnietur; inſuper inueniens rationis, & intellectus effigiem, vt in Angelis, quam calũnietur per impiorum conſilia, noo ponentia in Deo prouidentiam vllã, rurſus, inueniens ſimile, & coæquale rationale producentis imaginem, quàm per Arriũ, & Macædonium acriter impugnet. Ecce tibi vna hominis natora prout fœcunda eſt ad ſimile, & coæquale in ſubſtantia, & ratione producendum eam portat imaginem Deitatis, quam non inuenit diabolus in alijs. C Nec mireris iuxta prædictam rationem dici hominem vioidiſsimam Dei imaginem præ omnibus alijs, etiam Angelis; quando inde etiam probat Richard. Victor. rationem diuinæ imaginem vni filio Dei coouenire, non Spiritui ſancto. *Rich. Vict.* Quippè ait lib. 6. de Trinit. cap. 11. ***Commune eſt omnibus perſonis diuinis omnem plenitudinem habere. Commune Patri & Filio tam habere, quàm dare. Proprium Spiritui ſancto habere, nec alicui dare. In hoc igitur ſolus filius expreſſam ia ſe patris ſimilitudinem habet, & imaginem tenet, quod ſicut diuinitatis plenitudo manat de vno, ſic & eadem plenitudinis largitio manat de alio. Nulla autem perſona omnino à Spiritu ſancto plenitudinem diuinitatis accipit, & idcirco imaginẽ Patris in ſe ipſo non exprimit.*** D Similis eſt profecto Spiritus ſancti Patri, at quia fœcunditatem non habet, qua diuinam perſonam producat, non eſt imago Patris: ſolus filius, vt qui cum Patre producit tertiam perſonam in diuinis imago perfectiſsima eſt. Ex quo etiam oos dicimus, qood licet Angelus ſimilitudinem habeat cum Deo, tamen imago Dei non eſt, ſed in ſolo homine inuenitur diuina imago, quia in ſolo homine inuenitur, fœcunditas aliud rationale ſimile, & coæquale producendi. Quòd autem ratio imaginis in hac habitudine non gratis cõſtituatur, ſed cum fundamento, ſic probat ipſe Richar. ibi aieos: E ***Imago iuxta conſuetudinem humanam, magis ſolet dici propter ſimilitudinem extrinſecam, quam propter ſimilitudinem intrinſecam. Ecce hominis imaginem dicimus ſtatuam aliquam; & in hoc vtique propter ſimilitudinem extrinſecam. Nam ſi interiora ſtatuæ cogites, non tam ſimilitudinem, quam diſsimilitudinem inuenies. Vt igitur de illa perſonarum Trinitate aliquid loquamur iuxta humanum modum, quaſi intrinſecus cuique eſt, quo eſt apud ſemetipſam, quaſi vero extrinſecus eſt habitudo, quam habet ad illud. Quoniam igitur patris habitudinem in plenitudinis ſua largitione profer-***

A ***ro videtur, recto ſolus filius patris imago nominatur.*** Sic ſimiliter ex habitudine, quam ſolus homo habet ad aliom ſimilem, & coæqualem in ratione, & ſubſtantia generandum perfectiſsima eſt, & abſolutiſsima Dei imago, adeò vt tota Deitas repræſentetur per vnam hanc hominis imaginem. Nec obeſt, quod in Deo Spiritus ſanctus, cuius proprietas eſt, nihil ſimile ſibi producere, nec coæquale, ad hoc vt homo dicatur totius Deitatis imago, quando vt natura diuina ſub triplici perſona conſiderata io patre, & filio fundans fœcunditatem, non illam fundat in Spiritu ſancto; ſic natura hominis conſideratur in duplici ſtatu, nimirum, in ſtatu hoc B corruptibili, in quo ex ſe fœcunditatem habet, & in ſtatu regenerationis, & immortalitatis, in quo, nec nubet, neque nubetur, ſed erit ſicut Angeli Dei. In primo ſtatu Patri, & Filio reſpõdet, in ſecũdo Spiritui S. qua manet ſolus homo abſolutiſsima totius deitatis imago. Huc ſpectabat antiqoiſsimus Monac. Iob. li. 7. de Inc. c. 32. apud Bibl. Ph. inquiens: *Iobius* ***Cùm Spiritus S. vt etiã apud nos eſt, corporũ tranſcendat craſsitudinem, merito vbi ceſſauerunt coniugia, excelſior illa, & illuſtrior vita, (vita hac reſurrectionis eſt, in reſurrectione enim, neque nubent, neque nubentur) proprie attribuitur Spiritui. Illius autem vita C tempore, in qua patres filios progenerant, Deum Patrem ordine Filio præpoſitum cognoſci oportebat, &c.*** Ecce tibi vt humana natura ſub Patre, & Filio, & Spiritu ſancto viuit, tam huius quã illorum imaginem referens prout hac, & in futura vita exiſtit. Spiritum ſanctum refert, dum eſt in vita cœleſti, in qua homines nec nubeot, neque nubentur, patrem & filium refert, dum eſt in hac vita habens fœcunditatem, qua ipſa in rationali perfectiooe conſtans & integra ſimilem, & coæqualem ſibi producat. Sed proh dolor! Hanc imaginem peccatum deleuit, dum ordinem ſuperioris portionis, quem petit ratio, confudit; D quippe ratio in homine recto & imperat, & ſibi ſenſibiles appetitus ſubijcit, quod præcipua perfectio eſt integræ rationalis naturæ, ſub qua perfectionem debebant generari perfecti filij. Quid tunc peccatum? Ordinem rationis confudit, dum per illud, ratio rapitur ab appetitu, & qui ſeruire debebat appetitus ſenſitiuus, ipſe imperat, vt qui naſcimur magis videamur bruto, quam rationali ſimiles. *Baſil. Sel.* Rem totam ponderat D. Baſil. Sel. orat. in Annunt. Mar. inquiens: ***Trinitas in vnitate cognita, vnitaſque viciſsim in Trinitate adorata, illorum omnium, quæ natura conſtant, eſt principium ſine principio, illuminationumque omnium fons vberrimus, & venuſtorum omnium venuſtas E venuſtiſsima. Secundum tanta huius maieſtatis imaginem homo factus, quoſdam diuini illius ſplendoris, immenſæque pulchritudinis radios, & quaſi ſcintillas initio poſſidebat. Verum peccati ſordes tantam illam venuſtatem & pulchritudinem omnino offaſcarunt, hominemque in beſtiæ cuiuſdam forma trãsformarunt. Homo, ait, cum in honore eſſet non intellexit, cõparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.*** Erat in honore homo, cũ erat in integritate naturæ rationalis, fœcundus ad producendum in eadem integritate ſimilem, in quo viuidiſſima erat imago totios deitatis, cum ſuis originibus. At poſtquam peccatum iotrauit, & ratio appetitui

ſubijcitur,

ſubijcitur, & homo incepit naſci comparatus iumentis, & ſimilis factus illis, offuſcata, & deleta appatet imago diuina, quæ poſita erat in fœcunditate ad producendum ſimile non iumentis, non brutis, ſed integræ, & perfectæ rationis hominibus.

§. XL.

Nullus & propinquior, & ſimilior Deo in gloria, quam bonus rex, qui in ſe & alijs ſciat brutis moribus dominari.

SEmel & bis dicit textus, hominem ad imaginem & ſimilitudinem Dei factum, & ſtatim introducit Deum, qui ſic moneat hominem. *Creſcite, & multiplicamini, replete terram, & ſubijcite eam, & dominamini piſcibus, &c.* Quem ad imaginem tuam modo facis, ô Deus, cur non illum ſtatim mones de humilitate ſeruanda, de cura, & diligentia in polienda, & illuſtranda magis in ſe diuina imagine? Cor non oſtendis illi, quomodo poſſit per inditam imaginem, magis tibi appropinquare, ſed totus es in commandãdo illi dominio terræ, & animalium? Sane, cui regnum terræ, & animalium tradebat, non erat opus illum monere de alijs ad imaginem Dei illuſtrandam, quando rex per bonam regni adminiſtrationem ſic ſe extollit ſuper omnes alios, vt in gloria vel Deus ipſe, vel omnium clariſſima Dei imago videatur. Aiebat Zachar. cap. 12. *In die*
Zac.12. *illa proteget Dominus habitatores Hieruſalẽ, & erit qui offenderit ex eis in die illa, quaſi Dauid, & domus Dauid quaſi Dei.* Non parũ eſt, quod populares ſic in gloria creſcãt, vt videãtur inſtar Dauid reges; verum domus Dauid ſic in immenſum creſcet, vt nihil in ſe expreſſius referat quam Deũ, vt videatur clariſſima imago Dei, vel Deus. Et cur ſic Dauid ſolos appropinquauit Deo? Eo ſolum quod bonus erat rex: ſic enim explicat hæc verba Diu. Tho. lib. 1. de Regim. c. 9. fatus. *In illa beatitudinis die, qua*
D.Tho. *erit Dominus protector habitantibus in Hieruſalem, id eſt, in viſione pacis aternæ, aliorũ domus erunt ſicut domus Dauid, quia omnes reges, & regnabunt cum Chriſto, ſicut membra cum capite; ſed domus Dauid erit ſicut domus Dei, quia ſicut regendo fideliter Dei officium geſſit in populo, ita in præmio Deo propinquius erit, & inhærebit.* Non deficiet rex bonus in excellentia ſua ſuper alios homines, etiam in cœleſti gloria, vbi omnes reges erimus, & cum Chriſto regnabimus, bonus rex omnes ſuperabit, adeo vt non tam rex videatur cum regibus, ſed Deus cum Deo. De electis ad gloriam locutus Dominus Math. 8. dicit: *Multi ab Oriente, & Occidente venient, & recumbent cum Abra-*
Mat.8. *ham, & Iſaac, & Iacob in regno cælorum, &c.* Verum prius dixerat Pſal. 46. *Principes populorum congregati ſunt cum Deo Abraham.* Expende, quod de popularibus locutus, dicit, quod recumbent in cælis cum Abraham, Iſaac, & Iacob, at de principibus, & regibus, non ait, quod erunt cum Abraham, ſed cum Deo Abraham, vt innuat quam ſuper alios ſunt, & Deo proximiores in cœlis reges & principes, qui per bonam regni adminiſtrationem ad gloriam peruenerunt. Nec mirandum quod ſic Deo ſe ſe approximent in cælis, quando & in terris, non aliter ſplendent, quam veluti quidam Dij terreni. Sic namque alloquitur D. Cyrill. Alex. Theodoſium Imperatorem, lib. 1. de recta in Chriſtum fide: *Supremum humanæ gloriæ culmen, Chriſtianiſſimi Imperatores, longe maximo diſcrimine cæteris omnibus antecedens, præſtanſque præclara ii idẽ ſors, munuſque perilluſtre, à diuina excellentia, in vos defluxit: nempe quo ſummæ illius celſitudinis, & dignitatis aliquod quoque veſtigium & quaſi ſimulacrũ in terris extaret. Igitur vt ſummo illi numini omne genu incuruatur. Throniq; Dominationes, Principatus ac Poteſtates, prona ſubmittentes colla, congruis illud laudibus, & hymnis venerantur, necnon cælum, terrãque plena eiuſdem gloria, & maieſtate profitemur, ita & in veſtra ſerenitate apprimè conſpicua, & glorioſa venuſtam quandam ſummæ illius gloriæ imaginem intueri licet. Vos etenim omni terreno faſtigio ſuperiores ampliſſimarum dignitatum fontes eſtis. Vos humanæ fœlicitatis principia, & origines clemẽtiſſimis maieſtatis veſtræ nutibus nemo nõ ad iuſtã honeſtãque viuendi rationẽ promouetur.* Et quis Deo propinquior, quam ille, cuius nutus vniuerſos homines in honeſtate & pietate continet? Imo ad honeſtatem impellit, & promouet? Qui hæc præſtant reges, vt ſapienter ait D. Thom. & in terris, & in cœlis ſuper omnes alios extolluntur, & Deo appropinquãt, cuius videntur imago luccidiſſima.

D. Cyrill.

§. XLI.

Regis præcipuum ſtudium, non tam ſit in amicis iuuandis, quàm in infenſis regno barbaris, & efferis nationibus debellandis. Vbi quod prius tuas paſſiones debelles, quam alterum ſaluti ſtudeas.

NE ſolus degeret homo, facit Deus illi adiutorium ſimile, quod factum adducit Adamo, & prorſus tacet, nec vllum verbum fatur circa adiutorium præſtandũ. Non ſic tacet vbi adducit animalia, imo, poſt hæc producta, & adducta ſtatim ait ad homines primos; *Creſcite, & multiplicamini, & replete terram, & ſubijcite eam, & dominamini piſcibus, &c* Nihil dixerat, te adiutorio præſtãdo, de mutuo auxilio exhibendo, ſed id agit, vt moneat de ſubiiciẽda terra, de ſubiiciendis animalibus. Cur Deus non magis monet hominum principes, quod ſibi auxilientur, & foueant, ſed eo omiſſo totus es in perſuadenda terræ ſubiectione & animaliũ? Equidem in principibus, & regibus hæc debet eſſe cura potior, & maior, non vt auxilia præbeant amicis; ſed vt barbaras, & efferas nationes regno infenſas poſſint debellare, & proprio imperio ſubiugare. Hinc Iſocrates eleganti orat. habita ad Archidamum Lacedæmoniorum Regem, apud Biblioth. Photij, ſic ſuccenſet ipſius Archidami regis patrem. *Verum ille Iſicrat. qui in cæteris alios ſuperabat omnes, cum eſſet maxime temperans, idemque iuſtiſſimus, ac Reipublicæ ſtudioſiſſimus, duplicem præ ſe tulit cupiditatem, præclaram illam quidem vtramque per ſe, vt apparebat; ſed ita inuicem*

diſsidentes, numquam vt ſimul amba confici poſſent. Cupiebat equidem & cum Rege Perſarum bellum gerere, & amicos qui ad ſe confugiſſent, in ciuitates ſuas reducere, ac negotijs ibi publicis ſumma cum poteſtate praficere. Ergo illud inde ſequebatur, vt & ob ſtudiũ erga alios, in bellis, ac calamitatibus Graci verſarentur, & propter exortã inde rerũ perturbationẽ, neque otij ſatis, neq; virium ad laceſſendos bello barbaros inuenirent. Satis nouit prudentiſſimus orator, & philoſophus ad regias virtutes ſpecioſiſſimas pertinere, & quod rex auxilia præbeat amicis, & quod regno infenſos debellet barbaros. Sed prudenter iudicat duas has virtutes in poteſtatis finitæ B principe ſimul eſſe non poſſe, nõ excuſat à culpa regem, cuius præcipuum & primũ ſtudium poſitum erat in amicis iuuandis. Ex quo duo mala neceſſario ſequebantur, quæ in primis à prudenti rege cauenda videbantur. Alterum quod naturales, & proprij ſubditi ſemper apud externas prouincias in calamitatibus, & continuis bellis verſarentur; alterum, quod ob ſtudium, & ſumptus erga alios, nec ſatis otij, nec virium ad barbaros proprio regno inſenſos debellendos poſſet inueniri. Qui ergo ſapit princeps, ſic iuuet amicos, vt præcipuum eius ſtudium non in eo ſit, ſed in eo vt ſubiiciat, & domet feralium, barbarorumq; hoſtium gentis C ſuæ inſultus. Quod vt veriſſimum eſt, ſic ab ſpiritualibus conflictibus capit locum, perperam enim quis ſibi de regno Dei habito blanditur, niſi prius, & principalius ferales in ſe curet concupiſcentias extinguere, quam proximorum opitulari ſaloti.

Can. 3. Ait Can. 3. *En lectulum Salomonis ſexaginta fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſrael. Omnes tenentes gladios, & ad bella doctiſſimi vniuſcuiuſque enſis ſuper femur ſuum propter timores nocturnos.* Pulchre iuxta Salomonis lectulum ij ſapientiſſimi pugnatores conſtituuntur, quorum fortitudo non ſine ſapientia eſt, quando nec gladium exerunt pro iuuandis, tuendiſve aliis, quin gladium ſuper D femur ſuum relinquant, vt de propriis ſuis cupiditatibus ſubactis prius, ad aliorum tutamen videantur proſilire. Nunquam, mihi crede, tutè amicos iuuas in ſalute, niſi prius in te ferales cupiditates ſuperare cures. Ait ſapientiſſimè

Nazianz. Nazianz. orat. 29. *Vix porro quiſpiam, nec niſi qui, vel diuturna philoſophia, exactaque diſciplina carnem frauauerit, animeque nobilitatem, & ſplendorem ab humilis, & caliginoſi corporis contagione abruperit; vel diuinum numen erga ſe benignum, propitiumque ſenſerit, aut vtrumque horum habuerit, ac mentem, quam maxima cura, & diligentia ad caleſtium rerum aſpectum E euexerit, vix, inquam, terrenam hanc molem deorſum detrahentem ſuperauerit. Prius quam autem eam, quantum fieri poteſt, ſuperauerimus, aureſque noſtras, & mentis aciem repurgauerimus, animarum curam ſuſcipere, aut ad rerum diuinarum pertractationem accedere, haudquaquam tutum eſſe duco.* Non equidem tutum eſt ad aliorum animas iuuãdas aduolare dum prius in te, & brutas, & carnales concupiſcentias non debellaueris. Id quod etiam D. Nilus in

D. Nilus. Aſcet. docet aiens. *Quomodo iſti, qui collectum ex cupiditatum pugna, nondum ex animo puluerem excuſſerunt, proſiliunt ad imperandum, & aliorum curam ſuſcipiunt, cum ſuas nondum cu-* A *rauerint cupiditates, vt ex victoria ſui cateros ad vincendum ducere valeant? Oportet enim prius aduerſus cupiditates decertaſſe, &c.* Iuſte equidem damnatur, qui dum ipſe duriſſimos patitur hoſtes, totus eſt in auxilio proximis præſtando. Huc trahe dicta tom. 3. Moralium in Euang. lib. 15. cap. 8. §. 6.

§. XLII.

Firmiſsimum reddit, & pacatiſsimum regnum caſtitatis obſeruatio, & cultus.

B IMperaturo æternùm homini hoc in primis commendat Deus. *Dominamini piſcibus maris*, hoc eſt, concupiſcentiis carnis, vt ait Gen. 2. noſter Pererius lib. 4. in Gen. cap. 2. diſp. de imperio hominis, & ante illum Orig. ait: *In piſcibus autem maris, & volatilibus, vel animantibus, & reptilibus terra, ea mihi videntur indicari, qua ex deſiderijs corporalibus, & carnis motibus proferuntur.* Nulla equidem prius cura mandatur imperaturo homini, quam ea, quæ verſatur circa ſubigendos brutos ſenſualitatis appetitus; hæc enim eſt, quæ firma, & pacatiſſima tenet imperia. No- C tiſſimus eſt apologus ille confictus à Ionatha Gedeonis filio Iud. 19. vbi lignorum regnum defertur quatuor arboribus inſignibus, nimirum, oliuæ, ficui, viti, & rhanno, & quibus ſolus rhannus imperium ſuſcipit, & in ſe firmat; cæteræ autem arbores dum fructibus edendis dant operam, regnum dimittunt. Et cur oliua, ficus, & vitis non magis regnare amant? Cur quos parturiunt fructus, regno anteponunt, quod integrum, & firmum rhanno relinquunt? In ficu intelligit D. Methodius nationes exiſtentes ante dilubium; in vite illas, quæ poſt dilubium vſque ad legem ſcriptam vixere; in oliua autem eos, quæ poſt legem fue- D runt vſque ad Chriſtum; verum in rhanno Chriſtianiſſimi caſtitas, & puritas maxime nitet. Tres ergo primæ nationes per totidem arbores expreſſæ, vt nihil magis præ oculis habebant, quam multiplicare partus ſuos carnalibus immerſæ deliciis, ſic regnum detrectant, quod nequit durare inter voluptuoſas carnis delicias. Verum vbi virgineus rhannus apparet, hoc eſt, vbi albicant Chriſtianæ caſtitatis D. Meth. inſignia, iam ibi regnum firmatur, & firmatur æternæ duraturum. Sic enim finit D. Method. lib. de Caſtit. apud Biblioth. Photij: *Hoc enim caſtitatis regnum, cuius ipſos nunquam pœniteret, poſt Chriſti aduentum arripuerunt homines, cum ſingulorum aliorum, quibus data fuerant* E *leges ante Chriſti aduentum, regnorum habenas à ſe ipſis celeriter excuſiſſent, & contrario, falſoque parere, & ſe ſubijcere maluiſſent.* Illi equidem regnum numquam dimittendũ accipiunt, qui regnum Chriſtianæ caſtitatis adipiſcuntur; cæteræ ante Chriſtum nationes, & leges, vt non ſic affectæ erant erga caſtitatem, ſic habenas regnorum à ſe ipſis celeriter excutiebant: nõ enim poterat permanere regnũ, vbi non tam regnabat caſtitas, quàm voluptas. Et quæ regna non excuſſit laſciuia? Facile erat ire per ſingula regna mundi, & ſingulorũ oſtendere caſus ortos ab immoderato ardore luxuriæ. Merito

namque

namque de hac dicit D. Zeno lib. 1. ſer. 7. *Hæc* D. Zeno. *ſepe indixit quietis gentibus bellum; hac aliquoties robuſta regna ſubuertit.* Non poteſt diu permanere regnum inter flãmas luxuriæ; non poſſunt non viri laſciui vel proprijs calcibus à ſe regnum excutere. Eo maxime intendant reges, vt floreat Chriſtiana caſtitas iu regno ſuo, & omnia habent tuta, regnum firmiſſimum, & pacatiſſimum. Hinc illud monitum D. Pauli 1. ad Ti. 2. ad Timoth. 1. cap. 2. *Obſecro igitur primum omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarũ actiones pro omnibus hominibus, pro regibus, & omnibus, qui in ſublimitate sũt; vt quietã, & tranquillam vitã agamus in omni pietate, & caſtitate.* Quæ verba eleganter põderans Petrus Damian. lib. 7. epiſt. 3. ad Henricum, Romanorum regem, ait: *Obſecro primũ omnium fieri obſecrationes, poſtulationes, pro Regibus,* Petr. Dam. *& omnibus, qui in ſublimitate ſunt conſtituti. Quare hoc? Audi, quod ſequitur: Vt quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate, & caſtitate.* Nil amplius pro Principibus, & Regibus poſtulare iubemur, quam quod vitam agamus in pietate, & caſtitate, & cur non magis petemus, quod triumphent de hoſtibus? Quod diuturnum & firmum regnum habeant? Quod pace tranquilliſſima fruantur? Cur ijs omiſſis ſolum iubemur pro regibus poſtulare, vt in pietate, & caſtitate viuamus? Faxit Deus, vt detur Regibus, quod in eorum aulis, & regnis religio floreat, & caſtitas; in iis enim omnia tuta habent, firmiſſima, & diuturniſſima, imperia, victorias præclaras, tranquilliſſimam pacem. Notiſſima eſt hiſtoria Madianitarum, quando miſerunt virgines ſuas, vt Iſraelitas allicerent ad laſciuiam, & idololatriam. Inter alios quidam nobilis vir erat inter amplexus puellæ Madianitidis, quod videns Phinees, & zelo incẽſus arrepto pugione vtrumque transuerberauit, & de eius exemplo omnes ſimul ſcortatores fuerunt trucidati. Quid tunc? Ait Dominus Numer. 25. *Phinees filius Eleazari filij Aaron ſacerdotis auertit iram meam, à filijs Iſrael: quia zelo meo commotus eſt contra* Nu. 25 *eos, ut non ipſe delerem filios Iſrael in zelo meo. Idcirco loquere ad eum, Ecce do ei pacem fœderis mei, & erit tam ipſi, quam ſemini eius, pactum ſacerdotij ſempiternum.* Ecce quale præmium nãciſcatur princeps, qui & impietatem, & luxuriam confecit in populo ſuo, nimirum, nanciſcitur pacem, & ſacerdotium ſempiternum. Quippe ait Philo lib. 1. de Monarchia: Philo. *Deus laudauit ſtrenue nauatam operam, & promptam alacritatem honorauit duplici præmio, pace, ac ſacerdotio, tunc quia iudicauit immunem à militia debere eſſe in poſterum propugnatorem diuini cultus fortiſſimum, &c.* Merito ſtrenuo expulſori impietatis, & laſciuiæ adiudicatur ſacerdotium æternum, & pax tanta, vt iam non egeat exercere militiam, nec bellicus tumultus audiatur in domo ſua. Sic regna firmant propugnatores pietatis, & pudicitiæ, vt vel in vno ſcortatore confoſſo; à militia quieſcant, pacem habeant æternum duraturam.

A *Gen.* 1. Dixitque Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem ſemen ſuper terram, & vniuerſa ligna, quæ habent in ſemetipſis ſementem generis ſui, vt ſint vobis in eſcam, & cunctis animantibus terræ: omnique volucri cæli, & vniuerſis, quæ mouentur in terra, & in quibus eſt anima viuens, vt habeant ad veſcendum; & factum eſt ita.

Gen. 2. Erat autem vterque nudus, B Adam. ſcilicet, & vxor eius: & non erubeſcebant.

§. XLIII.

Qui maris in fluctibus tranſigunt vitam, difficilius trahuntur in portum æternæ ſalutis.

NOn otioſe iubetur homo in primis dominari piſcibus maris, antequam leonibus, & draconibus, & tigridibus, dominari man- C damur piſcibus: ait enim: *Dominamini piſcibus maris, & volatilibus cæli, & vniuerſis animantibus.* Et cur prius monemur de ſubijciendis piſcibus, quàm de aliis? Difficillimũ ſane ſtudium eſt in ſubiugãdis piſcibus, & nunquam non cenſetur ad alios validiſſimus, qui potens eſt dominari monſtris marinis. Iuſſus fuerat Ionas prædicare Niniuitis ethnicis, quam prouinciam vt duriſſimam refugiebat vir ſanctus, deſperans poſſe efferos homines, & pene bruteſcentes reduci in ſemitã ſalutis. Itaque mandatum fugiens Ionas nautis ſe committit, & maris vndis; nauim intrat, & inter ſæuiſſimam tempeſtatem, petit in fluctus mitti, & ſic D ex Deo ſuo ſperari à nautis ſalutẽ. Quid tunc? *Ion.* 2. Ad hæc verba Ionæ, commoti nautæ cap. 2. *Tulerunt Ionam, & miſerunt in mare, & ſtetit mare à feruore ſuo. Et timuerunt viri timore magno Dominum.* Ecce tibi ad verbum Ionæ nautæ Dominum timent, ex quo pulchre conuincit prophetam D. Baſil. Sel. quod ad eius *Baſil. Sel.* prædicationem conuertentur Niniuitæ; qui enim valuit nautas, & maris incolas trahere in bonam frugem, facilius trahet etiam ethnicos feraliſſimos. Quippe ait ille orat. 13. *Quid nequitia medicamento, gentibus interdicis, ô Iona? Tantum locutus es, & ſimul nauigantibus perſuaſiſti, locutus es, & fidem perſuaſiſti:* E Et quidem non eſt cur deſperet ſe poſſe fidem, aut virtutem feraliſſimis nationibus perſuadere, qui illam perſuaſit maris incolis. Quam nauta, quam marinarum fluctuũ colonus ebibit religionem, & virtutem, haud dubium quin illam & feraliſſimæ nationes bibant. quod auſpicium agnoſci potuit & in Iapponiorũ Apoſtolo ſanctiſſimo Franciſco Xauerio Societatis Ieſu parente, & filio; qui vbi iturus in Indiam nauim intrauit, in templum nauim tranſmiſit, & nautas; naualeſque milites fecit eſſe Chriſtianos. Huic merito dicerem; quid nequitiæ medicamentum afferre barbaris, feralibuſque nationibus tardas, ô Franciſce? Tan-

A tum locutus es, & ſimul nauigantibus perſuaſiſti; & qui maris incolas 10 Chriſti rere traxit, facili etiam negotio barbaros quoſque trabet. Hinc Ieſus tracturus barbariſſimas gentes, *Mat. 4.* maris incolis prius prædicauit. Matth. 4. *Ambulãs Ieſus iuxta mare Galilea, vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare, (erant enim piſca:ores) & ait illis: Venite poſt me: & faciã vos piſcatores hominum. At illi continuo relictis retibus ſecuti ſunt eum.* Vnde homines marinarum fluctuum incolæ iam cito crediderunt ſe poſſe hominum populos in retia trahere? Sane ex quo ſe marinos homines verbo Chriſti capi experti ſunt, per eadem facile eredunt B cæteros quoſq; homines poſſe à ſe capi. Chryſ. hom. 14. in Matth. Ex illis quippe ipſis, quibus capti ſunt verbis, facile crediderunt alios quoque per eadem à ſe capiendos. Et quos non capiat, qui maris incolas capit? Nulla equidem gẽs eſt intractabilior, & minus ad mores Chriſtianos apta, quam gens, quæ perpetuo incolit *Habac. 1.* maria.] De hominibus enim pene deploratæ ſalutis, ait Habacuch, c. 1. *Et faciet hominis quaſi piſces maris.* Vt piſces, ſic ſunt homines maris incolæ. Et quid piſces? Ait D. Baſ. hom. *D. Baſil.* 7. in Exam. *Propria piſcium eſt ſors, propria ſane natura, ſeparata peculiariſque, pro moribus, victuſque vita. Ideo neque miteſcit animalium natalitium quicquam, neque ſe ſe tractan- C dum vnquam manibus vllis mulcẽdumque prabet.* Miteſcunt vel leones in terra, & manſuetariorum imperiis parent; non miteſcit gens maris. Et adhuc hom. 8. ait: *Animantes aquatiles non mundo non eliciunt vocem. ſed neque miteſcere quidem, neque doceri poſſunt. Quin etiam ad omnem omnino vita ſocietatem hominibus intractabiles ſunt, penituſque inepta. Cognouit bos poſsidentem, & aſinus praſepe domini ſui. Piſcis autem non agnouerit ſuum vnquã altorem.* Ii ſunt mores, qui gentes aquarum comitantur, vt enim inſtar piſcium ſolis fluctibus incubant, ſolitariaque maris æquora D tranant, ſic piſcium duritiem, & intractabilitatem, & inhumanitatem habent. Quos mores *Theoph.* intelligit Theophyl. in verbis datis Habacuc, faros: *Faciebat homines prorſus inſtar piſcium viuere, ab omni ratione alieniſsimos, maxime brutos, & omni voce deſtitutos, ac plane mutos. Neque enim in eis pietatis erat ſermo, neque honorificentia vox ad Deum.* Et quidem, nullibi rariora verba ſalutis æternæ, frequentiores blaſphemiæ in Deum nullibi audiuntur quàm in nauibus apud maris incolas. Vt merito dicat Sophonias cap. 2. *Va, qui habitatis funiculum maris, gens perditorum.*

§. XLIIII.

Superfluitas delitiarum non ex Deo, ſed ex diabolo grata venit hominibus.

ET fructifera ligna, & ſalubria olera accipit homo ex Deo; ſed quæ ligna, quæ olera? Quæ ſufficiunt ad eſcam, ad neceſſariam ſuſtentationem vitæ; qoippe ait, *vt ſint vobis ad eſcam,* quæ autem nõ ad eſcã, ſed ad vanas conducunt, & ſuperfluas delicias, ea non à Deo, ſed homini exhibentur à maligno. Eccleſiaſtes A cap. 2. ait: *Feci hortos, & pomaria, & conſeui ea cuncti generis arboribus.* Quæ verba ſic elu- *Eccl. 2.* cidat Chaldæus Coſti: *Plãtaui hortos irriguos, & amœnitatis pleniſsima viridaria, vbi omnis generis olera ſeminaui, qua ad victum & conuiuia, aut ad ſanitatem vſui forent: herbas quoque olfatu nobiles adieci: item & arbores ſteriles, & aromata ferentes, quas ad me dæmones, & nocentes Angeli ex India detulerant.* Expende, quid detulerint Angeli nocentes ex India, nimirum arbores aromata ferentes: Deus enim vt optimus vitæ humanæ procurator, quæcunque ligna vtilia, & neceſſaria ad victum, præ manibus hominis poſuit, quæ autem erant non neceſſaria ad victum, ſed ad nimias lautitias, B deliciaſque pertinebant, vt ſunt arbores aromaticæ, has in mundi receſſibus, in remotiſſimis, & inacceſſis Indiarum inſulis concluſit. Omnia ligna vtilia dedit Deus homini ſuo, ſuperfluarum deliciarum ligna aromatica à Deo non data ſunt, ſed in Indiarum receſſibus abſcundita, à diabolo autem inde allata ſunt & data homini. Non Deus, ſed diabolus fuit, qui deliciarum ſuperfluarum materias retexit, & hominibus dedit. Sic D. Cyprianus lib. de diſciplina & habitu Virg. ait: *Neque enim Deus* *D. Cyp.* *coccineas, aut purpureas oues fecit, aut herbarum ſuccis, & conchilys tingere, & colorare lanas docuit. Nec diſtinctis auro lapillis, & mar- C garitis, contexta ſerie, & numeroſa compage digeſtis, monilia inſtituit, quibus ceruicem, quam fecit, abſconderes: vt operiatur illud, quod Deus in homine formauit, & conſpiciatur id deſuper quod diabolus adinuenit: Qua omnia peccatores, & apoſtata Angeli ſuis artibus prodiderunt.* Quæ ad commodiorem vſum vitæ neceſſaria erant. Deus oſtendit, & largiſſime dedit: quæ ad ſolam lautitiam, & delicias ſpectant, à diabolo ſunt, & demonſtrata, & inuenta. Eo enim intenti ſunt dæmones, vt ex abſconditis, & inacceſſis locis vel pigmenta, vel aromata, vel aurum extrahant, quæ ſuperfluas delicias ingerant, vnde homines in perditionem eant. D Pro quo accipite illud Herodoti lib. 4. hiſtoriæ *Herod. 4.* vbi ait: *Iuxta hos aiunt Carthaginenſes, Inſulam eſſe ſitam, nomine Cyrenem & oliuis refertam, & vitibus. Et in ea eſſe puteum, vnde virgines indigenarum pennis volucrum pice illitis ramenta auri referunt è limo.* Nec immerito Pamelius in annotat. ad Tertul. de cultu fœminarum, has pennatas virgines, potat dæmones eſſe, quorum officium eſt aurum extrahere, & ſuperfluarum deliciarum materiem, qua homines pereant. Numquam, mihi crede, niſi à malo ſuperfluitas deliciarum venit: quibus ſe ſe prorſus opponunt ligna, quæ nobis porre- E cta ſunt à Saluatore. Si enim crucis arborem conſpicias, nihil in illo deliciarum inuenies, vt nihil deliciarum porrigitur ab eo, qui non gaudet noſtro interitu. Id quod ponderans D. German. Conſtantinopolitanus præſul orat. de cruce apud Gretſerum noſtrum, fatur: *Nihil vero arrogantia inferebatur, ſuper alta-* *D. Ger.* *re Chriſti, quod eſt crux, paſsiones enim & immoderatas cupiditates perimit vita largitrix crux. Quid enim commune eſt mortificationi, & delicijs? Quid cõmune felli, & voluptati? Quid commune vino cor carnis lætificanti, aceti que potui ſenſum moleſtãti? Illa antiquioris fuerunt*

Adami;

Adami; & contra nos, hæc recentioris, & pro nobis? Illa eius, qui corruit, hæc eius, qui nos ſeruauit. Ecce tibi, qui caſum inuexit, & delicias inuenit, qui nos ſeruauit, nihil deliciatum oſtendit, ab vno, eodemque, & deliciæ, & caſus ad homines deuenerunt.

§. XLV.

Frugalitas, & temperantia regia virtus, & maxime in regibus prædicanda.

IMperaturo homini conuiuium à Deo adornatur; ſimul equidem, & illi coronam imponit Deus, dicens: *Dominamini piſcibus, &c.* & ſimul menſam parat, aiens: *Ecce dedi vobis omnem herbam, &c.* Proh! dignam rege mēſam, quam olera, frugeſque ſalubriter ſatiant. Vtinam ſic fuiſſent regales menſæ non ad lautitiā, ſed ad neceſſitatem; frugalitas enim, & temperantia in omnibus conſpicua virtus eſt, ſed in regibus maxime prædicanda. Ait Cicero

Cicer. orat. pro Rege Deiotaro: *Deiotarum ſaltantem quiſquam, aut ebrium vidit vnquam? Omnes ſunt in illo regia virtutes, quod te, Cæſar, ignorare non arbitror: ſed præcipuè ſingularis, & admiranda frugalitas; & ſi hoc verbo ſcio laudari reges non ſolere. Frugi hominem dici nō habet multum laudis in rege: fortem, iuſtum, ſeuerum, grauem, magnanimum, largum, beneficum, liberalem, hæ ſunt regia laudes: illa priuata eſt. Vt volet, quiſque accipiat: ego tamen frugalitatem, id eſt modeſtiam, & temperantiā, virtutem eſſe maximam iudico.* Præclarè moraliſſimus orator inter regias virtutes, ſupremum locum frugalitati, & temperantiæ dedit. Tunc enim à Rege poſſunt ſperari cæteræ virtutes, cum maxime in illo frugalitas ſplenduerit. Aiebat Eccleſiaſtes, cap. 10. *Væ tibi terra,*

Eccleſ. 10. *cuius rex puer eſt, cuius principes mane comedūt. Beata terra, cuius rex nobilis eſt, & cuius principes veſcuntur in tempore ſuo ad reficiendum, & non ad luxuriam.* Ecce tota terræ beatitudo non à fortitudine, aut magnanimitate, ſed à principum frugalitate commendatur, quaſi ille ſolus perfectus princeps ſit, qui gulæ im-

D.Hie. perat. Id quod expēdēs D. Hieronym. in præſenti fatur: *Principem probat bonis moribus, & liberaliter inſtitutum: & eos iudices prædicat, qui nequaquam voluptatem negotijs ciuium præferant, ſed poſt multum laborem, & adminiſtrationem reipublicæ, cibum capere quaſi neceſſitate cogantur.* Vna neceſſitas ſpectanda eſt in boni principis menſa, quæ ſane nunquam magis regia apparet, quàm vbi magis diſtat animo luxu. Hinc Sidon. Apollinaris, lib. 1. epiſt. 1. commendat, maximè Italiæ regem Theodoricum, ait enim: *Si in conuiuium petitur, quod quidem*

Sidon. *diebus profeſtis ſimile priuato eſt, non ibi impolitam congeriem liuentis argenti menſis cedentibus ſuſpirioſus miniſter imponit. Maximum tunc pondus in verbis eſt, quippe cum illic aut nulla narrantur, aut ſeria. Cibi arte, non pretio placent, fercula nitore, non pondere. Scyphorum, paterarumque raras oblationes, facilius eſt, vt accuſet ſitis, quam recuſet ebrietas. Quid multis? Videas ibi elegantiam Græcam, abundantiam Gallicanam, celeritatem Italam, publicam pompam, diligentiam priuatam, regiam diſciplinam.* Expende illud, *regiam diſciplinam*, à nullo enim magis, quam à regia diſciplina venit frugalitas in conuiuijs. Vt enim aganoſum eſt, tutos ſe dare ventri, ſic maximè regium eſt, parce, & temperate cibis vti, prout poſtulat neceſſitas, non gola.

§. XLVI.

Nulla virtus non alget, vbi non apparet indumentum Christi.

SI ad externum corporis indumentum ſpectes, non minimum eulogium eſt innocentiæ ſtatus, quod textus dicit de primis illis paradiſi incolis, nimirum, *erat vterque nudus, & non erubeſcebant:* monſtrabat enim nuditas illa ſtatum nullius indigentiæ, nullius operiendæ turpitudinis. At ſi intimum animi ornatum penſes, vt in illo ſtatu non erat indumentum Chriſti, ſic nuditas illa crudele gelu, & feſtinatiſſimum algorem minabatur ſtatui florentiſſimo. Et quidem vniuerſæ in Adamo, & Eua gratiarum, virtutúmve flores, & ſi pulcherrimæ, & ſi odoriferæ, & ſi multæ, feſtinatiſſimæ marcuerunt, cum primum afflatæ ſunt gelidi ſerpentis halitu maligno. Et cur tam citò gelidis aoris ceſſit ſtatus floridiſſimus? Ait textus: *erat vterque nudus*, nullum ibi indumentum Chriſti, à quo ſolo ſic proteguntur virtutes, vt non timeant à frigoribus niuis. Hinc Paul. ad Galat. 3. quaſi opponens ſtatui innocentiæ ſtatum reparationis, ait: *Quicumque in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.* Non amplius homines nudi ſunt, ex quo receptum eſt baptiſma Chriſti, non amplius virtutum flores ſic gelidis ventis expoſiti, vt vel à gelidi ſerpentis ſibilo corrumpi poſſent; quos enim veſtit Chriſtus, & gelu, & brumæ, D. Eulog.
& reflātibus Aquilonis auris viriliter reſiſtunt. Ait D. Eulogius epiſt. ad quendam Chriſtophorum apud Biblioth. Photij, fol. 878. *Alijs autem ob inexplicabilem bonitatem ſuam indumentum fit Chriſtus, quibus tegumentum præbet, ne ab Aquilone vento aſpero, frigidoque, qui peſtilentem, & exitialem animabus afflat auram, conuerſi ad Chriſtum pereant.* Hoc in primis agit cum ſuis clementia Chriſti, vt minime nudi ſint, ſed indumentum habeant ipſum Chriſtum, quo non ſibi ab Aquilonaribus flabris timeant. Proh, quot euadit pruinas, Iſai. 61.
quot brumas ſuperat, qui Ieſum induit! Accinit Iſaias, cap. 61. *Induit me veſtimentis ſalutis, & indumētis iuſtitiæ circumdedit me, quaſi ſponſum decoratum corona, & quaſi ſponſam ornatam monilibus ſuis. Sicut enim terra profert lumen ſuum, & ſicut hortus ſemen ſuum germinat, ſic Dominus Deus germinabit iuſtitiam, & laudem coram vniuerſis gentibus.* Equidem primo ponit veſtimenta data populo, primo populus nuditatē expuit, & ſalutis indumentis veſtitur, nihilque manet, quod ſub operculis non ſit: deinde vniuerſæ nationes vertuntur in hortos floridiſſimos, hinc inde apparent Dei ſata æternum florere virtutibus. Non iam gelu timetur, non Aquilonis gelida ſibila; ſed omnia ſecurè abeunt in flores, & in fructus. Et quidem ſapienter putat Foretius in præ-

ſenti Iſaiam illud citare, nimirùm, vt appareat quam alij ſint à nudo Adamo homines Chriſto veſtiti. Quippe ait: *Illi è paradiſo eiecti ſunt, vt ad illum regredi non valerent: at in mundi regeneratione per Chriſtum, paradiſum deferri ad omnes gentes facit Dominus: & nulla fuit tam inculta gens, ad quam paradiſus Domini non pergeret. Vnus homo, qui Æthiopiam adibat, paradiſus erat, & breuiſsimo tempore, faciebat Dominus ſuccreſcere iuſtitiam arbores, & plantas cœleſtes in terra illa, vt Eccleſia Æthiopum multo amœnior eſſet hortus, quam ille initio mundi conſtitutus.* Ecce tibi quid in nuditate innocentiæ, & in veſtitu Chriſti factum fuit: dum fœlici nuditate agebat homo in paradiſo, quia nudus erat, nec induebat Chriſtum, totius florentis illius ſtatum gelido ſerpentis ſibilo algere, & marceſcere vidit, & paradiſum amiſit. Vbi autem induit homo Chriſtum, ſic venenati frigoris rigorem expulit, vt non timens ſibi à gelu mille in ſe oſtendat in ſe, & vbique virtutum paradiſos.

Forer

CAPVT SECVNDVM.

Adamus labitur, & mulctatur.

Textus Hiſtoria.

IAM lucidiſſima nuptorum ſpecula Adamus, & Eua à ſui conſpectu ad amœniſſimi ſitus luſtrationem vocantur: & quot quiſque in altero miratus delicias ſtupuerat criſpatum in capillis aurum, ſplendentia in oculis lumina, viuentes in pupillis gratia, genarum purpuras, oris aromata ſpirantia, pulcherrimam totius formæ concinnitatem; tot per vaſtiſſimi ſoli campos ſparſas incipiunt admirari. Syluam intrant ex aureis malis, rhododaphne, lauro, pinu, ſubere, Chalibi pruinæ ignotam, hyemali acie nunquam mutilandam. Hortum porrectum in longum, regijs curis dignum, imò Deo, ſi quem cœpit ſtirpium colendarum humanitas. Hic erumpit aquarum perſpicua, & dulcis vbertas, quæ tranquilliore tractu circum ſtagnans, parum deeſt, quin propter tranquillitatem, & ſilentiũ fluuij nomen amittat, & ſolidiſſimi nomen habeat cryſtalli. Paſſim diues fructibus hortus, paſſim pulcher frõdibus, cuius excipiebat mirantes, dum inter tot delicias verſatur ſimplex nuptorum hilaritas, qui fontem circumlabentem læto otio celebrabant. Colludunt illic gregatim lectiſſimi piſces, qui ad manus poſceorum ſic intrepidi veniunt, tanquam ſe nouerint non eſſe capiendos, ſed eſſe inter primas curas regnantium. Delectaret Reginam, præcipitato in aquam pabulo, hos inter ſe concitare ad certamen, niſi illam noui auicularum cantus, nouæ animalium pulchritudines crebro reuocarent. Septies eundem ſolem Orientem viderant, ſingulis horis ad inexpertas delicias rapti, dum paſſim nunquam antea viſi apparent flores, inexpectata aromata manifeſtantur, ſe produnt dulciores fructus, & gra-

A tiora principibus ſuis adludunt animalia. Ada-
mus hæret in affluentia tanta, Choriſque cœ-
licolũm inſertus ad cœleſtia, & diuina erigit
animum; verum Eua non ſatis mirata loci
pulchritudinem, ad noua exploranda ſe ſe ap-
plicat. Interea non antea ſic pictus viſus an-
guis, ſcytalis nomine, dorſo ſplendentibus
ſtellulis variato, fulgenti pectore argenteis
ſquammis, criſtato capite, ſuaui ſibillo, totus
diabolico ſpiritu plenus fœminæ occurrit, nil
mali de tanta pulchritudine ſuſpicanti. Suam
reginam adorat, in eiuſque torum ſe ſe effun-
dit laudes. O, inquit, auſpicatiſſima paradiſi
moderatrix, altiſſimis Dijs breui iungenda,
B niſi iam iunctam diuis faciant formæ elegantia,
amœnitas vultus, ſuauitatum menſa, famuli-
tium creaturarũ. Meritò in horto voluptatum
nata, flos gratiarum, ſapientiæ laurus, tro-
phæorum palma. Se tibi deberi fatentur om-
nes cœli, maris, terræque ſuauitates; cœlico-
lam deſignant, nectarei latices à te hauſti, im-
mortalem facit cibus vitalis, Deam oſtendunt
aromata vndique te afflantia. Particulam dixi
tuæ laudis, ſed accipe quod te in immenſum
exaltat; hæc ipſa ſuauiſſima, ſcientiæ arbor ti-
bi properat appropioquare, vt ſemel à te gu-
ſtata in te erigat omnium cumulum fœlicita-
C tum. Hæc loquens ſerpens geſtibus arborem
oſtentabat. Regina, ad tantas, & tam ſubitas
laudes delinita, haud ingrata ſerpenti adſtat,
colloquio arridet, vnum tamen Dei creatoris
præceptum obeſſe dicit, quominus de ſcientiæ
arbore poſſit guſtare. Adſtupet ſerpens ad præ-
cepti vocem, præceptum ne de hac vna arbo-
re à Deo fuit datum? Proh inaudita præcepti
nouitas! Cur neceſſum fuit, mundi regibus,
quibus tot deliciæ parabantur, huius vnius
eſum interdici arboris? Vbi conceditur arbor
vitæ æternandæ, cur vnus eripitur ſcientiæ ar-
bor, vt regia hominis poteſtas circa illam ſit
manca? Interdicimur arbore ſcientiæ, ait Eua,
D ne forte de illius guſtu in mortem ruamus. Mi-
rabundos geſtus ſerpens efformabat, & nutan-
tem fœminam vehementius impellebat, & ſuſ-
picionem mortis abradens, fatur. Nulla, mihi
credite, mors à ſcientiæ arbore imminet: ne-
quaquam mori poſſunt Reges, quibus ſunt
præ manibus tot vitarum arbores. Sciolus Deus
cauet, ne guſtato arbore ſcientiæ, veſtri illu-
ſtrentur oculi, & acumineotur magis, vt pares
videamini ſupremis Deitatibus. Ijs ſerpentis
dictis impetus neſcio quid præſagientis animi,
Euam ad vetiti fructus compulerat. Arbori ita-
que appropinquat, naribus odorem, oculis
ſpecioſitatem fructus bis, & iterum haurit;
E pomum denique decerpit, mandit, incredibi-
li perfuſa ſuauitate. Auide comedentem mari-
tus conuenit: ſed illa commendans cibi ſuaui-
tatem, oſtendens propriam indemnitatem,
porrexit pomum marito, lætiſque oculis in
eum breuiter fixis, efficacius quàm voce eſum
perſuaſit. O amantium inſana conſilia! Sciens
fugitiuum gaudium percepturus, ad hanc bre-
uis condeſcenſus audaciam Adamus deuenit;
de vxoris manu pomum ori applicuit, & in-
gentem maculam gloriæ humanæ inurit. Ca-
pax labes abſorbere mundum, & quamquam
abſentem totam conſumare generationem.
Ecce ſubito emarceſcunt duo illi flores humanæ
naturæ,

A naturæ, ſubito alter alteri repræſentatur turpiter nudus. Non alias fortius ſua munia, quam tunc in virgine Eua, & Adamo virgine obijt pudor. Non à pulchra, & ſuaui roſa adiacenti, ſed de aſpera, & rudi ficu ſibi veſtes affingunt, ſiue illos obliuio ſui cœperant in tanta calamitate, ſiue dolor erroris tenebat illos, multo acrius deuoturos ſuam ſortem, niſi ſic dolore licuiſſet. Iam quæ oblectamenta fuerant, lacerabant diductum doloribus pectus. Omnes adnatæ virtutes, omnes dotes, redibant in mentem, etiam quæcũque exigua eſſe crediderant, tunc auguſtiori ſpecie, quia erant amittenda, cogitationem opplebant. Relinquendæ dulciſſimæ ſedes, aufugiendum veluti perduelli. B Interea venientis iudicis aliqualis ſtrepitus ſentitur remedium quæritur fuga, nec miror, quod ab irato Deo fugientes lateant in medio ligni paradiſi: futurum enim erat, vt aliquando lignum ſedaret diuinam iram. Iudex apparet facie humanus, verbis humaniſſimus, dum non perduelles, furciferos vocat, ſed ex proprio nomine Adamum perquirit. Et animus, & veſtigia deerant proceſſuro; procedit tamen è latebris reus miſer, in diei ſiſtitur, fugam nuditati pudendæ, erroris culpam vxori adſcribit, ſerpenti autẽ vxor. Iam tonat iudicis ira, primaque fulmina in ſerpentem vibrat: qui maledicto percuſſus, in cibo terræ, & reptanti greſſu, ex propria habitu C natura, cœpit eſſe deformis, & infamis hominibus; quos inde non prouidentes ſibi dominos, ſed infenſiſſimos experitur inimicos. Sic transfigitur ſerpens, & eodem ictu diabolus transfigitur, nec hebes hęret diuinæ iræ cuſpis, quæ & mulierem fecit, & virum. In illam partus ærumnoſos conijcit, doloribus plenos, & reprobis ſcaturientes filijs; ſimul, & ſubiectionem talibus viris, qui ſępe in tyrannidem inclinent. Hunc originali terræ inſudaturum adſtringit, à qua rigata ſudoribus, ſpinas metat, & tribulos. Vtrumque facit eſſe mortalem, & fructu vitæ interdicit, excluſis enim à volupta- D tibus loco reis: de appoſitis flãmis inacceſſum reddit hominibus paradiſum: ſimulque addit angelos excubitores: ne liceat diabolo, decerpere pomum vitæ, & pretio longioris vitæ, mundum in nouos errores adducat.

PARS PRIMA.

Chriſti concepti, & Adami ſymbola, & diſſymbola.

SEPTIMVM diem vix egerant Adamus, & Eua in coniugio, & ſerpentis aſtu innumeras inferunt mundo ruinas. Longe aliter Dei filius, qui in vtero virginis humanæ nubit naturæ, & ex tunc immenſa in homines bęneficia effundit.

§. I.

Primorum hominum tepida in homines charitas, Chriſti autem charitas in homines ab ipſo conceptionis inſtanti maxime.

NOn equidem ardens erat in homines charitas apud primos parentes; quando tam cito à ſe mutuo ſeparantur, & Eua colloquium init cum animalibus, ſerpenti adgaudens, eiuſque verbis tantam adhibens fidem. Pulchrè enim ait Tertull. lib. aduerſus Iudæos, B loquens de primis parentibus: *Denique ſi Dominum Deum ſuum dilexiſſent, contra præceptum eius non feciſſent: ſi proximum diligerent, id eſt, ſeipſos, perſuaſioni ſerpentis non credidiſſent.* (Tertul.) Non equidem ſic afficeretur ad ſerpentis blanditias, qui erga proximos, erga homines ardenti amoris æſtuaret igne. Semper namque de gelido in homines pectore venit, quod quis nimis delicietur brutis. De quo apud Ieſum querebatur D. Aelredus, lib. 3. ſpeculi cap. 26. *Vt iſti habeant currentes canes, aues volantes, equos ſpumantes, nudantur in pauperibus latera tua:* (D.Adr.) quaſi non niſi de crudelitate in homines poſſit venire nimium ſtudium, & affectus C erga animalia bruta. Maximè hinc ſuper Adamum extollitur Dei filius in temporali conceptione ſua, illi enim humanitati coniungitur, quæ vt ſponſa caſtiſſima ſemper ſponſi lateri inhæreat, & ardentiſſimum habeat erga homines ſtudium. Nullum circa animalia negotium in hac Verbi diuini conceptione tractatur, tota ibi cura eſt de hominibus liberandis. Vt hæc Verbi incarnatio fieret, clãmabat Pſaltes, 131. *Surge Domine in requiem tuam, tu & arca ſanctificationis tua.* (Pſalm. 131.) Petit Dauid, quod veniat Deus ad carnem, & petit, quod veniat cum arca. Quæ arca? An arca Noe, ad D liberandum humanum genus facta? Et quidem cum optaſſet hominum liberationem; meritò poſſet optare Noemi arcam doctam homines ſeruare. Sed quia arca Noe animalia etiam iungit in liberatione, meritò refutatur, vt oſtendatur Dei filius dum venit ad carnem, nil habere cum animalibus, ſed cum hominibus juſtificandis. Ait Chryſippus Ieroſolym. hom. de Maria Deip. *Surge Domine in requiem tuam, tu & arca ſanctificationis tua. Arca non ea, in qua erant omnium animalium genera, vt in arca Noe, quæ fluctuantis mundi fugiebant naufragium. Surge in requiem tuam; tua requies es virgo, & eius vterus. Sur-* (Chryſi.) E *ge, nam niſi tu exurgas à ſinu Patris, genus noſtrum quondam lapſum non reſurget.* Non admittitur in Dei aduentu arca quæ ſeruet animalia; ſponſa quæ animalibus, gaudeat, ſed quę ſola pro hominibus faciat. De hac aiebat ille Cant. 6. *Vna eſt columba mea, perfecta mea, vna eſt matri ſuæ.* (Cāt. 6.) De ſibi copulata natura humana loquitur Dei filius, & illam vocat columbam. Quid eſt commune columbæ, & humanitati Chriſti? In columba perpetuus, & inſeparabilis conuictus cum hominibus exprimitur: quæ erat virtus propriſſima humanitatis Chriſti dum à primo conceptionis inſtanti

ſlammis amoris in homines aduritur. Ait D. A Method. Method. orat. de Caſtit. apud Biblioth. Photij: *Poſſit quis ſponſam dicere earuem eſſe intemeratam Domini, cuius cauſa patrem deſeruit, & in terram hnc deſcendit, illique per incarnationem copulatus eſt. Hinc figurate illam columbam appellauit, quod animal ſit cicur, & ſub tectis degens, conuictuque hominum delectetur.* Nec breui ſex dierum ſpatio paſſa eſt Adami vxor eſſe cum viro, maluit ſola per hortum errare, & cum ſerpente colloquium inire. Non ſic humanitas Chriſti: quæ vbi copulata fuit Verbo in vtero Virginis, ita Verbo hæſit, ita hominum ſtuduit ſaluti, vt vix alias reputaret B delicias, quam eſſe cum hominibus. Vere ex hoc vocatur columba, quæ ſub tectis manet, delectaturque hominum conuictu. Ne Adamus eſſet ſolus accepit Euam vxorem, ſed poſt vxorem acceptam, adhuc Adamus ſolus relinquitur, & ſola ipſa mauult conuerſari cum feris, quam hærere viro. O gelidum pectus ſponſæ circa proximum ſuum! Non ſic Dei filius nubit, qui dum concipitur, ſimul deſponſatur in paradiſo virgineo, ſibi copulans humanam naturam, quæ poſt Deum, nil ſic amat, vt negotiari dilectorum proximorum auxilia. Pſal. 18. Pſalm. 18. de Verbi incarnatione, ait: *In ſole C poſuit tabernaculum ſuum, & ipſe tanquam Sponſus procedens de thalamo ſuo, exultauit vt gigas ad currendam viam.* Expende illud, *tanquam Sponſus procedens*, nec enim gradum facit in vita, in quo Sponſus non appareat, ſibi habens adiunctam Sponſam ſuam. Adamum quis credat Sponſum, illum ſolitarium videns? Quis filiorum habendorum curas in Adamo auguretur, aut in Eua, cum vtrunque videat ad ſolitariam feſtinare vitā, & illum ſine Sponſa contemplationi intentum, & hanc ſine viro conuerſari cum brutis? Gratior humanæ fœlicitati Dei filius, cum primum terit virgineum paradiſum, non ſolitarius, ſed Sponſus D eſt, & Sponſus Deus, & Sponſa humana natura in primo deſponſationis inſtanti ardenter feſtinant, ad hoc vt vel ſummis doloribus regenerent in ſanctitate filios. Huc accedit D. Bru- D. Bru. no, lib. de ornamentis Eccleſiæ, cap. 2. inquiēs: *Proceſſit igitur tamquam Sponſus de thalamo ſuo: quia non ſolus, ſed coniugatus, de virginis vtero exiuit. In quo videlicet vtero Dei filius nuptias fecit, vxorem duxit, & priuſquam naſceretur, humanitatem noſtram ſibi coniunxit. Exultauit autem ad currendam viam: quia vt hominem redimeret, & ſaluaret, ipſam cum gaudio ſuſtinuit paſſionem.* Non ſolus, non ſolitarius manet Dei filius; ſed in Maria viſceri- E bus ſibi Sponſam adiungit, & iam tunc ſimul Sponſus, & Sponſa exultant ad currendam ſpiritualem nuptiarum viam, ſe ſe offerentes paſſionis doloribus, vt ſanctos filios acquirant. Equidem Adamus & Eua ſi magis ſponſos, quam ſolitarios agerent, poſſent in paradiſo producere filios omni ſanctitate, & fœlicitate conſpicuos. Sed gelidum illorum pectus nulla tetigit fœlicium filiorum cura. Eu gelidum in filios pectus Euæ, & Adami! O ardens Chriſti pro hominibus regenerandis flamma! In primo incarnationis inſtanti, iam ibi nuptiæ, iam ibi Sponſus, & Sponſa, iam ibi contemnuntur dolores pro filijs ſuſtinendi, iam ibi A filij regenerandi numerantur; ditantur; iam ibi paſſione contempta exultatio de partu. Quidquid in illo inſtanti tractatur à Dei filio, eo tendit, vt ſtabiliatur generis Gua. humani familia. Quò ſpectans Guart. Abb. Ab. ſer. 2. de Annunt. ait. *Hodie itaque ſapientia ædificare cœpit ſibi domum corporis noſtri in vtero Virginis, & ad ædificandam vnitatem Eccleſiæ angularem lapidem de monte ſine manibus abſcidit. Ab hac ergo die Dominus virtutum nobiſcum, ſuſceptor noſter Deus Iacob, quia hodie eſt Domini aſſumptio noſtra, vt inhabitet gloria in terra noſtra.* Sic ibi.

§. II.

Adamus de tot acceptis donis, de tot dotibus nihil alteri communicat, Dei filius in ipſo accepta humanæ naturæ inſtanti, ſe totum in omne genus humanum effundit.

QVis numeraret Adami glorias, Adami dotes cum vita, & cum vxore formiſſima acceptas? Et quidquid fœlix, quidquid decorum, quidquid regiū, quidquid ſanctum, quidquid glorioſum accipit ex Deo in paradiſo, ſic accipit, vt poſſit illud transfundere in filios. Id quod docent cōmuniter Theologi ad C 2. ſent. diſt. 20. & D. Thom. 1. part. quæſt. 2u. At Adamus inter tot dona, inter tot dotes virtutū ſex ſaltim diebus affluēs non cogitat eas cōmunicare alicui. Paſſus eſt omnia bona perdi, quā ad filios tranſirent. Non equidem hoc venit de Filij Dei ſpiritu, qui in tantū diſtulit ſua omnia effundere in homines, in quantum diſtulit aliquid de hominibus accipere. Vbi autē in Mariæ paradiſo accedit Dei filius humanā carnem, hoc eſt naturam hominis rectam, in omnique cumulo perfectam gratiarum, & virtutum, nihil moratus eſt, ſed in eodē inſtanti illā ipſam acceptam naturam fecit viam eſſe, per quam ſe D ſe totū in filios adoptionis effunderet. Ait D. Baſil. Baſil. Sel. Orat. in Annunt. *Qui in forma Dei* Sel. *erat, ſerui formam ſuſcepit, quo peccati ſeruos hac ratione in priſtinam dignitatem reſtituat: cœleſtique Patri eiuſmodi filios exhibeat, qui ad ſui ipſius formam denuo ſunt inſtaurati. Quotquot enim receperunt illum dedit eis poteſtatem filios Dei fieri.* Vt ipſe accepit eſſe filius hominis, ſic ſe effudit, vt dederit alijs eſſe Dei filios. Apocalyp. 4. Dei ſedes Ioanni oſtenditur Iridis Apoc. arcu tota circumdata, habes enim: *Et Iris erat* 4. *in circuitu ſedis ſimilis viſioni ſmaragdinæ.* In qua Iride diuinæ incubēte ſedi Verbū incarnatum meritò intellexit Ausbertus, & alij non E pauci, vt ait noſter Viegas in præſenti, ſect. 3. Sed illud notandum, quod addit textus, nimirum. *Et in conſpectu ſedis mare vitreum ſimile cryſtallo.* Mare cryſtallinum opponitur Verbo incarnato, non alia potiori ratione, quam vt in mari, veluti in ſpeculo tota appareat Verbi incarnati œconomia. Et quid mare cū Verbi incarnatione poteſt habere cōmune? Ait de mari Pſalm. Pſal. 103. *Hoc mare magnum, & ſpatioſum ma-* 103. *nibus.* Habet equidem mare manus ſuas, quot flumina mare intrāt, tot ſunt maris manus, & manus nō arctæ, ſed ampliſſimæ, ſed latiſſimæ, & quæ vincant munificētiſſimas quaſque manus. Suis enim arenis ſic mare arctatur, ſic intra ſe continetur, ſibi totum habens, vt extra arenæ

Digitized by Google

arenæ limen præfixum, nihil emittat vndatum. At per partes illas, per quas flumina recipit, non ſic arctatur, ſed vt accipit fluminum aquas, per eundem alueum acceptarũ aquarum ſuas, per longum ſpatium, effundit largiſſime aquas. Videres ſingulis diebus, vt mare accipit paruulum in ſe fluuium, & vt ſtatim per ipſum flumen ſurſum totũ ſe ſe effundit mare. Sic prorſus diuinum Verbum ante incarnationem parce, & intra ſtrictiſſimam menſuram proſiliebat; vbi autem accepit carnem, quaſi mare per accepta riuos, omnia ſua in homines effundit, & transfert. Pulchrè ad hæc Iobius Monachus, *Iobius.* lib. 3. de Incarnat. cap. 17. apud Biblioth. Photij, ait: *Ideo carnem Dominus induit, & in mari Deitatis ſua, noſtra conditionis guttam ſuſcepit, vt mortale à vita abſorberetur, atque in vniuerſum genus beneficium effunderet.* Ecce tibi, vt diuinitas Verbi mari comparatur; mare accipit flumina, accipit aquarum riuulos, & non per arenoſa littora; ſed per ipſos riuulos acceptos proſilit, & exundãs ſe ſe in largiſſima ſpatia diffuodit. Sic diuinitatis mare, in ſe noſtræ cõditionis guttam ſuſcipit, & accepta hac gutta, ſine mora illac in vniuerſos homines beneficium effundit. Hoc accedit illud Ioannis 1. *Ioan. 1.* *Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis.* Expende ſequelam; vbi Verbum venit accipere carnem noſtram, totumque ſe carni immerſit, non ibi ſtagnatum eſt, imò inde exundans ad vniuerſos homines inhabitandos ſe ſe extendit. *Theod.* Ex quo monet Theodotus hom. 2. de Natiuitate Chriſti, habita apud Epheſinam Synodum: *Si enim dignum Deo habitaculum te ipſum conſtitueris, in te quoque habitatum deſcendet, & ſi non ad eum modum, quo in Chriſtum. In Chriſto namque omnis diuinitatis plenitudo inhabitat. Sed ô rei miraculum! Tota diuinitatis plenitudo in vno inhabitet corporaliter, & nihilo tamen ſecius reliqua omnia adimplet, & ita implet, vt vniuerſam creaturam excedat. Totus exiſtit in vno, & à nulla interim creatura ſeparatur.* Non in vno Ieſu ſtagnantur gratiæ, imò cum primum in illo apparent, ad omnes homines cumulatiſſime tranſeunt.

§. III.

Adamus non belligerare, ſed amare nouit, Dei filius ab ipſo incarnationis puncto claſſicum cecinit aduerſus omnes contrarias poteſtates, aduerſus omnes blanditias.

QVis amatori Euæ Adamo non aptet tritum illud Paridi dictum, *Bellacient alij, tu Pari ſemper ama?* Sanè pulcher Adamus, delicijs paradiſi inutritus, omnium creaturarum ſuauitatibus adnatus, non tam bellis, quam amoribus aptabatur. Et quid mirum, ſi dum ad pomi controuerſiam accedit, cedat potius Veneri, quam Palladi; totus ea parte amo- *Gen. 3.* ris factus, nihil forte, nihil oſtendens reſiſtens aduerſariæ! Ait Geneſ. 3. de Eua: *Tulit de fructu illius, & comedit: deditque viro ſuo, qui co-* *D. An.* *medit.* Vbi ſapienter ait D. Anaſtaſ. Sinaita, lib. 10. Examer. *Adam autem cum nihil omnino depugnaſſet, aut contradixiſſet, fructus fuit particeps dati à muliere.* Et quid pugnaſſe, homo ſolum delicias ſcire natus? Multò prædicabilior Dei filius, non in delicijs paradiſi, ſed in obſcuro, & arcto viſcerum virginalium corpus ſibi aptat, corpus dicam, an cataphractum? an catapultam? Equidem in Ii a Chriſti carnis formatione, & aſſumptione, nil video non bellicoſum, non pugnas aduerſus carnem, & ſan- *Sap. 18.* guinem, aduerſus mundi poteſtates. Sap. 18. *Omnipotens ſermo tuus Domine exiliens de cælo, à regalibus ſedibus durus debellator.* Simul vt à cælo egreſſus, & à regalibus ſedibus deſcẽdens Dei filius in vtero virginco apparuit, iam ibi durus debellator, iam ibi quæcumque cogitat, quæcumque tractat, arma ſunt, tela ſunt; carni, & mundo aduerſantia. Quo ſpe- *Procl.* ctans Proclos hom. de Chriſti Natiuitate ſic vterum virgineum alloquitur: *O venter, in quo communis libertatis ſyngrapha confecta eſt. O vtere, in quo arma aduerſus mortem fabrefacta ſunt.* Dum Chriſti humanitas in virgineo vtero formabatur, & à verbo aſſumebatur, iam cogitabantur, iam fiebant arma, quibus humanæ deliciæ mortis procuratrices caderent. Simul equidem & Verbi incarnatio & pugnaciſſimus dux aduerſus carnem, & ſanguinem oſtendebatur. Magnus ille Iacob Gen. 32. libe- *Gen. 32.* ris, & vxoribus tranſmiſſis manſit ſolus: *Et ecce vir luctabatur cum eo vſque mane.* Et lucta finita, *vocauit Iacob nomen loci illius Phanuel, dicens: Vidi Dominum facie ad faciem.* Luctatorem, imò obluctatorem, & repugnantem ſibi experitur, & Deum à ſe chariſſime viſum clamat. Quid pugnator ad Deum? Equidem nunquam clarius oſtenditur Deus nobiſcũ iam agere, quam vbi oſtenditur nobis, contradicere, repugnare. Simul enim vt obluctator homini apparuit, ſimul viſus eſt Deus incarnatus. Ait D. Cyrill. hom. dicta in Conc. Epheſino, *D. Cyr.* tom. 6. c. 3. *O ſapientiam ſanctis dignam! Hominem contra ſe luctantem cernit, & exclamat Patriarcham: Deum facie ad faciem vidi, & ſaluata eſt anima mea. Mox enim Spiritu ſancto reuelante incarnationis ſacramentum intelligebat.* Vt ſibi obluctatorẽ ſenſit, Deum in carne aduenientẽ odoratus eſt, nõ enim Adamus, non homo hominum cupitis obluctatur, ſed ſolus Deus incarnatus, qui dũ noſtræ carni vnitur, nil prius facit, quã carni indicere bellũ. Huc conueniant omnes mondiales, qui ſibi obluctantes, ſuiſque cupedijs reſiſtẽtes homines ſic oderũt, quaſi in illis aduerſarios ſpiritus ſentiant; non, mihi crede, de aduerſario ſpiritu, ſed de Dei filio ad carnem veniente procedit, quod carni indicatur bellum Deus eſt, qui dum vnitur humanæ carni, fortiſſimus debellator apparet. *Prou. 9.* Prou. 9. *Sapientia ædificauit ſibi domum, excidit columnas ſeptem. Immolauit victimas ſuas, miſcuit vinum, & propoſuit menſam. Miſit ancillas ſuas, vt vocarent ad arcem, & ad mœnia, &c.* Quæ hæc domus, quæ columnæ, quæ arx, quæ mœnia à diuinæ ſapientiæ manu parantur, niſi natura humana Chriſti, quæ dum formatur in Mariæ vtero, & domus eſt ad quieſcendũ, & arx fortiſſima munitiſſimaq; ad pugnandũ? Sic prorſus Guarric. Ab. ſerm. de Annunt. *Guar. Abb.* *Et Maria ſapientia ædificauit ſibi domum, & in ipſa parauit ſibi thronum, cum in ea, & ex ea corpus aptauit ſibi, ita ad omnia perfectum, & congruum, vt & domus ei ſit ad quieſcendum, &*

thro aus ad indicandam, quod primo tabernaculam fuit ad pugnandum. Nihil in natura Chriſti humana apparuit primò, quam tabernaculum ad pugnandum, & expugnandos Dei inimicos. Vbi Ioan. aiebat, cap. 1. *Verbum caro factam eſt, & habitauit ia uobis.* Ait in rem præſentem Chryſoſt. *Quid enim inducit? Et habitauit in nobis, tentoria fixit ia nobis.* Ne quid appareat in Dei incarnatione, quod non ſonet expeditiſſimam militiam. Vide infra lib. 2. cap. 1. p. 1. §. 1.

Ioan. 1.

D. Chr.

§. IV.

Adamus de muliere virus, Dei filius de muliere fuit potens educere mundi vitam.

QVid Adamus, quid homo de mulieris conſortio capiat niſi virus, niſi ruinam? Fœlix erat Adamus, & in fœlicitatis augmentum accepit ſociam fœminam, ex cuius adiutorio mille commoda educeret: verum ex fœmina ſolam eduxit Adamus perditionem mundi. Non equidem Adamus, non homo vllus, ſed ſolus Dei filius potens eſt de fœmina educere ſalutem. Hinc magnifice exaltat Dei filium Proclus hom. habita in Concil. Epheſ. tom. 6. cap. 7. inquiens: *Qui ex virgiae naſcitar, nec ſolus Deus eſt, nec purus rurſam homo eſt, ſed vtramque ſimul. Natus ſalutis oſtium, id oſtendit eſſe, quod peccati qaoadam introitus extiterat: Nam vbi ſerpens per inobedientiam virus ſuum infuderat: ibi Verbum per obedieatiam iagreſſum, viaum ſibi templum exadificauit: vade peccator Caia primus emerſit, inde generis noſtri aſſertor Chriſtus ſine ſemine prodyt: Clemens Deus ex muliere naſci non erubuis, quod enim agebatur, vita erat.* Sapienter probatur non eſſe homo purus, qui ex muliere potuit exire ſine vlla nota verecundiæ, qui potuit ex muliere educere vitam. Et quãdo è muliere biberat homo ſerpẽtis virus, & maculam peccati incurrit, homo purus non eſt, ſed vnigenitus Dei filius, qui valuit ex muliere vitam hominibus parturire. Apud Exod. cap. 32. dicit Aaron populo Iſraelitico. *Tollite inaures aureas de vxorum, filiorumque & filiarum auribas, & afferte ad me. Fecitque populus, qua iuſſerat, deferens inaures ad Aaron. Quas cum ille accepiſſet, formauit opere fuſorio, & fecit ex eis vitulum conflatilem.* Quid tunc? Adoratur vitulus, fit populus Idololatra, Dei indignationem incurrit, durè percutitur, & interit miſere. Nec miror, ex quo enim mulierum inaures requirebantur, tot hæc mala apparebant, homo enim à mulieribus, quid educeret, niſi idololatriæ cauſam, niſi perniciem. Pulchrè componit rem hanc cum Verbi diuini incarnatione D. Thomas à Villanoua, Archiepiſcopus Valentinus, ſerm. 1. de Annunt. Ibi enim petit Aaron inaures à mulieribus, vt faciat vitulum, hic petit Dei filius carnem à Maria, vt agnum immaculatum efficiat. Vtrobique ex mulieribus accipitur materies, ſed ibi accipitur ab homine, hic à Dei filio, hinc eſt, quod ibi tot mala pullulant, idololatriæ, & populi duriſſima percuſſio, hic autem naſcitur

Procl.

Exod. 32.

A mundi vita. Tanta equidem eſt poteſtas diuina, quæ ſola ex fœmina poteſt vitam educere. Rem ſic conficit ſanctus Archiepiſcopus: *Quanto fœlicius nuac virgiaea ia aluo agnus iſte conflatur, quam olim ex iaauribus vitulus in Oreb? Illum adorantes vitalum proſtrati ſunt in deſerto, hunc qui adorant agnum, gloria potiantur, & cœlo.* Et vituli in Oreb conflatio, & immaculati agni in Nazareth conceptio, vtraque fit ex materia à fœminis petita; ſed tanto cum diſcrimine fœlicitatis, quantũ inter Deũ, & hominem intereſt. Qui ex inauribus muliebribus fit vitulus per hominẽ, nihil aliud parturit, quam idololatriam, quam ruinam; non B enim homo, ſed potentiſſimus Dei filius eſt, qui ex fœmina accipit, quo agnum conflet, qui tollat peccatum mundi, & æternam afferat hominum vitam. Hinc Eccleſiaſtici cap. 36. dicit: *Innoua ſigna, & immuta mirabilia.* Quæ perpendens Hailgrinus Card. apud Delrium, Cãt. 4. ſect. 1. in mixta interp. ait: *Ia Eccleſiaſtico dicitur ad Dominum; innoua ſigna, immuta mirabilia. Mirabile ſiquidem fuit de coſta viri formare mulierem: immutatio mirabilium eſt, quod de ſola carne malieris formatus eſt homo. Caterum cum de oſſe viri formata eſt caro mulieris, ſigaum fuit quod per mulierem humana C infirmaretur aatura: facta eſt autem ſignorum innouatio, cum de carne malieris factus eſt vir; per quod ſigaificatum eſt, quod per hanc generatioaem humana aatura ab infirmitate reuertetur ad firmitatem.* Et hoc eſt maximum miraculum poteſtatis diuinæ, quod de muliere eduxerit firmitatem ſalutis.

Arch.

Ecc. 36.

Hailgr.

§. V.

Adamus vt ſibi diuinitatem aſſereret, debitum Deo negauit ſeruitium: Dei filius ſuam diuinitatem abſcondit, homini laborioſum ſeruitium exhibens.

D QVam alius Adamus pro Deo, ac Deus pro Adamo exiſtit? Adamus rex animantium creatus, pro minimo duxit regnum, niſi & ſibi diuinitatem aſſereret; non contentus fuit eſſe regem, niſi & quaſi Deus in mundo eſſet, diuinitatiſque oſtentandæ gratia, pomum ſcientiæ decerpit, & debitum Deo ſeruitium negat. Opus, ſeu facinus hoc, non à Dei filio ſperari potuit, ſed à ſeruo nequam, qui enim Dei filius eſt naturaliter, ſuam diuinitatem abſcondit ſub carne virginea, vt vni hominum ſaluti laborioſiſſime ſeruiat. Ait Paulus ad Philip. 4. *Qui cum in forma Dei eſset, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe aqualem Deo, ſed ſemetipſum E exiaaaiait, formam ſerai accipieas.* Ille cum puluis eſſet, volat ad diuinitatem, detractat munus ſeruile; hic cum Deus eſſet, diuinitatem abſcondens in Mariæ aluo oſtentat formam ſeruilem. Hinc eſt, quod Maria conceptura Deum, Luc. 2. ait: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum Verbum tuum.* Dum ad Angelorum regnum, & diuinum puerperiũ vocatur, ſe ipſam dicit ancillã, vt oſtẽdat in concipiẽdo filio, non tam quod diuinom eſt, erat pro tunc appariturum, quam quod ſeruile, quando ex iure gentium partus iuxta ventris conditionem debet exire. Id quod notans D. Thomas à

Ad Phil. 4.

Luc. 2.

mas à Villaooua Archiep. Valent. ſerm. t. de A
Arch. Annunt. inquit: *Grandi ergo myſterio, altiſſimoque Deitatis inſtinctu, conceptura Deum, ſui meminit ancillatus, vt orientem à ſe filium mundi obſequio manciparet.* Angelorum, creaturarumque regnum diſſimulabat Dominus dum carnem ſumit in Maria; vnaque tunc præcipuè tenebatur cura, quod manciparetur obſequio mundi, hominis ſaluti laborioſiſſime ſeruiret. Huc trahitur parabola illa centum ouium reli-
Luc.15. ctarum, de qua Lucas, cap. 15. *Qui habet centum oues, & ſi perdiderit vnam ex illis, nonne dimittit nonaginta nouem in deſerto, & vadit ad illam, quæ perierat, donec inueniat illam? Et* B *cum inuenerit eam, imponit in humeros ſuos, &c.* Ecce tibi paſtor, qui relictis alijs omnibus onibus, pro vna ſola onicula, & paſtoris, & portitoris, & ſerui ſumit officium. Eqnidem hic paſtor vnus Dei filius eſt, qui vnus ouiculæ humanæ ſeruit ſaluti; & qui pro cæteris omnibus creaturis imperium tenet, pro ſolo homine ſumit formam ſeruilem. Pulchrè ad hæc fa-
Iobius. tur Iobius Monach. lib. de Incaroat. Verbi 3. ca. 14. apud Biblioth. Photij: *Neque enim communi illa, & vſitata ratione, qua vniuerſum creauit, verbo quoque naturam noſtram reformauit: ſed quod pro re nulla alia ſuſtinuit, non pro Angelis, non pro vlla alia natura hoc ad ho-* C *minum tolerauit ſalutem, ſeruus pro domino factus. Merito igitur reliquiſſe oues nonaginta dicitur, &c.* Pro Aogelis duxerat, quando recens natum ſtipatur cœleſtis militia; pro alijs omnibus principatum tenebat, pro vno homine, & ducatum, & imperium abſcondit, appareteque in Mariæ aluo ſub forma ſeruili totus obſequio mancipatus mundi.

§. VI.

In Adamo imago Dei facile delebilis; à D *Chriſti incarnatione firmiſſime hæret in hominibus imago diuina.*

QVis igooret, quam leui ſerpentis ſilibo exſufflata fuit in Adamo tota imago diuina? Et quis non ſciat, quàm indebiliter naturæ humanæ imprimatur Dei imago, ipſiſſimus Patris Filius in vtero virgineo? Haberent ex Adamo filij imaginem Dei, ſed quæ poſſet faccile deleri; habemus ex Filio Dei concepto in vtero Mariæ imaginem diuinam, quæ nobis inhæreat, & firmius, & intimius. De Adamo aie-
Ecc.17. bat Ecclesiaſticus, cap. 17. *Deus creauit hominem de terra, & ſecundum imaginem ſuam fecit* E *illum: & ſecundum ſe veſtiuit illum virtute.* De Verbo incarnato, ait Ioan. 1. *Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis.* Compone modo illud, *veſtiuit*, & hoc, *habitauit*. Imago diuina induta fuit Adamo in paradiſo; in vtero Virgineo, in nobis cœpit habitare. Et quale hoc diſcrimen, qnod ibi veſtiar, hic inhabitet? Equidem facilius mutatur veſtitus, quam habitatio; ſic facilius auferretur imago diuina exiſtentibus in paradiſo, ſi tentationes ingruerent, quam anfertur nobis poſt incarnatum Chri-
Ad ſtum. Hinc aiebat Paul. ad Galat. 3. *Quotquot*
Gal. 3. *in Chriſto baptiʒati eſtis, Chriſtum induiſtis.* Verum ad Epheſ. 3. *Vt det vobis ſecundum di-* A *uitias gloriæ ſuæ, virtute corroborari per Spiritum eius in interiori homine: Chriſtum habita-* *Ad Epheſ.* *re per fidem in cordibus veſtris, in charitate, radicati, & fundati.* Dicit baptizatos omnes Chriſto indutos; & nilominus hortatur Epheſios, non vt curent veſtiri Chriſto, ſed vt curent in ſe habitantem habere Chriſtum, vt pote qui ſciebat, quam facilius cuilibet eripatur pallium, quã habitatio. Ait D. Eulogius epiſt. *D. Eul.* ad Chriſtophorum apud Bibliot. Photij, fol. 878. *Habitat enim, vt ipſe Paulus ait, ſapientia Dei in ijs, quibus imperat, & qui in illo radicati, & ſuper ædificati ſunt, induit autẽ Chri-* B *ſtum, qui illum rurſum exuere potiſt. Quapropter merito de radicatis in eo dicitur illum habitare in eis.* Fælices homines ſunt; in quibus Verbum inhabitat diuinum; ex quo enim Dei Verbum ſe ſe impreſſit noſtræ naturæ, non ſolum veſtit nos imagine ſua; ſed & inhabitat in nobis, imo altas agit radices; oe exturbetur inde. Quo reſpiciens Iſaias, cap. 33. ait: *Oculi* *Eſai.33.* *tui videbunt Hieruſalem ciuitatem opulentam, tabernaculum quod nequaquam transferri poterit. Nec auferantur claui eius in ſempiternum, & omnes funiculi eius non rumpentur, quia ſolũmodo ibi magnificus eſt Dominus noſter.* Ablata fuit tota opulentia Adami, tranſlata ab eo C diuina imago, quid mirum? Nullus ibi clauus, qui figeret, nullus funis qui alligaret. Venit Dei filius in Mariæ vterum, *Verbum caro factum eſt*, ecce nouam Hieruſalem, oouam naturæ humanæ opulentiam, Dei imaginem ſcultam noniter, & addit inſuper, *& habitauit in nobis*, hoc eſt iuxta datum Chryſoſt. *Tentoria* *Chryſ.* *fixis in nobis*, eece clauos, ecce funes, quibus nos Chriſtus in humanæ naturæ voione ſibi vniuit. Ait enim Forer. in locum Iſaiæ: *Chri-* *ſtus Eccleſiæ ſuæ eſt pro clauis, & funibus, imò* *Foren* *fundamentum firmiſſimum eſt.* Vbi ergo tanto clauo figitur opulentia virtutum cœleſtium, D tanto fune adſtringitur imago Dei, minime poteſt funditus, id eſt, pro toto ſtatu, nec in quouis ſingulari homine, ita facile deperdi, vt deperdita eſt in ſtatu innocentiæ. Ad hæc aiebat Theodotus, orat. de Chriſti Natiuitate, tom. *Theod.* 6. Concil. Epheſ. Appendice 5. cap. 2. *Noli deſpicere clauos, quibus orbem terrarum Chriſtus ad vnum ſenſum pietatis infixit.* Hæc ibi.

§. VII.

Adamus nihil non delicioſum, & voluptuoſum cogitans in paradiſo mortem incurrit. Dei filius omnia laborioſa, & dura meditans concipitur, & vitam hominibus inuenit.

E

AVdis Adamum ad paradiſi voluptates euolantem, inibi deliciantem, in nullo metuentem, in omnibus ſponſæ adgaudentem, ſed & inde miſere præcipitatum in barathrum peccati. Sic inter dulcia mella, nihil amarum, nihil triſte cogitans incurrit Adamus necem, longe aliam viam terit Dei Verbum, à regalibus ſedibus in vterum virgineum deſcendeos, omnia dura, & laborioſa io ipſa conceptione meditans, facili negotio vi- *Ad* tam inuenit. Ait D. Paul. ad Hebræos 10. *Heb.*

Ideo ingrediens mundum dicit : Hoſtiam, & oblationem noluiſti, corpus autem aptaſti mihi : holocauſtomata, & pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi; Ecce venio. Noo ante diſcendit Verbum, Dei in Virginis vterum, non antea venit ad carnem humanam, quam ſciuit illam ſic aptatam eſſe, vt victimarum veterum loco occidi poſſet. Simul carnem accepit, & ſimul carnem deuouit cruci ſuſpendendam; nihil enim in puncto incarnationis meditabatur, quod mortem, crucemque non oleret. Ex quo D. Epiphanius, ſerm. de laud. Mariæ, fa- D.Epi. tur: *Dico illam eſſe cœlum, thronum, & crucem, extendens enim ſanctas vlnas Dominum portabat. Thronus cherubicus, cruciformis, & cœleſtis.* Non equidem vacaoit Verbum, dum in B carnem venit, à conſpectu crucis, quando vel vterus virgineus illi cruciformis extitit: nec facit gradū in homana vita, qui oō fiat per omnia paupera, & doloroſa, vt ſic hominē lapſū inoe- Theod. niat. Vt dicat Theodot. hom. de Natiu. tom. 6. Concil. Epheſ. Append. 5. cap. 2. *Per omnia paupera graditur Dei filius, vt per eiuſmodi ad ſalutem hominem venaretur.* Et quidem quando hominis vita in paradiſo voluptatis perdita erat, non niſi inter dolores, & paupertates, & Nu.21. vilitates poterat reperiri. Hinc Numer. 21. *Fecit ergo Moyſes ſerpentem aneum, & poſuit eum pro ſigno, quem cum percuſſi aſpicerent, ſanabantur.* Cur ſerpentis imago proponitur ad ſalutem? Cur non potius, vel teſtamenti arca, vel Moſis virgam, vel ſaltem patriarcharum veterum imagines proponuntur, vt ex illis viſis ſalus acquiratur? Dum homioum ſalus quæritur, nil illuſtre, nil conſpicuum, & glorioſum, ſed vilia, & horrida, & mortis imagine Germ. plena Dei filios meditabatur. Accipite Germanom Conſtantinopol. orat. io viuificam crucem apud Grethſerum, tom. 2. *Qua de cauſa, cum populus à ſerpente morderetur, & moreretur, precepit Deus, vt ſpem vita ſuſpenſam haberent ab aneo ſerpente in altum elato? Cur non permiſit Deus, vt oculos conuerterent ad venerandam illam, & miraculorum effectricem arcam, ſicque curarentur? Vbi vero virga Moſayca, qua ſerpentes Magorū deuorauit? Primus quidem ſalus præfigurata fuit in vnigenito filio Abraha, in eo, qui ex promiſsione, in illo, benedicto. Et rurſum in Ioſepho illo formoſo in omnibus, Verum, quia iſta figura illuſtres erant, inſigniaque ferebant benedicta, & beata ſtirpis, non contentus fuit hac præſignificatione diuinus ſermo, ſed quia ſciebat, Chriſtum eum iniquis reputatum iri, & inter maledictos numerandum, propter crucis ſupplicium, eam ob cauſam adſciſcit queque effictam ſpeciē ſerpentis, tanquam nigri cuiuſdam coloris, qui maledictis, & deuotioni obnexys proprius eſt, taciteque per ſerpentem mundi ſalutem inſinuat. Prius enim aſſumpſit execrationi ſubiectam naturam noſtram, eamque ſalutis cauſam, & vita immortalis fontem, & originem eſſe oſtendit.* Itaqoe verbum diuinum mundom iogredicos illuſtria quæque, & inſignia diſſimulans; inter abiectos, & deuotioni obnoxios maluit fieri, & quaſi vnus illorum apparere, vt ſic per hæc abiecta, & humilia, & doloroſa, mundi ſalus clarius ſplen- Naz. deſceret. Accinit Nazianzen. orat. Apologi. *Idcirco generatio, & virgo : idcirco præſepium,* A *& Bethleem : generatio propter efficientem, virgo propter mulierem, Bethleem propter Edem, præſepium propter paradiſum, res parua, & conſpicua, propter magnas, & ab oculis remotas.* Quidquid magnum diſſimulans, ad paruum, & abiectum Dei filius feſtinat. Quo reſpiciēs Dominus aiebat Luc 24. *Nonne hac oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam?* Luc. 24. Equidem ex quo Adamus ioter paradiſi delicias mundi ſalutem perdidit, oportuit, vt illam per paſſiones, & labores filius Dei quæreret. An enim Iobius Monachus, lib. de Incarnat. Iobius. 7. cap. 33. apud Biblioth. Photij: *Poſtquam laboris, ac doloris expertem vitam præcipitij ſibi cauſam fecit Adamus, contrarys vtique medi-* B *camentis ſapientiſſimus medicus morbum curat, lata lego, vt in ſudore vultus, non corporalis tantum cibus ſumeretur, verum & quibus ſpiritalis amor, ſpiritualem adornat menſam.* Et corporalia, & ſpiritualia bona ex Adami ruina noo habentur niſi per labores & dolores plurimos.

§. VIII.

Adamus perdidit paradiſum hominibus, Dei filius vbi ſe ſe carni immiſcuit factus eſt hominibus paradiſus, & arbor vitæ.

Quæ ſenium abigat, iuuentutem æternare faciat.

RVinæ dedit Adamus humani generis vi- C am fœliciſſimum, perdidit nobis deliciosiſſimam paradiſum, vt pro vitæ arbore viuamus omnes filij eius ſub mortis vmbra. Quid plura? Venit filius Dei in carnem, & factus eſt nobis paradiſus, quidquid enim dulce, quidquid ſuaoe, quidquid vitale paradiſo erat, apparuit in Ieſu cum primum conceptus eſt in matris vtero. Hinc Andræas Epiſcop. ſerm. de And. Ep. Annunt. ſic loquitur ad Mariam. *Verò tu benedicta viuidi ſalutis noſtra ligni paradiſus, qua ipſum horti Edem colonum, Chriſtum in te habes : qui ineffabili quadam potentia fluminis inſtar viui parum vterum tuum egreſſus, quatuor velut inijs, per Euangelium ſuum orbis fa-* D *ciem irrigauit : Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Fructus, quo decomedens Adamus euomuit veterem illam deuorationē, qua deceptionis eſcam ſumpſerat. Fructus, vnde ceu ex fonte deſluit amarulenta ligni deguſtationis quadam condulcoratio.* Ecce tibi vbi Ieſus deſcēdit in Mariæ vterū, totus vterus factus videtur paradiſus, & cur non ſit paradiſus virgineus vterus, in quo eſt Ieſus habens in ſe totas paradiſi delicias? In Ieſu enim fons omnium gratiarum eſt, Ieſus vitæ lignum eſt, habens fructum, qui & venena fuget, & expellat omnem amaritudinem. Meritò Mariæ dici- E tur. Cant. 4. *Emiſsiones tua paradiſus.* Vbi Cant. 4. Guillelmus apud Delrium. *Emiſsiones fructus ex ea ſunt emiſsi, vnicus eius fructus eſt, qui ab efficacitate ſalutis dictus eſt Ieſus.* Ecce tibi Ieſus, ecce Mariæ emiſſiones, ecce paradiſus, in qoo nihil deliciarū, nihil fœlicitatū, nihil ſalutis deeſt, quod homo reqoirat. Hæc eſt vox ſapientiæ Eccleſ. 24. *Ego ſapientia effudi flumi-* Ec. 24. *na. Ego quaſi trames aqua immenſe deſluo. Ego quaſi fluuius Dorix : & ſicut aqua ductus exiui de paradiſo.* Quid ſignificat fluuius Dorix? Ait Hugo Card. *Dorix, interpretatur medicamentū generationis.* Dicit ergo Sapiētia, quod ipſa generationum

Digitized by Google

rationum medicamentis abundans exiuit de paradiſo. Et quidem de paradiſo Adami non medicamentum, ſed ruina omnium generationum exiuit: de quo ergo alio paradiſo potuit generationum medicamentum exire, niſi de vno Ieſu, quidum concipitur in Mariæ vtero, paradiſus fit, qui humanis generationibus inferat medicinam. Meritò id vni tribuit Chriſto *Hug. Ca.* Huguo Card. dicens: *Exiuit de paradiſo, id eſt, à Chriſto*. Vnus Chriſtus eſt, qui dum concipitur, paradiſum exhibet, ex quo humanæ generationes renaſci poſſunt plenæ ſalutis. Qui diuiniſſimus Paradiſus datus fuiſſe homini à principio, vt eius contemplatione paſceretur, autor eſt Elias Cret. in orat. Nazianz. Apolog. *Elias Cret.* 1. inquiens; quod vt corpori datus erat paradiſus corporalis, ſic & animæ datus alius paradiſus ſpiritualis. *Unde etiam quantum ad corpus in diuiniſsimo, ac pulcherrimo corpore degens, quantum ad animam incomparabili, ac longe ſuperiori, & pulchriori loco morabatur, Deum pro domo, atque inquilino, ſplendidoque amictu habens, eiuſque gratioſe contegens, atque ex ſolo ſuauiſsimo contemplationis ipſius fructu, inſtar cuiaſpiam Angeli, delicias capiens, eaque ſe paſceat: quod etiam lignum vitæ meritò nuncupatum eſt*. Et quidem, quibus licet contemplari, & videre filium Dei in carne, totas ibi delicias, & ſuauitates paradiſi habent, & bonorum ſcaturigines, & gratiarum fontes, & vitæ lignum habent cuius fructu, & repuerascant, & iuueniles ſeruent æternum arctus. De ſene Simeone dicitur *Luc. 2.* Luc. 2. *Accepit Ieſum in vlnas ſuas, & benedixit Deum, & dixit: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, ſecundum verbum tuum in pace. Qui viderunt oculi mei ſalutare tuum*. Ex quo vidit Ieſum, non miror, quod dimitti amet, illud eſt mihi inſtar miraculi, quod ſenex peuc confectus audeat vlnis puerum ſuſtentare. Quam admirationem mihi eripuit *Euſeb.* Euſeb. Emiſſ. in præſenti, fatus: *Deinde latus, & exultans Simeon accepit eum in vlnas ſuas: mox ſenectus fugit, & iuuenilis vigor affuit, & fortitudo. Qui prius ſe ipſum ferre non poterat, nunc leniter puerum ferens exultat*. Ecce tibi Ieſus diuiniſſimus paradiſus, diuiniſſima arbor vitæ, cuius fructum, qui tenet, ſenium dimittit, & mirum in modum renouat iuuentutem ſuam. Pulchrè de illo ait Prouerb. 3. *Prou. 3.* *Lignum vita eſt his, qui apprehenderint eam, & qui tenuerit eam, beatus*. Quæ erat virtus ligni vitæ? Ait in præſenti Caiet. *Caiet.* *Lignum vita conſeruabat vigorem vita corporea à defectibus ſenectutis*. Eſt ergo incarnata ſapientia Chriſtus lignum vitæ his, qui apprehendunt illum, ne ſenectutis defectus ſentiant, ſed vigore floreat iuuenili. Ex quo D. Auguſt. ſermon. 43. ad fratres in Eremo, ait *D. Au.*: *O iuuenes delicati, quid agere creditis, cum nihil ſine Chriſto poteſtis facere, quibuſcumque etiam bonis terrenis ornati ſitis? Quærite ergo, ô iuuenes, Chriſtum, vt iuuenes maneatis. Quærite vos ſenes, Chriſtum, vt eum omni proſperitate viuere valeatis. Quærite Chriſtum, illum Chriſtum, qui Centurionis ſeruum ſanauit, paralyticum ſolidauit, Lazarum reſuſcitauit, cæcos illuminauit, meretricem beatificauit, latroni pepercit, & ei paradiſum donauit*. Ecce in Chriſto, & paradiſum habemus, & vitæ arborem, qua ſenes non ſentiant, nec grauentur ſub mole ætatis, & iuuenes, ſic iuuenes permaneant.

§. IX.

Ab Adamo bellum, & pugna in nobis ipſis; ab incarnatione Chriſti pax rutilat.

Simul pomum Adamus comedit, & in ſe rebellionem carnis ſenſit, quam erubeſcens pugnam ficulneis folijs obtegere curat. Et meritò, ait enim D. Greg. 26. Moral. cap. 12. *D. Gre.* *Habet quippe ſpiritus commiſſum ſibi dominium carnis, ſi tamen ſub Deo recognoſcit iura legitima ſeruitutis. Nam ſi authorem ſuum ſuperbiendo contemnit, iure, & à ſubiecta carne prælium ſuſcipit. Vnde, & ille primus inobediens, mox vt ſuperbiendo peccauit, pudenda contexit*. Adamus equidem in ſe, & in filijs armauit carnales concupiſcentias aduerſus ſpiritum, vt dicat Paul. ad Gal. 4. *Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem*. Ecce bellum, ecce pugnæ hominibus inteſtinæ: quæ, vt tollantur à nobis, & pax alma rutilet, ſibi carnem noſtram in Mariæ vtero vniuit. Ait enim *Ioann. 14.* ipſe Ioann. 14. *Pacem meam do vobis*. Sed & Matth. 10. aiebat. *Matth. 10.* *Non veni pacem mittere in terram ſed gladium* Et dari, & non dari à ſe pacem teſtatur, & cur negat pacé à ſe dari, quando & ipſe dicit, *Pacem meam do vobis*? Eſt duplex pax, altera nobis interna; quæ conſiſtit in ſubiectione carnis ad ſpiritum, altera externa, qua liberamur ab hoſtilibus incurſibus. Non equidem venit Dei filius, vt hanc pacem traheret, ſed illam: magnum enim diuinæ poteſtatis opus fuit bellum in nobis inteſtinum finire, nec aliter hoc efficeret, niſi vniendo ſibi Deus humanam naturam. Sapienter ait Iobius Monachus, *Iobius.* lib. de Incarn. 9. cap. 42. apud Biblioth. Photij: *Mundi pacem non venit mittere, imo ait, eritis odio omnibus hominibus. Piorum enim cum Deo affinitas, ad odium, inuidiam, & metum impios concitauit. Venit igitur Saluator pacem mittere, qua cum animo ea conſentire, qua corporis ſunt, facit, quodq; deterius eſt, melioris arbitrio ſubijcit. Quam quidem nobis præbuit, cum rebelli noſtra natura pacificam Deitatem copulauit*. Vt ſimul ſe Deus vniuit noſtræ naturæ, illa pax in homine claruit, qua ſubiacet ſpiritui caro: hæc autem vna pax digna eſt habere authorem Deum. De hac aiebat Paul. ad Gal. 4. *Ad Gal. 4.* *Et pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra, & intelligentias veſtras in Chriſto Ieſu*. Tanta eſt pax, qua in Chriſto pacificantur humani ſenſus, vt hæc abſolute vocari poſſit, pax Dei, hoc eſt, pax, quæ nulli alij deberi poteſt, niſi Deo. Quippe ait D. Amb. *D. Am.* lib. 2. de Iacob, cap. 6. *Grande eſt intra ſe aliquem tranquillum eſſe, & ſibi conuenire. Foris pax, aut imperatoris ſolicita prouidentia, aut manu militum quæritur, aut bellorum proſpero credit euentu, aut interuentione aliqua barbarorum, ſi in ſe hoſtili impetu arma conuertant. In ea pace nulla noſtra virtus, ſed euentus eſt. Certè gloria pacis illius ad Imperatorem refertur. iſtius pacis fructus in nobis eſt, quæ eſt in men-*

tibus ſingulorum, quæ tenetur affectibus. Iſtius pacis maior eſt fructus, quo ſpiritalis nequitiæ tentamenta, quàm quo arma hoſtilia repelluntur. Iſta pax ſublimior, quæ corporalium paſsionum excludit illecebras, perturbationeſque mitigat, quam ea, quæ barbaricos ſedat incurſus, Plus eſt enim clauſo intra te hoſti reſiſtere, quàm remoto. Vna hæc pax, quæ in nobis eſt, ſublimior, & præſtãtior omni alia pace videtur: vna hæc eſt, quæ nunquam de virtute, & præſtantia non venit. Vna hæc eſt, quam filius Dei attulit in carnem veniens. Pro qua ait Iobius vbi

Iobim. ſupra. *Quænam aut maior, aut præſtantior beneficentia eſſe poſsis, quam ad dexteram Dei Patris videre ſedentem noſtram conditionem, & rebellantem quondam naturam, obedientem iam & pacificam, & vniuerſorum parenti conciliatam intueri? Quod poſt hanc aſſumptam, per ſuam primitiarum oblationem, Verbum perfecit. Atque hanc mihi pacem relinquendo dicere videtur: Pacem meam do vobis.* Hæc ibi.

§. X.

Adamus Angelos nobis reddit hoſtes, Chriſtus à primo ſuæ incarnationis inſtanti, illos nobis reddidit pacatos.

A Paradiſo eijcitur Adamus, & in paradiſi oſtio Cherubin locatur cum flammeo gladio, & quid per iſtum Cherubinum intelligam, niſi ingentes Angelorum phalanges gladijs armatas, quæ ſe ſe hoſtiliter offerant oculis humanis? Sic Peterius, Deltio, Abulen. Cornel. Vatab. Bellarm. relati à Saliano in præſenti: plane ex Adami culpa Angeli hoſtiliter ſe habebant in genos humanum. Ait enim

Chryſ. Chryſoſt. hom. 3. in epiſt. ad Coloſſenſ. *Deſidebat à cœlo terra, hoſtiliter aduerſabantur hominibus Angeli.* Quis vidit, quis audiuit ab Adami ruina Angelus non iratos in homines, niſi ex quo in carnem humanam deſcenſus firmabatur ſui Domini? Vbi Dei filius tractat naturam ſibi copulare noſtram, ex tunc Angeli ſuam in homines hoſtilitatem depoſũt, & non dubitant ſeſe hominibos oſtendere officioſos.

Gen. 21. Apud Gen. cap. 21. dicitur. *Vocauit Angelus Dei Agar de cœlo, dicens: Quid agis Agar? Noli timere, &c.* Sed & Gen. 16. dum verba fiunt de hac ipſa Agare fugiente, dicitur: *Cum inueniſſet eam Angelus Domini iuxta fontem aquæ in ſolitudine, quæ eſt in via Sur, in deſerto, dixit ad illam: Agar ancilla Sarai, vnde venis?* Et nunc primo Angelus nominatur, & inuenitur pacifice colloquẽs cum hominibus. Et cur nunc primo Angeli oſtenduntur pacifici? Præceſſerat plane Abrahamo data promiſſio de aſſumenda carne eius à Dei filio, vbi autem Filij Dei incarnatio, vel apparuit ſub vmbris, iam neſciunt Angeli habere cum hominibus inimicitas. Ait Iobius Monachus lib. de

Ioh. Mon. Incarn. 3. cap. 19. apud Biblioth. Photij: *Ab Adami præuaricatione ad vſque Noe generationem, Angelorum natura in hominum cognitionem minime venit. At ne in ſecunda quidem ætate, quæ in audacem illam turris ædificationem deſinit. Sed neque tertia ſe poteſt ætas Angelorum cognitione iactare, quæ vſque dum Abraham Deum cogneſcere cœpit, vt manifeſtum eſt, extenditur. At poſtquam Abrahæ promiſsiones illæ, quæ Dominicam incarnationem veluti fundabant, ac præordinabant, facta ſunt, tunc certe Angelus vnus introducitur ancillæ Abrahæ Agar miniſtrans, qui illam animi pendentem, ac deficientem ſolaretur.* Vna filij Dei incarnatio potuit nobis Angelos reddere fideles conſolatores, & amicos.

PARS SECVNDA.

Moralia circa textus literam.

QVid ex Adamo, & Chriſti conceptione natum ſit, qua potui diligentia enucleaui, vt pateret, quam apte Adami hiſtoriam ſumpſimus, vt magnalia Filij Dei concepti educeremur inde. Nunc accipite, quid in hac hiſtoriæ parte textus dicat.

C *Ex Gen. cap. 3.* Sed & ſerpens erat callidior cunctis animantibus terræ, quæ fecerat Dominus Deus. Qui dixit ad mulierem: Cur præcepit vobis Deus, vt non comederetis ex omni ligno paradiſi?

§. I.

Tunc putat hoſtis ſe triumphare de fœmina, cum illam in colloquia trahit.

D CAllidiſſimus humani generis hoſtis ſerpentem implens fœminæ parat laqueos, in quos vt trahat illam, ait: *Cur præcepit vobis Dominus, vt non comederetis, &c.?* Vide calliditatem, nihil malum proponit, non carpit præceptum, ſed ſolum rationem illius à fœmina exquirit, quaſi certos de victoria, ſi ſemel ad colloquium fœminam trahat. Pene idem eſt in fœminis, & in colloquia, & in concupiſcentiam ire. Ait lex Exod. 21. de ancilla deſponſata filiofamilias: *Quod ſi alteram ei* Exod.
acceperit Pater, prouidebit puellæ nuptias, & 21.
veſtimenta; & pretium pudicitiæ non negabit. Septuag. legunt: *Victum, veſtitum, & concubitum non minuet*, hoc eſt, ne iuuenis ab alimentis, & debito reddendo ancillæ ſponſæ abſtineat. Sed vbi Septuag. poſuere concubitum, ex Græco poſuit Diu. Auguſtin. quæſt. 78. in D. Aug.
Exod. *Et locutionem non fraudauit ei.* Vt enim de fœmina crederetur quæuis humiliatio, vel defloratio, ſufficiens eſt, qood dicatur fuiſſe locuta. Sic Angelus ad corruptiſſimos ſenes Dan.
Iſraëlitas, Dan. 13. *Semẽ Chanaan, & non Iuda,* 13.
ſpecies decepiſte, & concupiſcentia ſubuertis cor tuum, ſic faciebatis filiabus Iſrael, & illæ timentes loquebantur vobis, ſed non filia Iuda ſuſtinuit iniquitatẽ veſtram. Expeude, quod vt oſtendat filias Iſraëlis acquieſcentes cupiditatibus

tatibus ſenum; ſolum dicit: *Illa timentes loquebantur vobis*; nec amplius requiritur, vt credatur fœmina cuiuis acquieuiſſe facinori, quam ſi dicatur illa in colloquia iuiſſe. Hinc Suſanna dum iudicio ſiſtitur, dum falſa de ſe crimina audit prædicari Dan. 13. magis elegit flere, quam loqui; ait enim textus: *Quæ flens* Dan. 13. *ſuſpexit ad cœlum, erat enim cor eius fiduciam habens ad Dominum.* Cur ſic taces inter tot falſa teſtimonia, ô bona? Cur non magis obuiteris aduerſarijs? Cur multa in tui defenſionem non loqueris? Sed quæ ab omni facinore cauere contendit, ſapienter vel in tanto periculo cauet à colloquio. Rem enim pulchre tractans D. Amb. lib. 3. de Spirit. Sanct. cap. 8. ſic ait: D. Amb. *Illa, quæ maluit ſibi caſta eſſe, quam populo,* B *illa, quæ maluit innocentiæ ſubire periculum, quàm pudoris; quæ cum accuſaretur, tacebat: cum damnaretur, ſilebat, ne extorſiſſe petulantiam viderentur, qui extorquere non potuerant caſtitatem.* Noluit prudentiſſima fœmina præſtantior videri in ſeruanda caſtitate, quam in ſilentio ſeruando; ne ſi ad verba traheretur, putaretur ad conſenſum facinoris tracta. Simul ſunt in fœmina innocentia, & taciturnitas, vix poteſt eſſe innocens, ſi loquatur. Hoc ſilentiũ in ſua ſponſa laudabat Dominus Cant. 4. *Vitta coccinea labia tua.* Tunc ſecura eſt fœmina, cum in labijs oſtendit mille vittas, mille repa- Naz. gula. Ex quo D. Nazian. in car. ad Virgines, C fatur:

Virgo ſis oculis, ſit ore, atque auribus ipſis
Virgo: nam tribus his facile eſt decedere recto,
Vtque latet roſa, verna ſuo putamine clauſa,
Sic os vincla ferat, validiſque arctetur habenis,
Indicatque ſuis prolixa ſilentia labris.

Ecce tibi tota fœminea errandi facilitas vndè tollatur, nimirum, inde, ſi os vincula ferat, ſi arctentur labia vittarum repagulis, vt minime ſe ad colloquia pandant. Vtinam ſiluiſſet Eua, vtinam ad colloquium non fuiſſet tracta; fallar niſi diſſipatum eſſet totum conſilium ſerpentis. Abſalon. 2. Reg. 17. ait. *Melius eſt con-* 2. Reg. 17. *ſilium Chuſai Arachitæ conſilio Achitophel:* D *Domini autem conſilio diſsipatum eſt conſilium Achitophel.* Expende, quis ſit Achitophel, cuius conſilium diſſipatur; & Chuſai, per quẽ tale conſilium diſſipatur. Etenim Chuſai interpretatur ſilentium; Achitophel autem idem eſt, ac ruina fratris: nec fieri poteſt, quin ſilentium diſſipet conſilia eius, qui fratribus parat ruinam. Ait Hugo apud Thilmannum in Thilmann. Alleg. *Chuſi interpretatur ſilentium, Achitophel ruina fratris. Deſtruit igitur Chuſi conſilium Achitophel, quia per ſilentium illorum, qui ſunt quaſi ruina fratrum, anihilatur conſilium.* Nunquam, mihi credite, præualuiſſet ſerpentinum conſilium de perdendis hominibus, ſi mulier in verba, & colloquium non iuiſſet.

§. II.

Aſtutia, non obedientia eſt, in præceptis prælatorum rationem curioſe inquirere, examinare, & diſputare de illa.

Vide totum aſtum ſerpentis, non ſtatim præceptum impoſitum damnat, ſed ta- A tionem eius in examen vocat, quærens, *cur præcepit vobis Deus?* Et eo impellit fœminam, vt rationem præcepti ipſa inquirat, & diſputandam in medium producat; vt hinc obedientia à ſe ipſa diſciſcat, & vergat in aſtutiam. Non equidem obediens eſt examinator præceptorum, ſed aſtutus. Ait pulchre Diu. Bern. tract. D. Ber. de Præcept. & Diſpenſat. *Porro imperfecti cordis, & infirma prorſus voluntatis indicium eſt, ſtatuta ſeniorum ſtudioſius diſcutere, exigere de quibuſque rationem, & male ſuſpicari de omni præcepto, cuius cauſa latuerit, nec vnquam libenter obedire, niſi cum audire contigerit, quod forte placuerit; aut quod non aliter licere, ſeu expedire monſtrauerit, vel aperta ratio, vel in-* B *dubitata authoritas. Delicata ſatis, imo nimis moleſta eſt huiuſcemodi obedientia. Diſputare, profecto hoc eſt in actu cordis, non in auditu auris obedire.* Expende illud, *hoc eſt in actu cordis, non in auditu auris obedire*, non enim tam ad obedientiam, quam ad ſerpentinum aſtum pertinet, quod de re imperata diſputes, quod rationes trutines, & nolis quid facere niſi in euidenti ſcientia de conuenientia præcepti tibi exhibiti. Fortaſſe huc reſpiciebat Prouerb. 14. Prou. 14. aiens: *Aſtutus expectat ſcientiam*, aſtutia quidem eſt, & peſſima calliditas non aliter moueri ad obedientiam præſtandam, niſi quæſtionibus, & demonſtrationibus prælusis, quæ euidenter ſcire faciant, an ſint conuenientes res C iuſſæ. Ait enim D. Laurent. Iuſtinia. in ligno vitæ, de Obedient. cap. 6. *Sunt namque multi,* D. Lau. *qui poſt præcipientis imperium, plurimas faciunt quæſtiones, & ſæpius ingeminant. Vndè hoc venerit? Quis hoc dederit conſilium? Propter quod oritur murmuratio, excuſatio, ſimulatio impoſſibilitatis, aduocatio amicorum. Contra quos per Prophetam loquitur Dominus.* Ecce quid pariat illorum aſtutia, qui de re diſputant imperata, qui non niſi inſpectis ſcienter præcepti radicibus, & cauſis ad obediendum gradiuntur, ij potius murmuratores, excuſatores, ſimulatores, quàm veri obedientes fiunt. Perfe- D ctus enim, imo verus obediens non diſcutit, ſed ſimpliciter ſe credit ſapiẽtis prælati etiam propriæ rationi obluctantibus nutibus. Rem pulchra ſimilitudine oſtendit Diu. Nilus in Aſce- D. Nilus. rico, inquiens: *Quid primo aſpectu videtur abſurdius, quam cum gubernator in ea nauigatione, quam nautæ matutinam appellant, iubet, vt vectores, naui in obliquum vergente, in eo latere conſideant, quod vndis obruitur, relicto latere ſublimiori, præſertim cum ventus impellat, atque vrgeat latus illud, in quo inſiit pondus inferri. Nonne coniectura ſuadebat, vt alterum latus, quod erat ſublimius, onere premeretur, omneſque* E *in eo conſiderent? Attamen gubernatoris iudicio, potius quam propria coniectura atque opinioni vectores credunt. Quid ita? Quia quamuis ea qua cernunt, aliter ſuadeant, arti tamen illius, qui ſalutem ſuam commiſerunt, neceſsitas cogit obtemperare. Sic igitur, qui ſalutem animæ ſuæ alijs crediderunt, omiſsis proprijs opinionibus, & coniecturis, periti rectoris arti cedant, & ſcientiã illius cogitationibus ſuis anteponant.* Et quod Nilus poſuit in nauigãtibus, quotidie apparet in iter agentibus, qui dum ſe deductori cõmittunt, ſine cunctatione per aſpera, & decliuia ſequuntur, relictis amœnis, & planis: per-

ſtaſſi, quod ductor ſcit optime omnia commoda, & incommoda viarum, & quod ſibi conuenit ſequi, non ducere. Proh quam perfecte, & vere obediens puer Samuel! Hic ſemel & bis vocatus currit ad magiſtrum, & toties audit non fuiſſe vocatus, & reuertitur iuſſus. 1. Reg. 3. *Et adiecit Dominus, & vocauit adhuc Samuelem tertio. Qui conſurgens abijt ad Heli, & ait: Ecce ego, quia vocaſti me.* Semel, & iterum vocatus fuerat, ſemel & iterum iuſti ad magiſtrum, ſemel & iterum nouiſti non fuiſſe ab illo vocatus. Cur modo non magis examinas vocem? Cur vel pauliſper non moraris, vt inquiras, & tecum ſaltem tractes, an fruſtranea etiam hæc vox ſit, & ab alio veniat quàm à Prælato? Abſit hoc à vero obedienti; cuius eſt præcipientis vocem accipere, & illam non curioſe examinatam executioni mandare. Ad hæc D. Greg. lib. 2. fatur: *Puer ergo humiliter homini ſubiectus, atque obedientia ardua arce ſublimatus, quid aliud nobis exemplo prabet, niſi altiſſima formam obedientia? Vera namque obedientia, nec prapoſitorum intentionẽ diſcutit, nec præcepta diſcernit: quia qui omne vita ſua iudiciũ maioris ſubdidit, in hoc ſolo gaudet, ſi quod ſibi præcipitur, operatur. Neſcit enim iudicare, quiſquis perfecte didicerit obedire, quia hoc tantum bonũ putat, ſi præceptis obediat.* Nec credit à malo non venire, quod diſcuſſio, & examinatio de præceptorum ratione fiat.

1. Reg. 3. — D. Gr.

§. III.

Serpẽtina lingua propriſſima dæmonis ſedes, & proprium eius inſtrumentum.

NOn ad columbam, neque ad cignum, neque ad leonem maluit venire dæmon, ſed ad ſerpentem, vt tentaret primos parentes; & quando ſerpentis totum virus in lingua eſt, non miror, quod præ omnibus animalibus placeret ſerpens dæmoni. Nihil, mihi crede, citius, & gratius Dæmone impletur, quam lingua ſtillans venenum. Hæc propriſſima diaboli ſedes eſt, & propriſſimum eius inſtrumẽtum. Ait D. Iacobus, in epiſt. eaнn. cap. 3. *Lingua conſtituitur in membris noſtris, qua maculat totum corpus, & inflammat totam natiuitatis noſtra inflammata à gehenna.* Sed & de alijs vitiis, & malis locutus cap. 4. ait: *Vnde bella, & lites in vobis? Nonne hinc? Ex concupiſcentijs veſtris, quæ militant in membris veſtris.* Dum totus homo inflammatur ad bella, inflammatur ad lites, non aliunde quærit flammas, quàm à proprijs concupiſcentijs inhabitantibus hominis membra, vbi autem mala, & venenoſa lingua inflammata oſtenditur, non à mẽbrorum concupiſcentijs, ſed à dæmonum ſede, à gehennali incendio flamma quæritur. Inſeparabilis equidem eſt mala lingua, & dæmonum ſedes. Ait Gillib. Abb. ſerm. 24. in Cant. *Quid linguæ æquam cordi tuo talem abbibes flãmam? Ignem hunc, quem euomis, hauris de gehenna. Inde incipit, & illo rapit. Lingua, inquit, inflammata à gehenna. Male ſuccendit, quia ſuccidit vnita, quia deſidij verba ſcintillat, & flamma talis de inferis eſt.* Cognata eſt mala lingua inferno, inter gehẽnæ flammam, & venenoſam linguam vix vllum diſcrimen eſt; vtraque &

Iacob. — Gil. Abb.

A ſedes dæmonum, & inſtrumentum ad homines perdendos. Item ait Iacobus dicto cap. 3. *Si quis in verbo non offendit, hic perfectus eſt vir, potens etiam fræno circumducere totum corpus. Si autem equis fræna in ora mittimus ad conſentiẽdum nobis, &c.* Vbi linguam bonam equo frænis apte gubernato comparat. Et quidem equus fræno patens, vt dignus eſt, cui inſideãt reges; ſic equus fræni impatiens, talis eſt, cui niſi de vita deſperati velint inſidere. Eadem prorſus ratione ad effrænem linguam nullus ſeſſurus venit prius quam deſperatus, & malignus dæmon. Ita D. Chryſ. hom. 52. in Matth. ait; *Regius quidem equus eſt lingua noſtra. Si* B *ergo ei frænum immiſerit, aſcendet in eum rex, & quieſcet in eo: ſi autem nullo fræno domuerit, ſed huc, atque illac infrænem iactare permiſeris diaboli eam vehiculum feciſti.* Ex quo lingua rupto fræno virus diffundit, diaboli facta apparet ſedes, in qua vt in proprio, & natiuo ſolo dæmon requieſcit. Accedit Pſal. 119. vbi in ſententia Iſidori, Clari, Campenſis, & Ianſenij de linguis doloſis, appoſitiue dicitur. *Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus deſolatorijs:* Vbi Chaldæus legit; *Sagitta robuſti acuta; ſicut fulgura ſuperna, cum carbonibus ardentibus in gehenna inferius.* Itaque lingua doloſa C inſtar eſt ſagittæ acutæ, cui pro cuſpide inſeruntur carbones ardentes, qui veniunt de gehenna inferni. Vt enim in ſagitta proprius eſt locus, & ſedes, vbi ponitur acuta ferri cuſpis, ſic in lingua doloſa, & peruerſa ſedes eſt, & locus proprius, vbi carbones infernales ſunt, & quieſcunt. Sed addo lectionem Chryſoſt. qui legit: *Sagitta potentis acuta, cum carbonibus in lecti formam conſtratis.* Cur in lecti formam? Neſcio an fiat alluſio ad lectiſternia dæmonũ. Ethnici namque conuiuia in dæmoniorũ templis celebrantes, lectos compoſitos menſis apponebar, quæ lectiſternia vocabant, in quibus accumberent dæmones. Sic habes apud Athe- D næum: *In Capitolio ſtratis tribus lectis, conuiuium apponebatur tribus dijs, Ioui, Iunoni, & Mineruæ, &c.* Quid tunc? Eſt equidem lingua doloſa, & ſerpentina ſagitta acuta, cum carbonibus in lectis formam ſtratis, hoc eſt, cum lectiſternijs, in quibus acquieſcit, & accumbit diabolus. Sic de conuitiatrice lingua dicebat Chryſoſt. hom. 52. in Matth. *Diaboli quippe lectus eſt omne conuitium.* Vbi lingua maligna eſt, iam habet diabolus lectiſterniũ, in quo quieſcat: & ex quo orbem perdat. Hinc D. Cyril. Alex. in Apolog. ad Theodoſ. quæ habetur in Concil. Epheſ. tom. 5. cap. 2. reddens rationem, cur diabolus viſus ſit Neſthorio hæretico, ait. *Draco igitur apoſtata ille, hoc eſt, Satanas vi-* E *rum ſacerdotem, incautum, mentéque ſedactum nactus, & linguam nihilominus adeptus temerariam, & ad veritatem dogmatum calumniandum, Chriſtique ſeruatoris noſtri gloriæ detrahendam promptiſſimam, (erat enim pertinax, effrænatoque impetu quæuis etiam abſurdiſſima audacter, inconſulteque aggrediens) turbis, ſeditionibuſque omnes Eccleſias adimpleuit.* Expende ab illis *linguam nihilominus adeptus, &c.* Vbi enim linguam temerariam plenamque veneno inuenit, non dubitauit ſe poſſe orbem perdere.

Iacob. 3. — Chryſ. — Pſalm. 119. — Ath. — Chryſ. — Theod.

Gen. 3. Cui reſpondit mulier: De fructu lignorum, quæ ſunt in paradiſo, veſcimur: de fructu vero ligni, quod eſt in medio paradiſi, præcepit nobis Deus ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur.

§. IIII.

Fœminea leuitas in publicandis Dei ſecretis cauenda.

QVid leuius Eua? Ad leuem ſerpentis interrogationem, totum Dei publicat, & effundit ſecretum, ne miremur, quod in tantum barathrum deuenerit. Quippè ait D. Chry. Chryſoſt. in Cat. Lyppom. *Non ſolum non eſt ſerpentem auerſata, ſed omne mandatum illi detexit, & margaritas porcis obiecit, impleuitque quod à Chriſto cautum, Ne mittatis margaritas veſtras ante porcos, ne forte conculcent illas pedibus ſuis, & conuerſi vos diſrumpant, quod & factum eſt. Appoſuit enim porco, huic malæ beſtiæ, dæmoni videlicet, qui per ſerpentem operabatur, diuinas margaritas, & non ſolum illas conculcauit, ſed & dictis ſe oppoſuit, & non ſolum illam, ſed & protoplaſtum in inobedientiæ morbum perduxit. Tantum malum eſt abſque delectu cuiuis diuina myſteria detegere.* Non habeatur velut res parua fœminea leuitas in retegendis cuiuis diuinis ſecretis: res enim eſt magni diſcriminis, & quę innumera mala parere conſueuit. Quam cauens Abrahamus, vbi tres Angelos hoſpitio excepit, illiſque myſterioſum conuiuium parare curauit, ait vxori ſuæ Gen. 18. Geneſ. 18. *Accelera tria ſata ſimilæ commiſce, & fac ſubcinericios panes.* Ex Græco legit D. Ambr. *& fac abſcondita.* Et cur ſanctos cauet, quod ad Angelorum conuiuia fiant abſcondita? Equidem agebat cum fœmina, cuius leuitas in detegendis diuinis ſecretis periculoſa eſt, & maxime cauenda; vnde Abraham nihil magis in vxore cauet; quã quod cælet, quod abſcondat cœleſtium pabulum, vtpote, quod niſi abſconditum Deo non placeat. Ait D. Ambr. lib. 1. de Abraham c. 5. fatus: Diu. Amb. *Græce dicuntur abſcondita, eo quod latere debet omne myſteriũ, & quaſi operiri fidei ſilentio, ne profanis temere diuulgetur auribus. Hoc paſcitur diuina maieſtas, hũc epulatur affectum, qui parcus loquendi ſit, nec ſacra in medium ferat.* Apage fœminea leuitas in eloquendis, & explicandis paſſim diuinis ſecretis, quæ curat non ire in perditionem, ſe muniat ſilentio, cuſtodiam ori ſuo apponat ne ſe effundat in verba, quãdoquidẽ Deus in abſcõdito amat euocari, & in ſecreto cordis ſuas miſericordias tuetur. De tẽpli Hieroſolymitani ædificatione dicitur. 3. Re. 6. 3. Reg. 6. *Malleus, & ſecuris, & ferramentũ non ſunt audita in domo Domini, cũ ædificaretur* Cur in ſui templi ædificatione ſic Deus curat remouere omnem ſtrepitum? Cur ſic cauetur, ne ibi audiatur vllius vox inſtrumenti? Equidem non paratur Deo locus inter voces loquentium: tunc Dei ædificatio firma eſt, cum tegitur ſilentio. Ex quo ſic ſolatur Imperatricem Agnetem Petrus Petr. Dam. Damian. lib. 7. Epiſt. 6. *Eorum, qui tecum conuerſabantur, noli deputare iacturam, imo ſalutis occaſio, perfectionis lucrum, & profecto noſtri meriti deputetur augmentum: quia dum ſtrepitus humani ceſſat alloquij, conſtruitur in te per ſilentium templum Spiritus ſancti: Hinc de templi conſtructione dicitur, quia malleus, & ſecuris, & omne ferramentum non ſunt audita, cum domus Domini ædificaretur. Templum quippe Dei per ſilentium creſcit, quia cum mens humana per exteriora ſe verba non fundit, in ſublime faſtigium ſpiritualis ædificij ſtructura conſurgit; tãtoque ſuccreſcens in altiora ſubtollitur, quanto per ſilentij cuſtodiam circumcluſa ſeſe extrinſecus fundere prohibetur. Cuſtos enim iuſtitiæ ſilentium.* Sic ſanctus vir ſolatur bonam fœminam, quæ abſentiam eorum, cum quibus colloquebatur, dolebat. Carentia enim colloquij præcipuè in fœminis non dolori eſt, ſed profectui, quo magis à verbis abſtinemus, eo magis diuina ædificatio in nobis, & firmatur, & creſcit.

§. V.

Seruili animo vel vna obligatio, quaſi plures apparet.

VNum iuſſerat Dominus primis parentibus, nimirum, *De ligno ſcientiæ boni, & mali ne comedas,* mulier autem iam non amans, ſed ſub metu pene ſeruiens, non vnum refert, ſed duo, ait enim: *Præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud.* Et quidem numquam clarius oſtenditur præceptum fuiſſe vnicum, quam vbi mulieris iam ſeruili animo duo, aut plures apparent. Similiter enim argumentabatur Tertul. libr. 2. in Mar. de Domino Deo. Tertul. *Tunc maxime vnus, cum homini duo, aut plures;* fallitur enim maxime, qui plures Deos, aut dominos putat eſſe, ex eo quod plures homini ſeruili, & reo videantur. Imo ex eo vnitas Dei probatur, quod tali homini duo, aut plures appareant; quando namque filius vix pluribus conflat vnum patrem, ſeruus, & reus de vno iudice, & Deo plures facit. Duplicantur imo, & multiplicantur vindices ſeruili animo; & licet pauciſſimæ ſint obligationes innumeræ apparent animo repugnãti. Ait Dominus apud Ioan. cap. 14. Ioan. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & Pater meus diliget eum; qui non diligit me, ſermones meos non ſeruat.* Primo dixit ſermonem ſuum in ſingulari, deinde non ſermonem, ſed ſermones in plurali poſuit, & vtrobique de eadem Dei lege loquebatur. Cur ergo in primis eam vocat ſermonem & poſtmodum non ſermonem, ſed ſermones vocat? In primis agit de lege ſua reſpectu animi, qui diligebat, cui non mirum eſt, ſi plures leges quaſi vna videantur; at poſtmodum agebat reſpectu animi, qui non diligebat, huic autem vel vnica ſyllaba apparebat, quaſi multiplices, & longiſſimi ſermones. Ait Oleaſter in Geneſ. 3. Olea. *Sermones meos leges ijs, qui non diligunt me; qui vero diligit, ſermonem meum ſeruabit.* Diligenti Deum parua, & minima videntur quæcumque à Deo præcipiuntur; at non diligenti vel vnum mandatum apparet quaſi plura, vel vnus Dominus quaſi mille. Ezech. 1. de curru gloriæ Dei, & pennatis animalibus, fatur: Ezec. 1. *Et audiebam ſonum alarum, quaſi ſonum aquarum*

multarum, quaſi ſonus ſublimis Dei, cum ambularent, quaſi ſonus erat multitudinis, & quaſi caſtrorum. Quatuor erant animalia; vuus currus, & vnus Deus iu curru, & in ijs paucis perſonis ingentes aquarum labentium ſtrepitus, & multitudinis voces, & numeroſiſſimos exercitus Ezechiel audiebat. Non ſic Cant. 5. de Deo enim & prophetis locuta ſponſa, ait: *Labia eius diſtillantia myrrham primam.* Tot doctorum, prophetarumque phalanges reputat, quaſi duo ſolom labia, à quibus non flumina, ſed ſtillata myrrhæ gutta cadit. Vnde hæc? Cur Ezechieli vox Dei, vox quatuor animalium, ingentes aquarum fluxus, & numeroſiſſimos refert exercitus & ſponſæ ipſa eadem Dei vox, & prophetarum quaſi minutiſſima myrrhæ gutta apparet? Seruiebat ille, amabat hæc: ille ſub ſeruili legis ſpiritu, laborabat, ex quo veniebat, quod ei vel vous propheta, vel vnus legiſlator, vel vna lex, ſic appareret multiplicata, vt numeroſiſſimorum exercituum referret faciem. Hæc autem ſeruitutis iugo excuſſo, ſponſi ſui ardebat amoris flammis, ex quo habebat ingentes etiam amaritudinum copias, quaſi guttam reputare. Hinc licet aduertere, quam ſit gelidus D. Pauli amor comparatus ad amorem, quo diuiniſſimus Ieſus flammabat. Ait Paulus ad Epheſ. 6. *Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem, & ſanguinem, ſed aduerſus principes, & poteſtates, aduerſas mundi rectores, &c.* Ecce tibi quot principes, quot poteſtates, quot mũdi rectores ſibi recenſet contrarios. Ieſus autem atebat Ioan. 14. *Venit princeps huius mundi, & in me non habet quicquam. Sed vt cognoſcat mundus, quia diligo Patrem, & ſicut mandatum dedit mihi Pater, ſic facio, ſurgite, eamus, &c.* Paulum impugnabant plures principes, & poteſtates, & rectores mundi, & Ieſum ſolus vnus impugnabat? Abſit; imo vniuerſæ dæmonum phalanges, vniuerſi principes Hieroſolymitani Ieſum impugnabant, ſed eo ardebat Ieſus amore, quo ingentes hoſtium exercitus pro non hoſte habebat, & multa præcepta patris, quaſi vnum mandatum reputabat.

Cãt. 5. *Ad Ephe.* *[Io]an. 14.*

Gen. 3. Dixit autem ſerpens ad mulierem: Nequaquam morte moriemini. Scit enim Deus, quod in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut dij ſcientes bonum, & malum. Vidit autem mulier, quod bonũ eſſet lignum ad veſcendum, & pulchrum oculis, aſpectuque delectabile: & tulit de fructu illius; & comedit: deditque viro ſuo, qui comedit.

§. VI.

Vbi mortis cogitatio abeſt, imbecillitas intrat, quæ trahit ad caſum.

ECce ſerpentis oſtum, nihil prius curat eripere, quam mortis cogitationem, aiens, *Nequaquam morte moriemini*; vbi enim abeſt

A mortis cogitatio, neceſſum eſt, quod imbecillitas, & infirmitas maneat, quæ faciat caſum. Ait enim D. Baſil. Sel. orat. 3. *Furtim demit mortis terrorem, vt legis munimenta depredetur.* *Baſil. Sel.* Non munimentum manet, ſed infirmitas intrat, vbi abeſt mortis intellectus. Nota eſt hiſtoria Geneſ. 23. vbi venditur ſepulchrum ab Ephron Abrahæ ad ſepeliendam vxorem. *Abraham appendit pecuniam, quam Ephron poſtulauerat, audientibus filijs Heth, quadringentos ſiclos argenti probatæ monetæ publicæ. Confirmataſque eſt ager, quondam Ephronis, in quo erat ſpelunca duplex reſpiciens Mambre: tam ipſe, quam ſpelunca, & omnes arbores eius in* *Gen. 23.*

B *cunctis terminis eius per circuitum, Abrahæ in poſſeſſionem, &c.* Nec oſcitater vocatur Ephron, qui primus ſcribitur à ſe alienaſſe ſepulchrum, quando Ephron idem eſt, ac puluis, vt enim puluis facili mouetur à vento, ſic qui à ſe alienat mortis indicium facile à virtute in vitium declinat. Non longe abeſt Rupert. libr. 6. in *Rup.* Geneſ. cap. 35. inquiens: *Appellatus eſt Ephron, ſignificante ſcriptura non eum fuiſſe conſumatæ, perfectæque virtatis, qui potuerit memoriam vendere mortuorum.* Cum ſepulchri alienatione non potuit ſtare perfecta, & firma virtus: vbi mortis memorias à te alienas, & ſimul alienas

C virtutis perfectionem, quæ ſola conſeruatur inter mortis memoriam. De prudentiſsima illa Magdalena ſectatrice Chriſti dicitur Ioan. 20. *Ioan. 20.* quod abeuntibus etiam diſcipulis: *Maria ſtabat ad monumentum, foris plorans.* Viderat monumentum vacuum, & tamen ſtabat ad monumentum, nec ab illo diſcedebat. Cur Maria non abis cum abeuntibus diſcipulis? Cur aliunde non quæris Dominum? Cur magis ſtas ad monumentum, in quo cernis non eſſe Ieſum? Prudens fœmina non diſcedit à monumento, quia alibi neſciebat quærere Dominum niſi perſiſtens in mortis memoria. Ait Galfri- *Gal. frid.*

D dus apud Tilmannum, in allegor. *Stabat Maria foris, quia intus dominicum corpus non eſſe iam viderat. Stabat plorans, quia quid aliud ageret, quid offerret aliud, non habebat. Stabat ad monumentum, quia vbi eum alibi quæreret, neſciebat.* O ſapientiſsima ignorantia, qua Maria ignorabat, vbi Deum à monn-[illegible] ſeparata quæreret, nullibi equidem Deus & virtus certius inuenitur, qua vbi mortis indicium cominus cernitur. Ne pallabunda infructuoſe erraret per loca, ſepulchro adhæret, in quo dum fixi oculi ſunt, vix vlla perditio poteſt timeri. Vbi manna dabatur Iſraelitis, ait Moyſes Exod. 16. *Colligat quiſque ex eo, quan-* *Exod.*

E *tum ſufficiat ad veſcendum; Gomor per ſingula capita.* Parua menſura datur, quæ non excedat vnius diei cibum; ex qua nihil remaneat in alterum diem. Et cur autem anguſta cibi menſura datur? Cur non magis permittitur aliquid reſeruari in alium diem? Sanè curabat Deus in filijs ſuis hanc firmare perfectionem, qua in vnoquoque die ſic præ oculis habeant finem vitæ, quaſi minime futurum craſtinum exiſtimẽt. Ait Paſchaſ. libr. 4. in Matth. *Gradienti per deſertum populo præcipitur, vt ſinguli non amplius ad victũ quotidianum, quam Gomor vnum colligerent. Ex quo Chriſtianorum regula ſignabatur, quod perfecti quoque non debeant ſolliciti eſſe de craſtino. Quod ſi plane laborioſum putatur,* *Paſchaſ.*

& ar-

& arduum, filioram tamen debet eſſe iſta perfe-
ctio, vt ſic viuaat quotidie, quaſi mox morituri.
Nihil permittitur Dei filijs, quo illorum oculi
abſtrahantur à contemplatioue inſtantis finis.
Eam vitam arripere iubentur, cum capere cibũ,
qui non longe faciat terminum vitæ, ſed quaſi
præſentem oſtendat illum. Hinc eſt, quod fe-
rentes filij Iacob patris cadaner, cum poſſint
per magnum viæ compedium ire in partem ſe-
pulchri, maluerunt per vaſtiſſimam eremum
circumire, quà poſtea ab Ægypto liberati in
terram promiſſam erant redituri. Ne qui ad li-
bertatem properabant, vel pedem figerent, vbi
Geneſ. veſtigia non extarent paterni funeris. Quippe
50. ait Gen. 50. *Veneruntque ad Aream Arad, qua*
ſita eſt trans Iordanem. Quam longiſſime di-
ſtabat Area hæc à loco ſepulchri; qui proxi-
mior multò erat Ægypto; cur ergo cum cada-
uere tam longam circuitionem ineunt? D. Au-
guſt. quæſt. 121. in Gen. ait. *Per eremum venerant*
Dia. *cum corpore, quavia etiam populus Iſrael ductus*
Aug. *eſt per Moyſem ab Ægypto liberatus.* Merito
præmiſſus fuit patris funus per eremum, quà
poſtea totus Iſrael erat iturus liberatus de Æ-
gypto, non enim ſecura fuiſſet Dei filij via, per
quam non præmiſſus eſſet commune omnibus
funus. Caue Chriſtiane viam, in qua non præ-
ceſſerit ob oculis tibi poſitus funereus cinis.

§. VII.

Blaſphemas voces ſine dolore audiens ingen-
tem timeat ruinam.

QVis numeret blaſphemias ſerpentis? Ait
Rup. Rup. in præſenti: *Mendax ipſe, menda-*
cem facere vult Deum, cum dicit, Nequa-
quam morte moriemini. Item vere inuidus, præ-
cepti Dei cauſam eſſe inuidiam audet aſſerere.
O voces ſerpentis blaſphemas, Deo & menda-
cium, & inuidiam tribuentes! Illis tamen cla-
riſſimis blaſphemijs auditis non mouetur Eua,
ſed inter illas gratis oculis incipit aſpicere eſ-
cas, de quarum guſtu ruit in interitum, & ingẽ-
tem ſibi, & mundo lucratur pœnam. Et merito,
quæ ſine dolore ingenti audiuit blaſphemias, in
tantum barathrum pœnarum deuenit. Quis
ignoret blaſphemias à Rabſace Babylonorum
Iſai. duce iactatas in Deum cæli? De illis Iſayas cap.
37. 37. *Et factum eſt: cum audiſſet rex Ezechias, ſci-*
dit veſtimenta ſua, & obuolutus eſt ſacco, & in-
trauit in domũ Domini, &c. Obſeſſus erat bo-
nus rex, & hoſtili cinctus exercitu, & pro hoſti-
bus depellendis ſolicitus in muro verſabatur,
arma, gladios, miſſiles ignes parans, vt audiuit
blaſphemias iactatas in Deum, oblitus armorũ,
ad ſaccum currit, ad cinerem aduolat, & regia
militum hortamenta deſerens totus dolens, &
euigilans vſque ad domum Dei peruenit. Cur
bone non magis pugnas? Cur non magis igni-
bus inſtas & ferro? Cur te totum das dolori, &
pœnitentiæ, quando magis videntur neceſſarij
tumultus bellici? Merito timuit bonus rex & ſi-
bi, & vniuerſo regno, ſi blaſphemiæ Rabſacis
ſine dolore, & ingenti pœna audirentur. Ait D.
Cyril. l. de Fide ad Theodoſ. *Conuitia in Deum*
D. *detorta ægerrime ferent rex, eaque, ſi diſſimula-*
Cyril. *rentur, capiendæ ciuitatis cauſam eſſe poſſe, pie,*
prudenterque conſiderans, & ſe nihilominus ab

A *illo blaſphemarum vocũ crimine exoluere percu-*
piens; de repente conſciſſa veſte in domum Dei
aſcendit, precibuſque quibus potuit, iræ diuinæ ſe
ſe oppoſuit. Hoſtis blaſphemabat, & rex time-
bat, ne per illas blaſphemias vrbs perderetur, &
ne ipſe crimen incurreret, pro quo relictis ar-
mis, hoc curabat, vt anxie doleret, & precibus
& lacrymis ſeſe diuinæ opponeret iræ, ratus
blaſphemias damnoſas eſſe & blaſphematori,
& ijs qui audiunt ſine dolore ingẽti. Licet enim
in hoſte ſuo videret eſſe blaſphemias, tamen ip-
ſe dolebat, nec ſine gemitu, & lacrymis illas ex-
cipiebat, pie, prudenterque conſiderans blaſ-
phemias etiam ab hoſtibus iactatas in Deum, ſi-
bi poſſe maxime nocere, & vniuerſo regno, niſi
B cum dolore & gemitu exciperentur. Diſce,
Chriſtiane, quãto dolore debes audire aliorum
voces blaſphemas, niſi velis magnam ex illis
trahere pœnam. Pulchre Tertul. lib. de ſpecta- *Ter-*
culis; non ſolum putat deputari ad ſupplicium *tul.*
blaſphematores, ſed & audientes ſine dolore
blaſphemias. Quippe ait: *Dubitas enim illo mo-*
mento, quo in diaboli Eccleſia fueris, omnes An-
gelos proſpicere de cœlo, & ſingulos denotare, quis
blaſphemiã dixerit, quis audierit, quis linguam,
quis aures diabolo aduerſus Deũ adminiſtraue-
rit? Equidem in ſpectaculis mille blaſphemiæ
iactabantur in Deum; à quibus fideles aſtantes
C minime immunes erant, quando inter gaudia
ſpectaculorum blaſphemias audiebant, eadem-
que nota ab angelis vltoribus deſignatur ad
pœnam, qui loquitur, & qui ſine dolore & ſuſ-
pirio audit in Deum iactari blaſphemias. Et rui-
na, & ſupplicium manet illum, quid blaſphe-
mias audit indolenter, vt etiam præmium ac-
cipit, qui quando aliud non poteſt, cum ingenti
dolore, & gemitu blaſphematores excipit. Ad
hoſtium Aſsyriorũ blaſphemias vehemẽter do-
luit Rex Ezechias, & ſacco veſtitus humi procũ-
bebat, interea Angelus Domini hoſtiles exer-
citus ingreſſus omnes interfecit. Quid tunc
Ezechias? Ait tex. 4. Reg. 19. *Cumque diluculo* *4 Reg.*
ſurrexiſſet, vidit omnia corpora mortuorum: Id *19.*
D quod ponderans D. Cyril. Alex. lib. de Fide ad *D.*
Theod. ait: *Et ſurrexit, & ecce vidit omnia ca-* *Cyril.*
dauera mortuorum. Hi pietatis ſunt fructus; hæc
eorum, qui blaſphemas in Deum voces non ferũt,
merces. Stat regnum, ſtat domus, ſtat homo in-
ter deiectos hoſtes, vbi dolenter audit blaſphe-
mias in Deum iactatas; vt ruit, & cadit quiſquis
ſine vllo doloris ſenſu inter voces blaſpheman-
tes graditur.

§. VIII.

Amicitiæ humanæ vehemens affectus raro
non facit diuina conculcari.

E

VEtitum fructum comedit mulier, *dedit-*
que viro ſuo, qui comedit. Proh Deus im-
mortalis, qua machina adductus fuit vir, vt in
tantum veniret ſcelus? Non ibi erat laſciua cõ-
cupiſcentia, quæ homines ſolet raptare; non
porcina caro, quæ margaritas cœleſtes concul-
cas; ſed ſola erat quædam amicabilis beneuo-
lentia inter Adamum & Euam, & hic vnus a-
micitiæ humanæ affectus ſic hominem vnum
integrum & conſtantem rapuit, vt præ illo,
Deum nihili faceret. Ait D. Auguſt. libr. 11. de

Gen.ad liter.cap.42 *Adam noluit Euam con-* D. Aug. *triſtari, quam credebat poſſe ſine ſuo ſolatio contabeſcere, ſi ab eius alienaretur animo, & non quidem carnis victus concupiſcentia, quàm nondum ſenſerant in reſiſtente lege membrorum legi mentis ſuæ: ſed amicabili quadam beneuolentia, qua plerumque fit, vt offendatur Deus, ne homo ex amico fiat inimicus.* Quis ſapiens non ſibi caueat ab amicitiæ humanæ affectu, cum videat ab illo vno & ſapientiſſimum, & prudentiſſimum Adamum in tanta adductum mala? Quæ domus vel familia non expaueat humanæ amicitiæ affectus inter ſuos, quando paradiſus ipſe tot in ſe vidit clades ex vno amicitiæ affectu pullulantes? Et fallar, ſi in religioſorum familijs aliqua obſeruantiæ ruina eſt, quàm non cauſauerint amicitiæ humanæ. Huius affectus dum etiam in ſapientiſſimorum, & prudentiſſimorum animis viuit, neceſſum eſt, vt ſuos effectus habeat, ne velit contriſtari ſuas delicias, ne vereatur Deum offendere, vt integrum maneat amici ſolatium. Pro quo exhibeo ſententiam ſanctiſſimæ Synodus Epheſinæ, quæ trecentis Epiſcopis conſtabat; hæc monens Impera- Aut. torem ne Candidiano Comiti, nec Ioanni Antiocheno Neſtorij amicis præbeat aures: ſic ait tom. 4. Concil. Epheſ. cap. 10. *Quia vero præclariſſimus Comes Candidianus Neſtorij amicitiam pietati anteponens, aures pietatis veſtræ præoccupare ſtuduit:: iterum, atque iterum dominationem veſtram rogamus, ne quem eorum velit ſuſcipere, qui hominis amicitiã pietati priorem ducunt. In horum autem numero, cum Ioannem Antiochenum quoque exiſtere, hoc eſt, ita comparatum eſſe exiſtimaremus, vt amicitia malit gratificari, quam quæ ad Fidei vtilitatem pertinent, conſiderare: certam eius rei ex eo coniecturam facientes:: Non enim omnium eſt pietati amicitiam poſtponere.* Quid grauius? Quid ſeuerius in amicitiam humanam fingi potuit? Hæc eſt ſententia totius Concilij Epheſini, dicta apud mundi reges, nimirum; *Non omnium eſt pietati amicitiam poſtponere*, & hęc dicta fuit, vt grauiſsimum Antiochiæ antiſtitem Ioannem in cauſa hæreſiarchæ Neſtorij facerẽt ſuſpectũ, propter viri amicitiã. Quis vel de homuncione ſuſpicaretur quod amicitiam hominis præponeret Fidei diuinæ; & tota ſynodus id ſuſpicatur de maximo, & ſapienti Prælato Ioanne? Et quidem Ioannes hic in nullo dependebat à Neſtorio, nec eius auxilijs egebat, ſed ſolum hominis priuati amicitiam colebat, quam qui poſtponat vel Fidei, vel Deo, non gregalis homo eſt, ſed eximius, ſed rarus, & raro viſus in terris.

D.Tho. Hinc acute, & ſapienter Diu. Thom. opuſc. 61. de Proximi dilectione cap. 1. affectum humanæ amicitiæ comparat igni nutrito carbonibus, quo prior Paulus ad Rom. 12. ait. *Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitit potum da illi; hoc enim faciens carbones ignis congeris ſuper caput eius:* hoc eſt, ex inimico facis amicum. Et in quo eſt ſimilis amicitia carbonibus? Iam inducat D. D.Tho. Thom. *Alij carbonibus in lare cordis ignem affectionis nutriunt, qui bonos homines diligunt. Verum vt audiui, & de igne carbonum caput frangitur, niſi ſale aſpergantur. O quantorum capita inſenſibiliter fracta ſunt, & in quandam periculoſam inſaniam inciderunt, qui ſine ſale diſcretionis etiam bonos homines dilexerunt, qui* A *ſpiritu cœperunt, & carne conſummauerunt.* Periculoſa omnibus eſt incauta amicitia humana, ſed præcipue in capitibus ſuam exerit malignitatem, qua dolentibus capitibus cætera mẽbra in ruinã abeant. Huc trahendus Pater Paz lib. 3. de Perfectione vitæ ſpiritualis, part. 3. cap. 39. n. 6. vbi apprime deſcribit, quæ mala hæ amicitię gignant in religioſorum aditis. Sed clarius illam ab experientia doceberis, ſi vel oculos aperias ad notandum. Vnde Theophyl. in cap. 1. Theoph Luc. in fine rationem reddens, cur Ioannes à primis annis in deſertum abijt, fatur. *Quare erat in deſertis? Vt ne multitudinis malitia par-* B *ticeps fieret, & vt neminem reueritus libere reprehenderet. Nam ſi fuiſſet in mundo, fortaſſis conſuetudine amicorum, & ſocietate coinquinatus fuiſſet.* Expende, quantum malum tribuat amicorum conſuetudini, nimirum, vt poſſet etiam coinquinare, & inflectere Baptiſtam. Sanctiſſimus erat Ioſaphat rex Iuda, & ex propheta Michæa audierat non debere bellum geri ab Achabo contra Galaad, & nihilominus iuit in bellum. Ait enim text. 3. Reg. 2. *Aſcen-* 3. Reg. 2. *dit itaque rex Iſrael, & Ioſaphat rex Iuda in Ramaoth Galaad.* Quod renuente Deo aſcendat Achab, non miror, impius enim erat, at Ioſaphath pijſſimus, cur aſcendit? Theodo- Theod. C ret. quæſt. 65. ibi. *Cum eo ſimul abijt Ioſaphath, ſua pietate faciens indigna. Nam cum quæſiſſet prophetam, & amandaſſet falſos prophetas, & quid eſſet agendum didiciſſet per Michæam, pietatis pretulit amicitiam.* Proh amicitiam omnis pietatis conculcatricem!

Gen. cap. 3. Et aperti ſunt oculi ambo- rum: cumque cognouiſſent ſe eſſe nudos conſuerunt folia ficus, & fecerunt ſibi perizomata.

D

§. IX.

Turgentis animi diabolica præſumptio in viliſsima quæque, & euaneſciſsima deſinit.

SOlij diuini aucupes ad viliſſima ficus ornamenta mittunt regias manus; conſuunt enim folia ficus, quibus operiantur, qui diuinum decorem aucupari nitebantur. Eu inquam viliſſima deſinit mens, quæ operante diabolo in magnos ſpiritus turgeſcit! Ait D. Germanus Conſtantinop. orat. in adorationem cru- Germ. E cis, apud Gretſerum tom. 2. *An non illuſus eſt homo à diabolo, qui cum eum ingenti ſpe diuinitatis adipiſcendæ pauiſſet, tandem totam illam ſpei turgidam molem ad folia ficus tranſtulit?* Sane diabolicus aſtus eſt turgentes homines ſpiritus ad viliſſima quæque deſcendere: magna perſequi, & in minimis, & viliſſimis hærere. Similiter turgebat ipſe apud Iſaiam cap. Iſai.14 14. dicens: *Super aſtra Dei exaltabo ſoliũ meum, ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis. Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero Altiſsimo.* Et quid poſt totam hanc turgidam molem cœleſtis ſolij? Ait de illo Paul. ad Epheſ. 2. *Secundum principem poteſtatis aeris huius, ſpiritus qui nunc operatur, &c.* Epheſ. 2.

Non

Non cæleſtem ſolium, non ſolidam ſedem, ſed aëra vagom, & fluctuantem ipſe vagus, & fluctuans tenet. At hæc pulchre D. Bern. de Grad. Humil. 1. *Quid facies Lucifer? E cœlo pulſus, in terra remanere non potes. Terra enim locus ſolidus eſt, vbi ſedet Eccleſia fundata ſupra firmum petrum. Elige ergo tibi in aere locum non ad ſedendum, ſed ad volandum, vt qui tentaſti concutere ſtatum æternitatis, pœnam ſentias propriæ fluctuationis.* Turgida Luciferi mens dum paſcitur diuinę ſedis potiundæ ſpe inani, totam illam molem ſpei ad aëra transfert, vbi tantum à ſede diſtat, vt nequeat non perpetuos agere volatus. Quid aer cum ſede? ſed qui turgentes ſpiritus alit, ſemper deſinit in vacua, & inania: Sic Pſal. 39. *Non reſpexit in vanitates.* Hieronym. legit. *Non eſt conuerſus ad ſuperbias:* ſiue vt Tyguri nat, *ad ſuperbos*: quiſquis enim ſuperbia extumeſcit, nunquam non deſinit in aliquod & vile, & vanum, & abiectum. Vt dicat merito D. Laur. Iuſtin. de ſolit. vita cap. 7. *Superbia detentus vento, ignominia collidetur in ſcopulos.* Nunquam enim ventus ſuperbiæ non impellit homines in ignominias, & viliſsimas, & euanidiſsimas omnium reſculas. De ſuperbiſsimo illo Nabuchodonoſor ait Dan. cap. 4. *Poſt finem menſium duodecim, in aula Babylonis deambulabat. Reſponditque rex, & ait, Nonne hæc eſt Babylon magna, quam ego ædificaui in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei?* Se ſe ſuperbiſſimos iactat de Babylone ædificata, ſed & Babylon idem ſonat, quod confuſio; ſuperbit ergo rex, & inter ſuperbiendom, nihil aliud ſuum meminit niſi Babylonem. Cur non magis ſolis Regiam ſibi adſcribit? Cor non magis in ſua ponit cœleſtia tabernacula? Pulchre ait Richar. Victor. li. 2. de erudit. interioris hominis part. 1. cap. 40. *Anima ſuperbienti eſt Babylon ædificare, ad omnem ſe humilitatem inclinare: & quaſi pro religionis obtentu ad omnem ſe vilitatem, & abiectionem exponere: & ad quælibet, in quibus ſolent homines erubeſcere.* In infimis & abiectis rebus, pleniſque ignominia eſt ſuperborũ pars præcipua, dum enim alta, & ſublimia ſibi effingunt, ad viliſſima quæque, & maxime erubeſcenda manus dimittunt. Vt merito ſuperbia reptantibus pedibus comparetur Pſal. 35. vbi ait: *Non veniat mihi pes ſuperbiæ,* quaſi nihil pertineat ad ſuperbiæ affectum, niſi id, quod minime ſupra pedes erigitur. Putantur ſuperbi affectos per ſumma volare; at in imis ſunt, & viliſſimis, & inſtar pedom paſſim apparent in limo defixi.

D. Bern. — Pſ. 39. — Lau. Iuſt. — Dan. 4. — Rich. — Pſ. 35.

§. X.

De peccati malitia venit, quod res viliſsimæ in pretio habeantur, & pretioſæ reputentur.

ERant in paradiſo floridi rami, odoræ herbæ, pulcherrima folia, ſed iis demiſſis primi homines à turpi, & rudi ficulneæ folio veſtimentum quærunt. Cur non magis à florentibus ramis, ab odoris herbis? Sane vt ſoperbiſsimi peccati erant madidi, ſic apud illos viliſsima omnium cœperunt pro florentibus æſtimari, & A in pretio haberi. Ait Leontios ſermon. de Creat. apud Bibliothecam Photij: *Incoctum peccati cibum habuerunt, & illius induentes nuditatem, purpuram eſſe regalem ficus folia exiſtimarunt.* Expende, quid intulerit peccati infectio, vt peccati cibum guſtauere primi parentes, quaſi ad purpuram ad vile ficulneæ folium manus extenderunt. Folium vile, & rude erat, quod purpura putabatur ab animis illis regijs, quos peccati labes infecit. Et quando ſimilem imposturam non patitur natura peccati infecta: Viliſsimæ, & aſperiſsimæ ſunt res, quæ in regio honore habentur. Matth. 27. *Tunc milites præſidis ſuſcipientes Ieſum in prætorium, congregauerunt ad eum vniuerſam cohortem: &* B *exuentes eum, chlamydem coccineam circumdederunt ei: & plectentes coronam de ſpinis poſuerunt ſuper caput eius, & arundinem in dextera eius.* Quid vilius? Quid abiectius? Milites tantam vilitatem excogitarunt, vt Ieſu illuderent: at Ieſus cur tantam vilitatem paſſus eſt, niſi vt oſtenderet mundo, quæ ſint in veritate glorioſora ornamenta regum? Papæ, quod natura peccati rea putat purpuram, putat radiantem gemmis coronam, putat ſceptrum; pannus vilis eſt, ſpina eſt, arundo eſt ei, qui peccatum non fecit, nec dolus inuentus eſt in ore eius. Ait Theophyl. orat. de cruce apud Gretbſerum C tom. 2. *Conſidera honoratiſsimum regalis dignitatis habitum tempore crucis illuſum, coronamque gemmis diſtinctam ſpinis, & curis exaſperatam, potenſque ſceptrum, & omnem ſpeciem eſſe fragilem & inanem arũdinem purpuram ex qua valde extolleris, alienorũ eſſe bonum ex ſanguine manans: cum enim milites tibi circumdant. Genuflexione, quibus honoraris, & acclamationes exiſtima pleruſque fictitias, & ab illis qui caput tuum non modo libenter verberarent, ſed & amputarent.* Quis ſit regius ornatus in Ieſu, vbi nulla impoſtura, nullus dolus, ſed ſimpliciſsima veritas eſt, licet conſiderari. Ibi arũdo vilis eſt, quod ſceptrum tibi videtur; ſpina, imo ſpinarum ramus, quę tibi corona apparet; hoſtiles D acclamationes ſunt, & machinamenta; quę tu amicorum obſequia, & reuerentias exiſtimas famulantium. Eu quam vilia ſunt in ſe, vbi non eſt peccatum, quę pulchra, & pretioſa putãtur à natura infecta peccato! Ait Pſal. 118. *Auerte oculos meos, ne videant vanitatem:* & ſi cupis ſcire, quę ſic hęc vanitas non vidẽda, ait Chryſoſt. in Pſal. 4. *Vanum eſt, quod eſt inane, quando nomen quidem fuerit, res nequaquam. Vt in humanis rebus nomen eſt diuitiarum, res nullo modo, nomen principatus, & remanet nudum, & exile nomen.* Qui ergo oculi auertendi ſunt, ne ad ea ferantur, quę cum nihil ſint in re, in nomine, & ſpecie magna, & ſplendida apparent? E Sane oculi Dauidis, oculi peccatores, oculi corporales, quos ſolum implent res prorſus euanidę. Sic fere D. Hilar. in pręſenti fatur: *Quærendum eſt, quos oculos, & à qua vanitate oret auerti. Orat autem, & animi & corporis oculos, eos ſcilicet, qui in theatralibus ludis captiui incubãt, eos qui Circẽſium certaminibus ſeruiunt, eos qui veſtium pretia mirantur, eos quos auri ſplendor, & gemmarum varietas occupat.* Et merito vir ſanctus amat eos oculos auerti, quibus tot fucos faciunt, & impoſturas res creatę, quos implent ea, quæ non in re, ſed in nomine, & ſpe-

Leon. — Mat. 27. — Theophyl. — Pſ. 118. — Chryſ. — D. Hila.

cie pretioſa apparent. Ij equidem oculi, iam A ſunt oculi hominis lapſi.

§. XI.

Superbiam mentis externorum membrorum verberat luxuria manifeſta.

DVm Deitatem appetunt, & diuinam ſcientiam primi parentes, eorum turpis nuditas ob oculos proponitur, in laſciuos motus concitatis membris. Quippe ait Auguſt. 11. *Aug.* de Geneſ. ad liter. *Mox vt præceptum tranſgreſſi ſunt, intrinſecus gratia deſerente omnino* B *nudati, quam ſuperbo amore ſuæ poteſtatis offenderant, in ſua membra oculos iniecerant, eaque motu, quem non mouerant, concupiuerunt.* Cui *Rup.* ſubſcribens Rup. fatur: *Statim generalis pars corporis vtrumque peccatorem ob ſuperbia meritum iniuſtis motibus ſimiliter colaphizare cœpit.* Et quando ſuperbiam mentis non percutit manifeſtæ luxoriæ verber? Ait Paulos ad Roman. *Ad Ro. 1.* 1. *Euanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum. Dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt.* Et qualem meruit mercedem tanta ſuperbi? *Propter quod tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum, in im-* C *munditiam; vt contumelijs afficiant corpora ſua in ſemetipſo.* Simul in Romanis & ſuperbia viguit, & luxuria, euanidas enim ſapientum cogitationes, & ſuperbias eorum & deſignabat, & caſtigabat extrinſecus ſonans luxuriæ flagellum. Quod in vno eorum pulchre animaduertit D. Theophyl. Antioch. libr. 3. ad *Theoph* Autul. fatus: *Regnauit Tarquinius cognomento Superbus. Is primus in exilium quoſdam Romanos relegauit, pueros corrupit, Spadones fecit quoſdam Romani ſoli incolas, virgines quas vitiauerat, locabat alijs. Quapropter merito vocatus eſt Superbus.* Quotquot huius regis facinora D expendit, ad nullum vitium magis, quam ad effrænem luxuriam pertinent; vocat corruptorem puerorum, maſculæ mancipium Veneris, puellarum ſtupratorem, & inde dicit merito vocari non laſciuum, ſed ſuperbum. Plane principum exundans luxuria, vt magis creditur ſuperbientium animorum flagellum, ſic illos non tam oſtendit luxurioſos, quam ſuperbos. Animos dimittat turgentes, & humili ſeſe moderatione componat, quiſquis non amat ſub manifeſtiſſimo luxuriæ gemere flagello. Ioſeph caſtiſſimus iuuenis à domina ſua laſciue ſollicitatur Geneſ. 39. *Qui nequaquam acquieſ-* *Geneſ. 39.* *cens operi nefario dixit ad eam: Ecce Dominus meus, &c.* Luxuriæ flammis nihil prius opponit, E quam humilitatem, ſe ſeruum recolens, & Dominum proteſtans, ſub cuius viuit imperio. De quo eleganter D. Ambr. libr. 2. offic. 1. *Plena* *D. Amb.* *vox humilitatis, plena caſtimoniæ. Sciuit humiliari, & qui venditores, & emptorem paſſus eſt, & Dominus appellabat.* Vt plena eius vox fuit humilitatis, ſic & vox, & ipſe totus fuit caſtimoniæ plenus; eſt enim caſtitatis humilitas comes, vt eſt luxuria anteambulo ſuperbiæ. Similiter dum laſciua manus pallium Ioſephi tenet *Geneſ. 39.* Geneſ. 39. *Relicto in manu eius pallio fugit, & egreſſus eſt foras.* Et cur pallium reliquit à laſci- *Amb.* ua detentum? D. Ambroſ. epiſt. 44. *Exuit veſtem, qua tenebatur, ne exueret amictum humili-* A *tatis, indumentū pudoris.* Et quidem res non erat pro humilitate, ſed pro caſtimonia; ſed tamen ille in laſciuiæ duello prius timuit humilitatis, quam caſtitatis indumētum exuere. Sciebat equidem ſecuram à laſciuia caſtitatem eſſe, dum fulget animus humilitatis veſte, nec abit in ſuperbiam.

Gen. 3. Et cum audiſſent vocem Domini Dei deambulantis in paradiſo ad auram poſt meridiem, abſcondit ſe Adam, & vxor eius à facie Domini Dei in medio ligni paradiſi.

§. XII.

In hominum perfectorum caſibus ſummopere cauendus minus pudor.

NOn in commotione, non in perſtrepentibus flammis Deus venit ad primos homines, ſed in ſibilo auræ poſt meridiem, & nilominus ipſi aſpectum eius non ſuſtinēt, ſed perturbati pudore petunt latibula. Cur ſic ad Dei blandum acceſſum turbamini? Nonne ille ipſe, C qui venit, multa vos ſibi amicitia deuinxerat? Nonne eius amica conuerſatione ſolebatis vti? Quid ergo timetis à tam experta amicitia? Cur non magis confiditis in aſpectu veteris amici? Ideo enim minus ſuſtinent aſpectum Dei poſt ruinam, quia antea maiores eius fuerant amici, in hominum enim perfectorum caſibus, niſi caueatur, incomportabilis oritur pudor, ex conſcientia antiquæ amicitiæ. Ait D. Auguſt. *D. Aug.* lib. 11. cap. 14. de Gen. *Ab illo etiam ſic ſuccincti videri verebantur, qui tanquam familiari temperamento ad eos videndos, per creaturam viſibilem, velut humanos oculos offerebat. Sic enim propterea ſic apparebat, vt homines tanquam* D *cum homine loquerentur, quemadmodum Abraham ad quercum Mambre: illa ipſa prope amicitia pudorem onerabat poſt peccatum, quæ fiduciam dabat ante peccatum.* Expende illud pulcherrime aditum, nimirum, *illa ipſa prope amicitia pudorem enarrabat, &c.* quanta enim præceſſerat amicitia antea, tantum creuerat onus pudoris, poſt peccatum, ne ſuſtineretur Dei facies. Quot fuerant indicia amicitiæ diuinæ, tot pondera erant, quæ pudorem, & verecundiam quærebant. Hinc nunquam ſatis laudatus Dauid, qui in adulterium & homicidium lapſus, ſic ſe peccatorem coram Domino memorat dicens. 2. Reg. 12. *Peccaui Domino.* Et quan- *2. Reg. 12.* E tum hoc in Dauide? Nonne ipſe antea ſanctiſſimus fuerat? Nonne & multa virtutum facinora peregerat? Quid magnum, quod ſanctiſſimus, & Dei amiciſſimus homo in lapſu etiam curreret ad Deum? Equidem præteritæ amicitię ſigna, & virtutum indicia in lapſibus pondera ſolent eſſe, ſub quibus peccatores labentes in pręcipitia eant. Ait enim D. Chryſoſt. hom. *Chryſoſt.* 77. ad Popul. *Multa quidem erant ad deſperationem Dauidem trahentia, & primum quidem peccati magnitudo. Secundum, quod non in vitæ principijs, ſed circa finem hæc paſſus eſt. Tertium, quod cum iam multas conquiſiſſet diuitias, hoc ſuſtinuit. Nec enim modica ei tunc repoſita erant pondera, qualia per primam ætatem,*

cum

cum paſtor erat, & qualia circa Goliath congeſſit, & ſapienter acta circa Saul: euangelicam enim exhibuit longanimitatem, &c. Expende quæ pondera numeret labentem in deſperationem trahentia, omirum quæ à Dauide factæ fuerant virtutes ob Dei amorem, hæ vocãtur in præſenti à Chryſoſtomo pondera, quę poſſent lapſum opprimere hominem. Et quidem præterita diuinæ amicitiæ ſigna in lapſibus ſic hominis pudorem grauant, & onerant, vt mirum ſit, quod quis non pereat ſub tanto onere. Proponite vobis ob oculos duos homines Architophelem, & Iudam; ille è charis, & familiaribus Dauidis fuit, hic amiciſſimus, & familiariſſimus diſcipulus Ieſu Domini; vterque rebellat in amicum, & fit proditor. Quid B tunc? Vterque errorem agnoſcit, & vterque infert ſibi ſuſpendio mortem. Ait. 2. Reg. 17.

2. Reg 17. *Porrò Architophel videns, quod non fuiſſet factum conſilium ſuum, ſtrauit aſinum ſuum, ſurrexitque, & abyt in domum ſuam, & in ciuitatem ſuam, & diſpoſita domo ſua, ſuſpendio interijt.* De Iuda autem dicit Matth. 27. *Proiectis argenteis in templo receſſit; & abiens laqueo ſe ſuſpendit.* Cur miſeri non magis in præterita amicitia fiditis? Benignus erat Dauid etiam erga hoſtes; benigniſſimus erat Ieſus; cur non magis ad benignos hos curritis, quam ad laqueos? Equidem præterita amicitia in ijs miſeris non leuamen: ſed immenſum fecit verecundiæ pondus, quo maluerunt perire, quam amici offenſi ſuſtinere viſionem. Chriſtianus Druchmarus apud Palacios in Math. ait: Palac. *Architophel videns conſilium ſuum non perfici, intellexit Dauidem in regnum reuerſurum; cuius verecũdiam non ſuſtinens, ſuſpendit ſe: ita Iudas videns impleri crucifixionem, quam à Chriſto audierat, intellexit etiam eum reſurrecturum, cuius faciem cum videre præ verecundia non poſſet, ſuſpendit ſe.* Tolerabiliorem putarunt miſeri mortem, quàm verecundiam concipiendam ex conſpectu amici poſt proditionem. Sic amicitia præterita onerauit pudorem, vt illi ſuccumberent homines anteactis pleni facinoribus. De Iſraelitis in captiuitatem vergentibus, ait Pſalm. 136.

Pſ. 136 *Super flumina Babylonis, illic ſedimus, & fleuimus, cum recordaremur tui Sion.* Sionis magnalia, & virtutes, & ſacrificia recordabantur, dum erant ad ripas fluminis Babylonij; & quid ex hac recordatione capiebant? *Illic ſedimus, & fleuimus:* Luctui amariſſimo ſeſe dantes, illic in ipſa captiuitate ſedebant. Cur miſer in captiuitate ſedes? Cur non magis ſtas quaſi in procinctu ad effugiendũ? Cur nõ magis effugia captas, vt ad Sionẽ redeas? Sane ipſa Sionis amiſſę recordatio ſic miſera mancipia opprimebat, vt mallent inundatione dolorum abſorberi, quam vel gradum facere ad remedia. Quod notans D. Amb. in hæc verba Diu. Ambroſ. lib. 2. de Pœnitent. cap. 11. ait: *Nihil eſt autem, quod tam ſummo dolori ſit, quam ſi vnuſquiſque poſitus ſub captiuitate peccati, recordetur vnde lapſus ſit, atque vnde deciderit, eo quod corporea, atque terrena ab illa ſpecioſa, ac pulchra diuinæ cognitionis intentione deflexerit. Sic habes Adam abſcondentem ſe, latere voluiſſe, &c.* In ripis fluminis Babylonij hærebant, & dolebant, & gemebant miſeri captiui recordati amiſſę Sionis, & tamen ſedebãt, nec gradum faciebant ad reme-

A diũ: recordatio enim anteactæ virtutis adeò sũmum, & immodicum dolorem incutiebat, vt mallent perire, quam Sionem videre. Miraris hoc? Sed accipe Adamum, ſe abſcondentem, & latere volentem, ne redemptorem videret; ſic immodicus dolor reddit homines quaſi amentes, vbi ab excelſis virtutum, in peccati barathra ruerunt. Quod in Corinthio peccatore maxime cauebat Paulus, vbi in eum charitatem iubet exerceri, 2. ad Corinth. 2. *Ne abundantiori triſtitia abſorbeatur, qui huiuſmodi eſt.* 2. Cor. 2. Solent enim qui à magnis exciderunt virtutibus, & triſtitia, & verecundia immodica abſorberi.

B

§. XIII.

Peccatorum rei caueant temeritatem & impudentiam, & nimiam animoſitatem, ament verecundiam.

DEI venientis ad auram conſpectum cauit Adamus, & abſcondit ſe, cur non magis accidit ad Deum? Si in igne, & flammarum ardore ambularet Dominus, non mirarer, quod peccator ſe curaret abſcondere, at venienti Deo in aura leni, & ſuaui, cur ad tantam ſuauitatem C non animatur peccator, & accedit? Prudentiſſime peccati reus Dei conſpectui cunctatur intereſſe, & ſe abſcondit debitam peccati ſui confuſionem præ ſe ferens. Ad hęc ait Diu. D. Ire. Irenæus, lib. 3. cap. 37. *Statim Adamus timore corripitur, & abſconditur; non quaſi poſſet effugere Deum, ſed confuſus quoniam tranſgreſſus erat præceptum Dei, indignum ſe putauit venire in conſpectum & colloquium eius.* Vtinam ſimilem confuſionem vniuerſi peccatores oſtẽderent, nec à fæce vitiorum ad Dei oculos proſilirent intrepidi. De Publicano ait Lucas, cap. 18. *Publicanus à longe ſtans nolebat nec oculos ad cælum leuare, &c.* Luc. 18. Quem ſic depingit Victor Africanus habitus inter opera Diu. D Ambroſ. libr. de Pœniten. cap. 15. *Ingreſſus Publicanus templum fuerat peccatorum mole decuruata ceruice, & oculorum palpebris graui* Amb. *morbo iniquitatis compreſſis, cælum non audebat aſpicere: retrogradum timidus reuocat, & extremum ſe non tam loco, quam conſcientiæ iudicio ſiſtit, nec ad ſupplicandum irreuerenter pedem inciat promptus audacia, ſed veſtigijs modum ſubtrahit, publicat ſe verecundia reum, &c.* Ecce tibi totum verè pœnitentis inſigne in verecundia, in cunctatione, in timiditate, ne intrepidi velit peccator in Dei candidiſſima lumina proſilire. Populus Iſraeliticus admiſerat graue peccatum nolens aſcendere in terram E ſibi promiſſam, pro quo eos maxime obiurgat Moyſes, Num. 14. ad Moyſis autem increpationem: *Luxit populus nimis. Et ecce mane primo ſurgentes aſcenderunt verticem montis, atque dixerunt: Parati ſumus aſcendere ad locum, de quo Dominus locutus eſt, quia peccauimus. Quibus Moyſes, cur, inquit, tranſgredimini verbum Domini, quod vobis non cedet in proſperum:* Num. 14. Obiurgati, quia noluerant aſcendere, lugent lacrymis multis; & ſtatim ſeſe accingunt, vt aſcendant, pro quo reprehenduntur. Quæ hæc res? Quia nolunt aſcendere, caſtigantur, & quia

A voluni aſcendere caſtigantur ſimul, peccant quia nolunt, & ſimul quia volunt aſcendere? Cur ſi nolentes aſcendere peccabant, ſimiliter quod aſcendere velint reputatur ad culpam? Meritò qui poſt primum peccatum admiſſum non magis cunctantur, & detinent ſe ſe, & erubeſcunt poſt Deum ire, quaſi indigni, culpam incurrunt. Vt dicat Procopius in Gloſſa: *Proco.* *Vt ante in agendo timiditatis impulſionem ſecuti fuerunt, ita nunc audacia, & confidentia ſequuntur, ac in vtramque partem peccant.* Vbi peccatum interceſſit, iam ibi audacia, & confidentia reputatur ad culpam, & ad ſupplicium: peccatoris enim virtus eſt timor, & verecundia, B & pudor, & maximè cunctatio ad ſplendida cũcta. *Pſal. 136.* Pſalm. 136. *Super flumina Babylonis, illic ſedimus, & fleuimus, dum recordaremur tui Sion. In ſalicibus, in medio eius ſuſpendimus organa noſtra.* Expende, quid ſit præ manibus captiuorum, & quid ſit ſuſpenſum, & abſconditum in ſalicibus, in medio eius. Nimirum, præ manibus luctus, & gemitus, & exilia; in ſalicum abſcondito ſunt organa, & quidquid ſpectat ad reſtaurandam lętitiam. Ex quo ſic monet Diu. *D. Num.* Amb. lib. 2. de Pœn cap. 11. *Ideo nemo in peccato poſitus arrogare ſibi debet authoritatem, aut vſurpationem Sacramentorum, quia ſcriptum C eſt, Peccaſti, quieſce. Quod in præſenti Pſalmo Dauid dicit: In ſalicibus, in medio eius ſuſpendimus organa noſtra.* Caueat peccator ab audacia, & impudentia, & animoſitate, qua ad Dei ſplendida proſiliat; ſuſpendat lætantia organa, amet latibula, & cunctetur vel in lucem proſilire. Audacia enim in peccatore, & animoſitas vergunt in impudentiam; quem magis decet pudor, & *Ie. 31.* verecundia. Iere. 31. *Poſtquam enim conuertiſti me, egi pœnitentiam, & poſtquam oſtendiſti mihi, percuſſi femur meum. Confuſus ſum, & erubui, quoniam ſuſtinui opprobrium adoleſcentiæ meæ.* Necnon apud Ezech. cap. 36. *Et recordabimini viarum veſtrarum peſſimarum, ſtudio- D rumque non bonorum, & diſplicebunt vobis iniquitates veſtræ, & ſcelera veſtra. Non propter vos ego faciam, ait Dominus Deus, notum ſit vobis: Confundimini, & erubeſcite ſuper vijs veſtris.* Ecce tibi nihil prius in peccatoribus requirit Dominus, quàm confuſionem, & verecundiam, quam qui à ſe dimittit, & omnem pietatem, & religionem dimittet. *Tert.* Quippe ait Tertullian. lib. aduerſus Pſychicos: *Sanctitati inimica luxuria eſt. Quomodo enim per illam parcetur religioni, cum non parcatur pudori?* Prudentiſſimè putat non eſſe religionem, neque vllam virtutem in eo, à quo exulat pudor.

E

§. XIIII.

Non in fuga, ſed in acceſſu ad Deum conſiſtit totus peccatoris hominis profectus.

NEcnon & Diu. Auguſtin. hunc Adami receſſum, & latibulum tribuit dementiæ eius, peccator namque, non ſic fugiat Deum, ſed ſi *Pſa. 33.* ad Deum accedat, integrum ſui inuenit remedium. Ait Pſalm. 33. *Accedite ad eum, & illuminamini, & facies veſtra non confundentur.* Vaniſſimè homo ſuæ faciei timet à confuſione, ſi

A Deum conueniat imò, nunquam magis eſt à confuſione liber, quam vbi ad Deum acceſſeris. Ad hæc Diu. Laur. Iuſtin. lib. de diſcip. & perfect. Monaſt. cap. 16. fatur. *D. Laur.* *Dei ſpiritu exuberans canit propheta dicens: Accedite ad eum, & illuminamini, & facies veſtra non confundentur. Nam ſemper præſto eſt cæleſtis maieſtas latiſſimo ſuæ charitatis mellifluo gremio fouere ad ſe accedentem. Propterea diuinam quiſquis propitiam cupit habere munificentiam, ad ipſam accedat credendo, & de ipſa præſumat amando. Nam plenius amore, quam timore capitur, & potius deuotione, quam mœrore mulcetur.* Nunquam humilis ad Deum acceſſus confuſus eſt, B quiſquis humiliter, & amanter acceſſit, ex Deo acquiſiuit peccatorum remedium. De Iuda dicitur Matt. 27. *Mat. 27.* *Pœnitentia ductus retulit triginta argenteos.* Quanta hęc Iudæ pœnitentia? Quantus hic peccati mœror, qui à cupidiſſimo corde extraxit argentum? Sed addit; *& abiens laqueo ſe ſuſpendit.* Proh ingentis doloris, ingentis pœnitentiæ diſpendium! Vnde tantum hoc malum venit, niſi quia dolore oppreſſus miſer abijt, ad latibulum ligni, non acceſſit ad Deum, ſi enim acceſſiſſet humilis, proculdubio acciperet remedium. Sic Diu. Aſterius, ſermo. de Pœnit. apud Biblioth. Photij. *D. Aſter.* *Equidem ar- C bitror, Iudam proditorem, niſi ſui carnifex fuiſſet, ſi ad genua accedẽs miſericordiam deprecatus eſſet, veniam, quæ omni petenti conceditur, conſecuturum fuiſſe.* Vtinam miſer non fugiſſet ad lignum, ſed confugiſſet ad Deum, quando enim Deus negauit remedium, humiliter ad ſe accedenti? Peccatrix erat, & famoſa mulier, *Luc. 7* Luc. 7. verum, *vt cognouit, quod Ieſus accubuiſſet in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum vnguenti, & ſtans retro ſecus pedes eius, &c.* Cur meretrix non magis erubeſcit Ieſu præſentiam limpidiſſimam? Cur non magis refugit virginitatis aſſertorem mancipium libidinis? Plane in D hoc maxime prudẽs imò, & fœlix fœmina, quæ dolorem plagarum ſentiẽs maluit medico hærere, quam perire in receſſibus. Ait D. Aſterius, *D. Aſter.* vbi ſupra: *Attende mulierem peccatricem, cui non conuiuarum numerus pudorem incuſſit, quæ tempus confitendi licet importunum, in conuiuio non reliquit: ſed ingenti commota dolore, ne vno quidem temporis momento medicum peccatorum dimiſit.* Et frontoſa maluit haberi, & importuna, ne pateretur; vel ad momentum à Ieſu diſiungi, de cuius præſentia remedium peccatorum obtinuit.

§. XV.

Poſt Adæ peccatum in ſola cruce ſtant fixi, & immobiles pedes diuini.

ECce tibi Adamus peccat, & ſtatim audit, *vocem Domini Dei deambulãtis in paradiſo, &c.* & peccatũ eſt, & ſimul Dei ingreſſus, Dei ſe ſe mouentis in paradiſo percipiuntur paſſus. Non equidem poſt peccatum Dei greſſus quieſcere, nec pedes eius ſtare immobiles poſſunt in alio, quam in cruce. Pſalm. 131. ait; *Introibimus in* *Pſ. 131.* *tabernaculum eius, adorabimus in loco, vbi ſteterunt pedes eius.* Et quando in paradiſo Dei pedes minime ſtant, ſed mouentur, ſed deambulant

bulant, qui locus poteſt eſſe, in quo Dei pedes hæreant, & firmiſſimi, & immobiliſſimi quieſcant? Hic locus crux eſt, quam vbi Dei pedes terunt, ibi fixi quieſcunt, & immobiliter hærent. Ait Theophylact. orat. in adoratione Crucis, apud Grethſerum tom. 2. *Crux ſcabellum pedum eſt; quaſi requies eius, qui per incarnationem ad nos aduenit, & locus eſt, vbi ſteterunt pedes Domini. Quid enim opus erat, vt amplius moueretur, qui iam ad finem proceſſerat, ſalutemque, per quam victoriam venit iam perfecerat?* Equidem à primi peccati die, Deus peregrinationem ſubit in bonis terrenis, peregre vbique apparet, longis fatigatur itineribus nullibi ſciunt pedes eius quieſcere. Apud Abraham peregrinatur, in paradiſo inambulat, vbi autem ad crucem ventum eſt, ibi ſtant immobiles, & fixi pedes eius. Crede mihi peccator, dum in deliciis es, dum quaſi in paradiſo vis viuere, non firmum, & ſtabilem Deũ habebis, ſed mobilem, & ad alios præcurrentem. Si excuſſis deliciis crucem tuam ſubſtollis, crucemque in te refers, iam non prætereuntem, ſed immobiliter ſtantem, & per manentem Deum tenes. Pſal. 134. *Quoniam Iacob elegit ſibi Dominus, & Iſrael in poſſeſſionẽ ſibi.* Sub nomine Iacob obtinuit ille, vt eligeretur, & vocaretur à Deo; ſub nomine autem Iſraelis obtinuit, vt iam eſſet Deo in poſſeſſionem æternam, hoc eſt, vt Deus illum firmiter, & immobiliter teneret, quod ad poſſeſſionem pertinet. Sed cur non ſub nomine Iſraelis, hãc firmam, & ſtabilem poſſeſſionem Deo reddidit? Iacobi nomen datum fuit ab ipſo vtero, antequam quicquam boni, aut mali egiſſet, verum antequam vocaretur Iſrael, quis numeret preſſuras eius? Exilium patitur à parẽtibus, cum ſolo baculo dimittitur, lapidi incubat ſomnolentus, quatuordecim annos ſeruitutis perficit, luctatur cum Angelo tota nocte, vulnus accipit in fœmore, & quidẽ Chriſti *crucem obſtupeſcentis fœmoris Iacobi latitudo ſignabat*, vt ait D. Ambroſ. in præſenti. Poſt hæc omnia poſt crucem in ſe expreſſam nomẽ accipit Iſraelis Geneſ. 32. ſub quo meruit, vt iã permanentem, & immobilem poſſeſſorem in ſe haberet Deum. A qua excogitatione non lõge adfuit D. Hilar. in Pſalm. 134. fatus: *Iacob eſt ergo, qui eligitur Iſrael, qui poſſidetur in præteritis primogenitus, & benedictionibus cognitus, in ſeruitute multi temporis fidelis, in Sacramento luctæ potens.* Non antea poſſeſſor firmus, & immobilis Deus ad hominem acceſſit, quam in illo, & in gentes ſeruitutis labores exãthlati, & totum luctæ Sacramẽtum, in quo adumbrabatur crux Chriſtiana clareſceret. Sub hoc Sacramento luctæ, nempe crũcis, potens fuit, vt Deum ſibi firmiter, & permanenter faceret adhærere, vt in poſſeſſione propria ſtat poſſeſſor.

Theophyl. — Pſal. 134. — D. Amb. — D. Hila.

A B C D E

§. XVI.

Greſſus diuini non fugam, ſed magis acceſſum perſuadent.

NOn ſedentis, ſed ambulantis Dei vox peccatoribus intonuit, & id crediderim factum, ne illi fugam, ſed acceſſum ad Deum poſſent meditari. Quis enim in Dei greſſibus vidit vnquam, quod fugiat? Quis non magis vidit in Deo ambulante, quod acceſſum perſuadeat? Notiſſima eſt illa maris fuga ad conſpectum virgæ Moſaycæ; de illa clamat Pſalm. 113. *Quid eſt tibi mare, quod fugiſti, & tu Iordanis, quia conuerſus es retrorſum? A facie Domini mota eſt terra, &c.* Itaque non ferentes Domini faciem, & mare, & Iordanis fugæ ſe tradunt. Ad Matt. 14. dicitur de Ieſu: *Quarta autem vigilia noctis venit ad eos, ambulans ſuper mare.* Ibi fugit mare ad ſolã Dei faciem, in præſenti autem & Deum videt, & minime fugit mare, ſed ſub eius plantis duratur. Et cur in præſenti non fugit, niſi quia & ſi vidit Deũ, illum videt ambulantem, nec greſſus Dei poſſum fugam cauſare: Ait D. Cyrill. Ieroſol. Catecheſ. 12. *Venit Chriſtus, vt baptiſaretur, & ſanctificaret baptiſma; venit, vt miracula operaretur, ambulans ſuper aquas maris, quoniam ante carnis aſſumptionem, Mare vidit, & fugit, Iordanus eſt conuerſus retrorſum. Aſſumpſit corpus Dominus, vt mare videns ſuſtineret, & Iordanus ſine timore illam ſuſciperet.* Ambulat Ieſus ſuper mare, vt mari auferat fugiendi neceſſitatem, & voluntatem: dum enim Deus cernitur ambulans, non eſt cur fugiamus, quin potius multum eſt, cur ad illum accedamus, quando ideo ambulat, vt dona impartiatur. Apocalyp. 2. ſic dicitur: *Angelo Epheſi Eccleſiæ ſcribe. Hæc dicit, qui tenet ſeptem ſtellas in dextera ſua, qui ambulat in medio ſeptem candelabrorum aureorum.* Expende qualem ſe ſe exhibeat Dominus Angelo Epheſino, nimirum exhibet ſe ambulantem. Ad Angelum Pergami dici; *qui habet romphaeam vtraque parte acutam*, ad Angelum Epheſi dicit, *qui ambulat, &c.* & cur ibi cum acutiſſimo ſe repræſentat gladio, hic autem ſolum ſe repræſentat ambulantem? Pergamo ſe oſtendebat peccatorũ vindicem, & ideo oſtendit ſtrictum gladiũ; Epheſo ſe oſtendebat bonorum largitorem, & ideo ſe oſtendit ambulantem, eo enim quod Deus ambulet, quod pedem moueat, non eſt niſi ad bona ſua impartienda, communicanda. Ait D. Thom. in Apocalyp. cap. 2. *Ambulat ergo per effectum, quia omnibus ſe præſentem offert ad dandum; ac ſi ambularet hinc, inde, ſi ſit, qui recipiat. Quia communiter ſua dona diſtribuit, quantum eſt de ſe.* Ecce tibi quo tendant Dei greſſus: ecce cur Deus inambulet, nimirum, ad dandum: ſemper equidem ex Deo ambulãte bona potes ſperare. Hinc naſcitur illa Dei promiſſio Leuit. 26. *Ambulabo inter vos, & ero Deus veſter, voſque eritis populus meus.* Expende, quid promittat Dominus, vt cõgreget ſibi populum: *Ambulabo inter vos*, nequit enim fieri, quod Deus ambulans inter aliquos, non illis ea bona impertiatur, à quibus ægre, & difficulter diuellantur. Et vix communicandorum bonorum eſt ſignum efficacius, quam ſi Deus dicatur ambulare cum aliquo. Vnde Moyſes Exod. 33. ſic loquitur ad Dominum. *In quo enim ſcire poterimus ego, & populus tuus inueniſſe nos gratiam in conſpectu tuo, niſi ambulaueris nobiſcum?* Caietan. ex Hebræo legit, *Si non facies tua ambulãs*, Quaſi vix aliud ſignum maneat faciendæ gratiæ, vbi Dei facies nõ oſtẽditur ambulãs: dũ enim Deus ſedet iudicium facit, ſupplicia mandat: dum

Pſal. 113. — Cyril. Ierõ. — Apo. 2. — D. Tho. — Leuit. 26. — Exod. 33.

Digitized by Google

incipit ambulare, tunc iam intelligitur gradus facere ad donandum. Quò reſpiciebat illud Deut. 23. *Dominus Deus tuus ambulat in* Deut. 23. *medio caſtrorum, vt eruat te, & tradat tibi inimicos tuos.* Simul enim Deo ambulante, & beneficia ad homines ambulant.

Gen. 3. Vocauitque Dominus Deus Adam, & dixit ei: Vbi es? Qui ait: Vocem tuam audiui in paradiſo: & timui, eo quod nudus eſſem, & abſcondi me. Cui dixit Dominus: Quis enim indicauit tibi, quod nudus eſſes, niſi quod ex ligno, de quo præceperam tibi ne comederes, comediſti?

§. XVII.

Magna Dei miſericordia, quod non ſinat in nobis peccatum inueteraſcere.

SImul ac peccat Adamus, Deus illum conuenit, & vocat in peccati examen, eum clamat, *vbi es?* Et quidem tanta Dei feſtinatio in perquirendo peccatore non de ira venit, ſed de miſericordia ſingulari, quæ non ſinit peccatum inueteraſcere in homine, quem ad ſalutem Deus volebat euocare; vtinam numquam peccata inueteraſcerent, ſed adhuc iis calentibus remedium feſtinaret, fallar, niſi C omnes peccatores facillime reuiuiſcerent in Ierem. 31. gratiam. In Ierem. cap. 31. ait: *Hæc dicit Dominus: Inuenit gratiam in deſerto populus, qui remanſerat gladio: vadat ad requiem ſuam Iſrael.* Quæ verba ſic apud Septuag. leguntur: Sept. *Sic dicit Dominus: inueni calidum in deſerto, cum his, qui perierant gladio. Ite & nolite interficere Iſrael.* Itaque apud Septuaginta dicitur Deus inueniſſe calidum inter interfectos: apud Vulgatam dicitur populus ipſe interneti iuni datus inueniſſe gratiam. Et quidem veriſſimum eſt, quod in peccatis lethalibus D nondum refriguit, nec inueterauit, ſed quaſi adhuc recens mortuus, & adhuc calidus Deo repræſentatur, is facile redit ad gratiam, & à morte liberatur. Nec vacat myſterio, quod de Deo euocante Adamum ſanus textus in præſenti, ſolum aſſerat. *Dixitque ei; Adam vbi es?* Ioan. 11. Verum de euocante Deo Lazarum quatriduanum Ioan. 11. non ſolum dicit, quod infremuit ſpiritu, quod lacrymatus eſt, ſed inſuper addit: *Hæc cum dixiſſet magna voce clamauit: Lazare veni foras.* Et quidem non minor potentia eſt neceſſaria ad excitandū peccatorem ad gratiam, quàm ad excitandum mortuum ad vitam, & in vtroque nimirum Adamo, & Lazaro vocatio peccatoris repræſentabatur. E Cur ergo Dominus vt Adamum vocat, non eleuat vocem, non fremit, non clamat, ſed ſimpliciter dicit, Adam vbi es? At vt vocet Lazarum & lacrymatur, & flet, & fremit, & magna voce clamat, Lazare veni foras? Adamus recens erat peccator, Lazarus iam quatuor dies agebat in vmbra mortis, & peccatorem veteraſcentem in culpis repræſentabat: ideo non ſine ingenti voce, & multis clamoribus poterat reuocari, quando qui recens erat, & nouiA tius in culpis facili negotio in meliorem frugem trahebatur. Ait D. Auguſt. tract. 49. in D. Aug. Ioann. *Ad Lazarum fremuit, lacrymatus eſt, voce magna clamauit: Quam difficile ſurgit, quā moles mala conſuetudinis premit!* Inueteratam maculam qui eruat, multis opus habet; recentem autem facile poſſumus extrahere, vt ſapienter notat Syneſ. epiſtol. 44. Quo reſpiciens Iſaias cap. 5. aiebat: *Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quaſi vinculum plauſtri peccatum.* D. Syneſ. In quibus verbis præclare notat Galatinus, lib. 6. cap. 6. naturā peccati, quod vt primo admittitur in anima, quaſi bombicino filo tenuiſſimo apparet ligatum, vt vel halitu poſſit inde exturbari, at dum ibi B ſinitur manere diutius, ſic craceſcit, vt ſimile appareat craſſo funi nautico. Non ergo dicitur væ trahenti peccatum in funiculis vanitatis ſolum, qui non permittunt in ſe durare peccatum, ſed recens acceptum vulnus, & adhuc palpitatem, & quaſi calidam animam, ad medelam procurant reuocare. Ii ſane ſic morbum excutient, quaſi qui tenuiſſimum filum ſumpat conturtum ſputamine. Ille merito dicitur væ, qui vtrumque patitur & vanitatis funes, & vinculum plauſtri, dum in animo ſuo diutius manere patitur, & craceſcere peccatum. Hinc Pſal. 136. *Beatus, qui tenebit & allidet paruulos* Pſalm. 136. *ſuos ad petram.* Paruulos vocat recentes errores admiſſos, recentes animæ maculas; qui enim has non ſinet ſeneſcere, nec veteraſcere, C is beatitudinis feret palmam. Ex quo ſic monet Bachiar. ep. de recip. lapſis: *Propheta beatum dicit eſſe eum, qui tenet paruulos Babylonis, alliditque ad petram. Et tu expectas, donec* Bach. *gigas tuus inimicus efficiatur?* Periculoſe expectas, vt maneat in te peccatum, quod dum manet in te in molem gigantēam creſcet; atque ideo dum paruulus eſt, tunc debet exturbari. Ad hæc etiam D. Bernard. ſerm. 3. in die Apoſtol. Petr. & Paul. *Nec tamen ſiquis peccator eſt deſperemus de eo, tantum vt reſurgere velis cito. Quāto enim diutius permanebit,* D. Bern. *tāto euadet difficilius. Beatus enim, qui tenebit, & allidet paruulos Babylonis ad petram. Etenim ſi creuerint, vix poterunt ſuperari.* Quis mallet confligere cum gigantibus, quam cum pueris? Non multos dies agat peccatum in corde tuo, niſi velis de ſalute periclitari. Equidem Saluator mundi, dum iuxta Apoſtoli ſenſum factus eſt pro nobis peccatum, tres dies egit in monumento. Peccatoris etiam forma Lazarus quatuor dies in tumulo numerabat. Ad Ieſum ſepultum ferunt mulieres aromata, de Lazaro ſepulto, dicit ſoror eius, Ioann. 11. *Fœtet, quatriduanus eſt.* Ioan. 11. Expende quæſo, quā tam feceris diſtantiā vnius diei mora in peccatore. Ieſus meus etiam dum morte ſua peccatorem adumbrat, triduanus in ſepulchro, aromatum odoris præſefert incorruptibilem vitam aduentantem. Lazarus peccatoris vmbra quatriduanus fœtoris impletur vtilitate. Pulcherrime ad hæc D. Bern. ſerm. 1. Paſch. *Fœtent* D. Tertu. *quatriduani, ſicut de Lazaro ſcribitur, Iam fœtet Domine, quatriduanus eſt. Adinuentio filiorum Adam, quartam formauit diem, quam à Domino non accepit. Propterea corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt, tanquam iumenta, quæ in ſtercore ſuo putruerunt. Dini-*

næ ſi quidem ordinationis eſt triduum, quod præ- A *diximus, in labore, in requie, in reſurrectione. Non placeat hæc filijs hominum, ſed ſuam volüt præferre diem: differentes pœnitentiam, vt indulgeant voluptati. Non eſt hæc dies, quam fecit Dominus, quatriduani facti ſunt, iam fœtēt.*

Naz. Hinc eſt, quod Nazianz. nec tres dies permittit homini eſſe in peccatis, ſed ſic illum vrget orat. in Encen. 43. *Heri ſpectaculorum ſtudio flagrabas? Hodie contemplationis ſtudioſum te præbe. Heri conuitiator, & petulans eras, hodie benedicentiæ, & manſuetudini ſtude. Heri comeſſator eras: hodie grauitatis, & intemperantiæ magiſter. Hodie temulentus, eras abſtemius.* Non patitur vir diuinus venire diem, qui non emendet errores præteriti. Feruentior D. Am- B

D. Ambr. broſ. non expectat alterius diei aduentum, ſed in eodem die mauult hominem à peccato abſtineri. Ait enim ſupra Geneſ. 3. *Et cum audiſſent vocem Domini Dei deambulantes in paradiſo, ad auram poſt meridiem.* Ex Græco legitur: *Ad veſperam.* Tunc Ambroſ. in Pſal. 89.

D. Ambr. inquit: *Audierunt vocem Dei ambulantis ad veſperam in paradiſo. Simul cognoſce myſterium. Mane errasti: Veſpere liberaberis.* O quanta Dei miſericordia eſt, quod non ſinat hominem ſuum integra die hærere peccato? O quanta fœlicitas peccatoris, quod Sol non occidat ſuper eius peccata?

§. XVIII.

Magna confuſio eſt homini, quod nude carnalis appareat coram puriſsimis ſpirituum oculis.

A Dei conſpectu ſe ſe abſcondiſſe fatetur Adamus, non quod peccaret, ſed quod nudus eſſet: ait enim: *Vocem tuam audiui in paradiſo, & timui, eo quod nudus eſſem, & abſcondi me.* Et quando ſpiritualibus gratiæ donis, & ſtolis ablatis, manſit totus homo carnalis factus, non miror, quod maxime confunderetur, coram puriſſimi ſpiritus oculis apparere nude carnalis. Quis neget intolerabilem confuſionem eſſe homini, quod poſt amiſſum quidquid videbatur ſpiritus, cogatur apparere in nuda carne coram oculis ſpiritualiū? D. Petrus, 1. epiſt. 4. de ſceleratiſſimis peccatoribus

1. Pet. 4. ſic fatur. *Sufficit enim præteritum tempus ad voluntatem gentium conſummandam, his qui ambulauerunt in luxurijs, deſiderijs, vinolentijs, comeſſationibus, potationibus, & illicitis idolorū cultibus, in quo admirantur, non concurrentibus vobis, in eandem luxuriæ confuſionem, blaſphemantes. Qui reddent rationem ei, qui paratus eſt iudicare viuos, & mortuos. Propter hoc enim, & mortuis euangelizatum eſt, vt iudicentur quidem ſecundum homines in carne.* Expende, quale malum minetur hominibus luxurioſis, vinolentis, idololatris, nimirum, *vt iudicentur in carne.* Et quantum hoc ſupplicium hominibus carnalibus? Sane non parua, ſed grauiſſima eſt carnalium hominum pœna, & intolerabilis confuſio; quo eo præcipuè tempore iudicii, in quo vniuerſi cœlorum ſpiritus ſpectatores adſtabunt, & ingentes hominum viuentium in ſpiritu exercitus triumphatores prædicabuntur de carne, inter hos

A omnes illi in nuda carne appareant, æternum nudæ carni mancipati. Pulchrè ad hæc ait Io- *Iobius.* bius Monach. lib. 3. de Incarnat. cap. 38. *Grauiſſima enim pœna eſt, maximè reſurrectionis tempore, quando ea delectatione perfruuntur iuſti, quæ humanam omnem ſuperat, & ſpiritu viuunt, peccantium tunc multitudinem in nuda carne, & ſine vlla ſpirituali gratia vitam ſuam in æternum tranſigere, atque conterere.* Nullus eſt tam carnalis homo, tam immerſus cœno carnalium cupiditatum, qui non ægerrime ferat, ſic in nuda carne apparere, & manere in maxima frequentia oculorum ſpiritualium. Sanè diuiniſſimus pater, qui filium in peccatis iacere potuit diu ferre, in hac carnali nudi-

B tate eſſe non tulit. Ecce tibi Luc. 15. reuerten- ri prodigo filio occurrit pater, ſtricto arctat *Luc.* amplexu, & interea ait ad ſeruos: *Cito pro- 15.* *ferte ſtolam primam & induite illum.* De porcorum cuſtodia venienti, & ſordenti magis oportuerat lauacrum parari; cur pater non magis curas de filij ſordibus abluendis? Cur de ventre illius implendo, non magis? Cur non magis iuſtas criminibus aponere temedia, ſed totus es in eius nuditate operienda. Sapienter Chryſol. ſerm. 3. *Suſtulit filii cri- D.* *mina, qui non ſuſtulit nuditatem, hinc eſt, quod Chryſ.* *à ſeruis ante veſtiri voluit filium, quam videri.* Adeo graue ſupplicium, & grauis confuſio erat, quod inter cœleſtium ſpirituum obſe-

C quia carnalis factus filius in nuda carne appareret, vt pater eius, qui errores, & crimina filij patientiſſime tulerat, hanc nuditatis confuſionem in filio nollet ferre. Qui pater filium luxuriantem, filium porcorum Domino adhærentem, filium ſiliquis inhiantem paſſus eſt, non paſſus eſt eundem filium omni ſpirituali gratiæ ſtola ſpoliatum in nuda carne apparere coram triumphantibus ſpiritibus, ſed illum inter brachia abſcondit, vt prius veſtiretur, quam videretur. Et Moyſes non ſic acerbe tulit in populo ſuo ipſam idololatriam, quam nuditatē eiuſmodi in populo cauſatā. Quippè Exod. 32. dicitur. *Videns ergo Moyſes populum, Exod.* *quod eſſet nudatus. ſpoliauerat enim eū Aaron 32.* *propter ignominiam ſordis, & inter hoſtes nudum conſtituerat, & ſtans in porta caſtrorum*

D *ait, &c.* Idololatriam audierat, & nondum arma capit ad reſecandum malum, vt autem vidit populum nudum inter hoſtes, ſic exarſit, vt ſtatim ad vindictam vocaret. Et quantum malum erat nuditas hæc, quæ ſic manſuetiſſimum hominem in vindictam traxit? Ait *Lypp.* Lyppom. in Cat. *Vidit Moyſes, quod detecta eſſet malitia populi ipſius ad ignominiam eius apud aduerſarios. Erat enim magnum dedecus, et magna confuſio Iſraelis coram hoſtibus, vt deſerto Deo vero, qui tot, & tanta miracula fecerat in oculis eorum, & pro vtilitate eorum, eligerent alium Deum etiam cum magno diſpendio auri & argenti ui.* Intolerabilis quidē

E ignominia eſt, quod homo ſic nudus omni ratione appareat, ſic traditus carni, imo ſic nude carnalis, vt ingenti diſpendio, facultatum emerit perdere Deum, & mancipium eſſe viliſſimarum voluptatum.

§. XIX.

Mortis timor vbi abeſt, innumeros alios timores gignit.

Mirabar ſæpe cum audiebam dicentem Adamum ad Deum. *Vocem tuam audiui in paradiſo, & timui, eo quod nudus eſſem.* Adamus timet ſibi à ouditate, qui à morte non timuit? Propoſita fuit Adamo mors, ſi comederet de ligno ſcientiæ: *in quacumque die comederis, morte morieris,* clamabat lex diuina, vidit tamen Adamus fructum in manu vxoris, & propoſitam mortem contemnens, abſque vllo timore illius comedit cibum. Qui ergo fieri poteſt, vt qui à morte ſibi nō timuit, à nuditate ſibi timeat? Equidem inde timet ſibi à nuditate, quia à morte non timuit, qui enim à ſe mortis timorem excludit, neceſſario veniet in alios timores innumeros. De diuite quodam ait Dominus apud Lucam, cap. 12.

Luc. 12. *Hominis cuiuſdam diuitis vberes fructus ager attulit, & cogitabat intra ſe, dicens: Quid faciam, quia non habeo, quo congregem fructus meos? Et dixit; Hoc faciam: deſtruam horrea mea, & maiora faciam. & illuc congregabo* C *omnia, quæ nata ſunt mihi, & bona mea, & dicam animæ meæ, Anima habes multa bona, poſita in annos plurimos, &c.* Expende vocem illam hominis ſolliciti, & vel ab ipſa fertilitate metuentis ſibi, dum ait: *Quid faciam?* Pulchrè

D. Baſil. D. Baſil. ibi: *Quid faciam, inquit? Quis non miſereatur ſic miſere curis obſeſſi? Ipſa fertilitate miſer erat, ac timidulus.* Quid miſerius? Ab ipſa fertilitate ſibi timebat ille iuxta Baſilij ſententiam. Et vnde potuit venire, quod homo ſibi vel ab abundantia timeat, niſi ab eo quod dicebat animæ ſuæ, *habes multa bona in annos plurimos?* Et quo longiſſimam vitam fingebat, nec vllo mortis metu ſollicitabatur, in D hoc malum deuenit, vt vel ab abundantia timeret ſibi. Ait D. Zeno, lib. 1. ſerm 14.

D. Zeno. *Nec ſui venit in mentem non eſſe humanæ poteſtatis diē craſtinum, ac ne ipſum, quo res agitur; ſed oculis patentibus cæci dilatant horrea, terras anguſtant; & ſi orbem totum poſſideant, fines oderunt: illicitum putant ſe habere vicinum, conſtruunt prædia, ſepulchra defodiant; timent omne, qui non timent mortem.* Quid pulchrius? Sanè omnia timeat, neceſſum eſt, qui mortem non timet: multis ſe ſe tradit timoribus, qui vnum à ſe abſtulit mortis timorem. Nec, mihi crede, inuenies clarius ſignum, quod nullus eſt timor mortis in homine, quàm ſi hominē videas timentem ſibi, vel ab vmbris. Geneſ. 4.

Geneſ. 4. abſtulit Deus à Caino metum mortis, *poſuitque Dominus in Cain ſignum, vt non eum interficeret omnis, qui inueniſſet eum*: ſic à Deo datum fuit ſignum Caino, quod & mortis periculum, & metum auferebat. Et quale ſignū poterat oſtendere in Caino non eſſe periculū, nec metum mortis? Supta dixerat illi Deus: *Eris vagus, & profugus ſuper terram*: Alij legunt: *Eris gemens, & tremens.* In eo qui tremebat, & pauebat ad omnia, quale ſignum potuit poni, quod vitam eius obfirmaret aduerſus mortem; quod periculum excluderet, & metum mortis? Sanè nullum ſignum expreſ-

A ſius dari potuit, quod in Caino non timeretur mors, quàm quod ipſe eſſet tremens, & pauens ad omnia. Eucher. in Cat. Lyppom. *Eucb.* *Poſuitque Dominus in Cain ſignum, vt non eum interficeret, omnis qui inueniſſet eum. Ipſum videlicet ſignum, quod tremens, & gemens, vagus, & profugus ſemper viueret, nec vſpiam in orbe terrarum ſedes haberet quietas, atque ideo vt ſaluari poſſet, ædificauit ciuitatem.* Ecce tibi ſignum datum à Deo pro metu mortis exſibilato à Caino, nimirum, quod tremeret ad omnia, quod paueret omnia, & fugeret omnia, nec inueniret locum, in quo ſibi ſecuri- B tatem promittere poſſet.

Geneſ. 3. Dixitque Adam: Mulier quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi. Et dixit Dominus Deus ad mulierem. Quare hoc feciſti? Quæ reſpondit: Serpens decepit me, & comedi.

§. XX.

C *Hæreſes, Apoſtaſiaque à fide, numquam, aut raro ſeparatæ à carnalibus voluptatibus.*

Lapſus ſui cauſam in fœminam Adamus deriuauit, & quando quis in debita Deo fide errauit, & non apparuit fœmineis voluptatibus captus? Sapienter, & acutè Tertull. lib. 2. in Mar. hinc pungit vniuerſos hæreticos, *Tertu.* in omnibus ſimiles Adamo, niſi quod Adamus nō attingens adhuc omnē hæreticorum malitiam, non dubitauit errorem ſuum fœmineis delicijs attribuere, quod cæteri in ſe mille prętextibus curant obombrare. Quippe ait: *Quis* D *dubitauit ipſum Adæ delictum hæreſim pronuntiare, quod per electionem ſuā potius, quam diuina ſententia admiſit, niſi quod Adam numquam ſigulo ſuo dixit, non prudenter finxiſti me: confeſſus eſt ſeductionem, non occultauit ſeductricem; rudis admodum hæreticus fuit.* Et meritò rudis hæreticus dicitur, qui totum erroris myſterium manifeſtauit, non occultans ſeductricem; hæreticorum enim tota verſutia, & calliditas in eo eſt, vt veritatis indagandæ prætextus opponatur, & ſeductrices occultētur, cum omnes ſuas ſeductrices habeant fœminarum amoribus raptati. Fallar, ſi quæ fuit hæreſis, ſi quæ fuit apoſtaſia à fide ſine ſeductrice, ſine fœmineis voluptatibus. Exod. 32. post vituli adorationem neſariam, ait tex- *Exod. 32.*
E tus: *Videns ergo Moyſes populum, quod eſſet nudatus, ſpoliauerat enim eum Aaron propter ignominiam ſordis, & inter hoſtes nudum conſtituerat, ſtans, &c.* Quæ verba ſic Chaldæus *Chald.* legit: *Viditq; Moyſes populum, quod otioſus eſſet; otioſum enim fecerat eum Aaron.* Quod ſi quæras qualem otium intulerat Aaron in populum, dum illum adduxit in idololatriam? Non immerito intelligetur luxuriæ otium, quo vniuerſi, qui à fide deficiunt effœminantur. Ait enim Lyppom. in præſenti: *Innuit* *Lypp.* *quod effœminauerat populum Aaron, & mollē reddiderat hac idololatria.* Et ſimul à vera fi-

de deficiunt homioes, & moleſcunt,& ad fœminas hinniũt, &carnalibus volupratibus raptantur. Vix inueniens in re fidei diuinæ hominem ſeductum;cuius,ſi inſpiciatur,ſtatim non
Num. 25. appareat ſeductrix.Numer. 25. *Fornicatus eſt populus cum filiabus Moab, quæ vocauerunt eos ad ſacrificia ſua. At illi comederunt, & adorauerunt deos earum.* A vera religione,vt deficiãt Iſraelitæ,fuerunt introductæ ſeductrices filiæ Moab, ne ſit apoſtaſia ſine ſeductrice, nec inueniatur idololatria ſine ſororibus ſuis,delicijs
Tert. fœminarũ.Ait Tertull.lib. aduerſ. Gnoſticos: *Cum diuertiſſet Iſrael apud Sethim, abeunt libidinatum ad filias Moab, inuitantur ad idola, vt ſpiritu fornicarentur: Edunt denique de pollutis eorum: dein,& adorant Deos gentis,& Beelphegor initiantur Ob hanc quoque idololatriam mœchiæ ſororem viginti tria millia obtrũcata gladijs domeſtici diuina ira litauerunt.* Expende illud, *idololatriam mœchiæ ſororem:* infidelitas quidẽ, & mœchia vterini ſunt fratres,vt nunquam prima ſine ſecunda inuenia-
D. Hier. tur.Huc ſpectat D.Hieronym. quilib. contra Pelag.hæreticorum Catalogum faciens, nullum ponit ſine ſua ſeductrice.Quippe ait: *Simon Magus hæreſim condidit, Helenæ meretricis adiutus auxilio. Nicolaus Antiochenus omnium immunditiarum repertor, choros duxit fœmineos. Marcion Romã præmiſit mulierem, quæ decipiendos ſibi animos præpararet. Apelles Philomenem ſuarum comitem habuit doctrinarum. Montanus immundi ſpiritus prædicator, multas Eccleſias per Priſcam,& Maximillam, nobiles,& opulentas fœminas, primum auro corrupit: deinde hæreſi polluit. Dimittam vetera ad viciniora tranſcendam. Arius,vt orbem deciperet, ſororem Principis ante decepit. Donatus per Africam, vt infœlices quoſque fœtentibus pollueret aquis, Lucillæ opibus adiutus eſt. In Hiſpania Agape Elpidium, mulier virũ, cæca cæcũ duxit in foueam, ſucceſſorẽque ſui Priſcillianum habuit Zoroaſtris Magi ſtudioſiſſimum,& ex Mago Epiſcopum, cui iuncta Galla nõ gente, ſed nomine, germanam huc illucque currentem alterius, & vicinæ hæreſeos reliquit heredem. Nunc quoque myſterium iniquitatis operatur.* Et quouſque durabunt hæretici, illorum laterones,& aſtitrices fœminæ durabunt, ſine quibus ferè nullus vnquam hæreticus, nullus à vera fide apoſtata apparuit. De hoc plura in Hiſtoriam Euangelicam.

§. XXI.

Vbi mulier mala eſt, nullum non inficit malitia ſua.

Requiritur ex Eua, quare Adamum traxerit in vetitum cibum, pro quo ipſa reſpõdens, ſolum fatetur delictum ſuum, nimitum, inquit: *Serpens decepit me,& comedi.* Non quæreris mulier an tu comederis? Sed quæreris, quare Adamum comedere feciſti? Ad hoc vt induceres Adamum in tantum ſcelus, quid intereſt, quod tu comederis? Multum per omnem modum, eo enim ipſo, quod mulier vna mala fiat, & peruerſa, iam conſequens eſt, vt in vniuerſos proximos in omne facinus, malitiamve impellat. Hinc merito cauebat
Leuit. 16. lex Leuit.16. *Ne proſtituas filiam tuam, ne contaminetur terra, & terra impleatur piaculo.*
A Vbi legit Onkelus: *Vt non idolis ſeruiat terra, & impleatur ſcelere, & peccatis:* quaſi ex eo, quod vna fœmina proſtituatur, malitiæque ſe ſe tradat, iam neceſſum ſuit viciria omnia impleri idolis, impleri ſceleribus, & peccatis. Hoc vnum ſit, quod fœmina aliqua impietate, & iniquitate inficiatur, qui huic acceſſerit, quaſi neceſſium eſt, vt in innumera ſcelera, & facinora trahatur. Zachar.cap. 5. dicit: *Ecce talentum plumbi portabatur,& ecce mulier vna ſedens in medio amphoræ. Et dixit hæc eſt impietas,* Vna hæc iniqua mulier Zachariæ oſtendebatur ſuper vnico talento plumbi ſedens: Zach. 5.
B ſed & apud Matth. 18. introducitur ſeruus vnus, qui cœleſti regi *debebat decem millia talenta.* Eu miſer homo, vnde potuiſti deuenire in tot debita? Quis te ſic raptare potuit, vt in tot mala deueneris? Facile ſe expedit Origenes ab hac difficultate, dum meminit mulierem illam iniquam in talento plumbi ſedentẽ, huic enim quiſquis appropinquauit, reus fiet ſtatim incredibilis debiti. Quippe ait Origen.hom.7.in Matth. *Ideo multorum talentorum factus eſt debitor, quoniam ſecutus eſt mulierem ſuper talentum plumbi ſedentem, cuius nomen iniquitas.* Non eſt aliud, quod quæras de hominis debito, de hominis perditione, & Matt. 18. Orig.
C ſceleribus, ſi mulierem vnam iniquam videris; cauſam certiſſimam, & efficaciſſimam vidiſti, quæ homines trahat in omne nephas. Merito monebat Eccleſiaſticus, cap.25. *Commorari leoni, & draconi placebit, quam habitare cum muliere nequam.* Non equidem ſic eſt certum diſcrimen hominibus iuxta leones, aut dracones poſitis, quã poſitis iuxta fœminam, quæ ſe criminibus tradere incipit. Quod pulchrè ponderans D. Ephrem ſerm. aduerſus improbas mulieres, inquit: *Nulla par fera improba fœmina. Quid enim inter quadrupedia leone terribilius: Aut inter reptilia dracone crudelius? Verum nihil ad malam mulierem. Fidẽ* Eccleſ. 25. D. Ephr.
D *huius facit ſapiens, dum ait: Commorari leoni, & draconi placebis, quam habitare cum muliere nequam. Etenim leones in lacu Danielem reueriti ſunt, at Naboth Iezabel occidit. Cete ventre ſuo Ionam ſeruauit, Dalila vero Samſonem ſeptem crinibus capitis eius abraſis, tradidit alienigenis. Dracones & aſpides, ac beſtiæ cornutæ Ioannem in Eremo timuerũt: Herodias vero in conuiuio ipſum decollauit. Corui Eliã in monte ſuſtentarunt, at Iezabel ipſum poſt pluuiæ acceptum beneficium, ad internecionem perſequuta eſt.* Hæc ibi: vbi clare oſtenduntur diſcrimina quæ à mala fœmina proueniunt. Nec Idem.
E non & idem Ephræmus, orat. de Iudicio,& retributione ruinam Samſonis per vxorem memorans, ait: *Qui paulo ante cruentum diſcerpſerat leonem, & mille viros aſini maxilla percuſſerat, poſtquam cum vipera, nempe Dalida, habitare conſenſit, continuo crines illi exciderunt, oculiſque miſere orbatus, illico ridiculus omnibus apparuit.* Quid ſigillatim homines à mala fœmina in periculum, aut capitis, aut animæ tractos memorem? Illa ipſa non vnum, aut alterum, ſed populos à ſe perditorum in catalogum refert. Ait enim mala fœmina Oſeas 2. *Vadam poſt amatores meos.* Vbi in rem præſentem Chaldæus ponit: *Populos amatores meos ſequar.* Non equidem mala fœ- Oſeas 2.

mina conteuta eſſet, niſi numerare poſſet populos ſuo infectos veneno. Vide tom. 2. in Euang. Hiſtor. lib. 8. cap 1. § . 10.

§. XXII.

Pulchritudo, ornatus animæ eſt; quod non defendas te in conſpectu Dei.

MIrum in modum Eua à ſerpente raptatur, & cum trahitur io cibum, & cum in excuſationem peccati trahitur. Requiſita enim de crimine, ait: *Serpens decepit me, & comedi*, De qua D. Beruard. ſerm. 27. de par-
D. Bern. uis *Sic declinauit, & ipſa in verba malitia, ad excuſandas excuſationes in peccatis.* B Nil rectum, nil ſublime apparet, in ore defendẽtis, & excuſantis ſe coram Deo: ad vilia, & indeçora declinat, qui nititur ſe excuſare, quando animæ formoſitas, & ſublimitas ab illis labiis venit, quæ ſimplicem norunt veritatem ſonare. Hinc Cant. 4. de Mariæ labiis, ait: *Vitta*
Cant. 4. *coccinea labia tua*. Non ſic cocco infecta pulchreſcunt Mariæ labia. Vnde hoc? Rupert. ibi: *In quo ſicut vitta coccinea labia tua? Nimi-*
Rup. *rum, in eo, quod ſermo tuus à veritate non diſcordat, imo cum veritate multum concordat. Principium veritatis hoc eſt, vt non defendat ſe quis contra Deum; imo ſe accuſet ante Deum* C *quiſquam filiorum Euæ, qua diſſoluit amicitiam inter ſe, & Deum proterua defenſione.* Ecce Euæ deformitas, ecce Mariæ pulchritudo, ecce labia Euæ ſordentia, & ad terram vſque ſe inclinantia, dum defenſionem, & excuſationem prætendunt, ecce labia Mariæ rutilantia, ſeſeque Deo iungentia, quod nullam defenſionem ſoneut, ſed veraciter Deo nitantur reſpondere. Quid hoc pulchrius? Pergit ibi Rupert. ex Pſalm. 95. *In labiis tuis*
Pſ. 95. *Maria confeſſio, & pulchritudo eſt, labiis tuis ſanctitas, & magnificentia eſt. Eua Deo fuit muta, tu autem magnificaſti Dominum mente ardentiſſima, voce ſuauiſſima, & hæc eſt vitta coccinea.* Nil Deo pulchrum exhibuerunt Euæ labia; à quibus vt vera defecit confeſſio, ſic omnis pulchritudo defecit. Verum in Mariæ D labiis confitentibus, & magnificantibus Deũ, ibi tota pulchritudo, & magnificentiæ, inde vittæ coccineę rutilant, quæ illam inſeparabiliter iungunt Deo. Vtinam, & nos hanc Mariæ confeſſionem, hanc Mariæ vittam coccineam labiis noſtris apponamus, fallar, niſi inde ſalutem certiſſimam augurari non poſſemus. Exploratores Iſraelitę ad feneſtram Raab funiculum coccineum iuſſerunt appendi Io-
Ioſue 2. ſue 2. vt ſic ſalus fœminæ pararetur. Compone Mariæ labia, & Raah feneſtram, illa coccineam vittam, hæc funiculum coccineum referunt. Et cur hæc coccineum funiculum, niſi vt oſtendatur tunc eſſe quis ſaluti vicinior, cum in ſe Mariæ labia confitentis, & magnificantis Deum refert? Ait Rup. vbi ſup. *Ecce* E *Raab meretrix dulcis eloquii Mariæ vittam coccineam, ſeu funiculum coccineum in feneſtra ſua ligauit ſignum ſuæ fidei; quod nuntios Ieſus ſuſceperit, atque ſaluauerit, dum Eccleſia quondam peccatrix, & idololatria meretricio ſordida dulce eloquium Mariæ, quo magni-*A *ficat anima eius Deum pignus ſuæ ſalutis iugiter perſonat.* Ecce tibi pignus ſalutis Eccleſiæ, pignus ſalutis animæ, ſi eius de coccinea vitta pulchreſcant labia, & confeſſionem æmulentur marianam.

Geneſ. 3. Et ait Dominus Deus ad ſerpentem: Quia feciſti hoc, maledictus es inter omnia animantia, & beſtias terræ; ſuper pectus tuum gradieris, & terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ. Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & ſemen tuum, & ſemen illius, ipſa conteret caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo eius.

§. XXIII.

Non à Deo, ſed à malo venit, quod reproborum pœnæ finiendæ, ſiue minuendæ poſſent reputari.

ECce tibi ſecundum diuinæ iuſtitiæ telum aduerſus ſerpentem antiquum, nimirum, diabolum io ſerpentis materialis capite vibratur. Primo enim à cœlis in Tartara eiicitur ob diuini ſolij ambitioſiſſimam cupiditatem; ſecundo ob Euæ deceptionem ad fæculentam terræ paſcuam trahitur. Et in vtroque interminabilis pœna mandatur, ait enim, *terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ*; nullus dies ſine pœna erit, vt vita diaboli æternum durabit, ſic illam perpetuo pœnæ, & ſupplicia eodem tenore, eadem vi cruciabunt. Non aliter diuina ſententia permittit de reproborum pœnis exiſtimare, quod autem vulgo iactatur de tyrocinio pœnarum, & de pœnis iam langueſcentibus antiquitate, id diabolicum eſt, & ſuggeſtum ab angelo Sathanæ. Quippe ait Iob c. 41. *Æſtimabit abyſſum quaſi ſeneſcentem.* Eo Iob 41. peruenit diabolica mens, ſerpẽtina Leuiathani aſtutia, vt pœnarum abyſſum, amaritudinũque immenſitatem reputat quaſi poſſe ſeneſcere, & hebetari. Quocirca ait D. Greg. lib. 34. D. Greg.
Moral. *Leuiathan itaque iſte æſtimauit abyſſum quaſi ſeneſcentem: quia reproborum corda ſic infatuat, vt ſuſpicionem eis de venturo iudicio, quod quaſi finiatur, infundat. Abyſſum namque ſeneſcere æſtimat, qui terminari quandoquidem in ſuppliciis ſupernam animaduerſionem putat.* Proh mens diabolica? Proh imprudentiſſima perditorum ſtultitia? Fingunt miſeri veteraſcentes pœnas, & ſeneſcentem iudicij diuini aculeum; vt magis io eorum animis adoleſcant vitia. Nec pudet diabolum tam inſigne mendacium hominum cordi inſeminare, quãdo & Deus, & tota ſcriptura clamat, vindices inferni flammas in dies repueraſcere, & nunquam diminutionem pati. Vbi enim Cant. 8.
Cant. 8. dicit: *Dura ſicut infernus æmulatio*: indomabilem quandam inferni duriciem indigitauit. Equidem pulchrè ait ibi Guillel. apud Guill.
Delrium: *Æmulatio dura ſicut infernus, quo nihil durius. Nã neque vlla vi ab his, quos ſemel ſuſceperit, ſuperatur, vt euadatur, nec vllis miſerorum blanditiis mollitur, vt parcat, vel mitius puniat.* Turpiſſime à diabolo fallitur, qui vel poſt longam temporis diuturnita-

tem putat aliquid mitius in inferno poſſe enaſci. Ibi enim pœnæ neſciunt miteſcere, neſciunt à primo vigore declinare, ſed ſingulis momentis inſtaurantur. Quo reſpiciens Pſal.
Pſ. 48. 48. ait: *Sicut oues in inferno poſiti ſunt, mors depaſcet eos.* Quid eſt, illud depaſcet? Incognitus ibi intelligit ſimilitudinem iumentorum paſcentium, qui, non radicitus herbas euellunt, ſed ſummitates capiunt, vnde iterum herbæ naſcuntur ad paſtum. Sic miſeri in inferno poſiti vltricibus flammis ſui paſcuam faciunt, vt ſingulis momentis nouam tormentorum materiam præbeant, & perpetuo ſeruetur nouitius tormentorum paſtus. Vel aliter vbi noſter legit, *mors depaſceret eos*; legit Magiſter Sen-
M. Sēt. tentiarum; *Mors paſtor eſt eis*: & quidem ipſiſſimæ inferni diræ & ſimul torquent reprobos, & quaſi alunt in vitam, ne vllus tormentorum ſit finis. Quæ ſic elucidat D. Bern. ſerm. 2. de
D. Ber. verbis Apoſt. fatus: *Sicut oues in inferno poſiti ſunt; mors depaſcet eos. Quam bene ſicut oues? Quia detracto vellere mundialium diuitiarum, dure, preſſeque detonſi ſempiternis nudi deputabuntur incendijs. Mors depaſcet eos; quia ſemper morientur ad vitam, & ſemper viuent ad mortem.* Dum tormentis putantur immori, ſubito reuiuiſcunt, vt perpetuo torqueantur nouiter: nec vnquam vita ceſſabit, ne ceſſet plaga. Vt meritò dicat D.
Cypria. Cyprian. orat. de Aſcenſ. de tormentis damnatorum: *In proprio adipe frixa libidines ebullient, & inter ſartagines flammeas miſera corpora concremabuntur; & omni tormento atrocius deſperatio cōdemnatos affliget. Non miſerebitur vltra Deus, nec tunc audiet pœnitentes, ſera erit illa confeſſio. Nullum ibi refrigerium, nullum remedium, ſemel Chriſtus deſcendit ad inferos, vlterius non deſcendet. Non vltra videbunt Deum in tenebris ſigillati; irregreſſibilis erit illa ſententia, & immutabile iudicium, ſtabit damnationis huius immobile conſtitutum.* Sic ibi, & veriſſime.

§. XXIIII.

In reprobis quæuis pœna æterna etiam pro culpis leuidenſibus.

IAm pro primo auſu decreta fuerat æterna pœna ſerpenti antiquo; nec tam grauiter peccauit ſecundò, quandò homini inuidit, & nihilominus eam pœnam ſaltem accidentalem etiam ſuſcipit, quam omnibus diebus vitæ ſuę ſuſtineat, æternum torquendus, dum æternum viuit. Et cur etiam ſupplicij æternitas replicatur, in peccato ſecundo, quod longè inferius fuit primo: niſi quod reprobis nulla pœna irrogatur etiam pro minimis, & leuiſſimis cul-
Iob. 2. pis, quæ æternum non duret? Iob cap. 2. de impijſſimo damnato, inquit: *Deuorabit eum ignis, qui non ſuccenditur, affligetur relictus in tabernaculo ſuo. Reuelabunt cæli iniquitatem eius ::: Hæc eſt pars hominis impij à Deo, & hæreditas verborum eius.* Clare loquitur de vltricibus æterni ignis flammis, quæ exedunt miſerum reprobum: quæ non otioſe dicuntur caſtigare eius impietatem, & inſana verba. Sed vbi ingentia impietatis facinora dant meritas pœnas Deo, quid neceſſum fuit exprimere, quod etiam dent pœnas, & vana, & inutilia verba?

A Plane in reprobis non ſolum ingentia ſcelera, ſed & minima æternas flammas accendunt. ait D. Gregor. lib. 15. Moral. cap. 20. *Qui enim* D. Greg.
pro magnis malis in ſupplicium mergitur, fortaſſe credebatur, quod pro verbis, quæ male dixerat, minime iudicaretur. Sed cum diſtricta Dei iuſtitia ſupplicium à reprobis exigit, eis mala vſque ad verborum retributionem reddit, vt qui de malis magnis debitores ſunt, ſupplicijs traditi etiam nouiſſimum quadrantem ſoluant. Ecce tibi vt æterni ignis cruciatus æternus in reprobis, inferniquc carcere detentis, non ſolum puniat grauia, & lethalia ſcelera, ſed etiam minutiſſima quæque otioſa verba. Non enim ob ſola magna debita detinebuntur reprobi in inferni carcere, ſed &
B ob minimi quadrantis debitum. Quò reſpiciens Dominus, Matth. 5. ait peccatori im- Mat. 5.
pœnitenti: *Iudex tradat te miniſtro, & in carcerem mittaris. Amen dico tibi non exies inde donec reddas nouiſſimum quadrantem.* In nouiſſimo quadrante intelligunt D. Hieronym. & D. Aug. minutiſſima quęque peccata, quę in carcere inferni punienda ſunt, quę quia ibi ſemper integra manebunt, nunquam ſatis pœnarum dabunt, vt poſſint reprobi illorum videre finem. Ait Auguſt. lib. 1. de ſerm. in D. Aug.
monte, cap. 21. *Donec ſoluas autem quod dictum eſt, miror, ſi non eam ſignificat pœnam, quæ vocatur æterna. Vnde enim ſoluitur illud debitum, vbi non*
C *datur pœnitendi, & correctius viuendi locus?* Non eſt equidem vnde pœna quæuis etiam pro minimis illata reprobo, & damnato non ſit æterna.

§. XXV.

Mariani vteri fructus nos à ſerpentis antiqui venenis mirifice tutatur.

COntraria contrarijs curantur, ideo de ventre fœminę ſemen illud, fructum il-
D lum nobis Dominus pręparauit, qui prorſus eſſet ſerpentis antiqui morſibus contrarius, & omnino exitialis. Quippe ait: *Inimicitias inter te, & mulierem, & ſemen tuum, & ſemen illius*: & adeò mariani vteri fructus, & ſerpentis venena ſunt contraria, vt nunc ſolum audeat ſerpens morſibus homines aggredi, cum illos alienos, & ieiunos videt à viuifico fructu vteri mariani. Num. 21. cum Iſraëlitæ poſt Num. 21.
glorioſas victorias à Chananæis reportatas, adhuc iter agerent: *Tædere cœpit populum itineris, ac laboris; locutuſque contra Dominum, & Moyſem ait, Cur eduxiſti nos de Ægypto, vt moreremur in ſolitudine? Deeſt panis, non ſunt aquæ: anima*
E *noſtra iam nauſeat ſuper cibo iſto leuiſſimo. Quamobrem miſit Deus in populum ſerpentes ignitos, &c.* Expende, quando igniti ſerpentes audeant in Iſraëlitas, nimirum; cum primum apud illos cœpit vileſcere cœleſtis panis: dum cœleſti pane auide vtuntur, nec apud illos audio ſerpentis vocabulū; vbi faſtidiunt manna, & ſuper illo nauſeant; ecce ſerpentes miſeros aggrediuntur, & miſere laniant. Quod paucis attingens D. Hieronym. epiſt. ad Fabiolam, D. Hier.
fatur. *In his manna faſtidiunt, à ſerpentibus vulnerantur.* Et cur ſerpentes non audeant, vbi à nullo retinentur contrario? Vbi cœle-

ſte pabulum, vteri virginalis fructum, ſibi A inſenſiſſimum hoſtem non videt ſerpens, mirater, ſi ibi non vomeret totas inferni flammas. Hinc ipſa Maria conuocat dilectos ſuos, *Cant. 5.* Cant. 5. *Veniat dilectus meus in hortum ſuum, & comedat fructum pomiferarum ſuarum.* Sane hortum appellat Eccleſiam, in qua tot pomiferæ arbores, quot ſancti ſunt; media inter quos omnium nobiliſſima ſurgit arbor Maria, de cuius vteri fructu fœlix eſt, qui comedit, & dilectus Deo, & hominibus, quando in perpetua benedictione erit. Comede homo de fructu marianæ arboris, & fallat, ſi mortem à ſerpente fabricatam non ſuperaueris. Sapienter enim ait D. Amedæus, hom. 1. de fructibus *Amed.* Sanctiſſ. Virg. Mariæ. *Inter hos, & horũ media conſurgit arbor, quã diximus, ſalutifera, generãs cibũ vita, & manna cæleſte Manna habens omne delectamentum, & omnem ſuauitatem, ad quod ſi primus Adam attingeret, mortem non guſtaret in æternum.* B Expende, quo ſe poſſet munire primus Adam aduerſus mortem à ſerpente quæſitam, nimirum, ſi marianæ arboris fructum pertingeret; quem quia non attigit, inde ſerpens præualuit aduerſus illum. De Mariæ ergo fructu impleatur, qui noluit ſerpentes timere: vt dicat *Iſai. 11.* Iſaias, cap. 11. *Delectabitur infans in vbere, ſuper foramen aſpidis, & in cauernam reguli.* Non, mihi credite, audebunt ſerpentes exire coram C hoc infante, ſed ſe ſuis cauernis continebunt; at ille eos etiam in proprijs eorum latibulis aggredietur, & in mortem trahet. Et vnde tanta hæc virtus infanti? Ait ipſe, dum explicat; quod *delectabitur infans ab vbere*; equidem vbi homines quaſi modo geniti infantes verbale, illud lac concupiſcunt, quod à Maria Virgine prodijt, arma habent aduerſus ſerpentes lethalia. Sic ibi monebat Dionyſius Carthuſ. vt renati per lauacrum quaſi infantes, illud Petri adimpleant, ſumentes rationale lac, quod quidem auctum fuit vberibus marianis, quo virus omne ſerpentinum exſibilabunt. Ad hæc ipſa virgo dice*Cant. 2.* bat Cant. 2. *Vox dilecti mei, Ecce iſte venit ſaliens* D *in montibus, tranſiliens colles: Similis eſt dilectus meus capreæ, hinnuloque ceruorum: En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum.* Et quidem vt intra Mariam ſtat, & inde ad nos venit Dei filius, ſimilis eſt ceruorum hinnulo, de cuius halitu hoc habeamus, ne ſerpentem antiquum timeamus. Ait enim D. Ambroſ. in Pſalm. 118. ſerm. 6. *D. Amb.* *Meritò ſicut hinnulus ceruorum: hinnulus quaſi filius, cui paterna inuoluerit vis naturæ, vt eum occulta non lateant, ſerpentes fugiant, venena non lædant. Denique eductus de latibulis ſerpens, qui educebatur ex homine, dicebat: Quid veniſti ante tempus torquere nos? Spectemus ergo ſalientem hunc* E *hinnulum, vt non poſſimus timere ſerpentem.* Ex quo hinnulus hic diuinus à Maria matre in nos ſalijt; vix eſt, qui non exſibilet, & expellat à ſe ſerpentes venenatos. Vnde D. Damaſcen. orat. 1. de Mariæ Natiuit. componens *Dama.* probaticam piſcinam, ex cap. 5. Ioan. cum Eccleſia habente Mariam, ſic fatur: *Fauſta tibi ſint omnia, ô probatica, nunc autem Eccleſia cælum imitans, atque olim quidem ſemel quotannis Angelum Dei excipiens, aquam turbantem, atque vnum dumtaxat valetudini reſtituentem, nunc autem cæleſtium virtutum copioſiſſimum agmen ha-* A *bens Dei genitricem nobiſcum laudantium, illam, inquam, miraculorum abyſſum, illam, quæ non miniſtrum Angelum accepit, ſed illum magni conſilij Angelum, tamque bona pluuia in vellus abſque vllo ſtrepitu deſcendit, atque omnem naturam morbo laborantem, in ſalutem, & vitam reſtituit, ob quem paralyticus ille, qui in te erat, tanquam ceruus exilijt.* Expende, quid magnus conſilij Angelus Dei filijs, poſtquam è gratiarum piſcina radiauit, effecit in homine infirmo, nimirum, vt tanquam ceruus exiliret, ſerpentibus dumtaxat lethalis, & inimicus.

§ XXVI.

Maria hominibus pro vniuerſis eſt Angelis cuſtodibus aduerſus diabolum.

NOn moror in naturali inimicitia inter ſerpentem materialem, & humanum, imò fœmineum genus, de quo multa alij; in præſenti autem reſpexit Deus ad inimicitias, & contrarietates, quibus maxima mulierum Maria draconis antiqui perſequitur auſus, eiuſque venenata conſtringit capita. Ipſa equidem Dei mater eſt, quæ *conteret caput tuum*, ô draco, & vna in hominibus tutandis pro C vniuerſis Angelis cuſtodibus aduerſus te valet. Sic enim de illa Cant. 6. dicitur: *Pulchra eſt* *Cant. 6* *amica mea, ſuauis, & decora ſicut Ieruſalem: terribilis vt caſtrorum acies ordinata.* Quæ hæc ſunt caſtrorum acies, quibus Maria comparatur, niſi cuſtodes Angeli, qui aduerſus diabolum propugnant genus humanum? Et quidem ſi ex vna parte exercitus Angelorum cuſtodum ponatur; ex altera vna hæc Dei mater conſtituatur, haud illis impar videbitur in tutandis hominibus, dæmonibuſque exſibilandis. Ait Guillelmus apud Delrium: *Nobis ſancti* *Guillel.* *Angeli ſunt caſtrorum acies ordinata, id eſt, ad ſpirituale prælium contra aerias poteſtates, pro de-* D *fenſione hominum præparata. Dilectus igitur, vt piam matrem demonſtraret cunctis malignis ſpiritibus vehementer terribilem, dixit eam terribilem, vt caſtrorum aciem ordinatam. Quia te ſciunt aeriæ poteſtates eſſe matrem meam, matrem triumphatoris, & ſpoliatoris ſui, verentur te matrem terribilis, & eius, qui aufert ſpiritum principum, id eſt, deſtruit ſuperbiam malignorũ ſpirituum: tu quoque terribilis illis facta es, & non mediocriter, ſed ſicut eſt illis terribilis Angelicus exercitus ad coercendos eos diuinitus ordinatus.* Itaque in vna hac glorioſa fœmina habemus, quidquid virtutis habent Angelici exercitus ad dæmones exſibilandos. Id quod *Can. 4.* E ſimiliter dicitur Cant. 4. *Odor veſtimentorum tuorum, ſicut odor thuris:* quę verba ſic exprimit D. *Amed.* Amedæus, hom. 2. de Mariæ ornatu, aiens: *Aſſerunt odore thuris dæmones effugari, Deum lacrymis mediantibus placari. Ego vero libentèr dixerim odore virtutum ſanctæ Mariæ Angelos tenebrarum effugari, & quodam valido turbine, huc illucque raptari, vt in eis impleatur, quod dictum eſt: Fiant tanquam puluis ante faciem venti.* Non ſic puluis diſparet ante faciem venti, vt dæmones vniuerſi diffugiunt, vbi odor afflauerit virtutis marianę. Quid mirum? Dicebat Raphaël Angelus Tobię iuniori, cap. 6. de piſce quodam

Tob.4. dam capto: *Cordis eius particulam, ſi ſuper carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dæmoniorum.* Et quare non magis Mariæ cor dæmonia extricabit, quando inter diuini amoris prunas totum ardet? Meritò de illa ait ipſe D. Amed. Amedæus, hom. 8. de Mariæ plenitudine: *Nec contenta partis, ſpolijs, ſed humanæ ſalutis cupida, hoſte libido longius propulſato, alias atque alias ſibi exubias ſemper acquirit. Igitur in manu potenti, & brachio excelſo tyrannorum finis egreditur, munitiſſima quæque domorum aggreditur, inferna ſub pedibus ſuis facit contremiſcere, & principem mortis nimio terrore percuſſum reſilire. Denique ipſa iubente, vehementer euomit prædam, quam in ventrem malitia traiecerat, reijciens cum dolore, quem cum ingenti ſuperbia detinebat. Surgunt lapſi, redeunt pœnitentes, peccator videbit, & iraſcetur. Maxilla eius hamo dominicæ crucis perforata reddit liberos, quos antea detinuit captiuos, dentibus ſuis fremens, & tabeſcens. Deſiderium peccatorum peribit, deſiderium beata Maria perficitur.* Hæc ibi pulcherrime dicta: quibus patet quam terribilis ſit Maria, vt dæmones exſibilet. Cui ex-

Cant.4 cogitationi apto illud Cant. 4. *Donec aſpiret dies, & inclinentur vmbræ. Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.* Nequeunt vmbræ ſuſtinere aſpirationem diei illius, quo Deus ſe oſtendit inter ſacrorum aromatum ſuffitus.

Chald. Ad hæc enim ait Chaldæus: *Omni tempore, quo populus Iſraël tenebat manibus ſuis artem Patrum ſuorum iuſtorum fugiebant dæmones nocentes, eo quod maieſtas gloriæ Domini reſidebat in domo ſanctuarij, quæ ædificata eſt in monte Moriah: & omnes dæmones, & ſpiritus nocentes fugiebant ab odore incenſi aromatum.* Cur ergo non citius fugiant à Maria, cuius in vtero fuit maieſtas gloriæ Domini, cuius oratio gratior Deo fuit omni aromate?

§. XXVII.

Fortiſſimum ſerpentis caput, nempe mors, vt contemnitur, & conteritur à ſexu fœminarum fragili, & maxime à Maria.

VNiuerſæ draconis inſidiæ calcaneo parantur, nimirum, vitę extremo, tunc enim in morte totum adeſt caput ſerpentis malitioſi, quod quidem neceſſum eſt, vt confringatur, quando à fragilibus puellis tota mortis amaritudo contemnitur. Huc reſpiciens

Iſai.11. Iſaias dicebat cap. 11. *Delectabitur infans ab vbere ſuper foramina aſpidis, & in cauerna reguli, qui ablactatus fuerit: manum ſuam mittet.* Sane infirmiſſimi quique, & paruuli lactentes eam accipiunt virtutem ex alto, qua duriſſimum ſerpentis caput, nimirum mortem minime vereantur.

Atha. Ad hæc fatur D. Athanaſ. de Paſſ. & cruce Domini: *Olim ſerpens deceperat Euam, & eius inuidia mors in orbem venit, nunc autem conculcatur. Olim aduerſarius noſter diabolus, vt leo circuibat, quærens noſtram animam. Nunc autem cum dracone conculcatur, ac deinceps breui Dominus conteret Sathanam ſub pedibus noſtris, ac iam tantopere deſpicatui, ac ludibrio eſt, vt qui in cauernam aſpidum manum inſerat, non reformidet. Hæc enim Iſaias prophetauit, & verum eſt, quod dixit. Quin & aliqui ipſum ſtimulum diaboli pedibus prementes mortem minime exhorruerunt.* Et pueruli, & blandæ puellę ſic ad horrendum draconis caput, nempe mortem acceſſerunt, quaſi ad luſum accederent. Pedibuſque ſuis omnes mortis horrores conculcarunt. Sed pro alijs vnius Mariæ Virginis mortem vacat modo memorare. Qui horror, quę difficultas in Marię morte? Sane Apoſtolus neſcio, quam difficultatem ſentiebat, vel in ſola ſpoliatione carnis;

2. Cor. 5. ait enim 2. ad Corinth. 5. *Nolumus expoliari, ſed ſuperueſtiri.* Quando aliæ difficultates, & amaritudines mortis deerant Paulo, vel hoc ægre ferebat, quod expoliandus erat à propria carne, quod iunctiſſimam ſibi carnem relicturus erat. In hoc fœlicior omnibus Maria apparuit; cuius ſolius fuit ſic prorſus mortem contemnere, vt ex ea nihil moleſtię, nihil amaritudinis, nihil caperet difficultatis. Penitus draconis caput in Mariæ morte contritum apparuit, nec enim tunc expoliationem propriæ ſuſtinuit carnis, ſed à ſua carne, in ſuam carnem migrauit, quando enim moriebatur Maria, ſpiritus eius filij ſui manibus excipiebatur, & ſic nec in morte inueniebatur extra propriam carnem.

Amed. Ait D. Amedæus, hom. 7. de Virginis obitu: Morte glorioſa Maria migrauit, ſi tranſitum ad vitam mortem liceat nominare. Imò, vt verū fatear, vita eſt, vbi ſola mors moritur, vbi corpus mortis exuitur, vbi vita carnis pia quiete defuncta, fœnori multiplici in poſterum reſeruatur. *Egrediens itaque vidit vitam, ne mortem videret. Vidit filium, ne carnis abſceſſu doleret. Hoc hauſtu indefectiuo ante deceſſum præuenta eſt mater virgo, ne tranſitu in ipſo, vel leuiſſimo mortis guſtu tangeretur.* Itaque vt totus mortis guſtus ante Mariam caderet, nec vel in morte carnis ſuæ coniunctione chariſſima careret, nec aliquid ſentiret in expoliatione carnis, ſpiritus eius à corpore virgineo tranſijt ad Chriſti filij ſui manus, vt ſemper ſic eſſet in ſua propria carne. Quid fœlicius? Sic prorſus contrita eſt omnis mortis amaritudo in Marię tranſitu.

Geneſ.3. **Mulieri quoque dixit Deus; Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos, In dolore paries filios tuos, & ſub viri poteſtate eris, & ipſe dominabitur tui.**

§. XXVIII.

Miſere fallitur, qui ſine longa patientia laborum ſperat obliterare peccata.

SEmel peccauerat Eua, breuique temporis momento abſoluerat peccati iucunditatem, & ecce tibi quot illi ad vitam reſeruatæ incipiunt ærumnarum, dolorumque ſpatia multiplicari; ait enim Deus, *Multiplicabo ærumnas tuas, &c.* Nec aliter poteſt medicina adhiberi peccato, propter eius remanentes effectus, niſi de multiplici tolerantia, & longa patientia ærumnarum. Numer. 14. ait Dominus ad Iſraëlitas peccatores: *Filij veſtri erunt vagi in deſerto annis quadraginta, & por-* Num. 14.

luporum rabida, &c. tantum cuim ex conſor- A rio, & contagioue luporum creuit malitia, & crudelitas in ipſis ouibus, vt quod timerent lupi, impudentiſſimè facerent oues. Et quando, qui de alterius contagio in vitia venit, ſuorum exemplar viriorum non ſuperat enormitate? Tunc ſanè in vniuerſo mundo malitia penè vſque ad ſummum excreuit, cum de malorum contagio cœperunt Sethi fil.j ſe ſe cri-
Gen.6. minibus dare. Ait enim Gen. 6. *Videntes filij Dei filias hominum, quod eſſent pulchra, acceperunt ſibi vxores ex omnibus, quas elegerant. Dixitque Deus: Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt: eruntque dies illius centum viginti annorum. Gigantes autem erant ſuper terram in diebus illis. Poſtquam enim ingreßi ſunt filij Dei* B *ad filias hominum, illæque genuerunt, iſti ſunt potentes à ſæculo viri famoſi.* Cum audis iſtos fuiſſe potentes, & viros famoſos; puta cum Lyppomano, & alijs commemoratoribus illos famoſos fuiſſe criminum immanitate, nouis enim, & in auditus criminibus nomeu ſibi truculentiſſimum comparatunt, quæ crimina ſubmergi meruerunt diluuij aquis. Sed vnde in tantam magnitadinem excreuerunt peccata? Ait textus: *Poſtquam enim ingreßi ſunt filij Dei ad filias hominum*; uon poſtquam Cainus occidit fratrem, nec immediatè poſtquam Lamech ſeptemplici ſe ſe expoſuit ſup- C plicio; ſed poſt quam filij Dei, homines pij, filiarum hominum contagio cœperunt inſici, in incredibilem proruperunt audaciam. Apud
Caßia. Caſſianum, collation. 8. cap. 21. dicitur: *Videntes poſt hæc filij Seth, qui filij Dei erant, filias eorum qui de Cain progenie naſcebantur, deſiderio pulchritudinis earum accenſi, acceperunt ſibimet de ipſis vxores, quæ viris ſuis infundentes nequitias patrum ſuorum, ab illa illos ingenita ſanctitate, & ſimplicitate paterna protinus corruerunt. De illis ergo filij Seth, & filiabus Cain nequiores filij procreati ſunt, qui fuerunt violentißimi, ac truculentißimi viri, qui pro enormitate corporis, vel crudelitatis, ac malitia gigantes nuncupati ſunt. Hi namque fines inuadere, ac rapinas inter ho-* D *mines facere primi cœperunt.* Cum de aliorum contagio cœpit malitia graſſari, tunc & cœpit pene in immenſum eleuari; ſæpe enim malum, quod ab vno accedit ad alium, fit in huc grauius, & lethalius.

§. XXXI.

De Eucharistici cibi frequenti vſu venire poteſt, vt vniuerſus mundus Chriſtianæ accipiat culturam legis.

E

NVnc primum panis mentionem in ſcriptura lego, cum dicit; *In ſudore vultus tui veſceris pane tuo*: nuſquam antea cibus panis auditus, ſed olera, ſed herbæ, ſed puma, & arborum genimina vniuerſa. Cur iam panis offertur, niſi quia iam non paradiſus, ſed vniuerſa terra peccatori homini excolenda eminet? Et quidem vnus, aut alter hortus, vna aut altera anima ſine frequenti vſu cœleſtis panis excoli potuerit: at quod mundus excolatur totus, nunquam fiet niſi cum frequentia panis cœleſtis. Poſt diluuium exſiccatum dicit Dominus Noemo, & filijs eius: *Creſcite, & multiplicamini, & replete terram. Et terror veſter, ac tremor ſit ſuper cuncta animalia terra, & ſuper omnes volucres cæli, cum vniuerſis, quæ mouentur ſuper terram: omnes piſces maris manuo veſtra traditi ſunt. Et omne quod mouetur, & viuit, erit vobis in cibum.* Adamo in fœlicitatis ſtatu conſtituto ſola ligna conuiuium faciebant, Noemo etiam animalium caro conceditur in eſcam. Et cur huic caro conceditur? Ratio petenda eſt ex illis verbis, *replete terram*, quando enim vniuerſæ terræ colendæ mandabantur homines, non miror, quod ſubſtantialem carnium cibum acceperint, de cibi enim fortitudine venit, quod maior poſſit coli pars terræ. Ad hæc Tertull. lib. aduerſus Pſychi- Tertul. cos, fatur: *Quia iam non paradiſus cuſtodiendus, ſed mundus totus fuerat excolendus, robuſtior cibus carnis offertur:: ne minus redderetur robuſtior cibus, quo refecti ad opera marceſcerent.* Meritò vbi mundus totus fuerat excolendus, robuſtior, & ſubſtantialior carnis cibus offertur; de cibi enim fortitudine venit, quod latior poſſit excoli ager. Sic vbi non vna anima excolenda eſt, ſed totus animarum mundus ſumitur excolendus, neceſſarius eſt frequens vſus cœleſtis, viuificique Euchariſtiæ panis. Huc optimè nouit parens meus Ignatius, qui vt mundi totius culturam ſuſcepit, ſic frequentiſſimum ſibi, & omnibus fecit eſſe ſuperſubſtantialem Chriſti panem. Hinc patet, quam iuſtè iratus fuerit Moyſes in Sacerdotes ſacratæ epulæ ieiunos: de illo enim ait Le- Leu.10 uit. cap. 10. *Iratuſque contra Eleazar, & Ithamar filios Aaron, qui remanſerant, ait: Cur non comediſtis hoſtiam pro peccato in loco ſancto, quæ ſancta ſanctorum eſt, & data vobis, vt portetis iniquitatem multitudinis?* Vanè equidem multitudinis iniquitates præſumerent portare, qui à ſacro epulo eſſent ieiuni, quod enim multitudinis corda excolantur, ab iniquitatibus pura ſuſtententur, ſolum poteſt venire de fortitudine ſacroſancti conuiuij. Quocirca ait Mar- Marc. cus cap. 16. *Recumbentibus illis vndecim apparuit* 16. *Ieſus: & exprobrauit incredulitatem eorum::: Et dixit eis: Euntes in mundum vniuerſum, prædicate Euangelium omni creaturæ, &c.* Itaque dum mensæ accumbunt diſcipuli, inter ipſas dapes apparet illis Ieſus, & illis totius mundi prædicationem, & culturam commendat; & cur mundi culturam commendaret apparens inter epulas, niſi vt inſtrueret Eccleſiam ſuam, quod non aliter poſſet aggredi regenerationem mundi, niſi dum præſeferat cœleſte conuiuium? Huc ſpectabat D. Methodius in Metho. Sympoſio, citatus à Turriano, tract. 2. de Euchar. cap. 7. Quippe ait: *Non poteſt aliter Eccleſia concipere credentes, & regenerare per lauacrum regenerationis, niſi & Chriſtus propter eos ſe exinaniens, vt capi poſſet, ſecundum commemorationem paßionis, iterum moriatur è cœlo deſcendens, adhærenſque vxori ſuæ præbeat virtutem quandam lateris ſui, vt augeantur, qui in eo ædificati ſunt omnes per lauacrum regenerati.* Niſi ad memoriale paſſionis ſuę, nimirum, Euchariſtię conuiuium Chriſtus venerit, non multiplicabuntur Eccleſię filij, cuius numerus mirum in modũ augetur, dum de ſanguine Chriſti lateris in cœleſti conuiuio fugimus. Accinit Pſalm. 21. Pſ. 21.

Apud

Apud te laus mea in Eccleſia magna, ait filius ad A patrem, iam tunc anguſtias faſtidiens populi I raelitæ, & promittens ſibi Eccleſiam magnã ex omni gente conflatam. Et qua id fiducia? Subdit ſtatim: *Edent pauperes, & ſaturabuntur*: quibus verbis inuenit Euſebius antiquiſſimus commentator ſaporem cibi ſuperſobſtantialis, ex quo, vbi comedere homines cœperunt; ſic totus mundus cœpit trahi, vt iam fieret Deo Eccleſia magna. Sed omnium clariſſimè Oſeas, Oſeas 14. cap. 14. tradit hanc mundi culturam, ſacro conuiuio mediante. Ait ibi Dominus: *Ero quaſi ros Iſrael, germinabit ſicut lilium, erumpet radix eius vt Libani. Ibunt rami eius, & erit quaſi oliua gloria eius: & gloria eius vt Libani. Conuertentur ſedentes* B *in vmbra eius: viuent tritico, & germinabunt ſicut vinea.* Qui hortus cultior? Hic iam in vniuerſo mundo pro ſpinis, & tribulis, & lilia apparent, cedri incorruptæ, oliuæ fœcundæ, ditiſſimæ vites. Vnde hoc? *Viuent tritico*: panis diuinus potens eſt totum viuificare mundum, & conuertere in amœniſſimum paradiſum.

§. X X XII.

Cæleſte conuiuium tunc viget, quando marcent vniuerſa mundi deliciæ.

MEritò D. Ambroſ. Adamo datum panem in ſudoribus videns, mentem erigit ad Chriſtum, qui eſt panis cœleſtis hominibus exhibitus in hoc mundi exilio. Sed illud venit maxime notandum, quod dum paradiſus ditabat hominem, nulla ibi vmbra panis ſuperſobſtantialis dabatur; ex quo autem hominibus emarcuit paradiſus, nuduſqoe & incultus terræ campus proponitur, tribulis ſcatens, & ſpinis, ſtatim ibi vmbra exhibetur panis diuini: quippe ait, *in ſudore vultus tui veſceris pane tuo.* Quid plura? Non equidem viuificus Dei cibos viget, & claret, niſi cum emarcent, & diſpareut vniuerſæ mundiales deliciæ. Cant. 1. Cant. 1. aiebat Sponſa. *Botrus Cypri dilectus meus in vineis Enggadi.* Cyprus cantatiſſima eſt inſula Italię, Enggadi campus eſt Palæſtinæ vineis fertiliſſimus. In botro ergo diuino oon negat Sponſa natiuum ſolum, ſciens illum natum Bethleem, de fertiliſſima vite Mariæ vxore Ioſephi, quæ vel hoc ſolo botro regiam impleuit familiam ſicut vitis abundans in lateribus domus ſuæ. Sed quis Bethleem ita erat in Palęſtina, in quo referebat botros Italos, qui naſcuntur Cypri? Caſſio. Accipite Caſſiodorum lib. 12. variar. 4. vbi de ſuauiſſimis vuis, fatus, inquit: *Digna ſane ſpecies, de qua ſe iactet Italia. Autumno lecta vicinis pergulis domeſticis vua reſupina ſuſpenditur, ſerna-* E *tur in vaſis ſuis, thecis naturalibus cuſtoditur. Trahitur ad menſem Decembris, donec fluxum eius hyemis tempus aperiat: miroque modo incipit eſſe nouum, quando cellis omnibus reperitur antiquum. Hyemale muſtum, vuarum frigidus ſanguis, purpura potabilis: deferuet primum in origine ſua, & cum potuerit adoleſcere, perpetuam incipit habere nouitatem: non calcibus iniurioſe tunditur, ſed quemadmodum decet, nobilitas tanta prouocatur. Defluit, dum aqua dureſcit. Fœcunda eſt, cum omnis camporum fructus abſcedit. Diſtillat gemmis comparem liquorem. Iucundum neſcio quid illacrymat, & præter quod eius de-* A *lectat dulcedo, in aſpectu ſingularis eius eſt pulchritudo.* Quid pulchrius ad diuiniſſimum botrum Cypri Chriſtum, *in* vineis Enggadi natum? Racemus equidem Ieſus eſt, quo Palęſtina gaudet, & dignus quo ſe iactet Italia. Ieroſolymis nefaria decerpitur manu, calcibos tonditur, ſub prælo crucis exprimitur, donec oullus in eo ſuccos permaneat. At Romæ, in Eccleſia Romana noo ſub prælo, ſed in altari exhibetur, aureis in thecis cuſtoditur, ambitioſis vaſis propinatur. Non ibi calcibus tunditur, ſed regios inter honores locatur; O quot inde diuitiæ proſiliunt, quot ſerta gemmata! ô quam dulces lacrymæ, quam ſuauia ſuſpiria B inde generantur! Quid plura? *Defluit, dum aqua dureſcit. Fœcunda eſt, dum omnis camporum fructus abſcedit.* Non inter ſæculi voluptates, non inter delicias mundiales, eminet cœleſtis conuiuij ſuauitas. Prius neceſſum eſt marceſcant humanæ vitæ flores, abſcedant paradiſi voluptatum; ſtriogantur appetitus carnalium, & tunc diuiniſſimus botrus, cibus ſuperſubſtantialis ſuas diuitias incipit oſtentare.

Geneſ. 3. Et vocauit Adam nomen vxoris ſuæ Eua: eo quod mater eſſet cunctorum viuentium. Fecitque C Dominus Deus Adæ, & vxori eius tunicas pelliceas, & induit eos. Et ait: Ecce Adam quaſi vnus ex nobis factus eſt, ſciens bonum, & malum, nunc ergo ne fortè mittat manum ſuam, & ſumat etiam de ligno vitæ, & comedat, & viuat in æternum.

§. XXXIII.

Boni Domini eſt, ſic labores inter ſeruos partiri, vt partiatur etiam ſolatia.

D INter tot ſudores, & labores, imò & dolores homini mandatos, non obliuiſcitur bonus Dominus, & miſcere ſolatia; mandat labores, ſed ex quibus cibus naſcatur; minatur ſoli ſterilitatem, elementorum inclementiam, ſed & veſtes parat, vt tanquam à bono Domino veniant in ſeruos labores immiſſi, imò, & attemperati ſolatijs. Ait Rupert. lib. 3. Rupert. de Trinit. cap. 27. *Habes itaque duo miſeria ſolatia cum labore, & indigentia homini propoſita, victum ſcilicet, & veſtitum. Victum, vbi paulò ante dixit, in ſudore vultus tui veſceris pane tuo. Veſtitũ vbi nunc dictũ eſt: Fecit Dominus Adæ, & vxori eius* E *tunicas pelliceas*, & induit eos. Proh optimi, & celſiſſimi Domini conditionem! Seruituti addicit homines, ingeotes illis labores mandat, ſed & ſimul prouidet illis victus, veſtituſque ſolatia, & vt in laboribus immittendis ſeuerus, ſic bonus in parandis ſolatijs apparet. Huc conueniant Domini mundiales, etiam qui ſe ſe ſuper omnes extollunt infulis dignitatis, quam ſeueri iſti ſunt in mandandis vigilijs, in exigendis laboribus, à ſeruis, quam crudeles in dimittendis victus, veſtituſque ſolatijs. Plures inuenies ſeruos in Principum aulis, qui diu noctu-

tabunt fornicationem veſtram, donec conſumantur A *cadauera patrum in deſerto, iuxta numerum quadraginta dierum, quibus conſideraſtis terram; annus pro die imputabitur.* Expende illud, *annus pro die*: quippe ſcelus vnico die perpetratum, ſi coram Deo plene curandum eſt, debet ſuſtinere ſupra ſe integrum annom afflictionum, & ærumnarum. Obſtupeſcis dolorum ſegetem tantam pro delicto momentaneo? Illam Origen. probat, & mollit pulchro exemplo Origen. hom. 8. in præſenti: *Si vulnus corpori infligatur, aut os confringatur, ſub vnius horæ ſpatio huiuſmodi vulnera ſolent corporibus accidere, & plurimis poſtmodum cruciatibus, ac doloribus exactis multo vix tempore ſanari: quanti enim tumores in loco, quanta tormenta generantur? Iam vero, ſi accidat, vt in eo-* B *dem vulnere, vel in eadem fractura iterum, & ſæpius quis vulneretur, frequentiuſque frangatur, quantis hoc pœnis curari, & quantis poteſt cruciatibus mediari? Quanto autem tempore, ſi tamen potuerit, ad ſanitatem perducitur? Tranſi nunc ab exemplo corporis ad animæ vulnera. Anima quoties peccat, toties vulneratur. Et ideo conſequentiſſima ratio eſt, pœnæ, id eſt, curæ, ac medicationis tempus extendi, & per vnumquodque vulnus pro qualitate plagæ medendi quoque ſpatia propagari.* Itaque vt vulnus corpori in momento inflictum longis dolorum, & tormentorum ſpatijs curatur; ſic peccatum admiſſum in anima diuturnis ge- C mitibus, latis ſqualloris, & ærumnarum ſpatijs, longiſſimis, & continuis riuulis lacrymarum Gen. 1. curari oportet. Hic Geneſ. 1. dicitur: *Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas*: Ex Hebræo autē legitur: *Spirit⁹ Domini incubabat ſuper aquas*; cum audis ſpiritū Domini, illum diuiniſſimū Ad Rom. 8. intellige, qui iuxta Apoſt. ad Rom. 8. *Poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*, id eſt, nos gemere, & lacrymari facit veniam peccatorum poſtulantes. Hic ergo ſpiritus gemituum, lacrymarumque amator, iam à principio dicitur, quod incubabat ſuper aquas. Cur incubabat? Vt auis pullos ex ouis eductura, multis diebus incubat ouis, ibique infirmatur, longoſque receſſus patitur; ſic qui de Spiri- D tus ſancti gratia ex pœnitentiæ lauacro amat ſeſe in vitam ſuſcitare, non leuiter, & curſim hoc lauacrum pertranſeat, ſed ibi debet multis diebus incubare, vt de diuturnitate afflictionis, & ærumnarum in vitam conualeat ſpiri- Tertul. tualem. Hinc Tertull. lib. de Pœnit. hoc deſidioſis pœnitentibus opponebat, nimirum: *Pœnitentia malorum leuius incubant*: quaſi in illo ſolo peccatum videatur iam cedere gratiæ, qui non leuius, & curſim, ſed moroſiſſime incubat pœnitentiæ, diuturnos ſeceſſus amans, longaſque ſuſtinens afflictiones carnis. Vt dicat Ruritius Epiſcop. lib. 2. epiſt. 14. *Pœnitentia non eſt nomen otioſum: quæ ex qualitate nominis* E *poſſidet laborioſa vocabulum. Non enim poteſt pœnitens dici, qui pœnitenda committit; ſed ille, qui præterita peccata, ſeu maculas humilitate cordis, ſubiectione corporis, bonorum operum ſedulitate, aſſiduitate orationum, continuatione gemituum, pectoris contuſione, lacrymarum profuſionibus detergit.* Itaque vt poſt peccatum ſalus habeatur; multiplicandi ſunt pœnitentis labores, longa gemituum continuatione, lacrymarum, & afflictionum aſſiduitate eſt opus. Nunquam equidem auis, quæ paſſim deſerit oua, fœtus

A excludet vitales; ſed quæ illis longa patientia incubat, & ſuper illos ſolitaria, & triſtis multis diebus infirmatur. Iam animæ Sanctorum Martyrum triumphabant in cœlis, cum eorum corpora in terris adhuc multas patiebantur, nimirum contumelias, & mille opprobria apud gentes prophanas. Quid tunc? Apocalyp. 6. *Vidi ſubtus altare animas interfectorum propter verbum Dei:: Et clamabant voce* Apo. 6 *magna, dicentes: Vſquequo Domine (ſanctus, & verus) non iudicas, & non vindicas ſanguinem noſtrum, de ijs qui habitant in terra? Et data ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ: & dictum eſt illis, vt requieſceret, &c.* Etiam triumphantibus animabus longa mandatur quaſi patientia circa cor- B porum ſuorum ignominias, & ærumnas in terra ſuſtinendas, & volet aliquis leuiſſima carnis afflictione omnimodam præbere peccatis medelam? Pulchre D. Cyprian. libr. de Cypr. lapſis pungit eos, qui leui, aut nulla externa pœnitentia acta, ſalutis cartas peccatoribus promittebat. Ait enim: *Sub ara Dei animæ occiſorum martyrum clamabant magna voce dicentes: Quouſque Domine (ſanctus, & verus) non iudicas, & vindicas ſanguinem noſtrum de ijs, qui in terris habitant? Et requieſcere, & patientiam tenere adhuc iubentur: & quemquam poſſe aliquis exiſtimat remittendis paſſim donandiſque peccatis dignum fieri?* Non equidem de facili, C & breui, ſed longa patientia, & afflictionum tolerantia integra peccatorum medela venit. Non ignoro aliquando feſtinatiſſimos in pœnitentia perueniſſe ad remedia, ſed id tunc accidit, quando illa ipſa feſtinatio prorſus lethalis, & exitialis vitijs videtor, quæ ſic conculcat, vt minime ſinantur reuiuiſcere. Dum Aſahelis caſus dicitur, 2. Reg. 2. eius 2. Reg. 2. nimiam celeritatem ſcriptura commemorat, aiens: *Velox erat ſicut ceruus*; nec placeret ſacro ſcriptori hominis velocitas, quæ ceruos non imitarentur, vt dum velox, quis eſt, & feſtinat in Dei operibus, lethalis etiam oſtendatur, & exitialis ſerpentibus. Ait Bachiar. Bach. D epiſt. ad Ianuarium: *Sic ſcriptura non obliuiſcitur Aſahelis, vt eius quoque velocitatis faciat mentionem cum dicit: Velox erat ſicut ceruus: ideſt, qui non ſolum perſpicacia mentis, inimici laqueos cauebat, verum etiam ſerpentum, ideſt, aduerſariarum virtutum interfector exiſtit.* Is feſtinet, ſi mauult in pœnitentia, & eius amaritudines pertranſeat velox, qui & cum hac velocitate cæteras habeat conditiones cerui, nimirum vniuerſos laqueos prævideat & euitet, capitaque conculcet ſerpentium. Aliter autem longiſſima vtatur patientia, largaque afflictionum, & gemituum ſpatia ferat.

E

§ XXIX.

Ærumnas quas cum Ieſu intramus, non poſſunt non in bonum proficere.

ÆRumnas, & dolores partus dum Dominus Euæ mandat, ſimul illi ad progignendos filios fœcunditatem præſcribit, vt quæ pariens dolet, gaudeat magis de natis filijs. Et quis dum tot ærumnas, dum tot dolores conglomerari in mulieris viſcera ab

irato

irato Deo videt, non crederet genus humanum funditus perditum iri? Sed non potuerunt etiam ærumnoſi conceptus Euæ humano generi non proficere in vitam, quando ſimul cum omnibus concipiendis, etiam Dei filius erat concipiendus virgineo fœminæ in vtero. *Leont.* Ait enim ſapienter Leontius ſerm. de Creat. apud Biblioth. Photij: *Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos. O Domini comminationem! Indignatio humanitatem ſupergrediens, legis dolores terminat, & gemitus, vt his inualeſcens mortem exuat, multitudinem humani generis comminatus. Additionem ſucceſsionis promittit dolens, matrem mundi elegit iratus, cadentem trahens in progreſſum. In dolore pariet filios: per ventrem docet, per quem in mundum venit.* B Sane ſuam iratam miſericordiam, & ſuam miſericordem oſtendens iram, mulieris viſcera, & ſimul percutit ęrumnis, & fœcunditate ditat Dominus, vt genus humanum quod ęrumnis emori poſſet, partubus reuiuiſcat. Sic fœminea viſcera magiſterium habent ſimul iræ diuinæ, & miſericordiæ incredibilis. Et quomodo potuiſſent tam ęrumnoſa viſcera, & tam ęrumnoſi conceptus magiſterium habere miſericordiæ viuificatricis, niſi quia & ipſe Dei filius concipiendus erat etiam intra fœminea viſcera? Equidem pulcherrime dictum fuit illud: *Per ventrem docet, per quem in mundum venit.* Non potuimus non doceri vitam in ventre fœmineo, quando & C ipſe Dei filius mulieris ſimul intra viſcera. Quam enim ęrumnam Deus nobiſcum ſubit, ſemper nobis proficit in vitam. Hinc Luc. cap. *Luc. 2.* 2. dicit. *Exijt edictum à Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus orbis. Hæc deſcriptio prima facta eſt à Præſide Syriæ Cyrino. Et ibant omnes, vt profiterentur ſinguli in ſuam ciuitatem. Aſcendit autem & Ioſeph à Galilæa, de ciuitate Nazaret in Iudæam ciuitatem Dauid, quæ vocatur Bethleem, quod eſſet de domo, & familia Dauid, vt profiteretur cum Maria deſponſata ſibi vxore prægnante.* Ecce tibi dum vniuerſus orbis miſeram cogitur profiteri ſeruitutem, in catalogumque ſingulorum nomina rediguntur, feD ſtinat Dei filius eandem ſeruitutem profiteri, & ſuum nomen inter ſeruientium nomina ſcribere. Et cur ad hoc feſtinat Dei filius, niſi vt dum ſimul cum vniuerſo orbe profitetur ſeruitutem, inde vniuerſum orbem reddat ſecum non ſeruum Cæſaris, ſed Dei filium? Ait *Origen.* Origen. hom. 11. in Luc. *Diligentius intuenti ſacramentum quoddam, videtur ſignificare, quod in totius orbis profeſſione deſcribi oportuerit, & Chriſtum: vt cum omnibus ſcriptus ſanctificaret omnes, & cum orbe relatus in cenſum, communionem ſui præberet orbi, vt poſt hanc deſcriptionem deſcriberet quoque ex orbe ſecum in libro viuentium, vt quicumque crederent in eum, poſtea cum ſanctis illius ſcriberentur in cælis.* Quippe neſcit Ieſus inE trare nobiſcum ad humiliationes, & ęrumnas, quas non reddat ad vitam auſpicatiſſimas. Duos inuenio in ſcriptura, qui quadraginta dierum ieiunia obſeruauerunt; ij ſunt Moyſes, & Elias; totidem etiam Ieſus dies impranſus egit. Quid tunc? Matth. 17. Erat Ieſus in gloria transfigurationis ſuæ in Thabor coram diſcipulis ſuis, *& apparuerunt illis Moyſes, & Elias, cum eo loquentes, &c.* Cur Domine ex tot prophetis hos trahis tibi ſoA cios in Thaboris gloriam? Tertull. lib. aduerſus Pſychicos, ait: *Meritò igitur etiam in carne, ſe Dominus Moyſi oſtendit collegæ ieiuniorum ſuorum, non minus, & Eliæ.* *Tertul.* Eundem ieiuniorum numerum cum Ieſu Moyſes, & Elias impleuerant; & quos ieiuniorum habuit Ieſu collegas, eos ſibi ſocius in gloria fecit. Ille prorſus fœlix eſt, qui eas mundi vias terit, quas ipſi Ieſus triuit, nequit enim fieri, quod de tanto paſſionum ſocio, magnam bonorum ſegetem non metat.

Geneſ. 3. Adæ vero dixit; Quia audiſti vocem vxoris tuæ, & comediſti de ligno, ex quo præceperam tibi ne comederes: maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ: ſpinas, & tribulos germinabit tibi, & comedes herbas terræ. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo, donec reuertaris in terram de qua ſumptus es, quia puluis es, & in puluerem reuerteris.

§. XXX.

Vitiorum diſcipuli peiores ſæpe ſunt quam magiſtri.

VT malitiam Adami exaggeraret Dominus, non ſolum nefarium eius facinus ob oculos ponit, ſed & illud addit, quod in tantum malum deuenerit ex mulieris conſortio. Quippe ait: *Audiſti vocem vxoris tuæ, & comediſti, &c.* non enim tàm facit ad minuendum, quàm ad exaggerandum peccatum Adami, quod in illud venerit, & exemplo, & perſuaſione vxoris, ſolet enim quæ diſcitur malitia in multis ſuperare præceptorem. Quæ gens manſuetior fuit, quam Iſraëlis populus? Merito manſuetudinis populum ſuum vocabat Dominus oues: ſic ait Matth. 15. *Non ſum miſſus niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael.* *Matth. 15.* Et qui populus crudelior, & ſæuior, quam gentilis populus? Sanè hic pupulus paſſim à prophetis feraliſſimis feris comparari ſolet, imo rabidis lupis illum comparat Dominus, cum ait Matth. 10. *Ecce ego mitto vos ſicut oues in medio luporum.* *Matth. 10.* Et quidem Iſraëlitæ ſub poteſtate Romanorum erant ſicut oues in ore luporum. Venit ergo Ieſus ad oues domus Iſrael; oues autem in tantum facinus deuenêre, vt necem inferrent tanto Domino. Quis hoc expectaret ab ouibus? Imo, quis hoc crederet de lupis? Et quod lupi minime committerent, id patrarũt oues, id patrarũt Iſraëlitæ dum viuunt ſub poteſtate Romanorum. De conſortio namque, & contagione luporum, ſupra ipſorum malitiam ferociunt in Deum oues. Ait ſapienter D. Chryſol. ſer. 100. *Chryſol.* *Audi ipſum dicentem: Non ſum miſſus niſi ad oues, quæ perierant domus Iſrael: ſed oues luporum contagione tam rabida, & ipſis beſtijs propria feritate ſæuiores lániare, & violare ſuum ſemper voluere paſtorem.* Expende illud; *oues contagione*

tabunt fornicationem veſtram, donec conſumantur A *cadauera patrum in deſerto, iuxta numerum quadraginta dierum, quibus conſideraſtis terram; annus pro die imputabitur.* Expende illud, *annus pro die*: quippe ſcelus vnico die perpetratum, ſi coram Deo plene curandum eſt, debet ſuſtinere ſupra ſe integrum annum afflictionum, & ærumnarum. Obſtupeſcis dolorum ſegetem tantam pro delicto momentaneo? Illam Origen. probat, & mollit pulchro exemplo Origen. hom. 8. in præſenti: *Si vulnus corpori infligatur, aut os confringatur, ſub vnius horæ ſpatio huiuſmodi vulnera ſolent corporibus accidere, & plurimis poſtmodum cruciatibus, ac doloribus exactis multo vix tempore ſanari: quanti enim tumores in loco, quanta tormenta generantur? Iam vero, ſi accidat, vt in eo-* B *dem vulnere, vel in eadem fractura iterum, & ſæpius quis vulneretur, frequentiuſque frangatur, quantis hoc pœnis curari, & quantis poteſt cruciatibus medicari? Quanto autem tempore, ſi tamen potuerit, ad ſanitatem perducitur? Tranſi nunc ab exemplo corporis ad animæ vulnera. Anima quoties peccat, toties vulneratur. Et ideo conſequentiſſima ratio eſt, pœna, id eſt, cura, ac medicationis tempus extendi, & per vnumquodque vulnus pro qualitate plagæ medendi quoque ſpatia propagari.* Itaque vt vulnus corpori in momento inflictum longis dolorum, & tormentorum ſpatijs curatur; ſic peccatum admiſſum in anima diuturnis ge- C mitibus, latis ſqualloris, & ęrumnarum ſpatijs, longiſſimis, & continuis riuulis lacryma-

Gen. 1. rum curari oportet. Hic Geneſ. 1. dicitur: *Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas*: Ex Hebręo autē legitur: *Spirit⁹ Domini incubabat ſuper aquas*; cum audis ſpiritū Domini, illūm diuiniſſimū Ad Rom. 8. intellige, qui iuxta Apoſt. ad Rom. 8. *Poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*, id eſt, nos gemere, & lacrymari facit veniam peccatorum poſtulantes. Hic ergo ſpiritus gemituum, lacrymarumque amator, iam à principio dicitur, quod incubabat ſuper aquas. Cur incubabat? Vt auis pullos ex ouis eductura, multis diebus incubat ouis, ibique infirmatur, longoſque receſſus patitur; ſic qui de Spiri- D tus ſancti gratia ex pœnitentiæ lauacro amat ſeſe in vitam ſuſcitare, non leuiter, & curſim hoc lauacrum pertranſeat, ſed ibi debet multis diebus incubare, vt de diuturnitate afflictionis, & ęrumnarum in vitam conualeat ſpiri-

Tertul. tualem. Hinc Tertull. lib. de Pœnit. hoc deſidioſis pœnitentibus opponebat, nimirum: *Pœnitentia malorum leuius incubant*: quaſi in illo ſolo peccatum videatur iam cedere gratiæ, qui non leuius, & curſim, ſed moroſiſſime incubat pœnitentię, diuturnos ſeceſſus amans, longaſque ſuſtinens afflictiones carnis. Vt dicat Ruritius Epiſcop. lib. 2. epiſt. 14. *Pœniten-* E *tia non eſt nomen otioſum: quæ ex qualitate nominis poſſidet laborioſa vocabulum. Non enim poteſt pœnitens dici, qui pœnitenda committit; ſed ille, qui præterita peccata, ſeu maculas humilitate cordis, ſubiectione corporis, bonorum operum ſedulitate, aſſiduitate orationum, continuatione gemituum, pectoris contuſione, lacrymarum profuſionibus detergit.* Itaque vt poſt peccatum ſalus habeatur; multiplicandi ſunt pœnitentis labores, longa gemituum continuatione, lacrymarum, & afflictionum aſſiduitate eſt opus. Nunquam equidem auis, quæ paſſim deſerit oua, fœtus

A excludet vitales; ſed quæ illis longa patientia incubat, & ſuper illos ſolitaria, & triſtis multis diebus infirmatur. Iam animæ Sanctorum Martyrum triumphabant in cœlis, cum eorum corpora in terris adhuc multas patiebantur, nimirum contumelias, & mille opprobria apud gentes prophanas. Quid tunc? Apocalyp. 6. *Vidi ſubtus altare animas interfectorum propter verbum Dei:: Et clamabant voce* Apo. 6 *magna, dicentes: Vſquequo Domine (ſanctus, & verus) non iudicas, & non vindicas ſanguinem noſtrum, de ijs qui habitant in terra? Et data ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ: & dictum eſt illis, vt requieſceret, &c.* Etiam triumphantibus animabus longa mandatur quaſi patientia circa cor- B porum ſuorum ignominias, & ærumnas in terra ſuſtinendas, & volet aliquis leuiſſima carnis afflictione omnimodam præbere peccatis medelam? Pulchre D. Cyprian. libr. de Cypr. lapſis pungit eos, qui leui, aut nulla externa pœnitentia acta, ſalutis cartas peccatoribus promittebat. Ait enim: *Sub ara Dei animæ occiſorum martyrum clamabant magna voce dicentes: Quouſque Domine (ſanctus, & verus) non iudicas, & vindicas ſanguinem noſtrum de ijs, qui in terra habitant? Et requieſcere, & patientiam tenere adhuc iubentur: & quemquam poſſe aliquis exiſtimat remittendis paſſim donandiſque peccatis dignum fieri?* Non equidem de facili, C & breui, ſed longa patientia, & afflictionum tolerantia integra peccatorum medela venit. Non ignoto aliquando feſtinatiſſimos in pœnitentia peruenïſſe ad remedia, ſed id tunc accidit, quando illa ipſa feſtinatio prorſus lethalis, & exitialis vitijs videtur, quæ ſic conculcat, vt minime ſinantur reuireſcere. Dum Aſahelis caſus dicitur, 2. Reg. 2. eius 2. Reg. nimiam celeritatem ſcriptura commemorat, 2. aiens: *Velox erat ſicut ceruus*; nec placeret ſacro ſcriptori hominis velocitas, quæ ceruos non imitarentur, vt dum velox, quis eſt, & feſtinat in Dei operibus, lethalis etiam oſtendatur, & exitialis ſerpentibus. Ait Bachiar. Bach. D epiſt. ad Ianuarium: *Sic ſcriptura non obliuiſcitur Aſahelis, vt eius quoque velocitatis faciat mentionem cum dicit: Velox erat ſicut ceruus: id eſt, qui non ſolum perſpicacia mentis, inimici laqueos euitabat, verum etiam ſerpentum, id eſt, aduerſariarum virtutum interfector exiſtit.* Is feſtinet, ſi mauult in pœnitentia, & eius amaritudines pertranſeat velox, qui & cum hac velocitate cæteras habeat conditiones cerui, nimirum vniuerſos laqueos pręuideat & euitet, capitaque conculcet ſerpentium. Aliter autem longiſſima vtatur patientia, largaque afflictionum, & gemituum ſpatia terat.

§ XXIX.

Ærumnas quas cum Ieſu intramus, non poſſunt non in bonum proficere.

ÆRumnas, & dolores partus dum Dominus Euæ mandat, ſimul illi ad progignendos filios fœcunditatem præſcribit, vt quæ pariens dolet, gaudeat magis de natis filij. Et quis dum tot ærumnas, dum tot dolores conglomerari in mulieris viſcera ab

Digitized by Google

iraro Deo videt, non erederet genus humanuni funditus perditum iri? Sed non potuerunt etiam ærumnoſi conceptus Euæ humano generi non proficere in vitam, quando ſimul eum omnibus concipiendis, etiam Dei filius erat concipiendus virgineo fœminæ in vtero. A

Leont. Ait enim ſapienter Leontius ſerm. de Creat. apud Biblioth. Photij: *Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos. O Domini commmationem! Indignatio humanitatem ſupergrediens, legis dolores terminat, & gemitus, vt his inualeſcens mortem exuat, multitudinem humani generis comminatus. Additionem ſucceſsionis promittit dolens, matrem mundi elegit iratus, cadentem trahens in progreſſum. In dolore pariet filios: per ventrem docet, per quem in mundum venit.* Sane ſuam iratam miſericordiam, & ſuam miſericordem oſtendens iram, mulieris viſcera, & ſimul percutit ęrumnis, & fæcunditate ditat Dominus, vt genus humanum quod ęrumnis emori poſſet, partubus reuiuiſcat. Sic fœminea viſcera magiſterium habent ſimul iræ diuinæ, & miſericordiæ incredibilis. Et quomodo potuiſſent tam ęrumnoſa viſcera, & tam ęrumnoſi conceptus magiſterium habere miſericordiæ viuificatricis, niſi quia & ipſe Dei filius concipiendus erat etiam intra fœminea viſcera? Equidem pulcherrime dictum fuit illud: *Per ventrem docet, per quem in mundum venit.* Non potuimus non doceri vitam in ventre fœmineo, quando & ipſe Dei filius mulieris ſimul intra viſcera. Quam enim ęrumnam Deus nobiſcum ſubit, ſemper nobis proficit in vitam. Hoc Luc. cap. B C

Luc. 2. 2. dicit. *Exijt edictum à Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus orbis. Hæc deſcriptio prima facta eſt à Præſide Syriæ Cyrino. Et ibant omnes, vt profiterentur ſinguli in ſuam ciuitatem. Aſcendit autem & Ioſeph à Galilæa, de ciuitate Nazaret in Iudæam ciuitatem Dauid, quæ vocatur Bethleem, quod eſſet de domo, & familia Dauid, vt profiteretur cum Maria deſponſata ſibi vxore prægnante.* Ecce tibi dum vniuerſus orbis miſeram cogitur profiteri ſeruitutem, in catalogumque ſingulorum nomina rediguntur, feſtinat Dei filius eandem ſeruitutem profiteri, & ſuum nomen inter ſeruientium nomina ſcribere. Et cur ad hoc feſtinat Dei filius, niſi vt dum ſimul cum vniuerſo orbe profitetur ſeruitutem, inde vniuerſum orbem reddat ſecum non ſeruum Cæſaris, ſed Dei filium? Ait D

Origen. Origen. hom. 11. in Luc. *Diligentius intuenti ſacramentum quoddam, videtur ſignificare, quod in totius orbis profeſsione deſcribi oportuerit, & Chriſtum: vt cum omnibus ſcriptus ſanctificaret omnes, & cum orbe relatus in cenſum, communionem ſui præberet orbi, vt poſt hanc deſcriptionem deſcriberet quoque ex orbe ſecum in libro viuentium, vt quicumque crederent in eum, poſtea cum ſanctis illius ſcriberentur in cælis.* Quippe neſcit Ieſus intrare nobiſcum ad humiliationes, & ęrumnas, quas non reddat ad vitam auſpicatiſſimas. Duos inuenio in ſcriptura, qui quadragiota dierum ieiunia obſeruauerunt; ij ſunt Moyſes, & Elias; totidem etiam Ieſus dies impranſus egit. Quid tunc? Matth. 17. Erat Ieſus in gloria transfigurationis ſuæ in Thabor coram diſcipulis ſuis, *& apparuerunt illis Moyſes, & Elias, cum eo loquentes, &c.* Cur Domine ex tot prophetis hos trahis tibi ſocios in Thaboris gloriam? Tertull. lib. aduerſus Pſychicos, ait: *Meritò igitur etiam in carne, ſi Dominus Moyſi oſtendit collegæ ieiuniorum ſuorum, non minus, & Eliæ.* Eundem ieiuniorum numerum cum Ieſu Moyſes, & Elias impleuerant; & quos ieiuniorum habuit Ieſu collegas, eos ſibi ſocios in gloria fecit. Ille prorſus fœlix eſt, qui eas mundi vias terit, quas ipſi Ieſus triuit, nequit enim fieri, quod de tanto paſſionum ſocio, magnam bonorum ſegetem non metat. E A Tertul.

Geneſ. 3. Adæ vero dixit; Quia audiſti vocem vxoris tuæ, & comediſti de ligno, ex quo præceperam tibi ne comederes: maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ: ſpinas, & tribulos germinabit tibi, & comedes herbas terræ. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo, donec reuertaris in terram de qua ſumptus es, quia puluis es, & in puluerem reuerteris. B

§. XXX.

Vitiorum diſcipuli peiores ſæpe ſunt quam magiſtri. C

VT malitiam Adami exaggeraret Dominus, non ſolum nefarium eius facinus ob oculos ponit, ſed & illud addit, quod in tantum malum deuenerit ex mulieris conſortio. Quippe ait: *Audiſti vocem vxoris tuæ, & comediſti, &c.* non enim tàm facit ad minuendum, quàm ad exaggerandum peccatum Adami, quod in illud venerit, & exemplo, & perſuaſione vxoris, ſolet enim quæ diſcitur malitia in multis ſuperare præceptorem. Quæ gens manſuetior fuit, quam Iſraëlis populus? Merito manſuetudinis populum ſuum vocabat Dominus oues: ſic ait Matth. 15. *Non ſum miſſus niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael.* Et qui populus crudelior, & ſæuior, quam gentilis populus? Sanè hic populus paſſim à prophetis feraliſſimis feris comparari ſolet, imo rabidis lupis illum comparat Dominus, cum ait Matth. 10. *Ecce ego mitto vos ſicut oues in medio luporum.* Et quidem Iſraelitæ ſub poteſtate Romanorum erant ſicut oues in ore luporum. Venit ergo Ieſus ad oues domus Iſraël; oues autem in tantum ferinus deuenêre, vt necem inferrent tanto Domino. Quis hoc expectaret ab ouibus? Imo, quis hoc crederet de lupis? Et quod lupi minime committerent, id patrarũt oues, id patrarũt Iſraëlitæ dum viuunt ſub poteſtate Romanorum. De conſortio namque, & contagione luporum, ſupra ipſorum malitiam ferociunt in Deum oues. Ait ſapienter D. Chryſol. ſer. 200. *Audi ipſum dicentem: Non ſum miſſus niſi ad oues, quæ perierant domus Iſrael: ſed oues luporum contagione iam rabidæ, & ipſis beſtijs propria feritate ſæuiores laniare, & violare ſuum ſemper voluere paſtorem.* Expende illud; *oues contagione* D Matth. 15. Matth. 10. E Chryſol.

A *tabunt fornicationem veſtram, donec conſumantur cadauera patrum in deſerto, iuxta numerum quadraginta dierum, quibus conſideraſtis terram; annus pro die imputabitur.* Expende illud, *annus pro die*: quippe ſcelus vnico die perpetratum, ſi coram Deo plene curandum eſt, debet ſuſtinere ſupra ſe integrum annum afflictionum, & ærumnarum. Obſtupeſcis dolorum ſegetem tantam pro delicto momentaneo? Illam probat, & mollit pulchro exemplo Origen. *Origen.* hom. 8. in præfcoti: *Si vulnus corpori infligatur, aut os confringatur, ſub vnius hora ſpatio huiuſmodi vulnera ſolent corporibus accidere, & plurimis poſtmodum cruciatibus, ac doloribus exactis multo vix tempore ſanari: quanti enim tumores in loco, quanta tormenta generantur? Iam vero, ſi accidat, vt in eo-* B *dem vulnere, vel in eadem fractura iterum, & ſæpius quis vulneretur, frequentiuſque frangatur, quantis hoc pœnis curari, & quantis poteſt cruciatibus medicari? Quanto autem tempore, ſi tamen potuerit, ad ſanitatem perducitur? Tranſi nunc ab exemplo corporis ad animæ vulnera. Anima quoties peccat, toties vulneratur. Et ideo conſequentiſſima ratio eſt, pœna, id eſt, curæ, ac medicationis tempus extendi, & per vnumquodque vulnus pro qualitate plagæ medendi quoque ſpatia propagari.* Itaque vt vulnus corpori in momento inflictum longis dolorum, & tormentorum ſpatijs curatur; ſic peccatum admiſſum in anima diuturnis ge- C mitibus, latis ſqualloris, & ærumnarum ſpatijs, longiſſimis, & continuis riuulis lacrymarum curari oportet. *Gen. 1.* Hic Geneſ. 1. dicitur: *Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas*: Ex Hebræo autẽ legitur: *Spiritꝰ Domini incubabat ſuper aquas*; cum audis ſpiritũ Domini, illum diuiniſſimũ intellige, qui iuxta Apoſt. ad Rom. 8. *Ad Rom. 8.* *Poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*, id eſt, nos gemere, & lacrymari facit veniam peccatorum poſtulantes. Hic ergo ſpiritus gemituum, lacrymarumque amator, iam à principio dicitur, quod incubabat ſuper aquas. Cur incubabat? Vt auis pullos ex ouis eductura, multis diebus incubat ouis, ibique infirmatur, longoſque receſſus patitur; ſic qui de Spiri- D tus ſancti gratia ex pœnitentiæ lauacro amat ſeſe in vitam ſuſcitare, non leuiter, & curſim hoc lauacrum pertranſeat, ſed ibi debet multis diebus incubare, vt de diuturnitate afflictionis, & ærumnarum in vitam conualeat ſpiritualem. *Tertul.* Hinc Tertull. lib. de Pœnit. hoc deſidioſis pœnitentibus opponebat, nimirum: *Pœnitentia malorum leuius incubant*: quaſi in illo ſolo peccatum videatur iam cedere gratiæ, qui non leuius, & curſim, ſed moroſiſſime incubat pœnitentiæ, diuturnos ſeceſſus amans, longaſque ſuſtinens afflictiones carnis. Vt dicat Ruritius Epiſcop. lib. 2. epiſt. 14. *Pœniten-* E *tia non eſt nomen otioſum: quæ ex qualitate nominis poſſidet laborioſa vocabulum. Non enim poteſt pœnitens dici, qui pœnitenda committit; ſed ille, qui præterita peccata, ſeu maculas humilitate cordis, ſubiectione corporis, bonorum operum ſedulitate, aſſiduitate orationum, continuatione gemituum, pectoris contuſione, lacrymarum profuſionibus detergit.* Itaque vt poſt peccatum ſalus habeatur; multiplicandi ſunt pœnitentis labores, longa gemituum continuatione, lacrymarum, & afflictionum aſſiduitate eſt opus. Nunquam equidem auis, quæ paſſim deſerit oua, fœtus

A excludet vitales; ſed quæ illis longa patientiâ incubat, & ſuper illos ſolitaria, & triſtis multis diebus infirmatur. Iam animæ Sanctorum Martyrum triumphabant in cœlis, cum eorum corpora in terris adhuc multas patiebantur, nimitum contumelias, & mille opprobria apud gentes prophanas. Quid tunc? Apocalyp. 6. *Vidi ſubtus altare animas interfectorum propter verbum Dei:: Et clamabant voce* *Apo. 6* *magna, dicentes: Vſquequo Domine (ſanctus, & verus) non iudicas, & non vindicas ſanguinem noſtrum, de ijs qui habitant in terra? Et data ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ: & dictum eſt illis, vt requieſceret, &c.* Etiam triumphantibus animabus longa mandatur quaſi patientia circa cor- B porum ſuorum ignominias, & ærumnas in terra ſuſtinendas, & volet aliquis leuiſſima carnis afflictione omnimodam præbere peccatis medelam? Pulchre D. Cyprian. lib. de *Cypr.* lapſis pungit eos, qui leui, aut nulla externa pœnitentia acta, ſalutis certas peccatoribus promittebat. Ait enim: *Sub ara Dei animæ occiſorum martyrum clamabant magna voce dicentes: Quouſque Domine (ſanctus, & verus) non iudicas, & vindicas ſanguinem noſtrum de ijs, qui in terris habitant? Et requieſcere, & patientiam tenere adhuc iubentur: & quemquam poſſe aliquis exiſtimat remittendis paſſim donandiſque peccatis dignum fieri?* Non equidem de facili, C & breui, ſed longa patientia, & afflictionum tolerantia integra peccatorum medela venit. Non ignoro aliquando feſtinatiſſimos in pœnitentia perueniſſe ad remedia, ſed id tunc accidit, quando illa ipſa feſtinatio prorſus lethalis, & exitialis vitijs videtur, quæ ſic conculcat, vt minime ſinantur reuiteſcere. Dum Aſahelis caſus dicitur, 2. Reg. 2. eius *2. Reg. 2.* nimiam celeritatem ſcriptura commemorat, aiens: *Velox erat ſicut ceruus*; nec placeret ſacro ſcriptori hominis velocitas, quæ ceruos non imitarentur, vt dum velox, quis eſt, & feſtinat in Dei operibus, lethalis etiam oſtendatur, & exitialis ſerpentibus. Ait Bachiar. *Bach.* D epiſt. ad Ianuarium: *Sic ſcriptura non obliuiſcitur Aſahelis, vt eius quoque velocitatis faciat mentionem cum dicit: Velox erat ſicut ceruus: id eſt, qui non ſolum perſpicacia mentis, inimici laqueos euitabat, verum etiam ſerpentum, id eſt, aduerſariarum virtutum interfector extitit.* Is feſtinet, ſi mauult in pœnitentia, & eius amaritudines pertranſeat velox, qui & cum hac velocitate cæteras habeat conditiones cerui, nimirum vniuerſos laqueos præuideat & euitet, capitaque conculcet ſerpentium. Aliter autem longiſſima vtatur patientia, largaquẽ afflictionum, & gemituum ſpatia terat.

E

§ XXIX.

Ærumnas quas cum Ieſu intramus, non poſſunt non in bonum proficere.

ÆRumnas, & dolores partus dum Dominus Euæ mandat, ſimul illi ad progignendos filios fœcunditatem præſcribit, vt quæ pariens dolet, gaudeat magis de natis filij. Et quis dum tot ærumnas, dum tot dolores conglomerati in mulieris viſcera ab

irato

irato Deo videt, non crederet genus humanum funditus perditum iri? Sed non potuerunt etiam ærumnoſi conceptus Euæ humano generi non proficere in vitam, quando ſimul cum omnibus concipiendis, etiam Dei filius erat concipiendus virgineo fœminæ in vtero. [Leont.] Ait enim ſapienter Leontius ſerm. de Creat. apud Biblioth. Photij: *Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos. O Domini comminationem! Indignatio humanitatem ſupergrediens, legis dolores terminat, & gemitus, vt his inualeſcens mortem exuat, multitudinem humani generis comminatus. Additionem ſucceſſionis promittit dolens, matrem mundi elegit iratus, cadentem trahens in progreſſum. In dolore pariet filios: per ventrem docet, per quem in mundum venit.* Sane ſuam iratam miſericordiam, & ſuam miſericordem oſtendens iram, mulieris viſcera, & ſimul percutit ærumnis, & fæcunditate ditat Dominus, vt genus humanum quod ærumnis emori poſſet, partubus reuiuiſcat. Sic fœminea viſcera magiſterium habent ſimul iræ diuinæ, & miſericordiæ incredibilis. Et quomodo potuiſſent tam ærumnoſa viſcera, & tam ærumnoſi conceptus magiſterium habere miſericordiæ viuificatricis, niſi quia & ipſe Dei filius concipiendus erat etiam intra fœminea viſcera? Equidem pulcherrime dictum fuit illud: *Per ventrem docet, per quem in mundum venit.* Non potuimus non doceri vitam in ventre fœmineo, quando & ipſe Dei filius mulieris ſimul intra viſcera. Quam enim ærumnam Deus nobiſcum ſubit, ſemper nobis proficit in vitam. Hinc Luc. cap. [Luc. 2.] 2. dicit. *Exijt edictum à Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus orbis. Hæc deſcriptio prima facta eſt à Præſide Syriæ Cyrino. Et ibant omnes, vt profiterentur ſinguli in ſuam ciuitatem. Aſcendit autem & Ioſeph à Galilæa, de ciuitate Nazaret in Iudæam ciuitatem Dauid, quæ vocatur Bethleem, quod eſſet de domo, & familia Dauid, vt profiteretur cum Maria deſponſata ſibi vxore prægnante.* Ecce tibi dum vniuerſus orbis miſeram cogitur profiteri ſeruitutem, in catalogumque ſingulorum nomina rediguntur, feſtinat Dei filius eandem ſeruitutem profiteri, & ſuum nomen inter ſeruientium nomina ſcribere. Et cur ad hoc feſtinat Dei filius, niſi vt dum ſimul cum vniuerſo orbe profitetur ſeruitutem, inde vniuerſum orbem reddat ſecum non ſeruum Cæſaris, ſed Dei filium? Ait [Origen.] Origen. hom. 11. in Luc. *Diligentius intuenti ſacramentum quoddam, videtur ſignificare, quod in totius orbis profeſſione deſcribi oportuerit, & Chriſtum: vt cum omnibus ſcriptus ſanctificaret omnes, & cum orbe relatus in cenſum, communionem ſui præberet orbi, vt poſt hanc deſcriptionem deſcriberet quoque ex orbe ſecum in libro viuentium, vt quicumque crederent in eum, poſtea cum ſanctis illius ſcriberentur in cælis.* Quippe neſcit Ieſus intrare nobiſcum ad humiliationes, & ærumnas, quas non reddat ad vitam auſpicatiſſimas. Duos inuenio in ſcriptura, qui quadraginta dierum ieiunia obſeruauerunt; ij ſunt Moyſes, & Elias; totidem etiam Ieſus dies impranſus egit. Quid tunc? Matth. 17. Erat Ieſus in gloria transfigurationis ſuæ in Thabor coram diſcipulis ſuis, *& apparuerunt illis Moyſes, & Elias, cum eo loquentes, &c.* Cur Domine ex tot prophetis hos trahis tibi ſocios in Thaboris gloriam? Tertull. lib. aduerſus Pſychicos, ait: [Tertul.] *Meritò igitur etiam in carne, ſi Dominus Moyſi oſtendit collegæ ieiuniorum ſuorum, non minus, & Eliæ.* Eundem ieiuniorum numerum cum Ieſu Moyſes, & Elias impleuerant; & quos ieiuniorum habuit Ieſu collegas, eos ſibi ſocios in gloria fecit. Ille prorſus fœlix eſt, qui eas mundi vias terit, quas ipſi Ieſus triuit, nequit enim fieri, quod de tanto paſſionum ſocio, magnam bonorum ſegetem non metat.

Geneſ. 3. Adæ vero dixit; Quia audiſti vocem vxoris tuæ, & comediſti de ligno, ex quo præceperam tibi ne comederes: maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ: ſpinas, & tribulos germinabit tibi, & comedes herbas terræ. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo, donec reuertaris in terram de qua ſumptus es, quia puluis es, & in puluerem reuerteris.

§. XXX.

Vitiorum diſcipuli peiores ſæpe ſunt quam magiſtri.

VT malitiam Adami exaggeraret Dominus, non ſolum nefarium eius facinus ob oculos ponit, ſed & illud addit, quod in tantum malum deuenerit ex mulieris conſortio. Quippe ait: *Audiſti vocem vxoris tuæ, & comediſti, &c.* non enim tàm facit ad minuendum, quàm ad exaggerandum peccatum Adami, quod in illud venerit, & exemplo, & perſuaſione vxoris, ſolet enim quæ diſcitur malitia in multis ſuperare præceptorem. Quæ gens manſuetior fuit, quam Iſraëlis populus? Merito manſuetudiois populum ſuum vocabat Dominus oues: ſic ait Matth. 15. *Non ſum miſſus niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſraël.* [Matth. 15.] Et qui populus crudelior, & ſæuior, quam gentilis populus? Sanè hic populus paſſim à prophetis feraliſſimis feris comparari ſolet, imo rabidis lupis illum comparat Dominus, cum ait Matth. 10. *Ecce ego mitto vos ſicut oues in medio luporum.* [Matth. 10.] Et quidem Iſraelitæ ſub poteſtate Romanorum erant ſicut oues in ore luporum. Venit ergo Ieſus ad oues domus Iſraël; oues autem in tantum facinus deuenêre, vt necem inferrent tanto Domino. Quis hoc expectaret ab ouibus? Imo, quis hoc crederet de lupis? Et quod lupi minime committerent, id patrarũt oues, id patrarũt Iſraëlitæ dum viuunt ſub poteſtate Romanorum. De conſortio namque, & contagione luporum, ſupra ipſorum malitiam ferociunt in Deum oues. Ait ſapienter D. Chryſol. ſer. 100. [Chry.] *Audi ipſum dicentem: Non ſum miſſus niſi ad ſol. oues, quæ perierant domus Iſraël: ſed oues luporum contagione tam rabida, & ipſis beſtijs propria feritate ſæuiores laniare, & violare ſuum ſemper voluere paſtorem.* Expende illud; *oues contagione*

tabunt fornicationem veſtram, donec conſumantur A *cadauera patrum in deſerto, iuxta numerum quadraginta dierum, quibus conſideraſtis terram; annus pro die imputabitur.* Expende illud, *annus pro die*: quippe ſcelus vnico die perpetratum, ſi coram Deo plene curandum eſt, debet ſuſtinere ſupra ſe integrum annum afflictionum, & ærumnarum. Obſtupeſcis diuturnam ſegetem tantam pro delicto momentaneo? Illam *Origen.* probat, & mollit pulchro exemplo Origen. hom. 8. in præſenti: *Si vulnus corpori infligatur, aut os confringatur, ſub vnius hora ſpatio huiuſmodi vulnera ſolent corporibus accidere, & plurimis poſtmodum cruciatibus, ac doloribus exactis multo vix tempore ſanari: quanti enim tumores in loco, quanta tormenta generantur? Iam vero, ſi accidat, vt in eo-* B *dem vulnere, vel in eadem fractura iterum, & ſæpius quis vulneretur, frequentiuſque frangatur, quantis hoc pœnis curari, & quantis poteſt cruciatibus medicari? Quanto autem tempore, ſi tamen potuerit, ad ſanitatem perducitur? Tranſi nunc ab exemplo corporis ad animæ vulnera. Anima quoties peccat, toties vulneratur. Et ideo conſequentiſſima ratio eſt, pœna, id eſt, cura, ac medicationis tempus extendi, & per vnumquodque vulnus pro qualitate plagæ medendi quoque ſpatia propagari.* Itaque vt vulnus corpori in momento inflictum longis dolorum, & tormentorum ſpatijs curatur; ſic peccatum admiſſum in anima diuturnis ge- C mitibus, latis ſqualluris, & ærumnarum ſpatijs, lungiſſimis, & continuis riuulis lacrymarum curari oportet. *Gen. 1.* Hic Geneſ. 1. dicitur: *Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas*: Ex Hebræo autē legitur: *Spiritꝰ Domini incubabat ſuper aquas*; cum audis ſpiritū Domini, illum diuiniſſimū intellige, qui iuxta Apoſt. ad Rom. 8. *Ad Rom. 8.* *Poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*, id eſt, nos gemere, & lacrymari facit veniam peccatorum poſtulantes. Hic ergo ſpiritus gemituum, lacrymarumque amator, iam à principio dicitur, quod incubabat ſuper aquas. Cur incubabat? Vt auis pullos ex ouis eductura, multis diebus incubat ouis, ibique infirmatur, longoſque receſſus patitur; ſic qui de Spiri- D tus ſancti gratia ex pœnitentiæ lauacro amat ſeſe in vitam ſuſcitare, non leuiter, & curſim hoc lauacrum pertranſeat, ſed ibi debet multis diebus incubare, vt de diuturnitate afflictionis, & ærumnarum in vitam conualeat ſpiritualem. *Tertul.* Hinc Tertull. lib. de Pœnit. hoc deſidioſis pœnitentibus opponebat, nimirum: *Pœnitentia malorum leuius incubant*: quaſi in illo ſolo peccatum videatur iam cedere gratiæ, qui non leuius, & curſim, ſed moroſiſſime incubat pœnitentiæ, diuturnos ſeceſſus amans, longaſque ſuſtinens afflictiones carnis. Vt dicat Ruritius Epiſcop. lib. 2. epiſt. 14. *Pœniten-* E *tia non eſt nomen otioſum: quæ ex qualitate nominis poſſidet laborioſa vocabulum. Non enim poteſt pœnitens dici, qui pœnitenda committit; ſed ille, qui præterita peccata, ſeu maculas humilitate cordis, ſubiectione corporis, bonorum operum ſedulitate, aſſiduitate orationum, continuatione gemituum, pectoris contuſione, lacrymarum profuſionibus detergit.* Itaque vt poſt peccatum ſalus habeatur; multiplicandi ſunt pœnitentis labores, longa gemituum continoatione, lacrymarum, & afflictionum aſſiduitate eſt opus. Nunquam equidem auis, quæ paſſim deſerit oua, fœtus

A excludet vitales; ſed quæ illis longa patientia incubat, & ſuper illos ſolitaria, & triſtis multis diebus infirmatur. Iam animæ Sanctorum Martyrum triumphabant in cœlis, cum eorum corpora in terris adhuc multas patiebantur, nimirum contumelias, & mille opprobria apud gentes prophanas. Quid tunc? Apocalyp. 6. *Vidi ſubtus altare animas interfectorum propter verbum Dei: Et clamabant voce* *Apo. 6* *magna, dicentes: Vſquequo Domine (ſanctus, & verus) non iudicas, & non vindicas ſanguinem noſtrum, de ijs qui habitant in terra? Et data ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ: & dictum eſt illis, vt requieſceret, &c.* Etiam triumphantibus animabus longa mandatur quaſi patientia circa cor- B porum ſuorum ignominias, & ærumnas in terra ſuſtinendas, & volet aliquis leuiſſima carnis afflictione omnimodam præbere peccatis medelam? Pulchre D. Cyprian. libr. de *Cypr.* lapſis pungit eos, qui leui, aut nulla externa pœnitentia acta, ſalutis cartas peccatoribus promittebat. Ait enim: *Sub ara Dei animæ occiſorum martyrum clamabant magna voce dicentes: Quouſque Domine (ſanctus, & verus) non iudicas, & vindicas ſanguinem noſtrum de ijs, qui in terris habitant? Et requieſcere, & patientiam tenere adhuc iubentur: & quemquam poſſe aliquis exiſtimat remittendis paſſim donandiſque peccatis dignum fieri?* Non equidem de facili, C & breui, ſed longa patientia, & afflictionum tolerantia integra peccatorum medela venit. Non ignoro aliquando feſtinatiſſimos in pœnitentia perueniſſe ad remedia, ſed id tunc accidit, quando illa ipſa feſtinatio prorſus lethalis, & exitialis vitijs videtur, quæ ſic conculcat, vt minime ſinantur reuiueſcere. Dum Aſahelis caſus dicitur, 2. Reg. 2. eius *2. Reg. 2.* nimiam celeritatem ſcriptura commemorat, aiens: *Velox erat ſicut ceruus*; nec placeret ſacro ſcriptori hominis velocitas, quæ ceruos non imitarentur, vt dum velox, quis eſt, & feſtinat in Dei operibus, lethalis etiam oſtendatur, & exitialis ſerpentibus. Ait Bachiar. *Bach.* D epiſt. ad Ianuarium: *Sic ſcriptura non obliuiſcitur Aſahelis, vt eius quoque velocitatis faciat mentionem cum dicit: Velox erat ſicut ceruus: id eſt, qui non ſolum perſpicacia mentis, inimici laqueos euitabat, verum etiam ſerpentum, id eſt, aduerſariarum virtutum interfector extitit.* Is feſtinet, ſi mauult in pœnitentia, & eius amaritudines pertranſeat velox, qui & cum hac velocitate cæteras habeat conditiones cerui, nimirum vniuerſos laqueos præuideat & euitet, capitaque conculcet ſerpentium. Aliter autem longiſſima vtatur patientia, largaque afflictionum, & gemituum ſpatia terat.

§ XXIX.

Ærumnas quas cum Ieſu intramus, non poſſunt non in bonum proficere.

ÆRumnas, & dolores partus dum Dominus Euæ mandat, ſimul illi ad progignendos filios fœcunditatem præſcribit, vt quæ pariens dolet, gaudeat magis de natis filij. Et quis dum tot ærumnas, dum tot dolores conglomerari in mulieris viſcera ab

irato

Digitized by Google

irato Deo videt, non crederet genus humanum funditus perditum iri? Sed non potuerunt etiam ærumnoſi conceptus Euæ humano generi non proficere in vitam, quando ſimul cum omnibus concipiendis, etiam Dei filius erat concipiendus virgineo fœminæ in vtero. *Leont.* Ait enim ſapienter Leontius ſerm. de Creat. apud Biblioth. Photij: *Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos. O Domini commenationem! Indignatie humanitatem ſupergrediens, legis dolores terminat, & gemitus, vt his innaleſcens mortem exuat, multitudinem humani generis comminatus. Additionem ſucceſſionis promittit dolens, matrem mundi elegit iratus, cadentem trahens in progreſſum. In dolore pariet filios: per ventrem docet, per quem in mundum venit.* B Sane ſuam iratam miſericordiam, & ſuam miſericordem oſtendens iram, mulieris viſcera, & ſimul percutit ęrumnis, & fœcunditate ditat Dominus, vt genus humanum quod ęrumnis emori poſſet, partubus reuiuiſcat. Sic fœminea viſcera magiſterium habent ſimul iræ diuinæ, & miſericordiæ incredibilis. Et quomodo potuiſſent tam ęrumnoſa viſcera, & tam ęrumnoſi conceptus magiſterium habere miſericordiæ viuificatricis, niſi quia & ipſe Dei filius concipiendus erat etiam intra fœminea viſcera? Equidem pulcherrime dictum fuit illud: *Per ventrem docet, per quem in mundum venit.* Non potuimus non doceri vitam in ventre fœmineo, quando & C ipſe Dei filius mulieris ſimul intra viſcera. Quam enim ęrumnam Deus nobiſcum ſubit, ſemper nobis proficit in vitam. Hinc Luc. cap. *Luc. 2.* 2. dicit. *Exijt edictum à Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus orbis. Hæc deſcriptio prima facta eſt à Præſide Syriæ Cyrino. Et ibant omnes, vt profiterentur ſinguli in ſuam ciuitatem. Aſcendit autem & Ioſeph à Galilæa, de ciuitate Nazaret in Iudæam ciuitatem Dauid, quæ vocatur Bethleem, quod eſſet de domo, & familia Dauid, vt profiteretur cum Maria deſponſata ſibi vxore prægnante.* Ecce tibi dum vniuerſus orbis miſeram cogitur profiteri ſeruitutem, in catalogumque ſingulorum nomina rediguntur, feſtinat Dei filius eandem ſeruitutem profiteri, D & ſuum nomen inter ſeruientium nomina ſcribere. Et cur ad hoc feſtinat Dei filius, niſi vt dum ſimul cum vniuerſo orbe profitetur ſeruitutem, inde vniuerſum orbem reddat ſecum non ſeruum Cæſaris, ſed Dei filium? Ait *Origen.* Origen. hom. 11. in Luc. *Diligentius intuenti ſacramentum quoddam, videtur ſignificare, quod in totius orbis profeſſione deſcribi oportuerit, & Chriſtum: vt cum omnibus ſcriptus ſanctificaret omnes, & cum orbe relatus in cenſum, communionem ſui præberet orbi, vt poſt hanc deſcriptionem deſcriberet quoque ex orbe ſecum in libro viuentium, vt quicumque crederent in eum, poſtea cum ſanctis illius ſcriberentur in cælis.* Quippe neſcit Ieſus in- E trare nobiſcum ad humiliationes, & ęrumnas, quas non reddat ad vitam auſpicatiſſimas. Duos inuenio in ſcriptura, qui quadraginta dierum ieiunia obſeruauerunt; ij ſunt Moyſes, & Elias; totidem etiam Ieſus dies impranſus egit. Quid tunc? Matth. 17. Erat Ieſus in gloria transfigurationis ſuæ in Thabor coram diſcipulis ſuis, *& apparuerunt illis Moyſes, & Elias, cum eo loquentes, &c.* Cur Domine ex tot prophetis hos trahis tibi ſo- A cios in Thaboris gloriam? Tertull. lib. aduerſus Pſychicos, ait: *Meritò igitur etiam in carne, ſe Dominus Moyſi oſtendit collega ieiuniorum ſuorum, non minus, & Eliæ.* *Tertul.* Eundem ieiuniorum numerum cum Ieſu Moyſes, & Elias impleuerant; & quos ieiuniorum habuit Ieſu collegas, eos ſibi ſocios in gloria fecit. Ille prorſus fœlix eſt, qui eas mundi vias terit, quas ipſi Ieſus triuit, nequit enim fieri, quod de tanto paſſionum ſocio, magnam bonorum ſegetem non metat.

Geneſ. 3. Adæ vero dixit; Quia audiſti vocem vxoris tuæ, & comediſti de ligno, ex quo præceperam tibi ne comederes: maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ: ſpinas, & tribulos germinabit tibi, & comedes herbas terræ. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo, donec reuertaris in terram de qua ſumptus es, quia puluis es, & in puluerem reuerteris.

§. XXX.

Vitiorum diſcipuli peiores ſæpe ſunt quam magiſtri.

VT malitiam Adami exaggeraret Dominus, non ſolum nefarium eius facinus ob oculos ponit, ſed & illud addit, quod in tantum malum deuenerit ex mulieris conſortio. Quippe ait: *Audiſti vocem vxoris tuæ, & comediſti, &c.* non enim tàm facit ad minuendum, quàm ad exaggerandum peccatum Adami, quod in illud venerit, & exemplo, & perſuaſione vxoris, ſolet enim quæ diſcitur malitia in multis ſuperare præceptorem. D Quæ gens manſuetior fuit, quam Iſraëlis populus? Merito manſuetudinis populum ſuum vocabat Dominus oues: ſic ait Matth. 15. *Non ſum miſſus niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael.* *Matth. 15.* Et qui populus crudelior, & ſæuior, quam gentilis populus? Sanè hic populus paſſim à prophetis feraliſſimis feris comparari ſolet, imo rabidis lupis illum comparat Dominus, cum ait Matth. 10. *Ecce ego mitto vos ſicut oues in medio luporum.* *Matth. 10.* Et quidem Iſraelitæ ſub poteſtate Romanorum erant ſicut oues in ore luporum. Venit ergo Ieſus ad oues domus Iſraël; oues autem in tantum facinus deuenêre, vt necem inferrent tanto Domino. Quis hoc expectaret ab ouibus? Imo, E quis hoc crederet de lupis? Et quod lupi minime committerent, id patrarũt oues, id patrarũt Iſraëlitæ dum viuunt ſub poteſtate Romanorum. De conſortio namque, & contagione luporum, ſupra ipſorum malitiam ferociunt in Deum oues. Ait ſapienter D. Chryſol. ſer. 100. *Chryſ.* *Audi ipſum dicentem: Non ſum miſſus niſi ad oues, quæ perierant domus Iſrael: ſed oues luporum contagione tam rabida, & ipſis beſtijs propria feritate ſæuiores laniare, & violare ſuum ſemper voluere paſtorem.* Expende illud; *oues contagione*

Digitized by Google

luperum rabida, &c. tantum enim ex conſortio, & contagioue luporum creuit malitia, & crudelitas in ipſis ouibus, vt quod timerent lupi, impudentiſſimè facerent oues. Et quando, qui de alterius contagio in vitia venit, ſuorum exemplar vitiorum non ſuperat enormitate? Tunc ſanè in vniuerſo mundo malitia penè vſque ad ſummum excreuit, cum de malorum contagio cœperunt Sethi filij ſe ſe criminibus dare. Ait enim Gen. 6. *Videntes filij* Gen. 6. *Dei filias hominum, quod eſſent pulchræ, acceperunt ſibi vxores ex omnibus, quas elegerant. Dixitque Deus: Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt: eruntque dies illius centum viginti annorum. Gigantes autem erant ſuper terram in diebus illis. Poſtquam enim ingreſſi ſunt filij Dei ad filias hominum, illæque genuerunt, iſti ſunt potentes à ſæculo viri famoſi.* Cum audis iſtos fuiſſe potentes, & viros famoſos; puta cum Lyppomano, & alijs commemoratoribus illos famoſos fuiſſe criminum immanitate, nouis enim, & in auditus criminibus nomen ſibi truculentiſſimum compararunt, quæ criminia ſubmergi meruerunt diluuij aquis. Sed vnde in tantam magnitudinem excreuerunt peccata? Ait textus: *Poſtquam enim ingreſſi ſunt filij Dei ad filias hominum*; non poſtquam Cainus occidit fratrem, nec immediatè poſtquam Lamech ſeptemplici ſe ſe expoſuit ſupplicio; ſed poſtquam filij Dei, homines pij, filiarum hominum contagio cœperunt inſici, in incredibilem proruperunt audaciam. Apud Caſſianum, collation. 8. cap. 21. dicitur: Caſſia. *Videntes poſt hæc filij Seth, qui filij Dei erant, filias eorum qui de Cain progenie naſcebantur, deſiderio pulchritudinis earum accenſi, acceperunt ſibimet de ipſis vxores, quæ viris ſuis infundentes nequitias patrum ſuorum, ab illa illos ingenita ſanctitate, & ſimplicitate paterna protinus corruerunt. De illis ergo filij Seth, & filiabus Cain nequiores filij procreati ſunt, qui fuerunt violentiſſimi, ac truculentiſſimi viri, qui pro enormitate corporis, vel crudelitatis, ac malitia gigantes nuncupati ſunt. Hi namque fines inuadere, ac rapinas inter homines facere primi cœperunt.* Cum de aliorum contagio cœpit malitia graſſari, tunc & cœpit pene in immenſum eleuari; ſæpe enim malum, quod ab vno accedit ad alium, fit in hoc grauius, & lethalius.

§. XXXI.

De Euchariſtici cibi frequenti vſu venire poteſt, vt vniuerſus mundus Chriſtianæ accipiat culturam legis.

NVnc primum panis mentionem in ſcriptura lego, cum dicit; *In ſudore vultus tui veſceris pane tuo:* nuſquam antea cibus panis auditus, ſed olera, ſed herbæ, ſed poma, & arborum genimina vniuerſa. Cur iam panis offertur, niſi quia iam non paradiſus, ſed vniuerſa terra peccatori homini excolenda emiuet? Et quidem vnus, aut alter hortus, vna aut altera anima ſine frequenti vſu cœleſtis panis excoli potuerit: at quod mundus excolatur totus, nunquam fiet niſi cum frequentia panis cœleſtis. Poſt diluuium exſiccatum dicit Dominus Noemo, & filijs eius: *Creſcite, & multiplicamini, & replete terram. Et terror veſter, ac tremor ſit ſuper cuncta animalia terræ, & ſuper omnes volucres cœli, cum vniuerſis, quæ mouentur ſuper terram: omnes piſces maris manus veſtræ traditi ſunt. Et omne quod mouetur, & viuit, erit vobis in cibum.* Adamo in fœlicitatis ſtatu conſtituto ſola ligna conuiuium faciebant, Noemo etiam animalium caro conceditur in eſcam. Et cur huic caro conceditur? Ratio petenda eſt ex illis verbis, *replete terram*, quando enim vniuerſæ terræ colendæ mandabantur homines, non miror, quod ſubſtantialem carnium cibum acceperint, de cibi enim fortitudine venit, quod maior poſſit coli pars terræ. Ad hæc Tertull. lib. aduerſus Pſychicos, fatur: Tertul. *Quia iam non paradiſus cuſtodiendus, ſed mundus totus fuerat excolendus, robuſtior cibus carnis offertur :: ne minus redderetur robuſtior cibus, quo refecti ad opera mareſcerent.* Meritò vbi mundus totus fuerat excolendus, robuſtior, & ſubſtantialior carnis cibus offertur; de cibi enim fortitudine venit, quod latior poſſit excoli ager. Sic vbi non vna anima excolenda eſt, ſed totus animatum mundus ſumitur excolendus, neceſſarius eſt frequens vſus cœleſtis, viuificique Euchariſtiæ panis. Hoc optimè nouit parens meus Ignatius, qui vt mundi totius culturam ſuſcepit, ſic frequentiſſimum ſibi, & omnibus fecit eſſe ſuperſubſtantialem Chriſti panem. Hinc patet, quam iuſtè iratus fuerit Moyſes in Sacerdotes ſacratæ epulæ ieiunos: de illo enim ait Leuit. cap. 10. Leu. 10. *Iratuſque contra Eleazar, & Ithamar filios Aaron, qui remanſerant, ait: Cur non comediſtis hoſtiam pro peccato in loco ſancto, quæ ſancta ſanctorum eſt, & data vobis, vt portetis iniquitatem multitudinis?* Vanè equidem multitudinis iniquitates præſumerent portare, qui à ſacro epulo eſſent ieiuni, quod enim multitudinis corda excolantur, ab iniquitatibus pura ſuſtententur, ſolum poteſt venire de fortitudine ſacroſancti conuiuij. Quocirca ait Marcus cap. 16. Marc. 16. *Recumbentibus illis vndecim apparuit Ieſus: & exprobrauit incredulitatem eorum ::: Et dixit eis: Euntes in mundum vniuerſum, prædicate Euangelium omni creaturæ, &c.* Itaque dum mensæ accumbunt diſcipuli, inter ipſas dapes apparet illis Ieſus, & illis totius mundi prædicationem, & culturam commendat; & cur mundi culturam commendaret apparens inter epulas, niſi vt inſtrueret Eccleſiam ſuam, quod non aliter poſſet aggredi regenerationem mundi, niſi dum præſeferat cœleſte conuiuium? Huc ſpectabat D. Methodius in Metho. Symphoſio, citatus à Turriano, tract. 2. de Euchar. cap. 7. Quippe ait: *Non poteſt aliter Eccleſia concipere credentes, & regenerare per lauacrum regenerationis, niſi & Chriſtus propter eos ſe exinaniens, vt capi poſſet, ſecundum commemorationem paſſionis, iterum moriatur è cœlo deſcendens, adhærenſque vxori ſuæ præbeat virtutem quandam lateris ſui, vt augeantur, qui in eo ædificati ſunt omnes per lauacrum regenerati.* Niſi ad memoriale paſſionis ſuę, nimirum, Euchariſtię conuiuium Chriſtus venerit, non multiplicabuntur Eccleſię filij, cuius numerus mirum in modũ augetur, dum de ſanguine Chriſti lateris in cœleſti conuiuio fugimus. Accinit Pſalm. 21. Pſ. 21.

Apud

Apud te laus mea in Eccleſia magna, ait filius ad A patrem, iam tunc anguſtias faſtidiens populi I raelitæ, & promittens ſibi Eccleſiam magnã ex omni gente conflatam. Et qua id fiducia? Subdit ſtatim: *Edent pauperes, & ſaturabuntur*: quibus verbis inuenit Euſebius antiquiſſimus commentator ſaporem cibi ſuperſubſtantialis, ex quo, vbi comedere homines cœperunt; ſic totus mundus cœpit trahi, vt iam fieret Deo Eccleſia magna. Sed omnium clariſſimè Oſeas, (Oſeas 14.) cap. 14. tradit hanc mundi culturam, ſacru conuiuio mediante. Ait ibi Dominus: *Ero quaſi ros Iſrael, germinabit ſicut lilium, erumpet radix eius vt Libani. Ibunt rami eius, & erit quaſi oliua gloria eius: & gloria eius vt Libani. Conuertentur ſedentes* B *in vmbra eius: viuent tritico, & germinabunt ſicut vinea.* Qui hortus cultior? Hic iam in vniuerſo mondo pro ſpinis, & tribulis, & lilia apparent, cedri incorruptæ, oliuæ fœcundæ, ditiſſimæ vites. Vnde hoc? *Viuent tritico*: panis diuinus potens eſt totum viuificare mundum, & conuertere in amœniſſimum paradiſum.

§. X.X XII.

Cæleſte conuiuium tunc viget, quando marcent vniuerſa mundi deliciæ.

C MEritò D. Ambroſ. Adamo datum panem in ſudoribus videns, mentem erigit ad Chriſtum, qui eſt panis cœleſtis hominibus exhibitus in hoc mundi exilio. Sed illud venit maxime notandum, quod dum paradiſus ditabat hominem, nulla ibi vmbra panis ſuperſubſtantialis dabatur; ex quo autem hominibus emarcuit paradiſus, nuduſque & incultus terræ campus proponitur, tribulis ſcatens, & ſpinis, ſtatim ibi vmbra exhibetur panis diuini: quippe ait, *in ſudore vultus tui veſceris pane tuo.* Quid plura? Non equidem viuificus Dei cibus viget, & claret, niſi cum emarceat, & diſpatent vniuerſæ mundiales deliciæ. Cant. 1. (Cant. 1.) aiebat Sponſa. *Botrus Cypri dilectus meus in vineis* D *Enggadi.* Cyprus cantatiſſima eſt inſula Italię, Enggadi campus eſt Palæſtinæ vineis fertiliſſimus. In botro ergo diuino non negat Sponſa natiuum ſolum, ſciens illum natum Bethleem, de fertiliſſima vite Mariæ vxore Ioſephi, quæ vel hoc ſolo botro regiam impleuit familiam ſicut vitis abundans in lateribus domus ſuæ. Sed qui Bethleem ita erat in Palęſtina, in quo referebat botros Italos, qui naſcuntur Cypri? (Caſſio.) Accipite Caſſiodorum lib. 12. variat. 4. vbi de ſuauiſſimis vuis, fatus, inquit: *Digna ſane ſpecies, de qua ſe iactet Italia. Autumno lecta vicinis pergulis domeſticis vua reſupina ſuſpenditur, ſerua-* E *tur in vaſis ſuis, thecis naturalibus cuſtoditur. Trahitur ad menſem Decembris, donec fluxum eius hyemis tempus aperiat: miroque modo incipit eſſe nouum, quando cellis omnibus reperitur antiquum. Hyemale muſtum, vuarum frigidus ſanguis, purpura potabilis: deferuet primum in origine ſua, & cum potuerit adoleſcere, perpetuam incipit habere nouitatem: non calcibus iniurioſe tunditur, ſed quemadmodum decet, nobilitas tanta prouocatur. Defluit, dum aqua dureſcit. Fæcunda eſt, cum omnis camporum fructus abſcedit. Diſtillat gemmis comparem liquorem. Iucundum neſcio quid illacrymat, & præter quod eius de-* A *lectat dulcedo, in aſpectu ſingularis eius eſt pulchritudo.* Quid pulchrius ad diuiniſſimum botrum Cypri Chriſtum, in vineis Enggadi natum? Racemus equidem Ieſus eſt, quo Palęſtina gaudet, & dignus quo ſe iactet Italia. Ieroſolymis nefaria decerpitur manu, calcibus tunditur, ſub prælo crucis exprimitur, donec nullus in eo ſuccus permaneat. At Romæ, in Eccleſia Romana non ſub prælo, ſed in altari exhibetur, aureis in thecis cuſtoditur, ambitioſis vaſis propinatur. Non ibi calcibus tunditur, ſed regios inter honores locatur; O quot inde diuitiæ proſiliunt, quot ſerta gemmata! ô quam dulces lacrymæ, quam ſuauia ſuſpiria B inde generantur! Quid plura? *Defluit, dum aqua dureſcit. Fæcunda eſt, dum omnis camporum fructus abſcedit.* Non inter ſæculi voluptates, non inter delicias mundiales, eminet cœleſtis conuiuij ſuauitas. Prius neceſſum eſt marceſcant humanæ vitæ flores, abſcedant paradiſi voluptatum; ſtringantur appetitus carnalium, & tunc diuiniſſimus botrus, cibus ſuperſubſtantialis ſuas diuitias incipit oſtentare.

Geneſ. 3. Et vocauit Adam nomen vxoris ſuæ Eua: eo quod mater eſſet cunctorum viuentium. Fecitque C Dominus Deus Adæ, & vxori eius tunicas pelliceas, & induit eos. Et ait: Ecce Adam quaſi vnus ex nobis factus eſt, ſciens bonum, & malum, nunc ergo ne fortè mittat manum ſuam, & ſumat etiam de ligno vitæ, & comedat, & viuat in æternum.

§. XXXIII.

Boni Domini eſt, ſic labores inter ſeruos partiri, vt partiatur etiam ſolatia.

D INter tot ſudores, & labores, imò & dolores homini mandatos, non obliuiſcitur bonus Dominus, & miſcere ſolatia; mandat labores, ſed ex quibus cibus naſcatur; minatur ſoli ſterilitatem, elementorum inclementiam, ſed & veſtes parat, vt tanquam à bono Domino veniant in ſeruos labores immiſti, imò, & attemperati ſolatijs. Ait Rupert. lib. 3. (Ruper.) de Trinit. cap. 27. *Habes itaque duo miſeria ſolatia cum labore, & indigentia homini propoſita, victum ſcilicet, & veſtitum. Victum, vbi paulò ante dixit, in ſudore vultus tui veſceris pane tuo. Veſtitũ vbi nunc dictũ eſt: Fecit Dominus Ada, & vxori eius* E *tunicas pelliceas*, & induit eos. Proh optimi, & celſiſſimi Domini conditionem! Seruituti addicit homines, ingentes illis labores mandat, ſed & ſimul prouidet illis victus, veſtituſque ſolatia, & vt in laboribus immittendis ſeuerus, ſic bonus in parandis ſolatijs apparet. Huc conueniant Domini mundiales, etiam qui ſe ſe ſuper omnes extollunt infulis dignitatis, quam ſeueri iſti ſunt in mandandis vigilijs, in exigendis laboribus, à ſeruis, quam crudeles in dimittendis victus, veſtituſque ſolatijs. Plures inuenies ſeruos in Principum aulis, qui diu noctu-

que inuigilent dominorum difficillimis exequendis mandatis, & per totum annum non videant, vel minimum victus, veſtituſque ſolatium. Hanc mundialium principum iniqui- *Pſ. 93.* tatem à Deo longiſſimè faciebat Pſal. 93. aiens: *Nunquid adhæret tibi ſedes iniquitatis, qui fingis laborem in præcepto?* Putat iniquitatem, quod Dominus præcepta laborioſa effingat; quam minimè putat poſſe conuenire Deo. Sed cur iniquus dicetur Dominus; qui laborioſa præcepta mandat? An non hoc ad dominorum excellentiam, & licitum imperium pertinet, quod de eorum præcepto poſſint ſubditi ad laborioſa obligari? Cur ergo iniquus erit, qui laborioſa mandat? Non equidem erit iniquus, qui laborioſa mandat, ſed qui mandat laborioſa ſola, ſine vllo adhibito ſolatio. Planè iniquitas magna eſt, quod in Domini alicuius præceptis, tantum videantur labores, ſudores mandati, & nullum ibi appareat ſolatium. *Laur. Iuſt.* Pulchrè ait D. Laurent. Iuſtin. in faſciculo Amoris, cap. 6. *Aperte dicit Pſalmus; Neque iniquus, neque immitis es, vt laborioſa mandes, & abſque delectationis ſuffragio operarios fatigari ſinas.* Non poteſt Dominus, qui iniquus non eſt, qui immitis non eſt, decernere labores ſeruis abſque vllo delectationis ſuffragio. Non poteſt Dominus, qui iniquus non eſt, ſinere fatigari ſubditos in adimplendis mandatis, & non curare de illorum victus, veſtituſque ſolatio. *Iob. 31.* Vnde de ſe, & pro ſe aiebat Iob, cap. 31. *Si aduerſum me terra clamat, & cum ipſa ſulci eius deflent.* Et qualis eſſet hæc Iobi iniquitas, quod terra clamaret, quod ſulci eius deflerent? Equidem hoc eſt, ac ſi diceret, ſi agros meos ſic ſudoribus, & laboribus operarum impleui, vt laborantibus excolentibuſque eos, ſolum liceret gemere, & lacrymari ſub labore, percipere autem aliquod ſolatium mercedis nunquam liceret. *Nicet.* Sic ait Nicet. in Cat. Græca; *Sed neque meos agros, at ſulcos, neque terram meam quiſquam coluit, qui non eſſet pretio, atque mercede conductus, ne forte eam gemitu, lacrymiſque vexarem: ſi ipſius operam certa mercede ſpoliaſſem.* Iniquum meritò putat vir diuinus ſi agrorum ſuorum operarij ſolum noſcerent laborare, & ſub laboribus gemere, & nullam viderent mercedis iucunditatem, ſudoribus madidi, ſicci & arentes ſolatio. Quam iniquitatem ſic *D. Iac.* obijcit D. Iacob. epiſt. Canonica, cap. 4. mundialibus diuitibus: *Ecce merces operariorum, qui meſſuerunt regiones veſtras, clamat; & clamor eorum in aures Domini Sabbaoth introiuit.* Et quando merces, & ſolatium negatum operarijs non clamat aduerſus Dominos; & cœlum clamoribus implet?

§. XXXIIII.

Ab vno Dei agno Ieſu mortuo veſtes accipimus, quibus & malorum iniurias, & incurſus rideamus.

NOn qualeſcumque veſtes parat Dominus nudis hominibus, ſed pelliceas eas parat, vt in præſenti habemus: *Fecit Dominus Adæ, & vxori eius tunicas pelliceas.* Et cur magis amauit Dominus pelliceas tunicas præſtare hominibus? Præclarè haud ignobilis author Doctor Ioannes Fernandez in theſaurum *Fernand.* Scripturæ ſacræ, fatur: *His pellibus agnus Dei venturus præfigurabatur in mundo; cuius vellere, & tegeretur nuditas noſtra, & deleretur iniquitas, iuxta illud: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Et qui de vnius huius diuini agniculi vellere ſic veſtimur, vt & noſtram nuditatem operiamus, & mundi malitias, immunes, & expediti fugiamus. Quis timeat à frigore niuis? Quis flammantes æſtus expaueat? Quis has omnes malitias non contemnat, ſi de agni immaculati pro nobis occiſi vellere veſtiatur? Iſaias cap. 43. *Iſa. 43* *Et nunc hæc dicit Dominus creans te Iacob, & formans te Iſrael: Noli timere, quia redemi te, & vocaui te nomini tuo: meus es tu. Cum tranſieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te: cum ambulaueris in igne, non combureris, & flamma non ardebit in te.* Sed ſcire cupis, quo medio, qua veſte ſic conteget Dominus populum ſuum, vt nimbos rideat, & flammas? *D. Atha.* D. Athanaſ. lib. de Incarnat. Verbi, citatus à Leone Caſtrio in præſenti, hoc putat impletum in ijs ſolum, qui veſtiuntur vellere immaculati agni. Accipite verba eius in rem præſentem præclara: *Sicut ex amianto lapide, vtpote ductili, & textili textores fila deducunt, ex eiſque telas, & vela contexunt, quæ ſi in ignem injiciantur, ardent quidem, ſed flammis in vita ſplendidiora exeunt. Ita beata Virgo agnum peperit, e cuius glorioſo vellere facta eſt nobis veſtis immortalitatis: qua tecti neque igne comburi poſſumus, neque aquis concludi, aut re vlla, quin per omnia cruciamenta tranſeamus illæſi, & ad cœlum euolemus.* Quis non amet de hoc diuini agniculi vellere indumentum acquirere? Fœlix es Chriſtiane, ex quo die marianus agniculus creuit, & altus eſt; ex quo die mortem ſuſtinuit, ideò ipſe occubuit, vt tu veſtireris de vellere illius, & tanto veſtitu ornatus, nil maneat, quod timeas, ſed vel inter aquarum turbines, vel inter flammantia fulmina vſque ad cœleſtem patriam tranſeas impauidus & ſecurus. Quò aſpiciens Paulus ad Epheſ. cap. 6. inquit: *Induite vos armaturam Dei*: Alij legunt communiter: *Ad Eph. 6.* *Induite vos omnia arma Dei; vt poſſitis ſtare contra verſutias diaboli.* Et quis homo omnia Dei arma poteſt induere? Vt infinitus eſt Deus, ſic neceſſum eſt, quod eius arma ſint infinita; in quo ergo indumento, vel in qua veſte poterit quis tot, tantaque Dei arma coniungere, quibus vniuerſa euadat pericula? Sane in nulla alia veſte hæc coniungentur, niſi in vnico vellere agni diuini Chriſti Ieſu. Sic ait D. Hieron. *Hieron.* *Manifeſtiſſime comprobatur omnia arma Dei, quibus nunc indui iubemur intelligi Saluatorem; vt vnum atque idem ſit dixiſſe, induite vos omnia arma Dei, quaſi dixerit, induite Dominum Ieſum Chriſtum. Quæ autem alia arma Dei poſſumus exiſtimare, quibus induendus eſt, qui habet aduerſus diaboli dimicare verſutias, excepta virtute, quæ Chriſtus eſt? Hic enim, qui ſic fuerit indutus, potens erit contra vniuerſas inſidias diaboli repugnare.* Vnum indue Ieſum, & vniuerſa mundi, diabolique machinamenta, & inſidias ride.

A

§. XXXV.

Vbi vera compunctio, & cordis contritio eſt, vix inuenit locum pretioſiſſimarum veſtium cura.

PEllicea tunicæ parantur à Deo pœnitentibus primis, in quibus enim videbat compunctionem, & veram cordis contritionem, & vidit ſimul vacare curam melioris amictus. Non equidem inter ſe multum compatiuntur vera compunctio, & cura pretioſi veſtitus, ſed vbi illa venit, quam primum hæc ſolet abire. Dauid compunctus cinerem tanquam panem manducabat, & potum cum fletu miſcebat: inſuper de ſe, ait Pſal. 68. *Et poſui veſtimentum meum cilicium.* Et rex erat, vt regie ſe ſe ornare debebat, & nihilominus, ornatu regio dimiſſo, ad vile, & aſperum cilicium confugiebat. Et vnde hanc ebibit indolem regius animus? Preclarè D. Chryſoſt. lib. 2. de compunct. cordis, fatur: *Dauid ita erat in poteſtate poſitus, tanquam omnibus eſſet ipſe ſubiectus, & in ſolio regali erat, & vinctus in carcere, & in purpura quaſi in cilicio iacebat, cinere conſperſus, & corde compunctus, aula regalis erat ei, tanquam eremi vaſtiſſima ſolitudo. Hac autem omnia agebat in eo cordis compunctio: ſola enim eſt, qua facit animam horreſcere purpuram, deſiderare cilicium, amare lacrymas, fugere riſum.* Expende ab illis: *Hac autem omnia in eo agebat cordis compunctio*: quippe vbi cordis vera compunctio eſt, nil magis placet, quam cilicium, quam omnimoda veſtium, & ornatus incuria. Quis credat poſſe ſimul in corde eſſe magnam animi contritionem, & curam ardentiſſimam exterioris ornatus, & amictus? Per Ioelem clamat Dominus ad peccatores, inquiens: *Reuertimini ad me in toto corde veſtro, in ieiunio, & in fletu, & in planctu.* Totum cor in conuerſione prærequirit, vt perfectus oſtendatur pœnitentię planctus. Et ſi totum cor ſibi præripit compunctio, vbi habebit locum ſtudium ornatus? Pulchrè D. Cypr. ex hoc loco educit lib. de lapſis: *Lamentari eum putamus ex toto corde, qui ex primo criminis die lauacra quotidie celebrat? An illa ingemiſcit, & plangit, cui vacat cultum pretioſa veſtis induere? Accipere pretioſa ornamenta, & monialia elaborata?* Vnum quodque ſane ſibi tota præcordia requirit, & compunctio, & veſtis ornatus, vbi illa præuenit, hæc ſtatim abit: vbi hæc adhuc eſt, neſcio ſi illa maneat. Vtinam in nobis fuiſſet vera & fortis compunctio, quam cito exibilaremus corporis nimios ornatus, quam cito confugeremus ad pœnitentiæ arma? Ionæ cap. 3. *Peruenit verbum ad regem Niniue: & ſurrexit de ſolio ſuo, & abiecit veſtimentum ſuum à ſe, & indutus eſt ſacco.* Et rex erat, & vt compunctionis verbum accepit, & purpuram abiecit, & inſignia regalia, & confugit ad ſaccum; non potuerunt vel breui tempore ſimul morari compunctio, & corporis nimius ornatus.

Pſ. 68. — D. Chr. — D. Cypr. — Ion. 3.

§. XXXVI.

Sermo adulatorius fugiendus, vt maxime nociuus peccatori.

PEllibus veſtitum Adamum irriſoria vox fecit, dum ironice clamat: *Ecce Adam, quaſi vnus ex nobis factus eſt.* Quam vocem ipſi Deo, perſoniſque diuinis ſecum colloquentibus tribuunt Auguſt. Rupert. Tertull. Perer. Cornel. Delrio, & alij plurimi. Sed Abulenſis mauult illam Angelis tribuere, vt & Lyran. Caietan. Oleaſter. Sed quid vetat, quod ſit vox diuinarum perſonarum, & vox Angelorum, vt ſic in tota Dei domo non ſit, qui peccatorem non feriat verbis? Huc veniant illi qui ſe putant Dei domeſticos, dum potentes peccatores deliniunt verbis, multaque illorum patrocinia promittunt apud Deum. Sane, & Angelis cordi erant primi parentes, quos videntes ſub peccato, & ſub peccati pœnis iacere, potuiſſent conſulari, & ſuum illis patrocinium offerre apud Deum; & nihil horum faciunt, quin potius illos incipiunt irridere, & peccati probra obijcere, rati non decere Dei domeſticos, blandiri peccatoribus, quo in malis detinerentur. Quando enim ſermo adulatorius non præpedit hominem peccatorem, ne citius ad Deum euolet? Matth. 8. dicitur de Centurione: *Acceſſit ad Ieſum Centurio rogans eum, & dicens: Domine, puer meus iacet, &c.* At Lucas aliter videtur narrare rem, ait enim cap. 7. *Centurio cum audiſſet de Ieſu, miſit ad eum ſeniores Iudæorum, rogans eum vt veniret, &c.* Supra dicitur ipſe acceſſiſſe, in præſenti dicitur non ipſe acceſſiſſe, ſed miſiſſe ſeniores Iudæos: quomodo hæc poſſunt conuenire ſecum? Sane ſerui calamitate tractum Centurionem, & ad Ieſum conuolantem Iudæi nobiliores conueniunt, illum blandis verbis detinent, ſeque patronos pollicentur; quibus blanditijs detentus, præmittens illos, totam rem eis credit, manens ipſe domi, ſed tandem cura ſtimulatus ſurgit, & vadit ipſe, & ad Ieſum accedit. Sed quando Centurio fecit duo, nimirum, & ſeniores miſit, & ipſe poſtmodum iuit, cur Lucas ſecutus Matthęum, non prętermiſit, quod miſerit ſeniores, & ſolum dixit, quod iuit ipſe: ſed potius prętereiens, quod ipſe acceſſerit, totus eſt in publicando, quod manens domi, præmiſerit ſeniores Iudęos? Equidem S. Lucas nobis voluit ob oculos proponere, quale ſit adulationis venenum, quod currentem, imo volantem ad Deum ad minus valeat remorari, & detinere, in ipſa calamitate, qua vrgetur. Ait D. Chryſoſt. in Matth. *Duo hic nobis Lucas oſtendit, quanta ſit Iudaica adulatio, & quod calamitate oppreſſi homines, modo hoc, modo illud conſilium anteponunt. Quare veriſimile mihi videtur, cum voluiſſet ire ad Ieſum Centurio, detentum à Iudæis fuiſſe, qui ei aſſentarentur, atque dicerent: nos ibimus, & adducemus ipſum. Quod ita eſſet perſpicies, ſi plenam adulationibus orationem eorum conſideraueris.* O adulationem peſtiferam, quæ hominem ad Deum currentem detinet. Sane & hodie multi potentes homines, vel à Deo commotos dum

B — C — Mat. 8. — D — E — D. Chryſ.

blandientibus excipiunt verbis, dum aſſentantes eis, iubeor à laboribus & difficultatibus ſuperſedere, dum longa, è efficacia patrocinia ſanctarum fœminarum apud Deum promittunt, dum ſe pro illis ſatisfacturos Deo blaterant, & miſeros in peccatorum fœcibus detinent, & ne ad Deum accedant, præpediunt. Fœlicior ſponſa Chriſti, quæ dum Deum quærit, non blanditias, ſed vulnera ſentit à cuſtodibus ciuitatis. Ait enim Cant. 5. *Inuenerunt me cuſtodes, qui circumeunt ciuitatem: percuſſerunt me, &c.* Boni cuſtodes euntem ad Deum ignitis ſtimulis feriunt, & non detinent, dicitur ab illis percuſſa ſponſa, ſed non detenta, imo magis ex percuſſione incitata, vt ad Deum vadat. Ex quo ſapienter Philo Carpatius: *Vtinam ab his aſsiduè cederetur ſponſa, verberibus afficerentur homines. Non tot, eu miſeri Chriſtiani, quotidie per aſſentationes prædicantium infœliciſſime perirent! Hinc tanta peccatorum labes, hinc illa corruptela morum, qua ſingulæ fideles animæ in dies, magis ac magis turpiter inficiuntur. Nam cum in omni cœtu hominum tum in religione Chriſtiana: aſſentatione eſt nihil perniciosius, eorumque præſertim, qui commenendo, & obiurgando cæteros officium ſuſceperunt. Hi ſunt, qui peccata populorum deuorant, cum ſcelera reprehendere non audent, vel ob munera peritura, ac commoda, vel ob gratiam, & amicitiam prophanorum, ac diuitum, vel dum ignaui, ac tepidi calumnias, pro Chriſto Ieſu opprobria, exilia, mortemque timemus.* Huc vſque Euangelicus doctor, cuius verbis aliquid eripere, duxerim piaculum: ſed præſtat adhuc eius integram mentem exarare. Pergens enim fatur: *At veri Chriſti ſerui, & bellatores omnibus obſtare audent pro veritate dicenda, & conſeruanda: nihil extimeſcunt, nihil loquuntur ad gratiam, nihil aſſentantur; vitia omnia acerrime inſectantur, ac reprehendunt, etiam regum ac principum; nulli (niſi bonis & Deo) placere ſtudent. Ab his quam plurimi conuertuntur ad ſponſum, dum ſuorum ſcelerum apertiſsime admoniti, veriſsimeque conuicti, & quanta inde ſupplicia paſſuri ſunt, niſi ſe ſe celeriter corrigant, intelligunt. Hi ſunt, qui ſanctiſsime cedunt, & ſaluberrime vulnerant.* Nec ibi ſiſtit vir doctus, ſed adhuc voluit rem vtiliſſimam. *Ab his cupiant peccatores, ſibi vulnus ſalutis infligi, ab his velle cucari: ab his enim ſatius eſt ad tempus occidi, quam ab adulantibus ad gehennam exoſculari. Teterrima peſtis vrbibus aſſentatorum vita, tabificus morbus eorum conſuetudo adoleſcentibus, domibus ruina, Monaſterijs euerſio Chriſtianæ religioni, extrema calamitas, omniumque malorum ſeminarium, & origo.* Quid pulchrius? Vtinam vt adulatio perniciosa omnibus eſt, ita fugiatur ab hominibus.

Cant. 5.

Phil. Carp.

A

B

C

D

E

Geneſ. 3. Emiſit eum Dominus de paradiſo voluptatis, vt operaretur terram de qua ſumptus eſt. Eiecitque Adam: & collocauit ante paradiſum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium, atque verſatilem, ad cuſtodiendam viam ligni vitæ.

§. XXXVII.

Terrena origo occaſionem dedit, ne homo penitus periret, ſed in ſummos honores eueheretur.

Peccator homo in terrenam ſuam originem relegatus eſt à Deo; ſic enim ait textus: *Emiſit eum Dominus de paradiſo voluptatis, vt operaretur terram, de qua ſumptus eſt.* Nec otioſe ad terrenam originem relegatur peccator, ſed vt videat, cui præter Deum debeat, quod in vitam reſeruetur, & ad ſummam celſitudinem poſſit conſcendere. Cantatiſſima fuit ſemper quæſtio, quid fuerit ex parte hominis, propter quod & ipſe peccans adhuc reſeruetur ad gloriam, quando peccans Angelus ſtatim ſine remedio deputatur ad pœnam? Cuius rei ratio vix alia inuenitur eſſe, quam origo terrena. Accipite Iobium, lib. 9. de Incarnat. ſic diſſerentem. *Propterea ſolus homo inter ratione prædita, iſtiuſmodi corporalibus vinculis innexus, deindeque lapſus ſui reſipiſcentiam à ſeipſo offerens, merito & prouidentia ad ſurgendum ampliore, atque maiore indiget, & diuino copioſius fruitur auxilio. Ita quod ab initio infra reliquas ratione præditas creaturas nos eſſe oſtendit, hoc magnæ nobis ſalutis cauſam attuliſſe iuſtus iudex declinauit, qui nos colligauit quidem carni ad coercendam ſuperbiam, per quam ipſi Angelorum ordines irreparabili lapſu in præceps acti ſunt: ſed ſtatutum illud materiæ vinculum in infinita poſtea beneficentiæ occaſionem vertit. Quænam enim aut maior, aut præſtantior beneficentia eſſe poſſet, quam ad dexteram Dei Patris videre ſedentem noſtram conditionem; & rebellantem quondam naturam, obedientem iam & pacificam, & vniuerſorum parenti conciliatam contueri? Vt iuſto iudicio Dei, qui inter rationales creaturas ſoli è luto fabricati ſunt, ſoli etiam tanto honore, & ineffabili miſericordia digni habiti ſunt.* Itaque vilitas originis terrenæ fuit in homine occaſio (vt miſerationis materia) ne funditus daretur in præceps, ſed ad ſublimitatem gloriæ ſeruaretur: quando incorporei ſpiritus propter naturæ ſuæ valentiam, nunquam tantam miſericordiam obtinuere. Quod ſine dubio mirabatur Pſalm. 100. vbi ait in Dei nomine: *Oculi mei ad fideles terræ, vt ſedeant mecum.* Equidem fideliſſimi ſpiritus erant in cœlo, è quibus elegerat Dominus illos, quos ſibi adſtantes Iſaię oſtendit, cap. 6. Verum qui caperent diuinos oculos, & ſublimes in cœlis ſeruarentur ad ſedes; non fuerunt fideles cœlorum, ſed fideles terræ; hoc eſt, non qui puriſſimi ſpiritus ſolum erant, ſed qui terræ concreti luteam originem præſeferebant. Vt mirabundus dicat Chryſoſt. *O ingens miraculum! Lutei ſedent, & corporis expertes adſtant.* Lutum fictionis noſtræ clementiorem, & beneficentiorem in nos Dominum reddit. Sic Luc. 13. bonus agricola, vt infrugiferam ficum eriperet extremo incendio, hoc num petit: *Fodiā circa illam, & mittā ſtercora*: quaſi nequiret fieri, quod de puluere, & ſtercore, propitiante Domino planta in vitā non creſceret. Ex quo ait D. Amb. lib. 1. de Virg. in initio: *Vtinam me ſub illa fructuoſa adhuc ficu iacentem ex aliqua Ieſu parte reſpiceret,*

Iobius.

Pſ. 100

D. Chryſ.

Luc. 13.

D. Amb.

ferret

ferret quoque poſt triennium fructus & noſtra ficus. Sed vnde tantum peccatoribus ſpes? Vtinam ſaltem ille Euangelicus cultor vineæ dominicæ ficum noſtram potuiſſe iam iuſſus excidere, dimittat illam, & hoc anno, vſque dum fodiat, & mittat cophinum ſtercoris: nam forte de terra ſuſcitet inopem, & de ſtercore erigat pauperem. Expende vnde tantum ſpei hominibus peccatoribus ex Deo veniat; nimirum ex puluere circumiacto, & ſtercore. Vbi Deus recordatur luti noſtri, & nos prorſus puluerulenti aſtamus Deo, vix fieri poteſt, quod de puluere ad magnam celſitudinem non eleuemur. *Mich.1.* Quò reſpiciens Michæas cap. 1. hoc deiectis Iſraelitis conſilium dabat; *In Geth nolite nuntiare, lacrymis ne ploretis; in domo pulueris puluere vos conſpergite.* B Dum enim ad puluerem recurratur humanum; iam inde firmiſſima ſpes appropinquantis fœlicitatis eminet.

§. XXXVIII.

Per preſſuras, & labores vitale pabulum obtinendum eſt.

FLammeus gladius collocatur in oſtio paradiſi, ne quis peccator præſumat ſibi obtinendum eſſe vitalem cibum, niſi ad illum contendat, per labores, & corporis preſſuras. Imo ad ipſam omnium creaturarum puriſſimam Mariam, dum vlnis geſtat cœleſtem pa- C nem Chriſtum dicit Simeon, *Luc. 2.* Luc. 2. *Tuam ipſius animam doloris gladius pertranſiuit.* Pro quo D. Amedæus hom. 5. de Mariæ martyrio, ait. *O Domine Ieſu, terribilis in conſilijs ſuper filios hominum, nec matri tuæ pepercisti, quin gladius animam ſuam pertranſiret. Hac nobis per igneum gladium, atque verſatilem tranſeundum omnibus in communi ad lignum vitæ, quod eſt in medio Paradiſi.* Quando & Mariæ non venit cœleſtis panis, vitales fructus ſine gladio, quo tranſuerberarentur eius viſcera; quis peccator præſumat, ſine exanthlatis laboribus, & gemitibus accedere ad panem vitæ? De ſe aiebat Dauid *Pſ.101.* Pſal. 101. *Cinerem tanquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miſcebam.* D Simul & *Pſ.77.* dixerat Pſal. 77. *Panem Angelorum manducauit homo.* Homo panem Angelorum manducat, & Dauid cinereum panem cum lacrymis & fletu? Et quando Dauid panem manducat doloris, quia manducet panem Angelorum? Equidem ipſe Dauid, qui doloris panem ſumit, ipſe & ſumet panem Angelorum, ab illo enim ad hunc celerrime tranſeunt homines. Ex quo lucem fero Samſonis ænigmati dicenti *Iud.14* Iud. 14. *De comedent. exiuit cibus.* Et qualiter de comedente cibus exire potuit? Equidem de comedente panem doloris, exit cibus ſuper- E ſubſtantialis, quia vbi præcedunt dolores, & gemitus, ſtatim vitaliſſimus Angelorum cibus prominet. *Phil. Abb.* Ait Philippus Abb. epiſt. 8. *Comedit peccator conuerſus cinerem, tanquam panem, cibatur pane lacrymarum, cum exceſſus præteritos humiliter deflere, & fletum irriguo illos ſatagit abolere. De hoc autem comedente exiuit cibus, quia qui panem comedit humilium peccatorum, meretur pane refici ſublimium Angelorum.* Nunquam niſi de gladio doloris, de pane lacry- A marum ad Angelicum, diuiniſſimumque panem vitæ patet locus. Vane ſperat altaris menſæ accedere, & viuifici ſacrificij tractare negotium, qui per ignem, & aquam lacrymarum non purgat, & mundat animæ ſordes. Ait Dominus apud Malach. cap. 3. *Malac. 3.* *Ipſe quaſi ignis conflans, & quaſi herba fullonum: & ſedebit conflans, & emundans argentum, & purgabit filios Leui, & colabit eos quaſi aurum, & quaſi argentum: & erunt Domino offerentes ſacrificia in iuſtitia.* Expende, vt conflantur, purgantur, colantur igne & aqua Leui filij; & qui fructus tanti conflatorij, *Erunt Domino offerentes ſacrificia in iuſtitia.* Huc tendunt diuini conflatorij, B vt fiant digni diuini altaris, & ſacrificij diuini, quo immolatur Dominus. Pro quo ait Procop. *Procop.* in Iſai. cap. 2. *Ita Deus iraſcitur, vt correctos beneficijs cumulet, non ſupplicijs perdat. Atque illud eſt, quod ipſe ait Dominus: Ambulauit quaſi ignis conflatorij, & quaſi herba fullonum. Et ſedebit conflans, & emundans quaſi argentum & quaſi aurum. Sed quæ inde poſtea vtilitas? Erunt Domino (ait) ſacrificia offerentes in iuſtitia.* Non enim ad myſticam, & viuificam hoſtiam, & oblationem venit, qui non tranſit per conflatorium, quo conſumantur paleæ, & emundentur ſordes. Vt enim euntes ad cœleſte conuiuium prius excipit purgatorij conflatorius: ſic euntem ad altaris oblationem, excipere prius debet pœnitentiæ ardentiſſima fornax, quæ ad pu- C rum excoquat hominem.

CAPVT TERTIVM.

Adami filij, & mors.

Textus Hiſtoria.

A Tanto culmine eiectos miſeros errones excipit Damaſcenus campus: recenti plaga triſtes tantiſper delinit coniugalis thalamus, ſerpit enim voluptas, & prolis amor etiam inter triſtiſſimarum rerum imagi- D nes. Non longe à primo coniugum amplexu; coniugij fructus maturarunt, & primæ hominum nuptiæ primogenijs ditantur. Tunc primum de ingenti poſſeſſione habita ſibi Eua blanditur, vteri ſui primitias vberibus applicat, & Cainum filium appellans, quod poſſidet gaudium, Hebræi idiomatis exprimit vocabulo. Non ſic illam impleuit Paradiſi poſſeſſio, vt modo implent ſuorũ viſcerum fructus, quibus læta vix meminit preſſuram, vix æſti- E mat cladem. In hoc gaudium conſentire cupiens maritus, reluctantem animum, & damnantem hominis natiuitatem, non bene domabat. Vellebatur medius affectus inter electionem vel prolis, vel orbitatis. Hinc amiſſa paradiſi hæreditate, filiorum pauperiem, & ſudores, qui ſummus parenti dolor eſt, reſpiciebat: hinc innumerabilium perdendorum ruinã, necnõ & indigniſſimã Saluatoris mortẽ, quam non lacrymis tantum, ſed & ſapienti pudore iam ex tunc reuerebatur. In ea ſeditione

blandientibus excipiunt verbis, dum aſſentanteseis, iubent à laboribus & difficultatibus ſuperſedere, dum longa, è efficacia patrocinia ſanctarum fœminarum apud Deum promittunt, dum ſe pro illis ſatisfacturos Deo blaterant, & miſeros in peccatorum fœcibus detinent, & ne ad Deum accedant, præpediunt. Fœlicior ſponſa Chriſti, quæ dum Deum quærit, non blanditias, ſed vulnera ſentit à cuſtodibus ciuitatis. Ait enim Cant. 5. *Cant. 5.* *Inuenerunt me cuſtodes, qui circumeunt ciuitatem: percuſſerunt me, &c.* Boni cuſtodes euntem ad Deum ignitis ſtimulis feriunt, & non detinent, dicitur ab illis percuſſa ſponſa, ſed non detenta, imo magis ex percuſſione incitata, vt ad Deum vadat. Ex quo ſapienter Philo Carpatius: *Phil. Carp.* *Vtinam ab his aſſidue cederetur ſponſa, verberibus afficerentur homines. Non tot, eu miſeri Chriſtiani, quotidie per aſſentationes prædicantium infœliciſſime perirent! Hinc tanta peccatorum labes, hinc illa corruptela morum, qua ſingulæ fideles animæ in dies, magis ac magis turpiter inficiuntur. Nam cum in omni cœtu hominum tum in religione Chriſtiana: aſſentatione eſt nihil pernitioſius, eorumque præſertim, qui commonendo, & obiurgando cæteros officium ſusceperunt. Hi ſunt, qui peccata populorum deuorant, cum ſcelera reprehendere non audent, vel ob munera peritura, ac commoda, vel ob gratiam, & amicitiam prophanorum, ac diuitum, vel dum ignaui, ac tepidi calumnias, pro Chriſto Ieſu opprobria, exilia, mortemque timemus.* Huc vſque Euangelicus doctor, cuius verbis aliquid eripere, duxerim piaculum: ſed præſtat adhue eius integram mentem exarare. Pergens enim fatur: *At veri Chriſti ſerui, & bellatores omnibus obſtare audent pro veritate dicenda, & conſeruanda: nihil extimeſcunt, nihil loquuntur ad gratiam, nihil aſſentantur; vitia omnia acerrime inſectantur, ac reprehendunt, etiam regum ac principum; nulli (niſi bonis & Deo) placere ſtudent. Ab his quam plurimi conuertuntur ad ſponſum, dum ſuorum ſcelerum apertiſſime admoniti, veriſſimeque conuicti, & quanta inde ſupplicia paſſuri ſunt, niſi ſe ſe celeriter corrigant, intelligunt. Hi ſunt, qui ſanctiſſime cædunt, & ſaluberrime vulnerant.* Nec ibi ſiſtit vir doctus, ſed adhuc voluit rem vtiliſſimam. *Ab his cupiant peccatores, ſibi vulnus ſalutis infligi, ab his velle curari: ab his enim ſatius eſt ad tempus occidi, quam ab adulantibus ad gehennam exoſculari. Teterrima peſtis vrbibus aſſentatorum vita, tabificus morbus eorum conſuetudo adoleſcentibus, domibus ruina, Monaſterijs euerſio Chriſtianæ religioni, extrema calamitas, omniumque malorum ſeminarium, & origo.* Quid pulchrius? Vtinam vt adulatio pernicioſa omnibus eſt, ita fugiatur ab hominibus.

. . . .

Geneſ. 3. Emiſit eum Dominus de paradiſo voluptatis, vt operaretur terram de qua ſumptus eſt. Eiecitque Adam: & collocauit ante paradiſum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium, atque verſatilem, ad cuſtodiendam viam ligni vitæ.

§. XXXVII.

Terrena origo occaſionem dedit, ne homo penitus periret, ſed in ſummos honores eueheretur.

PEccator homo in terrenam ſuam originem relegatus eſt à Deo; ſic enim ait textus: *Emiſit eum Dominus de paradiſo voluptatis, vt operaretur terram, de qua ſumptus eſt.* Nec otioſe ad terrenam originem relegatur peccator, ſed vt videat, cui præter Deum debeat, quod in vitam reſeruetur, & ad ſummam celſitudinem poſſit conſcendere. Cantatiſſima fuit ſemper quæſtio, quid fuerit ex parte hominis, propter quod & ipſe peccans adhuc reſeruetur ad gloriam, quando peccans Angelus ſtatim ſine remedio deputatur ad pœnam? Cuius rei ratio vix alia inuenitur eſſe, quam origo terrena. Accipite Iobium, lib. 9. de Incarnat. ſic diſſerentem. *Iobius.* *Propterea ſolus homo inter ratione prædita, iſtiuſmodi corporalibus vinculis innexus, deindeque lapſus ſui reſipiſcentiam à ſeipſo offerens, merito & prouidentia ad ſurgendum ampliore, atque maiore indiget, & diuino copioſius fruitur auxilio. Ita quod ab initio infra reliquas ratione præditas creaturas nos eſſe oſtendit, hoc magnæ nobis ſalutis cauſam attuliſſe iuſtus iudex declinauit, qui nos colligauit quidem carnis ad coercendam ſuperbiam, per quam ipſi Angelorum ordines irreparabili lapſu in præceps acti ſunt: ſed ſtatutum illud materiæ vinculum in infinitæ poſtea beneficentiæ occaſionem vertit. Quænam enim aut maior, aut præſtantior beneficentia eſſe poſſet, quam ad dexteram Dei Patris videre ſedentem noſtram conditionem; & rebellantem quondam naturam, obedientem iam & pacificam, & vniuerſorum parenti conciliatam contueri? Vt iuſto iudicio Dei, qui inter rationales creaturas ſoli è luto fabricati ſunt, ſoli etiam tanto honore, & ineffabili miſericordia digni habiti ſunt.* Itaque vilitas originis terrenæ fuit in homine occaſio (vt miſerationis materia) ne funditus daretur in præceps, ſed ad ſublimitatem gloriæ ſeruaretur: quando incorporei ſpiritus propter naturæ ſuæ valentiam, nunquam tantam miſericordiam obtinuere. Quod ſine dubio mirabatur Pſalm. 100. vbi ait in Dei nomine: *Oculi mei ad fideles terræ, vt ſedeant mecum.* *Pſ. 100* Equidem fideliſſimi ſpiritus erant in cœlo, è quibus elegerat Dominus illos, quos ſibi adſtantes Iſaiæ oſtendit, cap. 6. Verum qui raperent diuinos oculos, & ſublimes in cœlis ſeruarentur ad ſedes; non fuerunt fideles cœlorum, ſed fideles terræ; hoc eſt, non qui puriſſimi ſpiritus ſolum erant, ſed qui terræ concreti luteam originem præſeferebant. Vt mirabundus dicat Chryſoſt. *O ingens miraculum! Lutei ſedent, & corporis expertes adſtant.* *D. Chryſ.* Lutum fictionis noſtræ clementiorem, & beneficentiorem in nos Dominum reddit. Sic Luc. 13. bonus agricola, vt infrugiferam ficum eriperet extremo incendio, hoc num petit: *Fodiã circa illam, & mittã ſtercora*: *Luc. 13.* quaſi nequiret fieri, quod de puluere, & ſtercore, propitiante Domino planta in vitã non ereſceret. Ex quo ait D. Amb. lib. 1. de Virg. *D. Amb.* in initio: *Vtinam me ſub illa fructuoſa adhuc ficu iacentem ex aliqua Ieſu parte reſpiceret,*

ferret

ferret quoque poſt triennium fructus & noſtra ficus. Sed vnde tantum peccatoribus ſpei? Vtinam ſaltem ille Euangelicus cultor vineæ dominicæ ficum noſtram portaſſe iam iuſſus excidere, dimittat illam, & hoc anno, vſque dum fodiat, & mittat cophinum ſtercoris: nam forte de terra ſuſcitet inopem, & de ſtercore erigat pauperem. Eapende vnde tantum ſpei bominibus peccatoribus ea Deo veniat; nimirum ex puluere circumiacto, & ſtereore. Vbi Deus reeordatur luti noſtri, & nos prorſus puluerulenti aſtamus Deo, via fieri poteſt, quod de puluere ad magnam celſitudinem non eleuemur. Quò reſpieiens Mi- *Mich.1.* chæas cap. 1. hoc deiectis Iſraëlitis conſilium dabat; *In Geth nolite nuntiare, lacrymis ne ploretis; in domo pulueris puluere vos conſpergite.* Dum enim ad puluerem reeurratur humanum; iam inde firmiſſima ſpes appropinquantis fœlicitatis eminet.

§. XXXVIII.

Per preſſuras, & labores vitale pabulum obtinendum eſt.

FLammeus gladius eollocatur in oſtio paradiſi, ne quis peccator præſumat ſibi obtinendum eſſe vitalem eibum, niſi ad illum eontendat, per labores, & corporis preſſuras. Imo ad ipſam omnium creaturarum puriſſimam Mariam, dum vlnis geſtat cœleſtem pa- C

Luc. 2. nem Chriſtum dieit Simeon, Luc. 2. *Tuam ipſius animam doloris gladius pertranſiuit.* Pro quo D. Amedæus hom. 5. de Mariæ martyrio, ait. *O Domine Ieſu, terribilis in conſilijs ſuper filios hominum, nec matri tuæ pepercisti, quin gladius animam ſuam pertranſiret. Hac nobis per igneum gladium, atque verſatilem tranſeundum omnibus in communi ad lignum vitæ, quod eſt in medio Paradiſi.* Quando & Mariæ non venit cœleſtis panis, vitales fructus ſine gladio, quo trauſuerberarentur eius viſeera; quis peccator præſumat, ſine eaanthlatis laboribus, & gemitibus accedere ad panem vitę? De ſe aiebat Dauid

Pſ.101. Pſal. 101. *Cinerem tanquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miſcebam.* Simul & D

Pſ.77. dixerat Pſal. 77. *Panem Angelorum manducauit homo.* Homo panem Angelorum manducat, & Dauid cinereum panem cum lacrymis & fletu? Et quando Dauid panem mandueat doloris, quis mandueet panem Angelorum? Equidem ipſe Dauid, qui doloris panem ſumit, ipſe & ſumet panem Angelorum, ab illo enim ad hune celerrime tranſeunt homines. Ex quo lueem fero Samſonis ęnigmati dicenti

Iud.14 Iud. 14. *De comedent. exiuit cibus.* Et qualiter de comedente cibus exire potuit? Equidem de comedente panem doloris, exit cibus ſuperſubſtantialis, quia vbi præeedunt dolores, & gemitus, ſtatim vitaliſſimus Angelorum ci- E

Phil. bus prominet. Ait Philippus Abb. epiſt. 8.

Abb. *Comedit peccator conuerſus cinerem, tanquam panem, cibatur pane lacrymarum, cum exceſſus præteritos humiliter deflere, & fletum irriguo illos ſatagit abolere. De hoc autem comedente exiuit cibus, quia qui panem comedit humilium peccatorum, meretur pane refici ſublimium Angelorum.* Nunquam niſi de gladio doloris, de pane lacry-

A marum ad Angelicum, diuiniſſimumque panem vitæ patet locus. Vane ſperat altaris menſæ accedere, & viuifiei ſacrificij tractare negotium, qui per ignem, & aquam laerymarum non purgat, & mundat animæ ſordes. Ait Dominus apud Malach. cap. 3. *Ipſe quaſi* *Malac. 3.* *ignis conflans, & quaſi herba fullonum: & ſedebit conflans, & emundans argentum, & purgauit filios Leui, & colauit eos quaſi aurum, & quaſi argentum: & erunt Domino offerentes ſacrificia in iuſtitia.* Expende, vt conflantur, purgantur, eolantur igne & aqua Leui filij; & qui fructus tanti conflatorij, *Erunt Domino offerentes ſacrificia in iuſtitia.* Hue tendunt diuini conflatorij,

B vt fiant digni diuini altaris, & ſacrifieij diuini, quo immolatur Dominus. Pro quo ait Procop. *Procop.* in Iſai. cap. 2. *Ita Deus iraſcitur, vt correctos beneficijs cumulet, non supplicijs perdat. Atque illud eſt, quod ipſe ait Dominus: Ambulauit quaſi ignis conflatorij, & quaſi herba fullonum. Et ſedebit conflans, & emundans quaſi argentum & quaſi aurum. Sed quæ inde poſtea vtilitas? Erunt Domino (ait) ſacrificia offerentes in iuſtitia.* Non enim ad myſticam, & viuificam hoſtiam, & oblationem venit, qui non tranſit per conflatorium, quo conſumantur paleæ, & emundentur ſordes. Vt enim euntes ad cœleſte conuiuium prius eacipit purgatorij conflatorius: ſic euntem ad altaris oblationem, exeipere prius debet pœnitentiæ ardentiſſima fornax, quæ ad purum eacoquat hominem.

CAPVT TERTIVM.

Adami filij, & mors.

Textus Hiſtoria.

A Tanto eulmine eiectos miſeros errones exeipit Damaſcenus campus: recenti plaga triſtes tantiſper delinit coniugalis thalamus, ſerpit enim voluptas, & prolis amor etiam inter triſtiſſimarum rerum imagines. Non longe à primo coniugum ampleau; coniugij fructus maturarunt, & primæ hominum nuptiæ primogenijs ditantur. Tune primum de ingenti poſſeſſione habita ſibi Eua blanditur, vteri ſui primitias vberibus applieat, & Cainum filium appellans, quod poſſidet gaudium, Hebræi idiomatis exprimit vocabulo. Non ſie illam impleuit Paradiſi poſſeſſio, vt modo implent ſuorũ viſcerum fructus; quibus læta vix meminit preſſuram, via æſtimat cladem. In hoe gaudium conſentire eupiens maritus, reluctantem animum, & damnantem hominis natiuitatem, non bene domabat. Vellebatur medius affectus inter electionem vel prolis, vel orbitatis. Hine amiſſa paradiſi hæreditate, filiorum pauperiem, & ſudores, qui ſummus parenti dolor eſt, reſpiciebat: hine innumerabilium perdendorum ruinã, necnõ & indigniſſimã Saluatoris mortẽ, quam non lacrymis tantum, ſed & ſapienti pudore iam ea tunc reuerebatur. In ea ſeditione

animi, tamen maritum agebat: non tam quod A
illud delicioſum putaret, quam ne aliquid eſ-
ſet, quod diuinis negaret mandatis. Interea
coniugalis agri ſecunda iam meſſis inſtabat, &
nondum exhauſta materna vbera à primis, re-
pleri incipiunt ad ſecundos infantes. Iterum
Eua filio adornatur; ſed patet nihil nõ luctuo-
ſum meditans Abelis nomen adſcribit puero,
eductum de luctuoſi ſui pectoris arcano. Non
fefellit virum luctus præſagium; Abelus nam-
que iam adultus à Caino fratre nefario occi-
ſus, primus quam ſuis filijs acciuerant mortẽ,
Adamo & Euæ repręſentauit, ingentiſque lu- B
ctus intulit, & mœroris cauſas. Multi deinde
naſcuntur Adamo filij, ſed qui Abelis tolleret
orbitatem, vnus fuit Sethus, natus anno cen-
teſimo & trigeſimo ætatis Adami. Quis per-
cenſeat Sethi virtutes. Is ſic omnes in ſe virtu-
tes oſtendit, vt Dei nomine mereretur vocari,
& quotquot natos habebat, tot Dei filijs an-
numerabantur. In huius progenie totum ge-
nus humanum recubuit, cæteris diluuio ſubla-
tis, vt inde Adami in vno Setho vera referatur
imago. Iam turba nepotum per decem gene-
rationes cingebant primorum hominum late-
ra, inter quos nongenteſimum & trigeſimum
annum agens Adamus, habenas luctui laxabat,
nec aliud illi magis placebat quàm animam C
agere. Triſtem ſolantur filij, ſolantur nepotes,
& præ cæteris dilectiſſima coniux à nuribus
ſuſtentata intereſt, & moribundo marito fa-
tur. Tu is es meus Adamus? Tu ille immor-
talis? Tu paradiſi ciuis, & Dominus? Ah num,
& maciei, quam in tuo vultu cerno, ego cauſa
ſum, Adame? Sed an eadem reſumenda rurſus
erunt? An tibi iteranda exilia? Et timide ſem-
per amabimus? Abſit, ſine me in paradiſum
redis, non te in regione pacis fœmina excipiet,
quæ exturbet, ſed filius Abelus, qui Saluatoris
tui præcinat triumphos, & in ſuo iugulo oſtẽ-
dat obtuſas à veto paradiſo arcẽtes romphęatũ
acies. Ille placide filios, nepoteſque intuitus, D
errores ſuos in compendium miſit; vt fuerat à
regno exturbatus, vt ęrumnis addictus; vt tan-
dem ſaluatorem nactus, cuius potentia de prę-
donibus victor, ſolidam & immarceſcibilem
ſperabant fœlicitatem. Imminens rebelli mun-
do diluuium pene indigitat, & pene indigitat
arcam, qua Sethi filij ſui lumina reſeruantur,
quæ inter cineres ſuos deponi mandat, & hæ-
rente voce faucibus efflat animam. Eu quantus
ſubito proſilit omniũ hominũ plãctus! Ruunt
in cõmunis parentis cadauer filiorũ, nepotum-
que examina, rigant lacrymarum fluentibus
arentẽ iam radicem generis humani, cui mille
infixis oſculis ſeſe inſerunt, quot filij, tot rami. E
Denique flet maritum Eua, nequid fletus de-
fuerit primę cõciliatrici peccati, quę poſt par-
tuum dolores, poſt ęrumnas, poſt filiorũ mor-
tem, eorundẽque indomitam feritatem ſuccẽ-
dit in ſepulchrum abſoluta etiam decennij vi-
duitate. Nec vnus ſuffecit tumulus, primis hu-
manæ mortis cauſis, ſed ſæpe inueniuntur ſe-
pulta eorũ oſſa, & ſępe tranſlata; & Noe qui ab
aquis diluuij liberauit ſecũ octo animas, ſimul
Adami oſſa liberauit, quæ diuiſa inter Noemi
filios diuerſis mundi regionibus tumulantur,
ſolam eius caluariam tenuit terra, quę ſimul
occiſi Saluatoris excepit ſanguinem.

PARS VNICA.

Moralia circa textus literam.

VIDISTI extrema Adami, quę ad conceptum Ieſum nihil videntur facere, modo accipe quę circa textus literam notantur moralia.

Geneſ. cap. 4. Adam vero cognouit vxorem ſuam Euam: quæ concepit, & peperit Cain, dicens: Poſſedi hominem per Deum. Rurſumque peperit fratrem eius Abel.

§ I.

Raro in vno & temporalia, & diuina dona ſuccreſcunt.

NAſcitur Cain, in quo præſtantiſſima
quæque bona coaceruantur, in illo pri-
mogenij munus cernitur, gaudium matris, &
lætiſſimæ poſſeſſionis auſpicium naſcitur. Abel
omni dono vacuus, nullum in illo gaudium
exprimitur, nulla poſſeſſio, ſed omnimoda va-
cuitas, & luctus, & planctus. Sic Cain inter-
pretatur poſſeſſio, Abel vacuitas, ſiue luctus
interpretatur. Hic tamen gratiæ diuinæ donis
multo apparet cumulatior, quam frater: cur
ergo in quo ſunt & primogenia, & matris gau-
dia, & bonorum poſſeſſiones, non ſimul gran-
deſcunt dona gratiæ; vel in quo dona gratiæ
ſunt, cur ad eundem non aduolant, & bona
omnia, & gaudia temporalia? Equidem nęſcio
quam inter ſe ſe rixam habeant, & diuina & tẽ-
poralia bona, quæ raro in vno morantur; Ad
hæc enim ſapienter aiebat Sidonius Apoll. *Sid.*
lib. 7. epiſt. 6. *Quin potius ſi requiras, ordinis res* *Apoll.*
eſt, vt & diues hic purpura, byſſoque veletur, & La-
zarus hic vlceribus, & paupertate feriatur. Ordi-
nis res eſt, vt dum in hac allegorica verſantur Ægy-
pto, Pharao incedat cum diademate, Iſraelita cum
cophino. Ordinis res eſt, vt dum in hac figuratã Ba-
bylonis fornace decoquimur, nos cum Ieremia ſpiri-
talem Ieruſalem ſuſpirioſis plangamus vlulatibus,
& Aſſur faſtu regio tonans ſanctorum ſancta con-
culcet. Hunc ſapienter & erudite putat rei
mundialis ordinem cultiſſimus Auernorum
Præſul, quod temporalis fœlicitas, & gratia
diuina, aut raro, aut nunquam per eundem cur-
rant callem. Quà mundus & natura ſuos
effundunt fauorum amnes, vix illac gratia
vllum gradum facit. Fuerant Iſai filij ma-
iores natu, florentes ætate, baltheo inſigni-
ti militari, erat & filius paruulus reiectaneus,
nullo honore inſignis, ſed in eremo ouicu-
las paſcens. Mittitur ad hos Samuel, vt vnum
ex illis deputet diuinæ recipiendæ gratiæ.
1. Reg. 16. Vocantur ergo Iſai filij in exa- 1. *Reg.*
men ſeruato ordine, & honore natiuitatis, 16.
& primo primogenitus adſtat, deinde ſe-
cundus, rurſus tertius, tandem *adduxit Iſai*

Digitized by Google

ſeptem ſuos filios coram Samuele: & ait Samuel ad Iſai, Non elegit Dominus ex ijs. Cur ſic per tot iuuenes errant & Samuel, & eorum pater? In prompta equidem apparet cauſa, nimirum, quia diuinæ gratiæ deputatum quærebant per ordinem naturæ, & dignitatis: cum alius diuerſiſſimus ſit ordo gratiæ, & vix gratiæ ordo cum naturæ, dignitatiſque mundialis ordine

Baſil. Sel. valeat commutari. Ait enim D. Baſil. Sel. orat. 14. *Vocandi ordo naſcendi ſequebatur ordinem, & proprium gratia non reperiebat.* Equidem ordinis eſt res in mundo, vt alio fluant naturæ bona, & alio fluant dona diuinæ gratiæ, hæc in reiectaneis, & vltimis ſolet inueniri, illa in grandibus & primatibus: & videantur potentes, & diuites ſine Deo viuere; & qui Deo implentor, cum omni temporali iactura mille pactum. Hinc patet, quam abiecte cogitent, qui terrena bona ſibi coacetuantes, inde putant ad cœleſtia obtinenda ampliſſimum iter parari. Longiſſime namque à terrenis bonis aſcendere debet quiſquis diuinis amat ditari. Dilectæ ſuæ dixit Dominus Cant. 4. *Sicut tur-*

Cant. 4. *ris Dauid collum tuum, quæ ædificata eſt cum propugnaculis.* Colli nomine totus corporis habitus, excelſus, erectus, ac firmus explicatur, qui per turrim Dauid exprimitur, quæ vocatur ab Eſdra lib. 2. cap. 3. turris magna, & eminens, & mirũ in modum, celſior erat turribus aliis, vt pote, quæ teſte Niſſeno hom. 7. ædificata fuit ad hoſtium aduentum præuidendum, & ſimul ad irruentium impetum repellendum. Sed cur neceſſum fuit dilectam animã, à Deo munitam, tantæ celſitudinis turri comparari? Sane vt quo magis erigitur, & eleuatur turris, eo magis à ſe terrena omnia longe facit; ſic anima vt pervia fiat diuinæ gratiæ, cœleſtiumque bonorum ſit particeps, à terrenis bonis debet elongari. Quo reſpiciens Procop. in cap.

Proco. 1. Iſaiæ fatur. *Turris autem excelſa ipſa eſt, ad vrbis ſalutem hoſtiumque proſpiciendum acceſſum comparata ſpecula, qualis quæ nobis à Deo ad bonarum rerum obſeruationem, malarumque vitationem collata mens eſt. Eam vero non decet de reditu ſibi in cœlum terrenis rebus parando laborare.* Expende ab illis: *Eam vero non decet de reditu ſibi in cœlum, &c.* Quippe ſtultus eſt bonæ mentis labor, in coaceruandis terrenis bonis, vt per illa reditum ſibi ad cœleſtia paret: terrena enim & cœleſtia mutuo ſe excludont, & ille magis cœleſtibus ſe ſe aptat, qui prorſus terrenis caret.

§. II.

Corporalis ſubſtantiæ iactura, nihil vero & perfecto homini adimit.

NVllus qui naſcitur Adamo filius, dicitur primi frater, niſi vnus Abel: ai[illegible]tus infra cap. 4. de Eua: *Peperit filium, vocauit nomen eius Seth, dicẽs, poſuit mihi Deus ſemẽ aliud pro Abel.* Filium vocat Adam, ſed non vocat illum aliorum filiorum fratrem. De Abel autẽ ait: *Peperit Cain, dicens, poſſedi hominem per Deum. Rurſuſque, peperit fratrem eius Abel.* Cur de ſolo Abel maluit Spiritus ſanctus ex-

A primere, quod eſſet primogeniti frater, ei prorſus in omnibus æqualis? Equidem Abel ſic naſcebatur quaſi nihil terrenæ poſſeſſionis poſſeſſurus, imo quaſi exutus omni corporali ſubſtantia: vtrumque enim ab initio nomen exprimebat. ſiue luctum ſignificet, vt communiter dicunt, ſiue ſignificet vacuitatem, vt alii malunt. Oſtendit autem Dei ſpiritus nihil perfecto homini deeſſe, etiam ſi deſint illi quæcumque pertinent ad corporalem ſubſtantiã, quando Abel, qui ipſa vacuitas omnium videbatur, adhuc erat primogeniti naturæ humanę

B perfectiſſimus frater. Deficiat tibi licet, quidquid corporeum eſt, non cadis à perfectione hominis, ſed in illa maxime confirmaris. Ait Paul. 2. ad Corinth. 4. *Licet is, qui foris eſt noſter homo, corrumpitur: tamen is qui intus eſt, renouatur de die in diem.* *2. Cor. 4.* Ecce tibi & perduntur omnia corporalia, & externa, & tamen intimior, & perfectior homo & vegetior, & robuſtior apparet. Vt ſapienter dicat Sidonius *Sidon.* Apoll. lib. 7. epiſt. 6. *Certum ſcio, maximum eſſe remedium interioris hominis, ſi in hac area mũdi variis paſſionum flagellis trituretur exterior.* Perdas licet quæcũq; exteriora, & corporea, nihil de perfectione hominis perdis, imo num-

C quam te magis perfectè inuenis, quam vbi omnia corporalia perdis. Idẽ Paul. 2. ad Corinth. 12. de raptu illo, quo ſublatus fuit in tertium cœlum locutus, dicit: *Scio hominẽ raptum; ſiue in corpore, ſiue extra corpus neſcio.* *2. Cor. 12.* Aliena quidẽ putabat à perfectione hominis omnia corporalia, quando dubitat, an ſimul rapta cum homine fuerint in cœlum. Quid ais Paule, ſi hominem ſcis raptum, quomodo dubitas & cũ homine corporalia ſimul rapta eſſe? Nonne & homo conſtat, & anima, & corpore, vbi ergo fuit homo, ibi & corpus interfuit? Sed hoc eſt propriũ hominũ cœleſtiũ, quod ſeſe, & perfectiori modo, & clariori euidentia inueniãt, etiã cum nihil corporeum in ſe inueniunt. Acute

D ad hæc ait Claudius Mamercus lib. 2. de ſtatu animæ cap. 12. *Videamus, quod certum eſt ſibi Beatus Apoſtolus, quidve fateatur incertum: raptum eſſe hominem ſcit; in corpore, an extra corpus neſcit. Animaduerte iam aliud hic dicὶ hominem, aliud corpus. Et ſic cum corpore, nõ, an ſine corpore raptus ſit, heſitat, ſe ipſum tamẽ eſſe non dubitat.* *Clau. Ma.* Nihil ſuæ perfectionis requiret, nihil ſuo homini deficere reputat, humana omnia in ſe integra inuenit, vt non liceat dubitare ſeipſum eſſe, etiam cum nihil corporale reperit. Crede mihi, poſſunt omnia corporalia corrumpi, & deperdi, abſque eo quod aliquid adimatur homini perfecto. Sic dicebat Dominus Luc. 9. *Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos, filius autem hominis non habet, vbi caput ſuum reclinet.* *Luc. 9.*

E Expende differentiam veri, & perfecti hominis ab animalibus, & volucribus: hæc in tantum cenſentur eſſe, in quantum habent corporalem victum: hominis autem filius perfectus, & cõſtans tunc etiã oſtenditur, quando non habet, vbi caput ſuum reclinet, quando omnia corporalia deſunt illi; Hinc Exod. 28. ait Dominus Moyſi: *Facieſq; veſtem ſanctam Aaron fratri tuo in gloriam, & decorem.* *Exod. 28.* Et non facit paruam quæſtionem expoſitoribus, cur cum veſtes prouiderit Dominus Aaroni; Moyſi numquam dicitur ve-

ſtes ptouidiſſe? Rem ſoluit Chryſoſt. hom. in eum locum apud Biblioth. Photii, dicens: *Si Deus ſtolis illis acqaieſcebat, qnomodo Moyſem ante Aaron non induit? Vt diſcas non ea Deo potiora eſſe, & perfecto ad ſui ornatum ſuſficere virtatem.* Deſiut tempotalia omnia, deſint & veſtes, deſint & victus, nihil deeſt, quod requirat homo perfectus habens vittutem.

§. III.

A curis ſe ſæcularibus expediat, qui velit ſeruare integritatem virgineam.

NOlo in præſeoti prætetire, quod fere omnes Patres notauerunt de parentibus primis: ij enim dum ſine vlla cura in paradiſo exiſtunt, non laboratum cibum ſperantes à ligno vitæ, virgioes ſunt, nec illis in mentem venit carnalis voluptas. A paradiſo eiiciuntur, in vaſtam relegantur terram, vt victus, veſtituſque, & familiæ ſobeant curas: quid tunc? Nil prios in illis exprimitur, quam virginitatis cotruptio: immediate enim poſt eiectioné, ante omnia alia, ait textus: *Adam vero cognouit vxorem ſuam.* Equidem inter ſæculares curas ſic ſerpit voluptas, & prolis habédæ amor, C vt qui virginitatem colere amat, neceſſum habeat, ſe ab illis exuere. Rem pulcbre tractat D. Ambr. in Exhottatione ad Virg. inquiens: D. Amb. *Tales ergo eſtote filij, quales Adam, & Eua in paradiſo fuerunt. De quibus ſcriptum eſt, quod poſtea quam de paradiſo eſt eiectas Adam, cognonit Eaam vxorem ſuam, & illa concepit, & peperit filium, cui nomen Abel. Melior itaqne ſecnndus, quam prior fructns, qnia iſte immaculatus, ille macnloſus. Iſte adhærens Deo, & totas à Domino, ille mundana, & terrena poſſeſſio. Nihil vobis ſit filij cnm poſſeſſione ſæculi, nec terrena vobis poſſeſſionis vllos vindicandos eſſe ſortitus arbitremini.* Et quid faceret terrena poſſeſſio, niſi corruptionem ſerere? Impleant tertenæ poſſeſſiones, ſæculares curæ D eos, qui carnis voluptatibus ſeruiunt, at qui virginitatem cupiunt colete, à terrenis curis quam longiſſime abſcedant, & appropinquent cœleſtibus. Aiebant illi Pſalm. 136. Psal. 136. *Super flumina Babyloais, illic ſedimns, & fleaimus, dum recordaremur Sioa. Ia ſalicibus, in medio eias ſuſpendimas organa noſtra.* Quæ verba putantur dici à virgineo choro, dum ioter fluenta huius mundi mente oeſciunt volocre niſi ea, quæ cœleſtia ſunt, & ſuperna. Et quale ſtudiū has virgines commendat? Illud nimirum, *ſuſpendimus organa noſtra*, hoc eſt, ſic curamus ipſos corporales ſenſus in altum efferre, ne vel ad modicum pertingant terrena, & in- E feriora, quorum vſu ſordeſcant. Ait D. Meth. D. Meth. lib. de Caſtitate apud Biblioth. Photij. *Ab animabns dictum exiſtima: organa enim habitacula ſua appellant, quæ ſuſpenderant à fanibus caſtitatis, vt laqaearia tangerent, ne rurſus detracta intemperantiæ lacu volutarentar.* Hoc ſemper agat virginea mens, quæ velit laſciuiæ maculas ſordeſq; cauere; ſuſpendat organa ſua, ſubſtollat ipſos corporeos ſenſus caſtitatiſque amore illos alliget bonis ſupernis; difficile enim erit, quod ad tertena deſcendentes in- A temperantiæ laco non volutétur. Omnibus in Chriſto viuentibus dicebat Paul. ad Colloſ. Ad Coloſ. 2. cap. 2. *Quid adhuc tanqnam viuentes in mundo decernitis? Ne tetigeritis, neque guſtaueritis, neque contretaueritis: quæ ſuat omnia in interitu ipſo vſu.* Quæ ſic ad virgines applicat S. Amb. lib. 3. de Virg. *Quid adhuc, iaquit, velat viuentes de hoc mundo decernitis? Ne tetigeritis, ne attamiaaneritis, ne gaſtaneritis, quæ ſaat ad corruptionem ipſo vſu. Corruptela enim abeſſe debet à caſtis. Itaque carnis & mandi ſepelite curam quia cum Chriſto reſurrexiſtis, quæ ſurſum ſunt quærite, vbi Chriſtus eſt.* D. Amb. A ſtudio- B ſis caſtitatis ſic debent abeſſe corruptibilia bona ſæcularium rerum cura, vt nec manibus tāgi, nec oculis cerni poſſint. Vnus Chriſtus ſurſum exiſtens ſuſpenſos caſtitatis amatores habeat, quem vnum ſurſum aſpicientes, fallar, ſi corruptelam vllam patiantur. Ait enim D. Nilus hom. 1. de Aſcenſ. apud Biblioth. Photij: D. Nilus *Qaaado in cœlum oculos coauertimas, corraptionem natura deponit. Videt enim ſupra corā, qui infra mortui ſunt, reſurrectionis radicem Chriſtum Dominum. O lucrum ex damno proueniens!* Itaque vbi ſurſum aſpectamus, vbi ſurſum exiſtenti Chriſto figimus oculos, cortuptionem à nobis ablegamus, & inſerti radici reſurrectionis, enm integritatis habitum C ſubimos, quo erimus in reſurrectione. Hinc Dominus ad ſe virgineam ſponſam vocans ait Cant. 4. *Veni de Libano ſponſa mea, veni de Libano.* Cant. 4. Alij legunt, *Veni huc à Libano*, quæ enim puritatem, candoremque Libani imitatur, periculoſe degit, niſi ſe ſe totam in ſuperna transferat, vbi Chriſtus eſt, ſedens ad dexteram Patris. Id quod tractans D. Ambroſ. in Exhort. ad Virg. ait: D. Ambr. *Ades huc à Libano ſpoaſa, ades huc à Libano, tranſibis, & pertranſibis. Non ſolum tranſit virgo, ſed etiam pertranſit, quæ feſtinat ad ſponſum. Traaſit ſæculum, pertranſit ad Chriſtum, vel quia ea, quæ Chriſto ſe dedicauerit, tranſeaado ad cœleſtia, terrena pertranſeat.* Vix equidem ſecura inuenietur virginitas, niſi poſt omnes terrenas curas di- D miſſas, ſeſe alligauerit ſurſum exiſteoti Chriſto.

Geneſ. 4. Cognouit quoque adhuc Adam vxorem ſuam: & peperit filium, vocauitque nomen eius Seth, dicens: Poſuit mihi Deus ſemen aliud pro Abel, quem occidit Cain. Sed & Seth natus eſt filius, quem vocauit Enos: iſte cœpit inuocare nomen Domini.

§. IIII.

Reſurrectio ex cuiuſuis infantis conceptione probatur.

POſt Abelis mortem dum iterum concipit, & parit Eua, neſcio quid iam adumbrat reſurrectionis, vocat enim recens natum Seth, quod nomen eſt reſurrectionis. Ruperto Rup. addit etiam nominis rationem dicens: *Poſuit mihi Dominus*, vel vt legit Chryſoſt. *Suſcitaait mihi Dominus ſemen aliud pro Abel.* Et eur conceptionem pueri vocat ſuſcitatiooem?

Ait Chryſoſt. *Vide quomodo non dicit, dedit mihi, ſed excitauit mihi Dominus. Vide quomodo non obſcure nobis hoc verbo reſurrectionis primordia oſtendat.* Et quidem quiſquis potẽtiam Dei figurantis ſemen humanum fluidum, & aqueum in creaturam rationalem perpenderit, poteſt ſuſpicari poſſibilitatem reſurrectionis. Sapient. 7. dicebat de Salomon. *In vẽ-* Sap. 7. *tre matris figuratus ſum caro; decem menſium tempore, coagulatus ſum in ſanguine ex ſemine hominis.* Quæ verba ponderans D. Nilus orat. 2. in Paſch. dum audit fluidum ſemen, aut ſanguinem figurari à Deo in hominem, non dubitat è mortis puluere poſſe hominem ſuſcitari. D. Nilus. B Sic enim fatur apud Biblioth. Photij. *Tãta ars eſt pictoris; in fingendo, vt etiam aqua naturam in ſimulacra in ventre formet, hoc mihi magis mirandum videtur, quã ipſa reſurrectio. Ibi enim è puluere mortuus formatur, & figulus vas è terra format, noſtris artibus ſimilia repræſentans: hic vero nuda quadam gutta factorum eſt lutum, & è gutta fit animal ratione præditũ. O artem ex aqua ſimulacra formans! Et non hoc ſolum mirum eſt, aquam ſculpi in ſimulacrũ animatum, ſed intus formari fluctuans ſemen. Sanguis enim indeque bulliens, ſemen huc, atque* C *illuc nutans, & agre ſtabile facit, & illis decumanis agitatum fluctibus, animata tamẽ ſtatua perficitur. O pictorem in fluctuanti linteo ſecure pingentem! Sanguis enim tanquam linteũ ſubiacet formato fœtui. Hanc ego ita cogitãs fictilem artem, reſpectu figmenti è terra non ambigo. Quoties enim video artificem ex aqua cõdentem ſtatuam, melius illum ſtatuas è terra credo facere. Quẽadmodum enim ſi quis in aqua pingit literas, & lineas ducit, idem melius in cera eas efformabit. ſic fluxo ſemine pingens, & ſculpens membra, facilius in terram membrorum figuras pinget, & formabit. Et qui ante vllum virtutis meritum ſic corporis in vtero curã geſ-* D *ſit, poſt opus virtutum quomodo terram diſſolutam ſine honore relinquet?* Nec verbulum tanto reſurrectionis aſſertori volui detrahere, ne debitor lectori permaneam, argute enim, & pulchre formationem in vtero, & ſuſcitationem in ſepulchro inter ſe componit. Vtrobique conſtruitur humana ſtatua: vtrobique depingitur humana imago: picturæ linteum in ſepulchro puluis eſt, in vtero ſeminis liquor, & fluitans ſanguis. Quiſquis ergo in fluctuanti linteo ſecure pingit imaginem, eandem nõ reformauit, ſolidam materiam pulueris nactus? Quiſquis è fluido liquore ſculpit ſtatuam, non ſatius ſe ſe in ſolida materia oſtendet ſtatuariũ? Paulus 1. ad Corint. 15. reſurrectionis negatores premens illis obiicit exemplum grani ſeminati, fatus: 1. Cor. 15. E *Inſipiens tu quod ſeminas non viuificatur, niſi prius moriatur. Et quod ſeminas, non corpus, quod futurum eſt, ſeminas, ſed nudum granum, vt puta, tritici aut alicuius cæterorum: Deus autem dat illi corpus ſicut vult.* Quod exemplum pulcherrime exagitat D. Nilus, vbi ſup. hom. 1. in Paſch. oſtendens, quomodo ex D. Nilus vno grano corrupto, & diſſipato, educat diuina manus nun vllum aliud granum, ſed multa etiam grana: quod licet plurimum ad reſurrectionis oſtenſionem faciat, tamen adhuc illam euidentius putat in conceptione infantis demonſtrari. Et enim ait: *Quomodo hæc omnia ſpi-*

A *ca grana ex vno grano corrupto oriuntur? Hoc vero eſt multo mirabilius reſurrectione. Nam tunc quidem mortuos, quos natura accepit, reddit: nunc vero multa pro vno mortuo ad regenerationem grana profert. O dementiam gentium incurabilem! Vident terram tradentem agricolæ, quæ non accepit. Creatori vero reddituram, quos ille prius mortuos credidit, ſperare nolunt. Ideo & Paulus ſeminum exemplo vtitur, quanquam clarius habeat exemplum de infantibus, è vulua matris prodeũtibus. Formatur enim tãquam in ſepulchro, in vtero nondum exiſtens infans, natura faſciis inuolutus, & ſimilis eſt mor-* B *tuo, faſciis ſepulchralibus circumſcripto. Nam mortuorum quidem vultus arctius concluſus eſt, os in vtero mutum manus & pedes in ventre tanquam in tumulo extenduntur. Matrix ægregium fœtibus ſepulchrum eſt, & ſepulchrum quidem fœtoribus non carens. Talis fœtus formatus in ſepulchro, formantis nutum vocatus ſequitur. Quid igitur tali Paulus exemplo vti cum potuiſſet, tacet formationem ad vitam in ſepulchro vulua?* Præſtantem quidem aliam rationem ſecutus fuit Paulus ſimilitudinem reſurrectionis ex ſeminibus trahens; ſed non dubito quin, C vt in ſeminibus, ſic in cõceptione infantis reſurrectio figuratur, vt diuiniſſime S. Nil. probauit.

§. V.

Filij mors acerbiſsima parentibus. Vbi de Mariæ compaſsione circa crucem.

RECentis filij natiuitas non ſopiuit in matre dolorem ex morte Abelis contractum, imo magis illum acuit; quippe ait textus de illa: *Peperit filium, vocauitque nomen eius Seth, dicens: Poſuit mihi Deus aliud ſemen pro Abel, quem occidit Cain.* Qualia hæc verba ſunt in filii natiuitate? Chryſoſt. ait: *Dolentis verba hæc ſunt, & animæ confuſa ob facino-* Chryſ. D *ris memoriam.* Maior dolor parentum in morte filiorum, quam qui poſſit ſopiri aliquo gaudio. Quod dum in præſenti meditor, ſeſe mihi ſtatim obiicit doloris ille gladius, qui Mariam in morte diuiniſſimi ſui filii tranſuerberauit. Quantus tunc dolor piæ matris? Ipſa vt ſibi bellum illatum à facinoroſorum exercitibus explicet, ait Cant. 1. *Filij matris meæ pugnauerunt contra me.* Qui æſtimare cupit Mariæ pla- Cant. 1. gam, opponat ſibi oculos pugnaciſſimos milites mille machinis murum quatientes ciuitatis, & comminuentes ipſos lapides. Sic Mariæ anima quatiebatur, & comminuebatur tormẽtis filio illatis. Rem ſic ponderabat Philipp. Abb. lib. 1. in Cant. cap. 21. aiens: *Filij matris ſunt Iudæi, qui obliti fœderis fraterni ſororem* Phil. Abb. E *Mariam grauius afflixerunt, cum filius eius cruci, linguis potius vipereis, quã clauis ferreis affixerunt. Iudæi Ieſum tradunt iudici, iudex militi, clamor perſonat inſuauis: & eum crucifigunt, iſti linguis perſtrepentibus, ille clauis. Et quid niſi hæc omnia contra Virginem debaccãtur? Furioſe tubicinant, patientiæ mœnibus colluctantur: turrim conſtantiæ graui ariete impetunt, & oppugnant, immotam quatiunt, ſed obiectu gratiæ non expugnant.* Ecce tibi vt armati exercitus Mariam impetunt, Mariam quatiunt; cuncti enim carnifices, cuncta Ieſu tormenta ſimul feriebant matrem, imo tantus eius erat dolor, quaſi ipſa ſola vide-

tetur, & feriri ab omnibus, & quati. Iſaac Gen. 22. ad victimam ligatur, gladium ſtrictum expectar, qui abſcindat caput: quod notans Chry. ſerm. 10. non tam ibi paſſioné Iſaaci cognoſcit, quã eius patris. Quippe ait: *Patris erat* Geneſ. 22. *paſſio ibi tota, vbi filius immolabatur: filius aptabatur vinctus, vt tolleret de paſſione martyriũ, pramium de pœna patris, de eo afflictu patris raperet coronam.* Merito in filij morte agnoſcit, & paſſionem, & pœnam, & conflictum ſolius patris, tam acerbus: eſt enim dolor parentum in morte filij, vt eius comparatione non appareat dolor alius, etiam dolor, eius, qui patitur. Ne mireris, quod in morte Ieſu quaſi videatur Maria ſola pati, & ſola ſuſtinere tam ingentem B illam molem plagarum. Chananæa mulier Matth. 15. ſic ad Ieſum fatur: *Miſerere mei* Ma. 15. *Domine fili Dauid, filia mea male à dæmonio vexatur.* Filia à dæmone vexabatur, & non filiæ, ſed ſibi petit miſericordiam mater, quaſi vnius matris dolores magis emineant, in quacumque filiorum calamitate, Chryſoſt. hom. Chryſ. 27. ex varijs in Matth. *Vide prudentiam, non dixit, Miſerere filia mea, ſed miſerere mei. Miſerere mei ſpectatricis diuturnorum laborum, & malorum, quotidie cruciatus meos video.* Nec videtur eſſe dolor, qui poſſit comparari dolori matris aſpectãtis filium in truculentiſſimi dęmonis poteſtate. Et quidem hoc fuit Mariæ ſpectaculum, videre filium in poteſtate tene- C brarum, videre filium à diabolo, & Iudæis, & Gentilibus, & peccatoribus omnibus machinatam mortem pati. quis tantæ matris dolorem poſſet æſtimare? Notiſſimus eſt Marcus Attilius regulus crudeliſſime à Carthaginenſibus, vt ait Cicero 3. Officior. vigilando necatus. Is nudus poſitus erat medius in ferrea machina, omni ex parte acutiſſimis cuſpidibus ſcatens, ne liceret dormienti tantiſper ad partem aliquam inclinari, quin crudeliter punctus cogeretur in ſomnis clamare. In hoc tormento video poſitam Mariæ animam, dum cruci aſtat, non reclinari permittitur, nec ſinitur capere, D vel breuiſſimum ſomni ſolatiũ, hinc inde crebris doloribus excitata. Hanc pœnam tollere cupiens à matre Dominus clamat Cant. 3. *Ad-* Cant. 3. *iuro vos filia Ieruſalem per capreas, ceruoſque camporum, ne ſuſcitetis, neque euigilare faciatis dilectam donec ipſa velit.* Et qui tam crudeliter Mariam faciebant vigilare? Ait Philipp. Philip Abb. Abb. lib. 3. in Cant. cap. 26. *Petri negatio, nudatio Ioannis, fuga omnium grauiter ſtrepuerunt, & quieſcentem Virginem ſuſcitari ad vigilias coegerunt. Sponſus ergo tenere ſolicitus Virginis eos monet, &c.* Si à carnificibus Iudæis, in aliquam partem vellet Maria inclinari, ſane in filij ſui diſcipulos inclinaretur, ſed ij E & fugientes, & negantes illam maxime cogebant in crudeli vigilia perſeuerare, quod malum ægerrime Ieſus ſuſtinet in matre.

§. VI.

Magna eſt gloria illius, qui primus virtutem aliquam aggreditur.

NOn parua eſt gloria Enos, quod de illo dicatur, *iſte cœpit inuocare nomen Do-* A *mini*, nec immerito putat Chryſoſt. hoc fuiſſe ſublimius omni diademate, & nobilius quauis fulgenti purpura, nunquam enim non pertinet ad magnam gloriam hominis, quod ipſe aliquam virtutem aggrediatur primus. De Conſtantino Imperatore locutus D. Ambroſ. in obitu Theodoſ. ait. *Cui licet baptiſmatis gratia in vltimis conſtituto omnia peccata dimiſerit, tamen quod primus Imperatorum credidit, & poſt ſe hæreditatem fidei principibus dereliquit, magni meriti locum reperit.* D. Amb. Non potuit non magni meriti eſſe in Conſtãtino, quod primus Imperatorum Chriſtianã arripuerit fidem, ab illoque Imperatores Chriſtianos agnoſceret mundus. Necnon Noe poſtquam multas virtutes feciſſet, poſt arcæ fabricam, poſt ſuorum filiorum, animaliumque ſalutem, hoc vnũ fecit primus Geneſ. 8. *Ædificauit autem Noe altare Domino*, quod illi glo- Geneſ. 8. rioſiſſimum celebrat Claudius Marius lib. 3. in Geneſ. inquiens. Claud Mar.

Non prius officij quidquam ſeruatus inire
Conſtituit, quàm ſacra Deo laudeſque rependat,
Grateſque euaſo referat diſcrimine Noe.
Mox auteo ſacra exurgunt altaria ſaxo,
Agnouitque hæc prima recẽs altaria mundus.
Antea totus enim, connexo tramite cœli
Templum mundus erat, tum dudum ad ſacra paratis
C *Aſſugit è gregibus ſeptenis hoſtia præceps,*
Aris ſternuntur deuota animalia ſacris.

Hæc potius commendent Noemum, hæc de illo pro ſingulari gloria canantur, quod ab illo prima ſunt Deo erecta altaria. Antea ſacrificauit Abel, ſacrificauit ſæpius Adamus, ſed qui ſacrificiis altaria pararet, ſacraret, primus fuit Noe, à quo acceperunt, & alij rem maxime Deo gratam. Et quãdo Deus non nobilitauit primos virtutum repertores? Video ſemen Abrahami dum à Deo aſſumptũ, imo apprehenſum, vt inde Deus fieret humanus. Ait enim Matth. 1. *Abraham genuit Iſaac,* Matt. 1. D *Iſaac autem genuit Iacob, Iacob autem genuit Iudam, & fratres eius. Iudas autem genuit Phares, & Zaram de Thamar, Phares autem genuit Eſron, Eſron autem genuit Aram.* Et poſt alios, ait: *Ieſſe autem genuit Dauid regem.* Et quidem Dauid minime ortus erat à regibus, ſed vnus ex filiis Abrahami, cor illi Deus regnũ dedit, quod nec Abrahamo dedit, neq; Iſaaco, nec Iacobo? Vt fecit Dauidẽ eſſe regẽ, eadẽ facilitate poſſet Deus facere, quod Abraham, ſiue Iſaacus, ſiue Iacob regnaret, cur ergo iis peregrinis relictis inter fortunã priuatã, vnũ Dauidẽ ad regnũ vocauit? Ait Rup. Rup. lib. 4. in Cant. *Qui fere primus vocibus mani-* E *feſtis cantaturus erat myſteria regni noſtri, & virtutes ſæculi venturi, oportuit eum regem fieri, regem Dauid potentem, & ſecundum nomen ſuum bellatorem, &c.* Itaque merito regnis decoratur Dauid, vt qui primus futuri regni adinuenit cantica, illaque inter populos celebrauit. Hinc Dauidis filia Maria, quia prima adinuenit votum virginitatis in Dei matrem aſſumitur, & regina Angelorum nuncupatur. Ad illam ſic D. Bern. ait hom. 4 miſſus eſt. D. Bern. *Tu vero non dicam præceptum, ſed nec conſilium, nec exemplum, niſi quod vnctio docebat te de omnibus, et ſermo Dei viuus, & efficax*

ante tibi factus eſt magiſter, quam filius, prius A *inſtruxerit meatem, qaam induerit carnē, Chriſto ergo deuoaes te exhibere virginem, & neſcis quod ipſi ∞ exhibere debes etiam matrem? Eligis in Iſrael eſſe contemptibilis, vt illi placeas, cai te probaſti, malediſtam incurrere ſterilitatis, & ecce maledictio benedictione commutatar, ſterilitas fœcanditate.* Quando etat maledicta fœmina, quæ non pariebat, quando tes luctus erat virginitas & lacrymatum, quando tota gloria fœminatum poſita etat in partubus; adinuenit Maria votum virginitatis ſine alte- B rius cōſilio, ſine exemplo viſo, imo nec audito, quin potius reſiſteute totius populi plauſu. Quid inde? Vt prima viſcera ſua virginitatis voto Deo ſacrauit, ſic eadem viſcera ſenſit filio Dei plena facta Dei mater. Huc reſpiciens, Pſal. 44. ait: O*mnis gloria eius filia regis ab in-* *Pſ.44.* *tus. In fimbris aureis, circumamicta varietate. Adducentur regi virgiaes poſt eam.* Nulli hominum, imo nulli Angelorum debet Maria ſuam gloriam, ſed illam ab interiori ſua mente ab interno, & omnibus incognito propoſito & voto habet. Et quid ex tam tecondito, & interiori voto accepit? Accepit circumamiciti noua, & nunquam audita varietate, nimi- C rum prima vitgo ſit, quam cæteræ ſequantur: *D.* & quod ſit Dei matet. Pulchre ad hæc D. Bet. *Bern.* ſerm. de Natiuit. Matiæ, poſt prærogatiuas aliquas Mariæ nulli communicatas, explicatas, ait: *Miaas aatem catera dao communicat nobis, plane ſecretū ſuum ſibi. Sola enim eſt de qua dicitur: Qaod in ea natas eſt, de Spiritu ſancto eſt. Sola cui dicitur: Quod ex te naſcetur ſanctū, vocabitur filius Dei. Offeraatur regi virgines; ſed poſt eam, nam primatum ſola vindicat ſibi.* Sola equidem Maria, & filium Deum habet, & primatum virginitatis: neque adhuc inueni, qui hoc primatum inuiderit Mariæ ſaltem reſpectu fœminarum, niſi ſcriptorem Hiſtoriæ propheticæ Carmelitam, qui Hiſpano idio- D mate audet primam virgioatatis cathedram Mariæ eripere, vt illam tradat puellis aliis Iudaicis, ea ſolom ratione, quia putat profeſſas fuiſſe religionem Carmelitarū. Geſtiebat animus pro hoc Mariæ primatu Apologiam facere, ſed vidi eruditiſſimū tractatum à Patre Petro Hurtado de Mendoça noſtræ Societatis Theologo cantatiſſimo apptime elaboratum, in 1. tom. ad 3. par. D. Thom. iam prælis mandandum, quo lectotem remitto. Interim ſolum dabo ſummatim primatus Mariæ in virginitate propugnatores validiſſimos: ij ſunt D. Bartholomæus Apoſtol. relatus à D. Bonauēt. lib. 1. Pharetræ, c. 5. quē ſequitur ipſe Orig. in E c. 13. Matt. relatos à Caniſ. D. Epip. hær. 78. D. Hier. ep. 22. ad Euthoch. inter fœminas Mariæ virginitatis primatum attribuit. D. Aug. tom. 6. lib. de Sancta Virginitate, cap. 4. S. Amb. lib. de inſtit. Virg. ca. 5. Beda expreſſiſſime, in hom. de Annunt. D. Bern. ſupta, & ſæpe alias Hugo Victor. tom. 3. lib. de Mariæ vitginit. perp. Petrus Bleſſeoſis, ſerm. 28. Guillelm. Abb. in cap. 3. Cant. verſu. 6. D. Antoninus. 4. pat. ſummæ Theolog. tit. 15. cap. 20. §. 10. Rup. in cap. 3. Cant. Biguer. in inſtitut. Theolog. cap. 29. §. 9. Abbul. 4. Reg. 1. c. 18. quęſt. 19. Beat. Thom. à Villanoua concion. 2. de Annunt. Et quod A caput Theologorum ex D. Tho. 3. p. q. 28. 4. & Caietan. ibi, qui oegant in veteri Teſtamento vllum fuiſſe Virginitatis votum. Palud. in 4. diſt. 33. q. 2. num. 34. Capreol. in 4. diſt. 30. q. 1. a. 1. Carthuſ. ibi. q. 2. Soto ibi, q. 1. at. 1. Palac. ibi, diſput. 1. verſ. 3. Sanctius de Porta, ſacri Palatii magiſter, ſer. 2. de Incaroat. 4. p. Medina, in 3. part. q. 28. a. 4. Salm. tom. 3. tract. 14. ver. 2. Cornelius à Lapide, in c. 12. Apocal. verſ. 1. & 2. §. *Secnnda eſt.* Moral. in Matth. lib. 1. tract. 11. n. 15. lib. 2. tract. 6. nu. 25. Suar. tom. 2. in 3. part. B diſp. 6. ſect. 3. Vazquez to. 2. in 3. part. diſp. 124. c. 5. n. 88 Barrad. to. 1. l. 7. c. 8. ver. *Reſpondemus.* Caniſ. l. 2. Marialis c. 12. verſ. ad Mariam. Nec vllus author inuentus eſt à diligēti quęſitore, qui hunc primatū virginitatis non tribuat Mariæ, vſque dum hiſtoria illa prophetica in lucē prodiuit. Quāto id auſu factū ſit, alij viderint, mihi illud maxime plaudit, quod Rup. inquit *Rup.* lib. 3. in Cant. nimirum: *Hoc ſcientes dicaat, & vere dicunt amici, quia votam egregiā, Deo prima vouiſti, votum virginitatis.* Et quod facit ad huius §. intētum, quod celſiſſimas gratias Mariæ multi huic primatui Virginitatis tribuant. Quod inde matet Dei facta ſit poſt Bern. aſſe- C rit Hugo Vict. inquiens, 3. to. l. de Mariæ Virg. *Hug. Vict.* perp. c. 1. *Merito ei ſoli datam eſt, vt Dei filiam pareret, & Virgo permaneret, vt quia prima fœcunditati carais virginitatem pratalit, nunc & fœcundā ſit in carne, & integra in virginitate.* Inſuper Guillielmus Abb. apud Delriū, 3. Cant. ait: *Maria princeps per hoc deſertum aſ-* *Guill.* *ceadis, qaia ad ſingularem inter fœmiaas excellentiam excreuit, qua prima hominam omnipotenti Deo immaculati corporis, & cordis ſacrificiam ſtuduit offerre: malēs utique ſubiacere maledictioni, qaam libidinoſæ corruptioni. Deus vero primam, ac præcipuam integritatis amalatricem inſigniter ſabdaxit maledictioni; dando illi ſalua virginitate ſemen in Iſrael, & be-* D *nedictioaem ampliſſimam, benedictioaem omnium gentium dedit illi.* Sic prima tantæ virtutis inuentrix meruit à Deo extolli.

Geneſ.5. Vixit autem Adam centum triginta annis, & genuit filium ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam, vocauitque nomen eius Seth. Et facti ſunt dies Adam poſtquam genuit Seth, octingenti anni, genuitque filios, & filias. Et factum eſt omne tempus quod vixit Adam, anni nongenti triginta, & mortuus eſt. Vixit quoque Seth, &c.

§. VII.

Præſtantiſſimum eſt, & maxime regiam, quod quis proprio marte ad virtutem currat.

INter omnes filios Adæ, imo inter omnes filios hominum de ſolo Setho dicitur, quod *Adam genait filium ad imaginem & ſimilitudinem ſuam,* hoc eſt, qualem ipſe Adamus ſecū imaginabatur debere eſſe filium primogenitū

qui totius familię tegimen,& cutam ſuſcipiat. A Equidem Adamusnon ferens Caini primogeni ſui mores ſic in feritatem,& vitia procliues,vt mille indigetent præceptoribus, pedagogis mille,nec tot ſufficerent,vt hominē traherent in bonam frugem: optimi primogeniti imagienem animo ſuo effotmabat,& verbis ſinguliſmomeotis exprimebat. Intetea genuit filium Seth, ſic ad omnem virtutem proprio ex marte paratum ,vt ſolus ille videretur adimpleturus totam illam imagioem ab Adamo præconceptam, & pıæadumbratam de primogeuiti filio. Vnde ablatis cæteris in ſolo Setho manſit ius primogenituræ,& pıincipatus mūdi. Quo fere teſpexit Chryſoſt. dicens: *Seth vero,quod ſibi uatura uegatum erat, id mētis dexteritate conſequitur,nempe in ſe tranſlatum primogenitura ius.* Nō equidem ex naturæ vi , imo nec ex præceptotis cultura,ſed ex propria mētis dexteritate habuit Seth ſe ſuper omnes fratres ſuperponere,principatúque tenere in familia vniuerſi mundi. Nec miror,quando nihil magis regium,& ſublime , quā quod ſioe multa præceptoris cultura,ex propria mentis dexteritate,quis ad virtutes curtat. Ait Cant. 6. *Sexaginta ſunt regina. & octoginta concubina, adoleſcentularum non eſt numerus. V na eſt columba mea , perfecta mea.* Non eſt obſcura interpretatio intelligētium ſtatus fideliū à principio mundi vſqoe ad aduentū Chriſti ; vt ſtatus fidelium ab Adamo vſque ad diluuium intelligatut nomine ſexaginta regioarum ; ſtatus fidelium à Noe vſque ad Moyſen exprimatur in concubinis,ſtatus fidelium à Moyſe vſque ad Chriſtum nomine dicatur adoleſcentularum , ſtatus fidelium poſt Chriſtum ſtatus ſit perfectorum in columbina ſimplicitate lætantium. Sed illud maxime notādum eſt,quod de omnibus fidelibus illi ſoli intelligantur nomine regioarum, qui ab Adamo vſque ad diluuium ſteterunt. Et cur ſolis ijs tegium nomē aptatot ? Ego hanc vnam rationem reddiderim,nimirum,quod ii intet omnes fideles abſque vllo præcepto poſitiuo cogente, ſed ex propria mentis,vna com Dei gratia,dexteritate virtutem ſint amplexi. Dicebat D. Methodius lib. de caſtitat. *Sexaginta autem reginas inde ab Adamo vſque ad Noe per ſucceſſionem viros Deo placentes vocanit , quia iſti aliorum praceptis ad ſalutem acquirendam nō indiguerunt, eo quod adhuc recens eſſet illis ſex diebus mundi conditi molitio.* Nulla præcipientis, aut imperantis externa vox, ſed interna vnctio illos ad virtutem trahebat,quo nihil in hominibus magis nobile,nihil magis regium. Hinc illa vox ad Chriſti Eccleſiam Cant. 7. *Quia pulchri ſunt egreſſus tui in calceamentis.filia Principis.* Alij ex Græco legunt, *filia ſponte dantis.* Alij plurimi legunt: *filia Nadab* , quaſi regale genus in eo monſtretur;quod videatut Eccleſia in aliquo Nadab exiſtere imitatrix. Et in quo imitata eſt Eccleſia Nadab, vnde traxerit nomen tegium. Ait Theodoretus ibi. *Nadab fuit filius Aaron,qui Nadab eum ignem alienū in tabernaculum Domini intuliſſet , vita finem accepit. Iuuerimus igitur & ſponſam Chriſti Eccleſiam. diuinū in tabernaculum , non ignem legalem,ſed quem ab ipſo ſponſo ſuſceperat,intuliſſe. Ignem enim,inquit , veni mittere in mundum , & quid volo, ſi iam accenſus eſt.* O felicitas Eccleſiæ : vere filia eſt princeps , vere filia Nadad,& quod fuit patri lethale, filiæ fuit regaliſſimum. Ille ignem à lege minime præceptum intulit ſacrificiis,& mortuus eſt, hæc tunc ſe ſe magis oſtendit principem , & reginam, nobiliſſimumque nomen acquiſiuit , quando legalem ſacrificiorum molem dimittens , non quod præcepta Moyſis clamabant, offerebat, ſed quod illi dictabat vnctio ſpiritos. Tūc ancilla cum in legis ſeruitute viuebat, nunc filia principis,cum in libettate ſpiritus , ſponte ſua Chriſtianis flammis aduritur. Quo reſpcicens D. Petr. 1. Can. 2. ad populum Chriſtianū : *Vos genus electum,regale ſacerdotium ,gens ſancta, populus acquiſitionis.* Ecce quilibet fidelis vocatur ſacerdos regalis;& vnde Chriſtianus hoc ſibi regium nomen facit , niſi ex ſupererogationis operibus,quæ Deo ſacrat? Ait D. Iſidor. Peluſiota ep. ad Theodoſium Epiſcop. *Vnuſquiſque electus eſt ſacerdos ſui corporis, non quidem vt ſine electione proſiliat ad ſumendam ſibi poteſtatem,& imperium in ſubditos,ſed potius vt vitijs imperans corpus ſuum templum faciat caſtitatis.* Itaque quiſquis ſic ſe deuouet caſtitati,vt qood ex præcepto non debet , ex libera electione faciat,corpus ſuum purum,& incontaminatum Deo templum ſacrans, is ſibi acquirit, & regium ſplendorem & ſacerdotalē. Sic Pſ. 6. 7. *Tibi offerent reges munera.* Ibi D. Aug. *Et qua munera ? Gratioſa.* Non debita, ſed gratioſa , & mere ſpontanea munera reges declarant. Et tu Chriſtiane rex eris, quoties ſupra præſcriptum legis virtutes operaberis.

Chryſ. — Cant. 6 — Metho. — Cant. 7 — Theod. — 1. Can. 2. — D. Iſidor. — Pſal. 6. 7. — Aug.

§. VIII.

Filij ſtudioſi virtutum pro glorioſiſſimo tumulo ſunt parentibus ſuis.

MIrabat quam paucis abſoluat Spititus ſanctus funus primi parentis, primi regis creaturarum Adami , quippe ait, *mortuus eſt*,& nihil amplius addit. Vbi ſunt erectæ calumnæ,quibus Machabæi ſuos fratres ambitioſiſſime tumulabant ? Vbi ſepulcbra multis argenteis comparata ab Abtahamo , in ſepulcbrum vxoris: Vbi longiſſimi illi luctus funetales pattiatcharum ? Cur nil horum memoratur in funere Adami? Longe aliud præſtantius & glorioſius funus illi exhibet diuinus ſcriptor,cum enim ait, *Adam mortuus eſt*, ſimul adiungit, *Dixit quoque Seth*: decuit enim primo omnium parēti,omnium etiam primū, & præcipuum funus parari, quale paratut in filiorum virtutibus , quæ ſuperſtites manent. Seth viuens in mundo tanquam Deus , dum relinquitur à moriente Adamo , fuit patenti pto tumulo omni ambitione ſuperiori,& longe maiori omni laude. In lib. qui dicitur Politia ſanctorum Patrum apud Biblioth. Photij introducitur Conſtantius moriens ſic filium Conſtantinum affatus: *Nunc mors mihi vita iocundior , cum tuum. fili mi , imperium, maximi inſtar ſepulchri ſit futurum. Quod enim relinquam in terra imperatorem , qui Chriſtiano-*

tianorum lacrymas valeat detergere, & ſiſtere iniquas cædes, quas Maximianus contra Chriſtianos machinari non deſinit, iam fœlicem mihi dat quietem. Expende illa: *cum tuum, fili mi, imperium, maximi inſtar ſepulchri ſit futurum;* non potuit bonus mundi Imperator, requirere ſepulchrum, & regalius, & præſtantius eo; quod exhibebatur in relicto filio, qui Chriſtianorum ſuſciperet partes: qui veræ religionis negotia perageret. Nunquam, mihi crede, filiorum mores non ſunt pro ſepulchris, & tumulis parentibus ſuis. Quo reſpiciens Domi-
Mat. 23. nus Matth. 23. ait: *Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ, qui ædificatis ſepulchra prophetarum.* Et quomodo ædificabant illi maiorum ſepul-

A chra, niſi illorum impietatem imitantes? Non enim ſic in lapidibus ſepuchrum habent maiores, quàm in filijs, quos relinquunt vel imitatoribus virtutum, vel iniquitatum. Rupert. lib. *Rup.* 8. in Ioan. fatur. *Vos, ait Dominus, ſupra id, quod viſibile eſt, in me nihil audire, vel intelligere vultis: itaque multo me inferiorem putatis regibus veſtris prophetis quoque veſtris, quos occiderunt patres veſtri, vos autem me perſequẽdo ſepulchra eorum ædificatis, & menſuram patrum veſtrorum implere feſtinatis.* Non ſua impietate ſepulchrum habuere priores Iudæi, donec filij eorum Chriſtum ſunt perſecuti; tunc in filiorum moribus digna parentibus ſepulchra apparuerunt ædificata.

LIBER SECVNDVS.

IACOB, SIVE CHRISTVS IN VTERO.

NOVEM integros completoſque menſes egit Dominus Ieſus in vtero materno, in quo ſubſcribo Patri Salmeroni tom. 1. Proleg. 38. Nec in vtero, vt cæteri pueri, manſit Ieſus otioſus, multa enim perfecit, quibus inter omnes Patriarchas faciem prætulit Iacob; à rebus in vtero geſtis ante multa ſæcula prodigioſus. Iacobi ergo hiſtoria ſit imago exiſtentis in vtero Saluatoris.

CAPVT PRIMVM.

Iacobi in vtero facinora, ortus, adoleſcentia, & paternæ benedictionis furtum.

AD ducenteſimum & ſexageſimum ſeptimum annum diductum Aſſyriorũ imperium adhuc erat in flore; & Aralius poſt quadrageſimum regni annom cogitabat hæredẽ, cum altare Deo maximo erectum ſibi procumbentem eximiæ pulchritudinis fœminam repræſentauit Sacerdoti. Ea eſt formoſiſſima Rebecca, magni Iſaaci coniux, quæ inſueta vteri malis, optatum diu conceptum pertæſa, quærebat moleſtiſſimos ſibi, & naturæ ipſi prorſus ignotos vteris motus Deo auxiliante componere. Cœperunt Melchiſedeci aninum (id erat ſacerdotis nomen) & reuerentia dolentis fœminæ, & gemituum materia noua, auſpiciũque in ſpectaculo captabat, non obſcure inſinuatum à Domino. Iã Deo plenus ſacerdos fœminæ pandit diuinũ reſponſum, vt ſunt in vtero eius duo pueri, duo ſibi inuicem infeſtiſſimi populi, quorũ maior in ſeruitutẽ tradetur minori. Oraculum confirmat partus vicinus, duo gemelli naſcuntur: naſcenti priori ſpecies ruſtica, imo feralis, pilos toto in corpore altos dicas notas certiſſimas, ſiue quędam diuini oracoli ſigilla, quibus innuebatur hominis ingenium brutale. Nec facile expeditur à matris vtero, cum pes naſcentis primo detineretur manu infantis proxime naſcituri. O vim ſapientiæ diuinæ, vel in vtero effingentis arenam mundi, & armatorum prælia, & technas, & triumphos. Facinus tenentis fraternam plantam nomen puero acquiſiuit, vt Iacob vocaretur, cum primo natus Eſau iam fuiſſet inſignitus vocabulo. Infãtilem vtriuſque ætatem eadem occupant bellaria: creſcentes diuerſa in dolos non potuit non in diuerſa ſtudia rapere etiam fratres. Iacob mitiſſimi ingenij hominem, matris detinent gymnæcea, magiſtrorum rapiunt gymnaſia: Eſau nullus ſufficit campus, per diuerſa genera venationum noſcenti annum. Illius venationibus ineſcatus pater, iuuenis dexteritatem miratus plus amabar plura venantem, nec ceſſabat filius nouis in dies prædis pabula miniſtrare flammanti affectui, quo ſentiebat in ſe patrem affici. Dum feras inſequitur, dum

B multa venatur, eſuriens ipſe domumque rediens incidit in ſuauiſſimum lenticularum edulium fratri paratum. En pertinax in adoleſcente famelico gulæ rabies, quod non valet precibus habere edulium, nititur vel omnibus fortunis comparare. Ius primogenituræ in medium adducit, quidquid honoris, quidquid dignitatis, quidquid lucri primogenium habet, fratri cedit, ſi modo ipſe lenticulatum edulium capiat. Nec mora, pacto inter fratres cibi pretio, abſumptis epulis incipit Eſau irridere Iacobi ſimplicitati, credentis ſe bene-

C ficio cibi obtenturum, quod ipſa natura negauerat. Hanc primam ſeruili fortunæ ſuæ inuſit Eſau notam, mox adiecit alteram, dum quadragenarius diſparis religionis vxores quæſiuit, in quas ſanctiſſimi offenderent parentes, & nobilis Abrahamidum fœdaretur proſapia. Nec tamen pater deſtitit Eſau amare, cuius venationis fructus toties hauſerat, quin potius iam ſenex, & luminibus prorſus captus, filium aduocat, in agrum pergere mandat, vt de primo arcus triumpho paret eſcas patri, à quo extremam benedictionem primogenitis debitam capiat. Mariti ſenis voces ſimul Rebecca percc-

percepit, cui multo chariot Iacob minot filius
erat, & memor antiqui oraculi, toto conatu
nititur primogenij benedictiooem in ſibi dile-
ctum filium minorem pertrahete. Adſtat Ia-
cob matri vocanti, & eius ſimplex, & mitiſſi-
musanimus vel ad fraudis leuem ſuſpicionem
renitens, vix perſuadetur, vt hœdos de gregi-
bus domeſticis affetat. Allatis hœdis, quod no-
uir marito gratius adornat. Rebbecca ientacu-
lum; deinde inter matrem, & filium quæri ce-
ptum, qua tutiſſime ratione Iacob inferret eſ-
cas patri, placuitque in primogeniti habitu
eum eſſe. Præterea habere ſe Rebecca dixir
quo vultum fingentis egregia fraode mutaret.
In promptu duæhœdorum pelles apparent, hęc
ad maous tegendas efformata, alia collo aptata.
Has latuas tanta ars concinnabat, vt nemo aſ-
eitiam formam deprehendere, nemo argue-
re ſurtiuos vultus poſſet. Quas cum impo-
ſuiſſet Iacobo matet, teluctanti, quod ſibi
alienis vultibus ad benedictionem opus eſſet
ſtatim ſic Eſau fuir, vt vel clare aſpicientem
patrem poſſer fallere. Opportuniſſimę fraudi
bene precata matet, rogare perſeuerat, vt filius
cibos inferat. Et animus & veſtigia deetant
illatuto, ſed tamen promouit Iacob ad paten-
tem gradus, aecidirque ad genua, & tanquam
vota conciperet. Accipe, inquit, pater cibos,
quos tibi parat filij venatio. Mirabatur ſenex
venationis celeritatem, & filij manus præri-
piens plus mirabatut. Eſau tangete manus, cum
vox Iacobum ſonatet. Perlaris vetò cibis refe-
ctus, ad oſcula ſemel, & bis filium trahens, di-
uinandi ſtimulis plenus iam intra pectus numi-
na expertus fœlicitates eructat æternas. Salue,
inquit, ô Fili, ô numinum cura, & eorum cle-
mentia experture, virture nihil iucundius.
Chariſſime filiorum, te diuites ſegetes, te ex-
undantes vindemiæ deſignabunt, quem populi
adorent, quem fratres teuereantur. Procul
mala factionum, procul inſidiatotum atroci-
tas, & omnia mala procul. In te ſalus omnibus
plaodet, ſine te diſcrimen, & extrema calami-
tas. Non ſuſtioet Iacob maiora expectare, ne
prottahat fraudem, ſed ijs auditis ea matri te-
laturus feſtinus aduolat.

PARS PRIMA.

Iacobi, & Chriſti in vtero ſymbola.

AB vtero ſua prælia incipit Ia-
cob, & ſuos triumphos cantat,
digous Chriſti auus, cui & are-
nam exhibuit, & palmas Maria-
nus vterus.

A

§. I.

Iacobo, & Chriſto maternus vterus pro ſta-dio, & arena fuit ad debellandos aduerſarios.

HÆc voius Iacobi laus ab Oſea celebrata
cap. 12. nimirum, *In vtero ſupplantauit
fratrem ſuum*; non vt cæteri infantes, iacuit in
vtero, inutile pondus, & rude, ſed ibi pugna-
ciſſimus cum fratre de primatu contendit, &
frattem à primatu deturbat. Quò teſpicit illud
B Geneſ. 25. de Rebecca Iacobi matre dicens; *Et* *Geneſ. 25.*
collidebantur in vtero eius paruuli. Scholiaſtes
Græcus ex Symacho legit, *& colluctabantur*, &
omnibus expoſitoribus in confeſſo eſt ibi pu-
gnam, ſeu luctam infaotum ſignificari, in qoa
Iacob victoriam repottauit. In quo exteſsiſ-
ſimam prætulit Chriſto imaginem; Chriſtus e-
nim ſic deſcendit in matris vterum quaſi in ſta-
dium ſiue arenam deſcenderet Non ibi otioſus
hæſit nooem menſium ſpatio, ſed inde nobiliſ-
ſimorum Hetoum more, vt ex Galeno diximus.
1. tom. hiſtoriæ Euang. lib. 2. cap. 8. §. 8. aduerſa-
rijs timorem incutiebat, imo iuſto certamine
C ſubiugabat. Air Sap. cap. 18. *Omnipotens ſermo
tuus exiliens de cælo à regalibus ſedibus durus* *Sap. 18.*
*debellator in mediam extermiuij terram proſili-
uit.* Quæ verba ſic explanat Hugo Card. *Exi-
liens de cælo, id eſt, ſaliens de ſinu patris in vte-
rum virginis, durus debellator, quia dure & for-
titer aereas poteſtates debellauit.* Et quidem vte-
rus marianus, præterquam quod fuit verbo di-
uino floridus lectulus ad delicias, fuit etiam ſta-
ſtium, in quo pugnaciſsimus, & duriſsimus bel-
lator aduerſarias poteſtates triumphatet. Quò
ſpectans Iſaias cap. 9. ait ad nobilem hunc bel- *Iſai. 9*
latotem: *Iugum enim oneris eius, & virgam
humeri eius, & ſceptrum exactoris eius ſuperaſtî
D ſicut in die Madian.* Sto à ſententia Cyrilli, qui
& iugum, & virgam, & ſceptrum exactoris pu-
tat moleſtias & à Sathana, & à peccato introdu-
ctas in mundum, ſub quibus etiam ſanctiſsimi
gemunt, eum Paulo elamante. *Quis me libera-
uit à corpore mortis huius?* Hoc onus, has mole-
ſtias, has diriſsimas exactiones confregit Do-
minus ſicut in die Madian. Pet diem Madian
exprimitur celeberrima Gedeonis victoria; is
enim Iud. cap. 7. cum trecētis militibus lampa-
des ardentes ex improuiſo repræſentantibus in-
trat caſtra Madianitarum, qoi vel hoſtium aſpe-
ctu ſic exterriti ſunt, vt funditus perditioni ſeſe
darent. Sed cur relictis aliorum ducum victo-
E rijs maluit Dominus Gedeonis triumpho com-
parare ſuum, quem habuit de onere, & exactio-
ne peccati? Rationem indigitat Gedeonis vo-
cabulum, quod idem eſt, ac *circumiens vterum*:
vt iam inde oſtendantor & onera, & moleſtiæ
peccati, & ipſa idololatria à Ieſu fuiſſe deſtru-
cta, dum maternam circuit aluum. Ad hæc
Rup. fatut io 3. cap. Abachuc, pooderans, quod
ibi dicantor à noſtro Saluatote pelles Madiaoi-
tarum perturbatæ. *Secundum illius rei geſta ſi-
militudinem, turbabuntur pelles Madian, id eſt,
omnia ſacra gentilium, non credentium futurum
eſſe iudicium. Quod Gedeon Chriſti pertulerit ty-
pum, ſecūdum ſui nominis interpretationem. Ge-*

deon namque interpretatur circuiens vterũ. Ideò A res geſtæ Gedeonis aſſumuntur ad facioora Chriſti ſignificanda, quia Gedeon idem ſonat, ac circuiens vterum: nec amplius expectauit Dei filius, vt peccati oocra, vt aduerſarias poteſtates ſubiugaret, quam quod eſſet intra vterum marianum. Dum in vtero matris eſt Ieſus in ſtadio eſt, in arena eſt, agoniſta eſt aduerſus tenebrarũ poteſtates parans certamina. Inde prorſus exſibilat onera prægnantium, & vniuerſas moleſtias, & importabile ſubiectionis iugum, quod in fœminas à primæ peccato origine traxit. Nihil horum Maria perpeſſa eſt: iugum enim oneris eius, & virgam exactoris ſuperauit nobilis pugnator vtero clauſus: vt dies geſtationis Ieſu in vtero recte poſſint cum die Madian B comparari: vtrobique enim ille, qui eſt circuiẽs vterum, & agonem diſponit, & victricia aduerſus adoerſarios tela iacular. Ad hæc Iſaias ca. 7.

Iſai. 7. farur: Audite ergo domus Dauid. *Numqnid parum vobis eſt, moleſtos eſſe hominibus, quia moleſti eſtis, & Deo meo? Propter hoc dabit Dominus ipſe vobis ſignum: Ecce virgo concipiet, &c.* Sed

Cyp. præſtat modo io rem noſtram audire Diu. Cyprianum, qui hæc verba ſic reddit cum pluribus alijs: *Audite itaque domus Dauid; Non puſillũ vobis certamen cum hominibus, quoniam Deus præſtat agonem. Propter hoc dabit Deus ipſe vobis ſignum. Ecce virgo in vtero accipiet.* Expende, quale ſignum ponatur, pro eo, quod Deus dicitur præſtare agonem, nimirum ſignum agonis diuini, certaminis diuini eſt, quod *virgo in vtero accipiet.* Ex quo Deus deſcendit in vterum virginis, ecce tibi agon, ecce ſtadium, ecce paleſtra, ecce lucta, qua Deus ibi rebelles principatus detriumphat. Et ſane cum Iacob etiam fuit in vtero Eſau, & rufus, & piloſus etſi deui-

Iſa. 13 ctus; vt dicere poſſis cum Iſaia c. 13. *Requieſcent ibi beſtiæ, & replebuntur domus eorum draconibus, & habitabunt ibi ſtruthiones, & piloſi ſaltabunt ibi.* Verum vbi Ieſus fuit in vtero, nulla ibi draconis veſtigia, nullus Eſau, nullus piloſus eſſe permittitur, quos omnes nobilis agoniſta D detriumphat. Vide ſupra lib. 1. cap. 2. p. 1. §. 3.

§. II.

Vt Iacob ſic Chriſtus in materno vtero populum refert numeroſiſſimum.

NOn ſolus erat Iacob in materno vtero, licet ſolos videretur premere illum, dictum

Ge. 25 enim eſt eius matri Gen. 25. *Duæ gentes ſunt in vtero tuo, & duo populi, &c.* Duo erant in vtero Rebeccæ infaotes, Eſau, & Iacob, ſed vt Eſau, ſic Iacob ingentem populum referebat matri. E Cur non regnet in domo Iacob Ieſus qui ſic aſſimilatur auo? Equidem Ieſus in vtero materno ſic erat, vt merito dici poſſet matri, multæ gentes ſunt in vtero tuo, quãdo inde habuit Ieſus in multitudinem fidelium populorum multiplicari. Ait Ioann. 12. *Niſi granum frumenti*

Ioan. 12. *cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet, ſi autem mortuum fuerit, multum fructum afferet.* Duo petit, vt diuiniſſimum cœleſtis panis granom multiplicari poſſit, nimirum, quod in terram cadat, & quod moriatur. Licet enim moriatur granum, ſi in terram bonam, & fertilem non cadat, ſolum ſemper manebit, ex eo enim quod ſit in terra bona, & fertili habet multiplicari. Quid plura? Non ſolum ex quo mortuum fuit cœleſte granum, ſed ex quo in terra fertiliſſima fuit vteri virginalis, iam inde multitudinem referebat innumerabilem. Ait

Richardus à ſancto Laurentio peruetuſtus author lib. 4. de Mariæ laudibus, in priuilegijs marianæ virginitatis: *Niſi granum iſtud in vterum virginalem, velut in terram fertilem, & bene excultam exercitio Spiritus ſancti prius cecidiſſet per incarnationem, & poſt hoc in cruce mortuum fuiſſet, ipſum ſolum manſiſſet: ſed per iſta duo granũ vnicum factus eſt acerbus magnus.* Proh virginalis vteri fertilitas! In vtero virginali non manſit ſolum diuiniſſimum granum, ſed iam ibi ingentem acerbum repræſentabat, vt merito dicat ad Mariam Cant. 7. *Venter tuus ſicut acerbus tritici.* Cãt. 7 Et quidem vnum erat granum nempe Chriſtus, in vtero Mariæ, ſed ſic ex tunc multiplicandum, vt merito iam poſſet acerbus exiſtimari. Rich. Aiebat idem Richar. vbi ſupra: *Per hoc quod dicitur acerbus tritici, innuitur quod plenus filio Dei, qui ſe appellat granum frumenti. Granum enim illud tritici, potenti aliter erat acerbus tritici, de quo ſcilicet grano tanta ſpiritualis ſeges, fructificante Deo multiplicata eſt.* Quotquot filij Dei adoptantur, & per lauacrum in Chriſto regenerantur, iam tunc apparebant in grano illo diuino exiſtenti in vtero matris, vt merito non tam granum, quam acerbus poſſet vocari. Nec alio ſpectabat illud Cãt. 4. ad Virginem eandem, nimirum, Cãt. 4 *Emiſſiones tuæ paradiſus malorum punicorum*, non vnicus arbor vitæ in virgineo vtero radicatur; ſed licet vnicus ſit eius filius Ieſus cantatiſſimus vitæ arbor, tamen, prout à virginea illa terra erumpit, tot in ſe iam refert vitales arbores, quot poſtea floridiſſimam paradiſum Eccleſiæ agunt. Pro quo aiebat Guillelm. Abbat. apud Delrium. Guil. *Emiſſiones fructus ſunt ex Maria emiſſi. Vnicus enim fructus eſt, qui ab efficaci ſalute Ieſus dictus eſt: ſed in vno illo fructu multiplex eſt fructus. In vno Saluatore omnium Ieſu, plurimos Maria peperit ad ſalutem, pariendo vitam, multos peperit ad vitam. Eo ipſo, quod mater eſt capitis, multorum membrorum mater eſt. Mater Chriſti, mater eſt membrorum Chriſti, quia caput, & corpus vnus eſt Chriſtus. Vnde etiam ab omnibus cultu debito, vt mater honoratur.* Sic mariani vteri fructus Ieſus, iam ex tunc matri ſuæ referebat ingẽtem filiorum multitudinem: à quo omoes accepimus, vt Mariæ filij nominemur, & ſimus.

§. III.

Maternus vterus exhibuit Iacobi manus ſupplantantis nequiſſimum fratrem, & vtero Mariæ debetur illa Ieſu manus, quæ omnia mala ſupplantat.

NOndum Iacob vterum reliquerat matris, & iam eius apparet manus tenens, & ſupplantans fratrem: ait enim textus: *alter egrediens plantam fratris tenebat manu.* Fœlix Rebeccæ vterus eſt, qui talem incluſi

cluſi adhuc infantis exhibuit manum, quæ A
iam inde poſſit ſupplantare aduerſarium. Hinc
maiore fœlicitate ſimillimus vterus marianus,
in quo illa Dei manus claret, & aptatur, quæ
vniuerſa mala à nobis abigit. Dauidis erat illa
Pſ.118. vox Pſal. 118. ad Dominum: *Fiat manus tua,*
vt ſaluet me: quaſi cum eſſet Dauid, non
eſſet manus Dei facta, ſic petit, vt fiat diuina
manus. Quid petis, ô bone? An erat Deus
ſine manibus, ab æterno mancus? Nonne
Pſ.101. Pſal. 101. dicebas, *Opera manuum tuarum ſunt*
cœli? Nonne ſimiliter ait Pſal. 94. *Siccam ma-*
num eius formauerunt? Si vbi cœli, terraque fie-
bant, iam ibi conſpiciebatur Dei manus, cur
modo petis adhuc, vt fiat Dei manus? Erat
manus Dei, quæ crearet mundum, quæ cœlos B
ornaret; ſed manus non erat, quæ humanum
mederetur malis, donec hæc formata eſt in
Amed. vtero mariano. Pulchre ait D. Amedeus hom.
4. de Partu virg. *Manus quippe Dei, vnigenitus*
Patris appellatur, per quem fecit ſaecula. Hæc ma-
nus facta, quando incarnata, non ſolum nullum
vulnus inflixit, verum atteſtante propheta, languo-
res noſtros ipſa tulit, & dolores noſtros ipſa portauit.
Plane manus iſta plena remedijs, plena medicinis,
ſanauit omnem languorem, morbos expulit, & mor-
tuos ſuſcitauit. Inferni clauſtra diſſipauit, fortem
ligauit, & vaſa eius diripuit, & ſpiritum chari-
tatis ſuorum cordibus infudit. Multa alia proſe-
quitur vir diuinus, nobis illa premenda pla-
cent, nimirum, *quando incarnata*: quippe an- C
tea quam in vteri diuini officina formaretur
Dei manus cœlos creabat, & ornabat, nullum
tamen ſaluabat, omnia manebant integra
mundi tyranno. Verum poſtquam vterus vir-
ginalis nobis in ſe efformatam oſtendit diui-
nam manum, hæc labores noſtros tulit, in-
firmitates ſanauit, tyrannumque deiecit. Quo
Iſa.53. reſpiciens Iſaias dicebat cap. 53. *Brachium Do-*
mini, cui reuelatum eſt? Et aſcendit ſicut virgul-
tum coram eo, & ſicut radix de terra ſitienti. Fore-
rius legit prima verba: *Et brachium Domini ſu-*
per quem reuelatum eſt? Quaſi quærat prophe-
ta vnum aliquem ex Angelis, aut ex homini-
bus, ſuper quem, & in quo appareat bra-
chium illud diuinum potentiſſimum, quod D
poſſit genus humanum in libertatem aſſerere.
In quo ergo apparebit tale brachium? An in-
ter principes, virtuteſque cęleſtes? An inter
cantatiſſimos hominum duces? Mihi crede
tale brachium non inuenitur niſi in virgineo
vtero Mariæ, aſcendit enim ſicut virgultum
coram eo, & ſicut radix in terra ſitienti. Sic
communiter Patres in virgulto, & radice ex-
orta in terra ſitienti, intelligunt Ieſum patris
brachium in virgineo vtero pullulantem abſ-
que virili ſemine. Vnde in rem præſentem, ait
Proclus Proclus hom. de Chriſti nat. *Huiuſmodi nullus*
vnquam fuit, nec eſt, nec erit, quam vnus ille, & ſo- E
lus ille, qui ſecundum diſpenſationem ex Virgine na-
tus eſt Deus ſimul, & homo, eam non ſolum vim
obtinens, qua reorum multitudini redimendæ par eſſet,
ſed eiuſmodi, qua multis partibus excelleret. Ecce
tibi in quo ſolo apparet brachium Domini
vniuerſos homines redimens, non quidem
in altiſſimis Libani Cedris, non in virtutibus
cęleſtibus, ſed in paruulo virgultu, in radice
adhuc occulta, & clauſa in terra ſitienti, hoc
eſt, in paruulo Ieſu incluſo intra vterum ma-

A ternum. Hic, hic in hoc vtero meditatur quæ-
cumque facinora, quibus in mundi arena po-
teſtates debellat. Clamabat Cant. 3. *Egredimi-* Cant. 3.
ni filiæ Sion, egredimini & videte regem Salomo-
nem in diademate, quo coronauit eum mater ſua.
In quorum verborum explicatione diuiſos
Patres inuenio, alij putant illis denotari carnis
aſſumptionem Verbi in vtero materno; alij
credunt denotari ignominioſiſſimum illud
ludibrium, quo carnifices Ieſu coronam ſpi-
neam impoſuere: alij vtrumque ibi intelli-
gunt myſterium. Sed quid ſpinea corona cum
carnis diademate in vtero matris accepto? Sa-
ne mirabiliter hæc ſunt connexa; quod enim
B Ieſus per ſpinarum ludibria, peccati aculeos
debellat, id habet ex eo quod fuit in vtero ma-
terno. Ait Proclus hom. de Chriſti nat. *Filiæ* Proclus.
Sion exite, videte coronam, qua coronauit eum mater
ſua. Ipſe etenim ſpineam coronam portauit, & ſpina-
rum cauſam euertit. Idem erat in ſinu Patris, & in
vtero Virginis. Nec mirandum, quod qui ſimul
erat in ſinu Patris, & in vtero Virginis, per
ſpinarum ludibria, omnes peccati aculeos
euerteret.

§. IIII.

Iacobo in vtero exiſtenti bellum infert Eſau, ſic Ieſus antequam naſceretur ſuſcepit contradictionem.

C

NOta fuit lucta inter Iacobum, & Eſau
adhuc exiſtentes in vtero; ſed vter illo-
rum primus alteri bellum intulit? Ait Rup. Rupert.
Sicut ille rurſus, & hiſpidus prior egreſſus eſt, ſic &
in vtero prior cum ſratre colliſus eſt, & poſt vterum
fratri quieto mortem machinatus eſt. Itaque prior
Eſau rebellat in fratrem exiſtentem in vtero,
prior illi contradicit, neſciunt enim morari
impiorū perſecutiones aduerſus pios. Vel an-
tequam natos homines bonos videant impij;
vel antequam natum videant Chriſtum ſera-
liſſimi peccatores iam incipiunt in illum ſęui-
re. Dum Achaz nolebat petere ex Deo ſignum,
D ait ad illum Iſaias cap. 7. *Nunquid parum vobis* Iſai. 7.
eſt moleſtos eſſe hominibus, quia moleſti eſtis Deo meo?
Propter hoc, & dabit Dominus ipſe vobis ſignum:
Ecce virgo concipiet, &c. Signum virginis con-
cipientis offert Dominus regi repugnanti pè-
tere ſignum; & quare tantum ſignum petere
repugnet, niſi vt moleſtus ſit Deo, vt ante or-
tum iam Chriſtum impugnet? Ait Guarric.
Abb. ſer. 3. de Annunt. *Nouimus vtique, nouimus* Guarr.
dolum, & inuidiam Iudaicæ radicis, qua & ante-
quam Chriſtus naſceretur, inuidere cœpit gloriæ il-
lius. Nam & iſte Achaz, quantum ex vita, &
moribus illius intelligi datur, non alia religione, aut
E *metu ſignum recuſauit petere, cū iuberetur, niſi ideo*
ſcilicet, ne Dominus glorificaretur. Adhuc virgo re-
pręſentabatur habens in vtero, & iam hominū
inuidię furebant in Chriſtū. Nondum ab vtero
Dominus exierat, nondum mundi ſtadium te-
rebat, nondū fulminea voce Iudæos inſectaba-
tur, ſed antequam naſceretur, iam vehementiſ-
ſime impugnabatur. Habes in Apocal. cap. 12. Apoc.
Signum magnū apparuit in cœlo, mulier amicta Sole, 12.
& Luna ſub pedibus eius, & in capite eius corona
ſtellarum duodecim, & in vtero habens, & clama-

bat parturiens, & cruciabatur, vt pareret. Et A *viſum eſt aliud ſignum in cælo, & ecce draco magnus, &c.* Adhuc in vtero matris monſtrabatur Dei filius, & iam exurgebat draco aduerſarius, qui puero inſidias pararet, vt illum deuoraret. Non expectant aduerſarij, vt filius Dei naſcatur, ſed vel ante conceptum, vel in ipſo conceptu illum nituntur à terra elliminare.

§. V.

Dei filius minoratus in Mariæ vtero, vniuerſas ſibi ſubijcit ſublimitates, vere in hoc Iacobi filius, qui in vtero ſubijciebat maiorem fratrem.

IS erat Iacobi in vtero exiſtentis conflictus cum fratre; vt iam inde clamaret diuinum oraculum, *maior ſeruiet minori*, & quidem tunc minor Iacob maiorem ſibi ſubijciebat germanum. In quo non obſcure Chriſtus exprimebatur, qui in matris vtero minoratus, ſuper omnes cæleſtium ſublimitates extollebatur.
Iſa. 54 Clamabat Iſaias cap. 54. *Aperiatur terra, & germinet Saluatorem*: vt germen in hortis erumpet, ſic petit, vt erumpat Saluator in vtero Mariæ, ſed erumpente germine quid minus C dici poteſt in creaturis? Et velut germen minoratus apparet in matris vtero Dei filius. Quid tunc? Ait Iſaias cap. 4. *Erit germen Domini in magnificentia, & gloria, & fructus terræ ſublimis.* Non prorſus abſcondet Dei filium germinis paruitas, quin potius, & in illa paruitate ipſe oſtendetur ſuper omnes ſublimis.
Amed. Ait D. Amedęus hom. 3. de Incarnat. Chriſti: *Germen Domini in magnificentia, & gloria extitit, quando conceptum de Spiritu ſancto, & ortum de radice Ieſſe in ſummitate virgæ totum effloruit, imo flos fuit. Fructus vero terræ ſublimis, quia benedictus fructus Mariæ, diuinitatis celſitudine meruit ſublimari.* Nil minus germine erumpente; nil diuinitate ſublimius: minoratur Dei filius in Marię vtero, dum ibi quaſi germen erumpit, D de Spiritu ſancto homo concipitur, ſed & ſimul vt flos in ſummitate virgæ oſtenditur, hoc eſt, in diuinitatis throno apparet ſublimis, quo vniuerſas creaturas ſibi ſubijcit. Hoc germen
Gen. 49 reſpiciebat Iacob Gen. 49. inquiens: *Iuda te laudabunt fratres tui, manus tua in ceruicibus inimicorum tuorum, adorabunt te filij patris tui. Catulus leonis Iuda: ad prædam fili mi aſcendiſti.* Ex Græco legitur: *Ex germine fili mi aſcendiſti*: quaſi dicat, vbi ad germinis ſpeciem minoratus es, ibi aſcenſio tua, ibi ſublimitas tua, ibi
D. Amb. triumphus. D. Amb. lib de Bened. Patriarch. cap. 4. *Eò quod tanquam frutex in aluo Virginis germinauit, & vt flos boni odoris ad redemptionem mundi totius materno viſceribus in ſplendore nouæ lucis emiſſus aſcenderit, ſicut Iſaias dicit, Exiet virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet.* E Et ſimul in aluo Virginis ſicut germen minoratur, & ſicut flos aſcendit: ſemper enim, quod ibi minoratus oſtenditur inſtar germinis, & ſimul oſtenditur ſicut flos aſcendens ſuper virgam regni, qua creaturis omnibus dominetur. Hinc præmiſſurus Dominus ſignum filij ſui in
Iſa. 7. virgineo vtero concipiendi, ait Iſaias cap. 7. *Pete tibi ſignum à Domino Deo tuo in profundum* A *inferni, ſiue in excelſum ſupra*: ſimul enim coniungit & profundum, & excelſum, quia vbi Ieſus in Mariæ vtero concipitur, non poteſt in illo non cerni cum humiliatione infima ſublimitas excelſa. Vnde ait Guarricus Abb. *Guarr.* ſer. 3. de Annunt. *Signum quippe quod illi recuſauerunt, ſiue in profundum inferni, ſiue in excelſum ſupra nos fide plena ſuſcipimus, agnoſcentes filium, quem concipit virgo, in profundo inferni ſignum nobis eſſe libertatis, & veniæ: in excelſum ſupra ſignum, & ſpem exaltationis eſſe & gloriæ.* Sic Ieſum conceptum in vtero virgineo hæc B duo ſemper conſequuntur, & minoritas infima, & exaltatio ſumma; & in minoritate, & in altitudine nobis pręfefert ſigna, & vnde liberemur, & vnde exaltemur. Nulla eſt in Ieſu conceptio vel exinanitio, quæ & prouectionem, & ſublimitatem non referat. Vt dicat D. Leo ſer. 4. de Natiuit. Chriſti: *Non* *D. Leo.* *ergo in Chriſto ex vtero Virginis genito, quia natiuitas eſt mirabilis, ideo eſt natura diſſimilis. Qui enim verus eſt Deus, idem verus eſt homo: & nullus eſt in vtraque ſubſtantia mendacium. Verbum caro factum eſt prouectione carnis, non defectione deitatis: quæ ſic potentiam ſuam, bonitatemque moderata eſt, vt & noſtra ſuſcipiendo proueheret, & ſua communicando non perderet.* Sic ibi; quibus C ſapientiſſimus Pontifex in Chriſto concepto, nil deiectum eſſe oſtendit, quando ipſa eius carnis deiectio ad ſupremam prouectionem, & ſublimitatem aſcendit. Cui accinit D. Zeno lib. 3. ſer. 7. *In hominem coaptatus Dei filius in tegumento carnis includitur* *D. Zeno.* *Deus; humanamque vitam mutuatur de tempore. Mirares! Concepit Maria de ipſo, quem parit, tumet vterus maieſtate, non ſemine.* Ecce tibi in vteri tumentis ſigno, etiam maieſtas claret. Ad hæc quærunt multi Cant. 5. *Quo* *Cant. 5.* *abijt dilectus tuus, ô pulcherrima mulierum? Quo declinauit dilectus tuus?* Duo quærunt, quo declinauit Deus, & quo abierit, eſt enim, in dilecto Ieſu, quod abeat, & quod declinet, declinat Deus dum deſcendit in D vterum, ſed inde abit homo in locum adeo ſublimem, vt oculos creatos fugiat. Quippe ait Guillel. apud Delrium: *Quo dilectus tuus abit, in eo quod homo; quò declinauit in eo, quod Deus? ſcimus, quod homo ille nobilis abijt in regionem longinquam accipere ſibi regnum, ſcimus quod declinauerit quatenus Deus, & exinaniuit ſemetipſum formam ſerui accipiens. Et eo ipſo quod Deus inclinatus eſt in homine, ſublimatus eſt homo in Deum.* Quid pulchrius? Declinat Deus in vterum, ſed abit homo ſibi regnum accipere ſuper omnes creaturas.

§. VI.

E *Nullibi Ieſus libentius habitat, quam in vtero virgineo, vt Iacob in tabernaculis matris.*

NOn otioſe textus ſacer duorum fratrum diuerſa ſtudia nobis inſinuauit, quod Eſau homo eſſet ruſticus, & vt ait Chaldæus, *vir egrediens in agrum*; ſemper tenebat Iſau cãpus, vt poſſit feras venerari. At Iacob homo erat ſimplex, *habitans in tabernaculis*; nullus illi locus

extra maternã domũ placere poterat, nec eſſe voluptati. Et quis locus voluptati fuit filio Dei præter vterũ marianũ? Credo in nullo alio ſic fuiſſe Dominũ deliciarũ. Ait Gen. 2. *Et fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradiſum.* Et non parua eſt inter Doctores quæſtio, qui fuerit iſte locus voluptatis; rem tractans D. Petr. Dami. ſer. in Annunt. merito putat nullum locum poſſe eſſe voluptati filio Dei, niſi vterum matris. Quippe ait: *Locum voluptatis, vterum Mariæ intelligo, in quo cumulauit omnes delicias Dominus, de cuius deliciis Spiritus ſanctus admiratorio ſermone ſic eructat. Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto deliciis affluens? Nunquid in Angelis voluptatem habet Altiſſimus, in quibus ipſe reperit prauitatem? Nunquid in conſtellatione, vel ſcintillatione ſtellarum, quarum aliæ conuertuntur in ſanguinem, aliæ cadunt de cœlo, aliæ in tenebras obſcurantur? Nunquid in aere, vel igne, vel vẽtis? Nequaquam, quia non igne Dominus, non in commotione Dominus, non in ſpiritu Dominus. Nunquid in aquis, vbi furans, & tortuoſus Leuiathan immoratur, aut in terra, quæ ſub maledicto Adæ ſpinas emittit, & tribulos? Non eſt locus voluptatis, niſi vterus Virginis.* Sane diſcurre cum eruditiſſimo, & piiſſimo Damiano per vniuerſas creaturas, nullum in eis inuenies locum, qui voluptati poſſit eſſe Dei filio, niſi vterus matris, illic requieſcit libens, illic amœniſſime deliciatur. Quo reſpiciẽs ipſa Dei mater volens explicare quàm eius deliciæ amœnarent Dei filium exiſtentem in vtero, ait Cant. 1. *Dum eſſet Rex in accubito ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum.* Scire cupis, qui ſit proprius Dei accubitus, in quo ipſe ſolas excipiat delicias? Ait Cardin. Alanus apud Delrium: *Poſtquam glorioſa virgo non ſolum mente, ſed etiam ventre concepit, factus eſt in ea ſpiritualis Chriſti recubitus. Vbi enim ſpecialiter cœnauit cum Patre, & Spiritu ſancto, vbi ſpecialem fecit manſionem, vbi ſpecialiter & plene recubuit niſi in mente Virginis, in cuius ventre ſecundum humanam naturam perfecte recubuit? Ergo dum eſſet Rex in accubitu ſuo, idest, in me Maria; in qua in mente per gratiam, in ventre per humanam naturam, nardus mea dedit odorẽ ſuum.* Nullibi habet rex accubitum, quem vocet ſuum, quem experiatur abundantiorẽ deliciis, niſi in vtero Mariæ; hic prorſus eſt accubitus Dei, & locus illi gratiſſimus, & omnium ſuauiſſimus. Vnde ad hæc aiebat Guillelmus Abb. apud Delrium: *Toto tẽpore, quo rex erat in accubitu ſuo, in meo vtero, in magnis degebam deliciis deuotionis meæ, & confitebatur iugiter cogitatio mea, & reliquiæ cogitationis meæ diem feſtum agebant illi.* Quid amœnius Dei filio? Sane in aliis dies laboris, & infirmitatis numerabat Ieſus, in matris vtero dies feſti, & requietionis, & ſuauitatis fiebant illi. Hinc aiebat ipſe Cant. 4. *Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris:* Septuagiota legunt: *Ibo mihi ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.* Sed ſcire cupis, qui mons ſit ad quem dicatur Dominus ire ſibi. Sane ad montem Caluariæ iuit hominibus, imo ad cœlum iuit hominibus, vt dicebat ipſe, *vado parare vobis locum.* Qui ergo mons eſt, ad quem vadit ſibi, niſi vterus virgineus? Ait D. Zeno lib. 3. ſet. 6. *Ab æterna ſede*

Gen. 2.
Pet. Dam.
Cant. 1.
Ala.
Guill.
Cant. 4.
D. Zeno.

A *profectus Dei filius in prædeſtinata virginis tẽplo ſibimet caſtrametatur.* Aliorum delicias alibi negotiatur Deus, nobis datus, nobis natus, nobis mortuus, nobis excitatus, dũ autẽ mãſionem facit in vtero Mariæ, ibi ſibimet proſpicit, & quaſi tractat ſolum ſua. Accinit Guar. Ab. ſe. 1. de Aſſũpt. *Ibo mihi ad montẽ myrrhæ, & ad collem thuris. Videtur ſermo iſte prophetia eſſe huius diei, per Salomonẽ olim prædicta, per Ieſum hodie impleta. Hodie namque venit in illum montem altiſſimum montium, montem non ſolum myrrhæ, & thuris, ſed omnium aromatũ: dico autem virginem virginum omnium plenam*
B *gratiarum.* Adhuc montem vteri virginei venit Dominus ſibi, quando ad alia pergit non tam ſibi, quam hominibus. Guar.

§. VII.

Iacob veſtimentorum odore ſe filium primogenitum eſſe probat patri: Chriſtus velut odor procedens in vtero ſe probat Virginis filium.

DVbius hæret Iſaac in cognoſcẽdo benedicendo filio, donec illum oſculo petens veſtimentorum odorem percepit: ait Gen. 27.
C *Vt ſenſit veſtimentorum illius fragrantiam, benedicens illi ait, Ecce odor filii mei, ſicut odor agri pleni.* Veſtimentorum odor omnem abraſit dubitationem parentis, & Iacobum primogenitũ eius filium aſſeruit. Quid miraris? Poteſt & odor exhalatus à floribus Chriſti Domini in vtero virgineo conuincere exiſtentiam; & nullum relinquere dubium, quod poſſit virincorrupta in vtero Deũ filium habere. Verba ſunt Mariæ probantis ſuam virgineam integritatem & in conceptu, & poſt conceptum, illa Eccleſiaſtici cap. 24. *Ego quaſi vitis fructificaui ſuauitatem odoris.* Poſſet dicere, quod quaſi vitis fructificauerat ſuauiſſimum botrũ,
D cuius liquore omnes exhilarentur, & ſanẽtur, ſed non memorans botrum proprium vitium fœtum, pro fructu ſuo, & germine ſuauitatem odoris meminit. Et cur non botrum dicitur fructificaſſe mariana vitis, ſed odorẽ, niſi quia odoris exhalatio manifeſte conuincit Chriſti exiſtentiam in vtero virgineo, abſque vllo integritatis maternæ nocumẽto? Ad hæc Guarr. Abb. ſer. 1. de Nat. Mar. ait: *Partus quidem Mariæ non habet exemplum in ſexu mulierum, ſed habet ſimilitudinem in naturis rerum. Quæris quomodo virginitas genuit Saluatorem? Sicut flos vitis odorem. Si corruptum inueneris florẽ, pro eo quod dedit odorem, violatum crede pudo-*
E *rem, qui edidit Saluatorem. Quid aliud eſt virginitas, quam flos inuiolati corporis? Quid aliud eſt filius virginitatis, quam ſuauitatis odoris?* Procedit Ieſus in florido virginis vtero tamquam ſuauiſſimus odor, vt ſic ſe probet filium toſcæ virginitatis, & ſimul teſtatam faciat matris integritatem. Quod ipſa notans ſimiliter aiebat Eccleſiaſtici cap. 24. *Et quaſi Libanus non inciſus euaporaui habitationem meam.* Solent & aromaticæ arbores prius incidi, & ſic per ſciſſionem euaporant aromatum ſuauitates: at Maria vt vteri ſui habitationem euaporaret, viuidoque odore repleret, nullã ſciſſionem fuit paſſa; imo quaſi Libanus non inciſſus euaporauit, ſicut enim odoriferus vapor à Li-

Genes. 27.
Eccl. 24.
Guar.

bano prodit, ante omnem ſciſſionem, ſic Ieſus procedens in vtero mariano, omnimodam ibi oſtendit virgioei pudoris integritatem.

§. VIII.

Ieſus in vterum veniens Mariæ, Iacob benedictionem attulit mundo.

SApienti aſtu, & matris induſtria Iacob benedictionem patris ſibi præripuit; & qualem benedictionem? Ait Geneſ. 27. *Det tibi* Gene. 27. *Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ abũdãtiã frumenti & vini.* Hæc benedictiu fuit Iacob, quod cœleſtis ros, & terra abũdantibus bonis implerent illũ. Quã benedictionẽ largiſſime diſtribuit mũdo Dominus, vbi rorantibus cœ- B lis in virgineo vtero apparuit pelle noſtra indutus Dei filius. Quo reſpiciens Pſal. 45. ait: Pſ. 45. *Dominus virtutũ nobiſcũ ſuſceptor noſter Deus Iacob.* Vbi Manuel eſſe cœpit nobiſcum, apparens in vtero virgiois, & nos cœpimus ſuſcipi à Deo Iacob, qui omni Iacobi benedictione cœpit impleri mundus. Ait enim Guarr. Abb. ſer. 2. de Annunt. *Hodie ſapientia ædificare ſibi* Guar. *cœpit domum corporis noſtri in vtero Virginis. Ab hoc ergo die Dominus virtutum nobiſcum, ſuſceptor noſter Deus Iacob, quia hodie eſt Domini aſſumptio noſtra, vt inhabitet gloria in terra noſtra. Prorſus hodie benedixiſti Domini terrã tuam, illam benedictã in mulieribus. Hodie dediſti benignitatẽ Spiritus ſancti vt terra no-* C *ſtra daret benedictũ fructum ventris ſui, & rorantibus cœlis deſuper vterus virginalis Saluatorem germinaret.* Quæ benedictio non venit, ibi venit Ieſus in vterum Mariæ: Quæ campi non implentur vbertate, vbi virginalis vterus cœleſti rore irrorat? Sane quidquid Iacob benedictioois habuit, in frumenti, viniue abundantia, habemus omnes, ex quo diuiniſſimus ros virgineæ terræ copulatur. Hinc ad Cant. 7. Mariam dicitur Cant. 7. *venter tuus, ſicut acervus tritici, vallatus lilys.* Non fuit benedictio in abundãtia fromenti exhibita, quam non ſuperet conceptus filij Dei in vtero Mariæ. Vt D tantus hic apparuit in vtero, nulla fames timeri incipit, ſed omnes ditantur abundantia, & vbertate ſumma. D. Amb. de Inſtit. Virg. c. 14. D. Amb. *In Virginis vtero ſimul aceruus tritici, & lilij floris gratia germinabat, quoniam & granum tritici generabat, & lilium. Sed quia de vno grano tritici aceruus eſt factus, completum eſt illud propheticum, & valles abundabunt frumento, quia granum illud mortuum plurimum fructum attulit. Conſummatum eſt illud prophetici oris eloquium. Cibauit eos ex adipe frumenti, de petra melle ſaturauit eos.* Vbi virgineus vterus cœleſti tumuit pane, nullus eſt qui non impleatur tanta benedictionis abundan- E Guill. tia. Vt merito addat Guillel. apud Delrium: *Plane ex hoc aceruo tritici ad vitam paſcentur æternam animalia rationalia. Ex hoc aceruo tritici viuunt animalia puſilla cum magnis, quia benedictio effuſa eſt omnibus, qui timẽt Dominum puſillis cũ maioribus. Ex hoc aceruo tritici impletur omne animal benedictione, cui manũ ſuã aperit Deus. Nõ aliunde viuũt animalia rationalia, quàm ex hoc aceruo tritici, quia non eſt vita hominibus niſi in fructu ventris virginei.* Ecce tibi vt in abundantia frumenti eſt benedictio noſtra, ex quo de cœleſti rore im- A pletur venter Mariæ, iam inde non eſt, cur fameſcamus, cum omne animal impleatur benedictionis fructu.

PARS SECVNDA.

Moralia in textus literam.

IAcobi & Chriſti exiſtentis in vtero aliqua prælibauimus ſymbola, ante quàm cætera percurramus, adeſt iam moraliter concleanda textus litera. B

Geneſ. 25. Deprecatus eſt Iſaac pro vxore ſua, eo quod eſſet ſterilis: qui exaudiuit eum, & dedit conceptum Rebeccæ. Sed collidebantur in vtero eius paruuli: quæ ait, Si ſic mihi futurum erat, quid neceſſum fuit concipere?

§. I.

Oratio aſsidua iuſtorum omnes creaturas ſubijcit.

C ORante Iſaaco ſterilis vxoris vterus aperuit fœcundus, nulla enim creatura eſt, quę nõ ſubiiciatur, & ſeruiat orationi iuſti. Id quod põderans Chr. in præſenti, fatur: *Manifeſtum* Chry. *eſt quod annis viginti perſeuerauit Iſaac orans Deum, & vterum Rebeccæ inutilem generationi, idoneum fecit. Vidiſti orationis vim quod & naturam ſuperet?* Tota creaturarum natura eo adducitur, vt iuſti orationibus ſeſe ſubiiciat. De lucidiſſimis mundi præſidibus locutus textus ſacer Geneſ. 1. ait: *Fecitque Deus duo lumi-* Gen. 1. *naria magna, luminare maius, vt præeſſet diei, & luminare minus, vt præeſſet nocti.* Itaque Sol D luminare maius à primo ſuæ conditionis inſtãti habuit, quod ſit in lucidiſſimas præfecturas factus. Sed 4. Reg. 20. Ezechias rex dũ pro 4. Reg. 20. ſalute obtinenda orat, ſic ad nutum ſuum trahit currus Solis, vt in eius imperio ſit, quod Sol præcipites agat curſus, vel longiſſimas per vndecim gradus ineat moras. Vnde rex potuit ſic ſubiugare præcipites equos Solis? De illo ait textus. *Ezechias orauit Dominum dicens, Obſecro Domine, &c.* Quam circa ait D. Aſterius ſer. Aſter. in illud Luc. 18. Duo homines aſcenderunt in Templum, vt orarent, apud Biblioth. Photij: Oratio *Ezechiam a b orci faucibus liberauit, & Solem prius monſtrauit ſeruum eſſe, & ſeruorum vſui ſeruire.* Regiam tenebat Sol ante Ezechiã, non facile inueniebatur, qui illius poſſet morari equos; regnabat enim Sol, & clariſſimis diebus præſidebat. Acceſſit oratio Ezechiæ, & ſic ſubiugauit Solem, vt extunc ſeſe Sol oſtenderet à regio culmine, ad ſeruitutis habitum deiectum. Poſt Ezechiæ orationem nõ regnat Sol, ſed ſeruit: nulla enim creatura inuenitur, quæ oranti iuſto non ſeruiat. Hinc refero illud Eccl. c. 10. *Si retuſum fuerit ferrum, & hoc non* Eccl. 10. *vt prius, ſed hebetatũ fuerit, multo labore exacuetur, & poſt induſtriã ſequetur ſapientia.* Quibus

bus verbis oſtenditur quantum valeat induſtria ad confingendas,& ſubijciendas creaturas vniuerſas ; vt ferrum duriſſimum tandem arti, & labori cedit, ſic creatura quæuis licet ferrea, vel ahenea tandem cedit induſtriæ. Da ergo mihi cœlum ferreum ,& adeo ferreum , quod minime edomatur , nec emolitur in hominum refrigerium. Quis hoc ferreum cœlum emolliet? Quæ induſtria erit , qua ſubjiciatur in bonum cœlum ferreum? Vna ſit orationis vis, & induſtria,& vel ferrei ipſi cœli tibi in omnibus ſubijcientur. Sic meditabatur Chaldæus Coſti , in

Chald. hæc verba. *Quo die in peccata prolapſus eſt populus Iſrael, indurauerunt etiam & ſicut ferrum riguerunt cœli , ne aquam pluuiam dimitterent: neque tamen generatio illa Dominum deprecata eſt: quo factum eſt, vt vniuerſus orbis fame frangeretur. Verum vbi primū ſe ipſos receperunt, & conuentus habuerunt ſuos,& affectibus imperare cœperunt, principiſque ad poſtulandum à Domino beneuolentiam præfecerunt , illis cœlum propter dignitatem, & decorem ſapientiæ eorum omnia ex animi voto tribuit.* Expende qualem habuerunt induſtriam , vt ſubijcerent ſibi cœlos ferreos, nimirum , *Principes ad poſtulandum à Domino præfecerunt:* dum non erat oratio, ferrea erant omnia cœleſtia,& in dies magis indurabantur , & rigeſcebant. At vbi præfecerunt C principes , qui orarent ad Dominum, ecce ſtatim melliflui facti ſunt cœli, & hominum vtilitati, & voluntati deſeruiunt. Neſcit duriſſima etiam creatura non flecti, & ſubjici homini, qui ſuas apud Dominum fundit inſtanter preces. Notiſſima eſt Simonis illius magi ſuperbia, quę in tantum reſtitit Apoſtolis Chriſti , vt coram Petro auderet euolare ad cœleſtia. Decernitur dies volatus , vel dies duriſſimi prælij aduerſus Apoſtolicos ſudores, qui tunc Petrus? Orationi ſe dedit, & miſerum rebellem ſuo ſubiugat imperio. Rem pulchre expendit D. Amb. ſer. 1. de

D. Amb. Natali Apoſt. Pet. & Paul. inquiens: *Petrus fixis* D *genibus precatus eſt Dominum, & precatione ſāctā vicit magicam leuitatem. Prior enim aſcēdit in cœlum ad Dominum oratio quam volatus , & ante peruenit iuſta petitio, quam iniqua præſumptio. Tunc igitur Petrus velut vinctum illum de ſublimi aere depoſuit, & quodam præcipitio in ſaxum illidens eius crura confregit.* Expēde ab illis; *tunc Petrus velut vinctum illum, &c.* Nulla equidem eſt tam rebellis creatura , quam non ſibi ſubijciat oratio iuſti.

§. II.

Dolores multos , & moleſtias , & ærumnas E *trahit iniquitas, dum eſt in eo, qui electus eſt , vt ſeruiat æternæ benedictioni potiundæ.*

COllidebantur paruuli in vtero Rebeccæ, quia paruolorum motus fuit matri moleſtiſſimus,& ærumnoſiſſimus, vt mallet non cōcepiſſe,& potiorem ſterilitatem duceret. Multæ fœminæ ante, & poſt gemellis impletæ ſunt, ſed quæ tot moleſtias , & dolores tempore geſtationis in vtero habuerit, fallar, ſi pręter Rebeccam iouenta fuerit alia vlla. Et cur vni Rebeccę ſic moleſtus erat , & ærumnoſus vterus?

A Non equidem id fuit opus naturę, ſed opus Dei qui in nequiſſimo Eſau ibi conceptio præſignabat, quàm ærumnoſa, & calamitoſa ſit nequitia, dum in eo exiſtit, qui electus eſt, vt ſeruiat ęternæ benedictioni potiundæ. Rebeccæ vterus electus erat à Deo, vt ex illo exiret , qui benedictionem æternam adumbraret mundo, in quo, vt promiſſus Iſaac fuerat, benedicendus erat vniuerſus mundus. In tali autem vtero erat nequiſſimus Eſau, erat ipſa nequitia, ne miremur, ſi ibi excitaret matri & ęrumnas, & dolores, & moleſtias innumeras. Ierem. cap. 4. *Via tua, &* Iere. 4. *cogitationes tuæ fecerunt hæc tibi , iſta malitia* B *tua, quia amara, quia tetigit cor tuum. Ventrem meum, vētrem meum doleo. ſenſus cordis mei turbati ſunt in me, non tacebo, quoniam vocem buccinæ audiuit anima mea, clamorem prælij.* Malitia non ſolum totū hominem, ſed totum populū tenebat amariſſima omnibus, vniuerſos calamitatibus replens; & cum omnes ſenſus turbarentur , & aures hoſtilibus vulnerarentur clamoribus , videtur propheta ſolos, vt maiores ſentire dolores, & torſiones ventris : Clamat enim, *ventrem meum, ventrem meum doleo.* Cur in ventre acerbiores ęrumnę, acerbiores dolores erant ? Electus erat vates , vt regeneraret homines in Deo ; ideò malitia non potuit non C maiores calamitates inferre , dum eum tangebat, qui electus erat ęternę benedictiones impertiendæ. Ait Diu. Ambroſ. libr. de Fuga ſæcul. cap. 7. *Pulchre dictum videtur, quod in libro* Amb. *prophetico legimus. Ventrem meum doleo , ventrem meum doleo: quia ibi eſt malitia , vbi debet eſſe innocentia, & illud plus laborat , quod in nobis debet eſſe tranquillius ; atque id nequitiæ veſtigijs proculatur, ſtimulatur vnguibus , proceſſu quodam improbitatis, incrementoque concutitur, vbi eſt genitale ſeminarium poſteritatis æternæ:* Nunquam ſic in mundo ſæuit nequitia , quam dum non eſt in ſede ſua , tunc mala ſecum trahit, D tunc dolores congeminat, tunc conglomerat pericula, infortunia, cum ad eum ſerpit , in quo genitale ſeminarium eſt æternæ ſalutis. Quis referat Dauidis clades, & fugas? Accipite prius eius peccatum pulchro apologo à Nathano deſcriptum 2. Reg. 12. *Pauper nihil habebat* 2. Re. 12. *omnino, præter vnam ouem paruulam, quam emerat, & nutrierat, & quæ creuerat apud eum cum filijs eius ſimul de pane illius comedens, & de calice eius bibens, & in ſinu illius dormiens: eratque illi ſicut filia. Cum autem peregrinus quidem veniſſet ad diuitem, parcens ille ſumere de ouibus & de bobus ſuis , vt exhiberet conuiuio peregrino, tulit ouem viri pauperis, &c.* Pauper homo vocatur E Vrias , ouis autem vxor eius Berſabeth, diues Dauid Rex; peregrinus ſcelerata, & praua cupiditas, quæ in animo Dauidis delituit. Et quot mala ſimul traxit cupiditas iſta in Dauidem ? Ait Nathan : *Quamobrem non recedet gladius de domo tua vſque in ſempiternum:: Itaque dicit Dominus : Ecce ego ſuſcitabo ſuper te malum de domo tua , & tollam vxores tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo :: Tu feciſti abſcondite; ego autem faciam verbum iſtud in conſpectu omnis Iſrael.* Tota ſapientia Dauidis, & tota regis potentia non potuit facere, vt peccatum illud abſconditum maneret ; ſed ita ingreſſum fuit ſcelus eius animum , & ſui publicationem fecit, & curas , & anxietates , &

moleſtias, & clades, & infortunia, ſuper Dauidis domum parturire cœpit. Et cur in Dauide vnicum adulterium tanta infortunia traxit, quando mille alij adulterijs plenam iucūdiſſimam vitam in delicijs texunt? Cauſam non obſcure indigitat Nathan illis verbis. *Cum autem peregrinus quidam veniſſet ad diuitem:* fuit ſceleratus affectus in Dauide, non vt ciuis in propria ſede; ſed vt peregrinus in aliena; erat equidem Dauid ſeminarium æternæ benedictionis, & ſalutis, in illo prauus affectus, non erat niſi vt peregrinus cito inde abiturus, ideò tot in illum concitauit confuſiones, tot in-

Baſil. Sel. fortunia. Ait D. Baſil. Sel. orat. 17. *Cum autem* B *peregrinus quidam veniſſet ad diuitem. Appoſitè peregrinus, hoſpes, alienus. Incidit enim Dauid in infortunium tanquam & in extraneum, & peregrinum, & inconſiderato caſu deiectus eſt.* Quò malus effectus magis peregrinus erat Dauidi, maioribus venit ad illum comitatus infortunijs: infecta enim eſt, & plena infortunijs nequitia, quando non eſt in ſede ſua; quando in eo eſt, à quo neceſſum habet cito abire, vt qui ſit vas electionis, vas oſtendendæ virtutis. Infortunia comitantia conceptam in corde hominis malitiam, expreſſiſſima ſolent eſſe ſigna, quòd inde cito abitura ſit, & relictura hominem

Mar. 1. liberum. Hinc Mar. 1. cum iuberet Dominus C diabolum ab homine exire, ait: *Et diſcerpens eum ſpiritus immundus, & exclamans voce magna exijt ab eo.* Expende illud; *& diſcerpens eum:* vbi non ciuis, & inquilinus cœpit eſſe ſpiritus immundus, ſed peregrinus iam iam abiturus dolores, & afflictiones hominis multiplicat. Vix enim clarius datur ſignum cito abituræ nequitiæ, quam dum geminantur peccatoris in-

Chryſ. fortunia. Pro quo aiebat Diu. Chryſoſt. hom. 5. in Mat. *Quoniam alio modo non poterat intelligi egrediens dæmon: ſignis corporis oſtenditur, quod egreſſus ſit. Et diſcerpens eum ſpiritus immundus exijt ab eo.* Expende ſigna abituræ nequitiæ, nimirum, quod laboribus & infortunijs peccator D decerpi incipiat. Væ illi in quo tanquam in propria ſede tranquille, & quiete habitat nequitia, non vt peregrinus, ſed vt domeſticus, ſed vt ciuis. De hoc tanquam de iam deplorato aiebat Pſalm. 108. *Induit maledictionem ſicut veſtimen-*

Pſal. 108. *tum. Et intrauit ſicut aqua in interiora eius, & ſicut oleum in oſſibus eius.* Ecce æterna maledictio: ecce homo maledictionis æternæ habens principium; cum illum malitia non affligit, ſed

D. Amb. ſuauiat, & implet delicijs. D. Auguſt. *Oſtendit,* inquit, *eum eum maledictione malefacere, & cōparare ſibi maledictionem, hoc eſt, pœnam æternā. Modo quippe maledicta delectant, ſicut aqua* E *in interiora eius, & ſicut oleum in oſſibus eius. Sed ideo maledictio vocatur, quia talibus Deus tormenta prædixit. Tanquā in oſſibus autem oleū eſt maledictio, cum homines inde fortes ſe putant, quia licet eis mala tanquam impune committere.* Cui malitia in corde eſt, velut aqua in ore ſitiēte; quem nequitia delinit, & ſuauiat vt oleum, vt balſamum odoriferum, nec minimam ſentit in ſceleribus amaritudinem, nec dolorem vllū, hic æternis reſeruatur maledictis. Longè aliter de ſe dicebat Dauid Pſalm. 37. *Putruerunt, & corrupta ſunt cicatrices meæ.* Illi peccata erant aqua, & oleum; huic erāt, & vulnera, & vermes, & putredo: illi deplorata erat ſalus; huic ſaluti,

A erat remedium. D. Amb. alio datus, ibi: *Eſt ergo & ſancto Dauid ſpes, & remediū ſanitatis; quia non vnguentum redolent, ſed fœtorem ſuorū vulnera peccatorum.* Proculdubio ad ſalutem ſeruatur, qui in nequitia, non quo ſuauietur, inuenit: ſed quo doleat, & maxime affligatur.

Gen. 25. Perrexitque vt conſuleret Dominum. Qui reſpondens ait: Duæ gentes ſunt in vtero tuo, & duo populi ex ventre tuo diuidentur, populuſque populum ſuperabit, & maior B ſeruiet minori.

§. III.

Non ſic mouetur ad Deum humana conditio, quam vbi in ſuis proprijs percutitur.

ÆGre ferens Rebecca moleſtias vteri ſui perrexit, *vt conſuleret Dominum*, vel Paraphraſis Ieroſolymitana vertit, *abijt vt peteret miſericordiam à Domino.* Ipſa ſola dicitur abijſſe ad Dominum, non ſociata marito, & antequam ipſa conciperet, dum ſterilis eſſet, Gen. 25. *deprecatus eſt Iſaac Dominum pro vxo-* *Gen. 25.*

C *re ſua eo quod ſterilis eſſet*: tunc ſolus Iſaac ſine vxore abijt oraturus: nunc ſola Rebecca orat ſine marito. Cur primo ſolus Iſaac, & ſecundo ſola Rebecca ad Dominum iuit? Sterilitas non ſic damnoſa erat Rebeccæ, vt Iſaac, cuius ſemini promiſſa erat mundi benedictio, & ideo damnoſa ſemini ſuo ſterilitate percuſſus Iſaac ad Dominum confugit, non Rebecca, cuius ſemini nulla erat promiſſa benedictio. Verum vteri moleſtiæ vt ſolam percutiebant Rebeccā, ſic ſola illa excitatur, vt ad Deū confugiat: neuterque mouetur ad Deum niſi tunc, cum in ſuis proprijs quiſquis flagellum experitur. O inge-

D nia hominum miſera! Vix ſciunt in alieno diſcrimine diſcere raro ſapiunt, vt ad Deum eant, niſi cum in ſuis proprijs percutiuntur. Cantatiſſima eſt hiſtoria Ieroboā regis Iſrael. 3. Reg. 13. qui recitatæ coram ſe prophetiæ non credēs, imovidens ſtupendum prophetiæ ſignum, quod altare lapideum ad ſolam prophetæ vocem fuerit exſciſſum, adhuc in Deum & prophetam furit. Quid tunc? *Cum audiſſet rex ſermonem ho-* *3. Reg. 13.* *minis Dei, quem inclamauerat contra altare in Bethel, extendit manum ſuam de altari, dicens: Apprehendite eum. Et exaruit manus eius, quā extenderat contra eum::: Et ait rex ad virum Dei; Deprecare ad Dominum Deum tuum, &*

E *ora pro me.* Itaque prophetiam audit nec mouetur, videt illam confirmatam manifeſto rupti altaris ſigno; nec meminit Deum, in manu percutitur propria, & ecce totus ad Deum vadit ſupplex. Pulchre Theod. qu. 42. inquit: *Cū oporteret eum admirari miraculum, & timere eū, qui miſerat, extenſa manu iuſſit apprehendi pro-* *Theod.* *phetam, ſed manus manſit muſculis, & neruis extenſis. Et id quidem quod accidit altari, cum non obſtupeſcit, ſed id quod manui valde auxit.* Non propter eas, quas in alijs videt, cœleſtes iras, licet cœleſtia ipſa ruant, licet ſacramenta ipſa feriantur, ſed propter flagellum, quod in propria manu experitur, Deum anxie requirit. Propone tibi ob oculos Azotios illos, qui captiuauerunt

uerunt Dei Arcam, ex 1. Reg. cap. 5. & illam coostituerunt in altare iuxta Idolum Dagon. Sed proh Dei potentiam! Ad præſentiam Arcæ Dagon ſemel & ter proiectus ab altari apparet, manibus, ceruicibuſq; confractis. Nec miſeri Azotij in caſu, & calamitate ſui Idoli magis ſapiunt, necquid diuinum in Arca ſuſpicantur. Quapropter Deus relicto Dagone Idolo eorum, extendens manum ſuam percutit eos in poſterioribus. Quid tunc? Plaga non iam in Idolo, ſed in ſe ipſis ſuſcepta, ait textus: *Videntes viri Azotij huiuſcemodi plagam dixerunt; Non maneat Arca Dei Iſrael apud nos, quoniam dura eſt manus eius ſuper nos, & ſuper Dagon Deum noſtrum.* Dũ ipſi incolumes ſunt, dum nihil perpetiuntur mali; quamuis vident Idolum ſuum ab aris deiectum, humi proſtratum, & pedibus, & manibus, & capite truncatum, in nullam veniunt cogitationem de liberanda, & remittẽda Dei Arca. Tunc primum pergunt conſulere bonum aliquod circa Dei Arcam, cum in ſe incipiunt experiri duritiem diuinæ manus. Hæc eſt humana conditio, quod parum, aut nihil moueatur ab eis, quæ in alijs fiunt, etiam ſi chariſſima ſibi Idola pertingant.

Actor. 9. De Paulo dicitur Actor. 9. *Et cum iter faceret, contigit vt appropinquaret Damaſco, & ſubito circumfulſit eum lux de cælo. Et cadens in terram, audiuit vocem dicentem ſibi: Saule, Saule quid me perſequeris? Qui dixit, Quis es Domine? & ille: Ego ſum Ieſus, quem tu perſequeris, durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare. Et tremens, ac ſtupens dixit, Domine, quid me vis facere? Et Dominus ad eum, Surge, & ingredere ciuitatem, & dicetur tibi, quid te oporteat facere. Viri autem illi, qui comitabantur, cum eo ſtabant ſtupefacti, audientes quidem vocem, neminem tamen videntes. Surrexit autem Saulus de terra, apertiſque oculis, nihil videbat.* Inter tot ſigna, dum Paulus cælitus fulminatur, dum in terra cadit, dum cæcatur, eius comites ſtant ſtupefacti, nec tamẽ ipſi à ſuſcepti itineris propoſito deflectunt, nec credunt in Chriſtũ, nec nomen dant Chriſtianis. Vnus Paulus propoſitum itineris abiurat, vnus ſe ſe totũ dedit Ieſu, eiuſque ſequitur nutum, cæteris omnibus manentibus in perfidia. Et cur inter eadem ſigna cæteris in perfidia manentibus, vnus Paulus ſeſe dedit Chriſto? Ait D. Chryſoſt. hom. *Chryſ.* 19. in Acta: *Dicitur excellens ſolus, ſurdos facere, atque attonitos, ſed hunc Paulum ſolum excæcauit, & terrere ſuo furorem extinxit.* Paulus in ſe diuini ſigni ſtimulos ſenſit, cęteri illos videbãt in Paulo; Paulus ſolus in oculis ſuis violentiam diuini luminis excepit, & ſenſit propriam cæcitatem; cæteri omnia hæc videbant in Paulo. Hinc eſt, quod cæteri attoniti tãtum, & ſtupefacti ſtarent ſigna mirantes, ſed nihil diuinum crederent, Paulus autem vt ſolus in ſe ſigna, & ſtimulos experiebatur, ſic ſolus ad Ieſum feſtinat.

§. IV.

Virtutis res, & ſi in ſe infirmior videatur, tandem de fortioribus triumphabit.

VEre iuxta D. Auguſtini ſententiam dictum eſt illud in re virtutis, *populus po-* A *pulum ſuperabit, & maior ſeruiet minori,* licet enim res virtutis minor appareat, & vilior, & deſpicacior, tandem de potentiſſimis triumphabit, illoſque ſuo imperio ſubiugabit. Quis vilior, & abiectior, quam Dauid, cum à regno pellebatur? Quis potentior, & fortior, quam Abſalon cum rebellauit in Patrem? Stabat Abſalon multo cinctus exercitu, adeo potens, vt Dauid compulſus ſit fugere nudis pedibus, diſcooperto capite, paucis militibus ſtipatus. 2. Reg. 15. *Cumque aſcenderet Dauid ſummitatem* *2. Reg. 15.* *montis, in quo adoraturus erat Dominum, ecce occurrit ei Chuſai Arachites ſciſſa veſte, & terra pleno capite.* Pene vniuerſi Iſraelis principes B ad Abſalonem confugiebant; vnus Chuſai abiectum, & iam iam deplorandum Dauidem acceſſit. Cur bone non magis ſequeris fortunæ calculos? Cur nõ magis adiungeris orienti Soli, nimirum Abſaloni tunc in multitudine exercituum iam regnanti? Pulchre D. Chryſoſt. in *Chryſ.* Pſal. 7. rem tractat aiens; *Chuſi vtraſque parte diiudicabat. Et illas Abſalonis inuenit impotentes & inualidas, has vero Dauidis firmas, & potentes. Ille enim Abſalon iniuſte faciebat: hic vero cum iuſto ſe ipſum ſeruabat. Cum ergo ſtaret non vbi multitudo hominum, ſed vbi erat virtutis præſidium, opem Dei ad ſe traxit. Nos quo-* C *que & ſi imbecilli, à quorum parte ſtat ius; illorum partes tueamur, licet ſint qui potentes, qui faciunt iniuriam, ſocietatem illorum fugiamus. Vitium enim, & ſi ſecum habeat vniuerſum orbem terrarum, eſt omnium maxime imbecillum. Virtus autem & ſi ſola ſit, eſt omnium potentiſſima.* Non poteſt non præualere virtus, quantumuis res exilis, & infirma, & vilis, & alijs inferior videatur. Licet enim ſub vitiorum ſignis militent poteſtates mũdi, ingenteſque ibi conſpiciantur exercitus, munitiſſimæ vrbes, ſi tamen ex alia parte ſit vnus & deſpicatus, & minimus, plenus tamen virtute, hic de omnibus illis aget glorioſiſſimos triumphos. Propone tibi ob oculos Samuelem filios Iſai expectan- D tem, vt vnum ex illis regem faceret. 1. Reg. 16. producit in medium nobilis pater nobilem filiorum phalangem, iuuenes ſtrenuos, militari in cõflictu probatos: adſtant ipſi generoſi adoleſcentes, ſinguli non ſolum Iſraelis, ſed & Orbis coronam ſpectantes. Ex aduerſo erat & minor, & reiectaneus illorum frater, & obliuioni, & regendis ouibus datus. Ecce tibi pro imperio, & corona ingens certamen: minimi huius, & reiectanei nulla erat memoria apud Patrem, totus conatus erat in maioribus promouendis, ſed totus patris conatus, prophetæ ſtudium, adoleſcentum militia probata non potuerũt non ſe ſubdere & paruulo & reiectaneo, E quẽ virtus comitabatur. Sic maioribus, & potentioribus dimiſſis clamat pater: *Adhuc reliquus eſt paruulus, & paſcit oues.* Ad quæ eleganter D. Baſil. Sel. orat. 14. *Minor eſt, qui de-* *Baſil. Sel.* *relictus. Sed Deo ſuffragante non præualuit, & genitoris ignoratio, ne repente puer Dauid producitur paruus ætate, animo magnus. Ore micante, animo candido, præ corpore bene colorato latius geſtans anima decus.* Et quidẽ qui virtutibꝰ animi ſtipatur, licet paruulus ſit, & reiectaneus maximos quoſq; ſibi ſubiugabit, & in quauis cõtentione de validiſſimis triũphabit. Quò ſpe- *Eccl. 9.* ctãs Eccleſ. ait cap. 9. *Ciuitas parua, & pauci in*

Digitized by Google

ea viri. Venit contra eam rex magnus, & vallauit eam, extruxitque munitiones per gyrum. Et perfecta eſt obſidio. Inuentuſque eſt in ea vir pauper, & ſapiens, & liberauit vrbem. Ecce tibi vnus iuſtus pauperculus, & deſpectus, plenus tamen ſapientia, plenus virtute magnos reges profligabit, potentiſſimos exercitus detriumphabit.

Gen. 25. Iam tempus pariendi aduenerat, & ecce gemini in vtero eius reperti ſunt. Qui primus egreſſus eſt, rufus erat; & totus in morem pellis hiſpidus: vocatumque eſt nomen eius Eſau. Protinus alter ingrediens, plantam fratris tenebat manu: & idcirco appellauit eum Iacob. Sexagenarius erat Iſaac, cum nati ſunt ei paruuli.

§. V.

Apoſtolici ſudoris & laboris magnum leuamen eſt multitudo in Chriſto renaſcentium. Vbi D. Xauerio P. N.

ECce Rebeccæ doloris magnum leuamen, quod nimirum tempus pariendi aduenerat, *& gemini in vtero eius reperti ſunt.* Cur doleat Rebecca vteri moleſtias, in quo gemini reperientur, in quo & populorum ſeminaria ſunt, & gentium? Equidem Apoſtolicus ſudor, & labor ingens inde maxime leuatur, ſi plures in Chriſto regeneret. Quò ſpectans D. Zeno ſerm. 8. de Paſchat. cum nouellæ Chriſti plantationes de baptiſmatis fonte aſcendebant: ſic ait: *Noua res! Vt iure ſpirituali vnuſquiſque naſcatur, vltro currit ad matrem, quæ tunc non laborat, ſi quos parturit numerare non poſſit.* Vt creſcit, renaſcentium in Chriſto numerus, minuuntur parturientium labores. Nullus creditur manere labor in parturiente, vbi innumerabilis apparet renatorum ſoboles. Apocalyp. 12. *Signum magnum apparuit in cœlo, Mulier amicta Sole & Luna ſub pedibus eius, & in capite eius corona ſtellarum duodecim: & in vtero habens, & clamabat parturiens, & cruciatur, vt pariat.* Nota illud, *& cruciatur, vt pariat,* & ſtatim conſule Iſaiam ſic cap. 66. de eadem muliere, ſantem iuxta lect. Septuag. *Antequam veniat dolor parturientium, effugit, & peperit maſculum, quis audiuit tale, quis vidit tale? Si parturiuit terra in die vna, ſi nata eſt gens ſimul, quia parturiuit, & peperit Sion paruulos ſuos.* A Ioanne dicitur mulier cœleſtis, nempe Eccleſia ingentes ſuſtinere cruciatus, vt pariat: ab Iſaia dicitur eadem omnes & cruciatus & dolores partus effugiſſe, qui fieri poteſt, vt vtrumque verum ſit? Quomodo poteſt dici Eccleſia cruciari, vt pariat; & nullos perpeti cruciatus? Equidem Ioanoes conſiderabat Eccleſiam laborantem ad partum, nullis adhuc filijs ornatam; & ſic ſolos videns labores abſque fructu, recte dixit Eccleſiam cruciari, vt pariat: nemini enim dubiũ eſt, quin ſũmi labores & dolores ab Apoſtolis, & Apoſtolicis viris

S. Zeno.

Apoc. 12.

A fuerint exanthlati in conquirendis animabus. Iſaias conſiderabat Eccleſiam parientem innumera filiorum examina, quorum multitudine ſic apoſtolici dolores minuebantur, vt poſſet dicere nullos fuiſſe cruciatus in tali partu. Hinc merito ait Euſeb. Gallican. hom. in Dom. 3. poſt Paſcha: *Pariebant igitur Apoſtoli in dolore, quia propter hunc talem partum occidebantur, & cruciabantur, multos dolores, multaſque anguſtias patiebantur. Beatus iſte partus, quo tanta ſoboles tam nobilium filiorum germinauit.* Et ſimul putat Apoſtolicum partum plenum doloribus, & beatum: quippe doloris plenus B erat, ſi ſolicitudo apoſtolica per ſe cernatur, ſed beatus, & ſine dolore, imo manans ſuauitate, dum ex illo tanta ſoboles, tam nobilium filiorum examina conſideratur. Liceat vt afferre cantatiſſimũ ſanctiſſimi mei parentis D. Franciſci Xauerij miraculum. Is Romæ dum ſomniat, ſentit ſuis humeris Indum hominem inſidere, ſub cuius onere & premitur, & gemit, vt videatur malle à tãto põdere liberari: Nõ multo poſt expergefactus in Indiam pergens ſic omnium Indorũ onera parui facit, vt poſt Indiam peragratam, Iapponios adeat, & nec ijs defatigatus, ad Sinas properet, pro ſummo gaudio habens, ſi detentus carcere Sinarum pro C eorum animis illuminandis moriatur. Cur gemebundus ſub vno, lætus ſub tot, ac tantis oneribus? Paucitas angebat apoſtolicum Xauerij animũ; multitudo dilatabat. Laborabat, vt pareret apoſtolicus vir, antequam videret fructus ærumnarum ſuarum, vt vidit tot orbes à ſe in bonam frugem, & in veram fidem tractos labores reputat gaudia. Plane beatus Xauerij partus, doloribus vacuus, plenus ſuauitate, *quo tanta ſoboles tam nobilium filiorum germinauit.* Dicebat Chryſoſtomo Theodoretus lib. 5 in eius laudes apud Biblioth. Photij: *Habes aliam cum Apoſtolis cognationem, primus apud Scythas aras erexiſti, & barbarus vix* D *ab equis diſſiliens didicit genuflectere, & ad pauimentum incuruari, & qui captiuorum lacrymis non mouetur, didicit pro peccatis flere. Quin etiam in calcare Perſam vulnerant prædicationo. & ferrei didicerunt crucifixũ adorare. Vicit tua lingua Chaldæorum, & Magorum impoſturas; & Perſarum inculta natio templa germinauit, non amplius Babylon pietatem aduerſatur eſt. Hæc te ſimilem apoſtolis fecerunt.* Et quid horũ ſanctiſſimo meo Xauerio non quadrat? Primus apud Iapponios aras erexit, feraliſſima regna, bellicoſiſſimæ natiooes ab illo ſuſceperunt euangelicã pacem, Barbari Inſulani, qui ſe ipſos vocabant, dedicerunt eſurire E cœleſtem panem. Vicit Xauerij liogua Bracmanorum, & Chaldæorum in ſuis ſectis ſapientũ impoſturas, fecit in terra deſerta, & in via pedibus euangelizantibus templa Chriſti germinari. Hæc illum apoſtolis ſimilem reddiderũt, vt inter tot mundos renaſcentium in Chriſto, ipſe pater, & genitor non laboribus, ſed plenus videatur ſuauitatibus.

Euſeb.

Chryſ.

§. VI.

Tunc Chriſtianus triumphat, cum vſque ad pedes ominum humiliatur.

NOta pueri Chriſtum iam halantis victoriam; *egrediens plantam fratris tenebat manu:*

Matt. 18. *bet manu*: pedes tenet vincendi, non caput. Ille, qui Matth. 18 vincere curabat, debitorem *tenens ſuffocabat eum.* Hic ad fauces, vel ad caput extendit manum, vt proſternat ſibi aduerſarium, necnon & vniuerſi pugiles, tunc ſe putant vincere, ſi ictibus petant hoſtis caput. Iacob autem, non caput petit obluctatoris, non fauces, ſed ad pedes ſe deijcit, & plãtam tenet manu, agens iam inde athletam Chriſtianum. Quo enim Chriſtianus clarius ſeſe vſque ad pedes deijcit, eo clariores victorias ſciet reportare. Notiſſimus eſt ille Chriſtiani regni triumphus, de quod Daniel cap. 2. *Abſciſſus eſt lapis de monte ſine manibus, & percuſſit ſtatuã in pedibus, &c.* In montis cacumine erat diuiniſſimus lapis, in ſinu Patris Dei filius, vt Auguſt. putat ſerm. 70 indeque ſeſe deijciens vſque ad pedes creaturarum ſuarum, dum diſſimulata maieſtate culminis, ſe pedibus obuoluit hominum, mundiales ſuperbientium culminum detriumphat imagines. Expugnaturus mundum lapis non ad aurea dirigitur capita, ſed ad pedes iacitur, & inde omnia oſtendit imperia ſibi ſubiugata. Ediſce Chriſtiane, ſi ſapis, hanc vincendi artem, te vſque ad omnium pedes proſterne, & omnium dominaberis. Nunquam Chriſtiano clariores triumphi accidunt, quam vbi ſcit vſque ad pedes etiam aduerſariorum humiliari. Apud Matth. 2. dicitur ex Iſaia: *Et tu Bethleem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda, ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Iſrael.* Et quidem naſcenti Domino, & ſeſe vſque ad vilitatem præſepij dimittenti Bethleem datur regendos populus Iſraëlitarum; quin & ibi eidem aliquot gentes proſtrantur, nimirum Magi ab Oriente venientes, *procidentes adorauerunt eum.* Id quod explicatius ponit Pſalm 71. *Reges Tharſis, & inſulæ munera offerent, Reges Arabum, & Saba dona adducent.* Sic Dominus vſque ad Bethleemiticum præſepium humiliatus, Iſraelitici populi, & Regum Orientalium dominatur. Longè amplior eius dominatus in Sione apparet; ait enim Pſalm. 47. *Fundatur exultatione vniuerſæ terræ mons Sion, latera Aquilonis, ciuitas regis magni.* Ecce tibi, qui Bethleemi dux dicitur, Sione magnus rex vocatur; qui illic Iſraëlis, & Orientis regna præoccupat, hic domum fundat in exultatione vniuerſi orbis terrarum. Et cur Sion ampliorem Chriſti dominatum oſtenderet, quam Bethleem, niſi & Chriſtum oſtenderet etiam magis humiliatum? Peruenit Dominus Bethleemi vſque ad præſepij paleas, & vilitatem, & inde extendit manum ad regia mundi capita, quæ ſibi ſubiugauit in Magis: at Sionis in cœnaculo ſic ſe deijcit, vt ad pedes diſcipulorum, imo & ſui proditoris proſternatur; ne miremur, quod Sionis humilitas Chriſtiana pedibus obuoluta ampliores triumphos de mundo vniuerſo valeat reportare. Huc ſpectat Eſychius Ieroſolymit. orat. in Iacobum, & Dauidem apud Biblioth. Photij: *Niſi Saluator humiliaſſet ſemetipſum, factus obediens vſque ad mortem, non domeſtici cognati dicerentur. In Sione Bethleem, vt præſens te ſaluto, in filia matrem video. In te tædifera ſtella vna eluxit, in hac multæ. Illa Magos duxit, hæc Parthos, & Medos, & Elamitas, & omnes gentes luminis fulgore illuſtrauit. Tu*

Daniel 2. *Matth. 2.* *Pſal. 71.* *Pſal. 47.* *Eſychius.*

A *lac trahis ex vberibus virgineis, hæc ſpiritum ex ſinu trahit paterno. Tu panẽ fermentaſti, ſed Sion cœnam oſtendit.* In re humilitatis merito ſanctus vir magis ſtupet Sionem quam Bethleem, quãdo maiores ab illa, quam ab hac proſiliunt triumphi, non enim Iſraëlitici paſtores, & Magi tantum ſubierunt Chriſti dominium, ſed & Parthi, & Medi, & Elamitæ, & omnes gentes ſeſe ſub iugo Chriſtiano receperunt. Vnde iſta? Ait ipſe; *Sion cœnam oſtendit*, dum cœnæ vltimæ myſteria in cœnaculo Sionis apparent, vt ſeſe Dominus ad pedes proditoris deijcit, non miror, quod inde mundi ſibi ſubijciat imperia. Et quidem non noſcit Ieſum, nec eius poteſtatis vires cognoſcit, qui non

B amat humiliari, & infimis quibuſque hærere, vt triumphet de vniuerſo. Ille, vas electionis, vt Orbem detriumphatet, dum petit Damaſcum Actor. 9. cœleſti luce percuſſus *cadens in terram, audiuit vocẽ dicentem ſibi: Saule, Saule, quid me perſequeris? Qui dixit, quis es Domine? Et ille, Ego ſum Ieſus, quem tu perſequeris, durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare. Et tremens, ac ſtupens dixit, Domine quid me vis facere? Et Dominus ad eum, Surge, & ingredere ciuitatem, & dicetur tibi, quid te oporteat facere. Viri autem illi qui comitabantur cum eo ſtabant ſtupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes.* Et quidem ceciderat Paulus in terram, ceciderant & omnes comi- *Damaſc.*

C tes eius cum illo, vt ipſe cap. 26 teſtatur. Quomodo ergo cum adhuc iaceret Paulus, nec curaret ſeſe erigere adeò, vt Ieſus dicat illi; *Surge*: iam comites eius dicuntur ſtare: ait enim de illis, *ſtabant ſtupefacti*? Comites, vt nec viderant Ieſum, nec Ieſu vocem perceperant, ſic ſtatim ſurrexerant, nihil in terra morantes: at Paulus, vt Ieſum viderat, eiuſque perceperat halitum, vbi ad terram deiectus fuerat, ibi hærere, ibi amabat cubare. Ait Caietan. ibi: *Statim poſt illa verba, Ego ſum Ieſus ſubiungitur. Surge, ingredere ciuitatem. Viri autem illi, qui comitabantur cum illo ſtabant ſtupefacti. Stabant autem poſtquam reſurrexerant, Saulo adhuc proſtrato ia-* *Caiet.*

D *cente, audientes quidem vocem Pauli, non Chriſti.* Qui nil Chriſti perceperant, cito ab humili deiectione ſe leuarant, at qui iam viuebat de Ieſo halitu, & ad totius orbis triumphos armabatur, humi iacet proſtratus, nec inde niſi iuſſus reuocatur.

Geneſ. 25. Quibus adultis factus eſt Eſau vir gnarus venandi, & homo agricola. Iacob autem vir ſimplex, habitabat in tabernaculis. Iſaac amabat Eſau, eo quod de venationibus

E illius veſceretur, & Rebecca diligebat Iacob.

§. VII.

Ingenui viri non in villis rei ruſticæ operam dantes, ſed in Curijs, & Regijs erudiantur, niſi velint à longe inferioribus peſſumdari.

ECce tibi ſpiritus diuini, vt ſuauiter diſponit Eſau deiectionem, & promotionem

minoris fratris. Hic enim *habitabat in taber-
naculis*, hoc eſt, iuxta Chaldæum, *miniſter erat
domus doctrinæ*, nimirum, vt malunt Hebræi,
frequens erat in locis ſcholarum, in quibus ſa-
pientes, & omni virtute viri ornati inuenie-
bantur. Ille autem rore vitam agebat, totus
agriculturæ, & venationi traditus. Cur tan-
dem adeò agreſtis homo non videat ſupra ſe
minorem fratrem exaltatum, cui magis cordi
fuit, inter ſapientum frequentias vitam agere?
Equidem nullo magis decidunt homines ab
ingenuitate animi, & inferioribus ſubiectan-
tur, quàm dum relictis cultu, & ortu frequen-
tibus vrbibus, & villis, & rei ruſticæ penitus ſe
tradunt. Eutropium nobiliſſimum iuuenem
rure agentem, vt ad curiam reuocet, ſic horta-
tur magnus ille Epiſcopus Sidon. Apollinar.
Sid. Apol. lib. 1. epiſt. 6. *Senatorij ſeminis homo, qui quo-
tidie trabeatis proauorum imaginibus ingeritur,
iuſte dicere non poteſt ſemet peregrinatum, ſi
viderit domicilium legum, gymnaſium littera-
rum, curiam dignitatum, verticem mundi, pa-
triam libertatis, in qua vnica totius mundi ciui-
tate ſoli barbari, & ſerui peregrinantur. Et
nunc (proh pudor!) ſi relinquare inter buſſequas
ruſticanos, ſubulcoſque ronchantes. Quippe ſi &
campum æſtiua tremente proſcindas, aut prati
floreas apes panda curuus falce populeris, aut
vineam palmite grauem cernuus raſtris foſſor in-
uertas, tunc eſt tibi ſumma botrorum beatitudo.
Quin potius expergiſcere, & ad maiora ſe pin-
gui otio marcidus, & innervis animus attollat.
Non minus eſt, tuorum natalium viro, perſonam
ſuam excolere, quàm villam. Eſto multiplica-
tis tibi ſpumabunt muſta vinetis: innumeros
quoque cumulos frugibus rupta congeſtis horrea
dabunt, denſum pecus grauibus vberibus in
mulctram per antra olida caularum pinguis tibi
paſtor includet. Quo ſpectat tam fæculento pa-
trimonium promouiſſe compendio; & non ſo-
lum inter iſta, ſed quod eſt turpius, propter iſta
latuiſſe? Non nequiter te conſilij tempore, poſt
ſedentes, cenſenteſque iuuenes, inglorium ruſti-
cum, ſenem ſtantem, nobilem latibundum pau-
peris honorati ſententia premet, cum eos, quos,
eſſe tindignum, ſi veſtigia noſtra ſequerentur,
videris dolens anteceſſiſſe.* Quid pulchrius poſ-
ſet dari in rem præſentem? Expende ab illis:
Non nequiter te conſilij tempore, &c. non
enim nequiter, ſed iuſtiſſime, & meritiſſime
ciuilis homo inter ſapientes, & cultiſſimos vi-
ros, in frequentia nobilium, in gymnaſijs lite-
rarum, in dignitatum curia adultus, & ſi vilis,
& ſi infimus ignotæque ſtirpis, præfertur in
iudicijs nobiliſſimo cuique in ſyluis, & in vil-
lis innutrito. Non nequiter, ſed iuſtiſſime no-
bilem inter buſſequas ruſticanos ronchan-
tem, vel inter feras vigilantem antecedit pri-
uatus, qui frequentiſſimas humanæ culturæ
ſcholas ſemper adit, glorioſiſſimorum virorum
veſtigia calcans. Hinc Atalaricus rex promo-
uens quendam Cyprianum, ſic refert Senatui
Cyprian. Romano apud Caſſiodor. lib. 8. var. 22. *Securus
ad vos redit, qui iam honores ſuos in libertatis
aula repoſuit. Habet etiam vnde nobis reddatur
acceptior, quando tales Curiæ veſtræ alumnos
protulit, de quibus quamuis auidus pater, ta-
men propria vota ſuperantur, non infantia
trepidos, non ad reſpondendum, vt licebat,*

A *ignaros. Varijs linguis loquuntur egregie, ma-
turis communione miſcentur.* Hoc ſapiens rex
commendat ſibi in Cypriano gratum, quod
filios ſuos Curiæ alumnos faciat, quodque
illos ſic imbuat, vt vel iuuenes maturis viris
communione miſceantur, ne in villis bruteſ-
cant, vel ſubulcorum vſo, vel conſuetudine
ferarum, quo à parente degenerare cogantur.
Nunquam non de ſapientum frequentia, de
humanæ culturæ gymnaſijs præſtantiores pro-
grediuntur, qui cæteris præponantur. Et cum
ipſe omnipotens Dominus de plenitudine po-
teſtatis diſcipulos eſſet electurus ex piſcium
venatu, vt vniuerſum orbem ſubiectarent:
B Tamen qui primus ad eum venit, in hoc verè
præponendus alijs, non erat ille in littoribus,
neque in præruptis ſaxis, venationem cap-
tans, ſed in virtutum gymnaſijs: & dum Ioan-
nis tabernaculo, ad Ieſum accedit, de eiuſ-
que ſciſcitatur tabernaculo, vt ibi moretur,
ſeſe ſuperpoſuit maioribus etiam fratribus.
Hic erat Andræas; ait enim Ioan. 1. *Altera
die ſtabat Ioannes, & diſcipuli eius duo. Et reſ-
piciens Ieſum ambulantem dicit: Ecce Agnus* Joan. 1.
*Dei. Et audierunt eum duo diſcipuli loquentem,
& ſecuti ſunt Ieſum. Conuerſus autem Ieſus,
& videns eos ſequentes ſe, dixit eis: Quid quæ-
ritis? Qui dixerunt ei, Rabbi (quod dicitur in-*
C *terpretatum, Magiſter) vbi habitas? Dicit eis,
Venite, & videte. Venerunt, & viderunt
vbi maneret: & apud eum manſerunt die illo:
hora autem erat quaſi decima. Erat autem An-
dræas frater Simonis Petri vnus ex duobus,
&c.* Ecce tibi Andræas Petri frater, & fra-
ter minor Petro, & in hoc præponitur, vt pri-
mus inueniatur à filij Dei patre: primus ſub
tanto duce ſcribatur, primus ad alios vo-
candos eligatur. Vnde tot primitias obtinuit,
niſi quia ipſe erat habitans in tabernaculis,
erat in Ioannis ſchola, inde Ieſu habitatio- Eſych. Ia
nem indagauit? Pulchrè ait Eſychius Ieroſo-
D lymit. in Encom. in D. Thom. apud Bi-
blioth. Photij: *Sacra illa tuba Andræas,
primus Apoſtolorum fœtus, prima Eccleſiæ co-
lumna, ante Petrum petra, fundamenti fun-
damentum, initij primitiæ, vocans ante quam
vocaretur, nos ad conuentum hunc ſolemniter
agendum incitauit. Euangelium, cui nondum
credebatur, prædicauit, & fratri prius quàm
diſceret, vitam reuelauit. Tantas illi diuitias
illa interrogatio attulit: Vbi habitas?* Non dum
maris littora terit venaturus, nondum remo-
tiora loca maris ſcrutatur, nondum cauernis
incluſus inſidias piſcibus homo marinus, &
incultus parat: ſed dum tabernaculis immora-
E tur, dum legum domicilia, morum ſcholas fre-
quentat, dum in ſapientiæ gymnaſio habi-
tat, in agnoſcendo Ieſu, illoque ſequendo
primas cæteris, licet natu maioribus, ra-
puit.

§. VIII.

*Solus Chriſtus æque ſufficiens oſtenditur
omnibus filijs.*

ECce tibi Iſaaci, & Rebeccæ affectus,
vt diuiditur inter duos filios, neuter
vtriſque ſufficit, ſed quiſque erga alterum

afficitur, Iſaac maiorem natu, Rebecca minorem diligens. Ait enim textus: *Iſaac amabat Eſau, & Rebbecca diligebat Iacob.* Nec mihi oſtendes parentes, qui æquè ſufficiant omnibus filijs, niſi is ſit Chriſtus. Aiebat enim Paul. ad Roman. 1. *Non erubeſco Euangelium. Virtus enim Dei eſt in ſalutem omni credenti, Iudæo primum & Græco. Iuſtitia enim Dei in eo reuelatur.* Expende, quod iuſtitia Dei in ſolo Euangelio Chriſti dicatur reuelari, an in alijs non manifeſta erat Dei iuſtitia diſtributiua? Nonne in multis ſplendebat affectus æque bona ſingulis diſtribuens? Non mihi ante aduentum Chriſti oſtendes vllum, ſiue is ſit legiſlator, ſiue propheta, ſiue pater, ſiue mater, ſiue frater, qui clarè, & conſpicuè oſtendatur, omnibus æque bona diſtribuens, vt oſtenditur vnus Chriſtus. Ad hæc ait D. Chryſoſtom. orat. in Exod. 28 apud Biblioth. Photij: *Quomodo iuſtitia Dei in illo reuelatur? Cum prima lex Iudæis ſolis data ſit, licet alij homines eiuſdem exiſterent naturæ, & originis, Euangelium vero omnibus æqualiter gentibus, merito in illo iuſtitia Dei reuelatur, & iuſtitiæ Euangelium vocatur.* Non lex, ſed Euangelium Chriſti ſciuit omnibus æqualiter prouidere; lex Iudæis ſolum conſulens, cæteros quoſque prætermittebat; Euangelium Chriſti, & Iudæis, & Græcis, & omnibus æqualiter ſuam ſufficientiam adornabat. Merito in ſolo Chriſto iuſtitia Dei reuelatur, quæ omnibus ſufficit æqualiter. Siue enim maior, ſiue minor, ſiue primus, ſiue poſtremus, ſiue antelucanus venias, ſiue ſerotinus, æqualiter à Chriſto expectatis. De Chriſto dicebat Oſeas, cap. 6. *Quaſi diluculum præparatus eſt egreſſus eius, & veniet quaſi imber nobis temporaneus, & ſerotinus terræ.* Legit Eſychius apud Bib. Photij in Encomio D. Thomæ: *Veniet nobis vt ros matutinus, & ſerotinus terræ.* Et quidem ros matutinum ſolum aſpergit, poſt matutinum elapſum, nec in meridie, nec in veſperi ros inueniri ſolet. Qualis ergo erit ros, qui & in matutinis, & in veſpertinis, & ſerotinis inueniri poteſt? Is non eſt ros mundialis, ſed cœleſtis, ſed diuinus; is eſt ſolus Chriſtus filius Dei, qui & cum ros ſit nulli deficit, ſed omnibus æque proſpicit, ſiue cito, ſiue ſero venientes ſuſcipit, & matutinos, & ſerotinos ſuæ benedictionis gratia aſpergit. Rem pulchro exemplo probat Eſychius ſupra dicens: *Venit nobis, vt ros matutinus, & ſerotinus terræ. Aſpice namque Dominum poſt reſurrectionem mane mulieribus, veſperi Apoſtolis apparentem. Mane quidem mulieribus, Auete, veſperi in ciuitate Sion pacem diſcipulis denuntiauit. Illis quidem, vt mœrorem detergeret, his vero, vt ſolueret inimicitias, quas ſerpens inuexit.* Ecce tibi multo mane, primo diluculo currentes mulieres Chriſtus ſuſcipit, ſuæque gratiæ rore conſpergit. Et quia feſtinantes accedere ſuſcipit, & aſpergit ros diuinus; morantes, & pigritantes deſpicit? Abſit: imò cum ſero eſſet factum, diſcipulis apparet, paciſque dulcedine replet. Vnus Ieſus eſt, qui æque ſufficit primis, & poſtremis, matutinis, & ſerotinis; qui nullum deſpicit, ſed & eum amplectitur, qui mane, & qui veſperi accedit: qui antelucanus & qui ſerotinus venit. Imò nullo euidentiori

Rom. 1.

Chryſoſt.

Oſeæ 6.

Eſychius.

A argumento oſtenditur donum aliquod ad omnes indifferenter extendi, quam ſi probetur à Deo in nos profectum eſſe. Aiebat enim Paul. 1. Corinth. 15 de dono reſurrectionis: *Chriſtus reſurrexit à mortuis primitiæ dormientium, Quoniam quidem per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum. Et ſicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes viuificabuntur.* Ex eo quod Chriſtus reſurrexit, concludit Paulus neceſſarium eſſe, quod omnes homines reſurgant. Sed vnde manauit hæc neceſſitas? Cur non poſſet fieri, quod vt Chriſtus erat ſolus vnigenitus Patris, filius Dei naturalis, ſic ſolus ipſe reſurgeret a mortuis? Sanè donum reſurrectionis ab omnipotenti Dei-

B tate in naturam Chriſti humanam peruenit: donum autem Dei, quantum eſt ex ſe, nunquam in vno aliquo, licet excellentiori ſiſtere ſolet, ſed ſeſe ad omnes indifferenter porrigit. Quod notabat in præſenti Sophronius orat. in Exaltat. Crucis, & Reſurrect. apud Grethſerum noſtrum, tom. 2. aiens: *Neque enim particulare eſt reſurrectionis donum, neque ad paucos quoſdam huius beneficij amplitudo ſe ſe extendit, Omnis namque creaturæ Deus, & Dominus erat, qui ſecundum humanam naturam, reſurrectionem in ipſa effecit: qui beneficia ad paucos manare ſolita, dare non ſolet: apud quem perſonarum acceptio nihil loci habet. Nam cum veriſſimus ſit rerum omnium Dominus, in omnes gratias ſalu-*

C *tiſque dona effundit: rationem enim habens ſuæ imaginis, eamque perfectiſſimè renouat, quandoquidem omnis homo, nemine excepto, ad ſimilitudinem Dei efformatus eſt.* Expende ab illis: *Omnis namque creaturæ Deus, &c.* Ex eo enim quod Deus ſit, qui dedit naturæ humanæ Chriſti reſurrectionem à mortuis, ſapienter colligit donum illud debere extendi ad omnes homines.

1. Cor. 15.

Sophron.

Gen. 25. Coxit autem Iacob pulmentum: ad quem cum veniſſet Eſau de agro laſſus, ait: Da mihi de coctione

D hac rufa, quia oppido laſſus ſum. Quam ob cauſam vocatum eſt nomen eius Edon. Cui dixit Iacob: Vende mihi primogenita tua. Ille reſpondit: En morior, quid mihi proderunt primogenita? Ait Iacob: iura ergo mihi. Iurauit ei Eſau, & vendidit primogenita. Et ſic accepto pane, & lentis edulio comedit, & bibit, & abijt paruipendens, quod primogenita vendidiſſet.

E

§. IX.

Non excedit ferarum indolem, quod tuis ſolis alimoniam præbeas.

AGreſtis Eſau venandis feris magis adviuens, quam hominum conſortio, dum a ferarum venatione in domum redit paternam, edulium a Iacobo petit, dicens: *Da mihi de coctione hac rufa*: Hebraice eſt

Digitized by Google

A ad verbum: *Ciba me de ruſo iſto.* Et miror, quod feralis homo, qui multo ferro, & ſudore eſcas a feris extorquebat, adeò comiter, & gratis à fratre cibum expectet. Solum enim ait, *Ciba me de ruſo iſto.* Vnde tibi venit in mentem homo feraliſſime, tam facile poſſe te cibum à fratre obtinere? An tibi hoc ſuggeſſerunt feræ, quibus adviuis? Equidem quod frater fratrem cibet, ferarum indolem non excedit, rarum eſt animal adeò efferum, à quo ſui cibum accipere non expetant. Veri hominis, & prorſus à feris diſtincti
Pſal.36. effigiem tractans Pſalm 36. ait: *Tota die miſeretur, & commodat.* Non ait, commodat ſuis, ſed abſolute poſuit, vt intelligatur viri hominis forma in eo conſiſtere, quod & ſuis, & extraneis commodet. Quippe ait D. Ambr. lib. 3 Of-
D. Amb. B ficior. cap 3. *Hoc præſtamus cæteris animãtibus, quod alia genera animantium conferre aliquid neſciunt. Feræ autem eripiunt, homines tribuunt. Vnde & Pſalmiſta ait: Iuſtus miſeretur, & tribuit. Sunt tamen quibus, & feræ conferant. Siquidem collatione ſobolem ſuam nutriunt, & aues cibo ſuo pullos ſatiant ſuos: homini autem ſoli tributum eſt, vt omnes tanquam ſuos paſcat.* Quod à te tui cibos expectent, nihil de te ſupra feras præſumunt; & feræ ſuos cibant: humanum, imo diuiniſſimum eſt, quod à te non ſolum tui, ſed & vniuerſi alij accipere ſibi cibos
Gen 42. ſperent. Caritatiſſimus erat Ioſeph Gen 42. qui dum famelicos fratres aſpiceret, *iuſsit miniſtris, vt implerent eorum ſaccos tritico, & reponerent* C *pecunias ſingulorum in ſacculis ſuis.* Quid humanius? Sane longe multo humanius eſſet, ſi non fratrum ſaccos ſolos, ſed & exterorum omnium ora impleret gratis tritico. Ex quo mirifice exaltat magnificentiam ſui Regis in Ligures
Caſſiod. Caſſiodor. lib. 12 var. 28. inquiens: Gaude igitur aſſuete iam bono Ligur, in vſo tuo ſecunda venerunt, nam collatos tibi Ægyptios magna proſperitate viciſti, euadis tempora neceſſitatis, & libertatis præmia non amittis, imo illo tempore ſecurus es ab hoſte redditus, quando & de famis periculo cognoſceris eſſe liberatus. *Adhuc te prædictum ornat exemplũ: adhuc eſt,* D *in qua parte ſuperetur. Legitur enim Ioſeph fratribus ſuis tantum ſaccis occulta pretia reddidiſſe. quid mirum, ſi natura compellente proximis ſuis humanior viſus eſt extitiſſe? Hic autem cunctis large vendidit, functionem debitam reliquit. Et plus iſte generaliter contulit tributarijs, quam ille ſolis viſus eſt præſtitiſſe germanis.* Nihil equidem magnũ, nihil ſublime, nihil vel ab ipſis feris non ſperandum præſefert homo, qui ſuis ſolis fauet, qui ſuos famelicos cibat. Ille omnes ſuperat, qui omnibus abundat, qui bonorum propriorum tam ſuos, quam alienos tã propinquos, quam longe diſsitos facit eſſe participes. Quam gloriam argutiſſime ponderat in Patien-
E ti Epiſcopo Sidonius Apollin. lib 6. epiſt. 12. fa-
Sidon. tus *Poſt Gothicam depopulationem, poſt ſegetes incendio abſumptas, peculiari ſumptu, inopiæ cõmuni per deſolatas Gallias gratuita frumẽta miſiſti: cum fameſcentibus fame populis nimium contuliſſes, ſi commercio fuiſſet ſpecies iſta non munere. Vidimus anguſtas tuis frugibus vias. Vidimus per Araris, & Rhodani ripas, non vnum, quod vnus impleuerat, horreum. Fabularum cedãt figmenta gẽtilium, & ille quaſi in cœlũ relatus pro reperta ſpicarum nouitate Triptolemus, quem*

A *Græcia ſua ſacrauit templis, formauit ſtatuis, effigiauit imaginibus Illum dubia fama conciliat, per rudes populos duabus vagum nauibus ignotam, circumtuliſſe ſementem. Tu, vt de mediterranea taceam largitate, victum ciuitatibus Thyrrheni maris erogaturus, granarijs tuis duo potius flumina, quam duo nauigia cõpleſti Quapropter, & ſi ad integrum conijcere non poſſum, quantas tibi gratias Arelatenſes, Reienſes, Auennicus, Aranſionenſis quoque & Albenſis, Valentinaque necnon & Tricaſſina vrbis poſſeſſor exſoluat: quia difficile eſt eorum ex aſſe vota metiri, quibus noueris alimoniã ſine aſſe collatam. Auerni tamẽ oppidi ego nomine, vberes perquã gratias ago, cui vt ſuccurrere, meditarere non te cõmunio prouinciæ, nõ proximitas ciuitatis nõ opportunitas flu-* B *uij, nõ oblatio pretij adduxit. Ilicet ſcias volo per omnem fertur Aquitaniam gloria tua: amaris, laudaris, deſideraris, excoleris, omnium pectoribus, omnium votis. Inter hæc temporum mala, bonus ſacerdos, bonus pater, bonus annus es.* Piaculum duxi, vel verbulum præterire, vt manifeſtè pateat, quam ſe aſſerat inter diuos homo ille, qui ſcit etiam ad exteros, & loco diſsitos eum ſua largitate peruenire. Vt clareat gloria Epiſcopi, qui non ſolas proprias oues tempore famis pauit, ſed & mitit panem ſuum ſuper aquas, vt ad exteros etiam, & populos diſtantiſsimos iret.

C

§. X.

Fæmineum ingenium abruptiſsimum, feſtinatiſsimum.

DE fraternæ famis occaſione Iacob primogenium à fratre, vel dato lentis pretio accipere feſtinat, non id quidem inhumane, aut ſceleſte, ſed iuſte: cum enim didiciſſet oraculo ſibi primogenium obuenturum, qua ratione poteſt illud iniuſto poſſeſſori eripere. Sed etiam Dauid à Samuele inauguratus ſciebat ſibi deberi regnum Iſraëliticum, & nihilominus de regno acquirendo nunquam tractat. imò occaſionem nactus, qua poſſet infenſiſſimum D ſibi hoſtem Saulem de medio tollere, & regnum ſibi oraculo promiſſum, imò datum, ex iniuſto poſſeſſore recipere tamen longanimis expectat, donec illud ex Dei manu recipiat. Sic enim ait ad viros monentes de regni accipiendi ab iniuſto poſſeſſore occaſione, 1. Reg 24. *1. Reg. 24.* *Viuit Dominus, quia niſi Dominus percuſſerit eum, aut dies eius venerit, vt moriatur, aut deſcendens in prælium perierit propitius mihi ſit Dominus, vt non mittam manum meam in Chriſtum Domini.* Et quidem æque iuſtum fuiſſet Dauidi, ſi hoſtem infenſiſsimum percuteret, & ſibi de- E bitum imperium acciperet: ac fuit iuſtum Iacob, quod fratrem lentis edulio inêſcaret, & primogenium ſibi acquireret. Vnde ergo tanta longanimitas in Dauide, & tanta feſtinatio in Iacob pro primogenitura? Vterque ſanctus erat, vterque ſanctis moribus innutritus, vterque Deo acceptus, & electus in principem: vterque id ſciebat oraculo diuino: ſed Dauid longa expectione præſtolatur adimpletionem regni promiſsi: Iacob mille modis, mille medijs feſtinat, vel pretio dato, vel dolo bono præripere ſibi o-

blatam primogenituram. Vnde tam longanime ingenium in Dauide, & tam abruptum, & feſtinatum in Iacob? Sane Iacob, quidquid ad promiſſam primogenituram pertinebat, de matre hauriebat, nõ enim ipſe per ſe, vt Dauid promiſſionem accepit: ſed promiſſio matri Rebeccæ dicta fuit: quæ vt à Rebbecca Iacobo communicabatur, ſimul communicabatur fœmineus aculeus ad habenda promiſſa & abruptiſſimum, feſtinãtiſſimumque ingeniũ fæmineum, ne poſſet moram accipiendi promiſſi perferre vllam. Numquam non abruptum, & præceps eſt mulieris ingenium & longæ expectationis faſtidiens. Id etiam licet videre in Tobia, & eius vxore, vterque reuerſuri filij deſiderio tenebatur, vterque eius abſentiam moroſam dolebat, vterque aduentum eius maxime exoptabat: Sed quanta cum differentia longanimitatis? Accipite Tob. cap. 10 *Flebat igitur mater eius irremediabilibus lacrymis, atque dicebat, Heu heu fili mi, vt quid te miſimus peregrinari, lumen oculorum noſtrorum, baculũ ſenectutis noſtræ, ſolatium vitæ noſtræ, ſpem poſteritatis noſtræ? Omnia ſimul in te vno habẽtes, te non debuimus dimittere ire à nobis. Cui dicebat Tobias, Tace, & noli turbari, ſanus eſt filius noſter: ſatis fidelis eſt vir ille cum quo miſimus eum. Illa autem nullo modo conſolari poterat, ſed quotidie exiliens circumſpiciebat, & circuibat vias omnes, per quas ſpes remeandi videbatur, vt procul videret eum, ſi fieri poſſet, venientem.* Expende ex illis: *quotidie exiliens circumſpiciebat;* non poterat ingenium muliebre conſiſtere expectans; quotidie ad vias feſtinabat, & ipſas ſemitas aduenturi tentabat, & dum vir domi ſedens præſtolabatur filij aduentum; ipſa nihil non agebat, vt feſtinantius potiretur optatis. Sic vxori Iobi nil magis erat in viro intolerabile, quam eius longanimitas, & expectatio, ait enim textus, cap. 2 apud Septuag. Vaticani: *Tempore multo tranſacto dixit ei vxor eius. Quouſque ſubſtinebis, dicens, Ecce permaneo, tẽpus adhuc paruum expectans ſpẽ ſalutis meæ?* Non prius de viri calamitate, & ærumnis queritur sed de eius expectatione, & longanimitate: hæc in primis muliebrem animum diuexat, & mactat, hæc prorſus eſt muliebri ingenio intolerabilis. Vt merito dicat Virgil. Æneid. 11. de præcipiti quodam feſtinante ad prædam: *Fæmineo prædæ, & ſpoliorum ardebat amore.* Neſcit enim fœminea cupiditas vllas perpeti moras.

Tob. 10.

§. XI.

Raro contemnuntur impune pretioſa pro vilibus.

ÆGyptiacæ lentis edulium ſic rapuit Eſau, vt pro illo paruipenderet primogenituram vendidiſſe, ait enim textus: *Accepto pane, & lentis edulio comedit, & bibit, & abijt paruipendens, quod primogenita vendidiſſet.* Nec impune, ex tunc enim primogenitura amiſſa fratris mancipatur ſeruituti, qui tam pretioſa vendidit pro tam vilibus. Ait D. Auguſt. Pſalm. 46. ſupponens lenticulam illam ab Ægypto fuiſſe aſportatã *Ergo deſiderando Eſau cibum Ægyptium perdidit primatũ.* Et quid

D. Aug.

A non perdat, qui pretioſis contemptis ad vilia rapitur? Sanè is raro ſine ingenti ruina euadit. Notiſſima eſt lex Moyſis, quæ populatibus ſuis pretioſiſſimarum, & ſuauiſſimarum dapum ſiue piſcium, ſiue animalium cibos interdicit. Et cur Moyſes populum dilectiſſimum à ſuauiſſimis eſcis arcet? Fruebatur populus in eremo cœleſti cibo, panem Angelorum manducabat, quem contemnens cœparum, & alliorum, & carnium Ægyptiarum deſiderio cœpit affici. Inde merito interdictione ſuauiſſimæ eſcæ punitur, vt qui pretioſis cœli dapibus cõtemptis, ad viliſſima Ægypti edulia fuerit raptus. Ait Tertull. lib. aduerſus Pſychicos: *Quid aliud merebatur populus, quàm vt ne omnibus eſcarum*

Tertull.

B *voluptatibus vterentur, qui diuinis mannæ epulis viliſſimos Ægyptiorum cibos præferre auſi ſunt, carnes ſurulentas inimicorum poſt libertatem anteponentes, digni ſane, quos operata ſeruitus ſignaret, quibus male diſplicuerit, & melior, & liber cibus.* Immerito manerent impuniti, qui relicto cœleſti epulo viliſſimis Ægyptiorum cæpis inhiabant: qui nauſeabundi ad Angelorum panem, auide currebant ad cucumeres, & allia. En quam ſerpit hæc lues ad hæc vſque tempora, quibus paſſim pretioſa, & optima contemnuntur, conculcantur, & vilia, & ſordida, & ſquallida quæruntur, amantur, & pro illis habendis ampliſſima patrimonia diſſipantur. Quot videas, qui honeſtis, pulchriſque

C copulati puellis, ijs deſpectis, ad agaſonum, histrionumvè fœtidas currant reliquias? Nec contentus eſt vir ingenuus candidiſſimam, & pulcherrimam ſponſam nactus, niſi de viliſſimis agaſonum mancipijs infames ſibi comparet delicias. Fallat niſi ob hæc tot videantur in dies familiarum nobiliſſimarum ruinæ, tot clades in chriſtiana republica. De Achab rege occiſo dicitur 3 Reg. 23. iuxta Septuag. *Sepelierunt regem Achab in Samaria, & lauerunt ſanguinem ſuum à curru in fonte Samariæ, & linxerunt canes ſanguinem, & meretrices lotæ ſunt in ſanguine eius iuxta verbum Domini.* Ecce tibi ſanguis regios datus canibus in cibum,

3. Reg. 23.

D meretricibus in lauacrum, & cur in tantum ſupplicium deuenit? Quale ob peccatum, ſic debuit mulctari? Cap. 21 eius innuitur ſcelus, dum à Naboth petit fertiliſſimam vineam, vt ablatis vitibus faciat ex illa hortum olerum, ait enim: *Da mihi vineam tuam, vt faciam mihi hortum olerum.* Quid Regi, & oleribus? Olus in cibum datur ganeonibus; regum dapes, & delicatiſſimæ, & pretioſiſſimæ ſunt, at rex iſte, ſic ganeonum viliſſimis inhiabat cibis, vt pro illis habendis non dubitaret occidere innocentem hominem. Vnde merito ait D. Ambroſ. lib. de Nab. cap. 11. *Quid ſibi vult, quod meretrices la-*

D. Amb.

E *uerunt ſe in ſanguine eius, niſi forte vt meretricia quædam in illa feritate fuiſſe regis perfidia proderetur, vel cruenta luxuries, qui ſic fuit luxurioſus, vt olus deſideraret, ſic cruentus vt propter olus hominem occideret.* Cur de illius ſanguine non ſplendeant ſpurciſſimæ meretrices, & rabidiſſimi canes ſaturentur, qui ſic exorbitatã natura, vt ad viliſſima oleta relictis cibis pretioſis feſtinet, vt deſpiciẽs candida, & pura fercula, ad reliquias ganeonum currat, & propter vile olus ab hiſtrione ſubactum, & patrimonium perdat, & ſalutem, imò & vitam.

§. XII.

Nimia ciborum ingluuies quidquid virtutis eſt, & religionis vilipendit.

POſt cibi ingurgitationem abijt Eſau, *paruipendens, quod primogenita vendidiſſet*, quod ponderans Targum Ieroſolymitanum, inquit: *abijt, & contempſit Eſau primogenituram, & flocci pendit partem futuri ſæculi, negauitque reſurrectionem mortuorum*. Nec grauabor credere id perpetratum fuiſſe ab homine pleno epulis concupitis. de intemperantia B enim eſcarum nil citius, quam diuinorum contemptus ſolet parturiri. Hinc Dominus populum ſuum ſic compoſuit, vt à multorum ciborum copia illum abſtinere iuſſerit, vt per gulæ temperantiam magis hæreret religioni, à qua facit deciſcere luxurians eſcarum appetitus. Quippe ait Tertull. lib. de ieiunio: *Acceſſerũt* *Tertull.* *& aliæ cauſæ, quibus multa à Iudæis ciborũ genera tollerentur, non vt illa damnarentur, ſed vt iſti coërcerẽtur ſeruituri vni Deo, quia ad hoc adſumptos frugalitas docebat, & gulæ temperantia, quæ ſemper religioni deprehenditur eſſe vicina, imò (vt ita dixerim) conſanguinea, atque cognata: ſanctitati enim inimica ciborũ luxuria eſt.* C *Quomodo enim per illam parcetur religioni, cum non parcatur pudori? Non recipit luxuria Dei timorem, dum præcipitantibus illam voluptatibus in ſolam fertur cupiditatum temeritatem: effuſis enim habenis; ſine modo admotis ſumptibus, quaſi pabulo creſcit exedens patrimonium cum pudore, aut vt torrens aliquis è montium iugis, cadens non tantum oppoſita tranſcendit, ſed & illa ipſa in alienum ruinam ſecum rapit*. Vix eſt verbum, quod non ſit magna ponderatione dictũ; vbi bonum frugalitatis, & malum luxuriantis gulæ apprime deſcribitur. Merito enim ſeruituros vni Deo populos gulæ temperantia firmabat, vt quæ religioni, & vicina, & conſan- D guinea & cognata ſit. Luxurians autem gulæ appetitus totius ſanctitatis hoſtis, habetur, & inimicus; nihil diuinum reueretur; ampliſſima exedit patrimonia, imò & pudorem exedit ipſum. Nonne Eſau in lenticularum edulium contulit primogenituram, & ſacerdotium, nec puduit illum tam pretioſa, tam vilibus vendidiſſe? Equidem apud luxuriantem gulam nihili æſtimatur honeſtas, nihili æſtimatur virtus, *Exod. 32.* nihili æſtimatur religio. Exod 32. dicit. *Sedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere*. De quo D. Ambroſ lib. 6 epiſt. 36. *Sedit enim populus manducare, & bibere, & fieri ſibi Deos alienos popoſcit*. Nec potuit ab epula- E rum ingluuie quid melius parturiri quàm veræ religionis contemptus, & falſæ inſtitutio. Quis crederet populum Iſraeliticum non Deo adhæſurum, à quo cœleſti cibo paſcebatur in deſerto? Nullus homo acceperat talem menſam à Deo ſuo: in qua Iſraëlis populus panem Angelorum manducabat ſingulis diebus. Et quid de tam Angelico, & cœleſti cibo ortum *Tertull.* eſt? Accipite Tertullian. lib de Baptiſm. *Populus mare tranſgreſſus eſt, in ſolitudinem tranſlatus per quadraginta annos, illic cum diuinis copijs aleretur, nihilominus ventris, & gulæ me-* A *minerat, quam Dei*. Etiam à ſuauiſſimo Angelorum cibo, orta eſt in nefario illo populo obliuio Dei. Hinc Dominus deſertiantiqui cœleſti cibo oppoſuit ieiunium ſui deſerti. Pergit enim Tertull. *Deinde Dominus poſt aquam ſegregatus in deſerto, quadraginta dierum ieiunia emenſus, oſtendit non pane viuere hominem Dei.* *Idem.* Equidem vita hominis in Deo, minime ex cibis quærenda. De hoc habes plura in Moralib. Hiſt. præſertim tom. 4. & 2.

Gen. 27. Senuit autem Iſaac, & caligauerunt oculi eius; & videre non poterat; vocauitque Eſau filium ſuum B maiorem, & dixit ei. Fili mi? Qui reſpondit: Adſum. Cui pater: Vides, inquit, quod ſenuerim, & ignorem diem mortis meæ. Sume arma tua, pharetram, & arcum, & egredere foras. Cumque venatu aliquid apprehenderis, fac mihi inde pulmentum, ſicut velle me noſti, & affer, vt comedam, & benedicat tibi anima mea ante quam moriar. Quod cum audiſſet Rebbecca, & ille abijſſet in agrũ, vt iuſſionem patris impleret, dixit fi- C lio ſuo Iacob: Audiui patrem tuum loquentem cum Eſau fratre tuo, & dicentem ei: Affer mihi de venatione tua, & fac cibos, vt comedam, & benedicam tibi coram Domino, ante quam moriar. Nunc ergo fili mi acquieſce cõſilijs meis, & pergens ad gregem, affer mihi duos hædos optimos, vt faciam ex eis eſcas patri tuo, quibus libenter veſcitur, quas cum intuleris, & comederit, benedicat tibi prius, quam moriatur.

D

§. XIII.

Apud cœleſtem patrem quiſquis diligens eſt, primas ſibi certiſſime præripiet.

MIratis Rebeccam adeo eſſe ſolicitam de præripienda paterna benedictione filio ſuo iuniori Iacob; ſcit illum eſſe natu minorem, ſcit in patris delicijs eſſe Eſau cui & natura ipſa, & amore paterno parabantur omnia prima. Scit rurſus non Iacob, ſed Eſau vocatum eſſe iam à Patre, vt allatis cibis; benedictio- E nem primogeniti accipiat. Nec ijs cognitis ab intento deſiſtit, ſed magis ſatagit, vt iunior Iacob benedictionem ſibi ex patre præripiat. Vnde hæc ſpes tua alitur ô bona? Cum Eſau vides vocari à patre ad benedictionem primogenituræ, vnde ſperas poſſe fieri, quòd Iacob minor, & a patre neglectus poſſet primatus benedictionem præripere? Non equidem terrenũ, ſed cœleſtem aſpicit patrem mulier, apud quẽ nõ ſenior, ſed diligentior merito putatur poſſe primas præripere, & ideò ſapiens fœmina iuniori filio diligentiã mãdat, vt feſtinet ad greges ipſe, vt ipſe, & non ſeruus, duos

Digitized by Google

hędos affetat, certo ſciens primatũ ex Deo de- A
uenturum ad iuniorem quando ipſe alium di-
ligentia ſuperauerit. Quò reſpiciens D Amb.
D. Amb. lib x. de Iacob. cap 2. ait: *Pio affectu Iſaac Pa-
triarcha, & ſancta Rebbecca certabant, vt neu-
trum inferiorem facerent, ſed vtrumque fratrem
æqualem. Vicit tamen ille, qui præferebatur
oraculo, vicit impigritia tarditatem.* Et qui-
dem huius primatus victoria non præſcrenda
erat ex terreni patris calculo, ſed ex cœleſtis
oraculo Qui ergo victurus apud hunc, & pri-
mas laturus? An ſenior? Abſit: pulchre enim
poſt quam dixerat victoriam vẽturam ex cœ-
leſtis patris oraculo, ſtatim addit: *Vicit impi-* B
gritia tarditatem. Apud cœleſtem namque pa-
trem, non qui ſenior, ſed qui diligentior ſibi
poteſt præripere primatus. Iunior erat ille
prodigus filius, qui omnem ſuam ſubſtantiam
à patre acceptam conſumpſerat, & nihilomi-
nus, ſurgens venit ad patrem, deflet ſcelera,
petit vel admitti in locum mercenarij. Quid
Luc. 15. tunc pater? Ait apud Luc 15. *Dixit autem pater
ad ſeruos ſuos: Cito proferte ſtolam primam, &
induite illum.* Habes, ô Deus & alium ſeniorem
filium domi, cui omnia tua parata ſunt; huic
prodigo iam dediſti partem tuam, quam illi
conſumpſit, cur iterum illi ſtolam primam mã-
das? Cur hanc non magis reſeruas ſeniori? Nõ-
ne ſufficeret, ſi huic vel è ſecundis mandetur C
aliquid? Sane cœleſtis pater, hoc maxime at-
tendit, ſi quis filiorum diligentiam ſaciat, vbi
filium diligenter accurrere videt, cætera non
ſpectat, ſed huic omnia prima mandat, nec in
ſecundis illum manere patitur. Ait Chryſol.
Chryſol. ſerm. 3. *Pater hic in ſecundis eſſe non paſſus eſt
peccatorem.* Et quidem vnus Deus verus Pater
eſt, qui peccatorem flentem, clamantem, pul-
ſantem, currentem in ſecundis eſſe non pati-
tur, ſed illi parat primatum, poſt habitis etiam
iuſtis, qui nihil, vel moroſe operantur. Nonne
maturauerat Simon ille Phariſæus, vt Ieſum
ad conuiuium traheret? Habebat quidem iſte
Ieſum conuiuam ſuæ menſæ accumbentem, il-
lũ pretioſis dapibus cibabat; interea tamen in- D
Luc. 7. greſſa eſt mulier peccatrix, Luc 7. *Et ſtãs retro
ſecus pedes eius, lacrymis cœpit rigare pedes eius,
& capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur
pedes eius, & vnguento vngebat.* Et quod mire-
re magis, ſic hæc mulier Ieſu animum occupa-
uit, ſic illum ſibi præripuit; vt longe illa infe-
rior maneret Phariſæus, qui Ieſu faciebat cõ-
uiuium. O nouum diuinæ gratiæ dolom! A ter-
go venit peccatrix, & tamen quia operum di-
ligentia vicit, primas rapuit illi, qui videbatur
Lau. Nt. iuſtus. Pulchrè ait D. Laurentius Nouartenſis,
hom. 1. de Pœnit. *Phariſæus fecit conuiuium, & E
meretrix coronata eſt. Quare? Quia multum di-
lexit, & multum plorauit, multum pœnituit. Et
inde duplo, Phariſæo prælata eſt peccatrix, quã-
do ille quinquaginta, illa quingentis compenſata
eſt nummis.* Rapuit mulier Phariſæo primatũ,
& coronam. quia illo diligentior fuit in obſe-
quijs Domino præſtandis, diligentia enim in
obſequijs regulariter præualet apud cœleſtem
patrem. Et fallar, ſi quem inter Dei primates
annumeres, quem & diligentia in virtutibus
exercendis non commendauerit Rem pulchra
induction eprobat Iobius Monach. lib. 9. de
Iobius. Incarnat. cap. 38. *Oportebat Dei matrem in

A terra eſſe: eam vocauit, quæ omnibus virtutibus
alias omnes ſuperaret. Patrem oportebat, & fra-
tres ſuper terram nominare eum, qui ſine patre
eſſet. Non è latronibus hos, & meretricibus dili-
gendos putauit, ſed qui iuſtitia collucerent. Ta-
lis Ioſeph, &c. Rurſum Verbo præcurrere opor-
tuit Præcurſorem, & qui prophetis, omnibúſque
adeò hominibus maior eſſet, præcurrit. Oportuit
& teſtem offerri, qui eius gloriam teſtaretur.
Simonem itaque & Annam vocauit. Diſcipu-
los ne elegiſſe oportuit? Optimos vtique delegit:
Scio enim, inquit, quos elegerim. Oportebat mor-
tuum ſuſcitare Bethanienſem Lazarum. Sed
B eum non niſi ex pia domo, in qua Martha, &
Maria, quam bonam elegiſſe partem diuina pro-
nuntiauit ſententia. Ex gentibus quoque vocari
aliquos oportuit: primus omnium Cornelius vo-
catur, qui quantus virtute, etiam ante baptiſ-
mum, fuerit, ſacræ loquuntur literæ. Sic in omni
etiam natione, tum familia, & vitæ genere, qui
ex virtute viuerent, videmus vocari, accurre,
vocantemque ſequi, potius quam qui contrarijs
eſſent dediti ſtudijs.* Ecce tibi, vt diligentia in
virtutis ſtudio ſit, quæ diuini patris primo-
genia rapit.

§. XIV.

C *Non dignitatis, ſed ſeruitutis forma præualet
apud Deum.*

CErtabant vtique Iſaac, & Rebbecca de
optimogenijs benedictione impertienda fi-
liorum alteri; Iſaac illam impertiri volebat
Eſau; Rebbecca Iacobo. Quid tunc? Ait Iſaac
ad Eſau: *Cum venatu aliquid apprehenderis,
fac mihi inde pulmentum::: vt comedam, &
benedicat tibi anima mea.* Rebbecca autem di-
cit ſuo Iacob: *Pergens ad gregem, affer mihi
duos hædos optimos, vt faciam ex eis eſcas patri
tuo, quas cum intuleris, benedicat tibi.* Quod pe-
tit Iſaac à filio, vt benedictionem obtineat, in-
genuum eſt, nobile eſt, & plenum regijs deli-
cijs; venatio enim inter nobilium exercitia, &
D deliciasnumeratur. Quod autem petit Reb-
becca à ſuo filio, id ignobile eſt ſeruile prorſus
eſt; petit enim quod peti ſolet à ſeruo, vt ad
gregem vadat, & duos hædos afferat. Quid
agis mulier, dum in honoris primatu ſatagis
præſerre iuniorem maiori; ſub forma ſerui
mittis illum ad greges, quando hic nobilis, &
ingenuus venationem ſectatur? O ſapientiam
diuinitus inſpiratam! Scit ſanctiſſima fœmina
diuino aſſueta oraculo, apud Deum non di-
gnitatis, aut nobilitatis, ſed ſeruitutis piæ for-
mam eſſe, quæ præualet, & ſic tunc maxime
E præferendum putat iuniorem maiori fratri, ſi
hic pie ſeruiat, dum ille triumphat; & exultat
ſub venationis arcu. Cantatiſſimus eſt Phari-
ſæus ille, qui Ieſu conuiuium adornabat. Luc. *Luc. 7.*
7 is aſſuetis conuiuiorum obſequijs hoſpiti ex-
hibendis dimiſſis, ſolum aſſumit, quod ſplendi-
dius, & magis honoricum erat, nimirum, vt
menſæ accumbat, ibique herum agens fercula
à miniſtris allata exhibebat Chriſto. Interea
peccatrix mulier *ſtans retro lacrymis cœpit la-
uare pedes Ieſu, & oſculabatur pedes eius, &
vnguento vngebat.* Quo longe ſuperauit Phari-
ſaicum conuiuium, & iudicante Deo Phariſæus
manſit inferior meretrice. Et vnde potuit me-

retrix ſic Phariſæom vincere? Nonne vterque A Chriſto officioſus erat? Sed ille ſolam herilis dignitatis formam retinens menſis aſſidet, & exhibere à ſeruis paratum conuiuiũ; hæc quidquid dignitatis erat dimittẽs, quod ſeruile erat aſſumit, Domini lauans pedes, & vngens, vnde merito apud Deum Phariſæo prælata dimitti-

D. Paul. tur. Ait D. Paulinus. epiſt. 4. *Merito prælata Phariſæo, licet paſcẽti Chriſtũ, quæ Judæo exultante, ieiuna non cibi, ſed ſalutis auida ſeruiebat.* Ille exultat conuiuio, herum ibi agit: hæc ſolum ſeruit, nihil in ſe oſtendit non ſeruile, ne miremur, quod præferatur illi, quando apud Deum non dignitatis, ſed magis præualet forma ſeruitutis. Ad hæc Paul. ad Philipp. cap. 2. B

Ad Phil. 2. *Hoc enim ſentite in vobis, quod in Chriſto Ieſu, qui cum in forma Dei eſſet, nõ rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Humiliauit ſemetipſum factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod Deus exaltauit illum, & donauit illi nomẽ, quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine Ieſu omne genu flectatur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum.* Vides ſummã Ieſu exaltationem, & omnium primatum ad quod deuenit, quando ſedens ad dexteram Patris, & ſeſe Deo æqualem, & omnia ſibi ſubiecta oſtendit. Sed illa C verba nobis maxime notanda ſunt, nimirum: *Non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens.* Vbi enim ſapientiſſime, & veriſſime arbitratus eſt diuinæ altitudinis oſtenſionem, & manifeſtationem in ſe non per rapinã eſſe obtinendam, nihil prius curauit, quam ſe exinanire, & ad ſeruilem habitum reducere. Quidquid gloriæ, quidquid nobilitatis, & ſplendoris eſt, obnubilat, ſolam ſerui formã reliquit aper-

Ant. Ab. tam. D. Anton. Abb. epiſt. 3. ad Arſenoitas: *Exinaniuit ſemetipſum à gloria formã ſerui accipiens, vt illius ſeruitus nos liberaret.* Quidquid erat gloriæ diſſimulat, abſcondit, rem totam ſalutis noſtræ, & exaltationis ſuæ ſeruili formæ D tradit. Cur non magis gloriæ, & nobilitatis formæ nititur? Cur adeò fidit vni ſeruili actui? Rationem ibi inſinuat Paul. *Non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo,* non arbitratus eſt per rapinam, ſed per merita celſitudinem obtinere, qui enim diabolus voluit nobilitatis titulo ſolo celſitudinem obtinere, & fur, & raptor apparuit; Deo, qui verus erat filius, & verus hæres omnium ſublimitatum, gloriæ titulos abſcondit, & ſeruilem habitum pãdit, quo oſtendat, qualiter apud Deum ad omnes primatus obtinẽdos forma ſeruitutis permaneat.

Chriſtopo. Aiebat enim Epiſcop. Chriſtopolitanus in Pſal. E 81. *Ergo celſitudinem putauit diabolus occupare per rapinam abſque meritis, ex ſola naturæ nobilitate: Chriſtus è contra per humilitatem, & laborem paſſionis eam voluit adipiſci. Quod vult explicare Paulus cum ait: Hoc enim ſentite in vobis, quod in Chriſto Ieſu, qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens: Propter quod Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine Jeſu omne genu flectatur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum.* Compone modo

A Luciferum cum Chriſto; vterque ad ſummam, & primam omnium celſitudinem anhelat: ille primus omnium creaturarũ, hic paolò minus minoratus ab Angelis. Lucifer per rapinam ſaltem cupit celſitudinem obtinere; Chriſtus minime arbitratur debere, aut poſſe ſibi per rapinam primatum obuenire. Quid tunc? Qui rapinæ fidebat Lucifer, totus eſt in naturæ ſuæ nobilitate, & dignitate decantanda, oſtẽtanda, qui rapinam deteſtabatur Ieſus, hoc ſatagit, vt perſonæ nobilitatem, & gloriã abſcondat, ſeruilemque formam nactus omnibus incipit ſeruire, & miniſtrare. Propter quod in illam apud patrem celſitudinem deuenit, qua & Lucife- B rum ſub pedibus habeat. Crede mihi fur eſt, & raptor, qui ſolis nititur ſplendẽtibus titulis dignitatum; hic, inquam, fur eſt, & raptor, & tandem conculcandus. Ille verus primatũ hæres, qui glorioſa diſſimulat, & auide ſeruitutis habitum arripit. De Ioannis celſitudine aiebat

Dominus Matth. 1. *Amen dico vobis, non ſurrexit inter natos mulierum maior Joanne Baptiſta: qui autem minor eſt in regno cælorum, maior eſt illo.* Magna quidem, & quæ omnes natos excedat, aſſerebatur Ioannis celſitudo, ſed quæ poſſit vinci, & ſuperari ab vno Chriſto. At quomodo Chriſtus ſuperat celſitudinem Ioannis? An oſtentans diuinitatis ſuæ magnitudinem? C An formam exerens diuiniſſimam? Minime id facit Dominus Ieſus, ſed factus omnibus minor in forma, & actu ſeruitutis, ſe ſuper omnes extollit mundi primos. Quippe ait: *Qui autem* *Matth. 1.*

Rupert. *minor eſt in regno cælorum, maior eſt illo:* Quocirca Rupert. lib. 9 ait *Quærendus eſt ille minor in regno cælorum quis ſit, & cito inuenitur, quia ipſe eſt, qui hæc loquitur, Chriſtus Jeſus filius Dei, minor vel minimus omnium noſtrum, minor cunctis paruulis, humilior humilibus cunctis, miro modo miniſtrans vt minimus, regnans vt maximus.* Expende victoriæ ſuper omnes homines, ſuper omnes ſanctos, quales ſint gradus, nimirũm, *miniſtrans vt minimus, regnans vt maximus*: ex ſeruili miniſterio ſic ſuper om- D nes aſcẽdit, vt ſupremum omnium imperium, & primatum valeat occupare.

§. XV.

Maria Virgo vbi Deum Patrem nacta eſt, cauſas hominum diligentiſſime agit; vbi Iudici Deo aſſiſtit, prorſus ſilet.

VIde Rebbeccam in promouendo Iacobo ad paternam benedictionem prorſus occupatam; quæ & filio diligentiam mandat, & E metus adimit, & ſeſe parãdis neceſſarijs impigra addicit. Cur ad hæc properat Rebbecca? Ipſa ait: *Audiui patrem tuum loquentem cum Eſau, &c.* Audiuit equidem patrem loquentem de filio benedicendo, & merito ſperauit poſſe à quolibet filio patris benedictionem rapi. Vbi res futura erat cum patre, nihil timet Rebbecca filio, ſed pro illo apud patrem promouendo nullum non mouet lapidem. Quid plura? Iam hic Deiparæ Mariæ, & patrocinium erga homines, & gloria inſinuatur. Vbi enim Maria Deum patrem audit, Deum patrem eſt nacta, nihil non agit, vt homines pro-

Digitized by Google

moneat, eoſque in via ſalutis æternæ aſſerat. A
Ioan.19. Sic de illa Ioann 19. *Stabant autem iuxta crucem Jeſu mater eius, &c.* Nec eſt, qui audiat Mariam ſtantem ioxta crucem Ieſu, qui ſimul noo intelligat ibi Mariam ſic ſtare, vt totius generis humani cauſas agat Et cur tunc præcipue ſtabat Maria pro genere humano? Plane totum crucis negotium, vt à Ieſu peragebatur, Deum patrem reſpiciebat, totum illnd ſacrificium Deo patri litabatur, qui media Chriſti paſſione paternis iam oculis reſpiciebat genus humanum. Vbi ergo cum Deo patre negotium erat; diligentiſſime Maria aſtat, vt omni ſtudio, & conatu cauſas homioum agat. Ad hæc B
Arnold. Arnold. Carnot. tract. de laudibus Mariæ, fatur *Diuidunt coram Patre inter ſe mater, & filius pietatis officia; & miris allegationibus muniunt redemptionis humanæ negotium, & condunt inter ſe reconciliationis noſtræ inuiolabile teſtamentum. Maria Chriſto ſe ſpiritu immolat, & pro mundi ſalute obſecrat: filius impetrat, Pater condonat.* Expende vbi Maria iungitur filio, vt cauſas generis humani peragat, nimirùm, *coram Patre*, vbi Deus patrem agit, paternaſque aures interceſſionibus præbet. Vbi autem tempus iudicij aduenit, totaque iudicis ſeueritas in pectore diuino recrudeſcit, tunc Maria etiam ſilet, nullumque officium peccatoribus iam tunc obduratis exhibet. Ait C Eccleſiaſticus, cap. 24. *Qui mittit diſciplinam ſicut lucem, & aſſiſtens quaſi Geon in tempore vindemiæ* Non equidem media nocte, ſed luce conſpicua veniet iam Dominus iudicaturus mundum; & aſſiſtens illi tunc Maria quaſi Geon in tempore vindemiæ. Cur quaſi Geon aſſiſtet Maria filio iudicaturo? Rem explicat
Hu. Car. Hugo Card. ibi: *Quando Sol tranſit per virginem, Geon, qui & Nilus dicitur, omnes exitus ſuos reuocat, & intra ripas ſuas colligitur, nec perfundit terram, quia in tempore vindemiæ eſt, & ideo dicitur aſſiſtens, id eſt, non effluens. ſic beata Virgo Maria in tempore vindemiæ, id eſt, in die iudicij aſſiſtet filio ſuo, nec innundabit, nec* D *perfundet corda arida peccatorum aquis gratiarum* Vt Nilus, qui terram irrigat, fructiferiſque vndis aſpergit, tempore vindemiæ ſeſe colligit, nec guttam extra alueum ſuum proſilire ſinit: ſic Maria alioquin profuſiſſima in fauendis hominibus, vbi tempus vindemiæ acceſſerit. quo Deus manifeſtiſſimus iudex apparebit calcaturus mundum; ipſa tunc ſilebit, nec vllam patrocinij ſui gratiam in reos proſilire ſinet.

Geneſ. 27. Cui ille reſpõdit: Noſti quod E Eſau frater meus homo piloſus ſit, & ego lenis: ſi attrectauerit me pater meus, & ſenſerit: timeo ne putet me ſibi voluiſſe illudere, & inducat ſuper me maledictionem pro benedictione. Ad quem mater: In me ſit, ait, iſta maledictio, fili mi: tantum audi vocem meam & pergens, affer, quæ dixi.

§. XVI.

Cauenda ſunt illa viro Chriſtiano, quæ licet iuſtiſsime fiant, poſſunt ab alijs merito cenſeri mala.

SImpliciſſimus & iuſtiſſimus Iacob ſui animi ſinceri, & recti conſcius, nullum in ſe dolom malum, aut fraudulentiæ reatum timẽs in præripienda, quoquo modo poſſit, benedictione patris, timet tamen, & maxime timet ſi forſan deprehendatur, putari fraudulẽtum, & illuſorem in oculis patris. Erat quidem illi rectus, & ſimplex animus coram Deo; opus autem aggrediendum fraudulentiam, & dolum prudentiſſimis quibuſquè oculis repræſentabat. Ideo boous non ait, timeo illudere, nullam ipſe illuſionem, nullum malum dolum faciebat ex animo, ſed ait, *timeo, ne pater putet me ſibi voluiſſe illudere.* Et meritò timebat eas etiam iuſtitias facere, quæ rationabiliter puſſent ab aliis reputari malæ; vera enim iuſtitia non ſic animo debet claudi, vt etiam foris manifeſta non pateat Id qnod in pudicitia notabat Tertul lib. de cultu fæmin. aiens: *Pudicitiæ Chriſtianæ ſatis non eſt eſſe, verum & videri. Tanta enim debet eſſe plenitudo eius, vt emanet ab animo in habitum, & eructet à conſcientia in ſuperficiem.* Et quidem non ſolum pudicitiæ, ſed & omnis iuſtitiæ veræ tanta debet eſſe plenitudo, vt emanet ab animo in habitum, & eructet a conſcientia in ſuperficiem, vt non ſolum ſit, ſed & debeat videri. De Sponſi diuini manibus dicit Cant. 5. *Manus illius tornatiles, aureæ, plenæ hyacinthis.* Pro qno Guillelmus apud Delrium pulchrè educit, qualia debeant eſſe opera Chriſtiana per manus ſignificata. Ait enim: *Manus debent eſſe aureæ, hoc eſt, apud Dominum in cunctis actionibus auro charitatis perfulgidæ. Tertio debent eſſe plenæ hyacinthis, hoc eſt, decenti & gemmea quadam actionis ſpecie etiam foris coloratæ. Duo enim ſunt, quæ actionem commendant, animus agentis, & exterior ſpecies actionis. Bona intentio commendat opus ad Deum, honeſta operis ſuperficies commendat illud apud homines. Quando nihil eſt à pietate charitatis alienum in radice intentionis, & nihil indecens in ſuperficie actionis, tunc manus eſt non tantũ aurea, ſed etiam plena hyacinthis, cærulei coloris. Quia tunc innoteſcit hominibus talium conuerſationem eſſe in cælis, & in eorum operibus ſic glorificatur Pater cæleſtis.* Quid pulchrius? Non ſolum in animo, ſed & in exteriori ſuperficie ſit ſplendor actionis. Quò reſpiciens Pſalm. 44 ait: *Omnis gloria eius filiæ regis abintus, in fimbriis aureis circumamicta varietate.* Non totum habeat teſtimonium ſui intrinſecus gloriæ virtutum, ſed & extrinſecus clareat. Sic monet D. Hieron ſerm. de Aſſumpt Mariæ: *Omnis gloria veſtra ab intus ſit, & intus habete, quod foris luceat.* Vana enim eſt de interna iuſtitia gloriatio, vbi quod extrinſecus videtur, iure ſuſpectum apparet. Quis credat plenitudinem ioſtitiæ eſſe incluſam in animo, cuius nec gutta venit in ſuperficiem, vt poſſit alijs videri? Aiebat Paul. 2. ad Corinth 8. *Deuitantes hoc ne quis nos vituperet*

Tertul. — Cant. 5. — Guillel. — Pſal. 44. — Hieron. — 2. Cor. 8.

in hac plenitudine, quæ adminiſtratur à nobis: A *prouidemus enim bona non ſolum coram Deo, ſed etiam coram hominibus.* Meritò Paulus non cõtẽtus eſt propria cõſcientia in plenitudine gratiarum, & virtutum, quæ ab illo adminiſtratur, ſed maximè cauet, ne poſſit ab alijs iure vituperari. Et qualiter hoc cauet? *Prouidemus, inquit, bona, non ſolum coram Deo, ſed & corã hominibus.* Eam iuſtitiæ plenitudinem procurabat, è qua emanaret in ſuperficiem, emanaret in habitum, vt qualis eſſet in propria conſcientia, talis etiam videretur alijs. Quò reſpiciens D. Thom. D. Thomas, ait: *Prouidemus, hoc eſt, prouidere debemus, bona, vt opera noſtra bona ſint, non ſolum coram Deo, vt ei placeamus, ſed etiam coram* B *hominibus, vt eis bona videantur.* Iuſtitiæ equidem Chriſtianæ non ſatis eſt, eſſe, verum & videri: ſit intus in pura conſcientia, ſed quæ etiã ſplẽdentibus auri fimbrijs exterius fulgeat. Sit Job 29. noſtrum illud Iobi elogium, cap. 29. *Iuſtitia indutus ſum, & veſtiui me ſicut veſtimento, & diademate iudicio meo.* Sic circũamiciamur iuſtitia, vt nihil in nobis appareat nudum, nihil D. Amb. inane. Quippe ait D. Ambroſ. lib. 2 de Iacob. cap. 5 *Sapiens nunquam inanis eſt, ſemper in ſe habens amictum prudentiæ, qui poteſt dicere, iuſtitiam induebam, veſtiebam iudicium. Quomodo inanis, qui de plenitudine Chriſti accipit, & ſernat acceptum? Quomodo inanis, cuius repleta eſt* C *anima, quæ acceptæ gratiæ veſtimenta cuſtodit?* Sic ſe veſtit, & ornat ſapiens, vt nihil nudum, nihil inane permittat in ſe videri. Nec ſolum veſtitur vndique iuſtitia, ſed eam in tanta plenitudine recipit, vt ab intus emanet in habitũ, & eructet à conſcientia in ſuperficiem, ne ſit in illo vel fimbria exterior, quæ poſſit inanitatem oſtendere, quæ poſſit merito reprehendi. Quod habeat neceſſum eſt, qui de Chriſti plenitudine ſplendet. Hinc eſt, quod Dominus Virginem nuptam viro elegit, de qua naſceretur Luc. 1. ne in fœmina innupta, & prægnante Luc. 1. probabilis ſuſpicio daretur. Ait etiam Ambroſ. Ambr. lib. 2. in Luc. *Deſponſata eligitur, ne temeratæ virginitatis adduceretur infamia, cui grauis al-* D *uus corruptelæ videretur inſigne præferre. Maluit Dominus aliquos de ſui ortu, quam de matris pudore dubitare. Sciebat teneram eſſe virginis famam pudoris, nec putauit ortus ſui fidem matris iniurijs adſtruendam. Oportet, enim ſanctos, & ab ijs, qui foris ſunt, bonum teſtimonium habere. Nec decuit ſiniſtra opinione viuentibus virginibus excuſationis velamen relinqui, quod infamata mater Domini videretur. Quid quod etiam fides Mariæ verbis maior adſciſcitur, & mendacij cauſa remouetur? Videretur enim culpam obumbrare velle mendacio innupta prægnans.* Sic Deus in ſuis præcauet, ne detur pro- E babilis cauſa ſuſpicionis prauæ.

§. XVII.

Diſcretio, & cautela non deficiant, & diſcrimen quodlibet videbitur.

Vir ſimplex erat Iacob, ſed prudens, ſed cautus, ſed diſcretus; vix audit matris propoſitionem, & ecce tibi quam ſolerter pericula proponit; *Noſti, quod Eſau frater meus homo piloſus ſit, & ego lenis: ſi attrectauerit me pater meus, & ſenſerit, metuo, ne putet me ſibi voluiſſe illudere, &c.* Nihil diſcriminis non præuidet, & in medium adducit, vt hinc cum ſimplicitate oſtendat, & ſerpentis prudẽtiam. Vtinam ſic omnes ſaperent. hac ſancta diſcretione pollerent vniuerſi; fallor ſi pericula, diſcriminaque omnia non facile viderentur. Accipite Richard Victor qui part. 1. de Præpar. Ricard. ad contempl. cap. 68. multis figuris deſcribit diſcretionis valentiam. Ait enim: *Hic eſt ille Ioſeph ſomniator, ſomniorumque interpretator, quia vera diſcretio in ipſo tentationis articulo; inter ipſa ſuggeſtionum phantaſmata, ex eorum qualitate futura pericula deprehendit, & imminentium malorum inſidias detegit, & de futuris periculis cautos reddit. Hic eſt ille puer, & nuntius, qui beato Iob in omni perſecutione ſua ſolus remanere potuit, qui ei perpetrata damna ſtatim reuelare ſtuduit, quia niſi per diſcretionem virtutum damna animus nec cognoſcit, nec corrigit. Neſcit puer ille cum pereuntibus perire: neſcit diſcretio per rerum detrimenta, per tentationum augmenta deficere.* Multa alia pergit dicere de diſcretionis bono; nobis dicta ſufficiant, vt videamus, quam euaneant pericula ante oculos prudentis & diſcreti hominis. Sane diſcretio imminentia diſcrimina proſpicit; latentia mala renuntiat, & præualente ipſa perditione, diſcretionis alumnus vix perire poteſt. Ait Leuit. cap. 15. *Docebitis ergo filios Iſ-* Leuit. 15. *rael, vt caueant immunditias, & non moriantur in ſordibus ſuis.* Apud Septuag. ſic in rem Sept. præſentem hæc verba ſonant: *Cautos, & abſtinentes facite filios Iſrael ab immunditijs ſuis, & non moriantur propter immunditias ſuas.* Expende, quid primum requirat in ijs, quos à morte vult eripere, nimirum ait: *Cautos facite filios Iſrael;* in quibus enim eſt cauta diſcretio, vix vlla illos tangent diſcrimina. Et quæ non præuideat, & fugiat diſcretio cauta pericula? Dauid deſideratam Bethleemitici fontis aquã, vt coram ſe vidit noluit eam bibere, ſed *libauit eam Domino*, 2. Reg. 23. Et cur eam noluit 2 Reg. 23. bibere? ſane diſcretio illi pericula afferentium aquam repræſentauit, deinde totius Iſraelis diſcrimina obiecit, vt non erat recepturus fõrem viuum, qui Bethleem oriturus erat. Ait enim Sophronius hom. 1. in Chriſti natiuitate: Sophron. *Hic tu iam Dauidis pietatem, virtutumque omnium reginam diſcretionem conſidera; nam noluit aquam illam bibere, verum libauit eam Domino: quia prophetiæ lumine illuſtratus fore præuidebat, vt Iudæi aquæ illi viuenti è fonte virgineo naſcituræ, hoc eſt, Chriſto fidem negaturi eſſent.* Expende ab illis: *virtutumque omnium reginam diſcretionem conſidera, &c.* Diſcretioni enim tribuit, quod vel ad aſpectũ aquæ Bethleemiticæ, vniuerſa populi Iudaici diſcrimina, & damna Dauid præuideret; à quibus ipſe caueret, & ſibi proſpiceret.

Gen. 27. Abijt, & attulit, deditque matri. Parauit illa cibos, ſicut velle nouerat patrem eius. Et veſtibus Eſau valde bonis, quas apud ſe habebat domi, induit eum: pelliculaſque hædorum circumdedit manibus, & colli nuda protexit. Deditque pulmentum, & panes, quos coxerat, tradidit.

§. XVIII.

Fæmineum ingenium eſt vultus, & formas mutare.

ECce tibi ſimplex ille Iacob, iam non Iacobi faciem, ſed Eſau portat laruas Additis pretioſis veſtibus, & hædorum pelliculis, qui minor, & læuis erat, in maiorem, & primogenitum Eſau piloſum efformatus apparet. Quã quidem larualem formationem non Iacob vir ſimplex, ſed matris eius Rebeccæ cupiditas de filio promouendo excogitauit *Parauit illa* B *cibos, & veſtibus Eſau valde bonis induit eum; pelliculaſque hædorum circumdedit manibus, &c.* Et quidem vna fœminea cupiditas eſt, quæ nouit & vultus, & formas mutare. Ait

Clem. Al. enim Clemens Alexandr. lib. 3 Pædag. cap. 1. *In varias autem formas ſe mutans tertia eſt cupiditas, quæ plus quam Protheus marinus dæmon varius, nunc hanc, nunc illam, nunc aliam figuram ſuſcipit, & ad libidines, & ſtupra, & adulteria allicit. Omnia enim fit cupiditas, & omnia effingit, & vult fucum facere, vt occultet hominem.* Huc tendit fœminea cupiditas, vt nihil humanæ naturæ appareat, ſed additis colorum fucis, & pigmentis, & lapillorum va- C rietatibus, & veſtium variæ in dies formentur figuræ. Quod ingenium datum mulieribus ab

Tertull. Angelis deſertoribus, ait Tertull. lib. de habitu muliebri, fatus: *Illi ſcilicet, Angeli, qui de cælo ruerunt, proprie, & quaſi peculiariter fœminis inſtrumentum iſtud muliebris gloriæ contulerunt: lumina lapillorum, quibus monilia variantur: circulos ex auro, quibus brachia arctantur, & medicamenta ex fuco, quibus lanæ colorantur; & ipſum illum nigrum puluerem, quo oculorum exordia producuntur.* Expende illa: *proprie, & quaſi peculiariter fœminis contulerunt, &c.* quippe fœminis appropriata ſunt inſtrumenta omnia variandi vultus, occultandæque natiuæ formæ ſub laruali alia. Vt ſa- D

Naziãz. pienter dicat D. Nazianz. mulieri comptæ; *interne Hecubam, externe Helenam refer:* cum enim in ſe deformis eſſet vt Hecuba, ſic quod naturæ erat fucis, & pigmentis occultarat, & pinxerat, vt propter picturam videretur exterius in Helenam mutata. Quod fœminarum ingenium abominatus D. Ambr. lib. 1. de Virgin ait: *Hinc illa naſcuntur incentiua vitiorum, vt quæſitis coloribus ora depingant, & de adulterio vultus meditentur adulteria caſtitatis. Quanta hæc amentia effigiem mutare naturæ, picturam quærere!* Amentia licet ſit, tamen mulieribus eſt adnata; & neſcio an aliquid ſi- E bi gratius fœminæ agant, quam has transformationes formarum. Pulchre enim canebat

Prudent. Prudentius in Amartigenia.

Nec enim contenta decore
Ingenito, externam mentitur fœmina formam.
Tædet ſacrilegas matrum percurrere curas,
Muneribus dotata Dei, quæ plaſmata fuco
Inficiunt, vt pigmentis cutis illita, perdat
Quod fuerat, falſo non agnoſcenda colore.
Hæc ſexus malè fortis agit.

Hæc ſanè agit fœmineus ſexus male fortis in commutandis formis, & vultibus: & ſapientiſſime in ijs vocatur male fortis, licet enim A ſexus fœmineus infirmiſſimus ſit ad alia, tamen in hoc malum, vt naturæ formam occultet, perdat, & efformet aliam fortiſſimus eſt. Quas difficultates non ſuperet, quos ignes non vincat fœmina, vt intortis crinibus gau-

D. Cypr. deat? Merito D. Cyprian. lib de hab. Virg. dum docet ab Angelis malis hoc ingenium in mulieres veniſſe, ait: *Illi & oculos circumducto nigrore fucare, & genas mendacio ruboris inficere, & mutare adulterinis coloribus crinem, & expugnare, oris & capitis veritatem corruptelæ ſuæ impugnatione docuerunt.* Expende illud: *expugnare oris, & capitis verita-* B *tem:* non enim aliter fœminæ ſe ſe ad oris cultum accingunt, ac validiſſimi bellatores, & fortiſſimi ad expugnandam munitiſſimam arcem. Quanta ijs fortitudo neceſſaria eſt, quæ flammantes globos deſpiciat, quæ volantes in ſe mortes contemnat? Quot ſpicula eiſdem neceſſaria ſunt, quot tormenta, quot æneæ machinæ, quæ æreos licet muros, & quatiant, & conterant? Crediderim te ſtupere fortitudinem expugnatorum arcium; & multitudinem armorum, & machinarum bellantium. Sed ijs non inferior aggreditur mulier expugnare, & delere natiuam faciem Multa ad hæc pigmentorum venena parantur; multa ferrea ſpicula, quot vaſa, tot machinæ tormentariæ aſciſ- C cuntur, flammantes ignes contemptui ſunt, & vulnera, & dolores contemnuntur. Et pretio ſanguinis, & contemptu ignium fortiſſimæ inſtant exterminare facies ſuas, & nouos creare vultus.

§. XIX.

Præſtantiſsimi viri eſt pro æterna benedictione conſequenda, & communicanda in varias figuras, & perſonas ſe ſe efformare.

D MIrabar ſtrenuum virum Iacob ſuſtinuiſſe alienis indui veſtimentis, & hædinis pellibus adornari, vt Eſau feret laruam Et hoc ſtrenui viri eſt, ſic laruali figura quaſi in Theatro alterius perſonam agere? Equidem quod viles, & effœminati hiſtriones agunt pro vili lucello; hoc & ſtrenui viri poſſunt efficere pro benedictione æterna comparanda, vt in varias perſonas velint efformari Ait D. Paul. 1. *1. Cor. 4.* ad Corinth. 4. *Spectaculum facti ſumus Deo, Angelis, & hominibus.* Vbi noſter poſuit, *ſpectaculum*, Græcus legit, *Theatron.* Itaque Paulus non refugiebat ſic vitam ſuam compo- E nere, ac ſi eſſet in theatro, ſe ſe paſſim efformans in figuras, & perſonas varias. Ad hæc enim fatur D. Hieron. in cap. 2. ad Gal. *Mu-* *D. Hier.* *tabat Paulus voces ſuas, & in Hiſtrionum ſimilitudinem factus, ſi quidem vt in theatro, mundo, & Angelis, & hominibus habitum in diuerſas figuras vertebat, & voces: non quod id eſſet, quod ſe eſſe ſimulabat, ſed quod id tantum videtur eſſe, quod cæteris proderat.* Eximius quidem vir erat Paulus, & tamen quaſi in theatro eſſet, & mundo, & Angelis, & Deo faciens ſpectacula, ſe ſe in varias figuras efformabat, variosque in ſe vultus exprimebat. Hoc ſolum attendebat, non quod ipſe in re eſſet, ſed quod ne-

ceſſum erat, apparere, vt cœleſtem benedi- A
ctionem poſſit alijs communicare. Hinc etiam
Pſalm. 33. titulus Pſalm 33. ait de Dauide *Pſalmus Dauid*
cum mutauit vultum ſuum coram Abimelech.
Symmachus legit *Quãdo transformauit modũ,*
aut mores ſuos. D August ponit. *Mutauit vul-*
tum ſuum, & affectabat, & tympanizabat ad
oſtia ciuitatis, & ferebatur manibus ſuis, &
procidebat ad oſtia portæ. Sanè Dauid fugiens
Saulem venit ad regem Achis, 1. Reg 21. ibi
autem cum vidiſſet ſua facinora peruulgata,
eaque ſatrapis eſſe valde ſuſpecta, maximo-
pere cœpit vitæ ſuæ timere, quam vt ſeruaret,
eo deductus eſt, vt vultum ſuum mutaret. Et
quomodo mutauit? Qui prudentiſſimus, & B
fortiſſimus erat, laruam aſſumpſit hominis in-
firmi, & inſani, ſic cœpit ſaliuis defluentibus
ora, & barbam fœdare, tympanizare ad oſtia,
niti manibus ad ambulandum, paſſim proci-
dere, & in terram labi. Qui Hiſtrio in theatro
ſic ſe in ſtulti, & infirmi vultum transformaret?
Et quidem Dauid vt vitæ, & diuinis conſule-
ret de ſe oraculis, in hiſtrionum ſimilitudinem
factus, habitum in ſtulti figuras vertebat, non
quod id eſſet, quod ſe eſſe ſimulabat, ſed quod
id tantum videretur eſſe, quod prodeſſet Mi-
ratis hanc in Dauide vultus mutationem? Sed
quod mirere magis illam in Dei filio expen-
D. Aug. dit D Aug. concion. 1 in hunc Pſalm. aiens: C
Cum in forma Dei eſſet, ſemetipſum exinaniuit,
formam ſerui accipiẽs in ſimilitudinem hominum
factus, & habitu inuentus vt homo, humiliauit
ſemetipſum factus obediens vſque ad mortem,
mortem autem crucis: vt iam de cruce commen-
daretur nobis caro, & ſanguis Domini, nouum
ſacrificium, quia mutauit vultum ſuum coram
regnũ Patris. Ecce tibi, qui vni Deo formam
æqualẽ habebat, & ſimillimã patri; iam ſub for-
ma ſerui apparet, ſubiectus plagis. Et ſeruit, &
procidit ad pedes, & alapas patitur, & verbe-
ra, & ludibria, & mortem. Vnde hæc filio Dei?
Mutauit vultum ſuum corã regno Patris; for-
mam Dei imaginem patris, qua Deus erat im-
mortalis, impaſſibilis, abſcondit: & ſub vultu D
ſeruili ſeruum agit, vt nos peccati ſeruos libe-
raret. Quid tunc? Nec contentus eſt ſeruilem
vultum ſibi adſciuiſſe, ſed ad alium aſſumen-
dum tranſit, ait enim; *ferebatur manibus ſuis.*
D. Aug. De quo Auguſt. *Ferebatur Chriſtus manibus*
ſuis, quando commendans ipſum corpus ſuum
(oſtenſo pane) *ait, Hoc eſt corpus meum. Ferebat*
enim illud corpus in manibus ſuis. Ecce tibi al-
tera vultus mutatio, in illa latet Deus ſub ſpe-
cie ſeruili hominis; in hac latet ſub ſpecie pa-
nis, quem ſuis porrigit manibus. Fit homo fi-
lius Dei, & ſub ſerui forma omnia ſeruilia agit;
apparet panis; vt famelicis porrigatur, & in E
quencumque vultum ſe transformabit, qui
hominibus eſſe poſſit ſalutaris.

Gen. 27. Quibus illatis dixit: Pater mi? At
ille reſpondit; Audio, quis es tu fili mi?
Dixitque Iacob: Ego ſum primogeni-
tus tuus Eſau: feci ſicut præcepiſti mi-
hi; Surge, ſede, & comede de venatio-
ne mea, vt benedicat mihi anima tua.

§. XX.

Is eſt quiſque, cuius munera gerit, cuius mo-
res imitatur.

ESau nomen erat primogeniti, cui natura
dederat eſſe primum, & ius habere ad
omnia, quæ primogenitis debebantur, cum
autẽ Iacob ex diuino oraculo ſciret Iſaaci pri-
mogenia omnia ſibi deberi, & tandem ad ſe
eſſe peruentura, veriſſimo ſenſu, & communi
dicit ſe eſſe Eſau, id eſt, eſſe illum, in quo erant
omnia primogenij iura. Ille enim communi-
ter dicitur eſſe quiſque, cuius munera gerit,
vnde ad Mariam dicit Dominus Ioann. 21 *Ioan.* 21.
oſtendens illi diſcipulum, *Ecce filius tuus*, dein-
de diſcipulo, *Ecce mater tua.* Abſolutè enim
vocat filium Mariæ, illum qui obſequia omnia
filij in matrem, erat in Mariam exhibiturus. Et
Matth 11. loquens Ieſus de Ioanne Baptiſta ad *Matt.* 11.
populum ait: *Omnes enim prophetæ, & lex vſ-*
que ad Ioannem prophetauerunt, & ſi vultis re-
cipere, ipſe eſt Elias. Ecce tibi vt a magiſtro ve-
ritatis de Ioanne dicitur, quod ipſe eſt Elias Et
cur Ioannes eſſe poteſt Elias? Rationem reddit
D. Hieron. epiſt ad Fabiol. inquiens: *Eandem* *Hieron.*
habuit Joãnes Spiritus ſancti gratiam zona cin-
ctus, vt Elias viuens in Eremo vt Elias, perſe-
cutionem patiens ab Herodiade, vt Elias ſuſti-
nuit à Jezabel. Cur ergo non dicatur Ioannes
Elias qui in omnibus inueniebatur virtutibus
Eliæ? Quantum diſtas a moribus, ſeu proprie-
tatibus alterius; tantum abeſt ab eo, quod poſ-
ſes dici eſſe ille. D. Baſilium lapidibus impete-
re voluerunt aliquando hæretici homines, ſed
tandem à concepto facinore deſtiterunt, quod
ponderans Nazianz. poſt comparatum Baſiliũ *Nazianz.*
antiquiſſimis, & ſanctiſſimis Patriarchis, &
Apoſtolis tandem inquit: *Stephanus fieri Ba-*
ſilius prohibitus eſt, pudore nimirum ac reueren-
tia, compreſſo lapidantium impetu. Expende il-
lud, *Stephanus fieri*: vnus equidem defuit la-
pidantium effectus, vt Baſilius Stephanus fie-
ret. ſi enim de facto lapidaretur, iam proculdu-
bio Baſilius ſic appareret, vt pleno ore Stepha-
nus diceretur Paul. ad Heb 4. dicebat de Ieſu *Ad Heb.*
filio Dei: *Habentes ergo Pontificem magnum,* 4.
qui penetrauit cælos Jeſum filium Dei. Quæ
verba rimatus Nazianz orat in D. Athan. pu-
tat illis deſcribi a Paulo magnum Athanaſium
in cœlos introeuntem At Paulus non obſcure
loquitur, apertiſſime dicit, de quo Pontifice
verba faciat, cuius & nomen clariſſime ponit,
dicens, *Ieſum filium Dei.* Vnde ibi Athanaſius?
An Athanaſius, aut eſt, aut dici poteſt Ieſus?
Equidem qui moribus, & vita Ieſum refere-
bat, vt Athanaſius, verè dici, & intelligi po-
teſt ſub nomine Ieſu Ait Nazianz. *Quid au-*
tem vobis Athanaſium deſcribere attinet, quem *Nazianz.*
Paulus anteuertens depinxit, cum Pontificem
illum magnum, qui cælos penetrauit, deprædicat;
huc enim vſque progredi non dubitauit oratio,
cum ſcriptura eos, qui ſecundum Chriſtum vi-
uunt, pro Chriſtis agnoſcat. Et merito, cuius
exprimis in te munera, aut mores, aſſumis
etiam & nomen, vt vel Deus, vel Chriſtus di-
caris, ſi ſecundum Deum, aut Chriſtum vitam
agas. Meum erit fieri aut Elias, aut Petrus, aut

vnige-

Digitized by Google

vnus alius ex Prophetis, ſiue Apoſtolis, ſi me A
ad horum menſuram, aut extendero, aut cir-
cinauero.

Gen. 27. Rurſumq; Iſaac ad filiũ ſuum:
Quomodo, inquit, tam cito inueni-
re potuiſti, fili mi? Qui reſpondit:
Voluntas Dei fuit, vt cito occurre-
ret mihi, quod volebam.

§. XXI.

*Qui totum ſe Deo committit, omnia ſibi in
promptu eſſe, & paratiſſima experitur.* B

NOn propriæ diligentiæ, ſed vni Dei vo-
luntati tribuit Iacob, quod ſibi tam prõ-
ptè occurreret, ex quo cibos patri pararet. Et
quæ non veniunt prompta, & parata illi, qui
totum diuinæ ſe committit voluntati? De hoc
Pſal. 131. aiebat Pſalm. 131. *Viduam eius benedicens bene-
dicam, pauperes eius ſaturabo panibus.* Græce
legitur: *Venationem eius benedicens benedicam,
&c.* Fœlix, qui ſe ſe totum Deo litat, qui ab
ijs terrenis expeditus, vni Deo vacat, ô quan-
ta venatur! Equidem omnia illi proſperrime
à Deo venient, dum vnum Deum ſpectet, vel
ipſe Deus properanit, vt in manus eius omniũ C
neceſſariorum venationes vadant. Rem pul-
cherrimo exemplo, & miraculo explico, quod
refert Nazianz. orat. in D. Baſilium. Huius pa-
rentes, & ditiſſimi, & nobiliſſimi tempore
perſecutionis Maximini, & delicijs, & diuitiis
pro fide Chriſtiana valedicentes, ſeſe in ſyl-
uas, & ſolitudines receperunt, ibi ſeptenniũ
manentes claudunt. Quot ibi incommoda,
quot fames? Interea de illis fameſcentibus,
Nazian. ait Nazianz. *Quid enim, dicebant, fieri ne hoc
nequit, vt Deus ille miraculorum, qui peregri-
num, & fugitiuum populum adeò large, & copio-
ſe in deſerto aluit, vt & panem, & aues tanquam
ex fonte profundere, non ſolum neceſſarijs, ſed etiã* D
*ſuperfluis cibis eum nutriens; idem etiam nos
quoque pietatis athletas hodierno die lautioribus
obſonijs paſcat? Multa fera diuitum menſis, qua-
les quondam nobis erant, fuga elapſa in his mon-
tibus deliteſcunt: multa eſculenta aues, ſupra nos,
qui eas expetimus, volitant: quorum quid om-
nino eſt, quod ſe vel ſolum annuente, non facile ca-
pi poſſit? Hæc eorum verba erant; ac præda
verborum comes erat, obſonium vltro oblatum,
conuiuium nullo labore inſtructum, cerui è tumu-
lis repente apparentes: qua magnitudine? Quàm
ad eadem prompti, & parati? Propemodum eos
conijceres, quod non citius vocati eſſent, moleſte
ferre. Illi capite nutu trahebant, hi ſe quebantur:* E
*quo inſectante, & cogente? Nemine. Quibus
equis? quibus canibus? quo latratu, & clamore?
quo iuuenum ſtudio, viarum exitus, vt venationis
leges ferunt, occupantium? Orationis tantum, in-
ſtarque petitionis vinculo conſtricti. Quis vel no-
ſtra, vel omnium, qui vnquam fuerunt memoria
talem venationem, ac prædam cognouit? O rem
admirandam! Ipſi prædæ ſuæ arbitri erant, quã-
tum duntaxat voluntas ferebat, detentum eſt,
quod ſupererat, ad ſyluas in ſecundam menſam
relegatum.* Quid diuinius? Sane hæc eſt vena-
tio quam benedicit Dominus; hæc eſt vena-

A tio illorum, qui non propria, ſed diuina regũ-
tur voluntate. Sic obſonio prompta, & parata
ſunt, imò currunt ad ad illos, qui ſeſe totos
Deo commendarunt. Non grauabor huc tra-
here Antonini Cæſaris epiſtolam Senatui da-
tam narrantẽ fœliciſſimum exitum belli Ger-
manici. Ea eſt relata à D. Iuſtin. in fine Apo- *D. Iuſtin.*
logetici ſecundi, in qua dicit Imperator Aure-
lius Antoninus: *Accini quos Christianos vo-
camus. Qui mox rem aggreſſi ſunt abſque telis, ar-
mis, tubiſque, nimirum abhorrentes ab huiuſmo-
di apparatu, & contenti Deo, quem circumferunt
ſecum in conſcientia. Credibile eſt igitur, licet im-
pios exiſtimemus, Deum pro munimento habere in*
B *pectore, proſtrati enim humi, non ſolum pro me de-
precati ſunt, ſed & pro præſenti exercitu, petentes
opem contra ingentem ſitum, & inediam. Quintus
enim dies erat, ex quo aqua carere cœperamus,
eramus quippe in hoſtili ſole, in ipſo meditullio
Germaniæ. Confeſtim autem, vt procubuerunt in
facies, & preces fuderunt ad ignotum mihi Deũ,
deſcenderunt de cœlo in nos quidem frigidiſſimus
imber, &c.* Expende celeritatem obtenti com-
meatus, nimirum, cum primum ora aperiunt
ad petendum, iam imber expetitus properat
vniuerſos ſatiare. Et quibus ſic prompta, &
parata currunt neceſſaria? De illis dixerat in
primis Imperator, quod erant *contenti Deo,*
C *quem circumferũt ſecum in conſcientia, quem pro
munimento habent in pectore.* His citiſſima ve-
niunt, & certiſſima omnia neceſſaria. De hoc
rectè dicebat Iſaias. cap 33. *Iſte in excelſis habi-* *Iſa.* 33.
*tat, munimenta ſaxorum ſublimitas eius, panis ei
datus eſt, & aqua eius fideles ſunt.* Vbi ſapien-
ter ait Forerius: *Non huic moleſtum erit cum* *Forer.*
*Deo agere. Nam poteſtas, quam Deus exerit ad-
uerſus hoſtes, pro iſtis erit, vt eos in toto collocet.
Sicut enim ab iniurijs hoſtium ſecuri ſunt, qui in
altiſſimis rupibus degunt, præſertim ſi eis non de-
ſit cibus, & potus: ita vir pius, & iuſtus, vbi fue-
rit, in tuto eſt, neque quicquam ei deerit, Deo om-
nium bonorum vicem ſupplente.* Hæc ibi.

D *Gen.* 27. Dixitque Iſaac, Accede ad me,
vt tangam te fili mi, & probem vtrũ
tu ſis filius meus Eſau, an non. Acceſ-
ſit ille ad patrem, & palpato eo dixit
Iſaac; Vox quidem vox Iacob eſt, ſed
manus, manus ſunt Eſau.

§. XXII.

*Vix fieri poteſt, quod homo licet integerrimus
iudex videatur, & propheta, non rapia-
tur affectu eorum, qui ſibi emolu-
mento fuerunt.* E

VOx Iacobum referebat patri, & manus
piloſæ Eſau referebant, cur vox etiã non
diſſimulatur aliqua arte; vt manus pellibus
hædinis fuerant diſſimulatæ? Non ne poterat
pater magis fidere voci quam manibus? Mini-
me id à ſapiente Rebecca timebatur; cũ enim
à piloſis manibus Eſau aſſuetus eſſet Iſaac reci-
perẽ eſcarum munera, vix fieri poterat, quod
non afficeretur ad piloſas manus, eiſque to-
tum creditum præſtaret, cæteris poſt habitis.
Nonne & integerrimus, & propheta erat Da-

L

2.Reg.16. uid? Accipite quid de illo textus diuinus, fatur 2.Reg.16. *Cum Dauid tranſiſſet paululum montis verticē, apparuit Siba puer Miphiboſeth, in occurſum eius, cū duobus aſinis, qui onerati erant ducentis panibus, & centum alligaturis vuæ paſſæ, & centum maſſis palatharum, & duobus vtribus vini. Et dixit rex Sibæ, Quid ſibi volunt hæc? Reſpondit Siba, aſini, domeſtici regis, vt ſedeant, & panes, & palatha ad veſcendum pueris tuis; vinum autem vt bibat, ſi quis defecerit in deſerto. Et ait rex, vbi eſt filius domini tui? Reſpondítque Siba regi: Remanſit in Jeruſalem dicens: Hodie reſtituet mihi domus Jſrael regnū patris mei. Et ait rex Sibæ, Tua ſint omnia, quæ fuerant Miphiboſeth.* Et quidem Miphiboſeth erat filius Ionatæ, cui Dauid debebat incolumitatē, & vitā ſuam, erat & ipſe fideliſſimus nec vllam vnquā ſuſpicionem dederat regi, & nihilominus inauditus, & a ſolo vno ſeruo accuſatus caſtigatur à Dauide. Quod ponderans Petrus Dam. lib. 2. epiſt. 9. ait: *Prophetico plenum ſpiritu Dauidem Siua ſeruus Saul callide mentiens compulit à iuſtitia declinare.* Et vnde potuit propheta tātus iudex adeò integerrimus ſic compelli tantum creditum dare ſimplici mendacio, vt inauditū hominem, & innocentē damnaret? Sanè prætulerat Siua eſcarum munera, & ſolatia eupienti regi, quo ſic rapuit Dauidis animū, vt integrū creditum illi daret. Do in rem præſentem pulchra Theod. verba qui q. 32. in præſenti, ait: *Nonnulli reprehēdunt Dauidem, quod aures præbuerit ijs, quæ dicebat Sibas. Sæpe dixi, quod prophetæ non cognoſcebant omnia. Iſte autem & verbis vſus probabilibus: nam & ipſe venit ad diuinum Dauidem, quin etiam dona ei obtulit, ſuam oſtendens beneuolentiam.* Dicit bonus author Siuam vſum eſſe *verbis probabilibus* ad conuincendum domini ſui facinus, hoc eſt, ſufficientem prætuliſſe probationem accuſationis. Et vnde conſtat ſufficiētem prætuliſſe probationem? Ipſe ait: *Nam & ipſe venit ad Dauidem, quin & munera obtulit.* Ecce vobis probationes, quibus integrum creditum præbent etiam integerrimi, & diuiniſſimi iudices, nimirū obſequia accedentiū, & oblatio munerum. Vix inuenietur iudex, qui non putet abſolutiſſimā probationem illius, qui munera obtulit, licet reclamantibus omnium aduocatorū vocibus. Merito enim ait Petr. Dam. lib. 2. ep. 1. *Sæpe ſub hac intentione munus accipitur, vt ſi munificus reperiatur eſſe culpabilis, aufugiens iuſtitia muneribus non lucretur. Quod facile quidem promitti, ſed difficile valet impleri. Acceptis quidem muneribus, ſi contra datorem, quid agere volumus, mox in ore noſtro verba molleſcūt, locutionis acumē obtunditur, lingua quadam pudoris erubeſcētia præpeditur. Mens quippe percepti muneris cōſcientia debilitat iudicialis cenſuræ vigorē.* Nec fieri poteſt, quod humana conditio totue, & ſeuere aſpiciat ea, quibus ſciat ſe multū oblectamenti, multum commodi, multum honoris debuiſſe. Ex quo monebat D. Syneſius ciuibus ſuis ne dignitates Reipubl. auro dato ſibi acquirerent, niſi vellent ſemper poſt aurum ire, vt a quo ſemel honoris culmē accepiſſent. Sic enim ait lib. de Regno. *At qui ille ſane quomodocumque diues Magiſtratum pecuniæ mercatus, cuiuſmodi ſit a qui diſtributor, neſcit; videtur is non facile pecunias contempturus. Et credibile* A *non eſt eum ſublato vultu, toruis, ac rigidis oculis aurū ex aduerſo intueri poſſe. Nouit enim ſe eius beneficio in honore eſſe, ſublimique in ſolio ſedere.* Expende, vnde probet emptorem dignitatis non poſſe vnquam poſt aurum non ire; nimirum, *nouit enim ſe eius beneficio in honore eſſe.* Nec humanum eſt ambabus manibus non amplecti ea, à quibus aliquid emolumenti accipimus.

Petr. Da. — *Theodor.* — *Petr. Da.* — *Syneſius.*

§. XXIII.

In eligendo ſacerdotij gradum opera ſunt potius requirenda, quam verba.

B NOn curauit Iacob vocem diſſimulare, vt ingenioſa arte diſſimulauit manus ad capiendam benedictionem primogenituræ, cui erat annexum munus ſacerdotale; in ſacerdote enim eligendo non ſic vox attendi, vt attendi debent manus. Non equidem ſacerdotem futurum deſignant verba, ſed virtutum opera, quæ oſtenduntur per manus. Ex quo Nazianz. orat. 32. carpit ſui temporis electores: quippe ait: *Non enim ſacerdotes, ſed rectores quærunt: nec animarum diſpenſatores, ſed pecuniarum cuſtodes.* Nunquam enim non vitio vertitur, quod in re ſacerdotij, plus deferatur voci, quam manui, plus verbis, quam operi- C bus; & præferantur rectores eloquentes etiam mutis operatoribus. Pro quo aiebat D. Paul. 1. ad Timoth. 3. docens, quid attendendum eſſet in ſacerdotio: *Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat.* Itaque à Paulo ſacerdotij munus explicatur per opus, ne quid putetur principalius, & eſſentialius in ſacerdote, quam virtutum opus. Ad hæc Petrus Damian. lib. 2. epiſt. 1. ait: *Hic euidenter oſtenditur, nihil aliud eſſe Pontificem, quam boni operis ſectatorem. Non enim dixit bonam dignitatem, ſed bonum opus deſiderat. Ac ſi dicat: Qui ad Epiſcopatum anhelat poſſidendum ſine bono opere, inane vult nomen induere ſine rei* D *ipſius veritate. Non enim conſtat Epiſcopatus in glomeratis conſtipantium clientium cuneis, nec in frementibus, ac ſpumantia fræna mandentibus equis; ſed in honeſtate morum, & ſanctarum exercitatione virtutum.* Vnum eſt, quod inſpici debet in ſacerdote, nimirum, virtutum opus, ſine hoc inane eſt, & ſine rei veritate ſacerdotium: cuius autem manus virtutum incumbunt operi, is habet præcipuum requiſitum ſacerdotij. Hinc ipſe Paul. 1. ad Cor. 4. ait: *Veniam ad vos cito, ſi Deus voluerit; & cognoſcam non ſermonem eorum, qui inflati ſunt: ſed virtutem.* Ad, quæ pulchra paraphraſi ait D. Bruno: *Cognoſcam vtique non ſermonem eo-* E *rum, ſcilicet, non curialitatem & artificium ſermonis, cui adhærent hi, qui per huiuſmodi ſermonē inflati ſunt: ſed cognoſcam & laudabo in vobis virtutem, humilitatem, patientiā, &c. Hæc enim laudari debent, non ſublimitas ſermonis.* Caueat ne magis attendat voci, quàm manibus, qui elegit ſacerdotem: id enim docebat D. Bern. Papam Eugeniū lib. 4. de conſider. aiens: *Verboſum adoleſcentem, & ſtudentem eloquentia, cū ſapientia ſit inanis, non aliud, quam iuſtitia hoſtē reputes.* Cauendū enim maxime eſt ſacerdotis munus tradere illi, qui virtutes ſola voce refert nō manibus, vt qui potius faciat deſides,

Nazian. — *1. ad Tim. 3.* — *Petr. Da.* — *1. Cor. 4.* — *D. Bern.*

A & torpentes in via ſalutis æternæ. Salphaath maximus Iſraelita hoc incurrit dedecus, quod ſolas filias genuerit in populo Iſraelis, de quibus

Num. 27. Num. 27. ait: *Acceſſerunt autem filiæ Salphaath.* Huic aſſimilantur ſacerdotes, qui ſolis eminent verbis, qui effirminatos & deſides in via ſalutis generant. Rem pulchrè tractat Pe-

Pet. Dam. trus Dam. lib. 4. epiſt. 15. fatus. *Quiſquis per ianctæ prædicationis officium ad pugnandũ alios incitat, ſed ipſe nõ pugnat, illi ſimilis eſt, qui buccina clangoribus obſtrepit, ſed congredi comminus non præſumit. Hic itaque non virilem generat ſexum, dum ſit pater ignauus. Quem profectò Salphaath ille ſignauit, qui non filium, ſed quinque filias moriens dereliquit. Salphaath ſiquidem interpretatur vmbra in ore eius. Quiſquis enim fortia*

B *prædicat, & eneruiter viuit, ne turpis appareat, quaſi ſub folijs ſe honeſti ſermonis occultat, ſub vmbra ſe proprij oris abſcondit, dum in campũ certaminis per ſui torporis ignauiam non procedit. Hic itaque non virilem, ſed muliebrem ſobolem generat, ſequaces ſuos non ad robur ſpiritualis audaciæ, ſed ad otium educat ignobilis vitæ.* Nonquam vox ſola præſtãtiores fructus ſeiuit parturire; ideo in ſacerdotis munere, non tã vox, quam opera attendenda ſunt. Quo reſpiciens

Exod. 28. Dominus Exod. 28 de ſacerdotali veſte, ait. *Ad pedes eiuſdem tunicæ per circuitũ quaſi mala punica facies ex hyacintho, purpura, & cocco bis*

C *tincto, mixtis in medio tintinnabulis.* Malum punicum, & tintinnabulum apponi iubet in ora veſtimenti ſacerdotalis, & tintinnabulo vna tantum intrinſecus eſt lingua quæ ſonos facit, malo autem punico infinita pene ſont grana. Cur ergo vnica lingua pollenti tintinnabulo apponit malum punicum infinitis pene ſcatẽs granis? Crediderim id factum, vt inſinuaretur, quàm parui refert, quod ſacerdos modicum linguæ, & vocis habeat; referre autem plurimum quod multis virtutibus plenus appareat,

Chryſoſt. Non multum abeſt D. Chryſ. hom. in veſtes ſacerdotis, quæ habetur apud Bibliothecam

D Photij. *In fimbria ſacerdotis aurea mala, & punica, & campanulæ dependebant. Et quomodo hæc Deo placerent? Sed in veſtitu & habitu Sacerdotis virtutes effinxit; infra flores & fructus, virtutum opera, cuiuſmodi ſunt eleemoſynæ, iuſtitia, & humanitas, & chorus reliquarum ipſis affinium.* Dum ſacerdotis qualitatem depingit, mala punica appoſuit, attendens ne aliqua virtus ſacerdoti deficeret, ſed vndique affulgerẽt in illo chori vniuerſarum virtutum. Sic ſummus, & verus Sacerdos Ieſus noſter humilibus verbis vtens opera ſemper clariſſima dedit.

Iobius. Cuius rei rationem pulchrã reddit Iobius Monachus, lib. 7. de Incarn. c. 31. apud Bibliothec.

E Photij. ait: *Saluator verbis quidem humilibus vtendo diuinitatis radium abſcondit, ſed per opera effecit, vt omnipotentis virtutis manifeſtatio effulgeret. Quia verborum ſplendor non omnino actiones ſimul emicare facit, cum tamen naturam excedentium, & diuinorum patratio verborum vna ſecum humilitatem extollant.* Parce eodem equidem magis verbis, quam operibus, quando opera, & pro ſplendidis verbis ſunt, verba autem numquam ſunt pro operibus.

Gen. 27. Et non cognouit eum, quia piloſæ manus ſimilitudinẽ maioris ex-

preſſerant. Benedicens ergo illi ait Tu es filius meus Eſau? Reſpondit; Ego ſum. At ille, Affer mihi, inquit, cibos de venatione tua, fili mi, vt benedicat tibi anima mea. Quos cum oblatos comediſſet, obtulit ei etiam vinũ, quo hauſto, dixit ad eũ: Accede ad me, & da mihi oſculum, fili mi. Acceſſit, & oſculatus eſt eum.

§. XXIV.

Qui mundialis præcellentiæ ſignis ducitur, numquam pertinget veritatem.

ET ſi vox Iacobum præſentem repræſentabat patri, tamen pater non cognouit eum, & cur non cognouit eum manifeſta voce expreſſum? Pulchram rationem reddit textus aiens: *Quia piloſæ manus ſimilitudinem maioris expreſſerant:* maiorem, & præſtantiorem natura filium attendens & quærens pater, raptus fuit in errorem a manibus ſigna maioris repræſentantibus. Nec minor, quod non cognoſceret minorem præſentem etiam ex clara eius voce, qui totus ad maioris, & præcellentis ſigna ferebatur. Nunquam enim pertinges veritatem, quiſquis præcellentiæ mundialis ſignis occupatis. Ait Paul. 1. ad Corinth. 2. *1. Cor. 2.*
Loquimur Dei ſapientiam in myſterio, quæ abſcondita eſt: quam nemo principum huius ſæculi cognouit: ſi enim cognouiſſent, numquam Dominũ gloriæ crucifixiſſent. Verumtamẽ apud Marcum cap. 1. dæmon clamabat ad Ieſum: *Quid nobis, & tibi Ieſu Nazarene? Veniſti perdere nos? Scio, qui ſis ſanctus Dei.* Ecce tibi dæmon agnoſcit Ieſum filium Dei. ſeculi autem principes eum minime cognouerunt. Et cur quem maligniſſimus dæmon noſcit, princeps ſeculi non cognoſcit, niſi quia hic vanitatibus ſeculi totus intentus, etiam præſentiſſimam veritatem non poteſt videre? Ait D. Ambr. lib. 2 in Lucam: *Dæmonum etiam malitia, facile etiam occulta deprehendit. Principes autem ſeculi, qui ſecularibus vanitatibus occupantur, ſcire diuina non poſſunt.* Nec minor, quod ad diuinarum rerum veritatem prorſus ſiant cœci; qui vaniſſimis ſeculi gloriis attenti, non niſi maxima, & excellentia proſpiciunt. Per hæc enim magnitudinis, & ſublimitatis ſigna, haud fieri poterit, vt ad veritatem pertingant. Ait Pſal. 73. *Poſuerunt ſigna ſua, ſigna, & non cognouerunt:* & quo fuerunt hæc ſigna, quæ poſita homines obcœcarunt, ne poſſent cognoſcere? Explicat Hugo Card. ibi fatus: *ſigna ſua dicit, non Dei, ſed dæmonum, Signũ enim Dei eſt humilitas.* Luc. 2. *Hoc vobis ſignum, inuenietis infantem pannis inuolutum, & poſitum in præſepio. Signum diaboli eſt ſuperbia.* Iſaias. 5. *Leuauit ſignũ in nationibus procul.* Quiſquis ergo non ſignum humilitatis reſpicit, ſed ſignum celſitudinis, vt eleuetur, & grandior fiat in nationibus, is non perueniet ad veritatis cognitionem; Tollenda ſunt ab animo noſtro ſigna omnia mundialis magnitudinis; ſigna maioratus, & excellentiæ, & fallar, niſi vel ſub mille operculis non pateat veritas nobis.

Margin notes: *Marc. 1.* *D. Ambr.* *Pſal. 73.* *Hug.* *Luc. 2.* *Iſa. 5.*

Luc. 2.

Luc. 2. de Simeone: *Homo iſte iuſtus, & timoratus expectans conſolationem Iſrael: Venit in templum, & cum inducerent puerum Ieſum parentes eius, vt facerent ſecundum conſuetudinem legis pro eo: & ipſe accepit eum in vlnas ſuas, & benedixit Deum, & dixit: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, ſecundum verbum tuum in pace: quia viderunt oculi mei ſalutare tuum.* Et ſane ſalutare Dei ſatis erat tunc obnubilatom, vel carnis opercolo, vel ipſis infantiæ faſcijs. Forſan nunquam ſic ſe oſtendit minoratum Deos ab Angelis, & voce, & forma ſerui, & crepitacillis iofantis Nihilominus ſenex hæc omnia peruadens vidit, & agnouit ibi la- B tentem formam Deitatis. Vnde bonus ſenex tales oculos habuit, quos inter tot opercula filius homiois & Dei non latuit? Ait D. Greg.

Nyſſen.

Nyſſen. in cat. D. Thom. *Non vtique mundanam fælicitatem in conſolationem Iſrael prudens Simeon expectabat: ſed veram tranſlationem ad veritatis decorem per ſeparationem à legis vmbra.* Iudæorum principes in venturo Meſſia mundialis magnitudinis, & excellentiæ ponebant ſigna, & ideo manſerunt obcæcati, nec præſentiſſimum cognouerunt Bouus Simeō oculos auertit ab omni mūdali altitudine, nihil ſæculare magnū, & excelsū in Meſſia expectabat; hinc facilè penetratis operculis venit in cognitionem præſentiſſimæ veritatis. C Hinc Ieſus traditorus diſcipulis ſuis corpus ſuū ſub ſpeciebos panis, & vini; deinde facturus myſterijs plenum ſermoocm hoc primū facit

Ioann. 13.

Ioā. 13. *Surgit à Cœna, & ponit veſtimenta ſua, & cum accepiſſet linteū, præcinxit ſe. Deinde miſit aquum in peluim, & cœpit lauare pedes diſcipulorum.* Tot myſteria abſtruſiſſima celebraturus, nihil prios facit, quam ſe ſe ad diſcipulorum pedes dimittere, & illos lauare. Cur Deos lotioni non magis eripis tempus, vt Eucharistiæ myſteria declares? Quod per tot ſæcula Doctores tui largis commentarijs vix explicauere, cur tu noo magis moraris in eo ex- D plicando, & ſuperſedes a ſignis loſtendeodis humilitatis? Diuinus magiſter ſciebat, quod, ſi ſemel diſcipuli humilitatem docerentur, ampliſſima dein apparitura eſſet via ad omniū myſteriorum cognoſcendam veritatem. Ait D. Beto. tract. de Grad. hum. §. *Interlucet.*

D. Bern.

Vbi fatur: *Tradebat diſcipulis humilitatis formam veritatis Magiſter, qua in primo gradu primum eis veritas innoteſceret.* Hanc humilitatis viam terat, quiſquis amat etiam in obſcuriſſimis noo caligari, fugiat ſigna magnitudiois, & excellentiæ ſecularis, ab his enim ſolos errores, & fallacias trahet.

§. XXV.

E

Totus naturæ conatus non poteſt non cedere gratiæ.

Ecce tibi totam naturam pugnantem ne Iacob primogenitum capiat, in primis enim natura primo gignit Eſau, deinde armatur affectu patris, qui oihil non facit, vt Eſau fratribus præponatur. Attrectat Iacobum ſemel & bis, & ter, & ſæpius iterat interrogationem eaodem, nimirum; *Tu es filius meus Eſau?* Tandem ad oſculum trahit, vt vel ex halitu, vel ex odore agnoſcat Eſau ſopplantaotem. Et inter hæc Eſau poſtponitur, & Iacob primas

A accipit. Quid mirum ille pro ſe habebat naturæ conatum, hic gratiam, nec potes non cedere gratiæ totus naturæ conatus Ait Chryſolog. ſerm 173. *Iacob ſuo nimis timidus, matris conſilio ſatis auſus, patris vt præriperet benedictionem plus myſticus, quam doloſus inceſſit: nam primogenitus ſe mētitus non eſt, quia ille primus eſt, quem cæleſtis gratia generat, non natura mortalis.* In vanom tota natura laborat alicui primas dare, quas ei auſert gratia; ille equidem ſolus primus eſt, non qui à natura promouetur ad thronum, ſed qui promouetur à

Chryſol.

1. Reg. 16.

gratia. Simile duellum contigit 1. Reg. 16. vbi Samueli Regem vncturo ſeſe obijcit ſtatim B natura ſeptem frattibos armata, & quidem viris præſtantiſſimis, quibus & paternus affectus ſuffragabatur, imò quod maximum eſt, & ipſe propheta in illos ſeſe inclinabat. Quæritur tamen ex Patre, an alius reſtet filius? *Qui reſpondit: Reliquus eſt paruulus, & paſcit oues.* Quid tunc? Adducitur paruulus: *& tulit Samuel cornu, & vnxit eum in medio fratrum ſuorum.* Proh naturæ eoanidus conatus, vbi opponitur gratiæ! Sane puerulus, & reiectaneus ſuffragante gratia præponitur fortibus omni naturæ conatu armatis Pulchrè aiebat D. Baſil. Seleuc. orat. 14. *Minor eſt, qui derelictus. Sed Deo ſuffragante non præualuit generatoris* C *ignoratio. De repente puer David producitur paruus ætate, animo magnus. Gratia ſtatim ad vnctionem mouit manum: ſubitoque primus fratrum reperiebatur, qui poſtremus, ordoque natura cadebat gratia. Fratres primatu exciderant, & quos primos natura produxerat, primos deijci cogebat gratia.* Infirmis nititur brachijs, qui naturæ nititur ſuffragijs, potentior eſt vel gutta gratiæ; quam voiuerſi naturæ cooatus, qui numquam non viocuntur à gratia. Sic Geneſ. 9. aiebat Noë: *Dilatet Deus Iaphet, & habitet in tabernaculis Sem.* Et quidem Iaphet minor erat frater, & Eccleſiam gentium ſignificabat, quomodo hic poterat maioris fratris occupa- D re tabernacula? Iam ibi oſtendebatur potentia gratiæ, cui ſe ſe ſubmittunt vniuerſæ leges naturales. D. Paulinus epiſt. 4. *Sacramenti ordo poſcebat, iuxta Noë propheticam benedictionem in tabernacula Sem tranſire habitationem Japhet, hoc eſt, in domo legis, & prophetarum Eccleſiam potius iuſtificari: minorem temporum ano; ſed gratia maiorem.* Sic ſemper præficitur, qui potens eſt gratia.

Baſil Sel.

Geneſ. 9.

D. Paul.

Gen. 27. Statimque vt ſenſit veſtimentorum illius fragrantiam, benedicens illi ait: Ecce odor filij mei, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti, & vini. Et ſeruiant tibi populi, & adorent te tribus: eſto Dominus fratrum tuorum, & incuruentur ante te filij matris tuæ. Qui maledixerit tibi, ſit ille maledictus, & qui benedixerit tibi, benedictionibus repleatur. Vix Iſaac ſermonem compleuerat, & egreſſo Iacob foras, venit Eſau, &c.

§. XXVI.

Electus diuinis benedictionibus æſtimatur, cuius interea pulchritudo, & venuſtas in externa etiam forma, & in habitu apparet.

PIloſas manus in Iacob attrectauerat pater, quas & fatetur Eſau manus, dum dicit, *manus, manus ſunt Eſau*, nec tamen mouetur ad benedictionem dandam, ſed adhuc inſtat, & iterum quærit; & vocat ad oſculum, & inter oſculandum, *vt ſenſit veſtimentorum fragrantiam benedicens illi ait, &c.* Non vt piloſas Eſau manus recognouit, ſed vt Iacobi ſuauem venuſtatem oculis hauſit, & percipit veſtimentorum fragrantiam, tunc nihil moratus, ſtatim benedictionem inchoauit. Se ſe enim diuinis benedictionibus maximè approximat ille, cuius animi interna pulchritudo fulgurat etiam in externa corporis venuſtate. Hinc eſt, quod nonnulli Epiſcopi repugnantes Diuo Martino diuinitus erecto in

Sev. Sulp. Epiſcopum, teſte Seuero Sulpitio in eius vita, cap. 7. hoc ſolum obijciebant. *Scilicet contemptibilem eſſe perſonam, indignum eſſe Epiſcopatu, hominem vultu deſpicabilem, veſte ſordidum, crine deformem.* Semper enim habita fuit aliqualis ratio externæ venuſtatis, in ijs qui cœleſtibus benedictionibus excipiendis parabantur, ſed eius externæ venuſtatis, in qua magis reluceret pulchritudo animi. De Dauide ait textus, 1. Reg. 16. *Erat au-*

1. Reg. 16. *tem rufus, & pulcher aſpectu, decoruque facie: & ait Dominus Samueli, Surge, & vnge eum, ipſe eſt enim.* Vbi venuſtus, decoruſque vir apparuit, non amplius differtur diuinæ electionis, & benedictionis gratia, cui proxima eſt etiam venuſtas corporalis, Sed quæ venuſtas corporalis? Quæ internæ reſpondeat animi venuſtati, & per quam hæc explicatur. Vnde

Baſil. Sel. ad hæc aiebat D. Baſil. Seleuc orat. 14. *De repente puer David producitur paruus ætate, animo magnus. Ore micanti, animo candido, pro corpore bene colorato, lætus geſtans animæ decus! Et quid verbis opus? Ipſum conditorem teſtem habeo. Pulcher, inquit, adſpectu.* Nec Deo laudabilis eſſet externa pulchritudo, quæ interioris non eſſet nota, & imago. Ille autem, in quo interna, & externa pulchritudo, & venuſtas mutuo ſe ſe oſtendunt, diuinis benedictionibus excipiẽdis maxime aptatur.

Leuit. 21. Hinc cauebat lex Leuit. 21. *Loquere ad Aaron: Homo de ſemine tuo per familias, qui habuerit maculam non offeret panes Deo ſuo, nec accedet ad miniſterium eius: ſi cæcus fuerit, ſi claudus, ſi vel paruo, vel grandi, vel torto naſo, ſi fracto pede, ſi manu, ſi gibbus, ſi lippus, ſi albuginem habens in oculo, ſi iugẽ ſcabiem, ſi impetiginem in corpore, vel hernioſus. Omnis qui habuerit maculam de ſemine Aaron ſacerdotis, non accedet offerre hoſtias Domino.* Ex quibus verbis ſapienter probat D. Ennodius illum aptari diuino miniſterio, & regimini populi, qui interna; & externa pulchritudine floret. Poſtquam enim D.

D. Epiph. Epiphanium à venuſtate formæ commendarat, ſic ait in eius panegyrica oratione: *Sed*

A *ne quis forſitan maliitioſus interpres intempeſtiue poſitum iactet in viro tantarum virtutum, de lepore carnis factum eſſe mentionem: cum in illa veteri mandatorum cœleſtium radice ſit inſitum, ſacerdotum corpora ſagaci debere inſinuatione luſtrari, ne quid debile, vel deforme, ne quid plus, minuſvè eſſe contingat, neve inolitum maculis cutem ſuperficies fœda dedecoret, ne fractura manus, aut fractura pedis, aut gibbus indignum altaribus reddat. Antiſtitem, & clamet Doctor gentium, & electionis vas hominem mundum ad eiuſmodi officium debere peruenire. Quod non ſolum de anima, ſed etiam de corporis creditur ui-tore dixiſſe. Qui deformem, ac debilem à liminibus*

B *nibus ſuis iubet arceri: inuenitur eos, qui multipliciter grati ſunt, admittere libenter, præſertim in quo lucem membrorum animæ fulgor exuperat, nec naturaliter terrenum illud decus aliquibus artificijs adiuuatur.* Sapienter equidem diuinus Doctor, quod immaculatum petitur ex lege in ſacerdote, refert non ſolum ad internam, ſed ad externam corporis venuſtatem. Sed expendenda illa ſunt: *in quo lucem membrorum animæ fulgor exuperat, nec terrenum illud decus artificijs adiuuatur.* Abſit à viro bono fucus omnis, ſola illum ornat venuſtas naturalis, per quam ſcintillat, & fulgurat inter-

C nus nitor animæ. Hæc autem corporalis venuſtas illis debetur animabus, qui maioribus nitent virtutibus, ad magnaquè ſunt creata. Quò refero illud Sapient. 8. vbi de ſe ait Salo- *Sap. 8.*

mon: *Cum magis eſſem bonus, veni ad corpus incoinquinatum*, hoc eſt abſque macula perfectum, & omnibus abſolutum numeris. Itaque vt creſcebat Salomonis interna perfectio, ſic corporalis perfectio, & venuſtas augmentabatur, vt videri poſſet externa ſpecies ſecuta animi internam ſanctitatem. A quo non abhorrebat ille, qui in panegyrico Conſtantino Imperat. dixit, vbi ait: *Non fru-* *Conſtant.*

ſtra doctiſſimi viri dicunt naturam ipſam magnis mentibus domicilia corporum digna metari:

D *& ex vultu hominis, ac decore membrorum colligi poſſe, quantus illo cœleſtis ſpiritus intrarit habitator.* Nec alio reſpexit Latinus Pacatus in *Pacat.*

Panegyrico ad Theodoſium ſcripto; quippe ait: *Auguſtiſſima quæque ſpecies plurimum creditur trahere de cœlo. Siue enim diuinus ille animus venturus in corpus dignum prius metatur hoſpitium: ſiue cum venerit, fingit habitaculum pro habitu ſuo: ſiue aliud pro alio creſcit, & cum ſe paria iunxerint, vtraq; maiora ſunt. Virtus tua meruit imperium: ſed virtuti addidit forma ſuffragium. illa præſtitit, vt oporteret te principem fieri, hæc vt deceret.* Sic iſte.

E §. XXVII.

Vera hominis ſpecioſitas à bonis operibus, & virtutum fructibus, quibus alij trahantur.

VEſtimentorum odore, quibus ornabatur Iacob, excitatus Iſaac, totam filij ſpecioſitatem figurãs, non illam à pigmentis, nec a fucis, nec à gemmarum ornatu trahit, ſed ab agri ſimilitudine. Ait enim: *Ecce odor filij mei, ſicut odor agri pleni.* Cur non magis aromata exhalant pretioſæ Iacobi veſtes? Cur

Digitized by Google

non magis pigmenta, odoráque ſuecina aoreis, gemmatiſque catenulis inſerta ſentiuntur in maximo Iacobi cultu, & decore? Cur de ſolo pleno agro: ſimilitudo eius ſpecioſitatis, & cultus profertur? Sanè in ſuceis, in pigmentis, in aromatibus, in auro, & gemmis nullus fructus cernitur, qui abundantiſſimus apparet in agro pleno. Non ergo ſumenda erat ſpecioſitas tanti viri ab inutilibus rebus, ſed a ſtuctuoſis, quando verus hominis decor a bonis operibus, à virtutum ſructibus venit. Ad hæc aiebat D. Ambroſ. lib. de Iſaac cap. 7. *Specioſa fœcunditas eſt bonorum operum. Contraria ſpecioſitati ſterilitas. Terra enim que bona eſt, fertilis, atque fœcunda, hac & decora. Quid enim pleno agro pulchrius, cum ſeges fluctuat, cum poma irrutilant, vel cum vuarum ſerta dipendent, aut vaccis onuſta olea canueſcit, vel viridanti gramine montium vertices, vallium humilia veſtiuntur? Et vt ſcriptura vtamur teſtimonio, Iacob decorus erat, & ideo erat odor agri pleni, Eſau hiſpidus erat, & indecorus, qui fructus illos habere non poſſet.* Ecce tibi decoris, & ſpecioſitatis ſontes & veriſſimos, & nondeſectuos, nimirum, opera bona, virtutum ſtuctus Prætende in te opera virtutum, & illis in veritate redderis ſpecioſus, & decorus. Dicebat Dominus diſcipulis ſuis pauperculis, & incoltis hominibus. Matth. 5. *Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtram qui in cælis eſt.* Iubet incultis hominibus vt luceant, vt illuminent orbem. Quæ lux in abiectis hominibus? Vnde illis venire poteſt tantum decus ſplendoris vt mundum illuminare poſſent? Iam inſinuat aiens. *vt videant opera veſtra bona, &c.* dum enim in operibus bonis occupantur, hæc illos ſic ornant, ſic ſplendere faciunt, vt luminaria mundi eſſe poſſint. Ait Tertull. libr. de cultu ſœminarum *Hæ ſunt, quæ nos luminaria mundi faciunt, bona ſcilicet noſtra.* Ea quidem ſunt virtutum opera, quibus non ſolum & ſpecioſi, & ſplendidi in ſe reddātur homines, ſed & lucidiſſima reddantur luminaria, de quorum luce & gratia viuant alij. Et qui ornatus alius hoc præſtare poſſet: Accipite Simocattam libr 4. cap. 3. ſic Hormiſdam Pontificem pretioſis lapillis ornatum deſcribentem. *Caput velabat tiara ex auro gemmis diſtincta, & inſuperam ſplendore carbunculorū rutilans, & vnionibus florens largiter, qui & ipſam illuſtrabant: & ſmaragdini viroris pulchritudinem candore ſuo perfundebant, vt propemodum ipſi quoque ſpectantium oculi præinſatarabili pretioſiſſimorum lapidum ſtupore collapidaſcerent.* Componite modo hunc Pontificem gemmis, & lapillis, & carbunculis, & ſmaragdis ſcatentem, cum illis qui ſolum operibus virtutum habendis inſudabant. Hic inter tot lapides conſtitutus, quaſi lapidicina fiebat, cogens ſpectatores etiam lapidaſcere. Illi coruſci bonis operibus fiebant mundi luminaria, vt & lumine, & influxu homines viuificarent. Non equidem qui a lapillis venit, & lapides ſacit ornatus boni hominis eſt, ſed qui ab operibus, & virtutum ſructibus naſcitur, hic eſt ſplendidiſſima ſacerdotum. & Pontificum ſpecioſitas, & ornatus. Nunquam non eſt deformitas, in ſterilitate, & inutilitate; nec vllus decor, aut ſpecioſitas ſequitur, qui non veniat à fœcunditate. Cantic. 4 *Dentes tui, ſicut greges tonſarum, quæ aſcenderunt de lauacro, omnes gemellis fœtibus, & ſterilis non eſt in eis. Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce, &c.* Quanta hæc ſpecioſitas, & pulchritudo labiorum, quæ inſtar coccineæ vittæ purpuraſcunt? Sed non prius hæc ſpecioſitas ponitur, quam dentes Eccleſiæ, nimirum ſacerdotes, & doctores ſœcundi in Dei filijs regenerandis, & liberi ab omni ſterilitate exhibeantur. Rem ponderabat Nyſſen. homil 7. in Cant. *Primum tondentur dentes, & lauantur, & non ſunt ſteriles, & geminos pariunt, & tunc florent labra ſpecie coccinea.* Non antea, mihi crede, vlla ſpecies viri boni appareat nec in labijs, quam virtutum opere, & exemplo oſtenderit fœcunditatem, quæ poſſet Deo filios parere Hinc de ipſo Domino, ait Pſalm. 92. *Dominus regnauit, decorem indutus eſt:* qui natura ſua erat ipſa pulchritudo, & decor, dicitur decorem induiſſe, forte vt ſeſe in hominum oculis minime aſpicientibus deitatem, decorum, & ſpecioſum oſtentaret. Sed qualem decorem induit Dominus? Ait D. Bruno: *Decorem indutus eſt, ideſt, induet, & coniunget ſibi per fidem Apoſtolos, quibus ornabitur, vt corpus veſtimentis ornatur.* Ecce tibi, vel ipſi Dei filio nullus alius decor, nulla alia dignior ſpecioſitas aptatur, niſi quæ de adiunctis ſibi diſcipulis, & ad vitam ordinatis apparet. Et vellet homo ſapiens, aut Dei ſacerdos gloriari de ſterili lapillorum ornatu, qui ſacit homines lapidaſcere?

Margin notes: D. Ambr. — Matth. 5. — Tertul. — Simocatt. — Cant 4. — Nyſſen. — Pſal. 92. — D. Brun.

§. XXVIII.

Cæleſtibus benedictionibus vane inhiat, qui non præfert Chriſtum, & hunc crucifixum.

BEnedicendi Iacobi odor non ſuccina, non aromata, ſed agrum refert patri, & quem agrum? illum ſane, in quo Chriſti Domini fructus repræſentantur, ſolus enim ille benedictionibus diuinis aptatur, qui Chriſtum ſuum refert diuino Patri D. Amb. lib. 2. de Iacob, cap. 1. ait: *In hoc agro vua illa reperitur, quæ expreſſa ſanguinem fudit, & mundum diluit. In hoc agro eſt ficus illa, ſub qua ſancti requieſcent, ſpiritualis gratiæ ſuauitate recreati. In hoc agro eſt oliua illa fructifera, Dominica fluens pacis vnguentum. Hos igitur fructus redolebat Iacob, qui Deum per pericula ſequebatur.* Ne mireris Iacobum benedictionibus diuinis præparari, quando in ſe refert Deo totū agrum Chriſtianū. In illo apparebat botrus, qui prælo crucis expreſſus mundū lauit à peccatis: apparebat, inquā, Chriſtus, qui oleo, & vino infuſo ſui pretioſi ſanguinis noſtra vulnera alligat, ſanat. Nec aliter niſi de Chriſti halitu Deo placeret; & benedictionem ſibi traheret: Hinc ad ſpōſam dicebat Domin⁹, Cant. 4. *Odor vnguentorū tuorū ſuper omnia aromata.* Septuag *Odor veſtimentorum tuorū ſuper omnia aromata.* Nō aromata, ſed veſtis illorū, qui induerūt Chriſtū eum odorē exhalat, qui poſſet Deo accidere gratiſſim⁹. Ad hæc ait D. Nyſſ. hom. 8. in Cant. *Eſt Deo aromata frequens ſacrificium, & propterea Deo per legem of-*

Margin notes: D. Amb. — Cant. 4. — D. Nyſſ.

ſeruiuntur propitiatoria, & pro gratijs agendis in- A
ſtituta, & expiatoria, & pro peccato. Hæc omnia
pone inter aromata, & holocauſta, & ſingulares
eorum, quæ ſunt oblata, conſecrationes, pectuſculū
hoſtiæ, adipem, prætereà thus, ſuffitum compoſitio-
nis, & alia omnia, quæ referuntur in numero aro-
matum. Quando ergo audiuerimus vnguentum
ſponſæ, quod ſuper omnia aromata dignum cenſe-
tur, quod ſuſpiciatur, ijs verbis intelligimus, quod
myſterium veritatis euangelicæ, quod peragitur,
eſt ſolum Deo odoriferum, præpoſitum omnibus le-
galibus aromatibus. Nihil in omni ſacrificio,
& ſuffitu, & holocauſto erat Deo gratum, niſi
myſterium Chriſti ibi figuratum. A ſolo Chri-
ſto odor halatur, ſub quo Deo placeamur, ſub B
quo Dei poſſimus acquirere benedictionem,
1. Tim. 2. & gratiam. Hinc Paul. 1. ad Tim. 2. orantes
ad Deum pro benedictione obtinenda mone-
bat. *Volo viros orare omni loco: leuantes puras*
manus. Cur leuantes manus? Diu. Aſterius
ſerm. in Luc 18. de Parabola Phariſæi, & Pu-
blicani apud Biblioth. Photij, ait: *Precatio vitæ*
noſtræ auxilium eſt, & rectas tendere in cælum
manus, formam eſt exibere Chriſti cruci affixi. Si
vere oret, & orans placeat Deo, non modo in figu-
ra crucem repræſentat, ſed & affectu. Expende
ab illis, *& orans placeat Deo, &c.* Quaſi nequeat
exire aliquid Deo placitum, niſi prætendatur
Chriſtus. Et quidem veriſſimum eſt, & certiſſi- C
mum, illos ſolos Deo placere poſſe, qui ſuum
referunt Chriſtum patri. Illi Seraphin, qui di-
uino throno adſtabant, ſenas habentia alas, te-
Iſai. 6. ſte Iſaia cap. 6. *Duabus velabant faciem eius,*
duabus velabant pedes eius, & duabus vola-
bant. Et quam illis ſtare coram Deo neceſſum
erat; ad quid extendebant alas, vt volarent? In
extenſione duarum alarum crucem efforma-
bant, putant in ſe Deo grata adſtare non poſſe,
niſi & Chriſtum in ſe aliquo modo oſtenta-
D. Germ. rent. Quò reſpiciens D. Germanus Conſtan-
tinop. orat. de cruce, prope finem, apud Grerh-
ſerum noſtrum: *Et illi, qui tua gloria, vt ſceptro*
regali adſiſtant, ſibi conformãtur, & noua quadã D
ratione imitatione tui gloriantur; cõtractis quidẽ
alis ſuperioribus, & inferioribus, expanſis autem
vtrinque medijs, & in formã crucis volantes, ſine
intermiſſione victoriæ laudes, & præmia decan-
tant. Sic qui Deo velit gratioſus adſtare, & ſi
ſeraphicis ornetur virtutibus, hoc maxime
Apoc. 8. agat, vt Chriſtum in ſe repræſentet patri. Apoc.
8. *Et alius Angelus venit, & ſtetit ante altare,*
habens thuribulum aureum, & data ſunt illi in-
cenſa multa, vt daret de orationibus ſanctorum
omnium ſuper altare. Et cui Angelo dantur om-
nes ſanctorum orationes, niſi Chriſto poſito
in crucis altari, per quem ſolum poſſunt eſſe
Apoc. 7. cœleſti patri gratæ? Ait Rupert. lib. 5. in Apoc. E
cap. 7. *Chriſtus Dei filius quomodo ſtetit ante al-*
tare niſi præſto ſe exhibens ad ſubeundum opus
obedientiæ ſpontaneæ? Taliter adſtitit, aureum
habens thuribulum, vt ſcilicet ſuper altare cru-
cis thuribulum ſuum aureum, id eſt, corpus immā-
culatum, de Spiritu ſancto conceptum offerret pa-
tri pro nobis. Accepiſſe autem de orationibus ſan-
ctorum Chriſtus dicitur, & obtuliſſe; quia per ip-
ſum omnium poſſunt preces ad Dominum ſuaui-
ter peruenire. Hæc ibi; quibus patet, quam de-
beant olere Chriſtum quæcumque orationes
ſuauiter accedunt ad patrem diuinum. Hinc

A D. Max. hom. 2. de Paſſ. ait: *Tunc citius noſtra* *D. Max.*
exauditur oratio, cum Chriſtum, quem mens lo-
quitur, etiam corpus imitatur. Sic ibi.

§. XXIX.

Qui Deo ſacrantur, plenitudinem vocationis ſuæ curent ſeruare.

NOn contentus Iſaac in filio percipere ſi-
militudinem fructiferi agri, inſuper in illo
quandam plenitudinem bonorum auguratur.
Ait enim: *Ecce odor filij mei, ſicut odor agri pleni.*
B Et bene de plenitudine commendatur, vbi
cum primogenitura ſacerdotio deſtinatur, qui
enim ſic Deo ſacrantur, nihil in ſe vacuum, nil
minus debent habere, ſed vocationis ſuæ pleni-
tudinẽ maxime habeãt. Cant. 5. ſic ad ſponſam *Cant. 5.*
clamat: *Aperi mihi ſoror mea, amica mea, co-*
lumba mea, immaculata mea. Septuag. poſuere:
Aperi mihi proxima mea, ſoror mea, columba
mea, perfecta mea. Quam ſibi Deus proximam
facit animam, ſibique iubet adſtare, ſimul iu-
bet eſſe & columbam, & perfectam; nequid
enim minus ſuſtinet eſſe in eo, qui ſibi ſacratur,
ſed omnem vocationis plenitudinem amat ab
illo ſeruari. Ait D. Nyſſen. hom. 11. in Cant. *Si* *Nyſſen.*
C *vis enim, inquit Deus, aperiri oſtium, & attolli*
portas animæ vt rex ingrediatur, oportet te fieri
meam ſororem: & habere in natura columbæ per-
fectionem, hoc autem eſt, nulla in re deficere, & eſſe
plenum omni innocentia, & puritate. Huc acce-
dat quiſquis amat domeſticum eſſe regis glo-
riæ, cum illoque habere conſortium: & curet
eam habere perfectionem in vocatione ſua, vt
nihil vacuum, nihil minus oſtendat, ſed ſe ex-
hibeat in omni puritate, & innocentia ple-
num. Idem enim debet eſſe, quod te Deo de-
das, & quod plenarie te dedas. Leuit 8. memo-
rans initiationem Aaronis, ait: *Tulitque pectuſ-* *Leuit. 8.*
culum de ariete conſecrationis in partem ſuam.
D Vbi noſter legit, *de ariete conſecrationis*, nimi-
rum de ariete Deo conſecrato, legitur ex He-
bræo, *de ariete repletionum, ſiue repletorum.* Tũc
enim ille intelligitur dicatus, & conſecratus di-
uino obſequio, quando apparuerint in illo im-
pleta omnia pertinentia ad tantam vocatio-
nem. Quo reſpiciens Eccleſiaſticus cap. 45 ait: *Eccleſ. 45.*
Compleuit Moyſes manus Aaron, & vnxit illum
oleo ſancto. Compleuit, inquam, videlicet, ſic
Aaron fuit à Moyſe inſtitutus, ſic compoſitus
ad ſacrum miniſterium, vt nihil in ſe oſtende-
rit inane, vel vacuum, nihil minus, ſed omnia
plena, & integra monſtrauerit. Et profecto nil
Deo inuenies ſacratum, quod de plenitudine
E hac non gaudeat. Ex quo D. Ephræm ſerm de *Ephram.*
Pœnit. ſic monet accedentes ad Deum. *Sancta*
lex docuit vniuerſa ſanctuaria ex auro formare:
nec locum reliquit vacuum in theſauris legiſlator,
vt diſcamus ſanctos Dei perfectam habere ſancti-
tatem. Non reliquit leuitatem in ſanctis vaſis: vt
non habeat quicquam inane, aut quod non ali-
quid agat, miniſter Dei. Si leuitatem habeas,
aut locum vacuum non poteris eſſe vas ſanctum.
Quid mirum quod inter vaſa Deo conſecrata
non habeatur ille, qui non plenarie Deo ſe tra-
dit, ſed aliquid minus habet? Equidem & hunc
maxime Deus abominatur, & ab omni ſancti-

Matth. 8. tare arcet. Dei enim eſt illa vox Math. 8. *Nolite ſanctum dare canibus, neque mittatis margaritas veſtras ante porcos.* Et qui hoc dicebat, ſimul Actor. 10. oſtendens Petro quibus traderet margaritas cœleſtes, monſtrauit illi vas quoddam demiſſum de cœlo: *In quo erant omnia quadrupedia, & ſerpentia terræ, & volatilia cœli.* Bone Deus, non negas margaritas tuas venenatis etiam beſtiis, & illas porcis negas? Cur tibi infenſi adeo ſunt porci? Porci ſunt mundi ex dimidio ſolum; immunda erãt enim animalia, quæ ruminabant, & ſciſſas habebant vngulas; porcus autem non ruminat, & ex hac parte, mũdus eſt, ſed quia habet vngulas ſciſſas ſolum manet ex medietate mundus; in quo repræſentantur illi, qui non plene, non integrè, B ſed ex dimidio ſe tradunt Deo, qui vt tepidi, ſic

D. Ephr. citius euomũtur a Dei ore. Ad hæc D. Ephræm ſerm. de Pœnit. *Ait porro Saluator: Nolite ſancta proijcere canibus, neque margaritas ante porcos, vt oſtendat ex dimidietate accedentes veluti porcos eſſe. Nihil vero profuerit porcum prodimidio dumtaxat mundum eſſe, cum vngulas non ſolidas, ſed ſciſſas habeat, nam omnem abiecit munditiam.* Sane timendum eſt, ne à cœleſtium margaritis, vt porcus abijciaris, quiſquis non plenarie, & integre, ſed ex parte te tradis diuino obſequio. Huc trahe multa dicta... tom. Euág. hiſt. lib. 3. cap 1. §. 7. & 8. Et cap. 7. §. 20.

C

§. XXX.

Vt nos diuinæ gratiæ ſubſtrahimus, ſe nobis ſubtrahunt vniuerſæ creaturæ.

Nihil prius apprecatus Iſaac filio ſuo, quam cœleſtem rorem; ait enim: *Det tibi Deus de rore* [illegible], *&c.* Nam niſi adeſſet, qui a cœlo venit, ros gratiæ, ægrè, & difficulter trahe-

Ad Ro. 8. rentur cætera bona creata. Ait Paul. 8. ad Rom. *Vanitati enim ſubiecta eſt creatura non volens, ſed propter eum, qui ſubiecit eam in ſpe.* Merito vocat vanitatem hominem peccatorem omni gratia cœleſti vacuum; cui fatetur adhuc ſeruire creaturas, dum terra alimenta profert, ma- D re piſces, clariſſimos dies cœli aſtra. Sed quanta id præſtant difficultate? Sanè non volentes, ſed reluctantes trahuntur ab omnipotentia Dei, alioquin à peccatore homine, & gratia

Chryſoſt. vacuo longiſſime fugituræ. Sic Diu. Chryſoſt. ſerm. de Incarnat. apud Biblioth. Photij: *Sciuit Deus hominem lapſurum, & creaturam peccatoris imperium detrectaturam, idcirco refrenauit eam, etiam nolentem, iuſſitque parere, vt antea dum legi parendo, regale, ac ſummum imperium homo ſeruabat. Pudebat enim creaturam obnoxium peccatis Domino ſe ſubijci.* Et E quidem niſi eſſet Dei poteſtas, quæ frænis adhibitis reluctantes, & pudibundas creaturas in peccatoris ſeruitium traheret, ipſæ ab homine fugerent, ex quo ipſe gratia vacuus apparuit. Quoties enim poteſt creatura ſeruitium negat homini, in quo non eſt gratia. Nuptias celebrantibus Iudæis Ioann. 2 pene ad initium conuiuij, vinum defecit, vt mater Ieſu diceret filio: *Vinum non habent.* Et quando ſponſus ſufficientes eſcas parauit, non vacat myſterio, quod nuptijs tam cito vinum defuiſſet. Vnde

Cyprian. ergo natus eſt hic vini defectus? Cyprianus A epiſt. 63 ait: *Quia apud Iudæos defecerat gratia ſpiritualis, defecerat vinum.* Non pecuniarum defectui, ſed defectui gratiæ merito tribuitur tam inopinatus vini defectus; & ideo non ad diuitum arcas curritur, vt defectus ſuppleatur; ſed Maria vadit ad Dei filium, de cuius ſola poteſtate venit, quod creaturæ fugientes, & renuentes cogantur ſeruire eis, qui ſunt gratia vacuati. Vel enim à ſola Dei conniuentia eam ſumunt creaturæ audaciam, qua ſe peccatoris ſeruitio valeant ſubſtrahere. Poſitus erat Dominus a perfidis in cruce, in qua vt ipſe ait Pſal. *Dormiui, & ſoporatus ſum.* Quid tunc? Ait Lucas cap 23. *Tenebræ factæ ſunt in vniuerſa* *Luc. 23.* *terra: Obſcuratus eſt Sol, velum templi ſciſſum eſt.* B Matth. cap 27. addit: *Terra mota eſt, petræ ſciſſæ ſunt, & monumenta aperta ſunt.* Vnde tam nouus, & inuſitatus motus creaturarum? Dum Dei poteſtas apparebat ſoporata, infirmata, nil prius cogitant creaturæ, quam ſe ſeruitio peccatorum ſubſtrahere. Ait Diu. Leo ſerm. 17. de *D. Leo.* Paſſ. cap 2. *Adijciebatur ijs elementorum omnium tremenda commotio, & authoribus crucis Chriſti ipſa ſe natura officia ſubtrahebant.* Itaque dum ſoporatur, & abſconditur poteſtas Dei in cruce; creaturæ vniuerſæ nactæ fugiendi occaſionem, ſe ſe à peccatorum ſeruitio ſubtrahebant. Quod etiam ponderans Anaſtaſ. Si- *Anaſtaſ.* naita lib 4. de Rectis fidei dogm. alibi datus C aiebat: *Neque aberrauerit* [illegible], *vt dicat tacito naturæ conſenſu id contigiſſe.* Compone modo illud Pauli dictum quod nimirum, *vanitati creatura ſubdita eſt non volens, ſed propter eum, &c.* Et hoc, quod dum dormit Ieſus in cruce, creaturæ vniuerſæ commouentur, & ſubtrahunt officia ſua *tacito natura* [illegible]. Vt enim non voluntate propria, ſed coactione creatoris ſeruiebant peccatori; ſic vbi creator dormit, vbi ſoporatur tantiſper, mutuo vnanimique conſenſu à peccatoris ſeruitio conantur fugere. Sic niſi potentia Dei cogens creaturas ad ſeruitium adſit, illæ procul dubio deſertum, & aridum peccatorem facient. Nota eſt hiſtoria 1. Reg. 16 quando Samuel vngere volebat ma- D iores natu filios Iſai in reges, inclinauit propheta cornu ſuper caput maioris, ſed oleum ſtetit, nec fluere viſum eſt. Cur hoc? Ait D. Ba- *Baſil. Sel.* ſil. Seleu. orat. 14. *Fluxa natura ſurſum detinebatur, gratia legibus obſecuta, caputque à quo reſiliebat gratia, relinquebat aridum.* Hæc eſt creaturarum conditio, quod relinquant hominem, qui vacuus eſt gratia, niſi à potentiori Dei brachio illi ſeruire cogantur.

§. XXXI.

E *Cæleſtis panis auxilio eam nanciſcitur homo ſublimitatem, qua vniuerſos ſubiugauit.*

Vbi abundantiam frumenti filio promittit Iſaac, iam neceſſum erat, vt omnes illi tam fratres, quam exteros oſtenderet ſubiugatos, adeo, vt non eſſet, qui illi vllam offenſionem faceret. Ait enim: *Det tibi Deus abundantiam frumenti. Et ſeruiant tibi populi, adorent te tribus, eſto Dominus fratrum tuorum. Qui maledixerit tibi, ſit ille maledictus.* Quid enim

Digitized by Google

de poſſeſſa abundantia panis prius lucraretur, A
quam de omnibus rebellibus triumphare, &
ſubijcere ſibi vniuerſos, etiam contrarios?
Quod ſi aliquando non fiat per abundantiam
panis corporalis, at vbi tibi cœleſtis panis abū-
det, crede mihi, in eo habes, quo te reddas in-
acceſſum malis, imo quo detriumphes mun-
diales, aereaſque poteſtates. Cantatiſſimus eſt
infœlix ille piſtor Pharaonis, de quo Gen. 40.
Gen. 40. quem miratus D. Amb. lib. de Ioſeph cap. 7. ait.
*Et ipſe præpoſitus erat, & præpoſitus epularum re-
gi. Sublimem ſe eſſe credebat, quia in poteſtate
habebat panem regiam. Minabatur alijs, &c.* A
nullo iſte timebat, imo ipſe alijs minabatur, &
opprimebat mole ſuæ poteſtatis, quaſi ipſe B
eam ſublimitatem haberet, à qua non poſſet
deturbari, ſed ex qua alios deturbaret. Et vnde
Ambr. huic ſublimitas tanta? Ait Ambroſ. *Quia in po-
teſtate habebat panem regium.* Proh euanida ſu-
blimitas, quæ pane mundiali fundatur. Sed illa
vera ſublimitas, quæ venit à cœleſti pane. Fœ-
lix homo, cuius ſub poteſtate regius Euchari-
ſtiæ panis eſt, is eam nanciſcitur ſublimitatem,
ad quam vix vnquam valent aduerſariæ pote-
ſtates, imo vniuerſæ ſubiiciuntur ei. Quò ſpe-
Iſai. 33. ctans Iſaias cap. 33. ait: *Munimenta ſaxorum ſu-
blimitas eius; panis ei datus eſt.* Vatablus vertit:
Munimenta ſaxorum aſylum eius, &c. Habet
equidem & ſublimitatem inacceſſam, & aſy- C
lum inexpugnabile, qui ſecum habet panem.
Sed qui panis id confert? Iuſtinus mart. in dial.
contra Triphon. *Panis eſt Euchariſtia.* Non
alios, ſed regius Euchariſtiæ panis aſylum eſt,
quo pene inexpugnabilis homo redditur, imo
ſublimitatem confert, ex quo ſubiectas trahat
homo contrarias poteſtates ſuis pedibus? De
Iſai. 30. expugnandis & ſubiiciendis Aſſyrus, ait Iſaias
cap. 30. *In tympanis, & cytharis, & in bellis præ-
cipuis expugnabit eos.* Expēde: *in bellis præcipuis;*
quæ enim vocantur bella præcipua? Non equi-
dem, quæ inter tonantes, fulminātesque æreas
machinas fiunt, ſed quæ inter tympana, & cy-
tharas, qualia ſunt Euchariſtica ſacrificia. Hæc D
præcipua bella ſunt, quæ non volantibus mor-
tibus, ſed ſonantibus epulantium canticis vni-
Forer. uerſos hoſtes in poteſtatem redigunt. Ait Fore-
rius: *Non armis, non tormentis bellicis, ſed ingen-
ti gaudio in tribulationibus, & ſacrificijs Eucha-
riſticis delet eos. At quod genus belli huic poſſit
comparari? Non mirum ergo, quod vulgatas bel-
la præcipua diceret; pro optimo bellandi genere.*
Hæc ſunt præcipua Chriſtianorum bella ad
omnes debellandos, ſubiiciendos. Quid præ-
ſtantius, quam conuiuio conficere, quod vix
alij bellicis machinis aggredi auderēt? Id mira-
Pſal. 22. batur Dauid Pſal. 22. *Paraſti in conſpectu meo
menſam aduerſus eos, qui tribulant nos.* Quò reſ- E
piciens Sidonius Apollinaris lib. 8. epiſt. 12.
hinc mirabundos commendat ſtrenui ducis va-
Ferreol. lentiam. Ait enim præſtanti duci Ferreolo: *Præ-
tormiſſi Gothia ferociſſimam, inflexam affatu tuo
melleo, graui, arguto, inuſitato: & ab Arelaten-
ſium portis, quem Ætius non potuiſſet prælio, te
prandio remouiſſe.* Præſtantiſſimum ſane genus
bellandi, & hoſtes remouendi, ſubiugandi;
quando id non præſtant bellica arma, ſed ſua-
uia prandia.

CAPVT SECVNDVM.

Iacobi peregrinatio, & nuptiæ.

Textus Hiſtoriæ.

PATRIS Benedictionem
præripiens Iacob, acerbiſſi-
B ma fratris odia acquiſiuit,
qui eo iuuene viuo dicebat
nihil ſibi in paterna domo
firmum fore. Tantum dum
pater ſenex viuit, concepti
odij feraliſſimos partus differt, in hoc Caino ſe-
nior Eſau, quem patris reuerentia à cæde fra-
tris cohibuit. Ingentes eius iræ ſolius Rebbec-
cæ animum ſolicitant, tenere amantis iunio-
rem filium, quæ nulla vnquam pœna ſe putat
defuncturam, niſi vel diligentia ſua viuat Ia-
cob, vel in illius malis conſummatur ipſa. Ni-
hil ibi mediocre Iacobo erat, nec matris amor,
nec fratris ira. Verum Rebbecca, vt maxime
C conſilijs mulier valebat, vocatum filium dile-
ctum manu prendit, in interiorem thalamum
rapit, ibique iratiſſimum fratrem propriumque
periculum denuntiat. Scis, addit, fili, quid in tā-
tos metus ſuccurrerit? Eſt fratris mei Labani
domus in Harao, illic facillime potes tegi, ſub-
ducique diſcrimini. Age modo fugitiuum, & a-
troci tumore compulſus feſtina à paternis do-
mibus abire; ne pater tuos, & ego creſcentibus
fratris iris, inuidioſo fratrum obruamur tumul-
tu. Cum limine exceſſeris, exſæuiet, credo, fra-
tris tui furor, & exceptum deinde in hanc do-
mū Dei ope ſeruabimus, vt abitis potiaris cœ-
leſtium promiſſis. Opportuno conſilio addidit
D Matrona mariti Iſaaci ſuffragium, vt ardenti
iuueni emolliretur vel fugæ vocabulum, ad
quam vtriuſque parentis ore impellebatur.

Ille non diutius hærens, leue parat viaticum,
quale fugitiuus, & pedes ſecum tolleret in via,
neque enim de parentum affectu, ſed neque de
fratris iracundia dubitat. Præcinctus iam adſtat
patri, de cuius ore iterum hauriens ſibi reſerua-
tas fortunas, viam auſpicatur cum primo Au-
roræ lumine. Fallat, ſi quæ via adhuc exceperat
talem fugitiuum; cuius ſalute hæc ſe nobilita-
uit, & magnam cæteris ſui fecit inuidiam. Non
pauca fuerat emenſus ſtadia, & languentes So-
lis radij ſimul illi oſtendebant, & licet prope-
E ranti negabant Luzæ Vrbem; quam oculis eri-
piunt vmbræ præcipites, vt iuuenis cogeretur
reclinato ad lapidem capite ſuccumbere. O
ſomnus & ditior, & fœlicior Iacobo, quam om-
nes eius vigiliæ! Vigilanti eripiunt tenebræ ter-
renam vrbem; dormienti reſerantur cœleſtium
arces, inhabitantis Dei abſtruſa triclinia. In-
gens ſcalæ imago ſomnianti obiicitur, non in
acumen faſtigij deducta, ſed leniter ad aſcen-
dentium voluptatem accumbens; gradus nec
arduierant, per quos adibatur cœleſtium li-
men, & in gradu ſummo tota ſe Dei maieſtas
oſtendebat peregrino. Non vacua ſcala erat,

ſed aſcendentibus, deſcendentibuſque princi- A pibus frequentiſſima; inter quos vnus Iacob vocatur ad Dei colloquium, vni orbis vtriuſque ſelectiora, & ſecuriora bona aſſeruntur. Nec cœpit ſomnus veriſſimarum rerum tanta auſpicia; vnde expergefactus Iacob, gloriæ vitæ adhuc plenus, quem tenuit dormiens, vigilans locum affatur. Tu fortiſſimum omnium creaturarum vindicem habes? Meus horror monebat te haberi horribilium ludorum theatrum; gloria tua ſuadet vnam in te aſſurgere ſummi imperatoris Regiam, patentibus vndique cœleſtium theſaurorum balbis. Inter hæc accepto lapide cui incubarat, erexit columnam, quam infuſo oleo ſacrauit Deo, Optimo Maximo: in quo vno, non in præſidiis, non B in caſtellis, non in diuite gaza fundabat ſuas vires.

Ægrè ab auſpicatiſſimo ſibi loco auulſus ſuperans regionem orientalem, tandem peruenit in latiſſimum campum: apparet ibi puteus hinc inde ouium gregibus cinctus, ſed magni ambitus lapide occluſus, tunc reſerari ſolitus, cum regionis grex nullus ad potum abſuiſſet. Pauliſper hæſit Iacob, amœnitate adſtantium, & nouiter accedentium gregum percepta, rogauitque paſtores, quod oppidum vicinius, quot Dominos tam fœcundæ opplebant diuitiæ, ſimulque & matres intuebatur, & ſe oblectabat agnorum luſibus. At vbi Hiram appropinqua- C re cognouit, ardentiori curâ auunculi ſui Labani inquirit fortunas, & eiuſdem incolumitatem inquirit: & paſtores monet; vt adaquatos greges iterum ad paſcua reducant. At paſtores; Puteus, inquiunt, lapide occluſus eſt, quem nulli remouere licet, niſi poſtquam vniuerſi conuenerimus; in proximo ſunt, qui deſunt, & ecce puella illa, accedentem iam gregem minata, ipſa eſt optimi Labani filia. Non ſic inter ſtellas candidiſſima Luna, vt inter oues ſeſe Iacobi oculis dedit nobilis Rachel, exemplar pulchritudinis, & pudicitiæ. Hanc vt vidit Iacob, non ſuſtinuit vlla expectatione fatigari tantam pulchritudinem, leui impulſu lapidem amouit, copioſaſque putei hauſtas aquas præ- D cipitat in ſubiectos canales, ne Rachelis oues amplius ſitirent. Mox oculis modico tremore errantibus, ne valida quidem verba, aut intrepida fuerunt; ſed in amplexus ruit, oſculaque effuſis lacrymis purificans, & genus, & matrem, & affinitatem ſuam ſtrictim retulit virgini. Nec latuit ſpectantes ſubita in peregrino mutatio, ingenſque cauſa, ob quam illa tempeſtas in eius vultum inundauiſſet. Feſtina virgo patri cariſſimum hoſpitem te[illegible]iat, cui accurrens Labanus fœliciſſima ſuæ domui capita auſpicia in ſororis filio. Succeſſere ambo in tectũ, E inuitauitque Labani humanitas, vt illic curas omnes poneret Iacob, & labores longiſſimæ viæ: ab illoque ſumma voluptate didicit, & itineris cauſas, & parentum incolumitatem, & diuitias.

Menſem impleratat hoſpes apud auunculum, non in paucis ſe & ſtrenuum ad omnia oſtendens, & induſtrium; quo impulſus Labanus pacta laborum mercede nititur ſibi iuuenem adſtringere. Erant viro duæ lectiſſimæ filiæ, Rachel inſignis pulchritudine, non indecora Lia. Optatam nactus occaſionem Iacob non prætermittit, ſed alacer pro Rachele ſeptennium in ſeruitute libat: & pro tantæ ſpei fœlicitate non reputat diem ſeptẽnij ſeruiturem. Non ſic fidus in mercede pacta Labanus, vt Iacob fuit in laboribus fidus, quibus ſinceriſſimè ſolutis fallaces ſucceſſerũt nuptiæ. O nuptiarum obſcuriſſimæ faces, quot fraudes obumbratis! Sub hymenæi facibus credebatur ſimpliciſſimus Iacob conſortem thalami Rachelem potitus; ſed matutina lux oſtendit pro Rachele Liam fuiſſe ab iniquiſſimo parente introductam. Hanc clare intuitus ſponſus, & ſtupet, & fremit ſimul indignatione fallaciæ; nec ferente contumeliam virtute, iratiſſimuſque à Labano requirit cauſas illatæ iniuriæ, & propinquo, & famulo, & hoſpiti, qui nunquam violauerat fidem hoſpitij. At Labanus, Liam, inquit, fili introduxi non fallaci arte, ſed regionis more, poſt maiorem natu minorem introducturus, vix finietur hic primus hymenæus, & ſecundus aderit, tibi Rachelem aſſerens, & mihi alterius ſeptennij labores tuos addicens. His lenitur Iacob, ne ſaltem Rachelis patri videatur diſplicuiſſe. Igitur in Labani domo nuptiales faces reaccenduntur, noua adornantur conuiuia, & cupienti ſponſo traditur Rachel optatiſſima; quæ nunquam in amore viri non fuit prima.

PARS PRIMA.

Iacobi, et Chriſti in vtero ſymbola.

FVGITIVVS Iacob, & peregrinus, ad cognatos ex matre feſtinat; & honeſtiſſimis puellis nuptiali vinculo ſe adſtringit, vt facem præferat Chriſto, qui & in matris vtero nubit humanæ naturæ, & Eccleſiæ, & peregrinationes pro cognatis ſuſcipit.

§. I.

Chriſtus in vtero, vt Iacob, fit à matre peregrinus ad cognatos iuuandos.

VIdiſti Iacobum de matris Rebeccæ conſilio, imo impulſu peregrinantem vſque Bethel, & inde in Hiran, vbi apud cognatos matris ſtat; ingenuam illis exlubens ſeruitutem. Quid magis Chriſtianum? Sane vbi Chriſtus fuit in Mariæ vtero, peregrini habitum à matre ſuſcipit, qua ferente, in montana primo pergit, vt cognatis deferat ſalutem, deinde in Bethlehem proficiſcitur, vt nomen ſuum inter cognatos ſcribat. Vtramque peregrinationem Diuus Bernardus deſcribit ſerm. in verb. Apocal. 12. inquiens de Maria: *In ipſo ſuæ conceptionis initio, quando potiſſimum cæteræ mulieres miſerabilius affliguntur, Maria tota alacritate montana conſcendit, vt Elizabeth miniſtraret. Sed & aſcendit Bethlehem* D. Bern.

imminentē iam partu, portans pretioſiſſimum illud depoſitum, portans onus leue, portans à quo portabatur. Ecce tibi à primo Chriſti in vtero concepti inſtanti, vix aliud primum cogitat Maria, quam filium peregrinum facere, & illum ducere per aſperrima montium cacumina, vt miniſterium cœleſte cognatis præbeatur. Non ſinitur diuinus infans in materni vteri domicilio quieſcere, ſed ſtatim a matre fertur per abrupta montium, & viarum aſpera. Quò crediderim reſpexiſſe eius ſponſam Cant. 2. aiens iuxta Septuag. lect. *Ecce hic veniet ſaliens ſuper montes, tranſiliens ſuper colles, ſimilis eſt fraternus meus capreæ, vel hinnulo ceruorum in montibus Bethel. Ecce hic poſt parietem noſtrum* B *incumbens per feneſtras, proſpiciens per retia.* Nec otioſe, cum poſſet illum aſſimilare hinnulis aliorum montium, maluit ſimilem facere dilectum hinnulis, qui ſunt in Bethel. Et cur iis potius, quam aliis? niſi vt oſtendantur Chriſti peregrinationes, & viæ, dum intra materni vteri parietes ſtat, ſimiles eſſe peregrinationibus Iacobi, quæ primum in Bethel terminum habent. Vt Iacob adhuc filius familias, adhuc hinnulus à matre impellitur in peregrinationem, & per montes, & colles tandem peruenit in Bethel, ſic videre eſt Dei verbum primo veniens in vterum Marianum, & inde ferri in montana, ſaliens ſuper altiſſima montium cacumina, tranſiliens profundiſſimas colles, vſque C accedat ad Elizabeth domum, vbi ſtans poſt vteri materni parietem, ſeſe manifeſtat propinquo Ioanni, cui pretioſiſſimam miniſtrat gratiam. Ait Origen. hom. 7. in Luc. *Ieſus qui in vtero Mariæ erat, feſtinabat adhuc in ventre matris poſitum ſanctificare. Denique antequam veniret Maria, & ſalutaret Elizabeth, non exultauit infans in vtero: ſed ſtatim vt Maria locuta eſt verbum, quod filius Dei in ventre matris ſuggeſſerat, exultauit infans in gaudio, & tunc primum præcurſorem ſuum Prophetam fecit Ieſus.* Compone hæc cum verbis allatis ex D Cant. ibi dicitur Dei filius ſalire in montibus, & poſt parietem ſtare reſpiciens per feneſtras; hic dicitur feſtinare per montanorum ardua in vtero matris, & poſt parietem vteri materni ſtans, non prorſus occultatur, ſed eminet per feneſtras, ponens in ore matris ſalutationis verba, quæ ſanctificent Ioannem, & illum faciant exultare præ gaudio. Et quidem Ieroſolymis erat Anna ſanctiſſima, erat Simeon vir iuſtus expectans regnum Dei, nec ſic ad illos feſtinauit Ieſus, nec ad illos in vtero peregrinatus eſt, vt fuit peregrinatus ad Ioannem deliteſcentem adhuc ſub tenebris peccati. Et cur illis omiſſis ſic properat ad Ioannem? Equidem E Iacobæa proles prius dirigenda erat à matre in propinquos, & cognatos, necnon & hoc maxime eſt Chriſtianus, quod prius iubentur, excitentur ve propinqui, & cognati ad profectum ſpiritualem. Aderant in præſenti Maria, & Elizabeth, & in vtriſque vteris Ieſus, & Ioannes aderant; qui ſic matres implent, vt vtraque Spiritu ſancto plena prophetaret. Cur ſancti infantes ſic properatis effundere ſpiritus theſauros? Ait Diu. Ambroſ lib. 2. in Luc. de duabus matribus; *Iſta gratiam loquuntur, filij intus operantur, pietatiſque myſterium maternis adoriuntur profectibus, duplicique miraculo pro-* A *phetant matres ſpiritu paruulorum.* Expende illa nimirum, *pietatis myſterium maternis adoriuntur profectibus*; vt ſcias, quàm ſit Chriſtianum prius imbuere cognatos in re virtutis, & pietatis. Vndè Paulus ad Rom. 11. inde ſuas peregrinationes, & labores apud gentes putat poſſe extolli, ſi etiam aliquis Iudæus cognatus ſecundum carnem conuertatur. Ait enim: *Quandiu quidem ſum gentium Apoſtolus, miniſterium meum honorificabo, ſi quomodo ad æmulationem prouocem carnem meam, & ſaluos faciam aliquos ex illis.*

Cant. 2.

Origen.

Ambr.

Ad Ro. 11.

§. II.

Ieſus in Mariæ vtero requieſcens præ ſe fert Iacobi ſcalam. Vbi quam fœlices ſint, qui Mariæ ſeruiunt, & è contra.

CAntatiſſima eſt ſcala Iacobo in ſomnis oſtenſa, cuius ima pars terræ figebatur, ſuprema autem attingebat cælos, in qua Deus innixus quieſcebat. Et quæ ſcala hæc, in cuius ſummitate & Deus innititur, & quieſcit? Plane hanc ſcalam Ieſus præſefert, dum gratiſſime quieſcit floridiſſimo in vtero Mariæ. Id quod aſſerebat Diu. Damaſcen. orat. 1. de Mariæ natiuitate, inquiens: C *Rerum omnium artifex Deus viuam ſcalam ſibi ipſi condidit, cuius ima pars in terra firmata eſt, ſumma autem ad cælum vſque porrigitur, in qua Deus requieuit, cuius locum Iacob conſpexit. Spiritualis ſcala, hoc eſt, virgo in terra firmata eſt, ex terra enim ortum habet, caput autem ipſius ad cælum pertinet. Omnis quippe mulieris caput pater exiſtit, &c.* Ecce tibi vt ſcala Iacobi aſſeritur Maria, cuius in terra ortus eſt, ſed in cælis eius conuerſatio: in huius vtero, tanquam in ſummitate creaturarum requieuit Dominus; ibique innixus apparuit, dum eius efficientia indigeret, vt matureſceret D ad natiuitatem, dum eius ope vteretur vt iret ad montana ſanctificaturus in vtero Ioannem. Requieſcit Dominus, dum eſt in Mariæ floridiſſimo vtero, ibique videtur innixus, dum aſcendunt Angeli, & deſcendunt Angeli, factus iam tunc in aſcenſionem, & ruinam Angelorum. Quippe Filius Dei homo factus in vtero virginali apparuit Angelis in primo eorum creationis inſtanti, & illum qui adorauerunt, aſſumpti ſunt in gloriam; qui inuiderunt, in tartara ſunt præcipitati, vt magna pars Theologorum fatur. Nec ſolum Dominus innixus ſcalæ Marianæ fit in aſcenſionem, & ruinam Angelorum; ſed & omnium mortalium, qui iuxta affe- E ctum ad Mariam habitum, aut aſcenſionem, aut præcipitium mercantur. Ait enim Richar. à Sancto Laur. antiquus author lib. 10. de laud. Mat. fol. 633. *Dominus innititur huic ſcalæ, vt Beat. Hier. ait in vita Paulæ, aſcendentibus porrigens manum, negligentes vero de ſublimi præcipitans. Iuuat enim ſeruientes matri ſuæ, & ipſius amatores filius Dei, contemptores vero eius, & paruipendentes ſeruitium eius, permittit prius cadere in peccatum, deinde in infernum.* Habent equidem & homines, & Angeli in Maria ſcalam aſcenſionis, ſiue præcipitationis; qui illi deuoti ſunt, & affecti, à Deo in gloriam miro

Damaſ.

Richar.

A modo exaltantut: qui illam negligunt, & deſpiciunt, in ſummas miſerias præcipitantur.

§. III.

Ieſus in vtero nuptias agit cum humana natura, vt Iacob in Hiram nubit.

RElictis parentibus Iacob peruenit in Hiram, vbi nil prius cogitat quam nuptias, quã ſibi ſponſam adiungere: ſic Filius Dei deſcendens in vterum virgineum nuptiarum leges implet, gloriatus de humana natura ſibi in ſpõſam arctiſſimo vinculo iuncta. Vt merito dicat

Amedæus. D. Amedæus hom. 3 de laud. Mar. *Deſcendit Verbum in vterum virginis, vterum impollutum, immaculatum, conſecratum manu vnctionis diuinæ. Ibi carni noſtræ copulatum, naturæ aſſociatũ, impleuit ſacratiſſimum, & ſecretiſſimum Sacramentum, vt eſſent duo in carne vna, & vno contubernio fruerentur.* Ecce tibi, vt Dei filius deſcendit in vterum Mariæ, & vt nubit: non ibi ſolus inuenitur; ſed ſtatim oſtenditur glorioſus de humanitatis ſacræ ſponſa ſibi adiuncta. Sed quid quod Deus nubat in vtero? Ibi vni nubit, quando Iacob in Hiram pluribus nupſit. Sed & in vtero matris dum vni naturæ humanæ nubit, illi nubit, quæ non erit ſolitaria, ſed magis amabit ſuarum nuptiarum participes habere plures. Huc reſpiciunt illa verba Cant. 6. quæ C

Cant. 6. iuxta D. Method. ſunt Dei filij in vtero virgineo exiſtentis: *Sexaginta ſunt reginæ, & octoginta concubinæ, & adoleſcentularum non eſt numerus. Vna eſt columba mea, perfecta mea, vna eſt matri ſuæ, &c.* Vbi tot reginæ ſunt, & tot concubinæ, & tot adoleſcentulæ, omnes ſponſali vinculo Deo copulatæ, quomodo ſuam ſponſam dicit eſſe vnam? Equidem non dicit eſſe vnam ſponſo, ſed vnam matri ſuæ, ſi enim natura Chriſti humana iuxta id, quod ex matris ſuæ virgineo vtero habet, conſideretur, vna eſt, ſi autem ſecundum id quod refert Deo, inſpiciatur, totius generis humani refert multitudinem, in ſeque Deo copulat, ſponſas, concubinas, & adoleſcentulas, omnes iuxta diuerſos virtutũ gradus, vel præcipuas, vel minus principales Dei ſponſas. id quod exprimitur, dum dicitur vna columba, auis nimirum minime ſolitaria, ſed quæ gaudet hominum conuictu, & ſocietate. Rem ſic finit Methodius, li. de Ca- D

Method. ſtitate apud Biblioth. Photij: *Poſſit quis ſpõſam etiam dicere carnem intemeratam Domini, cuius cauſa patrem deſeruit, & in terram huc deſcẽdit; illique per incarnationem copulatus eſt. Hinc figurate illam columbam appellauit, quod animal ſit cicur, conuictuque hominum delectetur.* Non E amat columba ſolitudinem, imo de ſociis hominibus gaudet: ſic humana Chriſti natura, vbi Dei filio in vtero virginis fuit copulata, non ſolitudinem amauit, ſed & ſibi ſocias quam plures alias Dei ſponſas copulauit. Et quidẽ quidquid Dei filius cogitabat in Mariæ vtero, huc ſpectabat, vt ſibi faceret nuptias, & ſponſas adiungeret. Ipſe vbi in vterum deſcendit, nonne matrem in montana impulit, vbi Elizabeth erat, & in vtero Elizabethæ erat Ioannes Baptiſta? Cur non potius impellebat matrem, vt Ieroſolymam iret, vbi erat Anna propheteſſa,

A vbi erat Simeon iuſtus? Plane qui cogitabat nuptias, maluit prius Ioannem adire, qui pronubus erat, & paranymphus. Sic clamat S.

Theodor. Theodorus Studita orat. in natiu. Ioãnis ad eius matrem. *Lætare ſterilis, quæ non paris, quod ex deſerta matrice produxiſti lilium caſtitatis, Ioãnem à Deo electum militem regni cæleſtis, optimũ Chriſti Eccleſiæ pronubum. Exortus eſt flos præcedens Chriſti aduentum. Præluxit Lucifer ſignificans ortum ſolis. Præceſſit miles ſignificans aduentum regis. Venit paranymphus indicaturus adeſſe ſponſum.* Et pronubus, & paranymphus erat Ioannes, ad quem in vtero Mariæ feſtinat Dominus, vt qui inibi nil aliud, quam nuptias cogitet: in quibus, & Eccleſiam, & humanam na- B turam habeat ſponſam. Vt de Maria dicat veriſſime Proclus orat. in nat. Chriſt. habita tom.

Epheſ. 7. 6. Concil. Epheſ. cap. 7. *Hæc eſt thalamus, in quo Verbum humanam carnem ſibi deſponſauit.* Nihil mihi crede filius Dei in thalamo virginei vteri aliud cogitauit, quam vt ſibi adiungeret pulcherrimas ſponſas. Vnde clamat Cant. 3.

Cant. 6. *Egredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem in diademate, quo coronauit illum mater ſua, in die deſponſationis ſuæ.* Et qui dies deſponſationis eius, niſi dies, quo aſſumens carnem noſtram in virgineo vtero requieuit? Ait Caſſiod.

Caſſiodor. ibi: *Mater cum coronaſſe dicitur, quia Virgo Maria illi de ſua carne carnis materiam præbuit, in die deſponſationis eius, hoc eſt, in tempore incar-* C *nationis eius, quando ſibi Eccleſiam coniunxit.* Quidquid in vtero peragit Dei filius ſponſalitia, & nuptias ſonat, ſiue ſponſam ſibi carnem adiungat, ſibi Eccleſiam; cum nullo agens niſi cum nuptiarum pronubo. Et vere tot nuptiis ſeſe oſtendit Iacobæam prolem, vt dicat Diu.

Ambroſ. Ambroſ. lib. 2. de Iacob ca. 5. *Ipſe autem eſt, qui præfigurabatur in Iacob, Dominus Ieſus ſponſus duorum coniugiorum legis, & gratiæ, &c.*

PARS SECVNDA.

D

Moralia circa textus litteram.

NOs iam textus vocat, qui fulgentibus moralium virtutum debet exornari coloribus, vt gratius figatur mortalium cordibus.

Text. Gen. 27. Oderat ergo ſemper Eſau Iacob pro benedictione, qua bene- E dixerat ei pater; dixitque in corde ſuo: Venient dies luctus patris mei, & occidam Iacob fratrem meum. Nuntiata ſunt hæc Rebeccæ, quæ mittens & vocans Iacob filium ſuum dixit ad eum: Ecce Eſau frater tuus minatur, vt occidat te. Nunc ergo fili mi, audi vocem meam, & conſurgens fuge ad Laban fratrem meum, habitabiſque cũ eo dies paucos, donec requieſcat furor fratris, &c.

§. I.

§. I.

Sub diuini parentis oculis, qui vixerit, à multis erroribus liberabitur.

IRatiſſimus Eſau in fratrem, ne illi mortem
inferat, oculos veretur patris; ait enim: *Ve-
nient dies luctus patris mei, & occidam Iacob.*
Hoc expectat etiam peſſimus homo vt claudat
lumina pater, ſub cuius oculis nunquam
tantum proſiliret facinus. Ex quo ſapienter
Chryſol. monet D. Chryſol. ſer. 1 fatus: *Maneamus in
domo patris, viſcera nos paterna conſtringant, ne
nos ad mala protrahat adoleſcentiæ miſeranda li- B
bertas. Sepiat nos paterna reuerentia, inter pro-
pinquorum lumina non valent delicta verſari.
Propinquorum quot oculi, tot lucernæ. Dies eſt aſ-
pectus matris, Sol patris rutilat in vultu. Vnde vi-
uenti inter tot virtutum luces, criminum tenebræ
propinquare non poſſunt.* Putat ſanctus Doctor à
nullo ſic comprimi delicta filiorum vt à patris
oculis; & quidem id certiorē veritatē habet, ſi
patris vocabulo intelligatur verus pater Deus,
omniū parentū optimus. Huius ſub oculis, qui
vixerit, fallar, niſi facile a ſe depulerit horren-
Cant. 1. tes vitiorum notas. Aiebat ſponſa Cant. 1. *No-
lite me conſiderare, quod fuſca ſim, quia decolora-
uit me Sol.* Diu Ambroſ. legit: *Nolite aſpicere
me, quia fuſca ſum, quia non eſt intuitus me Sol.* C
Dum ſummi parentis Sol non rutilat in vultu,
dum ſub eius non viuimus oculis; ſtatim mille
ſordeſcimus vitiis, mille nos fœdant, & deturpant
maculæ peccatorum. At vbi tanti pa-
tris lumina eminent, nobiſque affulgent,
D. Ambr. protinus aufugiunt maculæ, euaneſcunt
ſordes. Ait Diu. Ambroſ. 2. Apol. Dauid. cap.
8. *Ergo fuſcamur quando non videmur à Christo,
ſed quando videmur, albeſcimus.* Ecce vitiorum
ortus, & occaſus vitiorum; ſi diuini ſolis ocu-
li oriantur ſuper nos, vel occidant. Dum ab-
ſunt à nobis diuini oculi, nihil non ſqualidum,
nihil non ſordidum, nihil non horrendum, non
prodit in nobis. Sed vbi diuina affulgent lumi- D
na; procul nubila, procul ſordes, in pulcherri-
Eccleſ. 7. mam vitam viuificamur omnes. Fatur Eccleſia-
ſtes cap. 7. *Non eſt homo iuſtus in terra, qui faciat
bonum, & non peccet.* Terribile dictum! Illud
tamen ſic mollit Chaldæus Coſti: *Non eſt tan-
ta probitate homo in terra, qui toto vitæ tempore
bene egerit, aut Deum non offenderit: verum qui
peccauerit, Deum in eum veluti oculis propendet,
vt ad pœnitentiam adducat, ne moriatur.* Expē-
de remedium, quo cauetur peccatorum fouea;
nimirum, *Deus veluti oculis propendet, &c.*
quippe quæ peccata pullulant, & ſordes, dum E
Deus ſuos auertit oculos, ibi ſiſtunt, & euaneſ-
cunt, vbi adſunt diuini oculi. Fœlix homo, qui
ſemper curat ſub tanti parentis oculis eſſe; qui
nunquam non ſciunt ſuo influere ſalutem ho-
Pſal. 32. mini. Vt dicat Pſalm. 32. *Oculi Domini ſuper
timentes eum, vt eripiat à morte animas eorum,
& alat eos in fame.* Nec aliud eſt neceſſarium
homini, niſi vt ſit ſub oculis Domini; ſub qui-
bus proculdubio vitabit multa mala, acqui-
Saluian. ret ingentia bona. Ait Saluianus lib. 2. de
Prouid. *Ecce cur aſpicere iuſtos homines Deus
dicitur: vtique vt conſeruet, vt protegat. Aſ-*
A *pectus enim diuinitatis propitiæ, munus eſt con-
ſeruationis humanæ.* Hæc ibi; vt ſummo co-
natu nitamur omnes ſub Dei parentis ocu-
lis viuere; ne quid in nobis regnet, quod non ha-
bet vitam.

§. II.

*Fœlix mater, quæ ſcit carere filio ad tempus, vt
illum incolumem æternum poſſideat.
Et fœlix item filius, &c.*

MAter eſt Rebecca, & mater amantiſſi-
ma Iacobi, pro quo tot ſubiit curas, &
B tamen illum à ſe amādat, & in terram longin-
quam mittit. Quippe ait: *Conſurgens fuge ad
Laban, &c.* Qualis hæc mater, quæ ſic à ſuo
conſpectu ablegat filium? Qualis hic filius, qui
non dubitat carere conſpectu, & amplexu tan-
tæ matris? Sane, & ſanctiſſima, & fœliciſſima
mater, & filius, qui mutua præſentia ad tem-
pus carere amant, vt incolumes ſeſe æternum
poſſideant. Huc venient matres omnes, quæ
non ferunt filios ſeſe Deo ſacrare, ne careant
vel ad modicum filiis. Huc veniant etiam filij,
qui vocanti Deo ſurdi ſunt, ne ſine matribus vi-
uant. Longe ſapientiores, & fœliciores eſ-
ſent; ſi carentia præſentię mutuæ comparaſſent
ſe æternum videre poſſe apud Chriſtum. Abſēs
C erat aliquando Ieſus à matre ſua, incumbens
operi diuino, cum renuntiatum fuit illi, quod
foris erat mater eius. At Ieſus Matth. 12. *Quæ eſt* Matt. 12.
*mater mea, & qui ſunt fratres mei? Et extendens
manum in diſcipulos ſuos dixit: Ecce mater mea,
& fratres mei.* Potuiſſet facile, vel exire ipſe ad
matrem, vel matrem intus vocare, vt ſic mu-
tuis conſpectibus recrearentur oculi matris, &
filij: ſed noluit; imo in apparētia cōtempſit tunc
aſpectum matris, vt doceret & matres, & filios,
quod ſciant carere præſentia mutua, vt diuino
operi incumbant. Adhæc ait Diuus Hierony- Hieron.
mus epiſt. ad Ruſticum Monachum. *Crudeli-
tas iſta, pietas eſt. Imo quid tam pium, quam ſan-
D ctam matri ſanctum filium cuſtodire? Optat & illa
te viuere, & non videre ad tempus, vt ſemper eum
Chriſto videat.* Hoc ſit in optatis ſanctæ, & fœ-
lici matri, quod filius abſēs ſic viuat, vt ad mo-
dicum ſubſtractus maternis oculis, æternum
poſſit illi adhærere apud Chriſtum. Fœliciſſimę
matres ſunt, & fœliciſſimi filij, qui ſic in præſē-
tiarum nouerunt carere conſpectibus mutuis.
Mater illa Samuelis poſtquam ablactauerat
exoptatiſſimum filium, ſtatim decernit illum
ſuis oculis eripere, & dicare diuinis. Sic tollens
puerum ſacerdoti offert, vt maneat in templo
E ſeruiturus; aiens. 1 Reg. 1. *Ego commodaui eum* 1. Reg. 1.
Domino cunctis diebus. Mirabar matrem ſcien-
tem carere dilecto filio, & mirabar filium ſciē-
tem carere matre dilectiſſima, vt exacte pera-
gatur miniſterium diuinum. Sed & Diu. Chry-
Chryſoſt. ſoſtomus id miratur hom. 2. in præſenti, in-
quiens: *Adduxit mater, & reliquit puerum. Ve-
rum nec ipſe puer ægre tulit à matre diuulſus, ſed
ad Dominum reſpexit, qui matrem creauerat:
nec ipſa mater doluit à puero ſeiuncta, propterea
quod naturalem affectum vicit interueniens gra-
tia, & vterque ſe alteri conuiuere exiſtimabat.*
Expende illud, quod in matris, & filij propter

Digitized by Google

Deum ſepatatione, nec dolet filius, nec matet, A quin potius *vterque ſe alteri conuiuere exiſtimabo*; & quidem certiſſimum eſt, quod nunquã filij, & patenres ſibi magis conuiuunt, quam vbi ſciunt pro Deo ſeparari. Nunquam mater diuturniorem conuictum cum filio ſibi parat, quam dum illum à ſe mittit, vt Deo aſtet. Tunc enim quem non videt ad tempus filium, ſemper cum Chriſto videbit. Hinc D. Bernard. (*D. Bern.*) epiſt. 111. in nomine teligioſi filij, ſic parentes & motdet, & monet: *Si diligeretis me, gauderetis vtique, quia vado ad meum, & veſtrum, imo vniuerſorum patrem. Sed ô durum patrem! O ſæuam matrem, ô parentes crudeles, & impios, imo non parentes, ſed peremptores; quorum dolor, ſalus pignoris, quorum conſolatio, mors filij eſt.* B *Qui me malunt perire cum eis, quam regnare ſine eis. Deſiniteigitur parentes mei, deſinite & vos fruſtra plorando affligere, & me reuocando inquietare. Hac requies mea in ſæculum ſæculi, hic habitabo, quoniam elegi eam. Ibi precibus aſſiduis impetrabo, ſi potero, vt qui Dei amore, hoc modico tempore ab inuicem ſeparamur: in alio ſæculo, ſimul fælici & inſeparabili ſocietate in eius amore viuamus.* Hæc ille.

§. III.

Parentes ſequendi ſunt, dum ad Deum contendunt, vbi à Deo declinant, relinquendi. C

Ecce matris conſilium ptobatum filio: *Fuge ad Laban fratrem meum, habitabis cum eo dies paucos.* Fuga ad Laban ſuadetur facile, quia ea ſimul ordinabatur a Deo; at paucorum dierum apud Laban commoratio minime ſuadetur, quandoquidem ibi inuenitur Iacob pluribus annis moratus eſſe. Et cur, qui præſcriptum matris ſecutus eſt, dum iret ad Laban; non idem ſequitur, vt cito tedeat? Sane & iter ad D Meſopotamiam, & moratio inibi a Deo ordinabatur, vocante Iacobum in petegrinam tettam: ſequitur ergo bonus filius matris præſcriptum, in capeſſenda via, quæ Deo placebat; & quia Deo non placebat diſceſſus, in eo matrem minime ſequitur. Sic equidem ſequendi ſunt à nobis parentes, in iis, quæ ad Deum ferunt, vbi a Deo declinant, minime ſequendi. Apud Lucam cap. 2. de Ieſu parentibus dicitur: (*Luc. 2.*) *Cum factus eſſet Ieſus annorum duodecim, aſcendentibus illis Hieroſolymam ſecundum conſuetudinem diei feſti, conſummatiſque diebus cum redirent, remanſit puer Ieſus in Hieruſalem.* Cum euntibus parentibus Hieroſolymam ad diem feſtum, iuit lætus Ieſus; E cum autem tranſacto feſto ad propriam domum tedeunt, Ieſus non redit, ſed parentes deſerit. Cur diuine puer, qui parentum acceſſum ad Hieroſolymam ſecutus es, non ſequeris & receſſum? Docebat ſane Ieſus parentes eatenus à nobis ſequendos eſſe, quatenus ad Deum in templo ſancto ſuo honorandum tendunt; ſed protinus relinquendos, vbi incipiunt à Deo recedere, & relinquere templum eius poſt tergum. Ex quo Diuus Hieronymus epiſt. ad Lætam, (*Hieron.*) ſic illam de inſtitutione filiæ monebat: *Poſtquam grandiuſcula eſſe cœperit, & in exem-* A *plum ſponſi ſui creſcere ſapientia, ætate, & gratia apud Deum, & homines, pergat ad templum veri patris cum parentibus ſuis, ſed cum illis non egrediatur è templo.* Expende, quouſque permittatur Chriſti alumna ſequi patentes, & cum illis eſſe; nimirum dum illi in Dei templum eunt, & illam ducunt ad Deum. Sed vbi a templo egrediuntur, vbi a Deo abſcedunt, caueat, qui ſequitur Chriſtum, ſequi patentes: ſed relictis illis maneat cum Deo. Prudentiſſima illa fœmina Samuelis mater, iam inter vbeta ſua precibus obtentum filium habebat, & inuitabatur à marito, vt ferens ſecum filium ad feſtum Dei, & tabernaculi locum aſcenderet. Cui mulier: (*1. Reg. 1.*) B *Non vadam, donec ablactetur infans, & ducam eum, vt appareat ante conſpectum Domini, & maneat ibi iugiter.* Et cur ablactationem expectat filij, vt illum Domino ferat? Cur non magis feſtinat filium Domino offerre? Sane cauet prudentiſſima fœmina, ne filius abeat cum patentibus ad Deum eo tempore, quo neceſſum ſit, ſtatim regredi ad ſua cum patentibus. Ideo ablactationis tempus expectat, quo puer non egens matre poſſit cum patentibus ire in domum Dei; & poſſit ibi iugiter manere, dimittens parentes a domo Dei recedentes. nunquã enim non ominoſum eſt filius, qui parentes accedentes in Dei domũ ſequuntur, ſi illos etiam C ſequantur recedentes. Ait pulchre D. Chryſoſt. (*Chryſoſt.*) hom. 2. de Samuelis matre: *Non auſa eſt aſcendere in templum, donec ablactaſſet infantem: adductoque illo ac mox recepto, deſcendere verebatur.* Merito veretur ſapiens fœmina filium habere comitem in aſcenſu ad templum & in receſſu à templo, quando ad ſecuritatem filij illud facit, quod pergat ad templum cum patribus ſuis, ſed cum illis non egrediatur a templo. Vnde Hieron. epiſt. ad Furiam dicit: (*Hieron.*) *Honora patrem tuum, ſed ſi te a vero patre non ſeparat. Tãdiu ſcito ſanguinis copulam, quandiu ille ſuũ nouerit creatorem. Alioquin Dauid protinus tibi canet: Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam,* D *obliuiſcere populum tuum, & domum patris tui.* Non attendendus eſt pater, non attendenda eſt mater, niſi vbi nos ad Dei domum, eiuſque obſequium ducunt; vbi autem declinant ad ſua, iam prorſus à Chriſti ſectatoris memoria debent abire.

§. IV.

Nullus adeo ſceleſtus eſt homo, cuius emendatio non poſſit ſperari.

Breuiſſimum putat Rebecca filij ſui exilium, quia putat breui finiendam fratris iram: ait enim: *Habitabiſque cum eo paucos dies, donec requieſcat furor fratris tui.* Sed ô E bona, quis tibi dixit, quod Eſau furor quieturus ſit? Noſti feraliſſimam hominis rabiem, cur non magis putas hanc in perpetuum duraturam? Cur non magis ſatagis iniquiſſimi hominis furorem implacabilem? Sane prudentiſſima fœmina meliora maluit etiam de ferali homine ſibi pro mittere, cum nullus adeo ſceleſtus homo poſſit inueniri, cuius debeat deſperari emendatio vitæ. Apud Matth. 27. dicit (*Matth. 27.*) Dominus reprobis hominibus: *Diſcedite à me*

A *maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & Angelis eius.* Ignis inferni præparatus dicitur Angelis malis, non hominibus etiam ſceleſtiſſimis, & cur non etiam reprobis hominibus præparabatur ignis? Vt vidit Deus Angelorum peccata, quibus parauit ſtatim inferni ignem; etiam vidit grauiſſima hominum ſcelera, & proditionem Iudæ, & Phariſæorum Deicidia, cur iis etiam nõ parauit ignis ſupplicium? Rationem attigit Iobius Monachus lib. de Incarnat 9. cap. 43 apud Biblioth. Photij, aiens. *Idcirco ignis diabolo, & Angelis eius præparatus ſcribitur, quoniam in nobis non inopinata ſit è malo in melius mutatio, cum illi confirmata ſua voluntate, nullam de ſe ſpem reliquam fecerint.* Et B quidem vbi Angeli peccare viſi ſunt, nulla ſpes correctionis manſit; at homines numquam ſic abradunt correctionis ſpem, imo quantumuis ſceleſtus quis appareat, poteſt ſperari de illo, quod in melius mutabitur. Et qui hodie prorſus gelidus eſt in Dei ſeruitio, mane poteſt expectari; quod ſic ardeat virtutum zelo, vt fulminet vniuerſa vitia. Apud Iob cap. 18. aiebat

Iob. 38. Dominus: *Nunquid ingreſſus es theſauros niuis, aut theſauros grandinis aſpexiſti, quæ præparaui in tempus hoſtis, & in diem pugnæ, & belli?* Equidem habet Deus in theſauris ſuis ſeruatas niues, ſeruatum gelu ad perſequendos hoſtes virtutum. Sed cur ad perdendos virtutum hoſtes non magis ſeruat fulmina Eliæ? Cur non magis C ſeruat tonitruum filios? Cur non magis ſeruat flammantes Sodomæ pluuias? Nonne Deus *facit miniſtros ſuos ignem vrentem*; quid ergo cum igne habet nix, habet gelu? Equidem ſeruat Deus, & niues; & gelu in theſauris; ſperat enim quod etiam niue frigidiora pectora in flammas mutabuntur, & qui heri erat Achab, hodie erit Elias; & qui Saulus ſpirans minas heri fuit, hodie apparet Paulus prædicator chriſtianæ manſuetudinis. Rem ſic finit D. Greg. li.

D. Greg. 29. Moral. cap. 11. *Nix quippe, vel grando fuerat Saulus per frigidam inſenſibilitatem: ſed nix & grando contra aduerſariorum pectora factus eſt cãdore iuſtitiæ. O qualem hunc theſaurum in niue, & grandine habuit Deus, quando illum inter pra-* D *uorum vitam poſitum, iam tunc electum ſuum latenter vidit! O ad quanta aduerſariorum pectora ferienda hanc in manu ſua grandinem ſumpſit, per quam tot ſibi reſiſtentia corda proſtrauit! Nemo deſperet illos, quos adhuc frigidos videt, quia theſauros Dei in niue, & grandine nõ videt.* Nec de niuali, gelidoque prorſus pectore eſt deſperandum, quando qui hodie gelidus eſt; cras ardebit pro amplectenda virtute. Quo reſpiciẽs

Philipp. Philippus Abbas epiſt. 17. ait: *Sicut inter ſanctos & electos Apoſtolos malitia perdita Iudas eſt* E *prauentus, ſic inter ethnicos ſæculares Centurio Deo gratior eſt inuentus, vt nulli de aſſumpto religionis pallio ſit iuſto amplius confidendum, nec de illis, qui relicta ſyndone videntur ambulare in cõſulto præiudicio diffidendum.* Sic ibi, & quidem

D. Ambr. D Ambr. videns Zachæum publicanum ad Ieſum cõuerſum merito ait: *Quis iam de ſe deſperet, quando & iſte peruenit ad ſalutem, cui curſus ex fraude?* Hinc maxime extollit Lupum Epiſcopum Apollinaris Sidon. quod nihil in peccatore timeret, niſi deſperationem. Ait enim lib. 6. epiſt. 1. *Noſti, vt apparet, ex aduerſa acie ſauciatos, dux veterane, colligere, & euangelici paſto-* A *ris exemplo non amplius lætaris, ſi maneant ſani, quam ſi non remaneant deſperati:* Sic ibi.

Gen. 28. Vocauit itaque Iſaac Iacob, & benedixit eum, præcepitque ei dicens: Noli accipere coniugem de genere Chanaan: ſed vade, & proficiſcere in Meſopotamiam Syriæ ad domum Bathuel, &c.

Igitur egreſſus Iacob de Berſabee, pergebat Haran. Cumque veniſſet ad quendam locum, & vellet in eo quieſcere poſt ſolis occubitum tulit de lapidibus, qui iacebant, & ſupponens capiti ſuo dormiuit in eodem loco.

§. V.

Præſtantiſsimi filij eſt nihil honoris, nihil ſubſtantiæ parentibus viuentibus eripere ſibi.

QVis non miretur, Iacobum ſic incomitatum, & inopem à ditiſſimis parentibus in Meſopotamiam proficiſci? Et ſolus, & incomitatus, & adeo inops, vt humi noctu cubet, lapides capiti ſupponat, baculo ſolo obnixus tam C longam arripit viam. Sane Abrahami ſeruus Gen. 24. dum abit ſponſam Domini filio quæſiturus, *tulit decem camelos de grege Domini, & abijt, &c.* Dauid iam ſenio confectus iuniori filio Salomoni regnum commiſit; ait enim 3. Reg. 1. *Adorauit rex in lectulo ſuo, & locutus eſt: Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui dedit hodie ſedentem in ſolio meo videntibus oculis meis.* Ex quo loco concludit noſter Pineda lib. 2 de rebus Salomonis ca. 10. Salomonem regnum accepiſſe patre viuo; imo ex tunc maioribus fratribus regnum ambientibus, factum fuiſſe formidini; ait enim textus: *Adonias timens regem Salomonem tenuit cornu altaris, &c.* Sic ſapientiſſimus Dauid cõſuluit vitæ Salomonis, & honori, cui à fratribus maioribus metuebat, illi tradens regnum adhuc viuens. Cur ergo Iſaac ſenio confectus, omnem familiæ adminiſtrationem, & dominium non tradidit Iacobo filio, quem ſciebat hæredem primogenituræ, vt ſic Iacob ditatus ſuper fratrem ſuum, potius eſſet illi formidini? Vel cur ſaltem tantas illis copias non dedit, quibos ſtipatus ſecutus iter arriperet, & diues, & affluens accederet ad propinquos, ab illis ſponſam petiturus? An fuit Iſaac amantior ſubſtantiæ, & dominij ſui quam Dauid? An negligentior in electum à Deo filium? An minus curauit de filij via, quam Abrahamus de ſerui itinere? Abſit hoc à prudentiſſimo, & ſanctiſſimo, & ditiſſimo Iſaaco, qui potius omnia ſua electo filio dimiſiſſet; omnia libenter tradidiſſet, & dominium familiæ, & ingentes omnes fortunas, & validiſſimum, & fidiſſimum famulitium, quo potuiſſet vel maiori fratri eſſe formidini. Sed non erat Iacob talis, qui vellet ſpoliatis parentibus regnare; imo illis viuis nihil voluit ſibi eripere, vt decebat, & præſtantiſſimum, & fidiſſimum in parentes filium. Habeo huius rei exemplum apud Diodorum

Gen. 24. *3. Reg. 1.* *Diodor.*

Siculum, qui lib. 31. apud Biblioth Photij de rege quodam Perſiæ habente duos filios, inquit: *Tunc rex ex ſubditis conſuluit, & fecit, vt grandior filius cum mediocribus facultatibus in Romam mitteretur, & iunior in Ioniam, ne de regno cum germano filio contenderent. Hunc adulcum Ariarathem aiunt cognominatum, & litteris græcis imbutum, atque ob cæteras virtutes laudatum fuiſſe. Et pater quidem filio patris amãtis ſtudebat ſe viciſſim amantem filij exhibere: neque eo vſque proceſſit eorum mutua beneuolentia, vt pater toto imperio cedere filio certaret, ille contra demõſtraret fieri non poſſe, vt à parentibus adhuc viuentibus eius modi beneficium admitteret.* Renuit A bonus & gratus filius à parente amantiſſimo ea beneficia accipere, quibus parentis ſubſtantia poſſet minui: maluitque intra priuatam fortunam degere, quam ſpoliato parente regnum potiri. Minime hoc faceret niſi bonus, & gratus parenti filius: quo notatur infamia illius alterius, de quo ait D. Luc. c. 15. *Homo quidam habuit duos filios, & dixit adoleſcentior ex illis patri: Pater da mihi portionem ſubſtantiæ, quæ me contingit.* Quis hoc peteret ex patre viuo, niſi iniquiſſimus, impiiſſimus filius? Rem acute ponderat Diu Chryſol. ſerm. 1. *Quantum pius pater, tantum hæres impatiens, qui patris fatigatur ad vitam, qui patris nititur auferre ſubſtantiam hic ipſum prærogatiuam filij non meruit habere, qui ea, quæ patris erant, noluit poſſidere cum patre. Beati filij, quorum tota eſt in patris charitate ſubſtantia. Beati, quibus manet tota in obſequio patris, in patris cultura poſſeſſio.* Componite filios, & filios; qui viuis parentibus ſubſtantiam eripiunt, eorum fatigati vita, impij filij ſunt, imo ſanctum filiorum nomen amittunt, qui omnia ſua in patris obſequio ponunt, nihilque ſibi extra patris poſſeſſionem requirunt, ij vere filij ſunt, & nati ad ingentem beatitudinem.

Luc. 15. — *Chryſol.* — B — C

§. VI.

In vitæ aſperitate, & duritie incrementum conſiſtit humanæ fœlicitatis.

D

CONueniant huc, qui humanas fœlicitates auſpicantur, & videant Iacobum ad fœlicitatum vocatum ſumma, qualia paret fundamina fœlicis vitæ. Non equidem aurea ſtrata requirit, non delitioſi lectuli comparat mollitiem, ſed diſperſos congerit lapides, illiſque pauliſper quieturus incubat. Sic de vitæ duritie, de lapidum aſperitate diuinæ plantationes aſſurgunt. Quò ſpectat illa viri iuſti deſ-

Iob. c. 8. E criptio apud Ioh cap. 8. iuxta Vatabli, Iſidori Clarij, & Caietani interpretationem: ait enim: *Super acoruum petrarum radices eius denſabuntur, & inter lapides commorabitur. Si abſorbuerit eum de loco ſuo, negabit eum, & dicet: Non noui te. Hæc eſt enim lætitia viæ eius, vt rurſus de terra alij germinentur.* Prima verba ſic Septuag. legunt: *In congregatione lapidum dormis, in medio ſilicum viues. Si abſorbuerit eum, &c.* Quibus ſub metaphora vitis pulchre exponitur iuſti fœlicitas. Et quidem vitis ea fœlicior, & ditior, quæ non in molli humo, ſed in petroſis naſcitur, & alitur, quæ quidem dum terræ de-

A foditur, atque immergitur, vt relicto priori ſitu, in alio creſcat; penitus oblita prioris; lætiſſimis in nouo ſitu pampinis repueraſcit. Itaque vitis, & inter lapidum durities, & in defoſſione, & ſubmerſione habet, vnde lætiora augmenta capiat: ſic iuſtus vir dum in congregatione lapidum dormit, dum duriſſime aſperiſſimeque tractatur, in lætiores exurgit fœlicitates. Ecce tibi Matth. 27. accepto Ieſu corpore, *Ioſeph inuoluit illud in ſindone munda, & poſuit illud in monumento ſuo nouo, quod exciderat in petra. Et aduoluit ſaxum magnum ad oſtium.* Quid tunc Mariam Magdalenam quærentem mortuum, & plorantem ad oſtium monumenti conueniunt Angeli Ioann. 20. & quaſi reprehendentes planctum eius, dicunt: *Mulier, quid ploras?* Minime familiari vocabulo illam nominant, ſed communiſſimo ad omnes, & lacrymas eius carpunt. Et cur non magis probantur lacrymæ fœminæ pro Domino non inuento? Cur non magis apparet acceptabilis mulier, quæ Dominum quærit, & dum non inuenit, plorat? Merito non acceptabilis eſt, quæ putat iuſtum inter lapides, inter mundi durities potuiſſe perire, quando iuſtus de lapidibus, de aſperitatibus vitæ potius habet, quo viuat, quo inſtar fœcundæ vitis, in lætiores fructus exurgat. Ad hæc Diu. Chryſoſt. ſerm. 6. de Reſurr ait: *Dicunt ei Angeli, Mulier, quid ploras? Ieſum quæris intra petram, quæ iam confregit mortis gehennam? Quid quæris Maria plantatam vitem verum? Ecce de palmitibus mortuorum paratur tibi in horto renouata vindemia.* Male equidem quærebat emortuam vitem in petra; quando vitis in petra viridior apparet, & potentior. Et vt vitis erat Ieſus, ſic vbi defoſſus, & immerſus in ſaxeo delituit ſpelæo, inde tot pampinis auctus exurrexit, vt ditiſſimas ſuis promittat vindemias. Et quales non parturiantur diuitiæ de ſaxoſis vitæ aſperitatibus, & lapidum acerbis? Ait Iſaias cap. 65. *Et vallis Achor in cubile armentorum populo meo, qui requiſierunt me.* Erat vallis Achor, in qua Acham dans gloriam Deo, & confeſſus peccatum ſuum lapidatus eſt a populo Ioſue cap. 7. Vide modo, qualis vallis detur à Deo, vt numerus cæleſtium gregum creſcat, nimirum vallis Achor, vallis peccatoris inter lapides occumbentis. Vix equidem fœcundior ſitus inuenitur, vt creſcant diuina germina, vt hominum fœlicitates adoleſcant; quam ille, vbi ſaxea durities, & vitæ aſperitas ſplendet. Quò plures durities tibi aſſumis, quo plures lapides præteris, eo vicinior inueniris vrbi cœleſti vt enim antiquitus lapides vrbium diſtantiam oſtendebant, ſic & vitæ durities cæleſtis vrbis, totiuſque humanæ fœlicitatis vicinium oſtendunt. Ex quo monebat D. Ephræm Pareneſ. 40. eos, qui nolint aberrare a via: *Omnem concupiſcentiam fugiamus fratres chariſſimi, eamque à corde noſtro depellamus. Non ignoſcamus ei, non enim eſt fructifera, ſed diaboli germen exiſtit: Hæc nos à ſanctorum comitatu, atque conuerſatione ſeparat. Hæc nos à cœleſtibus diuellit, & terrenis coniungit. Arbor eſt, folia habens, fructum vero plane nullum: folia habet, & quidem denſa, & in denſitate eius genimina viperarum demorantur. Arborem mulitiæ excinde, & pro ea arborem vitæ planta, præ-*

Matt. 27. — B — *Chryſoſt.* — C — *Iſai. 65.* — D — E — *Ephram.*

A *tioſam, inquam, crucem, ſpem, & expectationem Saluatoris, paſſioneſque mortis ipſius. Dilectio eius ſit in corde tuo, quemadmodum ſcopulus in mari propoſitus, &c.* Ecce tibi concupiſcentia, & amor bonorum temporalium, & dilectio mortificationis Chriſti; vtraque arbor eſt, planta eſt, ſed illa in molli humo creſcens foliorum generans denſitates, ſic vias opacat, vt faciat homines errare: hæc inter aſpera petrarum coaleſcentes, ſcopulus eſt, petra eſt, quæ vel portum, vel ciuitatem oſtendit vicinam, de qua auſpicium ſumitur humanæ ſalutis. Huc trahe dicta tom 3. Euang lib. 15. cap. 9. §. 5. & alibi.

B *Gen. 28.* Viditque in ſomnis ſcalam, ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangens cœlum: Angelos quoque Dei aſcendentes, & deſcendentes per eam: & Dominum innixum ſcalæ dicentem ſibi: Ego ſum Dominus Deus Abraham patris tui, & Deus Iſaac: Terram, in qua dormis, tibi dabo, & ſemini tuo. Eritque ſemen tuum, vt puluis terræ, dilataberis ad Orientem, & Occidentem, & Septentrionem, & Meridiem, & benedicentur in te, & in ſemine tuo cunctæ C tribus terræ. Et ero cuſtos tuus quocumque perrexeris, & reducam te in terram hanc: nec dimittam, niſi compleuero vniuerſa, quæ dixi.

§. VII.

Pœnitentium aſperitatis ſcalam referunt, quâ homo aſcendat ad Deum, & cui innitatur Deus, vt probetur eſſe.

DVm humi cubat Iacob, dum lapides capiti ſupponit, nil prius oſtendit, quam quod debeant facere pœnitentes, mollia abiicientes, amplexantes dura, & horrida. Et quid contigit ſic cubanti, ſic duriter tractanti corpus, & carnem peccati? Ait textus: *Tulit de lapidibus, qui iacebant, & ſuppoſuit capiti, &c. Viditque in ſomnis ſcalam, ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangens cœlum: Angelos quoque Dei aſcẽdentes, & deſcendentes per eam, & Dominum innixum ſcalæ.* Dura corporis tractatio ſcalam illi obiecit, qua vel dormiens aſcẽderet ad Deum; vt hinc æſtimare poſſit peccator, quantum habeat in duritie, & aſperitate pœnitentiæ. Sanè durus lectus, humi cubationes, aſpera corporis veſtis affligunt hominem pœnitentem, ſed & illi oſtendunt ſcalam, qua facile poſſit ad Deũ

2. Reg. 13. aſcẽdere. Apud 1. Reg 13. dicitur; *Dixit vir, cui conſtitutum eſt de Chriſto Dei, egregius pſaltes Iſrael.* Quæ verba ſic ex Hebræo referuntur: *Dixit vir, cui conſtituta eſt ſcala Chriſto Dei Iacob.* Sed quando egregio pſalti, nimirũ Dauidi, conſtituta fuit ſcala hæc ad Deum? Equidem quãdo pœnitens conterebat corpus ſuum, quando lectum lacrymis rigabat, quando cinerem tanquam panem manducabat: hæ nimirum pœnitentis hominis durities, & aſperitates ſcalam illi præbuerunt, qua ad Deum aſcenderet. Ait D. Hieron. in tradit Heb. *Scala eidem Chriſto Dei Iacob, id eſt, Dauidi conſtituta eſt, per quam conſcenderet ad Deum, eo quod idem ſcilicet confeſſus fuerit ſe peccaſſe Domino in Vria Ethæo, & pœnitentiam agens per hanc ſcalam conſcenderit ad Deum.* Pœnituit Dauidem ſe peccaſſe; pœnitẽtiæ operibus, & aſperitatibus incubuit, ſeſe humi proſternens, duriſſime tractans corpus luxuriãs, nec mora, ſtatim ſcalam tenuit, per quã vſque ad Deum pertingeret. Vbi enim aſperitas pœnitentiæ eſt, non poteſt Deus non oſtendi, & vicinus, & acceſſibilis. Sic apud Dan. ca. 4. *Hieron.*

B rex Babylonius *ex hominibus abiectus eſt, & fœnum vt bos comedit, & rore cœli corpus eius infectum eſt, donec capilli eius in ſimilitudinem aquilarum creſcerent, & vngues eius quaſi auium. Igitur poſt finem dierum, ego Nabuchodonoſor oculos meos ad cœlum leuaui: & viuentem in ſempiternũ laudaui & glorificaui.* Nunquam non mirabar, quod homo vſque ad ima peccatorum, ſcelerumque deiectus, ſic poſſet oculos ad cœlum vſque leuare, vt inter Dei laudatores, & glorificatores appareret. Quibus alis, vel per quam ſcalam ſic alte aſcendiſti, vt Dei vicinia tangeres, qui in profundo vitiorum reptabas? Sane ex quo ferarum more humi cubabat, & herbas C manducabat, malaque corporis tractatione horrebat, per has durities, & aſperitates iactatus inuenit gradus, inuenit ſcalam, qua ſe in altum leuauit, & inter Dei glorificatores apparuit. Adhæc ait Tertul. lib. de Pœnit. *Dan. 4.* *Dum rex Babylonius pœnitentiam Deo immolaret, ſeptenni ſqualłore exomologeſim operaturus, vnguium aquilinum in morem efferatione, ac capilli incuria horrorem leonum præferente. Prò maletractationis! Quem homines perhorrebant, Deus recipiebat.* *Tertul.* Expende, quid maletractatio effecit in peccatore, effecit, reddidit homines illi inacceſſibiles, & infenſos, ſed reddidit maxime acceſſibilem Deum. Illum deiectum conculcabant homines, ſed ſublimem excipiebat Deus. Tam de- D iectus erat maletractione corporis, vt conculcaretur ab hominibus; & tam ſublimis illa apparebat, vt exciperetur a Deo. Fœlix pœnitens, qui in hac male tractationis corporalis gradibus verſatur, ſcala equidem eſt, cui Deus ſic innixus hæret vt ſublata illa de medio, & Deum auferri neceſſum eſſet. Habes in Pſalm. 13. *Dixit inſipiens in corde ſuo, Non eſt Deus.* Et quis adeo *Pſalm. 13.* potuit deſipere, vt putaret non eſſe Deum, niſi qui putauit non eſſe poſſe potentiam reſtituẽdæ gratiæ in operibus pœnitentiæ? Ait Diuus Ephræm de Pœnit. non multum a fine. *Va hæ-* *Ephræm.* E *reticis dicentibus non eſſe pœnitentiam, ex his enim inſipientes ſunt, qui dicunt, non eſt Deus. Nam ſi in hominibus infirmis, & medela indigentibus, non eſt pœnitentia; ſimile erit dicere, non eſt Dominus Deus.* Equidem quis putet infirmum, toto corde dolentem, & nihil ad ſalutem conducens prætermittentem, in ſua infirmitate relinquendum, & ſimul dicat eſſe medicum? Vt qui nullam plagam ſanabilem æſtimat, tollit medicum; ſic qui nullis pœnitentiæ cauteris ſanandos homines peccatores præſumit, tollit Deum, de quo dicit Sap. 1. *Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuorum.* *Sap. 1.*

Creauit enim, vt eſſent omnia, ſanabiles fecit nationes, &c. Quaſi hinc cenſeatur Deus, ſi ſanabiles ſint nationes hominum ab eo factæ.

§. VIII.

Ille fœliciter ad Deum ducitur per creaturas, qui illas non æſtimat iuxta externam apparentiam, ſed iuxta veritatem naturæ.

INnixus ſcalæ Dominus apparet dormienti Iacobo, teſte Philone lib. de ſomniis, vt oſtẽdat ſe ſupeſtantem omnibus creaturis, quæ quidem vt ſcala, faciunt hominem aſcendere, & vſque ad Deum peruenire. Nec negarim, quod cteaturæ datæ ſint à Deo, velut ſcala, qua homines ad Deum aſcenderent, ſed & illud ſcio, quod homines, vt ait Paul. ad Rom. 1. *Coluerunt, & ſeruierunt creaturæ potius, quam creatori.* (*Ad Ro. 1.*) Quis enim in creaturis non potius præcipitium, quàm rectam viam ad Deum inuenit? Cui non magis ſcandalum, quam ducatum præbuerunt? Sane ille ſolus fœliciter vtitur ſcala creaturarum ad Deum habendum, qui dormientibus ſenſibus externis, non ſecundum apparentiam, ſed ſecundum naturæ veritatem reſpicit creaturas. Non enim aliter ſecure oſtenditur Iacobo creaturarum ſcala niſi dormienti, & in lapide cubanti. Vnde pulchre Richard. Victor. tract. 3. de exter. mali, par. 1. cap. 16. inquit: (*Richard.*) *Fœlices, quibus vertitur in ſcalam, quod alijs ſolet eſſe in ruinam. Fœlices, quibus exteriorum ſcientia ſit ſcala aſcenſionis, non ruina deiectionis. Fœlices, quibus temporalium pulchritudo, ſit æternitatis inſtigatio. Ecce quid inueniunt, qui in hoc lapide obdormiunt.* Potuit homo dum dormit, dum clauſos externos ſenſus habet, dum illis non fidit, nec credit, hanc obtinere fœlicitatem, quod a creaturarum ſplendore, & pulchritudine non deludatur, ſed per illarum naturas recte inſpectas recta ad Deum vadat. Periculum eundi ad Deum per creaturas nouit ſponſa dum clamat Cant. 1. (*Cant. 1.*) *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie, ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum.* Quod deſiderat ſcire immediate à dilecto, poterat ſcire ab eius ſodalibus, quis enim neſciat vbi ſodalis ſuus cubet, & paſcat? Poſſent equidem dilecti ſodales ducere ſponſam ad dilectum ſuum cur ergo ſponſa ſodales cauet, & ipſum ſponſum clamoribus ſolicitat? Veritane ſi ſemel creaturas adeat, deflectat à via veritatis, & ſeruiat creaturis, potius quam creatori, cum omni militia cœli, & ſplendenti metallo fornicata. Vnde ſic illam Dominus inſtruit, qualiter per creaturas poſſet ſecure vſque ad Deum ſcandere. *Si te ignoras, o pulcherrima mulierum, egredere, & abi poſt veſtigia gregum tuorum, & paſce hædos tuos circa tabernacula paſtorum.* Ecce tibi tota ratio eundi ad Deum ſecure per creaturas; ſi vniuerſas creaturas, vt proprios greges, & proprios hædos cenſeat homo, & habeat. Sed quis ampliſſimum cælum, fulgentiſſimum Solem, ſtellas, & omnia mundi decora, & inſignia quaſi hædos putet? Ille ſolus, qui ad externam apparentiam cæcus, & ignorans, intrinſecis naturis rerum dignoſcendis inuigilat. Sane qui externos aſpicit ſplendores, & vultus, videns cœli magnitudinem, fulgorem Solis, creaturarum pulchritudinem, has putat ſodales dioinitaris, & miſere decipitur deflectens à veritatis via. Verum qui quaſi ignorans, & cæcus fit ad externos vultus, & cuiuſque rei intima penetrat, ſtatim ſe agnoſcit præſtantiorem omnibus creaturis, & ſibi illas datas æſtimat, vt paſtori dantur hædorum, vitulorumve greges, quos paſcat, & tegat, & quibus vtatur in commoditates propriæ vitæ. Quo fit vt prætermiſſis creaturis, vel illis ducentibus ad Deum homo rectà poſſit, & ſecure peruenire. Accipite Diuum Nyſenum hom. 2. in Cant. (*Nyſen.*) fantem: *Hæc eſt tutiſſima bonorum conſeruandorum ratio, ô Sponſa. Cognoſce quantum ſis honorata à creatore pluſquam reliqua creatura. Non factum fuit cœlum imago Dei, non Luna, non Sol, non ſyderum pulchritudo, nec quicquam aliud ex ijs, quæ cernuntur ſecundum naturam. Tu ſola facta es expreſſa figura veræ diuinitatis, vitæ beatæ receptaculum, veri luminis informatum ſimulacrum, ad quod aſpiciens efficieris id, quod ille eſt. Si hæc aſpicias in nullam rem terrenam defiges tuum oculum, nec cœlum tibi cenſebitur admirandum. Non admiraberis terræ latitudinem, non mare, quibus vt præeſſes, es conſtituta, in tua poteſtate ſita habeas hæc elementa. Attende ergo tibi ipſi, & non errabis circa gregem hædorum, neque efficieris hædus pro oue in tempore iudicij, neque ſegregaberis a ſtatione ad dexteram, &c.* Et quidem ſi ſecundum naturam res creatæ cernantur, nullæ non apparent, quaſi hædi ſub paſtore homine. Lucidiſſima quæque homini ſubijciuntur, qui ſuper omnia habet plenum dominium, & illa ſupergrediens errores effugiet, & rectà ad Deum ibit. Errat, equidem, & deuiat ſolus, qui extrinſecis ſplendoribus nititur, nec ſecundum naturam res creatas metitur. Hinc audientes multi illud Ioan. 1. *Verbum caro factum eſt,* (*Ioan. 1.*) vehementer indignabantur vilitatem carnis a Verbo dici aſſumptam. Cur non magis Solis corpus Deo vnitur? Non attendentes rerum naturas, ſed externum ſplendorem errabant miſeri. Si enim clauſis oculis corporis, mente vigili naturas rerum attendiſſent, vidiſſent Solem inferiorem eſſe homine, illique ſeruire, & ab ipſo Sole ducerentur in rectam veritatis viam. Hos ſic monebat Theodotus (*Theodot.*) hom. in Natal. Saluat. habita in Concil. Epheſ. tom. 6. ca. 7. aiens: *Non mihi ia elementorũ ſplendorem attendas; nõ coloris elegantia rerũ naturas diiudices: non coruſcantis Solis radios obſtupeas: non te moneat, quod ego iuxta diuinum Iob, pelle, & carne indutus ſum: ſed intelligentis animæ excellentiam conſideres, venuſtamque humani corporis conſtitutionem contueare: vnum hoc animal cæteris omnibus animantibus dominari, ac imperare poſſe demirere. Sol famulatur neceſſitati: homo ſententiam ſortitus eſt liberam. Iam dic obſecro, vter præſtantior ſit, ſeruus ne, an Dominus? Neceſſitatis iugo ſubiectus, an ab omni neceſſitate immunis? Nil igitur incredibile, nihil nouum, ſi in homine habitauit Deus.* Sic bonus Doctor probat hominem cæcutire debere ad externos rerũ ſplendores; & intrinſecas naturas proſpicere, ſi velit non errare, ſi amat,

vſqne ad dignum Dei habitaculum peruenire. *Maxim.* Ad hæc Maxim. centuria 2. cap. 65. *Qui potuit ſubmouere ſenſus ab effectibus, & ſeparauit animam ab habitudine ſenſuum, potuit vtique aditum demoliri diaboli per medios ſenſus in animũ. Et ob id in deſerto, dico vero in ſpeculatione naturali, pias de creaturis opiniones, quaſi turres munitas ædificauit; ad quas qui confugit, non extimeſcit dæmones rerum viſibilium natura, latrocinia exercentes.* Ecce tibi cognitio intima creaturarum, vt tutis proponitur, quæ effugiat incurſus diaboli.

§. IX.

Chriſti Domini paſſio, & crux aduerſus omnes timores.

CAntatiſſima eſt ſententia Patrum intelligentium per ſcalam Iacobo propoſitam, & paſſionem, & crucem Domini; ſic Hieron. in Pſalm. 117. Cyrill. Alexand. lib. 8. in Ioan. cap. 17. German. Patriarch. orat. in venter crucis, Auguſt. ſerm. 39. de temp. & ſerm. de Cataclиſmo, & alij communiter. Nec abs te Iacobo fugienti a fratre, & timoris pleno figura obijcitur, & crucis, & paſſionis Dominicæ, quando crux, & paſſio Saluatoris, vel ſolo ſonitu nullos in homine timores ſinit. Magnus *Iudic 7.* ille Gedeon Iudic. 7. vt ingentem hoſtium multitudinem debellaret, *diuiſit trecentos viros in tres partes, & dedit tubas in manibus eorum, lagenaſque vacuas, ac lampades in medio lagenarum.* Qualia hæc arma aduerſus hoſtes? Cur non magis militum manus ferro implet? Cur illas & tubis, & lagenis maluit occupare? *D. Ambr.* Ad rem loquitur D. Ambr. lib. 1. de Spirit. ſancto cap. 16. inquiens: *Quando Gedeon ſuperaturus Madian trecentos viros iuſſit hydrias ſumere, & in hydrias faces accenſas habere, & in dextris tenere tubas: ita noſtri acceptum ab Apoſtolis ſeruauere maiores, quod hydriæ ſint corpora noſtra figurata de limo, quæ timere non norunt, ſi feruore gratiæ ſpiritualis igneſcant, & Ieſu Domini paſſionem canora vocis confeſſione teſtentur.* Ecce tibi vt abeſt omnis timor hoſtium, vbi vel ſonus Dominicæ paſſionis auditur? Non equidem norunt timere illi, qui vel ob oculos habent, vel ore ſonant myſteria crucis. Quem timeat hoſtem, quam timeat ruinã, qui præſefert paſſionis Dominicæ vel figuram. Nota eſt clades populi Iſraelitæ, quando furente flammarum impetu abſumebantur cuncti. Quid tunc? Iubet Moyſes, vt Aaron accepto *Num. 16.* thuribulo ſeſe igni opponat Num. 16. *Quod cum feciſſet Aaron, & cucurriſſet ad mediam multitudinem, quam iam vaſtabat incendium, obtulit thymiama, & ſtans inter mortuos, ac viuentes pro populo deprecatus eſt, & plaga ceſſauit.* Vnde tanta virtus, quæ hoſtiles flammas fuget, & pene abſumptos à metu liberet? Ait D. Iſidor. ibi in Gloſſa: *Aaron thuribulum accipiens occurrit quaſſationi, & ſtans in medio viuorum, & mortuorum lethalem plagam obiectu ſuo quaſi quidam murus excluſit. Iſte ſacerdos Chriſtus, qui ruinam mortis in mundo aſpiciens occurrit à ſummo cœlo, venitq́; obuius quaſi gigas ad currendam viam. Stetitq́; inter viuos, & mortuos, quia viuus, & mortuus eſt, ſicque thu-* A *ribulum paſſionis accipiens, & in odorem ſuauitatis prætendens ſuſpendit ignis æterni pernitiem.* Fugit, mihi crede, hominum ruina; cuiuſuis cladis metus abſcedit, vel ad odorem crucifixi. Fœlix qui ſub crucis vmbris agit vitam, fallar niſi inde habeat potentiam, quæ omnes timores, & omnes inimicos exſufflet. Exod. 17. *Exod. 17.* *Cum leuaret Moyſes manus, vincebat Iſrael:* & quidem leuatis manibus crucem referebat, & vt ait D. Cyrill. Alexand. lib. 3. de Iuſtific. in Chriſto, crucifixum repræſentabat. Et poſt victoriam, *Ædificauit Moyſes altare, & vocauit nomen eius Dominus exaltatio mea:* ex Hebræo legit Venetus in Armonia Cant 2. tom. B 8. cap. 9. *Dominus vexillifer meus.* Crucifixi figuram exprimit, quæ & metus, & hoſtes fugat; & cum hæc fiant in crucifixi figura, eum vocat vexilliferum, & ducem populi ſui. Quis hoc faciat Iudæos credere? Cur ij non potius rideant hominem, quem cruci affixerunt, quam illum vexilliferum ſuum, & ducem prędicent? Sanè rident Iudæi crucifixum, contemnunt peccatores eum, qui cruci affixus eſt, at vbi ſe à metu hoſtium liberari volunt, vbi inimicos ſibi ſubijcere ſtudent, neceſſum eſt vt ad crucem recurrant, & de crucis brachijs, & defenſorem, & vexilliferum, imo Imperatorem creent. Do hiſtoriam, quæ mirifi- C ce rem adumbrat: eamque refert, ſeu confingit Iamblichus lib. 12. de rebus Rhodanis, & *Iamblic.* Sinonidis apud Biblioth. Photij: *Rhodanes ab ipſo rege Garmo coronato, atque ſaltante, ad priorem illam crucem ductus eſt, atq́; affixus. Dum ibi Garmus largius ſe ingurgitat, & choream circa crucem vna cum tibecinis mulieribus ducens, lætus ſiſe oblectat, litteræ Garmo redduntur de Sinonide Syriæ regi nuptui data. At Garmus ad inferendum ſibi necem ruebat; ſuſtinuit tamen, ac mox Rhodanem à cruce dimiſit, militaribuſq; ornatum inſignibus, eius belli, quod aduerſus regem Syriæ mouebat, imperatorem creat.* Ecce tibi qui crucifixo Rhodani inſultabat, vbi bel- D licos euentus metuit, ad crucem confugit, & inde Imperatorem creat, qui hoſtes proſternat, & auferat metus. Huc adeſto Iudæe, qui mouens caput, & ſaltans Crucifixo Ieſu inſultas: huc adeſto peccator, qui contemnens crucem Domini, & choræis, & comeſſationibus, & ebrietatibus indulges; equidem cum inſtet hoſtis, cum metus ruinæ adſtet, de cruce tibi eſt ſumendum remedium, in ſola cruce inuenies & ducem, & imperatorem, qui inimicos ſimul & metus propellat.

§. X.

E *Summa Dei prouidentia, quæ ex abiectione crucis exaltationem ſuorum metit.*

STo à ſententia communi per ſcalam Iacobo pauperi fugitiuo, & abiecto oſtenſam intelligente Dei ſummam, & manifeſtiſſimam prouidentiam, attingentem à fine, vſque ad finem, & deducentem ſuos, etiam per ſummã abiectionem, ad ſummum exaltationis incrementum. Nec immerito ad hanc prouidentiam oſtendendam, & manifeſte confirmandam, in typo crucis ſcala oſtenditur, cuius cacumini innitatur Deus; ex quo enim Deus

M iiij

apparuit innixus, imo infixus ligno crucis, quaſcumq; abiectiones, ſcalas eſſe fecit, quibus ad ſummam exaltationem aſcenderetur.
D. Aug. Vnde D. Aug ſer. de Cataclyſmo ſic prouidentis Dei exaltat ſapientiam: *Quale miraculum fratres, huius architecti, vt de cruce ſua fieret ſcalas, & tales, quarum caput in cœlum poneret, & propter confirmationem ipſe ſuper eas incumberet. Aſcende ſecurus, qui deſideras cœlum, non te terreat earum anguſtia, nec altitudo, nihil timeas, non nutant gradus eius, quos ille architectus ſic confirmauit, vt in eius ligno manus ſuas affigi voluerit.* Solius Dei prouidentiſſimum ingenium, & ſapientia valet de crucis abiectione ſcalas facere. per quas ſecuri homines exaltentur. Quid pauper, & abiecte homo times, cum deſpiceris, cum contemneris? Putas te præcipitari in ima, ſed crede prouidenti Deo, cuius ea eſt ars, quæ deiectionis gradus, in aſcenſionis ſcalas formet, vt cum videaris magis deiectus, tunc appareas clarius ſublatus in cœlum. Faciunt equidem hoc manus diuinæ crucis abiectioni impreſſæ: id quod miratus Dauid clamabat Pſal 67. *Qui aſcendit
Pſal. 67. ſuper occaſum, Dominus nomen illi.* Expēde, quæſo, quod ad aſcendendum Deus equitet ſuper occaſum, ſuper mortem: ſane occaſus in ima deſcendit, & mors eo tendit; vt homines ſepeliat. Cur Domine vt ſurſum aſcendas, ad mortem venis? Cur te credis occaſui ad deſcēſum ruenti, cum aſcendere mediteris? Ea eſt Domini ars, quæ ſi vel ipſi morti manus infigat, illam ad aſcenſionem aptiſſimam oſtendet. Rem pulchre ponderat S. Nilus hom. de
S. Nilus. Aſceoſ. apud Biblioth. Photij, dicens: *O lucrū è damno proueniens! Deorſum miſſi tollimur in altum, expulſi in cœlum reducimur. Intra paradiſum vulnerati extra illum remedium inuenimus. Vbi tibi, pirata, maleficiū eſt? Crux, quā gubernatori fixiſti, vertitur natura naufraga in clauū nauis, & ad cœleſtem nos portam fluctuantes ducit, ac ſiſtit.* Quid pulchrius? Expende illud, *crux, quam gubernatori fixiſti, vertitur, &c.* Quippe vbi crux peruenit ad Dei manus, iam non in ruinam, ſed in augmentum, iam non in ima, ſed in excelſa inclinat. Eram ego aliquando in Gallaico portu, quem vocant Finis terræ caput; inibi Maurorum carinæ ſcopulis tectæ pauperibus piſcatoribus inſidiabā tur. Vix pauper homo nauigat, vt ex vndis lucellum ad vitæ ſuſtentationem capiat, & ecce inſiliunt Mauri, & miſerum piſcatorem piſcabantur. Plena erat Scapha piſcatoribus Gallaicis, quos quatuor Turcæ validiſſimi latrones aſſectuabant; ij ferro, & igne armati, miſeri captiui inermes erant, & ligati Tamen ope diuina freti rumpunt laqueos, in Turcas nil tale ſperantes inſurgunt; Turcæ iactis ad mare remis gladios exerunt, & petunt rebelles gladijs, ſed in caſſum, nam captiui cōtemptis vulneribus Turcas amplectuntur, & in mare præcipitant, gladios eorum atripiunt; & arreptis turcicis gladijs, & ad ſcapham applicatis pro remis vtentes remeant in patriam. Ecce tibi, quibus feriebantur, gladij in captiuorum manibus conuerſi iam remos reducunt homines in ſalutis portum, & in libertate aſſerunt. Sic crux extrema hominum calamitas, vbi manibus Ieſu infixa fuit, vertitur in clauum nauis,

A qui nos deducat in patriam, vertitur in ſcalam, per quam in alta ſcandamus.

§. XI.

Vnus Dei filius valet dæmones in infernum præcipitare mundiali regno ſpoliatos.

NEcnon in ſcala Iacob filij Dei incuruatio ſignificatur, qua cœlum terræ, altiſſima ſummis, diuina iungebantur humanis, & ex Deo, & Iacobi ſemine vnus Chriſtus. conflatur. Incarnationis autem diuinæ neceſſitas; in quantum ego conijcere poſſum, apprimè explicatur per aſcendentes, & deſcendentes
B Angelos; nullus enim alius, niſi Dei filius & princeps tenebrarum poſſet à mundo exturbare, in inferoſque præcipitare, & luteos homines vſque ad dexteram Dei ſublimare Proh vnigeniti filij Dei inſigne ſingulare! Scala eſt, per quam reprobi Angeli præcipitantur, & Angelici homines aſcendunt ad patrem. Hoc ſingulariſſime Dei filio aptat Paul. ad Colloſ. 2. Ad Col. 2.
vbi dicitur quod Ieſus, *Spolians Principatus, & Poteſtates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in ſemetipſo.* Expende illud, *in ſemetipſos*, ſolent enim reges triumphare de nationibus, ſed non per ſe ipſos, ſed per duces, &
C Imperatores ſuos, Dei autem filius triumphat de diabolo non per miniſtros ſuos ſolum, non per Angelos, ſed per ſe ipſum. Et cur per ſe ipſum? Nonne ſufficeret, quod Angelicam mitteret militiam, vt regnum diaboli præcipitaret? Equidem non erat in Angelis poteſtas ad atrium fortis intrandum, & eripienda illi vaſa, non erat Angelis poteſtas ad regnum diaboli labefactandum; neceſſe fuit, vt veniret vnigenitus Patris, qui & diabolum præcipitaret, & homines captiuos eius exaltaret. Pulcherrime ad hæc aiebat Iobios Monachus lib. de Iob. Mon.
Incarn. 3. cap. 12. apud Biblioth. Photij: *Neque rurſus Angeli ullius erat, ſi illi commiſſa fuiſſet
D incarnatio, Principatus & Poteſtates in triumpham ducere, ac palam traducere. Quomodo enim iubeat conſeruo dæmones, eorumque principes in tenebras mitterentur: quandoquidem Michael Archangelus, pro ſolo Moyſis, & quidem inſtō corpore cum diabolo diſputans, per ſe non eſt auſus iudicium inferre blaſphemiæ? Quomodo ſeruus ipſe nos ad ordinem adoptiuorum euehere potuiſſet? Aut quomodo vt nunc per filium, cognitum fuiſſet genus noſtrum vna conſidendi in patrio throno poteſtatem eſſe natum?* Quantum ad luctam Angeli cum dæmone de Moyſis corpore, perſpicue fatetur Iudas Apoſt in can. quod Michael, *non eſt auſus iudicium inferre
E blaſphemiæ.* Ex quo recte colligit Iobius infirmas Angelorum vires, vt regnum à diabolo in mundo acquiſitum iure euertere poſſent Non equidem Angelus, ſed creator Angelorū debuit venire, cuius ſolius eſt, & homines ad patris dexteram locare, & præcipitare diabolos: eorumque tyrannidem vertere ab Orbe. Hinc apud Iob cap. 38. dicitur: *Quis dimiſit lapidem angularem terræ? Cum me laudarent ſimul aſtra matutina, & iubilarent omnes filij Dei.* Iob. 38.
Et quis eſt iſte lapis angularis, cuius deiectionis author non inuenitur alius præter Deum, qui ob illam ingentes recepit laudes à militia

cœleſti? Rem declarat Rupert. lib. r de Vict. A cap. 19 *Lapis itaque duriſsimus ille beſtis, lapis terræ angularis, id eſt, ſuperbus princeps huius mundi, rectè valet intelligi. Et illum Deus reuera demiſit, id eſt, deorsũ miſit, nec alius niſi Deus demittere potuit. Cum igitur demiſiſſet illum, laudauerunt ſimul aſtra matutina, & iubilarunt omnes filij Dei.* Superabat Angelorum virtutem deiectio diabolici regni, quod in mundo erat; ideo deſcendit ipſe Deus, qui ſolus potuit tam infenſum hominibus hoſtem præcipitare in infernum. Neque hoc factum eſt ſine ingẽti Angelorum admiratione ſtupentium, imo reuerentium Dei virtutem in deſtruendo dæmonis regno. B Sic enim dicitur Iob cap. 41. de

Iob. 41. Leuiathan ſerpente: *Cum ſublatus fuerit, timebunt Angeli, & territi turbabuntur.* Non equidem Angeli mirarentur; nec timerent deiectionem ſerpentis cuiuſcumque materialis, quem ipſi facili negotio interimerent, vt præclare notauit D. Thom. & Lyran in præſenti. Cum autem vident mundi principem deijci, & deturbari à throno, tunc rem ſibi ſuperiorem mirantur, & reuerentur diuinam potentiam talia facinora efficientem. Ait Dion Car-

Dio. Car. thuſ. *De diabolo ergo iſta dicuntur, imo de principe dæmoniorum, de cuius ſublatione, ſeu expulſione à throno cæleſti olim terrebantur Angeli ſancti, timore admirationis diuinæ potentiæ, & C pauore reuerentiali ipſius. Similiter omnes electi & ſancti in die iudicij de totali damnatione, ac ſublatione principis tenebrarum admirabuntur.* Sic ibi.

Gen. 28. Cumque euigilaſſet Iacob de ſomno, ait: Verè Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebam. Pauenſque. Quam terribilis eſt, inquit, locus iſte! Non eſt hic aliud niſi domus Dei, & porta cœli.

§. XII.

Verè humilis in diuinis fauoribus non ſe inuenit, ſed eos ſemper tribuit alteri.

PRæſentiam ſibi Dei repræſentatam, non ſibi tribuit Iacob, ſed loco, in quo Deus apparuit, & quidem non loci proprium erat, quod Deus ibi appareret, qui non ratione loci, ſed ratione ſerui ſui ibi cubantis apparuit. Et merito ex illa apparitione poſſet dicere Iacob; Verè Dominus me comitatur: Verè Dominus mecum eſt, & mihi adeſt; tamen ſe diſſimulans, de loco, ait, *Verè Dominus eſt in loco iſto*, vt enim perfectè humilis erat, in diuinis fauoribus non ſe inuenit, ſed illos tribuit alteri. E Nota eſt illa Saulis vox pergentis ad Samuelem, à quo vngendus erat in Regem Iſraelis, ſic diui-

1. *Reg.* 8. no oraculo clamante, quippe ait 1. Reg 8. *Panis defecit in ciſtarcijs noſtris, & ſportulam non habemus, vt demus homini Dei, nec quicquam aliud.* Ecce quam vacuum ſe inueniebat, qui a Deo eligebatur in regem; tibi optima quæque Iſraelis reſeruantur ô Saül, & dicis, nec quicquam tibi eſſe? Vnde talia potuiſti cogitare?

D. Greg. Ait D Greg. lib 4. ibi cap. 9 *Habent proprium mentes humilium, vt ſpiritualia dona habeant, ſed in ijs, quæ habent, ſe non attendant.* Nihil ſui

A videt humilis in donis diuinis, imò illa ſemper alteri tribuit, cuius eſſe putat. Hinc Cant. 5. ait *Cant* 5.

ſponſa: *Adiuro vos filiæ Hieruſalem, ſi inueneritis dilectum, vt annuntietis ei quia amore langueo.* Diuino amore ſuccenſa eſt, & validiſſima charitate in Deum inflammata, requirit filiarum Hieruſalem officium, vt eius amor dilecto inſinuetur ſuo. Quis hoc requireret? An charitas noſtra poteſt Deum latere? An Deus eſt talis, qui poſſet non ſcire dilectores ſuos? Nonne & oculatiſſimus eſt Deus ad noſcendos amatores; & vocaliſſima eſt charitas, vt ſe prodat in auribus diuinis? Cum ergo ô ſponſa tibi charitas ſit, & ſponſi amor, aliorum requi-

B ris officia, vt te dilecto nuntiam efficiant? Pulchrè Gillibert. Abb. ſerm. 46. in Cant. inquit: *G. Gilibert.*

Anxia vota ſuis eſſe contenta neſciunt meritis; ideo alienæ precis mendicant ſuffragia. Perfecta humilitas de meritis ſemper alienis præſumit. Adiuro vos, inquit, filiæ Ieruſalem, &c. Nunquam non quærit modos perfectus humilis, quibus dona ſibi illata, ſiue inferenda alijs tribuat. Huc accedit maximus ille Iſraëlitarum dux Gedeon, qui electus a Domino in deſtructionem Madianitarum Iud. 6. *Clangẽs* *Iudic.* 6.

buccinam conuocauit domum Abiezer, vt ſequeretur ſe, & paucis viris ingentem luctum Madianitis fecit. Inuiderunt clariſſimo viro vi-

C ctoriam Ephraimitæ; & vehementer obiurgabant eum, quod non vocaſſet illos ad prælium adeo inſigne. Quos hic placat bonus dux Iud. 8. *Quid enim tale facere potui, quale vos feciſtis?* *Iud.* 8.

Nonne melior eſt racemus Ephraim, vindemijs Eliezer? Facinora Ephraimitarum racemo comparat, ſuam autem de Madianitis victoriam vocat vindemiam, ſed quæ non poſſit comparari cum illo racemo. Id tamen maximè in ijs verbis notandum eſt, quod victoriam à ſe partam, & ſibi à Deo deſtinatam, vocat vindemiam, hoc eſt, victoriam Eliezer. Sanè domus Eliezer vocata fuit in prælium, & iuſſa eſt venire poſt Gedeon; at Gedeon fuit, qui

D percuſſit, & fugauit hoſtes, vel ipſi enim Madianitæ fatentur Iudic. 7. *Non eſt hoc aliud niſi* *Iud.* 7.

gladius Gedeonis, filij Ioas viri Iſraelitæ, tradidit enim Dominus in manus eius Madiam, & omnia caſtra eius. Quid hoc ad Eliezer? Sed verè humilis dux in accepto triumpho, non ſe attendit, ſed Eliezeris domum quæ pugnabat ſecum, & cui maluit totam triumphi gloriam tribuere, Lyra. inquit: *Madianitarum multi-* *Lyra.*

tudo occiſa eſt ab exercitu, qui erat cum Gedeone, quem vocat Eliezer, cuius domum vocauerat ad prælium: vt ſic ex humilitate etiam non adſcribat ſibi victoriam tantæ multitudinis, ſed alteri. Hoc curant ſemper verè humiles non ſe attendere

E in fauoribus diuinis acceptis, ſed quantumuis eos in ſe experiantur, hoc ſatagunt, vt illos alijs poſſint tribuere. Longè aliter a ſuperbis, & arrogantibus, qui gloriari gaudent vel de alienis. Ait enim Iſaias cap. 2. *Dies Domini exerci-* *Iſa.* 2.

tuum ſuper omnem ſuperbum, & excelſum, & ſuper omnem arrogantem, & humiliabitur. Et ſuper omnes cedros Libani ſublimes. Cum arrogantibus, & ſuperbis miſcet propheta cedros Libani ſublimes, nec immeritò, ſunt enim arrogantes ſimillimi cedris Libani, quę in cacumine altiſſimi montis cõſtitutæ gloriantur ab altitudine, quam non habent niſi montis beneficio:

Google

ſie arrogantes de alienis, & non ſuis ſibi faciũt
Procop. fucos. Sic Procopius ibi: *Quid iſtos Libani cedros eſſe dixit? Quoniam aliena quodammodo celſitudine attolli videatur montana arbores: cuiuſmodi ſunt, qui rerum externarum gloria efferuntur.* Vt attolluntur montanæ arbores non ſua, ſed montium altitudine; ſic arrogantes homines non de ſuis, ſed de alienis tumores nutriunt.

§. XIII.

Nihil cernitur, nihil ſcitur, dum non cernitur, dum non ſcitur Chriſtus.

PLanè Iacob à fidelibus parentibus imbutus non poterat ignorare Deum præſentem eſſe omni loco; cur ergo modo expergefactus, dicit, *Verè Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebam?* Cur ſe dicit neſciſſe, quod debet eſſe notiſſimum fidelibus omnibus principium? Accingebatur iam ad ſomni interpretationem,
Tertul. vt ait Tertul. lib. 3. in Mar. in fine, *Chriſtum Dominum enim viderat templum Dei, & portam eundem, per quem aditur cælum.* Nec miror, quod qui præ oculis habebat Chriſtum, fateatur ſe nil ante hunc viſum, & notum vidiſſe, nec nouiſſe. Quid ſciret, qui non viderat Chriſtum, in quo ſunt omnes theſauri ſcientiæ, & ſapientiæ Dei? Crede mihi, non in alio, niſi in Chriſto poſſe vera, & perfecta ſapientia inueniri.
Baruch. Baruch. cap. 3. *Non eſt audita ſapientia in terra Chanaam, neque viſa in Thaman: Quis aſcendit in cælum, & accepit eam de nubibus? Quis tranſfretauit mare, & inuenit illam, & attulit illam ſuper aurum electum? Non eſt qui poſſit ſcire vias eius, neque qui exquirat ſemitas eius. Sed qui ſcit vniuerſa nouit eam, & adinuenit eam prudentia ſua. Qui preparauit terram in æterno tempore, & repleuit eam bipedibus, & quadrupedibus: Hic eſt Deus noſter, & non æſtimabitur alius aduerſus eam. Hic adinuenit omnem viam diſciplinæ, & tradidit illam Iacob puero ſuo, & Iſraël dilecto ſuo. Poſthac in terra viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt.* Ecce tibi Iacob non accepit ſapientiam Dei ab alio niſi ab illo Deo, qui in terris viſus eſt, nempe, Chri-
Theodor. ſtus, qui vt ait Theodoretus, in præſenti eſt verus ſapientiæ fons, & origo, & ſine quo nihil videtur, nihil ſcitur. Ioſue cap. 5. dicitur: *Cum autem eſſet Ioſue in agro, vrbis Hiericho, leuauit oculos, & vidit virum ſtantem contra ſe euaginatum tenentem gladium, perrexitque ad eum, & ait, Noſter es, an aduerſariorum? Qui reſpondit, Nequaquam, ſed ſum princeps exercitus Domini.* Erat iſte princeps exercitus Domini Chriſtus, tunc apparens Ioſue, vt teſtãtur Iuſtinus Mart. Clemens Rom. Euſeb. Cæſar, Beda, relati in Gloſſa. Sed expende, quod in hac occaſione dicatur de Ioſue, *Leuauit oculos, & vidit, &c.* nec immeritò, ait enim Interlinearis, *tunc primum oculos leuamus, cum Chriſtum videre incipimus*, & quidem non ante, ſed ſimul cum Chriſto & oculi ad videndum & mens ad cognoſcendum nobis tribuuntur. Id quod adhuc
Septuag. apertius oſtenditur apud lectionem Septuag. vbi ſic: *Et factum eſt, poſtquam fuit Ioſue in Hierico, & aſpiciens oculis ſuis, vidit, qui apparuit ei, hominem ſtantem, &c.* Ad quæ verba Orig. homil. 6. in præſenti, ait: *Reſpiciens ergo oculis*

A *videt principem militiæ virtutis Domini, tanquam qui prius non reſpexerit, ſed tunc cum principem militiæ virtutis Domini erat viſurus.* Non antea, ſed cum vides Chriſtum, tunc cenſeris & videre, & ſcire; quæ enim ſine Chriſto ſcientia eſt, potius debet reputari ignorantia, cæcitas, inſcitia. Ait Paulus 1. ad Corinth. 1. *Vbi ſapiens? Vbi ſcriba? Vbi conquiſitor huius ſæculi? Nonne ſtultam fecit Deus ſapientiam huius ſæculi? Nos autem prædicamus Chriſtum crucifixum, Iudæis quidem ſcandalum, gentibus ſtultitiam, ipſis autem vocatis Iudæis, atque Græcis Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam.* *1. Cor. 1.* Et quidem vnus Chriſtus eſt, qui facit veros, & per-
B fectos ſapientes, veros & perfectos Scribas, quę ſine Chriſto ſe extollebat vel apud Iudęos vel apud gentes ſapientia, euanida erat, & proxima ſtultitiæ. Nihil ſapiebat, qui minimè accipiebat Chriſtum. Pro quo ait Tert. lib. de Idolol. cap 9. *Vbi ſapiens? Vbi conquiſitor huius ſæculi? Nonne infatuauit Deus ſapientiam huius ſæculi? Nihil ſcit Mathematice, ſi neſciebat ſe futurum eſſe Chriſtianum.* *Tertul.* Et certè, qui nihil Chriſti ſibi proficuum nouit, in magna ſe putet eſſe ignorantia; ab vno enim Chriſto habemus, quod perfectam hauriamus ſapientiam; ipſe ſolus mentes noſtras valet perfectè excolere. Hinc de terra adhuc rudi locutus Domi-
C nus Gen. 2. *In die quo fecit Deus cælum, & terram; & omne virgultum agri, antequam oriretur in terra, omnemque herbam regionis, ante quam germinaret, non enim pluerat Deus ſuper terram, & homo non erat, qui operaretur terram.* *Geneſ. 2.* Ecce tibi proponitur in præſenti terra inculta, nullo adhuc fecunda, nec ornata virgultorum, aut herbarum partu; & huius ratio erat defectus diuinæ pluuiæ, defectus hominis excolentis; ſed ſi antecedens caput recolatur, homo iam erat conditus; imò & fons erat in medio paradiſi, qui omnia rigabat, fœcundabat. Quæ ergo pluuia requiritur? Quæ hominis cultura deſideratur? Pulchrè D. Athanaſ. Sinaita, lib. 7. in *Athanaſ.*
D Exam. *Deus voluntariam pluuiam non pluerat, ex perennis fonte vitæ; non erat ros Hermon, Chriſtus, qui ex patre deſcendit. Intellige præterea quæſo. Non dixit ſcriptura, quod non erat homo, in illo enim die homo factus eſt. Sed non erat huiuſmodi homo, qui poſſet operari, & excolere terram animæ. Nondum enim exierat Ieſus, qui è cælo deſcendit ad operandam, & excolendam terram.* Cur non eſſent terrenorum mentes rudes, & ignorantiæ tenebris opertæ, imò & errorum horrore turpatæ, ſi nondum à Chriſti ore cæleſtis doctrinæ ros non fluxerat, ſi eloquiorum Chriſti riui non manauerant; ſi Chriſtus nondum apparuerat, verus Doctor & cultor ani-
E marum? Equidem torpebant vniuerſæ hominis mentes, & vix in illis pullulabant germine veritatis, donec in mundo apparuit cultura Chriſtiana.

§. XIIII.

Ille ſolus timendus, qui vel ſpiritum poteſt deſtruere.

DVm deſerto in loco pernoctat Iacob, nihil veretur, nihil timet, nec quicquam nocturni horroris paueſcere nouit, ſed dormit

ſecurus. Vbi autem euigilat, totus horroris ple-
nus, totus pauens, nihil non ſuſpicatur timen-
dum, nihil non videt terribile. Sic enim ait:
Terribilis eſt locus iſte. Et cur non potius antea
pauebat ad nocturnos horrores? Cur ſolus in
vaſtiſſima ſolitudine pernoctans non pauet, &
poſt ſomnum luce adueniente ſic territus exi-
ſtit? Sanè viderat in ſomnis Deum innixum ſca-
læ, per quam aſcendebant quidem Angeli, ſed
& Angeli deſcendebant, imò præcipitabantur
in ima, & quis non paueat, & terreatur à po-
teſtate illius Dei, qui fortiſſimos etiam ſpiri-
tus præcipitat, & in æternum ſupplicium de-
turbat? Sanè hic ſolus potuit terrorem pauo-
remque incutere Iacobo conſtantiſſimo viro.
Quò reſpiciebat Iob cap. 25. inquiens: *Poteſtas*
Job. 25. *& terror apud illum eſt, qui facit concordiam in*
ſublimibus ſuis. Expende penes quem ſolum in-
nitur terror, qui merito homines afficiat, ni-
mirum penes illum, *qui facit concordiam in*
ſublimibus ſuis. Cruentiſſimum eſt prælium, &
ſublimium Angelorum diſcordia, quando Lu-
cifer cæleſtem pacem turbabat. Tunc diuiſi
ſpiritus in duas factiones, hinc Lucifer, hinc
Michael mutua diſcordia ferebantur. Quid
tunc? Deus Luciferi factionem in Tartara præ-
cipitans, cæleſtia omnia in æternum pacifica-
uit. Proh! terribilis Dei virtus, & potentia, quæ
pacis cæleſtis cauſa, tam ſublimes ſpiritus præ-
cipitauit, æterniſque tradidit flammis. Equi-
dem apud hunc ſolum Dominum, & poteſtas,
& terror eſt; ipſe ſolus debet timeri, qui nec
ſpiritibus parcit, ſed illos etiam poteſt duriſſi-
Psal. 75. me caſtigare. Huc accedit Pſal. 75. *Terribili, &*
ei, qui aufert ſpiritum principum: terribili apud
reges terræ. Sunt, qui auferant regna; ſunt qui
auferant corporis vitam; ſed qui ſolus terribi-
lis ſit, & iuſtum terrorem poſſit incutere, ille
eſt, qui poteſtatem habet circa ſpiritus, circa
animas, quas etiam poteſt perdere in ignem.
Matth. 10 Id quod docebat Dominus Matth. 10. *Nolite*
timere eos, qui occidunt corpus, animam autẽ non
poſſunt occidere; ſed potius timete eum, qui poteſt
animam, & corpus perdere in gehennam. Vnde
Bernard. D. Bern. ſerm. 16 in Cant. ait: *Ille ille timendus*
eſt, qui poſtquam occiderit corpus, poteſtatem ha-
bet mittere animam in gehennam. Paueo gehen-
nam, paueo iudicis vultum, ipſis quoque tre-
mendum Angelicis poteſtatibus. Contremiſco
ab ira potentis, à facie furoris eius, &c. Qui cir-
ca animam, circa ſpiritum poteſtatem habet,
ille merito à fortiſſimo quoque debet timeri:
non timeatur, qui nullum animæ poteſt infer-
re damnum, lib. 2. Machab. cap. 7. inter acutiſ-
ſimos dolores, quibus capitis cutis abradeba-
tur, imperterritus ſecundus frater, ſic tyran-
no affatur: *Tu quidem ſceleſtiſſime in præſenti*
vita nos perdis. Sceleſtiſſimum vocat regem,
cur non magis pauet eius furorem? Hoc illa
declarant, *in præſenti vita nos perdis*: tota rabies
finitur circa corporalia membra, & dum non
poteſt peruenire ad animam, non timetur à
Ambr. ſanctis. De hoc ait S. Amb. lib. 11. epiſt. 7. *Secun-*
dus accreſcit, nec degener fratris munia piæ con-
feſſionis impleuit. Et dum detraheretur membra-
na capitis, reſpondit: Aufertis quidem membra-
nam, ſed habeo galeam ſpiritualem, quam non
poteſtis auferre. Quando illi pars ſpiritualis in-
tegra erat, non mirum, quod rideat potentiam,

A quæ circa ſolum corpus verſatur, ille enim ſo-
lus tremendus eſt, & pauendus, qui & animam
poteſt perdere.

§. XV.

Nulla creatura non pauet in ruina alterius.

PAuens totus oſtenditur Iacob poſt ſcalæ vi-
ſionem, & meritò pauet, dum videt Ange-
los deſcendentes, hoc eſt, à cæleſti ſcala caden-
tes, quæ enim creatura non contremiſcat, non
paueat in caſu alterius? Aiebat Ieſus Luc. 10. Luc. 10.
Videbam Satanam ſicut fulgur de cælo cadentẽ.
B Quid hoc magnũ filio Dei, quod videret An-
gelum cadẽtem? Nonne & cæteri Angeli vide-
runt? Sanè vnus Ieſus videbat ſecurus, imper-
territus, vt cui nulla ruina poſſet nocere; cæteri
omnes tremefacti, & pauentes aderant, maxi-
moq; timore correpti. Rup. li. 1 de victor. c. 23. Rupert.
Solus iſte Dei filius videbat ſecurus ſui. Angeli au-
tẽ viderunt in magno terrore poſiti. Sic enim ad
beatũ Job dicit ipſe Dominus, Cũ ſublatus fuerit,
timebunt Angeli, & territi purgabuntur. Deus
ſit ab omni ruina, & caſu prorſus liber, qui al-
terius caſum imperterritus velit aſpicere, cu-
ius autẽ natura labilis eſt, vix fieri poteſt, quin
maximè perterreatur videns aliorum miſera-
C bilem ruinam. Ad poſtremum impiorum om-
niũ excidium reſpiciens D. Lucas cap. 21. dicit, Luc. 21.
quod *virtutes cælorum mouebuntur.* Sanè ma-
gna eſt cauſa, quæ ſic fortiſſimas cæli virtutes
commoueat, conturbet: Et quæ hæc cauſa eſt?
Vnde turbantur, & mouentur cælicæ colum-
næ? Vnus cadẽtium impiorum caſus valet mo-
uere vniuerſas cæli columnas, quãdo nulla eſt
creatura, quæ aliarum ruinas intrepidè queat
aſpicere. D. Chryſoſt. in cat. D. Thom. *Virtutes* Chryſoſt.
cælicæ mouebuntur, quantumuis mali ſibi conſcia
non ſint, videntes enim infinitas multitudines con-
demnari non intrepidè ſtabunt ibi. Et quæ labilis
creatura non timeat ſibi in aliorũ ruina? Apud Ion. 1.
D Ionam cap. 1. *Tulerunt Jonã, & miſerunt in ma-*
re & ſtetit mare à feruore ſuo. Et timuere viri ti-
more magno Dominum. Cum mare feruet, cum
ſæuit tempeſtas, cum nauis periclitatur habens
in ſe cauſam periculi, vix timẽt nautæ, poſt eie-
ctum Ionam, vbi ſerenitas plaudit, fluctus arri-
dent, & omnia videntur eſſe in tuto: tũc nautæ
magno timore corripiuntur. Deus bone, quid
vides nauta in hac maris trãquillitate, ob quod
ſic timeas, qui inter furentes tempeſtates vix
timebas? In tranquillitate vident Ionam datũ
fluctibus, & ad tanti hominis ruinam, & caſum
quis labilis non timeat? Sic 2. Reg. 6. dicitur, 2. Reg 6.
Iratuſque eſt indignatione Dominus cõtra Ozam,
E *& percuſſit eum ſuper temeritate: qui mortuus eſt*
ibi iuxta arcam Dei: Et extimuit Dauid Domi-
nũ in die illa. Et vix datur alicuius ruina, ex qua
non oriatur metus, qui & videntes, & audien-
tes corripiat. Actor. 5. de Saphira reprehenſa à Actor. 5.
Petro dicitur: *Confeſtim autem cecidit ad pedes*
eius, & expirauit. Ingreſſi vero iuuenes reperẽrũt
eam mortuam, & extulerunt, ac ſepelierunt, iuxta
virum ſuum. Factuſq; eſt timor magnus, ſuper v-
niuerſam congregationem, & ſuper omnes, qui hæc
audiebant. Nullus erat in tota congregatione
reus culpæ, nullus qui fuiſſet Deo mentitus,
nullus dignus increpatione apoſtolica, & tamẽ

ſuper omnes factus eſt maximus timor, quia ruina vnius vix poteſt non eſſe timori videntibus illam. Ait Occum. ibi: *Ex facto quod circa Sapheram accidit, oritur in alijs ſalutaris timor. Quemadmodum & in vltione Ozæ, huius namque ſupplicium multis timori fuit.* Nunquam nũ patiẽ timorem, calamitat hominum alijs viſa. Et quod mireris magis, illi ipſi, qui calamitatẽ inferunt, ſolent horrere, & timere, etiam dum à ſe factam calamitatem vident. Apoc. 18 introducitur caſus, & ruina Babylonis, vt vaſtatur opulenta ciuitas, vt exuritur. Quid tunc? *Et flebunt, & plangent ſe ſuper illum reges terræ: cum viderint fumum incendij eius, longè ſtantes propter timorem tormentorum eius.* Et qui Reges timent in tormentis miſeræ vrbis? Prudentiſſime putat noſter Ribera eos ipſos reges, qui vaſtabant vrbem, qui illam voracibus flammis dabant, eos, inquam, reges ad tantæ calamitatis vrbis conſpectum horruiſſe, & timuiſſe ſibi calamitatem ſimilem.

Occum.

§. XVI.

Peccata dum puniuntur, non cenſentur eſſe.

DOmum Dei eſſe in loco illo profitetur Iacob; ait enim: *Non eſt hic aliud niſi domus Dei.* Domum Dei vocat, in cuius ſcala videt Angelos deſcendentes, imò cadentes à recta, & ſuperiori via, ſed in domo Dei nullus defectus, nullus caſus admittitur, cum dicat Apoc. 21. *Non intrabit in eam aliquid coinquinatum, abominationem faciens, & mendacium.* Ecce tibi in domo Dei non ſunt defectus, nõ ſunt peccatorum caſus iuxta Ioannem; iuxta Iacobum autem in domo Dei ſunt labentes, & cadentes Angeli. Quomodo ergo Iacob potuit putare eſſe lapſus, & defectus in domo Dei, quãdo Ioannes clamat nihil horum poſſe in domo Dei eſſe, nec intrare? Videbat Iacob labentes ibi non extolli, imò nec ſuſtineri, ſed præcipitari, & deturbari in Tartara. Sic D. Hier. in deſcendentibus Angelis, intelligit Iudæos reprobatos; & Bernard. deficientes à religionis ſtatu. Quæ ergo peccata comperta caſtigantur, mulctantur, minime cenſentur eſſe, aut perpetrati. Paul. 1. ad Corinth. 1. dum oſtendit ſceleſtos homines eſſe prorſus abiectos ab Eccleſia Chriſtiana, ſic fatur. *Verbum enim crucis pereuntibus quidem ſtultitia eſt: ijs autem ſalui qui fiunt, id eſt, nobis, Dei virtus, Scriptũ eſt enim: Perdam ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Vbi ſapiens? Vbi ſcriba? Vbi conquiſitor huius ſæculi?* Non ſolum putat Paulus Chriſti morte eſſe vniuerſas Magorum prętigias abiectas, detriumphatas: (per ſapiẽtum enim nomen ferè omnes intelligunt Magos, & Maleficos) ſed ſic eſſe purgatam ab his ſceleribus Eccleſiam Chriſti, vt nullibi eſſe hæc peſtis videatur. Quo tendunt illa verba inſultationis, & triumphi; *Vbi ſapiens? Vbi conquiſitor huius ſæculi?* Sed ſanè non poterat Paulus dubitare in Eccleſia Chriſtiana multos ſeſe daturos huiuſmodi vanitatibus; multos futuros maleficos, multos Magos cur ergo ait: *Vbi ſapi[...]?* quaſi neget in Eccleſia iam nec vnum inuenire? Nonne & multi adhuc inueniuntur

Apoc. 21.

1. Cor. 1.

A Magi? Sed nullus inuenitur qui compertus non puniatur legibus, non ad ſupplicium trahatur; quæ autem caſtigantur crimina, ſic cenſentur, quaſi non habeantur. Ait Tertul lib. de Idolol. *Vbi ſapiens? Vbi literator? Vbi conquiſitor huius æui? Nonne infatuauit Deus ſapientiam huius ſæculi? Poſt Euangelium nuſquam inuenias, aut ſophiſtas, aut Chaldæos, aut incantatores, aut coniectores, aut Magos, niſi planè punitos.* Et quidem vbi puniuntur crimino ſi, prudentiſſime cenſentur non eſſe ibi. Non mihi dicas in tali, aut tali natione, ſeu familia, ſeu domo, sũt adulteri, ſunt periuri, ſunt contumelioſi, ſed oſtende, an ij comperti etiam permittantur ſic

Tertul.

B viuere, tunc enim verè dicuntur eſſe in illa familia. Verum ſi familiæ legibus feriuntur, ſi comperti non manent impuniti, iam ij non cẽſentur eſſe ibi. Ex hoc lucem capit D. Paul ad Epheſ 5. dicens: *Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſe ipſum tradidit pro ea: vt illam ſanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo, vt exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiuſmodi, ſed vt ſit ſancta, & immaculata.* Nec vllus eſt adeo amens, qui in Eccleſia Chriſti non videat multos peccatorum maculis infectos, quod cum ita ſit, cur dicitur Chriſtus exhibuiſſe Eccleſiã ſine macula, & ſine ruga exiſtentem? Equidem,

Ad Eph. 5

C & veriſſime, & ſapientiſſime id dictum eſt, quando in ſola Chriſti Eccleſia, nulla macula, nulla ruga, nullum peccatum, nullus defectus non caſtigatur, non reprehenditur. In quauis alia ſecta multa diſſimulantur peccata, multa impune committuntur ſcelera, imò & in Synagoga ruga erat, quod permittebatur libellus repudij, quod dens repetebatur pro dente: & in lege naturæ quaſi ruga fuit ipſa [...]xorum multitudo, in Eccleſia Chriſti nec macula, nec ruga permittitur, omne vitium, omnis defectus licet minimus ſuccenſetur, vt meritò dicantur non eſſe ibi, quæ flagris eijciuntur, ſi videntur. Non habet maculas, quæ maculas perſequi-

D tur, nec peccatores habet, quæ peccatores ſerit quinimò imò inde ſe puriorẽ, & pulchriorem oſtendit. Ait enim Zachar. cap. 11. *Et paſcam pecus occiſionis propter hoc, ô pauperes gregis; & aſſumpſi mihi duas virgas, vnam vocaui decorem, &c.* Virga aſſumpta ad regendas oues occiſionis, ad feriendos peruerſos, vocatur à propheta decor, quæ enim caſtigantur peccata etiam in virga ferrea, non cenſentur eſſe familiæ peccata, ſed decora.

Zach. 11.

Gen. 28. Surgens ergo Iacob mane, tulit lapidem, quẽ ſuppoſuerat capiti ſuo, & erexit in titulũ fundens oleũ

E deſuper. Appellauitq; nomen vrbis Bethel, quæ prius Luza vocabatur. Vouit etiã votum dicẽs: Si fuerit Dominus mecum, & cuſtodierit me in via per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad veſcendum, & veſtimentum ad induendum, reuerſuſque fuero proſperè ad domũ patris mei: erit mihi Dominus in Deum, & lapis iſte, quem erexi in titulum, vocabitur domus Dei, &c.

§. XVII.

Digitized by Google

§. XVII.

Lenitas, & manſuetudo Chriſtiana potentior ad duriſsima quæque debellanda.

ECce tibi vt Iacob aptat lapidem in domum Dei, nimirum *fundẽs oleum deſuper*; ſi alius rudes lapides aptaret, vt illis domus Dei ædificaretur, quot inſtrumenta ferrea, quot malleos, quot cuſpides aheneas adhiberet, vt de reperito vulnere polliretur lapis? At Iacob ſine ferro, ſine malleo, ſine vulnere, ſine ictu, de infuſi olei beneficio lapidem in Dei domũ aptat, dicens: *Lapis iſte vocabitur domus Dei.* Et qui fieri poteſt, quod olei infuſio vel duriſſimos lapides in Dei domum aptatos trahat?
Auguſt. Quale hoc oleum erat adeo potens? Ait D. Auguſt. *In hac lapidis erectione, oleique perfuſione ſignum fuit in prophetia euidentiſsima conſtitutum, quæ pertinet ad vnctionem, vnde Chriſti nomen à chriſmate eſt.* Exprimebatur iam in oleo illo Chriſti lenitas, quæ potentior eſt omni ferro vt vel lapides in Dei domum aptatos trahat. Non equidem ſic ferro valuerunt domitores orbis vt vnctus meus Chriſtus valuit ſua-
Luc. 2. uitate, lenitate. Apud Luc. 2. *Exijt edictum à Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus orbis. Hæc deſcriptio facta eſt primo à præſide Syriæ Cyrino.* Ferro potens Auguſtus, vt ſibi adſcriberetur orbis, dum Syriæ partibus Varus præeſſet, vt teſtatur Ioſephus, inſuper mittit Cyrinum, vt ſub duobus validiſſimis ducibus, multo cinctis exercitu, deſcriptio orbis perficeretur. Sed & Ieſus orbem trahere cupiens in librum vitæ, in cenſum fidei ſuos cẽſores mit-
Luc. 10. tit, ait enim Luc. 10. *Ite ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos. Nolite portare ſacculum, neque peram.* Et Matth. 10. etiam addit: *Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris; non peram in via, neque virgam.* Auguſtus armatos mittit cenſores, gladio potentes, Ieſus inermes, nudos mittit cenſores ſuos & quidem non Auguſto, ſed Chriſto orbis adſcribitur, qui non ferro ſed ſuauitate trium-
Ambroſ. phat. Pulchrè D. Ambroſ. ad ca. 2. Luc. *Nihil in cenſu Chriſti vereare terribile, nihil immite, nihil triſte. Vis Chriſti audire cenſores? Iubentur cenſere, ſed non virgis, nec terrore, ſed gratia plebem quærere, condere gladium, non poſſidere aurum. Talibus cenſoribus acquiſitus eſt orbis.* Nullius equidem gladius totum acquiſiuit orbem, ſed orbem acquiſiuit Chriſti ſuauitas, ſed orbem acquiſiuit lenitas Chriſtiana potens, vel duriſſimos lapides ſine ferro in Dei domum
Luc. 19. aptare. Luc. 19 dicitur; *& ingreſſus Ieſus perambulabat Iericho:* nota eſt hiſtoria ex Ioſue cap. 6 quando hic dux multo cinctus exercitu eandem Iericho ciuitatem perambulat, quam denique ſic contriuit, vt nec eius ciuis appareat. Cur ergo modo Ieſus Iericho perambulat? Quam Ioſue contriuit, perdidit, quare Ieſus vel aſpicit? Sane vt oſtendat, quàm potentior ſit omni ferro Chriſtiana ſuauitas, quam enim ciuitatem Ioſue rigor demolitus eſt, eandem Chriſti ſuauitas potuit erigere, & diuinis
Chryſol. beneficijs aptare. Ait Chryſol. ſerm. 54. *Iericho ciuitas ipſa eſt, quam Ieſus Naue ſepteno tubarum clangore ſubuertit. Sed quia Chriſtus venit ſaluare quod perierat: ingreditur Iericho, vt quod lex terribili vociferatione deiecerat, Ieſus clamore piæ prædicationis attollat.* Potuit ferrum, potuit rigor Iericho demoliri, ſed illam Deo aptare non potuit; ideò illi immittitur Chriſti ſuauitas, ſub qua etiam duriſſimi Ierichuntini non pereunt, ſed attolluntur, & Deo aptantur. Sane populus Iſraelita permiſſus eſt ire in Ægyptum, vt erudiret Ægyptios, & in veri Dei agnitionem traheret; ſed horum occaſione Ægyptij omnes in mare perierunt, *& ſubmerſi ſunt quaſi plumbum.* Quid tunc?
Math. 2. Matth. 2. vbi naſcitur Ieſus, ſtatim Angelus ait Ioſepho. *Tolle puerum, & Mariam matrem eius, & fuge in Ægyptum.* Cur puer Ieſus in Ægyptum mittitur? ibi fuerunt Iſraelitæ, & Ægyptij eorum conuerſatione facti ſunt lapides, qui denis plagis acceptis obdurabantur, donec quaſi plumbum ſubmergerentur in aquis. Cur ergo illo Ieſus mittitur? Sanè immittitur Ieſus Ægyptijs, vt qui plagis obdurati, inſtar lapidum ſubmerſi ſunt in aquis, a Ieſu ſuauitate, tanquam ab infuſo oleo acciperent, quo poſſint aquis ſupernatare, & in cœleſtes attolli auras. Quo ſpectans Imperfect. hom. 2.
Imperf. in Matth. fatur: *Venit in Ægyptum Ieſus, vt iam non irent ad mare rubrum demergendi Ægyptij, ſed vocarentur ad aquas baptiſmatis viuificandi.* Plagæ obdurauerunt homines vſque ad naturam lapidum, vt ſubmergerentur in mari; Ieſu ſuauitas, velut oleum fecit illos ſupernatare in baptiſmi aquis, vt inde vitæ auſpicium caperent. Et quid non faciat etiam in lapidibus Chriſtiana ſuauitas?

§. XVIII.

Diuinæ res non oſtentationi, ſed vtilitati ſeruiant.

QVem ſibi dormienti ſuppoſuerat lapidem Iacob, eundem erigit in titulum reuelationis ibi a Deo factæ: ait enim: *Tulit lapidem, quem ſuppoſuerat capiti ſuo, & erexit in titulum, &c.* Et cur non alium, ſed eum lapidem, qui dormienti ſuppoſuerat, maluit erigere? Nonne ibi erant alij plures lapides, cur in ſignum diuini fauoris ille erigitur, qui ſibi ſimul dormientem Iacobum teſtabatur? Plane dormientis lapis erigitur, ne videretur Iacob in illa erectione lapidis oſtentationem ſui facere, ſed potius deiectionem, vt res diuinæ ibi repræſentatæ, non oſtentationi ſeruirent, ſed vtilitati. Non abſimili modo Ioſue poſt tranſitum miraculoſum per Iordanem, de ipſo Iordanis alueo erexit duodecim lapides,
Ioſue 5. dicens cap. 5. *Quando interrogauerint filij veſtri cras patres ſuos, & dixerint eis, Quid ſibi volunt lapides iſti? Docebitis eos, atque dicetis: Per arentem alueum tranſiuit Iſrael Iordanem iſtum, ſiccante Domino veſtro aquas eius, &c.* Fecit Ioſue, quod gubernatores facere ſolent, erigentes monimenta, quæ Dei magnalia oſtendant exhibita populis; ſed nullam ſui memoriam fecit, quod gubernatores facere non ſolent. Quis gubernator, vel pyramidem, vel columnam

A erexit, cui ſuum nomen non appoſuit? Cur ergo Ioſue in erectis lapidibus ſolum atrendit, vt ſe prætermiſſo ſolam Dei gloriam aſpicerent populi? Cur non & ſui meminit? Res erat de ſauore illo diuino æternando apud populum; in rebus autem diuinis prudenter cauit, vt ſeruirent vtilitati, non oſtentationi. Ait Procop in Procop. Gloſſa: *Erigit lapides duodecim partim monumento filijs, partim terrori hoſtibus, partim autem de vno Deo eruditioni. Res enim diuinæ non oſtentationi, ſed audientium, videntiumque vtilitati inſeruiunt.* Sic ſanctiſſimi viri cauerunt ſemper res diuinas ad propriam oſtentationem detorquere, quin potius illas communi B ſolum populorum vtilitati referebant. Quod meditor, ſeſe mihi proponit Chryſoſtomus, de D. Chryſo. cuius ſapientiſſimis commentarijs in Sacram ſcripturam, id refert Photius in ſua Biblioth. fol. 387 *Quod ſi ubi ſententiarum aliquæ ſeu interpretationis, ſeu profundioris indagationis indigebant, neque tamen eas diligenter ſatis explanarit, mirum id minime videri debet. Quæcumque enim auditorum captui accommodata eſſent, atque ad eorum ſalutem, & vtilitatem, tanquã ſcopum præfixiſſe ſibi videatur, vt cætera vel omnino neglexerit, vel leuiſſime attigerit. Sed & illud penitus præ auditorum vtilitate contempſit, quod alicui vel ſenſus aliquos ignoraſſe, vel ad C profundiora quædam penetrare refugiſſe, vel id genus alia prætериjſſe, videri poſſet.* Itaque ſanctiſſimus vir in euoluẽdis, & enucleandis diuinis ſcripturis, illa prætermittebat, in quibus proprij ingenij oſtentationem facere poſſet, ſola enodeabat, explanabat quæ vtilitati ſeruiebant. Mallebat imperium videri, quam de rebus diuinis aliud, præter animarum vtilitatem extorquere. Vtinam hanc virtutem, & magiſtri omnes, & concionatores imitarentur, & de rebus diuinis ſola proferrent in medio, quæ poſſunt in communem, & ſpiritualem vtilitatem eſſe. Mirabar ego aliquando, quod cum Ioannis natiuitas, & baptiſmus, & prædicatio, & mors, adeo ſit ab Euangeliſtis de D cantata, de illius infantia, puerilibuſque annis nec verbum faciant. Et quidem in Ioannis infantia, & pueritia multæ fuerunt virtutes, multæ ſplenduerunt diuinæ gratiæ à Deo dilapſæ. Cur ergo tot Ioannis virtutes, tot cœleſtes gratiæ tacentur, præcipue cum hæ in Ieſu maxime prædicantur? De Ieſu puero dicitur, vt fuit adoratus à Magis, vt a Simone agnitus, vt fugit in Ægyptum, vt inter doctores templi diſputans apparuit, de puero Ioanne nihil ſcriptum habens. Cur ſic prædicatur Ieſu pueritia, cur ſic Ambr. tacetur Ioannis infantia? Ait D. Amb. in Luc. 2. *Nec quemquam mouere debet, quod altiori con* E *ſilio Ioannis infantiam diximus prætermiſſam, Chriſti vero infantiam aſſeruimus eſſe deſcriptam. Non enim omnium eſt dicere, Factus ſum infirmis infirmus, vt infirmos lucrifaciam.* Non erat Ioannis infantia vtilis ad animas trahendas, explicandas, & ideo quamuis plena virtutibus, quamuis exundans diuinis fauoribus, & gratiis prorſus obnubilatur, res enim diuinæ in tantum proponendæ ſunt, in quantum inſeruiunt vtilitati. Nec nunquam male audiũt, qui de rebus diuinis nõ vtilitatis lucrum, ſed oſtẽ- Luc. 18. tationem expilcantur. Luc 18. *Phariſæus ſtans hæc apud ſe orabat: Deus gratias ago tibi, quia*

A *non ſum ſicut cæteri homines: Ieiuno bis in Sabbato, decimas do, &c.* Inter tot virtutes enarratas miſere perditur infelix, & reprobatus apparet. Cur reprobatur? De ieiunijs, de rebus ſacris non vtilitatem, non lucrum animæ, ſed oſtentationem ſui peruerſus captabat. Pulcherrime Chryſol. aiebat Chryſol. ſerm. 7. *Enataſti ieiunij pelagus, & in ipſo portu ieiunij naufragaſti quia non cõparaſti lucrum, ſed mercatus es vanitatem, qui de Dei credito humanum negotium peregiſti.* Expende illam perditionis cauſam, nimirum, *de Dei credito humanum negotium peregiſti*, equidem reprobationis opus eſt, quod quis de Spiri- B tus ſancti gratijs, & fauoribus, de rebus diuinis, & de earum credito negotia peragat temporalia, non vtilitatem animæ, ſed oſtentationem ſui captans.

§. XIX.

Multis comparare debemus, quod Deus, ſit nobis Deus in particulari.

EXpende votum Iacob, ſi proſpere reductus fuerit, ait enim: *Erit mihi Dominus in Deũ, & lapis iſte, quem erexi in titulum, vocabitur domus Dei; cunctorumque, quæ dederis mihi, decimas offeram tibi.* Ergo vouet Iacob à ſe Dominum habendum Deum, & Deum credendum C non antea, quam redeat proſpere in domum patris? Abſit hoc a viro fideli, qui verũ Deum, & ſemper noſcebat, & adorabat. Solum autem vouet iuxta ſentẽtiam Caiet. & Pererii, & aliorum ſe merita præſtiturum, & ſe in illo lapide tanquam in templo, & Dei domo, tales cultus exhibiturum Deo, tot ſacrificia litaturum, tot preces funditurum; & tam fideliter decimas omnium bonorum ſoluturum, vt merito poſſit Dominus dici Deus illius in particulari. Nec immerito vouet tot opera ſe facturum, vt Dominus illius habeatur Deus in particulari, hoc enim multis debemus omnes comparare. Poſt tres menſes egreſſionis Iſraelitarum a terra Æ- D gypti, dum eſſet Moyſes in cacumine montis Sinai, ſic Deus incipit populo ſuo legem dare. Exod. 20. *Ego ſũ Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo ſeruitutis.* Hic pri- Exod. 20. mo populus Iſraeliticus dignus fuit audire Dominum eſſe Deum ſuum in particulari. Cur hoc non audit antea? Cur hoc non audit, quando ſecurus tranſiuit per medium maris, in quo vidit hoſtes ſuos ſuffocatos? Cur hoc non audit, cum amaritudinem aquarum ſenſit in dulcedinem commutatam; cum fontes, & palmas inuenit? Sanè, quod Dominus ſeſe Deum noſtrum oſtendat in particulari, res eſt multæ diligentiæ, & longiſſimi laboris, multiſque ſudoribus, & peractis virtutibus comparanda. Ait Origen. Origen hom. 8. in Exod. *Hanc vocem in Ægypto poſitus audire non poteras, etiam ſi tibi iniungatur, vt paſcha facias, etiam ſi accingaris lumbos, & ſandalia accipias in pedibus, & azyma cum amaritudine comedas. Sed ne inde quidem profectus in prima ſtatim manſione hæc audire potuiſti, nec in ſecunda, nec in tertia, nec cum trãſires rubrũ mare, etiãſi ad myrrham veneris, & fuerit tibi amaritudo, & in dulcedinẽ verſa, etiãſi in Helim veneris ad duodecim fõtes aquarũ, & ſeptuaginta arbores palmarũ, etiamſi Raphidim prætėrieris, cæteroſque profectus aſcẽderis, nõdũ*

A *ad huiuſcemodi verba idoneus iudicaris, ſed cum perueneris ad montem Sina. Multis ergo ante laboribus peractis, multis ærumnis, & tentationibus ſuperatis, vix aliquando meroberis audire à Domino, Ego ſum Dominus Deus tuus, &c.* Expende ab illis, ſcilicet: *Multis ergo, &c.* quippe quod Dominus habeatur, & manifeſtetur tuus Deus in particulari, minime id niſi multis laboribus, multis virtutibus, multis facinoribus exhibitis comparabis. Aiebat Spōſa
Cant.6. Cant. 6. *Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi.* Non quidem Deum ſibi prius peculiariter vendicat, quàm ſe ipſam totam pro Deo impendit, prius enim ait, *Ego dilecto meo,* & deinde ſubijcit, *Dilectus meus mihi.* Et quid eſt, *Ego* B
Ad Gal. 2. *dilecto meo?* Sanè Paul. ad Gal. 2. dicebat: *Ego per legem, legi mortuus ſum, vt Deo viuā, Chriſto confixus ſum cruci. Viuo autem iam non ego, viuit verè in me Chriſtus.* An id etiam aſſerit ſponſa, dum ait, *Ego dilecto meo?* Plane totum id debet dicere, & in ſe experiri, qui dilectum, & Dominum amat ſuum dici, & peculiariter
Nyſſen. eſſe intentum ſibi. Ait Nyſſen hom 15. in Cant. *Sponſæ voces Paulus imitatur clariſſime, cum ait ſe Deo viuendo, mortuum mundo factum eſſe; ſolumque Chriſtum in ſe viuere. Tantum enim non clamat ijs verbis, nullam in ipſo affectionem humanam viuere; non voluptatem, non iram, non metum, non faſtum, non audaciam, non iniuriarum memoriam, non inuidiam, non honoris, non* C *gloriæ libidinem, non quidquam eorum, quæ animum polluunt, ſed ſolus Chriſtus ſupereſt, qui nihil eſt horum. Etenim abraſis vniuerſis, nihil in me habet, quod in Chriſto non ſit, eaque de cauſa, vita Chriſtus eſt, ſiue vt ſponſa loquitur, Meus eſt cognatus, & ipſius ego ſum.* Itaque cum me totum impendo pro Deo, cum à me omnia abrado, quæ Dei non ſunt, tunc ſolum poſſum dicere meum eſſe Deum, mihique peculiariter eſſe addictum. Nunquam, mihi crede, Dominus erit tibi Deus in particulari, niſi id comparaueris multis; quod enim Dominus nobis in particulari Deus ſit, non eſt res conditionis,
Ad Heb. 11. ſed meriti. Hinc ad Hebr 11. *Iuxta fidem defuncti ſunt omnes iſti, non acceptis repromiſſionibus, ſed à longe eas aſpicientes, & ſalutantes, & confitentes, quia peregrini, & hoſpites ſunt ſuper terram. Qui enim hæc dicunt, ſignificant ſe patriam inquirere. Et ſiquidem ipſius meminiſſent, de qua exierunt, habebant vtique tempus reuertendi. Nunc autem meliorem appetunt, id eſt, cæleſtem Ideo non confunditur Deus vocari Deus eorum.* Expende, quam ſe ſe pro Deo impendant antiqui patres Abraham, Iſaac, & Iacob, Dei promiſſis credentes propria reliquerunt, facti in mundo peregrini, & hoſpites, nihil mundanum amantes, ſed ſola cæleſtia requirentes. Quid inde? Ideo non confunditur Deus vocari Deus eorum, imò & pleno ore dicitur Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Iacob, quaſi illis peculiariter in Deum ceſſerit.
Aymon. Aymon fatur. *Ideo, inquit, quia illi Deo crediderunt, nihilque de terrenis ſibi præſumpſerunt, ad hoc vt in illis ſpem ſuam ponerent, idcirco non erubeſcit omnipotens Deus vocari Deus illorum. Sic enim ille dicit; Ego ſum Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Iacob, per fidem videlicet, vitaque meritum.* Ecce tibi vt res eſt metiri, & laboris, quod Dominus vocetur, & ſit in particulari Deus noſter: fœlix ille, qui ea exhibet virtutum opera, quæ videns Deus non erubeſcat eſſe Deum illius. Ille enim qui dixit, *Ego ſum Deus Abraham,* dicit Moyſi Exod. 7. *Ecce conſtitui te Deum Pharaonis,* quaſi ipſe erubeſceret dici & videri Deum hominis nequiſſimi, ideo iubet Moyſi, vt ſit Deus illius. Erubeſcit ſane Deus vocari Deus alicuius, qui id non comparauerit virtutibus multis. *Exod. 7.*

Geneſ. 29. Profectus ergo Iacob venit in terram orientalem: Et vidit puteum in agro, tres quoque greges ouium accubantes iuxta eum, nam ex illo B adaquabantur pecora, & os eius grandi lapide claudebatur. Moriſque erat, vt cunctis ouibus congregatis deuoluerent lapidem, & refectis gregibus, rurſus ſuper os putei ponerent.

§. XX.

Dominicæ, & regalis virtus eſt, non vlli, aut alteri ſubditorum, ſed omnibus æqualiter prouidere.

C VIde bonorum paſtorum morem, non vni, aut alteri gregi accedenti puteus aperiebatur, ſed *moris erat, vt cunctis ouibus congregatis reuoluerent lapidem, & refectis gregibus, &c.* Proh optimi paſtoris mos! Regalis equidē virtus eſt, non ad vnum, aut alterum beneficia inclinare, ſed ſic illa cōtinere, vt omnibus poſſint abundare. Hinc regalem, & dominatricem virtutem ſuam explicabat Dominus apud Ezech. cap. 36 *Vt ſciant gentes, quia ego Dominus ait Dominus exercituum, cum ſanctificatus fuero in vobis coram eis: Tollam quippe vos de gentibus, & congregabo vos de vniuerſis terris, & adducam vos in terram veſtram Et effundam ſuper vos aquam mundam, &c.* Ecce nobiliſſi- *Ezech. 36.*
D mi Domini, & paſtoris promiſſio, qua eius dominatrix virtus exprimitur, non vnum, aut alterum reductum ſalutari aqua perfundet, ſed *congregabo* ait, *vos de vniuerſis terris, & effundam ſuper vos aquam.* Non vni venienti primo, ſed cunctis ouibus congregatis ſalutaris aquæ beneficium ab optimo paſtore, & rege, & domino effunditur. Veri equidem, & diuini paſtoris, & regis eſt, ſic continere beneficia, vt tunc fluant, quando omnibus iunctis valent proficere, ne exhauriantur à paucis, & primis. Quod notabat Paul. ad Hebr. 11. factum in politia regnantis Chriſti Cum enim oculos leua- *Ad Heb. 11.*
E ret ad patriarcharum greges, & Synagogæ iuſtos cubantes omnes iuxta Chriſti canales, ait: *Hi omnes teſtimonio fidei probati, non acceperunt repromiſſiones, Deo pro nobis melius aliquid prouidente, vt non ſine nobis conſummarentur.* Venerant iuſti illi primo, accubabantque omnes in fide Chriſti fontis, ſed tamen non accipiunt integram repromiſſionem, donec & nos acceſſerimus, & congregemur omes. Vnde hoc? *Deo pro nobis melius aliquid prouidente:* vt erat prouidentia Dei, & ſummi omnium paſtoris, & Domini, ſic nō ſtatim ad primos accedētes effudit fōtē, ſed prouidit magis,

vt congregarentur omnes, & cunctis ouibus A
congregatis reuoluit lapidem, vt de fontibus
Saluatoris ſaturemur omnes. Nil vnquam re-
galis prouidentia, non commune, & ab omni-
bus participabile diſponit. Vnde Corinth. ſuc-
1. Cor. 11. cenſet Paul epiſt. 1. cap. 11. aiens: *Conuenientibus
vobis in vnum iam non eſt Dominicam cœnā mā-
ducare. Vnuſquiſque enim præſumit cœnam ſuā
ad manducandum, & alius quidem eſurit, alius
autem ebrius eſt.* Hoc merito reprehenditur in
Corinthijs, nimirū, quod eorū cœna, ad cœnæ
Dominicæ imitationem, & memoriam facta
nihil Dominicum, nihil regale ſapiat. Et vnde
probat nihil Dominicum eſſe in Corinthiorū B
cœna, nihil regale? Ipſe rationem probationis
affert, dum ait, *alius quidem eſurit, alius autem
ebrius eſt.* Equidem nihil Dominicum, nihil re-
gale ſapit menſa quæ vnum ſaturans, alium re-
liquit perire fame; quādo quod Domini, & re-
gis eſt, omnibus commnnem cœnam, & curam
habet Chryſoſt. ibi fatur: *Itaque Corinthij ipſi
D. Chryſ. primo ſunt ignominia affecti, qui à mēſa ſua ma-
ximam abſtulerunt dignitatem. Quo pacto? Quo-
niam Dominica cœna, hoc eſt, Domini, debet eſſe
communis. Quæ enim Domini ſunt, non huius ſūt
ſerui, non alterius, ſed omnibus communia. Quod
enim Dominicum eſt, idem & commune.* Quo
minus communis erat menſa, eò erat minus
Dominica, minus regalis; quare Corinthi eſu- C
rientibus aliquibus relictis alios dum pauent,
in eam deuenerunt infamiam, vt omnem mē-
ſæ ſuæ abſtulerint dignitatem, dum enim non
communis eſt, non expectat omnes, nec eſt illi
aliquis vel dominatus, vel regij decoris ſapor.
Huns patet illios mens, qui vt ineptum regno
Iſai. 3. oſtenderet, ait Iſaiæ cap. 3. *In domo mea non eſt
panis, neque veſtimentum, nolite me conſtituere
principem populi.* Et cur vt ſe ineptū faciat re-
gno non potius dicit ſe non habere argentum?
Cur maluit proponere ſolam inopiam panis?
In pane ea beneficētiæ opera repræſentantur,
quæ communiora ſunt omnibus, & nemini ne-
gātur, nec etiā pupillo, neque pauperi. Sicque D
in nullo magis exprimitur virtus Dominica,
& regalis, quam in exhibitione panis. Hæc ſūt
Gen. 28. verba Iacob, Geneſ. 28. *Si dederit mihi panem
ad veſcendum, & veſtimentum ad induendum:
erit mihi Dominus in Deum.* Ecce tibi ſignum,
quod ſibi proponit Iacob ad dominatricem
Deitatem clarius internoſcendam, & adoran-
dam, nimirum, *ſi dederit panem*, cur nō potius,
ſi dederit aurum? Aurum ſolis potentibus da-
tur, panis cōmunis eſt, & potētibus & infirmis,
& principibus, & pauperibus, ideo exhibitio
panis, vt communior, ſic euidentius vni prin-
cipum ſummo, & regi regum Deo quadrat. E
Rupert. Rupert lib. 7. in Geneſ cap. 23. ait: *Nec vero ſo-
lum pan... ſpiritualis alimoniæ, ſed panem quo-
que vitalem à Patre ... flagitemus, vt illū
quoque ex dono eius faceamur nobis eſſe, qui ſo-
lus potuit & dignatus eſt creare, non minus Re-
gi in ſolio fulgenti, quam viduæ ad molam ſeden-
ti, neceſſarium panis alimentum.* Expende ab il-
lis: *Qui ſolus potuit & dignatus eſt creare, &c.*
videtur enim auctor ſolus omnium Dominus,
& rex Deus potuiſſe inuenire, & facere bene-
ficium panis adeò commune & diuiti, & pau-
peri. Vt iam in inopia panis monſtretur ſum-
ma diſtantia à virtute Dominica, & regali,

A adeò eſt euidens in exhibitione panis, vt inde
reprobus Angelus niteretur cognoſcere prin-
cipem omnium creaturarum ſatus Matth. 4. Matt. 4.
Si filius Dei es, dic vt lapides iſti panes fiant.
Neſciret equidem, qui paſtor, & dominus non
erat, ſed ſeruus, & tyrannus alimentum face-
re adeò ex ſe commune diuiti, & pauperi.
Quando regij ſpiritus proprium eſt ſolam reſ-
picere communem vtilitatem. Aiebat rex Go-
thorum apud Caſſiod 10. variar. 31. *Amici Go-* Gothor.
*thorum nulla promiſſionum mearum varietate
frangendi ſunt. Ad gentis vtilitatem reſpiciet
omne, quod agimus: primatum nec nos amabimus.
B Hoc ſequi promittimus, quod ornet regium no-
men.* Hæc ibi.

§. XXI.

*Nunquam non iacuit imperium, ſeu Reſpubli-
ca, ſeu familia, in qua non in omnibus, ſed
in vno & fauores, & munera conglo-
merantur.*

DVm pergit Iacob, *inuenit puteum in agro,
tres quoque greges ouium accubantes iuxta
eum.* Quod dum meditor, ſtatim ſeſe mi-
C hi ob oculos ponit piſcina illa Bethſaida, de
qua dicit Ioann. cap. 5. *Quinque porticus ha-* Ioann. 5.
*bens: in his iacebat multitudo magna languen-
tium, cæcorum, claudorum, &c.* Ecce tibi iuxta
puteum à Iacob inuentum, non iacent oues,
ſed cubant bene ſaturæ, aquam refectionis ex-
pectantes, vt lætantes omnes abeant: iuxta
ſalutiferam piſcinam, non cubant læti, ſed ia-
cent infirmorum, languentium greges, & ia-
cent in infirmitatibus ſuis per multorum an-
norum ſpatia. Erent ad puteum illum nec vna
ouis iacet, & ad hanc piſcinam tot iacent? In
puteo illo moris erat, non permitti aquas niſi
cunctis gregibus congregatis, vt ſic nulli nega-
retur potus licet ſero appropinquanti, & vt
D erat communis refectio, ſic erat communis ſa-
lus. In piſcina autem non omnibus, ſed vni, &
primo accedenti refrigerium totum dabatur,
& vbi in vno ſolo beneficia omnia, & fauores
conglomerantur, non miror, quod languen-
tium iacentiumque turmæ videantur. Sapien-
ter D. Ambroſ lib 2 de Sacramentis, cap. 2. ait:
Facile ibi multi ægri iacebant, vbi vnus tantum- Ambr.
modo curabatur. Et cur non iaceat tota fami-
lia, tota Reſpublica, totum regnum, vbi vnus
tantummodo curatur, vnius ſola commoda
perſpiciuntur, vnius augmentum amatur? Sa-
E ne in nullo alio citius infirmatur, & minoratur
familia, & regnum, quam dum cæteris relictis
totus ſiue parentis, ſiue regnantis animus circa
vnum promouendum occupatur. Eſdras, lib.
4. cap. 11. *Aſcendebat de mari aquila, cui erant* 4. Eſdr. 11.
*duodecim alæ, & capita tria. Et vidi, & ecce
expandebat alas ſuas in omnem terram, & om-
nes venti cæli inſufflabant in ea, & colligeban-
tur. Et vidi, & de pennis eius naſcebantur con-
trariæ pēnæ, & ipſæ fiebāt in pennaculis minu-
tis, & modicis.* Oſtendebatur in hac aquila rex
potētiſſimus, qui per vniuerſam terram ſuum
protēdebat dominatum. Sed illud mirandum,
quod quæ de huius aquilæ pennis pēnæ naſce-

Digitized by Google

bantur, *fiebant in pennaculis minutis, & modicis*. Cur è tanta aquila nati, non æque magni, non æque fortes, & validi? Cur ſic omnes eius nati in minutias abeunt, & modicitatem? Non eſt mirandum, quod aquilæ tamen familia infirmetur, minuatur, & quod modica ſit gens aquilarum, quando aquila iniquiſſima eſt in filios, dumque ſe totam in vno ſolo promouendo occupat, apprime exprimit fortunam tenuiſſimam parentum, & regnum, qui relictis alijs in vno filio ſeu ſubdito promouendo, occupantur. Iniquiſſimum aquilæ ingenium

D. Anto. ſic depingit D. Anton. in Meliſſa, ſerm. 10. fatus: *Iniquiſſima circa pullorum educationem aquila eſt, alterum enim è duobus quos excluſerit in terram deiectum pulſu alarum allidit, & alterum tantum educat. Huiuſmodi, ſcilicet, parentes illi ſunt, qui in diſtribuenda hæreditate erga liberos nimium inæquales ſe exhibent.* Iam non miror, quod aquilæ gens minuatur, quod potentia eius familiæ vergat in minimum, & modicum, quæ vni proſpicit demiſſis alijs. Quo, & hominibus, & Deo redditur odioſa familia talis, & vt cæteri deſpiciuntur à parente, ſeu à principe: ſic & qui ab his ſolus curatur deſpicitur a Deo, & in ruinam trahitur. Hine

Leuit. 11 Leuit 11. aquila proponitur, vt omnibus abominanda: ait enim Dominus: *Hæc ſunt, quæ de auibus comedere non debetis, & vitanda ſunt vobis, aquilam, &c.* Ecce tibi vt aquila à Deo reijcitur, & odioſa fit omnibus, qui enim inæquales ſunt ſiue filijs, ſiue ſubditis, dum vni, aut paucis promouendis incumbunt, odioſi redduntur omnibus, & in ruina etiam dilectorum

D. Naz. caſtigantur. Sic D. Nazianzen. in carmine ad Vitalianum, eum nomine filij deſpecti monet.

Quin metus hic etiam, Genitor, me concutit ingens,
Ne nos proſequeris nec rurſus amore fororet,
Has licet, & manibus geſtes, & ad æthera tollas.
Nam nobis tua tecta quidem ſunt clauſa, tuusq;
Vultus, at his cunctorū odiū hac ratione paraſti.
Nec enim patrem lenem vni vult Deus eſſe,
Durum alij, infenſumque animo; vicibuſque frequenter
Mutatis, premit hanc nimium, quæ chara parenti
Progeniē, à patribus vertens ad pignora pœnā.

Sic ille Vitalianum monet, qui totus in diligendis filiabus effuſus, filios non curabat, quo rimere debuiſſet totius familiæ diminutionem, & ruinam, quando deſpecti filij periclitabantur, & dilectæ odioſæ erant omnibus, & Deo ipſi, qui dum non ſuſtinet hanc inæqualitatem, ad pœnam parentum, ſeu principum, illis chariſſimos in ruinam trahit. Vt merito dicat D.

Ambr. Ambroſ lib. 5. Exam. cap 18. *Quis reperit tam immitia patrum iura? Vnius diuitis filij diuerſa ſorte cæduntur. Alius totius paternæ ſortis adſcriptionibus inundatur; alius opulentæ hæreditatis patriæ deplorat exhauſtam, atque inopem portionem.* Et plane immitia ſunt iura illa parentum, & principum, & magiſtratuum iura, quibus, & filijs, & ſubditis ſic inæqualiter proſpiciunt vt toti in vno ſiue paucis dilectis promouendis occupentur, nullam habentes curā de alijs, vel ſaltem paruam. Quo vniuerſi filij, & ſubditi eorum diuerſa ſorte perduntur, ma-

Tom. I.

A ctantur, dilecti, & communi odio, & ſumma proſperitate inundantur; alij opprimuntur inuidia, & paupertate. Et ſic nunquam non languet, & iacet familia ſub hac inæqualitate regnantium.

Gen. 29. Dixitque ad paſtores: Fratres vnde eſtis? Qui reſponderunt de Haram. Quos interrogans, Nunquid, ait, noſtis Laban filium Nachor? Dixerunt; Nouimus. Sanus ne eſt? inquit. Valet, inquiunt; & ecce Rachel filia eius venit cum grege ſuo. Dixitque Iacob, Adhuc

B multum diei ſupereſt, nec eſt tempus, vt reducantur ad caulas greges: date ante potum ouibus, & ſic eas ad paſtū reducite. Qui reſponderunt: Non poſſumus donec omnia pecora congregentur, & amoueamus lapidem de ore putei, vt adaquemus greges. Adhuc loquebantur, & ecce Rachel veniebat cū ouibus patris ſui; nam gregem ipſa paſcebat.

§. XXII.

C *Genealogiarum, atauorumque ſtudium poſt Chriſtum viluit.*

NOn erat Nachotis filius Labā, ſed nepos, vt auctor eſt D. Auguſt. in locutionibus D. Aug. Geneſ. cur ergo Iacob ait ad paſtores: *Noſtis Laban filium Nachor?* Cur per auum quærit Labanum, potius quàm per parētem? Erat hæc de auis, atauiſque gloriatio antiquitus etiam apud ſanctos, & probos viros cultiſſima, quæ ſane poſt Chriſtum prorſus viluit, Geneſ. 32. Geneſ. 32. Angelus luctabatur cum Iacob, quem etiam benedixit, & *videns quod eum ſuperare non poſſet, tetigit neruum fœmoris eius, & emarcuit.* Et

D cur fœmoris Iacob tactu ſuo Angelus fecit marceſcere? Rem inſinuat Rupert. lib. 1. in Rupert. Matth. circa finem, aiens: *Tunc tetigit neruum fœmoris Iacob, vbi benedixit eum, & ſtatim emarcuit. Quid eſt hoc? Niſi quia ſic rationabiliter futurum erat, vt poſtquam promiſſo compleretur, poſtquam hic Ieſus Chriſtus naſceretur, iam ex tunc omnis apud Deum genealogiarum vetus diligentia, pro nihilo, imò & pro ſtultitia, vel fabulis haberetur.* Erat antiquitus apud ſanctiſſimos viros in rememorandis auis, atauiſque religioſa diligentia, & non parua gloria; quæ prorſus emarcuit poſt Chriſti aduentum. Iam

E Chriſto nato genealogiæ, & fumoſæ auorum imagines, aut pro nihilo, aut pro ſtultitia, & fabellis apud Deo plenos viros habentur. Sic de ſe loquitur Paulus ad Philipp. 3. Ad Phi. *Si quis aliud videtur confidere in carne, & ego magis, circumciſus octauo die, ex genere Iſrael, de tribu Beniamin, Hebræus ex Hebræis, ſecundum legem Phariſæus, ſecundum æmulationem perſequens Eccleſiam Dei, ſecundum iuſtitiam, quæ ex lege eſt, conuerſatus ſine querela. Sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus ſum propter Chriſtum detrimenta. Verumtamen exiſtimo omnia detrimentum eſſe propter emi-*

nentem ſcientiã Ieſu Chriſti, Domini mei, propter A
quem omnia detrimentum feci, & arbitratus ſũ, vt ſtercora. Ecce glorioſiſſimæ genealogiæ, & antiquiſſimorum auorum cenſus, vt habentur à Paulo pro ſtercore dum incipit Chriſti cognitionem habere. De quo Tertull. lib. 5. in Marc. in fine: *Quæ retro lucri duxerat Paulus, quæ & ſupra numerat, gloriam carnis, notam circumciſionis, generis Hebræi ex Hebræo cenſum, titulum tribus Beniamin, Phariſææ candidæ dignitatem, hæc modo detrimentum ſibi deputat. Hæc ac ſtercora exiſtimat præ comparatione agnitionis Chriſti.* Sic apud veros Chriſtianos, apud veros Chriſti diſcipulos pro ſtercore, & vilibus ſabellis haberi debet longiſſimæ genealogiæ decos, & clariſſimorum atauorum cenſus. Quorum vaniſsima gloriatio, fallar, niſi maximum impedimentum ſit Chriſto noſcendo, & ſequendo Ioannes autem vbi baptiſmo ſuo incipit venienti Chriſto viam ſternere, ſic venientes ad baptiſmum excipit Matth. 3. *Progenies viperarum, quis demonſtrauit vobis fugere à ventura ira?* Nec paruam facit quæſtionem doctoribus, cur Ioannes Deo dure excipiat ſuo baptiſmo accedentes. Fuiſſent illi mali & peruerſi, tamen in præſentiarum boni erant, nihil mali faciebant, imò pœnitentes relictis ciuitatibus ad eremum veniebant, vt reciperent baptiſmum pœnitentiæ. C Cur non magis probantur à Ioanne? Cur ſic duriter illos percutit? Nouerat Ioannes homines ex reuelatione Dei, venientes quidem ad baptiſmum pœnitentiæ, ſed inflatos eſſe nobilitate parentum, & auorum, quam inflationem tollere cupit vocans eos progeniem viperarum, ſciens hanc inflationem in illis cauſam perditionis eſſe. Ait D. Chryſoſt hom. 11. *Nec eum peccantes viderat, ſed poſt peccata conuerſos, propter quod nec increpare debuerat, ſed laudare, atque ſuſcipere, quia vrbibus, ac domibus relictis ad eremum cucurriſſent, vt veritatem prædicationis audirent. Quid ergo dicemus? Non vtique illum abſque ratione tanta* D *ſeueritate fremuiſſe. Nam quia reuelante Deo, cordis eorum occulta perſpexerat, eoſque ſuperbum ſapere de parentum nobilitate cognouerat: hanc illis perditionis eſſe cauſam, & hinc in vltimam eos præcipitatos ſciebat eſſe diffidiam, ſatis neceſſariè radicem arrogantiæ huius incidit.* Qui viam ad Chriſtum præparabat, nil prius curat, quam hanc perditionis radicem euellere, nimirum, gloriationem de nobilitate parentum. Quamuis enim ſine peccato appareas, quamuis te virtutum ſtudioſum oſtendas, quamuis relicta patria, & domo paterna ad eremum curras, vt inde limpidiſsimam verita- E tem metas, quamuis te pœnitentiæ Sacramentis ſiſtas; ſi adhuc in corde tuo vana hæc gloriatio de parentum nobilitate feruet, radicem perditionis habes, quam Præcurſor Chriſti euellat. Et niſi euellatur, hæc te Chriſto eripiet, & in ignem præcipitabit æternum. Hinc metuerim, multos nobiles inter ſtudia virtutum, inter ipſa Sacramenta perire, quia deſtiliſ Chriſti præcurſor, qui clamet, *Progenies viperarum*, qui ſuperbiam de parentum nobilitate, cauſam perditionis ab illis eruat.

Marginal notes: *Tertull.* — *Matth. 3.* — *Chryſoſt.*

§. XXIII.

Virtutis ſpecimen non in molli, & delicioſa, ſed in aſpera vita.

NOn in aureis lectis, pretioſiſque tapetibus accumbens futura ſponſa Iacobo oſtenditur, ſed per diei æſtus, noctiumque ſerena in montibus, vallibuſque errans dum anxia cuſtodit, & paſcit oues paternas. Quippe aiunt; *Ecce Rachel filia eius venit cum grege ſuo*; & quidem ſic in vitæ duritie, & aſperitate B oſtendenda erat illa, in qua nihil magis quam virtutis ſpecimen Iacob requirebat. Nulli enim probabile eſt in molli, & delicioſa vita integerrimæ virtutis argumentum. Deuteron. 22. cauebat lex: *Non induetur mulier veſte virili, nec vir vtetur veſte fœminea.* Quæ verba legit D. Cyrillus Alexand. *Non erunt vaſa viri ſuper mulierem, neque rurſus vir induetur ſtola muliebri: abominabilis enim eſt apud Deum, qui facit hæc.* Itaque lege cauetur, ne virorum ornatus, & veſtes ponantur in muliere, niſi abominationem velis præſtare Deo. Et quanta hæc turpitudo, quod mulier appareat ſub virili ornatu? Cur hoc adeò abominatur Deus? Sane lex ibi non ſolum cauet, quod externe C cernitur ſed intimiorem etiam prætendit ſenſum: in muliere enim dum mollicies vitæ exprimitur, & in virili habitu opus fortitudinis, & virtutis oſtenditur: nunquam non male olet apud Deum & homines, qui in molli, & delicioſa vita, virtutis opinionem, & ſpecimen prætendit habere. Ait D. Cyrill. Alexand. lib. 5. de Adorat. *Non erunt vaſa viri ſuper mulierem, quoniã abominatio eſt in conſpectu Domini, quiſquis hoc fecerit, nã æque abominatur Deus, ac turpiſsimum ſpectaculum putat fortitudinis opinionem in molli vita, hoc enim eſt, eſſe veſtes viri ſuper mulierem.* Huc peruenient, qui dum toto conatu vitæ aſperitates fugiunt, & in de- D licijs amant eſſe, quidquid molle, quidquid ſuaue eſt, quidquid delicioſũ amplectentes, nihilominus fortitudinis & ſtrenuæ virtutis opinionem prætendunt. Sane hi mulieres ſunt in ornatu virili facientes abominationem, & turpiſsimum ſpectaculum hominibus, & Deo. Nunquam, mihi crede, in molli, & delicioſa vita veræ virtutis, veræque fortitudinis opinio, & ſpecimen fundatur, ſed in dura, & aſpera. Hinc Dominus vt Ioannem oſtendat fortiter, & conſtanter virtuti incumbere, ab illo remouet, vel ſuſpicionem delicatioris vitæ. Ait enim Matth. 11. *Sed quid exiſtis videre? Hominem mollibus veſtitum? Ecce qui mollibus ve-* E *ſtiuntur, in domibus regum ſunt.* Cur in domibus regum? Nonne & mollis veſtitus, & mollis, & delicioſus habitus poſſet inueniri etiam in ijs, qui in domo Dei, in domo religionis ſunt? Cur de illis pronuntiat, quod ſolum in domo regum inueniuntur? Sane mollis ornatus, & cultus nunquam deſignat homines Deo, & virtuti addictos, ſed mũdo. A molli vita, vel ab aſpera dignoſcuntur, qui mũdo militãt, aut virtuti, vt qui virtutis alumnus eſt, quidquid molle ſit, & delicioſum à ſe abijciat. Ait in præſenti Aymon. *Qui pro terreno regno militant mollia veſtimenta requirunt; Ioannes ergo,*

Marginal notes: *Deute. 22.* — *Cyr. Ale.* — *Idem.* — *Matth. 11.* — *Aymon.*

quoniam procæleſti regno militat, habitaculum carceris diligit, mollia veſtimenta ſpernit, à delectationibus ſeculi iſtius alienus exiſtit. Ctede mihi, nunquam opus virtutis producitur à molli, ſed ab aſpeta, & laborioſa vita: nec Rebeccha, nec Rachel, qua in ſanctiſſimæ familiæ mattes deligebantur, a diuite ſtratu, ſeu molli culcitra, ſed à laborioſis officijs aſſumebantur. Nec hoc otioſe fiebat, ſed vt oſtenderent tot non in delicijs, ſed in labotibus poſſe inuenire virtutum partum partus. De ſe loquebatur

Deut. 9. Moyſes Deoteron. 9. dicens: *Quando aſcendi in montem, vt acciperem tabulas lapideas pacti, quod pepigit vobiſcum Deus: & perſeueraui in monte quadraginta diebus. ac noctibus, panem non comedens, aquam non bibens.* Et cur tam longa abſtinentia, imò & tam dura? Cur neceſſum fuit illam aſpertimam vitam protendere vſque ad quadraginta dies? Si medicos conſulas per quadraginta dierum ſpacia formatur in matris vtero ſexus virilis: & cum condarentur ſanctiſſimæ illæ leges per quas oſtendebantar virtutum maſcularum opera, quibus populus debebat reformari Deo: ſimiliter debuerunt præcedere totidem aſperitatis, & abſtinentiæ dies, ne crederetur poſſe eſſe partus virtutis à molli,

Cyr. Alex ſed ab aſpera vita. Ait Cytill. Alex lib 8. de Adorat. *Ferunt igitur fetum in vtero vix tandem ad humanam ſpeciem effictum videri, & ad figurã noſtri corporis tunc accedere, cum ipſe numerus quadraginta dierum expletus fuerit: ideoquè aiunt, Moyſem illum virum optimum cum Iſraelis populum ad vitam ſecundum legem ducendam iterum quodammodo parturiret, ac reformaret, cibo, & potu abſtinuiſſe, panem, inquit, non comedi, & aquam non bibi quadraginta diebus* Itaque tot dies aſperitatis, & abſtinentiæ debent eſſe, quot fuerint dies formationis religioſæ vitæ. Vt nullus homo in vitam animalem formatur niſi poſt quadraginta dies, ſic nullus homo formatur io vitam virtotis, niſi poſt longam laborum tolerãtiam, poſt plenam ieiunijs, & aſperitatibus vitam. Ex hoc lucem capit vox illa D. Paul ad Galat. 4. *Filioli mei quos iterum*

Ad Gal. 4 *parturio donec formetur Chriſtus in vobis.* Et quidem formatio fœtus non fit per parturitionem, ſed ante parturitionem formatur fœtus, dum geſtatur in vtero. Quare ſatius dixiſſet, quos iterum concipio, & in vtero gero, donec formetur Chriſtus in vobis: cur ergo ad formationem illorum, non meminit Paulus geſtationis in vtero, ſed parturitionis? Tempus geſtationis in vtero ſolet eſſe matribus tempus vacandi deliciis, quidquid tunc appetunt, accipiunt, à moleſtiis, à ieiuniis, ab omni vitæ duritie abhorrent, tempus autem parturitionis, tempus eſt doloris, & anguſtiæ: vt autem Paolus de reformatione filiorum in Chriſto per virtutes loquebatur, ſapienter caoit nominare tempus, quod petat delitias, ſed relicto geſtationis tempore, parturitionem meminit, in qua ſunt anguſtiæ, & preſſuræ, de quibus ſolis oſtendi poteſt partus virtutis.

A

§. XXIIII.

Puellæ, dum ab amatoribus ſuis, ſiue inter ſydera, ſiue inter Deas cenſentur, non ornantur, ſed fœdantur.

SVffecerat dixiſſe: *Ecce Rachel veniebat cum ouibus patris ſui*; ſed inſuper illud addidit, *nam gregem ipſa paſcebat.* Quis hoc diceret de pulcherrima poella? Quis non magis ſtuperet ad eius venuſtatem? Quis non contenderet oues adeſſe, non vt ab ea paſcerentur, ſed vt

B eius litarentur aris? Quis polchritudinem tantam diceret Labani filiam paſcentem oues patris, & non potius Dianam in ſyluis transformantem ſpectatores ſuos in brutam ſtoliditatem? Fac ergo bona verba, & non dicas, *nam gregem ipſa paſcebat.* ſed paſtores illam adorabant, vt Deam ſyluarum, & greges illi litabantur: vel ſi manis, ipſa nõ oues, ſed ſtellas, vt luna ductabat Sic inſaniunt amatores puellarum, & dum illas de humanæ fœlicitatis ſinceritate, & ſimplicitate deturbant, eo deducunt, vt in Dei offenſam cadant, & mille turpitudinibus, & fœditatibus ſubiaceant Do teſtem Tertullianum, *Tertull.*

qui de amatoribus quibuſdã puellarum ſic loquitur, lib. de mulieb. habit. *Illud ipſum bonum*

C *naturalis decoris, vt cauſam mali, ſic remunerauerunt, ne eis profuiſſet fœlicitas ſua, ſed vt deuectæ de ſimplicitate, & ſinceritate, vna cum ipſis in offenſam Dei peruenirent.* Sane miſeri ſpectatores illud ipſum bonum naturalis decoris, ſic remunerauerunt, extollentes ad aſtrorum ſplendores, ad apparentias Deitatis: ne eis puellis proficeret felicitas ſua, ſed deuectæ, hoc eſt, proiectæ de ſimplicitate, & ſinceritate humani decoris, dum ſibi affingunt diuinitatis illa mendacia, Dei flagello expoſitæ, corruptionis & turpitudinis immunditiis obſcurantur. Et cui non ſubiaceat fœditati, quæ gaudet haberi ſu-

D per natales homanos? Ait Geneſ. 6. *Eecum vidiſſet Deus terram eſſe corruptam, &c.* nun- *Gen 6.*

quam non miratus ſum, quod vniuerſa terra corrupta eſſe dicatur, & præcipue illis temporibus, quando terra ſummo in honore habebatur. Tunc homines adeò erant terreni, vt cœleſtia obliti, vel ipſos montes, vel lucos, vel fluuios, vel fontes adorarent Et qualiter fieri potuit, quod terra appareret immerſa corruptionis fœditati, quando vel ab hominibus adorabatur? Imò nunquam magis terra ſorduit, nunquam magis fœda, & turpis apparuit, quam vbi à natiuo decore deiecta ad diuinas compellationes extollebatur. Ait D Chryſoſt. orat. de *Chryſoſt.*

E Incarnat: apud Bibliothec. Photij: *Nõ erat creatura talis, qualem initio eam Deus crearat. Non erat ſtellis cœlum, vt antea ſplendens ſine vlla macula. Non dabat terra, vt prius fructus puros, nec mare, nec aliqua alia creatura. Præuaricator enim in eam ingreſſus, contaminauit, ac fœdauit omnia, fontes, & fluuios idolis & nimphis, ſtatuiſque complendo, omnes res conditas in Deos homines formabant. Nihil autem ſic creaturam maculat, & adulterat, quam ſi in Deum confletur.* Cum mundus, cum creatura; omnis natiuo ſuo ſplendore fulgebat, proficiebat ſingulis fœlicitas ſua, in ſummo honore, & decore habebant, colebantur. Sed vbi à naturæ ſinceritate

A deiecta terra cœpit Dea putari, & in Cerere adorari, & fluuij, & fontes, & vniuerſa mundi decora pro dijs celebrari, cœperunt, protinus omnia maculantur, fœdantur, & ſub corruptionum fœditatibus conſpecta apparent. Sic puellæ, dum natutali decore gaudent, dum in ſinceritate natalium ſuorum vitam agunt, & floridæ ſunt, & in honore habentur maximo. Vbi autem ab aſpectatoribus ſuis, & amatoribus incipiunt Deæ, & fulgentiſſima cœli aſtra prædicari, celebrari, in maximas ſtatim prolabuntur fœditates, & mille corruptionibus ſubiectę apparent.

§. XXV.

Qui Eccleſiæ Chriſtianæ adhæreſcunt, poſſunt è ſiniſtris hædis in dexteras oues ſaluandi gregis tranſmutari.

VEniebat Rachel cum ouibus patris ſui, nec in Rachelis grege hædi, ſed oues numerantur; vt in illa virtus Eccleſiæ effulgeat Chriſtianæ, cui qui adhæreſcunt, è ſiniſtris hædis, in oues ſalutis mutantur. Cant. 4. *Quàm pulchra es amica mea, quam pulchra es, Capilli tui ſicut greges caprarum, quæ aſcenderunt de monte Galaad.* Caprarum greges de monte Galaad venientes agnoſcit Dominus in ſponſæ ſuæ comis; & quidem in caprarum genere gens reproborum intelligitur, ſicut per Galaad vaſtiſſimi montes gentilitatis. Cur ergo Domine in ſponſæ tuæ capite caprarum genus tibi infenſum, & ſiniſtrum ponis? Cur non magis illi aptas greges ouium, quæ ad dexteram tuam conſtitutæ æternam benedictionem audient? Manebunt ne ſiniſtri hædi in pulcherrimæ ſponſæ capite? Abſit: imò ſi vt capilli capiti inhæreſcunt, ita hædi ipſi Eccleſiæ adhærent Chriſtianæ, non mirum erit, ſi inde poſſint in fœliciſſimas oues a Deó mutari. Ait D. Nyſſen. hom. 7. in Cant. *Sic præclarus ille paſtor accepit caprarum gregibus nouit caprilia montis Galaad in ouilia commutare: vt ij, qui in gentibus præclarum illum paſtorem ſecuti ſunt in ornatu ſponſæ capillorum nomine cenſeantur. Nec enim à Sione monte ſancto factum eſt huiuſmodi vitæ initium, ſed addicta ſimulacris natio, tantopere vitam ſuam immutauit, vt præclaris virtutibus ſponſæ caput exornet.* Non ſolum qui in Sione monte ſancto morabantur, ſed & capræ, & hædi ipſi maledictis obnoxij, qui in monte Galaad, in vaſto gentilitatis, idolis ſeruiebant: Eccleſiæ adhæreſcentes capiti, à diuino paſtore in ouilia fœliciſſima mutantur, & non paruum Eccleſiæ tribuunt ornatum.

Cant 4.

Nyſſen.

Geneſ. 29. Quam cum vidiſſet Iacob, & ſciret conſobrinam ſuam, oueſque Laban auunculi ſui; amouit lapidem, quo puteus claudebatur, Et adaquato grege oſculatus eſt eam: & eleuata voce fleuit. Et indicauit ei, quod frater eſſet patris ſui, & filius Rebeccæ.

§. XXVI.

Alacer, & feſtinus ad eam virtutem raperis, in qua & tuorum lucrum ſpectas.

NOn potuit Iacob ſuæ virtutis ſpecimen non præbere: primo enim vt vidit oues ſitibundas fonti accubare, paſtores monet, vt lapidem amoueant, oues adaquent, & ad paſtum reducant: Ait enim; *date autem potum ouibus, & ad paſtum reducite*, ſic ouibus conſulebat, ſic ad ouium vtilitatem mouebatur, vt & auxilio eſſet, quo ipſæ biberent, & ad paſtum redirent. Subſtitit tamen paulisper certificatus de magnitudine lapidis occludentis fontem, & de more gentis non illum remouentis niſi congregatis cunctis gregibus. At vt vidit Rachelem conſobrinam occidentem, & vidit oues auunculi ſui Labani, nihil moratus, nihil veritus, lapidem ſolus aggreditur, illum remouet, ouibus aquam præbet. *Quam cum vidiſſet Iacob, & ſciret conſobrinam ſuam, oueſque Laban auunculi ſui, amouit lapidem, &c.* Antea cupiebat auxilium præſtare ouibus, cupiebat paſtoribus fauere, ſed veritus regionis morem, non aggreditur facinus; modo vt adaquet Rachelis oues, nihil moratur, nihil veretur, ſed intrepidus aduolat, & ſolus magnum lapidem intentat amouere. Cur modo ſic alacer, ſic intrepidus, ad facinus currit, quod antea verebatur? Modo cognouit, in virtutis opere eſſe etiam ſuorum lucrum, nouit Rachelem conſobrinam, nouit oues ſitibundas auunculi ſui eſſe, & audaciſſimus virtutis opus aggreditur, quod ſciret in ſuorum etiam cedere emolumentum. Sodomorum captiuitatem audiuit cum ingenti animi compaſſione Abraham, ſed & ſimul excepit, quod conſobrinus ſuus Loth captus fuerat. Quid tunc? Ait Geneſ. 14. *Quod cum audiſſet Abraham, captum videlicet Loth fratrem ſuum, numerauit expeditos vernaculos ſuos trecentos & decem & octo, & perſecutus eſt eos vſque Dan: Reduxitque omnem ſubſtantiam, & Loth fratrem ſuum, &c.* Magnum pietatis opus eſt captiuos homines ab hoſtium manibus liberare, & condolere illis, quod ſi Abrahamus ſemper captiuis condoluit, nunquam tamen pro illis liberandis vſquè nunc decertauit. Vnde ergo modo habuit Abrahamus quod ſic captiuis condoleret, vt pro illis curreret ad certamen? Erat in horum captiuorum libertate ſui conſobrini libertas; vbi autem accepit captam Sodomam, & conſobrinum captum, nihil veretur, nihil moratur, ſed audaciſſimus hoſtiles copias cum paucis inſectatur. Vt merito dicat D. Cyril. Alex lib. 4 de Adorat. *Vides, quam prompti ſint ad audendum ſancti viri, quamque ſponte ſua ad ſubeunda pericula propenſi, ſimul enim atque audiuit ipſum Loth in diſcrimen veniſſe, miſertus eſt propinqui calamitatem, arreptiſque vernaculis celeriter profectus eſt aduerſus eos, qui dolorem intulerant, liberauitque è captiuitate tum ipſum filium fratris Loth, tum cæteros.* Multa erant, quæ Abrahamum deterrerent, & belli diſcrimina, quæ nunquam ſubierat, & hoſtium fortitudo, & vernaculorum opera ne-

Geneſ. 14.

Cyr. Alex.

ceſſaria ad domeſtica officia. Quibus impeditus hærebat contentus præſtitam a ſe eſſe compaſſionem captiuis; aſt vbi nouit Lotbi propinqui ſui lucrum, ſi liberarentur captiui, pacatiſſimus homo non dubitat bellorum ſubire diſcrimina, & audaciſſimus, currit in liberandorum captiuorum opus pientiſſimum, quod ſuis erat profuturum. Multi ſunt, qui compaſſionem habeant ad infirmos, qui illis ſuccurere, & aſſiſtere vellent, ſed difficultatibus impediti, hærent contenti, quod bonam voluntatem præſtiterint. Interea infirmatur amicus, infirmatur filius, tunc omnia negotia dimittuntur, & neglectis ſumptibus, & labore id ſolum attenditur, nequid charitatis erga infirmum deſit. O quam prompte, & alacriter arripitur opus virtutis, cui annexus eſt noſtrorum affectus Mortuo Iuda Machabæo, & Ionatha capto, Iudæorum res adeò poſita in arcto erat, vt viderentur Iudæi prorſus eliminādi a terra. Sic enim de illis aiebant vicinæ gentes Machabæor. 1. cap. 12.

1 Mach. 12. *Non habent principem, & adiuuantem, nunc ergo expugnemus illos, & tollamus de hominibus memoriam eorum.* Ergo extinguendi penitus Iudæi? Vbi eſt illud diuinum decretum, quod filius Dei naſcatur in mundo Iudæus ex Iudæis? Cui committat Deus, quod tantam virtutem peragat, vt ſe deuoueat pro liberanda pene deplorata gente, ex qua Deus naſcatur? Habet equidem Deus validiſſimum contemptorem difficultatum, fortiſſimum virtutum propugnatorem, nempe affectum propria tuendi, quando is in homine virtuti militare permittetur. Ecce Machab. 1. cap. 13. ait Simon: *Et nunc*

1. Mach. 13 *non mihi contingat parcere animæ meæ in omni tempore tribulationis: non enim melior ſum fratribus meis. Vindicabo itaque gentem meam; & ſancta, natoſque noſtros, & vxores.* Expende, quod primum poſuit *gentem meam*, deinde addidit, *& ſancta*, poſtremo ait, *natoſque noſtros, & vxores.* Sancta in medio poſita ſunt, & ſuæ gentis, & natorum ſuorum: quemadmodum enim ſolent medicæ pillulæ hinc inde circumdari, & auro tegi, vt alacrius ſumantur ab infirmo, ſic ſancta hinc inde circundantur filiorum, & gentis propriæ affectu, & inde fortiſſime, & maxime ſtrenue illa homines tuentur. Quo reſ-

Rupert. picit Rupert. lib. 10. de vict. cap. 2. *Hoc admiramur in laude Verbi Dei, quod multis amorem præcordialiter infudit conſeruandi generis ſui, atque defendendi, de quo naſci oportebat Dei filium ſecundum promiſſionem* Ecce tibi, quo medio vſus eſt Deus, vt ſancta ab hominibus defenderentur, infudit illis affectum circa propria talem, qui militare poſſet ſanctis ipſis tuendis, ſic animoſe aſſumitur ſanctitatis defenſio.

§. XXVII.

Perfecti viri etiam inter duriſsimos viuendi rigores, & aſperitates, teneritudinem ſeruant, qua facile vinci poſſunt, in vtilitatem aliorum.

QVis in homine aſperrimæ vitæ ſectatore teneritudinem expectaret aliquam? Et

A ſane Iacob dum pedes viam conficit, dum humi cubat, imo dum ſuper lapidem dormit, dum delicias omnes abiurat, & nihil aſperum non aſſumit, vbi ad Rachelem peruenit, ſic tenereſcit, vt ſe in fletum diſſoluat. Ait enim textus: *Eleuata voce fleuit.* Credidiſſem ô Iacob, poſt toſt vitæ tuæ, profeſſionis tuæ durities, in te lapideum eſſe rigorem, niſi aliud mihi perſuaderet humor iſte dilapſus ab oculis. Et quidem hoc eſt proprium perfectorum virorum, inter ipſos vitæ rigores, & aſperitates non obdurari penitus, ſed eam teneritudinem ſeruare, qua in aliorum vtilitatem facile flecti poſſent. Ait Dominus Leuit. cap. 6. *Decimam par-* Leuit, 6.
tem Ephi offerent ſimilæ in ſacrificio ſempiterno,
B *medium eius mane, & medium eius veſpere: quæ in ſartagine oleo conſperſa frigetur. Offeret eam calidam.* Origen. ibi: *Offeret eam teneram:* D. Auguſt. quæſt. 15. *Offeret eam freſam ſacrificium de fragmentis.* Itaque in ſimila, quæ in ſartagine torretur, id præcauet Dominus, vt tenera offeratur, & ſic in fruſta minutiſſima aptata, vt facile frangi poſſit Et cur in frixa ſimila id cauet Dominus, niſi vt oſtendat illud eſſe perfectum ſacrificium, illam eſſe perfectam ſanctitatem, quæ in media vitæ aſperitate, in ipſa ſartagine, in qua torretur, non dureſcit ad alios, ſed flexibilitatem, & teneritudinem ſeruat Ait D. Cyrill. Alex lib. 12 de Adorat. Cyrill.

Origen. D. Aug.

Quibus in verbis nobis ſignificatur, in ſartagine
C *quidem laborum perpeſſio, in eo, quod ex fragmentis offertur, ſanctorum virorum cordis quodammodo teneritudo, atque eiuſmodi mollitudo, vt frangi facile poßit: Illi enim vitæ, quæ eſt ex omni parte, atque plene ſancta, laborum perpeſſio, & ſpes repoſita apud Deum, ampliſsima, & tenera quædam, ac mollis affectio coniuncta eſt; nam durities certe minime illi conuenit.* Vt rari ſunt, qui vitæ attingant perfectionē, ſic ſunt rari qui ex aſperitate exercitiorum non aſperi fiant, & ex cubatione in lapidibus non lapidaſcant, & ſic dureſcant ad omnes, vt nil molle, & blandum ex eorum audiatur ore. At qui ex omni
D parte, & plene ſanctam, & perfectam vitam agunt, ſic ſe componunt, vt illis, & laborum perpeſſio, & aſperrimus rigor, & mollis quædam affectio erga fratres exiſtere poſſit. Quis rigidior? Quis aſperior in vita, quàm Paulus? In laboribus, in periculis, in carceribus impauidus, lapideus; inter fratres totus ſuauis, & teneritudine confractus Ipſe ait Act. 21. *Quid facitis flentes, & affligentes cor meum?* Sane perfectæ Pauli vitæ erat, & laborum paſſio, & mollis affectio, qua erga fratres vincebatur. Chryſoſt hom 4. in epiſt. ad Coloſſ *Cogita mihi quæſo, Paulus ille adamantinus, ignis contemptor, robuſtus, & immobilis, timore Dei confixus, inflexibilis. Quis enim, inquit, nos ſepara-*
E *bit à charitate Chriſti? Afflictio? An anguſtia? an fames? an nuditas? an periculum? Qui ijs omnibus reſtitit, & adamantinas inferorum portas deriſit, is, inquam, Paulus cum videret quorundam lacrymas: ita perfrangebatur adamas ille, vt animi affectionem non abſconderet, ſed mox diceret: Quid facitis flentes, & affligentes cor meum?* Sic Sacrificium Pauli erat de fragmentis, vt tyrannorum incus, ad fratres tenereſceret, & penitus frangeretur. At dum aſperrimæ vitę ſectatores memoro tenereſcere, non poſ-

Act. 21.

Chryſoſt.

Digitized by Google

Chryſoſt. ſum obliuiſci Ioannem Baptiſtam. De illo D. Chryſoſtom. fatur, hom. 38. in Matth. *Dum in deſerto erat, neminem vidit vnquam conſeruorum, nec ab aliquo viſus eſt: non lacte nutritus, non lecto ſuſceptus, non tecto, non foco, non alia re humana vſus eſt tamen mitis ſimul & acer, mitis diſcipulis, aſper Iudæis.* Miraculum fuit perfectiſſimæ virtutis in Ioanne exiſtentis, quod nullare humana vſus humanitatem non exueret, ſed diſcipulis teneresceret. Huc trahe dicta 2. tom. io Euang lib. 9. cap. 5. § 1.

Geneſ. 29. At illa feſtinans nuntiauit patri ſuo. Qui cum audiſſet veniſſe Iacob filium ſororis ſuæ, occurrit obuiam ei: complexuſque eum, & in oſcula ruens duxit in domum ſuam. Auditis autem cauſis itineris, reſpondit: Os meum es, & caro mea. Et poſtquam impleti ſunt dies menſis vnius, dixit ei: Num quia frater meus es gratis ſeruies mihi? Dic, quid mercedis accipias. Habebat verò duas filias, nomẽ maioris Lia, minor vero appellabatur Rachel. Sed Lia lippis erat oculis, Rachel decora facie, & venuſto aſpectu. Quam diligens Iacob ait: Seruia tibi pro Rachel filia tua minore ſeptem annis. Reſpondit Laban, melius eſt, vt tibi eam dem quàm alteri viro, mane apud me. Seruiuit ergo Iacob pro Rachel ſeptem annis, & videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine.

§. XXVIII.

Veritas vel nuda potentiſsima eſt, vt perſuaderi faciat.

HOmo ſolus, peregrinus, pauper, incomitatus, & pedes longiſſimam terens viam dicit ſe ditiſſimi, & opulentiſſimi Iſaaci eſſe filium & hæredem, & creditur: & hoc audito occurrit ei obuiam Laban auunculus. *& in oſcula ruens duxit in domum ſuam. Auditis autem cauſis itineris, reſpondit, Os meum, & caro mea es.* Quibus tam cito perſuaſus fuit Laban? Sane in Iacob nihil erat, quod ſignaret patris diuitias, imò erant multa, quæ paupertatem ſignarent, ſed erat in illo veritas, quæ vel nuda, ſibi ex mentibus humanis extorquet fidem. Hinc

Deut. 16. cauebat lex Deuteron. 16. *Non plantabis lucum, & omnem arborem iuxta altare Domini Dei tui.* Apud gentes idolorum altaria luciſcircumcirca plantatis ornabantur, vt arbores floribus pulchræ, & fructibus diuites, & frondibus vmbroſæ magis caperent hominum animos, & eos ad diuinitatis cultum alliceret. Cur ergo Deus ab altari ſuo ſimilem abijcit ornatum? Cur non magis vel florum, vel pulchritudinum aliarum ornatus ceſſerint in commendationem altaris diuini? Equidem in Dei Iſtaelis altari veritas erat, quæ nullo ornatu indiget, ſed vel nuda potens eſt ſibi facere fidem.

A Pulchrè D. Cyrill. Alexand. lib. 10 de Adorat. *Cyr. Alt.* ait: *Gentiles, ſicubi denſas arbores, locumque totum abunde opacum deprehenderant, ibi aras ad dæmonum ſacrificia extruebant: ſcilicet, opus erat dæmoniorum arte, tanquam aberrationem quandam animi, ac ſæculares oblectationes adiunctas eſſe; nam falſitas ipſa per ſe infirma eſt: adhibitis autem extrinſecus fucis ornatur, vt turpes mulierculæ ſolent. Illud porro diuinum altare cum pulcherrima veritatis ſpecie fulgeret, quænam extrinſeca adiumenta, aut vana ornamenta requireret?* Mihi crede, in quo veritas eſt, nullo ornatu indiget, vt ſibi auditorum animos deuinciat. Ornetur

B mendacium, pulchroſque colores induat, addatque rethorum fucos, & artificia; veritas, ipſa nuda, & incompta, & ſimpliciter prolata triumphat. Apud Ioan. cap. 7. mittunt Phariſæi *Ioan. 7.* miniſtros, vt comprehendant Ieſum, qui dum accedunt. *In nouiſsimo die feſtiuitatis ſtabat Ieſus, & clamabat dicens: Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat. Qui credit in me, ſicut dicit ſcriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ.* Ad hæc Ieſu verba, ſtupuerunt multi, & illum verum Chriſtum confeſſi ſunt. Sed comprehenſuri illum miniſtri, quid fecerunt? Ait Ioann. *Venerunt ergo miniſtri ad Pontifices, & Phariſæos. Et dixerunt eis illi, Quare non adduxiſtis* *Idem.*

C *illum? Reſponderunt miniſtri, Nunquam ſic locutus eſt homo, &c.* Et quidem miniſtri multa audierant à Pontificibus, & Phariſæis aduerſus Chriſtum; a Chriſto autem pauca & ſimpliciſſima verba accipiunt dum ſolum aiebat de ſe: *Qui credit in me, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ,* & ad hæc ſtupent: & paucis ijs ſic captiuantur, vt fidem Chriſto habeant. Cur tam pauci is capiuntur, qui tam multis Phariſæorum verbis arcebantur? Erat in verbis Ieſu veritas, quæ etiam nuda, & inermis ſcit inter hoſtes triumphare. Chryſoſt. hom. 51. ibi: *At* *Chryſoſt.*

D *qui breuem Chriſti audierunt orationem. Tanti enim veritas eſt, vt incorrupto animo longis ſermonibus minime opus ſit.* Non eget multis veritas, non eget ornatu, fucoque rhetorum, non eget Dialecticorum artificijs, non oratorum coloribus, ſed vel nude propoſita ſcit omnium animos deuincire. Et quando fuit veritas minus valida? Nonne dum Dei filius iudici Romano ſiſtitur? Equidem tunc mendacia regnabant in vniuerſo mundo: veritas tantis erat errorum tenebris occluſa, vt vel eius vocabulum penitus eſſet ignotum hominibus. Tunc autem apud Ioann. cap. 19 dicit Ieſus: *Ego in hoc natus* *Ioan. 19.* *ſum, & ad hoc veni in mundum, vt teſtimonium perhibeam veritati, qui eſt ex veritate, audit vocem meam. Dicit ei Pilatus Quid eſt veritas?* Ec-

E ce tibi pauciſſima fecit Ieſus verba de veritate, quæ tunc penitus erat ignota mundo, & tamen ſic capitur Pilatus, vt ſtatim vel abditiſſimam veritatem inquireret. Quod notans Theophylactus, inquit: *Paucis illis verbis Pi-* *Theoph.* *latum rapuit, atque ita, vt de veritate interrogarit, quid ſit? Ferme enim inter homines abolita erat, & ignorabatur ab omnibus.* Et quando veritas adeò infirma exiſtebat, vt prorſus ignoraretur, & ferme eſſet inter homines abolita, tunc Ieſus, qui etiam habebatur infirmiſſimus, catenis vinctus, illam oudiſſime meminit, & ſtatim rapuit Pilatum, & ſic eum rapuit, vt ad

inquiſitionem illius proſiliret. Et quod mirere A magis, quæ ſimplex, & nuda tantas vires habet; ſi adornetur, ſi comatur, ſi armetur, ſolet perdere omnes vires ſuas. Hinc plorat Petrus Damian. Ducis Foſciæ ſortem, cui nunquam accedebat veritas niſi compta, & mille coloribus

Pet. Da. picta. Ait enim lib. 7 epiſt. 11. *Quidquid tibi plane dicendum eſt, prius accurate componitur, & quaſi fabrilis inſtrumenti ſtudio cuditur, ac politur. Et ò infelix, & deceptioni ſemper obnoxium mundanæ faſtigium dignitatis!* Hæc eſt infœlicitatis principum, quod ad illos non perueniat veritas ſimplex, & nuda, ſed compoſita, & ornata, B & compta, quæ ſic minime oſtendit vires ſuas, imò ſæpe in deceptionis occaſionem inducit.

§. XXIX.

Præſentia præmij pro illo obtinendo abſumit labores.

PRo Rachele ſeruit Iacob ſeptem annis, *& ſeptem anni videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine.* Neſcio quomodo amanti, & ardentiſſime amanti ſeptem anni videri poſſint pauci dies; cum potius vnus dies mille an- C ni ſoleat videri amanti, vbi differtur ei exhibitio rei amatæ. Quis amans ſub dilatione longa non perit? Quis non incuſat ſolis tarditatem, dum non accedit hora, in qua poſſint eius deſideria ſaturari? Quæ cum ita ſint, neſcio vnde Iacob ſic amoris ardentiſſimi impatientiam temperabat, vt ſeptem annos dilationis optatiſſimarum nuptiarum ſic haberet, ac ſi eſſent dies pauci. Vnde hoc? Sane præ oculis habebat ſingulis momentis ſui laboris præmium, cuius præſentia fruebatur; præſentia autem præmij ſic laborantes occupat, quaſi nil laborarent. Ad

Nazian. hæc pulchrè aiebat Nazianzen. orat. 24. fatus: *At profectò vel vnicus dies, totius vitæ humanæ inſtar eſt deſiderio laborantibus. Nā illud Iacob mihi alio modo ſe habere videtur, qui pro duabus* D *virginibus quatuordecim annis Labano ſeruiens haudquaquam labore frangebatur. Erant enim, inquit, omnes illi dies, quaſi dies vnus, quod earum amore flagraret. Cuius rei hæc fortaſſe cauſa erat, quia rei expetitæ conſpectu fruebatur.* Ecce tibi cum vnus dies dilationis inſtar totius vitæ ſoleat eſſe amantibus; Iacobo multi dies pro vno habebantur, quia rei amatæ præſentia fruebatur. Nunquam enim præſentia præmij non præoccupat laboratores, ad hoc vt ſe nihil

Actor. 7. putent laborare. Actor. 7. ait Stephanus: *Video cælos apertos, & filium hominis ſtantem à dextris virtutis Dei.* Quid deinde? Lapidum rabi- E diſſimi nimbi in illum à Iudæis mittuntur, inter quos ipſe poſitis genibus clamat, *Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatum.* Nil de vulneribus ſuis loquitur, nil de ictibus lapidum, quibus totus frangebatur, ſed magis aliorum curat lapſus. Cur non magis tua vulnera meminiſti? Cur non magis dolores tuos Deo recenſitos offers? Vbi præ eos iam præmiū videbat, non æſtimat

D. Hilar. vllos preferre dolores. Ait D. Hilarius Arelat. ibi: *Vides quod ſpectantis ineuitus armat conſtantiam triumphantis? Digne patentibus cæli portis comparatur cælum, bella deſudant, ac ſic dum occupatur in ſtupore, & amore cæ-*

A *leſtium Stephanus non turbatur duro imbre ſaxorum.* Dum nobilis Chriſti athleta præ oculis habet Chriſtum, ſic præſentis præmij viſione occupatur, vt pro nihilo habeat ſuos labores, ſuas plagas. Paul. 2 ad Corinth. 12 in cœlum *2. Cor. 12.* dicitur aſſumptus, ait ipſe: *Scio hominem in Chriſto ante annos quatuordecim, raptum huiuſcemodi vſque ad tertium cælum.* Qui raptus contigit Paulo ſtatim in initio ſuæ conuerſionis; vt videre licet apud noſtrum Lorinum in Act. cap. 9. poſtquam raptum, quis numeret Pauli labores, & ærumnas, & plus omnibus laborauit, in laboribus plurimis, in carce- B ribus abundantius, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter: vt ter virgis cæſus, vt ſemel lapidatus, vt ter naufragus, vt ſæpe in periculis fluminū, in periculis latronum, periculis in falſis fratribus? Quæ omnia dum alij ſtupent, ipſe de illis ait 2. ad Corinth. 4. *Id enim* *2. Cor. 4.* *quod in præſenti eſt momentaneum, & leue tribulationis noſtræ.* Momentaneum vocat tot annos tribulationis: leue putat tantum laborum, & ærumnarum pondus. Vnde ſic apud Paulum tot tribulationis anni euanuerunt, vt momentum reputentur: niſi ex eo quod raptos in cœlum, ex tunc ſemper habuit præ C oculis, vt præſentiſſima præmia ſanctorum? Chryſoſtom. lib. 1. de compunct. cordis, fatur. *D. Chryſ.* *Paulus vbi perſpexit illa, quæ in cælis ſunt, contempſit iſta, quæ egeſtatis, & ſqualoris in terra plena ſunt, & cum hominibus quidem pro neceſſitate corporis conuerſabatur: mente vero, & ſolicitudine totum ſe illuc transferebat, quo eum amoris ſui ducebat intentio: etiam ſi triſte hic aliquid perferebat, animo, ibi occupato, non ſentiebat: & ſi delectabile, & ſuaue aliquid videbatur, illa delectatio, illa ſuauitas, quam per ſpiritum contuebatur, delectationis huius ſuauitates obſcurabat. In tantum enim ſuccenſus erat igne Chriſti, vt ei etiam ſi flammas mortales adhibeas, neſciat, non ſentiat, non vratur.* Ecce quid Chriſti viſi faciebat amor in Paulo, ſic oc- D cupabatur dilecti viſione, vt nihil aliud ſentiret nec ſuaue, nec amarum.

Geneſ. 29. Dixitque ad Laban: Da mihi vxorem meam: quia tempus impletum eſt, vt ingrediar ad illam. Qui conuocatis multis amicorum turbis ad conuiuium, fecit nuptias, & veſpere Liam, filiam ſuam introduxit ad eum, dans ancillam filiæ Zelpham nomine. Ad quam cum ex more Iacob fuiſſet ingreſſus, facto mane vidit Liam, E & dixit ad ſocerum ſuum. Quid eſt, quod facere voluiſti? Nonne pro Rachele ſeruiui tibi? Quare impoſuiſti mihi?

§. XXX.

Iniquiſſimum, & damnoſiſſimum parentum facinus eſt, quod filiabus conſulant, vt virginei pudoris proſtitutione comparent ſibi maritos.

ECce Labani ſumma nequitiæ, de illius conſilio, & mandato virgo Lia ſeſe Iacobi

lecto inttomittit, & ſtuprati patitur, vt petdi ti pudotis calamitste acquirat maritum. Vtinam nequitia hæc in Labano ſubſiſteret; verum etism nunc multi ſunt illi parentes ſimiles, qui paſſim filias monent, vt pudorem exponant, & venantur maritos. Hoc piaculum

Leuit. 19 à populo ſuo deturbabat Dominus Leuit. 19. inquiens. *Non proſtituas filiam tuam, ne contaminetur terra, & impleatur piaculo.* Et quis pater proſtituat filiam? Sane Labanus proſtituit Liam, dum illam Iacobi lectulo intromiſit vt furtiuis amplexibus maritum venaretur. Et multi parentes pſoſtituunt vſque nunc filias ſuas. dum illi conſulunt, vt iouenem diuitem alliciant, allecto in omnibus conεedsnt, captsta ſic de matrimonio ſchedula. Quid turpius? Quis iniquius? Qui filiasum pudoris cuſtodes eſſe debent, eas ignobilis mariti adiſpiſcendi prætexto, turpiſſimam vel conſulunt vel permittunt admitti proſtitutionem Accipite. quid de ijs parentibus

Cyr. Ale. ſentiat D Cytill Alexandrin lib 7 de Adosat. *Non propbauabis, inquit lex, filiam tuam, vt fornicari facias eam. Igitur parentes oportet, vt ad res quam optimas ſint authores: ſin reſupini, & negligentes erunt pædagogi, atque adeo ſecus quam ratio poſtulat, ad turpia facta duces, ac magiſtri deprehendentur, extrema ſupplicia ſuſtinebunt, vt qui ſuos ipſi fructus corrumpant, & in exitij ſineas impellant, pro quibus profecto æquum erat mortem oppetere, nam id patribus natura ipſa præſcribit* Pro filiarum bono deberent patres vitsm profundere, vt illis ſint omnia honeſtatis, & pudicitiæ integra, nec ſine magno piaculo, & ingenti ſupplicio fiet. quod pstres ſuas filias ſuo que proprios fructus corrumpant, vel monentes, vel permittentes eas in turpe facinus peruenire. Hoc adduserim illud Eccleſiaſtæ, cap.

Eccleſ. 5. 5. *Ne dederis os tuum, vt peccare facias carnem tuam, neque dicas coram Angelo, Non eſt prouidentia. ne forte iratus Deus contra ſermones tuos diſſipet cuncta opera manuum tuarum.* Hæc duo ſunt in prauis parentibus coniuncta, nimirum, quod filiabus duces ſunt ad turpitudinem, & quod prot us de prouidentia Dei diffidsnt: non ſperant Deum prouiſurum caſte, & pie agentibus puellis, & hinc monent, vt ipſæ ſibi turpiter msritos prouideant. Quid inde? Erit ſane, vt Deus diſſipet cuncta opera manuum eorum; nihilque a talibus parentibus excogitabitur, quod non ruat, & in peius abeat. Et quæ filia vel monentibus, vel conniueotibus pasentibus turpiter maritum nacta non maximas experta eſt calsmitates? Non fuit parentibus in ruinam, & ſcandalum? Vidi ego puellsm a parentibus impulſsm, vt furtiuis conuentibus iouenem diuitem, & elegantem in ſponſum venaretur fecit illa vt monuerunt parentes, & vix iouenis nomen ſponſi dedit, & iratus Deus diſſipauit cuncta opera illorum iuuenem morti tradens cum non parua virginis infamia. Vidi & alteram, quæ ſimiliter maritum venata eſt de conſilio matris, qui vix ſponſæ thalamum tetigit, & luctum ingentibus repleuit calamitatibus Caueant igitur parentes, ne dent os ſuum, vt peccare faciant carnem ſuam, filias ſuas, Dei prouidentia deſperantes,

A alioquin Deus iratus omnia illorum opera diſſipsbit Ad hæc faciebat id quod notauit Plutarchus in præceptis coniugalibus: nimirum. *Plut arch.* ſponſos voluptuoſis fallacijs csptatos, prorſus inutiles, & probsoſos reddi. Quippe ait: *Quemadmodum piſces medicatis celeriter capiuntur, ſed eſui inutiles fiunt: ſic mulieres, quæ amoris poculis, & veneficijs viros capiunt, voluptateque in ſua poteſtate redigunt, ſtupidos eos, vecordes, corruptoſque deinceps vitæ ſocios habent. Nam Circæ nihil profuerunt ij, quos veneficio mutauerat, neque vllam ad rem eis vſa eſt, cum in canes & aſinos degeneraſſent.* Et quidem appoſito exemplo explicat, quæ ſint fœminæ, quæ voluptuoſis illicibus maritos venantor, nimi om,

B vt Circe: quæ amatores dum quærit veneficijs, illos videt in aſinos, & canes mutatos, vt nullam ſibi afferant vtilitatem.

§. XXXI.

Non parua eſt fæminæ culpa, quæ non erubeſcit videri poſt amiſsi pudoris facinus.

SApienter putat Pereita in præſenti Liam peccaſſe, dum licet à patente impulſa. complexum furata fuit viri, quem ſciebat non ſibi fuiſſe deſponſatum. Et ego ethoicæ puellæ al-

C teram etiam culpam inurete ooo grsuabor, quod ſacto msne, non erubuit videri, & agnoſci. Ait enim textus: *Facto mane vidit Ia ob Liam*, ex Hebræo Oleaſter: *Et fuit mane, & ecce ipſa Lia* Non dicitur, quod erubuerit videri, quod erubeſcens ſe abſconderet, vel ſindone operuerit faciem. Sane Rebecca Ge- *Geneſ.* 24 neſ. 24 vix ſuſtinuit videri ab illo cui veniebat deſponſari, ſed ad eius conſpectum, *tollens cito pallium ſuum, cooperuit ſe:* at de Lia nec poſt complexus furtum dicitur tale: ne putaretur inculpabilis, quæ non erubuit videri etiam poſt amiſſi pudoris facinus. Quam sliter vxor illa hominis Leuitæ ſuam ingenuitatem oſten-

D dit: quam tradens vir ſuus laſciuiſſimis adoleſcentibus, vt abuterentur ea, mortuam vidit præ verecundia facinoris. Ait enim text Iudic *Iudic.* 19. cap. 19. *Eduxit ad eos concubinam ſuam, & eis tradidit illudendam: qua cum tota nocte abuſi eſſent, dimiſerunt eam mane. At mulier recedentibus tenebris, venit ad oſtium domus, vbi manebat Dominus ſuus, & ibi corruit.* Ecce tibi fœmina à iuuenibus, tenebris nocturnis compreſſa permittente marito, vbi facto mane in viri conſpectu veniens, tot fœditates paſſa, non potuit ſuſtinere verecundiam, ſi videretus, & exanimis cecidit. Ait Ioſephus, lib. 5. Antiq. *Ioſeph.* cap 2. *Illi furentes vi raptam mulierem domo*

E *abducunt, cumque ei per totam noctem ad ſatietatem illuſiſſent, diluculo dimiſerunt: quæ ita miſere affecta ad hoſpitium reuertitur; & præ nimio dolore, ac verecundia, non audens in mariti conſpectu venire, quod hunc indigniſſime rem laturum putaret humi collapſa expirauit* Quanta hæc honeſtiſſimæ fœminæ ingenuitas? Quæ non volens, ſed coactè paſſa eſt turpitudinem, & turpitudinem à marito permiſſam, ſic nihilominus erubuit, vt oppreſſa verecundiæ affectu ad lucis claritatem operiretur mortis caligine. A parente fuit ducta Lia in turpitudinem

A turpitudinem, fateor: ſic & hæc fuit à matiro dednċta ad turpirudinem, facto mane, *ecce ipſa Lia*, non mutatur, non erubeſcit apparere coram illuſo viro: hæc facto mane, iam non ipſa, ſed verecundiæ ponderi ſuccubuit defuncta, non ſuſtinens apparere in conſpectu viri. Hanc ingenuam verecuodiam Lacedæmoniorum ſponſæ obſeruabanr, quæ & poſt licitum nuprialem congreſſum erubeſcebant venire in ſponſi faciem. Ait Plutarchos in vita Lycurgi: *Ad ſponſam preſſe commeabat ſponſus cum pudore, & metu, ne quis ex familia perciperet, ſimul machinante illa, & opportunitatem ſuppeditante, quo in tempore inſcijs alijs congrederentur. Neque* B *vero ad modicum temporis ita agebant; ſed aliqui etiam liberos prius tulerunt, quam aſpicerent vxores ſuas interdiu.* Vt autem laudabile ſemper eſt, quod fœmina amiſſæ integritatis erubeſcat facinus, nec audeat ab ipſo marito in luce aſpici: ſic vituperabile eſt, quod aodeat in luce videri, quæ deflorationem ſuam turpiter ſolicirauit.

Plutarch.

§. XXXII.

Virum probum, & ſapientem maxime dedecet, quod verbis contumelioſis vtatur.

ILluſus Iacob in re adeò graui nullis acerbis verbis illuſorem ſuum ſocerum petit; ſed manſuete, & ſimpliciter ait: *Quid eſt, quod facere voluiſti?* Et rurſus: *Quare impoſuiſti mihi?* Vocaret alius impoſtorem, fraudulentum, doloſum hominem, à quo tantam fraudem ſuiſſet paſſus, cur tu ô Iacob non ſimilibus contumelijs adeò meritis percutis illum, qui ſic te fallit? Cur non vocas impoſtorem? Nonne vere impoſtor eſt, & doloſus, & fraudulentus? Eſt equidem; ſed tantus vir Iacob ab ijs contumeliæ verbis abſtinet, quæ in- D decentiſſime à viro probo. & ſapienti pronuntiantur. Enimverò ait Eccleſiaſticos cap. 20. *Eſt correptio mendax in ore contumelioſi.* Vbi Septuag. poſuere. *Eſt correptio indecora.* Et quidem contumeliæ, & probra nunquam non indecora ſunt ipſi dicenti, & pronuntianti. Hinc ſpectat illud Iudæ Apoſt. in Canon *Cum Michael Arcangelus cum diabolo diſputans altercaretur de Moyſi corpore: non eſt auſus iudicium inferre blaſphemiæ, ſed dixit, Imperet tibi Dominus.* Poſſet Angelus diabolum, maledictum, impoſtorem, & ſceleſtum vocare; non tamen eſt auſos talia probra aſſumere in ore. Et cur non eſt auſus? An quia ſibi aliquid timeret? An qoia diabolus non merebatur multis E maledictis peti? Abſit; merebatur enim diabolus, quod vocaretur maledictus, ſceleſtus, & multis probris blaſphemaretur, at non decebat huiuſmodi maledicta, & contumelias eſſe vel ad momentum in ore Angelico. Sic D. Hieronym in epiſt ad Titum, cap. 3. ait *Merebatur diabolus maledictum; ſed per Angeli os blaſphemia exire non debuit* Timeret ſibi Angelus non à diabolo, cui longe ſuperior viribus erat: ſed ab ipſa maledictorum, & contumeliarum indecentia, ſi vel pauliſper eſſent in ore Ange-

Eccl. 20.

Septuag.

Iud.

D. Hier.

lico Nunquam enim non dedecet perſonam iuſtam & ſapientem, ſi in eius ore ſonent probra, in alios, & contumeliæ. Merito hinc pungebat Iob amicos ſuos, viros regios, & egregios, cap. 19. *Vſquequo affligitis animam meam, & atteritis me ſermonibus? En decies confunditis me, & non erubeſcitis.* Illorum inverecundiæ vertit, quod probris hominem laceſſerent, ſi enim viri illi pudibundi eſſent, & modeſtiam, verecundiamque conuenientem probis. & iuſtis, & ſapientibus haberent, maxime refugerent fœda verba, & iniurioſa proprio ore proferre Sic ad illos fatur Nicetas in Catena Græca: *Graue quidem eſt obtrectare abſentibus; vos autem omni abiecta verecundia, mihi coram conuitium facitis.* Quaſi conuitiatoria verba non poſſint eſſe in ore illius, in quo aliquid verecundię, & ingenui pudoris reſederit, ſed neceſſum eſt, vt mittat prius verecundiam bono viro expedientem, qui ad proferenda conuitij verba deſcendit Id qood ſtatoebat etiam Origen. ibi dicens: *Sæpe numero quis agens flagitioſe, obtrectat alteri: vbi vere pudoris lineas tranſilierit, coram iactat maledictum.* Dum pudor ingenuos adeſt in homine maxime cauet à maledictis. & conuitijs in alios detorquendis; quæ vbi ab aliquo iactantur, iam ſignum eſt in illo, nihil pudoris manere.

Job. 19.

Nicet.

Origen.

C

Geneſ. 29. Rcpondit Laban: Non eſt in loco noſtro conſuctudinis, vt minores antea tradamus ad nuptias. Imple hebdomadam dictum huius copulæ, & hanc quoque dabo tibi, pro opere, quo ſeruiturus es mihi ſeptem alijs annis. Acquieuit placito: & hebdomada tranſacta, Rachel duxit vxorem; cui patcr ſeruam Balam tradiderat. Tandemque potitus optatis nuptijs amorem ſequentis priori prætulit, ſeruiens apud eum ſeptem annis alijs. Videns autem Dominus, quod deſpiceret Liam, aperuit vuluam eius, ſorore ſterili permanente.

§. XXXIII.

Iacob perfectiſſimi coniugis in amanda vxore exemplar.

QVis ſic amauit vxorem, vt Iacob amauit vxorem ſuam Rachel, quam vt ſibi copularet, duriſſimæ ſe ſeruituti per quatuordecim annos ſubiecit? Sane Ariſtor. lib. 2. Oeconomicor. cap 3. perfectiſſimi viri in amanda coniuge proponens exemplum, vnum inuenit io Vlyſſe decantato ab Homero. Ait enim: *Vlyſſes rogante Athlantis filia, vt ſecum maneret, ac ſempiternitatem pollicente, ne ob id quidem prodere voluit vxoris affectum, & amorem. Magiſque optauit mortalem vxorem, ſaluumque videre, quàm fieri ipſum immortalem.* Ecce quanta Vlyſſes dimiſit, vt ſanctum, integrumque & perfectum amorem erga vxorem oſtenderet. De illo ſic etiam cecinit Sa-

Ariſtot.

Sabin. binus relatus à Tiraquello in 15. leg. connub. num. 43.

Quæque mihi Circe, quæ ſit mihi cauſa Calypſo
Iam dadum ignoto ſolicitare metu.
Vtraque ſe nobis mortalia demere fila
Spondebat, ſtygias vtraque poſſe vias.
Te tamen hac etiam ſpreta mercede petiui
Paſſurus terra tot mala, totque mari.

Sane non inuenerunt Ethnici in toto vaſtiſſimo mundo, vel vnum hominem, qui in amanda vxore perfectus videretur; & ideo Homerus vnum confinxit Vlyſſem, qui in eo oſtenditur perfectus vxoris amator, quando pro illa, & Deorum filias reliquit, & magna commoda ſpreuit, & ingentia mala ſubiuit. Hæc minime præſtaret homo apud Ethnicos, niſi fingeretur præſtitiſſe. Apud fideles autem homines, fallar, ſi quis illa impleuit, vt Iacob; qui pro Rachele coniuge maluit quatuordecim annis exulare a domo paterna, & duriſſimam ſubire ſeruitutem; dum diu, noctuque æſtu, & gelu affligeretur, & mille temporum, & ſoceri pateretur iniurias. Hinc eſt, quod diuinus Sponſus animarum noſtrarum in regni ſui politia circa ſubiectos Dauidicum thronum oſtendit, in œconomia autem domus circa ſponſam maluit Iacobi oſtendi domum. Ait de illo Angelus *Luc. 1.* Luc. 1. *Dabit illi Dominus Deus ſedem Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob.* In regno erga ſubditos Dauidem ſe e oſtendit, in domo erga ſponſam, non Dauidem, ſed Iacobum prætulit. Et cur in domo erga ſponſam Iacobum prætulit? Vt ſe imitar Iacobi, perfecti coniugis exemplar proponeret, qui pro vxoris dilectione formam accepit ſerui, & ſeſe totum impendit. Ex quo clamabat Paul. ad Epheſ. 5. *Ad Epheſ. 5.* *Viri diligite vxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea.* Hæc ſit perfecti viri erga vxorem norma: quæ videtur in domo Iacob, vbi Iacob pro vxore tam longam ſeruiturem ſuſtinuit, tantos labores pertulit; & Chriſtus Iacobi filius pro ſua ſponſa, & ſeruiturem, & mortem oppetijt. Non eſt equidem niſi in domo Iacob, in Chriſti ſchola, coniugalis amor, qui tot voret pro coniuge tormenta. *Deut. 24.* Deuteronom. 24. dicitur: *Si acceperit homo vxorem, & habuerit eam, & non inuenerit gratiam ante oculos eius propter aliquam fœditatem, ſcribet libellum repudij.* Itaque iuxta legem tam tepidus erat coniugis amor, vt vel propter fœditatem inuentam liceret vxorem repudiare, propter alias plures cauſas. Venit Ieſus *Matt. 19.* Matth. 19. & ait: *Quicunque dimiſerit vxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur.* Ecce tibi ſolam fornicationem excipit Ieſus, cæteras omnes repudij cauſas, licet moleſtiſſimas, & duriſſimas iubet vorari à coniuge Chriſtiano: cuius eſt multa ſuſtinere, vt in amore vxoris permaneat. *D. Aug.* Ait D. Auguſtin. lib. 1. de ſerm. Domini in monte. *Multæ erant in lege cauſæ dimittendi vxorem, ſolam Chriſtus fornicationem excipit: cæteras vero moleſtias iubet pro fide, & caſtitate coniugij ſuſtinere.* Talis debet eſſe in Chriſti ſchola, in domo hac Iacobi, amor coniugis in viris, vt vniuerſa moleſtias poſſit vorare, ne diſcedat ab amata. *Eccleſ. 9.* Eccleſiaſtes, cap. 9. monet: *Perfruere vita, cum vxore, quam diligis, cunctis diebus vitæ inſtabilitatis tuæ.* Quæ verba ſic D. Hieronym. *Hieron.* proponit: *Vtrumque conſidera, vide vitam, & mulierem cunctis diebus vanitatis tuæ:* quaſi eiſdem oculis inſpicienda ſit vita, & vxor: vt quod pro vita ſuſtines, id & pro vxoris dilectione ſuſtineas.

§. XXXIIII.

Tota naturæ potentia non ſic valet, vt minima Dei gratia ad fructus edendos.

Ecce tibi vnde oſtendatur Lia fœcunda ad filios producendos *Videns Dominus, quod deſpiceret Iacob Liam, aperuit vuluam eius, ſorore ſterili permanente.* Si vis naturæ ſpectari deberet, tota ſtabat à Rachele, quam viridior ætas viuidiorem faciebat: & mariti affectus non parua fœcunditatis cauſa erat. Sed Dei gratia pro Lia ſtabat, non enim natura, ſed Deus *vuluam eius aperuit*, gratia illam fœcundauit, quæ licet minima ſit, omnem naturæ potentiam ſuperat ad fructus edendos. Fidelibus Corinth. ait Paul. 1 epiſt. cap. 3. *1. Cor. 3.* *Dei agricultura eſtis, Dei ædificatio eſtis.* Ex quo D. Paſchaſ. *Paſch.* in Pſalm. 44 ingentem colligit fructuum ſegetem in virginibus eſſe: ait enim: *In vobis autem iam ſeminatum eſt verbum vitæ, quoniam Dei agricultura eſtis, Dei ædificatio eſtis, & ideo pullulant in vobis ſemina virtutum, & creſcit ſeges multiplicata in Domino.* Expende cauſam multiplicatæ ſegetis vnam eſſe, nimirum, quod agriculturæ ſunt Dei, vbi enim diuinæ gratiæ operatio accedit, plus multiplicantur fructuum ſegetes, quam ſi omnis naturæ vis accederet. Cupiebat Pharao ſic eneruare Iſraëlitas, vt laboribus preſſi prorſus ſterileſcerent, ſed res in contrarium vergebat: ait enim Exod. *Exod. 1.* 1. *Quanto opprimebant eos, tanto magis multiplicabantur, & creſcebant.* Vnde creſcebant? Vnde multiplicabantur? An qui laboribus exacuebatur naturæ vis, & viuidior, & potentior fiebat? Non equidem Deus naturæ potentiam expectabat, ſed gratiam ſuam adhibebat, quæ pluſquam natura valet, vt multiplicatos fructus edat. Accipite D. Cyrill. Alexand. lib. 4. de Adorat. *Cyr. Alex.* *Cum Pharao malignitate ſumma conaretur, tantum illius gentis prouentum, atque incrementum cohibere, impoſuit eis præfectos operum, vt affligerent eos operibus. Sed hoc eius conſilium contrarios euentus habuit, nam ea ipſa, quæ inferebatur vexatio, occaſio illis incrementi fuit, cum Deus eam rem ſua ſapientia moderaretur, & Pharaonis aſtutiæ gratiam ſuam opponeret.* Expende, quid Dominus opponat Pharaoni curanti, vt Iſraël ſterilis fiat, nimirum, huic Pharaonis aſtutiæ opponit Dominus *gratiam ſuam*, & appoſita Dei gratia in multiplicatas ſegetes fructus exurgunt. Hinc eſt illa Iſaiæ conclamatio cap. 66. *Iſai. 66.* *Quis audiuit vnquam tale, & quis vidit huic ſimile? Nunquid parturiet terra in die vna, aut parietur gens ſimul, quia parturiuit, & peperit Sion filios ſuos?* Non terra, non vniuerſa natura poſſet, quod potuit Sion, quãdo Petri prædicatio ſic fructificauit, & vno die innumeros Dei filios traxit. Hoc

quis præſtatet? An poretiria naturæ? Abſit pulchreenim ait D. Ambroſ. in Exhort. ad Virgin. *Vno die terra non parturit, ſed parturit gratia.* Vbi gratia adeſt, vbi Dei manus obſtreticatur, quis numeret fructuum predeuntium partus? Sane plu'quam tota natora valet Dei gratia, vt fructus augeat.

D. Amb.

CAPVT TERTIVM.

Iacob ditatus apud ſocerum, in patriam reuertitur.

IACOBI Animum opleuerant nobiliſſimarum ſororum nuptiæ, verum ille vacuas ſe, & deſolatas putant, dum è tanto viro ſuſceptis non implenrut filiorum examinibus. Vxorem addit marito Rachel Balam, Lia Zelphaoi famulam ſuam, & de quatuor vxotibus intra ſeptenniū poſt primas ouptias, duodecim cotonatur Iacob filijs. Narorum ordn hic erat, Ruben, Simeon, Leoi, Iuda, Dan, Nephrhalim, Gad, Aſſer, Iſſacat, Zabulon, Dina, Ioſeph, qui in fine ſecundi ſeptennij natus martis Rachelis longæ ſterilitari finem impoſuir, C & patris ſeruituri. Filijs ſucceſſir in Iacob ſolicitudo de acquirenda ſubſtantia, de domo propria adeunda; ſed à Socero detinetur, hoc pacto iniro, vt ſibi ſumat quodcumquè variegatum pecus de vnius coloris parentibus prodiret. Mirareris ſimpliciſſimam Iacobi mentem ſubito mutaram in aſtutiam, dum pro bonis acquitendis paciſcitur. Accipit ſimpliciſſimus ille virgas populeas, amygdalinas, & mali granari, quæ partim retento cortice, partim nudatæ illo in diuerſos colores effinguntor. Deinde appoſitæ canalibus ſic bibentium ouium phantaſmata implent, ſic ſigorant, vt fœtus ibi concepti, naſ- D cantur poſtmodum pulchra vatierate depicti. Sex integri anoi hanc Iacobi artem occluſere, qua in immenſum auctæ eius diuitiæ, & Soceri filijs, & ipſi maximam ſecerunt inuidiam. Subuoloerunt Iacobo Soceri, & fratrum inuidioſa murmura, quæ declinare ratus, in agro vocatas dilectiſſimas vxores opperitur. Nun diſtulit Racbel, non diſtulit Lia feſtioare ad maritum, cuios ab ore longiſſimas querelas de fratrum, Patriſque ingratitudine, & inhumanitate bibunt, & in ſugiendi conſilium accenduntur. Quæ, aiunt, cauſa manendi? cur moremur amplius in domo pa- E terna, in qua ſolam intuemur noſtræ fœlicitatis innidiam? Erimus ſemper in patris ſpolium, aut in mercedem ſeruituri mariti? Magis ſequimur virum, magis ſequimur Deum. qui nos tantæ virtuti coniunxit, quando is ducit in viam, quando ille tali ductore in patriam proficiſcitur. Lætus Iacob commeatum adornat, multum cauens ne Labanus idiciat, cui neceſſario ſotet filiarum, nepotumque diſceſſus ingratiſſimos. Vna erat viro proficiſcenti cura, ne quid illi de acquiſitus bonis peri-

A ret: vxores autem magis ſollicitantur, ne ſine dote paterna limina exirent. Tempus ad omnia opportunum, tenebant Labanum greges filiorum diſtantes trium dierum itinere, noctis tenebræ denſabant. & Rachel recuperandæ doris cupida abſcondire rapit aurea patris idola: & vniuerſa Iacob familia apparet in procinctu. Exarſit illico per vicinia fugæ ſoſpicio, qui tribus diebus grandeſcens, ad Labanum peruenit. Aduolat ille non parua cognatorum manu adſcita fugitiuos perſequuturus. Sed ſeptima nocte quieſcenti adſtat Deus. minatur homini dira, ſi Iacob vel duriuſcule aſpiciat. O fœlicem, qui tantæ fuit curæ diuis! Surrexit mitior La- B banus. & Iacobo appropinqoans, non ſecus animum ad amandum, quam antea ad bellum compoſuit. Cur, clamat, abſcondite ſugis Iacob, qui ambirioſo comitatu poteras de patris limine proficiſci? Cur mauis filias meas in ſoga rua prædam putari, quam triumphorum inſignia? Sequaris Dei tui nutum, vt patriam reuiſas, cur mihi Deos eripuiſti? Non cunctanter Iacob blandis ſoceri querelis adblanditur Diſceſſi, inquit, clam, timens ne quid liceret parentis dolori dum abeūt dilectiſſimæ filię. Furti me arguis? Tu ipſe totam ſcrutare familiam, apud quam inuenta fuerint idola tua, ſanguine comparet tanti reatus mundiciem.

Annuit Labanus, linceis oculis cuncta C peruestigat, neu apud Iacob, aut apud Liam, neu apud nepotes idolorum inuenit veſtigium. Properabat ad Rachelis pulcberrimæ partem, & mirum erit, ſi idola non ſint in parte pulchritudinis. Stupet illa immanitare periculi, & accurrens vili ſacculo aureas deitates obnubilat, ſedet inſuper, mulieris ſanæ infirmitatem aſſimulans, & parentis perſpicaciam in quærendis idolis deludit. Frendens Iacob innocentia familiæ, atrocitatem carpit ſcrutinij, & non paucis obijcit ſocero vniuerſas ab illo perceptas fraudes, perceptas iniurias. Non ſilet ſuos labores, nullis vnquam ſoceri gratijs lenitos. Vt poſt viginti annorum fœcundiſ- D ſimæ ſeruirutis, ſubeundum fraternæ inuidiæ periculum. Poſt ditatam ſoceri domum, polluta officiorum laude, non tantum vt hoſti, ſed prædoni abeundum. Abrupit Labanus generi querelas, datiſque dextris, vocatis in teſtes vel lapidibus, fidem nouo percuſſo fœdere confirmant.

Iam tempus vigebat, & hinc inde ſtantes familiæ expectabant miſſionem, cum Labanus filias, nepoteſque oſculatus, cæpit bene precari, & abire. Nec potuerunt Labani filiæ in ipſo diſcedendi confinio, non tantiſper concedere naturæ, dum demiſſis ceruicibus vene- E ratæ parentem inter ſilentes lachrymas viam arripiunt cum marito. Ibat hic vxoribus, filijſque & ingenti ſeruorum ſamulitio ſtipatus in patriam: cui fulgenti in agmine cœleſtium, occurentes virtutes proximum triumpho reditum efficiunt. Timoris tamen non temnendæ reliquiæ erant. Eſau frater, & quadraginta armati milites, ab Eſau ſtantes, quos certis nuntijs ſcioerat Iacob properare ſibi obuiam venire. Hoc adductus timore credidit præſtare diuidi familiæ exercitum, ne ſit neceſſe om-

Digitized by Google

nes ſimul perire, ſi iniquus fuerit fratris occurſos. Tunc verſus ad cœlum, ſummi Dei domicilium: Maxime Deus, inquit, tuo numine vixerunt parentes mei, tuo numine viuo, conſultorem te ſequor, & ductorem viæ; de tuo munere venit, quod toties ex inuidiæ telis elapſus ſum: & quod plenus filijs, plenus diuitijs in patriam reſtituar. Firma tuo numine meam fidem, firma promiſſionem tuam, qua arctiſſima religione tibi deuotum exemiſti periculis, & parentum meorum merita & tuam pietatem ſecotus. Sic precatus Iacob ſimuladornat munera, quæ vel regium animum capere potuiſſent, præmittenſque vxores, & libe- B ros cum vniuerſa familia, ipſe in agro pet no ſtabat ſolus iuxta ripas fluminis. Nec iam creditur ripa fluminis, ſed arena, ſed paleſtra largo pr trita certamine. Aggreditur enim hominem ſecretum numen, lacertiſque conſtrictum tota nocte luctando nititur comprimere. Non is eſt Iacob, qui ſciat vinci ſed fœmore leoiter percuſſo victoriam exaltat, & glorioſum Iſraelis nomen accipit, & fraternæ manſoetudinis auſpicium.

PARS PRIMA. [C

Iacobi, & Chriſti in vtero ſymbola.

VBI Non inuidioſos Iacob? In Labani domo augmento ſuo filij Labani fecit inuidiam. Sic Chriſtus vel in vtero mariano potuit Angelus inuidioſus exiſtere, & Angelorum tenere famulitium.

§. I. [D

Vt Iacobo in Labani domo inuiderunt fratres, ſic Ieſu in vtero Mariano diabolus inuidit.

Gen. 31. AVdiuit Iacob Labani filios inuidentes ſibi, & dicentes Geneſ. 31. *Tulit Iacob omnia, quæ fuerunt patris noſtri, & de illius facultate ditatus factus eſt inclytus.* Multitodinem ouium, & armentorum, & ſeruorum, & immenſas Iacobi diuitias inuident, quæ ad ſe potius pertinere putabant, quam ad illum. Sic diabolus videns humanitatem noſtram ei vtero virgineo Deo vnitam, & ſuper E omnem creaturam exaltatam, gloriaque & honore coronatam, putans illam omnem gloriam, & celſitudinem ſibi deberi potius, vt pote Angelorum primo, rabidiſſimam exarſit in inuidiam, & exclamans dicebat inter ſuos. *Tulit homo omnia, quæ fuerunt patris noſtri*, ſummi Dei creatoris, & moderatoris orbis, *& de illius facultate ditatus, factus eſt inclytus.* His exacuebat inuidiam ſuam, qua furens, qua ſubito exurgit aduerſus dominum, & aduerſus eius Chriſtum. Duellum hoc Ioan. 12. monſtratum fuit Ioanni Apocalypſ. 12. vbi di-

A citur: *Et ſignum magnum apparuit in cœlo, Mulier amicta Sole, & Luna ſub pedibus eius, & in capite eius corona ſtellarum duodecim: & in vtero habens, & clamabat parturiens, & cruciabatur vt pariat. Et viſum eſt aliud ſignum in cœlo, & ecce draco magnus rufus, habens capita ſeptem, & cornua decem, & in capite eius diademata ſeptem, & cauda eius trahebat tertiam partem ſtellarum cœli, & miſit eas in terram, & draco ſtetit ante mulierem quæ erat paritura, vt cum peperiſſet, filium eius deuoraret.* Agebantur hæc in cœlis, antequam inde draco præcipitaretur: immediate enim poſt hæc ſubijcitur Angelorum prælium, in quo Michael B ſtans à parte filij Dei, draconem deturbat, & oſtendit ſtabilitum Chriſti imperium. Igitur dum draco ille potentiſſimus in cœlis degit, in primo ſuæ conditionis inſtanti, tam illi, quam cæteris omnibus ſpiritibus obiecta fuit per diuinam reuelationem fortiſſima illa mulier Maria, cuius in vtero oſtendebatur homo Deus, Chriſtus, omnia, quæ ſummi patris erant in ſe repræſentans, vt ab omni creatura adoraretur. Exhauit ad hunc hominis diuiniſſimam gloriam draco, illique vehementiſſime inuidens, ante mulierem ſtat, vt illam cum filio perdat. Sic enim hanc explicationem, quam literalem putat, finit Catherinus in opuſcul. de gloria bono- Catharin.
[C rum Angel. dicens: *Hic ergo draco deſcribitur eſſe ante mulierem quæ erat paritura, vt quem peperiſſet filium, deuoraret. In quo ira illa magna, & odium impotens ex inuidia peſſima declaratur, & homicidium inſigne Chriſti Domini, & matris eius.* Nondum in terra, ſed in cœlis ſolum coram Angelis apparuit Maria habens in vtero cœleſtem regem, filium ſuum & filium patris cui & diuinitas erat, & poteſtas, & imperium. Et ſubito primogenij Angeli inuidia exarſerũt, qua capti mulieri adſtant, vt illam cum filio perimant. Sic feſum etiam in vtero exiſtentem inuidia perſequitur. Ad hæc Cant. 3. *Fercu-* Cant. 3.
[D *lum fecit ſibi rex Salomon de lignis Libani, colũnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum, aſcenſum purpureum, media charitate cõſtrauit.* Expende, vt diuiniſſimi ferculi media ibi inſidente charitate, nimirum, Chriſto ſplendeant. Quo hæc? Sanè a Gislerio ſapienter nomine ferculi intelligitur Maria, cuius in vtero medius ſtat Chriſtus Deus homo, mediator Dei, & hominis, omnium creaturarum ſibi aſſerẽs imperium. Sed geſtit animus componere ferculum hoc cum throno Iſaiæ oſtenſo cap 6. & in hoc ferculo, & in illo ſolio Dei erat maieſtas: iuxta ſolium duo Seraphim oſtendebantur, ſenas habentia pennas, duabus velabant faciem ſedentis, duabus pedes, & duabus volabant. Ecce tibi, & in ſolio, & in ferculo media ſinuntur manifeſta, & aperta. Cur ſic media aperta ſinuntur? Erat ibi totum diuiniſſimi mediatoris myſterium, qui ſiue in Deitatis ſolio, ſiue in virgineo matris ferculo conſideretur, ſemper expoſitus eſt diaboli inuidentiæ. Vt dicat D. Bern. D. Bern.
ſerm. 5. de verb. Iſaiæ: *Velatur caput, velãtur pedes, vt medium quidem aliquid eidem impio videndum, ſed ad inuidendum vtique relinquatur.* Nunquam, mihi credite, mediator noſter apparere potuit, vel ſi medius lateret in vtero materno, cui non malignantes rabidiſſime inuiderent. Nec abnuo oſtenſionem Verbi incarnati

A cotam Angelis factam in primo conditionis *Cant.3.* momento inſinuari illis verbis Cant.3. *Egredimini, & videte filiæ Sion regem Salomonem in diademate; quo coronauit illum mater ſua in die deſponſationis illius.* Dies deſponſationis illius, dies fuit incarnationis in vtero virgineo; ibi apparuit Verbum copulatum noſtræ naturæ, ideo virginea carne, velut diademate deſignatus fuit vniuerſorum princeps. Vocat ergo Deus vniuerſas Angelorum phalanges in cœlis creatas, vt videant hunc principem, hunc coronatum, hunc Sponſum amabiliſſimum. Et quidem omnes illum viderunt, ſed malus & vidit, & in- B *Christop.* uidit. Ait enim Epiſcopus Chriſtopolitanus in Pſal.18. *Præuidit ergo Lucifer Chriſtum incarnandum, & regnaturum, & inuidit, & odiuit eum.* Sane ſuperbiſſimus ſpiritus non ferebat videre hominem aſſumptum in Dei filium, ſibi magis deberi reputans gloriam illam. Vnde quod murmurabat Iudas *Matt.26.* Matth 26. ad effuſionem vnguenti ſuper caput Chriſti, idem murmurabat diabolus videns naturam humanam oleo diuinitatis delibutam. Ait enim ille: *Vt quid perditio hæc?* Putans perditionem, quod Chriſto datur, & non magis ſeruatur ad loculos ſuos. Quod de diabolo etiam affimat D. Ber- *D. Bern.* nar. ſerm.17. in Cant. *Putas ne Lucifer ille, qui* C *mane oriebatur, ſed præpropere eleuabatur, antequam verteretur in tenebras, generi noſtro inuiderit & ipſe olei effuſionem, vt per ſe ipſum iam indignabūdus muſſitaret dicens intra ſe quodammodo, Vt quid perditio hæc?* Nuſquam non fecit Ieſu magnitudo in ſuperbis, & malignis magnam ſui inuidiam.

§. II.

Peregrinanti Iacob adſunt Angeli; ſic Chriſto, dum peregrinatur in materno vtero.

A Socero diſcedēs Iacob, *abijt itinere, quod* D *cœperat, fueruntque ei obuiam Angeli Dei, quos cum vidiſſet, ait: Caſtra Dei ſunt hæc.* Geneſ 32 non enim quilibet angeli, ſed qui fortiſſimum, inuictiſſimumque exercitum referebat, obuiam Iacobo ierunt. Cuius etiam filius Ieſus dum matris in vtero eſt, fortiſſimas circa ſe angelorum acies oſtendit. Quo reſpi- *Cant.3.* ciens Cant.3. ait: *En lectulum Salomonis ſexaginta fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſraël. Omnes tenentes gladios, & ad bella doctiſſimi, &c.* Vbi pacificus Rex Ieſus virginei vteri lectulo accubuit, fortiſſimus, validiſſimuſque angelorum adſtat exercitus, qui tanto principi *Guil. Ab.* inſeruiat Ait enim Guillel. Abbas apud Delrium in mixta interpretatione: *Sane ex quo in lectulo vteri virginalis, per incarnationis myſterium, Dei filius accumbere dignatus eſt; eundem lectulum ſancti Angeli plurimi ambire cœperunt: & circa quieſcentem in virginis vtero Deum ſacras excubias agere.* Habuit equidem nobiliſſimus rex, dum in Mariæ vtero quieſcit, excubitores angelicos exercitus, qui & præcederent, & indefeſſe regem ſuum comitarentur. Vnde crediderim natam fuiſſe vocem illam *Pſal. 67.* Pſalm. 67 dicentis; *Iter facite ei, qui aſcendit ſuper occaſum,* Clamat equidem propheta ad An-

A gelorum exercitus, eo tempore quo diuiniſſimus Sol Oriens à ſinu Patris, ad vmbras virginei vteri aſcendit Et dum ſub virginei vteri vmbris occūbit, & deliteſcit Sol verus, petit propheta, quod Angeli, principeſque cœleſtes illi vias præparent. Ait Lyra ibi: *Eia Angeli, agite, properate, iter facite ei, miniſterium veſtrum Chriſto in vtero Virginis peregrinanti, ad eius magnificentiam exhibete.* *Lyra.* Non ad defenſionem, aut protectionem, quibus Deus non egebat, ſed ad pompam, & magnificentiam diuini imperij iubentur Angeli iter facere in vtero Virginis peregrinanti Deo. Non ſola in montana B abijt Maria; non ſola in Bethleemiticum pagum venit, vt cum ſponſo deſcriberetur. Semper in vtero eius peregrinanti Domino, præcedebant cœleſtes Angelorum exercitus.

PARS SECVNDA.

Moralia circa textus literam.

C CONTENDO Textus literam enucleate, vt de eius ſucco ſugamus aliquid; quo eligere bonum, & reprobare malum ſciamus.

Geneſ. 30. Cernens autem Rachel, quod infœcunda eſſet, inuidit ſorori ſuæ, & ait marito ſuo: Da mihi liberos alioquin moriar. Cui iratus reſpondit Iacob: Num pro Deo ego ſum qui priuauitte fructu ventris tui? At illa, Habeo, inquit, famulam, &c.

D

§. I.

Qui creaturis fidit, nihil ex illes ſibi obuenturum ſperet citius quàm mortem.

NOn Deum, ſed ſuum vehementiſſimum amatorem adit Rachel, vt filios poſtuler. Sic enim dicit Iacobo: *Da mihi liberos, alioquin moriar.* Et merito dum relicto Deo, in Iacobo filiorum ſpem ponit, ſimul & ob E oculos mortem propónit: nihil enim citius à dilectiſſimis etiam creaturis ſperare poſſumus. Accipire Egeſippum, lib. 1. de Excid. *Egeſipp.* vrbis Ieroſolymit. cap. 23. vbi Pompeij ruinam ſic memorat. *Pompeio interfecto qui dum arma Cæſaris fugit, Spadoni Ægyptio caput ſuum amputandum præbuit, conuerſa res eſt: præbuit tamen ea patientia caput, quæ tantorum populorum aliquoties victorem decebat, vt in illa victi ſorte, exuliſque conditione: conſpiciens rerum humanarum ludibrium, & varietatem, gladio ceruicem offert, ab eo, cui regnum dederat, pro gratia mortem recepturus* Ecce tibi quid petat Pompeius ab amico, quem

auxerat, quem ad regnum euexerat, à quo vehementiſſime amabatur: ecce tibi quid ab hoc pro gratia extẽſo collo ſperet. Sperat equidem mortem, ait enim, *ab eo, cui regnum dederat, pro gratia mortem recepturus* Et quidem hoc certius habemus omnes in amatoribus, in amicis, quos nobis ex hominibus multo ſudore, multo munere, & pretio comparamus Nihil, mihi crede, in ijs certius habes quam mortem, quàm internecionem. Dum ſeculares amatores adis, vt ab eis aliquid poſcas, propone tibi etiam ob oculos mortem, vt quæ certius ab illis ſperari poſſit. Huc reſpiciens Ierem. cap. 22. inquit:

Jerem. 22. *Quæ ſedes in Libano, & nidificas in Cedris, quomodo congemuiſti, cum veniſſent tibi dolores?* Vbi noſter legit, *quomodo congemuiſti?* Legit Pagninus: *Quæ gratia erit tibi, cum veniſſent tibi dolores?* Et quidem hæc vna gratia erit ei, qui ſedet in Libano, qui nidificat in Cedris, hoc eſt, qui ſpem ſuam habet in creaturis, & hominibus ſæculi, nimirum, ſi labores inde, & mortes, & confuſiones metat. Ait Carthuſ. in Expoſ. morali.

Carth. *Confunderis à malitia tua, quæ ſedes in Libano, ideſt, in exteriori pulchritudine requieſcis: & nidificas in Cedris, inter magnos, & primos in ſæculo eſſe, ac commorari lætaris, & reputari, & promoueri ab eis, non obſtante, quod ſcriptum eſt; Deus diſſipabit oſſa eorum, qui hominibus placent, confuſi ſunt, quoniam Deus ſpreuit eos.* Nullum alium fructum, nullam aliam gratiam recipies a creaturis, à potentibus amicis ſæculi præter confuſionem, præter maciem Quid ais? Habes amatorem fideliſſimum mille muneribus partum, eſt tibi procera arbor & ſudore, & ſanguine rigata: cuius in ramis fructiferis nidificas, ad quam confugis in omni diſcrimine; *& quæ tibi gratia erit? Quomodo congemuiſti?* Pro gratia inde gemitus & dolores, & confuſiones, & mortes habes. Hinc minitabatur Dominus populum ſuum Ezech cap. 16.

Ezech. 16. *Ecce ego congregabo omnes amatores tuos, quibus commiſta es, & omnes quos dilexiſti, cum vniuerſis, quos oderas, & congregabo eos ſuper te vndique, &c* Quales hæ minæ Domine? Minitaris ſupplicium, & confuſionẽ, & mortem inferendam populo peccatori, & ad hoc dicis, quod omnes eius amatores congregabis ſuper illum. Amatores, & dilecti nonne magis fauebunt amato? Nonne magis illi referent gratiam? Cur ergo Domine amatores illius adducis; quem morti, & internecioni tradis? Equidem nunquam certius quis in mortem feſtinat, quam dum in ſecularibus amatoribus incipit ſpem ſuam locare: quot tibi fuerint ſeculares amici, quibus fidas, quorum gratiam multo compares ſanguine, tot habes, à quibus mortem, & confuſionem pro gratia capias. Quod deflet Philo in Tiberij nepote, adhuc puero, & tradito magiſtris, qui in eorum conſpectu iuſſus eſt a Caio, vt ſua ſe manu occideret Quid puer? Ait Philo de legat. ad

Philo. Caium: *Tum puer imperitus, qui nunquam cædem fieri viderat, nunquam in armis ſe exercuerat, vt ſolent adoleſcentes regij pacis tempore ſimulacra pugnarum ciere, primum ceruicem præbebat venientibus: cumque illi detrectarent, ſumpta ſica ſciſcitabatur, cui loco lethale vulnus deberet infligere, vt vitam abrumperet; primum id, atque vltimum ab his magiſtris didicit, coactus homicida ſui fieri.* Crede mihi nil prius doceberis ab amicis, quam in mortem ruere.

§. II.

Pulchritudinis conſcientia ſtulteſcere facit, & infatuari gentes, ne Deum ſciant ſupra hominem.

NOn à Deo, ſed à marito filios extorquere Rachel contendit, clamans ad illum: *Da mihi liberos*: quæ verba a Chryſoſtomo putantur ſtultitiæ plena. Et vnde Rachel in tantam ſtultitiam venit, niſi è magnæ ſuæ pulchritudinis conſcientia? Vt enim pulchritudine valebat apud Iacobum, ab illoque affectum extorquebat: ſic deſipuit, vt crederet etiam ab illo poſſe ſine Deo, vi ſuæ pulchritudinis & filios extorquere. Et quem non faciat ſic ſtulteſcere pulchritudinis conſcientia? Ad Regem Tyri loquutus Ezechiel, capit. 28. ait: Ezec. 28.

Eleuatum eſt cor tuum in decore tuo: perdidiſti ſapientiam tuam in decore tuo. Vbi ſe nouit decore, & pulchritudine pollere, omnem ſuam perdidit ſapientiam, & in maximas ſtultitias deuenit Vix vlla poteſt manere ſapientia cum conſcientia pulchritudinis. Vnde ipſe Ezechiel, cap. 16 *Habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine tuo.* Ezec. 16. Hoc eſt, tibi, nominique tuo aras ſtruxiſti, te Deam putaſti Quid ſtultius, quam quod natura mortalis, & infirma ſibi videatur Dea? Et in hanc ſtultitiam impellit pulchritudinis fiducia Ibi D. Hieron *Grande diſcrimen non in Deo, ſed in ſuo decore confidere, quanto quis ſublimior fuerit, debet timere, ne corruat, & fornicetur in nomine ſuo.* Hieron. Hæc ſemper ſtultitia timenda eſt illis, qui de ſua pulchritudine præſumunt, ne putent ſe non egere Deo: ſed in ſe deitatem habere omnibus colendam. Aiebat Dominus Zachar. cap 11. *Et aſſumpſi mihi duas virgas, vnam vocaui decorem, & alteram vocaui funiculum.* Zac. 11. Et quæ virga erat decor, & quæ funiculus? Rupert. ibi: *Vnam virgam vocaui decorem, & alteram vocaui funiculum, quia videlicet gentes cæteræ quoddam decus meum, decus, & ornatus orbis terrarum fuerunt: ſemen autem Abrahæ hæreditatis meæ funiculus eſſe habebat.* Rupert. Ecce tibi in duabus virgis duo ſignabantur populi, in virga funiculi populus Iſraelis, qui ad Dei ſortem pertinebat: in virga decoris populus gentilis, penes quem dicit Rupert. fuiſſe ornatum, & pulchritudinem orbis. Sed ſcire cupis, qualis erat hic populus, in quo erat mũdi pulchritudo, & decor? Accipe de illo Paul. ad Rom. 1. *Euanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum, dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt. Et mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & ſerpentium.* Ad Ro. 1. Proh inſipientia, & ſtultitia populi, penes quem erat decor, & pulchritudo orbis! Fallor niſi hic decoris, & mundialis pulchritudinis theſaurus, non fecerit euaneſcere, & ſtulteſcere populum, ne Deum quæreret ſupra hominem. Imo ea eſt pulchritudinis conſcientia: vt quaſi ſit in deitatis ordine, nihil que ſuper ſe ſubli-

A me credat, vt omnes reputer amatores, & ſui cultores, uullum inquam admittat timorem. *Egeſipp.* Id quod ſapienter notabat Egeſippus, lib 1. de Excid. Ieroſol. cap. 38. in pulcherrima fœmina Mariamne innocenter occiſa à coniuge vehementiſſimo eius amatore. Ait enim: *Hunc Mariamne exitum tulit, ſobrie viro pudica, ſed inſolens formæ conſcientia. Cui magnanimitas ſuperfluebat, ſedulitas deerat, vt blanditias dedignaretur mariti ſecura, quod nihil ab eo, qui ſupra modum diligeret, exitij perpeti poſſet.* Potuit formoſiſſima fœmina eſſe pudica, & marito fidelis; at non potuit eo inſolentiæ, & audaciſ- B ſimæ ſtultitiæ non peruenire, quod nihil ſibi timeret ab amatore quaſi à nemine à qua poſſet amari, feriri poſſet, ſed ſemper coli.

§. III.

Perfecti hominis eſt iniuriam Deo illatam etiam in dilectiſſimis caſtigare.

NVnc primo audio Iacobum iratum, & iratum in delectiſſimam coniugem Rachel, ait enim: *Cui iratus Jacob, &c.* antea fuerat iniuriam, & fraudem paſſus à Labano, & à C Lia, quæ nuptialem thalamum dolo viriarat. Nec tamen ibi dicitur iratus in Liam neque in Labanum; & modo aduerſus dilectiſſimam, & quatuordecim annorum ſudoribus comparatam coniugem vehementiſſime iraſcitur. Et cur modo in hanc iraſcitur? inuenit illam iniuriam Deo, petentem ab homine, quod ſolus Deus poteſt præſtare; & bonus, & perfectus vir inultam non patitur etiam in dilectiſſima iniuriam Deo illatam. *Lyppom.* Pulchrè ait Lyppomanus in Cat. *Rachelem igitur licet vehementius, quam par erat, amaret Iacob, Deum tamen cum timeret, æquanimiter ferre Dei blaſphemiam non potuit, munus, ſcilicet, filiorum, quod ſolo Deo donante conceditur, id ipſum tribui marito, & per* D *impoſsibile contra Deum exigi* Expende ab illis: *licet vehementius amaret æquanimiter ferre Dei blaſphemiam non potuit* ardentiſſimus, & (ſi dici poteſt) nimius vxoris amor non temperauit Iacobum ab ira excitata pro Dei iniuria. Diligebat quidem vehementiſſime pulcherrimam vxorem, vbi autem illam Deo iniuriam nouit; non meminit perfectus homo pulchritudinis, non meminit dilectionis, ſed dilectionem humanam ſuperauit Dei timore, acriter fœminam Deo inſenſam mordens. Quod vt rarum & difficile eſt, ſic à viris perfe- E ctis effici ſolet. Et ſane hoc certamen propoſuit Ieſus ſuis fidelibus, quando ait Matth. 19. *Omnes, qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, &c.* *Matth. 19.* Non quidem neceſſariam petit horum corporalem derelictionem; quandoquidem vxor non licite poteſt relinqui corporaliter à marito, niſi ex conſenſu. Cur ergo dicit relinquendos eſſe parentes, & filios, & ſorores, & vxores propter Dei nomen? Nouerat vim ſeu tyrannidem carnalis dilectionis, valentem in dilectis diſſimulare, & præterire iniurias diuini nominis, & ideo ad æternam

A remunerationem deſignat eos, qui vehementia, aut tyrannide dilectionis humanæ non temperantur ab ira ob prophanatum Dei nomen. Ait enim ſapientiſſime Cœleſtinus Papa epiſt. data Neſtorio tomo 1. Concil. Epheſ. cap. 16. *Cæleſt.* *Ipſius Domini vox expreſſe monet, non patrem, non matrem, non filios, nullam denique aliam neceſsitudinem, vel cognationem anteponi ipſi fas eſſe. Exiſtit enim non raro talis pietas, ex qua aperta oriatur impietas; cum nimirum carnali affectione dominante, corporalis dilectio, propter quam non infrequenter quoſdam in pretio habemus, illi dilectioni antefertur, quæ Deus* B *eſt. Quando ergo huiuſmodi carnis affectio aduerſatur illi, qui eſt ipſamet charitas, tunc vtique omnis ea beneuolentia animo eijcienda eſt.* Tandiu poterant beneuolentiæ; & amicitiæ humanæ officia diſsimulari in viro fideli, quandiu in dilectis nihil ſonat, quod Deo inurat maculam; vbi autem hoc eſt, nec etiam in dilectiſsimis debet tolerari. Quis enim bonus, & verus Dei ſeruus erit, qui patiatur nomen Dei obſcurari? Scribit ad Theodoſium Imperat. D. Cyrill. Alexand. epiſt. poſita in tom. *D. Cyril.* 5. Concilij Epheſ. cap. 2. *Vt ij, qui ſacri veſtri imperij ſceptris parent, ſiue illi generoſi duces extiterint, ſiue in quacumque alia dignitate conſtituti fuerint. præclari apud vos euadunt, ſi* C *iuſta indignatione in illos feruntur, qui petulantem infrænemque linguam in veſtram dominationem mouerunt; vel quid aliud abſurdum admiſerunt. Ita domini quoque ſacerdotem omni laude apud Deum, & homines dignum reddit, ſi neminem contra diuinam gloriam impune nugari patiatur, ſed omnes omnino tales ſummorum hoſtium loco habeat.* Non ſit tibi amicus, non ſit tibi charus, qui Dei nomen maculat, ſi velis inter Dei famulos, numerari. Pſalm. 138. *Nonne, qui oderunt te Domine oderam? Et contra inimicos tuos tabeſcebam? Perfecto odio oderam illos, inimici facti ſunt mihi.* *Pſal. 138.* Ex quo Cæleſtinus Papa vbi ſupra: *Nec ego benignus Domini* D *mei hoſtes, tanquam fidus ſeruus perſequi non poſſum, præſertim cum & propheta quoque iſtius modi perfecto odio ſe odiſſe fateatur.* Et quidem perfectum odium eſt, quo Dei famulus iniurias Deo illatas etiam in dilectis maxime damnat.

§. IV.

Obdurati animi non leuiter, ſed vehementiſsime ſunt feriendi, vt reſipiſcant.

E IRatus dicitur Iacob in Rachelem, & vehementiſſime iratus; quod innuens Chaldæus legebat; *Iratus eſt furore Iacob*, quibus non ſolum iram, ſed & furorem attribuit Iacobo in Rachelem. Et merito, nam Rachel ſic obdurabatur in dolore ſterilitatis ſuæ, vt in illo mori mallet, aiens: *Da mihi liberos, alioquin morior.* Quaſi fateatur non mortem æſtimare præ illo affectu inordinato. Vbi autem ſic obdurantur animi, non leniter, ſed acerrime, & vehementiſſime corripiendi ſunt. Veniebat Dominus in montem Sina, vt legem ſcriptam daret Exod. 19. *Et ecce cæperunt audiri to-* *Exod. 19.*

nitrua, & micare fulgura, & nubes denſiſſima A *operire montem, &c.* At veniebat in vterum virginalem, vt ibi veſtiretur carne, & ibi quam *Luc. 1.* placidus adeſt. Ait apud Luc. 1. Angelus: *Spiritus Sanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi.* Non tonitrua, non fulgura, non tenebroſæ nebulæ, ſed placidus, & ſuauis Dei illapſus in Mariam patet. Et cur in Maria placidus, & in Sina terribilis perſtrepentibus tonitruis, fulgurantibus nubilis, imo fulminantibus viſebatur? In Sina veniebat legem ſcripturus in lapideis tabulis, vbi autem res erat cum lapide obdurato, non miror quod ostendat omnia ſui furoris arma. Ait Damaſc. *Damaſc.* orat. 1. in Mar. nat. *O Maria arx Sina ſanctior,* B *quam non fumus, non caligo, non procella, non terrorem incutiens ignis contegit: verum illuminandi vim habens Spiritus Sancti ſplendor! Illic enim Dei verbum tanquam Dei ſpiritu legem ſaxeis tabulis inſcribebat. Hic autem ex Spiritu Sancto, ac Virginis ſanguine Verbum ipſummet incarnatum eſt, ſeque naturæ noſtræ conceſſit.* Dum Dei Verbum Mariæ viſceribus inferendum erat, ibi ſuauitas tota adeſt, abeſt omnis terror: at vbi idem Verbum ſaxeis tabulis erat inſculpendum, ibi & fumus, & caligo, & procella, & terrorem incutientia fulmina appareant, eſt neceſſe. Cum duris enim & durirer *Act. 20.* eſt agendum. Apoſt. Paulus Act. 20 locutus C de falſis Epiſcopis, ait: *Ego ſcio, quoniam poſt diſceſſum meum intrabunt lupi rapaces, non parcentes gregi. Et ex vobis ipſis exurgent viri loquentes peruerſa, vt abducant diſcipulos poſt ſe.* Itaque non dubitat Paulus malos Epiſcòpos luporum nomine percutere, quod ſecutus Cæleſtinus Papa Neſtorium Epiſcopum ante dånationem Concilij ſimilibus contumelijs feriebat. De quo ipſe maxime quærebatur, quod homo Chriſtianus, & in Epiſcopali ſede poſitus tam dure à Pontifice tractaretur. Ad hæc *Conc. Eph.* Cæleſtinus tom. 1. Concil. Ephel. cap. 17. ait: *Durum ſane eſt, & graue admodum Beati Pauli verba, quæ in Actis leguntur, in te conuenire. Ego, inquit, ſcio, quoniam poſt diſceſſum meum,* D *intrabunt lupi rapaces. Hæc abs te alijs dici malebamus, quam tibi ab alijs: docere enim, quæ dicimus, debueras, non diſcere. Nam quis ferat Epiſcopum doceri, quomodo ipſum Chriſtianum eſſe oporteat? Duris dura debetur reſponſio, & dura vltio.* Non equidem cum lapidibus blande agendum eſt, ſed duro ſunt feriendi ictu, vt optimas figuras accipiant. Nec in obduratis animis aliquid perficies, niſi etiam vltionem duram adhibeas. Eli offenſam incurrit, quod filios non corripuiſſet, & tamen corripuit; habes enim 1. Reg. 2. *Audiuit omnia, quæ facie-* *1. Reg. 2.* *bant filij ſui vniuerſo Iſraeli, & quomodo dormiebant cum mulieribus, quæ obſeruabant oſtiũ* E *tabernaculi; & dixit eis. Nolite filij mei, &c.* Corripuit ergo, cur reprehenditur quaſi non *Theod.* corripuiſſet? Theodoretus ait: *Horum iniquitas non egebat lenibus medicamentis, ſed acerrimis.* Dum duris non datur correptio dura, & vltio dura, nulla dari cenſetur.

Gen. 30. Nato autem Ioſeph, dixit Iacob ſocero ſuo; Dimitte me, vt reuertar in patriam meam, & ad terram A meam. Da mihi vxores, & liberos meos, pro quibus ſeruiui tibi, vt abeam, tu vero noſti ſeruitutem, qua ſeruiui tibi.

§. V.

Perfectionis, & aſperitatis Chriſtianæ vitæ culmen tunc attingis, quando tibi loco patriæ ſunt remotiſſima quæque loca, & alieniſſima, propter Deum, & animarum ſalutem.

B

INter dilectas vxores, inter examina filiorum inter creſcentes diuitias, hac pungitur Iacob cura, vt reuertatur in patriam, ait enim ſocero ſuo; *Dimitte me, vt reuertar in patriam meam.* Et quæ erat Iacobo patria? Vbi tunc erat, cum vxoribus, & filiis ſuis, ibi habebat totam cognationem ſuam? ibi atauorum requieſcebant oſſa, ibi erat totum ſuum gentilitium, & patrium ſolum. Vbi autem erat pater eius Iſaac, nihil ſuum habebat, non ibi patria, ſed tam Iacobo, quam Iſaaco erat terra peregrinationis. Alienam ergo & peregrina- C tionis terram, habebit Iacob velut patriam ſuam? Equidem perfectus vir, & qui habebat promiſſionem Chriſti pro patria habet remotiſſima quæque, & alieniſſima loca, vbi Dei obſequium elucet. Ait Rupert. lib. 7. in *Rupert.* Gen. cap. 15. *Nec illud prætereundum eſt, quod ait: Dimitte me, vt reuertar in patriam, & ad terram meam, peregrinationem patrum ſuorum patriam, terramque ſuam vocans propter Deum.* Hic labor, hoc opus, hæc perfectio eſt illorum, in quorum ſemine erat Chriſtus, quod ignorent aliam patriam, niſi illam, in qua diuinum obſequium affulget, licet tellus hæc ſit remotiſſima, & alieniſſima a ſuis. Abrahamo primum electo in patrem Chriſti hoc pro- D ponitur certamen duriſſimum, & naturæ aſperrimum. Gen. 12. *Dixit autem Dominus* *Gen. 12.* *ad Abraham: Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monſtrauero tibi.* Quid durius? Et quid de externis aſperitatibus propinquius Chriſto? Sane vbi mandantur ieiunia, cilicia, humi cubationes, flagellationes, ſolitudines: ijs repræſentari poteſt Elias, Ioannes Baptiſta, at vbi mandatur exilium, peregrinatio, nec alia patria permittitur, niſi terra, vbi maius Dei apparet ſeruitium, ibi vnus repræſentatur Chriſtus. Ex quo D. Aug. ſerm. 68. de *Auguſt.* tempore, ait: *Abraham pater noſter radi-* E *cem fidei, nominiſque Chriſtiani habebat, qui cum ad incerta, atque peregrina iuberetur exire, tota deuotione compleuit. Cui iure tam dura nulla dubitatio fuit, ſed ſententiam Dei, tanquam qui optare videretur, accepit. Exi, inquit Dominus, de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram, quam monſtrauero tibi. Nouum probationis genus habenti propria, exilia indicere peregrina, iungere laborem itineris quieſcenti, & tantarum facultatum Domino neceſſitatem imponere peregrinandi. Libenter tamen fides accepit; quidquid arduum videbatur*

A *incredulis. Cui non eſt magis dulce proprium tugurium, quam palatia peregrina? Leue cuiquam non eſt dimittere propria, & ſectari aliena, dimittere quod ſcias, quærere quod ignoras. Quis propria ſine dolore deſeruit? Cui non eſt durum illos conſcios natalium parietes relinquere?* Iſ expendit Auguſtinus duo; alterum eſt durities certaminis propoſiti Abrahamo; alterum eſt victoria tanti certaminis Chriſtum repræſentans. *Habebat*, inquit, *Abraham radicem fidei, nominiſque Chriſtiani*, ex qua radice Chriſtum repræſentante venit, quod duriſſimum certamen peregrinationis compleret. Et quidem, quod inter aſpera quæque ſupremum locum B obtineat exilium à patria docet D. Amb. enarratione. a. in Ionam, fatus. *Cur patriam derelinquis? Captiuitatem fortaſſe metuis? Da veniam non intelligis, neſcis quod hæc eſt prima captiuitas patriam non videre, & quod grauius eſt omni malo hoſtili, peregrinationis exilium. Solet, qui aliquid ſceleris admiſerit, huiuſmodi pœna damnari, vt pellatur patria, regionibus incognitis relegetur. Hoc igitur malum propria tibi prouides voluntate, quod ſolet ſupplicij cauſa damnatus excipere.* Et quod malum adeo exhorruere prudentiſſimi viri, vt maluerint ingentia bona quam patriam amittere Odyſſæ 9. apud Homer. Caliſpo promittit Vlyſsi immortalitatem, ne in Ithacam patriam ſuam C iret. Et quid Vlyſſes? Cicero lib. de Orat. ait: *Patriæ tanta eſt vis, tantaque natura, vt Ithacam illam in aſperrimis ſaxulis tanquam nidulum affixam prudentiſſimus vir immortalitati antepoſuerit.* Quod non miratur D. Chryſoſt. hom. 31. in Gen. quando in viris religioſiſsimis, qui ſpreuerunt mundum, hunc erga patriam affectum videat. Ait enim: *Multi adeo ſunt conſuetudini ſuæ alligati, vt potius multa, & ſi neceſſitas vrget omnia ferre velint, quam loca mutare, in quibus prius habebant domicilium. Id quod non ſolum vulgo fieri videmus, ſed etiam alijs, qui è medio tumultu fugerunt, & monaſticam vitam delegerunt.* Etiam ſupra mundi D abrenuntiationem, ſupra ſeueritatem monaſticæ diſciplinæ hoc reſtat arduum, & difficile nimirum a patria exilium: quod minime ſuſtinent, etiam qui conculcant mundum, & aſperitatem religioſæ vitæ ſuſtinent. Et ſane vbi Chriſtus inſonuit, vbi cæpit in hominibus Chriſti generatio, Chriſtique virtus præparari; ſtatim hæc virtus claruit, quia homines ad incognitas regiones aduolarent, patriam æſtimantes ſolam illam, in qua Dei obſequium ſperabatur. Vt merito dicat Auguſtin. *Abraham pater noſter radicem fidei, nominiſque Chriſtiani habebat, qui cum ad incerta, atque peregrina iuberetur exire, tota deuotione compleuit.* E Non in alijs, niſi in ijs, in quibus Chriſtus parabatur, in quibus erat radix nominis Chriſtiani, tanta virtus inueniri potuit, quæ peregrinis, & incognitis regionibus propter Deum vteretur pro patria. Quod perfectionis, & ſummæ aſperitatis ſtemma non potuit deficere in filijs Societatis Ieſu, vt non defecit in eis diuiniſſimi Ieſu nominis claritas. Sic enim ait pater meus Ignatius in ſui ordinis regulis ſummarij: *Noſtra vocationis eſt vniuerſas terras peragrare, & vitam agere, in quauis mundi plaga vbi maius Dei obſequium, & animarum auxilium ſperatur.*

D. Amb.

Chryſoſt.

Auguſt.

A Quid magis Chriſtianum? Quid plenius aſperitatibus, & difficultatibus? Huic deuouentur duello omnes Societatis Ieſu viri, vt regionibus remotiſſimis, & incognitis relegentur, & quæuis loca ignotæ linguæ, & moris, in quibus maius Dei obſequium ſperatur, & auxilium animarum, illis ſint pro chariſſima patria. Huc dum peruenio, incidi in libellum cuiuſdam Poloni Carmelitæ Diſcalciati, qui dum vniuerſos ordines ſacros ſub nomine apologiæ acriter mordet, nec ſuo parcit, in Societatis Ieſu viros reuomit etiam, quaſcumque contumelias iam pridem Lutherani, B & Caluiniſtæ hæretici conflarunt. Religioſos nos vocat delicatos, ab hominibus ſæcularibus in nullo diſtinctos, & alienos à vitæ auſteritate, quia calceis vtimur, quia vtimur lineis, & laneis, quia in frequentia hominum verſamur. Non æſtimat ille aliquid religioſum, & auſterum poſſe eſſe præter melotem Elianum. Matth. 14 dum Petrus in ſummitate Taboris vidit Ieſum inter Eliam, & Moyſem, ex templo clamat: *Domine bonum eſt nos hic eſſe, faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, Moyſi vnum, & Eliæ vnum.* De quo addit Marcus cap. 9. quod Petrus *non ſciebat quid diceret*. Et cur neſciebat, quid diceret Petrus, quando tabernacula in monte vult parare, & C in illis cum Ieſu, & Elia, & Moyſe commorari? Ignorantiam Petri inſinuat Diu. Ephrem ſerm. de Transfig. fatus: *Simon miſſus eſt ad ædificandam in mundo Eccleſiam, & facere vult in monte tria tabernacula: adhuc enim Chriſtum humano more attendebat, & cum Moyſe, & Elia illum collocabat.* Et quidem qui nihil ſupra Moyſem & Eliam attendebat in Chriſto, non miror, quod in eum errorem labatur, quo velit in tribus tabernaculis in receſſu montis ædificatis cum lapideis legibus Moyſis, & Eliæ melote totam includere gloriam, & perfectionem Chriſtianam. Sic errat, qui nihil ſupra Eliam meditatur, qui apprime Chriſtum nouit, & Chriſtum æmulatur, non arcte- D tur receſſibus Elianis, nec in monte adeo æſtimet vnum, aut alterum tabernaculum, ſed in toto mundo, in quauis remotiſſima plaga ædificationem tractet Eccleſiæ Chriſtianæ. Sane multum errat, qui ſolum æſtimat Eliæ melotem in ordinibus ſacris, qui ſolum æſtimat ſolitudines in montibus ædificatas, & rigores illos, ſub quibus poſitus præter Eliam non refert alium. Magis æſtimet, qui ſapit virtutes Chriſtianas, quibus ſub nomine Ieſu militantes ſeſe deuouent duriſſimo exilio, & currunt ad peregrinas, & ignotas plagas nullo alio præ- E textu niſi ob obſequium diuinum, & ſalutem animarum. Hoc duriſſimum, & glorioſiſſimum munus propoſuit Dominus Petro apici perfectionis, & laboris Chriſtiani poſt trinum amoris examen: Ioann. 21. *Paſce oues meas*; quo circa ait D. Chryſoſt. orat in Beat. Philogonium, quæ eſt in 6. tom. nuper edito. *Non dixit Chriſtus abijce pecunias, ieiunium exerce, macera te laboribus, ſed omnibus iſtis prætermiſſis, dicit illi: Si diligis me, paſce oues meas.* Non vult ſanctus Doctor, vt ieiunia, & corporis macerationes contemptui habeantur; ſed vult docere ſupra omnes eos labores, ſeſe extollere laborem, qui impenditur

Ephrem.

Ioan. 21.

Chryſoſt.

Digitized by Google

pro ſalute, & negotio animarum. Hunc laborem præ aliis æſtimet Chriſtianus, qui Chriſtum diligit in dilectionis ſignum huius laboris fructus adeo æſtimabat Paulus, vt ſine illo ſe haberet pauperem, & inopem Hinc cum in vinculis eſſet apud Ieroſolymitanos ad Cæſarem appellauit iturus Roman Act. 25. ait enim: *Ad tribunal Cæſaris ſto, vbi me oportet iudicari.* Cur ad Cæſarem appellat, & dilationes morti prætendit, qui mori exoptabat? Si mori optat, & Ieroſolymis iam detineretur in carcere, magis ibi maneat, & inter ſuos animam aget. Cur ad Romam feſtinat? Sane ſupra omnes labores, & mortes æſtimabat eos, quibus plures animas negotiabatur, & vt cupidus mercator meruit regionem aliquam prætermittere, & ſi remotam, & ſi alienam è qua poſſet animas Chriſto emercari, ſine quibus metuit eſſe in eius oculis pauperem. Pulchre enim ait D. Chryſoſt. hom. 7. in Paul. *Cum igitur audis, quod appellet Cæſarem, quod Romam ire feſtinet, nequaquam putes verbum eſſe formidinis. Cuius igitur rei gratia iſta faciebat? Proculdubio vt diutius prædicationi inſiſteret, cumque multis hinc credentibus, atque omnibus coronatus iret ad Chriſtum. iam profecto metuebat, ne pauper hinc atque inops multorum ſalutis abſcederet.* Hoc metuendum eſt Apoſtolicis viris, ne quæ animarum nũdinæ, ne quæ loca animabus acquirendis vtilia prætermittantur, in omni enim alio locro pauperes, & inopes ſe reputant, ſi huc deficiat. Huc oculos conuertat qui diuinas perfectionis Chriſtianæ cupit videre in Societatis Ieſu filijs Et quærat, an ſit aliqua mundi plaga adeo remota, adeo peregrina, adeo barbara, adeo fera, adeo nuda ad quæ non valeni, & in quibus non viuant Societatis filij, tanquam in patria chariſſima? Teſtor vos Hiſpaniæ montes, montanorum prærupta, inacceſſas vel auibus rupes, ſingulis annis ſuperatas a Societatis filijs, vt pauperculis montanorum animabus ferant auxilium in fame, & frigore & nuditate Teſtor vos Xenodochia peſtiferis morbis horrida, carcerum tetras ſpeluncas, miſerorum ſpectra, a quibus nunquam abſunt Societatis filij. Teſtor vos remotiſſimas barbarorum prouincias, tenebroſas nudorum Indorum valles, horrendas Septentrionis niues, crudeles Lapponiorum flammas, truces Anglorum furcas, ad quæ filij Societatis quotidie currunt, metuentes, ne pauperes hinc, atque inopes abſcedant animarum ſalutis. Et delicatos vocem, qui tot quotidie vorant diſcrimina? Et in nullo diſtinctos a ſæcularibus putem qui tot ſe deuouent incommodis, exilijs ob animarum auxilium? Sanè cum iis delicatulis malo latere in veſte communi, & paruculari modeſtia frænare linguam, ne feriat niſi publicos Dei hoſtes, quam in curru Solis eſſe cum melote Eliæ, & linguam euibrare in religioſos viros Nec crediderim Polonum illum religioſum eſſe Carmelitam, dedeceret enim ordinem ſanctiſſimum, qui nulla vulgauit ſcripta aduerſus Dei hoſtes publicos, aduerſus vitia obruentia Reſpublicas, hunc primum euulgare libellum aduerſus Societatis filios, de quo & alias dicam, prout occaſio tulerit.

Gen. 30. Ait illi Laban: Inueniam gratiam in conſpectu tuo: Experimento didici, quia benedixit me Dominus propter te; conſtitue mercedem tuam, quam dem tibi. At ille reſpondit: Tu noſti, quomodo ſeruierim tibi, & quanta in manibus meis fuerit poſſeſſio tua. Modicum habuiſti antequam venirem ad te, & nunc diues effectus es; benedixitque tibi Deus ad introitum meum, iuſtum eſt igitur, vt aliquando prouideam domui meæ.

§. VI.

Qui cupit habere bona, habeat Ieſum in quo ſunt omnia, & ſine quo nihil.

Ethnicos Labanus ſecum detinere Iacobum contendit, idque etiam pacta mercede comparare nititur; & cur infidelis homo ſic curat apud ſe habere fidelem virum? Ait ipſe: *Experimento didici, quia benedixit me Dominus propter te* qui ſine Iacobo parum, aut nihil cœleſtium benedictionum habuerat, experiebatur cum Iacobo illas cumulatiſſimas ſibi eſſe, & ideo anxiè curabat Iacobum ſecum detinere Nec miror, quod anxie quærat detinere virum, in quo experitur ſibi obuenire theſauros cœleſtes. Imò hinc velim ego ſollicitari, & accendi, vt maiori conatu curem mecum habere Iacobi prolem, nempe Ieſum, in quo certius omnia habebo, & ſine quo nihil reſtat habendum. Vide Diu. Auguſt. ſerm. 43. ad Fratres in Eremo, ait: *O vos mundi amatores, qui terrena ſapitis, quorum Deus venter eſt, & vita in confuſione, quid agitis ſine Chriſto quid concupiſcitis, quid ſapitis, quid ſperatis? Nunquid ſine Chriſto vobis pax eſſe poterit? Nunquid felicitas, vel victoria, dignitas vel ſecuritas, prudentia, vel ſcientia, pulchritudo vel fortitudo, olfactus vel tactus, viſus vel auditus ſine Chriſto vobis eſſe poterit? O fratres mei abſit. Quærite ergo Chriſtum dum inueniri poteſt, inuocate eum dum prope eſt. In ipſo namque ſunt omnes virtutes, & theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ abſconditi.* Omnia bona, omnes bonorum theſauri, omnes benedictionum cœleſtium fontes in vno Ieſu Domino ſunt, quod ſine illo eſt, nihil eſt. Vanè prætendit aliquid habere boni, qui Chriſtum non prætendit ſecum habere, in quo ſolo ſunt omnia bona terrena, & cœleſtia. Dauid Pſal. 4. *Quis oſtendit nobis bona? Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine.* Bona vbi eſſent, quærebat videre & ad videnda. & habenda bona vnum ſibi lumen datum eſſe meminit, nempe lumen vultus Dei Et qui eſt lumen vultus Dei, niſi qui eſt ſplendor patris Chriſtus Ieſus, qui ſolus habet omnia ſecum bona nobis exhibẽda? Ait Diu. Amb. lib. 3 epiſt. 11 Bona requirens Dauid, ait: *Quis oſtendit nobis bona? Et oſtendit ipſum eſſe bona, ſubijciens: Signatum eſt in nobis lumen vultus tui Domine. Quis autem lumen vultus patris, niſi ſplendor gloriæ, & imago inuiſibilis Dei? Ipſe eſt ergo Dominus Ieſus ſummum bonum, Hoc bonum veniat in animã noſtra,*

[Margin: *Act. 25.* — *Chryſoſt.* — *Auguſt.* — *Pſal. 4.* — *Ambr.* — section letters A, B, C, D, E]

A *quod propitius Deus dat petentibus ſe. Hic eſt theſaurus noſter, hic eſt vita noſtra, hic eſt ſapientia noſtra, iuſtitia noſtra, paſtor noſter, & paſtor bonus, hic eſt via noſtra. Vides quanta bona in vno bono.* Et non curem mecum habere Ieſum, in quo ſunt tot bona? Et non contendam retinere mecum Ieſum, extra quem non manet bonum, quod appeti, & deſiderari poſſit? Sane Ieſus vocatur ab Sponſa Cant. 5. *Totus deſiderabilis*, & merito poſſet vocari; *ſolus deſiderabilis*, quando in illo omnia deſiderabilia ſunt, & præter illum nihil deſiderari poteſt. Sic enim

Guillelm. ait Guillelm. Abb. apud Delrium: *Totus ergo eſt deſiderabilis, id eſt, in diuinitate ſimul, & humanitate.* B *Quippe in humanitate plenitudo redemptionis, & ſalutis eſt, in diuinitate eius plenitudo diuinitatis. Omnis itaque ſufficientia noſtra in ipſo: & propterea nihil deſiderabile præter ipſum. Deſideratur in eo, quod homo ad ſalutem, deſideratur in eo, quod Deus ad beatitudinem. Solus igitur deſiderabilis eſt, ſed totus, quia pleniſſime ſolus ſufficit* Nihil extra Chriſtum deſiderari poteſt; quæcumque enim bona, quæcumque ſuauia, quæcumque pulchra ſunt in veritate, in Chriſto ſunt, vt qui habuerit Chriſtum, in illo humani deſiderij vacuitates cumulatiſſime impleat.

§. VII.

Quidquid antiquitus fuit, paruum, & prope nihil videtur, ſi comparetur ad ea, quæ veniunt à Chriſto.

ECce veriſſima verba Chriſti ad Synagogam, & ad quemlibet hominem fidelem: nimirum, *Modicum habuiſti, antequam venirem ad te*: quodcumque enim habitum fuit, vel habetur, ante quam veniat Chriſtus, modicum eſt, paruum eſt, nihil eſt Apud Iſaiam cap.

Iſai.43. 43 *Hæc dicit Dominus, qui dedit in mari viam, & in aquis torrentibus ſemitam. Qui eduxit* D *quadrigam, & equum, agmen, & robuſtum, ſimul obdormierunt, nec reſurgent. contriti ſunt quaſi linum, & extincti ſunt Ne memineritis priorum. & antiqua ne intueamini. Ecce ego facio noua &c.* Antiqua fuerunt ſciſio maris rubri ad populi ingreſſum, Ægyptiorum ſubmerſio; populi Iſraelis paſtio in Eremo; hæc & ſimilia magnalia iubentur arceri ab oculis, dum noua fiunt alia. Et quæ ſunt noua, reſpectu quorum tanta veterum magnalia euanent? Quæ Chriſtus facit populo ſuo, ea ſunt, in quorum comparatione magnifica quæque parua & exilia, & prope nihil apparent Ait D. Cyril. lib. 4. in E

D.Cyril. Iſaiam orat. 1. *Illatio rerum incomparabiliter eminentium interdum dat obliuioni id, quod eſt minus: & res illuſtres, ea quæ ex natura ſua ita non ſunt, hebetant quodammodo, & obſcurant. Magna enim ſunt, & maiora, quam quæ vlla ratione explicari queant, quæ ſunt à Deo per Moyſem exhibita: ſed excellunt, & anteſtant, quæ fortitudine, & præſtantia, ſeruatoris noſtri ſunt præſtita. Propterea iubet tantum non obliuiſci priorum, & in illis potius, quæ incomparabiliter eminent, & illuſtrem habent gloriam, mentem defigere.* Non eſt quod poſſet conſpici in rebus præſtitis ante Chriſtum, ſi proponantur

A ea, quæ Chriſtus effecit, Adhæc comparata parua ſunt quæcumque alia, & ponderis nullius. Cant. 1. 11. *Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento. Dum eſſet rex in accubitu ſuo, &c.* Quæ verba coniungit Origenes, vt Cant.1.

puter murenularum aureatum ornatum promitti Synagogæ præſtandum, vſque dum veniat tempus, quo rex noſter Chriſtus appareat in mundo. Qua ſententia ſuppoſita Septuag. legunt prædictam clauſulam, *ſimilitudines auri faciemus tibi cum diſtinctionibus argenti.* Quinta editio ponit: *In punctulis mihi inſtar minutis, & albentibus* Ecce animarum ornatum ante

B Chriſtum, ante quam rex noſter Ieſus appareret in accubitu ſuo: nimirum ſimilitudines auri cum paruis, & minutiſſimis argenti punctulis. Nihil ante Chriſtum non paruum, non minutum, vt merito dicat Origen. hom. 2. in Orig.

Cant. *Sic ergo illud, quod per Angelos, & prophetas miniſtratum eſt, ſimilitudo auri fuit cum diſtinctionibus paruis, & exiguis argenti. Hæc autem quæ per ipſum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum tradita ſunt, in auro vero, & argento ſolido collocata ſunt. Non ergo iam diſtinctionibus paruis argenti, ſed in latitudinem diffuſo vtentur argento.* Vnus Chriſtus eſt, qui magna, & ſolida traxit in mundum; ante cuius ortum quæcumque pretioſa inueniebantur, vel appa- C rentia erant, & non ſolida, vel parua, & minima, & prope feſtinantia ad nihilum. Id quod notabat D. Amb à tempore quo natus eſt Saluator mundi, natus enim fuit, quando dies minimi erãt, & pene toti occupabantur noctium longitudine. Tunc ſic D Amb hom. 1. de Nat. Ambr.

inquit: *Occupauerat totum diem noctium longitudo niſi in ipſa dierum breuitate Chriſti refulſiſſet aduentus Qui ſicut ortu ſuo humani generis peccatorum tenebras diſcuſſit: ita & die natiuitatis ſuæ caliginum tenebras amputauit, & vno, eodemque ortu lucem pariter intulit hominibus, & diebus.* Et minimi dies, & lucida omnia mundi erant minima, & pene iamiam euanitura, natus eſt Chriſtus, qui nihil permiſit eſſe in minimis, ſed omnia ad nouam ſuſtulit magnitudinem, vt quæ ſola in Chriſto ſunt, & magna videantur & ſplendidiſſima; quæ ante Chriſtum parua, & minima, ſi comparentur ad illa. Merito de Chriſto dicebat Angelus Luc. 1. Luc. 1.

Hic erit magnus, quia in illo eſt vera magnitudo, & quidquid eſt extra illum, paruum eſt & minimum. Vnde ait Orig hom. 6. in Luc. *Dici-* Orig.

tur & de Joanne, erit magnus, & hoc ipſum Gabriel Angelus conteſtatur. Sed quando venit Jeſus vere magnus, vere ſublimis, & ille qui prius magnus fuerat, minor effectus eſt Nihil eſt quod non minimum appareat, ſi comparetur ad eam perfectionis magnitudinem, quam traxit mundo Chriſtus.

§. VIII.

Nulli Chriſtus accedit, quem miris benedictionibus non augeat, quantum eſt ex ſe. Vbi quam auctus ſit mundus, & Angeli cuſtodes eius aduentu.

LAbano benedixit Deus ad introitum Iacobi, ait enim ipſe: *Benedixit tibi Deus*

ad introitum meum: operabatur iam in Iacobò A
Chriſtus, cuius acceſſus nulli non eſt profi-
cuus, cuius introitus vel inde colligitur, quod
ingentes Dei benedictiones, gratiaſque diui-
Luc. 1. nas præmittat. Ait ad Mariam Eliſabeth Luc. 1.
*Ecce enim vt facta eſt vox ſalutationis tuæ in
auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero
meo.* Non exultare dicitur in gaudio Eliſabeth,
ſed infans exultat, etiam dum tenetur in vtero,
in illaque exultatione ingentibus cœleſtium
gratiarum benedictionibus perfunditur. Et cur
tot gratiæ augmenta ante ad infantem dirigun-
tur, niſi quia primò & per ſe ad illum accede-
D. Amb. bat Chriſtus in viſceribus virgineis? Ait D.
Amb lib. 2. in Luc. *Vocem prior Elizabeth au-* B
*diuit, ſed Ioannes prior gratiam ſenſit. Illa natu-
ræ ordine audiuit, iſte exultauit ratione myſte-
rij. Illa Mariæ, iſte Domini ſenſit aduentum.*
Veniebat ad Eliſabeth Maria, veniebat ad Ioã-
nem Chriſtus, in cuius aduentu vt fuit Ioannes
prælatus, ſic & prælatus fuit in benedictioni-
bus gratiæ diuinæ. Nequit enim Ieſus appro-
pinquare alicui, cui mille benedictiones non
inferat. Vnde non otioſe factum eſt, quod
Chriſtus tunc naſceretur, quando cum vniuer-
ſo orbe deberet deſcribi Quippe ait Lucas cap.
Luc. 2. 2. *Exijt edictum à Cæſare Auguſto, vt deſcribe-
retur vniuerſus orbis. Et ibant omnes vt profite-
rentur ſinguli in ſuam ciuitatem. Aſcendit au-* C
tem & Ioſeph à Galilæa, &c. Ecce tibi, cum or-
bis deſcribitur, aſcendit Ioſeph cum vxore
Maria prægnante, & naſcitur ibi Chriſtus, qui
cũ parentibus in illo orbis catalogo ſcribitur.
Et cur voluit orbis catalogo affigi, niſi vt dum
ſic orbi appropinquat, illi cœleſtes benedictio-
nes attribuat: Ita Orig. hom. 11. in Lucam. *In
Origen. totius orbis profeſſione deſcribi oportuit &
Chriſtum, vt cum omnibus ſcriptus ſanctificaret
omnes, & cum orbe relatus in cenſum communio-
nem ſui præberet orbi* Vt ficri potuit, ſeſe Chri-
ſtus orbi vniuerſo affixit, & de eius præſentia
maximus accreuit orbi benedictionum, & ſan-
ctitatum cumulus. Et quis non augeatur de vi-
cinitate Chriſti? Sane Angeli ipſi prouincia- D
rum, regnorumque mundialium cuſtodes ma-
ximum gaudiorum incrementum habuerunt,
ex quo Chriſtus in mundum introiuit, pro re-
paratione mundi. Luc. 2. *Et paſtores erant in
regione eadem, vigilantes, & cuſtodientes vigi-
Luc. 2. lias noctis ſuper gregem ſuum. Et ecce Angelus
Domini ſtetit iuxta illos, & claritas Dei circum-
fulſit illos, & timuerunt timore magno. Et dixit
illis Angelus, Nolite timere, Ecce enim euange-
lizo vobis gaudium magnum.* Et hæc, vt ſonant
facta ſunt, inſuper Origenes putat per hos pa-
ſtores etiam intelligi Angelos cuſtodes prouin-
ciarum, quibus merito gaudium magnum de- E
nuntiatur Chriſto nato, cuius aduentu in mũ-
dum in prouincijs ſuis magnum fructuum in-
crementum accepturi erant Angeli. Ait enim
Orig hom. 12. in Luc. *Vere gaudium magnum
Origen. erat his, quibus hominum fuerat, & prouincia-
rum cura commiſſa, Chriſtum veniſſe in mun-
dum. Multum vtilitatis accepit Angelus, qui
diſpenſabat Ægyptias res, poſtquam Dominus
deſcendit de cœlo, vt Ægyptij Chriſtiani fierent.
Profuit & cunctis, qui diuerſas prouincias obti-
nebant, verbi cauſa, Præſidi Macedoniæ, Præſi-
di Achaiæ, reliquarumque regionum.* Sed ſcire

A cupis quantum augmentum exurgat Angelis
præſidentibus prouinciarum mundi, ex quo
Chriſtus mundum introiuit? Pergit ipſe Orig. *Origen.*
inquiens: *Quando Angelus Ægyptiorum Æ-
gyptios adiuuabat, vix vnus proſelytus credebat
in Deum, & hoc fiebat Ægyptios Angelo diſ-
penſante. Atque ita fiebat, vt de omnibus gen-
tibus nonnulli proſelyti fierent, & hoc ipſum
Angelis, qui gentes ſubditas habebant, adiuuan-
tibus. Nunc autem populi credentium accedunt
ad fidẽ Ieſu, & Angeli quibus creditæ fuerant
Eccleſiæ roborati præſentia Saluatoris multos
adducunt proſelytos, vt congregentur in omni Or-
be conuenticula Chriſtianorum* Pauciſſimos ha-
B bebant Angeli in prouincijs ſuis, in regnis ſuis,
qui Deo viuerent, ad introitum autem Ieſu in
mundum, ſic res Angelorum cuſtodum aucta
fuit, vt prouinciæ integræ, & regna, & imperia
erroribus depulſis ad cognitionem veritatis
currerent. Aucti ſunt cuſtodes Angeli nume-
roſis gregibus pupillorum currentium ad paſ-
cua æternæ vitæ; ſed habent hoc Angeli ex in-
troitu Chriſti in mundum Act 16. *Viſio per no-* *Act. 16.*
*ctem Paulo oſtenſa eſt Vir Macedo quidam erat
ſtans, & deprecans eum, & dicens, tranſiens in
Macedoniam adiuua nos.* Gloſſa ordinaria,
Comeſtor, Beda, Hugo, Carthuſian. putant hũc
virum Paolo apparentem fuiſſe Angelum cu-
C ſtodem Macedoniæ. Et cur cuſtos Angelus
tam anxie requirebat Pauli aduentum in ad-
iutorium Macedonum? Erat in Paulo Ieſus;
dicitur enim ille à Ieſu electus, vt portet no-
men ſuum gentibus: & ſciebat Angelus mini-
me poſſe alumnos ſuos in vitam creſcere niſi
de Ieſu aduentu. Ait Orig. hom. 12 in Luc. *Origen.*
*Erat quidam paſtor Angelus Macedoniæ, hic
neceſſarium habebat auxilium Domini, propte-
rea apparuit in ſomnis vir Macedo Paulo di-
cens: Tranſiens in Macedoniam adiuua nos,
Quid de Paulo loquar? Cum hæc non Paulo, ſed
qui in Paulo erat locutus ſit Ieſus?* Erat in Paulo
Ieſu nomen, erat in Paulo Ieſus, & ideo Ange-
lus Macedonum ad Paulum recurrit, non tam
D Pauli quam Ieſu poſtulans aduentum, vt pro-
fectus Macedonum creſcerent Habent enim
Angeli prouinciarum, quo greges ſanctorum
augeant, ad Ieſu ingreſſum Hinc Parenti meo
D. Franciſco Xauerio Romæ quieſcenti, appa-
ruit Indus in ſomnis, qui eum opprimebat, &
iam inde deſignans, & in Indos impellens. Qui
merito putatur fuiſſe Indorum Angelus Præ-
ſes; ſed cur tot religioſorum Ordinum præ-
ſtantiſſimis viris dimiſſis, ad nouelli Ordinis
virum currit tam vaſtiſſimi mundi Indiarum
Angelus Præſes? Erat nouellus hic Ordo, & mi-
nimus tunc Societatis Ieſu nomine inſignitus,
E erat in Xauerio Ieſus, & ideo Angelus ad Xa-
uerium recurrit, non tam hominis, quam Ieſu
requirens aduentum, vt greges fidelium apud
Indos creſcerent.

§. IX.

*Præſtantia famuli boni valet reddere illu-
ſtrem vel Dominum nequiſſimum.*

QVid auarius Labano? Quis illo fraudu-
lentior, & iniquior? & tamen de Iaco-
bi ſeruitijs, ſic creſcit, vt cæleſtibus bene-
dictionibus

A dictionibus plenus appareat, & conſpicuus. Dicit ad illum Iacob: *Tu noſti quomodo ſeruierim tibi, & quanta in manibus meis fuerit poſſeſſio tua: benedixitque tibi Deus ad introitum meum.* Ecce tibi nequiſſimus, & fraudulentus Labanus, vt apparet à Deo benedictus, propter optima Iacobi in illum ſeruitia. Sic vel vnus famulus ſtrenuus valet nequiſſimum Dominum ſub donis cæleſtibus facere coruſcare. Non negabo in præſenti Veſpaſiani ducis Neronis nequiſſimi commendationem ab Egeſippo elaboratam lib 3. de Excidio Hieroſol. cap. 1. Vbi Iudæi rebellarunt in Romanos, tenebat imperij clauum Nero nequiſſimus, &

B ſporciſſimus omnium mortalium Is in hac vna re ſapuit, vt eligeret Veſpaſianum, qui Iudæos rebelles domaret. Et quis erat Veſpaſianus Neroni. Ait Egeſippus: *Veſpaſianus vir ab adoleſcentia militia triumphalis inueteratus ſtipendijs, qui impacatas Gallias Germanorum tumultu, & ferocia gemina temeritatis in bellum relapſas, pace diuturna compoſuerat. Britaniam quoque inter vndas adhuc latentem Romano imperio armis acquiſiuerat; cuius triumphata opibus Roma ditior, Claudius conſultior, Nero fortior æſtimabatur. Sub hoc duce, (iterum dico) Nero terribilis erat, Nero metuendus, potens foris, tutus domi: aquatis inter ſe Veſpaſiani fide, ac fortitu-*

Egeſipp.

C *dine. Quantus iſte vir, cuius armis vitia Neronis apud exteras gentes abſcondebantur: vt ludibriũ rerum humanarum, & eierata impuritatis opprobria me triumphis quoque illuſtraretur.* Quid pulchrius? Tantus erat Veſpaſianus dum militat Neroni; vt ſub illo duce ipſa Neronis turpitudo lateret; & turpiſſimus, nequiſſimuſque vir quotidianis triumphorum infulis illuſtris appareret. Sic vel vnus ſtrenuus famulus valet obſcuriſſimum Dominum illuſtrare. Non abſimili laude ornabatur magiſtratus quidam, de quo ſic Athalaricus Rex referebat ad Senatum apud Caſſiod. 9. var. 25. *Qua enim compenſatione commendandus eſt, qui aures dominantium luculentis ſæpius prædicatione compleuit? Digni-*

Caſſiod.

D *tates ſibi creditas eximia grauitate tractauit: & niſus eſt tempora facere, quæ merito laudarentur in principe.* Bonus ſubditus ſic negotia Reipublicæ tractabat, ſic dignitatis ſuæ munera obibat, vt vel dormiens rex commendabilis appareret, & prædicandus in mundo.

Gen. 30. Dixitque Laban, quid tibi dabo? Et ille ait, Nihil volo, ſed ſi feceris, quod poſtulo, iterum paſcam, & cuſtodiam pecora tua. Gyra omnes greges tuos, & ſepara cunctas oues varias, &

E ſparſo vellere, & quodcumque furuum, & maculoſum, variumque fuerit tam in ouibus, quàm in capris, erit merces mea. Reſpondebitque mihi, cras iuſtitia mea, quando placiti temporis aduenerit coram te, & omnia, quæ non fuerint varia, & maculoſa tam in ouibus, quàm in capris, furti me argues. Dixitque Laban, gratum habeo, &c.

§. X.

Chriſtianæ perfectionis eſt, quod multiplici effulgeas virtute.

BOnus paſtor Iacob dum de augendis gregibus, loco mercedis, paciſcitur, illas ſibi deligit in primis oues, quæ varij coloris fuerint; ait enim, *quodcumque furuum, & maculoſum, variumque fuerit, tam in ouibus, quàm in capris, erit merces mea.* Et cur ſic afficitur ad oues varij coloris? Cur non magis deſignat ſibi inte-

B grè albas, quæ maioris in pretio habebantur apud incolas Meſopotamiæ? D. Ambr. lib. 2. c. 5. in Iacobi grege iam meditatur aliquid perfectionis Chriſtianæ, cuius eſt non alia, aut altera virtute fulgere, ſed vario, & multiplici virtutum omnium colore coruſcare. Quippe ait: *Diues valde factus erat Iacob, bonum gregem nutriens Chriſto, quem fidei titulo, & variarum virtutum nobilitabat inſignibus.* Grex, qui aptatur Chriſto, hoc habeat, neceſſum eſt, ſuæ perfectionis inſigne, quod ſingulæ oues variarum ſplendeant decore virtutum. Nullus ſit virtutis decor ſub quo non radiet ouis Chriſti, nullus ſit color Chriſtianæ œconomiæ, quem

D. Ambr.

C in ſe præhabere non feſtinet. Ezechiel. cap. 16. ait Dominus ſponſæ ſuæ: *Veſtiui te diſcoloribus.* Septuag. poſuere. *Veſtiui te varijs:* vt ex varietate virtutum deſignetur grex Chriſti. Ait enim Hugo Card. ibi: *Veſtiui te virtutum & bonorum operum varietate.* Et Geneſ. 30 legitur, *quod oues diuerſi coloris erant Iacob, id eſt, Chriſti.* Nuſquam Chriſtianus grex apparet niſi multiplici virtutum colore veſtitus. Inſigne enim eſt Chriſtianæ ouis, quod ad omnes virtutes currat, nullam prætermittat. Iſaias cap. 49. *Hæc dicit Dominus. In tempore placito exaudiui te & in die ſalutis auxiliatus ſum tui, & ſeruaui te, & dedi te in fœdus populi, vt ſuſcitares*

Ezech. 16.

Hugo.

Iſai. 49.

D *terram, & poſſideres hæreditates diſſipatas: vt diceres his, qui vincti ſunt, Exite: & his, qui in tenebris, Reuelamini. Super vias paſcentur, & in omnibus planis paſcua eorum.* Verba hæc Deo patri referunt Hieron. Cyril. Procop. & alij, deſignanti filio Ieſu & gloriam ſui corporis, & gentium vocationem in vias Chriſtianas. Quo tendunt illa; *Super vias paſcentur, & in omnibus planis paſcua eorum.* Septuag. poſuere, *in omnibus vijs paſcentur, & in omnibus ſemitis paſcua eorum.* Sufficere videretur ad perfectam ouiũ curam, quod in vna, aut alia fertili via paſcantur, cur neceſſum eſt, vt per omnes vias ferantur ad paſcua? Equidem hoc eſt inſigne gregis

Cyril.

Septuag.

E Chriſtiani, quod omnem terat virtutum viã; quod nulla ſit via ſpiritualis profectus, in qua non inambulet. At hæc aiebat D. Gregentius in diſput. cũ Herbano Iudæo, fatus: *Percipe, quomodo propheta de gentiũ reſtitutione per Chriſtum teſtificatur. Poſtquam enim dixit eum dicere ijs, qui erant in vinculis, Egredimini, & qui in tenebris, Reuelamini: ſubiunxit; in omnibus vijs paſcentur. Vides? Omnem viam ſpiritualem meditabũtur, imò vero in ea ambulabũt, Dei placita exequentes. In omnibus ſemitis paſtio ipſorũ. Non relinquetur vna, & ſola ſemita ab ijs, qui Domino inuenti fuerint, in qua cum gaudio, & lætitia non-*

Gregent.

ambalubunt, plucitæ Domino operantes. Expende inſigne gregis Chriſtiani, nimirum, in omnibus vijs paſcentur, hoc eſt, *omnem viam ſpiritualem meditabuntur*, non enim ſub vna ſolum virtute coruſcabunt, ſed multiplicem, ſed omnem profectus ſpiritualis viam arripient, & ſub omni virtute fulgere feſtinabunt. Non ſignabis virtutem, ſub qua non ambulet, imò & rutilet grex Chriſtianus. Non fuerunt gentibus notæ multæ virtutes, imò ipſi Moyſi videntur ignorata contemptos diuitiarum, virginitatis præſtantia, pro inimicis oratio: honoris, famæque conculcatio; at grex Chriſtianus ſub omni virtute claret. Spatius eſt, varius eſt omnium virtutum decore, & nulli viæ profe- B ctus ſpiritualis parcit, dum per omnes ſanctitatum vias nititur ambulare, vt multiplici decore radiet. Nec putabant viri ſancti ſe virtutes habere Chriſtianas, ſi aliqua profectus via relinquebatur. Quo reſpiciens D Hieron. ep. ad Marcel. fatur: *Longum eſt, per ſingulas ætates currere, qui Epiſcoporum, qui martyrum, qui eloquentium in doctrina Eccleſiaſtica virorum venerint Ieroſolymam, putantes minus ſe religionis, minus habere ſcientiæ, nec ſummum, (vt aiunt) manum accepiſſe virtutum niſi in illis Chriſtum adoraſſent locis, de quibus primum Euangelium de patibulo coruſcauerat.* Et quidem non ne- C ceſſaria erat hęc peregrinatio ad perfectionem acquirendam, ſed quia & ibi erat paſcua propoſita ouibus Chriſti; non credebant maximi viri ſeſe poſſe tenere Chriſtianarum virtutum ſummam, ſi viam illam profectus relinquerent. De varietate virtutum procuranda habes plura tom. 4. in Euang. Hiſtor. lib. 18. cap. vlt. §. 11.

Hieron.

§. XI.

Chriſtianæ fidei gloria præſtantiſſima eſt; quod ſibi quiſque aſſerat, & deſignet, quæ velit bona, & diuitias.

NOn fortunæ, non alterius ſententiam, non ſuffragium vult expectare Iacob, vt ingentiores acquirat diuitias, ſed ſolum ait inito pacto de ouibus diſcoloribus accipiendis, *Reſpondebitque mihi cras iuſtitia mea.* Et cur nō potius ait, Reſpondebit mihi Dei iudicium, vel ſententia diuina diffinietur, quod mihi debetur? Cur tantum ſibi arrogat, vt propriæ iuſtitię ſuffragio ſolo velit niti? Non arrogantia eſt, ſed meritum hominis habentis Chriſtum, de cuius fide venit, quod quis non ſententiam, non calculum ſperet alterius, ſed ipſe ſibi aſſerat bona, & ſalutis diuitias deſignet. Matth. c. 17. mulier Chananæa clamabat ad E Chriſtum Ieſum pro filiæ ſalute: cui reſpondit Dominus: *O mulier magna eſt fides tua: fiat tibi, ſicut vis.* Expende, cui remittat Dominus puellę curationem, & ſalutem; non ait, ego ſalutem illi præbeo, ego illam ſanam facio, ſed ait: *fiat tibi, ſicut vis*, quaſi matris voluntati relinquat, quod ipſa per ſe filię faciat ſalutem. Et quidem quæ tanta in Ieſum fide pollebat, ipſa ſine ſententia, & calculo alterius iam poſſet & ſibi, & ſuis deſignare ſalutis diuitias. Chryſoſt. homil. 17. ex varijs in Matth inquit: *Non dixit, ſanetur filia tua, ſed fiat, ſicut vis. Tu inquit, eam cu-* A *ra, eſto medicus, tibi committo medicamentum, vt imponas ei. Fiat tibi, ſicut vis; Voluntas tua curat eam.* Et quid non faceret voluntas roborata tantis fidei in Chriſtum viribus? Sanè qui tantam præhabet in Chriſtum fidem, ex eius munere habebit, quod non ab alterius calculo, & ſentẽtia pendeat, ſed ipſe, ſibi optata bona deſignet, & accipiat. Dan. cap. 7. ait: *Aſpiciebam, donec throni poſiti ſunt, & antiquus dierum ſedit; veſtimentum eius candidum ſicut nix: millia millium miniſtrabant ei, & decies millies centena millia aſſiſtebant ei: iudicium ſedit, & libri aperti ſunt. Et ecce cum nubibus cæli quaſi filius hominis veniebat, & vſque ad antiquum dierum peruenit, & in conſpectu eius obtulerunt eum.* Paucis perſtrinxi longam viſionis œconomiam, in qua oſtenditur filius hominis Ieſus, vt ad patrem adducitur, & vt patris conſidet iudicium, & libri aperti prætenduntur. Et quidem vbi apud patrem Ieſus apparet, ſimul & iudicium ſedẽs, ſiue quieſcens, & libri aperti oſtenduntur. Sed vbi pater totus occupatur in accipiendo Ieſu filio, & iudicium quieſcit, ad quid prætenduntur aperti libri? Prætenduntur aperti libri, vt fortes in fide Chriſti, ipſi qua velint nomina ſua ſcribant, & ſibi aſſerant quęcumque velint ex cæleſtibus diuitijs Accipite D. Cyril. Alex. lib 4. de Ador. pulchrè rem meditantem: Con- C templatus Daniel eſt, tanquam ſenili ætate patrem, candida cæſarie comptum, veſtitu niuis inſtar candido inſignem, dixitque: Libri aperti ſunt, & iudicium ſedit: & vidi, & ecce cum nubibus cæli, vt filius hominis veniebat, & vſque ad antiquum dierum peruenit, & in conſpectũ hominis perductus eſt, & ipſi datus eſt principatus, & honor, & regnum. *Cum enim ille vnigenitus in noſtra ſpecie factus eſt, tunc & libros aperuit pater, & ab ijs iudicandis, qui rei peccatorum erant, conquieuit, poteſtatem quoque fecit fortibus viris, qua illis liceret deſcribi, ac ſuperis illis choris annumerari, & Dei memoria contineri.* Planè hanc poteſtatem ex Deo habent for- D tes in fide Chriſti, quod non expectẽt alterius calculum, ſed ipſi, quæ velint bona, ſibi adſcribant. O fœlicitatem fidei in Chriſtum! Habemus in Chriſto vitæ libros coram apertos, & patentes, non eſt cur expectemus alium ſeu iudicem, ſeu ſcribam, in noſtra manu eſt, qua libet, ſcribi; vel nos adſcribamus Seraphicis ſedibus, vel Cherubicis; id tenebit, quod nobis nos ſcripſerimus, non atramento, ſed operum claritudine.

Dan. 7.

D. Cyril.

Chryſoſt.

§. XII.

Virtutum præmia in vicinio ſolent eſſe.

ECce tibi Iacob, quam in vicinio credit eſſe iuſtitiæ ſuæ præmia; quippe ait: *Reſpondebit mihi cras iuſtitia mea*: non ab hinc multis diebus, ſed cras reſpōdere ſolet in fructu iuſtitia, & virtus, quæ hodie perficitur. D. Ber. ſer 5. in vigil. Nat. *Nota vero, quam conuenienter loquitur: Cras mihi reſpondebit iuſtitia mea. Hodie enim iuſtitia colitur, cras reſpondebit. Hodie exercetur, cras fructificabit.* Non multum temporis agit ſub terra iuſtitiæ ſemen, ſed quod hodie ſeminatur, & cras ſic fructificat, vt meſ-

D. Bern.

Digitized by Google

ſem copioſiſſimam faciat. Quis ignoret ſanctiſſimi regis Ezechiæ virtutes, eo præcipue die, quo ingenti Babyloniorum exercitu obſidebatur? 4 Reg. 19. ſcidit veſtimenta regalia, cilicio operitur, longiſſimas preces ad Deum facit; magna hæc fuerunt virtutum ſemina, ſed ſcire cupis, quam cito fructificauerint. Accipe textum ſacrum: *Factum eſt igitur in nocte illa, venit Angelus Domini, & percuſſit in caſtris Aſſyriorum, &c.* In ipſa nocte virtutum exercitarum, vel ante craſtinum reſpondit fructus iuſtitiæ, & lachrymarum, deſcendente Angelo, qui hoſtes fugaret, & ſpolia ingentia Ezechiæ traderet. Rem habes apud Egeſipp. lib. 5. de Exeid. Ieroſol cap. 16. Ezechias rex infuſo Aſſyriorum popolo genti Iudææ, cum voce Rabſacis Imperio Sennacherib regis, quę in Deum iacerentur conuitia, quæ populo, quam ſuprema exitia denuntiarentur, ſatis comperiſſet; inſinuantibus non verba verbis, nec arma armis referenda credidit: *Sed exurgens, cilicio ſe vt ſcuto induit; pro galea cinere caput texit, pro iaculis orationem intorſit. Aſcendit oratio, deſcendit Angelus, caſa per noctem Aſſyriorum cadauera numerauimus, &c.* Expēde illa, nimirū: *Aſcendit oratio, deſcendit Angelus*; vix vllum interceſſit medium, inter virtutum opera, & fructus earum; vt ſeſe virtutibus dedit rex, vt ad Deum mortificatus orauit, ſtatim venit Angelus, qui hoſtes percuteret, & ſpolijs Regiam Ezechiæ ditaret. Sic Ioan. cap. 3. ait: *Qui credit in filium, habet vitam æternam.* Pondera illud *habet*, non expectat poſtmodum habere, ſed quaſi iam præ manibus habetur, quod eſt lucrum & pręmium credentis. Ex quo D. Cęſar. frater Nazianz dialog. 3. ait: *Sermoni diuino credentes, futuramque certo tenentes, veluti ſi iam in ea conſtituti ſimus, ita ſimus affecti.* Non è longinquo aſpiciamus ea, quæ præmia ſunt virtutum exercitarum, ſed putemus illa adeo eſſe vicina nobis, & proxima, vt iamiam manibus prendantur. Non multum ſolet dilatari retributio iuſtis debita. hinc Egeſippus lib. 3. de Exeid. Hieroſ cap 1. ponderat Neronem poſt alia immania facinora ad hoc deueniſſe, vt bellum inferret Chriſtianis, quo ſuum ſupplicium accelerare, quando Chriſtianorum iuſtorum ſolatium non poteſt tardare. Sic enim ait: *Demens tamen Nero, cum Iudæorum bello afflictam Romani exercitus validam manum cognouiſſet, aduerſus Chriſtianos inſurrexit, vt ei debitus finis appropinquaret.* Et quidem non poterat Neroni finis non appropinquare, vbi hic dandus erat iuſtis hominibus in requiem, & ſolatium.

4. Reg. 19. *Egeſipp.* *D. Cæſar.*

Gen. 30. Tollenſque Iacob virgas populeas virides, & amygdalinas, & ex platanis, ex parte decorticauit eas, detractiſque corticibus in his, quæ ſpoliata fuerant, candor apparuit; illa vero, quæ integra fuerant viridia permanſerunt, atque in hunc modum color effectus eſt varius. Poſuitque eas in canalibus, vbi effundebatur aqua, &c.

Tom. I.

§. XIII.

Sub Beatifica Trinitatis auſpicijs omnia nobis bona affluunt.

VT albæ oues varijs coloribus aſperſos fœtus parerent, & inde afflueret Iacobo maior ſubſtantia, generationis meliori tempore apponebat vir ſanctus virgas populeas, amygdalinas, & ex platanis in canalibus; nec vacat myſterio quod triplex genus apponeret virgarum, quo inſinuabat ſub Beatificæ Trinitatis auſpicio omnia deberi bona procurari, vt certios affluant. Non longè abeſt Diu. Amb. lib 2. cap. 4. fatus: *Si gregem multarum, præſtantiumque virtutum colligebat, vt potaturis ouibus virgam ſtyracinam, & nucinam, & de platano proponeret in canalibus, quo concupiſcentes Beatiſſima Trinitatis myſteria, haudquaquam decolores fœtus præ mentis conceptione formarent.* Ecce tibi ad gregem multarum virtutum colligendū, qualis diligentia præſtatur; nimirū triplex virgarum faſciculus ob oculos ponitur, vt ſub auſpicio Trinitatis nulla virtus non affluat, nullum bonum queat deſiderari. Et quod bonum non excitatur, & proſilit, vbi diuinæ Trinitatis veſtigium apparet? A principio creationis mūdialis, Gen. 1. *Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas*, aut sicut vt legunt alij: *ſpiritus Domini incubabat ſuper aquas*; vt ſic illas fęcundaret ad generationem cœleſtium alitum. Poſt plura autem ſæcula regenerationem filiorum Dei Dominus tractans, ait Matth. 28. *Euntes ergo docete omnes gentes: baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Sic renaſcendorū canalibus affigit nomen Trinitatis. Et cur nomen Trinitatis ibi affigit? Vt fœcundiſſima Dei miſericordia, quæ ab initio viſebatur in aquis producens cœleſtes alites, nunc nomine Trinitatis audito accurreret, & agnoſceret ſuos fœtus, & de illis cæleſtia ditaret. Ait enim D. Clemens Papa epiſt. 4. *Eſt in aquis miſericordia Dei quadā, quæ ex initio ferebatur ſuper eas; & agnoſcit eos, qui baptizantur ſub appellatione triplicis ſacramenti, & eripit eos de ſupplicijs futuris, quaſi donum quoddam offerens Deo animas per baptiſmum conſecratas.* Ecce tibi vt ad appellationem Beatiſſimæ Trinitatis diuina miſericordia proſilit, & domum Dei replet animarum donarijs. Omnes, mihi credite, diuitiæ Dei affluunt ſub auſpicio Trinitatis. Apud Lucam cap. 6. cœleſtes benedictiones numerans Dominus tertio loco appoſuit fontes lachrymarum, ait enim: *Beati pauperes, quia veſtrū eſt regnum Dei. Beati, qui nunc eſuritis, quia ſaturabimini. Beati qui nunc fletis, &c.* Sed cur lacrymarū fontes loco tertio apponuntur, niſi vt innuatur, quod omnis diuina donatio, imò & peccatorū condonatio beneficio ſuccedit beatificæ Trinitatis? D. Amb. l. 5. in Luc. fatur: *Benè tertia benedictio eſt peccata deflentis, quia Trinitas eſt, quæ peccata condonat.* Vbi aliquod donū ex Deo affluere nobis debet, neceſſariū eſt apponi ibi veſtigium Trinitatis, ſub cuius auſpicio, & peccata condonantur & exūdant fœcundiſſimi fontes gratiarum. Ionæ c. 3. ex lect. Septuag. dicitur: *Adhuc tres dies, & Niniue*

Ambr. *Gen. 1.* *D. Clem.* *Ambr.* *Iona 3.*

ſubuertetur : Tres dies ſignantur in pœnitentiæ A
ſpatium, vt etiam detur ſignum iamiam erum-
pentium gratiarum, quando ſub Trinitatis vm-
bris, non poſſunt non hominibus mille refri-
Ephræm. geria parati. D. Ephræm ſer. de Pœnit. ait: *Tres*
dies lex, & Euangelium peccatoribus ad pœniten-
tiam prædicant. Quid ita? Quoniam gratia Tri-
nitatis remiſſionem ex nimia benignitate ſua pra-
bet. Tres dies ex præſcripto conceduntur pœniten-
tibus, quoniam per conſubſtantialem Trinitatem,
humanitas mortis reatum exuit, atque abiecit.
Tres habet dies pœnitentia ad conſequendam ve-
niam: quoniam nouit Trinitatem, vinculum pec-
cati ſoluentem. Quæcumque gratia, quodcum-
que donum à Deo fuerit in nos profectũ, ſub B
hoc Trinitatis beatiſſimæ auſpicio certius, &
ſecurius, & abundantius veniet. Merito Diu.
Ambr. Amb lib. 5. epiſt. 32. ait: *Grande carmen iſtud eſt,*
quo nihil potentius. Quid enim potentius, quam
confeſſio Trinitatis? Sanè potentiſſimum in-
cantamentum habes, vt multa tibi bona tra-
has, ſi Trinitatem confitearis. Huc trahe di-
cta tom. 4. in Euang. lib. 18. cap. 8. §. 21.

§. XIV.

Fœlix homo, cuius opera conforman-
tur Fidei præhabitæ in
mente.

APpoſuit Iacob diſcolores virgas ouibus C
concipientibus fætus, & ait textus: *Fa-*
ctum eſt autem vt oues intuerentur virgas & pa-
rerent maculoſa, & varia, & diuerſo colore reſ-
perſa. Nec parum inſinuat bonitatem ouium,
quod earum fætus ſic perfectè internæ imagi-
nationis picturam ſequerentur. Et ſanè in oui-
bus Chriſti, in grege Chriſtiano, hoc maximè
facit ad eius commendationem, ſi iuxta inter-
næ fidei cognitionem, & repræſentationem
externa opera efformentur. Pulchrè enim ait
Ambr. Diu. Ambr. lib. 2. cap. 4. *Bonæ oues, quæ bonorum*
partus operum fidei ſacra non degeneres ediderũt. D
Hæc tota præſtantia hominis Chriſtiani, qua,
ab eo, quod fide credit, quod fide diuina tenet,
in operibus non degeneret: & reſpondeant
operum partus fidei cognitioni præhabitæ in
mente. Sunt equidem qui fidei oculis tenent
Deum iniquitatum vltorem, tenent ſupplicij
æternitatem, vel præmij, & ea eliciunt opera,
quæ potius hominem atheum, & ſine ſpe, &
metu referant. Heu malum pecus! Heu ouis à
morte depaſcenda! Non ſic Chriſtianæ oues
viuant, ſed tales ſint, quorum partus reſpon-
deat fidei meritis. Aiebat Dominus Hierem.
Hier. 29. c. 29. *Ego ſcio cogitationes, quas ego cogito ſuper*
vos, cogitationes pacis, & nõ afflictionis. Sic diui- E
niſſimus Dominus totus eſt in cogitando pacis
cogitationes; naſcitur tandem Dei Verbum de
vtero virginali; & quod erat apud patrem
Deus naſcitur factus homo, & ſtatim reſonant
Luc. 2. Angelicæ voces Luc. 2. *Gloria in excelſis Deo,*
& in terra pax hominibus. Cur non magis re-
demptio cantatur, & ſalus noſtra? Cur pax eli-
gitur ad celebrandam natiuitatem Domini?
Sanè neceſſum erat quod in Christo externus
partus prorſus correſponderet generantis co-
gitationi; & qui à patre pacem cogitante pro-
dibat, nil magis exterius in ſe oſtenderet, quam
pacis expreſſionem. Ait enim acutè D. Bern. D. Bern.
ſerm. de Sancto Bened. *Filius à Patre proceſſit;*
& venit in mundum, vt qui prius erat cogitatio
pacis in corde patris, fieret & ipſe pax noſtra in
vtero matris. Non ortus, ſed abortus habere-
tur, ſi à cogitatione, quæ erat in corde patris
generantis filius deſciſceret: ſi prorſus ei non
correſponderet. Correſpondit autem diuina
proles exterius genita cogitationi internæ ſui
progenitoris; & vt in mente patris cogitatio
erat pacis, ſic dum exterius Ieſus progignitur,
viuida pace totum mundum replet. Vtinam &
hoc vniuerſæ Chriſti oues æmulentur, & quã-
do plenam habent mentem fidei myſterijs, ea
producant opera externa, quæ vndique habẽt
fidei normam mente conceptam. Non ſic mul-
ti, de quibus Paul. ad Titum cap. 1. *Confitentur* Paul. 1.
ſe noſſe Deum, factis autem negant; cum ſint abo-
minati, & incredibiles, & ad omne opus bonum
reprobi. Itaque Dei bonitatem cognoſcunt,
eamque mente tenent, & mente ſuſpiciunt, at
in operibus nihil oſtendunt ſimile tanto præ-
concepto, & credito bono, imò apparent ad
omne opus bonum reprobi. Quid eſt repro-
bos eſſe ad opus bonum? Sanctus Bruno ait: Brun.
Quia nihil, quod boni ſimilitudinem habeat, ope-
rantur. Proh degeneres, & reprobos partus
Chriſtianarum ouium: cognoſcunt Dei boni-
tatem, cognoſcunt ſummum bonum; & ea
operantur opera, quæ nullam habeant ſimili-
tudinem boni; in quibus omnis videatur abra-
ſa boni, honeſtique memoria.

Gen. 31. Poſtquam autem audiuit verba
filiorum Laban dicentium, Tulit Ia-
cob omnia, quæ fuerunt patris noſtri,
& de illius facultate ditatus, factus eſt
inclytus: animaduertit quoq; Laban,
quod non erga ſe eſſet ſicut heri, & nu-
dius tertius. Maximè dicente ſibi Do-
mino. Reuertere in terram patrum
tuorum, & ad generationem tuam, ero-
que tecum. Miſit, & vocauit Rachel,
& Liam in agrum, vbi paſcebat greges.
dixitque eis: Video faciem patris veſtri,
quod non ſit erga me, ſicut heri, & nu-
dius tertius, &c.

§. XV.

Improborum hominum affectus vt vilis;
ſic facili negotio in peius
mutantur.

QVis credat impij hominis amori? Quis ſe
eius committat amicitiæ? Ecce tibi Laba-
nus amantiſſimus Iacobi, illum domi ſuſcipit,
illi filias tradit; & enixè contendit, ne à domo
ſua abeat, nulli pretio parcens, dum generum
detinere poſſet, vt eius opera fruatur. Sic La-
banus erat affectus erga Iacobum, interea ta-
men Labani filij cœperunt Iacobum mordere
apud patrem; Iacobique diuitijs quaſi patri
ereptis detrahere, quid tunc? Statim animad-
uertit Iacob, quod Laban *non erga ſe eſſet,*
ſicut heri, & nudius tertius. Non potuit viri
impij affectus durare, quin vel paucis ſuggeſ-

tionibus totus extorqueatur, & mutetur in A prauum. *Chryſoſt.* Ait enim Chriſoſt. ibi: *Verba puerorũ Laban, eius mentem turbauerant, & oblitus eſt, quod prius dixerat ad Iacob.* Non abſimilem rem inuenio in Ariſtobulo Iudæorum tyranno: Is enim è fratribus vnum Antigonum chariſſimum habuit, eumque vehementer amabat, & regni conſortem prædicabat quo cæteri fratres inuidia ducti in Antigonum armantur, cuius ambitionem, & erectos animos ſæpiſſime taxant apud Ariſtobulum fratrem, vt illum ſuſpectum habeat. Nec irrita fuit inuidia fratrum, ſed eius ſuggeſtionibus perſuaſus Ariſtobulus affectum in odium mutauit, & incunctanter, quem ſummo amore proſequebatur, morti tradidit. B Rem pulchrè ponderans *Egeſipp.* Egeſippus lib. 1. de Excid. Ieroſ. cap. 1. *At primum Ariſtobuli in ipſum Antigonum ferus animus exaſperatur, & de amore in odia conuertitur, vt eum ante omnes necaret, quem ſolum ſibi conſortem imperij pollicebatur, adeo apud improbos affectus vilis, vt cito prauis ſuggeſtionibus extorqueatur.* Nihil ingenuum, nihil nobile, nihil conſtantis viri ſapiunt improborum hominũ affectus, ſed vt viles ſunt, ſic vel leui murmure penitus exſufflantur. Ex quo lucem affero Aſſyrij ducis verbis apud Iſaiam cap. 36. datis, vt *Iſai. 36.* Ezechia ſuſpectas amicitias Ægyptiorũ faceret. Ait enim: C *Ecce confidis ſuper baculum arundineum confractum iſtum, ſuper Ægyptum, cui ſi innixus fuerit homo intrabit in manum eius, & perforabit eam; ſic Pharao rex Ægypti omnibus, qui confidunt in eo.* Et quidem Ægyptiorum amicitia, vt omnis amicitia improborum hominum tectæ arundini comparatur, propter inconſtantiam, qua vel auræ tenuiſſimæ ſibilo in hanc aut in contrarium partem inclinatur, & mutatur. Inſuper, vt arundo fragilis eſt ad ſuſtentandum, & fortis ad feriendam manum: ſic impiorum amicitia fragilis eſt, vt auxilium præſtet, etiam in maiori augmento ſuo parum opitulatur, verum vbi vergitur in contrarium ingentia nouit cauſare damna. D Hæc ſigna comitantur ſemper improborum amicitias; & cur his effectibus, & ſignis inficitur amicitia mundialis amicitia Ægyptiorum? Ait Rabſaces ibi: *Rabſac.* *Quod ſi confidis in Ægypto, in quadrigis, & equitibus:* quæ verba ex ſic Septuag. verſione *Septuag.* conflantur a Leone à Caſtro: *Serui ſunt Dominorum viliſſimorũ, qui confidunt in Ægyptiis, in equum & in aſcenſorem.* Miſer es, quiſquis Ægyptiis, quiſquis improbis hominibus te credis; ſunt equidem illi viliſſimi Domini, viliſſimi homines; & adeo vilis cordis affectus proculdubio arundo erit, quæ vel ſibilo moueatur & quæ paruum auxilium dedit non paruũ E inferat damnum. Nunquam mihi crede, in impijs hominibus aliũ amicitiam alium affectum inuenies, niſi qui extremam ſapiat vilitatem, & inconſtantiam. Quod crediderim inſinuatum Pſal. 1. *Pſal. 1.* *Non ſic impij, non ſic, ſed tanquam puluis, quem proijcit ventus à facie terræ.* Nequid vilius, nequid inconſtantius puluere inuenitur, qui leui aura commouetur, & exſufflatur. Sic impiorum affectus, ad ſimilitudinem pulueris vileſcunt & commutantur. Vt dicat Diu. Chryſoſt. homil. 24. in Matth. *Chryſoſ.* *Corruptibilis eſt dilectio carnis. Mendax eſt omnis ſecularis amicitia, quæ diuini timoris vinculo non eſt ligata. Non eſt fides in ſeruis diaboli.* Sanè qui vitiorum mancipia ſunt, fieri nequit, vt norint amicitiæ, & ingenuitatem, & conſtantiam.

Gen. 31. Deus autem patris mei fuit mecum. Et ipſæ noſtis, quod totis viribus meis ſeruierim patri veſtro. Sed & pater veſter circumuenit me, & mutauit mercedem meam decem vicibus; & tamen non dimiſit eum Deus, vt noceret mihi.

§. XVI.

Deus viro iuſto pro inexpugnabili armatura eſt.

ERat Deus cum Iacobo, qui licet inter inuidos, & ſibi infenſos homines verſaretur, nullum tamen nocumentũ accepit ab illis. Et quomodo Labanus Iacobo infeſtus, & filiorũ ſolicitatus inuidia non nocet homini peregrino? Ait Iacob: *Non dimiſit eum Deus, vt noceret mihi,* & quidem Deus viro iuſto inexpugnabilis eſt armatura ne ab aliquo poſſit feriri. Inermis Dauid 1. Reg. 7 dicit ad Philiſthæum: C *Tu venis ad me cum gladio, haſta, & clypeo, ego autẽ venio ad te in nomine Domini, &c.* *1. Reg. 17.* Expende quæ arma opponat Dauid gladijs, & haſtis Philiſthæi, nimirum vnum illis opponit nomẽ Domini, vt qui ſciat Deum pro inexpugnabili eſſe armatura viris iuſtis. Aiebat Ioſeph lib. 6. de Antiq. c. 10. *Tu me inuadis haſta tua confiſus, & thorace, & gladio: mihi vero pro armatura Deus eſt, qui te ac tuum exercitum noſtris manibus hodie deleturus eſt.* *Joſeph.* Expende illud: *mihi pro armatura Deus eſt,* quippe qui Deum pro ſe habet, in illo ſolo armaturam habet, qua & ſeſe tutiſſimum ſeruet, & hoſtes perdat. Pſal. 108. *Circumdederũt me ſicut apes, & exarſerũt ſicut ignis* *Pſal. 108.* D *in ſpinis, & in nomine Domini, quia vltus ſum in eos.* Ecce tibi hoſtibus erat vallatus, vt vallari ſolet fauom examinibus aculeatis apum; inſuper hoſtium ira flammabat, vt vel robuſtiſſimum quemque tanquam vilem ſtipulam abſumeret. Quibus ergo armis euadet homo de tam conferto vallo, de tãta hoſtium rabie? Ait Dauid: *In nomine Domini, quia vltus ſum in eos:* vno ſe Dei nomine protexit, & riſit omnes hoſtiles rabies. Chryſ. ibi: *Tãquam ignis accurrebant, tanquam apes cum magna animi alacritate inuidebãt, intus interceptũ tenebant, neq; aliquid potuerunt facere. Arma enim inuicta, auxiliũ inexpugnabile Dei nomen omnes expulit.* *Chryſoſt.* Fęlix, E cui adeſt Deus, ſub cuius vel nomine & inimicis formidabilis, & inuictus erit: inter ipſa iacula, inter volãtes iam mortes, inter venenatas ſagittas liber & ſecurus proficiſcetur. Ait Iſai. c. 51. *Iſai. 51.* *Audite me, qui ſcitis iuſtũ, populus meus; lex mea in corde eorum, nolite timere opprobriũ hominum, & blaſphemias eorũ ne metuatis, Sicut enim veſtimẽtum, ſic comedet eos vermis, & ſicut lanã, ſic deuorabit eos tinea; Salus autem mea in ſempiternum erit, & iuſtitia mea in generationes generationũ.* Quid maioris conſolationis dici poteſt illis hominibus, quibus cum ſit cordi lex diuina, tamen maledicta, & opprobria hoſtilia in

A eoscongerunt peccatores? Sed præſtat eadem verba proponere iuxta lectionem D. Ephræmi, qui Parænesi. 40. legit: *Populus meus enim nomen meum in cordibus veſtris, nolite timere opprobrium hominum, & blaſphemias eorum ne metuatis. Sicut enim veſtimentum inueteraſcet tempore, & ſicut lana comedetur à tinea: ita deſtruentur ob ventura mala, &c.* Planè cui nomen Dei cordi eſt, qui ſub nomine viuit diuino, non timeat venenatas linguarum ſagittas, nō timeat hominum opprobria, rabidas, & blaſphemas peccatorium voces non timeat. Omnia hæc veteraſcent vt veſtimentum, & comedentur à tinea, & deſtruentur, vna de omnibus triumphabit Dei virtus. O fœlix populus, ô natio, ô reli- B gio fœliciſſima, quæ nomine Ieſu inſignitis, cuius in corde rutilat Ieſu nomē ſalutiferum, de cuius munere habes inter maledicta, & opprobria hominum, imò inter blaſphemas voces, & venenatas linguarum ſagitas viuere, & feliciter, & proſpere viuere. Illa enim veteraſcunt, & ſi renouentur in dies, tamen apparent comeſta à tinea, & vera Chriſti virtus in æternum rutilat.

Ephræm.

Gen. 31. Vidi omnia, quæ fecit tibi Laban. Ego ſum Deus Bethel, vbi vnxiſti lapidem, & votum vouiſti mihi. Nunc ergo ſurge, egredere de terra hac, reuertens in terram natiuitatis tuæ.

§. XVII.

Cultus religionis auget homines principes.

NOn otioſè Deus meminit Iacobi votum, & lapidis vnctionem factam in Bethel, vbi ſe illius protectorem aſſerit, vt proſperè, & ſine conflictu, ſed in pace ad propria proficiſcatur: ſed vt oſtendat cauſas totius proſperitatis, & pacis viris principibus venire ex cultu D religionis, & erga Deum pietate. Quod enim Deus Labanum comprimeret, ne inſurgeret in Iacobum; quod Iacobum inter inuidos fratres proſperum, & pacificum ſeruaret, vnde profectum putaris? Ipſe ait; *Sum Deus Bethel, vbi vnxiſti lapidem, &c.* Lapidis illa dedicatio, à Iacobo peracta tantam illi attulit proſperitatem, & pacem. Vt dicat D. Ambr. lib. 2. cap. 5. *Non mirum, ſi pacem haberet, qui columnam ſtatuerat, & vnxerat Deo.* Qui erecta columna, erectoque altari Deo opt. max. cultum, & religionem exhibuit, quos hoſtes timeat, quam non habeat pacem, & proſperitatem? Alexander Iudææ rex à vita diſcedens filiorum tute- E lam & regni curam vxori tradit, nec irritam fecit mariti ſpem fœminæ religio, quæ dimiſſis armis, & cultu religionis adſcito mirum in modum hac vna diligentia imperium auxit. De illa enim agens Egeſippus lib. 1. de Excid. Hier cap. 12. ait: *Nec improuida viri ſententia fuit, non regnandi ius mulier inoffenſe exercuit, ſine vllo fœminei ſexus impedimento, & acquiſiuit moderandi gratiam ſacra legis obſeruatione. Nam dum attentior circa templum cura exercetur, ſucreuit imperij vigor.* Non nouum eſt cum religionis cultu exaltari imperia, imò vix

Ambr.

Egeſipp.

A fieri poteſt, quod vbi floret religio, vbi cultus ſacrorum ſplendet, non ſimul floreat, & ſplendeat imperij vigor, bonorum augmentum. In Iſraëlis Republica id obſeruabat Diu. Cyril. Alex. lib. de recta in Chriſtum fide ad Theodoſium: *Quotquot ex illis regibus, cultu, & obſeruantia, quæ Deo debentur, impiè contemptis, legibusque iuſtitia adminiſtris pro nihilo ductis, ſuo faſtui, ſuiſque libidinibus vere indulgendum eſſe putauerunt, omnes hi mali & miſeri, malè & miſere perierunt. Eſt enim res periculoſiſſima, quippiam in Deum committere, proculcataque æquitate, quocumque modo in offenſam eius incidere. Contra vero, quicumque ſe pios in illum declara-* B *runt, quæque illi placitura credebant, omni ope præſtare elaborarunt, citra ſudorem ac puluerem hoſte deuicto, debellatoque triumphum cecinerunt. Eiuſmodi inter cæteros fuit Ioſias, qui Idolorum cultoribus, vna cum delubris ipſis & aris incenſis regnum apprime nobilitatum, ſummaque apud veteres, & recentiores omnes laude dignum reliquit.* Sic Cyrillus perſuadet Theodoſio Imperiorum augmenta in cultu religionis conſiſtere, quando qui hunc cultum abiecerunt, in ſummas redacti fuerunt anguſtias, qui vero Dei altaria curarunt, illaque religioſè ornarunt, glorioſos egerunt de tyrannis triumphos. Apud 1. Reg. 5. *Philiſthym autem* C *tulerunt arcam Domini, & aſportauerunt eam à lapide adiutorij in Azotum. Tuleruntque Philiſthym arcam Dei, & intulerunt eam in templum Dagon, & ſtatuerunt eam iuxta Dagon. Cumque ſurrexiſſent diluculo Azotij altera die, ecce Dagon iacebat, &c.* Quam hiſtoriam meditatus Ioſephus apud Egeſippum lib. 5. de Excid. Hieroſol. cap. 16. ait: *Intermiſſa erat ſacra cura religionis Heli ſacerdotis negligentia, diuina imperia deſerebantur, irrogatum ab Allophylis prælium, victi Hebræi, capta etiam arca Dei eſt, & ſine armis reddita illis; quo indicio claruit, quod & ſine religione arma non vincant, & religionem ſine armis vincere.* Hæc ibi.

D. Cyril.

1. Reg. 5.

Ioſeph.

Gen. 31. Responderuntque Rachel, & Lia: Nunquid habemus reſidui quicquam in facultatibus & hæreditate domus patris noſtri? Nonne quaſi alienas reputauit nos, & vendidit, comeditque pretium noſtrum? Sed Deus tulit opes patris noſtri, & eas tradidit nobis, & filijs noſtris; vnde omnia, quæ præcepit tibi Deus, fac.

§. XVIII.

Fœminas maximè rapit aurum.

MIraris, quod Rachaël, & Lia tam facilè deſerant patrem, & Deum ſibi vſq; tunc ignotum ſequantur clamātes, *Omnia, quæ præcepit tibi Deus, fac.* Vnde fœminæ gentiles iam ſubito Dei veri deuotæ apparent, pro quo ſequendo non dubitant relinquere patrem? Ipſæ aiunt: *Nihil habemus reſidui in facultatibus, & hæreditate patris noſtri, ſed Deus tulit opes patris*

noſtri, & eas tradidit nobis. Nihil lucri vident apud patrem, quod à Deo & habent, & ſperãt maximum; quare non mirandum eſt, quod ſibi inutilem relinquant patrem, & lucrum ſequãtur. Hoc eſt muliebre ingenium, quo auide ad lucrum rapiantur: vt veriſſime dixerit prophanus ille, nimirũ Fauſtus Foroliuienſis in Elegiis.

Fauſt. *Fœmina, ſi neſcis, ſolos petit improba nummos.*

Sub hoc ſydere fœmineus animus agitur, ſi nummi dantur, ſi aurum apparet, ſi lucrum ſpectatur; quod dum ſpectent ad Deum current, vel etiam current ad laqueum ſi ibi clarius rutilet aurum. Quo circa aiebat Diu. Baſil. hom. 7. in diuites auaros: *Nullus muliebri concupiſ-* *Baſil.* *centiæ ſatis theſaurus, non ſi è fluminibus fluxerit.* B *Gaudent auri cupidæ fœminæ manicis ligari, dũtaxat ex aureo ſit vinculum.* Rutilet aurum, & ſiue in cœlo ſit, ſiue in laqueo æqualiter fœmineas mentes ad ſe trahet. Propriiſſima fœminarum eſt auri ſitis. Infra introducitur Rachel furata idola patris, & ſuper idola ſedens, ne inuenirentur à patre. Ait enim Gen. 31. *Illa feſtinans* *Gen. 31.* *abſcondit idola ſubter ſtramenta cameli, & ſedit deſuper.* In quo repræſentatur pœnitens, qui peccata auaritiæ calcat. Sed cur ad repræſentandum calcatorem auaritiæ, fœmina proponitur, & fœmina ſedens ſuper idola; niſi quia auaritia maxime inuenitur in fœmineo animo? Sic Diu Gregor. lib. 30. C *D. Greg.* Mor cap. 16. inquiens: *Nos igitur Rachel ſignauit, qui Idola ſedendo premimus, ſi culpas auaritiæ pœnitendo damnamus. Quæ auaritia illis non ſolet euenire, qui in via Domini viriliter currunt: ſed his maxime, qui effœminato greſſu gradientes per blandimenta ſeculi reſoluuntur. Vnde & ait Rachel: Iuxta conſuetudinem fœminarum nunc accidit mihi.* Quæ notior fœminarum conſuetudo, quam in ſe abſcõdere Idola auaritiæ? Nihil enim magis cordi eſt fœminæ, quam ad lucra currere. Hinc Iſaias cap. 32. vniuerſos Iu- *Iſai. 32.* dæos, vt mauult Diu. Thom. mulieres vocat, quippe ait: *Mulieres opulentæ ſurgite, & audite vocem meam.* D Et cur mulieres vocat vniuerſos Iudæos, niſi vt eos auariſſimos denotet, & cupidiſſimos lucri? Sic enim de auaris loquitur *Ambroſ.* D. Ambroſ. lib. de Nabuth. cap. 3. *Velãt faciem ſuam, ne quicquam in orbe terrarum alienum videant, ne quicquam in hoc mundo non eſſe ſuum noverint, ne audiant vicinum iuxta ſe aliquid poſſidere, ne audiant pauperem ſibi contradicentem. Horum anima ſunt, quibus dicit propheta: Mulieres diuites exurgite.* Nulla equidem auaritiæ rabies, nulla vehemens auri, lucrique cupido melius oſtenditur, quàm ſi oſtendatur illa, quæ tenet animos fœmineos. Ij enim nec in amoribus ſuis tam rapiuntur voluptatum ſtimulis, E quam lucri illicibus. Id quod in vna apparet Ægypti regina, nimirum Cleopatra, de qua ſic lo- *Egeſipp.* quitur Egeſippus lib. 1. de Excid. Hieroſ. cap. 32. *Iam Antonius Cleopatra amori defœneratus inſeruiebat: atque addictus eius libidini famulabatur, ſed vincere non poterat fœmineas auiditates, & maxime exercitata mulieris in cædibus propinquorum, quibus extinctis, poſſeſſionem eorum quaſi ſpolium ſuis inſerat: eadem auaritia ſimul, & crudelitate, ſi quos de Syria locupletiores fama acceperat, interficiebat: atque addicto iã ad ſuas libidines Antonio regnum quoque Iudææ, & Arabiæ extinctis vtrique genti imperantibus, aua-* A *ritiæ ſua adiungi poſſe arbitrabatur.* Ecce tibi fœmina inter ipſos amores, magis auaritiæ ſtimulis raptata; Imperatori Romano ſe ſubſternit, non ob voluptates, ſed ob lucra, vt poſſet maiora rapere. Quam merito cantatiſſima illa fœmina Apoc. 17. proponebatur, *habẽs poculum* *Apoc. 17.* *aureum in manu ſua plenum abominatione, & immunditia fornicationis eius.* Non contenta habere in manu ſua voluptates, eas habebat in auro, quaſi nihili faceret omnes delicias, quibus aurum & lucrum non ſuffragatur. Ait D. Ambr. in Pſal. 1. *Propinauit illa de vino ſuo, cui* *D. Amb.* *metalli ſuffragia requiſiuit.* Non æſtimat fœmina voluptates, niſi illis ſuffragetur rubrum meB tallum, hoc ſi adſit, nihil non admittitur mali. Hinc carpuntur Romani ſapientes, qui propoſito magnarum diuitiarum vſu ad hoc alliciebant puellas Romanas, vt ſuam virginitatem Veſtæ ſaltem ad tempus ſacrarent. Inſipienter enim auro propoſito virginitas captabatur, cũ ad aſſerendam virginitatem, potior eſſet contemptus auri. Pulchre enim ait D. Ambr. lib. 5. *Ambr.* epiſt. 31. *Non eſt integritas quæcumque tanquam in auctione nummario ad tempus ſolicitatur compendio. Prima caſtitatis victoria eſt facultatum cupiditates vincere, quia lucri ſtudium tentamentum pudoris eſt.* Parum æſtima fœminæ virtutẽ, quæ lucro nititur; ſtudium habendi nunquam C non labefactat pudicitiam: vt quæ ſi velit ſeruare pudicam, in primis omnem lucri cupiditatem à corde eliminet. Vide infra cap. 4. part. 2 §. 16.

Gen. 31. Surrexit itaque Iacob; & impoſitis liberis, ac coniugibus ſuis ſuper camelos, abiit. Tulitque omnẽ ſubſtantiam ſuam, & greges, & quicquid in Meſopotamia acquiſierat, pergẽs ad Iſaac patrem ſuum in terrã Chanaam. Eo tempore ierat Laban ad tondendas oues, & Rachel furata eſt D idola patris ſui.

§. XIX.

Magna hominis fœlicitas eſt, quod ea bona habeat, quæ ſecum poſſit omnia aſportare, etiam abiens ab hoc mundo.

NOn otioſe dictum putes, quod Iacob *omnem ſubſtantiam ſuam, & greges, & quicquid in Meſopotamia acquiſierat*, ſecum tulerit, ad patrem ſuum proficiſcens; facit equidem hoc ad magnam hominis fœlicitatem, quod ea E bona poſſideat, quæ omnia ſecum ferat, etiam cœleſtis patris domum petiturus. Ait in preſenti D. Ambroſ. *Nunc conſideremus, qualis vir iu-* *Ambr.* *ſtus eſſe debeat, ſi inuidia fuerit exorta. Primum, vt declinet eam: melius eſt enim ſine lite abire, quã reſidere cum iurgio. Deinde vt talia poſſideat, quæ ſecum auferre poſſit.* Merito commendatur iuſtus, qui ea poſſidet, quæ ſecum etiam auferat, cum abeat a vita, ad patremque cœleſtem feſtinet. Quo reſpiciebat Eccleſiaſtes cap. 5. *Et* *Eccleſ. 5.* *omnis homini, cui dedit Deus diuitias, atque ſubſtantiam: poteſtatemque ei tribuit, vt comedat ex eis, & fruatur parte ſua, & lætetur de labore ſuo,*

Digitized by Google

hoc eſt, donum Dei. Non mediocre donum Dei A eſt, ſed magnum, quod ea poſſideat bona, quibus & hic, & in futuro ſæculo frui poſſit; vt vel degens in terra, vel abiens à mundo vtatur propriis ſuis bonis, & laboribus. Quod expreſſius poſuit Chaldæus Complutenſis, fatus:
Chald. *Omnis quoque homo, cui dedit Deus diuitias, & ſubſtantiam, & poteſtatem dedit ei Deus, vt comedat ex eo in hoc ſæculo, & vt faciat ex eo eleemoſynam, & vt recipiat mercedem perfectam patris ſui in ſæculo venturo, & gaudeat in labore ſuo cum iuſtis, ecce hoc donum eſt, quod datum eſt ei, ſydere bono ſuo, à facie Domini.* Itaque hoc fœliciſſimum homini eſt, quod accipiat ea bona ex Deo, quibus & viuat in præſenti, & quæ per eleemoſynam exhibita ſecum deferat, B vt eiſdem in futuro ſæculo apud patrem cæleſtem vti poſſit. Hinc monebat Dominus Luc.
Luc. 12. 12. *Vendite, quæ poſſidetis, & date eleemoſynam, facite vobis ſacculos, qui non veteraſcunt.* Omnia vendi, & alienari, & diſtribui mandat; & rurſus petit fieri ſacculos. Si omnia alienanda, & diſtribuenda ſunt, quid eſt, quod iubemur
Chryſol. facere ſacculos? Pulchre D. Chryſol. ſerm. 22. *Homo, ab eleemoſyna Chriſtus te ditare voluit, non nudare; manere tibi tua voluit, non perire: perpetuari, non vacuari ſacculos imperauit, iuſſit te transferre, non perdere.* Huc ſpectat Dominus, vt ſui fideles nihil bonorum relinquant in mundo, ſed omnia ferant ſecum in æternam C vitam. De fœliciſſimo homine dicebat Pſalm.
Pſal. 111. 111. *Diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in ſeculum ſæculi.* Diſperſis diuitiis, & bonis, nihil putaretur manere cum homine iuſto, ſed ait Pſalmus quod poſtquam diſperſa omnia fuerunt, adhuc manent bona iuſto, quæ ſem-
Chryſoſt. per illum comitantur, & expectant. Chryſoſt. hom. 30. in Gen. *Pecuniarum ita diſperſæ diuitiæ expendentem non relinquunt, ſed expectant.* Nunquam relinquitur homo, nunquam deſeritur à bonis ſuis inter pauperes diſperſis, imo quocumque abeat, inuenit illos. Non habebat hanc fœlicitatem auarus ille homo, qui dum ſeruare in annos plurimos curabat bona ſua, quidquid diſponebat, erat illorum deſtructio. D Sic enim ait Luc. 12. *Deſtruam horrea mea &*
Luc. 12. *maiora faciam:* nequit inuenire horrea, quæ ſecum permaneant, ſed omnia putat deſtruenda eſſe. Quare illum monet Diu. Ambroſ. vt horrea paret, quibus in æternum poſſit vti; & quæ horrea hæc ſunt? Sane ventres pauperũ horrea ſunt, in quibus bona immiſſa ſemper comitantur Dominum ſuum, ſiue in præſenti degat, ſiue
D. Amb. abeat in ſæculum futurum. Diu. Ambroſ. ſerm. 81. *Quid ſic multis huius laboris, & vanis inſtanter ædificare, & inſtantius deſtruere? ſi vis ergo, oſtendam tibi horrea iam parata, eſurientiũ pauperum ventres, in ipſis tuos conclude theſauros. Tales enim tibi theſauri ſeruabuntur in cælis.* Fœlix eſt, qui his horreis abundat, qui ea bona habet, quæ diſperguntur inter pauperes, in opera pietatis, hæc proculdubio ſecum aſportauit, & illis apud cæleſtem patrem abundabit. Vnde
Chryſoſt. monebat Chryſoſt. hom. 21. in Geneſ. *Fruere omni proſperitate, & cum ſatisfeceris tuo vſui, quæ ſuperuacua tibi, & otioſa iacent, neceſſariaque ſunt aliis, diſtribue fame laborantibus, & per illorum manus in tuam patriam tranſmitte, in quam prope diem tibi pergendum, vt omnia acci-A piat. Illi enim plurimum tibi prodeſſe poterunt ad tranſuehendas illuc opes: vt quando abieris, omnia illic inuenias bene diſpoſita, maiorique illic fungaris abundantia, videns ea à tranſuehentibus, imo à Dei miſericordia ita multiplicata.* Huiuſmodi plane ſunt bona pauperibus communicata, quæ poſſint hinc omnia in cæleſtem patriam aſportari. Quid ergo fœlicius homini, quam his impleri bonis, quæ non habeat neceſſe ea relinquere, ſed & abiturus hinc ſecum ferre valeat? Merito conſulebat Damian. lib. 8. *Damian.* epiſt. 14. ſorores ſuas: *Vos itaque, quæ ad cæleſtes nuptias firma ſpei gradibus feſtinatis, non parum impartem veſtræ ſubſtantiæ, in tuto loco reponite, vt ad immortalem ſponſum ſine vlla debitis confuſione tranſire; marſupium autem, vbi hæc tutiſſime reponantur, ſinus eſt pauperis, ſuſtentatio miſerorum. Hoc nimirum fidele eſt depoſitarium ſine vllo rerum detrimento, quod ſuſceperat, redditurum.* Hæc ibi.

Gen. 31. Cumque abiiſſet tam ipſe, quam omnia, quæ iuris tui erant, & amne tranſmiſſo pergeret contra montem Galaad: nuntiatum eſt Laban die tertio, quod fugeret Iacob. Qui aſſumptis fratribus ſuis perſecutus eſt eum diebus ſeptem, & comprehendit eum in monte Galaad. Viditque C in ſomnis dicentem ſibi Dominum: Caue nequicquam áſpere loquaris contra Iacob.

§. XX.

Etiam ſi dormiant Dei aſſeclæ, Deus ſtat pro illis.

FVgit Iacob, & Labanus fugientem inſectatur; iamque fugæ erat ſextus dies, & veniente nocte, dum ambo ſe ſe ad ſomnum recipiũt, D in ſomnis adeſt Deus Labano, & ait: *Caue nequicquam loquaris aſpere contra Iacob.* Nondum dies eſt, nec dum fugit Iacob, & Laban perſequitur, ſed cum tempus quieſcendi, & dormiendi eſt vtrique, tunc Deus ſtat pro alumno ſuo. Et ſi enim dormiat, qui Dei ſequitur nutum, Deum habet pro ſe ſtantem aduerſus hoſtes ſuos. De Abrahamo dicitur Gen. 20. *Profectus inde Abraham in terram auſtralem habitauit inter Cades, & Sur: & peregrinatus eſt in Geraris. Dixitque de Sara vxore ſua, Soror mea eſt.* *Gen. 20.* *Miſit ergo Abimelech rex Geraræ & tulit eam.* E *Venit autem Deus ad Abimelech per ſomnium nocte, & ait illi: En morieris propter mulierem, quam tuliſti.* Et quidem ſolus, & peregrinus degebat Abrahamus in Geraris, ibique patitur iniuriam à Rege, videns ſibi eripi vxorem dilectiſſimam. Et quid ad tantam rei atrocitatem Abraham? Sane pauló ante pro captiuato nepote Loth aduerſus quinque reges exurgit, & aſcitis trecentis ſeruis in auxilium, de regibus triumphat? Nunc pro erepta ſibi vxore ab vno ſolo rege, non magis iraſcitur? Non magis ſeruorum colligit copias, & bellum infert? Sequebatur modo Abrahamus Dei nutum, & qui

Deum perfecte ſequitur, etiam ſi nihil faciat, ſi quieſcat, ſi dormiat. Deus ſtat pro illo, qui vniuerſos hoſtes deuincet, fugabit pericula. Ait enim textus: *Venit Deus ad Abimelech per ſomnium nocte, & ait illi: En morieris propter mulierem, &c.* Quid diuinius? Vel dormiẽte Dei aſſecla, Deus perterrefacit hoſtes illius. Pulchre ad hæc aiebat Egeſippus lib. 5. de Excid. Hieroſ. cap. 16. (Egeſipp.) *Non in multitudine populi, ſed in timore Dei pater Abraham penetrauit Ægyptum, & cum abductæ coniugis captiuum videret pudicitiã, bello abſtinuit, aſſumpſit pia orationis arma, defenſorem adhibuit, qui dormiente eo vinceret, & expugnato hoſte intaminatam ſibi coniugem repræſentaret. Redit Sara ſine armis, referens viro* B *triumphalem victoriam. Dormiebat Abraham, torquebatur Pharao.* Ecce tibi vel dormiente perfectiſſimo Dei aſſecla Abrahamo, eius hoſtis ſic terretur à Deo, vt viro vxorem reſtituat intactam, & illum metuat offendere in aliquo. Fœlices vos, qui ardenter feſtinatis implere Dei placita, fallat, niſi Deus vel dormientibus vobis, omnes aduerſarios perterrefaciat. Huc traho Ezechiæ liberationem 4. Reg. 19. arctabatur enim bonus rex ingenti Aſſyriorum exercitu, ſed magis arctabatur hoſtilibus vocibus Deum blaſphemãtibus. Harum audacia commotus totum ſe ſe effudit in lacrymas, ſuſpiria in cœlum iaculat, pro diuini nominis reuerentia vehementiſſime dolet, & ad Deum clamat. C Quid tunc? Surdeſcit Deus ad pios regis clamores, & lacrymas? (4. Reg. 19.) Abſit, imo ait textus: *Factum eſt igitur in nocte illa, venit Angelus Domini, & percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum octoginta quinque millia.* Et merito putat Chryſoſto. in Pſal. 108. non otioſe factam fuiſſe hanc Aſſyriorum cladem nocturno tempore. Sed cur expectat Deus tenebras noctis, vt mittat Angelum, qui Aſſyrios percutiat, & liberet ciuitatẽ? Cur non magis interdiu id præſtatur? Equidem dum dies erat, Ezechias Deũ lacrymis, & multo virtutum exercitio ſolicitabat, in nocte forſan a fletu, & precibus abſtractus ſe ſomno traderet. D Cur ergo dum Ezechias vigilat, non magis apparet Dominus pro illo pugnare, ſed tẽpus dormientis expectat? Vbi Ezechias tam ardenter Dei gloriã ſequebatur, ſic Deus pro illo in arena ſtabat, vt vellet oſtendere, quod vel illo dormiente, percuteret vniuerſos eius aduerſarios. Dormiebat Ezechias, & Aſſyrij iugulabantur. (Prou. 3.) Ad hæc Prouerb. 3. *Fili mi, ne effluant hæc ab oculis tuis: Cuſtodi legem, atque conſilium: & erit vita animæ tuæ, & gratia faucibus tuis. Tũc ambulabis fiducialiter in via tua, & pes tuus non impinget. Si dormieris non timebis, quieſces, & ſuauis erit ſomnus tuus. Ne paueas repentino timore, & irruentes tibi potentias impiorum.* E *Dominus enim erit in latere tuo, & cuſtodiet pedem tuum: ne capiaris.* Expende ab illis, nimirum, *ſi dormieris, &c.* dum enim quis ad Dei præcepta, & conſilia currit, ſic pro illo ſtat Deus, vt omnes incurſiones malas fugit, etiam dũ dormit ille. (Pſal. 131.) Hinc Dauid Pſal. 131. aiebat. *Si introiero in tabernaculum domus meæ, ſi aſcendero in lectulum ſtrati mei. Si dedero ſomnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem. Et requiem temporibus meis, donec inueniam locum Domino, & tabernaculum Deo Iacob.* Cauet Dauid dormire, dum non inuenit locum Domino, imo dum A non quærit illum: quaſi tunc ſecure ſolum dormire poſſet, cum Dominũ quærendo, & inueniendo ſeſe totũ, & perfecte dederit. Vbi enim anxie quæſitum Deum inuenerit, & tenuerit, tunc non metuet dormire, certus quod Deus dormienti adſtabit, & pugnabit pro illo. Pene aiebat Orig. hom. 35. in Matth. dicens: (Origen.) *Votum vouit Dauid non aſcẽdere ſupra lectum ſtratus ſui, nec dare ſomnum oculis ſuis donec inueniat locum Domino, vt cum inuenerit locum Domino, aſcendat lectum ſtratus ſui, & det ſomnum oculis ſuis.* Poſtquam enim ſeſe quærendo Deo dederit, & quæſitum arcte tenuerit, defenſorem habet, qui vel illo dormiente, hoſtes proſternat.

Gen. 31. Iamque Iacob extenderat in monte tabernaculum; cumque ille conſequutus fuiſſet eum cum fratribus ſuis in eodem mõte Galaad fixit tentorium. Et dixit ad Iacob: Quare ita egiſti, vt clam me, abigeres filias meas quaſi captiuas gladio? Cur ignorante me fugere voluiſti, nec indicare mihi: vt proſequerer te cum gaudio, & canticis, & tympanis, & cytharis?

C

§. XXI.

Mundana gaudia, & deliciæ, non ſic aptæ ſunt ad deducendos eos, qui Dei nutum ſequuntur, quam ad detinendos.

MAle Laban queritur, quod non expectaret Iacob, vt cum gaudio, & canticis, & tympanis; & cytharis dimitteretur in patriam ſuam; quando enim hæc non tam ad deducendum, quam ad detinendum Dei aſſeclam pertinent, minimè illis deduci Iacob debebat, cui D Dei nutus ſequendus erat. Pulchre ait Diuus Ambroſ. lib. 1. epiſt. 4. (D. Ambr.) *Non equidem talibus deductoribus ad Eccleſiam Dei peruenitur, ad quam tendebat Iacob, vt eo deduceret populorum copias, inueheret nationum diuitias.* Eò ex Dei nutu ſpectabat Iacobi via, vt populus Dei fieret, vt Eccleſia iuſtotum conſurgeret, & populo plena appareret in mundo. Ad hoc autem minime peruenitur talibus deductoribus, nimirum mũdiali gaudio, canticis, tympanis, & cytharis. Non enim hæc ſunt, quæ Eccleſiam Dei implent, quæ ducunt ad virtutem, ſed magis detinent euntes. Componite modo ethnicam Romanorum religionem cum Eccleſia Romana E à vero Deo excitatam. Ethnici illi, vt virgines puellas adducerent, quæ ſeruirent ad tempus Veſtæ, ingentia præmia diuitiarum, priuilegiorum, honoris, mundialiſque gloriæ proponebant; & iis tantis gloriis propoſitis ægre, & difficulter ſeptem tantum puellæ inueniebantur. De Eccleſia Chriſti habes Apocal. 7. (Apoc. 7.) *Poſt hæc vidi turbam magnam, quã dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis ſtantes ante thronum, & in conſpectu Agni, amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum.* Quod ſi quæras, qui ſint ij palmati, & vnde venerunt? Statim ait: *Hi ſunt, qui vene-*

Digitized by Google

runt ex tribulatione magna, & lauerunt ſtolas A
ſuas in ſanguine agni. Ecce tibi Ethnica Roma
ingenti bonorum copia quærit puellas virgi-
nes, quas ſiſtat Veſtæ aris, & inuenit ſeptem;
verum Roma Chriſtiana per tribulationes, &
paupertates inuenit innumerabilem turbam
puellarum, virorumque, qui ſub caſtitatis bal-
theo albicent, & triumphent palmati. Ibi ſep-
tem ſolæ virgines, hic ingentia virginum ſunt
examina; & cur ibi tam paucæ, & hic tam mul-
tæ notantur, niſi quia ibi bonorum affluentia,
hic contemptu colliguntur gaudiorum mun-
Ambr. dialium? Ad hæc Diu. Ambroſ. 5. epiſt. 31. *Vix*
ſeptem Veſtales capiuntur puellæ. En totus nu-
merus, quem inſula vittati capitis, purpuratarum
veſtium murices, pompa lecticæ miniſtrorum cir- B
cumfuſa comitatu, priuilegia maxima, lucra in-
gentia, præſcripta denique pudicitiæ tempora coe-
gerunt. Attollant mentis & corporis oculos, vi-
deant plebem pudoris, populum integritatis, con-
cilium virginitatis. Non vitta capiti decus, ſed
ignobile velamen, vſui nobile caſtitatis; non ex-
quiſita, ſed abdicata lenocinia pulchritudinis:
non illa purpurarum inſignia, non luxus delitia-
rum, ſed vſus ieiuniorum, non priuilegia, non lu-
cra, omnia poſtremo talia, vt reuocari ſtudia pu-
tes, dum exercentur officia. Sane & gloria; &
maieſtas, & pompa, & purpura, & gaudia, &
ingentes honores ſeptem tantum puellas colli-
gebant obſequiis diuinis; at gloriæ contem- C
ptus, ieiunia, vigiliæ & turbam innumerabilem
trahunt, & populum implent virgineum: vt
iam hinc diſcas temporalia bona non tam ap-
ta eſſe ad deducendos, quam ad detinendos
eos, qui ad Deum cupiunt venire. Et quidem
Luc. 14. Luc. 14. vbi ad cœleſtis regis cœnam inuitan-
tur multi, qui iuga boum emit, & qui villam
emit, ſeſe excuſant emptis bonis præpediti, &
qui vxorem duxit, aperte dicit: *Vxorem duxi,*
& ideo non poſſum venire. Expende illud, *non*
poſſum, ſic enim ſe præoccupatos mundi bonis,
& delicijs alioqui oſtendent, vt videantur inde
Cyril. vel poteſtatem amiſiſſe procurandæ ſalutis.
Ait D. Cyril. Alexand. lib. 4. de Adorat. *Vocati*
namque fuerant ad nuptias, negligenter autem remiſ- D
ſeque ſanctis inuitatoribus reſponderant, dicen-
tes, Vnus quidem agrum ſe coemiſſe, alter vero
vxorem duxiſſe, nec poſſe ſe venire, audis vbique
eos dicere, Non poſſum. Etenim humanus animus
ad mundi voluptates propenſus infirmus eſt, &
inualidus ad ea exequenda, quæ Dei ſunt. Quem
non infirment, & detineant mundialia gaudia,
ne currat ad ſalutem?

Gen. 31. Non es paſſus vt oſcularer filios
meos, & filias; ſtulte operatus es, &
nunc quidem valet manus mea red- E
dere tibi malum, ſed Deus patris tui
heri dixit mihi; Caue ne loquaris
contra Iacob quicquam durius. E-
ſto, ad tuos ire cupiebas, & deſiderio
erat tibi domus patris tui, cur fura-
tus es Deos meos? Reſpondit Iacob,
quod inſcio te profectus ſum, timui
ne violenter auferres filias tuas.
Quod autem furti me arguis, apud
quemcumque inueneris Deos tuos,
necetur coram fratribus ſuis. Scru-
tare, &c.

§. XXII.

Properanti ad authorem veræ ſalutis, detri-
mentoſum eſt quidquid mundia-
le ſibi præripiat.

DVriſſimam, & rigoroſiſſimam ſenten-
tiam fert Iacob in eum, qui Labani Idola
furatus fuerit: ait enim; *apud quemcumque inue-*
neris Deos tuos, necetur coram fratribus ſuis. Nul-
lum excipit à pœna, neque filias Labani ipſius,
nec nepotes, ſed vniuerſos facit morti obno-
xios, apud quos Idolorum furtum inueniri poſ-
ſit. Et cur tanta pœna decernitur aduerſus
eum, qui tulerit Labani idola? Cur eo ipſo mo-
ri deberet nepos, vel filia Labani, ſi conuinca-
tur habere Idola patris? Tantum ne facinus eſt,
quod filius patris Deos tollat, vt inde tradatur
morti? Equidem in eo, qui relicto mundo, reli-
ctis parentibus Deum ſequitur veræ ſalutis lar-
gitorem; vix lethale non eſt, quod adhoc in ſe
retineat aliquid de patris, mundique idolis. Io-
ſue cap. 7. duriſſima mortis pœna plectitur
Achan, & omnis eius familia, imo non parua
exercitus Iſraelitici pars ſimili pœna inuolui-
tur. Quod ſi tã duræ ſententiæ cauſam quæras,
ait textus: *Acham filius Charmi tulit aliquid* *Joſue 7.*
de anathemate: iratuſque eſt Deus contra filios
Iſrael, &c. Ecce tota cauſa diuinæ iræ, qua in-
terficitur Acham, & non parua multitudo Iſ-
raelitici populi, nimirum quia Acham aliquid
tulerat de anathemate, & merito interficitur,
quia tulit aliquid de anathemate, qui Ieſu mi-
litauerat, & pro acquirenda promiſſionis terra
nomen dederat. Oportet enim liberum eſſe ab
omni mundialium bonorum affectu eum, qui
Deum ſequitur, niſi velit mille mortis pericu-
lis ſubeſſe. Ait Cyril. Alex. lib. 5 de Ador. *Cete-* *Cyril.*
rum nulla præcepti ratione habita, accepit A-
cham ex anathemate, & iratus eſt furore Domi-
nus aduerſus filios Iſrael. Oportet enim, vt opinor,
qui contra ſæculi voluptates, & huius vitæ diſtra-
ctiones firmum in Chriſto animum oppoſuerint, ac
laudem per arma iuſtitiæ merere inſtituerint, &
qui iam in conſpectu Chriſti venerint, eos nihil ex
ijs expetere, quæ in hoc mundo admirabilia vi-
dentur, non opes, non gloriam, non potentiam, aut
præſtantem gradum. Nihil horum in ſe reti-
neat, nihil horum habeat in affectu ſuo, quiſ-
quis ad Dei vocem currere ſtudet, niſi velit ad
lethalia pericula deuenire. Nunquam enim
non periculoſum erit tibi, ſi poſtquam Chriſto
ſequendo nomen dederis, aduerſuſque mun-
dum bellum indixeris, aliquid adhuc in affe-
ctu, & cupiditate ex mundialibus bonis reſer-
uare niteris. Errones, & miſeri Iſraelitæ Nu-
met. 11. dicebant: *In mentem nobis veniunt cu-* *Num. 11.*
cumeres, & pepones, porrique & cepe, & alia.
Quid tunc? *Audiuit ergo Moyſes flentem popu-*
lum per familias, ſingulos per oſtia tentorij ſui.
Iratuſque eſt furor Dei valde, ſed & Moyſi into-
lerandum res viſa eſt. Et Moyſes ille populi ama-
tor, intolerandum crimen putat, quod populus
ſuſpiret, & fleat pro Ægyptiis eſcis, & Deus il-

los percutit ita magna, vt ſepulti in eremo iaceant. Et tantum ne erat crimen, quod cuperent eſcas Ægypri, vt propter hoc deberent internecioni dari? Ait D. Cyril. Alex. li. 5. de Ador. *Dignum ira diuina crimen, & ſanctorum virorum iudicio damnandum eſt, homines iam exercitatos ad eam molliciem & ignauiam cogitationum perueniſſe, vt impotenti cupiditate ad tam abſurdas impuritates redeundi laborarent. Et tanta intemperantia diſſolati eſſent, vt pueriliter deflerent, veluti acrem illum concupiſcentiæ impetum non ferentes* Id ſane grauiter, & ſapienter maneat aſſeueratum; quod ſemper luctuoſum ſit, & periculoſiſſimum hominibus in virtute exercitatis, ſi in eam ignauiam labantur, quod B affectum circa mundiales delicias habeant: & Deum ſequentes, imo & tenentes recordentur eſſe in mundo præter Deum aliud. Hinc dum Petrus in Thaborem aſcendit, dum glo-

Matt. 17. riam Saluatoris ſpeculatur, dum ait Matth. 17. *Domine bonum eſt, nos hic eſſe, ſi vis faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, & Moyſi vnum*

Marc. 9. *& Eliæ vnum.* Tunc de illo ait Marcus cap. 9. *Non enim ſciebat, quid diceret.* Duriſſima hæc videtur in Petrum ſententia, qua feritur velut prorſus ignorantiæ tenebris occupatus An ignorantia eſt velle cum Ieſu eſſe? An ignorantia eſt amare, nunquam à Ieſu ſeparari? Et ſi hæc non eſt ignorantia, cur Petrus quaſi igno- C rans taxatur? Merito ignorantiæ reus dicitur Petrus, non quod Ieſu vellet hærere, ſed quod habens Ieſum, memineritalium eſſe. Ex quo ſit

D. Hier. monet Diu. Hierony. Marcellam in fine epiſt. *Pergamus ad tabernacula ſaluatoris, non vt Petrus quondam voluit cum Moyſe, & Elia, ſed cum Patre cernemus & Spiritu ſancto.* Non ad Moyſen, aut ad Eliam, aut aliam creaturam reſpiciamus, vt reſpexit Petrus, ſed Chriſtum ſequentes, & tenentes, nihil, qui Deus non ſit, velimus noſſe, nec habere.

Gen. 31. Hæc dicens ignorabat, quod D Rachel furata eſſet Idola. Ingreſſus itaque Laban tabernaculum Iacob, & Liæ, & vtriuſque famulæ non inuenit. Cumque intraſſet tentorium Rachelis, illa feſtinans abſcondit Idola ſubter ſtramenta cameli, & ſedit deſuper; ſcrutantique omne tentorium, & nihil inuenienti ait: Ne iraſcatur Dominus meus, quod coram te ſurgere nequeo, quia iuxta conſuetudinem fœminarum nunc accidit mihi. Sic deluſa ſolicitudo E quærentis eſt.

§. XXIII.

Prudens vir, ne nimis ſecurus ſit de familiæ ſuæ moribus.

DVriſſimam Iacobi ſententiam aduerſus eum, qui furatus fuiſſet Labani Idola, voluit textus oſtendere non prudenter eſſe prolatã, illam ignorantiæ tribuens. Ait enim: *Hæc dicens ignorabat Iacob, quod Rachel furata eſſet Idola*, & non ſolũ id ignorabat, ſed nec in mentem eius veniebat, quod illud Idolorum furtũ, aut à Rachelẽ, aut ab aliquo filio cõmitti poſſet: in quo aliquid minus prudentiæ in Iacobo vix non admittere poſſum. Equidem prudentis eſſe hominis putarim, nunquã ſic ſecurum eſſe de familiæ ſuæ moribus, quod non credat. occultum in aliquo filio, aut famulo vitiũ admitti poſſe. Sanctiſſima erat familia Iacobi, ſanctiſſimis educata moribus, ſummaque fratrum vigebat concordia, & filij, & filiæ ſimul quotidie prandebant, & delectabantur. Quid tamen Pa- B ter? Ait text cap 1. *Cumque in orbem tranſiſſent dies conuiuij, mittebat ad eos Iob, & ſanctificabat illos: conſurgenſque diluculo offerebat holocauſta per ſingulos. Dicebat enim, Ne forte peccauerint filij mei, & benedixerint Deo in corde ſuo* Nihil bonus pater videbat in filiis reprehenſione dignum, nihil nõ ſanctum videbat in illis, & charitate plenum; nec tamen erat ſecurus, ſed adhuc ſollicitabatur, ne forte eſſet aliquod malũ occultum, hoc tribuens non malæ filiorum indoli, ſed infirmitati humanæ naturæ, de qua nunquam non metuendum eſt aliquod vitium. Quid prudentius? Quid ſanctius? Polychronius *Polycron.* in caten. Græca, ait: *Cum intelligeret ea, quæ aſ-* C *pectui ſubiecta erant, labe carere, ſuſpicabatur, nequa forte prolapſio interior in illis ipſis lateret incluſa. Illud recte omnino, Ne forte mala cogitauerint, nõ quod eiuſmodi eſſent filij Iob, ſed quod erãt homines. Quare & illud magnum, de occultis etiã ſollicitum eſſe, ac metuere; quod profecto iuſtus hĩc faciebat, eaque re pro ipſis ſacrificabat, peccatiſque illos liberabat, atque hac ratione in illorum prouidentia verſabatur.* Huc reſpiciant vniuerſi Patres familias, qui ſuis amant ſapientiſſime prouidere, vt dicebat ille; humani à me nihil alienum puto, ſic ipſe dicat humani à meis nihil alienum puto, imo credat vel in optime cõpoſita familia poſſe admitti aliquod occultum D crimen. Non quod familia crimnoſa appareat, ſed, quod familia hominum ſit; in quibus prudens eris, ſi aliquos lapſus rimeas Electis mundi principibus aiebat Dominus Matth. 26. *Amẽ* *Matt. 26.* *dico vobis, vnus veſtrum me traditurus eſt.* Quid ad hæc Petrus? Quid ad hæc cæteri omnes? Dixiſſent alij, cuius mentes bonæ eſſent erga Ieſum, Occidatur, pereat Domine, qui te tradet: at iſti prudentiſſimi, *contriſtati valde cæperunt ſinguli dicere, Nunquid ego ſum Domine?* Vel ſe ipſum ſuſpectum habet quiſque, & de ſe ipſo timet ne forte ipſe ſit Dominus traditurus; omnia mala ab infirmitate propriæ naturæ prudẽtiſſime Apoſtoli timent. De quibus D. Chryſo. *Chryſoſt.* E ſerm. t. de Fer. 5. Paſſ. ait: *O beati Apoſtoli, fœlicius veſtra innocentia contriſtata eſt, quàm pœnalis Iudæ audacia, quæ non eſt confuſa.* Hæc eſt fœlicitas hominis, & ſanctiſſimi, & ſapientiſſimi, quod nihil humanæ infirmitatis vel à ſe, vel à ſuis alienum putet, ſed quod vis facinus vereatur, vt poſſibile vel in ſe vel in ſuis admitti. Deſidia enim eſt maxima patris familias, quod infirmitatis eſt, nõ cauere in ſuis Gen. 39. *Erat autẽ Io-* *Gen. 39.* *ſeph pulchra facie, & decorus aſpectu. Poſt multos itaque dies iniecit Domina ſua oculos ſuos in Ioſeph.* An Ioſeph fuit in culpa? Abſit: mariti in hoc deſidia, culpabilis fuit, qui non cauit tam

A pulchrum ſeruum oculis vxoris præbere Vnde Diu Ambroſ. lib de Ioſeph cap. 5. *Non erat in poteſtate ſerui, vt non videretur, maritus debuit cauere oculos vxoris. Sed quod iſte nihil timebat de coniuge, arbitrabatur iſte teſtimonium eſſe caſtimoniæ, non remiſſionem curæ* Et quidem remiſſio eſt, & deſidia quod nihil timeas de coniuge, etiam probatiſſima, vt prudentia eſt, quod cautus ſis, ſine zelotypia. *Ambr.*

§. XXIV.

Dedecet prudentem, ſapientem virum, nimium eſſe ſcrutatorem lapſus, vel in vxore, vel in familia.

B FVrtum Rachelis ignorabat Iacob, quod illius ſapientiæ tribuo; ad quam pertinet, ne pater familias ſit nimius ſcrutator lapſus in vxore, aut familia. Solet enim ſæpiſſime prudentem hominem maxime ornare domeſtici erroris ignorantia. Ex quo Diu. Bernard. in epiſt poſita in fine eius operum ſic monet amicum: *De fæminis tuis ſuſpectis quid agam, ignorantiam, non ſententiam quæras. Poſtquam ſcieris crimen vxoris tuæ, à nullo medico curaberis. Cor nobile, & altum, non inquirit de operibus mulierum.* Quid ſapientius? Dedecet equidem maxime ingenuum viri animum, & ſapientem de C furtiuis idolis mulierum nimis perſcrutari, nimis inquirere, quando illorum ignorantia plus ornatur. Num. 5 ſic cauet diuina lex: *Si ſpiritus zelotypiæ concitauerit virum contra vxorem ſuam, quæ vel polluta eſt, vel falſa ſuſpicione appetitur, adducet eam ad ſacerdotem, & offeret oblationem pro illa decimam partem ſati farinæ hordeaceæ.* Expende quam farinam iubeat lex offerri à marito, pro inueſtigando crimine vxoris ſuſpectæ, nimirum farinã *hordeaceam*; Hordeum non eſt cibus rationalis animalis, ſed iumentorum eſt cibus; cur ergo mandatur offerri hordeum, cum crimen vxoris perquiritur à D marito; niſi vt oſtendatur in oblatione, quam ſit mentis, & rationis inops ille vir, qui extraordinaria diligentia delicta vxoris perquirit? Ad hæc D. Chryſoſt. orat 4. aduerſus Iudæos, inquit: *Cur ita tandem non ſiligineam, nec triticeã farinam, ſed hordeaceam offerri mãdat? Quoniam id, quod gerebatur luctus erat, & incuſatio, ſuſpicioque formæ ſacrificij domeſticam calamitatem imitabatur.* Itaque in tali ſuſpicione, & inquiſitione, talis ſacrificij forma mandatur, quæ exprimat in ſe domeſticum ſtatum; & vt hordeum exprimit iumentorum cibum, ſic ibi hor- E deum oblatum oſtendit in tali domo, in qua tanta inquiſitio fit pro vxoris crimine inueſtigando, nullum inueniri ſignum naturæ rationalis. Quiſquis ergo ratione ducitur, quiſquis ſapit, non nimius ſit in inquirendo, & ſcrutando domeſtica errata. Quo reſpiciẽs Eccleſiaſticus cap. 9. ait: *Ne zeles mulierem ſinus tui.* Quid eſt, ne zeles? Ne quaſi ſuſpectos nimis perquiras eius congreſſus, omneſque eius confabulationes ſcruteris, & vel errorum vmbras examines. Id quod in ornatiſſimo patre familias commendat Sidonius Appolinar. lib. 4. epiſt. 9. fatus: *erga familiam ſuam, neque in proferen-*

D.Bern.

Num. 5.

Chryſoſt.

Ecclef. 9.

Sidon.

A *do alloquio minax, nec in admittendo conſilio ſpernax, nec in reatu inueſtigando perſeuax,* Hoc pertinet ad decorem ſapientis patris familias, quod non ſit in inueſtigandis domeſticis reatibus perſequax, ſed boni ducat aliquorum ignoratione teneri Hinc Exod. 17. pugnaturus Moyſes cum Amalech, *Dixitque Moyſes ad Ioſue, Elige tibi viros, &c.* At vbi recenſentur exploratores, qui promiſſionis mittuntur in terram, ait Numer. 13. *Quorum iſta ſunt nomina. De tribu Ruben Samua filium Zechur. De tribu Simeon Saphat filium Hari: De tribu Iuda Caleb filium Iephone. De tribu Ephraim Oſee filium Nun.* Apud Originem filius iſte Nun, idem eſt ac Ioſue filius Naue, qui pro Ioſue Ie- B ſus dicitur, & pro Oſee Auſe. Sed illud venit notandum, quod vbicumque nominatur filius hic Nun dicatur Ioſue, hoc eſt, Ieſus; ſolũ dum recenſetur inter exploratores, mutato nomine dicitur Oſee ſiue Auſe. Et cur ibi non Ieſus, ſed Auſes? Equidem non pertinet ad Ieſum officium exploratoris alienorum morum. Ait Origen hom. 1. in Ioſue. *Cum primo nominatus eſt, non eſt indicatum nomen patris eius, nec in ſecundo, nec in tertio, cum pater eius nominatur Naue, tunc ipſe non Ieſus, ſed Auſe dicitur, illud quale eſt? Inter eos enim qui ad explorandum miſſi ſunt, nomen eius Auſe ſcribitur. Et fortaſſis pro exploratoris officio non Ieſus, ſed Auſe dictus eſt.* C Non deceret Ieſum, nec Ieſu ſpiritu plenum aliorum explorare mores. Nunquam enim non ſuſpectum eſt, quod quis fratrum errores perquirat; adeo vt Diu Clemens Roman. infirmam credat accuſationem ab illo factam, qui iam ſemel, & bis fratrem accuſabat. Quippe ait lib. 2. Conſtit Apoſt. cap. 49. *Exquirite diligenter ac ſtris ipſis, qui iudicio contendunt, ac primum de accuſatore, an hunc primum accuſauerit, an alium quempiam criminatus ſit?* Et merito vir ſanctiſſimus, ſuſpectum habet hominem, qui non ſemel fratrem accuſat, ſed ſæpe id munus exercet.

Exod. 17.

Num. 13.

Origen.

D.Clem.

D

§. XXV.

Vbi vel diuinitatis halitus eſt, & puritas, & munditiës extrinſecus apparet.

NE credantur Labani dij eſſe ibi, Rachel ſubter ſtramenta cameli eos abſcondit, inſuper & ipſa ſedens fingit immunditiis menſtruis laborare. Aſtuta mulier appoſitis im- E munditiis de præſentia Deorum ſuſpicioni prorſus aditum occludit, quando vix ſciuit eſſe vel diuinitatis halitus alicubi, quin ſtatim circumquaque affler & puritas, & munditiës. Ezech. cap. 16 ait Dominus: *Et iuraui tibi, & ingreſſus ſum pactum tecum, ait Dominus Deus, & facta es mihi. Et laui te aqua, & mundaui ſanguinem tuum ex te.* Expende, quid ſequatur ad Dei præſentiam, ad Dei ingreſſum; vbi Deus cordi noſtro adeſt, vbi intra alicuius viſcera eſt; ſtatim ſequitur; *laui te aqua, & mundaui ſanguinem*, hoc eſt, feci, vt extrinſecus lauareris, mundareris, nullam immunditiem ſuſtinens eſſe tecum. Quo reſpiciẽs Diuus

Ezech. 16.

D. Clem. D. Clemens Romanus epiſt 4. ad diſcipulos, A ait: *Debemus aliquid amplius habere animalibus vtpote rationales homines, & cæleſtium ſenſuum capaces, quibus ſummum ſtudium eſſe debet ab omni inquinamento cordis conſcientiam cuſtodiri. Bonum eſt autem & puritati conueniens, etiam corpus aqua diluere. Bonum verò dico, non quaſi principale illud, in quo mens purificatur, ſed quod ſequela ſit illius boni hoc, in quo caro diluitur.* Expende ab illis, *ſequela ſit illius boni hoc, &c.* Quippe vbi Dei præſentia per gratiam anima purificatur, ornatur, neſcit tantum Dei bonũ ibi manere, & intrinſecùs totaliter incarcerari, B ſed illius ſequela eſt, quod etiam caro mundetur extrinſecùs. Vix fieri poteſt, quod diuinum bonum ſingulariter mẽtem impleat, quin nolit extrinſecùs parere, per affectum ad externam etiam munditiem. *Matt. 23.* Matth. 23. *Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ, quia mundatis, quod de foris eſt calicis, & paropſidis: intus autem pleni eſtis rapinâ, & immunditia. Phariſæe cæce munda prius, quod intus eſt calicis, & paropſidis, vt fiat id quod de foris eſt mundum.* Accipe Dei conſilium, in eo quod prius quæras internam animæ munditiem, nempe Dei gratiam ibi dum virtutibus ſupernaturalibus aſſiſtentem. C Et quid tunc: *Vt fiat id, quod de foris eſt mundũ.* quippe dum intima diuinæ gratiæ candore effulgeant, ſtatim externa etiam quæretur, & procurabitur mundities. Ait D. Clemens Rom. *D. Clem.* epiſt. 4. *Fere enim ſi mens mundetur luce ſcientiæ, cum ipſa fuerit munda, ac ſplendida, tunc etiam eius, qui de foris eſt, hominis, ipſa neceſſariò curam gerit, id eſt, carnis ſuæ, vt & ipſa purificetur. Vbi autem iſta, quæ de foris eſt, purificatio carnis negligitur, certum eſt, neque de puritate mentis, ac munditia cordis curam geri. Ita ergo fit, vt is, qui intrinſecùs mundus eſt, mundetur ſine dubio & extrinſecùs.* Dum intimè Dei gratia affulgeat, interiorem hominem mundans, & purificans; illa D ipſa facit hominem curare de externa munditie: quando Dei ſpiritus vniuerſæ munditiei amator exiſtit. Vnde Deut. 23. cauet lex: *Deut. 23.* *Habebis locum extra caſtra ad quem egrediaris ad requiſita naturæ gerens paxillum in balteo, cumque ſederis, fodies per circuitum, & egeſta humo operies, quo releuatus es (Dominus enim Deus tuus ambulat in medio caſtrorum, vt eruat te, & tradat tibi inimicos tuos,) & ſint caſtra tua ſancta, & nihil in eis appareat fœditatis, ne derelinquat te.* Ex quibus verbis colligit Gloſſa, quàm ſit diuinus ſpiritus amator etiam externæ munditiei, vt qui à ſordentibus, & immundis ſolent cauere ſibi. E *Marc. 14.* Apud Marc. 14. ſciſcitantibus diſcipulis de parando Paſchate, ait Dominus: *Ipſe vobis demonſtrabit cœnaculũ grãde ſtratũ; & illic parate nobis.* *Phil. Ab.* Circa quæ verba Philipp. Abb. lib. I. in Cant. cap. 24. *Grandi ſpatio dilatatur cœnaculum, quia ille ſella hiemore, & auaro tripode non lætatur, & vt ſemper illum alliciat, tapetibus operoſis, & floribus odoriferis ſternitur, & aptatur, quia immunda, inhoneſta, & turpia pulcherrima filius hominum aſpernatur.* Sic ibi: nequit enim Deus habitare niſi vbi omnia ſint pura. *Luc. 1.* Sic Luc. 1. *Miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomẽ Nazareth.* Vbi Theophylact. ait: In ſancto loco fit ſalutatio, hoc eſt, *Theoph.* in Nazareth. *Vbi enim Deus, ibi nihil impurum, nihil non ſanctum.*

§. XXVI.

Immunditiies in ſacris arcet homines à diuino cultu.

QVi auidè requirebat Deos ſuos, & nihil non euoluit, vt inuenire poſſit illos, vbi audit Rachelem menſtruis laborantem, & ſedentem ſuper ſtramenta cameli, non amplius ſcrutatur, ſed ab omni inquiſitione deſiſtit. Cur B non magis accedit ad ſedentem? Cur per latera ſtramentorum non introſpicit idola ſua? Pulchrè rationem inſinuat Rup. lib. 7. cap. *Rupert. 3.* 44. inquiens: *Fœmineis ægreſcit approximare immunditiis.* Tanta eſt fœditas immunditiei, vt valuerit ardentiſſimum ſuorum Deorum quæſitorem arcere ab inquiſitionis cura; quaſi ægreſceret venerari Deos, qui eſſent ſub tanta immunditie. Et quem non arceat ab ipſis ſacris ſpurcitia, & immunditia ibi per miniſtrorum incuriã accumulata? Sanè non ſine magno piaculo miniſtri ſacrorum deſinunt ſordere omnia, C immunditiiſque impleri altaria, & ſacra vaſa; inde enim fiet, vt multi à ſacris arceantur, dum ægreſcunt immunditiis approximare. Huc ſpectat lex Deut. 23. inquiens: *Deut. 23.* *Habebis locum extra caſtra, ad quem egrediaris ad requiſita naturæ, gerens paxillum in balteo, cumque federis, fodies per circuitum, & egeſta humo operies, quo releuatus es, Dominus enim Deus tuus ambulat in medio caſtrorum, &c.* Qui Deus in medio caſtrorũ erat peculiari aſſiſtentia, iubet omnem immunditiem, & ſpurcitiem tolli. Sed & Deus neceſſariò propter ſuam immenſitatem adeſt immũdiſſimis, ſpurciſſimiſque locis, nec inde recipit aliquam offenſionẽ, nec detrectat ibi eſſe. Cur D ergo in caſtris Iſraeliticis detrectat eſſe inter immundities? In caſtris Iſraelis erat Deus duplici modo, & vniuerſali modo ſecundũ immenſitatẽ ſuam, & peculiari modo ſecundũ quod ibi aſſiſtebat, vt fauoribus ſuis alliceret populũ ad cultum religionis. Iuxta hunc peculiarem modum aſſiſtendi, non ſuſtinet ibi immundities eſſe, vt qua arcerent populus à ſacris, ſed amat munditiem, qua vel poſſent trahi nationes. Id quod *Guil. Par.* notabat Guillielm. Pariſienſ. lib. de legib. cap. 5. inquiens: *Ab immunditie corporali, voluit Deus, vt ſe obſeruaret populus Hebræorum, ita etiam, vt egeſtiones ventris vnuſquiſque fodiens abſconderet, propter prouocationem, & exemplum aliarum* E *gentium: vt videntes populum Iſraelis declinantẽ immunditias, & mũditiam ſectantem, prouocarentur ad ritus, & conſuetudines eorum.* Itaq; Deus ad trahendas nationes ad veræ religionis cultũ, qui apud Iſraelitas erat, hoc imprimis cauit, ne quid ſpurcum, ne quid immundum appareret in populo, ſed omnia eſſent munda, niueoque ſplenderent candore. Ex quo Nepotianum ma- *Nepot.* ximè commendat D. Hieron. in eius epitaphio: *Erat,* inquit, *ſolicitus, ſi niteret altare, ſi parietes abſque fuligine, ſi pauimenta terſa, ſi ſacrarium mũdũ, ſi vaſa luculenta. Baſilicas Eccleſiæ, & martyrũ conciliabula diuerſis floribus, vitiũque pãpinis, & arborũ comis adornabat.* Nec putes paruì referre munditiẽ, & ornatũ ſacrorũ ad animos videntium trahẽdos ſollicitãdos; ſi enim ornatus,

& mūditiẽs parui referrent, cur Deus tam anxie curauit de munditie altaris, vaſorum, & de totius templi ornatu, quādo ad legem Moyſi volebat trahere hominum animos? Et ſi mūdities, & ornatus ſacrorum parui refert ad trahendos animos; cur Deus vbi voluit arcere homines à cultu legis, & lauacra perdidit, & vaſa, & omnem ornatum templi in cinerem, & fauillam

Origen. redegit? Sapienter Origen. homil. 23. ſuper Num. ait: *Si obſeruatio ſacrificiorum, & inſtituta legalia, quæ in typo data ſunt populo Iſrael vſque ad præſens tempus ſtare potuiſſent, excluſiſſent ſine dubio Euangelij fidem per quam ex aduentu Chriſti gentes conuertuntur ad Deum. Erat enim in illis, quæ tunc obſeruabantur, magnifica quædam,* B *& totius reuerentiæ plena religio, quæ ex ipſo primo aſpectu obſtupeſceret intuentes, Quis enim videns illud, quod appellabatur ſanctuarium, ſiue ſacrarium, & intuens altare, adſtantes etiam Sacerdotes ſacrificia conſummantes, omnemque ordinem, quo cuncta gerebantur, aſpiciens, non putaret pleniſſimum hunc eſſe ritum, quo Deus creator omnium ab humano genere coli deberet?* Vides, quantum tribuat Origen. ornatui, & cultui templi Ieroſolymitani, quod putat magna Dei prouidentia fuiſſe deſtructum, & contaminatum, ne oſtenſione limpidiſſimorum vaſorum, purificationū crebrarum, totiuſq; ornatus, & cultu ad ſe trahens nationes; retardaret illas ne volarent ad C Chriſtum. Nec immerito in tanta puritatis, & munditiei cura, in tanto ornatu credit vim fuiſſe, *quæ ex ipſo primo aſpectu obſtupeſceret intuentes*.

Egeſipp. Ait enim Egeſippus, lib. 1. de Excid. Ieroſ. c. 16. agens de Pompeio Magno aggrediente expugnare templum, & iam ſupra muros poſito intima eius vidente. *Stupebat Pompeius acres virorum animos, muri decorem, & magnitudinem, & nuſquam remiſſa officia ſacerdotum in medio belli furore: tanquam profunda pax eſſet, nihil deerat ſacrificiorum ſolemnitati, inter iacula, morteſque cæſorum fundebatur ſanguis hoſtiarum. Nudatis gladiis imminebat hoſtis, illi tamen ſine vlla perturbatione ſoliti vicem muneris exequebantur.* D *Quidquid ad purificationis ſolemnitatem, quidquid ad cultus ſacri obſeruātiā ſpectare poterat, impletū eſt.* Et cur nō ſtuperet Pōpeius in tanta puritatis cura, in tāta ornatus obſeruātia, eo ipſo tēpore, quando arma omnia fœdabant? Sanè potentiſſima eſt cura puritatis, & munditiei, & ornatus in ſacris, vt gentes trahat; ſicut & immunditia, & ſpurcitia potens eſt homines arcere à ſacris.

Leuit. 11. Leuit. 11. interdicit Dominus populo ſuo cibos multorum animalium, quæ immunda eſſe prædicat. *Quidquid autem ruminat quidem, & habet vngulam, ſed non diuidit eam, ſicut camelus, & cætera, non comedetis illud, & inter immunda reputabitis.* Et cur Deus omnia hæc animalia inter E immunda ponit, & eorum interdicit dapes?

Guilielm. Placet in hac re Guilhelm. Pariſienſ. qui lib. de legib. cap. 7. putat omnia hæc animalia relata fuiſſe inter Deos à nationibus, ideoque à Deo immunda vocantur, ratus vel immunditiæ nomen poſſe homines arcere ab illorum aris. Tandem ait: *Ex his igitur patenter intellige: & mirare Dei ſapientiam, quæ omnia animalia quæ ſibi vſurpauerat idololatria abominabilia voluit eſſe populo ſuo, vt per hoc longe fierent ab idololatria, & conſuetudine gentium.* Planè potentiſſima erat vis ad remouendos, & arcendos homi- A nes à ſacris, quæ immunda repræſentabantur, vt iam inde pateat, quanto piaculo negligitur in templis Chriſtianis cura munditiei, & puritatis, & quanta cum gloria, & fructu ſacrorum munditiei, & ornatui Societas Ieſu ab ipſis incunabulis operam nauauit.

Geneſ. 31. Tumenſque Iacob cum iurgio, ait. Quam ob culpam meam & ob quod peccatum meum, ſic exarſiſti poſt me, & ſcrutatus es omnem ſuppellectilem meam? Quid inueniſti de cuncta ſubſtantia domus B tuæ? Pone hîc coram fratribus meis, & fratribus tuis, & iudicent inter me & te.

§. XXVII.

Magna Dei miſericordia fuit, quod nobis non extraneum, ſed cognatum iudicem dedit.

ETiam iratus Iacob benignitatis, manſuetudiniſque meminit, dum aduerſario ſuo iniuſtiſſimo iudicem offert non ex alienis, ſed ex fratribus ſuis electum, Ait enim. *Pone hîc co-* C *ram fratribus meis, & fratribus tuis, & iudicent inter me, & te.* Proh Iacobi bonitatem etiam erga hominem ſibi iniurium, cui non alienum, ſed cognatum iudicem petit! Et Iacobo benignior, & beneficentior Deus, qui aduerſus ſibi iniurios homines iudex cum eſſet, & cognatus factus eſt, vt in iudice cognatum videntes, non tam metu, quàm amplexibus illum proſequeremur. Id quod aſſerebat S. Theodorus hom. 2. de Chriſti natiuitat. habita in Conc. Epheſ. inquiens. *Cum Deus eſſet voluit homo fieri propter ſuam in nos clementiam, quo nos creatorem, & iudicem, perinde ac cognatum deinceps complecteremur,* Huc traxit Deum clementia, & benigni- D tas eius, vt homo fieret, quo in illo iudicem perinde, ac cognatum noſtrum haberemus. Quò reſpiciebat illud Ioan. 5. *Sicut Pater habet vitam in ſemetipſo, ſic dedit & filio habere vitam in ſemetipſo, & poteſtatem dedit ei, etiam iudicium facere, quia filius hominis eſt.* Expende, cur Deus Pater dedit filio ſuo poteſtatē iudicandi, nimirū quia eſt filius hominis, quia, & cognatus, & noſter frater, vt videntes in iudice fratrem, minime de ſalute deſperemus. Ad quæ verba D. Bern. ſerm. 73. in Cant. fatur. *Denique ipſe Pater Deus dedit filio iudicij poteſtatem, & non quia ſuus, ſed quia filius hominis eſt. O verè patrem miſericordiarum, vult per hominem homines iudicari, quo* E *in tanta trepidatione, & perturbatione malorum, electis fiduciam præſtet naturæ ſimilitudo.* Magna quippe eſt Dei miſericordia erga nos, quibus eum iudicem præficit, quia non ſit alienus, & extraneus, ſed vnus ſit ex cognatis, & fratribus noſtris, vt de iudicis cognatione in diſtrictione iudicij liceat nobis aliquid ſperare. Quid non ſperet reus cum fratrem animaduertit in iudice? Planè coram Ægypti iudice proni iacebant filij Iacob, nihil non metuentes ſibi ab extero homine, & quando magis timebant, quando maiori horrore coram illo turbabantur: ait iudex Geneſ. 45. *Ego ſum Ioſeph fra-*

Theodor. Ioan. 5. D. Bern. Geneſ. 45.

Digitized by Google

ter veſter, quem vendidiſtis in Ægyptum. Noli-te pauere, &c. Nolite pauere, ais ad reos, & maiora illorum crimina, in medium adducis? Paucbant antea, corã iudice accuſante eos de furto, cur modo non magis paueant coram eorum iudice non ſolùm de furto, ſed & de fratricidio accuſante? Ipſe ait, *Ego ſum Ioſeph frater veſter,* qui in iudice illis oſtendebat fratrem, non tam timoris, quã ſpei cauſas fundabat. Nunquam certè fui adductos, vt crederem alia ratione filio hominis Ieſu datum, vt iudicium faceret; niſi vt homines videntes in iudice fratrem, ſibi bona ſperarent. Quò tendunt illa Deut. 18. [Deut. 18.] *Vt petiſti à Domino Deo tuo in Horeb, quãdo concio congregata eſt, atque dixiſti. Vltra non audiam vocem Domini Dei mei, & ignem hunc maximum amplius non videbo, ne moriar. Et ait Dominus mihi, Benè omnia ſunt locuti, Prophetam ſuſcitabo eis de medio fratrum ſuorum, &c.* Quippe in Horeb nacti Iſraelitæ legiſlatorem, & iudicem flammantem, fulminantem, tonantem; timore correpti, cupiebant non à ſuperna natura regi, ne darentur morti. Placuit iſte ſermo in Dei oculis, & ex tũc promittit ſe ſuſcitaturum prophetam, & legiſlatorem de medio fratrum eorum. Non ait ſuſcitabo legiſlatorem manſuetum, benignum, qui igneus non ſit, nec tonans; ſed ſolùm ait, ſuſcitabo legiſlatorem de medio fratrum eorum; eò enim quod legiſlator, & iudex ſit frater noſter, non eſt cur ab illo non magis ſperemus bona, quàm timeamus mortem.

§. XXVIII.

Nullus vnquam abſens, & indefenſus damnandus eſt, vel prætextu paterni fori.

SApienter Iacob accuſatorem ſuum monet, vt ponat crimen in præſentiarum, ait enim: *Pone hîc coram fratribus meis, & iudicẽt inter me, & te,* non contentus eſt dicere pone crimẽ meũ coram fratribus meis, vt iudicẽt, ſed inſuper addit, *Pone hîc.* hoc eſt, in mea præſentia, dum ego adſto. Et ſi enim iudicium exercendum ſit per fratres, imò & per parentes, nunquam iuſte exercebitur, niſi ſibi reo per ſe ipſum, aut per alium defenſorem adſtante. Ex quo ſapientiſſimè carpebat Herodem Egeſippus lib. 1. de Excid. Ieroſoly. c. 41. Accuſati enim erãt apud Herodem duo filij eius Ariſtobulus, & Alexander, quaſi vellent regnum eripere patri. Quid tunc Pater? Filios quàm longiſſimè à ſe ablegat, vinculis tradit aſſeruandos, & in abſentes, & indefenſos, & inauditos concilium cogit magnatum, iudicium tractat. [Egeſypp.] Ad hæc Egeſippus: [E] *Sed quæ iudicij ſpecies, vbi rei adeſſe ſibi non permittebantur, & abſentes accuſabantur. Obijciebãtur à Patre inſidiæ ſibi paratæ, nulla probatio deferebatur, nulla indicia tentamentorum: hærebat accuſator, quem nullus redarguebat. Deſtituti vndique congregabat inuidiam contumeliarum, iniuriarum genera, quæ grauiora morte, ab his, qui conſiderant, æſtimarentur. Sed nemo diſtutiebat, nemo examinare audebat, quod à patre arguebatur, à Rege imperabatur. Præiudicabat pietatis ſpecies, interrogat ſententias ſecurus victoriæ. Scenæ enim ſpecies erat, non iudicij diſciplina condemnare abſentes, condemnare ſine teſte, ſine iudice, ſolo naturæ priuilegio, quod ad ſalutem magis, quàm ad perniculum deriuari ſoleret.* [A] Meritò ſcenæ ſpeciem, non iudicij diſciplinam vocat, in quo ſuo paterni fori priuilegio in ſalutem inclinare, extremam reorum pernitiem tractat pater: præoſtendit patrem, vt ſine metu iuris totius liberè poſſet de filiorum carnificina agere. Quid magis tyrannicum? Sub patris priuilegio implet, quod maximè horrendum, & execrabile eſt in crudeliſſimo, & ex lege tyrãno, nimirum, quod abſentes, & indefenſos damnet. Quis ignoret officium patris promitti, vt temperamentum ſtricti iudicis gladij? Et quidem vbi quis inauditus, indefẽſus damnatur, non temperatur iudicij rigor, ſed adeò exacerbatur, vt ſapiat extremã tyrannidẽ. [B] Vanè paterno foro tribuitur, quod à natura, & ab ipſo Deo alieniſſimum eſt. Ait D. Paul. ad Rom. 2. [Ad Ro. 2.] *Cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis ſunt faciunt, eiuſmodi legem non habentes ipſi ſibi ſunt lex: qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis, teſtimoniũ reddente illis conſcientiâ ipſorum, & inter ſe inuicem cogitationibus accuſantibus, aut defendentibus, in die cùm iudicabit Deus occulta hominum.* Expende, quas conditiones ponat Paulus iudicij Dei, & patris, & creatoris noſtri, quod ipſe Deus exercet cum ſingulis hominibus. Sanè cuique noſtrũm teſtimonium reddet conſcientia propria corã iudice Deo, [C] & qualiter reddetur hoc teſtimonium? Ait Paulus; *inter ſe inuicem cogitationibus accuſantibus, aut etiam defendentibus.* Nunquam in Dei iudicio admittitur accuſatio, & aditus occluditur defenſioni, ſimul vt accuſantes cogitationes audiuntur, & ſpectantur defendentes, ſi quæ eſſe poſſunt. Ex quo Orig. [Origen.] ibi. *Rectũ iudiciũ Dei quis dubitet eſſe, vbi accuſatores adhibẽtur, & defẽſores, & teſtes? Et quidẽ de hoc iuſto iudicio Dei nos homines exẽplum capiamus, nec putemus vnquam ſine accuſante, & defendente, & teſtibus iuſtum haberi poſſe iudicium.* Planè nullum forum, quod ſapiat Deum; damnabit hominem inauditum, indefenſum. Hinc D. [D] Cyrill. Alexand. in Apologet. ad Theodoſium componit iudicium Celeſtini Pont. Max. in Neſtorium, [Cyr. Alex.] cum iudicio Ioannis Antiocheni in omnes Patres Epheſinos. Ille enim, vt verè pater, & iuſtus iudex Neſtorium & bis, & ſæpè admonitum tandem damnauit. Hic vt temerarius, & iniuſtus patres dãnauit indefenſos & inauditos. Quippe ait: *Iam tertius agitur annus, ex quo Neſtorius blaſphemias ſuas publicè euomere cœpit. Poſtquam in ſuis proprijs literis ſanctiſſimo Romanæ Eccleſiæ Epiſcopo Celeſtino animi ſui morbum patefeciſſet, non ſtatim duram, ſeueramque ſententiam in ſe excepit; ſed quod praua illa, quâ laborabat, opinione reiecta, rectam fidem complecteretur, admonitus eſt.* [E] *Admonitus eſt autem non ſemel, ſed ſæpius amice. Ioannes verò tanquam exactus, vt putat diuinorum dogmatũ ſcrutator, quippe propter diuinarum legum cognitionem mirè ſibi blanditur, cum nunquam eos quos læſit monuiſſet; nec verbum cum illis communicaret, imò neque temeritatem ſuam publicè tueri auderet, impia tamen ſententia contumeliam illis intulit.* Sic ibi.

Geneſ. 31. Idcirco viginti annis fui tecum? Oues tuæ, & capreæ ſteriles non fuerunt; arietes gregis tui non comedi, nec captum à beſtia oſtendi tibi; ego damnum omne reddebam: quidquid furtim peribat à me exigebas: die noctuque æſtu vrgebar, & gelu, fugiebatque ſomnus ab oculis meis. Sicque per viginti annos in domo tua ſeruiui tibi, quatuordecim pro filiabus, & ſex pro gregibus tuis; immutaſti quoque mercedem vicibus. Niſi Deus patris mei Abraham, & timor Iſaac affuiſſet mihi, forſitan modo nudum me dimiſiſſes; afflictionem meam, & laborem manuum mearum reſpexit Deus & arguit te heri, &c.

§. XXIX.

Quis ſis erga aliquem, euidenter oſtendunt labores, quos pateris pro illo.

SVæ in ſocerum fidei euidentiſſimum teſtimonium profert Iacob, dum in medium adducit exanthlatos labores pro illo, nimirum *die, noctuque æſtu vrgebar, & gelu.* Ardore, frigoreque pellis aduſta in obſequio Labani vocaliſſima erat in extollenda Iacobi in ſocerum fide. (*Egeſipp.*) Accuſabatur Antipater apud Egeſippum, l. 1. Excid. Ieroſ. cap. 25. quòd fuerit Cæſari iniquus. Quid tunc? *Aduerſus ea Antipater non verborum referens vicem, ſed rerum aſſertionem, ſcidit veſtem, & nudus veſtimentorum, plenus vulnerum, diloricato amictu, offerens oculis circumſtantium ſpectata indicia virtutis, En, inquit, maleuolentiæ meæ in Cæſarem teſtimonia, defendãt reum, quæ tanquam animi lumina micant. Has ego cicatrices tibi, Cæſar, voluntatis internæ obſides tribuo. Hæc ego fidei meæ depono pignora, & inſcriptos cordi apices gero.* Et pulchrè, & verè cicatrices vulnerum ſuſceptorum animi lumina, & cordi adſcriptos caracteres vocat: qui teſtentur interni animi fidem in eum, pro quo ſuſcipiuntur. (*Iſai.* 49.) Hinc Dei filius Iſaiæ cap. 49. teſtatur ſuum circa hominem amorem, dicens: *In manibus meis deſcripſi te.* Quod ſi quæras, qui ſint caracteres huius deſcriptionis in manibus diuinis, ſunt equidem vulnera clauorum, & ſigna dolorum, quæ pro nobis ſubierunt manus illæ. Quot enim oſtendũt pro nobis in ſe vulnera, & labores, tot apices, tot caracteres oſtendunt, qui euidentiſſima referãt teſtimonia humanæ procuratæ ſalutis. Hinc reddens rationẽ, cur Chriſtus reſurgens reſeruauerit vulnera ſua, ait D. (*Cyr. Alex.*) Cyrill. Alexand. in Exegeſi ad Acatium habita tom. 6. Concil. Epheſ. cap. 16. *Veſtimentum ſanguine rubricatum, & plagas in manibus oſtendit, non quod illas abiicere non queat, ſed ideo caracteres, cicatricesque retinuit, quo multiformis ſapientia Dei, quam in Chriſto ſecundum æternum propoſitum demonſtrauit, diſpenſatoriè per Eccleſiã, Principibus, & Poteſtatibus in cœleſtibus pateſieret.*

Itaque vt totum diuinitatis arcanũ circa hominis ſalutem euidentiſſimè pateſieret, reſeruauit vulnera Ieſus, reſeruauit laborũ ſuorũ cicatrices vt tanquã viuidiſſimi clariſſimiq; caracteres iis cœleſtibus Poteſtatibus aperirent. Quò ſpectat illud Pauli ad Galat. 3. *O inſenſati Galatæ, quis vos faſcinauit non obedire veritati, ante quorum oculos Ieſus Chriſtus proſcriptus eſt, & in vobis crucifixus?* (*Ad Gal.* 3.) Chryſoſt. Theophylactus, & alij legunt, *Ante quorum oculos Ieſus Chriſtus præſcriptus eſt, & in vobis crucifixus.* (*Chryſoſt. Theoph.*) Sanè vt teſtaretur Galatis, & vniuerſo mundo Dei filius ſuam in hominis affectionem, ſeſe totum præſcriptum, & caracteribus exaratum ante eorum oculos propoſuit. Et quando ſe ſcriptum propoſuit? Ait, *præſcriptus eſt, & in vobis crucifixus*: vbi in crucis tabula ſeſe Dei verbum affixit, tot in ſe apices, tot caracteres exhibuit teſtantes erga homines affectionem ſuam, quot laborum, vulnerumque monſtrauit ſigna. (*Machar.*) Ex quo Macharius Archiep. Philadelphiæ, orat. de Exaltat. Crucis, apud Grethſerum noſtrum, tom. 2. ait: *Nihil eſt ex omnibus rebus creatis, quod nobis modo tam admirando, & tam perſpicuè beneuolentiam, & humanitatem Chriſti proponat, oculiſque ſubiiciat, quàm Crux, Crux eſt enim, quam circa nos filius Dei gerit, paternæ ſolicitudinis repræſentatio.* Nullum teſtimonium, nullus caracter, nulla litera, ſic demonſtrauit Dei in homines affectum, vt illum demonſtrant dolorum ſigna, quas pro nobis ſubiit. Quod notans Ioannes, cap. 3. ait: *Sic Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret*, (*Ioann.* 3.) Ad quæ verba inquit Iobius Monac. lib. de Incarnat. Chriſti, cap. 14. apud Bibliothec. Photij: (*Iobius.*) *Qui inſeparabilem Dei erga nos amorem, oſtendere conatur, non hoc commemorat, quod ab initio hominem formauerit, neq; quod ſuam ad imaginem hunc effinxerit, vt nec quod magnũ aliquod aut admirandum opus ſuſceperit. Quid igitur? Filij ipſius per carnem aduentum refert, per quem vtique noſtra eſt patrata reformatio. Sic enim, inquit, Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum dederit pro mundi vita.* Sunt ſemper labores ſuſcepti pro aliquo, omnium vocaliſſimi, vt oſtendant erga illum affectionem ſingularem.

§. XXX.

Semel acceptum amicum vt deſeras, euidentiſſimas debes præ te ferre cauſas.

MVltus eſt Iacob in enumerandis iniuriis à Labano acceptis, nimirum, *quidquid furtim peribat, à me exigebas*, rurſus addit viginti annis ſeruiui in domo tua, *quatuordecim pro filiabus*, cùm enim ſeptem annos ſeruitutis promiſiſſet pro Rachele, coactus fuit totidem pro Lia præſtare: inſuper dicit: *immutaſti quoque mercedem meam decem vicibus*; tandem ponit: *modo nudum me dimiſiſſes.* Cur ſi Iacob recenſet omnes iniurias ſibi illatas? Cur non magis obliuiſcitur illas? An boni animi, & bonæ mentis eſſe potuit tam minuta iniuriarum recordatio? Equidem vbi Iacob Labanum ſibi quondã hoſpitalem, & amicum virum, multiſque beneficiorum, & amicitiæ, & cognationis vinculis illigatum relinquebat, neceſſarium ducebat euidentes cauſas fugæ ſuæ monſtrare,

vbi enim ſemel amicum acceptum deſeris, neceſſium eſt, vt præ te feras euidentes cauſas. Quis neſciat gloriam Saluatoris noſtri Ieſu triumphantis de morte, & aſcendentis in cœlum. Inter tot gloriarum cumulos, quod primum cœleſtium Principum præ oculis ponit, cicatrices fuerunt, & vulnera accepta in diebus ſuæ carnis. Planè Angeli hæc primùm ſtupent [*Iſai. 63.*] Iſaiæ cap. 63. *Quare ergo rubrum eſt indumentum tuum, & veſtimenta tua ſicut calcantium in torculari?* Imò apud Zachar. cap. 13. *Quid ſunt* [*Zach. 13.*] *plagæ iſtæ in medio manuum tuarum? Et dices, His plagatus ſum in domo eorum, qui diligebant me.* Et cur neceſſum fuit inter tot glorias, nihil priùs oſtendere, quàm plagas, de illis ſolis ſermonem habere, & prædicare coram cœleſtibus Principibus illas fuiſſe acceptas à dilecti populi manibus? Cur nō magis hoc vel in illa triumphi hora diſſimulatur? Sanè veniebat Dominus deferens ex tunc, & fugiens dilectum quondam, & amicum ſibi populum Iſraelitam, vbi autem amicus ſemel acceptus deſeritur, & conculcationi datur, neceſſe habet, qui hoc facit, euidentiſſimas præ ſe ferre, & prædicare cauſas. Huc refero D. Cyrillum Alexand. in Exegeſi [*Cyr. Alex.*] ad Acatium, quæ habetur in Concil. Epheſ. tom. 6. cap. 16. *Ad cœlum Vnigenitus Dei vna cum carne ſibi vnita redijt, eratque hoc nouum in cœlis ſpectaculum. Obſtupuit enim ſanctorum Angelorum multitudo, cum Regem gloriæ in forma humana cerneret, aiebat enim. Quæ ſunt plagæ iſtæ in medio manuum tuarum? Ille verò viciſſim ad illos: His percuſſus ſum, inquit, in domo dilecti mei. Quemadmodum enim Thomæ non abſque ſingulari Dei diſpenſatione hæſitanti poſt ſuam ex mortuis reſurrectionem manus, & in manibus clauorum figuras oſtendit, iuſſitque etiam lateris vulnus palpare, ita & in cœlis conſtitutus ſanctis Angelis planum fecit, iure meritoque ex ipſorum amicitia prolapſum, eiectumque eſſe dilectum Iſraelem.* Expende ab illis, *ita & in cœlis conſtitutus, &c.* quippe in cœlis etiam acceptarum iniuriarum notas ſeruabat, teſtificans Angelis euidētiſſimas cauſas deſerendi antiquum illum amicum, nimirum populum Iſraelitam. Nequit enim bonus antiquum amicum deſerere, niſi [*D. Ambr.*] præ ſe ferens cauſas euidentiſſimas. Alioquin vt ait D. Ambr. l. 3. officior. cap. 16. *Conſtans debet eſſe amicitia, perſeuerare in affectu, non puerili modo amicos mutare vaga quadam debemus ſententia.*

Geneſ. 31. Tulit itaque Iacob lapidem, & erexit illum in titulum. Dixitq; fratribus ſuis: Afferte lapides. Qui congregantes fecerunt tumulum, comederuntque ſuper eum. Quem vocauit Laban tumulum teſtis, &c.

§. XXXI.

Nunquam deerunt fortiſſimi validiſſimique Dei, virtutumque propugnatores.

MEritò Iacob pro fidei ſuæ ſignis ad lapides currit, & de lapidibus tumulum agit, qui ſit in titulum, & teſtimonium, ne quid vn- [A] quam poſſit fieri contra. Obteſtabatur enim talis illa lapidum erectio fore, vt nunquam validiſſimi, fortiſſimiq; Dei, & virtutis propugnatores deficere poſſint. Dum Ieſus mitiſſimus rex Ieroſolymam ingrederetur paulò ante mortem; clamabat populus, & clamabant eius diſcipuli gloriam publicantes Saluatoris. Tunc Phariſæi dixerunt Ieſu, Luc. cap. 19. *Magiſter,* [*Luc. 19.*] *increpa diſcipulos tuos. Quibus ipſe ait, Dico vobis, quia ſi hi tacuerint, lapides clamabunt.* Et qualiter lapides clamabunt? Et quidem validiſſimi, & fortiſſimi exurgent ſemper, qui pro Deo, & virtute ſtare poſſint. D. Ambroſ. lib. 5. epiſt. [*D. Ambr.*] orat. in Auxentium. *Si hi tacuerint, lapides clamabunt, hoc eſt, fortiores clamabunt, clamabunt & iuuenes, clamabunt & maturiores, iſti lapides* [B] *ad illum iam ſolidati lapidem, de quo ſcriptum eſt, lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli.* Nunquam, mihi crede, non exurget, qui ſolidatus à Chriſto pro virtute, & pro Deo clamet, validiſſimaſque efferat voces. Fieri poteſt, vt carnei homines metuant à virtute ſtare, & muti conticeſcant, at fieri non poteſt, quod lapidei, & validiſſimi alij non excitentur, vt longo clamore rem virtutis defendant. Hinc Dominus Eccleſiæ ſuæ militanti, ait Iſaiæ cap. 54. *Ecce ego ſternam per* [*Iſai. 34.*] *ordinem lapides tuos, & fundabo te in ſaphiris, & ponam iaſpidem propugnacula tua, & portas tuas* [C] *in lapides ſculptos, &c.* Ibi D. Hieronymus putat promitti Eccleſiæ Doctores, & propugnatores validiſſimos, qui firmiter ſtent pro re virtutis, vt firmiſſimi lapides ſtant aduerſus omnem impetum. Sed illud notandum, nimirum, *ſternam per ordinem lapides tuos*, non coaceruabo, ſed per ordinem ſternam, vt cuique loco, & tēpori ſuus correſpondeat lapis, ne quid vacuum, & inane appareat; ſed quandocumque occaſio tulerit, ſtet, qui propugnet virtutem, qui Dei cauſam tueatur. Vt enim lapides ſternuntur in muro, vt poſt vnum ſit alius, ne rupturæ locus maneat, ſic virtutum propugnatores fortiſſimi à Deo coordinantur, vt nullum [D] tempus ſit vacuum illi, qui pro re virtutis validiſſimè poſſit ſtare. Quod ponderabat Rupert. lib. 5. de Vict. cap. 17. notans, quod nullus fuerit rex in Iſraele, in cuius tempore Deus nouum aliquem prophetam, & virtutum propugnatorem non excitaret. Ait enim: *Tranſlato Elia,* [*Rupert.*] *qui erat currus Iſrael, & auriga eius, mortuoque Eliſæo, nihilominus curſum, vel propoſitum ſuum tenuit Dei Verbum. Verbum omnipotens quadrigas alias, & aurigas alios ad ſuum miniſteriū ſubſtituens, protinus namque exſurrexerunt alij præcones verbi Domini, Vt palam conſtet verbum Domini nullum de regibus illis excuſatum dimiſiſſe, continuumque effecit, prophetæ redarguentis* [E] *curſum, pluresque prophetæ prophetis, quàm reges regibus ſucceſſerunt.* Non numerabis regem Iſraelis aduerſus Deum ſeſe extollentem, quin numeres & prophetam excitatum, qui pro Deo, & virtute exſiſteret. Imò citius finietur numerus impiorum regum, qui & virtutem, & religionem conculcent, quàm numerus validiſſimorum propugnatorum virtutum. De iudicibus, & ſaluatoribus Iſraelis ait [*Eccl. 46.*] Eccleſiaſticus, cap. 46. *Qui non auerſi ſunt à Domino, vt ſit memoria illorum in benedictione, & oſſa eorum pullulent de loco ſuo.* Quid eſt

oſſa eorum pullulent? Vt de fabuloſa illa hydra fabulatum eſt, quod ſciſſo eius capite renaſcebantur alia ſeptem, ſic veriſſimè dicitur de virtutum propugnatoribus, quòd eorum interitu non interrumpitur propugnatio virtutis, cadit enim eorum caro; at oſſea & firmiſſima virtus, & renaſcitur, & repullulat in aliis plurimis, qui validiſſimè ſtent pro veritate, & virtute. Huc trahi poſſunt dicta lib. 10. cap. 3. §. 17.

Geneſ. 32. **Iacob autem abiit itinere, quod cœperat: fueruntque ei obuiam Angeli Dei. Quos cum vidiſſet, ait, Caſtra Dei ſunt hæc, & appellauit nomen loci illius Mahanaim, id eſt, caſtra.**

§. XXXII.

Oranti homini ſeſe adiungunt Angeli.

PVtat Caietan. hanc Angelorum apparitionem internè fuiſſe peractam, quod ſuſpicatur ex verbis illis, *fueruntque ei obuiam Angeli*, quæ apud Heb. Sonãt: *occurrerũtq. in eo Angeli.* Dum enim ipſe diſcedens à Libano viam arripit, mentem ad Deum eleuat, ſtatim ſic oranti, ei inſeruntur & Angeli. Qui Angelorum acceſſus tribuitur Iacobi orationi apud Egeſippum, lib. 5. de Excid. Ieroſol. cap. 16. vbi ſic: *Iacob ſanctus Eſau fratre parricidium minitante patriam reliquit, parentes deſeruit, ſolus ſecum orationis ferens viaticum, meruitque in peregrinis locis, cum fratris metueret inſidias, inuenit Angelorum concilium, perductus (vt ait) ad caſtra Dei.* Expende illud, *ſolus orationis ferens viaticum*, & dum hoc ſolo orationis viatico facit iter, Angelos ſibi occurrere videt. Neſciunt Angeli non ſeſe adiungere illis, quos orantes vident. Pſalm. 67. *Præuenerunt principes coniuncti pſallentibus, in medio iuuencularum tympaniſtriarũ.* Sanè cœleſtes principes hunc habent morem, vt ſeſe orantibus, pſallentibuſque coniungant. Ad hæc D. Bernard. epiſt. 78. *O ſi quis haberet oculos apertos, quos orando propheta puero, reuelauit! videret procul dubiò quemadmodum præueniunt principes coniuncti pſallentibus, in medio iuuencularum tympaniſtriarum. Videret, inquam, qua cura, quo-ve tripudio interſunt Angeli cantãtibus, adſunt orantibus, inſunt meditantibus.* Hũc habe Angelorum illicem, nimirum, orationes, & choros Angelicos ad te trahis, & tibi arctiſſimè adiungis Angelos, qui neſciunt ab orantibus ſeparari. Vix eſt audiri vocem orantis, cui ſuas voces non adiungant Angeli. Quò refero illud Germani Archiep. Conſtant. orat. in Adorat. Crucis, apud Gretherum noſtrum. Ait enim: *Fuit, cum inter beatos res noſtræ ſitæ eſſent, paradiſumque à Deo plantatum, locum indeſinentis voluptatis pleniſſimum incoleremus: vbi vox confeſſionis, & eorum, qui feſtos dies agitabant, ſonitus, voceſque è cœlo Angelorum, hymnos, & laudes decantantium. Infernè, & ex terra alternatim velut reſpondentem ſonum edebat homo, & conſona modulando diuina cantica referebat, & gloria in excelſis, & in terra pax reſultabat.*

Egeſipp. *Pſalm. 67.* *D. Bern.* *German.*

Ecce in tibi paradiſo duo canentium chori; hinc homo, illinc Angelus; è terra homo, è cœlo Angelus; nec homo vocem emittit orationis, vocem emittit laudis, quin ſimul reſpondeat Angelus. Erant equidem ex tunc principes, cõiuncti pſallentes, & orantes, vt pateat, quàm antiquitus Angeli accurrant orantibus, & alternatim nobiſcum dum oramus, ſuas emittant voces laudis.

§. XXXIII.

Qui Chriſtum habet, incredibilem ad ſe Angelorum multitudinem trahet.

AVt vnus, aut duo, aut tres Angeli, viſibili forma huc vſque apparuerant, vnus, ad oſtium paradiſi gladium verſatilem habens; duo, vt Lothum à Sodomitico igne liberarent; tres apud tugurium Abrahami hoſpitantur. Ad Iacob autem non duo, non tres, non pauci, ſed innumerabiles ſe effundunt Angeli, vt ingentes exercitus faciant, & vocentur caſtra. Ait enim, *Caſtra Dei ſunt hæc*: cur ergo, qui tam pauci ad alios veniebant, in tanta multitudine Iacobo apparent? Rationem inſinuat Gabriel Angelus, Luc. 1. vbi de Chriſto ait: *Et regnabit in domo Iacob.* Et quidem vbi Chriſti ſedes in domo Iacob cernebatur, non miror, quod ad Iacob accurrerent vniuerſi Angeli. Fœlix ille, qui in ſe Chriſtum habet, qui in ſe Chriſto ſedem parat: haud dubium quin inter alias fœlicitates plures, hanc etiam habeat, quod ad illum innumeri Angeli aduolent. Vix Chriſtus Dominus ex Mariæ viſceribus dilapſus in terra apparuit Luc. 2. *Et ſubitò facta eſt cum Angelis multitudo militiæ cœleſtis laudantium Deum, &c.* Iam non Angelus Domini mittitur, ſed innumeri Angeli in terra apparent, & vel paucis paſtoribus ſeſe oſtendunt, illiſque nati Saluatoris annuntiant gaudium. Cur ad hoc tot Angeli? Nõne ſufficeret, vel vnus, vel tres, vel quatuor? Et quidẽ vnus ſufficeret; ſed poſtquã terra Chriſtum habuit, vniuerſi amant Angeli in terra commorari, & ſeſe vniuerſos conuocant, vt ad noſtra aduolent. Origen. homil. 1. in Ezech. *Obſequuntur ſaluti noſtræ Angeli, conceſſi ſunt ad miniſteriũ filij Dei, & dicunt inter ſe, ſi ille, deſcendit & deſcendit in corpus, ſi mortali indutus eſt carne, & ſuſtinuit crucẽ, & pro hominibus mortuus eſt, quid nos quieſcimus? Quid parcimus nobis? Eia omnes Angeli deſcẽdamus de cœlo. Ideo & multitudo militiæ cœleſtis erat laudantium Deum, quãdo Chriſtus natus eſt. Omnia Angelis plena ſunt, &c.* Itaque vix vllus Angelus permittitur manere, quin deſcendat ad eum, in quo eſt Chriſtus: ſed omnes certatim currunt, vt ibi ſuum exerceant miniſterium. Hinc referens Matth. baptiſmum Ieſu ait cap. 3. *Baptizatus autem Ieſus confeſtim aſcendit de aqua, & ecce aperti ſunt ei cœli.* Cur cœli dicuntur aperti? Nonne ſufficeret, quòd vel vnum cœlum apertum diceretur? Cur neceſſum fuit, vt plures cœli aperirentur? Innuebatur ibi multitudo cœleſtium principum deſcendentium, quæ tanta erat, vt videretur non poſſe venire niſi à multis cœlis. Ait Origen. homil. 1. in Ezech. *Aperti ſunt cœli, non ſufficit vnum cœlum aperiri, ape-*

Luc. 1. *Luc. 2.* *Origen.* *Matth. 3.*

rinntur plurimi; vt deſcendant non ab vno, ſed ab omnibus cœlis Angeli ad eos, qui ſaluandi ſunt. Quādo eum viderunt principem militiæ cœleſtis in terreſtribus locis commorari, tunc per apertam viam ingreſſi ſunt, ſequentes dominum ſuum, & parentes voluntati eius. Non ſe continent ampliùs Angeli in cœlis, vbi Ieſum vident in terris, ſed omnes cæleſtes cameræ reſerantur, vt deſcendentium Angelorum copia creſcat in immenſum. Crede mihi homo, ſi Chriſtum Dominum in te habeas, nullus tibi deerit cæleſtis princeps, omnes etiam ſupremi tibi aſſiſtent. Ex quo D. Chryſoſtom. homil. de ſacra, & diuina menſa, tom. 3. ponderans, quid habeamus in menſa, in qua Chriſtum capimus, ait: *O miraculum, menſa tam magnificè inſtructa, in qua agnus Dei pro te mactatur, ad quam aſſiſtunt Cherubini, deſcendunt Seraphini, qui ſenio prædi- ti aliis vultus dimittunt, vbi omnes Angeli cum Sacerdote pro te legationem obeunt.* Itaque in menſa, in qua habemus Chriſtum, & omnium, & ſupremorum cœleſtium principum habemus famulitium. Ibi & Cherubini, & Seraphini aſſiſtunt ſuo regi, & vniuerſi pro nobis interpellant.

D. Chryſoſt.

Geneſ. 32. Miſit autem nuntios ante ſe ad Eſaü fratrem ſuum in terram Sur in regionem Edon: præcepitque eis dicens: ſic loquimini domino meo Eſaü; Hæc dicit frater tuus Iacob: Apud Laban peregrinatus ſum, & fui vſque ad præſentem diem. Habeo boues, & aſinos, & oues, & ſeruos, & ancillas: mittoque nunc legationem ad Dominum meum, vt inueniam gratiam in conſpectu tuo.

§. XXXIV.

Magnifici, & diuini animi eſt, quòd ſolus cum ſis in aduerſis, participes habeas in proſperis fratres.

DVm gelû vrgebatur Iacob, duraque ſeruitute premebatur apud Labanum, nullam mittit legationem parentibus, nec fratribus, vbi autem liber à ſeruitute, & gregibus armentorum diues exiſtit, ſtatim legationem mittit ad fratrem. Quippe ait: *Habeo boues, & aſinos, & oues, & ſeruos, & ancillas, mittoque nunc legationem ad Dominū meum, &c.* Expende illud, quādo diues ſū, *mittoq; nūc legationē*; nūc, inquit, quando gregibus meis terrā impleo: non quādo ſolus, & pauper, & peregrinus duram ſuſtinebam ſeruitutem. Quid magnificentius? Sanè magnifici cordis eſt, quod in malis ſolitudinem, in bonis communionem diligas. Ducebatur ad mortem Dei filius deſertus à ſuis, imò vt ipſe ait, à patre derelictus, vt clamet per Iſaiam, cap. 63. *Torcular calcaui ſolus, & de gentibus non eſt vir mecum*: ſed vbi ad reſurrectionem feſtinat Matth. 27. *Multa corpora ſanctorum, quæ dormierant, ſurrexerunt.* Patitur

Iſai. 63.
Matt. 27.

ſolus, ſed multis conſurgentibus ſe ſuſcitat, habens non paſſionis, ſed gloriæ reſurrectionis, participes. Ad hæc ait Paſchaſ. libr. 12. in Matt. *Chriſtus, quamuis vnus ſit mortuus, & ſolus pro omnibus, noluit ſolus reſurgere, ſed cum plurimis, vt primum teſtes haberet reſurrectionis, deinde ipſe vnà cum multis, vt ſpem refunderet deſperatis, teſtis extitit perpetuæ reſurrectionis.* Itaque qui cauit in paſſione, ne quis diſcipulorum de eius calice biberet, in reſurrectione totam gloriæ abyſſum in homines effudit, vt haberet diuitiarum, & proſperitatum participes. Id quod diuiniſſimi, & magnificentiſſimi cordis eſt. Nemo eſt, qui neſciat, quàm derelictus, quàm ſolus fuerit Iob in ærumnis, non enim à domo tantùm, ſed & ab vrbe ſe abſtraxit, & ſolus in ſterquilinio ſedit extra ciuitatem; inquit enim Origen. lib. 2. *Sedebat Iob ſuper aceruum ſtercoris extra ciuitatem, me ſolum, inquiens, circumdent mala mea, mihi ſoli moleſta ſint vulnera mea, ne efficiar aliis execratio, ne exacerbentur ciues propter meos dolores.* Hic tantus, qui ſic voluit eſſe ſolus in ærumnis, vbi conualuit, vbi rediuiuæ fœlicitatis limen attigit, non paruam propinquorum multitudinem ad ſe traxit. Quippe ait text. cap. 42. *Venerunt autem ad eum omnes fratres ſui, & vniuerſæ ſorores ſuæ, & cuncti, qui nouerant eum prius, & comederunt cum eo panem in domo eius.* Ecce tibi quàm ſolus in ærumnis, quàm ſociatus apparet Iob in fœlicitate, concurrentibus ad illum fratribus. Hanc fratrum frequentiam poſt fœlicitatē tribuit Olympiodorus in Cat. Græc. diuinæ virtuti, quod difficillimum videbitur cogitanti. Ait enim: *Cum factum eſſet diuinitùs, vt ad eum certatim occurrerent &c.* Diuinitùs factum dicit, quod ad fœlicem Iobum conueniant fratres, & vnde in tali concurſu potuit colligi, vel minimum veſtigium diuinitatis? Quod ad fœlicem veniant amici plures, & plures cognati, nihil magis crediderim humanum, nihil magis crediderim temporale. Tritum illud eſt, & veriſſimum.

Paſchaſ.
Origen.
Olymp.

Dum fueris fœlix, multos numerabis amicos:
Tempora ſi fuerint nubila, ſolus eris.

Quando ergo temporaliſſimum eſt, quod ad fœlicem currant certatim amici, & cognati, & propinqui, vnde agnouit virtutem diuinitatis Olympiodorus in concurſu, & frequentia propinquorum ad Iobum priſtinæ fœlicitati reuocatum? Hæc equidem diuina virtus, & manifeſta, & cōſpicua erat non in cōcurrentibus fratribus, ſed in Iobo, qui cum ſolus ærumnas ſuſtinuiſſet, in primo fœlicitatis limine non detrectabat, ſed excipiebat, & tenebat frequentiſſimum concurſum amicorum, & fratrum. Opus enim eſt diuinæ virtutis maximum, quòd qui in aduerſis habuit ſolitudinem, in proſperis cōmunionem amet fœlicitatis. Hinc eſt, quod Ieſus Matth. 26. dicit. *Ite in ciuitatem ad quemdam, & dicite ei, Magiſter dicit, Tempus meum propè eſt, apud te facio Paſcha cum diſcipulis meis.* Sicut Paſcha faceret intrauit hominis domum, ibique cœnauit, & poſt cœnam, ſciens appropinquare carnifices clamat Ioann. 14. *Surgite, eamus hinc.* Cur Domine, ſic properas abire à domo, in quam tam amanter veniſti? Venit Paſcha facturus, ne miremur, quod amet tanti boni conſortes inuenire. Properat ar-

Matt. 26.
Ioann. 14.

Digitized by Google

bire paſſurus, ne hoſpes damna participet. A

Rupert. Rupert. lib. 11. in Ioann. *Surgite, eamus hinc, ne vel iſte cuius diuerſorio fruiti ſumus, apud quem Paſcha fecimus, vllam propter nos inquietudinem patiatur.* Sic Dei filius in aduerſis ſolus amat eſſe, in proſperis quærit participes.

§. XXXV.

Ad trahendos, conciliandoſque tibi homines temporales, efficaciſſimus illex erit, ſi opibus, fælicitate-ve polleas. B

PRudentiſſimus Iacob vt ſibi fratrem Eſaü temporalem hominem conciliet, hoc illi mandatum præmittit, nimirum, *Habeo boues, & aſinos, & oues, & ſeruos, &c.* nec efficaciori carmine vti poſſet ad trahendum illum, quàm præoſtendens diuitias. Crede mihi, excitantur maximè homines temporales, & fiunt oculatiſſimi ad diuitias, & humanas fortunas. Purpu-

Luc. 16. ratus ille diues, Luc. 16. *Vidit Abraham à longe, & Lazarum in ſinu eius, &c.* Quotidie habuit Lazarum ad ianuam, & nunquam dicitur illum vidiſſe; & nunc Lazarus non mendicat, ſed in C ſinu Abrahæ requieſcit, & abundat diuitiis, ſtatim ibi cernitur à diuite, qui oculatiſſimus eſt, vt vel longè poſitas videat diuitias, ad illaſque

Chryſoſt. exurgat. Chryſoſt. hom. 7. in Luc. ait: *Cùm proximus eſſet Lazarus, præteribat: nunc cum procul abſit, inuocat: quem frequenter ingrediens, & egrediens non videbat, hunc procul ſe motum diligenter aſpicit.* Non equidem videbat temporalis homo pauperem licet ſibi propinquiſſimum, aſt vbi paupertas exuitur, & affluens oſtenditur Lazarus diuitiis, etſi in loco remotiſſimo ſit, illum videt diues purpuratus, & ad illum feſtinat, & eius amat participare diuitias. Sic a- D pud homines temporales valent humanæ fortu-

Iob. 42. næ, ad quas ſolas currunt. De Iobo in priſtinum ſtatum reſtituto aiebat textus, cap. 42. *Venerunt autem ad eum omnes fratres ſui, & vniuerſæ ſorores ſuæ, & cuncti, qui nouerant eum prius, & comederunt cum eo panem.* Nullus frater, nulla ſoror, nullus propinquus defuit, qui ad Iobum diuitem non veniret, & cum illo comederet panem, & quanta hæc Iobi fœlicitas? Cur hoc notat Dominus in rediuiua fœlicitate Iobi? Crediderim, Dominum in notando hoc propinquorum concurſu, non attendiſſe ad Iobi fœlicitatem oſtendendam, ſed ad carpendam temporalium hominum conſuetudinem E feſtinantium ad fœlices. Fuit fœlicitas in Iobo, efficaciſſimus illex, qui vbi apparuit, illico traxit ingentem propinquorum concurſum. Ni-

Nicetas. cetas in Cat. Græca ait: *Fortaſſis etiam propinquorum inhumanitatem diuinus ſermo praſtringit, qui ſimulatam amicitiæ, propinquitatiſque ſpeciem imitarentur, quandoquidem ab eo, cum premeretur ærumnis, longiùs abfuiſſent, vbi verò eſſet rebus tranquillitas reſtituta, tunc auditione ſuperiora accepiſſent, atque gratulandi cauſa aduolaſſent.* Cum apparet fœlicitas, cum ſeſe produnt diuitiæ in aliquo, & fortunæ; tunc ad illum aduolant propinqui, & innumeri amici. Te fœlicem, & diuitem propone, & rapis ad te vndique fratres, propinquos, & a-

A micos. Illud nouum, & inuſitatum Iob cap. Iob. 2.

2. *Igitur audientes tres amici Iob, omne malum, quod accidiſſet ei, venerunt ſinguli de loco ſuo, &c.* Inuſitatum planè, & extra hominum conſuetudinem eſt, quod tres inueniantur amici, qui ad deiectum, & depauperatum hominem Origen. currant. Vnde Origen. lib. 3. in Iob, fatur: *Non erant tales beati illi viri, quales nunc profectò ſunt homines, maleuoli, ingrati: qui cum benè eſt cuilibet, tunc illi amici ſunt, & ſinceri, atque puri eſſe videntur. Cùm cuilibet tribulatio aduenerit, tunc videlicet, illi diſcedunt, & deſpiciũt, & obliuiſcuntur.* Sanè longe eſt à communi ho- B minum conſuetudine, quiſquis ad deiectum, & pauperem currit, temporalium enim hominum mos eò tendit, vbi fortunas, & fœlicitates viderit.

Geneſ. 32. Reuerſique ſunt nuntij ad Iacob, dicentes: Venimus ad Eſaü fratrem noſtrum, & ecce properat in aduentum tuum cum quadringentis viris.

C

§. XXXVI.

Potentia humana quò pluribus auxiliis conſtat, eò ſe magis à vera, & diuina potentia alienat.

PRoperat ad fratrem prophanus Eſaü quadringentis cinctus equitibus, vt ſic potentiam oſtentet ſuam, teſte Lyppomano in catena. Sed quantula hæc potentia, quæ tot eget fulcris? Ille equidem verè potens eſt, qui per ſe ſolum, nullo emendicato externo auxilio e- D xurgit in facinora; quò enim pluribus eges, eò euidentius à vera potentia diſtas. Sic beatus Iob, cap. 14. veram Dei potentiam teſtificans, inquit, *Quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine? Nonne tu, qui ſolus es?* Dixiſſet ad oſtentationem potentiæ, potes facere mundum de immundo, tu cui mundus vniuerſus militat, cui cœli famulantur, & aſtra; cui millia millium, & decies centena millium mundiſſimorum ſpirituum miniſtrant. At vniuerſam hanc miniſtrorum turbam præteriens, maluit dicere, *tu qui ſolus es*; in eo enim vera, & maxima oſtenditur potentia ad omnia, quod nullo indigeat, quod remotis auxiliaribus co- E pijs, per ſe ſolum poſſit exhibere cuncta. Quò enim plures auxiliorum copias oſtendis, eò euidentius te alienas à vera potentia, & diuina. Hinc Ieſus Matth. 26. morti vicinus, & iamiam tradendus, vt infirmus, & imbecillis poteſtati tenebrarum, ait: *Nonne poſſum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi pluſquam duodecim legiones Angelorum?* Quid ais Domine, te infirmum exhibes, & ſimul tot legiones Angelorum prætendis? Si tempus eſt infirmitatis oſtentandæ, & inſtat hora tenebrarum, ad quid Angelicas legiones iactas? Quid Angelorum copiæ, cum hora infirmitatis? Imò in eo ſe infirmum oſtẽdit, quod dicit ſe poſſe recurrere ad Angelorum phalanges, non enim hoc eſt poteſtatis veræ, ſed infirmitatis; ſed minoritatis.

Digitized by Google

A *Origen.* Ait Origen. homil. 35. in Math. *Quaſi Angelis inferior Saluator, aut indigens auxilio Angelorum dicebat, An putas, quia non poſſum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi pluſquam duodecim millia Angelorum?* Et quidem non oſtentatio, ſed obtenebratio veræ, & diuinæ poteſtatis erat, quod non per ſe ſolùm, ſed per legiones Angelorum dicebat Dominus poſſe hoſtes deturbari. Quot legiones Angelorum ad hoc præmittebat, tot nubila offundebat diuinitatis ſuæ veræ poteſtati. *Iudith. 9.* De qua Iudith, cap. 9. *Non in multitudine eſt virtus tua Domine, neque in equorum viribus voluntas tua eſt.* B Nunquam vera eſt potentia, quæ pendet ab aliis; quot te fulciunt, te muniunt, tot ſunt indices tuæ infirmitatis. Qui verè potens eſt, omne externum auxilium à ſe abigit. Quò reſpiciens Moyſes, vt nobis Deum ſummè potentem oſtenderet, *Geneſ. 1.* ſic cœpit eius facinora enarrare, Geneſ. 1. *In principio creauit Deus cœlum & terram.* Prius dicitur creaſſe cœlum, deinde terram, prius tectum, quàm fundamentum poſuit; vt diſcas opus eſſe non humanæ, ſed poteſtatis diuinæ, quod ſine fulcris, ſine adminiculis fit. Sic enim *Chryſoſt.* ait D. Chryſoſtom. ſerm. de ieiuniis, & Geneſ. lect. *In principio fecit Deus cœlum, & terram. Cur autem primum cœlum poſuit, deinde terram, ante tectum, quàm ſolum vides, & in hoc nihil ſimile eſſe, humanis artibus, nec hominum regulis voluntatem ſeruare diuinam. Apud nos adminiculis, & fulcimentis opus eſt, ibi verò voluntas opus efficit, & præbet ſermo virtutem.* C Planè tot adminiculis, tot fulcimentis externis nititur potentia quæuis humana, vt potius videatur ſpeciem referre rei infirmæ. Nonne infirmus eſt, qui non ſtat niſi fulcrorum beneficio? Sed vera, & diuina poteſtas, ipſa per ſe ſine fulcro, ſine auxilio *Iſai. 9.* ſuam oſtendit virtutem. Hinc Iſaias, cap. 9. à mundialium principatu diſtinguens validiſſimũ Ieſu principatum, inquit: *Et factus eſt principatus ſuper humerum eius.* D De quo ait Scho*Nazianz.* liaſtes Nazianzen. in oration. 37. *Cuius principatus ſuper humerum eius, quoniam omnes alij reges non in propriis viribus imperium ſuum habent conſtitutum, ſed in alienis, putà in militibus, & in ſatellitibus, ac propugnatoribus, Chriſtus autem ſolus principatum ſuum ſuper humerum habet, id eſt, in ſua potentia.* Hæc ibi.

Geneſ. 32. Timuit Iacob valde; & perterritus diuiſit populum, qui ſecum erat, greges quoque, & boues, & oues, & camelos in duas turmas dicẽs; E Si venerit Eſau ad vnam turmam, & percuſſit eam, alia turma, quæ reliqua eſt, ſaluabitur. Dixitque Iacob Deus patris mei Abraham, & Deus patris mei Iſaac; Domine, qui dixiſti mihi, &c.

§. XXXVII.

Hinc fidelis populus claret, quod non tam militaribus copiis, quàm Dei timore muniatur.

Vide duos illos populos, qui fuerũt in Rebeccæ vtero, qualiter ſeſe muniant; Eſaü quadraginto ſequites ſibi adiungit; Iacob timẽs non ad arma, non ad equos, ſed ad Deum confugit; verè ille prophanus, & gentilis totus eſt in militari manu; verè hic fidelis, & Dei amicus prius reſpicit, quàm Deus, ſub cuius timore fulcitur. Hæc enim eſt fidelis populi conditio, quod non tam in militari manu, quàm in Dei timore, & cultu confidat. De primo illo à Deo electo populo, nempe Iſraele dicebat Ammonitarum dux Achior coram Holoferne Iudith c. 5. *Iudith. 5.* *Vbicumque ingreſſi ſunt ſine arcu, & ſagitta, & abſque ſcuto, & gladio, Deus eorum pugnauit pro eis, & vicit. Et non fuit qui inſultaret populo iſti, niſi quando receſſit à cultu Domini Dei ſui.* Vna eſt religio, & pietas, quæ armat populum fidelem, vbicumque enim fidelis populus, non tam in arcu, & gladio, & exercitu multo, quàm in Dei cultu, & timore confidit, inexpugnabilis eſt, imo exercitus hoſtiles victor pertrãſiuit. Ex quo Ioſephus apud Egeſipp. lib. 5. de Excid. *Egeſipp.* Ieroſolym. cap. 16. ſic populares ſuos multos milite cinctos, duro ferro armatos carpit. *Temerarij, veſtros vnquam innumeros auxiliorum, ſcuta, & gladios paratis, & hoc aduerſus Romanos. Non talibus armis vincere ſolebatis. Quando enim in haſta, & gladio fuit Hebræorum victoria? Recordamini vnde orti, & à quibus ſitis profecti, quomodo patres veſtri hoſtes ſuos vicerint. Non in multitudine populi, ſed timore Dei Pater Abraham penetrauit Ægyptum, &c.* Meritò temerarius vocabatur fidelis populus, qui totus ad arma, ad bellica meditamenta correbat, nec Dei, nec ſui-ipſius memor. Non enim is eſt fidelis populus, qui tam militari robore, quàm Dei timore triumphet. Recolant fideles populi, vnde orti ſint, à quibus ducibus ſint confirmati, & ſtabiliti, quomodo illorum patres hoſtes ſuos vicerint. Non equidem in multitudine populi, ſed in Dei timore, & cœleſtium auxilio Hiſpani Reges innumerabiles Maurorum copias proſtrauerunt. Non in multitudine populi, ſed in Dei timore, & religionis cultu orientales, & occidentales Indiarum receſſus penetrauerunt, & pene vniuerſum orbem domauerunt. Abhinc ducentis annis nulla natio ſic triumphauit de orbe, vt triumphauit Hiſpania: quia nec ſic pietatem coluit, & religionem, vt Hiſpania coluit. Planè temerarij ſunt fideles populi, qui auitæ pietatis, & religionis Catholicæ immemores, exercitu, & armis nituntur ſeſe propugnare ab inimicis. Non equidem iis defenduntur ſolis, & triumphant fideles populi, ſed Dei mirabili patrocinio religione, & pietate acquiſito. Vtinam vniuerſi populi fideles hoc recordarentur, & in memoriam reuocarent primos duces, per quos in fœlicitatem aſſerti ſunt, fallar, niſi plus roboris in eorum fide, quàm in eorum exercitibus inuenirent. Sanè D. Amb. orat. de Obitu Theodoſ. aiebat: *D. Ambr.* *Recognoſcite, quos vobis Theodoſij fides triumphos acquiſiuerit, cum locorũ anguſtiis, & impedimentis calonum agmen paulò ſerius in aciem deſcenderet, & inequitare hoſtis mora belli videretur; deſiliuit equo princeps, & ante aciem ſolus progreſſus ait, Vbi eſt Theodoſij Deus? Quo dicto excitauit omnes, & exemplo omnes armauit. Theodoſij ergo fides fuit veſtra victoria.* Non

Theodoſij exercitus, ſed pietas, ſed fides dedit ſuis victorias, nec dubito quin ſi ſingulorum fidelium populorum recolantur duces, & conditores, in omnibus referri debeant fœlicitates, & victoriæ, & fidei, & Dei timori. Nouerat hoc Rex Moab Numer. 22. vbi de Dei populo aiebat. *Ita delebit hic populus omnes, qui in noſtris finibus commorantur, quomodo ſolet bos herbas vſque ad radices carpere.* Non vt boues ſolent ferro terram proſcindere, & ſpinas eradicare, ſed vt ſolent ore herbas carpere. Et cur non magis reſpexit ad labores boum, quando ferro terram ſcindunt, & ſpinas eradicant, ſed maluit reſpicere ad boum paſcua, cum herbas mandunt? Nonne valentia Iſraelitici populi ad extirpandos hoſtes meliùs exprimeretur per fortitudinem boum ferro terram proſcindentium, vel ferratis plauſtris palleas terentium? Cur maluit non in vomere boum, ſed in ore fortitudinem populi Dei explicare? Equidem populus Dei is eſt, qui non tã ferro, & armis valeat aduerſus hoſtes ſuos, quàm oris, & orationis ad Deum efficacia. Ait Origen. hom. 13. in Num. *Cur tali vſus eſt exemplo dicens, ſicut ablingit vitulus herbam campi? Ob hoc ſine dubio, quia vitulus ore abrumpit herbam de campo, & lingua tanquam falce, quæcumque inuenerit, ſecat. Ita ergo & populus hic, quaſi vitulus ore, & labiis pugnat, & arma habet in precibus.* Hoc eſt fidelis populi inſigne ſingulare, quod non tam in ferro, & armis, & curribus, & multitudine exercitus, quàm in prece, & religione, & pietate debeat triumphare.

Num. 22.

Origen.

Geneſ. 32. In baculo meo tranſiui Iordanem iſtum: & nunc cum duabus turmis regredior; erue me de manu fratris mei Eſaü, quia valde eum timeo: ne fortè veniens percutiat matrem cum filiis. Tu locutus es, &c.

§. XXXVIII.

Tenellæ adhuc, & infantili virtuti certius imminent hoſtiles incurſus.

NOn dicitur Iacob timere ſuum periculum ſed tenellorum infantium, vxorumq; periculum timet, ait enim; *ne fortè veniens percutiat matrem cum filiis,* & quidem maximè ſemper timendum eſt, ne infirmiora, & teneriora virtutum concutiantur ab inimico, qui certius, & pertinacius iis bellum indicit. Vt clamet Ierem. cap. 51. *Comedit me, deuorauit me Nabuchodonoſor Rex Babylonis: reddidit me quaſi vas inane, abſorbuit me quaſi draco, repleuit ventrem ſuum teneritudine mea, & eiecit me.* Ecce tibi nequiſſimus mundi tyrannus, vt teneritudinem mandit: fortia enim, & valida aggredi pertimeſcit. Apud Iudic. cap. 6. de Iſraelitarum hoſtibus dicitur: *Igitur omnis Madiã, & Amalec, & Orientales populi congregati ſunt ſimul & tranſeuntes Iordanem, caſtrametati ſunt in valle Iezrael.* Nec otioſè notatur vallis eſſe Iezrael, in quo populi Dei hoſtes caſtra poſuerunt. Etenim Iezrael ſignificat ſemen Dei; juxta quod, dum adhuc teneſcit in terra, nec

Ierem. 51.

Iudic. 6.

A in fructus coaleſcit, caſtra ſua ponit hoſtis humani generis. Ait Orig. homil. 8. in Iudic. *Vides vbi collocant caſtra aduerſarij? Non ſunt ausi ire illuc, vbi videntur iam nati eſſe fructus ſpiritus, ſed vbi adhuc ſemen Dei iacet, vbi nondum fructus aſcendit.* Nullum magis auidè hoſtis aggreditur, quàm illum, cuius virtus adhuc eſt in ſemine, & quaſi in ſpe, qui adhuc tenereſcit in virtutum germine, nec perfectos fructus petit. Sic de Herode dicitur Matth. 2. *Occidit omnes pueros, qui erant in Bethleem.* Vbi Hugo Card. ait: *Cùm non poteſt inuadere perfectos, inuadit minores.* Hoc eſt ſemper ingenium noſtri hoſtis, congreſſus cum perfectis, & validis cauet, illud ſatagit, vt cum paruulis pugnet,

Origen.

Matth. 2.

B & tenerioribus. Non aliter cauebat Pharao Exod. 1. *Quando obſtetricabitis Hebræas, & partus tẽpus aduenerit: ſi maſculus fuerit, interficite eũ, &c.* Non equidẽ conuocat milites ſuos, duces ſuos, vt bellum inferant Iſraelitis adultis, ſed magis obſtetricibus rem commendat, vt cum recèns natis fiat bellum: in hoc humani generis hoſtem repræſentans, qui ſemper teneriores, & infirmiores aggreditur, ne in virtute conualeſcant. Ad hæc Orig. hom. 2. in Exod. *Videte, quid princeps huius mundi præcipiat ſuis, vt infantes noſtros rapiant, & in flumen proyciant, prima ſtatim natiuitatis noſtræ eorum inſidiantes, conti-*

Exod. 1.

Origen.

C *nuò, vt vbera Eccleſiæ prima contigerint, irruant, diripiant, perſequantur, vndis, & fluctibus huius ſæculi abſorbeant. Vide ſtatim vt natus, imo vt renatus fueris, quid tibi immineat. Hoc illud eſt, quod in Euangelio legis, quia Ieſus, ſtatim vt aſcendit de baptiſmo, ductus eſt ab ſpiritu in deſertum, vt tentaretur à diabolo.* Cunabulis noſtris irrepit anguis malignus, ſcit nequam draco, quàm irritè, & vacuè pugnet cum viris perfectis, quàm ſæpe concutiatur calcibus adultorũ Chriſti: & ideo expauens arenas armator, petit recèns natorum cunas, & cum infirmis, & tenellis crudeliſſimè pugnat. Semper, mihi credite, antiquus hoſtis infirmioribus inſidiatur

D vaſculis.

Gen. 32. Separauit de his, quæ habebat, munera Eſaü fratri ſuo, capras ducentas, hircos viginti, &c.

§. XXXIX.

Bonus Imperator, & dux pro expugnandis communibus pietatis hoſtibus parcat ſubditorum pecuniis.

E ARmato hoſti dum parat Iacob obuiam ire, maximè notandum eſt, vnde paret munera, quibus eius animum expugnet, & ab eius tyrannide fidelem populum liberet. Quippe ait textus: *Separauit, de his, quæ habebat, munera:* bonus Iacob vbi officium Imperatoris ſumit, & ſeſe munit aduerſus hoſtem, non pecuniam à ſubditis extorquet, nec cõflictus prætextu bonis acquirendis inhiat, ſed magis ſua profundit, & de ſuis parat, vnde hoſtiles animos vincat. Sic mouebat pietatis causâ pugnantes D. Syneſ. Epiſt. 5. *Amputetur omnis lucri causâ contentio, omnia Dei causâ ſuſcipiantur.*

D. Syneſ.

A *Non eandem eſſe virtutis, atque nequitiæ materiem eſſe oportet. Curſus ille pro pietate eſt, pro animabus certandum, ne quas ab Eccleſia prædentur, quod iam in conſuetudinem illis abiit. Quiſquis autem per Eccleſiæ tuendæ ſpeciem, marſupium anget, is eſt, quem nos extra Chriſtianum conſortium amandandum volumus. Non mancam virtutem fecit Deus, non illa ſocietate nequitiæ indiget. Non Deo milites deerunt, Eccleſiis idonei.* Sunt mundiales Imperatores, qui ſimul ac debellare pietatis hoſtes nituntur, & ſubditorum ſtudent vacuare marſupia, implere ſua. Abſit hoc à veris Imperatoribus, & principibus, tanta enim res virtutis, qualis eſt impiorum hoſtium B debellatio, minime promoueri debet à vitio nefariſſimo auaritiæ. Nō ea eſt virtus, cui neceſſū ſit militare vitia: quin potius ablato omni vitio, eradicata omni cupiditatis radice, habebit virtus vnde triūphales milites acquirat. Vtinā Imperatores ſic credāt cauſæ virtutis, vt ex illa ſola putēt ſibi ſufficientia auxilia obuentura, ad proſternendos Dei inimicos. Vtinam & pro tuenda religione, ſciant parcere rapinis, & contemnere pecunias ſciant, fallar, niſi frequentiores triūphi illis obtingant. Amaſias bonus adhuc rex Iudæ condixerat centum talentis auri ingentes copias militum Iſraelitarum aduerſus Idumæos; illi adeſt propheta iubens Dei nomine, C vt omnes illos milites conductos à ſe dimittat, & cum paucis Iudæ militibus in prælium currat. Faceret bonus rex iuxta imperium Dei, ſed amabat pecunias, quas dimittendis militibus iam fuerat largitus. Quid tunc? Ait ipſe 2. Paralip. 25. *Quid ergo fiet de centum talentis, quæ dedi militibus Iſrael? Et reſpondit ei homo Dei. Habet Dominus vnde tibi dare poſſit multo iis plura. Porrò Amaſias confidenter eduxit populum ſuum, & abiit in vallem ſalinarum, percuſſitque filios Seir.*. Ecce tibi vbi perſuaſus fuit rex contemnere pecunias, in Deoque, & virtute ſpem ponere, nec tereuntium repetiit, & alacer triumphauit de inimicis. Rem notans Ioſephus, lib. D 9. de antiq. cap. 10. fatur: *Regem ægrè ferentem, quia iam ſtipendium Iſraelitis dinumerauerat, hortatus eſt propheta, vt Dei voluntatem ſequeretur, quo propitio non deſore pecuniam. Illos itaque dimiſſis, præfatus ſe donare illis, quicquid mercedis nomine accepiſſent, & cum domeſticis tantùm copiis contra prædictas gentes profectus eſt. Quibus vno prælio victis interfecit decem millia, &c.* Itaque ſimul hæc in Amaſia concurrere, & quod adduceretur, vt propriam pecuniam perderet, nec tereuntium repeteret, ſed omnia donaret, & quod victoriam de hoſtibus reportaret ingentem. Fœlices Imperatores, quos nec E bellorum prætextu pecuniæ tenent, qui dum etiam ad prælia currunt pietatis, & religionis ergo, magis ſua donant, quàm nimis aliquid à ſubditis exigunt. Imperator erat ille, de quo ait Caſſiodor. lib. 9. variar. 25. *Arma eius nulla poſſeſſorum damna ſenſerunt. Fuit nimirum prouinciarum veriſſimus cuſtos, nam ille defenſor proprie dicendus eſt, qui tuetur innoxiè.* Ridenda ſane defenſio, & propugnatio ciuium, quæ non minus ciues ſpoliat, quàm ſpoliaret hoſtis.

2. Paral. 25.

Ioſeph.

Caſſiod.

Geneſ. 32. Præceſſerunt itaque munera ante eum, ipſe verò manſit nocte illa in caſtris. Cumque mature ſurrexiſſet, tulit duas vxores ſuas, & totidem famulas, cum vndecim filiis, & tranſiit vadum laboc. Traductiſque omnibus, quæ ad ſe pertinebant, manſit ſolus, & ecce vir luctabatur cum eo vſque mane.

§. XL.

In virtutis duello certeſſimum victoriarum auſpicium eſt, quod ab omni re mundiali abſtinens, ſolus ſcias exiſtere.

O Fœlix victoriæ auſpicium in ipſo luctæ diſcrimine, nimirum, *traductiſque omnibus, quæ ad ſe pertinebant, manſit ſolus.* Qui ab omnibus ſe abſtinet, qui omnia bona mundialia à ſe dimittit, & omnibus exutus, & ſolus agit, quam luctam, quod certamen timeat? C Sanè vbi omnibus mundialibus exutus eſt, iā oſtenditur omnis, quantumuis duri certaminis, victor. Quæſtio erat apud priſcos fideles celebris, vtrum eſſet fortius, & præſtantius facinus tempore perſecutionis, quod Chriſti athleta in arena expectaret carnifices, vt à filiorum amplexu ad furcam, à domeſticis bonis, & deliciis, ad crudelem raperetur carnificinam, vel quod relictis bonis, & propinquis, quis carnificum manus effugeret in ſolitudine? Alij appetentem gladios, morteſque dum laudant, fugientem vilipendunt. Rem tamen ſic grauiſſimè definit D. Cyprian. lib. de lapſis, inquiens. *Primus eſt victoriæ titulus, gentilium manibus apprehenſum,* D *Dominum confiteri. Secūdus ad gloriam gradus eſt, cauta seceſſione ſubtractum Domino reſeruari. Ille iudicem ſæculi vincit, hic contentus Deo ſuo iudice, conſcientiam puram cordis integritate cuſtodit. Illic fortitudo promptior, hic ſolitudo ſecurior. Ille appropinquante hora ſua, iam maturus inuentus eſt, hic fortaſſe dilatus eſt: qui patrimonio relicto idcirco ſeceſſit, quia non erat negaturus: confiteretur vtique ſi fuiſſet, & ipſe detentus.* Quid ſapientius in rem præſentem? Expende ab illis: *patrimonio relicto, idcirco ſeceſſit, quia non erat negaturus*: quippe qui patrimonio incubabat, vſque dum comprehenderetur, non adeo claram fu- E turæ victoriæ probationem præmittebat; verū qui eò adducebatur, vt relicto patrimonio in ſolitudinem ſecederet, iam in rerum abnegatione clariſſimum futuri triumphi in tormentorum diſcrimine præferebat. Non eſt cur in relinquēte patrimonium & ſecedēte aliquid infirmum, & labile ſuſpicemur, qui enim ab omnibus ſe abſtinet, & ſic omnia mundialia contemnit, ſatis iam oſtendit nullis certaminibus fore vincēdus, *confiteretur vtique ſi fuiſſet, & ipſe detentus.* Auſpicium victoriæ eſt in quouis diſcrimine quod quis ſe abſtineat à mūdi rebus. Hinc Ieſus vt inexpugnabilem fortitudinem ſuam oſtēdat Ioan. 14. ait: *Venit enim princeps huius mundi, & in me non habet quicquam, &c.* Ecce n-

Cyprian.

Ioan. 14.

Theodoſij exercitus, ſed pietas, ſed fides dedit ſuis victorias, nec dubito quin ſi ſingulorum fidelium populorum recolantur duces, & conditores, in omnibus referri debeant fœlicitates, &
Num. 22. victoriæ, & fidei, & Dei timori. Nouerat hoc Rex Moab Numer. 22. vbi de Dei populo aiebat. *Ita delebit hic populus omnes, qui in noſtris finibus commorantur, quomodo ſolet bos herbas vſque ad radices carpere.* Non vt boues ſolent ferro terram proſcindere, & ſpinas eradicare, ſed vt ſolent ore herbas carpere. Et cur non magis reſpexit ad labores boum, quando ferro terram ſcindunt, & ſpinas eradicant, ſed maluit reſpicere ad boum paſcua, cum herbas mandunt? Nonne valentia Iſraelitici populi ad extirpandos hoſtes meliùs exprimeretur per fortitudinem boum ferro terram proſcindentium, vel ferratis plauſtris palleas terentium? Cur maluit non in vomere boum, ſed in ore fortitudinem populi Dei explicare? Equidem populus Dei is eſt, qui non tã ferro, & armis valeat aduerſus hoſtes ſuos, quàm oris, & oratio-
Origen. nis ad Deum efficacia. Ait Origen. hom. 13. in Num. *Cur tali vſus eſt exemplo dicens, ſicut ablingit vitulus herbam campi? Ob hoc ſine dubio, quia vitulus ore abrumpit herbam de campo, & lingua tanquam falce, quæcumque inuenerit, ſecat. Ita ergo & populus hic, quaſi vitulus ore, & labiis pugnat, & arma habet in precibus.* Hoc eſt fidelis populi inſigne ſingulare, quod non tam in ferro, & armis, & curribus, & multitudine exercitus, quàm in prece, & religione, & pietate debeat triumphare.

Geneſ. 32. In baculo meo tranſiui Iordanem iſtum: & nunc cum duabus turmis regredior; erue me de manu fratris mei Eſaü, quia valde eum timeo: ne fortè veniens percutiat matrem cum filiis. Tu locutus es, &c.

§. XXXVIII.

Tenellæ adhuc, & infantili virtuti certius imminent hoſtiles incurſus.

NOn dicitur Iacob timere ſuum periculum ſed tenellorum infantium, vxorumq; periculum timet, ait enim; *ne fortè veniens percutiat matrem cum filiis,* & quidem maximè ſemper timendum eſt, ne infirmiora, & tenera virtutum concutiantur ab inimico, qui
Ierem. 51. certius, & pertinacius iis bellum indicit. Vt clamet Ierem. cap. 51. *Comedit me, deuorauit me Nabuchodonoſor Rex Babylonis: reddidit me quaſi vas inane, abſorbuit me quaſi draco, repleuit ventrem ſuum teneritudine mea, & eiecit me.* Ecce tibi nequiſſimus mundi tyrannus, vt teneritudinem mandit: fortia enim, & valida ag-
Iudic. 6. gredi pertimeſcit. Apud Iudic. cap. 6. de Iſraelitarum hoſtibus dicitur: *Igitur omnis Madiã, & Amalec & Orientales populi congregati ſunt ſimul & tranſeuntes Iordanem, caſtrametati ſunt in valle Iezrael.* Nec otioſe notatur vallis eſſe Iezrael, in quo populi Dei hoſtes caſtra poſuerunt. Etenim Iezrael ſignificat ſemen Dei; iuxta quod, dum adhuc tenereſcit in terra, nec

A in fructus coaleſcit, caſtra ſua ponit hoſtis humani generis. Ait Orig. homil. 8. in Iudic. *Vides vbi collocant caſtra aduerſarij? Non ſunt auſi ire illuc, vbi videntur iam nati eſſe fructus Spiritus, ſed vbi adhuc ſemen Dei iacet, vbi nondum fructus aſcendit.* Nullum magis audè hoſtis *Origen.*
aggreditur, quàm illum, cuius virtus adhuc eſt in ſemine, & quaſi in ſpe, qui adhuc tenereſcit in virtutum germine, nec perfectos fructus *Math. 2.*
petit. Sic de Herode dicitur Matth. 2. *Occidit omnes pueros, qui erant in Bethleem.* Vbi Hugo Card. ait: *Cùm non poteſt inuadere perfectos, inuadit minores.* Hoc eſt ſemper ingenium noſtri hoſtis, congreſſus cum perfectis, & vali-
B dis cauet, illud ſatagit, vt cum paruulis pugnet, & tenerioribus. Non aliter cauebat Pharao *Exod. 1.*
Exod. 1. *Quando obſtetricabitis Hebræos, & partus tẽpus aduenerit: ſi maſculus fuerit, interficite eũ, &c.* Non equidẽ conuocat milites ſuos, duces ſuos, vt bellum inferant Iſraelitis adultis, ſed magis obſtetricibus rem commendat, vt cum recèns natis fiat bellum: in hoc humani generis hoſtem repræſentans, qui ſemper teneriores, & infirmiores aggreditur, ne in virtute conualeſcant. Ad hæc Orig. hom. 2. in Exod. *Videte, quid princeps huius mundi præcipiat ſuis, vt in-* *Origen.*
fantes noſtros rapiant, & in flumen proyciant, prima ſtatim natiuitati noſtrorum inſidiantes, conti-
C *nuò, vt vbera Eccleſiæ prima contigerint, irruant, diripiant, perſequantur, vndis, & fluctibus huius ſæculi abſorbeant. Vide ſtatim vt natus, imo vt renatus fueris, quid tibi immineat. Hoc illud eſt, quod in Euangelio legis, quia Ieſus, ſtatim vt aſcendit de baptiſmo, ductus eſt ab ſpiritu in deſertum, vt tentaretur à diabolo.* Cunabulis noſtris irrepit anguis malignus, ſcit nequam draco, quàm irritè, & vacuè pugnet cum viris perfectis, quàm ſæpe concutiatur calcibus adultorũ Chriſti: & ideo expauens arenas armator, petit recèns natorum cunas, & cum infirmis, & tenellis crudeliſſimè pugnat. Semper, mihi credite, antiquus hoſtis infirmioribus inſidiatur
D vaſculis.

Gen. 32. Separauit de his, quæ habebat, munera Eſaü fratri ſuo, capras ducentas, hircos viginti, &c.

§. XXXIX.

Bonus Imperator, & dux pro expugnandis communibus pietatis hoſtibus parcat ſubditorum pecuniis.

E ARmato hoſti dum parat Iacob obuiam ire, maximè notandum eſt, vnde paret munera, quibus eius animum expugnet, & ab eius tyrannide fidelem populum liberet. Quippe ait textus: *Separauit, de his, quæ habebat, munera:* bonus Iacob vbi officium Imperatoris ſumit, & ſeſe munit aduerſus hoſtem, non pecuniam à ſubditis extorquet, nec cõflictus prætextu bonis acquirendis inhiat, ſed magis ſua profundit, & de ſuis parat, vnde hoſtiles animos vincat. Sic monebat pietatis cauſã pugnantes *D. Syneſ.*
D. Syneſ. Epiſt. 5. *Amputetur omnis lucri cauſã contentio, omnia Dei cauſã ſuſcipiantur.*

Non eandem eſſe virtutis, atque nequitiæ materiem eſſe oportet. Curſus ille pro pietate eſt, pro animabus certandum, ne quas ab Eccleſia prædentur, quod iamin conſuetudinem illis abiit. Quiſquis autem per Eccleſiæ tuendæ ſpeciem, marſupium auget, is eſt, quem nos extra Chriſtianum conſortium amandandum volumus. Non maneam virtutem fecit Deus, non illa ſocietate nequitiæ indiget. Non Deo milites deerunt, Eccleſiis idonei. Sunt mundiales Imperatores, qui ſimul ac debellare pietatis hoſtes nituntur, & ſubditorum ſtudent vacuare marſupia, implere ſua. Abſit hoc à veris Imperatoribus, & principibus, tanta enim res virtutis, qualis eſt impiorum hoſtium debellatio, minime promoueri debet à vitio nefariſſimo auaritiæ. Nõ ea eſt virtus, cui neceſſũ ſit militare vitia: quin potius ablato omni vitio, eradicata omni cupiditatis radice, habebit virtus vnde triũphales milites acquirat. Vtinã Imperatores ſic credãt cauſæ virtutis, vt ex illa ſola putẽt ſibi ſufficientia auxilia obuentura, ad proſternendos Dei inimicos. Vtinam & pro tuenda religione, ſciant parcere rapinis, & contemnere pecunias ſciant, fallar, niſi frequentiores triũphi illis obtingant. Amaſias bonus adhuc rex Iudæ conduxerat centum talentis auri ingentes copias militum Iſraelitarum aduerſus Idumæos; illi adeſt propheta iubens Dei nomine, vt omnes illos milites conductos à ſe dimittat, & cum paucis Iudæ militibus in prælium curcat. Faceret bonus rex iuxta imperium Dei, ſed amabat pecunias, quas dimittendis militibus

2. Paral. 25. iam fuerat largitus. Quid tunc? Ait ipſe 2. Paralip. 25. *Quid ergo fiet de centum talentis, quæ dedi militibus Iſrael? Et reſpondit ei homo Dei. Habet Dominus vnde tibi dare poſſit multo his plura. Porrò Amaſias confidenter eduxit populum ſuum, & abiit in vallem ſalinarum, percuſſitque filios Seir.* Ecce tibi vbi perſuaſus fuit rex contemnere pecunias, in Deoque, & virtute ſpem ponere, nec tereuntium repetiit, & alacer trium-

Ioſeph. phauit de inimicis. Rem notans Ioſephus, lib. 9. de antiq. cap. 10. fatur: *Regem ægrè ferentem, quia iam ſtipendium Iſraelitis dinumerauerat, hortatus eſt propheta, vt Dei voluntatem ſequeretur, quo propitio non defore pecuniam. Illos itaque dimiſit, præfatus ſe donare illis, quicquid mercedis nomine accepiſſent, & cum domeſticis tantùm copiis contra prædictas gentes profectus eſt. Quibus vno prælio victis interfecit decem millia, &c.* Itaque ſimul hæc in Amaſia concurrere, & quod adduceretur, vt propriam pecuniam perderet, nec tereuntium repeteret, ſed omnia donaret, & quod victoriam de hoſtibus reportaret ingentem. Fœlices Imperatores, quos nec bellorum prætextu pecuniæ tenent, qui dum etiam ad prælia currunt pietatis, & religionis ergo, magis ſua donant, quàm nimis aliquid à ſubditis exigunt. Imperator erat ille, de quo

Caſsiod. ait Caſſiodor. lib. 9. variar. 25. *Arma eius nulla poſſeſſorum damna ſenſerunt. Fuit nimirum prouinciæ non verìſsimus cuſtos, nam ille defenſor propriè dicendus eſt, qui tuetur innoxiè.* Ridenda ſane defenſio, & propugnatio ciuium, quæ non minus ciues ſpoliat, quàm ſpoliarct hoſtis.

A *Geneſ. 32.* Præceſſerunt itaque munera ante eum, ipſe verò manſit nocte illa in caſtris. Cumque mature ſurrexiſſet, tulit duas vxores ſuas, & totidem famulas, cum vndecim filiis, & tranſiit vadum Iaboc. Traductiſque omnibus, quæ ad ſe pertinebant, manſit ſolus, & ecce vir luctabatur cum eo vſque mane.

B

§. XL.

In virtutis duello certeſsimum victoriarum auſpicium eſt, quod ab omni re mundiali abſtinens, ſolus ſcias exiſtere.

O Fœlix victoriæ auſpicium in ipſo luctæ diſcrimine, nimirum, *traductiſque omnibus, quæ ad ſe pertinebant, manſit ſolus.* Qui ab omnibus ſe abſtinet, qui omnia bona mundialia à ſe dimittit, & omnibus exutus, & ſolus agit, quam luctam, quod certamen timeat? **C** Sanè vbi omnibus mundialibus exutus eſt, iã oſtenditur omnis, quantumuis duri certaminis, victor. Quæſtio erat apud priſcos fideles celebris, vtrum eſſet fortius, & præſtantius facinus tempore perſecutionis, quod Chriſti athleta in arena expectaret carnifices, vt à filiorum amplexu ad furcam, à domeſticis bonis, & deliciis, ad crudelem raperetur carnificinam, vel quod relictis bonis, & propinquis, quis carnificum manus effugeret in ſolitudine? Alij appetentem gladios, morteſque dum laudant, fugientem vilipendunt. Rem tamen ſic grauiſſimè definit **Cyprian.** D. Cyprian. lib. de lapſis, inquiens. *Primus eſt victoriæ titulus, gentilium manibus apprehenſum,* **D** *Dominum confiteri. Secũdus ad gloriam gradus eſt, cauta ſeceſsione ſubtractum Domino reſeruari. Ille iudicem ſæculi vincit, hic contentus Deo ſuo iudice, conſcientiam puram cordis integritate cuſtodit. Illic fortitudo promptior, hic ſolitudo ſecurior. Ille appropinquante hora ſua, iam maturus inuentus eſt, hic fortaſſe dilatus eſt: qui patrimonio relicto idcirco ſeceſsit, quia non erat negaturus: confiteretur vtique ſi fuiſſet, & ipſe detentus.* Quid ſapientius in rem præſentem? Expende ab illis: *patrimonio relicto, idcirco ſeceſsit, quia non erat negaturus:* quippe qui patrimonio incubabat, vſque dum comprehenderetur, non adeo claram fu- **E** turæ victoriæ probationem præmittebat; verũ qui eò adducebatur, vt relicto patrimonio in ſolitudinem ſecederet, iam in rerum abnegatione clariſſimum futuri triumphi in tormentorum diſcrimine præferebat. Non eſt cur in relinquẽte patrimonium & ſecedẽte aliquid infirmum, & labile ſuſpicemur, qui enim ab omnibus ſe abſtinet, & ſic omnia mundialia contemnit, ſatis iam oſtendit nullis certaminibus fore vincẽdus, *confiteretur vtique ſi fuiſſet, & ipſe detentus.* Auſpicium victoriæ eſt in quouis diſcrimine quod quis ſe abſtineat à mũdi rebus. Hinc Ieſus vt inexpugnabilem fortitudinem ſuam oſtẽdat **Ioan. 14.** Ioan. 14. ait: *Venit enim princeps huius mundi, & in me non habet quicquam, &c.* Ecce ti-

Digitized by Google

A Theodoſij exercitus, ſed pietas, ſed fides dedit ſuis victorias, nec dubito quin ſi ſingulorum fidelium populorum recolantur duces, & conditores, in omnibus referri debeant fœlicitates, & victoriæ, & fidei, & Dei timori. Nouerat hoc *Num. 22.* Rex Moab Numer. 22. vbi de Dei populo aiebat. *Ita delebit hic populus omnes, qui in noſtris finibus commorantur, quomodo ſolet bos herbas vſque ad radices carpere.* Non vt boues ſolent ferro terram proſcindere, & ſpinas eradicare, ſed vt ſolent ore herbas carpere. Et cur non magis reſpexit ad labores boum, quando ferro terram ſcindunt, & ſpinas eradicant, ſed maluit reſpicere ad boum paſcua, cum herbas mandunt? B Nonne valentia Iſraelitici populi ad extirpandos hoſtes meliùs exprimeretur per fortitudinem boum ferro terram proſcindentium, vel ferratis plauſtris palleas terentium? Cur maluit non in vomere boum, ſed in ore fortitudinem populi Dei explicare? Equidem populus Dei is eſt, qui non tã ferro, & armis valeat aduerſus hoſtes ſuos, quàm oris, & orationis ad Deum efficacia. *Origen.* Ait Origen. hom. 13. in Num. *Cur tali vſus eſt exemplo dicens, ſicut ablingit vitulus herbam campi? Ob hoc ſine dubio, quia vitulus ore abrumpit herbam de campo, & lingua tanquam falce, quæcumque inuenerit, ſecat. Ita ergo & populus hic, quaſi vitulus ore, & labiis pugnat, & arma habet in precibus.* C Hoc eſt fidelis populi inſigne ſingulare, quod non tam in ferro, & armis, & curribus, & multitudine exercitus, quàm in prece, & religione, & pietate debeat triumphare.

Geneſ. 32. **In baculo meo tranſiui Iordanem iſtum: & nunc cum duabus turmis regredior; erue me de manu fratris mei Eſaü, quia valde eum timeo: ne fortè veniens percutiat matrem cum filiis. Tu locutus es, &c.**

§. XXXVIII.

Tenellæ adhuc, & infantili virtuti certius imminent hoſtiles incurſus.

NOn dicitur Iacob timere ſuum periculum ſed tenellorum infantium, vxorumq; periculum timet, ait enim; *ne fortè veniens percutiat matrem cum filiis,* & quidem maximè ſemper timendum eſt, ne infirmiora, & teneriora virtutum concutiantur ab inimico, qui certius, & pertinacius iis bellum indicit. *Ierem. 51.* Vt clamet Ierem. cap. 51. *Comedit me, deuorauit me Nabuchodonoſor Rex Babylonis: reddidit me quaſi vas inane, abſorbuit me quaſi draco, repleuit ventrem ſuum teneritudine mea, & eiecit me.* Ecce tibi nequiſſimus mundi tyrannus, vt teneritudinem mandit: fortia enim, & valida aggredi pertimeſcit. *Iudic. 6.* Apud Iudic. cap. 6. de Iſraelitarum hoſtibus dicitur: *Igitur omnis Madiã, & Amalec, & Orientales populi congregati ſunt ſimul & tranſeuntes Iordanem, caſtrametati ſunt in valle Iezrael.* Nec otioſè notatur vallis eſſe Iezrael, in quo populi Dei hoſtes caſtra poſuerunt. Etenim Iezrael ſignificat ſemen Dei; iuxta quod, dum adhuc tenereſcit in terra, nec A in fructus coaleſcit, caſtra ſua ponit hoſtis humani generis. *Origen.* Ait Orig. homil. 8. in Iudic. *Vides vbi collocant caſtra aduerſarij? Non ſunt auſi ire illuc, vbi videntur iam nati eſſe fructus Spiritus, ſed vbi adhuc ſemen Dei iacet, vbi nondum fructus aſcendit.* Nullum magis auidè hoſtis aggreditur, quàm illum, cuius virtus adhuc eſt in ſemine, & quaſi in ſpe, qui adhuc tenereſcit in virtutum germine, nec perfectos fructus *Matth. 2.* petit. Sic de Herode dicitur Matth. 2. *Occidit omnes pueros, qui erant in Bethleem.* Vbi Hugo Card. ait: *Cùm non poteſt inuadere perfectos, inuadit minores.* Hoc eſt ſemper ingenium noſtri hoſtis, congreſſus cum perfectis, & validis cauet, B illud ſatagit, vt cum paruulis pugnet, & tenerioribus. *Exod. 1.* Non aliter cauebat Pharao Exod. 1. *Quando obſtetricabitis Hebræos, & partus tẽpus aduenerit: ſi maſculus fuerit, interficite eũ, &c.* Non equidẽ conuocat milites ſuos, duces ſuos, vt bellum inferant Iſraelitis adultis, ſed magis obſtetricibus rem commendat, vt cum recèns natis fiat bellum: in hoc humani generis hoſtem repræſentans, qui ſemper teneriores, & infirmiores aggreditur, ne in virtute conualeſcant. *Origen.* Ad hæc Orig. hom. 2. in Exod. *Videte, quid princeps huius mundi præcipiat ſuis, vt infantes noſtros rapiant, & in flumen proijciant, prima ſtatim natiuitatis noſtrorum inſidiantes, C continuò, vt vbera Eccleſiæ prima contigerint, irruant, diripiant, perſequantur, vndis, & fluctibus huius ſæculi abſorbeant. Vide ſtatim vt natus, imo vt renatus fueris, quid tibi immineat. Hoc illud eſt, quod in Euangelio legis, quia Ieſus, ſtatim vt aſcendit de baptiſmo, ductus eſt ab ſpiritu in deſertum, vt tentaretur à diabolo.* Cunabulis noſtris irrepit anguis malignus, ſcit nequam draco, quàm irritè, & vacuè pugnet cum viris perfectis, quàm ſæpe concutiatur calcibus adultorũ Chriſti: & ideo expauens arenas armator, petit recèns natorum cunas, & cum infirmis, & tenellis crudeliſſimè pugnat. Semper, mihi credite, antiquus hoſtis infirmioribus inſidiatur D vaſculis.

Gen. 32. **Separauit de his, quæ habebat, munera Eſaü fratri ſuo, capras ducentas, hircos viginti, &c.**

§. XXXIX.

Bonus Imperator, & dux pro expugnandis communibus pietatis hoſtibus parcat ſubditorum pecuniis.

E ARmato hoſti dum parat Iacob obuiam ire, maximè notandum eſt, vnde paret munera, quibus eius animum expugnet, & ab eius tyrannide fidelem populum liberet. Quippe ait textus: *Separauit, de his, quæ habebat, munera:* bonus Iacob vbi officium Imperatoris ſumit, & ſeſe munit aduerſus hoſtem, non pecuniam à ſubditis extorquet, nec cõflictus prætextu bonis acquirendis inhiat, ſed magis ſua profundit, & de ſuis parat, vnde hoſtiles animos vincat. *D. Syneſ.* Sic monebat pietatis cauſã pugnantes D. Syneſ. Epiſt. 5. *Amputetur omnis lucri cauſâ contentio, omnia Dei cauſâ ſuſcipiantur.*

Non eandem eſſe virtutis, atque nequitiæ mate- A
riem eſſe oportet. Curſus ille pro pietate eſt, pro a-
nimabus tertandum, ne quas ab Eccleſia praden-
tur, quod tamen conſuetudinem illis abiit. Quiſquis
autem per Eccleſiæ tuendæ ſpeciem, marſupium au-
get, is eſt, quem nos extra Chriſtianum conſortium
amandandum volumus. Non mancam virtutem
fecit Deus, non illa ſocietate nequitiæ indiget. Non
Deo milites deerunt, Eccleſiis idonei. Sunt mun-
diales Imperatores, qui ſimul ac debellare pie-
tatis hoſtes nituntur, & ſubditorum ſtudent
vacuare marſupia, implere ſua. Abſit hoc à
veris Imperatoribus, & principibus, tanta e-
nim res virtutis, qualis eſt impiorum hoſtium B
debellatio, minime promoueri debet à vitio ne-
fariſſimo auaritiæ. Nō ea eſt virtus, cui neceſſū
ſit militare vitia: quin potius ablato omni vitio,
eradicata omni cupiditatis radice, habebit virtus
vnde triūphales milites acquirat. Vtinā Impera-
tores ſic credāt cauſæ virtutis, vt ex illa ſola putēt
ſibi ſufficientia auxilia obuentura, ad proſter-
nendos Dei inimicos. Vtinam & pro tuenda
religione, ſciant parcere rapinis, & contemne-
re pecunias ſciant, fallar, niſi frequentiores triū-
phi illis obtingant. Amaſias bonus adhuc rex
Iudæ condixerat centum talentis auri ingen-
tes copias militum Iſraelitarum aduerſus Idu-
mæos; illi adeſt propheta iubens Dei nomine, C
vt omnes illos milites conductos à ſe dimittat,
& cum paucis Iudæ militibus in prælium cur-
rat. Faceret bonus rex iuxta imperium Dei, ſed
amabat pecunias, quas dimittendis militibus
2. *Paral.* iam fuerat largitus. Quid tunc? Ait ipſe 2. Pa-
25. ralip. 25. *Quid ergo fiet de centum talentis, quæ*
dedi militibus Iſrael? Et reſpondit ei homo Dei. Ha-
bet Dominus vnde tibi dare poſſit multo iis plura.
Porrò Amaſias confidenter eduxit populum ſuum,
& abiit in vallem ſalinarum, percuſſitque filios
Seir.. Ecce tibi vbi perſuaſus fuit rex contem-
nere pecunias, in Deoque, & virtute ſpem po-
nere, nec tereuntium repetiit, & alacer trium-
Ioſeph. phauit de inimicis. Rem notans Ioſephus, lib. D
9. de antiq. cap. 10. fatur: *Regem ægrè ferentem,*
quia iam ſtipendium Iſraelitis dinumerauerat, hor-
tatus eſt propheta, vt Dei voluntatem ſequeretur,
quo propitio non deſore pecuniam. Illos itaque di-
miſit, præfatus ſe donare illis, quicquid mercedis
nomine accepiſſent, & cum domeſticis tantùm co-
piis contra prædictas gentes profectus eſt. Quibus
vno prælio victis interfecit decem millia, &c.
Itaque ſimul hæc in Amaſia concurrere, &
quod adduceretur, vt propriam pecuniam per-
deret, nec tereuntium repeteret, ſed omnia do-
naret, & quod victoriam de hoſtibus reporta-
ret ingentem. Fœlices Imperatores, quos nec E
bellorum prætextu pecuniæ tenent, qui dum
etiam ad prælia currunt pietatis, & religionis
ergo, magis ſua donant, quàm nimis aliquid à
ſubditis exigunt. Imperator erat ille, de quo
Caſsiod. ait Caſſiodor. lib. 9. variar. 25. *Arma eius nul-*
la poſſeſſorum damna ſenſerunt. Fuit nimirum pro-
uinciarum veriſſimus cuſtos, nam ille defenſor pro-
priè dicendus eſt, qui tuetur innoxiè. Ridenda ſa-
ne defenſio, & propugnatio ciuium, quæ non
minus ciues ſpoliat, quàm ſpoliaret hoſtis.

A
Geneſ. 32. Præceſſerunt itaque munera
ante eum, ipſe verò manſit nocte illa
in caſtris. Cumque mature ſurrexiſ-
ſet, tulit duas vxores ſuas, & toti-
dem famulas, cum vndecim filiis, &
tranſiit vadum Iaboc. Traductiſque
omnibus, quæ ad ſe pertinebant,
manſit ſolus, & ecce vir luctabatur
cum eo vſque mane.

B

§. XL.

In virtutis duello certeſſimum victoriarum auſpicium eſt, quod ab omni re mundiali abſtinens, ſolus ſcias exiſtere.

O Fœlix victoriæ auſpicium in ipſo luctæ
diſcrimine, nimirum, *traductiſque omni-*
bus, quæ ad ſe pertinebant, manſit ſolus. Qui ab
omnibus ſe abſtinet, qui omnia bona mun-
dialia à ſe dimittit, & omnibus exutus, & ſo-
lus agit, quam luctam, quod certamen timeat?
C Sanè vbi omnibus mundialibus exutus eſt, iā
oſtenditur omnis, quantumuis duri certaminis,
victor. Quæſtio erat apud priſcos fideles cele-
bris, vtrum eſſet fortius, & præſtantius facinus
tempore perſecutionis, quod Chriſti athleta in
arena expectaret carnifices, vt à filiorum am-
plexu ad furcam, à domeſticis bonis, & deliciis,
ad crudelem raperetur carnificinam, vel quod
relictis bonis, & propinquis, quis carnificum
manus effugeret in ſolitudine? Alij appetentem
gladios, morteſque dum laudant, fugientem
vilipendunt. Rem tamen ſic grauiſſimè definit *Cyprian.*
D. Cyprian. lib. de lapſis, inquiens. *Primus eſt*
victoriæ titulus, gentilium manibus apprehenſum,
D *Dominum confiteri Secūdus ad gloriam gradus eſt,*
cauta ſeceſſione ſubtractum Domino ſeruari. Ille
iudicem ſæculi vincit, hic contentus Deo ſuo iudi-
ce, conſcientiam puram cordis integritate cuſtodit.
Ille fortitudo promptior, hic ſolitudo ſecurior. Ille
appropinquante hora ſua, iam maturus inuentus eſt,
hic fortaſſe dilatus eſt: qui patrimonio relicto id-
circo ſeceſſit, quia non erat negaturus: confiteretur
vtique ſi fuiſſet, & ipſe detentus. Quid ſapien-
tius in rem præſentem? Expende ab illis: *patri-*
monio relicto, idcirco ſeceſſit, quia non erat nega-
turus: quippe qui patrimonio incubabat, vſque
dum comprehenderetur, non adeo claram fu-
E turæ victoriæ probationem præmittebat; verū
qui eò adducebatur, vt relicto patrimonio in ſo-
litudinem ſecederet, iam in rerum abnegatione
clariſſimum futuri triumphi in tormentorum
diſcrimine præferebat. Non eſt cur in relinquē-
te patrimonium & ſecedēte aliquid infirmum,
& labile ſuſpicemur, qui enim ab omnibus ſe
abſtinet, & ſic omnia mundialia contemnit, ſa-
tis iam oſtendit nullis certaminibus fore vincē-
dus, *confiteretur vtique ſi fuiſſet, & ipſe detentus.*
Auſpicium victoriæ eſt in quouis diſcrimine
quod quis ſe abſtineat à mūdi rebus. Hinc Ieſus
vt inexpugnabilem fortitudinem ſuam oſtēdat *Ioan.* 14.
Ioan. 14. ait: *Venit enim princeps huius mundi,*
& in me non habet quicquam, &c. Ecce ti-

Theodoſij exercitus, ſed pietas, ſed fides dedit ſuis victorias, nec dubito quin ſi ſingulorum fidelium populorum recolantur duces, & conditores, in omnibus referri debeant fœlicitates, & victoriæ, & fidei, & Dei timori. *Num. 22.* Nouerat hoc Rex Moab Numer. 22. vbi de Dei populo aiebat. *Ita delebit hic populus omnes, qui in noſtris finibus commorantur, quomodo ſolet bos herbas vſque ad radices carpere.* Non vt boues ſolent ferro terram proſcindere, & ſpinas eradicare, ſed vt ſolent ore herbas carpere. Et cur non magis reſpexit ad labores boum, quando ferro terram ſcindunt, & ſpinas eradicant, ſed maluit reſpicere ad boum paſcua, cum herbas mandunt? B Nonne valentia Iſraelitici populi ad extirpandos hoſtes meliùs exprimeretur per fortitudinem boum ferro terram proſcindentium, vel ferratis plauſtris palleas terentium? Cur maluit non in vomere boum, ſed in ore fortitudinem populi Dei explicare? Equidem populus Dei is eſt, qui non tã ferro, & armis valeat aduerſus hoſtes ſuos, quàm oris, & orationis ad Deum efficacia. *Origen.* Ait Origen. hom. 13. in Num. *Cur tali vſus eſt exemplo dicens, ſicut ablingit, vitulus herbam campi? Ob hoc ſine dubio, quia vitulus ore abrumpit herbam de campo, & lingua tanquam falce, quæcumque inuenerit, ſecat. Ita ergo & populus hic, quaſi vitulus ore, & labiis pugnat, & arma habet in precibus.* C Hoc eſt fidelis populi inſigne ſingulare, quod non tam in ferro, & armis, & curribus, & multitudine exercitus, quàm in prece, & religione, & pietate debeat triumphare.

Geneſ. 32. In baculo meo tranſiui Iordanem iſtum: & nunc cum duabus turmis regredior; erue me de manu fratris mei Eſaü, quia valde eum timeo: ne fortè veniens percutiat matrem cum filiis. Tu locutus es, &c.

§. XXXVIII.

Tenellæ adhuc, & infantili virtuti certius imminent hoſtiles incurſus.

NOn dicitur Iacob timere ſuum periculum ſed tenellorum infantium, vxorumq; periculum timet, ait enim; *ne fortè veniens percutiat matrem cum filiis,* & quidem maximè ſemper timendum eſt, ne infirmiora, & teneriora virtutum concutiantur ab inimico, qui certius, & pertinacius iis bellum indicit. *Ierem. 51.* Vt clamet Ierem. cap. 51. *Comedit me, deuorauit me Nabuchodonoſor Rex Babylonis: reddidit me* E *quaſi vas inane, abſorbuit me quaſi draco, repleuit ventrem ſuum teneritudine mea, & eiecit me.* Ecce tibi nequiſſimus mundi tyrannus, vt teneritudinem inandit: fortia enim, & valida aggredi pertimeſcit. *Iudic. 6.* Apud Iudic. cap. 6. de Iſraelitarum hoſtibus dicitur: *Igitur omnis Madiã, & Amalec & Orientales populi congregati ſunt ſimul & tranſeuntes Iordanem, caſtrametati ſunt in valle Iezrael.* Nec otioſè notatur vallis eſſe Iezrael, in qua populi Dei hoſtes caſtra poſuerunt. Etenim Iezrael ſignificat ſemen Dei; iuxta quod, dum adhuc teneſcit in terra, nec

A in fructus coaleſcit, caſtra ſua ponit hoſtis humani generis. *Origen.* Ait Orig. homil. 8. in Iudic. *Vides vbi collocant caſtra aduerſarij? Non ſunt auſi ire illuc, vbi videntur iam nati eſſe fructus Spiritus, ſed vbi adhuc ſemen Dei iacet, vbi nondum fructus aſcendit.* Nullum magis auidè hoſtis aggreditur, quàm illum, cuius virtus adhuc eſt in ſemine, & quaſi in ſpe, qui adhuc teneteſcit in virtutum germine, nec perfectos fructus petit. *Matth. 2.* Sic de Herode dicitur Matth. 2. *Occidit omnes pueros, qui erant in Bethleem.* Vbi Hugo Card. ait: *Cùm non poteſt inuadere perfectos, inuadit minores.* Hoc eſt ſemper ingenium noſtri hoſtis, congreſſus cum perfectis, & validis cauet, illud ſatagit, vt cum paruulis pugnet, & tenerioribus. *Exod. 1.* Non aliter cauebat Pharao Exod. 1. *Quando obſtetricabitis Hebræas, & partus tẽpus aduenerit: ſi maſculus fuerit, interficite eũ, &c.* Non equidẽ conuocat milites ſuos, duces ſuos, vt bellum inferant Iſraelitis adultis, ſed magis obſtetricibus rem commendat, vt cum recèns natis fiat bellum: in hoc humani generis hoſtem repræſentans, qui ſemper teneriores, & infirmiores aggreditur, ne in virtute conualeſcant. *Origen.* Ad hæc Orig. hom. 2. in Exod. *Videte, quid princeps huius mundi præcipiat ſuis, vt infantes noſtros rapiant, & in flumen proiciant, primæ ſtatim natiuitatis noſtrorum inſidiantes, continuò, vt vbera Eccleſiæ prima contigerint, irruant, diripiant, perſequantur, vndis, & fluctibus huius ſæculi abſorbeant. Vide ſtatim vt natus, imo vt renatus fueris, quid tibi imminet. Hoc illud eſt, quod in Euangelio legis, quia Ieſus, ſtatim vt aſcendit de baptiſmo, ductus eſt ab ſpiritu in deſertum, vt tentaretur à diabolo.* Cunabulis noſtris irrepit anguis malignus, ſcit nequam draco, quàm irritè, & vacuè pugnet cum viris perfectis, quàm ſæpe concutiatur calcibus adultorũ Chriſti: & ideo expauens arenas armator, petit recèns natorum cunas, & cum infirmis, & tenellis crudeliſſimè pugnat. Semper, mihi credite, antiquus hoſtis infirmioribus inſidiatur D vaſculis.

Gen. 32. Separauit de his, quæ habebat, munera Eſaü fratri ſuo, capras ducentas, hircos viginti, &c.

§. XXXIX.

Bonus Imperator, & dux pro expugnandis communibus pietatis hoſtibus parcat ſubditorum pecuniis.

E ARmato hoſti dum parat Iacob obuiam ire, maximè notandum eſt, vnde paret munera, quibus eius animum expugnet, & ab eius tyrannide fidelem populum liberet. Quippe ait textus: *Separauit, de his, quæ habebat, munera:* bonus Iacob vbi officium Imperatoris ſumit, & ſeſe munit aduerſus hoſtem, non pecuniam à ſubditis extorquet, nec cõflictus prætextu bonis acquirendis inhiat, ſed magis ſua profundit, & de ſuis parat, vnde hoſtiles animos vincat. *D. Syneſ.* Sic monebat pietatis cauſâ pugnantes D. Syneſ. Epiſt. 5. *Amputetur omnis lucri cauſâ contentio, omnia Dei cauſâ ſuſcipiantur.*

Non eandem eſſe virtutis, atque nequitiæ materiem eſſe oportet. Curſus ille pro pietate eſt, pro animabus certandum, ne quas ab Eccleſia prædentur, quod iam in conſuetudinem illis abiit. Quiſquis autem per Eccleſiæ tuendæ ſpeciem, marſupium auget, is eſt, quem nos extra Chriſtianum conſortium amandandum volumus. Non mancam virtutem ſicut Deus, non illa ſocietate nequitiæ indiget. Non Deo milites deerunt, Eccleſiis idonei. Sunt mundiales Imperatores, qui ſimul ac debellare pietatis hoſtes nituntur, & ſubditorum ſtudent vacuare marſupia, implere ſua. Abſit hoc à veris Imperatoribus, & principibus, tanta enim res virtutis, qualis eſt impiorum hoſtium debellatio, minime promoueri debet à vitio nefariſſimo auarinæ. Nō ea eſt virtus, cui neceſſū ſit militare vitia: quin potius ablato omni vitio, eradicata omni cupiditatis radice, habeblt virtus vnde triūphales milites acquirat. Vtinā Imperatores ſic credāt cauſæ virtutis, vt ex illa ſola putēt ſibi ſufficientia auxilia obuentura, ad proſternendos Dei inimicos. Vtinam & pro tuenda religione, ſciant parcere rapinis, & contemnere pecunias ſciant, fallar, niſi frequentiores triūphi illis obtingant. Amaſias bonus adhuc rex Iudæ condixerat centum talentis auri ingentes copias militum Iſraelitarum aduerſus Idumæos; illi adeſt propheta iubens Dei nomine, vt omnes illos milites conductos à ſe dimittat, & cum paucis Iudæ militibus in prælium currat. Faceret bonus rex iuxta imperium Dei, ſed amabat pecunias, quas dimittendis militibus iam fuerat largitus. Quid tunc? Ait ipſe 2. Paralip. 25. *Quid ergo fiet de centum talentis, quæ dedi militibus Iſrael? Et reſpondit ei homo Dei. Habet Dominus vnde tibi dare poſſit multo his plura. Porrò Amaſias confidenter eduxit populum ſuum, & abiit in vallem ſalinarum, percuſſitque filios Seir.*. Ecce tibi vbi perſuaſus fuit rex contemnere pecunias, in Deoque, & virtute ſpem ponere, nec tereuntium repetiit, & alacer triumphauit de inimicis. Rem notans Ioſephus, lib. 9. de antiq. cap. 10. fatur: *Regem ægrè ferentem, quia iam ſtipendium Iſraelitis dinumerauerat, hortatus eſt propheta, vt Dei voluntatem ſequeretur, quo propitio non deforet pecunia. Illos itaque dimiſſis, præfatus ſe donare illis, quicquid mercedis nomine accepiſſent, & cum domeſticis tantùm copiis contra prædictas gentes profectus eſt. Quibus vno prælio victis interfecit decem millia, &c.* Itaque ſimul hæc in Amaſia concurrere, & quod adduceretur, vt propriam pecuniam perderet, nec tereuntium repeteret, ſed omnia donaret, & quod victoriam de hoſtibus reportaret ingentem. Fœlices Imperatores, quos nec bellorum prætextu pecuniæ tenent, qui dum etiam ad prælia currunt pietatis, & religionis ergo, magis ſua donant, quàm nimis aliquid à ſubditis exigunt. Imperator erat ille, de quo ait Caſſiodor. lib. 9. variar. 25. *Arma eius nulla poſſeſſorum damna ſenſerunt. Fuit nimirum prouinciæ vniverſiſsimus cuſtos, nam ille defenſor propriè dicendus eſt, qui tuetur innoxiè.* Ridenda ſanè defenſio, & propugnatio ciuium, quæ non minus ciues ſpoliat, quàm ſpoliaret hoſtis.

2. Paral. 25.

Ioſeph.

Caſsiod.

Geneſ. 32. Præceſſerunt itaque munera ante eum, ipſe verò manſit nocte illa in caſtris. Cumque mature ſurrexiſſet, tulit duas vxores ſuas, & totidem famulas, cum vndecim filiis, & tranſiit vadum Iaboc. Traductiſque omnibus, quæ ad ſe pertinebant, manſit ſolus; & ecce vir luctabatur cum eo vſque mane.

§. XL.

In virtutis duello certeſſimum victoriarum auſpicium eſt, quod ab omni re mundiali abſtinens, ſolus ſcias exiſtere.

O Fœlix victoriæ auſpicium in ipſo luctæ diſcrimine, nimirum, *traductiſque omnibus, quæ ad ſe pertinebant, manſit ſolus.* Qui ab omnibus ſe abſtinet, qui omnia bona mundialia à ſe dimittit, & omnibus exutus, & ſolus agit, quam luctam, quod certamen timeat? Sanè vbi omnibus mundialibus exutus eſt, iā oſtenditur omnis, quantumuis duri certaminis, victor. Quæſtio erat apud priſcos fideles celebris, vtrum eſſet fortius, & præſtantius facinus tempore perſecutionis, quod Chriſti athleta in arena expectaret carnifices, vt à filiorum amplexu ad furcam, à domeſticis bonis, & deliciis, ad crudelem raperetur carnificinam, vel quod relictis bonis, & propinquis, quis carnificum manus effugeret in ſolitudine? Alij appetentem gladios, morteſque dum laudant, fugientem vilipendunt. Rem tamen ſic grauiſſimè definit D. Cyprian. lib. de lapſis, inquiens. *Primus eſt victoriæ titulus, gentilium manibus apprehenſum, Dominum confiteri. Secūdus ad gloriam gradus eſt, cauta ſeceſſione ſubtractum Domino reſeruari. Ille iudicem ſæculi vincit, hic contentus Deo ſuo iudice, conſcientiam puram cordis integritate cuſtodit. Illic fortitudo promptior, hic ſolitudo ſecurior. Ille appropinquante hora ſua, iam maturus inuentus eſt, hic forcaſſe dilatus eſt: qui patrimonio relicto idcirco ſeceſſit, quia non erat negaturus: confiteretur vtique ſi fuiſſet, & ipſe detentus.* Quid ſapientius in rem præſentem? Expende ab illis: *patrimonio relicto, idcirco ſeceſſit, quia non erat negaturus*: quippe qui patrimonio incubabat, vſque dum comprehenderetur, non adeo claram futuræ victoriæ probationem præmittebat; verū qui eò adducebatur, vt relicto patrimonio in ſolitudinem ſecederet, iam in rerum abnegatione clariſſimum futuri triumphi in tormentorum diſcrimine præferebat. Non eſt cur in relinquēte patrimonium & ſecedēte aliquid infirmum, & labile ſuſpicemur, qui enim ab omnibus ſe abſtinet, & ſic omnia mundialia contemnit, ſatis iam oſtendit nullis certaminibus fore vincēdus, *confiteretur vtique ſi fuiſſet, & ipſe detentus.* Auſpicium victoriæ eſt in quouis diſcrimine quod quis ſe abſtineat à mūdi rebus. Hinc Ieſus vt inexpugnabilem fortitudinem ſuam oſtēdat Ioan. 14. ait: *Venit enim princeps huius mundi, & in me non habet quicquam, &c.* Ecce n-

Cyprian.

Ioan. 14.

A Theodoſij exercitus, ſed pietas, ſed fides dedit ſuis victorias, nec dubito quin ſi ſingulorum fidelium populorum recolantur duces, & conditores, in omnibus referri debeant fœlicitates, & victoriæ, & fidei, & Dei timori. *Num. 22.* Nouerat hoc Rex Moab Numer. 22. vbi de Dei populo aiebat. *Ita delebit hic populus omnes, qui in noſtris finibus commorantur, quomodo ſolet bos herbas vſque ad radices carpere.* Non vt boues ſolent ferro terram proſcindere, & ſpinas erádicare, ſed vt ſolent ore herbas carpere. Et cur non magis reſpexit ad labores boum, quando ferro terram ſcindunt, & ſpinas eradicant, ſed maluit reſpicere ad boum paſcua, cum herbas mandunt? B Nonne valentia Iſraelitici populi ad extirpandos hoſtes meliùs exprimeretur per fortitudinem boum ferro terram proſcindentium, vel ferratis plauſtris palleas terentium? Cur maluit non in vumere boum, ſed in ore fortitudinem populi Dei explicare? Equidem populus Dei is eſt, qui non tā ferru, & armis valeat aduerſus hoſtes ſuos, quàm oris, & orationis ad Deum efficacia. *Origen.* Ait Origen. hom. 13. in Num. *Cur tali vſus eſt exemplo dicens, ſicut ablingit vitulus herbam campi? Ob hoc ſine dubio, quia vitulus ore abrumpit herbam de campo, & lingua tanquam falce, quæcumque inuenerit, ſecat. Ita ergo & populus hic, quaſi vitulus ore, & labiis pugnat, & arma habet in precibus.* C Hoc eſt fidelis populi inſigne ſingulare, quod non tam in ferro, & armis, & curribus, & multitudine exercitus, quàm in prece, & religione, & pietate debeat triumphare.

Geneſ. 32. In baculo meo tranſiui Iordanem iſtum: & nunc cum duabus turmis regredior; erue me de manu fratris mei Eſaü, quia valde eum timeo: ne fortè veniens percutiat matrem cum filiis. Tu locutus es, &c.

§. XXXVIII.

Tenellæ adhuc, & infantili virtuti certius imminent hoſtiles incurſus.

NOn dicitur Iacob timere ſuum periculum ſed tenellorum infantium, vxorumq; periculum timet, ait enim; *ne fortè veniens percutiat matrem cum filiis*, & quidem maximè ſemper timendum eſt, ne infirmiora, & teneriora virtutum concutiantur ab inimico, qui certius, & pertinacius iis bellum indicit. *Ierem. 51.* Vt clamet Ierem. cap. 51. *Comedit me, deuorauit me Nabuchodonoſor Rex Babylonis: reddidit me quaſi vas inane, abſorbuit me quaſi draco, repleuit ventrem ſuum teneritudine mea, & eiecit me.* E Ecce tibi nequiſſimus mundi tyrannus, vt teneritudinem mandit: fortia enim, & valida aggredi pertimeſcit. *Iudic. 6.* Apud Iudic. cap. 6. de Iſraelitarum hoſtibus dicitur: *Igitur omnis Madiā, & Amalec & Orientales populi congregati ſunt ſimul & tranſeuntes Iordanem, caſtrametati ſunt in valle Iezrael.* Nec otioſè notatur vallis eſſe Iezrael, in quo populi Dei hoſtes caſtra poſuerunt. Etenim Iezrael ſignificat ſemen Dei; iuxta quod, dum adhuc teneſcit in terra, nec

A in fructus coaleſcit, caſtra ſua ponit hoſtis humani generis. *Origen.* Ait Orig. homil. 8. in Iudic. *Vides vbi collocant caſtra aduerſarij? Non ſunt auſi ire illuc, vbi videntur iam nati eſſe fructus ſpiritus, ſed vbi adhuc ſemen Dei iacet, vbi nondum fructus aſcendit.* Nullum magis auidè hoſtis aggreditur, quàm illum, cuius virtus adhuc eſt in ſemine, & quaſi in ſpe, qui adhuc tenereſcit in virtutum germine, nec perfectos fructus petit. *Matth. 2.* Sic de Herode dicitur Matth. 2. *Occidit omnes pueros, qui erant in Bethleem.* Vbi Hugo Card. ait: *Cùm non poteſt inuadere perfectos, inuadit minores.* Hoc eſt ſemper ingenium noſtri hoſtis, congreſſus cum perfectis, & vali- B dis cauet, illud ſatagit, vt cum paruulis pugnet, & tenerioribus. *Exod. 1.* Non aliter cauebat Pharao Exod. 1. *Quando obſtetricabitis Hebræos, & partus tempus aduenerit: ſi maſculus fuerit, interficite eū, &c.* Non equidē conuocat milites ſuos, duces ſuos, vt bellum inferant Iſraelitis adultis, ſed magis obſtetricibus rem commendat, vt cum recens natis fiat bellum: in hoc humani generis hoſtem repræſentans, qui ſemper teneriores, & infirmiores aggreditur, ne in virtute conualeſcant. *Origen.* Ad hæc Orig. hom. 2. in Exod. *Videte, quid princeps huius mundi præcipiat ſuis, vt infantes noſtros rapiant, & in flumen proijciant, primæ ſtatim natiuitati noſtrorum inſidiantes, conti- C nuò, vt vbera Eccleſiæ prima contigerint, irruant, diripiant, perſequantur, vndis, & fluctibus huius ſæculi abſorbeant. Vide ſtatim vt natus, imo vt renatus fueris, quid tibi imminet. Hoc illud eſt, quod in Euangelio legis, quia Ieſus, ſtatim vt aſcendit de baptiſmo, ductus eſt ab ſpiritu in deſertum, vt tentaretur à diabolo.* Cunabulis noſtris irrepit anguis malignus, ſcit nequam draco, quàm irritè, & vacuè pugnet cum viris perfectis, quàm ſæpe concutiatur calcibus adultorū Chriſti: & ideo expauens arenas armator, petit recèns natorum cunas, & cum infirmis, & tenellis crudeliſſimè pugnat. Semper, mihi credite, antiquus hoſtis infirmioribus inſidiatur D vaſculis.

Gen. 32. Separauit de his, quæ habebat, munera Eſaü fratri ſuo, capras ducentas, hircos viginti, &c.

§. XXXIX.

Bonus Imperator, & dux pro expugnandis communibus pietatis hoſtibus parcat ſubditorum pecuniis.

E ARmato hoſti dum parat Iacob obuiam ire, maximè notandum eſt, vnde paret munera, quibus eius animum expugnet, & ab eius tyrannide fidelem populum liberet. Quippe ait textus: *Separauit, de his, quæ habebat, munera*: bonus Iacob vbi officium Imperatoris ſumit, & ſeſe munit aduerſus hoſtem, non pecuniam à ſubditis extorquet, nec cōflictus prætextu bonis acquirendis inhiat, ſed magis ſua profundit, & de ſuis parat, vnde hoſtiles animos vincat. *D. Syneſ.* Sic monebat pietatis cauſâ pugnantes D. Syneſ. Epiſt. 5. *Amputetur omnis lucri cauſâ contentio, omnia Dei cauſâ ſuſcipiantur.*

Non eandem eſſe virtutis, atque nequitiæ materiem eſſe oportet. Curſus ille pro pietate eſt, pro animabus certandum, ne quas ab Eccleſia prædentur, quod ſiamin conſuetudinem illis abiit. Quiſquis autem per Eccleſiæ tuendæ ſpeciem, marſupium auget, is eſt, quem nos extra Chriſtianum conſortium amandandum volumus. Non maniam virtutem fecit Deus, non illa ſocietate nequitiæ indiget. Non Deo milites deerunt, Eccleſiis idonei. Sunt mundiales Imperatores, qui ſimul ac debellare pietatis hoſtes nituntur, & ſubditorum ſtudent vacuare marſupia, implere ſua. Abſit hoc à veris Imperatoribus, & principibus, tanta enim res virtutis, qualis eſt impiorum hoſtium debellatio, minime promoueri debet à vitio nefariſſimo auaritiæ. Nõ ea eſt virtus, cui neceſſũ ſit militare vitia: quin potius ablato omni vitio, eradicata omni cupiditatis radice, habebit virtus vnde triũphales milites acquirat. Vtinã Imperatores ſic credãt cauſæ virtutis, vt ex illa ſola putẽt ſibi ſufficientia auxilia obuentura, ad proſternendos Dei inimicos. Vtinam & pro tuenda religione, ſciant parcere rapinis, & contemnere pecunias ſciant, fallar, niſi frequentiores triũphi illis obtingant. Amaſias bonus adhuc rex Iudæ condixerat centum talentis auri ingentes copias militum Iſraelitarum aduerſus Idumæos; illi adeſt propheta iubens Dei nomine, vt omnes illos milites conductos à ſe dimittat, & cum paucis Iudæ militibus in prælium currat. Faceret bonus rex iuxta imperium Dei, ſed amabat pecunias, quas dimittendis militibus iam fuerat largitus. Quid tunc? Ait ipſe 2. Paralip. 25. *Quid ergo fiet de centum talentis, quæ dedi militibus Iſrael? Et reſpondit ei homo Dei. Habet Dominus vnde tibi dare poſſit multo iis plura. Porrò Amaſias confidenter eduxit populum ſuum, & abiit in vallem ſalinarum, percuſſitque filios Seir.*. Ecce tibi vbi perſuaſus fuit rex contemnere pecunias, in Deoque, & virtute ſpem ponere, nec tereuntium repetiit, & alacer triumphauit de inimicis. Rem notans Ioſephus, lib. 9. de antiq. cap. 10. fatur: *Regem ægrè ferentem, quia iam ſtipendium Iſraelitis dinumerauerat, hortatus eſt propheta, vt Dei voluntatem ſequeretur, quo propitio non defore pecuniam. Illos itaque dimiſit, præfatus ſe donare illis, quicquid mercedis nomine accepiſſent, & cum domeſticis tantùm copiis contra prædictas gentes profectus eſt. Quibus vno prælio victis interfecit decem millia, &c.* Itaque ſimul hæc in Amaſia concurrere, & quod adduceretur, vt propriam pecuniam perderet, nec tereuntium repeteret, ſed omnia donaret, & quod victoriam de hoſtibus reportaret ingentem. Fœlices Imperatores, quos nec bellorum prætextu pecuniæ tenent, qui dum etiam ad prælia currunt pietatis, & religionis ergo, magis ſua donant, quàm nimis aliquid à ſubditis exigunt. Imperator erat ille, de quo ait Caſſiodor. lib. 9. variar. 25. *Arma eius nulla poſſeſſorum damna ſenſerunt. Fuit nimirum prouinciarum veriſſimus cuſtos, nam ille defenſor propriè dicendus eſt, qui tuetur innoxiè.* Ridenda ſane defenſio, & propugnatio ciuium, quæ non minus ciues ſpoliat, quàm ſpoliaret hoſtis.

2. Paral. 25.

Ioſeph.

Caſsiod.

Geneſ. 32. Præceſſerunt itaque munera ante eum, ipſe verò manſit nocte illa in caſtris. Cumque mature ſurrexiſſet, tulit duas vxores ſuas, & totidem famulas, cum vndecim filiis, & tranſiit vadum laboc. Traductiſque omnibus, quæ ad ſe pertinebant, manſit ſolus, & ecce vir luctabatur cum eo vſque mane.

§. XL.

In virtutis duello certeſſimum victoriarum auſpicium eſt, quod ab omni re mundiali abſtinens, ſolus ſcias exiſtere.

O Fœlix victoriæ auſpicium in ipſo luctæ diſcrimine, nimirum, *traductiſque omnibus, quæ ad ſe pertinebant, manſit ſolus.* Qui ab omnibus ſe abſtinet, qui omnia bona mundialia à ſe dimittit, & omnibus exutus, & ſolus agit, quam luctam, quod certamen timeat? Sanè vbi omnibus mundialibus exutus eſt, iã oſtenditur omnis, quantumuis duri certaminis, victor. Quæſtio erat apud priſcos fideles celebris, vtrum eſſet fortius, & præſtantius facinus tempore perſecutionis, quod Chriſti athleta in arena expectaret carnifices, vt à filiorum amplexu ad furcam, à domeſticis bonis, & deliciis, ad crudelem raperetur carnificinam, vel quod relictis bonis, & propinquis, quis carnificum manus effugeret in ſolitudine? Alij appetentem gladios, morteſque dum laudant, fugientem vilipendunt. Rem tamen ſic grauiſſimè definit D. Cyprian. lib. de lapſis, inquiens. *Primus eſt victoriæ titulus, gentilium manibus apprehenſum, Dominum confiteri. Secũdus ad gloriam gradus eſt, cauta ſeceſſione ſubtractum Domino reſeruari. Ille iudicem ſæculi vincit, hic contentus Deo ſuo iudice, conſcientiam puram cordis integritate cuſtodit. Illic fortitudo promptior, hîc ſolitudo ſecurior. Ille appropinquante hora ſua, iam maturus inuentus eſt, hic fortaſſe dilatus eſt: qui patrimonio relicto idcirco receſſit, quia non erat negaturus: confiteretur vtique ſi fuiſſet, & ipſe detentus.* Quid ſapientius in rem præſentem? Expende ab illis: *patrimonio relicto, idcirco receſſit, quia non erat negaturus*: quippe qui patrimonio incubabat, vſque dum comprehenderetur, non adeo claram futuræ victoriæ probationem præmittebat; verũ qui eò adducebatur, vt relicto patrimonio in ſolitudinem ſecederet, iam in rerum abnegatione clariſſimum futuri triumphi in tormentorum diſcrimine præferebat. Non eſt cur in relinquẽte patrimonium & ſecedẽre aliquid infirmum, & labile ſuſpicemur, qui enim ab omnibus ſe abſtinet, & ſic omnia mundialia contemnit, ſatis iam oſtendit nullis certaminibus fore vincẽdus, *confiteretur vtique ſi fuiſſet, & ipſe detentus.* Auſpicium victoriæ eſt in quouis diſcrimine quod quis ſe abſtineat à mũdi rebus. Hinc Ieſus vt inexpugnabilem fortitudinem ſuam oſtẽdat Ioan. 14. ait: *Venit enim princeps huius mundi, & in me non habet quicquam, &c.* Ecce ti-

Cyprian.

Ioan. 14.

Digitized by Google

A bi mundanorum Principi cum ingenti malorũ exercitu venienti occurrit Ieſus pugnaturus cũ illo; & quæ illi victricia opponit arma? Paulus ad Epheſ. 6. ſic munit Chriſti athletas aduerſus mundi Principem: *Induite vos armaturam Dei, vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli, quoniam non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem: ſed aduerſus principes, & poteſtates, aduerſus mundi rectores, tenebrarum harum, contrà ſpiritualia nequitiæ, in cœleſtibus. Propterea accipite armaturam Dei: vt poſſitis reſiſtere in die malo, & in omnibus perfectè ſtare. State ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti loricam iuſtitiæ, & calceati pedes in præ-* B *parationem Euangelij pacis, in omnibus ſumentes ſcutum fidei, &c.* Et galeam, & ſcutum, & loricam, & gladium, & totam Dei armaturam requirit Paulus, in eo, qui aduerſus mundi principẽ velit dimicare. At Ieſus aduerſus mundi principẽ exurgit, & nulla meminit arma, ſolùm enim dicit, venit princeps huius mundi, & in me non habet quicquam. Cur Domine non magis dicis, & me armatum inueniet, & in me ſcutum fortiſſimum, loricam impenetrabilem, limatum gladium, & totam Dei armaturam experietur? Quid intereſt, quod in te nihil habeat, ſi etiam non ſunt in te arma, quibus ca- C dat? Equidem hoc, quod eſt nihil mundi in ſe habere, hoc, inquam, eſt Ieſu pro victricibus armis, quibus ſecuriſſimè detriumphet omnes incurſus diaboli. Pulchrè ait D. Ambroſ. l. 4. in Luc. *Auaritia damno diues vrgetur, pater diſpendio filiorum, homo doloribus, corpus vlceribus. Quanta hæc diaboli tela? Vnde Dominus noluit habere, quod perderet, & ideo pauper huc venit, ne haberet diabolus, quid auferret. Ipſum Dominum dicentem audi: Venit princeps huius mundi, & in me inuenit nihil.* Multa diaboli erant tela, & validiſſima, in ruina bonorum, in filiorum diſpendio, in doloribus, in D vulneribus, in mortibus. Aduerſus hæc omnia venit Ieſus pauper, & humilis, nihil mundi in ſe habens, & in hoc ſolo habet, vnde certiſſimè peſſũdet diabolũ, & omnia eius tela flocci faciat. Quoties te exercitas in abnegatione ſæcularium bonorum, & voluptatum, toties certiſſima tradis auſpicia aduerſus mundi rectorem. Quo ſpectans Paulus 1. ad Corinth. 9. ait. *Omnis autem, qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet, & illi quidem, vt corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.* Quæ verba tractans Tertull. lib. ad Martyres, ait: *Athletæ ſegregantur ad ſtrictiorem diſciplinam, vt robori* E *ædificando vacent, continentur à luxuria, à cibis lætioribus, à potu iucundiore. Coguntur, cruciantur, fatigantur, quantò plus in exercitationibus laborauerint, tantò plus de victoria ſperant.* Ecce tibi vt ſpes victoriæ ſemper rutilat de abnegatione voluptatum, rerumque mundialium.

Ad Eph. 6. *D. Amb.* *1. Cor. 9.* *Tertull.*

§. XLI.

Quò citiùs te à rebus mundialibus exemeris, eò citiùs Deum tibi deuictum habebis.

VBi Iacob omnia ſua præmiſit, & ſolus manſit, ecce vir luctabatur cum illo, ita vt vinci poſſit, & ſuperari; ex quo enim mundialia à corde abieceris, nulla erit mora, ſed ſtatim tibi deuictus Deus aderit. Ait D. Ephræm, ſerm. de anguſtia animæ ex pugna hoſtis: *Tu qui cuncta prænoſcis Domine, accedentis ad te conſpicis cor, & ſi penitus exuit mundum, & te perfectè deſiderat, antequam pertingat ad intimam, aperis ei: priùs quàm procidat, manum illi piiſſimè porrigis: antequam lacrymas effundat, miſerationum tuarum ſuper illum copiam fundis.* Nulla Dei bona tardant ad hominem peruenire, vbi ab eius corde oſtenditur mũdus abiiſſe. Exue homo penitus mundum, & Deum habes tibi deuictum; vbi te Deus mundo viderit exutum, cœleſtia omnia faciet militare tibi. Illud ſit primum animi tui opus, vt elongeris à mundo, non enim aliter capies Dei plenitudinem. Sic monebat Dominus Matth. 22. *Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, quæ ſunt Dei, Deo.* Et cur nõ prius reddat quæ ſunt Dei, Deo, quàm quæ ſunt Cæſaris, Cæſari? Nonne prima animi perfecti cura debet eſſe ad Deum, cur cenſus Cæſaris ponitur in primis? Equidem tota, & prima animi cura circa Deum eſſe debet, ſed minimè id fiet, niſi quidquid Cæſaris, quidquid mundi eſt, primùm à noſtro corde exuerimus. Ait Paſchaſ. lib. 10. in Matth. *Vos metipſos reddite Deo, quod omnino non poteſtis niſi vos primùm exuatis à cenſu Cæſaris, quatenus deinceps liberi ſitis. Et ideo priùs reddite, quod alienum eſt, &c.* Exuendus imprimis eſt mundus à corde illius, qui vult ſibi Deum deuincere, qui cum Deo de bonis æternis velit confligere. Non capit humanus animus mundum, & Deum, vbi ſe vacuauerit mundo, Deo implebitur. Dum Abraham Chaldæam incoleret, vocatur à Deo, vt patriam, cognationemque relinquat, reliquit ille, & dum pertranſiret vſque ad terram Sichem, Geneſ. 12. *Apparuit Dominus Abraham, & dixit.* Alij legunt: *Viſus eſt Dominus Abram, & dixit, &c.* In Chaldæo vocat Dominus Abraham, ſed non apparet ei, ſed non permittit videri ab illo, poſtquam autem Chaldæam reliquit, ſtatim Deum videt. Cur non magis in Chaldæa? Pulchrè D. Ambroſ. lib. 2. de Abraham. cap. 3. *Nuſquam ſuperius habes, quod viſus eſſet illi Deus. Quia quãdiu Chaldæus fuit, hoc eſt, non ſolùm in regione, ſed etiam in opinione Chaldæorum, non poterat Deum videre, quem intra mundum quærebat.* Sic immergebantur Chaldæi mundo, vt nihil magnum, nihil diuinum extra mundum putarent, hinc erat, quòd Deus quàm longiſſimè abeſſet à Chaldæis, dum autem Abraham Chaldæam reliquit, ſeque ſupra mundum conſtituit, ſtatim illi apparuit Deus præſentiſſimus.

D. Ephr. *Matt. 22.* *Paſchaſ.* *Geneſ. 12.* *Ambroſ.*

§. XLII.

§. XLII.

Qui à mundo ſecedunt pauliſper, hoc habent ſingulare, quod tentationes, imò & caſus vident.

PRæmiſit mundialia omnia Iacob, & manſit ſolus liber à mundialibus curis. Quid tunc? *Ecce vir luctabatur cum eo*: expende particulam illam, *Ecce*, quæ eſt demõſtratiua rem præoculis ponens, ex qoo enim Iacob ſe exemit, & mũdialibus rebus, parum ſupra mundum caput erexit, iam patentiſſimæ illi apparent tentationes, & luctæ. Sunt equidem ignotæ tentationes illis, qui mundi bonis immerguntur, adeò, vt laqueos putent delicias, & in lethalibus præcipitiis æſtiment voluptates amœniſſimas.

Eccl. 9.

Ecclesiaſtici cap. 9. *Quoniam in medio laqueorum ingrederis*. Legit Chryſ. hom. 15. ad Pop. *Agnoſce, quod in medio laqueorum tranſis*. Et mirabar, quod neceſſum habeat quis præmoneri, quod agnoſcat, quod in medio laqueorum trãſit. Si enim in vno, aut alio laqueo calcaſſet ſapienter moneretur, quod agnoſceret laqueum, quando vnus laqueus facile poſſet obnubilari. At quando, quidquid calcat laqueus eſt, & vndique proſiliunt laquei, quid neceſſum eſt moneri, vt aduertat, vt videat, vt agnoſcat laqueos? Equidem laqueis plena ſunt omnia mundialia, ſed ſic ſunt laquei lucris, & voluptaribus colorati, vt mundani homines tunc putent deliciari magis, cum magis rudentibus inferni trahuntur, illaqueantur. Quis mundanus putet tentationes, & lethalia tela eſſe in pulchritudine, præcipitia, & mortes, & caſus in dignitatibus? Hæc qui videat extra mundum ſit, vel ſopra mundum neceſſe eſt.

Pſal. 36.

Pſalm. 36. *vidi impium ſuperexaltatum, & eleuatum ſicut Cedros Libani. Et tranſiui, & ecce non erat*. Quæ putabatur, altitudo & eleuatio, ecce apparet præcipitiũ, & caſus illi, qui tranſit, & vnde trãſit qui præcipitiũ videt, & caſũ in mũdiali exaltatione, in gloria mũdi? Planè tranſit à mundo; vbi enim à mundo paululum nos ſegregauerimus, ſtatim diræ, & tentationes, & caſus euidentiſſimè apparent.

D. Amb.

Ambroſ. lib. 1. de Pœnitent. cap. 14. *Tranſi ſæcularia, & occidiſſe aſpicies altitudines impiorum*. Sunt laquei, ſunt caſus, ſunt tela lethalia in mundo bonis, ſed quæ non cernantur, niſi ab his, qui ſæcularia tranſeant, qui ſciunt à mũndo ſuperari. Dum in mundo es, exaltationes vocas, delicias clamas, tranſi ſæcularia, erige pauliſper ſupra mundum caput, & altitudinum præcipitia, & voluptatum laquei apparent, qui non poſſunt occultari his qui ſupra res mundiales didicerunt volitare. Vt meritò dicat Prouer. 5.

Prou. 5.

Fruſtra iacitur rete ante oculos pennatorum. Ante oculos reptantium forſan poſſunt poni retia cum effectu, qui enim ad terrena bona reptant, ſic cœcantur cupiditatibus, vt retia ipſa, & lethalia tela reputent ſibi ad voluptatem. At ante oculos pennatorum fruſtra rete iacitur, quia illis minimè poſſunt retia occultari. Et qui ſunt hi pennati?

D. Salon.

Pulchrè Diu. Salonius ibi: *Pennati iſti, ſunt ſancti, & electi viri, qui habent pennas Fidei, Spei, & Charitatis, quibus ad cœleſtia contemplanda volant: habent & ſpiritnales oculos, quibus & inſidias hoſtis antiqui prævident, & peccata præcauent*. Ecce tibi vnà cum pennis, quibus à mundialibus rebus effugimus, & ad cœleſtia volamus, naſcuntur nobis, & oculi, qui nequeant tentationes, & laqueos, & tela diaboli ignorare. Apud 2. Reg. 3. de Aſahel dicitur, ad magnam eius commendationem. *Velox erat ſicut ceruus*.

2. Reg. 3.

Et cur vir fortiſſimus in bello comparatur ceruo? In ceruo eſt ſumma viſus perſpicacia, ex qua commendabatur vir fortis, vt quem nullus poſſit laqocus latere.

Bachiar.

Ait Bachiar. epiſt. ad Ianuar. *Velox erat ſicut ceruus, qui perſpicacia mentis inimici laqueos euitabat*. Ride fortitudinem carentem perſpicacia ad laqueos videndos. In hoc fœlices, qui Ieſu nomen dederunt, fortes ſunt, & veloces ſicut cerui, vt noſcant diaboli laqueos, & tegnas.

§. XLIII.

Homo Ieſum defenſorem, & protectorem habet, vbi cœperit à diabolo impugnari.

NOn contemnenda eſt grauiſſimorum Doctorum ſententia, qui putant virum hunc qui dicitur luctari cum Iacob, non tam impugnatorem, quam protectorem eius fuiſſe. Etenim ait textus, *vir luctabatur cum Iacob*: vbi autem dicitur luctari cum illo, magis videtur inſinuari ſocietas ad protegendum, quam diſcordia ad impugnandum, nam quando hæc explicatur dicit Paul. ad Epheſios 6.

Epheſ. 6.

Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem, & ſanguinem, ſed aduerſus Principes, & poteſtates, &c. Non ergo vir luctabatur aduerſus Iacobum, & repugnans, & contradicens, ſed luctabatur cum Iacobo eum adiuuans, & confortans aduerſus communem hoſtem, qui luctas, & certamina homini parabat. Quid mirum? Hoc eſt officium diuiniſſimi viri Ieſu, qui nobiſcum in luctas, & certamina deſcendit aduerſus diabolum. Simul enim, vt à diabolo prouocamur in certamen, nobiſcum præſentiſſimus Ieſus adeſt, & protectionem, & defenſionem affert.

Eccl. 4.

Eccleſiaſtes cap. 4. *Si vnus præualuerit contra vnum, duo reſiſtunt ei*. Qui duo? Homo, & Chriſtus: nunquam enim homo linquitur ſolos in certamine aduerſus diabolos, ſed ſemper ſocium protectorem Ieſum habet.

Hieron.

Ita ibi Diu. Hieronym. *Si aduerſus hominem robuſtior in expugnando diabolus ſtiterit, ſtabit homo, ſtabit & Chriſtus pro homine, pro ſodali ſuo*. Vix diaboli impugnationem ſentiet homo, & ſimul ſentiet protectionem Chriſti.

Iſai. 27.

Ait iuſtus Iſaiæ cap. 27. iuxta lectionem Septuag. *Ego ciuitas munita, ego ciuitas oppugnata*, & ſimul ſuſtinet impugnationem, & accipit munitionem, impugnationem à diabolo, munitionem, & defenſionem à Chriſto.

Ambr.

De quo D. Ambr. l. 6. Examer. ca. 8. *Ego ciuitas munita, ego ciuitas obſeſſa. Munita per Chriſtum, obſeſſa per diabolum. Sed non debet obſidionem vereri, cui Chriſtus adiutor eſt. Munitur enim ſpiritali gratia, & ſæcularibus pe-*

rientis obſidetur. Nunquam, mihi crede, tibi venit impugnatio diaboli, quin ſimul veniat Chriſti munimentum. Impugnat diabolus, ſed protegit Chriſtus, poterit diabolus animæ tuæ ciuitatem vndique obſidere, appoſitis vndique machinis, vndique concutere, ſed non poterit
Matt. 8. facere, vt anima in tali impugnatione, & lucta careat ſocio auxiliante Chriſto Matt. 8 dicitur: *Occurrerunt Ieſu duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, ſæus nimis, ita vt nemo poſſet tranſire per viam illam. Et clamauerunt dicentes. Quid nobis, & tibi Ieſu fili Dei*, Ecce tibi, quam crudeliter diabolus in homines deſæuit, illos claudit B in monumentis, concluſos opprimit, & miserè
Marc. 5. lacerat. Ait enim Marc. 5. de altero horũ, quod in monumentis, & montibus agebat *concidens ſe lapidibus*. At ſolus erat miſer homo in tam rabida dæmonum impugnatione? Abſit imò & diabolus laniabat hominem, & ſimul ſuſtinebat Chriſti ſpicula, vt clamaret, dicens *Quid nobis & tibi Ieſu?* Potuit enim diabolus eripere homini lucis vſuram, corporis ſalutem, claudens eum in ſepulchris, ſed non potuit vitare congreſſum Chriſti ſtanti pro homine ſuo. Sic notanter inquit Diu. Baſil. Seleu. orat. 23.
Baſil. Sel. *Tantis malis dæmon cum à ſe obſeſſum implicuiſſet, Domini congreſſu prohibere non valuit.* Non potuit homo obſideri à diabolo, & non muniri à Chriſto, ſed vt diabolum ſenſit obſidentem, ſimul ſenſit Chriſtum ſecum congredientem aduerſus illum.

Geneſ. 32. **Qui cum videret, quod uum ſeperare non poſſet, tetigit nerиam femoris eius, & ſtatim emarcuit. Dixitque ad eum Dimitte me, cum enim aſcendit aurora: Reſpondit, non dimittam te, niſi prius benedixeris mihi.**

§. XLIV.

Dominus nil penè tam horruit, quàm præſumptionem.

FOrtiſſimus athleta Dei filius vbi cum Iacobo manus conſeruit: dum ſe vinci videret eius percuſſit femur, vt licet victor Iacob exiſteret tamen claudus maneret. Sed cur Domine tui victorem mauis claudum manere? Ait Theodor. *Ne hac de victoria ſuperbiret.* Suſtinuit Deus vinci, quod infirmiſſimum, & verecundum hominibus videtur, & non ſuſtinuit victorem laborare præſumptione. Equidem non ſic Deus horret ſub triumphatoris iugo ſubſterni, vt horret præſumentem de viribus ſuis bo-
Matt. 8. minem Matt. 8. ait: *Accedens vnus Scriba, ait illi, Magiſter, ſequar te, quocumque ieris. Et dixit ei Ieſus: Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos, filius autẽ hominis non habet, vbi caput ſuum reclinet.* Et cur Dominus, qui ſectatores in mundo quærebat, ſic deſpicit tam nobilem, & voluntarium ſectatorem? Nota eius verba plena præſumptionis, nimirum, *ſequar te, quocumque ieris*: qui autem non horrebat pauperculorum hominum, imò & publicanorum ſocietatẽ,

A vbi hunc ſic præſumentem nouit, illum ſocium habere vehementer exhorruit. Ait D. Chryſol. *Chryſoſt.*
ſerm. 19. *Scribam Chriſtus non repulit volentem, ſed fingentem prodidit, & horruit præſumentem.* Patietur inuictiſſimus Dominus quoduis malũ pœnæ, vel dedecoris, vel doloris, præſumentem autem hominem, ſibi adeſſe vehementer exhorrebit. Inter calumniantium Iudæorum voces, & blaſphemias, ſic tacebat Dominus, vt Præſidem raperet in admirationem, qui dum nec ſibi à Ieſu dari vllum vidit reſponſum, præſumptione tactus, ait Ioann. 19. *Mihi non loqueris? Neſcis, quia poteſtatem habeo crucifigere te,* *Ioann. 19.*
B *& poteſtatem habeo dimittere te?* Quid tunc Ieſus? An tacitus perſeuerat? Imò ait: *Reſpondit Ieſus, Non haberes poteſtatem aduerſus me vllam, niſi tibi datum eſſet deſuper, &c.* Calumniantibus, & blaſphemantibus non contradicit Dominus, & contradicit Pilato, quia hic laborabat poteſtatis præſumptione. Et cum nec verbo ferit feraliſſimos perſecutores, Pilati faſtus, & præſumptionem reprimit, quantum poteſt. *Cyr. Alex.*
Pulchrè Diu. Cyrill. Alexandr. in præſenti fatur: *Quoniam principatus ſui Pilatus poteſtatem oſtendebat, ac in ſe ſolo, & punire, & abſoluere ſitum eſſe iactabat, commodiſſimè huic orationi vi-*
C *res, & poteſtatem ſuam opponit, flatumque Pilati, vel aduerſus Dei gloriam tumentem deprimit.* Is eſt Dominus, qui non ſuſtineat præſumentem, quando etiam ſuſtinet carnifices, & perſecutores. Et cur non magis ſuſtineat Dominus carnifices, & perſecutores, quàm præſumentes? A carnificibus enim vide, quid eduxerit Dominus, ad Coloſſ. 1. *Pacificans per ſanguinem crucis eius, ſiue quæ in terris, ſiue quæ in cœlis.* *Coloſſ. 1.*
Paſſio equidem Chriſti omnia pacificauit, & cœleſtia, & terreſtria. Præſumptio autem creaturæ tam in cœlo, quàm in terra turbauit vniuerſa, bellum inferens ipſi Deo. Aiebat enim
D Lucifer Iſaiæ cap. 14. *Sedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis.* Pro quo D. Bernard. *Iſai. 14.* *D. Bern.*
tract. de gradibus humilitatis, primo ſuperbie gradu, ait: *Ponam, inquis, ſedem meam ad aquilonem. Cæteris adſtantibus cœlicolis, dum tu ſolus ſedere affectas, fratrum concordiam, totius cœleſtis patriæ pacem, ipſius, quantum in te eſt, quietem Trinitatis infeſtas. Quò te tua, miſer, curioſitas ducit, vt præſumptione ſingulari, non dubites ciuibus ſcandalum, iniuriam facere regi?* Ecce tibi quanta inferat cælo, terræque mala præſumptio, quando & Deo ipſi bellum infert, pacemque Beatiſſimæ Trinitatis, quantum eſt ex ſe,
E turbat.

§. XLV.

Ex quo in paſſionis arena Dominus ad mortem vincitur, nulla eſt creatura, in qua caſum mundialium bonorum non videas.

SVperatur in lucta vir diuinus, & Iacobi femur vſque ad claudicationem percutitur, quid miraris? Vbi enim paſſionis in arena Dominus, & ſuperatur, & cadit moriturus, nulla creatura eſt, quæ aliquem non patiatur caſum, & ruinam. Vt dicat. D. Leo, ſer. de Paſſ. 6. *Pendente in patibulo creatore, vniuerſa creatura cõge-* *D. Leo.*

Digitized by Google

muit, & crucis clauos omnia ſimul elementa ſenſe- A
runt. Nihil ab illo ſupplicio liberum fuit. Hoc in
communionem ſui, & terram traxit, & cœlum, hoc
petras rupit, &c. Quæ mundialia ſtarent caden-
te Domino? Quæ carnis opera, quæ ſæculi alti-
tudines non proſternerentur, vbi & Deus ipſe
oſtẽditur ſic deuictus, vt iam-iam eſſet proſter-
nendus ſolo? Veriſſimè illud dictum fuit à Si-
Luc. 2. meone, Luc. cap. 2. *Ecce poſitus eſt hic in ruinam,*
& reſurrectionem multorum. Ad quod eleganter
Origen. Origen. hom. 16. in Luc. fatur: *Habeo ali-*
quid in me, quod malè ſtat, & peccati ſuperbia ſe
erigit, hoc cadat, hoc ſubruatur. Poſtquã ille venit,
nunc quod in me malum fuit, corruit, & expletum B
eſt illud, Mortificate membra veſtra ſuper terram
fornicationem, immunditiam, luxuriam, idololatriã
veneficia, & cætera horum omnium vitiis ruina
facta eſt. Vna eſt hæc ruina, ad quam venit Ieſus.
Venit ante deſtruere, quod in me malũ fuit. Et qui-
dem vbi venit Ieſus mortificatus in cruce, nihil
voluptuoſum, nil ambitioſum in mundo non
in ruinam iuit: vt voluptas in dolorem, & in la-
crymas cederent riſus. Quis enim adeò fortis,
& obduratus in deliciis, qui ad Chriſti deiectio-
nẽ non effundatur in lacrymarũ flumina? Num.
Num. 20. ca. 20. iuſſus eſt Moyſes de petræ duritie aquas
educere. *Percutiẽſque bis ſilicem, egreſſæ ſunt a-* C
quæ largiſſimæ. Vbi autem Dominus apparuit
in cruce Matt. 27. inter alia multa miracula, &
Matt. 27. *petræ ſciſſæ ſunt.* Ibi percutitur petra, & abit in
flumina, & hîc percutiuntur petræ, imò ſcindũ-
tur, ad quid ſcinduntur? Vt oſtendant, quàm
ſimiliter obduratiſſima hominum corda poſt
Chriſtianæ paſſionis luctam emollienda ſunt,
& fluminibus manatura. Ait Paſc. l. 11. in Matt.
Paſchaſ. *Per prærupta ſaxorum oſtenduntur noua futurorũ.*
Quia duriora ſaxis pectora verbis cœleſtibus re-
ſcindenda erant humana, vt aqua, quæ de petra flu-
xerat, ipſa ab eis, & in eis flueret diuinitus ſuper-
fuſa. Sanè poteſt id facere Dei filius dum ſterni-
tur in ſtadio crucis, vt vel ſaxea pectora percu- D
tiãtur, & de cordis vulnere noua diluuia euo-
mant, quibus ſubmergantur vniuerſa carnis fa-
cinora, & ſuperentur ſæculi altitudines. Quæ e-
nim flumina educta fuere à petra deſerti, eadem
educuntur à pectoribus humanis, quæ percu-
tiuntur, & ſcinduntur, dum vincitur, & ſterni-
tur diuinus vir Ieſus meus in cruce. Id quod
2. Cor. 5. commendat Paul. 2. ad Corint. 5. inquiens: *Cha-*
ritas Chriſti vrget nos, æſtimantes hoc, quoniam pro
omnibus mortuus eſt Chriſtus, vt qui viuant, iam
non ſibi viuant, ſed ei, qui pro ipſis mortuus eſt. Ec-
ce tibi vt poſt Chriſtum mortuum iubeat Apo-
ſtolus ſic in nobis abradi mundialem vitam, vt
ablata omni, quod mundiale eſt, ſoli viuamus E
D. Bern. Chriſto. Quo ſpectans D. Bernard. epiſt. 143.
Et ſi cætera taceam, hoc ſolo certè non immeritò ſibi
vendicat vitam noſtram, quia pro ea poſuit Domi-
nus ſuam. Nemo igitur ſibi viuat, ſed ei, qui pro ſe
mortuus eſt. Percutiatur, & intereat mundialis
vita, neceſſum eſt, vbi Chriſtus pro nobis ceci-
dit in mortem in ſtadio, & lucta crucis.

§. XLVI.

Fidelium victoriæ in infirmitate potius obtinentur.

TOta hæc diuini viri lucta cum Iacobo, &
percuſſio femoris eò tendit, vt Iacob ad-
uerſus hoſtiles fratris incurſus confirmetur. Ti-
mebat enim Iacobus fratris hoſtilem animum,
ſic timenti apparet vir, cum illo manus conſerit,
illumq; vehementer exagitat, tandem percutit
in femore. Cur hæc Domine? Cur ſic hominẽ
timentem luctando comprimis, & percutis? An
vis illum timidiorem reddere? Imò ideò vt ait
Theodoret. luctando cõprimit, & percutit ho-
minẽ, vt illum, & fortiorem, & fidentiorem ad-
uerſus hoſtes reddat. Solent enim victoriæ fide-
lium in infirmitate eſſe. Quo ſpectabat illud
Paul. 2. ad Corint. 12. *datus eſt mihi ſtimulus car-*
nis meæ Angelus Sathanæ, vt me colaphizet. Pro- 2. Cor. 12.
pter quod Dominum rogaui, vt diſcederet à me: &
dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in
infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in
infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Chri-
ſti: Cum enim infirmor: tunc potens ſum. Itaque
percutitur, & colaphizatur Apoſtolus, non vt
timidior, ſed vt audacior, & potentior in dies
reddatur. Infirmitates enim pro Deo, & virtu-
te ſublatæ non meticuloſum, ſed audentiorem,
& potentiorem ad reportandas victorias homi-
nem faciunt. Vt dicat D. Anſelm. in præſenti. Anſelm.
Tunc vincit Chriſtianus, cum perire putatur. Cum
ſub doloribus, ſub calumniis, ſub fame, & ſiti
& paupertate videtur infirmari, imò & perire
Chriſtianus, tunc victoriis apparet illuſtrior,
& clarior. Ait Pſalm. 105. *Dixit, vt diſperderet* Pſalm. 105
eos, ſi non Moyſes electus eius ſtetiſſet in confra-
ctione in conſpectu eius. Vt auerteret irã eius. Itaq;
vt miniſtros diuinæ iræ auerteret Moyſes ſeſe-
que opponeret iratum telis, & victor exiſteret, Chald.
ſtetit in cõfractione, cõtriuit ſe, humiliauit ſe, de-
iecit ſe, vt hoſtiles incurſus auerteret, Chaldæus
ibi: *Niſi Moyſes electus eius ſurrexiſſet, & ſeſe*
roboraſſet. A noſtro dicitur Moyſes ſtetiſſe in
confractione, à Chaldæo dicitur ſtetiſſe in ro-
bore: ibi dicitur ſe contriuiſſe, ſe deieciſſe, hîc
dicitur ſe roboraſſe. Quid cõmune habet deie-
ctio, & confractio cum robore? Nunquam, mi-
hi crede, fidelis magis roboratur, vt hoſtiles iras
auertat, vt glorioſas de malo, imò de Deo repor-
tet victorias, quam vbi humiliatur, infirmatur,
conteritur. Pulchrè Rup. l. 4. in Exod. c. 25. *Per* Rupert.
nimiam humilitatem ſignificat, Moyſem Deum
tenuiſſe, dicendo, in confractione. Confractio nam-
que nimia cordis humilitas eſt, quæ ſola coram om-
nipotente Deo, & Domino vniuerſæ fortitudinis
principe res eſt, & valida, ita vt illa laborante,
quaſi brachium ſuum ad percutiendum Deus exten-
dere non valeat, regina virtutum vincente pro ſua
reuerentia. Itaque confractio, & humiliatio cor-
dis validiſſimum, & potentiſſimum reddit ho-
minem, vt de omni aduerſario incurſu trium-
phet, imò & vincat Deum. Nouit hoc ipſa Dei
ſapientia, quæ ventura in mundi arenam ad de-
bellandas contrarias poteſtates, nulla potentio-
ra arma ſumpſit, quàm deiectiones, quàm infir-
mitates. Zach. 3. *Et oſtendit mihi Dominus Ieſum* Zach. 3.
ſacerdotem magnũ ſtantẽ coram Angelo Domini: &

A *Sathan ſtabat à dextris eius, vt aduerſaretur ei.* Ecce tibi duellum maximum, hinc Ieſus, hinc diabolus. Sed qualia induit Ieſus arma aduerſus diabolum? Ait propheta: *Et Ieſus erat indutus veſtibus ſordidis?* de quo D. Ambroſ. ſer. 5. *Ambr.* in Pſa. 118. *Habebat veſtimenta ſordida; ſumpſit veſtimenta noſtra, pro nobis ſumpſit carnis infirmitatem, pro nobis eſuriuit, vapulauit, crucifixus, & mortuus eſt.* Expende, in quo bello ſit, & qualem induat loricam, ſeu panopliam; in bello eſt aduerſus diabolum, & vnum hoc induit nempe ſordidum veſtimentum, hoc eſt abiectionem, confractionem, infirmitatem, qua fameſcat, qua vapulet, qua mortuus cadat. Deus bone vt in arenam deſcendas, ſordidiſſimã induis infirmitatem? Quid infirmitas ſordida cum ſplendenti ferro militari? Sanè ferrea ſunt arma, & po- B tentiſſima, quæ ab infirmitate veniunt aduerſus diabolum. *D. Bern.* Ait D. Ber. ſer. 4. in Natiuit. *Agnoſco certè, agnoſco Ieſum magnum Sacerdotem, ſordidis opertum veſtibus, dum altercaretur cum diabolo. Exẽplum dedit nobis, vt nos eadem faciamus. Vtilior ſiquidem in conflictu lorica ferrea, quã ſtola linea, &c.* Quaſi rationem reddat Bern. cur ad ſordida veſtimenta, ad abiectionem, & infirmitatem confugerit Dominus prælîaturus cũ diabolo, ait: *Vtilior ſiquidem in conflictu lorica ferrea, quàm ſtola linea.* Quod enim lorica ferrea eſt, reſpectu ſtolarum linearum, hoc eſt abiectio, infirmitas, & confractio reſpectu aliarum C virtutum moralium, vt triumphus de diabolo agatur. Siquidem in prælio confugiendum nobis eſt, non ad lineam, ſed ad ferream loricam; in prælio cum diabolo cõfugiamus ad abiectionem, ad confractionem, quæ ferrea arma, & validiſſima ſunt, vt victorias poſſimus reportare.

§. XLVII.

Spiritus mali tactus tumorem, ſpiritus autem boni tactus demiſſionem infert.

ECce tibi bonus vir, qui cum Iacob luctaba- D batur *tetigit neruum femoris eius, & ſtatim emarcuit:* non timuit, ſed emarcuit, in quo manifeſtiſſimè oſtẽditur, quis fuerit, qui tetigit neruũ, qui femur percuſſit. Bonus equidem erat Angelus, cuius tactus marcorem, & depreſſionem fecit, non tumorem, qui ſolus fit ab An- *D. Bern.* gelo Sathanæ. Huc adeſt D. Bernard. tractat. de gradib. humilit. vbi ait: *O quàm ſalubrius ad tactum Angeli neruus femoris Iacob emarcuit: quã Angeli ſuperbientis intumuit.* Ecce tibi, & boni Angeli, & mali Angeli tactus, quid efficiant, tactu boni Angeli humana potentia marcet, deprimitur, tactu mali Angeli intumet, inflatur. *Deut. 18.* Ait Dominus Deut. cap. 18. *Si tacita cogitatione* E *reſponderis, Quomodo poſſum intelligere verbum, quod Dominus non eſt locutus? Hoc habebis ſignũ, Quod in nomine Domini propheta ille prædixerit, & non euenerit, hoc Dominus non eſt locutus, ſed per tumorem animi ſui propheta confixit.* Sanè vt boni, aut mali ſpiritus verba, & viſitationes diſcerni poſſint, ſalubre Dominus dabat ſignum, nimirum, quod mali verba effectum non in- *Procop.* ducerent. Verùm huic ſigno ſeſe opponit Procopius in gloſſa, inquiens: *Quid igitur dicemus de Iona, qui prædixit quod non euenit? De Iſaia*

A *quoque qui Ezechiæ mortem præ foribus eſſe prædixit?* Inuenitur Ionas, inuenitur Iſaias, quorũ verba effectum non habuerunt, nam Niniuitæ, qui dicebantur à Iona perituri, incolumes euaſerunt, & Ezechias quindecim annos ſuperuixit, poſtquam audiuit ab Iſaia ſe ſtatim moriturum. Non ergo ſemper ſunt à malo ſpiritu verba, quæ effectum non ſortiuntur? Vnde ergo noſcentur, quæ à malo ſunt? Crediderim Dominum non poſuiſſe integrum ſignum in eo ſolum, quod verba effectum non inferant, ſed inſuper inſinuaſſe pro ſigno illud, *per tumorem animi ſui propheta confixit.* Vbi enim in verbis non effectus cernitur, ſed loquentis tumor, & animi inflatio, ſignum non obſcurum eſt ibi non bonum, ſed malum adfuiſſe ſpiritũ.

B A malo namque ſpiritu nihil prius efficitur, quàm inflatio, & tumor, Geneſ. 3. *Dixitque ſerpens ad mulierem, Nequaquam morte moriemini. Scit enim Deus, quod in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut Dij, ſcientes bonum, & malum. Vidit igitur mulier, &c.* *Gen. 3.* Mirabar, quod tam facile mulier perſuaſa ſit à ſerpente, , quod tam facile crederet ſe non morituram, quod tam facile in peccatum rueret. Vnde hoc prouenit? Diu. Auguſt. lib. 11. de Gen. ad literam cap. 30. putat id proueniſſe ex interna inflatione, & elatione ad primum ſerpẽtis acceſſum admiſſa. C Vbi enim ſerpens, vel habitu cœpit mulieris aures percutere, & tumorem cœpit, & inflationem intrinſecus infundere, quo facile mulierem poſtea in peccatum adduxit. Huc ſpectans D. Chryſoſt. inquit: *Vidiſti, quomodo illam diabolus captiuam duxit, quomodo inflata ſpe vana, ab his quoque, quæ ipſi conceſſa erant, excideret.* *Chryſoſt.* Vel halitum maligni ſerpentis accepit mulier, & tota inflata eſt, & tota intumuit. Quid mirum quod ad ſerpentis virulentiſſimi tactum maximus, & lethaliſſimus inſurgat tumor? Actor. 28. *Cum congregaſſet Paulus ſarmentorũ aliquãtã multitudinem, & impoſuiſſet ſuper ignem, vipera à calore cum proceſſiſſet, inuaſit manum eius.* *Act. 28.* Quid D tunc? viderunt Barbari Paulum à vipera percuſſum, *& exiſtimabant eum in tumorem conuertẽdum.* Planè hoc non barbarè, ſapientiſſimè exiſtimabatur ab hominibus illis, nimirum, quod percuſſus à vipera totus in tumorem iret, & mihi credite, nihil veternoſi ſerpentis acceſſus prius infert, quàm ingentem tumorem, quàm inflationem perditiſſimam. Hinc Actor. 5. dicit Petrus Ananiæ: *Cur tentauit Satanas cor tuum mentiri Spiritui Sancto?* *Act. 5.* Vbi vniuerſi Græci præter vnum Epiphanium legunt: *Cur impleuit Satanas cor tuum?* Sanè ſi res conſideretur, Ananias non impletus, ſed vacuatus apparet: qui enim plenus erat diuitiis, omnia E vendidit, & omniũ pretia Deo dicauit, ſolã minimã partẽ ſibi abſcõditè reſeruauit. Quãdo ergo omnia reliquit, & minimã reſeruat partẽ, cur impletus dicitur à diabolo, & nõ potius vacuatus? Vt à diabolo tactus Ananias bona ſua diſtraxit, non potuit non impleri, & inflari, vt totum eius opus oſtenderet, inflationem, & vaniſſimũ tumorẽ animi. Quod autẽ Ananiæ facinus fuerit res tumoris, & inflationis, docet D. Baſil. *D. Baſil.* Or. 17. de hum. & vanagl. fatus. *Integrũ erat Ananiæ, à principio poſſeſſionẽ ſuã Deo non promittere, ſed poſtquam gloriã humanã ſpectans eã ideo conſe-*

Digitized by Google

crauiſſet, vt ab omnibus ſuſpiceretur, &c. Et qui- A
dem vbi ſic inflatus inani gloria apparet, eui-
denter oſtenditur impletus à diabolo, cuius eſt
hanc inflationem, & tumorem in hominibus
facere. Quæ minimè debet eſſe, in his, in qui-
bus bonus, & ſaluberrimus ſpiritus agit. Dicit
Pſal. 28. enim Pſalm. 28. *Attollite portas principes ve-
ſtras, & introibit Rex gloriæ.* Et quæ portæ ſic
omnino tolli iubentur, vt Rex gloriæ introeat?
Ad introitum Regis ſuffeciſſet, quod portæ a-
perirentur; cur neceſſum eſt, vt tollantur pror-
ſus portæ? Dio. Auguſtin. quæſtion. 112. ex
Auguſt. vtroque ait: *Tollendas dicit fallaces portas dia-
boli ſubtilitate compoſitas, quę ſunt præſumptio,
vt introeat Rex gloriæ, qui eſt Chriſtus Ieſus Do-
minus noſter.* Nil præſumptionis, nil diabolici
tumoris Deus patitur ſecum eſſe in homine. B
Hinc eſt, quod in pectorali ſummi Sacerdotis
primus lapis poni iubebatur Sardius. Habes e-
Exod. 28. nim Exod. 38. *In primo verſu erit lapis Sardius,
& topatius, &c.* Cur imprimis Sardius? Ana-
ſtaſ. Nizenus, quæſt. 38. ex Chryſoſtomo in-
Anaſ. Niz. quit. *Lapis Sardius, qui eſt appellatus Babylonius,
eſt quidem igneus, & ſanguineus: naſcitur in terra
Babylonis apud Aſſyrios, eſt perſpicuus, & vim
habet medendi, eo vtuntur medici ad tumores tol-
lendos.* Meritò ergo in pectorali ſummi Sacer-
dotis, imprimis ponitur Sardius, qui timores
tollat, quando inde acceſſus Chriſti patet, quod
timores tollat, & inflationes cordis.

§. XLVIII.

Deus etiam puniens bonus, & deſiderabilis hominibus eſt.

SE à viro diuino percuſſum in femore vi-
det Iacob, & nihilominus illum ſecum de-
tinere pugnat, aiens: *Non dimittam, niſi bene-
dixeris mihi.* O bone ſic percuſſorem detines?
Sic amas tecum morari illum, à quo tantum ac-
cipis vulnus? Non miror, is enim eſt Deus, qui D
Matt. 12. inter ipſa vulnera bonus, & proficuus ſit ho-
mini ſuo. Matt. 12. accedunt Phariſæi ad Do-
minum dicentes: *Magiſter ſcimus, quia verax es,
& viam Dei in veritate doces. Quid tibi vide-
tur? Licet cenſum dari Cæſari, an non? Cognita au-
tem Ieſus malitia eorum ait: Quid me tentatis hy-
pocritæ.* Accedentes manſuetè, & comiter ho-
mines, ſic dorſter percutit, & inter iraſcendum
hypocritas vocat. Domine ſiquidem iratus es
in illos, cur non magis vocas maledictos patris
tui? Cur magis vocas hypocritas? Sanè & ſi
iratus hypocritas mauult eos vocare, vt ex hac
voce videntes ipſi, quàm ſint illi manifeſta in-
tima cordis ſecreta, illum Deum agnoſcerent. E
Sic vel inter iras, & vulnera meminit Deus v-
tilia, & proficua eligere ſuo homini. Ad hæc
Chriſoſt. Diu. Chryſoſtom. homil. 41. in Matth. *Dicit
eis, Hypocritæ, vt quod ab eo audierunt in aure,
apud ſemetipſos inueniant in corde, vt conſide-
rantes eum humanorum cordium cognitionem, quod
facere cogitabant, perficere non auderent. Vide er-
go quod Phariſæi quidem blandiebantur, vt perde-
rent, Ieſus verò confundebat, vt ſaluaret, quia
vtilior eſt homini Deus iratus, quàm homo pro-
pitius.* Quid pulchrius? Non ſanè inuenies

A tantam vtilitatem, & bonitatem in manſuetiſ-
ſimis creaturis, quantam in Deo etiam ira-
tiſſimo. Quod rectè experiebatur, Pſalm. *Pſalm. 26.*
26. dum clamabat ad Deum: *Ne declines in
ira à ſeruo tuo*: metuebat enim; vt pulchrè
notat Auguſt. datus, 1. tom. Euang. libr. 3. *Auguſt.*
capit. 2. §. 1. ne iratus Deus abſcederet, quem
licet iratum, & percuſſorem malebat ſecum
magis retinere. Numquam enim vel inter
iras Deus non promptus benefacere, & bene-
dicere. Hinc Iudic. capit. 10. dicit. *Contra
quos Dominus iratus tradidit eos in manus Phili-
ſtiim, & filiorum Ammon.* Quid tunc miſeri fa- *Iudic. 10.*
ciunt adeo iratum Deum experti? Sanè cla-
mant: Dixeruntque filij Iſrael ad Dominum,
Peccauimus, redde tu nobis, quidquid tibi placet,
B *tantum nunc libera nos.* Nouerant Deum ira-
tum, nouerant ſe à Deo irato tradi in manus
gentium, & curant totis viribus manere in ma-
nibus iratiſſimi Dei, quàm tradi in manus gen-
tilium. Cur ô Iſrael non magis fugis Deum
iratum, quàm homines? Cur ſic amaſeſſe in ma-
nibus irati Dei? Equidem vtilior, & melior eſt
Deus iratus, quàm homo propitius. Aiebat *Tertull.*
Tertull. lib. 2. in Mar. cap. 17. *Dei miſericordia
ipſum Iſraelem toties reſtituit, quoties indicauit:
toties refouit, quoties increpuit.* Cur non ſibi vel-
lent retinere, etiam iratum Deum, qui ab eius
iris tot bona receperant? Dauid videbat in Dei
C irati manibus peſtem in populum proiiciendam
ſimul & videbat hoſtiles exercitus iam-iam in
populum inſurgentes, & habens optionem, vt
eligeret à quo mallet percuti, an ab irato Deo,
& peſtem minitante, an ab exercitu ſtrictum
gladium habente, ait 2. Reg. 24. *Melius eſt, vt* *2. Reg. 24.*
*incidam in manus Domini, (multæ enim eius mi-
ſericordiæ ſunt) quàm in manus hominum.* Et
quidem Paul. ad Hebræos capit. 10. dicebat: *Ad Heb. 10.*
Horrendum eſt incidere in manus Dei viuentis.
Nihilominus mauult Dauid in Dei manus in-
cidere, & in illis eſſe, quàm in manus homi-
num, licet hæ armatæ ſint ſolo gladio, illæ a-
trociſſima peſte. Nec immeritò, quàndo Deo
D etiam irato multæ miſericordiæ ſint, & adeò
ſciat multipliciter miſereri, vt vel inter iras, be-
dictiones non neget. Nonne maximè erat Ie-
ſus iratus in Petrum quando dicebat Matt. 16. *Matt. 16.*
Vade poſt me Satanas? Et expende, quod dicat,
nimirum, *vade poſt me Satanas*, non dicit va-
de, abſcede à me, ſed potius vade poſt me,
hoc eſt, vt putat Ruffinus lib. 2. de Benedict. *Ruffin.*
Patriarch: veni poſt me; ſeu ſequere me, mihi
intimiùs adhære. Similiter Paſchaſius lib. 8. in
Mat. ait: *Monetur Petrus vt impleat, quod ei à Do-* *Paſchaſ.*
*mino in principio vocationis iuſſum fuerat. Dixerat
enim: venite poſt me.* Sed quando in Petrum ira-
ſceris, cur non magis conſulis, vt à te irato re- *Prouer. 27.*
E cedat? Cur mauis, vt irato magis, magiſque
adhæreat? Ait ſapiens Prouerb. 27. *Meliora ſũt
vulnera diligentis, quàm fraudulẽta oſcula odien-
tis.* Nunquam non in Deo dilectore noſtro vti-
liora ſunt nobis ipſa vulnera, ipſæ iræ, quàm cæ-
terorum oſcula. Ait D. Amb. lib. 3. de virg. *Vti-* *Ambroſ.*
*liora vulnera amici, quàm voluntaria oſcula ini-
mici. Deniq; Petrus vulneratur, Iudas oſculatur.
Illum oſcula condemnant, hunc vulnere emendant.*
Nec iam miror, quod vel inter iras iubeatur Pe-
trus irato, etiam & percuſſori magis hærere
Ieſu, cuius ira mille ſemper gratias diſtillat,

Sathan ſtabat à dextris eius, vt aduerſaretur ei. Ecce tibi duellum maximum, hinc Ieſus, hinc diabolus. Sed qualia induit Ieſus arma aduerſus diabolum? Ait propheta: *Et Ieſus erat indutus veſtibus ſordidis?* de quo D. Ambroſ. ſer. 5. in Pſa. 118. *Habebat veſtimenta ſordida; ſumpſit veſtimenta noſtra, pro nobis ſumpſit carnis infirmitatem, pro nobis eſuriuit, vapulauit, crucifixus, & mortuus eſt.* Expende, in quo bello ſit, & qualem induat loricam, ſeu panopliam; in bello eſt aduerſus diabolum, & vnum hoc induit nempe ſordidum veſtimentum, hoc eſt abiectionem, confractionem, infirmitatem, qua fameſcat, qua vapulet, qua mortuus cadat. Deus bone vt in arenam deſcendas, ſordidiſſimã induis infirmitatem? Quid infirmitas ſordida cum ſplendenti ferro militari? Sanè ferrea ſunt arma, & potentiſſima, quæ ab infirmitate veniunt aduerſus diabolum. Ait D. Ber. ſer. 4. in Natiuit. *Agnoſco certè, agnoſco Ieſum magnum Sacerdotem, ſordidis opertum veſtibus, dum altercaretur cum diabolo. Exẽplum dedit nobis, vt nos eadem faciamus. Vtilior ſiquidem in conflictu lorica ferrea, quã ſtola linea, &c.* Quaſi rationem reddat Bern. cur ad ſordida veſtimenta, ad abiectionem, & infirmitatem confugerit Dominus præliaturus cũ diabolo, ait: *Vtilior ſiquidem in conflictu lorica ferrea, quàm ſtola linea.* Quod enim lorica ferrea eſt, reſpectu ſtolarum linearum, hoc eſt abiectio, infirmitas, & confractio reſpectu aliarum virtutum moralium, vt triumphus de diabolo agatur. Siquidem in prælio confugiendum nobis eſt, non ad lineam, ſed ad ferream loricam; in prælio cum diabolo cõfugiamus ad abiectionem, ad confractionem, quæ ferrea arma, & validiſſima ſunt, vt victorias poſſimus reportare.

Ambr.

D. Bern.

§. XLVII.

Spiritus mali tactus tumorem, ſpiritus autem boni tactus demiſſionem infert.

Ecce tibi bonus vir, qui cum Iacob luctabatur *tetigit neruum femoris eius, & ſtatim emarcuit*: non timuit, ſed emarcuit, in quo manifeſtiſſimè oſtẽditur, quis fuerit, qui tetigit neruũ, qui femur percuſſit. Bonus equidem erat Angelus, cuius tactus marcorem, & depreſſionem fecit, non tumorem, qui ſolus fit ab Angelo Sathanæ. Huc adeſt D. Bernard. tractat. de gradib. humilit. vbi ait: *O quàm ſalubrius ad tactum Angeli neruus femoris Iacob emarcuit: quã Angeli ſuperbientis intumuit.* Ecce tibi, & boni Angeli, & mali Angeli tactus, quid efficiant, tactu boni Angeli humana potentia marcet, deprimitur, tactu mali Angeli intumet, inflatur. Ait Dominus Deut. cap. 18. *Si tacita cogitatione reſponderis, Quomodo poſſum intelligere verbum, quod Dominus non eſt locutus? Hoc habebis ſignũ, Quod in nomine Domini propheta ille prædixerit, & non euenerit, hoc Dominus non eſt locutus, ſed per tumorem animi ſui propheta confixit.* Sanè vt boni, aut mali ſpiritus verba, & viſitationes diſcerni poſſint, ſalubre Dominus dabat ſignum, nimirum, quod mali verba effectum non inducerent. Verùm huic ſigno ſeſe opponit Procopius in gloſſa, inquiens: *Quid igitur dicemus de Iona, qui prædixit quod non euenit? De Iſaia quoque qui Ezechiæ mortem præ foribus eſſe prædixit?* Inuenitur Ionas, inuenitur Iſaias, quorũ verba effectum non habuerunt, nam Niniuitæ, qui dicebantur à Iona perituri, incolumes euaſerunt, & Ezechias quindecim annos ſuperuixit, poſtquam audiuit ab Iſaia ſe ſtatim moriturum. Non ergo ſemper ſunt à malo ſpiritu verba, quæ effectum non ſortiuntur? Vnde ergo noſcentur, quæ à malo ſunt? Crediderim Dominum non poſuiſſe integrum ſignum in eo ſolum, quod verba effectum non inferant, ſed inſuper inſinuaſſe pro ſigno illud, *per tumorem animi ſui propheta confixit.* Vbi enim in verbis non effectus cernitur, ſed loquentis tumor, & animi inflatio, ſignum non obſcurum eſt ibi non bonum, ſed malum adfuiſſe ſpiritũ.

D. Bern.

Deut. 18.

Procop.

A malo namque ſpiritu nihil prius efficitur, quàm inflatio, & tumor, Geneſ. 3. *Dixit que ſerpens ad mulierem, Nequaquam morte moriemini. Scit enim Deus, quod in quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut Dij, ſcientes bonum, & malum. Vidit igitur mulier, &c.* Mirabar, quod tam facile mulier perſuaſa ſit à ſerpente, , quod tam facile crederet ſe non morituram, quod tam facile in peccatum rueret. Vnde hoc prouenit? Diu. Auguſt. lib. 11. de Gen. ad literam cap. 30. putat id proueniſſe ex interna inflatione, & elatione ad primum ſerpẽtis acceſſum admiſſa. Vbi enim ſerpens, vel habitu cœpit mulieris aures percutere, & tumorem cœpit, & inflationem intrinſecus infundere, quo facile mulierem poſtea in peccatum adduxit. Huc ſpectans D. Chryſoſt. inquit: *Vidiſti, quomodo illam diabolus captiuam duxit, quomodo inflatã ſpe vana, ab his quoque, quæ ipſi conceſſa erant, excideret.* Vel halitum maligni ſerpentis accepit mulier, & tota inflata eſt, & tota intumuit. Quid mirum quod ad ſerpentis virulentiſſimi tactum maximus, & lethaliſſimus inſurgat tumor? Actor. 28. *Cum congregaſſet Paulus ſarmentorũ aliquãtã multitudinem, & impoſuiſſet ſuper ignem, vipera à calore cum proceſſiſſet, inuaſit manum eius.* Quid tunc? viderunt Barbari Paulum à vipera percuſſum, *& exiſtimabant eum in tumorem conuertẽdum.* Planè hoc non barbarè, ſapientiſſimè exiſtimabatur ab hominibus illis, nimirum, quod percuſſus à vipera totus in tumorem iret, & mihi credite, nihil veternoſi ſerpentis acceſſus prius infert, quàm ingentem tumorem, quàm inflationem perditiſſimam. Hinc Actor. 5. dicit Petrus Ananiæ: *Cur tentauit Satanas cor tuum mentiri Spiritui Sancto?* Vbi vniuerſi Græci præter vnum Epiphanium legunt: *Cur impleuit Satanas cor tuum?* Sanè ſi res conſideretur, Ananias non impletus, ſed vacuatus apparet: qui enim plenus erat diuitiis, omnia vendidit, & omniũ pretia Deo dicauit, ſolã minimã partẽ ſibi abſcõditè reſeruauit. Quãdo ergo omnia reliquit, & minimã reſeruat partẽ, cur impletus dicitur à diabolo, & nõ potius vacuatus? Vt à diabolo tactus Ananias bona ſua diſtraxit, non potuit non impleri, & inflari, vt totum eius opus oſtenderet, inflationem, & vaniſſimũ tumorẽ animi. Quod autẽ Ananiæ facinus fuerit res tumoris, & inflationis, docet D. Baſil. Or. 17. de Hum. & vanagl. fatus. *Integrũ erat Ananiæ, à principio poſſeſſionẽ ſuã Deo non promittere, ſed poſtquam gloriã humanã ſpectans eã ideo conſe-*

Gen. 3.

Chryſoſt.

Act. 28.

Act. 5.

D. Baſil.

crauiſſet, vt ab omnibus ſuſpiceretur, &c. Et quidem vbi ſic inflatus inani gloria apparet, euidenter oſtenditur impletus à diabolo, cuius eſt hanc inflationem, & tumorem in hominibus facere. Quæ minimè debet eſſe, in his, in quibus bonus, & ſaluberrimus ſpiritus agit. Dicit *Pſal. 28.* enim Pſalm. 28. *Attollite portas principes veſtras, & introibit Rex gloriæ.* Et quæ portæ ſic omnino tolli iubentur, vt Rex gloriæ introeat? Ad introitum Regis ſuffeciſſet, quod portæ aperirentur; cur neceſſum eſt, vt tollantur prorſus portæ? Diu. Auguſtin. quæſtion. 112. ex *Auguſt.* vtroque ait: *Tollendas dicit fallaces portas diaboli ſubtilitate compoſitas, quæ ſunt præſumptio, vt introeat Rex gloriæ, qui eſt Chriſtus Ieſus Dominus noſter.* Nil præſumptionis, nil diabolici tumoris Deus patitur ſecum eſſe in homine. B Hinc eſt, quod in pectorali ſummi Sacerdotis primus lapis poni iubebatur Sardius. Habes e- *Exod. 28.* nim Exod. 38. *In primo verſu erit lapis Sardius, & topatius, &c.* Cur imprimis Sardius? Anaſtaſ. Nizenus, quæſt. 38. ex Chryſoſtomo in- *Anaſ. Niz.* quit. *Lapis Sardius, qui eſt appellatus Babylonius, eſt quidem igneus, & ſanguineus: naſcitur in terra Babylonis apud Aſſyrios, eſt perſpicuus, & vim habet medendi, eo vtuntur medici ad tumores tollendos.* Meritò ergo in pectorali ſummi Sacerdotis, imprimis ponitur Sardius, qui timores tollat, quando inde acceſſus Chriſti patet, quod tumores tollat, & inflationes cordis.

§. XLVIII.

Deus etiam puniens bonus, & deſiderabilis hominibus eſt.

SE à viro diuino percuſſum in femore videt Iacob, & nihilominus illum ſecum detinere pugnat, aiens: *Non dimittam, niſi benedixeris mihi.* O bone ſic percuſſorem detines? Sic amas tecum morari illum, à quo tantum accipis vulnus? Non miror, is enim eſt Deus, qui D *Matt. 12.* inter ipſa vulnera bonus, & proficuus ſit homini ſuo. Matt. 12. accedunt Phariſæi ad Dominum dicentes: *Magiſter ſcimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces. Quid tibi videtur? Licet cenſum dari Cæſari, an non? Cognita autem Ieſus malitia eorum ait: Quid me tentatis hypocritæ.* Accedentes manſuetè, & comiter homines, ſic duriter percutit, & inter iraſcendum hypocritas vocat. Domine ſiquidem iratus es in illos, cur non magis vocas maledictos patris tui? Cur magis vocas hypocritas? Sanè & ſi iratus hypocritas mauult eos vocare, vt ex hac voce videntes ipſi, quàm ſint illi manifeſta intima cordis ſecreta, illum Deum agnoſcerent. E Sic vel inter iras, & vulnera meminit Deus vtilia, & proficua eligere ſuo homini. Ad hæc *Chriſoſt.* Diu. Chryſoſtom. homil. 41. in Matth. *Dicit eis, Hypocritæ, vt quod ab eo audierant in aure, apud ſemetipſos inuenirent in corde, vt conſiderantes eum humanorum cordium cognitionem, quod facere cogitabant, perficere non auderent. Vide ergo quod Phariſæi quidem blandiebantur, vt perderent, Ieſus verò confundebat, vt ſaluaret, quia vtilior eſt homini Deus iratus, quàm homo propitius.* Quid pulchrius? Non ſanè inuenies

A tantam vtilitatem, & bonitatem in manſuetiſſimis creaturis, quantam in Deo etiam iratiſſimo. Quod rectè experiebatur, Pſalm. *Pſalm. 26.* 26. dum clamabat ad Deum: *Ne declines in ira à ſeruo tuo:* metuebat enim, vt pulchrè *Auguſt.* notat Auguſt. datus, 1. tom. Euang. libe. 1. capit. 2. §. 1. ne iratus Deus abſcederet, quem licet iratum, & percuſſorem malebat ſecum magis retinere. Numquam enim vel inter iras Deus non promptus benefacere, & benedicere. Hinc Iudic. capit. 10. dicit. *Contra* *Iudic. 10.* *quos Dominus iratus tradidit eos in manus Philiſtiim, & filiorum Ammon.* Quid tunc miſeri faciunt adeo iratum Deum experti? Sanè clamant: Dixeruntque filij Iſrael ad Dominum, *Peccauimus, redde tu nobis, quidquid tibi placet,* B *tantum nunc libera nos.* Nouerant Deum iratum, nouerant ſe à Deo irato tradi in manus gentium, & curant totis viribus manere in manibus iratiſſimi Dei, quàm tradi in manus gentilium. Cur ô Iſrael non magis fugis Deum iratum, quàm homines? Cur ſic amaſeſſe in manibus irati Dei? Equidem vtilior, & melior eſt Deus iratus, quàm homo propitius. Aiebat *Tertull.* Tertull. lib. 2. in Mar. cap. 17. *Dei miſericordia ipſum Iſraelem toties reſtituit, quoties iudicauit: toties refouit, quoties increpuit.* Cur non ſibi vellent retinere, etiam iratum Deum, qui ab eius iris tot bona receperant? Dauid videbat in Dei C irati manibus peſtem in populum proiiciendam ſimul & videbat hoſtiles exercitus iam-iam in populum inſurgentes, & habens optionem, vt eligeret à quo mallet percuti, an ab irato Deo, & peſtem minitante, an ab exercitu ſtrictum gladium habente, ait 2. Reg. 24. *Melius eſt, vt* *2. Reg. 24.* *incidam in manus Domini, (multæ enim eius miſericordiæ ſunt) quàm in manus hominum.* Et quidem Paul. ad Hebræos capit. 10. dicebat: *Ad Heb.* *Horrendum eſt incidere in manus Dei viuentis.* *10.* Nihilominus mauult Dauid in Dei manus incidere, & in illis eſſe, quàm in manus hominum, licet hæ armatæ ſint ſolo gladio, illæ atrociſſima peſte. Nec immeritò, quando Deo D etiam irato multæ miſericordiæ ſint, & adeò ſciat multipliciter miſereri, vt vel inter iras, benedictiones non neget. Nonne maximè erat Ie- *Matt. 16.* ſus iratus in Petrum quando dicebat Matt. 16. *Vade poſt me Satanas?* Et expende, quod dicat, nimirum, *vade poſt me Satanas,* non dicit vade, abſcede à me, ſed potius vade poſt me, hoc eſt, vt putat Ruffinus lib. 2. de Benedict. *Ruffin.* Patriarch: veni poſt me; ſeu ſequere me, mihi intimiùs adhære. Similiter Paſchaſius lib. 8. in Mat. ait: *Monetur Petrus vt impleat, quod ei à Do-* *Paſchaſ.* *mino in principio vocationis iuſſum fuerat. Dixerat enim venite poſt me.* Sed quando in Petrum iraſceris, cur non magis conſulis, vt à te irato re- *Prouer. 27.* E cedat? Cur mauis, vt irato magis, magiſque adhæreat? Ait ſapiens Prouerb. 27. *Meliora ſunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oſcula odientis.* Nunquam non in Deo dilectore noſtro vtiliora ſunt nobis ipſa vulnera, ipſæ iræ, quàm cæterorum oſcula. Ait D. Amb. lib. 3. de virg. *Vti-* *Ambroſ.* *liora vulnera amici, quàm voluntaria oſcula inimici. Denique Petrus vulneratur, Iudas oſculatur. Illum oſcula condemnant, hunc vulnere emendant.* Nec iam miror, quod vel inter iras iubeatur Petrus irato, etiam & percuſſori magis hærere Ieſu, cuius ira mille ſemper gratias diſtillat;

A Hinc illa Iobi vox, cap. 14. ad Deum. *Quis mi-*
Iob. 14. *bi tribuat, vt in inferno protegas me, & abſcondas*
me, donec pertranſeat furor tuus? Catena Græca
legit: *Vtinam in inferno me cuſtodiſſes, abſcondiſ-*
ſes autem me, donec requieſceret ira tua. Infernus
eſt locus irarum diuinarum: vbi Deus ſeſe ir-
remiſſibiliter iratum oſtendit, tamen audet
Iob, & dicit: *Vtinam in inferno me cuſtodiſſes;* ait
enim Pſal. *Quaſi oues in inferno poſiti ſunt, mors*
depaſcit eos, ſequuntur inferorum incolæ mor-
tem paſtorem ſuum, à quo ibi detinentur, cuſto-
diuntur. Vtinam ergo, non mors me detineret,
B & cuſtodiret, in inferno, ſed tu ipſe Deus, eſſes
ibi mihi cuſtos, & carcerarius, licet ibi non
ſcias niſi iraſci. Quid inde lucrareris ô bone?
Ait ipſe: *Abſcondiſſes autem me, donec requieſ-*
ceret ira tua. Sanè quaſi non poſſet Deus vel in
inferno, non eſſe vtilis, & proficuus, abſconde-
ret enim ouem ſuam, ne prorſus periret.

§. XLIX.

Vix æſtimatur ſalus, quæ non integrè ſanat.

C VIctor exiſtit Iacob, & quaſi victus bene-
dictionem deprecatur, ait enim, *Non di-*
mittam, niſi benedixeris mihi; nec verbum ab il-
lo profertur, quo vel victoria, vel eius fortitu-
D.Hilar. do ſignificetur. Sic enim mirabundus ait Diu.
Hilar. lib. 5. de Trinit. *Quid illud eſt Iacob, quod*
imbecillum oras, quod ab infirmo benedictionem
expetis? Hunc, cuius benedictionem rogas, am-
plexu tuo validior eliſis. A geſtis corporis tui,
mentis tuæ opus diſſidet; aliud profectò agis quàm
ſentis. Equidem victorem agebat, & quaſi vi-
ctus deprecabatur. Cur ſic afficitur Iacob? Cur
D non magis ſeſe oſtendit victorem? Cur non
magis clamat victoriam ſuam, ſed mauult acci-
pere victi formam? Planè dum in congreſſu in
femore percutitur, & exit claudus, vix æſti-
mat victoriam in qua non integer, & totus ap-
Ambr. paret. Sic D. Ambroſ. de Fide Reſurrectionis,
impugnat reſurrectionem carnis negantes, &
immortales animas in gloria confitentes. Ait e-
nim: *Et illi quidem qui dicunt, animas immorta-*
les eſſe, non ſatis mulcere me poſſunt, cum pro par-
te me redimunt. Nam quæ poteſt eſſe gratia, vbi
non totus euaſi? Sapienter, & piiſſimè ma-
ximus Doctor non æſtimat gratiam, nec ſalu-
E tem, in qua nõ totus euadit, ſed dãnata vna par-
2. Cor. 3. te, ex altera ſolum beatur. Paulus ad Corin. 2. c.
3. loquens de glorificatione Moyſis, quando
radians facie legem portabat, inquit: *Quod ſi*
miniſtratio mortis literis deformata in lapidibus,
fuit in gloria, ita vt non poſſent intendere filij Iſ-
rael in faciem Moyſi propter gloriam vultus eius,
quæ euacuatur, quomodo non magis miniſtratio
ſpiritus erit in gloria? Nam nec glorificatum eſt,
quod claruit in hac parte, &c. Ita admittit Moy-
ſem in gloria tunc fuiſſe, vt vix æſtimet illam
gloriam, quaſi dicat, fuit in gloria Moyſes,
imò nec fuit in gloria, nec volo illam Moyſis
Luc. 9. gloriam ſic vocare. Verùm Lucas cap. 9. lo-
quens de Ieſu transfigurato, ait: *Erant autem*
Moyſes, & Elias viſi in maieſtate. Origines ho-
Origen. mil. 3. in Matth. legit, *viſi in gloria.* Hîc abſo-
A lutè dicitur Moyſes eſſe in gloria glorificatus,
ibi dicitur ſic fuiſſe in gloria, vt nec eſſet ve-
rè glorificatus. Et quidem ſicut hîc glo-
riam Moyſes habebat loquens cum Ieſu,
ſimiliter ibi tota gloria Moyſes veniebat ex
colloquio cum Deo; quare ergo Thaboris
gloria in Moyſe abſolutè gloria vocabatur, Si-
na autem gloria nec dum gloria cenſebatur à
Paulo. In Sina Moyſes gloriam habebat in fa-
cie; in Thabor totus in gloria videbatur; vn-
de ſolum in Thabor glorioſus cenſebatur, quia
totus erat in gloria; nec gloria putabatur illa,
B quæ ſolùm erat ex parte. Pulchram hanc ra-
tionem videtur attigiſſe Origenes hom. 12. ſu- Origen.
per Exod. fatus: *Nil aliud in lege glorioſum ha-*
bet Moyſes niſi ſolam faciem, in Euangeliis autem
totus glorificatus ex integro. Audi enim quod
dicatur in Euangeliis, Ecce apparuerunt, inquit,
Moyſes, & Elias, in gloria colloquentes cum Ieſu.
Hîc non refertur, quia glorificatus eſt vultus eius,
ſed quia totus apparuit in gloria. Meritò vbi to-
tus apparet in gloria, abſolutè glorioſus voca-
tur, nec cenſetur gloria illa, quæ ſola ex facie
fulgurabat, relictis ingloriis cæteris partibus.
Solus enim ille cenſetur abſolutè glorificatus
C eſſe, qui nihil in ſe ingloriom habet, ſed omni
ex parte glorificatus apparet, nullamque ad-
mittit in gloria labem.

§. L.

Vera fortitudo hominis quod in plagis à Deo immiſſis oſtendat ſenſum doloris.

FOrtiſſimus Iacob dum oſtenditur aduerſus
Angelum, & ſimul, & victum, & infirmum
agit deprecans benedictionem ab illo. Id quod
D ponderans Oſeas cap. 12. addit aliquid dicens; Oſeæ. 12.
In fortitudine ſua directus eſt cum Angelo. Inua-
luit ad Angelum, & confortatus eſt, fleuit, & ro-
gauit eum, &c. Et roboris fortitudinem oſtendit,
& fletus infirmitatem. Et quis non rideat for-
tem virum flentem? Quæ fortitudo ſic tenere-
ſceret in lacrymas? Nonne ridiculum videtur,
quod vbi validus, vbi fortis, vbi victor Ange-
lorum aſſeritur, ſimul in lacrymas effuſus pro-
ponatur? Nonne repugnat fletus fortitudini?
Abſit: vbi enim fortiſſimus vir in fortitudine
ſua inualebat ad Angelum, imò ad Deum in-
ualebat, non leuem plagam à Deo in femore
E accepit, qua ſanè contritus indoluit, & abiit in
lacrymas, nunquam ſe fortiorem oſtendens,
quàm vbi ſenſum doloris præ ſe fert inter diui-
nas plagas. Cant. 3. *En lectulum Salomonis ſexa-* Cant. 3.
ginta fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſrael, &c. Nõ
admittitur ad Salomonis cuſtodiam, qui fortis
non ſit, & ex fortiſſimis electus. Sed ſcire cupis,
quis non habeat eam fortitudinem, qua pro ve-
ro Salomone agat excubias? Ait Gillibert.
Abb. ſerm. 16. in Cant. *Male fortis eſt, qui ad-* Gil. Abb.
uerſus ſcientiam Dei ſe extollit, qui aduerſus il-
lam inflexibilis, & rigidus eſt, cui fortitudo lapi-
dum fortitudo eius, & cor eius aneum, vt nec ve-
xatio det intellectum auditui eius. Non eſt de for-
tibus Iſrael, qui cum vulneratur, non dolet, cum
verberatur, non ſentit, ſtupidus manens ad omnes
ſtimulos ancipitis gladij verbi penetrabilis. Ecce

tibi vnde æſtimare debeas veram hominis fortitudinem, non equidem ex omnimoda indolētia in plagis immiſſis à Deo. Non enim cenſetur inter fortes Iſrael vſque ad lectulum Dei admiſſos, qui cum vulneratur, non dolet, cum verberatur, non ſentit. Ille verè fortis eſt, qui ſub vulnere à Deo facto gemit, ſub flagello, & in lacrymas ſoluitur. Sanè Ieſus meus videns flagella peccatoribus debita, ſibi innocentiſſimo iam-iam propè imminentia Luc. 22. *Factus in agonia prolixius orabat. Et factus eſt ſudor eius ſicut guttæ ſāguinis, &c.* Quātus dolor erat ei, qui ſanguine totus ſudat? Vbi pulchrè D. Ambroſ. lib. 10. *Debuit ergo, & dolorem ſuſcipere, vt vinceret triſtitiam, non excludere. Nec enim habent fortitudinis laudem, qui ſtuporem magis vulnerum tulerint, quàm dolorem.* Non eſt laudabilis fortitudo, quæ in vulneribus, in plagis, in flagellis nullum præ ſe fert ſenſum doloris, tunc fortis in veritate es, cum dolere, & illacrymari ſub Dei flagello noueris. Alioquin non tam fortibus viris annumeraberis, quàm ebriis; quorum ingenium ſic depingit Sapiens Prouer. 23. *Eris ſicut dormiens in medio maris, & ſicut ſopitus gubernator amiſſo clauo, & dices, verberauerunt me, ſed non dolui.* Hoc ebrij hominis iudicium eſt, ſobrius autem vir & fortis ſub Dei verbere, & vulnere dolet, imò in lacrymas ſoluitur.

Luc. 22. *D. Amb.* *Prou. 23.*

Geneſ. 32. Ait ergo; Quod nomen eſt tibi? Reſpondit: Iacob. At ille, Nequaquam; inquit, Iacob appellabitur nomen tuum, ſed Iſrael, quoniam ſi contra Deum fortis fuiſti, quantò magis contra homines præualebis?

§. LI.

Inſtar Dei princeps eſt, qui ab arena aſcendit ad regni clauum, ſeu principatus adminiſtrationem.

SI nomen Iſrael attendas, magnifici Principis inaugurationem perſenties, ex nominis ſignificato: Iſrael enim teſte Hieronymo, idem eſt, ac *Princeps cum Deo.* Non ſufficit, quod Iacob vocetur princeps, ſed & debuit vocari princeps cum Deo, vt oſtenderetur, quàm ſimilis eſt Deo in principatu ille, qui ab arena, à lucta aſſumitur in principem. Aiebat enim D. Hieronym. in quæſt. Hebraicis: *Non vocabitur nomen tuum ſupplantator, id eſt Iacob, ſed vocabitur nomen tuum princeps cum Deo, hoc eſt, Iſrael. Quomodo ergo ego princeps ſum, ſic & tu, qui mecum luctari potuiſti.* Meritò qui in lucta, in prælijs, in arena, & ſtadio innutritus fuit, inde eligitur in principem Deo quàm ſimilem. Vbi enim Iacob domi habitabat, in materno cubili, inter puellarum calathos, ſolùm habuit nomen Iacobi, hoc eſt, ſupplantatoris. Aſt vbi in arenam deſcendit, vbi in campo exiſtens nullam refugit luctam, ſed manus etiam cum Angelo conſeruit, ibi ſupplantatoris nomen amittens non potuit non eligi in principem Deo ſimillimum. Accedant huc mundiales principes, & noſcant genium ſuum; qui è puellarū cubiculis ad principatus adminiſtrationem accedunt, non principes agunt, ſed ſupplantatores. Vnde namque tot ſupplantationes, tot fallaciæ, tot verba infida, tot doli monſtra quotidie cernuntur in principibus? Sanè innutriti ſunt in puellarum cubiculis, nil aliud nouerunt niſi arcus cupidinis, inter quas adoleuerunt, nil aliud calcarunt niſi ſolum pretioſis ſtratum tapetibus. Aſt qui in arenam iuerunt, qui iuuentutē in ſtadio peregerunt, inde euocati ad principatus adminiſtrationem, principes exiſtent Deo ſimillimi. Hinc Theodahadus Rex Gothorum ſuam ad regnū vocationem commendat, apud Caſſiodo. 10. variar. 31. inquiens: *Vnde authori noſtro gratias humillima ſatisfactione referentes, indicamus parentes noſtros Gothos, inter procinctuales gladios, more maiorum ſuppoſito, regalem nobis contuliſſe, præſtante Deo, dignitatem. Vt honorem arma darent, cui bello opinionem pepererant. Non enim in cubilis anguſtiis, ſed in campis late patentibus electum me eſſe noueritis: nec inter blādientium delicata colloquia, ſed tubis concrepentibus ſum quæſitus, vt talis fremitu concitatus deſiderio virtutis ingenitæ regem ſibi Martium Geticus populus inueniret.* Expende illud ſignum regni, & principatus Deo referendi, nimirum, *non enim in cubilis anguſtijs, ſed in campis, &c.* quippe ille cum Deo Princeps eſt, qui non à cubilis anguſtiis, non à corporis cultu, ſed à ſudore bellico, ab arena ipſa vocatur ad principatum tenendum. Hinc 1. Reg. 10. quærentes Iſraelitæ ex Deo, vbi deſignatus rex Saül inueniretur, audiunt: *Ecce abſconditus eſt domi.* Septuag. legunt: *Abſconditus eſt in vaſis.* D. Greg. Nazianz. orat. 1. *Sub vaſis paternis ſe occultat.* Sed quæ ſunt vaſa hæc paterna, inter quæ latitare maluit, qui deſignabatur in regem? Explicat Vatablus aiens: *Inter arma latitat.* Nec credo hominibus in loco alieno poſitis alia eſſe vaſa, præter arma, quibus ad iter faciendum penè inter hoſtes muniebantur, quæ quiſque in tentorio ſuo ponebat, dum pergeret ad prophetæ concionem. Vnde Saül latêre cupiens, ſeſe ſub paternis armis occultauit. Nec id ſine diuina prouidentia, quæ in principe ſuo deſignabat, vnde extrahendus erat ad regni clauum, nimirum ex armis, ex bellico puluere. Vtinam ſic iuuenes principes nouerint latitare inter arma, vt cum primùm appareant in principatus adminiſtratione, videantur extracti ab arenā, nō à Tyriis tapetibus, ab excubiis, non ab eburneis ſtratis. Hinc commendat Anthemium Auguſtum Sidonius Apolin. in eius Panegyr.

Hier. *Caſſiod.* *1. Reg. 10.* *D. Gregor.* *Vatab.* *Sidon.*

At poſtquam primos infans exegerat annos
Raptabat ſuper arma patris, quāquā arcta terebat.
Lamina ceruicem, gemina complexus ab vlna
Liuida laxatis intrabat ad oſcula criſtis
Ludus erat puero raptas ab hoſte ſagittas
Reſtima tractare manu, captoſque per arcus
Flexa reluctantes in cornua trudere neruos.
His hunc formatum ſtudiis; natalibus ortum,
Moribus imbutum, Princeps, cui mundus ab Euro
Ad Zephyrum tunc ſceptra dabat, cui nubilis atque
Vnica purpureos debebat nata nepotes
Elegit generum.

Ecce tibi, qui ſapientiſſimè, & fœliciſſimè eliguntur ad culmina, ad principatus vocantur, qui à primis vnguiculis nouerunt ſuper arma pater-

[A] na reptare, tractare ſagittas hoſtium ſanguine madidas. Hi cantabiles principatus agunt: de [Hier. 4.] alis bene illacrymatus Ierem. Thren. 4. ait: *Qui veſcebantur voluptuoſe interierunt in viis, qui nutriebantur in croceis amplexati ſunt ſtercora.* Equidem eò deueniunt principes, qui inter puellarum calathos innutriuntur: qui ſola curiæ cubilia nouerunt, hi tandem amplexantur ſtercora, dum in proſtibularum fœminarum amplexibus vitam conſummunt, Deo odioſi, mundo viles.

Geneſ. 32. Interrogauit eum Iacob, [B] Dic mihi, quo appellaris nomine? Reſpondit: Cur quæris nomen meum? Et benedixit ei in eodem loco. Vocauitque Iacob nomen loci illius Phanuel, dicens: Vidi Dominum facie ad faciem, & ſalua facta eſt anima mea. Ortuſque eſt ei ſtatim Sol poſtquam tranſgreſſus eſt Phanuel, &c.

§. LII. [C]

Diuinitas ex nullo nomine ſic noſcitur, vt ex lingua.

QVærenti Iacobo luctatoris viri nomen, vt inde perſonam ſciat, non explicat nomen, ſed benedictionem luctator impertitur. Ait enim textus: *Reſpondit; cur quæris nomen meum? Et benedixit ei in eodem loco.* Se à proferendo nomine excuſat, ſed fauſtis vocibus homini benedicit. Cur ô bone, non magis nomen apeis tuum? Cur nominis loco magis amas benedicere? [D] Erat luctator ille Dei filius, vt multi patres docuerunt, qui meritò abſtinet à manifeſtatione nominis ſui, & benedictionibus imprecandis incumbit, diuinitas enim nullo nomine ſic exprimitur, vt exprimitur [Matt. 5.] benedicente lingua. Matt. 5. Dominus Ieſus *aſcendit in montem, & cum ſediſſet, acceſſerunt ad eum diſcipuli eius, & aperiens os ſuum docebat eos dicens. Beati pauperes ſpiritu, &c.* Et quis poteſt eſſe, qui in tot benedictiones ſoluit linguam ſuam niſi Chriſtus Domini, & Omnipotentis creatoris filius? [Tertull.] Sanè Tertul. l. 4. in Mar. vel ex hoc continet Ieſum filium eſſe creatoris ſummi. Ait enim: *Venio nunc ad ordinarias ſententias eius per quas proprietatem doctrinæ ſuæ inducit,* [E] *ad edictum Chriſti. Beati mendici, quoniam ipſorũ eſt regnum cælorum. Iam hoc ipſum quod à benedictionibus cœpit, creatoris eſt, qui vniuerſa prout edidit, nulla alia voce quàm benedictionis dedicauit. Eructauit, inquit, cor meum ſermonem optimum. Hic erit ſermo optimus, benedictionis ſcilicet, qui & noui teſtamenti initiator agnoſcitur de veteri exemplo.* Ecce tibi benedictionis voces vt Dei creatoris filium manifeſtãt, ſic enim conuincit Tertullianus ex voce benedictionis noui teſtamenti conditorẽ Ieſum filium eſſe Dei antiqui, quaſi non poſſit non putari diuinitas, quæ os habet benedictionibus addictum. Et quæ lingua benedictionibus occupatur, quæ diuinitatẽ

[A] in ſe non indicet? Zacharias Baptiſta pater interrogatus de pueri nomine Luc. 1. *Poſtulans pugillarem ſcripſit Ioannes eſt nomen eius: Apertum eſt autem illico os eius, & lingua eius, & loquebatur benedicens Deum.* Vbi non malus author putat Zachariæ linguam in præſenti non humanam fuiſſe, ſed diuinam. Et vnde hoc colligit? An quia cumligata eſſet & muta, ipſa ſeſe expedit, & loqui cœpit? Non equidem id colligit tam ex miraculo, quod loquatur mutus, quàm ex eo, quod loquatur benedicens, ait enim, *loquebatur benedicens Deum.* Quid diuinius in lingua, quàm quod benedictiones tinniat? [B] Ait Origen. hom. 9. in Luc. [Origen.] *Statim vt ſtylus impreſſus eſt ceræ, lingua, quæ prius fuerat vincta, laxata eſt, recepit eloquium non humanum, quoniam ligata fuit lingua eius. Humana tamen fuit, vinxerat enim eam incredulitas, ſtatim vt ſoluta eſt, humana eſſe deſiit, & loquebatur benedicens Deũ.* Expende, quando lingua humana eſſe deſiit, & tranſiit in ſortem diuinam, nimirum, quando loquebatur benedicens. Ex quo in lingua benedictiones ſonant, nullum eſt diuinitatis inhabitantis euidentius ſignum. Hũc trahe dicta 1. tom. Euang. l. 4. c. 5. §. 37. & tom. 2. l. 7. c. 3. §. 9. l. 10. c. 9. §. 6.

§. LIII.

Non à ſono vocis, nec à tabularum inſcriptionibus, ſed ab operibus præſtantis viri nomen exurgit.

IVbens ô bone nomen tuum proferre, & quaſi graueris nomen tuum dicere, ſolùm homini benedicis. Sic enim in textu: *Cur quæris nomen meum? Et benedixit ei.* Quid eſt hoc? Nomen exhibere iubens, & benedictionem [D] exhibes? An quia vis manere nomen tuum occultum? Abſit, imò vt dignum tantæ perſonæ nomen producat, à verbis abſtinet, operibus inſtat. Præſtantis enim viri nomen non à verborum ſibilis, nec à tabellis pictis, ſed ab operibus virtutum euidentiùs fulgurat. Id quod notabat Eſdras l. 2. ca. 9. ad Dominum locutus: [2. Eſdr.] *Vidiſti afflictionem patrum noſtrorum in Ægypto: clamoremque eorum audiſti ſuper mare rubrum. Et dediſti ſigna, atque portenta in Pharaone, & in vniuerſis ſeruis eius; & in omni populo terræ illius, cognouiſti enim quia ſuperbè gerant contra eos: & feciſti tibi nomen, &c.* pergit enim expendens à Deo factas virtutes. Nobis autem [E] expendendum eſt, quando dicatur Deus ſibi feciſſe nomen, nimirum, quando tacitus tot tantaſque perfecit virtutes. Alibi dixerat; Ego ſum, qui ſum, & alibi iuſſerat nomen ſuum inſcribi laminæ aureæ, poſitæ in capite ſummi ſacerdotis, neutro tamen dicitur Deus ſibi feciſſe nomen, ſed quando operatur virtutes. Et meritò; tanti enim Domini nomen non à ſono linguæ, nec ab aurea inſcriptione, ſed ab operibus, & virtutibus rutilat. Eccleſiaſtes, ait [Eccleſ. 7.] cap. 7. *Melius eſt nomen bonum, quàm vnguenta pretioſa.* Sed ſcire cupis, quod ſit hoc nomen bonum, à quo ſuperantur vnguenta etiam pretioſiſſima? An nomen pulchris vocibus efformatum? An nomen pulchris tabellis inſcriptum?

Digitized by Google

à voce, nec pictura, ſed ab operibus effictum. Id innuit Chaldæus legens: *Melius eſt nomen bonũ, quod comparabunt iuſti in hoc ſæculo, quàm vnguentum vnctionis, quod fuerit vnctum ſuper capita regum, & ſacerdotum.* Ridebis regia omnia ſtemmata, dum tantum videas præſtantiſſimorum hominum nomina; non quæ linguæ, ſiue pictæ tabellæ efformant, ſed quæ ex officioſis actionibus, vt ait Olympiodorus, iuſti viri ſibi comparant. Vaniſſimi illi, de quibus Pſ. 48. *Vocauerunt nomina ſua in terris ſuis*, non fecerunt, ſed vocauerunt ſua nomina. Sanè vile nomen, quod à voce, vel inſcriptione, non ab operibus habet fulgorem. Pulchrè ad hæc Diu. Chryſo. *Vocauerunt nomina ſua in terris ſuis. Ecce aliud genus amentiæ, ædificiis, agris, & balneis ſua nomina inſcribere. Ne nomen, ô homo, ædificiis inſcribas, ſed trophæa rectè factorum erigas, quæ & in præſenti vita nomen tibi conſeruãt, & in futura vita immortalem ſibi requiem comparant. Nihil enim facit nomen adeo immortale, vt natura virtutis.* Tolle inſcriptiones, tolle ampullatorum nominum ſonos; virtutibus efficiendis da operam, & ſtatuas, niſi hæc clariſſimum & ſplendidiſſimũ & viuidiſſimum tui edant nomen.

Chald. *Pſalm. 48.* *Chryſoſt.*

§. LVI.

Vbi Chriſtus, ibi lux.

APhanuel vbi Dominum viderat, proficiſcenti Iacob, ſtatim Sol oritur, quid mirũ quod in lucem veniat, qui ſub Chriſti benedictione, eius in carne aduentum fidei oculis viderat? Ait Ruper. *Non abs re dictum eſt, ortuſque eſt ei ſtatim Sol, poſtquam tranſgreſſus eſt Phanuel, quod interpretatur facies Dei effuſa namque benedictione Chriſti ortus eſt Sol iuſtitiæ populo Sanctorum.* Poſſunt durare tenebræ; dũ nõ affulget benedictio Chriſti, hæc autem vbi, adeſt nequit lux non oriri. Planè nato Ieſu Luc. 2. dum vigilant paſtores, *Ecce Angelus Domini ſtetit iuxta illos, & claritas Dei circumfulſit illos, & timuerunt timore magno.* Adeſt Angelus, & claritas ſimul, quæ omnes illuſtret. Sæpè in veteri teſtamento apparuit Angelus Domini viris ſanctis, ſed, nuſquam inuenies, quod cum illo claritas venerit, cum nunc & Angelus & claritas ſimul? An quia paſtores ij erant digniores Ioſue, aut Samſonis parentibus, qui ſine claritate Angelum viderant? Abſit, non equidem paſtorum, ſed temporis priuilegium fuit, quod irradiaret claritas cunctos, apparuerat enim in terra ortus Chriſtus. Ait Beda hom. 1. in præſenti: *Quid eſt, quod apparente Angelo, diuinæ quoque claritatis eos ſplendor circumdedit, quod numquam in tota teſtamenti veteris ſerie reperimus, cum tam innumeris vicibus Angeli prophetis, & iuſtis apparuerunt, nuſquam eos fulgore diuinæ lucis homines circumdediſſe legimus, niſi quod hoc priuilegiũ huius temporis dignitati ſeruatum eſt? Cum enim vera lux mundi naſcebatur in mundo, dignum profectò fuit, vt præco natiuitatis illius etiã corporales hominum viſus nouitate cæleſtis perfunderet lucis.* Quæ tenebræ manerent, vbi exorta apparebat lux mundi? Fuiſſent tenebræ, fuiſſet nox, dum terra in ſe Ieſum filium Dei nõ viderat, at poſtquam hic natus eſt, mirarer, niſi omnia mundialia lux clariſſima perfudiſſet. Pſal. 111. *Exortum eſt in tenebris lumen rectis corde, miſericors & miſerator, & iuſtus Dominus.* Et quidem vbi miſericors, & miſerator Dominus exortus eſt, & ſimul illuſtrantia rectos corde lumina exoriuntur. Quam fœlix eſt, qui ad tanta lumina non cæcutit. Monebat D. Ambr. in Malach. prophetam, inquiens: *Nolo te imitatorem eſſe noctuæ, quæ grandibus oculis tenebrarum caligines diligit, ſplendorem ſolis horreſcit. Mirum enim in modum illuminatur obſcuritate, luce cæcatur. Iſtud animal hæreticorum figura eſt, qui tenebras amplectuntur diaboli, lucem Saluatoris horreſcunt, & grandibus diſputationum oculis cernunt vana, non reſpiciunt ſempiterna.* Caue, homo, noctua ſis, magis Saluatoris tui orientem dilige, & de eius lumine cura totus perfundi. Nuſquam enim Ieſus eſt, quin ſimul lumen exiſtat, imò nec lux vnquam vera fuit, in qua non præoſtenſus ſit Chriſtus. De quo habes pulchra tom. 3. Euang. l. 15. c. 12. §. 1.

Rupert. *Luc. 2.* *Beda.* *Pſalm. 111.* *Amb.*

Geneſ. 32. Ipſe verò claudicabat pede. Quam ob cauſam non comedunt neruum filij Iſrael, qui emarcuit in femore Iacob vſque in præſentem diem, &c.

§. LV.

Præſtantiſſimæ virtutis indicium eſt, à peccatorum vulneribus prorſus conualere.

ET percutitur Iacob in femore, & claudicat poſt percuſſionem; ait enim textus: *Ipſe verò claudicabat pede.* Et miror, quod vbi Iacob confortatur à Deo, & roboratur, ſimul vulneratus, & claudus appareat. Si confortatus eſt ad Angelum, ſi fortis redditur ad Deum, cur vulneratus, cur claudus? Quid ad fortitudinem, & robur claudicatio? Equidem quando & vulnus, & claudicatio ſtatim euanuit, vt teſtatur Abulenſis in præſenti, non paruum roboris, & fortitudinis arguit, & præſtantiæ. Ille enim fortiſſimus, & præſtantiſſimus eſt, qui de acceptis vulneribus, non extremam ruinam, ſed integrã facit ſanitatem. Accipe ad hæc pulcherrimam ſententiam D. Baſil. Seleu. ſic fantis ora. 17. *Ne obturberis, cum audis vulneratum. Qui vulneratur, pugnator optimus eſt, & ferientem eodem telo referire poteſt. Nam & ſi vulneratus victoriã perſecutus eſt, at tota licet acie corruiſſet, celerius ſurgere ſe, quàm labi cõprobauit. Bellator quouis tẽpore, victor & mediis in hoſtibus perdurans inuulneratus, magna quadam res eſt, & mirabilis, longè verò admirabilius, vulneratũ pugnã non prodere, nec hoſti, qui vulnerauerit, ea re lætitiam afferre. Ex hoc enim videntes docet, neque oportere percuſſũ ab hoſte victoriã prodere, neq; ſaucium ex infortunio, ſuo claudicare in officio, neq; collapſum iacere, & ſecundam ſuſtinere plagam, neque hoſti gloriæ occaſionem præbere.* Quid pulchrius? Quid aptius ad mores dirigẽdos humanos? Militia eſt vita noſtra, in arena sẽper ſtamus aduerſus carnem & ſanguinem, & aduerſus principes tenebrarum harum, & heu quoties iaculis petimur, heu quoties vulneramur! Quid tunc? Sanè,

Baſil. Sel.

A vbi prima lux fulſerat, iam Princeps apparens in amoris ſtadio, cum ſene patre Hemor currebat, lucraturus ſponſam de ſolicitata Iacobi, filiorumque illius gratia. Pennatus licet amor ſit, pennatior tamen fama currentes antecelſerat, & immanitate cladis ſtimulabat parentes, vrebat violatæ virginis fratres. Adhuc fumabat ira, nec dum eruperat in totam flammam, & Reges hoſpitum limina intrauerant. Venit Hemor & regio aſpectu, & multa canicie venerabilis. Ipſe Sichem princeps adeſt cum delectis iuuenum Optimatum: ingens Dioæ fratribus incitamentum ad odium, & veſaniam. Furebãt ad regiam vmbram Simeon, & Leui, impetu vix ſe premente. Et vterque furioſo rumore pluri-
B ma fingens, inter ſummas regum humanitates, vnam ſororis iniuriam vipereo pectore tractant.

Peractis mutuis ſe ſalutantium officiis, Hemor ſui aduentus cauſas aperit. Licet apud peregrinam agam, Optimè hoſpes, non eſt animus te ad mea vota trahere, referendo me eſſe Sichimitarum Regem, meas eſſe immenſæ regionis gazas; occupari meis delictis latiſſimos campos, littora plena opibus, plena amœnitate. Parco meæ propaginis veræ, quæ nunquam ſciuit producere niſi regnantes. Breuior apud te habenda eſt oratio. Ego rex cũ hoſpite quæro arctiora fœdera inire. Liceat regiis fortunas ad-
C miſcere, imò efferre priuatas. Simplicius loquar, ama regem eſſe, & filium regis in generũ accipe. Sene loquente exagitabat iuuenem cumulatior in horas erga puellam amor, vniuerſorum, & regni periculum. Et amoris impatiens, rem vrgere, Iacobum ambire, dicere ſuam vitã in eo eſſe ſitam, vt gener eius appelletur. Tua, addit, ſint Pater, potentiſſimi parentis regna. Filiam tuam mihi deſponde. Liceat te patrem deinceps habere. Reſponſurum Iacobum præoccupant puellæ frater Simeon, & Leui, & feraliſſimum dolum machinantes, prętendunt tantis nuptiis impedimentum fore vnam circũ-
D ciſionis religionem, & quidem in ſe auſteram, & gẽtilibus maximè exoſam. Quis enim, aiunt, regalem affinitatem non optet? Sed neſcit Abrahamidum genus, vel regna præponere religioni. Quantula hæc difficultas principi amatori? O principum miſeranda conſilia! Vix illa vlla principibus non placuit religio, quæ eorum voluptatibus ſeruire potuit. Currunt ad ſacros cultellos reges, currit, & regibus ſtimulantibus, populus, & vix cœpit ibi prælibare luxuria imminentes iam ſuæ malitiæ dolores. Nam vbi vulnerum dolor homines acerbiùs exagitat; gladios arripiunt Leui, & Simeon, & non cum
E parua manu ſeruorum vrbem aggrediũtur, nulluſque vir ſubducitur eorum furori. Accurrunt cæteri fratres, populantur omnia, & tanto ſanguine mundatam ſororem, plenamque ſpoliis reducunt ad parentes, qui multis accuſabant filiorum audaciam.

PARS PRIMA.

Iacobi, & Chriſti in vtero Symbola

ECce Vobis Sichimitarum gentes, & Iacobi generi, & religioni conſentiunt, ſed vtinam vt conſentiũt religioni Iacobi, ſic & eius pudicitiam amplecterentur, qua quia caruerunt, meritò filiorum Iacobi gladijs fuerunt perempti. Verè in hoc Chriſtus Dei filius manſit expreſſus, qui vel ab vtero ſibi acquiſiuit gentes, & aduerſus impudicitiam excitauit bellum.

§. I.

Vera Iacobi proles Ieſus, ab ipſo matris vtero, nationes ſibi acquirebat.

VIdiſti Sichimitas ambabus manibus Iacobi religionẽ amplectentes, ſeque ſubiicientes duriſſimo circunciſionis ſacramento. Et quale hoc myſterium? Pulchrè, vt ait D. Am- *Ambr.*
broſ. lib. 2. de Iacob cap. 7. *ibi Iacob, myſtico ſpiritu Sacramentum congreganda ex gentibus prauidebat Eccleſia.* Allicit equidem Iacob Sichimitas in religionem circunciſionis, adumbrans extunc, qualiter in Chriſto erant gentes in Eccleſiam alliciendæ. Vbi enim Chriſtus Dominus regnaturus in domo Iacob in vterum virginis matris deſcendit, iam inde cœpit vocare, & allicere, imò & trahere ad ſe gentes. Non amplius expectauit Dominus, ſed cum primum Iacobeæ virginis vterum tetigit, iam inde ſeſe conuertit ad gentes trahendas. Quod autem eius in vtero exiſtentiæ debeatur vocatio gentium; habes io Iona, qui iuſſus prædicare Niniuitis gentilibus, dum ipſe detrectat, voratur à piſce, & in piſcis vtero in munus prædicationis defertur. Ait text. cap. 2. *Erat Ionas in ventre piſcis tribus diebus, & tribus noctibus*: & in fine capitis, ait: *Dixit Dominus piſci, & euomuit Ionam.* Cur prædicaturus gentilibus prius in piſcis ventre ponitur, niſi vt totam œconomiam exprimeret incarnationis Domini, qui ex vtero materno habuit, vt ad ſe vocaret, *Baſil. Sel.*
& adiungeret nationes? D. Baſil. Sel. orat. 13. ſic Ionam ventre ceti ſepultum alloquitur: *Nunquid adhuc fugere vis, ô Propheta? Adhuc gentium ſaluti fugam præponderas?* Non *vis miniſter eſſe vocationis? Triduum igitur ſubi ſepulchrum. Suſtine incarnationis Dominicæ caſus: diſce, vt gentes omnes vocabuntur, compone te incarnationis meæ imitationem, per quam non ſoli Niniuitæ, ſed hominum orbis vniuerſus religionis virtute ſaluabitur.* Expẽde quid moneat Dominus Ionam exiſtentem in ventre ceti, nimirum: *Suſtine incarnationis Dominicæ caſus, compone te incarnationis meæ imitationem, per quam non ſoli Niniuitæ, &c.* Nempe, qui iam erat in vtero, facile ſeſe componere poſſet Dominicæ incarnationis imitationem, per hoc ſolum, quod

miniſter eſſe velit gentilium vocationis. Quando tota Dei exinanitio vſque ad aduentum in vterum, totumque ibi incarnationis negotium eò ſpectabat, vt ſibi Deus adiungeret omnes nationes, Nulla mora ingreſſus fuit Dei filius virginis vterum, & iam vocabantur gentes, iam augebatur adſcitis ſibi nationibus. Hinc dicitur

Cant. 7. ad Mariam Cantic. 7. *Venter tuus ſicut aceruus tritici*: alibi vocabatur Ieſus, granum frumenti, Ioan. 12. At in ventre Mariæ non granum, ſed aceruus eſt, neſciuit enim in ventrem Mariæ cadere, quin ſibi adiunctas nationes proferat.

Richard. Ait Richard. à Sancto Laurent. lib. 4. de laudibus Mar. *Niſi granum iſtud in vterum virginalem, velut in terram fertilem, & bene excultam exercitio Spiritus ſancti, prius cecidiſſet per incarnationem, & poſt hoc in cruce mortuum fuiſſet, ipſum ſolum manſiſſet: ſed per iſta duo granum vnicum factus eſt aceruus magnus.* Itaque de virginalis vteri terra fertili, & à Spiritu ſancto exculta, habuit Dei filius, quod adiunctis ſibi nationibus, augeretur in aceruum magnũ. Simul enim accepit matris vterum, & miniſterium gentium congregandarum. Quò reſpi-

Iſai. 49. ciens Iſaias cap. 49. dicebat. *Et nunc hæc dicit Dominus formans me ab vtero ſeruum ſibi.* Dum in mariano vtero Chriſtus formabatur, ſimul ad eum Pater loquebatur, & quid loquebatur. Iam ait propheta: *Et dixit, parum eſt, vt ſis mihi ſeruus ad ſuſcitandas tribus Iacob, & fæces Iſrael conuertendas. Dedi te in lucem gentium, vt ſis ſalus mea vſque in extremum terræ.* Ecce tibi negotia quæ in virgineo vtero inter Deum Patrem & Filium tractabantur, vbi enim ibi ſeruilem formam Dei filius induit, iam pater non contentus erat populo Iudaico, ſed gentium parabatur vocatio.

§. II.

Ieſus ab vtero bellum indixit voluptatibus carnalibus, vt verus filius Iacob. Et ſtetit pro caſtitate. Vbi præſtringitur hiſtoria prophetica, quod virgineam virtutem Synagogæ attribuat.

ACcenduntur filij Iacob zelo vindicandi pudoris reſciſſi in ſorore, & ſeſe gladios accingunt, vt conſtupratores mactent. Ait e-

Gen. 34. nim text. Gen. 34. *Simeon, & Leui duo filij Iacob, fratres Dinæ, arreptis gladijs, ingreſſi ſunt vrbem confidenter, &c.* De quibus etiam dicitur Iudith cap. 9. *Domine Deus patris mei Simeon, qui dediſti gladium in defenſionem alienigenarum, qui violatores extiterunt in coinquinatione ſua, & denudauerunt femur virginis in confuſionem.* Itaq; filij Iacob alias pacifici, tunc primum in prælium currunt, cum impudicorum hominum inſtabat vindicta: quaſi pudiciſſimi Iacobi ſanguis non poſſit non inſurgere in homines carnaliſſimos. Quid propinquius ad Chriſtum? Sanè vbi primum maximus hic Iacobi filius in Mariæ vterum, velut in thalamum ingreſſus eſt, nihil prius videbatur meditari, quàm bellum carna-

A libus voluptatibus indicere. 3. *En lectulum Salomonis ſexaginta fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſrael, omnes tenentes gladios, & ad bella doctiſſimi, vniuſcuiuſque enſis ſuper femur ſuum.* Cant. 3. In lectulo Salomonis agnoſcunt vterum virginis. D. Bernar. Rup. & alij, nec mirum quando in eo quieſcebat verus Salomon Dei filius. Sed illud mirandum, quod ab ipſo lectulo, ab ipſo matris vtero, iam ibi adſtantes habeat militantes copias, iam ibi proferat & milites, qui notanter dicantur docti ad prælia, & gladijs armati. Et quæ prælia tunc docebantur iſti milites? Sanè pacificus rex floridiſſimo accumbens le-

B ctulo videretur illa bella docere ſuos milites, quæ ſunt propria amantibus. Militat, enim, omnis amans, habet ſua caſtra cupido. Nonne hæc potius, bella ſugerent milites à duce accũbente virgineo in thalamo? Abſit: ſed iam tunc docebantur bellare aduerſus omnes carnales voluptates, & acerrimè propugnare caſtitatem. Crede mihi thalamum virgineum ideo Dei filius amauit, vt ibi Doctorem pro tuenda puritate aduerſus carnis illecebras ageret. Quò reſpiciens D. Cyrill. Hieroſ. catech. 12. ait: *Ex Dauid proceſſit virgo ſancta. Decebat ſane puriſſimũ puritatis doctorem, ex puriſſimis prodire thalamis.* D. Cyr. Ecce tibi & thalamus, & doctor ſibi inuicem correſpondebant, thalamus virgineus erat, qui

C doctor ibi aſſurgens, doctor oſtendebatur puritatis, nil prius docens ſuos milites, quàm pro puritate ſtare, & carnis illecebras debellare. Ad hæc Diu. Hieron. lib. 1. in Iouinian. *Vis ſcire quale verus Salomon noſter ſolium, quales habeat armigeros? Ecce, ait, lectulus Salomonis, ſexaginta potentes in circuitu eius, omnes tenentes framẽã & docti bello, vniuſcuiuſque viri gladius ſuper femur ſuum. Qui in circuitu Salomonis ſunt, gladium habent in femore, ſicut Aoth ille iudex, qui interfecit hoſtem pinguiſſimum, & totum carni deditum, omnes amputans voluptates.* Hieron. Quaſi neſciat Salomon verus Ieſus dum florido vteri

D thalamo accumbit alia bella meditari, alia docere, niſi quæ ſunt pro tutanda caſtitate aduerſus illecebras carnis. Hinc 2. Reg. 23. *Hæc nomina fortium Dauid, ſedens in cathedra ſapientiſſimus, princeps inter tres, ipſe eſt quaſi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingẽtos interfecit impetu vno.* 2. Reg. 23. Meritò ille qui beatiſſima Triade princeps, & rex regni nominatur, cui à Patre datum eſt regnum, & omnium creaturarum dominatus, ille, inquam, verè filius Dauid dicitur & in cathedra eſſe doctor, & intra lignum vermiculus, qui octingentos interficit. Sed cur vbi doctor exprimitur, & tot myriadum interfector,

E dicitur eſſe ligni vermiculus, & non potius Leo, & ſapientiæ, & fortitudinis exẽplar? Sapientiſſimè Angelomus citatus à Caniſio l. 2. de Maria Deip. c. 6. in hoc vermiculo, agnoſcit totã Verbi diuini in Mariæ vtero conceptionem, vt enim abſq; opere nuptiali vermiculus intra lignũ naſcitur, qui lignũ corrodit. Sic ſine nuptiali opere apparens intra Mariæ viſcera Dei filius, totus puritatem halans, totus caſtimoniam, intra carnem poſitus, nil prius ibi molitur, quam vt opera carnalia corrodat, & prorſus proſternat, quidquid voluptati carnali eſt proximũ. Quem autẽ vermiculum intra vitale lignum Mariam, meditantem ruinas carnalium cogitationum vidimus; eundem ſub vrentis venti nomine

celebrat

celebrat Oſeas cap. 13. dicens. *Adducet vrentem ventum Dominus de deſerto aſcendentem, & ſiccauit venas eius*, ideſt, *mortis*. Itaque vbi diuiniſſimus ventus, ſiue ſpiritus oris noſtri Chriſtus Dominus aſcendit de deſerto, ſtatim ſiccauit venas mortis, hoc eſt, carnis viridantis, luxuriantis veillecebras. Et quod erat deſertum, quod tenebat tantum luxuriæ exſiccatorem?

Gillibert. Pulchrè Gillib. Abb. ſer. 15. in Cant. *Bonum deſertum aluus Virginis. Talis beata illius, & ſpecialis Virginitatis vterus, quem nullius impudici motus, affectionis immunda temerauit læſio. Caro ipſius ſicut terra deſerta, & inuia, & inaquoſa, in qua Chriſtus apparuit. Vis ſcire qualē hæc terra deſerta dedit fructū? Oſeas te docet, qui dicit: Adducet Dominus ventum de deſerto vrentem, & deſiccauit venas mortis. Quis alius mortis deſiccauit venas, niſi Chriſtus Dominus, quem nobis intemerati ventris deſertum refudit?* Expende illud, *deſiccauit*, eo quo penitus impugnatos, & expugnatos notabis fluxus luxuriæ. Loca enim exſiccata, & inaquoſa ſunt quæ à mollicie fluxæ cogitationis expurgat Chriſtus. Sic immundus

Luc. 11. ſpiritus dicitur Luc. 11. *Ambulare per loca inaquoſa, quærens requiem, & non inuenit.* Vbi Be-

Beda. da ait: *Loca inaquoſa peragrat*, ideſt, *corda fidelium, quæ à mollicie fluxa cogitationis expurgata ſint; callidus inſidiator explorat. Sed benè dicitur, quærens requiem, & non inuenit, quia caſtas mentes effugiens, in ſolo diabolus corde prauorum requieſcit. Vnde de illo Iob: Sub vmbra, inquit, dormit, in ſecreto calami, in locis humentibus. In locis humentibus laſciuas, molleſque mentes inſinuans.* Vbi ergo ſpiritus oris noſtri Chriſtus è deſerto, hoc eſt, ex virginali ventre afflare cœpit, ſimul & omnia humentia loca, nimirum laſciuas mentes exſiccauit, caſtaſque & virgineas reddidit. Vt dicat

Oſeas 14. Rupert. etiam Oſeas cap. 14. *Ero quaſi ros Iſrael, germinabit quaſi lilium.* De quo Ruper. lib. 6. in Oſeam, ait: *Etenim quaſi ros exiſtit Dominus quando per Spiritus ſancti gratiam, virginem obumbrans, in vterum eius deſcendit. Tunc veraciter germinauit Iſrael quaſi liliū, quia verè Iſraelitæ, ſcilicet Apoſtoli non in carne, ſed in ſpiritu fructificauerunt, noua conuerſatione imitantes lilium*, ideſt, *magiſtrum, & præceptorē ſuum Chriſtum, virginea pulchritudinis filium.* Influxit diuiniſſimus ros in Mariæ virgineum vterum, & inde germinare cœperunt in mundo caſtitatis puriſſimæ lilia, & decidere folia vana luxuriæ. Hinc notiſſima eſt

Exod. viſio oſtenſa Moyſi. Exod. 3. *Vbi apparuit ei Dominus in flamma ignis de medio rubi.* Quam viſio-

Eucher. nem explicans Eucher. de formulis ſpiritualibus, ait: *Rubus Mariæ virginis præfiguratio eſt, eò quòd, quaſi de humani corporis rubo, Saluatorem tāquam roſam emiſerit, aut quod vim diuini fulgoris, ſine viri aſſumptione pertulerit.* Itaque de medio rubi flammabat Dominus, vt oſtenderetur ipſe ſine vlla corruptione flammare de medio virgi-

3. Reg. 19. nalis vteri. Quid tunc? Apud 3. Reg. 19. dum Elias Iezabelem fugit, *ſedit ſubter vnam Iuniperum.* Legit D. Methodius; *ſedit ſubter vnam rhamnum.* Rhamnus autem genus quoddam eſt rubi, de cuius medio apparuit Dominus in flāma ignis, vt oſtenderetur virgineus vterus lumine plenus diuino. Et quod myſterium eſt, quod fugiens fœminæ tyrannidem Elias ad rubi genus, nempe rhamnum confugiat? Sanè ex quo in medio virginei rubi apparuit Dominus,

A vna eſt caſtitas quæ regnat, in mundo, & quæ homines propugnat à laſciuis carnalis voluptatis inſultibus. Præclarè ad hæc Methodius lib. de caſtit. apud Biblioth. Photij: *Rhamnus*, ait, *Virginitatem denotat. Vnde & ferunt Eliam à facie Iezabelis fugientem ad rhamnum primum veniſſe, atque exauditum fuiſſe, cibumque accepiſſe, quia fugientibus ſtimulum carnis, & fœminam, & voluptatem, perfugium, & tegumentum caſtitatis lignum germinauit, quod ab aduentu principis virginum Chriſti regnum in homines obtinuit.* Expende, quid fecerit Deus veniens in medium rubi virginei, nimirum ex tunc caſtitatis lignum *regnum in homines obtinuit.* Vnus Chriſtus, vbi ab

B vtero virgineo micauit, carnalium voluptatum tyrannidem ab humanis cordibus excluſit, & fecit, vt in eis regnaret caſtitatis lignum. Et quanta hæc gloria Chriſti? Sanè non parua eſt gloria Chriſti, ob quam præ aliis legiſlatoribus commendatur à ſapientiſſimis & ſanctiſſimis viris. A D. Cyril. Hieroſol. catech. 12. dicitur Ieſus doctor puritatis, à D. Hier. 1. contra Iouin. præco virginitatis. Nazian. in exhortat. ad virg. nuptias Synagogæ, Chriſto virginitatem adſcribit. Amb. lib. 1. de virginibus fatur, non facile inueniri virginitatem in terris, niſi poſtquam Deus in terreni corporis mēbra deſcen-

C dit, D. Athanaſ. in Apolog. ad Conſtant. relata à Caniſio lib. 2. de Deipara, cap. 12. putat in ſola Chriſti Eccleſia vigere virginitatis inſigne. Et crediderim nihil eſſe magiſtritum apud Patres, & doctores Theologos, quàm Chriſti euangelium commendari ex virginitatis gloria. Donec author Propheticæ hiſtoriæ, quæ Hiſpano idiomate circumfertur, auſus eſt dicere non multùm intereſſe Chriſti euangelio, quod dicatur author tantæ virtutis. Idque aſſerit hiſtoria illa non omnino ſincerè, ſed vt eripiens hanc gloriam Chriſto, illam Eliæ & Synagogæ adſcribat. Si non pertinet ad gloriam Euangelij, quod præ omnibus aliis ſtatibus virginitatis

D cādore rutilet, cur tu bone tam acriter deſudas, vt hanc virtutem primo Synagogæ, Elianæque familiæ adſcribas? Sanè parum erit etiam quod Synagoga, Elianaque familia careat virginitatis laude habens alias & excellentiores, & præſtantiores virtutes. Cur ergo pro hoc paruo lucro ſic afficeris erga Synagogam, vt ſanctiſſimos Patres, & Doctores, qui ſtant pro euangelio non dubites, imo non verearis vocare inuidos, & viros condonandæ ſimplicitatis, qui vt euangelio ſoli virginitatem adſcribant, arma præbent Hæreticis? Cur immodeſtiſſimis his, & aliis verbis acriter, & immodeſtè, & iniurioſè mordes Chriſtianæ Eccleſiæ lumina, ſanctos

E Patres & Theologos penè cūctos pro tam paruo lucro? At non parua eſt gloria euangelij, quam tu tam duriter decertans contendis Synagogæ attribuere: ſed vehementer affectus erga propria, non reſpicis ea, quæ ſunt Chriſti & damnas ſimplicitatis bobinæ eos, qui pro Chriſto ſtant in re virginitatis, quaſi prudentiùs, & conſultiùs illis agas, dum te oſtentes pro Synagoga, & Elia. Non ſic fidas Philoni Iudæo, & leuibus coniecturis, vt mordeas Athanaſios, Cyril. Amb. Nazian. Hieron. & alios Patres, & Theologos innumeros, quos citat, & extollit Noſter Hurtado, in 3. partem D. Thom. quæſt. 92. Cum iis puta laudabilis

virginitatis gloriam inuentam fuiſſe à Dei filio eligente ſibi naſcituro virgineum vterum. Cuius inuentionis gloriam ideo Patres & Doctores euangelio Chriſti attribuunt, non quòd virginitas ſit excellentior aliis virtutibus, ſed quod fuerit inuentu difficilior. Multæ aliæ virtutes excellentiores fuere & Synagogæ, & Eccleſiæ communes, ſed quæ erant notiores rationi naturali, & inuentæ à pluribus. At virginitatem, quis homo ratione ductus ſola inueniret eſſe virtutem; quando ſic ſe compoſitum videret, vt daret operam liberis, quando hoc decere, imo neceſſariũ eſſe nſceret propagando mundo; quando maiorem ſanctorum partem honeſtiſſimo cerneret vacare coniugio. Quando etiã videret præceptum illud bis datum à Deo, creſcite, & multiplicamini, quando audiret ingentia ſuſpiria illuſtriſſimorum virorum pro habendis filiis. Sanè inter hæc penè latebat virtus virginea, inſuperabilibuſq; tenebris erat communi hominum intelligendi modo obducta. Nihil infrà cælum erat, quod ducere poſſet in eius cognitionem, vt de virgine dicat Amb. acceſſiuit è cælis, quem imitaretur in terris. Ergo oon parua gloria, ſed magna eſt Chriſti, quod ipſe tam abſconditam virginitatis gemmam inueniret, & perſuaderet hominibus amplectendam illam eſſe virtutem. Quam virginitatis gloriam ſic conſequeoter æſtimauit Eccleſia Chriſti, vt nihil prius celebret in ſuis agminibus, quam ſi albicent hac virtute. E contra autem Synagoga, quæ multa eſt in celebranda virtute ſuorum, neminem laudat, quod fuerit virgo. Lege totum Eccleſiaſticum à cap. 40. vbi laudantur glorioſi viri, eorumque virtutes minutatim recenſentur, nullius tamẽ numeratur virginitas. Quod mihi euidentiſſimum argumentum facit, in Synagoga à nemine fuiſſe perpetuam virginitatem cultam ex affectu ad eam virtutem, ſed ex aliis accidentibus occurſibus. Sicait Chryſoſt. hom. 79. in Matth. *Nec in veteri Teſtamento à priſcis illis ſanctis viris virginitas culta fuit*, nimirum ex affectu ad virtutem illam. Non enim credo virtutem in Eccleſiæ filiis cantatiſſimam; in Synagoga prætereundam à ſacris ſcriptoribus adeo, vt nemo qui laudandus aſſumebatur, laudetur in illa. Scio tamen Eccleſiæ patres recurriſſe ad Eliæ virginitatem, & aliorum veterum, vt Hæreticos nouatores confunderent. Sed non inde ſequitur, in Elia, & aliis veteribus fuiſſe virginitatem ſpecialem virtutem, ſicut ex eo quod Patres ad confundendos Iudæos in coniunctione Chriſti ad gentes, recurrunt, ad coniunctionem Iudę cum Thamare, Dauidis cum Berſabe, non tamen ſequitur eas coniunctiones fuiſſe virtutes. Erant equidem vmbræ, vt integritas corporalis veterum ob alias cauſas inuenta, forſan non fuit virginitatis virtus, vel fuit imperfectiſſima, fuit tamen vmbra lucidiſſimi agminis Chriſti. Pro quo ſit coronis ſanctiſſimus Pater, & Theologus Nazian. de laude virginitatis, inquiens:

Chryſoſt.

Nazian.

Vt vero in tabulis pictor, dum corpora fingit
Obſcuris primum ora notis, leuibuſque figurat
Mox formis, ſtudet omnigenos adhibere colores,
Atque opus inceptum numeris polit omnibus artis:
Sic quoque virginitas, magni pars inclyta Chriſti
Ante quidem vmbroſo in paucis ſplendore micabat,
Dum lex iura daret in terris, & in orbe vigeret,
Exiguis ſpectanda notis, paucíſque luceret
Lucis ad interna radios penetrare micantes.
At poſtquam Chriſtus per caſta viſcera matris
Abſque Patre & tadis vita progreſſus in auras,
Luſtrauit muliebre genus, primámque parentem
Depulit, & carnis leges abſcedere iuſſit
Gratiaque in medium venit: tunc denique noſtro
Virginitas generi præclaro lumine fulſit.

Sic ſapientiſſimus Theologus, & doctor Eccleſiæ, in veteribus Synagogæ filiis non agnoſcit niſi paucas virginitatis vmbras, gloriam tamen eius meritò adſcribit Chriſto. Et ego malim cum Nazianzeno, cum Athanaſio, cum Ambroſio, cum Hieronymo, cum Chryſoſt. cum innumera alia Patrum, Theologorumque phalange, à Patre Hurtado adducta loco citato, pro virginitatis gloria Chriſtianæ Eccleſiæ appropianda ſtare, ſiue deſipere; vt hiſtoria prophetica oblatrat, quàm cum eius authore magoiloquentiam: pro Synagoga oſtentare & ſub ſpiritu Ieſu manſuetudinem præferre modeſtam, quam ſub ſpiritu Heliano acorem, & bilem ſolutiſſimam voluere aduerſus ſapientiſſimos magiſtros, & ſanctos Patres.

PARS SECVNDA.

Moralia circa textus literam.

NVnc textus litera ſic ex fugenea venit, vt eos ſuccos ab illa capiamus, qui mores poſſint alere humanos.

Geneſ. 33. Eleuans autem Iacob oculos ſuos, vidit venientem Eſaü, & cum eo quadringentos viros, diuiſitque filios Liæ, & Rachel, ambarumque famulſarum: & poſuit vtramque ancillam, & liberos earum in principio; Liam verò, & filios eius in ſecundo loco; Rachel autem & Ioſeph nouiſſimos. Et ipſe progrediens adorauit pronus in terram ſepties, donec appropinquaret frater eius.

§. I.

Cognationis affectus validiſſimus eſt, vt vel ferreum animum emolliat.

ARmato hoſti Eſaü vide qualem manum Iacob opponat, nẽpe tres conſobrinorum turmas; in prima erant Balæ, & Zelphæ filij; in ſecũda Lia ſuos filios habebat; in tertia Rachel eum Ioſeph ſuo. Quod puerili cognati, tot militaria tormẽta, vt vel barbariſſimum efferúmve animum concutiant. Ait D. Amb. lib. 2. de Iacob, cap. 6. *Occurritque itaque fratri, cum vxoribus, & pignoribus ſuis, vt etiamſi ipſe indignaretur, neceſſitudinis obſequiis inflecteret.* Quis vel ferreus nou emolliatur ad cognatorum pericu- *Amb.*

lum? Ptolomæus rerum in Paleſtina potitus, A
Ionathæ Machabæi matrẽ & germanos capti-
uos in arce tenebat: vbi cruentiſſima obſidione
à Ionatha coarctatus, ne arx tota in flãmas iret,
hoſti furenti germanos obiecit ruinæ neceſſa-
rio participes. Quid tunc Ionathas? Accipite
Egeſippum lib. 1. de Excidio Ier. cap. 1. dicẽtem.
Egeſip. *Aſſumpſit illico Ionathas paterni ſacerdotij munus,
& ſtatim pietatis obſequia curamque ſeruandæ ne-
ceſſitudinis exequebatur, matrem cupiens, fratréſ-
que periculo eripere. Congreſſuque ſuperior factus,
ſuſtapaſſionis affectu ſuperabatur, quo minus caſtro
poriretur, in quo clauſi detinebantur. Nam Ptolo-
maus vbi ſe vrgeri videbat, matrem eius atque* B
*germanos in muris locabat præcipitandos illico, niſi
Ionathas bello, quod inferebat, deſiſteret: Vinceba-
tur iuuenis pietatis metu, qui vincebat fortitudinis
aſſumptione, & iracundiam excitatam in hoſtem
reuocabat ſuorum miſericordia.* Ecce tibi Iona-
thas in hoſtem furens, vbi ſibi germanos obie-
ctos vidit, ſic emollitur, vt à bello deſiſtat. Qui
æneos contempſit muros, qui tormenta milita-
ria riſit, qui mille flammantibus machinis, non
potuit à bello inferendo arceri; iam cerâ mol-
lior bello parcit, ne germanis malum inferat.
Sic valet cognationis affectus vel ferrea pecto-
ra emolliri. Quis ignoret certamen illud, in quo
Ioab dux Dauidis acriter expugnabat Abnerẽ,
qui cum maiori parte populi Iſraëlitici ſtabat C
pro Saülis domo? Sanè victor Ioab rapidiſſimè
ferebatur aduerſus cõtrarij exercitus reliquias.
Tunc Abner in ſummitate collis poſitus excla-
2. Reg. 2. mãs ad Ioab, fatur. 2. Reg. 2. *Num vſque ad in-
ternecionem tuus mucro deſæuiet? Vſquequo non
dices populo, vt omittat perſequi fratres ſuos? Et
ait Ioab: viuit Dominus, ſi locutus fuiſſes mane, re-
ceſsiſſet populus perſequens fratrem ſuum. Inſonuit
ergo Ioab buccinâ, & ſtetit omnis exercitus,* &c.
Ecce totus Ioabi furor, vt quieuit ad vnum ver-
bum Abner, ſed Abner hoſtis erat, quod ergo
verbum dixit adeo efficax, vt conuinceret eum,
qui nullis armis vincebatur. Imo qui nulla con-
trariorum internecione ſatiabatur, nulliſque ca-
dentium gemitibus flectebatur, ad Abneri ver- D
bum, ſic cõſtitit, vt fateretur ſe non potuiſſe vn-
quam non parere verbo tanto. Ait enim: *Viuit
Dominus, ſi locutus fuiſſes mane, receſsiſſet populus,
&c.* Quale hoc verbum adeo efficax fuit ad de-
tinendum mortes, igneſque ſpirantem? Sanè il-
lud ſolum verbum Abneri fuit: *Vſquequo non
dices populo, vt omittat perſequi fratres ſuos?* Vbi
eleganter Procopius in Gloſſa, ait: *Cognationem
reuocans in memoriam, ei perſuaſit, quod voluit.*
Quippe vbi Abner vidit arma inutilia eſſe, to-
tamque exercitus vim confractam, vt poſſet ſæ-
uientem adhuc hoſtem deflectere, ad cognatio-
nem recurrit, cũque fecit aduertere, quod om- E
nes cadentes erant eius fratres, & cognati, quod
ſolo manſuetudinem, & humanitatẽ vel trucu-
lentiſſimo duci perſuaſit. Quis enim non verea-
tur ſuorum cognatorum pericula? Meritò dici-
tur 2. Macha. 5. de immaniſſimo & perditiſſimo
2. Mac. 5. Iaſone: *Iaſon verò non parcebat in cæde ciuibus
ſuis, nec cogitabat proſperitatem aduerſus cognatos
malum eſſe maximum.* Equidem tantum malum
eſt incognatos proſperè ſæuire, vt vel efferiſſi-
mus homo, ſi tantum id cogitaſſet, non poſſet
non emolliri ad conſpectum effuſi cognati ſan-
guinis.

§. II.

*Iudæorum reiectorum genus infirmiſſimum,
viliſſimum: Fortitudo enim & robur
virile à Chriſto aduenit.*

Mirabar Iacobum aduerſus Angelum in
lucta valuiſſe, & in fratrem armatum
fuiſſe infirmatum. Ibi ſolus luctam aggreditur
mulieribus à ſe dimiſſis, & paruulis, ſubluctan-
trem lacertis ſtringit, ne ſe expediat; & totis
Angeli viribus non adducitur, vt cadat. Hic
vbi armatum Eſaü vidit, mulieres, & paruulos
in turmas diſponit, & quaſi dux muliebris exer-
citus cum illis graditur, nec ſemel, ſed bis, &
ſepties humi procumbẽs adorat armatum. Cur
ibi tam fortem, hîc tam infirmum, & imbecil-
lum agit? Equidem in præſenti genus Iudæo-
rum reiectitium repræſentabat; in quo nihil
non mulibre, & infirmum, & imbecillum, vi-
le apparet. Ait Ruper. lib. 8. in Gen. ca. 8. *Pro
parte reproborum Iudæorum Iacob adorat Eſau, &* Ruperc.
*munera offert, infirmum quippe eſt genus eius, cun-
ctiſque hodie populis imbecillius, & vbi diſperſum
multa tributa ſoluit Dominis ſuis, & regibus.* Ec-
ce vobis clariſſimum ſignum reprobationis Iu-
daicæ, ille populus cantatiſſimus ob prælia,
qui tot nationes ſubiugauit, qui tot duces vali-
diſſimos parturiuit, qui tot hoſtium ſpoliis di-
uinas ornauit aras. Ille, qui etiam captiuus eos
viros edebat, nimirum, Mardocheos, qui prin-
cipi Ammano reuerentiã negabat, ne aliquem
præter Deum videretur adorare. Poſtquam vi-
rum Ieſum morti dedit, ſic effæminatur, ſic in-
firmatur, vt nihil in ſe forte, nihil virile oſten-
dat; ſed ab omnibus nationibus contemnatur,
& vel ad pueruli vocem procumbat humi, &
propter obolum adoret quamlibet dynaſtam.
Sanè negarunt ſibi à Deo immiſſum virum, &
in muliebrem venerunt viliſſimam infirmita-
tem. Accipite huius rei lucidiſſimam vmbram.
2. Reg. 15. vbi Dauid Rex deſerit ciuitatem Ie-
ruſalem, vt ſibi per fugam conſulat à rebellis fi-
D lij facie. Ibi dicitur: *Egreſſus eſt ergo rex, & vni-* 2. Reg. 15.
*uerſa domus eius pedibus ſuis: & reliquit rex decẽ
mulieres concubinas ad cuſtodiendam domum.* Mi-
raberis cuſtodiam adhibitam à prudentiſſimo
regi, domui ſuæ, vbi validiſſimus exercitus mi-
nabatur. Quis rex diceretur poſuiſſe decẽ mu-
lieres pro cuſtodia domus aduerſus hoſtes flam-
mantes? Non dicitur rex poſuiſſe mulieres pro
cuſtodia, ſed reliquiſſe eas, in quo totum Chri-
ſti myſterium mirificè adumbratur. Ex quo
enim Ieſus à Iudæorum populo abiit, gentem-
que illam perduellem reliquit, qui reliqui ibi
ſunt, non viri, ſed mulieres videntur ob viliſ-
E ſimam infirmitatem. Ait Petrus Damian. lib. 2.
epiſt. 20. *Nunc Dauid à facie Abſalon fugiens* Petr. Dam.
*decem concubinas in domo reliquit, quia Sal-
uator noſter dum eiectus de ciuitate Iudaica, in
deſertum gentium properat, reliquit in domo legis
Iudæos non viriliter incedentes, ſed muliebri con-
uerſatione viuentes.* Planè Iudæi qui derelicti
per orbem vagantur, non ſolùm ciuitatem, &
patriam amiſerunt, ſed & penitus exuerunt in-
genuitatem, roburque virile, & ſub muliebri
infirmitate degunt vbique timidi, & viles, &
deſpicabiles. Et meritò in vilem, & mulie-
brem decidunt infirmitatem, qui à ſe virum di-

tiinum Ieſum ablegant, ex qoo omnis fortitu- A do, & tobur in homines dimanat. Id quod D. Amb. in orat. de obitu Theodoſij in tanti Imperatoris facinore pondetabat, aiens: *Recognoſcitis nempe, quos vobis Theodoſij fides triumphos*
Ambr. *acquiſierit, cum locorum anguſtiis, & impedimentis calonum agmen paulo ſerius in aciem deſcenderet, & inequitare hoſtis mora belli videretur, deſiliuit equo princeps, & ante aciem ſolus progreſſus ait: Vbi eſt Theodoſij Deus? Iam hoc Chriſto proximus loquebatur. Quis enim hoc poſſet dicere, niſi qui Chriſto ſe adhærere cognoſceret?* Expende vnde colligat Ambtoſius Theodoſium Chriſto eſſe propinquum, nimitum, ex eius fortitu- B dinem halantibus verbis, qui enim Deum clamans viriliter ſeſe periculis offert, magnum indicium præbet, pro ſe Chriſtum habere, in quo tobur, & fortitudo clatet. Et ſanè, qui Chriſtum habet, virile tobur, & fottitudinem habet, qua nihil paueat. Iacob Gen. 32. vidit Dei caſtra, vidit, inquam, locum io quo vel Angeli militares protendebant acies: ibique diſponens familiam ſuam, *manſit nocte illa in ca-*
Ambr. *ſtris;* D. Amb. legit: *dormiuit nocte illa in caſtris.* Expende illud, *dormiuit*, vbi Angeli armantur, vbi excubias agunt militares, Iacob dormit, & ſecurus ſeſe ſomno tradit. Cur non magis timet? Cur non magis currit ad atma? Erat in illo C Chriſtus, de cuius halitu & robur, & fortitudinem habebat, qua poſſit dormire etiam inter hoſtilia atma. Ait D. Amb. lib. 2. de Iacob,
Amb. cap. 6. *Dormiuit in caſtris. Perfectorum enim eſt non facile mundanis moueri, non turbari metu, non exagitari ſuſpicione, non terrore concuti, ſed quaſi in littore tutiſſimo aduerſum inſurgentes fluctus ſæcularium procellarum mentem immobilem fida ſtatione placidare. Hoc firmamentum Chriſtianis mentibus Chriſtus inuexit, &c.* Planè qui Chriſtum habent, firmamentum, & robur habent, quo in periculis tuti, & ſecuri agant.

§. III.

Ad Prælaturas non niſi aliis ſtimulantibus eundum; ab illis recedendum proprio marte.

SEpties pronus in tetram Iacob adorabat fratrem, ſeſe illi humilians, & inferiorem proteſtans; ſed ſcire cupis, à quo fuerit Iacob admonitus, vt ſic ſe ſubmitteret fratri? Scio ex cap. 27. Gen. quod Iacob ſurrepturus benedictionem, qua ſe præponeret fratri, imo Dominus fratrum vocaretur, à matre Rebecca fuerit incitatus, qua impellente ipſe ad benedictionem illam iuerit. Vt autem ſeſe fratri ſubderet, eumque vt inferior adotauerit, non video, quod ab aliquo fuerit incitatus. Cur ergo, qui non niſi matre impelleote oiſus eſt ſe fratri præponere; abſque vllo impulſore ſe fratri ſubiecit? In hoc planè oſtendit, quid debeat facere quilibet bonus homo, nimirum, quod niſi alijs monentibus impellentibus ad prælaturas non abeat, vt illas dimittat, nullius impulſum expectet, ſed proprio marte diſce-
Ambr. dat. Rem pulcherrimè tractat D. Amb. lib. 5. Exam. cap. 15. Gruum naturam expendens, quarum vna cæteris dormientibus vigilias exercet. Quid tunc? *Vbi vigiliarum fuerit tempus impletum, perfuncta munere, in ſomnum ſe præ-*

A *miſſo clangore componit, vt excitet dormientem; cui vicem muneris traditura eſt. Quem inuenias, hominum, qui ſponte deponat imperium, & ductus ſui cedat inſigne, ſiatque volens numero poſtremus ex primo? Nos autem non ſolùm de primo, ſed etiam de medio ſæpe contendimus, & primos diſcubitus in conuiuio vendicamus; ac ſi ſemel delatum fuerit, volumus eſſe perpetuum. Ideo inter grues æquanimitas in laboribus eſt, humilitas in poteſtatibus. Admonentur, vt exerceant cuſtodiæ vices, non admonentur, vt de poteſtate decedant.* Expende ab illis, *admonentur, vt exerceant, &c.* nullus in illis ambitus, nulla ſolicitudo eſt de ac-
B quirendo honore cuſtodiæ, ſic quietæ ſomno indulgent, quaſi ad alias curas non eſſent promouendæ. Vbi autem tempus aduenerit, quæ cuſtos erat, nemine monente, ſed proprio marte, cuſtodiæ honorem alteri cedit, quæ clangoribus excitatur, & impellitur, vt aſcendat. Vtinam hanc politiam homines imitemur, & ad honores, ad dignitates niſi præmoniti, & impulſi minimè aduolemus, ad illaſque exuendas, ſic ſimus propenſi, vt quoties liceat, proprio marte ab illis liberari curemus.

Gen. 33. Currẽs itaq; Eſaü obuiam fratri ſuo, amplexatus eſt eum, ſtringenſq;
C collum eius, & oſculans fleuit. Leuatiſq; oculis vidit mulieres, & paruulos earum, & ait: Quid ſibi volunt iſti? & ſi ad te pertinent? Reſpondit; Paruuli ſunt, quos donauit mihi Deus ſeruo tuo. Et appropinquantes ancillæ, & filij, &c.

§. IV.

Etiam in feraliſſimo homine ſolet effulgere amor fraternus.

D QVis Eſaü feralior? Gladio ſanè viuebat ferreus ipſe ferratis ſemper hominibus cinctus, vbique ignes, morteſque adſpirans. Inter hæc tamen ad conſpectũ fratris totus emollitur, & in amplexus, & oſcula ruit. Habes enim de illo: *Currens itaque Eſau obuiam fratri ſuo, amplexatus eſt eum, ſtringenſque collum eius, & oſculans fleuit.* Quis ſperaret in tam ferali viro tantam fraterni amoris teneritudinem? Agit equidem aliquando etiam feraliſſimos homines fraterni amoris ſtimulus. Memnon in Hiſtoria de Heracleæ tyrãnis relata apud Biblioth. Photij, de quodam tyrãno, qui Satyrus dicebatur, locutus ait: *Nec voluntas ei erat humanum aliquid, &* Memnon.
E *moderatum diſcendi, nec à natura indita facultas: ſed per omnia erat peſſimus, etiam ſi tempus ipſum infringebat hominem, vt ciuilis tandem ſanguinis, & cædis eum ſacietas caperet. Amoris tamen fraterni primas tulit. Nam vt dominatum fratris filiis integrum ab iniuriis conſeruaret, adeò eius rationem habuit, vt licet cõiugalis vxoris, quam vnicè amabat, conſuetudine vteretur, liberos tamen ex ea procreare nollet, ſed omni arte hanc orbitatis, & non gignendæ ſobolis ceu pœnam ſibi irrogaret, ne quem omnino inſidiatorem fratris filiis relinqueret.* Hoc potuit fraterous amor in homine, cui nec naturæ iodoles, oec voluntas dabat, aliquid humanum, aut moderatum poſſe ſentire. Se

Digitized by Google

tamen filiorum orbitate mulctabat, ne à ſe exiteret, qui moleſtus eſſet fratris filiis: quorum tutelam in regni adminiſtratione ipſe ſubibat. Sed & feraliſſimus ille epulo, totus ferreus factus Lazaro indigenti, dum pœnas ſuæ crudelitatis luit flammis vltricibus traditus, vbi nil humanum habitat, ſic ad Abrahamum precatus dicitur, Luc. 16. *Rogo ergo te pater, vt mittas Lazarum in domum patris mei, habeo enim quinque fratres: vt teſtetur illis, ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorum.* Qui nullam pietatem, nullam vnquam humanitatem tenuit; cum in feritate iam obduratus eſſet, tenebat tamen amorem, & fratrum curam. Ecce tibi in reprobo, imò in damnato, in quo omnia feralia ſunt, omnia trucia, à quo omnis abeſt humanitas, & virtus, tamen in illo fraternus amor inuenitur, vt dicat D. Gregor. Papa. ibi. *Reproborum mentem pœna ſua quãdoque inutiliter erudit ad charitatem, vt iam tunc etiam ſuos ſpecialiter diligant, qui hîc, dum peccata diligerent, nec ſe amabãt.* Solet equidem amor fraternus etiam in perditiſſimis, & deploratiſſimis inueniri. Cum huc peruenio non me tempero, quin fraterni amoris flammas in Ariſtobulo Iudææ rege comminiſcar. Is inuidia Antigoni fratris ſui exagitatus eò peruenit, vt fratrem iuberet occidi. Occiditur itaque Antigonus fratris imperio. Quid tunc? Ait Egeſippus lib. 1. de Excid. Ieroſ. cap. 6. & 7. *Quo facinore patrato, Ariſtobulus ſecum ipſe reputans, quid ſceleris admiſerit, in morbum ipſe incidit. Defigebatur in imis viſceribus dolor, inuidia in miſerationem verſa eſt, quòd innocentem peremiſſet contra ius germanitatis, tanti ſceleris humanitas mentem exulcerabat: non ſomnus oculis, non quies animo dabatur. Serpebat cæco vulnus dolore, coquebantur ægra præcordia, & crebro gemitu pulſabant alta nimis ſuſpiria. Itaque immoderata mæſtitudine eò prorupit morbi vis, vt conuulſis viſceribus, ſanguinem vomitu oris reiiceret. Quem puer aulicus, regiis vſibus præbens miniſterium, foras extulit, atque imprudens facti, quod caſu potius, quàm induſtria gerebatur, ad eum locum peruenit, in quo Antigonus fuerat extinctus, illic ſupra rorantes adhuc fraterni ſanguinis maculas, percuſſoris ſanguinem effudit. Clamor ſubitò factus, & gemitus intuentium, eo quod profunda quadam diſpoſitione Domini libatus peremptoris ſceleſtiſſimi parricidæ ſanguis videretur. Sono excitus cauſam quæſiuit, cum ſileretur, elicuit ſtudio quærendi, & metu indignationis. Cuius accepto indicio, ſuffuſos oculos lacrymis, & quantum erat in eo virtutis ingemiſcens: Haud, inquit, rependitur meritis meis congrua viciſſitudo. Neque enim Dei oculum tam impij machinator ſceleris præterire poteram. Matura flagitij vltio ſubeſt, & tam digno conuenio parricidij mei pretio. Vale corpus, quouſque animam fratri condemnatam detines? Quid per partes et libo meum ſanguinem? In me omnis (ſi qua pietas eſt) contorqueat manus ſpiculũ, ac me omnes filii germanique vltores pietatis gladio transfigant. Mactetur hoſtia parricidalis, atque immoletur violatæ neceſſitudini, totum ſimul ſtato noſtra ſanguinem euomat. Non viſcerum meorum cruciatibus, & lenta tabe dæmonum exſaturetur, quod me in tam nefarios auſus ſæui facinoris impegit. His dictis finem imperij, ac vitæ dedit.* Quis in truculentiſſimo parricida tam vehementes amoris fraterni flammas crederet?

Luc. 16. — Greg. PP. — Egeſip.

Potuit ille crudeliſſimus extinguere fratrem, ſed non potuit in ſuo pectore extinguere ſcintillam fraterni amoris, quæ in tantas flammas excreuit, vt illis exuri penitus cogeretur.

Gen. 33. Dixitque Eſaü: Quænam ſunt iſtæ turmæ quas obuiam habui? Reſpondit: Vt inueniam gratiam Domino meo. At ille ait: Habeo plurima frater mi, ſint tua tibi. Dixitque Iacob, Noli ita obſecro, ſed ſi inueni gratiã in oculis tuis accipe munuſculum de manibus meis, ſic enim vidi faciem tuam, quaſi viderim vultum Dei, eſto mihi propitius, & ſuſcipe benedictionem quam attuli tibi, & quam donauit mihi Deus tribuens omnia.

§. V.

Perfectæ virtutis indicium eſt, quòd in aliis Deum reuerearis.

NOn puſillanimitati, & vitio vertas, quod Iacob dicat Eſaü, *Sic vidi faciem tuam, quaſi viderim vultum Dei*, non equidem hæc à vitio aliquo proficiſcuntur, ſed à præſtanti, & perfectiſſima virtute, quæ in aliis ſcit Deum, vt in imagine reuereri. Quam perfectionem à ſuis exigebat parens meus D. Ignatius, qui in conſtitutionum ſummario, 28. ſic mandat: *In omnibus procurando, atque optando potiores partes aliis deferre, omnes in animo ſuo tanquam ſibi ſuperiores ducendo, & exterius honorem, ac reuerentiam, quam exigit cuiuſque ſtatus, cum ſimplicitate, & moderatione religioſa exhibendo: atque ita fiat, vt ſe mutuò conſiderantes in deuotione creſcant, Deumque Dominum noſtrum laudent, quem quiſque in alio, vt in illius imagine, agnoſcere ſtudeat.* Ecce tibi, quid petat magnus perfectionis magiſter ab iis, qui ad perfectionem currunt, nimirum, quod alios ſibi ſuperiores ducant, quod ſibi mutuò reuerentiam exhibeant, & quod *Deum quiſque in alio, vt in illius imagine cognoſcere ſtudeat*, ſic videns alium, quaſi vultum Dei videat. Sic ipſe perfectionis magiſter Dei filius vbi homo factus eſt, ſe ita compoſuit, quaſi alij eſſent omnes ſibi proximi. Ait enim Pſal. 83. *Videbitur Deus Deorum in Sion*, quæ verba Græci Patres intelligunt de tẽpore, quo Dei filius homo apparuit, ſiue vt Baruch ca. 3. loquitur, in terris viſus eſt. Ille equidem qui in cœlis erat inuiſibilis, & immortalis, viſus eſt in terris factus homo mortalis, Sed qualis videbatur in terris, agens inter homines, cum illis conuerſatus? Ait Pſal. *Videbitur Deus Deorum*, ſic apparet inter homines, quaſi inter Deos, vbi enim proximos cœpit habere homines, illos cœpit æſtimare Deos. A quo non longe abeſt D. Auguſt, aiens: *Apparuit Deus Deorum in Sion, Deus Deorum, Chriſtus Chriſtianorum? Quomodo Deus Deorum Chriſtus Chriſtianorum? Ego dixi, dij eſtis, & filij excelſi omnes.* Itaque vbi in terris apparuit, dixit omnes ſibi proximos eſſe Deos, & inde factum eſt, quod appareret Deus Deorum.

D. Ignat. — Pſal. 83. — Auguſt.

Simul habuit proximos homines, & ſimul il- A
los dixit Deos, ne detrectet homo quaſi Deum
habere proximum. Perfectæ namque virtutis
eſt, quod ſemper Deum in quouis proximo re-
cognoſcas. Abraham Gen. 18. tribus acceden-
Gen. 18. tibus peregrinis occurrit, *& adorauit in terram.*
Et dicit, Domine ſi inueni gratiam in oculis tuis,
&c. Ecce tibi tres videt peregrinos, tres ado-
rat, & tamen cum tribus, quaſi cum vno loqui-
tur, dicens, *Domine, ſi inueni gratiam in oculis tuis,*
Cur non magis loquitur pluraliter quaſi cum
tribus? Nonne credebat illos homines eſſe, &
plures homines, cur in plurali non loquitur?
Homines putabat eſſe, & plures, ſed perfectus
vir in hominibus Deum recognoſcens, ſic cum B
illis agit, quaſi ageret cum vno Deo, & Domi-
August. no. Ait D. Aug. lib. 16. de ciuit. ca. 29. *Multò eſt*
credibilius, quod Abraham in tribus viris Domi-
num agnoſcebat, cui per ſingularem numerum lo-
quebatur, etiam cum eos homines eſſe arbitraretur.
Planè tres videbat, quos homines eſſe puta-
bat, & tamen ſic agebat cum illis, quaſi cum
vno Deo ageret, quem in illis venerebatur.
Ad Col. 3. Quod monebat Paulus ad Coloſſe. ca. 3. *Quod-*
cumque facitis, ex animo operamini ſicut Domino,
& non hominibus: quaſi velit, quod in omni
obſequio noſtro, non reſpiciantur homines,
ſed Deus in illis. C

§. VI.

Non dedecent perfectos viros verborum, ob-
ſequiorumque blanditiæ, & delinimenta,
quibus aduerſos animos in Domino ſibi ac-
quirant. Et quod ibi periculum.

OFfendunt non neminem verba illa Iaco-
bi dicta Eſaü, nimirum, *vide faciem tuam,*
quaſi viderim vultum Dei. Quanta hæc adu-
latio? Sanè adulatio, & lenocinium videtur,
ſed quæ non dedeceat viros perfectos, quæ li-
cita ſit, vt emolliantur animi aduerſi. Sto enim
à ſententia Abulenſ. qui in præſenti, ait: *Po-* D
Abul. *teſt ſtare iſta litera, per modum cuiuſdam adula-*
tionis licita, ſcilicet, quia Iacob valde timebat
Eſau, vt eum placaret, dixit ſe gauiſum fuiſſe in
viſione eius, quaſi ſi videret Angelum Dei, de
cuius viſu valde conſolaretur. Eſt equidem per-
fectiſſimorum virorum, vt ſibi in re virtutis
conſulant, non detrectare ea obſequia, eaſque
verborum blanditias, & lenocinia, quæ poſſint
emollire animos hoſtiles, & capere illos. Ac-
cipe Danielem, cap. 4. fantem: *Domine mi Rex,*
Dan. 4. *ſomnium his, qui te oderunt, & interpretatio eius*
hoſtibus tuis. Et quidem iuſtiſſimè verberaba-
tur impiiſſimus tyrannus à Deo & nihilomi-
nus Daniel blandiſſimis iis verbis eius aures ti- E
gabat. Cur Daniel non magis pungis Dei oſo-
rem? Cur tyrannidis ſuæ pœnas iam iam immi-
nere non obteſtaris? Cur magis confugis ad
blanditias verborum, & lenocinia, imprecans
eius hoſtibus pœnas, quas ipſe daturus eſt ſta-
tim: Sanè hæc dicerentur à regum paraſitis, &
adulatoribus. Sed & ſanctiſſimi viri aliquan-
do blanditiis, & lenocinijs vtuntur, vt ad rem
virtutis emolliant tyrannorum animos. Ita ſi-
militer omnis perfectionis magiſter D. Paul.
Actor. 26. vbi apud Regem Agrippam ſiſte-
Act. 26. batur, ait: *De omnibus, quibus accuſor à Iudæis,*
Rex Agrippa, æſtimo me beatum, apud te cum ſim

A *deſenſurus me hodie, maximè te ſciente omnia quæ*
apud Iudæos ſunt. Lectio Syriaca: *Puto ego de*
me ipſo, quod beatus ſum qui coram te hodie ego de-
pono ſpiritum. Quid blandius regi dici potuit,
quàm quod ſe beatum putet ille qui apud illum
cauſa dicebat? Regina Saba vbi ſumme ad-
blandiebatur Salomoni ſolùm ait, 3. Reg. 10. 3. Reg. 10.
Beati viri tui, & beati ſerui tui, qui ſtant coram
te ſemper. Vide quanto blandius erga Agrip-
pam ſe gerat Paulus; qui non miniſtros ſemper
aſſiſtentes; ſed ſe ipſum ad horam loquentem,
inde ſe dicit eſſe beatum. Sciebat quidem Pau-
lus ſuam beatitudinem non in terreni regis con-
ſpectu, ſed in cæleſtis regis viſione eſſe ſitam;
B ſed in re virtutis, ne Euangelij curſus impedia-
tur, non detrectat, ad eas verborum blanditias
recurrere, quibus tyrannorum animi capiun-
tur. Et vtinam delinimenta hæc verborum à
Iacobo, à Daniele, à Paulo aſſumpta ad lenien-
dos principes in re virtutis, eodem tempera-
mento aſſumerentur à reliquis ſectatoribus vir-
tutum. Sed proh dolor! Omnia verborum
lenocinia, omnes paraſitorum blanditiæ in
perfectionis profeſſoribus apparent, non tam
pro re virtutis, quàm pro temporalitatis aucu-
pio. Rem grauiter deplorat Nazianz. orat. 27.
inquiens: *Neque facetus quiſpiam, ac iucundus* Nazianz.
C *ſum, atque ita comparatus, vt hominum beneuolen-*
tiam blanditiis, & aſſentatione ſurripere queam:
quales multos eorum video, qui hoc tempore Sacer-
dotij munus profitentur, qui fidei noſtræ pietatem,
qua prius ſimplex, atque artis expers erat, artifi-
cioſam reddiderunt, ac nouum quoddam Politices
genus à foro ad ſancta tranſlata, & à theatris ad ſa-
crarium, vulgi oculis minime inſpectandum, ita
vt ſi audacter hoc dicere oporteat, duæ iam ſcenæ
ſint, inter quas hoc dumtaxat interſit, quod illa om-
nibus pateat, hæc quibuſdam, illa rideatur, hæc in
honore ſit; illa theatrica, hæc ſpiritualis nomine-
tur. Quid grauius? Equidem totæ illæ paraſi-
torum machinæ, tota ambientium mundialium
D politia, totum mundialis vitæ artificium à foro
ad ſancta tranſlatum conſpicitur. Obſequia,
blanditiæ, verborum lenocinia, applauſus, co-
mitatus, portarum obſeruatio, quæ in amphi-
theatro mundi pro mundi bonis ludebant, iam
in ſacrario, inter eos, qui mundo valedixerunt,
viſuntur. Et quidem duæ iam ſcenæ ſunt, mun-
dialis & religioſa: in vtraque eædem perſonæ
apparent, eadem verba, & officia promuntur;
ſed illa omnibus patet, hæc quibuſdam. In illa
iam ab ipſa philoſophia ridentur principũ la-
terones, laudatores: in hac adhuc hi in bonore
ſunt, in illa pro theatralibus perſonis illi haben-
tur, in hac pro ſpiritualibus. Vtinam vt hæc
E ſanctus Theologus ſuo tempore notauit, mini-
me notari poſſint diebus iſtis.

Geneſ. 33. Vix fratre compellente ſuſci-
piens ait: Gradiamur ſimul, eroque
ſocius itineris tui. Dixitque Iacob;
Noſti Domine mi, quod paruulos
habeam teneros, & oues, & boues
fœtas mecum, quas ſi plus inambu-
lando fecero laborare, morientur vna
die cuncti greges. Præcedat Domi-
nus meus ante ſeruum ſuum: & ego
ſequar, &c.

Digitized by Google

§. VII.

Impiorum conſortia fugienda, & damnoſa.

MEritò cauet Iacob ſocium itineris habere Eſau, nunquam enim impiorum conſortia non damnoſa ſunt, & lethalia, vt qui per ſe incolumis exiſtit, de conſortio impiorum aliquam ſuſtineat damnationem. Hinc Num.
Num. 16. 16. caſtigaturus Dominus homines impios, ait Moyſi: *Præcipe vniuerſo populo, vt ſeparetur à tabernaculo Core, & Dathan, & Abiron.* Etiam ſi populus non ſepararetur ab his, poſſet tamen Deus illos ſolos tradere perditioni, cur maluit, vt ante ſeparare tur populus? Ege-
Egeſipp. ſippus lib. 5. de Excid. Ieroſolym. cap. 16. inquit: *Separari populum à noxiis præcepit, ne pios, aut maculâ contaminaret de conſortio noxiorum, aut pœnâ inuolueret.* Vix aut raro pœna in impios deſæuit, quin ſimul tangat vniuerſos eorum conſortes. Id quod manifeſtè probanit ſanctiſſimus, & cantatiſſimus rex Ioſias, qui vt ſe Aſſyriis coniunxit, occurrens regi Ægyptiorum, non potuit effugere mortem decretam à Deo nequiſſimis hominibus. Rem habes 2.
2. Par. 35. Paralip. 35. vbi ſic: *Aſcendit Nechao rex Ægypti ad pugnandum in Charcamis iuxta Euphratem, & proceſſit in occurſum eius Ioſias. At ille miſſis ad eum nunciis ait: Quid mihi, & tibi eſt rex Iuda? Non aduerſum te hodie venio, ſed contra alteram pugno domum, ad quam me Deus feſtinatò ire præcepit: deſine aduerſum Deum facere, qui mecum eſt, ne interficiat te. Noluit Ioſias reuerti, ſed præparauit contra eum bellum, nec acquieuit ſermonibus Nechao ex ore Dei, verum perrexit, vt dimicaret in campo Mageddo. Ibique vulneratus à ſagittariis, &c.* Et ſane non paratæ erant illæ ſagittæ contra Ioſiam, nec Deus iuſſerat, quod Ioſias interficeretur, vt vel aduerſarius fatetur. Solus Aſſyrius tanto illo exercitu petebatur, in illum ſolum decreta erat mortis ſententia. Cur ergo & Ioſias periit, qui piiſſimus, & ſanctiſſimus erat, nulliuſque criminis reus? Hoc habebat Ioſias, quod ſe Aſſyrio iunxerat, & pro illo ſtabat, vnde qui per ſe immunis erat, non
Egeſipp. potuit non inuolui ſociorum pœnâ. Egeſipp. lib. 5. de Excid. cap. 16. *Vulneratur Ioſias, quia contra imperium in hoſtem proceſſit. Sanctus cæterùm, & ideo raptus ne captiuitatem peccatis debitam videret. Clamauit Nechao; non ſum ad te miſſus, ferens eius fidei teſtimonium, ſed inuolutus eum conſortium degeneris ſocietatis.* Non illum arma petebant, non ipſe merebatur pœnam, ſed quia ſe impiis adiunxit, inuoluit eum conſortium ſocietatis degeneris. Caue tibi homo à conſortio impiorum, fieri enim vix poterit, quin diuinæ iræ torrens dum in illos exundat, te ſimul non inuoluat. Amaſias rex Iuda vt Idumæos contunderet, non paruam militum erexit manum, ſed & de idololatris Iſraelitis ſibi conductum exercitum adiunxit.
2. Paral. 25. Hæc dum tractabat ille 2. Paralip. 25. *Venit homo Dei ad illum, & ait: O rex, ne egrediatur tecum exercitus Iſrael, non enim eſt Dominus cum Iſrael.* Prohibetur rex ne aſſumat in belli ſocios Iſraelitas, qui Deum infenſum habebant. Sed Iſraelitæ etiam inter ſcelera ſua pollebant

A viribus, quibus naturaliter poſſent validiſſimos hoſtes comprimere. Cur ergo non aſſumerentur in ſocietatem à rege, qui in bellum ibat? Ioſephus de Antiq. lib. 9. cap. 10. inquit: *Propheta dimittere Iſraelitas conſuluit, eſſe enim hoc hominum genus impium, & cladem certam imminere, ſic oraculo monitum, ſi talibus rex vtatur auxiliis.* Vix enim vnquam ſine ingenti periculo, auxilij cauſa, te impiis adiungis: ex quorum conſortio eas incurris clades, in quas tu ſolus nunquam deueniſſes. Loth, Geneſ. 19. cogebatur ab Angelis exire de Sodoma, ait enim textus: *Cogebant eum Angeli, &c.* Et cur cogebant? Equidem moras agebat apud generos, vt eos ad ſalutem traheret, & moratus apud illos pene periclitabatur. Pulchrè D. Ambroſ. lib. 2. de Abraham, cap. 6. *Morabatur adhuc Loth, vt perſuaderet, & generis ſuis, & pene non eſt profectus, vt euaderet, niſi vrgentibus Angelis egredi coactus eſſet.* Sic periclitabatur in parua mora, apud malos. — Ioſeph. — Ambroſ. — B

§. VIII.

Rara virtus, quod duo etiam fratres conueniant in vnum, velintque æqualiter viuere.

C NOn poſſum non mirari in agreſti Eſaū magnæ, & inuſitatæ virtutis indicium, quod ſeſe offerat ſocium fratri, omnis prælationis, & primogenii iuris oblitus. Ait enim: *Gradiamur ſimul, eroque ſocius itineris tui.* Quis hanc æqualitatem, & concordiam vel inter fratres vidit? De Iobi filiis dicitur cap. 1. *Et ibant filij eius, & faciebant conuiuium per domos, &c.* Catena Græca legit. *Conuenientes inter ſe filij eius adinuicem faciebant conuiuium.* Expende illud, *conuenientes inter ſe*, non enim ſegniter dicitur, ſed ad commendationem mi-
D rabilis, & inuſitatæ virtutis. Vnde Olympiod. in Cat. ait: *Summa admirationis eſt, quod de maribus dixit, Conuenientes inter ſe, id eſt, nullam ob rem de principe loco erat illis contentio, maximum vero quid vnuſquiſque arbitrabatur ad alterum properare.* Et merito vt rem ſummæ admirationis habet, quod vel fratres ſic inter ſe conueniant; vt nulla illos inquietet prælationis cura, ſed ſeſe ipſos, & ſocios, & æquales aſpiciant. Et quando inuenietur hæc concordia, vel inter vterinos? notiſſima eſt hiſtoria Eſaū, & Iacob adhuc exiſtentium in vtero: vt ibi præliabantur, quærens alter alteri præire. Ægrè fe-
E rebat mater vteri ſui pugnas, perrexit itaque, vt de illis, quæ eſſent, Deo cõſuleret. Quid tũc? Reſpondit Dominus, Gen. 25. *Duæ gentes ſunt in vtero tuo, &c.* Ecce tibi totã cauſam vterinæ pugnæ, nimirum duæ gentes ſunt in vtero tuo; vbi enim duo ſunt, licet fratres ſint, licet fratres vterini mirum, & inauditum erit, ſi non ſint de prælatione rixæ. Pulcherrime D. Amb. de Cain, & Abel, lib. 1. cap. 1. *Rebbecca mirata quid illud eſſet, quod diſcordiam quandam concepti cerneret fœtus, conſuluit Deum vt paſſionem proderet, medelam daret. Itaque precanti eſt reſponſum redditum: Duæ gentes in vtero tuo ſunt, & duo populi de ventre tuo exibunt.* Hæc tota cauſa eſt rixæ, nihil aliud eſt, quod ſoqui- — Olymp. — Gen. 25. — D. Amb.

ras; dum ſcias in vtero tuo vel duos eſſe; iam ibi ſcis neceſſarias futuras eſſe pugnas, & contentiones de loco primo. Qui dicit te in vtero habere duos, dicit & cauſas; & qualitates pugnarum pene ineuitabilium, quod ſummæ admirationis erit, niſi fratres ſe pro prælatione diuidant, & contundant. Scio Adamum expergefactũ à ſomno cautatiſſimam illam ſententiam ad Euam retuliſſe Geneſ. 2. *Propter hanc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna.* (Gen. 2.) Iam duo inuenies, qui non diſſideant, qui vnanimes viuant. Sed meritò de his, ait Paulus: *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & Eccleſia.* Non equidem tantum B vnitatis bonum inuenitur in naturæ lege, ſed in Dei diſpoſitione. Niſi recurras ad Dei gratiam in tota natura non inuenies duos, qui firmiter conueniant in vnum. Ait D. Baſil. Sel. orat. 4. (D. Baſil.) *Poſtquam Adamus de puluere conformatus eſt, & terra ad hominis naturam detornata, poſtquam latus Euam edidit, & in vnum egit non natura lex, ſed facultas iubente Deo accepta.* Expende, illud, *& in vnum egit non natura lex, &c.* quippe ſuperat naturæ deprauatæ vires, quod duo cõueniant vnanimiter: quod ſic duo fiant vnum, vt nunquam inter ſe diſcrepent, nec pro potiori loco pugnent.

C

Geneſ. 33. Tranſiuitque in Salem vrbem Sichimorum, quæ eſt in terra Chanaam, poſtquam reuerſus eſt de Moſopotamia Syriæ, & habitauit iuxta oppidum. Emitque partem agri in qua fixerat tabernacula à filiis Hemor patris Sichem centum agnis. Et erecto ibi altari, inuocauit ſuper illud fortiſſimum Deum Iſrael.

D

§. IX.

Religionis ſacra fortiſſima ſunt propugnacula bonorum, ſiue agreſtium, ſiue domeſticorum.

VBi agrum emit Iacob, nihil prius ibi agit, quàm altare erigere, ſuper quod dicitur inuocaſſe *fortiſſimum Deum Iſrael*, Et cur fortiſſimum, & non magis benigniſſimum, aut ſapientiſſimum inuocat, niſi vt oſtendat, ex adiunctis ſacris quàm fortia propugnacula bonorum omnium exurgant? Inde monebat D. Chryſoſtom. hom. 18. in Acta. (Chryſoſt.) E *Nullus, qui habet villam, appareat carere Eccleſia. Si quid habes inſumendum in pauperes, illuc inſume, melius illuc, quàm ibi, educa magiſtrum, educa diaconum, & ſacerdotalem ordinem. Ad pacem agricolarum hoc vtile. Venerabilis erit, & presbyter poſtea, & ad ſecuritatem agri conducet. Hoc fuerit in murum ac ſecuritatem agri.* Sic carptim ſelegi, quæ ſanctus vir ſparſerat multis interpoſitis; cuius ea mens eſt, vt circa prædia, circa feraces agros erigantur Eccleſiæ, & ſacra fiant, quæ ſint pro muris ad arcenda omnia mala, ad conſeruandas fruges, quæ parturiuntur. A Equidem ſapientiſſime ait: *Hoc fuerit in murum, ad ſecuritatem agri*, nihil enim fortius pro tutandis bonis poterit inueniri. Iſaac benedicens filium Geneſ. 23. aiebat: *Ecce odor filij mei, ſicut odor agri pleni*: qui odor à (Gen. 27.) veſtibus filij exhalabatur. Sed quæres, quæ eſſent illæ veſtes, quæ in odore referebant agrum plenum, agrum nullo furtiuo vacuatum inſultu? Veſtes illas putat D. Hieron. ex Hebræorum ſententia fuiſſe Sacerdotales, quę ante ſacerdotium Aaronicum, erant primogenitorum propriæ. Et D. Amb. lib. 2. de Iacob cap. 2. putat ſaltem in illis fuiſſe typum ſacerdotalis ſtolæ. Nec miror, quod veſtes, in qui-

B bus veræ religionis ſacra repræſentabantur, agri pleni halarent odorem, ſunt enim religionis ſacra fortiſſima propugnacula agreſtium bonorum. Ad hæc D. Chryſoſt. vbi ſupra: (Chryſoſt.) *Quanta res eſt, abire, & ingredi domum Dei, & videre, quod ipſe illam extruxeris, & quieſcere in villa ſecurum? Hic eſt ager, de quo dicit, Odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Quamuis propter hoc bona ſit villa, propter quietem, propter abundantiam ocij, quod ſi templum acceſſerit, quid illi comparabitur? Præſidium extrue contra diabolum. Hoc eſt enim Eccleſia. Illinc impetum faciant manus ad laborem prius extendantur in pre-*

C *cibus, & tunc abeant ad opus, vnde erit corporis robur, ita erit multa agricolatio, ita omnium mala erunt foris.* Ecce tibi, quid faciat templi religio, vt protegat bona cuncta, vt agros frugibus impleat; vt malum abigat, nec accedere cladem vllam permittat. Non ſic altiſſimę turres, non ſic mœnia inexpugnabilia regna protegunt, & defendunt à malis incurſibus, vt erecta templa in villis, in agris, in vrbibus cumulatiſſima ſeruant bona hominibus. Hinc de prudentiſſimo patre-familias Matth. 21. dicitur: *Plantauit vineam, & ſepem circumdedit ei, & fodit in ea* (Matth. 21.) *torcular, & ædificauit turrim, & locauit eam agricolis, &c.* Pertinet ad vineam ſeps, & ſimiliter

D torcular, at quid vineæ, & turri? D. Hieronym. Theophylactus, Euſeb. Euth. in turri intelligunt templum; & meritò, vbi enim vinea fructifera proponenda erat, neceſſario & addendum templum, vt cuius religio, & cultus ſit cauſa vniuerſalis prouentuum. Quò ſpectat illud Ierem. 30. Hæc dicit Dominus: *Ecce ego* (Ierem. 38.) *conuertam conuerſionem tabernaculorum Iacob, & tectis eius miſerebor, & ædificabitur ciuitas in excelſo ſuo, & templum iuxta ordinem ſuum fundabitur. Et egredietur de eis laus, voxque ludentium, & multiplicabo eos, & non minuentur, & glorificabo eos, & non attenuabuntur. Et*

E *erunt filij eius ſicut à principio, & cœtus eius coram me permanebit, & viſitabo aduerſus omnes, qui tribulant eum.* Expende, quod principium ponat omnium bonorum ſequentium, nimirum, *ædificabitur ciuitas, & templum iuxta ordinem ſuum*: de adiuncta enim templorum religione omnium bonorum fontes maxime augentur, imo redundant. Hinc D. Cyrill. Alexand. lib. 2. de recta fide ad Reginas, extollit Eudociam, & Pulcheriam, fatus. *Etſi regnum* (Cyr. Alex.) *veſtrum genus iam inde ab exordio longa temporum ſerie huc vſque eſt propagatum, & vlterius, vt credimus, propagabitur; non ob id Chriſti regnũ capeſſere omiſiſtis, partim quidem præclaris actionibus, inculpataque fide præſtantes: partim cum*

Digitized by Google

veſtras, tum Principum quoque veſtrorum aulas virginitatis gloria condecorantes; partim denique ſumptuoſiſſima templa Chriſto Domino excitantes. Nam & hoc quoque pietatis ſtudium inter cætera ille ſanctis veſtris animis impertiens eſt. Ecce tibi reginarum gloriam, & exaltationem inde extollit, & putat firmam, quod templa erexiſſent. Nec credo poſſe firmius inueniri regnorum fulcrum, quam vbi regio ſplendori adiungitur religio. Athalia, 4. Reg. 11. Dauidicum

4. Reg. 11. ſemen tollebat è medio. Quid tunc? *Tollens autem Ioſaba filia Regis Ioram, ſoror Ochoziæ, Ioas filium Ochoziæ furata eſt eum de medio filiorũ Regis qui interficiebantur, & nutricem eius de triclinio; & abſcondit eum à facie Athaliæ, vt non interficeretur. Eratque cum ea ſex annis clam in domo Domini.* Et vnde potuit Ioſaba ſic Ioas abſcõdere, & ſeruare? Erat hæc vxor ſummi Sacerdotis, prouiderat enim Dominus, vt ſacerdotiũ iungeretur regio ſanguini, vt ſic poſſet Dauidicum ſemen in regno firmari, & omnes diſcerent inde regna firmari; ſi adiunctam ſibi religionem habeant.

Theodor. Theodoret. ibi quæſt. 14. *Vt impia voluit omne genus Dauidis penitus exſcindere. Sed qui omnia regit Deus, effecit vt regiæ tribui admiſceretur ſacerdotalis, & ſacerdos duceret vxorem Ioſabee filiam Ioram, vt conſeruaretur ſcintilla regij ſeminis. Iam enim videns perimi genus regium, ſuffurata eſt, & occultauit fratris filium Ioas, &c.* Ecce tibi, vt regium ſemen cõſeruaretur, adiuncta fuit tribus ſacerdotalis regiæ, vt videamus vnde veniat regnorum confirmatio.

Geneſ. 34. Egreſſa autem Dina filia Liæ, vt videret mulieres regionis illius. Quam cum vidiſſet Sichem filius Hemor, Heuæi Princeps terræ illius adamauit eam: & rapuit, & dormiuit cum illa vi opprimens virginem. Et conglutinata eſt anima eius cum ea, triſtemque deliniuit blanditiis.

§. X.

Qui virtutibus pollent, non ex parentibus; ſed ex ſe cognoſci debent.

POnitur Dinæ mater, vt puellæ dignitas magis eſſet conſpicua, quæ non ex ancillis, ſed ex libera oriebatur, nec immeritò dicitur cuius ſit filia virgo, quę nullum præbebat ſpecimen virtutis, vt ſaltem commendaret ex parentibus, quæ ex ſe commendari non poterat. Qui enim virtutibus fulgent, non ex parentibus, ſed ex ſe commendationem procurant. Actorum cap. 20. ſic notantur comites Pau-

Act. 20. li. *Comitatus eſt autem eum Soſipater Pyrrhi Beroenſis, Theſſalonicenſium verò Ariſtarchus, & Secundus, & Gaius Derbæus, & Timothæus.* Singulorum patrias exprimit, ſolius Timothei non exprimit patriam. Et cur ſolus hic proponitur ſine patria niſi quia hic cæteris ſanctior, per ſuas virtutes ſatis notus non egebat à patria

Eucum. commendari? Ait Eucumen. *Cæterorum quidem patrias, vnde orti erant, exprimit, notiores*

A *eos reddẽs, in Timotheo verò, ſolo nomine contentus eſt, quod hic à ſuis moribus, & virtute ſufficiens haberet cognitionis indicium.* Qui virtutũ pauperes ſunt, emẽdicent à parentibus, à patria claritatem, qua ſe hominibus poſſint inſinuare, verùm qui virtutibus effulgent, ſolis ſuis nominibus ſic ſunt præclari, vt nullo egeant alio, vt cognoſcantur. Quo myſterio quando in ſcripturis diuinis regum, principumque & illuſtrium virorum longæ ſoleant texi genealogię, vbi ad ſanctiſſimi Iobi hiſtoriam acceditur, ſic proponitur vir ſanctus, quaſi à nullo fuerit ortus. Quippe ait c. 1. *Vir erat in terra Hus nomine Iob: & erat vir ille ſimplex, & rectus, &c. E-*

B *ratque vir ille magnus inter Orientales.* Nihil de eius parentibus loquitur, nihil de genere, aut proſapia, ſed totus in viri virtutibus ſcriptor occupatur. Cur non magis eius regiam ſtirpem refert? Cur non proponit in medio auos, atauos, parentes reges à quibus, & vitam accepit Iob, & regnum? Referebat viri clariſſimas virtutes, quibus conſideratis indignũ duxit tantum virum à parentibus commendare: qui enim operum claritate fulgent, non ab alio commendationem emendicant. Ait Di- *Didym.*

dymus in cat. *Dei filij à lucidis actionibus nuncupantur. Neque enim iuſtus ab hominibus, ſed à ſplendore ſolis iuſtitia ſplendeſcentem aſſequitur*

C *nobilitatem.* Non te parentum claritas prodat: ſed cura homo, vt à Solis iuſtitiæ radius prodaris, dum inſignibus virtutum operibus clareas. Ex quo maximè extollebat Paul. ad Hebr. 7. *Ad Heb. 7.*

Melchiſedechum aiens: *Melchiſedech Rex Salem Sacerdos Dei ſummi : : : primum quidem qui interpretatur Rex iuſtitiæ: deinde autem & Rex Salem, quod eſt Rex pacis, ſine patre, ſine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habens, aſſimilatus autem Filio Dei.* Et meritò qui Dei filio præfert imaginem, ſine patre, ſine matre, ſine genealogia proponitur; ſufficiens enim præbet cognitionis indicium, qui in ſe virtutibus exprimit Dei imaginem, ne egeat ex

D parentibus commendari. Quam ex virtutibus trahis commendationem, te Deo facit ſimilem, & charum: quam ex parentibus trahis virtutibus nudam, ſæpe te reddit Deo infenſum, & ingratum. Ier. cap. 22. ait Dominus: *Viuo* *Ier. 22.*

ego, quia ſi fuerit Iechonias filius Ioachim Regis Iuda annulus in manu dextera mea, inde euellam eum. Iechonias filius dicitur Regis Iuda, & tamen à Deo aſſeritur repellendus. Cur Domine quem repellis, filium Regis nominas, eiuſque Regem profers patrem? Id facit Deus conſultò, ne quis carens virtutibus, in parentum claritudine fiduciam habeat. Ait Theo-

E doret. in præſenti. *Quoniam non imitantes pietatem maiorum, de cognatione illorum gloriabantur, afferentes in medium Abraham, Iſaac, Iacob, Dauid, Ezechiam, Ioſiam, viros inſignes virtute, hac de cauſa Deus repellit arrogantiam Iechoniæ, inquiens: Etiam ſi annulus digiti fiat, & ponatur in dextera manu mea, inde euellam illum, & tradam hoſtibus.* Odioſi Deo ſunt ſemper qui totam commendationem à parentibus trahunt, nullam à virtutibus, vt chari, & amabiles, qui ſic virtutibus ſplendent, vt non egeant commendatione parentum. *Theodor.*

§. XI.

Soli, qui in Chriſto renaſcuntur, paternæ turpitudinis maculas effugere ſolent.

CONſtupranda à Sichimita principe Dina, cum otioſè tunc filia Liæ aſſeritur, quæ & ſtuprum paſſa fuerat, cum parentis conſilio ſeſe Iacobo nondum marito conſtuprandam dedit. Equidem ſtupri materni labes, filiam repetebat, vix enim paterna vitia fugit, niſi qui ad Chriſti regenerationem pertinet. Hæc intonat Pſalm.36. *Semen impiorum peribit.* Sed videmus ab impiis, & ſceleſtis hominibus cumulatiſſimas filiorum parturiri ſegetes: imò vt ait Iſaias, cap.4. (*Iſai.4.*) *Ex radice colubri egredietur regulus, & ſemen eius abſorbens volucrem.* Septuag. legunt: *Ex ſemine ſerpentum egredientur genimina aſpidum, & genimina eorum egredientes ſerpentes pennati.* Vbi expoſitores ſacri putant innui fœcunditatem impiorum in prole ſceleratiore, & nocentiore. Vnde ergo verificatur illud Dauidis aſſertum, quo ſemen impiorum peribit? Pulchrè D.Amb. ibi reſpondit: (*D.Amb.*) *Semen vtique non corporalis generationis, ſed mentis internæ, & impietatis ſucceſſionem exterminat. Ergo hoc quæritur, ne malitia transfundatur in poſteros. Hoc per baptiſmatis Sacramentum Chriſtus operatur, vt exuat vnuſquiſque quod natus eſt, induat, quod renatus*: Itaque in ſola ferè regeneratione, quæ per Chriſti baptiſma fit, ſic pietatis ſemina extinguuntur, vt quæ fuerũt parentum vitia non tranſeant ad filios. Dedit nobis hoc vnus Chriſtus, in ſui fonte baptiſmatis, vt qui de fontis vtero renaſcimur, in nullo auitas, nec paternas impietates referamus. Quò ſpectans D. Zeno, ſerm.4. ad Neophytos poſt Baptiſma, inquit: (*D. Zeno.*) *Salutete hodie nati fratres in Chriſto: ſecuri gaudete, nihil ſæculo iam debetis. Ecce nullum pondus, ſtridor nullus eſt mundanarum veſtris in ceruicibus catenarum. Non vos vllus terror exagitat, non vlla ſordes offuſcant; vetus enim homo veſter fœliciter condemnatus eſt, vt abſolueretur: ſacri gurgitis vnda ſepultus, vt ſepulchri nido viuificatus reſurrectionis iura guſtaret. O magna prouidentia Dei noſtri! O bona matris charitas diuerſos genere, ætate, conditione ſuſcipiens necat odio criminum, vt nouerca, pia ſeruat vt mater, necatoſque non ante viuificat, quàm omne virus vetuſtatis extinguat.* Quid pulchrius? Per humanam natiuitatem trahimur longis auitæ impietatis reſtibus in peccata ſimilia; ſic afficimur pondere infectæ naturę, vt debeamur ſæcularibus parentum veterum vitiis. Quid tunc? Parauit nobis Chriſtus fontis vterum, in quod quidquid paternæ infectionis erat, manet ſepultum, & nos fœliciori natiuitate nouam in operibus virtutum repræſentamus naturam. Sic naſcimur renouari in Chriſto, quaſi à nullis ſæcularibus parentibus venerimus. Vt ſapienter dicat D. Leo ſerm.5. de Nat. Chriſti. (*D. Leo.*) *Factus eſt homo noſtri generis, vt nos diuinæ naturæ poſſimus eſſe conſortes. Originem, quam ſumpſit in vtero virginis, poſuit in fonte baptiſmatis. Dedit aquæ, quod dedit matri.* Planè in vtero virginem eam ſumpſit Dominus originem, quæ nullo modo ſaperet patrem terrenũ, nullam obligationem peccandi haberet, nihilque vetuſti fermenti in ſe exhiberet. Dedit enim matri, quod pareret filium, qui eſſet ſanctus, & vocaretur, & eſſet verè filius Dei. Omnia hæc dedit, & fonti, in qua terrenis parentibus valedicimus, & renaſcimur inde ſancti, immaculati, filij Dei, nullis carnalium parentum vitiis præpediti, aut detenti. Hinc Apoc. 4. (*Apoc.4.*) Seniores illi coram Agno procumbentes, aiunt: *Dignus es Domine Deus noſter accipere gloriam, & honorem, & virtutem, quia tu creaſti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata ſunt.* Dicitur Agnus diuinus omnia creaſſe, omnia, inquam, quæ erant: ergo ſiquidem iam erant omnia, cur poſtquam erant, dicitur Agnus illa creaſſe? Duæ ſunt in nobis noſcendæ creationes, duæ natiuitates, altera naturæ debetur, altera Chriſti gratiæ regeneranti nos per lauacrum. In illa, quidquid impuritatis auitæ eſt, contrahimur, & premimur ſub peccatis; in hac, abraſa vetuſtate ad bona opera regeneramur. Ait Rup. lib.3. in Apocal. (*Rupert.*) *Non ſuperfluè creationis verbum repetiuit, ſed duas creaturas rationales intelligi voluit: quarum poſterior quidem, ſed vtilior iſta eſt, qua ſumus in Chriſto per Spiritum ſanctum recreati. De hac dicit Apoſtolus: Ipſius enim ſumus factura, creati in Chriſto Ieſu in operibus bonis.* Fœlices, quibus datum eſt in Chriſto renaſci, ex qua natiuitate habent, non trahi in carnalium parentum maculas, ſed virtutum operibus operam nauare.

§. XII.

Mundiales principes, & potentes viri certiùs apparent in fœminarum Choris, quàm in armatorum ludis.

EGreſſa eſt Dina non vt paleſtras videret, non vt gymnaſia proſpiceret, ſed ab iis declinans, ad ſolas mulieres contendit, vt eas videat. Quippe ait textus: *Egreſſa autem Dina filia Liæ, vt videret mulieres regionis illius. Quam cum vidiſſet Sichem filius Hemor Heuæi princeps terræ illius, &c.* Dum mulieres adit, principem iuuenem, à quo ametur, inuenit: crede mihi, mundiales principes, & potentes viri certius inueniuntur in fœminarũ conuentib. quàm in gymnaſijs, quã in paleſtris, quã in circis: Quò ſpectat Pſal.67. (*Pſal. 67.*) *Congregatio taurorum in vaccis populorũ.* Grecus legit: *Congregatio fortiũ*, Simmach. autẽ: (*Simmach.*) *Congregatio prægrandium*: Si quis enim ſcire velit, vbi inueniat grandiores viros Reipublicæ, vbi congregentur viri principes, non gymnaſia quærat, non paleſtras, non circos, ſed fœminarum adeat curricula. Planè inueniet ibi: congregatio namque prægrandium principum in vaccis populorum, in turbis fœmineis. Bellicoſiſſimus erat Dauid dum pro regno obtinendo dimicat: quàm frequens media in acie videbatur, quàm aſſiduus in diſcrimine. Vbi regnum obtinuit, vbi Hieroſolymitanam curiam conſtituit, vbi Regiam habuit pacificam, vbi inuenitur? Accipite ex 2. Reg.11. *Factũ eſt autem vertente anno, eo tempore quo ſolent reges ad bella procedere, miſit Dauid Ioab, & ſeruos ſuos cum eo, & vniuerſum Iſrael, & vaſtauerunt filios Ammon, & obſederunt Rabba: Dauid autem remanſit in Ie-* (*2. Reg. 11.*)

ruſalem. Dum hæc agerentur, accidit, vt ſurgeret Dauid de ſtratu ſuo poſt meridiem, & deambularet in ſolario domus regiæ: viditque mulierem ſe lauantem ex aduerſo ſupra ſolarium ſuum, erat autem mulier pulchra valde. Miſit ergo rex, & requiſiuit, &c. Excidit Theodoreti verba ponderantis locum, in quo aduerſarius, retia tetendit, vt certius caperet Dauidem, nimirum in balneo vicinæ domus. In balneo vicinæ domus tendit Diabolus retia Dauidi capiendo, & præcipuè tempore, quando exire reges ad bella ſolent. Quid ſtultius? Sanè tunc tempus erat, quo Rex in bellum ſolebat proficiſci: regius exercitus in aduerſarios properabat, ſigna Dauidis inter Ammonitas victricia conſpiciebantur. Cur non magis inter cadentes hoſtes regi victori tendis retia? Cur non magis inter rupturas mœnium hoſtilium? Cur mauis eligere balnea, in quibus femina lauatur? Proh aſtutiſſimus Satan! ſapienter ſanè agis, vt regem teneas, non in ſtadio, non in acie armatorum, ſed in feminæ balneo retia paras: poteſt enim fieri, quod princeps à bello abſit, non interſit prælüs, nec ſentiatur, vbi ſonant arma, ſed vbi fæminæ pulchræ conueniunt, vix fieri poteſt, quod ibi princeps non cernatur. Accedit huc Ninus Rex Syriæ, qui teſte Dione, orat. 4. *Cum concubinis domi viuens, exercetur, & bellum, & forum nunquam vidit.* Item de Sardanapalo Iuſtin. lib. 5. *Quem Arabaſtus inuenit inter ſcortorum greges, purpuram colentem.* Et Ouid. de Hercule.

Dion.

Iuſtin.

Vidit, & Herculeo ſuſpenſa monilia collo,
Illo, cui cœlum ſarcina parua fuit,
Mæonias inter, calathos tenuiſſe, puellas
Diceris, &c.

Similiter Domitianus dicitur à Suetonio inter meretricum greges nataſſe. Nequeunt, mihi crede, mundiales principes vel ad horam ſine feminarum delitiis aduiuere: vbi feminæ ſunt, ibi oculi, & cura, & ſtudium principum. Pharao ille Ægyptius eò tyrannidis peruenit, vt velit à mundo eliminare populum Iſraeliticũ, at inter atrociſſimum hoc conſilium aduerſus viros, non potuit cura regalis non adeſſe feminis. Sic enim cauet Exod. 1. *Quidquid maſculini generis natum fuerit, in flumen proiicite: quidquid feminini, reſeruate.* Ad quid reſeruarentur feminæ populi adeo exoſi? Pulchrè Lyppomanus in cat. *Filios abiicere iubentur, & filias reſeruare ad libidinem impiiſſimorum.* Metuebat regaliſſimus princeps ſine feminis inueniri, metuebat libidini ſuæ, ſi vel vna femina in populo deficeret, etiam deficientibus omnibus viris. Quò reſpiciens Naum cap. 3. ſic exprobat Niniuem. *Ecce populus tuus, mulieres in medio tui.* Et quæ mulieres in medio eius? Delrius noſter putat cenſeri ibi principes ciuitatis, qui extinctis in bello viris fortibus, manebant in nidis ſuis, in lectis ſuis cum mulierum gregibus, facti mulieres ipſi horrentes videre exercitus hoſtiles. Quid ad principes multos, quod irrumpantur muri, dum maneant feminarum ſtrata, in quibus ipſi adiuuant? Fallar, niſi plures inueniantur principes in mediis vrbibus ad mulierculárum ſcalas, quàm in regni confinio ad ſcalas hoſtilis muri. Pro re inuſitata clamabat illa, Cant. 3. *En lectulum Salomonis ſeptuaginta fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſrael: omnes tenentes gladios, & ad bella doctiſſimi.* Sanè clamat, & inuitat ad videndã rem nouam: nimirum quod ſeptuaginta viri fortes, viri principes, & nobiles armati ſtent pro regio lectulo tuendo. Videre enim licet aliquando, quod ſelecti principes, & illuſtres viri, bellis aſſueti, pro regis ſui lectulo, & pace vigilent, & hoſtes arceant, & mirificè pugnent. Hoc faciunt aliqui ſelectiſſimi principes, qui forſan non excedunt numerum ſeptuaginta. At qui non pro rege in imperij confinibus, ſed in mediis vrbibus pro amaſiarum lectulis armati vigilent, & feminarum certamina arripiant, ij omnem excedunt numerum.

Exod. 1.

Naum. 3.

Cant. 3.

§. XIII.

Diabolus vbi femineum animum inuenit, nihil amplius requirit ad euomendum omnem ſuum virus.

ECce egreditur Dina, ecce videtur à Sichem, qui ad eius conſpectum, omnem ſuam euomit malitiam, ait enim textus: *Quam cum vidiſſet Sichem filius Hemor, Heuæi princeps terræ illius adamauit eam, & rapuit, & dormiuit cum ea, vi opprimens virginem.* Quid hæc? Sichem eſt diabolus, Beato Gregorio Papa 3. Paſtor. cap. 30. qui vbi femineum inuenit animum, iam putat ſe habere vnde malignitatis, & corruptionis ſuæ conſilium adimpleat. Hinc Pharao Exod. 1. ad Hebræorum obſtetrices, ait: *Quando obſtetricabitis Hebræas, & partus tempus aduenerit: ſi maſculus fuerit, interficite eum, ſi femina, reſeruate.* Cur non æqualiter deſæuit in feminas? Cur mauult populi adeo exoſi feminas reſeruari? In Pharaone intellige diabolum, qui vt viriles animos expauet, ſic femineas mentes nihil curat, imò in illis putat habere ad perficiendum conſilium ſuæ malignitatis. Pulchrè D. Cyrill. Alexand. lib. 4. de Adorat. fatur: *Præcepit Pharao omni populo dicens, omne maſculum proiicite in flumen, omnem feminam viuificate, nec enim de feminarum genere illi cura erat vlla: imbellis eſt namque ſexus muliebris, neque ad prudentiam accommodatus: in vtroque autem viriles moleſtus eſt, vt qui cum ſapiens ſit, tum etiam ad bellum aptiſſimus. Iucundiſſimus eſt igitur, atque gratiſſimus tetro illi draconi, Satanæ, inquam, muliebris ille animi ſenſus, effeminatus, & imbellis, ad ſapientiam quoque parum aptus: inimica porro, & inuiſa illa ad fortitudinem alacritas, & animi vis languore, metuque ſuperior, mens item ſumma prudentia prædita: propterea muliebrem ſexum viuum ſeruat, & in eo ſolo deponit cruentam illam determinationem, atque conſilium.* Expende ab illis: *in illo ſolo, &c.* Quippe in ſolo feminen animo inuento ponit diabolus totius nefariſſimi ſui conſilii adimpletionem. Et quid non audeat diabolus, vbi animum effeminatum inuenerit? Amos cap. 6. iuxta lect. Septuag. ait: *Si perſequentur in petris equi, ſi reticebunt ad fæminas?* Qua phraſi, aut ſimilitudine, pulchrè oſtendit, quàm inualidi ſint diaboli aduerſus fortes, & viriles animos, quàm audaces ad femineas mẽtes. Vide equum in petroſis currentem, quàm inualidus eſt, vix gradum facit: vi-

Greg. PP.

Exod. 1.

Cyr. Alex.

Amos. 6.

de eundem vbi odoratur fœminam, vix vllo coercetur fræno. Sic diaboli ad fortes, & viriles animos, ſic ad fœmineas mentes; ad illos infirmi ad has inſolentes. Ait D. Hieronym. ibi: *Haud dubium quin equos ſignificet contrarias fortitudines, quæ inſaniunt ad fœminas, quando virilem viderint animum, & Dei fortitudine roboratum, non audent accedere. Quando verò effœminatam mentem, & vnguentis, & delicijs eneruatam, & in muliebrem verſam mollitiem, ſtatim inſaniunt, & ſe tenere non poſſunt, & geſtiunt ad libidinem.* Sic qui ad viriles animos infirmi ſunt dæmones, audaciſſimi & validiſſimi ſunt ad fœmineas mentes, vt ibi omne ſuum virus euomant, & ingentes vitiorum pitas accendant.

D.Hier.

§. XIV.

Perditiſſimi, & deploratiſſimi ſunt principes, qui eò luxuriæ perueniunt, vt non erubeſcant accedere ad feminas multis alijs proſtitutas.

DE Sichimita Principe, ait textus, quod videns Dinam, *adamauit eam, & rapuit, & dormiuit cum illa, vi opprimens virginem.* In quibus non immeritò dubitat D. Auguſt. cur tam ſerò textus vocet Dinam virginem: poſtquam enim dicitur Sichem illam rapuiſſe, imò cum illa dormiuiſſe, adhuc addit textus, *vi opprimens virginem.* Quippe ait Aug. *Si iam cum illa dormierat, eamque humiliarat, quomodo poſtea virginem vocat, dicendo, vi opprimens virginem?* Non ceſſat vocare virginem, etiam quando corrupta eſt, vt principis corruptoris crimen, laſciuiamque aliquo modo excuſet, qui ſic tenebat puellam, quaſi virginem, quaſi inacceſſam vlli; in quo paſſim cæteros principes mordet, qui feruntur ad fœminas, & proſtitutas multitudini, & ſubactas ab omnibus. Non Sichimita princeps deploratæ turpitudinis fuit, qui in luxuriæ feruore amabat in puella pudicitiam, amabat & nulli conceſſum pudorem. Illi deplorati principes, & nati ad exitium regnorum, qui eò trahuntur à luxuria, vt depereant reliquias aliorum, & faſtidiant bibere, niſi de communibus multitudini fontibus. Hos minabatur Dominus populo ſuo, dicens Iſaiæ, cap. 3. *Et dabo pueros principes eorum. Et effœminati dominabuntur eis. Et corruet populus, &c.* Loco illius verbi *effœminati*, poſuit Aquila, *Enallactas*; quod nomen Græcis ſonat eos viros adeo turpes, qui neſciant niſi gregatim in fœminam ruere, expectans quiſque vicem ſuam, vt poſt alios decumbat. Sic D. Hieron. ibi: *Aquila poſuit Enallactas, qui ſe mutent, & turpitudinis exerceant vices. Quales in Iudicum libro ſuper concubina Leuitæ in Gabaa legimus.* Notata eſt hiſtoria ex cap. 19. Iudicum, vbi viri plurimi ex ciuitate Gabaa æſtuantes libidine gregatim irruerunt in vxorem Leuitæ, cui alij poſt alios, expectantes ſinguli vices ſuas tota nocte illuſerunt. Quid turpius? Quid magis ad exitium vrbis? Ijs ergo ſimiles principes Deus iratus permittit populo ſuo, aiens. *Enallactas dominabuntur tui.* Hoc eſt principatum tenebunt homines ſic turpitudinis cœno immerſi, vt ad gregales feminas ruant, & eas depereant, in quibus habendis neceſſum ſit alijs locum præbere, & expectare vices ſuas. Væ ciuitati, væ regno cuius principes, ſic deſipiunt in luxuria! Huiuſmodi erant iudices illi, qui Daniel 13. in Suſannam exardeſcebant. De quibus, ait textus: *In communi ſtatuerunt tempus, quando eam poſſent inuenire ſolam.* Vbi Carthuſianus ait: *In commune ſtatuerunt, vt non tantum adulteram, ſed & communem facerent:* Parua videretur, & vſitata illorum luxuries, ſi ſolùm vellent Suſannam adulteram eſſe, ſed eò tędebat amplius, vt illam communem facerent. Sic enim clamabant ex condicto ambo: *Commiſcere nobiſcum*, paratus quiſque expectare alterum, & in alterius cœno volutari. Vtinam in illis hæc turpitudo maneret, ſed multi nobiles æmulati eos, ſic vſque in hunc diem inſaniunt. Fugientes forſitan zelotypiæ cruciatus, qui frequentes ſunt in amoribus, ad libidinum mancipia confugiunt, & ex comicis, theatralibuſque ludis feminas quærunt, ibique locorum cantatiſſimas, quæ vt voces, & geſtus, ſic & pudorem vbique habent venalem. Ex his, quæ notior, & celebrior eſt, ea à principibus amatur, turpiſſimè expectantibus, vt ad ſe perueniat, quæ oppidatim currit proſtituta alijs, & alijs. Ab hac macula liberat D. Amb. Valentianum Imperatorem in orat. funebri, inquiens, *Scenicæ cuiuſdam forma, ac decore deperire Romæ adoleſcentes nobiles nuntiabatur: iuſſit Valentinianus eam ad comitatum venire. Datus eſt obtrectandi aliquibus locus: deductam tamen nunquam aut ſpectauit, aut vidit. Poſtea redire præcepit, vt adoleſcẽtes doceret ab amore mulieris temperare, quam ipſe, qui potuit habere in poteſtate deſpexit. Et hæc fecit cum adhuc non haberet vxorem.* Sic ibi.

Auguſt.

Iſai. 3.

D.Hier.

Dan. 13.

Ambr.

§. XV.

Luxuriæ affectus ſic humanis viſceribus adhæreſcit, vt ægrè, & difficulter tollatur.

NOn otioſè dicit, *& agglutinata eſt anima eius cum illa*, ſed vt oſtendat laſciui affectus proprietatem, qui eſt in mentibus humanis, quod in corporibus gluten efficaciſſimum. Vt enim gluten facit corpora mutuò adhæreſcere ſibi, ne facilè ſed difficulter ſeparentur: Sic laſciuiæ affectus, qui mentem inficit, ægrè & difficulter propter ſummam adhærentiam, euellitur inde. Id quod docebat Angelicus Doctor D Tho 1.2.q.75.art.5. inquiens: *Luxuria eſt maximæ adhærentiæ, & difficilè ab ea poteſt homo eripi: inſatiabilis eſt enim delectabilis appetitus.* Nullum equidem gluten, nullum bitumen ſic adhæreſcit corporibus, vt luxuria adhæreſcit mentibus humanis: ipſa gluten eſt efficaciſſimum, & maximè adhærentiæ, quod ægrè, & difficulter abraditur. Quod in laſciuorum ſupplicio voluit Deus demonſtrare, dum Sodomiticam regionem abſumit flammis. Ait enim Sap. cap. 10. *Iuſtum à pereuntibus impijs liberauit fugientem, deſcendente igne in Pentapolim, cuius in teſtimonium nequitiæ fumigabunda*

D.Thom.

Sap. 10.

conſtat

Digitized by Google

conſtat deſerta terra, &c. Itaque quod hodie illi regioni accidit, hoc eſt, indicium euidens nequiſſimæ laſciuiæ antiquorum incolarum. Et quid accidit terræ? quę paradiſus erat, iam putris lacus eſt, in quo ſolum gignitur genus bituminis, omnium efficaciſſimi ad trabes conglutinandas. Author eſt Ioſephus lib. 5. de Bello Iud. cap. 5. Author eſt Tertulian. in Car. de Sodom. fatus. *Ioſeph.*

Solum ibi propria mentitur fruge bitumen,
Exuſti fuligo maris, quod vividus ardor
Subter ſtagna coquens, de ſulphuris, & ſalis æſtu.
Temperat, inque picem dat terræ hærere marinam.

Et meritò teſtimonium euidens nequiſſimæ laſciuiæ bitumen manſit, vt teſtaretur affectum ſummè adhæreſcentem animis humanis, qui vel in ipſa morte, & diſruptione humani compoſiti, adhuc ægrè, & difficulter euellatur. Quam luxurię adhærentiam maluit Iob exprimere per fortiſſimas reſtes, quibus homines trahūtur in æterna ſupplicia. *Iob. 15.* Ait enim de luxuriante impio cap. 15. *Operuit faciem eius craſſitudo: & de lateribus eius à ruina dependet.* Auguſt. in Annotationibus legit: *Et fecit capiſtrum ſuper femora.* *Auguſt.* Capiſtra mulorum ori adhibentur vt trahantur, quò homines velint; at nequam ſpiritus, quot libidinis inſtrumenta videt, tot capiſtra, reſtes putat, quibus alligare poſſit, & trahere homines in extremam ruinam. Auguſt. enim ait ibi: *Idem.* *Fecit capiſtrum ſuper femora, vt libidinibus ſuis colligaretur, quo vinculo duceretur ad mortem.* Nun eget diabolus arctius vinculum vt hominem trahat, quam ſi in eo excitet flammas libidinis, quibus teneri incipiat. Deus bone, qui libidinem nutrit, quantum bitumen habet, quo perditionis portis adhæreſcat pene inſolubiliter? Quanta vincula profert, quibus à diabolo reptetur, & trahatur in ruinam? Meritò D. Petrus 2. epiſt. c. 2. laſciuientium oculos vocat *plenos adulterii, & inceſſabilis delicti.* *2. Pet. 2.* Is eſt enim laſciuus, qui neſciat à delicto ceſſare, nec ſe expedire à laqueis. Nec ſi malè habeatur, nec ſi multis feriatur, à delicto ceſſauit, qui laſciuiæ cœpit operam dare. *Deut. 23.* Hinc Deut. 23. ait Deus: *Non offeres mercedem proſtibuli, nec pretium canis in domo Domini.* Quæ verba meditatus D. Hieron. in c. 66. Iſaiæ, non otioſe putat cum meretricio animo canē coniungi, ſed vt res valde ſimiles. Et quid cum meretriciis affectibus canis? D. Gregentius in diſput. cum Herbano Iudæo, non parum poſt medium ait. *D. Gregē.* *Mos eſt ſemper canibus, vt verberibus cæſi domo abigantur ſed impudentiâ freti, & verberationis obliti rurſus domum introeant, ac denuò feriantur,, & expellantur.* In hoc laſciui homines verè ſunt canes, quia nec verberibus abigi poſſunt à ſemel accepta conſuetudine voluptatis. *2. Pet. 2.* Ait D. Petrus 2. epiſt. 2. *Iuſtum Loth oppreſſum à nefandorum iniuria, at luxurioſa conuerſatione eripuit. Aſpectu enim, & auditu iuſtus erat; habitans apud eos, qui de die in diem animam iuſtam iniquis operibus cruciabant.* Vbi odio quod iuſtus homo apud laſciuos degat, quod eorum operibus vehementer cruciaretur ſed non audio, quod vllum illis faceret vnquam virtutis verbum. An aliquando ruentes ad laſciuiam non corripuit? An potuit ferre laſciuiendi licentiam, quin aliquod reprehenſionis verbum proferret? Inutilis videbatur ſola reprehenſio, vt poſſit cohibere in laſciuiam ruentes. Ait enim de illis Philo lib. de Abraham: *Philo.* *Nec quicquam proficiebat reprehenſio, violentis concupiſcentiis coacta cedere.* Equidem ea eſt laſciuiæ effrænis licentia, vt ſibi cedere cogat omnia remedia, vix patiatur vllo medicamine teneri.

§. XVI.

Muliebris conditio eſt poſtponere legum ſanctitatem turpi lucello.

VBi noſter legit: *Triſtem deliniuit blanditiis:* Hebraicè legitur: *Locutus eſt ad cor puellæ* Septuag. habent: *Locutus eſt ſecundum ſenſum virginis.* Sed ſcire cupis, quæ fuerint iſta principis verba & cordi, & ſenſui puellæ reſpondentia? Fuerunt equidem verba, qualia ſolent eſſe verba amatoris hominis ingentia munera promittentia, imò & exhibentia. Hæc profecto adeo ſunt cordi omnibus fœminis, vt inde cenſeatur mulier, ſi propter lucellum legum ſanctitatem contemnat. Nec otioſe 2. Reg. 13. vbi Thamar filia Dauidis corrupta lugetur: *2. Reg. 13.* eius corruptor dicitur fuiſſe Amnun, etenim Ammon idem eſt, ac donans, vt notarunt Rabanus, & Angelomus in Gloſſa: *Rabanus.* vt ibi innuetetur, quàm naturale eſt mulieribus corrumpi donis. Hinc Iſaias cap. 3. *Iſaias, 3.* *Populum meum exactores ſui ſpoliauerunt, & mulieres dominatæ ſunt eis.* Et quidem mulieres nunquam principatum tenuerunt apud Iſraelitas: qui ergo principes populi fuerint, qui meruerunt inter mulieres haberi? Vel quid egerunt principes illi ob quod dicantur mulieres? Non nemo putat vacari principes illos mulieres, qui ad munera, & lucra capienda currebant. Ex eo enim quod regii exactores populum ſpoliabant, rectè concludit, principes eſſe mulieres, quando hæc eſt notiſſima conditio mulierum, quod lucris capiendis delectentur. Inſuper addunt aliqui mulieres in præſenti vocari Principes & Phariſæos Chriſti Domini tempore exiſtētes, qui vt lucra ex muneribus popularibus orta firmarēt ſibi, ipſū Deum morti tradiderunt. Quid magis muliebre, quàm omnem iuſtitiam, religionemque ob lucra contemnere? Sic ad hæc Iſaiæ verba D. Hieron. ait *Loquitur ſermò propheticus contra Scribas & Phariſæos, qui turpis lucri gratiâ, & vt acciperent decimas, & primitias Dei filium negauerunt.* *Hieron.* Et quid non neget fœmineus animus, vbi incipiat lucrum apparere? Sanè auariſſimum eſt muliebre ingenium, vt meritò mulier ex lucrorum affectu poſſit, & debeat cenſeri. Eam aptiſſimo agnomine vocabat ſapiens Eccleſiaſtici cap. 9. *Ne reſpicias mulierem multiuolam*: *Eccleſ. 9.* multiuola equidem eſt mulier, quæ multa vult, multa cupit, nec donis ſatiatur vllis. Vt dicat Chryſoſtom. homil. 86. in Ioann. *Muliebre genus temerarium eſt & inferno eius ſimilatur, cupiditas tunc ceſſat, cum omnibus rebus amentem ſpoliauit: imò nec tunc quidem.* *Chryſoſt.* Nihil mihi crede muliebrius eſt quàm munera appetere ſine fine: & vt in inferno nullus eſt, qui honeſtatis, virtutiſque meminerit, ſed ſolùm alios, & alios recipere feſtinat. Sic mulier, pro accipiendis lucris, omnis

pietatis, omnis virtutis obliuiſcitur. Hinc Zachar. 5. dum iubetur aſpicere, quid egrederetur, ait: *Hac eſt amphora egrediens, Et dixit, Hæc eſt oculus eorum in vniuerſa terra.* (*Zach. 5.*) Quæ viſio eò tendebat, vt auariſſimos quoſque ſignificaret, qui meritò per amphoram exprimuntur, quorum os ſemper patens eſt, vt aliquid recipiat, quod notabat D. Gregor. lib. 15. Moral. cap. 26. (*Gregor.*) Sed illud notandum, quod addit Zacharias, nimirum. *Et ecce mulier vna ſedens in medio amphora*: imo rurſus pergit: *& proiecit eam in medio amphoræ.* Quando enim amphora egrediebatur in auarorum ſymbolum in medio eius mulier oſtenditur incluſa, vt euidenter monſtrentur prorſus fœminea eſſe auarorum viſcera, qua nihil æſtimant, niſi quod accipiãt. (*D. Amb.*) Eò namque tendunt omnia muliebria ſtudia. Vt dicat D. Amb. lib. de Nabuthe cap. 5. *Mulier magis hortabitur, vt mundum muliebrem conferas, vnde potes vel paruo tempore pauperem liberare. Delectantur, & compedibus mulieres dum modo auro ligentur. Non putant onera eſſe, ſi pretioſa ſunt: non putant vincula eſſe, ſi theſauri coruſcant. Delectat, & vulnera, vt aurum auribus inſeratur, & margarita dependeant. Sudatur in gemmis, algetur in ſericis, & quod natura auerſatur, commendat auaritia.* Sic ad habendum tendunt fœminea viſcera. Sic etiam vt (*Amos 4.*) principum Ieroſolimorum inſatiabilem notet auaritiam, ait Amos, cap. 4. *Audite verbum hoc vaccæ pingues quæ eſtis in monte Samariæ: quæ calumniam facitis egenis, & confringitis pauperes: quæ dicitis dominis veſtris, afferte, & bibemus.* (*D. Hier.*) Vt bene notat D. Hier. loquitur ad principes Iſrael, qui delicijs, & rapinis vacabant. Et meritò illos non maſculo, ſed fœmineo ornat vocabulo, vt eorum inexplebilem habendi oſtentet cupiditatem. Vnde Egeſipp. lib. 5. de Excid. Ieroſol. c. 24. ait: (*Egeſipp.*) *Infecit Sycorum auaritia etiam exercitum Romanum. Nihil enim facilius in alterum tranſit, quàm amor pecuniæ, & deſiderium habendi, præfectim finitimas opes, quibus viciuus abũdarat. Nec eſt vlla paſſio, quæ magis virtutẽ animi effæminet, quã cupiditas diuitiarũ.* Sic ibi. Huc trahe dicta ſupra, c. 3. p. 1. §. 18.

Gen. 34. Et pergens ad Hemor patrem ſuum. Accipe, inquit, mihi puellam hanc coniugem. Quod cum audiſſet Iacob abſentibus filiis, & in paſtu pecoris occupatis, ſiluit, donec redirent.

§. XVII.

Viri principes ſuæ dignitatis eſſe putant, quod impunè laſciuiant.

ET raptor, & conſtuprator virginis non veretur in publicum prodire, & de perpetrato facinore agere coram parente ſuo, Rege terræ illius. Ait enim textus: *Pergens ad Hemor patrem ſuum, &c.* Cur non magis parenti celat facinus? Cur non magis rem abſcondere à patris, & regis conſcientia curat? Cur non timet raptoris, & ſtupratoris pœnam? Deus bone, Principes viri non

A ſibi cauent à pœnis laſciuiæ: imò ſic laſciuiunt vt putent dignitatis ſuæ eſſe, quod impunè laſciuiãt. Clariſſimum rei teſtimonium habeo, 2. Reg. 3. vbi Abner princeps militiæ Iſrael ingreſſus eſt ad concubinam Saulis regis defuncti, quod indignè ferens Saulis filius Isboſeth Abnerem paulò acerbè corripuit. Quid tunc? *Abner iratus nimis propter verba Isboſeth, ait, Nunquid caput canis ego ſum aduerſus Iudam hodie, qui fecerim miſericordiam ſuper domum Saul patris tui, & ſuper fratres & proximos eius & non tradidi te in manus Dauid, & tu requiſiſti in me, quod argueres pro muliere hodie?* Ex-

B pende quæſo, quid pro ſe affert, vt non debeat pro muliere compreſſa argui, nimirum ait, *Nunquid caput canis ego ſum, &c.* hoc eſt, non ſum vilis homuncio, & numerus in Iſrael, ſed ſum princeps exercitus, qui nullo modo debet argui pro muliere. Homunciones vapulant pro laſciuiæ crimine, at qui non humuncio, ſed deſignatus princeps, nec per ludum argui debet quod laſciuiat: non enim reprehenſio de tali crimine decet dignitatis, & principatus infulas. Similiter 2. Reg. 3. Amnon filius Dauid conſtuprauit Thamarem ſororem ſuam, quod facinus audiens Dauid, nullam reprehenſionem adhibuit. (*2. Reg. 3.*) Ait enim textus: *Cum autem audiſſet rex Dauid verba hæc, contriſtatus eſt valde, &*

C *noluit contriſtare ſpiritum Amnon filii ſui.* Expẽde, quod ille rex qui propter fratricidium non dubitauit perſequi filium Abſalonem: propter adeo inceſtuoſum ſtuprum, nec vllum verbum acerbum loquitur filio. Et cur qui multus erat in vindicando homicidio, ſic diſſimulat nefariſſimum ſtuprum? Erat equidem ſtuprator ille primogenitus regis filius, erat princeps in regno, principum autem dignitas hoc videtur ſibi arrogaſſe, quod poſſint impunè laſciuire. (*Theodor.*) Aiebat aliò datus Theodor. quæſt. 29. *Dauid Amnoni, ne exprobauit quidem, quod cum ſoro-*

D *re habuiſſet conſuetudinem, etiam ſi factum illud eum magno dolore affecerat. Abſalonem autem, qui propter hoc ipſum, eum interfecerat, & expulit, & fugitiuum reddit. Nam ille quidem erat primogenitus, & ſi laborabat morbo libidinis.* Quaſi multum derogaretur dignitati regali, nobilitatis infulis, ſi principi viro exprobaretur crimen libidinis. Vbi enim quis princeps eſt, ad ſuam dignitatem æſtimat pertinere, quod ſine reprehenſionis metu laſciuiat. (*Saluianus.*) Quàm aptè ad hæc Saluianus lib. de Prouid. cap. 4. potentum præſumptionem in laſciuia deplorat. Ait enim, *Forte iniqui ſumus, hoc quod diuites facimus; ad*

E *peccatum referendo: quia illi cum occidunt ſeruos ſuos, ius putant eſſe, non crimen. Et eodem priuilegio, etiam in exercendo impudicitiæ cœno abutuntur. Quotus enim quiſque eſt diuitum connubij ſacramenta obſeruans, quem non libidinis furor rapiat in præceps? Cui non domus, ac familia ſua ſcortum ſit?* Multus adhuc eſt ſapientiſſimus vir in exaggerandis libidinibus, & luxuriis, ſub quibus viuunt potentes viri, quaſi id poteſtatis, & dignitatis priuilegium ſit. Id quod etiam deplorans, ait Petrus Damian. lib. 1. epiſt. 6. (*Damian.*) *Porrò nos, contra diuina mandata perſonarum acceptatores, in minoribus quidẽ ſacerdotibus luxuriæ inquinamẽta perſequimur: in Epiſcopis autem, quod nimis abſurdũ eſt, per ſilentium tolerantiam, veneramur.* Expende illud, *veneramur*, eò enim

Digitized by Google

Gen. 34. Egreſſo autem Hemor patre Sichem, vt loqueretur ad Iacob; ecce filii eius veniebant de agro: auditoque quod acciderat, irati ſunt valde, eo quod fœdam rem operatus eſſet in Iſrael, & violata filia Iacob, rem illicitam perpetraſſet. Locutus eſt itaque Hemor ad eos: Sichem filij mei adhæſit anima filiæ veſtræ: date eam illi vxorem. Et iungamus viciſſim connubia; filias veſtras tradite nobis, & filias noſtras accipite. Et habitare nobiſcum; terra in poteſtate veſtra eſt, exercete, negotiamini & poſſidete ea.

§. XVIII

Rex non eſt, nec Princeps, qui laſciuientium affectus nutrit: Ille verus princeps, qui vel in coniunctioribus caſtigat luxuriam.

NIl magis commune ſcriptoribus, & diuinis, & profanis, quàm vbi Principes, aut reges introducunt, eos non proprio nomine, ſed nomine dignitatis in medium conſtituere. Hinc illud commune; *Dixit rex, locutus eſt princeps, &c.* Sed modo cum Hemor princeps, rexque fuerit Sichimitarum, nunquam à ſacro ſcriptore ſub nomine regis, nec principis introducitur, ſed ſemper ſub nomine proprio ipſius. Non dicitur veniſſe, aut locutus fuiſſe rex, nec princeps, ſed ſolùm dicitur Hemor veniſſe, & Hemor locutus. Cur non magis dignitas eius regia attenditur? Crediderim regiam dignitatem à ſacro ſcriptore, in Hemor diſſimulatam, eò quòd videret illum patrocinari, & ſuffragari filius laſciuiæ, quam vt foueat & nutriat, domo egreditur, & adit tabernaculum hominis peregrini. Hoc regium eſt? Abſit mihi credite rex nō eſt apud Deū, nec princeps, qui fouet & nutrit in regno ſuo affectus laſci-
Deut. c. 17. uos. Deut. cap. 17. de eligendo rege agens lex, ſic cauebat: *Non poteris alterius gentis hominem regem facere, qui non ſit frater tuus. Cumque fuerit conſtitutus, non multiplicabit ſibi equos.* Ecce tibi Regi à Deo electo, & conſtituto eripiuntur imprimis equorum apparatus. Sed equi ſunt regibus pro magno exercituum robore: vult ergo Deus reges ſuos infirmis pollêre exercitibus? Vult eneruare regum fortitudinem? Hoc adducit Philo, vt putet legem illam allegoricè eſſe intelligendam, in equiſque denotari laſciuientes appetitus, quos qui nutrit, minimè cenſetur à Deo inter reges, nec Principes. Quippe ait Philo lib. de Agri-
Philo. cult. *Itaque nemo alior equorum ad principatum aptus eſt, ſi ſacro Moyſi credimus. Atqui, dicat aliquis magnam eſſe potentiam regis in equitatu. Huic reſpondebimus, nullum præſidium legislator noſter à Principe ſubmonet. Sed nunc non facit verba de iſto equitatu, qualem principes ſolent colligere ad infeſtandos hoſtes, tuendoſque ſocios ne-* A *ceſſarium, ſed de eo, cui anima ineſt, bruto, immoderato impetu, quem refrenare vtilius fuerit, ne quando populum ſuum voluptatum, affectuumque, magis quam virtutum Deique amatorem reddat.* Meritò à regum albo eripit eum, qui alit equos, qui fouet nutritque laſciuientes ſubditorum impetus: qui neſcit frænum ponere eis, qui voluptatibus, libidinibuſque adhinniunt. Sanè horum equorum alter à regno, & principatu recidit apud Deum. Hinc Amos *Amos 6.* cap. 6. agens de Iſraelitis principibus à regno deturbandis, & in ſeruitutem redigendis, ait: *Quapropter nunc migrabunt in capite transmigrantium, & auferetur factio laſciuientium.* Septuag. legunt: *auferetur hinnitus equorum ex Ephraim,* B Non ait quod migrabunt reges, quod principes in captiuitatem ibunt, non eium putabat reges, nec principes illos, inter quos laſciuientium equorum hinnitus audiebat. Et meritò à regum, principum-ve nomine, imò ab ipſo deturbantur regno, qui huiuſmodi alunt equos, qui fouent animos laſciuientes: ii relicto principatu, meritò dantur ſeruituti. Quis ignoret Achab regem Iſraelis fœmineis Iezabelis cupiditatibus inſeruientem? Ad hunc Elias locu- *2. Reg. 18.* tus 2. Reg. 18. ait: *Non ego turbaui Iſrael, ſed tu, & domus patris tui.* Nullo vtitur regio titulo, nullo verbo vtitur, quod regiam dignitatem C obſeruet. Et cur, ſic regem obliuiſcitur, niſi quia illum norat voloptatum fœminearum ſeruum? Ait enim Chryſoſt. hom. 8. ad Popul. *Chryſoſ.* *Elias non ſpectabat diadema, & exteriorem regis apparentiam, ſed animam ſordibus imbutam, ſqualentem, ſordidam, & omni reo miſeriùs affectam reſpiciebat, & ipſum intuitus captum eſſe, & vitiorum ſeruum, ipſius principatum contempſit: etenim tanquam in ſcena, ſed non in veritate regem ſibi cernere videbatur.* Scenicus rex, non verus, qui fœmineis libidinibus ſeruit. Ille ſane verus rex eſt, ille verus Princeps, qui nulli parcit laſciuiæ: qui luxuriæ flammas magis in propinquioribus, & præcellentioribus timet, D illaſque conatur extinguere. Qui hoc præſtat princeps, & ſibi, & regno maximam fœlicitatem acquirit. Nota eſt hiſtoria ex Numer. cap. 25. vbi propter fornicationem Iſraelitarum cum Madianitis puellis, iubet Deus, quod principes populi ſuſpendantur contra ſolem, & *dixit Moyſes ad iudices Iſrael, occidat vnuſquiſque proximos ſuos:* & Phinees zelo accenſus transfodit Iſraelitam ducem concumbentem cum nobili Madianitide, quod iram Dei auertit, & populo fœlicitatem adduxit. Nonne ibi euidenter monſtrabatur, quod illi ſunt verè principes, & populum verè regunt in pace E & iuſtitia, qui in propinquioribus ſibi, & in primoribus vrbis penitus extinguunt flammas *Petrus* libidinum? Aiebat Petrus Damian. lib. 1. epiſt. *Damian.* 6. *Dum ergo Phinees pro communi fornicatione totius multitudinis vlciſcenda, in eos potiſſimum, qui duces videbantur in filijs, principes ſimiliter populi in patibulis ſuſpendi, ſententia diuina præcepit. Moyſes quoque non quibuslibet infimis ſed iudicibus Iſrael, vt proximos ſuos occiderent pro vindicta fornicationis iniunxit. Quid in his omnibus datur intelligi, niſi quia reatus adulterij in perſonis clarioribus debet durius vindicari? Et qui tales commotus vlciſcitur, patem ſuperni iudicis, & gratiam non modo ſibi, ſed & populo abſ-*

que dubio promeretur. Quid pulchrius? Coueniāt huc omnes rēges, & videant, vnde & ſibi, & regno ingentes fœlicitates acquirant, ſi nimirum, in proximis ſuis, in ſibi propinquioribus, in clarioribus populi viris, non ſinant libidines impunitas.

§. XIX.

In curiis regum, vt effeminantur viri.

NOn poſſum non mirari in hoc congreſſu Hemor, cum Iacobo, Hemor & filii e- B ius demiſſionem, & filiorum Iacobi auſteritatem, ſeueritatem. Vide demiſſionem Hemor apud Iacob loquentis: *Sichem filii mei anima adhæſit filiæ veſtræ, date eam illi vxorem. Et habitate nobiſcum, terra in poteſtate veſtra eſt, poſſidete eam.* Quid demiſſius? Et tamen rex erat ipſe, & princeps terræ illius, & regiis ſtipatus miniſtris, & loquebatur ad peregrinum, inermem, ad paſtores eius filios. Sed videte auſteritatem horum: coram rege erant, & ſororis raptum audientes, *irati ſunt valde, eo quod fœdam rem operatus eſſet in Iſrael*: Regius conſpectus non emolliuit eorum animos, nec prohibuit, quominus in regem ipſum exardeſcerent, ni- C hil verentes, ineius armis. Vndè prouenit, quod ſic rex demitteretur coram paſtoribus & quod paſtores, ſic imperterriti aduerſus regem ſtarent? Fallar niſi inſinuet textus cauſam huius, vbi fatur: *Egreſſo autem Hemor* (nempe egreſſo à regia, egreſſo à curia) *vt loqueretur ad Iacob, filii eius veniebant de agro.* Veniebant rex, & filius, & miniſtri eius à curia, in qua vitam agebant, qualem ſolent principes in curia degentes. Veniebant, filii Iacob ab agro, vt qui in agro laboribus aſſueti ſeſe exercebant. Inde eſt quod illi in conſpectu paſtorum ſeſe eneruiter demit- D terent, ii autem vel in conſpectu regum impauidi, & ſeueri manerent. Virilius, mihi crede, agent, vel mulieres in agris ſe exercēres, quàm viri qui in curialibus lautitiis deliteſcunt. Pulchrè Diu. Chryſoſt. hom. 30. in cap. 12. ad Heb. rationem infirmitatis fœmineæque mollitudinis reddens, ait. *Vnde putatis, aut ex quali ratione mulieres ſic eſſe debiles, & infirmas? Num ex conditione ſexus tantum? Nequaquam, ſed etiam ex conuerſatione, & educatione. Quod enim ſub vmbraculis degunt, quod oleo vnguntur, quod frequentibus lauacris vtuntur, quod aſſiduè vnguentis abundantibus, & aro- E matibus perfunduntur, & iacent in ſtraminibus delicatis, hoc eſt, quod eas tales efficit. Quod verum & certum hoc ſit, attende mulieres, quæ in agris agunt vitam; fortiores namque viris ſunt, qui ſunt in ciuitatibus conſtituti. Et ſi eas permittas tum illis athletico more certare, multos huiuſmodi viros illæ ſine dubio ſuperabunt.* Non ſexus teneritudo emollit fœmineos animos, ſed cultus corporis delicatus, & vita ſub vmbraculis, & in deliciis tranſacta, qualem agunt vniuerſi curiales. Da enim mihi vel mulierem in agris degentem, laboribus aſſueſcentem, hæc virilior erit, quam viri, qui in ciuitatum vmbraculis Regiarumque de- A liciis iacent. Da mihi, vel Herculem, qui in curia verſetur, qui vngatur, qui lauetur, qui inter aromata verſetur, qui cuti polliendæ operam nauet, qui totus ſit in faciei candore illucidando: hic prorſus in fœmineam ibit infirmitatem. Hinc Naum cap. 3. ad floridiſſimam, & deliciosiſſimam ciuitatem Niniue locutus ait *Ecce populus tuus mulieres in medio tui.* Erat quidem Niniue ingens virorum populus, at quia viri illi, ſemper in medio curiæ verſabantur, curialibus immerſi cultibus, & deliciis, nec vnquam arenam viderant, ideo illos non viros, ſed mulieres putat. Nec vnquam in medio curiæ inuentus fuit vir vnus, ſed quicumque ille ſit, qui neſciat abeſſe à curiæ deliciis, B is non vir, ſed mulier, in fœmineamque vergit mollitudinem. Nouerat hoc Iulius Cæſar, qui vbi reſciuit exercitum magni Pompei conflatum ex curialibus viris, iuſſit ſuis, teſte Plutarcho in Pompei vita. *Vt ſuperiora peterent, hoſtiumque oculos, & faciem ferirent, vulnerarentque, haud ſubſtituros cum fuco ſuo pulchellos iſtos, & floridos ſaltatores, neque facturos vt contra appetens oculos ferrum intuerentur.* Quid plura? Id perfecerunt Cæſariani milites aduerſus curiales Pompei. *Illi autem omnis pugnæ rudes, & qui talem, neque expectauerant, neque præmeditati fuerant, abiecto animo non ſuſti- C nuerunt oculos ſuos, & ora cædi: ſed auerſi oculoſque manibus integentes turpiter in fugam ſe effudere.* Quid magis fœmineum? Hi ſunt curiales viri, hi in media curia verſantur, non equidem viri, ſed mulieres, cultui corporis addicti qui neſciant, non turpiter fugere, vbi ſplendor faciei incurrit periculum.

D. Chryſoſt. 30. Ad Hebr. 12.

Naum. 3.

Plutarch.

§. XX.

Connubiorum vincula in Regibus, vt in temporali vtilitate fundantur, ſic infirma ad veram amicitiam fundandam.

D

ECce tibi quot arctiſſimi fœderis ſigna proferat Hemor, ait enim *iungamus vicisſim connubia, filias veſtras tradite nobis, & filias noſtras accipite.* Et quantus hic connubiorum nexus ad hominum animos firmiter alligandos Sanè in priuatis hominibus, arctiſſima inde amicitiæ vincula originem trahunt. In Regibus autem, vt omnia illa coniugiorum fœdera in temporario lucro fundantur, ſic infirma ſunt, E nec vllam habent ſoliditatem. Quis neſciat mundi monarchias adumbratas in illa ſtatua Nabuchodonoſori in ſomnis monſtrata? Erat illi caput aureum, argenteum pectus: æreus venter, ferrea crura, quæ in pedes deſinebant & ferro teſtaque conflatos. Nec vlli eſt dubiū in ferreis cruribus deſignari valentiam imperii Romani. Sed quid eſt, quod in huius pedibus ferrum teſtæ adunatur? Ait Daniel cap. 2. *Quod autem vidiſti ferrum miſtum teſtæ ex luto, commiſcebuntur quidem ſemine humano, ſed non adhærebunt ſibi, ſicuti ferrum non poteſt miſceri teſtæ.* Equidem vt minimè ſolidū quid fiet ex miſtione ferri, & teſtæ: ſic ex connubiis, quæ celebrantur mutuò inter Reges, nulla

Digitized by Google

nulla ſolida fœdera ſtabunt. Pulchrè ad hęc A aiebat Plutarchus in vita Pompei, de illo & *Plutarch.* Cęſare, fatus: *Hi ſignis tunc concurrerunt, ne gloriæ ſuæ, cuius cauſa vexabant patriam, rationem habentes, qui dictis ad hanc diem inuicti fuerant. Nam illa inita affinitas, Iuliæ illecebræ, atque illæ nuptiæ, inſidioſa ab initio fuerant, & ſuſpecta, neceſſitudinis, vtilitatis gratia, contracta pignora, nec germanæ amicitiæ conſortium habuerunt.* Expende vnde dicat vir Philoſophus, claudicaſſe connubia inter Pompei, Cæſariſque familias? nimirum quod fuerunt *neceſſitudinis, vtilitatis gratia, contracta pignora.* Et quando regum familiæ alio ſtudio, mutuis connubiis copulantur? Ne ergo miremur in iis cō- B nubiis infirmiſſima eſſe vincula neceſſitudinis, & quæ vel leui detrimenti ſuſpicione rumpuntur. Rem mirificè oſtendit magnus ille Herodes Iudææ rex, qui vt regnum obtinuit ſibi vxorem copulauit Mariamnem neptem Hircani, & Ionathæ præſtantiſſimi adoleſcentis germanam. Quis auo, quis fratri reginæ non gratularetur: quod tantum Regem connubii vinculo ſibi copularint? De illis tamen ait Ege- *Egeſip.* ſipp. lib. 1. de Excid. Hiee. cap. 36. *Laqueus igitur mortis Hircano coniugium neptis fuit, cuius gratia properauit ad Herodem: neſciue, tutius ne apud hoſtem captiuos degere, quàm apud Regem propinquos.* Sic iſte in connubio neptis cum re- C ge vnde citiùs periret, habuit: nec fœlicior fuit reginæ germanus, de quo proſequitur dicens idem authoe. *Mittitur adoleſcens nocturnis tenebris ad vrbem Hierico, atque ibi ſolitus delectari ſtudio natandi: à plurimis quaſi in ludum coeuntibus, dum ſine modo mergitur, in piſcina necatur. Id tacitum ſoror non tulit, ſed affectu germanitatis per conuitium prodidit, atque obiectauit marito, iuſſu eius ſibi fratrem ereptum. Deſtitutam ſe omnibus, funeſtam ſibi domum coniugis, qui primum ſibi auum ademit, poſtea germanum interemit, miſeram ſe exitio ſuorum fuiſſe, &c.* Hæc monſtra parturiunt nuptiæ regales, ex quibus ſaltem nunquam vera amicitia, vera concordia naſci- D tur, niſi prout tulerit ſpes lucri acquirendi, vel remouendi damni.

Gen. 34. Sed & Sichem ad patrem, & fratres eius, ait: inueniam gratiam coram vobis, & quæcumque ſtatueritis, dabo. Augete dotem, & munera poſtulate, & libenter tribuam, quod petieritis: tantum date mihi puellam.

§. XXI.

Carnalis amor omnia dilapidat, vna contentus amaſia.

QVam prodigus princeps iſte apparet pro obtinenda puella! *Augete* ait, *dotem, munera poſtulate, libenter tribuam, quod petieritis, tantum date mihi puellam.* Nulli rei parcit, omnia profundere, uno omnibus carere eſt paratus, dum vna ſibi chara puella fruatur. Sic affectus carnalis, ſic carnalis amor nulli rei parcit, vt dilectā habeat. Sic primus fœminę amator

A Adamus, nihil non contempſit, vt fœminæ oſtenderet amicum animum. Et vbi Deus omnium bonorum adeſt Gen. 3. *Abſcondit ſe Adā & vxor eius à facie Domini.* Mirabat, quod ho- *Gen. 3.* mo ſapiens ſe à Dei facie vellet abſcondere: cur tanto te exilio, ô Adame, plectis? Cur non magis amas Dei faciem? Quid habes in latebris, ob quod amittere Dei faciem non pertimeſcis? Ait textus: *Abſcondit ſe Adam, & vxor eius, &c.* habebat fœminam conſortem latebrarum, & vnam fœminā hanc habens non dubitat perdere, & Deum, & quidquid à Deo creatur. En profuſiſſima conditio amoris carna- *D. Amb.* lis. Pulchrè ad illum D. Amb. lib. 5. epiſt. 33. B *Recedere Adame à Deo tuo propter vnam mulierem deſideraſti, propterea fugis, quem videre quærebas. Cum vna muliere te abſcondere maluiſti, relinquere ſpeculum mundi, incolatum paradiſi, gratiam Chriſti.* Expende illud, *cum vna muliere, &c.* quippe di tiſſimus, & fœliciſſimus hominum, paradiſi cultor, rex viuentium viſibilium, magni Dei amicus, non æſtimat omnia hæc perdeee, & regnum, & fœlicitatem, & ſpontaneas terræ diuitias, & Dei amicitiam, & fauores diuinos, contentus ſi cum vna dilecta puella poſſit viuere vel in horrida, & obſcura terræ ſpelunca. Huc accedit Herodes, qui apud Cæſarem deuicti Antonii exaggerat condi- C tionem miſeram. Ait enim apud Egeſipp. lib. *Egeſipp.* 1. de Excid. Hieroſol. cap. 33. *Vicisti Cæſar Antoniū legionibus tuis maximis, viciſti conſiliis tuis, viciſti imperii Romani viribus, quod dereliquit, & quod negauit, & verè victus eſt virtutibus tuis, ſed magis moribus ſuis. Vicit enim Cleopatra vxor, vicit enim Ægyptius amor, vicit enim Conopæa luxuries. Victus eſt, quia maluit cum Cleopatra vinci, quàm ſine ea vincere.* Ecce tibi quo perductus eſt ab affectu carnali Orientis Imperator, maluit enim vnam habens Cleopatram & regnum perdere, & gloriam, & vitam: quam ſine hac eſſe glorioſus in regno, & ducere imperatorios annos. Ad hęc eleganter D philoſophatur Zorobabel apud Eſdram lib. 3. cap. 4. fatus. *Non poſſunt homines ſeparari è mulieribus, Si congregauerint aurum, & argentum, & omnem rem ſpecioſam, & viderint mulierem vnam bono habitu, & bona ſpecie, omnia hæc relinquentes in eam intendunt, & aperto ore conſpiciunt, & eam alliciunt magis quam aurum, & argentum & omnem rem pretioſam.* Ex- *3. Eſdr. 4* pende illud, *viderint mulieram vnam*, vt enim vna habeatur pulchra fœmina, nihil pretioſum non contemnitur, & perditur. Meritò laudat Sidonius Apoll. adoleſcentem, qui ſe à fœminæ cuiuſpiam contubernio ſubſtraxerat, vt bonis fortunæ, & ſalutis proſpiceret, quæ omnia E dilapidabat cum illa. Ait enim lib. 9. epiſt. 6. *Sidon.* *Igitur hic proximè abrupto contubernio ancillæ propudioſiſſimæ, cui ſe totum conſuetudine obſcena illectus addixerat, patrimonio, poſteris, famæ ſubitò ſui correctione conſuluit. Nāq; per res familiares dāna vacuatus, vt primū intelligere cœpit, & retractare, quantum de bonuſculis auitis, paternisq; ſumptuoſitas domeſticæ Charybdis obliguriſſet, quanquā ſerò reſipiſcens, veluti frenos momordit, exerſitq; inermes, atq; Vlyſſeas ceras auribus figēs, ſugit aduerſus vitia ſurdus, meretricii blādimenta naufragii.* Dilapidauerat omnia bona adoleſcēs vni ancillę addictus, nihil nō perdidit pro illa, quā

ipſe deperibat. Sed tandem vt paruis reliquiis conſuleret, & ſibi aliquid vel ſubſtantiæ vel honoris, vel ſalutis ſeruaret, hoc decreuit, vt fœminam amitteret

§. XXII.

Turpiſſima indoles viri eſt, qui compreſſæ à ſe fœminæ, ſaltem non conſulit famæ, & honori.

VT ex parentibus accipiat puellam coniugem, proponit Sichem princeps ardentiſſimum ſuum illius amorem, proponit rurſus ingentem liberalitatem in ea dotanda, in munerandis fratribus, proponit inſuper regni ſui cum peregrinis conſortium. Sed vnum pręterit, quod ſolet eſſe efficaciſſimum nuptiarum allectiuum apud cordatos viros, nimirum damnum iam reciſſi pudoris, quod nuptiis & reſarciri, & honeſtari ſolet. Si amas coniugem accipere puellam, cur eius damna pudoris non prodis, quæ ſcita tibi certius aſſerent vxorem? Sanè in hoc non deſinam laudare principem, & ingenuum animum hominis, qui à ſe vitiatæ puellæ ſic conſuluit famæ, ſic conſuluit honori vt maluerit in diſcrimine ponere nuptias ſibi optatiſſimas, quàm ex proprio ore verbum proferre honeſtati virginis indecorum. Quid nobilius? Huc accedant viri vniuerſi, & diſcant etiam in voluptatum ſuarum proſecutione, nobilitatem meminiſſe, & ingenuitatem hominis, dum peccantes in fœminarum corpora, earum pro viribus conſoluit famæ, conſulunt honori. Turpiſſimum enim eſt, & homine indigniſſimum, quod maculam, quàm ipſe fœminæ inuſſit, ipſe publicet, & coram omnibus

2. Rg. 13. prodat. De Ammone opprimente Thamarem, ait textus 2. Reg. 13. *Præualens viribus oppreſſit eam, & cubauit cum ea. Et exoſam eam habuit Ammon odio magno nimis: ita vt maius eſſet odium, quo oderat eam, amore, quo ante dilexerat. Dixitque ei Ammon, Surge, & vade.* Quippe nullam habens rationem honoris puellæ, illam cogebat foras exire ſolam, incompoſitam, ſine comitatu, vt omnibus pateret opprobrium. Quàm turpiſſimam iniquitatem non ferens bona puella clamabat: *Maius eſt hoc malum, quod nunc agis aduerſum me, quàm quod antea feciſti, expellens me.* Et quidem nequiores ſunt, & turpiores in fœminas, qui earum maculas publicant, quàm qui in earum audent pu-

Chryſoſt. dorem. Vnde D. Chryſoſt. lib. 3. de Prouid. hoc Ammonis facinus in publicanda infamia puellæ inter acerbiſſimas Dauidis calamitates ponit. Ait enim *Fabulas omnes, omnemque tragœdiam vicerunt Regis Dauidis clades: adeo illi monſtroſa, & inuicem ſibi ſuccedentia aduerſa domus ſua contigerunt, cum clades cladibus ſuccedere ſemper pergerent. Conſidera quæſo: Adamauit ſororem Thamar Ammon frater, amatam vi oppreſſit, eamque violationem nefariumque concubitum prior ipſe patefecit.* Quid monſtruoſius: Quid calamitoſius parenti: Sanè parentum ſũt clades filiorum ſcelera: clades autem Dauidis omnia monſtruoſa à fabulis decantata ſuperãt, quando filium genuit adeo ſceleſtum, vt vi opprimeret virginem, eamque violationem, nefariumque concubitum prior ipſe patefecit. Hoc monſtroſum eſt, turpiſſimum eſt, & ab homine ingenuo prorſus alienum. Fallar, niſi huc reſpexerit Amos cap. 6. vbi laſciuientes iuuenes taxans, maluit illos vocare equos. Ait enim iuxta Septuag. lectionem: *Si perſequentur in patris equis: ſi reticebunt ad fœminas?* Sane qui ſic laſciuiunt, vt largis hinnitibus ſuam prodant laſciuiam, nec in equam ruunt, niſi præſtrepente hinnituum tuba, quæ pręſentiam equæ deſignat. Sic bruti homines, à beſtiis in nullo diſſimiles, ad fœminas feruntur minimè reticentes, ſed clamoribus publicantes, & patefacientes miſeras, quas amant comprimere. Hi belluæ ſunt, & prorſus hominum compellatione indigni. Ab his belluis minimè petas, vt in pętris currant, ſectantur enim nihil aliud præter delicias, nec petas, quod fœminea leuitate reticentes abutantur, non enim æſtimant voluptatem quàm magnis clamoribus non publicant.

Gen. 34. Reſponderunt filii Iacob Sichem & patri eius in dolo, ſæuientes ob ſtuprum ſororis. Non poſſumus facere; quod petitis, nec dare ſororem noſtram homini incircumciſo: quod illicitum, & nefarium eſt apud nos. Sed in hoc valebimus fœderari, ſi volueritis eſſe ſimiles noſtri, & circumcidatur in vobis omnis maſculini ſexus. Tunc dabimus, & accipiemus mutuo filias veſtras, ac noſtras, & habitabimus vobiſcum erimuſque vnus populus. Si autem circumcidi nolueritis, tollemus filiam noſtram, recedemus.

§. XXIII.

Durius exagitat hominem plaga ſilenti animo inhærens, quàm quæ erumpit exterius.

REges ad Iacobum ſermonem direxerant; Iacobo autem penitus ſilente, reſpondẽt filii eius dolentes ob ſtuprum ſororis ait enim text. *Reſponderunt filii Iacob Sichem, & patri in dolo, ſæuientes ob ſtuprum ſororis.* Reſpondent filii patre tacente, an quia pluſquam pater ipſe ſororis cladem dolebant? Abſit, dolor enim filiorum, vt exterius erumpit, ſic minus interius ferit: patris autem dolor ſub tanto ſilentio hominem exagitabat longe vehementius. Audita Thamaris filiæ clade, quæ conſtuprata ab Ammone fuerat. 2. Reg. cap. 13. *Dauid contriſtatus eſt valde, & noluit contriſtare ſpiritum Ammon filii ſui &c.* Itaque, 2. Reg. 13.
triſtitiam ex turpi facinore conceptam intimo animi ſecreto tenuit, nec verbum eſt loquutus, nec ſe oſtendit acerbum. Verùm poſt aliquot menſes, dum occiſi Ammonis fama peruenit: *Rex & omnes ſerui regis fleuerunt ploratu magno nimis.* In filiæ violenta defloratione nullus fletus, nullus doloris ſenſus oſtenditur, ſed pro-

fundum ſilẽtium in tuta Regia cernitur: in mor- A
te autem filii, longiſſima audiuntur regis la-
menta. Cur hæc? An quia magis dolebat filii
mortem, quàm turpiſſimum in filia inceſtum
Abſit: vt enim ſilenti animo ferebatur inceſtus,
ſic maiori vulnere animum tranſfigebat. Ait D.
Amb. Amb. in Pſal. 118. ſer. 15. *Experta eſt in liberis*
domus propheta deteſtabiliora inimici oſcula, quàm
odia eſſe fraterna. Itaque fratricidium pater qui-
dem fleuit, ſed magis eſt indignatus inceſtum. Non
quæ clamoribus proditur, ſed quæ ſiletur pla-
ga, magis ferit. Siluit Dauid in inceſtu, lamen-
tatus eſt fratricidium, ſed externa lamenta in-
teriorem dolorem leuauerunt, qui vehementiſ-
ſimè auctus creuit, quando in inceſtu longo B
Pſal. 76. tegebatur ſilẽtio. Sic Pſal. 76. ſummam ab ini-
micis compreſſionem ſibi illatam dicit. *Antici-*
pauerunt vigilias oculi mei, turbatus ſum, & non
August. *ſum locutus.* D. Auguſt. legit: *Anticipauerunt*
vigilias inimici mei, turbatus ſum, & non ſum
locutus. Itaque inimici maturarunt in illum in-
ſurgere: ante omnes vigilias, hominem perſe-
quebantur, clamoribus hoſtilibus excitabant,
feriebant. Quid interea? Ecce incredibilem
pœnam, *turbatus ſum, & non ſum locutus*, quam
plagam excipiebat, profundo ſilentio celabat:
Bernard. quæ inde magis exacerbabatur. Ad hæc D. Ber. C
ſer. 29. in Cant. *Diſciplina ſilentii nec permittit*
illum vulnus aperire, quod patitur, vt curetur.
Ita vritur ille, & moritur, clauſo & lethali vul-
nere, intra ſemetipſum gemens dum totus in ira,
& diſceptatione poſitus, nihil aliud ſilens verſari
in mente poſsit, niſi iniuriam quam accepit. Silen-
tium non minuit plagam, ſed potius facit, vt in-
timus occluſa acerbius pectora depaſcatur.
Elin. Iob. Huc ſpectabat Elin Iobi cap. 32. vbi poſt ſer-
uatum longum ſilentium inter verba, quæ ipſe
putabat Deo offenſiua, ait: *En venter meus,*
quaſi muſtum abſque ſpiraculo, quod lagunculas
nouas diſrumpit. Loquar & reſpirabo paululum.
Equidem vt muſtum in laguncula miſſum, ibi-
que occluſum, nullo ſpiraculo relicto, lagun-
culam ipſam vexat & diſrumpit: ſic commotio
animi, ſi intra pectus occludatur, nulliſque
verbis, aut extrinſecis ſignis manifeſtari ſinatur,
tantum abeſt, vt quieſcat, quin potius inde ita
exacerbatur, vt viſcera dilaniare videatur. In
ſilentio ergo duriores ſolent fieri motus animi,
qui externus erumpentes molliuntur, recrean-
tur.

§. XXIIII.

Religioni illudit, qui ſub illius ſpecie dat ope-
ram flagitiis ſuis.

Ecce tibi quantam habent filii Iacob reli-
gionis rationem: aiunt enim, *ſi volueritis*
eſſe ſimiles noſtri, & circumcidatur in vobis omnis,
&c. Quos ſic meminiſſe religionis video, vel
indolis ſuæ, putem religionis obſeruatores, an
illuſores. Equidem non religionem æſtimat, ſed
religioni illudit, quiſquis illius ſpecie dolos ne-
ctit, crimina ſua fũdat. Philo Iudæus lib. de legat.
ad Cajum, memorans vt Tiberii nepos fuerit à
nefariſſimo Caio occiſus, inquit. *Fertur iuſſum*
ſua manu ſe interimere adſtantibus tribunis, ac
centurionibus, & vetitis adiuuare ſceleſtum faci-

A *nus quaſi nefas eſſet imperatorum poſteros necari*
alienis manibus. Nolebat enim videri iuris oblitus
in patranda ſumma iniuria, & ſanctitatis in ſcelere
meminerat, illudens veritati ſimulationibus. Re-
gii regis & ſanctitatis memor videri vult, cum
contra omnia iura conſortem imperii puerulum
occidat, & dum in tam impio ſcelere patrando
ſanctitatis memor oſtenditur, non ſanctitatis
cultor, ſed vniuerſæ virtutis, & religionis ap-
paret illuſor. Huic ſimiles extiterunt Hieroſo-
limitani principes, de quibus ait Matth. 26.
Concilium fecerunt, vt Ieſum dolo tenerent, &
occiderent. Dicebant autem non in die feſto, ne for- *Matth.*
tè tumultus fieret in populo, Ecce facinus immane *26.*
B nimirum, vt Ieſum occiderent, ecce in adeo
facinoroſis religionis memoria, quando dicunt:
Non in die feſto, &c. Quid cum tanto crimine
habet religio? Non equidem religio erat illa,
ſed totius religionis deluſio, imò ipſius Dei per-
ditio. Pulchrè ait D. Leo. ſer. 7. de Paſſ. *Pro-*
uidentibus ergo principibus, ne in die feſto tumul-
tus oriretur, non deuotioni, ſed facinori ſtudebant *D. Leo.*
nec religioni ſeruiebat hæc cura, ſed crimini. Dili-
gentes enim Principes, & ſolliciti ſacerdotes, ſedi-
tiones turbarum fieri in præcipua ſolemnitate time-
bant, non vt populus non peccaret, ſed ne Chriſtus
C *euaderet.* Expẽde quò tendat religio iuncta ani-
mo criminoſo, animo iniquo, non vt peccata tol-
lat, ſed ne euadat Chriſtus, ſed & ipſius religio-
nis authoris perditio fiat. Quanta hæc irriſio,
quãta religionis illuſio? Ioan. cap. 17. *Adduxẽt*
ergo Ieſum à Caipha in prætorium. Erat autem ma-
ne, & ipſi non introierunt in prætorium, ne conta- *Ioan. 17.*
minarentur, ſed vt manducarent paſcha, Proh
maximam religionis curam in Iudæis, etiam
cum morti tradunt Dei filium? Fallar, ſi non
magis religionem rident. Ait ibi D. Cyril. Alex.
Ridiculoſiſsimum etiam illud eſt, innocentem qua-
ſi ſceleſtum accuſantes, in capita ſua tanta im- *D. Cyril.*
pietatis crimen effundentes, & prætorii ianuam
tanquam maculam fugiunt, & hominibus impuris
miſceri non patiuntur. Sed illud multo ridiculoſius
eſt, quod vt agnum comederent, cauent, ne inqui-
nentur, in ipſam autem veritatem inſaniunt. Sa-
nè riſum de virtute, & religione omnibus fa-
ciunt, qui non dubitant potentiſſima ſcelera re-
ligionis ſpecie decorare. Non aliter faciebant
E ipſiſſimi Iudæi, quando vt Ieſus citiùs, & cru-
deliùs occideretur à Pilato, clamabãt Ioan. 17.
Nobis non licet occidere quemquam. Circa quę *Ioan. 17.*
verba ait D. Leo ſer. de Paſſ. *Quid hac ſpecie re-*
ligionis iniuſtius? quid hac clementia diſſimula-
tione crudelius? Qua lege Iudæi, quod vobis non
licet facere, licet velle? Contaminari occiſione eius
metuitis, cuius ſuper vos, & ſuper filios veſtros
effundi eius ſanguinem poſtulatis. Si non totum fa-
cinus veſtra impietas peragit, permittite præſidem
iudicare, quod ſentit. Sed violenti in id cum de-
clinare non ſinitis, à quo ipſi mendaciter abſtinetis.
Nunquam, mihi credite, ſceleratiores, & in-
iuſtiores Iudæi ſteterunt, quàm vbi Ieſum gen-
tibus occidendum tradebant, religionem, ob-
ſeruantiamque mentientes, cum ſanctitatis in
ſcelere meminerint, veritati ſimulationibus il-
ludentes.

Geneſ. 34. Placuit oratio coram Hemor, & Sichem filio eius. Nec diſtulit adoleſcens, quin ſtatim, quod pètebatur, expleret: amabat enim puellam valde, & ipſe erat inclytus in omni domo patris ſui. Ingreſſique portam vrbis locuti ſunt ad populum. Viri iſti pacifici ſunt, & volunt habitare nobiſcum; negotientur in terra, & exerceant eam, quæ ſpatioſa, & lata cultoribus indiget; filias eorum accipiemus vxores, & & noſtras illis dabimus. Vnum eſt, quod differtur tantum bonum, Si circumcidamus maſculos noſtros ritum gentis imitantes. Et ſubſtantia eorum, & pecora, & cuncta, quæ poſſident, noſtra erunt, tantum in hoc acquieſcamus, & habitantes ſimul vnum efficiamus populum. Aſſenſique ſunt omnes circumciſis cunctis maribus.

§. XXV.

Luxurioſus animus nulla ſacra veretur, ſed omnibus abutitur in voluptatem ſuam.

ET ſacratiſſimam, & auſteriſſimam circumciſionis religionem incunctanter Sichem amplectitur, nihil veritus in religione, ad quam voluptuoſus puellæ amor, hominem trahere feſtinat. Ait enim textus: *Nec diſtulit adoleſcens, quin ſtatim, quod petebatur, expleret: amabat enim puellam valde.* Cur bona ignota tibi ſacramenta maiori conſilio non ſuſcipis? Cur non magis cunctaris in amplectenda religione vſque tunc inaudita? Cur non magis times ſine vlla conſideratione ad ſacra protſus incognita currere? Ait textus: *amabat enim puellam*; dum laſciuo amore tenetur, nihil in ſacris veeetur, nec timet abuti illis: ne voluptatem amittat. *Lyppom.* Sic Lyppom. in cat. inquit: *Abuti ergo malebat fidei ſacramento; quàm carere ſua libidine.* Caue homo affectum luxuriæ rabidiſſimum, is enim eſt, qui nihil vereatur in ſacris, nihil timeat de diuinis, & pro obtinenda voluptate non dubitabit omnibus ſacris abuti. Accipe meretriciam vocem Prouerb. 7. *Prouerb.* *Apprehenſum deoſculatur iuuenem, & procaci vultu blanditur, dicens, victimas pro ſalute deuoui, hodie reddidi vota mea. Ideirco egreſſa ſum in occurſum tuum, deſiderans te videre.* Expende quibus miſceat victimas, quibus miſceat vota Deo reddita, nimirũ laſciuis oſculis, conſpectu laſciuo, totamque victimarũ ſactarum religionem facit manare libidine. Sanè nullus prædo, latro nullus, nullus homicida in ſceleribus ſuis diuiniſſima Sacramenta miſcet: ſolus laſciuus animus non veretur Saceamentis abuti, ne careat libidine. Id quod ſtupet D. Hieron. *Hieron.* epiſt. in Sabinianum, miratus hominem Bethlehemitico Saluatotis incunabulorum templo affuiſſe, vt inde materiem voluptatibus ſuis perciperet. Quippe ait: *Infeliciſſime mortalium, in ſpeluncam illam, in qua* A *Dei filius natus eſt, & veritas de terra orta eſt, & terra dedit fructum ſuum, de ſtupro condicturus ingrederis. Non times, ne de præſepi infans vagiat, ne puerpera virgo te videat, ne mater Domini contempletur? Angeli clamant, paſtores currunt, ſtella deſuper rutilat, Magi adorant, Herodes terretur, Ieroſolyma conturbatur, & tu cubiculum virginis, decepturus virginem, irrepis? Paueo miſer, & tam mente, quàm corpore perhorreſco, &c.* Expende quæſo ab illis, *Herodes terretur, &c.* ad ſolam enim nati Ieſu auditionem terretur Hetodes omnium tyrãniſſimus, & omnis Ieroſolima iam nequiſſima cum illo; B laſciuus autem animus ad conſpectum, & præſentiam totius Dominicæ natiuitatis myſterium nec terretur, nec dubitat tantorum myſteriorum locis abuti, in ſuarum voluptatum fomentum. Quæ ſacra, quæ ſanctitas ſecura erit, ne peſſundetur, ne contemnatur à laſciuis animis? Marcus cap. 6 de ſaltatrice Herodiade ſolum dixit, *Cumque introiſſet filia eius Herodias, & ſaltaſſet, & placuiſſet Herodi*: hæc, inquam, *Mar. 6.* dixerat ſolum Marcus, & iam inde D. Fulgentius omnis ſanctitatis contemptum auguratur. Et quod Herodias ſaltet, quod placeat, quid C hoc commune habet cum contemptu ſanctitatis? Equidem vbi mulieres placent, iam ibi apparet ſeminarium, quo conculcentur ſacra, quo peſſundetur ipſa ſanctitas. Ait D. Fulgent. in ſer. huius feſti *Ludens cœpit delectari puella, ad hoc ſolum vt poſſit occidere prophetam. Neſcio quid habet muliebre ſemper nomen cum ſanctis.* *D. Fulg.* Auerſa ſemper eſt venerea voluptas, & contemptrix ſanctitatis. Sic Dan. 5. *Allata ſunt vaſa aurea, quæ aſportauerat de templo, quod fuerat in Ieruſalem, vt biberent in eis rex & optimates, & vxores, & concubinæ.* *Dan. 5.* Quæ expendens Theodor. ait. *Ebrietatis inſtrumenta fecit Rex diuini miniſterii inſtrumenta, præcepitque,* D *vt quæ ſuam explebant laſciuiam, per hæc vino fruerentur.* Ne eſſet ſacrorum contemptus, niſi vbi laſciuia eſſet.

§. XXVI.

Nulli parcitur vel ſanguinis diſpendio, vt voluptas carnalis ematur.

MIraris regium iuuenem tam cruenti Sacramenti religionẽ amplecti; erat enim ipſe, & omnis populus eius circũciſionis gladio E feriendi. Et quod libens hanc ſanguinis profuſionem acceptet: Acceptat equidem & ſuum, & populi ſanguinem libentiſſimè profundere: *amabat enim*, inquit, *puellam valde.* Et vbi fœmineos mercabatur amores, nulli ſanguinis profuſioni parcere habebat. Nota eſt hiſtoria Herodiadis ſaltantis in regia cœna apud laſciuiſſimum Herodem regem, Marci. cap. 5. ibi ſaltatrici optio datur petendi, habebit namque *Marci. 5.* quidquid petierit, etiam ſi eius petitio extendatûr ad dimidium regni. Sed illa regnum deſpiciens Baptiſtæ ſanctiſſimi caput petit. Ait enim *Volo vt protinus des mihi in diſco caput Ioan. Bap.* quãtus hic auſus fœminæ, vt tãti viri caput petat à Rege, qui eum verebatur, & eius verba placidè audiebat? Vnde potuit hæc fœmina præſumere Regem adduci poſſe in tanti viri li-

Digitized by Google

nienam? Pulchrè D. Fulgentius ait ſer. in eo feſto: *Præſumit de mercatore luxuria. O nequitia fœminæ, elegit contemnere honorem, vt lucrum faceret ſanguinem?* Et merito de mercatore luxuriæ præſumit quãcunque hominum laniená extorquere. Nulli parcitur ſumptui, nulli ſanguini parcitur profundendo, vbi facinoris merces, eſt luxuriæ fomentũ. Vel in effundẽdo ſanguine profuſiſſima eſt ſemper luxuria. Video etiam ſanctiſſimum, piſſimumque Naboth occiſum à Rege Achab, dum non tam Iſraelis regem agit, quàm Iezabelis mancipium, Sed vix friguerat ſanguis occiſi, & ecce tibi Elias

2. Re. 21. fatur Regi. 2. Reg. 21. iuxta lectionem Septuag. *Occidiſti, & poſſediſti? Propter hoc hæc dicit Dominus: in loco, in quo linxerunt canes ſanguinem Naboth in eo lingent canes ſanguinem tuum, & meretrices lauabunt ſe in ſanguine tuo.* Non ſolum dicitur Achabi ſangui: effundendus poſt effuſum ſanguinem Nabothi, ſed inſuper additur, quod in eo ſeſe lauabunt meretrices. Et cur ibi meretrices meminit, niſi vt oſtendat totam illam ſanguinis effuſionem à meretricus Achabi affectibus ortam fuiſſe, quando meretricius affectus eſt, qui neſciat parcere ſanguini vlli? *D. Amb.* Ait D. Amb. lib. de Nabuthe cap. 11. *Quid ſibi autem vult, quod meretrices lauerunt ſe in ſanguine eius, niſi forte, vt meretricia quædam in illa feritate fuiſſe regis perfidia proderetur, vel cruenta luxuries?* Vna equidem fuit Regis luxuria, quæ tantam ſanguinis effuſionem parturiuit, quæ nec ſanctiſſimi ciuis ſanguini pepercit, nec proprio ſuo. Nil citius docet luxuria, quàm omnia profundere, nec ſanguini parcere nec ſubſtantiæ, nec vitæ. Adoleſcens ille de quo D. Lucas cap. 15. *diſſipauit ſubſtantiam*

Luc. 15. *ſuam viuendo luxurioſe.* Et poſt tantam diſſipationem, ſic iacuit exanguis, & famelicus, vt *cuperet implere ventrem ſuum de ſiliquis, quas porci manducabant, & nemo illi dabat.* Sic erat deiectus, ſic exhauſtus iacebat; tandem meliorem cõditionẽ cupiens: *Surgens venit ad patrem.* Cũ autem dicitur ſurrexiſſe, vt ad patrem veniret, cupimus ſcire, ex qua ſede ſurrexerit, qui in diſſipatione ſubſtantiæ erat, qui iacebat omnibus bonis effuſis? Ait Titus Boſtrorum Epiſ-

Titus. cop, ibi. *Vnde ſurrexit? è voluptatum, & deliciarum cathedra.* Sapienter quidem diſſipatio propriæ ſubſtantiæ, omnium bonorum profuſio habetur voluptatum cathedra, ſiue in qua voluptatum docentur iura ſiue commercia voluptatum ſtatuuntur, eſt enim earum pretium, aut doctrina, quod nec ſanguini parcatur, ſed omnia diſſipari debeant, omnia profundi.

§. XXVII

Laſciuus animus vel in diuiniſſimis ſacramentis, nihil attendit diuinum, ſed temporalia ſola ſpectat lucra.

EXpectares ab eo, qui ſacramentum circumciſionis admittit, illudque admittendum populo proponeret, quod de eius ſanctitate diſſereret, quod diuiniſſima inde dona veniẽtia curaret & aliis tradere, & ſibi ſcire. At Sichem totum temporale, nihil diuinum proponit de ſacramento illo, ait

A enim: *Filias eorum accipiemus vxores, & noſtras illis dabimus, Vnum eſt, quo differtur tantum bonum: Si circumcidamus maſculos noſtros, ritum gentis imitantes. Et ſubſtantia eorum, & pecora, & cuncta quæ poſſident, noſtra erunt, &c.* Cur non magis dicis, quod ſi circumcidamini, exuetis peccatum, acquiretis diuinam gratiam? Cur non magis in veræ religionis ſacramento ponderas diuinas donationes, & præteris lucra temporalia? Ducebatur non religione, ſed amore puellæ, & laſciuus animus nihil diuinum videt, nihil diuinum odoratur in ſacramentis, ſed omnia temporalia. Prouerb. cap. 7. introducitur teſte D. Amb. venerea volu-

B ptas, quæ dicit: *De feneſtra domus meæ per cancellos proſpexi, & video paruulos, conſidero vecordem iuuenem, qui tranſit per plateas, &c.* Expende, quid voluptas de feneſtris domus ſuæ videat: *Prou. 7.* videt enim eos, qui tranſeunt per plateas; qui ad cæleſtia volant, nec videt, nec odoratur. Et cur ſolos tranſeuntes per plateas videt, niſi quia is eſt voluptuoſus animus, qui ſola aſpiciat temporalia, & tranſeuntia, nec videre poſſit, quæ habent æternitatem? Ait D. Amb. lib. de Abel cap. 4. compactus à Patre Salazare in eo Prouerb. loco. *Quid tam meretricium quàm ſecularis voluptas? Quæ à feneſtra domus* *Ambr.* *ſuæ intrat, oculis prima tentamenta præludens, &*

C *penetrat cito, in plateas proſpiciens, hoc eſt, in publicas tranſeuntium vias non in legis interna myſteria obtutum mentis intendens.* Ecce tibi ingenium animi voluptuoſi, imo & natura, qui ſola tranſeuntia, & temporalia proſpicit, quæ autem æterna, & diuina ſub religioſis ſacramentis ſunt, minimè attendit, nec videt: Meritò de his aiebat Pſal. 57. *Supercecidit ignis, & non viderunt ſolem.* Et qui ignis aſpectum ſolis poteſt nobis eripere? *Pſal. 75.* Non quidem ignis materialis eripit aſpectum Solis huius: ſed concupiſcentiæ carnalis ignis, vbi in cordibus humanis arſerit ſtatim facit, ne quid videatur Solis iuſtitiæ. Hinc D. Aug, ait: *Ergo fratres, ignem ma-*

D *læ concupiſcentiæ timete, ſi non vultis liqueſieri, ſicut cera, & perire à facie* Dei. *Supercadit enim ignis iſte, & ſolem non videbitis. Quem ſolem? Non iſtum, quem tecum vident, & pecora. Eſt & alius Sol, de quo dicturi ſunt illi. Ergo errauimus à via veritatis, & iuſtitiæ lumen non illuxit nobis, & ſol non ortus eſt nobis. Quare niſi quia ſupercecidit ignis, & non viderunt ſolem? Vicit illos concupiſcentia carnis.* Quiſquis carnis concupiſcentia exardeſcit, nihil iuſtitiæ ſolis videt, ſola caduca, & tranſeuntia reſpicit. Hinc illa meretricula Prouerb. cap. 7. ait, vt trahat adoleſcentem. *Intexui funibus lectum meum, ſtraui tapetibus pictis ex Ægypto.* *Prou. 7.* Vide quid offerat ſuorum

E oculis, nimirum picta tapetia, nihil ſolidum, nihil diuinum, ſed ſæculare totum permittit cogitari. Ait enim Diuus Ambroſius libro 2. de Apol. Dauidis cap. 3. *Inſtitis lectum intexuit ſuum, & tapetis ab Ægypto ſtratis. Neque enim de cogitatione diuina, ſed de ſeculari illecebra aſſumit ornatum.* *Ambr.* Abnuit voluptas quidquid diuinum eſt, ea ſola mauult ſpectare quæ ſunt tranſitoria, & ſecularia. Hinc diabolus tentans Dominum Matth. 4. *Oſtendit illi omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit ei. Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me.* Cur vt oſtendit mundi

regna, non etiam oſtendit regnum cælorum? Vt mendaciter illa promittebat, & oſtendebat, ſimili mendacio poſſet, & hoc oſtentare. Sed agebat perſonam voluptatis laſciuæ, quæ ſola permittit videri terrena, & ſæcularia: Ait D. Amb. lib. 1. de Abel. cap. 5. *Eleuat voluptas, & extollit mentem ſuaſoriis verbis, oſtendit omnia regna terræ, dicens, Hæc omnia tibi dabo, ſi procidens adoraueris me. Et qui ea maximi fecit, adorare videtur diabolum, cui Deus venter eſt, & in pudendis gloria.* Hinc noſcitur voluptuoſus, & laſciuus animus, ſi terrena maximi facit, & præ illis nec videt, nec æſtimat alia.

D. Amb.

§. XXVIII.

Luxuriæ amica mendacia, vt veritas caſtitatis.

ECce tibi mendaciſſimas promiſſiones principis Sichimitæ, ait namque *Et ſubſtantia eorum, & pecora, & cuncta, quæ poſſident, noſtra erunt, tantum in hoc acquieſcamus.* Cum ad Iacob loquebatur, dicebatur illi, *terra in poteſtate veſtra eſt, poſſidete eam*: omnia Sichimitarum ſub poteſtate Iacobi poſſidenda dabantur. Vbi ad populum Sichimitam loquitur, etiam quæ Iacobi erant, Sichimitis adſcribebantur, cum dicit, *cuncta, quæ poſſident, noſtra erunt.* Sanè aut Iacobo, aut populo, aut vtriſque mentitur: vt enim libidinis ardore ferebatur, ſic vbique ſeminat mendacia, quæ à luxuriante animo vix poſſunt ſeparari. Sapienter ait D. Amb. lib. de Abel. 1. cap. 5. *Mala ſunt voluptatis vincula. Oculos delectat, demulcet aures: ſed mentem inquinat, multa mentitur, falſa adiungit, vera ſubducit, ſpondet pecuniam, aurum offert.* Nil magis inſeparabile à voluptate, à libidine, quàm falſitas, quàm mendacia. Mendacium ſi tollas nulla vis, nulla fortitudo in libidine manet. Nota eſt contentio illa trium ſapientum apud Darium regem, de qua 3. Eſdræ. 3. contendebant illi, quid eſſet fortius in rerum natura, pro quo tres ſententias probandas apponunt. Ait enim textus: *Vnus ſcripſit, Forte eſt vinum. Alius ſcripſit: Fortior eſt rex. Tertius ſcripſit, fortiores ſunt mulieres, ſuper omnia autem vincit veritas.* Cum cæteri vnum ſolum forte enarraſſent, alius nempe vinum, alius regem, tertius, nempe Zorobabel maluit duas fortitudines ſimul propalare, nimirum, mulierum & veritatis. Sed qui in fortitudine mulierum enarranda, non quieuit, vt alii quieuerunt vel in vino, vel in rege exaltato? Cur maluit mulierum fortitudini ſuperaddere fortitudinem veritatis? Maluit veneno antidotum addere. Sciebat ſapientiſſimus homo fœminearum deliciarum validiſſimam fortitudinem, ſic conſtare mendaciis, vt penitus euaneſceret, ſi vel vicinaretur veritati. Conflantur equidem fœmineæ illecebræ mendaciis, illiſque maximè roborantur, vt detriumphent pectora humana: adiunge illis veritatem, & veritate adiuncta fallar, ſi quid virium, ſi quid fortitudinis in omni voluptuoſo opere permaneat. Vnde monebat Paulus Epheſios: *State igitur ſuccincti lumbos veſtros in veritate.* Et cum in lumbis carnalis concupiſcentia aſſignetur: quæſtionem fecit Nazianzen. orat. 42. quid habeat commune veritas cum lumbis vt illa ſuccingi iubeantur. Multum equidem habet, ſi enim tibi veritas affulgeat, vix fieri poteſt, vt materia libidinis non euaneat. Non eſt voluptas, non eſt luxuriæ veſtigium, vbi veritas claret. Aiebat Pſal. loquens de Chriſti natiuitate: *Veritas de terra orta eſt, & iuſtitia de cœlo proſpexit.* Sed ſcire cupis de qua terra veritas ortum traxit, an de terra corrupta? An de terra luxuriæ ſurculis exarata? Abſit, vbi veritas naſcebatur, nullum luxuriæ veſtigium poſſet dari, ſed integritas, & puritas carnis. Ait enim D. Leo ſer. 1. de Nat. *Merito igitur virgineæ integritatis nihil corruptionis intulit partus ſalutis, quia cuſtodia fuit pudoris, editio veritatis.* Vbi veritas erat, quidquid naſcebatur, nihil potuit eſſe, quod non referret integritatem, virgineam puritatem: corruptio enim luxurians nuſquam eſt, niſi vbi mendacium. Hinc Iudith cap. 11. multa dicens Holoferni, quæ vix inuenirentur vera ab intelligenti ſcrutatore, tamen putatur à D. Auguſt. minimè fuiſſe mentita. Aiebat illa: *Ego ducam te per mediam Ieruſalem, & habebis omnem populum Iſrael, ſicut oues, quibus non eſt paſtor, & non latrabit vel vnus canis contra te, &c.* Quis in his non inueniat mendacia, niſi qui in Iudith non inuenit impudicitiam? Vt enim fuit ab omni impudicitia immunis, ſic etiam fuit à mendacio libera. Ait Auguſt. ſer. 229. de temp. *Non decuit pudicam mentiri.* Sanè quæ inter barbaros duces immunem ſeruauit pudicitiam, & à mẽdacio debuit eſſe immunis. Non potuit mendacium inficere eam, quam non inficiebat impudicitia, vt enim mendacium comitatur luxuriam, ſic vbi caſtitas eſt, ibi veritas inuenitur Deuter. 33. dum Myſes benedicit tribubus Iſraelis, *Leui quoque ait, Perfectio tua, & doctrina tua viro ſancto tuo.* Quæ ſic legit Ambr. *Datæ Leui veros eius, date Leui fortes eius.* Et qui ſunt veri dandi Leuitico ordini niſi illi, qui vt ſplendent puritate virginea, ſic nullo mendacio inficiuntur? Ait D. Amb. in Exhort. ad Virg. *Date ergo Leui veros eius. Quid tam verum, quàm immaculata virginitas?* Mutuò ſibi ſemper reſpondent, & veritas, & pudicitia.

3. Eſd. 3.

Amb.

Ad. Epheſ.

D. Leo.

Auguſt.

Auguſt.

Deut. 33.

D. Amb.

Gen. 34 Et ecce die tertio quando grauiſſimus vulnerum dolor eſt, arreptis duo filii Iacob, Simeon, & Leui fratres Dinæ, gladiis, ingreſſi ſunt vrbem confidenter, interfectiſque omnibus maſculis, Hemor, & Sichem pariter necauerunt, tollentes Dinam de domo Sichem ſororem ſuã. Quibus egreſſis irruerunt ſuper occiſos cæteri filii Iacob, & depopulati ſunt vrbem in vltione ſtupri. Oues eorum & armenta, & aſinos, cunctaque vaſtantes: quæ in domibus, & agris erant, paruulos quoque eorum, & vxores duxerunt captiuas.

ẽ. XXIX.

Breuis voluptaſi ingens tormentorum pondus accumulat.

HOtariam cepit Sichem voluptatem ex ſtupro, & quanti inde orti ſunt dolorum cumuli? *Ecce*, ait, *die tertio, quando grauiſſimus eſt vulnerum dolor, &c.* Triduum iam implebãt dolores grauiſſimi, quos voluptas Principis Sichimitæ ſibi adſciuerat. Nunquam, mihi crede, breuis voluptas non parit ingentes dolorum, tormentorum-ve cumulos. Fallar niſi in voluptatis vltionem nõ ſit ille gladius, de quo a-

Ezec. c. 21. pud Ezech. cap. 21. *Tu ergo fili hominis propheta, & percute manu ad manum, & duplicetur gladius, ac triplicetur gladius interfectorum: hic eſt gladius occiſionis magna.* Hæbrei legunt: *Hic eſt gladius interfecti magni*, hoc eſt, interfectorum magnorum, quo ſcilicet magnates, & potentiſſimi viri cadunt, Non equidem pœna libidinoſorum leuis, & ſimplex eſt, qualis ſufficiens ad perdendos debiles, & paruulos, ſed eſt pœna in tantum duplicata, & triplicata, imò multiplicata vt penitus obruat etiam

Prou. 9. potentiſſimos, & validiſſimos ad portandum. Huc ſpectat illud Prouerb. 9. nimirum: *Mulier ſtulta, & clamoſa, plenaque illecebris, & nihil omnino ſciens: ſedit in foribus domus ſuæ ſuper ſellam in excelſo vrbis loco, vt vocaret tranſeuntes per viam, & pergentes itinere ſuo. Quis eſt paruulus declinet ad me. Et vecordi locuta eſt: Aquæ furtiuæ dulciores ſunt, & panis abſconditus ſuauior. Et ignorauit, quod ibi ſint gigantes.* Chaldæus legit: *Et ignorat, quod ibi deiicit gigantes.* Planè vecors iuuenis attractus, & illectus à meretricea voluptate, ignorat, quod ibi tot aggerentur ruinæ, tantus fiat dolorum tormentorum-ve cumulus, qui gigantes potentiſſimos opprimat, deiiciat. Dolores, & tormenta, quæ vexant voluptuoſos homines adeo graueſcunt vt poſſint validiſſimos quoſque opprimere. Non te manent, miſer iuuenis, leuia ſupplicia,

Prou. 7. ſed grauiſſima, ſed quæ deberentur potentioribus Dei inimicis. Quò reſpiciens Prouerb. 7. ait de meretrice: *Viæ inferi domus eius, penetrantes in interiora mortis.* Non ſiſtunt voluptuoſi in mortis limine, non in dolorum primordiis, aut proſtibulis, ſed ad interiora penetrant, nimirum ad arctiora, & obſcuriora, vbi pœnæ, & dolores fere in immenſum aſſurgũt. Sic D. Hieron. ibi. *Interiora autem mortis, acerrima gehennæ tormenta, quaſi arctiora, & obſcuriora dicit, quibus hæreticos, & fornicarios conſtat eſſe mergendos, ſicut de ſanctis pro Domino in hac vita patientibus aduerſa dicitur: Quia miſit eos cuſtos in interiorem carcerem: atrociorem videlicet, & fœdiorem, & obſcuriorem.* Ecce tibi quales diræ manent voluptuoſos homines: quæ atrociores ſunt, & crudeliores, quæ illos premunt, qui gigantea ſuperbia poſuerũt in cœlum os ſuum, & aperto Marte auſi ſunt pugnare cum Deo. Nec ſuppliciorum vitas immanitatem, quod in laſciuiam ruas prætextu nuptiarum: (quo etiam prætextu Sichem ſe armabat,) laſciuia namque præconcepta, nunquam non trahit vindices ſui ingentes calamitates. Vbi ergo videris libidinem incipere, crede ſimul etiam ibi ordi-

A nari, non qualecumque ſupplicium, ſed ſuppliciorum innumerabilium cumulum, ſed tormentorum diluuium, & pœnarum. Agens enim Moyſes de illo ingenti diluuio, in quo gigantes mundi gemitus edebant oppreſſi pondere pœnarum, vt ait Iob cap. 26. *Gigantes gemunt ſub aquis*: primam tantæ calamitatis cauſam proponens ait Gen. 6. *Videntes filii Dei filias hominum, quod eſſent pulchræ, acceperunt ſibi vxores ex omnibus, quas elegerant. Dixitque Deus: Non permanebit ſpiritus meus in homine &c.* Non hîc proponitur fornicationis ſcelus, matrimonia, & nuptiæ filiorum Sethi cum pulchris Caini filiabus numerantur. Vbi nuptiæ erant, quæ libido tanta eſſe potuit, quæ *Iob. 26.*

B mereretur diluuium pœnarum? Hoc quæſtionem fecit D. Baſilio Sel. orat. 6. fanti: *Quomodo hoc erat tanta pœna condignum; nam quarum erant admirati ſpeciem, earum nuptias complexi ſunt? Siquidem nuptiis legem antepone, & pulchritudo comperietur à reprehenſione libera.* Quale ſcelus luxuriæ in eis, qui nuptias affectabant? Erant nuptiæ fateor, ſed erat luxuriæ rabies, quæ honoratiſſimos viros ad indecoras nuptias raptabant. Vbi autem luxuries exundat, vel inter ipſas nuptias ſuppliciorum, & *Baſil. Sel.*

C calamitatum diluuia parantur. Ait Baſil. ſupra: *Sethi poſteri partem adepti meliorem, & appellatione honorati, & paterna benedictionis hæredes filias ex Caini poſteritate formoſas conſpicati, ſplendidas & ornatu florentes, ſeruamque libidinis rationem tradentes diuina calcãt edicta, & execrabilium egreſſu fœdantur, fluxam, & caducam voluptatem æternarum rerum votis anteferentes adulterant viam ſuetam virtutis ire vias, ac iniquitati natura mancipatur. Iam ergo periculum* *Baſil.*

D *creabatur, diluuium armabatur.* Et ſimul vel inter nuptiarum fœdera luxuries triumphabat, & periculum creabatur, & diluuium armabatur neſcit enim feriri luxuries niſi diluuio pœnarum.

§. XXX.

Vt calamitates ob honeſtatem ornant homines, ſic ob turpitudinem eos deiiciunt.

E PEremptí ſunt omnes ciues Sichimitæ vnà cum Principibus ſuis, quorum calamitatem memorans textus, duas facit interfectorum claſſes, in prima ponit omnes maſculos, in altera Hemor, & Sichem principes ciuitatis. Sic enim fatur: *Interfectiſque omnibus maſculis, Hemor, & Sichem pariter necauerunt.* Meritò à maſculorum clade eximit principes, qui fœmineis voluptatibus raptati ceſſerunt gladiis: ſic dehoneſtans Sichemum, illum non inter cadentes maſculos numerans, ſed ſeparatum: ſic ornans ciues occiſos, eos maſculos appellans, vt qui non luxuria, ſed amore principis ſui in illam fuerint calamitatem redacti. Vt enim calamitas ob honeſtatem ornat hominem, ſic eadem ob turpitudinem fœdat, & deiicit virorum famam. Sic coram Cæſare Herodes ſuam, & Antonii expendit calamitatem apud Egeſippum lib. 1. de Excid. Ieroſol. cap. 33, fatus: *Vicit Antonium mulier infeſtior ſuis, quàm aduerſariis. Suaſeram mortem mulieris, ſi vellet ſibi conſulere: promiſeram auxilia, quibus repararem eſ-*

ſtictam : promiſeram vires, quibus fugacem tuerer, meipſum belli conſortem obtuleram : ſed mentem eius obſtrinxerant Cleopatræ cupiditates : victus eſt, quia audire me noluit, victus ſum & ego cum Antonio, minore tamen flagitio, quia illum Cleopatra vicit, me Antonius. Ille Barbaram, ego amicum non dereliqui. Ecce tibi diſſertiſſimus orator gloriatur de calamitate, qua maxime Antonius fœdatur : quia licet eadem calamitas vtrumque vexauerit : tamen in illum deuenit Herodes ob amicitiæ honeſtatem : Antonius autem ad illam peruenit fœmineis cupiditatibus raptatus. Huc traho

Luc. 15. prodigum illum filium apud Lucam cap. 15. Is ad penuriam redactus, dum porcis paſcendis incumberet. *Cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis quas porci manducabant, & nemo illi dabat. In ſe autem reuerſus dixit, Quanti mercenarii patris mei abundant panibus : ego hic fame pereo. Surgam & ibo ad patrem meum, & dicam ei, Pater peccaui in cœlum, & coram te, non ſum dignus vocari filius tuus, fac me ſicut vnum de mercenariis tuis. Et ſurgens venit, &c.* Surgebat iſte ad hoc, vt eſſet mercenarius; ſed & ipſe mercenarius erat ciuis cuiuſdam dum iacet Non ergo ſurgit vt exuat mercenariorum ſtatum : ſed vel ſedens, vel ſurgens inter viliſſimam ſe continet ſortem mercenarii. Cur ergo quando non mercenarii exuebat vilitatem dicitur ſurrexiſſe? Nonne mercenarii ſtatus ſemper ſignum eſt deiecti hominis? Nonne calamitoſus eſt ingenuo viro? Cur ergo magis dicitur ſurrexiſſe, cum apud patrem mercenarium agebat, quàm cum mercenarius erat apud alium ciuem? Equidem vtrobique erat mercenarii conditio, & vilis & calamitoſa ingenuo viro : ſed erat vilitas, & calamitas, quæ in obſequium patris accepta ornabat filium, turpabat, & deiiciebat illum, cum tenebatur in ſer-

Titus. uitium libidinum, Vnde meritò ait Titus Epiſcopus Boſtrenus ibi. *Surgam, & ibo ad patrem meum. Hoc eſt, pulchre eò reuertar, vnde turpiter deceſſi.* Pulchreſcit homo etiam in mercenariorum conditione ſumpta ob virtutem vt in eadem turpatur & deiicitur, ob libidinem ſumpta. Qui à Deo recedens in vilitatem mercenarii conditionem Deo iungitur, is, & pulcher, & decorus eſt apud ſenſatos viros.

§. XXXI.

Cum principibus pereunt miniſtri, & familiares qui eorum neſciunt obluctari cupiditatibus.

PEriiſſent Hemor, & Sichem principes qui vim fecerant Dinæ : ſed populus vniuerſus cur periit? Cur nullus vir mortem euadit, præſertim eorum perniciem Domino decernente, vt Iudith. capite 9, fatur? Sanè non immeritò punitur cunctus populus, in quo nullus inuentus fuit vir, qui obluctaretur prin-

A cipi in tanto ſcelere perpetrando. Habes etiam Geneſ. 20. vt Sara Abrahami vxor fuerit ab Abimelecho rege Gerari rapta, ſed ſtatim rex, & tota regia cœpit morbo crudeli, & corripi, & agitari. Ait enim textus : *Concluſerat enim Dominus omnem vuluam domus Abimelech, propter Saram.* In quo Ioſephus, & omnes Hebræi agnoſcunt acutiſſimum morbum, qui omnem regiam peruaſit. Sed rex ſibi rapuerat Saram, in quo ſaltem aliæ regis vxores non conſenſerant, cur ergo vniuerſi mulctantur, qui Regiam habitant? Nullus fuerat in tota Regia, qui Regi velit obluctari, ideò Gen. 20

B meritò vniuerſi pœnas dabant. Rem ſic ponderat Philo Iudæus, lib. de Abrahamo fatus : *Tunc Deus propitius miſeratus hoſpites, & protector factus iniuriam patientium, graues pœnas, & cruciatus magnos inflixit regi, ita vt animo, corporeque laboraret morbo non ſimplici, & amorum voluptatumque oblitus longe diuerſas curas agitaret, quonammodo euadere poſſet, è tormentis præſentibus, quibus continuis interdiu, noctuque moleſtabatur. Quam eius pœnam ſenſit, & tota Regia, eò quòd nemo ſe tantæ oppoſuerat iniquitati.* Philo. Conueniant huc principum laterones, qui nulli eorum facinori ſciunt obluctari, & videant quantis ſe deuoueant periculis, quantum metuere debent, ne principum ſuppliciis inuoluan-

C tur. Equidem is eſt Deus, qui non ſolum ſpiritum principum aufert, ſed & illis atrociſſima infert damna, qui non audent principum facinoribus obluctari. Apocal. cap. 21. recenſentur illi, qui externis ſuppliciis deſtinantur, & ait : *Timidis autem, & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatris, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in ſtagno ardenti igne, & ſulphure, quod eſt mors ſecunda.* Vide, vt in tam largo ſuppliciis æternis addictorum cenſu primi ponantur timidi. Et qui timidi ſic in facinoribus primas ferũt, vt & in ſupliciis referant eaſdem? Res queſtio- Apoc. 21.

D nem fecit non paruam, D. Ambroſio ibi, qui tamẽ hos timidos tam ardenti ſtagno addictos cum tot ſceleratis notiſſimis indigitans fatur *Sunt timores valde peſſimi, de quibus hic dictum eſſe reor. Sunt multi quibus dedit Deus ſcientiam rerum temporalium, qui in iudiciis poſiti dum vident quoſdam à potentioribus iniuſtè opprimi, plus timentes iras hominum, quam iram Dei, eos quos per doctrinam, quam acceperunt iuuare poterant & à periculo liberare, tacendo in damnum magnum* Ambr.

E *ſinunt deuenire. Sunt alij, qui non ſolum non eos iuuant, ſed propter timorem hominum, ſententiam damnationis in eos proferunt.* Proh timor peſſimus quot deieciſti viros in flammantiſſimum ſtagnum! Time homo timiditati tuæ, quæ te non ſinit potentiorum facinoribus obluctari : fallar enim, niſi hæc te in ſupplicium æternum præcipitabit.

Gen. 34.

Geneſ. 34. Quibus perpetratis audacter, Iacob dixit ad Simeon, & Leui, Turbaſtis me hodie, & odioſum feciſtis me Chananæis, & Pherezæis habitatoribus terræ huius. Nos pauci ſumus, illi congregati percutient me, & delebor ego, & domus mea. Reſponderunt, Nunquid vt ſcorto abuti debuerunt ſorore noſtra?

A *pane*. Expende, quod inter illas calamitates, quas nollet deficere domui Ioab, hæc etiam numeratur, nimirum, *tenens fuſum*, & quidem meritò, non enim deficiet calamitas familiæ, cui femina non deficit. Vt non abſurdè dici poſſit in pluribus, & glorioſiſſimis familiis, quod miniſter ille Holofernis dicebat Iudith cap. 14. nimirum, *Vna mulier Hebræa fecit confuſionem in domo regis Nabuchodonoſor*. Heu quot & quantas confuſiones fecerunt mulieres in domibus ſplendidiſſimis, feliciſſimis. Feminarum damna multi & prophani, & ſacri ſcriptores deplorarunt, quare non mihi eſt animus in re triſtiſſima demorari. B

§. XXXII.

Vna ſola fœmina, vt calamitoſa eſſe ſolet toti familiæ.

TVrbarunt equidem Simeon & Leui, & in maxima diſcrimina adduxerunt totam familiam patris, cuius rei excuſationem illam afferunt, *Nunquid vt ſcorto abuti debuerunt ſorore noſtra?* C Prætendunt enim in audaciæ excuſationem infamiam ſororis, vt iam pateat, quam ſoleat in vna femina fundari, totius familiæ, & turbatio, & clades. Quis neſciat Dauidis felicitatem, vt fuit adſcitus in regnum, vt regno auctus, vt debellatis hoſtibus totius Iſraelis tenuit clauum. Inter hæc, ait textus 2.

2. Reg. 13. Reg. cap. 13. *Factum eſt poſt hæc, vt Abſalom filij Dauid ſororem ſpecioſiſſimam vocabulo Thamar adamaret Ammon filius Dauid, & deperiret eam valde.* Poſt fortunatiſſimas Dauidis glorias, vna eius filia ſpecioſiſſima. Thamar proponitur à fratre Ammon vehementer amata. Et cur hæc poſt Dauidis glorias proponitur? D An vt ex de filiæ pulchritudine augeantur? Abſit, quin potiùs proponitur, vt iam fundamentum oſtendatur incredibilium imminentium calamitatum. Theodor. apud Gloſſam, ait: *Quod in Thamarem eſt perpetratum, eſt quoddam principium, & radix calamitatum domus regiæ.* Vbi Thamar apparuit, & catenatæ apparuerunt Dauidicæ familiæ clades; Thamar ſtupratur, Ammon occiditur, Abſalon exulat, tandem rebellat in patrem, eumque à Regia fugat, & cogit pedes per auia montium peregrinari, à vilibus homuncionibus exſibilatus. Quæ maior regiæ familiæ calamitas? Sed illius radix vna fuit Thamar regis filia à fratre violata. E Vel experientia nouerat Dauid in quanta familiarum diſcrimina ſoleant feminæ naſci: vbi enim diriſſima Ioabo ob Abneri mortem imprecabatur. 2. Reg.

2. Reg. 4. 4. ſic fatur. *Mundus ego ſum, & regnum meum apud Deum vſque in ſempiternum, à ſanguine Abner filij Ner, & veniat ſuper caput Ioab, & ſuper omnem domum patris eius: nec deficiat de domo Ioab fluxum ſeminis ſuſtinens, & leproſus, & tenens fuſum, & cadens gladio, & indigens*

CAPVT QVINTVM.

Iacobi luctus, & mors.

NON Opulentiſſimæ vrbis ſpolia, non filiorum triumphus, non decus filiæ vindicatæ ſenem Iacobum implebant obſtupefactum ſceleris filiorum immanitate, indignatione periculi, & parum aberat, quin vicinas nationes aduerſus inermem familiam irruere videret armatas. Maior victorem ſollicitudo perculit, vt qui filiæ corruptores peremerat, non iam de filiæ pudore, ſed de totius familiæ ruina periculum imminens perhorreſceret, irritatis nationibus, quæ ſtragem viderant Sichimitarum. Monente Deo fugam parat, tutiora ſibi in Bethel auguratus, vt qui locus exceperat fugientem à fratre, nunc protegeret timentem nationum arma. Nec metus curam abſorbuit domeſticæ pietatis; quin potius, quæ inter expugnatæ vrbis ſpolia, idola ob pretium ſeruabantur, & ſi quæ alia inter ſeruos ſuos, ancillaſve erant, requirens omnia ſub therebinti arbore ſepelienda curauit. Interea proficiſcitur Iacob niueis ſtolis fulgente familia comitatus, nemine perſequente, panicus enim terror cunctas per circuitum nationes inuaſerat. Peruentum eſt Luzam iam Bethelis agnomine illuſtratam: iterum ibi numen affulget, iterum ibi erigitur altare, iterum victimis impletur ara. Sed primùm ibi mors cœpit Iacobi fores pulſare: moritur Debbora nutrix Rebeccæ, quam tumulandam iuxta ſe accepit quercus notior iam ex tanti luctus vocabulo. Repetit etiam ibi Deus erga Iacob fauores ſuos, promiſſaque toties facta, vt quàm ſæpiſſimè amauit de illis rebus loqui. Non diu ibi moratus veris amœnitate vocatur in iter, quem arripit verſus terram, quæ Ephrata ducit, vbi acutiſſimi partus dolores formoſiſſimam Rachelem corripiunt, quos inter morti ſucceſſit, edens in lucem Beniaminum. Quis non crederet immortalem tantam pulchritu-

dinem ? Sed proh dolor, ſub eadem falce A cadunt, & ſiccæ ariſtæ : & florentes pulchritudines. Dedis Iacob Bethlemiticæ terræ defunctam coniugem dilectiſſimam, vnde ſucceſſi temporis receptutus erat filium, authorem æternom duraturæ vitæ. Addidit inſuper defunctæ tisulum, qui multis temporibus teſtatur, vt iaceans pretioſiſſima orbis decora, amabiliſſimæ hominum delitiæ. Es tamen neſcio an durius fuerit Iacob percuſſus vxoris morte, quàm auſu Rubeni filij, qui paternum shorum adulterat, fœdat luxuria, comprimens ibi Balam patris concubinam. Hoc nephas stans turrem gregis B patratur, vnde in luctu diſcedeus cum duodecim filiis, & vnica filia peruenis tandem in ciuitatem Mambre, in qua ad doloris cumulum, patris ſui Iſaac vidit extremum diem.

Poſt tot luctus peregrinum exuis, Chanaaitidis regionis incolam agit, auctus familia, multiſque diuitiis auctus Ioſephum Rachelis filium præferre fratribus, atque ad ſui gratiam vberiore affectu cœpit laceſſere. Ardere maioribus odiis Iacobi domus, & certamine fratrum concuti : dum illi indignantur, quod minimus ortu ſibi præferebatur : ille ſtudioſius commendare C ſe patri, appetere germanos reuclatis eorum ſceleribus non quieſcebat, donec & ſibi captiuitatem, & patri longiſſimum luctum comparauit. Non captiuum, ſed occiſum à feris plorabat ſenex Iacob filium Ioſephum : quem fletum ſolus ipſe Ioſeph, quaſi rediuiuus, valuit temperare. Nam qui occiſum illum patri retulerant, iidem ſenuntiant in Ægypto segnare, quò & regionis auitæ fames, & deſiderium filij videndi impulit tranſenem patrem. Id gratum admodum, & præcellentiſſimum Ægyptio Regi, non ſolùm Ioſepho inclyto D segnum donaſſe, ſed etiam patrem reddidiſſe cum germanis. Decreta eſt terra Geſſen, vt eam tenerent Iacobi nati, cuius inter delicias magnus Iacob concedebat fatis. Coſonant filij patrem penè exanimem, qui ſingulorum prænuoſians fortunas, vitia carpens plenam virtutibus vitam exhalauis. Huc adeſt Ioſeph, & quod ipſe largiſſimis lauerat lacrymis, paternum cadauer Ægyptiis medicis tradidit curandum, condiendumque aromatibus. Denique regia pompâ defertur humandum in terram Chananitidem, apud Mambre, in duplice illo ſepulchro Abrahamidum.

PARS VNICA.

Moralia circa textum.

CLAVDIT Iacobi hiſtoriam pars moralis, nec dubiò, inter tanti viri cineres, plurima lumina aſſeruari, ad quorum claritatem noſtros poſſimus moses componere, & animos exornare.

Geneſ. 35. Interea locutus eſt Deus ad Iacob: *Surge*, & aſcende Bethel, & habita ibi, facque altare Deo, qui apparuit tibi quando fugiebas Eſau fratrem tuum. Iacob verò conuocata omni domo ſua ait : Abiicite Deos alienos, qui in medio veſtri ſunt, & mundamini, ac mutate veſtimenta veſtra. Surgite & aſcendamus in Bethel, vt faciamus ibi altare Deo : qui exaudiuit me in die tribulationis meæ, & ſocius fuit itineris mei. Dederunt ergo ei omnes Deos alienos, quos habebant, & inaures, quæ erant in auribus eorum, at ille infodit eas ſubter therebinthum, quæ eſt poſt vrbem Sichem.

§. I.

E *Non intrat Deus domum, in qua Non patris-familiæ nutui parent omnia.*

HAbebat equidem Iacob domum, in qua erat ipſe pater-familias, & rector non tamen dicitur Deus ingreſſus modò fuiſſe Iacobi domum, nec eius tabernaculum præſentiâ ſua ornaſſe, ſed tantùm dicitur locutus fuiſſe ad illum. *Interea*, ait, *locutus eſt Deus ad Iacob, &c.* Cur non magis eius intrat domum?

Cur non exprimitur ingreſſus Iacobi tabernaculum, ibique ad eum locutus? Erat tunc maxima inter filios & patrem diſcordia; filij enim minimè audientes patri, vindicarunt ſororem Sichimitarum internecione, nec in ea re voluerunt ſubiici paternæ admonitioni. Deus autem non intrat, ſed horret domum, in qua nutui patris-familias non ſubdita ſunt omnia. Nota eſt hiſtoria, Geneſ. 18. Vbi tres peregrini viri contendunt ad Abrahami tabernaculum: quos Abrahamus ſuſcipit, & adorat, & paſcit ſub tuguriolo, quod erat iuxta quercus arborem. Ait enim textus: *Et ipſe ſtabat iuxta eos ſub arbore:* puta ibi eſſe tuguriolum, quo peregrini excipiebantur. Sic fatetur apud Timoth. Antiochenum Dominus orat. de Transfig. fatus: *Ingreſſus ſum in tabernaculum Abrahæ.* Sic apud Chryſoſtom. orat. de Annunt. quæ habetur in Metaphraſte. Sic ſupponit Philo lib. de Abraham. Ingreſſi ſunt igitur tres peregrini, imò tres Angeli, & veriùs Deus in tribus Angelis domum Abrahæ. Et quid in hoc ingreſſu protenditur citiùs, quàm ſumma illius domus concordia, in qua omnia ſub vnius patris-familias nutu gerebantur, nullus ſeruus, nullus filius non ſe ſubiiciebat tanto patri? Equidem ſi aliter res eſſet, ſi quid patri-familias repugnans, ab eiuſque nutu deuians inueniretur, nec Deus, nec Angeli eius miniſtri illam domum intrarent. Id quod & piè, eleganter meditabatur Philo lib. de Abrahamo, fatus: *Equidem dicere non poſſum, quid huic domui Abrahæ defuerit ad ſummam felicitatem, in qua apud homines, hoſpites excipi ſuſtinuerunt Angeli, ſacra, diuinaque naturæ miniſtri, ac ſubpræfecti Dei optimi, maximi, per quos ille ceu legatos, & nuntios, quidquid libet, humanum genus præmonet. Qui poterant enim vel intra primum limen ſubſiſtere, ni ſeruiſſent, totam domum ad nutum patris-familias paratam: ceu naualem turmam benè conſtitutam, ad vnum celeuſma ſui gubernatoris.* Crede mihi, non potuiſſent Angeli, nec vel Dei vmbra potuiſſet ſubſiſtere in limine domus, in qua priùs non ſciuiſſent, omnia eſſe concordantia, omnia eſſe patri-familias ſubdita, eiuſque incunctanter parentia nutui. Odit enim Deus, & execratur ſemper, quod diſſideant filij à bonis, & piis parentibus. Vt dicat Iſaias cap. 1. *Væ genti peccatrici, populo graui, ſemini nequam, filiis ſceleratis:* alij ex Hebræo legunt, *filiis exciſis.* Vt enim rami dum ſunt ſuæ arbori affixi alliciunt tranſeuntes, amœnumque illis vmbraculum exhibent, vbi autem ab arbore abſcinduntur, & turpiter iacent & ſolùm capiuntur ad ignem. Sic filii dum patris nutui adhæreſcunt; gratum hoſpitium præbent & Deo, & cæleſtibus ciuibus; vbi autem à parentis ductu exciduntur, non Deo, ſed igni patent & maledictis. Vt benè probauerit ſuam ad patrem adhæſionem filius ille, qui nihil paſſus eſt triſte dum ad patrem feſtinat. Sic ſuſpectæ diſceſſionis à patre accuſationem Antipater deludit apud Egeſipp. lib. 1. Excid. Hier. cap. 44. inquiens: *Deſero incorruptibilia clementiorum teſtimonia. Venio ad te, Pater, per maria, & per terram nuſquam aliquid paſſus. Parricida debui non euadere, ſi reus eſſem. Abſoluat me pater apud te cælũ, quod non fulminauit, mare quod nõ demerſit, terra, quæ non abſorbuit, per hæc ad te tutus venio, pater, quæ non ſolent euadere, etiam qui non ſunt patrum genitalium parricidæ.* Nec malè probat ſuam in patrem adhæſionem, oſtendens & terrena & cæleſtia non aduerſantia, ſed adblandientia ſibi. Vni enim Deus ſolet domui adblandiri, in qua viget filiorum in parentes obedientia ſumma. Sic vbi omnes Iſraelitarum domos deſerebat tradens eas flammis hoſtilibus, prophetam ſuum Ieremiam in domum Rechabitarum mittit. Cur execraris aliis domibus, in vna Rechabitarum complacet Deus ſibi? Ait Ierem. cap 35. *Domus autem Rechabitarum dixit Ieremias: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael. Pro eo quod obediſtis præcepto Ionadab patris veſtri, & cuſtodiſtis omnia mandata eius, & feciſtis vniuerſa, quæ præcepit vobis, propterea hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael. Non deficiet vir de ſtirpe Ionadab filij Rechab ſtans in conſpectu meo cunctis diebus.* Et quidem hoc proprium eſt Deo, quod ſibi adiungat domum, in qua parentibus concordant filij, vt exprobrat, & perdit domum, in qua à parentibus filij diſſident. Sic etiam ait apud Ierem. cap. 13. *Agglutinaui mihi omnem domum Iſrael, & omnem domum Iuda, dicit Dominus, vt eſſent mihi in populum, & in nomen, & in laudem, & in gloriam: & non audierunt. Dices ergo ad eos ſermonem iſtum: : : Hæc dicit Dominus. Ecce ego implebo omnes habitatores terræ huius, & reges qui ſedent de ſtirpe Dauid ſuper thronum eius, & ſacerdotes, & prophetas, & omnes habitatores Ieruſalem, ebrietate: & diſpergam eos virum à fratre ſuo, & patres, & filios pariter, ait Dominus: non parcam, & non concedam, &c.* Mirabar tantam Dei propenſionem in domos Iſraelis, vt illarum ſingulas dicat ſibi agglutinatas, ne ab illis diſcederet: & rurſus tantam indignationem aduerſus eaſdem, vt aſſerat, *non parcam, & non concedam.* Cur à tanta adhæſione in auerſionem tantam declinauit? Ecce declinationis gradus: *Diſpergam eos virum à fratre, & patres, & filios pariter,* vbi permiſſi ſunt fratres à fratribus, & filij à parentibus ſcindi, & ſeparari animo, iam inde viſebatur Dei ab Iſraelis domibus ſeparatio, & in illas execratio.

Iere. 35.

Iere. 15.

§. II.

Hoc in nobis diuinus cupit ſpiritus, quod videlicet vnus ſplendeat honor Chriſti.

A Suſpecta terra in firmiſſimum aſylum Deus mittit Iacobum, vbi illum ad Bethel pergere iubet, vbi ſcalã vidit cęleſtem, vbi cæleſtium ciuium protectionem acquiſiuit. Sed vide, quid moneat: *Habita ibi, facque altare Deo, qui apparuit tibi, quando fugiebas Eſau.* Deus eſt, qui loquitur, & tamen non ait, fac mihi altare, ſed fac altare Deo, qui apparuit tibi, &c. Quod notat D. Hilar. 4. de Trinit. inquiens: *Deus bo-* Hilar. 4.

norem Deo poſtulat, & poſtulat eum alterius ſignificatione perſonæ. Itaque honor poſtulatur à Deo exhibendus alteri perſonæ diuinæ à poſtolante diſtinctæ. Cur ergo non ſibi petit fieri altare, non ſibi petit honorem exhiberi, ſed Deo, qui
D. Aug. apparuit? Ait D. Auguſt. qu. 110. *Filius ibi apparuit, & Pater hoc dicit.* Et quidem hoc maximè intendit diuinus ſpiritus, vt ex hominibus, & in hominibus effulgeat ſemper honor Chri-
Matth. 17. ſti. Apud Matth. c. 17. vbi transfiguratum vidit Ieſum Petrus ait, *Domine bonum eſt nos hîc eſſe: ſi vis faciamus hîc tria tabernacula, tibi vnum, & Moyſi vnum, & Eliæ vnum. Adhuc eo loquente ecce nubes lucida obumbrauit eos. Et vox de nube, &c.* Tabernacula meditatur Petrus, & ta- B bernacula meditanti lucidiſſima nubes apparet, quę homines obumbrat inſtar tabernaculi. In qua nube, vt mauult D. Chryſoſt. Spiritus ſanctus repræſentabatur. Sed cur ſub nubis lucidiſſimæ forma apparet Spiritos ſanctus: dum Petros tria tabernacula efficere mente tractat? Sanè vt oſtenderetur, quàm alius ſit Spiritus diuinus, ab ſpiritu humano: iſte tabernacula meditatur, quæ ſolem arceant, in quorum duobus non Chriſtus, ſed Moyſes, ſed Elias, ſed creaturæ honorem habeant; ille verò nuſquam ſolem excludit, ſed vndiq; prætendit lucidiſſi-
D. Chryſ. mos iuſtitiæ ſolis radios. Ait enim D. Chryſ. ho. 10. in Marcum. *Mihi videtur iſta nubes eſſe gra-* C *tia Spiritus ſancti. Quod igitur facere ſolent tabernacula, hoc fecit nubes. O Petre, qui vis tria tabernacula facere, reſpice vnum tabernaculum Spiritus ſancti, qui nos pariter protegit. Si feciſſes tabernacula, vtique feciſſes humana, & vtique illa feciſſes, quæ lucem excluderent, vmbram includerent. Nubes autem ipſa lucida, & obumbrans, hoc eſt vnum tabernaculum, non excludit ſolem iuſtitiæ, ſed includit.* Expende, quęſo, quò tendant fabricæ humanæ, & quò tendat Spiritus ſanctus. Qui humanas erigit fabricas, *illas facit, quæ lucem excludant, vmbras includant*: nihil ſcit ſupra ſe ſpiritus humanus cogitare, quidquid ſolis D iuſtitiæ eſt, quidquid ad veram pertinet lucem, totum excludit, vmbrarum tenetur deſiderio, effictis vmbris maximè gaudet, illiſque honorem habet. Verùm ſpiritus diuinus nubibus quantumuis immiſceatur, non excludit lucem mundi Chriſtum, qoin potiùs veriſſimum iuſtitiæ Solem vndequaque prætendit, vt cuius debeat eſſe quicumque honoris ſplendor, qui-
Luc. 9. cumque gloriæ ornatus. Hinc Lucas ca. 9. memorans hanc eandem transfigurationis dominicæ hiſtoriam ait: *Et ecce duo viri loquebantur, cum Ieſu, erant autem Moyſes, & Elias viſi in maieſtate.* Origen. legit. *Viſi in gloria.* Et quæ hæc E maieſtas, aut gloria erat, ſub qua tanti viri or-
Origen. nabantur? Ait Origen. hom. 3. in Matth. *Ille videt Moyſem, & Eliam in gloria, quando viderit illos vno cum Ieſu.* In vno Ieſu debet eſſe & gloria, & hooor, & maieſtas, vbi enim Ieſus excluditur, nihil glorię, & honoris manet, ſed ſolæ vmbræ. In tantum homo ab vmbris liber eſt, veriſque gloriæ & honoris luminibus perfunditur, in quantum Chriſto Soli iuſtitiæ appropiat, in illoque vnus Ieſus effulget. Vel Moyſes, vel Elias ſine Chriſto vmbræ ſunt frigidiſſimæ, nihil honoris habentes; ſi vis illos in maieſtate & gloria videre, fac vt in illis ſo- A lus ſplendeat Chriſtus, & fallat, ſi huic ſit gloria ſimilis.

§. III.

Felix homo, qui vbique memoriam Beatiſſimæ Trinitatis captat.

FElicitatis, & ſecoritatis viam afflicto Iacobo oſtendens Dominus, iubet vt ad Bethelis ſolum pergat, ibique ſacra faciat. *Deo, qui apparuit tibi, quando fugiebas, &c.* quibus vt benè notat Hilar. diſtinctionem innuit diuinarum B perſonarum, nimirum alterius, quæ iubet, alterius, cui facię̃da erant ſacra. Et cur ibi innuitur diſtinctio diuinarũ perſonarum, niſi vt diſcamus, quod tunc felix, & ſecurus eſt homo, quando vbique beatificæ Trinitatis memoriam, veſtigiave captat? Sanè in Transfiguratione dominica Matth. 17. Ieſus Sole lucidior *Matth. 17.*
adſtat, *& nubes lucida obumbrauit eos, & vox de nube dicens: Hic eſt filius meus dilectus.* In nube Spiritus ſanctus, in voce Pater, cum filio Ieſu recognoſcuntur à D. Chryſoſtomo. A quo ſi *Chryſoſt.*
quæras qua ratione velit his elementis percipere myſterium Trinitatis: & piiſſimè, & ſapientiſſimè fatur hom. 10. in Marcum. *Videte* C *myſterium Trinitatis ſecundum meam tamen intelligentiam. Ego enim omne, quod intelligo ſine Chriſto, & Spiritu ſancto, & Patre nolo intelligere. Niſi intellexero in Trinitate, quæ me ſaluauit: dulce mihi non poteſt eſſe, quod intelligo.* Ecce tibi vt ſanctiſſimus Pater omnem ſuam felicitatem, omnem ſuam dulcedinem in eo ponit, quod vbique beatiſſimam inſinuet Trinitatem. Similiter Gen. 18. Tres viri peregri- *Gen. 18.*
ni Abrahamo apparent. Quid tunc Abrahamus? Feſtinat ad Saram, illique dicit: *Accelera, tria ſata ſimilæ commiſce, & fac ſubcinericios panes. Ipſe verò ad armentum cucurrit, & tulit inde* D *vitulum tenerrimum*: Auguſtinus putat fuiſſe trimum ipſum vitulum. Sic enim neſcit ſanctus Deo obſequium præſtare, in quo non ſit Trinitatis veſtigium, ſub quo felix viuat. Ait D. Auguſt. ſer. 1. de Rogationibus. *Nonne vnus* *Auguſt.*
hoſpes erat in tribus, qui venit ad patrem Abraham? Hoſpes & amicus pranſor, & manſor, & omnia illi in Trinitate ſunt exhibita humanitatis obſequia, quia Trinitatis gloria refulget. Trimum attulit vitulum pater, tres menſuras ſimilaginis conſperſit futura mater, paritura filium, pro quo pater mactaret agnum. Proſperitas, & felicitas Abrahami fuit, quod in ſenectute pater fieret vnici E filij, & quod filium iugulaturus, non filium, ſed agnum iuberetur occidere. Ad hanc felicitatem vide vnde perueniat, ex obſequiis in Trinitate Deo exhibitis. Deum excipit, & dum tria ſata ſimilæ parat, dum vitulum trimum occidit, omnia illi in Trinitate ſunt exhibita humanitatis obſequia: ex quo bis accipit filium dum illum generat, & dum pro illo arietem occidit. Sic omnia eueniunt felicia his, qui ſub beatiſſimæ Trinitatis ſignis viuunt.

§. IV.

Repurganda ſunt prius, & penitus tollenda quæcumque Deus offendunt, vt fructuoſius ex inde illi exhibeamus obſequium.

SOlùm iubetur Iacob Bethel aſcendere, & ibi altare erigere & ſacrificium offerre. Iacob autem, quid fecit? Ait textus: *Iacob verò conuocata omni domo ſua, ait, Abiicite Deos alienos, qui in medio veſtri ſunt, & mundamini, &c.* Non de mundanda domo, nec de ſpurcitie idolorum tollenda, mandatum acceperat, ſed ſolũ de ſacrificio peragendo; cur ergo ipſe de nullo priùs curat, quàm de domus munditie, & idolorum abolitione? Perfectus vir vbi accepit mandatum de ſacrificio offerendo, id imprimis faciendum intellexit, quod circa domus munditiem erat, ſemper enim debet præcedere purgatio offenſæ, ſi ſacrificium tuum fructuoſius eſſe velis.

2. Par. 29. Sic, 2. Paralypom. 29. Ezechias rex ſacrificaturus Domino imprimis. *Adduxit ſacerdotes, atque Leuitas, & congregauit eos in plateam orientalem. Dixitque ad eos, Audite me Leuitæ & ſanctificamini, mundate domum Domini Dei patrum veſtrorum, & auferte omnem immunditiem de ſanctuario.* Rex iuſſit, & omnia perfecerunt Leuitæ Dei domum mundantes ab omni immunditie, quam ibi poſuerant gentiles. Et poſt mundationem factam, nuntiatum eſt Regi Ezechiæ. Quid tunc? *Conſurgenſque diluculo Ezechias rex adunauit omnes principes ciuitatis, & aſcendit in domum Domini: obtuleruntque ſimul tauros ſeptem & arietes ſeptem, &c.* Ecce tibi religioſiſſimus princeps litaturus Deo, hoc imprimis curat, vt tollatur è medio omnis ſpurcitia gentilis, & quidquid Deo viuo, & vero poſſet eſſe offenſiuum.

D. Cyril. Ex quo D. Cyril. Alex. in Apologet. ad Theodoſium monet imperatorem maximum, inquiens: *Intelligis hinc, Chriſtianiſſime rex, optimum illum Ezechiam, cum Deo ſacrificare inſtitueret, non priùs in templũ Dei aſcendiſſe, & ea quæ in votis habebat, perfeciſſe, quàm ſacerdotibus Dei domum Domini repurgare, omnemque immunditiem inde eiicere præcepiſſet. Eò autem facto adolebat ſplendidè, gaudebatque ex animo, neque iniuria; vt qui iam acceptum Deo ſacrificium ob id ſe oblatum ſperaret, quod templum ab immunditie liberaſſet.* Equidem & acceptum, & ſplendidum eſt ſacrificium procedens ex animo, qui imprimis vniuerſas ſpurcities Deo infenſas eradere curauit. Et quis audeat ſine ingenti timore Deum vel inuocare habens plenam ſpurcitie mentem, plenum idolis animum?

Matth. 8. Centurio ille Romanos Matth. 8. cui adhuc cordi erant idola, eò adductus, vt Ieſum vocaret, vehementer timebat, vt Ieſus domum ſuam intraret. Ait enim: *Domine non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum, ſed tantùm dic verbum, & ſanabitur puer meus.* Serui ſui amabat ſanitatem, & medicum; verebatur domo excipere. Cur non magis medicum compellis intrare domum, infirmo adſtare? Erant illi cordi idola, erant domi ſordes idololatriæ, quæ hominem ſalutis ſerui auidum, timidum reddebant, vt horreret domum Ieſum intrantem.

A Ex quo monebat nos Nazianz. orat. 39. fatus: Nazianz. *Quò circa ſe quemquam prius purgare oportet, atque ita demum cum puro conſuetudinem habere, ne vt Centurio ille, medicinam ita requiramus, vt tamen laudabili timore perterriti, medicum in ædes noſtras non admittamus.* Planè cui cordi ſunt idola, cui cordi ſunt ſordes diuinæ munditiei contrariæ, non poteſt non perterrefieri, in quauis Dei inuocatione, & vereri Deum ad ſe intrantem. Purget ergo ſe priùs homo, peccatorum ſordes excoriat, idolorum memorias penitus abradat, & ſic nec Deum inuocare verebitur, ſed ſplendidè, & acceptè peraget ſacra.

Ps. 56. Quò ſpectabat Dauid Pſal. 56. aiens. *Paratum* B *cor meum Deus, paratum cor meum, cantabo, & pſalmum dicam.* Non priùs dicit ſe cantaturum, Pſalmoſque prolaturum in Dei laudes, quàm ſemel, & his oſtendat cor ſuum paratum, hoc eſt, ab omni ſorde apprimè excuſſum, & mundatum, vt ſic ſplendidius, & fructuoſius exeat Dei inuocatio.

Cyril. Rem pulchro exemplo adornat. Cyril. Alex. lib. 15. de Ador. in ſpiritu fatus. *Sic ego ſtatuo, qui Chriſtum in ſeipſis per Spiritum ſanctum habitantem ſuſcepturi ſunt, eos priùs oportere maculas abſtergere, & eluere crimina, & ita ſplendidam, & à maculis puram illi ſuam animam exhibere, vt ſine dubio, diuinus ille cantor clamabat,* C *dicens: Paratum cor meum Deus, paratum cor meum, cantabo, & pſalmum dicam, vt enim lanis, ſi puræ ſint, tinctura inſidet, ſin vlla ſordium reliquia illis inſint, illico facilè inductus color amittitur, nec ſedem in illis firmam habet; ita Chriſti participatio in ſanctas, & puras animas influit; in iis autem, quæ ſecus habent, nec inſidere quidem, hærere ve vllo modo poteſt.* Quid pulchrius? Lana quidem niſi bene lota ſit, ab omnique ſporcitie purgata minimæ eſt tincturæ excipiendæ apta, ſic nec animi noſtri diuinis ſplendoribus apti inueniuntur, niſi priùs omnem idolorum immunditiem excludant.

D

Gen. 35. Cumque profecti eſſent, terror Dei inuaſit omnes per circuitum ciuitates, & non ſunt auſi perſequi recedentes. Venit igitur Iacob Luzam, quæ eſt in terra Chanaam, cognomento Bethel: ipſe & omnis populus cum eo. Ædificauitque ibi altare, & appellauit nomen loci illius, domus Dei: ibi enim apparuit ei Deus cum fugeret fratrem ſuum. E Eodem tempore mortua eſt Debbora nutrix Rebeccæ, & ſepulta eſt ad radices Bethel ſubter quercum: vocatumque eſt nomen loci illius, Quercus fletus.

§. V.

Maximè infirmantur contrariæ poteſtates aduerſus eum, qui ablatis vitiorum ſordibus proficit in ſplendore gratiæ.

POſt expurgatam domum, & defoſſa idola proficiſcente Iacobo, cunctæ per circuitum

nationes ſic infirmantur, tantoque corripiuntur terrore, vt nullam illi offenſionem inferre valeant. Ait enim: *Cum profecti eſſent, terror Dei inuaſit omnes ciuitates.* Sæpè vidimus Iacobum territum ad conſpectum fratris, nunc ſic præualet, vt ad eius conſpectum ciuitates cunctæ infirmentur, terreantur. Quę occaſio ſic Iacobum promouit? Quod opus tam inſignem mutationem cauſauit, vt qui infirmus erat, qui paſſim territabatur, ſic conualeret, vt terrori ipſe eſſet contrariis ciuitatibus? Terrebatur Iacob, quando in domo eius idola ſeruabantur, vbi autem domum mundauit, idola abiecit, & ſordes idolorum abluit, & nouis veſtibus mundiſque fecit totam familiam ſplendeſcere, ſicque profectus eſt, eò fortitudinis peruenit, vt non mirer, ſi ad eius conſpectum contrariæ poteſtates infirmentur, deterreantur. Ita in præſenti Ruper. fatur: *Non igitur fruſtra, ſed valde vtiliter, & neceſſariò ſuggeſtum diuinitùs fuit beato Iacob, vt auferri iuberet de domo ſua Deos alienos: nam antea ipſe timidus, & periculosè incedens adorabat Eſau, & domus eius cædibus, & ſanguine turbabatur: nunc autem terror Domini inuaſit omnes, & non ſunt auſi eum perſequi recedentem.* Et territæ, & infirmæ manent contrariæ poteſtates, vbi vident Iacobum ablatis idolis, ſplendidè procedentem, & proficiſcentem in eum locum, in quo Deus appareat. Infirmitas tua, homo, & terror tuus inde naſcitur, quod in te idola mundi ſint aſſeruata. Fœlix, qui ſe ab his idolis expedit, qui ea longiùs à ſe amandat, & poſt ea amandata aliquos ad Deum profectus facit, fallam enim, niſi ad huius conſpectum contrariæ omnes infirmentur poteſtates. Sophonias cap. 1. ait: *Dicit Dominus, congregans hominem, & pecus, congregans volatile cæli, & piſces maris, & ruinæ impiorum erunt.* Septuag. legunt. *Dicit Dominus, deficiat homo, & iumenta: deficiat volatilia cæli, & piſces maris, & infirmabuntur impij.* Iubetur homo deficere, & volatilia, & piſces deficere iubentur, ex qua defectione illud ſequendum inſinuatur, quod impij infirmabuntur. Sed ad hoc vt impij infirmitate corripiantur, qui hominis, aut volatilium, aut piſcium defectus valet? Sanè non alius, quã defectus omnium negotiorũ mundialium: deficiat homo, ſiue renuntiet mundo, & ſibi, vt pura, & integra mente Deum ſequatur, & ſtatim apparent confractæ, & infirmatę omnes poteſtates contrariæ. Ait D. Hier. ibi: *Deficit quis vt homo, ſi contemnat humana, & non vltra moriatur vt homo, & audiat, Ego dixi, dij eſtis. Deficit, quaſi volatile cæli, qui facit ſibi pennas aquilæ: & reuertitur ad domum præceptoris ſui diues, & omnem deſerens paupertatem. Deficit quaſi piſcis maris, qui comprehenſus ſagenis Domini, cum bonis piſcibus ſeparatur. Cum hæc iuxta præceptum Domini fuerint perpetrata, infirmabũtur impij non habentes tantum robur, quantũ prius.* Vtinã quis humana contemnat bona, vtinam idola abiiciat mũdialia, & expeditus his laqueis ſortem diuinam appetat, imò veteres exutus plumas, nouis pennis ad alta progrediatur; & ſeſe intra iuſtorum ſortem aſſerat. Ad huius conſpectum impij animo cadunt, & vehementer infirmantur poteſtates contrarię. Memini Iſraelitas ſub Philiſtinorum potentia adeo perterrefactos, vt nec auderent aduerſus illos mutire: Philiſthi-

Ruper.

Sopho.

Septuag.

Hieron.

nos autem ſic alacres, & erectos aduerſus Iſraelitas, vt non dubitarent arcam Dei adducere in captiuitatem. Verùm dum hæc gerebantur monet Samuel Iſraelitas, vt abiiciant Deos alienos, ait enim. 1. Reg. 7. *Auferte Deos alienos de medio veſtri, Baalim, & Aſtaroth, & præparate corda veſtra Domino, & ſeruite ei ſoli.* Abiiciunt illi Deos alienos, & Deo verò litaturi adſunt, quid tunc? *Intonuit Dominus fragore magno in die illa ſuper Philiſthiim, & exterruit eos, & cæſi ſunt à filiis Iſrael, &c.* Expende illud *exterruit*, quò Philiſthini ſic à Deo exterriti coram Iſraelitis notantur, vt nihil in illos auderent, quaſi eſſent funditus proſtrati. Valuit equidem idolorum abiectio, & Dei ſequela ita res commutare, vt Iſraelitis metum, terroremque auferrent, illumque infunderet contrariis. Pulchrè enim ad hæc, ait Ioſephus in Gloſſa. *Inimici poſt illam plagam nequaquã ſuper Iſraelitas egreſſi ſunt, ſed timore, & memoria rerum, quæ ſuper eos acceſſerant, quieſcebant. Fiducia, quæ fuerat Philiſthinis aduerſus Hebræos, poſt hanc victoriam facta eſt Hebræorum.* Ecce tibi quidquid potuerit efficere apud Iſraelitas idolorum abiectio, & ſordium purificatio, & Dei veri inuocatio: equidẽ id effecit, quod aduerſarij perterrefacti, imò & confracti nihil auderent aduerſus illos, & quod illi inſultarent aduerſariis. Qui meticuloſi erant, & terrefacti, dum inter ſe idola tenebant, iis abiectis, inſultant & confidunt, accepta in ſe fiducia, quæ antea erat apud aduerſarios. Sic mihi crede mutantur res omnium fidelium, cum vitæ mutatione, vt quæ tibi peccatis inuoluto inſultant, & fortiora, & validiora apparent, hæc animo cadant, & funditus infirmentur, vbi te viderint idola abiicientem, & ad Deum properare. In nobis ſunt, quæ aut infirmant, aut roborant contrarias poteſtates. Iudic. 3. ait: *Addiderunt filij Iſrael facere malum in conſpectu Domini, qui confortauit aduerſus eos Englon regem Moab.* Expende vbi confortantur Iſraelitarũ cõtrarij, vbi Iſraelitæ admittunt in ſe malũ. Malitia enim cordis noſtri admiſſa confortat hoſtes, excluſa eos infirmat. Rem ponderat Orig. ho. 3. ibi. *Vides quia peccata vires hoſtibus præbent, & quando nos facimus malum in conſpectu Domini, tunc confortantur à Domino inimici noſtri, tunc vires contrariis virtutibus dantur. Hoc ſiue ſecundum literam quæras, ita inuenias, quia non inualeſcerent inimici niſi eis delicta noſtra vires conferrent: ſiue in ſpiritualibus conſideres, ſimiliter contrariæ virtutes non inualeſcerent aduerſus nos, nec ipſe Zabulus in nobis aliquid præualeret, niſi ei vires ex noſtris vitiis præberemus, valde infirmus eſſet aduerſus nos, niſi nos eum fortem peccando faceremus.* Et in ſpiritualibus, & in temporalibus, quæ intra nos ſunt, ſiue infirmant, ſiue roborant aduerſarios: ſit in nobis omnis ſordis mundities, omnis idoli abominatio, & vniuerſæ poteſtates contrariæ vel ad noſtri conſpectum funditus infirmantur. Sit autem in nobis peccatorum macula, alicui idolo erectum altare, vel minimi inimici, qui nos perdant, roborantur.

1. Reg. 7.

Iudic. 3.

Origen.

§. VI.

Ad maximam commendationem viri facit, quòd beneficia accepta remuneret.

VBi accedit Iacob Bethel dicitur mortua, & ſepulta, & deplorata Debbora nutrix Rebeccæ, ait namque: *Eodem tempore mortua eſt Debbora nutrix Rebeccæ, & ſepulta eſt ad radices Bethel, &c.* Pro quo non paruam excitat quæſtionem Ruper. quærens, cur cum Rebbeccæ mors prorſus ſileatur, eius nutricicis mors in præſenti dicatur? Planè quod Rebecca mortua ſit, qood ſepulta, non dicitur in textu ſacro: cur ergo, qui ſic Rebeccæ mortem ſiluit: Debboræ nutricis Rebeccæ mortem, & ſepulturam, & planctum tam accuratè in præſenti notauit? Faciebat hoc maximè ad commendationem Iacob, vt gratus oſtenderetur erga matrem, cuius beneficio pateroam benedictionem fuerat nactus: & quando morienti matris adeſſe non potuit, quod potuit, perfecit in Debbora nutrice matris, cui, qood matri debebat iuſta ſoluens clarior apparuit. Quis enim clarior illo homine, qui neſcit beneficium acceptum non remunerare? Quis neſciat Saram vxorem Abrahami raptam ab Abimelecho rege? Is ob raptam vxorem alienam malè percuſſus iacuit, donec de cælo admonitus vxorem viro ſuo reddidit. Quippe ait Geneſ. 20.

Gen. 20. *Tulit igitur Abimelech oues, & boues, & ſeruos, & ancillas, & dedit Abraham: reddiditque illi Saram vxorem ſuam, & ait: Terra coram vobis eſt, vbicumque tibi placuerit habita. Saræ autem dixit: Ecce mille argenteos dedi fratri tuo: hoc erit tibi in velamen oculorum, ad omnes, qui tecum ſunt: & quocumque perrexeris, memento te eſſe deprehenſam. Orante autem Abraham ſanauit Deus Abimelech, &c.* Ioſcius Abimelech rapuerat feminam, quam vt ſciuit vxorem eſſe, viro reddidit, inſuper multis donis impleuit: & cur in tanta facti emendatione non ſtatim ſanatus eſt, ſed neceſſum fuit adhuc, vt Abraham oraret pro eo? Peccatori ſeſe corrigenti ſolet Deus ſtatim offerre medelam, cur modò expectauit Abrahami preces, vt regi mederetur? Noluit equidem Deus ſine Abrahami precibus ſaoare regem, vt inde clarior, & illuſtrior Abrahamus redderetur, qui accipiens beneficium à rege, illud remuneraret ſanitate obtenta. Ait enim

Egeſipp. Egeſippus lib. 5. de Excid. Ieroſol. cap. 6. hanc hiſtoriam memorans. *Remeat Sanior ſaluo pudore, reuertit Abraham ſanctior, qui coniugalis pudicitia remunerationem ſterilitatis remedio compenſauiſſet.* Expende vnde ſanctiorem, & illuſtriorem Abrahamum oſtendit, nimirum, vt qui beneficium acceptum ſanitatis obtento remedio compenſauiſſet. Equidem beneficiorum remoneratio, & gratitudo, nihil non oſtēdit in homine ſanctius, & illuſtrius. Hinc

Exod. 40. Exod. 40. præcipiebat Dominus: *Pones altare aureum, in quo adoleatur incenſum coram arca teſtimonij, tentorium introitus tabernaculi pones, & ante illum altare holocauſti.* Duo itaque altaria ponuntur, alterum exterius in introito, alterum interius intra Sancta ſanctorum: illud holocauſti altare erat ex lapidibus conſtructum, A hoc aureum in quo adolebatur incenſum. Et quando holocauſtorum altare ex lapidibus fiebat, & in introitu patebat, cur altare incenſi aureum erat, & in aditis conſtituebatur ſanctorū? Nonne ſanctius quid erat cremari victimas in Dei gloriam, quàm exhalari odores? Abſit: victimæ enim cremabantur in aliqualem peccatorum mundationem: incenſum autem & thimiſma acceptis beneficiis referebant gratiarū actionem, qui autem beneficiis remunerationem, & gratitudinem refert, aureus fit, & pretioſior, & ad intima admittitur Sanctorum. Ait Philo lib. de Victimis: *Teſtatur id lex iu-* Philo.
B *bendo poni duo altaria, materia, loco, vſuque differentia. Alterum enim è ſaxis collectitiis impolitis exſtruitur in atrio iuxta templi veſtibulum ad immolandas victimas. Alterum verò aureum, ſitum eſt poſt primum velum in penetralibus, nemini conſpicuum, niſi ſacerdotibus, quod factum eſt adolendis odoribus: vnde liquet aream thuris oblatam ab homine pio, Deo gratiorem eſſe multis hoſtiis. Quantò enim aurum præſtat lapidibus, & aditum veſtibulo, tantò acceptior eſt ſuffitus gratiarum actionis, quàm mactata victima. Ideo non ſolùm materiæ pretio, artificum opere, ſanctitateque loci ara hæc auguſta eſt, ſed & hoc quod apud eam quotidie ſa-*
C *cra exordium ſumunt à gratiarum actionibus.* Ecce tibi, vſquequo ſeſe extollit ara beneficiis acceptis aliquales referens gratias. Et aurea fit, & in ſanctitatum loco ſublimis, & tota auguſta vndequaque apparet: quippe & aurum, & ſanctitas loci, & gratiarum actiones ibi celebratæ illam auguſtiſſimam, & commendatiſſimam faciunt.

§. VII.

Caſtitas etiam in morte viuidiores reddit alumnos ſuos.

D NOn otioſè dicitur Debbora *ſepulta ad radices Bethel.* Debbora enim idem ſonat, ac apis, quæ ſymbolum præfert puriſſimæ virginitatis, quæ virtus mortuos ſuos non tam ſepelit, quàm radicibus domus Dei inierit, vt vel in morte de tantæ radicis ſucco viuidiores appareant. Cur dicatur mortuus ramos, qui viuidiſſimæ radici infixus adeſt? Hinc eſt quod Ieſus ſuſcitaturus mortuos à ſepulchris, illos tantùm elegit ſuſcitare, qui in natione nuptiis dedita, nondum viderant thalamum nuptialem. Luc. 8. filiam puellam Archiſynagogæ Luc. 8.
exſuſcitans, ait: *non eſt mortua puella, ſed dormit.*
E Et Ioan. 11. ſuſcitaturus Lazarum, ait: *Lazarus* Ioan. 11.
amicus noſter dormit. Et Luc. 7. filium viduæ ſimiliter exſuſcitat, eorumque mortem ſomnum appellat. Cur ergo è tot mortuis elegit ſuſcitare eos, qui minimè norant nuptialē thorum, illoſque potius dormientes, quàm mortuos vocat? Equidem volebat oſtendere Dominus, qood ij, qui à nuptiarum voluptatibus abſtinuere, aliquid particulare habeant, quo vel in morte promptiores ſunt ad vitam. Quippe ait Orig. Origen.
lib. 2. contra Celſum: *Quòd mortuos excitauerit Chriſtus perpaucos, id expreſſerūt Euangeliſtæ: Archiſynagogæ ſcilicet filiam, de qua neſcio quomodo id dixerit Ieſus: Non mortua eſt, ſed dormit: cum de hac aliquid deſignaret, quòd mortuis cæteris*

Digitized by Google

A *non ineſſet: & vnicum viduæ filium, & tertium Lazarum illum quatriduanum. Et id dixerim, vt enim in Eliſæi propheta diebus, & ſi multi eſſent leproſi, ex his tamen nemo mundatus ſit, niſi Naaman ille Syrus: ſic & mortui erant Ieſu tempore multi, ſed illi ſunt à mortuis excitati, quos Deus Verbum ad ſurgendum aptiores cognouerat.* Vt enim innupti erant, & caſto, virgineove pollebant pudore, ſic ad ſurgendum à mortuis apriores erant. Quam aptitudinem non habent, qui voluptatibus carnalibus immerguntur. De quodam Rege dicebat Hieremias cap. 22. (Iere. 22.) *Sepultura aſini ſepelietur.* Quod explicans Suidas apud Cornelium à Lapide, ait: *Inſtar equi alicuius ſepulchrum in voragine habebit.* B Quid eſt inſtar equi habere ſepulchrum in voragine? (Ambr.) Pulchrè in rem præſentem D. Amb. lib 3. epi. 12. fatur. *Depoſitus in valle corporalium delectationum non inuenit ſepulchrum, de quo poſſit reſurgere.* In tam profundam voraginem decidunt mortui laſciui, vt videatur ſepulchrum illos ſic prorſus claudere, vt nunquam inde reſurgere poſſint in vitam. Habent caſti in ſepulchro vitæ radicem, ex qua facilè exurgant, quàm minimè habent illi, qui carnis ſeſe immergunt deliciis. Hùc refero dicta. 1. tom. in Euang. lib. 1. c. 7. §. 48. & cap. 10. §. 7.

C *Gen. 35.* Apparuit autem iterum Deus Iacob poſtquam reuerſus eſt de Meſopotamia Syriæ, benedixitque ei dicens: Non vocaberis vltra Iacob, ſed Iſrael erit nomen tuum. Et appellauit eum Iſrael, dixitque ei. Ego Deus omnipotens, creſce, & multiplicare; gentes, & populi nationum ex te erunt, reges de lumbis tuis egredientur. Terramque quam dedi Abraham, & Iſaac, dabo tibi, & ſemini tuo poſt te. Et receſſit ab eo. D Ille verò erexit titulum lapideum in loco, quò locutus fuerat ei Deus; libans ſuper eum libamina & effundens oleum, vocánſque nomen loci illius Bethel.

§. VIII.

Maior, & præſtantior virtus eſt de peccati tenebris trahere homines in gratiæ lucem, quàm eos in gratia perficere.

E ET in præſenti Iacobi nomen mutat, & Gen 17. Abrami mutauit nomen, cum hac tamen differentia, quod Iacobi nomen totum, & integrè mutatur in Iſraelem, Abrahami nomen ſolum mutatur per additionem vnius literæ, vt qui Abram dicebatur, iam Abraham incipiat dici. Sed illud venit maximè notandũ, quod mutatione nominis Iacobi, memoret Deus omnipotentiam ſuam. Ait enim: *Appellauit eum Iſrael, dixitque ei, Ego Deus omnipotens. Creſce, & multiplicare, &c.* At verò immutatione nominis Abrami ſolùm ait, Geneſ. 17.

A *Ego ſum, & feci pactũ meum tecũ, eriſque pater multarum gentium. Nec vltra vocabitur nomen tuum Abram, ſed appellaberis Abraham, &c.* Illic inter mutandum nomen ſuam exerit Deus omnipotentiam; hîc non ſe omnipotentem dicit. Cur ergo vtrobique non ſe dicit Deus omnipotentem, vel non tacet omnipotentiam ſuam? In Iacobo dum totum mutatur nomen, totumque nomen integrè, & nouiter aſſumitur, ſignificatur populus gentilis, qui nihil religionis veræ habens, totus de nouo religioſus, & fidelis vocari incipit: at in Abrahamo, dum tantum vnius literæ additione mutatur nomen, pulchrè innuitur populus Hebræus, qui veri Dei B notitia imbutus, ſolùm per paruam additionem egebat perfici in Chriſto. Ne miremur, quod vbi ſolum proponebatur populus perficiendus, ſine omnipotentiæ nota ponatur Deus ſimpliciter qui merito omnipotens oſtenditur, vbi populus integrè, & à fundamentis innouandus aſſumitur. Huius doctrinæ fundamentum dedit Rupert. in præſenti fatus: (Rupert.) *Quàm rectè nomen Abraham vna tantum ſyllaba adauctũ, Iacob autem in Iſrael, nomen omnino eſt permutatum: quia videlicet anterior hebræorum populus, qui ex fide patrum iuſtificabatur, ſed arcebatur à paradiſi ingreſſu, vno tantùm augmento indigebat, vt in Chriſto perficeretur, poſterior autem gentium* C *populus, inchoationem pariter, & perfectionem vitæ, de Chriſti ſumpſit aduentu.* Planè Hebræos populus fidei initiationem habebat, & religioſus erat, ſolùm egebat in Chriſto perfici, ideo ſignificabatur in Abrahamo, cuius nomen vnius ſyllabæ recipiebat augmentum, ſine expreſſione diuinæ omnipotentiæ. At gentilis populus totus prophanus erat, nihil fidei, nihil veræ virtutis habebat, in illo & inchoatio ipſa religionis requirebatur, prorſus immutandus erat, ideo explicatur per Iacob, cuius nomen integrè permutatum eſt, & in illa permutatione ſeſe prædicat Deus omnipotentem, vt qui poſſet in populo prophano religionem, ædificare à fundamentis. Et quis ad hoc maiorem D virtutem, & poteſtatem neget? Hinc pulchrè Origen. libr. 2. contra Celſum Domini Ieſu virtutem, & potentiam ſupra Moyſem eleuat, quod Moyſes leges dedit populis iam fidelibus, Ieſus autem totam religionem plantauit à fundamentis, in illis, qui penitus prophani erãt. (Origen.) Ait enim: *Moyſes ſiquidem, qui ex gente Abrahæ eſſent, & eius ſemine oriundi, & ex ſucceſſione circumciſionem ſeruarent, & Abrahæ gentium eſſent æmulatores effecti, vbi volentes, & promptiores accepit, ex Ægypto eduxit, diuinis impoſitis, quibus crediderant, legibus. At Ieſus longè maius aliquid auſus, ſuperinduxit priſtina vitæ conſuetu-* E *dine captis, patriſque moribus, & ſuis legibus aſſuetis, euangelicam vitam.* Expende illud *At Ieſus longè maius aliquid auſus ſuperinduxit, &c.* Sapientiſſimè namque potat longè maius eſſe vitam euangelicam ſuperinducere iis, qui contrariis, & inueteratis moribus erant aſſueti, quã perfectionem legis indere iam fidelibus, & ad virtutem propenſis. Quis hoc neget? Negaret id forſan Pſeudo-Carmelita, qui ſub nomine Apologiæ pauperum, omnes ſacros ordines acerrimè mordet, quod habent facultates in cõmuni, quod non de pane quotidie emendicato viuant, quod calceis vtantur: is ergo tantus

A alumnus perfectionis maius quid eſſe putat vnum iuſtum perficere, quàm multos trahere peccatores ad Chriſti lucem è tenebris errorũ. Sic enim ait propoſit. 3. *Magis enim glorificat Deum ille, qui vnum perfectum facit, quàm qui multos conuertit, qui poſtmodum ſunt tepidi, etiam ſi abſtineant à peccatis mortalibus.* Et rurſus propoſit. 39. ait: *Vt enim ex ſupradictis patet maius eſt paucos perfectos facere, quàm multos conuertere à ſtatu peccati ad ſtatum gratiæ: ita quod conuerſi abſtineant quidem à delictis mortalibus, non tamen ſint perfecti.* Hæ ſunt hominis abſurdiſſimæ propoſitiones; & naturæ, & arti, & gratiæ, & ſcripturæ, & patribus, repugnantes: B repugnant imprimis naturæ, quia in compoſiti naturalis conſtitutione, quod per formam perficitur, & conſummatur, tamen productio materiæ, & præſtantior eſt, & præſtantiorem, & potentiorem requirit cauſam. Quod notiſſimum eſt etiam tyronibus Philoſophiæ candidatis; cuius illa eſt vnica ratio, quia licet materia in ſe imperfectiſſima ſit, & expectet perfici per formam, tamen quia ex nullo præſuppoſito, ſed ex purè nihilo fit, non poteſt fieri, niſi ab omnipotenti cauſa, quam minime requirunt perfectiſſimæ formæ ſubſtantiales materiales. Repugnant item propoſitiones illæ C arti, quando magnorum artificum manus circa primam delineationem imaginis, vel ſtatuæ verſatur: quæ à magnis artificibus delineatæ traduntur miniſtris, à quibus perficiantur. In quo fundatur illud vulgò tritũ. *Facile eſt inuentis addere.* Rurſus repugnẽt gratiæ in ordine namq; gratiæ difficillimũ opus eſt, & infinitã virtutem requirens, quod quis à peccato lethali eruatur. Ad hoc enim neceſſaria fuit Dei incarnatio, cũ nulla pura creatura poſſet nos à peccato liberare, quæ ſanè poſſet ſibi acquirere augmentum gratiæ. Inſuper repugnat ſcripturæ, quæ præcellentiores viros deputat hominibus conuertendis à peccatis, perficiendos autem in fide, ſiue in gratia miniſtris illorum tradit. Sic D ad Titum, cap. 1. ait Paul. *Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt ea, quæ deſunt corrigas, & conſtituas per ciuitates presbyteros.* Hæc enim erat Apoſtolorum conſuetudo, vt ipſi gentium, populorumve conuerſioni intendentes peragrarent prouincias, conſtituentes preſbyteros, & Epiſcopos, qui vacarent conuerſis, vt eos perficerent. Vna enim erat Apoſtolico cordi præcipua cura, nimirum, conuerſio mundi, cui vt vacarent, non immorabantur in ſingulis perficiendis, ſed hos tradebant miniſtris. Denique repugnant illæ propoſitiones Patribus, qui & exemplo, & doctrina plurium conuerſionem E præferebant ſtudio vnius perficiendæ animæ. Sic frequentiores erant in populorum conuentibus, vt multitudini verbum vitæ miniſtrarent, & raro vni aſſidebant, nec cum vnius perfectione contenti erant. Sic peccatorum conuerſionem putabant perfectius Dei opus, quam reſurrectionem mortuorum, quam cœlorum creationem. Vt videre eſt apud Auguſt. apud Greg. apud Chryſol. & alios paſſim. Sic D.
Ambr. Amb. lib. de Parad. cap. 10. expendens, quod Deus dixerit non eſſe bonum hominem eſſe ſolum, cum videret ſocietatis damna iamiam imminentia, ſic concludit: *Quia ex viro ſolo non poterat humani eſſe generis propagatio, pronuntia-* A *uit Dominus, non eſſe bonum ſolum hominem. Maluit enim Deus, plures eſſe, quos ſaluos facere poſſet, & quibus donaret peccatum, quàm vnum ſolum Adam, qui liber eſſet à culpa.* Poſſem in hanc ſententiam plura congerere, à quibus ſuperſedeo, ne tempus inſumam in re euidentiſſima. quam euidentiſſimam ipſe Polonus Pſeudo-Carmelita cognouit, & ideo cum dixit maius eſſe vnum perficere, quàm plures conuertere, ſuæ abſurditatis correctionem addidit, dicens, *ſi plures poſtmodum ſunt tepidi.* Quibus oſtendit, quam inſcienter, & malitioſè agat, implicatio enim eſt, quod vbi plures conuertuntur, omnes tepidi, & imperfecti B maneant, & quod in plurium conuerſione, non exurgant ordinariè plures virtutum ſegetes, & gratiæ, quam in vnius diſciplina. Nec qui pluribus conuertendis dat operam, id intendit, vt illi imperfecti maneant, ſed magis vt conuerſi ſancti ſint, ſicut Pater cœleſtis ſanctus eſt. Quod autem tepidi, & imperfecti maneant, id præter intentionem eſt prædicantis, nec eius dedecorat facinus. Sicut vbi quis dat operam perficiendæ vni ſoli, poteſt fieri, vt vna illa non prorſus perficiatur, non tamen id derogat magiſtri conamini; & quidem faciliùs contingere poteſt, quod reſpectu proficiendi C vnius animæ oleum, & opera perdatur, quàm reſpectu plurium conuertentium ſe ad gratiam. Et ſimiliter liberum eſſet calumniatori dicere, & declamare, quod melius eſt operam dare pluribus conuertendis, etiam ſi hi tepidi, & imperfecti maneant, quàm vni ſoli perficiendo intendere, ſi ille malit grunnire pro ſiliquis, quàm perfectionis amare potitatem. Sed abſit, vt religioſus animus ſic compoſitis calumniis proximum laceret: fateamur magis, bonum, & perfectum eſſe vnius ouiculæ curam agere, vt perficiatur, ſed longè perfectiùs, & diuinius pluribus conuertendis operam dare: licet nec illa perfectionem acquirat, nec hi omnes tepi- D tudinem amandent. Imò & plus eſt vnum à peccato ad gratiam trahere, quàm vnum à gratia ad maiorem gratiam deducere. Id quod de populo ſuo fatetur D. Nazianz. orat. 32. *Talis* *Nazianz.*
quondam hic grex erat, taliſque rurſus nunc, tamque ſucculentus, lateque ſe porrigens, ac ſi nondum perfectionem aſſecutus, ad eam tamen quotidianis incrementis progrediens, atque etiam vt auguror, progreſſurus. Multo enim mirabilius eſt, quod ex tantillo ad tantam magnitudinem peruenerit, quam vt ex eo ſtatu, quo nunc eſt, ad ſummum ſplendoris, gloriæque gradum proueheretur. Hæc ille.

E

§. IX.

Fœlix ille eſt, cui in fine integra ſunt omnia bona, quæ illi erant in principio conuerſionis ſuæ.

EXpende magni Iacobi fœlicitatem, quando ait textus Gen. 35. *Apparuit autem iterum Deus Iacob poſt quam reuerſus eſt de Meſopotamia Syriæ, benedixitque ei.* Non ſolùm dum *Gen. 35.*
iret, ſed & dum rediret de Meſopotamia is eſt inuentus Iacob, qui mereretur diuinam apparitionem. Fœlix ille, quod in exitu à paterna

A domo Deum haberet ſibi propitiantem, ſed etiam fœlix, quod in ipſo reditu in nullo à ſe deſciſcens, eodem modo Deum haberet ſibi adſtantem. *Luc.15.* Apud Lucam cap. 15. adoleſcens quidam egreditur à paterna domo magnis diuitiis ditatus, ſed breui tempore *diſsipauit ſubſtantiam ſuam viuendo luxurioſè*; & in ſe reuerſus, dum redit ad patrem, ait apud Chryſol. *Chryſol.* ſerm. 2. *Ego perdidi, quod erat filij.* Et quidem communiſſima eſt hæc plurium confeſſio, qua in reditu ad patrem, ſe perdidiſſe omnia fateantur. Quis in Chriſto regeneratus, è paternis vlnis non diues procedit? Quis poſt longam vitæ viam rediens ad patrem, in ipſo B reditu, non ſe agnoſcit multum perdidiſſe ſubſtantiæ? Sanè ſi quis talis in reditu apparet, vt in egreſſo, in nullo vacuatus, in nullo minoratus, is rarus eſt, is inter maximè fœlices debet numerari. Pro raro, & ſingulari homine *Iſai.16.* clamabat Iſaias cap. 16. *Emitte agnum Domine dominatorem terræ de petra deſerti.* Propheta petiuit, & tandem de petra deſerti venit Dei agnus, qui coram tondente obmutuit, qui pro mundi ſalute fuit oblatus, & morti adiudicatur. Quid plura? De hoc agno locutus Matth. *Matth.27.* cap. 27. ait. *Accepto corpore Ioſeph, inuoluit illud in ſindone munda, & poſuit illud in monumento ſuo nouo, quod exciderat in petra.* C Ecce tibi & petra promit diuiniſſimum agnum venientem in mundum à patre, & petra eundem ſuſcipit reuertentem. Vt iam indè pateat, quàm proprium ſit diuinæ fœlicitatis, quod quis non à ſuo ortu diſſimilis in reditu ad patrem videatur. Pulchrè aiebat Guarricus Abb. ſer. 2. de *Guarr.* Annunt. *Sanè in hoc ipſo ſatis decenter Chriſti occaſus orti, ſepultura reſpondit conceptioni, dum videlicet emittitur agnus de petra deſerti, condendus in petra monumenti, & cuius corpori monumentum excidendum erat in petra, ipſe ab initio conceptus ſui corpus ſibi excidit de petra; ſic integritatem petræ cum de ea emitteretur, non diminuens, ſicut nec ſignatam ſepulturæ petram, cum* D *de ea egrederetur, aperiens.* Expende illud *ſatis decenter, &c.* quippe vt ſingularis, & rarus homo fiebat, qui ex duabus naturis, humana, & diuina vnus Chriſtus erat, ad tãti hominis, tam ſingularis, tam fœlicis decentiã illud conueniebat, vt qualis in egreſſu à patre venerat, talis prorſus in reditu appareret. Nihil minus poſt emenſam vitæ viã haberet, in nullo à ſe diſſimilis, in nullo minoratus, ſed ſub eiſdem ſignis, & virtutibus videretur. Huc accede tu, qui quaſi modo genitus infans diuinis lactaris vberibus, qui in nouã vitã renaſceris, & ad Deum relicto E mundo contendis. Caue ne primæ conuerſionis ardores tepeſcant, illud enixè cura, vt principio reſpondeat exitus, & vt incipis, ſic in nullo minoratus ad patrem redeas. De Moyſe di- *Deut.34.* citur Deut. 34. *Moyſes centum & viginti annorum erat, quando mortuus eſt, non caligauit oculus* *Chald.* *eius, nec dentes illius moti ſunt.* Chaldæus legit: *Nec mutatus eſt ſplendor gloriæ vultus eius.* Ex *Bellarm.* quo maximè commendat Bellarminus lib. 2. de reliquiis ſanctor. cap. 4. Moyſem, qui ſplendorem, & gloriam vultus conceptam ex diuino colloquio in monte, eandem ſeruauit integram vſque dum ſepulchro redderetur, quod felicitatis videtur fuiſſe diuinæ. Hinc Moyſi dicebat Dominus Exod. 7. *Ecce conſtitui te*

A *Deum Pharaonis.* Sufficiſſet, quod conſtitueretur ſiue princeps, ſiue Dominus Pharaonis, cur maluit illum Pharaonis Deum, quàm principem conſtituere? Volebat Dominus Moyſem talem oſtendere, qui idem prorſus in principio, & fine; in vitæ ingreſſu, & in reditu appareret, quod non ad alterius, quàm ad Dei fœlicitatem ſpectat. Ait enim Pſal. *Ego dixi dij eſtis, & filij excelſi omnes, vos autem ſicut homines moriemini, & ſicut vnus de principibus cadetis.* In eo ſe maximè principes à Deo diſcernunt, quod principum proprium eſt decreſcere, & ire in occaſum ſemper, Deus autem idem B eſt, & in eodem virtutum ſplendore oſtenditur, in quauis temporis differentia. Pulchrè Philo lib. de ſacrific. Abelis: *Non principis,* *Philo.* *aut regis communem aliquam virtutem indidit ei; ſed Deum eum conſtituit. Inquit enim; Do te Deum Pharaonis. In Deum autem nec ſubtractio cadit, nec appoſitio, cum ſit plenus, & ſemper ſibi ipſi par.* Equidem non regia fœlicitas eſt, ſed diuina, quod quis ſemper ſit plenus, ſemper in virtute ſit par ſibi ipſi, nec decretionem patiatur in iis animi virtutibus, quas ſemel imbibit.

Geneſ. 35. Egreſſus autem inde, venit C verno tempore ad terram, quæ ducit Ephratam, in qua cum parturiret Rachel ob difficultatem partus periclitari cœpit. Dixitque ei obſtetrix, Noli timere, quia & hunc habebis filium. Egrediente autem anima præ dolore, & imminente iam morte, vocauit nomen filij ſui Benoni, id-eſt, filius doloris mei, Pater verò appellauit eum Benjamin, ideſt, filius dexteræ. Mortua eſt ergo Rachel, & ſepulta eſt in via, quæ ducit Ephra- D tam, hæc eſt, Bethleem. Erexitque Iacob titulum ſuper ſepulchrum eius. Hic eſt titulus monumenti Rachel vſque in præſentem diem.

§. X.

Primordia vitæ, & finis ſibi mutuò correſpondere, & aſſimilari debent.

NOn otioſè notatum eſt tempus veris, quo mortua depingitur Rachel, ſed vt E oſtendatur, quàm connexa, & correſpondentia ſint vitæ humanæ ver; & finis eiuſdem. Quippe ait: *Venit verno tempore ad terram, quæ ducit Ephratam, in qua cum parturiret Rachel, &c.* Exierat Iacob à paterna domo, venerat in domum auunculi ſui Labani, nuptias cum Rachele celebrarat, & filiorum examinibus comitatus ad patrem cœperat remigrare. Nec in iis notatur quale fuerit tempus, vbi autem venit ad locum, in quo Rachel moritur, ſimul aduentus ille oſtenditur accidiſſe in verni temporis amœnitate. Quid mors Rachelis cũ verno tempore? In morte omnia finiuntur, omnia marceſcunt, & decidunt decora humana. In vere omnia repullulant, omnia aluntur in

ſpes vitales, & campi, & arua incipiunt repueraſcere. Cur ergo mors Rachelis adiungitur veris amœnitati? Sanè vt oſtendatur, quàm faciat ad hominis felicitatem; quod in eo, & vitæ primordia poſſint cum fine ſimul commorari, & quàm debeant prima, & extrema vitæ ſibi correſpondere. Ver namque flores emittit, qui pereunt, vt fructus exeat, ſic Rachel in morte inſtar veris, ipſa perit, vt naſcatur fructus ex vtero eius. Sic in Rachele, & prima, & nouiſſima oſtenduntur ſibi correſpondere. Sic

Stephan. ait Stephanus Abb. apud Tilmannum in Allegoriis: *In vere moritur, quæ mundo moritur, & renouatur Deo. Et talis eſt illa, quæ eſt Rachel,* id-

B eſt, *videns principium, ſed & finem vitæ diligenter attendens.* Ecce tibi felicis animæ inſigne, quod ipſa inſtar Rachelis principium vitæ, & finem ſimul videat, ſimul coniungat; ne contingat, quod vitæ principium longè diuerſum ſit ab eo, quod debet eſſe in fine, ſed prorſus idem.

Iſaiæ 9. Hinc Iſaiæ cap. 9. *Paruulus natus eſt nobis, filius datus eſt nobis, & factus eſt principatus ſuper humerum eius.* Ex Græco legit

Ambr. Amb. *Et factum eſt principium ſuper humerum eius.* Et ſi quæras, quod principium factum eſt ſuper humerum diuiniſſimi pueri, putat principium illud crucem eſſe, in qua mortuus

C pependit. Ait enim lib. 3. de Fide cap. 4. *Cuius principium ſuper humerum eius. Principium illud crux Domini eſt, principium fortitudinis, &c.* Sed crux potius ad finem ſpectat, in illa enim mortuus fuit Ieſus, in illa omnium conſummationem fecit. Quid ergo finis habet commone cum principio, vt crux, in qua finis eſt, appareat & principium eſſe? Diuiniſſimè ſanctus Doctor per finis inſtrumentum, & vitæ principium decernit; hoc enim magnum de homine dici poteſt, quod eius vitæ primordia ſint prorſus eadem cum iis, quæ in præclariſſimo fine debent eſſe. O quam fœlix ille eſt, qui ſic ſua primordia compouit, vt non neceſſum ſit

D ab illis quærere finem diuerſum; ſed quidquid putat præclari finis ornamentum, illud ipſum

Iſai. 16. in vitæ principio oſtendat. Iſaias cap. 16. *Emitte agnum Domine dominatorem terræ de Petra deſerti.* Cur vult agnum emitti de petra? Cur non magis petit, quod emittatur de Paradiſo voluptatis, de montibus æternis? Cur non expreſſius diceretur agnus emitti de ſinu patris, de floridiſſimo vtero materno? Cur iis prætermiſſis petram meminit? Expectabat agnum diuiniſſimum in vitæ fine ſepulchrum effoſſum

Matth. 27. in petra, ſic Matth. 27. *Poſuit illud in monumento ſuo nouo, quod exciderat in petra.* Hoc ergo imprimis diuiniſſimus puer naſcens intendit, vt vitæ primordia fini glorioſo correſpon-

E derent.

Guarric. Ait Guarricus Abbas ſer. 2. de Annunt. fatus: *Cuius corpori monumentum erat excidendum in petra, ipſe ab initio conceptus ſui, & corpus ſibi excidit de petra.* Voluit, vt vitæ introitus, & exitus ſibi correſponderent, & quod omnia vitæ primordia talia eſſent, à quibus glorioſiſſima extrema in nullo differrent. Voluit equidem perfectiſſimæ vitæ, & ſecuriſſimæ exemplar, à primordio ſe ſub illis ipſis oſtendere, quæ vel glorioſiſſimum mortuum comitari deberẽt. Similiter recens natus Luc. 2. ſibi paſtores facit adeſſe; Stellam ſibi ſeruire facit Matth. 2. & Magos ſibi oſtendit procum-

A bentes. Cur natiuitatem ſuam de Angelorum cantibus, de ſtellæ famulatu, de paſtorum, Magorumque obſequio maluit ſplendeſcere?

Ambr. Pulchrè D. Amb. ſer. 12. ait: *Ecce enim cum naſcitur Chriſtus, exultant Angeli, paſtores peruigilant, Magi adueniunt, ſtella præcedit, & cuncta, quæ ſunt in cœlis, terriſque pulcherrima, ipſi Domino deferuntur. Deferuntur enim illi, gloria per Angelos, claritas per ſtellam, religio per Magos, ſimplicitas per paſtores. Et quod apud ipſum ſolum futura eſſent hæc omnia, naſcenti illi vniuerſa famulantur.* Expende rationem illam, nimirum, *& quod apud ipſum futura eſſent hæc*

B *omnia, naſcenti famulantur:* ideo virtutes illæ radiant in eius natiuitate, quia illæ eædem radiare debebant in vltimis eius temporibus, quando vt ſimpliciſſimus agnus, & innocentiſſimus immolandus erat, & per crucem clarificandus, & in glorioſo ſepulchro tumulandus. Ne quid in præſtantiſſimo hominum deficiat in vitæ primordio, ex iis, quibus vltima illius exornanda forent. Quò crediderim reſpexiſſe illud Matth. 6. *Tu autem cum ieiunas,* *Matth. 6.*

vnge caput tuum, & faciem tuam laua, &c. Quando enim apud Paleſtinos mortui vngebantur, & lauabantur adeo, vt Ieſus ex eo quod ſe à Magdalena vngi videret, ſe etiam iam ad ſe-

C pulturam factum inferret Matth. 27. non malè conicio ieiunatoribus mandari vnctionem, vt docerentur, quàm deberent curare in omnibus vitæ virtutibus, à mortis præclaræ tempore in nullo differre.

§. XI.

Reprobarum eſt, quod morticiniis bonis detenti, non progrediantur in virtutis via.

MOritur Rachel, & ſepelitur in via; vt ait textus: *Mortua eſt Rachel, & ſepulta eſt*

D *in via, quæ ducit Ephratam.* Non defertur dilectiſſimæ coniugis cadauer in Hebron ad ſpeluncam duplicem, in qua erat notiſſimum Abrahamidum ſepulchrum. Sed in ea ipſa via, qua moritur, ibi ſtatim ſepelitur. Sed cur non defertur ad Abrahamidũ ſepulchrum, ad quod ſuum cadauer, poſtmodum deferri mandat vir ipſius; Equidem vir pius, qui Dei ductum ſequebatur, & ad patrem properabat, cauit, ne defunctæ vxoris occaſione retardaretur, vel cogeretur à via declinare, & ideo in mortua vxore hoc attendit, vt viæ ſuſceptæ iuſtaret, non enim iuſti, ſed reprobati hominis eſt, ſic mor-

E tuis præpediri, ne Dei ductum ſequatur. Exod. 12. *Factum eſt autem in noctis medio percuſſit Do-* *Exod. 12.*

minus omne primogenitum in terra Ægypti, à primogenito Pharaonis, qui in ſolio eius ſedebat vſque ad primogenitum captiuæ, quæ erat in carcere, & omne primogenitum iumentorum. Surrexitque Pharao nocte, & omnes ſerui eius, cunctaque Ægyptus & ortus eſt clamor magnus in Ægypto, neque enim erat domus, in qua non iaceret mortuus. Vocatiſque Pharaò Moyſe, & Aaron nocte ait: Surgite, & egredimini à populo meo, vos & filij Iſrael, ite, & immolate Domino, ſicut dicitis. Sanè vocabat ad ſe Dominus populũ Iſraëlitam, proficiſcebatur ille, vrgebant Ægyptij, & ipſe

Pharao. Sed cur non magis ad Iſraëlitarum
exemplum Ægyptij etiam ibant Deo immola-
turi? Mors ſæuiebat per vniuerſas Ægyptio-
rum domos, cur ad tot mortuorum aſpectum
Ægyptij non abominabantur terram ſuam;
non properabant, & ipſi inde exire, & ſequi
Iſraëlis viam ad offerendam Deo victimam?
Vetabant omnes Ægyptij reprobi, ſic detine-
bantur mortuis ſuis, vt ſalubre Iſraëlitarum
exemplum non admitterent. De illis ait D.
Hieron. epiſt. ad Fabiolam in prima manſio-
Hieron. ne: *Ægyptij circundantur mortuis ſuis, ne exeun-
tium imitentur exemplum.* Quid magis repro-
bum? Sic miſeri morticinus adhæreſcunt, ſic
mortuis circundātur, vt nec tanto allecti exem-
plo proficiſcentium vllum faciant gradum in
via virtutis. Meritò adoleſcens ille, qui ad Dei
ſequelam vocabatur, non permittitur ire, vt
vel patrem mandet ſepulturæ. Ait enim Do-
Luc. 9. minus Luc 9. *Sine, vt mortui ſepeliant mortuos
ſuos. Tu vade, & annuncia regnum Dei.* Ecce ti-
bi mortuos vocat illos, qui mortuorum ſepul-
tura occupantur, ne ſequantur vocationem di-
uinam. Ab illiſque vult, vt adoleſcens diſtin-
guatur, ne moram faciat in via cœleſtium vir-
tutum. Et cur illi vocantur mortui? Et cur ab
illis debet ſeparari adoleſcens iſte? Sanè mor-
tui vocantur Deo, apud quem nullam habent
partem, qui ab eius via ſeparantur incumben-
tes bonis morticinis. Qui autem Deo viuere
amat, & ad Dei partem pertinere cupit, ab il-
lis longè abſit, ne cum illis moretur, ſed reli-
ctis omnibus morticiniis ad opus Dei feſtinet.
Quò reſpiciens Paſchaſ. lib. 5. in Matth. ſic
Paſchaſ. præfata verba ediſſerit: *Tu qui fide viuis, &
mortuus ſæculo probaris, nihil tibi cum mortuis,
ideò illud conſortibus ſuis relinque: tu autem vnà
cum electis ſequere me in vitam, alioquin cum mor-
tuis deputaberis.* Expende ab illis: *tu vnà cum
electis ſequere, &c.* Quaſi in eo duo agmina
electorum, & reproborum diſtinguat; quod
reprobus morticinis incumbat, mortuiſq; bo-
nis præpediatur, ne Dei viam arripiat. Electus
autē nullu modo immoratur morticiniis, quin
potius omni mortuo relicto, totus eſt in proſe-
quenda Dei via. Id quod in duobus auibus ab
arca Noe dimiſſis apprimè etiam exprimitur.
Gen. 8. De quibus ait Gen. 8. *Dimiſit coruum, qui egre-
diebatur, & non reuertebatur: donec ſiccarentur
aquæ ſuper terram. Emiſit quoque columbam poſt
eum, vt videret, ſi iam ceſſaſſent aquæ ſuper fa-
ciem terræ. Quæ cum non inueniſſet vbi requieſce-
ret pes eius, reuerſa eſt, &c.* Et cur cum coruus
inuenerit, vbi maneret, columba non inuenit?
Coruus auis infauſta, & reproba inuenit ani-
malium cadauera, quibus ſtatim incubauit, &
quorum paſtu detentus, immemor fuit arcæ.
Columba autem auis munda, & electa, vt vidit
ſola cadauera, timuit in illis pedem figere, mi-
nimè in mortuis paſtum habens, ſed ſtatim
properauit ad arcam. Pro quo canebat Arator
lib. 2. in Acta Apoſt. fatus:

Simul ipſe columbam
Diluit, & coruum, ſed non concordia mentis
Fecit vtroſque pares, hunc guttura plena rapina
Subduxere via, cupienſque in funere paſci
Nil potuit vitale ſequi, redit ales amica
Frugibus, & nullis ſuccumbit naufraga Lymphis
Nutrirs de morte timens.

A Sanè reprobi morticiniis bonis inhiantes ſub-
ducuntur cœleſti viæ, omnemque vitæ ſemi-
tam abiurant, qui ad electorum pertinet nume-
rum, in eo oſtenditur, quod nutriri de morte
timet, ſed abiectis morticiniis feſtinat ad vitam.

§ XII.

Temporalis hominis eſt, quamlibet contem-nere ruinam, ex qua ſibi accreſcit temporale aliquod lucrum.

ECce tibi moritur dilectiſſima Rachel ma-
B rito ſuo, & ſepelitur in via, eique colum-
nam erigit Iacob in titulum, ſed nulla mentio
in toto eius funere fletus auditur. Frequens eſt
apud ſcripturam mentio fletus longiſſimi in
quouis præcellentis perſonæ funere. Sic Gen. Gen. 50.
50. de Iacob ipſo. *Fleuitque eum Ægyptus, &c.*
Similiter de Moyſe Deut. 34. *Fleuerunt filij* Deut. 34.
eum Iſrael. Imò de Debbora nutrice Rebeccæ
dicitur ſupra: *Mortua eſt Debbora nutrix Rebec-
cæ, & ſepulta eſt ad radices Bethel ſubter quercum;
vocatumque eſt nomen loci illius. Quercus fletus.*
Ecce tibi in morte Debboræ tantus fletus in
Iacobi domo exprimitur, qui æternum det no-
C men loco ipſi. In morte autem dilectiſſimæ
vxoris, quatuordecim annorum ſeruitiis ac-
quiſitæ, nulla fit mentio fletus, nec vllum tri-
ſte, lugubreque nomen inde ſumit originem.
Sed omnia dextra, omnia fœlicia, adeo, vt etiam
filius, qui tantæ ruinæ dedit occaſionem, &
meritò ad eius memoriam poſſet vocari doloris
filius, hoc nomine ablato, vocatur à Patre dex-
træ filius. Cur ſic oſtenditur Iacob ſiccis ocu-
lis reſpicere tam dilectæ coniugis ruinam? Naſ-
cebatur illi ex ruina illa filius Benjaminius, vbi
autem lucratur filium, non ſic dolet ruinam,
quam nouit cauſam lucri. Ait enim D. Chry- Chryſoſt.
ſoſt. ibi. *Mœrorem, quem ex morte Rachelis con-
D ceperat Iacob, mitigauit natus puer, & effecit, vt
iuſtus magis æquo ferret animo.* Potuit a tertius fi-
lij ſupra vndecim lucrum lacrymas abſtergere
patris in morte coniugis dilectiſſimæ; potuit,
inquam, filij lucrum efficere, ne Iacob plange-
ret Rachelis ruinam. Quis ſperet in tempora-
libus hominibus dolorem poſſe eſſe ob ruinas,
ex quibus ſibi lucrum temporale acquirunt?
Equidem hoc eſt temporalium hominum inge-
nium, quod nec chariſſimorum ruinam, nec
Dei ipſius amiſſionem flocci faciant; dum in-
de aliquod lucrum temporale percipiant. De
primis duobus fratribus munera Deo offeren-
tibus, ait Gen. 4. *Reſpexit Dominus ad Abel, &* Gen. 4.
E *ad munera eius. Ad Cain autem & ad munera il-
lius non reſpexit: iratuſque eſt Cain vehementer,
& concidit vultus eius. Dixitque Dominus ad
eum: Quare iratus es? Et cur concidit facies tua?*
Sic quærit dominus à Caino rationem triſtitiæ
ſuæ, quaſi ſupponat illi nullam eſſe triſtitiæ
cauſam. Cur Domine quæris triſtitiæ ra-
tionem, quam vides eſſe omnibus euidentiſ-
ſimam? Quæris cur concidat facies Caini? Ego
quæſierim à te cur non cōcidat facies illius, qui
tantam paſſus eſt repulſam? Cur non vehemen-
ter angatur, qui videt munera ſua repelli à
Deo? Sed meritò Dominus Caini triſtitiam,
vt nouam, & ſine cauſa ortam in illo miratur,
quando

Digitized by Google

quando in tali repulſa lucrabatur Cainus munera ſua integra. Quæ enim accepta fuere munera, vt Procopio placet, flammis cœleſtibus illico fuerunt abſumpta; quæ autem non placuerunt integra, & intacta manſerunt Domino ſuo. Quando autem homo temporalis nullam æſtimat ruinam, ex qua lucrum temporale acquirit, meritò temporaliſſimus Cainus creditur nullam habere rationem triſtitiæ in Dei repulſa, ſiquidem ex illa lucratur habere integra, & intacta munera ſua. Pulchrè, & ſapienter D. Baſil. Sel. orat. 4. ex ore Dei inquit: *Cur*

Baſil. Sel. *concidit facies tua? Non ſum vltus illata dedecora, neque flāma munerum abſumpſi. Ad te reuertitur hoſtia. Tibi dedi muribus tuis frui. Tibi ſatis eſt ad animæ conuerſionem hoſtia reuerſio, deliciare cum donis tuis.* Sapienter ſanctus doctor ad cor hominis temporalis loquitur, quando enim huic oritur lucrum, nulla eſt illi triſtitiæ ratio, etiam ſi ad illud lucrum habendum perdatur Deus, perdantur cætera omnia. Imò amabit homo temporalis ipſas calamitates, ex quibus aliquid elicit temporalis lucri. Quod pulchra

Oſeas 10. ſimilitudine in Ephraim reprehendebat Oſeas cap. 10. aiens. *Ephraim vitula edocta diligere trituram.* Sanè tritura detrimentoſa eſt vitulæ, illique afflictionem, & laborem non paruum ingerit, & tamen vitula, quia è tritura hoc habet, vt poſſit lucrari liberè eſcas, nihili æſtimat totum malum, & damnum trituræ, quin potius illud diligit. Sic prorſus temporalis homo vniuersà damna contemnit, etiam chariſſimorum, etiam cœleſtium, ſi ex illis lucrum acquirat.

Rupert. Ait Rup. *Vitula diligunt aream, eo quod fruges in ea comedant. Sic & populus Iſraeliticus, licet affligeretur, & multa aduerſa pateretur propter idololatriam, tamen ingluuiem ventris ſequi deſiderans, vltro ad idola reuertebatur.* Perdebant miſeri in idololatria Deum, perdebant libertatem, perdebant filiorum vitam, quia tamen inde aliquid lucrabantur temporale, non ſolum non dolebant, ſed amabant calamitates illas. Quis ignoret miſeram Iudæ tragœdiam, poſtquam inſurrexit aduerſus Chriſtum? Sanè vendidit magiſtrum: ſed agnoſcens peccatum ſuum

Matth. 27. Matth. 27. *projectis argenteis in templo receſſit, & abiens laqueo ſe ſuſpendit.* Poſt hunc inſurrexerunt in Chriſtum Ariani homines. Cur non magis ſibi cauent in Iuda? Cur Iudæ pœna non illis metum incuſſit, ne detraherent Dei filio? Licet in Iuda erat pœnæ monumentum, erat tamen repræſentatio lucri ex venditione, illi autem attendentes ad lucrum omnia execranda, & metuenda vorant, ac glutiunt. Ait Alexander Epiſcopus Alexandriæ in epiſt. ad Alexand. Conſtantinopol. quæ habetur lib. 1. Concilij Nicæni. *Hi autem cum illius nundinationem, quia Chriſtum ipſum vendidit, animaduerterent, non amplius Eccleſiæ legibus ſubiecti eſſe ſuſtinuerunt, ſed ſpeluncis latronum ſibi conſtructis continentur in illis agere, noctes dieſque Chriſto, nobiſque maledictè obtrectare nituntur.* Ad lucri aſpectum homines temporaliſſimi, & Deum, & eius iram vindicem parui ducunt.

1 *Gen.* 35. Egreſſus inde fixit tabernaculum trans turrem gregis. Cumque habitaret in illa regione, abiit Ruben, & dormiuit cum Bala concubina patris ſui, quod illum minime latuit. Erant autem filij Iacob, &c.

Venit etiam ad Iſaac patrem ſuum in Mambre ciuitatem Arbee, hæc eſt Hebron, in qua peregrinatus eſt Abraham, & Iſaac.

§. XIII.

Virginitatis cultus & familias, & populos tales ſolet reddere, quales minime criminibus pateant.

IN domo, & familia vxoria, in qua nihil crebrius rutilat quàm nuptiarum flammæ, non miror, quod noua criminibus crimina ſuccedant, quod ibi puellarum raptus eueniant, doli, ſacrilegia, homicidia, inceſtus, adulteria nutriantur. Nonne hæc omnia in domo Iacobi vidimus, imò planximus? Nonne ibi Dinæ raptus? Nonne filiorum doli aduerſus Sichimitas, & ſacrilega circumciſionis perſuaſio, & innumera homicidia? adhæc, *abiit Ruben & dormiuit cum Bala concubina patris ſui*, vt præterita crimina de addito inceſtu, & adulterio conualeſcant. Nec miror nullum crimen non admitti in domo, in qua adeo crebræ rutilant nuptiarum faces. Vnus eſt enim almæ virginitatis cultus, qui criminibus ſoleat in familiis, & populis occludere aditum. Opponebant ethnici Chriſtianis multa crimina, & immania, nimirum nefariſſimos concubitus, inceſtus, infanticidia, & alia, quorum vel ſuſpicionem vt depellat Tertul. vnum exerit apud Chriſtianos cultum virginitatis. Quippe ait in Apolog. *Nos ab iſto euentu diligentiſſima, & fideliſſima caſtitas ſepſit: quantumque ab ſtupris & ab omni poſt matrimonium exceſſu, tantum & ab inceſti caſu tuti ſumus. Quidam multi ſecuriores totam vim huius erroris virginea continentia depellunt ſenes, pueri.* Ecce tibi vt depellit à Chriſtianis ſuſpicionem inceſtus, non ob immanitatem illius criminis, ſed ob cultum caſtitatis virgineæ florentem apud Chriſtianos. A qua qui alieni ſunt, non mirarer, quod tanto crimini etiam pateat, quando vnus caſtitatis puriſſimæ cultus ſoleat ſuos aſſeclas à criminum infamia propugnare. Notiſſimus eſt apologus Iudic. ca. 9. vbi plantæ de eligendo ſibi rege concertabant: *Dixeruntque oliuæ, impera nobis:: Dixerūtque ligna ad arborem ficum, veni, & ſuper nos regnum accipe:: Locutaque ſunt ligna ad vitem, Veni, & impera nobis::: Dixerūtque omnia ligna ad rhamnum, veni & impera ſuper nos, &c.* Ecce tibi in quatuor arboribus quatuor regna, quæ in mundo à Deo fuerunt excitata intelliguntur. In ficu regnum paradiſi exprimitur, ſub cuius foliis voluit latere peccator primus. In vite deſignatur regnum quod à Noe incœpit, & per iuſtos homines durauit vſque ad Moyſem. In oliua regnum

Tertul.

Iudic. 9.

X

apparuit, quod per legem Moyſis fuit ſtabilitum in vnctione regum, & pontificum. In rhamno regnum dicitur, ſtabilitum à Chriſto ſtatuente ſtatum virgineum carentem nuptiarum fructibus, ſicut rhamnus omni caret fructu. Sed illud notandum, quod tria illa regna, ſeſe à regni curis, & vigiliis excuſant, vnus rhamnus inuenitur, qui & regnum intrepidè accipiat, & illud inconcuſſum retineat. Et cur illa detrectant regnum, quod rhamnus retinet? Sanè priora illa vt multa in nuptiis, & nuptiarum fructibus erant, ſic occludere criminibus, & ſceleribus editum non valebat, verum caſtitatis regnum vbi introductum eſt, ſic ſe oppoſuit ſceleribus, vt poſſet homines ad Deũ ſtabiliter conuertere. Ait D. Methodius lib. de caſtit. apud Photium: *Hæc legum tria regna propter fœtentia, & immedicabilia vulnera animarum noluerunt illis imperare, donec Deus quartum, miſeratus hominem, miſit caſtitatẽ, à ſcriptura rhamnum appellatam, quæ illis imperaret, quæ voluptatibus ſuperatos etiam in reliquum tempus illis intermınata eſt, quod niſi ſibi parerent omnes, futurum vt flammis abſumerentur. Hinc deinceps homo cœpit iuſtitiam colere, Deoque conſtanter per fidem adhærere, & ſe à diabolo ſeiungere.* Expende quæſo, quid ex prædicato, & ſtabilito puritatis virgineæ regno proſiluerit, nimirum ait: *Hinc deinceps homo cœpit iuſtitiam colere, &c.* A caſtitatis regno iuſtitia, fides, religio conſtantiſſimè elucere cœperunt; peccata, crimina, & diaboli artes euaneſcere. Euaneſcunt equidem crimina caſtitate affulgente, vt ſine illa immaniſſima quæque proſiliãt in medium. Ait enim Paul. 1. ad Theſſal. 4. *Hæc eſt voluntas Dei, ſanctificatio veſtra; vt abſtineatis vos à fornicatione, vt ſciat vnuſquiſque veſtrûm vas ſuum poſſidere in ſanctificatione, & honore: non in paſſione deſiderij, ſicut & gentes, quæ ignorant Deum.* Ecce tibi vt in gentibus agnoſcit Paulus, quod nequiſſimis deſideriis reptentur, ſed vnde tantæ nequitiæ locum præbent? Ait ipſe, *Quæ ignorãt Deum.* Sedulius Preſbyter: *Ignorant Deum auctorem caſtitatis.* Ex quo regnum caſtitatis ab illis ignoratur, traduntur nequiſſimis paſſionibus, iniquiſſimis deſideriis. Caſtitas enim eſt, quæ valde firmat nationes in iis, quæ ſunt ad Deum. Hinc Leuit. cap. 19. *Ne proſtituas filiam tuam, ne contaminetur terra, & impleatur piaculo.* Cyrillus legit; *& terra replebitur iniquitate.* Vbi enim aboletur pudicitia, iniquitates pullulant. Ideo legiſlator curat, vt pudicitia floreat, quæ nos ad Deum ducat. Quo circa ait Cyril. lib. 7. de Ador. *Corporum caſtitatem ante alia veluti primitias quaſdam ſanctæ conuerſationis à nobis exigit noſter conditor: ſunt enim corporalia hæc ornamenta tanquam aditus quidam ad ſpiritus claritatem, cum turpitudinis, ac dedecoris notas effugiant.* Sic in caſtitate & iniquitatum oſtẽditur finis, & ianua virtutum. Hinc Actor. 24. dicitur. *Veniens Fœlix cum Druſilla vxore ſua, quæ erat Iudæa, vocauit Paulum, & audiuit ab eo fidem, quæ eſt in Chriſtum Ieſum. Diſputante autem illo, de iuſtitia, & caſtitate, & de iudicio futuro, &c.* Expende, quod in primo ſermone habito apud Præſidem gentilem, de nulla re prius diſputat, quam de iuſtitia, & caſtitate; habebat equidem Paulus caſtitatem pro ianua & ſtabilitate virtutum.

D. Meth. — *1. Theſ. 4.* — *Sedul.* — *Leuit. 19.* — *Cyril.* — *Actor. 24.*

§. XIIII.

Gubernator filiis abundans manſuetior eſt circa ſubditorum delicta.

IMmane Rubeni, & Balæ delictum ſciuit Iacob, & ſiluit, & manſuetè tulit, cur non magis excanduit? Cur non magis adulteram percuſſit? Erat multorum filiorum pater, in quibus manſuetudinem didicerat ad ſubditorum delicta. Ait enim textus: *Ruben dormiuit cum Bala concubina patris ſui, quod illum minimè latuit. Erant autem filij Iacob, &c.* Expende, quod & ſimul ponit in Iacob ſcientiam & diſſimulationem criminis, & ſimul narrat eius filios, dicens: *Erant autem filij Iacob.* Quid hoc cum primis? In primis narrat patrem ſciuiſſe, & diſſimulaſſe Balæ delictum, quid ad hoc refert numerus filiorum illius? Multum ſanè, quando enim gubernator eſt pater multorum filiorum, vix fieri poteſt, quod non ſit manſuetiſſimus ad carpenda ſubditorum vitia. Compone tibi modò duos cantatiſſimos ſpiritus: Moyſem & Eliam; de illo ait Eccleſiaſt cap. 45. *In fide, & lenitate ipſius ſanctum fecit illum, &c.* de hoc ait cap. 48. *Surrexit Elias Propheta quaſi ignis, & verbum ipſius quaſi facula ardebat. Qui induxit in illos famem, &c.* Ecce quanta lenitas in Moyſe, quanta ſeueritas in Elia; ſed vnde huic ſeueritas, & vnde lenitas illi? Moyſes pater erat filiorum, in quibus diſcebat lenitudinem; Elias virgo, & abſque filiis non habebat, in quo temperaret ſeueritatem ſuam. Pulchrè ad hæc aiebat Chryſoſt. hom. contra Iudæos, Gent. & Hæret. inquiens: *Moyſes nonne vxorem habuit, & liberos? Elias nonne virgo erat? Nonne Moyſes manna è cœlo deduxit? Nonne Elias ignem de cælo deduxit? Nonne Moyſes coturnices aduolare fecit? Nonne Elias verbo cælum clauſit?* Vide Moyſem totum poſitum in eo vt populum cibet, vt mannâ, & coturnicibus fameſcentes ſaturet; Eliam è contra vide in eo poſitum, vt flammis populares abſumat, & fame terram percutiat. Vnde hoc diſcrimen? Inſinuarat in principio, dicens: *Moyſes nonne vxorem, & liberos habuit? Elias nonne virgo erat?* Equidem qui pater erat filiorum, non poterat in illis non diſcere lenitudinem. Planè vt principes, & gubernatores trahantur ad manſuetudinem, erga ſubditos, multa ſunt, & Philoſophorum, & Patrum ſcripta, multa ſacra teſtimonia, quæ illos iubeant parentum explere munera, Sic pro aliis monet Eccleſiaſticus cap. 4. *Tu iudicans eſto pupillis miſericors, vt pater.* Paternam manſuetudinem, & miſericordiam requirunt ſacræ leges in principibus, & iudicibus mundi; ſed hanc non tam leges extorquebunt ab hominibus, quam ipſa natura, ſi ipſi patres filiorum ſint. Quod pulchro carmine concinit Nazianzenus ad Vitalianum, inquiens.

Vidi perſæpe parentem
Diſſimulante oculo, qui nati immanibus auſis
Cederet. Hunc iuuat ebrietas, hunc alea fallax,
Hunc amor & blandæ Veneris damnoſa voluptas,
In quibus euertunt ſtudiis cenſumque, domumque
Et tamen his iram genitor, meritaſque remittit
Pœnas, nam ſcripta natura valentior omni

Eccl. 45. — *Chryſoſt.* — *Eccl. 4.* — *Nazian.*

Lege viget: patris irati, quæ pectora mollit.
Multa vident, quæ ſe fingunt non cernere, multa
Diſsimulant audiſſe patres, licet auribus hauſta.
Dauid Abrahamidas reges, qui claruit inter
Omnibus ipſe quidem mitis fuit: at mage natis.

Ecce tibi paterna natura quam vbique halet lenitudinem, & ſuauitatem, is, qui naturaliter Pater eſt, non poteſt fieri, quod non ſciat diſſimulare culpas; quod non ſciat pœnas condonare, quod non ſciat etiam nefariſſimis parcere. Nulla lex, nullum præceptum ſic gubernatorem efformat, vt naturalis filiorum charitas, nam vt benè ait Nazianz. *Scripta natura valentior omni lege viget.* Nazian.

§. XV.

Parentum, cognatorumque obſeruantia eſt inter prima, quæ religioſam mentem implent.

ECce tibi tertius hic adorator ab Abrahamo veri numinis, poſt tot aras Deo erectas, poſt Bethelis ſacrificia, quo deueniat; ait enim textus: *Venit etiam ad Iſaac patrem ſuum, &c.* In mente adeo religioſa non poterat non vigere erga parentes, cognatoſque pietas, quæ virtus religioſos animos imprimis implet. Quo C ſpectans Paul. 1. ad Timoth. 5. ait: *Si quis autem ſuorum maximè domeſticorum curam non habet: fidem negauit, & eſt infideli deterior.* 1. Tim. 5. Quam ſeuera ſententia hæc eſt, putans carere fide illum, qui caret pietate in ſuos! Sed vnde tam certo colligit Paulus nec fidem, nec veram religionem eſſe in eo, in quo non eſt erga ſuos pietas; niſi ex eo quod adeò ſint connexæ hæ virtutes inter ſe, vt qui fidelis, & religioſus eſt, nequeat non eſſe erga parentes, & cognatos pius? In quo pietatem erga ſuos non vides, ne putes in eo eſſe veram religionem, eſſe veram fidem, quando, qui hac impletur, nihil prius D curat, quàm erga cognatos ſeſe oſtēdere pium. Egeſipp. Egeſippus lib. 1. de Excid. Hieroſol. cap. 1. ait de quodam Ionatha, cuius mater, & fratres erant captiui. *Aſſumpſit illico Ionathas paterni ſacerdotij munus, & ad cultum rerum diuinarum profectus, ſtatim pietatis obſequia, vtramque ſeruandæ neceſsitudinis exequebatur, matrem cupiens, fratreſque periculo auferre.* Ecce tibi quam ſint iuncta religio in Deum, & in cognatos pietas; vbi enim hic magnus pōtifex ad cultum rerum diuinarum profectus eſt, ſtatim pietatis obſequia, curamque ſeruandæ exequitur neceſſitudinis. Hæc planè virtus eſt, quæ Deo plenas E mentes imprimis inficit: Gen. 18. de Abrahamo ait: *Cumque eleuaſſet oculos, apparuerunt ei tres viri ſtantes prope eum, &c.* Gen. 18. Tres viri apparent Abrahamo, hoc eſt, tres Angeli Deo pleni, totamque Dei œconomiam repræſentantes, Abrahamo ſe ſiſtunt, eius tabernaculum intrāt, præſentia ſua honorant humile tuguriolum. Sed quî potuit fieri, vt diuiniſſimi ſpiritus, Deitatem in ſe repræſentantes, ſic ſe dimitterent, vt tam humile ſuſciperent hoſpitium? Equidem vt Dei pleni erant, ſic in Abrahamo noſcebant & cognatam Angelis naturam, quam Angelorum Dominus erat ſubiturus, & nil prius diſcunt ex deitatis plenitudine, quàm cognatis

A præſtare officium. Ex quo ait Philo lib. de Abrahamo: *Qui poterant conuiuarum, & hoſpitum ſpeciem ſumere, vt pro cognato conſeruoque ſuum conuiuatorem habuiſſent:* Philo. Quaſi diceret, hoc vnum Angelos Deo plenos potuit adducere vt ſe ad ſpeciem peregrinorum, & conuiuarum deducerent, nimirum, quod ſub illa cognato poterant ſubuenire. Vbi cognatum Abrahamum ſenſerunt, vt illum ornent, non dubitant humilia quæque ſubire. Semper enim eſt proprium animorum illorum, qui Deo implentur, cognatis ſuis proſpicere. Id quod videre eſt in Nazianzeno, qui conſobrinorum ſuorum cauſam commendans Cæſario Præfecto, ait B epiſt. 107. *Domus eorum meorum conſobrinorum æquiſsimum patrocinium ſuſcipe: quoniam ipſis tum ob generis propinquitatem, tum ob vitæ inſtitutum, opera noſtra debetur. Cuiuſnam enim potius quam eiuſmodi virorum cura quiſpiam tangatur? Aut qua re magis erubeſcat, quam ſi huiuſmodi beneficia conferre minimè ſtudeat?* Nazian. Hæc Theologus doctiſſimus, & ſanctiſſimus; de quo argumento plura dixi. 1. tom. in Euag. lib. 1. cap. 8. §. 6. & lib. 4. cap. 5. §. 19. & tom. 3. lib. 15. cap. 3. §. 9. & cap. 9. §. 17. & tom. 4. lib. 16. cap. 10. §. 3.

C *Gen. 49.* Vocauit autem Iacob filios ſuos & ait eis: Congregamini, vt annuntiem, quæ ventura ſunt vobis in diebus nouiſſimis. Congregamini, & audite filij Iacob, audite Iſraël patrem veſtrum.

§. XVI.

Vnione, & concordia ſingulariter præparamur ad bona obtinenda, ad depellenda mala. In quibus eſt ſignum perfectionis.

D POſt longam emenſam vitam Iacob tandem incidit in morbum lethalem, & morti propinquus filios conuocat, vt eis annuntiet, quæ ventura ſunt bona, & quæ eminerent mala. Sed illud notandum, quod eos vocans ad tantæ rei prædictionem, non ſemel tantum, ſed & bis, dicat: *Congregamini, congregamini.* Singulariter enim pręparamur omnes vnione, & concordia: vt quæuis poſſimus excipere bona, & quæuis expellere mala. Ezechieli cap. 37. Iſraëlitici populi augmenta, & bonorū ingentium reſtaurationes oſtenduntur, & erat campus plenus oſſi- E bus hinc inde diſperſis; quę dū vates cōſiderat, ecce tibi aduenientium bonorum argumētum firmiſſimum. Ait enim: *acceſſerunt oſſa ad oſſa, vnumquodque ad iuncturam ſuam, &c.* Quantum hoc bonorum principium? Magnum per omnem modum, vbi enim vnio, & cōcordia oſſium præcedit, non poteſt non venire & reſurrectio, & vita. Ait Nazian. ora. 32. *Poſtquā enim ſemel ab eo, qui mortuos ad vitam reuocat, oſſa cum oſsibus, & cōmiſſuræ cum cōmiſſuris iungi cœperūt, ac ſiccis rebus ſpiritus vitæ, & regenerationis datus eſt, reſurrectionē vtiq; omnibus ſuis numeris, partibuſque perfici, atque expleri neceſſe eſt.* Nazian. Sapienter Theologus auguratur perficiendam eſſe omni

ex parte reſurrectionem, ex quo oſſa ſibi inuicem adhærere, & vniri conſpexit. Quippe vbi vnio, & concordia præmittitur, iam oſtenditur omnium perfectiſſimorum bonorum ſusceptiuum. Quod boonm non trahat concordia, & quod malum non eliminet? Crediderim, quod, vt bona concurdes amant, ſic illos mala timent, imò & fugiunt. Hioc Cant. 6. de anima iuſti dieitur: *Pulchra vt Luna, electa*

Cant. 6. *vt Sol, terribilis, vt caſtrorum acies ordinata.* Expende, vnde terribilis, & formidabilis dicatur hoſtibus ſuis, nimirum, ex eo, quod caſtrorum aciem ordioatam refert. In acie enim totus hoſtium terror conſiſtit in conſtipatione, & adunatione cohortium ne poſſint diſrumpi. Sic vis iuſtorum ad deterrendos, & exſufflandos hoſtes in vnione, & concordia maximè conſiſtit.

D. Greg. Accipite D. Greg. Pap. ho. 8. in Ezech. vbi inquit: *Et nos ergo cum contra malignos ſpiritus ſpiritualis certaminis aciem ponimus, ſummopere neceſſum eſt, vt per charitatem vniti, atque conſtricti, nunquam interrupti per diſcordiam inueniamur, quia ſi qualibet bona in nobis opera fuerint, ſi charitas deſit, per malum diſcordiæ locus aperitur in acie, vnde ad feriendos nos hoſtis valet intrare. Antiquus verò inimicus caſtitatem in nobis, ſi ſine charitate fuerit, non timet: quia ipſe nec carne premitur, vt in eius luxuria diſſoluatur. Abſtinentiam non timet, quia ipſe cibo non vtitur. Diſtributionem terrenarum rerum non timet, ſi eidem operi charitas deſit, quia diuitiarum ſubſidiis nec ipſe eget. Valde autem in nobis charitatem veram,* idest, *amorem humilem, quem nobis viciſſim impendimus, timet, & nimis concordiæ noſtræ inuidet, quia hanc nos tenemus in terra, quam ipſe tenere nolens amiſit in cœlo.* Non vult ſanctus doctor detrahere caſtitati, abſtinentiæ, eleemoſinæ, ſed oſtendit, quàm illis formidabilior ſit concordia noſtris inimicis. Vt qui aduerſus ſpiritualia nequitiæ arma ſumit, non ſic caſtitati, nec abſtimentiæ, nec eleemoſinis, vt concordiæ confidat. Hoc armarium vtinam nouerint, qui dum aliquem religioſum ordinem extollunt, eiuſque auſteritates, & diſciplinæ rigorem commendant, quod minus in aliis ordinibus ſuſpicantur, acriter mordent, iniurioſè calumniaot. Sanè hæc, qui faciunt, dum concordiam ſcindunt, etiam ſi præ ſe ferant multas alias virtutes externas, nihil præ ſe ferunt, quod abigat ſpiritualia nequitiæ, quod diabolus timeat. Quæ enim erunt cæteræ virtutes con-

D. Greg. cordia ſciſſa? Ait D. Greg. vbi ſupra: *Quanta autem ſit concordiæ virtus oſtenditur, cum ſine illa virtutes reliquæ, virtutes non eſſe monſtratur. Magna enim eſt virtus abſtinentia. Sed ſi quis ita ab alimento abſtineat, vt cæteros in cibo diiudicet, & alimenta eadem quæ Deus creauit ad percipiendum cum gratiarũ actione, in fidelibus etiam damnet, quid huic virtus abſtinentiæ facta eſt, niſi laqueus culpæ?* Nec miror, quod ſanctus Eccleſiæ doctor, & religioſiſſimus Pontifex nihili æſtimet virtutes, quæ ſupercilia ea creant in hominibus, quibus cæteros diiudicent in cibo, aut veſte, & propter hæc diſcordias ſeminent, generent diſſidia. Apage ieiunia, apage cilicia, apage pſalmodiam, in quibus dum ſum, cæteros mordeo, cæteros irrideo, & me ab illis ſeiungo. Satius D. Hieron. epiſt. ad Marcel. religioſos ordines in loco Dominicæ natiuitatis

A conuenientes extollens, inquit: *Quid referamus Armenios, quid Perſas, quid Indiæ, quid Æthiopum populos, ipſamque iuxta Ægyptum fertilem monachorum, Pontum, & Cappadociam, Syriam, Celen & Meſopotamiam, cunctaque orientis examina? Quæ iuxta Saluatoris eloquium dicentis: Vbicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ: concurrunt ad hæc loca, & diuerſarum nobis virtutum ſpecimen oſtendunt. Vox quidem diſſona, ſed vna religio. Tot penè pſallentium chori, quot gentium diuerſitates. Inter hæc, quæ vel prima in Chriſtianis virtus eſt, nil arrogãt ſibi de continentia ſupercilij. Humilitatis inter omnes conten-*

B *tio eſt. Quicumque nouiſſimus fuerit, hic primus putatur. In veſte nulla diſcretio, nulla admiratio. Vtcumque placuerit incedere, nec detractionis eſt, nec laudis. Ieiunia quoque neminem ſubleuant, nec defertur inediæ, nec moderata ſaturitas condemnatur. Suo Domino ſtat vnuſquiſque, aut cadit. Nemo iudicat alterum, ne à Domino iudicetur. Et quod in pleriſq; prouinciis familiare eſt, vt gemino dente ſe lacerent, hic penitus non habetur.* Sanè qui ſacri ordines conueniebãt in natalitio Saluatoris loco, hoc ſummæ perfectionis ſignum præſtabãt, non quod omnes eodem cilicio vterentur, nec eiſdẽ ſe macerarent ieiuniis, ſed quod vnuſquiſque in ſuo ſenſu Domino ſeruiens abundabat,

C nec aliud iudicabat, nec viperino dẽte laniabat. Crede mihi degenerant plurimum à vera religione, ab apoſtolica doctrina religioſi illi viri, qui nimis fidẽtes ſui ordinis virtutibus alios lacerant. Erat antiquitus ordo de Præmonſtrato, cui Ciſtercienſis ordo adiunxit maiora auſteritatis exercitia amplexatus. Et ecce tibi, qui ſibi videbatur auſterior, vt cœpit laxioris diſciplinæ ordinem lacerare. De qua re ſcribens D. Philippus Abbas ad D. Bernardum epiſt. 10. fatur: *Iam non mirandum eſt, ſi Ægyptios aduerſus* Phil. Ab.

Ægyptios videmus concurrere, quod per Iſaiam cap. 9. Dominus cõminatur, vel ſi impius iuſtiorem ſe deuoret, quod Abacuch cap. 1. admiratur: cum in populo Iſrael vnuſquiſque deuoret carnem brachij

D *ſui iuxta Iſaiam. 9. Manaſſes Ephraim, Ephraim Manaſſem, & ſimul ipſi contra Iudam. Quod quid eſt aliud, quam Monachus Monachum? Nunc vero plerique, qui laxiori via religionis ianuam ſunt ingreſſi; illis audent detrahere, qui diſtrictius propoſitum ſunt ingreſſi: & qui ſibi videntur paulo religioſius conuerſari, leuioris propoſiti viros inueniuntur aliquantulum aſpernari: non tenentes illud Apoſtoli: Superiores ſibi inuicem arbitrantes.* Et quidem licet ieiunia, licet cilitia, licet ſtrictiſſimi rigoris diſciplinam, licet doctrinam, frugiferæ prædicationis ſudores teneas, ſi illud Apoſtoli non tenes, quo arbitreris tibi ſuperiores

E alios, quin imo illos vt infimos deſpicis, & laceras, non perfectionẽ Chriſtianã, ſed ieiunatoris Phariſæi tumorem ſapis. Quomodo perfectio Chriſtiana erit, vbi tanta diſcordia, & æmulatio apparet? Ait ipſe Philippus Abb. epiſt. 11. ad D. Bern. *Per Deum vos deprecor, qui ſuam vobis ſcientiam, ſuam contulit ſanctitatem, vt ſuper* Phil. Ab.

hoc dignemini meam inſtruere paruitatẽ. Quomodo, ſcilicet, religioſis adeſt, & in appetitu cœleſtium tanta conſenſio, & ab inuicem tanta diſſenſio: quomodo ad tenendum religionis faſtigium, ſic feſtinant, & à dilectione mutua ſic declinant: quomodo in amorem diuinum rectis poſſint greſſibus ambulare, & in fraternum tam reprehenſibiliter clau-

Digitized by Google

A *dicare? Vtinam eſſem vir, non habens ſpiritum, & mendacium potius loquerer. Neque hoc loquor, vt maiorum derogem ſanctitati, ſed vt motus meos veſtra indicem maieſtati.* Planè repugnantia profert animus religioſus, qui in ſe apices oſtendit perfectionis, & alios acriter mordet, nullo euidentiùs ſigno oſtenderet, in ſe perfectionem ineſſe, quàm ſi etiam laceſſitus tacuerit, & concordiæ ſtuduerit cum omnibus, & ſibi alios arbitretur ſuperiores.

Gen. 49. Ruben primogenitus meus, tú fortitudo mea, & principium doloris mei: prior in donis, maior in imperio. Effuſus es ſicut aqua, non creſcas, qui aſcendiſti cubile patris tui, & maculaſti ſtratum eius. B

§. XVII.

Prælatura, & dignitate minimè ad lautitias, & ſolos capeſſendos honores vti debes.

PRimogenitus Rubeo adſtat patri benedicendus, qui vt verè natiuitate primogenitus erat, ſic de illo dicitur, quod *ſit prior in donis, maior in imperio.* Cedebant enim primas vniuerſi fratres primogenito, & penes illum erat dominatus quidam cæterorũ & imperium. Eſſet igitur primogenitus Ruben *prior in donis, maior in imperio:* quæ legit D. Hieron. in traditionibus Hebraicis; *Maior ad portandum, & maior robore.* Et meritò qui ad principatum ſignabatur, maior ad portandum perhibetur, vt ſciamus in dignitatibus, & prælaturis conſpici debere, non honorem, qui ambiatur, ſed onus, quod portetur. Ait Dominus Iſaiæ cap. 22. *Vocabo ſeruum meum Eliacim filium Helciæ, & induam illum tunica tua, & cingulo tuo confortabo eum::: Et dabo clauem David ſuper humerum eius, & aperiet, &c.* Expende illud, *dabo clauem Dauid ſuper humerum;* ſolent equidem regij cubiculi claues tradi principibus, quæ vel collo appenſæ, vel cingulo ornamento ſunt principibus, non oneri. Quæ ergo clauis Eleacimo datur, quæ non collum ornet, ſed deprimat humeros, quæ non manu trahatur ad gloriam, ſed humeris imponatur ad pondus? Ea proculdubiò eſt clauis prælaturæ, quæ ſalutis, & paſcuæ debet gregibus aperire fores; at hæc non aſſumenda eſt ad ornatum, & gloriam, ſed ad pondus, ſubiiciendi illi humeri ſunt ad portandum, non collum ſubmittendum pro ornatu decoris. Pulchrè enim ait ibi Hector Pintus: *Quæ eſt hæc clauis tam grauis? Quod hoc tantum pondus, vt non in manu, ſed in humeris baiuletur? Quid grauius gubernatione animarum? Ideo clauis hæc non in manu prælatorum ferenda, ſed in humeris: vt animaduertas quanti ponderis, & laboris, prælatio ſit. Quare quem Deus elegit, vt Eliacim, clauem in humero baiulat. Qui autem eligitur ab hominibus, non vocatus à Deo tanquam Aaron, non in humeris, ſed in manu, vel ad collum, vt ornamentum, ac monile portat: non pondus magiſtratus, ac præfecturæ laborem curans, ſed ſolum honorem, dominationem, & dignitatem.* Miſerrimi hi ſunt Prælati, & minimè vocati

Hieron.

Iſai. 22.

Pintus.

C D E

à Deo, qui in dignitatibus illud magis quærunt, quo ornentur, quo delitientur; ille ſolus verè Prælatus eſt, & Deo maximè probatus, qui magis oneri portando attendit, in hoc cupiens præ cæteris eminere. Vbi adlegitur Saül ad regnũ, & in medio producitur. 1. Reg. 10. *Stetit in medio populi, & altior fuit vniuerſo populo ab humero, & ſurſum:: Et clamauit omnis populus, & ait: Viuat rex.* Ecce tibi, & manus, & pectora, & cætera Saülis membra inter vniuerſos populares latent abſcondita, & confuſa, qui autem ſuper omnes eminet humerus eſt; altior enim fuit ab humero, quaſi iam ibi oſtenderetur, quid debeat ſuper omnes eminere in principibus. Non equidem ſupereminere debet aliud, niſi humerus, qui onera portet, qui pondera ſubeat, non manus, non pectus, quod ſola dignitatum inſignia & honoris exhibeant. Clauis gubernationis humerum ſolum requirit, vt portetur; non pectus, non manus, vt effulgeat: in omnibus ſe prælatus adæquet cum ſuis ſubditis, ſolum in exhibendis oneri portando humeris emineat. Quid magis tritum apud Patres, imò apud Philoſophos ipſos?

1. Reg. 10.

§. XVIII.

Nunquam finiri debet, nec ceſſare labor in eo, qui virtutes perficere curat.

DIcit etiam Iacob Rubeni ſuo, *Tu fortitudo mea, & principium doloris mei.* Pagninus ex Hebræo legit: *principium laboris mei.* Potuit dicere in te labor meus, ſed maluit dicere principium laboris, vt oſtenderet, quàm indefeſſus, & quàm nunquam finiendus eſt parentum labor in poliendo, & meliorando nequam filio. Vbi filius eſt nequam, qui reducendus eſt in bonam frugem, ibi patri principium laboris ſine fine aſſurgit. Non enim debet eſſe finis, aut ceſſatio laboris, vbi de meliorando ſtatu vitæ occaſio affulget. Compone modo duo loca, alterum Gen. cap. 2. vbi ſic: *Complevitque die ſeptimo opus ſuum, quod fecerat: & requieuit die ſeptimo ab vniuerſo opere, quod patrarat.* Alterum eſt 2. ad Corinth. 5. *Si qua ergo in Chriſto noua creatura, vetera tranſierunt, &c.* Ecce tibi in primo dicitur Deus quieuiſſe ab omni opere creationis, in ſecundo adhuc oſtenditur noua alia creatura. Si noua adhuc creatura datur; quomodo creator quieuiſſe dicetur? Aut ſi creator quieuit, quis eſt, qui adhuc nouas creaturas ducit in medium? In Deo eſt & Pater creans, & Spiritus ſanctus perficiens, & mundans animas, eas multis virtutibus replens. Qui ergo creator eſt pater, is ceſſat, & quieſcit ab opere, at qui perficit, & meliorat animas Spiritus ſanctus, is ceſſare ab opere neſcit, nec quieſcere. Hinc Rupert. lib. 1. de Operibus Spiritus Sancti cap. 2. ait: *Et ſi ceſſauit Pater, cuius erat proprium condere rerum naturam, non ceſſauit Spiritus Sanctus, cuius eſt opus proprium meliorare naturam.* Itaque Spiritus Sanctus, cuius eſt proprium opus perficere, & meliorare naturam, vt ablatis peccatorum maculis effulgeat purior, & perfectior, is non ceſſat ab opere, non quieſcit; ſed continuè ſatagit, vt homo meliore-

Gen. 2.

Rupert.

tur. Nunquam equidem ceſſare debet ab opere is, penes quem eſt cura perficiendi, & meliorandi hominum mentes. Similiter Ioan. 16. ait *Ioan.16.* de ſe filius Dei: *Exiui à Patre, & veni in mundum.* At loquens de Spiritu ſancto, ait cap. 15. *Qui à patre procedit.* Itaque filius dicitur exiuiſſe de præterito, Spiritus ſanctus dicitur procedere de præſenti, cuius enim eſt, gratiam, & perfectionem impendere, huius cura, & labor nunquam præterit, ſed ſemper adeſt, quaſi *Rupert.* præſens. Ait Rup. ſupra cap. 4. fatus: *Aliter Dei filius à Deo proceſſit, naſcendo, videlicet, ante ſecula, de ſecreta ſubſtantia Patris, vt conderet mundum, quod ſemel factum eſt, ſiue aſſumendo carnem, vt qui inuiſibilis erat, viſibilis fieret, quod* B *itidem ſemel factum eſt. Aliter Spiritus iſte procedit, cum ſubiectæ naturæ gratiam impendit, quot toties fit, quoties viuificat ea, quæ mortua erant, & replet ea quæ vacua fuerant.* Semel Dei filius cum Patre accinctus eſt in opus creationis, ſemel reparationem hominis compleuit: & ideo opera eius vt ſemel facta, repræſentantur etiam quaſi præterita. At verò Spiritus ſanctus, qui meliorationem, & perfectionem naturæ lapſæ operandam ſuſcepit, non ſemel operi incumbit, ſed millies, imò nunquam ab opere ceſſat, quin potiùs ſic præſens eſt operi, quaſi illud nunquam præterire debeat. Quod ſanctum C debet eſſe omnibus, qui meliorationem hominis ſuſceperunt: iis adeo debet eſſe labor indefeſſus, vt nunquam ab illo quieſcant.

§. XIX.

Honor eſt familiæ, quòd malorum ablatione minor fiat.

ECce tibi qualem benedictionem parit moribundus pater filio primogenito, ait enim, *non creſcas, quia aſcendiſti cubile patris tui.* Hæccine benedictio, & honor familiæ eſt: quod non D creſcat? Solent parentes moribundi bona filiis ſuis precari, Iacob Rubeno precatur diminutionem; cur bone non magis filium honoras? Cur non magis familiam tuam ornas nepotibus, natis ex primogenito? Cur illis non augmentum, ſed diminutionem expetis? Notiſſimus erat Rubeni inceſtus, & adulterium: ideò familiæ honor non in augmento, ſed in totum *1.Cor.5.* diminutione erat ponendus. Paul. 1. ad Corint. 5. *Omnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes: ita vt vxorem patris ſui aliquis habeat. Et vos inflati eſtis; & non magis luctum habuiſtis, vt tollatur de medio* E *veſtri, qui hoc opus fecit.* Puſillus erat tunc Chriſtianorum grex apud Corinthios, & adeo puſillus, vt ſi peccator, & ſceleratus inde tolleretur, mirum in modum minueretur, vt vix ibi appareret Chriſti Eccleſia. Cur ergo Paulus ſic eiicit peccatorem? Cur non magis illum ſeruat? Cur non magis conſulit Eccleſiæ bono, vt appareat ampliata numero fidelium? Equidem ſciebat Apoſtolus honorem familiæ in eo magis eſſe, ſi malorum abolitione mi- *D.Bruno.* nueretur. Ait ibi D. Bruno: *Ne dicatis, quod repulſio eius detrimentum ſit Eccleſiæ Chriſti, qui potiùs in hoc honoratur, quod Eccleſia eius minoretur.* Planè quæ accidit vel populo, vel fami- A liæ diminutio ex ablatione malorum; ea non paruo eſt familiæ decori, & honori, & amplitudini. Iſaiæ cap. 10. *Si fuerit populus tuus Iſ- Iſai.10. rael, quaſi arena maris, reliquiæ conuertentur ex eo. Conſummatio abbreuiata inundabit iuſtitiam.* Ecce tibi non multitudinem arenæ comparatam ad ſuam Eccleſiã Deus efficaciter ducit, ſed reliquias, hoc eſt, paucos numero. Et quid inde? Conſummatio abbreuiata, nimirum iuxta communem Doctorum expoſitionem, conſummatio, ſiue destructio abbreuians populum & ad paucitatem redigens illum, ea inundat iuſtitiam, vndique Eccleſiam veſtit, & ornat indumento iuſtitiæ. Quò magis Eccleſia bre- B uiatur per conſumptionem ſceleſtorum, eò gratiùs ornatur, & fit ſplendidior. Rem ponderat D. Clemens Rom. lib. 2. Conſt. cap. 43. *D.Clem.* *Si nonnulli homines ita nati, vt quaſdam partes corporis ſuperuacaneas adhærentes habeant, vt digitos, aut quædam in carne eminentia, quæ dicuntur hyperſarcomata, hæc ſibi propter turpitudinem amputant: neque eſt indecorum ope à artificis naturalem pulchritudinem recuperare: quanto magis decet hoc facere vos paſtores Eccleſiæ, quæ eſt integrum corpus conſtans ex membris ſanis: cum aliquis inſtar membri ſuperuacanei repertus fuerit, qui praua cogitet, & reliquum corpus deformet. Hic igitur ex Eccleſia iterum eiectus, meritò eſt abſciſ-* C *ſus à cœtu Domini: atque Eccleſia Dei magis nunc ornata fuerit, quàm antea.* Quid pulchrius? Vt corpus abraſis carnoſis tuberibus minoratum pulchreſcit, & ornatius apparet, ſic Eccleſia cum per ablationem ſceleſtorum minuitur, non vileſcit, ſed maius in ſe oſtendit & præſtantius decoris ornamentum. Nunquam, mihi crede, multitudinis diminutio, qua iuſtorum cœtus purgatur, non præſtantior, & ornatior Deo apparet. In quam ſententiam ex multis ſcripturæ locis, ſic ait Nazianz. orat. 32. *Naziãz.* *Ignoras tres in nomine Domini congregatos, plures apud Deum cenſeri, quàm multos diuinitatem abnegantes. An in vniuerſos etiam Chananæos A-* D *brahamo vni antepones? An Sodomitas vni Loth? An Madianitas Moſi? Quid? An Abrahæ vernaculos, numero haud multo plures, multis illis regibus, atque innumerabilibus copiis, quas, quamuis ipſi pauci eſſent, perſecuti ſunt, atque in fugam verterunt? Illud quomodo intelligendum eſſe cenſes, ſi fuerit numerus filiorum Iſrael, vt arena maris, reliquiæ ſaluæ fient? Non ita eſt, non inquã, ita eſt. Non in pluribus beneplacitum eſt Deo. Tu quidem myriades numeras, at Deus eos, qui ſalutem conſequuntur. Tu infinitum puluerem: ego electionis vaſa. Nihil enim apud Deum ita amplũ, & magnificũ eſt, vt doctrina perpurgata, &c.* E Hæc tota amplitudo eſt, & magnificentia domus, vel familiæ, quod perpurgata ſit, & pura à ſceleſtibus, licet ad hoc ad ſummam redigatur paucitatem, aut penuriam.

Gen. 49. Simeon, & Leui fratres; vaſa iniquitatibus bellantia. In conſiliũ eorum non veniat anima mea: & in cœtu eorum non ſit gloria mea: quia in furore ſuo occiderunt virum; & in voluntate ſua ſuffoderunt murum. Maledictus furor eorum quia pertinax: & indignatio eorum, quia

Digitized by Google

dura, diuidam eos in Iacob, & diſpergam eos in Iſrael.

§. XX.

Flagitioſum eſt, & minimè impunitum ſubdito, quod ob priuata commoda, vel incommoda, ſui principis famæ, & gloriæ non proſpiciat.

MOribundus Iacob diriſſima Simeoni, & Leui imprecatur, eoſque non dubitat vocare vaſa iniquitatis bellantia, hoc eſt, homines promptos ad iniquiſſima bella, & fraudulentiſſima inienda. Sed eſto, peccarint illi inferendo bellum pacificis Sichimitis, nonne & ſimul ſtuprum ſororis vendicarunt? Cur ergo, non magis illis parcitur? Cur tam acris illos inſequitur pater? Rationem inſinuant illa verba, *in cœtu eorum non ſit gloria mea*, hoc eſt, iuxta Pererij explicationem, *abſit, vt factum illud ad laudem, & gloriam meam pertinuiſſe putetur*, quinimo ingloriũ fuit, & periculoſũ Iacobo, vt ipſe fatetur, Gen. 36. *Turbaſtis me, & odioſum feciſtis me Chananæis, &c.* Sanè & gloria, & incolumitas Iacobi ex illo facto maximè fuit periclitata; vnde meritò plectuntur filij, qui ſequentes priuata commoda, non conſuluerunt parentis famæ. Aiebat Symmachus Romæ Præfectus, & diſertiſſimus orator, in ea, quam Imperatoribus Valentiniano, Theodoſio, & Arcadio fecit, apud D. Amb. lib. 5. ep. 30. *Amari, coli, diligi, maius imperio eſt. Quis ferat obfuiſſe Reipublicæ priuata certamina? Meritò illos ſenatus inſequitur, qui potentiam ſuam famæ principis prætulerunt.* Hæc verba, vellem animis filiorum, & religioſorum, & ſubditorum omnium maximè defixa eſſe: Filiorum, vt ſcirent, quàm iure damnãtur illi filij, qui priuatas ſuas cupiditates ſequentes, in nullo proſpiciũt famæ, & gloriæ auiti ſtemmatis. Ille filius, qui parentum nomen amabile, & venerabile omnibus reddit, plus patri præſtat, quàm imperium. Qui autem ob priuatas rixas, ſe, ſuamque familiam execrabilem facit, & abominabilem omnibus, is nullo ſupplicio ſatis torquebitur. Idem puta in quolibet ſubdito, ſiue ſæculari, ſiue religioſo, qui priuata ſua commoda præponit familiæ ſuæ æſtimationi, & honori, principis ſui famę, & decori: hic ſanè meritò plectitur, nullas enim tanti piaculi non debet pœnas. Notiſſimum eſt Dauidis adulteri facinus, ſed & notiſſima eſt tanti facinoris pœnitentia: ſed quid pœnitenti, dicit Propheta? Ait 2. Reg. 12. *Dominus tranſtulit peccatum tuum. Non morieris. Verumtamen quoniam blaſphemare feciſti inimicos nomen Domini propter verbum hoc, filius, qui natus eſt tibi morte morietur.* Peccauit Dauid, ſed pœnituit, ſed fleuit, ſed veniam poſtulauit, & tamen Deus qui veniæ largitor eſt, & ſi peccatum diſſimulat, veniam tamen non impertit, ſed in filio mactat parentem. Cur Deus non magis parcis pœnitenti? Nonne ille es, qui ſcis immenſa donare ſcelera? Nonne ille es, qui ad vocem pœnitentis, ſic æſtimas delicta, quaſi non eſſent? Cur ergo Dauid tantus pœnitens non omnino liber egreditur, ſed tantas luit pœnas? Id fuit Dauidis ſcelus, quod fecit Dei electoris ſui nomen apud cœcas nationes ſordere, & odioſum eſſe, quando videbant maiora peccata eſſe in Dauide electo, quàm in Saüle reprobato fuerant. Ille autem, qui ſic deſipit, vt Dei ſui, vt principis ſuæ famæ & honori, ſuas cupiditates præferat, nunquam non præſentiſſimas dabit pœnas. Quò ſpectabat Saluian. l. 2. de Guber. inquiens: *Agnoſcit Dauid culpã, humiliatur, cõpungitur, cõfitetur, luget, pœnitet, totum regẽ cum ornatibus ſuis abijcit: prouidũ pœnitentem, cum patrocinio ambitioſi qualoris aſſumit, ieiunio exigitur, ariditate ſiccatur, fletu effunditur, ſolitudine carceratur. Et tamen rex tanti nominis, prærogatiuis meritorum antecedentium ſupereminens, cum tanto ambitu ſupplicet, non euadit. Et hic tantus tam grandis fructus pœnitentiæ eſt, quòd æternis quidem piaculis non addicitur, ſed in præſenti tamen veniam non meretur. Denique quid pœnitenti propheta ait? Quia blaſphemare feciſti inimicos nomen Domini, filius, qui ex te natus eſt morietur.* Habuit hoc Dauidis ſcelus, quod promotoris ſui, electoris ſui, Dei ſui nomen periclitari fecerit apud gentes, & ideo nulla pœnitentia euaſit ingentem pœnam. Meritò enim, & inexcuſabiliter plectuntur, qui priuatas cupiditates famę ſui principis, ſuæ familiæ præferũt. Meritò, & inexcuſabiliter plectitur ille, cui non eſt curæ, quòd auita gloria, quòd principis ſui fama magis, ac magis radiet. Vt pręmio dignus cenſetur, cuius ſtudium ſemper eò tendit, vt ſui maiores, & principes accipiant claritatem. Ob quod commendabat Senatorem Caſſiod. lib. 9. var. 25. aiens: *Cumulauimus quidem beneficiis noſtris copioſum virtutibus, diuitem moribus, plenum magnis honoribus ſenatorem. Cuius ſi merita conſideretis, debemus omne, quod ſoluimus. Dignitates ſibi creditas eximia grauitate tractauit: & niſus eſt tempora facere, quæ meritò laudarentur in principe.* Quæ nõ mereatur præmia, qui ſic ſe componit, vt effulgere faciat apud omnes tempora principis ſui? Vt de proprijs operibus clareſcere ſuos principes, ſuos maiores faciat?

Gen. 36. — *Amb.* — *2. Reg. 12.* — *Saluian.* — *Caſſiod.*

§. XXI.

Voluntas praua etiam ſine effectu operis, nunquam non vapulauit.

ECce imploratæ maledictionis cauſam non minimam ſcilicet, *in voluntate ſua ſuffoderunt murum*: Septuag. legunt, *ſubneruauerunt taurum*: quod Targum Ieroſolymitanum, & alij referunt ad rabiem, qua Simeon, & Leui præcipuè curauerunt interficere Ioſephum fratrem; voluerunt id quidem, vt ait Lyppomanus, quantum eſt ex ſe, ſed non perfecerunt, ſiſtentes in ſola mala voluntate. Et ideò notanter, ait textus, *in voluntate ſua ſubneruauerunt taurum*: vbi enim voluntas mali fuit, & ſi defuit externum facinus, nõ deeſt ſupplicium, quo vel ſola voluntas mulctatur. Abimelech rex Geraræ Gen. 20. correctus à Deo, quam rapuerat Saram, reddidit intactam Abrahamo viro ſuo. Nec ſolam Saram reddidit, ſed cum

Gen. 20.

muneribus multis. Quippe, ait textus: *Tulit igitur Abimelech oues, & boues, & ſeruos, & ancillas, & dedit Abraham, reddiditque illi Saram vxorem ſuam. & ait: Terra coram vobis eſt, vbicumque tibi placuerit, habita. Sara autem dixit: Ecce mille argenteos dedi fratri tuo, hoc erit tibi in velamen oculorum, &c.* Vnde hæc in rege barbaro erga peregrinos tanta liberalitas? Sufficiſſet ad mariti ſatisfactionem, quod illi redderet intactam vxorem, cur inſuper addidit tam ingentia & armentorum, & pecuniarum dona? Si offendiſſet maritum rex, non miraret, quod donis offenſam reſarcire vellet, ſed quando nulla fuit offenſa, cur dona? Et ſi non fuit in re mariti offenſa, tamen fuit in rege voluntas, quę data ſaltē pecunia debuit ſubeſſe caſtigationi. Ait Egeſippus de Excidio Hieroſ. lib. 5. cap. 16. *Eiiciebat Abimelech alienam, & damnato crimine honorabat caſtimoniam, quam ſpoliare deſiderauerat. Additur aurum, & argentum ad Saræ pudorem, vt condemnaret voluntatem facinoris expertem.* Sola inueniebatur voluntas ſine effectu in rege, quæ tamen non debuit manere à pœna libera, ſed in eius damnationem tam ingentia extorquentur ornamentorum, & argenti dona. Non ſolùm equidem prauum opus, ſed & ſola voluntas praua ſine opere non paruam ſuſtinet pœnæ damnationem. Illi turris ædi-

Gen. 11. ficatores Gen. 11. non perfecerunt opus, ait enim textus: *Atque ita diuiſit eos Dominus ex illo loco in vniuerſas terras, & ceſſauerunt ædificare ciuitatem.* Ecce tibi, & ceſſant ab opere, & nihilominus patiuntur diſperſionē, ne voluntas ędificandi expers maneret ſupplicij doloris. Ait Philo lib. de confuſ. ling. *Deſinerunt,* inquit, *ædificare ciuitatem, & turrim. Dubio procul, non quia perfecerant eam, ſed quia confuſio ſecuta prohibuit quominus, perficerent. Nec tamen effugerunt crimen perpetrati facinoris, qui conſiliū tam immane non dubitarunt aggredi.* Potuit non eſſe effectus operis, ſed quia fuerat voluntas, ſupplicium omnino euitari non potuit. Ea enim eſt lex pręcipuè explicata à Saluatore hominum, quæ etiam voluntarios verberat affectus, non ſolùm externa opera. Hinc de

Ioan. 3. Ioanne, dicitur Ioan. 3. *Et erat veſtiens pilis cameli, & zona pellitea circa lumbos eius.* Verùm

Apoc. 1. qui Apocal. 1. apparet inter candelabra zona aurea cingebatur ad mammillas. Ait namque: *Et conuerſus vidi ſeptem candelabra aurea, & in medio ſeptem candelabrorum aureorum ſimilem filio hominis, veſtitum podēre, & præcinctum ad mammillas zona aurea.* Cur Ioannes circa lumbos, hic autem circa mammillas præcingebatur? In Ioanne lex vetus figurabatur, in qua libido, quæ in opus vergebat caſtigabatur, in filio hominis euangelium erat, quod vel ſolùm mentis affectum iubet caſtigare, ſi ſit prauus. Ait

Chryſoſt. Chryſoſtom. hom. 2. in Mat. *Zonam pelliceam habebat in lege, quia Iudæi hoc ſolùm putant peccatum eſſe, quod opere peccant: cæterùm Dominus noſter Ieſus in Apocalypſi, qui videtur inter candelabra aurea habebat zonam auream non in lumbis, ſed in pectore. Lex in lumbis cingitur: Chriſtus, hoc eſt euangelium, & monachorum virtus non ſolùm in libidine, ſed in mente condemnatur. Hic nec cogitare quidem expedit: ibi qui fornicatus fuerit, tenetur in crimine.* Hæc ibi: ne vilipendamus internos affectus, qui non exeunt in effectum; quando & ij, ſi praui ſunt, duriſſimo etiam ſupplicio ſunt plectendi.

§. XXII.

Crudelitatis, & odij affectus, ſi quis alius, adeo pertinax eſt, vt vel poſt mortem, & in gehenna ipſa non ceſſet.

FVrori, & crudelitati Simeonis, & Leui aduerſus Sichimitas meritò maledicit, quia pertinax fuit, quia non paucis diebus, intimo

B inclusus pectore recruduit. Nec miror, quod furor tandiu clauſus in pectore, non ſeſe eximat maledictioni: pertinaciſſimus enim eſt crudelitatis, & odij affectus, & qui etiam poſt mortem, & in ipſis inferni flammis duret. Ad hæc Ezechiel cap. 32. inquit de furentibus, & cru- *Ezec. 32.*
deliſſimis hominibus: *Deſcenderunt ad infernum cum armis ſuis: poſuerunt gladios ſuos ſub capitibus ſuis, & fuerunt iniquitates eorum in oſſibus eorum: quia terror fortium facti ſunt in terra viuentium.* Ecce tibi, qui in terra viuentium perterrefaciebant homines, & armati, ſtrictiſque gladiis vbique furebant aduerſus proxi-

C mos, ad infernum deſcendunt cum armis ſuis, nec in morte, neque in gehenna crudelitatis, furoriſque arma ponunt. Rem illuſtro exemplo, quod ponit Damaſcius in vita Iſidori Philoſophi apud Bibliothecam Photij. Ait enim *Damaſc.*
iſte: *Commiſſa pugna contra Scythas ante conſpectū vrbis Romæ quos Attila contra Valentinianum, qui poſt Honorium Romæ imperabat, duxit, tanta vtrimque facta eſt cædes, vt nemo pugnantium ab vtraque parte ſeruaretur, præter quàm duces, paucique ſatellites eorum. Hoc verò omnium narratu maximè incredibile: cum cecidiſſent pugnantes corpore defatigati, animo erecti, pugnabant tres integras noctes, & dies, nihil viuentibus pu-*

D *gnando inferiores, neque manibus, neque animo. Viſa igitur, & audita animorum forma pugnantes, & armis ſtrepentes, & antiquas, ſimileſque bellorum facies in hunc vſque diem videri aiunt.* Hæc ille: quod portentum, ſi verum eſt, ideo crediderim à Deo permiſſum, vt oſtenderet, quàm ſint affectus furoris, & odij pertinaciſſimi, quàm etiam poſt mortem, & in gehenna ipſa comitentur animas miſeras. Sanè crudelis homo cum tota iracundia ſua, cum tota rabie ſua, cum tota crudelitate ſua, cum totis armis ſuis diſcedit à vita, & inter ipſas inferni flammas, eiſdem odij, crudelitatiſque affectibus ſeſe diſcruciat. In crudeliſſimo illo epulo-

E ne, qui Lazarum oderat, id patet euidentiſſimè; cum enim iam eſſet in inferni tormentis, videns Lazarum apud Abrahami ſinum, Luc. 15. clamabat: *Pater Abraham miſerere mei: Mitte Lazarum, &c.* Quæ verba expendens D. *Luc. 15.*
Chryſol. ſer. 122. ait: *Mitte Lazarum. Quò? Ad infernum de gremio, de ſolio ſublimi ad profundiſ- Chryſol.*
ſimum chaos, ad tormentorum ſtridorem de ſancta quiete beatorum. Adhuc tu in Lazarum ſic crudelis? Equidem qui in terra viuentium, hoſtiliter aſpiciebat Lazarum, crudelis, & implacabilis illi erat: deſcendit ad infernum cum armis ſuis, eadem ſe ibi crudelitate ſaucians. Hinc eſt, quod Paulus ad Epheſios 4. de hoc

præcipuè affectu cauet: *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram:* qui enim nouerat pertinaciſſimum iracundiæ, & amaritudinis affectum, metuit, ne ſi ſemel Sol occidat ſuper illum, & totius vitæ lux occidat, & tenebræ proſiliant infernales, & adhuc iracundia, & amaritudo appareat miſeram animam comitata.

Gen. 49. Iuda te laudabunt fratres tui, manus tua in ceruicibus inimicorum tuorum, adorabunt te filij patris tui. Catulus leonis Iuda ad prędam fili mi aſcendiſti; requieſcens accubuiſti vt leo, & quaſi leęna: quis ſuſcitauit eum? Non auferetur ſceptrum de Iuda, & dux de fœmore eius, donec veniat, qui mittendus eſt, & ipſe erit expectatio gentium. Ligans ad vineam pullum ſuum, & ad vitem, ô fili mi, aſinam ſuam. Lauabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine vuę palliũ ſuum. Pulchriores ſunt oculi eius vino, & dentes eius lacte candidiores.

§. XXIII.

Præcipua hominis è mundo felicitas, quod à ſuis colatur.

MEritò benedictiones Iudæ Iacob incipit ab ea, quæ è mundi fortunis, ſolet haberi prima, nimirum, quod quis apud ſuos honorem habeat, & laudem ex eis acquirat. Sic enim ait: *Iuda te laudabunt fratres tui, adorabunt te filij patris tui.* Sunt equidem multi apud extraneos valde amabiles, ſed ſummè odioſi ſuis. Quod in Magno Herode oſtendit Egeſippus
Egeſip. lib. 1. de Exeid. Hieroſol. cap 45. *Annos triginta & quatuor imperij exegit Herodes: vtinam tam domeſtico vſu, quàm publicis lætus ſucceſſibus. Namque ita foris ſecundæ ei res aſpirauerunt, vt priuatus in regnum aſciſceretur, eoque permulta vſus annorum curricula, quod difficilè ſaluo poteſtatis vſu decederet, relinquens liberis imperij ſucceſſionem, quàm ipſe à ſuis non acceperat. Sed intra domum infeliciſſimus, quam acerbo ſuorum ſanguine, & luctu repleuit.* Qui foris coronam, & imperium inuenit: intra propriam domum nihil non triſte, & calamitoſum, & rebelle non fuit expertus. Et fratres, & agnatos, & vxores, & filios coactus eſt interficere, ne ipſe interficeretur, ſic ſuis odioſus erat, qui ab exteris imperium obtinuerat. Sic ſæpè impiorum felicitas, quæ peruadit alienos, turbator infelicitate
Iob. 18. domeſtica. Vnde ait Iob cap 18. *Nonne lux impij extinguetur?* Ibi Septuag *Lux eius, tenebræ in domo.* Qui omnes extra domum luce ſuffundebat, & inſtar lucidiſſimi ſyderis remotiſſimos quoſque radiis ſuis recreabat: intra propriam domum, ad fratres, apud domeſticos totus tenebreſcebat, nihil ibi non triſte, non obſcurum, & ſordidum experiebatur. Hæc ſit infeliciſſimi hominis fortuna, quod gratus alienis, ingratus, & odioſus adſit domeſticis. Quod vt in-

A dieiũ maliuię ſic illud maximè improbatur Deo Sopho. c. 1. *Viſitabo ſuper principes, & ſuper filios regis, & ſuper omnes, qui induti sũt veſte peregrina.* *Sophon.* 1.
Septuag. legunt: *Et ſuper omnes, qui induti ſunt veſtimentis alienis.* Et quale nephas eſt, quod quis veſtiatur veſtimentis alienis, & peregrinis, vt ſic debeat puniri à Deo? Equidem in veſte ſolent homines oſtendere affectus ſuos, quibus ferantur, & qui patriam veſtem exuit, vt induat alienam, & peregrinam, ſatis oſtendit, quanto ſtudioſius quærat alienis, & peregrinis gratum eſſe, quàm ſuis. Cum patria veſte ſuorum affectum exuit, & fratribus, & agnatis
B alienus, imò & hoſtis redditur, & ſolùm amat alienis placere. Rem probat id, quod Alexandro accidit, qui poſt deuictos Perſas, patrias veſtes pertæſus, Perſarum veſtibus indui cœpit, quò vt Perſas ſibi acquiſiuit, ſic ſe odioſum ſuis Macedonibus reddidit. De illis ait Curt. *Curtius.*
lib. 6. *Totis caſtris vnus omnium ſenſus, ac ſermo erat, plus amiſſum victoria, quàm bello quaſitum eſſe. Tum maximè vinci ipſos, dedique alienis moribus, & externis: tantæ moræ pretium, domos quaſi in captiuo habitu reuerſuros. Pudere iam ſui Regem victis quam victoribus ſimiliorem, ex Macedoniæ Imperatore, Darij ſatrapen factum.* Ecce tibi vt veſtes alienæ reddiderunt principem ſuis infenſum, & odioſum, & gratum alienis, &
C exteris, ne mireris, quod id maximè in principibus diſpliceat Deo, ille enim princeps gratus eſt Deo; qui apud ſuos commendationem habet, & à fratribus eſt dilectus. Quare prudenter monebat Eccleſiaſticus cap. 4. *Noli eſſe* *Eccl.* 4.
ſicut leo in domo tua, euertens domeſticos tuos, & opprimens ſubiectos tibi. Quin potiùs ſic domeſticis ſuis placeat, vt poſſit dicere cum Iobo *Iob.* 31.
cap. 31. *Si non dixerunt viri tabernaculi mei. Quis det de carnibus eius, vt ſaturemur?* Vbi D. Chryſoſtom. in cat. Græc. fatur: *Cum enim non vt* *Chryſoſt.*
cumque, neque temere, ſed eximie ad ſummam virtutem peruenisſet, non ſolùm erga alios, verũ etiam erga ſuos ſeruos clementia vtebatur. Hæc enim omnis eſt fœlicitas, cum quis eos, quibus imperat, hu-
D *manitate regit, nulla violentia moderatur. Ergo illud eius famuli in ore habebant. Quis largiatur nobis, vt eius carnibus ſaturemur? Quo loco amorem, quo ſerui illum proſequebantur, oſtendit.* Expende illud: *Hæc enim omnis eſt felicitas,* quippe ad principis & virtutem, & felicitatem, illud maximè conducit, quod ametur à ſuis, quod ſe à fratribus, & agnatis coli perſpiciat. Infeliciſſimum autem, imò & belluinum, quod princeps ſic ſe habeat erga domeſticos, erga propinquos, vt periculoſius apud illum, quàm apud hoſtes agant. Quod notabat Egeſippus de Excid. lib. 1. cap. 36. de Hyr-
E cano ad Herodem confugiente fatus: *Laqueus igitur mortis Hyrcano, coniugium neptis fuit,* (deſponderat enim neptem Regi Herodi) *cuius gratia properauit ad Herodem: neſcius, tutiuſne apud hoſtem captiuos degere, quàm apud regem propinquos. Nulla itaque, vel leui regnandi ſuſpicione, hoc ſolo interemptus eſt, quod ei competere regnum videbatur.* Hæc ibi.

§. XXIV.

Turpiſſimum eſt propter temporalia lucra ſeſe hominem deiicere.

ECcetibi ingenui hominis, imò regaliſſimi principis laus, & ornamentum, quod non abiecte, & ſordide feratur ad temporalia lucra, ait enim: *Ad prædam fili mi aſcendiſti.* Aſcendiſti, ait ad prædam, non te deiecisti, vt lucrum faceres: imò in omnibus lucris, & diuitiis acquirendis, quod excellentiori mente dignum eſſet, meminiſti, ab omni ſordido, & abiecto (B) modo caniſti. Turpiſſimum enim eſt, & ingenuo animo indigniſſimum, quod ſeſe homo deiiciat, humique ſordide reptet, vt aliquod temporale lucretur. Ex qua turpitudine & ſapienter, & pulchrè Arnobius lib. 4. contra Gentes, non poſſe eſſe Deos Lucrios concludit, hoc eſt, qui lucris vtcumque partis præſiderent. Quippe ait: *Quis crederet eſſe Deos Lucrios, & lucrorum conſecutionibus præſidere, cum ex turpibus cauſis frequentiſſime veniant?* Equidem ratio ipſa perſuadet, & conuincit, nihil deitatis, imò nihil ingenuitatis poſſe eſſe, in eo, qui indiſcriminatim lucrum amplectitur ex quacumque cauſa veniat; eum ſæpe ex tur- (C) pi cauſa, & ſordida ratione lucrum accedat. De miſeris, & vilibus homoncionibus dicit Eccleſiaſtes cap. 10. iuxta Septuag. *Argento humiliatione obediunt omnia.* Vbi D. Greg. Thaumaturgus: *Argento quouis trahuntur, vili pretio nihil non humile, & vile facere parati.* Hæc eſt miſerorum notio, & eorum, in quibus nihil ingenuum, nihil nobile, nihil regale, nihil inuenitur diuinum. Nimirum, quod nihil humile, aut vile, aut ſordidum facere detrectent, dum inde lucrum acquirant. Quam turpitudinem in Ephraimi Tribu alioquin regia mordet Oſeas cap. 12. fatus: *Chanaam in manu eius ſtatera doloſa, calumniam dilexit. Et dixit Ephraim: verumtamen diues effectus ſum, inueni idolum mihi.* Ecce tibi Ephraim, qui in Iſraelitarum regnum elatus erat, ipſe Chananæorum negotiationes exercuit, nullamque de mercatorum more, etiam ſordidiſſimam rationem lucrorum abiecit, ſiue calumniando pauperem, ſiue fraudando merces, ſiue non ſoluendo debitum. Et videns hæc gloriatus dicebat: *Verumtamen diues effectus ſum:* hoc vnum illi erat cordi, nimirum, quod diteſceret, pro quo nihil non vile faceret, & abiectum. Quid turpius principis menti? Ait D. Cyril. Alexand. ibi ex tranſlatione Pontani: (E) *Debebat quidem Ephraim patris ſui Iacob æmulus videri, ſed euaſit Chananæus. Inuenta eſt enim ſtatera iniquitatis in manu eius, hoc eſt, inæqualitas, & auaritia. Nam more gentium Deum ignorantium execrandam oppreſſionem pro magno habuit. Solis diuitiis acquirendis, & voluptatibus delectabatur. Eſt autem extrema dementiæ argumentum certiſſimum, Ephraim modis omnibus ad diuitias corradendas incumbere, & rapinæ, ac violentiæ crimina nihili facere: ſed ex magno ſtupore adhuc honorifice quodammodo de ſe prædicare, ob qua præſtaret pudore ſuffundi.* Lucris adrepebat vt viliſſimus homuncio, nihil humile, & abiectum non amplectebatur, dummodò inde lu- (A) crum faceret, honoremque ducebat, quod erat maximè cuiuis homini pudendum. Quid dementius? Sanè extremæ dementiæ eſt ſignum euidentiſſimum, quod te deiicias ad viliſſimorum mercatorum rationem, vt lucra vtcumque compares, & inde glorieris, vnde amplius pudefieri habeas. Vide obſecro quam alia ſit Iudæ tribus à tribu Ephraim; vtraque tribus regia, vtraque à Iacobo veniebat patre, ſed illa in regio ſplendore ſtabat, hæc ad Chananæorum mores declinabat. Illa ad prædam aſcendebat ſola ſpectans lucra, quæ præcelſum decerent animum, hæc ſic ſe deiiciebat, vt nulli parceret ſordi, nulli parceret vilitati, dum ali- (B) quod lucrum faceret. Heu quot hodie Ephraimi, quot in principibus Chananæi doloſi, fraudulenti, qui nec debita ſoluunt, & mille fraudibus pecunias venantur, & honorem ducunt, quod erat pudendum maximè! Id D. Cyril. illorum tribuit extremæ dementiæ, ſiue inſaniæ; quando ſanæ mentis homo nullum æſtimat lucrum, quod non decet præcelſum animum, vt in illo aſcendere, non ſe deiicere videatur. Ille ſanè regalis, ille diuinus eſt, qui ob temporalia lucra ſe deiicere abominatur. Matth. 2. Vbi Magi Ieroſolymis excedebāt. *Ecce ſtella, quam viderant in oriente antecedebat eos, vſque dum veniens ſtaret ſupra, vbi erat puer.* Antecedebat (C) eos ſtella, ſed minimè ad eos ſeſe deiiciebat, vt enim Chriſti erat ſtella, ſic præcellentiam ſuam, & altitudinem propter temporalem Regum fauorem non deſerebat. Ait Theodotus in appendice. 5. ad 6. tom. Concil. Epheſ. cap. 2. *Propterea Chriſtus pannis obſitus erat, & ab Angelis glorificatus, & in præſepi poſitus, & à ſtella denuntiatus. Non à ſtella deſcendente ad Magos* Non equidem decet Chriſti annuntiatores, quod ad expiſcandos regios fauores deſcendant, & altitudinem ſuam deſerant.

Arnob.

Eccl. 10.

Oſeas 12.

D. Cyrill.

Matth. 2.

Theodot.

§. XXV.

(D) *Nobilis, & ingenuus animus, ſoli Deo ſe, ſuaque debet ſubmittere.*

IAm aliud regij nobiliſque animi ſignum in Iuda ponitur à Iacobo patre, dum ait: *Non auferetur ſceptrum de Iuda, & dux de fæmore eius, donec veniat, qui mittendus eſt, &c.* Is eſt Iudas, qui ſoli venienti Deo regno cedat: Dum Deus non veniat, regnabit Iudas, nulli hominum, nulli potentiæ cedet: vt ſoli vni Deo ſe ſuaque ſciat ſubmittere. Quid magis regium, & nobile, quam quod vni Deo te ſubmitas? Equidem (E) ingenuus animus, ſic debet reſpectu omnium aliarum rerum regnare, vt vni Deo ſciat ſubiici. De Ieſu Domino aiebat Paul. 1. ad Corinth. 15. *Oportet autem illum regnare, donec ponat inimicos ſub pedibus eius. Nouiſſimè autem inimica deſtruetur mors. Omnia enim ſubiecit ſub pedibus eius. Cum autem dicat. Omnia ſubiecta ſunt ei, ſine dubio præter eum, qui ſubiecit ei omnia. Cum autem ſubiecta fuerint illi omnia, tunc & ipſe filius ſubiectus erit illi, &c.* Duo ſunt expendenda in verbis iis, nimirum & illud: *Oportet illum regnare donec ponat inimicos, &c.* inſuper & illud: *tunc & ipſe filius ſubiectus erit illi.* Itaque oportet Dei filium & regnare, & ſubiici, & quando regnabit, & quando ſubiicietur? Dum res

1. Cor. 15.

cum creatis poteſtatibus agitur, tunc regnare A
debet Dei filius, & adeo regiè ſe gerere, vt om-
nes ſibi ſubmittat, vbi autem iam creatæ po-
teſtates ſilent, & non eſt, qui muſſitet, ſed ſolus
omnium Dominus apparet, tunc vni Deo ſeſe
nobiliſſimus filius ſubdit. Gloriosæ, ingenuæ-
que naturæ indicium eſt, quod vni Deo ſe ſub-
mittat, & illi fiat ſubdita, cæterarum autem
creaturarum dominari ſemper præſumat. Et
quidem dum Deus adeſt, ibi ſeruitium: dum
creatæ poteſtates inſtant, ibi regnum fit nobi-
Chryſoſt. liſſimis Dei filiis. Ex quo D. Chryſoſt. ait: *Ne-
que enim cum omnem principatum, omnem pote-
ſtatem, omnem virtutem, diabolum, hominum tot* B
*phalanges, infidelium turbam, tyrannidem mortis,
mala denique omnia abolita iri, audiuiſti, contur-
bari, velut ipſe quoque deſiturus ſit, debes: tanti-
ſper enim dum hæc faciat, regnare, inquit, oportet.*
Dum hæc faciat, dum cum principatu, cum
poteſtate, cum potentia, cum diabolo, cum ho-
minibus, cum morte, cum malis omnibus con-
fligit generoſa propago, regnare eam oportet.
Tandiu ſe regiè habeat, ſe regnantem oſten-
tet, quandiu cum creaturis confligit, vbi Deus
apparet, regem exuat, induat ſubditum, ſce-
ptrum diſſimulet, præbeat ſeruitium. Hûc
Matth. 6. ſpectat illud Chriſti pronuntiatum Matth. 6.
Non poteſtis Deo ſeruire, & Mammonæ: quaſi re- C
pellat Deus ſeruitium illius, qui & Mammonæ
ſeruit. Et quod inconueniens eſt, quod quis &
Deo ſeruiat, & Mammonæ ſimul? Sanè qui
talis eſt, non rectè diuidit, ingenuæ enim men-
tis eſt, vni Deo ſeruire, cæteris imperare. Non
debet generoſus animus imperio cedere niſi
Deo vni: imò debet imperium tenere reſpe-
Tertull. ctu creaturarum. Vt dicat ſcholiaſtes Tertull.
lib. 4. in Marcion. *Bene Dominus Mammonam
velut Dominum quendam cum Deo componit, vt
oſtendat eos, qui ſtudio pecuniarum occupantur, rei
mortuæ inſeruire, cui maximè deberent imperare.*
Ad Mammonam enim non ſeruitium, ſed im-
perium decet ingenuam animam, cuius eſt non D
deficere ab imperio, niſi quando res cum Deo
agitur. Non enim à ſeruo, ſed à dominatore
creaturarum ſeruitium prodit, quod ex omni
Pſ. 109. parte placeat Domino. Hinc Pſal. 109. ad Dei
filium: *Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordi-
nem Melchiſedech.* In quo Dominus ſe gerit,
veluti Melchiſedech? Ait Nazianz. orat. 36.
Nazianz. circa finem: *Melchiſedech eſt, vt matris expers,
quod ad naturam illam noſtra excelſiorem attinet,
patre autem carens, quantum ad noſtram: tum etiam
quia ſublimius abſque genealogia eſt; ac præterea,
vt Salem Rex, hoc eſt, pacis, & Rex iuſtitiæ, ac de-
nique, vt à Patriarchis aduerſus peſtiferas poteſta-
tes ſtrenuè rem gerentibus, decimas accipiens.* Con-
ſule cap. 14. Gen. ibi videbis Melchiſedecũ in- E
troduci ſine patre, ſine matre, ſine genealogia,
ſimulque Regem Salem dici, cui Abraham
poſt inſignem victoriam, qua quinque reges
ſubiecit, illorumque dominatus eſt, decimas
obtulit. Benè igitur in Melchiſedech repræ-
ſentatur filius Dei, vt qui non habeat patrem
in terris, nec in cælis matrem, & qui talis ſit,
qui accepter decimas, illaſque ſibi gratiſſimas
oſtendat, quando illas offert, non qui ſeruit
mundanis poteſtatibus, ſed qui illas ſtrenuè
ſubiicit, & earum dominatur, & apud illas im-
perium tenet.

§. XXVI.

*In conſpectu Ieſu abiiciuntur, & expuun-
tur ab hominibus & dignitates,
& principatus.*

MEritò iubetur Iudas regnum tenere, do-
nec veniat, qui mittendus eſt, donec ve-
niat Ieſus filius Dei: Ieſus enim veniens ſorde-
re faciet, & abiici omnes mundi principatus.
B Sic Paul. 1. ad Corint. 15. *Cum tradiderit regnum* *1. Cor. 15.*
*Deo, cum euacuauerit omnem principatum, & po-
teſtatem, & virtutem.* Quid eſt euacuauit prin-
cipatum? Sanè Ieſus apparens in forma ſerui,
ſic fecit apparere omnes mundi principatus,
& poteſtates, & virtutes, quaſi eſſent res pror-
ſus vacuæ, & inanes, & nullius momenti, &
ſubſtantiæ. Pulchrè enim ait D. Anſelm. ibi: *Anſelm.*
*Quis enim principatus non euacuatur, cum filius
Dei propterea regnat, quia eum principes ſæculi iu-
dicauerunt? Quæ poteſtas non euacuatur, cum ille
per quem facta ſunt omnia propterea regnat in cre-
dentibus, quia ſubiectus fuit poteſtatibus? Quæ
virtus non euacuatur, cum ipſe per quem cæli ſoli-*
C *dati ſunt, ideo regnat in credentibus, quia vſque
ad crucem, mortemque infirmatus eſt? Ita regnan-
te Chriſto per fidem in iis, qui credunt, euacuatur
omnis principatus, & poteſtas, & virtus creatu-
rarũ.* Appetibiles, & amabiles apparebant prin-
cipatus, & dignitates ante Chriſtum: vbi au-
tem Chriſtus apparuit, ſeſeque humiliauit
vſque ad mortem crucis? euanuit tota digni-
tas mundialium principatuum; multi ſunt &
prudentiſſimi, qui principatus expuant, & ab-
iiciant vt res prorſus inanes, & vacuas. Hinc
Apocal. 4. de viginti quatuor ſenioribus co- *Apoc. 4.*
ram throno ſtantibus dicit. *Procidebant vigin-
ti quatuor ſeniores ante ſedentem in throno, & ado-*
D *rabant viuentem in ſæcula ſæculorum, & mitte-
bant coronas ſuas ante thronum.* Non mirarer,
quod procidant, quod adorent Dei filium vi-
uentem ſub humana carne, poſt paſſionem
gloria, & honore coronatum, ſed valde miror,
quod hunc adorantes coronas ſuas deponant.
Nonne ſeruire Deo regnare eſt? Cur ergo
Deum adorantes non magis coronas acci-
piunt? Cur eas abiicere malunt? Erant equidem
iſti reges, qui vt viderunt Dei filium per mor-
tis humiliationem diuinum thronum ſcande-
re, protinus paruipenderunt ſuas dignitates, *Rupert.*
eaſque exuentes Deo ſacrarunt. Sic ait Ruper.
lib. 3. in Apocal. *Perpendentes, quia is propter
quem, & per quem omnia, qui multos filios in glo-*
E *riam adduxerat, author ſalutis eorum per paſſio-
nem conſummatus eſt, nonne ipſi ſuam dignitatem
paruifaciunt? Mittunt ergo ante thronum coronas
ſuas, id eſt, quicquid virtutis, quicquid habent
dignitatis, Deo cum gratiarum actione offerunt.*
Nihil æſtimant ſapientiſſimi ſenes coronas,
nihil æſtimant principatus, & dignitates, vbi
vident Ieſum per paſſionem conſummatum,
ne dubitant illi omnia ſua iactare. Et quis
principatus æſtimet, quos videt à filio Dei
Chriſto Ieſu conculcatos? De Alexandro
Perſarum triumphatore, & Perſarum induen-
te habitum, ponderat Quintus Curtius lib. 6.

§. XXIV.

Turpiſſimum eſt propter temporalia lucra ſeſe hominem deiicere.

ECce tibi ingenui hominis, imò regaliſſimi principis laus, & ornamentum, quod non abiecte, & ſordide feratur ad temporalia lucra, ait enim: *Ad prædam fili mi aſcendiſti.* Aſcendiſti, ait ad prædam, non te deiecisti, vt lucrum faceres: imò in omnibus lucris, & diuitiis acquirendis, quod excellentiori mente dignum eſſet, meminiſti, ab omni ſordido, & abiecto B modo cauiſti. Turpiſſimum enim eſt, & ingenuo animo indigniſſimum, quod ſeſe homo deiiciat, humique ſordide reptet, vt aliquod temporale lucretur. Ex qua turpitudine & ſapienter, & pulchrè Arnobius lib. 4. contra Gentes, non poſſe eſſe Deos Lucrios concludit, hoc eſt, qui lucris vtcumque partis præſiderent. *Arnob.* Quippe ait: *Quis crederet eſſe Deos Lucrios, & lucrorum conſecutionibus præſidere, cum ex turpibus cauſis frequentiſſime veniant?* Equidem ratio ipſa perſuadet, & conuincit, nihil deitatis, imò nihil ingenuitatis poſſe eſſe, in eo, qui indiſcriminatim lucrum amplectitur ex quacumque cauſa veniat; cum ſæpè ex tur- C pi cauſa, & ſordida ratione lucrum accedat. De miſeris, & vilibus homuncionibus dicit Eccleſiaſtes cap. 10. iuxta Septuag. *Eccl. 10.* *Argento humiliatione obediunt omnia.* Vbi D. Greg. Thaumaturgus: *Argento quouis trahuntur, vili pretio nihil non humile, & vile facere parati.* Hæc eſt miſerorum notio, & eorum, in quibus nihil ingenuum, nihil nobile, nihil regale, nihil inuenitur diuinum. Nimirum, quod nihil humile, aut vile, aut ſordidum facere detrectent, dum inde lucrum acquirant. Quam turpitudinem in Ephraim Tribu alioquin regia mordet Oſeas cap. 12. fatus: *Oſeas 12.* *Chanaam in manu eius ſtatera doloſa, calumniam dilexit. Et dixit Ephraim: verumtamen diues effectus ſum, inueni idolum mihi.* Ecce tibi Ephraim, qui in Iſraelitarum regnum elatus erat, ipſe Chananæorum negotiationes exercuit, nullamque de mercatorum more, etiam ſordidiſſimam rationem lucrorum abiecit, ſiue calumniando pauperem, ſiue fraodando merces, ſiue non ſoluendo debitum. Et videns hæc gloriatus dicebat: *Verumtamen diues effectus ſum:* hoc vnum illi erat cordi, nimirum, quod diteſceret, pro quo nihil non vile faceret, & abiectum. Quid turpius principis menti? Ait *D. Cyrill.* D. Cyril. Alexand. ibi ex tranſlatione Pontani: E *Debebat quidem Ephraim patris ſui Iacob æmulus videri, ſed euaſit Chananæus. Inuenta eſt enim ſtatera iniquitatis in manu eius, hoc eſt, inæqualitas, & auaritia. Nam more gentium Deum ignorantium execrandam oppreſſionem pro magno habuit. Solis diuitiis acquirendis, & voluptatibus delectabatur. Eſt autem extrema dementia argumentum certiſſimum, Ephraim modis omnibus ad diuitias corradendas incumbere, & rapinæ, ac violentiæ crimina nihili facere: ſed ex magno ſtupore adhuc honorifice quodammodo de ſe prædicare, ob quæ præſtaret pudore ſuffundi.* Lucris adrepebat vt viliſſimus homuncio, nihil humile, & abiectum non amplectebatur, dummodò inde lu- A crum faceret, honoremque ducebat, quod erat maximè cuiuis homini pudendum. Quid dementius? Sanè extremę dementiæ eſt ſignum euidentiſſimum, quod te deiicias ad viliſſimorum mercatorum rationem, vt lucra vtcumque compares, & inde glorieris, vnde amplius, pudefieri habeas. Vide obſecro quam alia ſit Iudæ tribus à tribu Ephraim; vtraque tribus regia, vtraque à Iacobo veniebat patre, ſed illa in regio ſplendore ſtabat, hæc ad Chananæorum mores declinabat. Illa ad prædam aſcendebat ſola ſpectans lucra, quæ præcelſum decerent animum, hæc ſic ſe deiiciebat, vt nulli parceret ſordi, nulli parceret vilitati, dum ali- B quod lucrum faceret. Heu quot hodie Ephraimi, quot in principibus Chananæi doloſi, fraudulenti, qui nec debita ſoluunt, & mille fraudibus pecunias venantur, & honorem ducunt, quod erat pudendum maximè! Id D. Cyril. illorum tribuit extremæ dementiæ, ſiue inſaniæ quando ſanæ mentis homo nullum æſtimat lucrum, quod non decet præcelſum animum, vt in illo aſcendere, non ſe deiicere videatur. Ille ſanè regalis, ille diuinus eſt, qui ob temporalia *Math. 2.* lucra ſe deiicere abominatur. Matth. 2. Vbi Magi Ieroſolymis excedebāt. *Ecce ſtella, quam viderant in oriente antecedebat eos, vſque dum veniens ſtaret ſupra, vbi erat puer.* Antecedebat C eos ſtella, ſed minimè ad eos ſeſe deiiciebat, vt enim Chriſti erat ſtella, ſic præcellentiam ſuam, & altitudinem propter temporalem Regum fauorem non deſerebat. Ait Theodotus in *Theodot.* appendice. 5. ad 6. tom. Concil. Epheſ. cap. 2. *Propterea Chriſtus pannis obſitus erat, & ab Angelis glorificatus, & in præſepi poſitus, & à ſtella denuntiatus. Non à ſtella deſcendentit ad Magos* Non equidem decet Chriſti annuntiatores, quod ad expiſcandos regios fauores deſcendant, & altitudinem ſuam deſerant.

§. XXV.

D *Nobilis, & ingenuus animus, ſoli Deo ſe, ſuaque debet ſubmittere.*

IAm aliud regij nobiliſque animi ſignum in Iuda ponitur à Iacobo patre, dum ait: *Non auferetur ſceptrum de Iuda, & dux de fœmore eius, donec veniat, qui mittendus eſt, &c.* Is eſt Iudas, qui ſoli venienti Deo regno cedat: Dum Deus non veniat, regnabit Iudas, nulli hominum, nulli potentiæ cedet: vt qui vni Deo ſe ſuaque ſciat ſubmittere. Quid magis regium, & nobile, quam quod vni Deo te ſubmitas? Equidem E ingenuus animus, ſic debet reſpectu omnium aliarum rerum regnare, vt vni Deo ſciat ſubiici. De Ieſo Domino aiebat Paul. 1. ad Corinth. 15. *Oportet autem illum regnare, donec ponat inimicos ſub pedibus eius. Nouiſſimè autem inimica deſtruetur mors. Omnia enim ſubiecit ſub pedibus eius. Cum autem dicat. Omnia ſubiecta ſunt ei, ſine dubio præter eum, qui ſubiecit ei omnia. Cum autem ſubiecta fuerint illi omnia, tunc & ipſe filius ſubiectus erit illi, &c.* *1. Cor. 15.* Duo ſunt expendenda in verbis iis, nimirum & illud: *Oportet illum regnare donec ponat inimicos, &c.* inſuper & illud: *tunc & ipſe filius ſubiectus erit illi.* Itaque oportet Dei filium & regnare, & ſubiici, & quando regnabit, & quando ſubiicietur? Dum res

cum creatis poteſtatibus agitur, tunc regnare A
debet Dei filius, & adeo regiè ſe gerere, vt om-
nes ſibi ſubmittat, vbi autem iam creatæ po-
teſtates ſilent, & non eſt, qui muſſitet, ſed ſolus
omnium Dominus apparet, tunc vni Deo ſeſe
nobiliſſimus filius ſubdit. Glorioſæ, ingenuæ-
que naturæ indicium eſt, quod vni Deo ſe ſub-
mittat, & illi fiat ſubdita, cæterarum autem
creaturarum dominari ſemper præſumat. Et
quidem dum Deus adeſt, ibi ſeruitium: dum
creatæ poteſtates inſtant, ibi regnum ſit nobi-
Chriſoſt. liſſimis Dei filiis. Ex quo D. Chryſoſt. ait: *Ne-
que enim cum omnem principatum, omnem pote-
ſtatem, omnem virtutem, diabolum, hominum tot* B
*phalanges, infidelium turbam, tyrannidem mortis,
mala denique omnia abolita iri, audiuiſti, conturba-
bari, velut ipſe quoque deſiturus ſit, debes: tanti-
ſper enim dum hæc faciat, regnare, inquit, oportet.*
Dum hæc faciat, dum cum principatu, cum
poteſtate, cum potentia, cum diabolo, cum ho-
minibus, cum morte, cum malis omnibus con-
fligit generoſa propago, regnare eam oportet.
Tandiu ſe regiè habeat, ſe regnantem oſten-
tet, quandiu cum creaturis confligit, vbi Deus
apparet, regem exuat, induat ſubditum, ſce-
ptrum diſſimulet, præbeat ſeruitium. Hûc
Matth. 6. ſpectat illud Chriſti pronuntiatum Matth. 6.
Non poteſtis Deo ſeruire, & Mammonæ: quaſi re- C
pellat Deus ſeruitium illius, qui & Mammonæ
ſeruit. Et quod inconueniens eſt, quod quis &
Deo ſeruiat, & Mammonæ ſimul? Sanè qui
talis eſt, non rectè diuidit, ingenuæ enim men-
tis eſt, vni Deo ſeruire, cæteris imperare. Non
debet generoſus animus imperio cedere niſi
Deo vni: imò debet imperium tenere reſpe-
Tertull. ctu creaturarum. Vt dicat ſcholiaſtes Tertull.
lib. 4. in Marcion. *Bene Dominus Mammonam
veluti Dominum quendam cum Deo componit, vt
oſtendat eos, qui ſtudio pecuniarum occupantur, rei
mortuæ inſeruire, cui maximè deberent imperare.*
Ad Mammonam enim non ſeruitium, ſed im-
perium decet ingenuam animam, cuius eſt non D
deficere ab imperio, niſi quando res cum Deo
agitur. Non enim à ſeruo, ſed à dominatore
creaturarum ſeruitium prodit, quod ex omni
Pſ. 109. parte placeat Domino. Hinc Pſal. 109. ad Dei
filium: *Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordi-
nem Melchiſedech.* In quo Dominus ſe gerit,
veluti Melchiſedech? Ait Nazianz. orat. 36.
Nazianz. circa finem: *Melchiſedech eſt, vt matris expers,
quod ad naturam illam noſtra excelſiorem attinet,
patre autem carens, quantum ad noſtram: tum etiam
quia ſublimius abſque genealogia eſt; ac præterea,
vt Salem Rex, hoc eſt, pacis, & Rex iuſtitiæ, ac de-
nique, vt à Patriarchis aduerſus peſtiferas poteſta-
tes ſtrenuè rem gerentibus, decimas accipiens.* Con-
ſule cap. 14. Gen. ibi videbis Melchiſedecū in- E
troduci ſine patre, ſine matre, ſine genealogia,
ſimulque Regem Salem dici, cui Abraham
poſt inſignem victoriam, qua quinque reges
ſubiecit, illorumque dominatus eſt, decimas
obtulit. Benè igitur in Melchiſedech repræ-
ſentatur filius Dei, vt qui non habeat patrem
in terris, nec in cælis matrem, & qui talis ſit,
qui acceptet decimas, illaſque ſibi gratiſſimas
oſtendat, quando illas offert, non qui ſeruit
mundanis poteſtatibus, ſed qui illas ſtrenuè
ſubicit, & earum dominatur, & apud illas im-
perium tenet.

§. XXVI.

*In conſpectu Ieſu abiiciuntur, & expuun-
tur ab hominibus & dignitates,
& principatus.*

MEritò iubetur Iudas regnum tenere, do-
nec veniat, qui mittendus eſt, donec ve-
niat Ieſus filius Dei: Ieſus enim veniens ſorde-
re faciet, & abiici omnes mundi principatus.
B Sic Paul. 1. ad Corint. 15. *Cum tradiderit regnum* *1. Cor. 15.*
*Deo, cum euacuauerit omnem principatum, & po-
teſtatem, & virtutem.* Quid eſt euacuauit prin-
cipatum? Sanè Ieſus apparens in forma ſerui,
ſic fecit apparere omnes mundi principatus,
& poteſtates, & virtutes, quaſi eſſent res pror-
ſus vacuæ, & inanes, & nullius momenti, &
ſubſtantiæ. Pulchrè enim ait D. Anſelm. ibi: *Anſelm.*
*Quis enim principatus non euacuatur, cum filius
Dei propterea regnat, quia eum principes ſæculi iu-
dicauerunt? Quæ poteſtas non euacuatur, cum ille
per quem facta ſunt omnia propterea regnat in cre-
dentibus, quia ſubiectus fuit poteſtatibus? Quæ
virtus non euacuatur, cum ipſe per quem cœli ſoli-
C datiſunt, ideo regnat in credentibus, quia vſque
ad crucem, mortemque infirmatus eſt? Ita regnan-
te Chriſto per fidem in iis, qui credunt, euacuatur
omnis principatus, & poteſtas, & virtus creatu-
rarū.* Appetibiles, & amabiles apparebant prin-
cipatus, & dignitates ante Chriſtum: vbi au-
tem Chriſtus apparuit, ſeſeque humiliauit
vſque ad mortem crucis? euanuit tota digni-
tas mundialium principatuum; multi ſunt &
prudentiſſimi, qui principatus expuant, & ab-
iiciant vt res prorſus inanes, & vacuas. Hinc
Apocal. 4. de viginti quatuor ſenioribus co- *Apoc. 4.*
ram throno ſtantibus dicit. *Procidebant vigin-
ti quatuor ſeniores ante ſedentem in throno, & ado-
D rabant viuentem in ſæcula ſæculorum, & mitte-
bant coronas ſuas ante thronum.* Non mirarer,
quod procidant, quod adorent Dei filium vi-
uentem ſub humana carne, poſt paſſionem
gloria, & honore coronatum, ſed valde miror,
quod hunc adorantes coronas ſuas deponant.
Nonne ſeruire Deo regnare eſt? Cur ergo
Deum adorantes non magis coronas acci-
piunt? Cur eas abiicere malunt? Erant equidem
iſti reges, qui vt viderunt Dei filium per mor-
tis humiliationem diuinum thronum ſcande-
re, protinus paruipenderunt ſuas dignitates, *Rupert.*
eaſque exuentes Deo ſacrarunt. Sic ait Ruper.
lib. 3. in Apocal. *Perpendentes, quia is propter
quem, & per quem omnia, qui multos filios in glo-
E riam adduxerat, author ſalutis eorum per paſſio-
nem conſummatus eſt, nonne ipſi ſuam dignitatem
paruifaciunt? Mittunt ergo ante thronum coronas
ſuas, id eſt, quicquid virtutis, quicquid habent
dignitatis, Deo cum gratiarum actione offerunt.*
Nihil æſtimant ſapientiſſimi ſenes coronas,
nihil æſtimant principatus, & dignitates, vbi
vident Ieſum per paſſionem conſummatum,
ne dubitant illi omnia ſua ſacrare. Et quis
principatus æſtimet, quos videt à filio Dei
Chriſto Ieſu conculcatos? De Alexandro
Perſarum triumphatore, & Perſarum induen-
te habitum, ponderat Quintus Curtius lib. 6.

§. XXIV.

Turpiſſimum eſt propter temporalia lucra ſeſe hominem deiicere.

ECce tibi ingenui hominis, imò regaliſſimi principis laus, & ornamentum, quod non abiecte, & ſordide feratur ad temporalia lucra, ait enim: *Ad prædam fili mi aſcendiſti.* Aſcendiſti, ait ad prædam, non te deiecisti, vt lucrum faceres: imò in omnibus lucris, & diuitiis acquirendis, quod excellentiori mente dignum eſſet, meminiſti, ab omni ſordido, & abiecto B modo cauiſti. Turpiſſimum enim eſt, & ingenuo animo indigniſſimum, quod ſeſe homo deiiciat, humique ſordide reptet, vt aliquod temporale lucretur. Ex qua turpitudine & ſapienter, & pulchrè Arnobius lib. 4. contra Gentes, non poſſe eſſe Deos Lucrios concludit, hoc eſt, qui lucris vtcumque partis præſiderent. *Arnob.* Quippe ait: *Quis crederet eſſe Deos Lucrios, & lucrorum conſecutionibus præſidere, cum ex turpibus cauſis frequentiſſime veniant?* Equidem ratio ipſa perſuadet, & conuincit, nihil deitatis, imò nihil ingenuitatis poſſe eſſe, in eo, qui indiſcriminatim lucrum amplectitur ex quacumque cauſa veniat; cum ſæpè ex tur- C pi cauſa, & ſordida ratione lucrum accedat. De miſeris, & vilibus homuncionibus dicit Eccleſiaſtes cap. 10. iuxta Septuag. *Eccl. 10.* *Argento humiliatione obediunt omnia.* Vbi D. Greg. Thaumaturgus: *Argento quouis trahuntur, vili pretio nihil non humile, & vile facere parati.* Hæc eſt miſerorum notio, & eorum, in quibus nihil ingenuum, nihil nobile, nihil regale, nihil inuenitur diuinum. Nimirum, quod nihil humile, aut vile, aut ſordidum facere detrectent, dum inde lucrum acquirant. Quam turpitudinem, in Ephraimi Tribu alioquin regia mordet Oſeas cap. 12. *Oſeas 12.* fatus: *Chanaam in manu eius ſtatera doloſa, calumniam dilexit. Et dixit Ephraim: verumtamen diues effectus ſum, inueni idolum mihi.* Ecce tibi Ephraim, qui in Iſraelitarum regnum elatus erat, ipſe Chananæorum negotiationes exercuit, nullamque de mercatorum more, etiam ſordidiſſimam rationem lucrorum abiecit, ſiue calumniando pauperem, ſiue fraudando merces, ſiue non ſoluendo debitum. Et videns hæc gloriatus dicebat: *Verumtamen diues effectus ſum* hoc vnum illi erat cordi, nimirum, quod diteſceret, pro quo nihil non vile faceret, & abiectum. Quid turpius principis menti? Ait D. Cyril. Alexand. ibi ex tranſlatione Pontani: *D. Cyrill.* E *Debebat quidem Ephraim patris ſui Iacob æmulus videri, ſed euaſit Chananæus. Inuenta eſt enim ſtatera iniquitatis in manu eius, hoc eſt, inæqualitas, & auaritia. Nam more gentium Deum ignorantium execrandam oppreſſionem pro magno habuit. Solis diuitiis acquirendis, & voluptatibus delectabatur. Eſt autem extremæ dementiæ argumentum certiſſimum, Ephraim modis omnibus ad diuitias corradendas incumbere, & rapinæ, ac violentiæ crimina nihili facere: ſed ex magno ſtupore adhuc honorifice quodammodo de ſe prædicare, ob quæ præſtaret pudore ſuffundi.* Lucris adrepebat vt viliſſimus homuncio, nihil humile, & abiectum non amplectebatur, dummodò inde lu- A crum faceret, honoremque ducebat, quod erat maximè cuiuis homini pudendum. Quid dementius? Sanè extremæ dementiæ eſt ſignum euidentiſſimum, quod te deſicias ad viliſſimorum mercatorum rationem, vt lucra vtcumque compares, & inde glorieris, vnde amplius pudefieri habeas. Vide obſecro quam alia ſit Iudæ tribus à tribu Ephraim; vtraque tribus regia, vtraque à Iacubo veniebat patre, ſed illa in regio ſplendore ſtabat, hæc ad Chananæorum mores declinabat. Illa ad prædam aſcendebat ſola ſpectans lucra, quæ præcelſum decerent animum, hæc ſic ſe deiiciebat, vt nulli parceret ſordi, nulli parceret vilitati, dum aliquod lucrum faceret. Heu quot hodie Ephraimi, quot in principibus Chananæi doloſi, fraudulenti, qui nec debita ſoluunt, & mille fraudibus pecunias venantur, & honorem ducunt, quod erat pudendum maximè! Id D. Cyril. illorum tribuit extremæ dementiæ, ſiue inſaniæ quando ſanæ mentis homo nullum æſtimat lucrum, quod non decet præcelſum animum, vt in illo aſcendere, non ſe deiicere videatur. Ille ſanè regalis, ille diuinus eſt, qui ob temporalia *Math. 2.* lucra ſe deiicere abominatur. Matth. 2. Vbi Magi Ieroſolymis excedebāt. *Ecce ſtella, quam viderant in oriente antecedebat eos, vſque dum veniens ſtaret ſupra, vbi erat puer.* Antecedebat eos ſtella, ſed minimè ad eos ſeſe deiiciebat, vt enim Chriſti erat ſtella, ſit præcellentiam ſuam, & altitudinem propter temporalem Regum fauorem non deſerebat. Ait Theodotus in *Theodot.* appendice. 5. ad 6. tom. Concil. Epheſ. cap. 2. *Propterea Chriſtus pannis obſitus erat, & ab Angelis glorificatus, & in præſepi poſitus, & à ſtella denuntiatus. Non à ſtella deſcendente ad Magos* Non equidem decet Chriſti annuntiatores, quod ad expiſcandos regios fauores deſcendant, & altitudinem ſuam deſerant.

§. XXV.

D *Nobilis, & ingenuus animus, ſoli Deo ſe, ſuaque debet ſubmittere.*

IAm aliud regij nobiliſque animi ſignum in Iuda ponitur à Iacobo patre, dum ait: *Non auferetur ſceptrum de Iuda, & dux de fœmore eius, donec veniat, qui mittendus eſt, &c.* Is eſt Iudas, qui ſoli venienti Deo regno cedat: Dum Deus non veniat, regnabit Iudas, nulli hominum, nulli potentiæ cedet: vt qui vni Deo ſe ſuaque ſciat ſubmittere. Quid magis regium, & nobile, quam quod vni Deo te ſubmittas? Equidem E ingenuus animus, ſic debet reſpectu omnium aliarum rerum regnare, vt vni Deo ſciat ſubiici. De Ieſu Domino aiebat Paul. 1. ad Corinth. 15. *1. Cor. 15.* *Oportet autem illum regnare, donec ponat inimicos ſub pedibus eius. Nouiſſimè autem inimica deſtruetur mors. Omnia enim ſubiecit ſub pedibus eius. Cum autem dicat. Omnia ſubiecta ſunt ei, ſine dubio præter eum, qui ſubiecit ei omnia. Cum autem ſubiecta fuerint illi omnia, tunc & ipſe filius ſubiectus erit illi, &c.* Duo ſunt expendenda in verbis iis, nimirum & illud: *Oportet illum regnare donec ponat inimicos, &c.* inſuper & illud: *tunc & ipſe filius ſubiectus erit illi.* Itaque oportet Dei filium & regnare, & ſubiici, & quando regnabit, & quando ſubiicietur? Dum res

cum ccecatis poteſtatibus agitur, tunc regnare A
debet Dei filius, & adeo regiè ſe gerere, vt om-
nes ſibi ſubmittat, vbi autem iam creatæ po-
teſtates ſilent, & non eſt, qui muſſiret, ſed ſolus
omnium Dominus apparet, tunc vni Deo ſeſe
nobiliſſimus filius ſubdit. Glorioſæ, ingenuæ-
que naturæ indicium eſt, quod vni Deo ſe ſub-
mittat, & illi fiat ſubdita, cæterarum autem
creaturarum dominari ſemper præſumat. Et
quidem dum Deus adeſt, ibi ſeruitium: dum
creatæ poteſtates inſtant, ibi regnum ſit nobi-
Chriſoſt. liſſimis Dei filiis. Ex quo D. Chryſoſt. ait: *Ne-*
que cum cum omnem principatum, omnem pote-
ſtatem, omnem virtutem, diabolum, hominum tot B
phalanges, inſidelium turbam, tyrannidem mortis,
mala denique omnia abolita iri, audiniſti, contur-
bari, velut ipſe quoque deſiturus ſit, debes: tanti-
ſper enim dum hæc faciat, regnare, inquit, oportet.
Dum hæc faciat, dum cum principatu, cum
poteſtate, cum potentia, cum diabolo, cum ho-
minibus, cum morte, cum malis omnibus con-
fligit generoſa propago, regnare eam oportet.
Tandiu ſe regiè habeat, ſe regnantem oſten-
tet, quandiu cum creaturis confligit, vbi Deus
apparet, regem exuat, induat ſubditum, ſce-
ptrum diſſimulet, præbeat ſeruitium. Húc
Matth. 6. ſpectat illud Chriſti pronuntiatum Matth. 6.
Non poteſtis Deo ſeruire, & Mammonæ: quaſi re- C
pellat Deus ſeruitium illius, qui & Mammonæ
ſeruit. Et quod inconueniens eſt, quod quis &
Deo ſeruiat, & Mammonæ ſimul? Sanè qui
talis eſt, non rectè diuidit, ingenuæ enim men-
tis eſt, vni Deo ſeruire, cæteris imperare. Non
debet generoſus animus imperio cedere niſi
Deo vni: imò debet imperium tenere reſpe-
Tertull. ctu creaturarum. Vt dicat ſcholiaſtes Tertull.
lib. 4. in Marcion. *Bene Dominus Mammonam*
veluti Dominum quendam cum Deo componit, vt
oſtendat eos, qui ſtudio pecuniarum occupantur, rei
mortuæ inſeruire, cui maximè deberent imperare.
Ad Mammonam enim non ſeruitium, ſed im-
perium decet ingenuam animam, cuius eſt non D
deficere ab imperio, niſi quando res cum Deo
agitur. Non enim à ſeruo, ſed à dominatore
creaturarum ſeruitium prodit, quod ex omni
Pſ. 109. parte placeat Domino. Hinc Pſal. 109. ad Dei
filium: *Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordi-*
nem Melchiſedech. In quo Dominus ſe gerit,
veluti Melchiſedech? Ait Nazianz. orat. 36.
Nazianz. circa finem: *Melchiſedech eſt, vt matris expers,*
quod ad naturam illam noſtra excelſiorem attinet,
patre autem carens, quantum ad noſtram: tum etiam
quia ſublimius abſque genealogia eſt; ac præterea,
vt Salem Rex, hoc eſt, pacis, & Rex iuſtitiæ, ac de-
nique, vt à Patriarchis aduerſus peſtiferas poteſta-
tes ſtrenuè rem gerentibus, decimas accipiens. Con-
ſule cap. 14. Gen. ibi videbis Melchiſedecū in- E
troduci ſine patre, ſine matre, ſine genealogia,
ſimulque Regem Salem dici, cui Abraham
poſt inſignem victoriam, qua quinque reges
ſubiecit, illorumque dominatus eſt, decimas
obtulit. Benè igitur in Melchiſedech repræ-
ſentatur filius Dei, vt qui non habeat patrem
in terris, nec in cælis matrem, & qui talis ſit,
qui acceptet decimas, illaſque ſibi gratiſſimas
oſtendat, quando illas offert, non qui ſeruit
mundanis poteſtatibus, ſed qui illas ſtrenuè
ſubiicit, & earum dominatur, & apud illas im-
perium tenet.

§. XXVI.

In conſpectu Ieſu abiiciuntur, & expun-
tur ab hominibus & dignitates,
& principatus.

MEritò iubetur Iudas regnum tenere, do-
nec veniat, qui mittendus eſt, donec ve-
niat Ieſus filius Dei: Ieſus enim veniens ſorde-
re faciet, & abiici omnes mundi principatus.
B Sic Paul. 1. ad Corint. 15. *Cum tradiderit regnum* *1. Cor. 15.*
Deo, cum euacuauerit omnem principatum, & po-
teſtatem, & virtutem. Quid eſt euacuauit prin-
cipatum? Sanè Ieſus apparens in forma ſerui,
ſic fecit apparere omnes mundi principatus,
& poteſtates, & virtutes, quaſi eſſent res pror-
ſus vacuæ, & inanes, & nullius momenti, &
ſubſtantiæ. Pulchrè enim ait D. Anſelm. ibi: *Anſelm.*
Quis enim principatus non euacuatur, cum filius
Dei propterea regnat, quia cum principes ſæculi iu-
dicauerunt? Quæ poteſtas non euacuatur, cum ille
per quem facta ſunt omnia propterea regnat in cre-
dentibus, quia ſubiectus fuit poteſtatibus? Quæ
virtus non euacuatur, cum ipſe per quem cæli ſoli-
C *dati ſunt, ideo regnat in credentibus, quia vſque*
ad crucem, mortemque infirmatus eſt? Ita regnan-
te Chriſto per fidem in iis, qui credunt, euacuatur
omnis principatus, & poteſtas, & virtus creatu-
rarū. Appetibiles, & amabiles apparebant prin-
cipatus, & dignitates ante Chriſtum: vbi au-
tem Chriſtus apparuit, ſeſeque humiliauit
vſque ad mortem crucis? euanuit tota digni-
tas mundialium principatuum; multi ſunt &
prudentiſſimi, qui principatus expuant, & ab-
iiciant vt res prorſus inanes, & vacuas. Hinc
Apocal. 4. de viginti quatuor ſenioribus co- *Apoc. 4.*
ram throno ſtantibus dicit. *Procidebant vigin-*
ti quatuor ſeniores ante ſedentem in throno, & ado-
D *rabant viuentem in ſæcula ſæculorum, & mitte-*
bant coronas ſuas ante thronum. Non mirarer,
quod procidant, quod adorent Dei filium vi-
uentem ſub humana carne, poſt paſſionem
gloria, & honore coronatum, ſed valde miror,
quod hunc adorantes coronas ſuas deponant.
Nonne ſeruire Deo regnare eſt? Cur ergo
Deum adorantes non magis coronas acci-
piunt? Cur eas abiicere maluit? Erant equidem
iſti reges, qui vt viderunt Dei filium per mor-
tis humiliationem diuinum thronum ſcende-
re, protinus paruipenderunt ſuas dignitates, *Rupert.*
eaſque exuentes Deo ſacrarunt. Sic ait Ruper.
lib. 3. in Apocal. *Perpendentes, quia is propter*
quem, & per quem omnia, qui multos filios in glo-
E *riam adduxerat, author ſalutis eorum per paſſio-*
nem conſummatus eſt, nonne ipſi ſuam dignitatem
paruifaciunt? Mittunt ergo ante thronum coronas
ſuas, id eſt, quicquid virtutis, quicquid habent
dignitatis, Deo cum gratiarum actione offerunt.
Nihil æſtimant ſapientiſſimi ſenes coronas,
nihil æſtimant principatus, & dignitates, vbi
vident Ieſum per paſſionem conſummatum,
ne dubitant illi omnia ſua ſacrare. Et quis
principatus æſtimet, quos videt à filio Dei
Chriſto Ieſo conculcatos? De Alexandro
Perſarum triumphatore, & Perſarum induen-
te habitum, ponderat Quintus Curtius lib. 6.

§. XXIV.

Turpiſſimum eſt propter temporalia lucra ſeſe hominem deiicere.

ECcetibi ingenui hominis, imò regaliſſimi principis laus, & ornamentum, quod non abiecte, & ſordide feratur ad temporalia lucra, ait enim: *Ad prædam fili mi aſcendiſti.* Aſcendiſti, ait ad prædam, non te deieciſti, vt lucrum faceres: imò in omnibus lucris, & diuitiis acquirendis, quod excellentiori mente dignum eſſet, meminiſti, ab omni ſordido, & abiecto B modo cauiſti. Turpiſſimum enim eſt, & ingenuo animo indigniſſimum, quod ſeſe homo deiiciat, humique ſordide reptet, vt aliquod temporale lucretur. Ex qua turpitudine & ſapienter, & pulchrè Arnobius lib. 4. contra Gentes, non poſſe eſſe Deos Lucrios concludit, hoc eſt, qui lucris vtcumque partis præſiderent. Quippe ait: *Quis crederet eſſe Deos Lucrios, & lucrorum conſecutionibus præſidere, cum ex turpibus cauſis frequentiſſime veniant?* Equidem ratio ipſa perſuadet, & conuincit, nihil deitatis, imò nihil ingenuitatis poſſe eſſe, in eo, qui indiſcriminatim lucrum amplectitur ex quacumque cauſa veniat; cum ſæpè ex tur- C pi cauſa, & ſordida ratione lucrum accedat. De miſeris, & vilibus homuncionibus dicit Eccleſiaſtes cap. 10. iuxta Septuag. *Argento humiliatione obediunt omnia.* Vbi D. Greg. Thaumaturgus: *Argento quouis trahuntur, vili pretio nihil non humile, & vile facere parati.* Hæc eſt miſerorum notio, & eorum, in quibus nihil ingenuum, nihil nobile, nihil regale, nihil inuenitur diuinum. Nimirum, quod nihil humile, aut vile, aut ſordidum facere detrectent, dum inde lucrum acquirant. Quam turpitudinem in Ephraimi Tribu alioquin regia mordet Oſeas cap. 12. fatus: *Chanaam in manu eius ſtatera doloſa, calumniam dilexit. Et dixit Ephraim: verumtamen diues effectus ſum, inueni idolum mihi.* Ecce tibi Ephraim, qui in Iſraelitarum regnum elatus erat, ipſe Chananæorum negotiationes exercuit, nullamque de mercatorum more, etiam ſordidiſſimam rationem lucrorum abiecit, ſiue calumniando pauperem, ſiue fraudando merces, ſiue non ſoluendo debitum. Et videns hæc gloriatus dicebat: *Verumtamen diues effectus ſum* hoc vnum illi erat cordi, nimirum, quod diteſceret, pro quo nihil non vile faceret, & abiectum. Quid turpius principis menti? Ait D. Cyril. Alexand. ibi ex tranſlatione Pontani: E *Debebat quidem Ephraim patris ſui Iacob æmulus videri, ſed euaſit Chananæus. Inuenta eſt enim ſtatera iniquitatis in manu eius, hoc eſt, inæqualitas, & auaritia. Nam more gentium Deum ignorantium execrandam oppreſſionem pro magno habuit. Solis diuitiis acquirendis, & voluptatibus delectabatur. Eſt autem extrema dementia argumentum certiſſimum, Ephraim modis omnibus ad diuitias corradendas incumbere, & rapina, ac violentiæ crimina nihili facere: ſed ex magno ſtupore adhuc honorifice quodammodo de ſe prædicare, ob quæ præſtaret pudore ſuffundi.* Lucris adrepebat vt viliſſimus homuncio, nihil humile, & abiectum non amplectebatur, dummodò inde lu- A crum faceret, honoremque ducebat, quod erat maximè cuiuis homini pudendum. Quid dementius? Sanè extremę dementiæ eſt ſignum euidentiſſimum, quod te delicias ad viliſſimorum mercatorum rationem, vt lucra vtcumque compares, & inde glorieris, vnde amplius pudefieri habeas. Vide obſecro quam alia ſit Iudæ tribus à tribu Ephraim; vtraque tribus regia, vtraque à Iacobo veniebat patre, ſed illa in regio ſplendore ſtabat, hæc ad Chananæorum mores declinabat. Illa ad prædam aſcendebat ſola ſpectans lucra, quæ præcelſum decerent animum, hæc ſic ſe deiiciebat, vt nulli parceret ſordi, nulli parceret vilitati, dum aliquod lucrum faceret. Heu quot hodie Ephraimi, quot in principibus Chananæi doloſi, fraudulenti, qui nec debita ſoluunt, & mille fraudibus pecunias venantur, & honorem ducunt, quod erat pudendum maximè! Id D. Cyril. illorum tribuit extremæ dementiæ, ſiue inſaniæ quando ſanæ mentis homo nullum æſtimat lucrum, quod non decet præcelſum animum, vt in illo aſcendere, non ſe deiicere videatur. Ille ſanè regalis, ille diuinus eſt, qui ob temporalia lucra ſe deiicere abominatur. Matth. 2. Vbi Magi Ieroſolymis excedebãt. *Ecce ſtella, quam viderant in oriente antecedebat eos, vſque dum veniens ſtaret ſupra, vbi erat puer.* Antecedebat eos ſtella, ſed minimè ad eos ſeſe deiiciebat, vt enim Chriſti erat ſtella, ſit præcellentiam ſuam, & altitudinem propter temporalem Regum fauorem non deſerebat. Ait Theodotus in appendice. 5. ad 6. tom. Concil. Epheſ. cap. 2. *Propterea Chriſtus pannis obſitus erat, & ab Angelis glorificatus, & in præſepi poſitus, & à ſtella denunciatus. Non à ſtella deſcendente ad Magos* Non equidem decet Chriſti annuntiatores, quod ad expiſcandos regios fauores deſcendant, & altitudinem ſuam deſerant.

Arnob. · Eccl. 10. · Oſeas 12. · D. Cyrill. · Math. 2. · Theodot.

§. XXV.

D *Nobilis, & ingenuus animus, ſoli Deo ſe, ſuaque debet ſubmittere.*

IAm aliud regij nobiliſque animi ſignum in Iuda ponitur à Iacobo patre, dum ait: *Non auferetur ſceptrum de Iuda, & dux de fœmore eius, donec veniat, qui mittendus eſt, &c.* Is eſt Iudas, qui ſoli venienti Deo regno cedat: Dum Deus non veniat, regnabit Iudas, nulli hominum, nulli potentiæ cedet: vt qui vni Deo ſe ſuaque ſciat ſubmittere. Quid magis regium, & nobile, quam quod vni Deo te ſubmittas? Equidem E ingenuus animus, ſic debet reſpectu omnium aliarum rerum regnare, vt vni Deo ſciat ſubiici. De Ieſu Domino aiebat Paul. 1. ad Corinth. 15. *Oportet autem illum regnare, donec ponat inimicos ſub pedibus eius. Nouiſſimè autem inimica deſtruetur mors. Omnia enim ſubiecit ſub pedibus eius. Cum autem dicat. Omnia ſubiecta ſunt ei, ſine dubio præter eum, qui ſubiecit ei omnia. Cum autem ſubiecta fuerint illi omnia, tunc & ipſe filius ſubiectus erit illi, &c.* Duo ſunt expendenda in verbis iis, nimirum & illud: *Oportet illum regnare donec ponat inimicos, &c.* inſuper & illud: *tunc & ipſe filius ſubiectus erit illi.* Itaque oportet Dei filium & regnare, & ſubiici, & quando regnabit, & quando ſubiicietur? Dum res

1. Cor. 15.

A cum creatis poteſtatibus agitur, tunc regnare debet Dei filius, & adeo regiè ſe gerere, vt omnes ſibi ſubmittat, vbi autem iam creatæ poteſtates ſilent, & non eſt, qui muſſitet, ſed ſolos omnium Dominus apparet, tunc vni Deo ſeſe nobiliſſimus filius ſubdit. Glorioſæ, ingenuæque naturæ indicium eſt, quod vni Deo ſe ſubmittat, & illi fiat ſubdita, cæterarum autem creaturarum dominari ſemper præſumat. Et quidem dum Deus adeſt, ibi ſeruitium: dum creatæ poteſtates inſtant, ibi regnum ſit nobiliſſimis Dei filiis. *Chriſoſt.* Ex quo D. Chryſoſt. ait: *Neque enim cum omnem principatum, omnem poteſtatem, omnem virtutem, diabolum, hominum tot* B *phalanges, infidelium turbam, tyrannidem mortis, mala denique omnia abolita iri, audiuiſti, conturbari, velut ipſe quoque deſiturus ſit, debes: tantiſper enim dum hæc faciat, regnare, inquit, oportet.* Dum hec faciat, dum cum principatu, cum poteſtate, cum potentia, cum diabolo, cum hominibus, cum morte, cum malis omnibus confligit generoſa propago, regnare eam oportet. Tandiu ſe regiè habeat, ſe regnantem oſtentet, quandiu cum creaturis confligit, vbi Deus apparet, regem exuat, induat ſubditum, ſceptrum diſſimulet, præbeat ſeruitium. *Matth. 6.* Huc ſpectat illud Chriſti pronuntiatum Matth. 6. C *Non poteſtis Deo ſeruire, & Mammonæ:* quaſi repellat Deus ſeruitium illius, qui & Mammonæ ſeruit. Et quod inconueniens eſt, quod quis & Deo ſeruiat, & Mammonæ ſimul? Sanè qui talis eſt, non rectè diuidit, ingenuæ enim mentis eſt, vni Deo ſeruire, cæteris imperare. Non debet generoſus animus imperio cedere niſi Deo vni: imò debet imperium tenere reſpectu creaturarum. *Tertull.* Vt dicat ſcholiaſtes Tertull. lib. 4. in Marcion. *Bene Dominus Mammonam veluti Dominum quendam cum Deo componit, vt oſtendat eos, qui ſtudio pecuniarum occupantur, rei mortuæ inſeruire, cui maximè deberent imperare.* Ad Mammonam enim non ſeruitium, ſed imperium decet ingenuam animam, cuius eſt non D deficere ab imperio, niſi quando res cum Deo agitur. Non enim à ſeruo, ſed à dominatore creaturarum ſeruitium prodit, quod ex omni *Pſ. 109.* parte placeat Domino. Hinc Pſal. 109. ad Dei filium: *Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech.* In quo Dominus ſe gerit, veluti Melchiſedech? Ait Nazianz. orat. 36. *Nazianz.* circa finem: *Melchiſedech eſt, vt matris expers, quod ad naturam illam noſtra excelſiorem attinet, patre autem carens, quantum ad noſtram: tum etiam quia ſublimius abſque genealogia eſt; ac præterea, vt Salem Rex, hoc eſt, pacis, & Rex iuſtitiæ, ac denique, vt à Patriarchis aduerſus peſtiferas poteſtates ſtrenuè rem gerentibus, decimas accipiens.* Conſule cap. 14. Gen. ibi videbis Melchiſedecū E introduci ſine patre, ſine matre, ſine genealogia, ſimulque Regem Salem dici, cui Abraham poſt inſignem victoriam, qua quinque reges ſubiecit, illorumque dominatus eſt, decimas obtulit. Benè igitur in Melchiſedech repræſentatur filius Dei, vt qui non habeat patrem in terris, nec in cælis matrem, & qui talis ſit, qui acceptet decimas, illaſque ſibi gratiſſimas oſtendat, quando illas offert, non qui ſeruit mundanis poteſtatibus, ſed qui illas ſtrenuè ſubiicit, & earum dominatur, & apud illas imperium tenet.

§. XXVI.

In conſpectu Ieſu abiiciuntur, & expunguntur ab hominibus & dignitates, & principatus.

Meritò iubetur Iudas regnum tenere, donec veniat, qui mittendus eſt, donec veniat Ieſus filius Dei: Ieſus enim veniens ſordere faciet, & abiici omnes mundi principatus. B Sic Paul. 1. ad Corint. 15. *Cum tradiderit regnum Deo, cum euacuauerit omnem principatum, & poteſtatem, & virtutem.* *1. Cor. 15.* Quid eſt euacuauit principatum? Sanè Ieſus apparens in forma ſerui, ſic fecit apparere omnes mundi principatus, & poteſtates, & virtutes, quaſi eſſent res prorſus vacuæ, & inanes, & nullius momenti, & ſubſtantiæ. Pulchrè enim ait D. Anſelm. ibi: *Anſelm.* *Quis enim principatus non euacuatur, cum filius Dei propterea regnat, quia cum principes ſæculi iudicauerunt? Quæ poteſtas non euacuatur, cum ille per quem facta ſunt omnia propterea regnat in credentibus, quia ſubiectus fuit poteſtatibus? Quæ virtus non euacuatur, cum ipſe per quem cæli ſolidati ſunt, ideo regnat in credentibus, quia vſque* C *ad crucem, mortemque infirmatus eſt? Ita regnante Chriſto per fidem in iis, qui credunt, euacuatur omnis principatus, & poteſtas, & virtus creaturarū.* Appetibiles, & amabiles apparebant principatus, & dignitates ante Chriſtum: vbi autem Chriſtus apparuit, ſeſeque humiliauit vſque ad mortem crucis? euanuit tota dignitas mundialium principatuum; multi ſunt & prudentiſſimi, qui principatus expuant, & abiiciant vt res prorſus inanes, & vacuas. Hinc Apocal. 4. de viginti quatuor ſenioribus coram throno ſtantibus dicit. *Apoc. 4.* *Procidebant viginti quatuor ſeniores ante ſedentem in throno, & ado-* D *rabant viuentem in ſæcula ſæculorum, & mittebant coronas ſuas ante thronum.* Non mirarer, quod procidant, quod adorent Dei filium viuentem ſub humana carne, poſt paſſionem gloria, & honore coronatum, ſed valde miror, quod hunc adorantes coronas ſuas deponant. Nonne ſeruire Deo regnare eſt? Cur ergo Deum adorantes non magis coronas accipiunt? Cur eas abiicere malunt? Erant equidem iſti reges, qui vt viderunt Dei filium per mortis humiliationem diuinum thronum ſcandere, protinus paruipenderunt ſuas dignitates, *Rupert.* eaſque exuentes Deo ſacrarunt. Sic ait Ruper. lib. 3. in Apocal. *Perpendentes, quia is propter quem, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, author ſalutis eorum per paſſionem conſummatus eſt, nonne ipſi ſuam dignitatem paruiſaciunt? Mittunt ergo ante thronum coronas ſuas, id eſt, quicquid virtutis, quicquid habent dignitatis, Deo cum gratiarum actione offerunt.* Nihil æſtimant ſapientiſſimi ſenes coronas, nihil æſtimant principatus, & dignitates, vbi vident Ieſum per paſſionem conſummatum, ne dubitant illi omnia ſua ſacrare. Et quis principatus æſtimet, quos videt à filio Dei Chriſto Ieſu conculcatos? De Alexandro Perſarum triumphatore, & Perſarum induente habitum, ponderat Quintus Curtius lib. 6.

cum creatis poteſtatibus agitur, tunc regnare A
debet Dei filius, & adeo regiè ſe gerere, vt om-
nes ſibi ſubmittat, vbi autem iam creatæ po-
teſtates ſilent, & non eſt, qui muſſitet, ſed ſolus
omnium Dominus apparet, tunc vni Deo ſeſe
nobiliſſimus filius ſubdit. Glorioſæ, ingenuæ-
que naturæ indicium eſt, quod vni Deo ſe ſub-
mittat, & illi fiat ſubdita, cæterarum autem
creaturarum dominari ſemper præſumat. Et
quidem dum Deus adeſt, ibi ſeruitium: dum
creatæ poteſtates inſtant, ibi regnum fit nobi-
Chryſoſt. liſſimis Dei filiis. Ex quo D. Chryſoſt. ait: *Ne-
que enim cum omnem principatum, omnem pote-
ſtatem, omnem virtutem, diabolum, hominum tot* B
*phalanges, infidelium turbam, tyrannidem mortis,
mala denique omnia abolita iri, audiuiſti, contur-
bari, velut ipſe quoque deſiturus ſit, debes: tantiſ-
ſper enim dum hæc faciat, regnare, inquit, oportet.*
Dum hæc faciat, dum cum principatu, cum
poteſtate, cum potentia, cum diabolo, cum ho-
minibus, cum morte, cum malis omnibus con-
fligit generoſa propago, regnare eam oportet.
Tandiu ſe regiè habeat, ſe regnantem oſten-
tet, quandiu cum creaturis confligit, vbi Deus
apparet, regem exuat, induat ſubditum, ſce-
ptrum diſſimulet, præbeat ſeruitium. Hûc
Matth. 6. ſpectat illod Chriſti pronuntiatum Matth. 6.
Non poteſtis Deo ſeruire, & Mammonæ: quaſi re- C
pellat Deus ſeruitium illius, qui & Mammonæ
ſeruit. Et quod inconueniens eſt, quod quis &
Deo ſeruiat, & Mammonæ ſimul? Sanè qui
talis eſt, non rectè diuidit, ingenuæ enim men-
tis eſt, vni Deo ſeruire, cæteris imperare. Non
debet generoſus animus imperio cedere niſi
Deo vni: imò debet imperium tenere reſpe-
Tertull. ctu creaturarum. Vt dicat ſcholiaſtes Tertull.
lib. 4. in Marcion. *Bene Dominus Mammonam
veluti Dominum quendam cum Deo componit, vt
oſtendat eos, qui ſtudio pecuniarum occupantur, rei
mortuæ inſeruire, cui maximè deberent imperare.*
Ad Mammonam enim non ſeruitium, ſed im-
perium decet ingenuam animam, cuius eſt non D
deficere ab imperio, niſi quando res cum Deo
agitur. Non enim à ſeruo, ſed à dominatore
creaturarum ſeruitium prodit, quod ex omni
Pſ. 109. parte placeat Domino. Hinc Pſal. 109. ad Dei
filium: *Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordi-
nem Melchiſedech.* In quo Dominus ſe gerit,
veluti Melchiſedech? Ait Nazianz. orat. 36.
Nazianz. circa finem: *Melchiſedech eſt, vt matris expers,
quod ad naturam illam noſtra excelſiorem attinet,
patre autem carens, quantum ad noſtram: cum etiam
quia ſublimius abſque genealogia eſt; ac præterea,
vt Salem Rex, hoc eſt, pacis, & Rex iuſtitiæ, ac de-
nique, vt à Patriarchis aduerſus peſtiferas poteſta-
tes ſtrenuè rem gerentibus, decimas accipiens.* Con-
ſule cap. 14. Gen. ibi videbis Melchiſedecũ in- E
troduci ſine patre, ſine matre, ſine genealogia,
ſimulque Regem Salem dici, cui Abraham
poſt inſignem victoriam, qua quinque reges
ſubiecit, illorumque dominatus eſt, decimas
obtulit. Benè igitur in Melchiſedech repræ-
ſentatur filius Dei, vt qui non habeat patrem
in terris, nec in cælis matrem, & qui talis ſit,
qui acceptet decimas, illaſque ſibi gratiſſimas
oſtendat, quando illas offert, non qui ſeruit
mundanis poteſtatibus, ſed qui illas ſtrenuè
ſubicit, & earum dominatur, & apud illas im-
perium tenet.

§. XXVI.

*In conſpectu Ieſu abiiciuntur, & expuun-
tur ab hominibus & dignitates,
& principatus.*

MEritò iubetur Iudas regnum tenere, do-
nec veniat, qui mittendus eſt, donec ve-
niat Ieſus filius Dei: Ieſus enim veniens ſorde-
re faciet, & abiici omnes mundi principatus.
Sic Paul. 1. ad Corint. 15. *Cum tradiderit regnum* *1. Cor. 15.*
*Deo, cum euacuauerit omnem principatum, & po-
teſtatem, & virtutem.* Quid eſt euacuauit prin-
cipatum? Sanè Ieſus apparens in forma ſerui,
ſic fecit apparere omnes mundi principatus,
& poteſtates, & virtutes, quaſi eſſent res pror-
ſus vacuæ, & inanes, & nullius momenti, &
ſubſtantiæ. Pulchrè enim ait D. Anſelm. ibi: *Anſelm.*
*Quis enim principatus non euacuatur, cum filius
Dei propterea regnat, quia eum principes ſæculi iu-
dicauerunt? Quæ poteſtas non euacuatur, cum ille
per quem facta ſunt omnia propterea regnat in cre-
dentibus, quia ſubiectus fuit poteſtatibus? Quæ
virtus non euacuatur, cum ipſe per quem cæli ſoli-
dati ſunt, ideo regnat in credentibus, quia vſque
ad crucem, mortemque infirmatus eſt? Ita regnan-
te Chriſto per fidem in iis, qui credunt, euacuatur
omnis principatus, & poteſtas, & virtus creatu-
rarũ.* Appetibiles, & amabiles apparebant prin-
cipatus, & dignitates ante Chriſtum: vbi au-
tem Chriſtus apparuit, ſeſeque humiliauit
vſque ad mortem crucis? euanuit tota digni-
tas mundialium principatuum; multi ſunt &
prudentiſſimi, qui principatus expuant, & ab-
iiciant vt res prorſus inanes, & vacuas. Hinc
Apocal. 4. de viginti quatuor ſenioribus co- *Apoc. 4.*
ram throno ſtantibus dicit. *Procidebant vigin-
ti quatuor ſeniores ante ſedentem in throno, & ado-
rabant viuentem in ſæcula ſæculorum, & mitte-
bant coronas ſuas ante thronum.* Non mirarer,
quod procidant, quod adorent Dei filium vi-
uentem ſub humana carne, poſt paſſionem
gloria, & honore coronatum, ſed valde miror,
quod hunc adorantes coronas ſuas deponant.
Nonne ſeruire Deo regnare eſt? Cur ergo
Deum adorantes non magis coronas acci-
piunt? Cur eas abiicere maluut? Erant equidem
iſti reges, qui vt viderunt Dei filium per mor-
tis humiliationem diuinum thronum ſcande-
re, protinus paruipenderunt ſuas dignitates, *Rupert.*
eaſque exuentes Deo ſacrarunt. Sic ait Rupert.
lib. 3. in Apocal. *Perpendentes, quia is propter
quem, & per quem omnia, qui multos filios in glo-
riam adduxerat, author ſalutis eorum per paſſio-
nem conſummatus eſt, nonne ipſi ſuam dignitatem
paruifaciunt? Mittunt ergo ante thronum coronas
ſuas, id eſt, quicquid virtutis, quicquid habent
dignitatis, Deo cum gratiarum actione offerunt.*
Nihil æſtimant ſapientiſſimi ſenes coronas,
nihil æſtimant principatus, & dignitates, vbi
vident Ieſum per paſſionem conſummatum,
ne dubitant illi omnia ſua ſacrare. Et quis
principatus æſtimet, quos videt à filio Dei
Chriſto Ieſu conculcatos? De Alexandro
Perſarum triumphatore, & Perſarum induen-
te habitum, ponderat Quintus Curtius lib. 6.

Digitized by Google

Itaque purpureum diadema diſtinctum albo, quale Darius habuerat, capiti circumdedit, veſtemque Perſicam ſumpſit, ne omen quidem veritus, quod à victoribus inſignibus in deuictis tranſiret habitum. Ominoſum erat, & maximè metuendum victori militi, quod ſub habitu cerneretur deuicti. Et quando Chriſtus deuicit omnes principatus, palam triumphans illos in ſemetipſum, cur non ſibi ominoſum putet Chriſtianus, quod deuictorum, & reiectorum ſplendeat ſub infulis?

§. XXVII.

Chriſti corporis, & ſanguinis cibus maximè tenet hominem, ne fugiat ſalutem.

PVlchrè Saluatoris myſteria dum inſinuantur, dicitur Iudas ligare ad vineam pullum ſuum, ait enim: *Ligans ad vineam pullum ſuum:* Hieron. ſiue vt legit Hieron. *ligans ad vineam vrbem.* Vbi enim Saluator ſeſe veluti vineam oſtendit, ſui corporis, & ſanguinis proferens pabulum, ſic populos prendit, & colligat ad ſalutem, vt ferè nequeant ab illa exorbitare. Apud Oſeam Oſeas 11. ca. 11 ait Dominus: *Ego quaſi nutritius Ephraim,* Septuag. *portabā eos, &c.* Sept. ibi leg. *Et ego colligam Ephraim, & ſuſcepi eum:* quaſi idē eſſet, & nutrire, & colligare: vt eo ipſo quod Deus nutrimentū ſui corporis, ſanguiniſque porrigat, & ſimul Hieron. intelligatur ſibi colligare nutritos tanto ſacramentu, ne à ſalute diſcedant. Ait D. Hier. *Ego clementiſſimus Dominus ligabam pedes Ephraim, ne à me longiùs fugeret.* Et D. Cyrill. Alex. ibi: *Hoc eſt colligani ſicut videlicet, & de Abraham ſcriptum eſt, eum colligaſſe Iſaac filium ſuum, ſacrificaturum Deo.* Itaque vbi Deus nutritium hominum egit, porrigens ſui corporis ſanguiniſque pabulum, ſic homines ſibi colligat, & annectit, vt Abraham filium ligauit, ne à ſacrificio vllius doloris vi poſſet reſilire, ſed Deo firmiter, vel ſtaret, vel caderet. Id quod aliter exprimebat Iſaac Gen 27. aiens: *Frumento, & vino ſtabiliui eum.* Quid eſt, ſtabiliui. Hoc eſt, vbi ei frumentum, vinumque euchariſticum porrexi, ſic illum ad virtutem ſtabiliui, ſic firmaui, vt iam illi vita æterna quaſi ſecuta maneat. Ait Paſchaſ. lib. de corpore & ſang. Paſchaſ. Dom. cap. 21. fatus: *Firmaui eum pane corporis Chriſti, & vino ſanguinis, in quibus illi æterna manet abundantia.* Annexa illis videtur æterna ſalus, qui ſanguini, corporique Chriſti communicarunt; quot pocula viuidiſſimi ſanguinis, tot nexus, tot vincula apparent, quæ nutritos colligent, & firmiter in ſalute aſſerant. Hinc Actor. 2. poſt Petri concionem de Chriſto, & eius paſſione, multi Iudæi audientes, *compuncti ſunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apoſtolos. Quid faciemus viri fratres?* Nihil ipſi inueniunt, quod facere poſſint in ſatisfactionem ſui ſceleris. Nihil inueniunt, quo Deo placere poſſent: & quaſi de omni opere ſuo deſperantes confugiunt ad apoſtolos, vt ex illis accipiant ſalutare remedium. Sed cur tantum de ſuo opere deſperauerunt illi, ante cuius oculos Chriſtus crucifixus eſt? Sanè iam credebant Ieſum filium Dei pro ſuo

A ſcelere morientem, proprium ſanguinem effundentem, ſed quia nondum eius ſanguinem guſtauerant, non inueniebant, cui adhærerent, cui firmiter pro ſalute inniterentur. Ait D. Auguſt. Auguſtin. tract. 31. in Ioannem. *Viderunt Chriſtum ſuo ſcelere morientem, & crediderunt in Chriſtum ſuis ſceleribus ignoſcentem, quouſque biberent ſanguinem, quem fuderant, de ſua ſalute deſperauerunt.* Dum ſanguinem Chriſti non bibebant, nutantes, & errones circa ſalutem viſebantur, nec inueniebant, cui innīterentur. Vtinam ſanguinem viuificum potauiſſent, proculdubiò illis præſto eſſent rudentes mille, B quibus firmiter, & inſolubiliter ſaluti annecterentur.

§. XXVIII.

Chriſti paſſio vel ab ipſis contrariis ſalutem comparat.

MIraris illud in textu dictum, nimirum, *Lauabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine vuæ pallium ſuum:* quippe vinum, præcipuè rubrum magis inficit veſtes, quam lauat. Cur ergo dicitur iſte lauaturus pallium, & ſtolam ſuam in ſanguine vuæ? Significatur ibi totum C prælum crucis, & paſſionis torcular, quæ in Chriſto adeo potens fuit, vt vel à maculis poſſit educere mundiciem, & à morbis ſalutem. Ait Gennadius in cat. Lyppom. *Vinum igitur* Gennad. *inficit veſtes, & morte corpora intereunt, paſſio tamen Domini admirabiliter contrarium effecit. Dominus enim per mortem ſuam, & ſanguinis effuſionem, glorioſior, ac longe purior exſurrexit.* Quid timeat homo ſub Chriſti paſſione? Hęc equidem eſt potens ab ipſis contrariis comparare ſalutem, à morte vitam. Hinc D. Methodius apud Biblioth. Photij orat. de Reſurrect. teſtatur in ſtirpe quadam vidiſſe, quod accidit cru- Method. ci Chriſti, quod vel à flammis educat virorem, & vitam. Ait enim: *Vidi in Olympo monte* D *Lyciæ ignem ſponte ſua in montis cacumine ex imo terra enaſcentem, iuxta quem ſtirps pyragnus nomine exſiſtit, adeo florida, virens, & opaca, vt è fonte potius nata videretur. Quam igitur ob cauſam, cum naturæ corruptibiles ſint, & corpora ab igne conſumantur, hæc ſola ſtirps non ſolùm non exuritur, ſed magis etiam efflorescit, quamuis natura facilè exuri poſſet, præſertim ad ipſius radices igne eructante? Quid ſibi vult hoc miraculum? Signum & iudicium futuri diei Deus hoc exhibuit, vti ſciamus flammis olim omnia abſumpturis, corpora, quæ in puritate, ac iuſtitia vitam tranſegere, per ignem non ſecus, ac frigidam aquam* E *tranſitura.* Hæc ille; quibus oſtenditur Deus voluiſſe teſtatum eſſe in natura, quam fieri poteſt, vt à contrariis ſalus poſſit conquiri, quemadmodum ipſe per paſſionem ſuam effecit, vt prodire poſſint è voracibus flammis noſtra corpora rediuiua.

Geneſ. 49. Zabulon in littore maris habitabit, & in ſtatione nauis pertingens vſque ad Sidonem. Iſſacar aſinus fortis accubans inter terminos. Vidit requiem, quod

quod eſſet bona, & terram, quod optima: & ſuppoſuit humerum ad portandum factuſque eſt tributis ſeruiens.

§. XXIX.

Summam fœlicitatem domus inde magis oſtendemus, quod à præcellentibus viris ſit inhabitata.

AD Zabulonis benedictionem accedens Iacob, hoc ſolùm facit, quod eius habitationem decernit, ait enim: *Zabulon in littore maris habitabit, & in ſtatione nauis pertingens vſque ad Sidonem.* De aliorum filiorum habitationibus prorſus ſilet, eorũ fortunas, & fœlicitates aliunde auguratus: de Zabulon autem locutus, alias fortunas tacet, nihil de eius loquitur fœlicitate, hoc vnum prædicat, quod in littore maris vſque ad Sidonem habitabit. Et cur in vno Zabulone tantùm æſtimat eius habitaculum, cætera pertranſiens? Præſciebat iam in parte Zabulonis eſſe terram, quæ ciuitatem Nazareth caperet, in qua Deiparæ Mariæ natiuitas, & habitatio celebraretur, ad quam deſcenderet Angelus oſtendens Deum ad nos aduentantem, è qua aſſumendi erant Apoſtoli, qui Dei verbum mundo annuntiarent. Vbi autem Zabulonis pars tantis erat habitatoribus nobilitanda, merito Iacob cætera tacens, vnum eius habitaculum deſignauit, vt qui ſciret, fortunam domus maximam à nullo melius peti quàm à præcellenti inhabitante, cuius præſentia vel rude ſolum incomparabiliter valet ornare. Sane notiſſima eſt Abraham hoſpitalitas Gen. 18. qua putans peregrinos excepit tres Angelos, mensam illis appoſuit, *& ſtabat iuxta eos ſub arbore.* Quantum hoc ad Abrahami commendationem? Sane vix aliud requiritur, vt maxima fœlicitas domus illius præſagiatur, quam ſi dicatur excepiſſe aliquando in ſe Dei miniſtros, excepiſſe Angelos. Ait Philo lib. de Abraham: *Hæc viri hoſpitalitas maioris virtutis fuit ancillarium. Quod ſi fortunata domus viſa eſt quibuſdam, in quam vnos ſapientes diuertiſſe contingeret: equidem dicere non poſſumus, quid huic domui defuerit ad ſummã fœlicitatem, in qua apud homines, hoſpites excepti ſunt Angeli, ſacra diuinaque natura miniſtri, ac ſubpræfecti Dei optimi maximi, per quos ille veluti legatos, & nuntios, quidquid libet humanum genus præmonet. Certè ſic exiſtimandum eſt, ad eorum introitum partes omnes domus profeciſſe in melius, afflatas aura, quadam virtutis abſolutiſſima.* Pulcherrimè quidem & veriſſimè id exiſtimandum eſt, non poſſe domum, non poſſe habitaculum non profeciſſe in melius, non afflari abſolutiſſima virtute in quo Dei legati Dei miniſtri excipiuntur. Puta habitationem, puta ſolum tritum præcellentibus viris, Dei miniſtris, & ſimul debes putare ibi fœlicitatis ſummam, abolitionem vniuerſæ malitiæ. Hinc Luc 9. dicebat Dominus Apoſtolis ſuis: *Quicumque non receperint vos, exeuntes de ciuitate illa, etiam puluerem de pedibus veſtris excutite in teſtimonium ſupra illos.* Et cur iubentur excutere puluerem de pedibus ſupra illos? Iubentur excutere puluerem, quem dum erant intra domum excepti receperant, & traxerunt ad ſe, reddentes domui munditiem. Faciunt enim hoc Apoſtolici pedes, vbi domum alicuius intrant, quidquid ibi puluerulentum eſt, quidquid ſordidum, quidquid immundum trahunt, & abſumunt. Ait D. Amb. lib. 6. in Luc. *Excutiendum puluerem, & egrediendum de ciuitate mandatur. Quo non mediocris boni remuneratio docetur hoſpitij, vt non ſolum pacem tribuamus hoſpitibus, verum ſi qua eos terrena obumbrant delicta leuata, exceptis Apoſtolicæ prædicationis veſtigijs, auferantur.* Non ſinitur turpitudo in domo, in qua pes moratur diuini miniſtri, qui & puluereas maculas lambit, & domui nouam gloriam, nouam indit mundiciem. Quid plura? Tantùm defertur locis, quæ diuinitatis ſumpſerunt veſtigia, vt extra illa nihil perfectum, nihil abſolutum putarint poſſe acquirere viri ſapientiſſimi. Accipite apud D. Hiero. Euſtochij, Paulæque Epiſtolam ad Marcellam: vbi ſic: *Longum eſt nunc ab aſcenſu Domini vſque ad præſentem diem per ſingulas ætates currere, qui Epiſcoporum qui martyrum, qui eloquentium in doctrina Eccleſiaſtica virorum venerint Ieroſolymam putantes minus ſe religionis, minus habere ſcientiæ, nec ſummam, vt dicitur manum accepiſſe virtutum, niſi in illis Chriſtum adoraſſent locis, de quibus primum Euangelium de patibulo coruſcauerat.* Adeo putabant ſapientiſſimi viri eſſe omnia ſumma in locis, in quibus Dei filius Euangelium condiderat, & Euangelij præcones primi radiauerant, vt extra illa nihil abſolutum & perfectum ſe poſſe conſequi exiſtimarent.

Gen. 18.

Philo.

Luc 9.

Ambr.

D. Hier.

A B C

§. XXX.

Virginis Mariæ vicinitas, magnis diuinitatis theſauris homines ditat.

ECce tibi magnam Zabulonis fortunam, nempe ait: *in littore maris habitauit.* Quid inde? Deuther. 33. de eodem: *inundationem maris quaſi lac ſugent, theſauros abſconditos arenarum.* Hoc habet Zabulon ex maris vicinio, nimirum quod abditiſſimis ditetur theſauris, quos pene inacceſſos reputent alij. Eſt equidem Zabulon tribus in littore maris, vt theſauros acquirat, ſed & eſt iuxta pleniſſimum mare gratiarum Mariam, quæ in ciuitate Nazareth in tribu Zabulon nata eſt, vt de tanti gratiarum maris vicinio diuinitatis pertingat theſauros abditiſſimos. Quo ſpectat illud Iſaiæ cap. 9. *Primo tempore alleuiata eſt terra Zabulon; & terra Nephtali. & nouiſſimè aggrauata eſt via maris trans Iordanem Galilææ gentium. Populus, qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam: habitantibus in regione umbræ mortis lux orta eſt.* Nulli dubium eſt, quod terra Zabulon in primis dominicæ incarnationis acciperet doctrinam, vt pote à qua Apoſtoli vocati fuerint, vt lucem venientem in mundum perciperent ipſi, & refunderent mundo. Sed cur tantus luminis theſaurus reuelatus eſt primo Zabulonis tribui? Ea eſt ratio, quia inibi erat Maria cuius virgineis viſceribus incarnatus eſt

Deut. 33. 3

Iſai. 9.

D E

D. Ambr. Chriſtus. Vnde ait D. Amb. in Pſal. 1. *Regio Zabulon, populus, qui ambulabat in tenebris, lucem vidit magnam: qui habitatis in regione vmbræ mortis, lux fulgebit ſuper vos. Vide ergo Chriſtum, vt lux tibi effulgeat magna.* A *Lux non quotidiana, non diei non Solis, non Lunæ, ſed lux illa, quæ vmbram mortis excludat. Et quaſi requirenti tibi, vnde tantus ſplendor, tanta gratia ſit, reſpondet. Quoniam puer natus eſt nobis. Puer, qui ortus ex virgine eſt.* Vbi enim Zabulon erat in littore huius maris Mariam? erat iuxta puerperium virgineum, non miror quod primus inacceſſæ lucis theſauros introiret, quod abſtruſiſſima diuinitatis ſecreta iam patefacta ſentiret. Quis neſciat Ioannis aquilinos obtutus, quibus penetrauit diuinitatis gymnæceum, B & de ſinu patris filij gemmam deduxit? Vnde huic & homini, & rudi piſcatori tanta illuxerunt lumina? Ait de Ieſu moriente Ioannes ipſe cap. 19. *Dixit matri ſuæ,* *Ioan. 19.* *mulier ecce filius tuus. Deinde dixit diſcipulo, Ecce mater tua, Et ex illa hora accepit eam diſcipulus in ſuam* Ex quo ergo Ioanes inſuam accepit Mariam, quam ſecum habuit, cui famulatus eſt, accepit, vt penetraret lucem diuinitatis inacceſſibilem. Ait Guarricus Abbas ſer. 4. de Aſſumpt. *Guarr.* *Quia fidelis probatus eſt Ioannes in obſequio incorruptæ matris, myſteria quoque diuinitatis,* C *& arcana verbi incorruptibilis ſibi credi promeruit.* Hoc habuit Ioannes ex conuictu Mariæ, vt arcana diuinitatis perſpicuis luminibus euulgaret, & immortalitatis theſauros aperiret.

§. XXXI.

Hominis fortitudo non tam ex eo cenſetur, quod hoſtes feriat, quàm ex eo quod oneri præceptorum non ſuccumbat.

LAudatur Iudas à Iacob de victorijs reportatis, D laudatur Dan de commiſſis prælijs, ſed nec Iudas in victorijs, nec Dan in prælijs, nec cęteri in alijs exercitijs vocantur fortes, vnus Iſſacar fortis dicitur, qui & aſinus agnominatur. Ait enim: *Iſſacar aſinus fortis.* Et cur, cum alij vocentur & leones, & lupi, minime fortes vocantur, & Iſſacar vnus, qui aſinus dicitur, ſimul inſignitur fortitudinis vocabulo? Sapienter ibi inſinuatur, in quo præcipuè conſiſtat fortitudo humana, non equidem conſiſtit in eo quod leo ſit aduerſus hoſtes feriendos, oneris autem prorſus impatiens: ſed in eo quod veluti aſinus legum, præceptorumve oneri minimè ſuccumbat. Ille verè fortis, & validus, qui nullo ſub onere legum cadit, ſed imperterritus omnibus paret. E De fortiſſimo Dei athleta Iacob dicitur Gen. 32. *Gen. 32.* *Si contra Deum fortis fuiſti, &c.* Vbi meritò vocatur contra Deum fortis vir minimè præliator, ſed humilis & manſuetus. De quo etiam Oſeas cap. 12. ait: *Oſeas 12.* *In vtero ſupplantauit fratrem ſuum, & in fortitudine ſua directus eſt cum Angelo. Et inualuit ad Angelum & confortatus eſt.* Quæ verba ſic legunt Septuag. *In vtero ſupplantauit fratrem, & in labore ſuo præualuit Deo.* Et quomodo præualuit Deo, vel fortis fuit Iacob contra Deum? An quia Deum percuſſit, deiecit, proſtrauit? Abſit, non inde cenſetur fortis, & Deo præualens Iacob, ſed quia ſic paratus erat obedire, vt qoidquid iuſſerit Deus, quamuis difficile, quamuis arduum A ſtatim executioni mandaret. Accipite D. Cyril. Alex. ad hæc fantem. *Iacob in laboribus ſuis præualuit in Deum. Nam cum Deus prouidenter eum ad ſudores, laboreſque miſiſſet, non defecit, inquit. An non enim ſudore opus eſt, à paterna domo diſcedere, ad Laban deuenire, ibi mercenariam ſeruitutem ſuſtinere, & paſtoritios labores proferre? Igitur in laboribus præualuit in Deum: non quaſi cum Deo pugnans, ſed obediens potius, & veluti ſuperior, & victor, quod iuxta impleret.* *D. Cyril.* B Ecce tibi præſtantiſſima hominis fortitudo; iubebantur illi duriſſima, auſteriſſima, nec finis erat præceptorum, ſed in dies augebantur laborioſiores obſeruationes, ille autem nullis infractus, nulli ſuccumbens præceptorum oneri, imperterritus explebat omnia. Hinc meritò præualens Deo, dicitur meritò fortis. Hinc ad Iob, qui in tot tentationibus, & diſcriminibus, non peccauit labijs ſuis, dicit Deus cap. 40. *Accinge quaſi vir lumbos tuos.* *Iob. 40.* Et quidem nullus illi gladius porrigebatur, nulla dabantur arma, & iubetur fortiter, & viriliter ſe gerere, C quia ille vere fortis, qui imperterritus explet ardua, & difficilia præcepta. Quam rem ponderat D. Ambr. lib. 1. offic. cap. 36. *Et reuera, iure ea fortitudo vocatur, quando vnuſquiſque ſe ipſum vincit, iram continet, nullis illecebris emollitur, atque inflectitur.* *D. Ambr.* *Quid autem excelſius, & magnificentius: quàm exercere mentem, afficere carnem, & in ſeruitutem redigere vt obediat imperio conſilijs obtemperet, vt in adeundis laboribus impigrè exequatur propoſitum animæ, ac voluntatem? Hæc igitur prima vis fortitudinis.* Nihil prius, nihil præcipuom eſt in fortitudine, quàm ea vis, quæ animum reddit vitijs inexpugnabilem, & alacrem ad omnia præcepta diui- D na executioni mandanda. Ille fortis, non qui plures hoſtes cædit, ſed qui magna ſuſtinet, ne à via virtutis abeat. Vnde notanter Daniel cap. 3. de tribus pueris in fornacem miſſis dicit: *Et confeſtim viri illi, cum braccis ſuis, & tiaris, & calceamentis, & veſtibus. miſſi ſunt in medium fornacis.* *Dan. 3.* Nec otioſe viri dicuntur, cum flammis dantur, ſed vt eorum animi vigor, & fortitudo oſtendatur. Qui vigor? Quæ fortitudo? An irruerunt in tyrannum? An ſtatuam euerterunt? An aduerſus circunſtantem exercitum inſurrexerunt? Nihil horum fecerunt, ſed laqueos, & flammas, & opprobria ſuſtinuerunt alacriter, vt Deo obtemperarent, quod eſt fortitudinis indicium ſingulare. Ait enim Chryſoſtom. in epiſt. ad Corinth. t. hom. 18. E *In ignem diſſilierunt, neque in Regem contumeliam dixerunt, neque euerterunt ſtatuam. Fortem enim virum talem eſſe oportet, continentem modeſtum, & maximè in periculis, ne ira, & inani gloria ad hæc certamina, ſed fortitudine, & continentia venire videatur. Qui autem ſuſtinet, & læditur, & manſuetè repugnat, tanquam fortis, admirabilis eſt.* *Chryſoſt.* Hinc cenſeri debet fortitudo, ſi quis duriſſimis obtemperet propter virtutem; non ſi plura cædat milliaria. Quippe ait Philo libro de Fortitudine. *Quidam elati audacia, fretique robore corporis, claram quidem, at non* *Philo.*

Digitized by Google

propriam laudem rei benè geſta referunt, appellati glorioſi victores plebeio iudicio, cum ſint immanes belluæ, aucta per diuturnam meditationem genuina feritia, ſitientes humanum ſanguinem. Alij A *verò domi manentes, corpore affecto morbis, aut ſenectute moleſtijs, ſed meliore ſui parte, animo iuueniles, ac validi, magnanimitate pleni, atque fiducia, ferrum neque in ſomnis tractare ſoliti, bonis conſilijs ſæpe iuuerunt rem, & priuatam, & publicam in ſummo ſalutis diſcrimine, conſtanter ſequendo vtilia vel amicis, vel patriæ. Hi ſunt, qui exercent ſe in vera fortitudine.* Hæc ibi.

§. XXXII.

Studium ſacræ ſcripturæ præſtantiſſimum eſt ad excolendas animas.

IAm illud de Iſſacar dicitur: *Vidit requiem quod eſſet bona, & terram, quod optima, &* B *ſuppoſuit humerum ſuum ad portandum, factuſque eſt tributis ſeruiens.* Siue vt Septuag. legunt: *Factuſque eſt vir agricola.* Itaque vt vidit requiem bonum, & terræ prouentus, elegit agricolam eſſe. Et quæ requies ſic illum ad agriculturam traxit? In requie hac viſa, communiter intelligitur vita vacua à periculis tam bellicis, quàm aulicis, quæ agricolas comitatur. Sed Hebræi aliam potiorem ſpeculati agriculturam, nimirũ, eam quæ excolit animas ad virtutem, & pietatem, in requie illa, ſtudia intelligunt ſcripturæ ſacræ, cui homines vacantes, pio otio fœcundiſſimos labores exantlant, & C mirificè excolunt terram animarum. Et quis potior Iſſacaritis in cultura animarum? Pulchrè D. Hieron. in Queſtion. Heb. *Aiunt Hebræi ſignificari, quod Iſſacar ſcripturas ſanctas die ac nocte meditans, ſtudium ſuum dederit ad laborandum, & ideo ei omnes tribus ſeruiunt, quaſi magiſtro dona portantes.* Ecce tibi ex quieto ſa- D. Hier. cræ ſcripturæ ſtudio obtentum eſt magiſterium animarum excolendarum: nec immeritò, quando ad animarum culturam præſtantiſſimum medium eſt ſtudium ſcripturarum. Pro quo adeſt D. Ephræmus & doctus, & magnus vitæ ſpiritualis pater, qui in ſermone Aſcet. de vita Relig. ait: *Veluti terra quædam allioris noſtra* D D. Ephr. *natura eſt: cuius agricola, voluntas eſt, conſiliarij verò atque magiſtri, diuinæ ſunt ſcripturæ. Docent enim noſtrum agricolam quas quidem conſuetudines prauas euellere, & quas virtutes bonas inſerere debet. Nam quantumuis ingenioſus, ac vigilans, diligenſque noſter agricola fuerit, abſque diuinarum ſcripturarum doctrina obtuſus eſt, & infirmus prorſuſque rudis. Siquidem ſacrarum literarum inſtitutio atque doctrina intelligentiam ipſi vireſque præbet: & virtutes bonas ex proprijs ramis, ac ſurculis illi adminiſtrat, vt eas natura ſua ligno inſerat.* Itaque ſanctus vir adeo neceſſarium putat ad excolen- E dam animam diuinæ ſcripturæ ſtudium, vt ſine illo & diligentiæ aliæ, & vigiliæ appareant infirmæ. Quippe ait: *Quantumuis ingenioſus, ac vigilans, diligenſque noſter agricola fuerit abſque diuinarum ſcripturarum doctrina infirmus, ac rudis eſt.* Seuerior tamen Chryſoſtom. pro ſtudio, & lectione ſacra ſtat concione 3. de Lazaro inquiens: *Neque enim nunc fieri poteſt, non poteſt, inquam, fieri vt quiſquam ſalutem aſſequatur, ni perpetuò verſetur in lectione ſpirituali, &c.* Vbi plura conglomerat, quæ neceſſitatem lectionis ſcripturarum perſuadeant ad excolendas animas. Necnon & D. Baſil. epiſt. 1. ad Greg. Theologum ſcripturarum lectionem A commendans, ait: *Quippe, qui à terrenarum rerum cura immunis, & feriatus omne ſuum ſtudium ad ea bona traducat, quæ magno certamine quæruntur, id enim aſſequi conatur, quo numeros omnis fortitudinis temperantiaque impleat, quo iuſtitiam, prudentiam cæteraſque virtutes excolat.* D. Baſil. *Maxima porro viarum ad veri inueſtigationem ſcientium meditatio eſt ſcripturarum diuinitus inſpiratarum.* Sic bonus pater mediorum maximum ad perfectionem obtinendam ponit ſtudium, & meditationem ſcripturarum. De qua etiam locutus Chryſoſt. hom. 2. de verbis Iſaiæ, ait: *Scripturarum lectio cælorum eſt reſeratio.* Vnde Petr. Damian. lib. 6. epiſt. 29. ſic monet Stephanum, quemdam mona- B chum: *Cum in pſalmodiæ ſtudijs, & diuinis laudibus te vigilanter exerceas, hortor, & moneo, vt quotidianum quoque Beatæ Mariæ officium non omittas. Illud præterea ſancta prudentia tua ſuggerere neceſſarium iudicaui, vt vel ſacrarum ſcripturarum paginæ ſemper verſentur in manibus, in* Petr. Da. *his totus ſis, his immorare, in his iugiter requieſce. Mens tua diuinis ſe voluminibus occupet, his intenta peruigili ſemper inſtantia perſonuerit. His antiquus inſidiator, cum te viderit intentum, velut hoſtem fugit armatum, & timet cominus aggredi.* His addiderim Caſſianum collat. 14. cap. 10. & alios magiſtros vitæ ſpirituales, & Doctores C ſapientiſſimos, qui ſacrorum librorum ſtudium, & lectionem, ſic extollunt, quaſi ſummum & præſtantiſſimum medium ſit ad animam excolendam. Quod cum video, non mediocriter gaudeo, quod ſim in eo ordine, nempe Societatis Ieſu, in quo ex inſtituto, & regula, & vſu maximè hoc viget, quod ſacrorum librorum lectioni operam impenſiſſimè demus. Quod inſtitutum, & regulæ noſtri ordinis id petant, patet legenti: quod vſus id obſeruet, tot teſtes offero, quot commentaria in dies ſuper ſcripturam ſacram euulgantur à noſtris, mira eruditione referta. Iam numeraui alias vnius quinquennij ſcriptores, quos dedit Socie- D tas Ieſu, qui poſſent duo ſecula implere; nec eſt animus rei notiſſimæ immorari amplius, illud modò noto, potius defeciſſe libros ſacros, quod legerent noſtri, quàm defeciſſe in noſtris lectores ſacrorum. Et ideo ex Bibliothecarũ celebrium receſſibus, quæ ſiti ſunt multi pene carie conſumpti, qui è Græcis in Latinos tranſlati noſtrorum cura ſunt, vt plures haberent ſacros, pioſque codices, quos legerent. Adimplet ergo Societas Ieſu in ſtudio, & meditatione ſcripturæ ſacræ medium, & ſummum, & præſtantiſſimum animæ exco- E lendæ; & licet pſalmodias non cantet in choro, ſaltem ex indefeſſo ſtudio ſcripturarum, & innumerabilium pene authorum lucubrationibus enucleantibus ſenſus ſcripturæ, & allegoricos, & anagogicos, & morales poterit eſſe ordo non contemnendus. Diſcalceatus ille Carmelita in illa ſua Apolog. mordet religioſum quendam, quem tantum non dixit eſſe virum Societatis Ieſu, vt noſtra religio videat, quantum debeat ſacro illi Diſcalceatorum ordini talem hominem, & Apologiam ferenti. Dum ergo Theologum pungit, ſic de illius ordine

loquitur Propoſ. 8. Apol. *Non enim eſt tibi ſatis
religioſum delicatulum eſſe, diuiteq; , etſi in com-
munitate, abundare, commoditatibus potiri, abſtinen-
tia, ieiunijs regularibus carere, Pſalmodiæ operam non
dare, à vigilijs nocturnis abſtinere, vitam in victu, &
veſtitu, cum ijs, qui in ſæculo degunt communem
gerere, &c.* Hac malignitate vir ordinis perfe-
ctioni acquirendæ dediti religionem Societatis
Ieſu indigitat, & traducit. Et taceo vel potius
relinquo aliò, quod nos impetat, quòd diuitijs,
licet in communi abundemus. Quando in cō-
muni bona temporalia habere, excepto vno
Franciſcanorum ordine, apud omnes alios ſan-
ctiſſimos, & perfectiſſimos ordines ſanctum eſt.
Habet in commune bona ordo Prædicatorum,
habet & Auguſtinianus. Et Carmelita Diſcal-
ciatus præter capellanias, ſepulchrorum pretia,
& eleemoſynas Miſſarum, & concionum, quæ
minimè admittit Societas Ieſu, habet inſuper
bona temporalia in communi. Non ergo deli-
catula eſt religio Societatis Ieſu magis, quàm
cæteri ordines ex hoc capite. Rurſus prætereo,
quod dicit noſtram religionem abſtinentia, &
ieiunijs regularibus carere; fallitur, namque
quando noſtræ regulæ paſſim præcipiunt aſpe-
ritates, & pœnitentias, & quod victum, & ve-
ſtitum pauperum proprium habeamus, licet &
modum, & quantitatem non deſignent, ſed
deſignationem permittant Prælatis. Dicit bo-
nus Carmelita, quod caremus abſtinentia viri
Societatis, quia carnibus veſcimur, cum aliqui
ordines non veſcantur carnibus. Et ſimiliter
poſſet dicere Carmelitas Diſcalciatos carere
abſtinentia, quia veſcuntur lacticinijs: quibus
minimè veſcitur ordo ſancti Franciſci de Paula,
cuius abſtinentia in qualitate multum excedit
abſtinentiam Diſcalciati, & etiam carere aſperi-
tatibus, quia alij ordines in victu, & veſtitu aſ-
periores ſunt. Sed vt in lacticinijs abſtinentia
eſſe poteſt, etiam eſt abſtinentia in carnibus,
quam habet Societas Ieſu non modicam, ſed
magnam. Inſtat autem Carmelita nos carere
ieiunijs; quod ſi loquatur de ieiunijs Eccleſia-
ſticis, quæ per hoc ſtrictè ſeruantur, ſi ſemel
die prandium fiat. Fatebor nos ex præſcripto
regulæ non habere deſignatum aliquem ieiu-
niorum numerum; hæc enim ſicut, & aliæ aſ-
peritates, & caſtigationes corporis, etſi regula
noſtra præcipiat; modum tamen, & numerum
cuiuſuis neceſſitati, & viribus aptandum, com-
mittit Prælatorum iudicio. Sed an ideo ieiunijs
carere criminabimur? Ieiunant omnes in So-
cietate iuxta regulam, ſexta qualibet feria, & fe-
rè omnes quolibet Sabbatho, Chriſti paſſionē,
& matrem duplici hoc ieiunio venerantes. Ieiu-
namus etiam dum regulæ prohibenti cibum, aut
potum interdum ſumere obedimus. De his & alijs
ieiunijs, vide Suarium lib. 1. de Inſtituto Socie-
tatis, c. 9. præſertim num. 14. & nota ex eodem
alia noſtrorum rigida ſatis, & virtuti abſtinentiæ
ſummè conſona ieiunia: *Aliud eſt* (ait ſupra Sua-
rez) *in partem non modicam pœnitentia computari
imprimis quoad cibum, & potum, non ſolū contentos
eſſe communi quantitate, & qualitate ciborum pro
omnibus deſignata, quæ iuxta conſuetudinem religio-
nis vix credi ab alijs poteſt quàm ſit moderata; verùm
etiam illa vti cum magna temperantia, & ſobrietate,
& præſertim nihil priuatim poſſidere; aut in proprijs
cellis habere quo poſſint aliquando, vel neceſſitati
occurrēts ſubuenire, vel inſurgenti deſiderio conſentire,
quam tamquam regulam perfectæ abſtinentiæ poſue-
rūt antiqui Patres, & ſpecialiter videri poteſt Caſſian.
lib. 5. de inſtitutis ieiunantium cap. 8. & 9. &
Baſil. in conſtitut. Monaſt. cap. 5 &. optimè in 26.*
A Ab his ieiunijs, nec Prouinciæ Patres, nec eme-
riti profeſſores, nec vllis laboribus, aut ſtudijs il-
luſtres liberantur: exiguo hoc pauperi, commu-
ni, & in communitate ſumpto cibo contentos
eſſe docet ordo noſter verè magnos viros, etſi
illos videat immenſis ſtudiorum, orationis, per-
petuæ ſubiectionis pœnitentiæ, & mortificatio-
nis laboribus extenuatos, celeriori morte, quam
aliorum ordinum dynaſtas inuadi: litatq; numi-
nis honori occulta cæde glorioſos martyres du-
B plicata humilitatis, & patientiæ palma illuſtres,
dum & delicatuli à prauis putantur, & marty-
rum labores inuicta ſubeunt virtute. Hos vocat
ille pſeudo-Carmelita delicatos, quia in regula
ordinis quem profitentur numerata non habent
ieiunia. Vocabit etiam omnis pœnitentiæ, & aſ-
peritatis expertes, quia caſtigationes corporis à
regula determinatas non habent: cum tamen
circa flagellationes, & cilicia nulla vllius ordi-
nis regula præſcribat quot in Societate exercen-
tur. Quotidianæ flagellationes frequentiſſimæ
inter nos apud robuſtiores ſunt, biduanæ apud
C omnes ſtatutæ; ne actuali morbo grauentur, cū
valetudinarijs mitius agitur, omnibuſque ſan-
ctiſſima regula determinationē externæ morti-
ficationis ſuperioribus committens pro cuiuſuis
maiori profectu ſpirituali applicatur. Rurſus præ-
tereo, quod dicat nos in victu, & veſtitu cōmu-
nem vitā tenere cū ſæcularibus. Cum quibus ſæ-
cularibus? Cum diuitibus, & proceribus? Calū-
nia eſt. Cūm mediocribus? Etiā eſt falſū: Paupe-
rum clericorū veteriores veſtes, & humiliores à
cōmuni noſtrorū veſtitu in quo diſcrepant, niſi
in eo, quòd noſtris veſtib⁹ aliquantulo meliores
ſint? Attritis, & pauperib⁹ veſtibus reguntur. Pi-
lei, & calcei noſtrorū in prouerbium, & deriſum
D abiere. Sotanæ & pallia priori forſan anno ſplē-
debūt, ſed ſequentib⁹ annis attrita, reſarta, cento-
nib⁹ cōtecta, cū mendicis clericis nos in veſtitu
cōmunes faciunt. Si verò cū infima plebe pau-
perū, cū montium incolis fiat cōparatio, ſanè &
nos, & Carmelita Diſcalciat⁹ lautitias in victu,
& veſtitu tenem⁹. An gloriabitur Carmelita de
abſtinētia apud ingentē multitudinē ruſticano-
rū, qui poſt ingētes labores, & nigro, & duro pa-
ne reficiūtur, & cæparū fragmine? Hæc prętereo
ſuis locis examinādā: illud huius paragraphi pro-
priū examino, quod dicamur viri Societatis Ieſu
à Carmelita, *pſalmodiæ operā nō dare, à nocturnis vi-
gilijs abſtinere.* Pſalmodiæ operā nō dam⁹ ò bone?
Sacerdotes cū ſim⁹, equidē, & pſalmodiæ pen-
E ſū ſoluimus, voce licet non cantu, nec ſimul in
choro, nec media nocte. Sed licet nō cantem⁹ in
choro, nec in media nocte ſurgamus ad Dei lau-
des, nō ideo à pſalmodiæ, & penſo, & fructu im-
munes ſum⁹, nec à vigilijs nocturnis liberamur;
eū & diuinū officium recitāres adimpleamus, &
vſque ad decimā horā noctis, vigilemus veſper-
tino tēpore, & matutino hyemali à quinta hora
ſtemus etiā vigilantes. Præter quàm quod nobis
pro nocturnis cantibus, & vigilijs eſt indefeſſus
ſtudiorum labor vſque ad intempeſtam noctem
protractus. Pulchrè, & ſine inuidia, & veneno
aiebat Petrus Dam. lib. 4. ep. 16. *Matutinū ſem-
per, & veſpertinum offert Domino ſacrificium qui ſe-* P. Dam.
metipſum à ſæcularibus negotijs mactans, verſatur aſ-

ſiduè in nouarum, ac veterum meditationibus ſcripturarum. Hæc matutina, & veſpertina ſacrificia filiorum Societatis ſciunt bibliopolæ, quorum domus nunquam vacuantur nouis à Societate Ieſu ortis commentarijs in ſcripturam, & in omnem vſum pertinentem ad ſalutem, & perfectionem animarum. Sciunt hæc, & viri docti, qui ad omnia ſacra ſtudia, vtuntur ſtudijs, & lucubrationibus Societatis, forſan ignorant illa, qui intra cortices velut apes malũt mellificare, quam in arenam deſcendere literariam. At dicet Carmelita, quod melius eſſet hæc omnia implere & ſimul pſalmodiæ cantibus operam dare, & ſcripturæ ſacræ pro iuuandis animabus. Sic Dion. Carthuſianus hæc duo coniunxit, vt ſemper ordinis ſui intereſſet pſalmodiæ, & multa conficeret in ſcripturam ſacram commentaria. Sic in ſingulis ordinibus, qui dant operam pſalmodiæ, extiterunt plurimi inſudantes ſaluti acquirendæ animarum, qui & regna, & populos redegerunt ſub piſcatoris annulo. Horum ibi à Carmelita ponitur ingens Catalogus. Nec vllus inficiabitur, quod extenſiuè perfectius eſt cæteris paribus pſalmodiæ, & ſcripturæ operam dare, quàm vel pſalmodiæ ſolùm, vel ſcripturæ ſolùm. Dixi cæteris paribus, hoc eſt, ſi ſcripturæ ſtudium non minuatur propter pſalmodiæ cantum. At ſi cum poſſes vna hora vacare meditationi ſcripturæ, vt excolas animas, ſolùm vacas dimidia, partito tempore cum pſalmodiæ cantu: tunc perfectiùs ageres procul dubio, ſi perfectiori, & præſtantiori operi totum tempus dares. Quam perfectionem noſcentes vniuerſi ſacri ordines mendicantes, magiſtros, & lectores, & concionatores ab obligatione eximunt chori, vt ſtudijs, pro ſalute animarum ſuſceptis vacent. Imò, & quod magis eſt ſanctiſſimi, & feruentiſſimi Monachi relicta in Monaſterio pſalmodia, concionaturi per orbem ſpargebantur. An qui è Benedictina familia barbariſſima regna ad Chriſtum traxerunt, ſimul erant in choro, & populos peragrabant? An D. Vincentius Ferier erat in choro, quamdiu vt concionaretur, per compita orbis gradiebatur? Scio D. Antonium de Padua ſimul viſum fuiſſe concionantem in Eccleſia, & in choro conuentus ſui canentem. Hoc miraculum ſemel accidit, nec religioſi fundatores ſpectant miracula, ſed id, quod moraliter fieri poteſt, & ideo eximunt ab obligatione pſalmodiæ canendæ omnes illos, qui ſtudijs ſacris, pro animarum ſalute occupantur. Hinc D. Ignatius vt ardebat animarum zelo, ſuos à chori cantu exemit, vt ſacris ſtudijs diutius vacarent, ſciens illis in eo, & præſtantius opus, & laborioſius mandaſſe. Quod ſi Carthuſianus inter pſalmodias ſui ordinis, tot in ſcripturam perfecit commentaria, id quod in vno, & raro inuenitur, non pro lege communi vſurpandum. Pulchrè enim Nazian. orat. 39. ait: *ac deinde Daniel profertur ac nonnulli alij iudices in iuuenili atate. At pro Eccleſiæ lege nequaquam cenſendũ eſt, quod rarò accidit, quandoquidẽ nec hirundo vna ver efficit, nec geometram vna linea, nec denique nautam vna nauigatio.* *Nazianz.*

§. XXXIII.

Studium ſacræ ſcripturæ laborioſiſſimum opus eſt.

MIraris in illa benedictione Iſſacharis duo, nimirum, *Vidit requiem, quod eſſet bona, & ſuppoſuit humerum ad portandum.* Vt vidit requiẽ, ſuppoſuit humerum vt eam portaret, æſtimans non parui laboris rem eſſe, illam requiem portari. Sed quæ requies tantos humeros poſtulauit? Quæ requies tantùm laborum requirebat? Dixi ſupra ex D. Hieron. requiem hanc eſſe illam, quam videntur habere ſtudioſi viri, qui ſe ſic totos libris ſacris euoluendis mancipàrunt. Et meritò ad hanc requiem parantur humeri, quãdo res eſt ingentiſſimi laboris, quod ſic ſeſe homo ſtudiis tradat literarum. Quo reſpiciens Eccleſ. c. 1. ait: *Qui addit ſcientiam, addit & laborẽ.* *Eccleſ. 1.* Vbi D. Hier. fatur: *Sapiens dolet tam in abdito, quàm in profundo latere ſapientiam, nec ita ſe præbere mentibus, vt lumen viſui, ſed per tormenta quædam, & intolerandum laborem iugi meditatione, & ſtudio peruenire.* *D. Hier.* Nec immeritò ſanctus Doctor intolerandum putat laborem eum, quo homines ſapientiæ eruendæ dant operam; ibi enim totus homo laborioſiſſimè occupatur, & toto mentis, ſenſuúmque conamine intẽtus eſt operi? In alijs quantumuis externi ſenſus laborent, ſolet mens otioſa vagari, imo & deliciari, imo & ludere ſaltem cum imagine ſolatiorum. At vir ſtudioſus nihil in ſe relinquit otioſum, ſed omnes internos, externosve ſenſus ſic conſtringit operi, vt nequeant ludere niſi vna imagine mortis. Sapienter D. Paul. 2. ad Corinth. 6. ponens in quo debeant excellere Dei miniſtri, ait: *In vigilijs, in ieiunijs, in caſtitate, in ſcientia, &c.* *2. Cor. 6.* Non otioſe vigilias, ieiunia, & omnium voluptatum mortem per caſtitatem præmittit ſcientiæ, ſed vt oſtendat omnes illos labores inſeparabiles eſſe comites illius, qui ſcientiæ diuinæ acquirẽdæ dat operam. Ex quo aiebat Caſſia. vitæ ſpiritualis magiſter coll. 14. c. 16. *Cum vniuerſarũ virtutum ſuarum Apoſtolus non ſolùm catalogum texere, verum etiam ordinem earum vellet exponere, vt quæ quam ſequeretur, vel quæ quã parturiret, exprimeret, poſt aliquanta intulit dicens: In vigilijs, in ieiunijs, in caſtitate, in ſcientia. In qua coniugatione virtutũ euidentiſſimè nos voluit erudire de vigilijs, atque ieiunijs ad caſtitatem, de caſtitate ad ſcientiam peruenire.* *Caſſian.* Itaque nuſquam ſcientia ſacra inuenitur, niſi de vigilijs, de ieiunijs, de iugulatione carnalium appetituum. Neceſſum enim eſt, vt indefeſſos ſcientiæ diuinæ peruestigatores ſequatur, & comitetur labor ſummus, & continua maceratio omnis carnalis appetitus, & longæ vigiliæ & aſſidua ieiunia. Sanè non ſic ex nocturnis cymbalis oſtenduntur in ſacris ordinibus vigiliæ, vt ex luculentis ſcriptis, quæ inde quotidie vident lucem. Non tam ſeueram abſtinentiam oſtendunt regulares obſeruationes, vt oſtendunt illam aſſidua ſtudia, & quotidiana ſapientiæ meditamenta, quæ totum hominem mactant, & cruciant. Vnde Eccleſiaſtes cap. 1. *Dedi cor meum, vt ſcirem prudentiam, atque doctrinam, erroréſque & ſtultitiam: & agnoui quod in his quoque eſſet labor, & afflictio ſpiritus.* *Ecceſ. 1.* Ibi pulchrè Thuanus apud Pinedam, ait: *Iſthæc etiam meras animorum eſſe cruces dedici, nouáq; in tormenta parari.* *Thuan.* Et Caietani explicatio: *Ipſum ſtudium ſciendi eſt fractio ſpiritus; vel ratio præcipua frangendi ſpiritum.* Nouerant ſapientes viri & religioſi, experientia dictante, quam frangebat, excruciabat, torquebat hominem aſſidua ſapientiæ meditatio ſuper omnia laborioſa alia. Quot horas in ſtudio attento abſumis, tot cruces tollis, tot tormenta, tot carnificinas tibi paras.

Non eget alia cruce, qui ſeſe ſtudio ſacro dicauit, qua ſe mactet, in ſtudiorum aſſiduitate, habet, & crucem & laborem, quibus ſuperet alios. *2. Cor. 15.* Dicebat Paul 1. ad Corinth. 15. ſe componens cum Apoſtolis : *abundantius illis omnibus laboraui.* A Cur id auſus eſt dicere Paulus præſertim apud eos, qui Petri, & aliorum intolerabiles labores, & cruces præ oculis habebant? In quo labore à ſe cæteros ſuperari putabat? Ait D. Anſel. *Anſel.* *Nullus illorum in tot locis prædicauit, neque tot epiſtolas omnes illi ſcripſerunt. Abundantius itaque laboraui ego, quam illi.* Nec immeritò ex peregrinatione, & ſcriptis cenſetur Pauli ſupra omnes labor; ſed vt oſtendatur, ex B quo debeat virorum Apoſtolicorum cenſeri labor, ex nullo enim grauior, & moleſtior labor oſtenditur, quàm ex frequentiori peregrinatione ad venandas animas; quàm ex crebris libris doctrina, eruditionéque plenis euulgatis. Sanè quantus iſte labor ſit, nemo bene nouit, niſi qui probabilibus rationibus fide pura nitentibus curat diuina indagare. Quod ſtudium vt laborioſiſſimum, ſic Deus illud abſtulit à primis Eccleſiæ fundatoribus, ne illos ſupra modum grauaret Iſaias ait c. 5. *Generationem eius, quis enarrabit?* *Iſai. 5.* Quaſi nullus eſſet qui verbi generationem diceret. Sed Ioannes in Euangelio illam enarrat dicens, *In principio erat Verbum, &c.* C Theologi de illa multa euulgarunt ſcripta. Cur ergo dicit Iſaias illam eſſe inenarrabilem? Si ad ſtudia ſcholaſtica, quæ fide nitentia probabilibus vtuntur, attendas, ſanè per hæc ſtudia in primordio Eccleſiæ minimè enarrata fuit diuina generatio; noluit enim Deus primos illos principes ijs ſtudijs fatigare. Ait Alexander Epiſcopus Alex. in Epiſtola ad Alex. Conſtantinop. quæ habetur in lib. 1. *Alexand.* Conc. Nicæni: *Generationem eius, quis enarrabit? Per quam quidem ſententiam ab animis eorum, qui erant velut columnæ, & principes omnium, qui in toto orbe vixerunt, ſeruator noſter, quo illis gratificaretur, iſtarum rerum notitiam tanquam onus auferre laborauit.* D Laborauit, inquam Dominus diuinarum rerum notitiam, non quamlibet, ſed illam ſcholaſticam, quæ per Theologicas diſputationes, & argumentorum preſſuras fit, tanquam grauiſſimum onus auferre à primis Eccleſiæ principibus, & fundatoribus, quo illis gratificaretur, hoc eſt, vt laborantibus illis in Eccleſiæ fundatione, nō parum illis præſtaret leuamen, in actione gratiarum.

Gen. 49. Dan iudicauit populum ſuum ſicut, & aliæ tribus Iſrael. Fiat Dan coluber in via E ceraſtes in ſemita, mordens vngulam equi, vt cadat aſcenſor eius retro. Salutare tuum expectabo Domine.

§. XXXIIII.

Cum ambitione dignitatum nunquam non inueniuntur multa nefaria.

AD iudicaturæ, principatúſque dignitates euolaturò Dan, vt Iacob præſagijt, ſimul & illud addit: *Fiat Dan coluber in via, ceraſtes in ſemita, &c.* Nec miror, nam cum principatus, dignitatúmve ambitione, numquam non enaſcuntur, & ſerpentini mores, & valde exitiales. A Ait Oſeas cap. 12. *Canaam in manu eius ſtatera doloſa, calumniam dilexit.* *Oſeas.* In rem præſentem apertius legit D. Proſper, part. 2. de promiſſ. & prædiction. cap. 24. *Canaam in manu eius ſtatera iniuſtitiæ, dominationem enim elegit.* *Proſper.* Ecce tibi rationem, cur in manu Chanaam inueniatur ſtatera iniuſtitiæ, nimirum, quia dominationem elegit; ex quo enim quis amat dominari, ambit principatus, & dignitates potiri, B omne fas abijcit, & nulli iniuriæ, & facinori pro illis obtinendis parcit. Abner maximus Saulis Dux venit ad Dauidem Regem, vt illi traderet principatum Iſraelis, quem gratiſſimè excepit Dauid, & dimiſit, vt ad ſe exercitum reuocaret. Quid tunc in Dauidis Regia? Ait text. 2. Reg. 3. *Ingreſſus eſt Ioab ad Regem, &* *1. Reg. 3.* *ait: Quid feciſti? Ecce venit Abner ad te. Quare dimiſiſti eum, & abijt, & receſſit? Ignoras Abner filium Ner, quoniam ad hoc venit, vt deciperet te, & ſciret exitum tuum, & introitum tuum, & noſſet omnia, quæ agis? Egreſſus itaque Ioab à Dauid miſit nuntios poſt Abner, & reduxit eum à ciſterna Sira ignorante Dauid, cumque rediſſet Abner in Hebron, ſeorſum adduxit eum Ioab ad medium portæ,* C *vt loqueretur ei in dolo. Et percuſſit illum in inguine, & mortuus eſt, &c.* Vide quot ſcelera perficiat Ioab, in primis ſuſpectum proditionis apud Regem facit Abnerum; rurſus illum mentito Regio nomine vocat ad ſe tandem fraudulenter illum occidit. Et quis affectus bonum ducem impulit in tot crimina? Vnus principatus amor. Metuebat ille, ne Abnerus apud Dauidem principatum haberet, quem ſibi Ioab maximè amabat, & ex principatus amore tot illa pullularunt facinora. Ad hæc fatur Ioſephus lib. 7. Antiquit. cap. 1. citatus in gloſſa: *Ioab metuens, ne Dauid in ho-* D *nore primi ordinis conſtitueret Abner, ipſe vero* *Ioſephus.* *detruſceret, & militia amitteret principatum, viam peſſimam, & malignißimam cogitauit, vt ei detraheret apud Regem. Sed cum his verbis non potuiſſet perſuadere Regi, deteriorem ruinam aggreſſus eum occidit. Ex his, itaque debet conſiderare quilibet, quanta, & qualia præſumunt homines propter principatus affectum, cum nulli cedere volunt. Nam concupiſcentes hæc adipiſci, per multa mala ad ea perueniunt. Quæ rurſus metuentes amittere, multo deterioribus actionibus vt ea retineant, implicantur.* Ecce tibi ſemper cum ambitione coniuncta apparent nefariſſima alia facinora: nihil enim horrendum, nihil E execrabile veretur ambitio. Iud. cap. 9. Spurius Gedeonis filius Abimelech regnum ſibi ambiuit, & ait ad Sichimitas: *Quid vobis eſt melius, vt dominentur veſtri ſeptuaginta viri filij* *Iud. c. 9.* *omnes Ierobaal, an vt dominetur veſtri vnus vir? ſimulque conſiderate, quia os veſtrum, & caro veſtra ſum.* Hæc dicebat ad viros Sichem. Quid inde? *Et venit in domum patris ſui in Ephrata, & occidit fratres ſuos filios Ierobaal ſeptuaginta, &c.* Nihil medium fuit, & ſimul in Abimelecho amor principatus apparuit, & horrendiſſima fratricidia. Non enim credidit poſſe in regno ſubſiſtere, niſi ambitioni tot crimina coniungeret. Vt di-

D. Baſil.

cat D. Baſil. hom. 22. citatus in Gloſſa: *Abimelech homicida ille, Spurius Gedeonis filius, qui ſeptuaginta germanis illius filijs occiſis, aſtutum hoc ad regni conſeruationem inuentum ratus.* Equidem ambitioſus nullum horret facinus, quod putat ad principatum ſiue obtinendum, ſiue conſeruandum conducere. De Iaſone dicitur, 2. Machab. 4. *Ambiebat Iaſon frater Oniæ ſummum Sacerdotium: adito rege promittens ei argenti talenta trecenta ſexaginta, & ex reditibus alijs talenta octoginta. Super hæc promittebat, & alia centum quinquaginta, ſi poteſtati eius concederetur gymnaſium, & ephebiam ſibi conſtituere, & eos, qui Ieroſolymis erant, Antiochenos conſcribere.* Vt miſer ambijt Sacerdotium, & quæuis execrandiſſima fuit amplexatus, gymnaſium enim, & ephebia monſtruoſis libidinibus parabantur, quæ ambitioſus homo non verebatur pecuniis comparare; & religioſum Ieroſolymorum vocabulum, in Antiochenorum mutare, vt nefariſſimo regi Antiocho fucum faceret. Fallar, niſi ambitioſus nomen etiam abiuret Chriſtianum, dum putet id conducere ad honores comparandos. Pulchrè ambitioſi hominis ingenium depingens Alexander Epiſcop. Alexandriæ in epiſt. ad Epiſcop. Alexandriæ in epiſt. ad Epiſcopum Conſtantinopolitanum gentilem ſuum, quæ habetur

Concilij Nicæni.

lib. 1. Concilij Nicæni, inquit: *Eſt quidem propoſitum hominibus improbis, in quorum animis inexplebilis honoris & pecuniæ cupiditas inſita ſit, vt Eccleſiis, quae videntur plus habere dignitatis, ex occulto inſidientur, qui per varias, ac multiplices vias ſinceram Eccleſiae puritatem oppugnare non ceſſant. Nam impulſu diaboli, qui vim ſuam in eorum animis exercet, & in furorem acti ad voluptates, quae forte ſe offerunt praecipites feruntur: atque ab omni pietate refugientes, timorem diuini iudicij proterunt.* Hæc ibi: quibus patet quàm ad omnia facinora ſerpat honoris ambitio.

§. XXXV.

Chriſtiani imperii propria vtilitas, eſt ſuauitas in ſubditos. Vbi quod Reges non ſplendeant de pauperum crumenis.

VIx dixerat Iacob; *Fiat Dan coluber in via, ceraſtes in ſemita*, & ſtatim ſubdit: *Salutare tuum expectabo Domine*: viperinum, & venenoſum imperium Dani fugiens, ad ſalutare confugit imperium Chriſti venturi. Equidem vnius Chriſtiani imperij propria eſt ſalus, & vtilitas, & ſuauitas erga ſubditos, in alijs nihil non ſæuum, & durum inuenitur. Tantùm non videtur in dies illud Roboami dictum. 3. Reg. 12. *Pater meus cecidit ſuos flagellis, ego autem cædā vos ſcorpionibus.* Ille flagellis coriaceis vſus eſt, quæ

3. Reg. 12.

corrigerent, non perimerent, iſte ſcorpionibus ferreis vtebatur qui vngulas habentes vel carnes ſubditorum raperent, & illos funditus cōtunderent. Ille in figura Chriſti, cuius regij ſplendoris erat viuidiſſimus typus, etiam in flagellis non pernicioſus, ſed vtilis videbatur; iſte in typo mundialis imperij totus erat in exſugēdo ſanguine ſubditorum, in perimendis ſubdi-

Ioann.

tis. De Chriſto Ieſu dicit Ioan. 2. *Et cum feciſſet quaſi flagellum de funiculis omnes eiecit de templo:* quod componens D. Amb. cum nefariſſimo Epiſcopo Augentio fatur lib. 5. epiſt. 32. *De templo ſuo Ieſus flagello eiecit, Augentius gladio; Ieſus flagello, Mercurinus ſecuri. Pius Dominus flagello exturbat ſacrilegos, nequaquam perſequitur pios ferro.* Nihil inſanabile eſt in Chriſtiano regno; non nouit Chriſti halitus exterminium, ſed curationem, ſed ſalutem. Eſt in mundialibus principibus ferrum, quod mactet; ſcorpio, qui ſanguinem ſubditorum exſugat, in Chriſtiano autem imperio flagellum eſt, quod corrigat, quod pro fræno ſit, ne præcipitemur in vitia pro habenis, quibus ducamur ad vitam. Hinc de ſe aiebat Ieſus Matth. 11. *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde & inuenietis requiem, &c.* D. Amb.

Vbi D. Ioan. Climac. grad. 25. inquit: *Diſcite, inquit, à me, non ab Angelo, non ab homine, non à tabula, ſed à mea, hoc eſt, à mea in vobis habitatione, & illuſtratione, & operatione, quia mitis ſum, & inuenietis bellorum requiem, &c.* Non enim homo, nec Angelus, nec creatura vlla mititatem, & facilitatē, & ſuauitatē docebit, vt eam Chriſtus docet, de cuius inhabitatione venit, quod durities abſit omnis, & ſuauitas plaudat, & exſurgat requies. Nullus, mihi credite, bellorum prætextus, nulla occaſio in regno Chriſti inuenietur, quæ ſubditos ſpoliet, illiſque dura minetur, Matth. D. Ioann. Climacus.

17. daturus Cæſari indebitum nūmum ait Dominus Petro: *Vade ad mare, & mitte hamum, & eum piſcem, qui primus aſcenderit, tolle, & aperto ore eius inuenies ſtaterem, illum ſumens da eis pro me, & pro te* Sanè erant Ieſu ad manū nummi; ſeruabat enim Iudas crumenam, in qua nummi repoſiti erant ad diſcipulorum ſuſtentationem vt patet ex Ioann. cap. 12. Cur ergo non de ijs nummis accepit Dominus, ſed maluit ad mare mittere & ex piſcis ore educere ſtaterem? Sanè bonus princeps noluit minuere ſuorum cēſum, neque auferre vel nummulum ex crumena, quæ erat pro ſuſtentandis pauperibus. Ait D. Thom. 1. 2 q. 188. ar. 7. in corpore ex D. Hieronymo: *Nec obſtat, quod Hieronymus dicit ſuper Matth. ſiquis obijcere voluerit, quoniam Iudas pecunias in loculis portabat. Reſpondemus, quod res pauperum in vſus ſuos conuertere ne fas putauit, ſcilicet ſoluendo tributum.* O bonum Principem, & vnicè ſalutatem ſuis, à quibus nec nummulum in proprios vſus voluit auferre. Vtinam hunc Chriſtianum ſpiritum ebiberent vniuerſi reges, vt ſic ſalutares exiſterent, quod nec nummulum in pauperum crumena minuerent. Equidem vt ait Caſſiod. lib. 10. Var. 13. *Vltra omnes crudelitates eſt, diuitem velle fieri de exiguitate mendici. Paupertatem potius ad ſe trahit, ſi exigentium pecunias non repellit.* Hęc ibi. Matth. 17. D. Thom. D. Hier. Caſſiod.

§. XXXVI.

Fælix illa Reſpublica, ſeu familia, in qua dignitates non in vno, aut paucis ſtagnantur, ſed ab ijs ad omnes tranſeunt.

NEc ad paruam Danitarum commendationem facit, id quod in primis de Dan notat Iacob aiens: *Dan iudicanit*

Non eget alia cruce, qui ſeſe ſtudio ſacro dicauit, qua ſe mactet, in ſtudiorum aſſiduitate, habet, & crucem & laborem, quibus ſuperet alios.
2. Cor. 15. Dicebat Paul 1. ad Corinth. 15. ſe componens cum Apoſtolis : *abundantius illis omnibus laboraui.* A Cur id auſus eſt dicere Paulus præſertim apud eos, qui Petri, & aliorum intolerabiles labores, & cruces præ oculis habebant? In quo labore à ſe cæteros ſuperari putabat? Ait D. Anſel. *Nullus illorum in tot locis prædicauit,*
Anſel. *neque tot epiſtolas omnes illi ſcripſerunt. Abundantius itaque laboraui ego, quam illi.* Nec immeritò ex peregrinatione, & ſcriptis cenſetur Pauli ſupra omnes labor, ſed vt oſtendatur, ex B quo debeat virorum Apoſtolicorum cenſeri labor, ex nullo enim grauior, & moleſtior labor oſtenditur, quàm ex frequentiori peregrinatione ad venandas animas; quàm ex crebris libris doctrina, eruditionéque plenis euulgatis. Sanè quantus iſte labor ſit, nemo bene nouit, niſi qui probabilibus rationibus fide pura nitentibus curat diuina indagare. Quod ſtudium vt laborioſiſſimum, ſic Deus illud abſtulit à primis Eccleſiæ fundatoribus, ne illos ſupra modum grauaret Iſaias ait c. 5. *Generationem eius, quis enarrabit?*
Iſai. 5. Quaſi nullus eſſet qui verbi generationem diceret. Sed Ioannes in Euangelio illam enarrat dicens, *In principio erat Verbum, &c.* C Theologi de illa multa euulgarunt ſcripta. Cur ergo dicit Iſaias illam eſſe inenarrabilem? Si ad ſtudia ſcholaſtica, quæ fide nitentia probabilibus vtuntur, attendas, ſanè per hæc ſtudia in primordio Eccleſiæ minimè enarrata fuit diuina generatio; noluit enim Deus primos illos principes ijs ſtudijs fatigare. Ait Alexander Epiſcopus Alex. in Epiſtola ad Alex. Conſtantinop. quæ habetur in lib. 1.
Alexand. Conc. Nicæni: *Generationem eius, quis enarrabit? Per quam quidem ſententiam ab animis eorum, qui erant velut columnæ, & principes omnium, qui in toto orbe vixerunt, ſeruator noſter, quo illis gratificaretur, iſtarum rerum notitiam tanquam onus auferre laborauit.* D Laborauit, inquam Dominus diuinarum rerum notitiam, non quamlibet, ſed illam ſcholaſticam, quæ per Theologicas diſputationes, & argumentorum preſſuras fit, tanquam grauiſſimum onus auferre à primis Eccleſiæ principibus, & fundatoribus, quo illis gratificaretur, hoc eſt, vt laborantibus illis in Eccleſiæ fundatione, nõ parum illis præſtaret leuamen, in actione gratiarum.

Gen. 49. Dan iudicauit populum ſuum ſicut, & aliæ tribus Iſrael. Fiat Dan coluber in via E ceraſtes in ſemita, mordens vngulam equi, vt cadat aſcenſor eius retro. Salutare tuum expectabo Domine.

§. XXXIIII.

Cum ambitione dignitatum nunquam non inueniuntur multa nefaria.

AD iudicaturæ, principatúſque dignitates euolaturũ Dan, vt Iacob præſagijt, ſimul & illud addit: *Fiat Dan coluber in via, ceraſtes in ſemita, &c.* Nec miror, nam cum principatus, dignitatúmve ambitione, numquam non enaſcuntur, & ſerpentium mores, & valde exitiales. Ait Oſeas cap. 12. *Canaam in manu eius ſtatera doloſa, calumniam dilexit.* Oſeas. In rem præſentem apertius legit D. Proſper, part. 2. de promiſſ. & prædiction. cap. 24. *Canaam in manu eius ſtatera iniuſtitiæ, dominationem enim elegit.* Proſper. Ecce tibi rationem, cur in manu Chanaam inueniatur ſtatera iniuſtitiæ, nimirum, quia dominationem elegit; ex quo enim quis amat dominari, ambit principatus, & dignitates potiri, omne fas abijcit, & nulli iniuriæ, & facinori pro illis obtinendis parcit. Abner maximus Saulis Dux venit ad Dauidem Regem, vt illi traderet principatum Iſraelis, quem gratiſſimè excepit Dauid, & dimiſit, vt ad ſe exercitum reuocaret. Quid tunc in Dauidis Regia? Ait text. 2. Reg. 3. *Ingreſſus eſt Ioab ad Regem, &* 2. Reg. 3. *ait: Quid feciſti? Ecce venit Abner ad te. Quare dimiſiſti eum, & abijt, & receſſit? Ignoras Abner filium Ner, quoniam ad hoc venit, vt deciperet te, & ſciret exitum tuum, & introitum tuum, & noſſet omnia, quæ agis? Egreſſus itaque Ioab à Dauid miſit nuntios poſt Abner, & reduxit eum à ciſterna Sira ignorante Dauid, cúmque rediſſet Abner in Hebron, ſeorſum adduxit eum Ioab ad medium portæ, vt loqueretur ei in dolo. Et percuſſit illum in inguine, & mortuus eſt, &c.* Vide quot ſcelera perficiat Ioab, in primis ſuſpectum proditionis apud Regem facit Abnerum, rurſus illum mentito Regio nomine vocat ad ſe tandem fraudulenter illum occidit. Et quis affectus bonum ducem impulit in tot crimina? Vnus principatus amor. Metuebat ille, ne Abnerus apud Dauidem principatum haberet, quem ſibi Ioab maximè amabat, & ex principatus amore tot illa pullularunt facinora. Ad hæc fatur Ioſephus lib. 7. Antiquit. cap. 1. citatus in gloſſa: *Ioab metuens, ne Dauid in honore primis ordinis conſtitueret Abner, ipſe vero* Ioſephus. *decreſceret, & militia amitteret principatum, viam peſſimam, & maligniſſimam cogitauit, vt ei detraheret apud Regem. Sed cum his verbis non potuiſſet perſuadere Regi, deteriorem viuam aggreſſus eum occidit. Ex his, itaque debet conſiderare quilibet, quanta, & qualia præſumunt homines propter principatus affectum, cum nulli cedere volunt. Nam concupiſcentes hæc adipiſci, per multa mala ad ea perueniunt. Quæ rurſus metuentes amittere, multo deterioribus actionibus vt ea retineant, implicantur.* Ecce tibi ſemper cum ambitione coniuncta apparent nefariſſima alia facinora: nihil enim horrendum, nihil execrabile veretur ambitio. Iud. cap. 9. Spurius Gedeonis filius Abimelech regnum ſibi ambiuit, & ait ad Sichimitas: *Quid vobis eſt melius, vt dominentur veſtri ſeptuaginta viri filij* Iud. c. 9. *omnes Ierobaal, an vt dominetur veſtri vnus vir? ſimulque conſiderate, quia os veſtrum, & caro veſtra ſum.* Hæc dicebat ad viros Sichem. Quid inde? *Et venit in domum patris ſui in Ephrata, & occidit fratres ſuos filios Ierobaal ſeptuaginta, &c.* Nihil medium fuit, & ſimul in Abimelecho amor principatus apparuit, & horrendiſſima fratricidia. Non enim credidit poſſe in regno ſubſiſtere, niſi ambitioni tot crimina coniungeret. Vt di-

Digitized by Google

D.Baſil.

cat D. Baſil. hom. 22. citatus in Gloſſa: *Abimelech homicida ille, Spurius Gedeonis filius, qui ſeptuaginta germanis illius filijs occiſis, aſtutum hoc ad regni conſeruationem inuenitum ratus* Equidem ambitioſus nullum horret facinus, quod putat ad principatum ſiue obtinendum, ſiue conſeruandum conducere. De Iaſone dicitur, 2. Machab. 4. *Ambiebat Iaſon frater Oniæ ſummum Sacerdotium: adito rege promittens ei argenti talenta trecenta ſexaginta, & ex reditibus alijs talenta octoginta. Super hæc promittebat, & alia centum quinquaginta, ſi poteſtati eius concederetur gymnaſium, & ephebiam ſibi conſtituere, & eos, qui Ieroſolymis erant, Antiochenos conſcribere.* Vt miſer ambiuit Sacerdotium, & quæuis execrandiſſima fuit amplexatus, gymnaſium enim, & ephebia monſtruoſis libidinibus parabantur, quæ ambitioſus homo non verebatur pecunijs comparare; & religioſum Ieroſolymorum vocabulum, in Antiochenorum mutare, vt nefariſſimo regi Antiocho fucum faceret. Fallar, niſi ambitioſus nomen etiam abiuret Chriſtianum, dum putet id conducere ad honores comparandos. Pulchrè ambitioſi hominis ingenium depingens Alexander Epiſcop. Alexandriæ in epiſt. ad Epiſcop. Alexandriæ in epiſt. ad Epiſcopum Conſtantinopolitanum gentilem ſuum, quæ habetur lib. 1. Concilij Nicæni, inquit: *Eſt quidem propoſitum hominibus improbis, in quorum animis inexplebilis honoris & pecuniæ cupiditas inſita ſit, vt Eccleſijs, quae videntur plus habere dignitatis, ex occulto inſidientur, qui per varias, ac multiplices vias ſinceram Eccleſiae puritatem oppugnare non ceſſant. Nam impulſu diaboli, qui vim ſuam in eorum animis exercet, & in furorem acti ad voluptates, quae forte ſe offerunt praecipites feruntur: atque ab omni pietate refugientes, timorem diuini iudicij proterunt.* Hæc ibi: quibus patet quàm ad omnia facinora ſerpat honoris ambitio.

Concilij Nicæni.

§. XXXV.

Chriſtiani imperii propria vtilitas, eſt ſuauitas in ſubditos. Vbi quod Reges non ſplendeant de pauperum crumenis.

VIx dixerat Iacob; *Fiat Dan coluber in via, ceraſtes in ſemita*, & ſtatim ſubdit: *Salutare tuum expectabo Domine*: vipereum, & venenoſum imperium Dani fugiens, ad ſalutare confugit imperium Chriſti venturi. Equidem vnius Chriſtiani imperij propria eſt ſalus, & vtilitas, & ſuauitas erga ſubditos, in alijs nihil non ſæuum, & durum inuenitur. Tantùm non videtur in dies illud Roboami dictum. 3. Reg. 12. *Pater meus cecidit ſuos flagellis, ego autem cædã vos ſcorpionibus.* Ille flagellis coriaceis vſus eſt, quæ corrigerent, non perimerent, iſte ſcorpionibus ferreis vtebatur qui vngulas habentes vel carnes ſubditorum raperent, & illos funditus cõtunderent. Ille in figura Chriſti, cuius regij ſplendoris erat viuidiſſimus typus, etiam in flagellis non perniciosſus, ſed vtilis videbatur; iſte in typo mundialis imperij totus erat in exſugẽdo ſanguine ſubditorum, in perimendis ſubditis. De Chriſto Ieſu dicit Ioan. 2. *Et cum feciſſet quaſi flagellum de funiculis omnes eiecit de templo:*

3. Reg. 12.

Ioann.

A quod componens D. Amb. cum nefariſſimo Epiſcopo Augentio fatur lib. 5. epiſt. 32. *De templo ſuo Ieſus flagello eiecit, Augentius gladio; Ieſus flagello, Mercurinus ſecuri. Pius Dominus flagello exturbat ſacrilegos, nequaquam perſequitur pios ferro.* Nihil inſanabile eſt in Chriſtiano regno; non nouit Chriſti halitus exterminium, ſed curationem, ſed ſalutem. Eſt in mundialibus principibus ferrum, quod mactet; ſcorpio, qui ſanguinem ſubditorum exſugat, in Chriſtiano autem imperio flagellum eſt, quod corrigat, quod pro fræno ſit, ne præcipitemur in vitia pro habenis, quibus ducamur ad vitam. Hinc de ſe aiebat Ieſus Matth. 11. *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde: & inuenietis requiem, &c.* D.Amb.

B Vbi D. Ioan. Climac. grad. 25. inquit: *Diſcite, inquit, à me, non ab Angelo, non ab homine, non à tabula, ſed à mea, hoc eſt, à mea in vobis habitatione, & illuſtratione, & operatione, quia mitis ſum, & inuenietis bellorum requiem, &c.* Non enim homo, nec Angelus, nec creatura vlla mititatem, & facilitatẽ, & ſuauitatẽ docebit, vt eam Chriſtus docet, de cuius inhabitatione venit, quod durities abſit omnis, & ſuauitas plaudat, & exſurgat requies. Nullus, mihi credite, bellorum prætextus, nulla occaſio in regno Chriſti inuenietur, quæ ſubditos ſpoliet, illiſque dura minetur, Matth. D.Ioann. Climacus.

C 17. daturus Cæſari indebitum nũmum ait Dominus Petro: *Vade ad mare, & mitte hamum, & eum piſcem, qui primus aſcenderit, tolle, & aperto ore eius inuenies ſtaterem, illum ſumens da eis pro me, & pro te* Sanè erant Ieſu ad manũ nummi; ſeruabat enim Iudas crumenam, in qua nummi repoſiti erant ad diſcipulorum ſuſtentationem vt patet ex Ioann. cap. 12. Cur ergo non de ijs nummis accepit Dominus, ſed maluit ad mare mittere & ex piſcis ore educere ſtaterem? Sanè bonus princeps noluit minuere ſuorum cẽſum, neque auferre vel nummulum ex crumena, quæ erat pro ſuſtentandis pauperibus. Ait D. Thom. 1. 2 q. 188. ar. 7. in corpore ex D. Hie- Matth. 17.

D ronymo: *Nec obſtat, quod Hieronymus dicit ſuper Matth, ſi quis obijcere voluerit, quoniam Iudas pecunias in loculis portabat. Reſpondemus, quod res pauperum in vſus ſuos conuertere ne fas putauit, ſcilicet ſoluendo tributum.* O bonum Principem, & vnicè ſalutarem ſuis, à quibus nec nummulum in proprios vſus voluit auferre. Vtinam hunc Chriſtianum ſpiritum ebiberent vniuerſi reges, vt ſic ſalutares exiſterent, quod nec nummulum in pauperum crumena minuerent. Equidem vt ait Caſſiod. lib. 10. Var. 13. *Vltra omnes crudelitates eſt, diuitem velle fieri de exiguitate mendici. Paupertatem potius ad ſe trahit, ſi exigentium pecunias non repellit.* Hęc ibi. D.Thom. D. Hier. Caſſiod.

E

§. XXXVI.

Fælix illa Reſpublica, ſeu familia, in qua dignitates non in vno, aut paucis ſtagnantur, ſed ab ijs ad omnes tranſeunt.

NEc ad paruam Danitarum commendationem facit, id quod in primis de Dan notat Iacob aiens: *Dan iudicabit*

Digitized by Google

Non eget alia cruce, qui ſeſe ſtudio ſacro dicauit, qua ſe mactet, in ſtudiorum aſſiduitate, habet, & crucem & laborem, quibus ſuperet alios. *2. Cor. 15.* Dicebat Paul 1. ad Corinth. 15. ſe componens cum Apoſtolis : *abundantius illis omnibus laboraui.* A Cur id auſus eſt dicere Paulus præſertim apud eos, qui Petri, & aliorum intolerabiles labores, & cruces præ oculis habebant? In quo labore à ſe cæteros ſuperari putabat? Ait D. Anſel. *Anſel.* *Nullus illorum in tot locis prædicauit, neque tot epiſtolas omnes illi ſcripſerunt. Abundantius itaque laboraui ego, quam illi.* Nec immeritò ex peregrinatione, & ſcriptis cenſetur Pauli ſupra omnes labor; ſed vt oſtendatur, ex B quo debeat virorum Apoſtolicorum cenſeri labor, ex nullo enim grauior, & moleſtior labor oſtenditur, quàm ex frequentiori peregrinatione ad venandas animas; quàm ex crebris libris doctrina, eruditionéque plenis euulgatis. Sanè quantus iſte labor ſit, nemo bene nouit, niſi qui probabilibus rationibus fide puta nitentibus curat diuina indagare. Quod ſtudium vt laborioſiſſimum, ſic Deus illud abſtulit à primis Eccleſiæ fundatoribus, ne illos ſupra modum grauaret. Iſaias ait c. 5. *Generationem eius, quis enarrabit?* *Iſai. 5.* Quaſi nullus eſſet qui verbi generationem diceret. Sed Ioannes in Euangelio illam enarrat dicens, *In principio erat Verbum, &c.* C Theologi de illa multa euulgarunt ſcripta. Cur ergo dicit Iſaias illam eſſe inenarrabilem? Si ad ſtudia ſcholaſtica, quæ fide nitentia probabilibus vtuntur, attendas, ſanè per hæc ſtudia in primordio Eccleſiæ minimè enarrata fuit diuina generatio; noluit enim Deus primos illos principes ijs ſtudijs fatigare. Ait Alexander Epiſcopus Alex. in Epiſtola ad Alex. Conſtantinop. quæ habetur in lib. 1. *Alexand.* Conc. Nicæni: *Generationem eius, quis enarrabit? Per quam quidem ſententiam ab animis eorum, qui erant velut columnæ, & principes omnium, qui in toto orbe vixerunt, ſeruator noſter, quo illis gratificaretur, iſtarum rerum notitiam tanquam onus auferre laborauit.* D Laborauit, inquam Dominus diuinarum rerum notitiam, non quamlibet, ſed illam ſcholaſticam, quæ per Theologicas diſputationes, & argumentorum preſſuras fit, tanquam grauiſſimum onus auferre à primis Eccleſiæ principibus, & fundatoribus, quo illis gratificaretur, hoc eſt, vt laborantibus illis in Eccleſiæ fundatione, nõ parum illis præſtaret leuamen, in actione gratiarum.

Gen. 49. Dan iudicauit populum ſuum ſicut, & aliæ tribus Iſrael. Fiat Dan coluber in via E ceraſtes in ſemita, mordens vngulam equi, vt cadat aſcenſor eius retro. Salutare tuum expectabo Domine.

§. XXXIIII.

Cum ambitione dignitatum nunquam non inueniuntur multa nefaria.

AD iudicaturæ, principatúſque dignitates euolauit Dan, vt Iacob præſagijt, ſimul & illud addit: *Fiat Dan coluber in via, ceraſtes in ſemita, &c.* Nec miror, nam cum principatus, dignitatúmve ambitione, numquam non enaſcuntur, & ſerpentini mores, & valde exitiales. A Ait Oſeas cap. 12. *Canaam in manu eius ſtatera doloſa, calumniam dilexit.* *Oſeas.* In rem præſentem apertius legit D. Proſper, part. 2. de promiſſ. & prædiction. cap. 24. *Canaam in manu eius ſtatera iniuſtitiæ, dominationem enim elegit.* *Proſper.* Ecce tibi rationem, cur in manu Chanaam inueniatur ſtatera iniuſtitiæ, nimirum, quia dominationem elegit; ex quo enim quis amat dominari, ambit principatus, & dignitates potiri, B omne fas abijcit, & nulli iniuriæ, & facinori pro illis obtinendis parcit. Abner maximus Saulis Dux venit ad Dauidem Regem, vt illi traderet principatum Iſraelis, quem gratiſſimè excepit Dauid, & dimiſit, vt ad ſe exercitum reuocaret. Quid tunc in Dauidis Regia? Ait text. 2. Reg. 3. *Ingreſſus eſt Ioab ad Regem, & ait: Quid feciſti? Ecce venit Abner ad te. Quare dimiſiſti eum, & abijt, & receſſit? Ignoras Abner filium Ner, quoniam ad hoc venit, vt deciperet te, & ſciret exitum tuum, & introitum tuum, & noſſet omnia, quæ agis? Egreſſus itaque Ioab à Dauid miſit nuntios poſt Abner, & reduxit eum à ciſterna Sira ignorante Dauid, cùmque rediſſet Abner in Hebron,* *1. Reg. 3.* C *ſeorſum adduxit eum Ioab ad medium portæ, vt loqueretur ei in dolo. Et percuſſit illum in inguine, & mortuus eſt, &c.* Vide quot ſceleta perficiat Ioab, in primis ſuſpectum proditionis apud Regem facit Abnerum; rurſus illum mentito Regio nomine vocat ad ſe tandem fraudulenter illum occidit. Et quis affectus bonum ducem impulit in tot crimina? Vnus principatus amor. Metuebat ille, ne Abnerus apud Dauidem principatum haberet, quem ſibi Ioab maximè amabat, & ex principatus amore tot illa pullularunt facinora. Ad hæc fatur Ioſephus lib. 7. Antiquit. cap. 1. citatus in gloſſa: *Ioab metuens, ne Dauid in honore primi ordinis conſtitueret Abner, ipſe vero* D *decreſceret, & militia amitteret principatum, viam peſſimam, & maligniſſimam cogitauit, vt ei detraheret apud Regem. Sed cum his verbis non potuiſſet perſuadere Regi, deteriorem ruinam aggreſſus eum occidit. Ex his, itaque debet conſiderare quilibet, quanta, & qualia præſumunt homines propter principatus affectum, cum nulli cedere volunt. Nam concupiſcentes hæc adipiſci, per multa mala ad ea perueniunt. Quæ rurſus metuentes amittere, multo deterioribus actionibus vt ea retineant, implicantur.* *Ioſephus.* Ecce tibi ſemper cum ambitione coniuncta apparent nefariſſima alia facinora: nihil enim horrendum, nihil E execrabile veretur ambitio. Iud. cap. 9. Spurius Gedeonis filius Abimelech regnum ſibi ambiuit, & ait ad Sichimitas: *Quid vobis eſt melius, vt dominentur veſtri ſeptuaginta viri filij omnes Ierobaal, an vt dominetur veſtri vnus vir? ſimulque conſiderate, quia os veſtrum, & caro veſtra ſum.* *Iud. c. 9.* Hæc dicebat ad viros Sichem. Quid inde? *Et venit in domum patris ſui in Ephrata, & occidit fratres ſuos filios Ierobaal ſeptuaginta, &c.* Nihil medium fuit, & ſimul in Abimelecho amor principatus apparuit, & horrendiſſima fratricidia. Non enim credidit poſſe in regno ſubſiſtere, niſi ambitioni tot crimina coniungeret. Vt di-

D. Baſil. cat D. Baſil. hom. 22. citatus in Gloſſa: *Abimelech homicida ille, Spurius Gedeonis filius, qui ſeptuaginta germanis illius filijs occiſis, aſtutum hoc ad regni conſeruationem inuentum ratus.* Equidem ambitioſus nullum horret facinus, quod putat ad principatum ſiue obtinendum, ſiue conſeruandum conducere. De Iaſone dicitur, 2. Machab. 4. *Ambibat Iaſon frater Oniæ ſummum Sacerdotium: adito rege promittens ei argenti talenta trecenta ſexaginta, & ex reditibus alijs talenta octoginta. Super hæc promittebat, & alia centum quinquaginta, ſi poteſtati eius concederetur gymnaſium, & ephebiam ſibi conſtituere, & eos, qui Ieroſolymis erant, Antiochenos conſcribere.* Vt miſer ambiuit Sacerdotium, & quæuis execrandiſſima fuit amplexatus, gymnaſium enim, & ephebia monſtruoſis libidinibus parabantur, quæ ambitioſus homo non verebatur pecuniis comparare; & religioſum Ieroſolymorum vocabulum, in Antiochenorum mutare, vt nefariſſimo regi Antiochi fucum faceret. Fallar, niſi ambitioſus nomen etiam abiuret Chriſtianum, dum putet id conducere ad honores comparandos. Pulchrè ambitioſi hominis ingenium depingens Alexander Epiſcop. Alexandriæ in epiſt. ad Epiſcop. Alexandriæ in epiſt. ad Epiſcopum Conſtantinopolitanum gentilem ſuum, quæ habetur

Concilij Nicæni. lib. 1. Concilij Nicæni, inquit: *Eſt quidem propoſitum hominibus improbis, in quorum animis inexplebilis honoris & pecuniæ cupiditas inſita ſit, vt Eccleſiis, quae videntur plus habere dignitatis, ex occulto inſidientur, qui per varias, ac multiplices vias ſinceram Eccleſiae puritatem oppugnare non ceſſant. Nam impulſu diaboli, qui vim ſuam in eorum animis exercet, & in furorem acti ad voluptates, quae forte ſe offerunt praecipites feruntur: atque ab omni pietate refugientes, timorem diuini iudicij proterunt.* Hæc ibi: quibus patet quàm ad omnia facinora ſerpat honoris ambitio.

§. XXXV.

Chriſtiani imperii propria vtilitas, eſt ſuauitas in ſubditos. Vbi quod Reges non ſplendeant de pauperum crumenis.

VIx dixerat Iacob; *Fiat Dan coluber in via, ceraſtes in ſemita*, & ſtatim ſubdit: *Salutare tuum expectabo Domine*: viperinum, & venenoſum imperium Dani fugiens, ad ſalutare confugit imperium Chriſti venturi. Equidem vnius Chriſtiani imperij propria eſt ſalus, & vtilitas, & ſuauitas erga ſubditos, in alijs nihil non ſæuum, & durum inuenitur. Tantùm non videtur in dies illud Roboami dictum.

3. Reg. 12. 3. Reg. 12. *Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cædā vos ſcorpionibus.* Ille flagellis coriaceis vſus eſt, quæ corrigerent, non perimerent, iſte ſcorpionibus ferreis vtebatur qui vngulas habentes vel carnes ſubditorum raperent, & illos funditus cōtunderent. Ille in figura Chriſti, cuius regij ſplendoris erat viuidiſſimus typus, etiam in flagellis non pernicioſus, ſed vtilis videbatur; iſte in typo mundialis imperij totus erat in exſugēdo ſanguine ſubditorum, in perimendis ſubditis.

Ioann. De Chriſto Ieſu dicit Ioan. 2. *Et cum feciſſet quaſi flagellum de funiculis omnes eiecit de templo:*

A quod componens D. Amb. cum nefariſſimo Epiſcopo Augentio fatur lib. 5. epiſt. 32. *De* D. Amb. *templo ſuo Ieſus flagello eijcit, Augentius gladio; Ieſus flagello, Mercurinus ſecuri. Pius Dominus flagello exturbat ſacrilegos, nequaquam perſequitur pios ferro.* Nihil inſanabile eſt in Chriſtiano regno; non nouit Chriſti halitus exterminium, ſed curationem, ſed ſalutem. Eſt in mundialibus principibus ferrum, quod mactet; ſcorpio, qui ſanguinem ſubditorum exſugat, in Chriſtiano autem imperio flagellum eſt, quod corrigat, quod pro fræno ſit, ne præcipitemur in vitia pro habenis, quibus ducamur ad vitam. Hinc de ſe aiebat Ieſus Matth. 11. *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde: & inuenietis requiem, &c.*

B Vbi D. Ioan. Climac. grad. 25. inquit: *Diſcite,* D. Ioann. Climacus. *inquit, à me, non ab Angelo, non ab homine, non à tabula, ſed à me, hoc eſt, à mea in vobis habitatione, & illuſtratione, & operatione, quia mitis ſum, & inuenietis bellorum requiem, &c.* Non enim homo, nec Angelus, nec creatura vlla mititatem, & facilitatē, & ſuauitatē docebit, vt eam Chriſtus docet, de cuius inhabitatione venit, quod durities abſit omnis, & ſuauitas plaudat, & exſurgat requies. Nullus, mihi credite, bellorum prætextus, nulla occaſio in regno Chriſti inuenietur, quæ ſubditos ſpoliet, illiſque dura minetur, Matth.

C 17. daturus Cæſari indebitum nūmum ait Dominus Petro: *Vade ad mare, & mitte hamum, &* Matth. 17. *eum piſcem, qui primus aſcenderit, tolle, & aperto ore eius inuenies ſtaterem, illum ſumens da eis pro me, & pro te.* Sanè erant Ieſu ad manū nummi; ſeruabat enim Iudas crumenam, in qua nummi repoſiti erant ad diſcipulorum ſuſtentationem vt patet ex Ioann. cap. 12. Cur ergo non de ijs numinis accepit Dominus, ſed maluit ad mare mittere & ex piſcis ore educere ſtaterem? Sanè bonus princeps noluit minuere ſuorum cēſum, neque auferre vel nummulum ex crumena, quæ erat pro ſuſtentandis pauperibus. Ait D. Thom. 1. 2 q. 188. ar. 7. in corpore ex D. Hie- D. Thom.

D ronymo: *Nec obſtat, quod Hieronymus dicit ſuper* D. Hier. *Matth. ſi quis obijcere voluerit, quoniam Iudas pecunias in loculis portabat. Reſpondemus, quod res pauperum in vſus ſuos conuertere ne fas putauit, ſcilicet ſoluendo tributum.* O bonum Principem, & vnicè ſalutarem ſuis, à quibus nec nummulum in proprios vſus voluit auferre. Vtinam hunc Chriſtianum ſpiritum ebiberent vniuerſi reges, vt ſic ſalutares exiſterent, quod nec nummulum in pauperum crumena minuerent. Equidem vt ait Caſſiod. lib. 10. Var. 13. *Vltra omnes crudelitates* Caſſiod. *eſt, diuitem velle fieri de exiguitate mendici. Paupertatem potius ad ſe trahit, ſi exigentium pecunias non repellit.* Hęc ibi.

E

§. XXXVI.

Fælix illa Reſpublica, ſeu familia, in qua dignitates non in vno, aut paucis ſtagnantur, ſed ab ijs ad omnes tranſeunt.

NEc ad paruam Danitarum commendationem facit, id quod in primis de Dan notat Iacob aiens: *Dan iudicauit*

Non eget alia cruce, qui ſeſe ſtudio ſacro dicauit, qua ſe mactet, in ſtudiorum aſſiduitate, habet, & crucem & laborem, quibus ſuperet alios. [2. Cor. 15.] Dicebat Paul 1. ad Corinth. 15. ſe componens cum Apoſtolis: *abundantius illis omnibus laboraui.* Cur id auſus eſt dicere Paulus præſertim apud eos, qui Petri, & aliorum intolerabiles labores, & cruces præ oculis habebant? In quo labore à ſe cæteros ſuperari putabat? Ait D. Anſel. *Nullus illorum in tot locis peadicauit,* [*Anſel.*] *neque tot epiſtolas omnes illi ſcripſerunt. Abundantius itaque laboraui ego, quam illi.* Nec immeritò ex peregrinatione, & ſcriptis cenſetur Pauli ſupra omnes labor; ſed vt oſtendatur, ex quo debeat virorum Apoſtolicorum cenſeri labor, ex nullo enim grauior, & moleſtior labor oſtenditur, quàm ex frequentiori peregrinatione ad venandas animas; quàm ex crebris libris doctrina, eruditionéque plenis euulgatis. Sanè quantus iſte labor ſit, nemo bene nouit, niſi qui probabilibus rationibus fide pura nitentibus curat diuina indagare. Quod ſtudium vt laborioſiſſimum, ſic Deus illud abſtulit à primis Eccleſiæ fundatoribus, ne illos ſupra modum grauaret Iſaias ait c. 5. *Generationem eius, quis enarrabit?* [*Iſai. 5.*] Quaſi nullus eſſet qui verbi generationem diceret. Sed Ioannes in Euangelio illam enarrat dicens, *In principio erat Verbum, &c.* Theologi de illa multa euulgarunt ſcripta. Cur ergo dicit Iſaias illam eſſe inenarrabilem? Si ad ſtudia ſcholaſtica, quæ fide nitentia probabilibus vtuntur, attendas, ſanè per hæc ſtudia in primordio Eccleſiæ minimè enarrata fuit diuina generatio; noluit enim Deus primos illos principes ijs ſtudijs fatigare. Ait Alexander Epiſcopus Alex. in Epiſtola ad Alex. Conſtantinop. quæ habetur in lib. 1. [*Alexand.*] Conc. Nicæni: *Generationem eius, quis enarrabit? Per quam quidem ſententiam ab animis eorum, qui erant velut columnæ, & principes omnium, qui in toto orbe vixerunt, ſeruator noſter, quo illis gratificaretur, iſtarum rerum notitiam tanquam onus auferre laborauit.* Laborauit, inquam, Dominus diuinarum rerum notitiam, non quamlibet, ſed illam ſcholaſticam, quæ per Theologicas diſputationes, & argumentorum preſſuras fit, tanquam grauiſſimum onus auferre à primis Eccleſiæ principibus, & fundatoribus, quo illis gratificaretur, hoc eſt, vt laborantibus illis in Eccleſiæ fundatione, nō parum illis præſtaret leuamen, in actione gratiarum.

Gen. 49. Dan iudicauit populum ſuum ſicut, & aliæ tribus Iſrael. Fiat Dan coluber in via ceraſtes in ſemita, mordens vngulam equi, vt cadat aſcenſor eius retro. Salutare tuum expectabo Domine.

§. XXXIIII.

Cum ambitione dignitatum nunquam non inueniuntur multa nefaria.

AD iudicaturæ, principatúſque dignitates euolaturũ Dan, vt Iacob præſagijt, ſimul & illud addit: *Fiat Dan coluber in via, ceraſtes in ſemita, &c.* Nec miror, nam cum principatus, dignitatúmve ambitione, numquam non enaſcuntur, & ſerpentini mores, & valde exitiales. Ait Oſeas cap. 12. *Canaam in manu eius ſtatera doloſa, calumniam dilexit.* [*Oſeas.*] In rem præſentem apertius legit D. Proſper, part. 2. de promiſſ. & prædiction. cap. 24. *Canaam in manu eius ſtatera iniuſtitiæ, dominationem enim elegit.* [*Proſper.*] Ecce tibi rationem, cur in manu Chanaam inueniatur ſtatera iniuſtitiæ, nimirum, quia dominationem elegit; ex quo enim quis amat dominari, ambit principatus, & dignitates potiri, omne fas abijcit, & nulli iniuriæ, & facinori pro illis obtinendis parcit. Abner maximus Saulis Dux venit ad Dauidem Regem, vt illi traderet principatum Iſraelis, quem gratiſſimè excepit Dauid, & dimiſit, vt ad ſe exercitum reuocaret. Quid tunc in Dauidis Regia? Ait text. 2. Reg. 3. *Ingreſſus eſt Ioab ad Regem, &* [*2. Reg. 3.*] *ait: Quid feciſti? Ecce venit Abner ad te. Quare dimiſiſti eum, & abijt, & receſſit? Ignoras Abner filium Ner, quoniam ad hoc venit, vt deciperet te, & ſciret exitum tuum, & introitum tuum, & noſſet omnia, quæ agis? Egreſſus itaque Ioab à Dauid miſit nuntios poſt Abner, & reduxit eum à ciſterna Sira ignorante Dauid, cùmque rediſſet Abner in Hebron, ſeorſum adduxit eum Ioab ad medium portæ, vt loqueretur ei in dolo. Et percuſſit illum in inguine, & mortuus eſt, &c.* Vide quot ſcelera perficiat Ioab, in primis ſuſpectum proditionis apud Regem facit Abnerum, rurſus illum mentito Regio nomine vocat ad ſe tandem fraudulenter illum occidit. Et quis affectus bonum ducem impulit in tot crimina? Vnus principatus amor. Metuebat ille, ne Abnerus apud Dauidem principatum haberet, quem ſibi Ioab maximè amabat, & ex principatus amore tot illa pullularunt facinora. Ad hæc fatur Ioſephus lib. 7. Antiquit. cap. 1. citatus in gloſſa: *Ioab metuens, ne Dauid in honore primi ordinis conſtitueret Abner, ipſe vero* [*Ioſephus.*] *decreſceret, & militia amitteret principatum, viam peſſimam, & maligniſſimam cogitauit, vt ei detrahetet apud Regem. Sed cum his verbis non potuiſſet perſuadere Regi, deeriorem ruinam aggreſſus eum occidit. Ex his, itaque debet conſiderare quilibet, quanta, & qualia præſumunt homines propter principatus affectum, cum nulli cedere volunt. Nam concupiſcentes hæc adipiſci, per multa mala ad ea perueniunt. Quæ rurſus metuentes amittere, multo deterioribus actionibus vt ea retineant, implicantur.* Ecce tibi ſemper cum ambitione coniuncta apparent nefariſſima alia facinora: nihil enim horrendum, nihil execrabile veretur ambitio. Iud. cap. 9. Spurius Gedeonis filius Abimelech regnum ſibi ambiuit, & ait ad Sichimitas: *Quid vobis eſt melius, vt dominentur veſtri ſeptuaginta viri filij* [*Iud. c. 9.*] *omnes Ierobaal, an vt dominetur veſtri vnus vir? ſimulque conſiderate, quia os veſtrum, & caro veſtra ſum.* Hæc dicebat ad viros Sichem. Quid inde? *Et venit in domum patris ſui in Ephrata, & occidit fratres ſuos filios Ierobaal ſeptuaginta, &c.* Nihil medium fuit, & ſimul in Abimelecho amor principatus apparuit, & horrendiſſima fratricidia. Non enim credidit poſſe in regno ſubſiſtere, niſi ambitioni tot crimina coniungeret. Vt di-

Digitized by Google

D. Baſil. cat D. Baſil. hom. 22. citatus in Gloſſa: *Abimelech homicida ille, Spurius Gedeonis filius, qui ſeptuaginta germanis illius filijs occiſis, aſtucum hoc ad regni conſeruationem inuentum ratus.* Equidem ambitioſus nullum horret facinus, quod putat ad principatum ſiue obtinendum, ſiue conſeruandum conducere. De Iaſone dicitur, 2. Machab. 4. *Ambiebat Iaſon frater Oniæ ſummum Sacerdotium: adito rege promittens ei argenti talenta trecenta ſexaginta, & ex reditibus alijs talenta octoginta. Super hæc promittebat, & alia centum quinquaginta, ſi poteſtati eius concederetur gymnaſium, & ephebiam ſibi conſtituere, & eos, qui Ieroſolymis erant, Antiochenos conſcribere.* Vt miſer ambiuit Sacerdotium, & quæuis execrandiſſima fuit amplexatus, gymnaſium enim, & ephebia monſtruoſis libidinibus parabantur, quæ ambitioſus homo non verebatur pecuniis comparare; & religioſum Ieroſolymorum vocabulum, in Antiochenorum mutare, vt nefariſſimo regi Antiocho fucum faceret. Fallar, niſi ambitioſus nomen etiam abiuret Chriſtianum, dum putet id conducere ad honores comparandos. Pulchrè ambitioſi hominis ingenium depingens Alexander Epiſcop. Alexandriæ in epiſt. ad Epiſcop. Alexandriæ in epiſt. ad Epiſcopum Conſtantinopolitanum gentilem ſuum, quæ habetur

Concilij Nicæni. lib. 1. Concilij Nicæni, inquit: *Eſt quidem propoſitum hominibus improbis, in quorum animis inexplebilis honoris & pecuniæ cupiditas inſita ſit, vt Eccleſiis, quae videntur plus habere dignitatis, ex occulto inſidientur, qui per varias, ac multiplices vias ſinceram Eccleſiae puritatem oppugnare non ceſſant. Nam impulſu diaboli, qui vim ſuam in eorum animis exercet, & in furorem acti ad voluptates, quae forte ſe offerunt praecipites feruntur: atque ab omni pietate refugientes, timorem diuini iudicij proterunt.* Hæc ibi: quibus patet quàm ad omnia facinora ſerpat honoris ambitio.

§. XXXV.

Chriſtiani imperii propria vtilitas, eſt ſuauitas in ſubditos. Vbi quod Reges non ſplendeant de pauperum crumenis.

VIx dixerat Iacob; *Fiat Dan coluber in via, ceraſtes in ſemita*, & ſtatim ſubdit: *Salutare tuum expectabo Domine*: viperinum, & venenoſum imperium Dani fugiens, ad ſalutare confugit imperium Chriſti venturi. Equidem vnius Chriſtiani imperij propria eſt ſalus, & vtilitas, & ſuauitas erga ſubditos, in alijs nihil non ſæuum, & durum inuenitur. Tantùm non videtur in dies illud Roboami dictum. 3. Reg. 12. *Pater meus cecidit ſuos flagellis, ego autem cadā vos ſcorpionibus.* Ille flagellis coriaceis vſus eſt, quæ corrigerent, non perimerent, iſte ſcorpionibus ferreis vtebatur qui vngulas habentes vel carnes ſubditorum raperent, & illos funditus cōtunderent. Ille in figura Chriſti, cuius regij ſplendoris erat viuidiſſimus typus, etiam in flagellis non pernicioſus, ſed vtilis videbatur; iſte in typo mundialis imperij totus erat in exſugēdo ſanguine ſubditorum, in perimendis ſubditis. De Chriſto Ieſu, dicit Ioan. 2. *Et cum feciſſet quaſi flagellum de funiculis omnes eiecit de templo:*

3. Reg. 12.

Ioann.

A quod componens D. Amb. cum nefariſſimo Epiſcopo Augentio fatur lib. 5. epiſt. 32. *De templo ſuo Ieſus flagello eiecit, Augentius gladio; Ieſus flagello, Mercurinus ferro. Pius Dominus flagello exturbat ſacrilegos, nequaquam perſequitur pios ferro.* Nihil inſanabile eſt in Chriſtiano regno; non nouit Chriſti halitus exterminium, ſed curationem, ſed ſalutem. Eſt in mundialibus principibus ferrum, quod mactet; ſcorpio, qui ſanguinem ſubditorum exſugat, in Chriſtiano autem imperio flagellum eſt, quod corrigat, quod pro fræno ſit, ne præcipitemur in vitia pro habenis, quibus ducamur ad vitam. Hinc dicebat Ieſus Matth. 11. *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde & inuenietis requiem, &c.* D. Amb.

B Vbi D. Ioan. Climac. grad. 25. inquit: *Diſcite, inquit, à me, non ab Angelo, non ab homine, non à tabula, ſed à mea, hoc eſt, à mea in vobis habitatione, & illuſtratione, & operatione, quia mitis ſum, & inuenietis bellorum requiem, &c.* Non enim homo, nec Angelus, nec creatura vlla mititatem, & facilitatē, & ſuauitatē docebit, vt eam Chriſtus docet, de cuius inhabitatione venit, quod durities abſit omnis, & ſuauitas plaudat, & exſurgat requies. Nullus, mihi credite, bellorum prætextus, nulla occaſio in regno Chriſti inuenietur, quæ ſubditos ſpoliet, illiſque dura minetur, Matth. D. Ioann. Climacus.

C 17. daturus Cæſari indebitum nūmum ait Dominus Petro: *Vade ad mare, & mitte hamum, & eum piſcem, qui primus aſcenderit, tolle, & aperto ore eius inuenies ſtaterem, illum ſumens da eis pro me, & pro te.* Sanè erant Ieſu ad manū nummi; ſeruabat enim Iudas crumenam, in qua nummi repoſiti erant ad diſcipulorum ſuſtentationem vt patet ex Ioann. cap. 12. Cur ergo non de ijs nummis accepit Dominus, ſed maluit ad mare mittere & ex piſcis ore educere ſtaterem? Sanè bonus princeps noluit minuere ſuorum cēſum, neque auferre vel nummulum ex crumena, quæ erat pro ſuſtentandis pauperibus. Ait D. Thom. 1. 2 q. 188. ar. 7. in corpore ex D. Hie- Matth. 17.

D ronymo: *Nec obſtat, quod Hieronymus dicit ſuper Matth. ſiquis obycere voluerit, quoniam Iudas pecunias in loculis portabat. Reſpondemus, quod res pauperum in vſus ſuos conuertere nefas putauit, ſcilicet ſoluendo tributum.* O bonum Principem, & vnicè ſalutarem ſuis, à quibus nec nummulum in proprios vſus voluit auferre. Vtinam hunc Chriſtianum ſpiritum ebiberent vniuerſi reges, vt ſic ſalutares exiſterent, quod nec nummulum in pauperum crumena minuerent. Equidem vt ait Caſſiod. lib. 10. Var. 13. *Vltra omnes crudelitates eſt, diuitem velle fieri de exiguitate mendici. Paupertatem potius ad ſe trahit, ſi exigentium pecunias non repellit.* Hęc ibi. D. Thom. D. Hier. Caßiod.

E

§. XXXVI.

Fælix illa Reſpublica, ſeu familia, in qua dignitates non in vno, aut paucis ſtagnantur, ſed ab ijs ad omnes tranſeunt.

NEc ad paruam Danitarum commendationem facit, id quod in primis de Dan notat Iacob aiens: *Dan iudicauit*

D. Baſil. cat D. Baſil. hom. 22. citatus in Gloſſa: *Abimelech homicida ille, Spurius Gedeonis filius, qui ſeptuaginta germanis illius filijs occiſis, aſtutum hac ad regni conſeruationem inuentum ratus.* Equidem ambitioſus nullum horret facinus, quod putat ad principatum ſiue obtinendum, ſiue conſeruandum conducere. De Iaſone dicitur, 2. Machab. 4. *Ambiebat Iaſon frater Oniæ ſummum Sacerdotium: adito rege promittens ei argenti talenta trecenta ſexaginta, & ex reditibus alijs talenta octoginta. Super hæc promittebat, & alia centum quinquaginta, ſi poteſtati eius concederetur gymnaſium, & ephebiam ſibi conſtituere, & eos, qui Ieroſolymis erant, Antiochenos conſcribere.* Vt miſer ambiuit Sacerdotium, & quæuis execrandiſſima fuit amplexatus, gymnaſium enim, & ephebia B monſtruoſis libidinibus parabantur, quæ ambitioſus homo non verebatur pecunijs comparare; & religioſum Ieroſolymorum vocabulum, in Antiochenorum mutare, vt nefariſſimo regi Antiocho fucum faceret. Fallar, niſi ambitioſus nomen etiam abiuret Chriſtianum, dum putet id conducere ad honores comparandos. Pulchrè ambitioſi hominis ingenium depingens Alexander Epiſcop. Alexandriæ in epiſt. ad Epiſcop. Alexandriæ in epiſt. ad Epiſcopum Conſtantinopolitanum gentilem ſuum, quæ habetur

Concilij Nicæni. lib. 1. Concilij Nicæni, inquit: *Eſt quidem propoſitum hominibus improbis, in quorum animis inexplebilis honoris & pecuniæ cupiditas inſita ſit, vt Eccleſias, quae videntur plus habere dignitatis, ex occulto inſidientur, qui per varias, ac multiplices vias ſinceram Eccleſiae puritatem oppugnare non ceſſant. Nam impulſu diaboli, qui vim ſuam in eorum animis exercet, & in furorem acti ad voluptates, quae forte ſe offerunt praecipites feruntur: atque ab omni pietate refugientes, timorem diuini iudicij proterunt.* Hæc ibi: quibus patet quàm ad omnia facinora ſerpat honoris ambitio.

§. XXXV.

Chriſtiani imperii propria vtilitas, eſt ſuauitas in ſubditos. Vbi quod Reges non ſplendeant de pauperum crumenis.

VIx dixerat Iacob; *Fiat Dan coluber in via, ceraſtes in ſemita*, & ſtatim ſubdit: *Salutare tuum expectabo Domine*: viperinum, & venenoſum imperium Dani fugiens, ad ſalutare confugit imperium Chriſti venturi. Equidem vnius Chriſtiani imperij propria eſt ſalus, & vtilitas, & ſuauitas erga ſubditos, in alijs nihil non ſæuum, & durum inuenitur. Tantùm non videtur in dies illud Roboami dictum.

3. Reg. 12. 3. Reg. 12. *Pater meus cecidit ſuos flagellis, ego autem cædã vos ſcorpionibus.* Ille flagellis coriaceis vſus eſt, quæ corrigerent, non perimerent, iſte ſcorpionibus ferreis vtebatur qui vngulas habentes vel carnes ſubditorum raperent, & illos funditus cõtunderent. Ille in figura Chriſti, cuius regij ſplendoris erat viuidiſſimus typus, etiam in flagellis non perniciosſus, ſed vtilis videbatur; iſte in typo mundialis imperij totus erat in exſugẽdo ſanguine ſubditorum, in perimendis ſubditis.

Ioann. De Chriſto Ieſu dicit Ioan. 2. *Et cum feciſſet quaſi flagellum de funiculis omnes eiecit de templo:*

A quod componens D. Amb. cum nefariſſimo Epiſcopo Augentio fatur lib. 5. epiſt. 32. *De templo ſuo Ieſus flagello eiecit, Augentius gladio, Ieſus flagello, Mercurinus ſecuri. Pius Dominus flagello exturbat ſacrilegos, nequaquam perſequitur pios ferro.* D. Amb. Nihil inſanabile eſt in Chriſtiano regno; non nouit Chriſti halitus exterminium, ſed curationem, ſed ſalutem. Eſt in mundialibus principibus ferrum, quod mactet; ſcorpio, qui ſanguinem ſubditorum exſugat, in Chriſtiano autem imperio flagellum eſt, quod corrigat, quod pro fræno ſit, ne præcipitemur in vitia pro habenis, quibus ducamur ad vitam. Hinc de ſe aiebat Ieſus Matth. 11. *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde & inuenietis requiem, &c.*

B Vbi D. Ioan. Climac. grad. 25. inquit: *Diſcite, inquit, à me, non ab Angelo, non ab homine, non à tabula, ſed à mea, hoc eſt, à mea in vobis habitatione, & illuſtratione, & operatione, quia mitis ſum, & inuenietis bellorum requiem, &c.* D. Ioann. Climacus. Non enim homo, nec Angelus, nec creatura vlla mititatem, & facilitatẽ, & ſuauitatẽ docebit, vt eam Chriſtus docet, de cuius inhabitatione venit, quod durities abſit omnis, & ſuauitas plaudat, & exſurgat requies. Nullus, mihi credite, bellorum prætextus, nulla occaſio in regno Chriſti inuenietur, quæ ſubditos ſpoliet, illiſque dura minetur, Matth.

C 17. daturus Cæſari indebitum nũmum ait Dominus Petro: *Vade ad mare, & mitte hamum, & eum piſcem, qui primus aſcenderit, tolle, & aperto ore eius inuenies ſtaterem, illum ſumens da eis pro me, & pro te.* Matth. 17. Sanè erant Ieſu ad manũ nummi; ſeruabat enim Iudas crumenam, in qua nummi repoſiti erant ad diſcipulorum ſuſtentationem vt patet ex Ioann. cap. 12. Cur ergo non de ijs nummis accepit Dominus, ſed maluit ad mare mittere & ex piſcis ore educere ſtaterem? Sanè bonus princeps noluit minuere ſuorum cẽſum, neque auferre vel nummulum ex crumena, quæ erat pro ſuſtentandis pauperibus. Ait D. Thom. 1. 2 q. 188. ar. 7. in corpore ex D. Hie- D. Thom.

D ronymo: *Nec obſtat, quod Hieronymus dicit ſuper Matth. ſiquis obijcere voluerit, quoniam Iudas pecunias in loculis portabat. Reſpondemus, quod res pauperum in vſus ſuos conuertere ne fas putauit, ſcilicet ſoluendo tributum.* D. Hier. O bonum Principem, & vnicè ſalutarem ſuis, à quibus nec nummulum in proprios vſus voluit auferre. Vtinam hunc Chriſtianum ſpiritum ebiberent vniuerſi reges, vt ſic ſalutares exiſterent, quod nec nummulum in pauperum crumena minuerent. Equidem vt ait Caſſiod. lib. 10. Var. 13. *Vltra omnes crudelitates eſt, diuitem velle fieri de exiguitate mendici. Paupertatem potius ad ſe trahit, ſi exigentium pecunias non repellit.* Caſſiod. Hęc ibi.

E

§. XXXVI.

Fælix illa Reſpublica, ſeu familia, in qua dignitates non in vno, aut paucis ſtagnantur, ſed ab ijs ad omnes tranſeunt.

NEc ad paruam Danitarum commendationem facit, id quod in primis de Dan notat Iacob aiens: *Dan iudicanit*

populum ſuum ſicut & alia tribus Iſrael. Non Dã ſibi vni præripuit iudicaturã, ſed ita illam exercuit, vt etiam illam cederet tribubus alijs. Iſraelitarum regnum in duobus aut tribus tribubus ſtagnatum eſt, nimirum in Beniamin, in Iuda in Ephráim, at iudicatura ad omnes tribus pertinuit, modo enim ab vna, modo ab altera iudex creabatur. Et cur regnum ad duas, trésve tribus pertinuit, iudicatura autem per omnes tribus cucurrit? Regnum inuentum fuit ab hominibus Dei gubernationem abijcientibus, vt ait ipſe 1. Reg 8. *Non te abiecerunt, ſed me, ne regnem ſuper eos.* Iudicatura autem introducta fuerat à Deo, vt populo ſuo proſpiceret, ideo non debuit ſtagnari in vna familia, ſed per omnes currere; nõ enim parua eſt fælicitas Reipub. in qua dignitates ad vniuerſos transferuntur. Rem pulcherrimè demonſtrat D. Ambr. lib. 5. Examer. cap. 15. dum de gruibus inquit: *Hunc etiam volantes ordinem ſeruant, & hac moderatione omnem laborem alleuiant, vt per vices fungantur ductus ſui munere. Præcedit enim vna cæteris præſtituto ſibi tempore, & quaſi ante ſigna præcurrit, deinde conuertitur, & ſequenti ſortem ducendi agminis cedit. Quid hoc pulchrius? Et laborem omnibus, & honorem eſſe communem, nec paucis arrogari, ſed quadam in omnes voluntaria ſorte transſcribi. Antiquæ hoc Reipubl. munus, & inſtar liberæ ciuitatis eſt. Sic ab initio acceptam à natura, exemplo auium politiam homines exercere cœperunt, vt communis eſſet labor, vt communis dignitas: per vices ſinguli partiri curas diſcerent, obſequia, imperiáque diuidere, nemo eſſet honoris exors, nullus immunis laboris. Hic erat pulcherrimus rerum ſtatus, neque inſoleſcebat quiſquam perpetua poteſtate, nec diuturno ſeruitio frangebatur, quia & ſine inuidia erat ordine muneris, & temporis moderatione delata promotio, & tolerabilior videbatur, quæ communi cedebat ſorte cuſtodia. Nemo audebat alium ſeruitio premere, cuius ſibi ſucceſſuri in honorem mutua forent ſubeunda faſtidia: nemini labor grauis, quem dignitas ſecutura releuaret.* Piaculum duxi aliquid diſertiſſimo Ambroſij calamo eripere, quando tam ſapienter extollit Rempublicam, in qua præfectura, & principatus non in paucis ſtagnatur, ſed per omnes currit, vt quiſque poſſit, & debeat habere, & honoris, & laboris vices. Nulla ſit prouincia, nulla familia, nulla domus, ex qua non eligatur iudex per vices ſuas, ſi vis abitrata ſpecie tyrannidis fælicitatem prætendere Reipublicæ. Cui rei maximè adhærebat D. Bern. lib. 4. de Conſideratione; vbi monens Pontificem ſummum quales deberet creare iudices, inquit. *An non eligendi de toto orbe orbem iudicaturi?* Vnum enim ponit finem promouendorum ad dignitates, & iudicaturas & ſubditorum; quam latè ſe ſe extendunt ſubditi, tam latus debet eſſe campus eorum, qui ad iudicaturas aſſumuntur. Si iudex creatus orbis, de toto orbe per vices ſuas quærendus eſt, qui clauum accipiat, adeo vt nulla excludatur prouincia, ex qua fiat iudex. Si prouinciæ alicuius, ſi familiæ iudex creatur, nullum ciuem excludas, ſed ſatage, vt ad ſingulos poſſit peruenire præfectura: ſatius enim eſt vt de omni prouinciæ parte vocentur ad dignitatem, qui prouinciam ſunt iudicaturi. Quiſquis ſubditus eſt, hoc pro certo habeat, quod veniente vice, erit & princeps, in fælici, & ad Dei guſtum ordinata Republica.

1. Reg. 8.

D. Ambr.

Bern.

Gen 49. Gad accinctus præliabitur ante eum & ipſe accingetur retrorſum. Aſer pinguis panis eius, & præbebit delicias regibus. Nephthali ceruus emiſſus, & dans eloquia pulchritudinis.

§. XXXVII.

Fortitudo hominis ad debellandas aereas poteſtates tunc magna erit, cum homo in bonorum affluentia ſic ſe accingat, nequid ſuper effluat.

NOn otioſè Gad accinctus perhibetur ad præliandum dicit enim: *Gad accinctus præliabitur.* Quippe quæ demiſſæ deorſum veſtes ſunt, conſtringendæ, & accingendæ ſunt ad medium corporis, vt expeditius homo proſiliat in arenam. Quid inde? Vt veſtes, ſic vniuerſa bona hominem adornant, & decorant, conſtringenda ergo ſunt bona vniuerſa ad medium, ne ſupereffluant, ſi velit homo fortis videri in prælio aduerſus demones. De Dei filio fortiſſimo debellatore Tartari, ait Pſalm. 92. *Induit Dominus fortitudinem, & præcinxit ſe.* Præcinxit ſe Dominus, hoc eſt, exinaniuit ſemetipſum, & mundialia bona, & humanas delitias abiurans, nihil admittens ſuperfluum, nihil excidens frugaliſſimæ vitæ, in quo inexpugnabilem fortitudinem oſtendit. Vnde Paul. 1. ad Corinth. 6. hortatur nos, vt ſimus, *tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes.* Cupit, vt omnia bona ſint ſeruis Chriſti; & omnia poſſideantur ab eis, ſed ita poſſideantur conſtricta, & præcincta ad medium, vt ſimul illi videantur quaſi nihil habere. Et cur cum velit illos omnia, ſimul adeo conſtringi cupit, vt videantur nihil eſſe? Ait D. Aug. in Pſalm. 92. *Cum omnia poſſidet, decorus eſt: cum nihil habet fortis eſt.* Decor eſt in poſſeſſione bonorum, ſed in reſtrictione fortitudo eſt, qua debellentur hoſtes. Da in homine poſſeſſiones multas bonorum, quæ ſupereffluant, nec vllo modo accingantur, nec reſtringantur ad medium, & nullam fortitudinem in eo inuenies, ſed maximam infirmitatem qua pereat, Dan. 4. *Ecce arbor in medio terræ, & altitudo eius nimia. Magna arbor, & fortis, & proceritas eius contingens cælum: aſpectus illius erat vſque ad terminos vniuerſæ terræ Folia eius pulcherrima, & fructus eius nimius, & eſca vniuerſorum in ea.* Quid huic arbori comparari poteſt in pulchritudine, in abundantia, in fortitudine? Sed audi, quod ſequitur: *Ecce vigil, & ſanctus de cælo deſcendit: Clamauit fortiter, & ſic ait. Succidite arborem, & præcidite ramos eius, & excutite folia eius, &c.* Cur tanta arbor tam facilè abijt in ruinam? An propter altitudinem? An propter proceritatem? An propter copiam fructuum? Non equidem altitudo, neque proceritas, neque copia fructus tantam ruinam cauſarunt, ſed nimietas, & ſuper

Paul. 1. ad Corinth.

D. Aug.

Dan. 4.

affluentia bonorum illorum, ait enim textus, *altitudo eius nimia, fructus eius nimius*, non erat altitudo circinata ad menſuram, ſed excedebat illam, non erant fructus ad medium conſtricti, ſed ſuper effluebant, inde quaſi neceſſum fuit,
Richard. vt in ruinam iret. Ait Richard. Victor. lib. de erud. hom. interior. part 1. cap. 14. *Hoc fortaßis in hac deſcripta arbore reprehenſibile fuit hoc fortaßis ſucceßionis cauſa extitit, quòd eius altitudo nimia eius fuit: & altitudo, inquit, eius nimia. Forte Nabuchodonoſor ambulabat in magnis, & mirabilibus ſuper ſe: & hoc ei extitit cauſa ruina.* Vtinam bonus rex ſciret gloriam, & bona ad medium conſtringere, ne ſuper effluerent; vtinam ſeſe ita in bonis ſciret præcingere, ne quid ſupra ſe, ſupra ſui ſtatus menſuram vellet, ſane in hoc fortis fuiſſet, & prorſus inſuperabilis. At quo magis in mirabilibus ſupra ſe ambulauit, & citius abiit in ruinam. Nunquam enim propinquior homini ruina paratur, quam vbi ingeruntur illi bona ſuper effluentia, & ſuper excedentia eius
Gen. 3. menſuram. Hinc tentator ad Adamum perimendum, ait Gen. 3. *Eritis ſicut dij.* Vis Adamum perimere ô diabole, cur illi diuinitatem ſuggeris? Cur non magis venenum porrigis? Sanè ſciebat nullum venenum ad perimendum hominem efficacius eſſe, quam ſi perſuaderetur, ne ſe cingeret in bonis, ſed illa appeteret,
D. Baſil. quæ eſſent ſupra hominis menſuram. Ait D. Baſil Sel. orat. 3. *Diuinitatis ingerit notionem, vt mortalitatem condemnet, dixit, quae volebat.* Volebat equidem malus, vt homines eſſe vellent ſicut dij, vt citius perirent, vt enim diuinitas excedit menſuram hominis; ſic ambulans homo in mirabilibus ſuper ſe, feſtinaret ad ruinam.

§. XXXVIII.

Magnæ virtutis inſigne, quod vergente in ſenium ætate minimè tepeſcas in diſciplinæ rigore.

NOn in parua eſt laude Gad; quòd accinctus prælietur ante populum, ſed illud in eo laudabilius, quod & *ipſe accingitur retrorſum*, hoc eſt, iuxta explicationem Gloſſæ, & Lyræ, & aliorum, quod poſt finita prælia multa, dum fratribus terga vertunt, & ad ſua remeant, adhuc tunc ſuccincti, adhuc in armis ſplendeant, & inſtaurent bella aduerſus inimicas gentes. Sane inertes homines poſt bellum finitum ad propria reuertentes, vt teſtis eſt Papinius Thebaida. 8.

Abijcere madentes
Sicut erant, clypeos, nec quiſquam ſpecula teſſit.
Nec laudauit equum, nitidae nec raßidis altam
Compſit, adornauitque iubam.

Nihil ad militarem baltheum conducens non horrent, non contemnont. Non ſic bellicoſiſſimi Gaditæ, imò poſt finita fratrum ſuorum bella, dum retrorſum redeunt, ad propriàque feſtinant, nihil pigrum; nihil deſidioſum in ſe oſtendunt, ſub eiſdem armis, in eodem procinctu aduerſus hoſtes feruntur. Quid laudabilius? Quid moralius ad eos, qui virtutum ſuſcipiunt prælia? Sunt equidem plurimi, qui dum

A in vita adoleſcunt, nullum certamen pro Deo, & virtute perhorreſcunt, alacres rigorem diſciplinæ arripiunt, verum poſt prælia adoleſcentiæ confecta, vergente iam ætate in ſenium, dum ad propria feſtinant, arma deponunt, rigorem abijciunt, & ſibi maximè indulgent. Abſit hoc à validis Christi bellatoribus, quorum eſt, ſub eodem procinctu, ſub eodem rigore ſplendeſcere tam in ingreſſu, quam in regreſſu à vita. Vt illis veniat laus decantata à Moyſe Deuter. 33. *Sicut dies iuuentutis tua, ita & ſenectus tua.* Deut. 33. Magnum hoc in Chriſti militibus, quo ſpectans Eccleſiaſticus cap. 18. ait: *Cum conſummauerit homo, tunc incipit.* Ex quibus verbis ſic Abbatem Garinum ſenem extollit D.
B Ber. epiſt. 253. *Nunc in te pater experior, quod in ſacris literis legi. Cum conſummauerit homo, tunc incipit. Iam ſeni requies, iam corona debebatur emerito, & ecce tanquam nouus in Chriſto miles, noua iterū tibi excitas bella, prouocas aduerſa tum, & rem fortium præſumis feſſus ſenex, dum ad iterandum certamen, antiquum hoſtem, & iam quodammodo inuitum compellis. Nec timendum, quod ſuccumbat hoſtis, qui nec cedis ætati. Vincit annos animus, & frigente iam corpore feruet ſanctum in corde deſiderium, arcubuſque fateſcentibus, durat tamen incolumis propoſiti vigor, nec ſentit rugoſæ carnis inſirma ſpiritus promptus.* D. Bern. Quid in viro laudabilius? Solent etiam, qui alacriter à primis annis virtutum prælia ſubiere,
C dum ſenes ad terram, de qua ſumpti ſunt proprius accedunt arma ponere, certamina deſerere, & penitus laceſſere. De Salomone dicit 3. Reg. 11. *Cumque iam eſſet ſenex, deprauatum eſt cor eius per mulieres vt ſequeretur Deos alienos.* 3. Reg. 11. Circa quod ait D. Cyril. Alex. in Oſeæ. cap. 1. *Omnem impietatem commiſſa à Salomone iam ſene facinora ſuperant. Quid enim tam nefarijs ſceleribus odioſius? Aut quis ſatis explicet, quam ſit impium honore, & charitate erga vnum Deum contempta, ipſius ſolius excellentiam dæmonum gregibus, lapidibus, ac lignis tribuere?* D. Cyril. Paucorum eſt, & præſtantiſſimorum feruorem vitæ etiam in artubus gelidis retinere: & in ipſo regreſſu noua iterare bella, & hoſtes prouocare ad arenam. Hinc
D Petrus Dam. opuſcul. 13. de Perfect. Monach. Petr. Da monet ſenes religioſos: *Nunc igitur ad fortiter agendum feruens animus inualeſcat, & ſenilis ætas ad debellandam vitiorum barbariem robur iuuenile concipiat. Iamiam profectò in limine municipij pedem ponitis, iam ad feliciſſima quietis otium mediantibus dumtaxat foribus propinquatis. Abijciatur ergo deſidia, deponatur inertia. Rimator auri, quo profundius terræ venas effodit, eo robuſtius, atque feruentius ſe ad explendum id operis, quod reſtat, accingit. Nec tam præteritus labor vires eneruat, quàm ſpes theſauri iam iamque propinqui ad egerendi ruderis ſtudium prouocat.* Et in
E fine ſic proſequitur. *Vbi feruidi ſpiritus ardor incanduit, ſenilis ætas à boni operis ſtudio non torpeſcit: ſed ſicut ſerpentem coſtis dumtaxat, non pedibus innitentem, viuax ad currendum ſpiritus euehit, ſic ſenilia membra per ſpiritualis militiæ ſtudium diuinus amor impellit.* Sic ibi.

Digitized by Google

§. XXXIX.

Nil magis delicioſum, & gratum bonis Regibus, quam populi ſaturi lætitia.

IN parte Aſeris prænuntiatur frumenti præſtantia, & copia tanta, quæ regibus inferat delicias, ait enim: *Aſer pinguis panis, & præbebit delicias regibus.* Et quando reges non deliciêtur, & gaudeant in panis copia, quæ populos habeat ſaturos? Planè præſtantem Regem non ſic lætificant diuites theſauri, vt populares plauſus orti ex panis abundantia. Vox illa regis B eſt conferentis annonæ præfecturam apud Caſſiodor. 6. var. 18. (Caſſiodor.) *Tui ſiquidem ſtudij eſt, vt ſacratiſſima Vrbi præparetur annona, vbique redundet panis copia, & tam magnus populus, tanquam vna menſa, ſatietur. Per officinas piſtorum, cibóſque diſcurris, penſum & munditiam panis exigis, nec vile iudicas eſſe, vnde te poßit Roma laudare meritò, quando gloria ſingularis eſt, illius ciuitatis affectus: In fraudulentos diſtringe, panis pondera æquis examinatos intende, ſollicitius auro penſetur, vnde à Quiritibus viuitur. Quia gratior nobis eſt lætitia fauentis populi Romani, quam copia pretioſißimi* C *metalli.* Quid regalius? Tyrannos lætificant congeſta auri, argentive immenſa pondera, ingenuis autem Regibus ille lætitiam, & delitias affert, qui oſtendit populos annonæ vilitate lætantes. Qui populos oſtendit ſaturos, is regaliſſimam lætitiam Regibus affert. Huc ſpectans parabola de conuiuio nuptiali Matth. 22. poſt prandium paratum, poſt conuiuas vocatos, dicit intraſſe Regem, vt videret diſcumbentes; ſic enim ait: *Intrauit autem rex, vt videret diſcumbentes:* cur non magis ante diſcubitum intrauit, vt videret accedentes, vel vt videret ſtantes, eóſque gratanter exciperet? Cur non antea quam diſcumberent, videre eos D maluit? Rex erat, cui tunc ſolum adeſt gratius, & ſuauius ſpectaculum, cum eius ſubditi fartis iam menſis aſſidentes apparent. Vnde Eccleſiaſtes ca. 5. ait: (Eccleſ. 5.) *Vbi multæ ſunt opes*, verſio Arabica, *in multitudine panis, multi & qui comedunt eas; & quod prodeſt poſſeſſori, niſi quod cernit diuitias oculis ſuis?* Verſio Veneta: *Et quid gratius eſſe poterit Domino eius, quam videre hoc ipſum oculis ſuis?* Sanè & Domino & regi ſuper omnia gratiſſimum debet eſſe ſpectaculum, quod ſatura eius oſtendatur oculis populorum multitudo. Quo ſpectans Olympiodori lectio (Olympio.) ait: *Principatus enim eſt illi, vt videat oculis ſuis.* Inde optimus rex principatum ſuum æſtimat, E ſi videat multos comedentes in regno ſuo, ſi multitudinem populorum fartam pane proſpiciat. Nec aliud gratius habet, quam ſi coram ſaturæ repræſententur multitudines. De (2. Reg 23.) Dauide dicitur. 2. Reg. 23. *Deſiderauit igitur Dauid aquam de lacu, & ait: O ſi quis daret mihi potum aquæ de ciſterna, quæ eſt in Bethlehem iuxta portam. Irruperunt ergo tres fortes caſtra Philiſtinorum, & hauſerunt aquam de ciſterna Bethlehem, quæ erat iuxta portam, & attulerunt ad Dauidem. At ille noluit bibere, ſed libauit eam Domino.* Magnum hoc, quod Regi ſitienti concupitam aquam & magno ſub diſcrimine hauſtam offerrent viri fortiſſimi: ſed il-

A lud ſumme mirandum, quod rex aquam effunderet, nec vellet eam bibere, nec vllam gratiarum vocem tantis viris retulerit. Plane 2. Reg. 17. Sobi, & Machir, & Bercellai Galaadites (2. Reg. 17.) *obtulerunt ei ſtratoria, & tapetia, & vaſa fictilia, frumentum, hordeum, & farinam, & polentam, & fabam, & lentem, & frixum cicer, & mel, & butyrum, oues, & pingues vitulos: dederúntque Dauid & populo, qui cum eo erat, ad veſcendum. Suſpicati enim ſunt populum fame, & ſiti fatigari in deſerto.* Quid ad hæc Dauid? Sic gratanter obſequium accepit, vt vel moriens iuſſerit filio. 3. Reg. 2. (3. Reg. 2.) *Filiis Bercellai Galaaditis reddes gratiam, erúntque comedentes in menſa tua. Occurrerunt enim mihi, &c.* Qui adeo gratus extitit in Bercellai B filios ob eſcas oblatas in fame, cur non oſtendetur gratus fortiſſimis illis viris ob aquam oblatam tanto illorum diſcrimine? Bercellai ſecurus cibos obtulit, tres illi viri ſummo vitæ propriæ periculo aquam è mediis hoſtibus cõpararunt, illámque Dauidi obtulerunt. Cur ergo non ſic placuerunt Dauidi, vt ex illo gratias aquirerent; Bercellai autem ſic placuit, vt ſibi Dauidis animum penitus deuinciret? Tres illi viri regiæ cupiditati ſeruierunt, Bercellai non regias cupiditates ſequutus, populi neceſſitatem attendit, afferens & regi, & populo cibos C abundantiſſimos: ait enim textus: *Suſpicati ſunt populum fame, & ſiti fatigari in deſerto.* | Optimo autem Regi ille gratus & in deliciis eſt, præ omnibus aliis, qui facit, ne populus famem, nec penuriam videat. Hinc Egeſippus lib. de excid. (Egeſipp.) Hieroſol. ponderat aſtum Herodis in deuinciendo ſibi Cæſare. Ait enim: *Proficiſcentibus inde in Ægyptum præſentius Herodes Cæſaris iter ſuppeditatis omnibus, quæ vel ipſi, vel exercitus vſui forent, maxima ſui gratia Imperatoris ſibi ſtudia conciliauit: præcipuè quia in locis aridioribus vſque Peluſium, regali prouiſione aquarum affluentia ſubminiſtrata: quibus officiis tantum ſui amorem infudit omnibus, vt plus videretur meruiſſe, quam accepiſſe.* D Superant totam gratitudinem apud bonum Regem merita illius, qui populos ſcit à penuria, & fame reddere liberos, quando id ſolum regium eſt, quod ad commoda, & vtilia ſubditorum ſpectat. Vnde pulchra ſimilitudine D. Syneſius (D. Syneſ.) lib. de Regno ingenium regale, à tyrannico diſcernit aiens: *Rectè omnino vetus ſententia: Subditorum multitudinem Regem non potius facere quam tyrannum; ſicut nec ouium multitudo paſtorem potius, quam coquum, qui illas abigit, vt mactatis non modo ipſe famem explcat, ſed & aliis epulandas venum proponat. Iiſdem prorſus limitibus regem cenſeo à tyranno diſsidere. Nam quod ad fortunam pertinet, ambobus haud diſsimilis eſt. In* E *multos vterque homines imperium habet. Verùm quid in vita rationes ſequitur, quod ſubditis commodum videtur, hic in genere quidem ouium Paſtor, in hominum vero genere Rex eſt. At qui per luxum poteſtate abutitur, & imperium voluptate, ac deliciis conterit, ſuas omnes cupiditates explendas ſibi eſſe ducens: idque ex multorum imperio lucri deputat, ſi quam plurimi ſuis libidinibus, ac cupiditatibus ſeruiant: & vt vno verbo dicam, qui gregem non saginare, ſed à grege ſaginari vult, eum inter pecora coquum appello, eum tyrannum eſſe cenſeo, ſi quod ſubditum eſt, populus ſit ratione præditus.* Hæc ibi.

§. XL.

Poliendi, ornandíque ſermonis ſtudium eneruat homines, effæminatque.

DVo dantur à Iacobo Nephthalino filio, nimirum, & quod velut ceruus emiſſus ſit, & quod det eloquia pulchritudinis, hoc eſt, iuxta Maſſium, in cap. 19. Ioſue, quod compte, & ornate dicat. Quid pulchrius, quam compta, & ornata oratio? Sed quid ceruo timidius? Meritò ergo cum ſtudio compti ornatique ſermonis cerui proponitur timiditas; vt enim pigmentorum fucus eneruat homines, ſic verborum fucus, & ſtudium poliendi ſermonis eneruat, & in fæminas conuertit viros. Prouerb. 5.
Prou. 5. *Fauus diſtillans labia meretricis, & nitidius oleo guttureius.* Sub quibus verbis intelligit D. Cyril. Hieroſ. catech. 4. vniuerſam Græcorum oratoriam; quę ideo putatur fluere à labijs meretricis, quia nequit eſſe niſi in effæminato animo eius ſtudium. Ait enim: *Multi ſunt qui per Philoſophiam, & vanos errores decipiunt. Et Græci quidem per eloquentiam capiunt: mel enim fluit de labijs mulieris fornicariæ.* Itaque in quo eloquentiæ ſæcularis melodia percipitur, nihil in eo virile putes, nihil forte, quando hæc non niſi ex animis defluit fæmineis. Nequit eſſe cum virili robore fucati ſermonis ſtudium; fucus enim ſermonis, animi imbecillitatem, imo extremum caſum, & ruinam deſignat. Apud Lucam cap. 10. dicebat Ieſus: *Videbam Sathanam tanquam*
Luc. 10. *fulgur de cælo cadentem.* Cur non magis tanquam lapis dicitur fuiſſe lapſus iſte, vel tanquam plumbum? Nonne Babylonis lapſus exprimitur in Apocaly. per lapidis præcipitationem in ſtagnum ignis? Nonne Ægyptiorum ruina in Exodo per plumbi ſubmerſionem in profundum exprimitur? Cur non ſicut plumbum, nec ſicut lapis, ſed ſicut fulgur viditur Sathanas cecidiſſe? Planè oſtendebatur ibi ſplendor, & nitor eloquentiæ omni lapide, & plumbo aptior præcipitio. Vnde monet D. Hieron. epiſt. ad
Hieronym. Hedibiam: *Nec fulgore ſæcularis eloquentiæ delecteris, quam vidit Ieſus quaſi fulgur cadentem de cælo.* Eſt equidem in ſermone compoſito & fulgor, & nitor pellucens, ſed qui imbecillitatem oſtendat, ſed qui caſum præ ſe ferat, & ruinam. Quis ignoret leoninos Iſraelitarum animos ad ceruorum imbecillitatem, & timiditatem ſub Ioſue duce deueniſſe? De illis Ioſue cap. 7. di-
Ioſue 7. citur: *Aſcenderunt ergo tria millia pugnatorum, qui ſtatim terga vertentes percuſſi ſunt à viris vrbis Hai.* Miratur Ioſue in leoninis militibus tantam repente infirmitatem apparere, qua ceruis timidiores fugæ ſe dedant, & in ruinam eant: & tantæ calamitatis, & imbecillitatis cauſam inquirens audit ex Acham: *Verè ego peccaui Domino Deo Iſrael, & ſic, & ſic feci. Vidi enim inter ſpolia pallium coccineum valde bonum, & ducentos ſiclos argenti, regulamque auream quinquaginta ſiclorum, & concupiſcens abſtuli.* Vbi noſter poſuit *regulámque auream*, legit Origenes, *linguam auream*, vt tota cauſa calamitatis, & ruinæ ſit, quod iſte linguam auream accepiſſet. Vna lingua aurea, nimirum aureo decore politi ſermonis rutilans ſic eneruauit validiſſimum exercitum, vt vel ab vmbra inimicorum fugeret, & funditus caderet ante conſpectus hoſtiles. Sapienter Orig. hom. 7. in præſenti: *Multus decor eſt in* *Origen.*
verbis, & multa in Philoſophorum, vel rhetorum ſermonibus pulchritudo, qui omnes de ciuitate ſunt Hiericho, id eſt, huius mundi homines. Sed vide ne te rapiat ſermonis aurei pulchritudo: memento quia Ieſus anathema iuſſit eſſe omne aurum, quod in Hiericho fuerit inuentum. Si poetam legeris modulatis verſibus, & præfulgido carmine Deos, Deáſque texentem, ne delecteris eloquentiæ ſuauitate. Lingua aurea eſt, ſi eam ſuſtuleris, & poſueris in tabernaculo tuo, polluęs omnem Eccleſiam Domini. Quid non polluat, quid non deſtruat lingua aurea, ſermo eloquentiæ prophanę nitore conſpicuus? Fallar ſi verboſuli iſti, aurea verba texentes poſſint ſuſtinere vel vmbram hoſtilem. Hinc eſt, quod Moyſes dum mittitur à Deo aduerſus Ægyptios, ſtatim linguæ defectum experitur, quaſi nequeat ſtare eloquentiæ pulchritudo, in eo, qui paratur, & roboratur aduerſus incurſus hoſtiles. Quippe ait: Exod. 4. *Obſecro Domine,* *Exod. 4.*
nō ſum eloquens ab heri, & nudius tertius, ex quo locutus es ad ſeruum tuum, impeditioris, & tardioris linguæ ſum. Et quid loquebatur Deus ad Moyſē, quod eius linguam fræuauit? Nonne loquebatur ad illum, quod exiret aduerſus Ægyptios? Quod Deus fieret aduerſus Pharaonem? Ecce tibi & ſimul eligitur, vt fortis ſtet aduerſus Ægyptios, & ſimul illi oris ſplendor eripitur, nequid ſonorum, & pulchrum habeat in lingua. Quod tantùm non indigitat Philo lib. *Philo.*
quod deterior potiori inſidietur, inquiens: *Moyſes illos in Ægypto ſophiſtas veneficos recuſat concertatores ſibi dari, & aduerſarios, negans ſe eloquentem, ac ſi dicat, non eſſe ſibi ingenium docile ad orationum veriſimilium, coniecturaliúmque rhetoricam. Deinde aſſeuerans ſe non tantum infacundum, ſed prorſus mutum, quia dedignatus per inſtrumenta vocis vti ſonoro ſermone.* Vbi diuinis armis induebatur aduerſus Ægyptias poteſtates, vt Deus fortiſſimus illis appareat, meritò rhetorum congreſſum recuſat, & eloquentiæ ſplendorem abijcit, dedignatus ſonore, & compte loqui: non enim robur, & fortitudo cum hac cultura ſermonis poteſt ſtare. Hinc Lucas *Luc. 18.*
Actor. 18. ait: *Iudæus autem quidam Apollo nomine Alexandrinus genere vir eloquens deuenit Epheſum potens in ſcripturis.* Expende, quòd dicatur *vir eloquens*, ſed non dicatur in eloquentia potens, ſed in ſcripturis, nunquam enim ab eloquentia potentia venit, ſed imbecillitas, ſed infirmitas. Qui verò fortis eſſe, & potens amat, nitorem eloquentiæ, ſtudiúmque illius acquirendi nimium abiuret. Ex quo D. Paulinus dicebat epiſtol. 1. ad Seue- *D. Paul.*
rum Sulpitium: *Piſcatorum prædicationes Tullianis omnibus, & tuis literis prætuliſti, confugiſti ad pietatis ſilentium, vt euaderes iniquitatis tumultum, muteſcere voluiſti mortalibus, vt ore puro diuina loquereris: & pollutam carmina facundia linguam Chriſti laudibus expiares. O verè Iſraëlita, qui Deum Iacob tam fida mente vidiſti, & tanquam in ipſius Domini colluctatione firmatus præualuiſti.* Expende, quibus gradibus eloquentiſſimus homo dicatur perueniſſe ad fortitudinem, qua

Digitized by Google

præualeat, nimirum per hoc quod Tullianis fucis valediceret, quod humanam facundiam, hoc eſt, ſermonis poliendi ſtudium abiuraret. Non otioſè dixi ſtudium ornatus abiurandum, non ipſum dicendi ornatum, qui ſine ſtudio in fortiſſimis Chriſti athletis etiam apparet. Pro quo D. Aug. lib. 4. de doctrina Chriſtiana fa-
D. Aug. tur: *Grande autem dicendi genus maximè diſtat ab iſto temperato genere, quod non tam verborum ornatibus acceptum eſt, quam violentis animi affectibus. Nam capit etiam illa ornamenta pene omnia, ſed ea ſi non habuerit, non requirit. Fertur quippe impetu ſuo, & elocutionis pulchritudinem, ſi occurrerit, vi rerum rapit, non cura decoris aſſumit. Satis enim eſt ei, propter quod agitur, vt verba congruentia non oris eligantur induſtria, ſed pectoris ſequantur ardorem.* Sic ille de grandi genere dicendi inuento in athletis Chriſti.

S. XLI.

Regem decet quàm cito ſubditorum reſpondere optatis.

NOn malè Nephtalim vocatur ceruus emiſſus, vt velocitas, & celeritas eius deſcribatur in fructificando: decet enim regiam tribum hac virtute pollere, qua non longa expectatione ſubditos frangat, ſed eorum acceleret implere rogata. De ſuo Theodorico aiebat
Sidon. Sidonius Apollinaris lib. 1. epiſt. 2. *Inter hæc intromiſſis gentium legationibus, audit plurima, pauca reſpondet. Siquid tractabitur, differt, ſiquid expeditur, accelerat.* Vt in rebus dubijs conſultationem expectat, & paulò moroſius agit, ſic in rebus expeditis abrupta omni mora feſtinat, accelerat. Neſciat regius animus tardare beneficia, neſciat expectatione longiſſima frangere petentes, decet enim maximè reges accelerare in benefaciendo. Pſal. 19. *Domine ſaluum fac*
Pſal. 19. *regem, & exaudi nos, in die quando inuocauerimus te.* Alij legunt: *Domine ſalua Regem, vt nos exaudiat, quoties inuocauerimus eum.* Ecce tibi quid ſubditi requirant in Rege, nimirum, quod non ſurdeſcat ad petita, ſed in eo ſe Regem oſtendat, quod audire acceleret. Vnde ibi
Hieron. legit D. Hieron. *Domine ſalua, Rex audi:* ſiue vt Chaldæus loquitur: *Verbum Domini redime nos, Rex fortis ſuſcipe orationem noſtram.* Et adhuc in rem noſtram explicatius Fœlix legit: *Domine ſaluum fac: Rex reſpondebit nobis in die qua clamabimus.* In eo enim ſe quiſque Regem oſtendit, ſi non differat in longa tempora ſubditis fauorẽ, ſed in ea die, qua ipſi clamant, ille fauorem, & reſponſum acceleret. Ex quo prædicabat Gothorum Reginam Caſſiod. lib. 11. var. 1. inquiens: *Non aut legatus moram, aut interpellans*
Caſiod. *aliquam ſuſtinet de mediatoris tarditate iacturam: quando vterque & genuinis verbis auditur, & paterna reſponſione componitur.* Non equidem parua eſt laus Regiæ, cuius in atrijs non diu iacent interpellatores, ſed quam citiſſimè eorum poſtulata expediuntur à Rege.

S. XLII.

A *Non præripiendi honores, ſed expectandi.*

CRediderim cum Pierio in ceruo notari præcipitantiam quandam, qua ſine ratione, & conſideratione homines ad ſibi præripiendos honores tranſcurrunt. Quæ inconſiderata, imo ſtulta præcipitantia Nephtalino attribuitur. Quid enim ſtultius, quàm quod non expectes honorum vices, ſed feſtinatò ad illos vel violentia præripiendos concurras? Aiebat D. Synesius lib. de Prouid. *Merito id ipſum iterum,*
B *ac ſæpius inculcandum eſt mortalibus iuſtitiæ regulam eſſe, vitæ noſtræ conditionem non expectare, vt in conuiuijs fercula, quæ circumlata ad nos, vt ea capiamus deuentura ſunt, ſed ipſum vt occupare ac præripere. Huiuſmodi namque ſi ille in conuiuio fuerit, ridiculum ſeſe præbebit, ineptus, ac turbans conuiuia, & conuiuatoris offenſionem incurret, ſordida illiberalitate ordinem, quantum in ſe eſt, perturbans.* Quid pulchrius? Vt enim ſordidum eſt, & ſtultum, & non parua animaduerſione dignum, quod quis in conuiuio non expectet ſibi ferculum ordine ſuo aduenire, ſed quod primo vide- *D. Syneſ.*
C rit, ad id præripiendum proſiliat: ſic æquè ſordidum, & ſtultum eſt non expectare vitæ noſtræ conditionem, ſed ad præripiendos, præoccupandoſque honores currere, ordine abrupto. Quàm longè ab hac ſtultitia Dauid; is vocatus erat, & electus ad regnum poſt Saul, à quo durisſimè tractabatur. Quadam tamen die incidit in Saulem, quam facili negotio perimere poſſet, & regnum occupare, & ad id à ſocijs vehementer incitabatur. Verum ille ait 2. Reg.
24. *Venit Dominus, quia niſi Dominus percuſſerit* *2. Reg. 24*
eum, aut dies eius venerit, vt moriatur, aut deſcendens in prælio perierit, propitius ſit mihi Dominus: vt non mittam manum meam in Chriſtum Domini.
D Et cur Dauid cum licitè, & in ſui defenſionem poſſet hoſtem occidere, noluit illi inferre manum? Cauit ſapiens vir, ne videretur ad præripiendum honorem currere, & maluit ordinem gratiæ expectare. Quippe ait Diu. Baſil. Sel. orat. 16. *Pepercit Dauid dormienti, & inuidentis curã habuit, & oſorem, gratia regimen ſecutus,* *Baſil. Sel.*
conſeruauit. Expende illud, *gratia regimen ſecutus,* expectabat enim ordinem gratiæ; quando illa circumlatura erat regnum ad Dauidem, vt illud ipſe tunc caperet, non ante præriperet, nec præoccuparet. Rem etiam pulcherrimè explicabat, & ponderabat D. Amb. in Apol. 1.
E cap. 6. inquiens: *Debitum ſibi imperium diu diſ-* *Ambr.*
tulit, quod ſciebat ſibi Deo authore deberi. Quo ſolo docuit omnes homines non præripiendum regnum, etiam ſi debeatur, ſed expectandum vt ſuo tempore deferatur. Vtinam hunc virum imitati eſſent poſteri; non tantas bellorum pertuliſſemus acerbitates. Arguis quod vnum occiderit, non conſideras, quod docuerit, quemadmodum pax orbi Romano perpetua ſeruetur. Equidem in eo pax maxima ſeruaretur domui, ciuitati, Regno, orbi, ſi nullus feſtinaret præoccupare, aut præripere honores, ſed illos expectaret, vt ſuo tempore, & ordine deferantur.

Digitized by Google

Gen. 49. Filius accreſcens Ioſeph, filius accreſcens, & decorus aſpectu. Filiæ diſcurrerunt ſuper murum, ſed exaſperauerunt eum, & jurgati ſunt, inuideruntque illi habentes jacula.

§. XLIII.

Temporalia bona tunc ſolum laudi dantur viro bono, cum obtinendis æternis deſeruierunt.

MIrabar ſæpe, qood ſanctiſſimos Iacob nil prios laudaſſet in filio ſoo Ioſeph, quam pulchritudinem, & decorem formæ, ait enim: *Filius accreſcens Ioſeph, filius accreſcens, decorus aſpectu.* Et quantum eſt pulchritudiois bonum, quod ſic in præcellenti viro debeat commendari, & commendetur à ſancto Patriarcha? Sane vel prophanus ille deſpiciens pulchritudinem in viro aiebat: O formoſe puer, nimium ne crede colori.

C *Alba liguſtra cadunt, baccinia nigra leguntur.* Et Prouerb. 31. vel in fœmina dicit Prouerb. 31. *Fallax gratia, & vana eſt pulchritudo.* Cur ergo Iacob in tanto filio pulchritudinis vaniſſimæ bonum miratur, filiumque extollit commendatione rei adeo fallacis, adeo vanæ? Si mundialis adoleſcens Helenam extolleret, non mirarer, quod eius pulchritudinem ſtuperet; et ſanctiſſimus Patriarcha diuinis plenus myſteriis in præcellenti viro Ioſeph, cur in primis eius pulchritudinem æſtimet? Vidit equidem Iacob cæleſtes triumphos, quos Ioſeph pulchritudinis occaſione reportauerat, & non potuit non commendare filium à pulchritudine, ſciens bona omnia temporalia D tunc eſſe laudi bonis viris, cum per illa ad obtinenda æterna euolarunt. Ait Ruper. in Cat. Rupert. Lyppom. *Nunc autem, quia decor aſpectus eius, cauſa certaminis, & vinculorum, magnæque fuit victoriæ occaſio, digne ſcitur, & prædicatur filius fuiſſe decorus aſpectu.* Non antea Ioſephi pulchritudo laudatur, commendatur, quam vbi per eius occaſionem appetitus à fœmina, magnas de libidine, & de peccato victorias reportauit; quando autem tot victoriis, tot triumphis, tot virtutibus pulchritudo fuit occaſio, merito in præcelſo viro à ſanctiſſimo Patriarcha prædicatur. Hinc Daniel 13. Dan. cap. 13. ait: *Ioacim accepit vxorem nomine Suſannam filiam Helciæ, pulchram nimis & timen-* E *tem Deum.* Et Suſannam nominat, & timentem Deum prædicat, nec dubitat illam à nimia pul- Prouerb. 31. chritudine laudare, quando ait Prouerb. 31. *Vana eſt pulchritudo, mulier timens Deum ipſa laudabitur*, quaſi oſtendat vanum eſſe mulierem timoratam, & Deo ſeruientem à pulchritudine 2. Reg. 11. laudari. Sed 2. Reg. 11. ait de Dauid: *Vidit mulierem ſe lauantem ex aduerſo ſuper ſolarium ſuum. Erat autem pulchra valde.* Pulchritudinem mulieris commendat, ſed nomen mulieris tacet, neſciatur ex nomine, quæ tanto decore pollere aſſeueratur. Et quando Suſanna ſub proprio nomine à pulchritudine per diuinum ſpiritum

A commendatur, cur huius mulieris nomen proprium tacetur, nec ſinitur pronuntiari ſub pulchritudinis laude? Sane, & Suſanna, & hæc in lauacro fuerunt; vtraque nudam pulchritudinem oſtendit in lauacro, quæ aſpectantium oculos raperet; vtraque innocenter ſeſe nudauit, cur Suſanna in decore ſuo magis laudatur, & hæc prorſus præteritur illaudata? Fuit in vtraque pulchritudo, ſed quæ in Suſanna triumphalibus virtutibus occaſionem præſtaret, in altera miſeras afferret calamitates. Ne miremur, quod ſola Suſanna ſub proprio nomine à pulchritudine commendetur, quando in ſola illa pulchritudo fuit victoriarum occaſio; bo- B na autem temporalia tunc ſolum laudi cuique dantur, cum non vitiis, ſed deſeruiunt virtutibus præſtandis. Huc ego retulerim illud Eccleſiaſtæ cap. 2. *Nonne melius eſt comedere, & bibere, & oſtendere animæ ſuæ bona de laboribus* Eccl. 2. *ſuis? Et hoc de manu Dei eſt. Quis ita deuorabit, & deliciis affluet, vt ego?* Vide vnde ſe extollat bonus Eccleſiaſtes, vnde alios vincere in laudibus quærat, nimirum quod ſupra omnes ipſe deuorabit, & deliciis affluet. Hæc non magis bouina laus, quam humana videtur? Cur bonus extollitur de potu, & cibo, & deliciis ſibi affluentibus? Præmiſerat antea, quale eſſet bonũ come- C dendi & bibendi, nimirum *melius eſt comedere, & bibere, & oſtendere animæ ſuæ bona de laboribus ſuis.* Quorum ſenſum ſic explicat Chaldæus Complutenſis: *Nihil melius eſt in homine, quam vt comedat, & bibat, & videat anima eius bonum coram filiis hominum, vt faciat præceptum Domini, vt ambulet in viis, quæ recta ſunt coram eo.* Vbi autem eo tendunt conuiuia, & letitiæ, & delitiæ, vt diuina præcepta adimpleantur, vt ſalutis viæ affectuoſius terantur; virtuteſque mille exerceantur non miror, qood viro bono, laudi dentur, & quod à tali potu, & cibo, & deliciis nobiliſſimus Eccleſiaſtes commendetur.

§. XLIV.

Quæ à Chriſto veniunt augmenta ſuper omnia extolluntur, in dignitate, & gloria.

NOn myſterio vacat, quod accedens Iacob ad benedicendum Ioſephum filium ſuum repetitis acclamationibus eius augmenta celebret, aiens: *Filius accreſcens Ioſeph, filius accreſcens.* Sed hoc factum crediderim, vt augmenta illius extollat ſuper omnes alios. Quaſi dicat, Filius accreſcens Ioſeph, dum ſimiliter creſcet cum aliis fratribus; item filius accreſcens, dum & E ſuper omnes creſcet abundantius. Et quidem Ioſeph creuit cum aliis dum tanquam Iudas poſteros reges habuit, dum tanquam omnes illi & penurias, & calamitates proſpere euaſit. Sed rurſus ſuper omnes creuit, qoia ipſe ſolus in Ægypto coronam geſtauit, regiaque fuit inſignitus claritate. Sic qui ſub Chriſto viuunt, non ſolum cæterorum augmenta habent, ſed ſuper omnes ſupremam acquirunt gloriam, & claritatem. Ex quo dicebat Dominus Ioan. 11. *Ego* Ioan. 11. *veni, vt vitam habeant, & abundantius habeant.* Non contentus eſt, quod ſui vitam habeant, quod commune eſt cum multis aliis, ſed

præualeat, nimirum per hoc quod Tullianis fucis valediceret, quod humanam facundiam, hoc eſt, ſermonis poliendi ſtudium abiuraret. Non otioſè dixi ſtudium ornatus abiurandum, non ipſum dicendi ornatum, qui ſine ſtudio in fortiſſimis Chriſti athletis etiam apparet. Pro quo D. Aug. lib. 4. de doctrina Chriſtiana fatur: *Grande autem dicendi genus maximè diſtat ab iſto temperato genere, quod non tam verborum ornatibus acceptum eſt, quam violentis animi affectibus. Nam capit etiam illa ornamenta pene omnia, ſed ea ſi non habuerit, non requirit. Fertur quippe impetu ſuo, & elocutionis pulchritudinem, ſi occurrerit, vi rerum rapit, non cura decoris aſſumit. Satis enim eſt ei, propter quod agitur, vt verba congruentia non oris eligantur induſtria, ſed pectoris ſequantur ardorem.* Sic ille de grandi genere dicendi inuento in athletis Chriſti.

D. Aug.

§. XLI.

Regem decet quàm cito ſubditurum reſpondere optatis.

NOn malè Nephtalim vocatur ceruus emiſſus, vt velocitas, & celeritas eius deſcribatur in fructificando: decet enim regiam tribum hac virtute pollere, qua non longa expectatione ſubditos frangat, ſed eorum acceleret implere rogata. De ſuo Theodorico aiebat Sidonius Apollinaris lib. 1. epiſt. 2. *Inter hac intromiſſis gentium legationibus, audit plurima, pauca reſpondit. Siquid tractabitur, differt, ſiquid expeditur, accelerat.* Vt in rebus dubijs conſultationem expectat, & paulò moroſius agit, ſic in rebus expeditis abrupta omni mora feſtinat, accelerat. Neſciat regius animus tardare beneficia, neſciat expectatione longiſſima frangere petentes, decet enim maximè reges accelerare in benefaciendo. Pſal. 19. *Domine ſaluum fac regem, & exaudi nos, in die quando inuocauerimus te.* Alij legunt: *Domine ſalua Regem, vt nos exaudiat, quoties inuocauerimus eum.* Ecce tibi quid ſubditi requirant in Rege, nimirum, quod non ſurdeſcat ad petita, ſed in eo ſe Regem oſtendat, quod audire acceleret. Vnde ibi legit D. Hieron. *Domine ſalua, Rex audi*: ſiue vt Chaldæus loquitur: *Verbum Domini redime nos, Rex fortis ſuſcipe orationem noſtram.* Et adhuc in rem noſtram explicatius Fœlix legit: *Domine ſaluum fac: Rex reſpondebit nobis in die qua clamabimus.* In eo enim ſe quiſque Regem oſtendit, ſi non differat in longa tempora ſubditis fauorē, ſed in ea die, qua ipſi clamant, ille fauorem, & reſponſum acceleret. Ex quo prædicabat Gothorum Reginam Caſſiod. lib. 11. var. 1. inquiens: *Non aut legatus moram, aut interpellans aliquam ſuſtinet de mediatoris tarditate iacturam: quando vterque & geminis verbis auditur, & pa-trtiua reſponſione componitur.* Non equidem parua eſt laus Regiæ, cuius in atrijs non diu iacent interpellatores, ſed quam citiſſimè eorum poſtulata expediuntur à Rege.

Sidon. *Pſal. 19.* *Hieron.* *Caſiod.*

§. XLII.

Non præripiendi honores, ſed expectandi.

CRediderim cum Pierio in ceruo notari præcipitantiam quandam, qua ſine ratione, & conſideratione homines ad ſibi præripiendos honores tranſcurrunt. Quæ inconſiderata, imo ſtulta præcipitantia Nephtalino attribuitur. Quid enim ſtultius, quàm quod non expectes honorum vices, ſed feſtinatò ad illos vel violentia præripiendos concurras? Aiebat D. Syneſius lib. de Prouid. *Merito id ipſum iterum, ac ſæpius inculcandum eſt mortalibus inſcitia regulam eſſe, vita noſtra conditionem non expectare, vt in conuiuijs fercula, quæ circumlata ad nos, vt ea capiamus deuentura ſunt, ſed ipſum vi occupare ac præripere. Eiuſmodi namque ſi illorum conuiuo fuerit, ridiculum ſeſe præbebit, ineptus, ac turbans conuiua, & conuiuatoris offenſionem incurret, ſordida illiberalitate ordinem, quantum in ſe eſt, perturbans.* Quid pulchrius? Vt enim ſordidum eſt, & ſtultum, & non parua animaduerſione dignum, quod quis in conuiuio non expectet ſibi ferculum ordine ſuo aduenire, ſed quod primo viderit, ad id præripiendum proſiliat: ſic æquè ſordidum, & ſtultum eſt non expectare vitæ noſtræ conditionem, ſed ad præripiendos, præoccupandoſque honores currere, ordine abrupto. Quàm longè ab hac ſtultitia Dauid; is vocatus erat, & electus ad regnum poſt Saul, à quo duriſſimè tractabatur. Quadam tamen die incidit in Saulem, quam facili negotio perimere poſſet, & regnum occupare, & ad id à ſocijs vehementer incitabatur. Verum ille ait 2. Reg. 24. *Venit Dominus, quia niſi Dominus percuſſerit eum, aut dies eius venerit, vt moriatur, aut deſcendens in prælio perierit, propitius ſit mihi Dominus: vt non mittam manum meam in Chriſtum Domini.* Et cur Dauid cum licitè, & in ſui defenſionem poſſet hoſtem occidere, noluit illi inferre manum? Cauit ſapiens vir, ne videretur ad præripiendum honorem currere, & maluit ordinem gratiæ expectare. Quippe ait Diu. Baſil. Sel. orat. 16. *Pepercit Dauid dormienti, & inuidentis curā habuit, & ſoreretm, gratia regimen ſecutus, conſeruauit.* Expende illud, *gratia regimen ſecutus*, expectabat enim ordinem gratiæ; quando illa circumlatura erat regnum ad Dauidem, vt illud ipſe tunc caperet, non ante præriperet, nec præoccuparet. Rem etiam pulcherrimè explicabat, & ponderabat D. Amb. in Apol. 1. cap. 6. inquiens: *Debitum ſibi imperium diu diſtulit, quod ſciebat ſibi Deo authore deberi. Quo ſolo docuit omnes homines non præripiendum regnum, etiam ſi debeatur, ſed expectandum vt ſuo tempore deferatur. Vtinam hunc virum imitati eſſent poſteri; non tantas bellorum pertuliſſemus acerbitates. Arguis quod vnum occiderit, non conſideras, quod docuerit, quemadmodum pax orbis Romani perpetua ſeruetur.* Equidem in eo pax maxima ſeruaretur domui, ciuitati, Regno, orbi, ſi nullus feſtinaret præoccupare, aut præripere honores, ſed illos expectaret, vt ſuo tempore, & ordine deferantur.

D. Syneſ. *2. Reg. 24* *Baſil. Sel.* *Ambr.*

Gen. 49. Filius accreſcens Ioſeph,
filius accreſcens, & decorus aſpe-
ctu. Filiæ diſcurrerunt ſuper mu-
rum, ſed exaſperauerunt eum, &
jurgati ſunt, inuideruntque illi
habentes jacula.

§. XLIII.

*Temporalia bona tunc ſolum laudi dantur
viro bono, cum obtinendis
æternis deſeruierunt.*

MIrabar ſæpe, quod ſanctiſſimus Iacob nil
prius laudaſſet in filio ſuo Ioſeph, quam
pulchritudinem, & decorem formæ, ait enim:
*Filius accreſcens Ioſeph, filius accreſcens, decorus aſ-
pectu.* Et quantum eſt pulchritudinis bonum,
quod ſic in præcellenti viro debeat commenda-
ri, & commendetur à ſancto Patriarcha? Sane
vel prophanus ille deſpiciens pulchritudinem
in viro aiebat: O formoſe puer, nimium ne
crede colori.

Alba liguſtra cadunt, baccinia nigra leguntur. Et
Prouerb. 31. vel in fœmina dicit Prouerb. 31. *Fallax gratia, &
vana eſt pulchritudo.* Cur ergo Iacob in tanto fi-
lio pulchritudinis vaniſſimæ bonum miratur,
filiumque extollit commendatione rei adeo fal-
lacis, adeo vanæ? Si mundialis adoleſcens Hele-
nam extolleret, non mirarer, quod eius pul-
chritudinem ſtuperet: at ſanctiſſimus Patriarcha
diuinis plenus myſteriis in præcellenti viro Io-
ſeph, cur in primis eius pulchritudinem æſti-
met? Vidit equidem Iacob cæleſtes triumphos,
quos Ioſeph pulchritudinis occaſione reporta-
uerat, & non potuit non commendare filium à
pulchritudine, ſciens bona omnia temporalia
tunc eſſe laudi bonis viris, cum per illa ad ob
tinenda æterna euolarunt. Ait Ruper. in Cat.
Rupert. Lyppom. *Nunc autem, quia decor aſpectus eius, cau-
ſa certaminis, & vinculorum, magnaque fuit victo-
riæ occaſio, digne ſcitur, & prædicatur filius fuiſſe
decorus aſpectu.* Non antea Ioſephi pulchritudo
laudatur, commendatur, quam vbi per eius oc-
caſionem appetitus à fœmina, magnas de libidi-
ne, & de peccato victorias reportauit; quando
autem tot victoriis, tot triumphis, tot virtuti-
bus pulchritudo fuit occaſio, merito in precelſo
viro à ſanctiſſimo Patriarcha prædicatur. Hinc
Dan. cap. 13. ait: *Ioacim accepit vxorem nomine
Daniel 13. Suſannam filiam Helciæ, pulchram nimis & timen-
tem Deum.* Et Suſannam nominat, & timentem
Deum predicat, nec dubitat illam à nimia pul-
Prouerb. 31. chritudine laudare, quando ait Prouerb. 31. *Va-
na eſt pulchritudo, mulier timens Deum ipſa lauda-
bitur,* quaſi oſtendat vanum eſſe mulierem ti-
moratam, & Deo ſeruientem à pulchritudine
2. *Reg.* 11. laudari. Sed 2. Reg. 11. ait de Dauid: *Vidit mu-
lierem ſe lauantem ex aduerſo ſuper ſolarium ſuum.
Erat autem pulchra valde.* Pulchritudinem mulie-
ris commendat, ſed nomen mulieris tacet, neſ-
ciatur ex nomine, quæ tanto decore pollere aſ-
ſeueratur. Et quando Suſanna ſub proprio no-
mine à pulchritudine per diuinum ſpiritum

A commendatur, cur huius mulieris nomen pro-
prium tacetur, nec finitur pronuntiari ſub pul-
chritudinis laude? Sane, & Suſanna, & hæc in
lauacro fuerunt; vtraque nudam pulchritudi-
nem oſtendit in lauacro, quæ aſpectantium
oculos raperet; vtraque innocenter ſeſe nuda-
uit, cur Suſanna in decore ſuo magis laudatur,
& hæc prorſus prætèritur illaudata? Fuit in vtra-
que pulchritudo, ſed quæ in Suſanna trium-
phalibus virtutibus occaſionem præſtaret, in
altera miſeras afferret calamitates. Ne mire-
mur, quod ſola Suſanna ſub proprio nomine à
pulchritudine commendetur, quando in ſola
illa pulchritudo fuit victoriarum occaſio; bo-
B na autem temporalia tunc ſolum laudi cuique
dantur, cum non vitiis, ſed deſeruiunt vir-
tutibus præſtandis. Huc ego retulerim illud
Eccleſiaſtæ cap. 2. *Nonne melius eſt comedere,
& bibere, & oſtendere animæ ſuæ bona de laboribus
ſuis? Et hoc de manu Dei eſt. Quis ita deuorabit, &
deliciis affluet, vt ego?* Vide vnde ſe extollat bo- *Eccl.* 2.
nus Eccleſiaſtes, vnde alios vincere in laudi-
bus quærat, nimirum quod ſupra omnes ipſe
deuorabit, & deliciis affluet. Hæc non magis bo-
uina laus, quam humana videtur? Cur bonus ex-
tollitur de potu, & cibo, & deliciis ſibi affluen-
tibus? Præmiſerat antea, quale eſſet bonū come-
C dendi & bibendi, nimirum *melius eſt comedere, &
bibere, & oſtendere animæ ſuæ bona de laboribus ſuis.*
Quorum ſenſum ſic explicat Chaldæus Com-
plutenſis: *Nihil melius eſt in homine, quam vt co-
medat, & bibat, & videat anima eius bonum coram
filiis hominum, vt faciat præceptum Domini, vt am-
bulet in viis, quæ recta ſunt coram eo.* Vbi autem
eo tendunt conuiuia, & letitiæ, & delitiæ, vt
diuina præcepta adimpleantur, vt ſalutis viæ af-
fectuoſius terantur; virtuteſque mille exercean-
tur non miror, quod viro bono, laudi dentur,
& quod à tali potu, & cibo, & deliciis nobiliſ-
ſimus Eccleſiaſtes commendetur.

§. XLIV.

D *Quæ à Chriſto veniunt augmenta ſuper
omnia extolluntur, in dignitate,
& gloria.*

NOn myſterio vacat, quod accedens Iacob
ad benedicendum Ioſephum filium ſuum
repetitis acclamationibus eius augmenta cele-
bret, aiens: *Filius accreſcens Ioſeph, filius accreſcens.*
Sed hoc factum crediderim, vt augmenta illius
extollat ſuper omnes alios. Quaſi dicat, Filius
accreſcens Ioſeph, dum ſimiliter creſcet cum
aliis fratribus; item filius accreſcens, dum &
E ſuper omnes creſcet abundantius. Et quidem Io-
ſeph creuit cum aliis dum tanquam Iudas poſte-
ros reges habuit, dum tanquam omnes illi &
penurias, & calamitates proſpere euaſit. Sed
rurſus ſuper omnes creuit, quia ipſe ſolus in
Ægypto coronam geſtauit, regiaque fuit inſi-
gnitus claritate. Sic qui ſub Chriſto viuunt, non
ſolum cæterorum augmenta habent, ſed ſuper
omnes ſupremam acquirunt gloriam, & clari-
tatem. Ex quo dicebat Dominus Ioan. 11. *Ego* *Ioan.* 11.
*veni, vt vitam habeant, & abundantius ha-
beant.* Non contentus eſt, quod ſui vitam ha-
beant, quod commune eſt cum multis aliis, ſed

præter quam quod dedit ſuis perfectis aſſeclis, quod viuant in mundo, & quod etiam poſt mortem vitam habeant, inſuper illis ſuper omnes addidit immarceſſibiles coronas, & ingentem gloriæ claritatem. Ait enim Diu. Cyril. Alexand, in cap. 2. Oſeæ. *D. Cyril.* *Reſurgent quidem omnes probi, & improbi, ſed non habebunt omnes illud abundantius. Qui autem Chriſti ſunt, quique ſpirituali cum Deo amicitia locupletati ſunt, & morum integritate præſtant, præter communem reſurrectionem, & reditum in vitam, plane habebunt, quæ conſequuntur, hoc eſt, dona, honores, coronas, remunerationes, claritatem.* Ecce tibi quantum ſuper omnes extollantur augmẽta veri Chriſtiani. Hauriant cæteri nobiſcum vitam, hauriant communem aërem, & terrenas gazas, & poſt mortem reſurrectionem hauriant. Veris autem Chriſtianis aliquid reſtat abundantius, reſtant enim illis coronæ, gloria, claritas, quibus æternum extollantur. Hinc aiebat Oſeas, *Oſeas. 2.* cap. 2. *Et congregabuntur filij Iuda, & filij Iſrael pariter & ponent ſibi caput vnum: & aſcendent de terra.* Vbi coaleſcent in vnum Iuda, & Iſrael, idéque habebunt caput, quod ſolum erit, vbi Chriſto crediderint; & factum fuerit vnum ouile, & vnus paſtor: *tunc aſcendent de terra.* Et cur aſcendent de terra, niſi quia veros Chriſtianos deceat, non ſolum communes alijs habere dignitates, ſed & ſuper omnes eleuari? Ad hæc ait *D. Cyril.* D. Cyril. Alex. ibi. *Et aſcendent de terra, inquit, quod recte intelligentibus, opinor, ſignificat, aut qui iugum ſaluatoris admiſerunt, de cætero omnimode deſituros terrena ſapere, & prudentia carnis ſuperiores fore. Tales enim omnes, qui Chriſto ſe ſubiecerunt, & fidem facit beatus Dauid. Quia Dei fortes terræ vehementer eleuati ſunt.* Et Pſal. 46. ſumpſit Cyrillus verba, quibus probaret altitudinem, & nimiam eleuationem eorum, qui Chriſto nomen darent, è cuius halitu venit, quod ſupra omnia terrenorum propria vehementer appareant, vt dij eleuati, ac ſublimati.

§. XLV.

In fœminarum conſuetudine nihil non bellicum, & cruentiſſimum.

NOtus eſt amor Ægyptiæ fœminæ in Ioſeph, quando illum domi conuenit, blandiſque verbis alliciebat ad libidinem. Huc ergo reſpiciens Iacob, ait: *Filiæ diſcurrerunt ſuper murum, ſed exaſperauerunt eum, & iurgati ſunt, inuideruntque illi habentes iacula.* Quid cum illa hiſtoria murus? Quid iurgium? Quid iacula? Lege totum, quod ibi factum eſt, & ſolum inuenies domus ſecretum penetrale, mulieris laſciuæ blanditias; vbi murus; vbi iacula? Equidem ſapientiſſime Iacob, dum mulieris facinus intra domeſticos parietes peractum vult repreſentare, bellica profert vocabula, dicens pro pariete murum, pro blanditijs iacula, ſciẽs in conſuetudine fœminarum nihil non eſſe bellicum, & ad perdendos homines aptum. Eccleſiaſtes cap. 7. *Inueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum eſt, & ſagena cor eius.* Ibi Chaldæus Coſti: *Offendi ego rem vel* A *ipſa mortis die aſperiorem homini mulierem, quæ marito ſuo tot moleſtias ſtruit, cuius animo venabula, & offendicula impacta ſunt.* Expende è quibus rebus compingatur fœmineus animus, nimirum, ex venabulis. ait enim, *cuius animo venabula impacta ſunt.* Hinc inde eminent in fœmineo corde venabula, quæ cruentum vndique minentur certamen. Vndè ſapienter D. Ephræm *Ephræm.* ſer. 2. de Compunct. fatur: *Si quis fœminis delectatur, & apud eas alacrem ſe reddit; paſſionibus pranis deſeruit, & cum conſcientia bellum gerit: hac vero, quia auerſatur, ſeque à conſuetudine huiuſmodi abſtrahit, belli moleſtia liberatur.* Tunc ſolum vacas B à bello, cum à conſuetudine vacas fœminarum, his dum aſſueſcis; nihil non bellicum, & cruentum apparet. Et quam cruentum? Fallar, ſi quid alius ad perdendum hominem magis valeat. Notiſſimæ ſunt machinæ adductæ à diabolo, vt cum Iob belligeraret, adduxit Chaldæorum exercitus validiſſimos, qui greges prædarentur, adduxit ardentes flammas è cælo iaculatas; adduxit ventorum rabiem; adduxit ſubſtantiæ omnis ruinam, filiorum orbitatem, extremam pauperiem, & poſt omnia hæc vane adducta ad Deum pro telo alio clamat. Quippe ait, cap 2. *Mitte manum tuam,* C *& tange os eius, & carnem, & tunc videbis, quod in faciem benedicat tibi.* Et quale telum requirit in tactu carnis, niſi laſciuiæ telum, cuius vbi occaſio eſt, & acerrimum, & periculoſiſſimum bellum inſtauratur. Ait D. Hieron. epiſt. *D. Hier.* Pammachium: *Tange, inquit, diabolus, carnes eius, niſi in faciem benedixerit tibi. Scit hoſtis antiquus maius continentiæ, quam nummorum eſſe certamen. Facile abijcitur, quod hæret extrinſecus, inteſtinum bellum periculoſum eſt.* Venit equidem à fœmineis delicijs, quo magis inteſtinum bellum, eo magis periculoſum, & cruentum magis.

D

§. XLVI.

Laſciuus animus nunquam ſolus, nunquam ſine ſocio diabolo.

VNa fuit mulier laſciua, quę appetiuit Ioſephum, de illa tamen locutus Iacob ait: *Filiæ diſcurrerunt ſuper murum, ſed exaſperauerunt, &c.* Cur de plurali loquitur, quando vna, & ſingularis fuit, quæ inuaſit, quæ exaſperauit? Sane nunquam animus laſciuus ſolus eſt, ſed ſemper ſecum habet diabolum inſertum; vt poſſit laſciua dicere, quod vocatur legio, quia multæ ſunt. Hinc Eccleſia- E ſtes cap. 7. ait: *Inueni amariorem morte mulierem.* Circa quæ ſic ait ea expendens author cat. Græcæ. *Intellexit inſuper malum illud, quod* *Eccleſ. 7.* *huiuſcemodi omnia operaretur, eſſe diabolum:* quaſi nihil diſtinguat inter malum diaboli, & malum laſciuæ mulieris. Vbicumque enim inuenitur mulieris laſciuæ laqueus, ibi ſimul diabolus inuenitur, qui nequit à laſciua mente abſens eſſe. Vnde apud Lucam cap. 15. de iuuene illo, qui ſubſtantiam conſumpſit viuendo luxurioſè, dicitur, quod abijt in regionem longinquã, & ibi ſame enectus *adhæſit vni ciuium regionis illius.* Et quis ciuis iſte, cui luxurioſus iuuenis adhæſit? Sapienter

Digitized by Google

putar Theophilactus ciuem illum fuiſſe diabolum: vt qui ſocius inſeparabilis ab animis laſciuis dicatur eſſe. Quippe ait: *Qui adhæret Domino vnus ſpiritus fit cum illo, qui vero adhæret ſcorto, vnum corpus fit cum natura dæmonum, atque fit totus caro. ſunt enim regionis illius, quæ à Deo defecerant, dæmones omnino ſunt.* Non poteſt animus laſciuus inueniri ſolus, vt primum laſciuiæ ſe dedit, & dæmonibus adhæſit, nec ab illis ſeparare vellet. Pene idem eſt in laſciuia eſſe, & dæmonibus ſociari, vt idem etiam videtur à laſciuia abeſſe, & à dæmonum liberari aſſiſtentia. De muliere illa peccatrice, quæ à laſciuiæ cæno eruta eſt, dicit Lucas cap. 8. *Maria, quæ vocatur Magdalena, de qua ſeptem dæmonia exierant.* Exierant quidem à Magdalena ſeptem dæmonia, cum ipſa à libidinis cæno exijt; quæ quidem dæmonia ſimul cum laſciuo animo in illa erant.

Theophil.

Luc. 8.

§. XLVII.

Carceris pæna durior omni alia.

EXpende quantis explicat Iacob malum Ioſepho illatum ab Ægyptijs Dominis, ait enim, *exaſperauerunt eum, & iurgati ſunt, & inuiderunt illi. &c.* Cum à fratribus ſuis comprehendebatur, vt illum morti traderent, non dicitur ſanctus iuuenis exaſperatus, modo dicitur exaſperatus, quando ab Ægyptijs Dominis pæna datur. Sed quę erat hæc pæna, quæ iuuenem exaſperabat ſupra mortis pænam? Scio hanc ſolam fuiſſe pænam carceris per biennium protractam. Ait Caietanus in cat. Lyppoman. *Exaſperauerunt eum, & iurgati; inuideruntque illi habentes iacula. Iuxta Hebræum habetur: Et amaricauerunt eum, & ſagittauerunt, & oderunt eum ſagittarij. Res geſta in Ægypto aduerſus Ioſeph ab hero, & hera ipſius ſummarie tangitur. Vterque herus ſub metaphora ſagittariorum deſcribitur, quia re vera ipſi fuerunt principia afflictionum Ioſeph in carcere; & ipſi amaram reddiderunt vitam eius. Oderunt eum volendo ei malum carceris.* Non ſic inuidi fratres amaricauerunt Ioſeph, quando illi volebant inferre necem, quando in ciſterna veteri eum depoſuerunt, quando Iſmaelitis vendiderunt, vt illum amaricauerunt, & oderunt, & ſagittauerunt Ægyptij Domini volentes illi malum carceris. Hoc fuit initium afflictionum, & amaritudinum Ioſeph, nimirum, quod detruderetur nigro in carcere. Hoc ingens malum ſanctis procurat Satanas, vt morte acerbius; ſic Apocal. 2. *Ecce miſſurus eſt diabolus ex vobis in carcerem, vt tentemini, & habebitis tribulationem diebus decem.* Non feram, non flammas minitur diabolus, vt tentet ſanctos, & tribulet, ſed carcerem, quaſi hic ſit efficacior ad tentandos, & tribulandos ſanctos. Vnde Rup. ibi *Hoc intendens, miſſurus eſt, ait, diabolus ex vobis in carcerem, vt non omnes cito moriamini repentino ictu gladij, ſed protelatione pœnarum, & mora mortis protracti conturbemini in cordibus veſtris, & inter procellas iniuriarum fluctuantes concidatis, & perdita ſi fieri poteſt, fide abſorbeamini.* Scit malus tormentorum efficaciam ad turbandos hominum animos, & è tormentis omnibus eligit carcerem, qui vitæ tædio, & mora mortis, & protelatione pænarum fortiſſimos

Caietan.

Apocal. 2.

Rupert.

A quoſque quatit. Prædicabantur aliquando Iaponij Martyres, vt viui pro Deo cremabantur, vt inter moroſas prunas animas exhalabant in odorem ſuauitatis. Audiuit immania hæc tormenta Iaponorum fœliciſſimus Pater Enricus Tonſon, vir Anglus è Societate Ieſu, qui poſt expletos decem & octo annos nigro, & ſqualenti Londini in carcere, rectorem agebat Valliſoleti ſeminarij Anglicani. Audiuit, inquam, hic tantus vir immania Iaponiorum tormenta, excrutiationes, flammas, & leuatis in cælum oculis, me præſente, ait: Vtinam & in Anglia, ſimiliter cremaremur, & excarnificaremur,
B & non ſeruaremur in carcere: nemo enim ſcire poteſt, quantum licet diabolo affligere eos, qui in carcere detenti conſeruantur. Hoc dixit fœliciſſimus vir, qui decem, & octo annis pugnauit cum diabolo in carcere, cuius pugnæ immanitatem præfert & flammis, & omni ali cruciatui. Vt qui carceris longas, & faſtidioſas pugnas ſuperauit, nil inde, quod timeat, habeat. Vnde Tertul. ad Martyres, ait: *Vos ideo in carcerem peruениſtis, vt diabolum in domo ſua conculcetis. Iam enim foris congreſſi conculcauerus.* Sane qui conculcatur diabolus in carcere, in domo ſua, hoc eſt, in maiori valentia ſua
C conculcatur, vt iam foris etiam inter flammas facile conculcetur. Hinc crediderim notanter dictum à Daniele cap. 3. de pueris coniectis in caminum ignis: *Et confeſtim viri illi vincti cum braccis ſuis, & tiaris, & calceamentis, & veſtibus miſſi ſunt in medium fornacis ardentis.* Et cur neceſſum fuit ponderate quod confeſtim cum veſtimentis, & tiaris, & calceamentis coniecti fuerint in flammas? Faciebat hoc ad incredibilem eorum fortitudinem cõmendandam, qui primo cum flammis congreſſi ſunt, nullam experti luctam carceris. Qui enim nigro in carcere diu fuiſſet, pro veſtibus, vincu-
D lis ferreis conſtrictus, pro calceamentis duro in neruo præpeditus, non mirarer, quod poſt pas pugnas, leue putaret cum flammis belligerare. At nulla carceris damna expertos ab ipſo corporis ornatu integro, & cum ipſo ad flammas ire, hoc incredibilis fuit fortitudinis.

Tertul.

Dan. 3.

Gen. 49. Sedit in forti arcus eius, & diſſoluta ſunt vincula brachiorum, & manuum illius per ma-
E nus potentis Iacob. Inde Paſtor egreſſus eſt, lapis Iſrael.

§. XLVIII.

Benefactori Deo ex pretioſiſſimis quibuſque referenda gratia eſt.

VIde beneficium. Deo in Ioſephum dilapſum, erat Ioſeph in vinculis, erant eius brachia, manuſque ligatæ catenis, tunc Deus curauit, vt à vinculis eriperetur, ait enim: *Diſſoluta ſunt vincula brachiorum, & manuum illius per manus potentis Iacob.* Solus potentiſſimus Deus Iacob valuit Ioſephum è vinculis liberare. Sed accipe eorumdem verborum lectionem aliam:

Digitized by Google

Et deaurata ſunt brachia manuum eius de manibus potentis Iacob. Fecit hoc Deus liberando à vinculis Ioſephi brachia, vt illa ſibi fierent aurea. Nunquam ego credidi aurum hoc poſſe referri ad regium ornatum, ad quem elatus eſt Ioſeph de domo carceris per Deum Iacob; quando brachia virorum non auro grauabantur. Magis credo aurum referri ad actionem gratiarum: ſolent enim homines, qui brachiorum ſanitatem obtinuere, brachia argentea, vel aurea appendere benefactori ſuo, vel Deo, vel Dei matri. Quid tunc? Ioſephi brachia, vt à Deo liberata ſunt, & erepta vinculorum grauamini, ſic à grato viro apparuerunt aurea facta, & appenſa liberatori tanto. Ita ſemper pretioſiſſimis debemus benefactorem noſtrum teſtificare. Vt à vinculis diſſoluta ſunt brachia, ſic deaurata, hoc eſt, ſic aurea facta pretioſiſſimo munere benefactorem Deum teſtantur.

Oſeæ. 2. Quo reſpiciens Dominus per Oſeam cap. 2. ait: *Et hæc neſciuit, quia ego dedi ei frumentum, & vinum, & oleum, & argentum multiplicaui ei, & aurum, quæ fecerunt Baal.* In rem noſtram apertius ex Græco legit D. Cyril. Alex. *Et ipſa non cognouit, quia ego dedi ei frumentum, & vinum, & oleum, & argentum multiplicaui ei. Hæc autem argentea, & aurea fecit Baal.* Synagoga putans bona ſibi à Baal venire, & non à Deo Baali, & non Deo referebat gratias. Et quales referebat gratias? Ait textus: *Argentea & aurea fecit Baal*, hoc eſt, quæ accipiebat bona Baali appendebat argentea, & aurea facta; in hoc ſapientes, quod benefactorem non niſi de pretioſiſſimis vellent teſtificari. Ex quo pulchre D.

D. Cyril. Cyril. Alex. ibi fatur: *Tribuenda ſunt igitur Deo, quæ Dei ſunt. Doctorem enim, & præbitorem omnium bonorum noſtrorum inaurari conuenit per ea, quæ ab ipſo habemus.* Expende ab illis, *inaurari conuenit per ea, quę ab ipſo*: non enim placet Deo benefactori gratiarum actio, quæ non pretioſa, & aurea illi dicantur. Nequid oſtendi Deus benefactor, niſi ex aurea remuneratione, hoc eſt, niſi illi pretioſiſſima quæque in gratiarum

Luc. 7. actionem appendamus. Hinc Lucas cap. 7. de Magdalena ait: *Vt cognouit, quod accubuiſſet Ieſus in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum vnguenti, & ſtans retro ſecus pedes eius, vnguento vngebat.* Hoc præſtitit Magdalena obſequium Saluatori, cum primum ſeſe ad bonam frugem recipiebat, poſt hæc multis munerata à Saluatore, & præcipue fratre rediuiuo donata ſex ante paſſionem diebus cænam illi in Bethania

Ioann. 12. parauit. De qua cœna locutus Ioan. cap. 12. ait: *Ieſus ergo ante ſex dies Paſchæ venit Bethaniam, vbi Lazarus fuerat mortuus, quem ſuſcitauit Ieſus. Fecerunt autem ei cænam ibi: & Martha miniſtrabat, Lazarus vero vnus erat ex diſcumbentibus cum eo. Maria ergo accepit libram vnguenti nardi piſtici, pretioſi, & vnxit pedes Ieſu, &c.* Ad hæc Orig. hom. 35. in Matthæum acute notat, quod apud Lucam vnguentum à Magdalena exhibitum, non dicitur pretioſum fuiſſe, nec fuiſſe ex nardo ſpicato elaboratum; ſed ſolum dicitur vnguentum oblatum ab illa. Ioannes autem non ſolum vnguentum nominat, ſed multus eſt in eius pretio, & æſtimatione explicanda, dum ait: *accepit libram vnguenti nardi, piſtici, pretioſi, &c.* Cur ergo in præſenti magis explicatur valor, & pretium

A vnguenti? Cur magis dicitur pretioſitas materiæ, ex qua fuerat elaboratum? Rationem pulchre attigit Euthimius, dum enim totius apparatus cænæ indigitat cauſam ait: *Sorores vero cænam præparauerunt tanquam magiſtro, & benefactori ſummo, ac pluſquam humano.* Antea remiſſionem adhuc quærebat Magdalena ſuorum peccatorum, & ideo lacrymis inſtans, non adeo de pretio vnguenti curabat. Modo totus iſte cęnæ apparatus fiebat in actionem gratiarum, vt referrentur gratiæ benefactori Deo, qui fratrem à morte ad vitam reuocauerat, quæ ſane debebāt fieri de rebus pretioſiſſimis,

B & æſtimationis maximæ. Liberans enim Ieſus Lazarum ab vnguentis funeralibus, digniſſime deſignatus eſt Deus benefactor, per hoc quod rediuiui ſoror pretioſiſſima omnium vnguenta illi ſacraret. Debebatur quidem tanto liberatori remuneratio tanta, qua inauraretur per ea, quę de eius venerant manu.

§. XLIX.

C

Non dicendus eſt protector Reipublicæ; qui illam bonis vacuat, vt deffendat.

NOtanter Ioſephi fauor erga Iſraelitas deſcribitur, dum dicit: *Inde paſtor egreſſus eſt, Lapis Iſrael.* Et quidem Ioſeph è carcere eductus fuit à Pharaone, vt paſceret Ægyptum, quē ipſe fame oppreſſum per ſeptenniū pauit. Accidit tamen, quod ſimiliter Iſraelis domum paſceret eodem ſeptennio. Cur ergo non magis extollitur, quod fuerit paſtor Ægyptij imperij, quam quod fuerit paſtor Iſraelis? Cur prætermittitur totum illud de ſaturata Ægy-

D pto, & ſolum prædicatur, quod Iſraelis domum ſaturauerit? Defendit ſane Ioſeph à fame & Iſraelitas, & Ægyptios: ſed Iſraelitas ſic defendit, vt minime illorum, minueret bona, Ægyptios autem dum defendit à fame, ſpoliat ſimul eos omnibus bonis, vt omnia illorum ſub Regis poteſtate redigantur. Vnde merito non vocatur Ægyptiorum paſtor, nec protector, nec defenſor, non enim debet paſtor, aut protector Reipublicę haberi, qui illam, vt defendat, bonis euacuat. Sic pulchre de quodam Senatore dicebat Athalaricus, apud Caſſiod. 9. var. 25. *Fuit ille prouinciarum veriſſimus cuſtos. Nam ille defenſor proprie dicendus eſt, qui tue-* Caſſiod. 9.

E *tur innoxie.* Deſine nominare paſtorem, vel protectorem ciuitatis illum, qui vt defendat, ſuis bonis ciues ſpoliat, eripiens ipſe primitus bona, quibus forſam parcerent hoſtes. Vnde Venantium quēdam virum illuſtriſſimum non ſatis commendat Theodoricus Gothorum Rex apud Caſſiod. 2. Var. 16. fatus: *Hic igitur infatigabili cura, quod difficillimum virtutis eſt genus, ſub generalitatis gratia publica videtur procuraſſe compendia, cenſum non addendo, ſed conſeruando proten-dens, dum illa quæ cōſueuerant male diſpergi, bene induſtria prouidente collegit. Senſimus auctas illationes, vos addita tributa neſcitis. Ita vtrumque ſub admiratione perfectum eſt, vt fiſcus creſceret, & priuata vtilitas nulla damna ſentiret.* Quid pulchrius Caſſiod. 2. de regio miniſtro, de regni gubernatore dici

Digitized by Google

potuit? Vtinam hæc legerent, & ab hoc diſcerent vniuerſi Senatores vrbium. Non enim ſenatoris, nec gubernatoris nomen habet ille, qui regnum auget & conſeruat, auctis nouis in dies tributis, & exactionibus, quæ opprimant ciues. Vt Ioſeph non debuit à propheta vocari paſtor Ægypti, nec lapis Ægypti, cuius ſpoliatę bonis auxit in immẽſum regium fiſcum. Sed merito vnius Iſraelis & paſtor & lapis dicitur, quia nihil demens Iſraelitis, illorum accretione ditauit etiam Ægyptum. Sic Venántius ille Gothi regni clauum, vt obtinuit, huic virtutis difficilimo generi animum adiunxit, nimirum vt cenſum regium protenderet non addendo, ſed conſeruando. Et qualiter fieri potuit à gubernatore tãta virtus, tam ardua, tam difficilis, quod regiæ gazæ augeantur, nulla additione exactionis, nulla additione tributi, ſed ſola conſeruatione iam præſtiti? Ait Theodoricus de optimo Senatore Venantio ſupra: *Dum illa quæ conſueuerant male diſpergi; bene induſtria prouidente collegit. Sentimus auctas illationes, vos aucta tributa neſcitis.* Sit vel vnus ſenator induſtrius, qui eo adhibeat omnem curam & ſolicitudinem; vt regia pecunia, quæ male diſpergi conſueſcit, integre colligatur, & integre deducatur in præfinitos fines, & rex videbit anctas illationes, & populus nulla ſentiet aucta tributa.

Theod.

Gen. 49. Deus patris tui erit adiutor tuus, omnipotens benedicet tibi benedictionibus cæli deſuper, benedictionibus abyſſi iacentis deorſum, benedictionibus vberum, & vuluæ. Benedictiones patris tui confortatæ ſunt benedictionibus patrum eius, donec veniret deſiderium collium æternorum: fiant in capite Ioſeph, & in vertice Nazaræi inter fratres ſuos.

§. I.

Quidquid ſplendidum, & glorioſum in Maria fuit, id Dei filio proprium ceſſit.

STo à ſententia D. Amb. hãc benedictionem adaptantis vni Ieſu, cui ſoli & benedictiones terræ, & cæli, & abyſſi, & vberum, & vuluæ vt propriæ ceſſerunt. Sane quod glorioſum, & ſplendidũ à Mariæ vberibus, & virgineo vtero rutilat, id in vnius Dei filij ſplendorem, & gloriam cedit, vt vere proprium illius. Et quid potuit eſſe ſplendidum in Maria, quod non eſſet proprium Dei filio? Samuelem allocutus Dominus 1. Reg. 16. ait: *Mittam te ad Iſai Bethlehemitem; prouidi enim in filijs eius mihi regem.* Dixiſſet forſam Deus prouidi in filijs eius populo meo regem. Nonne hoc verum erat? Nonne hoc intendebat Deus, nimirum regem, dare populo ſuo? Cur ergo non dixit, prouidi populo

1. Reg. 16.

A meo regem, ſed maluit dicere prouidi regem mihi? Quia rex prouiſus à Deo in filijs Iſai futurus etiam erat pater Chriſti, maluit Deus omnia illius ſplendida, & glorioſa non alij aſſignare, quam ſibi. Nihil enim ſplendidum potuit eſſe in parente Chriſti, quod non cederet Deo ipſi. Rem pulchre notans D. Baſil. Sel. orat 14. ait: *Non ſimpliciter prouidi; ſed mihi in regem. Arcanum aliquod myſterium continet. Prouidi in filijs Iſai mihi regem. Quoniam ex Dauide Chriſtus ſecundũ carnem, verum regnum, cæleſtia ſceptra, ſalutis generatio, perennis gratia. Prouidi, inquit, in filijs Iſai mihi regem. Tantum non dicit, meum eſſe iſtius filij regnum puto.*

Baſil. Sel.

B Ecce tibi ex quo Dauid pater Ieſu aſſignabatur. quidquid in Dauide ſplendidum erat, ſibi Deus merito appropiabat. Cur ergo non ſibi appropiet Dei filius, quidquid glorioſum, quidquid ſplendidum rutilat ab vberibus, & ab vtero Mariæ? Sane benedictiones vberum, benedictiones vuluæ virgineæ propriæ, & ſingulariſſimæ ſunt Dei filij. Tota enim virginei vteri benedictio ideo parabatur, vt ex illa tanquam ex proprio ſtẽmate Dei filius crederetur naſci. Quo ſpectans Proclus hom. de Chriſti nat. habita tom. 6. Cõcil. Epheſ. cap. 7. ait *Quod ſi ea, quæ genuit, virgo non permanſit, neque is qui natus eſt, aliud quam purus homo extitit. Atque ita partus ille nihil admiratione dignum habebit. Quod ſi illa*

Proclus.

C *vero in partu, & poſt partum virginitatem illæſam retinuit, is citra omnem controuerſiam arcano modo ex ea ortus eſt, quem (cum per clauſas ianuas ingreſſus eſſet) Apoſtolus Thomas in gemina natura ſubſiſtentem agnouit, agnitumque non abſque ingenti ſtupore compellauit, Dominus meus, & Deus meus.* Ecce tibi totus virginitatis Marianæ ſplendor ſeruit Dei filio, & facit eius diuinitatem, & altitudinem magis clareſcere; & aperiri, vt ex virginitate materna, tanquam ex proprio ſtemmate ſplendeſcat diuina ſublimitas. Hinc Iſaias cap. 4. de Dei filio aiebat: *Erit germen Domini in magnificen-*

Iſai. 4.

D *tia, & gloria, & fructus terræ ſublimis.* Circa quæ verba D. Amedæus hom. 3. de laudibus Mariæ fatur: *Germen Domini in magnificẽtia, & gloria extitit, quando conceptum de Spiritu ſancto, & ortum de radice Ieſſe in ſummitate virgæ totum efflorauit, imo flos fuit.* Ecce tibi vt omnis radicis virgineę ſuccus cedit in florem Deo filio, & quanta quanta ẽſt virginis altitudo, altitudo eſt propria Ieſu, qui floridus apparet, & ſublimis in ſummitate virgæ. Nihil, mihi crede venit à Maria eximiũ, quod non oſtenderet, & prædicaret deitatem filij. Id prædicabat virginitas incorrupta, præ-

Amedau.

E dicabant vbera de cælo plena, & quod mirere magis, ipſæ faſciæ, & panniculi à Maria puero exhibiti eundem prædicabant Dei filium. Hinc Cant. 1. ait ipſe. *Odor veſtimentorum tuorum ſicut odor thuris.* Odor thuris diuinitatis arcanũ præſens ſignat, quæ ergo veſtimenta inſtar thuris potuiſſent eſſe diuinitatis indices? Veſtimenta Mariæ parata puerulo filio, nimirum faſcię, & panniculi. Ait Rup. lib. 3. in Cant. *Quid de pannis dicam, quibus me inuoluiſti, & in præſepio reclinaſti? Nimirum id, quod verum eſt, quia odor veſtimentorum tuorum ſicut odor thuris. Omnium namque veſtimentorum ſcilicet, bonorum operum tuorum, quæ in me materna, & pluſquam materna charitate operata es, panni illi primitiæ fuerunt. Et ſi in omnibus ſimulata es, mihi mater, & virgo fidelis, tanquam Deo, cui ſoli debetur odor thuris in ſacrificio.*

Cant. 1.

Rupert.

A Quid pulchrius? Omnia matris virginea opera, vt benedictionibus plena, & ſplendida ſic propriiſſimè aptabantur Dei filio, eiuſque diuinitatis erant indices.

§. LI.

Omnis creaturarum ſplendor eò tendit vt vnus effulgeat Chriſtus.

NImis profuſus eſſe Iacob in tot beoedictionibus creaturarum congerendis, ſi B voum Ioſephum reſpiceret, & non magis Chriſtum; cui ſoli in veritate aptantur *benedictiones cæli deſuper, benedictiones abyſſi deorſum, benedictiones vberum, & vulue.* Quidquid enim benedictum eſt, & glorioſum in omni ereatura eò tendit, vt ſuper omnia oſtcodat Chriſtum. Quo reſpiciens Alexander Epiſcop. Alexandrinus epiſt. ad Cooſtantioopol. Epiſcop. quæ habetur lib. 1. Concil. Nizeni inquit. (Nizen.) *Quid autem ſunt eius creaturæ, vt homines, & Angeli benedictionem accipere, vt in dies proficerent, vt virtutibus, mandatiſque in lege præſcriptis exculti, exercitatique non in vitia dilaberentur ad eum plene finem,* C *vt Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui eſt patris natura filius ab omnibus adoraretur.* Expende quæſo ad quid ſparſæ ſunt benedictiones Dei per vniuerſas creaturas tam cæleſtes, quam terrigenas, nimirum, ad eum plane finem, vt Chriſtus Dei patris filius ab omnibus adoretur, & feratur in ſublime. Nulla, mihi crede, benedictio data eſt Angelo in cœlo deſuper, nulla data eſt homini in terra deorſum, niſi vt dignos habeat famulos, & adoratores Chriſtus. De Ioan. Baptiſta adducit Mareus, cap. 1. illud (Marc. 1.) Malachiæ vaticinium inquieos: *Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparauit viam tuam ante te.* D Noo conteotus Deus pater dicere, ſe Ioannem mittere, maluit Ioannem vocare Angelum: illi non naturam, ſed dignitatem, ſed munus, ſed hooorem attribuens Angeli. Et cur tantus Aogeli honor attribuitur Ioanni, niſi vt natus in terra Chriſtus, haberet etiam in terra Angelorum benedictiones, & gratias ſibi famulantes? Ait D. Chryſol. (Chryſol.) ſer. 89. *Cum Chriſtus Deus naſceretur in carne, Ioannes Angelus eſt generatus in terris, vt ita officia terrena officijs ſe cæleſtibus miſcerent, ſicut humanis ſe diuina miſcebant, & in terra Deo Angelus, Domino ordo cæleſtis obſequij non deeſſet.* Ideò datur benedictio, & gratia Angelorum Ioanni, vt dignus E io terra repræſentaretur famulus Chriſto; cuius gloriæ intuitu à Deo venit, quidquid ſplendidum & decorum exhibetur omni creaturæ. Vt merito dicat D. Cyril. Alexan. lib. 2. de (D. Cyril.) Recta fide ad Reginas. *Quod igitur creaturarum obſequio, iure meritoque potiatur Chriſtus, hoc inde habet, quia Deus, & Dominus eſt, totumque quod ortum, quouis modo ſortitum eſt, pedibus illius ſubſtratum eſt.* Vt ſic omoes cæli, terræque & vberum, & vuluæ benedictiones illi famuleotur, quando & Angelus, & homo, & quidquid ortum ſortitur eius pedibus ſubſternitur.

§. LII.

Mariæ deiparæ largitas longe ſuperauit magnificentiſſimorum Patriarcharum profuſiſſimas largitiones.

NOn ſolum Iacob implet filium Ioſephum benedictionibus omnium ereaturarum, illi attribuens quidquid à cælo ſplendet, quidquid in maris theſaoris reconditur, quidquid in terra gignitur; ſed inſuper addit has à ſe B beoedictiones profectas omnibus auorum, atauorumque benedictionibus eſſe longe præſtantiores. Quippe ait: *Benedictiones patris tui confortatæ ſunt benedictionibus patrum eius, donec veniret deſiderium collium æternorum.* In quibus verbis aliqua comparatio eſt iotelligeoda, quaſi dicat, benedictiones meæ præſtaotiores ſunt præ alijs auotum meorum. Sic enim ex Hebræo legitur: *Benedictiones meæ præualuerunt ſuper benedictiones patrum meorum.* Sed vnde benedictiones profectæ à Iacobo tantum ereueront, vt auorum munificẽtiſſimorum ſuperent benedictiones? An quia Iacob maiora, præſta- C bat filio, quam Abraham, & Iſaac ſuis præſtiterunt? Abſit, ooo præſtabat maiora Iacob, ſed quæ præſtabat & propinquius, & forte expreſſius vcoturum attingebant ſaluatorem. Id qood exprimebat ipſe aiens: Benedictiones patris tui confortatæ ſunt benedictionibus, ſeu præ *benedictionibus patrum eius, donec veniret deſiderium collium æternorum*; quaſi vellet, ſe in hoc vincere auos, quod ſuæ benedictiones expreſſius protenderentur vſque ad deſideratiſſimi Meſſiæ adoentom. Sic Lyra ibi, ſic Abbul. ex quo mihi illud in primis venit in mẽtem, quam etiam ſuperent diuioæ Deiparæ largitiones, D vniuerſas patriarcharum largitiones, quæ in filios deuenerunt à parentibus? Iacobi benedictiones filio præſtitæ ſuperarunt proauorum benedictiooes. quia propinquius, & expreſſius deſideratum Meſſiam attigerũt. Mariæ ergo benedictiones filio præſtitæ cur non vincant benedictiones munificẽtiſſimorum principum vniuerſas? Ad matrẽ ſuam aiebat. Dominus ab illius pendens vberibus, Cant. 4. *Pulchriora ſunt vbera tua vino: & odor vnguentorum tuorum ſuper omnia aromata.* (Cant. 4.) Vbera ſugit matris, & eius odorifera vnguenta ſuper omnia aromata extollit? Et quæ erant hæc Mariæ voguẽ- E ta, quæ ſic extollebãtor apud Deum inter vbera ſugenda? Sane erant vnguenta illa ipſiſſimæ lactis largitiones eſurieoti filio præbitæ, quæ vt tantum pauperem implebant, ſic vniuerſas munificentiſſimi cuiuſque largitiooes vincebant. Pulchre Rup. lib. 3. in Cant: *Quæ ergo vnguenta tua ſoror mea ſponſa? Eleemoſinæ tuæ, quas expendiſti in me. Audiunt amici de quadam muliere effundente oleum ſuper caput, & ſuper pedes dilecti mei recumbentis, & dicunt, quia domus impleta eſt odore vnguenti, & intelligunt in illa muliere Eccleſiam noſtram, quæ quoties impendit eleemoſinam pauperibus noſtris, toties vnguenta ſua pedibus meis ſuperfundit, & aromata diſtribuit. Hæc autem ſunt aromata, vnguenta pretioſa eſurienti cuilibet ex inimicis meis cibum dare, potum præbere, peregrinantem col-* (Rupert.)

Digitized by Google

colligere, nudum veſtire, infirmum viſitare, & ſi in carcere eſt, ad eum venire. Super omnia hæc aromata eſt odor vnguentorum tuorum, id eſt, ſuauitas eleemoſinarum tuarum, quia non vt cæteri in membris meis, ſed in memetipſo tu ipſa munificentiſſima extitiſti. Compone modo vniuerſas largitiones, & benedictiones à munificentiſſimis viris profectas, cum paucis lactis guttulis filio ſuo à Maria præſtitis, proculdubio, guttulæ hæ lactis Ieſu ſitienti exhibitæ longe ſuperant Patriarcharum omnium, & principum munificentiſſimorum largitiones.

Gen. 49. Beniamin lupus rapax manè comedet prædam, & veſpere diuidet ſpolia.

§. LIII.

Non tam à munere vili, vel nobili commendatur homo, quam ab eo quod illud quodcumque ſit, præclare exerceat.

NOn deſinam ponderare in præſenti de Iacob, quod commendaturus filiorum ſuorum benedictiones, & glorias, non refugit illos tam præſtantibus, quam vilibus animalculis comparare. Iudam leoni comparat, ſed dan reptili viliſſimo comparatur, Neptalin ceruo timido, Beniamin lupo rapaci. Cur non magis omnes commendat ab Aquilis, à Leonibus, à regiis, & præſtantioribus animalibus? Cur non refugit illos à viliſſimis commendare? Sciebat ſapientiſſimus vir in hoc mundi theatro nihil intereſſe, quod regiam perſonam vel ſeruilem agas, ſed quod quamcumque egeris, ſtrenue, & præclare illam agas. Huic excogitationi reſpondet D. Syneſ. de Prouid. ſect. 1. fatus: *Ita nobis in maximo illo mundi toto actu vitas noſtras, quaſi perſonas Deus circumpoſuit, neque aliud altera vita genus potius eſt, nec deterius, ſed vnuſquiſque perinde, vt poteſt, eo vtitur. Ac qui bonus eſt, vbicumque honeſte degere poteſt, ſeu mendicum, ſeu monarcham aſſimules, nec de perſona plurimum contendet: quandoquidem & tragædiarum author is ridiculus fuerit, qui hanc renuat, illam vero potius eligat, præſertim cum qui anum præclare, ac cum laude egerit, corona, & præconis voce celebretur, qui vero regis perſonam indecore ſuſtinuerit, omnium ſibilo, & procacioris ſonitu excipiatur, interdum lapidibus impetatur. Nullius noſtrum propria vita eſt: alienas vero extrinſecus circumfuſas habemus.* Et quidem ſapientiſſime hoc excogitatum eſt, quod non diſtat theatrum vitæ noſtræ à comedorum theatro. Vt in comicis non attenditur, regis ne, an ſerui anteambulonis perſonam agas, ſed an recte & concinne tuam perſonam egeris, ſic in mundi, vitæque humanæ theatro, non perſonas vtcumque, ſed perſonas egregie repræſentatas ſequuntur coronæ, & palmæ. Imo crebrius in comicis plauſus hominum capiunt, imo & maiora lucra, qui ſtulti alicuius, vel anteambulonis, vel aniculæ laruas apptime gerunt; & qui regios oſtendunt faſtus, faſtidiuntur, & ſi male ſe gerant, exſibilantur. Sic in vitæ theatro, qui ſeruiles perſonas egregie peregerunt, nomen conſequuntur immortale. Ad Philipp. 2. *Hoc enim ſentite in vobis, quod in Chriſto Ieſu, qui in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Humiliauit ſemetipſum, factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, &c.* Expende quæſo, vnde & celeberrimum, & cantatiſſimum Ieſu nomen appareat. Duæ enim in illo erant formæ, & forma Dei, qui coæternus erat, & coæqualis patri, & forma temporalis ſeruitutis, nimirum forma ſeruilis naturæ humanæ, qua in tempore ſuperindutus filius Dei in mundi theatro fuit, & ibi vniuerſas ſeruorum accepit plagas. Quid tunc? *Propter quod & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, &c.* An propter quod Deus erat ſolum datum eſt illi nomen celebre? Abſit; propterea quod ſerui induit naturam, & ægregie vniuerſas ſeruiles conditiones in ſe repræſentauit, & glorioſum nomen accepit, & plauſus omnium creaturarum.

D. Syneſ.

Philip. 2.

§. LIIII.

Regia virtus eſt militibus celeriter prouidere.

NVlli dubium eſt, quod Beniaminica tribus prima ſub nomine fulſerit regali, quando ex illa Saul creatus fuit primus rex Iſraëlitarum. Cur ergo regaliſſima tribus lupo comparatur, mane comedenti, & veſpere ſpolia diuidenti? Quid hoc boni, vel mali notat in regia dignitate? Vnus Caietanus ſapienter inde noſcit regij nominis maculam in Saule, qui tantum à regiis virtutibus affuit, vt cum feſtinus fuerit in expugnãdis hoſtibus, tardus, & nimis ſerus extiterit, in diuidendis ſpoliis, & militibus munerandis. Quippe ait in Car. Lyppom. *Perſpicacius intelligimus prophetans, quod Beniamin in Saule rege futurus erat matutinus ad prædam, hoc eſt, ad ſuperandum inimicos populi Iſrael, ſed tardus ad diuidendum ſpolia ſuis.* Proh regis conditionem minime regalem! Quis atrium regale putet, in quo milites putridi iacent vel ipſa remunerationis expectatione confracti? Sane ille rex probatur regaliſſimus, cuius cura eo ſpectat, vt quam primum ditet milites ſuos. Ioan. 19. vbi Ieſus ſuffixus fuit cruci, mandat Pilatus ſimul ſuffigi titulum, qui Ieſum regem Iudæorum publicet, erat enim in titulo ſcriptum *Ieſus Nazarenus rex Iudæorum.* Quid inde? Immediate Ioannes vt memorat regale crucifixi titulum, proſequitur dicens: *Milites ergo cum crucifixiſſent eum, acceperunt veſtimenta eius, & fecerunt quatuor partes, vnicuique militi partem, &c.* Nil medium eſt, vbi Ieſus fulget ſub regio titulo, & bona ſua diuiduntur militibus. Non valuit vel ad horam regium titulum in ſe habere, quin de ſuis bonis oſtenderet veſtiros milites. Ex quo D. Amb. lib. 10. in Luc. ait: *Quantos vero Chriſtus ſua veſte veſtiuit? Puto autem, quod non quatuor, ſed omnes veſtiuit milites, & omnibus abundauit.* Felix qui ſub tanto rege Ieſu militat, neſcit

Caietan.

Ioan. 19.

Ambr.

Digitized by Google

regaliſſimus iſte rex nudos videre milites, ſed vel de ſuis veſtibus illos quamprimum induit. Hunc ebibit animum Hiſpaniarum rex Philippus IIII. qui, (vt ex fideli relatione percepi) diebus præteritis videns militem pene nudum, ſtatim de regali gymnaſeo veſtem adduci iuſſit, qua ipſe rex indui ſolebat, & illam tradidit induendam militi. Quid regalius? Præclare D. Syneſius lib. de Regno poſt amicorum cultum, nullam prius mandat curam regibus, quam curam militum. Ait enim: *Quæ vlla rege dignior poſſeſſio, quam amici conſortium? Quandoquidem propenſum in amicos ſtudium non minima regis virtus eſt. Vnde paulatim noſtra procedens oratio regem è Palatio eductum poſt amicos militibus, ſecundis quaſi amicis conciliat.* Vna præualere debet in animo regio, & amicorum cultura, & cura militum. Quod amici, id habeant milites in regaliſſimo principe.

§. LV.

Deus omnia in ſuis carnalia abſumit.

NOn otioſe putat Hieronymus vocari Beniaminum voracem lupum, ſed ratione templi Salomonici ædificati in illa tribu, cuius in ſacrificiis abſumebantur quotidie & agni, & oues, & iuuenci mille. Qui lupus tot greges abſumpſit, quot Dei altare abſumebat in dies? Plane lupo voracius diuinum altare eſt, in abſumendis carnibus, vt hinc iam oſtendatur diuinitas quàm omnia carnalia in ſuis

Matt. 17. abſumat. Matth. 17. transfiguratio Ieſu cum præſens eſſet Petrus ſtatim clamat. *Domine bonum eſt nos hîc eſſe.* Quid ais Petre? Quomodo potes eſſe ibi, vbi nulla corporis refectio, nullus potus, nullus cibus inuenitur? Cur corporis neceſſitates ſic obliuiſceris, vt ames eſſe, vbi nihil eſt, vnde corpus valeat viuere? Ex quo Petrus manifeſtatæ Chriſti diuinitati acceſſit, ſic omnia corporalia, & carnalia fuerunt in illo abſumpta, quaſi nihil haberet, quod poſſit carni, & ſanguini eſſe commune. Ad hæc D. Amb.

Ambr. lib. 3. epiſt. 11. inquit: *Domine, bonum eſt nos hîc eſſe. Quanta igitur illa diuinæ ſubſtantiæ gloria, quanta verbi bona, in quæ concupiſcunt Angeli proſpicere? Anima igitur, quæ illud videt, corpus hoc non requirit, minimamque familiaritatem cum eo eſſe debere intelligit, renuntiat ſeculo, abducit ſe à vinculis carnis.* Non potes homo & Deo ſiſti, & carni acquieſcere, cum primum enim Deo appropinquas, quidquid carnale eſt, & corporeum, ſtatim abſumitur, nec datur locus, vt in quo viuit Deus, caro viuat. Hinc Paul. 2. ad

2. Cor. 12. Corinth. 12. *Scio hominem in Chriſto ante annos quatuordecim (ſiue in corpore neſcio, ſiue extra corpus neſcio; Deus ſcit) raptum huiuſmodi ad tertium cælum.* Mirabar, quod ſciat Paulus ſe in cælum raptum, imo & in cælo eſſe; & prorſus ignoret, an ibi cum corpore ſit. Cur ſe videns in cælo, non videt an careat corpore, vel habeat illud erat homo in cælo Dei gloriæ vicinus, à qua venit, quod omne corporale, & carni proximum ſic ab oculis abſcedat, quaſi

Ambr. nihil ſit. Ait D. Amb. vbi ſupra: *Paulus raptus in tertium cælum, cum corpore eſſit, an ſine corpore neſciebat. Raptus, inquam, in paradiſum, vſum proprij iam non ſentiebat corporis, & audiens Dei verba, quomodo ad corporis infirmitates deſcenderet, erubeſcebat.* Totum corporale abſumitur à Dei præſentia, ita vt Paulus ad Deum raptus iam vſum proprij corporis non ſentiret, imo nec ſi eſſet in ſe corpus, ſciret, nec poſſet intendere ad illud. Quia experentia ductus ait ipſe ad

Rom. cap. 8. *Vos autem in carne non eſtis, ſed in Spiritu: ſi tamen ſpiritus Dei habitet in vobis.* Homines erant iſti ad quos loquitur Paulus, & tamen confidenter dicit illos non eſſe in carne; & vnde fieri poteſt, quod homines viui in hac vita degentes in carne non ſint? Iam explicat aiens: *Si tamen ſpiritus Dei habitet in vobis*, nequit enim fieri, quod Dei ſpiritus habitans in nobis non abſumat omnia opera carnis, & nos ad efficaciam ſpiritus transferat. *Ad Rom. 8.*

Chryſoſt. Ibi de Chryſoſt. hom. 13. fatur: *Quid? In carne illi non erant? Sed in corpore obambulabant? Quid id, & quanam ratione? Vt intelligas Chriſtum non ſolum extinxiſſe peccati incendium, ad tyrannidem oppreſſiſſe, ſed & carnem leuiorem, ac ſpiritu altiorem reddidiſſe, natura non mutata, ſed velociore, ac ſpiritualiori effecta. Nam quemadmodum ferrum ab ignis aſſiduo vſu, & ipſum quoque in ignem euadit, ſic fidelium, ſpiritumque habentium caro in illam demum efficientiam tranſmutatur, tota ſpiritualis vndique atque vna cum anima, & ipſa volatilis reddita.* Itaque vbi Chriſti Dei Saluatoris noſtri ſpiritus cœpit in nobis habitare, non ſolum tyrannidem expulit peccati, ſed & ſic abſumpſit opera carnis, vt nos omnes videamur in tenuitatem ſpiritus tranſlati.

§. LVI.

Quidquid Deo per fidem mactamus ſiue ſacramus, in morte recipimus.

BEniaminicus lupus, hoc eſt Dei templi altare, vt ex Hieronymo vidimus, comedit mane, abſumit hoſtias in hac vita oblatas, *ad veſpere diuidit ſpolia.* Et quidem quod Deo oblatum præſtamus in hac vita; in vitę occaſu, in mortis lumine à Deo nobis reſpondet reſeruatum. Ex quo mirificæ extollit Fidei noſtræ efficaciam D. Ambr. orat. de obitu Theodoſij fatus: *Bona itaque fides, quæ frequenter operatur in mortuis. Vndè arbitror, quod fila cordarum cytharæ ideo fides dicantur, quoniam & mortuæ ſonum reddant.* Non prorſus perit, quod fide offers diuino altari, quantumcumque enim videatur in vita hac periiſſe, tamen in mortis veſpere tibi reſeruatum apparet. Eæ ſunt in fide Deo mactatæ hoſtiæ, quæ vel in morte reſpondeat. Quò ſpectans Pſalm. 126. ait: *Surgite poſtquam ſederitis, qui manducatis panem doloris. Cum dederit dilectis ſuis ſomnum, ecce hæreditas, &c.* Iubentur ſurgere, qui ſedebant in luctu, & iubentur ſurgere, quia tempus inſtat, quo Deus dilectis ſuis ſomnum dare ſolet. Sed quãdo ſomni tempus eſt, tunc non ſurgendi, ſed magis ſedendi, imo & cubandi tempus eſt. Cur ergo ſedentes non magis dicuntur, quod cubent, quam quod ſurgant, dum tempus inſtat ſomni? Loquitur ibi non de communi ſomno, ſed de ſomno mortis; tempus autem mortis, idem eſt & tempus ſurgendi vt recipias

D. Ambr. *Pſalm. 126.*

D. Hilar. pias plenitudioem operum. Ad hæc enim facit D. Hilar. ibi: *Cum dederit dilectis ſuis ſomnum, hoc ſurgendi ſedentium, quod & dandi dilectis ſuis ſomni tempus eſſe demonſtrans, id eſt, omni plenitudine iam recepta.* Equidem Dei dilectis, qui omnia, & ſeipſos pro Deo lapidauerunt, idem eſt tempus dormiendi, tempus moriendi, & tempus ſurgendi, vt accipiant plenitudinem omnium.

Gen. 49. Omnes hi in tribubus Iſraël duodecim: hæc locutus eſt eis pater ſuus, benedixitque ſingulis benedictionibus propriis. Et præcepit eis, dicens, Ego congregor ad populum meum, ſepelite me cum patribus meis in ſpelunca duplici, quæ eſt in agro Ephron Hethæi contra Mambre ::: Finitiſque mandatis, quibus filios inſtruebat, collegit pedes ſuos ſuper lectulum, & obiit, appoſituſque eſt ad populum ſuum.

§. LVII.

Quæ temporalia tantum ſunt, non ſunt proprie noſtra.

CVm regnum, cum iudicaturas, & alias fortunas Iacob filiis ſuis annuntiaſſe dicatur loco benedictionum, mirum eſt, quod ſilentio inuolueret Aaronicum Sacerdotium, & totum Leuiticum ordinem. Sicut enim Iudas, & Beniamin, & Ephraim ſceptro floruerunt, & cæteræ tribus iudicatura, ſic & Leuitica tribus floruit ſacerdotio. Cur ergo Iacob ſacerdotium omnino prætermiſit in filiorum benedictionibus? Huic quæſtioni iam textus præſens reſpondet, dum ait: *Benedixitque ſingulis benedictionibus propriis.* Equidem agebat Iacob de benedictionibus quæ vere poſſent dici eſſe propriæ filiorum; vt regnum, vt iudicatura, adeo erat propria illorum, vt vſque nunc duret in Luc. 1. filio eius Ieſu, iuxta id Lucæ 1. *Et regnabit in domo Iacob, & regni eius non erit finis.* Sacerdotium autem erat temporale prorſus, nec peruenturum erat vſque ad Chriſti tempora nouiſſima, quando Chriſtus non ſecundum Aaron, ſed ſecundum ordinem Melchiſedech durat ſacerdos. Merito ergo præteritur Aaronicum ſacerdotium, quod vt temporale, ſic non proprium Iacobeæ familiæ dici potuit. Adhæc ait Rupert. Ruper. *Cur illud ſacerdotium in ſuis benedictionibus pater omiſit, nullamque Leuitici prædicauit laudem miniſterij? Ad quod dicendum, quia illud ſacerdotium ad quod dicendū, quia illud ſacerdotium ad hos fines ſæculorum non peruenit.* Vbi finiẽdum erat ſacerdotium, non potuit poni inter Iacobeæ proſapiæ propria, non enim noſtrum eſt, quod finitur, quod temporaliter ſolum haberi poteſt. Hinc

A Matth. 5. iubemur à Deo petere: *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie.* Qui panis noſter eſt? Cum audis panem noſtrum, ſimul puta nihil ibi temporale, nihil caducum peti, ſed æternum. Sapienter enim Cæleſtinus Pontif. Max. epiſt. ad Populum Conſtantinopol. in tom. 1. Concil. Epheſ. ait: *Illud noſtrum eſt regnum, illud continuum, illud ſempiternum: noſtrum non eſt, per quod tranſitus tantum contingit.* Quis dicat ſuum illud, quod non poteſt teneri, ſed quamprimum euoluat à ſenſibus? Noſtrum ſolum debet credi, quod ſic firmiter habetur, vt ab eius poſſeſſione nulla potentia deturbemur. Sponſæ Cant. 1. B ſic conſulebat Dominus Cant. 1. *Si ignoras te, ò pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi poſt veſtigia gregum tuorum, & paſce hædos tuos circa tabernacula paſtorum.* Itaque ignorantis ſe & ſua hoc erit ſignum, quod egrediatur ad externa, ſed in externis his bonis non poteſt anima & ſe, & ſua inuenire. Cur ergo eo quod ad externa egrediatur, creditur & ſe & ſua propria ignorare? Propria hominis non eſt forma, potentia, nobilitas, copia rerum. Nonne & in his inuenietur anima in propriis? Abſit; quando enim externa omnia temporalia ſunt, & caduca, non poſſunt dici noſtra, non poſſunt haberi hominis pro- Nyſſen. pria. Ait D. Niſſenus hom. 2. in Cant. *Qui ſe ipſos* C *non conſiderantes vires, aut pulchritudinem, aut gloriã, aut potentiam, aut aliquas alias facultates, aut faſtum, aut corporis molem, ac magnitudinem, aut aliquid aliud in ſe ipſis videntes, ſe tales eſſe exiſtimant. Propterea ſunt ſui non tuti cuſtodes per habitudinem ad alienum proprium negligentes incuſtoditum. Qui enim aſpicit ad vitam, quæ agitur in hoc mundo, & quæ hîc ſunt, exiſtimat digna, quæ cuſtodiantur, neſcit diſcernere proprium ab alieno. Nihil enim eſt noſtrum eorum, quæ ſunt aduenticia. Quomodo enim dominatum obtinneris in id, quod tranſit, & fluit?* Eo ipſo quod bona ſint in fluxu, nequeunt eſſe ſub noſtro dominio, nec inter noſtra poſſumus reputare D illa.

§. LVIII.

Patria & populus creaturarum eſt ipſum nihil.

DIcit Iacob, *congregor ad populum meum;* & inferius de illo mortuo dicunt, *appoſitus eſt ad populum ſuum*, qua phraſi id ſolum ſignificatur, vt ex doctiſſimis aliis probat noſter Pereira in præſenti, quo quis vita fungitur, quod humanum illud compoſitum abit in nihilum. Et merito dum de reditu compoſiti ad nihilum E loquimur, dicimus illud ire, ſiue apponi ad populum ſuum, quando patria propria cuiuſuis creatura cenſetur ipſum nihil. De diuina luce locutus Ioan. cap. 1. ait: *Quæ illuminat om-* Ioan. 1. *nem hominem venientem in hunc mundum.* Expende dicendi modum, quo homo dicitur veniens in mundum; quippe vbi motus venientis in aliquem locum exprimitur, neceſſario intelligi debet locus alius, à quo veniat. Non enim fit motus venientis niſi à loco in locum. Extra mundum autem non verus, ſed fictus locus, qui nihil ſit inuenitur, vt inde pateat locum proprium creaturarum, à quo vt à propria ſede veniunt in mundum eſſe ipſum purum nihil. Ait D. Cyril. Alex. in 1. cap. Ioan. D. Cyril.

cap. 9. *Venientem in hunc mundum hominem intelligamus, qui à nihilo adeſſe producitur. Locus enim quaſi quidam creaturarum confingitur ipſum nihil, à quomodo quodam profectæ locum eſſendi acquirunt.* Itaque prima ſedes, primus locus, & populus venientium in hunc mundum eſt putum nihil, vt credat homo cum in nihil tendit, tunc in patriam ſedem, & patrium locum ire. Sub hac figura reſpiciebat Iob interitum hominis, & abolitionem vitæ, cap. 17. inquiens: *Infernus domus mea eſt, & in tenebris ſtraui lectum meum. Putredini dixi, Pater meus es, mater mea, & ſoror mea vermibus.* Quæ in patrio populo habentur, ea ſibi arridere putat Iob in vitæ deſitione, & vt peregrini accedentes ad patrium ſolum & parentes, & affines alacriter compellant, ſic Iob vicinus interitui, quidquid ad deſitionem, imo ad perditionem pertinet, vt inſtantes iam parentum & affinium focos mira alacritate ſalutat, & compellat.

§. LIX.

Illa præſtantiſsima virtus eſt, quæ vnionem, & concordiam cum aliis præ ſe fert.

POſt fames, poſt æſtus, poſt vigilias, poſt incredibiles labores pro Deo, & virtute exanthlatos, ait Iacob ſanctiſſimus, *Ego congregor ad populum meum.* Nihil ſibi ſupra populares quoſuis adſcribens, in nullo ſe à populari vel minimo diſcernens. Ille faſtuoſus Pharisæus apud Luc. 18. ſolutis decimis, & ieiuniis
Luc. 18. clarus, nihil magis optabat, quam ſeſe ab aliis omnibus ſeiungere. Ait enim: *Non ſum ſicut cæteri hominum: ieiuno bis in Sabbatho, decimas do omnium quæ poſſideo.* Sic ſe ieiuniis extollebat, vt vellet ab omnibus diſcerni, ab omnibus ſeparare, & ſeiungi, factus totius criminator mundi, vt ſolus ipſe effulgeat. Componite modo Pharisæ[illegible] hunc cum Iacobo. Pharisæus binis ieiuniis Sabbathi adeo inſoleſcebat, vt nullius ſocietatem admitteret: Iacob poſt mille inedias, poſt vigilias, poſt peregrinationes, poſt longiſſimam iniuriarum ſubſtinentiam, ſic ſe æſtimat, vt pro magno habeat cum quibuſuis popularibus ſuis coniungi. Cur tot laboribus clarus non optas aliquid ſupra populum? Cur non magis expectas efferri ſupra populares? Ipſe ait, *Ego congregor ad populum*, vnionem enim, qua ſeſe populo adiungebat, congregabat, præ oculis habens vt hanc ſeruet cum omnibus, nil requirit amplius. Iuſtus enim nihil in omnibus virtutum operibus præſtantius putat, quàm ſi vnionem, & concordiam ſeruet cum aliis etiam infimis. Ionæ cap. 3. vbi Prophetæ vox peruenit ad Regem Niniue, ſic de mandato regis clamat preco: *Homines, & iumenta, & boues, & pecora non guſtent quicquam:* ſic prædicatum eſt omnibus ieiunium, ad quod ieiunium ſtatim deſiit eſſe diuina ira. Non ſic Iſaiæ cap. 2. dicunt enim Iſ-
Iſai. 2. raëlitæ: *Quare ieiunauimus, & non aſpexiſti, humiliauimus animas noſtras, & neſciſti?* Ad ieiunium Niniuitarum reſpicit Deus, & ad ieiunium Iſraëlitarum non reſpicit. Vndè placuit minus hoc ieiunium, quam illud? Ait Iſaias: *Ecce ad lites, & contentiones ieiunatis*, Græce: *In*
A *iudicium, & pugnas ieiunatis.* In ieiunio ſuo hoc curabant Niniuitæ etiam principes, & clariſſimi viri, vt ſeſe popularibus etiam viliſſimis adiungerent, vt magna fieret inter omnes concordia, & vnitio; Iſraëlitæ autem è contra in ieiuniis ſuis quærebant vnde ſe ab aliis diſcernerent, & alios deſpicerent; ieiunabant enim in iudicium, & pugnas, vt cæteros iudicarent, & de prælatione pugnarent quotidie. Hinc diſplicet Iſraëlis ieiunium; & placet ieiunium Niniuitarum, vt quod vnitatem, & concordiam halaret, quæ virtus ſeſe ſupra morales euehit virtutes. Ait pulchre D. Cyril. Alexand. D. Cyril.
B in Ionan: *Sapientes non parum Niniuitæ, qui vno animo nequitiam ieiunio abigere nituntur. Hic namque ſincerus, & inculpatus pœnitentiæ modus fuerit. Quoniam vero Iſraël huiuſmodi rerum imperitus nonnunquam rationi minime conſentaneam, prophanamque inediam ſuſcipiebat, Deus Prophetæ præcipit exaltare vocem, & illis nuntiare non tale ieiunium ſe elegiſſe. Cauſam ipſe exprimit, mox ſubiungens. In diebus enim ieiuniorum veſtrorum inuenitis voluntates veſtras, in iudicium & pugnas ieiunatis.* Sane & in Iſraële, & in Niniue ciuitate fuit ieiunium, & ieiunium longum, & duriſſimum; ſed Iſraëlis ieiunium inde non placuit, quia erat ieiunium in iudicium, & pugnas. Videres enim Pharisæos ie-
C iunatores, & iudicantes, & condemnantes alios, & belligerantes cum omnibus de prælatione in ieiuniis, & ſe ab aliis omnibus diuidentes. Sapientiores iſtis Niniuitæ hoc intendunt, vt vnum animum etiam cum popularibus conſeruent in ieiuniis; *Hic namque ſincerus, & inculpatus pœnitentiæ modus fuerit.* Ride pœnitentiam, ride vitæ aſperitates, ride ieiunia, quæ ſingularitatem amant, vnitatem proſcindunt, & in iudicium, & pugnas fiunt. Illud eſt ſapientium ieiunium, quod animorum vnitatem ſeruat, & ſub ſancta popularitate ſeſe abſcondit, ne appareat diſcretum vel à populari minimo. Hoc dixerim propter Apollo-
D giam illam religioſi Carmelitæ Diſcalciati Pollonij, qui clarus ieiuniis, & vigiliis nuper claſſicum intonuit aduerſus religioſum ordinem, qui, vt ipſe ait, non ieiunat, nec vigilat, nec à populari vita diſtinguitur Et tantum non ait: *Non ſum ſicut, cæteri homines, ieiuno bis in Sabbatho, nec ſicut Publicanus iſte*, nimirum Ordo iſte popularis ſine ieiuniis, ſine vigiliis. O inanem hominis gloriolam! Huic aptârim, quod Alexand. Epiſcop. Alexandrinus in epiſt. ad Con- Alexand.
ſtantinopolitanum, quæ habetur lib. 1. Concilij Nicæni, ait de aliquibus: *Qui etiam neminem volunt ex antiquis patribus ſibi comparari, ne-*
E *que illis, quibus non ab ineunte ætate vſi ſumus præceptoribus, ſe pares æſtimari ſinunt, imo nec vnum quidem Collegarum noſtrorum vel ad mediocrem ſapientiam perueniſſe cenſent: Sed ſe ſolos ſapientes, ſolos egeſtatem voluntariam ſectantes arbitrantur.* Solum ſe iſte Carmelita in ieiuniis, in paupertate voluntaria, in vitæ auſteritate putat, nec eſt animus oſtendere homini, quam non ſit ſolus, quàm in illis omnibus vincatur à ſacris aliis Ordinibus. Sed eſto, quod tu bone alios vincas in ieiuniis, in vigiliis, cur hæc facis ad pugnas, ad iudicium, vt alios iudices, imo cum illis pace ablata, de prælatione dimices? Quique ſacer Ordo habet ſuas proprias virtutes, alius ſic, alius vero ſic: alius intendit ieiuniis,

alius

alius intendit vnioni, ne in ſe aliquod oſtendat ſchiſma, ſed vnionem arctiſſimam, vt vel præſtantiſſimi viri in nullo differant à populari quouis populariſſimo. Hanc virtutem qui habet, proculdubio haber ſummam virtutem. *Conſtant.* Accipite Conſtantinum Imperatorem maximum ſic fantem epiſt. data ad ſanctam Synodum Nicænam, & habetur lib. 2. eius Concilij. *Plures quidem illuſtres vias humano generi ad ſuam redemptionem magna Dei omnipotentis iuſtitia præparauit, & inter alias inſigniorem illam, & maxime refulgentem, & quaſi legis ſuæ ſanctiſſimæ ſummam, quæ nos omnes in ſancta Eccleſia Catholica, quaſi in quodam Dominicæ fidei domicilio congregauit, quod omni miraculo maius eſt.* B Ecce tibi fatetur magnus Imperator plures ſalutis vias à Domino fuiſſe præparatas, ſed inter illas inſigniorem aliquam, maxime refulgentem, & quaſi Euangelicæ legis ſummam recognoſcit. Et quæ tanta hæc eſt ſalutis via? Iam explicat aiens; *quod nos omnes in Eccleſia Catholica congregauit*, hoc eſt, quod tot viri, tam diuerſi natione, alij Franci, alij Hiſpani, alij Itali, alij Reges, Principesve, alij populares, ſic iuncti, ſic congregati, & adunati in Dei Eccleſia appareant, vt nihil inter ſe velint diſcrepare. Hoc omni miraculo maius eſt. Quod miraculorum prodigium non poterit negare ſacro C Ordini Societatis Ieſu Carmelita ille, qui ieiunia, & vigilias tanto Ordini negauit. E pluribus enim illuſtribus ſalutis viis, hoc eximius, & maxime refulgens, & quaſi legis Euangelicæ ſumma, nimirum perfecta vnio, qua viuant filij Societati ſic adunati, ſic congregati, vt nullum adhuc proſilierit ſchiſma prælatorũ, nulla diſcordia gubernantium, nulla ex electionibus lis prodierit, hoc, inquam, non negabitur Societati noſtræ, quod omni miraculo maius eſt. Scio venenum Carmelitæ, qui vt hanc vnionem negare nobis non audet, ſic clamat illam eſſe externam ſolum, intrinſecus autem D nutriri in noſtrorum animis magnas diſcordiarum flammas. O inſcitiam hominis iunctam cum furore! Credit poſſe fieri, quod per centum annos flammans ignis in ſinu habeatur, quin vel aduſtæ veſtis odor extrinſecus ſentiatur. Cur tuus ſanctiſſimus Ordo hanc etiam diſſimulationem non habuit, qua exterius nullũ ſchiſma prodierit? Sane quod vix vllus Ordo potuit vnquam facere, licet ſanctiſſimus, vt ſchiſmata exterius non ſaltarent, nec faceret Societas Ieſu, ſi intrinſecus haberet cauſas. Magis agnoſce homo veſtigia Ieſu in filiis Societatis, qui ſolus poteſt hanc vnionem præſtare. *Auguſt.* E Vt dicat Conſtant. Auguſt. vbi ſupra. *Quis digne prædicet dinunum, ac ſtabilem Ieſu ingreſſum? quo incedens, & humidum mare calcans conuexerit, & diuinis veſtigiis profundiſſimi maris humorem comnegit.* Quæ vndæ ad ingreſſum aliorum ſcinduntur in partes, ad ingreſſum Ieſu connectuntur, & adunantur magis, vt vel Ieſu veſtigium ab vnitione, & compactio-

A ne appareat. Expreſſiſſimum equidem Ieſu ambulantis in Societate veſtigium apparet, ex eo, quod nulla ibi ſciſſura, nullum ſchiſma ſentiatur, conſentientibus vndique & ſeſe æquantibus illuſtriſſimis ſcientia, & doctrina viris tum vulgatiſſimis popularibus.

Gen. 50. Quod cernens Ioſeph ruit ſuper faciem patris, flens, & deoſculans eum. Præcepitque ſeruis ſuis medicis, vt aromaticis condirent patrem. Quibus iuſſa B complentibus tranſierunt quadraginta dies; iſte quippe mos erat cadauerum conditorum, fleuitque eum Ægyptus ſeptuaginta diebus.

§. LX.

Iuſtorum mors maxime flenda.

C Ecce tibi mortuum Iacobum deflent filii, deflent Ægyptij, nec miror, quando iuſti hominis mors maxime debet ab omnibus fleri. Quis licet inſenſibilis ſit, non fleat, cum è viuis tollitur ille, ſub cuius vmbra cætera omnia viuunt? In D. Iſidori vita, quam Lucas Tudenſis Epiſcopus ſcripſit, dicitur magna aquarum copia ab altari ſancti Iſidori erupiſſe, nec per octo integros dies ceſſaſſe. De quo portento ſoliciti religioſi viri, ſummis precibus illius rei ſignificationem ex Deo petebant. Quid tunc? *Reuelatione ſuperna oſtenſum eſt, regem Adelphonſum tranſactis octo diebus migrare ad Dominum,* *D. Iſid.* *& in planctus ſignum Doctoris Hiſpaniarum Iſidori* D *altaris pauimenti lapides emittere aquas.* Hæc ibi Tudenſis Epiſcopus: voluit namque noſter Iſidorus oſtendere, quam debeant plangi boni viri, & ſtrenui Principes, cum decedunt è vita, quando & altaris ſui lapides fecit in lacrymas abire ob imminentem mortem regis pientiſſimi. Magnum hoc profectò, ſed accipiente aliud, quod prioris admirationem vincat. Scholiaſtes Tertulliani in lib. 3. aduerſ. *Tertull.* Mar. circa finem, ait: *Demum temperare nequeo, quin probem exemplis quoties paſſa eſt, aut paſſura erat à tyrannis, aut hæreticis Chriſtiana religio cruces Deo volente cladis futuræ non obſcura teſtimonia* E *dediſſe, vt enim anno Domini ante grauem perſecutionem Aſiæ qua Polycarpum, Pionium, Iuſtinum martyrio coronatos legimus, apud Tremam largo lacrymarum flumine mundarunt cruces.* Nec miror, quod tantos viros excuntes à viuis exeuntes à mundo nouo lacrymarum portento voluerit Deus parentare.

LIBER TERTIVS,

ISAAC, SIVE CHRISTVS NATVS.

POST Nouem integros menſes à conceptione maturus iam fructus ventris virginalis Chriſtus deciduus apparet, humique ſtratus ſibi lacrymas, Orbi vniuerſo & riſus, & lætitias facit. Quid expreſſius in Iſaaci imagine? Iſaaci ergo & ortum, & vitam euoluamus, vt naſcenti Saluatori lucidiſſimam præferamus facem.

CAPVT PRIMVM.

Iſaaci infantia; & ſacrificium.

Textus Hiſtoriæ.

NONAGENARIÆ Saræ membra marcentia, & annoſi corporis venæ diuturna ſterilitate ſiccatæ, ſenioris viri complexu expectatiſſimum fœcundantur ad fructum; implentur gratiæ beneficia, quæ vacua eſſent exactione naturæ. Sinus gelidi ventris inopinato extenduntur, & tumidis noua prole præcordiis, ſimul mater tremebunda in ſpem futuræ gentis, & populi filium enititur, Orbi riſum, parentibus ſeram lætitiam. Naſcitur auſpicatiſſimus puer, qui primo in vitæ limine, de parentum geſtienti gaudio Iſaac dicitur, id eſt, riſus, ſub tanto nomine planctum occultans, à rigido circunciſionis cultro manaturum. Abrahamo iam ſenectutis, iam orbitatis oblito iucundum erat reduci vxoris riſu, quod ſenex recens nati nutibus adiuuaret. Vtrumque prætetea Sara ridebat, & ſenem procum, & rugoſis vberibus pendentem filium. Hic quinquennium attigerat, &, ſi noſtro Saliano credimus, tunc primum dimiſſis vberibus vocatur ad ſolidiores cibos, regio adornato conuiuio, gaudente patre, inter fartiſſimos dapibus conuiuas. Vt autem increuit infans, ſuaque balbutie patrum ſuauiabat amorem, ſimul increuit, quod in infante oderit Iſmaël Abrahami filius ex an-

A cilla. Ardere maioribus odiis Saræ gymnæceum, & certamine fratrum concuti; & illa indignans, quod ancillæ filius ingenuum, & legitimum patris hæredem male haberet: conuenit maritum. Non patiar, inquit, Iſmaëlis cum Iſaaco luſus, abeat ille ſtatim è domo cum matre ſua, totuſque noſter amor indiuiſus in vnum conferatur, & omnes generis ſpes in vno conſtituantur filio. Ingratum patri erat filij exilium; ſed Deus cunctantem in eamdem ſententiam impulit, vt obediens vxori maritus hac vice, Iſmaëli paternæ hæreditatis ſpem adimeret; quo excluſo cum matre, vni Iſaaco reſeruantur cuncta. Vix pater exi-

B lio Iſmaëlis auſus mulctat, requicturus in Iſaaco, & ecce altrinſecus intonat cœleſtis tuba in noua certamina vocans paterna viſcera. Petitur ad holocauſtum Iſaac, & quaſi Deus adgaudeat hominum ruinis, ſic ſpectat paterna manu gladium ſtringi, qui vnice dilectum filium Deo litet. Nec mora nobilis adoleſcens vigeſimo-quinto ætatis anno, ligatus pedibus, manibuſque aris ſiſtitur, occubiturus ſub paterno gladio, niſi Deus notiorem ſibi hoſtiam ex ouibus prouidiſſet. Non gaudet humano ſanguine diuinitas, ſed gaudet affectu, quo homines non parcunt ſanguini, vt

C Dei gloria viuat. A filij iugulo euolat paternus gladius in arietem cælitus requiſitum, cuius in morte Iſaaci vita firmatur, & confirmatur cœleſtis promiſſio.

PARS

PARS PRIMA.

Iſaaci, & Ieſu nati ſymbola.

ISaaci ortus nouam lucem parentibus effudit nouamqne lætitiam, vt inde iam radiaret naſciturus Chriſtus, cui parentes riſerunt, & omnia rident.

§. I.

In Iſaaci ortu natura gratiæ ſeruiuit, vt in Ieſu natiuitate.

CAuet textus ne quid deferatur naturæ in ortu Iſaaci, dum dicit: *Viſitauit Dominus Saram, ſicut promiſerat, & impleuit quæ locutus eſt. Concepitque & peperit filium in ſenectute ſua, tempore quo prædixerat ei Deus.* Ecce tibi ex parte naturæ ſteriles, & ſenes parentes proponuntur; ex parte Dei, eius viſitatio proponitur, & promiſsio, & prędictio, vt euidentius clareat natiuitatem pueri non naturæ, ſed promiſsionis diuinæ, ſed gratiæ opus fuiſſe. Gratiæ opus fuit Iſaaci natiuitas, in qua natura leges ſuas obliuiſcens gratiæ ſeruiuit, vt ſic expreſsius ſignaretur Chriſtus naſciturus è virgine vniuerſas naturæ leges deſpiciens. Ait D. Amb. *D. Ambr.* lib. de Iſaac cap. 1. *Sancti Iſaac vel origo ſatis eſt nobis expreſſa, vel gratia. Necnon & illud eſt mirabile, quod in eo Dominicæ generationis figura præceſſerit. Siquidem & ſterilis anus ex promiſsione Dei concepit eum, vt crederemus quod poteſt Deus facere, quod poſsit virgo generare.* Cur non naſcatur Chriſtus ex virgine, quando Iſaac naſcitur ex ſene, & ſterili matrice? Cur quod gratia potuit in Iſaac naſcente faciens ſibi ſeruire naturam, non idem poſsit facere in Chriſto? Pulchre D. Amedæus hom. 3. de Virgin. *Amed.* Chriſti natiuitatem ſubdentem ſibi leges naturæ depingit, inquiens: *Enimvero, vt claritas Solis vitrum abſque læſione penetrat, & vt radius oculorum tranquillo & claro liquori ſine ſciſsione, & diuiſione immergitur, vt vſque ad fundum vniuerſa rimetur: ſic Dei verbum adiit virgineum habitaculum, & inde prodit clauſo Virginis vtero. Quippe qui facile poſſet extra virginem corpus creare de nihilo, facile potuit corpus acceptum de Virgine, extra ſine carnis ſciſsione traijcere. Neque enim legi naturæ ſe ſubdidit, ſed legem naturæ ſubdidit ſibi.* Expende quod Ieſus naſcens ſibi ſubiectas oſtendat leges naturæ; nunquam enim non errauit, qui iuxta naturæ leges voluit omnia Chriſtiana metiri. Merito D. Chyſol. ſerm. *Chryſol.* 142. vbi ad virgineum partum accedit, fatur: *Noſtræ ergo carnis ordo ſecedat, hic ſibi natura noſtra nil vindicet, vbi ad diuinam progeniem cæleſtis ordo diuinam inſtituitur in naturam. Virgo te gratia matrem præſtitit, non natura: genitricem te dici pietas voluit, quam non ſinebat integritas.* Non nitatur naturæ legibus, qui vult recte ſentire de natiuitate Chriſti, in qua ſolum opus gratiæ effulſit, non naturæ. Quidquid naturæ erat, repugnabat partui, ſola gratiæ poteſtas fe-

A cir, vt Chriſtus naſceretur è virgine. Quippe ait Theodotus hom. de Natiuit. habita in appendice 5. ad 6. tom. Concil. Epheſ. *Theodot.* *Clara & inopinabilis præſentis cauſa feſtiuitatis. Clara quidem quoniam communem hominibus introduxit ſalutem. Inopinabilis autem, quia rationem naturæ vicit. Natura quoque poſt partum neſcit vlterius virginem; gratia vero & parientem oſtendit, & matrem fecit, & virginitati non nocuit.* Hæc ibi.

§. II.

B ***Vt Iſaac ſic Chriſtus in ortu ſuo gaudium omnibus halat, & lætitiam.***

NOn otioſe dicitur: *Vocauitque Abraham nomen filij ſui, quem genuit ei Sara, Iſaac,* ſed vt oſtenderet quam implebat omnes lætitia ortus filij, Iſaac enim riſus dicitur. Iam inde oſtendens Chriſti Domini natalitia, in quibus vniuerſæ creaturæ incredibili gaudio perfunduntur. Ad hæc pulchre ex Rabano, & Ru- *Raban.* per. Lyppomanus in cat. inquit: *Vocatus eſt autem puer, Iſaac, qui riſus interpretatur, & Dominus Ieſus quoque riſus eſt, & gaudium omnium electorum, quoniam ipſe eſt deſideratus cunctis gentibus, ideoque nato illo gauiſi ſunt Angeli, & paſtores, quibus dictum eſt, Ecce euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus eſt vobis hodie Saluator, qui eſt Chriſtus Dominus.* Quis explicet gaudia ab ortu Saluatoris noſtri manantia? Fallar, ſi quæ apparuit creatura, quę in illo ortu non rideret, & inſolita lætitia gauderet. Rem attigit D. Amedæus hom. 4. *Amed.* de Virg. iis verbis: *Puta quando enixa eſt puerpera Maria, faciem vniuerſitatis riſiſſe, & lætum Orbem ſuo planxiſſe Domino. Puta cælum abſterſis nubibus induiſſe decorem, & ſydera decentia, adſumus, luxiſſe ei cum iucunditate. Puta noctem effudiſſe lumen in tenebris, & pro caligine miniſtraſſe ſplendorem. De hac nocte Pſalmiſta dicit: & nox illuminatio mea in delicijs meis.* Naſcente Chriſto gaudia hinc inde eructant, nec eſt adeo inſenſibilis creatura, quæ inſolitam non præ ſe ferat lętitiam. Vnde intempeſta nocte vigilantes paſtores affatus Angelus Luc. 2. ait: *Natus eſt* *Luc. 2.* *vobis hodie Saluator.* Expende illud *hodie*, non enim deberet dicere hodie, ſed hac nocte, ſed mediis iis tenebris. Nonne Chriſtus natus eſt media nocte? Cur ergo Angelus cauet noctem nominare, & quaſi non eſſet nox, ſed dies, dicit Saluatorem hodie natum? Nox pertinere ſolet ad planctum, dies ad lætitias, ad E gaudia; vnde Angelus videns nato Domino omnia lætitia exultare, noluit noctem, ſed diem cogitare. Ita Aimon. in præſenti fatur: *In nocte loquebatur Angelus, & quare dicebat, hodie? Quia nox pro tribulatione, pro aduerſitate ponitur, dies pro lætitia.* In Chriſti natiuitate rem luctus cauet nominare, nec putat noctem, in qua vniuerſæ creaturæ inuſitatis exultant gaudiis. Huic vni Ieſu natiuitati omnium creaturarum gaudia debebantur. Vnde Gen 18. audiens Sara, quod paritura eſſet filium, *riſit.* Et cur riſit ad promiſsionem ſpectatiſſimi partus? Erat in illo Saræ partu, natiuitas Ieſu præmonſtrata, quæ ſola potuit extorquere creaturarum gaudia. Ait D. Ephræm orat. de Abraham. *Non* *D. Ephr.*

AA

propter Iſaac riſit Sara, ſed propter natum ex Maria Virgine. Et ſicut Ioannes exultauit in vtero, ita ſuo riſu Sara gaudium ſignificauit. Et quis non gaudeat vel ad vmbram Dominicæ natiuitatis?

§. III.

Naſcentis Chriſti riſus, & ſuauitas Orbem vniuerſum allexit ſibi, vt in Iſaac viſitur.

EDito in lucem Iſaaco dixit Saræ: *Riſum fecit mihi Deus, & quicumque audierit corridebit mihi.* Putabat ſapiens fæmina, quòd naſcentis filij ſui riſus audientes vniuerſos tracturus erat in riſus ſimiles. Non ſane ſolus erat in Saræ filio riſus, non ſolitarie ridebat, qui à talibus ſenibus prodibat, ſed riſu ſuo trahebat ad ſimilia vicinos. Vere in hoc Iſaac figura naſcentis Chriſti, qui, vt ait D. Zeno ſerm. 3. de Natiuit. non mundum, vt aſſolet, infans fuſus ingrediens, ſponte vitæ reptantis præuiis lacrymis auſpicatur, ſed riſu, ſed geſtienti lætitia, qua ſibi corridere facit omnes creaturas. Proh belle puer! Proh Verbum Patris, vt ab eius mente, ſic à virgineis incorruptiſque viſceribus progrediens in mundum, factus Iſaac verus, factus riſus, & orbis lætitia, & iubilum, quo ad tui ſimilitudinem trahas mundum. Huc ſpectat Cant. 2. *Iam hiems tranſit, imber abijt, & receßit. Flores apparuerunt in terra noſtra, tempus putationis aduenit, vox turturis audita eſt in terra noſtra.* Pulchre exponitur Synagogæ abolitio, & Chriſti aduentus, omnia enim illa veterum ſacramẽtorum nubila, omnes illæ lauacrorum imbres floridum virginei vteri partum protulere, ex quo in terra cæpit audiri vox turturis, vox Chriſti, vt putant D. Cyrill. Alcuinus, & Angelom. citati à noſtro Martino del Rio. Sed cur vox Chriſti aduenientis è florido vtero vocatur vox turturis? Ait D. Thomas ex Cyrill. in cat. ad cap. 2. Lucæ. *Loquaciſſimus eſt turtur in auibus, talis autem factus eſt erga nos Saluator, manſuetudinem perfectè colens, & vt tuttur Orbem allexit, replens ortum ſuum propriis melodiis.* Equidem dum noſter diuiniſſimus turtur cæpit & videri & audiri in terra noſtra, lætiſſimis nutibus, geſtientis gaudij melodia ſic replet ortum ſuum, vt ad ſe trahat, & conuertat orbem. Quis non rapiatur ad puelluli Ieſu geſtientis, ridentis, modulantis nutum in gremio matris? Fallar, niſi pueruli huius vel crepitacillum omni melodia ſuauius non trahat vniuerſorum animos. Ait. D. Amedæus homi. 4. de partu Virginis: *Enixa eſt puerpera Dei filium, vt mira dignatione, mira & incredibili pietate Deus ad corpus deſcenderet, & aſſumpta carne deſtitutos filios Adæ viſitaret. Exultauit itaque Gygas geminæ ſubſtantiæ, modulatis vocibus extinnulis ſuauiſſime in cithara corporis decantare, & in cauis organo compacto dulciſſimos ſonos edere, & ineffabili concordia reſonare; vt lapides ſuſcitaret, ligna commoueret, feras traheret, homines abſtractos à carne educeret in ſublime. Nam ſuauitate mirificæ cantilenæ ſuſcitauit de lapidibus filios Abrahæ, & ligna ſyluarum, id eſt, corda gentilium ad fidem commouit. Feras quoque, id eſt, feros motus, & incultam barbariem moraliter compoſuit, & homines ab*

Cant. 2.

D. Thom.

D. Amed.

A *hominibus abſtractos in numerum Deorum inſtituit.* Valuit diuinus puerulus vel motis labiis, geſtientis gaudij ſignis, ſuauiſſimæ vocis melodiam vincere, & orbem allicere, monteſque feraſque ſic efformare, vt ei appareant perquam ſimiles.

§. IIII.

Naſcens ex Maria Chriſtus plures filios ſuis parentibus acquiſiuit, vt Iſaac.

B PErgit Sara dicere videns recens natum filium; *Quis auditurus crederet Abraham, quod Sara lactaret filium, quem peperit ei iam ſeni?* Pro illo, *Lactaret filium*, ex Hebræo legimus pluraliter, nimirum, *Lactaret filios.* Sed quando Sara vnicum peperit, & habuit filium, qualiter dici poteſt lactaſſe filios? Acute, & ſapienter Caietanus ait: *Deus effecit, vt ipſa Sara abundaret tantum lacte, vt lactaret non ſolum filium, ſed filios, hoc eſt, multos infantes. Exuberans ſiquidem lac Saræ exigebat, vt etiam alteri infanti lac praeberet.* Hoc itaque fructum attulit Iſaac naſcens, vt adeo exuberarent lacte matris vbera, quod egeret ſibi multos alios filios adciſcere, C à quibus poſſint exhauriri. Quid magis decantatum in Chriſto? Sane nobilis & verus Iſaac noſter Ieſus vt à virgineo prodiuit vtero, hunc etiam protulit fructum, vt nos omnes adoptaremur in Mariæ, Deique filios. Et ſimul Marianus vterus dedit Deo vnicum filium Ieſum, propter hunc multos etiam alios oſtendit à ſuis vberibus pendentes Dei filios. Pſalm. 126. *Ecce hæreditas Domini filij merces fructus ventris.* Hæreditauit equidem Dominus plures filios, & hæreditauit eos in mercedem illius, quod fuit fructus virginalis ventris. Vt enim à D virgineis brachiis pendulus diuiniſſimus puer apparuit, quaſi fructus ventris, ecce hæreditas, ecce eius ampliſſima merces, nimirum innumeri Dei filij, qui & ad vberibus Mariæ pendent. Ait D. Hilar. *Ea ergo in filiis hæreditas Domini eſt, quam ex mercede fructus ventris acceperit. Nam merces eius hæreditas eſt; & hæreditas filij ſunt. Quotquot, inquit, eum receperunt, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. Non enim inanis hic fructus eſt, quoniam, ex virginali ventre manens antea Deus naſcitur.* Equidem virginei vteri fructus Ieſus, vbi ſic à virgineo arbore vt fructus pependit, non vacuus fuit, & ſolitarius ſed magnam hæreditauit mercedem, nimirum filio- E rum multitudinem, quam & Mariæ, & Deo dedit. Ad hæc Cantic. 4. ait ad Mariam: *Duo vbera tua, ſicut duo hinnuli capreæ gemelli, &c.* quaſi vellet ab vberibus Mariæ non vnicum, ſed plures & gemellos filios pendere. At Maria vnicum genuit vnicum peperit, quomodo ergo dicuntur duo ab illius pendere vberibus? Plane hæc fuit merces fructus ventris: ex quo vnus Ieſus à virgineo ventre proceſſit, neceſſum fuit vt plures alii in filios adoptarentur, qui à virgineis etiam vberibus penderent. Ait Guillelmus Abbas apud Delrium. Erat autem Mariæ hinnulus vnus mediator Dei, & hominũ Chriſtus Ieſus, qui corporalibus piæ matris vnus vberibus paſcebatur. Sicut enim non decebat matrẽ Verbi etiam alios parere, ita nec matrem Verbi alius ſacra illa vbera admouere. Proinde

Caietan.

Pſal. 126.

D. Hilar.

Cant. 4.

ſicut materna viſceta ſibi ſanctificarat, quibus vnicus portaretur, ſic etiam materna ſibi ſanctificauit vbera, quibus vnicus aleretur. *Porro eo ipſo, quod ſibi magnum illum hinnulum, id eſt, Verbum incarnatum corporaliter genuit; duos ſibi hinnulos, ſcilicet teneriora eius membra in vtroque ſexu, ſpiritualiter adoptauit. Siquidem per hoc quod facta eſt Verbi mater corporalis, facta eſt membrorum eius mater ſpiritualis, per hoc quod caput noſtrum ſecundum carnem concepit, membra eius lacte pietatis alenda ſuſcepit. Habet ergo vnicum, quem pro tempore lacte corporeo nutriuit, habet & gemellos, id eſt, ex vtroque ſexu adoptatos, quos lacte pietatis nutrire non deſinit.* Gnillel. Ecce tibi vt diuiniſſimus fructus mariani vteri Ieſus, ſimul vt inde prodiit, fecit, vt vbera materna ſufficerent pluribus aliis Dei filiis.

§. V.

Ieſus naſcens totus nobis datur à matre, vt Iſaac.

NOn prætereunda illa Saræ verba facta de nato à ſe filio, dum inquit: *Quis auditurus crederet Abraham, quod Sara lactaret filium, quem peperit ei iam ſeni?* Expende illa: *Quem peperit ei*, quaſi nihil ipſa haberet in filio, ſic dicitur peperiſſe illum non ſibi, ſed ei, hoc eſt, Abrahamo ſeni. Bona fæmina totum cedit Abrahamo filium, quaſi ipſa nihil habeat in illo. Verus in hoc Iſaac Ieſus eſt, qui vt naſcitur à Maria, ſic totus datur nobis, totus ceditur noſtræ acquirendæ ſaluti, quaſi nihil mater reſeruet vni ſibi. Hinc Luc. 1. ait Angelus ad Mariam: *Concipies, & paries filium.* Vbi acurate notat Chryſol. ſerm. 142. *Non dixit ſibi, non dixit tuum.* Is erat enim filius, qui naſcebatur à Maria, quem non ſibi retineret mater, ſed illum totum nobis cederet, nobis daret. Pſal. 18. De Ieſu aduentu per carnem, ait: *In ſole poſuit tabernaculum ſuum, & ipſe tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo.* Et quãdo ſolem dicitur Deus inhabitare, cur ſimul ooo dicitur procedere tanquã Sol, illuminans vniuerſum orbem terrarum? Cur Solis inhabitator noluit videri procedere tanquam Sol, ſed tanquam ſponſus? Equidem Sol, vt in cælis, & è cælis natus eſt, ſic ſemper totum corpus eius intra cæleſtes ſinus manet, ad ſummum communicans mundo ſuos radios. Auariſſime celeſtes cauſæ retinent ſibi totum corpus ſolare, quod etiam neſcit ſeſe expedire à ſinibus matris. E contra ſponſus quiſquis ſit, hoc habet ſingulare, quod parentes illum totum dedant ſponſæ, & quod ipſe relinquat patrem, & matrem, vt ſponſæ ſuæ poſſit totus adſtare. Hinc eſt, quod Maria non auara mater, vt cælum ſibi totum Solem Ieſum exorientem retinuit, ſed illum totum vt ſponſum ſponſæ, nobis communicauit. Et ipſe à virgineo thalamo egreſſus, ſic relinquit matrem, ſic totus nobis datur, vt non tanquam Sol, ſed tanquam ſponſus appareat. Ait D. Aug. ſerm. 5 de Natiu. *Intrat artifex mundi anguſtias ventris humani, efficitur grauida mater intacta, & ecce tanquam ſponſus de thalamo, Maria Chriſtus procedit ex vtero.* Non ibi manet, vt Sol in cælo ſuo, ſed vt ſponſus matrem relinquit, vt adhæreat ſponſæ ſuæ. Et Sedul. lib. 2. Paſchali, ait Chriſtus ab aluo Proceſſit ſplendore nouo; velut ipſe decoro ſponſus ouans thalamo; Adhæc pulchre D. Damaſ. orat. 1. de nat. Beat. Mariæ, componens Mariam cum cælo, inquit: *Hodie ex terrena natura cælum in terra ille condidit, qui olim firmamentum ex aquis fixerat, atque in altum extulerat. Ac ſane hoc illo longe diuinius; Namque in illo Solem effecerat, ex hoc iuſtitiæ Sol ortus eſt.* Expende in quo patet Mariæ cælum longe eſſe diuinius illo firmamenti cælo, nimirum ait: *namque in illo Solem effecerat*, Solem, inquam, in illo cælo effecerat, qui totus ibi manſit incluſus; *ex hoc iuſtitiæ Sol ortus eſt*; ex Mariano autem cælo Sol iuſtitiæ Chriſtus foras ortus eſt, & egreſſus inde vt nobis proſpiceret. Superat equidem cælum Maria, quando non ſibi retinet Solem iuſtitiæ, ſed illum totum dat nobis, totumque illum facit à ſe exire ſuper iuſtos, & iniuſtos. Accedit Iſaias cap. 9. *Paruulus enim natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis.* Vbi dicit filium, cauit dicere natum, ſed maluit dicere datum: & cur maluit dicere filium datum, niſi vt oſtendat quam totum illum nobis dederit mater, & quam ipſe totus alienetur à parentibus, vt nos ſaluos faciat? Pulchre Euſeb. Emiſſen. hom. 1. ait: *Natus, qui ſentiret occaſum; datus, qui neſciret exordium.* Sic equidem totus nobis datus eſt, vt pro nobis dixiſſet parentibus, neſcio vos, hoc eſt, diſſimularet pauliſper matrem, vt Eccleſiam ſibi adiunctam ſaluaret. Totum ergo habemus nobis filium Ieſum datum, ſed datum nobis à matre. Quo ſpectans D. Zeno ait ſerm. 4. de Chriſti Natiuit. *Naſcitur ſine patre filius, non totus matris; ſibi debens, quod conceptus eſt, matri donans, quod natus.* Et cur natiuitas magis tribuitur matri, quam conceptio? Nonne vtraque miraculoſa? Nonne vtraque opus fuit abſolutæ Dei poteſtatis? Quod virgo ſine virili opere concipiat, miraculum ſtupendum eſt: quod virgo ſine corruptione pariat, etiam eſt ſtupendum miraculum. Cur ergo magis tribuitur Deo conceptio Ieſu, & Mariæ magis tribuitur partus? Equidem non id dicitur propter differentiam poteſtatis, ſed propter differentiam affectus. Quod ad virginea viſcera venerit Dei filius, ibique eſſet, & moraretur, id opus erat affectus diuini, opus erat quaſi diuinæ inclinationis, qua Deus amabat morari inter virtutes tantas. At quod inde exiret, id erat opus maternæ pietatis, quæ miro deſiderio afficiebatur, vt filius à ſe exiret, & palam communicaretur mortalibus. Inde vere dicitur Deus *matri donans, quod natus*, quia ipſa ad nos fecit filium venire. Quam largior Maria cæteris virginibus? Matth. 25. dum petitur oleum ex Virginibus prudentibus, reſpondent illæ: *Ne forte non ſufficiat nobis, & vobis, ite, &c.* De Maria autem ait Hugo Vict. de Incarn. Verbi, collation. 3. *Prudens ergo fuiſti, vt tibi prouideres: nec timida vt aliis ſubuenires. Nec dixiſti, Ne forte non ſufficiat mihi, & vobis: ſed ſciens, quod ſufficeret tibi, & nobis; ſufficienter retinuiſti, & ſufficienter tribuiſti.*

Luc. 1. — Pſalm. 18. — D. Aug. — Damaſc. — Iſai. 9. — Euſeb. — D. Zeno. — Matth. 25. — Hug. Vict.

Digitized by Google

§. VI.

In Ieſu nato conuiuium exponitur ſalutis nulli non acceſsibile, vt in Iſaac.

VBi Iſaac ablactatur, conuiuium magnum à parente adornatur, ait enim textus: *Fecit Abraham grande conuiuium in die ablactationis eius*, nempe Iſaac. Et quare tunc conuiuium paratur? ait Caietanus, *vt initium comedendi, primogeniti celebraretur communi lætitia magni conuiuij.* Quaſi indecens putarent eſſe primogenito, quod ipſe eſcas ſumere inciperet ſibi, quin & alijs magnum præberet conuiuium. Præſtantior Iſaaco Ieſus primogenitus in multis fratribus, non expectat comendendi tempus, ſed cum primum haurit hunc aërem commuoem, cum primum vbera matris poteſt ſugere, adeo grande ſalutis conuiuium proponit, vt nullus ſit, qui ad illud non poſſit peruenire: Ait enim Luc. cap. 2. de Maria: *Peperit filium ſuum primogenitum, & pannis eum inuoluit, & reclinauit eum in præſepio.* Ecce tibi vbi naſcitur noſter diuitiſſimus primogenitus, vbi primum aërem communem guſtat, & humano alimento indiget in præſepio, reclinatur à matre. Et cur mater tantum puerum in præſepio reclinas? Cur non magis foues in ſinu tuo, in gremio tuo inter brachia tua? Sane vt vel initium hauriendi aëris puero celebraretur tali conuiuio ſalutis, ad quod nullus eſſet adeo rudis, adeo brutus, qui non poſſit pertingere. Pulchre aiebat Theodotus hom. de Nat. in appendice ad tom. 6. Conc. Epheſ. cap. 2. *In præſepi ideo poſitus eſt, quia nuntiabat, quod etiam in irrationabilibus notus fieret. Dei namque Verbum, & filius ad ſemetipſum trahit, & diuites, & pauperes, eloquentes, & tardiloquos, cum paupertate viuens, & in præſepio iacens.* Quis adeo infirmos, adeo hebes inuenitur, qui nequeat pertingere, quod vel infirmum iumentum pertingit? Plane ſi vel iumentum factus ſis paratum habes cibum ſalutis: ideo enim Ieſus cæleſte pabulum in præſepio conſtituitur, vt vel iumentum non careat ſalutis cibo. Quam aliter creator parabat homini cibos in initio creaturæ: dicebat enim Gen. 1. *Germinet terra herbam virentem, & facientem ſemen, & lignum pomiferum, &c.* Nunc autem vbi reformationem hominis curat, nihil terræ mandat de hominis cibo, ſed ipſe in præſepio ponitur, in terræ ſolo apparet fructificans omnibus ſalutis cibum. Vt merito dicat D. Baſil. Seleu. orat. 33. *Olim quidem in ſolitudine ceu igni Sinaum montem circundedit ſeque accenſa flamma in cælum iaculabatur, & terror, & caligo, & tubarum crepitus miſto vlulatu, confuſiſque ſonis videntes perterrefaciebant: at nunc omiſſo terrore Dominus formam ſerui induit, in humanitatis natura demonſtrans humanitatem. Olim enim audiebat terra: germinet terra herbam virentem; nunc autem continentis menſa fructificantem Dominum excipis.* O quam diuerſa ſunt Chriſti cunabula ab aliarum creaturarum cunabilis. Habuit mundus cunabula ſua, dum naſcebatur à creatoris manu: habuit etiam lex ſua cunabula, dum in Sina promulgabatur: & habuit Chriſtus

Caietan. Luc. 2. Theodot. Gen. 1. Baſil. Sel.

A cunabula præſepij, dum Bethleemi naſcitur. Et quam diuerſa hæc ab illis? Plane dum mundus naſcitur, terræ mandatur, quod herbas, & poma generet in conuiuium humanum; cum lex incipit, ſic omnes perterrefacit, vt nec miſeris aſſeclis pateat, ſi monti paſtorus appropinquarit. Naſcitur autem Dominus in Bethleem, & in terra continente Deus ipſe oſtenditur factus cæleſte pabulum, nec vllum ejicit, nec vllum perterrefacit, ſed perhumanus conſtituitur in præſepio, vt vel iumenta poſſint appropinquare. Sed illud expendendum: *Nunc autem continentis menſa fructificantem Dominum excipis.* B In Chriſti natiuitate non contenta eſt terra nobis oſtendere ſalutis pabulum, fructum vteri virginalis, ſed & illum oſtendit adhuc fructificantem, quando non ſolum nos in præſepio Verbo ſatiat, ſed & inde menſas Euchariſticas parit, vnde ampliori conuiuio reficiamur. Ait enim Theodotus vbi ſupra: *Non iam in præſepi poſitus, ſed in hac Euchariſtiæ menſa conſtitutus eſt: Illud namque præſepe mater factum eſt huius menſæ. Propterea in illo eſt poſitus, vt in iſta comedatur, & fidelibus fiat ſalutis cibus.* Vide quale conuiuium Chriſti incunabula faciant.

Theodot.

C

§. VII.

Chriſtus circumciſus Deus oſtenditur, ſoluens redemptionis pretium vltra debitum.

ACcepit Abraham Dei donum nempe Iſaac, & circumcidit illum iuxta præceptum Domini, ait enim textus: *Circumcidit eum octauo die, ſicut præceperat ei Deus.* Primus igitur infans octiduanus, qui in ſcriptura exprimitur, circunciſus fuit Iſaac, qui ex magna Dei potentia ſupra D omnes naturæ leges concedebatur Abrahamo. Sed cur Deus voluit, quod primus infans circunciſus eſſet ille, qui tanta poteſtate parentibus donabatur? Crediderim id voluiſſe Deum, vt magis donatoris clareret præſtantia qui ea dona præſtabat, quę ſuperabundarent, & poſſint reſecari ſine accipientis damno. Hoc ſpectabat Diu. Hier. lib. 1. aduerſus Iouinian. dicens: *Poſt diluuium autem cum datione legis, quam implere nullus potuit, carnes ingeſtæ ſunt ad veſcendum: & repudia conceſſa duritiæ, & cultellus circunciſionis appoſitus: quaſi Dei manus plus in nobis creauerit, quam neceſſe eſt.* Et quidem cultellus E circunciſionis profuſiſſimam liberalitatem teſtabatur creatoris, qui plus creabat, quam rerum indigentia poſtularet, qui dona ſua non neceſſitati ſeruire faciebat, ſed copiæ. Hinc puerulus Ieſus, qui ſaluare mundum veniebat, octauo die circuncidi voluit, ſciens pretium ſalutis noſtræ poſitum eſſe in ſanguine effundendo tempore mortis. Quippe ait Iſaias cap. 53. de Saluatore: *Fortium diuidet ſpolia, pro eo quod tradidit in mortem animam ſuam, & cum ſceleratis reputatus eſt, & ipſe peccata multorum tulit, & pro tranſgreſſoribus rogauit.* Equidem ſanguis profuſus in morte ſufficeret ad hominum ſalutem, iiſque principaliter à Dei iuſtitia exigebatur pro ſalute donanda. Ad quid ergo voluit puerulus noſter octiduadus in circunciſione effundere ſanguinem,

Hieron. Iſai. 53.

niſi vt de ſuperabundantia pretij ſoluti, ſe Dominus oſtendit, qui non ſeruiebat neceſſitati, ſed copiæ operam nauabat? Sic Matth. 14. *Matth. 14.* dum paucos panes multiplicat Dominus ad multorum ſaturitatem, facit vt panis reliquiarum multa ſupereſſet abundantia. Ait enim: *Et manducauerunt omnes, & ſaturati ſunt. Et tulerunt reliquias duodecim cophinos fragmentorum plenos.* Cur neceſſum fuit, quod poſt tot ſaturatos ſupereſſent tot reliquiarum fragmina? *Baſil. Sel.* Pulchre ait D. Baſil. Sel. orat. 33. *Magna res erat tot millibus quinque ſolos panes fuiſſe ſatis: tantam vero ſuperaſſe reliquiarum copiam, non diſcipulis dumtaxat miraculi recordationem generabant, ſed & eius, qui patrarat, virtutem extrahebat in lucem. Nam ſi pro modo neceſſitatis dationem commenſus fuiſſet, decoris illius gratia adulterata eſſet, neque id qui feciſſet ſatis euidenter Dominus agnoſceretur, quippe qui neceſſitati ſeruiſſet. Nunc autem profuſior, quam neceſſitas poſtularet, ſuppeditatio authoris poteſtatem teſtatiorem facit.* Nullus eſt decor diuino largitori, qui ſoli ſeruit neceſſitati, nec ſcit in donis addere ſupra id, quod rei exigentia debet poſtulare. Ille ſe Deum oſtendit, & potentiſſimum Dominum, qui indigentiæ menſura non coarctatur, ſed dona ſua ſupra omnem indigētiam facit abundare. Vt iam oſtendatur, quantus ſit Ieſus octiduanus, qui tam ſuperabundanter effundit in circumciſione ſuum ſanguinem.

§. VIII.

Siſtitur aris Iſaac, ſiſtitur aris recens natus Chriſtus paternas virtutes repræſentans.

NEc dum ſatis gauiſus erat Abraham filiò accepto, & ecce tibi filius ex patre petitur, vt in holocauſtum offeratur Deo. Nec mora pergit ſenex cum filio in montem, altare componit, ligna ſtruit, filium arripit, & aris imponis ſacrificandum Deo. Ecce tibi vt Iſaac aris ſiſtitur Deo offerendus in ſacrificio, cur pater adeo ſecure filium imponit aris? Cur non magis timet ne filius effugiat? Ait Diu. Zeno: *Securus erat de fide generis ſui pater.* Equidem erat Iſaac Abrahæ filius, Abrahæ habebat ſanguinem, & ideo non poterat non reſpondere tanto patri ſimilimus filius. Et per- *D. Zeno.* git Zeno: *Vno voto, vna deuotione, diligenter geritur, quod ab altero celebratur.* Obediens Abraham, obediens Iſaac: ille præcepto diuino ſanguinem ſuum poſtponit, hic propriam vitam. Sic Iſaac patrem pingit mixta ſimilitudine virtutum, vt in vno corpore agnoſcas vtrumque; niſi quod ille ſenex erat, hic Abraham iuuenis. Bone Ieſu, diuiniſſime puſio, quam exprimitur in præſenti tua effigies, dum aris patri offerendus ſiſteris? Ait Luc. cap. 2. de *Luc. 2.* Ieſu: *Poſtquam impleti ſunt dies purgationis eius, ſecundum legem Moyſi, tulerunt illum in Hieruſalem, vt ſiſterent eum Domino, ſicut ſcriptum eſt in lege Domini. Quia omne maſculinum adaperiens vuluam, ſanctum Domino vocabitur.* Compone modo Abrahamum & Mariam, Iſaacum & Chriſtum: Abrahamus tollit Iſaacum, Maria Ieſum: Abrahamum abit cum Iſaaco in mon-

A tem, illum Deo oblaturus, Maria abit cum Ieſu in templum, Ieſum Deo ſacratura; Iſaac ſiſtitur aris, & aris ſiſtitur Ieſus: Iſaac in aris poſitus patri exhibetur ſimilimus, vt ſenis parentis virtutes noſcerentur in filij annis iuuenilibus; Ieſus item in templo poſitus dum patri Deo ſiſtitur, ſic ſimilis Deo parenti apparet, vt magnus Deus noſcatur in corpore puſillo. Ait enim Cyril. Hieroſol. orat. de Ieſu occurſu, & *Cyril.* Simeone. *Omnis lingua glorioſe prædicet puerum ante dies quidem quadraginta natum, Deum autem æternum, puerum paruum, ſed antiquum dierum puerum lactentem, ſed ſæculorum effectorem. Infantem cerno, ſed Deum agnoſco.* Itaque puer iſte, qui B Deo ſiſtitur, ſic Deo correſpondet in omni virtutum ſimilitudine, vt paruo hoc corpore agnoſcamus vtrumque, & puerum & dierum antiquum, & infantem, & Deum. Solabatur D. Hieron. Saluinam de Nebridio marito de- *D. Hier.* functo, inquiens: *Tenemus pro eo dulciſſimos liberos. Nebridius puſio patrem quærentibus exhibet. Sic oculos, ſic manus ille, ſic ora ferebat. Sicut illa vigoris paterni lucet in filio, & ſimilitudo morum per ſpeculum carnis erumpens ingentes animos anguſto in corpore verſans.* Fœlix Maria pro Deo patre à nobis ablegato, hodie repræſentat Deo, & mundo dulciſſimum filium. Ieſus puer, Deus C puſio patrem ſic quærentibus exhibet, vt nemo dubitet, ſic ora, ſic manus, ſic oculos eſſe diuinos, vt quod immenſo ſplendet in Deo, idem ſplendeat in puſillo iſto. Rem explicat *Auguſt.* D. Auguſt. lib. 1. de incar. inquiens: *Vt plenius intelligatur, quomodo Saluator figura eſt ſubſtantiæ Dei, vtamur etiam exemplo. Si facta eſſet aliqua ſtatua talis, quæ magnitudine ſui vniuerſum orbem terræ teneret, & pro ſui immenſitate conſiderari à nullo poſſet; fieret autem alia ſtatua membrorum habitu, ac vultus lineamentis, ſpecie, ac materia per omnia ſimilis abſque magnitudinis immenſitate, pro eo, vt qui illam immenſam conſiderare, atque intueri non poſſent, hanc videntes, illam ſe vidiſſe conſide-* D *rent, pro eo quod omnia membrorum vel vultus lineamenta, vel ipſam ſpeciem, materiamque ſimilitudinis prorſus indiſcreta ſeruaret. Tali quadam ſimilitudine exinaniens ſe filius Dei de æqualitate patris, & viam nobis cognitionis eius oſtendens, figura expreſſa ſubſtantiæ eius efficitur.* Quæ virtutes, quæ excellentiæ in immenſo deitatis refulgent, eædem apparent in paruo puerulo Ieſu, vt merito hic dicatur Deus puſio, ſed patri ſimilimus.

§. IX.

E *Chriſtus verus ignis apparet in templo, purificans, non conſumens.*

Gen. 22. OFferendus in ſacrificio Iſaac Gen. 22. dicit patri ſuo: *Ecce ignis & ligna, vbi eſt victima holocauſti?* Quæ verba tractans Amb. fatur: *Et hic prophetat ſermone, non ſcientia:* & merito ſermonem iſtum propheticum putat, vt qui oſtendebat ignem paratum ad victimam, & ſimul oſtendebat defore victimam. Quaſi diceret, ecce ignis, ſed qui non abſumet victimam, quam cogitas, ſed magis illuſtrabit illam. Nec aliter accidit, quando ignis, qui cũ Iſaaco aris ſiſtebatur, vt perficeretur ſacrificium hominem non conſumpſit, ſed illuſtrauit, illuſtrauit,

inquam, hominem, & brutum conſumpſit. In quo recte exprimebatur Chriſtianus ignis puer Ieſus, qui à parentibus in templum delarus purificationis die aris ſiſtitur, noo quidem, vt homines abſumat, ſed vt orbem purificet vt peccata conſumat. Luc. 2. Ait Lucas cap. 2. *Poſtquam impleti ſunt dies purificationis ſecundum legem Moyſi, tulerunt illum in Hieruſalem, vt ſiſterent eum Domino.* Quo reſpiciens Iſaias cap. 6. *Surge illuminare Hieruſalem, quia venit lumen tuum, & gloria Domini ſuper te orta eſt.* Vbi diuinus puer defertur Hieroſolymam offerendus Deo, dicitur venire lumen, & iubeotur Hieroſolymitani ſurgere, & illumioari, cur non magis iubetur cauere tanti luminis vicinitatem? Cur non magis iubentur timere à flammis luminis venieotis? E quidem lumen hoc, ignis hic qui io medio templi apparet, non eſt in hominum combuſtiouem, ſed in luſtrationem, in purificationem, in illuminationem. Ambr. Adhæc D. Amb. lib. 1. epiſt. 3. monet: *Illi ſoli igni te offer, qui culpam, non hominem exurit. Qui ſit iſte ignis, audi dicentem: Quia Ieſus baptizat in Spiritu ſancto, & igni. Hic eſt ignis, qui ſiccauit Hæmorroyſſæ per duodecim annos ſanguinem profluentem. Hic eſt, qui peccatum Zachæi abſtulit. Hic eſt ignis, qui abſterſit culpam Latronis. Ignis enim conſumens eſt, qui dixit: Hodie mecum eris in paradiſo.* Non equidem ſiuit diuiniſſimus ignis homines, ſed peccata, ſed malitiam leuiſſimam conſumere, dum homines illuſtrat, & purificat. Luc. 3. De illo aiebat Ioannes apud Lucam cap. 3. *Cuius ventilabrum in manu eius, & purgabit aream ſuam: & congregabit triticum in horreum ſuum, paleas autem comburet igni inextinguibili.* Expende, quo tendat Chriſtianus ignis, nimirum, in ſolas paleas teodit, vt aridas vitiorum ſtipulas conſumat, homines illuſtret, & purificet. Nazian. Hinc Nazianzen. orat. 39. in ſancta lumioa, ait: *Iam, quid ventilabrum ſignificat? Purgationem. Quid ignis? Prauitatis conſumptionem.* Expreſſius Nicetas eius Scholiaſtes: *Ventilabrum porro purgationem ſignificat. Ignis autem conſumptionem deſignat, ſordes eorum, qui purgantur, abolentem & quod leuis, & vitioſæ naturæ eſt, repurgantem.* Itaque Chriſti ignis, qui in templo Ieroſolymitano apparet, eo tendit, vt ſolas paleas conſumat, vt vitiorum ſordentes maculas abradat, & purificet, & illuſtret orbem Malach. 3. terrarom. Quo ſpectans Malach. cap. 3. inquit: *Et ſtatim veniet ad templum ſanctum ſuum dominator, quem vos quæritis, & Angelus teſtamenti, quem vos vultis. Ipſe enim quaſi ignis conflans, & quaſi herba fullonum. Et ſedebit conflans, & emundans argentum, & purgabit filios Leui, & colauit eos quaſi aurum.* Et quis eſt hic dominator apparens in templo, qui eſt quaſi ignis cooflatorius, niſi puer Chriſtus, qui ideo venit ad templum, vt faciat orbis purgationem, vt nullum conſumat hominum, ſed illuſtres, & porificatos inſtar auri reddat omnes? D. Cyril. Ait D. Cyril. Alex. ibi: *Prædicit vtiliter, quodam tempore affulſurum Chriſtum, qui peccatum omne noſtrum è medio tollit, & ſacerdotes ſuos puriſſimos reddit, eoſque vt aurum, aut argentum in igne probat, ſiue probus, & illuſtres reddit.* Ecce tibi qualis ignis rutilat in templo Ieroſolymitano, nimirum ignis Chriſtus, ignis purificans, ignis perfectiſſima oſtendens luſtrationem, ignis nulli hominum tunc

A nocuus, ſed mirifice applaudens votis totius mundi. Rem amplius extollo ex Solino, Solin. qui cap. 11. tale narrat prodigium. *Non longe inde collis Vulcanius, in quo, qui diuinæ rei operantur, ligna vitea ſuper aras ſtruunt, nec ignis apponitur in hanc congeriem cum porrictas intulerint. Si adeſt Deus, (ſic ſacrum probatur) ſarmenta licet viridia ignem ſponte concipiunt; & nullo inflagrante, à litato numine fit incendium, ibi epulantibus alludit flamma, quæ flexuoſis exceſſibus vagabunda, quem contigerit, non adurit, nec aliud eſt, quam imago nuntia perfecti rite voti.* Sic cœleſtis ignis adſtantes recreans, nemini noB cuus, imago eſt, & nuntius applaudens perfectis hominum votis. Vt dicat pro omnibus vnus: *Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, ſecundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum, quod paraſti ante faciem omnium populorum, Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſrael.*

§. X.

Christus vt Iſaac paruis redimitur, vt nobis viuat.

PAterno gladio Iſaacum eripuit aries in ara C ſubſtitutus, de quo locutus Diu. Ephræm ſerm. De Abrahamo, inquit: *Aries ſuſpenſus ſolum liberauit Iſaac*; & quidem ariete occiſo morti eripitur Iſaac, & redditur patri ſuo. Pro fœlix pater, quam vili pretio redemit à morte filium, & ſibi retinuit! Viſebatur iam ibi puerulí Ieſu oblatio, qui aris diuinis præſentatus à debito legali primogenitorum redimitur turturum pari, aut duobus pullis columbarũ. Itaque aries ſubſtitutus facit, vt Iſaac non maneat Deo litatus, ſed à lege holocauſti liberatus patri ſuo reddatur; & ſimiliter par turturum facit, quod puerulus Ieſus in templo oblatus, non ibi maneat, ſed reddatur matri. Fœlices parentes, quàm vili emitis, vt vobis fiD lij maneat! Fælix Maria, quam paruo tibi, & nobis redimis chariſſimum filium Ieſum, diuinitatis theſaurum. Pulchre D. Ber. ſerm. 3. de Purificat. ait: Bernard. *Oblatio iſta fratres ſatis delicata videtur, vbi Ieſus tantum ſiſtitur Domino, redimitur auibus, & illico reportatur.* Huc veni Chriſtiane, & vide quam paruis donis poſſis tibi habere totum diuinitatis theſaurum. Equidem puerulus noſter diuiniſſimus Iſaac pro exhibita ouicula totus habetur, & eripitur aris; vel ſi mauis, redimitur Ieſus noſter auibus. Quid eſt redimi auibus? Puerile ingeniũ forſam explicatur, quando puerulus ſic captis auiculis delectatur, vt E facile ſe ſuaque vendat, imo dilapidet pro habendo paſſere. Proh Deus immortalis, puer factus, ſicq; in pueriles affectus inclinatus, vt vel pro paſſerculis vilibus ſe vendat hominibus, vt vel paſſere dato poſſimus illum emere, & nobis comparare. Vis homo tibi emere Ieſum paruulum, da vel quid paruum, exhibe vel paſſerem, & tibi Ieſum habes. Aiebat Iſaias Iſai. 9. cap. 9. *Paruulus natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis.* Quid ais Propheta, quod filius datus eſt nobis, quando filius hic diuiniſſimus nec matri datur, ſed magis venditur pro auibus, pro ſiclis? Illa exhibet par turturũ, & filium accipit; exhibet ſiclos, & redimit infantem, cur ergo non magis dicis filium hunc nobis ven-

Digitized by Google

di, quam dari? Equidem ex quo paruulus natus eſt, tam paruis, tam minimis capitur, vt merito dicatur non venditus, ſed gratis datus. Ex quo Diu. Beroard. ſerm. 1. Epihan. *Denique paruulus eſt, leniter placari poteſt. Quis enim neſciat, quam puer facile donat? Ecce poſſimus reconciliari pro minimo. Pauperes ſumus, parum dare poſſumus, attamen reconciliari poſſumus pro paruo illo, ſi volumus. Paruulus enim natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis.* Equidem vbi puer paruulus factus Deus eſt, tam paruis capitur, vt merito dicatur gratis dari. Quis non pro paruo capiat infantem? Habes homo Deum infantem, ò quam fælix es, ſiquidem illum poteris habere pro paruis. Da vel ſiclum, da vel obolum, da vel paſſerem, & puerulum diuiniſſimum tibi habes.

Bern.

§. XI.

Ieſu in templo oblatio ſalutem halat, & vitam, vt Iſaac.

ECce tibi Iſaacum aris impoſitum, & patentis expoſitum cultro, ex quo non mortem ſuſtinet, ſed potius accipit, vt inde lætior, & ſecurior viuat. Quod expendens D. Zeno, ſer. 2. de Abrah. inquit: *Sub hac igitur ſperationis natiuitate, & admiratione progenitus Iſaac in primis infantiæ rudimentis, iubenti, ac depoſcenti Deo innocens Martyr offertur: immaculata hoſtia: nec victima imparatus, à domino poſcitur, à parente perducitur, ſed hoſtia non ſanguinis, ſed ſalutis.* In tanti pignoris oblatione, nihil ſanguinolentū, nihil denique cruentum apparuit, ſed vita, ſed ſalus confirmatior eluxit. Quid potuit dici expreſsius de Ieſu, vbi in templo Ieroſolymitano patri ſiſtitur? Equidem ibi à Domino poſcitur, à parente perducitur, ſed hoſtia non ſanguinis, ſed ſalutis. Nihil ibi cruentum exprimit in ſuis membris puerulus diuinus, ſed nobis omnibus halat ſalutem, & vitam. Et quis in tanti pueruli oblatione viuendi ſpem non concipiat? Luc. 3. vbi ſanctus Simeon accepit eum in vlnis, ſtatim exclamauit, dicens: *Nunc dimittis ſeruum tuum Domine.* At bonus ſenex in nullis erat vinculis, cur ergo dimitti petit, ſolui petit, quādo nullis tenetur laqueis? Pulchre D. Cyril. Alex. orat. de Purificat. habita in Bibliotheca homiliarū putat hanc vocem non tam fuiſſe Simeonis, quā Adami defuncti, qui vt ſenſit puerulum Ieſum offerri hoſtiam non ſanguinis, ſed ſalutis, iam cæpit cogitare de vinculis mortis rumpendis, & de accipienda vita. Ait enim *Exultet Adamus Chriſtum per Simeonem huiuſmodi oratione alloquens. Nunc dimittis ſeruum tuum, nunc ab æternis vinculis me abſoluis, nunc à corruptione, & interitu me eripis, nunc à morte me eripis, nunc ab omni mærore me expedis. Ecce Simeon vlnis complectitur Deum, & Dominum meum in templo.* Et merito dū Ieſus in Sacerdotis manu hoſtia viua apparet, in templo ſuo oblata, vel mortui ipſi incipiunt de vita cogitare. Vbi Ieſus in cruce hoſtia ſanguinis apparebat, Deo pro nobis mactatus: totus orbis alteratur, & quaſi in interitū ruit, debebat enim hoc creatura authori ſuo, vt cum illo etiā vellet finiri, quod ſapienter à D. Leone notatum

D. Zeno.

Luc. 3.

D. Cyril.

alibi diximus. Vbi autē Ieſus puerulus in templo apparet patri offerendus hoſtia non ſanguinis, ſed ſalutis, ſed vitæ, nullus eſt, qui non amet viuere, & exultet in vitā. Aiebat Paul. ad Rom. 12. *obſecro itaque vos fratres per miſericordiā Dei, vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentē, ſanctam, Deo placentem.* Cur Paule petis, vt exhibeamus nos hoſtiam viuentem? Cur non magis expoſcis, vt nos exhibeamus hoſtiam mactatam, & mortuam Deo? Nonne victoriam de mundo reportauit agnus, tanquam occiſus? Cur ergo non magis optas, vt occiſo agno nos etiā exhibeamus occiſos? Vtraque hoſtia viſa eſt in Chriſto, & hoſtia ſanguinis, & occiſionis, qualis apparuit in cruce; & hoſtia ſalutis, & vitæ, qualis apparuit in templo. Cruentæ hoſtiæ nos aſſimilari debere iam dixerat Paulus, quoties nos iubet cum Chriſto crucifigi: nūc forſan cogitabat Paulus non agnum in cruce, ſed puerulum in templo patri exhibitum hoſtiam nō ſanguinis, ſed ſalutis, & inde non petit, niſi quod nos exhibeamus hoſtiam viuam, quando habemus exemplar placituræ vitæ. Quo ſpectans D. Ber. ſerm. 3 de Purificat. inquit: *Fratres mortuum Domino Iudæus mortuas hoſtias offerebat, ſed iam nunc: Viuo ego, dicit Dominus, nolo mortem peccatoris ſed vt magis conuertatur, & viuat. Hæc enim eſt hoſtia placabilis, Deo placens hoſtia, hoſtia viua.* Expende illud, *ſed iam nunc*, erit enim celebritas Purificationis Mariæ, quando Ieſus ſiſtebatur Patri hoſtia, non mactāda, ſed redimenda. Vt ergo quādo hoſtia Chriſtus repræſentatur occiſa, mactantur hoſtiæ in eius ſignum; ſic modo quando Ieſus oſtenditur viua hoſtia, tantū non auditur illa patris vox, nolo mortem peccatoris, ſed viuat. In cuius ſignum illa eſt hoſtia placabilis, & placens Deo quæ exultat in vitam. Cum Ieſus hoſtia mactata apparet in cruce, nulli hominum non eſt ſuſpecta humana vita, nullus eſt, qui non timeat ſibi à vita. Vt autem Ieſus hoſtia viua apparet in templo, & ſimul oſtenditur, vt poſſit amari vita, vt poſſint homines velle viuere, nimirū ſi efficiantur, vt paruulus ille. Oſtēdit enim paruulus ille Deo oblatus, quæ ſit hoſtia Deo placens, nimirum, hoſtia viuens. Similiter Paul. ad Hebr. 10. aiebat: *Habentes itaque fratres fiduciam in introitu ſanctorum, in ſanguine Chriſti, quam initiauit nobis viam nouam, & viuentem per velamen, id eſt, carnem ſuam.* Itaq; Ieſus per carnem ſuam initiauit nobis viam nouitatis, & vitæ: & quando hanc nobis initiauit per carnem? An quando caro erat mortua in cruce? Sanctus Bruno, ait: *Carnem dico, & ſanguinem ſpecie panis velatam.* Non carnem mactatam in cruce, ſed carnem viuentē in Euchariſtia propoſuit nobis ad initium vitę. Licet enim morte ſua nobis comparauerit Dominus vitam, & ſalutem, at vita ſua melius nos docuit ire in vitam & oſtendit Deo placentem vitam. Sit vita conformis Chriſto viuenti in Euchariſtia, & arripe illam vitam, & ama viuere. Sic hoſtia incruenta factus Ieſus, ſeu in templo præſentatus infans, ſeu vir oblatus in Euchariſtia euidentius nos docet vitam amabilem, quam exhibere Deo poſſimus.

D. Leone.

Ad Rom. 12.

D. Bern.

Ad Hebr. 10.

PARS SECVNDA.

Moralia circa textus literám.

A Myſticis,& allegorieis ad moralia veniamus, vt dum circa Iſaaci vita ſeſe exercet in Chriſtum pietas, etiam de illius exemplo motes componantur.

Gen. 21. Viſitauit autem Dominus Sarám, ſicut promiſerat: & impleuit, quæ locutus eſt. Concepitque, & peperit filium in ſenectute ſua, tempore quo prædixerat ei Deus.

§. I.

Tempeſtiuitas, & opportunitas ad bonos effectus, à ſolo Deo venit.

ECce tota cauſa, qua Sara tempote conſtituto filium conciperet, nimirum, *Viſitauit Dominus Saram*, ex Domini enim impulſu venit, quod Sara in coniugales amplexus rueret eo tempore, quod tempeſtiuum, & opportunum erat, ex præparatione omnium cauſarum tam naturalium, quam ſupernaturalium, vt cōciperetur filius promiſſus. Et mihi crede, quod opportunitas, & tempeſtiuitas, qua boni effectus proſiliunt, à nullo niſi à Deo poteſt venire. Non Sors, non Caſus, non Fortuna, non Scientia, nec Prudētia, ſed Deus vel mouet homines ad diligētiam, vel trahit illos ad locum, eo tempore, quo boni euentus ſunt proſilituri. *Luc. 2.* Apud Luc. cap. 2. vbi & pueri Ieſu, & Simeonis occurſus ſcribitur, dicit textus: *Ecce homo erat in Ieruſalem, cui nomen Simeon: & homo iſte iuſtus, & timoratus expectans conſolationem Iſrael, & Spiritus ſanctus erat in eo. Et reſponſum acceperat à Spiritu ſancto, non viſurum ſe mortem, niſi prius videret Chriſtum Domini. Et venit in ſpiritu in templū. Et cum inducerent puerum Ieſum parentes eius, &c.* Expectabat equidem bonus iſte diuini pueri aduentum, expectabat diuinum hunc theſaurum videre, ſciens appariturum in Dei templo; at quod in templum veniret Simeon eo ipſo tempore, quo puer introducebatur à parentibus, cuius fuit diligentiæ? An id à Fortuna, vel à caſu accidit? An venit id à viri ſapientia, diuinis literis prænoſcente tempora vel momenta? Abſit, ait enim textus: *Venit in ſpiritu in templum*, non caſu, nec prudentia propria, ſed diuini Spiritus impulſu euenit, vt veniret in templū, quādo expectationis ſuæ præmium potiturus erat. *Chryſoſ.* Ait D. Chryſoſt. hom. de Purific. habita in Biblioth. hom. *Hic ergo eadem illa hora, qua parentes puerum Ieſum deferebant, per Spiritum venit in templum. Sæpenumero iam ante id venerat, ſed propriæ voluntatis propoſito, tunc autem quaſi Spiritus Sancti manuductus opportune venit, nempe, vt facta*

A *promiſſionis fidem tandem aliquando expletam videret.* Sæpe propriæ voluntatis propoſito venerat in templum, at quod veniret eo temporis momento, quando expectationis effectus proditurus erat, id non à voluntatis propoſito, non ab alio, quam à Dei ſpiritu accepit. Deus enim eſt ſolus, qui nos deducit in opportunitatem, & tempeſtiuitatem fælicium euentuum. Hinc Pſal. 44. ad Deum dicitur: *Specie tua, & pulchritudine tua, intende proſpere, procede, & regna.* *Pſalm. 44.* Alij legunt: *Tempeſtiuitate tua, intende proſpere, &c.* Et merito tempeſtiuitas Deo attribuitur, illius enim ſolius eſt homines eo deducere, vbi ſortiantur præclaros euentus. B Gen. 27. miratus Iſaac celeritatem filij in parandis ex venatione eſcis, quærebant ex illo. *Gen. 27.* *Quomodo tam cito inuenire potuiſti fili mi?* Cui ſtatim filius reſpondit: *Voluntas Dei fuit, vt cito occurreret mihi, quod volebam.* Ex Hebræo leges: *Quia occurrere fecit Dominus Deus tuus coram me.* Chaldæus autem: *Quoniam præparauit Dominus Deus tuus coram me.* Non ars, non ſcientia, non fortuna, ſed Dei voluntas eſt, quæ deducit homines in eam opportunitatē, qua ſtatim omnia eueniant ex animi ſententia. Adhæc ait ſapienter Lyppomanus in cat. *Lyppom.* *Omnia hæc idem dicunt, videlicet quod prouidentia Dei euenerit, vt illi cito gratificari potuerit.* C *Sic fatum cælorum influentia, ordo cauſarum naturalium, & ſors ipſa nihil ſunt aliud, quam Dei voluntas, & prouidentia, quæ operatur omnia in omnibus.* Sola Dei voluntas eſt, quæ homines fortunat, quæ illos fortiter, & efficaciter mouet in illos actus, & opportunitates agendi; quibus coniungendi ſunt effectus fæliciſſimi. Hinc eſt, quod Gen. 30. pariens vxor Iacobi, dixit: *Feliciter & idcirco vocauit nomen eius Gad.* *Gen. 30.* Quippe Gad ſignificat multis bonam fortunā. Nec mirari deſinam, quod ſancti hominis, & ſapientiſſimi viri vxor filij natiuitatem fortunæ tribuat, & non potius certis, & determi- D natis cauſis. Sanctior videretur Eua Gen. 4. quæ *Gen. 4.* cernens à ſe natum filium quam vocauit Seth, ait: *Poſuit mihi Deus ſemen aliud pro Abel.* Scio vniuerſos cauſarum effectus à Deo deduci immediate, ſed non ita in particulari fiunt à Deo, vt ad illum recurramus, vt illorum cauſam particularem. Quando ergo filij ij habebant parentes progenitores, cur vel fortunæ tribuuntur, vel Deo, & non magis ſuis certis, & determitis cauſis? Et quæ ſapientior apparuit, mater-ne Gadi illum fortunæ attribuens, an mater Sethi illum à Deo acceptum clamans? Sane in complexu maritali, ex quo filij naſcuntur; tot cauſæ concurrunt, tot cauſarum temperamenta ſunt neceſſaria, vt prorſus ſit ſupra hominis E prouidentiam, ad vxorem accedere, tunc temporis, quando opportunus erit concubitus ad hominem generandum. Vnde ſapientes fæminæ, & piæ non ſibi ſed fortunæ, & Deo tribuunt filiorum natiuitatem, non quod fortuna aliquid diſtinctum ſit à Deo, ſed vt oſtendant tempeſtiuitatem, & opportunitatem concubitus ad prolem non aliqua arte, aut ſapientia, aut, prouidentia hominis prouenire; ſed ex Deo ſolo mouente, & impellente efficaciter tunc temporis ad maritales complexus, quando opportunitas eſt, vt proles gignatur. Quo reſpiciens D. Damaſcen. lib. de Phyſica, *Damaſc.* cap. 4. reducens partus filiorum ad fortunæ

Digitized by Google

euentus, ait: *Pareus inſtrumentalis potius, adiuuans cauſa eſt, vt qui non cumlubet, liberos gignat, ſed tunc denique, cum illa rerum omnium architecta voluntas, cœlitus eum impulerit.* Itaque quod conjux ad conjugem accedat tempeſtiue, & maturè, vt inde filius naſcatur, quantum ex vi cauſarum naturalium, omnium caſu fit, & præter omnem prouidentiam creaturarum. Id ſolum prouenit à diuino impulſu, qui ignorantes homines eo deducit, vnde filiis ditentur; quod ſimiliter fit in rebus omnibus, quæ videntur fieri caſu.

§. II.

Prophetiæ ſpiritus vitæ innocentiæ vt plurimum ſocius.

NOn otioſe in præſenti inculcatur, quod Deus prædixerat Saræ filium concipiendum, ait enim: *Concepit, & peperit filium in ſenectute ſua, tempore quo prædixerat ei Deus.* Non, inquam, in præſenti otioſe inculcatur prædictio de filio habendo, ſed vt oſtenderetur Abrahamidæ familiæ ſanctitas, & vitæ innocentia, quarum comes, & ſocius ſpiritus prophetiæ ſolet eſſe. Vbi ſpiritus prophetiæ eſt, regulariter manifeſtum ſignum innocentiæ, & ſanctitatis oſtenditur. Hinc Dominus per Ioel cap. 2. ſigna humanæ reformationis præ ſe ferens, ait:

Ioel. cap. 2. *Et erit poſt hæc, effundam Spiritum meum ſuper omnem carnem, & prophetabunt filij veſtri, & filiæ veſtræ.* Ecce tibi vbi Spiritus ſancti vis humanam carnem afflauit, quid ſtatim ſequitur, *& prophetabunt filij veſtri.* Cur non magis aliorum virtutum proponuntur effectus? Cur de Spiritu diuino accepto, non potius proſiliunt in primis chariſmata alia meliora, & præſtantiora, quam prædictiones, quam prophetiæ? ſcio in innocentiæ ſtatu poſt afflationem diuini ſpiritus, nihil citius apparuiſſe in Adamo, quam ſpiritum propheticum. Ait enim textus, Geneſ. 2. *Formauit igitur Deus hominem de limo terræ, & inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ.* Quid tunc? *Appellauit Adam nominibus ſuis cuncta animalia, &c.* Inſuper, vbi videt Euam, ait: *Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea, hæc vocabitur virago, &c.* Ecce tibi vbi Adamus de Dei inſufflatione ſanctus, & innocens apparuit, in nullo prius externo, quam in prophetiæ ſpiritu ſeſe exercet. Vbi ergo per aduentum Spiritus ſancti naturam humanam reformari in priſtinum ſanctitatis, & innocentiæ ſtatum Deus oſtendebat, merito pro ſigno tantæ reformationis poſuit proſilituros Prophetas, vt ſic melius ſanctitas, & vitæ innocentia accreſcens indigitaretur. Rem pulchre attigit D. Cyril. Alex. in Ioelem: *Effuſus eſt in nos Spiritus ſanctus, Deo lætificante naturam noſtram humanam, & ſuperna, ac primæua gloria coronante, & ad illud denuo, ex bonitate ſua reuehente, vbi ante fuerat, peccato nondum ingreſſo. Non enim gratia prophetiæ carebat Adam priuſquam diuinum mandatum tranſgrederetur, cum tametſi non audiret vnde, aut quænam eſſet mulier, ſtatim acclamauit: Hoc nunc os ex oſſibus meis, &c.* Oſtendebatur in Spiritus ſancti aduentu primæua hominis reſtaurata gloria; oſtendebatur ſanctitas, & innocentia primæua adueniens, quæ per prophetiæ donum fuit exprimenda, vt cui propheticus halitus ab initio creaturæ, ab ipſo Adamo adnatus eſſet. Comes enim eſt inhabitantis innocentiæ, inhabitantis Dei ſpiritus propheticus. Id quod notabat Paul. 1. ad Corinth. 14. inquiens: *Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis, vel idiota; conuincitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus. Occulta cordis eius manifeſtata ſunt: & ita cadens in faciem adorabit Deum, pronuncians quod vere Deus in vobis eſt.* Prophetia ſonat, & ſanctitas, & Deus inibi habitans ſentitur; non enim ſolet venire ſpiritus prophetiæ; niſi Deus præceſſerit, & animæ puritas. Ex quo aiebat Diu. Baſil. in præfat. ad Iſaiam: *Ergo cum anima omni viuentis ſtudio dedita, vehementi in Deum amore, perpetuo Dei memoriam ſibi impreſſam ſeruat, atq; hæc quidem re primum apparat ſeſe, vt Deum habeat velut inhabitantem ex vehementiſſima in Deum intentione, & arcano amore, numine afflata, digna prophetiæ dono redditur, Deo diuinam virtutem impartiente, animique oculos aperiente ad intelligendas quas velit ſpeculationes.* Et Paulo ſuperius dixerat: *Magna quidem atque adeo prima dos, quæque animam ſumme purgatam requirat diuini afflatus eſſe capacem ad prophetandum myſteria Dei.* Ne niſi puro, & Dei pleno animo adeſſe ſoleat ſpiritus prophetiæ. Hinc Regi Abimelecho dicitur Geneſ. 20. *Redde viro ſuo vxorem, & orabit pro te, quia propheta eſt, & viues.* Expende vnde probet efficaciorem orationem futuram, nimirum ex eo, *quia propheta eſt*; cur non magis ex eo, quia iuſtus & ſanctus, & innocens eſt? Nonne oratio maiores vires ſumet ex ſanctitate orantis, quam ex dono prophetiæ? Cur ergo ſanctitatem prætereiens, ad prophetiam recurrit? Equidem in ſacra ſcriptura propheta idem eſt, ac iuſtus, & innocens; adeo enim prophetia creditur ex ſanctitate venire, vt qui propheta, idem reputetur iuſtus. Sic Philo lib. Quis diuin. rer. ſit hæres. *Omnibus probis viris ſacra ſcriptura prophetiam tribuit. Malum autem virum non eſt fas eſſe interpretem numinis: ergo nemo malus propria correptus furore diuino dicitur, ſed in ſolum ſapientem hoc competit, quandoquidem is ſolus eſt inſtrumentum Dei reſonans ab eo contactum, & pulſatum inuiſibiliter. Proinde quotquot inter iuſtos cenſentur, inducuntur prophetæ pleni cœleſti numine.* Hæc ibi.

Geneſ. 2. — 1. Cor. 14. — D. Cyril. — D. Baſil. — Gen. 20. — Philo.

Gen. 21. Vocauitque Abraham nomen filij ſui, quem genuit ei Sara, Iſaac, & circuncidit eum octauo die, ſicut præceperat ei Deus, cum centum eſſet annorum; hac quippe ętate patris natus eſt Iſaac.

§. III.

Sic pueruli in virtute inſtituantur, vt non tam iuxta humana, quam iuxta diuina viuant præſcripta.

OCtiduanum puerum diuini præcepti exercitatio ſuſcipiat, ait enim: *Circuncidit eum octauo die, ſicut præceperat ei Deus.* Et cur diuina lex

Digitized by Google

pueriles artus ſic præoccupare feſtinat? Vt A doceatur cœleſtium promiſſionũ hæredes non prius debere alijs, quam diuinis inſtitutionibus imbui. Quæſtio fuit celebris apud D. Baſilium, an, qui tyrocinium in virtutum ſchola agebāt, deberent ſacram Scripturam legere, & ediſcere? Cui reſpondet ſanctiſſimus Pater in regulis breuioribus 95. (D. Baſil.) *Quæ ad vſum pertinentia ſunt, ea, vt vnuſquiſque ex diuinis literis ediſcat, & rectum, & neceſſarium eſt, cum ad maiorem animi expletionem in pietate, cum etiam vt ne humanis conſtitutionibus aſſueſiat.* Sapientiſſime cauet virtutum doctor, ne tyrones conſtitutionibus humanis aſſueſcant, ſed diuinis inſtituantur præſcrip- B tis, humanæ namque conſtitutiones neſcio quem ſecundum algorem habent, quo citius animi in virtute frigent. Quod notans Stephanus, ait Actor. 7. (Actor. 7.) *Accepiſtis legem in diſpoſitione Angelorum, & non cuſtodiſtis.* Vbi Græcus ait: *Accepiſtis legem in inſtitutionibus, & præceptionibus Angelorum.* Ad hæc Cyrus: *Accepiſtis legem per præceptum, & mandatum Angeli, & non cuſtodiſtis.* Nec credo agi in præſenti de Angelicis ſpiritibus ſolis, qui legem, & præcepta dederant, ſed & de Angelicis Doctoribus, & Magiſtris, qui inter homines florebant, & dabant regulas vitæ. Sic in 3. ad Galatas docent D. Thom. Oe- C cum. Theophylact. Gagneius, Primaſius, Chryſoſt. Ambroſ. Ex quibus illud maxime ponderandum eſt, quam algeant, & conſtitutiones & præcepta prolata ab hominibus, quantumuis videantur ſancti, & Angelici. Quæ enim per Angelos & Angelicos Doctores, & Prophetas antiqui Iſraelitæ præcepta recepere, minime cuſtodiere. Nequit enim fieri, quod humanæ conſtitutiones non frigeant, & vincantur nequitia hominum ſuſcipientium. Vnde Theodotus, cap. 2. Appendicis 5. in tom 6. Concil. Epheſ. ait: *Atteſtatur magnus* (Theodot.) *Paulus de Angelis, quia omnes ſunt miniſtri ſpi-* D *ritus ad miniſterium deſtinati, propter eos, qui futuri ſunt hæreditate poſſidere ſalutem. Sed non liberabatur homo, nequitijs prauus inhærens. Deficiebat ergo ad hominum diligentiam; nequitia enim malignorum, bonorum ſtudia ſuperabat. Quoniam & prophetę victi ſunt. Nihil operabantur Doctores, & lex deficiebat, & Angeli ſtudia fruſtrabantur, voluntate hominum non ſequente, quæ bona ſunt. Ideoque ipſe creator naturæ aduenit, naturamque victam erigere volens, aſtitit.* Sint ſanctiſſimi viri, ſint homines Angelici; ad hominum tamen diligentiam, & diſciplinam deficeret homo, niſi Deus adſtaret, cuius diuinis præſcriptis aſſueſcerent. Hinc Moyſes Exod. 18. E (Exod. 8.) accipiens ſocerum ſuum Iethro in tabernaculo ſuo illi ſtatim Dei optimi, & maximi facinora propoſuit. Quippe ait textus: *Narrauit Moyſes cognato ſuo, cuncta quæ fecerat Dominus Pharaoni & Ægyptijs propter Iſrael::: Lætatuſque & Iethro ſuper omnibus bonis, quæ fecerat Dominus Iſraeli, eo quod eruiſſet eum de manu Ægyptiorum, & ait; Benedictus Dominus, &c.* Diſertiſſimus erat Moyſes, magnamque notitiam omnium diſciplinarum habebat: & tamen nactus hominem ethnicum nihil illi aliud proponit, quam nudum Deum omnipotentem aduerſus Ægyptios, cur non magis hominem argumentationibus colit, vel vitæ regulis inſtituit? Erat Moyſes lex ipſa viuendi Iſraelitis, & A & quicquid legis, & humanæ inſtitutionis erat, prætermiſit, vnum oſtendens Deum, qui ſolus poteſt animas conuertere, & in virtute tenere. Id docent D. Cyril. Alexand. lib. 3. de Adorat. finit. (D. Cyril.) *Itaque erga Iethro ſolis de Deo narrationibus eſt vſus Moyſes, in eamque iam illum ſententiam traduxit, vt diſertis verbis fateretur, non eſſe alterum Deum, ſed ſolum eum, qui vnus & natura, & vere Deus ſit.* Miſſa fecit Moyſes omnia humana ſtatuta, omnes humanarum diſciplinarum argumentationes fecit miſſas, & ſolis de Deo narrationibus vſus eſt, & ethnicum traxit, & firmauit in agnitione vitæ. Ne ni- B mium fidas humanis vocibus, humanis diſciplinis licet traditis per homines clariſſimos; ſunt enim hæ inefficaciſſimæ ad comparandam, & retinendam virtutem. Quis clarior cœlo magiſter? Et ait Pſal. 18. *Cæli enarrant gloriam Dei.* Quot aſtra, tot Doctores, tot Magiſtri, quot ſydera, vt nobis oſtendant ſalutis viam. Quid inde? Accipite ex Gen. 12. (Gen. 12.) Abraham egredientem è terra Chaldæorum, vbi totus erat intentus ſyderum curſibus, & cum primum ab illa terra egreditur, dicit textus: *Apparuit autem Dominus Abraham, & dixit ei; Semini tuo dabo terram hanc.* Cur non prius apparuit? Pul- C chre Philo lib. de Abrahamo, inquit: (Philo.) *Memoratur enim, quamprimum profectus eſt ille ſapiens; Deum apparuiſſe Abrahamo, cui videlicet prius non fuerat conſpicuus, quando more Chaldæorum intentus erat ſyderum curſibus, extra mundum & ſenſibilem eſſentiam, nullam prorſus naturam intelligibilem percipiens. At poſtquam ſolum vertit, neceſſario cognouit mundum eſſe ſubditum, non Dominum.* Syderibus quidem vtebatur antea magiſtris, ſyderibus, inquam, quæ gloriam Dei narrare dicuntur, & tamen circa Deum percipiendum prorſus manebat cæcus, & ieiunus. Quem tunc cognouit, cum affectum remouit ab humanis D diſciplinis. Hinc D. Amb. totam cauſam humanæ ruinæ illo conjicit, quod diabolus aggreſſus fuerit fœminam, quæ præceptum non acceperat ex Dei ore, ſed ex ore mariti. Sic enim ait lib. de Parad. c. 12. (Amb.) *Non adorſus eſt eum, qui coram acceperat cæleſte mandatũ, ſed eam adorſus eſt, quæ à viro didicerat, non à Deo, quod obſeruaret, acceperat.* Scit equidem Diabolus, quam cito frigeant humanæ conſtitutiones in hominum mentes, & quam facile expugnari poſſint: & ideo illam aggreditur, quæ ex ore hominis præceptum acceperat.

E

§. IV.

Deo peculiariter addictus, peculiariter purus ſit ab omni affectu voluptatis.

ISaac filius repromiſſionis octauo die circumciditur non otioſe, ſed vt oſtendantur filij, qui ad Deum pertinent, quam debeant à ſe omne ſeminarium voluptatum abſcindere. Sic ait Lyppom. in cat. *Circumcidit eum octauo die, ſicut præceperat ei Dominus. Voluit Dominus vacare filios gratiæ omni immunditia ſuperfluæ libidinis.* (Lyppom.) Nil prius filijs gratiæ Deo peculiariter adſcriptis, extrinſecus appareat, quam reſecatio voluptatum, quam ſplendens indumentum ca-

Digitized by Google

ſtitatis. Quid carnalis voluptas cum gratiæ, & A promiſſionis filio, qui Dei cæpit eſſe peculium? Fallar, niſi in hoc abradéda ſit vel vmbra illius. Cãtatiſſima illa Anna vxor Elcanæ filiũ paruulum Samuelem ab vberibus aulſum Deo, & Dei ſacerdoti in tabernaculo obtulit. Et quod mirete magis, non illum ſibi redemit, vt ſecum iterum tolleret, ſed ibi in tabernaculo ſacerdoti ſeruiturum reliquit. Ait enim 1. Reg. 2. *Et abijt Elcana in Ramatha in domum ſuam: puer autem erat miniſter in conſpectu domini, ante faciem Eli.* Et cur mater optatiſſimum filium à ſe abeſſe paſſa eſt? Cur non magis, vt exteræ matres, illum redemit, & ſecum reduxit, vt præ oculis haberet diu noctuque filium vehementer amatum? B Accipite D. Hieronymum epiſt. ad Lętam de filiæ inſtitutione fantem. *Anna filium, quem Deo vouerat, poſtquam obtulit in tabernaculo, nunquam recepit; indecens arbitrata, vt futurus Propheta in eius domo creſceret, quæ adhuc alios filios habere cupiebat.* Quid ſapientius? Cauit prudentiſſima mater, ne filius Deo ſacratus maneret in domo, in qua, licet honeſtiſſimæ, exercebatur tamen opus voluptatis: Sic à ſe gratiæ filij debent voluptates reſecare, ne velint etiam cum honeſtiſſimis commorari, ſed longo ſpatij interuallo ab illis diſtare ament. Nec miror, quod C gratiæ filij debeant ſtatim ab hac voluptatum abnegatione, ſiue alienatione fulgere, quando inde noſcuntur vel mundialis principatus ciues, vel domeſtici Dei. Quippe Luc. 15. de prodigo illo qui ſubſtãtiam ſuam diſſiparat viuendo luxurioſe dicitur, quod poſt conſumpta omnia, *adhæſit vni ciuium regionis illius.* Et cui ciui adhæſit? Aug. in cat. D. Thom. ait: *Vnus ciuium regionis illius aliquis aëreus princeps eſt, ad militiam diaboli pertinens.* Et item Ericus ibi: *Vnus ciuium, cui prodigus adhæſit, diabolus eſt, quẽ Dominus principem huius mundi appellat, quia merito peruerſitatis ſuæ terrenis concupiſcentijs præpoſitus eſt.* Ecce D tibi & ciues malorũ, & domeſtici Dei à luxuriæ, ſiue caſtitatis ſtemmate diſtinguntur, vt qui voluptatibus feruntur, ciuibus adhæreant, qui ſub diabolico principatu degunt. Qui autem domeſtici ſunt Dei omni abnegatione carnaliũ voluptatum internoſci debent. Et fallar, ſi quod exterius ſtemma clarius diſtinguat Dei domeſticos à principatus diabolici ciuibus. Enimvero in apologo illo ex 9. Iud. regnum dicitur ad Rhamnum perductum, ait enim: *Dixeruntque omnia ligna ad Rhamnum, Veni & impera ſuper nos.* Eſt autem Rhamnus D. Methodio, arbor virgineus, arbor ſpirans caſtitatem, & ideo ſumitur pro euangelica lege, à qua venit in mundum virgineus decor, & ſplendor puritatis. Sed cur Chriſti imperium defertur magis E caſtitatis arbori? Plane inde euidentiſſime oſtéditur à regno Chriſti diſtinctum regnum diaboli. Ait enim D. Methodius lib. de Caſtitate apud Bibliothe. Photij. *Rhamnum comparat datæ legi ad ſalutem mundi Apoſtolis, quia per illorum doctrinam, caſtitatem didicimus, cui ſoli ſimilem nullã potuit ſpeciem diabolus inuenire.* Poſuit equidem Dominus ſui regni initium caſtitatem, integrã abnegationem voluptatum, cui nihil ſimile diabolus potuit in regno ſuo monſtrare. Hincque clariſſime oſtendentur ciues malorum, & domeſtici Dei, ſi effulgeant vel luxuria, vel caſtitate.

1. Reg. 2. — *Hyeron.* — *Luc. 15.* — *Iud. 9.* — *D. Meth.*

Gen. 21. Dixitque Sara: Riſum fecit mihi Deus, quicumque audierit corridebit mihi. Rurſumque ait, Quis auditurus crederet Abraham, quod Sara lactaret filium, quem peperit ei iam ſeni?

§. V.

Ea Deo ſunt gratiora opera, quæ cæteris paribus, tam facienti, quam alijs ſunt vtilia.

VIde quali exultet gaudio bona fæmina, nimirum gaudio, quod & illam, & plures alios repleat; eſt enim ſanctis, & Dei amicis commune, illa putare Deo gratiora opera, quæ non ſolum facienti, ſed & alijs vtilitatis, & gaudij participationem referant. Vnde prędicta Saræ verba ſic D. Chryſoſt. expendit: *Quod eſt riſum fecit mihi Deus, & quicumque audierit corridebit mihi? Lætitiæ occaſio mihi partus eſt. Et quid mirum, ſi mihi gaudium? Omnes enim qui audiunt, habebo gratulantes. Omnes auditores participes gaudij mei faciam.* Hæc ſunt ſanctiſſimorum virorum opera; hi ſunt fælicium animarum partus Deo acceptius relati, qui vtilitatis, & bonitatis ſuæ plures alios participes faciunt. His operibus nitebatur maxime in re ſalutis Dauid Pſal. 118. fatus: *Feci iudicium, & iuſtitiam, non tradas me nocentibus me.* Multas alias virtutes fecerat Dauid, quas minime memorat, vt liberationem ſuam ex Deo negotietur; ſolum autem proponit, quod iuſtitiam, & iudicium fecerit. Cur non etiam dicit, quod frugalis ſit, quod abſtemius, quod continens, quod pecuniarum contemptor? Cur iuſtitiæ, & iudicij opus in re ſalutis alijs virtutibus præponit? In alijs virtutibus vtilitatem propriam ſolam videbat; in iudicijs & iuſtitię operibus & propria, & aliorum vtilitas erat ideo hæc præ alijs eliguntur, vt acceptiora D. Hilar. ibi: *Dignum eſt contueri, qualia ſint, quæ propheta faciens, ne nocentibus ſe tradatur, orat, & omnia quæcumque quis timens Deum fecerit, vtilia et atque pulchra ſunt. Pudicitiam quis colens, glorioſum, ac timens ſordem corporis ſui carni lumen innexit. Contemptum verò pecuniæ aſſumens, liberum ſe à terrenis dominationibus præſeruauit. Frugalitatem autem, & parſimoniam diligens nobilitatem animæ cæleſtis captiuam ebrietate non dereliquit. Sed hæc quamuis magna, atque præclara ſint, tamen quia prophetæ propria, eique tantummodo vtilia ſunt, non referuntur ad meritum. Sed quid fecit, vt non tradi ſe nocentibus deprecetur? Iudicium, & iuſtitiam ſcilicet. Hoc itaque Propheta fecit, in quibus cum opus ſuum ſit, tamen & eorum, quibus & iudicium, & iuſtitiam fecit, vtilitas eſt.* Ecce tibi quæ proponit Propheta vt efficaciora ad mouẽdum Deum, non equidem ea, quibus ipſe ſolus efflorescit, & ab illis vtilitatem ſolus percipit; ſed ea, quæ & illi, & alijs vtilitatem valent inferre. Hoc Paulus etiam reſpiciebat in ſuis

Chryſoſt. — *Pſal. 118.* — *D. Hilar.*

laboribus, & in propriarum virtutum vſibus. 1. Tim. 6. Ait 1. ad Timoth. 6. *Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus.* Auſterius dixiſſet, habentes vel vilem piſciculum pro alimento, vel rudem & aſperum ſaccum pro veſtitu, ſed maluit indefinite alimentum ponere, & veſtitum, vt qui non tam reſpiciebat alia, quam vtilitatem communem, vt proximi inde iuuarentur in obtinenda ſalute. Ex quo D. Chryſoſt. in 1. ad Cor. 14. hom. 35. extollit virtutes Apoſtolicas in habitu, & cibo communi ſupra omnes Philoſophorum auſteritates, quia hæ nulli proficiebant proximo, illæ aſſumebantur pro Chryſoſt. hominum comparanda, aut negotianda ſalute. *Reputemus etiam labores Apoſtolorum moderatos, & minime ambitioſos; habentes enim cibum, inquit, & quibus tegamur, his contenti erimus. Non quemadmodum Sinopeus ille pannis amictus, dolium inhabitans, cum nihil opus eſſet, in ſui admirationem plurimos quidem pertraxit, iuuit neminem. At verò Paulus nil horum fecit, veſtibus vſus, quemadmodum locus vbique poſtulabat decenter, domos, humanam habitationem nunquam vitauit, virtutes cæteras ſtudioſe in vita expreſſit, &c.* Expende & compone Paulum cum Philoſopho illo in vitæ auſteritate, ille pannis veſtitus erat, hoc eſt, rudi, & vili veſtitu vbique locorum vtebatur: Paulus nihil horum fecit, ſed veſtibus vtebatur, quemadmodum locus poſtulabat decenter. Ille in dolio inhabitabat, Paulus habitationes humanas tenebat. Ille ex amictu, ex habitaculo admirationem videntibus incutiebat, nihil tale Paulus. Vnde ergo etiam in his minor erit Paulus Philoſophus? Ait Chryſoſt. datus nimirum *iuuit neminem.* Inter illas vitæ auſteritates ſibi vni attendebat, nullum proximum in ſalute adiuuabat: Paulus autem quicquid faciebat circa victum, circa veſtitum, totum dirigebat ad proximos iuuandos, ex quo maxime Apoſtolicæ virtutes exaltantur. Hinc. 1. ad Corinth. 15. *Quid ergo eſt fratres? Cum* 1. Cor. 15. *conuenitis, vnuſquiſque veſtrum pſalmum habet, doctrinam habet. Apocalypſim habet, linguam habet, interpretationem habet: omnia ad ædificationem fiant.* Ecce vnde diuinorum donorum extollat præſtantiam, nimirum ſi *omnia ad ædificationem fiant*, hoc eſt, in eo labore ſint, vt Eccleſia ædificetur Chryſoſt. per negotium animarum. Chryſoſt. ibi hom. 36. *Chriſtianæ vitæ fundamentum, & regulam vides. Vt enim ædificare architecti opus eſt, ſic Chriſtiani proximum per omnia iuuare. Equidem pſallere ſic quondam doni diuini fuit, quemadmodum docere, verum omnia ad hoc vnum, inquit, ſpectent, quod proximus emendetur, ſimpliciter nihil ſtat. Si enim ædificandi fratrem gratia non venis, quid veniſſe neceſſum ſit? Non eſt longo donorum diſcrimine opus, vna res eſt, quam volo, quam quæro, vt proximus ædificetur; in hoc qui minor donis eſt, maiorem antecellet, hoc habeat modo; huc dona ſimul omnia ſpectant, qui Eccleſiæ negotium vnuſquiſque pro ſuo modulo iuuet.* Multa ibi Chryſoſt. & pulchra, & certa ad ſopiendas contentiones illas, in quibus etiam ſunt religioſi viri extollentes ſinguli ſua viuendi ſtatuta ſiue à pſalmodiis frequentioribus, ſiue à doctrina, ſiue ab aliis donis diuinis. Et quidem facile hæ ſopientur, ſi donorum præſtantia, vt ex Paulo docet Chryſoſt. conſideranda veniat, ex negotio, & lucro animarum, ex proximorum vtilitate & fructu. Qui enim multus eſt in vtilitate proximorum, etiam ſi

A in donis videatur minimus, habet quod gratius offerat oculis diuinis, nimirum ſuam, & multorum ſalutem.

§. VI.

Quæ à Deo veniunt bona non ſolent ſtagnari in vno, ſed ſuperefſluunt ad plures.

B Miratur Sara, non tam quod filium pareret, quam lactaret ipſa filium, quippe ait: *Quis auditurus crederet Abraham, quod Sara lactaret filium?* Et cur ſic miratur, quod quæ peperit filium, illum lactet? Mirabile quidem fuerat, quod ſenex conciperet, & filium pareret: at poſt conceptum, & partum, quid mirum, quod lactet filium? Mirè cauſam oſtendit lectio adducta à Lyppomano in cat. aiens, *quod Sara lactaret filios.* Tanta namque lactis copia anus mater exundauit, vt teſte Caietano, non ſolum proprio filio, ſed & lac præbebat multis vicinorum filiis. Quid mirabilius? Quid diuinius? Sane huiuſmo- C di ſunt dona diuina, quæ nequeunt ſtagnari in vno, ſed ad multos alios proſiliunt. Accipite Deum loquentem ad Eliam 3. Reg. 3. Reg. 19. 19. *Vade & reuertere in viam tuam per deſertum in Damaſcum, cumque perueneris illuc, vnges Hazael Regem ſuper Syriam, & Iehu filium Namſi vnges Regem ſuper Iſrael: Eliſæum autem filium Saphat, qui eſt de Abelmeula vnges Prophetam pro te.* Sic Deus iubebat, vt Elias vngeret Eliſæum, vngeret Iehu, vngeret Hazaelem. Elias autem quid fecit? *Profectus ergo inde Elias, reperit Eliſæum filium Saphat arantem in duodecim iugis boum, & ipſe in duodecim iugis boum arantibus vnus erat: cumque veniſſet Elias ad eum miſit pallium* D *ſuum ſuper illum. Qui ſtatim relictis bobus cucurrit poſt Eliam, &c.* Iuſſus erat Elias, vt vngeret tres viros, Elias autem ſolum dicitur vnxiſſe Eliſæum, cur vno contentus etiam alios non vnxit? Nouit naturam doni diuini Elias, quod ſi vel vni communicetur, non patietur ſtagnari ibi, ſed inde ipſum ad alios effluet, & proſilibit. Ait enim ibi pulchre Theodoret. quæſt. Theodoret. 58. *Si prophetam vnxit, & eos ſpirituali gratia impertiit, ea etiam vnxit alios. Et enim Eliſæus ſpiritualis per eum accepta gratia, obtulit illis Chariſma, & ſpirituali gratia eos impertiit.* Ne mouearis, cum videas tres vngendos à Deo proponi; & vnum E ſolum Eliſæum vngi ab Elia, quando enim vnctionis gratia à Deo veniebat, non in vno ſtagnabitur, ſed eo ipſo, quod vnus vngatur, is aliis gratiam communicabit. Neſcit enim diuinum donum non proſilire ad alios. Hinc Ioan. Ioan. 6. 6. *Abiit Ieſus trans mare Galilææ, quod eſt Tyberiadis, & ſequebatur eum multitudo magna.* Et cur tantæ multitudinis ſequelam ſecum Ieſus adduxit, niſi vt de beneficiorum eius copia, non vnus ſolus, ſed omnes viuerent? Ait Diuus Baſil. Sel. orat. 33. *Sequebatur, inquit, turba multa, Paſtorem oues, ægri morborum depulſorem, ſerui animarum liberatorem. Vnicam videbant viam errore vacantem, & ad eam omnes affluebant; patuerunt fontes diuinæ benignitatis, & omnes* Baſil. Sel. *fruebantur,*

fruebantur. Siccine eſt diuinæ fons benignitatis, vt nequeat in vno ſtagnari, ſed ad multos alios fælici decurſu ſaliat.

Gen. 21. Creuit igitur puer, & ablactatus eſt; fecitque Abraham grande cõuiuium, in die ablactationis eius.

§. VII.

Tunc ſupra te magis creſces, quando in oculis tuis fueris magis paruulus:

NOn otioſe dicta ſunt illa, *creuit igitur puer*, ſed vt ratio creſcendi ſimul inde oſtendatnr venire, quod quis puer ſit. Et quidem & in natura, & in ſpiritu ille ſperet creſcere, & ſupra ſeſe eleuari, qui puer eſt in oculis ſuis, qui per ſuæ paruitatis agnitionem, & humilis, & paruulus efficitur, Matth. cap. 11. ait Dominus: *Confiteor tibi Pater Domine cæli, & terræ quia abſcõdiſti hæc ſapientibus, & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis.* Expende, qui extollantur à Deo ad diuina ſecreta participanda, qui admittantur ad vſque diuinitatis abſtruſiſſimum penetrale, vt diuinis colloquijs fruãtur, non equidem multi nobiles, non mundi magnates, ſed paruuli, vt qui Soli habent creſcere vſque ad colloquiũ ſecretiſſimũ, & ſingulariſſimum deitatis. Hinc D. Baſil. Sel. orat. 28. fatur: *Ideo primates ſanctorũ dignitatem aliquã ſupra naturam conſecuti, tũc vel maxime humilitatem reſpiciunt. Congreſſa eſt igitur aliquando cum Deo creatura, colloquebatur, & oratio viciſſim ab vtriſque ſine honoris diſcrimine ferebatur; ac cernere erat rem inuſitatam; linguam è luto anſam cæleſtia loqui, & Deum impigre reſpondentem homini terreno. Hæc enim paria ab humilitate lucra homines in altum euehunt, & Deo perſuadet, verba cum hominibus faciat.* Non, mihi crede, poteſt homo creſcere vſque ad diuina ſecreta participanda, niſi humilis ſit, & paruulus in oculis ſuis: vbi humilitas, ibi progreſſus poteſt eſſe, ibi & poteſt eſſe exaltatio. Vnde Hierem. Thren. 3. ait: *Bonum eſt viro cum portauerit iugum ab adoleſcentia ſua. Sedebit ſolitarius, & tacebit, quia leuabit ſe ſupra ſe. Ponet in puluere os ſuum* Expende, quam iungat eleuationem humilitati, vbi dicitur bonus ſe ſupra ſe eleuaſſe, ſtatim quaſi rationem tantę eleuationis ſubiungit, *Ponet in puluere os ſuum*, quaſi minime ſe poſſit niſi de puluere eleuare. Quod meditatus Abraham Gen. 18. aiebat: *Loquar ad Dominum meum, cum ſim puluis, & cinis.* Vbi D. Baſil. Sel. orat. 28. ait. *Quando Abraham ſuo illud ſermoni prætexuit, ſum puluis, & cinis, tunc natura agnitione naturæ terminos eſt merito ſupergreſſus.* Tũc itaque creuit Abraham, tunc ſe ſupra ſe eleuauit, tunc ipſos naturæ terminos exaltatione ſua ſupergreditur, cum paruitatis, & vilitatis ſuæ puluere ſe conſpergit. Nemo equidem creſcit, niſi de humilitatis puſillo. Ideo Luc. 12. ait Dominus: *Nolite timere puſillus grex, quia complacuit patri veſtro dare vobis regnum.* Qui creſcebant ad regnum præmittuntur puſilli; quaſi ſolis puſillis ptoprium, & quaſi connaturale ſit augmentum. Vt dicat Chryſol. ſerm. 22. *Puſillus grex eſt, qui non de magno minuitur ſed creſcit de puſillo.* Habent hoc puſilli Chriſti, quod creſcant, quod ſupergrediantur ipſos terminos naturæ. Hinc Dauid 2. Reg. cap. 7. nil magis curat quam ſuam paruitatem in medium adducere. Quippe ait: *Quis ego ſum Domine Deus, & quæ domus mea?* Addit D. Chryſoſt. *Ego enim minimus ſum in tribu mea.* Quæ verba vt in præſenti deſiderantur, ſic potuiſſent adduci ex ore Gedeonis Iudic. cap. 6. Vbi ait: *Ecce familia mea infima eſt in Manaſſe, & ego minimus in domo patris mei.* Vterque Iſraelitarum dux ſuam puſillitatem, & vilitatem proponit. Quid tunc? Obfuit illi puſillitas prædicata, & cognita? Abſit; imo merito vterque proponebatnr puſillos, & minimus, vt oſtenderetur, quam deberet creſcere, & exaltari in ſumma. Ait enim D. Chryſoſt. hom ſuper ea verba. 1. tom. *Ego mininus ſum in tribu mea Quã ſuaue eſt, vt diceret ſe minimum in tribus ſua, non erubuit, quod erat, vt eſſet, quod non erat.* Ad progreſſum faciendũ paruitatẽ merito propoſuit, quando hoc proprium habent paruuli, quod poſſint creſcere. Fallar enim ſiquis poſſit in aliquod bonũ, aut pulchrũ creſcere, niſi de humilitatis puſillo, & abſcondito. Vnde Iſaias cap. 9. *Et flos de radice eius aſcendet.* Vbi D. Ambr. lib. 2. de Spiritu Sancto cap. 5. ait: *Opus ſpiritus flos radicis eſt* Nihil floridum, nihil magnũ diuinus ſpiritus operatur niſi de radice abſcondita, & puſilla humilitatis. Quod meditans ipſe Amb. epiſt. 44. ait: *Dauid pretioſus Deo deſpectus patri, triumpho nobilis, inuidia vilis, aſcitus ad regnum, electus ad affinitatem, poſtremo faciẽ, & ora mutatus, exul regni, fugitans parricidij, nunc ſua offendicula deplorabat, & rurſus aliena remouebat. Expertus igitur omnia pulchre dixit: Bonum mihi, quia humiliaſti me* Quaſi poſt omnium experiantiam, illud norit certiſſime, quod bonorum augmenta vni humilitari poſſent deberi.

Marginal notes: Matt. 11. — Baſil. Sel. — Thren. 3. — Gen. 18. — Baſil. Sel. — Luc. 12. — 2. Reg 7. — Iudic. 6. — Chryſoſt. — Iſai. 9. — Ambr.

§. VIII.

Nulla eſt ætas adeo infantilis, quæ non debeat in ſpiritualibus exerceri.

AB vberibus auulſus Iſaac excipitur grandi, & magnifico conuiuio paterno: ait enim textus: *Fecitque Abraham grande conuiuium in die ablactationis eius.* Et quid habet conuiuium grande cum ablactato puero? D. Auguſt. D. Ambroſ. & Rupert. allati à Pererra, ibi nihil non ſpirituale meditantur, & merito debet enim vel infantilis ætas diligenter inſtitui ſpiritualibus ſacramentis. Doceantur etiam pueri percipere guſtum doctrinæ cæleſtis, ne citius degenerent à virtutibus paternis, ſed creſcant in viros perfectos. Sic Deus cauebat Geneſ. 17. *Circumcidetur ex vobis omne maſculinum: & circumcidetis carnem præputij veſtri, vt ſit inſignum fœderis inter me, & vos. Infans octo dierum circumcidetur in vobis.* Non permititur infans octo dierum eſſe, quin ſtatim vocetur ad cruentum circumciſionis ſacramentum. Cur non magis expectatur, vt adoleſcat? Cur adeo infantilis ætas non ſinitur eſſe ſine ſignaculo diuini myſterij? Pulchre D. Amb. lib. 2. de Abraham cap. 11.

Marginal notes: Gen. 17. — Ambr.

Egregia autem infantia in primus vagitibus circumcidi maris lex iubet: quia ſicut ab infantia morbus, ita & circumciſio. Nullum tempus vacuum debet eſſe tutela, quia nullum eſt culpa vacuum. Et infans reuocandus eſt à peccato, ne idololatriæ polluatur contagio, & ne adorare aſſueſcat idolum, & exoſculari ſimulacrum, pietatem lædere. Expende illa pulcherrima verba, ſcilicet: *Nullum tempus vacuum debet eſſe tutela, quia nullum eſt culpa vacuum*, quæ ætas nullis eſt obnoxia exceſſibus, nullis poteſt adſtringi piaculis, illa ſola diuinis pharmacis vacet. At quando nemo mundus à ſorde eſt, nec infans vnius diei, recte oſtenditur, quam debeant vel infantes diuino foueri medicamine, vt aduerſus hoſtiles incurſus poſſint ſtare. Et quidem vt vulneribus patet, ſic puerilis ætas triumphis quoque acquirendis maxime eſt apta. Arcebatur puer Dauid à conflictu cum Philiſthæo, quia puer erat: ait namque rex 1. Reg. 17. *Non vales reſiſtere Philiſthæo iſti, nec pugnare aduerſus eum, quia puer es.* Et cur puer non reſiſtat malo? Et quidem puer erat, & tamen puero data ſunt arma, & puero adſcripta eſt victoria. Vt dicat D. Chryſoſtom. hom. 2. de Dauid 1. tom. *Quibus ego te laudibus, quibus glorijs praferam ſancte, ac religioſe puer? Qui innocentia pares, virtute fortes, ſenes merito præueniſti, qui potuiſti immanem belluam vincere, inimicum populi detruncare. Tu hac pugna monſtraſti nec pueros eſſe poſſe imbelles: quoniam in omnibus ætatibus ſi victor pugnauerit Deus, victus iacebit, & deficiet inimicus.* Nulla ætas relinquenda eſt inermis, nullus, vel infans imbellis relinquendus eſt, quando & is inimicos habet, hoſtes habet, quos, Deo iuuante, vincere poſſet, & quando Deus ſenes, & validos ſoleat præterire, vt puerulis ſeſe communicet. Accipe ex 1. Reg. 3. *Puer Samuel miniſtrabat Domino coram Heli, & ſermo Domini erat pretioſus in diebus illis, non erat viſio manifeſta. Factum eſt ergo in die quadam, Heli iacebat in loco ſuo, & oculi eius caligauerant: Samuel autem dormiebat in templo Domini, vbi erat arca Dei. Et vocauit Dominus Samuel.* Ecce tibi & ſenex ſacerdos Heli erat, & puer Samuel miniſtrat, & relicto ſene ad puerulum fit ſermo diuinus. Quid puer cum diuo ſermone? Qui paruuli ſunt, loquuntur vt paruuli, puerilia tractant, & puer vocabitur, vt tractet diuina? Sapienter Theodoret. in. 1. Reg. quæſt. 2. *Ad arguendum pontificem, qui ſenuerat, adoleſcentulus dignus eſt habitus, cui Deus appareret. Erat enim adeo iuuenis, vt Dei doctrinam nondum poſſet ſuſcipere. Sed tamen eam ætatem antiquæ prætulit Deus; & eum qui octoginta & ſex annos, & quadraginta annos duplici magiſtratus honore dignus fuerat habitus, deſpiciens, locutus eſt cum paruo puero.* Inſtituendi ergo pueri ſunt in diuinis, vt qui ſenibus præferri poſſunt, & cum Deo etiam per ardua currere. Non ne arduum erat deſerti iter, in quo Ieſus multiplicato pane aluit turbas? Sed & multi pueruli excepti fuere miracoloſo illo conuiuio. Ait enim Matth. 14. *Manducantium autem fuit numerus quinque millia virorum, exceptis mulieribus, & paruulis.* Vnde argute ſatis D. Ambr. lib. 3. de Virginib. *Quaſi incredibile putamus, ſi puellæ nubiles Chriſtum ſequantur ad regnum, quem etiam pueri ſequebantur in deſertum? Sicut legimus, quia ſaturata ſunt de quinque panibus, quatuor millia hominum, exceptis, inquit, pueris: nolite, ergo à Chriſto arcere infantes, quia & ipſi pro Chriſti nomine ſubiere martyrium. Vocat eos Dominus, & tu prohibes? De ipſis enim Dominus ait: Sinite eos venire ad me. Nolite adoleſcentulas arcere, de quibus ſcriptum eſt: adoleſcentulæ dilexerunt te nimis. Nolite etiam poſtremo à charitate Chriſti paruulos ſeparare, quem etiam intra matris vterum adhuc poſiti exultatione prophetica fatebantur.* Quid pulchrius? Nullus puer arcendus ab inſtitutione diuina, quando vel infans adhuc in vtero exiſtens diſcit Ieſum ſalutare, eiuſque frui ſuauitate. Quando & pueri præ ſenibus æſtimantur, & ad deſerta vocantur.

1. Reg 17. — Chryſoſt. — 1. Reg. 3. — Theodor. — Matt. 14. — A — B

§. IX.

Gaudia non prorſus effuſe ſumenda.

GRande conuiuium facit Abraham in die ablactationis filij; Cur conuiuium in ablactatione? Nonne vbi ablactantur pueruli felle, & abſinthio plena offeruntur vbera materna? Cur ergo vſque ad ablactationis fel, & amaritudines Abrahamus lætiſſima conuiuia reſeruat? Merito conuiuiorum gaudia inter ablactationis amaritudines celebrantur, vt videamus quam intra carceres mundi gaudia celebrari debeant, ne nimis effuſa Deum offendant. Sic ipſe Abrahamus Geneſ. 17. vbi Dei promiſſionem excepit de naſcituro filio, *Cecidit Abraham in faciem ſuam, & riſit.* Et cadit, & ridet, nec antea auſus eſt ridere, quam in faciem ceciderit? Et cur caſum præmittit riſui, niſi ne libere riſus vagetur, ſed strictis contineatur carceribus? Ait D. Ambr. lib. 1. de Abraham cap. 11. *Quid eſt autem, quod ait, Et procidit in faciem Abraham, & riſit? Et hic reuerentia ſignificatur, quod timuit Deum velut libero riſu lædere, quamuis riſus lætitiam declararet viri iuſti, qui tantis gratulabatur promiſſis.* Lætandum, & gaudendum erat viro iuſto in tam concupito dono à Deo obtento, & dum ridens cadit in faciem, oſtendit quantis debeant contineri carceribus humana gaudia, ne libere euagentur, & Dei incurrant offenſam. Hinc Hierem. cap. 31. clamat: *Statue tibi ſpeculam, pone tibi amaritudines, dirige cor tuum in viam rectam, in qua ambulaſti: reuertere virgo Iſrael, reuertere ad ciuitates tuas iſtas. Vſque quo delicijs diſſolueris filia vaga?* Expende, quid reprehendat, & quid conſulat, reprehendit equidem ſolutiſſimam deliciãdi rationem, dum ait, *vſque quo delicijs diſſolueris?* Non quod delicietur, carpit, ſed quod ſolute, & libere, abſque fræno vllo delicietur. Vnde conſulit, quid faciat, ad ipſas delicias, ad ipſa gaudia condienda, nimirum, *pone tibi amaritudines*, vtique claudantur gaudia noſtra, intra amaros, & ſtrictos diſciplinæ carceres, & Deum intra gaudia & delicias habebimus. Quo reſpiciens Paul. 2. ad Corinth. 4. monet: *Semper mortificationem Ieſu in corpore circumferentes.* Quaſi dicat nos vndique vallet, & cingat myrrhæus Chriſtiani laboris guſtus, ne libere, & ſolute in carnalia gaudia exiliamus. Quidquid carnale eſt ad gaudium, & lætitiam ſpectans

C — Gen. 17. — Ambr. — D — Hier. 31. — E — 2. Cor. 4

Digitized by Google

habeat vallum, habeat carceres Chriſtianæ amaritudinis, ne libere, & diſſolute ſumatur. Non longe abeſt Petr. Dam. opuſcul. 15. cap. 2. aiens: *Mortificationem Ieſu in corpore noſtro circumferentes. Quia humana mens penitus vacare non valet, vt cuiuſlibet rei ſe amore non occupet, virtutum muro vndique circuncluditur.* Circuncludi ſemper debet mens humana, & crebris mortificationis mirrheæ vallis cingi, ne liceat libere, & diſſolute ferri in gaudia mundi amabilia.

Gen. 21. Cumque vidiſſet Sara filium Agar Ægyptię ludentem cum Iſaac filio ſuo, dixit ad Abraham: Eijce ancillam hanc, & filium eius, non enim erit hęres filius ancillę cum filio meo Iſaac. Dure accepit hoc Abraham pro filio ſuo. Cui dixit Deus; Non tibi videatur aſpetum ſuper puero, & ſuper ancilla tua, omnia, quæ dixerit tibi Sara, audi vocem eius, quia in Iſaac vocabitur tibi ſemen.

§. X.

Nobilitatis ſplendor, & pretium non ab origine naturæ, ſed ab inſtitutione, & educatione.

Conueniant huc qui totum nobilitatis ſplendorem, & pretium natalibus tribuunt: ecce vobis Iſaac filius ingenuæ matris, & Iſmael filius ancillæ nihilominus eiſdem ambo iuuenti ſunt ludis, vidit enim Sara filium ancillæ *ludentem cum Iſaac filio ſuo.* Si pueriles ludos, ſi pueriles affectus ſpectes, in nullo diſcernebatur filius liberæ, à filio ancillæ. Vnde ergo habuit Iſaac ſplendidior, & nobilior D eſſe fratre ſuo Iſmaele? Non quidem ex origine naturæ, quando ortus à Sara nihilominus eiſdem vacabat ludis cum filio ancillæ, in nullo affectu ab illo diſtinctus. Habuit autem Iſaac nobilitatis ſplendorem, qua diſtingueretur à ſeruo, & agreſti homine ex matris inſtitutione, & cura, quæ filium non paſſa eſt miſceri ſeruilibus ludis, vt qui educari debebat politioribus, cultioribus diſciplinis. Hinc, mihi credite, ſplendor totus nobilitatis naſcitur, nimirum ex ea puerorum inſtitutione, quæ nihil patiatur in ſuis cum ſeruis, & vilibus commune. Spuc homines, qui ſolis à naturalibus commendari, nulla inſtitutione à ſeruis, & vilibus E hominibus diſcreti cernuntur, ſic incompti, impoliti per tabernas volitant, vt cum ganeonibus bibant, & cum ſeruis ſeruilia munia ſubeant. Inſtitutio eſt, & diſciplina, quæ te nobilem oſtendit, & ſub ſplendidiſſimæ nobilitatis ſtemmatibus, te à ruſticis, & vilibus diſtinguit. *Ennod.* Pulchre ad hæc aiebat D. Ennodius orat. 5. *Nullo teſte nobilitatis vtitur, cuius ſanguinem nō prodit inſtructio. Quia bonorum ſemper meritorum labes eſt, & habere lucem ſanguinis, & noctę ruſticitatis includi, prodi ſtemmatum vocibus, &* A *imperitia ſuſcante delitescere. Aurum nihil eſt, niſi manu componatur artificis, & fulua pretium metallo lima fabricante iungatur. Ceſſante induſtria exigua eſt claritas, quæ venerit à natura.* Quid pulchrius? Sane ridenda eſt nobilitas illius, cui nulla magiſtri, vel parentum induſtria fuit, quæ in illo pretioſum diſtingueret à vili; cui nulla politioris inſtitutionis lima affuit, quæ prorſus raderet, quid in illo & ſeruis, & ruſticis, & vilibus appareret commune. Ab aurea matrice, non ſic fulget aurum, vt à manu artificis; nec nobilitas ſplendorem & pretium habet à natalibus, niſi accedat politioris cultus diſciplina, quæ explodat à nobili quidquid eſt ſeruile. Hinc ſapienter Nazianzenus in Iam- *Nazian.* B bico 19. nobilitatis pretium educationi attribuit, locutus enim cum mundana vita ait: *Tu es clara ſtirpe. Quod genus tandem tibi? Quidnamve fictor? Non lutum par omnibus? Vincis ſepulchris, atque reſcriptis nomis. Queis ſcripta ſed non educata es, nobilis.* Expende illud, *Queis ſcripta, ſed non educata es, nobilis*, quippe cui educatio defecit minime in nobilitate proficit, licet abundet ſepulchris, & veteribus marmorum reſcriptionibus. Non equidem fumoſæ proauorum imagines, nec antiquatæ diuitiæ, vt ab incunabulis ingenua, & diligens educatio te oſtentat nobilem. A quo non abhorruit diuinus Spiritus, Prouerb. 16. inquiens: *Poſſide* *Prou.* 16. *ſapientiam, quia auro melior eſt: & acquire pru-* C *dentiam, quia pretioſior eſt argento.* Quæ verba ſic transfert Septuagintæ lectio in rem noſtrã. *Nidi ſapientia magis eligendi auro, & nidi prudentiæ magis eligendi ſunt ſuper argentum.* Et quidem ad nobilitatem, & præſtantiam hominis oſtentandam, præ auro, & argento, præ diuitijs antiquatis, præ ſtemmatibus, & putridis reſcriptis, eligendi ſunt nidi, quibus ſapienter, & ingenue teoelli polli inſtituantur. Ille nobiles gignit filios, qui cætera paruipendens, hoc ſatagit, vt puerulis adhuc nidi ſint, ſcholæ ſint, gymnaſia adſint, in quibus politiori diſciplina educentur, inſtituantur. Quod in Patritio Venantio maxime extollit, Caſiodor. 9. var. 23. *Caſiodor.* aiens: *Hinc eſt, quod Patritium Venantium ſub admiratione penſemus, & fecunda prole gaudentem, & tot conſularibus parem. Educauit enim liberos nulla diſcretione laudandos, pondere moderationis æquales, ingenij viuacitate conſimiles, & morum ſocietate vere germanos. Quorum infantiam bonis actibus innutritam, inventutem quoque armis exercuit, formans animum literis, membra gymnaſijs: tradens amicis exhibere conſtantiam, dominis fidem: & quidquid in illo viro gratia diuina conceſſit, integra perfectione tranſmiſſum cernes in poſteros. Iactent ſe alij poſſeſſione locupleti, ſummumque putent bonas ſolas eſſe diuitias. In hac autem domo non tantum patrimonijs, & virtutibus additur hereditas.* Quid in nobili familia, hac educatione ſplendidius?

§. XI.

Natalium claritas, vt ſpectari debet in hominibus eligendis ad præſtantia munera.

Ecce tibi primum natalitiæ mundiciei ſtatutum in ſcripturis diuinis à prudētiſſima

A Sara prolatum auditur, quippe ait: *Non erit hæres filius ancillæ;* & quod mirere magis vir ſapientiſſimus Abraham iubetur ſubijci legi fæmineæ de ſpectanda natalium mundicię in eligendo hærede tantæ familiæ. Ait enim: *Non tibi videatur aſperum ſuper puero, & ſuper ancilla tua, omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem eius, quia in Iſaac vocabitur tibi ſemen.* Et quidem aſperrimum videtur ſolidæ virorum maximorum ſapientiæ, quod filius alioquim multis parentibus clarus, & ingenuus, multiſque naturæ, & artis dotibus conſpicuus, eo quod in alicuius auiæ infecta origine claudicet, excludatur ab honoribus præſtantiſſimæ cuiuſuis familiæ. B Sed adeſt Deus Opt. Max. qui in hoc ſapientiam virorum maximorum ſubiicit legi fæmineæ, hoc eſt, vel infirmioris rationis præſcriptis, halitus enim diuinus eſt, qui ad præſtantiſſimarum familiarum honores, illos ſolos præſignat, quibus natalium claritas, & mundicies vndecumque affulget. Poſt orbis conditionem, vbi ad humanam, & regiam familiam excitandam accedit Dominus, *Gen.1.* Geneſ.1. ait: *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram; & præſit, &c.* Non ſic in alijs ſe ſe præmonſtrat authorem, & productorem vt hic, quando hominem producit, dum enim ante productionem ait, *faciamus*, euidentiùs deſignat, & C quaſi digito monſtrat, ſe per ſe immediate hominem gignere. Cur ergo voluit, quod hominis author, & genitor, ſic præ alijs eſſet clarus, & conſpicuus? Cauſam deſignat, illud quod ſequitur, nimirum, *& præſit.* Vbi enim hominem ad principatus honores creabat, illud curauit, vt paterent hominis genitores, & eſſent omnibus ob claritatem conſpicui. Ait *D. Baſil.* D. Baſil. Selec. orat. 1. *Oportebat hominem procreari, qui regali throno conueniret. Quapropter vel nondum formatus homo à conditoris conſiderantia, & Dei conſilijs commendationem, & pretium accipit. Faciamus hominem ad imaginem noſtram. Antiquiorem conditione ſua* D *honorem ſuſcipit.* Equidem ſcit Deus quantum conducat honor ad ſeruandas, & extollendas omnes alias animi dotes, & ideo honorem pro fundamento præponit homini, vt vel in ipſis generationis cunabulis, indatur honor, ſi non à rebus geſtis naſcentis ortus, ſaltem à mundicie, & claritate progenitorum. Vt enim fundamentum ſolidum neceſſario præmittendum eſt cuilibet fabricæ glorioſiori; ſic progenitorum claritas, & honor, præmittendus ijs, qui familiarum celſiſſimarum aſſumuntur in honores. Huc traho mandatum illud diuinum datum Eliæ, *3. Reg. 19.* 3. Reg. 19. *Vnges Azael regem ſuper Syriam, & Iehu filium Namſi regem ſuper Iſrael, Eliſæum autem filium Saphat, qui eſt de Abel meula vnges prophetam.* E Expende, quod tres homines vngi mandantur; quorum duo ſimul proponuntur cum nominibus parentum ſuorum; imo & horum alter etiam cum nomine patriæ ſuæ. Dicitur enim Iehu filius Namſi: dicitur Eliſæus filius Saphat, qui eſt de Abel meula. Solus Azael ſine patris; patriæque nomine proponitur. Et cur Azaelis ſolius tacentur parentes, quando & Iehu, & Eliſæi, & parentes, & patria accurate producitur in medium? Azael vngebatur in regem Syriæ prouinciæ gentilis, & perditiſſimæ; nec in adeo vilis prouinciæ rege, curauit Dominus claritatem parentum. Ait in Iehu, & Eliſæo; vt eligebantur in populi nobiliſſimi, & à Deo electi principes, & Doctores, ſic nihil prius oſtenditur in illis, quam patriæ claritas, & parentum. Sapienter equidem dicebat Caſſiodor. a. var. de eligendis ad clariora munera. *Caſſiod.* *Currat quinimo honorum gratia per parentes.* Nequit equidem honor in illo diu conſiſtere, ad quem nullus per parentes ſcitur deueniſſe. Hinc Luc. 1. de Ioannis parente dicitur. *Fuit in diebus Herodis regis Iudæ, Sacerdos quidam nomine Zacharias de vice Abia.* Non contentus Euangeliſta Sacerdotis nomen apponere, ſimul explicat eius ab atauis familiam, dum ait, *de vice Abia.* Et cur neceſſum fuit atauorum meminiſſe? Ait Chryſolog. ſerm. 86. *Chryſol.* *Quia vſque ad ipſum ab atauis, auis, patribus transfuſum genus manſit Sacerdotij: tempus legis, ſacrificij omnis ſeruata eſt diſciplina.* Ecce tibi quo referat ſanctus pater religioſæ diſciplinæ cuſtodiam in Sacerdote Zacharia, nimirum quia ad illum dignitas per parentes, & atauos cucurrit. Nec miremur, quod ſic attendatur natalium claritas in illuſtribus familijs, dicit enim Spiritus diuinus, Prouerb. 30. *Prou. 30.* *Per tria mouetur terra: Per ſeruum cum regnauerit.* Vilis enim, & ſeruilis conditionis homuntio, in claro poſitus nihil prius, quam commotiones, & diſſenſiones nutrit. Et D. Anaſtaſ Nizeous, *D. Anaſt.* quæſt. 25. in hoc ſeruo meritò intelligit totam Hebræam nationem, inquit enim, *ſi ſeruus regnauerit, nempe Iſrael, qui fuit ſeruus in Ægypto, & repletus recalcitrauit.* Eſt equidem recalcitratio certiſſima notio animi ſeruilis, animi Iudaici, & Iſmaelitici, qui omnes, vt ſeruilis conditionis ſunt, ſic debent caueri ab omni illuſtri familia, ne in claro poſiti omnia perturbent.

§. XII.

Is eſt quis, quales ſunt illi, quibus accedit.

MErito Sara vbi videt ancillæ filium ludentem cum filio ſuo, curauit, & ancillam, & filium domo eijcere rata à ſeruis nihil non ſeruile emanaturum in ingenuum ſuum Iſaacum, quando difficile non reſpondet quis moribus illorum, quibus iungitur. Conſtantiſſimus ille Petrus, & primum poſt Chriſtum Eccleſiæ fundamentum, dum ſequitur Ieſum vinctum peruenit in domo Cayphæ. Quid ibi? Ait Matth. 26. *Matt. 26.* *Petrus vero ſedebat foris in atrio, & acceſſit ad eum vna ancilla, dicens, Et tu cum Ieſu Galilæo eras. At ille negauit coram omnibus, dicens, neſcio quid dicis.* Ecce tibi, qui præ Chriſti amore non æſtimarat, vel in carcerem, vel in mortem ire, nunc timet vel eius diſcipulum dici. Valentior oſtenditur Ioann. *Ioan. 21.* cap. 21. ibi enim dicitur: *Cum ergo prandiſſent, dicit Simoni Petro Ieſus, Simon Ioannis diligis me plus his? Dicit ei, etiam Domine tu ſcis, quia amo te.* Expende, quam hic Petrus oſtenditur imperterritus amator, quam illic oſten-

Digitized by Google

ditur timidus negator Chriſti. Et cur qui ſic A modo amat, tam turpiter timet illic? Equidem is erat Petrus, quales erant illi, quibus iungebatur; dum dilectori ſuo Ieſu iungitur, totus abit in flammas dilectionis, dum autem ancillæ accedit, ſeruili totus metu tenetur. Id quod

D Aug. ponderabat D. Auguſt. tract. 92. in Ioannem, inquiens. *Ante paſſionem ſeruilis timor Petri interrogatus eſt à fæmina ſeruitutis, poſt reſurrectionem Domini liberalis eius amor ab ipſo principe libertatis, & ideo ibi turbabatur, ibi quem dilexerat, negauerat, hic, quem negauerat, diligebat.* Ecce tibi Petrus cum ancilla ſeruit timori, ſeruit peccato, Dominum ſuum negando: cum amatore Ieſu amat, & totus abit in dilectionis flammas. Neſcit ooo ſequi mores eorum, B cum quibus conuerſatur. Et quando hoc in petra Eccleſiæ firmiſſima cernitur, in quo alio non cernetur? Sane non abſimilis fuit Ioas rex

2. Par. 24. Ieruſalem, de quo 2. Paralyp. 24. *Fecit quod bonum eſt Ioas coram Domino, cunctis diebus Ioiadæ ſacerdotis::: Poſtquam autem obiit* Ioiada, *ingreſſi ſunt Principes Iuda, & adorauerunt regem: qui delinitus obſequiis eorum, acquieuit eis. Et dereliquerunt templum Domini Dei patrum ſuorum, ſeruierunt que lucis, & ſculptilibus.* Eu humana facilitas! Mutamur quaſi neceſſario ad coouictorum mutationem. Vndè ille ſolus habendus prudentiſſimus, qui neſcit accedere niſi ad conſpicuos virtute viros. Ex hoc maxime extollitur vir ille conſularis C

Caſiodor. apud Caſiodor. 2. var. 3. *Ab ipſis quippe primordiis, honoribus aggregatus pueritiam ſuam, quod eſt certiſſima probitatis indicium, glorioſiſſimis viris æmula ſemper grauitate ſociauit, vt poſt domeſtica virtutis exempla ſumeret de publica authoritate conſtantiam; quamquam omnium gratiam indiſcreta fuerit electione ſectatus, quod de magnis raro eligi poteſt, tantum ſe ornauit Patritii Paulini affectu, vt hinc daret mirabilis conſcientiæ ſignum, quod ad virum viſus eſt feſtinare præcipuum. Præſtat enim decus amicitia deſiderata potiorum, quam ſocietas bonorum morum callet infundere, dum affectione concordi parem ſibi ſtudet eſſe, quem diligit.* Hæc ille: quibus aliquid decerptiſſe, piaculum fuiſſet, vt videatur, D quam rapiantur homines conuictorum ſtudiis, & quam debeat cenſeri quis, ex moribus eorum, quos habet ſibi iunctos.

§. XIII.

Antiquitatis præſtantiæ rabidiſſimus affectus eſt aduerſus iuniores, ſi videantur aliqua præfulgere virtute.

E

VIdit Sara Iſmaelis cum Iſaaco ludos, & ea ludis viſis nil citius eligit quam timere filio ſuo à filio ancillæ, & procurare mordicus eiectionem illius. Ioquit enim: *Eiice ancillam hanc, & filium eius.* Et quales erant ludi puerorum, qui reddiderunt Saram ſic timentem filio ſuo, à filio ancillæ? Saoè vel in puerilibus ludis Iſmael & in religione circumciſionis antiquiorem ſuam ſortem, & in ætate primatus prærrogatiuam adeo oſtentabat, vt quaſi cum iuniori, & pupillo, & ſibi ſubdito ageret cum fratre. Qui antiquioris prærogatiuæ affectus vt patuit Saræ, nihil prius curauit, quam Iſaacum ab illo defendere, vt quæ ſciret rabiem intolerabilem illius affectus aduerſus iuniores, ſi debeant præferri in aliquo. Hinc lucem capit locus D. Pauli ad Galatas Ad Gal. 4. cap. 4. vbi loquens de hoc puerorum ludo, fatur: *Qui ſecundum carnem natus fuerat, perſequebatur eum, qui ſecundum ſpiritum.* Quem ſcriptura vocat ludum in præſenti Geneſeos capite, vocat Paulus perſecutionem, & qui ludus eſt perſecutio? Plane ludus, in quo antiquitatis, maioritatiſque in æuo, & religione prærogatiua ſemper ab Iſmaele vſurpabatur, non ſimplex ludus eſſe poterat, ſed rabidiſſimæ index perſecutionis, quando affectus iſte antiquitatis vel pet ludum flammantes irarum cuſpides vomit. Aiebat D. Hieron. ad Hieron. Pauli locum: *Apoſtolus quaſi Hebræus ex Hebræis intellexit ludum illum ſimplicem non fuiſſe, ſed quia forſitan Iſmael quaſi maior natu, & eo tempore circumciſus, quo intelligebat, quod paſſus eſt, ſibi primogenita vindicabat, ſcriptura iurgium puerorum, ludum vocauit. Vnde & Sara hæc verba non ſuſtinens, & conſuetudinem ſibi primogenita vendicantis ancillæ filii non patiens, erupit in vocem. Eiice ancillam cum filio ſuo.* Expende illud, *conſuetudinem ſibi primogenita vendicantis non patiens*, quippè Iſmael & per ludum, & ſerio ſemper ad ortus ſui, & circumciſioois ſuæ recurrebat antiquitatem, vt ſibi aſſereret primatum; quam conſuetudinem minime pertulit prudentiſſima Sara, ſed à tali affectu licet in puero, cæpit tamen, & ſibi & filio repromiſſionis Iſaaco timeri mala. Et quæ non timeantur ab affectu antiquitatis, & maioritatis prærogatiuæ? De Ioanne dicitur Matth. 11. *Ioannes autem cum audiſſet in vinculis opera Chriſti, mittens duos de diſcipulis ſuis, ait illi. Tu es, qui venturus es?* Sciebat Ioannes quis eſſet Ieſus, de quo ſæpe clariſſimum teſtimonium reddiderat, & tamen dum eſt in vinculis cito ad ſuperos euolaturus nil magis curat, quàm ſuos diſcipulos mittere ad Ieſum, vt interrogent, an ſit ipſe Chriſtus, vt vel illius conuerſatione capti tranſeat in ſcholam Chriſti. Et cur Ioannes moriturus tam anxie curat ſuos ad Chriſtum tranſmittere? Pulchre D. Baſil. Sel. orat. 34. rationem inſinuat, inquiens: *Veretur Ioannes ne cum ipſum in cælis vitam agere diſcipuli accipiant, pertinaci quodam honoris ſtudio, & veteris magiſtri deſiderio, deſerto Chriſto cognominent aliquam Ioanni turbam, eamque Chriſtiano gregi inimicam ducerent.* Expende, quid vereatur diuinus Præcurſor in diſcipulis ſuis, nimirum, *veteris magiſtri deſiderium, & ſtudium*, vt quod neceſſario cogeret eos arma ſumere, vel aduerſus Chriſtum. Adeo enim in hominibus valet antiquitatis prærogatiua, vt vereatur Præcurſor diuinus, ne diſcipuli ſui hac gloria capti, tantum deferant vetuſtiori, & antiquiori magiſtro, vt præ illius amore inique ſentiant de Chriſto. Et quidem non mediocris virtutis eſt ille vir, qui non rapitur affectu antiquitatis, vt vel à Deo abeat. Præſtantiſſimus ille Abraham accepit præceptum de immolando filio Gen. 22. & cum antiqui omnes patres ab Abel agnos, & vitulum immolaſſent, non filios; ipſe tamen accingitur ad filium

Ioan. 11. Baſil Sel.

Digitized by Google

Sara prolatum auditur, quippe ait: *Non erit* A *hæres filius ancillæ;* & quod mirere magis vir ſapientiſſimus Abraham iubetur ſubijci legi fæmineæ de ſpectanda natalium mundicię in eligendo hærede tantæ familiæ. Ait enim: *Non tibi videatur aſperum ſuper puero, & ſuper ancilla tua, omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem eius, quia in Iſaac vocabitur tibi ſemen.* Et quidem aſperrimum videtur ſolidæ virorum maximorum ſapientiæ, quod filius alioquim multis parentibus clarus, & ingenuus, multiſque naturæ, & artis dotibus conſpicuus, eo quod in alicuius auiæ infecta origine claudicet, excludatur ab honoribus præſtantiſſimæ cuiuſuis familiæ. Sed adeſt Deus B Opt. Max. qui in hoc ſapientiam virorum maximorum ſubijcit legi fæmineæ, hoc eſt, vel infirmioris rationis præſcriptis, halitus enim diuinus eſt, qui ad præſtantiſſimarum familiarum honores, illos ſolos præſignat, quibus natalium claritas, & mundicies vndecumque affulget. Poſt orbis conditionem, vbi ad humanam, & regiam familiam excitandam accedit Dominus, Geneſ. 1. ait: *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram; & præſit, &c.* Non ſic in alijs ſe ſe præmonſtrat authorem, & productorem vt hic, quando hominem producit, dum enim ante productionem ait, *faciamus*, euidentiùs deſignat, & C quaſi digito monſtrat, ſe per ſe immediate hominem gignere. Cur ergo voluit, quod hominis author, & genitor, ſic præ alijs eſſet clarus, & conſpicuus? Cauſam deſignat, illud quod ſequitur, nimirum, *& præſit.* Vbi enim hominem ad principatus honores creabat, illud curauit, vt paterent hominis genitores, & eſſent omnibus ob claritatem conſpicui. Ait D. Baſil. Selec. orat. 1. *Oportebat hominem procreari, qui regali throno conueniret. Quapropter vel nondum formatus homo à conditoris conſiderantia, & Dei conſilijs commendationem, & pretium accipit. Faciamus hominem ad imaginem noſtram. Antiquiorem conditione ſua honorem ſuſcipit.* D Equidem ſcit Deus quantum conducat honor ad ſeruandas, & extollendas omnes alias animi dotes, & ideo honorem pro fundamento præponit homini, vt vel in ipſis generationis cunabulis, indatur honor, ſi non à rebus geſtis naſcentis ortus, ſaltem à mundicie, & claritate progenitorum. Vt enim fundamentum ſolidum neceſſario præmittendum eſt cuilibet fabricæ glorioſiori; ſic progenitorum claritas, & honor, præmittendus ijs, qui familiarum celſiſſimarum aſſumuntur in honores. Huc traho mandatum illud diuinum datum Eliæ, 3. Reg. 19. E *Vnges Azael regem ſuper Syriam, & Iehu filium Namſi regem ſuper Iſrael, Eliſæum autem filium Saphat, qui eſt de Abel meula vnges prophetam.* Expende, quod tres homines vngi mandantur; quorum duo ſimul proponuntur cum nominibus parentum ſuorum; imo & horum alter etiam cum nomine patriæ ſuæ. Dicitur enim Iehu filius Namſi: dicitur Eliſæus filius Saphat, qui eſt de Abel meula. Solus Azael ſine patris; patriæque nomine proponitur. Et cur Azaelis ſolius tacentur parentes, quando & Iehu, & Eliſæi, & parentes, & patria accurate producitur in medium? Azael vngebatur in regem Syriæ prouinciæ gentilis, & perditiſſimæ; nec in adeo vilis prouinciæ rege, curauit Dominus claritatem parentum. Ait in Iehu, & Eliſæo; vt eligebantur in populi nobiliſſimi, & à Deo electi principes, & Doctores, ſic nihil prius oſtenditur in illis, quam patriæ claritas, & parentum. Sapienter equidem dicebat Caſſiodor. 2. var. de eligendis ad clariora munera. *Currat quinimo honorum gratia per parentes.* Nequit equidem honor in illo diu conſiſtere, ad quem nullus per parentes ſcitur deueniſſe. Hinc Luc. 1. de Ioannis parente dicitur. *Fuit in diebus Herodis regis Iudæ, ſacerdos quidam nomine Zacharias de vice Abia.* Non contentus Euangeliſta Sacerdotis nomen apponere, ſimul explicat eius ab atauis familiam, dum ait, *de vice Abia.* Et cur neceſſum fuit atauorum meminiſſe? Ait Chryſolog. ſerm. 86. *Quia vſque ad ipſum ab atauis, auis, patribus transfuſum genus manſit Sacerdotij: tempus legis, ſacrificij omnis ſeruata eſt diſciplina.* Ecce tibi quo referat ſanctus pater religioſæ diſciplinæ cuſtodiam in Sacerdote Zacharia, nimirum quia ad illum dignitas per parentes, & atauos cucurrit. Nec miremur, quod ſic attendatur natalium claritas in illuſtribus familijs, dicit enim Spiritus diuinus, Prouerb. 30. *Per tria mouetur terra: Per ſeruum cum regnauerit.* Vilis enim, & ſeruilis conditionis homuntio, in claro poſitus nihil prius, quam commotiones, & diſſenſiones nutrit. Et D. Anaſtaſ. Nizenus, quæſt. 25. in hoc ſeruo meritò intelligit totam Hebræam nationem, inquit enim, *ſi ſeruus regnauerit, nempe Iſrael, qui fuit ſeruus in Ægypto, & repletus recalcitrauit.* Eſt equidem recalcitratio certiſſima notio animi ſeruilis, animi Iudaici, & Iſmaelitici, qui omnes, vt ſeruilis conditionis ſunt, ſic debent caueri ab omni illuſtri familia, ne in claro poſiti omnia perturbent.

Gen. 1.

D. Baſil.

3. Reg. 19.

Caſſiod.

Chryſol.

Prou. 30.

D. Anaſt.

§. XII.

Is eſt quis, quales ſunt illi, quibus accedit.

MErito Sara vbi videt ancillæ filium ludentem cum filio ſuo, curauit, & ancillam, & filium domo eijcere rata à ſeruis nihil non ſeruile emanaturum in ingenuum ſuum Iſaacum, quando difficile non reſpondet quis moribus illorum, quibus iungitur. Conſtantiſſimus ille Petrus, & primum poſt Chriſtum Eccleſiæ fundamentum, dum ſequitur Ieſum vinctum peruenit in domo Cayphæ. Quid ibi? Ait Matth. 26. *Petrus vero ſedebat foris in atrio, & acceſſit ad eum vna ancilla, dicens, Et tu cum Ieſu Galilæo eras. At ille negauit coram omnibus, dicens, neſcio quid dic s.* Ecce tibi, qui præ Chriſti amore non æſtimarat, vel in carcerem, vel in mortem ire, nunc timet vel eius diſcipulum dici. Valentior oſtenditur Ioann. cap. 21. ibi enim dicitur: *Cum ergo prandiſſent, dicit Simoni Petro Ieſus, Simon Ioannis diligis me plus his? Dicit ei, etiam Domine tu ſcis, quia amo te.* Expende, quam hic Petrus oſtenditur imperterritus amator, quam illic oſten-

Matt. 26.

Ioan. 21.

ditur timidos negator Chriſti. Et cur qui ſic A modo amat, tam turpiter timet illic? Equidem is erat Petrus, quales erant illi, quibus iungebatur; dum dilectori ſuo Ieſu iungitur, totus abit in flammas dilectionis, dum autem ancillæ accedit, ſeruili totus metu tenetur. Id quod

D. Aug. ponderabat D. Auguſt. tract. 92. in Ioannem, inquiens. *Ante paſſionem ſeruilis timor Petri interrogatus eſt à fœmina ſeruitutis, poſt reſurrectionem Domini liberalis eius amor ab ipſo principe libertatis, & ideo ibi turbabatur, ubi quem dilexerat, negauerat, hic, quem negauerat, diligebat.* Ecce tibi Petrus cum ancilla ſeruit timori, ſeruit peccato, Dominum ſuum negando: cum amatore Ieſu amat, & totus abit in dilectionis flammas. Neſcit non ſequi mores eorum, B cum quibus conuerſatur. Et quando hoc in petra Eccleſiæ firmiſſima cernitur, in quo alio non cernetur? Sane non abſimilis fuit Ioas rex

2. Par. 24. Ieruſalem, de quo 2. Paralyp. 24. *Fecit quod bonum eſt Ioas coram Domino, cunctis diebus Ioiada ſacerdotis::: Poſtquam autem obijt* Ioiada, *ingreſſi ſunt Principes Iuda, & adorauerunt regem: qui delinitus obſequijs eorum, acquieuit eis. Et dereliquerunt templum Domini Dei patrum ſuorum, ſeruieruntque lucis, & ſculptilibus.* Eu humana facilitas! Motamur quaſi neceſſario ad conuictorum mutationem. Vndè ille ſolus habendus prudentiſſimus, qui neſcit accedere niſi ad conſpicuos virtute viros. C Ex hoc maxime extollitur vir ille conſularis

Caſiodor. apud Caſiodor. 2. var. 3. *Ab ipſis quippe primordijs, honoribus aggregatus pueritiam ſuam, quod eſt certiſſima probitatis indicium, glorioſiſſimis viris æmula ſemper grauitate ſociauit, vt poſt domeſtica virtutis exempla ſumeret de publica authoritate conſtantiam; quamquam omnium gratiam indiſcreta fuerit electione ſectatus, quod de magnis raro eligi poteſt, tantum ſe ornauit Patritij Paulini affectu, vt hinc daret mirabilis conſciontia ſignum, quod ad virum viſus eſt feſtinare præcipuum. Præſtat enim decus amicitia deſiderata potiorum, quam ſocietas bonorum morum callet infundere, dum affectione concordi parem* D *ſibi ſtudes eſſe, quem diligit.* Hæc ille: quibus aliquid decerpſiſſe, piaculum fuiſſet, vt videatur, quam rapiantur homines conuictorum ſtudiis, & quam debeat cenſeri quis, ex moribus eorum, quos habet ſibi iunctos.

§. XIII.

Antiquitatis præſtantiæ rabidiſſimus affectus eſt aduerſus iuniores, ſi videantur aliqua præfulgere virtute.

E VIdit Sara Iſmaelis cum Iſaaco ludos, & ex ludis viſis nil citius eligit quam timere filio ſuo à filio ancillæ, & procurare mordicus eiectionem illius. Inquit enim: *Eijce ancillam hanc, & filium eius.* Et quales erant ludi puerorum, qui reddiderunt Saram ſic timentem filio ſuo, à filio ancillæ? Saoè vel in puerilibus ludis Iſmael & in religione circumciſionis antiquiorem ſuam ſortem, & in ætate primatus prærrogatiuam adeo oſtentabat, vt quaſi cum iuniori, & pupillo, & ſibi ſubdito ageret cum fratre. Qui antiquioris prærogatiuæ affectus vt patuit Saræ, nihil prius curauit, quam Iſaacum ab illo defendere, vt quæ ſciret rabiem intolerabilem illius affectus aduerſus iuniores, ſi debeant præferri in aliquo.

Ad Gal. 4. Hinc lucem capit locus D. Pauli ad Galatas cap. 4. vbi loquens de hoc puerorum ludo, fatur: *Qui ſecundum carnem natus fuerat, perſequebatur eum, qui ſecundum ſpiritum.* Quem ſcriptura vocat ludum in præſenti Geneſeos capite, vocat Paulus perſecutionem, & qui ludus eſt perſecutio? Plane ludus, in quo antiquitatis, maioritatiſque in ævo, & religione prærogatiua ſemper ab Iſmaele vſurpabatur, non ſimplex ludus eſſe poterat, ſed rabidiſſimæ index perſecutionis, quando affectus iſte antiquitatis vel per ludum flammantes irarum cuſpides vomit. Aiebat D. Hieron. ad

Hieron. Pauli locum: *Apoſtolus quaſi Hebræus ex Hebrais intellexit ludum illum ſimplicem non fuiſſe, ſed quia forſitan Iſmael quaſi maior natu, & eo tempore circumciſus, quo intelligebat, quod paſſus eſt, ſibi primogenita vindicabat, ſcriptura iurgium puerorum, ludum vocauit. Vnde & Sara hæc verba non ſuſtinens, & conſuetudinem ſibi primogenita vendicantis ancilla filij non patiens, erupit in vocem. Eijce ancillam cum filio ſuo.* Expende illud, *conſuetudinem ſibi primogenita vendicantis non patiens*, quippè Iſmael & per ludum, & ſerio ſemper ad ortus ſui, & circumciſionis ſuæ recurrebat antiquitatem, vt ſibi aſſereret primatum; quam conſuetudinem minime pertulit prudentiſſima Sara, ſed à tali affectu licet in puero, cæpit tamen, & ſibi & filio repromiſſionis Iſaaco timeri mala. Et quæ non timeantur ab affectu antiquitatis, & maioritatis prærogatiuæ? De Ioanne dici-

Ioan. 11. tur Matth. 11. *Ioannes autem cum audiſſet in vinculis opera Chriſti, mittens duos de diſcipulis ſuis, ait illi. Tu es, qui venturus es?* Sciebat Ioannes quis eſſet Ieſus, de quo ſæpe clariſſimum teſtimonium reddiderat, & tamen dum eſt in vinculis cito ad ſuperos euolaturus nil magis curat, quàm ſuos diſcipulos mittere ad Ieſum, vt interrogent, an ſit ipſe Chriſtus, vt vel illius conuerſatione capti tranſeãt in ſcholam Chriſti. Et cur Ioannes moriturus tam anxie curat ſuos ad Chriſtum tranſmittere? Pul-

Baſil. Sel. chre D. Baſil. Sel. orat. 34. rationem inſinuat, inquiens: *Veretur Ioannes ne cum ipſum in cœlis vitam agere diſcipuli accipiant, pertinaci quodam honoris ſtudio, & veteris magiſtri deſiderio, deſerto Chriſto cognominent aliquam Ioannis turbam, eamque Chriſtiano gregi inimicam ducerent.* Expende, quid vereatur diuinus Præcurſor in diſcipulis ſuis, nimirum, *veteris magiſtri deſiderium, & ſtudium*, vt quod neceſſario cogeret eos arma ſumere, vel aduerſus Chriſtum. Adeo enim in hominibus valet antiquitatis prærogatiua, vt vereatur Præcurſor diuinus, ne diſcipuli ſui hac gloria capti, tantum deferant vetuſtiori, & antiquiori magiſtro, vt præ illius amore inique ſentiant de Chriſto. Et quidem non mediocris virtutis eſt ille vir, qui non rapitur affectu antiquitatis, vt vel à Deo abeat. Præſtãtiſſimos ille Abraham accepit præceptum de immolando filio Gen. 22. & cum antiqui omnes patres ab Abel agnos, & vitulum immolaſſent, non filios; ipſe tamen accingitur ad filium

Sara prolatum auditur, quippe ait: *Non erit* A
hæres filius ancillæ; & quod mirere magis vir
ſapientiſſimus Abraham iubetur ſubijci legi
fæmineæ de ſpectanda natalium mundiciẽ in
eligendo hærede tantæ familiæ. Ait enim:
*Non tibi videatur aſperum ſuper puero, & ſu-
per ancilla tua, omnia quæ dixerit tibi Sara, au-
di vocem eius, quia in Iſaac vocabitur tibi ſe-
men.* Et quidem aſperrimum videtur ſolidæ
virorum maximorum ſapientiæ, quod filius
alioquim multis parentibus clarus, & inge-
nuus, multiſque naturæ, & artis dotibus con-
ſpicuus, eo quod in alicuius auiæ infecta ori-
gine claudicet, excludatur ab honoribus præ-
ſtantiſſimæ cuiuſuis familiæ. Sed adeſt Deus B
Opt. Max. qui in hoc ſapientiam virorum ma-
ximorum ſubiicit legi fæmineæ, hoc eſt, vel
infirmioris rationis præſcriptis, halitus enim
diuinus eſt, qui ad præſtantiſſimarum familia-
rum honores, illos ſolos præſignat, quibus
natalium claritas, & mundicies vndecumque
affulget. Poſt orbis conditionem, vbi ad hu-
manam, & regiam familiam excitandam ac-
Gen. 1. cedit Dominus, Geneſ. 1. ait: *Faciamus homi-
nem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram; &
præſit, &c.* Non ſic in alijs ſe ſe præmonſtrat
authorem, & productorem vt hic, quando ho-
minem producit, dum enim ante productio-
nem ait, *faciamus*, euidentiùs deſignat, & C
quaſi digito monſtrat, ſe per ſe immediate ho-
minem gignere. Cur ergo voluit, quod ho-
minis author, & genitor, ſic præ alijs eſſet cla-
rus, & conſpicuus? Cauſam deſignat, illud
quod ſequitur, nimirum, *& præſit.* Vbi enim
hominem ad principatus honores creabat, il-
lud curauit, vt paterent hominis genitores, &
eſſent omnibus ob claritatem conſpicui. Ait
D. Baſil. D. Baſil. Selec. orat. 1. *Oportebat hominem pro-
creari, qui regali throno conueniret. Quapro-
pter vel nondum formatus homo à conditoris con-
ſiderantia, & Dei conſilijs commendationem, &
pretium accipit. Faciamus hominem ad imagi-
nem noſtram. Antiquiorem conditione ſua ho-* D
norem ſuſcipit. Equidem ſcit Deus quantum
conducat honor ad ſeruandas, & extollendas
omnes alias animi dotes, & ideo honorem
pro fundamento præponit homini, vt vel in
ipſis generationis cunabulis, indatur honor,
ſi non à rebus geſtis naſcentis ortus, ſaltem à
mundicie, & claritate progenitorum. Vt enim
fundamentum ſolidum neceſſario præmitten-
dum eſt cuilibet fabricæ glorioſiori; ſic pro-
genitorum claritas, & honor, præmittendus
ijs, qui familiarum celſiſſimarum aſſumuntur
in honores. Hinc traho mandatum illud di-
3. Reg. 19. uinum datum Eliæ, 3. Reg. 19. *Vnges Azael re-* E
*gem ſuper Syriam, & Iehu filium Namſi regem
ſuper Iſrael, Eliſæum autem filium Saphat, qui
eſt de Abel meula vnges prophetam.* Expende,
quod tres homines vngi mandantur; quorum
duo ſimul proponuntur cum nominibus pa-
rentum ſuorum; imo & horum alter etiam
cum nomine patriæ ſuæ. Dicitur enim Iehu
filius Namſi: dicitur Eliſæus filius Saphat,
qui eſt de Abel meula. Solus Azael ſine pa-
tris; patriæque nomine proponitur. Et cur
Azaelis ſolius tacentur parentes, quando &
Iehu, & Eliſæi, & parentes, & patria accu-
rate producitur in medium? Azael vngeba-

A tur in regem Syriæ prouinciæ gentilis, & per-
ditiſſimæ; nec in adeo vilis prouinciæ rege,
curauit Dominus claritatem parentum. Ait
in Iehu, & Eliſæo; vt eligebantur in populi
nobiliſſimi, & à Deo electi principes, & Do-
ctores, ſic nihil prius oſtenditur in illis,
quam patriæ claritas, & parentum. Sapien-
ter equidem dicebat Caſſiodor. 2. var. de eli- Caſſiod.
gendis ad clariora munera. *Currat quinimo
honorum gratia per parentes.* Nequit equidem
honor in illo diu conſiſtere, ad quem nullus
per parentes ſcitur deueniſſe. Hinc Luc. 1. de
Ioannis parente dicitur. *Fuit in diebus Hero-
dis regis Iudæ, ſacerdos quidam nomine Za-*
B *charias de vice Abia.* Non contentus Euan-
geliſta Sacerdotis nomen apponere, ſimul ex-
plicat eius ab atauis familiam, dum ait, *de vi-
ce Abia* Et cur neceſſum fuit atauorum me-
miniſſe? Ait Chryſolog. ſerm. 86. *Quia vſ-* Chryſol.
*que ad ipſum ab atauis, auis, patribus transfu-
ſum genus manſit Sacerdotij: tempus legis, ſacri-
ficij omnis ſeruata eſt diſciplina.* Ecce tibi quo
referat ſanctus pater religioſæ diſciplinæ cu-
ſtodiam in Sacerdote Zacharia, nimirum quia
ad illum dignitas per parentes, & atauos cu-
currit. Nec miremur, quod ſic attendatur na-
talium claritas in illuſtribus familijs, dicit enim
Spiritus diuinus, Prouerb. 30. *Per tria moue-* Prou. 30.
C *tur terra: 1 Per ſeruum cum regnauerit.* Vilis
enim, & ſeruilis conditionis homuntio, in cla-
ro poſitus nihil prius, quam commotiones, &
diſſenſiones nutrit. Et D. Anaſtaſ. Nizenus, D. Anaſt.
quæſt. 25. in hoc ſeruo meritò intelligit totam
Hebræam nationem, inquit enim, *ſi ſeruus re-
gnauerit, nempe Iſrael, qui fuit ſeruus in Ægy-
pto, & repletus recalcitrauit.* Eſt equidem recal-
citratio certiſſima notio animi ſeruilis, animi
Iudaici, & Iſmaelitici, qui omnes, vt ſeruilis
conditionis ſunt, ſic debent caueri ab omni il-
luſtri familia, ne in claro poſiti omnia pertur-
bent.

D

§. XII.

*Is eſt quis, quales ſunt illi, quibus
accedit.*

MErito Sara vbi videt ancillæ filium lu-
dentem cum filio ſuo, curauit, & ancil-
lam, & filium domo eijcere rata à ſeruis nihil
non ſeruile emanaturum in ingenuum ſuum
Iſaacum, quando difficile non reſpondet quis
moribus illorum, quibus iungitur. Conſtantiſ-
ſimus ille Petrus, & primum poſt Chriſtum
E Eccleſiæ fundamentum, dum ſequitur Ieſum
vinctum peruenit in domo Cayphæ. Quid ibi?
Ait Matth. 26. *Petrus vero ſedebat foris in atrio,* Matt. 26.
*& acceſſit ad eum vna ancilla, dicens, Et tu
cum Ieſu Galilæo eras. At ille negauit coram om-
nibus, dicens, neſcio quid dic s.* Ecce tibi, qui
præ Chriſti amore non æſtimarat, vel in carce-
rem, vel in mortem ire, nunc timet vel eius
diſcipulum dici. Valentior oſtenditur Ioann. Ioan. 21.
cap. 21. ibi enim dicitur: *Cum ergo prandiſſent,
dicit Simoni Petro Ieſus, Simon Ioannis diligis
me plus his? Dicit ei, etiam Domine tu ſcis,
quia amo te.* Expende, quam hic Petrus oſten-
ditur imperterritus amator, quam illic oſten-

ditur timidus negator Chriſti. Et cur qui ſic
modu amat, tam turpiter timet illic? Equidem
is erat Petrus, quales erant illi, quibus iunge-
batur; dum dilectori ſuo Ieſu iungitur, totus
abit in flammas dilectionis, dum autem ancillæ
accedit, ſeruili totus metu tenetur. Idquod
D Aug. ponderabat D. Auguſt. tract. 92. in Ioannem,
inquiens. *Ante paſſionem ſeruilis timor Petri in-*
terrogatus eſt à fœmina ſeruitutis, poſt reſurre-
ctionem Domini liberalis eius amor ab ipſo prin-
cipe libertatis, & ideo ſibi turbabatur, ibi quem di-
lexerat, negauerat, hic, quem negauerat, dilige-
bat. Ecce tibi Petrus cum ancilla ſeruit timori,
ſeruit peccato, Dominum ſuum negando: cum
amatore Ieſu amat, & totus abit in dilectio-
nis flammas. Neſcit non ſequi mores eorum,
cum quibus conuerſatur. Et quando hoc in
petra Eccleſiæ firmiſſima cernitur, in quo alio
non cernetur? Sane non abſimilis fuit Ioas rex
2. Par. 24. Ieruſalem, de quo 2. Paralyp. 24. *Fecit quod*
bonum eſt Ioas coram Domino, cunctis diebus
Ioiadæ ſacerdotis: : : Poſtquam autem obijt Ioia-
da, ingreſſi ſunt Principes Iuda, & adorauerunt
regem: qui delinitus obſequijs eorum, acquieuit
eis. Et dereliquerunt templum Domini Dei pa-
trum ſuorum, ſeruierunt que lucis, & ſculptili-
bus. Eu humana facilitas! Mutamur quaſi
neceſſario ad conuictorum mutationem. Vn-
dè ille ſolus habendus prudentiſſimus, qui neſ-
cit accedere niſi ad conſpicuos virtute viros.
Ex hoc maxime extollitur vir ille conſularis
Caſiodor. apud Caſiodor. 2. var. 3. *Ab ipſis quippe pri-*
mordijs, honoribus aggregatus pueritiam ſuam,
quod eſt certiſſima probitatis indicium, glorioſiſ-
ſimis viris æmula ſemper grauitate ſociauit, vt
poſt domeſtica virtutis exempla ſumeret de publi-
ca authoritate conſtantiam; quamquam omnium
gratiam indiſcreta fuerit electione ſectatus, quod
de magnis raro eligi poteſt, tantum ſe ornauit Pa-
tritij Paulini affectu, vt hinc daret mirabilis con-
ſcientiæ ſignum, quod ad virum viſus eſt feſtina-
re præcipuum. Præſtat enim decus amicitia deſi-
derata potiorum, quam ſocietas bonorum morum
callet infundere, dum affectione concordi parem
ſibi ſtudet eſſe, quem diligit. Hæc ille: quibus ali-
quid decerpſiſſe, piaculum fuiſſet, vt videatur,
quam rapiantur homines conuictorum ſtudiis,
& quam debeat cenſeri quis, ex moribus eo-
rum, quos habet ſibi iunctos.

§. XIII.

Antiquitatis præſtantiæ rabidiſſimus affe-
ctus eſt aduerſus iuniores, ſi videantur
aliqua præfulgere virtute.

VIdit Sara Iſmaelis cum Iſaaco ludos, &
ex ludis viſis nil citius eligit quam time-
re filio ſuo à filio ancillæ, & procurare mordi-
cos eiectionem illius. Inquit enim: *Eijce an-*
cillam hanc, & filium eius. Et quales erant lu-
di puerorum, qui reddiderunt Saram ſic ti-
mentem filio ſuo, à filio ancillæ? Sanè vel in
puerilibus ludis Iſmael & in religione circum-
ciſionis antiquiorem ſuam ſortem, & in æta-
te primatus prærrogatiuam adeo oſtentabat,
vt quaſi cum iuniori, & pupillo, & ſibi ſubdi-
A to ageret cum fratre. Qui antiquioris præro-
gatiuæ affectus vt patuit Saræ, nihil prius co-
rauit, quam Iſaacum ab illo defendere, vt quæ
ſciret rabiem intolerabilem illius affectus ad-
uerſus iuniores, ſi debeant præferri in aliquo.
Hinc lucem capit locus D. Pauli ad Galatas *Ad Gal. 4.*
cap. 4. vbi loquens de hoc puerorum ludo, fa-
tur: *Qui ſecundum carnem natus fuerat, per-*
ſequebatur eum, qui ſecundum ſpiritum. Quem
ſcriptura vocat ludum in præſenti Geneſeos
capite, vocat Paulus perſecutionem, & qui
ludus eſt perſecutio? Plane ludus, in quo an-
tiquitatis, maioritatiſque in æuo, & religio-
ne prærogatiua ſemper ab Iſmaele vſurpaba-
tur, non ſimplex ludus eſſe poterat, ſed rabi-
B diſſimæ index perſecutionis, quando affectus
iſte antiquitatis vel per ludum flammantes ira-
rum cuſpides vomit. Aiebat D. Hieron. ad *Hieron.*
Pauli locum: *Apoſtolus quaſi Hebræus ex He-*
bræis intellexit ludum illum ſimplicem non fuiſ-
ſe, ſed quia forſitan Iſmael quaſi maior natu, &
eo tempore circumciſus, quo intelligebat, quod
paſſus eſt, ſibi primogenita vindicabat, ſcriptu-
ra iurgium puerorum, ludum vocauit. Vnde &
Sara hæc verba non ſuſtinens, & conſuetudinem
ſibi primogenita vendicantis ancillæ filij non pa-
tiens, erupit in vocem. Eijce ancillam cum filio
ſuo. Expende illud, *conſuetudinem ſibi primo-*
genita vendicantis non patiens, quippè Iſmael
& per ludum, & ſerio ſemper ad ortus ſui, &
C circumciſionis ſuæ recurrebat antiquitatem,
vt ſibi aſſereret primatum; quam conſuetu-
dinem minime pertulit prudentiſſima Sara, ſed
à tali affectu licet in puero, cœpit tamen, & ſi-
bi & filio repromiſſionis Iſaaco timeri mala.
Et quæ non timeantur ab affectu antiquitatis,
& maioritatis prærogatiuæ? De Ioanne dici- *Ioan. 11.*
tur Matth. 11. *Ioannes autem cum audiſſet in*
vinculis opera Chriſti, mittens duos de diſcipulis
ſuis, ait illi. Tu es, qui venturus es? Sciebat
Ioannes quis eſſet Ieſus, de quo ſæpe clariſſi-
mum teſtimonium reddiderat, & tamen dum
eſt in vinculis cito ad ſuperos euolaturus nil
D magis curat, quàm ſuos diſcipulos mittere ad
Ieſum, vt interrogent, an ſit ipſe Chriſtus, vt
vel illius conuerſatione capti tranſeãt in ſcho-
lam Chriſti. Et cur Ioannes moriturus tam an-
xie curat ſuos ad Chriſtum tranſmittere? Pul-
chre D. Baſil. Sel. orat. 34. rationem inſinuat, *Baſil Sel.*
inquiens: *Veretur Ioannes ne cum ipſum in cœlis*
vitam agere diſcipuli accipiant, pertinaci quodam
honoris ſtudio, & veteris magiſtri deſiderio, deſer-
to Chriſto cognominent aliquam Ioannis turbam,
eamque Chriſtiano gregi inimicam ducerent. Ex-
pende, quid vereatur diuinus Præcurſor in diſ-
cipulis ſuis, nimirum, *veteris magiſtri deſide-*
rium, & ſtudium, vt quod neceſſario cogeret
E eos arma ſumere, vel aduerſus Chriſtum. Adeo
enim in hominibus valet antiquitatis præro-
gatiua, vt vereatur Præcurſor diuinus, ne diſci-
puli ſui hac gloria capti, tantum deferant vetu-
ſtiori, & antiquiori magiſtro, vt præ illius amo-
re inique ſentiant de Chriſto. Et quidem non
mediocris virtutis eſt ille vir, qui non rapitur
affectu antiquitatis, vt vel à Deo abeat. Præſtã-
tiſſimus ille Abraham accepit præceptum de
immolando filio Gen. 22. & cum antiqui om-
nes patres ab Abel agnos, & vitulum immolaſ-
ſent, non filios; ipſe tamen accingitur ad filium

Digitized by Google

Sara prolatum auditur, quippe ait: *Non erit* A *hæres filius ancillæ*; & quod mirere magis vir ſapientiſſimus Abraham iubetur ſubijci legi fœmineæ de ſpectanda natalium mundiciç in eligendo hærede tantæ familiæ. Ait enim: *Non tibi videatur aſperum ſuper puero, & ſuper ancilla tua, omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem eius, quia in Iſaac vocabitur tibi ſemen.* Et quidem aſperrimum videtur ſolidæ virorum maximorum ſapientiæ, quod filius alioquim multis parentibus clarus, & ingenuus, multiſque naturæ, & artis dotibus conſpicuus, eo quod in alicuius auiæ infecta origine claudicet, excludatur ab honoribus præſtantiſſimæ cuiuſuis familiæ. Sed adeſt Deus B Opt. Max. qui in hoc ſapientiam virorum maximorum ſubiicit legi fœmineæ, hoc eſt, vel infirmioris rationis præſcriptis, halitus enim diuinus eſt, qui ad præſtantiſſimarum familiarum honores, illos ſolos præſignat, quibus natalium claritas, & mundicies vndecumque affulget. Poſt orbis conditionem, vbi ad humanam, & regiam familiam excitandam accedit Dominus, Geneſ. 1. ait: *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram; & præſit, &c.* Non ſic in alijs ſe ſe præmonſtrat authorem, & productorem vt hic, quando hominem producit, dum enim ante productionem ait, *faciamus*, euidentiùs deſignat, & C quaſi digito monſtrat, ſe per ſe immediate hominem gignere. Cur ergo voluit, quod hominis author, & genitor, ſic præ alijs eſſet clarus, & conſpicuus? Cauſam deſignat, illud quod ſequitur, nimirum, *& præſit.* Vbi enim hominem ad principatus honores creabat, illud curauit, vt paterent hominis genitores, & eſſent omnibus ob claritatem conſpicui. Ait D. Baſil. Selec. orat. 1. *Oportebat hominem procreari, qui regali throno conueniret. Quapropter vel nondum formatus homo à conditoris conſiderantia, & Dei conſilijs commendationem, & pretium accipit. Faciamus hominem ad imaginem noſtram. Antiquiorem conditione ſua honorem ſuſcipit.* Equidem ſcit Deus quantum D conducat honor ad ſeruandas, & extollendas omnes alias animi dotes, & ideo honorem pro fundamento præponit homini, vt vel in ipſis generationis cunabulis, indatur honor, ſi non à rebus geſtis naſcentis ortus, ſaltem à mundicie, & claritate progenitorum. Vt enim fundamentum ſolidum neceſſario præmittendum eſt cuilibet fabricæ glorioſiori; ſic progenitorum claritas, & honor, præmittendus ijs, qui familiarum celſiſſimarum aſſumuntur in honores. Huc traho mandatum illud diuinum datum Eliæ, 3. Reg. 19. *Vnges Azael re-* E *gem ſuper Syriam, & Iehu filium Namſi regem ſuper Iſrael, Eliſæum autem filium Saphat, qui eſt de Abel meula vnges prophetam.* Expende, quod tres homines vngi mandantur; quorum duo ſimul proponuntur cum nominibus parentum ſuorum; imo & horum alter etiam cum nomine patriæ ſuæ. Dicitur enim Iehu filius Namſi: dicitur Eliſæus filius Saphat, qui eſt de Abel meula. Solus Azael ſine patris; patriæque nomine proponitur. Et cur Azaelis ſolius tacentur parentes, quando & Iehu, & Eliſæi, & parentes, & patria accurate producitur in medium? Azael vngeba- A tur in regem Syriæ prouinciæ gentilis, & perditiſſimæ; nec in adeo vilis prouinciæ rege, curauit Dominus claritatem parentum. At in Iehu, & Eliſæo; vt eligebantur in populi nobiliſſimi, & à Deo electi principes, & Doctores, ſic nihil prius oſtenditur in illis, quam patriæ claritas, & parentum. Sapienter equidem dicebat Caſſiodor. 2. var. de eligendis ad clariora munera. *Carrat quinimo honorum gratia per parentes.* Nequit equidem honor in illo diu conſiſtere, ad quem nullus per parentes ſcitur deueniſſe. Hinc Luc. 1. de Ioannis parente dicitur. *Fuit in diebus Herodis regis Iudæ, ſacerdos quidam nomine Za-* B *charias de vice Abia.* Non contentus Euangeliſta Sacerdotis nomen apponere, ſimul explicat eius ab atauis familiam, dum ait, *de vice Abia.* Et cur neceſſum fuit atauorum meminiſſe? Ait Chryſolog. ſerm. 86. *Quia vſque ad ipſum ab atauis, auis, patribus transfuſum genus manſit Sacerdotij: tempus legis, ſacrificij omnis ſeruata eſt diſciplina.* Ecce tibi quo referat ſanctus pater religioſæ diſciplinæ cuſtodiam in Sacerdote Zacharia, nimirum quia ad illum dignitas per parentes, & atauos cucurrit. Nec miremur, quod ſic attendatur natalium claritas in illuſtribus familijs, dicit enim Spiritus diuinus, Prouerb. 30. *Per tria mouetur* C *terra: 1 Per ſeruum cum regnauerit.* Vilis enim, & ſeruilis conditionis homuntio, in claro poſitus nihil prius, quam commotiones, & diſſenſiones nutrit. Et D. Anaſtaſ. Nizenus, quæſt. 25. in hoc ſeruo meritò intelligit totam Hebræam nationem, inquit enim, *ſi ſeruus regnauerit, nempe Iſrael, qui fuit ſeruus in Ægypto, & repletus recalcitrauit.* Eſt equidem recalcitratio certiſſima notio animi ſeruilis, animi Iudaici, & Iſmaelitici, qui omnes, vt ſeruilis conditionis ſunt, ſic debent caueri ab omni illuſtri familia, ne in claro poſiti omnia perturbent.

Gen. 1. — *D. Baſil.* — *3. Reg. 19.* — *Caſſiod.* — *Chryſol.* — *Prou. 30.* — *D. Anaſt.*

D

§. XII.

Is eſt quis, quales ſunt illi, quibus accedit.

MErito Sara vbi videt ancillæ filium ludentem cum filio ſuo, curauit, & ancillam, & filium domo eijcere rata à ſeruis nihil non ſeruile emanaturum in ingenuum ſuum Iſaacum, quando difficile non reſpondet quis moribus illorum, quibus iungitur. Conſtantiſſimus ille Petrus, & primum poſt Chriſtum E Eccleſiæ fundamentum, dum ſequitur Ieſum vinctum peruenit in domo Cayphæ. Quid ibi? Ait Matth. 26. *Petrus vero ſedebat foris in atrio, & acceſſit ad eum vna ancilla, dicens, Et tu cum Ieſu Galilæo eras. At ille negauit coram omnibus, dicens, neſcio quid dicis.* Ecce tibi, qui præ Chriſti amore non æſtimarat, vel in carcerem, vel in mortem ire, nunc timet vel eius diſcipulum dici. Valentior oſtenditur Ioann. cap. 21. ibi enim dicitur: *Cum ergo prandiſſent, dicit Simoni Petro Ieſus, Simon Ioannis diligis me plus his? Dicit ei, etiam Domine tu ſcis, quia amo te.* Expende, quam hic Petrus oſtenditur imperterritus amator, quam illic oſten-

Matt. 26. — *Ioan. 21.*

ditur timidus negator Chriſti. Et cur qui ſic A modo amat, tam turpiter timet illic? Equidem is erat Petrus, quales erant illi, quibus iungebatur; dum dilectori ſuo Ieſu iungitur, totus abit in flammas dilectionis, dum autem ancillæ accedit, ſeruili totus metu tenetur. Id quod

D. Aug. ponderabat D. Auguſt. tract. 92. in Ioannem, inquiens. *Ante paſſionem ſeruilis timor Petri interrogatus eſt a fœmina ſeruitutis, poſt reſurrectionem Domini liberalis eius amor ab ipſo principe libertatis, & ideo ibi turbabatur, ibi quem dilexerat, negauerat, hic, quem negauerat, diligebat.* Ecce tibi Petrus cum ancilla ſeruit timori, ſeruit peccato, Dominum ſuum negando: cum amatore Ieſu amat, & totus abit in dilectionis flammas. Neſcit non ſequi mores eorum, B cum quibus conuerſatur. Et quando hoc in petra Eccleſiæ firmiſſima cernitur, in quo alio non cernetur? Sane non abſimilis fuit Ioas rex

2. Par. 24. Ieruſalem, de quo 2. Paralyp. 24. *Fecit quod bonum eſt Ioas coram Domino, cunctis diebus Ioiadæ ſacerdotis::: Poſtquam autem obijt Ioiada, ingreſſi ſunt Principes Iuda, & adorauerunt regem: qui delinitus obſequijs eorum, acquieuit eis. Et dereliquerunt templum Domini Dei patrum ſuorum, ſeruieruntque lucis, & ſculptilibus.* Eu humana facilitas! Mutamur quaſi neceſſario ad conuictorum mutationem. Vndè ille ſolus habendus prudentiſſimus, qui neſcit accedere niſi ad conſpicuos virtute viros. Ex hoc maxime extollitur vir ille conſularis C

Caſiodor. apud Caſiodor. 2. var. 3. *Ab ipſis quippe primordijs, honoribus aggregatus pueritiam ſuam, quod eſt certiſſima probitatis indicium, glorioſiſſimis viris æmula ſemper grauitate ſociauit, vt poſt domeſtica virtutis exempla ſumeret de publica authoritate conſtantiam; quamquam omnium gratiam indiſcreta fuerit electione ſectatus, quod de magnis raro eligi poteſt, tantum ſe ornauit Patritij Paulini affectu, vt hinc daret mirabilis conſcientiæ ſignum, quod ad virum viſus eſt feſtinare præcipuum. Præſtat enim decus amicitia deſiderata potiorum, quam ſocietas bonorum morum callet infundere, dum affectione concordi parem* D *ſibi ſtudet eſſe, quem diligit.* Hæc ille: quibus aliquid deceptibile, piaculum fuiſſet, vt videatur, quam rapiantur homines conuictorum ſtudiis, & quam debeat cenſeri quis, ex moribus eorum, quos habet ſibi iunctos.

§. XIII.

Antiquitatis præſtantiæ rabidiſſimus affectus eſt aduerſus iuniores, ſi videantur aliqua præfulgere virtute.

VIdit Sara Iſmaelis cum Iſaaco ludus, & ex ludis viliis nil citius eligit quam timere filio ſuo à filio ancillæ, & procurare mordicus eiectionem illius. Inquit enim: *Eijce ancillam hanc, & filium eius.* Et quales erant ludi puerorum, qui reddiderunt Saram ſic timentem filio ſuo, à filio ancillæ? Sanè vel in puerilibus ludis Iſmael & in religione circumciſionis antiquiorem ſuam ſortem, & in ætate primatus prærrogatiuam adeo oſtentabat, vt quaſi cum iuniori, & pupillo, & ſibi ſubdi- A to ageret cum fratre. Qui antiquioris prærogatiuæ affectus vt patuit Saræ, nihil prius curauit, quam Iſaacum ab illo defendere, vt quæ ſciret rabiem intoleratabilem illius affectus aduerſus iuniores, ſi debeant præferri in aliquo. Hinc lucem capit locus D. Pauli ad Galatas Ad Gal. 4. cap. 4. vbi loquens de hoc puerorum ludo, fatur: *Qui ſecundum carnem natus fuerat, perſequebatur eum, qui ſecundum ſpiritum.* Quem ſcriptura vocat ludum in præſenti Geneſeos capite, vocat Paulus perſecutionem, & qui ludus eſt perſecutio? Planè ludus, in quo antiquitatis, maioritatiſque in æuo, & religione prærogatiua ſemper ab Iſmaele vſurpabatur, non ſimplex ludus eſſe poterat, ſed rabi- B diſſimæ index perſecutionis, quando affectus iſte antiquitatis vel per ludum flammantes irarum cuſpides vomit. Aiebat D. Hieron. ad Hieron. Pauli locum: *Apoſtolus quaſi Hebræus ex Hebræis intellexit ludum illum ſimplicem non fuiſſe, ſed quia forſitan Iſmael quaſi maior natu, & eo tempore circumciſus, quo intelligebat, quod paſſus eſt, ſibi primogenita vindicabat, ſcriptura iurgium puerorum, ludum vocauit. Vnde & Sara hæc verba non ſuſtinens, & conſuetudinem ſibi primogenita vendicantis ancillæ filij non patiens, erupit in vocem. Eijce ancillam cum filio ſuo.* Expende illud, *conſuetudinem ſibi primogenita vendicantis non patiens*, quippè Iſmael & per ludum, & ſerio ſemper ad ortus ſui, & C circumciſionis ſuæ recurrebat antiquitatem, vt ſibi aſſereret primatum; quam conſuetudinem minime pertulit prudentiſſima Sara, ſed à tali affectu licet in puero, cœpit tamen, & ſibi & filio repromiſſionis Iſaaco timeri mala. Et quæ non timeantur ab affectu antiquitatis, & maioritatis prærogatiuæ? De Ioanne dicitur Matth. 11. *Ioannes autem cum audiſſet in* Ioan. 11. *vinculis opera Chriſti, mittens duos de diſcipulis ſuis, ait illi. Tu es, qui venturus es?* Sciebat Ioannes quis eſſet Ieſus, de quo ſæpe clariſſimum teſtimonium reddiderat, & tamen dum eſt in vinculis cito ad ſuperos euolaturus nil D magis curat, quàm ſuos diſcipulos mittere ad Ieſum, vt interrogent, an ſit ipſe Chriſtus, vt vel illius conuerſatione capti tranſeant in ſcholam Chriſti. Et cur Ioannes moriturus tam anxie curat ſuos ad Chriſtum tranſmittere? Pulchre D. Baſil. Sel. orat. 34. rationem inſinuat, Baſil Sel. inquiens: *Veretur Ioannes ne cum ipſum in cœlis vitam agere diſcipuli accipiant, pertinaci quodam honoris ſtudio, & veteris magiſtri deſiderio, deſerto Chriſto cognominent aliquam Ioannis turbam, eamque Chriſtiano gregi inimicam ducerent.* Expende, quid vereatur diuinus Præcurſor in diſcipulis ſuis, nimirum, *veteris magiſtri deſiderium, & ſtudium*, vt quod neceſſario cogeret E eos arma ſumere, vel aduerſus Chriſtum. Adeo enim in hominibus valet antiquitatis prærogatiua, vt vereatur Præcurſor diuinus, ne diſcipuli ſui hac gloria capti, tantum deferant vetuſtiori, & antiquiori magiſtro, vt præ illius amore inique ſentiant de Chriſto. Et quidem non mediocris virtutis eſt ille vir, qui non rapitur affectu antiquitatis, vt vel à Deo abeat. Præſtantiſſimus ille Abraham accepit præceptum de immolando filio Gen. 22. & cum antiqui omnes patres ab Abel agnos, & vitulum immolaſſent, non filios; ipſe tamen accingitur ad filium

Sara prolatum auditur, quippe ait: *Non erit* A *hæres filius ancillæ*; & quod mirere magis vir ſapientiſſimus Abraham iubetur ſubijci legi fæmineæ de ſpectanda natalium mundicię in eligendo hærede tantæ familiæ. Ait enim: *Non tibi videatur aſperum ſuper puero, & ſuper ancilla tua, omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem eius, quia in Iſaac vocabitur tibi ſemen.* Et quidem aſperrimum videtur ſolidæ virorum maximorum ſapientiæ, quod filius alioquim multis parentibus clarus, & ingenuus, multiſque naturæ, & artis dotibus conſpicuus, eo quod in alicuius auiæ infecta origine claudicet, excludatur ab honoribus præſtantiſſimæ cuiuſuis familiæ. Sed adeſt Deus B Opt. Max. qui in hoc ſapientiam virorum maximorum ſubiicit legi fæmineæ, hoc eſt, vel infirmioris rationis præſcriptis, halitus enim diuinus eſt, qui ad præſtantiſſimarum familiarum honores, illos ſolos præſignat, quibus natalium claritas, & mundicies vndecumque affulget. Poſt orbis conditionem, vbi ad humanam, & regiam familiam excitandam accedit Dominus, Geneſ. 1. ait: *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram; & præſit, &c.*

Gen. 1. Non ſic in alijs ſe ſe præmonſtrat authorem, & productorem vt hic, quando hominem producit, dum enim ante productionem ait, *faciamus*, euidentiùs deſignat, & C quaſi digito monſtrat, ſe per ſe immediate hominem giguere. Cur ergo voluit, quod hominis author, & genitor, ſic præ alijs eſſet clarus, & conſpicuus? Cauſam deſignat, illud quod ſequitur, nimirum, *& præſit.* Vbi enim hominem ad principatus honores creabat, illud curauit, vt paterent hominis genitores, & eſſent omnibus ob claritatem conſpicui. Ait

D. Baſil. D. Baſil. Selec. orat. 1. *Oportebat hominem procreari, qui regali throno conueniret. Quapropter vel nondum formatus homo à conditoris conſiderantia, & Dei conſilijs commendationem, & pretium accipit. Faciamus hominem ad imaginem noſtram. Antiquiorem conditione ſua honorem ſuſcipit.* D Equidem ſcit Deus quantum conducat honor ad ſeruandas, & extollendas omnes alias animi dotes, & ideo honorem pro fundamento præponit homini, vt vel in ipſis generationis cunabulis, indatur honor, ſi non à rebus geſtis naſcentis ortus, ſaltem à mundicie, & claritate progenitorum. Vt enim fundamentum ſolidum neceſſario præmittendum eſt cuilibet fabricæ glorioſiori; ſic progenitorum claritas, & honor, præmittendus ijs, qui familiarum celſiſſimarum aſſumuntur in honores. Huc traho mandatum illud diuinum datum Eliæ, 3. Reg. 19

3. Reg. 19. E *Vnges Azael regem ſuper Syriam, & Iehu filium Namſi regem ſuper Iſrael, Eliſæum autem filium Saphat, qui eſt de Abel meula vnges prophetam.* Expende, quod tres homines vngi mandantur; quorum duo ſimul proponuntur cum nominibus parentum ſuorum; imo & horum alter etiam cum nomine patriæ ſuæ. Dicitur enim Iehu filius Namſi: dicitur Eliſæus filius Saphat, qui eſt de Abel meula. Solus Azael ſine patris; patriæque nomine proponitur. Et cur Azaelis ſolius tacentur parentes, quando & Iehu, & Eliſæi, & parentes, & patria accurate producitur in medium? Azael vngebatur in regem Syriæ prouinciæ gentilis, & perditiſſimæ; nec in adeo vilis prouinciæ rege, curauit Dominus claritatem parentum. Ait in Iehu, & Eliſæo; vt eligebantur in populi nobiliſſimi, & à Deo electi principes, & Doctores, ſic nihil prius oſtenditur in illis, quam patriæ claritas, & parentum. Sapienter equidem dicebat Caſſiodor. 2. var. de eligendis ad clariora munera. Caſſiod.

Currat quinimo honorum gratia per parentes. Nequit equidem honor in illo diu conſiſtere, ad quem nullus per parentes ſcitur deueniſſe. Hinc Luc. 1. de Ioannis parente dicitur. *Fuit in diebus Herodis regis Iudæ, ſacerdos quidam nomine Zacharias de vice Abia.* Non contentus Euangeliſta Sacerdotis nomen apponere, ſimul explicat eius abatauis familiam, dum ait, *de vice Abia* Et cur neceſſum fuit atauorum meminiſſe? Ait Chryſolog. ſerm. 86. Chryſol.

Quia vſque ad ipſum ab atauis, auis, patribus transfuſum genus manſit Sacerdotij: tempus legis, ſacrificij omnis ſeruata eſt diſciplina. Ecce tibi quo referat ſanctus pater religioſæ diſciplinæ cuſtodiam in Sacerdote Zacharia, nimirum quia ad illum dignitas per parentes, & atauos cucurrit. Nec miremur, quod ſic attendatur natalium claritas in illuſtribus familijs, dicit enim Spiritus diuinus, Prouerb. 30. *Per tria mouetur terra: : Per ſeruum cum regnauerit.* Prou. 30.

Vilis enim, & ſeruilis conditionis homuntio, in claro poſitus nihil prius, quam commotiones, & diſſenſiones nutrit. Et D. Anaſtaſ Nizenus, D. Anaſt.

quæſt. 25. in hoc ſeruo meritò intelligit totam Hebræam nationem, inquit enim, *ſi ſeruus regnauerit, nempe Iſrael, qui fuit ſeruus in Ægypto, & repletus recalcitrauit.* Eſt equidem recalcitratio certiſſima notio animi ſeruilis, animi Iudaici, & Iſmaelitici, qui omnes, vt ſeruilis conditionis ſunt, ſic debent caueri ab omni illuſtri familia, ne in claro poſiti omnia perturbent.

§. XII.

Is eſt quis, quales ſunt illi, quibus accedit.

MErito Sara vbi videt ancillæ filium ludentem cum filio ſuo, curauit, & ancillam, & filium domo eijcere rata à ſeruis nihil non ſeruile emanaturum in ingenuum ſuum Iſaacum, quando difficile non reſpondet quis moribus illorum, quibus iungitur. Conſtantiſſimus ille Petrus, & primum poſt Chriſtum Eccleſiæ fundamentum, dum ſequitur Ieſum vinctum peruenit in domo Cayphæ. Quid ibi? Ait Matth. 26. *Petrus vero ſedebat foris in atrio, & acceſſit ad eum vna ancilla, dicens, Et tu cum Ieſu Galilæo eras. At ille negauit coram omnibus, dicens, neſcio quid dicis.* Matt. 26.

Ecce tibi, qui præ Chriſti amore non æſtimarat, vel in carcerem, vel in mortem ire, nunc timet vel eius diſcipulum dici. Valentior oſtenditur Ioann. cap. 21. ibi enim dicitur: Ioan. 21.

Cum ergo prandiſſent, dicit Simoni Petro Ieſus, Simon Ioannis diligis me plus his? Dicit ei, etiam Domine tu ſcis, quia amo te. Expende, quam hic Petrus oſtenditur imperterritus amator, quam illic oſten-

Digitized by Google

ditur timidus negator Chriſti. Et cur qui ſic A modo amat, tam turpiter timet illie? Equidem is erat Petrus, quales erant illi, quibus iungebatur; dum dilectori ſuo Ieſu iungitur, totus abit inflammas dilectionis, dum autem ancillæ accedit, ſeruili totus metu tenetur. Id quod
D Aug. ponderabat D. Auguſt. tract. 92. io Ioannem, inquiens. *Ante paſſionem ſeruilis timor Petri interrogatus eſt a fæmina ſeruientis, poſt reſurrectionem Domini liberalis eim amor ab ipſo principe libertatis, & ideo ſibi turbabatur, ibi quem dilexerat, negauerae, hic, quem negauerat, diligebat.* Ecce tibi Petrus cum ancilia ſeruit timori, ſeruit peccato, Dominum ſuum negando: cum amatore Ieſu amat, & totus abit in dilectionis flammas. Neſcit oon ſequi mores eorum, B cum quibus conoerſatur. Et quando hoc in petra Eccleſiæ firmiſſima cernitur, in quo alio non cernetur? Sane non abſimilis fuit Ioas rex
2. Par. 24. Ieruſalem, de quo 2. Paralyp. 24. *Fecit quod bonum eſt Ioas coram Domino, cunctis diebus Ioiadæ ſacerdotis::: Poſtquam autem obiye Ioiada, ingreſſi ſunt Principes Iuda, & adorauerunt regem: qui delinitus obſequiys eorum, acquieuit eis. Et dereliquerunt templum Domini Dei patrum ſuorum, ſeruieruntque lucis, & ſculptilibus.* Eu humana facilitas! Mutamur quaſi neceſſario ad coouictorum mutationem. Vndè ille ſolus habendus prudentiſſimus, qui neſcit accedere niſi ad conſpicuos virtute viros. Ex hoc maxime extollitur vir ille conſularis C
Caſiodor. apud Caſiodor. 2. var. 3. *Ab ipſis quippe primordiys, honoribus aggregatus pueritiam ſuam, quod eſt certiſſima probitatis indicium, glorioſiſſimis viris amula ſemper grauitato ſociauit, vt poſt domeſtica virtutis exempla ſumeree de publica authoritate conſtantiam; quamquam omnium gratiam indiſcreta fuerit electione ſectatus, quod de magnis raro eligi poteſt, tantum ſe ornauit Patrity Paulini affectu, vt hinc daret mirabilis conſcientia ſignum, quod ad virum viſm eſt feſtinare præcipuum. Præſtat enim decus amicitia deſiderata potiorum, quam ſocietas bonorum morum callet infundere, dum affectione concordi parem ſibi ſtudet eſſe, quem diligie.* Hæc ille: quibus aliquid decerpſiſſe, piaculum fuiſſet, vt videatur, D quam rapiantor homines cooui ctorum ſtudiis, & quam debeat cenſeri quis, ex moribus eorum, quos habet ſibi ionctos.

§. XIII.

Antiquitatis præſtantiæ rabidiſſimus affectus eſt aduerſus iuniores, ſi videantur aliqua præfulgere virtute.

VIdit Sara Iſmaelis cum Iſaaco ludos, & ex ludis viſis nil citius eligit quam timere filio ſoo à filio ancillæ, & procurare mordicus eiectionem illius. Inquit enim: *Eiyce ancillam hanc, & filium eius.* Et quales erant ludi puerorum, qoi reddiderunt Saram ſic timentem filio ſuo, à filio aocillæ? Saoè vel in puerilibus ludis Iſmael & in religione circumciſionis antiquiorem ſuam ſortem, & in ætate primatus prærrogatiuam adeo oſteotabat, vt quaſi cum iuniori, & pupillo, & ſibi ſubdito ageret cum fratre. Qui antiquioris prærogatiuæ affectus vt patuit Saræ, nihil prius curauit, quam Iſaacum ab illo defendere, vt quæ ſciret rabiem intolerabilem illius affectus aduerſus iuniores, ſi debeant præferri in aliquo. Hinc lucem capit locus D. Pauli ad Galatas *Ad Gal. 4.*
cap. 4. vbi loqoens de hoc puerorum ludo, fatur: *Qui ſecundum carnem natus fuerat, perſequebatur eum, qui ſecundum ſpiritum.* Quem ſcriptura vocat ludum in præſenti Geneſeos capite, vocat Paulus perſecutionem, & qui ludus eſt perſecutio? Plaoe lodus, io quo antiquitatis, maiorıtatiſque in æuo, & religione prærogatiua ſemper ab Iſmaele vſurpabator, non ſimplex ludus eſſe poterat, ſed rabidiſſimæ index perſecutionis, quando affectos iſte antiquitatis vel per ludum flammantes irarum cuſpides vomit. Aiebat D. Hieroo. ad *Hieron.*
Pauli locum: *Apoſtolus quaſi Hebræus ex Hebræis intellexit ludum illum ſimplicem non fuiſſe, ſed quia forſitan Iſmael quaſi maior natu, & eo eempore circumciſus, quo intelligebat, quod paſſus eſt, ſibi primogenita vindicabat, ſcriptura iurgium puerorum, ludum vocauit. Vnde & Sara hæc verba non ſuſtinens, & conſuetudinem ſibi primogenita vendicantis ancilla filiy non patiens, erupit in vocem. Eiyce ancillam cum filio ſuo.* Expende illud, *conſuetudinem ſibi primogenita vendicantis non patiens*, quippè Iſmael & per ludum, & ſerio ſemper ad ortus ſui, & circumciſiooıs ſuæ recurrebat antiquitatem, vt ſibi aſſereret primatum; quam conſuetudioem minime pertulit prudentiſſima Sara, ſed à tali affectu licet io puero, cæpit tamen, & ſibi & filio repromiſſionis Iſaaco timeri mala. Et quæ oon timeantur ab affectu antiquitatis, & maioritatis prærogatiuæ? De Ioanne dici-
Matth. 11. tur Matth. 11. *Ioannes autem cum audiſſet in vinculis opera Chriſti, mittens duos de diſcipulis ſuis, ait illi. Tu es, qui venturus es?* Sciebat Ioannes quis eſſet Ieſus, de quo ſæpe clariſſimum teſtimonium reddiderat, & tamen dum eſt in vinculis cito ad ſuperos euolaturus nil magis curat, quàm ſuos diſcipulos mittere ad Ieſum, vt interrogent, an ſit ipſe Chriſtos, vt vel illius conuerſatione capti tranſeãt in ſcholam Chriſti. Et cur Ioannes moriturus tam anxie curat ſuos ad Chriſtum tranſmittere? Pulchre D. Baſil. Sel. orat. 34. rationem inſinuat, *Baſil Sel.*
inquiens: *Veretur Ioannes ne cum ipſum in cœlis vitam agere diſcipuli accipiant, pertinaci quodam honoris ſtudio, & veteris magiſtri deſiderio, deſerto Chriſto cognominent aliquam Ioanni turbam, eamque Chriſtiano gregi inimicam ducerent.* Expende, quid vereatur diuinus Præcurſor in diſcipulis ſuis, nimirum, *veteris magiſtri deſiderium, & ſtudium*, vt quod neceſſario cogeret E eos arma ſumere, vel aduerſus Chriſtum. Adeo enim in hominibus valet antiquitatis prærogatiua, vt vereatur Præcurſor diuinus, ne diſcipoli ſui hac gloria capti, tantum deferant vetuſtiori, & antiquiori magiſtro, vt præ illius amore inique ſentianc de Chriſto. Et quidem non mediocris virtutis eſt ille vir, qui non rapitur affectu antiquitatis, vt vel à Deo abeat. Præſtãtiſſimos ille Abraham accepit præceptum de immolando filio Gen. 22. & com antiqui omnes patres ab Abel agnos, & vitulum immolaſſent, non filios; ipſe tamen accingitur ad filium

immolandum. Quid magnum fecit Abraham? A Nonne & Iſraelitę filios ſuos dæmonijs immolabant? Quid mirum quod Abrahamus Deo immolet filium? Sane quando in alijs non ſe ſupra alios extolleret Abrahamus, extulit ſe vel in hoc ſupra omnes, quod pro Deo antiquitatem paruipendens, ſe neothericum ſacrificatorem æſtimauit. Hinc Diu. Ephræm orat. in A- *Ephrem.* brah. & Iſaac. *Quem primam corona ornabo? Eam ne, qui manum ſuam in chariſſimum extendit filium, ob magnam Dei dilectionem, an illum, qui ad mortem vſque patri factus eſt obediens? Ille enim ſe ipſum ſupra naturã euexit, nihil prius, an iniuſue diuino ducent præcepto.* In eo ſuperior Abrahamus, quod pro Deo contem, ſit an- B tiquitatem.

Gen. 22. Quæ poſtquam geſta ſunt, tentauit Deus Abraham, & dixit ad eum: Abraham, Abraham: at ille reſpondit, Adſum. Ait illi: Tolle filium tuum, quem diligis, Iſaac, & vade in terram viſionis, atque ibi offeres eum in holocauſtum ſuper vnum montium, quem monſtrauero tibi.

§. XIIII.

Affectus humanus ferri nequit ad vnum peculiariter ſine ingenti diſcrimine, & tentationis periculo.

ECce tibi Abrahamus tentatur, & in magnum adducitur diſcrimen. Et quæ fuit materies tentationis, & diſcriminis Abrahamo? Ait textus: *Tolle filium tuum, quem diligis, Iſaac, & vade in terram viſionis, atque ibi offeres eum in holocauſtum.* Patres vniuerſi Græci, quos vidi, addunt ex lectione Septuag. *Tolle filium* D *tuum vnigenitum, &c.* Et quidem duo erant Abrahamo filij Iſaac, & Iſmael; ſed Iſaac ſic amabatur à patre, ac ſi ſolus, & vnicus eſſet filius, in eum enim vnice, & ſingulariter paternus affectus ferebatur. Ne miremur, quod Abrahamus in tantum tentationis, & doloris periculum, ac diſcrimen adducatur, quando eius affectus ſic in vnum Iſaacum ferebatur. Pulcre *Baſil. Sel.* enim ait D. Baſil. Sel. orat. 7. *Vt enim increuit infans, ſimul increuit, quod in infante parentes de amarent, totuſque parentum amor indiuiſus in vnum conferebatur, & omnes generis ſpes in* E *vnum conferebatur filium. Ac mihi vide deinceps patrem ad certamen euocatum. Hæc vbi geſta ſunt: inquit Moyſes, tentauit Deus Abraham.* Simul Iſaac ad ſe vnum rapuit totum affectum patris, & patrem adduxit in tentationis certamen, nunquam mihi credite, ſic vnice rapitur affectus humanus ſine tentationis, & doloris diſcrimine grandi. Hinc Geneſ. 26. dicitur: *Gen. 26.* Manſit itaque Iſaac in Geraris. *Qui cum interrogaretur a viris loci illius ſuper vxore ſua reſpondit: Soror mea eſt. Timuerat enim confiteri, quod ſibi eſſet ſociata coniugio.* Et cur magis cauet Iſaac vocare coniugem, quam ſororem? In coniugio conſpicitur humanus affectus to- A tus collatus in vnum, vt vel parentum obliuiſcatur coniux, vt totus adhæreat vxori ſuæ. At in fraterno nomine, ibi affectus oſtenditur æqualiter directus ad plures. Merito igitur, diſſimulato ſingularis affectus nomine oſtenditur nomen charitatis communis, quo debet inſigniri quiſquis, & bellis, & pugnis, & periculis occaſiones amat abripere. Eleganter Diu. Ambr. lib. de Iſaac cap. 4. inquit: *Rebbecca non* *Ambr.* *immerito ſoror magis, quam vxor appellatur, eo quod mitis, atque pacifica anima communis magis pietatis, quam ſpecialis copulæ nomen accipiat: & quia vniuerſis magis, quam vni ſe exiſtimet alligatam.* Vbi quis pacificus eſſe cupit, pacem- B que & tranquillitatem in vita habere; caueat, ne in vnam creaturam totum affectum conferat, ne alligetur particulariter vni; quin potius ſic ſe gerat, vt communi pietate florens, ſe pluribus, ſe omnibus debitorem exiſtimet. Nunquam peculiaris affectus in vnam creaturam, non bella, & calamitates intulit. De Iacob dicitur Gen. 37. *Iſrael autem diligebat* Ioſeph *ſuper* *Gen. 37.* *omnes filios.* Ecce tibi vnus Ioſeph rapuit ſibi peculiariter affectum patris, & quot inde fuerunt patri ortæ materię luctus? Quot orbitatis, & dolorum certamina concuſſere ſenem miſerum? Ait Diu. Baſil. Seleu. orat. 8. *Patris chari-* *Baſil. Sel.* *tas erga filium filios excitauit, & chariſſima pigno-* C *ra, inebriata contra ſemet incendit ſeditione. Senectutis filium Ioſeph, ſpe ſenectutis fouendæ naturalem amorem ſibi conciliaant, & obſequio ardentiorem meruit dilectionem futuram occaſionem grandiors certamini.* Nihil citius fit ſingularis affectus in vnam creaturam, quam occaſio grandiorum bellorum, grandiorum certaminum.

§. XV.

Bonorum Parentum filij euidentius ſolent pro virtute ſtare.

D

DIcitur Abraham tentatus à Deo, dum iubetur filium ſacrificare; & Iſaac qui ſacrificandus erat, minime dicitur à Deo tentatus. An non durius eſt iuueni pati mortem, quam eſſet parenti illam inferre? Cur igitur in duriſſimo hoc imperio de immolando Iſaaco, non æque dicitur Deus tentaſſe Abrahamum, & Iſaacum; ſed omiſſo Iſaaco dicitur ſolus Abrahamus à Deo tentatus? Equidem in Iſaaco erat iam pietas, & obſeruantia diuinorum præceptorum hæreditaria; filius enim tanti parentis euidentius ſtaturus pro virtu- E te credebatur. Sic Diu. Zeno locutus de Abra- *D. Zeno.* hamo filio intimante mortem, ait: *Securus de fide generis ſui pater, filio, de quo non dubitabat, patefecit, quia ſe Dominus poſtulaſſet, &c.* Itaque Iſaaci virtus à parentibus veniens ſecuritatem dabat, & omnem dubitationem auferebat. Solicitum enim examen de filij moribus maxime temperat parentum conſpicua virtus, & claritas. Pulchre namque aiebat Athalaricus Rex ad clariſſimos Senatores Vrbis, dum cuiuſdem filium ad dignitatem vocabat apud Caſiodor. 9. var. 23. *Caſiod.* *Quid Patres conſcripti de vobis indicemus, expendiste, cum ad ſummarum culmina digni-*

Digitized by Google

tatum, germinis veſtri viros, quos nunquam vidimus, eligamus, non faſtidio negligentiæ; ſed honorabili præſumptione naturæ. Ad examen veniant; quæ putantur incerta. Nam quis de illa re æſtimet deliberandum; vbi nihil reputatur ambiguum. Sic ſapientiſſimus Rex in clariſſimorum parentum filijs examen prætermittebat, vt qui pro parte virtutis iam commendabantur, ipſa præſumptione naturæ. Sic etiam

Theodor. Theodoricus Rex apud eundem Caſiodor. 3. var. 6. inquit: *Multò nobis probatur acceptius, quoties dignitatibus reddimus, qui de ipſa Curia claritate naſcuntur. Quia non ſunt de vobis examina noſtra ſollicita, dum præiudicata bona transfunditis, qui merita cum luce præſtatis. Origo ipſa iam gloria eſt: laus nobilitati connaſcitur.* Et merito, qui à parentibus probatis naſcuntur, neceſſitatem probationis in ſe minuunt, non enim poteſt ſperari defutura in filijs, quæ clareſcebat in parentibus virtus. Sanè de nefaria illa Athalia dicitur. 4. Reg. 11.

4. Reg. 11. *Athalia vero mater Ochoziæ videns mortuum filium ſuum, ſurrexit, & interfecit omne ſemen regium.* Itaque peſſima fœmina, vt vidit mortuum filium ſuum, omnes regis filios, & nepotes ſuos, & valde pueilulos interfecit. Et cur tam ſæua in puellos, & nepotes extitit? An non poſſet puellulos ita alere, & educare, vt illos ſibi in moribus faceret ſimilimos? Cur magis illos voluit interficere? Erant nepotes eius, ſimul & nepotes ſanctiſſimi, clariſſique regis Dauidis, vnde merito ſciola fœmina deſperaint poſſe Dauidis prolem exiſtere ſine virtute, & pietate Dauidis, ideo maluit omne germen Dauidis abſcindere, vt ſimul abſcinderetur Dauidis religio. Ait Theodor. quæſt. 14.

Theoder. *Vt impia, & tyrannica voluit omne genus Dauidis tanquam pium radicitus excindere, vt arrepto imperio populum ſuum doceret impietatem.* Tantum credidit valere in filijs ſanctiſſimorum parentum virtutem, vt dum proles Dauidis exiſteret, non crederetur ei defuturus, qui pro pietate ſtaret, & impietate contradiceret. Nec putauit impia fœmina tantum ſe valere impietate, vt tenella Dauidis germina ſic inficeret, ne in illis aliquis ſplendeſceret radius paternæ virtutis.

§. XVI.

Hoc amat Deus in præſtantiſſimis viris, ne quid boni habeant, quod alterius potius, quam Dei gloria ad ſcribant.

SAcrificandus Iſaac ſiſti iubetur Deo in monte, itinere trium dierum, ab habitaculo Abrahami, diſſito, & cur non magis inter clientum frequentiem ſacrificandus Iſaac ſiſtitur? Cur tanto facinori eligitur tanta ſolitudo? Filia Iephte ſacrificanda elegit montes, vt fleret intempeſtiuam mortem; ſed inter clientes aris ſiſtitur. Sic habes Iud. 11.

Iud 11. *Cumque abyſſet cum ſocijs, ac ſodalibus ſuis, flebat virginitatem ſuam in montibus. Et expletis duobus menſibus, reuerſa eſt ad patrem ſuum, & fecit ei ſicut vouerat.* In montes abijt, vt fleret, vt autem ſacrificaretur, montes reliquit, & re-

A uerſa eſt in domum paternam, inter clientes. Cur non ſic Iſaacus? Cur in Iſaaci ſacrificio clientum cauetur conſpectus, & montium ſolitudo magis eligitur? Eripiendus erat etiam Iſaac paterno gladio, & ſeruandus in vita, pro quo ad ſolitudinem montis ignoti ducitur, ne cui alteri, quam Deo poſſit ſuam liberationem adſcribere. Amat enim Deus in adeo præſtantibus viris, nequid boni alteri poſſint referre, quam Deo ipſi. Non abſimile accidit Ezechiæ regi, qui Aſſyriorum validiſſimo exercitu cinctus expectabat liberari à Domino, 4. Reg. 19. Quid tunc? Ait textus: *Factum eſt* 4. Reg. 19.

B *igitur in nocte illa, venit Angelus Domini, & percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum octingenta quinque millia.* Ecce tibi vt pellantur, imo vt interficiantur hoſtes Ezechiæ, tantaque ſalus illi comparetur hoſtibus extinctis, non meridiana lux, ſed obſcuriſſima nox eligitur. Et cur noctis tenebræ eliguntur, vt tanta ſalus regi præſtetur, niſi vt conſtet, quam nulli alteri, niſi Deo poſſit referri ſalus illa? Ait D. Chryſoſtom. in Pſalm. 106 *Hoc facit Deus, ne vllus eius ſibi gloriam vindicet. Propterea regnante. Ezechia erexit noctu trophæum.* Cauit Deus in ſanctiſſimo rege, ne eius liberationis gloria alteri, quam Deo poſſit adſcribi, & ideo tempus ele- D. Chryſ.

C git nocturnum, quo dormientibus cunctis Deus hoſtes perimeret, & regi pararet ſalutẽ, & longam incolumitatem. Item Dan. 3. iratus Rex Babylonis aduerſus eos, qui non adorauerant ſuam imaginem, *viris fortiſſimis de exercitu ſuo iuſſit, vt ligatis pedibus, Sidrach, Miſſach, & Abdenago mitterent eos in fornacem ignis ardentis.* Et quidem ij tres pueri ſocij erant Danielis inſeparabiles, in pietate, & religione pares, ſub eodem magiſtro conſtituti, eiſdem dapibus educati. Habes enim, cap. 2. *Fuerunt ergo inter eos de filijs Iuda, Daniel, Ananias, Miſſael, & Azarias. Et impoſuit eis Præpoſitus eunuchorum nomina: Danieli, Balthaſſar: Ananiæ, Sidrach: Miſſaeli, Miſſach: Azariæ, Abdenago. Propoſuit autem Daniel in corde ſuo, ne pollueretur de menſa regis, &c.* Ecce tibi Daniel non ſolum ſocius trium puerorum, ſed & dux eorum in religione, & pietate, & qui cum illis erat in ieiunio, & precibus, in damnatione mortis cũ illis non inuenitur. Qui fieri potuit, quod Daniel non iret cum ſocijs in flammas? Vocabatur Daniel apud Babylonios Balthaſſar, quod erat nomen Idoli Babylonij, ideo cauit Deus ne habens tale nomen caderet in flammas cum pueris, ne ſalus ibi pueris danda poſſit attribui Idoli nomini, poſſit attribui alteri, quam vero Deo Dan. 3. Daniel. 2.

D

E illam danti. Ait D. Iſidor. Peluſ. epiſt. 19. *Hoc diuino conſilio contigit, ne impij homines flamma oppreſſionem Dei Babylonici nomini adſcriberent: Balthaſarum enim Danielem appellabant.* Sic Deus in præſtantiſſimorum virorum ſalute cauet, ne cui alteri poſſet attribui, quam vni Deo vero illam communicanti. A nullo enim magis viri illuſtres commendantur, vt ab eo, quod nihil in illis ſit, quod vni Deo acceptum non habeant. Hinc Luc. 12. ad apoſtolicos, & glorioſos viros dicitur: *Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris, & vos ſimiles hominibus expectantibus Dominum ſuum.* Expende, quod in talibus viris, præter honorem balthei præcingentis, præter lucidiſſimam D. Iſidor. Luc. 12.

opera, & facinora refulgentia præ manibus, ad- A
huc illud requiritur, quod vnum Dominum
verum velint in omnibus expectare. Id quod
D. Philip. pulchre meditabatur D. Philippus Abb. lib. 2.
in cant. cap. 16. aiens: *Quia vero non ſufficit
magnis operibus quemdam fulgere, niſi per hac
intendat non hominibus, ſed Deo placere: addit,
& vos ſimiles hominibus expectantibus Dominum
ſuum. Intentio, vel expectatio, qua non tranſito-
riam mercedem expectatis, quoddam eſt rectitu-
dinis munimentum, & inſtar capitelli columna
commendabilis ornamentum. Nuda equidem, &
inconueniens eſt columna, ſi re capitello ſuperpoſito
decoretur, & inſufficiens rectitudo, qua expecta-
tione Domini non tenetur.* Huc veniant viri illi, B
qui amant in ciuitate Dei, in templo Dei co-
lumnas eſſe, & diſcant vnde accipiant tales co-
lumnæ totum ſuum decorem, & ornamentum,
nimirum, inde, quod, quidquid boni habent,
vnum Deum halet, vnum Deum ſpectet.

Gen. 22. Igitur Abraham de nocte con-
ſurgens, ſtrauit aſinum ſuum: du-
cens ſecum duos iuuenes, & Iſaac
filium ſuum, cumque concidiſſet
ligna in holocauſtum, abijt ad lo-
cum, quem præceperat ei Deus.
Die autem tertio, eleuatis oculis
vidit locum procul. Dixitque ad
pueros ſuos: Expectate hic cum
aſino, ego autem, & puer illuc vſ-
que properantes, poſtquam adora-
uerimus, reuertemur ad vos. Tulit
quoque ligna holocauſti, & im-
poſuit ſuper Iſaac filium ſuum, ip-
ſe vero portabat in manibus ignem,
& gladium.

§. XVII.

Vnius Chriſti Spiritus eſt in vili & abie-cto opere vniuerſum detriumphare mundum.

HOc mihi maxime nouum, & peregri-
num videtur in tota hac hiſtoria, quod
Abrahamus, qui ſecum & duos iuuenes & aſi-
num è domo ſua eduxerat, vt pergeret ſacrifi-
caturus filium. Vbi ſacrificij locum vidit; ligna
ſcindens ad holocauſtum, iuuenes, & aſinum
manere iubet, & ſolus mauult pergere cum fi-
lio lignis onuſto. Eſto enim, quod conueniens
fuerit, quod iuuenes manerent, ne cum dolo-
re holocauſtum adſpicerent, aſinus cur ma-
neat præcipue eo tempore, quo magis neceſ-
ſarius videbatur vel ad portanda ligna, vel ad
portandum puerum, vt leuatus labore itineris
alacrior repræſentaretur in ſacrificio? Cur vi-
ſo iam loco ſacrificij Abrahamus ſic cauet, ne
aſinus aſiſtat, qui leuet filium vel labore por-
tandi ligna, vel labore itineris? Sane id diuina
prouidentia factum exiſtimo, quæ moliebatur
oſtendere, quam ſit proprium vnius Chriſti,
quod in aſino, hoc eſt, in vili, & abiecto opere
detriumphet mundum. Quod Iſaac ſacrifica-

A retur à parente, idem faciendum erat in Dei fi-
lio, & idem faciendum erat in alijs plurimis ho-
minum filijs. Quid nouum quod filius à patre
ſacrificetur ob communem ſalutẽ? Vide apud
prophanos Euripidem huc uſque cantantem
Iphigeniam à parente pro patria ſacrificatam.
Vide apud ſacros authores Iudic. 11. Iephte fi-
liam in ſimili diſcrimine, item 4. Reg. 3. regius
filius à rege Moab oblatus eſt in holocauſtum
ſuper murum. Itaque quod ſe deuoueant filij
morti pro patria, pro paterna ſalute, & com-
mune fuit Dei filio, & Iſaaco, imo & alijs non-
nullis. Quod autem in aſino, in opere vili orbis
proſiliat triumphus, id non Iſaac, non alius, ſed
B vnus præſtitit Chriſtus, & eius ſpiritus. Id quod
ſtupens Zacharias cap. 9. fatur: *Exulta ſatis filia* Zach. 9.
*Sion, iubila filia Ieruſalẽ: Ecce rex tuus veniet ti-
bi iuſtus, & ſaluator, ipſe pauper, & aſcendet ſu-
per aſinũ & ſuper pullum filium aſina. Et diſperdã
quadrigam ex Ephraim, & equum de Ieruſalem,
& diſſipabitur arcus belli, &c.* Quis mundialiũ
regum, vel ducum aſino vſus eſt ad detrium-
phandum mundũ? Sane id vnus perfecit Chri-
ſtus, qui aſello portatus ſibi deuicit poteſtates
mundi. Pro quo ait Theodoret. ibi: *Dominus* Theodor.
*Chriſtus iuxta prophetiam pullo vſus imperium
Orbis terra tenuit, & Deus verus eſſe creditur,
& prædicatur. Et qui pullo aſina inſedit, reges ha-*
C *bet adoratores, qui vehiculis, auro, & lapidibus
precioſis ornatis geſtantur.* Non Iſaac, non vllus
mundialium ducum, ſed Chriſtus ſolus in ope-
re vili, in aſino ſedens humana ſibi corda de-
uincit. Quo, crediderim, reſpexiſſe illud Lucæ
cap. 19. vbi dum aſinus iubetur Chriſto afferri, Luc. 19.
vt eius triumphale imperium Ieroſolimitanis
repræſentaretur, ſic cauet: *Inuenietis pullum aſi-
na alligatum, cui nemo vnquam hominum ſedit:
ſoluite illum, & adducite.* Non ſolum quærit no-
bilis imperator aſinum ad repræſentandum im-
perium, ſed cum aſinum quærit, cui nullus ho-
minum vnquam inſederit. Et cur, qui alijs cõ-
munem viuendi ſectabatur modum, in equita-
D tu aſini, tantam amat nouitatem, & ſingularita-
tem, vt non patiatur alteri ſeruiuiſſe aſellum?
Equidẽ euidentiſſime inde oſtendebatur, nul-
lus hominũ aſino vectus populos ſibi deuinxiſ-
ſe, idque vni eſſe Ieſu reſeruatum, qui primus
in aſino, in humili, & abiecto opere detrium-
phat gentes. Pro quo D. Chryſoſt. hom. 67. in D. Chryſ.
Matth. fatur: *Ecce rex tuus venit manſuetus, aſ-
cendẽt ſuper iugale, & pullũ nouum, nõ currus vt
reges cæteri, agens, nõ vectigalia exigens, nõ elatus
tumore, nec ſatellitibus cõſtipatus, ſed magnã vn-
dique monſtrãs humilitatẽ. Interrogetur ergo Iu-
dæus, quiſnã regũ aſina vectus Ieroſolymã intra-*
E *uit? Neminem profecto præter Chriſtum dicere
poſſunt.* Non eſt humanæ præſumptionis, quod
in aſino vellent detriũphare mundum; De mũ-
dialibus principibus ait, pſal. *Hi in curribus, &
equis;* vnus Ieſus eſt, qui in aſino, in viliſſimo
quouis, & infirmiſſimo inſtrumẽto ſibi omnia
trahere poſſit. Hinc illa notiſſima eſt Samſonis
arrogantia, qui Iudic. 15. hoſtibus cinctus, *In-* Iudic. 15.
*uentam maxillam, id eſt, mandibulam aſini, arri-
piens, interfecit in ea mille viros, & ait: in maxil-
la aſini, in mandibula pulli aſinarum deleui eos, &
percuſſi mille viros. Cumque hæc verba canens
compleſſet, proiecit mandibulam de manu ::: ſi-
tienſque valde, &c.* Dixit Samſon, & ecce ſiti

Digitized by Google

cœpit arere vſque ad mortem. Et quid dixit, A quod tantum ſupplicium meruit continuo inflictum? Id dixit, *in maxilla aſini, in mandibula pulli aſinarum deleui eos*: ſe gloriatur feciſſe, quod non ipſe, ſed Deus fecerat, & Chriſtus eius, & ideo arrogantiæ ſuæ meritas dedit pœnas, in maxilla aſini detriumphare non hominis erat opus, ſed Chriſti omnipotentis facinus erat. D. Amb. epiſt. 70. *Inſolens Samſonis animus rerum ſecundarum, qui debuit euentum pugnæ diuino fauori, & præſidio deferre, ſibi arrogauit dicens, in maxilla aſini deleui mille viros.* Nō inquam, hominis ſolius erat in aſino detriumphare, ſed Dei, vt ſapienter ibi notauit Rup. lib. 1. cap. 13. aiens. *Samſonis huius fortiſſimi omnes ſunt actus mirabiles. Neque enim opera ſunt hominis, ſed Dei: non inquam, viribus humanis acta, ſed virtute Dei mirabilia facientis. Sunt autem numero ſeptem. Quintus actus eſt, quod in maxilla aſini, in mādibula pulli aſinarum deleuit, & percuſſit mille viros.* Et latius expendens hoc propriſſimum Chriſti facinus, ait cap. 19. *Mandibula aſini in manu Chriſti, illa ſtulta, & infirma mundi, illa ſunt ignobilia, & contemptibilia mundi, de quibus Apoſtolus dicit, quia non multi ſapientes ſecundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles; ſed quæ ſunt ſtulta mundi elegit Deus, vt confundat fortia. Hoc mirabile opus fecit Deus, Samſon fortiſſimus, Chriſtus omnipotentiſſimus. Sciebat, quod grande ſibi certamen foret, contra legis peritos, contra oratores, contra nobiles, & fortes, Reges, Imperatores, tyrannos. Et hoc ſciens non vocauit prima expeditione multos ſapientes, nobiles ſiue potentes, ſed tales nimirum, qui tanquam leonibus eſſent aſini. Et in maxilla aſini deleuit eos.* Hæc ibi.

D. Ambr.

Rup.

§. XVIII.

A cruce Domini nil citius prodijt, quam vitæ auſpicium.

PVtabat Abraham filium ſuum igne conſumendum eſſe in holocauſtum Domino, & nihilominus aiebat: *Poſtquam adorauerimus, reuertemur ad vos.* Cur hunc de filio aſſeris, quod reuerſurus etiam ſit? Quem gladio præparas, & igni, qua ratione aſſeris reuerſutum? Vnde tibi reuertentis filij incolumitas venit in mentem? Ait textus continuo: *Tulit quoque ligna holocauſti, & impoſuit ſuper Iſaac filium ſuū, &c.* Vbi ergo Iſaac ſub ligno apparuit ſuæ incolumitatis clariſſimum argumentum dedit, nihil enim à crucis dominicæ ligno citius prodit, quam ſecuriſſimæ vitæ myſteriū. Pro quo ſapienter aiebat Iulius Firmicus, maternus, lib. de errore Prophanæ relig. cap. 28. *Diuini, ac liberantis ligni ordinem diſce. De cataclyſmo humanum genus arca ligneæ liberauit. Deinde Abraham, ligna vnici filij humeris imponit.* Fuit equidem vt in diluuio, ſic in Iſaaco lignum liberans; vbi in crucis typo lignum Iſaaci humeros lignum preſſit, & eius incolumitatem, & ſecuriſſimam vitam expreſſit. Apud Ioſue cap. 9. viri Gabaonitæ metuentes perire Iſraelitarum gladio, fraude quadam cōpararunt ſibi ex principibus ſalutem: detecta autem fraude, dum expoſtularentur à vulgo militum in mortem, aiūt Principes: *Reſeruentur quidem vt viuant, ne*

Iulius.

contra nos ira Domini cōcitetur, ſi peierauerimus, ſed ſic viuāt, vt in vſus vniuerſæ multitudinis ligna cædant. Simul & cædendis lignis deputantur, & vitæ: vt videas, quàm inter ligna crucis appareat mūdo vitæ auſpiciū. Ait enim Theophanes Ceramæus, orat. in Exalt. crucis apud Colterū noſtrum tom. 2. *Sed & Gabaonitæ, quos filius Naue lignis ferendis ad diuinum tabernaculum deputauit, Ethnicorum nationem repræſentabant, quæ acceſſit ad Ieſū verū, à quo vita donati ligna ferre, hoc eſt, hoc eſt, ſalutaris crucis verbū humeris virtutum circumferre didicerūt.* Simul & ligna ferre homo didicit, & vita viuere; quādo crux Domini vndecumque halat, & firmat B vitam. Nonne Thamar illa vidua Iudæ nurus, dum prægnans inueniretur, flammis exurenda damnabatur? Et vnde in tanto diſcrimine mulier potuit ſalutem mercari? Ait text. Gen. 38. *Quæ cum duceretur ad pœnam, miſit ad ſocerum ſuum, dicens: De viro, cuius hæc ſunt, concepi: cognoſce cuius ſint annulus, armilla, & baculus.* Quid plura? Vbi pro ſe ligneum baculum oſtēdit, incolumis euaſit. Ad hæc Theophanes Cerameus vbi ſupra: *Thamar illa alienigena, quæ duobus fratribus nupta fuit, ſterilisque permanſit, aſtu quodam ſocerum fefellit, Iſraelitici ſeminis nobilitatem ſuffurata: amatoremque ſocerum* C *ſuum nacta, accipit ab illo pignori baculum, quo poſtea mortis diſcrimen euaſit. Thamar igitur Eccleſiam ex gentibus collectam adumbrabat, quæ quaſi duobus improbis fratribus, impietati ſcilicet, & multorum Deorum cultui prius iuncta, cū nullum pietatis fructum edidiſſet, ſurripuit fructum ex Iuda, Chriſtum, inquam, ex tribu Iuda ortum, crucemque baculi inſtar arripit per quam à morte anima liberata eſt.* Sic vbique Domini ligni apparet vmbra, ſimul & vita hominis affulget.

Theopha.

Gen. 38.

Theoph.

Gen. 22. Cumque duo pergerent ſimul, dixit Iſaac patri ſuo, Pater mi: D At ille reſpondit: Quid vis fili? Ecce, inquit, ignis, & ligna, vbi eſt victima holocauſti? Dixit autem Abraham: Deus prouidebit ſibi victimam holocauſti fili mi.

§. XIX.

Præſtantiſſima, & ſecuriſſima filiorum eſt indoles, quæ in diuini obſequij curis parentes ſolos minime relinquit.

E MVltus erat Abrahamus in pecoribus, in ſeruis, in diuitiis, pro quorum cultu nūquā oſtenditur Iſaac ſolicitus, nec vllā vocem emittit, quæ vel facultatum, vel ſeruorum aliquid requirat, vt qui eam curā integram parētibus relinquat. Primam autem vocem ſoliciti Iſaaci hāc inuenio in præſenti nimirum: *Ecce, inquit, ignis, & ligna, vbi eſt victima holocauſti?* Qui nūquā interrogaſti patrē de pecoribus, de agnellis ortis, de ſeruis, integrā horum curam patri relinquens, cur modo ſolicitus inquiris de victima? Cur etiam victimæ curam integrā parentibus non relinquis? Equidem præſtantiſſima, & ſecuriſſima Iſaaci indoles iam oſten-

debatur, quæ, vt cæteras omoes curas patri re- A
linquebat, in virtutis, obſequijque diuini cu-
ris, minime ſolum parentem eſſe permittit,
ſed ſe ſe curarum ſocium adiungit. Rem pon-
derans D. Baſil. Sel. orat. 7. inquit. *Abraham*
Baſil. Sel. *ignem, & gladium manu tractabat, ligniſque*
victimarijs Iſaacum pulcherrimam victimam
aggrababat, & auxiliatrix ſacrificij fuit ipſa vi-
ctima. Simul enim cum patre Iſaac ſacrificium
faciens, & cum genitore curam partitus, interro-
gatione profert, qua patrium animum exulceret:
Ecce, inquit, ignis, & ligna, vbi eſt victima ho-
locauſti? Ferret præſtantiſſimus filius quod pa-
ter ſibi haberet integras domeſticas curas, &
pro his minime vnquam mutiret, at in curis B
diuini obſequij non patietur eſſe ſolum paren-
tem, ſed cum illo tales curas partitur, & non
minimam illarum partem ſibi aſſumit; quo
eius indoles oſtenditur præſtantiſſima, & ſe-
curiſſima in periculis. Quæ præſtantia in qui-
bus non inuenitur, inueniri ſolent multa diſ-
crimina. Notiſſima eſt ruina filiorum Iob, fi-
liorum, inquam, ſanctiſſimorum, & nulla ſen-
ſibili pecatorum labe pollutorum. Et quid de
Iob. 1. illis ſcriptura? Iob cap. 1. *Ibant filij eius, &*
faciebant conuiuium per domos, vnuſquiſque in
die ſuo: & mittentes vocabant tres ſorores ſuas,
vt comederent, & biberent cum eis. Cumque in
orbem tranſiſſent dies conuiuij, mittebat ad illos C
Iob, & ſanctificabat illos, conſurgenſque diluculo
offerebat holocauſta pro ſingulis: Dicebat enim.
Ne forte peccauerint filij mei, & benedixerint
Deo in cordibus ſuis. Sic faciebat Iob cunctis die-
bus. Expende quæſo, quid filij faciunt, & quid
pater efficiat: filij epulantur, pater orat, Deo li-
tat, holocauſta offert pro filijs, & hoc faciebat
tanta ſolicitudine, vt Polychronius putet il-
lum in ſomnes noctes duxiſſe, vt multo mane
adſtaret aris ſacrificaturus. Cur pereunt filij
vallati tot patris ſacrificijs? Cur non magis pro-
pugnantur aduerſus rabies hoſtiles? Id facie-
bat ſolus Iob, nullus filiorum aſſiſtebat pa-
renti ſacrificaturo, nullus erat ſolicitus cum D
patre de hoſtia, de victima paranda, ſed ſo-
lus pater relinquebatur in ſacrorum curis.
Quid mirum quod filij tot ſacrificiis, & ho-
locauſtis parentis vallati veniant in ruinam,
quando nullus eorum holocauſti curas cum
patre partitur, ſed eas vniuerſas integraſque
patri relinquunt? Equidem ſecuriores eſſent
in ipſis periculis, ſi patri prouidenti holocau-
ſta ſe adiungerent, & non paterentur illum
ſolum eſſe in obſequiis diuinis. Hinc enim
cenſentur præſtantiſſimi, & viuidiſſimi filij
Pſal. 127. Pſalm. 127. vbi dicitur: *Filij tui ſicut nouellæ oli-*
uarum in circuitu menſæ tuæ. Cuius menſæ? E
Procopius in Exod. fol. 294. refert hæc ad mē-
ſam Euchariſticam; filij enim qui veluti oliua-
rum nouellæ reuireſcunt, pacificamque & ſe-
curam vitam in ſe amant oſtendere, non pa-
tiuntur à parentum abeſſe ſacrificiis. Sed quo-
ties patres ſibi menſam Euchariſticam ſtruunt,
ſimul aduolant filij, & cum patre tantæ menſæ
benedictiones partiuntur.

§. XX.

In filio virtutibus præſtanti neceſſario ſe homo agnoſcit patrem.

VOcatur Abraham pater ab Iſaac, & re-
ſpondit pater vocatus cum carnificem a-
gere parabat, quid inſolentius? Vnde tibi ô
bone venit in mentem, aut quis tibi perſua-
ſit te eſſe, & vocari patrem? An gladius? An
ignis? An animus ad cædem paratus? Nonne
hæc potius carnificem oſtendunt? Cur ergo
B reſpondis ad patris vocabulum? Cur te in pa-
tris voce vocari putas? Cur ſemel vocatus
pater, ſic te patrem agnoſcis, vt & ſemel, &
bis filium clames? Ait enim: *Quid vis fili?*
Et continuo ſubiungis, *Dominus prouidebit,*
ſibi victimam holocauſti fili mi. Sane, is erat
Iſaac Deo ſacrandus, tot tantiſque virtutibus
ſplendeſcebat ſub lignis conſtitutus, vt vel in-
ter tanta carnificinæ meditamenta cogeret A-
brahamum meminiſſe ſe eſſe eius patrem.
Poſtquam Saul Dauidem in generum ſuum
adſciuerat, ſic inuidia exarſit, vt omnem affe-
ctum patris, & ſoceri exueret, nihilque magis
inimicum, & hoſtile ſibi cogitaret, quam Da-
C uidem. Hunc vt odioſiſſimum perſequebatur,
eiuſque mortem toto exercitus ſui conatu
procurabat. Interea dum ſolus ingreditur ſpe-
luncam purgandi ventrem cauſa, latebat intus
Dauid, qui parcens vitæ regiæ in teſtimonium
virtutis ſuæ, ſcidit partem regiæ chlamydis.
Vix rex exierat, & Dauid exiens à longe oſten-
debat regi partem chlamydis, & facinus vir-
tutis ſuæ ſimul prædicabat, aiens: *Quin potius*
pater mi vide, & agnoſce oram chlamydis tuæ in
manu mea, quoniam cum præſcinderem ſummi-
tatem chlamydis tuæ nolui extendere manum
meam in te. Hæc Dauid. 1. Reg. 24. vocans 1. Reg. 24.
Saulem patrem. Quid ad hæc infenſiſſimus
D tyrannus? Ait textus: *Dixit Saul: Nunquid*
vox hæc tua eſt fili mi Dauid. Quid magis inau-
ditum? Qui acerrimum hoſtem agebat, ad vo-
cabulum patris ſtat, & ſe agnoſcit patrem, & fi-
lium vocat Dauidem. Quis inter tot odiorum
effectus, inter tot rabies tibi perſuaſit eſſe pa-
trem? Sane Dauidis virtus excellens neceſſario
fecit, vt homo truculentiſſimus ſe meminiſſet
patrem. Ait D. Chryſoſt. homil. de Dauide & Chryſoſt.
Saule. *Quid Dauide felicius, qui ex homicida fe-*
cit patrē? Verba quippe Dauidis ingreſſa in ani-
mū iſtius efferati, totā hanc perfecerunt mutatio-
nem. Et quemadmodum pater ex longo interuallo
E *audita filij reuertentis voce ad ipſam vocem ex-*
citatur: ſic & Saul ſimul vt accepit verba Daui-
dis in animum ingreſſa, poſito affectu, recepit affe-
ctum patris. Non potuit feraliſſimus homo etiā
inter rabidiſſimas odiorum flammas, inter
mortem halantes machinas non ſe agnoſcere
patrem, vbi Dauidis tanta virtus apparuit. Ha-
bent enim hoc paterna viſcera vt excitentur in
filiis, qui nouerunt ſe ſe virtutibus commenda-
re. Hinc de Iacobo audiente Ioſephi virtutes,
& glorias dicitur Gen. 45. *Reuixit ſpiritus eius,* Gen. 45.
& ait: Sufficit mihi, ſi adhuc Ioſeph filius meus vi-
uit. Cur qui tot alios habebat in ſolo Ioſepho
dicitur reuixiſſe? Ruper. ibi. *In eo tantū agnoſ-* Rupert.

cit ſe patrem, ſi filium relinquat poſt ſe, qui iuſtitiæ conſequatur hæreditatem. Mortua ſunt viſcera paterna, dum filij non colunt iuſtitiam, tunc ſolom excitantur, & eſſe dicuntur, cum filij apparent virtutibus conſpicui.

Gen. 22. Pergebant ergo pariter: & venerunt ad locum, quem oſtenderat ei Deus, in quo ædificauit altare, & deſuper ligna compoſuit: cumque alligaſſet Iſaac filium ſuum, poſuit eum in altare ſuper ſtruem lignorum. Extenditque manum, & arripuit gladium, vt inuolaret filium ſuum.

§. XXI.

Locus ſacer, ſiue Dei templum vix capit nocentes, qui ibi in peccatis malint eſſe.

NOn ſerui, non aſinus, ſed ſoli Abrahamus, & Iſaacus veniunt ad locum, quem oſtẽderat Deus tanto holocauſto deſtinatũ; & merito, locus enim ſacer, qui Dei templo deſtinabatur, ſolos illos capit, qui munditiem, & ſanctitatem ament; quidquid autem beſtiale, & immundum, & ſceleſtum eſt, maxime cauet. Compone modo Abrahamum & Iſaacum cũ Moyſe; & illi, & hic venerunt in terram ſanctam; illi & venerunt, & ſecuri manent: Moyſes vix terram calcat, & ſtatim arcetur. Ait enim vox de loco exiens, Exod 3. *Ne appropies huc. ſolue calceamẽtum de pedibus tuis, locus enim in quo ſtas terra ſancta eſt.* Et quidem & illis, & huic erat locus ſanctus, diuinis præparatus oraculis, cur Iſaacus cũ patre admittitur, & Moyſes arcetur? Cur illi in offenſe locum calcant; & Moyſes non permittitur vel ad momentum ibi ſtare, niſi prius exuat calceos? Habebat hic immundiciem in calceis, quam vehementer cauet locus ſanctus. Ait Orig. hom. 8. in Geneſ. *Moyſes cum veniſſet ad locum, quem oſtendit ei Deus, non permittitur aſcendere, ſed ante ei dicitur: Solue corrigiam calceamenti de pedibus tuis. Abrahæ nihil horum dicitur, neque Iſaac: ſed aſcendunt, nec calceamenta deponunt. In quo illa fortaſſis eſt ratio, quod Moyſes, quamuis eſſet magnus, tamen de Ægypto veniebat, & erant aliqua mortalitatis vincula pedibus eius innexa.* Admittuntur à loco ſancto mundi omnes, admonentur, qui immundiciam habent, vt deponant eam, at qui nec in ſancto loco mundi amant eſſe, ſed ibi maculas gaudent inferre, fallar niſi in maxima ſalutis diſcrimina veniant. Dum Ieroſolymitana vrbs euertebatur, perfidorum Iudæorum phalans in templo erat, quæ maiori viribus audacia è templo erupit, & appropinquantes Romanos miſere conficiebat. Rem ſpectabat è muro miles quidam Cæſaris latero, Iulianus nomine, qui ſeſe è muro proripiens proſilit in arenam tanta alacritate animi, vt vel ad eius aſpectum Iudæi terga verterent, coacti ſe recipere ad templum. Iulianus

Exod. 3.

Origen.

A autem, qui tergo illorum imminebat, dũ alios perimit, & clauſtro coercet, cõfixum clauis calceamentum gerens, vſu militarium virorum, non conſiderauit polito lapide ſolum ſtratum, quod cauendum foret, ſed quaſi in campo præliaretur ſecurus, labitur, & ingentem lapſo ſuo ſonitũ dedit. Nec potuit aſſurgere lubrico ſolo fuſus, ſed ibi ipſa occubuit hoſtiom multitudine oppreſſus. Vnde huic tam ſtrenuo militi tã nefarium appoſuit Deus euentum belli? Rem conſiderãs Ægeſippus lib. 5. de Excid. Ieroſol. cap. 5. fatur. *Solus Iulianus ſe de Antonia prorripuit, ſolus in hoſtilia agmina ruit, ſolus ſe armatis miſcuit, ſolus in templum Iudæos redire compulit. Vereor, ne iſtud obfuerit magis, quia de tẽplo fuerant exterminandi Deo infideles, ideo lapſus non* B *inuenit remedium.* Quid pulchrius in rem præſentem? Euomebat ſceleratos Iudæos templũ; Iulianus ſtrenue dimicans illos coegit redire in templum, ideo lapſus non inuenit remedium, vt videas, quam inſanabilis ſit, qui non dubitat ſcelera templo Dei inferre. Huc trahe dicta tom. 4. in Euang. lib. 18. cap. 9. §. 5. & 4. & tom. 3. lib. 15. cap. 7. §. 1. & ſæpe alias.

Ægeſipp.

§. XXII.

Magna facinora non ſubito aggredienda.

C ECce quot fiunt, antequam Iſaacus ſiſtatur aris, non breue iter pater, & filius arripiũt, montem ſcandunt, altare ædificatur; ligna deſuper componuntur, aptantur; & quid neceſsũ fuit ligna prius componi; altare ędificari? Quid obeſſet, ſi ante compoſita ligna victima occideretur? Cur maluit Abrahamus victimam occidere poſt ligna compoſita, & non antea? Pulchram rationem attigit D. Ambroſ. ibi fatus: *Quanta molimina immolaturi, ne raptus ſubito ad immolandum æſtimaretur!* Equidem vt filij immolatio erat inter præſtantiſſima virtutum facina; ſic ſacrificaturus ante quam ad illam D perueniret, multa alia moliebatur in id conducentia, ne videretur ſubito tantum aggredi facinus, Sic Dauid. 1. Reg. 17. Stans coram Saule petens ſibi ſingulare certamẽ cum Philiſthæo, qui Iſraelem exprobabat, dicit ad regem. *Paſcebat ſeruus tuus patris ſui gregẽ, & veniebat leo, vel vrſus, & tollebat arietem de medio gregis: & perſequebar eos, & percutiebã, eruebamque de ore eorum: & illi conſurgebant aduerſum me, & apprehendebã mentũ eorũ, & ſuffocabam, interficiebamque eos. Nam & leonem, & vrſum interfeci ego ſeruus tuus.* Expende quanta de ſe iactet coram rege modeſtiſſimus iuuenis Dauid; vt in medium proferat, quæcũque ipſe peregerat in E ſolitudine. Et quę ratio potuit compellere modeſtiſſimum iuuenem vſque ad illam horam de ſuis facinoribus mutum, vt illa coram proponat, & eunlget? Hoc ſatagebat prudentiſſimus iuuenis, ne videretur ſubita alacritate in tantum facinus, & tam ſplendidum, & tam periculoſum protrupiſſe; ſed id aggredi, cuius in alijs etiam fecerat periculũ. Quippe ait Theodor. quæſt. 40. in 1. Reg. *Neceſſe habuit Dauid dicere ſe omni reliquo tempore de victoria fiduciam concepiſſe, quomodo cum gregem paſceret, ſuffocauit leonem, & vrſum eum inuadentes.*

Ambr

Theodor.

Digitized by Google

A Hoc quippe neceſſarium erat viro bono, quod oſtenderet ſe non ſubito in tantum certamen venire; ſed longa meditamenta præhabuiſſe; & multo ante tempore in ſimilibus præluſiſſe, quando cum leone pugnauit, quando cum vrſo. Huc trahe dicta. 1. tom. in Euang. lib. 1. cap. 7. §. 27. & lib. 3. cap. 2. §. 19.

Gen. 22. Et Ecce Angelus Domini de cælo clamauit, dicens, Abraham, Abraham. Qui reſpondit, Adſum. Dixitque ei, Non extendas manum tuam ſuper puerum, neque facias B illi quicquam: nunc cognoui, quod timeas Dominum, & non pepeciſti vnigenito filio tuo propter me, &c.

Per memetipſum iuraui dicit Dominus; quia feciſti hanc rem, & non pepercisti filio tuo vnigenito propter me; benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cęli, & velut arena, quę eſt in litore maris, poſſidebit ſemen tuum C portas inimicorum ſuorum, & benedicentur in ſemine tuo omnes gentes terrę, quia obediſti voci meę. Reuerſus eſt Abraham ad pueros ſuos, abieruntque Berſabee.

§. XXIII.

Quo citius quis ad ſummam vſque deiectionem propter Deum deuenit, eo euidentius in proxime exaltationem tenet.

D ECce tibi Iſaac vnicus Abraham hæres ſuper ſtruem lignorum poſitus apparet ligatis manibus, pedibuſque, quaſi vile pecus, vt gladium occiſionis ſpectet. Quid magis deiectum? Fallar, ſi quid magis deiectum, & humile cogitari poſſit. Quid plura? Tunc Angelus, tunc cæleſtis vox intonat, quæ patris dexteram cohibet, & Iſaacum incolumen ſeruat, & mille benedictionibus exaltandum producit. Cur Angele antea non veniſti? Cur cum Iſaac prompte ſeſe patri ad mortem obtulit, tunc Angelus non affuit, qui liberaret? Cur cum ligabatur, non venit? Cur cum ligatus ante E aras expectabat, non clamauit Angelus: ſed ſiluit, donec ligatus iam ſupra ſtruem lignorum, velut pecus ſacrificandum poneretur? Equidem tunc erat exaltandus Iſaac, cum ad eam deiectionem deuenerat, in qua poſitus non haberet, vnde amplius deijceretur. Tunc ſolum vniuerſæ tentationes ſiſtuntur, & ſecure incipiunt homines in vitam aſcendere, cum ſic propter Deum deijciuntur, vt nihil amplius habeant, de quo poſſint deſcendere. Dum Iob diuitijs, & filiorum corona floreſcebat, quis narret eius tentationes, & ruinas? Hoſtes, cælum, elementa, & totus infernus in ſanctiſſimum virum exſurgunt, vt eum proſternant.

A Diuitias amiſit, filios perdidit, nec ceſſant tentationum tela, quia adhuc habebat, quid perderet, corporalem enim ſanitatem habebat. Quid tunc? Ait cap. 2. *Egreſſus igitur Satan à facie Domini percuſſit Iob vlcere peſſimo, à planta pedis vſque ad verticem eius: qui teſta ſaniem radebat ſedens in ſterquilinio.* Satam percuſſit, & Iob percuſſus in ſterquilinio ſedit radens vlcerum ſaniem vili, & aſpera teſta: nec amplius auditur Satan aliquid aduerſus Iobum dixiſſe apud Deum. Cur Satan non amplius loqueris? Cur iterum non petis virum iuſtum tibi permitti? Ex quo Iob percuſſus in ſterquilinio ſedit, in ea ſe ſe deiectione oſtendit, vltra B quam amplius cadere non potuit, quare neceſſum fuit, vt aduerſa eius ſopirentur, & ſecunda arriderent. Pulchre D. Paulinus, epiſt. 10. ad Sulpitium ſeuer. *Poſtquam Iob ſedit in ſtercore, tentari deſtitit. Conſumpſerat tentatoris inuidiam humilitatè perfecta, qua facilius ſurgere, quam deijci poteſt. Quia infimo ſedens, vnde cadat, non habet, & habet, vnde conſurgat per eum, qui ſuſcitat de terra inopem, & de ſtercore erigit pauperem.* Sane qui in extremo deiectionis eſt, non mirum quod tentationes abſumat vniuerſas, quando iam non habet, vnde cadat, habet autem vnde poſſit erigi. Et ſic neceſſum eſt, vt inde incipiat aſcendere. Fælix il- *D. Paulinus.*

C le homo, qui propter Deum ſummæ ſe deiectioni, & abiectioni permiſit, habet enim vnde erigatur in ſpem vitæ, & non habet quid timeat. Propheta erat Dauid, & ſanctus, & nilominus clamabat, Pſalm. 118. *Feci iuſtitiam, & iudicium, non tradas me nocentibus me.* Poſt *Pſal.* 118. multa iuſtitiæ facinora timebat ſibi à nocentibus aduerſarijs, à quibus liberari poſtulabat. Sed vide quam ſuper regium hunc prophetam euolet Paulus, qui fornicarium iudicans, ait ad Chorinthios, *iudicaui tradere huiuſcemodi hominem Satanæ*: Tantum abeſt, vt metuat Paulus tradi, vt ipſe potius nocentes tradat Satanæ. Quam Pauli excellentiam meditatus D. *Ad Corinthios.*

D Hilar. ibi fatur: *Propheta quidem ne à Deo tradatur, orat Cæterum Apoſtolus habet iam in ſe id fiducia, vt peccatores diabolo tradat ipſe.* Et *D. Hilar.* vnde tanta hęc differentia inter regium vatem, & Apoſtolum: quod ille metuat tradi aduerſario, hic autem adeo ſe ſuper aduerſarium extollat, vt illo tanquam miniſtro, & carcerario vtatur? Equidem Dauid licet ſanctus erat in regno, erat poſitus in dignitate, habebat, quod poſſet amittere, & vnde incurſiones aduerſariorum poſſet pati, & ideo in ſolicitudine & metu ruinæ verſabatur. Apoſtolus omnibus bonis ſpoliatus, morti deſtinatus, in acie nabaculæ erat, non habebat vnde caderet, conſum- E ſerat tentatoris inuidiam, & inde illo vt exaltationis ſuæ miniſtro vtebatur.

§ XXIIII.

In dominica paſſionis ſequela vita, & triumphus exurgit.

MActandus adorat Iſaac ſuper ſtruem lignorum, & ecce tibi Angelus clamat ad patrem, *ne extendas manum ſuper puerum, nec facias illi quicquam*, & merito,

rito, qui enim ſequebatur filium Dei in patris obedientia, in vinculis, in ſublato ligno, neceſſium erat, vt ſequeretur in vita, in triumpho. Veriſſimum enim eſt aſſertum illud Pauli: *ſi compatimur, & conregnabimus*: nulli negat Dei filius ſui regni, ſuæ vitæ participium, quem nouit & mortis & paſſionis participem.

Pauli.

Magnus ille Herodes regiis ornamentis exutus apud victorem Cæſarem quærebatur, ſe in tantum diſcrimen, in tantamque miſeriam coniectum fuiſſe ab Antonio Cleopatræ amoribus occæcato. Cui ſtatim reſpondit Cæſar factus benignior apud Egeſippum libr. 1. de Excid. Ieroſ. cap. 34. inquiens. *Quid miraris Herodes ſi à te deſiſtere fecit Cleopatra Antonium, cum à me diſſociauerit, atque ex conſorte imperij honeſtum fecerit? Ergo & quia tu nobiſcum repudiatus es, & ideo nobiſcum regna.* Et ſi magnanimus imperator Herodem inimicum ſibi expertus fuerat, & morte dignum, tamen vbi reſciuit idem ſecum ab Antonio paſſum repudium ob Cleopatram, eo adductus eſt, vt illum etiam ſecum conſetnaret in regno. Fecit hoc ſemel hominis Imperatoris magnanimitas, at regis mei Chriſti munificentia id facit in dies. Nullus cum meo rege repudiatus, & percuſſus eſt, qui non viuat, & regnet cum illo. Hæc eſt via vitæ, ſi dominicæ paſſionis ſequaris viam.

Egeſippum.

Mulieres illæ, quæ emerant aromata, vt vngerent Ieſum, in fide reſurrectionis mortuæ ingreſſæ ſunt ſepulchrum. Quid tunc? Ait Matth. 28. *Exierunt cito de monumento, cum gaudio magno currentes nuntiare diſcipulis eius.* Viderant Angelos, audierant angelos, & adhuc mortuæ manebant in reſurrectionis fide, vnde nunc adeo viduæ, vt & reſurrectionem anountient? Chryſol. ſerm. 80. inquit: *Mulieres intrant ſepulchrum, vt fierent ſepulturæ participes, ſociæ paſſionis, exeunt de ſepulchro, vt ante fide reſurgerent, &c.* Vbi intrantes ſepulchrum: paſſionis ſociæ fiunt, non potuerunt non participes fieri & vitæ, exeuntes è ſepulchro in fide reſurrectionis viuidiſſimæ. Habet hoc imago, vel vmbra mortis Chriſti, quod in nobis vitam ſtillet, & triumphos. Ait enim Paulus ad Rom. 6. *Si complantati facti ſumus ſimilitudini mortis eius, ſimul & reſurrectionis erimus.* Petimur complantari ſimilitudini mortis eius, vt creſcamus in vitam. Nos horreſcimus ſimilitudinem mortis Chriſti, & amplectimur mundi vitam, & petimus.

Matth. 28.

Chryſol.

Ad Rom. 6.

Accipite in hanc rem pulcherrimum exemplom. Dum Romano exercitu cingeretur Ieroſolyma, interni milites deliberant de eligendo duce, penes quem tota ſit pacis, bellique poteſtas. Aberat homo quidam nobilis, cuius imago, vt præſtantiſſimi viri in medio proponitor, vt videant, an euocari debeat in vrbis perfectutum. Imaginem contempſit Matthias quidam, fecitque vt contempta Ioannis imagine populus factionum authorem Simonem eligeret in principem. Nec mora, eligitur Simon, qui vix dignitatem accepit, & benefactorem ſuum nullius apud ſe conuictum facinoris duriſſimæ morti tradit cum tribus filiis. Cui Matthias ſententia audita ſic affatur apud Egeſippum lib. 5. Excid. Ieroſol. cap. 22. *Ad ſceleratius Simon acerbitatem, filiorum necis ſpectator aſſiſto, Merui, fateor, quia Ioannem pictum videre non potui, & te armatum elegi. O præcipitem ſenectutem, imaginem timuimus, tyrannum expetiuimus. Ioannis nos cera terruit, Simonis latrocinia delectauerunt. Acceleretur itaque pompa funebris, veniat carnifex, &c.* Quid in rem noſtram pulchrius? Propoſita eſt nobis imago mortis Chriſti, cui complantemur, aut mundalis vita, & voluptuoſa, Chriſtum pictum videre non poſſumus, & armatas ferro voluptatis eligimus. Imaginem mortis timemus, tyrannidem vitiorum amplexamur. Vel vmbra, vel cera paſſionis nos terret, & nos delectant voluptatum læthalia ſpicula. O amentiam hominum, ſi ad paſſionis imaginem currant, inde vita proſilit, & triumphus, ſed quia imaginem fugimus mortis, vt voluptuoſam agamus vitam, & mors acceleratur, & ſub duro perimus carnifice.

Egeſippum, lib. 5.

CAPVT SECVNDVM.

Iſaaci nuptiæ, & filiorum natiuitas.

Textus Hiſtoria.

QVADRAGESIMVM viderat annum Iſaacus, & patrem ſolicitum tenebat, quibus poſſet nuptiarum tædis lumen addere tanti filij virtutibus. Nulla è Chananitidis puella placuit ſeni, vt quæ à Noe traxerant maledictum ſeruitutis, & nimis eſſent Idolorum cultibus addictæ. Magis libuit, de antiqua Meſopotamiæ patria, & cognatione virginem comparare, quam filio adiungat. Rei conſiliarium, & procuratorem vocat Eliezerum ſibi omnium ſeruorum fideliſſimum, & chariſſimum, hunc per Deum, quem de ſui fæmoris carne venturum expectabat, per fædera charitatis antiquæ orauit, vt Iſaaci hymenæos curet, nec ſplendidum iuuenem compare Chananitide obſcuret, neu illum ad cognatos reducat, ſed potius inde afferat virginem. Hoc vnum, inquit ſenex, à iuramenti religione te reddet immunem, ſi nulla cognata virgo ſponſum amet tam longo emendum itinere. Et illo inter geſtus lætiſſimos iurante, pater conticuit, ſperans à Deo ſibi paratam nurum. Neque iter differebat Eliezerus, decem camelos lectiſſimis, regionis, & familiæ premit ſpoliis, quæ virgini notam faciant opulentiam viri. His ductis viam arripit, cuius octauus, ſiue decimus dies hominem reddit Haran propinquum, & viciniori vrbis puteo. Hic ſolliciti Eliezer incipiunt vota, & Eliezeri votis ſollicitatus diuinum numen, vt cæptis faueat, & virginem promat, quæ deceat tanti patriarchæ connubium. Eligendæ ſigna ponuntur, ſi petenti potum hilaris exhibeat, & addat inſuper, quod etiam, & camelorum velit ſitim extinguere. Interea apparet Rebbeca

Batuelis filia, Nachoris Abrahami fratris neptis ex Melcha, virgo venuſtiſſimæ formæ non multa in compta, in natiuo decore multa, & multa in officio. Hydriam applicuit fonti implendam, & tantum niuis in manibus impleuit hydriæ, quantum ſufficeret, vt totus, quantus erat fons, in cryſtallum iret. Domum reuerſuræ adſtat Eliezerus, & inſolitam miratus pulchritudinem, Liceat, inquit, decora puella, hoſpiti ſitibundo de rua hydria aquas haurire, quibus inuident vnioerſi fontes Paradiſi. Illa oon multum hoſpitem morata, inclioatam ſuſtentans manibus hydriam, aquas porrigit, quæ de ſuſtentiis beneficio nectara ſuperant. Vix hominem ſatiarat, & dicto citius camelis accurens, quam ſemel & ter impleuerat hydriam, totidem repetitis officiis coram effundit, vt omnes bibant. Non aliter credebant antiqui Nympharum numina fontibus adſtitiſſe, vt niuali fluenti mortalium ſites extinguerent. Gradiebatur illa, tanta humanitate, tamqoe concinna, rurſuſque ea comitatis ſpecie, vt in illius contemplatione cerneret Eliezerus in effectum veniſſe vota ſua. Vnum reſtabat ſcieodum, puellæ genus, quoniam Iſaaco de cognatione ſua debebatur vxor. Itaque rogat Eliezerus, cui numini debeat tanta pulchritudo, quod nata ſit. Et parens, & aui in promptu fuerunt nobiliſſimæ virgini. Ad qoorum nomina exultans hoſpes, vt ex fonte coniiciebatur, in ſubitas lætitias aſſurgit. Tandem verſus ad Deum, cuius qoaſi pedibus allapſus humi ſternebatur, Summe Deus, inquit, firma tuo numioe vota mea, firma Abrahami fidem, quando cæleſti munere factum eſt, vt recto itinere ad domum fratris domini mei addocat. O te fœlicem, formoſiſſima puella, ſi tuas fortunas licuiſſet agnoſcere, ſciuiſſeſque tui Abrahami patroi primogeoitum Iſaacum te alloqui, tibi adiungi, qui quo magis te deuinciat, hæc per me offert muouſcula, parua obratiſſimi fœderis pignora. Simul dixit, & ex pyxide eruit inaures aureas appendentes ſiclos doos, & armillas totidem pondo ſiclorum decem, quibos erga Dominum ſuom, affectum virginis inclinare nititur. Aduolauit illa ad parentes, prætendit munera, & omnia ex Eliezero audita renunciat. Erat virgini frater natu maior, cuius notu regebatur familia, deceſſerat enim Batuel pater, vt autumant plurimi. Ergo Labanus ſororis percepta relatione pergit ad fontem, Eliezerum inuenit, quem officioſè obſecrat, ne cunctetur venire, in ſibi, & ſuis paratum hoſpitium. Succeſſere omnes in tectum, & dum camelos miniſtri curant, perlata cœna, & Laoani homanitas hoſpitem ad laborum obliuionem inoitant. Abſtinuit à cibo Eliezerus, ſed & antequam menſæ accumbat, ſic tam longæ ſuſceptæ viæ cauſas explicuit. Abrahamus mihi herus eſt, vir non ſolum veſtri cultor, ſed & ſanguinis, cui iuramenti religione adſtrictus perueni virginem quæſiturus, quæ thalamom ſplendidiſſimi ſanctiſſimique iuuenis, illios primogeniti adimpleat. Tener ſenem auitæ domus affectus, & maximè offendit fucata Chananitidum pulchritudo, hinc amat de propria ſtirpe plantam accipere, cui filio

A iunctæ debeat ingentes à ſummo Deo ſibi promiſſos benedictionum fructus. Eiſdem ego agitatus curis longum dimetior iter, vrbis accedo fonti, vbi dum coram Deo paratam tanto coniugio virginem, Domini mei moribus, virtutibuſque depingo, adeſt Rebbeeca multis aliis longè ſplendidior, & humanior cunctis. Huius in aſpectu, & magis in officio ſummum Deum Iſaaci pronubum adoro, extractiſque inaoribus aureis, ſimul & armillis quaſi nuptiali xenio ſponſam deſigno. Videte, hoſpites, quid in Iſaaci genere, quid in fortonas diſpliceat? Aot me io cælum aſſerite, ſi faciatis, vt velit Rebbecca Iſaacum habere maritum. B Annuunt oranti virginis fratres, & non paucis lætitiæ ſignis oſtendunt, ſibi ſororis, cum Iſaaco connubium pergratum accidiſſe, & fore auſpicatiſſimum. Quæ tunc vota Eliezeri, qui ſenſus fuere? Auri, argentique vim, in diuerſi generis vaſi efformatam eruit, ſimulque veſtes eadem opulentia tumentes. His ornat Rebbeccam, illis matris eius, fratrumque ambitionem replet. Lætantes omnes excipit cœna quæ multum conſumpſerat noctis, cum receſſum eſt. Vbi ſol parturiebatur, adſtat Eliezerus, redeundi ad heros de tarditate anxios facultatem contendit, tandem à reſi- C ſtentibus virginis fratribus facultate accepta, paratam profectionem Rebeccæ denuntiat. Libeotiſſima illa aſcendit camelum, noua fœlicitatis ſigna profectione prætendens Eliezero, quod aderat fructus laboris: peruieerat enim tot incommoda, ne ſeni hero obnoxius maneret. Fratribus iucuodiſſimum erat ſororem iungere illi viro, cui tanta à ſummo Deo promiſſa cognorant. Ancillæ nonnullæ ibant, inter quas nutrix Rebbeccæ dominam ſequebatur amoris ergo, aliæ vt debita exhiberent obſequia. Omnes in ſciſcitando multæ; at Eliezerus plurimus erat in explicandis D Iſaaci dotibus, præſtantia formæ, adolis ſuauitate, & diuitiis Abrahamidæ domus. Iamque peruenerant ad confinia Gereræ ea hora, qua Iſaacus in campum diuerterat, qui camelorum turmam à longè præuidens, putans ſuos, lento gradu occurrit venientibus. Subitæ ſeruorum voces fuerunt Iſaacum eſſe, qui venerit, nam nota erat gradiendi forma, & vſus in campum prodeundi. Coins ad aſpectum Rebbecca flammineo circumamicta velamine ambulare cæpit, quantumuis reſiſtentis ſponſi allapſura pedibus. Ruſarum illam vim inclinatam ſubleuat Iſaacus, cui longiſſimum erat, E quod non eam duceret ad gymneceum, haud dobius à ſe amandum oblatum à Deo egregiæ adoleſcentis conſortiom. Tamquam cum Sponſa locutus eſt: oiſi qoò adhuc reuerentia accedebat blanditiis. Nec deerat illa laudibus ſuis, tam ſubmiſſa in Sponſum, tam concinnâ modeſtiâ ſe ingerens, vt conclamatum ſit illos à ſummo Deo fuiſſe coniunctos. Sopitos tunc primum eſt io Iſaaco materni funeris dolor, ex quo enim è matris ſede cæpit Rebbecca ſplendeſcere, omnia luctus oubila diſperiere, & qoem matri Iſaacus affectum debuerat, ſponſæ reddidit. Vna in iis tædis, Abrahamidum votis tardauit reſpondere. Rebbeccæ fœcunditas, quæ ſub ſterilitatis oota delitoſceos, aſſiduis

tandem Iſaaci precibus excitata ſic creuit, vt gemina prole auctus, ſerotinus vterus intumeſceret. Fuit vterus Iſaaci filiis paleſtra, ibi enim infantes hoſtilibus agitati motibus vſque ad matris querelam, poſterum ſuorum ſæuiſſima præſignabant bella. Naſcendi ordo primarum Eſau dedit, ex quo à fratre Iacob deturuaretur, quando is naſcebatur adnitens plantam maioris fratris ſubuertere. Vt ambo fratres creuerint, vt alter à matre, alter à patre amaretur, vt repulſo Eſau patris benedictionem Iacob furatus fuerit, ſuperius dixi, vbi Iacobi ad amuſſim hiſtoriam texui.

PARS VNICA.

Moralia circa textus.

ET nuptias, & filios Iſaaci recenſere conatos fui; iam de literæ cortice ex ſacro textu nobis veniunt mella promenda.

Geneſ. 24. Dixitque Abraham ad ſeruum ſeniorem domus ſuæ, qui præerat omnibus, quæ habebat: Pone manum tuam ſubter fæmur meum; vt adiurem te per Dominum Deum cœli, & terræ, vt non accipias vxorem filio meo de filiabus Chananæorum inter quos habito: ſed ad terram, & cognationem meam proficiſcaris, & inde accipias vxorem filio meo Iſaac.

§. I.

Quæ circa filiorum pudicitiam ſunt, præcipue parentes tangunt.

NVlla in Iſaac de nuptiis oſtenditur cura, nulla in illo de eligenda, iungendaque ſibi puella cogitatio, id ſolus pater Abrahamus meminit, ſolus curat, ſolus ſeruum vocat, & cum ſeruo tractat ſeruile, & laſciuum Chananæorum genus effugere, & virginem ex propria mundiſſima cognatione filio dare. Et cur in hac cura ſolus introducitur pater, niſi vt oſtendatur, quam præcipuè parentes tangant quæcumque ſunt filiis pudicitiæ, & caſtitati?
1. Tim. 2. Hinc Paulus 1. ad Timoth. 2. *Mulier ſeducta in præuaricatione fuit. Saluabitur autem per filiorum generationem: ſi permanſerint in fide, & dilectione, & ſanctificatione cum ſobrietate.* Diuus Hieronymus libr. 1. in Iouinian. putat vltima hæc legenda eſſe, *& ſanctificatione cum caſtitate.* Salus enim & fælicitas parentis non ſolis ex propriis virtutibus conſtat, ſed etiam reſultat ex filiorum virtutibus. Et ex quibus filiorum virtutibus? Nimirum ſi fideles ſunt, ſi ſanctimoniam habeant cum caſtitate. Equidem quaſi proprio ſtemmate ornantur parentes filiorum caſtitate.
Hieron. Vnde D. Hieronymus ibi: *Tunc ergo ſaluabitur mulier, ſi illos genuerit filios, qui virgines permanſuri ſunt, ſi quod ipſa perdit: acquirat*

A *in liberis, & damnum radicis, & cariem flore compenſet, & pomis.* Ecce tibi vt ſe veſtiat parens caſto, & florido filiorum ornatu, & ſalutem componat ſuam de filiorum caſtitate, quaſi hæc in filiis præcipuè ſpectet ad patres. Hinc 1. Æſdræ cap. 11. vbi petulentia, & libido populi *1. Æſd. 11.* in alienigenis ducendis curatur, ſacerdotis magni Ieſu filij illius criminis rei notantur. Ait enim, *Et inuenti ſunt de filiis ſacerdotum, qui duxerunt vxores alienigenas. De filiis Ieſue filij Ioſedech, & fratres eius, Maſia, & Eliezer, & Iarib, & Godolia.* Quid tunc? Accipite Zachariam cap. 3. huc reſpicientem. *Zach. 3.* *Oſtendit mihi Dominus*
B *Ieſum ſacerdotem magnum ſtantem coram Angelo Domini: & Satan ſtabat à dextris virtutis eius, vt aduerſaretur ei::: Et Ieſus erat indutus veſtibus ſordidis, & ſtabat ante faciem Angeli.* Creditur Zacharias reſpexiſſe ad dictam Æſdræ hiſtoriam, ſed ibi Ieſu ſacerdotis ſummi filij dicuntur alienigenas duxiſſe vxores, illarumque voluptatibus, & luxuria capti. Hic Ieſus dicitur coram aduerſario ſtare indutus veſtibus ſordidis. Non filij, ſed ſolus Ieſus apparet ſordidus, quando enim filiorum caſtitas coniugio nefario ſordidabatur, labes hæc præcipuè patrem afficiebat. Sic Beda in Æſd. farut: *Rectè, inquit, ſtabat Satanas à dextris eius vt aduerſaretur ei, quia* *Beda.*
C *vera erat accuſatio, ipſe enim cum cæteris alienigenam duxit vxorem. Quod autem dicitur Ieſus indutus veſtibus ſordidis, interpretatur, ob coniugium illicitum. Sed intuendum, quod non ſcribit Æſdras Ieſum alienigenam duxiſſe vxorem, ſed quoſdam de filiis eius hoc facinore dicit eſſe pollutos. Quamuis & culpa filiorum ad patrem reſpiciat.* Ecce tibi vnde Ieſus ſordidas veſtes habebat, nimirum ex ſordidata filiorum pudicitia, non Ieſus, ſed filij ſeſe coniugio laſciuo polluerant, & tamen pater totam illam maculam induit, in re enim caſtitatis, & pudicitiæ, quidquid in filiis inuenitur, patres aut ornat, aut inficit, quaſi huius virtutis cura, præcipuè illos pertingat. Nouiſſima eſt
D Heli clades, de qua ait Dominus, 1. Reg. 3. *Suſcitabo aduerſus Heli omnia, quæ locutus ſum ſuper domum eius. Incipiam, & complebo. Prædixi enim ei, quod iudicaturus eſſem domum eius in æternum propter iniquitatem eius, eo quod nouerat indignè agere filios ſuos, & non corripuerit eos.* *1. Reg. 3.* Sed & Samuel habuit filios perditiſſimos, & tamen non luit filiorum pœnas. Cur magis Heli, quam Samueli tribuuntur filiorum errores? De filiis Samueli ſolum dicitur, 1. Reg. 8. quod *declinauerunt poſt auaritiam*; *1. Reg. 8.* de filiis autem Heli dicitur cap. 2. quod *dormiebant cum mulieribus, quæ obſeruabant ad oſtium tabernaculi.* Non autem alia,
E ſed quæ ad caſtitatis labem in filiis pertinent, ea præcipuè tribuuntur parentibus. Ait Procopius in Gloſſa: *Procop.* *Quare Samuel non luit pœnas propter ſcelera filiorum ſicut Heli? Iſti in homines iniurioſi, illi in Deum impij fuerunt. Neque enim illi violauerunt matrimonia, neque libidinibus iniuria affecerunt diuinum tabernaculum. Eos autem ſolum accuſat, quod corrumperentur muneribus.* Quando quæ caſtitatis ſunt in filiis integra manent, integra etiam manet gloria parentum, quæ ſordidatur, & contunditur, vbi in filiis datur aliquid, quod pudicitiæ, & caſtitatis ſplendori derogat.

§. II.

Perditioni ſolent eſſe nuptiæ, in quibus non tam Chriſtus ſalutis author, quam temporale aliquod commodum cernitur.

SVbter Abrahami fæmur iubetur ſeruus Eliezer manum ponere, vt iuret de eligenda Iſaaco ſponſa: & cur ad hoe manus ponitur ſubtet Abrahami fæmur? Erat in Abrahami fæmore, tamquam in radice Chriſtus, vt malunt D. Gregor. Auguſt. Ambroſ. Rup. Hieron. & alij apud Lyppomanum, qui ſolus in illo connubio ſpectabatur, non diuitiæ, non dominatus, non formæ venuſtas cupidiatis pobulum. O Sponſa Iſaaco digna, pro qua eligenda non temporalia commoda, ſed Chriſtus ſpectatur, fallar, niſi inde auſpicatiſſimum connubium appareat: connubiorum enim diſcrimina tunc oriuntur, quando non Chriſtus, ſed lucrum
Prou. 9. quæritur temporale. Prouerb. 9. ex lectione Septuag. apud Diuum Hieronymum lib. 1. in Iouinian. *Mulier inſipiens, & audax inops panis. Terrigenæ apud eam pereunt, & in profundum infernum incurrunt.* Expende qui ſint, qui pereant, C qui damna peſſimæ fæminæ expenuntur, nimirum, Terigina, hoc eſt, illi homines, qui in fæminarum conſortio nihil Chriſtiauum ſpectant, nihilque vident, qnod ad terrenum,
Hieron. & temporalem hominem non pertineat. Ex quo eleganter D. Hionym. ibi: *Mulier, inſipiens, & audax, inops panis efficitur. Cuius panis? Nempe illius, qui de cælo deſcendit. Terrigenæ apud eam pereunt, & in profundum infernum incurrunt. Qui ſunt terrigenæ, qui apud eam pereunt? Vtique illi, qui ſequuntur primum Adam, qui de terra eſt, & non ſecundum, qui de cælo eſt.* Vbi diuiniſſimi panis inopia eſt, vbi in coniugali fœdere nihil ſecundi Adami, nempe Chriſti aſpicitur, ſed D terrena, & temporalia incommoda ſola præ oculis ſunt, ibi & ruinæ, & perditioues proſiliunt. Exemplum ſit, quod de Herode narrat
Egeſippum. Egeſipp. libr. 1. Excid. Hieroſol. cap. 36. inquiens: *Hanc Herodis potentiam proſperis affluentem ſucceſſibus vnius mulieris expetita ſocietas inclinauit, mæſtiſque infregit doloribus, ex quo aduerſum ius, faſque coniugium dignitate potius generis, quam charitate, vſu quodam regio metiendum exiſtimauit. Sociat ſibi Mariamnem Ariſtobuli neptem, Alexandri filiam. Itaque dum ſequitur nobilitatem, in perturbationem incidit, quæ ſibi domus propria non conueniret, cui diuerſarum Prouin-* E *ciarum multiplex optemperabat populus.* Scatent connubia doloribus, ſcatent periculis, quando in illis ſolum ſpectatur temporale lucrum, nihil Chriſtianum, & diuinum conſpicitur. Caue homo, ne ad connubia curras, ſicut equus, & mulus, ſola reſpiciens pabola appetitus, quando nuptiarum auſpicium fælix nullum eſt, niſi vbi in illis quæritur Chriſtus. Hiuc Pſalm.
Pſalm. 129. 127. *Vxor tua ſicut vitis abundans in lateribus domus tuæ.* Quid vxor ad vitem? Vitis præſtantiſſimus fructus non ſpectatur niſi de torcularis preſſura; ſic vxoris fælicitas, nullibi ita, vt à
D. Amb. torcularibus Chriſti. Accipite D. Amb. lib. 3.
A de Virg. fantem: *Eſt Eccleſia ager diuerſis fæcundus copiis. Hic cernas germina virginitatis flore vernantia, illic tamquam in campis ſylua viduitatem grauitate pollentem, alibi tamquam vberi fruge coniugij Eccleſia ſegetem replentem mundo horrea, ac veluti maritata vinea fætibus torcularia Ieſu Domini redundantia, in quibus fidelis coniugij fructus exuberat.* Ecce tibi locutus de flore virginitatis, de grauitate viduitatis, vbi ad coniugium acceſſit ſub ſpecie vitis, minimè eius præſtantiam oſtendit, niſi prodeuntem de torcularibus Chriſti, quaſi inde ſolum auſpicatiſſima ſint coniugia. Quo reſpiciens D. Chryſoſt. homil. 12. in *Chryſoſt.*
B epiſt. ad Coloſſ. ait: *Faciat quiſquam nuptias, quales ego dico, & videbit voluptatem. Quales illas? Primum virginis quæras virum, qui verè virum, & tutorem illi præſtet. Pecunias non quæras, non generis ſplendorem, non familiam magnificam, vana ſunt hæc omnia, ſed animi quæras pietatem, manſuetudinem, veram prudentiam, Dei timorem, ſi velis filiam tuam iucundè viuere. Poſtea quam diligenter viri virtutem compertam habes, filiamque iam elocare ſtatuis, ora Chriſtum, vt adſit. Neque enim pudebit illum adeſſe. Myſterium eſt aduentus, & incarnationis ipſius.* Sic quærendum ſemper, vt in nuptiis ſpectetur Chriſtus.

C

§. III.

Nihil indecorum eſt, quod virtuti promouendæ oſtenditur vtile.

PVtaret aliquis ſeniori, & nobiliori viro Abrahamo indecorum, qood ſerui manum ſubter fæmur exciperet, ſed qui eo modo Chriſti à ſe oriundi profitebatur religionem, nimimè indecorum putat quidquid deſeruit tanto bono. Sapienter quidem, quando qood vtile eſt virtuti promouendæ, non poteſt eſſe indecorum. Oſeæ cap. 1. ait Dominus: *Sume tibi vxorem fornicationum, & filios fornicationis, quia* *Oſea 1.*
D *fornicans fornicabitur terra à Domino. Et abiit, & accepit Gomer, filiam Debelaim, & concepit, & peperit ei filium.* Quid magis indecorum viro bono quam ſibi adiungere fornicariam fæminam? Quid ergo Oſeas vir propheta indecorum duxit ibente Deo ſe fornicariæ copulare? Nonne hoc eſſet turpiſſimum cuiuſuis hominis facinus? Cur ergo non magis detrectat tale Dei imperium? Cur cum Petro Act. 2. non ait, numquam attigi aliquid commune? Equidem vbi Oſeas vidit ſaluti ſpirituali fæminæ illud coniugium poſſe ſuffragari, nihil ſibi indecorum putauit, dum ſeruiret virtuti tantæ. Rem pul-
E chrè exagitat D. Cyril. ibi fatus: *Equidem non vereber affirmare Prophetam etiam Gomer ſaluti fuiſſe. Mulierculam enim adeo infamem multiſque communem eo præmouit, vt non vni viro adhæreſceret, honeſtamque liberorum parentem effecit. Quod autem de ſe parum ſolicitus, potius quod alteri vtile, & ad ſalutem neceſſariam foret, amplexus eſt, præclarus conatus, & ſancto viro dignus fuit. Nihil ergo mirum ſi paulo extra decorum egreſſus propheta, ſaluauit Gomer, & mulierculam perditam ad morum honeſtatem reuocauit. Vtilis autem, & neceſſaria rei cauſa, Deo mandanti vti mulierculæ coniugaretur, ſtatim plenam fidem adſtruit.* Nihil indecorum poteſt eſſe viro bono, vbi cauſa decora, & vtilis ſaluti *D. Cyril.*

promouendæ eſt. Quo ſpectabat Parens meus D. Ignatius, qui dum totius Ordinis clauum Romæ teneret, ſæpe mulierculas proſtibulas conueniebat, & è fœtido ſtabulo exeuntes comitabatur, vt illas ad Deum traheret. Nec vnquam indecorum putauit cum iſtis vitiorum mancipijs conuerſari, dummodo ſperaret aliquam illarum vel per breue tempus, ſe in bonam frugem recepturam. Quid mirum? Dedicerunt hoc ſanctiſſimi viri ab vnigenito filio Dei, qui in forma Dei eſſet, non indecorum putauit, ſe exinanire, & in formam ſerui venire, quando id vtile erat hominum ſaluti. Quod eleganter pertractat Theodotus Anciræ Epiſcop. hom. 2. de Nat. Chriſti, habita tom. 6. Concil Epheſ. cap. 10. inquiens: *Ne igitur mireris, ſi Deus Verbum ex vtero virginis naſcitur: Deus enim nihil ignominioſum ducit, quod humanam ſalutem conciliare natum eſt. Neque tu Dei naturam ita vilem, abiectamque arbitreris, vt cuicumque iniuriæ obnoxia eſſe queat. Nihil enim abiectum, aut vile, quod is noſtri cauſa aſſumpſit, vllam illi ignominiam irrogat. Aſciuit nihilominus quædam inferiora, non quo ſuam naturam contaminet: ſed quo noſtram naturam ſaluet* Dum ſaluti humanæ, virtutique promouendæ, aliquid conducat, nullo modo indecorum poteſt eſſe homini bono, nec Deo ipſi. *Theod.*

Gen. 24. Reſpondit ſeruus: Si noluerit mulier venire mecum in terram hanc, nunquid reducere debeo filium tuum ad locum de quo tu egreſſus es? Dixitque Abraham: Caue, ne quando reducas filium meum illuc. Dominus Deus cæli, qui tulit me de domo patris mei, & de terra natiuitatis meæ, qui locutus eſt mihi, & iurauit mihi, dicens: Semini tuo dabo terram hanc, ipſe mittet Angelum ſuum coram te, & accipies inde vxorem filio meo. Sin autem mulier noluerit ſequi te, non teneberis iuramento, filium meum tantum ne reducas illuc.

§. IV.

Non leuiter à ſuſcepto Dei opere deſiſtendum.

QVam pertinax Abrahamus hærebat Chananitidi regioni, & à Meſopotamia aberat, qui nullo prætextu concedit, quod filius reducatur illuc. Oderat Chananitides puellas, & amabat derelictæ patriæ ſuæ virgines: ſed ſi ad has ducẽdas neceſſum fuiſſet Iſaacum filiũ illo ire. Deus bone quã ſeuere iubet ſeruo, *Caue, ne quando reducas filium meum illuc.* Et iterum, *Sin mulier noluerit ſequi te, non teneberis iuramento, filium meum tantum ne reducas illuc.* O fœliciſſimam ſanctorum virorum pertinaciam, in non deſerendo ſemel cœpto opere diuino. Abrahamus Dei nutum ſequens habitabat apud Chananæos, patriæ propter Deum valedicens,

A à quo vt deflectat, nullis incommodis adducitur. Nec optatiſſimum filij coniugium facit, quod Abrahamus ſemel propter Deum inceptam peregrinationem derelinquat. Non enim creatura, ſed Deus ſit grandiori ſua poteſtate vtens, qui ſanctum faciat ab opere cœpto virtutis deſiſtere. Gen. 22. *Tentauit Deus Abraham, & dixit ad eum: Abraham, Abraham. At ille reſpondit, Adſum. Ait illi: Tolle filium tuum vnigenitum quem diligis Iſaac, &c.* Sic Abrahamus à Deo mandatum accipit litandi filium. De nocte ergo bonus ſenex conſurgit, & cum filio ad montem pergit, ligna ſcindit, filium onerat lignis, ſubit *Gen. 22.*

B montis iuga, & in vertice aram ſtruit, ligna componit, ligat filium, vt mactet, gladium ſtringit. Quid tunc? Ait textus: *Ecce Angelus Domini de cælo clamauit, dicens: Abraham, Abraham. Qui reſpondit, Adſum. Dixitque ei, non extendas manum tuam ſuper puerum, &c.* Expende, quod vbi ponitur Dei præceptum, ſolum ſcribitur Deus dixiſſe, ait enim, *dixit ad eum*, vbi autem ab incepta præcepti ad impletione reuocatur, tunc dicitur clamaſſe, nimirum *de cælo clamauit dicens.* Cur ibi ſimplex tantum vox profertur, hic autem clamor emittitur, niſi vt oſtendatur, quanto maiores vires applicet Deus, neceſſum eſt, ſi velit

C virum ſanctum reuocare ab incepto opere virtutis? Quo ſpectans D. Auguſt. ſerm. 72. de tempore, inquit: *Qui iuſſerat, vt ferret, modo vociferatur, vt parceret.* Non equidem leui voce poterat ſanctus deturbari à cœpto opere diuino: quippè quem Deus ſimplici, & tenui verbo in filij ſacrificium impulerat; vt illum ab opere iam propter Deum cœpto reuocaret, quaſi neceſſe habuit vocem extollere, multaque vti vociferatione. Sic ægre & difficulter ſancti dimittunt diuina opera cœpta. Act. 16. de Paulo & ſociis dicitur: *Tranſeuntes autem Phrygiam, & Galaciæ regionem, vetati ſunt à Spiritu ſancto loqui verbum in Aſia. Cum veniſ-* *Auguſt.* *Act. 16.*

D *ſent autem in Myſiam, tentabant in Bithyniam, & non permiſit eos Spiritus Ieſu. Cum autem pertranſiſſent Myſiam, deſcenderunt Troadem; & viſio per noctem Paulo oſtenſa eſt: Vir Macedo quidam erat ſtans, & deprecans eum, & dicens: Tranſiens in Macedoniam, adiuua nos. Vt autem viſum vidit, ſtatim quæſiuimus proficiſci in Macedoniam.* Expende, vt in Macedoniam traheret Paulum vir Macedo in ſomniis apparet, vt eundem cohiberet ab Aſia, & Bithynia ſpiritus diuinus per ſe adeſt, dicit enim, *vetati ſunt à Spiritu ſancto.* Et cur neceſſum fuit ibi Spiritum Sanctum per ſe ipſum adeſſe, quando hic vnus vir Macedo, adeſt, & ſufficit? Hic vo-

E cabantur Apoſtoli, vt Macedonibus prædicarent iuxta munus ſibi à Deo commendatum, ad quod leui quadam voce, vel nutu hominis mouebantur. Ibi detinebantur, ne officium inceptum prædicandi proſequerentur in Aſia; vt autem à virtutis cœpto opere reuocarentur, opus erat maiori poteſtate, & vi, quam humana. Pulchre D. Chryſ. hom. 35. in Acta fatur: *ibi quidem facilius creditur, & humanius apparet, illic autem violentius, ac diuinius. Nam vbi quidem ſolum vt prædicaret, feſtinauit, ad hoc ſomnium apparet ei: Vbi vero non permittitur prædicare, ibi ſpiritus reuelat. Non enim facilia* *Chriſoſt.*

operatur ſpiritus. Pondera verba illa nimirum, *illic autem violentius, & diuinius*: quippe vbi euocandi erant Apoſtoli, & cohibendi ab incepto prædicationis officio; non creatura, ſed Deus per ſe interuenit, multa violentia vtens, multamque promens vim diuinæ ſuæ virtutis. Tanta enim opus eſt mole, vt iuſtus vir debeat cohiberi, & reuocari ab incepto opere virtutis.

§. V.

Beneficiorum acceptorum memoria, & gratitudo fidem facit nouorum.

Vide ſecuritatem, & fidem Abrahami circa nuptias filij, nimirum ait: *Dominus cæli, & terræ, qui tulit me de domo patris mei, & de terra natiuitatis meæ, qui locutus eſt mihi & iurauit, mihi dicens: Semini tuo dabo terram hanc, ipſe mittet Angelum ſuum coram te, & accipies inde vxorem filio meo.* Vnde tam certo aſſerit Abrahamus Angelum à Deo mittendum, qui ſerui iter proſperet, ſponſam filio inueniens? Cur tam ſecurus ait, *mittet Angelum ſuum coram te, & accipies vxorem, &c.*? Præmiſerat beneficiorum acceptorum ex Deo gratiſſimam & ſingulariſſimam recordationem dicens: *Dominus cæli, & terræ, qui tulit me de domo patris mei, qui locutus eſt mihi, & iurauit mihi, dicens, Semini tuo dabo terram hanc.* Vbi autem ſancto viro acceptorum beneficiorum tam prompta eſt, & grata commemoratio, hæc ſecuriſſimam fidem facit de accipiendis alijs. Quo ſpectans Lyppoman. in cat. fatur. *Ideo ſeruo prolixe explicat Dei promiſſiones, & beneficia, quibus corroboretur ſerui fides. Sanctis, Dei beneficia recenter adſunt, & in numerato illa habent ſemper grata.* Hæc eſt ſanctorum conditio, quod illis beneficia diuina recentia ſunt, & in numerato illa gratiſſima habent: quod vbi nimirum fecit Abrahamus, inde corroborat, & firmiſſimam fidem ſeruo facit de accipiendo etiam nurus beneficio, quod ſperabat. Et quid non obtineat à Deo grata acceptorum beneficiorum recordatio? Ait Theodotus Ancyræ Epiſcop. hom. 2. de nat. habita 6. tom. Concil. Epheſini cap 10. *Solet autem vberior gratia illis obuenire, qui grato animo gratiam accipiunt. Tantum enim plerumque donorum præſtatur, quantum eorum eſt gratitudo, qui huiuſmodi donis potiuntur. Quare cum de accepto dono donatoris benignitatem grata recordatione agnoſcis, non modo pro accepto feciſti ſatis, verum ad maiorem quoque beneficiorum elargitionem donatorem aſtrinxiſti.* Quid pulchrius? Vbi beneficiorum acceptorum ſupputatio tantum valet, vt donatorem ad maiora alia elargienda aſtringat. Nec aliud putabat D. Chryſoſt. hom. 27. in Geneſim poſt beneficia à Deo in nos profecta numerata fatus: *Vidiſti dona excellentia vidiſti beneficia illius omnem cogitationem tranſcendentia? In cor hominis non aſcenderunt. Si igitur voluimus ſupputare, & pro viribus noſtris gratias agere, poterimus multo maiorem illius gratiam nobis conciliare.* Nunquam inanis erit acceptorum beneficiorum recordatio, & ſupputatio, ſed nobis largitorem deuinciet ad multo maiora, eumque prorſus nobis addictum reddet. Qui ergo amat magni conſilij Angelum Ieſum ſibi ſemper habere obnoxium, hoc præſtet, vt eius beneficia accepta frequenti ſupputatione memoret. Quo reſpiciens Paulus ad Rom. 16. finiebat epiſtolam: aiens: *Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus vobis.* Quæ verba tractans D. Amb. ibi fatur: *In concluſione Chriſtum ponit, per quem facti, & iterum reformati ſumus gratia eius, vt mentibus noſtris hæreat: quia ſi beneficiorum eius memores ſimus, ſemper nos tuebitur, ſicut dixit: Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſæculi.* Nobis ſemper addictum Chriſtum tenebit crebra ſupputatio beneficiorum eius.

Lyppoma. | Theod. | Chriſoſt. | Ad Ro. 16. | Ambr.

§. VI.

Nulla eſt creatura, cui ſic Deus credat totam noſtri curam, ne ipſe per ſe aſſiſtat.

Ait Abrahamus ad ſeruum de Deo ſuo, *ipſe Angelum ſuum mittet coram te, & accipies inde vxorem, &c.* Mittet Angelum, ait an quia ipſe Deus abſtineat ab illa cura, & negotio cuius ſollicitudinem Angelo committit? Abſit, nec tale de Deo ſuo Abrahamus præſumit, imo ideo aſſerit Angelum à Deo mittendum, vt euidentius tanto negotio Deum per ſe aſſiſtentem indigitet. Neſcit equidem Deus ſic ſuorum curam Angelis committere, vt ipſe ab illa requieſcat, quin potius tunc certius ipſe aſſiſtit, quando Angelorum ſolicitudo ſentitur. Luc. 1. *Ingreſſus Angelus ad Mariam dixit: Aue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Quæ cum audiſſet, turbata eſt in ſermone eius.* Cur ad ingreſſum Angeli turbaris Maria? Nonne & purior Angelis es, & excellentior? Cur te mouet puritas Angelica? Nō equidem ad ingreſſum ſolitarij Angeli turbatur, ſed ad Dei ingreſſum, qui ſtatim ſentitur, vbi Angelus recedit. Ait enim Chryſol. ſer. 143. *Maria vt vidit Angelum turbata eſt. Turbata eſt caro, concuſſa ſunt viſcera, mens tremuit, tota cordis obſtupuit altitudo; quia in ingreſſu Angeli virgo ſenſit diuinitatis ingreſſum.* Non eſt talis Deus, qui creaturarum ſuarum negotia ſic committat Angelis, vt ipſe ab illis ſuperſedeat, quin potius nullum facit gradum Angelus, in quo non ſentiatur adeſſe, & negotia agere ipſe Deus. Sic Exod. 2. dicitur, *Apparuitque ei Dominus in flamma ignis de medio rubi.* Apud Hebræos legitur: *Apparuitque ei Angelus Domini in flamma ignis.* Ibi dicitur Dominus apparuiſſe, hic dicitur Angelus, vter ergo apparuit? An Deus apparuit, an Angelus? An vterque? Crediderim, ex eo quod Angelus ibi fuiſſe dicitur, quod & vterque erat, nimirum & Deus, & Angelus, quando Angelus nunquam ſolitarie ſine Deo adeſt humanæ naturæ medendæ. Quo reſpexit Hilar. lib. 4. de Trinit. fatus: *Cum Angelus Dei dicitur, non proprius ſibi, ac ſolitarius eſſe monſtratur.* Nunquam Deus patitur Angelum ſolum eſſe in ſalute humana procuranda. Vnde aiebat Lyppom. ibi. *Potuit quidem fieri, vt ſub præſentia Angeli Deus ſe ſe oſtenderet vt habetur etiam Exod. 23. Vbi Deus alloquitur populum: Ecce ego mitto Angelum meum, obſerua eum, quia in medio eius ſum.* Ecce tibi, vt

Luc. 1. | Chryſol. | Exod. 2. | Lyppom.

ad greſſum Angeli veniat etiam Deus, vt ſuorum ſeruorum negotia peragat. *Mala. 3.* Hinc Malachiæ cap. 3. *Ecce ego mitto Angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam. Et ſtatim veniet ad templū ſuum dominator, quē vos quæritis.* In cōfeſſo eſt apud omnes expoſitores per Angelū in præſenti intelligi Ioannem Baptiſtā. Se deur diurnus Præcurſor vocatur Angelus? An ob vitę puritatē? An ob altitudinē ſanctitatis? Crediderim ex eo vocari, & haberi Angelū Ioānem Baptiſtam, quod non venit ſolitarius, ſed ex eius aduentu, Dei immediate aduentantis præſentia ſentitur. *D. Cyril.* Adhæc D. Cyril Alexan. ibi: *Perſpicu igitur, quomodo poſt ſtatim, & tantum non è veſtigio Christus prænuncium ſecutus ſit, ſe ipſum hactenus latentem ſiſtens Iudæis vniuerſis, & quaſi repentino, ac de improuiſo apparens. Angelum autem nominatum ſacroſanctum Baptiſtam dicimus, non propter naturam quidem, ſed quoniam illi talia nobis prædicandi, nuntiandique munus eſt impoſitum.* Inde meritò Angelus dicitur, quod præſentem Deum noſtra procurantem indigitat, nunquam enim in Angeli aduētu noſtri cauſa, & ipſe Deus non ſentitur. *Luc. 1.* Hinc Angelus ad Mariam Luc. 1. *Aue gratia plena, Dominus tecum.* De quo D. Ber. ſer. 3. ibi. *Hoc mirandum, quomodo qui Angelum miſerat ad virginem, ab Angelo inuentus eſt eſſe cum virgine. Ita ne velocior Angelo fuit Deus, vt feſtinantem nuntium celerior, ipſe præueniret ad terras? Nec mirum. Nam cum eſſet rex in accubitu ſuo, nardus virginis dedit odorem ſuum, & aſcendit in conſpectu eius fumus aromatu. Statimque rex egrediens de loco ſancto ſuo, exultauit vt gigas ad currendam viam ſuam; & licèt à ſummo cælo egreſſio eius, nimio tamen peruolans deſiderio præuenit ſuum nuntium ad virginem.* Non mittit Angelum Deus, vt maneat ipſe; quim potios & cum Angelo, & ante Angelum pergit, vt peragat negotia humanæ ſalutis.

§. VII.

Qui ſe totum Deo deuouit, caueat vel vmbram ſeruitutis exhibendæ creaturis.

QVo tendit illud Abrahami ſeuetiſſimum mandatum, nimirum, *Caue, ne quando filium meum reducat illuc?* Cor ſic cauetur Iſaaci reductio in Chaldæam? Sane ipſe Iſaac non id curauit in filij ſuis, quim potius *Gen. 28.* Gen. 28. de illo dicitur: *Vocauit itaque Iſaac Iacob, & benedixit eum, præcepitque ei dicens; Noli accipere coniugem de genere Chanaam, ſed vade, & proficiſcere in Meſapotamiam Syriæ, ad domum Bathuel patris matris tuæ, & accipe tibi inde vxorem de filiabus Laban auunculi tui.* Iacob Iſaaci filius iubetur à parente, vt in Maſoporamiam Syriæ eat, & ibi ſibi coniugem adiungat: Ipſe autem Iſaac minime permittitur illo ire. Cur non permittitur Iſaac, & Iacob permittitur in Chaldęā redire? Terra illa Chaldæorum deputata erat à Deo, vt in illa Abrahæ ſemen ſeruitutis premeretur iugo, ſic ibi Iacob quatuordecim annos Labano ſeruiuit: ſic ſub Nabuchodonoſor ſeruierunt ibi vniuerſi Iſraelitæ. Iſaac autem qui ſolus totom ſe deuouerat Deo in holocauſtum, merito ſolus non permittitur vel videre vmbrā terræ ſeruitutis. Dedecet enim maxime illum,

A qui totum ſe deuouet Deo, vel in vmbram venire ſeruitutis exhibendæ creaturis. *Gen. 22.* Gen. 22. dixit Abraham ad pueros ſuos, *Ego & puer illuc vſque properātes poſt quam adorauerimus, reuertemur ad eos.* Quid tunc? Proficiſcitur ſenex cū filio, ſacrificium adornat mactaturus filium, ſed cælitus admonitus arietem iugulat, & immunem ſeruat filium. Tunc ait textus: *Reuerſuſque eſt Abraham ad pueros ſuos, abieruntque Berſabech ſimul.* Ante ſacrificiū dicebat & ſe & puerum reuerſuros ad ſeruos, & quidem id non putabat futurum. Verum poſt ſacrificiū Abrahamus ſolus dicitur reuertiſſe, & puer reuertiſſe non exprimitur, & quidem iam nunc reuerta-
B batur & puer cum parente ſuo. Cur ergo qui ante promittebatur reuerſurus ad ſeruos, poſt ſacrificium peractum nō exprimitur reuertiſſe, niſi quia ille, qui ſe totum obtulerat Deo, nihil cum ſeruis mundi debet habere commune? Equidem vbi Iſaac ſe totum Deo in holocauſtum obtulerat, iam non debuit numerari inter eos, qui ad ſeruos redeunt, qui adhuc exhibent miſeram creaturis ſeruitutem: Hinc Dominus apud Matth 22. *Reddite ergo, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.* *Matt. 22* Expende quod antequam Deo ſe reddere accedat quis, iubeatur Cæſari reddere omnia ſua. Et cur antea Cæſari reddat? Ne poſtquam ſe Deo dedicet, aliquid in
C ſe habeat, propter quod debeat Cæſari ſeruire, ſed ab omni mundiali ſeruitute maneat immunis Ait Paſchaſ. lib. 10. in Matth. *Quin numiſma Dei totus homo eſt, ad imaginem Dei creatus, vos metipſos reddite Deo. Quod omnino non poteſtis, niſi vos primum exuatis à cenſu Cæſaris, quatenus deinceps liberi ſitis.* *Paſchaſ.* Ex quo ſe quiſquis totum Deo exhibuit, id curet, vt liber ſit ab omni abiecta mundiali ſeruitute, vt nulli viliter ſeruiat creaturæ. Vix enim accipit Deus in ſuis quicquid mancipatum videt mundiali ſeruitio. Vnde apud Lucam cap. 9. *Filius autem hominis non habet vbi caput ſuum reclinet.* *Lucam 9.* Natus ex Maria Virgine, & in pręſepio conſtitutus ſufficien-
D ter oſtēdit, nihil ſibi tuliſſe ex omnibus his, quæ ſunt in mundo. Et cur ſic reiecit mundalia omnia, niſi quia tunc Cæſari aſcribebantur ſingula? Id quod meditatus D. Hieron. de vera Circumciſ. ait: *Nulla Domino ſeculo mancipata delectant, nec ſibi vſurpat quicquam, quod vel Cæſari, vel mundo voluit eſſe captiuum.* *D. Hier.* Sic non patiaris mundo ſeruire quiſquis totus amas in Dei tranſire peculium.

Geneſ. 24. Poſuit ergo ſeruus manum ſub fæmore Abraham domini ſui; &
E iurauit illi ſuper ſermone hoc. Tulitque decem camelos degrege domini ſui, & abijt, ex omnibus bonis eius portans ſecum, profectuſque perrexit in Meſopotamiam ad vrbem Nachor. Cumque camelos fecit accumbere extra oppidum, iuxta puteum aquæ veſpere, eo tempore, quo ſolent mulieres egredi ad hauriendam aquam, dixit; Domine Deus domini mei Abraham, occurre, obſecro, mihi hodie & fac miſericordiam

cum domino meo Abraham. Ecce ego ſto propè fontem aquæ, & filiæ habitatorum huius ciuitatis egredientur ad hauriendam aquam. Igitur puella, cui dixero, Inclina hydriam tuam, vt bibam: & illa reſponderit, Bibe, quin & camelis tuis dabo potum, ipſa eſt, quam præparaſti ſeruo tuo Iſaac, & per hoc intelligam, quod feceris miſericordiam cum Domino meo.

§. VIII.

Baptiſmi, & pænitentiæ aquis debetur, quod cælum capiat peccatrices gentes.

PRope fontem aquæ ſtat Abrahami ſeruus, vt inde puellam colligat, quam in Domini domum deferat. Vide Chriſtianę diuina myſteria, fonti debes baptiſmatis, ſiue pœnitentiæ, quod domibus aſſetaris cæleſtibus. Ad hæc

Pſal. 103. Dauid Pſal. 103. *Extendens cælum ſicut pellem, qui tegis aquis ſuperiora eius.* Anguſtum erat cælum, non pertingebat vſque ad eos, qui longe à Deo fugerant: vt eos pertingeret, vt eos caperet, extendendum cælum maxime erat. Sed quomodo cælũ extenderetur? Sicut pellis rugata, & nimis cõtracta aquis apponitur, & ſic extenditur. Ita Dominus aquarũ fõtibus cæleſtia appoſuit; & fontiũ beneficio habemus, quod & auerſiſſimi homines admitti poſſint in extenſiſſimo, &

Arnobius. capaciſſimo cęlo. Arnobius ibi fatur: *Chriſtus eſt, qui extendit cælum ſicut pellem, & tantũ eum extendit, vt & meretrices, & publicanos capiat, qui non capiebat niſi ſolos immaculatos. Et quia quando tenditur pellis ſuper ipſam aqua aſpergitur, ita hic tenſurus cælum, ſicut pellem, texit in aquis ſuperiora eorum. Non enim poterant tendi, & vſque ad peccatores attingere, niſi aqua ſacri baptiſmatis tegerentur.* Aquarum ergo fontibus debemus, nimirum baptiſmo, & pæniteotiæ, quod nos à Deo longiſſime diſſitos & attingat, & capiat

Luc. 3. cælum. Apud Luc. cap. 3. oſtenditur, quid poſſit baptiſmus Chriſtianus, quippe ait: *Factum eſt autem, cum baptizaretur omnis populus, & Ieſu baptizato, & orante apertum eſt cælum, & deſcendit Spiritus Sanctus corporali ſpecie ſicut columba in ipſum, & vox de cælo facta eſt: Tu es filius meus.* Et pater ſonat, & Spiritus Sanctus adſtat, & cælum aperitur, & omnia hæc fiunt iuxta fluenta Iordanis. Cur iuxta fluenta Iordanis, niſi vt oſtendatur, quod de aquarum beneficio venit, quod peccatores conſentiente patre, & Spiritu Sancto cæleſtibus adſcribamur? Acci-

D. Baſil. pite D. Baſil. Seleu. orat. 34. fantem: *Pater clamore præconium fecit, ſpiritus volatu indicium. Et videre erat rem inopinatam, in aquis matrix parabatur, quæ cælo ciues pareret. O inacceſſa myſteria aqua pariebat, & cælo ciues adſcribebantur.* In cælo peccatores ſcribi beneficium erat aquarum, quæ à baptiſmatis fonte proſiliebant, vel à pænitentiæ amne: O miram aquarum vim! Cęlum extendunt, vt peccatores capiat, extenſumque replent multo adoptiuorum filiorum agmine. Quid mirum, quod cælum ab

A aquis extendatur? Accipe, quid maius, ipſe Dei filius vnicus Ieſus, ab illis maiorem exultationem accipit, dum ſit primogenitus in multis fratribus. Ioſue cap. 4 poſtquam populus *Ioſue. 4.*
tranſiuerat aquas Iordanis, dicit textus: *In illo die magnificauit Dominus Ioſue coram omni Iſrael.* Quæ verba merito remittam Origini ponde- *Orig.*
randa. Is enim ait hom. 4. in Ioſue: *Quanta ante geſta ſunt. Mare rubrum pedibus tranſitum eſt, manna de cælo datum eſt, fontes in eremo diſrupti ſunt, & nuſquam dicitur exaltatus eſſe Ieſus. Vbi vero Iordanis tranſitur, ibi dicitur ad Ieſum, In hac die incipio exaltare te in conſpectu populi. Nec enim ante myſterium baptiſmi exaltatur Ieſus, ſed exaltatio eius,*

B *in conſpectu populi inde ſumit exordium.* Itaque vbi fons apparuit baptiſmi, iam non fuit Ieſus in paruis, & paucis, ſed inde eius gloria cępit grandeſcere, & in immenſum extendi. Et cur non grandeſcat Ieſu gloria in numero fidelium poſt baptiſmatis fontem inuentum, quando ab illo fonte, etiã euenit, quod adſ…ta omnia fugentur? Sic enim ait Luc. 4. *Luc. 4.*
Ieſus autem plenus Spiritu Sancto regreſſus eſt à Iordane: & agebatur in ſpiritu in deſertum diebus quadraginta, & tentabatur à diabolo Prius perfecit Ieſus Iordanis baptiſma, & inde proſilit in arenam, vt aduerſarij tela repellat. Quippe ſapientèr notat D. Cyril. Alex. lib. de recta fide *D. Cyril.*

C ad Reginas, vbi agit de Chriſti ſanctificatione, & ſacerdotio: *Non ante ſanctum baptiſma ſuſceptum tentabatur, ſed neque ſpiritu quoque in deſertum agebatur. Ecquid, quæſo, res iſta nobis adumbrabat? Non aliud vtique quam per difficile eſſe, imo vero fieri vix poſſe, vt ij, qui baptiſmi gratia, necdum potiti ſunt, grauiſſimis tentatis Satanæ inſultibus viriliter obſiſtant, aut ſpiritualis vitæ rationem inire queant. Tempus autem obtinedæ tam illuſtris victoriæ poſt ſacrum baptiſma opportunius erat.* Sic ibi ait vir ſanctus, & quidem ſapienter.

D

§. IX.

De Ieſu habitu orationes noſtræ acceptæ ſunt Deo.

NOtabam in ſerui huius oratione crebrum recurſum ad Abrahamum, ait enim: *Domine Deus domini mei Abrahami*, & poſt duo, aut tria verba ſtatim ſubiungit: *Fac miſericordiam cum Domino meo Abraham*, & poſt pauca finit: *per hoc intelligam, quod feceris miſericordiam cum Domino meo.* Cur toties Abrahamus memoratur, in oratione adeo breui? Ait alibi da-

E tus D. Aſterius hom. in Luc. 16. *In Chriſto noſtrum omnium ſalus, ac ſpes, & expectatio futuri ſæculi, qui ſecundum ſeriem humanam è carne prodijt Abrahami. Atque adeo laus huius ſenis atque decus ad ſaluatorem relationem habet.* Merito ergo orans hic ſeruus toties Abrahamum memorat iam tunc Chriſto plenum, de cuius halitu ſolo venit, quod humanæ orationis voces percipiantur à Deo. De Ieſu enim aiebat Paulus ad Hebræos cap. 5. *Qui in diebus carnis ſuæ* *Hebr. 5.*
preces, ſupplicationeſque ad eum qui poſſit illum ſaluum facere à morte cum clamore valido, & lachrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reuerentia. Orauit itaque Ieſus, & ſupplica-

Luc. 16.

uit cum lachrymis, & clamore, an quia ipſe oratione egeret? Abſit, ſed orat, vt voce ſua patris aures nobis redderet apertas, quorum orationes niſi de Chriſti halitu diuinas aures non tenerent. Ait Diuus Cyrillus Alexandr. lib. de recta fide ad Reginas, vbi de Chriſti ſacerdotio agit: *Cum igitur neceſſarium eſſet, vt ipſemet Chriſtus ad quoduis bonum opus, ducem ſe nobis, præceptoremque exhiberet, valido clamore, & ſupplicatione tamquam vnus è nobis ad Deum acceſſit, à quo etiam tamquam verus, naturaliſque filius, qui repulſam pati non poſſit, exauditus eſt. Vt enim noſtras preces Deo redderet acceptas, ipſe primus rem exorſus eſt, paternas aures hac ratione humana natura quodam modo aperiens, dilatanſque, & illorum votis, quæ illius cauſa aliquando periclitarentur, faciles, promptaſque efficiens.* Hinc noſtra vota, & orationes ad diuinas aures perueniunt, ſi Chriſtus præcedat, cuius halitus patris aures aperiat, dilatetque, vt capiant humana verba. Fruſtra tentat homo Dei aures, niſi Chriſtus præcedat, huic vni debemus, quod Dei aures dilatatæ ſint, & apertæ humanis precibus, quæ niſi Chriſtus præiret, obturatiſſimas Dei aures inuenerint. Fælix, qui Chriſtum præmittat in orationibus ſuis, ſaltar, niſi vel obturatiſſimas Dei aures penetret. Publicanus ille, Luc. 18. *Percutiebat pectus ſuum dicens, Deus propitius eſto mihi peccatori.* Et eius oratio penetrauit cælos, imo diuinas aures tenuit: Quis crederet diuitis hominis orationem breuiſſimam ſic valere? Dicebat Dominus, Matth. 19. *Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm diuitem intrare in regnum cælorum.* Quomodo ergo fieri potuit, vt oratio diuitis publicani tam facilè cæleſtia omnia penetrauerit? Sic ſe diues iſte exinaniuit, vt per foramen acus prius intraret, hoc eſt, ſic ſe humiliauit, vt ſe inſereret foraminibus Crucifixi, qui velut acus filum ſecum deducit, vt penetret, ſic quos ducit facit penetrare aures diuinas. Ait Diuus Paulinus epiſt. 10 ad Seuerum. *Publicanus in corde detrito ſemetipſum accuſans Deo, & pectus afflictum crebris manu tundens, ita ſe in humilitatem debitam ſtrinxit, vt ſe foramini acus, hoc eſt, viæ crucis, quæ arcto tramite ducit ad vitam, diuinarum aurium penetrator inſereret.* Cur non penetret diuinas aures, qui ſe foramini acus inſerit, & velut debile filum acutam acum, ſic ipſe præmittit in ſuis petitionibus Chriſtum? Sanè qui ſine Chriſto orat, idem eſt, ac qui ſine acu: cum ſolo filo velit veſtes aſſuere.

D. Cyril. — Luc. 18. — Matth. 19. — D. Paul.

§. X.

Diuini generis ſtemma ab exhibendis ſplendet beneficiis.

Vide Eliezeris prudentiam, id ſignum ponit eligendæ vxoris Abrahami filio, quod ſcilicet prompta, & alacris ſit in exhibendis beneficiis. Quippe ait: *Et illa reſponderit, Bibe, quin & camelis tuis dabo potum, ipſa eſt, quam præparaſti ſeruo tuo Iſaac.* Et cur in ſola prompta exhibitione beneficij agnoſcit ſignum præparatæ à Deo coniugis Iſaaco Abrahami filio? Parabatur illis nuptiis non ſolum Iſaaco vxor, ſed & mater Dei filio, parabatur fæmina, ex qua ipſiſſimus Dei filius ſecundum carnem genus duceret. Sapienter ergo fæminæ præparatæ ad diuini filij genus ſecundum carnem promouendum, ſignum tale requiritur, quando diuini generis ſtemmata totum claret à dandis beneficiis. Hinc Luc. 1. ait Angelus ad Mariam: *Ecce concipies in vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius Ieſum. Hic erit magnus, & filius altiſſimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus ſedem Dauid patris ſui.* Dicit Ieſum vocandum filium Dei, & ille eum vocat filium Dauidis. Cur Angele tu non incipis illum vocare Dei filium? Cur mauis in præſenti patris eius Dauidis meminiſſe? Non miror hoc, referebat Angelus Ieſum accepturum ex Deo ſedem Dauidis, vbi autem Ieſus dicitur accepiſſe, hominis debuit vocari filius; tunc habebitur Dei filius, ad genuſque referretur diuinum, cum dare incipiat. Ait Chryſol. ſerm. 14. *Vides, quia quando accipit, Dauid filius dicitur, quando dat Dei filius nuncupatur.* Clariſſima eſt notio generis diuini, quod facilis ſis ad præſtanda beneficia, quod de tuis dare aliquid ſcias. De Ieſu aiebat Paul. ad Rom. 1. *Qui factus eſt ex ſemine Dauid ſecundum carnem, qui prædeſtinatus eſt filius Dei in virtute.* Requiris forſan in qua virtute prædeſtinatus eſt Dei filius hoc eſt declaratus eſt, & annuntiatus eſt filius Dei? Sanè ex virtute, quia ſciuit aliis communicare bona ſua; hæc enim eſt virtus, quæ clarius oſtendit genus diuinum. Ex quo eleganter argumentatur D. Bruno ibi: *Quod Chriſtus filius Dei ſit ex virtute, apparet ex reſurrectione mortuorum, per hoc quod reſurgens à mortuis, mortuos fecit reſurgere ſecum.* Itaque virtutem Chriſti, qua ſe filium Dei oſtendit, illam putat eſſe, qua & ipſe ſurrexit à mortuis, & aliis ſecum reſurgere dedit. Vix enim declaratur nobis diuinum genus ſine aliquo nobis exhibito, vel exhibendo. Hic Iſaias cap. 9. *Paruulus natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis, & factus eſt principatus ſuper humerum eius, & vocabitur nomen eius admirabilis, conſiliarius, Deus.* Sufficiſſet, quod diceretur paruulus tantum natus fuiſſe nobis, cur & amplius additur ſimul & datus nobis fuiſſe? Non equidem ſatis exprimebatur diuiniſſimi generis præſtantia quo ad nos, niſi exprimeretur quod & natus fuerit, & datus, quando in dandis beneficiis diuinum genus apparet. Non longè abeſt Achatius Epiſcop. Melitenſis hom. habita tom. 6. Concil. Epheſini cap. 13. fatus. *Is, qui in cælo cum poteſtate imperabat, in terris ſerui more factus eſt ſubditus. Qui ſupernè erat filius, infernè factus eſt infantulus. Atque huc tendit illud Iſaiæ Prophetæ, cuius vos meminiſſe velim, Puer natus eſt nobis, Filius datus eſt nobis. Quid ſibi vult datus eſt? Neque enim ſolum qui erat, natus eſt, ſed & nobis quoque datus eſſe dicitur.* Sic Sapientiſſimus Pater obruit hæreticos nullam diuinitatem agnoſcentes in Chriſto, obruit, inquam, illos, ex duobus illis verbis, quorum altero dicitur, puer natus, altero filius datus dicitur. Sufficeret equidem dici natum puerum, ſi vulgaris eſſet, filius, at quia præterea, & datus filius dicitur, iam ingeritur diuini generis notitia, cuius proprium ſtemma eſt, dare, & communicare bona ſua.

Chryſol. — Rom. 1. — D. Bruno. — Achatius. — Concil. Epheſini.

§. XI.

Anguſta in præſtando manus generi non reſpondit diuino.

FÆminæ eligendæ in Iſaaci vxorem, in auiam Chriſti ſignum, non ſolum ponitur in eo, quod petenti ſitibundo aquam præbeat, ſed & quod præterea adaquet camelos ipſius. Quippe ait: *Et illa reſponderit, Bibe, quin & camelis tuis dabo potum, ipſa eſt, &c.* Et merito tam larga manus, requiritur ad genus Chriſti, B quando manus curta in præſtandis beneficiis non benè reſpondet generi diuino. Notiſſima eſt Achilis fabula circumlata vulgo gentilium: quem vt immortalitate donaret Dea, illum immerſit aquis Stygiis, ſed intactam ab aquis ſeruans plantam eius, quam manu premebat, *D. Ennod.* inde mors obrepſit Achilli. Ex quo D. Ennod. Ethica 2. pulchrè irridet Gentilium diuis, qui tam curti ſunt in præſtandis beneficiis. Quippe ait: *Cur non largioribus digitis lympha ſe miſcuit, vt ex toto excluſiſſet illum, ſuperis vnda ſublimior?* Sanè haberet vnda Stygiæ, vnde Deos ſuperaret, ſi largiores manus effunderet, quibus totum hominem obrueret, ſed & vnda, & dij oſtendunt, quam malè reſpondeant generi diuino, quando tam curti oſtenduntur, vt abluentes hominem, plantam eius relinquant in ablotam, *Exod. 16.* per quam mortem incurrat. Exod. 16. Mannæ cibus apparatur Iſraelitis, ſed quomodo apparatur? *Menſi ſunt ad menſuram Gomor, nec qui plus collegerat, habuit amplius; nec qui minus parauerat, reperit minus: ſed ſinguli iuxta id, quod edere poterant, congregauerunt. Dixitque Moyſes ad eos, nullus relinquat ex eo in mane. Qui non exaudierunt eum, ſed dimiſerunt quidam ex eis vſque mane, & ſcatere cœpit vermibus.* Ecce tibi datur manna, ſed tam curte, tam anguſte, vt non permittatur ſuper eſſe, vel minimum vſque mane. At in Euangelio, vbi Dei filius quinque millia hominum pane ſatiat, Ioann. 6. ſimul iubet colligi fragmenta, quæ ſuperauerant. Cur hic permittitur ſuper eſſe tantum, & ibi nihil? Hic declarabatur filius Dei author ſaturitatis: ibi non filius, ſed ſeruus miniſter oſtendebatur, nec potuit oſtendi clarius Deus non eſſe, quam ex *D. Baſil.* curta manu. Ait D. Baſil. Sel. orat. 33. *Magna res erat tot milibus quinque ſolos panes fuiſſe ſatis, tantam verò ſuperaſſe reliquiarum copiam: non diſcipulis dumtaxat miraculi recordationem ingenerabat, ſed & eius, qui patrauerat, virtutem extrahebat in lucem. De cœlo manna Iſraelitis dabatur, ſed quia miraculi adminiſter ſeruus erat, neceſſitati quoque donum ſeruiebat, quodque reſiduum euaneſcebat, & manus lectione manna nequibat expleri, deficiebatque.* Itaque vbi diuinitas oſtendebatur, ibi & donorum copia, & ſuperabundantia, vbi autem quis à Deo diuerſus erat, iam id in ſtricta, & curta doni menſura præmonſtrabat. Vnde & ille Deo gratior, & proximior habetur, qui nihil à Deo ſibi curtum venire petit, ſed ſemper ſpectat ad magna. Centurio ille, Matth. 8. dum ſalutem pueri à Ieſu petit, *Matth. 8.* ſimul & petit, vt eam Dominus vnico à longè prolato verbo largiatur. Quid potentius? Quæ

A vitium copia maior? *Audiens autem Ieſus miratus eſt: & ſequentibus ſe dixit, Amen dico vobis non inueni tantam fidem in Iſrael.* Ecce tibi vt Deus æſtimat magna in ſe ſpectari. Pulchrè Diuus Chryſoſtomus ibi fatur: *Ex his profectò* *Chryſoſt.* *intelligitur, id maximè fidem feruentiſſimam, regnum cælorum, cæteraque bona nobis præbere, ſi magna de ipſo, Deoque vero digna imaginari velimus.* In hoc proprius Deo accedimus, ſi à Deo nihil proſiliturum putamus, niſi magnum.

§. XII.

B *Vxor larga in eleemoſynis faciendis ſolet & virum ſaluare.*

SI puella præbeat Eliezero, & eius camelis aquam, non ſolum apparet digna vxor Iſaaco præſtanda, ſed inſuper ait Eliezerus; *Per hoc intelligam, quod feceris miſericordiam cum Domino meo.* Et quidem ſapienter intelligit magnam à Deo venturam miſericordiam in eum virum, cui contigerit habere vxorem largam in eleemoſynis præſtandis. Clariſſimum huius exemplum habemus in Abigail Nabali Carmeli vxore, quæ ſciens Dauidem famelicum à Nabale repulſum, imo & Dauidem in Naua- C lem iratum, nil prius cogitat quàm à viri iugulo tollere Dauidis gladium. Quid tunc? Ait 1. *1. Reg. 25.* Reg. 25. *Feſtinauit igitur Abigail, & tulit ducentos panes, & duos vtres vini, & quinque arietes coctos, & quinque ſata polentæ, & centum ligaturas vuæ paſſæ, & ducentas maſſas caricarum, & poſuit ſuper aſinos; dixitque pueris ſuis, Præcedite me, ecce ego poſt tergum ſequor, viro autem ſuo Nabal, non indicauit.* Cum iis peruenit ad Dauidem, dona offert, iubet à mariti offenſa abſtinere. *Suſcepit ergo Dauid de manu eius omnia, quæ attulerat ei, dixitque ei, Vade pacificè in domum tuam.* Itaque fæmina larga in præbendo cibo D indigentibus, à viri iugulo gladium properantem auertit, & miſericordiam obtinuit omnibus domeſticis. De quo Petrus Dam. opuſcul. 13. de Perfect. Monachorum, cap. 19. *Abigail* *Petr. Dam.* *dum magnifici conuiuij partem ſubtrahit, à viri iugulo gladium Dauid in vltionem contumeliæ feſtinātis auertit, ſicque ſuis cibum benè furata ſurripuit, quibus vtique vitam extraneis miniſtrando ſeruauit.* O laudatiſſimum vxorum furtum, quando ipſæ aliquid domeſticis rebus ſubtrahunt, vt egenis largiantur! O cautiſſima largitio, qua vxores ſæpè & viro, & toti familiæ vitam emunt, *Ioſue 2.* & incolumitatem! Ioſue 2. Raab hoſpitio ſuſceperat exploratores Iſraelitas, quos cum ſa- E nos dimitteret, ait illis: *Iurate mihi per Dominum, vt quomodo ego miſericordiam feci vobiſcum, ita & vos faciatis cum domo patris mei, detiſque mihi verum ſignum, vt ſaluetis patrem meum, & matrem, fratres, ac ſorores meas, & omnia, quæ eorum ſunt, & eruatis animas noſtras à morte.* Vna Raab fecerat miſericordiam cum exploratoribus, & dum ſuæ miſericordiæ remunerationem flagitat, non ait, ſicut ego feci, ita & mihi faciatis, ſed ſicut ego feci, ita & vos vniuerſæ familiæ, & cognationi meæ faciatis. Ea enim eſt miſericordis mulieris gratia, vt non ſolum ſibi, ſed & toti familiæ, & cognationi ſuæ incolumitatem afferat.

Digitized by Google

Geneſ. 24. Nec dum intra ſe verba compleuerat, & ecce Rebbecca egrediebatur, filia Batuel, filij Melchæ vxoris Nachor, fratris Abraham, habens hydriam in ſcapula ſua: puella decora nimis, virgoque pulcherrima, & incognita viro: deſcenderat autem ad fontem, & impleuerat hydriam, ac reuertebatur.

§. XIII.

In eo perfecta laus eſt fœminæ pudicæ, quod caueat mendacis pulchritudinis fucos.

PRius dicitur Rebbecca *puella decora nimis*, deinde vocatur, *virgoque pulcherrima*. Et cur prius decor eius maximus exhibetur, antequam exprimatur virginitas? Debuit equidem prius forma veri, & non ementiti per fucos decoris probari, vt inde perfecta laus conſtaret virginitatis, & pudicitiæ. Non crederetur enim perfectus virgineus pudor, niſi probata eſſet forma decoris in nullo ementiti.

D. Zeno. D. Zeno libr. 1. ſerm. 7. de laudibus pudicitiæ, inde commendat, veram, & perfectam pudicitiam inquiens: *Hæc in vtroque ſexu conſpicua, in omni ætate miranda, in quauis conditione non dubia, ſoli ſibi deuota, vnum tantummodo metuens, ne ſit amplius, quam vocatur.* Ecce tibi quid maximè metuendum venit pudicitiæ; *ne ſit amplius quam vocatur*, quo vniuerſos eminentiæ pulchritudinis fucos vt ſibi contrarios, & inimicos abiurat. Abiurat equidem pudicitia omne illud ſtudium, quo fœminæ adhibitis pigmentis, & fucis nituntur eſſe pulchriores, quàm à natiuitate ſunt dictæ. De iis eleganter, Tertul.

Tertul. libr. de cultu fœmin. *Quantum autem à noſtris diſciplinis, & profeſſionibus aliena ſunt, quam indigna nomine Chriſtiano, faciem fictam geſtare, quibus ſimplicitas omnis indicitur: effigiem mentiri, quibus lingua non licet.* Sanè quæ colorum, pigmentorumque mendaciis ſe deformant vt amplius ſint, quam vocantur, à veræ, perfectæque pudicitiæ diſciplina ſeparantur. Illis aptarim, quod ſcriptum eſt Iob. cap. 3. *Qui maledicunt diei, qui parati ſunt ſuſcitare Leuiathan.* Si enim Leuiathani expendamus vocabulum, idem ſonat ac *additamentum eorum*, quare merito diabolo applicatur, cuius eſt nomis additamentis virtutum ſimplicitatem obſcurare. Hunc dormientem excitant quæ additis pigmentis amplius eſſe nituntur, quam vocantur perpetuæ lucifugæ, vt à ſub obſcuris plus placeant. Audiant ipſæ Tertul. lib. de

Tertul. cultu fœmin. *Non ſupergrediendum vltra quam, quod ſimplices & ſufficientes mundities concupiſcunt, vltra quam domino placere. In illum enim delinquunt, quæ cutem medicaminibus vngunt, genas rubore maculant, oculos fuligine collinunt, vtique ab aduerſario artifice ſumentes additamenta iſta, id eſt, diabolo.* Vnus diabolus eſt, qui aduerſus pudicitiam hæc additamenta potuit excogitare, & qui pro illis habendis ab impudicis fœminis excitatur. Adeo enim antelucanæ ſunt fœminæ impudicæ, vt ſe medicaminibus pingant, vt meritò putentur præuenire ipſæ diabolum, & illum excitare ad laqueos parandos. Vnde vaniſſimè iactatur fœmina de perfecta, & vera pudicitia, quæ prius non probatur ab iis additamentis aliena, vt metuat, ne amplius ſit, quam vocatur. Quippe D. Nazianz. in proſa aduerſus mulieres fatur: Proinde, ne faciem tuam pingas, ô improba mulier, ne cuti tuæ impoſturam facias. *Nullam enim ipſe aliam pulchritudinem agnoſco, quam eam, quæ natura dono contingit. Vt Galli ad Rheni vndas fætus in lucem editos explorant, vt ignis de auri puritate certiſſimus iudex eſt: ſic ego animi tui pudicitiam ad incomptam, fucique expertem, formæ elegantiam expendo.* Nec credi poteſt perfecta pudicitia cum iſtis fucorum additamentis. *D. Naz.*

§. XIIII.

Prima laus fœminæ à caſtitatis commendatione.

EXpectabatur ab Eliezero puella, quæ hoſpitalis appareret, quæ aquam ſitibundo præberet, & inſuper adaquaret camelos, & proferens hanc puellam ſcriptura, ante quam eius hoſpitalitatem oſtendat, multa eſt in eius pudicitia oſtendenda. Ait enim: *Ecce Rebbecca egrediebatur filia Batuel filij Melcha vxoris Nachor fratris Abrahami: puella decora nimis, virgoque pulcherrima, & incognita viro.* Non contenta puellam vocare virginem, amplius replicat, & incognitam viro ante quam ad hoſpitalitatem eius accedat, vt iis replicatis vocabulis oſtendat, quā ſit prius prædicanda, & monſtranda pudicitiæ virtus in fœmina: Ait enim Sixtus Pontifex in tractatu de malis doctoribus, & caſtitate: *Eſt infinita virtus, corporis vincere voluptates, totum iuſtitiæ, atque ſanctitatis fundamentum.* *Sixtus.* Iudith cap. 10. vt aduerſus armatum exercitum dimicaret, nuptiarum reſumpſit ornamenta, & dum ſe lauat, dum ſe ornat, cauit ſcriptura dicens: *Omnis iſta compoſitio non ex libidine, ſed ex virtute pendebat.* *Iudith. 10.* Cur hoc dicere præuenit ſcriptura naratura facinus, & inauditum triumphum tantæ mulieris, niſi vt oſtenderetur decere in fœmina priorem apparere caſtitatis trophæum? Pulchè rem expendit, D. Auguſt. ſerm. 229. de tempore: *Quæ exorata conſurgens aqua abluit corpus ſuum, imponens ſibi ornamentum pendulas aureas diuitias ſuſpendit, & manibus lapillatos circulos ſplendentes induxit, fluentes ſinus purpureæ veſtis gemmato collegit pectore, caſto vultu prius dimicatura, quam ferro.* *D. Aug.* Expende hæc vltima nimirum, *caſto vultu prius dimicatura*, vbi inſtabat tantum certamen, in quo Holophernis caput amputandum erat, diſſipandi Babilonis exercitus, liberandus Iſrael, non prius itur ad alia arma, quam ad caſtitatem, non prius quæritur liberandi Iſraelis facinus, quam caſtitatis trophæus. Hoc ſēper debet eſſe prius in muliere facinus, quo eius aſſeratur caſtitas. Ruth. cap. 2. audit ſocrum monentem, quod ſe lauet, ſe ornet, & ignorantis Boozi accumbat lectulo, eiuſque coniugium iuxta legem contendit. Quid tunc illa? *Quidquid præceperis faciam. Deſcenditque in aream, & fecit omnia,* *Ruth. 2.*

Digitized by Google

quæ ſibi imperauerat ſocrus, &c. Mirantur alij A Ruthæ fidem, & obedientiam præſtitam ſocrui, alij charitatem eius defuncto marito redditam, vt amaret relicta patria, & ſuis eius ſuſcitare ſemen. Sed nil prius in illa laudat Author Imperfecti, quam pudicitiam in amore, & dilectioni Iſraelitici generis. Ait enim hom. 1. Matth. *Quid primum laudetur in Rutha? Dilectio generis Iſrael, aut ſimplicitas, aut obedientia, aut fides? Dilectio quidem generis Iſrael, quia ſic deſiderabat filios ſuſcipere ex ſemine Iſrael, & vna fieri ex populo Dei. Si enim communicationem viri deſideraſſet, quaſi puella laſciua, aliquem iuuenem potius appetiiſſet. Quoniam autem non laſciuia ſua,* B *ſed religioni ſatisfacere cupiens fuit, familiam potius ſanctam elegit, quam iuuenilem ætatem.* Ecce tibi in muliere tantarum virtutum nullam prius putat laudandam eſſe, quam pudicitiam etiam in amore connubij Iſraelitici; quod ſic caſta, ſic pudica fuerit in ea vel ipſa coniugij dilectio, vt nihil quod pudicitiæ repugnaret in illa videretur. Hinc, mihi credite, prima laus apparet mulierum, vt cui hæc deſit, nec iam laudari, imo nec nominari debeat, licet aliis virtutibus ſplendeat, Matth. 1. genealogiam Saluatoris ſcribens ait: *Iudas genuit Phares, & Zaram de Thamar: Booz autem genuit Obeth ex Ruth: David autem genuit Salomonem ex ea, quæ fuit V-* C *riæ.* Nominatur nomine proprio Thamar, & Ruth, Berſabe autem ſuppreſſo nomine exprimitur. Et quare hæc non nominari meruit, vbi nominantur illæ? In illis pudicitia fuit, Thamar enim expetiuit coitum non laſciuiæ ſeruiens, ſed amans concipere genus Iſraeliticum: ſic & Ruth, at Berſabe regiis à moribus ſeruiens, & propriæ laſciuiæ adulterium commiſit, ideo nec nominari debuit, quando deerat illi prima feminæ commendatio à pudore caſto petita. Ait Paſchaſ. libr. 1. in Matth. *Sanè non incongrue fatendum creditur, quæ praſcripta feminæ, per quas Christi opera pietatis inſignia myſticè præſignantur, non ſolum culpari, verum laudari re-* D *ctè meruerint. Hæc quoque adulterio fuſcata meritò videtur prætermiſſa.* Non ſtat laus mulieris cum laſciuia, quando prima baſis commendationis illius, à pudicitiæ ſtemmate venit petita. Nec in re pudicitiæ debet eſſe aliquid, quod non ſit fæminarum proprium, & peculiare, Geneſ. 18. vbi Abrahamus offendit peregrinos, *Feſtinauit in tabernaculum ad Saram: dixitque ei: Accelera, tria ſata ſimilæ commiſce, & fac ſubcinericios panes.* Non ait, quod acceleret, & occurrat hoſpitibus, ſed quod domi manens cibos paret. Et cur cum iubet, vt cibos paret, non iubet etiã, vt in hoſpitibus occurrat? Pulchrè D. Ambroſ. E libr. 1. cap. 5. *Bonus maritus exortem religioſi muneris non patitur eſſe vxorem, nec auarè ſibi totum munus vſurpat. Quod pietatis eſt, vult eſſe commune: quod pudoris eſt, integrum manet Sara. Ante tabernaculum vir hoſpitum explorat aduentum, intrat tabernaculum. Sara tuetur feminæ verecundiam.* Equidem in re pietatis ſe Saræ adæquat Abraham, in re autem pudicitiæ, & honeſtatis, quidquid laudabile eſt, totum integrum Saræ reſeruatur, quando fæminarum eſt, hac in re ſibi primas vſurpare.

Matth.

Matth. 1.

Paſchaſ.

Geneſ. 18.

D. Ambr.

§. XV.

Quibus ſeceſſus à turbis eſt proprius, ſi quando neceſſum fuerit egredi, non amplius foras maneant, quam dum negotium videtur poſtulare.

ECce puellæ virginis ſtemma ſingulare, neceſſum fuit domo exire, vt aliquid parentibus neceſſarium. Et quomodo exiit? Ait textus: *Deſcenderat autem ad fontem, & impleuerat hydriam, ac reuertebatur.* Nihil morata vt hydriam impleuit, domum reuertebatur. Neceſſitatis fuit exire domo, vt aquam è fonte portaret: ſed virtutis, quod adimpleta hydria, non moraretur amplius, ſed ad domus ſeceſſum feſtinaret. Hæc ſi prima lex eorum, qui ſeceſſum amant, quibus poteſt obeſſe turbarum conuerſatio. Cum neceſſum fuerit, vt à ſeceſſu exeant, propter ſuam vel proximorum neceſſitatem, ſic exeant, vt finito negotio, ſine vlla mora in ſeceſſum reuertantur, Actor. cap. 8. notiſſima eſt hiſtoria Eunuci, qui in curru Iſaiam legebat, & miro deſiderio afficiebatur ſciendi, quis eſſet ille vir, cui tale teſtimonium propheta dabat. Ad hæc ducitur Philippus ab ſpiritu Dei, currui inſeritur, hominem informat, imo & dum perueniunt ad quamdam aquam, illum ſacro baptiſmate lauat. Quid tunc? *Cùm autem aſcendiſſent de aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum, & amplius non vidit eum Eunuchus.* Et cur ſic Philippus rapitur? Peractum erat iam totum negotium ad quod venerat, peracto iam negotio non amplius permittit Dei ſpiritus ſuos alumnos ibi immorari. Ait Tertul. lib. de Baptiſmo: *Cui vltro Deus Apoſtolorum miſerat, ad quem rurſus ſpiritus, vt ſe curriculo adiungeret, iuſſerat, ſcriptura ipſi in fidei occurrit, in tempore exhortatus adſumitur, Dominus oſtenditur, fides non moratur, aqua non expectatur, Apoſtolus perfecto negotio eripitur.* In tantum gentili principi adhærere Apoſtolus permittitur, in quantum ſalutis eius negotium perficitur. Vbi negotium perfectum eſt, non amplius moratur ibi Philippus, ſed in propria feſtinat. Nota etiam eſt Mariæ in montana feſtinatio, vt cognatam inuiſeret Luc. cap. 1. Intrauit ergo cognatæ domum Mariæ, de qua dicit Lucas: *Manſit autem Maria menſibus tribus, & reuerſa eſt domum, &c.* Cur poſt tres menſes reuerſa eſt? Venerat Maria ſexto menſe vteri Elizabethæ, vt pariendi exhiberet officium, neceſſum fuit vt expectaret menſibus tribus, vbi autem nono menſe natus fuit ſacer Præcurſor: peracto officio, non moratur amplius Maria, ſed ad ſua feſtinat. Sic Diuus Ambroſ. lib. 2. in Luc. *Maria in domo ſera feſtinat in publico, manſit apud cognatam ſuam tribus menſibus. Etenim quæ propter officium venerat, inhærebat officio.* Vna erat cauſa manendi Mariæ, nimirum officium parienti exhibendum, in tantum manſit, in quantum manebat neceſſitas officij, vbi hoc peractum fuit, non amplius manſit ibi.

Actor. 8.

Tertul.

Luc. 1.

D. Ambr.

Gen. 24. Occurritque ei ſeruus, & ait: Pauſillum aquæ mihi ad bibendum præbe de hydria tua. Quæ reſpondit: Bibe Domine mi: Celeriterque depoſuit hydriam ſuper vlnā ſuam & dedit ei potum. Cumque ille bibiſſet, adiecit. Quin & camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti bibant. Effundenſque hydriam in canalibus, recurrit ad puteum, vt hauriret aquam, & hauſtam omnibus camelis dedit. Ipſe autem contemplabatur eam tacitus ſcire volens, vtrum proſperum iter ſuum feciſſet Deus, an non: Poſtquam autem biberunt cameli, protulit vir inaures aures appendentes ſiclos duos: & armillas totidem pondo ſiclorum decem. Dixitque ad eam: Cuius es filia? Indica mihi, eſt in domo patris tui locus ad manendum? Quæ reſpondit, filia ſum Batuelis, filij Nachor, quem peperit ei Melcha. Et addidit, dicens; Palearum quoque & fœni plurimum eſt apud nos, & locus ſpacioſus ad manendum. Inclinauit ſe homo, & C adorauit Dominum dicens, &c.

§. XVI.

Quæ Deo, & virtuti dantur, lucro ſunt, quæ Idolis, ſunt perditioni.

AQuam exhibet Rebbecca hoſpiti ſitibundo, quin & eius camelos ſimili potu implet, nec aquam datam, nec laborem amiſit, ait enim textus: *Poſtquam autem biberunt cameli, protulit vir inaures aureas, &c.* Non equidem amiſit hoſpitalitatis fructum, quando pro aqua, & obſequio exhibito, aureis inauribus ornatur in pignus auſpicatiſſimi iam aduenientis coniugij. Sic vel aqua Deo, & virtuti exhibita cedit in lucrum; vt quæ dantur Idolis in perditionem ruunt.
Exod. 5. Exod. cap. 32. Iſraelitæ eo inſaniæ deuenerūt, vt peterent fieri Idolum ſibi; *Dixitque ad eos Aaron, Tollite inaures aureas, de vxorum, filiorumque, & filiarum veſtrarum auribus, & afferte ad me. Fecitque populus, quæ iuſſerat, deferens inaures ad Aaron. Quas cum ille accepiſſet formauit opere fuſorio, & fecit ex eis vitulum cōflatilem, &c.* Itaque Aaron effectus Idolum Iſraelitis, iubet inaures aureas in ignem conijci; & cur igni dat auri tantam vim, niſi vt perditionem omnimodam obijciat iis, quæ
Tertul. Idolis offeruntur? Ait enim Tert. aduerſus Gnoſticos: *Vrgetur Aaron, iubet inaures fœminarum ſuarum in ignem conferri. Amiſſuri enim erant in iudicio vera ornamenta aurium, Dei voces.* Expende illud, *amiſſuri enim, &c.* Quippe in donis Idolo exhibitis, nihil prius oſtenditur, quam omnimoda perditio. Cum ponite modo Rebbeccam puellam, cum iis

A Iſraelitis fœminis, illa hoſpitalitati ſeruiens aquam exhibet peregrino, & inaures aureas accipit, in pignus certiſſimi coniugij; hæ vt Idolo ſeruiant, inaures aureas exhibent, & omni ornamento cordis, & corporis manent exutæ. Sic & Iudæi Matth. 18. *Pecuniam copioſam dederunt militibus, dicentes Dicite, quia diſcipuli eius de nocte venerunt, & furati ſunt eum nobis dormientibus.* Sed ſcire cupio, quid comparatrunt miſeri tantam mendacio offerentes pecuniam? Nil aliud compararunt, quàm quod nummos perderēt ipſi reſurgente glorioſius Christo. Pro quo D. Chryſol. ſer. 76. ait: *Iudae, quod tu obſcurabas auro in Iudæa, fide toto claruit, & eluxit in mundo. Diſcipuli receperunt, non furati ſunt Chriſtum: Iudae reſurrexit Chriſtus, in pecuniam perdidiſti.* Et cur non B perderetur, quod oblatum erat mendacio? Eſt in donis vitio oblatis neceſſaria perditio; vt eſt lucrum certum in iis, quæ Deo, & virtuti offeruntur. Leuit. cap 19. ait: *Iſta eſt religio victimæ, quam cōſtituit Dominus. Præcipe filijs Iſrael, vt adducant ad te vaccam rufam ætatis integræ, in qua nulla ſit macula.* Quæ verba ſic trāſfert Diu. Cyril. Alex in Oſeam cap. 4. *Hæc diſtinctio legis, quæcumque conſtituit Dominus dicens. Loquere filijs Iſrael, & accipiant ad ſe vaccā rufam, immaculatam.* Iubet lex, vt vacca offeratur à populo ſacerdoti, & ait, *accipiant ad ſe vaccam*, quod ſi offerūt illam cur non potius ait, abijciant à ſe vaccam? Cur in oblatione gaudet magis vocabuli accipiendi? Sane conuenientiſſimo rei vtitur vocabulo, in eis enim C quæ Deo offers, nunquā non accipis lucrum. Ait ibi D. Cyril. *Oblatū enim Deo, & paratum in ſacrificium dicebatur accipi, & poſitum eſt vocabulum huic rei exprimendæ in primis idoneum.* Idoneè quidem qui offert Deo hoſtiam, dicitur illam accipere; nunquam enim à donis Deo exhibitis vacui manemus, ſed ingentia ſemper lucra recipimus. Vel guttulam aquæ litemus Deo, & virtuti, & magno munerabimur lucro Gen. 29. erat Iacob iuxta fontem, qua hora veniebat Rachel cum grege ſuo ſitibundo, *Quam cum vidiſſet Iacob, & ſciret conſobrinam ſuam, oueſque Laban auunculi ſui, amouit lapidem, quo puteus claudebatur. Et adaquato grege oſculatus eſt eam.* Quid tunc? Ait D D. Ambr. lib. 1 de Abraham cap. 5 *Dominus Ieſus eum, quicumque dederit hoſpiti potum aquæ frigidæ, cœleſtium aſſerit premiorum non exortem futurum. Denique Iacob oues adaquauit Rachel, & gratiam reperit, & vxorem acquiſiuit.* Nec miror tantum lucrū exire ex donis, quorum ne pars minima perdatur, Deus ipſe curat. Matth. 19. *Quicumque potū dederit vni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ, tantum in nomine diſcipuli, amen dico vobis nō perdet mercedem ſuam.* Expende illud, *non perdet*, minime namque patitur Deus, quod miſericor- E diæ oblatione appareat vlla perditio Diu. Ber. ſer. 12. in Cant. *Vides ne, quam ſit præferendum cæteris iſtud pietatis vnguentum, de quo ſolo permiſſum non eſt perditionem fieri? In tantum perditio de ipſo non fit, vt neque aquæ frigidæ munus irremuneratum ſinatur. Bonum tamen contritionis vnguentum, quod de recordatione peccatorum conficitur, mittiturque in pedes Domini, quia cor contritum, & humiliatum Deus non deſpiciet. Cæterum longe melius eſ-*

Matth. 18. *Chryſol.* *Leuit.* 19. *Cyr. Ale.* *Cyril.* *Gen.* 29. *Ambr.* *Matth.* 19. *D. Bern.*

DD

ſe arbitror, id quod dicitur deuotionis factum de recordatione beneficiorum Dei, quippe quod & capiti idoneum reputatur, vt perhibeat de ipſo Deus: ſacrificium laudis honorificauit me. Porro vtrumque vincit unctio pietatis, quæ de reſpectu miſerorum fit, & per vniuerſum Chriſti corpus diffunditur. Optimum revera vnguentum, in cuius comparatione cætera nec reſpiciere ſe oſtendit, qui ait: Miſericordiam volo & non ſacrificium. Hæc D. Bern. ibi, quibus aſſerit, quam non patiatur Deus aliquid perdi de donis, quibus egentes reficiuntur; inſuper, & cõtritionem, & ſacrificium laudis, & miſericordiam componit inter ſe, & aſſerit miſericordiam eſſe præſtantiſſimam; loquitur enim de miſericordia, quæ cætera virtualiter in ſe continet.

§. XVII.

Quo quis infirmior, eo magis ambitioſus.

INterrogata Rebbecca cuius ſit filia, non contenta eſt patrem dicere, ſed & patrem, & auos in medium producit. Ait enim: *Filia ſum Bathuelis, filij Nachor, quem peperit ei Melcha.* Sane alij interrogabantur de parentibus ſuis, & à nullo inuenio cum parentibus ſuis
1. Re. 17. auos etiam recenſitos. Saul 1. Reg. 17. Dauidem triumphatorem videns ait: *De qua progenie es ò adoleſcens? Dixitque Dauid, Filius ſerui tui Iſai Bethlemita ego ſum.* Dauid interrogatus patrem oſtendit, & de auis ſilet, Rebbecca non ſolum patrem, ſed & auos in medium producit. Cur Rebbecca puella infirma in enumerãdis patribus, & auis pluſquam Dauid diligentior exiſtit? Ideo diligentior Rebbecca in auorum gloria referenda, quia ipſa infirmior; hoc enim in humanis eſt vitatiſſimum, quod ambitioſior ſit, qui eſt infirmior. Poſt deiectionem humani culminis,
Gen. 3. Gen 3. *Fecit Dominus Deus Adæ, & vxori eius tunicas pelliceas, & induit eos. Et ait, Ecce Adam quaſi vnus ex nobis factus eſt.* In tota paradiſi gloria vbi Adamus magnus erat, & vere potens, nunquam tale de illo dixit Deus, quod factus ſit quaſi vnus è tribus perſonis diuinis. Nunc cum deiectus apparet à culmine, cũ vilis eſt, & infirmus, de illo dicit Deus, quod factus ſit quaſi vnus è perſonis tribus. Cui media in deiectione hominis hoc dicit Deus de illo, quod non dixit in tota gloria illius: Loquitur Deus ad Adami ſenſum, vt exprimeret, non quod in re erat, ſed quod erat Adamus in phantaſia ſua, in qua nunquam ambitioſior fuit, niſi quando fuit infirmior.
Ephrem. Ait S. Ephrem Patriarcha Theopolitan. apud Photium orat. 2. in Anatholiũ Scholaſticum. *Ecce nunc ait, ſenſum accepit, quoad cum imaginari ſe Deum eſſe. Ad illius ſententiam loquitur Deus, exprobatque malitiam.* Ecce tu quando Adamus ſenſum accepit, vt imaginaretur ſe Deum eſſe: quando à ſede paradiſi deturbatus, vilibus pellibus veſtitus, infimus, & vilis addictus eſt terræ culturę. Quãdo vilior apparuit, tunc euanuit in ambitionem inauditam. En miſera hominis cõditio! tunc ardentius ambitioni adhæreſcens, quando oſtenditur infimior. Mihi credite, nullus minus parcit honori, quã qui minus honoris meretur.

A Hinc monet Paul. 2 ad Philip. *Hoc enim ſentite in vobis, quod in Chriſto Ieſu, qui cum in forma Dei eſſet non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens.* Expende vnde D. Paulus Ieſu nobilitatem diuinam, & patri ęqualem non illi per rapinam adeſſe, nimirũ, quia exinaniuit ſemetipſum formam accipiens ſerui. Et quidem qui non haberet honorem ſibi naturalem, ſed ſolum furtiuo honoratus eſſet, in veritate autẽ vilis, & ſeruus. Is nullo modo honorem declinaret, ſed illi pertinacius adhæreſceret. Id quod notat Theodot. hom. 1. de Theod.
Natiu. Chriſti tom. 6. Concil. Ephes. cap. 9. aiens: *Qui per rapinam libertate potitur, nil ſer-*
B *uile pati ſuſtinet, ne vſurpatæ, libertati aliquod præiudicium generet. Et quid ergo ille? Quoniam natura Dominus erat, diſpenſationis myſterium diuinitatem non læſit.* Componite modo duos inter ſe, vilem, & nobilem, ſiue infirmum, & fortem vtrumque in honore. Sane qui vilis eſt, qui infirmior eſt, minus multo parcet honori, ſed illi lõge pertinacius adhæreſcet. Dicitur Machabæor. lib 2. cap 9. *Antiochus inhoneſte reuertebatur de Perſide. Intrauerat enim in* Mach. 9.
eam quæ dicitur Perſepolis, & tentauit expoliare templum, & ciuitatem opprimere, ſed multitudine ad arma concurrente, in fugam verſi ſunt: & ita contigit, vt Antiochus poſt fugam turpiter rediret: Et cum veniſſet circa Ecbatanam, recogno-
C *uit quæ erga Nicanorem, & Thimotheum geſta ſunt. Elatus autem in ira, arbitrabatur ſe iniuriam illorum, qui ſe fugauerant, poſſe in Iudæos retorquere.* Expende quãdo dicitur miſer elatus fuiſſe, nimirum quando inhoneſte reuertebatur, quando turpem fugam tenebat; ſic quo vilior eſt hominum fortuna, elatiores rabies in eorum animos generat.

§. XVIII.

Ille multus in recenſendis auis, qui in ſe nullus.

ITaque vt vidimus initio paragraphi præcedentis Rebbecca interrogata, cuius eſſet
D filia, & patrem & auos meminit, dicens: *Filia ſum Bathuelis filij Nachor, quem peperit ei Melcha,* Dauid autem ſimiliter interrogatus. 1. Reg 17. ſolum patrẽ meminit aiens: *Filius ſer-* 1. Re. 17.
ui tui Iſai Bethlemitica ego ſum. Cur illa tanta in auis percẽſendis, hic autem auos non meminit? Erat Dauidi in manibus Goliath caput, quod recenter abſciderat, & qui talia facinora exhibet, non multum curat auorum ſtẽmata, Rebbeccæ nil erat præmanibus prę-terquam quod habebat hydriã de fonte plenam, ne miremur, quod adeo multa fuerit in auis percenſendis, quæ in ſe pene nulla erat. Hinc D. Hieron. in Epitaph. Fabiolæ ait. Hieron.
E *Alius forſan memoraret Quintum Maximum. Vnus qui nobis cunctando reſtituit rem, & Fabiorum gentem proferret in medium; diceret pugnas, deſcriberet prælia: & per tanta nobilitatis gradus Fabiolam veniſſe iactaret, vt quod in virga non poterat in radicibus demonſtraret.* Et quidem hominis eſt non habentis in ſe laudes, quod recurrat ad auorum illuſtria. Nec non, & humi repentis plantulæ proprium eſt, radicum virtutes iactare, quando in ramis nullum habet fructum. Et

Digitized by Google

ſane vaniſſima gloria eſt, eo ſolum contendere, vt auos, atauoſque tuos clariſſimos numeres; & inde oſtendis qoam vacuus proprìis facinoribus exiſtas. *Matth 3.* Hinc Matth. 3. ad Iudæorum Principes: *Nolite d cere, quia patrem habemus Abraham.* Et cur prohibentur ſe ab Abrahamo ſatos vocare? Nonne verum erat, quod Abrahamum habebant patrem? Cur ergo illum patrem non dicant? Ait Imperfectus hom. 3. in Matth. *Ipſe ſe vacuum ab omnibus bonis actibus oſtendit, qui gloriatur in patribus.* Merito prohibentur patrem Abrahamum clamare; quia iſta gloriatio in maioribus, frequenter inuenitur in homine, qui nihil habet, vnde ipſe commendetur. Quare *Amos 9.* D. Cyrill. Alex. in Amos cap. 9 acriter mordet Iudæos, apud quos iſta gloriatio maxime vigebat. Ait enim: *Eò dementia miſeri proceſſerunt, vt ſibi ad fælicem ſtatum, & ad gloriam ſatis fore arbitrarentur, ex radice Abrahami prodiſſe.* Quid amentios? Sane amentiſſimus eſt, qui ſibi ad gloriam, & laudabilem commendationem ſatis putat eſſe, ſi quod in ſe laudis non habet, in radice ſui generis oſtendat.

Gen. 24. Cucurrit itaque puella, & nuntiauit in domo matris ſuæ omnia, quæ audierat. Habebat autem Rebbecca fratrem nomine Laban, qui feſtinus egreſſus eſt ad hominem vbi erat fons. Cumque vidiſſet inaures, & armillas in manibus ſororis ſuæ, & audiſſet cuncta verba referentis, Hæc locutus eſt mihi homo; venit ad virum, qui ſtabat iuxta camelos, & prope fontem aquæ: dixitque ad eum. Ingredere benedicte Domini; eur foris ſtas? Pręparaui domum, & locum camelis. Et introduxit eum in hoſpitium; ac deſtrauit camelos, deditque paleas, & fænum, & aquam ad lauandos pedes camelorum, & virorum, qui venerant eum eo. Et appoſitus eſt in conſpectu eius panis. Qui ait: Non comedam, donec loquar ſermones meos. Reſpondit ei; loquere. At illæ; ſeruus, inquit, Abrahę ſum. Et Dominus benedixit Domino meo valde, magnificatuſque eſt::: & adiurauit me, dicens; Non aecipies vxorem filio meo de filiabus Chanaam, &c.

§. XIX.

Vera Eccleſia non in externo hominis aſpectu, ſed in Dei verbo nititur.

ECce tibi Rebbecca cucurrit in domom matris ſuæ, *& nuntiauit omnia, quæ audierat.* Viderat Eliezerum cum multis ſeruis aliis, cum camelis decem, & non dicitur nuntiaſſe, quæ viderat, ſed ſolum dicitur nontiaſſe, quæ andierat. Cur non nuntiat magis, quæ viderat? In ea exprimebatur Eccleſia,

A cuius proprium eſt. non curare externū hominis aſpectum, ſed ſola Dei loquentis verba. Apud Luc. cap. 3. Anno qointo decimo imperij Tiberii Cæſaris, procurante Pontio Pilato Iudæam, Tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem frater eius Tetrarcha Ituræ, & Truchonitidis regionis, & Lyſania Abilinæ tetrarcha, ſub principibus ſacerdotum Anna, & Caipha: *factum eſt verbum Domini ſuper Ioannem Zacharia filium.* Hoc primum profert Lucas de Ioanne teſtimonium; quod Dei verbum factum ſit ſuper illum, cur prius non propoſuit, quis Ioannes eſſet? An Angelus? An homo? Sane Ioan. 1. de *Ioan. 1.* illo fatus ait: *Fuit homo miſſus à Deo, qui nomen erat Ioannes, &c.* Cur ſimili modo Lucas non B prius dicit, vt fuerit homo miſſus à Deo? Cur ſolum ait, vt fuerit Dei Verbum factum ſuper Ioannem, & nihil dicit de homine? Oſtendebatur in Luca primum Eccleſiæ fundamentum, & ideo merito cauit nominare prius hominem, & Verbum Dei præpuſuit, vt in quo innitatur Chriſti ſponſa. D Amb lib. 2. in Lu- *D. Amb.* cam fatur: *Congregaturus Eccleſiam Dei filius ante operatur in ſeruulo Et ideo bene poſuit ſanctus Lucas factum eſſe Verbum Domini ſuper Ioannem Zachariæ filium in deſerto: vt Eccleſia non ab homine caperit, ſed à Verbo.* Non homo, ſed Dei voces dant firmitatē, & augmentum Chriſtianæ Eccleſiæ. Exod. cap. 3 oſtendebatur rubus totus flammis obſitus & non com- C buſtus: inſuper vox egrediebatur de medio rubi dicens Moyſi: *Solue calceamentum de pe-* *Moyſi.* *dibus tuis, locus enim in quo ſtas terra ſancta eſt.* Adhæc Moyſes totus tremens calceamenta ſoluit, plenus reuerentia, & religione. Cur Moyſes adeo religioſus exiſtis? Quid vides præter ignē, & rubom, quod ſic reuereri poſſes? An vilis rubus, vel ignis te in hanc impellunt religionem? Abſit: non attendit rubom, vel ignem Moyſes, ſed ſolas attendit Dei voces, quibus attentis Deom in rubo adorat. Ex quo ſapienter conuincit Theodotus Hæreticos, qui videntes infirmitatem vteri virginei, Deū ibi inhabitaſſe nolunt. Quippe ait hom. 2. de Nat. Chriſti habita in Concil Epheſ. *Concil.* D tom. 6. cap. 10 *Tu Deum ex rubo loquentem, Moyſique dicentem, Ego ſum Deus Abraham, audiens, & ipſum Moyſem pronum adorantem cernens, credis, non ignis, qui cernebatur, ſed Dei tantum, qui loquebatur, rationē habens, cur cum virgineum vterum memoro abominaris, auerſaris?* *Epheſ.* Sane infirmior erat rubus, & ignis ad tenendum Deum, vt crederemus Deum eſſe in rubo, aut in igne, quā in vtero virginali. Et tamen Moyſes adorat in rubo Deū, & nos aſſentimut Moyſi in rubo Deum adoranti. Et cur aſſentimus? *Non quidem, ignis, qui cernebatur, ſed Dei tantum, qui audiebatur rationem habentes.* Vbi Dei vox auditur aliquid dicētem, E caue oculos, caue quæ cerni poſſunt contraria; nō enim in homine, ſed in Dei verbo Eccleſia ædificatur. Merito namq; in ædificatione domus Domini rollitur omne ferreum inſtrumentum; quippe ait. 3. Reg. 6. *Malleus,* *3. Reg. 6.* *& ſecuris, & omne ferramentum non ſunt audita in domo, cum ædificaretur.* Pro quo ait D. Bruno de laud. Eccleſiæ cap. 4. *Merito in do-* *D. Bruno.* *mo Domini, quæ ædificata eſt, malleus, aut ſecuris, aut vox ferramenti audita non eſt, quia Eccle-*

ſia Dei, quæ per eam ſignificabatur, non ferro, ſed A *lingua ædificanda erat.* Audita Dei voce io Chriſto Eccleſia, non ſunt curanda alia, quæ repugnantia ſenſibus videntur.

§. XX.

Eccleſiæ ornatus virtutum exteriorum plurimum conducit ad hoc vt trahantur homines ad Ieſum.

EXpeode illa: *Cum vidiſſet Laban inaures, & armillas in manibus ſororis ſuæ, & audiſſet cuncta verba referentis, venit ad virum, qui ſtabat prope fontem aquæ.* Quid cōmuoius? B Non motatur Labanos, ſed vbi inaurata brachia, inauratas autes ſotoris vidit, ſtatum eurrit ad virum, qui iuxta fontem ſtabat. Nunquam, mihi eredite, ornatus virtutum exteriorum Eeeleſiæ noo impellit homines vt currant ad Chriſtum erectorem fontis baptiſmatis. *Actor. 2.* Hinc Actor. 2. vbi Apoſtoli iodueodi eraot virtute ex alto; *Apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tanquam ignis, ſeditque ſupra ſingulos eorum.* *D. Cyril.* Et D. Cyril. Ieroſol Cathech. 17. putat has linguas igneas taoquam corooas inſediſſe Apoſtolorum eapitibus. Sed quid neeeſſum fuit, quod Apoſtolurum capira iis igneis coronis ſplendeſcerent viſibiliter? C Equidem oportebat pulehro, & glorioſo oroameoto virtutum veſtiri illos, qui initiabantur, vt populos afferreot Chriſto. Sapieoter enim dicit D. Cyril. Alex. in Ioelem *D. Cyril.* cap. 2. *Oportebat enim, oportebat Eccleſiæ myſtagogos, & orbis terrarum magiſtros futuros, etiam ante alios dono Spiritus Sancti cohoneſtari, & veluti quoddam ornamentum per fidem in ſanctificationem ab initio factos, diuina, & cæleſti gratia inaurari?* Equidem qui vt alios traherent ordinabantur, merito eatune igoitis Spiritus Sancti coronis eohoneſtati, & oroati, ab in habitante gratia etiam extrinſecus apparebaot deaurati. Valet enim plurimum extrinſecus Eecleſiæ ornatus, vt homines impellat ad fontem Chriſtiani baptiſmatis. D *Gen. c. 3.* Apud Gen. cap. 3. vbi de atboribus in paradiſo fructificaotibus agitur, dicit textus: *Vidit igitur mulier, quod bonum eſſet lignum ad veſcendum, & pulchrum oculis, aſpectuque delectabile.* Sic debeot eſſe plantæ, quæ in Chriſti Eccleſia aſſurgunt ad fructificandum, plātæ nimitum oculis aſpicientium pulchræ, multo qoe virtutum decore exornatæ. Pro *D. Bruno.* quo ait D. Bruno lib. de laud. Eccleſ. cap. 8. *Bonæ arbores paradiſi, quæ & pulchra ſunt viſu, & ad veſcendum ſuaues. Tales arbores gignit Eccleſia, quarum pulchritudinem, & religionem nos legere, & audire delectat, quarum verbis, & doctrina noſtra mentes nutriuntur, & reficiuntur.* E *Tales arbor beatus Paulus, qui & viſu tam pulcer eſt, vt nihil ſibi conſcius ſit.* Quis Paulo ornatior? Sic pulcer, ſic omni decore virtutum ſplendeſcebat ornatus, vt oihil in ſe oſtenderet abſtergendum, oihil limandum. Non miror, quod tam pulchra arbor, in tantum fructificaret, nec miror, quod de tam ornati viri aſpectu multi homines ad fontem euolarent Chriſtianum.

§. XXI.

In ſola Chriſti Eccleſia aurea, & ſpecioſa ſunt ornamenta virtutum.

EXpende vbi dieitur Labanus vidiſſe inaures, & armillas aureas, nimirum *in manibus ſororis ſuæ:* hæc eſt Rebecca, hæc eſt Eccleſia Chriſti, in quâ ſolâ videntur aurea, & ſpecioſa virtotum ornamenta. Ait Pſal. 44. *Pſal. 44.* *Aſtitit regina à dextris tuis in veſtitu de aurato.* Vna equidem regina noſtra, nempe Eccleſia Chriſti in deaurato veſtitu fulget, & vere ſpecioſa, & aurea eſſe perhibetur. Quo circa B aiebat Bruno de ornatu, Eccleſ. cap. 12. *Eccl. 12.* *Pulchre in veſtitu deaurato Eccleſia deſcribitur, vt tota ſapiens, tota munda, & incorrupta intelligatur. Nullum ornamentum illius eſt, & ſi precioſum, & pulchrum videtur, niſi aureum fuerit. Videntur hæretici, pagani, & Iudæi eadem ipſi ornamenta habere, quibus ſponſa Chriſti vtitur, ſed in hoc differunt, quod aurea non ſunt, quamuis aurea eſſe videantur, Quæcumque fides, quæcumque charitas, quæcumque humilitas, quæcumque miſericordia, pax patientia, obedientia fuerit, ſi apoſtolica doctrinæ auro non ſplenduerit, falſa eſt, corrupta eſt, immunda eſt. Merito ergo in veſtitu deaurato Eccleſia pingitur, cuius omnia ornamenta tam puriſſimo auro intexta ſunt.* C In ſola Chriſti Eccleſia eo intexuotur auro virtutes, quo & ſplendidæ, & polchræ ſunt; alibi ſi inueniantur, adhue apparent indecoræ, & ruſticæ. Sane Maximus ille Philoſopus Paulinus ad Chriſtum iam eoouerſus ſic poſtular otationes amici epiſt. 10. *Interueniant orationes tuæ, vt animam meam multa corruptione diſciſſam, & ſpinis meorum ſenſuum temere conſertam, Dominica crucis acus inſerto verbi ſalutaris filo ſartiat. Fidem enim & verbum crucis Chriſti hanc arbitror acum, qua vita noſtra habitus innouatur.* Non potuit Philoſophi ethoici vitam pulchriori exemplo diſtinguere à Philoſophi Chriſtiaoi vita. Itaque vitam ſuam philoſophicam ante auditū verbum Chriſti putat ſpinis ſuorum ſenſuum D temere conſertam, poſt auditum verbum Chriſti iam potat vitam ſuam, quaſi veſtem coltiorem ſubtiliſſama acu, precioſo que filo aſſutam, & expollitam. Quid pulehrius? Vt ruſticanæ fæminæ veſtes habent ruſticanas, non alio quopiam, quam rudi ſpina, vel rudi ligni euſpide aſſutas, & adhærentes ſibi, ſic ethniei, ſic Hæretici aliquas præſeferuur virtures, ruſticas qnidem, & ſuorum ſenſum ſpinis temere, & inconcione aſſutas. In ſola Chriſti Eccleſia, in verbo crucis Dominicæ acus eſt, & præcioſum filum, quibus virtutes aptantur, aſſuuotur, vt ſpecioſæ, & auE reæ fiant.

§. XXII.

In eo homo differt à belluis, quod prius curet ſatisfacere officio, quam proprio lucro.

DAotur paleæ, & fænum camelis, ſimul & Eliezero panis apponitur, quid tunc

A Eliezerus, an vt camelos fertur totus in cibum? Abſit: imo inquit: *Non comedam, donec loquar ſermones meos, &c.* Ecce tibi vt ſe homo à camelis diſcernit, illi nil aliud curant, quam appoſitum pabulum ſumere; hic prius curat ſatisfacere officio, quam vel cibum ſumat. Non equidem homo eſt, ſed bellua, qui oblitus officii totus rapitur in propria lucra. *Hier. 22.* Vnde Hieron. cap. 22. dicitur ad Ioacim regem: *Tui vero oculi, & cor ad auaritiam & ſanguinem innocentem fundendum: Propterea hæc dicit Dominus ad Ioacim filium Ioſiæ regem Iuda, Non plangent eum, væ frater, & væ ſoror; non concrepabunt ei væ Domine, & væ inclyte. Sepultura aſini ſepelietur.* Cur tanto regi aſini B ſepultura annuntiatur, niſi vt oſtēdatur quis fieret, qui in munere regio totū ſe poſt auaritiam effundebat? Sane non miror, quod non cenſeatur homo in morte, qui vitam pecorum more efformans, tantum inhiabat lucris præſentibus. *Olymp.* Ait Olympiodo. in cap. 6. Eccleſiaſtæ: *Sepultura aſini ſepelietur, hoc eſt, non habebitur dignus quiete hominum rationalium, cum paſsiones carnis conſectatus, inſtar pecorum vitam finietur.* Non homo eſt, ſed bellua, qui officium, & munus proprium poſt poſitum, in hoc tendit, vt lucra temporalia acquirat, vt præſentaneis commodis ſeſe immergat. Notiſſima eſt Balaami hiſtoria apud Numer. cap. 22. is ſemel, & iterum prohibitus à Deo C ne iret ad regem Moabitam, tandem oblatis regis captus muneribus, ſic Deo inſtabit, *Num. 22.* vt ire permitteretur. Quid tunc? *Surrexit Balaam mane, & ſtrata aſina ſua profectus eſt cum eis. Et iratus eſt Deus. ſtetitque Angelus Domini in via contra Balaam, qui inſidebat aſinæ, & duos pueros habebat ſecum. Cernens aſina Angelum ſtantem, &c.* Expende quæſo, quod mittens Deus iratus Angelum ad Balaam, ipſe Angelus non Balaamo ſe prodit, ſed iumēto; non enim dicitur, quod Balaam viderit Angelum, ſed quod aſina viderit eum. Cur ergo Angele non potius permittis te à Balaamo videri, quam à bellua? Equidem ex quo D Balaam muneribus, lucriſque habendis inhiabat totus officii immemor, adeo vilis, & abiecta bellua erat, vt mallet Angelus agere *D. Proſ.* cum aſina, quàm cum eo. Ita D. Proſper. lib. de Promiſſ. par. 2. cap. 12. *Dum vadit Balaam auaritia ſua iam corde captiuus, obuius ei Angelus, iumento ipſius quo vehebatur, ſe potius manifeſtare voluit, quam illi: quia homo cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt iumentis inſenſatis, & non ſimilis, ſed peior factus eſt illis.* Placuit Angelo ſe potius manifeſtare iumento, quam viri ſui muneris immemori, & temporalis lucri memori, ex quo enim quis non tam officio ſatisfacere curat, quam lucris E inhiat præſentibus, non homo eſt, ſed rapaciſſima, & voraliſſima bellua. Hinc Iſaias cap. *Iſai. 56.* 56. clamat: *Omnes beſtiæ agri, venite ad deuorandum, vniuerſæ beſtiæ ſaltus.* Hieron. Theodor Adamus, Forer. & alii putant in præſenti conuocari Romanos, qui Ieroſolymam deueſtent, ſed cur Romani vocantur beſtiæ agri? Equidem quando Romanis nihil magis præ oculis erat, quam ſe ſe præſentis mundi diuitiis omnibus ingurgitare, merito non homines, ſed belluæ à Deo reputantur. De *Lactant.* illis fatur Lactantius lib. 6. cap. 11. *Quantum à iuſtitia recedat vtilitas, populus ipſe Romanus docet, qui per feciales bella indicendo, ſemperque aliena capiendo, atque rapiendo poſſeſsionem ſibi totius orbis comparauit.* Quid hoc feralius? Quid belluinum magis, quam ſic præſentaneis lucris inhiare?

Gen. 24. Reſponderuntque Laban, & Bathuel; A Domino egreſſus eſt ſermo; Non poſſumus extra placitum eius, quid quam aliud loqui tecum. En Rebbecca coram te eſt, tolle eam, & proficiſcere, & ſit vxor filij domini tui, ſicut locutus eſt Dominus. Quod cum audiſſet puer B Abraham, procidens adorauit in terram Dominum. Prolatiſque vaſis argenteis, & aureis, ac veſtibus, dedit ea Rebbeccæ pro munere; fratribus quoque eius, & matri, dona obtulit. Inito conuiuio veſcentes pariter, & bibentes manſerunt ibi. Surgens autem mane, locutus eſt puer: Dimitte me, vt vadam ad dominum meum. Reſponderuntque fratres eius, & mater: Maneat C puella ſaltem decem dies apud nos, & poſtea proficiſcetur. Nolite, ait, me retinere, quia Dominus direxit viam meam, dimittite me, vt pergam ad dominum meum.

§. XXIII.

Beneficia temporalia, quæ à Deo ad impios etiam ſolent proficiſci, non valde æſtimanda.

VBi puer Abraham audit Rebbeccam dari vxorem Iſaaco domino ſuo, *proci-* D *dens adorauit in terram*, & mirum qui ſæpe antea vocabatur ſeruus Abrahami, nunc primum cum Rebbecca conceditur, & ipſe lætus procidit, & adorat, vocatur puer. Sana paulò inferius videt Iſaac venientem vxorem, illamque excipit, & introducit in matris tricinium, nec procidit, nec adorat. Solum enim ait textus, *Seruus autem cuncta, quæ geſſerat, narrauit domino ſuo Iſaac. Qui introduxit eam in tabernaculum Saræ matris ſuæ, & accepit eam in vxorem, & in tantū dilexit eam, &c.* Non dicitur Iſaac procidiſſe, nec adoraſſe, nec geſtientis lætitiæ ſignum aliquod dediſſe viſa Rebbecca, vxore ſibi cariſſima: & ſeruus ſolum audiens illam Iſaaco dari, non E ſe continet, quin procumbat, & adoret & lætis acclamationibus tanti beneficii datorem proſequatur? Cur id? An quia ſeruus Iſaaco gratior Deo? An quia ſanctior? An quia beneficii magnitudinem noſcebat magis? Abſit; ſed quia pueriliori ſenſu pollebat, æſtimabat magis beneficium temporale coniugii, quod à Deo ſolet etiam impiiſſimis hominibus præſtari. Crede mihi, nunquam niſi de puerilibus, & ſeruilibus, & viliſſimis animis venit, quod tota cordis æſtimatione feramur ad beneficia temporalia, quæ &

impiis dantur. Ad Iſraelitas glorianter de Abrahami genere, & de exitu ab Ægypto, loquitur Dominus Amos cap. 9. *Nunquid non vt filij Æthyopum vos eſtis mihi? Ait Dominus. Nunquid non Iſrael aſcendere feci de terra Ægypti: & Palaſthinos de Cappadocia, & Syros de Cyrene?* Educti fuerunt de Ægypto Iſraelitæ, ſed & de Cappadocia Palæſthini educti fuere, & de Cyrene Syri. Quid hoc ad Iſraelem? Cur illis obiicit Dominus ſimilem liberationem aliorum populorum? Gloriabátur nimis Iſraelitæ de eo, quod educti fuerint ab Ægypto, hucq; beneficio acceptu nimis erãt tumidi; oſtendit ergo eis Dominus quã mane, & puerile ſit adeo æſti mare illud beneficium, quãdo ſimile quid datum eſt ethnicis, & perfidis nationibus. Quo reſpiciens D. Cyril. Alex. ibi fatur: *At qui magnum quiddam, & præclarum, & illud vobis videtur, ex Ægypto in aliam regionem tranſiſſe. Tum, quid hoc? Aut quam vobis vtilitatem pariet? Acceperunt à me iſtuc beneficium & alij. Tranſtuli ſiquidem alienigenas, hoc eſt, Palaſthinos e Cappadocia, & Syros omnes traduxi è fouea Cyrene.* Quod beneficium tẽporale alienigenis, & impiis hominibus ſæpe datur; non multũ inhiet ad illum fidelis, nec valde æſtimet, quod illu ſe videat adornari. Quo crediderim ſpectaſſe illud Apocal. quando Angelus mittitur, vt metiatur templum. Quippe ait cap. 11. *Et datus eſt mihi calamus ſimilis virgæ, & dictum eſt mihi, Surge, & metire templum Dei, & altare, & adorantes in eo, atrium autem, quod eſt foris templum, eyce foras, & ne metiaris illud, quoniam datum eſt gẽtibus.* Pretioſum illud oſtenditur, quod ſub menſura recipimus, & habemus; quod ſine menſura habetur, non putatur pretio dignũ. Merito ergo iubetur Ioanni, quod metiatur tẽpli intima penetralia, & altaria ſacra, quãdo hæc pretioſa ſunt hominũ ſaluti, propter quam fiebant: Sed cur non ſimili menſura expenditur atrium exterius? Nonne & atrium illud, atrium erat templi ſacratiſſimi, pretioſiſſimi? Cur ergo non dignum apparet Apoſtolica menſura? Rationem textus inſinuat, inquiens, *quoniam datum eſt gentibus.* Intima templi ſolis fidelibus peruia erant, at atrium exterius tam fidelibus, quam infidelibus erat commune. Merito ergo excluditur à pretio, & menſura, quod concedebatur etiã impiiſſimis hominibus. Huc ſpectabat D. Hieron. epiſt. ad Pamachium, eius extollens gloriam: *Antequam Chriſto tota mente ſeruiret, notus erat in ſenatu, ſed multi alij habebant inſulas cõſulares. Totus orbis huiuſcemodi honoribus plenus eſt. Primus erat, ſed inter primos. Quamuis clarus honor vileſcit in turba: & apud viros bonos indignior ſit ipſa dignitas, quam multi indigni poſſident. At nunc omnes Chriſti Eccleſiæ Pamachium loquuntur.* Ille honor, illa dignitas, illa laus æſtimanda eſt, quæ datur ſolis ſanctis, & iuſtis hominibus; quæ autem raptantur paſſim per indignos, & flagitioſos, & impios, non vehementer rapiunt cordatos viros. Hinc Gen. 6. *Videntes filij Dei filias hominum, quod eſſent pulchræ.* Filiabus hominum reproborum data eſt pulchritudo, ne nimis æſtimaretur à Dei filiis. Sic Eucher. *Amatæ illæ fœminæ ſunt à filijs Dei propter pulchritudinem, quod bonum, Dei quidem donũ eſt, ſed propterea*

Amos 9.
D. Cyril.
Apoc. 11.
D. Hier.
Gen. 6.
Eucher.

A *id largitur etiam malis, ne magnum bonum videatur bonis.* Cur enim magni æſtimetur bonum, quod in perditiſſimis etiam conſpicitur?

§. XXIIII.

Dum Dei auxilium afflat, caue ne cuncteris in Dei via, ne ve deflectas ab illa, alioquin omnia tibi in peius ruent.

NVllam patitur moram Eliezerus, ſed cum primum inuenit Sponſam domino ſuo, ſtatim feſtinat in patriam proficiſci, nec vllis precibus detineri permittit. Et cur tam anxie curat non detineri? Ipſe ait: *Nolite* B *me retinere, quia Dominus direxit viam meam. Dimittite me, vt pergam ad dominum meum.* Ideo petit, ne detineatur, ſed magis feſtinat pergere, quia nouit viam ſuam à domino eſſe directam. Proſe tui prudentiam! Merito cauet cunctationes, & moras in opere, ad quod ſentit ſibi diuinum auxilium adeſſe. Sapienter ad hæc Lyppoman. in cat. *Hoc loco docemur, non nectere morarum cauſas, cuius redire expletis negotijs. Cumque in opere ſancto Dei experimur auxilium, non ceſſandũ eſſe.* Abiice moras, cum afflat Dei adiutorium, & metue tũc, vel cunctari, vel paululum à via deflectere. Sane fœdius eſt tũc obcunctationem, vel de- C flectionem negotium perdere, quam ſi antea in Dei abſentia in ruinas ires apertas. Ab Ægypto exierunt Iudæi Deo fauẽte, ducente, mare ſiccis pedibus tranſierũt; quod dum ſimul tranſire nititur Ægyptius exercitus, miſere aquis immerſus perit. Igitur ſuffocatis in mari hoſtibus pergit Iſraelita diuinum ducatum, & protectionem experiens in deſerto, inter quæ tamen ipſe tãdem ſic perit, vt duobus, aut tribus exceptis, nullus fuerit Iſraelita, qui non ibi perierit. Componite modo Iſraelitam cum Ægyptio, hic maris vndis immergitur, ille mare trãſit, auſpicatiſſimo portu vtitur in deſerto, auxilium, & protectio- D nem Dei ſingulis momentis expertus, inter quæ & ipſe perit, vt perit fœdius? Vtet infelicius? Rem pulchre attigit D. Gregentius in diſputatione cum Herbano Iudæo, inquiens: *Inter Iudæos, & Ægyptios diſcrimen nullum eſt. Nam hos mari obrutos ſuffocauit, illos vero in deſerto proſtrauit: & qui rubrum mare inciſum, ac diuiſum per tranſiſtis, tanquam per ſiccum, & aridum ſolum, in ipſo portu naufragium feciſtis, male in deſerto finientes.* Glorioſum fuerat Iudæis, quod ſuffocatis in mari Ægyptiis, ipſi mare ſiccis pedibus pertranſirent, protectionem, & auxilium Dei experti ſibi præſentiſſimum, in exitu de Ægypto, in tranſitu maris rubri, in tota deſerti via, ſed quia ipſi inter hæc cunctantur ire poſt Deum E auxiliatorem ſuum, ab illoque deflectũt perditionem incurrunt, in nullo à miſeris, Ægyptiis diſtincti, niſi quod Ægyptii in mari pereunt: Iudæi in portu, inter auxilia, & protectiones diuinas, quod eſt longe fœdius, & infelicius.

Lyppom.
D. Gregentius.

Gen. 24. Et dixerunt, vocemus puellam, & quæramus ipſius voluntatem. Cumque vocata veniſſet, ſciſcitati ſunt, vis ire cum homine iſto?

Digitized by Google

Quæ ait, vadam. Dimiſerunt ergo eam, & nutricem illius, ſeruumque Abraham, & comites eius, imprecantes proſpera ſorori ſuæ, atque dicentes, Soror noſtra es, creſcas in mille millia, & poſsideat ſemen tuum portas inimicorum ſuorum. Igitur Rebbecca, & puellæ illius aſcenſis camelis, ſecutæ ſunt virum, qui feſtinus reuertebatur ad Dominum ſuum.

§. XXV.

Nullo prætextu moras nectat in ſequendo Deum, qui velit gratus eſſe, & extremam cauere ruinam.

NVlla pigritia inuenitur in tota hac hiſtoria: Eliezerus viam adornat, & feſtinus reuertere ad Dominum curat: Rebbecca interrogata an tam cito velit ire? non cunctatur. Sed impigre reſpondit, *vadam.* Quid plura? Vide in hac feſtinatione diſcrimen eorum, quibus Deus arridet, vel quos à ſe deterbat. Qui impigre ad Deum pergit, ad Dei electionem ſe pertinere pronunciat, qui moras nectit, metuat, ne cum impiis inueniat partem ſuam. Ait D. Amb. in præfeoti: *Vocata autem non fecit moram, & ideo acceptior Domino, quia populus Iudæorum, qui erat ad cœnam vocatus, dignus non fuit venire, congregatio autem gentium ſimul vt accerſiri ſe vidit, occurrit.* Nota eſt ex Lucæ, cap. 14. parabola, vbi Iudaicus populus vocabatur ad cœnam regiam, & altera ex Matth. 22. vbi vocabatur ad nuptias. Sed & notæ ſunt moræ, & excuſationes, quas ille prætendit, ne veniret. Ne miremur, quod excluſus à cœna, & regno perditioni maneat addictus: fælicior Eccleſia, felicior anima Chriſtiana, quæ vt moras omnes abrumpit, vt ſequatur Deum, ſic gratior inuenitur. Numquam non grauis eſt Deo quæuis mora in cauſa ſalutis, Ioann. 4. *Ieſus ergo fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſupra fontem. Hora erat quaſi ſexta. Venit mulier, &c.* Ecce tibi Ieſus fatigatus nunc primum oſtenditur. Et cur fatigatus nūc oſtenditur? Nonne antea iter egerat? & iter ita longum? Cur nunc primum dicitur fatigatus? Hoc iter faciebat Dominus, vt mulierem traheret in ſalutem; & iam hora eſſet diei ſexta, & mulier venire adhuc cunctaretur, hoc grauiſſimum erat, & maximam fatigationis cauſam Ieſu afferebat, D. Amb. lib. 1 de Spiritu ſancto, cap. 20. inquit: *Fatigatus eſt Ieſus ſed in te, quia diu te quæſiuit, tua illum tandiu incredulitas fatigauit.* Dum tardas venire, dum diu quæſitus, & vocatus adhuc moraris, grauis eſt tua mora Ieſu, illaque vehementer fatigatur. Quod metuendum eſt, ne tibi accidat lethale, ne in mora tua præoccupatus morte præripiaris. De Amon rege Iſraelitarum dicitur 2. Paralyp. 33. *Viginti duorum annorum erat Amon cum regnare cœpiſſet, duobus annis regnauit in Ieruſalem. Fecitque malum in conſpectu Domini, ſicut fecerat Manaſſes pater eius: Non eſt reueritus faciem Domini, ſicut reueritus eſt Manaſſes pater eius.* Amon ſecutus eſt patrem peccantem, ſed minime fuit ſecutus patrem pœnitentem. Et cur non fuit ſecutus pœnitentem? Volebat equidem ſequi pœnitentem, ſed cunctabatur, & expectabat poſtremam ætatem, vt deſiſteret à peccatis. Dum autem cunctatur, & moras facit, morte abripitur, ne perueniat ad tempus deſtinatum, Sic D. Clemens Rom. lib. 2. conſtit. cap. 23. *Decepit ſe Amon mala cogitione tranſgreſſionis, dixit, Pater, meus multa peccata ab adoleſcentia commiſit, & cum ſenex eſſet, pœnituit, & nunc ego ambulabo, vt expetit anima mea, & poſtea conuertam me ad Dominum: & egit improbe coram Domino ſupra omnes natus ante ſe, & deleuit eum Dominus celeriter de terra, & regnauit tantum duobus annis.* Ecce tibi dum parentis exemplo fallitur, & moras in pœnitentia facit, & magis ac magis cunctatur: Deus eius vitæ finem accelerat, & miſerum in perditionem trahit.

D. Amb. — *Luca 14.* — *Ioann. 4.* — *D. Amb.* — *2. Paraly. 33.* — *D. Clemēt.*

§. XXVI.

Nil durum, aut indecorum homini ſolet haberi, quod eſt illi ſpontaneum.

CVm Rebbeccæ nuptias tractant fratres eius, non puellam vocant, pudori in hoc virgineo conſulentes, vbi autem de ſubita profectione illius agunt, nihil decerūt, quin prius explorent puellæ voluntatē. Aiunt enim: *Vocemus puellam, quæramus eius voluntatem.* Et cur ad hoc voluntas virginis expectatur? Durum erat, imo indecorum, quod virgo nobilis tam ſubito demitteretur à parentibus, & permitteretur peregrino ſeruo, vt illam deferret in domum Abrahami, ideo in hoc merito exploratur, ſi puella velit ſic ſubito proficiſci, nihil enim durum, nec indecorum accidere cenſetur, animo ſpontaneo. Hinc Paul. ad Philipp. 2. de filio Dei, *Qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed exinaniuit ſemetipſum formā ſerui accipiens.* Non horret Paulus aſſerere altiſſimi filium in mundo deliteſcere ſub ſeruili habitu. Et cur non magis horret de Dei filio talia affirmare, quod nimirum ſeruituti ſubiaceat? Ipſe horrorem tollit, cū ait, *exinaniuit ſemetipſum formam ſerui accipiens*, non coacte venit in ſeruitutem, ſed ſponte, ipſe enim libens, & ſpontaneus ſeruilem induit habitum, quod illi indecorum eſſe non valuit. Ait D. Cyril. Alex. lib. de recta fide ad Regin. exa. ad Corint. fatur: *Quomodo omnem altitudinem aduerſus Dei ſcientiam ſe extollentem demolientur? Aut qua tandem ratione omnem intellectum in Chriſti obſequium captiuum ducemus? Sane verbum ſponte ſe exinaniuit, patri vſque ad mortem factus obediens.* Vt demoliantur ſcientiam ſeſe aduerſus Chriſtum extollentem propter eius deiectionem, hoc vnum præmittimus, quod nimirum Chriſtus deiectionem ſponte ſua ſubierit. Vbi autem ſpontaneus Ieſus inſeruili habitu oſtenditur; nihil tantæ maieſtati indecorum, nihil durum apparebit. Quia neget abiectionem eſſe humani generis,

Ad Phil. 2. — *D. Cyril.*

quod iubeatur ex aqua renaſci? Sic enim cauet Dominus, Ioan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, non poteſt intrare in regnum Dei.* Quantũ hoc deiicit hominem, quod eoſdem cum piſcibus habeat natales? An dignum eſt, quod homo creatura ſublimis, & regia aquâ matrem cognoſcat? Quid bonum poteſt eſſe in hac natiuitate, quod deceat hominis præſtantiam? Sane in ijs natalibus id præſtans eſt: quod ſint hominibus ſpontanei; & quod inde talis, quis naſcatur; qualis velit naſci. Qua parte nihil poteſt accidere homini indecorum, quando de illius electione voluntaria pendet quod ex aquis fælix naſcatur. Quo ſpectans D. Zeno, ſerm. 4. de fonte Baptiſmatis, ait: *Iam iam ad æthereas portas, fratres intrate, æternique gurgitis alueo genitali condentes, vllam pro perſonis operari ne æſtimetis hic gratiam, iudicio veſtro naſcimini, ſcientes, quoniam qui plus crediderit, nobiliorem ſe ipſe præſtabit.* Ecce tibi in regeneratione totam natalium præſtantiam ab hominum pendere voluntate, ne quid indecorum accidat homini, quando illi voluntarium eſt, quod naſcatur ex aquis.

Ioan. 3.

D. Zeno.

§. XXVII.

Solis parentibus gratioſum eſt, à filijs in gloria ſuperari.

Ecce quouſque perueniunt preces fratrum Rebbeccę, quippe aiunt, *Creſcas in mille millia, & poſſideat ſemen tuum portas inimicorum ſuorum.* Optant Rebbeceam creſcere, & in tantum creſcere, quod ſuperet portas inimicorum, quod autem ſuperet portas fratrum, id neque optant, nec volunt fratres: ſolius parentis eſt velle à filiis in gloria ſuperari. Ex quo ſic affatur Theodoſium Imperatorem D. Cyril. Alex. in Apolog. *At erat religioſiſsime rex, cor tuum tutum, immotumque? Erat ſane, & hoc ipſe profiteor, quippe cum res ipſa hoc clament, lõguſque temporum tractus, quo integre cum maiorum veſtrorum pietate, & gloria certatis, prolixe teſtatum id faciat. Imo vero, quia illis glorioſum eſt, quod à veſtra ſerenitate ſuperantur, nihil veritus, dixerim, meliorem hac de re, honeſtioremque vos calculum tuliſſe* Is eſt affectus paternus ergo filios, vt non ſolum cupiat hoſtes à filiis vinci, ſed inſuper pro gloria habeat, ab illis in laudum materie ſuperari. Id quod nouerat Sidon. Apol. lib. 7. epiſt. 9. in concione pro Simplicio fatus: *Filios ambo bene, & prudenter inſtituunt, quibus comparatus pater, inde fælicior incipit eſſe, quia vincitur.* Addit ſemper parentibus triumphos, filius qui parentes in gloria vincit. De quo habes plura tom. 4. in Euang. lib. 14. cap. 17. §. 16.

D. Cyril.

Sidon.

Gen. 24. Eo autem tempore deambulabat Iſaac per viam, quæ ducit ad puteum, cuius nomen eſt; Viuentis, & videntis, habitabat enim in terra auſtrali. Et egreſſus fuerat ad meditandum in agro, inclinata iam die; cumque eleuaſſet oculos vidit camelos venientes procul.

§. XXVIII.

Verborum flores ſine fructu vel adoleſcentem maxime decent.

Dicitur Iſaacus *egreſſus ad meditandum in agro,* Alij legunt, *ad loquendum,* alii ponunt *ad exercendum* alii vero, *ad garriendum,* quæ verba ſic D. Auguſtinus exagitat, in Pſal. 118. concione 6. *Quidam interpretati ſunt, garriam: quidam vero exercebor, quæ duo inter ſe videntur eſſe contraria. Sed ſi exercitatio intelligatur ingenij, cum quadam delectatione diſputationis, vtrumque coniungitur, & quaſi ex vtroque vnum aliquid temporum, vt non ſit aliena ab huiuſmodi exercitatione garrulitas.* Itaq; iuxta D. Aug. egreditur Iſaac in agrum vt ſe ſe garriendo, & verba fundendo exerceat, vt verborum ludat, & ſe oblectet concinnitate. In quo iuuenis maxime ingenuitas, & moderatio apparet, vt iuuenis gaudet Iſaac verborum ludis, & ſe oblectat pulchra concinnando vocabula, vt autem moderatis, & ſapiens iuuenis, vt ſic verbis ludat, & garriat, receſſum amat, & vadit in agrum. Quis iſto iuuene prudentior? Non niſi in agro, & ſolitudine ſedat verborum ludis, oſtendens, quàm dedeceat ſobrium iuuenem in publico, & à pulpitis verborum flores, & pulchritudines ſine fructu iactare. In iis verboſulis, ſi in quibus aliis, animas corporeas eſſe, & materiales crederet Claudianus Mamereus lib. 2. de ſtatu animæ cap. 7. fatus: *Si forſan præcipiti lapſu ſtultitia, vlla anima corpus iudicanda eſt, illas equidem corporeas iudicauerim, quæ ſe corpus eſſe credunt. Non per hoc animarum generi derogans, ſed quoſdam ſententia ſua improbitate, non mea ſponte denotans, & quid de hominibus fiat, quos cum eò vſque inſcitia teneat, vt indoctos ſe eſſe neſciant, ſcientia nihilominus priuilegium ſibi vindicant. Dumque in imperitas aures verborum puerilium ſpumas exſpuunt, vno eodemque mendacio ſemet ſcientia fallunt, alios docendo decipiunt.* Expende illud, *verborum puerilium ſpumas exſpuunt*; non equidem clarius poſſent exprimi materialiſſimi iſti verborum artifices, quam dum dicuntur exſpuere verborum puerilium ſpumas. Vt enim inter maiores gloriæ ſuæ ambitiones, nil clarius in equi generoſi ore cernitur, quam ſpumantia fræna, quæ teruntur. Sic in ore eorũ, quidquid prolior, ſpumea quædam verborum nebula eſt, quæ vulgus indoctum irrorat. Vnde D. Hieron. monebat Nepotianum epiſt. 2. *Nolo te declamatorem eſſe, & rabulam garrulumque ſine ratione, ſed myſteriorum peritum, & ſacramentorum Dei tui eruditiſsimum. Verba voluere, & celeritate dicendi apud imperitum vulgus admirationem ſui facere, indoctorum hominum eſt. Nihil tam facile, quam vilem plebeculam, & indoctam concionem linguæ volubilitate decipere, quæ quidquid non intelligit, plus miratur.* Caueat ergo ſobrius adoleſcens hoc inanium verborum ſtudium, ſic orationem ſuam meditetur, ſic decoquat, vt quidquid in illa verborum luxuriauerit, ſpumas credat tollendas. Sapienter enim ait Tullius lib. 1. de oratore: *Eloquentia eſt ſcien-*

D. Aug.

D. Aug.

Claudianus.

Hieron.

Tullius.

Digitized by Google

*tia comprehendarum rerum plurimarum, ſine
qua verborum volubilitas inanis atque irridenda
eſt. Etenim ex rerum cognitione effloreſcat, & re-
dundet, oportet, oratio; cui niſi ſubeſt res ab orato-
re percepta, & cognita, inanem quandam habet
locutionem, & pene puerilem.* Sic ibi.

§. XXIX.

*Vitiorum feritas facile frangitur, ſi ſolum
reducatur ad mentis certamen.*

PRudens Iſaacus ſeceſſum quærit, agri ſo-
litudinem amplexatur *ad meditãdum*, hoc
eſt, iuxta D. Ambroſii interpretationem ad
alienandum ſe à ſenſibus per contemplatio-
nem. Et quidem ſapientiſſime ſenſibilibus
omnibus vale dicit, omniaque vitiorum le-
nocinia, voluptatum latrocinia, mundi de-
cora ad vnum reuocat mentis ſcamma. Faci-
le namque vitiorum omnium, voluptatum-
que feritas frangitur, ſi illorum inſultus ad
Petr. Da. vnius mentis certamen reuocatur. Accipite
Petrum Damianũ pulchris exemplis, in rem
præſentem opuſc. 12 cap. 25. de contemptu ſę-
culi, fantem. *Venator oppilatis anfractibus,
denſis circumſepit ſaltuum luſtra fruticibus,
vnumque pro multis aditum feris fugacibus ex
arte relinquit, atque ibi ſe vibrata ſtringendo ve-
nabula in inſidijs ponit, ſicque compendium ſibi la-
borioſæ vexationis attribuit, dum pernicium fe-
rarum veſtigia, quæ perſequi per infinita nequi-
uerat, ingreſſionis ſolo veſtibulo, negotioſo otio
quietus expectat. Et nos cum vitijs ad praui ope-
ris libertatem prodire nitentibus, terrena actionis
meatus occludimus, quaſi vno in loco illis inſidias
ponimus, quia cum ſolis cogitationibus ingiter di-
micamus. Sicque vitiorum noſtrorum beſtialis fe-
ritas facile capitur, dum ſolum cogitationis hu-
manæ peruium ſingulariter cuſtoditur.* Quid
pulchrius? Sanè nunquam venator trium-
phat ſecurius de feris, quam vbi oppilatis an-
fractibus, & ſemitis omnibus, ad vnum illas
cogit locum feſtinare, in quo ille & retibus,
& ferro armatus impetentes expectat, vt ma-
ctet. Sic homo fidelis nunquam certius de
vitiis triumphos aget, quam vbi ablatis om-
nibus aliis locorum, & operum, & verborum
incentiuis, ad vnam ſolum mentis cogitatio-
nem reuocat totum illorum certamen; vbiq;
ipſe diuinis rationibus obſiſtit armatus. Quo-
modo non facile capiatur, & feriatur beſtia-
lis voluptatis feritas, vbi nullum apparet ver-
nans pratum, nulla pulchritudo præſens ar-
ridet, nulla Eua ſuadet, nullus cantus emol-
lit, ſed ſola in cogitatione hæc beſtia appa-
ret? O te fœlicem, qui ſic te alienas à ſenſibi-
libus, vt in ſola mente poſſis pati certamina,
fallar niſi glorioſiſſimos triumphos agas.
Pergit etiam alio ſimili exemplo rem ponde-
Damian. rare Damianus vbi ſupra, *Anceps etiam cun-
ctos vndique gurgites ramalium denſitatibus ope-
rit, atque ad vnum hauriendæ dulcis aquæ locum
confluere volucres præſcripta neceſſitate compel-
lit, dumque ſolus ille ad bibendum locus exponi-
tur, circumpoſita muſcipularum argumenta feli-
cis aucupij prouentione ditantur. Vt ergo diuerſis
animæ paſſionibus facile poſſimus laqueos captio-
nis inijcere, obſtruſis negotiorum ſæcularium tumu-*

A *lis, aduerſus ſolos cogitationum impetus ſtudea-
mus viriliter decertare; vt dum vitia noſtra ab
actione deterrita ſolis cogitationum fluctuationi-
bus aduolant, facile in ſanctæ prudentiæ laqueos
cadant.* Itaque hinc toto ſtudio noſtro renda-
mus, vt nos à ſenſibilibus prorſus abalienan-
tes, ſolius cogitationis habeamus certamina,
proculdubio quæ hac in vna cogitationis ca-
uea tenetur beſtialis feritas, facile ſuperabi-
tur. Huc traho illud Iob cap. 38. *Quis conclu-* Iob. 38.
*ſit oſtijs mare, quando erumpebat, quaſi de vul-
ua procedens?* Vbi per fluctus maris Diu. Gre-
gor. lib. 28. Mor. intelligit fluctuantes cordis
humani cogitationes, magna vi erumpen-
tes, vt hominem impellant in peccati vora-
B ginem. Et quis hos fluctus coercuit, & ſeda-
uit? Ipſe explicat interrogando, *Quis conclu-
ſit oſtijs mare?* Etenim qui potuit occludere
omnia alia oſtia, & totum certamen cohibe-
re intra vnum fluctuantis cogitationis clau-
ſtrum, ille facilius totam procellam compo-
net, ſedauit.

§. XXX.

*Cauendus temporalium rerum ſplendor ei,
qui velit rectum iudicium de vir-
tutibus facere.*

C EGreditur Iſaacus in agrum meditari, &
proſpicere, quod bonum eligat, huma-
næ vitæ conſentaneum. Sed vide quando
egreditur, nimirum, *inclinata iam die*, vbi
Sol lucis ſuæ contraxerat radios. Merito, fa-
teor, temporalium ſplendorem luminum ca-
uet, qui de virtutibus rectum iudicium niti-
tur facere. Hinc monebat Paul. ad Corinth. 2. Cor. 15.
2. cap. 15. *Sicut portauimus imaginem terreni,
portemus & imaginem cæleſtis.* Cur non magis
nos incitat ad veritatem cæleſtium portan-
dam? Eſto enim quod terrena omnia imagi-
nes ſunt, & vmbræ; at cæleſtia vera, & ſolida
ſunt. Cur ergo Paulus non mouet nos ad cę-
leſtium veritatem, ſed imaginem? Eſt aliquid
neceſſarium ad videndam imaginem in quo
cõſiſtit multum profectus Chriſtiani. Quip-
D pe imago menſurato, & inclinato lumine
circunſpicienda eſt, vt placeat: ſi enim ima-
go toti ſolis lumini exponitur, ſub ſplenden-
tium radiorum lumine, prorſus obſcuratur:
neceſſum ſit, vt ſplendor luminis, contractus
ſit, & debilitatus, & extenuatus, vt ſic cla-
reat tota perfectio imaginis. Qui ergo cupit
cæleſtium æſtimationem facere, ſic in illa
mentem figat, vt in imaginem, hoc eſt, non
ſub magno temporalium lumine, ſed cum
declinatione ſplendoris temporalis. Nun-
quam ſpectabiliora cæleſtia, quam vbi ſub
declinatione temporalium luminum appa-
rent. Hinc locutus D. Chryſoſt. de reſurgen- D. Chryſ.
tis Ieſu gloria, ait, ſerm. 3. de Reſur. *Poſt ſup-
E plicia crucis, & vulnera, ſurrexit de ſuo funere
caro noua Phœnicis, quam vltimus Sol, & extre-
mo coxerant pietatis.* Expende illud nimirum,
vltimus ſol, non equidem Sol temporalium re-
rum in primo ſuo ſplendore, & gloria; ſed in
vltimo, & iam pene emortuo, nobis præmõ-
ſtrat Chriſtũ glorioſum, & amabilem. Caue
Chriſtiane primum, & creſcentem tempora-
lium rerum ſplendorem, quære magis vlti-
mum, & pene emortuum; quando tempo-

ralibus ſplendoribus aſſuetus non mirum ſi cæcutias ad cęleſtia, & io perditionem eas. Quis neſciat, quam ſtulte corruerit Eſau? Is in lentis coctura ſic impegit, vt propter lentem babendam, totum primogenium prodegerit. Sed ſeire cupis, vt tantus homo ſic in lente offenderit? Ait textus Gen. 25. *Coxit autem Iacob pulmetum ad quem cum veniſſet Eſau de agro laſſus ait, Da mihi de coctione hac rufa, &c.* Veniebat itaque Eſau de agro ſpleodoribus integri diei aſſuetus, quid mirum quod intraos domum ad quodlibet offeoderet vt cęcus? Sic qui totus temporalium booorum luminibus aſſueſcit, prorſus cęcutit, & offendit in qualibet re domus cęleſtis. Ait D. Petrus Dam. Opuſc. 12. de contemptu ſęculi, cap. 21. *Sic Eſau, dum de agro rediens, ſe coqueritur laſſum dumnoſum valde pepigit cum fratre cõmercium magnum primogenitorum decus vili parua lenticulæ coctione diſtraxit. Sic nimirum ſic qui exterioribus deditus ſemetipſum de ſeruit, &c.* Non meliorem exitũ ſperent illi, qui ſeſe exteriorum booorum fulgentiſſimis ſplendoribus dedunt, pleni enim tanto ſpleodore dum ad domum æternitatis accedunt, prorſus offendunt, & miſere pereunt.

Gen. 25.

D. Petrus Damian.

Gen. 24. Rebbecca quoque conſpecto Iſaac, deſcendit de camelo, & ait ad puerum. Quis eſt ille homo, qui venit per agrum in occurſum nobis? Dixitque ei ipſe eſt dominus meus. At illa tollens eito pallium ſuum, operuit ſe; ſeruus autem cuncta, quæ geſſerat, narrauit domino ſuo Iſaac. Qui introduxit eam in tabernaculum Saræ matris ſuæ, & aeeepit eam in vxorem: & in tantum dilexit eam, vt dolorem, qui ex morte matris eius aeeiderat, temperaret.

§. XXXI.

Quam primum apparet in oculis, quod amatur.

PRima Rebbecca interrogat deueniente, quia ipſa prima viderat, non enim muti fuiſſent ſerui, ſi antea dominum vidiſſent, nec clamantibus illis dominum ſuum, neceſſum fuiſſet, quod interrogaret illa. Sed interrogauit, quia prima vidit, nec miror, quod prima viderit, quę vt ſpooſa, iam ſpõſum amabat, & animo iofixum tenebat, oec poteſt, quod amatur, non eſſe in oculis quam primum. Gen. 43. dum filij Iacob vna eum Beniamin iuſſi fuiſſent venire io Ægyptum, venerunt illi. Proregis palatium intranr, imo, & cubiculum ſecretiorem illius. Quid tunc? *Attollens autem Ioſeph oculos vidit Beniamin fratrem ſuum vterinum, &c.* Omnes fratres veniebant ſimul, vbi autem Ioſeph oculos ſubſtuliſſet, ſolum dicitur vidiſſe Beniaminom: Et cur ſolum dicitur Beniaminum vidiſſe? Amabatur à fratre plus cęteris Beniaminus, vnde euenit, quod prius in dilectoris oculis appareat ipſe. D. Amb. lib. de Ioſeph cap. 10. *Morale eſt, vt quos diligimus, eos videamus præ cæteris, & quos animi intentio tenet, priores eos obtutus offendat oculorum Siquidem plerumque circa alia mentis occupatione diſtricti, quos habemus ante oculos non videmus, ita duce animo dirigitur noſter aſpectus. Vidit igitur Beniamin fratrem ſuum ſanctus Ioſeph, quem tenebat animo, quem oculis requirebat, quo abſente fratres pene non viderat.* O quam acuminat oculos affectus! O quam in oculis primo apparent euidentius, dilecti! Ioan. 19. crudeliſſimę cruci Ieſus ſuffixus erat, cui adſtabant turbæ innumerę hoſtium, adſtabat & paruulus grex fidelium. Quippe ait: *Stabat autem iuxta crucem Ieſu mater eius, & ſoror matris eius Maria Cleophæ, & Maria Magdalena. Cum vidiſſet ergo Ieſus matrem, & diſcipulum ſtantem, quem diligebat, &c.* Vt referuntur ab Euangeliſta ſtantes Maria Cleophæ, & Maria Magdalenæ, cur ſimul oon referuntur viſæ à Ieſu? Cur oculorum Ieſu intuitum norans prætermiſſis illis, vnum diſcipulum cum matre meminit? Ratiooem iofinuat illis prolatis verbis, *quem diligebat*, vt diligebatur Ioannes præ cæteris, ſic primus Ieſu oculos oceupare cenſetur. Vidit igitur Ieſus diſcipulum cum matre, quem animo tenebat, quem oculis requirebat, quo abſente pene Marias non videbat, ita duce animo dirigebatur Ieſu affectus. Piſcantibus Apoſtolis Chriſtus rediuiuus apparuit, quem illi minime cognoſcebant Ioan. 21. Tunc textus: *Dicit ergo diſcipulus quem diligebat Ieſus Petro, Dominus eſt.* Ad quæ verba Chryſol. ſer. 78. fatur. *Primus, qui diligitur, videt, quia ſemper amoris oculus acutius intuetur.* Sic ibi: necnon & cum Iob ſediſſet in ſterquilinio, ad illum venerunt amici, cap. 2. *Cumque eleuaſſent procul oculos.* Origines legit: *Videntes illum de longe.* Et qui fieri potuit, vt homo adeo exioanitus, adeo deiectus à longe videri poſſet? Erant amici, qui videbant, in quorum oculis nil prius apparere fecit vis amoris. Origio. lib. 3. in Iob: *Merito de longe viderunt eum, quia de longe cogitabant de eo, atque de longe erant ſoliciti pro illo. Nam amicus amicum ſuum de longe videt, ſiue corporis viſione, ſiue animi ſinceritate, cum memor eſt eius, &c.*

Gen. 43.

D. Amb.

Ioan. 19.

Ioan. 21.

Iob. c. 2.

Origen.

§. XXXII.

Quod amas, ſemper illud velles lingua verſare.

IN tam longa via multos è regione venientes viderat Rebbecca, de nullo tamen legitur interrogaſſe, imo nec verbum vllum dicitur potuliſſe, niſi cum propie accedit ad puteum viuentis, & videntis. Tunc videns hominem, ſtatim de illo interrogat. Et cur alioquim ſilens, modo interrogat? Sciebat ſe eſſe in terra, in qua habitationem habebat ſponſus eius Iſaacus, & credens poſſe fieri, quod ille eſſet, qui ocurrebat, quem animo tractabat, voluit de illo etiam ſermooem texere. Neſcit enim affectus in lingua nõ verſare, quem animo tenet. Similiter Gen. 43 cũ filij Iacob adducto Beniamino ad Ioſephum Ægypti moderatorem accederent, ſtatim ille viſo Beniamino fatur: *Iſte eſt frater veſter paruulus, de quo dixeratis mihi?* Non expectat, quod illi verba faciant, ſed pręoccupans illos feſtinat ipſe de Beniamino interrogare. Et cur non magis ſilens expectat, quod illi lo-

Gen. 43.

Digitized by Google

D. Amb. quantur? Ait D. Amb. lib. de Ioſeph, cap. 10. A *Conſuetudo, & gratia charitatis eſt, vt dilectos nobis non ſolum oculis, ſed etiam ſermone teneamus. Agnouerat Ioſeph dilectum ſuum, ſed ideo interrogabat, vt quem tenebat animo, vox ſonaret.* Non ſe temperat affectus charitatis, quin de re amata loquatur. Parum dixi, loquatur, niſi repetitis vocibus dilectum ſonet, non ſolet quieſcere vis ſancti amoris. Hinc Cant. 4. *Quam pulchra es amica mea, quã pulchra es.* Suffeciſſet ſemel pulchritudinem animæ ab ſponſo commendari; ſed amator noſter Deus infructuoſum putat, ſi repetitis vocibus dilectam non valeat ſonare. *D. Philip.* Ait D. Philippus Abb. lib. 2. in Cant. cap. 13 *Habet quippe hoc ſibi familiare vis amoris, vt cum aliquem* B *illexeris affectus vinculo char. oris, illum excitet, vt de eo quem diligit, loquatur gratioſa, & niſi repetantur, non ſibi videantur ſatis eadem fructuoſa.* Nil fructus, nihil emolumenti ſibi poſſe obuenire putat diuinus amator, niſi ſemel, & bis repetitis vocibus ſonet, quod amat. Hinc *2. Reg. 18.* etiam Dauid 2. Reg. 18. clamabat: *Abſalon fili mi fili mi Abſalon.* *Pſal. 66.* Et in Pſalm 66. ſæpe repetit, *Benedicat nos Deus, Deus noſter, benedicat nos Deus.* *D. Philip.* De quo ait D. Philipp. vbi ſupra: *Videtis, quia loqui ſemel, quod placet amanti, ſufficiens non putatur, ſed affectus tenerior, iterare, quod dixerat, gratulatur.* Vellet affectus C charitatis, quod ab eius ore, nunquam excideret, nec abeſſet, quod amat.

§. XXXIII.

Domeſtica pax, & quies præſtantior omni externa fælicitate.

VT Iſaac audiuit ex ſeruo quidquid de ſponſa adducta narrauit ille, vt illam liberalem, & per humanam in fonte offendit, vt fratres eius adiit, vt adduxit, ſtatim, *introduxit eam in tabernaculum Saræ matris ſuæ.* *Chaldæus.* Vbi Chaldæus: *Et introduxit eam Iſaac in tabernaculum, & vidit, & ecce opera eius erant recta, ſicut opera Saræ matris ſuæ. Et accepit Rebbeccam, & fuit ei in vxorem* Expende quam prudentior ſit Iſaac ſeruo ſuo: ille vt ſponſam D quæreret Domino ſuo, expectauit, quod puella domo egrederetur, & in fontem veniret, ibique notauit eius virtutes, vt iam ſupra late vidimus. Iſaac autem introduxit eam in tabernaculum, & ibi videt, & notat, quæ ſint eius virtutes, quàm reſpondeãt moribus matris defunctæ, & poſt hęc ſibi vxorem adiunxit. Vterque virtutes ducendæ vxoris notabat, ſed ſeruus illas virtutes notat, quas extra domum exercet; Iſaacus vero, quas exercet domi virtutes, plus inſpicit, ſciens omni externa fælicitate præſtantiorem eſſe domeſticam diſciplinam. *Iobi, c. 5.* Quo ſpectans Iobi cap. 5. ait: *Et ſcies, quod pacem habeat tabernaculum tuum, & viſitans ſpeciem tuam non peccabis.* Le- E ctio Græca in cat ait: *Cognoſcet, quod pace fruetur domus tua. Conuerſatio autem tabernaculi tui non peccet.* Hæc ſumma fælicitas viri, quod omnia domus ſuæ pacata, & trãquilla, & vir- *Chryſoſt.* tutis ſtudioſa cognoſcat. Vbi Chryſoſt. in cat. *Non exteri modo tecum pacem habebunt, ſed domus etiam pace fruetur incredibili. Et nimirum pacata domui nihil par poteſt reperiri. Quid enim profuerit, externis eum non tẽtari bellis, qui turbis redundat inteſtinis?* A Et quidem vna domeſtica diſciplina, & tranquillitas longe ſuperat omnes quaſcumque externas fælicitates ſine illa. Vnde Iſaias ca 32. *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiducia, & in requie opulenta.* *Iſaias, 32.* Quæ ex Hebræo ſic ſonant apud Forerium: *Forerium.* *Habitabit populus meus in mapalibus pacis, & in cohabitaculis ſecuris, & reſidentijs tranquillis.* Compone verſiones; Hebræus legit, *in reſidentijs tranquillis*, & vulgata poſuit: *in requie opulenta*: enim verò ſola illa opulentia vera reputatur, quæ è domeſtica diſciplina, & tranquillitate venit. Vt merito id defleat in Herode Egeſippus lib. 1. de Excid. Ieroſ. cap. 45. *Egeſipp.* *Annos triginta quatuor imperio exegit: vtinam tam domeſtico vſu, quã publicis* B *latus ſucceſſibus. Namque ita foris ei ret adſpirauerunt, vt priuatus in regnum aſciſceretur, eoque per multa vſus annorum curricula, quod difficile ſaluo poteſtatis vſu decederet, relinquens liberis imperij ſucceſſionem, quam ipſe à ſuis non acceperat Sed intra domum infeliciſſimus, quam ſuorum ſanguine, & luctu repleuit.* Sane domeſtica infelicitas in filiis, in vxoribus hominem infeliciſſimum reddidit, qui ab externis ſummos gloriarum cumulos acceperat.

§. XXXIIII.

C *Bona vxor mariti affectum adaugeat erga parentes.*

IN tantum dicitur Iſaacus dilexiſſe Rebbeccam, *vt dolorem qui ex morte matris eius acciderat, temperaret.* Expende quęſo, quid tẽperetur, & minuatur in Iſaaco ex adiuncta ſibi Rebbecca, temperatur equidem dolor de matris morte, ſed minime dicitur temperatus in illo fuiſſe, & imminutus amor erga parentes. Et quidem ad bonam coniugem ſpectat, quod mariti dolor minuatur, amor autẽ erga parentes, non diminutionem accipiat, ſed incrementum. Sapienter Archelaus, qui filiam iunxerat Alexãdro Herodis filio, vbi Alexandrum parricidij ſuſpectum accepit, adu‹o›lat ad Herodis Regiam, & filiam nullius crimi- D nis cõſciam hac tamen percutit ſententia. Ea eſt apud Egeſipp. lib. 1. Excid. Ieroſ. cap. 40. *Egeſipp.* *Vbi, inquit, parricidiale illud reperiam caput, vt manibus diſcerpam meis? Euiſcerabo primo ſceleſtum, adijciam filiam bono ſponſo; & ſi ſceleris non fuit conſcia, non eſt tamen aliena contagij, quæ parricidæ coniugio potiebatur. Non agnoſco filiam meam, quæ artes non deprehendit mariti, quæ ſe non talem exhibuit ſocero nurum, vt ſubiectum filium patri redderet.* Merito vitio vertit filiæ, quod ſibi iunctum, maritum parentibus non redderet magis ſubditum. Non equidem bona vxor illa eſt, cuius ob cauſam mariti amor erga parentes ſuos ſic frigeſcit, vt minime illorum mandata curent. Quod euidenter pa- E tuit in illis peſſimis Eſau vxoribus, de quibus ait Gen. 27. *Gen. 27.* *Eſau autem quadragenarius duxit vxores duas, Iudith filiam Beeri Hethæi, & Beſamath filiam Elon eiuſdem loci, quæ ambæ offenderant animum Iſaac, & Rebbeccæ:* Chaldæus autem legit: *Et fuerunt rebelles, & irritatrices contra mandatum Iſaac & Rebbeccæ.* Expende illud, *& irritatrices contra mandatũ*, non equidem contentæ erant ipſe non obedire, ſed inſuper irritabant alios, puta maritum, ac pa-

rentum mã latis ſe ſubiicerent. In hoc vnum conueniebant alioquin deſſidentes nurus, vt irritarent virum aduerſus mandatum parentum. Nec vnquam maritus parẽtibus ſuis eſt notorius, quod id non vertatur vitio vxori ſuæ; quando ſi bona eſſet vxor, ipſa ſufficeret ad emolliendum, & moderandum maritum. Ait enim D. Chryſoſt. hom. 60 in Ioan. *Nihil potentius muliere bona ad inſtituendum, & informandum virum, quodcumque voluerit: neque tam leniter amicos, neque magiſtros, neque principes patietur, vt coniugem admonentem, atque cõſulentem; habet enim voluptatem quandam admonitio vxoria, cum plurimum amet, cui conſulit.* Hæc ibi. Rebbeccæ ſterilitatem, Iſaaci orationem pro illa, conceptum, & vteri pugnas, & filiorum natiuitatem, & nomina eorum, & indoles, & paterna benedictionis furtum habes ſupra lib. 2. à cap. 1. vbi late Iacobi hiſtoriam perlegimus.

Hom. 60.

CAPVT TERTIVM.

Iſaaci peregrinatio, & mors.

Textus Hiſtoria.

FILIIS duobus recreatus Iſaac creditur deinceps nuptiali thalamo abſtinuiſſe, vt cui poſt filiorum ſucceſſionem in primis erat amor pudicitiæ. Dumque omni carnali voluptate vacuam, omni cœleſti dulcedine plenam vitam componit ſuam, in amariſſimi parentis Abrahami mortem incidit. Hinc nouus diuitiarũ cumulus Iſaacum implet, ad quem totum familiæ paternæ decus peruenit, cæteros ex ancillis filios, quæ reges etiam decerent, ornarunt munera. Et quę diuitiæ eximant hominem mundialibus vicibus? Diues erat valde Iſaacus, & floridiſſimus in domo ſua & ecce vnius anni ſterilitas, vnios anni obortta fames vi. ũ egit à noto ſolo exulare, & peregrinari velle in Ægyptum. Adeſt autem Deus iam iam proficiſcenti, iubet a incepta quieſcere via, & manere in Gerara ſub Regis Abimelechi dominio. Igitur Iſaacus manſit in Geraris, & vt vix pulcherrimæ vxoris in Geraris ſecurus conſiſtat, profitetur ſororem ſuam eſſe Rebbeccam, quidquid vxoris erat, diſſimulans. Non poteſt diſſimulatio manere diu; & cum Iſaacus diu ageret in Geraris, inter vxoris blanditias deprehenſus à rege, ſimul agnoſcitur maritus. Credidit ſapiens rex facilius poſſe tantum virum mentiri, quam virgineo pudori maculam vel leuem inurere. Necnon & fallenti pepercit, vt qui mite timuerit, ne ſibi funeſta eſſet vxoris pulchritudo. Addidit bonus rex & imperium, vt ſacrum eſſet, ſiquis offenderet Rebbeccæ pudicitiam.

Securus inde Iſaacus colendæ terræ ſeſe applicuit, nec ſine ingenti lucro, quãdo ſegetes centies multiplicatæ reſponderunt ſeminibus; gregeſque & armenta eius ſic omnia implerent. vt inuidioſi Paleſtini nõ poſſent ferre hominis opulentiam, cogerentque illum à ſuis finibus exire. Et vt feſtinarius abiret, adhibita humo puteos opplent, ne ad Iſaaci ar-

A menta, aqua poſſet ſcaturire. Non ſcanduit manſuetiſſimus vir tanta iniuria, ſed cedens inuidis iterum quandam à patre ſuo arripit viam, vbi ſimili malitia Philiſthinorum vitiatos patris puteos inueniẽs reparat, & nouum alium iuxta torrentem effodit ipſe, in quo viuidiſſima aquarum vena proſilijt. Duos puteos effecit Iſaac, & totidem rixas inter ſuos, & incolarum paſtores ſuſtinuit, ob quas alterum puteum vocauit calumniam, alterũ inimicitias. Omnes autẽ rixæ ceſſarunt in effoſſione tertij putei, qui inde Latitudo vocatus eſt, quod ſine rixis effoſſus magnorum daret incrementorum auſpicium. Nec id vane, quando vix ſe ſe ab hoc loco diuidit. & Berſabee renet, & ecce tibi dominus Iſaaco patentiſſimus aſſiſtit, promiſſa omnia renouat, viri metus abſumit. Sic Dei numine implebatur Iſaac, cum adſtant illi Abimelech rex Gereræ, Ochoz regis amicus, & Phicol dux militum, qui venerantes in Iſaaco præſentiſſimum numen, ambitioſe, & enixe contendebãt viri iuramento firmatam amicitiam. Fœdera præceſſit lautiſſimum conuiuium quo finito, dantis dextris, abeunte rege, Iſaaci lætitiam eius ſerui cumulant, nunciantes effoſſum puteum aquis ſcaturientem clariſſimis, qui meruit nomine abundantię inſigniri.

Hęc integram, & robuſtam Iſaaci ætatem præſignant, poſt quę, vt ad ſenium vergebat, C cępit ſenilis communionis morbos ſentire. Tremebant hominis artus, hebeſcebant lumina. & adeo hebeſcebant, vt nec filiorũ poſſet diſcernere facies. Sub hac ſenis caligine ſecurus Iacob impellente Rebbecca auſus eſt patrem fallere, & ſibi benedictionem paternam acquirere, quam Iſaacus Eſau maiori natu deſtinabat: excanduit tantiſper ſenex ad furti acerbitatem; ſed nullis Eſau lacrymis potuit adduci, vt auſpicatiſſimę benedictioni datę aliquid ſubtraheret. Hoc vnum cauit, ne Iacob domi maneret, quem in atauorum regionẽ citiſſime amandat, vt inde vxorem trahat. Interea bonus ſenex chariſſimæ ſuę Rebbeccę morienti aſtat, mortuam deD flet, quam mallet etiam in vitæ exitu comitari. At longe aliter factum eſt, in viduitate enim, & cæcitate, & infirmitate multis annis permanſit; tandem centeſimum octuageſimum annum explens redditus fuit auis; & Iacob, & Eſau filij eius iuſta ſoluerunt dilectiſſimo patri.

PARS SECVNDA.

Moralia circa literam.

E ISaaci Sanctiſſimi poſtremos annos patientiæ plenos noſtra tranſcurrit oratio, modo à textus litera vocamur, quę iam petit enucleari.

Gen. 26. Orta autẽ fame ſuper terram, poſt eam ſterilitatem, quæ acciderat in diebus Abraham, abijt Iſaac ad Abimelech regem Paleſtinorum in Gerara. Apparuitque ei Dominus, & ait: Ne deſcendas in Ægyptum, ſed quieſce in terra quam dixero tibi. Et peregrinare in ea,

eroque

Digitized by Google

eroque tecum, & benedicam tibi: tibi enim & ſemini tuo dabo vniuerſas regiones has; complens iuramentum, quod ſpopondi Abraham patri tuo. Et multiplicabo ſemen tuum, &c.

§. I.

Quem nobis Deus decernit laborem ob culpas, ne fugiamus, ſi velimus citius illo expediri.

TRibulationem famis duriſſimæ immiſit Deus Paleſtinis, quam vt fugeret Iſaac feſtinabat ire in Ægyptum terram fœcundiſſimam. Feſtinanti adeſt Deus, & iubet manere in terra inope, & fameſcenti: manſit itaque Iſaac in Gerara Paleſtinorum Regia, & prorſus dimiſit viam Ægypti. Et quanto id lucro? *Ait Deus, Peregrinare in ea, eroque tecum, & benedicam tibi, &c.* Non permittitur iuſtus fugere à terra famis à Deo immiſſæ, ſed perſuadetur in illa manere, vt ſic citius beneficam Dei manum percipiat. Habemus enim hoc in laboribus a Deo in noſtram exercitationem immiſſis, dum non illos fugimus, ſed illos alacriter ſubimus, citius Deum liberatorem & protectorem experimur. Huius rei clariſſimum exemplum do apud Hierem. cap. 41. vbi Iſraelitæ ob Chaldæorum metum volebant in Ægyptum fugere, ne Chaldæis cogerentur ſeruire. Rem deducunt ad Ieremiam, qui ex Dei decreto reſpondit cap. 42. *Si quieſcentes manſeritis in terra hac ædificabo vos, & non deſtruam: plantabo, & non euellam: iam enim placatus ſum ſuper malum, quod feci vobis. Nolite timere à facie regis Babylonis, quem vos pauidi formidatis::: Si poſueritis faciem veſtram, vt ingrediamini Ægyptum, & intraueritis, vt ibi habitetis, gladius, quem vos formidatis, ibi comprehendet vos, &c.* Et ſane ſub rege Babylonio in illa terra captiui erant, in Ægypto libertate potituri erant, & ſecuritate. Cur non permittuntur fugere à captiuitate, & terra plena diſcriminis, & ſe recipere ad terram ſecuritatis? Erat diſcrimen illud, & captiuitas illa à Deo procurata ad exercitium populi Iſraelitici: ideo non fugienda erat, ſed amplectenda ab illis, qui fælicius volebant agere. Ad hæc fatur Egeſippus lib. 5. de Excid. Ieroſol. *Abductus erat ab Aſſyriis populus Iudæorum in Babyloniam, reliqui ad Ægyptios transferre ſe, qui reſederant, deliberabant. Mandauit Dominus per Ieremiam Prophetam, & cæteros, vt vnius gentis eſſent imperio contenti, ne geminata captiuitas ærumnam augeret. Verum illi poſthabentes oracula Dei facti ſunt duarum captiui gentium, qui vnius gentis iugo exire impatienter deſiderauerant. Itaque in Ægypto exules perſeuerauerunt. At vero illi, qui in Aſſyrios ducti ſunt, expleto tempore captiuitatis quod pro peccatis populi Dominus conſtituerat, poſtea Cyro imperante, remeandi facultatem adempti, reuerterunt cum gratia.* Vides, qui Babyloniorum fugientes imperium, ſub quo erant captiui, ad Ægyptios confugerunt, & duplicem ſuſtinuerunt captiuitatem, & nunquam euaſerunt liberati? Qui vero à Deo decretam ſuſtinuerunt captiuitatem Babyloniorum, in eaque maluerunt perſeuerare, ipſi tandem liberati ſunt, & hilares reuerterunt in patriam. Sic fit illis, qui non effugiunt labores à Deo immiſſos ad exercitium, & mundiciem ſcelerum, ſed in eis manent. De ſancto Iob dicitur cap. 2. *Egreſſus igitur Satan à facie Domini percuſſit Iob vlcere peſſimo à planta pedis, vſque ad verticem eius, qui teſta ſaniem radebat ſedens in ſterquilinio.* Cur in ſterquilinio? An deficiebat vel ſubditi domus tanta in vrbe, quæ regem infirmum exciperet? Abſit, ſed putans Iob illam calamitatem a Deo fuiſſe immiſſam ob peccata, nihil calamitatis fugiebat, ſed in maiori eius acerbitate perſeuerabat, vt inde mereretur citius liberari. Apolinaris in cat. Græca ait: *Neque caſus illos tentationes eſſe, ſed ſupplicia conſtituta diuinitus arbitrabatur. Ideirco à vulgi communione abſtractus, cum inuiſum ſe cunctis eſſe crederet, ſolitudinem delegit, in ſterquilinio, quod in conſpectu vrbis erat, conſidebat, Deumque exorabat, cupiebatque ſibi vindicem in his ſordibus iacenti fore propitium.* Non fugit ſanctus vir calamitatem, quam putat ſibi a Deo immiſſam, ſed illa conſiſtens, ſedens in ſterquilinio cupiebat, ſic iacenti propitium fore vindicem diuinum. Et quando Deus non propitius eſt illis, qui cæleſtus immiſſos labores non refugiunt?

Ierr. 42.

Egeſipp.

Iob. 2.

§. II.

Parentum fauores ex Deo acceptos ille filius conſeruat, qui à parentum virtutibus non degenerat.

QVidquid Abrahamo promiſit Dominus, id Iſaaco in præſentia tum repræſentat, vt eius ſpem roboret ne triſtis maneat in terra fameſcenti, ait enim, *tibi dabo vniuerſas regiones has, complens iuramentum quod ſpopondi Abrahæ patri tuo.* Quid neceſſum eſt recurrere ad Abrahamo promiſſa? An Iſaacus per ſe non merebatur in Dei protectione, & cura eſſe? Ipſe non erat obſequentiſſimus Deo, non erat omnis virtutis, & religionis ſpeculum? Cur ergo volens Deus ſpem Iſaaci confirmare, prætermittit Iſaaci propria merita, & recurrit ad ea quæ patris Abrahami erant? Oſtendebat Dominus, quod boni filij non ſolum ipſi per ſe merentur munera, ſed & omnia parentibus exhibita beneficia ipſi æternant. Ideo merito vt Iſaacum roboret, in præſentia tum adducit, quæ patris eius erant. Ait ibi Chryſoſt. *Per mentionem virtutis patris, huius mentem roborat.* Totum enim cæleſte robur, & auxilium à parente obtentum ex Deo præſto eſt filio, qui minime à paternis virtutibus ſe ſeparat. Sapienter ille pater euangelicus aiebat ad filium, Luc. 15. *Fili tu mecum ſemper es, & omnia mea tua ſunt.* Expende connexionem, nimirum, & eſſe ſemper cum patre, & omnia eius bona habere; hæc habes, ſi primum tenes. Si cum patre es, ſi nunquam a patris moribus te diſcernis, omnia patris bona ex Deo acquiſita certiſſime habebis. Ad Phariſæos dicebat Diuus Ioannes Matth. 3. *Ne velitis dicere intra vos, Patrem habemus Abra-*

Chryſoſt.

Luc. 15.

Matth. 3.

Digitized by Google

rentum maledictis ſe ſubijcerent. In hoc vnum conueniebant alioquim diſſidentes nutus, vt irritarent virum aduerſus mandatum parentum. Nec vnquam maritus parẽtibus ſuis eſt iniurius, quod id non vertatur vitio vxori ſuæ; quando ſi bona eſſet vxor, ipſa ſufficeret ad emolliendum, & moderandum maritum.

Hom. 60. Ait enim D. Chryſoſt. hom. 60 in Ioan. *Nihil potentius muliere bona ad inſtituendum, & informandum virum, quodcumque voluerit: neque tam leniter amicos, neque magiſtros, neque principes patietur, vt coniugem admonentem, atque cõſulentem; habet enim voluptatem quandam admonitio vxoria, cum plurimum amet, cui conſulit.* Hæc ibi. Rebbeccæ ſterilitatem, Iſaaci orationem pro illa, conceptum, & vteri pugnas, & filiorum natiuitatem, & nomina eorum, & indoles, & paternæ benedictionis furtum habes ſupra lib. 2. à cap. 1. vbi late Iacobi hiſtoriam perlegimus.

CAPVT TERTIVM.

Iſaaci peregrinatio, & mors.

Textus Hiſtoria.

FILIIS duobus recreatus Iſaac creditur deinceps nuptiali thalamo abſtinuiſſe, vt cui poſt filiorum ſucceſſionem in primis erat amor pudicitiæ. Dumque omni carnali voluptate vacuam, omni cæleſti dulcedine plenam vitam componit ſuam, in amariſſimi parentis Abrahami mortem incidit. Hinc nouus diuitiarũ cumulus Iſaacum implet, ad quem totum familiæ paternæ decus peruenit, cæteros ex ancillis filios, quæ reges etiam decerent, ornarunt munera. Et quę diuitiæ eximant hominem mundialibus vicibus? Diues erat valde Iſaacus, & floridiſſimus in domo ſua & ecce vnius anni ſterilitas, vnius anni oborta fames vi eum cogit à noto ſolo exulare, & peregrinari velle in Ægyptum. Adeſt autem Deus iam iam proficiſcenti, iubet a incepta quieſcere via, & manere in Gerara ſub Regis Abimelechi dominio. Igitur Iſaacus manſit in Geraris, & vt vix pulcherrimæ vxoris in Geraris ſecurus conſiſtat, profitetur ſororem ſuam eſſe Rebbeccam, quidquid vxoris erat, diſſimulans. Non poteſt diſſimulatio manere diu; & cum Iſaacus diu agerer in Geraris, inter vxoris blanditias deprehenſus à rege, ſimul agnoſcitur maritus. Credidit ſapiens rex facilius poſſe tantum virum mentiri, quam virgineo pudori maculam vel leuem inurere. Necnon & fallenti pepercit, vt qui iure timuerit, ne ſibi funeſta eſſet vxoris pulchritudo. Addidit bonus rex & imperium, vt ſacrum eſſet, ſiquis offenderet Rebbeccæ pudicitiam.

Securus inde Iſaacus colendæ terræ ſeſe applicuit, nec ſine ingenti lucro, quando ſegetes centies multiplicatæ reſponderunt ſeminibus; gregeſque & armenta eius ſic omnia implerent, vt inuidioſi Palæſtini nõ poſſent ferre hominis opulentiam, cogerentque illum à ſuis finibus exire. Et vt feſtinatius abiret, adhibita humo puteos opplent, ne ad Iſaaci ar-

A menta, aqua poſſet ſcaturire. Non ſcanduit manſuetiſſimus vir tanta iniuria, ſed cedens inuidis tritam quandam à patre ſuo arripit viam, vbi ſimili malitia Philiſthinorum vitiatos patris puteos inueniẽs reparat, & nouum alium iuxta torrentem effodit ipſe, in quo viuidiſſima aquarum vena proſiliit. Duos puteos effecit Iſaac, & totidem rixas inter ſuos, & incolarum paſtores ſuſtinuit, ob quas alterum puteum vocauit calumniam, alterũ inimicitias. Omnes autẽ rixæ ceſſarunt in effoſſione tertii putei, qui inde Latitudo vocatus eſt, quod ſine rixis effoſſus magnorum daret incrementorum auſpicium. Nec id vane, quando vix ſe ſe ab hoc loco diuidit, & Berſa-
B bee tenet, & ecce tibi dominus Iſaaco patentiſſimus aſſiſtit, promiſſa omnia renouat, viri metus abſumit. Sic Dei numine implebatur Iſaac, cum adſtant illi Abimelech rex Geraræ, Ochoz regis amicus, & Phicol dux militum, qui venerantes in Iſaaco præſentiſſimum numen, ambitioſe, & enixe contendebãt viri iuramento firmatam amicitiam. Fœdera præceſſit lautiſſimum conuiuium quo finito, dantis dextris, abeunte rege, Iſaaci lætitiam eius ſerui cumulant, nunciantes effoſſum puteum aquis ſcaturientem clariſſimis, qui meruit nomine abundantię inſigniri.

Hęc integram, & robuſtam Iſaaci ætatem
C præſignant, poſt quę, vt ad ſenium vergebat, cępit ſenilis conditionis morbos ſentire. Tremebant hominis artus, hebeſcebant lumina, & adeo hebeſcebant, vt nec filiorũ poſſet diſcernere facies. Sub hac ſenis caligine ſecurus Iacob impellente Rebbecca auſus eſt patrem fallere, & ſibi benedictionem paternam acquirere, quam Iſaacus Eſau maiori natu deſtinabat: excanduit tantiſper ſenex ad furti acerbitatem; ſed nullis Eſau lacrymis potuit adduci, vt auſpicatiſſimę benedictioni datę aliquid ſubtraheret. Hoc vnum cauit, ne Iacob domi maneret, quem in Aramęorum regionẽ citiſſime amandat, vt inde vxorem trahat. Interea bonus ſenex chariſſimæ ſuę Rebbeccę morienti aſtat, mortuam de-
D flet, quam mallet etiam in vitæ exitu comitati. At longe aliter factum eſt, in viduitate enim, & cæcitate, & infirmitate multis annis permanſit; tandem centeſimum octuageſimum annum explens redditus ſuit auis; & Iacob, & Eſau filij eius iuſta ſoluerunt dilectiſſimo patri.

PARS SECVNDA.

Moralia circa literam.

E ISaaci Sanctiſſimi poſtremos annos patientiæ plenos noſtra tranſcurrit oratio, modo à textus litera vocamur, quę iam petit enucleari.

Gen. 26. Orta autẽ fame ſuper terram, poſt eam ſterilitatem, quæ acciderat in diebus Abraham, abijt Iſaac ad Abimelech regem Palæſtinorum in Gerara. Apparuitque ei Dominus, & ait: Ne deſcendas in Ægyptum, ſed quieſce in terra quam dixero tibi. Et peregrinare in ea,

cioque

eroque tecum, & benedicam tibi: tibi A enim & ſemini tuo dabo vniuerſas regiones has; complens iuramentum, quod ſpopondi Abraham patri tuo. Et multiplicabo ſemen tuum, &c.

§. I.

Quem nobis Deus decernis laborem ob culpas, ne fugiamus, ſi velimus citius illo expediri.

TRibulationem famis duriſſimæ immiſit Deus Paleſtinis, quam vt fugeret Iſaac feſtinabat ire in Ægyptum terram fœcundiſſimam. Feſtinanti adeſt Deus, & iubet manere in terra inope, & fameſcenti: manſit itaque Iſaac in Gerara Paleſtinorum Regia, & prorſus dimiſit viam Ægypti. Et quanto id lucro? *Ait Deus, Peregrinare in ea, eroque tecum, & benedicam tibi, &c.* Non permittitur iuſtus fugere à terra famis à Deo immiſſæ, ſed perſuadetur in illa manere, vt ſic citius beneficam Dei manum percipiat. Habemus enim hoc in laboribus a Deo in noſtram exercitationem immiſſis, dum non illos fugimus, ſed illos alacriter ſubimus, citius Deum liberatorem & protectorem experimur. Huius rei clariſſimum exemplum do apud Hierem. cap. 41. vbi Iſraelitæ ob Chaldæorum metum volebant in Ægyptum fugere, ne Chaldæis cogerentur ſeruire. Rem deducunt ad Ieremiam, qui ex Dei decreto reſpondit cap. 42. [Iere. 42.] *Si quieſcentes manſeritis in terra hac ædificabo vos, & non deſtruam: plantabo, & non euellam: iam enim placatus ſum ſuper malum, quod feci vobis. Nolite timere à facie regis Babylonis, quem vos pauidi formidatis::: Si poſueritis faciem veſtram, vt ingrediamini Ægyptum, & intraueritis, vt ibi habitetis, gladius, quem vos formidatis, ibi comprehendet vos, &c.* D Et ſane ſub rege Babylonio in illa terra captiui erant, in Ægypto libertate potituri erant, & ſecuritate. Cur non permittuntur fugere à captiuitate, & terra plena diſcriminis, & ſe recipere ad terram ſecuritatis? Erat diſcrimen illud, & captiuitas illa à Deo procurata ad exercitium populi Iſraelitici: ideo non fugienda erat. ſed amplectenda ab illis, qui fælicius volebant agere. Ad hæc fatur Egeſippus lib. 5. de Excid. Ieroſol. [Egeſipp.] *Abductus erat ab Aſſyriis populus Iudæorum in Babyloniam, reliqui ad Ægyptios transferre ſe, qui reſederant, deliberabant. Mandauit Dominus per Ieremiam Prophetam, & cæteros, vt vnius gentis eſſent imperio contenti, ne geminata captiuitas ærumnam augeret. Verum illi poſthabentes oracula Dei facti ſunt duarum captiui gentium, qui vnius gentis iugo exire impatienter deſiderauerant. Itaque in Ægypto exules perſeuerarunt. At vero illi, qui in Aſſyrios ducti ſunt, expleto tempore captiuitatis quod pro peccatis populi Dominus conſtituerat, poſtea Cyro imperante, remeandi facultatem adepti, reuerterunt cum gratia.* E Vides, qui Babyloniorum fugientes imperium, ſub quo erant captiui, ad Ægyptios confugerunt, & duplicem ſuſtinuerunt captiuitatem, & nunquam euaſerunt liberati? Qui vero à Deo decretam ſuſtinuerunt captiuitatem Babyloniorum, in eaque maluerunt perſeuerare, ipſi tandem liberati ſunt, & hilares reuerterunt in patriam. Sic fit illis, qui non effugiunt labores à Deo immiſſos ad exercitium, & mundiciem ſcelerum, ſed in eis manent. De ſancto Iob dicitur cap. 2. *Egreſſus igitur Sa an à facie Domini percuſſit Iob vlcere peſſimo à planta pedis, vſque ad verticem eius, qui teſta ſaniem radebat ſedens in ſterquilinio.* [Iob. 2.] Cur in ſterquilinio? An deficiebat vel ſubditi domus tanta in vrbe, quæ regem infirmum exciperet? Abſit, ſed putans Iob illam calamitatem a Deo fuiſſe immiſſam ob peccata, nihil calamitatis fugiebat, ſed in B maiori eius acerbitate perſeuerabat, vt inde mereretur citius liberari. Apolinaris in cat. Græca ait: *Neque caſus illos tentationes eſſe, ſed ſupplicia conſtituta diuinitus arbitrabatur. Idcirco à vulgi communione abſtractus, cum immiſſum ſe cunctis eſſe crederet, ſolitudinem delegit, in ſterquilinio, quod in conſpectu vrbis erat, conſidebat, Deumque exorabat, cupiebatque ſibi vindicem in his ſordibus iacentis fore propitium.* Non fugit ſanctus vir calamitatem, quam putat ſibi a Deo inmiſſam, ſed illa conſiſtens, ſedens in ſterquilinio cupiebat, ſic iacenti propitium fore vindicem diuinum. Et quando Deus non propitius C eſt illis, qui cælitus immiſſos labores non refugiunt?

§. II.

Parentum fauores ex Deo acceptos ille filius conſeruat, qui à parentum virtutibus non degenerat.

QVidquid Abrahamo promiſit Dominus, id Iſaaco in præſentia rum repræſentat, vt eius ſpem roboret ne triſtis maneat in terra fameſcenti, ait enim, *tibi dabo vniuerſas regiones has, complens iuramentum quod ſpopondi Abrahæ patri tuo.* D Quid neceſſum eſt recurrere ad Abrahamo promiſſa? An Iſaacus per ſe non merebatur in Dei protectione, & cura eſſe? Ipſe non erat obſequentiſſimus Deo, non erat omnis virtutis, & religionis ſpeculum? Cur ergo volens Deus ſpem Iſaaci confirmare, prætermittit Iſaaci propria merita, & recurrit ad ea quæ patris Abrahami erant? Oſtendebat Dominus, quod boni filij non ſolum ipſi per ſe merentur munera, ſed & omnia parentibus exhibita beneficia ipſi æternant. Ideo merito vt Iſaacum roboret, in præſentia tum adducit, quæ patris eius erant. Ait ibi Chryſoſt. [Chryſoſt.] *Per mentionem virtutis patris, huius mentem roborat.* E Totum enim cæleſte robur, & auxilium à parente obtentum ex Deo præſto eſt filio, qui minime à paternis virtutibus ſe ſeparat. Sapienter ille pater euangelicus aiebat ad filium, Luc. 15. [Luc. 15.] *Fili tu mecum ſemper es, & omnia mea tua ſunt.* Expende connexionem, nimirum, & eſſe ſemper cum patre, & omnia eius bona habere; hæc habes, ſi primum tenes. Si cum patre es, ſi nunquam a patris moribus te diſcernis, omnia patris bona ex Deo acquiſita certiſſime habebis. Ad Phariſæos dicebat Diuus Icai res Matth. 3. [Matth. 3.] *Ne velitis dicere intra vos, Patrem habemus Abra-*

reotum maledictis ſe ſubirerent. In hoc vnum conueniebant alioquim deſſidentes nurus, vt irritarent virum aduerſus mandatum parentum. Nec vnquam maritus parētibus ſuis eſt iniurius, quod id non vertatur vitio vxori ſuæ; quando ſi bona eſſet vxor, ipſa ſufficeret ad emolliendum, & moderandum maritum.
Hom. 60. Ait enim D. Chryſoſt. hom. 60 in Ioan. *Nihil potentius muliere bona ad inſtituendum, & informandum virum, quodcumque voluerit: neque tam leniter amicos, neque magiſtros, neque principes patietur, vt coniugem admonentem, atque cōſulentem; habet enim voluptatem quandam admonitio vxoria, cum plurimum amet, cui conſulit.* Hæc ibi. Rebbeccæ ſterilitatem, Iſaaci orationem pro illa, conceptum, & vteri pugnas, & filiorum natiuitatem, & nomina eorum, & indoles, & paterna benedictionis furtum habes ſupra lib. 2. à cap. 1. vbi late Iacobi hiſtoriam percenſuimus.

CAPVT TERTIVM.

Iſaaci peregrinatio, & mors.

Textus Hiſtoria.

FILIIS duobus recreatus Iſaac creditur deinceps nuptiali thalamo abſtinuiſſe, vt cui poſt filiorum ſueceſſionem in primis erat amor pudicitiæ. Domque omni carnali voluptate vacuam, omni cæleſti dulcedine plenam vitam componit ſuam, in amariſſimi parentis Abrahami mortem incidit. Hinc nouus diuitiarū cumulus Iſaacum implet, ad quem totum familiæ paternæ decus peruenit, cæteros ex ancillis filios, quæ reges etiam decerent, ornarunt munera. Et quę diuitiæ eximant hominem mundialibus vicibus? Diues erat valde Iſaacus, & floridiſſimus in domo ſua & ecce virtus anni ſterilitas, vnius anni oborta fames vi ū cogit à notu ſolo exulare, & peregrinari velle in Ægyptum. Adeſt autem Deus iam iam proficiſcenti, iubet a incepta quieſcere via, & manere in Gerara ſub Regis Abimelechi dominio. Igitur Iſaacus manſit in Geraris, & vt vix pulcherrimæ vxoris in Geraris ſecurus conſiſtat, profitetur ſororem ſuam eſſe Rebbeccam, quidquid vxoris erat, diſſimulans. Non poteſt diſſimulatio manere diu; & cum Iſaacus diu ageret in Geraris, inter vxoris blanditias deprehenſus à rege, ſimul agnoſcitur maritus. Credidit ſapiens rex facilius poſſe tantum virum mentiri, quam virgineo pudori maculam vel leuem inurere. Necnon & fallenti pepercit, vt qui iure timuerit, ne ſibi funeſta eſſet vxoris pulchritudo. Addidit bonus rex & imperium, vt ſacrum eſſet, ſiquis offenderet Rebbeccæ pudicitiam.

Secutus inde Iſaacus colendæ terræ ſeſe applicuit, nec ſine ingenti lucro, quando ſegetes centies multiplicatæ reſponderunt ſeminibus; gregeſque & armenta eius ſic omnia implerent, vt inuidioſi Palęſtini nō poſſent ferre hominis opulentiam, cogerentque illum à ſuis finibus exire. Et vt feſtinatius abiret, adhibita humo puteos opplent, ne ad Iſaaci armenta, aqua poſſet ſcaturire. Non ſcanduit manſuetiſſimus vir tanta iniuria, ſed cedens inuidis tritam quandam à patre ſuo arripit viam, vbi ſimili malitia Philiſthinorum vitiatos patris puteos inueniēs reparat, & nouum alium iuxta torrentem effodit ipſe, in quo viuidiſſima aquarum vena proſiliuit. Duos puteos effecit Iſaac, & totidem rixas inter ſuos, & incolarum paſtores ſuſtinuit, ob quas alterum puteum vocauit calumniam, alterū inimicitias. Omnes autē rixæ ceſſarunt in effoſſione tertii putei, qui inde Latitudo vocatus eſt, quod ſine rixis effoſſus magnorum daret incrementorum auſpicium. Nec id vane, quando vix ſe ſe ab hoc loco diuidit, & Berſabee tenet, & ecce ibi dominus Iſaaco patentiſſimus aſſiſtit, promiſſa omnia renouat, vires metus abſumit. Sic Dei numine implebatur Iſaac, cum adſtant illi Abimelech rex Gerare, Ochoz regis amicus, & Phicol dux militum, qui venerantes in Iſaaco pręſentiſſimum numen, ambitioſe, & enixe contendebāt iuriiurando firmatam amicitiam. Fœdera præceſſit lautiſſimum conuiuium quo finito, dantis dextris, abeunte rege, Iſaaci lætitiam eius ſerui cumulant, nuntiantes effoſſum puteum aquis ſcaturientem clariſſimis, qui meruit nomine abundantię inſigniri.

Hęc integram, & robuſtam Iſaaci ætatem præſignant, poſt quę, vt ad ſenium vergebat, cępit ſenilis conditionis morbos ſentire. Tremebant hominis artus, hebeſcebant lumina, & adeo hebeſcebant, vt nec filiorū poſſet diſcernere facies. Sub hac ſenis caligine ſecurus Iacob impellente Rebbecca auſus eſt patrem fallere, & ſibi benedictionem paternam acquirere, quam Iſaacus Eſau maiori natu deſtinabat: excanduit tantiſper ſenex ad furti acerbitatem; ſed nullis Eſau lacrymis potuit adduci, vt auſpicatiſſimę benedictioni datę aliquid ſubtraheret. Hoc vnum cauit, ne Iacob domi maneret, quem in atauorum regionē citiſſime amandat, vt inde vxorem trahat. Interea bonus ſenex chariſſimæ ſuę Rebbeccę morienti aſtat, mortuam defleт, quam mallet etiam in vitæ exitu comitari. At longe aliter factum eſt, in viduitate enim, & cæcitate, & infirmitate multis annis permanſit; tandem centeſimum octuageſimum annum explens redditus fuit auis; & Iacob, & Eſau filij eius iuſta ſoluerunt dilectiſſimo patri.

PARS SECVNDA.

Moralia circa literam.

ISaaci Sanctiſſimi poſtremos annos patientiæ plenos noſtra tranſcurrit oratio, modo à textus litera vocamur, quę iam petit enucleari.

Gen. 26. Orta autē fame ſuper terram, poſt eam ſterilitatem, quæ acciderat in diebus Abraham, abijt Iſaac ad Abimelech regem Palæſtinorum in Gerara. Apparuitque ei Dominus, & ait: Ne deſcendas in Ægyptum, ſed quieſce in terra quam dixero tibi. Et peregrinare in ea,

eroque

eroque tecum, & benedicam tibi: tibi enim & ſemini tuo dabo vniuerſas regiones has; complens iuramentum, quod ſpopondi Abraham patri tuo. Et multiplicabo ſemen tuum, &c.

§. I.

Quem nobis Deus decernit laborem ob culpas, ne fugiamus, ſi velimus citius illo expediri.

TRibulationem famis duriſſimæ immiſit Deus Paleſtinis, quam vt fugeret Iſaac feſtinabat ire in Ægyptum terram fœcundiſſimam. Feſtinanti adeſt Deus, & iubet manere in terra inope, & fameſcenti: manſit itaque Iſaac in Gerara Paleſtinorum Regia, & prorſus dimiſit viam Ægypti. Et quanto id lucro? *Ait Deus, Peregrinare in ea, eroque tecum, & benedicam tibi, &c.* Non permittitur iuſtus fugere à terra famis à Deo immiſſæ, ſed perſuadetur in illa manere, vt ſic citius beneficam Dei manum percipiat. Habemus enim hoc in laboribus a Deo in noſtram exercitationem immiſſis, dum non illos fugimus, ſed illos alacriter ſubimus, citius Deum liberatorem & protectorem experimur. Huius rei clariſſimum exemplum do apud Hierem. cap. 41. vbi Iſraelitæ ob Chaldæorum metum volebant in Ægyptum fugere, ne Chaldæis cogerentur ſeruire. Rem deducunt ad Ieremiam, qui ex Dei

Iere. 42. decreto reſpondit cap. 42. *Si quieſcentes manſeritis in terra hac ædificabo vos, & non deſtruam: plantabo, & non euellam: iam enim placatus ſum ſuper malum, quod feci vobis. Nolite timere à facie regis Babylonis, quem vos pauidi formidatis::: Si poſueritis faciem veſtram, vt ingrediamini Ægyptum, & intraueritis, vt ibi habitetis, gladius, quem vos formidatis, ibi comprehendet vos, &c.* Et ſane ſub rege Babylonio in illa terra captiui erant, in Ægypto libertate potituri erant, & ſecuritate. Cur non permittuntur fugere à captiuitate, & terra plena diſcriminis, & ſe recipere ad terram ſecuritatis? Erat diſcrimen illud, & captiuitas illa à Deo procurata ad exercitium populi Iſraelitici: ideo non fugienda erat, ſed amplectenda ab illis, qui fælicius volebant

Ægeſipp. agere. Ad hæc fatur Egeſippus lib. 5. de Excid. Ieroſol. *Abductus erat ab Aſſyriis populus Iudæorum in Babyloniam, reliqui ad Ægyptios transferre ſe, qui reſederant, deliberabant. Mandauit Dominus per Ieremiam Prophetam, & ceteros, vt vnius gentis eſſent imperio contenti, ne geminata captiuitas ærumnam augeret. Verum illi poſthabentes oracula Dei facti ſunt duarum captiui gentium, qui vnius gentis iugo exire impatienter deſiderauerant. Itaque in Ægypto exules perſeuerarunt. At vero illi, qui in Aſſyrios ducti ſunt, expleto tempore captiuitatis quod pro peccatis populi Dominus conſtituerat, poſtea Cyro imperante, remeandi facultatem adempti, reuerterunt cum gratia.* Vides, qui Babyloniorum fugientes imperium, ſub quo erant captiui, ad Ægyptios confugerunt, & duplicem ſuſtinuerunt captiuitatem, & nunquam euaſerunt liberati? Qui vero à Deo decretam ſuſtinuerunt captiuitatem Babyloniorum, in eaque maluerunt perſeuerare, ipſi tandem liberati ſunt, & hilares reuerterunt in patriam. Sic fit illis, qui non effugiunt labores à Deo immiſſos ad exercitium, & mundiciem ſcelerum, ſed in eis manent. De ſancto Iob dicitur cap. 2. *Egreſſus igitur Satan à facie Domini percuſſit Iob vlcere peſſimo à planta pedis, vſque ad verticem eius, qui teſta ſaniem radebat ſedens in ſterquilinio.* Cur in ſterquilinio? An deficiebat vel ſubditi domus tanta in vrbe, quæ regem infirmum exciperet? Abſit, ſed putans Iob illam calamitatem a Deo fuiſſe immiſſam ob peccata, nihil calamitatis fugiebat, ſed in maiori eius acerbitate perſeuerabat, vt inde mereretur citius liberari. Apolinaris in cat. Græca ait: *Neque caſus illos tentationes eſſe, ſed ſupplicia conſtituta diuinitus arbitrabatur. Idcirco à vulgi communione abſtractus, cum inuiſum ſe cunctis eſſe crederet, ſolitudinem delegit, in ſterquilinio, quod in conſpectu vrbis erat, conſidebat, Deumque exorabat, cupiebatque ſibi vindicem in his ſordibus iacentis fore propitium.* Non fugit ſanctus vir calamitatem, quam putat ſibi a Deo immiſſam, ſed illa conſiſtens, ſedens in ſterquilinio cupiebat, ſic iacenti propitium fore vindicem diuinum. Et quando Deus non propitius eſt illis, qui cælitus immiſſos labores non refugiunt? Iob. 2.

§. II.

Parentum fauores ex Deo acceptos ille filius conſeruat, qui à parentum virtutibus non degenerat.

QVidquid Abrahamo promiſit Dominus, id Iſaaco in præſentia tum repræſentat, vt eius ſpem roboret ne triſtis maneat in terra fameſcenti, ait enim, *tibi dabo vniuerſas regiones has, complens iuramentum quod ſpopondi Abraham patri tuo.* Quid neceſſum eſt recurrere ad Abrahamo promiſſa? An Iſaacus per ſe non merebatur in Dei protectione, & cura eſſe? Ipſe non erat obſequentiſſimus Deo, non erat omnis virtutis, & religionis ſpeculum? Cur ergo volens Deus ſpem Iſaaci confirmare, prætermittit Iſaaci propria merita, & recurrit ad ea quæ patris Abrahami erant? Oſtendebat Dominus, quod boni filij non ſolum ipſi per ſe merentur munera, ſed & omnia parentibus exhibita beneficia ipſi æternant. Ideo merito vt Iſaacum roboret, in præſentia tum adducit, quæ patris eius erant. Ait ibi Chryſoſt. *Per mentionem virtutis patris, huius mentem roborat.* Totum enim cæleſte robur, & auxilium a parente obtentum ex Deo præſto eſt filio, qui minime à paternis virtutibus ſe ſeparat. Sapienter ille pater euangelicus aiebat ad filium, Luc. 15. *Fili tu mecum ſemper es, & omnia mea tua ſunt.* Expende connexionem, nimirum, & eſſe ſemper cum patre, & omnia eius bona habere; hæc habes, ſi primum tenes. Si cum patre es, ſi nunquam a patris moribus te diſcernis, omnia patris bona ex Deo acquiſita certiſſime habebis. Ad Phariſæos dicebat Diuus Ioannes Matth. 3. *Ne velitis dicere intra vos, Patrem habemus Abra-*

Chryſoſt. Luc. 15. Matth. 3.

rentum mandatis ſe ſubijcerent. In hoc vnum conueniebant alioquin deſſidentes nurus, vt irritarent virum aduerſus mandatum parentum. Nec vnquam maritus parẽtibus ſuis eſt iniurius, quod id non vertatur vitio vxori ſuæ; quando ſi bona eſſet vxor, ipſa ſufficeret ad emolliendum, & moderandum maritum.

Hom. 60. Ait enim D. Chryſoſt. hom. 60 in Ioan. *Nihil potentius muliere bona ad inſtituendum, & informandum virum, quodcumque voluerit: neque tam leniter amicos, neque magiſtros, neque principes patietur, vt coniugem admonentem, atque cõſulentem; habet enim voluptatem quandam admonitio vxoria, cum plurimum amet, cui conſulit.* Hæc ibi. Rebbeccæ ſterilitatem, Iſaaci orationem pro illa, conceptum, & vteri pugnas, & filiorum natiuitatem, & nomina eorum, & indoles, & paterna benedictionis furtum habes ſupra lib. 2. à cap. 1. vbi late Iacobi hiſtoriam perſecimus.

CAPVT TERTIVM.

Iſaaci peregrinatio, & mors.

Textus Hiſtoria.

FILIIS duobus recreatus Iſaac creditur deinceps nuptiali thalamo abſtinuiſſe, vt cui poſt filiorum ſucceſſionem in primis erat amor pudicitiæ. Dumque omni carnali voluptate vacuam, omni cæleſti dulcedine plenam vitam componit ſuam, in amariſſimi parentis Abrahami mortem incidit. Hinc nouus diuitiarũ cumulus Iſaacum implet, ad quem totum familiæ paternæ decus pertenit, cæteros ex ancillis filios, quæ reges etiam decerent, ornarunt munera. Et quę diuitiæ eximant hominem mundialibus vicibus? Diues erat valde Iſaacus, & floridiſſimus in domo ſua & ecce vnius anni ſterilitas, vnius anni oborta fames vi ũ cogit à notu ſolo exulare, & peregrinari velle in Ægyptum. D Adeſt autem Deus iam iam proficiſcenti, iubet a incepta quieſcere via, & manere in Gerara ſub Regis Abimelechi dominio. Igitur Iſaacus manſit in Geraris, & vt vix pulcherrimæ vxoris in Geraris ſecurus conſiſtat, profitetur ſororem ſuam eſſe Rebbeccam, quidquid vxoris erat, diſſimulans. Non poteſt diſſimulatio manere diu; & cum Iſaacus diu ageret in Geraris, inter vxoris blanditias deprehenſus à rege, ſimul agnoſcitur maritus. Credidit ſapiens rex facilius poſſe tantum virum mentiri, quam virgineo pudori maculam vel leuem inurere. Necnon & fallenti pepercit, vt qui iure timuerit, ne ſibi funeſta eſſet vxoris pulchritudo. Addidit bonus rex & imperium, vt ſacrum eſſet, ſiquis offenderet Rebbeccæ pudicitiam. E

Secutus inde Iſaacus colendæ terræ ſeſe applicuit, nec ſine ingenti lucro, quãdo ſegetes centies multiplicatæ reſponderunt ſeminibus; gregeſque & armenta eius ſic omnia implerent, vt inuidioſi Palæſtini nõ poſſent ferre hominis opulentiam, cogerentque illum à ſuis finibus exire. Et vt feſtinantius abiret, adhibita humo puteos opplent, ne ad Iſaaci armenta, aqua poſſet ſcaturire. A Non ſcanduit manſuetiſſimus vir tanta iniuria, ſed cedens inuidis tritam quandam à patre ſuo arripit viam, vbi ſimili malitia Philiſthinorum vitiatos patris puteos inueniẽs reparat, & nouum alium iuxta torrentem effudit ipſe, in quo viuidiſſima aquarum vena proſiluit. Duos puteos effecit Iſaac, & totidem rixas inter ſuos, & incolarum paſtores ſuſtinuit, ob quas alterum puteum vocauit calumniam, alterũ inimicitias. Omnes autẽ rixæ ceſſarunt in effoſſione tertij putei, qui inde Latitudo vocatus eſt, quod ſine rixis effoſſus magnorum daret incrementorum auſpicium. Nec id vane, quando vix ſeſe ab hoc loco diuidit, & Berſabee tenet, & ecce tibi dominus Iſaaco patentiſſimus aſſiſtit, promiſſa omnia renouat, viri metus abſumit. Sic Dei numine implebatur B Iſaac, cum adſtant illi Abimelech rex Geraræ, Ochoz regis amicus, & Phicol dux militum, qui venerantes in Iſaaco præſentiſſimum numen, ambitioſe, & enixe contendebãt viri iuramento firmatam amicitiam. Fœdera præceſſit lautiſſimum conuiuium quo finito, dantis dextris, abeunte rege, Iſaaci lætitiam eius ſerui cumulant, nuntiantes effoſſum puteum aquis ſcaturientem clariſſimis, qui meruit nomine abundantię inſigniri.

Hęc integram, & robuſtam Iſaaci ætatem C præſignant, poſt quę, vt ad ſenium vergebat, cepit ſenilis conditionis morbos ſentire. Tremebant hominis artus, hebeſcebant lumina, & adeo hebeſcebant, vt nec filiorũ poſſet diſcernere facies. Sub hac ſenis caligine ſecurus Iacob impellente Rebbecca auſus eſt patrem fallere, & ſibi benedictionem paternam acquirere, quam Iſaacus Eſau maiori natu deſtinabat: excanduit tantiſper ſenex ad furti acerbitatem; ſed nullis Eſau lacrymis potuit adduci, vt auſpicatiſſimę benedictioni datę aliquid ſubtraheret. Hoc vnum cauit, ne Iacob domi maneret, quem in atauorum regionẽ citiſſime amandat, vt inde vxorem trahat. Interea bonus ſenex chariſſimæ ſuę Rebbeccę morienti aſtat, mortuam deflet, quam mallet etiam in vitæ exitu comitari. D At longe aliter factum eſt, in viduitate enim, & cæcitate, & infirmitate multis annis permanſit; tandem centeſimum octuageſimum annum explens redditus ſuit auis; & Iacob, & Eſau filij eius iuſta ſoluerunt dilectiſſimo patri.

PARS SECVNDA.

Moralia circa literam.

ISaaci Sanctiſſimi poſtremos annos patientiæ plenos noſtra tranſcurrit oratio, modo à textus litera vocamur, quę tam petit enucleari. E

Gen. 26. Orta autẽ fame ſuper terram, poſt eam ſterilitatem, quæ acciderat in diebus Abraham, abijt Iſaac ad Abimelech regem Palæſtinorum in Gerara. Apparuitque ei Dominus, & ait: Ne deſcendas in Ægyptum, ſed quieſce in terra quam dixero tibi. Et peregrinare in ea,

eroque

eroque tecum, & benedicam tibi: tibi enim & ſemini tuo dabo vniuerſas regiones has; complens iuramentum, quod ſpopondi Abraham patri tuo. Et multiplicabo ſemen tuum, &c.

§. I.

Quem nobis Deus decernit laborem ob culpas, ne fugiamus, ſi velimus citius illo expediri.

TRibulationem famis duriſſimæ immiſit Deus Paleſtinis, quam vt fugeret Iſaae feſtinabat ire in Ægyptum terram fœcundiſſimam. Feſtinanti adeſt Deus, & iubet manere in terra inope, & fameſcenti: manſit itaque Iſaae in Gerara Paleſtinorum Regia, & prorſus dimiſit viam Ægypti. Et quanto id lucro? *Ait Deus, Peregrinare in ea, eroque tecum, & benedicam tibi, &c.* Non permittitur iuſtus fugere à terra famis à Deo immiſſæ, ſed perſuadetur in illa manere, vt ſic citius beneficam Dei manum percipiat. Habemus enim hoc in laboribus a Deo in noſtram exercitationem immiſſis, dum non illos fugimus, ſed illos alacriter ſubimus, citius Deum liberatorem & protectorem experimur. Huius rei clariſſimum exemplum do apud Hierem. cap. 41. vbi Iſraelitæ ob Chaldæorum metum volebant in Ægyptum fugere, ne Chaldæis cogerentur ſeruire. Rem deducunt ad Ieremiam, qui ex Dei

Ier. 42. decreto reſpondit cap. 42. *Si quieſcentes manſeritis in terra hac ædificabo vos, & non deſtruam: plantabo, & non euellam: iam enim placatus ſum ſuper malum, quod feci vobis. Nolite timere à facie regis Babylonis, quem vos pauidi formidatis::: Si poſueritis faciem veſtram, vt ingrediamini Ægyptum, & intraueritis, vt ibi habitetis, gladius, quem vos formidatis, ibi comprehendet vos, &c.* Et ſane ſub rege Babylonio in illa terra captiui erant, in Ægypto libertate potituri erant, & ſecuritate. Cur non permittuntur fugere à captiuitate, & terra plena diſcriminis, & ſe recipere ad terram ſecuritatis? Erat diſcrimen illud, & captiuitas illa à Deo procurata ad exercitium populi Iſraelitici: ideo non fugienda erat. ſed ampleċtenda ab illis, qui fælicius volebant

Egeſipp. agere. Ad hæc fatur Egeſippus lib. 5. de Excid. Ieroſol. *Abductus erat ab Aſſyriis populus Iudæorum in Babyloniam, reliqui ad Ægyptios transferre ſe, qui reſederant, deliberabant. Mandauit Dominus per Ieremiam Prophetam, & cæteros, vt vnius gentis eſſent imperio contenti, ne geminata captiuitas ærumnam augeret. Verum illi poſthabentes oracula Dei facti ſunt duarum captiui gentium, qui vnius gentis iugo exire impatienter deſiderauerant. Itaque in Ægypto exules perſeuerarunt. At vero illi, qui in Aſſyrios ducti ſunt, expleto tempore captiuitatis quod pro peccatis populi Dominus conſtituerat, poſtea Cyro imperante, remeandi facultatem adepti, reuerterunt cum gratia.* Vides, qui Babyloniorum fugientes imperium, ſub quo erant captiui, ad Ægyptios confugerunt, & duplicem ſuſtinuerunt captiuitatem, & nunquam euaſerunt liberati? Qui vero à Deo decretam ſuſtinuerunt captiuitatem Babyloniorum, in eaque maluerunt perſeuerare, ipſi tandem liberati ſunt, & hilares reuerterunt in patriam. Sic fit illis, qui non effugiunt labores à Deo immiſſos ad exercitium, & mundiciem ſcelerum, ſed in eis manent. De ſancto

Iob dicitur cap. 2. *Egreſſus igitur Satan à facie Domini percuſſit Iob vlcere peſſimo à planta pedis, vſque ad verticem eius, qui teſta ſaniem radebat ſedens in ſterquilinio.* Cur in ſterquilinio? An deficiebat vel ſubditi domus tanta in vrbe, quæ regem infirmum exciperet? Abſit, ſed putans Iob illam calamitatem a Deo fuiſſe immiſſam ob peccata, nihil calamitatis fugiebat, ſed in maiori eius acerbitate perſeuerabat, vt inde mereretur citius liberari. Apolinaris in cat. Græca ait: *Neque caſus illos tentationes eſſe, ſed ſupplicia conſtituta diuinicus arbitrabatur. Idcirco à vulgi communione abſtractus, cum inuiſum ſe cunctis eſſe crederet, ſolitudinem delegit, in ſterquilinio, quod in conſpectu vrbis erat, conſidebat, Deumque exorabat, cupiebatque ſibi vindicem in his ſordibus iacentis fore propitium.* Non fugit ſanctus vir calamitatem, quam putat ſibi a Deo immiſſam, ſed illa conſiſtens, ſedens in ſterquilinio cupiebat, ſic iacenti propitium fore vindicem diuinum. Et quando Deus non propitius eſt illis, qui cæteris immiſſos labores non refugiunt? — Iob. 2.

§. II.

Parentum fauores ex Deo acceptos ille filius conſeruat, qui à parentum virtutibus non degenerat.

QVidquid Abrahamo promiſit Dominus, id Iſaaco in præſentia tum repræſentat, vt eius ſpem roboret ne triſtis maneat in terra fameſcenti, ait enim, *tibi dabo vniuerſas regiones has, complens iuramentum quod ſpopondi Abrahæ patri tuo.* Quid neceſſum eſt recurrere ad Abrahamo promiſſa? An Iſaacus per ſe non merebatur in Dei protectione, & cura eſſe? Ipſe non erat obſequentiſſimus Deo, non erat omnis virtutis, & religionis ſpeculum? Cur ergo volens Deus ſpem Iſaaci confirmare, prætermittit Iſaaci propria merita, & recurrit ad ea quæ patris Abrahami erant? Oſtendebat Dominus, quod boni filij non ſolum ipſi per ſe merentur munera, ſed & omnia parentibus exhibita beneficia ipſi æternant. Ideo merito vt Iſaacum roboret, in præſentia tum adducit, quæ patris eius erant. Ait ibi Chryſoſt. *Per mentionem virtutis patris, huius mentem roborat.* Totum enim cæleſte robur, & auxilium a parente obtentum ex Deo præſto eſt filio, qui minime à paternis virtutibus ſe ſeparat. Sapienter ille pater euangelicus aiebat ad filium, Luc. 15. *Fili tu mecum ſemper es, & omnia mea tua ſunt.* Expende connexionem, nimirum, & eſſe ſemper cum patre, & omnia eius bona habere; hæc habes, ſi primum tenes. Si cum patre es, ſi nunquam a patris moribus te diſcernis, omnia patris bona ex Deo acquiſita certiſſime habebis. Ad Phariſæos dicebat Diuus Ioannes Matth. 3. *Ne velitis dicere intra vos, Patrem habemus Abra-*

(Chryſoſt. — Luc. 15. — Matth. 3.)

eroque tecum, & benedicam tibi: tibi enim & ſemini tuo dabo vniuerſas regiones has; complens iuramentum, quod ſpopondi Abraham patri tuo. Et multiplicabo ſemen tuum, &c.

§. I.

Quem nobis Deus decernit laborem ob culpas, ne fugiamus, ſi velimus citius illo expediri.

TRibulationem famis dutiſſimæ immiſit Deus Paleſtinis, quam vt fugeret Iſaac feſtinabat ire in Ægyptum terram fœcundiſſimam. Feſtinanti adeſt Deus, & iubet manere in terra inope, & fameſcenti: manſit itaque Iſaac in Gerara Paleſtinorum Regia, & prorſus dimiſit viam Ægypti. Et quanto id lucro? *Ait Deus, Peregrinare in ea, eroque tecum, & benedicam tibi, &c.* Non permittitur iuſtus fugere à terra famis à Deo immiſſæ, ſed perſuadetur in illa manere, vt ſic citius beneficam Dei manum percipiat. Habemus enim hoc in laboribus a Deo in noſtram exercitationem immiſſis, dum non illos fugimus, ſed illos alacriter ſubimus, citius Deum liberatorem & protectorem experimur. Huius rei clariſſimum exemplum do apud Hierem. cap. 41. vbi Iſraelitæ ob Chaldæorum metum volebant in Ægyptum fugere, ne Chaldæis cogerentur ſeruire. Rem deducunt ad Ieremiam, qui ex Dei

Iere. 42. decreto reſpondit cap. 42. *Si quieſcentes manſeritis in terra hac ædificabo vos, & non deſtruam: plantabo, & non euellam: iam enim placatus ſum ſuper malum, quod feci vobis. Nolite timere à facie regis Babylonis, quem vos pauidi formidatis::: Si poſueritis faciem veſtram, vt ingrediamini Ægyptum, & intraueritis, vt ibi habitetis, gladius, quem vos formidatis, ibi comprehendet vos, &c.* Et ſane ſub rege Babylonio in illa terra captiui erant, in Ægypto libertate potituri erant, & ſecuritate. Cur non permittuntur fugere à captiuitate, & terra plena diſcriminis, & ſe recipere ad terram ſecuritatis? Erat diſcrimen illud, & captiuitas illa à Deo procurata ad exercitium populi Iſraelitici: ideo non fugienda erat, ſed amplectenda ab illis, qui fœlicius volebant

Egeſipp. agere. Ad hæc facit Egeſippus lib. 5. de Excid. Ieroſol. *Abductus erat ab Aſſyriis populus Iudæorum in Babyloniam, reliqui ad Ægyptios transferre ſe, qui reſederant, deliberabant. Mandauit Dominus per Ieremiam Prophetam, & ceteros, vt vnius gentis eſſent imperio contenti, ne geminata captiuitas ærumnam augeret. Verum illi poſthabentes oracula Dei facti ſunt duarum captiui gentium, qui vnius gentis iugo exire impatienter deſiderauerant. Itaque in Ægypto exules perſeuerarunt. At vero illi, qui in Aſſyrios ducti ſunt, expleto tempore captiuitatis quod pro peccatis populi Dominus conſtituerat, poſtea Cyro imperante, remeandi facultatem adempti, reuerterunt cum gratia.* Vides, qui Babyloniorum fugientes imperium, ſub quo erant captiui, ad Ægyptios confugerunt, & duplicem ſuſtinuerunt captiuitatem, & nunquam euaſerunt liberati? Qui vero à Deo decretam ſuſtinuerunt captiuitatem Babyloniorum, in eaque maluerunt perſeuerare, ipſi tandem liberati ſunt, & hilares reuerterunt in patriam. Sic fit illis, qui non effugiunt labores à Deo immiſſos ad exercitium, & mundiciem ſcelerum, ſed in eis manent. De ſancto Iob dicitur cap. 2. *Egreſſus igitur Satan à facie Domini percuſſit Iob vlcere peſſimo à planta pedis, vſque ad verticem eius, qui teſta ſaniem radebat ſedens in ſterquilinio.* Cur in ſterquilinio? An deficiebat vel ſubditi domus tanta in vrbe, quæ regem infirmum exciperet? Abſit, ſed putans Iob illam calamitatem a Deo fuiſſe immiſſam ob peccata, nihil calamitatis fugiebat, ſed in maiori eius acerbitate perſeuerabat, vt inde mereretur citius liberari. Apolinaris in cat. Græca ait: *Neque caſus illos tentationes eſſe, ſed ſupplicia conſtituta diuinitus arbitrabatur. Idcirco à vulgi communione abſtractus, cum inuiſum ſe cunctis eſſe crederet, ſolitudinem delegit, in ſterquilinio, quod in conſpectu vrbis erat, conſidebat, Deumque exorabat, cupiebatque ſibi vindicem in his ſordibus iacenti fore propitium.* Non fugit ſanctus vir calamitatem, quam putat ſibi à Deo inmiſſam, ſed illa conſiſtens, ſedens in ſterquilinio cupiebat, ſic iacenti propitium fore vindicem diuinum. Et quando Deus non propitius eſt illis, qui cælitus immiſſos labores non refugiunt?

Iob. 2.

§. II.

Parentum fauores ex Deo acceptos ille filius conſeruat, qui à parentum virtutibus non degenerat.

QVidquid Abrahamo promiſit Dominus, id Iſaaco in præſentia tum repræſentat, vt eius ſpem roboret ne triſtis maneat in terra fameſcenti, ait enim, *tibi dabo vniuerſas regiones has, complens iuramentum quod ſpopondi Abraham patri tuo.* Quid neceſſum eſt recurrere ad Abrahamo promiſſa? An Iſaacus per ſe non merebatur in Dei protectione, & cura eſſe? Ipſe non erat obſequentiſſimus Deo, non erat omnis virtutis, & religionis ſpeculum? Cur ergo volens Deus ſpem Iſaaci confirmare, prætermittit Iſaaci propria merita, & recurrit ad ea quæ patris Abrahami erant? Oſtendebat Dominus, quod boni filij non ſolum ipſi per ſe merentur munera, ſed & omnia parentibus exhibita beneficia ipſi æternant. Ideo merito vt Iſaacum roboret, in præſentia tum adducit, quæ patris eius erant. Ait ibi Chryſoſt. *Per mentionem virtutis patris, huius mentem roborat.* Totum enim cæleſte robur, & auxilium a patente obtentum ex Deo præſto eſt filio, qui minime à paternis virtutibus ſe ſeparat. Sapienter ille pater euangelicus aiebat ad filium, Luc. 15. *Fili tu meum ſemper es, & omnia mea tua ſunt.* Expende connexionem, nimirum, & eſſe ſemper cum patre, & omnia eius bona habere; hæc habes, ſi primum tenes. Si tum patre es, ſi nunquam a patris moribus te diſcernis, omnia patris bona ex Deo acquiſita certiſſime habebis. Ad Phariſæos dicebat Dnus Ieſus Matth. 3. *Ne velitis dicere intra vos, Patrem habemus Abra-*

Chryſoſt. *Luc. 15.* *Matth. 3.*

bam. Et cur vetantur dicere Abraham patrem, cum ab illo originem trahant? Nihil Abrahamidum bonorum ex Deo, ad illos pertinebat, quando apud Deum ille ſolus cenſetur dignus promiſſionum patris, qui & patris virtutes æ-
D. Cyril. mulatur. Ex quo aiebat D. Cyril. Alex. in Amos cap. vlt. *Nihil carnalis claritudo ea præditos profuerit. Apud Deum quippe nobilitas cenſetur boni mores, & ad virtutis morem vehementer propenſi, & cum religione maiorum contendere ſoliti.* Contendat cum maiotum religione, & virtutibus, quiſquis cupit auitas ex Deo receptas gratias, & priuilegia in ſe æternare. Alioquin ridendus es, ſi peſſimos tu, paternis non reſpondes virtutibus, & putas ad te deuenturas maiorum tuotum gratias, & accepta ex Deo beneficia. De exhæreda-
Oſeas, 6. tis Iudæis aiebat Oſeas cap. 6. *Ipſi autem ſicut Adam transgreſſi ſunt pactum.* Quæ ex Græco ſic
D. Cyril. transfert D. Cyril. Alex. *Ipſi autem ſunt vt homo praua icans teſtamentum.* In quo ipſe Cyril. odoratur aliquid aduerſus teſtamenti paterni transgreſſores. Et quidem cauet l. finalis, in fine C. de fideicommiſſis, cum autentica ſequenti: *Cum & in leges reſpeximus, quę iuſtis diſpoſitionibus teſtatorum omnimodo hæredes obedire compellunt, & ſic ſtrictius cauſam exigunt; vt etiam amittere lucrum hæreditatis ſanciant eos, qui teſtatoribus ſui minime paruerint.* Itaque Iudæi excluſi ab omnibus bonis paternis, & priuilegiis ſunt, veluti homines teſtamentorum præuaricatores, ad quos nullum teſtatoris lucrum peruenit. Nec aliter fugiunt paterna bona filios in virtutibus degeneres: quam teſtamenti corruptorem fugiunt teſtato-
D. Cyril. ris priuilegia. Meritò ait D. Cyrillus Alex. ibi. *Transgreſſi ſunt ergo Iudæi teſtamentum Patris, quantum in ipſis fuit hæredem exhæredantes. Sed neque ipſi ad gratiam acceſſerunt.* Et quomodo filius ad paternas accedat gratias ex Deo habitas, qui patris noo adimplet teſtamentum, paternæ non reſpondet voluntati?

Gen. 26. Qui cum intertogaretur à viris loci illius, ſuper vxore ſua, reſpondit: Soror mea eſt, timuerat enim confiteri, quod ſibi eſſet ſociatâ coniugio, reputans nè fortè interficerent eum propter illius pulchritudinem.

§. III.

Virgineam pudicitiam magis verentur homines etiam procaciſſimi.

Damna pulchritudinis fœmineæ ne ſentiret Iſaacus apud exleges, & procaciſſimos homines nomen vxoris diſſimulauit, & Rebbeccam vocauit ſororem ſuam, vt quæ ab eiſdem auis, & cognatione veniret. Vocauit, inquam, eam ſororem, non vt liberius, & ſecurius poſſet a barbaris amari, ſed potius vt exiſtimata virgo innupta magis arceret violentam homioum luxuriem. Et quidem ſapienter, cum virgineam pudicitiam magis ſoleant vereri etiã
Iob. c. 31. homines procaciſſimi. Iob cap. 31. fatur: *Pepigi fœdus cum oculis meis, ne cogitarem quidem de virgine.* Cur ſanctus maluit oſtendere propoſitum ſuum abſtinens à conſpectu virginis, & non ma-

A gis abſtinens à cõſpectu coniugatæ? An qui virgines cauebat aſpicere, coniogatas reſpiciebat ſine cautela vlla? Abſit, ſed poſuit cautelam circa eam, quæ ſecurius aſpici poſſet: vt oſtenderet, quantum abeſſet à conſpicienda coniugata, in qua erat periculum, qui cauebat aſpicere virginem, in qua conſpicienda nullum apparebat periculum. Ait D. Chryſoſt. hom. 2. de pa- *D. Chryſ.*
tientia Iob: *Tantum abfuit ab alienis tori inſidijs, vt neque ad innuptam virginem, in qua nihil periculi fuerat, imprudentem oculum deflexerit.* Merito ſanctus vir putat minus periculi eſſe in virgine conſpicienda, quando ſtatus virginalis per ſe,
B inexpugnabilior repræſentatur hominibus, vt qui nec confabulatiooes, nec moras ſuſtineat cum viris, ſed quandam ruſticitatem profiteatur inacceſſibilem, quæ arceat etiam procaciſſimos. Quo refero illud 2. Reg. 13. vbi dicitur:
Factum eſt autem poſt hęc, vt Abſalon filii David ſororem ſpecioſiſſimam vocabulo Thamar adamaret *2. Reg. 13*
Amnon filius David, & deperiret in eam valde, ita vt propter amorem eius ægrotaret: quia cum eſſet virgo, difficile ei videbatur, vt quidpiam inhoneſte ageret cum ea. Quæ vltima verba ſic apud Hebræos ſonant: *Quia cum virgo eſſet, mirabatur Amnon, ſi quid ei facere poſſet.* Hoc vnum deſpe-
C ratum prorſus tenebat rabidum libidine iuuenem, quod nimitum amaſſia virgo erat, & inde inacceſſibilis, inexpugnabilis, quando virginalis ſtatus omnes amoris occaſiooes amputabat.
Quò accedit Abbul. ibi fatus: *Status virginalis* *Abbul.*
tollebat ei opportunitatem loquendi cum illa, & mirabatur, ſi vnquam poſſet frui optatis. Plane ſtatus virginalis turpi facinori prorſus occludit aditum. Vnde mancipium illud libidinis Cleopatra, etſi in omnes fæminas zelotypo fureret ardore, virgines non adeo timebat, ſed coniogatas. Nuntiatum enim fuerat Antonio Cæſari apod Iudæos eſſe duos fratres forma præſtan-
D tes Ariſtobulum, & Mariamnem Herodis vxorem. Ipſe ſtatim ſcripſit Herodi vt ſibi Ariſtobulus mitteretur, nihil locutus de Mariamne. Et cur non petit ſibi mitti Mariamnem? Ait
Egeſippus lib. 1. Excid. Ieroſol. cap. 37. *Scripſit* *Egeſippus*
Heroti, vt Ariſtobulum ad ſe ſine mora mitteret, de Mariamne, quod Herodi coniuncta foret, prætermiſit. Non quia cooperire libidines ſuas, vel in his, quę nuptæ eſſent, apud maritos ſoleret, cui ſine periculo vſus foret, flagitium ſine pudore, ſed quo Cleopatræ caueret indignationem, quę vtriuſque quidem ſexus riuali offenderetur, ſed amplius ſi ſociatam viro mulierem deprehendiſſet. Furebat laſciua fæmina, ſi
E maritum deprehendiſſet aſpicientem ad coniugatas, non adeo furebat, ſi ad virgines, quando virginalis ſtatus, & pudor magis obſtat hominum procacitati.

Gen. 26. Cúmque pertranſirent dies plurimi, & ibidem moraretur; proſpiciens Abimelech rex Paleſtinorum per feneſtram vidit eum iocantem cum Rebbecca vxore ſua. Et accerſito eo ait; Perſpicuum eſt, quod vxor tua ſit: cur mentitus es ſororem tuam eſſe? Reſpondit, timui, ne morerer propter eam. Dixitque Abimelech: Quare impoſuiſti nobis? Potuit coire quiſpiam de populo cum

cum vxore tua, & induxeras ſuper nos grande peccatum. Præcepitque omni populo dicens: Qui tetigerit hominis huius mulierem, morte morietur.

§. IV.

Viri religioſi dum à longe ſtant, inculpabiles, & modeſti apparent principibus mundialibus, eiſque in pretio ſunt.

DIxerat Iſaac Rebbeccam eſſe ſororem ſuam, & nihilominus cum Rebecca iocabatur, ridebat, ludebat eo modo, quo fratres non iocantur cum ſororibus, ſed viri cum vxoribus. Hos tamen iocos videns Abimelech ſtatim credidit eſſe honeſtos iocos, quales ſolent inter vxoratos videri. Et cur rex barbarus magis illos putauit honeſtos, quam turpes? Cur magis credidit eſſe ludum vxorium, quam ſtuprum, præcipue quando ipſi ludentes ſe compellabant fratres? Cauſam oſtendit textus aiens: *Proſpiciens Abimelech rex Palæſtinorum per feneſtram vidit eum iocantem, &c.* Non equidem rex vidit eos iocantes intra regiam, non vidit eos in aulæ aditis, non iuxta poſitos vidit, ſed è feneſtra reſpiciens in campos longe diſſitos ibi vidit illos, & inde nihil non mundum potuit de illis cogitare. Quam alij, principi apparerent viri religioſi, & quam ſuſpecti etiam in licitis, ſi cominus viderentur frequentes in aulis, in regiarum aditis, & non longe ab ijs ſeparati. Do D. Petrum Damianum in Apolog. de contemptu ſæculi, opuſ. 12. cap. 26. pulchre de hac re diſſerentem. Ait enim: *Apud quoſdam abſentis Mona hi autoritas grauis eſt: Si autem præſens aſſuerit, nullius iudicatur eſſe momenti. Sæpe cuiuſlibet venerabilis viri literis reuerentiæ honor impenditur, qui perſonæ, ſi adſit, indecentius exhibetur. Apud ſæculares enim religioſus quiſque velut pictura eſt. Pictura ſiquidem ſi procul aſſiſtat, inhianter, & cum auiditate proſpicitur: Si iuxta ſit, contemptibilis iudicatur. Et ſpiritualis quiſque carnalibus abſens quidem timori, præſens autem videtur eſſe deſpectui. Quod & Apoſtolus ſibimet contigiſſe teſtatur, cum ait 2. ad Corint. 10. Epiſtolæ graues ſunt, præſentia autem corporis infirma, & ſermo contemptibilis. Quos enim epiſtolarum grauitate terruerat, ijs corporali præſentia deſpicabilis apparebat.* Quid pulchrius? Rem ponderat ab ſcriptura, & ab exemplo; ab ſcriptura, cum Paulus de ſe ſcribat, quod cum abſens ſcribebat, abſentis ſcripta, & venerationi erant, & formidini, cum autem præſens inſtabat, tunc contemnebatur. Ab exemplo autem idem probat, dum ait religioſos viros eſſe picturas: *Apud ſæculares religioſus quiſque velut pictura eſt.* Et quidem pictura dum procul aſſiſtit, elegantem ſui formam portendit, in omnibus abſoluta, in omnibus perfecta, & ſuo prototypo ſimillima; vbi autem iuxta eſt, nihil decoris cenſetur habere. Sic religioſus animus dum longe à carnalibus hominibus degit, in omnibus apparet perfectus, ſuſpectus in nullo: at ſi ſeſe frequentem carnalibus præſentemque exhibeat in communes illorum ſuſpitiones deuenit. Abſit religioſus homo a mundialibus, ſi velit perfectionem in omnibus exhibere vt pictura. Quo refero illud D. Cyril. Alex. de recta fide ad Reginas, vnde extollit Eudociam, & Pulcheriam caſtiſſimæ virtutis principes. Ait enim Paul. ad Philip. 4. *Gaudete in Domino ſemper, iterum dico gaudete: Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus.* Non contentus eſt Paulus, quod modeſti ſint viri Chriſtiani, niſi curent notam facere ſuam modeſtiam omnibus hominibus. Et quomodo ſic omnibus notam facient modeſtiam ſuam? An omnibus ſeſe adiungentes? Omnium adita penetrantes? Abſit, ſed potius vt pictura procul ſtantes, nihil non modeſtum in ſe omnibus repræſentabunt. Sic Cyril. ad Reginas dictas: *Igitur ex ſacris literis aliquid depromam. Gaudete in Domino ſemper, iterum dico, gaudete: Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus. Imo vero iam dudum illa, apud omnes ciuitatum, & regionum omnium homines diuulgata percrebuit; neque ſecus ferè, atque tabella quadam depictam in ſe pietatis in Chriſtum venuſtatem gerens, lateque reſplendens, omnium admirationem excitauit.* Expende, vnde reginarum virtus omnium admirationem excitabat, nimirum, *neque ſecus atque tabella de pietate pietatis venuſtatem gerens*, vbi velut picturæ eminus cernebantur, ſeſe oſtendebant omnibus admirabiles. Quis enim adeo perfectus carnalibus coram aſtitit, & in contemptum non venit? Quis neget abſolutiſſimam perfectionem in Ieſu Domino? De illo abſente multa audierat Herodes, & miro deſiderio illum videndi afficiebatur. Vidit tandem; & Ieſus Luc. 23. coram Herode aſtitit. Quid tunc? *Spreuit eum Herodes cum exercitu ſuo.* Qui abſens adorabatur, & merito adorabatur, præſens ſpernitur à mundialibus. Ad hæc P. Dam. vbi ſupra: *Herodes viſo Ieſu gauiſus eſt valde: erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eo quod audierat multa de illo. Sed videamus hoc tam magnum, tam diuturnum deſiderium, quod in abſentem Dominum falſitas Herodiana tenuerat, in quem tandem exitum oblata videndi facultate concluſerit. Quod nimirum manifeſte declaratur, cum paulo inferius ſubditur: Spreuit autem eum Herodes cum exercitu ſuo, & illuſit indutum veſte alba, & remiſit ad Pilatum. Ecce quem vulpes illa malitioſa deſiderauerat, ſpreuit, quem videre cupiebat illuſit.* Quis iam ſperet in præſentiarum non contemni a mundialibus?

D. Petrũ Damianũ — *D. Cyril.* — *Ad Phi. 4* — *Cyril.* — *Luc. 23.* — *P. Dam.*

§. V.

In vnius laſciuia poteſt, & tota ciuitas opprimi.

SApientiſſimum illud crediderim Abimelechi regis dictum ad Iſaacum, nimirum, *Potuit coire quiſpiam de populo cum vxore tua, & induxeras ſuper nos grande peccatum.* Merito vel ex eo, quod popularis quilibet laſciuiret, putat rex ſuper ſe, & ſuper totam curiam grande inductum eſſe peccatum. Poteſt enim tota ciuitas obrui ſub vnius hominis laſciuo facinore. Vnus equidem erat Chorinthi adulter, de illo tamen ſic fatur, D. Paul. 1. Corinth. 5. *Et non magis luctum habuiſtis, vt tollatur de medio veſtrum, qui hoc opus fecit.*

1. Cor. 5.

Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu, iam iudicaui, vt præſens, eum qui ſic operatus eſt, in nomine Domini Ieſu Chriſti, congregatis vobis, & meo ſpiritu, cum virtute Domini noſtri Ieſu, tradere huiuſcemodi Satanæ in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus ſiat: Neſcitis, quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit? Vnus, inquam, erat adulter: & timet Paulus ne tota ciuitas corrumpatur, & totis viribus ſatagit illum curare, quaſi in eo totius populi periclitetur ſalus. Ex

D. Chryſ. quo D. Chryſ. hom. 13. ad Pop. *Vnus erat apud Corinthios fornicarius, & tamen tantum gemebat Paulus tanquam tota perdita ciuitate; & multum*

B *congrue. Sciebat enim quod illo non correcto, vitium procedens, & alios omnes inuaderet.* Profecto laſciuum vitium neſcit quieſcere in vno; nec contentum eſt, niſi vniuerſam ciuitatem opprimat, populetur. Hinc monebat Dominus

Leu. 19. Leuit. 19. *Ne proſtituas filiam tuã, ne contaminetur terra, & impleatur piaculo.* Id enim eſt laſciuiæ piaculum, quod ſi vel in vno radices egerit, inde vniuerſam poſſit replere, & inficere terram. Et

Gen. 19. quidem Gen. 19. duæ tantum filiæ Loth ſeſe proſtituunt, paternumque furatæ ſunt concubitum. Quid inde? Ait textus: *Conceperunt ergo duæ filiæ Loth de patre ſuo. Peperitque maior filium, & vocauit eum Moab: ipſe eſt pater Moabitarum*

C *vſque in præſentem diem. Minor quoque peperit filium, & vocauit nomen eius Ammon, id eſt, filius populi mei: ipſe eſt pater Ammonitarum vſque hodie.* Duæ populoſæ nationes Moabitarum, & Ammonitarum natæ ſunt ex illo nefario concubitu. Et qui populi ſceleratiores? Qui execrabiliores Deo? Cũ ſoleat Deus peccatum parentum, vſque ad quartam generationem tantum meminiſſe; peccata, & ſupplicia Moabitarum, & Ammonitarum vſque in decimam generationem inueniuntur. Non enim laſciuia duarum puellarum contenta eſſet, niſi populoſiſſimas nationes per plura ſæcula inficeret. De

Lyppom. quibus ait Theodor. apud Lyppom. *Quia tamen non recte, ac ſecundum legem patrem ſuum*

D *cognouerunt, inde genus impietatis maxime infamis propagatum eſt, Moabitæ enim idolo Chamos ſeruierunt, Ammonitæ vero idolo Melchom. Quos etiam diuina lex vſque ad decimam generationem in Eccleſiam Dei ingredi vetuit.* Sic nouit vel vnius, vel paucorum laſciuia numeroſiſſimos populos & nationes perdere.

§. VI.

Afflictio, & preſſura corporalis hominem voluptatum contemptorem reddit.

E

MIror barbariſſimum regem ad aſpectum pulcherrimæ feminæ adeo moderatum, vt nec cum putabat illam Iſaaci ſororem, appeteret; & cum ſciuit vxorem, illam edicto lethali protegeret. Ait enim textus: *Præcepitque omni populo dicens, Qui tetigerit hominis huius vxorem, morte morietur.* Sed neque vllus popularis antea, nec tunc de hac pulcherrima fœmi-

Gen. 20. na locutus eſt verbum. Sane Gen. 20. cum Abraham in hanc ipſe terram veniſſet cum vxore pulcherrima, quam etiam cognominarat ſororem: vix terram attigit, & Sara rapta eſt ad regem. Ait namque: *Profectus inde Abra-*

A *ham in terram auſtralem, habitauit in Cades, & Sur, & peregrinatus eſt in Geraris. Dixitque de Sara vxore ſua, ſoror mea eſt. Miſit ergo Abimelech rex Geraræ, & tulit eam.* Ecce tibi vix formoſiſſima Sara apparuit in Geraris, & ſtatim appetitur à rege etiam Abimelecho, & rapitur ex conſortio Abrahami, in Regiam. Rebbecca autem formoſiſſima eſt in Geraris, & viſitur à rege, nec appetitur, nec rapitur, nec paſſa eſt vllum pudoris diſcrimen, ſed potius protegitur. Vndè hoc? Vndè Abimelechus hic temperatior, & caſtior illo Abimelecho, vt nec appetat pulcherrimam fœminam? Sane hoc effi-

B ciebant famis tempora: erat modo in Geraris, ſicut in vniuerſa Paleſtina panis egeſtas, qua maxime & rex, & regnum afflictabatur: vbi autem corporalis afflictio, & preſſura regnat, vniuerſæ voluptates, & cupidines ſunt con- Exod. 4.

temptui. Exod. 4. *Locutus eſt Aaron omnia verba quæ dixerat Dominus ad Moyſem, & fecit ſigna coram populo, & credidit populus. Audieruntque quod viſitaſſet Dominus filios Iſrael, & quod reſpexiſſet afflictionem illorum, & proni adorauerunt.* Verba Moyſis erant, quod Iſraëlitæ exituri erant de Ægypto; quæ vt audierunt Iſraelitæ, adorauerunt Deum, & lætati ſunt in tali egreſ-

C ſu. Accipe aliud ex Num. 11. vbi Iſraelitæ cœ- Num. 11.

leſti recreati pabulo dicunt ad Moyſem: *Recordamur piſcium, quos comedebamus in Ægypto gratis: in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porrique, cepæ, & allia. Anima noſtra arida eſt, nihil aliud reſpiciunt oculi noſtri niſi Man.* Cõpone modo Iſraelitas cum Iſraelitis, hîc toti feruntur in Ægyptum, & mente voluunt eius voluptates, à quibus maxime dolent ſe abſtractos. Illic, vel ad verbum egreſſionis ab Ægypto Deum adorant, & lætantur! nulla Ægypti voluptas illis in mentem venit, ſed quam primum exire gaudent. Cur ergo hîc ſic adſtringuntur Ægypto, & ſic eius amãt voluptates; ibi nihil voluptuoſum

D Ægypti meminerunt, ſed omnibus Ægypti bonis gaudent ſpoliari? Erant modo in abundantia cœleſtis pabuli, abundabant manna, & quiete abundabant; tunc erant in ſumma afflictione, & labore, vbi autem afflictio eſt corporalis, facile facit ab hominibus contemni vo-

luptates, Ait D. Cyril. Alex. lib. 2. de Adorat. D. Cyril.

Eſt voluptas intractabile malum, & vitiorum noſtrorum feritas eiuſmodi eſt vt difficile manſueſcat: at ſi ſudor deprimat, ac labores impoſiti ſint, tunc verò is, qui ſe liberaturum ab iis incommodis pollicetur, facile perſuaſerit, ipſas quoque ſummas voluptates contemnere. Quæ voluptas non contemnatur, vbi labor, & ſudor regnat? Sit homo in afflictione, & preſſura corporali, & fallar, ni-

E ſi facile eueniat, quod nulla voluptas in eius mentem veniat. Quis neſciat Ioſephi robur ad-

uerſus voluptates? Gen. 39. *Mulier moleſta erat* Gen. 39.

adoleſcenti, & ille recuſabat ſtuprum. Et vnde fœmineum lenocinium inuenit adoleſcentem adeo adamantinum? Multæ ad hoc iuuerunt Ioſephi virtutes, ſed non parum iuuit afflictionis tempus, & calamitatis, quando ingenuus puer ſe captiuum videbat ob ingentia odia fratrum. Quo reſpiciens D. Baſ. Sel. orat. 8. ſic fœ-

minei teli aduerſus Ioſephum notat infirmi- D. Baſil.

tatem fatus: *Fratrum odia excipit mulier habens amores odiis immaniores, quibus cum Ioſepho certamen fuit, & contentio non abſque corona.* Ac-

ceſſit

ceſſit equidem blandiens fœmina ad adoleſcentem poſitum in medijs fratrum odijs, odiorumque importabilia ſuſtinentem incommoda, captiuitatem, preſſuram, orbitatem, in tali occaſione certamen voluptatis fuit Ioſepho non ad lapſum, ſed ad coronam.

Gen. 26. Seuit autem Iſaac in terra illa, & inuenit in ipſo anno centuplum: benedixitque ei Dominus. Et locupletatus eſt homo, & ibat proficiens, atque ſubcreſcens, donec magnus vehementer effectus eſt: habuitque poſſeſſiones ouium & armentorum, & familiæ plurimum. Ob hoc inuidentes ei Paleſtini omnes puteos, quos foderant ſerui patris illius Abraham, illo tempore, obſtruxerunt, implentes humo: in tantum vt ipſe Abimelech diceret Iſaac; Recede à nobis, quoniam potentior nobis factus es valde.

§. VII.

Sub diuinorum præceptorum obſeruantia viuens omnibus abundat bonis.

NOtanter textus deſignat, vbi Iſaac centuplum fructuum metat, nimirum, *in terra illa*, hoc eſt, in terra illa arenti, in qua manſit iubente Deo, & prohibente illum in Ægyptum feraciſſimam deſcendere. Et quid bonorum non metat iuſtus in terra, in qua ſub diuini præ-
Auth. cat. cepti obſeruantia degit? Author cat. Græcæ in
Græca. Pentat. *Vbi quis manſerit iubente Deo, illuc bona omnia fluunt.* Hoc curet homo, vt ſub obſeruantia diuini viuat præcepti, & ſibi putet omnia
Gen. 21. bona affluere. Gen. 21. iuſſus eſt Abraham dimittere à ſe filium ancillæ. *Surrexit itaque Abraham mane, & tollens panem, & vtrem aquæ impoſuit ſcapulæ eius, tradiditque puerum, & dimiſit eam.* Non iam miror, quod obedientiſſimus Abrahamus à ſe dilectum filium dimittat, id Deo iubente; ſed illud vehementer ſtupeo, quod homo ditiſſimus, potentiſſimus, & qui
Gen. 22. ſeruum Eliezerum Gen. 22. miſit in Meſopotamiam cum decem camelis auro, & argento, & diuite ſupellectili onuſtis, nunc dimittat filium cum ſolo pane, & aquæ vtre, quæ poſſet puella tollere ſcapulis ſuis. Deus equidē, qui eiectionem mandauit, nullum verbū fecit de eijciendo Iſmaele adeo nude: cur ergo ô bone adeo auarus es in filium? cur non magis ornas dimittendum auro, argento, ſupellectili, ſeruis, ancillis? Non erant hæc neceſſaria puero, qui dimittebatur ſub obſeruantia præcepti diuini, quando qui ſub tali obſeruantia degit, neceſſum eſt, quod omnibus abundet, & quod illi affluant bona cuncta. Ait Author cat. Græcæ
Auth. cat. in Pentat. *Sine pueris, ſine ancillis, ſine auro, & argento Iſmaelem emiſit; nouerat eum, qui iuſſerat hoc, cumulate præſtare promiſſa, id quod factum eſt. Vix enim puer ſiti confectus lugere cœpit, cū Angelus puteū indicauit potabilis aquæ, &c.* Expende rationem illam, ob quam ſine argento, ſine auro, ſine pueris filium dimiſit, nimirum *nouerat eum, qui iuſſerat*, nouerat eiectionem illam ſub obſeruantia diuini præcepti fieri, & ſperabat nihil defuturū puero ſic eiecto, quin potius omnia bona illi affluxura ex Deo. Solēt enim omnia affluere ei, qui viuit ſub obſeruantia diuini præcepti. Hinc Domini eſt illa apud Iob cap. 30. vera gloriatio, nimirum: *Nunquid* *Ioh. c. 30.*
ad præceptum tuum eleuabitur aquila? Solus enim Deus eſt, de cuius præcepti obſeruantia venit, quod homines ſeſe inſtar aquilarum eleuent, & exultent, & omnibus bonis affluant. Cui accinit ipſe Dominus Iſaiæ cap. 1. inquiens: *Si vo-* *Iſaiæ. 1.*
lueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis. Et quid deficiat illi, qui in diuinis præceptis ambulauerit? Fallar, niſi homo ille plenus ſit, & omnibus abundauerit, quæ neceſſaria ſint, vt æternas coronas in terra viuentium conſequatur.

§. VIII.

Illud pulcherrimum, & glorioſum cuique homini, quod creſcat ipſe ſine vicinorum iniuria.

MIrabar, quod Iſaacus ſic creſceret, vt magnus vehementer fieret; ſed illud miror magis, quod ad tantam augmenti perueniat magnitudinem cum vicinorum inuidia, non cum eorum iniuria. Omnes enim de illius augmento inuidioſos cerno, ſed nullum affectum video iniuriā. Dicit illi tex: *Recede à nobis, quia potentior nobis factus es valde;* & cum obijcit potentiam quam acceperat, non obijcit tyrannidem, non obijcit factam iniuriam. Quid pulchrius? Quid glorioſius, quod in tanto potentiæ acceſſu, nulla poſſit obijci viro vicinorum iniuria? Quatuordecim annos Iacob apud Labanum fuerat, ibique ingentibus apparuerat auctus diuitijs, & abiens dicit ad Labanum, Gen. 31. *Scrutare,*
quidquid tuorum apud me eſt, aufer, &c. Quan- *Gen. 31.*
tum hoc, quod in tanto diuitiarum augmento præſumat Iacob nihil alienum, nihil iniuria partum poſſe apud ſe inuenire? Rem ponderat
D. Amb. lib. 2. de Iacob cap. 5. *Quanta virtus,* *D. Amb.*
eius ſocietas lucrum dabat, non irrogabat diſpendium? Hoc eſt perfectum eſſe, adhærentibus ſibi commodi plurimum dare, nihil afferre incommodi. Eſt ſane perfectum, & pulcherrimum, quod ſic viuas, imo quod ſic creſcas, vt nullum incommodum vicinis tuis præbeas. Eccleſiaſtes cap. 1.
ſic extollebat terræ ſtabilitatem: *Generatio præ-* *Eccleſ. 1.*
terit, generatio aduenit, terra autem in æternum ſtat. Itaque in communi omnium mixtorum ruina ſolam prædicat ſtare terram: Et quibus vtitur terra fulcris, vt ſe cadentibus alijs ſtantem & auctam conſeruet? An habet hoc ex vicinis elementis ruina? Abſit, imo in hoc pulchra oſtenditur natura terræ, quæ circumcincta aere, nulla aeris iniuria, nulloque incommodo ipſa ſtet, & permaneat aduerſus omnium ruinas. Hinc D.
Niſſenus lib. Exam. ait: *Pulchra eſt terra, quippe* *Niſſen.*
quæ non eget aeris interitu, vt terra ſit, ſed naturali ſibi à Deo inſita poteſtate ſeſe conſeruans in proprijs qualitatibus manet. Expende illud, *non eget aeris interitu*: quippe inde cenſetur præſtantia, & pulchritudo, & gloria cuiuſque, quod neceſſum non ſit vicinos omnes interire,

Digitized by Google

A vt ipſe viuat; nec vicinos omnes depauperari, vt ipſe diues exiſtat. 2. Reg. 23 In lib. 2. Reg. 23. *Irruperunt tres fortes caſtra Philiſtinorum, & hauſerunt aquã de ciſterna Bethleem, quæ erat iuxta portam, & attulerunt ad Dauid: at ille noluit bibere, ſed libauit eam Domino, dicens. Propitius ſit mihi Dominus, ne faciam hoc; num ſanguinem hominum iſtorum, qui profecti ſunt, & animarum periculum bibam?* O vox regaliſſima, & pulcherrima! quæ manifeſte oſtendit, quam laudabile ſit in homine, ne velit de aliorum interitu ipſe viuere. Hinc D. Amb. D. Ambr. lib. 1. de Iacob cap. 1. *Laudo viros, qui erubuerunt deſiderium ſui regis, & maluerunt finem eius verecundia vel periculo propria ſalutis* B *afferre: ſed plus laudo eum, qui erubuit in ſuo deſiderio alienum periculum, & aquam dubiæ ſortis pretio quæſitam ſanguinis.* Hoc ſane magis laudabile eſt in quolibet homine priuato, quod non amet commodum cum aliorum iniuria: at in principe, id eſt, & pulcherrimum, & laudatiſſimum, quod erubeat ſe extollere, de ſubditorum ruina. Quid enim magis regium eſt, quam non putare fœlicitatem illam, quæ comparatur vicinorum luctu? Ideo Theodoricus ille Italiæ rex cantatiſſimus dum exercitum ad regni confinia mittit pro munimento aduerſus inimicos, ſtatim curauit relaxare tributa prouincijs illis, per C quas exercitus tranſiuit, putans non eſſe decenter firma, & munita regni confinia, quando munimen habebant, tanto vicinatum prouinciarum incommodo, & diſcrimine. Ait enim bo- Caſiod. nus rex apud Caſiod. lib. 4. var. 36. *Illuſtris magnificentia tua prouincialibus Alpium, Cottiarum aſſem publicum per tertiam indictionem nos relaxaſſe cognoſcat: quos tranſiens noſter exercitus more fluminis, dum irrigat, oppreſſit. Nam licet pro generali ſecuritate frementi adunatione proruperit, prætereuns tamen iſtorum culta vaſtauit. Radit enim ſemper fluuius aluum ſuum, & licet molliter egrediens vicina fœcundet, illud tamen reddit ſterile, quod collectus influxerit. Vnde neceſſe fuit, eiusce* D *vaſtatione deſectis porrigere dexteram ſalutarem, ne ingrati dicant ſe perijſſe ſolos pro defenſione cunctorum: miſceantur potius lætitia, qui iam Italiæ defenſoribus præſtiterunt. Tributa enim non debent triſtes exigi, per quos tributarios fœliciter acquiſiui.* Quam ſapienter cauet bonus, & ſapiens rex, ne regni fines augeantur cum prouincialium vicinorum ruina. Nunquam, mihi crede non boni viri eſt, cauere augmenta ſua de calamitate vicini. Hinc Ioſephus lib. 7. de Bello Iudaico Ioſeph. c. 24. ait de Tito Ieroſolymæ euerſore: *Iter autem agendo, cum ad Ieroſolymam veniſſet, triſtemque ſolitudinem, quam videbat, antiqua ciuitatis claritudini compararet, miſerabatur excidium ciui-* E *tatis, multa imprecans ſeditionis authoribus, & qui hanc pœnam ei inferre coegere; ita certus erat, quod nunquam virtutem ſuam voluiſſet ſuniorum calamitate clareſcere.* Hæc ibi.

Gen. 26. Et ille deſcendens, vt veniret ad torrentem Geraræ, habitaretque ibi; rurſus fodit alios puteos, quos foderant ſerui patris ſui Abraham, & quos illo mortuo, olim obſtruxerant Philiſtiim, appellauitque eos eiſdem nominibus, quibus ante pater vocauerat. Foderuntque in torrente, & repererunt aquam viuam. Sed & ibi iurgium fuit paſtorum Geraræ aduerſus paſtores Iſaac, dicentium, Noſtra eſt aqua. Quamobrem nomen putei, ex eo quod acciderat vocauit calumniam. Foderunt autem & alium, & pro illo quoque rixati ſunt, appellauitque eum inimicitias. Profectus inde fodit alium puteum, pro quo non contenderunt. Itaque vocauit nomen eius latitudo, dicens: Nunc dilatauit nos Dominus, & fecit creſcere ſuper terram.

§. IX.

Hoſtiles omnes rabies, quæ in hac vita inſurgunt, tandem à ſuſtinente exhauriuntur.

SEmel, & bis rixati ſunt paſtores Geraræ aduerſus paſtores Iſaac: & vbi ad tertij putei effuſionem peruenitur, iam non ibi rixæ, non calumniæ, non inimicitiæ: ait enim textus, *Fodit alium puteum, pro quo non contenderunt.* Finiuntur, mihi crede, huius vitæ rabies, exhauriuntur hoſtium inimicitiæ, ſi paulisper ſuſtineas. Ait Lyppoman. in Cat. *Quia Iſaac bis patientiam vicit, ideo tertia vice liberatur.* Non tot Lyppom. ſunt in hac vita diræ, quæ exhauriri non poſſint ab eo, qui ſuſtineat. Suſtine Chriſtiane tantiſper, & videbis omnia inimicorum tela exhauſta. Semel, & bis auſus eſt Satan Deo permittere inſurgere in Iob: primo omnem eius ſubſtãtiam perdit, filios morti tradit, & cum tot tela pulſa videat à fortiſſimo Dei athleta, nilominus non erubeſcit adſtare Deo, & ampliorem permiſſionem nocendi petere. Igitur Deus corporalem Iobi ſubſtantiam permittit dæmoni. Iobi c. 2. Quid ille? Ait text. cap. 2. *Egreſſus igitur Satan à facie Domini, percuſſit Iob vlcere peſſimo à planta pedis, vſque ad verticem eius. Qui teſta ſaniem radebat ſedens in ſterquilinio, &c.* Sic diabolus percutit hominem ſanctiſſimum, & percuſſum relinquit, nec amplius apparet coram Deo petens aliquid aduerſus Iob. Miror; quod ſciat aliquando fera beſtia quieſcere. Cur diabole amplius non inſtas? Cur non vrges percuſſum? Cur dolores non exacerbas? Cur ampliorem permiſſionem non petis? Suſtinebat inuictiſſimus Iob, & dum eſt, qui paulisper ſuſtineat in hac vita, breui tempore vacuantur, & exhauriuntur rabidiſſimorum inimicorum tela. Ait Orig. Orig. hom. 2. in Iob. *Cum in iſtis ergo pie ſeneraret Iob, nequiſſimus diabolus obſtupuit, expauit, deſperauit dicens. Vbi eſt præſumptio mea? Vbi eſt audacia? Omnem ſolicitudinem exercui, & in Iob nihil feci: omnes ſagittas nequiſſima pharetræ meæ euacuaui.* Dum iuſtus in ſuſtinentia perſeuerat, ô quam cito euacuantur, exhauriuntur mundialiũ malorum omnium pharetræ. Vt ac cinat D. Chry- D. Chry. ſoſt. in cat. Græca: *Clarus hic & inſignis victor impetum omnem mira virtute ſuſtinuit, inopia, fame, morbo, cruciatu, liberorum nece, amicis, inimicis, vxore, ſeruis in eum irruentibus. Nulla demum humanæ miſeriæ fuit ærumna, quæ non ſit in eius corpore exhauſta.*

Digitized by Google

exhauſta. Ecce tibi ſuſtinuit Iob aduerſariorum A impetus, & totas eorum rabies prorſus exhauriuit, euacuauit. Proh mundi huius non multum timenda certamina! Quid timeas homo in certamine, cuius tela omnia, dum parum ſuſtineas, prorſus euacuas? Caue magis labores futuri fæculi, qui nunquam exhauriuntur, num- *Pſal. 74.* quam euacuantur. Ait Pſal. 74. *Calix in manu Domini vini meri plenus miſto. Et inclinauit ex hoc in hoc, verumtamen fæx eius non eſt exinanita.* Videbitur Deus primo impetu totum iræ ſuæ vas inclinare, imo totum effundere in reprobos homines; ſed tamen nunquam exinanietur, num- *D. Bruno.* quam euacuabitur vas iræ. Ibi D. Bruno ait: *Verumtamen licet mera ſit retributio, fæx eius calicis non eſt exinanita, quamuis illa retributio mera ſit, tamen fæx eſt quantum ad impios, auſtera ſcilicet, & turbida admodum fatis, & talis fæx, quæ nunquam erit exinanita, quæ nunquam euacuabitur, ſed æterna erit.* In præſenti nullum malum non euacuatur ſuſtinenti; in futuro nihil pœnarum damnato *Iſaias, 66* minuitur. Vt clamet Iſaias, cap. 66. *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur, & erunt vſque ad ſatietatem viſionis omni carni.* Ex *D. Cypr.* quo pulchre componit D. Cyprian. fælicitatem illorum, qui in præſenti ſuſtinuerunt, cum miſeria illorum qui futura reproborum tormenta patiuntur, quando hæc ſemper manent, C illa breuiter exhauſta ſunt. Ait enim epiſt. ad Demetrianum: *ſeruabuntur cum corporibus ſuis animæ infinitis cruciatibus ad dolorem. Spectabitur illic à nobis ſemper, qui hic nos ſpectauit ad tempus: & in perſecutionibus factis oculorum crudelium breuis fructus perpetua viſione penſabitur. Vermis enim eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur: & erunt ad viſionem vniuerſæ carni.* Quam diuerſa ſunt noſtra, qui hic viuimus, mala, ab illorum, qui in inferno ſunt, malis! Noſtra exhauriuntur, illa ſempiterna ſunt; nos ad tempus apparemus in preſſuris, illi ſemper ſub diriſſimo flagello videbuntur.

§. X.

Vbi lites, & contentiones abſunt, magnum rerum incrementum incipit.

VBi tertio puteo effoſſo non contenderunt vicini, merito ait Iſaac, *Nunc dilatauit nos Dominus, & fecit creſcere ſuper terram;* plurimum enim rerum incrementum iam cernitur, quando abſunt contentiones, & rixæ, & concordia rutilat. Huc ſpectabat maximus Conſtantinus Imperator in epiſt. quæ habetur lib. 1. Concil. *Conſtātin. Imperat.* Nicæni aiens: *Perſuaſum habeo, ſi omnes veros Dei cultores communi concordiæ vinculo, ſicut, mihi in optatis erat, deuincere poſſem, vniuerſa Reipublicæ noſtræ ciues ſe ad pia eorum inſtituta breui conuerſuros.* Hoc vnum, & efficaciſſimum medium cogitabat eſſe bonus Imperator, vt creſceret, & dilataretur per totum orbem Chriſtiana Reſpublica, ſi lites, ſi contentiones abeſſent a miniſtris, ſi omnes vinculum concordiæ conſtringeret. Et quis non creſcat, vbi ceſſant rixæ, & concordia fulget? Paul. ad Epheſ. de Ieſu *Paul.* bonis in nobis auctis locutus ait: *Ipſe eſt pax noſtra, qui fecit vtraque vnum.* Et quantum hoc, quod fiamus vnum cum populo Iſraelitico? Nonne in eo ad ſummum oſtenditur, quod habeamus eumdem honorem, eandem gloriam, quam habebat ille? Abſit, imo ex eo, quod duorum populorum contentiones tollantur, & data pace fiamus vnum, non in eandem, ſed in maiorem gloriam, & charitatem exurgimus. Ait D. Chryſoſt. ibi hom. 5. *Quid eſt* *D. Chryſ.* *vtraque vnum fieri? Non hoc dixit quod in illam Iſraelis nobilitatem nos euexerit, ſed quod, & nos, & illos in maiorem extulerit.* Equidem vbi ablatis contentionibus, & differentijs in pace, & concordia ſumus, non poſſumus in ampliſſimam gloriam, & claritatem non aſſurgere. Ezech. *Ezech. 37.* cap. 37. oſtenſa ſunt oſſa multa arida, & nuda B diſperſa per latiſſimum campum, quæ in vitam extollenda erant. Et quod eſt primum fundamentum quod ponitur, vt in vitam exurgant? Ait vates: *Factus eſt autem ſonitus prophetante me, & ecce commotio, & acceſſerunt oſſa ad oſſa.* Ecce tibi in tantum deſinunt habere fundamentum exurgendi in vitam, in quantum iacent per campum diſſita, & diſperſa; vbi autem incipiunt ſibi accedere, & cohærere, quis dicat, quam cito exurgant, quàm cito dilatatæ referant ſpeciem vitæ? Ex hoc pulchre Tertul. lib. *Tertul.* de Reſur. oſtendit incrementum lapſæ, & pene emortuæ Iſraeliticæ Reipublicæ. Ait enim: *Status Iudæorum deformatur quodammodo emortuus, C & exaridus, & diſperſus in campo orbis. Qui recolligi habet, & recompingi os ad os, id eſt, tribus ad tribum & populus ad populum, atque ita de habitaculis captiuitatis triſtiſſimæ educi, & refrigerij nomine reſpirari, & viuere exinde in terra ſua.* Expende ordinem accretionis, primo adiungitur os ad os, & tribus ad tribum, nequid diuiſionis appareat inter illos, & rebus ſic compoſitis, quod bonum non eluceat? ſtatim reſtauratio bonorum plaudit, & vitæ lætiſſimæ gloria ingens. Tolle diuiſiones, & rixas: pacem, & concordiam procura; & licet ſis aridum os, licet lapis reiectaneus appareas, fallar, niſi excreſcas in lætiſſimam vitam. D. Petrus 1. epiſt. cap. 2. mo- *D. Petrus* D nebat primos diſcipulos: *Ipſi tanquam lapides viui ædificamini, &c.* Quale hoc monitum? Quomodo quis ſe facere poſſet lapidem viuum, vel vnde lapis poteſt habere vitam? Cauebat lex, Deuth. cap. 27. *Ædificabis ibi altare Do-* *Deuth. 27.* *mino Deo tuo de lapidibus, quos ferrum non tetigit.* Ex quo eleganter Orig. in rem noſtram hom. 9. *Origen.* in Ioſue inquit: *Si quis eſt ille, qui ferrum pugnæ, ferrum belli, ferrum litium nunquam recepit, ſed ſemper pacificus fuit, ſemper quietus, & mitis, & Chriſti humilitati conformatus. Iſti ſunt lapides viui, ex quibus Ieſu altare conſtruxit ex lapidibus integris, quibus ferrum non eſt iniectum, vt offerat ſuper eos holocauſta ſalutis.* Sic ſurgit in vitam & E ſalutem homo, poſt reiectas contentiones, & lites, poſt pacem acquiſitam.

Gen. 26. Aſcendit autem ex illo in Berſabee, vbi apparuit ei Dominus in ipſa nocte, dicens: Ego ſum Deus Abraham patris tui, noli timere, quia ego tecum ſuum, benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum propter ſeruum meum Abraham. Itaque ædificauit ibi altare, & inuocato nomine Domini extendit tabernaculum: præcepitque ſer-

Digitized by Google

A uis ſuis, vt foderent puteum. Ad quem locum, cum veniſſent de Gerari Abimelech, & Ochozath amicus illius, & Phicol dux militum, locutus eſt eis Iſaac: Quid veniſtis ad me hominem, quem odiſtis, & expuliſtis à vobis? Qui reſponderunt: Vidimus tecum eſſe Dominum, & idcirco nos diximus, Sit iuramentum inter nos, & ineamus fœdus; vt non facias nobis quicquam mali, ſicut & nos nihil tuorum attigimus, nec fecimus, quod te læderet; ſed cum pace dimiſimus B auctum benedictione Domini.

§. XI.

Generis præſtantia ſolis virtutibus exhibetur.

DE loco vbi tot rixas, tot vicinorum deſpectus patientiſſime Iſaac ſuſtinuit, in Betſabee peruenit, ibique nil prius audit ex Deo, quam ſe pertinere ad Abrahamidum proſapiam. Ait enim textus: *Apparuitque ei Dominus in ipſa nocte ſic dicens: Ego ſum Deus Abraham patris tui.* Et cur tunc feſtinat Deus illum vocare filium Abrahæ? Tunc præcipue Iſaacus declinans pacifice inuidos, & aduerſarios manſuetudine, & humanitate clareſcebat, ex quibus virtutibus cenſebat Deus clariſſimum genus Abrahæ. *Philo.* Hinc Philo Epiſcop. in Cat. Græca fatur: *Diſcat, quicumque cupit inter Abrahæ filios annumerari, ingenij eſſe humani, diſcat aduerſarium ſuum non contentione rixarum ſuperare, ſed benignitate.* Diſcat virtutes, qui clariſſimis cupit annumerari proſapiis; non enim aliunde, ſed ex virtutibus cenſetur apud Deum generis claritas. *Iob.c.1.* De Iob dicitur cap. 1. *Eratque vir ille magnus inter orientales.* D Quæ leguntur *Orig.* apud Origenem: *Fuit autem hic homo de genere optimo ex partibus Orientis.* Quæ verba non paruam faciunt quæſtionem, vnde poſſet dici Iob eſſe de genere optimo, quando ille ab Eſau & feto, & Dominicæ benedictionis ſpoliato deſcendebat? Ab Eſau genus habebat Iob, cur ergo dicitur eſſe de genere optimo? Erat ipſe clarus optimis virtutum generibus, penes quas ſolas, apud Deum cenſetur claritas, & præſtantia generis. *Origen.* Origen. lib. 1. in Iob fatur. *Vnde Iob de genere optimo? Si ex Eſau, ſub maledictum redactus eſt auiditatis. Si ex filiis Eſau, impij extiterunt etiam ij propter* E *contumeliam: Quomodo ergo de genere optimo erat, qui de talibus naſcebatur? Ruben primogenitus Iacob, & Simeon, & Leui, qui ex Iſrael ſunt progeniti, de genere optimo non dicuntur: Iob vero, qui ex impiis ortus eſt, id eſt, ex filiis Eſau, hic de genere optimo dicitur? Ego, inquit, carnalem natiuitatem non quæro, non pereuntem generoſitatem laudo. Nam hæc apud Deum non magnipenduntur. Sed de genere optimo dicitur Iob ex ſanctitate, ex iuſtitia, ex pietate, ex miſericordia, ex Dei cultura, ex bonis cogitationibus. Ex iſtis ergo omnibus bene natus dicitur eſſe Iob.* Cum proſapiam hominis apud Deum claram, & clariſſimis reſpondentem auis quæris, eò intende, vt eius virtutes propalles; quot enim virtutes proferas, tot teſtimonia clariſſimi generis, tot imagines auitæ nobilitatis habes. Ex humanitate, ex miſericordia, ex pietate, & cæteris virtutum generibus noſcere debes, quibus tribuendus ſit homo parentibus, quibus auis. Vnde ait Amos cap. 9. ad Iſraelitas: *Numquid non vt filij Æthiopum vos eſtis mihi filij Iſraël? dicit Dominus.* *Amos, 9.* Qui clariſſimo Iſraëlis gloriabantur origine, ij cenſentur à Deo filij Æthiopum. Cur filij Æthiopum, niſi quia verſabantur in obſcuro vitiorum, non in claritate virturum, penes quas apud Deum cenſetur claritas originis? Ait D. Cyril. Alexan. ibi: *Non enim numen diuinum magis huc, quam illuc inclinatur: nec carnalem nobilitatem ſtudioſis actionibus deſtitutam agnoſcit: omni autem reuerentia, & honore dignatur ſpiritualem, & quam ex illuſtrium operum ſplendore clareſcendo voluntas comitetur.* *D. Cyril.* Ecce tibi vnde cenſendus es nobilis apud Deum, nimirum ex virtutibus, es præclaris moribus. Si virtuti ſtudeas, Iſraëlita es, optimo, & clariſſimo generi reſpondes; ſi vitiis nauas operam, pars tua erit inter viliſſimos Æthiopes. Quando ſola virtutum inſignia reddunt hominem generi nobiliſſimo claC riſſimo.

§. XII.

Fœliciſſima hominis libertas, qui vbique locorum ſe ſe poteſt ſiſtere Domino.

AGeratis in Berſabee deueniens, & Deum adſtantem experitur, & altare erigit Domino, Ait enim: *Itaque ædificauit ibi altare, & inuocato nomine Domini, &c.* Quid fœlicius? Quid liberius? Nulli alligarut loco, ſed vbicumque res tulerit, & Deo ſe ſiſtit, & altare D excitat. Merito ait Philo Epiſcop. in Cat. Græca: *Ex hoc potiſſimum loco Iſaac naturâ deprehenditur ſimplex, & liberâ.* *Philo.* Et quomodo qui vbicumque res tulerit, altare erigit, non deprehendetur adorare in libertate ſpiritus? Fœlix cui tanta plaudit libertas, ne vni alligetur loco, ſed vbicunque velit, ſe poſſit ſiſtere Deo. Hanc fœlicitatem veris Abrahæ filiis promittebat Dominus Oſeæ cap. 1. *Et erit in loco, vbi dicetur eis, Non populus meus vos, dicetur eis filij Dei viuentis.* *Oſee, 1.* Ecce tibi, in quo loco dicantur eo poſſe peruenire, vt filij Dei vocentur, & ad Dei partem pertinere aſſeran-E tur, nimirum in loco ipſo, vbi nomen populi Dei amittebant. Quid iſtud? Dum Iſraelitæ ducebantur in captiuitatem, & erant extra Ieruſalem in terra aliena, ſic ibi iacebant, quaſi populus Dei non eſſent, ſine ſacerdote, ſine ſacrificio, ſine choro, vt ipſi clament Pſal. 136. *Quomodo cantabimus in terra aliena?* *Pſal. 136* Adeo vt ſi ſacrificandum erat, ſi populi Dei ſtemmatibus erant induendi, prius Ieroſolymam remeaturi eſſent. Ibi ſolum dicebat hoſtias offerre, ibi & religione, & votis populus Dei erat; extra Ieroſolymam nihil ad Dei populum pertinens poterant habere. Igitur

Oſeas

Oſeas nouam hanc fælicitatem, eamque maximam annuntiat populo, nimirum, quod amplius non erunt alligati locis; ſed vbicumque inuenti fuerint, etiam in terra aliena, etiam in loco, in quo nihil videantur habere populi Dei, ibi ſe Deo ſiſtent, & in eam proſilient gloriam, qua non ſolum in Dei populum, ſed & in Dei filios adoptentur. Quò **D. Cyril.** ſpectans D. Cyril. Alex. ait: *Quomodo igitur erunt populus Dei? Num Ieroſolymam denuo reuerſi, & in templo congregati? An verſantes in illis locis, in quæ ſinguli diſperſi fuerint? Quid ait propheta? In loco vbi dictum eſt illis, non populus meus vos, & ipſi vocabuntur filij Dei viuentis. Ipſe abiectus Iſraël in filios Dei cooptabitur, quamquam commorans in locis, vbi vixerit captiuus. Nihil enim coget aſcendere Ieroſolymam, & lapideum adhuc templum quærere.* O ſummam fælicitatem, & libertatem fidelium! Non amplius alligati erunt loco, vt poſſint Deum emereri: in ipſo loco captiuitatis, in loco afflictionis, imo in ipſo perditionis loco altare erigent, & in filiorum Dei album venient recenſendi. Nonne Ionas erat in loco perditionis, vbi voratus à ceto in ventre eius morabatur? Quid tunc? Ait **Iona, c. 2** Ionæ cap. 2. *Orauit Ionas ad Dominum Deum ſuum de ventre piſcis.* Ad quæ verba Theophy- **Theophyl.** lactus ait: *Nihil damni paſſus à ceto, ſed velut pro domo vſus, Dei præſentem opem ſentit. Quique olim in ſola Ieroſolyma Deum aperte apparere arbitrabatur, nunc ipſum in aluo ceti præſentem reperit, gratiaſque agit illi, &c.* Putabat Ionas Deum Ieroſolymis ſolum ſentiri poſſe, ſed calamitate doctus maiorem eſſe fidelium fælicitatem aduertit, vt qui non ſolum Ieroſolymis, ſed in quouis loco, in ipſo belluarum ventre litare poſſent Deo præſenti, & eius gratiam emereri.

§. XIII.

Molleſcunt tentationum durities ad præſentiam ſuſtinentis.

BIs venit Abimelech ad Iſaacum, primo cum eſſet Geraræ, vbi accedens Abimelech dixit Iſaaco: *Recede à nobis, quia potentior nobis factus es*, & de præcepto regis Iſaac eijcitur, nec ſolum eijcitur, ſed contentiones, & rixas ſubditorum Abimelech ſuſtinuit. Secundo venit Abimelech ad Iſaacum in Berſabee, ibique conuenit Iſaacum non vt eijciat, ſed vt firmet cum illo amicitiam: aiunt enim, *fit iuramentum inter nos, & ineamus fœdus.* Qui ſic oderant, vt abijcerent, modo procurant viri amicitiam. Sic equidem molleſcunt odia mundi, ſic leniuntur rabidiſſimæ iræ, ad præſentiam ſuſtinentis. Suſtinuit Iſaac eiectionem ſuam, ſuſtinuit vicinorum iniurias, & in tanti ſuſtinentis præſentia cur non molleſcerent rabidiſſimæ iræ? Nemo ignorat Iobi calamitates, vt venit nuntius afferens perditionem gregum, item alius armentorum clamat ruinam, tertius filiorum extremum lugebat idem: quid tunc? Iob cap. 1. **Iob. c. 1.** *Tunc ſurrexit Iob, & ſcidit veſtimenta ſua, &c.* Expende illud *tunc ſurrexit*, & mirare, cur non magis iaceret tot oppreſſus calamitatum nuntijs, vt potuit ſurgere vir diuinus? Vt non magis opprimebat illum moles tantæ diſcriminis? Crediderim, quod ad inauditæ ſuſtinentiæ hominis præſentiam leuiores fierent calamitates illæ. Rem pulchro exemplo declarat D. Baſil. **D. Baſil.** in cat. Græca, inquiens: *Priori nuntio calamitatem narranti poſterior interueniebat, qui acerbiorum rerum ægritudinem, mœroremque afferebat: calamitas è calamitate erat apta: atque ærumnæ vndarum curſionem imitabantur, nec dum prior lacryma deſederat, cum recentis cauſa afferebatur. Iuſtus autem quaſi ſcopulus conſiſtebat, ac vim tempeſtatis excipiens, fluctuum violentam incurſionem redigebat in ſpumam.* Et quidem ſcopulus, vt ipſe firmior ſtat, ſic quo durius fluctuum mole verberatur, eos redigit in ſpumeam leuitatem. Videbis enim denſiſsimarum vndarum molem ad ſcopulos impingentem, in quorum firmitate confracta tota illa moles in ſpumas abit. Sic prorſus odia mundialia, ſic rabidiſſimæ iræ dum pectus marmoreum inueniunt, moleſcunt, & quæ duriſſima videbantur flagra, ſpumarum lenitudines apparent. Hinc Dominus ad ipſum Iobum longa ſuſtinentia **Iob. 40.** exercitatum cap. 40. fatur. *Ecce, Behemoth quem feci tecum, fœnum quaſi bos comedet.* Vbi Græci legunt: *Sed ecce iam beſtia apud te fœnum quaſi boues comedunt.* Feraliſsimæ belluæ, quæ velut leones carnes vorabant, integroſq; glutiebant homines, ad tantam manſuetudinem deuenerunt, vt quaſi boues fænum comedant apud Iobum. Et quæ bellua homines glutiens ad Iobi patientiſſimi præſentiam non prorſus manſueſcat, & ſe ſe emolliat? Accipite Olym- **Olimp.** piodor. in cat. Græca: *Aduerſarias poteſtates beſtiarum nomine ſignificari dixerunt, vt hoc appoſite dicatur ad illud, Ne tradas beſtijs animam confitentem tibi. Apud te, igitur, inquit, & apud omnem qui eſt patientiâ inſtructus, hæ belluæ manſuefiunt, atque ſubijciuntur.* Proh fortitudinem animæ ſuſtinentis, quæ poteſt manſuefacere carniuoras inferorum belluas! Vel ipſe rabidiſſimus dæmon manſueſcit, & emollitur ad præſentiam ſuſtinentis.

Gen. 26. Fecit ergo eis conuiuium, & poſt cibum, & potum ſurgentes mane; iurauerunt ſibi mutuo: dimiſitque eos Iſaac pacifice in locum ſuum. Ecce autem venerunt in ipſo die ſerui Iſaac annuntiantes ei de puteo quem foderant, atque dicentes, Inuenimus aquam. Vnde appellauit eum, Abundantiam, &c.

§. XIIII.

Vbi perfecta virtus, ibi ſolum pax, & concordia firma inuenitur.

POſt ſtabilitam, & firmatam pacem, & concordiam inter Iſaacum, & Abimelechum, & Ochozat, & Phicol, non otioſe addit ſcriptura, *dimiſitque eos Iſaac pacifice in locum ſuum.* Et merito ſolus Iſaac di-

uis ſuis, vt foderent puteum. Ad quem A locum, cum veniſſent de Gerari Abimelech, & Ochozath amicus illius, & Phicol dux militum, locutus eſt eis Iſaac: Quid veniſtis ad me hominem, quem odiſtis, & expuliſtis à vobis? Qui reſponderunt: Vidimus tecum eſſe Dominum, & idcirco nos diximus, Sit iuramentum inter nos, & ineamus fœdus; vt non facias nobis quicquam mali, ſicut & nos nihil tuorum attigimus, nec fecimus, quod te læderet; ſed cum pace dimiſimus au- B ctum benedictione Domini.

§. XI.

Generis præſtantia ſolis virtutibus exhibetur.

DE loco vbi tot rixas, tot vicinorum deſpectus patientiſſime Iſaac ſuſtinuit, in Berſabee peruenit, ibique nil prius audit ex Deo, quam ſe pertinere ad Abrahamidum proſapiam. Ait enim textus: *Apparuitque ei Dominus* C *in ipſa nocte ſic dicens: Ego ſum Deus Abraham patris tui.* Et cur tunc feſtinat Deus illum vocare filium Abrahæ? Tunc præcipue Iſaacus declinans pacifice inuidos, & aduerſarios manſuetudine, & humanitate clareſcebat, ex quibus virtutibus cenſebat Deus clariſſimum genus Abrahæ. Hinc Philo Epiſcop. in Cat. Græca fatur: *Philo.* *Diſcat, quicumque cupit inter Abrahæ filios annumerari, ingenij eſſe humani, diſcat aduerſarium ſummon contentione rixarum ſuperare, ſed benignitate.* Diſcat virtutes, qui clariſſimis cupit annumerari proſapiis; nou enim aliunde, ſed ex virtutibus cenſetur apud Deum generis claritas. De Iob dicitur cap. 1. *Iob.c.1.* *Eratque vir ille magnus inter orientales.* Quæ leguntur D apud Origenem: *Orig.* *Fuit autem hic homo de genere optimo ex partibus Orientis.* Quæ verba non paruam faciunt quæſtionem, vnde poſſet dici Iob eſſe de genere optimo, quando ille ab Eſau & fero, & Dominicæ benedictionis ſpoliato deſcendebat? Ab Eſau genus habebat Iob, cur ergo dicitur eſſe de genere optimo? Erat ipſe clarus optimis virtutum generibus, penes quas ſolas, apud Deum cenſetur claritas, & præſtantia generis. Origen. lib. 1. in Iob fatur. *Origen.* *Vnde Iob de genere optimo? Si ex Eſau, ſub maledictum redactus eſt auiditatis. Si* E *ex filiis Eſau, impij extiterunt etiam ij propter contumeliam: Quomodo ergo de genere optimo erat, qui de talibus naſcebatur? Ruben primogenitus Iacob, & Simeon, & Leui, qui ex Iſrael ſunt progeniti, de genere optimo non dicuntur: Iob vero, qui ex impiis ortus eſt, id eſt, ex filiis Eſau, hic de genere optimo dicitur? Ego, inquit, carnalem natiuitatem non quæro, non pereuntem generoſitatem laudo. Nam hæc apud Deum non magnipenduntur. Sed de genere optimo dicitur Iob ex ſanctitate, ex iuſtitia, ex pietate, ex miſericordia, ex Dei cultura, ex bonis cogitationibus. Ex iſtis ergo omnibus bene natus dicitur eſſe Iob.* Cum proſapiam hominis apud Deum claram, & clariſſimis reſpondentem auis quæris, eò intende, vt eius virtutes propalles; quot enim virtutes proferas, tot teſtimonia clariſſimi generis, tot imagines auitæ nobilitatis habes. Ex humanitate, ex miſericordia, ex pietate, & cæteris virtutum generibus noſcere debes, quibus tribuendus ſit homo parentibus, quibus auis. Vnde ait Amos cap. 9. ad Iſraelitas: *Numquid non vt filij Æthiopum vos eſtis mihi filij Iſraël? dicit Dominus.* *Amos, 9.* Qui clariſſimo Iſraëlis gloriabantur origine, ij cenſentur à Deo filij Æthiopum. Cur filij Æthiopum, niſi quia verſabantur in obſcuro vitiorum, non in claritate virtutum, penes quas apud Deum cenſetur claritas originis? Ait D. Cyril. Alexan. ibi: *D.Cyril.* *Non enim numen diuinum magis huc, quam illuc inclinatur: nec carnalem nobilitatem ſtudioſis actionibus destitutam agnoſcit: omni autem reuerentia, & honore dignatur ſpiritualem, & quam ex illuſtrium operum ſplendore clareſcendo voluntas comitetur.* Ecce tibi vnde cenſendus es nobilis apud Deum, nimirum ex virtutibus, es præclaris moribus. Si virtuti ſtudeas, Iſraëlita es, optimo, & clariſſimo generi reſpondes; ſi vitiis nauas operam, pars tua erit inter viliſſimos Æthiopes. Quando ſola virtutum inſignia reddunt hominem generi nobiliſſimo clariſſimo.

§. XII.

Fælicißima hominis libertas, qui vbique locorum ſe ſe poteſt ſiſtere Domino.

A Geraris in Berſabee deueniens, & Deum adſtantem experitur, & altare erigit Domino, Ait enim: *Itaque ædificauit ibi altare, & inuocato nomine Domini, &c.* Quid fælicius? Quid liberius? Nulli alligatur loco, ſed vbicumque res tulerit, & Deo ſe ſiſtit, & altare D excitat. Merito ait Philo Epiſcop. in Cat. Græca: *Philo.* *Ex hoc potiſſimum loco Iſaac natura deprehenditur ſimplex, & libera.* Et quomodo qui vbicumque res tulerit, altare erigit, non deprehenderet adorare in libertate ſpiritus? Fælix cui tanta plaudit libertas, ne vni alligetur loco, ſed vbicunque velit, ſe poſſit ſiſtere Deo. Hanc fælicitatem veris Abrahæ filiis promittebat Dominus Oſeæ cap. 1. *Oſeæ, 1.* *Et erit in loco, vbi dicetur eis, Non populus meus vos, dicetur eis filij Dei viuentis.* Ecce tibi, in quo loco dicantur eo poſſe peruenire, vt filij Dei vocentur, & ad Dei partem pertinere aſſeran- E tur, nimirum in loco ipſo, vbi nomen populi Dei amittebant. Quid iſtud? Dum Iſraelitæ ducebantur in captiuitatem, & erant extra Ieruſalem in terra aliena, ſic ibi iacebant, quaſi populus Dei non eſſent, ſine ſacerdote, ſine ſacrificio, ſine choro, vt ipſi clament Pſal. 136. *Quomodo cantabimus in terra aliena?* *Pſal.136* Adeo vt ſi ſacrificandum erat, ſi populi Dei ſtemmatibus erant induendi, prius Ieroſolymam remeaturi eſſent. Ibi ſolum dicebat hoſtias offerre, ibi & religione, & votis populus Dei erat; extra Ieroſolymam nihil ad Dei populum pertinens poterant habere. Igitur Oſeas

Oſeas nouam hanc fælicitatem, eamque maximam annuntiat populo, nimirum, quod amplius non erunt alligati locis; ſed vbicumque inuenti fuerint, etiam in terra aliena, etiam in loco, in quo nihil videantur habere populi Dei, ibi ſe Deo ſiſtent, & in eam proſilient gloriam, qua non ſolum in Dei populum, ſed & in Dei filios adoptentur. Quò [*D. Cyril.*] ſpectans D. Cyril. Alex. ait: *Quomodo igitur erunt populus Dei? Num Ieroſolymam denuo reuerſi, & in templo congregati? An verſantes in illis locis, in quæ ſinguli diſperſi fuerint? Quid ait propheta? In loco vbi dictum eſt illis, non populus meus vos, & ipſi vocabuntur filij Dei viuentis. Ipſe abiectus Iſraël in filios Dei cooptabitur, quamquam commorans in locis, vbi vixerit captiuus. Nihil enim coget aſcendere Ieroſolymam, & lapideum adhuc templum quærere.* O ſummam fælicitatem, & libertatem fidelium! Non amplius alligati erunt loco, vt poſſint Deum emereri: in ipſo loco captiuitatis, in loco afflictionis, imo in ipſo perditionis loco altare erigent, & in filiorum Dei album venient recenſendi. Nonne Ionas erat in loco perditionis, vbi voratus à ceto in ventre eius morabatur? Quid tunc? Ait [*Ionæ, c. 2.*] Ionæ cap. 2. *Orauit Ionas ad Dominum Deum ſuum de ventre piſcis.* Ad quæ verba Theophy- [*Theophyl.*] lactus ait: *Nihil damni paſſus à ceto, ſed velut pro domo vſus, Dei præſentem opem ſentit. Quique olim in ſola Ieroſolyma Deum aperte apparere arbitrabatur, nunc ipſum in aluo ceti præſentem reperit, gratiaſque agit illi, &c.* Putabat Ionas Deum Ieroſolymis ſolum ſentiri poſſe, ſed calamitate doctus maiorem eſſe fidelium fælicitatem aduertit, vt qui non ſolum Ieroſolymis, ſed in quouis loco, in ipſo belluarum ventre litare poſſent Deo præſenti, & eius gratiam emereri.

§. XIII.

Molleſcunt tentationum durities ad præſentiam ſuſtinentis.

BIs venit Abimelech ad Iſaacum, primo cum eſſet Geraræ, vbi accedens Abimelech dixit Iſaaco: *Recede à nobis, quia potentior nobis factus es*, & de præcepto regis Iſaac eijcitur, nec ſolum eijcitur, ſed contentiones, & rixas ſubditorum Abimelech ſuſtinuit. Secundo venit Abimelech ad Iſaacum in Berſabee, ibique conuenit Iſaacum non vt eijciat, ſed vt firmet cum illo amicitiam: aiunt enim, *fit iuramentum inter nos, & ineamus fœdus.* Qui ſic oderant, vt abijcerent, modo procurant viri amicitiam. Sic equidem molleſcunt odia mundi, ſic leniuntur rabidiſſimæ iræ, ad præſentiam ſuſtinentis. Suſtinuit Iſaac eiectionem ſuam, ſuſtinuit vicinorum iniurias, & in tanti ſuſtinentis præſentia cur non molleſcerent rabidiſſimæ iræ? Nemo ignorat Iobi calamitates, vt venit nuntius afferens perditionem gregum, item alius armentorum clamat ruinam, tertius filiorum extremum lugebat idem: quid tunc? Iob cap. 1. [*Iob. c. 1.*] *Tunc ſurrexit Iob, & ſcidit veſtimenta ſua, &c.* Expende illud *tunc ſurrexit*, & mirare, cur non magis iaceret tot oppreſſus calamitatum nuntijs, vt potuit ſurgere vir diuinus? Vt non magis opprimebat illum moles tantæ diſcriminis? Crediderim, quod ad inauditæ ſuſtinentiæ hominis præſentiam leuiores fierent calamitates illæ. Rem pulchro exemplo declarat D. Baſil. [*D. Baſil.*] in cat. Græca, inquiens: *Priori nuntio calamitatem narranti poſterior interueniebat, qui acerbiorum rerum ægritudinem, mœroremque afferebat: calamitas è calamitate erat apta: atque ærumnæ vndarum curſionem imitabantur, nec dum prior lacryma deſederat, cum recentis cauſa afferebatur. Iuſtus autem quaſi ſcopulus conſiſtebat, ac vim tempeſtatis excipiens, fluctuum violentam incurſionem redigebat in ſpumam.* Et quidem ſcopulus, vt ipſe firmior ſtat, ſic quo durius fluctuum mole verberatur, eos redigit in ſpumeam leuitatem. Videbis enim denſiſſimarum vndarum molem ad ſcopulos impingentem, in quorum firmitate confracta tota illa moles in ſpumas abit. Sic prorſus odia mondialia, ſic rabidiſſimæ iræ dum pectus marmoreum inueniunt, moleſcunt, & quæ duriſſima videbantur flagra, ſpumarum lenitudines apparent. Hinc Dominus ad ipſum Iobum longa ſuſtinentia exercitatum cap. 40. fatur. [*Iob. 40.*] *Ecce, Behemoth quem feci tecum, fænum quaſi bos comedet.* Vbi Græci legunt: *Sed ecce iam beſtiæ apud te fænum quaſi boues comedunt.* Feraliſſimæ belluæ, quæ velut leones carnes vorabant, integroſq; gluttiebant homines, ad tantam manſuetudinem deuenerunt, vt quaſi boues fænum comedant apud Iobum. Et quæ bellua homines glutiens ad Iobi patientiſſimi præſentiam non prorſus manſueſcat, & ſe ſe emolliat? Accipite Olympiodor. in cat. Græca: [*Olimp.*] *Aduerſarias poteſtates beſtiarum nomine ſignificari dixerunt, vt hoc appoſite dicatur ad illud, Ne tradas beſtijs animam confitentem tibi. Apud te, igitur, inquit, & apud omnem qui eſt patientiâ inſtructus, hæ belluæ manſuefiunt, atque ſubijciuntur.* Prob fortitudinem animæ ſuſtinentis, quæ poteſt manſuefacere carniuoras inferorum belluas! Vel ipſe rabidiſſimus dæmon manſueſcit, & emollitur ad præſentiam ſuſtinentis.

Gen. 26. Fecit ergo eis conuiuium, & poſt cibum, & potum ſurgentes mane; iurauerunt ſibi mutuo: dimiſitque eos Iſaac pacifice in locum ſuum. Ecce autem venerunt in ipſo die ſerui Iſaac annuntiantes ei de puteo quem foderant, atque dicentes, Inuenimus aquam. Vnde appellauit eum, Abundantiam, &c.

§. XIII.

Vbi perfecta virtus, ibi ſolum pax, & concordia firma inuenitur.

POſt ſtabilitam, & firmatam pacem, & concordiam inter Iſaacum, & Abimelechum, & Ochozat, & Phicol, non otioſe addit ſcriptura, *dimiſitque eos Iſaac pacifice in locum ſuum.* Et merito ſolus Iſaac di-

eitur egiſſe pacifice, vt qui ſolus eſſet perfecte iuſtus, & pius; pax enim & concordia firma eſſe non poteſt, niſi ex parte eius, in quo eſt perfecta virtus. Propone tibi ob oculos duas domos, ambas religioſis patribus familias gaudentes, ambas religione inſignes, & clariores optime educatis filiis. Altera eſt domus Iacob; altera domus Iob. In Iacobi domo amabatur tenere Ioſeph apparente Gen. 37. *Gen. 37.* *Videntes autem fratres eius, quod à patre plus filiis cunctis amaretur, oderant eum, nec poterant ei quicquam pacifice loqui.* Ecce tibi pax, & concordia fratrum turbata in domo religioſiſſimi Iacob; at in domo Iob quis non ſciat arctiſſimam fratrum concordiam? De illis ait cap. 1. *Iob. 1.* *Ibant filij eius, & faciebant conuiuium per domos, vnuſquiſque in die ſuo. Et mittentes vocabant tres ſorores ſuas, vt comederent, & biberent cum eis.* Cur inter Iobi filios tanta vnanimitas ſeruari potuit, quæ in Iacobi filiis minime ſeruata eſt? De Iobi filiis nihil non iuſtum, nihil non ſanctum auditur; de Iacobi autem filiis multa narrantur ſceleta; dicitur Ruben cubile patris aſcendiſſe, Simeon, & Leui doloſe interfeciſſe Sichimitas, Iudas cum proſtituta concubuiſſe. Hinc non mirandum eſt non poſſe vnanimitatem, & concordiam eſſe inter Iacobi filios tot infectos ſceleribus; eſſe autem illam ſtrictiſſimam inter filios Iob omni ſcelere expertes; quando pax, & concordia ibi ſolum firma eſt, vbi eſt virtus perfecta. Ait Orig. lib. 1. in Iob: *Origen.* *Fuerunt Iobi ſeptem filij, & tres filiæ, numero decem, animo vero vnus erant. Numero plurimi erant, conſenſu, ac concordia quaſi vnus, vnanimitate ac dilectione quaſi idem. Non ſeparabat autem eos zelus, non diſſociabat eos inuidia, ſicut pridem fratres Ioſeph. Quare? Quia non exorta eſt in eis præuaricatio, neque coinquinatio, ſicut in Ruben: neque furor interficiens, ſicut in Simeone & Leui: neque odium fraternæ maledictionis, ſicut in cæteris filiis Iacob. Sed erant omnes vnanimes in pietate, pacifici in iuſtitia, atque in Dei timore concordes.* Fundabatur concordia, & vnanimitas in omnimodi virtute filiorum Iob, ideo ibi erat firma, & ſtabilis, quam minime habere potuerunt Iacobi filij, quorum ſinguli multis ſcatebant ſceleribus, & delictis. Pulchra, & vera eſt ſententia D. Amb. lib. 3. officior. cap. *De Amb.* 16. *Non poteſt homini amicus eſſe, qui Deo fuerit infidus.* Vane quidem ſperas tibi concordiam, & vnanimitatem ſeruandam ab his, qui variis ſe fœdant aduerſus Deum ſceleribus, require prius ſolidum putæ, & virtuoſæ vitæ fundamentum, quod ſi adſit firmiſſimam concordiam ſpera, ſi deſit, & lites, & rixæ paſſim erunt. Mirabar diaboli aſtum infatuatum in filiis Iob, *Iob, c. 1.* dum illis mortem inferret, ait enim cap. 1. *Filiis tuis, & filiabus veſcentibus, & bibentibus vinum in domo fratris ſui primogeniti, repente ventus vehemens irruit à regione deſerti, & concuſſit quatuor angulos domus, quæ corruens oppreſſit liberos tuos, &c.* Parum fuit, quod occideret fratres diabolus, acerbius quid faceret, & ſibi gratius, ſi non illos occideret, ſed diſcordes redderet inter ſe, & patri rebelles. Duo erant tantum Iſaaci filij, Iacob, & Eſau, fratres vterini, & alterum ſic in alterum commouit, vt quotidie timeretur Iacobo mors à fratre Eſau inferenda. Nonne hoc gratius diabolo erat, quam ſi ambo ante quam male egiſſent, occiderentur? Cur ergo non ſimile bellum inuexit diabolus inter Iacobi filios, vt ſe ſe perimerent ipſi, & morderent, & vorarent, ſpectante parente? Cur qui valuit inter duos tantum excitare bellum, id non valuit excitare inter decem? Erat duorum alter nequam Eſau, & vbi eſt alter nequam facile pax rumpitur, & diſcordia ſeritur, at decem illi omnes erant iuſti, virtute pollentes; quos facilius credidit diabolus poſſe interire ſimul, quam inter ſe bellum gerere. Orig. *Orig.* lib. 1. in Iob: *Eſau eum vnum ſufferre non poſſet germanum fratrem Iacob, interficere eum quæſiuit. Septem vero filij, & tres filiæ Iob tanquam vna anima indiuiſe conuixerunt in vnanimitate, & tanta fuit vnanimitas laudabilium filiorum Iob, vt & malignus, atque inuidus dæmon facilius omnes pariter indiuiſos interficere, quam diuidere, atque diſſociare benignam, atque veram eorum vnanimitatem poſſet.* Et quis diuideret, atque diſſociaret eos, qui in laudabili vita erant poſiti; laudabilibuſque pollebant moribus? Validiſſimum eſt virtutis fundamentum ad ſuperædificandam concordiam; quod vbi non inuenitur, & pax, & vnanimitas, & amicitia facile corruunt.

Gen. 27. Senuit autem Iſaac, & caligauerunt oculi eius, & videre non poterat: vocauitque Eſau filium ſuum maiorem, & dixit ei: Fili mi? Qui reſpondit: Adſum. Cui pater: Vides, inquit, quod ſenuerim, & ignorem diem mortis meæ. Sume arma tua, pharetram, & arcum, & egredere foras. Cumque venatu aliquid apprehenderis, fac mihi inde pulmentum, ſicut velle me noſti, & affer, vt comedam: & benedicat tibi anima mea, ante quam moriar, &c.

§. XV.

Multos virtutum habeat canos, qui ſine intuitu oculorum velit inter fratres iudicare.

Ecce tibi vbi Iſaac ſine intuitu oculorum inducitur benedictionem daturus filiorum alteri, ſimul ſenex annuntiatur. Quippe ait: *Senuit autem Iſaac, & caligauerunt oculi eius, & videre non poterat, vocauitque Eſau, &c.* Senex ſit iudicij maturitate, multos virtutum habeat canos neceſſum eſt, qui ſine intuitu oculorum amat iudicare inter fratres. Magiſtros Orbis deſignaturos Dominus ait per Ioelem cap. *Ioele II, 2.* 2. *Effundam ſpiritum meum ſuper omnem carnem, & prophetabunt filij veſtri, & filiæ veſtræ. Senes veſtri ſomnia ſomniabunt, & iuuenes veſtri viſiones videbunt.* Expende, quod aliis datur, vt videant, nimirum iuuenibus; qui enim iuuenes ſunt, non alia iudicent, quam ea, quæ ſunt oculis ſubiecta. Aliis autē datur, quod vel clauſis oculis iudicia exerceant, nimirum, ſenibus, qui enim ſenex eſt moribus, multoſque habet virtutum canos, is vel dormiens, vel clauſis oculis poteſt iudicium ſalutare præſtare. Hinc

Actor,

Actor 9. Actor.9.dicitur: *Erat autem quidam diſcipulus Damaſci, nomine Ananias, & dixit ad illum in viſu Dominus, &c.* Huic in viſu apparuit Dominus: Paulo autem locutus fuit dormienti, quando *Act. 16.* Actor.16. vir Macedo apparens in ſomnijs ſolicitabat eum, vt iret in Macedoniam. *Viſio per noctem Paulo oſtenſa eſt, vir Macedo quidam erat ſtans, & deprecans eum, & dicens: Tranſiens in Macedoniam adiuua nos.* Itaque Ananiæ vigilanti, & patentibus oculis apparet Deus: Paulo autem dormienti, & clauſis oculis, preces ſuas offert vir Macedo. Et cur non magis excitatur etiam Paulus, vt audiat, vt videat deprecationem? Erat Paulus ſenex; erant illi multi virtutum cani, & ſapientiæ, quibus vel dormiens, vel clauſis oculis poſſet excipere Dei ſermonem. *D. Cyril.* Ait D. Cyril. Alex. in cap.2. Ioelis: *Audis, vt in viſu alloquatur Ananiam. Erat vt puto fide fortis, habitu ſtrenuus, animo ad virtutem incitato, ſpirituali robore inſtructus. In ſomnis autem Macedo Paulum rogare videtur, erat enim Paulus mente ſenex, animo grandæuus, & cæleſti ſapientia plenus.* In quo tanta eſt morum ſenectus, nihil officit, quod viſione oculorum careat; vel dormiens, vel oculis clauſis percipere poterit cæleſtia, & de illis iudicare.

§. XVI.

Communis hominum cæcitas eſt, quod ad ſolam magnitudinem corpoream reſpiciant.

ISaacus *videre non poterat, & vocauit filium ſuum maiorem.* Non equidem vocat filium potiorem, nec filium iuſtiorem, ſed maiorem filium vocaſſe dicitur. Et cur alijs prætermiſſis virtutibus, hoc ſolum attendit, vt maiorem corpore, & ætate vocet? Ait textus: *Caligauerunt oculi eius, & videre non poterat.* plane ea eſt communis hominum cæcitas, qua ad ſolam reſpiciunt magnitudinem, & præſtantiam corpoream. *Luc. 12.* Auarus ille homo apud Luc.cap.12. *Cogitabat intra ſe dicens, Quid faciam, quia non habeo, quo congregem fructus meos? Et dixit hoc faciam, deſtruam horrea mea, & maiora faciam.* Poſſet attendere, vt firmiora, imo vtiliora fierent horrea, ſed tantum attendit, vt fierent maiora. Cur non etiam aſpexit ad firmitatem, ſiue vtilitatem horreorum, ſed vnam amplitudinem eorum conſiderabat? Eſt hæc communis cæcitas hominum, quod ſolam magnitudinem corpoream aſpicere poſſint. *D. Zeno.* D. Zeno lib.1. ſer.14. *Oculis patentibus cæcus dilatas horrea.* Ab humana cæcitate hoc ſolum pete, quod eſt circa amplitudinem, & præſtantiam molis corporeæ. Myſterio plena fuit vox illa cæci hominis apud Marcum cap. 8. *Mare. 8.* *Video homines, velut arbores ambulantes.* Non enim aliter humana cæcitas videt homines, niſi vt videt, & æſtimat arbores, nimirum ex altitudine, ex proceritate. Vt arbor æſtimatur in oculis hominum, quia altior, quia procerior, ſic cætera omnia humana in eiſdem oculis quo altiora, & proceriora, eo gratiora apparent. Samuel electurus regem è filijs Iſai, vt maiorem vidit, de eligendo non dubitauit. Ait 1. Reg. 16. *Vidit Eliab, & ait, 1. Reg. 16 Num coram Domino eſt Chriſtus eius?* Vatablus aſſertiue legit *Certe coram Domino eſt Chriſtus eius.* Nihil aliud requirunt oculi humani, vbi præſtantiam corpoream vident, ibi putant omnia bona eſſe. Vnde addit in ſcholijs Vatab. *Quaſi dicat, Dominus quam maxime fauet Chriſto ſuo.* Nil aliud attendit, nil aliud videt dignum etiam fauoribus diuinis, niſi quod in homine eſt cum arboribus commune, nimirum vultus præſtantiam, proceritatem, & altitudinem. Sed citò Dominus Samuelem correxit, imo leniuit oculos eius, & acuit dicens: *Ne reſpicias vultum eius, neque altitudinem ſtaturæ eius, quoniam abieci eum, neque iuxta intuitum hominis ego iudico: homo enim videt ea, quæ parent.* Merito iubetur homo propheta non reſpicere ad vultum, nec ad ſtaturæ altitudinem; quando hæc viſio hominis cæcutientis eſt, qui nihil inter homines & arbores diſtinguit, ſolam corpoream molem intuens. Quò ſpectans D. Chryſoſt. hom. in pſal. 50. fatur: *Si ergo videris virum, aut mulierem ſpecioſam, ne admireris; nam & robore arbores, & denſa ſunt folijs, & altitud ne excelſa, &c.* *D. Chryſ.* Et quidem, qui externam hanc, & corpoream præſtantiam ſolum intuetur, ſic ſe gerit vt homo, qui propter viſus obſcuritatem diſtinguere non poteſt inter homines, & arbores. Nec aliud videt in homine, quod in arbore non inueniat. Vt iam non inſueta ſit hominibus illa cantatiſſima Xergis ſiue ſtultitia, ſiue cæcitas, qua & Heleſponto compedes iniecit, & aquam verberauit, & platanum pulcherrimam ſic adamauit, vt amari ſolent ab hominibus fœminæ. Quid mirum? ſic communiter humana cæcitas homines, vt arbores videt, & æſtimat.

§. XVII.

Magnum homini gloriæ augmentum eſt, quod à veridico, & iuſto laudetur.

VIde obſequij præmium ab Iſaaco ſanctiſſimo propoſitum maiori filio ſuo Eſau; *Affer, vt comedam, & benedicat tibi anima mea.* Et quidem non parua eſſet Eſau gloria, ſi a tanto ſene, tam veridico, tam iuſto benediceretur, laudaretur. Sapienter enim Theodoricus rex apud Caſſiodorum. 1. variar. 3. fatur. *Theodor.* *Si æquabilis credendus eſt, quem iuſtus eligeris ſi temperantia prædictus, quem moderatus aſcinis: omnium profecto capax poteſt eſſe meritorum, qui iudicem cunctarum meruit habere virtutum. Quid enim maius quæritur, quàm hic inueniſſe laudum teſtimonia, vbi gratificatio non poteſt eſſe ſuſpecta? Regnantis quippe ſententia iudicium de ſolis actibus ſumit, nec blandiri dignatur animus Domini poteſtato munitus.* Hoc ſane præcipuum eſt hominis præmium, ſi laudum inuenit teſtimonium in eo, qui cunctis ſplendet virtutibus, qui nec blandiri eget, nec fallere cupit. Quod à tali viro, ſiue rex ſit, ſiue priuatus lauderis, ad non paruum pertinet augmentum gloriæ tuæ. Hinc Deus homines maxime amans liberos fecit illos, vt iuxta proprium placitum ſibi aut mortem eligerent, aut vitam. Eccleſiaſtici *Eccleſ. 5.* cap.15. *Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in manu conſilij ſui, adiecit mandata, & præcepta ſua: ſi volueris mandata ſeruare, conſeruabunt te, & in perpetuum fidem placitam facere. Appoſuit tibi aquam & ignem: ad quod volueris, porrige manum tuam. Ante hominem vita, & mors, bonum & malum, quod placuerit ei, dabitur illi.* In quæſtionem

Digitized by Google

tamen veri poſſit, an homini tanta libertas vtilis ſit, qua poſſit etiam in perditionem ire? Nonne vtilius homini videtur, quod ſic alligaretur virtutibus, vt nulla maneret libertas ad reſiliendum? Cur hoc magis à Deo præſtitum homini non fuit? Tolleretur, fateor, perditionis periculum, ſi ab homine libertas tolleretur; ſed ſimul tolleretur materia laudis, in quouis præſtanti facinore. At tanta gloria eſt poſſe hominem à Deo laudari, vt maluerit creator amantiſſimus, ſapientiſſimus hominem relinquere in perditionis ancipiti, ne illum ſubſtraheret laudibus, quas de bono opere poſſet illi Deus impertiri. Huc accedit D. Ephræm in ſer. Aſcetico de vita relig. inquiens: *Quis pater ita miſericordem ſe præbuit, ſicut Deus noſter? Quis pater, ſic ſuos diligit filios, quemadmodum nos ſeruos ſuos Dominus noſter dilexit? Omnia quippe nobis liberaliſſime donat, omniaque affluenter diſpenſat. Vult etiam voluntatem noſtram atque propoſitum à ſe laudari. Poterat ille quidem cuncta animarum noſtrarum ſanare vulnera, noſque etiam inuitos ad bonitatem adducere: ſed id facere non vult, ne voluntas noſtra, arbitrijque libertas diuinis ipſius laudibus priuetur.* Nullo non diſcrimine debebat homo comparare, ne illo fœlicitatis, & gloriæ augmento priuaretur, nimirum, quod laudari in operibus ſuis poſſit à Deo. Quanta hæc gloria, quanta hæc fœlicitas erit? Apud Iob cap. 1. ait Dominus ad Satan: *Nunquid conſideraſti ſeruum meum Iob, quod non ſit ei ſimilis in terra, homo ſimplex, & rectus?* Ex quo merito educit D. Chryſoſt. Iobi ſummam fœlicitatem, quod benedicatur, & laudetur à Deo. Quippe ait in cat. Græc. *Quomodo tandem non fuerit Iob cunctorum mortalium excellentiſſimus, Deo ipſi teſtimonium dante?* Pertinet equidem ad ſummam hominis præſtantiam, & excellentiam, quod laudabilis appareat apud Deum. Hinc Chryſoſt. hom. 18. in epiſt. ad Roman. de Paulo ait: *eſt tanta eius pulchritudo, vt Deus illam deprædicet. Aſtra quidem cum fierent, admirabantur Angeli. Hunc vero Deus ipſe admiratus eſt, dicens: Vas electionis eſt mihi iſte.* Sic ibi: Extollitur merito Paulus, quod mereatur à Deo laudari.

Ephræm. — Iob. 1. — Chryſoſt.

Gen. 27. Vix Iſaac ſermonem impleuerat; & egreſſo Iacob foras, venit Eſau; coctoſque de venatione cibos intulit patri, dicens: Surge pater mi, & comede de venatione filij tui, vt benedicat mihi anima tua. Dixitque illi Iſaac, Quis enim es tu? Qui reſpondit: Ego ſum filius tuus primogenitus Eſau.

§. XVIII.

Via reproborum, qua in perditionem feruntur, eiſdem laboribus, & ſudoribus plena, ac via iuſtorum.

COmpone diligentiam, & vitam horum fratrum Iacobi, & Eſau, illius electi ad benedictionem, huius repulſi, & reprobati. Iacob, vt benedictionem obtineret, iuit ad gregem, hædum attulit, cibos coxit, parenti intulit, at Eſau interea ſomno ſe dedit? Abſit, imo nihil laboris præterit vt cibos venaretur, coqueret, & parenti inferret. Ait enim textus; *Venit Eſau, coctiſque de venatione cibos intulit patri.* Id quod notans Lyppom. in cat. fatur: *Et hic quoque nihil omittitur de obedientia, reuerentia, ſedulitate, nulla negligentia in venatione, coctione, appoſitione, poſtulatione, ſolum anteuerterat iam dudum Dei verbum, & fides promiſſionis, &c.* Ecce tibi Eſau per omnes labores, & diligentias aptas ad obtinendam benedictionem ſe conficit, & nihilominus manet abſque benedictione. Propone tibi ob oculos peccatorem aliquem, qui viam terat perditionis, & fallar, niſi in illo inueneris, aut eoſdem, aut ſimiles labores, & ſudores, ac ſunt illi per quos alij ſibi comparant cœleſtem benedictionem. Clamabat Paul. ad Epheſ. cap. 5. *Fornicatio autem, & omnis immunditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos: aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas, quæ ad rem non pertineat, ſed magis gratiarum actio. Hoc enim ſcitote, quod omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, non habet hæreditatem in regno Chriſti.* Summum equidem malum eſt horum peccatorum, quod excludantur prorſus ab hæreditate, & cœleſti benedictione. At in iis ſceleribus habent aliquid ſaltem voluptuoſi boni? Proh Deus immortalis! Fallar, niſi ſe in iis multo non conficiant labore. Accipe D. Ephræmum in Parænesi 40. fantem: *Contumelia vero, aut peſtilentia, aut inuidia, aut ſuperbia, & his ſimilia non commoreuntur in ſinu tuo: neque ingluuies, vel turpitudo, vel ſtultiloquium, vel ſcurrilitas, quæ ad rem non pertinent. Omnis enim qui in hiſce ambulat, à via veritatis aberrat, ſe ipſum per loca inuia terendo.* Sane iuſtus homo ſe per viam rectam conterendo peruenit ad benedictionem; reprobus autem per inuia ſe terendo abit in perditionem. Vix eſt vllum diſcrimen inter labores reproborum, & iuſtorum, niſi quod illi ſe terunt, vt pereant, hi ſe conterunt, vt viuant æternùm. Pſal. 80. celebrat Ioſephi benedicti labores, & populi captiuitatis libertatem merentis, ait enim: *Manus eius in cophino ſeruierunt. In tribulatione inuocaſti me, & liberaui te.* Itaque dum captiui in cophino ſeruiunt, negotiantur ſalutem à Domino; ex quo educit Egeſippus extremam calamitatem Iudæorum iam reprobatorum, quando Pompeius expugnaturus templum, cogebat Iudæos ipſos, vt plenis terra cophinis æquarent templi foſſas. Quippe ait ille lib. 1. de Excid. Hieroſol. cap. 16. *Ad templi autem irruptionem, quoniam pertinaciter reſiſtebatur, Iudæos Magnus parauit ſocios; ſimul vt ſuis manibus Iudæi foſſas replerent, impio miniſterio, & turpi obſequio ſeruierunt, manus eorum in cophino, mentes in ſacrilegio.* Compone modo Iudæos in Ægypto cum Iudæis Ieroſolymis, ibi ſub tyrannide Pharaonis, hic ſub tyrannide Pompei: vtrobique captiui, vtrobique ſeruiunt tyrannidi principum: vtrobique ſeruiunt in cophino, ſed in Ægypto negotiantur libertatem, conſtitutionem Iſraelitici populi; Ieroſolymis & templi, & totius populi ruinam negotiantur nefario opere. Ea eſt notiſſima conditio reproborum, quod in eiſdem laboribus, in eodem cophino ſeruiant ſuæ perditioni;

Lyppom. — Ad Eph. 5. — Ephræm. — Pſal. 80.

perditioni; in quibus iuſti negotiantur cœleſtes benedictiones.

§. XIX.

Qui diu in dignitate vixit, neſcit viuere ſine illa.

VItio vertunt Eſau Chryſoſtomus, & Lyppom. in præſenti, quod ſe apud patrem nominet primogenitum, ait enim: *Ego ſum primogenitus tuus Eſau.* Et ille quidem lentis edulio primogenitum vendiderat, imò illud vendidiſſe paruipenderat, cur modo audax reſumit, quod vendidit? Sane natus fuerat, & altus, & educatus in primogenij dignitate, ne miremur, quod illam modo inuadat, nemo enim diu in dignitate conſiſtens creditur viuere poſſe ſine ea. Hircanus Herodis ſocer expulſus à regno, ad generum coactus eſt ſeſe recipere, apud quem ſecuritatem quærens, in mortis diſcrimen venit. Cur tanto parricidio ſe Herodes polluit? Ait

Egeſipp. Egeſippus lib. 1. Excid. Ieroſol. c. 36. *Hircanus in Iudæam reuertitur. Quod altius in pectus Herodis, quam quiſquam ratus erat, deſcendit, non quod ille regnum affectauerit, ſed quia viro regij generis, & diu exercitato priuilegio poteſtatis, incertum, an abeo abſtinere ſe poſſet, æſtimabatur.* Incertiſſimum merito eſt apud omnes cordatos, quod abſtinere poſſit à dignitate ille, qui eius priuilegio diu exercitatus eſt. Sapienter D.

Ambr. Amb. ad rem loquitur lib. 5. Exam. cap. 15. dicens: *Continua, & diuturna potentia gignit inſolentiam. Quem inuenias hominum, qui ſponte deponat imperium, & ducatus ſui cedat inſigne, fiatque volens numeri poſtremus ex primo?* Non facile abraditur ab animo dignitatis amor, qui diuturno poteſtatis exercitio ſubcreuit; fieri poteſt, quod dignitatem diu exercitatam libens aliquando deponas, ſed non fiet, quod vel amiſſam, vel depoſitam ſæpius non inuadas, vel manibus, vel verbis, vel mente. Illud rarum & pene inauditum accidit in Ioſeph, qui venditus à fratribus, delatus in Ægyptum, detruſus in carcerem, imo & regi oblatus nunquam generis ſui nobilitatem prodidit, nun-

Gen. 39. quam priſtinam ingenuitatem meminit. Gen. 39. Igitur *Ioſeph ductus eſt in Ægyptum, emitque eum Putiphar*: nec multum poſt, *tradidit Ioſeph in carcerem, vbi vincti regis cuſtodiebantur*: rur-

Gen. 41. ſus de ipſo dicitur Gen. 41. *Ad regis imperium eductum de carcere Ioſeph totonderunt, &c.* Per hos caſus trahitur puer, & inter hæc, nunquam adducitur, vt genus ſuum, priſtinamque prodat ingenuitatem, quod, vt inauditæ rei exemplum

Patriarc. cap. 11. ipſe de ſe ponderat in teſtam. 12. Patriarch. cap. 11. *Si'ni venditus, vt non dicerem Iſmaelitis genus meum, quoniam filius eram Iacob viri magni & potentis.* Magnum hoc, & inauditum in homine, quod dignitatem, in qua diu vixit, & in qua altus fuit, ſaltem aliquando verbis non inuadat. Quod ſi quando accidat, in eo ſolum homine accidet, quem diuinus amor inflammat. De

Ad Heb. cap. 11. Moyſe aſſerit Paulus ad Hebræos cap. 11. *Moyſes grandis factus negauit ſe ſe eſſe filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, &c.* Itaque Moyſes abiecit honorem, & principatum, in quo altus, & educatus fuerat, plurimoſque conſumpſerat annos. Et poſt hanc honoris abiectionem Exod. 3. *Moyſes paſcebat oues Iethro ſoceri ſui.* Non miror, quod reiecerit *Exod. 3.* principatum, quod ſoceri oues paſcat; quod oues paſcens ſoceri ſui, nunquam meminerit priſtinæ gloriæ, nunquam de illa loquatur. Vnde hoc potuit homini accidere? Equidem tenebat illum maximus Dei amor, quo flagrabat. Ait author caten. Græc. *In regia Moyſes* *Cat. Græc.* *educatus, in deſerto nunc paſcit oues, neque idcirco indoluit pertæſus vicem ſuam. Quiſquis enim amat Deum, contentus in vrbe degit, in agris, pauper, & diues, liber, & ſeruus.* Vnus qui Dei amore incenditur, ſcit ita dignitatem, in qua diu fuit, deponere, vt in nullo diſcrimine conſtitutus amplius illam memoret.

Gen. 27. Expauit Iſaac ſtupore vehementi; & vltra quam credi poteſt, admirans ait, Quis igitur ille eſt, qui dudum captam venationem attulit mihi, & comedi ex omnibus prius quam tu venires? Benedixique ei, & erit benedictus. Auditiſque Eſau ſermonibus patris irrugiit clamore magno, & conſternatus, ait: Benedic etiam & mihi Pater mi. Qui ait, venit germanus tuus fraudulenter, & accepit benedictionem tuam. Ait ille ſubiunxit: Iuſte vocatum eſt nomen eius Iacob, ſupplantauit enim me, in altera vice: primogenita mea ante tulit, & nunc ſecundo ſurripuit benedictionem meam. Rurſuſque ad patrem, Nunquid non reſeruaſti, ait, & mihi benedictionem?

§. XX.

Timendum maxime tibi eſt, ne illam damni cauſam proximo inferas, quàm reuocare non poſſit.

VBi dicitur Iſaac expauiſſe, ſi Hebraicum verbum examines, idem ſignificat iuxta Lyppomanum, ac expaueſcere, timere, admirari, vt ſignificetur Iſaac raptus eſſe ea admiratione, quæ coniuncta eſt cum pauore, & timore. Sed cur tantus in Iſaaco pauor, & timor? Ipſe ait: *Benedixi ei, & benedictus erit.* Videbat bonus ex ſibi erepta benedictione, illud damnum eſſe illatum filio maiori, quod minime ipſe reuocare poſſet, quod non paruo debet homini eſſe timori. Sane metuenda res eſt homini, quod illud damnum inferat proximo, à quo illum liberare non poſſit. De Iuda illo peſſimo Ieſu venditore ait D. Matth. cap. 27. *Matth. 27.* *Tunc videns Iudas, qui eum tradidit, quod damnatus eſſet, pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos principibus ſacerdotum, & ſenioribus, dicens: Peccaui, tradens ſanguinem iuſtum. At illi dixerunt, Quid ad nos? tu videris. Et proiectis argenteis in templo, receſſit: & abiens laqueo ſe ſuſpendit.* Et ſcire cupis, cur Iudas non cucurrit ad laqueum ante conſultos ſacerdotes, & ſeniores?

Digitized by Google

Siquidem tam iniqua pœnitentia, & tam damnabili correptus erat, cur maluit prius ſacerdotes adire, & inde ad laqueum proceſſit? Iuit ad ſacerdotes credens damnum illatum poſſe reuocari, vbi autem vidit in ſua iam non eſſe poteſtate reuocare damnum, tunc ſic lethaliter affectus eſt vt curreret ad ſuſpendium. Vndè ſapienter monet Paſchaſius lib. 12. in Matth.

Paſchaſ. *Quapropter caueant, qui tam facile peccant in fratribus, quia, qui ſic peccat in aliquem, vt emendare non poſſit, timendum valde eſt, quod peccauit. Non enim iam in poteſtate Iuda erat, vt abſolueretur, quem tradiderat, & ideo fruſtra vocem pœnitentis aſſumit, quia permanent opera impietatis.* Heu B quam raro, & quam difficile in veram, & ſalutarem pœnitentiam aſſurgit ille, qui ea damna intulit, quæ irreuocabilia ſemper manent! Quo,

Oſeam 4. crediderim reſpexiſſe Oſeam cap. 4. dum inquit: *Particeps idolorum Ephraim, dimitte eum. Separatum eſt conuiuium eorum, fornicatione fornicati ſunt: dilexerunt afferre ignominiam protectores eius. Ligauit eum ſpiritus in alis ſuis, & confundentur à ſacrificiis ſuis.* Alij legunt: *Ligauit ventum in alis ſuis, & confundetur à ſacrificiis ſuis.* Expende conſequentiam, ex eo quod ventum in alis ſuis ligauit, tenuit, non illi ſalutaria fuerunt ſacrificia, ſed confuſionis plena. Et quem ventum C ligauit in alis, qui ſic ipſa ſacrificia infecit? Ventum hunc puta mala Ephraimitarum opera, & damna proximis illata, quæ in eo ventum imitabantur, quod ſemel ab illorum manibus exorta, reuocari non poterant, ſicut ventus ſemel euolans reuocari non poteſt. Et cur non metuat vel ipſis ſuis ſacrificiis, qui irreuocabilis damni firmauit opera? Ait Chaldæus: *Principes eorum multiplicauerunt conuiuia ex rapina. Ideo errauerunt, & ſe conuerterunt poſt fornicationem. Opera magnatum illorum haud recta ſunt, quemadmodum conſtrictus non poteſt teneri ventus onala, nunc adducam ſuper illos inimicos, & confuſione obſtupeſcent.* Expende, quo referat D cauſam pauoris, imo & cauſam ruinæ, nimirum, quia opera eorum haud recta ſunt, quemadmodum conſtrictus non poteſt teneri ventus, hoc eſt, quia ventum imitantur, dum irreuocabile damnum cauſant. Hinc militibus ſæuientibus aduerſus ciues Antiochenos propter ſtatuas regis deiectas; metum, & pauorem incuſſit ſanctus Monachus. De quo fatur D.

Chryſoſ. Chryſ. hom. 17. ad Popul. *Dicitur quidam Monachorum aliud verbum ſapientia plenum dixiſſe, quod ſtatuæ quidem deiectæ, in ſuis erectæ fuerunt, & propriam receperunt formam, & factum correctionem habuit celerrimam. Si vos autem Dei imaginem occideritis, quomodo rurſum poteritis commiſſum reuocare. Quomodo perditos reſſuſcitare, & ani-* E *mas corporibus reddere? Quis non conſternaretur?* Sane res erat conſternationis & pauoris plena, quod quis illud damnum inferret, cuius remedium in ſua poteſtate non eſſet.

§. XXI.

Magna eſt laus hominis illius, qui de perditionis laqueis ſcit ſibi compingere cæleſtes aſcenſus.

ET doli, & ſimulationes, & fraudes, qui quotidie homines trahunt in perditionem, ſic A temperantur, & honeſtantur in Iacobo, vt per ſimulationes aſcendat ad temporalem, & æternam benedictionem. Quippe de illo ait Iſaacus: *Venit germanus tuus fraudulenter, & accepit benedictionem tuam.* Septuag. poſuere: *Venit germanus tuus cum dolo.* Quid præſtantius in homine, quam quod dolis, & ſimulationibus ſic vtatur in bonum, vt de tantis perditionis laqueis ſibi aſcenſus faciat ad æternas benedictiones? Fallar, ſi quid debeat magis cantâri, & celebrari de homine. Leuitic. 16. *Suſcipiet Aaron ab vniuerſa multitudine filiorum Iſrael duos hircos pro peccato, & ſtare faciet coram Domino.* *Leuit. 16.* Vt peccatorum B iuſtificatio oſtendatur, duo hirci coram Deo iubentur ſtare. Et cur hirci? D. Hier. in cap. 43. *D. Hier.* Ezech. ait: *Hircus aſſumitur, quia animal eſt ſemper ad excelſa feſtinans, & nihil periculi ſuſtinens in præcipitiis; & ibi inuenit viam, vbi cæteris animantibus interitus eſt, vnde caprarum, & hircorum grex, ſublimium conuerſatio dicitur.* Et quid ſublimius, quam quod viam inuenias in ipſis præcipitiis? Matth. 25. *Matt. 25.* vbi ipſe Chriſtus integerrimus iudex celebrandas ſuſcipit electorum glorias, inquit: *Venite benedicti Patris mei, poſſidete vobis paratum regnum à conſtitutione mundi. Eſuriui enim & dediſtis mihi manducare: ſitiui, & dediſtis mihi bibere.* Multa alia facinora glorioſa præſtant C electi in mundo, dum virgineis coronantur ſertis, ſeu laurea martyrij effulgent, ſeu diuinis emicant doctrinis. Cur iis ſilentio prætermiſſis eleemoſinarum largitio ſola decantanda aſſumitur ab integerrimo iudice? Eleemoſinarius homo id præſtat, quod mundialia bona facit ſeruire cœleſti benedictioni obtinendæ, quæ bona ſunt è laqueis præcipuis, quibus homines in perditionem trahuntur. Ideò non miror, quod hoc præcipue æſtimet in ſuis cœleſtis iudex. Pulchre Paſchaſ. lib. 9. in Matth. *Rectum fuit, vt in his amplius laudarentur, Domino ſeruiſſe, in quibus adhuc quaſi in ſæculo obnoxij tenebantur.* *Paſchaſ.* D Quis non laudet captiuum, quod de catenis, quibus adſtringebatur carceri obſcuro, machinas fecerit, vnde & libertatem, & triumphum acquireret? Sic etiam laudandus magis eſt homo, qui bona illa temporalia plena laqueis mortis, plena multo diſcrimine ſic per eleemoſinam temperauit, vt per illa cœleſtes triumphos acquireret. Hinc etiam Paulus ad Rom. 8. extollit virtutem Chriſti Domini inquiens: *Ad Ro. 8.* *Deus filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne.* Quid eſt de peccato damnauit peccatum? De ipſa illa carnis ſubſtantia, quæ in nobis tot peccatorum parit laqueos, in ſe aſſumpta fecit omnium peccatorum medi- E camen, & quis id faceret, niſi vnicus filius Patris? Ait Tertul. lib. 5. in Marcion. *Tertul.* *Ob hoc miſit Deus filium ſuum in ſimilitudinem carnis peccati, vt peccati carnem ſimilis ſubſtantia redimeret, id eſt, carne, quæ peccatrici carni ſimilis eſſet, cum peccatrix ipſa non eſſet. Nam & hæc erit Dei virtus in ſubſtantia pari perficere ſalutem.* Expende ab illis: *hæc erit Dei virtus in ſubſtantia pari, &c.* Quippe quod caro in nobis plena laqueis, plena periculis, aſſumpta in Chriſto, ſic temperetur, vt per illam de omni triumphus acquiratur peccato, id maxime extollit diuinam poteſtatem, & Chriſti Domini laudem. Hinc celſos ſpiritus Imperatricis Agnetis commendat

Pet.Da-

Petr. Dam. Pet. Damian. quæ poſt defunctum virum Imperatorem, dedignata venire in inferioris hominis poteſtatem ſe Deo vni dicauit. Ait enim lib. 7. epiſt. 5. *Amiſiſti Regina virum, poſtqu m dedignata es thalamos iterare, vel proci cuiuslibet fœdus admittere, niſi qui priorem virum excellentioris gloria dignitate tranſcenderet. Quia igitur in Imperatoria celſitudinis arce virtus præeminuit, eo ſuperior quiſpiam in humano genere reperiri non poterat. Qua ergo in terris idoneum, & qui tuis placeret oculis inuenire non poteras virum, in cœleſtis ſponſi peruolaſti amplexus. O beata iſta ſuperbia! o beata mentis elatio, & omnibus digna præconiis! quæ dum carnalis thalami iura contempſit, in delitialium regis æterni glorioſa tranſiuit.* Sane celebranda eſt multis præconiis elatio illa, quæ in aliis cauſat præcipitia, in Agnete autem Imperatrice ſic temperata fuit, vt dum illa deſpicit omnes, faſtidit minori ſeruire, eas pennas creauit, quibus volauit ad Chriſtum.

§. XXII.

Dolor pro ruinis temporalibus infructuoſe habitus, ſi pro ſpiritualibus ruinis haberetur, pulchriora reparationis oſtenderet augmenta.

AD benedictionis expectatæ ruinam vehementer indoluit Eſau, cuius dolorem, & eiulatum textus oſtendit aiens: *Irrugiit clamore magno, & conſternatus ait: Benedic etiam & mihi Pater.* Idque ſemel & iterum petens multo clamore, multo eiulatu nequit acceptum damnum reparare. Et cur tam parum valent viri eiulatus, & clamores, & lacrymæ? Erant omnia hæc pro damnis temporalibus, ſi enim eſſent pro ſpirituali damno, credo, quod ſtatim illuſtriorem reparationem oſtentarent. Cainus *Gen. 4.* Gen. 4. vidit ſacrificium ſuum a Deo repulſum, vidit Deo acceptum ſacrificium fratris. Quid tunc? *Iratusque eſt Cain vehementer, & concidit vultus eius.* Iratus eſt poſt peccatum ſuum, an iraſcebatur, vt monebat Pſaltes, *Iraſcimini, & nolite peccare, in cubilibus veſtris compungimini.* Vtinam ſic in ſe ob peccatum iraſceretur, ob peccatum doleret, poſſet inde omnia in melius *Baſil. Sel.* reparare. Pulchre ait D. Baſ. Sel. orat. 4. *Vtinam pœnitentia, non parricidij dolor eſſet! Quippe tunc obtuliſſet Cain dolorem pœnitentiæ, qui pretio ſuperaſſet antecedens ſacrificium: doni namque loco retractationem conſilij Deus admittit.* Itaque ſi Caini dolor pro temporali damno habitus, fuiſſet dolor pro peccato; pretioſior, & gratior eſſet hic dolor apud Deum, quam ſi ſacrificium repulſum integrum fuiſſet omni ex parte. Non deſideraretur in Caino pretium ſacrificij, ſi in eo dolor, & ira exiſtens fuiſſet aduerſus peccatum, quando hæc omnia prætermiſſa debita pretioſius ſolet reſtaurare. Acceperat ille prodigus filius ex patre ſubſtantiam ſuam, quam diſſipauerat, quam prodegerat adeo, vt omni carens ſubſidio, fame periret. Eo erat in ſtatu, quando ad ſe reuerſus doluit vicem ſuam, doluit amentiam ſuam, qua tanti patris amiſerat charitatem. Plenus autem dolore pergit ad pa- *Luc. 15.* trem, Luc. 15. *Vidit illum pater ipſius, & miſericordia motus eſt, & accurrens cecidit ſuper collum eius & oſculatus eſt eum.* Non miror, quod pater filium vehementer dolentem excipiat, amplexetur, oſculetur: ſed illud miror, quod non interroget de ſubſtantia data, nec verbum de illa faciat. Cur pater, non exquiris a filio, in quibus tot bona conſumpſerit? Cur non interrogas de diſſipatione tantæ ſubſtantiæ? Vt vidit filium dolentem, & retractantem mala ſua facta, in dolore illo, in retractatione illa vidit omnia ſimul reparata. Ait Ruricius lib. 1. *Ruricius.* *Filium pro epta ſubſtantiæ decoctorem læto ſuſcipit amplexu, promptior pater gaudere de reditu, quam imputare de lapſu. Denique non exprobrantur facinora, non luxuria, non egeſtas; ſola conuerſi reuerſio omnia damna compenſat, quia maior fuit procul dubio patri ſacul a reditus, quam rerum facultas.* Expende illa ninitum, *omnia damna compenſat*: habet hoc dolor pro ruinis ſpiritualibus, quod omnia reſtauret, & compenſet, imo quandoque in melius trahat. Pro amiſſis temporalibus, & ſi multum plores, & ſi multum gemas, & ſi multis clamoribus te mactes, nihil inde fructus, nihil percipis vtilitatis. Si autem dolores tui, lacrymæ tuæ iam non pro temporalibus, ſed pro ſpiritualibus ſint, omnia damna videbis compenſata, reſtaurata, & in melius reformata. Huc trahe dicta tom. 3. in Euang. lib. 14. cap. 4. §. 13. & tom. 2. lib. 6. cap. 6. §. 8. & tom. 1. lib. 2. cap. 11. §. 9.

§. XXIII.

Nominis turpitudo claros virtute homines non offendit, ſed turpitudo vitæ etiam nomina inficit.

VT offendat Eſau Iacobum ad nomen eius recurrit, Iacob enim ſupplantatorem ſignificat, quo maculam vult fratri innuere dicens: *Iuſte vocatum eſt nomen eius Iacob, ſupplantauit enim me.* At non ſunt nomina, quæ hominem virtute clarum obſcurant, ſed vitæ turpitudo eſt, quæ vel ipſa nomina inficit. Ecce tibi D. Amb. lib. 5. epiſt. 32. in orat. in Auxentium, vt pungit Epiſcopum Arrianum, qui ſic inficiebat nomina ſua, vt egeret paſſim mutare illa. *D. Amb.* *Ergo Auxentius eijcitur, Mercurinus excluditur. Vnum portentum eſt, & duo nomina. Etenim ne cognoſceretur quis eſſet, mutauit vocabulum, vt quia hic fuerat Auxentius Epiſcopus Arrianus ad decipiendam plebem, ſe vocaret Mercurinum. Alius in Scythiæ partibus dicebatur, alius hic vocatur: nomina pro regionibus habet. Habet ergo iam duo nomina, & ſi hinc alio perrexit, habebit, & tertium. Quomodo enim patietur, vt maneat ei vocabulum ad tanti ſceleris indicium?* Sic turpiſſimi hominis vita nomen eius inficiebat, vt in quauis regione cogeretur deponere primum, & aliud accipere. Imo vt corporis ſordes cogunt hominem, vt mutet tunicam lineam, ſic ſordes animæ cogebant ſceleſtum, vt cum tunica nomina infecta mutaret. Sophon. 1. *Sophon. 1.* ait Dominus: *Diſperdam de loco hoc reliquias Baal, & nomina ædituorum cum Sacerdotibus, &c.* Sane nomina bona erant, & illuſtria, cur contra nomina Deus iraſcitur? Cur aduerſus nomina ſcandet? Erant quidem nomina ex ſe præclara, ſed vita homi-

num turpabantur, inficiebantur, & ideo Deus, & aduerſus oomina itaſcitur. Ait ibi D. Hier. *Si-* (D. Hier.) *gnanter non ait, opera ſacerdotum cum ſacerdotibus, ſed nomina: qui tantummodo falſa nomina præferunt dignitatum, & malis operibus ſua nomina deſtruunt.* Nunquam nomen vile deſtruxit opera clara: opera autem, & vilia, & turpia maxime deſtruunt, & inficiunt nomen, quod alioquin inter ſydera radiaret.

Gen. 27. Reſpondit Iſaac, Dominum tuum illum conſtitui, & omnes fratres eius ſeruituti illius ſubiugaui: frumento, & vino ſtabiliui eum, & tibi poſt hæc, fili mi, vltrà quid faciam? Cui Eſau; Num vnam, inquit, tantùm benedictionem habes, pater? Mihi quoque obſecro, vt benedicas. Cúmque eiulatu magno fleret, motus Iſaac dixit ad eum, in pinguedine terræ, in rore cæli deſuper erit benedictio tua. Viues in gladio, & fratri tuo ſeruies: tempuſque veniet, cum excutias, & ſoluas iugum de ceruicibus tuis.

§. XXIV.

Fælicißimi principis ſunt diuitiæ ex agris cultis.

AD Iſraelitici regni benedictionem illud oſtendit Iſaac fuiſſe precatus, nimirum quod panis, & vini copia non aliunde adducta, ſed indigena, & proprijs ab agris orta veniret. Ait enim, *frumento, & vino ſtabiliui eum:* oec parum princeps extollitur, cuius ſub imperio, cuius ſub ſtudio ſic fœcunda eſt, ſic diues eſt agricultura. Hinc D. Nazianzenus Præfectum Can- (Nazian.) dianum dum extollit, inquit epiſt. 194. *Quin poeta quoque quiſpiam, atque arte liberior, & ſolutior agricolarum choro coacto ruſticum carmen accinat, demeſſaque matura ſpica, quam iucundiſſimam corollam nectat, vitibuſque hedera, & vuis intertextis caput cingat. Agricultura nimirum hac feſtiua ſacra ſunt tuo beneficio rurſum ad homines reuerſa.* Nec immerito putatur Candianus extollendus, de cuius ſtudio, & beneficio venit, quod agricultura inter homines aduiueret, ingenteſque ſuas parturiret diuitias. Non ab hoc aberat Eccleſia- (Ecclef. 5.) ſtes cap. 5. aiens: *Et inſuper vniuerſa terra Rex imperat ſeruienti.* Septuag. legunt, *Et præſtantia terræ in omni eſt rex agri culti.* Syriacus ponit: *Hereditas* (Syriacus.) *terræ in omnibus eſt rex, qui agrum colit.* Alij ſimiliter: *Abundantia terræ pro omnibus eſt rex agri agricolati.* Et quidem ad fælicitatem, & abundantiam, & diuitias regni ſatis prudenter exiſtimatur ſufficere princeps, ſub cuius imperio, & ſtudio agricultura vigeat. Quod adhuc exprimit lectio Olympiodori aiens: *Super omnes rex eſt, Do-* (Olympio.) *minus agri elaborati.* Vnde Chaldæus Complutenſis fatur: *Laudabilior eſt terræ cultura ſuper omnia, quoniam in tempore, quo filij regnt, & rex habitat in vrbibus à facie illorum, ſi ille rex non habet frumentum ad comedendum, fit ſeruus ſubiectus viro agricolæ.* Solus agellus cultus eſt, qui regaliſſimos reges facit, qui regna poteſt ſtabilire, firmate. Vt merito ille Iſaiæ cap. 3. regnũ detrecta- (Iſaia, c. 3.) uerit aiens, *in domo mea non eſt panis*, quaſi non ſofficeret ad regis ſtatus conſeruationem, qood panis aliunde adduci poſſit, niſi in propria domo eius copia naſcatur. Huc trahe dicta ſupra lib. 1. cap. 1. par. 2. §. 10.

§. XXV.

Cæleſtis panis ſtabilimentum eſt omnium conatuum bonorum.

B MErito ait: *Frumento & vino ſtabiliui eum*, præcipue ſi reſpexiſſet ad cæleſtem panem in domo Iacob è virgineis aruis germinandum. Vbi enim cæleſtis hic panis præponitur, nullus bonus conatus non ſtabilitur, non fundatur. Gen. 25. vbi Eliezer peruenit ad vrbem Nachor, eiuſque aduentum reſciuit Labanus, *Introduxit eum in hoſpitium, ac destrauit camelos, de-* (Gen. 25.) *ditque paleas, & fœnum, & aquam ad lauandos pedes camelorum, & virorum, qui venerant cum eo. Et appoſitus eſt in conſpectu eius panis. Qui ait, Non comedam, donec loquar ſermones meos.* Dum introducitur in hoſpitium, tacet dum cameli curantur, dum hominis pedes lauantur, tacet: apponitur C in conſpectu eius panis, & ſtatim rem profert pro qua venerat in Meſopotamiam. Auſpicata, & ſtabilita voluit eſſe omnia, de quibus non antea egit, quàm eſſet in conſpectu panis. Tantum id non dixit Rupert. lib. 6. in Gen. cap. 41. fatus: (Gen. 41.) *Opportunitatem dicendi egregie ſuſtinuit, & cum gratus eſſet hoſpitibus, ſiluit adhuc, donec in conſpectu ſuo panis poneretur, & tunc demum inter maxima fœdera hoſpitum, id eſt, in præſentia panis appoſiti ſermonem ingreſſus eſt, à veris incipiens laudibus Dei, &c.* Expende in quo ponat vir egregius opportunitatem aggrediendi quodcunque opus, nimirum quod non illud aggrediatur homo antea, quam D ſit in conſpectu panis. Et quidem de viuifici panis præſentia, & conſpectu auſpicium, & ſtabilimentum ſumendum eſt omnium bonorum conatuum. Ipſe enim viuificus panis ſignum eſt expreſſiſſimum firmitudinis, & ſecuritatis cuiuſcumque fælicis euentus. Hinc Paul. 1. ad Corint. 11. *Dominus Ieſus, in qua nocte tradebatur, accepit* (1. Cor. 11.) *panem: & gratias agens fregit, &c.* Deſcenſurus in arenam paſſionis, non antea deſcendit, quam viuifici panis proponeret Sacramentum. Et quid interea? *Gratias agens fregit*: ſic omnia tuta, & ſecura oſtendebat viuificus ille panis, vt merito gratiæ agerentur de victoria obtinenda, quaſi iam eſſet obtenta, Chryſoſtom. ibi: *Accepit pa-* (Chryſoſt.) E *nem, vt ſe corpus accepiſſe ſignificaret: & gratias egit Patri de reparatione hominum futura per mortem eius.* Ecce tibi dum ad reparationem proficiſcitur, panem accepit: vbi autem panem accepit, nihil amplius moratus de ſecuro, & certo victoriæ euentu gratias egit. Fælix, qui ſub tanti panis firmamento omnia vitæ ſuæ negotia aggreditur, in eo enim & ſolidum, & ſecurum eſt auſpicium fælicis euentus. Quod ooſcens Paul. ad Hebr. cap. 10. ait: *Initiauit nobis viam nouam viuentem,* (Ad Heb. 10.) *per velamen, id eſt carnem ſuam.* Expende, quale initium, & fundamentum poſitum ſit cuiuſuis fæliciſſimæ viæ, nimirum velamẽ carnis Chriſti, hoc eſt ſpecies panis, qui nobis velat diuiniſſimam

Digitized by Google

D. Bruno. mam carnem. Sic D. Bruno in præſenti ſatur:
*Initiauit nobis viam per velamen, id eſt per carnem
ſuam, cuius carnem & ſanguinem in acceſſu mortis
accipimus viaticum ad patriam. Carnem dico, &
ſanguinem ſpecie panis velatam.* Vbi apparuerit
panis velamen, ſub quo latet cato diuina, ecce
tibi ſecuriſſima via, & certiſſima initiata eſt ad
quemcumque euentum fæliciſſimum. Annuit
Pſal. 49. Pſal. 49. *Sacrificium laudis honorificauit me, & illic
iter, quo oſtendam illi ſalutare Dei.* Et quod eſt ſa-
crificium laudis, niſi ſacrificium Euchariſti-
Turrian. cum? Id probat noſter Turrianus tract. 2. de Eu-
char. cap. 10. In hoc ergo ſacrificio laudis, ſa-
crificio euchariſtico iter eſt ſælicitatis, & ſalu- B
tis adeo ſecuræ, vt qui digne ſub illo graditur,
iam gratias referre poſſet quaſi de obtenta illa.

§. XXVI.

Tota firmitudo, & valentia Chriſtiana à paſſione, à cruce.

COmpone modo vtriuſque fratris benedi-
ctionem: de Iacob dicitur, *Frumento & vi-
no ſtabiliui eum*: & quomodo ſtabiliuit eum? C
Ipſe aiebat Iacobum benediceus: *Det tibi Deus
de rore cæli, & de pinguedine terræ, abundantiam
frumenti, & vini, & ſeruiant tibi populi, &c.* Ad E-
ſau autem dicitur, *In pinguedine terræ, & in rore
cæli deſuper erit benedictio tua. Viues gladio.* Dici-
tur Eſau quod viuat gladio, Iacob, quod viuat
frumento adeo ſtabilitus, vt & fratres omnes, &
nationes ſibi ſubijciat. Et cur, cui gladius datur,
nullum ſtabilimentum, nulla populorum ac-
quiſitio promittitur: cui autem & frumentum,
& vinum exhibetur, illi & ſtabilitatem, & re-
gnum in nationes promittit? Equidem in fru-
mento, & vino tritura, & oppreſſio oſtenditur,
vt enim triticum, & vinum non niſi de trituræ D
& preſſuræ beneficio habent quod placeant, &
quod hominum corda confirment, & lætificẽt,
ſic tota Chriſtiana firmitudo, & valentia de paſ-
ſione, & contritione, & prælij crucis expreſſio-
ne ſurgit. Ieſus vt Samaritanos infenſiſſimos
Ioan. 4. Iudæis, ſibi ſubijceret Ioan. 4. *Fatigatus ex itine-
re, ſedebat ſic ſupra fontem.* Vide quam noua bel-
la eligit noſter Imperator, debellaturus hoſtes
fatigatus accedit, fatigatus eos aggreditur. Cur
non magis fatigationem caues, vt expeditior,
& fortior in tantam arenam proſilias? Accipite
D. Aug. Diuum Auguſtinum tract. 15. in Ioannem:
*Ieſus fatigatur, & ab itinere fatigatur. Inuenimus
virtutem Ieſu, & inuenimus infirmitatem Ieſu: for-
tem, & infirmum: fortem, quia in principio erat Ver-
bum. Vis videre, quàm iſte Filius Dei fortis ſit?
Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt
nihil. Quid ergo illo fortius, per quem ſine labore fa-
cta ſunt omnia? Infirmum vis noſſe? Verbum caro
factum eſt, & habitauit in nobis. Fortitudo Chriſti
creauit, infirmitas Chriſti recreauit. Fortitudo Chri-
ſti fecit, vt quod non erat, eſſet; infirmitas Chriſti fe-
cit, vt quod erat, non periret.* Itaque non minuitur
fortitudo Chriſti in infirmitate; imo ad perdi-
tionem exſibilandam, ad vitam reparandam,
ad expugnanda corda aſſumitur infirmitas, aſ-
ſumitur latitudo, & preſſura, quando valentia
Chriſtiana potentior fit per paſſionem, & in-
A firmitatem. Ne diſſidas, Chriſtiane, cùm te pre-
mi, & angi experiaris, imo tunc ſpera quod
maiora tuis viribus poteris præſtare. Petra erat
in deſerto ſicca & arida, & prorſus inepta vt
funderet aquas: acceſſit Moyſes, & percuſſit
petram virgâ. Quid tunc? Pſal. 104. *Dirupit pe-
tram, & fluxerunt aquæ.* Quod non poterat petra Pſal. 104.
per ſe, ſub ligno percutiente valuit. Proh va-
lentiam paſſionis Chriſtianæ, vel ad eius ima-
ginem eleuantur creaturæ ad mirabilia patran-
da! Ait D. Macharius orat. de Cruce apud Gre- D. Mach.
tſerum tom. 2. *Hoc ſignum, petra conſpicata, re-
giamque imaginem ſibi impendere contuita, ea, quæ
ſupra naturam ſuam erant præſtitit, & quæ non ha-
bebat, præbuit.* Vt in ſe petra excepit virgæ per-
cuſſionem, & ſenſit in vulnere crucifixi imagi-
nem, ſuarum virium ridet impoſſibilitatem, in-
firmitatem, & audet illa quæ non habet præ-
ſtare. Non dicat, non poſſum, non habeo, qui
ſub Dominica militat paſſione, in imagine cru-
cifixi, in Chriſti mortificatione, & preſſura,
omnia poteſt, ad omnia valet. Aiebat Pſal. 10.
Dicite in nationibus, quia Dominus regnauit à ligno: Pſal. 10.
ex quo mirifice D. Aug. extollit vim Chriſtianæ D. Aug.
paſſionis, aiens: *Quo enim nondum porrectum erat
Romanum imperium, Chriſtus iam poſſidet crucifi-
xus. Et quod adhuc clauſum eſt eis, qui ferro pu-
gnant, non eſt clauſus his qui pugnant ligno.* Am-
pliora equidem regna penetrarunt pauperes
Chriſti ſub eius mortificatione viuentes, quam
mundi diuites gladiis, & armis nitentes, Gen.
26. Iſaac expulſus à rege Geraræ abijt tacens, & Gen. 26.
ſuſtinens. Et poſt paucos dies: *Ad quem locum
cum veniſſent Abimelech, & Ochozath, &c.* Ipſi,
qui expulerant, veniunt humiles amicitiam ro-
gaturi. De quo Egeſipp. lib. 5. de Excid. Ieroſol.
cap. 16. *Non gladium vagina exuit Iſaac, ſed ſolam* Hiero. 16.
*aduerſus inuidentes patientiam induit, ſimplicita-
tem retulit: Venerunt rogantes, qui exterminandum
denuntiauerant: popoſcerunt amicitiã, qui finitimum
non ferebant.* Sic ibi, vnde Theodahadus rex Theod.
Gottorum apud Caſſiod. lib. 10. var. 11. ſic mo-
net Anicium quemdam ad affinitatem rega-
lem aſcitum. *Conſidera, quod merueris, & dignum
te noſtra affinitate tractabis. Nam qui familiæ re-
gnantis adiungitur, in laudum gremio collocatur.
Nunc maior opera manſuetudini detur, nunc omni-
bus communio benigna præbeatur, vt talem probe-
mur elegiſſe, quem nulla proſperitas poſſit immuta-
re. Humilis age rem gloriæ, quia de modeſtia laus
ſumitur, de elatione odium concitatur. Prouectibus
proxima eſt inuidia, ſed tolerantia melius vincitur,
quæ contentione ſemper augetur, ſupra cæteras vir-
tutes amicam ſapientibus ama patientiam. ſuſtinendo*
E *potius, quàm vindicando laudaberis.* Hæc ibi.

§. XXVII.

Non ſeuera auſteritas, ſed humanitas libe-ralis principis ditat imperia.

PRemendum illud eſt Eſau dictum, *Viues
gladio*: non ait, diteſces gladio, ſed tantum
viues; non enim ſic valet ſeuera aſperitas ad
diteſcendum, vt humanitas liberalis. Neque
vnquam tantum diuitiarum excreuit apud eos,
in quibus ſeruata fuit Eſau feritas, vt apud eos,
in quibus apparuit Iacobi manſuetudo, & le-

Pſal. 113. nitas. Pſal. 113. de progreſſu Iſraelitici populi, ait: *Mare vidit, & fugit. Iordanis conuerſus eſt retrorſum. Montes exultauerunt vt arietes. & colles ſicut agni ouium.* Sic diuitiæ populi accreuerunt, vt viderentur montes conuerſi in arietes, & colles in agnos ouium. Vnde tanta hæc bonorum affluentia? Ait ſtatim: *A facie Domini mota eſt terra, à facie Dei Iacob. Qui conuertit petram in ſtagna aquarum.* Apparebat Dominus Iacobi mores referens, non carnificem agens, ſed beneficentiſſimum paſtorem, affatim prouidens paſtum ouibus, in tanta principis humanitate, non miror, quod montes, & colles conuertantur in arietes, & agnos ouium. Huc adeſt D.
D. Mach. Machar. ſer. de cruce, apud Grethſerum tom. 2. B *Dauid quoque creaturam examinans: Quid eſt, inquit, tibi mare, quod fugiſti, & tu Iordanis, quia conuerſus es retrorſum? Quid accidit vobis? Quid vidiſtis? Quare montes exultaſtis ſicut arietes, & colles ſicut agni ouium? Reſpondet creatura: A facie Domini, ab apparitione Dei Iacob; qui conuertit petram in ſtagna aquarum, &c.* Non equidem montes vertuntur in arietes, nec mala fugiunt à facie Dei illius, qui gladio viuit, ſed à facie Dei Iacob, cuius eſt gladium non noſſe, ſed baculum, quo adaquet, & paſcat oues. Fælix princeps, qui faciem refert Iacobi manſueti, & ſoliciti paſtoris, fallar, niſi à facie eius omnia fugiant mala, omnia accreſcant bona. C Quò ſpectans Prouerb. 16. ait: *Indignatio regis nuntij mortis. In hilaritate vultus eius, vita; &*
Prou. 16. *clementia eius quaſi imber ſerotinus.* D. Amb. orat.
D. Amb. de obitu Theodoſ. legit: *Sicut autem ros in herba, ſic hilaritas eius.* Eſt hilaris, & clemens vultus principis, quod ros in herbis, quod imber meſſibus: vt enim ſiue ros, ſiue imber campos fœcundant, & faciunt, quod fructus naſcantur, ſic manſuetus & hilaris princeps omnia replet fructibus, omnia replet vbertate. Sub illo vel ipſi campi pingueſcunt, & diteſcet agricolarum labor. Annuit Eccleſiaſtes cap. 10. de ingenuis,
Eccleſ. 10. & nobilibus principibus fatus: *In riſu faciunt panem, & vinũ, vt epulentur viuentes & pecuniæ obediunt omnia.* Alij legunt apud Patrem Pinedam: D
Pined. *Ridendo faciunt panem, & vinum lætificat viuentes, & argento humiliant omnes.* Quid pulchrius? Vere principum humanitas, & hilaritas, faciunt panem, & vinum, quando ſub tali principe accreſcit agricolarum labor, & terræ fructus in magna reſpondent abundantia. Inſuper argento humiliant omnes: vt enim liberales argentum in ſuos ſpargunt, nullus eſt qui in eorum imperium non vadat. De Antipatro aiebat
Egeſip. Egeſippus lib. 1. Excid. Ieroſ. cap. 14. *Prætereà Antipater, is erat Idumæus genere, Maioribus apud ſuos clarus, non ſenuis pecunia, & ideo prævalida potentia, atte mira factus, ad contemnen-* E *dam pecuniam propter conciliandam gratiam.* Hæc debet eſſe omniũ principum ars mirabilis, qua ſciant pecuniam contemnere, vt populorum acquirant gratiam, & omnia in regno bona
Caſſiod. abundare faciant. Vnde Caſſiod. lib. 2. var. 2. ſic monet principem: *Sume igitur conſulatus inſignia: dignũmque te tantorum deſiderijs præſenti comproba largitate. Hic profectò locus eſt, vbi præconium meretur effuſio: quando virtutis genus eſt propriam ſubſtantiam non amare, vbi tantum opinionis acquiritur, quantum facultatibus abrogatur.* Liberalitas principis nunquam non fructuoſa

A eſt, nunquam non trahit, & principi ingentes laudes, & populis maximas vtilitates.

§. XXVIII.

Parentibus glorioſum eſt, quod illorum ſplendor tranſeat ad filios.

BEnedicitur Iacob, & benedicitur Eſau ab Iſaac patre: ſed magnum diſcrimen eſt, inter benedictionem huius, & benedictionem illius. Benedictio enim Iacob tranſit ad filios eius, non ſic benedictio Eſau: inquit enim Eu- *Euſeb.*
B ſebius in cat. Græca: *Iacob quidem ſimul cum poſteris, Eſau verò ſolus benedicitur.* Et quidem ſolius glorioſi, laudabiliſque parentis eſt, quod & benedictio, & ſplendor ab illo tranſeat ad filios. Quare non immerito extollit Athalaricus rex apud Caſſiod. lib. 9. var. 23. Venantium *Caſſiod.* quendam patritium, de quo ait: *Quidquid in illo viro gratia diuina conceſſit, integra perfectione tranſmiſſum cernas in poſteros.* Quid parenti glorioſius, quam quod nihil ſplendoris, nihil gratiæ ſibi cælitus datæ appareat imminutum in *Iob. 1.* filijs? Iob cap. 1. *Ibant filij eius & faciebant conuiuium per domos vnuſquiſque in die ſuo. Et mittentes* C *vocabant tres ſorores ſuas, vt comederent, & biberent cum eis. Cumque in orbem tranſiſſent dies, mittebat ad eos Iob, & ſanctificabat illos.* Hæc potiſſima cura Iobi erat, ne in ſe ſolo ſanctitas, & religio maneret, ſed quod à ſe tranſiret ad filios. Ex quo ait D. Baſil. in cat. Græca: *Quando* *D. Baſil.* *igitur filios vitæ conſortes acceptſtis, honeſtis diſciplinis, atque exemplis erudite, & cuiuſmodi in rebus ad Deum pertinentibus eos eſſe oporteat docete. Hæ namque ſunt diuitiæ multis pecunijs præſtabiliores. Hæc præclara hæreditas à patre liberis tranſmiſſa. Hæc liberorum educandorum ratio Iobo inſtituta erat. Hinc filiorum dignitate erat inſignis. Multos enim fratres exiſtere, & cumulos virtute, & genere nobiles: hæc vero non obſcura laus eſt eorum, à* D *quibus nutriuntur.* Expende, quod vbi hæreditatem virtutum a Iobo in filios dicit eſſe tranſmiſſam, ſtatim ſubijcit: *Hinc filiorum dignitate erat inſignis*, inſignis equidem apparet pater, & multum illuſtris quando in filijs nil de eius virtutibus minuitur. De matre Machabæorum dicit Machab. 2. cap. 7. *Nouiſſime autem poſt filios* *Mach. 7.* *mater conſumpta eſt.* Magna mulier, quæ ſic Deum timuit, vt martyr efficeretur, ſed inde maior, quod nihil gloriæ minus in filijs oſtendit. Vnde Ioſephus in orat de Machabæis fatur: *Ioſeph.* *Poſtremum decus paſſorum accedit mater, contemnens minas regis, & maternum pectus offerens, &* E *vitam filiorum. O beati generis origo, o ius vteri glorioſa fœcunditas! Non ego vos paruulos membrorum lineamentis, & totius vultus notis matris æmulos dicã. Sit hæc ſumma laudis in cæteris, quibus præter naturã nihil animus dedit: vos ergo ſimiles mente, robore, fide aſſerã, & matri in omnibus pares dicam, in nullo ei poſtponendi, in nullo minus venerabiles.* Et quid parenti glorioſius, quam quod in nullo appareat diminuta in filijs gloria paterna?

Geneſ. 35.

Gen. 35. Venitque ad Iſaac patrem ſuum in Mambre ciuitatem Arbee, hæc eſt Hebron: in qua peregrinatus eſt Abraham, & Iſaac. Et completi ſunt dies Iſaac centum octoginta annorum. Comſumptuſque ætate mortuus eſt: & appoſitus eſt populo ſuo ſenex, & plenus dierum & ſepelierunt eum Eſau, & Iacob filij ſui.

§. XXIX.

Magna hominis fælicitas, quod ſic ad mortem accedat, vt ſola & nuda cum morte confligat.

AEtas longiſſima ſic Iſaacum conſumpſerat, vt in lectulo decumbens nihil iam reliquum haberet, quam decedere è viuis; vbi enim tamdiu cæcus in lecto fuit, iam è bonorum mundialium cura receſſerat: illa omnia filiis partitus, viuendi cupiditate non tenebatur, *Caiet.* quando dicitur *dierum plenus*, ſiue vt legit Caietanus, *dierum ſatur*, ad mortem peruenisse. Quid fælicius? Moriens Iſaac non cum acerbis annis confligit, non cum vitæ amore decertat, non pugnat cum temporalibus bonis, quæ omnia iam ab hinc multis diebus a ſe in filios tranſmiſerat, cum ſola, & nuda morte habet, quod pugnet. Hinc Theodoſij Cæſaris gloriam, & fæli-*Ambr.* citatem D. Amb. cumulat orat. in eius obitu, inquiens: *Nihil glorioſius exitus tanti principis habuit, qui omnia iam filijs tradidiſſet, regnum, poteſtatem, nomen Auguſti*: Nemo dubitet diſcriminis, & doloris plenum eſſe mortis conflictum, in quo mortis ſtragem comitantur bonorum mundialium ſpoliatio, imperij amiſſio, honoris finis, ætatis immaturitas. Et quis cum iis ſimul iunctis confligat in morte, & non periclitetur? Illius ergo exitus & glorioſior, & fælicior apparet, qui viuens regnum, & poteſtatem & nomen auguſtum exuens per multum temporis, cum ad finem peruenit, non habet, cum quo pugnet, cum quo confligat niſi cum morte nuda. Hæc eſt enim illa iuſtitia, & virtus, quæ ſpoliat proſus, & nudat mortem omnibus armis ſuis, omnibus ſuis ſpiculis. Quo reſpiciens D. *Ad Ro. 5.* Paul. ad Rom 5. fatur: *Sicut regnauit peccatum in mortem, ita & gratia regnet per iuſtitiam in vitam æternam.* Sane peccatum regnabat in mortem humanas cupiditates excitans, & faciens illas rebellare, vt de illarum adiutorio mors armaretur in homines. Quid tunc gratia? Excitauit etiam iuſtitias, & virtutes, quæ dum humanas cupiditates, & affectus ad voluptatem, ad honores, ad temporalia bona compriment, mortis arma tollunt, illamque nudam, & ſpoliatam reddunt, vt facile ab hominibus vinceretur. Ait *Chryſ.* D. Chryſoſt. in præſenti hom. 10. *Peccatum quidem loco regis fuit, mors autem loco militis ſub peccato in acie ſtans, & ab illo armata. ergo ſi peccatum idem mortem armauit, iuſtitia per gratiam aduecta, quæ ipſa peccatum idem tollit, non modo mortem armis ſpoliat, ſed & illam de medio tollit.* Quid fælicius iuſto homine, cui vt datum eſt ſæculares omnes cupiditates conculcare, ſic etiam datum eſt, mortem armis nudare, cum illaque nudata, & ſola confligere? Huc veniat, qui velit diſcere, quomodo poſſit fæliciter cum morte confligere; nimirum ſi prius omnes mundi principatus conculcet; ſi prius cupiditates omnes abraſerit, quæ ſunt arma mortis; tunc ſola, & nuda manebit mors, cum qua fæliciter confligat. Hunc vincendæ mortis modum docuit ipſe Dominus, de quo Paul. 1. ad Corinth. 15. fatur: *Oportet autem illum regnare: donec ponat omnes inimicos ſub pedibus eius. Nouiſſima autem inimica deſtruetur mors.* *1. Cor. 15.* Ecce tibi quo vſque reſeruatur mors expugnāda, nimirum, *nouiſſima deſtruetur.* Vbi elegāter Chryſoſt. *Quomodo nouiſſima? Poſt omnes. Poſt diabolum, poſt cæteraomnia.* *Chryſoſt.* In primis nobilis Imperator aggreſſus eſt mundi rectores, tenebrarum harum; & omnes mundi ambitiones, & carnis cupiditates, & iis omnibus deuictis prius, & ſuperatis, poſtremo mortem aggreditur, aduerſus quam fæliciſſime inualuit. Sed cur poſtremo illam & poſt omnes aggreditur? Cur non ſimul cum alijs placuit mortem expugnare? Equidem vbi morti imminenti ſimul cupiditates mundiales, gaudia lethiſera, illecebræ adſtantes apparent, incredibiles dolores in homine cauſant, intereſt multum ad hominis fælicitatem, quod prius eliminentur, & quod ſola, & nuda ſine illis mors appareat. Iſaias cap. 13. *Vlulate, quia prope eſt dies Domini: quaſi vaſtitas à Domino veniet. Propter hoc omnes manus diſſoluentur, & omne cor hominis contabeſcet, & conteretur. Torſiones, & dolores tenebunt, quaſi parturiens dolebunt; vnuſquiſque ad proximum ſuum ſtupebit: facies combuſtæ vultus eorum.* *Iſai. 13.* Diem Domini vocat diem mortis, quem iubemur excipere magno luctu, ingenti dolore, & torſione. Et vnde in die mortis tot dolores? Vnde tot torſiones, & gemitus? Ait ipſe vates: vnuſquiſque ad proximum ſuum ſtupebit: non enim veniet mors ſola, non ſola mors obiicietur menti hominum, ſed ſimul cum morte videbitur vniuſcuiuſque proximus, videbuntur exercitus chariſſimorum, exercitus deliciarum & voluptatum lethalium, ex quibus incredibiles hauriat homo dolores, adeo vt ad magnam fælicitatem putet eſſe, ſi nihil horum obiiciatur in morte. Hinc D. Aelredus apud Allegor. Tilmanni, fatur: *Anxietatem igitur mentis, quæ imminente iam morte ex flagitiorum recordatione procedit, per torſiones intellige. Quæ cum flagitioſis tunc erit triſtitia, cum viderint ſe vt iſſime, ac breuiſſimæ voluptatis putredine æterna ſupplicia meruiſſe? Felices proinde, quibus ventris delitiæ has torſiones non parant: quorum membra hic circumciduntur, vt hos tunc dolores non ſentiant*, Expende hominis fælicitatem, quod nimirum ſic omnibus renunciet delitiis, ſic cupiditates abradat, & vel chariſſima, iunctiſſimaque ſibi membra circumcidat, vt nil horum appareat in morte, ſed cum illa omnibus iis nuda confligat. Quare monebat Eccleſiaſtic. cap. 5. *Noli attendere ad poſſeſſiones iniquas, & ne dixeris, Eſt mihi ſufficiens vita, nihil enim proderit in tempore vindictæ, & obductionis.* Tigurina legit, *in tempore aggreſſionis*, nimirum, quando mors nos aggrediatur; nunc in illo tempore aggreſſionis, & conflictus cum morte, multum nocebunt temporalia bona, ſi attendantur, ſi adhuc intenta teneantur memoria. Fœlix ille erit, qui nec intentionem, nec affectum in iis temporalibus poſuerit, is proculdubio tempore aggreſſionis pugnabit cum morte inermis.

LIBER QVARTVS.

DANIEL; SIVE CHRISTVS A REGIBVS ADORATVS.

CHRISTVM Dominum à Regibus adoratum, & muneratum qui referat, vnus Daniel inuenitur. Is à Babylonio Imperatore Nabuchodonoſor adoratus eſt adhibiro rhure; à rege Balthazare torque aurea inſignitus; ex Dario myrrhæ amarorem guſtauir leonibus addictus. Nonne ſimilia munera accipit puer Ieſus, dum orientales reges eius cunabula intranr? Veniat ergo enucleandus Daniel, in quo repræſententur reges, vt auro, thure, & myrrha onuſti ad pedes mei Chriſti procumbanr.

CAPVT PRIMVM.

Daniel apud Nabuchodonoſorem.

Textus Hiſtoria.

ANNVS vigeſimus ſextus ſupra tria millia, & quadringenta annorum, ihitium dedit regno Ioachim, & Danielis vitæ; qui à regia Hebræorum, & ſacerdotali tribu ortus ſimul in lucem prodiir, & tenebras ſeruitutis incurrit. Puſio erat, & puellulus, iuxta Epiphanium, & Sulpitium, tertium circirer ætans annum pertingens, quando expugnatis Iudæis, inter regios iuuenes, obſes Daniel Babylonem defertur, vt tutius Ioachimus in Iudæa poſſit dimitti. Nec obſcurus laruir Babylone nobilis puſio, Seliginamque è Iudæorum Regiis iubet Nabuchodonoſor pueros, qui præcellentes forma, & ſtudiis culti, totidem ſtellæ è Babylonio culmine in orbe effulgeant. Hoc conſilio quæſitus ſucceſſit Daniel in regium triclinium, cum chariſſimis ſociis, Anania, Miſael, & Azaria, quos quotidie regia fercula pelliciebant in Babylonias delicias. Rapuit Danielem cura virtutis, & delicioſæ menſæ faſtidium, vt ſocios doceret, ſine labe, & periculo regiis cibis vti non poſſe Iudæos viros, ſed & genus eſſe ſacrilegij noxioſiſſimum, a religioſis liminibus extractos, prophanorum vacare conuiuiis. Non à puerilibus annis tanti veneiat

A ardor conſilij, ſed quod Deus inſeuerat pene infantili animo, ſic ad perfectum deduxit, vt pueruli verbis perſuaderetur etiam Præfectus regius, ne amplius pretioſis ferculis Danielem affligeret. Quo magis annona minuebatur puero, eo ſpecioſior, & ornatior, & ſapientior apparebat in dies. Iam duodenis erat, & Suſannam pulcherrimam fæminam ex decreto ſeniorum ad adulterij pœnam traduci videt: iubet puer cruentiſſimam virorum pompam ſiſtere, petit ſibi iudicandos offirei ſenes; & mirabili aſtu mendacij conuictos internecione tradit, ſanctiſſimamque fæminam & viro, & parenti-
B bus reſtituit. Quis deinde toto Imperio de puero illo ſermo? Quis illum ignorauit? Triumphabat in omnium plauſu: & ſapientia, & pudicitia, & virtutes reliquæ puero erant, quarum ad ſe veluti flores in ſertum collegerat.

Fatalis Babylonijs ſapientibus annus venit, qui dum non valent Regi ſomnij præhabiti curas eripere, extremam ſuſtinent mortis ſententiam. Seneſcentes in ſapientia homimines depoſcuntur ad lethale ſupplicium; inter quos eminet cana Danielis iuuentus, quem & ſi quintus ſupra vigeſimum annus à ſenio-
C rum fatali conſortio abſconderat, prudentia prodidit cantatiſſima. Acceptis vero vnius noctis inducijs in prece totus diuini luminis non mediocrem partem excepit, vt arcanam veritatem pertingens inſomniroum interpres clariſſimus fieret. Prouecta erat dies, & orbis moderarorem vnius inſomnij cura ſolitum in procerum præſentia ſic affatur Hebræus iuuenis. Arcani enodatio, quam Rex à ſapientibus requitir, longe ſuperar humanæ ſapientiæ fines, vnus Deus eſt, qui illam in medium producit, & Deo auſpice, ego aruſpicū, arioloruṁq; periculo

riculo in præſentiarum defungat. Imrnenſi corporis forma Regi obiecta fuit ad membrotum humanotum diſtincta figuram; caput aureum, argenteum cum brachiis pectus, æreus venter, fertea crura, pedeſque ex ære, & teſta confic̃ti non parum ominoſum prætendunr vultum. Sed & illud omni omine maius, & omni expectatione mirabilius fuit: Lapillus paruulus nulla impellente manu, à culmine montis decidit, pedum teſtam ferit, & totam illam monſtroſam formam redigit in fauillam. Sic ad parui lapidis ictum euanuit totus quantus erat ille monſtruoſi corporis vultus; cum interea lapis in montis magnitudinem aſſurgit, & terram implet.

B Hæc vidiſti, O Rex, in lecto decumbens; accipe modo quid portendat ſiue monſtrum, ſiue ſacramentum iſtud. Et fælicitatem, & diuitias imperij tui aureum caput deſignat; vt enim aurum vni cæleſti iubari debet, quod ſit, ita ſplendidiſſima, & ditiſſima quæque ab vno Deo in te proſiliunt. Alius deinde veniet non æque florens, ſed tamen florens, & quaſi argenteis habenis moderabitur cuncta. Rurſus nouum imperium exurget, quod vocaliſſimi metalli inſtar, totum orbem terrarum impleat tinnitu. Quartum ferreum erit, & ferrea duritie mundum ſibi deſcriber. Id autem erit huic propriũ, C qood regni principes ſic inter ſe diſſideant, vt nec coniugiotum vinculis ſibi adhæreant; veluti nec ferrum adhæret limo. Poſtremo in terra cæleſtia iam ſceptra naſcuntur, lapillus ſine hominum impulſu decurret; in quo Deus oſtendit, vt vniuerſa mundi imperia filio ſubiiciat, qui imperium ſine fine poſſideat.

Multum inde ſtuporis Babylonio tyranno fuit, tunc primum excipienti diuinorum arcana. Se ſe in terram dimittit, Danielem adorat, cui aras erigit, & apponit thura. Illud in confeſſo erat, Deum Danielis eſſe omnium potentiſſimum. Et hinc Daniel ſummis honoribus D exaltatus, ad ſummumque principatum deductus, vnum hoc petiuit à rege, vt ſocij Anania, Miſael, & Azaria prouinciarum acciperent præfecturas.

Regnorum cutis glorioſus aduigilabat Daniel, & regem implet alterius ſomnij ſecretum. Arbor erat, cuius vertex vel adumbraret ſtellas, & ægre inueniretur nario, quæ eius non adiuueret aſpectui. Inter admirandæ polchritudinis folia tot ſe brachia protendunt, quod ſufficerent vniuerſis implendis viuentibus ditiſſimo fructu, ſuauiſſima eſca. Garrulæ commorantur alites brachiis frondentibus, dum grauiora animalia truncum ambitioſa vicinitate cingebant. E Interea cælitum vox fuit, quæ ſuccidi arborem mandat, excuti folia, fructus diſpergi, vt inde vel animalculum fugiat, vel paſſerculus euolet. Vnum in atroci clade cauetur, quod nimirum arbori radix adhuc ſucculenta terræ viſceribus adhæreſcat, ſed ferreo circumligata nexu, & per ſeptennium in nullo à feratum conuictu diſcreta.

Danielem abſtulit & ſacramenti atrocitas, & reuerentia regis, vt tarde, & ægre, & poſt horæ ſilentiom ad ſermonem accederet. Tandem hoc tribuens Nabuchodonoſoris gloriæ, quod tantæ arbori ſit aſſimilis, ſub cuius vmbra viuant nationes, & de cuius fructu ditentur, iram

A denuntiat cælitus imminentem, vt exturbatus à regno, more ferarum acturus ſit, donec in cæleſtis regni cognitionem deueniat. Addit religioſus vir ſalutare conſilium Regibus, vt eleemoſynis diſtributis ſe ſe periculis eximant.

PARS PRIMA.

Danielis, & Chriſti à Regibus adorati ſymbola.

B DANIELI thura offerri mandat Rex Babylonius Nabuchodonoſor: vt in Daniele videamus Chriſtum Dominum expreſſum, qui puer, & adorationem, & thura ex Regibus etiam accepit.

§. I.

Vt Daniel, ſic Chriſtus regibus gratioſus oſtenditur.

QVis Daniele apud Reges gratioſior apparuit? A Nabuchodonoſore adoratur, à Balthaſſare exaltatur, & in Balthaſſaris ruina, adhuc manet Daniel, & Cyro, & Dario gratiſſimus. C Vt merito cantem in Daniele gratiam Ieſu diuini, is enim puer, materno adhuc pẽdulus ab vbere, ſic gratioſus erat Regibus, vt Orientis *Matth. 2.* Reges illi adludentes venirent. Ait Matth. cap. 2. *Ecce Magi ab oriente venerunt Ieroſolymam dicentes: Vbi eſt, qui natus eſt rex Iudæorum? Vidimus enim ſtellam eius in Oriente, & venimus adorare eum.* *D. Hier.* Merito D. Hieronymus, epiſt. ad Sauinam ſic eius filiæ infantulæ gratias exaltat, vt illam dicat per Regum brachia ire. Quippe ait: *Iungitur Nebridio ſuo germana, roſarum, & liliorum calathus, eboriſo ſtrique commercium. Sic refert ore patrem, vt ad venuſtatem propenſior ſit. Sic matrem* D *mixta pingit ſimilitudine, vt in vno corpore vtrumque agnoſcas. Ita ſuauis eſt, & mellitula, vt honor ſit omnium propinquorum. Hanc tenere non dedignatur Auguſtus; hanc fouere in ſinu regina lætatur. Certatim ad ſe omnes rapiunt, &c.* Et quidem ad puellulæ commendationem hoc ſummum eſt, quod illi adgaudeant mundiales principes: id quod tantula fuit pars gratiarum mei Ieſu pueruli; ſic enim ſuauis fuit, ſic mellitulus, vt honor eſſet generis humani totius; vt illum non dedignarentur Reges tenere; imo feſtini venirent, vt recenter ab vtero fuſum regalibus brachijs ſuſtentarent, & regali fouerent ſinu. Et quando mundi reges Ieſu puero obſequium humile non exhibeant? E Prælibatur, mihi crede, in Ieſu id quod Ieſu aſſeclis accinit. Iſaias cap. 49. inquiens: *Et erunt reges nutritij tui, & nutrices tuæ reginæ.* *Iſaias 49.* Equidem hoc ſolet eſſe cordi, regibus, & principibus, vt circa filij Dei puerperia vehemẽter affecti ſint. Vnde D. Cyril. Alexand. ardentiſſimus propugnator diuinitatis in puerulo Ieſu in Apol. ad *D. Cyril.* Theodoſ. ſic ſe ſe ad certamen prouocabat: *Heus tu, ſilentium excuſari non poteſt. Pius, & Chriſti amans eſt, quem Deus regia gloria decorauit. Sed & ipſa quoque sereniſſimarum Auguſtarũ dyas, quæ eiſdem illis honoribus potitur, æque religioſè ac tu erga venerandum illum, admirationeque dignum Virginis partum affecta eſt. Tum reliqui omnes, qui*

& ordine, & dignitatum quoque excellentia his proxime accedunt, recta que ac inculpata fide ornati ſunt, non vulgari, propter ſpretam ſaluatoris gloriam, & ipſi quoque triſtitia afficiuntur. Ecce tibi pro pueruli Ieſu gloria omnes principes mundi ſolicitabantur: nil auſa eſt blaſphema lingua in puerum Ieſu, quod non doleant principes; quod non abominentur Auguſti, qui omnes parati ſunt ſtare pro puerperio diuino.

Pſal. 71. Hinc Pſal. 71. *Reges Tharſis, & inſulæ munera offerent, reges Arabum, & Saba dona adducent, & adorabunt eum omnes reges terræ.* Ex quo D.

D. Hier. Hieronym. ait: *Omne mundiale imperium, honores, & ordines ad Chriſtum accedere, eique colla ſubmittere propheta pronuntiat: quod ex Magorum muneribus intelligimus inchoatum. Ipſi enim gentium, regumque typum tenuiſſe monſtrantur.* Ecce tibi, vt in Magis adorantibus puerulum Ieſum, appareant omnes mundiales reges deuotum obſequium & affectum, exhibentes Chriſto.

§. II.

Fidelium populus honoratur in Daniele, & in Ieſu; dum ij reges ſibi ſubijciunt.

MIraris potentiſſimum orbis regem Nabuchodonoſorem, vt cadit in faciem, & humi proſtratus Danielem adorat? Sane id a Deo fiebat, vt fidelium populus tunc captiuus multum honoris acciperet, exhibens ſui ſanguinis hominem, cui ſe ſubſternant reges mundi. *Rupert.* Ait enim Rupert. lib. 6. de vict. cap. 10. *Per hanc occaſionem captiuos ſuos ſic Deus honorauit, vt Nabuchodonoſor caderet in faciem ſuam, & adoraret Danielem.* Ne quis putet paruum honorem obueniſſe eidem populo fidelium, vbi paruulum Ieſum proſtrati orientales *Matth. 2.* reges adorauerunt. Hinc dum Matth. 2. ad horum regum introitum *turbatur Herodes, & omnis Ieroſolyma cum illo*: ſapienter D. Chryſoſt. hom. 6. in Matth. carpit Ieroſolymitanos ciues, quod ipſi turbentur ad introitum regum quærentium Chriſtum. Et cur non turbarentur illi? *Chryſoſt.* Ait Chryſ. *Oportuerat namque eos continuo ſentire, quantum ſibi eſſet additum dignitatis de tanti natiuitate regis, qui Perſarum ad ſe regem ortu ſuo triumphante traxiſſet.* Sic creuerat fidelis populi dignitas, ſic auctus erat eius honor, quando apparuit Ieſus ſibi ſubijciens Perſarum reges, vt deberet id augmentum honoris ſtatim ſentiri ab eo, qui prorſus non eſſet lapideus, & inſenſibilis. Quod honoris ſummum incrementum *Iſai. 60.* aſpiciebat Iſaias cap. 60. vbi ad fidelium populum loquens ſic fatur ex ore Dei. *Ponam te in ſuperbiam ſæculorum, gaudium in generatione & generationem. Et ſuges lac gentium, & mammilla regum lactaberis.* Tantus erit honor fidelium accreſcens, vt videatur peruenire ad exceſſum, vt perueniunt incrementa ſuperba: & vnde tantus honor accreſcit? Ait: *Mammilla regum lactaberis*; vbi puerulo Ieſu a mammillis matris pendenti reges adſtant, illumque pretioſis donis oblectantur, quis fidelis non ſentiat ſummum incrementum dignitatis? Eo tendit ſuperbiſſimus Imperatorum ambitus, quod ſibi reges obſequentes oſtentarent. Quod ergo mundi ſuperbia raro obtinuit, ecce tibi habet populus Chriſtianus, quando ſub eo rege, & Domino Ieſu viuit, cui puerulo, & adhuc ſugenti vbera matris reges famulantur.

§. III.

Vt Daniel, ſic Chriſtus paruulus veræ diuinitatis cultores effingit.

QVis Daniele ſublimior? Vt cœleſtis regni myſterium Nabuchodonoſori reuelat, ſic regem idololatram in veræ diuinitatis cultorem transformat, vt vni Deo aras, & incenſum apponi iubeat. Sic Dan. 2. *Dan. 2.* *Tunc rex cecidit in faciem ſuam, & Danielem adorauit, & hoſtias, & incenſum præcepit, vt ſacrificarent ei. Loquens ergo rex ait Danieli: Vere Deus veſter Deus Deorum eſt, & Dominus regum, & reuelans myſteria.* Ecce tibi rex hoſtiam, & incenſum Danieli apponit, agnoſcens, & laudans verum Deum Iraelis habitantem in Daniele. Vbi Theodor. ait; *Theodor.* *Conſidera quanti ſit, arrogantem illum eò adductum eſſe, vt captiuum adoret Iudæum, ſibique perſuadeat per ipſum, ipſius Deum adorare. Qui adorauerat, etiam incenſum attulit. Et ne fruſtra hominem videretur adorare dicit: Vere Deus veſter Deus Deorum eſt.* Equidem magnum hoc in Daniele facinus fuit, quod eo adduceret regem ſuperbiſſimum, vt vni, & vero Deo incenſum exhiberet, & cultum. In quo adumbrabatur omnipotentia pueruli diuini Ieſu, qui adhuc infans cantatiſſimos reges è proprijs extraxit regnis, & ſibi ſterni fecit, in thuris oblatione teſtantes agnitionem diuinitatis abſconditæ in membris puerilibus. *Matth. 2.* Matth. 2. *Inuenerunt puerum cum Maria matre eius, & procidentes adorauerunt eum, & apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera, aurum, thus, &c.* Quid hoc puerulo potentius? Ipſe pauper, ipſe abiectos & barbariſſimos, & ſuperbiſſimos reges in agnitionem diuinitatis adduxit. Vt merito *Theodot.* ſtupefactus Theodotus homil. de Chriſti Natiuit. habita tom. 6. Concil Epheſ. Appendice 5. cap. 2. inquit: *Vide præſepe ſedentis ſupra Cherubim, vide pannis obſitum eum, qui pelagus arena inuxit, vide deorſum paupertatem, diuitias eius ſurſum conſiderans. Sic enim gratiæ, & clementiæ videbis magnitudinem. Nam ipſa paupertate diuitiæ eius diuitis oſtēduntur. Stella Magis declarabat pauperem, & Barbaros ad præſepe pauperis adducebat. Nam & Magi ei, qui videbatur, thus obtulerunt tanquam Deo, munere dignitatem pronuntiantes.* Quæ hac poteſtate maior? Sane magnum eſt, quod de tanti pueri beneficio Idolorum reges cultores, fiant cultores veræ diuinitatis. Merito *D. Bern.* D. Bern. ſer. 2. de Epiph. miracula Saluatoris tractans fatur: *Mirabilis aquarum mutatio; mirabilis Ioannis, & columba, & paternæ vocis atteſtatio, ſed illud mirabile magis, quod agnitus ſit à Magis. Nam quod Deum agnoſcant, indicat adoratio, indicat thuris oblatio.* Recte habetur omni miraculo mirabilius, quod puerulus Iudæus, in vili præſepio poſitus excelſos nationum reges ſibi deuinciat, & faciat eſſe diuinitatis cultores. Quod ſtupens Iſaias cap. 8. *Iſai. 8.* clamabat: *Antequam ſciat puer vocare patrem, aut matrem ſuam, auferetur fortitudo Damaſci, & ſpolia Samariæ.* De quo D. Am- *D. Ambr.* broſius lib. 3. in Luc. in fine: *Priuſquam ſciat vocare patrem aut matrem, accipiet virtutem Damaſci,*

Digitized by Google

maſei, & ſpolia Samariæ. Hic enim eſt puer, cu- A *ius incunabula Magi ſpolijs orientalibus referſerunt, quia gens ante Chriſtum incredula, de exubijs idolorum, mutata iam fide, manubias obtulit Domino triumphales.* Et barbariſſimæ nationes, & ſuperbiſſimæ ad aſpectum pauperis, & humilis pueri ſic reformantur, vt dæmonum cultu exſibilitato, veræ diuinitati, & aras conſtruant, & thura ponant. Poſt Ieſum puerum ortum, diuinitatem veram halat, quidquid in nationibus virtutis olet. Ad hæc pulchre ipſe puerulus diuinus aiebat,

Cant. 4. Cant. 4. *Quàm pulchra ſunt mammæ tuæ ſoror mea ſponſa, pulchriora ſunt vbera tua vino, & odor vnguentorum tuorum ſuper omnia aromata. Fauus diſtillans labia tua ſponſa, mel* B *& lac ſub lingua tua, & odor veſtimentorum tuorum, ſicut odor thuris.* Dum inter vbera egit diuinus infans, illud inuenit, quod in gentium Eccleſia veſtimenta ſic oleant, ſicuti thus olere ſolet, nimirum quod iam referant veræ diuinitatis cognitionem, imitationem,

D. Niſſen. D. Niſſen. hom. 8. in Cant. ait: *Tuum, ô ſponſa, virtutum indumentum imitatur diuinam beatitudinem, per puritatem, & impatibilitatem aſſimilata naturæ, ad quam non patet aditus. Talis eſt enim, inquit, odor tuorum veſtimentorum, vt ſit ſimilis thuri, quod Dei honori eſt dicatum.* Ex quo Ieſus inter vbera apparuit, etiam è barbaris regibus, & hominibus apparent in gentium Eccleſia veræ C diuinitatis cultores.

Ait Origen. hom. 11. ſuper Numer. (Origen.) *Intuere ſtantem Pontificem, & obiectione quadam ſui viuentes à mortuis dirimentem, & incenſi myſterium erubuiſſe Angelum vaſtatorem, & in hoc mortem quidem finitam, vitam autem ſeparatam. Vide quomodo verus Pontifex Ieſus aſſumpto batillo humanæ carnis, adiecto etiam incenſo, qui eſt Spiritus immaculatus, medius inter viuos, & mortuos ſtetit, & mortem non ſiuerit vltra graſſari, ſed deſtruxit eum qui habebat mortis imperium, vt qui credit in eum iam non moriatur, ſed viuat in æternum.* Vbi huius diuiniſſimi incenſi compoſitio, nimirum carnis, & diuinitatis commercium apparuit; protinus vel ad eius odorem erubuit mors amplius graſſari, & abſorpta morte vita hominibus plauſit. Quo reſpiciens ipſe Dominus, Cant. 4. (Cant. 4.) ait. *Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.* Cur poſt myrrhæ montem appoſuit thuris collem? In myrrha, mors intelligebatur, in thure autem, triumphus de morte, qualis fit per reſurrectionẽ, in qua vita accedente manebit mors penitus abſorpta. Sic Philo Carpatius (Philo.) ibi: *Ad montem myrrhæ, & collem thuris voluntarie acceſſit ſponſus, vt non ſolum pro ſponſa mortuus ſepeliretur, ſed & pro eadem reſurgeret immortalis: ob id colli thuris eius caro aſſimilatur, quod poſt reſurrectionem thuris inſtar, viua ligna germinatura erat.* Ex quo enim illud thus diuinitatis in Chriſto exiſtentis expreſſiuum appareret, neceſſum erat, vt iura mortis corruerent, & viuidiſſimæ venæ aperirentur.

§. IIII.

Sapientum incolumitas vt in Daniele, & Chriſto puerulo.

TEnebat ſententia mortis cunctos ſapientes Babylonios, inter quos etiam quærebatur occidendus Daniel ſapientiſſimus, cui ſomnium explicanti de iuſſu regis, & aræ,

Dan. 2. thura apponuntur. Sic enim habes Dan. 2. *Et hoſtias, & incenſum præcepit vt ſacrificarent ei.* D Incenſum Danieli appoſitum mortis detinuit curſum, properantis ſapientes opprimere, & quæ iam iam ſpectabatur tragædia, ex tunc comedia cæpit eſſe amæniſſima. Sic puerulo Ieſu matris ſugenti vbera Magus apponit thura, quo Magus viuit, & currentis per mundum mor-

Matth. 2. tis curſus ſiſtuntur, Matth. 2. *Apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera, aurum, thus, &c.* Ecce tibi puerulo Ieſu incenſum apponitur, in quo, quia oſtenditur humanitati iuncta diuinitas, fallar, niſi vel ad eius odorem mors quam longiſſime fugiat. Accipite ex Num. 16. vbi mors ſæuire cœperat in populum, ait Moyſes ad

Num. 16. Aaron: *Tolle thuribulum, & hauſto igne de altari,* E *mitte incenſum deſuper pergens cito ad populum, vt roges pro eis: iam enim egreſſa eſt ira à Domino, & plaga deſæuit. Quod cum feciſſet Aaron, & cucurriſſet ad mediam multitudinem, quam iam vaſtabat incendium, obtulit thymiama: & ſtans inter mortuos, & viuentes deprecatus eſt, & plaga ceſſauit.* Ecce tibi dum mors currit deuaſtans populum, obijcitur ei incenſum ab Aarone poſitum in thuribulo, & non vltra progreditur. Quid timuit in incenſo mors, vt ita ad eius odorem frænaretur? Iam ibi in incenſo illo timebatur diuinitas Chriſti in carne exiſtens, & latens.

§. V.

Et in Daniele, & in Ieſu lactente diuinitatis apparet ſublimitas.

VIx ſomnij myſteria dixerat Daniel, & ecce tibi Nabuchodonoſor rex, *hoſtias & incenſum, præcepit, vt ſacrificarent ei. Loquens ergo rex, ait Danieli, Vere Deus veſter Deus Deorum eſt.* Eo equidem tendebat incenſum, vt Dei Danielis oſtenderetur ſublimitas, qua vniuerſos ſuperat. Quæ enim thura ſolebant offerri Idolis, ea propter Danielem offeruntur vni Deo Iſraëlis, cum teſtificatione dicentis, *Vere Deus veſter Deus Deorum eſt.* Circa quæ ait Lyra. (Lyra.) *Hic ponitur prædictis magnificatio Dei.* Se ſuper omnes exaltauit gloria Dei, cui cum tanta teſtificatione potentiſſimus rex appoſuit thura. Nec abſimilis fuit exaltatio diuinæ gloriæ in puerulo Ieſu, vbi ei lactenti adhuc ſapientiſſimi Perſarum reges thura obtulerunt. Ait enim de illis Matth. 2. (Matth. 2.) *Apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera, aurum, thus, &c.* Ad quid thus puero humili, & pauperi? Sane in paupertate illa, & humilitate pueruli thure promebatur altiſſima eius diuinitatis ſublimitas. Prouerb. 30. aiebat: (Prou. 30.) *Tria ſunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro. Viam aquilæ in cælo.* Septuag. ponunt. *Viam aquilæ volantis, &c.* Abſtruſiſſima eſt via aquilæ volantis in cælum, & quæ humanam inueſtigationem pertranſeat. Sed cuius aquilæ tam incognita eſt via? Ait Diuus Iſidorus apud (D. Iſidor.) Delrium in Adagial. *Via aquilæ volantis; hoc eſt, diuina filij natura, quæ nullo humano ingenio comprehendi poteſt. Et veſtigia tua non cognoſcentur, ait diuinus ſpiritus in Pſalmis.* Huius tamen aquilæ veſtigia & cognita, & inuen-

ta ſunt à barbariſſimis regibus Perſarum, dum procidentes coram puerum Ieſum, ei thura
Matth. cæperunt ſacrificare. Ait Rup. lib. 2. in Matth. *Thure faciem aquilæ volantis inuenerunt, id eſt, ſublimitatem aſcenſionis, & confeſſionis ad dexteram Patris.* Altiſſimos ſupra cœli cardines volabat aquilina progenies, Verbum Patris, adeo, vt eius veſtigia à nulla poſſent creaturarum inueſtigari. Accedũt interea Magi, puerum Ieſum vidẽt in ſinu matris, illique thura ſacrant; notos reddunt hominibus perpetes diuinæ aquilæ volatus. Vbi enim à ſapientum manibus thura puerulo Ieſu dantur, neceſſum erat eius humanitatem oſtendi vſque ad diuinitatis ſolium exaltatam. Mirabundi Ange-
Cant. 3. li in Ieſu ſponſa id ſtupebant Cant. 3. dum aiunt: *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuerſi pulueris pigmentarij?* Equidem Eccleſia gentium iam tunc viſebatur aſcendere, quando adhuc deſertum erat, quando nondum apparebat populus Chriſtianus; tunc, inquam, in hoc deſerto apparebat Eccleſia gentium aſcendere, & odorem Ieſu per orbem exhalare, dum Ieroſolymis interrogat de puero nato. Et qualiter apparebat Eccleſia gentium? *Sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris*; circa quæ verba
Theodor. aiunt tres Patres apud Theodoretum: *Virtute, quaſi myrrha, cum carnis ſenſum mortificaret, fragrat; ſcientia vero, quaſi thure, tanquam veritatis notis ſe ipſam diuinam imaginem oſtendit.* Relinquo illud, quod myrrha fragret, illud pondero in præſenti, quod ſcientia, quaſi thure ſe ipſam diuinam oſtendit imaginem. In ſapienti enim thuris munere gentium Eccleſia non ſolum in ſe veſtigia referebat diuinitatis, ſed expreſsiſſimam imaginem, vt iam inde pateret Dei ſapientia incarnata apud homines conuerſari.

§. VI.

In Daniele, & in Ieſu cordi erat hominibus ſaluator.

NOn dicitur Nabuchodonoſor obtuliſſe thus Danieli, ſed dicitur præcepiſſe, vt alij offerrent. Ait enim textus: *Incenſum, præcepit, vt ſacrificarent ei.* Circumſtabant ſapientes vniuerſi babylonij mortis ſententia damnati, niſi reuelatio ſomnij fieret; & omnes pendebant ab ore Danielis: ijs ergo præcepiſſe crediderim regem vt incenſum ſacrificarent Danieli, quod ipſi libenter peragerent in Daniele ſuum ſeruatorem diligentes. Incenſi exhibitio à rege imperata ſapientes babylonios allexit erga ſeruatorem ſuum Danielem; vt incenſi exhibitio ſapientes Perſas oſtẽdit maxime affectos erga Ieſum, quem ab ipſis incunabulis ſeruatorem ſuum amabant, colebant, & omnibus amabilem proponebant. Hoc enim exprimebatur in exhibitione incenſi, In 1. Reg.
1. Reg. 2. 2. dicitur: *Venit autem vir Dei ad Heli, & ait ad eum. Hæc dicit Dominus, Nunquid non aperte reuelatus ſum domui patris tui, cum eſſent in Ægypto in domo Pharaonis? Et elegi eum ex omnibus tribubus Iſrael mihi in Sacerdotem, vt aſcenderet ad altare meum, & adoleret mihi incenſum.* Ecce tibi quaſi magnum beneficium obijcitur domui Heli, quod electa fuerit, vt aſcenderet ad Dei altare, & ibi adoleret incenſum Deo. Et quid erat, quod Patribus illis permittebatur, & aſcenſus altaris, & incenſio incenſi? In altari ſaluator exprimebatur, in incenſo autem oſtendebantur, quam erga ſaluatorem ſuum omnium animi incenderentur. Ait enim D. D. Greg.
Greg. lib. 2. in præſenti: *Pater ergo Heli ideo in ſacerdotem electus à Domino eſt, vt ad altare aſcenderet, quia ordo doctorum veterum ad hoc ſubiecto ſibi populo præfuit, vt humani generis reparationem in redemptoris aduentu futuram prædicaret. Et incenſum adoleuit: quia ei, quem futurũ redemptorem prædicat, per deſiderium auditorum corda commouit.* Huc, mihi crede ſpectabant thuribula vetera, vt ſaluatoris odor ſpargeretur, & in eius amorem vniuerſi homines incenderentur. Quot grana incenſi cremebantur, tot pro ſaluatore excitabantur in populo affectus. Hinc Luc. 1.
de Zacharia locutus Lucas cap. 1. *Secundum conſuetudinem ſacerdotij exijt, vt incenſum poneret ingreſſus in templum Domini, & omnis multitudo populi erat foris orans hora incenſi.* Cur tam accurate exprimitur incenſi hora, & incenſi oblatio, dum Zacharias ingreditur obtenturus promiſsionem filij, qui Chriſtum præcedat? Merito ad hoc notatur hora incenſi, vt oſtendantur populi, ſacerdotiſque vota pro Chriſto ſaualtore eſſe. Chryſol. ſerm: 86. *In hora incen-* Chryſ.
ſi fratres, iam Sol iudaico occumbebat in templo, vt in Eccleſia matutinus exurgeret; legis obſcurabatur dies, vt totus reluceret in gratia. Hinc eſt, quod Zacharias hora incenſi prophetali ſpiritu incenſum infert, offert preces, deſideria ingerit, vota commendat, exigit Chriſtum. Vbi inſtabat hora incenſi, & pro Chriſto ſeruatore vota omnium inſtabant, & preces, & deſideria.

§. VII.

Cœleſte regnum apparet, vbi creaturæ deficiunt, & in Daniele, & in Chriſto.

COeleſtis regni myſterium, quod & Regi, & ſapientibus Babylonijs abſconditum fuit, Danieli reuelatum apparuit; & quando Danieli reuelatur? Ait textus cap. 2. *Tunc Da-* Dan. 2.
nieli myſterium per viſionem nocte reuelatum fuit. Cum nox vniuerſas creaturas oculis Danielis ſubduxerat, tunc illi paruit cœleſtis regni pictura. Et in Daniele, & in Chriſto cœleſtia myſteria aperiuntur, cum in noctis tenebras creaturæ feſtinant. Hinc Matth. 2. ingredientes Matth. 2.
Ieroſolymam Magi clamant: *Vbi eſt, qui natus eſt rex Iudæorum? Vidimus ſtellam eius in oriente, & venimus cum muneribus adorare eum.* Ecce tibi qualis index datur cœleſtem œconomiam Regibus oſtenſurus, nimirum ſtella; vt enim cœleſte regnum appareat non diei lux, ſub qua mundialia bona ſplendent, ſed facem præferunt nocturna ſydera, ſub quibus illa abſconduntur. Ait D. Chryſol. ſer. 157. *Vidimus ſtel-* Chryſol.
lam eius. Stellam non legiferam, ſed ſigniferam, ferentem non dierum ordinem, ſed noctium lumen. Oritur Sol, & dies eſſe incipiunt, & ob hominũ oculos mũdialia omnia proſiliunt: at cum cadẽte Sole omnia in tenebras noctis feſtinant; & interea emicans ſtella mortalium oculis oſten-

dit

Digitized by Google

A dit cæleſtem pulchritudinem. Nunquam enim citius cæleſtia apparent, quam vbi nocturna lumina mundum in tenebris relinquunt. Vis homo cœleſtibus imbui? Abijce creaturas, quo enim harum pauciores tibi affulſerint, eo certius cæleſtia omnia percipies. Accipe Magos *Math. 2.* Matth. 2. dicentes: *Vidimus ſtellam eius*: quaſi vnam cœleſtis regis ſtellam ſolam viderint. *Apoc. 12.* Apocal. autem cap. 12. ait: *Et ſignum magnum apparuit in cœlo: Mulier amicta Sole, Luna ſub pedibus eius, & in capite eius corona ſtellarum duodecim.* Duodecim ſtellæ radiant è vertice cœleſtis fœminæ; è vertice autem Chriſti exiſtentis in mundo vna ſola ſtella fulgurat. Cur Deus B tot ſtellis ornas fœminam, quando in natiuitate tua vnam Perſis regibus ſtellam præmittis? Ibi dantur ſtellæ ad gloriæ ornatum, hîc ad ducatum viæ; dum autem ſumus in via, quo nobis pauciores creaturæ affulgent, eo certius, & ſecurius ad cœleſtia proficiſcimur.

§. VIII.

In Chriſto, vt in Daniele reparantur omnia, quæ Iudæis eripiuntur.

QVi Iudæos proſtrauerat Nabuchodonoſor, & regno, & patria expulerat, Danielem exaltat, & regnis præficit, & prouincijs. C Sic cap. 2. *Tunc Rex Danielem in ſublime extulit, & munera multa, & magna dedit ei, & conſtituit eum principem ſuper omnes prouincias Babylonis, &c.* Et principatus & libertas, & fortunæ Iudæis ereptæ, ſic vniuerſæ Danieli reſtituuntur. Vt ſic in Danielis figura euidentius pateat puerulus Ieſus, in quo ſolo Iudæorum inſtauratur gloria, & Reſpublica. A Perſide venientes Reges dum Bethleemitici ſtabuli porticum intrauit, puerulum in vlnis matris vident, quem vt adorant Matth. 2. *Apertis theſauris ſuis, obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.* Cur his præcipue muneribus voluerunt cunabula D ornare pueri diuini? Pulchre rem attigit Euthy- *Euthym.* mius in præſenti: *Quia Reges Babylonis Ieruſalem quondam expugnauerant, ac diuinos theſauros deprædati fuerant, & hoſtias ceſſare fecerant, populumque iugulauerant, regnum autem Babylonis vna cum ſuis theſauris ad Perſas deuolutum erat, ideo afferunt Perſæ Babyloniorum hæredes Domino templi, quod tunc contumelia affectum fuerat, aurum quidem pro ſublatis auri theſauris; thus autem pro hoſtijs; myrrham vero pro iugulatis.* Ecce tibi vt omnia antiquitus Iudæis erepta in Chriſto inſtaurantur. Turpiter fallitur Iudæus, ſi ſuam putat redintegrari poſſe Rempublicam E niſi in Chriſto. Chriſtianus halitus eſt, qui poteſt inſtaurare Iudæorum ruinas. Apud Lucam *Luc. 7.* cap. 7. Phariſæi dum Romani Centurionis cauſam agunt apud Ieſum, inquiunt de illo: *Diligit gentem noſtram, & Synagogam ipſe ædificauit nobis.* Circa quæ eleganter, & acute D. Chryſol. ſerm. 102. ait: *Audiſtis, quia ſemper diruta eſt Synagoga, & iacet iugiter in cæmentis, nec cœleſtem ſurgit in fabricam, niſi eam in Eccleſiæ culmen Chriſtianus fabricator inſtruxerit.* Et quidem dum non attenditur Chriſtus, nihil aliud in Iudæis apparet, quam ruina, quam calamitas; in vno Chriſto totum poteſt inſtaurari fælicitas.

PARS SECVNDA.

Moralia circa textus literam.

QVAM prætulerit Ieſu faciem Daniel à Nabuchodonoſore adoratus, & incenſo adhibito cultus, pro viribus ponderare curauimus; vocamur iam ad prophetæ textum, vt inde moralem nucleum educamus.

B *Dan. 1.* Anno tertio regni Ioacim regis Iuda, venit Nabuchodonoſor rex Babylonis in Ieruſalem, & obſedit eam: & tradidit Dominus in manus eius Ioacim regem Iudæ, & partem vaſorum domus Dei: & aſportauit ea in terram Sennaar, in domum Dei ſui, & vaſa intulit in domum theſauri Dei ſui. Et ait rex Aſphenez præpoſito eunuchorum, vt introduceret de filijs Iſrael, & de ſemine regio, & tyrannorum, pueros, C in quibus nulla eſſet macula, decoros forma, & eruditos omni ſapientia, cautos ſcientia, & doctos diſciplina, & qui poſſent ſtare in palatio regis, vt doceret eos literas, & linguam Chaldæorum.

§. I.

Calamitas vltima regni, quod ſacra prophanentur.

D NOn ſatis explicata eſſet Iudæorum miſeria, ſi ipſi dicerentur à patria expulſi, ſi eorum rex oſtenderetur captiuus, niſi & illud additum eſſet, quod ſacra templi vaſa à prophanis capta in terram fuiſſent delata prophaniſſimam. Ait enim textus: *Tradidit Dominus in manu eius Ioacim regem Iuda, & partem vaſorum domus Dei, & aſportauit ea in terram Sennaar, &c.* Hæc vltima calamitas regni cuiuſque, quod prophanantur ſacra, quod contemptui habeatur ſacramentorum religio. Sane dum Romani ſub Pompeio Ieroſolymam expugnant, nil ſic timet Herodes, quam quod templi ſacra irreuerenter tractentur à gentibus. De E illo enim ait Egeſippus lib. 1. de Excid. Ieroſol. cap. 31. *Egeſipp.* *Fluctuare Herodes, quomodo Romanorum manibus eriperet patriam, quomodo templum à gentilibus incoinquinatum reſeruaret. Feſtinabant enim Romani ſpectare myſteria interiora, prophanare ſancta ſanctorum. Rex vero nunc prece, nunc minis remouere ſingulos, fuga deteriorem arbitratus victoriam, ſi quid ſacramentorum diuulgaretur.* Itaque prudens homo ipſam victoriam, & triumphum contemnebat, ſi eſſet cum ſacrilegio coniunctos, nec reputabat exilium aut fugam, aut ruinam, dum ſacra omnia manerent immunia. Hinc 2. Machab. 3. dum Heliodorus mittitur ab Antiocho, qui templi theſauros ſcrutetur, quaſi in vltimam calamitatem inci-

2. Mac. 3. derent, ſic ſe ſe Iudæi in lacrymas effundunt. Ait enim textus: *Alij etiam gregatim de domibus confluebant, publica ſupplicatione obſecrantes, pro eo quod in contemptum locus eſſet venturus. Accinctæque mulieres cilicijs pectus, per plateas confluebant, ſed & virgines, quæ concluſæ erant, procurrebant ad Oniam, aliæ autem ad muros, quædam vero per feneſtras aſpiciebant. Vniuerſæ autem protendentes manus in cælum deprecabantur. Erat enim miſera commiſtæ multitudinis, & magni ſacerdotis in agone conſtituti expectatio.* Quæ alia eſſet facies extremæ calamitatis? Et omnia hæc fiebant, *pro eo, quod in contemptum locus eſſet venturus:* & merito ſic ſe totus populus macerabat, quãdo timebatur, quod ſacra prophanarentur, & in contemptum & ſubſannationem exiſterent. *1. Reg. 4.* Hinc poſt ruinam Iſraelitarum. 1. Reg. 4. venit nuntius ad Heli: *Fugit, inquit, Iſrael coram Philiſthiim, & ruina magna facta eſt in populo: inſuper & duo filij tui mortui ſunt, Ophni, & Phinees: & arca Dei capta eſt. Cumque ille nominaſſet arcam Dei, cecidit de ſella retrorſum iuxta oſtium, & fractis ceruicibus mortuus eſt.* Audit imperterritus ruinam exercitus, & filiorum mortem: vbi autem percipit arcæ captiuitatem, & prophanationem, tanti mali exceſſum ſuſtinere non poteſt. De *Abbul. 18.* quo Abbulen. quæſt. 18. in præſenti: *Cum audiſſet filios ſuos occubuiſſe, quaſi nihil motus eſt: expectans, quid diceretur de arca. Cum vero audiuit arcam captam fore, elanguit cor eius, & non remanſit in eo ſpiritus.* Bonus vir illam ſolam putauit calamitatem non ferendam, in qua populus ſacris deſtitueretur, in qua ſacra prophanarentur. Sed & Heli nurus, *audito, quod capta eſſet arca Dei, & mortuus eſſet ſocer ſuus, & vir ſuus, incuruauit ſe, & peperit: irruerant enim in eam dolores ſubiti: Et vocauit puerum Ichabod, dicens, Tranſlata eſt gloria de Iſrael, quia capta eſt arca Dei.* Non cum exercitus fuſus eſt, non cum mortui viri, ſed cum captam arcam vidit, reputat omnem gloriam Iſraelis funditus perijſſe. *Abbul. 19.* Ad hæc Abbul. quæſt. 19. *Non punitur de ruina populi, ſcilicet quod perijſſent triginta millia; ſed intolerabiliter doluit pro captione arcæ, & quanquam alia multa afflixerint hanc mulierem, magis tamen afflixit captio arcæ. Nam pro illa impoſuit nomen filio ſuo Ichabod, dicens, tranſlata eſt gloria de Iſrael.* Quæ enim gloria poſſet manere in populo, cui ſacra eripiebantur, & prophanabantur?

§. II.

Regaliſſimi principis eſt ſibi adſtantes quærere, à quibus poſſet in ſapientia inſtitui.

HOc video regaliſſimum in Nabuchodonoſor, quod è nobilibus, eruditiſque, & ſapientibus iuuenibus eos eligat, quos ſibi adſtituros deſignet. Quippe ait textus: *Et ait rex Aſphenez præpoſito eunuchorum, vt introduceret de filijs Iſrael, & de ſemine regio, & tyrannorum pueros, in quibus nulla eſſet macula, decoros forma, & eruditos omni ſapientia, cautos ſcientia, & doctos diſciplina, & qui poſſent ſtare in palatio regis.* Fallar ſi aliquid ſit regalius in principe, quam hoc, quod amet vti familiaribus miniſtris, quorum ſapientia, & diſciplinis poſſit inſtitui. Athalaricus rex ſic commendabat ſenatorem familiarem ſuum apud Caſſiod. 9. var. 24. *Caſſiod.* *Egiſti rerum Domino iudicem familiarem, & internum procerem. Nam cum eſſet publica cura vacuus, ſententias prudentum à tuis fabulis exigebat: vt factis proprijs ſe æquaret antiquis. Stellarum curſus, maris ſinus, fontium miracula rimator acutiſſimus inquirebat, vt rerum naturis diligentius perſcrutatis, quidam purpuratus videretur eſſe philoſophus.* Hoc ad regaliſſimi principis pertinebat præconium, quod eo vteretur familiari, à quo & naturæ myſteria, & ſententias prudentum exquirere poſſet, vt ſic ad veterum laudes ſe ipſe componeret. Vtinam ijs familiaribus principes vterentur, in quorum ſapientia, & prudentia exugenda tempus contererent. Apud Æſdram lib. 3. cap. 2. 3. *Æſd. 2.* *Darius rex aſcendit in cubiculum, & dormiuit, & expergefactus eſt. Tunc illi tres iuuenes corporis cuſtodes, qui cuſtodiebant corpus regis dixerunt alter alteri: Dicamus vnuſquiſque noſtrum ſermonem, qui præcellat, & cuiuſcunque apparuerit ſermo ſapientior alterius, dabit illi Rex Darius dona magna, &c.* Itaque rex expergefactus à ſomno ſtatim excipit diſputationem iuuenum, qui cuſtodiebant corpus regis, & rege iudice ipſi iuuenes longam, & ſapientiſſimam diſputationem texunt. In quo regaliſſimum Darij patet ingenium, quod talibus cuſtodibus delectetur, quorum diſputationibus ſapientiæ nec dum à ſomno expergefactus interſit. Ibi Lyra fatur: *Rex* *Lyra.* *volebat vigilare, & ex hoc cuſtodes corporis ſui habuerunt occaſionem ponendi inter ſe quæſtionem ad faciendum regi ſolatium, & ex hoc patet prudentia regis, qui magis volebat tranſire tempus in aliquo vtili, quam in ludis inhoneſtis, aut nullius vtilitatis.* Ecce tibi quales regij corporis cuſtodes adhibebantur, nimirum qui diſputationes texere apud regem ſcirent, illaſque pulchra & ſapienti oratione exornarent: & tunc maius gaudium ſolatiumque putarent regi afferre, cum propoſitiones ſuas argutius probarent. Fælix rex, qui ijs cuſtodibus & familiaribus gaudet, qui tempus terit in diſertis, & vtilibus diſputationibus auſcultandis, huic non longa præcepta de optimo, & fœliciſſimo regnandi modo traderet D. Syneſius, quando ipſe lib. de regno ad Imperatorem ait: *D. Syneſ.* *Videam à te Philoſophiam cum imperio coniunctam, neque amplius de regno differentem me quiſquam audiet.* Sane non eſt cur præceptis oneremus regem illum, qui Philoſophos, & ſapientes amat auſcultare, ex quorum conſuetudine illud habebit, quo regnum fæliciſſime ſtatuat.

§. III.

Sermonis cultus in aula neceſſarius.

PRudentiſſimus rex non ſolum ſapientiam requirebat in ſuis familiaribus, ſed & culturam linguarum: iubebat enim de aulicis miniſtris, illorum Præfecto, *vt doceret eos literas, & linguam Chaldæorum.* Neceſſarius ſemper eſt ſermonis cultus in aulicis, qui frequenter cum rege verba faciunt. Vnde apud Caſſiodor. lib. 9. var. 25. commendatur diſertiſſimus ſenator, dum dicitur: *Caſſiod.* *Qua enim compenſatione commendandus eſt, qui aures dominantium luculenta ſæpius prædicatione compleuit? Trahebat regnantis animum veritas, & diſertitudo dictorum, cui ſic omnia retulit, vt miraretur ipſe, qui fecit.*

Allegauit

Allegauit ſolus, quod omnes innaret: & dum pur-pu atas auditori ſuo ferierat laudes, gratioſum nobis noſtrum fecit imperium. Commendat enim ſuam gentem, qui oratione placabili permulcet regiam ſummitatem. Ecce tibi vnius aulici lingua pulchro ſermone exculta quot, & quantas pariebat vtilitates; placido ſibillo permulcebat regias aures, vt inclinatiores, & attentiores fieteur ſubditorum cauſis; quæ de oratoris beneficio apud regem commendabiliores apparebant, vt ſic ab vnius oris ſale veniret, quod ſubditi gratiores eſſent regi, & rex beneficentior in ſubditos ſtaret. Ideo ſapiens regina Æſter in ſummo populi diſcrimine, apud regem actura, hoc maxime à Deo poſtulat

Aſter 14 cap. 14. *Tribue ſermonem compoſitum in ore meo in conſpectu leonis.* Non ſic ſapientiam expoſtulat, vt cultum ſermonem, & ornatum, vt furentem regis animum edomaret; ſciebat enim prudens fæmina, quam valeret in aulis ſermonis cultus, & quam potens in illis ſit oris gratia, vt regem teneat ſubditis placabilem. Et crede mihi, in aula, in qua ſplendor linguæ non affulget, raro inuenietur ſplendor virtutum aliarum. D. Syneſ. lib. 1. de Prouident. vbi fœ-

Syneſ. liciſſimum Oſiridis regnum exaltat, ſic fatur: *Ita omnis eruditionis amor, tam eius, quæ ad animi, indeq́ue informationem pertinet, quam quæ in linguarum varietate poſita eſt, noua in dies incrementa capiebat: nam qui in ea re præſtarent cæteris, non tam gregarij, plebeique erant, ſed ampliſſimis à rege honoribus afficiebantur, quod eam artem profiterentur, quæ artis, ſapientiaque miniſtra eſt: ſententiæ enim dum produnt, ipſa quemadmodum oratione veſtiuntur, eæ vero ſi concinne, ſeenſue ornatæ fuerint, aut ſpecioſæ eſſe, aut decore carere videntur. Oſiris ergo illa liberalium diſciplinarum rudimenta magni à ſuis fieri cupiebat, eruditionemque fontem eſſe virtutis arbitrabatur.* Itaque bonus rex viros ſermonis politi, & culti maxime extollebat, merito credens in linguæ politione, & cultura aulicarum virtutum plurimum ſtare; & inde à claritate, & ſplendore ſermonis clara etiam & ſplendida facinora dimanare. Et quando ſplendens lingua non etiam oſtendit ſplendida facta? Paul. 1. ad

1. Cor. 11. Corinth. 11. *Dominus quidem Ieſus in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens, fregit & dixit: Accipite, &c.* Dum panem vitæ porrigit, quo in opera virtutum ſaginamur, primo ſe ſe in diuinas effundit laudes: & cur prius linguæ ſplendorem oſtendit in actione gratiarum, quam manibus porrigat vitæ pa-

Cle. Ale. nem? Ait Clemens Alex. 1. Stromat. *Propterea ergo ſeruator, cum panem accepiſſet, primum locutus eſt, & egit gratias. Quemadmodum autem, qui mala vtuntur oratione, nihil differunt ab ijs, qui malo facto vtuntur: calumnia enim eſt miniſtra gladij, & dolorem affert maledictum, ex quibus eſt vitæ euerſio, hæc autem fuerunt opera improbæ orationis: ita etiam qui bona vtuntur oratione, prope accedunt ad eos, qui bonis factis vtuntur.* Præmittit Dominus linguæ claritudinem ante viuifici largitionem panis; in lingua enim adeo ſplendida, & pulchra, quæ ſolum nouit alios exornare, & ſolum ſoluitur in laudes decantandas, iam oſtendebatur clariſſimum viuificæ ſtruendæ menſæ facinus. Sic in aulicis miniſtris, linguæ ſplendor, & cultus, & ornatus

A prænuntius eſt, quod à tanta ſermonis gratia, gratioſiſſima, & magnificentiſſima proſilient in populares facta.

§. IIII.

Regnantis lingua addiſcenda à ſubditis, qui velint deuotum regi exhibere animum.

QVos iuuenes ab Hebræorum Regijs in ſuam transferre mandat Nabuchodono-

B ſor, vt ſibi aſſiſtant, præter quam quod vult eos eſſe in ſcientijs exercitatos, in ſermone politos, inſuper mandat Chaldaico ſermone diligentiſſime inſtrui. Ait enim textus, *vt doceret eos literas, & linguam Chaldæorum.* Merito rex Chaldæus in aulicis ſuis requirebat Chaldæorũ linguã; inde enim maxime ſe ſubditus regi deuotum exhibet, ſi etiam peregrinus regnantis lingua loquatur. Sic Athalaricus rex apud Caſſiod. lib. 8. var. 21. commendans Patri- Caſſiod.

tium Cyprianum fatur: *Quando talium filiorum pater effectus es, natura ipſa videris eſſe patruus. Quorum bona vernacula non eſt abſurdum referre, quoniam educantium felicior laus eſt,*

C *de filiorum probitate laudari. Primum, quod non minima laudis præſtat initium, infantia eorum nota eſt palatio. Sic fœtus tui more Aquilæ ſe probantes regales oculos ab ipſis pene cunabulis pertulerunt. Relucent etiam gratia gentili, nec ceſſant armorum imbui fortibus inſtitutis. Pueri ſtirpis Romanæ noſtra lingua loquuntur: eximie indicantes exhibere ſe nobis futuram fidem, quorum iam videntur affectaſſe ſermonem.* Expende, vnde ſapiens rex probet horum iuuenum fidem ſibi firmiter adhæſuram, nimirum inde, quod Romani cum eſſent, Gothicam didicêre linguam, cum ſeruire affectabant Gotho principi. Sane illi te

D profiteris fidelem & deuotum, cuius ſermonem affectas, & curas te illi ſimilem oſtendere vel in linguæ ſono. Gen. cap. 11. dum ho- Gen. 11.

mines vnanimiter conuenerant, in turris Babelis ædificatione, dicebat: Dominus ad Angelos ſuos: *Venite confundamus ibi linguam eorum:* quibus verbis putat Origenes Angelos adductos eſſe à Domino, vt varias linguas deſeminarent inter homines, ſic diuidentes gentem in varias nationes, quarum ſingularum fierent ſinguli Angeli cuſtodes. Quippe ait Origen. hom. 11. in Numer. *Venite confundamus linguam eorum: quid aliud putandum eſt, niſi quod diuerſi Angeli diuerſas in hominibus linguas operati ſunt, ac loquelas? Vti verbi gratia, vnus* Orig.

E *aliquis fuerit, qui Babylonicam vni hominum impreſſerit linguam, alius, qui alij Ægyptiam, & alius, qui Græcam, & ſic diuerſarum gentium ipſi illi forte eſſe principes fuerint, qui & linguarum, ac loquelæ videbantur authores, manſerit autem lingua per Adam primitus data vt putamus, Hebræa in ea parte hominum, quæ non pars alicuius Angeli, vel principis facta eſt, ſed Dei portio permanſit.* Habes ex Origene, quod diuerſarum nationum cuſtodes Angeli diuerſas linguas in ſuis deſeminarunt, & quod lingua illa primitiua, in qua Adamus locutus, in eo populo manſerit quem ſibi Dominus peculiari ratione deſignauit. Sed cur in Dei peculiari populo lin-

gua primitiua Adami permanſit? In ea lingua non ſolum locutus fuerat Adamus, ſed & Deus primo locutus cum Adamo apparuit: merito ergo qui populus Deo peculiari titulo aſſerebatur, in ea etiam lingua permanſit, in qua Deum fuiſſe locutum conſtabat. Præclare enim ſe fidelem, & addictum illi Domino proteſtabatur, cuius vel ſermonem æmulabatur. Non parum enim homo ſe homini commendat, cuius ſe oſtendit lingua ſtudioſius ornatum.

§. V.

Felicior qui ſemper ſtat in mediocri ſtatu, quam qui per crebros caſus ſummas percurrit fortunas.

VIde fortunam, quam Nabuchodonoſor ſelectiſſimis quibuſque iuuenibus mandat, nimirum de illis ait: *qui poſſint ſtare in palatio regis.* Cur non ait, qui poſſint exaltari, & extolli in palatio? Qui enim quærebantur, de regio ſanguine erant, docti erant, in omni ſcientia, & diſciplina ſtrenue exercitati, quos merito expeterent ſupremi regni gradus. Cur ergo de iis locutus rex, non ait, quod poſſint extolli, & exaltari, ſed tantum dixit, quod poſſint ſtare in palatio regis? Non multum curauit rex de exaltatione, ſed de honoris ſtabilitate, quod enim quis ſtet firmus in honore, quin videat caſum, hoc fælicitatis eſt maximæ, licet mediocris ſit honoris habiti gradus. Sapienter Sydon. Apoll. l. 1. ep. 6. principis cuiuſdam amici ſui geniũ lamentatur, qui gloriabatur ſe è crebris, & duriſſimis caſibus per ſummas fortunas euolaſſe. (Sydon. Apoll.) Quippe ait prudẽs vir: *O quoties ſæpe ipſe ſe aduerſa perpeſſum gloriabatur! Cum tamen nos ab affectu profundiore ruituram eius quandoque temeritatem miſeraremur, definientes non eſſe fælicem, qui hoc frequenter potius eſſe, quam ſemper iudicaretur.* Sane qui propter ſuperata frequentia diſcrimina, propter ſuperatos frequentes caſus fælix dicitur, licet in ſupremas fortunas abeat, minus fælix eſt quam ille, qui perenni, & firma gaudet fælicitate, licet mediocris ſit illius honoris gradus. Ride fælicitatem etiam ſummam, quæ caſibus intercipitur. Pincerna Pharaonis dignitate exutus, in carcerem truditur Gen. 40. ibi illi reſtitutionem dignitatis, & regis gratiam prædicit Ioſephus ex ſomnij interpretatione: (Gen. 40.) Ait enim; *Tres adhuc dies ſunt, poſt quos recordabitur Pharao miniſterij tui, & reſtituet te in gradum priſtinum.* Quãtula hæc fælicitas hominis! Merito in ſomnijs hæc fęlicitas, apparuit, vt oſtenderetur non fælicitas, ſed fælicitatis ſomnium eſſe, quę tanto caſu fuerat interrupta. Ait D. Amb. lib. de Ioſeph cap. 6. (D. Amb.) *Sibi beatus videbatur, cum eſſet vini prępoſitus: & hunc ſummum credebat apicem; omnis potentia, quod regi calicem dabat. Hęc gloria illius, hac magnificentia in hoc ſæculo; hac defraudatus dolebat, huic redditus gratulabatur. Sed hoc ſomnium eſt, &c.* Expende illa nimirum, *hac defraudatus dolebat, huic reſtitutus gratulabatur*, merito enim non habetur gloria, ſed ſomnium, quæ tales vices patitur, quæ in perditione & reſtitutione eſt. Illa ſolidior, & verior gloria, quæ nullas patitur vices, quæ numquam in diſcrimine verſatur, ſed ſemper in ſuo ſplendore eſt, licet hic mediocris videatur. Hinc D. Nazianzen. ridet ſummas mundialium fortunas, (Nazian.) & æſtimat Chriſtianam mediocritatem fatus orat. 25. *Anguſta mihi caula? Sed quæ lupis non pateat, ſed quæ latronem non admittat, nec à furibus, & exteris tranſcendatur. At mihi grex exiguus? Sed in præcipitia non fertur.* Hoc vnum ad veram pertinet fælicitatem, quod bonum habitum ſit ſtabile, nullas vices diſcriminum patiatur; fęlix non eſt, qui in nouaculæ acie frequenter verſatur.

Dan. 1. Et conſtituit rex annonam per ſingulos dies de cibis ſuis, & de vino vnde bibebat ipſe, vt enutriti tribus annis poſtea ſtarent in conſpectu regis. Fuerunt ergo inter eos de filijs Iudæ Daniel, Ananias, Miſael, & Azarias. Et impoſuit eis prępoſitus eunuchorum nomina: Danieli Balthaſſar; Ananiæ Sidrach; Miſaeli Miſach, & Azariæ Abdenago. Propoſuit autem Daniel in corde ſuo, ne pollueretur de menſa regis, neque de vino potus eius: & rogauit eunuchorum prępoſito, ne contaminaretur. Dedit autem Deus Danieli gratiam, & miſericordiam, in conſpectu principis eunuchorum.

§. VI.

Regij ſanguinis ſplendor non verbis, ſed operibus ab ingenuo viro oſtendendus.

IVſſerat rex, quod pueri eligerentur *de ſemine regio, & tyrannorum*, vt autem ſe inter electos annumerat Daniel ſolum dicit: *Fuerunt ergo inter eos de filijs Iuda, Daniel, &c.* Tribum nominat, regium ſemen non meminit; & quidem clarius oſtenderet adimpletam iuſſionem regis, ſi vt dixit; Fuerunt de filijs Iudæ, dixiſſet, fuerunt de ſemine regio: cur ergo prætermiſit nominare ſemen regium? Pulchre Theodot. in Gloſſa: (Theodor.) *Licet illius intueri modeſtiam. Cum enim ſupra dixerit electos è ſtirpe regia iuuenes formoſos & decoros, & hic perſonarum nomina poſuerit, tribus Iuda ſimpliciter mentionem fecit, & regiam cognationem occultauit.* Vere in hoc regius, & nobilis adoleſcens, qui noluit dicere, ſed probare ſuam ſtirpem regiam; abſtinuit à verbis, vt melius nobilitas regia operibus oſtenderetur. Sic Ieſus Matth. 27. inter calumnias accuſatorum, inter iniurias furentium, dum reus ſiſteretur Pilato, ab illo interrogatus, (Matt. 27.) *non reſpondit ei, ad vllum verbum, ita vt miraretur præſes vehementer.* Cur Domine non reſpondes? Cur tuam regiam ſtirpem non manifeſtas? Cur non magis diſputas de regno tuo, de maieſtate tua? Non erat veri regis, veri nobilis præſtantiam ſanguinis proclamare verbis, ſed operibus illam oſtendere. D. Amb. lib. 10. in Luc. (D. Amb.) *Cur Dominus tacuerit, ipſe præmiſit, dicens, ſi dixero vobis, non credetis mihi. Illud tamen præ-*

ſtantiſſimum,

ſtantiſsimum, quod maluit regem ſe probare, quam dicere. Merito hoc dicitur præſtantiſſimum in Chriſto Domino, quod & in quouis alio viro præſtantiſſimum etiam eſt, ne vllus regiam ſtirpem ſuam, ſiue nobilitatem ſuam malit dicere, quam probare. Pertinet enim maxime ad præſtantiam originis, quod non verbis, ſed operibus demonſtretur: adeo, vt nemo ſe euidentius nobilem oſtendat, quam qui verbis demiſſionem, factis autem oſtendit dignitatem. Ieſus Dominus apud Ioan. cap. 11. ſuſcitaturus Lazarum, hæc ad Patrem verba facit: [*Ioan. 11.*] *Pater, gratias ago tibi, quia audiſti me, ego autem ſciebam, quia ſemper audis me.* His dictis ad ſepulchrum peruenit, & clamans voce magna ait: *Lazare veni foras.* Cur cum reſſuſcitat, non ibi etiam prætendit nomen Patris? Antea Patrem nominat, & gratias agit, in ipſo autem opere ſuſcitationis, minime pronuntiat Patrem. Cur in opere non nominat Patrem, quem antea nominabat? Sane vbi ſolis verbis agebat, & Patrem nominat, & ſe ſe aliquomodo ſubiectum oſtendit Patri; vbi ad opus peruenit, non demiſſe, ſed cum poteſtate operatur, vt factis oſtendatur non ſubiectus, [*Baſil. Sel.*] ſed conſubſtantialis Patri. D. Baſil. Seleu. orat. 42. *Cur non dixit, In nomine Patris mei prodi foras? Cur non dixit: Pater, eum vitæ reſtitue. Sed his omiſsis omnibus in ſpeciem precantis compoſitus, rebus ipſis authoritatem manifeſtat. Hoc eius ſapientia eſt, verbis demiſſionem animi, factis poteſtatem demonſtrare.* Hæc erat Chriſti Domini ſapientia, & ingenuitas, quod verbis demiſſionem, imo abiectionem oſtentaret, factis autem maieſtatem, & poteſtatem. Vt verba eius ſemper demiſſionem prætendebant, ſic facta maieſtatem proclamabant. Hoc in veris nobilibus inuenitur, qui ſemper ſuam præſtantiam occultant verbis, quam produnt factis. Econtra in falſis, ſolæ voces audiuntur nobilitatis, & præſtantiæ. Vt dicat Dominus Sophon. cap. [*Sophon.*] 1. iuxta Septuag. *Auferam de loco hoc nomina Baalim, & nomina ſacerdotum.* Baalim idem ſonat, ac *in ſublimioribus*, quaſi minetur Dominus nomina ſublimiorum auferenda. Sed cur auferenda erant ſola nomina ſublimiotum? Cur non magis ipſi ſublimiores auferantur? Sane mundiales ſublimitates nihil aliud habebant præter vocabula: ſolæ ſublimitatum voces remanſerant, præter has nihil aliud; vnde ſi ſola ſublimitatum, & dignitatum auferantur vocabula, proculdubio vniuerſæ euaneſcent mundi ſublimitates.

§. VII.

Præſtantiſsimi, fideliſsimique viri eſt, quod non habeat virtutem loco, aut tempori alligatam.

NOn Ieroſolymis, vbi cibotum delectus habebatur, vbi à cibis immundis contaminatio timebatur, ſed Babylone erat Daniel inter multitudinem ſine metu, ſine horrore currentem ad quaſcumque epulas. Et Babylone *propoſuit Daniel in corde ſuo ne pollueretur de menſa regis, & rogauit eunuchorum præpoſito ne contaminaretur.* Quid præſtantius? Quid fidelius? Sane præſtantiſſimi, & fideliſſimi viri eſt, quod eius virtus non ſit loco, aut tempori alligata, ſed ſemper, & vbique appareat. Merito ad hæc Theodoretus ait: [*Theodor.*] *Ingens autem hoc loco licet nobis reperire miraculum. Pueri apud Iudæis educati, doctique Deum in certo loco quærendum, deinde externam regionem incolentes, ſeruire compulſi, iuuenili ætate, patriam pietatem retinere ſtudent. Et conculcata regij conuiuij voluptate, ſupplicant regiorum ciborum expertes eſſe.* In loco certo Deus Ieroſolymis colebatur, locum mutauit Daniel cum ſocijs, in Babylonem vſque raptus, ſed non mutauit virtutem, non mutauit pietatem: vbique abſtemius oſtenditur, vbique cauet contaminari cibis prophanis, nec reputat virtutem eſſe loco alligatam, quod adeo præſtantis virtutis indicium eſt, vt merito tribuatur miraculo. Quam patrius locus exigebat virtutem, eam referunt etiam in regione barbara, & agentes inter barbaros. Placet Naamanum memorare, qui potentiſſimum Iſraelis regem, & Deum recognoſcens, ſic apud Eliſeũ dicitur oraſſe 4. Reg. 5. [*4. Reg. 5.*] *Non faciet ſeruus tuus vltra holocauſtum, aut victimam dijs alienis, niſi Domino. Hoc autem ſolum eſt, de quo depreceris Dominum pro ſeruo tuo, quando ingreditur Dominus meus templum Remmon, vt adoret, & in illo innitente ſuper manum meam, ſi adorauero in templo Remmon, adorante eo in eodem loco.* Cauebat regis idololatræ conſortium in adoratione, at minime cauebat adorationem præſtandam vero Domino etiam in falſi numinis domo. Quam enim religionem apud Iſraelitas biberat, ſic firmiter habebat, vt non putaret illam alligatam eſſe loco, quin potius & in omni loco, & in omni tempore, etiam in templo Remmonis, illam in ſe curabat oſtendere. Ait Lyranus in præſenti, additione 2. [*Lyranus.*] *Intelligens ex miraculoſa cura circa eum in nomine Dei Iſrael facta, ſolum illum verum Deum eſſe, & eum ſolum adorandum, hanc concluſionem elicuit, quod de cætero idola colere nollet, ſed Deum Iſrael in omni loco, etiam in templo Remmon, quando iuxta officium ſuum intrare cum rege oporteret.* Vide quam celeriter inſtructus à Deo fuit Naamanus, credens pietatem, & religionem non pendere à certo, & determinato loco, ſed eam poſſe exerceri in omni loco, etiam in ipſo templo falſorum Numinum. Vnum enim veretur bonus vir Idololatrarum conſortium, præter hoc nil veretur, paratus vel inter idolotum aras, vel inter ipſos idolatriæ ſuffitus, in verum Deum oſtentare pietatem ſuam. Quod quanti viri erat, quam fidelis, quam præſtantis, oſtendit luculenter Tertul. lib. ad Martyres, quibus [*Tertul.*] ſic affatur: *Domus quidem diaboli eſt & carcer, in qua familiam ſuam continet. Sed vos ideo in carcerem perueniſtis, vt illum etiam in domo ſua conculcetis. Iam enim foris congreſsi conculcaueritis.* Huc ſpectabat Martyrum valentia, & fortitudo; vt in domo carceris, in domo diaboli, vbi non niſi rei, & ſcelerum mancipia erant, ibi retinerent Chriſtianas virtutes, & diabolum vincerent. Non equidem res virtutis adeo anguſta eſt, vt debeat eſſe vno loco circumſcripta, & ibi affixa; quin potius eam fideliſſimi, & præſtantiſſimi viri in omnem locum deferunt, & etiam in ipſis vitiorum domibus faciunt, quod vigeat. Sic faciebat Iob, de quo dicitur

miorem partem eſſe illam, quæ conſtat ex minoribus miniſtris; nunquam enim in ſtrenuis, & maximis viris deficit, qui vereatur principis offenſam, qui non curet, & nitatur principem periculis eripere, in minoribus autem officialibus raro inuenitur, qui hæc curet. Ideò Gedeon vbi vniuerſos principes perdere nitebatur, vnum ex minoribus miniſtris aggreditur, à quo omnia principum diſcit, ne euadat vllus; & nequit rem ab ſtrenuo, & maximo viro exquirere, à quo veretur, quod occultarentur principes in vitam. Hinc Dan. 2. Dormienti regi ſtatua viſa eſt, aurea in capite, circa pectus argentea, pedes habens, & ferreos, & fictiles: quos vbi tangit paruulus lapillus, omnia rediguntur in fauillam. Quid hoc portendit? Sane huius ſtatuæ, rem, qui attigit, eſt Petrus Bleſſenſis epiſt. 95. data Regi Angliæ, vbi dicit. *Si in auditorio veſtræ celſitudinis, cauſarum negotia ventilantur, ibi nec area munerum locum inuenit, omnia procedunt in iudicio, & iuſtitia, nec excedunt ſtatuta veſtra limitem æquitatis. Porro ſi ad pedaneos, & minores iudices pauperum negotia deuoluantur, iuſtificatur impius pro muneribus, &c.* Quid pulchrius? Principum iudicium auro incorruptibilius, & præſtantius eſt; ſi ad hæc aurea capita curras nil inuenies non incorruptum. Verum cum pedales miniſtri è puluere orti, & concreti adeuntur, ibi & corruptio, & ruina Reipublicæ.

Pet. Bleſ.

§. XI.

Aulicorum amicitia ſumma, vel ad vmbram diſcriminis ſubeundi frigeſcit.

QVam gratioſus eſſet Daniel Principi eunuchorum, oſtendit textus dicens: *Dedit autem Danieli gratiam & miſericordiam in conſpectu principis eunuchorum.* Sed qui tanta gratia, & amicitia pollebat apud Principem, fortaſſe illa fretus ab illo petit, ne cibis regijs amplius fatigetur. Quid ad hæc gratioſiſſimus, & amiciſſimus princeps? Ait ipſe: *Timeo ego Dominum meum regem, qui conſtituit vobis cibum, & potum, qui ſi viderit vultus veſtros macilentiores præ cæteris adoleſcentibus coæuis veſtris, condemnabitis caput meum regi.* Ecce tibi tota gratia, & amicitia principis eo peruenit, vt rem adeò facilem non permittat Daniel. Qualem ergo gratiam, qualem amicitiam, qualem fauorem habet Daniel apud Principem, à quo facultatem adeò paruam non obtinet? Cur dicatur gratiam habere Daniel cum principe, qui tam futilis metus prætextu facultatem abſtinendi à nouis cibis denegat? Ea eſt gratia? Ea eſt amicitia? Equidem gratia eſt, amicitia eſt cum aulico Principe; aulicorum autem amicitia ſumma, & gratia vel ad vmbram diſcriminis prorſus frigeſcit. Rem oſtendit Egeſippus lib. 1. de Excid. cap. 29. in Herode ad amicum regium confugiente. Ait enim: *Prius tamen, quam de morte fratris cognoſceret Herodes, Bocchum Arabiæ regem alienum reperit, quem amicum credebat: nam is fidem cum tempore mutauit; & iam appropinquantem Arabiæ finibus Herodem vetuit intrare. Compoſito, quod ſibi Parthorum nuntijs inſinuatum*

Egeſipp.

A *foret, ne profugum ſuum in regnum Arabiæ recipiendum putaret, bellique grauiſſimi cauſam ſibi gigneret.* Hæc eſt amuſſis aulicæ amicitiæ, ſi damnum immineat; ſi timeatur vel moleſtiæ vmbra, fragrantiſſimæ quæque amicitiæ frigent. Non eſt petendum, nec ſperandum ab aulico amico, quod illi poteſt eſſe timori. Quod in ſe expertus fuerat rex Dauid Pſalm. 30. inquiens: *Factus ſum timor notis meis. Qui videbant me foras fugerunt à me, obliuioni datus ſum tanquam mortuus à corde.* Ecce tibi, quid accidat Dauidi inter amicitias aulicas, inter amicitias regias, factus eſt timor notis, factus *Pſal. 30.*
B eſt timor amicis, hoc eſt, eò ſtatus deuenit, vt per illum aliquid poſſent ſibi amici timere, & vt aliquid potuerunt ſibi per Danielem amici timere, vniuerſi eum derelinquerunt, & vt mortuum habuerunt. Euthim. ait: *Obliuioni datus eſt Daniel veteribus amicis, ne in aduerſariorum ſuſpitionem venirent.* Vbi Dauidis amici vereri cœperunt, timere cœperunt, ne ipſi propter Danielis amicitiam ſuſpecti eſſent potentioribus aduerſarijs, ſtatim ab illo tanquam à mortuo exciderunt. Nunquam enim aulicorum amicitiæ non frigent, vbi timor inſtar diſcriminis. Micheas, cap. 7. ait: *Nolite credere amico, nolite credere in duce.* Græce: *Ne* *Euthym.* *Mich. 7.*
C *credatis in amicis, neque ſperetis in ducibus.* Et cur in ducibus non ſperandum eſt? Ait D. Cyril. Alex. ibi: *Res enim lubrica, & incerta, & infructuoſa omnino eſt. Poſtquam enim Babylonius aduenis Samariam depopulatus eſt, tum finitimorum populorum duces, quamuis firmiſſimas illis ſuppetias pollicerì, neceſſe habentes pro ſe ipſis decertare, ſuæ ſaluti in primis dabant operam, de illis tuendis, conſeruandiſque ne tantillum cogitantes.* Ea eſt in ducibus, & principibus amicitia, quam obliuiſcantur, vbi acciderit aliquid, quod per ſe timeant. *D. Cyril.*

D

§. XII.

Aulici miniſtri multos timores portendunt, in quauis regalium ſumptuum diminutione.

EXpende, quid petat Daniel ab eunuchorum principe, & quid timeat ille princeps: Daniel petebat, ne ſibi, ſocijſque ſuis darentur cibi regij, in quibus non paruus erat quotidie ſumptus; ſed contentus erat viliori cibo, qui pretio poſſet haberi vili. Petebat ergo Daniel rem, in qua multum minorabantur regales ſumptus. Ad hanc tamen
E petitionem quid reſpondet Princeps? *Timeo ego dominum meum regem, qui conſtituit vobis cibum, &c.* Petitur id, quo minoratur ſumptus, & times? Cur non magis times, ſi fiant ſumptus? Cur tibi res timoris viſa eſt, illa quæ potius videbatur res lætitiæ, quando regales ſumptus ſic minorabantur? Equidem aulici principes non læti accipiunt verbum de minuendis ſumptibus; maxime abhorrent, & timent in verbis illis, quæ ſunt circa ſumptus moderandos, minuendos. Pulchre D. Bern. lib. 4. de conſider. ad Eugen. de ijs Palatinorum genijs monet Pontificem: *Inter hæc tu paſtor procedis deauratus: tam multa circumdatus varietate. Si cauſa requirente,* *D. Bern.*

paulò

paulò ſummiſſius agere , ac ſocialius te habere tentaueris : abſit , inquiunt , non decet ; tempori non congruit , maieſtati non conuenit , quam geras perſonam attendito. Ita omne humile probro ducitur in er Palatinos. Ecce tibi quot indecentias, quot timores prætendant Palatini, ne diminutio fiat in ambitioſis , & glorioſis ſumptibus. Nihil, quod ſummiſſionem , & moderationem oleat, non execratur , non timetur , licet inde creſcant in immenſum regales diuitiæ.

Dan. 1. Pueris autem his dedit Deus ſcientiam , & diſciplinam in omni libro , & ſapientia : Danieli autem intelligentiam omnium viſionum , & ſomniorum. Completis itaque diebus, poſt quos dixerat rex , vt introducerentur ; introduxit eos præpoſitus eunuchorum in conſpectu Nabuchodonoſor. Cumque eis locutus fuiſſet rex, non ſunt inuenti tales de vniuerſis , vt Daniel , Ananias , Miſael , & Azarias , & ſteterunt in conſpectu regis: Et omne verbum ſapientiæ , & intellectus , quod ſciſcitatus eſt ab eis rex, inuenit in eis decuplum ſuper cunctos Ariolos , & Magos , qui erant in regno eius. Fuit autem Daniel vſque ad annum primum Cyri regis.

§. XII.

In veri Dei ſchola , vel puerili eam ebibunt ſapientiam , qua ſapientiſſimos quoſque detriumphent.

NOn longæuitate ſtudiorum detritis , ſed florentibus adhuc iuuenibus , qui in Dei maximi , & veri obſequijs ſe ſe exercent , eam ipſe Deus ſapientiam præbet, quam ſtupeant ſapientes , & reges. Sane iuuenili in flore erat Daniel , & dum in Dei obſequium abſtinet à gentilium menſis , tripodem inuenit in Dei ſchola , ex quo certiora , & ſapientiora oracula populis reddat. Ait enim textus : *Pueris autem his dedit Deus ſcientiam , & diſciplinam in omni libro , & ſapientia. Danieli autem intelligentiam omnium viſionum, & ſomniorum , &c.* Non multi ſtudiorum anni , non multæ vigiliæ , ſed Deus dedit adeo ingentem cumulum ſapientiæ puero , à Deo enim vero ſic pueruli ipſi inſtituuntur , vt triumphent de ſapientibus. Ad hæc dicebat Theodor. *Theodor.* *A puero , quæ ſibi diuinitus reuelabantur , Daniel videbat , non in ſomnis tantum , ſed etiam vigilans , & poterat , quę alijs oſtenderentur , interpretari. Hinc etiam docemur authorem omnium rerum Deum nullam ætatis rationem habere , ſed pietatem tantum , ac religionis ſtudium requirere : quam in iuuene competta , multis eum natu maioribus antepoſuit.* Non anni , non curriculorum ſpatia longa adeo neceſſaria ſunt in Dei ſchola , vt neceſſarium eſt virtutum ſtudium ; hoc ſi adſit , puerulus , licet ſis , ſapientia ex Deo accepta ſapientiſſimos quoſque ſuperabis. Ezech. 10, *Ezech. 10.* vbi ſacra animalia Dei currui oſtenduntur alligata , ait text. *Facies vna , facies Cherub* : quod ſi in Cherub nominis ethymologiam quæras , Alcazar noſter *Alcazar.* notation. 7. ad cap. 4. Apocal. duas , aut tres ethymologias in rem præſentem accommodatiſſimas proponit. Altera eſt ex Biblijs regijs, vt dicat , *Cherub quaſi pugnans* : altera eſt ex Vaticanis , nimirum *Cherub quaſi magiſter.* Tertia ab illo aſſignata eſt : *Cherub quaſi puer.* Ecce tibi, qui ſub curru Dei apparet , ſub eo nomine oſtenditur , quo videatur , & quaſi puer , & quaſi magiſter , & quaſi pugnans. Et quid magiſterium , & prælia ad puerum ? Equidem ad puerum , qui ſub Dei veri gubernatione viuat, non indignum eſt quod magiſterium referatur , & pugna; quando ſub vero Deo , vel pueruli eam ſapientiam acquirunt , qua poſſint mundiales poteſtates inſtruere , & illas deuincere. Cantic. 3. *Cant. 3.* de Regia ſponſi locuta eius amatrix ait : *En lectulum Salomonis ſexaginta fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſræl , omnes tenentes gladios , & ad bella doctiſſimi.* Itaque & doctiſſimi , & fortiſſimi oſtenduntur excubitores cæleſtis cubiculi , de quibus tamen locutus Dominus apud Lucam *Luc. 11.* cap. 11. ait : *Oſtium clauſum eſt , & pueri mei mecum ſunt in cubili.* Doctiſſimos , & fortiſſimos illos ab ſponſa oſtenſos , Dominus dicit eſſe pueros. Et quid pueri cum tanta doctrina? Quid pueri cum tanta fortitudine ? Sane in Dei ſchola nihil differunt pueri & doctiſſimi, pueri , & fortiſſimi ; ſed qui vel pueruli ſunt incredibili ſolent effulgere doctrina , & fortitudine. Ex quo ſapienter elicit D. Niſſen. *D. Niſſen.* hom. 6. in Cant. *Idem eſt ergo dicere armatos eſſe circa lectulum , & infantes.* Dummodo in Dei cubiculo miniſtrent , nihil intereſt , quod dicantur infantes eſſe , ſiue armati , & ad bella doctiſſimi ; quando ſub hoc Deo vel ipſa infantia , vel ipſa infirmitas poſſit differere cum mundialibus poteſtatibus , & illas vincere. Quo ſpectans Sapient. cap. 8. *Sap. 8.* ait : *Propoſui ergo ſapientiam adducere mihi ad conuiuendum , ſciens quoniam mecum communicabit de bonis ; & erit allocutio cogitationis , & tędij mei. Habebo propter hanc claritatem ad turbas , & honorem apud ſeniores iuuenis : & acutus inueniar in iudicio , & in conſpectu potentium admirabilis ero , & facies principum mirabuntur me ::: Timebunt me audientes reges horrendi , in multitudine videbor bonus , & in bello fortis.* Expende ab illis, *habebo propter hanc claritatem, & honorem apud ſeniores iuuenis* : quippe iuuenis cum ſis , & pene infans ea cælitus ſapientia perfunderis , qua & ſeniores ſuperes , & terribilibus regibus , & principibus , & admirationem , imo bellum inferes , in quo vincas. Habet hoc ſingulare Dei ſchola , quod de puſionibus , & infantibus ſæpe agmina educat , quæ ſtent pro religione fortiſſimi, & diſertiſſimi pugnatores aduerſus mundiales principes. Notiſſimum eſt illud infantium agmen , qui primi Herodis acies retuderunt , ne occideretur puer diuinus Ieſus. De his ait Matth. 2. *Matth. 2.* *Rachel plorat filios ſuos, & noluit conſolari , quia non ſunt.* Mirabar, quod Rachel iam in futuris poſita , in ſinu Abrahæ quieſcens , ploret mortem infantium pereuntium pro Chriſto. Et quid ploret

Iob, c. 1. cap. 1. *Vir erat in terra Hus nomine Iob, & erat vir ille ſimplex, & rectus:* Circa quæ D. Chryſoſt. in *D. Chryſ.* cat. Græca ait: *In primis laudationem intuere, quod tale germen produxerit Auſitis. Eiuſmodi enim quendam virum frugi in Arabia reperiri, vbi omnes corrupti erant; vbi nullum non extabat exemplum improbitatis, eſt admiratione perquam dignum.* Nunquam non admirabile eſt, quod vir adeo præſtans inueniatur, qui vſque ad domum vitij poſſit virtutes perducere, & ibi retinere illas.

§. VIII.

Iuxta hominis diligentiam accreſcit diuinum auxilium.

EXpende Danielis diligentiam, & ſimul accurrens diuinum auxilium; *Daniel poſuit in corde ſuo ne pollueretur de menſa regis, neque de vino potus eius, & rogauit præpoſitum eunuchorum, ne contaminaretur.* Hæc Daniel. Et quid Deus ad Danielem? *Dedit autem Deus gratiam Danieli, & miſericordiam in conſpectu principis.* Vbi Daniel curauit, ne ſe pollueret, ſtatim illi diuina gratia accurrit, quam promptam experitur homo diligens in obſequio diuino. *Theodor.* Ait Theodor. in præſenti de tribus pueris: *Sequitur autem voluntates eorum diuina cura, & ſimul atque diuina perſequi inſtituerunt, ſtatim diuino fouentur auxilio.* Nulla fuit mora, cum primum diuina ſequuntur, accurrens experiuntur diuinum auxilium. Quod ſane iuxta diligentiam operantis & creſcere ſolet, & venire: Matth. 2. dicebant Magi: *Vidimus ſtellam eius in oriente, & venimus, &c.* In patria dum erant, ſtellam vident, & ſtellæ lumine fauti arripiunt viam, vt natum regem perueſtigent. Qui poſt longam emenſam viam, poſt intrepidam Ieroſolymis nati regis prædicationem, *intrantes domum, inuenerunt puerum cum Maria matre eius.* Ecce tibi domo ſtellæ lumen vident, vbi autem domo exeunt, labores itineris ſuſcipiunt, iam non ſtellam, ſed totum percipiunt ſolem diuinum. *Chryſoſt.* Pulchre ad hæc D. Chryſoſt. hom. 7. in Matth. inquit: *Etenim Magi illi in Perſide ſtellam videre tantummodo, qui vero à Perſide receſſerunt, Solem ipſum aſpexere iuſtitiæ: qui certe neque ſtellam iſtam tandiu videre meruiſſent, niſi cito à Perſide fuiſſent profecti. Surgamus ergo & nos, &c.* Qui ſtellam cæleſtem accipiunt, dum domi erant, ſi ibi manerent, nec viam arriperent, nec vllam diligentiam præſtarent quærendo puero, & ſtellam amitterent, & nunquam ad ſolem peruenirent. At vbi è patria proficiſcuntur, longiſſimæ, & laborioſiſſimæ ſe tradunt viæ, nec peregrinationis per incognita fugiunt diſcrimina; & ſtellæ ducatum habent firmiſſimum, & tandem ad ſolem iuſtitiæ perueniunt, ſub cuius radijs mirum in modum illuminantur in æternam vitam. Creſcit, mihi credite, diuinum auxilium, vbi creſcit diligentia in via virtutum. *Ioan. 6.* Hinc Dominus ad Iudæos ait Ioan. 6. de Euchariſtico pane, *Hic eſt panis, qui de cælo deſcendit. Non ſicut manducauerunt patres veſtri manna, & mortui ſunt.* Iudæorum maioribus manna ex cælo datum eſt, Chriſtianis autem & robuſtior, & pretioſior cibus paratur, cum ad nos

A è cælo deſcendit ipſe Dei filius ſub ſpecie panis. Et cur quando nobis cæli tantum cibum præſtant, Iudæis præſtabant mannæ eſcam perfacilem; niſi quia cæleſtis fauor diligentiam accipientis ſpectabat? *D. Zeno.* Ait D. Zeno lib. 3. ſer. 33. *Infirmis, ac languidis Iudæis manna teneritudinem tribuerunt. Non enim erant idonei, aut digni; qui cæleſtis panis perpetua ſoliditate fruerentur.* Itaque vt Iudæi erant languidi, & remiſſi in Dei via, ſic illis data eſt mannæ eſca & debilis, & facilis, dum ſeruatur robuſtiſſimus, & fortiſſimus Euchariſtiæ panis Chriſtianis, vt qui ardentius & diligentius ſeſe ad diuina excipienda para- B bant.

§. IX.

Non ſeuera, & rigida, ſed gratioſa, & miſericors eſt lex, quæ homini permittit ſuæ macerationem carnis.

EXpende illud, quod petenti Danieli ieiunia dicitur miſericordia & gratia data in conſpectu principis. Ait enim textus: *Dedit autem Deus Danieli gratiam, & miſericordiam in* C *conſpectu principis eunuchorum.* Et quantula hæc gratia eſt, aut miſericordia Danieli conceſſa, nimirum, quod à menſa regis ieiunet, quod à vino abſtineat? Nonne hoc, quod quis ſe ieiuniis tradere ſinatur, magis ad ſeueritatem, & aſperitatem pertinet, quam ad gratiam & miſericordiam? Sanè rigidi, & auſteri gubernatoris eſt, quod ſubditis ſuis ieiunia longa, & abſtinentias permittat. Cur ergo Daniel non magis dicitur inueniſſe ſeueritatem in conſpectu principis, apud quem inuenit ieiunia, quam gratiam, quam miſericordiam? Satius dicitur à Daniele gratia, & miſericordia inuenta, quam ſeueritas; quando rem perſpicue conſideranti D gratia maxima eſt, & miſericordia, quod ſinatur eius caro in macellum diſtrictionis abire. Hinc Ezech. cap. 20. de legibus datis Iſraelitis *Ezech. 20* ait: *Ergo & ego dedi eis præcepta non bona*, id eſt, aſpera, & dura, & pene importabilia: vt ferrum, & medicamentum durum eſt, aſperum eſt infirmo, vt ait Clemens Rom. lib. 6. conſtit. Apoſt. cap. 21. Sed quæres, vtrum hæc duriſſima præcepta venerint ab auſteritate, & ſeueritate gubernatoris, an ab eiuſdem gratia, & miſericordia? Hæreticus Marcion ex illis acriter mordet duritiem, & ſeueritatem authoris, verum ſapientius Tertul. lib. 2. in Marcionem, *Tertul.* non duritiem, ſed miſericordiam Dei inde co- E gnoſcit, ait enim: *Illam legem non duritiei authoris promulgauit: ſed ratio ſumma benignitatis populi potius duritiem edomantis.* Expende illud, *ratio ſummæ benignitatis*, non ſolum miſericordia, & benignitas Dei fuit, quod legem de tot ciborum abſtinentia, legem, inquam, adeo duram, & pene importabilem carnalibus promulgarit, ſed ea benignitas, & miſericordia fuit maxima, quando ſic carnales appetitus domabantur, mactabantur. Nunquam enim non venit à Dei gratia, & miſericordia, quod caro poſſit in obſequium Dei mortificari. Mariæ Dei matris gratias nemo ignorat, quandoquidem illi ait Angel. Luc. 2. *Aue gratia plena*, *Luc. 2.* & inſuper: *Spiritus ſanctus ſuperueniet in te.*

Quanta

Quanta hæc Mariæ gratia à Deo profecta? Sed illud mirandum, quod inter has marianas gratias memorari poſſit Abelis tolerantia mortis illatæ à fratre, quaſi res eiuſdem generis, & rationis gratiæ. Sic enim S. Amedæus hom. 3. de Incarnat. Chriſti. *In alios ſanctorum venit Spiritus ſanctus, in alios veniet, ſed in te ſuperueniet, quia præ omnibus, & ſuper omnibus elegit te, vt ſuperes vniuerſos, qui ante te fuerunt, vel poſt te futuri ſunt, plenitudine gratiæ. Impleuit quidem Abel tanta innocentia, vt innocens manibus, & mitis eos de de manu fratris necem ſuſciperet; tua vero innocentia nullis nocentium innocentiæ reddidit, & ſaluti.* Ecce tibi plenitudini gratiarum Mariæ comparat Amedæus minorem aliam, ſed tamen plenitudinem gratiarum Abelis. Et quæ erat hæc Abelis plenitudo gratiæ? Ait: *Impleuit quidem Abelem tanta innocentia, vt innocens de manu fratris necem ſuſciperet.* Fuit in Abele plenitudo gratiæ, qua fratris odia, fratris iniurias toleraret, qua ſeſe exponeret morti inferendæ à fratre. Proh Deus, quis hanc æſtimaret gratiam, & non potius auſteriſſimam ſeueritatem! Et tamen gratia eſt, miſericordia eſt, & licet minor, tamen inter Mariæ gratias annumeranda, quo frater innocens fraterno gladio tradatur.

Amedæus

Dan. 1. Et ait Princeps eunuchorum ad Danielem, Timeo ego dominum meũ regem, qui conſtituit vobis cibum, & potum: qui ſi viderit vultus veſtros macilentiores prę cæteris adoleſcentibus coæuis veſtris, condemnabitis caput meum regi. Et dixit Daniel ad Malaſar, quem conſtituerat princeps eunuchorum ſuper Danielem, Ananiam, Miſaelem, & Azariam, Tenta nos, obſecro, ſeruos tuos diebus decem; & dentur nobis legumina ad veſcendum, & aqua ad bibendum: & contemplare vultus noſtros, & vultus puerorum, qui veſcuntur cibo regio: & ſicut videris; facies cum ſeruis tuis. Qui audito ſermone huiuſcemodi, tentauit eos diebus decem. Poſt dies autem decem apparuerunt vultus eorum meliores, & corpulentiores prę omnibus pueris, qui veſcebantur cibo regio. Porro Malaſar tollebat cibaria, & vinum potus eorum; dabátque eis legumina.

§. X.

Infimi principum miniſtri facile corrumpuntur ſpe lucri.

IAm ſapientiſſimus Daniel aulicum ingeniũ imbiberat, & repulſus à Principe eunuchorum, non deſtitit ab eo, quod intendebat, ſed ad Malaſar, qui ſub illo principe miniſtrabat, acceſſit, illique proponit intentum ſuum, & A petit, vt experiatur per decem dies, quam ſine cibo regio, cum ſolis leguminibus poſſit alacrior, & corpulentior viuere. Et cur repulſus ab Aſphenez eunuchorum principe, non magis ab incœpto deſtitit? Cur adhuc magis Malaſari inſtat? Apud illum habebat gratiam ſibi à Deo datam, ait enim textus ſupra: *Dedit autem Deus gratiam Danieli in conſpectu principis eunuchorum.* Apud Malaſar autem non dicitur habuiſſe gratiam; cum ergo a principe ſibi grato, & amico repulſus fuiſſet, cur ſperat à Malaſare magis audiri, qui nec gratus, nec amicus dicitur? Erat Malaſar de minoribus aulæ miniſtris, quo- B rum opera principes in muneribus ſuis ſolent vti, quod animaduertens aulicus iuuenis, hunc auidius aggreditur, quem non dubitauit ſpe lucri poſſe corrumpi. Vndè ait textus: *Et dixit Daniel ad Malaſar:* vbi ſtatim Lyranus ſubdit: *Quod enim Daniel non potuit impetrare à maiori: quærit impetrare à minori, qui erat conſtitutus ad miniſtrandum eis neceſſaria ſpecialiter.* Habent hoc infirmitatis aulæ principum, vnde nullius muneris, aut officij cuſtodia eſt omnino firma, quando præter principes integerrimos pro ſingulis muneribus conſtitutos, neceſſarij ſunt alij innumeri, & minores, & infimi miniſtri. Et quæ ſunt firmiſſimè, & fidiſſime adminiſtrata a prin- C cipibus, per infirmos miniſtros corruptioni patent, & ruinæ. Id quod ſapienter cauebat Ferrandus Diaconus in tertia reg. ad Reginum inquiens: *Tunc autem dux optimus neminem lædet, ſi in omni prætereo illius, non audeat aliquis amicus, cliens, medicus, armiger, aut propter officij publici deuotionem lateri ducis ſemper adiunctus conceſſa beneficia vendere.* Expende, qui ſunt, qui caueri debent a principe, ne eius vendant beneficia, aut munera; non ſolum amici alij æquales, ſed etiam cliens, ſed etiam medicus, ſed etiam armiger, ſed etiam miniſter adiunctus ad exercitium publicum. Et quidem ij, D qui tam parui nominis ſunt in aulis principum, vt medicus, vt armiger, vt alij innominati miniſtri, ij ſunt per quos parui lucelli ſpe munera perduntur, officia venduntur, & intima infirmantur conſilia principum. Hinc Gedeon animaduerſurus in Principes Sochoth, vt omnes caperet, ita vt nec vnus cælari poſſet, illorum ſeruum adit, à quo omnium nomina ſingulariter didicit. Ait enim Iudic. cap. 8. *Reuertenſque de bello Gedeon ante Solis occaſum, apprehendit puerum de viris Sochoth; interrogauitque eum nomina principum, & ſeniorum Sochoth, & deſcripſit ſeptuaginta quinque viros, &c.* Cum audis puerum apprehenſum de viris Sochoth, ne putes puerum E ætate; non enim puer hic ætate erat, quando ſic tot nomina principum diſtinctè tenebat, nec item erat ruſticus quilibet, ſed puer erat officio, nimirum officialis aliquis, aut miniſter vrbanus, ex minoribus illis, qui in aulis, & prætorijs deſeruiunt, & quibus magnarum omnium nomina ſunt patentiſſima. Sed illud in præſenti quærit Abbul. nimirum cur Gedeon hunc præcipue puerum maluit conuenire, & ab illo principum omnium nomina ſcire? Cur non magis feſtinauit vrbem ingredi, & capere aliquem ex principibus, à quo ſimiliter aliorum nomina extorqueret? Sane prudentiſſimus homo nouit aularum infir-

Ferrand.

Iud.8.

Iob, c. 1. cap. 1. *Vir erat in terra Hus nomine Iob, & erat vir ille ſimplex, & rectus:* Circa quæ D. Chryſoſt. in *D. Chryſ.* cat. Græca ait: *In primis laudationem intuere, quod tale germen produxerit Auſitis. Eiuſmodi enim quendam virum frugi in Arabia reperiri, vbi omnes corrupti erant; vbi nullum non extabat exemplum improbitatis, eſt admiratione perquam dignum.* Nunquam non admirabile eſt, quod vir adeo præſtans inueniatur, qui vſque ad domum vitij poſſit virtutes perducere, & ibi retinere illas.

§. VIII.

Iuxta hominis diligentiam accreſcit diuinum auxilium.

EXpende Danielis diligentiam, & ſimul accurrens diuinum auxilium; *Daniel poſuit in corde ſuo ne pollueretur de menſa regis, neque de vino potus eius, & rogauit præpoſitum eunuchorum, ne contaminaretur.* Hæc Daniel. Et quid Deus ad Danielem? *Dedit autem Deus gratiam Danieli, & miſericordiam in conſpectu principis.* Vbi Daniel curauit, ne ſe pollueret, ſtatim illi diuina gratia accurrit, quam promptam experitur homo diligens in obſequio diuino. Ait *Theodor.* Theodor. in præſenti de tribus pueris: *Sequitur autem voluntatem eorum diuina cura, & ſimul atque diuina perſequi inſtituerunt, ſtatim diuino fouentur auxilio.* Nulla fuit mora, cum primum diuina ſequuntur, accurrens experiuntur diuinum auxilium. Quod ſane iuxta diligentiam operantis & creſcere ſolet, & venire: Matth. 2. dicebant Magi: *Vidimus ſtellam eius in oriente, & venimus, &c.* In patria dum erant, ſtellam vident, & ſtellæ lumine fauti arripiunt viam, vt natum regem perueſtigent. Qui poſt longam emenſam viam, poſt intrepidam Ieroſolymis nati regis prædicationem, *intrantes domum, inuenerunt puerum cum Maria matre eius.* Ecce tibi domo ſtellæ lumen vident, vbi autem domo exeunt, labores itineris ſuſcipiunt, iam non ſtellam, ſed totum percipiunt ſolem diuinum. *Chryſoſt.* Pulchre ad hæc D. Chryſoſt. hom. 7. in Matth. inquit: *Erant Magi illi in Perſide ſtellam videre tantummodo, qui vero à Perſide receſſerunt, Solem ipſum aſpexere iuſtitiæ: qui certe neque ſtellam iſtam tandiu videre meruiſſent, niſi cito à Perſide fuiſſent profecti. Surgamus ergo & nos, &c.* Qui ſtellam cæleſtem accipiunt, dum domi erant, ſi ibi manerent, nec viam arriperent, nec vllam diligentiam præſtarent quærendo puero, & ſtellam amitterent, & nunquam ad ſolem peruenirent. At vbi è patria proficiſcuntur, longiſſimæ, & laborioſiſſimæ ſe tradunt viæ, nec peregrinationis per incognita fugiunt diſcrimina; & ſtellæ ducatum habent firmiſſimum, & tandem ad ſolem iuſtitiæ perueniunt, ſub cuius radijs mirum in modum illuminantur in æternam vitam. Creſcit, mihi credite, diuinum auxilium, vbi creſcit diligentia in via virtutum. *Ioan. 6.* Hinc Dominus ad Iudæos ait Joan. 6. de Euchariſtico pane, *Hic eſt panis, qui de cælo deſcendit. Non ſicut manducauerunt patres veſtri manna, & mortui ſunt.* Iudæorum maioribus manna ex cælo datum eſt, Chriſtianis autem & robuſtior, & pretioſior cibus paratur, cum ad nos

A è cælo deſcendit ipſe Dei filius ſub ſpecie panis. Et cur quando nobis cæli tantum cibum præſtant, Iudæis præſtabant mannæ eſcam perfacilem; niſi quia cæleſtis fauor diligentiam accipientis ſpectabat? Ait D. Zeno lib. 3. ſer. 33. *D. Zeno.* *Infirmis, ac languidis Iudæis manna teneritudinem irrorauit. Non enim erant idonei, aut digni; qui cæleſtis panis perpetua ſoliditate fruerentur.* Itaque vt Iudæi erant languidi, & remiſſi in Dei via, ſic illis data eſt mannæ eſca & debilis, & facilis, dum ſeruatur robuſtiſſimus, & fortiſſimus Euchariſtiæ panis Chriſtianis, vt qui ardentius & diligentius ſeſe ad diuina excipienda para-

B bant.

§. IX.

Non ſeuera, & rigida, ſed gratioſa, & miſericors eſt lex, quæ homini permittit ſua macerationem carnis.

EXpende illud, quod petenti Danieli ieiunia dicitur miſericordia & gratia data in conſpectu principis. Ait enim textus: *Dedit autem Deus Danieli gratiam, & miſericordiam in*

C *conſpectu principis eunuchorum.* Et quantula hæc gratia eſt, aut miſericordia Danieli conceſſa, nimirum, quod a menſa regis ieiunet, quod à vino abſtineat? Nonne hoc, quod quis ſe ieiuniis tradere ſinatur, magis ad ſeueritatem, & aſperitatem pertinet, quam ad gratiam & miſericordiam? Sanè rigidi, & auſteri gubernatoris eſt, quod ſubditis ſuis ieiunia longa, & abſtinentias permittat. Cur ergo Daniel non magis dicitur inueniſſe ſeueritatem in conſpectu principis, apud quem inuenit ieiunia, quam gratiam, quam miſericordiam? Satius dicitur à Daniele gratia, & miſericordia inuenta, quam ſeueritas; quando rem perſpicue conſideranti

D gratia maxima eſt, & miſericordia, quod ſinatur eius caro in macellum diſtrictionis abire. Hinc Ezech. cap. 20. de legibus datis Iſraelitis *Ezech. 20* ait: *Ergo & ego dedi eis præcepta non bona*, id eſt, aſpera, & dura, & pene importabilia: vt ferrum, & medicamentum durum eſt, aſperum eſt infirmo, vt ait Clemens Rom. lib. 6. conſtit. Apoſt. cap. 21. Sed quæres, vtrum hæc duriſſima præcepta venerint ab auſteritate, & ſeueritate gubernatoris, an ab eiuſdem gratia, & miſericordia? Hæreticus Marcion ex illis acriter mordet duritiem, & ſeueritatem authoris, verum ſapientius Tertul. lib. 2. in Marcionem, *Tertul.* non duritiem, ſed miſericordiam Dei inde co-

E gnoſcit, ait enim: *Illam legem non duritiæ authoris promulgauit: ſed ratio ſumma benignitatis populi potius duritiem edomantis.* Expende illud, *ratio ſumma benignitatis*, non ſolum miſericordia, & benignitas Dei fuit, quod legem de tot ciborum abſtinentia, legem, inquam, adeo duram, & pene importabilem carnalibus promulgarit, ſed ea benignitas, & miſericordia fuit maxima, quando ſic carnales appetitus domabantur, mactabantur. Nunquam enim non venit a Dei gratia, & miſericordia, quod caro poſſit in obſequium Dei mortificari. Mariæ Dei matris gratias nemo ignorat, quandoquidem illi ait Angel. Luc. 2. *Aue gratia plena*, *Luc. 2.* & inſuper; *Spiritus ſanctus ſuperueniet in te.*

Quanta

Quanta hæc Mariæ gratia à Deo profecta? Sed illud mirandum, quod inter has marianas gratias memorari poſſit Abelis tolerantia mortis illatæ à fratre, quaſi res eiuſdem generis, & rationis gratiæ. Sic enim S. Amedæus hom. 3. de Incarnat. Chriſti. *In alios ſanctorum venit Spiritus ſanctus, in alios veniet, ſed in te ſuperueniet, quia præ omnibus, & ſuper omnibus elegit te, vt ſuperes vniuerſos, qui ante te fuerunt, vel poſt te futuri ſunt, plenitudine gratiæ. Impleuit quidem Abel tanta innocentia, vt innocens manibus, & innocens corde de manu fratris necem ſuſciperet; tua vero innocentia millia nocentium innocentiæ reddidit, & ſaluti.* Ecce tibi plenitudini gratiarum Mariæ comparat Amedæus minorem aliam, ſed tamen plenitudinem gratiarum Abelis. Et quæ erat hæc Abelis plenitudo gratiæ? Ait: *Impleuit quidem Abelem tanta innocentia, vt innocens de manu fratris necem ſuſciperet.* Fuit in Abele plenitudo gratiæ, qua fratris odia, fratris iniurias tolerarer, qua ſeſe exponeret morti inferendæ à fratre. Proh Deus, quis hanc æſtimaret gratiam, & non potius auſteriſſimam ſeueritatem! Et tamen gratia eſt, miſericordia eſt, & licet minor, tamen inter Mariæ gratias annumeranda, quo frater innocens fraterno gladio tradatur.

Amedæus

Dan. 1. Et ait Princeps eunuchorum ad Danielem, Timeo ego dominum meũ regem, qui conſtituit vobis cibum, & potum: qui ſi viderit vultus veſtros macilentiores pręceteris adoleſcentibus coæuis veſtris, condemnabitis caput meum regi. Et dixit Daniel ad Malaſar, quem conſtituerat princeps eunuchorum ſuper Danielem, Ananiam, Miſaelem, & Azariam, Tenta nos, obſecro, ſeruos tuos diebus decem; & dentur nobis legumina ad veſcendum, & aqua ad bibendum: & contemplare vultus noſtros, & vultus puerorum, qui veſcuntur cibo regio: & ſicut videris; facies cum ſeruis tuis. Qui audito ſermone huiuſcemodi, tentauit eos diebus decem. Poſt dies autem decem apparuerunt vultus eorum meliores, & corpulentiores pręomnibus pueris, qui veſcebantur cibo regio. Porro Malaſar tollebat cibaria, & vinum potus eorum; dabátque eis legumina.

§. X.

Infimi principum miniſtri facile corrumpuntur ſpe lucri.

IAm ſapientiſſimus Daniel aulicum ingeniũ imbiberat, & repulſus à Principe eunuchorum, non deſtitit ab eo, quod intendebat, ſed ad Malaſar, qui ſub illo principe miniſtrabat, acceſſit, illique proponit intentum ſuum, &

A petit, vt experiatur per decem dies, quam ſine cibo regio, cum ſolis leguminibus poſſit alacrior, & corpulentior viuere. Et cur repulſus ab Aſphenez eunuchorum principe, non magis ab incœpto deſtitit? Cur adhuc magis Malaſari inſtat? Apud illum habebat gratiam ſibi à Deo datam, ait enim textus ſupra: *Dedit autem Deus gratiam Danieli in conſpectu principis eunuchorum.* Apud Malaſar autem non dicitur habuiſſe gratiam: cum ergo a principe ſibi grato, & amico repulſus fuiſſet, cur ſperat à Malaſare magis audiri, qui nec gratus, nec amicus dicitur? Erat Malaſar de minoribus aulæ miniſtris, quo-
B rum opera principes in muneribus ſuis ſolent vti, quod animaduertens aulicus iuuenis, hunc auidius aggreditur, quem non dubitauit ſpe lucri poſſe corrumpi. Vnde ait textus: *et dixit Daniel ad Malaſar:* vbi ſtatim Lyranus ſubdit: *Quod enim Daniel non potuit impetrare à maiori: quærit impetrare à minori, qui erat conſtitutus ad miniſtrandum eis neceſſaria ſpecialiter.* Habent hoc infirmitatis aulæ principum, vnde nullius muneris, aut officij cuſtodia eſt omnino firma, quando præter principes integerrimos pro ſingulis muneribus conſtitutos, neceſſarij ſunt alij innumeri, & minores, & infimi miniſtri. Et quæ ſunt firmiſſime, & fidiſſime adminiſtrata a prin-
C cipibus, per infirmos miniſtros corruptioni patent, & ruinæ. Id quod ſapienter cauebat Ferrandus Diaconus in tertia reg. ad Reginum inquiens: *Tunc autem dux optimus neminem lædet, ſi in omni præterea illius, non audeat aliquis amicus, cliens, medicus, armiger, aut propter officij publici deuotionem lateri ducis ſemper adiunctus conceſſa beneficia vendere.* Expende, qui ſunt, qui caueri debent à principe, ne eius vendant beneficia, aut munera; non ſolum amici alij æquales, ſed etiam cliens, ſed etiam medicus, ſed etiam armiger; ſed etiam miniſter adiunctus ad exercitium publicum. Et quidem ij,
D qui tam parui nominis ſunt in aulis principum, vt medicus, vt armiger, vt alij innominati miniſtri, ij ſunt per quos parui lucelli ſpe munera perduntur, officia venduntur, & intima infirmantur conſilia principum. Hinc Gedeon animaduerſurus in Principes Socoth, vt omnes caperet, ita vt nec vnus celari poſſet, illorum ſeruum adit, à quo omnium nomina ſingulariter didicit. Ait enim Iudic. cap. 8. *Reuertenſque de bello Gedeon ante Solis occaſum, apprehendit puerum de viris Socoth; interrogauitque eum nomina principum, & ſeniorum Socoth, & deſcripſit ſeptuaginta quinque viros, &c.* Cum audis puerum apprehenſum de viris Socoth, ne putes puerum
E ætate; non enim puer hic ætate erat, quando ſic tot nomina principum diſtincte tenebat, nec item erat ruſticus quilibet, ſed puer erat officio, nimirum officialis aliquis, aut miniſter vrbanus, ex minoribus illis, qui in aulis, & prætorijs deſeruiunt, & quibus magnarum omnium nomina ſunt patentiſſima. Sed illud in præſenti quærit Abbul. nimirum cur Gedeon hunc præcipue puerum maluit conuenire, & ab illo principum omnium nomina ſcire? Cur non magis feſtinauit vrbem ingredi, & capere aliquem ex principibus, à quo ſimiliter aliorum nomina extorqueret? Sane prudentiſſimus homo nouit aularum infir-

Ferrand.

Iud. 8.

Iob, c. 1. cap. 1. *Vir erat in terra Hus nomine Iob, & erat vir ille ſimplex, & rectus:* Circa quæ D. Chryſoſt. in *D. Chryſ.* cat. Greca ait: *In primis laudationem intuere, quod tale germen produxerit Auſitis. Eiuſmodi enim quendam virum frugi in Arabia reperiri, vbi omnes corrupti erant; vbi nullum non extabat exemplum improbitatis, eſt admiratione perquam dignum.* Nunquam non admirabile eſt, quod vir adeo præſtans inueniatur, qui vſque ad domum vitij poſſit virtutes perducere, & ibi retinere illas.

§. VIII.

Iuxta hominis diligentiam accreſcit diuinum auxilium.

EXpende Danielis diligentiam, & ſimul accurrens diuinum auxilium; *Daniel poſuit in corde ſuo ne pollueretur de menſa regis, neque de vino potus eius, & rogauit præpoſitum eunuchorum, ne contaminaretur.* Hæc Daniel. Et quid Deus ad Danielem? *Dedit autem Deus gratiam Danieli, & miſericordiam in conſpectu principis.* Vbi Daniel curauit, ne ſe pollueret, ſtatim illi diuina gratia accurrit, quam promptam experitur homo diligens in obſequio diuino. Ait *Theodor.* Theodor. in præſenti de tribus pueris: *Sequitur autem voluntates eorum diuina cura, & ſimul atque diuina perſequi instituerunt, ſtatim diuino fouentur auxilio.* Nulla fuit mora, cum primum diuina ſequuntur, accurrens experiuntur diuinum auxilium. Quod ſane iuxta diligentiam operantis & creſcere ſolet, & venire: Matth. 2. dicebant Magi: *Vidimus ſtellam eius in oriente, & venimus, &c.* In patria dum erant, ſtellam vident, & ſtellæ lumine fauti arripiunt viam, vt natum regem perueſtigent. Qui poſt longam emenſam viam, poſt intrepidam Ieroſolymis nati regis prædicationem, *intrantes domum, inuenerunt puerum cum Maria matre eius.* Ecce tibi domo ſtellæ lumen vident, vbi autem domo exeunt, labores itineris ſuſcipiunt, iam non ſtellam, ſed totum percipiunt ſolem diuinum. *Chryſoſt.* Pulchre ad hæc D. Chryſoſt. hom. 7. in Matth. inquit: *Etenim Magi illi in Perſide ſtellam videre tantummodo, qui vero à Perſide receſſerunt, Solem ipſum aſpexere iuſtitiæ: qui certe neque ſtellam iſtam tandiu videre meruiſſent, niſi cito à Perſide fuiſſent profecti. Surgamus ergo & nos, &c.* Qui ſtellam cæleſtem accipiunt, dum domi erant, ſi ibi manerent, nec viam arriperent, nec vllam diligentiam præſtarent quærendo puero, & ſtellam amitterent, & nunquam ad ſolem peruenirent. At vbi è patria proficiſcuntur, longiſſimæ, & laborioſiſſimæ ſe tradunt viæ, nec peregrinationis per incognita fugiunt diſcrimina; & ſtellæ ducatum habent firmiſſimum, & tandem ad ſolem iuſtitiæ perueniunt, ſub cuius radijs mirum in modum illuminantur in æternam vitam. Creſcit, mihi credite, diuinum auxilium, vbi creſcit diligentia in via virtutum. *Ioan. 6.* Hinc Dominus ad Iudæos ait Ioan. 6. de Euchariſtico pane, *Hic eſt panis, qui de cælo deſcendit. Non ſicut manducauerunt patres veſtri manna, & mortui ſunt.* Iudæorum maioribus manna ex cælo datum eſt, Chriſtianis autem & robuſtior, & pretioſior cibus paratur, cum ad nos A è cælo deſcendit ipſe Dei filius ſub ſpecie panis. Et cur quando nobis cæli tantum cibum præſtant, Iudæis præſtabant mannæ eſcam perfacilem; niſi quia cæleſtis fauor diligentiam accipientis ſpectabat? *D. Zeno.* Ait D. Zeno lib. 3. ſer. 33. *Infirmis, at languidis Iudæis mannæ teneritudinem irrorauit. Non enim erant idonei, aut digni, qui cæleſtis panis perpetua ſoliditate fruerentur.* Itaque vt Iudæi erant languidi, & remiſſi in Dei via, ſic illis data eſt mannæ eſca & debilis, & facilis, dum ſeruatur robuſtiſſimus, & fortiſſimus Euchariſtiæ panis Chriſtianis, vt qui ardentius & diligentius ſeſe ad diuina excipienda parabant. B

§. IX.

Non ſeuera, & rigida, ſed gratioſa, & miſericors eſt lex, quæ homini permittit ſuæ macerationem carnis.

EXpende illud, quod petenti Danieli ieiunia dicitur miſericordia & gratia data in conſpectu principis. Ait enim textus: *Dedit autem Deus Danieli gratiam, & miſericordiam in* C *conſpectu principis eunuchorum.* Et quantula hæc gratia eſt, aut miſericordia Danieli conceſſa, nimirum, quod à menſa regis ieiunet, quod à vino abſtineat? Nonne hoc, quod quis ſe ieiuniis tradere ſinatur, magis ad ſeueritatem, & aſperitatem pertinet, quam ad gratiam & miſericordiam? Sanè rigidi, & auſteri gubernatoris eſt, quod ſubditis ſuis ieiunia longa, & abſtinentias permittat. Cur ergo Daniel non magis dicitur inueniſſe ſeueritatem in conſpectu principis, apud quem inuenit ieiunia, quam gratiam, quam miſericordiam? Satius dicitur à Daniele gratia, & miſericordia inuenta, quam ſeueritas; quando rem perſpicue conſideranti D gratia maxima eſt, & miſericordia, quod ſinatur eius caro in macellum diſtrictionis abire. Hinc Ezech. cap. 20. de legibus datis Iſraelitis *Ezech. 20* ait: *Ergo & ego dedi eis præcepta non bona*, id eſt, aſpera, & dura, & pene importabilia: vt ferrum, & medicamentum durum eſt, aſperum eſt infirmo, vt ait Clemens Rom. lib. 6. conſtit. Apoſt. cap. 21. Sed quæres, vtrum hæc duriſſima præcepta venerint ab auſteritate, & ſeueritate gubernatoris, an ab eiuſdem gratia, & miſericordia? Hæreticus Marcion ex illis acriter mordet duritiem, & ſeueritatem authoris, verum ſapientius Tertul. lib. 2. in Marcionem, *Tertul.* non duritiem, ſed miſericordiam Dei inde co- E gnoſcit, ait enim: *Illam legem non duritiei authoris promulgauit: ſed ratio ſumma benignitatis populi potius duritiem edomantis.* Expende illud, *ratio ſumma benignitatis*, non ſolum miſericordia, & benignitas Dei fuit, quod legem de tot ciborum abſtinentia, legem, inquam, adeo duram, & pene importabilem carnalibus promulgarit, ſed ea benignitas, & miſericordia fuit maxima, quando ſic carnales appetitus domabantur, mactabantur. Nunquam enim non venit a Dei gratia, & miſericordia, quod caro poſſit in obſequium Dei mortificari. Mariæ Dei matris gratias nemo ignorat, quandoquidem illi ait Angel. Luc. 2. *Aue gratia plena*, *Luc. 2.* & inſuper: *Spiritus ſanctus ſuperueniet in te.*

Quanta

Digitized by Google

Quanta hæc Mariæ gratia à Deo profecta? Sed illud mirandum, quod inter has marianas gratias memorari poſſit Abelis tolerantia mortis illatæ à fratre, quaſi res eiuſdem generis, *Amedæus* & rationis gratiæ. Sic enim S. Amedæus hom. 3. de Incarnat. Chriſti. *In alios ſanctorum venit Spiritus ſanctus, in alios veniet, ſed in te ſuperueniet, quia præ omnibus, & ſuper omnibus elegit te, vt ſuperes vniuerſos, qui ante te fuerunt, vel poſt te futuri ſunt, plenitudine gratiæ. Impleuit quidem Abel tanta innocentia, vt innocens manibus, & mitis corde de manu fratris necem ſuſciperet; tua vero innocentia millia nocentium innocentiæ reddidit, & ſaluti.* Ecce tibi plenitudini gratiarum Mariæ comparat Amedæus minorem aliam, ſed tamen plenitudinem gratiarum Abelis. Et quæ erat hæc Abelis plenitudo gratiæ? Ait: *Impleuit quidem Abelem tanta innocentia, vt innocens de manu fratris necem ſuſciperet.* Fuit in Abele plenitudo gratiæ, qua fratris odia, fratris iniurias toleraret, qua ſeſe exponeret morti inferendæ à fratre. Proh Deus, quis hanc æſtimaret gratiam, & non potius auſteriſſimam ſeueritatem! Et tamen gratia eſt, miſericordia eſt, & licet minor, tamen inter Mariæ gratias annumeranda, quo frater innocens fraterno gladio tradatur.

Dan. 1. Et ait Princeps eunuchorum ad Danielem, Timeo ego dominum meũ regem, qui conſtituit vobis cibum, & potum: qui ſi viderit vultus veſtros macilentiores præ cæteris adoleſcentibus coæuis veſtris, condemnabitis caput meum regi. Et dixit Daniel ad Malaſar, quem conſtituerat princeps eunuchorum ſuper Danielem, Ananiam, Miſaelem, & Azariam, Tenta nos, obſecro, ſeruos tuos diebus decem; & dentur nobis legumina ad veſcendum, & aqua ad bibendum: & contemplare vultus noſtros, & vultus puerorum, qui veſcuntur cibo regio: & ſicut videris; facies cum ſeruis tuis. Qui audito ſermone huiuſcemodi, tentauit eos diebus decem. Poſt dies autem decem apparuerunt vultus eorum meliores, & corpulentiores præ omnibus pueris, qui veſcebantur cibo regio. Porro Malaſar tollebat cibaria, & vinum potus eorum; dabátque eis legumina.

§. X.

Infimi principum miniſtri facile corrumpuntur ſpe lucri.

IAm ſapientiſſimus Daniel aulicum ingeniũ imbibetat, & repulſus à Principe eunuchorum, non deſtitit ab eo, quod intendebat, ſed ad Malaſar, qui ſub illo principe miniſtrabat, acceſſit, illique proponit intentum ſuum, &

A petit, vt experiatur per decem dies, quam ſine cibo regio, cum ſolis leguminibus poſſit alacrior, & corpulentior viuere. Et cur repulſus ab Aſphenez eunuchorum principe, non magis ab incœpto deſtitit? Cur adhuc magis Malaſari inſtat? Apud illum habebat gratiam ſibi à Deo datam, ait enim textus ſupra: *Dedit autem Deus gratiam Danieli in conſpectu principis eunuchorum.* Apud Malaſar autem non dicitur habuiſſe gratiam; cum ergo a principe ſibi grato, & amico repulſus fuiſſet, cur ſperat a Malaſare magis audiri, qui nec gratus, nec amicus dicitur? Erat Malaſar de minoribus aulæ miniſtris, quo-
B rum opera principes in muneribus ſuis ſolent vti, quod animaduertens aulicus iuuenis, hunc auidius aggreditur, quem non dubitauit ſpe lucri poſſe corrumpi. Vndè ait textus: *Et dixit Daniel ad Malaſar:* vbi ſtatim Lyranus ſubdit: *Quod enim Daniel non potuit impetrare à maiori: quærit impetrare à minori, qui erat conſtitutus ad miniſtrandum eis neceſſaria ſpecialiter.* Habent hoc infirmitatis aulæ principum, vnde nullius muneris, aut officij cuſtodia eſt omnino firma, quando præter principes integerrimos pro ſingulis muneribus conſtitutos, neceſſarij ſunt alij innumeri, & minores, & infimi miniſtri. Et quæ ſunt firmiſſime, & fidiſſime adminiſtrata a prin-
C cipibus, per infimos miniſtros corruptioni patent, & ruinæ. Id quod ſapienter cauebat Ferrandus Diaconus in tertia reg. ad Regiuum inquiens: *Tunc autem dux optimus neminem lædet, ſi in omni prætorio illius, non audeat aliquis amicus, cliens, medicus, armiger, aut propter officij publici deuotionem lateri ducis ſemper adiunctus conceſſa beneficia vendere.* Expende, qui ſunt, qui caueri debent à principe, ne eius vendant beneficia, aut munera; non ſolum amici alij æquales, ſed etiam cliens, ſed etiam medicus, ſed etiam armiger; ſed etiam miniſter adiunctus ad exercitium publicum. Et quidem ij, *Ferrand.*
D qui tam parui nominis ſunt in aulis principum, vt medicus, vt armiger, vt alij innominati miniſtri, ij ſunt per quos parui lucelli ſpe munera perduntur, officia venduntur, & intima infirmantur conſilia principum. Hinc Gedeon animaduerſurus in Principes Sochoth, vt omnes caperet, ita vt nec vnus celari poſſet, illorum ſeruum adit, à quo omnium nomina ſingulariter didicit. Ait enim Iudic. cap. 8. *Reuertenſque de bello Gedeon ante Solis occaſum, apprehendit puerum de viris Sochoth; interrogauitque eum nomina principum, & ſeniorum Sochoth, & deſcripſit ſeptuaginta quinque viros, &c.* Cum audis puerum apprehenſum de viris Sochoth, ne putes puerum *Iud. 8.*
E ætate; non enim puer hic ætate erat, quando ſic tot nomina principum diſtincte tenebat, nec item erat ruſticus quilibet, ſed puer erat officio, nimirum officialis aliquis, aut miniſter vrbanus, ex minoribus illis, qui in aulis, & prætorijs deſeruiunt, & quibus magnatum omnium nomina ſunt patentiſſima. Sed illud in præſenti quærit Abbul. nimirum cur Gedeon hunc præcipue puerum maluit comprehendere, & ab illo principum omnium nomina ſcire? Cur non magis feſtinauit vrbem ingredi, & capere aliquem ex principibus, à quo ſimiliter aliorum nomina extorqueret? Sane prudentiſſimus homo nouit aularum infir-

Iob, c. 1. cap. 1. *Vir erat in terra Hus nomine Iob, & erat vir ille ſimplex, & rectus:* Circa quæ D. Chryſoſt. in *D. Chryſ.* cat. Græca ait: *In primis laudationem intuere, quod tale germen produxerit Auſitis. Eiuſmodi enim quendam virum frugi in Arabia reperiri, vbi omnes corrupti erant; vbi nullum non extabat exemplum improbitatis, eſt admiratione perquam dignum.* Nunquam non admirabile eſt, quod vir adeo præſtans inueniatur, qui vſque ad domum vitij poſſit virtutes perducere, & ibi retinere illas.

§. VIII.

Iuxta hominis diligentiam accreſcit diuinum auxilium.

EXpende Danielis diligentiam, & ſimul accurrens diuinum auxilium; *Daniel poſuit in corde ſuo ne pollueretur de menſa regis, neque de vino potus eius, & rogauit præpoſitum eunuchorum, ne contaminaretur.* Hæc Daniel. Et quid Deus ad Danielem? *Dedit autem Deus gratiam Danieli, & miſericordiam in conſpectu principis.* Vbi Daniel curauit, ne ſe pollueret, ſtatim illi diuina gratia accurrit, quam promptam experitur homo diligens in obſequio diuino. Ait *Theodor.* Theodor. in præſenti de tribus pueris: *Sequitur autem voluntates eorum diuina cura, & ſimul atque diuina perſequi inſtituerunt, ſtatim diuino fouentur auxilio.* Nulla fuit mora, cum primum diuina ſequuntur, accurrens experiuntur diuinum auxilium. Quod ſane iuxta diligentiam operantis & creſcere ſolet, & venire: Matth. 2. dicebant Magi: *Vidimus ſtellam eius in oriente, & venimus, &c.* In patria dum erant, ſtellam vident, & ſtellæ lumine fauti arripiunt viam, vt natum regem perueſtigent. Qui poſt longam emenſam viam, poſt intrepidam Ieroſolymis nati regis prædicationem, *intrantes domum, inuenerunt puerum cum Maria matre eius.* Ecce tibi domo ſtellæ lumen vident, vbi autem domo exeunt, labores itineris ſuſcipiunt, iam non ſtellam, ſed totum percipiunt ſolem diuinum. *Chryſoſt.* Pulchre ad hæc D. Chryſoſt. hom. 7. in Matth. inquit: *Etenim Magi illi in Perſide ſtellam videre tantummodo, qui vero à Perſide receſſerunt, Solem ipſum aſpexere iuſtitiæ: qui certe neque ſtellam iſtam tandiu videre meruiſſent, niſi cito à Perſide fuiſſent profecti. Surgamus ergo & nos, &c.* Qui ſtellam cæleſtem accipiunt, dum domi erant, ſi ibi manerent, nec viam arriperent, nec vllam diligentiam præſtarent quærendo puero, & ſtellam amitterent, & nunquam ad ſolem peruenirent. At vbi è patria proficiſcuntur, longiſſimæ, & laborioſiſſimæ ſe tradunt viæ, nec peregrinationis per incognita fugiunt diſcrimina; & ſtellæ ducatum habent firmiſſimum, & tandem ad ſolem iuſtitiæ perueniunt, ſub cuius radijs mirum in modum illuminantur in æternam vitam. Creſcit, mihi credite, diuinum auxilium, vbi creſcit diligentia in via virtutum. *Ioan. 6.* Hinc Dominus ad Iudæos ait Ioan. 6. de Eucharistico pane, *Hic eſt panis, qui de cælo deſcendit. Non ſicut manducauerunt patres veſtri manna, & mortui ſunt.* Iudæorum maioribus manna ex cælo datum eſt, Chriſtianis autem & robuſtior, & pretioſior cibus paratur, cum ad nos

A è cælo deſcendit ipſe Dei filius ſub ſpecie panis. Et cur quando nobis cæli tantum cibum præſtant, Iudæis præſtabant mannæ eſcam perfacilem; niſi quia cæleſtis fauor diligentiam accipientis ſpectabat? Ait D. Zeno lib. 3. ſer. 33. *D. Zeno.* *Infirmis, ac languidis Iudæis manna teneritudinem irrorauit. Non enim erant idonei, aut digni; qui cæleſtis panis perpetua ſoliditate fruerentur.* Itaque vt Iudæi erant languidi, & remiſſi in Dei via, ſic illis data eſt mannæ eſca & debilis, & facilis, dum ſeruatur robuſtiſſimus, & fortiſſimus Euchariſtiæ panis Chriſtianis, vt qui ardentius & diligentius ſeſe ad diuina excipienda parabant. B

§. IX.

Non ſeuera, & rigida, ſed gratioſa, & miſericors eſt lex, quæ homini permittit ſuæ macerationem carnis.

EXpende illud, quod petenti Danieli ieiunia dicitur miſericordia & gratia data in conſpectu principis. Ait enim textus: *Dedit autem Deus Danieli gratiam, & miſericordiam in* C *conſpectu principis eunuchorum.* Et quantula hæc gratia eſt, aut miſericordia Danieli conceſſa, nimirum, quod à menſa regis ieiunet, quod à vino abſtineat? Nonne hoc, quod quis ſe ieiuniis tradere ſinatur, magis ad ſeueritatem, & aſperitatem pertinet, quam ad gratiam & miſericordiam? Sanè rigidi, & auſteri gubernatoris eſt, quod ſubditis ſuis ieiunia longa, & abſtinentias permittat. Cur ergo Daniel non magis dicitur inueniſſe ſeueritatem in conſpectu principis, apud quem inuenit ieiunia, quam gratiam, quam miſericordiam? Satius dicitur à Daniele gratia, & miſericordia inuenta, quam ſeueritas; quando rem perſpicue conſideranti D gratia maxima eſt, & miſericordia, quod ſinatur eius caro in macellum diſtrictionis abire. Hinc Ezech. cap. 20. de legibus datis Iſraelitis *Ezech. 20* ait: *Ergo & ego dedi eis præcepta non bona*, id eſt, aſpera, & dura, & pene importabilia: vt ferrum, & medicamentum durum eſt, aſperum eſt infirmo, vt ait Clemens Rom. lib. 6. conſtit. Apoſt. cap. 21. Sed quæres, vtrum hæc duriſſima præcepta venerint ab auſteritate, & ſeueritate gubernatoris, an ab eiuſdem gratia, & miſericordia? Hæreticus Marcion ex illis acriter mordet duritiem, & ſeueritatem authoris, verum ſapientius Tertul. lib. 2. in Marcionem, *Tertul.* non duritiem, ſed miſericordiam Dei inde co- E gnoſcit, ait enim: *Illam legem non duritiæ authoris promulgauit: ſed ratio ſummæ benignitatis populi potius duritiem edomantis.* Expende illud, *ratio ſummæ benignitatis*, non ſolum miſericordia, & benignitas Dei fuit, quod legem de tot ciborum abſtinentia, legem, inquam, adeo duram, & pene importabilem carnalibus promulgarit, ſed ea benignitas, & miſericordia fuit maxima, quando ſic carnales appetitus domabantur, mactabantur. Nunquam enim non venit a Dei gratia, & miſericordia, quod caro poſſit in obſequium Dei mortificari. Mariæ Dei matris gratias nemo ignorat, quandoquidem illi ait Angel. Luc. 1. *Aue gratia plena,* *Luc. 1.* & inſuper: *Spiritus ſanctus ſuperueniet in te.*

Quanta

Digitized by Google

Quanta hæc Mariæ gratia à Deo profecta? Sed illud mirandum, quod inter has marianas gratias memorari poſſit Abelis tolerantia mortis illatæ à fratre, quaſi res eiuſdem generis, & rationis gratiæ. Sic enim S. Amedæus hom. 3. de Incarnat. Chriſti. *In alios ſanctorum venit Spiritus ſanctus, in alios veniet, ſed in te ſuperueniet, quia præ omnibus, & ſuper omnibus elegit te, vt ſuperes vniuerſos, qui ante te fuerunt, vel poſt te futuri ſunt, plenitudine gratiæ. Impleuit quidem Abel tanta innocentia, vt innocens manibus, & mitis corde de manu fratris necem ſuſciperet; tua vero innocentia milli a nocentium innocentiæ reddidit, & ſaluti.* Ecce tibi plenitudini gratiarum Mariæ comparat Amedæus minorem aliam, ſed tamen plenitudinem gratiarum Abelis. Et quæ erat hæc Abelis plenitudo gratiæ? Ait: *Impleuit quidem Abelem tanta innocentia, vt innocens de manu fratris necem ſuſciperet.* Fuit in Abele plenitudo gratiæ, qua fratris odia, fratris iniurias tolerarer, qua ſeſe exponeret morti inferendæ à fratre. Proh Deus, quis hanc æſtimaret gratiam, & non potius auſteriſſimam ſeueritatem! Et tamen grata eſt, miſericordia eſt, & licet minor, tamen inter Mariæ gratias annumeranda, quo frater innocens fraterno gladio tradatur.

Amedæus

Dan. 1. Et ait Princeps eunuchorum ad Danielem, Timeo ego dominum meũ regem, qui conſtituit vobis cibum, & potum: qui ſi viderit vultus veſtros macilentiores prę cæteris adoleſcentibus coęuis veſtris, condemnabitis caput meum regi. Et dixit Daniel ad Malaſar, quem conſtituerat princeps eunuchorum ſuper Danielem, Ananiam, Miſaelem, & Azariam, Tenta nos, obſecro, ſeruos tuos diebus decem; & dentur nobis legumina ad veſcendum, & aqua ad bibendum: & contemplare vultus noſtros, & vultus puerorum, qui veſcuntur cibo regio: & ſicut videris; facies cum ſeruis tuis. Qui audito ſermone huiuſcemodi, tentauit eos diebus decem. Poſt dies autem decem apparuerunt vultus eorum meliores, & corpulentiores prę omnibus pueris, qui veſcebantur cibo regio. Porro Malaſar tollebat cibaria, & vinum potus eorum; dabátque eis legumina.

§. X.

Infimi principum miniſtri facile corrumpuntur ſpe lucri.

IAm ſapientiſſimus Daniel aulicum ingeniũ imbiberat, & repulſus à Principe eunuchorum, non deſtitit ab eo, quod intendebat, ſed ad Malaſar, qui ſub illo principe miniſtrabat, acceſſit, illique proponit intentum ſuum, &

A petit, vt experiatur per decem dies, quam ſine cibo regio, cum ſolis leguminibus poſſit alacrior, & corpulentior viuere. Et cur repulſus ab Aſphenez eunuchorum principe, non magis ab incœpto deſtitit? Cur adhuc magis Malaſari inſtat? Apud illum habebat gratiam ſibi à Deo datam, ait enim textus ſupra: *Dedit autem Deus gratiam Danieli in conſpectu principis eunuchorum.* Apud Malaſar autem non dicitur habuiſſe gratiam; cum ergo a principe ſibi grato, & amico repulſus fuiſſet, cur ſperat à Malaſare magis audiri, qui nec gratus, nec amicus dicitur? Erat Malaſar de minoribus aulæ miniſtris, quo-

B rum opera principes in muneribus ſuis ſolent vti, quod animaduertens aulicus iuuenis, hunc auidius aggreditur, quem non dubitauit ſpe lucri poſſe corrumpi. Vnde ait textus: *et dixit Daniel ad Malaſar:* vbi ſtatim Lyranus ſubdit: *Quod enim Daniel non potuit impetrare à maiori, quærit impetrare à minori, qui erat conſtitutus ad miniſtrandum eis neceſſaria ſpecialiter.* Habent hoc infirmitatis aulæ principum, vnde nullius muneris, aut officij cuſtodia eſt omnino firma, quando præter principes integerrimos pro ſingulis muneribus conſtitutos, neceſſarij ſunt alij innumeri, & minores, & infimi miniſtri. Et quæ ſunt firmiſſime, & fidiſſime adminiſtrata a prin-

C cipibus, per infirmos miniſtros corruptioni patent, & ruinæ. Id quod ſapienter cauebat Ferrandus Diaconus in tertia reg. ad Reginum inquiens: *Tunc autem dux optimus neminem lædet, ſi in omni prætorio illius, non audeat aliquis amicus, cliens, medicus, armiger, aut propter officij publici deuotionem lateri ducis ſemper adiunctus conceſſa beneficia vendere.* Expende, qui ſint, qui caueri debent à principe, ne eius vendant beneficia, aut munera; non ſolum amici alij æquales, ſed etiam cliens, ſed etiam medicus, ſed etiam armiger, ſed etiam miniſter adiunctus ad exercitium publicum. Et quidem ij, Ferrand.

D qui tam parui nominis ſunt in aulis principum, vt medicus, vt armiger, vt alij innominati miniſtri, ij ſunt per quos parui lucelli ſpe munera perduntur, officia venduntur, & intima infirmantur conſilia principum. Hinc Gedeon animaduerſurus in Principes Sochoth, vt omnes caperet, ita vt nec vnus cælari poſſet, illorum ſeruum adit, à quo omnium nomina ſingulariter didicit. Ait enim Iudic. cap. 8. *Reuertenſque de bello Gedeon ante Solis occaſum, apprehendit puerum de viris Sochoth; interrogauitque eum nomina principum, & ſeniorum Sochoth, & deſcripſit ſeptuaginta quinque viros, &c.* Cum audis puerum apprehenſum de viris Sochoth, ne putes puerum Iud. 8.

E ætate; non enim puer hic ætate erat, quando ſic tot nomina principum diſtincte tenebat, nec item erat ruſticus quilibet, ſed puer erat officio, nimirum officialis aliquis, aut miniſter vrbanus, ex minoribus illis, qui in aulis, & prætorijs deſeruiunt, & quibus magnatum omnium nomina ſunt patentiſſima. Sed illud in præſenti quærit Abbul. nimirum cur Gedeon hunc præcipue puerum maluit conuenire, & ab illo principum omnium nomina ſcire? Cur non magis feſtinauit vrbem ingredi, & capere aliquem ex principibus, à quo ſimiliter aliorum nomina extorqueret? Sane prudentiſſimus homo nouit aularum infir-

A miorem partem eſſe illam, quæ conſtat ex minoribus miniſtris; nunquam enim in ſtrenuis, & maximis viris deficit, qui vereatur principis offenſam, qui non curet, & nitatur principem periculis eripere, in minoribus autem officialibus raro inuenitur, qui hæc curet. Ideò Gedeon vbi vniuerſos principes perdere nitebatur, vnum ex minoribus miniſtris aggreditur, à quo omnia principum diſcit, ne euadat vllus; & nequit rem ab ſtrenuo, & maximo viro exquirere, à quo veretur, quod occultarentur principes in vitam. Hinc Dan. 2. Dormienti regi ſtatua viſa eſt, aurea in capite, circa pectus argentea, pedes habens, & ferreos, & fictiles: quos vbi tangit paruulus lapillus, omnia rediguntur in fauillam. Quid hoc portendit? Sane huius ſtatuæ, rem, qui attigit, eſt Petrus Bleſſenſis epiſt. 95. data *Pet. Bleſ.* Regi Angliæ, vbi dicit. *Si in auditorio veſtræ celſitudinis, cauſarum negotia ventilantur, ibi nec aura munerum locum inuenit, omnia procedunt in iuditio, & iuſtitia, nec excedunt ſtatuta veſtra limitem æquitatis. Porro ſi ad pedaneos, & minores iudices pauperum negotia deuoluantur, iuſtificatur impius pro muneribus, &c.* Quid pulchrius? Principum iudicium auro incorruptibilius, & præſtantius eſt; ſi ad hæc aurea capita curras nil inuenies non incorruptum. Verum cum C pedales miniſtri è puluere orti, & concreti adeuntur, ibi & corruptio, & ruina Reipublicæ.

§. XI.

Aulicorum amicitia ſumma, vel ad vmbram diſcriminis ſubeundi frigeſcit.

QVam gratioſus eſſet Daniel Principi eunuchorum, oſtendit textus dicens: *Dedit autem Danieli gratiam & miſericordiam in conſpectu principis eunuchorum.* Sed qui tanta D gratia, & amicitia pollebat apud Principem, fortaſſe illa fretus ab illo petit, ne cibis regijs amplius fatigetur. Quid ad hæc gratioſiſſimus, & amiciſſimus princeps? Ait ipſe: *Timeo ego Dominum meum regem, qui conſtituit vobis cibum, & potum, qui ſi viderit vultus veſtros macilentiores præ cæteris adoleſcentibus coæuis veſtris, condemnabitis caput meum regi.* Ecce tibi tota gratia, & amicitia principis eo peruenit, vt rem adeò facilem non permittat Daniel. Qualem ergo gratiam, qualem amicitiam, qualem fauorem habet Daniel apud Principem, à quo facultatem adeò paruam non obtinet? Cur dicatur gratiam habere Da- E niel cum principe, qui tam futilis metus prætextu facultatem abſtinendi à nouis cibis denegat? Ea eſt gratia? Ea eſt amicitia? Equidem gratia eſt, amicitia eſt cum aulico Principe; aulicorum autem amicitia ſumma, & gratia vel ad vmbram diſcriminis prorſus frigeſcit. Rem oſtendit Egeſippus lib. 1. de Excid. *Egeſipp.* cap. 29. in Herode ad amicum regium confugiente. Ait enim: *Prius tamen, quam de morte fratris cognoſceret Herodes, Bocchum Arabiæ regem alienum reperit, quem amicum credebat: nam is fidem cum tempore mutauit; & iam appropinquantem Arabiæ finibus Herodem vetuit intrare. Compoſito, quod ſibi Parthorum nuntijs inſinuatum* A *foret, ne profugum ſuum in regnum Arabiæ recipiendum putaret, bellique grauiſſimi cauſam ſibi gigneret.* Hæc eſt amuſſis aulicæ amicitiæ, ſi damnum immineat; ſi timeatur vel moleſtiæ vmbra, fragrantiſſimæ quæque amicitiæ frigent. Non eſt petendum, nec ſperandum ab aulico amico, quod illi poteſt eſſe timori. Quod in ſe expertus fuerat rex Dauid Pſalm. 30. inquiens: *Factus ſum timor notis meis. Qui videbant me foras fugerunt à me, obliuioni datus ſum tanquam mortuus à corde.* *Pſal. 30.* Ecce tibi, quid accidat Dauidi inter amicitias aulicas, inter amicitias regias, factus eſt timor notis, factus B eſt timor amicis, hoc eſt, eò ſtatus deuenit, vt per illum aliquid poſſent ſibi amici timere, & vt aliquid potuerunt ſibi per Danielem amici timere, vniuerſi eum dereliquerunt, & vt mortuum habuerunt. Euthim. ait: *Obliuioni datus eſt Daniel veteribus amicis, ne in aduerſariorum ſuſpitionem venirent.* *Euthym.* Vbi Dauidis amici vereri cœperunt, timere cœperunt, ne ipſi propter Danielis amicitiam ſuſpecti eſſent potentioribus aduerſarijs, ſtatim ab illo tanquam à mortuo exciderunt. Nunquam enim aulicorum amicitiæ non frigent, vbi timor inſtat diſcriminis. Micheas, cap. 7. ait: *Nolite credere amico, nolite credere in duce.* *Mich. 7.* Græce: *Ne* C *credatis in amicis, neque ſperetis in ducibus.* Et cur in ducibus non ſperandum eſt? Ait D. Cyril. Alex. ibi: *Res enim lubrica, & incerta, & infructuoſa omnino eſt. Poſtquam enim Babylonius aduenit Samariam depopulaturus, tum finitimorum populorum duces, quamuis firmiſſimas illi ſuppetias polliciti, neceſſe habentes pro ſeipſis decertare, ſuæ ſaluti in primis dabant operam, de illis tuendis, conſeruandiſque ne tantillum cogitantes.* *D. Cyril.* Ea eſt in ducibus, & principibus amicitia, quam obliuiſcantur, vbi acciderit aliquid, quod per ſe timeant.

§. XII.

Aulici miniſtri multos timores portendunt, in quauis regalium ſumptuum diminutione.

EXpende, quid petat Daniel ab eunuchorum principe, & quid timeat ille princeps: Daniel petebat, ne ſibi, ſocijſque ſuis darentur cibi regij, in quibus non paruus erat quotidie ſumptus; ſed contentus erat viliori cibo, qui pretio poſſet haberi vili. Petebat ergo Daniel rem, in qua multum minorabantur regales ſumptus. Ad hanc tamen petitionem quid reſpondet Princeps? *Timeo ego dominum meum regem, qui conſtituit vobis cibum, &c.* Petitur id, quo minoratur ſumptus, & times? Cur non magis times, ſi fiant ſumptus? Cur tibi res timoris viſa eſt, illa quæ potius videbatur res lætitiæ, quando regales ſumptus ſic minorabantur? Equidem aulici principes non læti accipiunt verbum de minuendis ſumptibus; maxime abhorrent, & timent in verbis illis, quæ ſunt circa ſumptus moderandos, minuendos. Pulchre D. Bern. lib. 4. de conſider. ad Eugen. de ijs Palatinorum genijs monet Pontificem: *D. Bern.* *Inter hæc tu paſtor procedis deauratus: tam multa circumdatus varietate. Si cauſa requireret,*

paulò

pauid ſummiſſius agere , ac ſocialius te habere tentaueris : abſit , inquiunt , non decet ; tempori non congruit , maieſtati non conuenit , quam geras perſonam attendito. Ita omne humile probro ducitur in er Palatinos. Ecce tibi quot indecentias, quot timores prætendant Palatini, ne diminutio fiat in ambitioſis , & glorioſis ſumptibus. Nihil, quod ſummiſſionem , & moderationem oleat, non execratur , non timetur , licet inde creſcant in immenſum regales diuitiæ.

Dan. 1. Pueris autem his dedit Deus ſcientiam , & diſciplinam in omni libro , & ſapientia : Danieli autem intelligentiam omnium viſionum , & ſomniorum. Completis itaque diebus, poſt quos dixerat rex , vt introducerentur ; introduxit eos præpoſitus eunuchorum in conſpectu Nabuchodonoſor. Cumque eis locutus fuiſſet rex, non ſunt inuenti tales de vniuerſis , vt Daniel , Ananias , Miſael , & Azarias , & ſteterunt in conſpectu regis: Et omne verbum ſapientiæ , & intellectus , quod ſciſcitatus eſt ab eis rex, inuenit in eis decuplum ſuper cunctos Ariolos , & Magos , qui erant in regno eius. Fuit autem Daniel vſque ad annum primum Cyri regis.

§. XII.

In veri Dei ſchola , vel puerili eam ebibunt ſapientiam , qua ſapientiſſimos quoſque detriumphent.

NOn longæuitate ſtudiorum detritis , ſed florentibus adhuc iuuenibus , qui in Dei maximi , & veri obſequijs ſe ſe exercent, eam ipſe Deus ſapientiam præbet , quam ſtupeant ſapientes , & reges. Sane iuuenili in flore erat Daniel, & dum in Dei obſequium abſtinet à gentilium menſis , tripodem inuenit in Dei ſchola , ex quo certiora , & ſapientiora oracula populis reddat. Ait enim textus: *Pueris autem his dedit Deus ſcientiam , & diſciplinam in omni libro , & ſapientia. Danieli autem intelligentiam omnium viſionum , & ſomniorum , &c.* Non multi ſtudiorum anni , non multæ vigiliæ , ſed Deus dedit adeo ingentem cumulum ſapientiæ puero , a Deo enim vero ſic puerulii ipſi inſtituuntur , vt triumphent de ſapientibus. Ad hæc dicebat Theodor. *A puero , qua ſibi diuinitus reuelabantur , Daniel vid bat , non in ſomnis tantum , ſed etiam vigilans , & poterat , quę alijs oſtenderentur , interpretari. Hinc etiam docemur authorem omnium rerum Deum nullam ætatis rationem habere , ſed pietatem tantum , ac religionis ſtudium requirere : quam in iuuene compeita , multis eum natu maioribus anteponit.* Non anni , non curriculorum ſpatia longa adeo neceſſaria ſunt in Dei ſchola , vt neceſſarium eſt virtutum ſtudium ; hoc ſi adſit , puerulus , licet ſis , ſapientia ea Deo accepta ſapientiſſimos quoſque ſuperabis.

Theodor.

Ezech. 10. vbi ſacra animalia Dei currui oſtenduntur alligata , ait text. *Facies vna , facies Cherub* : quod ſi in Cherub nominis ethymologiam quæras , Alcazar noſter notation. 7. ad cap. 4. Apocal. duas , aut tres ethymologias in rem præſentem accommodatiſſimas proponit. Altera eſt ex Biblijs regijs, vt dicat , *Cherub quaſi pugnans* : altera eſt ex Vaticanis, nimirum *Cherub quaſi magiſter.* Tertia ab illo aſſignata eſt : *Cherub quaſi puer.* Ecce tibi, qui ſub curru Dei apparet , ſub eo nomine oſtenditur , quo videatur , & quaſi puer , & quaſi magiſter , & quaſi pugnans. Et quid magiſterium , & prælia ad puerum? Equidem ad puerum , qui ſub Dei veri gubernatione viuat, non indignum eſt quod magiſterium referatur, & pugna; quando ſub vero Deo , vel puerulii eam ſapientiam acquirunt , qua poſſint mundiales poteſtates inſtruere , & illas deuincere. Cantic. 3. de Regia ſponſi locuta eius amatrix ait: *En lectulum Salomonis ſexaginta fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſræl , omnes tenentes gladios , & ad bella doctiſſimi.* Itaque & doctiſſimi , & fortiſſimi oſtenduntur excubitores cæleſtis cubiculi , de quibus tamen locutus Dominus apud Lucam cap. 11. ait : *Oſtium clauſum eſt , & pueri mei mecum ſunt in cubili.* Doctiſſimos , & fortiſſimos illos ab ſponſa oſtenſos , Dominus dicit eſſe pueros. Et quid pueri cum tanta doctrina? Quid pueri cum tanta fortitudine ? Sane in Dei ſchola nihil differunt pueri & doctiſſimi, pueri , & fortiſſimi ; ſed qui vel puerulii ſunt incredibili ſolent effulgere doctrina , & fortitudine. Ex quo ſapienter elicit D. Niſſen. hom. 6. in Cant. *Idem eſt ergo dicere armatos eſſe circa lectulum , & infantes.* Dummodo in Dei cubiculo miniſtrent , nihil intereſt , quod dicantur infantes eſſe , ſiue armati , & ad bella doctiſſimi ; quando ſub hoc Deo vel ipſa infantia , vel ipſa infirmitas poſſit differere cum mundialibus poteſtatibus , & illas vincere. Quo ſpectans Sapient. cap. 8. ait : *Propoſui ergo ſapientiam adducere mihi ad conuiuendum , ſciens quoniam mecum communicabit de bonis ; & erit allocutio cogitationis , & tędij mei. Habebo propter hanc claritatem ad turbas , & honorem apud ſeniores iuuenis : & acutus inueniar in iudicio , & in conſpectu potentium admirabilis ero , & facies principum mirabuntur me ::: Timebunt me audientes reges horrendi , in multitudine videbor bonus , & in bello fortis.* Expende ab illis , *habebo propter hanc claritatem, & honorem apud ſeniores iuuenis* : quippe iuuenis cum ſis , & pene infans ea cælitus ſapientia perfunderis , qua & ſeniores ſuperes , & terribilibus regibus, & principibus , & admirationem , imo bellum inferes , in quo vincas. Habet hoc ſingulare Dei ſchola , quod de puſionibus , & infantibus ſæpe agmina educat , quæ ſtent pro religione fortiſſimi, & diſertiſſimi pugnatores aduerſus mundiales principes. Notiſſimum eſt illud infantium agmen , qui primi Herodis acies retuderunt , ne occideretur puer diuinus Ieſus. De his ait Matth. 2. *Rachel plorat filios ſuos, & noluit conſolari , quia non ſunt.* Mirabar, quod Rachel iam in futuris poſita , in ſinu Abrahæ quieſcens, ploret mortem infantium pereuntium pro Chriſto. Et quid ploret

Ezech. 10. *Alcazar.* *Cant. 3.* *Luc. 11.* *D. Niſſen.* *Sap. 8.* *Matth. 2.*

Rachel in morte adeo fælici? Plorat equidem, *quia non ſunt*, & crediderim plorare, quia non ſunt præliati aduerſus regem horrendiſſimum. Exituri erant à Dei ſchola pueruli, & infantes tanta Dei ſapientia, & fortitudine imbuti, vt auderent ſtare aduerſus mundiales principes, illoſque ſapienti Chriſti confeſſione confundere. Quod præuidens Rachel, plorat in ſuis
Euſeb. infantibus, quod licet moriantur pro Chriſto, non tamen eo gratiæ peruenerunt, vt ſtantes coram rege iniquo, illum in ſapientiæ, & prudentiæ prælio deuincerent. Ad hæc Euſeb. Gallicanus in ſerm. de S. Blandina, ſic Bethleem affatur: *O Bethleem tu martyrum noſtrorum titulis, tu numero fortaſſe praecedas, ego merito: in tuis interfectio fuit, confeſſio non fuit: in meis colluctatio paſſionis, in tuis ſola fuit opportunitas, & occaſio fælicitatis; tu in ſanguine paruulorum potuiſti videre pereuntes, non potuiſti ſpectare certantes*. Ea eſt gloria maior, quod infans, quod paruulus ſtet in conſpectu regum horribilium, & illos vincat prudentiæ, & ſapientiæ præſtantia.

§. XIIII.

Doctrina, & ſapientia, quæ à Deo eſt, vt ſuperat hominum vniuerſas facultates.

Quæ hominum ſapientia comparari poteſt cum ſapientia, quæ à Deo in alumnos ſuos profecta eſt? Ait in præſenti textus: *Omne verbum ſapientia, & intellectus, quod ſciſcitatus eſt ab eis, rex, inuenit in eis decuplum ſuper cunctos*
Matth. 13. *ariolos, & Magos, &c.* Longe ſemper excedit ſapientia, quæ Deo venit, hominum ſapientiam. Matth. 13. dicebat id Dominus ſub pulchra parabola fatus: *Simile eſt regnum cælorum grano ſinapis, quod accipiens homo ſeminat in agro ſuo, quod minimum quidem eſt omnibus ſeminibus. Cum autem creuerit, maius eſt omnibus oleribus, & fit arbor, ita vt volucres cæli veniant, & habitent in ea.* Compone olerum ſemina cum ſinapis ſemine: tunc forſan ſinapis granum minus alijs videbitur. Verum vbi adoleſcere cæperint, cæteraq; ſemina, in vaniſſima folia olerum deſinunt: è ſinapis autem grano arbor fit, quo cæleſtes aues requieſcant. Quid pulchrius, vt exceſſus cæleſtis ſapientiæ exprimatur ſupra omnes hominum ſapientias? Id expendit D. Hieron. ibi fatus: *Confer cæleſtem doctrinam dogmatibus Philoſophorum, & libris eorum, & ſplendori eloquentia, & compoſitioni ſermonum: & videbis, quanto minor ſit cæteris ſeminibus ſementis Euangelij. Sed illa cum creuerit, nihil mordax, nihil viuidum, nihil vitale demonſtrat, ſed totum flaccidum, marcidumque, & mollitum ebullit in olera, & in herbas, quæ cito areſcunt, & corruunt. Hæc autem prædicatio, quæ parua videtur in principio, cum in anima credentis, vel in toto mundo ſata fuerit: non exurgit in olera, ſed creſcit in arborem; ita vt volucres cæli veniant, & habitent in ea.* Quæ differentia eſt inter olera herbarum, & arborum fructus, ea eſt differentia inter doctrinas ſæculares, & doctrinam cæleſtem. Illæ in olera deſinunt, & her-
Iſaias, 5. bas; hæc fit arbor, quæ cæleſtia pertingat, & terram repleat. Quo ſpectans Iſaias, cap. 5. ait: *Vinea facta eſt dilecto meo in cornu filio olei.* Lætatur bonus propheta quod vineam fieri videat dilecto Deo ſuo: longe aliter Achab videns pulcherrimam Nabothi vi- *3. Reg. 21.*
neam, nil amplius curabat, quam quod vites in olera commutarentur. Sic enim ait 3. Reg. 21. *Da mihi vineam tuam, & faciam mihi hortum olerum.* Ille pro vinea, pro vitibus ſtabat lætus; hic totus erat pro oleribus. Et cur ille pro vinea ſtat, hic pro oleribus? Vterque adumbrabat ſtatum Iudæorum, vt ſe habituri eſſent, vel in ſchola Chriſti, vel in ſchola Phariſæorum; ab ſchola Chriſti Dei, in vineam exurgebant, & palmitibus altrinſecus iactis, & cælum *D. Cyril.*
opplebant, & terram: ſub hominum doctrina, inſtar olera herbarum cito decidunt. Ait D. Cyril. Alex. ad cap. 1. Oſeæ hæc duo loca connectens. *Et quod in his adhuc eminet, non eſt obſcurum. Sub Chriſtum quippe redacti Iudaorum populi, quomodo non vineis palmitum copia florentibus, & fertiliſſimis ſimiles erant futuri, habendique ab omnibus? Viuentes autem Phariſæorum inſtitutis, ac moribus, diſcentesque doctrinas, ac mandata hominum, nihil prorſus diſſimiles herbis, humo propinquiſſimis, quæ & facile ſuccumbunt, atque marceſcunt.* Equidem à Dei ſchola nunquam non illa exurgit doctrina, quæ arboris inſtar exaltetur, & ſublimes referat fructus, mundialis vniuerſæ doctrinæ ad illam comparatæ olera ſunt euanida, vel in ipſo exortu euaneſcentes.

Dan. cap. 2. In anno ſecundo regni Nabuchodonoſor, vidit Nabuchodonoſor ſomnium, & conterritus eſt ſpiritus eius, & ſomnium eius fugit ab eo. Præcepit autem rex, vt conuocarentur arioli, & magi, & malefici, & Chaldæi, vt indicarent regi ſomnia ſua. Qui cum veniſſent, ſteterunt coram rege. Et dixit ad eos rex, Vidi ſomnium, & mente confuſa ignoro, quid viderim.

§. XV.

In re cæleſtis regni, vel ex vmbra debet homo in omnimodam diligentiam exſurgere.

Vide, quot ſapientes, quot magi, quot arioli in Curia Babylonia perquiruntur, conuocantur ad Regiam, & ſollicito regi ſiſtuntur. Cur tantorum virorum conuentus fit? Iam dicit textus: *Vidit Nabuchodonoſor ſomnium, & conterritus eſt ſpiritus eius ::: Præcepit autem rex, vt conuocarentur arioli, & Magi, &c.* Pro regis ſomnio tot ſapientum conuocationes, tot conuentus fiunt? Quanta hæc regis authoritas, quod pro ſomnio tanta fiant? Merito Cornelius à Lapide oſtendit ſomnium hoc à Deo fuiſſe immiſſum, & eſſe de re diuina, ex eo quod rex nullum lapidem non moueat pro enucleando illo. Habent hoc in regijs pectoribus regni cæleſtis vel vmbræ, vt illa excitent, & moueant, ne vllam diligentiam præter- *Matt. 27.*
mittant. Matth. 27. dum Ieſum vinctus apud Pilatum teneretur, cum iam Pilatus ſederet pro tribunali, *miſit ad eum vxor eius, dicens, Nihil tibi & iuſto illi, multa enim paſſa ſum*

ſa ſ m h die per viſum propter eum. Semel immiſ- A
ſum eſt ſomniom bonæ ſæminæ halans innocentiam Chriſti; & ex ſumnio accepto ſtatim ad maritum mittit, Ieſu teſtatur innocentiam, maritum à ſententia damnante Ieſum cohibere nititur. Et quid oon efficiat in ingenuo, & nobili animo vel ſomnium halans Chriſtum? Merito hinc torporem Iudæorum mordet D. Chry-
D. Chryſ. ſoſt. hom. in Paraſceue, apud Grethſerum tom. 2. inquiens: *Miſit ad Pilatum vxor preclara epiſtulatrix, eu retem maritum inhibens. Nihil, inquit, tibi, & iuſto illi, multa enim paſſa ſum per viſum propter eum. Tanquam alter Ioſeph, vt itatem per inſomnia cognitam aduerſus Iudaorum clamores teſtatur. Decebat enim eos à fæmina vinci.* Quan- B
do Iudæi à tot ſignis, à tot patentiſſimis miraculis, à tot ſcriptotarum luminibus non adducebantur, vt vel aurem aperirent veritati; hæc nobilis fæmina vel ab inſomnio excitatur, vt veritatem publicet, eiuſque quærat indemnitatem. Sic ſetuilem Iudæorum torporem damnat facilitas Chriſtiana, quæ vel ab in ſomnio excitatur, ne quam diligentiam pro ſalute prætérire patiatur. Ioſepho anxio de vxore prægnante
Matth. 1. Matth. 1. *Ecce Angelus Domini in ſomnijs apparuit ei, dicens: Ioſeph fili Dauid, noli timere Mariam coniugem tuam, &c.* Cur ad tantum negotium perſuadendum Angelus in ſomnijs apparuit? C
An parum erat, quod Ioſeph acciperet vxorem, quam prægnantem & non a ſe videbat? Cur ergo non magis vigilanti, quam dormienti apparet Angelus? Sane de re diuina ſomnium ſufficiebat, vt vir tantus ex his, quæ conueniebant, nihil prætermitteret facere. Chryſoſt.
Chryſoſt. hom. 4. ibi: *ur in ſomnijs, & non potius aperte? Quia ſceli. et erat vir prorſus fidelis, & manifeſtiori reuelatione non indigens.* Vel a ſomnio moueretur vir tantus, ne quid prætermitteret neceſſarium. Hinc quibus Regibus radians ſtella immiſſa eſt, vt ad Ieſum quærendum venirent, poſt
Matth. 2. viſum; & adoratum Ieſum Matth. 2. *Reſponſo accepto in ſomnijs, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuerſi ſunt.* Cur qui antea per ſtel- D
Euthim. lam monentur, nunc per inſomnia? Euthim. *Oraculo accepto in ſomnijs, reuerſi ſunt, citius credentes tanquam fideles.* Dum in tenebris erant infidelitatis fortiori egebant incitamento ad viam arripiendam; vbi autem fidem ebiberant, iam non adeo forte incitamentum expectant, vel à ſomnio admoniti, citiſſime viam ſignifi-
Acto. 16. catam arripuerunt. Similiter Actor. 16. ait: *Tranſeuntes autem Phrygiam, & Galatia regionem vetati ſunt à Spiritu Sancto::: Cum autem pertranſiſſent Myſiam, deſcenderunt Troadem. Et viſio per noctem oſtenſa eſt, Vir Macedo quidam erat, ſtans, & deprecans eum dicens, Tranſiens in Macedoniam,* E
adiuua nos Non parua petebantur ex Paulo, ſed labores, & ſudores in animarum negotio, & tamen hæc petuntur in ſomnijs, is enim erat Paulus, qui vel inſomnio admonitus, omnia perficeret, quæ conducerent ſaluti proximo-
Chryſoſt. rum. Ex quo D. Chryſoſt. hom. 34. in Acta. *Vide, quod iam non per Angelum m netur, ſicut Philippus, & Cornelius. Sed quomodo? Per viſionem in ſomnijs. Nam vbi ſolum, vt prædicare: feſtinauit, ad hoc ſomnium apparet ei.* Vt feſtinet Paulus in rem ſalutis æternæ, ſufficit ſomnium videri, vel enim à ſomnio mouebitur, vt in munere diuino præſtet omnimodam diligentiam.

§. XVI.

Non virili, ſed muliebri ab animo ſomnia eulgantur, publicantur.

ECce tibi Nabuchodonoſor vidit ſomnium à Deo immiſſum; *& ſomnium fugit ab eo,* adeo vt nec verbum illius poſſit efferre. Quid mirum? Sic ſuffocantur ſomnia in virili pectore, quæ ſi in muliebri caderent cerebro, minime ibi ſuffocarentur, ſed omnibus hominibus nota fierent. Sedens Pilatus pro tribunali, vt ſententiam aduerſus Ieſum diceret Matth. 27. Matt. 27.
Miſit ad eum vxor eius dicens: Nihil tibi, & iuſto illi: multa enim paſſa ſum hodie per viſum propter eum. Conſtat inter omnes fere expoſitores huic mulieri inſomnia monſtratam fuiſſe Chriſti innocentiam, vt a marito eius libertatem obtineret. Sed cur ſomnia de Chriſti innocentia non magis dantur ipſi Pilato? Cur potius eligitur mulier, quam vir, vt per inſomnia ſciat Chriſti Domini innocentiam? Sane intendebat Deus, quod ſomnij illius teſtimonium non ſuffocaretur, & notum fieret, ideo illud viro non oſtendit, in quo ſane occultum, & ignotum maneret, ſed oſtendit illud mulieri, vt inde ſecurius apud omnes diuulgaretur. D. Chryſoſt. hom. Chryſoſt.
87. in Matth. *Cur autem ipſe Pilatus ſomnium non vidit? Quia non edixiſſet, ſed ſecum ipſe tenuiſſet. Id circo igitur ex diſpenſatione mulier vidit, vt omnibus notum fieret.* Qui ſomnium occultari, perdiuè cupit, illud pectori virili tradat, perduntur enim, & occultantur, & diſparent ſomnia in virili pectore, ſi autem muliebri animo dentur, quam primum inde erumpunt, & fiunt omnibus manifeſta. Quo reſpiciens Eccleſiaſti- Eccl. 34.
cus cap. 34. fatur: *Somnia extollunt imprudentes.* Vbi Septuag. legunt. *Somnia volare faciunt imprudentes.* Dum enim ſomnia cadunt in fœmineam imprudentiam, quietem abſumunt, & alas induunt, quibus per omnium ora volitat inſomnij fama. Sane in his fæmineis, imprudentibuſque animis accidit id, quod aſſerit Eccleſiaſtes cap. 5. *Vbi multa ſunt ſomnia, plurimæ ſunt* Eccl. 5.
vanitates, & ſermones innumeri. Quis enim ſuſtineat fæmineam garrulitatem narrantem ſomnia ſua? Fallar, ſi mille ſapientes viri ſufficiant ad exhaurienda verba mulieris, quæ ſomnia ſua narrare incipit.

Dan. 2. Reſponderuntque Chaldæi regi Syriace, Rex in ęternum viue; dic ſomnium ſeruis tuis, & interpretationem eius indicabimus. Et reſpondens rex ait Chaldęis; Sermo receſſit à me: niſi indicaueritis mihi ſomnium, & coniecturam eius, peribitis vos, & domus veſtrę publicabuntur. Si autem ſomnium, & coniecturam eius narraueritis; prẹmia, & dona, & honorem multũ accipietis à me: ſomnium igitur, & interpretationem eius indicate mihi.

§. XVII.

Non paruum Deo obſequium præſtat, qui vnius lingua bonos ſermones, in aliam linguam transfert.

NOtanter propheta dixit reſponſum fuiſſe a Chaldæis regi Syriace, erant enim multi ex ſapientibus à diuerſis nationibus, & linguis collecti, quorum ſermones in linguam Syriacam regi notam tranſlatos eidem ſapientiſſimi, & præſtantiſſimi aliqui obtulerunt. Nec
B
ingratus populis, & nationibus, imo Eccleſiæ veræ labor, quando aliquis in eo occupatur, vt ſapientum ſermones ab ignota lingua in aliam
Exod. 25. notiotem, & vtiliorem transferat Exod. 25. vt conſtruendo tabernaculo materies pararetur, iubebat Dominus: *Hæc ſunt autem quæ accipere debetis, Aurum, & argentum, & æs, &c.* Itaque poſt auri, & argenti oblationem, nil prius offerri mandarat cõſtruendo diuino tabernaculo, quam æs. Et quid in ære ſignificarat adeo bonum, quod inter auri, & argenti pretioſa offerri mandatur? In ære intelligebat Paulus ſonum
1. Cor. 13. linguarum, quando dicebat 1. ad Corinth. 13.
C
Si linguis hominum loquar, aut Angelorum, charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans. Ecce tibi, vt in ære linguarum ſonus explicatur. Vt hinc pateat, quam debeat poni inter pretioſa labor, qui eſt in eo poſitus, vt boni ſermones ab vna lingua in aliam notiotem
Origen. transferantur. Aiebat ad hæc Origen. hom. 13. in Exod. *Ita ergo loqui linguis, & interpretari ex alia, in aliam linguam, æris oblatio eſt. Neceſſe eſt enim omnia habere tabernaculum Dei, & nihil deeſſe domo Domini.* Et multum decoris, multúm doctrinæ deeſſet in domo Dei, niſi adfuiſſet multorum labor, qui ſapientiam Græcam, & Hebraicam Latinitate donarunt, vt ſic exhauribilis eſſet ab omnibus vniuerſis Chriſtianis. Vt pa-
D
teat, quam fuerit ſtrenuus labor D. Hieronymi qui ſacram Scripturam latinam faciens, ſimul effecit, vt nihil deeſſet in domo Domini. Similiter oſtenditur præſtantia illorum, qui nobis Chryſoſtomos, Nazianzenos, Nyſſenos, Baſilios, Cyrillos, Athanaſios Latinos reddiderunt. Ex quo etiam non immerito auguror, in Societatis Ieſu clauſtris eſſe domum Domini, quando nihil horum in illa deficit. Sunt è noſtris, qui aurum, & argentum offerant, nimirum ſapientiſſimas lucubrationes circa ſacras doctrinas, & diſciplinas; ſunt, & qui æs offerant, nimirum ſtudia indefeſſa circa notitias
E
linguarum, ex quibus ignotis ad notiores tot in dies transferunt commentaria, vt iam illis Bibliothecæ ſcateant.

§. XVIII.

Secreta cordis in principibus, non tam inueſtiganda ſunt ex ſapientibus Aſtronomis, & Ariolis, quam ex mulierculis.

VAne Nabuchodonoſor Chaldæorũ ſapientibus, hoc eſt, Aſtronomis, & Ariolis, &
A
diuinis adeſt, vt ſecreta cordis ſui coram producant. Vaniſſime illis minatur mortem, & perditionem, vt ſic quæ ipſe in ſecreto cubilis ſui, imò in ſecreto cordis ſui paſſus fuerat, ediſſerant. Non hoc ex ſapientibus, & Diuinis interrogandum erat, ſed ex mulieribus, quæ ſolæ Pet. Bleſ.
percallent intima ſecreta principum. Petrus Bleſſenſis in aulis exercitatiſſimus, ſic epiſt. 14. Principum ingenium deſcribens ait: *Quod ſi Princeps dixerit ſe ad certum locum ſummo mane in craſtino profecturum; ſententia proculdubio mutabitur. Videbis ſagmarios ſub oneribus expectantes, ſilere quadrigas, dormitare præambulos, mercatores curiæ anxiari, omneſque inuicem muſſitantes.*
B
Curritur ad meretrices, & tabernacularios curiales, vt inquiratur ab eis, quo Princeps profecturus ſit. Hoc enim genus curialium arcana palatij frequenter nouit. Expende ad quos accedendum ſit, vt Principum, & Palatiorum arcana alioquin abſtruſiſſima in clariſſimam deueniant lucem. Nimirum ait: *Curritur ad meretrices. Hoc enim genus curialium arcana Palatij frequenter nouit.* Non ad ſapientes viros, non ad Aſtronomos, non ad Diuinos currat, qui velit rimari intima arcana principum, hæc etiam, vt ſub nulla ſtellarum, aut rationis regula ſunt, ſic minime indagari poſſunt à ſapiente vllo. Currat ad meretrices, cur-
C
rat ad mulierculas, quæ ſolæ intima principum tenent, & intime luſtrant. Sic aiebat vnus de Iſraëlitarũ principibus, vidit cordis ſui abſtruſiſſimum arcanum patefactum Philiſtinis Iud. 14. Iud. 14.
Si non araſſetis in vitula mea, non inueniſſetis propoſitionem meam. Enucleatius Chaldæus poſuit: *Niſi inueſtigaſſetis in vxore mea. nõ inueniſſetis propoſitionem meam.* Prudentiſſimi illi viri, vt Samſonis arcana percallerent, non cucurrere ad Ariolos, non ad Magos, non ad Diuinos, licet his ſcateret Reſpublica. Ad mulierculam currunt, & ex illa inueſtigant intima cordis Principis; niſi enim muliercula interfuiſſet, nullus Ariolus, aut Magus, aut Diuinus poſſet, quaſi
D
in ſolo corde principis erat, producere. Hinc
Micheas cap. 7. monet: *Ab ea quæ dormit in ſinu tuo cuſtodi clauſtra oris tui.* Non enim ſolum petit, quod clauſtrum apponat ori, ſed inſuper addit, quod clauſtro appoſito cuſtodiam aliam adhibeat, oculatiſſima enim eſt fœmina, & penetrabiliſſima vt ſeſe intimis principum viſceribus inſinuet. Niſi enim millia clauſtra apponãtur, mulierculæ patebunt omnia intima prin- Mich. 7.
cipum. Quo affero illud Æſdræ 3. c. 4. *Videbam Apemen filiam Bezacis, mirificis concubinam regis, ſedentem iuxta regem ad dexteram, & auferentem diadema de capite eius, & imponentem ſibi, & palmis cedebat regem de ſiniſtra manu. Et ſuper hæc* 3. Æſd. 4.
E
aperto ore intuebatur eam, &c. Expende illud *aperto ore*, ſic enim principes ore aperto adſunt mulieribus, vt illæ facile omnia illorum intima rimentur, & omnia arcana cordis penetrent. Gen. Gen. 27.
27. de Eſau dictum eſt: *Dixitque in corde ſuo. Venient luctus patris mei, & occidam Iacob fratrem meum. Nunciata ſunt hæc Rebbeccæ, &c.* Circa quæ verba acute dubitant Diodorus, & Gennadius in cate. Græca. *Cum in corde ſuo eadem meditaretur, quis potuit id reſcire mater?* Equidem vt fæmina erat, & per fæminas, & ancillulas, & nurus negotia tractabat, non miror, quod & Eſau penetraret cordis ſecreta: quando principum intima patent mulieribus.

§. XIX.

Digitized by Google

§. XIX.

Qui regum fauores mendacijs venantur, iuſtiſſime in mortis diſcrimina incidunt.

TE forte offendit præceps Nabuchodonoſoris ſententia lata in Chaldæos, niſi ſomnia eius diuinent; ait enim, *Niſi indicaueritis mihi ſomnium, & coniecturam eius, peribitis vos, &c.* Quæ ſententia non adeo præceps, nec adeo in- B iuſta videbitur, ſi noſcantur viri, aduerſus quos lata fuit. Hi erant Arioli, Magi, & Diuini regii, qui profitebantur ſe omnia cordium arcana prænoſcere, & præſcire: quibus mendaciis, & Regis fauores, & munera venabantur quotidie. Iuſte ergo qui regia munera talibus mendaciis ſolicitabant, capti in arte fallaciæ ſuæ in mortis deuoluuntur anguſtias. Huc refero hiſtoriam apud D. Damaſcenum cantatiſſimam Sancti Ioſaphati regis ab heremita Barlaamo conuerſi ad fidem Chriſti. Cuius conuerſionem vbi pater eius agnouit, nullum lapidem non mouet, vt reducat filium regem ad priſtinam C perfidiam. Quæritur Ariolus celebris Nachor, qui ſub habitu Barlaami, & ſe Barlaamum fingens, coram rege veniat in diſputationem pro Chriſto, eo pacto, vt ſe ſuperari permittat, & ſuperatus Chriſtum abneget, & Regi fateatur ſuam impoſturam. Parata erant iam omnia, in arenam diſputationis venitur: hinc erant Magi, & Arioli, qui pro dijs Gentium acturi erant, illinc adſtabat ille Barlaamus fictus, quaſi pro Chriſto dimicaturus. Quid tunc? Ait D. Damaſcen. in Ioſaphati hiſtoria cap. 26. *Conuerſuſque Ioſaphat ad Nachorem, qui Barlaam eſſe putabatur, ad eum ait, Non te fugit, ô Barlaam, in qua gloria, quibuſque delicijs me inueneris. Tu tamen permultis ſermonibus me adduxiſti, vt à patrijs legibus, & inſtitutis abſcederem, atque ignotum Deum colerem. Quocirca exiſtima, te nunc velut in trutina ſtare. Nam ſi ex propoſito certamine ſuperior exceſſeris, eam ſcilicet doctrinam, quam mihi tradidiſti, veram eſſe demonſtrans, tu quidem maiorem, quàm vllus vnquam habuerit, gloriam referes, atque ego in tua doctrina perſtabo, Chriſtumque ad extremum vſque ſpiritum colam. Sin autem ſine dolo, ſine ſerio, ac vere ſuperatus ignominiam mihi conflaueris, contumeliam meam ſtatim vlciſcar. Etenim meiſmet manibus cor tuum, ac linguam euellam: vt tuo exemplo omnes regum filij impoſturam minime facere condiſcant. His verbis auditis, Nachor ingentem triſtitiam ac mærorem concepit, vt qui ſeipſum in foueam quam fecerat incidere, ac laqueo quem abſconderat implicari, ſuoque gladio ſe confodi perſpiceret.* Ecce tibi vt mendacem Ariolum inuoluerunt in mortis periculum mendacia ſua. Crede mihi, nullus vnquam mendaciis vſus eſt, vt teneat gratiam Principum, qui à mendaciis ſuis tandem non proijciatur in extrema mortis diſcrimina. Ait Oſeas cap. 7. de ineuitabili ruina impiorum: *Nunc circundederunt eos adinuentiones ſuę, coram facie mea factæ ſunt. In malitia ſua lætificauerunt regem, & in mendacijs ſuis principes.* Ecce tibi vt impii circumdantur vndique à propriis adinuentionibus, ne poſſint lethale effugere ſupplicium. Et

Damaſc.

Oſeas 7.

A quæ ſunt hæ propriæ adinuentiones, quæ tanto vallo cingunt miſeros impios? Ait Ruper. ibi: *Quænam ſunt adinuentiones illæ, quę eos circumuenerunt? Ait, In malitia ſua lætificauerunt regem, & in mendacijs ſuis principe.* Mendacia excogitata, vt fauores regum captentur, hæc ſunt adinuentiones, quæ authores ſuos ſic tenent, ſic vndique cingunt, vt minime effugiant ruinam extremã. Hinc mendacem prophetam, qui adulatorio mendacio Achabum regem deceperat, monet Micheas 3. Reg. 22. *Viſurus es in die illa, quando ingredieris in cubiculum intra cubiculum, vt abſcondaris.* Equidem homo mendacia Regi dicens, B non diu ſtabit, citiſſime accidet, quod egeat fugere a morte, & non inueniat locum fugæ, vt euenit prophetæ iſti. De quo ait Abbul. ibi quæſtione 16. *Filij Achab & maiores populi mox vt venerunt de bello, inquirebant Sedechiam ad occidendũ eum. & ſatis veriſimile eſt, quod occiderint; & tunc Sedechias latuit in cubiculo ſecretiſſimo, vt nõ inueniretur, & ipſa die ſciuit ſe mentitũ regi fuiſſe.* Expende illa, *& ipſa die ſciuit ſe mentitum regi fuiſſe*: ea nimirum ipſa die, qua nullum inueniebat latibulum ſecurum, nullum videbat à morte refugium, agnouit mendacia ſua, nempe in eorum fructibus. Nullus enim fructus certior C eſt, quam quod aulici mendaces ineuitabilia incurrant diſcrimina.

Ruper.

3. Reg. 22.

Abbul.

Dan. 2. Reſponderunt ſecundo, atque dixerunt, Rex ſomnium dicat ſeruis ſuis, & interpretationem illius indicabimus. Reſpondit rex, & ait: Certe noui, quod tempus redimitis, ſcientes quod receſſerit à me ſermo. Si ergo ſomnium non indicaueritis mihi, vna eſt de vobis ſententia, quod interpretationem quo- D que fallacem, & deceptione plenam compoſueritis, vt loquamini mihi, donec tempus pertranſeat. Somnium itaq; dicite mihi, vt ſciam, quod interpretationem quoque eius veram loquamini. Reſpondentes ergo Chaldæi coram rege, dixerunt: Non eſt homo ſuper terram, qui ſermonem tuum, rex, poſſit implere: ſed neque regum quiſquam magnus, & potens, verbum huiuſcemodi ſciſcitatur ab omni Ariolo, & Mago, & Chaldæo.

E

§. XX.

Niſi à mulieri cerebro non dicitur mendacium abſque vllo fundamento.

DIu miratus ſum hos Magos, & Ariolos, quod adeo periculoſe inſtent vt reueletur ſibi ſomnium per Regem. Semel & bis petit rex, vt ſomnium, quod ſibi exciderat, prorſus ab Ariolis & Magis in medium

A reuocaretur, appoſita capitali pœna, niſi id fieret. Et ſemel & bis Arioli negaut ſe aliquid circa ſomnium dicturos, niſi prius rex, quale ſomnium fuerit, explicet. Cur non magis ſibi conſulunt hi Magi? Cur mendax aliquod ſomnium non effingunt, quo lætificent regem? Sane audito ſomnio multa erant mendacia dicturi circa explicationem eius. Cur etiam mendacium non effingunt de ipſo ſomnio? Apud Iudices,

Iudic. 5. cap. 5. Siſaræ marer anxia de filio, neſciens, an ipſe valeret, amariſſimam vitam ducebat. Quid tunc? *Vna ſapientior cæteris vxoribus eius, hæc ſocrui verba reſpondit. Forſitan nunc diuidet ſpolia, & pulcherrima fæminarum eligitur ei: veſtes diuerſorum colorum Siſaræ traduntur in prædam, & ſuppellex varia ad ornanda colla congeritur.* B Ecce tibi ſapientiſſima fæmina ſolicitæ matri de filij euentu, quanta proſpera ſtatim confingat. Cur ſimiliter Chaldæi iſti, ſiquidem ſapientes ſunt, regi ſolicito pro ſomnio, quod euanuerat, non multa proſpera ſomnia effingunt? Cur, quando mentituri erant in ſomnij explicatione, non magis mentiuntur in efformando ſomnio ipſo? Nonne eque liberum erat his ſapientibus mentiri de ſomnio, ac erat liberum ſapienti illi fæminæ mentiri de euentu Siſaræ? Equidem in hoc diſtinguitur aſtutia virilis ab aſtutia fœminea, C quod viri non audeant mentiri ſine fundamento, mulieres autem nullum curant fundamentum, vt mendaciis repleant mundum. Mulier erat Iezabel, quæ vt perdat Naboth, & vineam

3. Reg. 21. eius acquirat ſibi, 3. Reg. 21. literas dedit viris Iezraelitis: *Literarũ autem hæc erat ſententia: : ſubmittite duos viros Belial contra eum, & falſum teſtimonium dicant, Benedixit Deum, & regem, &c.* Componite cum hac fera rabidiſſimos illos perſecutorer Chriſti, qui etiam contra filium

Matth. 27 Dei falſos teſtes præmittunt. De his ait Matth. cap. 27. *Nouiſſime autem venerunt duo falſi teſtes, & dixerunt, Hic dixit, Poſſum deſtruere templum Dei, & poſt triduum reædificare illud* & verum erat D quod Ieſus in alio ſenſu hæc verba dixerat. Sunt ergo Phariſæi, & Iezabel ſolliciti de falſis teſtibus inueniendis, qui mendacia dicant, ſed quanto cum diſcrimine? Iezabel vnum curat, vt mendacium dicatur, ſolum aiens, *falſum teſtimonium dicant, Benedixit Deum, & regem,* nil amplius veſetur, quod ſimiliter dicere de Chriſto liberum etar Iudæis: ſed tamen Iudæi id ſolum adducunt, quod de deſtructione templi dixerat, quod in alio ſenſu fuerat à Ieſu dictum, cauentes ſine vmbra fundamenti mentiri vel aduerſus adeo ſibi odioſum virum. Potuit mulieris leuitas eo adduci, vt nullo quæſito fundamento mendacium adſtrueret; & non potuit rabidiſſimorum E virorum ferocitas ſine vmbra fundamenti mendacium

Ioſeph. fingere. Hinc merito Ioſephus lib. 4. de Antiquit. cap. 8. ex neſcio qua lege Moſis ait: *Mulieribus autem teſtimonium deponere non liceat, propter leuitatem, ac temeritatem eius generis.* Merito enim muliebri leuitati temeritas in teſtificando adſcribitur, quando mulier comparata eſt ad mentiendum ſine vllo fundamento. Vna tamen mulier inuenitur, quæ mendacio ſuo aliquam fundamenti vmbram apponere ſtuduit.

Ioſue 2. Ea fuit Raab, quæ Ioſue cap. 2. habens exploratores abſconditos, cum interrogaretur de illis, ait: *Fateor, venerunt ad me, ſed neſciebam, vnde eſſent: cumque porta clauderetur in tenebris, & illi* A *pariter exierunt.* Ecce tibi duo profert mendacia, nimirum quod explaratorum nationem non agnoſceret, & quod illi iam egreſſi fuiſſent. ſed his duobus mendaciis aliquid veritatis adiunxit, dum fatetur illos in domo ſua fuiſſe, vt de adiuncta veritate regios miniſtros magis deciperet. Ad hæc Procopius in Gloſſa: *Ingens quoque ſapientia in Raab elucet: ab inquiſitoribus enim interrogata, ad ſe ingreſſos non pernegat: verum cum affirmaſſet illud, mendacio fidem conciliauit. Immodicum enim mendacium incredibile eſt.* Tunc *Procop.* ſolum inuenitur mulier mendaciis ſuis aliquam veritatis vmbram addidiſſe, cum hoc neceſſum B eſt, vt aliquem certius decipiant.

§. XXI.

Dei proprium eſt quod intima cordis peruadat, & quod ſit cordis amicus.

PEtebat Rex, vt ſomnium ſuum ſibi diceretur, ad quod reſpondent Magi: *Non eſt homo ſuper terram, qui ſermonem tuum, ô rex, poſſet* C *implere.* Et cur ſupra hominem putabant eſſe, quod regi ſomnium diceretur? Vt ſomnium illud diceretur, ſecreta cordis erant ſcrutanda, qnod nulli hominum datum eſt, ſed ſoli Deo eſt reſeruatum. Ita Carthuſianus ibi: *Hoc verum fuit, loquendo de naturali hominum poteſtate. Cordium enim ſecreta cognoſcere, non eſt facultatis humanæ.* *Carthuſia.* Quidquid humanum eſt antea euaneſcit, quam poſſit pertingere cordis penetralia: ſolus Deus pondere ſuo, ad corda fertur, omniáque luſtrat, atque peruadit. Pſalm. 7. *Scrutans corda, & renes Deus.* Vbi D. Cyrill. Alex. lib. 2. in Ioan. cap. 33. *Pſal. 7.* ait: *Nulli autem alij, ſed diuinæ ſolummodo naturæ corda hominum patere attribuit Propheta.* Diuina D natura eſt, quæ corda penetrat, & cuius efficaciæ ſeſe intima cordis ſubſternunt. Hinc Matth. 12. poſt adductam Ionæ ſimilitudinem, qui fuit in belluæ viſceribus, tribus diebus, ſtatim de ſe addit Ieſus: *Ita erit filius hominis in corde terræ,* expende illud, *in corde*, expreſſius poneretur ſimilitudo, ſi vt Ionas fuit in viſceribus belluæ, diceretur Dominus futurus in viſceribus terræ. Cur non dixit in viſceribus, ſed maluit dicere in corde? Vbi infirmitatem Ieſu per ſepulturam prædicabat, ſimul voluit apponere aliquid, per quod eius potentiſſima diuinitas agnoſceretur, & ideo dixit fuiſſe non in viſceribus, ſed in corde E terræ: nequit enim non euidenter agnoſci diuinitas per illud, quod ei creata corda referentur. Ad hæc D. Chryſoſt. ſerm. 5. in Feriam 5. Paſſion. *Chryſoſt.* *In corde dixit, non dixit in poteſtate, ne terra Dominicum corpus partem ſui eſſe iuris crederet, ſed ſupernæ ſocium ſui ſperet maieſtatis.* Ne terra crederet corpus illud Ieſu nihil eſſe ſupra terrenos, ſed eius diuinitatem experiretur, ideo illud exiturum dixit in corde terræ: non enim ſic ad corda penetranda properaret, niſi Deus eſſet in eo. Diuinitatis enim proprium eſt, ſeſe cordium immiſcere ſecretis. Quid creatura cum corde hominis? Crede mihi, quod creatum eſt, totum peribit in manibus tuis, & euanebit in cogitatione tua, quin poſſit vel vmbrã tui cor-

dis pertingere. Solus Deus eſt, qui cordi noſtro infunditur, ibique omnia perueſtigat, & in ditiſſimos conuertit fructus. Aiebat Pſal. 103. *Psal. 103.* *Vt educat panem de terra, & vinum lætificet cor hominis. Vt exhilaret faciem in oleo, & panis cor hominis confirmet.* Ex omnibus creaturis, panis, & vinum dicuntur ad cor hominis pertinere: pertinet oleum ad faciem, carnes ad guſtum, aliæ ad alias delicias, ad cor autem ſolus panis pertinet, & vinum. Cur panis, & vinum præcipue ad cor hominis pertinere dicuntur, niſi quia hæc præ alijs præſentiſſimum Deum annuntiant? *Ioel 2.* Ioel c. 2. *Reſpondit Dominus, & dixit populo ſuo: Ecce ego mittam vobis frumentum, & vinum, & oleum, & replebimini in eis.* Quid æſtimet populus frumentum, & vinum a te miſſum Domine, niſi tu veneris? Magis veni tu ô Domine, quam frumentum mittas: Vbi frumentum mittitur, ſimul oſtenditur Deus eſſe cum illo humana corda mirabiliter implens. Pulchre ad hæc D. Cyril. Alex. ſuper Ioel: *Cyril.* *Is cui corrumpuntur etiam bona cordis ſui, luctui ſe dedat, pœnitentiam exerceat, ad Deum lacrymas effundat. & ſtatim dicentem audiet; Ecce ego do vobis frumentum, & vinum, & oleum. Reddet enim cor eius, vt agrum ſpicis refertum, vt hortum ſtirpibus comantem, vt vineam botris plenam.* Ecce tibi, vt corda hominum euacuata adimpleantur, quale remedium proponitur, nimirum quod ad vnum Deum recurras, qui ſtatim immittet panem, & vinum, hoc eſt, ſeſe cordi immiſcebit, & illud reddet omnibus bonis pleniſſimum. Perſtrepent à corde ſegetes, diteſcent vineæ, Deus ditiſſima hæc faciens ibi parturiri præſentia ſua.

§. XXII.

Superba præſumptiones ægre, & difficulter tolluntur.

IAm ſemel, & tér audierat Rex à Chaldæis ſomnii coniecturam, & explicationem proponi non poſſe, niſi prius ipſe quale ſomnium habuerit, ediſſerat. Et nilominus inſtat aiens: *Somnium itaque dicite mihi, vt ſciam, &c.* Nec tot ſapientum perſuaſionibus potuit remoueri a ſuperbiſſimo illo conatu, & præſumptione. Quid inde? Sapienter exclamat in præſenti Richar. *Ric. Vic.* Victor. lib. 1. de erud. inter. hom. par. 1. cap. 5. *O quam difficile humana impudentia in ſua præſumptione reprimitur! Ecce poſt plura experimenta, adhuc impoſſibilia exiguntur.* Poſſet vel vnum impoſſibilitatis experimentum hominem auertere a conatu irrito, niſi in illo eſſet impudens præſumptio: at qui impudenti præſumptione ferebatur, nec mille euidentiſſimis experimētis reprimitur. Montium altiſſima ſciuerant homines ſuperata fuiſſe diluuio, dicit enim Geneſ. 7. *Gen. 7.* *Operti ſunt omnes montes excelſi ſub vniuerſo cælo. Quindecim cubitis altior fuit aqua ſuper montes.* Et vix exſiccatum fuit diluuium, & conuenientes homines inter ſe manus imponunt ædificandæ turri, qua celebrentur, & liberentur ab alia imminente pluuia. Ait Gen. 11. *Gen. 11.* *Venite, faciamus nobis ciuitatem, & turrim, cuius culmen pertingat ad cælum.* Gloſſa ibi: *Voluerunt ſibi conſtruere turrim, in qua diluuium non timerent.* Et Lyppom. in cat. *Memoriale vnitatis ædificare conabantur, præſumptuoſo conſilio, vt ſi aquas rurſus inualeſcere contingeret, ſibi aſylum pararent.* Hæc erat hominũ præſumptio, vt cauerent aquarum diluuia altitudine turris. Sed quando viderant vniuerſas mundi altitudines aquis opertas, cur non deſperant poſſe fieri altitudinem aquis cæleſtibus ſuperiorem? Cur tot montium ruinæ non illos auertebant à conamine adeo irrito? Bene Lyppoman. dicit, quod laborabant præſumptuoſo conſilio: ſola enim ſuperba præſumptio non potuit obrui ſub immenſa calamitate diluuii. S. Proſper. de Promiſ. & Prædict. par. 1. cap. 8. inquit: *S. Proſp.* *Mortalium fœcunditas dum accreuiſſet: radix peccati ſuperbia, mundo perenni diluuio ipſa eruta non potuit. Turris ſuperba à ſuperbis extruitur, cuius caput cælum haſtenus occuparet.* Neſcit ſuperba præſumptio vllis experimentis reſtringi, in medijs altitudinum omnium caſibus, ipſa adhuc in altum extolli nititur. Id optime nouerat Dominus de iis ædificationibus dicens c. 11. Gen. *Gen. 11.* *Cœperunt hoc facere, nec deſiſtent à cogitationibus ſuis.* Vbi Rup. *Rupert.* *De ſtulta eorum præſumptione dicit Deus, nec deſiſtent à cogitationibus ſuis, ſubaudiendum eſt, quantum in ipſis eſt. Satis enim diabolum imitantur dicentē, Aſcendam ſuper altitudinem nubium, qui quantum poteſt, extollit ſe aduerſus Deum altiſſimum.* Caue Chriſtiane, ne te teneat ſuperba præſumptio: etiam mille experimentis perceptis vanitatis tuæ, impoſſibilitatis rei, non deſiſtes à præſumptionis conamine. Mille argumenta videbis impoſſibilitatis, & adhuc præſumptuoſo conſilio ad impoſſibilia feſtinabis.

Dan. 2. Sermo enim, quem tu quæris, rex, grauis eſt: nec reperietur quiſquam, qui indicet illum in conſpectu regis: exceptis dijs, quorum non eſt cum hominibus conuerſatio. Quo audito rex in furore, & ira magna præcepit, vt perirent omnes ſapientes Babylonis. Et egreſſa ſententia, ſapientes interficiebantur; quærebantúrque Daniel, & ſocij eius, vt perirent. Tunc Daniel requiſiuit de lege, atque ſententia ab Arioch principe militiæ regis, qui egreſſus fuerat ad interficiendos ſapientes Babylonis. Et interrogauit eum, qui à rege poteſtatem acceperat, quam ob cauſam tam crudelis ſententia à facie regis eſſet egreſſa.

§. XXIII.

Defectuum experientia admonet homines ſuperiorem poteſtatem creatoris eſſe.

TAndem miſeri homines ſupremam diuinitatis poteſtatem coguntur confiteri, vbi ſe in ſumnii explicatione deficere cernunt. Quippe aiunt: *Sermo, quem tu quæris, rex, grauis eſt: nec reperietur quiſquam, qui indicet illum in conſpectu regis; exceptis dijs.* Vbi Gloſſa interlinealis ait: *Tandem compulſi, Deum creatorem omnium recognoſcunt.* Et quem non compellant crebri experti defectus ſupremam creatoris vir-

Actor. 3. tutem profiteri? Actor. cap. 3. *Petrus & Ioannes aſcendebant in templum ad horam orationis nonam. Et quidam vir, qui erat claudus ex vtero matris ſuæ, baiulabatur.* Non otioſe ponitur, quod in ipſa vteri officina, quando vniuerſæ cauſæ naturales intentæ ſunt operi ſuo, iam nunc claudus iſte fieret, ſed vt ex iſto defectu in cauſarum virtute admoneamur, ſupra illas eſſe aliam diuiniſſimam virtutem perfectorum om- *Baſil. Sel.* nium procreatricem. Ait namque D. Baſil. Sel. orat. 21. vterinam eius claudicationem expendens: *Vitium natiuitatem non expectauit, ſed mixum anticipauit noxa, & falſam naturam formatio redarguit. Fallitur enim ſæpe natura dum fingis, vt imperantis Dei miniſtra videatur, non etiam creatrix.* B Sed defectus naturæ quotidie de Deo creatore nos admonent: dum enim & lapſus, & caſus, & inſufficientias videmus, confiteri compellimur in nobis miniſterium eſſe & vile, & infirmum, ſupremi ſolius creatoris eſſe virtutem abſolutiſſimam. Hinc dum primum viuentium omnium fundamentum viſibile ponit Deus, *Gen. 1.* dicit de illo Gen. 1. *Terra autem erat inanis, & vacua.* Siue vt alij legunt, *Terra autem erat inuiſibilis, & incompoſita.* Et cur omnium animalium mater ſic incompoſita, & vacua, & inanis ſtatuitur? An vt ex eius inanitate compel- C lamur ad alium veriorem, & perfectiorem noſtrum parentem recurrere? Ait Di- *Chryſoſt.* uus Chryſoſtomus ſerm. de ieiunijs, & Geneſ. *Terram perfectam poterat producere, ſicut cælum: ſed propter te, & propter ſalutem tuam non fecit. Nam & corpora noſtra ex ipſa ſunt, & ex ipſa etiam corporum nutrimenta; & ex ipſa quoque, & in ipſa noſtra habitatio eſt, & poſt mortem in ipſam rurſus redimus: ne forte ergo ex his omnibus, quæ ex ea videris conſequi, beneficijs, facili, & lubrica cogitatione in impietatem delapſus ipſam eſſe vitam putares, & vituperes authorem; propterea imperfectã eam, atque incompoſitam produxit, vt tu intelligens, quod induit etiam ipſa opere, & beneficio conditoris, cultum ve-* D *nerationémque diuinam creatori omnium referas Deo.* Huc ſpectant omnes creaturarum defectus, vt nos compellant venire in cognitionem, & adorationem omnipotentis creatoris. Si enim nullos defectus experiremur in nobis, neque in noſtris, ſed omnia ſuccederent ex ſententia, in profundiſſimam Dei obliuionem prolaberemur. At cum crebri nos defectus circunſtent, cum fortiſſima quæque creaturarum labare, & claudicare paſſim videmus, iam inde neceſſum eſt, vt ad illum reſpiciamus creatorem, cuius ſunt opera, & integra, & perfecta.

§. XXIIII.

E

Mundiales Domini in ſeruis ſuis etiam impoſſibilitatem lethali culpæ vertunt.

MVltis rationibus rei impoſſibilitatem ſapientes adſtruebant, & nilominus damnantur à rege pœna capitali: ait namque textus, *Rex in furore, & ira magna præcepit, vt perirent omnes ſapientes Babylonis.* Et cur pereant pro re euidenter impoſſibili? Carthuſianus ex *Lyra.* Lyra hanc vnam oſtendit cauſam ruinæ, nimirum, *veſtitum, & victum, & ſumptus magnos habebant à rege.* In ijs autem, qui de menſa ſua, & A de redditibus ſuis viuunt, mundiales Domini etiam impoſſibilitatem obſequendi, & culpæ vertunt, & lethali pœna caſtigant. Dauid rex habebat quotidie in menſa ſua Miphiboſeth Ionathæ amiciſſimi filium, cuius tamen obſequium dum ab Abſalone fugeret, ſemel requiſiuit. Quod vbi illi obiecit Dauid 2. Reg. 19. reſ- *2. Reg. 19.* pondens ait: *Domine mi rex, ſeruus meus contempſit me. Dixique ei, ego famulus tuus: vt ſterneret mihi aſinum, & aſcendens abirem cum rege. Claudus enim ſum ſeruus tuus, &c.* Sic Miphiboſeth impoſſibilitatem ſuam, & euidentiſſimam, & regi notam prætendit in excuſationem ſui. Et B quantum valuit apud regem hæc excuſatio propter impoſſibilitatem? Textus indicat: *Ait ergo rex: Quid vltra loqueris? Fixum eſt, quod locutus ſum, Tu & Siba diuidite poſſeſſiones.* Expende illud, *ait ergo rex,* quibus oſtenditur, quid inferat rex de audita impoſſibilitate Miphiboſeth ſibi occurrendi. Et quid inferat rex de hac impoſſibilitate? An hominis abſolutionem infert? Abſit, non enim tale eſt ingenium dominorum mundialium, vt impoſſibilitatem obſequii in ſuis excuſationem putent; quin potius ipſam impoſſibilitatem vitio tribuunt, & acerrime mulctant, vt mulctauit Dauid auferens pro- C pter illam, medietatem bonorum, & familiari, & conuiuæ ſuo. Hinc 4. Reg. 5. cupiens Rex *4. Reg. 5.* Syriæ, quod Naaman lepra mundaretur, illum remiſit ad regem Iſrael ſibi tunc temporis ſubditum. Sic enim habes in textu: *Naaman detulit literas ad regem Iſrael in hæc verba, cum acceperis epiſtolam hanc, ſcito, quod miſerim ad te Naaman ſeruum meum, vt cures eum à lepra ſua. Cumque legiſſet rex Iſrael literas, ſcidit veſtimenta ſua, & ait, Nunquid Deus ego ſum, vt occidere poſſim & viuificare, quia iſte miſit ad me, vt curem hominem à lepra ſua? Animaduertite, & videte, quod occaſiones quærat aduerſus me.* Ecce tibi rex Iſrael, vt vidit poſtulationem regis Syriæ, in tantum D dolorem deuenit, vt præ dolore ſciderit veſtimenta ſua, quia ex ſe res euidenter impoſſibilis poſtulabatur, quam non homo, ſed Deus poſſet præſtare. Et cur ex rei impoſſibilis poſtulatione tantum dolorem conciperet, niſi quod ſciret apud mundialem regem, ipſam impoſſibilitatem & offenſæ, & vitio dari? Ait Lyra, quod *Lyra.* ſcidit veſtimenta, *credens, quod rex Syriæ quæreret occaſionem mouendi bellum contra ſe, petendo ab eo rem ſibi impoſſibilem.* Sunt equidem ſemper apud dominos mundi magnarum occaſiones irarum ipſiſſimæ exactionum impoſſibilitates. Fælices, quia ad tribunal diuinum ſtamus, apud quod de ſolis his, quæ poſſumus iudicamur.

E

§. XXV.

Ad regni conſeruationem non tam mundiales ſapientes, quam diuinarum doctrinarum ſapiens valet.

ERat præceptum regis, *vt perirent omnes ſapientes Babylonis.* Quis rex non amens tale decretum daret? Et quis rex crederet poſſe regnum conſeruari perditis ſapientibus? Cur ô Nabuchodonoſor non magis ſapientũ perditionẽ caues, cũ qua regni perditio ſolet ſtare? Cautum

Digitized by Google

A tum eſt regis decretum: iubet enim perdi ſapientes Babylonis, hoc eſt, vt acute notat Richard. Victor. lib.1. de erudit. part.1. cap.7. ſapientes ſæculares. Iſti autem ſapientes, & ſi perdantur, nullum imminet regno damnum, dum vel vnus ſapiens ſit diuinarum doctrinarum, qui regni ſtatum proculdubio firmabit.

Eccleſ.14. Eccleſiaſtes, cap.14. *Ciuitas parua, & pauci in ea viri. Venit contra eam rex magnus, & vallauit eam, extruxitque munitiones per gyrum. Et perfecta eſt obſidio. Inuentuſque eſt in ea vir pauper, & ſapiens, & liberauit vrbem per ſapientiam ſuam* Expende, qui ſapiens liberet vrbem, nimirum, *vir ſapiens, & pauper*, qui ſapientiam habet non venalem, nec ad diteſcendum comparatam, ſed B qui ſapientiam habet ab omni lucro alienam, opum contemptricem, vnum habentem ſcopum, ſcilicet cæleſtium indagationem veritatum. Ecce tibi hinc Ieremias in ſummo obſi-

Ierem. 4. dionis periculo monebat populum, cap.42. *Si quieſcentes manſeritis in terra hac, ædificabo vos, & non deſtruam.* Illinc multi alij ſapientes ex ijs qui lucra temporalia ſpectant: ait enim cap.43. *Dixit Azarias filius Ioſie, & Ioannan filius Caree, & omnes viri ſuperbi dicentes ad Ieremiam. Mendacium tu loqueris, &c.* Quid tunc? Propter horum conſilium, & vrbs capta eſt, & innumeri C perierunt, qui vniuerſi viuerent, & ſaluarentur, ſi ſtarent a pauperculi Ieremiæ ſententia. Rem notabat maximus curialis, & aulicus Pe-

Pet. Bleſ. trus Bleſenſis, epiſt. 84 aiens: *Temporibus Sedeciæ regis, non fuiſſet exterminatum regnum Iudæorum, niſi aduerſus Ieremiam, qui publicæ conſulebat vtilitati, præualuiſſent mendacia pſeudoprophetarum.* Vtinam venales ſapientes periiſſent in populo, vt vnus pauper, & ſapiens veritatis indagator Ieremias valeret apud populares, proculdubio nunquam tunc cecidiſſet Iudæorum ſtatus. Plurimum enim intereſt, quos inter ſapientes rex verſetur, vt regnum eius habeat fir-

1. Reg. 10. mitatem. Saul, 1. Reg. 10. inter prophetas erat: D dicitur enim ibi, *Ecce cuneus prophetarum obuius ei:* Dauid ab vno ſolo Samuele fuit regno inauguratus, cap. 16. Et Saulis regnum perijt, & regnum Dauidis apparuit confirmatum. Equidem non quilibet gregales ſapientes: ſed vel vnus perfectus ſapiens, & rerum diuinarum indagator valet ad regna ſtabilienda, confirmanda. Vt dicat Bleſenſis ſupra: *Cum eſſet Saul prophetans inter eos, qui inuocabant nomen Domini: regnum tamen Dauid erexit, & firmauit eius ſolium inſtitutio Samuelis.* Et pergit adhuc bonus Doctor regna à diuinis ſapientibus confirmata E enarrare. *Rex Ezechias oppreſſus à Senacherib, & quaſi in extremis anguſtijs conſtitutus per Iſaiã ciuitatis liberationem, & beneficium conſolationis obtinuit. Eliſæus æcryſiam Syris induxit, & eius beneficio Samariæ obſeſſores conuertuntur in fugam. Ioiada Sacerdos Ioas filium Ochoziæ à facie Athaliæ perſequentis abſcondit, quem cum erexiſſet in regem, ſanctis eum moribus informauit. In quo manifeſtiſſimè liquet, quã vtilis, & neceſſaria ſit conuerſatio, & doctrina iuſtorum his, qui populi regimen ſuſceperunt.* Sic dum cæleſtis veritatis indagator, & profeſſor regibus adſtet, licet mundiales alij, & vendintij ſapientes deficiant, pereant, nullum inde damnum regnis oritur. Imo magna ex eorum defectu vtilitas regno naſcitur, quando illorum

A conſilia, vt plurimum ſunt regnis exitialia. Huc traho illud ex 2. Reg.16. *Ait Achitopel ad Abſalon: Ingredere ad concubinas patris tui, quas dimiſit ad cuſtodiendam domum, vt cum audierit omnis Iſrael, quod fœdaueris patrem tuum, roborentur tecum manus eorum ::: Conſilium autem Achitopel, quod dabat in diebus illis, quaſi ſi quis conſuleret Deum.* *2. Reg. 16.* Ecce tibi cantatiſſimus ille conſiliarius conſilium dedit ad roborandum regnum de conſtuprandis Dauidis concubinis. Et quale fuit hoc conſilium? Sane, & miſero Abſaloni, & eius ſequacibus pernicioſiſſimum. Ait Carthuſ. *Ita Achitopel acutiſſimus fuit conſultor: & tamen ſicut vera carebat prudentia, quæ vitioſis non ineſt, ita nec* *Carthuſ.* B *vere ſalubria dedit conſilia, quandiu impius fuit. Et iſtud eius conſilium fuit tam ſceleratiſſimum, quod propter eius impletionem Deus meritò feciſſet Abſalonem cum ſuis ſuccumbere: & mirum quod Achitopel hoc ipſum non conſiderauit, nec timuit.* Sic paſſim errant ſapientes mundi.

§. XXVI.

In regis fidelis aula, licet in moribus perditiſſimi, nunquam tamen deficit aliquod virtutum patrocinium. C

HAbes Nabuchodonoſoris decretum ſceleſtiſſimum de interficiendis ſapientibus, & nullus eſt qui muſſitet, nullus qui obſiſtat, nullus qui detrectet nefarium munus, ſed *ſapientes interficiebantur.* Sed & habes Saulis non abſimile decretum de interficiendis omnibus Dei Sacerdotibus, 1. Reg. 22. *Noluerunt autem ſerui regis extendere manus ſuas in Sacerdotes Domini.* *1. Reg. 22.* Quocirca Ioſephus lib. 6. Antiquit. cap. 13. *Ioſeph. 15.* *Cum armati circumſtantes Saulem non præſumerunt contingere Sacerdotem, ſed diuinitatem* D *formidarent, potius quam regi parere vellent.* Ecce tibi iniuſtum erat, & crudele vtriuſque decretum, & tamen quod à Nabuchodonoſore datur, abſque vllius reſiſtentia mandatur executioni: quod autem à Saule proficiſcitur, à nullo eius ſeruo admittitur. Totus quantus erat exercitus cauet Saulis decretum exequi, & nullus inuenitur Babylone, qui Nabuchodonoſori reſiſtat. Vnde hoc? Erat Babylonius rex infidelis, fidelis autem erat Saul, licet perditiſſimus: & vt non mirum eſt, quod in aula infidelis principis non inueniatur vnus, qui ſtet pro iuſtitia & virtute? ſic nunquam continget, quod E in aula regis fidelis quantumuis perditiſſimi non inueniantur multi, qui iniuſtitiæ obſiſtant. Accipite ex 4. Reg. 21: locum, vbi Iezabel regina mittit ad Iezraelitas, vt ſubmittant duos *4. Reg. 21.* falſos teſtes, qui accuſent Naboth. Quid tunc? *Fecerunt ergo ciues eius maiores natu, & optimates, qui habitabant cum eo in vrbe, ſicut præceperat eis Iezabel, & ſicut ſcriptum erat in literis, quas miſerat ad eos. Prædicauerunt ieiunium, & ſedere fecerunt Naboth inter primos populi, & adductis duobus viris filijs diaboli, fecerunt eos ſedere contra eum. At illi ſcilicet, vt viri diabolicò dixerunt contra eum teſtimonium coram multitudine. Benedixit Naboth Deo, & regi. Quam ob rem eduxerunt eum extra ciuitatem, & la-*

pidibus interfecerunt. Equidem datæ literæ ſunt A omnibus optimatibus, & magnatibus ciuitatis, à quibus manifeſte petebatur, vt quærerent falſos teſtes, quorum teſtimonio innocens Naboth occideretur, & vt petebatur à rege, ita factum eſt, abſque eo, quod vllus obſiſteret, vel repugnaret immaniſſimo regis decreto. At ſub

Iere. 38. Sedecia rege Iuda, Ierem. 38. *Tulerunt ergo Ieremiam, & proiecerunt eum in lacum Melchia filij Abdemelech, qui erat in veſtibulo carceris; & ſubmiſerunt Ieremiam funibus in lacum, in quo non erat aqua, ſed lutum. deſcendit itaque Ieremias in cœnum. Audiuit autem Abdemelech Æthiops, vir eunuchus, qui erat in domo regis, quod miſiſſent Iere-* B *miam in lacum: porro rex ſedebat in porta Beniamin. Egreſſus eſt Abdemelech de domo regis, & locutus eſt ad regem dicens: Domine mi rex, male fecerunt viri iſti, &c.* Non fuit in tota aula Achabi, imo in tota curia, qui nefariſſimo eius decreto obſiſteret, ſed omnes vnanimiter conſpirarunt in Naboth, eúmque iuxta regis decretum perdiderunt: at in aula Sedeciæ repertus eſt vel vnus qui ſtaret pro Ieremia. Erat Sedecias rex Iuda fidelis, & Dei veri cultor, Achab autem infidelis, & idolorum cultui deditiſſimus, ideo non miror, quod non inueniatur in eius aula, qui crudeliſſimis ſententiis obſiſtat, quando is in- C uenitur in aula Sedeciæ.

§. XXVII.

Veræ ſapientiæ cultor mortis vt euadit diſcrimina.

PRocedebat ſapientium interfectio, donec ad Danielem peruentum fuit: habes enim in textu: *Et egreſſa ſententia ſapientes interficiebantur, quærebanturque Daniel, & ſocij eius, vt pe-* D *rirent. Tunc Daniel requiſiuit, &c.* Ecce interficiuntur ſapientes Babylonis vſque dum ad Danielem peruenitur, qui & mortem depellit, & illis, & ſibi acquirit vitam. Nec miror, quod prophani ſapientes pereant, & veræ ſapientiæ indagator viuat: eſt enim vita veræ ſapiẽtiæ ad-

Nu. 24. iũcta. Balamus ille Ariolus Num. 24. multa bona de viris iuſtis annuntiat: tandem ait textus: *Vidit quoque Cinæum, & aſſumpta parabola ait: Robuſtum quidem eſt habitaculum tuum: ſed ſi in petra poſueris nidum tuum, & fuerit electus de ſtirpe Cin, quandiu poteris permanere?* Putat longiſſimam permanentiam, & vitam fore electis de ſtirpe Cin: & qui erant ij electi, qui ſic poterant producere vitam? Gloſſa ibi: *Electi de numero ſapientium, veritatis inquiſitores vita viuunt perpetua.* Eſt ſemper vita in ſapientiæ veræ vicinio; vt raro quis inueniatur veræ ſapientiæ indagator, qui non gaudeat & læta, & diuturna ſocie-

Eccleſ. 7. tate vitæ. Quo reſpiciens Eccleſiaſtes, cap. 7. inquit: *Sicut protegit ſapientia, ſic protegit pecunia: hoc autem plus habet eruditio, & ſapientia, quod vitam tribuunt poſſeſſori ſuo.* Ex quo eleganter

D. Greg. D. Greg. Thaumaturgus ait: *Vita hominis non ex caducarum, & fragilium opum collectione, & poſſeſſione, verum ex ſapientia prouenit.* Theſaurizanti multa, ſæpe dicitur, hac nocte repetent animam tuam: quin ex coaceruatis diuitiis habeat, quo poſſit detinere mortem: at ſapiens, A & veritatis indagator, quot veritates theſaurizat, tot haurit ilices vitæ. Vt dicat Eccleſiaſti- Eccleſ. 4. cus cap. 4. *Sapientia filiis ſuis vitam inſpirat, & qui illam diligit, diligit vitam.* Cuius prior pars ſic ſonat apud Clem. Alex. Stromat. 7. *Sapientia in-* Cle. Alex. *ſufflabit filios ſuos*: vt enim Deus terrenum, & exangue corpus primi hominis nactus inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo in animam viuentem. Sic ſapientia nacta alumnos ſuos pene exanimes inſufflabit eos, vt de ſapientiæ auris vitam habeant, & abundantius habeant. Ad hæc Baruch cap. 3. monebat: Baruch. 3 Audi Iſrael mandata vitæ, auribus percipe, vt B ſciatis prudentiam. *Quid eſt Iſrael, quod in terra inimicorum es? Inueteraſti in terra aliena, coinquinatus es cum mortuis: deputatus es cum deſcendentibus in infernum. Dereliquiſti fontem ſapientiæ, nam ſi in via Dei ambulaſſes, habitaſſes vtique in pace ſempiterna.* Et pauca locutus de gigantibus finit: *Et quoniam non habuerunt ſapientiam, interierunt propter ſuam inſipientiam.* Sic ibi, quibus oſtenditur, quam inualida eſſet mors aduerſus illos, qui veræ ſapientiæ ſplenduerint inſignibus.

Dan. 2. Cum ergo rem indicaſſet Ariochi C Danieli, Daniel ingreſſus rogauit regem, vt tempus daret ſibi ad ſolutionem indicandam regi. Et ingreſſus eſt domum ſuam; Ananiæque, Miſaeli, & Azariæ ſocijs eius indicauit negotium, vt quærerent miſericordiam à facie Dei cæli, ſuper ſacramento iſto, & non perirent Daniel, & ſocij eius cum cæteris ſapientibus Babylonis. Tunc Danieli myſterium per viſionem nocte reuelatum eſt: & benedixit Daniel Deum cæli, & D locutus ait: Sit nomen Domini benedictum à ſęculo, & vſque in ſęculum: quia ſapientia, & fortitudo eius ſunt.

§. XXVIII.

Quo quis ſanctior, eo vtilior alijs.

ECce tibi vt Daniel ingreſſus ad regem ſolus, & ſolus poſtulans inducias, vt recurrit ad Deum, non ſolus recurrit, ſed Ananiam, Miſaelem, & Azariam ſecum ad Deum rapit. Quippe ait textus: *Daniel ingreſſus rogauit regem, vt tempus daret ſibi::: Et ingreſſus eſt domum* E *ſuam, Ananięque, & Miſaeli, & Azariæ ſocijs eius indicauit negotium, vt quærerent miſericordiam à facie Dei.* Sic facunda eſt res virtutis, vt quo quis ſanctior ſit, eo vtilior, & fructuoſior in alios appareat, vt illos ſecum ad Deum rapiat. Huc ſpectans interlinealis ſuperpoſuit verbis datis: *Ne ſis ſapiens tibi ſoli, omnibus proficere debes, & alios tecũ docere* quaſi innuat, quid in Daniele ſecum ducente ſocios ad Deum debeamus imitari, nimirum quod non ſimus nobis ipſis ſolis ſapientes, ſed & proficui ſimus alijs, quos nobiſcũ ad Deum ducamus. Quam virtutem Sidonius Apol. lib. 4. epiſt. 2. in Claudiano ſuo maxime Sidon. extollebat. Quippe ait: *Ecquo tamen ex occupatu vnquam, vt ſapiamus impl... e, quin illud in aliorũ commoda*

Digitized by Google

commoda reuergat? Cum precatu Deum placas, eundẽ non modo amicis, ſed & ignotis quoque conſilias. Cum ſcripturarum cæleſtium myſteria rimaris, quo te ſtudioſius imbuis, eo doctrinam cæteris copioſius infundis. Cum tuas opes in vſus inopum prodigis, tibi quidem maxime, ſed aliis quoque conſultum facis. Proinde nihil videlicet, profectò nihil eſt, tam infœcundum actionum tuarum omnium, quo tibi vni ſoli tantum, & non aliis quoque multis tecum, vberiorem fructum ferat. Præſtantiſſima hominis virtus non ſterilis, ſed fœcunda erat: nec gaudebat ire ſola ad Deum, niſi & alios ſecum ferret. Curabat vir diuinus, vt inde eius virtus cenſeretur, quod aliis vtilis, & fructuoſa fuerit. B Audiui ab ſcriptura prædicari Abelis ſanctiſſimi

Gen. 4.

innocentiam: ait enim. Gen. 4. *Factum eſt autem poſt multos dies, vt offerret Cain de fructibus terræ munera Domino. Abel quoque obtulit de primogenitis gregis ſui, & de adipibus eorum, & reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera eius.* Sane hinc cantatiſſima manſit Abelis innocentia, qua Dei obſequiis ſe perfectiſſime dedit, qua in inuidiam fratris incidit, & ob quam ab eo mortem accepit. Quis hanc inocentiam non miretur? Potuitne hæc Abelis innocentia aliquo ex capite ab alia ſuperari? Potuit, imo in hoc vno ab alia ſuperatur, ſi illa fructuoſa, & vtilis aliis C fuerit. Equidem duo cum eſſent tantum in mundo fratres, Abel, & Cain; Abelis innocentia adeo fuit ſterilis, vt nec fratrem poſſet ſecum ferre ad Deum, ex quo ſolum capite merito Abel dicitur ſuperatus à Mariæ innocen-

D. Amedeus.

tia, quod hæc pluribus profecerit. Ait D. Amedæus hom. 3. de Incarnat. Chriſti fatus: *Impleuit Spiritus ſanctus Abel tanta innocentia, vt innocens manibus, & mitis corde, de manu fratris necem ſuſciperet. Tua vero innocentia, O Maria, millia nocentium innocentia reddidit, & ſaluti. Quia Spiritus ſanctus ſuperuenit in te, vt ſuperes vniuerſos, qui ante te fuerunt.* Quando alia paria fuiſſent, merito hinc Abel à Maria ſuperaretur, qood D Abelis innocentia adeo fuit ſterilis, adeo infœcunda, vt nec vnum fratrem in Deum impulerit, Mariæ innocentia plurimos acquiſiuit Deo, & alioquin nocentiſſimos reddidit innocentiæ. Ex quo Moyſes quaſi nihili in ſe æſtimaret

Exod. 32.

ſolitariam virtutem, clamabat ad Deum, Exod. 32. *Aut dimitte eis hanc noxam, aut ſi non facis, dele me de libro tuo, quem ſcripſiſti.* Ecce tibi, vt magnus Moyſes vix æſtimat ſcribi in libro iuſtorum, ſi ſolus, & ſine ſuis ſociis ſcribendus ſit.

D. Amb.

Pulchre ait D. Amb. epiſtol. ad Gaudent. *Vult perire cum pereuntibus, nec propria ſalute contentus eſt. Gloria quippe regis multitudo populi.* Vix æſtimat gloriam, ni etiam ſecum ad illam alios E ducat. Quam virtutem crediderim Deo maxi-

Ierem. 15.

me appropinquare. Sic per Ierem. cap. 15. *Qui educit pretioſum à vili quaſi os meum erit.* Simili-

Gen. 2.

ter dicebat Adamus. Gen. 2. vt ſummam coniunctionem inter ſe, & Euam ſignificaret: *Hæc nunc os de oſſibus meis*: quod idem fatetur Deus de eo, qui pretioſum à vili ſeparauerit, nimirum, *quaſi os meum erit.* Et quis eſt iſte, qui pretioſum à vili ſeparat, vt Deo intimius coniungatur, niſi ille, qui minime ſolitarius, & ſterilis, ſed multis cinctus ſociis ad Deum vadit? Ita D.

D. Chryſ.

Chryſoſt. hom. 3. in Geneſ. *Qui educit pretioſum à vili, quaſi os meum erit. Quid eſt hoc? Qui ab errore ad veritatem, ait, manuduxeris, vel à pecca-* A *to ad virtutem proximum induxerit: pro virili humano me imitatur.* Deus non ſolitarius manſit, ſed quamuis ipſe nullius egeret, multa fecit, multa ſuſtinuit, vt homines haberet participes ſuæ gloriæ, ſuæ ſanctitatis. Deo ergo maxime appropriat, qui ſe ſtudet eſſe fructuoſum aliis. De quo laudat Hieronem Nazianzenus, orat.

Nazian.

23. fatus: *Hoc autem primum philoſophatur, vt ex duobus noſtris vitæ generibus, vtrum præſtantius ſit, atque ſibi, & omnibus Chriſtianis fructuoſius, intelligat; quod perfectiſſimi animi, ac ſapientiſſimi eſſe indicaret, priuatæ vtilitatis cum publicis commodis coniunctam habere rationem, neque enim* B *quemquam noſtrum ſibi ſoli natum eſſe, ſed omnibus etiam, qui eiuſmodi naturæ participes ſunt.* Sic ibi.

§. XXIX.

Precatio ad Deum vt efficax ad nos vel morti eripiendos.

CVm ſociis ſuis Daniel, vt morti eriperentur confugit ad Deum, à quo poſtularent reuelationem myſterij, ait enim; *vt quærerent miſericordiam à facie Dei cæli, & non perirent.* Nullum mihi crede efficacius inuenietur reme- C dium, quo te & morti, & periculis eripias, quam ſi Deum precaturus conuenias. Iratus

Gen. 18.

Dominus Gen. 18. in viros Sodomitas, vna tantum re placaretur, ſi ibi decem viri inuenirentur; ait enim: *non delebo propter decem.* Itaque niſi decem ibi eſſent iuſti; minime diuina ira ſedaretur. Verum Num. 16. dum etiam Deus iraſci-

Num. 16.

tur in vniuerſos Iſraelitas, eoſque morti tradere vellet, inſtar Moyſes, & Aaron pro illis, & ira non procedit. *Cumque iacerent in terra, dixit Moyſes ad Aaron, Tolle thuribulum, & hauſto igne de altari, mitte incenſum deſuper pergens cito ad populum, vt roges pro eis; iam enim egreſſa eſt ira à Deo, & plaga deſæuit.* Quid tunc factum eſt? D *ſtans inter mortuos, & viuentes pro populo deprecatus eſt, & plaga ceſſauit.* Compone modo & hunc cum illo ſucceſſu: ibi decem requiruntur iuſti, vt plaga ceſſet; in præſenti autem propter ſolos duos, nimirum Moyſem, & Aaronem plaga protinus ceſſat. Vnde hoc? Erat in Aaron precatio ad Deum pro populo, quæ dum oritur à corde perfecto, efficaciſſima eſt, vt mortem ab hominibus poſſit auertere. Accipite

Origen.

Origen. hom. 11. in Num. fantem: *In Sodomis quidem quando minus decem requirebantur, per quos vix, ſi forte reperti eſſent, ſaluari poſſent ij, qui habitabant Pentapolim. Nunc autem etiam duo, ſi tamen inueniantur tales, qualis Moyſes fuit, &* E *Aaron, ſufficere poſſunt, vt gens Iſraelitarum tota ſaluetur. Quid ergo dicemus amplius eſſe in his duobus? Quæ tanta virtus? Quod tacitum, quo ſexcenta millia, & eo amplius liberentur ab interitu vaſtatoris? Ego arbitror, quod in Moyſi lex ſignificaretur, quæ docet homines ſcientiam, & amorem Dei, in Aaron ſupplicandi Deo, & obſecrandi eum forma conſiſtat. Si ergo accidat aliquando indignari nobis, vel vniuerſo populo Deum, & ſi iam ſententia vltionis procedat à Domino, reddat autem lex Domini, commone nos ſupplicare pro culpis, ceſſabit continuo iracundia, indignatio conquieſcet.* Proh vim potentiſſimam precationis! Accedat homo perfecto corde precaturus Deum, & proſilientem Dei iram cohibebit, & quam longiſſi-

me mortem depellet. Quam vim in precatione A
citius oſtendis, vbi & Moyſes, & Aaron, hoc
eſt, legis obſeruatio, & precatio iunctæ fuerint:
de vitæ enim puritate venit, quod efficaciores
Gen. 18. ſint apud Deum tuæ preces. Abraham Gen. 18.
vidit tres Angelos venientes ad ſe, occurrit eis,
& petit, vt apud ſe hoſpitarentur, & vix hoc pe-
tiit, & ſtatim illi dixerunt: *Fac, vt locutus es.*
Gen. 19. Non multum poſt Loth Gen. 19. vidit duos An-
gelos etiam venientes, *& iuit obuiam eis, adora-
uitque pronus in terra, & dixit, Obſecro, Domini,
declinate in domum pueri veſtri, & manete ibi, la-
uate pedes veſtros, & mane proficiſcemini in viam
veſtram. Qui dixerunt, Minime, ſed in platea ma-
nebimus. Compulit illos oppido, vt diuerterent ad ſe.* B
Ecce tibi & Abraham precatur, & Loth preca-
tur; ſed Abraham ſtatim obtinet, quod pete-
bat, Loth autem & ſemel repulſam patitur, &
multiplicatis precibus tandem eos compellit.
Tam feſtinus hic, quam ille properauit ad hoſ-
pites trahendos, cur ergo ille paucis obtinet,
quod petit, hic multiplicare preces eget, &
compellere, niſi quod hic non æque puritate
cat. Græc. vitæ pollebat? Ait Author cat. Græcæ in Gen.
*Loth ingenio erat hoſpitali, perinde atque Abraham,
qui in foribus tabernaculi hoſpites excipiebat. Verum
quia Loth non eadem virtute præſtabat, multis pre-
cibus opus eſt, ad exorandos hoſpites.* Multiplicat
preces, qui in vitæ puritate minor eſt; poſſunt C
namque preces ſupplere, quod deficit vitæ, at
quando & vitæ puritas, & oratio ſimul conue-
niunt, facili negotio, & in breui, quod petitur,
obtinetur.

§. XXX.

*Non ſtertentibus, ſed laborantibus, & vigi-
lantibus gloria Dei præſto eſt.*

NOn ſto à ſententia Maldonati, qui putat
& ſomnium regis, & interpretationem
Danieli etiam per ſomnium reuelatam eſſe, ea
ductus coniectura, quod hæc dicantur fuiſſe re- D
uelata nocte. Fuerunt equidem reuelata nocte,
ſed nocte triſtiſſima, & ſolicitudinis, & timoris
plena; nocte, inquam, quæ pro mortis induciis
data fuerat, vt in eius ſpatio ex Deo ſomni my-
ſterium quæreretur, vt morti ſe eriperent ſa-
pientes. Quis ergo credat, tunc Danieli, ſolici-
to de re tanta ſomnium potuiſſe obrepere? Ma-
gis puto ſolicitis vigiliis laboranti Danieli
oſtenſum eſſe myſterium, ait enim rex. *Tunc
Danieli myſterium per viſionem nocte reuelatum eſt.*
Itaque non dormienti, ſed videnti, & vigilan-
ti, & in magna ſolicitudine vigilanti Deus my-
ſteria reuelauit, tales enim ſpectare ſolet Deus E
ad gloriam ſuam eis oſtendendam, nimium
qui in vigiliis, & ſolicitudinibus, & in extremo
Num. 16. diſcriminis timore verſentur Num. cap. 16. poſt
enarratum ſupplicium duriſſimum immiſſum
rebellibus, pergit textus: *Murmurauit autem om-
nis multitudo filiorum Iſrael ſequenti die contra
Moyſem, & Aaron, dicens: Vos interfeciſtis popu-
lum Domini. Cumque oriretur ſeditio, & tumultus
increſceret, Moyſes, & Aaron fugerunt ad taberna-
culum fœderis. Quod poſtquam ingreſſi ſunt, operuit
nubes, & apparuit gloria Dei.* Expende, quando
apparuit gloria Dei; non equidem apparuit Dei

A gloria, ante quam Moyſes, & Aaron in magna
ſolicitudine, & anxietate, & timore confugiſ-
ſent ad Deum. Tunc autem, quando anxij, &
ſoliciti, & trementes tabernaculum intrant,
tunc confeſtim illis apparet gloria Dei. Ne quis
putet ſibi, & dormienti, & oſcitanti, & in nulla
ſolicitudine vigilanti Dei gloriam apparituram
eſſe. Ex quo Orig. hom. 11. in Numer. *Quamuis* *Orig.*
*magni ſint meritò Moyſes, & Aaron, quamuis ani-
mi virtutibus polleant, apparere tamen eis Dei gloria
non potuiſſet, niſi in perſecutionibus, in tribulationi-
bus, in periculis, atque in ipſa pene morte iam poſitis.
Et tu ergo non putes tibi dormienti, & otioſo apparere
poſſe gloriam Dei.* Vanus eſt, qui niſi de plurimis
B vigiliis, de plurimis curis, & ſolicitudinibus pu-
tat ſibi obuenturum aliquid Dei. Irritus pro-
culdubio eſt omnis labor, irritæ vniuerſæ vigi-
liæ, niſi affulſerit Deus, ſed Deus ibi affulget,
vbi labor eſt, vbi vigiliæ ſunt, & non vbi ſom-
no oppreſſus ſtertis. Pſal. 126. *Niſi Dominus ædi-* *Pſal. 129.*
*ficauerit domum, in vanum laborauerunt, qui ædifi-
cant eam. Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, fru-
ſtra vigilant, qui cuſtodiunt eam.* Contemnit qui-
dem pſaltes labores, & vigilias, quibus Deus
non aſpirat, ſed & ſupponit labores, & vigilias
debere eſſe in omni augmento vitæ ſpiritualis.
Id quod notans D. Amb. lib. de Parad. cap. 4. *D. Amb.*
*Vides illos laborare, qui in operiſ ſunt, ædificatio-
C niſque proceſſu; iſtos vero vigilare, qui iam cuſto-
diam perfecti operis receperunt. Vnde & Dominus
Apoſtolis, quaſi iam perfectioribus, vigilate, in-
quit, & orate, ne intretis in tentationem, docens
perfectæ naturæ munus, & plenæ virtutis gratiam
eſſe ſeruandam, nec quemquam etiam perfectiorem,
niſi vigilauerit ſui debere eſſe ſecurum.* Expende
ab iis, *nec quemquam etiam perfectiorem, niſi vigi-
lauerit, &c.* non enim eſt, cur ſibi aliquid de
Deo, & virtute adſcribat, qui non vigilat, ſed
inerti ſomno iacet ſepultus.

Dan. 2. Et ipſe mutat tempora, & ætates:
transfert regna, atque conſtituit: dat
D ſapientiam ſapientibus, & ſcientiam in-
telligentibus diſciplinam. Ipſe reuelat
profunda, & abſcondita, & nouit in
tenebris conſtituta: & lux cum eo eſt.
Tibi Deus patrum meorum confiteor,
teque laudo, quia ſapientiam, & forti-
tudinem dediſti mihi, & nunc oſtendi-
ſti mihi, quæ rogauimus te, quia ſermo-
nem regis aperuiſti nobis.

§. XXXI.

E *Quidquid veræ ſapientiæ eſt, à Deo venit.
Vbi Magiſter Grauina caſtigatur.*

IN hoc vere ſapiens Daniel oſtenditur, quod
ſapientiæ munus Deo refert acceptum, ab
vnoque Deo putat venire, quidquid homines
accipiunt Sapientiæ. Quippe ait: *Dat ſapien-
tiam ſapientibus, & ſcientiam intelligentibus diſ-
ciplinam.* Et merito vir diuinus vbi de ſapientia
agit, illius donum putat venire à ſolo Deo.
Hinc. 2. Reg. 23. locutus Spiritus ſanctus non *2. Reg 13.*
de Dauide, vt malunt plurimi; ſed de canta-
tiſſimo Dauidis duce, qui primas in fortitudi-
ne

ne ferebat, vt aſſerunt Iſidorus Clarius, Vata-
blus, & Interlinealis, & probat Carthuſian. ſic
fatur: *Sedens in Cathedra ſapientiſsimus prin-
ceps inter tres, ipſe eſt, quaſi tenerrimus ligni ver-
miculus, qui octingentos interfecit impetu vno. Poſt
hunc Eleazar, &c.* Ecce tibi vbi Heroum, om-
nium, quos habuit Dauid, nomina recenſen-
tur; ſolus ille, qui primus omnium erat, ſine
nomine ſcribitur. Et cur non magis primus hic
nominatur, quam omnes? Si cæteri ob fortitu-
dinis facinora meruerunt ſibi nomen adſcribi,
cur qui cæteros vicit in facinoribus non obti-
nuit, quod ſibi apponeretur nomen? Sane quia
hic non ſolum introducitur laudatus in fortitu-
dine, ſed etiam in ſapientia, ideò non ponitur
nomen eius, vt oſtenderetur non ad illum, ſed
Galfrid. ad Deum pertinere ſapientiæ munus. Ait Gal-
fridus apud Allegor. Tilmanni: *Merito proinde
ſedens in cathedra ſuo non deſignatur ex nomine, vt
quicunque ille ſit, deferatur potius cathedræ, quam
perſonæ. Et ſiquidem ſancta eſt, non ſuperbiat: ſin
alias, recta docentem nemo deſpiciat. Memento, quia
tua doctrina, non eſt tua. & tibi tribuere non opor-
tet. ſi qua feceris opera vitæ, minus tamen verba do-
ctrinæ.* Prudentiſſime, & ſanctiſſime ſpiritualis
doctor monet, ne quid noſtrum in ſapientia, &
doctrina, agnoſcamus, ſed quidquid ſapientiæ,
& præſtantiæ fuerit, ſiue in factis, ſiue in verbis
doctrinæ, id omne Deo acceptum referamus.
Quod vt omnibus in Chriſto ſapientibus debet
eſſe pernotum, ſic miror me reprehendi à Ma-
giſtro Grauina tom. 3. Præſcript. Catholicar.
fol. 291. quod dixerim Societatis Ieſu doctores
non à ſuo conamine, & labore, ſed ab aura cœ-
leſtis gratiæ habuiſſe, quod tam ſapientia com-
mentaria ſcripſerint. Non conatus eſt Xuares,
non conatus eſt Vazquez, dixi, & accuſor, quod
totum, quod erat ſapientiæ, in iſtis doctoribus
Deo adſcribo, quia ſic videor illos inter ſcripto-
res canonicos ponere, imò & illos ſuperiores
authori librorum de Machabæis effingere. Sic
etiam ab iſto Grauina accuſaretur Nazianze-
nus, qui in epiſt. ad Nicobuli patrem, fatur:

*O genitor tua me doctrina pudore
Afficit, & præſtans facundia. Nam tibi lingua
Aureſque & citamenſ, proſa verſuque feruntur
Fœlici curſu, nec id vllo pene labore.*

Plane iis dictis D. Nazianzen. male audiret
apud Grauinam, & putaretur iniurius Authori
librorum de Machabæis, quando is cum labo-
re ſcripſit, & Nicobulus dicitur à Nazianzeno
ſcripſiſſe ſine vllo pene labore. Sed & acrius
morderetur à Grauina Tritemius lib. de Scri-
ptoribus Eccleſiaſt. qui de D. Ephræmo dicit:
*Hic, ſicut in vitis ſanctorum Patrum legitur, ab
Angelo viſus eſt librum aureis literis ſcriptum re-
cepiſſe: vnde mox altera die, & dein eo loquente
in eo Spiritu Sancto; tantam declamandi gratiam ha-
buit, vt nullum ſibi ſimilem ſuo tempore inueniret.*
Fœlix Tritemi, qui non lectus es a Graoina,
alioquin grauiter accuſareris, quod ſic extollas
ſapientiam Ephræmi, vt dicas illam ab Ange-
lo, imò ab Spiritu Sancto veniſſe, in quo vide-
reris Grauinæ Ephræmum inter Apoſtolos, &
canonicos ſcriptores numeraſſe, & dediſſe oc-
caſionem Hereticis, & erroribus poëtarum.
Vtinam Grauina non tam ardenti flagraret ac-
cuſandi cupiditate, & fallar niſi ei puderet
tam ficulneo me percuſſiſſe gladio. Ferior, quia

A meorum ſcriptorum ſapientiam tribuo diui-
næ gratiæ, & non labori, & ſtudio eorum, &
quidem, & poſt acceptum vulnus, iterum dico,
& aſſero, Societatis Doctores à Deo habere,
quod ita facile, & prompte, & ſine labore
tot ſapientia ediderint commentaria. Et cum
meam, meorumque ſapientiam Deo attribui,
vnde poſſum ſuperbientis animo accuſari?
Proprior eſſem ſuperbiæ, & iactantiæ, ſi meo
acumini, meo labori, meæ diligentiæ attribue-
rem, quod aliquid ſapio, cum autem id Deo
attribuo, potius oſtendo humilitatem Chri-
ſtianam. Niſi Grauinæ videatur Pelagius hu-
B milior Auguſtino & ſanctior, quia ille pro-
priis nitebatur viribus, & laboribus, hic autem
Dei gratiæ nitebatur, à qua ſola venit, quod
iugum Chriſti ſuaue ſit, & onus adeo leue, vt
ſine grauedine, & labore, imò cum voluptate
feratur. Deus bone, quia dico doctorum pio-
rum doctiſſimas lucubrationes à Deo veniſſe,
& non ab eorum labore, & dicor ſuperbiæ
ſpiritu laborare, & meos doctores inter cano-
nicos numerare. Pudet hoc referre apud do-
ctos viros, ne videar hominem doctum, & re-
ligioſum inſcitiæ inſimulare. Non equidem
idem eſt dicere aliquem doctorem diuini-
C tus fuiſſe afflatum, & illum inter canonicos
numerare. Quis non dicat B. Tharaſiam in iis,
quæ ſcripſit afflatam à Deo fuiſſe, & omnes
Eccleſiæ doctores, & magiſtros? Ideòne il-
lam, & illos Apoſtolis, & canonicis compara-
mus? Ideò Hæreticis, & poetarum ſomniis ar-
ma damus? Abſit hoc ab homine mediocriter
docto, qui ſcit differentiam canonicorum
ſcriptorum notare, inter alios patres, & ma-
giſtros, qui Deo acceptum referunt, quidquid
ſapiunt. Nec miretur Grauina quod Author
librorum de Machabæis, ſi in ſcribendo labo-
rauit, in hac parte ſuperetur ab aliis doctori-
D bus, qui plura ſcribentes non laborarunt, ſic
diſponente Dei gratia; quando ipſe Dei filius
plurimum in cruce laborauit, & nihilominus
alij homines dante Dei gratia in ſimili confli-
ctu non laborarunt, imò ibant gaudentes à
conſpectu Concilij. Propter vnum ago Graui-
næ ingentes gratias, quod ipſe inuenerit catho-
licum ſenſum propoſitioni meæ, quæ dicit Au-
thores Societatis Ieſu, ſine conamine tot com-
mentaria dediſſe. Quod cum ſuperbum, & per-
nitioſum dicat, ſi putetur venire id ex cœleſti
auxilio, cui recurrere credit piaculum; tamen
id verum exiſtimat, ſi putetur venire ex multis
auxiliis, & ſuffragiis creaturarum, & ſociorum
ſeſe in opus iuuantium. Credit enim in Socie-
E tate eum morem eſſe, vt omnes ſtrenui docto-
res conueniant, & de omnium ſtudiis, & labo-
ribus coagmentari quemlibet commentarium.
Quid glorioſius de ſcriptis Societatis Ieſu dici
potuit? Gratulor vos Societatis filij, ea enim
ſcripta editis, quæ à Magiſtro ſapientiſſimo
Grauina ponderata ſigillatim, tantum inuenit
quemcumque codicem, vt prudenter ducat
illum non ab vno, ſed ab omnibus eruditiſſi-
mi Ordinis doctoribus fuiſſe exaratum. Non
ea laus dicetur de Grauinæ ſcriptis, quæ ſatis
apparent ab vno Graoina, eoque dormitante
fuiſſe conflata. Si enim Grauina non dormi-
taſſet, facile percepiſſet diuerſa tela ad demo-
liendos errores, & expugnandam Idolola-

Digitized by Google

ttiam in Iaponio, & Æthiopia, non conſiſtere A in eo quod diuerſus Deus prædicetur, & diuerſæ, aut aduerſariæ dicantur fidei veritates. Sed in diuerſis rationibus, & modis quibus idem Deus, & eædem fidei veritates perſuadentur modo iis, modo aliis. Exemplum iam eſt ipſis lippis, & tonſoribus nonim; quando Græci legati apud Patrum Concilium, non potuerunt conuinci circa proceſſionem Spiritus Sancti ratione deſumpra ex operibus ſancti Thomæ, & conuicti ſunt ratione deſumpta ex operibus D. Bonauenturæ. Sic à diuerſis Scholis diuerſa rationum, & modorum intelligendi tela ſubminiſtrantur, vt quando vna non ſufficit, adhibeatur alia, & ſic omnes in obſequium B fidei poſſint captiuari. Ex quibus diſſimulanda ſunt omnia illa, quæ in me Grauina congerit à fol. 317. quod dicam diuerſa tela parari oportere pro Æthiopibus, aut pro Iapponijs expugnandis, quaſi his velim, quod diuerſus Deus pro iis, & diuerſus pro illis ſit prædicandus. Sic fido doctrinæ, & pietati hominis religioſi, vt credam Grauinam de meis ſcripris talia non educturum, ſi eſſet expergefactus. Illud acerbius in Grauina fero, quod pag. 342. Societatis Ieſu Patribus in India exiſtentibus, quaſi ingens piaculum attribuit, nimirum, quod metuentes Ethnicorum infirmitates, paſſiones, & mortem Chriſti Domini illis abſcondant, & C ſolas prædicent Chriſti glorias. Id & piaculum credit, & non dubitat illud Societati Ieſu adſcribere niſus authoritate Fr. Dominici Pici viri Ordinis ſui, & Anonimi Epiſcopi Luſitani, quem refert Nazarius. Quod ego in primis alieniſſimum reputo à veritate, niſus non vnius, aut alterius authoritate, ſed omnium Patrum Societatis reſcriptis, & hiſtoriis, quibus oſtenduntur apud Indos, & Iapponios in noſtris publicis templis ingenti pompa luctuoſa Chriſti myſteria celebrari, prædicari ſingulis annis, & vſque ad Regiam Sinarum deductam fuiſſe à noſtris Chriſti crucifixi imaginem, vt teſtatur Frigonius. Sed eſto, quod tantiſper cælatent noſtri myſteria paſſionis, ne infirmo D alicui daretur occaſio maioris infidelitatis. Quantum hoc piaculum? Imò à plurimis ſapientibus haberetur velut prudentia maxima. Sanè D. Baſil. diſſimulabat dicere Spiritus Sancti conſubſtantialitatem cum Patre, vt ſic in pace alia prædicans, ad hanc etiam conſubſtantialitatis vocem poſtea auditores traheret. De quo laudatur à Diu. Greg. Nazianz. aiens: *Ille propriam, & apertam vocem interim vſurpare differebat, &c.* Et quidem prudentiſſimi magiſtri eſt, tempus obſeruare, quo veritates euangelicæ fructuoſius infidelibus annuntientur: & de exemplo Pauli 1. ad Corinth. 3. cibum ſolidio- E rem infantulis non præbere, ſed lac, quo in ſalutem creſcant. Hæc obiter dicta ſufficiant, ne putet Pater Grauina me ſua ſcripta latere, in quorum refutatione, vt in re perſpicua, piaculum duxerim, conterere tempus.

D. Greg.

§. XXXII.

Sapientia ſine fortitudine friget, & fortitudo ſine ſapientia.

NOn de ſola accepta ſapientia lætatur Daniel, ſed de ſapientia iuncta fortitudini, dicens: *Tibi Deus Patrum meorum confiteor, teque laudo, quia ſapientiam, & fortitudinem dediſti mihi.* Sanè tunc Daniel ſapientiam requirebat, qua ſomnia explicaret regi; cur non ſolam accipit ſapientiam, ſed & fortitudinem cum ſapientia accipit ex Deo? Sunt hæ duæ virtutes ſic inter ſe connexæ, vt vna ſine altera pene frigeſcat. De ſapientia ait Iob cap. 12. *In antiquis eſt ſapientia, & in multo tempore prudentia. Apud ipſum eſt ſapientia & fortitudo.* Componit ſapientiam ſenum mundialium cum ſapientia Dei, vt appareat, quam frigeat ſapientia hominum in comparatione ſapientiæ Dei. Sed in quo frigerit illa ſapientia in comparatione huius? Iam id oſtendit aiens: *Apud ipſum eſt ſapientia, & fortitudo:* in antiquis, & ſenibus ſapientia ſolum erat, ſine fortitudine, quæ quidem ſapientia carebat fortitudine, ſic inutilis erat. Quæ à Deo eſt ſapientia, ipſa venit iuncta fortitudini, ne quid inueniat reſiſtens, ſed omnia ad victoriam perducat. Ait Rupert. lib. de ſapient. 1. cap. 3. *In illis antiquis ſapientia, atque prudentia eſt, videlicet à quibus, vel per quos ſapientia theſauros omnes continens ſancta ſcriptura condita eſt. Verum aliter in illis, aliter apud Deum ſapientia eſt. Nam in illis participatione, apud iſtum eſt tota ſuimet vniuerſalitate. Amplius autem & in hoc differunt, quod in illis ſapientia tantum, apud iſtum autem ſapientia ſimul, & fortitudo eſt. Etenim illi, quod ſapiebant, ad effectum perducere non potuerunt, iſte autem ſapientiam actu perduxit vſque ad victoriam.* Et qualis ſapientia, quæ nihil poteſt perducere ad effectum? Sane de hac imbecilli, & inermi ſapientia crediderim dictum illud, *qui addit ſcientiam, addit & laborem*, labor enim magnus eſt, & dolor, non poſſe remouere, quod ſcias remouendum; nec poſſe acquirere, quod ſcias acquirendum. Illa proculdubio ſapientia æſtimanda eſt, quæ ſola apud Deum inuenitur, quæ fortitudini coniuncta eſt, vt quæcumque ſciat bona, illa peragat ſine reſiſtentia. De D. Stephano dicitur Act. 6. *Stephanus autem plenus gratia & fortitudine faciebat prodigia & ſigna magna in populo. Surrexerunt autem quidam de Synagoga, quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenenſium, & Alexandrinorum, & eorum qui erant à Cilicia, & Aſia diſputantes cum Stephano, & non poterant reſiſtere ſapientiæ, & ſpiritui, qui loquebatur.* Ecce tibi vt introducitur Stephanus plenus fortitudine, ſtatim ſubiungitur eius ſapientia triumphatrix de aduerſariis, & talis, quæ nullam reſiſtentiam patiatur. Quæ ſola ſapientia æſtimationem apud Deum habet, alia ſine fortitudine licet magna ſit nihil æſtimatur, imò tenebris amandatur. Sic Eccleſiaſt. 7. *Noli quærere fieri iudex, niſi virtute valeas irrumpere iniquitatem.* Quamuis enim tibi multa ſit ſapientia, ſi fortitudo deſit, fuge ſolia dignitatum, & in tenebris deliteſcere ama. Non enim in luce ſtabit ſapientia, quæ à fortitudine manet aliena;

Iob. 12.

Rupert.

Stephan.

Eccleſ. 7.

na ; ſicut nec fortitudo ſtabit, niſi fortitudini adiungatur ſapientia. Quippè ait Prouerb. 24. *Vir ſapiens eſt fortis, & vir doctus robuſtus, & validus*: quaſi fortitudo totum ſuum valorem , & robur à ſapientia habeat. Chaldæus ibi legit: *Melior eſt vir ſapiens robuſto, & vir ſcientiæ magis quàm ille , qui accinctus eſt fortitudine.* Ride fortitudinem cum qua non eſt ſapientia; & pro certo habe quod fortis ſine ſapientia exibilabitur. Quis Samſone fortior? Lege apud Iud.cap. 16. huius viri fortitudines, & miraberis, vt leonem ſtrangulauerit , vt Philiſthæos ſæpe percuſſerit, vt portas ciuitatis in montem portauerit, vt fortiſſima vincula ruperit. Sec huius etiam lege calamitates, vt deceptus fuerit à muliercula, & ad molam religatus. Vndè vir adeò fortis in tam miſeram deuenit calamitatem ? Defuit illi ſapientia, & ideò parum illi tanta fortitudo valuit. Accipite D. Paulinum epiſt. 4. fantem. *Vtinam tam prudens Samſon ad cauendam mulierem, quam fortis ad ſtrangulandum leonem, ſed carnali victus illecebra, qui gratia ſpirituali vicerat, cum præualuiſſes fortis, ab infirmitate ſuperatus eſt.* Non æquè pollebat ſapientia, vt pollebat fortitudine ; & inde proſtratus iacuit: tunc enim hæ virtutes valent, cum pares ſunt in vnoquoque, & vna non inuenitur ſine alia.

Prou. 24.

D. Paul.

Dan. 2. Poſt hæc Daniel ingreſſus eſt ad Arioch, quem conſtituerat rex, vt perderet ſapientes Babylonis, ſic ei locutus eſt, Sapientes Babylonis ne perdas; introduc me in conſpectu regis, & ſolutionem regi narrabo. Tunc Arioch feſtinus introduxit Danielem ad regem, & dixit ei , Inueni hominem de filiis transmigrationis Iudę , qui ſolutionem regi annuntiet. Reſpondit rex, & dixit Danieli, cuius nomen erat Balthazar, Putasne , vere potes mihi indicare ſomnium, quod vidi, & interpretationem eius?

§. XXXIII.

Ex his, qui ab ambitu , & negotiatione populis præficiuntur, innumeri ad populorum perditionem præfecti cernuntur.

Miraberis in barbariſſima, & feraliſſima Babylonis curia vnum Arioch conſtitutum eſſe, vt perderet ſapientes : cum Chriſtianorum curiæ ſcateant miniſtris, qui nihil aliud moliantur, quam perdere cuncta. Deus bone, in aliis curiis , vt innumeri aſcendunt dignitates, tenent præfecturas, ſic innumeri apparent quaſi ad ruinam populorum conſtituti, pene omnes miniſtri ad perdendum potius dati videntur , quam ad bonum commune. Cur in feraliſſima Babylonis curia de vno ſolum Arioch dicitur, quod conſtitutus fuerit ad perdendos ſapientes? Cauſam innuit textus aiens: *Quem conſtituerat rex, vt perderet* : Sane ex his, quos rex prudenter eligit, & deſignat miniſtros, rarus eſt, vel ſolus vnus, qui perditioni ſtudeat. Vbi autem non rex, ſed ambitus , ſed negotiatio, ſed fauor euocat homines ad Præfecturas , ex his innumeri exſurgunt, non vtilitati , ſed perditioni conſtituti. Querebatur Dominus per Micheam cap. 1. *Principes eius muneribus iudicabant , & Sacerdotes eius in mercede docebant, & Prophetæ eius in pecunia diuinabant, &c.* Sic Ieroſolymis omnes magnates fures erant, lucris , & rapinis operam nauantes , omnia ſubditorum bona rapientes. Et qui fieri potuit , vt tot Sacerdotes, & prophetæ, & iudices populorum prædis intenti eſſent? Erant hi non electione , & deſignatione regia in dignitatibus poſiti, ſed qui ambitu , & negotiatione dignitates acquiſierant. Sapienter ait D. Cyril. Alexan. *Video quemadmodum in accuſatos haud prætereat prophetam , & Sacerdotem, mercedem captantes , vt conſulentibus renunciari iuberent, vellent ne mercedem & munera afferre. Puto autem pſeudoprophetarum, & non prorſus ſecundum legem, ac vere Sacerdotium fungentium: ſed qui ſolerent in tales honores callide irrepere, & gloriam illam pretio ſibi comparare , mentionem hic denuo induci. Nec enim verus Sacerdos huiuſmodi delictis animam ſuam obſtringeret.* Prudentiſſime ſanctus Doctor colligit hos omnes magnates , qui populorum ſpoliationi ſtudebant, eſſe ex his, qui ambitu , & negotiatione ad ſimiles honores obrepunt ; ex his , autem qui vera electione , & deſignatione regia conſtituti ſunt, raro aut nunquam aliquis talibus ſe latrociniis exercet. Euidentiſſime hinc patet illud Saluatoris aſſertum Ioan. 10. *Amen, amen dico vobis, qui non intrat per oſtium in ouile ouium , ſed aſcendit aliunde , ille fur eſt, & latro.* Quid eſt, *aſcendit aliunde*? Hoc eſt , ad dignitatum honores vel ambitu , vel negotiatione, vel fauore vendititio obrepere; de his , qui per hæc aſcendunt, nil certius quam latrocinia, & populorum ſpoliationes ſperes. Hos pulchre deſcribit Ferrandus Diaconus in Parænetico ad Reginum, regul. 3. *Accuſatores Reipublicæ ſunt ambitores, quibus vt poteſtas detur opprimere pauperes, impoſſibilia pollicentur, & deſolatis, belli quoque incurſu, iam perditis regionibus ſtatum priſtinæ ſtabilitatis adſcribunt. Adhuc vigere cuncta mentientes , adhuc poſſe tributorum onera ſuſtinere. Culpant autem ſuſurris abſconditis miniſtros fiſcalis exactionis , deſidesque eos, nulla prouidere Reipublicæ lucra mentiuntur. Sibi vero dum commiſſa fuerit actio , per nimiam fidelemque diligentiam cuncta eſſe proſpera. Sed, ô pertinax cupiditas! diligentia eorum crudelitas , ratio deprædatio melius appellatur. Ideo cupiunt emere grauiſſimas actiones, vt vendant. Promittunt falſa, vt vera ſurripiant; blandiuntur , vt noceant. Piam quaſi ſolicitudinem pro vtilitatibus publicis gerunt, ſed affligere ſimul omnia , & deteriorare moliuntur. Euertere cupiunt, non gubernare.* Hæc vt euidentiſſima, ſic certiſſime inueniuntur in omnibus ambitoribus, emptoribus , negotiatoribus dignitatum ; in omnibus , qui non per oſtium , hoc eſt, per liberam , & ſpontaneam regum electionem : ſed aliunde , nimirum per callidas ambitionis artes , per ſecretos aureos

Micheæ 1.

D. Cyril.

Ioan. 10.

Ferrãdus Diaconus.

rum cuniculos, ad dignitates obrepunt. Cum h‹is› locuſtis videas regna, prouiocias ſcatere, ‹c›redas, non ibi regias electiones, ſed ambitorum artes pollere: quorum ſub dignitatibus cadent regna. Hinc lucem capit Naum cap. 3. aiens: *Ecce populus tuus, mulieres in medio tui: inimicis tuis ad apertionem pandentur portæ.* Oſtenditur Iſrael inimicis, & hoſtibus patens, cuius rei cauſa illa dicitur nimirum *mulieres in medio tui*, quod principes, quod reges non viri, ſed mulieres ſint. At ſub mulierũ ſceptris multa regna hoſtes depulerunt, & victorias multas de hoſtibus reportauerunt. Cur non poſſint mulieres & optimos duces habere, qui triumphent de hoſtibus? Siquidem rex domi eſt, & omnia per duces, per miniſtros aguntur, adminiſtrantur, quid intereſt, quod rex ſit vel vir, vel mulier ad regna tuenda? Multum per omne modum, nam mulieres laborant maxime in electionibus faciendis, apod quas plus valent ſemper ambitores, qui aſtu, & negotiatione eas capiant, ex quibus dum dignitates implentur, neceſſe eſt, vt perdantur regna. Alexandra fuit Ieroſolymis cantatiſſima regina, de cuius adminiſtratione plura memorans magna Egeſipp. tandem ait lib. 1. Excid. Ieroſ. cap. 12. *Aſſuerant ſe Phariſæi mulieri, genus hominum ſecundum legis doctrinam exercitatum, ſecundũ qualis atem affectus callidum, auidum negotiorum, pecuniæ appetens, qui captantes elatam mulierculam, ſecundum ſcientiam iuris diuini extollendo ſuam fecerunt, vt pleraque regni negotia ipſis committerent, adhiberent: quos vellent, excluderent, atque aulico exuerent miniſterio. Quid plura? Ita ſe ſe inſinuauere, vt commodorum omnium fructus ad eos peruenirent; ſumptus & moleſtia mulierem ſolam afficiebant. Nec mediocris mulieri ſpiritus, vt maxima quaque auderet, atque ſupra fœminei ſexus conditionem prælia diſponeret. Siquidem & præſtantiſſimam de ſuis manum parauit, & peregrini exercitus copias coegit ingentes, vt non ſolum domitura ad omnem regnandi ſecuritatem foret, verum etiam exteris potentibus eſſet formidabilis. Ea tamen reliquis præſtabat omnibus, ſed Phariſæis quaſi inferior obtemperabat.* Ecce tibi Reginam viriliſſimam, exercituum copiis potentiſſimam, hoſtibus formidabiliſſimam; hanc tamen tantam ambitores inuadunt, & prætextu religionis, & pietatis mulierem capiunt; & dum regni præfecturas occupant, & bona regni exhauriuot, & ipſum regnum populantur. Quippè ait illud: *vt commodorum omnium fructus ad eos peruenirent, ſumptus, & moleſtia mulierem ſolam afficiebant.* Hæc quotidie videas in his, qui per ambitum, & fauores emptitios, præfecturas adipiſcuotur.

Naum 3.

Egeſipp.

§. XXXIIII.

Vnus iuſtus multos valet ſceleratos à periculis liberare.

NOtiſſima eſt illa Danielis vox ad Arioch, nimirum: *Sapientes Babylonis ne perdas. Introduc me in conſpectu regis, &c.* Vbi iniquiſſimi Babylonis ſapientes ſecum in diſcrimine iuſtiſſimum habebant Danielem, id commodi iam poſſent ſperare, quando vnius iuſti innocentia potentior ſolet eſſe ad liberandos plures impios, quam impiorum multorum iniquitas ad perdendum valet. Fœlices illi ſunt, qui ſe ſe vni innocenti, vni iuſto aſſuunt, in eo vno habent, quod multis eorum iniquitatibus præponderet, vt poſſint liberari. Hinc aiebat Iob in nomine Chriſti Saluatoris noſtri cap. 6. *Vtinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas quam patior in ſtatera, quaſi arena maris hæc grauior appareret.* Sanè Saluator noſter, omnium peccatorum ſompſerat debita, vt pro illis patiendo ſatisfaceret. Vndè autem tot hominum ſcelera, tot peccata in ſtatera poſita poſſent ſic leuitare, vt calamitas paſſionis appareret longe illis grauior? Vndè tot peccatores, & ſcelerati poſſent reddere leuiorem alteram libræ lancem? Hoc faciunt ſceletati de ſibi adiuncto viro iuſto, & innocenti, cuius innocentia multorum crimina leuat, vt cum iuſto iniuſti à periculo euadant. Rup. lib. 1. de Sap. cap. 8. ait: *Vicit pondere calamitas in lance miſericordiæ, lancemque ſubtollens iudicij, peccata decuſſit in profundum maris. Cur hoc? Videlicet, quia plures erant damnati, quam rei, plures, inquam, puniti, quam qui merebantur puniri. Vnus abundabat in numero damnatorum, vnus ſupererat Chriſtus, damnatus, non reus, punitus, & cauſam non habens, cur puniretur. Huius dolentis paſſio totius generis humani doloribus iuſtis iniuſte ſuperaddita præponderauit, quaſi maſſa arenaria. &c.* Sic ſimiliter, vbi plures ſunt ſub iudicio damnationis, ſub preſſura calamitatis, quam qui merentur: vbi merentibus pœnas vnus innocens adiungitur, qui nihil mereatur, leuiora fiont reorum ſcelera, vt poſſint ſceleratì à calamitatibus liberari. Hinc cum multi infideles ſecum Paulum habentes nauigaſſent, & tempeſtate agitati, eo deducti eſſent, vt nauim proiectis omnibus leuarent, ait enim Act. 27. *Armamenta nauis proiecerunt*, ſolent enim ſic naues in tempeſtate leuari. Tunc ad eos Paulus: *Suadeo vobis bono animo eſſe, amiſsio enim nullius animæ erit ex vobis, præterquam nauis. Aſtitit enim mihi hac nocte Angelus Dei, cuius ſum ego, & cui ſeruio, dicens, Ne timeas Paule, Cæſari te oportet aſsiſtere; & ecce donauit tibi Deus omnes, qui nauigant tecum.* Tempeſtiue hoc dixit Paulos, cum iactu bonorum nauis leuabatur, ne incolumitas tribueretur leuamini nauis, quod venit ex mercium iactu, ſed quod venit ex conſortio ipſius Pauli. Crede mihi, ſic peccatores leuantur vel de vnius iuſti conſortio in tempeſtare, vt certiſſima naufragia euadant. Proptetea peccantibus amicis Iob Dominus conſulebat cap. 42. *Sumite vobis ſeptem tauros, & ſeptem arietes, & ite ad ſeruum meum Iob, & offerte holocauſtum pro vobis.* Quando ipſi holocauſtum offerre pro ſe poterant, cur neceſſum habebant ire ad Iob? Ait Chryſoſt. in cat. *Illud docet, haud illa ſatis futura ſacrificia ad expiationem, niſi Iobi quoque merita acceſsiſſent.* Vbi ſub ira Dei periclitantur peccatores, non ſic fidant externis oblationibus, vt iuſti alicuius ſibi adiuncti fidant iuuamini. Qui hoc non haber, quaſi nihil haber, quo ſe eripiat tempeſtaobus. Dicebat Ioſue ad Iſraelitas Num. 14. *Neque timeatis populum terræ huius: recesſit ab eis omne præſidium.*

Iob. 6.

Rupert.

Act. 27.

Iob. 24.

Chryſoſ.

Num. 14.

Digitized by Google

ſidium. Loquebatur de Cananithide regione, à A qua aſſerit omne præſidium receſſiſſe. Et cur dicatur receſſiſſe ab illa regione omne præſidium? Noſter Cornelius ibi ex ſententia Hebræorum aſſerit illo ipſo anno mortuum fuiſſe ſanctiſſimum Iob, qui vſque tunc viuens in medio prauæ illius regionis, nempe in Idumæa, ſceleſtiſſimos, & prorſus deploratos homines ſuis meritis protegebat: vbi autem Iob mortuus eſt, omne præſidium, & protectio abiit, vt neceſſum ſit illis extremæ ſubiacere calamitati.

§. XXXV.

Præſtantis viri eſt non ſolum ſuis, ſed etiam alienis benefacere.

AIt Daniel ad Arioch, *Sapientes Babylonis ne perdas*: & quid Daniel habet cum Babylonis ſapientibus? Quid Danieli, quod illi perdantur? Sanè boni, præſtantiſque viri erat, non ſolum ſuorum, ſed & alienorum ſaluti
Theodor. inuigilare. Ad hæc aiebat Theodor. *Hæc miſericordia prophetam decet. Neque enim tulit ſolus cum amicis ab iniuſta cæde liberari, ſed etiam Chaldæis incolumitatem molitur.* Hoc eſt præſtantiſſimorum virorum ingenium, quod intra amicorum ſepta compreſſam miſericordiam faſtidiant, illamque ament extendi ad extraneos, & prorſus ſui generis peregrinos. Quod
Deut. 24. in Iſraelitis requirebat Dominus Deuth. 24. iubens: *Quando meſſueris ſegetem in agro tuo, & oblitus manipulum reliqueris, non reuerteris, vt tollas illum: ſed aduenam, & pupillum, & viduam auferre patieris.* Expende illud, *ſed aduenam, &c.* non ſolum enim amat Deus Iſraelitas affectos eſſe ad vicinos, & fratres, ſed inſuper cupit, quod extraneorum meminerint, miſericordiam facientes & aduenis, & peregrinis. Ait
Caſſiod. enim Caſſiodor. 12. var. 9. *Pietate plenum eſt, peregrinam gentem publicis beneficiis obligare, & non tantum conſanguineos ad ſubſtantiæ lucra mittere, quantum ipſos quoque aduenas inuitare.* Plenitudinem refert pietatis affectus, qui norit complecti etiam extraneos, qui vt de virtutum plenitudine venit, ſic ſpectabilior, in quocumque ſit, apparet. Quem in homine conſulari ſtupebat
Sidon. Sidon. Apollin. lib. 1. epiſt. 9. fatus: *Duo faſtigiatiſſimi conſulares Gennadius Auienus, & Baſilius Cæcina præ cæteris conſpiciebantur. Vtrumque quidem, ſi fors laribus egrediebantur, arctabat clientium praua, pediſſequa, circumfuſa populoſitas: ſed longe in partibus diſpares ſodalium ſpes, & ſpiritus erant. Auienus, ſi quid poterat, in filiis, generis fratribus prouehendis moliebatur: cumque ſemper domeſticis candidatis deſtringeretur, erga expediendas forinſecus ambientium neceſſitates minus valenter efficax erat: & in hoc Coruinorum familiæ Deciana præferebatur, quod qualia impetrabat cinctus Auienus ſuis, talia conferebat diſtinctus Auienus alienis.* Et merito præferebatur ille, cui cordi erant etiam extraneorum cauſæ.

§. XXXVI.

Nemo aulicus in rebus Regi gratis non mentitur.

FEſtinus Arioch ad Regem intrat, aiens, *inueni hominem, qui ſolutionem Regi annuntiet.* Inueni, ait, quaſi multam ipſe diligentiam adhibuerit, vt Danielem inueniret; cum nullam prorſus inueniatur adhibuiſſe, imò nec pedem mouiſſe. Sed erat hoc gratum regi, quod habe- B ret tales miniſtros, qui multa facerent, vt regem leuarent ſollicitudine. Et ideò aulicus homo in nuntio læto addidit, & mendacium, quod ſciret Regi gratius futurum. Quis enim aulicus in gratiam regis non mentitur? Eos pulchre notabat Oſeas cap. 7. *In malitia ſua lætificauerunt regem, & in mendaciis ſuis principes.* *Oſeas 7.* Apud curiales, non parcitur mendacio, quod creditur regi gratum futurum. Achimaas videns Abſalonis exercitum percuſſum ipſumque, Abſalonem lanceis transfoſſum feſtinauit, vt lætum victoriæ nuntium deferat Dauidi 2. Reg. 18. *Et* *2. Reg. 18.* *adorans regem toram eo pronus in terram ait: Bene-* C *dictus Dominus Deus tuus, qui concluſit homines, qui leuauerunt manus ſuas contra Dominum meum regem. Et ait rex, Eſt ne pax puero Abſalon? Dixitque Achimaas: Vidi tumultum magnum, cum mitteret Ioab ſeruus tuus me ſeruum tuum: neſcio aliud.* Sciuerat ipſe defunctum Abſalonem, imò & propriis oculis viderat, cur ſic audet regi mentiri? Non verentur aulici mendacia, quæ regibus moleſtias auferant. De iſto ait Lyra: *Men-* *Lyra.* *tiebatur, ne regem offenderet, quia viderat ipſum mortuum: denuntiauit tamen victoriam, quæ erat bonum nuntium.* Sic aulici omnes fauſta quæque mendaciis polliunt, vt regibus maiorem in- D generent lætitiam. Sunnamitidæ hoſpitæ vt gratificaret Eliſæus, filium à Deo impetrat 4. Reg. 4. dixitque ad eam. *In tempore iſto, in hac* *4. Reg. 4.* *eadem hora, ſi vita comes fuerit, habebis in vtero filium. At illa reſpondit; Noli quæſo Domine mi, vir Dei, noli mentiri ancillæ tuæ.* Virum Dei, & prophetam nouit, & tamen ab illo dici mendacium timet. Imò non veretur illum monere, ne ſibi mentiatur. Cur mulier non magis caues virum Dei mendacem putare? An ſcis, cum quo loquaris, vt dicas ei, ne mendax ſit? Sciebat equidem & virum Dei, & prophetam eſſe, ſed ſimul ſciebat in curia verſari, & frequentem eſſe aulicis, & regi ipſi, cuius fauorem paulò ante promiſerat. Ideò loquitur ad aulicorum E mores, quorum eſt, in lætitiæ nuntiis non curare, an mendacia dicant. Quippè ait Carthuſian. *Carthuſ.* ibi: *Curialiter reſpondit hæc mulier, non quod putaret Eliſæum eſſe mentitum* Non equidem putabat in viro Dei mendacium eſſe, at quando cum illo curialiter agit, hoc eſt, de curialium, aulicorumque more loquitur, non grauatur illi mendacium attribuere, non enim ad ſimilia verba curiales exaſperantur, cum ſciant res mendacij ſibi familiariſſimas.

§. XXXVII.

Frequentiſsimum eſt aulicis principibus, honorem ſibi adſcribere de inferiorum fortunis.

PRemenda adhuc ſunt verba ad Arioch dicta, nimirum: *inueni hominem de filiis captiuitatis, qui ſolutionem regi annuntiet.* Cur non ait ſimpliciter, *venit homo, qui annuntiet regi*, ſed maluit rem ſibi adſcribere dicens, *inueni hominem?* Quod ſolius fuerat Danielis diligentiæ, hoc ipſe Arioch volebat facere ſuum, vt ſic facinoris honorem ſibi adſcriberet. Eſt enim hoc ingenium palatinorum principum, vt ſibi glorias, & honores affingant ex iis, quæ potius fuerant inferiorum fortunæ. Naaman princeps regis Syriæ cum leproſus eſſet; audit ex captiua Iſraelitide prophetam eſſe in Iſraele, à quo mondari poſſet à lepra. Rem refert Naamanos Regi, qui curans amici ſalutem, illum mittit ad Iſraelis regem, cui ſimul dedit literas.
4. Reg. 5. Et quid continebant literæ? Ait 4. Reg. 5. *Cum acceperis epiſtolam hanc, ſcito, quod miſerim ad te Naaman ſeruum meum, vt cures eum à lepra ſua.* Dictum fuerat à captiua Naamanum curari poſſe ex lepra, non a Rege, ſed à propheta Iſraelis. Cur Syrus nullum memorans prophetam, à ſolo rege curationem Naami poſtulat? An credebat & à Rege poſſe curari illum? Minime; ſed quod nouerat faciendum per regis ſubditum, maluit Regi id attribuere, de more principum palatinorum, qui de inferiorum geſtis honores ſibi attribuunt. Quo reſpiciebat
Carthuſ. Carthuſ. ibi: *Honorando Regem ait, vt cures eum à lepra.* Deputant enim principes honori ſuo, quod faciunt ſubditi, & in immenſum gloriantur de illo.

Dan. 2. Et reſpondens Daniel coram rege, ait; Myſterium, quod rex interrogat, ſapientes, Magi, & arioli, & aruſpices nequeunt indicare regi: ſed eſt Deus in cœlo reuelans myſteria, qui indicauit tibi rex Nabuchodonoſor, quæ ventura ſunt in nouiſſimis temporibus. Somnium tuum, & viſiones capitis tui in cubili tuo huiuſcemodi ſunt: Tu rex cogitare cœpiſti in ſtratu tuo, quid eſſet futurum poſt hæc: & qui reuelat myſteria, oſtendit tibi, quæ ventura ſunt. Mihi quoque, non in ſapientia, quæ eſt in me pluſquam in cunctis viuentibus, ſacramentum hoc reuelatum eſt; ſed vt interpretatio regi manifeſta fieret, & cogitationes mentis tuę ſcires.

§. XXXVIII.

Regibus ſolent à Deo aliqua immitti futurorum indicia.

SApienter ait Daniel ad Babylonium regem: *Eſt Deus in cœlo reuelans myſteria, qui indicauit tibi rex Nabuchodonoſor, quæ ventura ſunt.* Itaque tibi, rex, indicauit Deus ventura; aſſolet enim id fieri a Deo, vt regibus infundantur quædam indicia futurorum. Vnde locutus de Hircano Iudæor. principe Egeſippus lib. 1. Excid. Ieroſol. cap. 1. ait: *Hyrcanus mode ator egregius, & pulchre ſobrius, qui nihil vnquam, vel futuris euentibus dereliquit: vxori ſumma rei commiſit negotia, ipſam conſultius ratus rebus publicis moderaturam, filios præſcientia quadam animi tenens non diuturnos fore, nec eum feſellit opinio.* Videte, quod non dubitet in rege quandam præſcientiam conſtituere, qua futuros euentus præueniat, illiſque prudenti diſpoſitione occurrat. Nec ſemel id accidit, ſed ſæpiſſime talia vel dici, vel agi à regibus cernuntur, vt manifeſte appareat illis fuiſſe immiſſa aliqua futurorum indicia. Quo reſpiciens Spiritus diuinus Prouerb. cap. 16. ait: *Diuinatio in labiis regis:* non Prou. 16.
ſic clara inueniuntur in animalibus, vel in elementis futurorum indicia, vt clara ſolent in regibus inueniri. In qua re adeo firmus erat Egeſip. vt lib. 1. Excid. Ieroſol. cap. 2. repetat Egeſipp.
de Ioanne clauum Iudaicæ tenente Reipublicæ. *Indicium Ioannis etiam poſt mortem probatur, qui ſummam publicæ rei ſeniori committendam ſi io haudquaquam exiſtimauit, quem tanto declinaturum furore à pietatis lege, & norma iuſtitiæ prouidebat. Haud ſcio, moriturne eius contuitu, an iuſta gratia ſacerdotum principibus, vt his aliqua, quæ futura erant, etiam minus dignis infunderentur.* Ecce tibi, vt æſtimat regni principibus eam gratiam infundi, qua ſæpe ventura poſſint præſagire. Non equidem vel in auium occinio, vel in animalium extis tot inuenta ſunt ab aruſpicibus vanis indicia imminentium bonorum, vel malorum, quot vel in regum labiis, dum viuunt, vel in eorum cineribus, dum vita ſunt functi. Quod innuebat Eccleſiaſt. cap. 49. in- Eccl. 49.
quiens de Ioſepho Ægyptiorum principe, & patre regni Iſraelitæ. *Et Ioſeph, qui natus eſt homo princeps fratrum, firmamentum gentis, rector fratrum, ſtabilimentum populi: & oſſa ipſius viſitata ſunt, & poſt mortem prophetauerunt.* Et quomodo prophetauerunt? Hugo Card. ex authore hiſtoriæ Scolaſt. dicit, quod abituri Iſraelitæ ab Ægypto requiſierunt Ioſephi oſſa, vt ſecum adſportarent, quæ requiſita illis dederunt indicia difficultatis itineris. Sunt equidem viri principes ſic à Deo compoſiti, vt vel in eorum cineribus immittat eam gratiam, ex qua ſoleant multa futurorum præſagia in medium proſilire. Huc trahe dicta tom. 4. in Euang. lib. 17. cap. 2. §. 1.

§. XXXIX.

Homines temporales ſæpiſsime oculati videntur ad futura, & circa præſentia cæciſsimi.

ECce tibi rex Babylonius in cubili ſuo, quibus angatur curis, quæ meditetur, & præ oculis habeat; nimirum ait Daniel: *Cogitare cœpiſti, quid eſſet futurum poſt hæc.* Quid eſſet futurum cogitabat rex temporaliſſimus, de eo autē quod in præſētia agere deberet, quod iā inſtabat, & in ianuis erat, nolla ei cura, nulla ſolicitudo, ſed omnimoda erat ignorātia. Eu temporalium hominum

hominum ingenium! Oculatiſſimi fieri cupiunt ad futura, & ſumma in præſentibus laborant A
Matth. 2. cæcitare. Matth. 2. Herodes auditis Magis de ortu fæliciſſimi Saluatoris clamantibus, *Congregans omnes principes ſacerdotũ, & Scribas populi, ſciſcitabatur ab eis, vbi Chriſtus naſceretur. At illi dixerunt ei, in Bethlehem Iudæ, ſic enim ſcriptum eſt per Prophetam. Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda: ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Iſrael.* Ecce tibi, quam diſerti iſti, quam oculati in expendenda prophetia, quæ de futuris loquebatur: at qui ibi futurus dicebatur, iam aderat, iam præſens erat, & multis euidentibus teſtimoniis adeò clarus, vt vel ſtellæ luce ad illum B Magi feſtinarent. Quid ergo Iudæi de Ieſu præſenti? An illum noſcunt? An ad illum currunt? An de illo ſciſcitantur? Prorſus ad præſentem cæcutiunt, qui de illo futuro adeò erant ſoliciti
D. Greg. & anxij. Ait D. Greg. ibi: *Iudaicus populus prophetiæ ſpiritu plenus, & cæcus, eum, de quo multa in futurum præcinit, in præſenti poſitum non agnouit.* Quid infelicius homini temporali? Populus temporaliſſimus de futuro ſaluatore diſertus, ad præſentem prorſus cæcutit. Quem præ manibus habebat, nec videt, nec curat videre, & quem putabat futurum, ad illum erat attentiſſimus, & maxime ſollicitabatur de illo. Nota eſt C Iacobi hiſtoria, quando diſſimulatus ſub hædinis pellibus patri Iſaaco aderat, vt ſe Eſau fingens illius benedictionem ſubriperet. Iſaac autem vbi pellium tactu fallitur, multa euentura illi ſub benedictionis nomine prædicit. Quippe
Gen. 26. ait Gen. 26. *Det tibi Deus de rore cæli, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti, & vini, &c.* Sed cur, qui tot futura præuidebat, in filij præſentia fallebatur? Errabat in præſenti filio, qui ſcite videbat tot illius bona futura. Nec miror, agebat enim Iſaac tunc perſonam populi temporaliſſimi, qui totus poſitus in futuris, prorſus cæcutiebat in iis, quæ ſibi erant præſentiſſi-
D. Greg. ma. Ait D. Greg. vbi ſupra: *Iudæos profecto bene Iſaac cum filium ſuum benediceret, deſignabat, qui & caligans oculis, & prophetans, & in præſenti filium non vidit, cum tamen multa in poſterum præuidit.* D Eſt hæc propriiſſima figura populi temporaliſſimi, qui cum totus linceus ad futura fiat, in præſentibus, & cæcus, & erroneus exiſtat. Sic præſentatus Ieſus Principi ſacerdotum, & interrogatus ab illo, an eſſet Chriſtus, reſpondit Dominus: *Tu dixiſti*, Matth. 26. verum in pene ſimili quæſtione reſpondens Pilato
Matt. 27. Matth. 27. ait: *Tu dicis.* Sacerdos de præterito oſtenditur dixiſſe; Pilatus in præſenti dicere manifeſtatur. Cur ea diuerſitas inſinuatur? In E ſacerdote populus Iudaicus erat, qui vt oculatiſſimus fuerat ab initio in videndis abſentibus, ſic ad præſentia videnda erat obcæcatus. In Pilato autem exlex populus oſtendebatur, qui tunc ſolum vidit, cum Ieſus præſens ad-
D. Hilar. fuit. Ait D. Hilar. in Matth. canone. 32. *Reſpondetur tanquam de præteritis ſacerdoti, quia ſemper venturum Chriſtum ex lege ipſe dixiſſet, huic vero legis ignaro interroganti, an ipſe eſſet rex Iudæorum, dicitur: Tu dicis, quia per fidem præſentis confeſsionis ſalus gentium eſt.* Sic ibi.

§. XL.

Fœlix princeps, cui præ oculis eſt, humanarum rerum viciſſitudo.

AGnoſco in Babylonio rege fælicis principis notiſſimum inſigne, cui humanarum rerum viciſſitudo præ oculis ſemper exiſtit. Ait enim Daniel: *Tu rex cogitare cœpiſti, quid futurum eſſet poſt hæc.* Procul dubio hæc cogitatio propria eſt principis fœlicis, qui omnia putat B ſubiecta eſſe vicibus, & poſt vnum ſtatum, alium longe diuerſum imminere autumat, vt qui in primis nunc eſt, poſtmodum ſit in infimis, & pateat illi, cui modo imperat. Hinc aſſerebat Eccleſiaſtes cap. 4. *Melior eſt puer pauper, & ſapiens, rege ſene, & ſtulto, qui neſcit prouidere in poſterum.* Et ſtultus eſt, & infelix rex, Eccleſ. 4. qui neſcit prouidere in poſterum, qui neſcit præuidere, quid futurum eſt poſt hæc. Symmachus legit: *Qui neſcit præcauere viciſʃtudinem.* In hoc eſt regis ſapientia, aut ſtultitia: fœlicitas, aut infœlicitas principis in hoc eſt maxime ſita: *Si præcauere ſciat viciſſitudines.* Qui enim ſic præſentibus affigitur, vt illa æſtimet fixa & ſtabilia, C nec credat poſſe aliter euenire, ſtultiſſimus princeps eſt, & miſerior, & infelicior viliſſimo quoque ſubdito. At qui ſic eſt in præſenti fœlicitate, vt credat volubilem, & cogitet de iam iam imminenti caſu, & diſcrimine, quo qui imperabat, fiat ſubditus, is eſt & fœlix, & ſapientiſſimus princeps. Ad hæc aiebat D. Gregor. Thaumaturg. in præſenti: D. Greg. *Melior eſt puer pauper, & ſapiens rege ſene, & ſtulto, cui in mentem non venit fieri poſſe, vt quiſpiam ex carcere, atque ergaſtulo ad regni gubernacula conſtituatur; ipſe autem poſtea iniquo principatu iuſte exturbetur.* Hæc eſt ſtultitia, & infelicitas principis, cui non venit in mentem humanarum viciſſitudo D rerum; vt ſeruus regni ſolium aſcendat; vt rex incidat in vicem ſerui. Qui hæc non cauet infelix eſt, ſtultus eſt, vt è contra feliciſſimus eſt, qui hæc maxime præcauet. Cuius cautelæ defectum in principibus noxium pulchris verbis oſtendit Caſſiod. 6. var. 13. aiens: *Frequenter nocuit iudicibus ipſa quoque integritas actionis. Nam multos, quos executione contriſtare niſi ſunt, ipſos poſtea impenſos iudices pertulerunt. Offenduntur enim frequenter ignari, quibus ſunt poſtea parituri: & dum cauſis alienis fidem cuſtodiunt, interdum pericula propriæ ſalutis incurrunt.* Caſsiod. Expende quid Iudicibus, quid Principibus afferat damni ignoratio mundialis viciſſitudinis, quando in ſolio E conſtituti ſæpe eos caſtigant, ſub quorum ſtatim venturi ſunt diſciplina: illis dura imperant, quibus poſt modicum ſunt parituri; ſententiam aduerſus eum ferunt, quam ab illis ipſi ſuſtinere videbuntur.

Dan. 2. Tu rex videbas, & ecce quaſi ſtatua vna grandis, ſtatua illa magna, & ſtaturâ ſublimis ſtabat contra te, & intuitus eius erat terribilis. Huius ſtatuæ caput ex auro optimo erat, pectus autẽ, & brachia de argento, porro venter, &

ſæmota ex ære: tibiæ autem ferreæ, A pedum quædam pars erat ferrea, quædam autem fictilis. Videbas ita donec abſciſſus eſt lapis de monte ſine manibus, & percuſſit ſtatuam in pedibus ferreis, & fictilibus, & comminuit eos. Tunc contrita ſunt pariter ferrum, teſta, æs, argentum, & aurum, & redacta quaſi in fauillam æſtiuæ areę; quę rapta ſunt vento, nullúſque locus inuentus eſt eis; lapis autem, qui percuſſerat ſtatuam, factus eſt mons magnus, & impleuit vniuerſam terram. B Hoc eſt ſomnium.

§. XLI.

Somnia ſunt, & vmbræ quæcumque ſplendida, & ſublimia in nihilum poſſunt abire.

RECte poſt ſtatuæ ſublimitatem narratam, poſt aureum caput, argenteum pectus, ventrem æreum, tibias, pedeſque ferreos, & fictiles oſtenſos, ait, *Hoc eſt ſomnium*; ſomnia C enim ſunt, & vmbræ quæcúnque ſplendida in viliſſimos deſinunt fines: Ad hæc aiebat Richard. Victor. lib. 1. de interior. hom. par. 5.

Ric. Vict. cap. 21. *Hoc eſt ſomnium. Ecce imago illa, quæ per viſionem cernitur varia permutatione ſemper in deteriora ducitur, & quę in ſomno à pretioſiſſima materia incipit: per multiplicia detrimenta decurrens tandem in viliſſimam materiam deſinit. Quod enim inchoatur in auro, ad vltimum conſummatur in luto.* Sic ſomniorum inſtar habentur mundialia bona, quæ cum à principio ſplendida reputentur, in vile quid deſinont, & inchoantia ab auro in luto finiontur. Quæ pol-

Iob. 20. cherrime notabantur à Iob. cap. 20. vbi dicitur. D *Hoc ſcio à principio, ex quo poſitus eſt homo ſuper terram, quod laus impiorum breuis ſit, & gaudium hypocritæ ad inſtar puncti. Si aſcenderit vſque ad cælum ſuperbia eius, & caput eius nubes tetigerit: quaſi ſterquilinium in fine perdetur, & qui eum viderant, dicent, Vbi eſt? Velut ſomnium auolans non inuenietur, tranſiet ſicut viſio nocturna.* Expende ordinem: in primis punitur hypocritæ gloria cælum vſque pertingens, deinde in ſterquilinio deſinens, quid tunc? *Velut ſomnium auolans non inuenietur, tranſiet ſicut viſio nocturna.* Et quidem quæcumque gloria, quicumque ſplendor ab aurea pulchritudine inchoans, in luto conſummatur, ſiue ſterquilinio, ſomnium E eſt, & viſio nocturna. Ex hoc habes vnde euidentiſſime diſtinguas ſomnia, & vmbras à veris, & ſolidis: bonis qui eadem ſunt in principio, & in fine, vera ſunt; quæ in principio ſublimitatem, & ſplendorem referentes, in fine cupri vilitatem, & fimi ſterquilinium oſtendunt, hæc vmbræ ſunt, ſomnia ſunt. De Deo

3. Reg. 3. munerante Salomonem dicitur 3. Reg. 3. *Et hæc, quę non poſtulaſti, dedi tibi, diuitias ſcilicet, & gloriam, vt nemo fuerit ſimilis tui in regibus cunctis retro diebus. Si autem ambulaueris in viis meis, & cuſtodieris præcepta mea, & mandata mea, ſicut ambulauit pater tuus, longos faciam dies* A *tuos. Igitur euigilauit Salomon, & intellexit, quod eſſet ſomnium.* Porro Salomon, vt has promiſſiones bonorum accepit, ſimul certior redditus fuit, de earum veritate, pro quibus gratias egit, & obtulit holocauſta. Cur ergo dicitur de illo, *& intellexit, quod eſſet ſomnium?* Veriſſimas, & certiſſimas bonorum promiſſiones, imò exhibitiones recipis, & intelligis, quod ſint ſomnia? Vndè æſtimas ſomnia eſſe, quæ tibi obuenire in veritate cernis? Erant bona illa omnia temporalia, erant ex his bonis, quæ in principio ſplendent, aureum quid fulgurant, ſed tandem in fauillas euaneſcunt; ex qua parte ſapiens homo, dum illa recipit, merito in- B telligit ſomnia eſſe. Et quis ſomniis, & vmbris non æquet bona hæc temporalia, quæ præcipiti curſu in fimum vergunt?

§. XLII.

Qui ad vnum vitium rapitur; facile ad multa rapietur: vt qui vnum expugnauerit, facile multa alia expugnabit.

QVot metalla in hac ſtatua video, tot idola illarum gentium meditor; vt enim au- C reum dicitur caput, argenteum pectus, æreus vẽter, ferreæ tibiæ, fictiles pedes; ſic de gẽtibus dicitur infra c. 5. *Laudabant Deos ſuos aureos, & argenteos, & æreos, ferreos, ligneoſque, & lapideos.* Ecce tibi quot metalla, tot regna, tot gentium idola, & quod mirare magis, omnia hæc gentium idola initium habent ab illo ſtatuæ capite aureo. Sic Ierem. cap. 50. *Calix aureus Babylon in manu Domini inebrians omnem terram, de vino eius biberunt gentes.* Hinc Orig. hom. 2. & Chryſoſt. in Pſalm. 115. Greg. 34. Moral. 7. putant à Babylone incœpiſſe idolola triam, & incœpit quidem à Belo illo Babylonis fundatore, qui primus idolum dedicauit. At Belus idolum Ierem. 50.

D vnum erexit aureum, quid hoc ad tot idola argentea, ærea, ferrea, fictilia, quæ per cætera regna pullularunt? Plane vbi mundus ad vnum idolum raptus fuit, facili negotio & ad reliqua omnia ſe ſe proſtrauit. Vbi enim quis homo ab vno vitio rapitur, à quo alio non raptabitur? Exod. 32. ingratus populus Iſraelis vnicum caput aureum vituli dedicabat, & tamen clamat: Exod. 32.

Hi ſunt dij tui Iſrael. Vnum erat idolum, & quaſi de pluribus clamabat. Et cur cum vnum dedicat, de pluribus fatur? Scit vafer populus conſequentiam facti, quod qui ſemel ad vnum rapiuntur idolum, facili negotio, & pluribus ſe proſtrabit. Chryſoſt. hom. 5. de Pænit. *Reſpicit* Chryſoſt.

E *vnum factum vitulum. Quare igitur, hi dij? Vt oſtendat, quod non modo eum, quem vidit, adorat, ſed & deorum pluralitatem annuntiat.* Iam miſer populus dum vnum adorabat, plurimam Deorum turbam per omnes nationes ſparſam ab Iſraele prænuntiat adorandam. Et cui idolo non ſe proſternat populus, qui ſemel vitulũ adorabat? Infælix homo caue ab idolis, caue à vitiis, ſi vel vnum admittis in animo, facili negotio ad plurium adorationem deturbaberis. Vbi enim intrauerit aureum peccati caput, & cætera membra argentea, & ærea, & ferrea, & fictilia proculdubio intrabunt. Sane Roboam duos tantum vitulos aureos conſtituit, qui adorarentur

A rentur à populo, 3. Reg. 12. & quæ idola non fuerunt culta ab Iſraelitis poſt vitulos? Ait textus, 4. Reg. 17. *Fecerunt ſibi conflatiles duos vitulos, & lucos, & adorauerunt vniuerſam militiam cæli.* Ea erat difficultas, nimirum, quod aliquod idolum admitteretur. ex quo autem vel vnus, vel duo vituli recepti ſunt, nec vlla in cęlis manſit ſtella, nec in terris animalculum vllum fuit viſum, quod non acciperet ab Iſraelitis cultum.

4. Reg 17

Hinc 4. Reg. 17. dum narratur ſcelus Iſraelitarum, propter quod in captiuitatem ſunt miſſi, dicitur: *Ambulauerunt iuxta ritum gentium, quas conſumpſerat Dominus in conſpectu filiorum Iſrael.* Videlicet, iuxta ritum Chananæorum B ambulauerunt. Nec illis obijcitur, quod ambulauerint iuxta ritum aliarum nationum: cum nulla vix natio inueniatur, quorum non coluerint Iſraelitæ idola. Quippe, 4. Reg. 16. Damaſcenorum idololatriam accipiunt Iſraelitæ: & Ezech. 23. Aſsyriorum, Chaldæorumque idola ſimiliter adorantur à populo Iſraelis. Quærit ergo Abbul. quæſt. 7 ad 4. Reg. 17. cur cum nullum fuerit idolum, nec in Damaſco, nec in Aſsyria, nec in Chaldæa, quod non cultum fuerit ab Iſraelitis, tantum hic meminerit textus idola Chananæorum? Cur non dixit, quod ambulauit Iſrael iuxta ritum Chananæorum, & Aſsyriorum, & Chaldæorum, sed ſolum dixit quod iuxta ritum ambulauerit Chananæorum? C Equidem ſufficiebat, quod diceretur populus vnum admiſiſſe idolum, vt inde iam crederetur ſimul cucurriſſe ad reliqua omnia.

Amos, 5.

Amos cap. 5. referens idolatrias a populo peractas in deſerto ait: *Portaſtis tabernaculum Moloch Deo veſtro, & imaginem idolorum veſtrorum ſidus Dei veſtri Remphan, figuras, quas feciſtis vobis.* Et quidem à Moyſe ſolus dicitur vitulus fabricatus; vnde præter vitulum, & Moloch, & Remphan, & cætera idola culta? Ait

D. Cyril.

D. Cyril. Alex. ibi: *Conſpicuum ac velut commune omnium idolum vitulus erat. Multa porro & alia* D *ab vno quoque ficta ſunt: ſemel enim ad veterem errorem conuerſi, & à ſemita pietatis in Deum detorti ſinguli, quod ſibi placebat pro antiqua conſuetudine in Ægypto numen fabricabantur, & formabant.* Id quod adhuc ponderabat D. Stephanus, Act. 7. aiens: *Vitulum fecerunt in diebus illis, & obtulerunt hoſtiam ſimulacro, & lætabantur in operibus manuum ſuarum. Conuertit autem Deus, & tradidit eos ſeruire militiæ cœli.* In pœnam primi idoli admiſſi, permiſſi ſunt alia multa adorare.

Cyril.

Ait Cyril. Alex. in Amos, cap. 5. *Videt diuinum Stephanum teſtimonium dixiſſe, eos ſub ipſo vitulum, & ad colendam militiam cœli conuerſos eſſe?* Caue tibi homo ab vnius idoli ſeruitute, E caue ab vno vitio, ſi enim vel vni te funditus proſtraueris, & ſimul admittes omnia. Quo retulerim illud Iacobi in epiſt. Canon.

Iacob.

cap. 2 *Quicumque offendit in vno, factus eſt omnium reus.* Qui neſcit vnum vitium vigere in anima ſolum, ſed illam miſere repere ad omnia. Vt è contrario, ſi animoſe vnum expugnaueris vitium, etiam facili negotio cætera dabis internecioni. Exemplum eſt lapis abſciſſus de monte, qui percutiens ſtatuam in pedibus in fauillam redegit totam illam capitis, & pectoris, & ventris molem. Sic enim habes: *Abſciſſus eſt lapis de monte ſine manibus: & percuſſit ſtatuam in pedibus eius ferreis, & fictilibus, & comminuit eos.* A *Tunc contrita ſunt pariter ferrum, teſta, æs, argentum, & aurum, & redacta quaſi in fauillam.* Pedes concuſſit lapis, & omnia contrita ſunt; ſi enim Chriſti gratia vnum vitium fortiter concutiamus, à nobiſque expellamus, & multa alia contrita cadent.

Marc. 1.

Apud Marcum cap. 1. *Erat in Synagoga eorum, homo in ſpiritu immundo; & exclamauit, dicens. Quid nobis, & tibi Ieſu Nazarene? Veniſti perdere nos?* Vnus erat iſte immundus ſpiritus, & quaſi de pluribus perditis queritur apud Chriſtum. Cur de pluribus queritur, quando ipſe flagellatus eſt vnus? In ſe vno proſtrato à Chriſto videbat cæteros omnes perditum ire, B

Chryſoſt.

D. Chryſoſt. hom. 5. in Marcum: *Qui dicit: Quid nobis, & tibi, vnus eſt, & de pluribus confitetur. In eo enim quod vincitur, intelligit, & ſuos ſecum eſſe ſuperatos.* In vno multi ſuperabantur, vbi enim Chriſti gratia ſic confirmamur, vt vel vnum ſtrenue expugnemus vitium, facili negotio, & plura alia cadent per eamdem gratiam.

§. XLIII.

Regius ſplendor Idololatriæ pater.

C

Gen. 10.

ECce tibi in aureo capite primum mundi regnum à Nemroth, Gen. 10. fundatum, qui fuit Belus, à gentibus dictus Saturnus, ſub quo aurea floruit ætas. Hi nimirum ſiue Nemroth, ſiue Belus, aut Saturnus Babylonis fundatores, & primi regnum condiderunt, & primi mundo inuexerunt idololatriam. Itaque vbi primum regius ſplendor apparuit, ibi & idolum, & inde idololatria, nunquam non regius ſplendor ſimile portentum parit. Quo reſpiciens Synodus Romana, cap. 16. in 1. tom. Concil. ſic cauet: *Nemo clericus, vel diaconus, aut presbyter propter cauſam ſuam quamlibet intret in curia, quoniam* D *omnis curia à cruore dicitur: & immolatio ſimulachrorum eſt.* Ecce tibi regales throni vnde nomen ſibi ſumant, nimirum à cruore victimarum, vt merito dicatur omnis regia curia, propter ibi cæſas victimas, & omnis regia putetur immolatio ſimulachrorum eſſe. Nihil enim prius naſcitur in regio ſplendore & cultu quam idololatria. Non fuit viſum in mundo idolum, donec regni ſolium fuit viſum, ex hoc ſtatim apparuit illud.

2. Paral. 11.

Apud 2. Paral. cap. 11. dicit textus: *Roborauerunt regnum Iuda, & confirmauerunt Roboam filium Salomonis per tres annos, ambulauerunt enim in viis David, & Salomonis annis tantum tribus.* E Quæ verba ponderat Abbulenſis, notans, quam paucis durauit diebus Roboani virtus, durauit enim tribus tantum annis, poſt quos ſtatim cucurrit ad idola. Et cur poſt tres annos ſtatim cucurrit ad idola? Cauſam indigitant illa verba; *roborauerunt regnum,* vt primum fuit roboratus, & confirmatus in regno, ſtatim ſe ſe proſtrauit idolis.

4. Reg. 17

Ait Abbul. ad 4. Reg. 17. quæſt. 9. *Cœpit eſſe bonus Roboan per tres annos dum confortauit regnum ſuum, poſtea declinauit ad idola, & populus etiam cum illo.* Itaque dum Roboan non erat confortatus in regno bonus erat, Deo ſeruiebat; cum primum regnum confortatum obtinuit, ſtatim idolis cœpit ſeruire. Tam diu permanſit in Dei ſeruitio, quandiu non firmus in

regno fuit, regni firmitas, & ſecuritas illum traxit in idololatriam. Hinc Oſeas, c. 2. Iſraelitas videns idolis ſeruientes, ſic apud illos queritur: *In propheta autem eduxit Dominus Iſrael de Ægypto, & in propheta ſeruatus eſt. Ad iracundiam prouocauit me Ephraim in amaritudinibus ſuis.* Iſrael gratus Deo de Ægypto eruebatur, & incolumis à Deo conſeruabatur: Ephraimus autem nihili non durum experiebatur apud Deum. Et vnde hoc diſcrimen? Id notat Oſeas dicens, *in propheta ſeruatus eſt*, dum ſub prophetarum moderamine ante reges viuebat Iſrael, magnam Deo exhibebat reuerentiam, ſub qua florebat. Vbi autem Ephraim factus eſt, hoc eſt, ſub regibus cœpit eſſe, ſtatim in idololatriam tractus Deum offendit. Sic enim ait D.

Cyril. Alex. Cyril. Alex. ibi: *Accuſat eos maiorem in modum, vt eos humano regi ſubiectos, nec Dei imperium per prophetas ſuſtinentes. Saluauit enim, inquit, Deus Iſraelem de domo ſeruitutis, eduxit miniſterio Moyſis prophetæ, & prophetarum antesignani. Nec ſolum ex Ægypto eduxit, ſed etiam cuſtodiuit: in vero enim & natura colendo Deo perſtiterunt. Poſtquam autem ſub regno fuerunt, dilectioni erga Deum vale dixerunt. Primus Salomon aras, & delubra Baalim ædificauit. Poſtea detestandus Hieroboam vitulos aureos fecit. Conqueritur ergo, vt qui pulcherrimam œconomiam non ſeruauerint, vt à Deo per prophetas regerentur, ſed ſub hominum poteſtatem ſe tradere maluerint, quod eos ad apoſtaſiam quoque perduxerit.* Itaque cum ſe regibus gubernandos tradidiſſent, ſimul & idolorum cultum ebiberunt.

§. XLIIII.

Ex calamitatibus, & afflictionibus ſceleratorum nunquam non metit aliquem fructum Dominus.

A Lapide in pedibus percuſſa ſtatua, & conteritur, & redigitur in fauillam areæ æſtiuæ. Sic enim ait: *Tunc contrita ſunt pariter ferrum, teſta, æs, argentum, & aurum, & redacta quaſi in fauillam æſtiuæ areæ.* Fauilla autem areæ æſtiuæ ſemper ſupponit demeſſos frumenti fructus: nunquam enim in area ſuperſunt fauillæ, niſi quando & frumenti grana condita ſunt. Rediguntur ergo percuſſa metalla, quaſi in fauillam areæ, quia ex contritione, & calamitate impiorum, nunquam non naſcitur aliquis fru-

Iſai. 21. ctus. Huc etiam ſpectat illud Iſaiæ, cap. 21. *Cecidit, cecidit Babylon, & omnia ſculptilia deorum eius contrita ſunt in terram. Tritura mea, & filij areæ meæ.* Ecce tibi in Babylonis ruina, & afflictione, & Dei tritura apparet, & meſſis: non enim paruus fructus metitur à Deo, vbi impij ſub affli-

Sophon. ctione, & calamitate veniunt. Hinc Sophonias cap. 1. *Congregans congregabo omnia à facie terræ, dicit Dominus; congregans volatile cœli, & piſces maris, & ruinæ impiorum erunt, & diſperdam homines à facie terræ, dicit Dominus.* Quæ verba ſic Septuag. tranſtulerunt: *Defectione deficiat à facie terræ, dicit Dominus: deficiat homo, & iumenta: deficiant volatilia cœli, & piſces maris, & infirmabuntur impij.* In vulgata ait Dominus, *congregabo omnia*, apud Septuaginta dicitur, quod deficiat

A homo, quod deficiant iumenta. Quid quod hæc deficiant, vt Deus congreget? Equidem fieri nequit, vt Deus fructum ſibi non congreget, in omni defectu, & ruina, & calamitate impiorum. Exod. cap. 5. petebatur ex Pharaone, quod liceret Iſraeli exire, vt ſacrificaret Deo ſuo; reſpondit vero Pharao: *Neſcio Dominum, & Iſrael non dimittam*: & dixit ſuperbiſſimus, & ingentes plagas, & calamitates traxit regno ſuo. Et quid fructus, quid vtilitatis percepit Dominus ex tot calamitatibus illatis regi ſuperbiſſimo? Potuitne fieri, vt vel Pharao afflictus aliquid fructus Deo reddiderit? Accipite Orig. in

B cat. Lyppomani fantem: *Vides quid agit cæca ſuperbia? Donec in laboribus hominum non eſt, & cum hominibus non flagellatur, propterea tenuit eum ſuperbia. Denique videbis eum paulo poſt, quantum proficit in flagellis, quanto melior verberatus efficitur. Iſte, qui modo dicit, neſcio Dominum, poſtea cum vim ſenſerit verberum, dicturus eſt, orate pro me Dominum, & non ſolum hoc, ſed etiam conteſtantibus Magis fatebitur, quia digitus Dei eſt in virtute ſignorum. Nemo ergo ita ineruditus diuinæ ſit diſciplinæ, vt flagella diuina perniciem putet, vt verbera Domini pœnalem credat interitum. Ecce Pharao duriſſimus, tamen proficit verberatus. Ante ver-*

C *bera Dominum neſcit, verberatus ſupplicari pro ſe Dominum rogat. Eſt profectus in pœnis, hoc ipſum agnoſcere, quod merueris pœnam.* Piaculum duxi aliquid decerpere, quando ijs patebat, quam fructuoſæ ſint afflictiones in peccatoribus, ſiquidem hæc potuerunt aliquid efficere vel in Pharaone, quo ſuperbiſſimus alioquin homo vereretur Dominum.

Dan. 2. Interpretationem quoque eius, dicemus coram te, rex. Tu rex regum es: & Deus cæli regnum, & fortitudinem, & imperium, & gloriam dedit

D tibi; omnia in quibus habitant filij hominum, & beſtias agri, volucres quoque cæli dedit in manu tua, & ſub ditione tua vniuerſa conſtituit; tu es ergo caput aureum.

§. XLV.

Primus in qualibet virtute, & ſplendore multum in eo ſequentes omnes excedit.

QVatuor ſibi ſuccedentes Monarchias mundi propouit Daniel, nimirum Mo-

E narchiam Chaldæorum, Perſarum, Græcorum, & Romanorum; quorum ſingulorum glorias, triumphos, diuitias, ſplendores, latitudinem ditionis, ſubditorum numerum, ſi perpendas, vix inuenies, in quo quis alium ſuperauerit. Nihilominus Daniel tres monarchias ſuccincte memorans, imo & poſtponens in amplificanda Chaldæorum monarchia multus eſt. Ait enim: *Tu es rex regum; & Deus cæli regnum, & fortitudinem, & imperium, & gloriam dedit tibi, & omnia in quibus habitant filij hominum, & beſtias agri, volucres quoque cæli dedit in manu tua, & ſub ditione tua vniuerſa conſtituit.* An talia dixit de reliquis tribus? Nullo modo; nec enim de Perſarum rege, neque de Græco-

rum,

rum, aut Romanorum Imperatore, dixit, quod reges regum ſunt; licet & hi plurimos reges ſibi ſubditos habuerint, neque quod Deus ijs dederit & regnum, & fortitudinem, & imperium, & gloriam, & omnia alia ſplendida, licet in his minime inſeriores fuerint. Cur ergo de ſolo rege Chaldæorum fatur, quod rex regum ſit, quod de Dei manu regnum, & gloriam acceperit, & quod aureus ipſe reliquos excellerit, vt aurum cætera metalla excellit? Ex Gen. cap. 10. habes regnum Babylonicum fuiſſe primum omnium mundialium regnorum. Sic enim ibi: *Chus genuit Nemrod, ipſe cæpit eſſe potens in terra, & erat robuſtus venator coram Domino::: Emis autem principium regni eius Babylon, &c.* Itaque in Babylonia ſede fundata à Nemrod, inſtaurara, & ampliata a Nabuchodonoſore apparuit primus in mũdo regni ſplendor. Ne miremur, quod vbi primò regales virtutes radiare cœperunt, ibi maiora decora ponantur apud homines, & apud Deum. Habet hoc, qui primus aliquam virtutem inuexit, vt præ cæteris in facinoribus ſplendeat. Notiſſima eſt aquarum virtus, qua per baptiſmum regeneramur filij Dei; dicit enim Dominus, Ioan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto non poteſt intraire in regnum Dei.* Vnde ſic aqua ſupra omnia elementa extollitur? vt credatur de illa venire, quod regeneremur filij Dei, hæredes cæleſtis regni. Habes Gen. 1. quod poſtquam iuſſerit Deus terræ, vt produceret herbas, & ligna, immediate dixerit: *Producant aqua reptile animæ viuentis, & volatile ſuper terram ſub firmamento cæli, &c.* Itaque prima omnium elementorum aqua iubetur producere viuentes animas, ſiue, quæ natent in fluminibus, ſiue quæ ad cæleſtia euolent; quæ autem prima animas genuit, & volucres in cælum direxit, non miror, quod ſupra omnia elementa eligatur, vt cæleſtes etiam homines regeneret. Pulchre ad hæc Tertul. lib. de Baptiſm. cap. 3. *Primus liquor, quod viueret, edidit, ne mirum ſit in baptiſmo, ſi aquæ animare nouerunt.* Non mirum equidem eſt, quod aquæ in baptiſmo adeo exaltentur, vt faciant animas eſſe cæleſtes, quando aquæ primæ fuerunt in productione animarum viuentium. Quæ enim dignitas non credatur de eo, qui aliquam virtutem primus inuexit in orbem terrarum? Actor. 11. de Paulo, & Barnaba dicitur: *Et annum totum conuerſati ſunt ibi in Eccleſia: & docuerunt turbam multam, ita vt cognominarentur primum Antiochiæ diſcipuli Chriſtiani.* Et quantum hoc Antiochiæ præconium? De illa D. Chryſoſt. hom. 17. ad Populum, fatur: *Quæ tandem eſt ciuitatis noſtræ dignitas? Contigit primum Antiochiæ diſcipulos appellare Chriſtianos. Hoc autem ciuitatum, quæ ſunt in mundo cunctarum habet nulla. Nec ipſa Romuli ciuitas: propterea contra omnem terrarum orbem oculos erigere poteſt; quoniam erga Chriſtum amoris ignem habet, propter virtutem illam.* Multum equidem habet, vnde ſe ſe quis extollat ſuper alios, ſi aliquam primus virtutem inuexit in mundum. Huc trahe dicta ſupra lib. 5. cap. 3. §. 6.

Margin notes (left column): A; Gen. 10.; B; Ioan. 3.; C; Gen. 1.; Tertul.; D; Actor. 11.; D. Chryſ.; E

§. XLVI.

Regni gloria, & commendatio ab abundantia bonorum, quibus ſubditi egent ad vitam.

DIxerat à Deo datum eſſe Nabuchodonoſori *imperium, & gloriam*, & ſtatim numerans quæ data ſint illi in particulari, & meminit beſtias agri, & volucres cæli; ait enim *volucres quoque cæli dedit in manu ſua.* Cur non prius memorat ampliſſimas ciuitates, numeroſos exercitus, validiſſimas arces? Nonne gloria regni eſt maxima, ciuitatum amplitudo, & exercitus; cur hæc prætermittens, hoc ſatagit, vt oſtendat illi & terræ & beſtias, & cæli volucres eſſe datas? Equidem in ijs oſtendebatur abundantia bonorum, quæ neceſſaria eſt ad ſubditorum vitam, quæ eſt prima gloria, & commendatio regni, & de qua vnica naſcitur, regnorum claritas; vt ſi hæc deſit, cætera omnia in ſordes abeant. Hinc Gen. 1. *Dixit Deus primis hominibus: Replete terram, & ſubijcite eam, & dominamini piſcibus maris, & volatilibus cæli, & vniuerſis animantibus, quæ mouentur ſuper terram. Dixitque Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem ſemen ſuper terram & vniuerſa ligna, quæ habent in ſemetipſis ſementem generis ſui, vt ſint vobis in eſcam, & cunctis animantibus terræ, &c.* Ecce tibi datur homini principatus animalium, ſed & ſtatim omnis agrorum herba illi datur, vt abundè cibus ſuperſit animalibus. Cur vbi principatus datur, tam cito curritur ad herbam procurandam, niſi vt inde commendaretur homini gloria principatus inter animantia, pro quibus ſuſtentandis fœcundi campi copioſiſſimam annonam ſuppeditabant? Ad hæc D. Chryſoſt. apud Lippom. fatur: *Magna Domini erga hominem, quem condidit, oſtenditur cura. Nam qui ipſum produxit, & omne ei dominium creaturæ tradidit, vt ne ſtatim ab initio iumentorum multitudinem videns, ſtomachari poſſit, quaſi non ſufficeret ad alenda tot, & tanta animalia: priuſquam de hoc cogitaret, bonus Deus præueniendo demulcet eum, & oſtendit, quod tam ipſe quam iumenta, & bruta omnia præcepto Domini omnem copiam terra ſuppeditante ſit habiturus.* Quis homo non auerſaretur principatum, in quo plures videbat ſubditos, & annonam paruam, aut nullam? Vt ergo Deus hominem principem animalium creans demulceret illum, commendatione, & gloria principatus, non ſinit ſubditos apparere, quin ſtatim copioſiſſimam annonam pro illis ſuſtentandis in promptu conſtitueret. Fugiendus enim & maxime ridendus principatus, in quo alimentorum, & neceſſariorum penuria. Vt merito dicat ille apud Iſaiam, cap. 3. *In domo mea non eſt panis, neque veſtimentum, nolite conſtituere me principem populi.* Principatum refugit, in quo ſubditi nulla habituri erant alimenta: & quis velit eſſe princeps eorum, qui fame intereunt? Ille ſolus principatus commendabilis, imo amabilis eſt, qui copioſiſſimo anno ſubditos replet. Vnde Eccleſiaſtes, cap. 10. ait: *Beata terra cuius rex nobilis eſt, & cuius principes veſcuntur tempore ſuo.* Ecce tibi, vt putat terram beatam ſub principe nobili. Et cur ſic extollit principatus nobilitatem? Statim explicat: *In riſum faciunt*

Margin notes (right column): Gen. 1.; D. Chryſ.; Iſaiam, 3.; Eccl. 10.

panem, & vinum, vt epulentur bibentes, &c. Caietan. Vbi eleganter Caietan. ait: *Ad ſcriptam terram beatam pertinent hæc; videlicet abundantia panis, & vini, & pecuniæ. Par enim eſt, vt rex optimus, & principes temperati gubernent ciuitatem, ſeu regnum in abundantia panis, & vini, & argenti, & abundantia panis deſtribuitur, per facere panem riſui.* Vbi panis, & cætera alimenta ſic abundant, vt eiectis lacrymis riſu impleantur ſubditi, & ſint læti vniuerſi: ille principatus commendabilis eſt, & dignus viro regio.

Dan. 2. Et poſt te conſurget regnum aliud minus te: & regnum tertium aliud ęreum, quod imperabit vniuerſę terrę. Et regnum quartum erit velut ferrum: quomodo ferrum comminuit, & domat omnia, ſic comminuet, & conteret omnia hęc. Porro quia vidiſti pedum, & digitorum partem teſteam figuli, & partem ferream; regnum diuiſum erit, quod tamen de plantario ferri orietur, ſecundum quod vidiſti ferrum mixtum teſtę ex luto. Et digitos pedum ex parte ferreos, & ex parte fictiles: ex parte regnum erit ſolidum, & ex parte contritum. Quod autem vidiſti ferrum mixtum teſtę ex luto, commiſcebuntur quidem humano ſemine, ſed non adhęrebunt ſibi, ſicut ferrum miſceri non poteſt teſtę.

§. XLVII.

Sola illa dignitas æſtimanda, & prædicanda, ad quam ſine diminutione perueneris.

QVi tantus fuerat in primo illo Chaldæorum regno extollendo, quod in aureo capite ſignificabatur, vbi ad ſecundum nimirum Perſarum regnum accedit, quod in argenteo pectore oſtenditur, nihil prorſus magnum, nihil ſplendidum de illo dicit. Solum enim ait: *Poſt te conſurget regnum aliud minus te.* De primo dicebat, quod Deus illi fortitudinem, & gloriam dederat, quod ſub eius ditione vniuerſa conſtituerat: de hoc nihil dicit, ſed ſolum ait, quod conſurget regnum aliud minus illo. Et cur de hoc nihil prorſus dicit, cum tanta dixerat de illo? Rationem inuenio in verbis illis, nimirum, *conſurget regnum aliud minus te*, non equidem æſtimat regnum, quod in diminutione conſtituitur, quando ſola æſtimanda, & prædicanda dignitas eſt, ad quam nulla cum diminutione peruenitur. Hinc extollebat adoleſcentem ad infulas conſulatus Caſſiod. euectum Caſſiod. lib. 2. var. 2. *Illuſtri honore ditatus tanta te maturitate tractabat, vt annos leues patereris eſſe ſub pondere, quem non potuit in prima ætate vincere fortiſſima vis naturæ. Paterna enim ſubſtantia locupletatus, quæ ſemper nouos extollit hæredes, conſeruaſti diuitias, cum ad eas præter laboris ſtudia perueniſſes. In tanta facultate meruiſti, id quod vix euerſis patrimonijs peruenitur.* Hoc laudabile in viro, quod integris facultatibus, integris patrimonijs eas dignitates attingat, quas alij niſi prius euerſis patrimoniis non attingunt. Et quæ dignitas erit, quæ vt attingatur, cenſus imminuit, exedit patrimonia, ſubſtantiam conſummit? Sane illa in viro ingenuo ſola debet prædicari dignitas, in qua tenenda nihil oſtenditur minus, ſed omnia ad ſplendorem pertinentia manent integra. Vt merito rideat Oſeas Ephraimi ſceptra, quæ mi- *Oſeas, 8.* nime tenebantur, niſi cum diminutione diuitiarum ingenti: Ait enim cap. 8. *Onager ſolitarius ſibi Ephraim munera dederunt amatoribus ſuis, ſed & cum mercede conduxerunt nationes.* Prima verba ex Septuag. habes: *Refloruit per ſe ipſum Ephraim*; vt florens eius ſtatus in regno oſtenderetur. Sed vt florida hæc ſerta ſibi imponerent, quid Ephraimitæ fecerunt? *Munera dederunt amatoribus ſuis, ſed & cum mercede conduxerunt nationes.* Sapienter Sanchez hæc refert ad Reges Iſrael, qui non niſi datis pecunijs, & exhauritis crumenis, cum ingenti facultatum diſpendio compararunt ab Aſſyrijs poſſe quiete viuere in regno, quod ſane maxime indecorum, & viliſſimæ æſtimationis erat in regibus. Quo ſpectans D. Cyril. Alexand. ibi fatur: *D. Cyril.* *Exſcindendus ſicut truncus rex de tribu Ephraim, refloruit per ſe ipſum; hoc eſt, ſine Deo, aſpirationem Dei non habens, putans ſe victurum, & radices acturum, & thronum ſuum non amiſſurum. Emit enim dilationem mali ad tempus modicum, contentus dona non accipere, ſed dare. Quid inde? Vtilitas nulla.* Equidem vtilitas nulla, ſplendor nullus eſt in dignitate, in ſolio, in quo bonis exhauſtus ſedis. Illa, mihi crede, eſt dignitas, ille eſt honor, qui te non depauperat, nec minimum cenſu oſtendit. Huic de infamiſſimo Iaſone ait, 2. Machab. 4. *2. Mach. 4.* *Ambiebat Iaſon frater Oniæ ſummum Sacerdotium, adito rege promittit ei argenti talenta ſexaginta, & ex reditibus alijs talenta octoginta.* Quale ſacerdotium, quod tot argenteis talentis vacuatum referebat ſuum alumnum? Glorioſior Gaudentius ille, de *Sid. Apol.* quo Sidonius Apoll. lib. 1. epiſt. 4. inquit: *Macte eſto, vir ampliſſime, faſcibus partis, dote meritorum: quorum vt titulis, apicibuſque potiare, non maternos reditus, non ciuicas largitiones, non vxorias gemmas, non paternas pecunias numerauiſti, quia tibi è contrario apud principis domum, inſpecta ſinceritas, ſpectata ſedulitas, admiſſa ſodalitas laudi fuerunt.* Hæc gloria, hæc acquiſitæ dignitatis maieſtas, quod integris bonis illam obtinueris, nec neceſſum fuerit minorari in patrimonio, vt alto radiares à culmine.

§. XLVIII.

Solius ſermonis pompa tota terrena, nil habet cæleſte.

TErtium regnum Græcorum regnum eſt, quod ideo dicitur ęreum, quia loquax, quia oris pompa famoſum, vt notat D. Hieron. & ex eo noſter Cornel. a Lapide. Ernotandum quod de natione vocaliſſima, & ſermonis cultiſſima dicatur, quod *imperabit vniuerſæ terræ.* Merito enim ad terram deijcitur principatus eius, qui ſolo ſermone potens eſt, nec illi plaudit vnquam aliquid cæleſte. Ecce tibi, 2. Reg. 23. *2. Reg. 23.* *Hæc nomina fortium Dauid. Dauid ſedens*

in cathe-

in cathedra ſapientiſſimus princeps inter tres, ipſe eſt quaſi tenerrimus ligni vermiculus, &c. Hęc verba
Iſid.Clar. explicantes Iſidorus Clarius, Vatab. Gloſſa Interlin. incipiunt fortium Dauid Cathalogum ab illis verbis: *Sedens in Cathedra ſapientiſſimus princeps inter tres:* & ſuppreſſo nomine primum fortiſſimorum hac periphraſi oſtendunt. Et cur ille qui in cathedra proponitur diſertiſſimus, ſine nomine proprio diuulgatur? Sapienter nomen diſertiſſimi hominis tacetur, vt ſciamus per ſolius ſermonis ſplendorem, nullius nomen
Galfrid. cæleſti in cathal. proponi. Ait Galfr. in Alleg. Til. *Primo huic hiſtoria regum non protinus nomen datur: quia necdum ad nomen tranſit, ſi ſolum ſine aliis chariſmatibus ſapientia, & ſcientia inuenitur acce piſſe ſermonem. Nam etſi magnum illi exinde datum fuerit nomen in terra iuxta nomen magnorum, qui ſunt in ea, multum deſipit, ſi præſumit, quod continuo etiã nomen ſuum ſimiliter adſcribatur in cælis.* Inſipiens eſt, quiſquis putat aliquid cæleſte teneri ſola ſermonis diſertudine, licet hæc potentiſſima ſit, vt dominetur terrenis. Poteſt enim fieri, vt ſermonis ſplendor in terra valeat, ad cæleſtia autem niſi de adiunctis virtutibus nihil valet ſer-
Luc. 10. mo. Dicebat Dominus Luc. 10. *Videbam Satanam ſicut fulgur de cælo cadentem.* Et quis eſt iſte fulgur de cælo ad terram vergens? Cum omnium ſplendorum proprium ſit, vel in cælis eſſe, C vel ad cælos aſcendere, vnus fulgur, qui inter nigrantia nubila apparet, à cælo videtur excluſus. & ad terras deijci. Quid apertius in illo fulgure poteſt ſignificari, quam vnius ſermonis ſplendor, & fulgor mundialis eloquentiæ? Ex quo monebat Diu. Hieron. epiſt. ad Hedi-
Hier. biam: *Nec fulgore ſęcularis eloquentia delecteris, quem vidit Ieſus quaſi fulgur cadentem de cælo.* Ecce tibi vt totus ſermonis ſplendor, ſi ſolus eſt, nequeat conſiſtere in cæleſtibus, ſed inde repellatur ad terram; ibique reptans appareat ab omni cæleſti fructu alienus. Poteſt equidem ſermonis ſplendor terrena poſſidere, poteſt inter puluerulentas nubes mundi intonare, & D aliqualem lucem oſtentare: aſt de cæleſtibus aliquid oſtendere minime poteſt. Vt enim nunquam fulgur patet, niſi de obducto cælo, ſic ſplendor ſermonis cæleſtia obnubilata relinquens, terrenis dominatur. Quæ ſpectans Diuus
1. Cor. 2. Paulus 1. ad Corinth. 2. aiebat de ſe: *Sapientiam autem loquimur inter perfectos. Sapientiam vero non huius ſæculi, neque principum huius ſæculi, qui deſtruuntur.* Et qui ſunt principes huius ſæculi, quorum ſapientiam deteſtatur Paulus? Putarim hos eſſe rhetores, & oratores, qui tota oris pompa hominum ſæcularium, & terrenorum dominantur, in quibus nil altum, nihil ſublime, E nihil cæleſte apparet, ſed ſupra ſæculum, & ter-
Chryſoſt. ram non habent amplius. D. Chryſoſt. in præf. *Principes huius ſæculi vocantur, qui in dignitatibus ſunt, qui humana ſummâ contentione expetenda arbitrantur, philoſophos ſcilicet, rhetores, & oratores. Et enim ij interdum alios ſuperarunt, & ciuitatum principes euaſerunt. Sæculi autem principes appellauit, quoniam vltra præſens ſæculum, eorum non extenditur principatus.* Rhetores & oratores ſermonis ſolius pompa dominati ſunt mundialibus, & ſæcularibus, verum vltra ſæculum ſupra terram, cæleſte nihil habuerunt. De ijs Eccleſ. 6. ait: *Omnis labor hominis in ore.* Vbi D. Greg. hom. in Epulonem: *Quiſquis hoc ſolum laborat, vt ſciat*

A *quid loqui debeat, ab ipſa refectione mentis ieiunat.*

§. XLIX.

Stultiſſimæ omnium facetiæ, quæ in ſpurca, & obſcœna deſcendunt verba.

Vocaliſſimum Græcorum imperium non miror, quod æri vocaliſſimo metallo comparetur: ſed illud obſcurius eſt, cur comparetur ventri æreo? Noui in ventre æreo loquacium hominum ſtultiſſimum ingenium, qui B acuminis commendationem venantur, ex eo, quod nudis nominibus ſint vſi circa ea, quæ à ventre cadunt, vel ſunt infra ventrem. Horum ingenium nouerat Sidonius Apollinaris lib. 3. epiſtol. 13. cum his verbis amicum monet: Sidon. Apol. *Vnice probo, gaudeo, admiror, quod caſtitatis affectu contubernia fugis impudicorum: præſertim quibus nihil penſi, nihil ſancti eſt in appetendis, garriendiſque turpitudinibus; quique quod verbis inuerecundis aurium publicarum reuerentiam inceſtant, granditer ſibi videntur facetiari.* Ecce tibi vocaliſſimi hominis acumen quo perueniat; tunc ſibi videtur granditer facetiari, grandeque ſophos dicere, quando ea, quæ ventris ſunt, nudis vocabulis exprimunt; quando inuerecundis ſermonibus publicarum aurium reuerentiam inceſtant. Hoc ingenium eſt vocaliſſimorum hominum: quod eo citius fugiendum, quo magis noſcitur nociuum, & lethale. Vnde monebat D. Paulus ad Epheſios, capite 5. Ad Eph. 5. *Fornicatio autem, & immunditia, aut auaritia nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos: aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas.* Iuxta D. Chryſoſt. ſic hæc vltima leguntur: *Aut obſcænitas, & ſtultiloquium, & facetiarum vrbanitas.* Inter grauiſſima fornicationis facinora meminit Apoſtolus ſcurrilitatem hominum loquacium, ſiue facetiarum vrbanitates. Et cur has ſcurrilitates, ſiue facetias poſuit inter illas, niſi quia has turpes & ſtultas facetias neceſſum eſt, vt comitetur ſemper turpe fornicationis facinus? Ait Diuus Chryſoſtomus in præſenti: Chryſoſt. *Quemadmodum vociferationem tanquam iræ vehiculum ſubtulit, ita & nunc turpiloquium, & facetiarum vrbanitatem, vt fornicationis vehiculum affert.* Non equidem longe abſunt turpiſſima facinora in eo, qui ſic obſcœne aſſueſcat facetiari. A quo, quam fugere debeas, oſtendit Sidonius Apollinaris lib. 3. epiſt. 13. his verbis: Sid. Apol. *Igitur ex voto meo feceris, ſi talium ſodalitati ne congreſſu quidem primore ſociere, maxime illorum, quorum ſermonibus proſtitutis, ac theatralibus nullas habenas, nulla præmittit repagula pudor. Nam quibus citra honeſtatis nitorem iactabundis loquacis fęce petulantiæ lingua polluitur infrænis, his conſcientia quoque ſordidiſſima eſt.* Hæc ibi.

§. L.

Affectus feriendi, & demoliendi viliſſimarum creaturarum refert ſpeciem.

Regnum quartum dicitur eſſe velut ferrum, nimirum regnum Romanorum, qui pene vniuerſum mundum ſubiugauerunt. Sed illud

Digitized by Google

quætendum, cur regnum Romanorum A ſplendidiſſimum, cantatiſſimum tam vili metallo comparetur? Quid eſt ferrum ad aurum, ad argentum, ad æs? Sane omnium illorum viliſſimum eſt ferrum; cur ergo illi comparatur adeo ſplendidum regnum? De illo textus ait: *Quomodo ferrum comminuit, & domat omnia, ſic comminuet, & conteret omnia hæc.* Non miror, quod regoum excitatum ad contetendum, ad percutiendum viliſſimi metalli ſpeciem referat, non enim multum abſimilis eſt a viliſſimis creaturis, qui ex percutiendi, & demoliendi affectu cenſetur. Aiebat Carthu-

huſ. ſian. in præſenti: *Romani præſertim tempore Iulij, atque Pompei, & Octauiani monarchiam ſortiti* B *ſunt: omnemque regnorum, gentem, & gloriam deuicerunt, ac plurimos occiderunt. Vnde hoc regnum ſignatum eſt per ferreas tibias ſtatuæ huius.* Expende, vnde dicatur natum, quod Romanum Imperium per viliſſimum ferri metallum deſignetur; nimirum ex eo, quod omnia proſtrauit, omnia comminuit, plurimos percuſſit, & quid apud homines obſcurius eo affectu, qui ſolum videtur intentus ad percutiendum? Ioel

Ioel. 2. cap. 2. *Reddam vobis annos, quos comedit locuſta, bruchus, & rubigo, & eruca: fortitudo mea magna, quam miſi in vos.* Non loquitur Dominus de veris ijs vermibus, ſed ſub horum vocabulis notat fortiſſima imperia ethnicorum, à quibus C non ſemel Iſraelitæ deſtructi fuerunt. Quocirca Rupert. ait: *Valde notandum eſt, quod regna*

Rupert. *illa tam fortia, tamque potentiſſima, tam mirabiliter, & magnificat, & deprimit, vt & minimis vermiculis, locuſtæ, erucæ, rubigini comparet, & fortitudinem ſuam nuncupet.* Quid mirabilius? Et cur regna adeò fortia, adeò potentia, vt de illis affirmetur, quod ſint fortitudo Dei, ſic deprimuntur, vt viliſſimis animalculis comparentur? Sanè virtus, quæ vocabatur fortitudo Dei, Angelus erat Gabriel miſſus Mariæ, vt magnum Incarnationis opus in medium proferret. Cur modo imperij potentiſſimi virtus, quæ vocatur, fortitudo Dei, non Angelus, ſed locuſta, ſed bruchus, ſed eruca dicitur? Merito vbi tanto D negotio ſalutis fortitudo Dei ingeritur, ſub angelico throno oſtenditur, nihil enim magis glorioſum ea fortitudine, quæ ſaluti eſt. Vbi autem tota fortitudo applicatur ad percutiendum, ad deſtruendum, ibi nullius magis, quam viliſſimorum animalculorum ſpecies refertur. Ex hoc ſapienter mordet Nazianzen. orat. 28.

Nazian. Præſules, qui nimis gloriabantur poteſtate feriendi accepta: Ait enim: *Nec paſtores facti ſunt, niſi vt lanient, & diſpergant, atque aliorum labores infringant. Quando quidem facilius ſemper eſt labefacere, ac perdere, quam conſeruare; & labore quidem homo gignitur, vt ait Iob, & nauis ex*E*ſtruitur, & domus ædificatur; interficere autem aut euertere, aut incendere quiuis facile poteſt. Ac proinde, ne nunc quidem inſolentius ſeſe efferant, qui ne cuiculam vnam proferre poſſunt, quam adduxerint, vel conſeruarint. Quod ſigri gem perturbant, idem & parua tempeſtas efficere poteſt, idem, & exiguus morbus, idem & beſtia vna repente ingruens.* Non equidem viliſſimarum creaturarum ſpeciem ſuperas, dum totus es in plagis inferendis. Hinc etiam de Ieroſolyma deſtruenda à nationibus ait Oſeas cap. 2. *Come-*

Oſeas 2. *dent eam beſtia agri.* Græcus legit: *Comedent ea volucres cæli, & beſtiæ agri, & reptilia terræ.* Ecce tibi vt ſplendidiſſima imperia in beſtijs, & viliſſimis reptilibus ſignificantur. Et cur per adeò vilia animalcula ſignificantur ſplendidiſſima regna, niſi propter affectum nocendi? Ait D. Cyril. Alex. in præſenti nom. 27.

Dicebamus, per beſtias, & volucres ſignificari *D. Cyril.* *hoſtes Iudæorum regionem depopulantes, Perſas, Medos, Babylonios, & ex alijs cuiuſque generis commiſtam beſtium multitudinem, qui à ferocibus beſtijs non multum abfuiſſe intelligi queant propter mores ſanguinarios; reptilia vero, quia atroces, & maligniſſimi.* Nil pene habes à beſtijs differens, à reptilibus diſtinctum, qui ſanguinarius es, qui percutioni, & deſtructioni intendis.

§. LI.

Longe diſtat à bono Princeps, cuius benefica prouidentia non omnibus ſuffit ſubiectis.

VIde in quos deueniat ferreum regnum; deſinit namque tota illa ſtatuæ machina in eos pedum digitos, qui partim ferrei ſint; partim teſtacei. Quid hoc? Ait Daniel. *Et digitos pedum ex parte ferreos, & ex parte fictiles: ex parte regnum erit ſolidum, & ex parte contritum.* Quod ad ſoliditatem, quod ad virtutem pertinet, nihil integrum, & completum in ferreo regno apparet, ſed dimidiatum; ſed partiarium; in quo euidentiſſime oſtenditur nequitia ferrei principatus. Quis non ferreum, & peſſimum æſtimet principem illum, cuius benefica prouidentia ſic in parte exhauriatur, vt ruinæ, & contritioni ingentem alumnorum multitudinem tradat? Pulchrè Tertul. lib. 1. in *Tertul.* Marcionem, hæreticum pungit, qui bonum dominum annuntiabat illum, ex cuius bonitate prouenie bat quod ingens hominum pars traderetur exitio, & flammis. Ait enim: *Pluribus pereuntibus, quomodo perfecta defenditur bonitas ex maiore parte ceſſatrix, paucis aliqua, pluribus nulla, perditioni cedens, partiaria exitij? Nec iam imperfecta, imò, & defecta, exigua, & exhauſta, minor numero materiarum ſuarum, quæ non in omnibus exhibetur.* Expende illud, *ex maiore parte ceſſatrix*; quippè quæ à principe veniebat bonitas in ſubditos, & illorum partem minimam attingens, ibi ceſſat, maiorem partem relinquens, & tradens contritioni; hæc immerito imperfecta bonitas appellatur, ſed prorſus exhauſta, nihil bonitatis habens. Ride bonitatem, quæ ſimul ſit mortis, & exitij partiaria; de cuius affectu venit, quod ſolum creſcant pauci, & plures in extremam ruinam abeant. Sanè nunquam non dure, & peruerſe agitur cum illo, qui relinquitur ex maiore parte contritus. Dicebat Marcion hominem in reſurrectione futurum fœlicem ſecundum animam, quæ ſola apparitura erat in gloria, manēte corpore ſemper in puluerem diſſipato. Ridet hanc ſtultitiam Tertul. lib. 1. in Marcionem *Tertul.* fatus: *Si plena eſt gratia, & ſolida miſericordia, quæ ſoli animæ ſalutaris eſt, plus præſtat hæc vita, qua toti & integri fruimur. Cæterum ex parte reſurgere, mulctari erit, non liberari.* Pulchre ſapiens author

componit

componit regnum huius vitæ cum regno futuræ a Marcione compoſito. Confingebatur regnum futuræ vitæ glorioſum quidem, ſed ſolum ex parte ſolidum, nempe ex parte ſolius animæ glorioſum & conſtans; ex parte vero contritum, nimirum ex parte corporis in puluerem redacti in perpetuum. Quantula ergo hæc gloria vitæ futuræ pro ſola parte? Equidem Tertulianus hanc vitam illi præfert, qua integri, & perfecti fruimur ſecundum vtramque partem. Nequit enim in partiaria bonitate aliquid admittere præſtantiæ, imo ibi totum malum, & totum dirum æſtimat, vbi bonum eſt ſolum pro parte. Ad mulctam enim, non ad gloriam reducit, quod ex duabus hominis partibus, altera in gloriam excitetur, altera in pulueris contritione maneat. A B

§. LII.

Nuptiarum fœdera in regibus minime amicitias firmant.

QVam antiquitus reges per nuptias quæſierunt pacis, amicitiarúmque firmitatem, tam antiquitus illam non inuenerunt. Veriſſimum illud à Daniele dictum de Romanorum principibus, *Commiſcebuntur quidem humano ſemine, ſed non adhærebunt ſibi.* Id quod ſæpe in fere omnibus regibus viſitur. Qui reges conſinantium amicitias non quæſierunt per nuptias? Et quæ nuptiarum, & affinitatum reuerentia reges à bello, a ſanguine cohibuit? Innumera exempla ſuppetunt, quæ explicent, quam potius ſint infauſta regum connubia. Sed pro mille ſit illud de quo Diu. Proſper. in Chronic. 4. innuit. *Inter Valentinianum Auguſtum, & Aetium Patritium poſt promiſſæ inuicem fidei ſacramenta, poſt pactum de coniunctione filiorum, dira inimicitia conualuerunt: & vnde fuit gratia charitatis augenda, inde exarſit fomes odiorum, incentore, vt creditum eſt, Heraclio Spadone, qui ita ſibi Imperatoris animum in ſincero famulatu aſtrinxerat, vt eum facile in quæ vellet, impelleret. Cum ergo Aetius placita inſtantius repetit, & cauſam filij communis agit, Imperatoris manu, & circunſtantium gladiis crudeliter confectus eſt ita.* Hæc ibi, vt hinc videas, quid citius naſcatur è regalibus iunctis thalamis; quam ſæpe vnde gratia amicitiæ augenda erat, exardent fomes odiorum, vel nihil amicum exurgit. Fallar niſi regalibus thalamis conueniat illud Iſaiæ cap. 28. *Coangustatum eſt enim ſtratum, ita vt alter decidat: & pallium breue, vtrumque operire non poteſt.* Equidem anguſtiſſimi ſunt regum thalami, adeo vt ſi ſemel accipiant ſponſam poſt hanc, nulli alii ſponſæ fratri ſufficiat, imo & hic inde frequentiores ſibi caſus timeat, quam ſperet augmenta, & ſuffugia. Vide ſupra lib. 2. cap. 4. par. 2. §. 20.

Daniel. · D. Proſp. · Iſa. 28.

C D E

Dan. 2. In diebus autem regnorum illorum ſuſcitabit Deus cæli regnum, quod in æternum non diſſipabitur, & regnum eius alteri populo non tradetur: comminuet autem, & conſummet vniuerſa regna hæc, & ipſum ſtabit in æternum. Secundum quod vidiſti, quod de monte abſciſſus eſt lapis ſine manibus, & comminuet teſtam, & ferrum, & æs, & argentum, & aurum, Deus magnus oſtendit regi, quę ventura ſunt poſtea, & verum eſt ſomnium, & fidelis interpretatio eius.

§. LIII.

Temporalia omnia ſub communi prouidentia relinquuntur, quæ æternitati annexa ſunt, ea peculiari Dei prouidentia ſubſunt.

DE quatuor monarchiis locutus Daniel, ſolum dicebat, *conſurget regnum*, vel, *regnum quartum erit*, vbi ad hoc cæli regnum accedit, non dicit quod ſurget, vel quod erit, ſed quod Deus ſuſcitabit illud. Sic enim ait: *In diebus regnorum illorum ſuſcitabit Deus cæli regnum, quod in æternum non diſſipabitur.* Expende illud *ſuſcitabit Deus*, in quo ſignificatur, quod non vtcumque, ſed ex particulari Dei prouidentia, & cura, & ſollicitudine exſurget. Et cur hæc particularis cura, & prouidentia Dei non ad alia, ſed ad hoc ſolum exprimitur? In illis verbis cauſam attingo, *quod in æternum non diſſipabitur.* Vbi autem inuenitur quid æternitati addictum, ibi inuenitur Dei peculiaris prouidentia, & cura, & ſtudium, quæ temporalia ſunt communi prouidentiæ relinquuntur. Dicitur Gen. 2. *Plantauerat autem Dominus Deus paradiſum voluptatis.* Quibus verbis innuitur Dei peculiare ſtudium, & cura in plantando paradiſo, ex quo Rupert. pulcherrime concludit paradiſi æternam amœnitatem. Ait namque lib. 2. in Gen. cap. 26. *Verbo plantantis felicitatis æternitatem, nomine voluptatis eleganter eiuſdem expreſſit iucunditatem. Verbum namque plantantis, plantatoris eius, ſiue hortulani ſtudium innuit, qui nunquam tranſitoriis rebus ſtuduit, ita vt cura ſibi ſit de illis, teſtante Apoſtolo, cum dicit: Nunquid de bobus cura eſt Deo?* Sane diuina cura, & particulare ſtudium circa æterna, & ſemper manentia inuenitur; tranſitoria, & pereuntia vix Deus dignatur illa extremis labiis pertingere. Hinc Gen. 22. dum Abrahamus inſtat ſacrificare filium, reuocaturus Deus pium patrem à ſacrificio filii, clamat: *Abraham, Abraham.* In quo notandum, quod antea vocabatur vir iuſtus Abram: & quando ſic vocabatur, licet Deus non ſemel ſeruo ſuo adfuerit, nunquā tamen illum ex nomine appellauit. Et cur tunc cauit ab illo nomine, & nunc tam alacriter ex nomine vocat illum? Erat nomen illud temporale, quod in breui immutandum erat: Deus autem non curat ea quæ temporalia ſunt; iuxta ſenſum dictum. Ait Orig. hom. 7. in Geneſ. *Abram vocabatur vir iſte prius, & nuſquam legimus, quod hoc nomine vocauerit eum Deus, aut dixerit ei, Abram, Abram. Non enim à Deo vocari poterat nomine delendo.* Sic cauet Deus temporalia, & tranſitoria vel nominare, vt qui circa æterna, & perpetua particulare ſtudium, & cu-

Gen. 2. · Gen. 26. · Origen.

Digitized by Google

ram habeat, & ſe illotum authorem peculiarius eſſe gaudeat. Vnde Gen. 21. aiebat Sara poſt *Gen. 21.* Iſaaci partum: *Riſum mihi fecit Deus.* Circa quæ verba Acacius in caten. Græca, fatur: *Huius lætitiæ firmitatem oſtendens, mihi, inquit, fecit Deus. Quidquid enim eſt à Deo, perpetuum eſt.* Eſt equidem Deus amator perpetuitatis, æternitatis.

§. LIIII.

Mundialia omnia decora prorſus diſparent ad conſpectum Chriſti.

B VBi cæli regnum, vbi cæleſtis rex apparet, ecce quid ſequatur, *Comminuet, & conſumet vniuerſa regna hæc, & ipſum ſtabit in æternum*, nil mundiale regium, nil decorum, non abibit in *Iſai. 40.* fauillas ad conſpectum Chriſti. Iſaias cap. 40. *Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius, vt flos fœni*: quantuncumque deprimat gloriam carnis, *Ioel 2.* tamen floribus illam adæquat. Ioel cap. 2. de occaſu mundialis ſplendoris locutus ait: *Et aſcendet fœtor eius, & aſcendet putredo eius. quia ſuperbe egit.* Et quis credat, quod in mundiali flore ſit fœtor, quod putredo appareat in florentiſſima mundi C ambitione? Et quis perſuadebit hominibus nihil aliud eſſe in mundi decore, quam fœtorem, quam putredinem? Vnus Chriſti conſpectus id facile perſuadebit: appareat Ieſus inter mundi decora, & fallat, niſi hæc euaneant, & cenſean- *D. Cyrill.* tur putrida, & fœtida. Sic D. Cyril. Alexand. ibi: *Sathanam fœtere non credebamus. At nunc & vix talem eſſe cognoſcimus. Putabamus miſeri bene olere, & amabilem eſſe, quando vinculi prauitatis conſcripti, eius poteſtate continebamur. Sed poſtquam Emanuel nobis apparuit, hoc verbum edidit, ego flos campi, & lilium conuallium: tunc ſero licet, eius flagrantiam ſentientes, illius grauceolentiam deteſtati* D *ſumus.* Ecce tibi vbi verus flos Chriſtus apparuit nobis, ſtatim & mundi florida, & amœna fœtere & ſordeſcere cœperunt: quæ enim putabantur mundi ſplendida, ad lumen vultus Chriſti inuenta ſunt horroris & fœditatis plena. Nec eſt animus adeo brutus, qui viſo Chriſti lumine mundialium bonorum fœditatem non deteſte- *Iſai. 11.* tur. Vt merito de hoc tempore dicat Iſaias cap. 11. *Habitabit lupus cum agno: & pardus cum hœdo accubabit. Vitulus, & leo, & ouis ſimul morabuntur, & puer paruulus minabit eos.* Mirabar, quod puer paruulus lupum, & leonem, & pardum, & vitulum ſic minari poſſet, vt eos hiantes ad paſtum E auertat, & trahat ad ſuum nutum. Quis paruulus ſic leonem & lupum ab inuitante paſtu auertat, & ad ſe pelliciat, niſi vnus paruulus qui natus eſt nobis Dominus Ieſus Dei filius? Ex quo hic paruulus in terra apparuit, ſic de luce eius terrena omnia ſordeſcere cœperunt, vt vel bruteſcentes homines deteſtentur illa, & facili negotio trahantur ad Chriſti ſublimia. Adhæc *D. Greg.* D. Greg. hom. 16. in Ezech. *Quis eſt iſte puer paruulus, niſi de quo ſcriptum eſt, Puer natus eſt nobis, filius datus eſt nobis? Qui ſimul habitantes minat, quia ne in terrenis rebus corda noſtra inhæreant, hæc per internum deſiderium, quotidie inflammat, ne quies huius vitæ ſic placeat, vt ad obliuionem patriæ perducat, ne delectata mens proſperis, torpeat: Vnde & donis ſuis flagella permiſcet, vt nobis, omne quod* A *in ſæculo delectabat, amareſcat.* Sic diuiniſſimus infans apparens in mundo, quidquid mundi eſt & amarore & fœditate plenam facit apparere: quo facili negotio feraliſſimos etiam homines a bonis ſæcularibus ad ſe minat.

§. LV.

In Chriſti regno ſola malitia funditus interijt, cætera in melius reformantur.

B AVdis in Daniele, quod diuiniſſimus lapis Chriſtus deſcendens ab vtero virgineo, *comminuit teſtam, & ferrum, & æs, & argentum, & aurum.* Sed & audis Iſaiæ cap. 42. quod de eo- *Iſai. 42.* dem dicitur angulari lapide, nimirum, *Calamum quaſſatum non conteret, & linum fumigans non extinguet.* Quam diuerſa, imo & contraria ſunt hæc! Si & teſtam, & ferrum, & æs, & argentum, & aurum Chriſtus conterit, quomodo dicitur non conterere vel calamum quaſſatum? Eſt equidem quod in regno Chriſti contritione conteratur, vt funditus euertatur; & eſt, quod in C ipſa contritione non damnum patiatur, ſed in melius appareat transformatum. Quæ mala intrinſecus ſunt, ea in regno Chriſti funditus debent diſſipari: cætera & ſi conteruntur, non damnum ſubeunt, ſed meliorantur. Sophon. c. 1. *Sophon. 1.* *Dicit Dominus: Congregans hominem, & pecus, congregans volatile cæli, & piſces maris: & ruinæ impiorum erunt, & diſperdam homines à facie terræ:* Quæ verba apud Septuag. ſonant: *Dicit Dominus: Deficiat homo, & iumenta: deficiant volatilia cæli, & piſces maris, & infirmabuntur impij, &c.* In vulgata dicuntur homines, & iumenta, & piſces congregari ad Deum, in Septuag. dicuntur eadem deficere: & cum iubentur deficere, ſolum D nominatur homo, pecus, volucres cæli, & piſces maris: de beſtiis autem, & reptilibus prorſus ſiletur. Cur quemadmodum dicitur, quod deficiant volucres cæli, & piſces maris, non ſimiliter dicitur, quod beſtiæ, quod reptilia deficiant? Agebat propheta de ijs, quæ regno Chriſti erant aggregandi: in hoc autem regno, quæ mala ſunt, vt beſtiæ, vt reptilia, non ſolum deficere, ſed & penitus debent diſſipari, ne quid illorum appareat: cætéra autem in defectione, & contritione ad longe melius ſtatum transmutantur. Ait ſapienter D. Hieronymus ibi: *Hieron.* *Deficiat itaque homo, deficiant iumenta, defi-* E *ciant volatilia cæli, & piſces maris: & non dixit, deficiant beſtiæ, deficiant reptilia terræ. Hæc enim non debent deficere, ſed perire: verum deficiant ea, quæ poſſunt habere correptionem. Deficit quis, vt homo, ſi contemnat humana, & audiat, ego dixi, dij eſtis. Deficit alius, vt iumentum, qui in altiora conſcendens accuſatur ſermone prophetico: Homo cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt iumentis. Deficit quaſi volatile cæli, qui facit ſibi pennas aquilæ, & reuertitur ad domum præceptoris ſui.* Eſt itaque in regno Chriſti defectio, & defectio; contritio, & contritio, nimirum contritio incorrigibilis malitiæ, & contritio defectus corrigibilis. Quæ malitiæ incorrigibiles ſunt, non ſolum deficiunt, ſed extremam patiuntur ruinam, & funditus debent perire: cætera

tera autem per defectionem, & contritionem non pereunt, ſed in præſtantiorem transmutantur formam. *Naum 2.* Ad hæc Naum cap. 2. *Vnuniſus interit. Aſcendit, qui diſpergat? contrate, qui cuſtodias obſidionem.* Ex Græco ſic hæc tinniunt: *Conſummatum eſt, ablatum eſt, aſcendit inſufflans in faciem tuam, eruens de tribulatione.* Expende vt ſimul iunxit conſummationem, internecionem & liberationem; ſimul extinctionem, & exſufflationem. Si eſt totalis extinctio, ad quid inſufflatio valet? Eſt quod totaliter extinguatur, nempè malitia, & eſt, quod vel ab internecione poſſit flatibus diuinis reuiuiſcere. *D. Cyril.* Rem explicabat Diu. Cyril. Alex. ibi in triumpho Chriſti inquiens: *Sapienter, & vere dicimus diaboli, & peccati imperium imminutum periiſſe, & quodammodo etiam mortem captam, & corruptionem omnino ſublatam eſſe. Aſcendit namque ab inferis, & reuixit Chriſtus, qui inſufflauit in faciem Apoſtolorum, & dixit, Accipite Spiritum ſanctum. Ita enim omni malo expediti ſumus, & participes facti ſancti Spiritus in priſtinum naturæ decus, quaſi ab ipſis elementis reformamur, atque in imaginem primam denuo imprimimur. Formatur enim in nobis Dominus noſter Ieſus Chriſtus.* Quod malitiæ erat, hoc conteritur, & funditus extirpatur; & inter mali abolitionem diuinus artifex Ieſus concuſſam, & infirmiam noſtram naturam inſufflat. Et quid per hanc inſufflationem? Vt in principio in Adami faciem ſpirans Dominus ſpiraculum vitæ, animam dedit rationalem ad Dei imaginem factam: ſic ipſe Chriſtus per inſufflationem oſtendit, quam à fundamentis reformet hominem, cui primam imprimat Dei imaginem.

Dan. 2. Tunc rex Nabuchodonoſor cecidit in faciem ſuam, & Danielem adorauit, & hoſtias, & incenſum præcepit, vt ſacrificarent ei. Loquens ergo rex ait Danieli, Vere Deus veſter, Deus Deorum eſt, & Dominus regum, & reuelans myſteria: quoniam tu potuiſti aperire hoc ſacramentum. Tunc rex Danielem in ſublime extulit, & munera multa, & magna dedit ei; & conſtituit eum principem ſuper omnes prouincias Babylonis. Daniel autem poſtulauit à rege, & conſtituit ſuper opera prouinciæ Babylonis, Sidrach, Miſach, & Abdenago: ipſe autem Daniel erat in foribus regis.

§. LVI.

Summæ, & diuiniſſimæ potentiæ exercitium eſt, quod Deus diuinitatis ſuæ magnalia pandat.

AD Danielis verba attonitus rex immenſam Dei veri reueritus præſtantiam, ca-
A dens in terram illum & Deorum, & regum domitorem, & dominatorem clara confeſſione pronuntiauit. Ait enim, *Vere Deus veſter, Deus Deorum eſt, & Dominus regum, & reuelans myſteria.* Et merito vbi Deum experitur diuinitatis ſuæ myſteria reuelantem, colligit illum Deorum, & regum eſſe dominatorem, quando ſummæ, & præſtantiſſimæ poteſtatis exercitium eſt, quod Deus ſuæ diuinitatis pandat arcana oculis creatis. De diuinis operibus locutus Moyſes Gen 1. ait: *In principio creauit Deus cælum, & terram.* *Gen. 1.* Et quanto oſtenſo labore creauit? *Dixitque Deus: Fiat lux, & facta eſt lux.* Verum locutus Ieſus, Luc. 12. de manife- *Luc. 12.*
B ſtatione diuinitatis in cæleſtibus, ait: *Beati ſunt ſerui illi, quos cum venerit Dominus, inuenerit vigilantes: Amen dico vobis, quod præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis.* Vt mundum producat, introducitur Dominus ſolum dicens, & vel ſolis dictis omnia facit: vt ſe ſe oſtendat, & reuelet in patria, introducitur ipſe Deus ſe ſe præcingens, & tranſiens, & miniſtrans. Cur hoc? Vt clareat, quam ſupremæ poteſtatis, & operis, & virtutis ſit, quod Deus creatis oculis ſuæ diuinitatis pandat arcana. Iunilius adductus à Lyppom. in *Lyppom.* cat. ad cap. 2. Gen. fatur. *Denique de hoc opere,*
C *quod in æterno die Sabbati, facit, dicit ipſe in parabola ſeruorum, Amen dico vobis, quod præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis. Qui enim præcingit ſe, qui diſcubitum præparat, qui tranſit, qui miniſtrat, vtique operatur. Sed his tamen verbis omnibus nihil aliud intimatur, quam quod ſanctos ſuos Dominus in æternum benedicit, & ſanctificat, id eſt, viſionis ſuæ gloria, poſt opera bona, quæ donauit, remunerat.* Expende, quod vt ſe videndi, & intuendi copiam faciat, mille id oſtendat operationum, & laborum vocabulis, quaſi hoc ſit præſtantiſſimæ, & ſublimiſſimæ exercitium virtutis, & poteſtatis. Non ſe ſic operantem oſtendit Do-
D minus, cum mundum creat, quam cum patefaciẽdi creatis oculis ſuæ diuinitatis arcana copiam facit. Quo reſpiciens Abacuc cap. 3. *Abacuc* iuxta Septuag. lectionem ait: *Domine audiui* *cap. 3.* *auditionem tuam, & timui: conſideraui opera tua, & expaui. In medio duorum animalium cognoſceris.* Et quæ erant opera illa Dei tanta, tam mirabilia, tam potentia, in quorum cõſideratione propheta expauit? Cyrill. Alex. putat ea opera eſſe opera redemptionis, quibus aereas poteſtates detriumphauit, vectes ferreos confregit, infernum ſpoliauit, mortem deuicit, homines eripuit è diaboli poteſtate. Sed Tertulian. prudentiſſime aſſerit tanta illa opera in eo ſolum
E eſſe, quod diuiniſſimæ ſuæ gloriæ reuelationem fecit in Thabor apud diſcipulos ſibi amatos. Quippe ait relatus in gloſſa: *Domine audiui auditum tuum, & timui. Quem magis, quam voci illius. Hic eſt filius meus dilectus, hunc audite. Conſideraui opera tua, & excidi mente. Quo magis, quàm cum viſa claritate eius neſcit, quid diceret Petrus?* Putat bonus author nunquam magis eſſe poſſe ſtupori Dei opera, quam vbi ſuæ diuiniſſimæ præſtantiæ videndæ copiam facit. Et quidem, vt fiant creaturæ, vt mortui reuiuiſcant, vt diabolicæ poteſtates iaceant; Deus dicit, & vniuerſa in effectum vadunt. Vt autem diuina claritas cernatur,

hic opus, hic labor eſt, hic Deus potentiſſimus, A & Deus deorum, regumque apparet. Necnon *Abacuch, cap. 2.* & Abacuch ait cap. 2. *Deus ab antro veniet, & ſanctus de monte Pharan.* Vbi D. Hieronymus ea *D. Hier.* explicans verba, ait: *Aguitio Sancti, ideſt, filij Dei de monte vmbroſo, & condenſo, id eſt, Patre, qui eſt plenus virtutibus*, quaſi non ab alio, niſi ab eo, qui plenus virtutibus eſt poſſet agnitio diuini filij cauſari.

§. LVII.

Deus tunc maior apparet hominibus, cum magis ipſe ſe deijcit, & minorat. B

EXpende vnde inferat tex Iſraelis Deum eſſe Deum deorum, & regum Dominum, nimirum ex eo quod Daniel eius magnalia pertingere potuit: Ait enim, *Vere Deus veſter, Deus deorum eſt, & regum Dominus, & reuelans myſteria, quoniam tu potuiſti aperire hoc ſacramentum.* Imo quia Daniel homo cum ſit, Dei ſui ſacramentum videre, & aperire potuit, certius inferretur, quod Deus puſillus foret. Nonne Deus vt capi poſſet ab homine, neceſſe habet ſe ſe quaſi contrahere, & minorare, & deijcere? Vnde ergo potuit apparere adeo magnus, C cum oſtenditur captus ab homine? Equidem humanis oculis tunc grandior Deus apparere ſolet, cum magis ipſe vt appareat, ſe deijcit, & *Exod. 19.* minorat Exod. 19. *Cum eduxiſſet Iſraelitas Moyſes in occurſum Dei de loco caſtrorum, ſteterunt ad radices montis. Totus autem mons Sinai fumabat, eo quod deſcendiſſet Dominus Deus ſuper eum in igne, & aſcenderet fumus ex eo, quaſi de fornace: eratque omnis mons terribilis. Et ſonitus buccinæ paulatim creſcebat, in maius & prolixius tendebatur: Moyſes loquebatur, & Deus reſpondebat ei. Deſcenditque Dominus ſuper montem Sinai in ipſo montis vertice, &c.* Ecce tibi in quanta magnitudine Deus D videbatur, & quantum ſe ipſe minorabat: magnus Deus videbatur populo implens igne, & fumo, & fulminibus montem, magnamque ſui præbebat cognitionem: at ipſe in ſe multum minorabatur, ſic deſcendens, ſic ſe aptans, & deiiciens, vt poſſit vel à paruulis capi. Vt *D. Cyril.* merito dicat D. Cyril. Alex. lib. 7. de adorat. *Deſcendit in montem ille ſuper omnia Deus, deinde vocatus aſcendit Moyſes, nec enim contingit, vt ad ſublimitatem veræ Dei contemplationis poſſit ſe quiſquam extollere, niſi ſe ipſum demiſerat Deus, & ita ſe accommodauerit, vt ad eum noſtræ mentes poſſint accedere.* Demittat ſe ſe Deus, & quaſi minoret ad captum hominum, ſi granditer, & ſublimiter velit apparere homini. Nũquam ho- E mo grande quid, & ſublime in Deo contemplatur euidentius, quam vbi Deus ſe ſe dimittit, & quaſi minorat, vt capiatur ab homine. Huc accedit illud cantatiſſimum Malachiæ vaticinium de Chriſti ortu. Ait enim, cap. 4. *Orietur vobis timentibus nomen meum, Sol iuſtitiæ.* At Chriſtus in ortu ſuo quid habuit cum Sole commune? Sane pro nobis oriens ſe ſe exinaniuit, formam ſerui accipiens, ſe ſe paulo minus ab Angelis minorauit, & paruulus natus eſt ſub vmbra vagientis infantis Deitate celata. Quid Solis in hoc monſtrauit? Aut in quo potuit Soli aſſimilari? Habet hoc ſingulariſſimum Sol, quod cum eſt in maiori exaltatione, & ſu- A blimitate ſua, tunc minor apparet in ſphera mortalibus oculis: vbi autem ab exaltatione ſe deiicit, & curriculi fugit ſublimitatem, vt ei contingit, tempore hyemali, tunc grandior eius vultus hominibus apparet. Sic Deus in hoc veriſſimus Sol dum ſuam ſublimitatem, & ſummam exaltationem retinebat, vix parebat oculis creatis, & quaſi nihil eſſe putabatur; vbi autem ſe ſe demiſit, & puerilibus membris ſe ſe aptauit, ſtatim de illo Angelus, Luc. 1. *Hic erit magnus, & filius Altiſſimi vocabitur.* *Luc. 1.* Tunc enim Deus grandis, & magnus hominibus apparet, cum ſic minoratur, vt poſſit capi.

§. LVIII.

Præſtantiſſima principis virtus, quod amicorum non obliuiſcatur, illoſque augeat.

COnſtituitur Daniel in principem ſuper omnes prouincias Babylonis. Quid tunc Daniel? Nil prius egit conſtitutus in principem, quam ſociorum meminiſſe, eiſque dignitates procurare. Ait textus: *Tunc rex Danielem in ſublime extulit:: & conſtituit eum in principem ſuper omnes prouincias Babylonis. Daniel autem poſtulauit à rege, & conſtituit ſuper opera prouinciæ Babylonis, Sidrach, Miſach, & Abdenago.* Dignitas non fecit Danielem obliuioſum amicorum, imo in principatu conſtitutus ille, nulli rei prius ſtuduit, quam augendis, & colendis amicis, illos variis prouinciis præficiens. Et hac amicitiæ religione mirifice extollit Caudianum principem Nazian. epiſt. 194. inquiens: *Quin illud etiam in tuorum laudum numero ponendum eſt, quod in tanta imperij amplitudine, amicitiæ quoque aliquid honoris, ac reuerentiæ tribuis, ac tibi à tot tantiſque rebus, quas regis, hoc ocij ſupereſt,* *Nazian.* D *vt non modo amicorum memineris, ſed etiam eos per literas honore afficias, amoremque, ac deſiderium confitearis, omneſque ad te pertrahas.* Merito hoc tribuit laudi Nazianzenus principi, quod vel in imperij culmine poſitus, amicitiam colat, amicorum meminerit, illiſque honorem habeat, & illorum fortunis prouideat. Non ſe hac regia laude priuauit Dauid, de quo cum primum regnum pacifice tenuiſſet, ait 2. Reg. 9. *Et dixit* *2. Reg. 9.* *Dauid: Putaſne eſt aliquis qui remanſerit de domo Saul, vt faciam cum eo miſericordiam propter Ionathan?* Poſt regnum acceptum hæc vna inuenitur ſolicitudo tenuiſſe animum Dauidis; vt amiciſſimi ſibi capitis domus in fœlicitate viueret. Hoc anxius inquirit regaliſſimus princeps, E credens ad præſtantiam optimi regis ſpectare, quod omnia amicorum ad fœlicitatem currant. Ex qoo dicebat D. Syneſius lib. de regno: *D. Syneſ.* *Quæ vl'a rege dignior poſſeſſio, quam amici conſortium? Probi autem, a benignix regis quod non euidentius populo argumentum, quam ſi beatos eos faciat, quorum familiaritate vtitur? Hoc enim pacto etiam longinquioribus amabilem ſe præſtabit, boniſque id in voto erit, regis amicitiam ſibi demereri poſſe.* Plane regium eſt quod non patiare in familiares tuos, in amicos tuos penuriam, aut infortunium venire, ſed illos omni honore colas, omnibus adimpleas fortunis. Alioquin quis æſtimabit gratiam principis, cuius familiares, & amici egere, & penuriam pati viſuntur?

§. LIX.

§. LIX.

Regis amicitiam colentibus ſuſpecta, & timoris plena eſt quæuis abſentia ab illo.

VT in regis gratiam, & amicitiam deuenit Daniel, vide quid de illo dicatur ibi, nimirum, *ipſe autem Daniel erat in foribus regis.* Et regis ingreſſus, & egreſſus obſeruabat, perpetuus lateto illius, nec licebat alio vel oculos vertere; timenda enim eſt quæuis ſeparatio, & abſentia regis amico. *Lyra.* Ibi ſapienter Lyra: *Vt enim teneret regem in amicitia, ideo non recedebat de latere eius, ne aliqui inuidi in eius abſentiam ſeminarent odium.* Sic ſolicita eſt cum mundialibus regibus amicitia, vt non permittaris vel ad breue tempus te illorum lateri ſubducere. Hinc *D. Chryſ.* pulchre D. Chryſoſt. colligit Ieſum non eſſe natum regem mundialem, quando Magi viri, qui in eius gratiam venerunt, reuerſi ſunt in regionem ſuam. *Matth. 2.* Sic habes Matth. 2. poſt regis inuenti adorationem, poſt eius gratiam, & amicitiam expertam, *reſponſo accepto in ſomniis, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuerſi ſunt in regionem ſuam.* Cur non magis hæretis tanto regi? Cur tam cito dimittitis, quem tanti itineris labore comparaſtis? Cur non magis timetis abſentiæ à tanto principe, ne inter abſentes odia ſeminentur hoſtilia? Non rex terrenus eſt, ſed diuinus; ſi enim eſſet terrenus, vt eius amicitiam Magi quæſierant, ſic etiam multum cauerent vel ad punctum diſcedere ab illo. *D. Chryſ.* Ait D. Chryſoſt. in cat. D. Thom. *Si Magi Chriſtum quaſi terrenum regem quæſiſſent, inuenientes eum apud ipſum manſiſſent, nunc autem adorauerunt, & reuerſi ſunt.* Hoc eſt obſeruantiſſimum apud omnes, qui terrenorum regum colunt amicitiam, quod illis perpetuo aſſiſtant, nec vel ad horam diſcedere liceat. Hoc vno cum iis regibus poteſt conſeruari amicitia. Plane vbi chariſſima Mardochæo Æſther ad regale thronum fuit aſſumpta, ait textus cap. 2. *Mardochæus manebat ad ianuam regis, nec dum prodiderat Æſther patriam, & populum iuxta mandatum eius. Quidquid enim ille præcipiebat, obſeruabat Æſther: & ita cuncta faciebat, vt eo tempore ſolita erat, quo eam paruulam nutriebat.* Sic erat Æſther affecta erga nutritium ſuum, erga familiarem ſuum in regno poſita, vt erat affecta erga ipſum in vita priuata. Quid magis inſolens, quam quod cum regno aſſumpto non aſſumantur alij affectus, alij mores? Et qua ratione id fieri potuit? Ea eſt ratio, nimirum, *Mardochæus manebat ad ianuam regis,* vbi prudens vir nouit dilectam ſuam aſſomptam ad regium thronum, curans eius erga ſe conſeruare affectum, decreuit, nec ad horam diſcedere à regalibus foribus, ſed ibi morari die, ac nocte.

PARS TERTIA.

Moralia circa textus literam.

VIDIMVS primum Nabuchodonoſoris ſomnium à Daniele explicatum, enucleatum; pro eiuſdem ſomnio ſecundo iam ſtamus, vt eius moralem ſuccum ſimiliter exhauriamus.

Dan. 4. Ego Nabuchodonoſor quietus eram in domo mea, & florens in palatio meo; ſomnium vidi, quod perterruit me, & cogitationes meæ in ſtratu meo, & viſiones capitis mei conturbauerunt me. Et per me propoſitum eſt decretum, vt introducerentur in conſpectu meo cuncti ſapientes Babylonis, & vt ſolutionem ſomnij indicarent mihi. Tunc ingrediebantur Arioli, Magi, Chaldæi, & aruſpices, & ſomnium narraui in conſpectu eorum & ſolutionem eius non indicauerunt mihi; donec collega ingreſſus eſt in conſpectu meo Daniel, cui nomen Baltaſſar, ſecundum nomen Dei mei, qui habet ſpiritum Deorum ſanctorum in ſemetipſo, & ſomnium coram ipſo locutus ſum.

§. I.

Cupiditati humanæ tunc ſolum grata ſunt bona poſſeſſa cum ſpem ingerunt maiorum acquirendorum.

AMbitioſiſſimus homo Nabuchodonoſor de ſe pene orbem terrarum occupante locutus in præſenti ait: *florens eram in palatio meo,* ſic commendans ſuam gloriam, & fœlicitatem, vt illam aſſimilet flori. Et cur non magis fructibus ſuam gloriam aſſimilat, quam floribus? Nonne fructus, & præſtantior, & ditior eſt flore? Quid in flore inuenit Rex ambitioſiſſimus, propter quod magis complacet ſibi in bonis poſſeſſis aſſimulari flori? *Richard.* Pulchre Richard. Victor. lib. 2. de erudit. hom. par. 1. cap. 1. ait: *Quia in flore fructus ſperatur, recte per florem certa futurorum expectatio figuratur.* Non equidem tenebant regem ambitioſum poſſeſſa bona, niſi ex ea parte, qua ſpem illi ingerebant maiorum acquirendorum, quod exprimebatur per ſimilitudinem floris. Vt in flore non tam recreat præſens floris pulchritudo, quam fructuum expectatio futurorum; ſic in bonis poſſeſſis non quod præſens eſt, ſed quod ſperatur inde augendum implet hominem ambitioſum. Illa erat vox hominis cupidiſſimi *Luc. 12.* Luc. 12. *Deſtruam horrea mea, & faciam maiora.* Cur homo horrea, quæ tibi plena ſunt, ſic deſtruere propoſuis? Qui fieri poteſt, vt homo auariſſimus

adducatur eò, vt velit deſtruere tantam partem bonorum? Raro inuenitur homo auarus qui non exhorreat, & pereat ad conſpectum deſtructi vnius oboli, & iſte ſic audet, vt horrea ſua deſtruere proponat? Quæ ratio ſic illi ingratas reddidit poſſeſſiones bonorum? Erant poſſeſſiones fructuum, non florum; erant poſſeſſiones in quibus non ſperabatur maius aliquid capi poſſe, cupidus autem homo vt amat ſemper ſpes maiorum, ſic vel in ampliſſimis poſſeſſionibus fines odit. D. Zeno. Ad hæc eleganter D. Zeno, ſerm. 1. de Auar. *Oculis patentibus caci dilatant horrea: terras anguſtant, iungunt ſaltibus ſaltus: & ſi orbem totum poſſideant, fines oderunt.* Ecce tibi vt auariſſimi homines habent; quod oderunt in mundi totius poſſeſſione, nimirum, *fines oderunt*, quando talibus hominibus ſolum grata poſſit eſſe poſſeſſio, quæ ſpes alat acquirendi maiora. Eò etiam ſpectabat vox illa Achabi 3. Reg. 21. regis, 3. Reg. 21. nimirum: *Da mihi vineam tuam, vt faciam mihi hortum olerum, quia vicina eſt, & prope domum meam, daboque tibi pro ea vineam meliorem.* Si meliorem vineam habes, cur non tibi in ea complaces? Cur poſſeſſam faſtidis, & ad aliam feretis totus? Nunquam!, mihi crede, placent auaro animo bona poſſeſſa, niſi de expectatione aliorum habendorum. Ex quo ſa- D. Amb. pienter D. Amb. lib. de Nabothe cap. 2. auariſſimi huius regis animum ob oculos ponit dicens: *Duo intolerabilia ſimul iungit, vt ambitioſam ſpem diuitiis augeat, & non deponat mendicitatis affectum.* Itaque poſſeſſæ diuitiæ auari, & ambitioſi hominis hæc duo ſemper coniuncta habent, quod in illo & ſpem augeant acquirendi, & exagisent auiditatem mendicorum. Nec gratæ poſſent eſſe diuitiæ, ſi ſpem plura habendi alere non poſſent.

§. II.

Ille fælix, qui in nullo virtutis opere quieſcit, ſed ad aliud, & aliud properat.

Ecce fœliciſſimi hominis in re virtutis ſtatus, nimirum quod ſit *quietus, & florens*, quod non eam quietem colat in qua ſordeat, ſed in qua floreat, nouas ſemper ingerens ſpes alterius pulchrioris operationis. Ita in præſenti aie- Richard. bat Richar. Victor. lib. 2. de erudit. part. 1. cap. 1. *Nonne ille tibi in palatio ſuo florere videtur, qui de die in diem renouatur. In palatio ſuo ſedet & floret, qui inter magna opera ſua, quæ libenter facit, adhuc maiora, & meliora in corde proponit.* In nullo virtutis opere ſic quieſce, quod non feratis ad aliud præſtantius virtutis opus: hæc eſt quies non ſordens, ſed florens. Quo ſpectans Eccl. 39. Eccleſiaſticus, cap. 39. ait: *Audite me diuini fructus, florete flores, quaſi lilium.* A fructibus petit, vt floreant flores ſuos: ſane naturæ ordo hic eſt, quod arbor producat flores, flores producant fructus, & in fructu deſinat productio; ſed in hoc ordine naturæ, vbi productio deſinit in fructu, etiam cernitur, quod putreſcat fructus. Hinc meliori conſilio Spiritus ſanctus locutus cum virtutum fructibus, petit ab illis; ne à noua productione abſtineant, ſed pergant ſemper ipſi nouos flores producere, ne quid appareat in virtute fœdum, ne quid appareat

A putridum. Quam continuam nouarum virtutum productionem miratur Dominus in ſponſa ſua Cant. 4. inquiens. *Hortus concluſus ſoror mea ſponſa, hortus concluſus* Cant. 4. Hortus communiter dicitur, vt in quo aliquid denuo ſemper oritur, ex quo maxime ſponſa commendatur, quæ nouo exortu virtutum dilecti ſui trahat oculos. Rupert. Ait ibi Ruper. lib. 4. *Vnde ortus? Nam inde nominatur ortus, quod ſemper ibi aliquid creet; ortus nunquam ſine fructu eſt. Vnde ergo ortus es tu dilecta dilecti, niſi quia in te natum eſt aliquid, quod nunquam deſinit, & fructus tuus nunquam marceſcit, aut deficit.* Fælix anima, quæ ſic ſe ſe oſtendit floridiſſimum ortum Domino, ortum, in- B quam, in quo nihil marcidum, nihil putridum, nihil otioſum, ſed nouis, & frequentibus partubus refloreſcunt omnia. In hoc ortu ponebatur homo à Deo Gen. 2. vbi dicit: *Tulit ergo Dominus Deus hominem, & poſuit eum in paradiſum voluptatis, vt operaretur, & cuſtodiret.* Gen. 2. Horrebat iam tunc Dominus ceſſationem à virtutum opere, quando à fæliciſſimo homine ſuo requirebat inceſſabilem operationem. Quod meditans D. Amb. lib. de Parad. cap. 4. ait: D. Amb. *Non idem eſt operari, & cuſtodire. In opere enim quidam virtutis proceſſus eſt, in cuſtodia, quadam conſummatio operis deprehenditur, eo quod quaſi conſummata cuſtodiat. Hæc duo ab homine requi-* C *runtur, vt & operibus noua quærat, & parta cuſtodiat.* Expende, quod requiratur ex homine, nimirum, quod operibus noua quærat, quod inter peracta opera virtutum quieſcens, non ſordeat, ſed ſingulis momentis noua operari meditetur, & ad noua operanda requieſcat, refloreat. Quo refero illud Ezechiel. 48. *In ripis* Ezec. 48. *eius ex vtraque parte omne lignum pomiferum, non deſluet folium ex eo, & non deficiet fructus eius: per ſingulos menſes afferet primitiua.* Expende hoc vitaliſſimi iuſti emblema, *per ſingulos menſes afferet primitiua.* Neſcit pati ſenium, ſed ſingulis menſibus ſe, quaſi tunc inchoaſſet, cõſtituit. Vt dicat D. Greg. 22. Moral. 2. *Dum igne* Gregor. *amoris excoquitur, ſemper in ſe ſeruat claritatem* D *pulchritudinis quotidiana innouatione feruoris, neſcit enim mens iuſti per corporem veteraſcere, quæ ſtudet per deſiderium ſemper inchoare.* De quo plura in Euangelicam hiſtoriam dixi.

§. III.

Sæcularis omnis ſapientia inepta habetur, vt diuina myſteria explicare poßit.

Multi introducuntur ſapientes Babylonis in regis conſpectum, vt ſomnij à Deo E immiſſi dicerent explicationem. Quippe ait: *Tunc ingrediebantur Arioli, Magi, Chaldæi, aruſpices, & ſomnium narraui in conſpectu eorum*, ſed quia ij ſapientes erant Babylonis, prophanæ, & mundialis ſapientiæ ſtudioſi, prorſus hæret in diuini myſterij explanatione, dicit enim rex; *& ſolutionem eius non indicarunt mihi.* Et quæ mundialis ſapientia audeat in Dei myſteria? Iſaias cap. 6. poſtquam vates Iſaias 6. labia immunda ſenſerat, poſtquam igniro carbone purgata expertus fuerat, audiuit Deum requirentem hominem, qui diuinitatis arcana ediceret populo, & totus alacris clamat; *Ecce*

ego

ego, mitte me Non ſic Moyſes, quin potius eum A mitteretur, vt annuntiaret Dei voluntatem Egyptiis, ait Exod. 3. *Quis ſum ego, vt vadam ad Pharaonem?* Hic detrectat ferre nuntium, ille alacris ſe ſe offert ad annuntiandum: & cur cum Iſaias ſe offerat, Moyſes refugit tale explicare nuntium? Rationem attingit D. Hieron. epiſt. ad Damaſcum fatus: *Iſaias poſtquam à Seraphim audierat, ecce tetigit hoc labia tua, & abſtulit iniquitates tuas, & peccata tua purgat: otio noluit torpere, ſed vltro in miniſterium Dei, quaſi à peccato liber zeloſe ſe obtulit fidei. Moyſes vero quia ſecularibus eruditus fuerat diſciplinis, & interfecto Ægyptio conſcientia eius aliqua ex parte ſorduerat, ſe excuſat dicens, Precor Domine, non ſum dignus. Pro quo in Hebræo legitur, non habeo labia circumciſa.* Expende ab illis, *quia ſæcularibus eruditus fuerat diſciplinis, &c.* Merito enim qui in ſe ſolam ſæcularē eruditionem ſentiebat, detrectat officium annuntiandi diuina myſteria, nec putat ſe tali muneri aptum dum non circumcidit, & purgat ſæcularem, & prophanam ſapientiam, qua ſe imbutum cernebat. Non equidem eſt ſæcularis ſapientiæ pertingere diuina. De rapta Sara à rege locutus Dominus Gen. 20. ait: *Abimelech vero non tetigerat eam.* Miraris, quod rex potentiſſimus poſt quæſitam fæminam pulchram, poſt C raptam, poſtquam illam habuit in ſuam, dicatur tamen non tetigiſſe illam. Quid hoc portenti? Pulchre Orig. hom 6. in Gen. agnoſcit ibi conatum mundialium ſapientum in pertingenda Dei virtute irritum. Ait enim: *Videtur mihi, quod iſte Abimelech formam teneat ſtudioſorum, & ſapientum ſæculi. Iſti ergo quantum ad Ethicam, id eſt, moralem Philoſophiam ſpectat, etiam puritati cordis operam dediſſe comprobantur, & omni animo omnique ſtudio diuinæ virtutis inſpirationem quæſiſſe. Sed hanc non permiſit Deus contingere eos.* Sic ſapientia ſæcularis inepta eſt ad omnia quæ ſunt diuinæ virtutis, pertingenda. Videbis in ſæcula- D ribus diſciplinis facundiſſimos, diſertiſſimoſque homines in re diuina nec poſſe muire, ſed prorſus euaneſcere in verbis, & cogitationibus ſuis. De quo agit Patri gratias Sapientia increata Chriſtus Ieſus Matth. 11. inquiens: *Confiteor tibi Pater, Domine cæli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, & prudentibus, &c.* Opus Dei eſt, quod cæleſtia myſteria abſcondita ſint ſapientibus mundi. Ex quo D. Chryſoſtom. hom. 28. in Matth. fatur: *Ab omnibus ſapientibus, qui ſecundum ſenſum carnis ſunt ſapientes, & non ſecundum ſpiritum cordis, abſcondit Deus ſemper myſterium veritatis. Qui ſunt ſapientes? Antiqui Philoſophi, & Oratores, qui naturali ſapientia literarum exercitatione exacuminati de Dei natura quærere contendebant, non Dei minuentire deſiderantes, ſed altiſſima diſſerere cupientes, victi ſunt ingenio, defecerunt ſermone.* Nec miror, quod mundiales ſapientes E & ingenio, & ſermone deficiant in re diuina, quando omnes ſæculares diſciplinæ in ambitioſa oſtentatione, & temporalibus lucris ſunt ſitæ.

Exod. 3. — D. Hier. — Gen. 2. — Orig. — Matth. 11. — Chryſoſt.

§. IV.

Regia dignitas de religioſorum hominum conſortio maxime viget.

INgredientibus Ariolis, Magis, Aruſpicibus Babylonis coram rege, adhuc regius animus in turbatione, & ſolicitudine propter ſomnium erat. Et quouſque durauit tota illa regis turbatio? Ipſe ait: *Donec collega ingreſſus in conſpectu meo Daniel, cui nomen Balthaſſar, ſecundum nomen Dei mei, qui habet ſpiritum Deorum ſanctorum.* Qui habet ſpiritum Deorum ſanctorum Daniel collega regis intrauit, & ſtatim oſtenſa ſomnii reuelatione euanuit & ſolicitudo, & turbatio regis. Proh quam floret regia dignitas de conſortio collegæ ſpiritum Dei habentis! Sit regi collega religioſus, Dei ſpiritu plenus, & de tāti collegæ conſortio protentum erit, ſi non floreat dignitas regia. Mirabantur plurimi, quod Saul in regium thronum aſcendiſſet, à quo tam cito deturbandus eſſet: dicit enim 1. Reg. 13. *Filius vnius anni erat Saul, cum regnare cœpiſſet, duobus tantum annis regnauit ſuper Iſrael.* Cur ergo factus eſt rex Saul, qui ſciebatur tam cito amiſſurus regnum? Ait Tertul. lib. 2. in Mar. *Adlegitur Saul, ſed nondum deſpector prophetæ Samuelis.* Quaſi oſtendat, in quo ſteterit vel felicitas, vel infelicitas Saulis regis: cum enim illi Samuel erat in pretio, de tantoque collegæ conſortio viuebat, non mirum, quod thronum aſcenderit, quod florentiſſimo ditaretur regno: ex quo expulſus eſt, cum primum habentem Dei ſpiritum deſpexit prophetam. Qui enim amat præſagire fortunas regum, non aſtra conſulat, non conſulat ſigna cæli, ad vnum conuertat oculos regis collegam, & lateronem; hic ſi ſpiritum Dei habeat, de cuius halitu rex affletur, in nullas felicitates non deueniet, à quibus omnibus decidet de conſortio nefarii collegæ. Erat Achab Iſraelitarum rex medius inter Michæam, & Sedechiam, ille ſpiritum Dei habebat, quo perſuadebat regi, ne in bellum procederet, hic omni carens ſpiritu id ſolum curabat, vt loqueretur ad placitum regis. Abiecit a ſe rex Michæam, & Sedechiæ acquieuit. Quid tunc? Ait textus 3. Reg. 22. *Mortuus eſt ergo rex Iſrael, & prælatus in Samariam.* Quæ circa fatus Ioſephus in Gloſſa ait: *Dum ergo hæc Achab regi à Michæa prædicta videantur, oportet magnam iudicare diuinitatem; & quæ vera ſunt potius recipi, quam ea, quæ pro cuiuſpiam libidine dicuntur, amplecti: & arbitrandum, quia nihil aliud vtilius eſt, quam virorum talium præſcientia, præbente ſcilicet Deo, quid vnuſquiſque debet obſeruare.* Et ſapienter, & grauiter dictum illud, nimirum, *nihil vtilius eſt, quam virorum talium præſcientia.* Vbi regibus præſto eſt virorum Michææ ſimilium hoc eſt virorum diuinum ſpiritum habentium præſcientia, nihil vtilius poteſt inueniri, & regnis, & regibus. Sane de eorum virorum conſortio neceſſum eſt, vt floreat dignitas regia. Habes 4. Reg. 13. *Eliſeus autem ægrotabat in infirmitate, qua & mortuus eſt. Deſcenditque ad eum Ioas rex Iſrael, & flebat coram eo, dicebatque, Pater mi, pater mi, currus Iſrael, & auriga eius.* Sic afficiebatur Ioas morte Eliſæi viri religioſi, quaſi decideret fulcrum præcipuum totius regni. De quo aiebat Ioſephus lib. 9. de antiquit. cap. 9. inquiens: *Cum Eliſeus in morbum incidiſſet, viſendi cauſa eum adiit Ioas: quem animaduertens ſpiritum extremum ducere, flere cœpit, & lamentari patrem, & clypeum appellitans; quod eo viuo armis contra hoſtem opus non fuerit, ſed ipſius prædictionis*

1. Reg. 13. — Tertul. — 3. Reg. 22. — 4. Reg. 13.

beneficio ſemper inuicti euaſerint. Nunc vero illum è vita diſcedere, ſe vero exarmatos Syris, & aliis hoſtibus obiici. Nec immerito exarmatam putat regiam dignitatem, cui deeſt collega, in quo diuini ſpiritus halitus floreat.

§. V.

Nomen diuinum in quo eſt, ibi & diuinum ſpiritum, & diuina omnia deſignat.

QVam ſapienter rex putat in Daniele, cui nomen Dei ſui eſt, ſimul & eſſe Dei ſpiritum: ait namque, *Daniel, cui nomen Balthaſſar ſecundum nomen Dei mei, qui habet ſpiritum Deorum ſanctorum.* Plane vbi Dei nomen eſt, ibi neceſſum eſt, quod ſit Dei ſpiritus, & quod ſint omnia diuina. Vnde Exod. 23. ait Dominus: *Ecce ego mittam Angelum meum, qui praecedat te, & cuſtodiat in via, & introducat in locum, quem præparaui. Obſerua eum, & audi vocem eius, nec contemnendum putes, quia non dimittet, cum peccaueris, & eſt nomen meum in illo.* Ductorem deſignat, imo & vltorem; & vt de vtraque virtute gaudeamus, ſolum ait, *& eſt nomen meum in illo.* Quantum hoc? Cur magis non dicit, & eſt potentia mea, ſiue gloria mea, ſiue halitus meus in illo? Dum dicit diuinum nomen in illo eſſe, ſimul hæc omnia oſtendit per illum manifeſtari. Sic ait Hugo Victor. in Annotat. In Exod. *Nomen meum eſt in illo. Gloriam, & potentiam meam manifeſtabo per illum.* Nihil Dei magnum eſt, quod non appareat in eo, in quo nomen Dei iuſte poſſit aptari. Ex quo pro magna gloria bellatoris Chriſtiani, dicitur Apoc. 3. *Qui vicerit, faciam illũ columnam in tẽplo Dei mei; & foras non egredietur amplius & ſcribam ſuper eum nomen Dei mei, & nomen ciuitatis Dei mei noua Ieruſalem, quæ deſcendit de cælo à Deo meo, & nomen meum nouum.* Ecce tibi vt victoribus, ſummæ gloriæ datur, quod ſuper eos nomen diuinum clareat, & vocentur, ſiue a Deo viſo Iſraelitæ, ſiue a Ieſu Ieſuitæ, ſiue à Chriſto Chriſtiani, quando nomen Dei non inuenitur ſine virtutibus, & gloriis aliis diuinitatis. Quare eleganter D. Ambr. lib. 3. de Spirit. ſancto cap. 18. ait: *Ergo neque Arriani ſibi vſurpato nomine Chriſtiano blandiantur, quia Chriſtianos ſe eſſe dicunt. Reſpondebit eis Dominus: Nomen meum prætenditis, & ſubſtantiam denegatis: ſed non agnoſco nomen meum, vbi non eſt mea ſempiterna diuinitas. Non eſt nomen meum, quod à patre diuiditur, ab Spiritu ſeparatur: non agnoſco nomen meum, vbi non agnoſco doctrinam meam; non agnoſco nomen meum, vbi non agnoſco ſpiritum meum.* Et Dei ſpiritus, & doctrina, & multæ aliæ diuinæ virtutes connexæ ſunt cum nomine diuino, vt vbi illud ſit, & illæ adſint; & ſine illis minime diuinum nomen inueniatur.

Exod. 23. — Hug. Vic. — Apoc. 3. — D. Amb.

Dan. 4. Balthaſſar princeps Ariolorum, quoniam ego ſcio, quod ſpiritum ſanctorum Deorum habeas in te, & omne ſacramentum non eſt impoſſibile tibi: viſiones ſomniorum meorum, quas vidi, & ſolutionem earum narra. Viſio capitis mei in cubili meo. Videbam, & ecce arbor in medio terræ, & altitudo eius nimia. Magna arbor, & fortis, & proceritas eius contingens cælum: aſpectus illius erat vſque ad terminos vniuerſæ terræ. Folia eius pulcherrima, & fructus eius nimius, & eſca vniuerſorum in ea: ſubter eam habitabant animalia, & beſtiæ, & in ramis eius conuerſabantur volucres cæli, & ex ea veſcebatur omnis caro.

§. VI.

Mundiales principes tunc ſolum recordantur religioſorum virorum, cum in afflictione ſunt.

QVanta Danielis meminit Nabuchodonoſor in ſolicitudine ſomnii conſtitutus? Ait ipſe: *Ego ſcio, quod ſpiritum ſanctorum Deorum habeas in te, & omne Sacramentum non eſt impoſſibile tibi, viſiones ſomniorum meorum, quas vidi narra, &c.* Sane cum elatus ſtatuam auream dedicauit, cum Danielis ſocios dedit flammis, tunc nec Danielis recordatus eſt, nec meminit eius diuinum ſpiritum. Quæ ratio eius in memoriã Danielis virtutes reuocauit? Solicitudo, & vexatio fecit regem Danielis memorem: tunc enim ſolum mundiales principes recordantur religioſorum virorum, cum ab aliqua vexatione affligantur. Ait in præſenti Theodoretus, apud Gloſſam; *Pleroſque hominum proſperi ſucceſſus faciunt eorum, qui de ſe bene meriti ſunt, obliuiſci: neceſſitates vero, quibus premuntur, eos illis in memoriam reuocant. Cum aliquis proſpera vtitur valetudine, medicæ artis minime recordatur, cum vero in morbum inciderit, memoria repetit, ſe alicuius medici opere feſtum. Ita etiã Nabuchodonoſor, &c.* Ita etiam mundiales vniuerſi principes, mundiales vniuerſi potentes, dum florent, vix agnoſcunt homines de ſe bene meritos, vix agnoſcunt viros religioſos, de quorum conſiliis, & laboribus ſæpe vixerunt: vbi autem è felicitate decidunt, afflictione aliqua vexantur: ô quanta memorant religioſi hominis facinora ſibi vtiliſſima! O quam illius ſibi amicam præſentiam amant! Apud 3. Reg. 11. dicitur de Abia propheta: *Apprehendenſque Abias pallium ſuum nouum, quo coopertus erat, ſcidit in duodecim partes, & ait ad Ieroboam: Tolle tibi decem ſciſſuras: hæc enim dicit Dominus Deus Iſrael: Ecce ego ſcindam regnum de manu Salomonis, & dabo tibi decem tribus.* Hæc audiuit Ieroboam homo priuatus ab ore Abiæ, & inſuper hæc poſtmodum impleta vidit, & ſe regem electum Iſraelis agnouit, & in throno ſedit, & regnum adminiſtrauit, & ſacerdotes quæſiuit, qui ſacra dicerent. Et inter hæc meminit Abiæ? Nullo modo: dum regnum aſcendit, dum diſtribuit religioſa munera nec Abiæ meminit, nec de illo mutit. Dicitur autem 3. Reg. 14. *In illo tempore ægrotauit Abia filius Ieroboam. Dixitq; Ieroboam vxori ſuæ: Surge, & commuta habitum, ne cognoſcaris, quod ſis vxor Ieroboam, & vade in Silo,*

Theodor. — 3. Reg. 11. — 3. Reg. 14.

Digitized by Google

lo, vbi eſt Alias propheta, qui locutus eſt mihi, quod regnaturus eſſem ſuper populum hunc, &c. Nunc recordatur Ieroboam Abiæ prophetæ, a quo regni accepit præſagium primum. Cur hunc non memorat, cum regnum accipit? Cur nunc magis deuenit in memoriam illius? Ait textus, *In illo tempore ægrotauit Abias filius Ieroboam*: filii ægritudo diuexans patrem, illum fecit venire in memoriam religioſi viri, de cuius ore læuiſſimum regni nuntium audiuerat. Proh mundialium principum conditio! Dum in felicitate, & proſperitate verſantur, obliuioni tradunt religioſos amicos, quos in memoriam reuocant, cum in calamitates incidunt, multaque commiſcuntur, de obſequiis, officiiſque ſibi exhibitis per illos.

§. VII.

Vt eſt pauper Princeps huius mundi, & diues Chriſtus.

VIde quæſo totam Principis huius mundi opulentiam quales concludant fines, nimirum, intra vnius arboris menſuram, illam concludunt. Sit arbor magna licet, & fortis, & procera, quando vna arbor eſt, pauperrimum poſſeſſorem deſignat. *Apoc. 22.* Apocal. 22. *Ex vtraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim per menſes ſingulos reddens fructum ſuum, & folia ligni ad ſanitatem gentium.* Cum autem dicatur lignum tale ex vtraque parte fluminis eſſe, euidenter conuincitur, non vnum lignum eſſe, ſed multa, vt notat noſter Viegas, & Alcaſar ibi. *Ezech. 47.* Imo id expreſſe inſinuat Ezech. cap. 47. inquiens: *Ecce in ripa torrentis ligna multa nimis*: & rurſus paulo inferius, *In ripis eius ex vtraque parte omne lignum pomiferum. Non defluet folium ex eo, & non deficiet fructus eius, per ſingulos menſes afferent primitiua.* Ecce tibi apud Danielem, vna proponitur arbor, apud Apocal. & Ezech. multæ & innumeræ arbores proponuntur plenæ & ſaluberrimis foliis, & vitam halantibus fructibus. Et cur ibi vna, hic multæ? Ibi opulentia oſtenditur Principis huius mundi, hîc opulentia Chriſti, qua ditaturus eſt aſſeclas ſuos. Habes homo in Chriſto ingentes diuitias, habes vitales arbores innumeras: in mundi autem huius principe, & ſi omnia eius habeas, habes arborem vnam. Quid pauperius mundi principe? Quid ditius Chriſto? Accipe Nathanaum ponẽtem diſcrimen diuitis & pauperis, 2. Reg. 12. *2. Reg. 12.* *Diues habebat oues, & boues plurimos valde. Pauper autem nihil habebat omnino præter vnam ouem, paruulam, quam emerat, & nutrierat, &c.* Pauper equidem eſt, qui vnam tantum arborem, vnam tantum ouem habet: vt diues eſt, cui ſuppetunt & fœcundiſſimi greges, & vitaliſſimæ arbores. De Ieſu dicitur Luc. 15. *Luc. 15.* *Quis ex vobis homo, qui habet centum oues, & ſi perdiderit vnam ex illis, nonne dimittit nonaginta nouem in deſerto, & vadit ad illam quæ perierat?* Ecce tibi Chriſtus nonaginta nouem oues habens, vnam quærebat, quæ ad mundi principem diuerterat. Et credes mũdi principẽ diuitem, ad quem vna tantum ouis exceſſerat? Proculdubio hic in vnius poſſeſſione non poteſt non eſſe pauperrimus. *D. Ambr.* Rem ponderat D. Amb. in Apolog. Dauid 1. cap. 5. *Quis vere diues, niſi Dominus noſter Ieſus? Et vere diues erat maieſtatis ſuæ opibus, & diuinitatis propriæ plenitudine, cui Angeli, & Archangeli, Virtutes, & Poteſtates, & Principatus, Throni & Dominationes, Cherubim, & Seraphim indefeſſo obſequio ſeruiebant. Sed tamen cum diues eſſet, reliquit nonaginta & nouem in montibus oues, & vnam ouem, quæ laſſa remanſerat, requiſiuit. Hanc princeps iſtius mundi egenus, & pauper alimentis proprijs nutriebat.* Itaque Dominus Ieſus in nonaginta nouem ouibus diues & locuples eſt; princeps mundi in vna oue, in vna arbore prorſus pauper, & egenus. Et cur pauper non ſit, qui præter hanc vnam mundi perituram ſubſtantiam, nil aliud habet, nec habere expectat? Tunc princeps huius mundi ſeſe opulentiſſimum oſtendebat, cum Ieſum diuitijs vincere, & ſuperare ſperat. Ait enim Matth. cap. 4. *Iterum aſſumpſit Ieſum diabolus in montem excelſum valde: & oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit ei, Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me.* *Matth. 4.* Quantus hic erat in diuitijs, qui omnem gloriam mundi promittebat? Sanè quando vnam ſolam mundi gloriam promittit, nihil illo debet exiſtimari pauperius. Sic enim monebat Diu. Nazianzen. orat. 40. fatus: *Nazian.* *Si per auaritiam te oppugnet, vno temporis momento, atque obtutu regna omnia, velut ad ſe attinentia, oſtendens, atque adorationem à te exigens, vt pauperem contemne.* Et cur non contemnas vt pauperem eum, qui vnam tantum mundi gloriam exhibet? Vnus ſolus eſt diues ille Ieſus, ſub cuius nutu ſiue egrediaris è vita, ſiue ingrediaris, paſcua inuenies. Vnus eſt diues Ieſus, cuius ſub imperio fructificant innumeri arbores, quæ æternum paradiſum vita implent: Vnus eſt diues Ieſus, cuius ſub baculo tot cœleſtes greges, per æternitatis prata ſaturi gradiuntur. Princeps huius mundi pauper eſt, & egenus, in vniuerſis enim regnis, & bonis mundi perituri, non habet, quæ excedant, vel vnius ouiculæ, vel vnius arboris menſuram. Vnam gloriam habet mundanam, & hanc marceſcibilem citiſſime, quis ergo eum vel in totius illius exhibitione pauperem, & egenum non rideat?

§. VIII.

Leuidenſia ſunt, & futilia, quæ hominum mundialium rapiunt affectus.

QVid leuius frutice? Quid folijs futilius? Et ecce tibi cantatiſſimum imperium mundi Nabuchodonoſori obijcitur in arboris folijs, in arboris frutice conſtitutum. Ait enim: *Magna arbor, & fortis: folia eius pulcherrima, & fructus eius nimius.* Hæccine ſunt mundi imperia, nimirum folia, frutex, quid leuius? Quid futilius? Et futilia hæc, & leuidenſia cum toto animi conanime, imò cum vitæ euidentiſſimis diſcriminibus petuntur, quæruntur. Paul. 1. ad Corinth. 9. *Omnis autem qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet, & illi quidem vt corruptibilem coronam accipiant.* *1. Cor. 9.* Quis neſciat agoniſtarum contentiones? Proponebatur corona de floribus, ſeu de frondibus, & pro hac obtinenda, & curſus, & ſudores, & prælia, & pericula ſubibantur innumera. Ecce tibi mundialis agon'

quo ſpectet, ſpectat equidem coronam de foA lijs, de bonis cito marceſcibilibus, imò iam iam perituris pro quibus, & quies, & ſanguis, & vita profunditur. Rem merito ſtupet D. Baſil. Sel. orat. 27. inquiens: *His omnibus præmium corona de frondibus. Dedecoris argumentum, donum ridicularium, & fallacia eſt appellationis. Corona cætera infructuoſa pro fructu pœnas profert: ac totus ille conflictus propter vmbram foliorum ſuſcitatur.* Totus quantus eſt mundialium hominum conflictus, prælia vniuerſa, quibus ipſe mundus quatitur, propter vmbras foliorum, propter futiliſſimas reſculas, iam iam interituras ſuſcitantur. Huc ſpectant mundialium principum conuentus, huc eorumdem tendunt B conatus, ne vel folium cuique deficiat, & pro perituris floſculis, ſeu fructicibus animarum ſalutem paſſim in diſcrimen adducunt. Quò reſpiciens Ierem. cap. 50. *Quoniam ego ſuſcito, & adducam in Babylonem congregationem gentium magnarum ::: Et erit Chaldæa in prędam, omnes vaſtantes eam replebuntur, ait Dominus. Quoniam exultaſtis, & magna loquimini, diripientes hæreditatem meam, quoniam effuſi eſtis, ſicut vituli ſuper herbam, & mugiſtis ſicut tauri.* Ecce vobis magnarum gentium conamina, prælia, diſcrimina qualia ſunt, nimirum qualia vitulorum ſuper herbam; vt enim herba vilis vitulos trahit, & rapit ad ſeipſam; ſic futiliſſimæ reſculæ C hominum rapiunt affectus, vt pro illis ſe perimant, & in animarum conijciant pericula. Herbis areſcentibus ſimilia ſunt, quæ magnas nationes trahunt in diſcrimina.

Baſil. Sel. — *Ierem. 5.*

§. IX.

A bonorum temporalium paſtu infirmitas, & imbecillitas.

DE mundialium bonorum arbore, vide, qui manducent, ait enim, *ex ea veſcebatur omnis caro*, non oſſeum robur veſcitur ex mundana arbore, ſed ſola caro infirma, quan- D do à mundialium bonorum paſtu ſola infirmitas, & imbecillitas poteſt oriri. Apud Luc. 15. bonus paſtor relictis nonaginta nouem ouibus, *vadit ad illam quæ perierat.* Sed quæres de hac oue perdita, quæ illi fuerit cauſa defectionis, & perditionis? Nonne hæc cum alijs nonaginta nouem ſub eiuſdem diuiniſſimi paſtoris cura erat? Nonne ab eodem in locum paſcuæ ducebatur? Cur ergo hæc ſola defecit, & perijt? Vide quid dicat textus, 2. Reg. 12. *Pauper autem nihil habebat omnino præter vnam ouem paruulam, quam emerat, & nutrierat, & quæ creuerat apud eum cum filijs eius ſimul, de pane illius comedens, & de calice illius bibens.* E Ecce tibi totam cauſam infirmitatis ouiculæ, reliquerat illa cæleſtem Dominum diuitem, transierat in dominium pauperis mundi, ſeſe de mundiali pane ingurgitans. Vnde non miror quod à mundiali paſtu defectionem acquirat, & infirmitatem, & ruinam. D. Amb. in 3. Apol. Dauid c. 5. *Vnam ouem requiſiuit bonus paſtor. Hanc princeps iſtius mundi pauper, & egenus quaſi filiam alimentis propriis nutriebat. Merito itaque defecerat, cui ſubſtantia erat cibus ſæculi.* Cui de temporalibus, de ſæcularibus ſolum dabatur cibus, &

Luc. 15. — *2. Reg. 12.* — *D. Ambr.*

magna defectionis, & infirmitatis cauſa dabatur. Plane nihil oſſeum, nihil robuſtum ſperet à ſæculari paſtu, qui in eo, præter id quod temporale eſt, nihil cæleſte, & diuinum meditatur. Iſaiæ cap. 3. *Ecce Dominator dominus exercituum auferet à Ieruſalem, & à Iuda validum, & fortem, omne robur panis, & omne robur aquæ.* Et quod eſt robur panis, & robur aquæ auferendum. Robur panis eſt Chriſtus, & vita æterna: quod ſi à pane Chriſtus tollatur, & æternæ vitæ memoria, nihil roboris, nihil ad fortitudinem ſpectans, ſed ad infirmitatem, & imbecillitatem in eo manet. D. Hieron. in præſenti fatur: *Fortitudo igitur panis auferetur eis, ille qui dicit, ego ſum panis viuus. Et fortitudo aquæ, de qua idem Dominus loquebatur: Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum. Habent Iudæi panem, ſed abſque fortitudine: habent aquas, ſed abſque robore. Et quia fortitudinem perdiderunt, infirmi ſunt, propterea olera comedunt. Athletarum autem ſolidus cibus eſt, qui & vitam ſuſtentat humanam, & viuentibus præbet fortitudinem.* Itaque vt Iudæi in mundiali paſtu nil cæleſte, nil meditantur Chriſtianum, nihil roboris, nihil fortitudinis habent, ſed in ſumma ſunt infirmitate; quando à ſolo mundiali pabulo, ſine Deo nihil oriri poteſt robuſtum, & vitale. Vt merito dicat Dominus Matth. 4. *Non in ſolo pane viuit homo, ſed de omni verbo, quod procedit ex ore Dei.* Sume ſolum panem, ſola bona temporalia ſine vllo Dei reſpectu, & nec vitam, nec fortitudinem habes. Aiebat enim in præſenti D. Hieron. *Non in ſolo pane viuit homo, ſed de omni verbo; quod procedit de ore Dei. Si quis ergo non veſcitur verbo Dei, iſte non viuit.* Non equidem in viuis numerandus eſt, quiſquis ſe ſe ita temporalibus tradit, vt nullum Dei ſtudium, nullam Dei memoriam habeat. Fælix ille, qui vel in mundiali paſtu Deum adiungit, hic tantum vitæ robur nanciſcetur, vt poſſit contrarias omnes poteſtates detriumphare. Famelico Dauidi, 1. Reg. 21. panis ſanctuarij datus eſt: ſic ibi: *Dedit ergo eis Sacerdos ſanctificatum panem.* Quem vbi Dauid comedit, ſtatim ait, *Si habes hic ad manum haſtam, aut gladium, da mihi.* Multum roboris accepit in ſanctuarij pane, qui poſt illum ſtatim arma ſumpſit, quibus hoſtes ſubijciat. Ex quo D. Amb. apud Palacios in c. 12. Matth. inquit: *Dauid ſumpto cibo arma Goliath ſibi ſumit: & tu ſi Chriſtum acceperis, Goliathem expugnabis.* Hoc ſufficit, vt valeas expugnere hoſtes tuos, ſi mundi paſtus ſolitarie non requiras, ſi de temporali paſtu non viuas, ſed de paſtu ſanctuarij, de pane, in quo reſpicias & Chriſtum.

Iſai. 3. — *D. Hier.* — *Matth. 4.* — *D. Hier.* — *1. Reg. 21.* — *D. Amb.*

§. X.

Sumptus, qui abſque ratione fiunt, nullam commendationem, famamque merentur.

VIdes in hac arbore cõmendari folia à pulchritudine, dicit enim, *folia eius pulcherrima*, de fructib⁹ autẽ nihil cõmendatione dicitur dignum, præter quam quod erant nimij. Cur & fructus non commendantur etiam ex pulchritudine, ex odoris ſuauitate, ex ſaporis dulcedine, ex multarum aliarum qualitatum præſtantia

ſtantia? Cur ſolum de illis dicitur, *fructus eius nimius*? Dabantur fructus in eſcam, & conſumptionem beſtiis terræ, & carnalium cupetus: quæ autem à carne, non à ratione; à brutis cupetiis, non à rationabili ductu conſumuntur, nullam ſui ſpecioſitatem, nullam commendationem referunt. Illa ſolum ſpecioſa & commendabilia ſunt, quæ rationabili ductu conſumuntur.

Cant. 6. Cant. 6. ait: *Dilectus meus deſcendit in hortum, ad areolam aromatum, vt paſcatur in hortis, & lilia colligat.* Septuag legunt: *Fraternus meus deſcendit in hortum ſuum, ad phialas aromatum paſcere in hortis, & colligere lilia.* Nouus paſcuæ locus videbitur aromaticus hortus, liliis & floribus conſitus. Quis paſtor deduxit gregem ad hortum, ad lilia, ad aromata, & non potius ad herbidas valles, ad ſucculentos montes? Cur non magis fœnum, & herba, quam lilia, quam aromata dicuntur pauiſſe gregem Domini? Erat grex rationalis, erant oues, quæ nec gradum faciunt niſi duce ratione, ab iſtis quidquid conſumitur lilium eſt, aroma eſt, ſpecioſum eſt, & plenum commendatione.

Niſſen. Ad hæc Niſſen. hom. 15. in Cant, lilia & aromata memorans, ſubijcit: *In his ergo verſari dicit eum, qui ratione præditis ouiaciis præeſt: paſcentem in hortis, & lilia decerpentem, colligentemque in vſum ouium. Nam lilia putari debent, quæcumque iuſta, quæcumque pura, quæcumque boni nominis. Si qua virtus, & ſi qua laus, hæc ſunt lilia, quibus ab illo præclaro paſtore nutriuntur ouiaria.* Et quidem paſtor ouium ratione præditarum, illas ducit inter lilia, inter aromata: nihil enim ab iis, qui ratione ducuntur, conſumi poteſt, quod non putetur floridum, ſplendidum, odoriferum, magna laude dignum, & commendatione. Vbi autem non ratio, ſed caro, ſed ſenſualitas paſcitur, inde nil floridum, nil laudabile oritur. Ait in præſenti arbore, *ex illa veſcebatur omnis caro.* Quid infelicius? Quid turpius? In regiæ ſubſtantiæ conſumptione ſola verſatur caro, non ratio. Vide quot potentes in ſæculo, tot arbores fructibus plenas, ſed quæ abſumat hos fructus, non ratio eſt, ſed caro; non rectum iudicium, ſed cupiditas; non ſapiens prouidentia, ſed appetitus brutalis. In quibus ſumptibus multa ſunt infortunia, quæ defleas; pauca facinora, quæ laudes.

Gen. 37. Ioſeph Gen. 37. quærens fratres ſuos, inuenit hominem, ad quem ait: *Fratres meos quæro, indica mihi vbi paſcant greges?* Ex Græco legunt alii, *indica mihi vbi egunt greges?* In differentia autem verbi paſcendi, vel regendi notat Philo diſcrimen eorum qui bruto feruntur appetitu, vel qui ad rationis normam procedunt. Quippe ait: *Non ſimpliciter rogat vbi paſcunt, ſed vbi egunt? Nam qui paſcunt, alimenta iſta ſenſibilia omnia præbent bruto, & inſatiabili ſenſuum pecori, per quod fit, vt impotes noſtri, & infortunati fiamus.* Expende radicem infortunii, radicem fœdiſſimarum calamitatum, nimirum, *alimenta iſta ſenſibilia omnia præbere bruto ſenſuum pecori* Hæc præſtant, qui rationis regimen detrectant, qui in nullo rationis voces malunt auſcultare, ij omnia temporaria præbent bruto ſenſuum pecori conſumenda: per quod fit, vt in multa infortunia cadant.

Bleſenſis. Hinc Bleſenſis epiſtola quinta mordet amicum Epiſcopum totum temporalibus deditum. Ait enim: *Si veſtram velim prædicare induſtriam* A *circa ædificiorum meliorationem, circa prædiorum culturam, & circa exteriorum adminiſtrationem, quæ inceſſanter exigit humana neceſſitas. Quæ gloria eſt, inquiunt, quod vinaria conſtruxit, quod claudit ſepes indagine? Quæ vtilitas, quod fimo, & Creta ager ſationarius impinguatur, ſi in Dominica meſſis cultura nec ſpina euellitur? Nunquid Deo cura eſt de bobus, & aſinis? Dominus tuus officii Spiritualis intelligentiam conuertit in litteram, aut vt dicatur melius, in lituram.* Non equidem Deus æſtimat ſuos, eos, qui totos ſe paſcendis ſenſibus tradunt, bonaque ſua ſine ratione inſumunt. Ait enim Bleſenſis etiam epiſt. 20. Bleſenſis. *Vellem, quod munificentiis tuis certo menſuram* B *præſcriberet, & donationes, quas hiſtrionibus facit, limitaret modeſtia. Quantum per adulatores mediantibus donis eius opinio ad inanem iactantiam creſcit, tanto apud bonos, quaſi in vaporem & fumum eius beneficentia titulus euaneſcit.* Sic ibi. Quibus patet, quam infames ſint ſumptus facti abſque ratione.

Dan. 4. Videbam in viſione capitis mei ſuper ſtratum meum; & ecce vigil, & ſanctus de cælo deſcendit, clamauit C fortiter, & ſic ait: Succidite arborem, & præcidite ramos eius: & excutite folia eius, & diſpergite fructus eius: fugiant beſtiæ, quæ ſubter eam ſunt, & volucres de ramis eius. Veruntamen germen radicum eius in terra ſinite, & alligetur vinculo ferreo, & æreo in herbis, quę foris ſunt, & rore cæli tingatur, & cum feris pars eius in herba terræ. Cor eius ab humano commutetur, & cor feræ detur ei, & ſeptem D tempora mutentur ſuper eum.

§. XI.

Felix ille eſt, cui in viſu proponuntur mala, quæ imminent illi.

NOn ad paruam felicitatem huius regis pertinet, quod in præſenti videbat ille, & E per viſum patiebatur: excidendus enim erat à regno, & beſtiis æquandus: id quod in viſione arboris ſciſſi illi monſtratur. Quippe ait: *Videbam in viſione capitis mei ſuper ſtratum meum, & ecce vigil, & ſanctus de cælo deſcendit, clamauit fortiter, & ait: Succidite arborem, &c.* Quid felicius? Succiſionem arboris, præciſionem regni prius haurit oculis, quam corpore, prius datur illi in viſu, quod vitæ imminebat malum, vt inde pateat, quam procurabat Deus illius felicitatem. Matth. 27. cum Pilatus ſederet damnaturus Ieſum, miſit ad illum vxor eius dicens: *Nil tibi, & iuſto illi: multa enim paſſa ſum per viſum propter eum.* Multa dantur fœminæ ſuſtinenda per

viſum, quod non paruam felicitatem illi faciebat: felicitas namque eſt, quod oculis perſtingas, quæ te mala expectent, niſi te illis eripueris. Ad hæc præclare Origen. hom. 35. in Matth. *Ideo per viſum paſſa eſt, vt ne amplius pateretur. Vt beatam fuiſſe dicamus Pilati vxorem, quę per viſum paſſa eſt multa propter Ieſum, & recepit per viſum, quod erat paſſura. Ex quo audebit quis dicere, quod melius eſt recipere aliquem mala in viſu, quam recipere in vita. Quis enim non eligat per viſum mala ſua recipere, quam in vita ſua?* Merito beatam putat dicendam fœminam, cui licuit ante viſu, quam dorſo flagella excipere: quæ oculis mala imminentia, & iam iam inſtantia intuita eſt, ante quam illis afficeretur. Felix, & beatus eſt, qui ſic oculis tantum pati permittitur: ſed felicior & beatior, qui ex hac paſſione per viſum ſic præcauet ſibi, vt minime in corpore ſuo luat pœnas. Qua felicitate caruit ille, de quo Oſeas capit. 5. *Vidit Ephraim languorem ſuum, & Iudas vinculum ſuum. Et abijt Ephraim ad Aſſur, &c.* Quid felicius? Poſita eſt captiuitas, & vincula ferrea ob oculos Ephraim, ante quam in corpore ponerentur. Oculis vincula, & carceres, & ſeruitutem miſeram inſtantem excipiebat, & qui ſic pœnas vidit, non prouidit, quomodo illis eriperetur. Felicitas fuit, quod videret, ante quã ſentiret: ſed infelicitas, quod illa viſio non in bonum, ſed in malum cederet. Ad hæc Rup. ait: *Mira male videntis exprobratio. Ephraim languorem ſuum, & Iudas vidit vinculum ſuum, & tam magnum ille ſuum languorem æſtimauit, vt nullatenus à Deo patrum ſuorum curari poſſet, & idcirco ad Aſſur, tanquam Deo fortiorem confugit. Vterque male vidit; nam ſi bene vidiſſent, ſcirent id, quod ſequitur: & ipſe non poterit ſanare vos.* Abuſi ſunt miſeri magna felicitate, quando nimirum mala venientia viderunt, antequam illis afficerentur. Hoc illis magnum præſtabat Dominus, vt tantum oculis exciperent calamitates: ſed qui ex hac viſione malis ſe eripere poſſent, illa abutuntur, vt includantur vinculis pœnarum arctioribus. Vtinam ſapientiores eſſent iſti in bonum ſuum: fallat, ſi illos vincula prenderent, quæ prius oblata fuerint oculis. Ait enim Prouerb. 1. *Fruſtra iacitur rete ante oculos pennatorum.* Vna hæc fælicitas paſſerculorum, quod retia excipiant oculis, qui enim retia oculis excipit, nunquam illa excipiet corpore. Sic felicitas hominis ſapientis non parua eſt, quod pœnarum vincula imminentia eius ſuccedant oculis: ſi enim oculis ſuccedant, vix fieri poterit, quod afficiant corpus.

Origen. — *Oſeas.* — *Rupert.* — *Prou. 1.*

§. XII.

Maxime virum religioſum ornat lingua vibrata aduerſus potentes peccatores.

ET vigil, & ſanctus, & cæleſtis oſtenditur, qui clamare dicitur ad arboris regiæ ſucciſionem. Ait enim: *Ecce vigil, & ſanctus, de cœlo deſcendit, clamauit fortiter, & ſic ait: Succidite arborem.* Et merito qui clamat aduerſus arborem regiam, & ſanctus, & vigil, & cæleſtis eſt: nihil enim ſic ornat virum religioſum, & illuſtrem reddit, vt vox libera in corripiendis peccatoribus potentibus. De rege Ozia dicitur 2. Paral. 26. quod templum ingreſſus arripuit thuribulum, vt ſacrilege adoleret incenſum. Quid tunc? *Statimque ingreſſus poſt eum Azarias ſacerdos, & cum eo ſacerdotes Domini octoginta viri fortiſſimi, reſtiterunt regi, atque dixerunt: Non eſt tui officii, Ozias, vt adoleas incenſum Domino.* Non veretur bonus ſacerdos iram regis peccantis, ſed in illum apertiſſime clamat, & eius errores profert in medium, quo ſe non ſolum inter ſacerdotes, ſed & intra ciues annumerat cæleſtes. Quocirca D. Chryſoſt. hom. 4. de Iſaiæ verbis ait: *Vide libertatem, vide mentem ſeruire neſciam, vide linguam cælos attingentem, vide hominis corpus, & Angeli mentem: vide humi ingredientem, & in cælo verſantem. Non licet tibi, ait, adolere incenſum, &c.* Sic cæleſtis, ſic angelicus, ſic ornatus efficitur, qui aduerſus potentium vitia nouit clamare. Quo aſpiciebat Eccleſiaſtes cap. 9. ſupra leonem mortuum exaltans canem, dum ait: *Melior eſt canis viuus leone mortuo.* Verſio Arabica legit. *Canis ille viuus præſtantior eſt leone mortuo.* Et mirabar vnde viliſſimo cani poſſit tanta aduenire præſtantia, qua ſe ſuper leonem exaltet. Sane canis nunquam non aſſumitur in ſcriptura ad extremam vilitatem oſtendendam: & arcetur penitus à ſacris, vt ex Deuteron. 23. notat Pater Pineda in præſenti. Qui ergo fieri poteſt, vt canis præ leone mortuo præſtantior, & ornatior appareat? Arabica verſio huius rationem inſinuat, dum præfixo articulo ait, *canis ille viuus*, quaſi hanc præſtantiam non tribuat cuilibet cani indiſcriminatim, ſed illi ſoli, qui imperterritus aduerſus alienigenas, & potentes Dei hoſtes nouit latrare. Leo quantumuis ſis, in dignitateque ſplendeas, ſi mortuus es, ſi frigidus, ſi inſtar mortui ſiles aduerſus potentium vitia, vilis es, & prorſus contemnendus. Canis autem licet ſis, ſi euibrata lingua, non deſinis Dei hoſtibus oblatrare, mirum in modum ornaris, & ſuper alios exaltaris. Vt Nazianzen. orat. 13. extollens athletam Chriſti Hieronem, dicat: *Ades dum canis, non impudentia ſed oris libertate: non ingluuie, ſed quia in diem viuis: non latratu, ſed boni cuſtodia, vigiliiſque pro animarum ſalute ſuſceptis, atque etiam, quia virtutis quidem familiares ac domeſticos mulces: alienis autem oblatras.* Non parcit bonus canis alienis, nec deſinit oblatrare illis, qui vitiis ſe ſe tradunt, ex quo ſic vel canis ornatur, vt contemnitur vel leo, qui inſtar cadaueris ſilet inter potentium peccata. Et cur non contemnatur, & vileſcat, qui ſic tacet? De ſe ait Iſaias cap. 6. *Væ mihi quia tacui, quia vir pollutus labiis ego ſum.* Quia videns reges peccare, tacuit, & væ ſibi dicit, & labia ſua polluta eſſe teſtatur. Et quomodo tacentis labia immunditias contrahunt, vt polluta dicantur? Vidi aliquando ſtatuas aperto ore, arrectiſque auribus ſtare, cuius in ore, & aurium foramine ſpurciſſimas aranearum telas eſſe notaui, & neceſſarium eſſe putaui, quod ora, quæ nulli voci vtili ſeruiunt, vt prorſus otioſa

2. Par. 26. — *Chryſoſt.* — *Eccleſ. 9.* — *Nazian.* — *Iſai. 6.*

ſa ſordeſcant plena telis aranearum. Quas immunditias in labijs ſuis plorabat Iſaias, cum minime auſus fuerit regis peccata obiurgare. *Hieron.* De illo ait D. Hier. epiſt. 1. ad Damaſcum: *Iſaias labia habebat immunda: & quantum ego arbitror, quia Oziam in templum irruentem non corripuerat, nec iuxta Eliæ exemplum libera voce impium deſignarat; labia habebat immunda.* Nec miror, quod labia muta inter potentium peccata ſic immunditijs impleantur, & telis aranearum. Vt illis conueniat, quod Samariæ idolo aptat Oſeas *Oſeas 8.* cap. 8. aiens: *In aranearum telas erit vitulus Samariæ.* Sic labia tacentium ad populi peccata in aranearum telas migrabunt. Quæ autem potentioribus peccatoribus oblatrant, ea maxime ornantur. Vt dicat Chryſoſt. hom. 47. in Matth. *Vnde Elias mirabilis factus? Nonne quia regem libere alloquebatur?* Ita plane.

§. XIII.

Nil terrenum habeat, qui velit intrepide potentes obiurgare.

QVi regiæ arbori præciſionem clamat, is vigil, & ſanctus eſt, *& deſcendit de cælo*, nihil ex terra habens, qua ſolus, qui caret, audet aduerſus potentes peccatores proclamare. Vbi Ozias rex ſacrilege adolebat in- *2. Par. 26.* cenſum. 2. Paral. 26. ſtatim video feruidum ſacerdotem clamantem & dicentem: *Non eſt officij tui Ozias, vt adoleas incenſum.* Et mirabat aduerſus regem, tam intrepidum proclamatorem eſſe. Vnde huic tanta alacritas aduerſum regem, niſi ex eo, quod omnes terrenos affectus exuerat? Ait Chryſoſt. hom. 5. de *D. Chryſ.* verbis Iſaiæ fatus: *Vidiſti ſacerdotis animum multa fiducia plenum, excelſique ſpiritus. Non aſpiciebat illud Salomonis: Mina regis, ſicut ira leonis, ſed ſublatis oculis ad verum regem cælorum, impetum fecit in tyrannum. Nouerat enim, nouerat, inquam, quod comminatio regis, ſimilis ſit iræ leonis, duntaxat ijs, qui terram ſpectarent. Verum homini, qui cælum haberet præ oculis, quouis cane vilior erat ille.* Cur timeat regem qui cælum ſpectat, qui ab omni terreno affectu liber, & immunis eſt? Poſſunt equidem terrori eſſe mundiales poteſtates, ſed hominibus terrenis: at qui cælum ſpectat, cuius tota in cælis eſt conuerſatio, & commoratio, nil habet, quo poſſit terreri. Euſebius Epiſcopus vir alioquin ſtrenuus potentiſſimis Dei hoſtibus Baſilium magnum obiecit. Et cur bonus præſul non ipſe per ſe in arenam deſcendit? *Nazian.* Ait Nazianzen. orat. 20. *Quippe vt nuper in cathedra collocatus, ac mundanæ materiæ aliquid adhuc ſpirans, nondumque in his, quæ ſpiritus erant, inſtructus, ac præterea ingenti tempeſtate vndique æſtuante, atque imminentibus Eccleſiæ hoſtibus, opus habebat homine, à quo velut porrecta manu duceretur, & fulciretur. Ac propterea Baſilij operam, atque auxilium amplectebatur.* Expende illud: *mundanæ materiæ aliquid adhuc ſpirans*, quippe dum aliquid de terra habebat, veretur in arenam aduerſus Dei hoſtes procedere; non equidem terreni hominis eſt cum potentibus confligere pro virtute & Deo. Exue terrenos affectus, & tunc valebis potentibus obſiſtere in re virtutis. Moyſes homo erat captiuus, qui Ægyptios theſauros ſpreuerat: & Elias etiam erat pauperculus homuncio; vterque tamen audaciſſimus oſtenditur aduerſus mundi principes, ille aduerſus Pharaonem, aduerſus Achab iſte. Et vnde tanta libertas pauperculis hominibus contra principes? Ideo quia pauper, quia nihil terrenum habebat. Ait D. Chryſoſt. hom. 67. in Matth. de *Chryſoſ.* illis: *ſane magna libertate aduerſus tyrannos locuti ſunt; alter aduerſus Ægyptium, alter aduerſus Achab; quia & ſi priuati, ac abſque poteſtate fuerunt, propoſitum tamen habuerunt ab idolorum cultu populum eripere, quorum alter tardus lingua, alter etiam aliquomodo ruſticior, & vterque ſæcularium diuitiarum apprime contemptor. Nam neque Moyſes quicquam poſſidebat, nec Elias præter melotem aliquid habebat.* Inde ſane quia à ſe omnia eiecerant temporalia, non verebantur etiam in principibus perſequi peccata.

§. XIIII.

Cæleſtis animi eſt ardentiori affectu moueri aduerſus Dei hoſtes, quam tepidiori.

SVfficeret ſancto, & vigili, & cæleſti ſpiritui; quod arborem illam ſuperbam præſcindi iuberet: at iſte ſanctus, & vigil non contentus eſt arboris ſuperbæ præciſione, ſed inſuper iubet, vt fructus diſpergantur, vel folia conterantur. Ait enim: *Succidite arborem, præcidite ramos eius, & diſcutite folia eius, & diſpergite fructus.* Si arbor ſuccidit, ſi rami, ſi fructus perduntur, quid neceſſum eſt, vt vel ad foliorum perditionem deſcendas? Cur vel contra folium gladium exeris? Nonne hoc nimij rigoris habet ſpeciem? Hoc eſt cæleſtis animi ingenium, quod facilius deprehendatur nimis ardere in Dei hoſtes, quam frigere. Hoc ſpectans D. Nazianz. orat. 21. ait: *Nazian.* *Omnes philoſophiæ deditis, ac Dei amore præditi, atque ante tempus in cælis ciuium munere fungentes, à nobis dimouentur. Qui tametſi alioqui pacati, ac moderati ſunt, hac tamen in re leues, & faciles eſſe non ſuſtinent; cum per ſilentium & quietem Dei cauſa proditur; verum hi admodum bellaces ſunt, ac in confligendo acres, & veloces, & feroces, ſi citius aliquid, quod non oporteat, commoverint, quam quod ex officio ſit, prætermiſerint.* Hoc eſt ingenium virorum pro Deo ſtantium in mundo, qui facilius inueniuntur aliquid nimium aduerſus vitia feciſſe, quam ignauia, & deſidia in officio torpuiſſe. De quibus etiam dicit D. Greg. 10. Moral. 5. *D. Greg.* *Sæpe namque magnis hoc doctoribus, mirandiſque contingit, vt quo alta charitate feruent, eo mundum correctionis exaggerent, & lingua aliquid, quod non debent, dicant, quia mentem dilectio, quantum debet, inflammat. Sed verbum prolata contumelia, tanto citius parcitur, quanto & ex qua radice prodeat penſatur.* Expende in quo errent magni, miraudique doctores, ſi errandi occaſio contingat, errant equidem non torpentes, & ignauia frigentes, ſed pro Dei, virtutiſque zelo nimis aliquo modo exardeſcentes. Hoc magni,

A mirandique viri accipe argumentum, quod mirandus vir in re virtutis citius excedat feruore zeli aduerſus peccatores quam ignauia, & deſidia; qui enim ignauia excedit, hic magnus vir non eſt, nec vir, ſed fæmina. Quod in Eli ignauiter corripiente filios 1. Reg. 2. notabat Rupert. lib. 2. in Apocal. fatus: *Magnares, & ſancto viro neceſſaria zelus iſte, vel iſta fortitudo, quia nimirum, ſi careat ea, periclitatur in iudicio Domini, quantacumque ſit in ipſo propria vitæ ſanctitas. Exemplum nobis eſt periculum ſacerdotis Eli de Sylo. Nam quia nouerat indigne agere filios ſuos, & non digne zelando corripuit eos. Sed cum* B *blanditijs nimirum paternis, imo pene fæmineis. Nolite, inquit, filij mei, non eſt bona fama, quam audio: idcirco venit ſuper eum iudicium.* E quibus verbis illud in præſenti ponderandum venit, quod dicatur non digne corripuiſſe filios, ſed cum *blanditijs fæmineis*, vt oſtendat, quam longe à viro ſit, qui ignauiter, & deſidioſe ſe gerit in peccatoribus corripiendis.

Rupert.

§. XV.

Miſericordiam, & compaſſionem à ſe elongat, qui ſententiæ excipiendæ ſiſtitur, adhuc ornatui, & cultui corporis ſtudens.

VIde ordinem; prius arbor foliorum pulchritudine exuitur, & fructuum vacuatur diuinijs, tunc dicit vigil, *germen radicum eius in terra ſinite, alligetur vinculo ferreo, &c.* Poſſet etiam folijs ornatus alligari, ſic enim Daniel. cap. 3. dicitur de ſocijs eius: *Confeſtim viri illi vincti cum braccis ſuis, & tiaris, & calceamentis, & veſtibus miſſi ſunt in medium fornacis.* Et quando ij cum toto ornatu, & cultu veſtium dantur vinculis, & ardenti fornaci, cur ſimiliter qui arbore illa exprimebatur, cum tota foliorum pulchritudine non traditur vinculo ferreo? Sane qui ligabat arborem ferreis vinculis, ſimul & miſericordiam, & compaſſionem Dei illi curabat facere propinquam, & ideo omnem prius ornatum, & cultum foliorum abſumit, vt cum inornatus, & incultus ſententiæ excipiendæ adſtet, compaſſionem iudicis magis ſolicitet. Qui autem ſtrenuos illos pueros ligabant, nil magis ſtudebant quam omnem adſtantium compaſſionem fugare ab illis, ideo cum toto ornatu, & veſtium cultu illos ligant, mirum enim in modum compaſſionem abligat, qui delibutus, & calamiſtratus, in ſplendenti que ornatu iudicio ſiſtitur. Pulchre Sidon. Apol. lib. 1. epiſt. 6. caſum amici ſui Aruandi deſcribens ait: *Illud ſane ærumnoſiſſimum, ſicut narrauere, qui viderant, quod quia ſe ſub atratis accuſatoribus exornatum ille, politumque iudicibus inculcerat, paulo poſt cum duceretur addictus, miſer, nec miſerabilis erat. Quis enim ſuper ſtatu eius nimis inflecteretur, quem videret accuratum, delibutumque latomijs, aut ergaſtulo inferro?* Eu quam miſere fallitur, qui ſub ſplendenti ornatu negotiari ſibi compaſſionem tititur, imo hoc ſibi perſuadeat vir prudens quod quantum ornatus, quantum cultus habuerit, tantum compaſſionis, tantum miſericordiæ ſibi in iudicio ſubtrahit. Addit namque de eodem Aruando Sidonius ſupra. *Procedit noſter ad curiam paulo ante detonſus, pumicatuſque, cum accuſatores ſemipullati operirentur, & ab induſtria ſqualidi præripuiſſent reo debitam miſerationem, ſub inuidia ſordidatorum.* Nihil humanius eſt, quam quod reo miſeratio habeatur, in præſenti autem accuſatores totam miſerationem debitam reo, ſibi præripuerunt. Et vnde præripuerunt? Ait ipſe: *Procedit noſter paulo ante detonſus, pumicatuſque, cum accuſatores ſemipullati operirentur:* dum reus pumicatus ſplendebat, & accuſatores pullati, & ſqualidi eſſent, merito illi omnem B miſerationem præripuerunt. Indignus prorſus miſeratione eſt, qui in ſplendenti ornatu, & cultu corporis iudici ſiſtitur. Vt hinc metuant, ne ſibi miſericordiam fugent, qui ſacramentalis confeſſionis tribunali excepturi peccatorum pœnam ſiſtuntur, & pumicati, ac delibuti, calamiſtratique ibi viſuntur. Quis enim inflectatur ſuper eo, quem delibutum, & calamiſtratum ſententiæ excipiendæ adſtare videt? Merito Tertul. aiebat lib. 1. de pœnit. *Itaque exomologeſis proſternendi, & humi ficandi hominis diſciplina eſt, conuerſationem iniungens miſericordiæ illicem. De ipſo quoque habitu mandat, ſacco, & cineri incubare, corpus ſordibus obſcu-* C *rare.* Expende *conuerſationem miſericordiæ illicem*, quippe conuerſatio talis, quæ mandet de habitu, quæ corpus ſordere ſinat in cinere, & cilicio, ea conuerſatio eſt miſericordiæ illex, ea miſericordiam & compaſſionem maxime ſibi præripit. Vnde 4. Reg. 19. *Ezechias rex ſcidit veſtimenta ſua, & opertus eſt ſacco. Ingreſſuſque eſt domum Domini, & miſit Eliacim præpoſitum domus, & Sobnam ſcribam, & ſenes de ſacerdotibus opertos ſaccis ad Iſaiam prophetam filium Amos, qui dixerunt, Hæc dicit Ezechias: Dies tribulationis, & increpationis.* Quid ſapientius? Vbi rex increpationis, & tribulationis nouit D inſtare diem; ſtatim regium exuit ornatum, & à ſe, & à ſuis omnem cultum & ſplendorem abijcit. Ait Rabanus in gloſſa: *Mira regis humilitas & prudentia: dimiſſo regio cultu, & obuolutus ſacco ad templum pergit de palatio, principes ſacerdotum non ſtolis, ſed cilicijs amictos mittit ad Iſaiam, & dicit, Dies tribulationis noſtræ hæc, & correctionis Dei.* Vel à ſacerdotibus tollit ſplendidos ſacrificiorum ornatus, & omnes vult ſqualidos, & pullatos ſiſti prophetæ. Et tanti luctus, tantæque veſtium incuriæ oſtendens cauſam ait: *Dies tribulationis noſtræ hæc, & correctionis Dei.* In die enim, qua ſpiritu contribulati corripienti Deo ſiſti iubemur, inſipiens eſt, qui E ſtudet ornatui veſtium, quo a ſe miſerationem prorſus depellat.

Daniel 3. Sid. Apol. Sidon. Tertul. 4. Reg. 19 Raban.

§. XVI.

Salutaris eſt illa calamitas, quæ nos facit eſſe velut iumenta apud Deum.

IN futuræ veniæ ſpem, arboris ſciſſæ germen in terra ſinitur. Quid tunc? *Alligetur vinculo ferreo, & æreo; in herbis, & rore cæli tingatur, & cum feris pars eius in herba terræ. Cor eius ab humano commutetur, & cor feræ detur ei.* Ecce tibi vbi radix in terra linquitur,

Digitized by Google

A linquitur, in ſalutis ſpem; eò homo adducitur, vt coouiuat campi iumentis, & exuens hominem induat imenti ſpeciem. Ad quid hæc iumenti ſpecies indirur homini reſeruato in ſalotem è tot calamitatum medio? Sane ſhuc ſpectabanc calamitates illæ beneficæ, vt homo redigeretur ad vilitatem, & abiectionem iumenti, quo diuinorum præceptorum oneri ſubſtollendo ſubiaceret. Non abſimilis eſt illa Roricij Epiſcopi Leuomiceni excogitatio, qui lib.2.epiſt.31. ſic fatur cuidam amico ſuo. *Infirmitatem vobis clemente illatam propitio potius, quàm irato ipſo Domino noſtro, pro ſolita eius pietate conijcio. Sic enim legimus, quod corripiat Dominus, quem diligit. Quod* B *etiam in vobis, quantum audio, probatur, vt ordinatis affectibus veſtris, ſuum vobis inſinuaret affectum, & habitu, animoque mutato iugum vobis ſua lenitatis imponeret, vt ſalutari ſuo curruì colla ſubdentes, dum mandatorum ſuorum leue onus euehitis, peccatorum grauem ſarcinam deponatis.* Quid pulchrius? Huc equidem ſpectant calamitates premẽtes eos, quos Deus amat; huc inquam, ſpectant, vt illis homines iugo Dei ſubeundo aptentur, vt facti quaſi iumenta collum ſuum diuioo currui ferendo ſubmittant, & oneri præceptorum tollendo ſe dedãt. Quo reſpiciens Zacharias cap.

Zach.10. 10. ait: *Viſitauit Dominus exercituum gregem ſuum domum Iuda, & poſuit eos quaſi equum gloria ſua in bello.* Vide, vt Deus viſitat gregem ſuum, viſitat domum Iuda, caſtigat, & C affligit, & quid inde? *Poſuit eos quaſi equos gloria ſua*, ex Dei viſitatione hoc bonum receperunt, vt quaſi iumenta fierent ante Deom, & quaſi equi triumphali Dei ſobijcerentur currui, cuius ſob iugo cooſtricti mundum illuminent. Quo ſpectans Dominus ait ſponſæ

Cant.1. ſuæ Cant.1. *Equitatui meo in curribus Pharaonis aſsimilaui te amica mea ſponſa.* Septuag. legunt: *Equa mea in curribus Pharaonis aſſimilaui te.* Et quomodo equis ſuis, iumentis ſuis aſsimilauit Deus ſpõſam? Honorius apud Delrium ait: *Similem te reputaui populo meo in Ægypto afflicto, quando Pharao illum perſequebatur in curribus: & ſicut eum tunc liberaui* D *ita & nunc liberabo te.* Itaque ſvt in afflictionib᷒, & calamitatibus ſimilis quis apparet populo ab Ægyptijs oppreſſo, ſic & equis, & iumẽtis Dei ſimilis apparet, ſub eius iugo cõſtrictus, & in libertatẽ ibit, & ſalutem. Dauid Pſal.

Pſal. 48. 48. hominis deflebat calamitatem & ruinam, inquiens: *Homo cum in honore eſſet, non intellexit, cõparatus eſt iumentis inſipientib᷒, & ſimilis factus eſt illis.* Hoc deflet, quod homo eo adduct᷒ ſit, vt ſimilis iumento fieret; ſed & pſal. 72. hoc

Pſal. 72. ipſe in commendationem ſuo adducit, quod iumentum factus ſit. *Vt iumentũ factus ſum apud te, & ero ſempe tecum.* Cur quod in aliis deflebat, cõmmenda, & æſtimat in ſeipſo, niſi quod E expertus fuerit quàm beneficæ ſunt calamitates, quæ hominem eò adducit, vt humiliatus iumẽtũ fiat, vt poſſit ſub Dei iugo viuere; Ad hæc

D.Bern. D.Ber.ſer.7.io pſal.9 o.inquit: *Quid ergo tantopere vel plangit propheta, vel arguit in homine ſimilitudinẽ iumentorum, præſertim qui alio quodam loco de ſe dicere Deo, non ſine quadã congratulatione videtur, vt iumentum factus ſum apud te? Scio ſimilitudinem aliquam iumentorum homini commendari. Quis enim non illi iumento plurimum inuideret, cuius in humili tergo ad cõmendationem ineffabilis ſua manſuetudinis dignatus eſt ſedere Saluator.* Equidem fælix illa eſt calamitas, ex qua homo humiliatus ad ſimilitudinem iomentorum ſe deijcit, quibus poſſit author ſalutis portari.

Dan. 4. In ſententia vigilum decretum eſt, & ſermo ſanctorum, & petitio, donec cognoſcant viuentes, quoniam dominatur Excelſus in regno hominum; & cuicumque voluerit, dabit illud, & humillimum hominem conſtituet ſuper eum. Hoc ſomnium vidi ego Nabuchodonoſor rex: tu ergo Balthaſſar interptetationem narra feſtinus, quia omnes ſapientes regni mei non queunt ſolutionem edicere mihi; tu autem potes, quia ſpiritus Deorum ſanctorum in te eſt. Tunc Daniel, cuius nomen Balthaſſar, cæpit intra ſemetipſum tacitus cogitare quaſi vna hora, & cogitationes eius conturbabant eum.

§. XVII

Tunc Dei manus notior, quando & beneuola, & amica creatura in nos inſurgunt.

QVod arbor regia præcideretur, quod rex alligaretur ferreo vinculo, quod ad ferale conſortium mitteretur; boc ait, *in ſententia vigilum decretum eſt*, & hoc erat *ſermo ſanctorum & petitio.* Sed Angeli, ſed ſancti hominibus amici ſunt, & Angeli omnes dati à Deo in miniſterium humanæ ſalutis. Qui ergo ſic beneuoli, & amici hominum erant, cur aſſumuntur, vt tantam regi calamitatem inferant? Ait textus: *Donec cognoſcant viuentes, quoniam dominatur Excelſus.* Vt diuina poteſtas ootior fieret, per amicas, & beneuolas creaturas dorum decretum de regis caſu & calamitate perficitur. Vbi enim per eos, quibus curæ ſumus, affligimur, tunc clariſſime oſtenditur manus diuina. Poſt mortem Achabi, & Ioram adhuc reſtabant ſeptuaginta Achabi filij apud vrbem Samariæ, qoi nutriebantur ſub tutela principum, & magnatum ciuitatis illius. Nutritij autem eorum vt viderent regnare Iehu, omoes Achab filios ſibi creditos iugulauerunt, & capita eorũ adduxerunt Ieſu, qui inter capita conſtitutus ſic ait ad populum. 4.Reg.10. *Si ego coniuraui contra Dominum meum, & interfeci eum, equis percuſſit omnes hos? Videte ergo nunc, quoniam non cecidit de ſermonibus Domini in terram, quos locutus eſt Dominus ſuper domum Achab, & Dominus fecit, quod locutus eſt.* Sapienter, quia non ipſe rebellans in regem fecerat, illam occiſionem, ſed illam fecerant Samaritæ, apud quos regij illi pueruli nutriebantur, oſtendit rem à Deo per- *4.Reg.10.*

actam fuiſſe. Tunc enim euidẽter apparet potentiſſima Dei manus, cũ affligimur per eos, à quibus potius ſperabamus auxiliũ. Ait Theodor. quæſt. 32. *Filijs Achabi interfectis, non ab hoſtibus, ſapienter Iehu dixit populo. Ego tanquam tyrannus conſulto tuli Ioram, fratres autem eius, qui erant numero ſeptuaginta, quis occidit? An non ira à Deo immiſſa, qua neceſſarijs, & ſanguine iunctis vſa eſt adminiſtris?* Sanè inde oſtendebatur clariſſimè, non hominis, ſed Dei iram fuiſſe, quæ regiis pueris parabat exeidium per eorum nutritios, & amicos, à quibus potiùs debebant ſperare patrocinium. Nota eſt calamitas Abſalonis parricidæ, vt à quercu pendẽs transfixus eſt tribus lanceis per manus Ioab.

Theod.

2.Reg.18. Ait enim 2. Reg. 18. *Tulit ergo Ioab tres lanceas in manu ſua, & infixit eas in corde Abſalon.* Porro Ioab erat Abſalonis amiciſſimus, illum apud patrem excuſauerat de morte fratris, & patre emollito illum reuocauerat ab exilio, & in Regiam adduxerat, feceratque parentis cõſpectu frui. Quomodo nunc adeò mutatus eſt, vt de numeroſiſſimo exercitu ſolus ille inueniatur, qui velit Abſalonem transfigere? Vt oſtenderentur lanceæ illæ non à creatura, ſed à Deo aduerſus rebellem contorqueri, ideò per illius manus contorquebantur, qui toties apud patrem iuuenis patrocinium ſuſceperat. Ait D.

Chryſoſt. Chryſoſt. in gloſſa: *Et vt ſcias, quid factum eſt, non fuiſſe humana induſtria ſed diuini iudicij, capilli ad lignum alligarunt, & brutum animal eum tradidit, & pro fune quidem coma, pro ligno autem arbor extitit; pro milite eum adduxit mulus. Conſidera quod eſt mirabile. Nemo ſuorũ ad eum accedere auſus eſt. Et quod eſt mirabilius, qui patrem ei reconciliauit, is ipſum interfecit.* Quod euidentius ſignum à Deo immiſſæ ruinæ? Apertiſſimus equidem eſt Deus plagas homini inferens, quando hæc per amicas, & beneficas alioquin creaturas infliguntur.

§. XVIII.

Nunquam ſine damno, ſe quis vltroneus, & promptus offert malis denuntiandis, ſiue inferendis.

VT Daniel cognouit ſomnij regij malitiã, turbatus hæret, per integram horam animo reluctans imminentem calamitatem regi edicere. Ait enim textus: *Tunc Daniel cuius nomen Balthaſſar, cæpit intra ſemetipſum tacitus cogitare quaſi vna hora: & cogitationes eius conturbabant eũ.* Cur tandiu cogitabundus hæret Daniel? Cur tandiu reluctatur, & verbis proſilientibus reſiſtit? Cur nõ magis properat, quę nouerat, regi prædicere? Duriſſima erat annuntiaturus, & ideo ſapienter hæret, & reluctatur, nunquã enim ſine damno ſuo, quis vltroneus, & promptus malorum annuntiator, vel executor efficitur. Moyſes mittebatur à Deo vt Pharaon rebellem expugnet, multaſque illi plagas denuntiet; quod detrectãs Moyſes, ait Exod. 3.

Exod. *Quis ſum ego, vt vadam ad Pharaonem?* Longe alacrior Moyſe extitit Iſaias, qui cap. 6. audiens Deũ ſollicitum de mittendo homine, qui multa mala Iſraelitarum principibus annuntiaret, ipſe vltro ſe ſe offert funeſto muneri, inquiens, *Ecce ego, mitte me.* Vter fælicius egit, an Moi-

A ſes detractãs munus, an Iſaias ſe vltro offerens ad illud? Huic quæſtioni reſpondit D. Hieron. D.Hier.
epiſt. ad Damaſum. 1. fatus: *Qui Moyſe aſſertor eſt, humilitatẽ eius prædicat, ac manſuetudinem, quod ſe indignum iudicans miniſterio Dei, maior effectus eſt. Iſaias vero, qui vltro ſe obtulit, incipiens prophetare à maledictis capit, Aure audietis, & non intelligetis, &c. Ob quod in multa mala perpeſſus, & ab omni populo ſanus habitus eſt.* Hæc venatur, quiſquis vltroneus, & promptus eſt ad mala denuntianda, ad auditores feriendos. Moyſes vt erat manſuetiſſimus, ſic durum nuntium refugit, & quidquid durum
B videbatur detrectans, magnus apud vniuerſos factus eſt. Iſaias, vt rigidioris ſpiritus erat, ſic vltro ſe offert denuntiandis rigoribus, ob quod multa mala perpeſſus, & ab omni populo inſanus habitus eſt. Sic Ierem. 25. *Dicit Dominus exercituum Deus Iſrael, Sume calicem vini furoris huius de manu mea, & propinabis de illo cunctis gentibus, ad quas ego mittam te. Et bibent, & turbabuntur, & inſanient à facie gladij, quem ego mittam inter eos. Et accepi calicem de manu Domini, & propinaui cunctis gentibus, ad quas miſit me Dominus Ieruſalem, & ciuitatibus Iuda, & regibus eius, &c.* Et quo effe- Ierem. 25.
C ctu, quo lucro hunc furoris calicem propinabat Ieremias populis, & regibus? Ipſe propheta ait cap. 20. *Seduxiſti me Domine, & ſeductus ſum: factus ſum in deriſum tota die, omnes ſubſannãt me.* Equidem maxime ſeducitur, qui putat, ſe periculis, & ſubſannationibus eripere, dum vltro, & prompte ad annuntianda mala feſtinat. Ad hæc Hieronymus vbi ſupra: *Accipe calicem meri huius, de manu mea, & potionabis omnes gentes, ait Dominus. Quod cum audiſſet propheta, non renuit, non ſecundum exemplum Moyſi* Hieron.
D *dixit; precor Domine non ſum dignus, prouide alium, quem mittas, ſed calicem meri libenter accepit. Et accepi, ait calicem de manu Domini, & potionaui omnes gentes. Pro qua propheta, quid in alio loco dicat, auſculta, ſeduxiſti me Domine, & ſeductus ſum, factus ſum in deriſum tota die, exiui in ſubſannationem.* Sic infeliciter belligeratur ille, cui cordi ſunt rigores, qui nõ detrectat mala renuntiare, ſed vltro, & prompte ſe ſe ingerit, muneri feriendi, percutiendique proximos.

Dan. 4. Reſpondens autẽ rex ait, Balthaſſar, ſomnium, & interpretatio
E eius non conturbent te. Reſpõdit Balthaſſar, & dixit; Domine mi, ſomnium his, qui te oderunt, & interpretatio eius hoſtibus tuis ſit. Arborem quam vidiſti ſublimem, atque robuſtã, cuius altitudo pertingit ad cælum, & aſpectus illius in omnẽ terram, & rami eius pulcherrimi, & fructus eius nimius, & eſca omnium in ea, ſubter eam habitãtes beſtiæ agri, & in ramis eius commorãtes aues cœli, Tu es rex, qui magnificatus es, & inualuiſti, & magnitudo tua creuit, & peruenit vſque ad cœlum, & poteſtas tua in terminos vniuerſæ terræ.

§. XIX.

Solus Deus verè potens oſtenditur in omni creaturarum facinore.

ECce tota Nabuchodoſoris potentia, qua magnificatus eſt, & inualuit, & ſæcularia omnia ſubiecit ſibi, ſuſtẽtauitque arbori robuſtę, & excelſæ comparatur, per quam arborem & viuere, & ſuſtentari dicuntur, quotquot per regem illum ſuſteotabantur in vita. Sic quæ regis erant arbori aptantur, & quæ arboris videbantur eſſe, de rege dicuntur. Nec quid in arbore minus inueniens, quàm in rege ipſo, circa al- B titudinem, circa proceritatem, circa ramorum extenſionem, circa foliorum pulchritudinem, circa eſcas vel beſtijs exhibitas, vel volucribus. Et cur oihil per tantum regem fit, quod non oſtendatur fieri per arborem vnam? Vt oſtendantur magnalia illa à ſolo potente Deo profecta fuiſſe, qui vt ſolus potens eſt, ſic illa vel per maximas, vel per minimas creaturas poteſt efficere. Aſſyriorum exercitus maximè Ieroſolymitas arctabat, tempore Ezechiæ regis, quem vt ab hoſtibus, & bello liberaret Dominus, miſit Angelum ſuum Iſaiæ cap. 37. *Egreſſus eſt autem Angelus Domini percuſſit in caſtris Aſſyriorum* *Iſai. 37.* *centum octoginta millia.* Hæc fecit Angelus; verum C Ioſue cap. 10 alienigenarum ingentes exercitus *Ioſue 10.* vt contereret Dominus, *miſit ſuper eos lapides magnos de cælo vſque ad Azeca, & mortui ſunt multo plures lapidibus grandinis, &c.* Tempore Ezechiæ miſit Angelum, qui hoſtes perimeret, & finem bello imponeret: tempore autem Ioſue non Angelum miſit, ſed grandinem; & per grandinem factum eſt quidquid fuerat per Angelum factum. Et cui non magis vtrobique miſit Angelum? Vt diſcerent mortales ab vno Deo eſſe veram poteſtatem, quando & omnia, quæ præſtant Angelicæ virtutes, poteſt ipſe Deus, per minima etiam elementa præſtare. Rem pul- D *Chryſoſt.* chre tractat D. Chryſoſt. in Pſalm. 148. fatus: *Tanta eſt potentia iubentis, quod quæ per Angelos, & magnas poteſtates faciebat, ea ſæpe etiam per elementa faciat admirabiliter, vt quando hæc Angelus quoque fecerit, nemo paulò inſipientior id illi attribuat, ſed ei, qui imperauit. Angelus bello finem impoſuit. Impoſuit quoque grando. Interemit primogenita Angelus. Maris quoque procella populum interemit. Pro omnibus ergo elementis Deo gratias age.* Quando quidquid Angelus, quidquid creata poteſtas agit, eadẽ prorſus viliſſima quæque elementa agunt; non Angeli, nec creatæ poteſtatis, ſed ſolius Dei eſt potentia, quæ ſola in omnibus facinoribus claret, E & ſibi præripit omnium gratias. Hinc lucem *Ioel 2.* affero Ioeli, cap. 2. dicenti: *Reddam vobis annos, quos comedit locuſta, bruchus, & rubigo, & eruca, fortitudo mea magna.* Concors eſt fere omnium expoſitorum ſententia per locuſtam, bruchum, & rubiginem, & erucam ſignificari fortiſſimos Chaldæorum exercitus, qui quater Ieroſolymam vaſtauerunt. Cur ergo de his fortiſſimis, validiſſimis exercitibus locutus Dominus, quaſi in fortitudine, & valentia ſua gloriatur adeò, ait enim *fortitudo mea magna?* Si quidem rex Chaldæus potentiſſimus viſus eſt vaſtaſſe, & contriuiſſe Ieroſolymitanos cunctos,

A vnde credam vaſtationem illam non potentiſſimo regi, ſed fortitudini magnæ Dei tribuendam eſſe? Id oſtenditur perſpicue ex comparatione regis illius cum locuſta, cum brucho, cum rubigine. Quando enim quidquid validiſſimus exercitus Chaldæus peregit, non exceſſit ea, quæ peraguntur à locuſta, à brucho, à rubigine, ſed potius omnia æquè fieri poſſent per hæc, aut per illum. In his nõ creata aliqua poteſtas, ſed Dei magna fortitudo laudabilis apparet.

§. XX.

Cum diuitiarum cumulo ægrè ſtat proximorum amor.

DE arbore, cuius eſca veſcuntur, & volucres cœli, & beſtiæ agri locutus, illam dicit eſſe Nabuchodonoſorem ditiſſimum, & bonis omnibus cumulatiſſimum. *Tu rex es, qui magnificatus es, & inualuiſti*; tu, inquam, ſic magnificatus, ſic ampliatus, ſic ditatus es arbor ſublimis, & robuſta, in qua & volucres, & beſtiæ ſuſtentantur. Sed quãdo & hominibus datũ eſt, quod de arboribus poſſent ſuſtẽtari, iuxta illud Geneſ. 2. *De omni ligno paradiſi comede*: cur non expreſſe dicuntur homines de iſta arbore *Geneſ. 2.* regia ſuſtentari? Equidem quia ſub arbore fera- C ciſſima homo exprimebatur ingenti bonorum cumulo ditatus, merito ibi hominum memoria eraditur, & ſola ponitur memoria ferarum; non enim cum diuitijs tantis proximorum affectus poterat ſtare. Matth. cap. 19. erat adoleſcens habens multas poſſeſſiones, cui interro- *Matt. 19.* ganti de mandatis ducentibus in vitam æternam, ait Ieſus: *Non homicidium facies, non adulterabis. Non facies furtum. Non falſum teſtimonium dices. Honora patrem tuum, & matrem tuam. Diliges proximum tuum ſicut teipſum. Dicit illi adoleſcens, Omnia hæc cuſtodiui ab adoleſcentia mea.* Quem mendacij conuincunt D D. Baſil. & Paſchaſius. Et vnde poteſt conuinci mendacij à tantis viris, niſi quia in ſe oſtendebãt duo incompoſſibilia? Ipſe enim cum dites eſſet, multiſque poſſeſſionibus locupletatus exiſteret, aſſerebat ſimul præceptum de proximo diligendo à ſe impletum fuiſſe. Quæ magis incompoſſibilia? Sanè falſum eſt, mendacium eſt, quod cum poſſeſſis diuitiis amor proximorum exiſtat. Pulchre Diuus Baſilius homil. 7. in auar. inquit: *A mandato illo* *D. Baſil.* *ſeruando palam eſt, quod multum abſis, & in te ipſo mentiri deprehenderis: quod videlicet proximum ſicut te ipſum diligas. Si enim fraternitatis charitatem, ac tantum præceptum* E *cuſtodiſti, vt ea proximo, quæ tibi ipſi reddideris, vnde quæſo hæc diuitiarum copia? Cura namque egenorum pecuniæ conſumptiua eſt, dum & modicum quiſque pro ſua neceſſitate capit, & reliqua in omnes alios diuiduntur.* Merito proximorum amor, egenorum cura dicitur pecuniæ conſumptiua; non enim hæc ſtat cum diuitiarum cumulis, ſed potius diuitias imminuit. Nequeunt, mihi crede, eſſe diuitiæ ſimul cum affectu erga proximos, erga hominum filios. Quo reſpiciens Eccleſiaſtes, cap. 4. inquit: *Vnus eſt, & ſecundum non habet, non filium, non fratrem, & tamen laborare non ceſſat, nec ſatiantur oculi eius diuitijs, nec re-*

Digitized by Google

cogitat dicens, cui laboro, & fraudo animam A *meam bonis?* Et quando plenus eſt diuitijs, quibus bonis poſſet cogitare, quod fraudetur anima ſua; Quæ, inquam, bona adhuc animæ ſuæ requirit? Sunt equidem præter diuitias bona, quæ ex conuictu amicabili cum filijs hominum reſultant, hæc bona nunquam inueniuntur in diuitibus corde, qui vt pleni ſunt diuitijs, nihili æſtimant cum alijs hominibus vitam amicabilem ducere. Ad hæc Chal-
Chal. dæus Complutenſis ait: *Eſt vir ſolus, & non eſt ei ſecundus: filium quoque & fratrem non habet, vt ſit hæres ſubſtantiæ ſuæ, & non eſt finis vniuerſo labori ſuo, oculus quoque eius non poteſt* B *ſatiari diuitijs; & non dicit in corde ſuo, cui ego laboro, & fraudo animam meam bonis? Surgam, & faciam ex eo eleemoſynam, & lætabor in hoc ſæculo cum filijs hominum, &c.* Itaque qui diues corde eſt, qui eò tendit, vt diuitijs impleatur, nunquam dicit, *Surgam, & faciam eleemoſynam, & lætabor in hoc ſæculo cum filijs hominum*; non curæ illi ſunt hominum filij, nec æſtimat lætari cum illis, quando id eſſe credit detrimentoſum diuitijs: quæ vbi in corde altas agunt radices, nullum ſecum admittunt affectum ad hominum filios. C
Iſai. Id inſinuabat Iſaias c. 5. cùm dicit ad diuites: *Væ, qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis.* Et quale erat hoc malum? Vnde erant iſti damnabiles, eo quòd coniungerent domum ad domum, ſi id faciebant iuſto pretio dato? Sanè in illa coniunctione domus ad domum exprimitur notiſſima in diuitibus excluſio fraternæ charitatis, ideo enim adiungunt ſibi vicinas domus, ne quem hominem ſibi proximum, & vicinum habeant, ſed quam longe vniuerſos à ſe amandent. Ait
D. Amb. D. Ambroſ. lib. de Nabuthe, cap. 3. *Arguit* D *eos inefficacis auaritia. Fugiunt enim cohabitare hominibus, & ideo excludunt vicinos.* Huc tendit omnis diuitis cogitatio, vt nimirum ho-
D.Chryſ. mines à ſe longe faciat; vt merito à D. Chryſoſtom. hom. 81. in Matth. vocetur *auarus communis omnium hominum hoſtis.*

Dan. 4. Quod autem videt rex vigilem, & ſanctum deſcendere de cœlo, & dicere; Succidite arborẽ, & diſſipate illam, attamen germen radicum eius in terra dimittite, & E vinciatur ferro, & ære in herbis foris, & rore cœli conſpergatur, & cum feris ſit pabulum eius, donec ſeptem tempora mutentur ſuper eum: Hæc eſt interpretatio ſententiæ Altiſſimi, quæ peruenit ſuper Dominum meum regem. Eijcient te ab hominibus, & cum beſtijs feriſque erit habitatio tua, & fœnum vt bos comedes, & rore cœli infunderis, ſeptem quoque tempora mutabuntur ſuper te donec ſcias, quod dominetur Excelſus ſuper regnum hominum, & cuicumque voluerit, det illud.

A

§. XXI.

Caueant viri religioſi principibus, & potentibus ſolam humanitatem exhibere, ſeueritatem abſcondere.

QVam religioſus Daniel, quam prudens, quam iuſtus! totus fit melleus regi, vt annunciet ſententiam Altiſſimi; ſed dum totus fit melleus nihil ſeueritatis, & acrimoniæ prætermittit: *Hæc eſt*, inquit, *interpretatio ſententiæ* B *Altiſſimi, quæ peruenit ſuper dominum meum regem. Eijcient te ab hominibus, cum beſtijs, feriſque erit habitatio tua, & fænũ vt bos comedes.* Quid ſuauius, quid blandius verbis illis, nimirum, *peruenit ſupra dominum meum regem?* Quid durius, quid ſeuerius illis, *cum beſtijs, feriſque erit habitatio tua, fænum vt bos comedes?* Hoc eſt religioſi viri, ne totus molleſcat ad conſpectum principum; ſed & ſe humanũ, benignum, & ſeuerum in annuntiandis eorum malis exhibeat. Qui enim ad conſpectum principum ſeueritate depoſita totus melleus fit, caueat ſibi ab ingenti aliqua ruina. Notiſſimus hoſtis C Iſraelitarum erat Benadab rex Syriæ, qui aliquando confractus ab Achabi regis Iſraelis militibus, ſe ſe Achabo ſiſtit, miſericordiam petit ab illo. Quem Achab ſuſpiciens, ſic eius calamitate inflexus eſt, vt eum faceret aſcendere in curru ſuo, cum illoque amicitiarum fœdera iniret, & ſic proſperum dimitteret. Quid tunc? Achabum conuenit propheta Dei. 3. Reg. 20. & 3. Reg. 20
ait: *Quia dimiſiſti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius.* Cur ſic acer Deus in Achabum? Et cur illi vitio vertitur, D quod fuerit in regem benignus; Nonne hominis religioſi eſt, quod inflectatur ad proximi calamitates, quod afflicto ſe manſuetum & facilem exhibeat? Equidem propria eſt religioſi viri benignitas, quando hæc coniuncta eſt cum ſeueritate, in ijs, qui debent puniri. At qui totus melleus fit in principes, & potentes, nec quid illis ſeuerum oſtendit, etiam cum merentur, is Dei offenſam incurrit, quemadmodũ Achabus incurrit. Vnde Theodor. quæſt. 19. in lib. Reg. Theod.
oſtẽdẽs cauſam offenſæ in Achabo inquit: *Quoniam cum benignitate, & humanitate miſcenda eſt iuſtitia. Iſte autem cum vſus eſſet ſæuitia aduerſus prophetas, & eos ſubſtuliſſet, in hoſtẽ Iſraelis* E *oſtendit manſuetudinem.* Verè impius, & magno dignus ſupplicio, vbi enim res erat cum humilibus, & abiectis hominibus, cum prophetis Dei ibi totus efferefcebat, & totus obduratus nil lene, & manſuetum meditabatur: vbi autem cum Aſſyriorum rege Benadab res erat, ibi totus melleus fit, & totus ſuauis, nihil non blandũ, & ſuaue aduerſus tyrannum meditatus. Quid peius? Alienum hoc à viro religioſo maximè eſt, qui vt manſuetudinem erga omnes colunt, ſic etiam aduerſus magnates, & principes ſciunt cum manſuetudine exercere ſeueritatem. Quis ſuauior, quis blandior Dauidi, quàm Nathan? Is miſſus à Deo Dauidem reprehenſurus. 2. Reg. 12. comiter accedit, Regem ſalutat, efficta fabula diuitis rapientis ouem ex paupere vicino regium animum ſaporat in criminis vindictam. Quid tandem, tempus in fabulis

A enarrandis conterit? Abſit: vix tex pauperis ſpoliati miſere ſcit, & Nathan ſeueritatem induens regi objicit nudum delictum. *Tu es*, inquit, *ille vir, &c.* Nihil ſuauitatis, & nihil ſeueritatis prætermittit religioſus propheta, vt comitate, & ſuauitate regiæ dignitati conſulit, ſic ſeueritate peccatum regis adurit. Pro quo D. Baſil. Seleuc. orat. 17. inquit. *Venit ad Dauidem Nathanus, & orationem texit argute: aciem ſermonum ſuorum tegit, & narratu ferrum cœlat, ſub lingua medicamentum gerit, & ſenſum fallit, vt ſenſum excitet. Quid denique euulgat arcanum, nudat reum, ſcelus clare repræſentat. Tu ille es, ô rex, qui id commiſiſti.*

Baſil. Sel.

B Vtinam hanc mentem induant vniuerſi viri, quorum eſt potentioribus, principibuſque viā ſalutis ſuggerere. Ne toti in blanditijs hæreant, ne ſola quæ blanda ſunt, & afferunt delinimenta velint proponere regibus, ſed ſuauitati, & comitati, & reuerentiæ ſciant, & ſeueritatē miſcere, vt de ſuauitatis oleo minus ſentiatur vulnus inferendum à ſeueritatis ferro. Nec item putent ab omni ſuauitate abſtinendum ijs, qui potentes obiurgant, prudentiæ namque religioſæ eſt ferrum ſeueritatis obducere multis ſuauitatis medicamentis. Vt in ipſo Nathano reſpectu Dauidis ponderat D. Chryſoſt. in Pſalm. 50. ſerm. 1. *O ſapientia medici!*

Chryſoſt.

C *Intrauit portans gladium, vt ſecaret vulnus, ſed infirmanti non oſtendit, ne abhorreret medicinam. Abſcondit de intus ferrum non ſub veſtimento, ſed ſub velamine narrationis. Statim enim vt introiuit, non dixit, O inique, ô immunde, ô adulter, ô homicida: non vſus eſt nuda coargutione, non cauſa iactauit fiduciam, ſed erat ferrum abſconditum.* Sic bonus, & ſapiens Nathanus in ſceleſtum regem inuehens, nō iactat cauſæ fiduciam, ſed ferrum abſcondit, vt non patens vulneri, fructuoſius illud infligat.

§. XXII.

D *Regaliſſimi principis eſt, quod ab eo damnati, & reprobati viri te poſſis amicum impune fateri, & oſtendere.*

VIdet Daniel regem ab hominibus eijciendum, regno ſpoliandum, & ad ferarum conuictum damnandum, & ait; *Hæc eſt interpretatio ſententiæ Altiſſimi, quæ peruenit ſuper dominum meum regem.* Non detrectat Dominum ſuum amicabiliter confiteri, quem videt à Deo eiectum, & reprobatum, & damnatum ad beſtias. Et cur non magis talem hominem caues offendere Dominum tuum prædicare? Cur non magis caues offendere Deum, E cuius reum damnatum adhuc amicabiliter nominas, adhuc dominum tuum prædicas? Nouit dominatoris omnium regaliſſimum ingenium, eſt enim imperatoriæ maieſtatis propriū, quod palam, & impunè poſſis te amicum etiam erga eius reos profiteri. Quam laudem Romanorū imperatori attribuit Sidon. Appollin. lib. 1. epiſt. 7. dum dolorem ſuum pro quodam imperatoriæ maieſtatis reo auſus eſt publicare aiens: *Angit me caſus Aruandi, nec diſſimulo quin agat. Namque hic quoque cumulus accedit*

Sidon.

A *laudibus imperatoris, quod amare palam licet, & capite damnatos.* Laudabile planè eſt, & maximè commendabile in regio, & imperatorio animo, quod palam te amatorem oſtendere poſſis eorum, qui ſunt & proſcripti, & damnati. Hac etiam laude ſolicitabat Herodes Auguſtum Cæſarem, dum ſe coram illo audet profiteri amicum Antonij Cæſaris hoſtis, & iam deuicti, & funditus extirpati. Rem eleganter meminit Egeſipp. lib. 1. de Excid. Ieroſol. cap. 33. fatus. Itaque Herodes, cum Rhodum acceſſiſſe Cæſarem verò indicio comperiſſet, acceſſit ad eum. Aduenienſque depoſito diademate, ſe ſe obtulit

Egeſipp.

B priuato habitu, ſed mente regia. Denique nil veritati ſubtrahens conſtantiam tenuit, authoritatem ſeruauit: *Ego*, inquit; *Auguſte fateor, me fidelem fuiſſe Antonio ſocium, vt pote qui ab eo regnum acceperim, cui me debiterem adhuc non abnuo, idque armis probaſſem, ſi Arabes non impediſſent. Ea neceſſitate arma aduerſum te non tuli, non quaſi amici deſertor, ſed quaſi domi rebus gerendis occupatus. Ingratum me tamen ſibi non ſenſit Antonius, quod & adiumenta exercitus, & frumenti innumerabiles copias abſens miſerim. Vide quā nihil ſubtraham. Plus metuo apud te ingratus in hoſtē tuum, quàm in te hoſtis videri. Iudicium mihi tuum grauius, quam bellum eſt, apud*

C *quem non virtutum merita, ſed vitia periclitantur. Vnde ego male apud te de fide, quàm de perfidia cauſas dicere.* Sic eloquentiſſimus homo deliniebat imperatoriam maieſtatem, illi attribuens, quod in regio animo putabat eſſe maximè laudabile, nimirum, quod liceret apud illum ſe amicum, & amicum fidelem teſtari eius, qui ab ipſo Cæſare hoſtiliter erat proſtratus, & redactus vſque ad mortis neceſſitatem. Apud quem Cæſarem turpius putat videri, quod quis tempore anguſtiæ amicum erubeſcat, quam quod quis pro amico ſe oſtendat Cæſari aduerſarium. Quam aliud ſit ingenium homini vilis, poſiti in dignitate, ſapienter notat D. Syneſ. epiſt. 68. in Andronico, de cuius rabidiſſima

D. Syneſ.

D agens crudelitate poſt emptam præfecturam, fatur: *Cum nobilis vir nihil iniuſte molitus, ſed calamitoſus ob hæc, excarnificaretur, & hæc ſub meridianum diei ardorem agerentur, poſtquam condolere ei Eccleſiam ſenſit, nullo quidem ex alio indicio, ſed quod ſtatim, atque audiuimus, è veſtigio accurrimus, vt ei adſideremus, & miſeriæ participes eſſemus, ad hæc Andronicus audita furore præceps agitur, quod Epiſcopus vllus hominis ſibi infenſi miſereri audeat.* Ecce tibi, quod vllus miſereri audeat hominis ſibi infenſi, furescit Andronicus, ſed Andronicus, qui imperium pecuniæ redemit, qui tyrannus erat, qui è terra, vel potius ſyrte aliqua natus, vt multis idē ſnactus decantat. Cui enim natiuum imperium E eſt, qui animum habet regalem, non vetat amicorum condolentiam, etiam in reos maieſtatis.

§. XXIII.

Calamitates eò efficaciores ſunt, vt ducāt homines ad Deū, quo prius denuntiatæ ſunt illis in pœnam peccatorum.

AB hominibus eijcit diuina ſententia regem ad beſtias, & inter beſtias degere,

A *cogitat dicens, cui laboro, & fraudo animam meam bonis?* Et quando plenus eſt diuitijs, quibus bonis poſſet cogitare, quod fraudetur anima ſua; Quæ, inquam, bona adhuc animæ ſuæ requirit? Sunt equidem præter diuitias bona, quæ ex conuictu amicabili cum filijs hominum reſultant, hæc bona nunquam inueniuntur in diuitibus corde, qui vt pleni ſunt diuitijs, nihili æſtimant cum alijs hominibus vitam amicabilem ducere. Ad hæc Chal- *Chal.* dæus Complutenſis ait: *Eſt vir ſolus, & non eſt ei ſecundus: filium quoque & fratrem non habet, vt ſit hæres ſubſtantiæ ſuæ, & non eſt finis* B *vniuerſo labori ſuo, oculus quoque eius non poteſt ſatiari diuitijs; & non dicit in corde ſuo, cui ego laboro, & fraudo animam meam bonis? Surgam, & faciam ex eo eleemoſynam, & lætabor in hoc ſæculo cum filijs hominum, &c.* Itaque qui diues corde eſt, qui eò tendit, vt diuitijs impleatur, nunquam dicit, *Surgam, & faciam eleemoſynam, & lætabor in hoc ſæculo cum filijs hominum*; non curæ illi ſunt hominum filij, nec æſtimat lætari cum illis, quando id eſſe credit detrimentuſum diuitijs: quæ vbi in corde altas agunt radices, nullum ſecum admittunt affectum ad hominum filios. C *Iſai.* Id inſinuabat Iſaias c. 5. cùm dicit ad diuites: *Væ, qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis.* Et quale erat hoc malum? Vnde erant iſti damnabiles, eo quòd coniungerent domum ad domum, ſi id faciebant iuſto pretio dato? Sanè in illa coniunctione domus ad domum exprimitur notiſſima in diuitibus excluſio fraternæ charitatis, ideo enim adiungunt ſibi vicinas domus, ne quem hominem ſibi proximum, & vicinum habeant, ſed quam longe vniuerſos à ſe amandent. Ait *D. Amb.* D. Ambroſ. lib. de Nabuthe, cap. 3. *Arguit* D *eos inefficacis auaritiæ. Fugiunt enim cohabitare hominibus, & ideo excludunt vicinos.* Huc tendit omnis diuitis cogitatio, vt nimirum ho- *D. Chryſ.* mines à ſe longe faciat; vt merito à D. Chryſoſtom. hom. 81. in Matth. vocetur *auarus communis omnium hominum hoſtis.*

Dan. 4. Quod autem videt rex vigilem, & ſanctum deſcendere de cœlo, & dicere; Succidite arborē, & diſſipate illam, attamen germen radicum eius in terra dimittite, & E vinciatur ferro, & ære in herbis foris, & rore cœli conſpergatur, & cum feris ſit pabulum eius, donec ſeptem tempora mutentur ſuper eum: Hæc eſt interpretatio ſententiæ Altiſſimi, quæ peruenit ſuper Dominum meum regem. Eijcient te ab hominibus, & cum beſtijs feriſque erit habitatio tua, & fœnum vt bos comedes, & rore cœli infunderis, ſeptem quoque tempora mutabuntur ſuper te donec ſcias, quod dominetur Excelſus ſuper regnum hominum, & cuicumque voluerit, det illud.

§. XXI.

Caueant viri religioſi principibus, & potentibus ſolam humanitatem exhibere, ſeueritatem abſcondere.

QVam religioſus Daniel, quam prudens, quam iuſtus! totus ſit melleus regi, vt annuntiet ſententiam Altiſſimi; ſed dum totus ſit melleus nihil ſeueritatis, & acrimoniæ prætermittit: *Hæc eſt*, inquit, *interpretatio ſententiæ* B *Altiſſimi, quæ peruenit ſuper dominum meum regem. Eijcient te ab hominibus, cum beſtijs, feriſque erit habitatio tua, & fœnū vt bos comedes.* Quid ſuauius, quid blandius verbis illis, nimirum, *peruenit ſupra dominum meum regem?* Quid durius, quid ſeuerius illis, *cum beſtijs, feriſque erit habitatio tua, fœnum vt bos comedes?* Hoc eſt religioſi viri, ne totus molleſcat ad conſpectum principum; ſed & ſe humanū, benignum, & ſeuerum in annuntiandis eorum malis exhibeat. Qui enim ad conſpectum principum ſeueritate depoſita totus melleus fit, caueat ſi- C bi ab ingenti aliqua ruina. Notiſſimus hoſtis Iſraelitarum erat Benadab rex Syriæ, qui aliquando confractus ab Achabi regis Iſraelis militibus, ſe ſe Achabo ſiſtit, miſericordiam petit ab illo. Quem Achab ſuſpiciens, ſic eius calamitate inflexus eſt, vt eum faceret aſcendere in curru ſuo, cum illoque amicitiarum fœdera iniret, & ſic proſperum dimitteret. Quid tunc? Achabum conuenit propheta Dei. 3. Reg. 20. & *3. Reg. 20.* ait: *Quia dimiſiſti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius.* Cur ſic acer Deus in Achabum? Et cur illi vitio vertitur, D quod fuerit in regem benignus; Nunne hominis religioſi eſt, quod inflectatur ad proximi calamitates, quod afflicto ſe manſuetum & facilem exhibeat? Equidem propria eſt religioſi viri benignitas, quando hæc coniuncta eſt cum ſeueritate, in ijs, qui debent puniri. At qui totus melleus fit in principes, & potentes, nec quid illis ſeuerum oſtendit, etiam cum merentur, is Dei offenſam incurrit, quemadmodū Achabus incurrit. Vnde Theodor. quæſt. 19. in lib. Reg. *Theod.* oſtēdēs cauſam offenſæ in Achabo inquit: *Quoniam cum benignitate, & humanitate miſcenda eſt iuſtitia. Iſte autem cum vſus eſſet ſæuitia aduerſus prophetas, & eos ſubſtuliſſet, in hoſtē Iſrae-* E *lis oſtendit manſuetudinem.* Verè impius, & magnu dignus ſupplicio, vbi enim res erat cum humilibus, & abiectis hominibus, cum prophetis Dei ibi totus efferefcebat, & totus obduratus nil lene, & manſuetum meditabatur: vbi autem cum Aſſyriorum rege Benadab res erat, ibi totus melleus fit, & totus ſuauis, nihil non blandū, & ſuaue aduerſus tyrannum meditatus. Quid peius? Alienum hoc à viro religioſo maximè eſt, qui vt manſuetudinem erga omnes colunt, ſic etiam aduerſus magnates, & principes ſciunt cum manſuetudine exercere ſeueritatem. Quis ſuauior, quis blandior Dauidi, quàm Nathan? Is miſſus à Deo Dauidem reprehenſurus. 2. Reg. 12. comiter accedit, Regem ſalutat, efficta fabula diuitis rapientis ouem ex paupere vicino regium animum ſaporat in criminis vindictam. Quid tandem, tempus in fabulis

A enarrandis conterit ? Abſit : vix rex pauperis ſpoliati miſere ſcit, & Nathan ſeueritatem induens regi obijcit nudum delictum. *Tu es*, inquit, *ille vir*, *&c.* Nihil ſuauitatis, & nihil ſeueritatis prætermittit religioſus propheta, vt comitate, & ſuauitate regiæ dignitati conſulit, ſic ſeueritate peccatum regis adurit. Pro quo D. Baſil. Seleuc. orat. 17. inquit. *Venit ad Dauidem Nathanus, & orationem texit argute : aciem ſermonum ſuorum tegit, & narratu ferrum celat, ſub lingua medicamentum gerit, & ſenſum fallit, vt ſenſum excitet. Quid denique euulgat arcanum, nudat reum, ſcelus clare repræſentat. Tu ille es, ô rex, qui id commiſiſti.* B Vtinam haoc mentem induant vniuerſi viri, quorum eſt potentioribus, principibuſque viã ſalutis ſuggerere. Ne toti in blanditijs hæreaot, ne ſola quæ blanda ſunt, & afferunt delinimenta velint proponere regibus, ſed ſuauitati, & comitati, & reuerentiæ ſciant, & ſeueritatẽ miſcere, vt de ſuauitatis oleo minus ſentiatur volnus inferendum à ſeueritatis ferro. Nec item putent ab omni ſuauitate abſtinendum ijs, qui potentes obiurgant, prudentiæ namque religioſæ eſt ferrum ſeueritatis obdocere multis ſuauitatis medicamentis. Vt in ipſo Nathano reſpectu Dauidis ponderat D. Chryſoſt. in Pſalm. 50. ſerm. 1. *O ſapientia medici!* C *Intrauit portans gladium, vt ſecaret vulnus, ſed infirmanti non oſtendit, ne abhorreret medicinam. Abſcondit de intus ferrum non ſub veſtimento, ſed ſub velamine narrationis. Statim enim vt introiuit, non dixit, O inique, ô immunde, ô adulter, ô homicida : non vſus eſt nuda coargutione, non cauſæ iactauit fiduciam, ſed erat ferrum abſconditum.* Sic bonus, & ſapiens Nathanus in ſceleſtum regem inuehens, nõ iactat cauſæ fiduciam, ſed ferrum abſcondit, vt non parens vulneri, fructuuſius illud infligat.

Baſil. Sel.

Chryſoſt.

§. XXII.

D *Regaliſſimi principis eſt, quod ab eo damnati, & reprobati viri te poſſis amicum impune fateri, & oſtendere.*

VIdet Daniel regem ab hominibus eijciendum, regno ſpoliandum, & ad ferarum conuictum damnandum, & ait; *Hæc eſt interpretatio ſententia Altiſſimi, quæ peruenit ſuper dominum meum regem.* Non detrectat Dominum ſuum amicabiliter confiteri, quem videt à Deo eiectum, & reprobatum, & damnatum ad beſtias. Et cur non magis talem hominem caues offendere Dominum tuum prædicare? Cur non magis caoes offendere Deum, E cuius reum damnatum adhuc amicabiliter nominas, adhuc dominum tuum prædicas? Nouit dominatoris omnium regaliſſimum iogenium, eſt enim imperatoriæ maieſtatis propriũ, quod palam, & impunè poſſis te amicum etiam erga eius reos profiteri. Quam laudem Romanorũ imperatori attribuit Sidon. Appollin. lib. 1. epiſt. 7. dom dolorem ſuum pro quodam imperatoriæ maieſtatis reo auſos eſt publicare aiens: *Augit me caſus Arnandi, nec diſſimulo quin agat. Namque his quoque tumulus accedit* A *laudibus imperatoris, quod amare palam licet, & capite damnatos.* Laudabile planè eſt, & maximè commendabile in regio, & imperatorio animo, quod palam te amatorem oſtendere poſſis eorum, qui ſont & proſcripti, & damnati. Hac etiam laude ſolicitabat Herodes Auguſtum Cæſarem, dum ſe coram illo aodet profiteri amicom Antonij Cæſaris hoſtis, & iam deuicti, & funditus extirpati. Rem eleganter meminit Egeſipp. lib. 1. de Excid. Ieroſol. cap. 35. fatus. Itaque Herodes, cum Rhodum acceſſiſſe Cæſarem verò indicio comperiſſet, acceſſit ad eum. Adueniенſque depoſito diademate, ſe ſe obtulit B priuato habitu, ſed mente regia. Denique nil veritati ſubtrahens conſtantiam tenuit, authoritatem ſeruauit : *Ego*, ioquit; *Auguſte fateor, me fidelem fuiſſe Antonio ſocium, vt pote qui ab eo regnum acceperim, cui me debitorem adhuc non abnuo, idque armis probaſſem, ſi Arabes non impediſſent. Ea neceſſitate arma aduerſum te non tuli, non quaſi amici deſerter, ſed quaſi domi rebus gerendis occupatus. Ingratum me tamen ſibi non ſenſit Antonius, quod & adiumenta exercitus, & frumenti innumerabiles copias abſens miſerim. Vide quã nihil ſubtraham. Plus metue apud te ingratus in hoſtẽ tuum, quàm in te hoſtis videri. Iudicium mihi tuum grauius, quam bellum eſt, apud* C *quem non virtutum merita, ſed vitia periclitantur. Vnde ego male apud te de fide, quàm de perfidia cauſas dicere.* Sic eloquentiſſimus homo deliniebat imperatoriam maieſtatem, illi attribuens, quod in regio animo putabat eſſe maximè laudabile, nimirum, quod liceret apod illum ſe amicum, & amicum fidelem teſtari eius, qui ab ipſo Cæſare hoſtiliter erat proſtratus, & redactus vſque ad mortis neceſſitatem. Apud quem Cæſarem turpius putat videri, quod quis tempore anguſtiæ amicum erubeſcat, quam quod quis pro amico ſe oſtendat Cæſari aduerſarium. Quam aliud ſit ingenium homini vilis, poſiti in dignitate, ſapienter notat D. Syneſ. epiſt. 68. in Aodronico, de cuius rabidiſſima D agens crudelitate poſt emptam præfecturam, fatur: *Cum nobilis vir nihil iniuſte molitus, ſed calamitoſus ob hac, excarnificaretur, & hac ſub meridianum diei ardorem agerentur, poſtquam condolere ei Eccleſiam ſenſit, nullo quidem ex alio indicio, ſed quod ſtatim, atque audiuimus, è veſtigio accurrimus, vt ei adſideremus, & miſeriæ participes eſſemus, ad hac Andronicus audita furore præceps agitur, quod Epiſcopus vllus hominis ſibi infenſi miſereri audeat.* Ecce tibi, quod vllus miſereri audeat hominis ſibi infenſi, fureſcit Andronicus, ſed Andronicus, qui imperium pecuniæ redemit, qui tyrannus erat, qui è terra, vel potius ſyrte aliqua natus, vt multis idẽ ſnactus de cantat. Cui enim natiuum imperium E eſt, qui animum habet regalem, oon vetat amicorum condolentiam, etiam in reos maieſtatis.

Sidon.

Egeſipp.

D. Syneſ.

§. XXIII.

Calamitates eò efficaciores ſunt, vt ducãt homines ad Deũ, quo prius denuntiatæ ſunt illis in pœnam peccatorum.

AB hominibus eijcit diuina ſeotentia regem ad beſtias, & inter beſtias degere,

Digitized by Google

A & quaſi bos fœnum cogitur comedere, *donec ſciat quod dominetur Excelſus.* Et qui excelſi dominatum non ſciuit inter ſapiẽtes homines verſans, in vita ciuili, & cultiori degens, quando eũ ſeiet agens inter beſtias factus bellua? Vnde adeò calamitoſa vita poterit belluinum animum ducere in Dei coguitionem, quem rationalem nõ traxit cultior vita, vt cognoſceret Deũ. Quis credat calamitates adeò potentes ad ingerendam Dei cognitionem, qoam non ingeſſit longa conſuetudo ſapientum? Qui viderit calamitates illas prænuntiatas antea peccatorum pœnam; tunc enim Deus euidentius oſtenditur inter calamitates, quando illæ notantur priùs prænuntiatæ fuiſſe vltrices ſcelerum. Inter has B vel brutus quiſque agnoſcet clariſſime Deum. Hinc Moyſes coram Pharaonem feraliſſimum regem ſtans nullam illi plagam infert, quam antea non prænuntiauerit ei. Exod. 7. *Ecce percu-* Exod. 7. *tiam virga, quæ in manu mea eſt, aquam fluminis, & vertetur in ſanguinem*: & cap. 8. dicit: *Ego percutiam omnes terminos tuos ranis*: & ſic de ſingulis plagis, quæcumque infligenda prius prænuntiabatur, regi. Cur prius præ- Auth. Caten. Græc. nuntiabatur, niſi vt poſtea veniens apertiſſime oſtenderet inibi eſſe Deum? Author Catenæ Græcæ dicit: *Nullam præterea exigit vltionem Moyſes, quam prius non denuntiet, ne ex ijs ſponte, caſuve aliquo fieri credatur, ſed cer-* Theod. C *tas eſſe plagas ſciant, quibus contumacia regis plecteretur à Deo.* Et ſimiliter Theodoretus ibi: *Quin etiã huius rei cauſa plagarum genera prædixit, vt ne illas ſponte ſua aduenisse confingant, ſed à Deo immiſſas, vel inuiti fateantur.* Calamitates enim quæ prænuntiantur ob peccatorum pœnas venturæ, adeò efficaces ſunt, vt vel feraliſſimis hominibus, vel inuitis, & renuentibus Dei cognitionem exhibeant. Quo ſpectans Iehu poſtquam omnem Achabi progeniem peremerat, volens ibi oſtendere non ſuam, ſed Dei 4. Reg. 10 manum apparere patentiſſimam: ſeptuaginta capita totidem filiorum regis populo obiecit, & D inquit 4. Reg. 10. *Si ergo coniuraui contra dominum meum, & interfeci eum, quis percuſſit omnes hos? Videte ergo nunc emnia, non cecidit de ſermonibus Domini in terram, quos locutus eſt Dominus ſuper domum Achab, & Dominus fecit, quod locutus.* Sanè notum erat, quod Iehu totam illam calamitatem domui Achabi intulerat, ipſe apertiſſime coniurauerat in Ioram, quem & occiderat, ipſe literas dederat in præſenti Samaritis dicens: *Tollite capita filiorum Domini veſtri, & venite ad me.* Vnde ergo præſumit poſſe fieri, ne ipſe putetur feciſſe ſtragem illam, ſed ab vno Deo illam ſtragem euidentiſſime ptoficiſci? Id ille oſtendit verbis illis: *Videte ergo,* E *quia non cecidit de ſermonibus Domini, quos locutus eſt Dominus ſuper domum Achab, & Dominus fecit, quod locutus eſt.* Vt nec minima pars calamitatis illius oſtenſæ ſupra domum Achab, erat, quæ prius per Eliam non prænuntiata eſſet, ſic illa erudiebat videntes, à patentiſſima Dei manu venire, non ab aliqua alia creatura. Dominus fecit, quod loquutus eſt; quòd, inquam, loquitur Deus malum aduerſus peccatores, & quas illis calamitates prænunciat, hæc cum adſunt diuinam manum oſtendunt patentiſſimam.

§. XXIIII.

Qui beneficijs acceptis abutuntur in malum, duriter, & ſuere tractandi.

QVid durius ad arborem, quàm illa vox clamantis: *Succidite arborem, præciditeramos eius?* Quid durius ad hominem, quàm illud, *ab hominibus eyeient te, fænum vt bos comedas?* Quis ad tantam duritiem non expaueat? Sed tota hæc durities oſtẽſa eſt, quãdo in elatiſſimo rege nihil profuerat lenitas, nec humanitas, quæ B in illum tot bona congeſſerat, & diuitias. Prius arbor erat procera, & magna, quæ vſque ad cælum ſe ſe prætendebat, & ramis luxuriantibus terram occupabat, fructibus omnia implebat, in quibus maximè oſtendebatur cura hortulani cum arbore. At poſtquam hortulanus curis ſuis arborem vidit excreſcere in malũ, tunc ſapienter ſecurim exerit, præcidit ramos, vt duritie, & ſeueritate ſectionis ad bonos fructus edendos aptetur arbor. Hoc præſtitit vigilans hortulanus in hac arbore, quod debet præſtare quiſquis curam ſuſcipit colendæ arboris rationalis; quæ ſi ſub cura, & beneficijs in malum creſcit, C aſpere, & duriter debet tractari. Quo ſpectabat Dominus Ieremiæ. cap. 1. *Conſtituit te hodie ſuper* Ierem. 1. *gentes, & ſupra regna, vt euertas, & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes, & ædifices, & plantes.* Qui ſupra regna conſtituitur, ſtatim iubetur, vt diſperdat, vt diſſipet, vt euertat. Cur non lenius, & benignius aliquid illi mandatur? Res erat cum regnis, hoc eſt, cum ijs, qui diuino beneficio ſic excreuerant, vt regijs fulgerent diuitijs, & dignitatibus, quibus abutebantur in malum. Ijs autem, qui beneficijs abutuntur, nõ lenitas, ſed aſperitas, ſed durities inferenda eſt maxima. Ad hæc ait Theodotus Epiſcop. An- Theodot. cyræ, hom. contra Neſtorium, habita tom. 6. D Concil. Epheſ. cap. 9. fatus: *Neque pietas commode inſeri poteſt, niſi malitia antea fuerit extirpata. Par eſt vtique affectum membrum primum rigare, culturæ induſtriâ vti, pietatis ſermonem adhibere, & omne denique medicamenti genus putreſcenti membro applicare. Verùm ſi tabes maior fuerit, quàm vt curationem admittat, tunc demum membrorum ita affectorum ſectio præſens eſt medicina.* Sanè in quibus benefica, & ſuauia medicamina nihil efficiunt vitæ ſalutare; ad hos aſpera, & dura ſectio eſt neceſſaria. Sectio equidem adhibenda eſt arbori, quæ molli rigatione, 1. Ad Timot. 1. & cultu in luxuriantes excreſcit pampinos. Hinc Paulus 1. ad Timoth. 1. monebat. *Diuitibus huius* E *ſæculi præcipe, non ſublime ſapere.* Expende verbum *præcipe*, longe benignius, & humanius dixiſſet, roga, exora, cur ergo diuitibus caret vel humanitatis vocabulum? Agebat de diuitibus, qui acceptis diuitiarum beneficijs in luxum, & ambitionem abutebantur; & de tam fœcunda irrigatione bonorum, quibus implebantur, nihil hauriebant ſalutare, ſed peiores in dies videbantur. Ijs iam non culturæ ſuauitas, ſed ſectionis durities erat neceſſaria. Ait D. Anſelm. ibi: *Notandum valde eſt, quod* Anſelm. *humilitatis doctor memoriam diuitum faciens, nõ*

ait, Rega, ſed præcipe: quia & ſi impendenda eſt charitas, vel pietas infirmitati, honor tamen non debetur elationi. Talibus ergo rectum quod dicitur, tanto rectiùs iubetur, quanto & in rebus tranſitoriis altitudine cogitationis intumeſcunt. Qui de beneficiis Dei efferuntur, & de affluenti bonorum copia rigati intumeſcunt, luxuriant, ij non expectent ſuauitatem, humanitatem, ſed rigorem, ſed ſectionem à ſapienti hortulano. Non equidem rigatio lenis, ſed ſectio aſpera adhibenda eſt arbori luxurianti.

§. XXV.

Inde maximè diuinitas claret, quòd ſciat peccatores expectare.

EXpende illa verba, *mutabuntur ſeptem tempora ſuper te, donec ſcias, quod dominetur Excelſus*: quaſi ſeptennium vitæ pecuinæ hoc effecturum fuiſſet, vt Deus cognoſceretur. Et quidem inde maximè cognoſcitur Deus, quod per ſeptennium, & amplius ſciat expectare peccatores ad pœnitentiam. Qui non ſtatim brutum hominem funditus perdit, ſed & quinquennium, & ſeptennium expectat, is Deus eſſe manifeſtè oſtenditur. Paul. 1. ad Timoth. 1. dicit: *Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus, quod Chriſtus Ieſus venit in hunc mundum peccatores ſaluos facere, quorum primus ſum ego. Sed ideo miſericordiam conſecutus ſum, vt in me primo oſtenderet Chriſtus Ieſus omnem patientiam ad informationem eorum, qui credituri ſunt illi in vitam æternam.* Patientiam ſuam oſtendebat Ieſus in expectando Paulo, dum fureret in Chriſtianos, dum diſcipulos perſequeretur. Et ad quid tantam patientiam in homine peccatore expectando oſtendebat? *Ad informationem eorum, qui credituri ſunt illi*, qui credituri ſunt diuinitati eius, quæ maximè claret, dum Ieſus oſtenditur peccatores expectans. Ad hæc D. Cyril. lib. 2. ad Reginas, fatur: *Si Chriſtus Ieſus peccatores ſaluat, patienterque delinquentium mores tolerat, illorum pœnitentiam expectans. Si per fidem, quæ eſt in ipſum, vitam æternam adipiſcimur, quomodo non eſt Deus? Quandoquidem mundum, hoc eſt, eos, qui in mũdo hoc degunt poſſe ſaluare, æquo ad hæc animo peccatores ferre, vitam poſtremo impertiri ſpirituali vita deſtitutis, id merito in ſolum Deum conuenire creditur.* Solus Deus eſt, qui æquo animo peccatores ferat, illoſq; expectet ad pœnitentiam; & illis pœnitentibus vitam æternam concedat. Ex qua expectatione, & tolerantia Deus manifeſtè oſtenditur. Rebellem Pharaonem iam duabus plagis pulſauerat Dominus, & cùm ipſe nondum reſipiſceret, addidit Deus aliam Cyniphum plagam, quæ non perimeret regem, ſed ſolùm vexaret. Quid tunc eius ſapientes? Cum ipſi Cyniphes viderent, clamarunt Exodi, cap. 8. *Digitus Dei eſt hic.* Et ex quo adeò patenter diuinus digitus oſtendebatur, vt à veneficiis hominibus dignoſci poſſet? Erat Pharao rebellis, & obduratus aduerſus Deum; & nihilominus Deus illum ſuſtinebat, & licèt plagæ in illum proſilirent, non funditus, & primo ictu perdebant hominem, ſed ſic ſe habebant ad illum, quaſi amicus amici fodicãs latus, vt illum expergiſſi faceret. Id quod manifeſtũ erat indicium diuinitatis ſcientis hominem peccatorem expectare. Ait Theodor. in Cat. Græca: *Digitus Dei eſt hic, id eſt, ſunt hæc à Deo, non iam ab hominibus, neque à dæmone aliquo. Quia ſenſim irrogabantur, ne primo velut ictu rex confectus gloriæ diuinæ materiam ſubtraheret.* Vbi peccator non primo ſub ictu cadit, ſed adhuc expectatur, & aliis, & aliis ictibus excitatur, patentiſſima eſt diuinitatis operatio, non enim id ſuſtineret homo, nec diabolus.

s. ad Tim. 1. — *D. Cyril.* — *Exod. 8.* — *Theodor.*

Dan. 4. Quod autem præcepit, vt relinqueretur germen radicum eius, id eſt, arboris: regnum tuum tibi manebit, poſtquã cognoueris poteſtatem eſſe cœleſtem. Quam ob rem, rex, conſilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordiis pauperum, forſitan ignoſcet delictis tuis.

Hucvſque Daniel cum Nabuchodonoſor.

§. XXVI.

In tantum quis regno aptatur, in quantum diuinæ ſe ſubiicit poteſtati.

ECce quando permanens regnum Nabuchodonoſori aſſeritur, nimirum ait: *regnum tuum tibi manebit, poſtquam cognoueris poteſtatem eſſe cæleſtem.* Priùs bonus rex cœleſtem cognoſcat poteſtatem, cui ſe ſubdat, ſub cuius nutu omnia aggrediatur, & inde maximè regno adminiſtrando aptatur. Hinc Paulus de Chriſto Domino locutus ad Epheſ. cap. 1. ait: *Et conſtituens eum ad dexteram ſuam in cœleſtibus ſuper omnem principatum, & poteſtates, &c.* Vt extollat Ieſum, videtur cœleſtes omnes deiicere principatus, & poteſtates. Nonne deiectio eſt principatuum, quod ſub Ieſu ponantur? Abſit, imò inde cœleſtes principatus magis nobilitantur, & in regno firmantur, quòd ipſi diuini maieſtati, & poteſtati ſubiaceant. Quòd notans D. Bernard. lib. 5. de conſiderat, ait: *Præſunt principatus, & regunt, ſed reguntur, & ipſi: ita vt regere iam non norint, vbi regi deſierint.* Sanè in hoc cœleſtiũ principatuũ, & firmitas, & fœlicitas, quod & ipſi diuinis nutibus regantur, ſi diuinis nutibus nõ obtemperarẽt, inutiles prorſus regimini permanerent; ideò regendis hominibus maximè aptantur, quia ipſi diuinæ ſubiacẽt poteſtati. Optimo regnorum moderatori illud accinitur 4. Reg. 13. *Currus Iſrael, & auriga eius.* Curr⁹ ductũ alterius expectat, à quo moueatur; auriga ipſe mouet, & currũ regit. Qui ergo vtilis regnis vult eſſe, prius currus ſit, Dei ductũ expectans, deinde auriga erit, optimè alios regens. Ad hæc Lyra. 1. Reg. 9. *Currus, qui ducitur, ponitur primo, & auriga, qui ducit, ſecundo: ad oſtendendum, quòd ille benè ducit regendo, qui primo fuit ductilis in obediendo.* Et quidem qui primò ſupernam agnoſcit poteſtatem, cui ſeductilem præbet, cui obedit, is maximè ſe aptat regno.

Ad Epheſ. — *D. Bern.* — *4. Reg. 25.*

3. Reg. 15. In 3. Reg. 15. dicitor: *In anno viceſimo Ieroboan regis Iſrael regnauit Aſa rex Iuda, & quadraginta & vno anno regnauit in Ieruſalem. Et fecit Aſa rectum ante conſpectum Domini, &c.* Ecce tibi primo anno regni Aſa regis Iuda, regnabat Ieroboan in Iſrael, ſed & cap. 16 dicitur Ela regnaſſe in Iſrael, deinde Zambri, poſt honc Amri, poſt bonc Achab, qui regnare cœpit trigeſimo octauo anno regni Aſa. Ex qoo patet, quod dum vnus Aſa regnat in Iuda: quinque aut ſex reges præterierunt in Iſrael. Et cur Iſraëlitæ reges tam rapidè præteribant, qoando Aſa adeò firmiter durabat? Sanè ait textus; *Aſa fecit rectum ante conſpectum Domini*; ſupremam agnoſcebant poteſtatem, cui ſe ſobdebat, vnde præ aliis in regno firmabatur. Ait Ioſephus lib. 8. Ant. 12. citatus in Gloſſa: *Iſraelitarum reges, propter ſuam iniquitatem, & iniuſtitiam alter ſuper alterum irruentes, multi paruo tempore perierunt, & eorum genus exterminatum eſt. Aſa autem rex Ieroſolymorum, propter pietatem, & iuſtitiam ad longam fœlicemque perductus eſt ſenectutem, & cum regnaſſet quadraginta & vno annis, bona morte defunctus eſt.* Ecce tibi, qui Deo rebelles extiterunt, eiuſque leges abiecerunt, parum in regno durabant, vt regno gubernando minimè aptati. At qui ſub diuinis erat legibus, ſupremamque Dei poteſtatem verebatur, proſperè, & fœliciter producebat regni annos. Id quod etiam patet 4. Regum 15. vbi Amaſſias rex Iuda ſimul à Dei cultu, & à regni fœlicitate cecidit, cum enim victoriis clarus Dei obliuiſceretur, bellum inferens Iſraëlitis ſuperatos eſt. Ait enim textus: *Percuſſuſque eſt Iudas coram Iſrael, & fugerunt vnuſquiſque in tabernacula ſua.* Circa quæ verba D. Chryſoſt. in gloſſa fatur: *Aduerte, quicumque regum placuerant Deo, diutius regnauerunt, & proſperati ſunt, & inimicos eorum humiliauit Deus ſub manibus eorum. Quotquot malignè geſſerunt eorum, velociter, & à regno, & à viuis enim amara morte præciſi ſunt, & humiliauit illos Deus ſub inimicis eorum.* Sic Chryſoſt. io regibus minimè reuerentibus Dei poteſtatem agnoſcit celerem regni ſpoliationem, quod durabat, & proſperabatur in iis, qui ſe Deo parabant obſequentiores. Hinc Dauidi dicit Dominus, 2. Reg. 7.

4. Reg. 15.

2. Reg. 7. *Fidelis erit domus tua, & regnum tuum, vſque in æternum.* Sed & Iehodixit Dominus, 4. Reg.

4. Reg. 10. 10. *Quia ſtudioſè egiſti, quod rectum erat, & placebat in oculis meis, & omnia, quæ erant in corde meo, feciſti contra domum Achab filij tui vſque ad quartam generationem ſedebunt ſuper thronum Iſrael.* Daoidi æternam regni durationem pollicetur Dominus, Iehu autem regnũ etiam promittit, ſed non in æternũ, ſed in quartam vſque generationem. Et cor, qui in Dauid tam largus promiſſor, in Iehu tam anguſtus oſtenditur? Dabatur regnom pro obedientia hominum ad Deum; Dauidis autem obedientia ad Deom magna fuit, omnibus modis Dei nutui ſubiacens, & ideo regni duratio illi promittitur vſque in æternum. Iehu autem obediens fuit Deo in vna re tantum, nimirum in deletione Achabi familiæ in omnibus aliis, & rebellis inuentus fuit, & malus. Et pro limitata obedientia, regnum etiam illi promittitur curtum, & limitatum. In quantum enim te Deo ſummitis, in tantum te regno aptas. Ait D.

A August. lib. contra mend. cap. 11. citatus in gloſſa. *Iehu pro nonnulla obedientia, quam de domo Achab omnino delenda pro cupiditate ſuæ dominationis exhibuit, aliquantam mercedem tranſitoriam regni temporalis accepit.* Vt ſupremam Dei poteſtatem colueris, te aptabis regno; quod regnantis animam erga Deum ſolet ſequi. D. Aug.

§. XXVII.

Non tam opera, quam intentio attendenda, & procuranda operum.

B Beneficentiſſimus in omnes rex Nabuchodonoſor exprimitur in figora arboris fructibus abondantiſſimæ, quæ oon ſibi fructus habebat, quin potius ait, *eſca vniuerſorum in ea*, & rurſus aſſerit, *ex ea veſtibatur omnis caro*; & ne pauperes, & viles excludi viderentur, dicit; *Subter eam habitabant animalia, & beſtia.* Quid benificentius eo rege, de cuius fructibus quodlibet humile, & abiectum animalculum ſumebat, & ſuſtentabatur? Hoic tamen dicit Daniel, *Conſilium meũ placeat tibi, & peccata tua eleemoſynis redime, &c.* Ecce à beneficentiſſimo largitore, petitor, quod largiatur adhuc pauperibus. Et cur hoc petitur à rege

C qui effuſiſſimus erat in largiendo? Quando ipſe eſcas dabat omni carni, vt etiam minima, & abiecta animalcula ſaturarentur ex cibis eius, cur adhuc monetur, vt det? Nonne & ipſi iam dabat? Dabat equidem, ſed pro gloria regni, pro temporali ex ſobiectis conſeruando lucro, non pro peccatis redimendis, nec pro ſalute habenda. Vnde meritò monetur, vt pro iis largiatur, non enim tam opera, quàm operis intentio maximè eſt attendenda, quæ ſoleat vel ſalutem cauſare, vel offenſam augere. Dei Patris profuſiſſimam in homines charitatem expendẽs Paolus ad Rom. Rom. 8.

8. ait: *Proprio filio non pepercit, ſed pro nobis*

D *omnibus tradidit illum.* Ecce tibi opus Dei charitatis profuſiſſimæ filiom tradentis, & mundi ſalutem procurantis; ſed & de ſe Iudas fatur, Matth. 26. *Peccaui, tradens ſanguinem iuſti.* Matth. 26. Et pater tradit, & Iodas tradidit, & pater mundi ſalutem efficit, hominum peccata filij traditione redimit, Iudas aotem nihil aliud, quàm ruinam, quàm excidium, quàm perditionem oſtendit. Et cur eiuſdem ſanguinis traditio, & in altero peccata redimit, in altero maximè adauget ſcelus? Sanè ab vno fundebatur propter ſcelera redimenda, propter ſalutem obtinendam, ab altero propter paruum argenti lucellum, & vna hæc intentionis differentia in

E eodem opere tam contrarios perfecit effectus; D. Aug. Vt dicat D. Augoſt. in Pſalm. 93. *Se traditor Chriſti, & non tradentis animus conſiderandus eſt, hoc fecit Iudas, quod fecit Deus Pater, qui proprio filio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum. Hoc fecit Iudas, quod fecit ipſe Dominus Ieſus, qui ſeipſum tradidit pro nobis oblationem, & hoſtiam. Et tamen gratias agimus Deo Patri, & Filio, & deteſtamur Iudã, nõ enim ille pro nobis tradidit Chriſtũ, ſed pro argẽto.* Intẽtionis diuerſitas fecit in Iuda lacrymabile excidiũ, quæ in Deo oſtenderat trophæum

Digitized by Google

charitatis profuſiſſimæ. Eadem enim Chriſti tra- A
ditio facta ob temporale lucrum extrêmam attulit Iudæ ruinam; facta autem pro peccatis hominum abolendis largiſſimam inuexit mundo ſalutem.

§. XXVIII.

Saluti Regum conducit, quod vtile eſt, & proficuum ſubditis.

EXpende vnde Nabuchodonoſor iubeatur peccata redimere, emere ſalutem ex eleemoſynis, ex bonis in ſubditorum neceſſitates B
effuſis. Id enim ſolùm datur ſaluti regibus, quod vtile eſt ſubditorum ſubſidiis. Ioachimus rex poſt arctiſſimum vrbis Ieroſolymitanæ vallum, & vrbis irruptionem ſuſtinuit, & ſe, & omnes ſuos in Babyloniæ regiam ferri captiuos vidit. Dum autem textus lib. 4. Reg. cap. 25. ſpo-
4. Reg. 25. lia vrbis numerat, tandem ait: *Quæ aurea, aurea: & quæ argentea, argentea tulit princeps mi-*
D. Amb. *litiæ.* Et quando inter obſidionis ſanctiſſimæ neceſſitates videt D. Ambroſius aurum, & argentum reſeruari integrum, quod poſſit tolli ab hoſtibus, inde putat ortum totum regis excidiũ, cuius ſalus certius procurata fuiſſet, ſi aurum & C
argentum in ciuium egenorum ſubſidia fuiſſet diſtributum. Ait enim lib. 2. Officior. cap. 28. vt in gloſſa: *Ioachim, qui aurum in obſidione ſeruabat, nec diſpenſabat alimonia comparandæ, & aurum vidit diripi, & ſe in captiuitatem perduci.* Accedant huc reges, & videant quid theſauri, quid diuitiæ aſſeruatæ, & negatæ egentiũ ſubditorum vſibus producant, producunt etiam excidia vrbis, excidia regni, excidia regis ipſius. Id ſolet regibus eſſe ſaluti, quod in vtilitatem ſubditorum conſumitur, quod inutile iis eſt, potiùs deſeruit ruinæ. De morte regis Aſa locutus
2. Par. 17. textus 2. Paral. 17. dicit: *Poſueruntque eum ſuper lectum ſuum, plenum aromatibus, & vnguentis meretriciis, quæ erant pigmentariorum arte confecta, & combuſſerunt ſuper eum ambitione nimiâ.* Et cur permiſit Deus, quod cariſſimi D
regis ſui Aſa in funere tot aromatum diuitiæ traderentur igni? Planè vt oſtenderetur quid pariant regum diuitiæ, quæ non ſeruierunt ſubditorum egentium ſubſidiis. Ait gloſſa ibi: *Hæc in ignem mittunt; quia omnia gehennæ ignibus obnoxia eſſe oſtenduntur, quæ hic ſine vtilitate, & ædificatione fratrum protulerunt.* Quæ reges ſine vtilitate ſubditorum conſummunt, mirum erit, ſi deſeruiant regiæ ſaluti, mirum erit, ſi deſeruiant regiæ ſaluti, mirum erit, ſi gehennæ flammas non nutriant. In eo ſaluantur reges, ſi proficua exerceant ſuis ſubditis. Ex quo E
D. Amb. extollebat D. Amb. Theodoſium in eius orat. funebri, inquiens: *Theodoſius plenus timoris Dei, plenus miſericordia ſperamus, quod liberis ſuis apud Chriſtum vaſul aſſiſtat, ſi Dominus propitius ſit rebus humanis. Bonum eſt miſericors homo, qui dũ aliis ſubuenit, ſibi conſulit, & in alieno remedio vulnera ſua curat.* Hæc eſt regũ, imò omniũ miſericordium hominum fœlicitas, *quod in alieno remedio vulnera ſua curant.* Non enim minus moleſtum eſt ægris pati remedia, ac pati vulnera; at miſericors non patitur in ſe remedia, ſed remedia ipſe aliis miniſtrans, ſua ſanat vulnera.

CAPVT SECVNDVM.

Daniel apud Balthaſſarem.

POST Nabuchodonoſoris funus, eius filiũ Euilmerodachum Babylonij adorauerant, quẽ in Ioachimum Iudæ regem, in Danielem, & cæteros Iſraelitas captiuos propenſum mors immatura viuis eripuit. Succeſſit Patris regno Balthaſſar, non affectui, de cuius faſtuoſo ſupercilio, hoc commodum accepit Daniel, vt aulicam ſcenam effugeret, & cœleſtibus ſecretis adiuueret. Quid mirum ſi præſenti palatij iucunditati ereptus, præſagiat futura? Sic vacuatus aulicis negotiis Danielis animus, cœleſtis commertij libertatem acquiſiuit, vt in quatuor ventis, totidemque beſtiis è mari emergentibus imperia denotet, quæ ſuccidaneo curſu erant orbis dominatura. Tantis otiis vacantem tenebat Danielem annus, qui totius Babyloniæ circuitum aduerſo milite implet. Is erat C
annus vigeſimus ſecundus Balthaſſaris, qui validiſſimo exercitu obſitus, & obſidionem ridens conuiuium in Regia adornat lætum principibus ſuis, religioſum Diuis. Iam cœna perlata ad regem vocauerat conuiuas: & illi tanquã proſperis rebus, præliorum timores, in vaſorum, paterarumque certamina commutant. Victor eſt, qui exhaurit vaſa plura; torque apparent exhaurita, vt rex, quò certamina inſtaurentur, vaſa ſacra ab Ieroſolymitano templo in Belis ſacellum per Nabuchodonoſor tranſlata in medium afferri iubeat. Petuntur vaſa ſacra ex prophanis, ex regiis concubinis inter idolis decantatos hymnos; ſed adhuc circumferebatur mulſum, & ad manum in aduerſo pariete ſcribentẽ rex ob- D
ſtupuit. In clamorem prorupit ſtupor regis, vt ſapientes vniuerſi, & aruſpices venirent, qui ſcriptum enodarent, & aurea regiáque munera reciperent. Conantur multi, ſed rem aperit nullus: ex vultu, impetuque omnium, cui hoc periculum eſſet, neſcires, niſi quod adhuc licentios rex videbatur turbari. Triclinium intrat regina mater, iubet Danielem inquiri, qui vt plenus Dei ſpiritu, tot abſtruſa myſteria Nabuchodonoſori aperuit, facili poterit negotio illam explanare ſcripturam.

Adſtanti iam Danieli pallens rex, ac tremens conſcio metu multa promittit, ſi ſcri- E
pta referat, eorumque ſententiam ediſſerat. Incunctanter Daniel cùm videret ſibi opportunitatem ſuppetere, qua Dei magnalia diuulget, nihil prætereundum ratus, flagitia Nabuchodonoſoris, & Balthaſſaris flagitia quadam perſtrinxit modeſtia, vt nec vrgere tanquam accuſator videretur, nec occulta eſſe ſineret; cum plurimum Dei cauſam iuuaret, ſi ob ea noſcerentur imminere pericula. Altiſſimus ille, & ſolus Deus, inquit, parenti tuo Nabuchodonoſori ſuper omnes mortales dedit imperium ſplendidiſſi-

mum, ditiſſimum, quo ipſe in ſuperbiam abuſus ſtatim ſenſit diuinam cenſuram. In eam deocnit amentiam, vt à Regia, à ſolio eiectus nihil ſibi attribueret non belluinum. Conſortium, pabulum, voces belluarum amabat, belluis pet ſeptennium aduiuens, dooec agnito vero Deo ſibi reſtitutus euaſit in perfectum virum. Tanta aui tui calamitas potens cicurare ferociſſimum, non te reddidit, ô rex, ſupremæ diuinitati morigerum; ſed adoerſus dominatorum cæli inſurrexiſti: vaſa eius ſaeta prophanis compotationibus fœdaſti, cum principibus, & vxoribus tuis; io Deorum ligneorum laude multus, in Dei veri præconio nullus extitiſti. Cootempti à te Dei manus eſt illa, quæ exaratis in pariete literis, hanc ſententiam pronuntiat, nimirum *Mane, Thecel, Phares.* Cum *Mane* audis; puta percenſente Deo adimpletum eſſe dierum regni tui oumerum. In verbo *Thecel* oſtenditur, quàm diminuta ſit in te iuſti regis menſura. *Phares* dicit, vt in Perſas, & Medos diuidendum eſt imperium tuum. In hæc ſiluit Daniel; & audita eſt regis iugio, quæ vatem aurea torque exornat, & tertium regio ſolio annumerat. Nec mora, eadem nocte, Balthaſſare occiſo, in ſe dominantes Perſas Babylonia vidit.

PARS PRIMA.

Ieſu & Danielis à rege ornati auro ſymbola.

A Balthaſſare rege Ieſus meus adoratus iam oſtendebatur in Daniele à Balthaſſate culto; ſed & rex Ieſu cunabula auro implet, vt appareat, quam Ieſu ſimilis ſit Daniel per regem etiam ornatus aureo munere.

§. I.

Ieſus & Daniel ad regnum auro notantur.

ECce tibi Daniel *iubēte rege indutus eſt purpura, & circumdata eſt torques aurea collo eius, & prædicatum eſt de eo, quod haberet poteſtatem tertius in regno.* Aurea torque deſignat rex Danielem in adminiſtrationem regni; ſic & reges aureo munere Ieſu oſtendunt maieſtatem regiam. Nunquam enim aurum noo protendit in hominibus regnum; vt merito Plato, 3. de Repub. illud effingat dicens: *Verum Deus in formando vobis, qui ad imperium idonei eſtis, aurum in generatione ammiſcuit. Quapropter honoratiſſimi eſtis.* (*Plato.*) Hoc ſemper curauit Deus; vt dominatores mundi ex aureis virtutibus clareſcerent, nequid in illis, vel ab incunabulis eſſet, quod aureum quid, & præſtantiſſimum non videretur. Hinc de nobiliſſimo rege noſtro Ieſu ait Sponſa Cant. 5. *Caput eius aurum optimum.* (*Cant. 5.*) Vbi Guillelm. apud Delrium fatur: *In auro regia dignitas deſignatur. Ait, aurum optimum, inſinuans eum in aſſumpto homine non eſſe ſimpliciter regem, aut vnum regum, ſed regem regum, & dominum dominantium, Secundum caput hoc,* *id eſt, humanitatem ſuam, regnum immortale, atque immenſum habet.* Et tam regalis eſt meus Ieſus, vt nihil in eo ſit, nihil ex eo appareat, quod ſplendidiſſimum oon rutilet aurum. De illo pergit ſponſa, Cant. 5. *Caput eius aurum optimum, coma eius quaſi elata palmarum, nigra quaſi coruus. Oculi eius quaſi columba ſuper riuules aquarum, quæ lacte ſunt lota, & reſident iuxta fluenta pleniſſima. Manus eius tornatiles aureæ, &c.* (*Cant. 5.*) Nunquam alibi pulcherrimi corporis manus dictæ ſunt aureæ: frequentius manus, & aptius, & ab albedine commendantur, vt niueæ appareant. Cur modò ſponſa niualis candoris immemor manus aureas facit? Agebat de manibus illius, qui omnium creaturarum erat caput aureum, ab eo autem, cui datum eſt eſſe caput aureum, nihil in manuum opus exire debet, quod non rutilet aurum. Huc ſpectans Niſſenus hom. 14. in Cant. fatur: (*Niſſenus.*) *Manus eius tornatiles aureæ. In hiſce verbis ſenſus manifeſtus eſt, quod ob quæ caput laudatur, eadem manuum quoque encomium abſoluant. Quod ſi caput hoc noſtrum appellatum fuit aurum immaculatum, itidem hîc manus etiam vocantur aureæ.* Et quidem quem aurum deſignabat hominum, & angelorum caput, non poteſt non oſtendi, & in manibus aureis. A tam regali capite, neceſſum erat, vt regius valor proderetur in manibus, ex quibus nihil exiret, qood non eſſet aureum, ſub quo etiam eius propinqui mirabiliter ſpleodeamus. Id qood manifeſtè oſtenditur Pſalm. 44. vbi ſic: *Aſtitit Regina à dextris tuis, in veſtitu deaurato.* (*Pſal. 44.*) Sermo eſt de Eccleſia gentium, quæ in regionem longinquam peregrinata conſumpſerat ſubſtantiam ſuam viuendo luxurioſè, & vix vilibus pannis induta facta erat mancipium voluptatum ſordidarum. Ergo tam abiectæ animæ, tam egenti quis dedit veſtes aureas? Vnde huic deauratus veſtitus, & regia dignitas potuit conſtare? Adſtitit à dextris Ieſu, acceſſit aureo creaturarum omnium capiti; qui vt rex eſt regaliſſimos, ſic aureos facit ſibi appropinquantes. Ait Chryſoſt. ibi: *Hanc veſtem auream rex texuit, ſponſaque illam per baptiſmum induit. Quotquod enim in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. Antea enim erat nuda, turpis, & inhoneſta, expoſita omnibus, qui tranſibant per viam. Ex quo autem illam veſtem induit, euecta eſt ad illam altitudinem, & vt à dextris ſtaret digna fuit viſa.* (*Chryſoſt.*) Expende illa: *Hanc veſtem auream rex texuit:* de propinquitate huius regaliſſimi regis venit, quod nos infirmiſſimi, & abiectiſſimi homines ſub aureo amictu ſplendemus eleuati per illum ad dignitatem regiam.

§. II.

Ieſu, vt Danieli pretioſiſſima munera offerenda.

DAnielem munerat rex torque aurea, quippe *circumdata eſt torques aurea collo eius;* decebat enim vatem ſpiritu Dei plenum non niſi pretioſo, & aureo munere ſplendeſcere: vt in hoc vero Deo Ieſu facē præferret, cui recens nato aorea munera reges obtulerūt, ait D. Matth. 2. *Apertis theſauris, obtulerunt ei munera, aurū,* (*Matth. 2.*)

&c. Et quis niſi de pretioſiſſimis vellet Deum A
munerare? Pro quo maximè æſtimanda eſt pie-
tas principum Iſraelitarum, de quibus ait text.
Numer. 31. *Cumque acceßiſſent Principes exer-*
Num. 31. *citus ad Moiſem, & Tribuni, Centurionesque di-*
xerunt, Nos ſerui tui recenſuimus numerum pu-
gnatorum quos habuimus ſub manu noſtra, & ne
vnus quidem defuit. Ob hanc cauſam offerimus
in donariis Domini ſinguli, quod in præda auri
potuimus inuenire, periſcelides, & armillas, an-
nulos, & dextralia, ac murenulas, vt depreceris
pro nobis Dominum. Non e quidē de vilibus, nec
de mediocribus adornant Deo munus, ſed quæ-
cumque in hoſtium ſpoliis pretioſa inueniun-
tur, quæcumque aurea, ea Deo litant. Ecce di- B
eunt, *quod in præda auri potuimus inuenire*, ca-
uebant boni principes de pretioſiſſimis ſpolio-
rum ea Deo parare munera, quæ in maiori pre-
tio, & æſtimatione poſſint inueniri. Quid ma-
gis religioſum? Quid principibus Chriſtianis
dignius? Sanè ſub hac religione Chriſtiana in-
cunabula fulgent, quod principes, & ingenui
homines pretioſiſſima quæque Deo litent. De
Regina Saba dicitur 3. Reg. 9. *Ingreſſa Ieru-*
ſalem multo cum comitatu, & diuitiis, camelis
portantibus aromata, & aurum infinitum nimis,
3. Reg. 9. *& gemmas pretioſas venit ad Regem Salomo-*
nem. Miraris quod vt hominem videret ſapiens
regina, è tam longinquo veniat, tot tantaſque
auri, gemmarum, aromatum prætendat diuitias. C
An tam pretioſis muneribus veniebat hominis
conſpectum comparatura? Abſit hoc à ſapienti
fœmina, ait D. Iſidor. in lib. 3. Reg. cap. 5. ſed
3. Reg. 5. *Chriſtum in Salomone mirata.* Et dum Chri-
ſtum in Salomone erat admiratura, non miror,
quod pretioſiſſimarū rerū illi adornet pretio-
ſiſſimū munus, hoc enim tulerūt vel incunabula
Chriſti. Ad hæc D. Niſſenus hom. 7. in Cant.
Dū relicto regno Æthiopum accedit ad Salomonē,
gemmis, & auro, vnguentiſque pretioſis regem ho-
norificè proſequens, manifeſtum eſt ad quoddam
Euangelicum aſpicit miraculum. Vt Æthyopia
præuenerit manus Deo, eo quod obtulerit dona Re-
gi peccatis aromata, & aurum Dei cognitionis, & D
gemmas præceptorum, & virtutum operationes.
Sanè in pretioſiſſimarum diuitiarum oblatio-
ne, Chriſtianum miraculum oſtendebatur, quo
homines terreni, & in tenebrarum obſcuro ſe-
dentes cæperunt adunlare ad ortum Solis ſa-
lutiferi Chriſti, illique offerre alacres ani-
mi ſui, affectus ſui, poſſeſſionis ſuæ pretioſiſſi-
ma.

§. III.

Vt in Daniele, ſic in Ieſu auro exhibito diui-
næ redimuntur offenſæ. E

SCelerum ſententiam ſuorum audiuit Bal-
thaſſar ex Daniele, & nihilominus aureis
muneribus ornat Prophetam; *tunc enim iubente*
rege circumdata eſt torques aurea collo eius. Et
cur rex ſic muneret hominem de cuius ore ri-
gidiſſimam ſuſtinet Dei ſententiam? Ait gloſſa
in præſenti: *Dei prophetam honorando, ſe putauit*
veniam promereri, non tamen obtinuit, quia ſacri-
legium maius fuit, quàm veneratio hominis.
Et meritò putabatur placanda diuina ſeueritas
A munere exhibito Prophetæ tanto; placant enim
Deum munera noſtra ſi pretio, & æſtimatione
offenſæ debitis æquantur. Sic etiam Reges
Tharſis munera offerunt aurea Ieſu nato, cu-
pientes à Deo offenſarum remiſſionem impe-
trare. Ait enim Matth. 2. *Obtulerunt ei mune-*
ra, aurum, &c. Et cur aurum? Ait D. Chryſol. Matth. 2.
ſerm. 5. de Epiph. *Myſticis muneribus confitetur*
Magus, thure Deum auro regem, vt eum diuite D. Chryſ.
placaret obſequio, quem curioſo, & importuno in-
ceſſerat, & offenderat inſtituto. Placatur equi-
dem Deus à diuitibus auro accepto, & offenſa-
rum obliuiſcitur, dum puer, dum egens, & pau-
per magnifica auri diſperſione lenitur. Huc
ſpectabat illud Chriſti Domini monitum, *Date*
B *eleemoſynam, & omnia munda ſunt vobis.* Pro
quo D. Amb. ſer. 30. ait: *Vtiliore commercio, qui*
pecuniam quondam dederat, vt adulterium perpe- D. Amb.
traret, nunc pecuniam eroget, vt adulter eſſe iam
deſinat, & emat ſibi quodammodo innocentiā, quā
ſibi emerat aliquando peccatum. Fœlix qui hoc
commercium ambabus manibus amplectitur,
vt de exhibito auro peccatorum redemptionem
acquirat. Ad hoc enim bonum eſt aurum, &
maximè hominibus vtile; ſi ſciamus cum illo
æternam negotiari ſalutem. Quippe ait Chry- Chryſoſt.
ſoſt. hom. 9. ad Timoth. *Bonum eſt aurum, ve-*
rum ſi indigentibus erogetur; bonum, ſi ex ipſo
pauperes nutriantur: bonum, niſi eo quiſpiam inu-
C *tiliter vti velit, niſi domi ſeruari velit, atque hu-*
mi ſubruere, ita enim profectò inutile eſt, plerum-
que detrimenti. Quiſquis auri quæſtuoſiſſimum
negotium habere cupit, caueat, ne ſeruet illud,
ſed diſpergat, ſed in egentes diſtribuat, & fallat,
niſi ingentia lucra recipiat.

§. IV.

Vt Daniel, ſic Ieſus aureis ornatur
muneribus.

ET Daniel, & Ieſus fulget ſub aureo mune-
D re. Daniel aurea torque donatus à Baby-
lonio Rege; *iubente enim rege circundata eſt tor-*
ques aurea collo eius. Ieſus autem auro etiam
apparet muneratus à Perſis principibus: *Apertis*
namque theſauris obtulerunt ei munera, aurum,
&c. vt Matth. cap. 2. dicit. Ne quis homo Matth. 2.
putet ſe ad diuiniſſimi Ieſu ornatum poſſe con-
ducere, niſi aureus exiſtat. Pulchre enim ait D.
Bruno, ſerm. de Epiphan. *Valde ſapientes fue-* D. Bruno.
runt viri iſti, qui talia munera Domino obtu-
lerunt. Hos igitur imitemur, & aurum, & aro-
mata Domino afferamus. Omnium metallorum
aurum pretioſiſſimum eſt, nec igne minuitur, nec
vetuſtate corrumpitur. Omnia vaſa tabernacu-
E *li aurea ſunt, arca, menſa, altare, candelabrum,*
thuribulum, tabula, & ipſi Cherubim de ipſo au-
ro puriſſimo facti ſunt. Nihil in toto templo, niſi
aureum videbatur. Aureos igitur nos eſſe opor-
tet, ſiquidem vaſa tabernaculi ſumus. Siquidem
ad tabernaculum Dei pertinere præſumimus,
neceſſum eſt, quod aurei fiamus, nihil enim ad-
mittit Deus pro ſuæ domus ornatu, quod non
ſplendeat ſub auro. Quæ in nobis aurea puritas
eſt, qui operum valor aureus, is eſt, quem Deus
ſpectat, & in quo ſibi placet, & de quo amat
cœleſtes impleri theſauros. Ad hæc ſpectans

Digitized by Google

cæleſtes impleri theſauros. Ad hæc ſpectans A D. Aug. ſer. 6. de verbis Domini fatur: *Argentei eſtis, aurei eritis. Ait enim, ſicut aurum in fornace probauit eos. Ecce quid eritis ad theſauros Dei.* Neſcit Dominus vile aliquid theſauriſare ſibi: qui ergo diuinis amat recondi theſauris, hoc curet, vt ſicut aurum poſſit probari, & probatus appareat totus aureus. Hinc Cant. 5 locuta ſponſa de ſanctis hominibus, qui primas tenent in regno Chriſti, ait: *Caput eius aurum optimum:* quaſi Chriſti primares minimè permittantur eſſe aliquid infra aurum. Pro quo eleganter D. Paulinus epiſt. 4. ait: *Hoc aurum forma ſanctorum eſt, qui in capite corporis, vt lamina* B *micant, & ſunt aurum ignitum Deo. Quia videlicet eos per examina paſſionum, in mundi huius fornace conflatos inuenit dignos ſe; & in iis ſacram imaginis ſuæ percuſſit monetam, imprimens cordibus, & linguis eorum veritatis ſuæ verbum, eoſdemque ipſos ſtatuens nummularios, vt ſecundum ſuam formam probabiles domino cuderent nummos, & abolita de nobis figura Cæſaris viuū Regis æterni numiſma ſignarent. Summâ itaque ope nitamur, ita nos comparare, vt diuini capitis crines, & aurum eſſe mereatur.* Quid pulchrius? C Ille ſanè diuino Eccleſiæ capiti Ieſu hæret, qui aureus eſt, qui auri puritatem, & ſoliditatem, & pretium ſic æmulatur, vt poſſit velut cæleſtis moneta non Cæſaris, ſed Dei viui, & veri ſplēdeſcere ſub imagine. Vel ille Chriſto adhæret, qui ea opera præſtat, è quibus tanquam bonus nummularius aureos domino cuderent nummos, qui in ſe expreſſam omnibus diuinam prętendant imaginem. De cuius auri valore, & puritate ipſiſſima Virgo Maria Deo in ſe habendo maximè aptatur. Locutus Moiſes Exod. 37. de arca per Beſeleel facta ait: *Et veſtiuit eam auro* D *puriſſimo intus & foris.* Pro quo Richardus à Sancto Laurentio lib. 10. de laudibus Mariæ, inquit: *Veſtitio auri intus, & foris: per quæ dantur intelligi in Virgine glorioſa virginitas, & fœcunditas. Virginalis caſtitas per aurum ratione incorruptionis, & pretioſitatis. Integritas & incorruptio dignam facit virginem quoad ſe, pretioſitas quoad Deum.* Itaque ex pretioſitate auri, & aurea incorruptione Maria digna apparuit, quæ Deum in ſe clauderet: vt qui Deo accedere cupiat, curet in operibus ſuis & pretioſitatem, & puritatem auri æmulari, vt inde ſeſe aptet expreſſiorem in ſe oſtendere diuinam imaginem. E

D. Aug. — *Cant. 5.* — *D. Paulin.* — *Exod. 37.* — *Richard.*

PARS SECVNDA.

Moralia circa textus literam.

NOS iam vocat literæ ſuccus, qui vt ad mores alendos educitur, ſic vberrimos ſemper oſtendit fructus: & longè copioſiores meſſes inſtruit.

Dan. 5. Balthaſſar rex fecit grande F conuiuium optimatibus ſuis mille: & vnuſquiſque ſecundùm ſuam bibebat ætatem. Præcepit ergo iam temulentus, vt afferrentur vaſa aurea & argentea, quæ aſportauerat Nabuchodonoſor pater eius de templo quod fuit in Ieruſalem, vt biberent in eis rex, & optimates, vxoreſque eius, & concubinæ. Tunc allata ſunt vaſa aurea, quæ aſportauerar de templo, quod fuerat in Ieruſalem, & biberunr in eis rex, & optimates eius, vxores, & concubinæ illius. Bibebant vinum, & laudabant deos ſuos aureos, & argenteos, B æreos, ferreos, ligneoſque, & lapideos.

§. I.

Quid mali non pariant compotationes, & conuiuia.

AVDIS temulenti regis præceptum, & meritò virtuti & ſanctitati times. *Præ-* C *cepit enim rex temulentus, vt afferrentur vaſa aurea, & argentea, quæ aſportauerat Nabuchodonoſor pater eius de templo quod fuit in Ieruſalem, vt biberent in eis rex, &c.* Sanè vt bene notat Theodor. Nabuchodonoſor dum multo milite expugnat Ieroſolymam, vaſa ſacra transfert à templo Ieroſolymitano in templa Babylonia, in quibus ſeruabātur ad ſacros vſus. Hæc Balthaſſar è ſacris ad prophana transfert conuiuia. Cur non magis ſacra veretur? Cur quod Nabuchodonoſor armatus, multoque circundatus ferro non audet, Balthaſſar domi ſedens D audet? *Præcepit iam temulentus*; ſanè quibus bellicus furor pepercerat, non ſuſtinuit parcere è conuiuiis orta temulentia. Similiter Alexander dum expugnat Perſarum Regiam, ædificiorum pulchritudine captus ab incendio vrbis abſtinuit. Et vt victoriæ celeberrimum diem lætitia impleret, conuiuio excipit cantatiſſimos duces totius exercitus. In conuiuio erant omnes, quid tunc? Ait Quintus Curtius lib. 5. *Q. Curt.* *Et pellicibus vna, Thais, & ipſa temulenta maximam apud omnes Græcos initurum famam Alexandrum affirmat, ſi regiam Perſarum* E *iuſſiſſet incendi: expectare hoc eos, quorum vrbes barbari deleuiſſent. Ebrio ſcorto de tanta re ferenti ſententiam, vnus & alter, & ipſi mero onerati aſſentiunt. Rex quoque fuit auidior, quàm patientior. Quin igitur vlciſcimur Græciā? Et vrbi faces ſubdimus? Omnes incaluerant mero. Itaque ſurgunt temulenti ad incendendam vrbem, cui armati pepercerant.* Quod non faceret totus quantus eſt Martis furor, hoc ex conuiuijs, & compotationibus orta præſtat temulentia. Cui rei non debebo feraliſſimum illum Herodis conuiuiū, cuius tragædiam narrat Marcus, cap. *Marc. 9.* 9. dicens: *Herodes metuebat Ioannem, ſciens eum* F *virum iuſtum, & ſanctum, & cuſtodiebat eum. Et audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat. Et cum dies opportunus accidiſſet, Herodes natalis ſui cœnam fecit principibus, & tribunis, & primis Galileæ.* Sic erat in conuiuio Herodes; *& miſſo ſpeculatore præcepit afferri caput Ioannis in diſco.* Vide in vno Herode duos repræſen-

præſentatos Babylonios reges, & Nabuchodonoſorem, & Balthaſſarē. Nabuchodonoſor vaſa templi veritus eſt, illaque reuerenter tractauit, ſic Herodes Ioannem verebatur, ſciens virum iuſtum, & ſanctum, ad eiuſque verbum ſe componebat. Balthaſſar nihil veritus in ſacris vaſis, illa afferri præcepit, vt prophanarentur; ſic Herodes præcepit afferri caput Ioannis ad menſam. Quis te Herodes tam cito in Balthaſſaris præcipit aut ſacrilegia? Tu non ille es, qui Ioannem verebaris, qui illum virum ſanctum habebas, & eum libenter audiebas? Vndè modò ſic in eum deſæuis, vt præcipias caput eius in diſco afferri? Modò in conuiuio erat, modò præcepit temulentus. Et vbi temulentia præcipit, nil non audent homines, nil verentur. Ait Andræas Ieroſolymitan. orat. de Amputat. capitis Ioannis: *Si ſuperiorum fiat comparatio cum inferioribus, ea magnam in ſe habent differentiam. Nam prima quidem loquendi libertas, & zelus, & reprehenſio regis increpabant amentiam, & tamen in honore habere, & revereri Dei prophetam tanquam iuſtum, & ſanctum, tunc locum habuit. Quæ autem deinceps ſunt conſecuta, ſunt diſſimilia omnino. Quam autem ob cauſam, & propter quid? Temulentus enim diuertit.* Verebatur, fateor, Ioannem Herodes, illumque maximè in honore habebat; verùm vbi conuiuium, & compotatio, ab iiſque orta temulentia interceſſit, nec iuſtitiam, nec ſanctitatem veretur.

A, B, C — *And. Ier.*

§. II.

Mundialium principum menſa de alienis bonis farcitur; Chriſti autem menſa de ſuis inter alios diuidit.

D ECce tibi, vt à conuiuio regio feratur Balthaſſar in ſpolia è templo Ieroſolymitano adducta, *præcepit enim iam temulentus, vt afferrentur vaſa, quæ aſportauerat Nabuchodonoſor pater eius de templo, quod fuit in Ieruſalem.* Non contenta eſſet principis mundialis menſa propriis, niſi ad illam etiam afferrentur aliena, & de vicinorum ſpoliis impleretur. De Achabo peſſimo Iſraelitarum rege dicitur 3. Reg. 21. *Proijciens ſe in lectulum ſuum, auertit faciem ſuam ad parietem, & non comedit panem.* Mirabar, quod de homine rege diceretur, quod penitus non comederit, quod nec panem guſtauerit: ſed legit D. Ambroſ. rem explicans; *non comedit panem ſuum.* Et meritò de rege mundiali creditur, quod panem ſuum non comederit, quando horum menſa non ſoleat impleri niſi de alienis. Ait D. Ambroſ. lib. de Nabuthe, cap. 4. *Et non manducauit panem ſuum, quoniam quærebat alienum. Etenim diuites magis alienum panem, quàm ſuum manducant, qui raptu viuunt, & rapinis ſumptum exercent ſuum.* Hoc habet proprium mundialium principum ingluuies, hoc habet proprium eorum menſa, quod amet alienis impleri, quod impellat homines ad expetenda aliena. Quam aliter menſa cæleſtis regis, in eo eſt tota, vt homo propria in alios egētes diſpergat. Accipite menſam Chriſti, Matth. 26. *Cœnantibus autem illis, accepit Ieſus panem, & benedixit, ac fregit: deditque diſcipulis ſuis, & ait: Accipite, & comedite, Hoc eſt corpus meum. Et accipiens calicem gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes; Hic eſt enim ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro vobis effundetur in remiſſionem peccatorum: Et hymno dicto exierunt in montem oliueti.* Expende quo ſalutate conuiuium illos impulit, nimirum in montem oliueti. Et quid per montem oliueti protenditur niſi miſericordia in egentes? Quot oliuæ, tot miſericordiæ indices, qui homines faciant egentium miſereri; vt hinc pateat, quam impellat Chriſti menſa conuiuas ſuos ad hoc, vt diuidant ſua inter egenos. Id quod notans D. Chryſoſtom. hom. 60. ad Populum ſic inuitabat fideles ad altaris menſam: *Non ſunt humanæ virtutis opera propoſita; quæ tunc ipſa fecit in illa cœna, eadem eadem nunc quoque facit. Hæc eſt illa menſa, & minus nil habet. Non illam Chriſtus, hanc autē homo perficit, verum & hanc ipſe quoque. Hoc illud cœnaculum, vbi tunc erant. Hinc in oliuarum montem illi prodierunt, prodeamus & nos ad manus pauperum. Hic enim mons oliuarum locutus; oliuæ ſunt etenim plātata in domo Dei pauperum multitudo.* Et quidem pauperum multitudo oliuarum mons eſt, in quo miſericordiæ oleum abundat, ad hunc montem à mēſa Domini prodeamus: ea eſt enim Dei menſa, quæ ſuos conuiuas vehementer impellit ad alendos ſuis bonis pauperes. Huc trahe dicta, 1. tom. in Euang lib. 3. cap. 8. §. 33. & §. 34. & tom. 3. lib. 14. cap. 10. §. 3. in fine.

E — 3. Reg. 21. — *D. Amb.* — *Idem.* — *Matt. 26.* — A, B — *D. Chryſ.* — C

§. III.

Aut demens, aut multùm reus eſt, qui maiorum caſtigata crimina non refugit.

D NOtandum adhuc eſt, quid temulentus rex præcipiat, nimirum, *præcepit temulentus, vt afferrentur vaſa aurea, quæ aſportauerat Nabuchodonoſor pater eius de templo, &c.* Et cur neceſſum fuit expreſſam mentionem facere Nabuchodonoſoris? Nonne ad rem ſufficiebat dicere, quod iuſſerit, vt afferrentur vaſa Ieroſolymis allata? Cur & Nabuchodonoſorem illorum portatorem exprimere maluit? Sanè cùm regem temulentum dixiſſet, voluit euidens teſtimoniū eius temulentiæ dare, quod ſcilicet auſus fuerit Nabuchodonoſoris à Deo caſtigati, & afflicti ſcelera imitari. Qui enim prædeceſſorum ſcelera caſtigata non cauet, aut multū reus eſt, aut prorſus amēs. Quo reſpiciēs Caſſiod. 7. var. 2. ſic Præſidē admonet: *Deceſſorum bona exempla ſequere: à vitioſorum te imitatione disiunge: non putetur te omnis conſuetudo probabilis. Cautum debet reddere, non ſequacem error alienus. Prodit iuſtitia culpam, qui ſequitur accuſatum.* Prudentis hominis eſt, quod in alienis erroribus ſibi cauet, qui autē accuſatos, imò dānatos ſequitur, nihil iniuſtum nō faciet, nullum ſuppliciū vitabit. Hine Amos cap. 2. de principibus Iuda, fatur: *Super tribus ſceleribus Iuda, & ſuper quartum non conuertam eum, eo quod abiecerit legem Domini, & mādata eius nō cuſtodierit. Deceperunt enim eos idola ſua, poſt quæ abierunt patres eorum* Expende, vnde exaggeret Iudæ ſcelera, nimirū, quod ad illa perpetranda deceptus fuerit idolis, poſt quæ abierunt parentes eorum. Ea enim ipſa idola, ſub quorum cultu toties caſtigati ſunt patres Iſrae-

E — *Caſſiod.* — *Amos 2.*

A litici populi, ea, inquam, idola deceperunt Iudam, quo vel eius amentia oſtenditur, vel eius culpa ereſcit ſupra modum. Ait D. Cyrill. Alex.

Cyr. Ale. ibi: *Multa quidem valde Iſraelitarum ſcelera reprehendit, ſed maximè omnium illud, quod patrũ errores ſecuti ſunt. Illi enim Ægyptiorum dominatus ſubiecti, vitulo diuinos honores adhibuerũt. At hi eum multis modis inſtituti eſſent, vt perſpicuè Dei beneplacitum ſcirent, in patrum ſuorum errorem protracti eſſe deprehenſi ſunt.* Quid turpius? quid amentius? quid ſceleratius, quàm paternos errores noſcere à Deo toties accuſatos, à Deo toties punitos, & nihilominus illos

B amplecti toto corde ſuo? Mirum erit, qood qui talis eſt euadat ſupplicium. Notiſſima fuerunt Manaſſes regis Iuda facinora, propter quæ traditus Babylonio regi, & multo ferro oppreſſus ſeruabatur in neruo, vbi afflictione edoctus pœnitentiam egit, & à Deo vitam & libertatem

4. Reg. 21 obtiouit. Quid tunc? Ait text. 4. Reg. 21. *Regnauit Amon filius eius pro eo. Fecitque malum in cõſpectu Domini, ſicut fecerat Manaſſes pater eius, & ambulauit in omni via per quam ambulauerat pater eius. Seruiuitque immunditijs, quibus ſeruierat pater eius, & adorauit eas. Tetenderunque ei inſidias ſerui ſui, & interfecerunt regem.* Perijt miſere Amon in delictis, è quibus euaſerat pater eius; & cur Amonis crimina ei tantam

C ruinam pepererunt, quãdo eadẽ in Manaſſe fuerunt per pœnitentiã deleta? Erant Amonis crimina, crimina patris eius, vt nullum admitteret ſcelus Amõ quod in patre ſuo nõ viderit præextitiſſe, & quod in patre ſuo noo viderit caſtigatum eſſe à Deo. Merito ergo perit, qui non cauit accuſatum, ſed potios ſequitur. Glycas apud

Glyc. Gloſſam, ait: *Hac de cauſa Deus pœnitentiã huius non expectauit, quãdo paternis calamitatibus nullo modo factus erat melior.* Sanè patris errores, è qoibus tot calamitates emerſerant, caotũ deberent facere filium noo ſequacem; quandò qui accuſatum ſequitur, neceſſum eſt, quod ſeueriſſimo iuſtitiæ rigori det pœnas.

D

§. IV.

Exitialia ſunt ſacra, quæ ingloriè, & inhonorè circumferuntur.

VIde radicem calamitatis extremæ, nimirũ, *tunc allata ſunt vaſa aurea, quæ aſportauerat de templo: & biberunt in eis rex, & optimates eius, vxoreſque eius, & concubinæ illius.* Nulla electio fit perſonarum, per quarum manus ſacra vaſa circumferantur, ſed indiſcrete per manus regis, & mulieicularum, & pellicũ circumferebãtur, nulla habita ratione illorum honoris, & reuerentiæ, quid mirum quo ſacra adeò inglo-

E riè tractata extremas calamitates creent? Hinc prudeotiſſimè Abias rex Iudæ populoſiſſimo

2. Par. 13 Iſraelitarum exercitui hanc immineotis ruinæ cauſam prætendebat, ait enim 2. Paralip. 13. *Habetis grandem populi multitudinem, atque vitulos aureos quos fecit vobis Ieroboam in Deos; eiecistis ſacerdotes Domini, filios Aaron, atque Leuitas, & feciſtis vobis ſacerdotes ſicut omnes populi terrarum. Quicumque venerit, & initiauerit manum ſuam in tauro, & de bobus, & in arietibus ſeptem fit ſacerdos.* Expende, quid numeret inter

A Iſraëlitarũ extrema flagitia, quæ illis pariẽt etiã extremas calamitates, nimirum, *Quicũque venerit, &c.* nulla electio fiebat perſonæ, cui cõmitterentur ſacra, ſed per quoſcumque etiã viles, & abiectos, & nullius pretii homũciones ſacra circũferebantur. Quod oon poterat nõ eſſe principium magnæ calamitatis. Ad hæc Theodor. in Theod.

Gloſſa ex ore Abiæ ipſius, fatur: *Ego autem vos arguo, quod aduerſus regnũ diuinũ audetis arma mouere, & confiditis in aureis iuuencis, propter quas eiectis Dei ſacerdotibus, alios pro eis ſuffeciſtis facientes ſimilia gentibus. Nam & illi quoſuis ſacerdotes eligunt ijs, qui dij non ſunt. Nos autem*

B *in vero Deo confidimus, cuius & ſacerdotes, & Leuitas honoramus.* Ridicula prorſus eſt confidẽtia eorũ, quib⁹ cordi non eſt ſacrorũ honor, ſed quidquid ſacrum eſt, per viliſſima, & abiecta quæque circũferri patiũtur. Hi ridiculi ſunt, ſi nõ expectent ſe mille ſubmergendos calamitatibus ortis ex ſacris inhonoratis. Illi namque merito calamitates non metuunt, ſed proſperi euadent, quibus in maximo honore ſunt omnia ſacra. 4. Reg. 8.

Apud 4. Reg. 8. introducitur Azael ſolium regiũ Damaſcenorũ aſcendens, de quo fatur Ioſephus lib. 9. Antiq. cap. 4. aiens: *Azael verò apicem re-* Ioſeph.

giæ poteſtatis obtinuit. Erat enim vir efficax, multaque Syrorũ, & Damaſcenorum deuotione florebat, ita vt hacten⁹, & ipſe Adher, & Azael, qui

C *poſt eũ regnauit, quaſi dij colantur, propter beneficia, & templorũ ædificia, quibus Damaſcenorum exornauerant ciuitatẽ.* Itaque homo priuatus ſolium regni aſcendit, & ſummã in regoo obtinuit fœlicitatem, qoa velut Deos prædicabatur, propter templorum ædificia ab illo peracta; vt enim templis, ſacriſque exornandis operam nauabat, ſic vſque in diuinas aſcendit fœlicitates.

§ V.

Quando homo propter fœmineas delitias non fiet religionis contemptor?

D VT biberent regiæ pellices, & concubinæ, ſacra vaſa prophananrur à Balthaſſare, ait ẽnim textus: *Biberunt in eis rex, vxores, & concubinæ eius. Bibebãt vinum, & laudabant Deos ſuos.* Cur oon magis veretur ſacra vaſa Balthaſſar? Sanè afferebantur illa, vt gratũ faceret rex vxoribus, & concubiois ſuis, vbi autem ſpectatur gratia voluntatis, & voluptatis fœmineæ, nulli parcitur religioni, nulli parcitur virtuti. Theodore- Theod.

tus in præſenti: *Quæ nefas erat attingere, impius rex in mediũ afferri iuſſit, & in ipſis bibebat, præcepitque, vt quæ ſuã explebant laſciuiam, per hæc vino fruerentur.* Expende, ad quid attendebat rex in ſacrarũ prophanatione nimirũ, vt per hæc vino fruerentur, quæ ſuam explebant laſciuiam.

E Vbi autẽ, quæ voloptati ſuot fœminæ expectantur, non mirum eſt, ſi trahatur homo in omniũ ſacrorum, diuinorũque contẽptum. Hinc Æ- 1. Æſdr.

dras lib. 1. c. 10. monebat populũ, inquiens: *Vos* 10.

tranſgreſſi eſtis, & duxiſtis vxores alienigenas; vt adderetis ſuper delictum Iſrael. Et nunc date confeſſionem Domino Deo patrũ veſtrorum, & facite placitum eius, & ſeparamini à populis terræ, & ab vxoribus alienigenis. Et quid intereſt, quod Iſraelitæ duxiſſent vxores alienigenas? Cur vates adeò curat illos ſeparare ab harum conſuetudi-

Digitized by Google

ne? Sanè periculũ erat, ne per has voluptatũ cauſas homines fierẽt contẽptores religionis auitæ. Ait D. Aug. lib. 1. de adult. coniugijs, cap. 18. *Dimiſerunt Iſraelitæ vxores alienigenas, quicũque tunc habere potuerunt, per quas fiebat, vt & ipſi ad alienos ſeducerentur Deos, non vt illæ per maritos vero acquirerẽtur Deo. Nondũ enim tanta gratia Saluatoris illuxerat, & promiſſis temporalibus veteris teſtamenti adhuc inhiabat illius populi multitudo.* Quod per mulieres non perderentur homines, ſed adducerentur ad cognitionem veri Dei, reſeruatũ erat tẽporibus Chriſti, & gratiæ, quam ex Chriſto eramus accepturi. Ante Chriſtum vix fieri potuit, quod homo à fœmineis delicijs non ſeduceretur vſque ad contemptũ religionis diuinæ. Et quis homo temporalis tẽporalibus adiuiens non raperetur, vel in Dei contemptum ab eis, quæ ſuam explebant laſciuiam? Nonne id in Salomone patet? Nonne id in Achabo fuit viſum? Nonne in fere omnibus Iſraelitis? Fallar, ſi quæ coniunctiora ſunt, quam fœmineæ illecebræ, & diuini contẽptus cultus. Num. 25. *Morabatur eo tempore Iſrael in Setim,*
Num. 25 *& fornicatus eſt populus cum filiabus Moab, quæ vocauerunt eos ad ſacrificia ſua. At illi comederunt & adorauerunt Deos earum.* Quid iunctius? Ingrediebantur illi ad Moabitides, & illæ trahebant eos in idolorum cultum. Rè pulchre meminit D. Chryſoſt. orat. de Nouiluniis: *Madianitæ*
Chryſoſt. *olim volebant infenſum Deum Iudæis facere, hac via arbitrati ſe illos ſuperare poſſe, ſi beneuolentiã Dei erga illos minuerent, puellas exornantes, & in exercitus conſpectu collocantes, quæ ſe venditabant eos, vt ad ſtuprum primo, deinde etiam ad impietatem adducebant.* Expende illud, *ad ſtuprũ primo, &c.* ad nullam impietatem non trahetur homo ab eis, quæ aſſueuerint eius laſciuiam implere.

Dan. 5. In eadem hora apparuerũt digiti quaſi manus hominis ſcribentis contra candelabrum in ſuperficie parietis aulæ regiæ, & rex aſpiciebat articulos manus ſcribentis. D Tunc facies regis commutata eſt, & cogitationes eius conturbabant eum, & compages renum eius ſoluebantur, & genua eius ad ſe inuicem collidebantur. Exclamauit itaque rex fortiter, vt introducerẽt Magos, Chaldæos, & aruſpices. Et proloquens rex ait ſapientibus Babylonis, Quicumque legerit ſcripturam hanc, & interpretationem eius manifeſtam mihi fecerit, purpurâ veſtietur, & torquem auream E habebit in collo, & tertius in regno meo erit.

§. VI.

Scelerum inuentores acriùs, vehementiúſque puniuntur.

AB ſcribentis manu terror exortus vnũ Balthaſſarũ occupat, cum multi alij, & optimates, & reginæ, & concubinæ conuiuio intereſſent, & ſacris vaſis fuiſſent abuſi. Qui ait: *Et* A *rex aſpiciebat articulos manus ſcribentis. Tunc facies regis cõmutata eſt, & cogitationes eius conturbabant eum, & cõpages renum eius ſoluebantur, &c.* Quid terribilius? Sed quando tot erant in eodem ſcelere, cur ſolum regem occupat tanti terroris acies, quæ cæteros in nullo tangit? Ille erat ſacrilegiorum author, ille, qui cæteris tacẽribus iuſſit afferri vaſa; & merito ille præ omnibus debuit acrius, & vehementius mulctari. Nemo ignorat facinora Regis Achab, & vxoris eius Iezabel, cum iuſtum Naboth interfecerunt. Sed Achab in bello vulneratus ſagitta occubuit, 3. Reg. 22. de Iezabel autem dicitur 4. Reg. 9. *4. Reg. 9.*
Præcipitauerunt eam, aſperſuſque eſt ſanguine paries, & equorum vngula conculcauerunt eam. B Cur ille tam ſubito vulnere occubuit, hæc autẽ tam atrociter fuit præcipitata, & conculcata, niſi quod hæc inuentrix fuerit, & incitatrix totius peccati aduerſus Naboth perpetrati? Quam rẽ *Chryſoſt.*
grauiter expendens D. Chryſoſt. hom. 25. ad Rom. ait: *Serpens magis punitus eſt, quàm mulier, & mulier pluſquam vir, & Iezabel maiores pœnas dedit, quam Achab vineæ raptor. Ipſa quippe vniuerſum iſtud negotium texuerat, regique lapſus occaſionem dederat. Igitur, & in quoquo, ſi reliquis perditionis cauſa fueris grauiora patieris, quam qui per te ſubuerſi ſunt. Neque enim peccare tantum in ſe perditionis habet, quantum quod reliqui ad peccandum inducuntur.* C Hoc proprium eſt iræ Dei quod acerbius, & vehementius in illos deſæuiat, qui authores ſunt alijs peccandi, & qui primi alios incitauerunt. Hinc cum Aaron, & Maria fratres Moyſis de fratre murmurare cœperunt, ſtatim Aarone ſano relicto Maria apparuit pene depaſta à rabidiſſima lepra. Ait Nũ. *Num. 12.*
12. *Iratus cõtra eos Deus abijt, nubes quoque receſſit quæ erat ſuper tabernaculum, & ecce Maria apparuit candens lepra.* Ita ambos fratres Aaronẽ, & Mariam reſpiciebat, cur ſola Maria viſa eſt affligi ſub tormẽto lepræ? Ait D. Iſidor. Peluſ. *Iſid. Pel.*
lib. 3 epiſt 152. *Quia ſcripturam Mariam pontifici præpoſuit, in pœna, idcirco mihi videtur ea ſemen præbuiſſe, ille autem ſecutus fuiſſe.* D Ne miremur, quod quæ prima aggreſſa eſt nefanũ opus, acerbiores, & multo duriores det pœnas Deo, quando hoc eſt lucrum eorum, qui cauſas præbent ſcelerum, vt maximè in ſe Deũ iratum ſen- *Oſeæ 5.*
tiant. Huc ſpectat illud Oſeæ, cap. 5. *Facti ſunt principes Iuda quaſi aſſumentes terminũ, ſuper eos effundam quaſi aquam irã meam. Calumniã patiens eſt Ephraim, fractus iudicio quia cœpit abire poſt ſordes.* Ecce tibi & Iudas, & Ephraim eadem perpetrabant ſcelera, & in Dei iram deuenerũt; ſed Iudæ fuit Dei ira, quaſi aqua non conterens, ſed emundans, & purificans, vt bene notat Rupert. Ephraimo autem Dei ira fuit quaſi malleus E eum prorſus conterens, & confringens, fractus enim apparuit ſub Dei iudicio. Cur ille lotus ab ira, hic autem penitus fractus apparuit? Ait vates: *Fractus iudicio, quia cœpit abire poſt ſordes.* Non Iudas, ſed Ephraim cœpit ad vitulos adorandos tranſire, qui ergo cœpit nefaria exercere, non miretur, ſi aduerſus ſe immitiorẽ Dei iram *Cyr. Alex.*
ſentiat. Ait D. Cyrill. Alex. ad cap. 8. Oſeæ: *Omnis improbitatis Iſrael cauſa fuerunt, qui de tribu Ephraim regnum in eos tenuerunt. Primus enim execrandus Ieroboam apoſtaſiæ inuentor fuit, quãdo ipſis erexit duos vitulos. Quare merito mina contra regnum ex tribu Ephraim diuinitus inten-*

ta ſunt. Is eſt Deus, qui acrius, & vehemẽtius ſe- A
tatur in eos, qui cæteris errandi cauſas poſuere.

§. VII.

A Dei ira oſtenſa maior pauor, & terror creari ſolet, quàm ab omnium creaturarum furore.

CInctus erat Balthaſſar validiſſimo Perſarũ
exercitu, nihilque aliud circa muros vrbis
videbat, quàm hoſtiles phalanges, ignem, erucẽ-
que minitantes; interreà tamẽ ipſe ſecurus, & im- B
pauidus conuiuium fecit ſuis optimatibus. At in-
ter cõuiuium, *rex aſpiciebat articulos manus ſcri-
bentes. Tunc facies regis commutata eſt, &c.* Ad
ſolos articulos manus ſcribẽtis turbatur, tremit,
horret, clamat, qui ad hoſtiles exercitus impaui-
dus ſtetit. Et quando à validiſſima hoſtiũ manu
nullus terror in regem veniebat, à ſolis articulis
manus ſcribentis profectus terror ſic regem cõ-
mouit, ſic regẽ cepit? Oſtendebatur ſanè in illis
tribus digitis iræ proceſſus, quæ magis deterret,
4. Reg. 7. & premit humana corda, quàm vniuerſi creatu-
tarum furentium exercitus. Accipe ex 4. Reg. 7. C
vbi Samaria obſeſſa erat ab Aſſyriorũ exercitu:
*Dominus ſonitum audire fecerat in caſtris Syriæ
curruum & equorum, & exercitus plurimi. Dixe-
runtque ad inuicem Syri: Ecce mercede conduxit
aduerſus nos rex Iſrael reges Ethæorum, & Æ-
gyptiorum, & venerunt ſuper nos. Surrexerunt er-
go, & fugerunt in tenebris.* Hæc ibi: ſolum di-
citur, quod ad ſonitum equorum fugerunt Syri,
cum rege ſuo, ſani tamẽ, & incolumes. At ſtatim
cap. 8. dicitur: *Benadad Rex Syriæ ægrotabat.* Dũ
Syrus audit ſonitum, quem putat equorum, &
auxiliatoris exercitus eſſe, fugit incolumis, & ſa- D
nus, nullaque conſternatione animi afficitur, &
ſtatim poſt hæc in morbum incidit. Vnde poſt
hæc morbus? Sciuit poſtea ſonitum illum nõ ab
exercitu hominum cauſatum fuiſſe, ſed à Deo
ſolo immiſſum in ſignum iræ ſuæ, quod ſic hor-
ruit, vt in morbum inciderit. Ait Ioſephus in
Ioſeph. Gloſſa: *Syrorum rex dum veniſſet in Damaſcum,
& agnouiſſet, quod diuinitas ei, & eius exercitui
timorem immiſiſſet, & fugam, & non inuaſione
hoſtium fuiſſet factum, nimio afflictus, eo quod
Deum ita haberet iratum, corruit in languorem.*
Quem non incurrit languorem, cùm putauit ad-
uerſum ſe ſtare validiſſimos hoſtium exercitus: E
incurrit protinus, vbi ſciuit nõ exercitus hoſtiũ,
ſed Dei iram ſibi imminere. Nec miror, quod
langueſcat fortiſſimus rex, dũ ſibi Dei ira oſtẽ-
Exod. 15 ditur, aliquid enim amplius dicit Exod. 15. *Miſiſti*
Lypoma. *iram tuam, quæ deuorauit eos*: vbi Lippom ait:
*Miſiſti iram tuam, id eſt, oſtendiſti te iratum, &
ſtatim perierunt.* Sufficit enim, vt vel ira Dei
oſtendatur, & pauor mortis humana corda te-
Iſai. 19. nebit. Vt merito dicat Iſaias, cap. 19. *In die illa
erit Ægyptus quaſi mulieres, & ſtupebunt, & ti-
mebunt à facie commotionis manus Domini exerci-
tuum, quam ipſe commouebit ſuper eum.* Ecce dũ
Deus, vel paululum commoueat manum, vt ter-
ror, & pauor, peruadat validiſſima regna.

§. VIII.

Vel ignoti, aut popularis ſcriptoris manus, vt pauenda regibus.

QVI ad validiſſimum exercitum imminen-
tem non pauebat, totus expauet ad ſcribẽ-
tis articulos, quippe ait: *Rex aſpiciebat articulos
manus ſcribentis. Tunc facies regis immutata eſt,
&c.* Non ſic enim hoſtiles exercitus, vt vel vul-
garium ſcriptorum manus ſolet perterrefacere
reges. Et quidem vnus eſt dignus rege timor, ex
iis, quæ à mundialibus euentibus venire ſoleat,
nimirũ, quid ſcribetur de illo, quid ferri ſtilo in
vngue adamantino exaratum manebit? Hoc ti-
more frænabant Ægyptii reges ſuos, de quo-
rum exequiis locutus Diodor. Siculus lib. 2. ca. Diodor.
3. ait: *Poſtremâ die corpus in arca conditum omne
ſepulchri aditum ponunt, ibi breuiarium in vita à
rege geſtorum, de more recitãt, volentique facultas
datur defunctum accuſandi: adſtant ſacerdotes
mortui recta facta laudantes. Populus is perma-
gnus eſt, qui exequias circumſtat, applaudit veris
laudibus: in reliquis magno reclamant tumultu;
quo accidit, vt plures reges, repugnante multitu-
dine, ſolito caruerint ſepulchri honore, ac magni-
ficentiâ. Is timor coegit Ægypti reges iuſtè viue-
re, veritos futuram poſt mortem plebis iram, atque
odium ſempiternum.* Non timor hoſtium, non
cladium timor cohibebat reges Ægyptios, ſed
timor, quod vitæ ipſorum breuiarium à popula-
ribus erat cenſurandum, & inde in plebis æter-
no contemptu permanſurũ. Et quidẽ regius nõ
eſt ille animus, qui in facinoribus perpetrandis,
oratorum, & ſcriptorũ cenſurã non timet æter-
nã. Regaliſſimus Iob in tantum oſtendit hunc
timorẽ à ſe prorſus alienum, in quantum limpi-
diſſimũ ſuũ vitæ curriculũ oſtendebat. Ait enim
cap. 19. *Quis mihi tribuat vt ſcribantur ſermo-* Iob 19.
*nes mei? Quis mihi det, vt exarentur in libro; ſtylo
ferreo, aut plumbi lamina: vel celte ſculpantur in
ſilice?* Non timet bonus geſtorum ſuorum ſcri-
ptores, quinimo anxiè cupit, vt quicquid ſuſti-
nebat, ſcriberetur, quando talia agebat, quæ
poſſint in lucem prodire. Iobo ſimilis Theodo-
ricus Italiæ rex, de quo ait D. Ennod. in Paneg. D. Ennod.
*Amauerunt prædeceſſores tui inſcitiam, quia nu-
quam laudata geſſerunt. Sordebat inter aratra fa-
cundiſſimus, & quod peritia dederat, vis negabat.*
Itaque ante Theodoricum reges ſtudioſos ode-
rant, illos violenter à literarum cultu, ab ſcribẽ-
dis orationibus deterrebant, vt qui vituperabilia
efficiebant. Theodoricus autem ſic ſe regaliter
gerebat, ſic vitam compoſuerat ſuam, vt mallet
illam ſtudioſorum literis celebrari.

§. XI.

In calamitate quiſque manſueſit.

ET Nabuchodonoſor, & Balthaſſar Ba-
bylonis conuocant ſapientes, ille de ſom-
nij interpretatione, hic ſolicitus de reſcripto
appoſito parieti. Nabuchodonoſor autem
Dan. 3. ait: *Niſi indicaueritis ſomnium, & con-* Dan. 3.
*iecturam eius, peribitis vos, & domus veſtræ pu-
blicabuntur.* Verum Balthaſſar in præſenti cap.

A 5. ait: *Quicumque legerit ſcripturam hanc, & interpretationem eius manifeſtam mihi fecerit, purpurâ veſtietur, &c.* Ille totus in denunciando ſupplicio, hic totus in denuntiando præmio; ille totus ferus, hic totus manſuetus. Et cur quando in Nabuchodonoſor tanta erat feritas, tanta manſuetudo in Balthaſſare apparebat? Nabuchodonoſor oblitus ſomnij nihil in ſe durum, nihil metuendum ſentiebat, Balthaſſar autem ad ſcripturæ adſpectum ingenti metu correptus, in maxima erat afflictione: & quis non amens in calamitate poſitus non manſueſcit?

4. Reg. 6. Rex Iſrael, 4. Reg. 6. maximo Syrorum cinctus exercitu, & ſe, & populum in ſumma fame videbat, & pro qua cilicio veſti- B tus Deo preces fundebat. Quid tunc? Ait textus: *Vidit omnis populus cilicium, quo veſtitus rex erat ad carnem intrinſecus. Et ait rex: Hæc mihi faciat Deus, & hæc addat, ſi ſteterit caput Eliſæi, &c.* Quid amentius? In cilicio, & fame poſitus adhuc efferatur, & mortem minatur prophetæ, non hoc faceret, niſi, qui amens, & ſtolidus eſſet.

Theod. Ait Theodoret. in Gloſſa: *Rex ſtolidus æmulatus patris, ac matris animum ſpirantem eadem, iuſſit amputari caput prophetæ, idque ſacco indutus, conſtituens ſoluere, & diſſipare horrendam illam, & ſtridentem nubem.* Expende illud, *idque ſacco indutus*, ſumma enim erat ſtoliditas, & hominis amentia; quod in C tanta afflictione, & calamitate, qua rex cilicio indutus erat, adhuc efferaſceret, & mortes minaretur, nec vllo modo miteſceret. Niſi enim maximè ſtolidus eſſet in calamitate tanta poſitus, potius ad manſuetudinem flecteretur.

3. Reg. 17. Quis ignoret Eliæ rigorem? Is 3. Reg. 17. ait: *Viuit Dominus, in cuius conſpectu ſto; ſi erit annis his ros, & pluuia niſi per os meum.* Hæc Elias dixit, & à Deo ductus ipſe eſt in torrentis cuiuſdam abſconditu, vbi carnibus paſcebatur à coruo, & de torrentis aqua bibebat: *Poſt dies autem ſiccatus eſt torrens, &c.* Et quando Deus prophetam duxerat ad torrentem, vt eius aquis ſuſtentaretur; cur permiſit torrentem ſiccari? Volebat equidem Deus, vt Elias in populum D miteſceret, & ideo curauit, vt & ipſe in eadem ſiccitatis, & famis afflictione verſaretur.

Chryſoſto. Ait D. Chryſoſtom. hom. de Elia: *Rem tamen moderatus Dominus ſic eſt, vt & prophetam ſimul veneraris videretur, & populi miſereretur. Et quid fecit? Prophetam vna cum populo punit, vt dum etiam ipſe in famis ſupplicio comprehenditur, aliquid miſericordiæ addiſcat.* Proh Dei ſapientiam! Vt miſericordiam prophetam doceret, in illum famis, & ſiccitatis calamitatem inuexit; niſi enim amens ſit, qui in calamitate, & afflictione eſt, neceſſum eſt, vt & in alios ipſe fiat manſuetior.

Dan. 5. Tunc ingreſſi omnes ſapientes regis non potuerunt, neque ſcriptuam legere, neque interpretatiõe indicare regi. Vnde rex Balthaſſar ſatis cõturbatus eſt, & vultus illius immutatus eſt: ſed & optimates eius turbabantur. Regina autem pro re, quæ acciderat regi, & optimatibus eius, domum conuiuij ingreſſa eſt, & proloquens ait, A Rex in æternum vive, non te conturbent cogitationes tuæ, neque facies tua immutetur. Eſt vir in regno tuo, qui ſpiritum Deorum ſanctorum habet in ſe, & in diebus patris tui ſcientia, & ſapientia inuentæ ſunt in eo, nam & rex Nabuchodonoſor pater tuus principem Magorum, incantatorum, Chaldæorum, & aruſpicum conſtituit eum: pater, inquam, tuus, ô rex: quia ſpiritus amplior, & pruden- B tia, intelligentiaque, interpretatio ſomniorum, & oſtenſio ſecretorũ, ac ſolutio ligatorum inuentæ ſunt in eo, hoc eſt, in Daniele; cui rex poſuit nomen Balthaſſar, nunc itaque Daniel vocetur, & interpretationem narrabit.

§. X.

Non parua fœlicitas Regiæ eſt in qua etiam expectari poteſt prudentia Reginæ.

C QVando vniuerſi hærent Babylonis ſapientes, & optimates turbantur, nec in tota Regia inuenitur, qui regem liberet ſolicitudine, nec vllum conſilium ſalutare ingerat. Ecce adeſt Regina, non alia, quàm Balthaſſaris mater, quæ vna regem docet, vt poſſit à ſolicitudine exire, ſi Danielem requirat. Ait enim: *Regina ingreſſa eſt, & proloquens ait: Rex in æternum viue, non te conturbent cogitationes tuæ. Eſt vir in regno tuo &c.* quid fœlicius? Non ſapientes, nõ optimates, ſed Regina ſola ſuggerit regi ſalutare conſilium, de quærendo Daniele habente Dei ſpiritum. Fallar, niſi hoc ad magnam fa- D miliarum fœlicitatem ſpectet, quod adſint illis adeo ſapientes, & prudentes matresfamilias. Quo referendum eſt illud Theodorici regis ad Tranſmundum etiam regem apud Caſſiod. 5. variar. 43. Caſſiod. *Quamuis à diuerſis regibus expetiti pro ſolidanda concordia, aut neptes dedimus, aut filias, Deo nobis inſpirante, coniunximus: nulli tamen æſtimamus nos aliquid ſimile contuliſſe, quã quod germanam noſtram, generis Amali ſingulare præconium, veſtrum fecimus eſſe coniugiũ: fœminam prudentiæ veſtræ parem, quæ non tantum reuerenda regno, quantum mirabilis poſſit eſſe conſilio.* Ecce tibi quid æſtimat Theodoricus in ſorore Tranſmundo nupta; vnum equidem E æſtimat in illa, pro quo ſibi debitorem adſtringere nititur Tranſmundum. Non quòd illi regiam vxorem dederit, hoc enim & dederat alijs plurimis; ſed quod illi dederat reginam, quæ poſſit illi eſſe à conſilijs. Id quod ad maximam fœlicitatem pertinebat Regiæ totius; & quod reges vniuerſi præ omnibus aliis dotibus deberent habere ſibi auſpicatiſſimũ. Poſtquam Abrahã cum vxore ſua peregrinatus eſt in Geraris Geneſ. 20. Gen. 20. *Miſit Abimelech rex Geraræ, & tulit Saram.* Vt eam vidit, captus eius pulchritudine, in coniugẽ ignorans accepit illã. Sed Sara eo tẽpore vetula

erat, ipſa enim cap. 18. audiens ab Angelis ſe ex vito concepturã, riſit, dicens, *poſtquam conſenui, &c.* Senex ergo Sara erat, & in ſene fœmina quid rex iucũditatis poterat inuenire, vt illam in coniugẽ acciperet? Crediderim regem ſapientiſſimum in Sara prudentiã, & ſapientiam maximã deprehẽdiſſe, ob quam ſibi illam amabat con-
Cat. Græ. iungere. Ait enim Aurhor Catenæ Græcæ: *Sed qua forma morata mulieris in ſenectute? Nempe qua gratia ſterilitatem natura emendauerat, eadem corporis vterem, velut aquila renouauerat. Quãquam & ipſe Abimelech vir alioqui iuſtus, ac pius, tametſi in ſua illa authoritate regia, multas ſibi puellas habere liceret, voluit tamen ex ea anu, quam prudentẽ ſimul & honeſtã reſciuerat, ſuſcipere liberos.* Sic prudẽs fœmina putabatur à ſapiente rege ſuæ auſpicata familiæ, vt præ hoc nihil æſtimet, quòd vetulam ducat. Nõ abſimi-
1. Reg. 25. lis Abimelecho Dauid, qui 1. Reg. 25. audita Nabalis morte; *miſit, & locutus eſt ad Abigail, vt ſumeret eã ſibi vxorem.* Et mirabar, quod homo fugitiuus, qui per auia, & deſerta loca degebat, poſſet cogitare nuptias ſibi: Vnde in Dauidis mentem hæ nuptiæ potuerunt venire? Sanè dum errabundus graditur Nabalis duritie offenſus properabat in hominẽ vecordem ſæuire; tunc Abigail vxor Nabalis obuiam venit Dauidi, illumque mirâ prudentiâ lenit, & facit eſſe ab homicidio ſecurum. Qua prudentia captus Dauid, vt primum reſciuit Abigailem viro carere, noluit ipſe carere conſortio fœminæ prudẽtiſſi-
Lyra. mæ. Ait Lyra: *Locutus eſt Dauid ad Abigail, vt ſumeret eam ſibi vxorem, quia ſciebat eam eſſe pulchram, & prudentem.* Nec poſſet homo in regnum deſtinatus euidentius venientis fœlicitatis accipere auſpicium, quàm ſi prudentiſſimam illam fœminam ſibi adiungeret.

§. XI.

Regina mater filio ſalutaris rara.

INter turbatos optimates, ſapientes hærentes, regem vna mater Regina confortare dicitur; *Regina*, inquit, *ingreſſa eſt*, & hæc ſolicito filio viam aperit, qua poſſet ponere ſolicitudinem, ſi Danielem perquirat. Et quidem notanter hoc debet animaduerti in hac regina, quæ mater regis erat, & filio dedit ſalutare cõſilium. Rarum enim eſt, & pene inauditum quod Regina mater ſit ſalutaris filio. Id vt rarum, ſic in
Caſſ. 11. Amaleſuinta extollit Caſſiod. 11. Var. 1. *Quid tale antiquitas honora promeruit? Placidiam mũdi opinione celebratam, principum, proſapia glorioſam purpurato filio ſtuduiſſe percepimus, cuius dum remiſſe adminiſtrat imperium, indecenter cognoſcitur imminutum. Nurũ denique ſibi amiſſione Illyrici comparauit, factaque eſt coniunctio regnantis, diuiſio dolenda prouincijs. Militẽ quoque nimia quiete diſſoluit. Pertulit à matre protectus, qua vix pati potuit deſtitutus. Sub hac autem domina quã tot reges habuit, quot parentes, noſter exercitus terret externos, &c.* Qua oratione multus eſt Caſſiodorus in recenſendis bonis, quæ à tanta matre in regem filium profecta ſunt, quæ à cantatiſſimis alijs matribus non receperunt reges alij. Expendendum enim

A eſt illud: *Pertulit à matre protectus, qua vix pati potuit deſtitutus.* Quæ ſententia, & vere, & ſapienter dici poteſt, de omnibus regibus, & principibus, qui ſub matrum vixerunt diſciplina. Et quis à matre protectus non pertulit, quæ vix pati poſſet deſtitutus? Hinc non paruã lucem capit locus Prouerb. cap. 3. vbi Salomon Prou. 3.
inquit: *Nam & ego filius fui patris mei, tenellus, & vnigenitus coram matre mea.* Hebraice autem dicit: *tener, & vnicus in faciebus matris.* At 1. Paralip. 3. numerantur tres alij filij, quos cum Salomone genuerat ſibi Dauid ex Berſabeth. Quos omnes eorum fuiſſe veros, & naturales filios tradit, & certior, & communiter ſententia, quam late tractat noſter Salazar ad locum
B Prouerbiorum. Cum ergo plures fuerint Dauidi filij ex Salomonis matre, cur Salomon ſe dicit & vnigenitũ, & vnicum filium coram matre ſua? Equidem non ſolùm reſpectu propriorum fratrũ, ſed reſpectu omniũ aliorum hominũ principũ ipſe Salomon erat vnicus corã matre ſua, vt qui de matris protectione habuit regnũ, & in eo fuit ſtabilitus. Vide vniuerſos regum libros, & vnicus inuenietur Salomon, qui à matre protectus non paſſus ſit, quanta poſſet pati deſtitutus.

§. XII.

C

Vna fœmina ſobria multum excedit fortiſſimos, & ſapientiſſimos viros deditos compotationibus, & conuiuijs.

NOn otioſe dicitur regina hæc, non eſſe inter regis conuiuas, ſed à foris veniſſe. Ait enim: *Regina autem, pro re quæ acciderat regi, & optimatibus eius, domũ conuiuij ingreſſa eſt.* Non ipſa aderat conuiuio, nec compotationibus interetat, ſed audito, quod conuiuis acciderat, venit ad domum conuiuij, & Regem allocuta, de
D requirendo Daniele conſilium dedit. Et cur hæc præ alijs omnibus inuenta eſt ſapientior, quando ibi erant ſapientiſſimi, & fortiſſimi Babyloniorum? Sapientes illi, & optimates illi, & conuiuio, & compotationibus intenti erant, vna hæc Regina aberat à conuiuio, & ideo vna hæc omnes illos excedit in ſapientia, quando vel fœmina ſobria ſe ſe extollit ſuper omnes viros, & fortiſſimos, & ſapientiſſimos, ſi conuiuijs, & compotationibus ſe dedant. Dux ille Holofernis, poſt viſum eius cadauer Iudith. 14. exclamauit, dicens: Iudith. 14.
Vna mulier Hebræa fecit confuſionem in domo regis Nabuchodonoſer, ecce enim Holofernes iacet in terra, & caput eius non eſt in illo. Sed vnde vna
E mulier eluſit fortiſſimos, & validiſſimos virorũ exercitus? Ait cap. 13. *Erant omnes fatigati* Idẽ c. 13.
à vino. Omnes conuiuiis, & compotationibus vacabant, vna Iudith abſtinebat, ne miremur, quod vna mulier ſobria exercitus vitorum bibentium ſuperare valeat. Ait D. Amb. Ambr.
lib. de viduis: *Haud difficile ebrios exercitus vnius mulieris ſobrietas, & vincere potuit, & eludere. Nec dextera tantum hoc opus, ſed maiora trophæa ſapientiæ. Nam manu ſolum Holofernem vicit, conſilio autem omnium hoſtium vicit exercitum. Suſpenſo Holofernis capite, quod virorum non potuit excogi-*

tare conſilium, ſuerũ erexit animos, hoſtium preſſit. Quid pulchrius? Sed adhuc in eandem apparet idem Ambroſ. luculentior, dum ait epiſt. 81. *Iudith ſolo titulo ſobrietatis deſperatum lacertis virilibus reportauit triumphum. Exemplũ euidens, quod & illum terribilem populis bellatorem virum luxuria ſua emolliuit, & hanc fœminam temperantia cibi fortiorem viris fecit. Non hic in ſenſu ſuo victa eſt natura, ſed in cibo ſuo victa eſt, & regem ſuperbum ſuis inclinauit ieiuniis.* Ea eſt ſobrietas, quæ vel fœminas faciat ſuperiores multo euadere viris. Hinc regina Æſter congreſſura cum rege Aſſuero, & cum Amani aſtutia ait cap. 4. ad Populares ſuos: *Non comedatis, & non bibatis tribus diebus, & tribus noctibus; & ego cum ancillis meis ſimiliter ieiunabo.* Hæc faciebat Æſter, inſuper cap. 5. coram rege ſtans ait: *Veniat rex, & Aman ad conuiuium, quod paraui ei.* Quia ieiunat, & regi, & Amano parat conuiuia, vt ſic vtrumque faciliùs vincat, certum enim eſt, quòd ſi viri vacent cõuiuiis, facilè vel ab vna muliere ſobria ſuperabuntur. Ad hæc D. Ambroſ. lib. de Elia, & ieiun. *Itaque illa quæ triduo ieiunauit continuò, plus placuit, & vindictam retulit. Aman autem dum ſe regali iactat conuiuio, inter ipſa vina pœnam ſuæ ebrietatis exſoluit. Eſt ergo ieiunium reconciliationis ſacrificium, virtutis incrementũ, quod fecit etiam fœminas fortiores augmento gratiæ.* Non eſt fortitudo, non eſt ſapientia inter fercula, da mihi ſobriam fœminam vel vnam, & ipſa ſapientiſſimos quouſque, & fortiſſimos vincat.

Dan. 5. Igitur introductus eſt Daniel coram rege. Ad quem præfatus rex, ait: Tu es ne Daniel de filiis captiuitatis Iudæ, quem adduxit rex pater meus de Iudæa? Audiui de te, quoniam ſpiritum Deorũ habeas; & ſcientia, & intelligentia, ac ſapientia ampliores inuentæ ſunt in te. Et nunc introgreſſi ſunt in conſpectu meo ſapientes magi, vt ſcripturam hanc legerent, & interpretationem eius indicarent mihi, & nequiuerunt ſenſum ſermonis huius edicere. Porrò ego audiui de te, quòd poſſis obſcura interpretari, & ligata diſſoluere. Si ergo vales ſcripturam legere, & interpretationem eius indicare mihi, purpura veſtieris, & torquem auream circa collum tuum habebis, & tertius in regno meo princeps eris.

§. XIII.

Quàm cito diſparet à mundialibus Regis, quiſquis in virtute, & veritate ambulat.

FALLAR ſi quis Babylone fuerat notior Daniele, ipſe enim erat princeps aruſpicum, & magorum à Balthaſſaris parentibus conſtitutus, ipſe in palatio die ac nocte verſabatur totius imperij negotia adminiſtrans. Iſte ergo tãtus in Regia, tam notus, tam familiaris regibus, nunc à nullo palatino noſcitur, niſi ab anu quadam regina, & ab ipſo rege adeò ignoratur, vt introductus coram rege audiat ab illo: *Tu es Daniel de filiis captiuitatis Iudæ, quem adduxit pater meus de Iudæa?* Et qualiter rex potuit virum adeò parenti familiarem & notum ſic ignorare? Sanè vir virtutis & veritatis non potuit permanere in aula impietatis, ſed inde neceſſariò erat exturbandus. [*Theodor.*] Ait enim Theodor. *Videtur rex præ multa impietate, poſt patris obitum, Danielis conſuetudinem fugiſſe; quare ſtatim terrore perculſus Magos quidem vocat, ſed Prophetæ memoriam etiam ab animo abiecerat.* Non manet in mundiali regum animo memoria viri, qui pro veritate, & virtute ſtare ſoleat. Illi præſto ſunt, & frequentes in memoria principum, qui ad eorum corda loquũtur, nec quid ſincerum, & virtutem halans annuntiant. Accipe ex 1. Reg. 16. [*1. Reg. 16.*] non abſimile quid in Saule, de quo dicitur: *Miſit Saul ad Iſai dicens, ſtet Dauid in conſpectu meo: inuenit enim gratiã in oculis meis. Igitur quandocumque ſpiritus Domini malus arripiebat Saul, Dauid tollebat citharam, & percutiebat manu ſua, & refocillabatur Saul, & leuius habebat, recedebat enim ab eo ſpiritus malus.* Ecce tibi Dauid, vt gratus eſt Sauli, vt illum citharæ dulcedine leuat à nequam ſpiritu. Sed non multum poſt congreſſurus cum Philiſthæo, coram rege ſtat, & rex non agnoſcit illum cap. 17. *Eo tempore, quo viderat Saul Dauid egredientem contra Philiſthæum, ait ad Abner principem militiæ, De qua ſtirpe deſcendit hic adoleſcens? Dixitque Abner, viuit anima tua, rex, ſi noui. Et ait rex, interroga tu, cuius filius ſit iſte puer.* Vnde tanta ignorantia de Dauide ſic potuit implere Saulem? Nonne Dauid apud illum fuerat, regi notiſſimus, & gratiſſimus? Nonne ſæpiùs regem à malo ſpiritu curarat? Cur ergo modò ſic ignorat puerum? Non placet D. Auguſtini [*D. Aug.*] ſententia, quæ ſupponit primò Dauidem imberbem aſtitiſſe regi, poſtea barbatum veniſſe, & barbæ cauſa tantam illi fuiſſe mutationem vultus, vt vel ab amico, & fratre potuiſſet non agnoſci. Quin potiùs crediderim Dauidem imberbem adhuc fuiſſe, cùm pugnaturus venit cum Philiſthæo, vnde à Saule reiiciebatur dicente, *Nõ vales reſiſtere Philiſthæo huic, quia puer es:* Nec reiiceretur vt puer, qui adeo barbatus eſſet. Quæ ergo alia cauſa excogitari poteſt, cur Dauid intra tam paucos dies penitus ignoraretur à rege, cui & gratus, & officioſus fuerat? Ego cauſam euidentiſſimam inuenio petitam ex officio præſtito à Dauide regi, nimirum; *Dauid tollebat citharam, & percutiebat manu ſua, & refocillabatur Saul, recedebat enim ab eo ſpiritus malus.* Quid plura? Vbi Dauid à Regia ſpiritum malum abigebat, & voce ſua non permittebat durare in rege; ſpiritum malitiæ, ſpiritum mendacij, non miror, quòd à palatio excedat, & quod nec in memoria regis, nec in memoria palatinorum permaneat. Ille enim, & permanet, & ſeneſcit apud mundiales principes, qui ea ſolùm loquitur, quæ ſunt cordi eis. Vnde 3. Reg. 13. dicitur: [*3. Reg. 13.*] *Propheta autem quidam ſenex habitabat in Bethel;* vbi ne miremur, quòd in Bethel, qui

loeus ad Ieroboan regem pertinebat, dicator propheta aliquis ſenuiſſe: quis iſte fuerit, explicat Ioſephus lib. 8. Antiqu. cap. 9. *Erat in ciuitate ſenior quidam malignus homo, falſuſque propheta; quem Ieroboan magnis ſtudiis honorabat, eum eo dicente quæ illi grata forent, crebro deciperetur.* Ecce tibi, qui ſeoeſcant apud ptincipes, & qui illis ſunt in hooore, ab eiſque multa ſuſcipiunt, nimirum qui dicunt ea, quæ grata ſunt regibus, illos paſſim decipientes.

Ioſeph. 9. Antiq.

§. XIV.

Affulgeat priùs in cordibus noſtris diuinus ſpiritus, neceſſum eſt, vt ea percipere poſſimus, quæ ad cœleſtia ſpectant.

SApienter tex barbarus in Daniele putat poſſe eſſe ſapientiam, & intelligentiam ad petcipienda ea quæ ad ſalutem ſpectant, ex eo quòd illum diuino ſpiritu afflatū credit. Quippe ait: *Audiui de te, quoniam ſpiritum Deorum habes, & ſcientia, & intelligentia, ac ſapientia ampliores inuenta ſunt in te.* Et quidem vanè ſperaretut intelligentia poſſe inuenire in aliquo ad percipienda ſalutaria myſteria, niſi in illo diuini ſpiritus affulſio præceſſerit. Nullus homo licèt incultiſſimâ educatus patriâ, licèt inter ſapientiſſimos altus præceptores, percipiet ea quæ ſalutis ſunt, quantumuis præ oculis videātur eſſe, niſi de diuini ſpiritus radio præfulgenti. Quò ſpectat illud Oſeæ cap. 2. dicentis: *Et loquar ad cor eius, & dabo illi vinitores eius ex eodem loco, & vallem Achor ad aperiendam ſpem.* Ecce tibi quanta promittit Deus ſe daturum populo ſuo, vt erigatur in ſalutis ſpem. Promittit illi vinitores ex eodem loco, hoc eſt, præceptores ex cultiſſima Republica Ieroſolymitana ortos, inſuper promittit vallem Achor, nimirū totam illam tragœdiam ex cap. 7. Ioſue petitā, vbi Achar propter anathematis furtum cum omoi ſua familia, iubente Deo interfectus eſt. Quid clarius ad oſtendeodas peccatorum pœnas? Hinc voces fidelis populi, illinc Acharis ſupplicium ob oculos pooitur, & nihilominns vt hęc intelligeotiam ſalutis ingerere poſſint, prius illud præmittitut, nimirum, *loquar ad cor eius.* Niſi enim de ſpiritu diuino pulſante, & illuminante corda veniat, nec voces fidelium, nec ſupplicia peccatorum intelligentiam ſalutis cauſare poſſent. Ait D. Cyril. Alex. ibi: *Perpende autem quomodo non prius data ſit ad aperiendam intelligentiam eius vallis Achor, quam loqueretur ad cor eius: nec enim diuina præcepta Iudæorum populus intelligeret, nec in typis Chriſti myſterium aſpexiſſet, niſi vt nos, qui credidimus, communione Spiritus Sancti auctus, & ſuperna illuminatione dignatus fuiſſet.* Eoidentiſſima repræſentatio erat vallis Achor, vt aperiret iotelligentiam eorū, quæ peccatores expectant, & tamen tota illius vallis tragœdia non profuit niſi iis, quorum corda Spiritus Sancti illuminatio tetigit. Vanus eſt, qui intelligentiam ſalutarem requirit in eo, qui non diuini ſpiritus radiis ducitur, ſed maligni ſpiritus tenebris Syriæ rex cùm multa aduerſus Iſraëlitas cogitaret, omnia expenebatur regi Iſraëlis patere, vnde perſuaſſus eſt, in ſeruis intimis ſuis aliquem proditorem eſſe, qui reuelabat hoſtibus ſui cordis ſecreta. Sed admonitus fuit id non perueniſſe à proditore aliquo Syro, ſed à Propheta Eliſæo, qoi omnia abtruſa callens, illa ſuo manifeſtabat tegi. Quid tunc Syrus? Ait 4. Reg. 6. *Ite, & videte vbi ſit Eliſæus, vt mittam & capiam eum.* Præclarè huius regis ſtultitiam deprehendit Chryſoſtomus, quod credens omnia patere Eliſæo, nihilominus iubet requirere de eo, vt iret ad illum comprehendendum. Si tua illi conſilia patefacta vides, cur non vides hoc etiam conſilium de eo comprehendendo fore, vt illi patefieret, & abſcederet? Sed mihi credite, qui non diuino, ſed nequam ſpiritu mouentur, in re ſalotis, & ad Deum pertinenti nullam habent intelligentiam. Ait ſapiēter in præſenti Carthuſianus. *Si rex Syriæ credidit Eliſæum cognoſcere omnia verba à ſe etiam in conclaui prolata, fruſtra miſit ad inquirendum vbi eſſet, cum Eliſæus interim, ſi vellet, fugere poſſet, ſed tanta eſt excæcatio impiorū, vt cum vnū credant, atque conſiderent, non conſiderent aliud, quòd ex illo eſt conſequens, ſicut Herodes credidit puerum ſibi à Magis denuntiatum eſſe Chriſtum in lege, & Prophetis promiſſum, & tamen miſit ad occidendum eum.* Etiam quæ in ptomptu ſunt, & euidenti educi poſſunt ſequela, ſi ad Dei negotiumm ſpectant, minimè intelliguntur ab iis, qui ſpiritu nequam mouentur. De ſolo enim Spiritus Sancti radio venit, quod quis habeat intelligentiam, per quam illuminetut circa ſaluti ſuæ cooducentia.

Oſeæ 2. *D. Cyril.* *4. Reg. 6.* *Carthuſ.*

Dan. 4. Ad quæ reſpondens Daniel, ait coram rege; Munera tua ſint tibi, & dona domus tuæ alteri da; ſcripturam autem legam tibi, rex, & interpretationem eius oſtēdam tibi. O rex, Deus altiſſimus regnū, & magnificentiam, & gloriam, & honorem dedit Nabuchodonoſor patri tuo. Et propter magnificentiam, quam dederat ei, vniuerſi populi, tribus, & linguæ, tremebant, & metuebant eum; quos volebat, interficiebat; & quos volebat, percutiebat; & quos volebat, exaltabat, & quos volebat humiliabat. Quando autem eleuatum eſt cor eius, & ſpiritus illius obfirmatus eſt ad ſuperbiam, depoſitus eſt de ſolio regni ſui, & gloria eius ablata eſt; & à filiis hominum eiectus eſt; ſed & cor, &c.

§. XV.

Ille diuinis percipiendis aptatur, qui mundialia deſpicit.

PRomittit Daoiel abſtruſa ſcripturæ illius myſteria à ſe manifeſtanda, & prorſus pandenda, ſed priùs munera contemnit regia. Quippe ait: *Munera tua tibi ſint, ſcripturam autem tibi legā, rex.* De tegij muneris cōtēptu ſcripturæ myſteriis enodandis accedit, maximè enim ap-

tatur diuinis percipiendis, qui mundialia contemnit. De Eliſæo arcana hominum percipienti, quæ patent ſoli Deo dicebant homines Syri ſuo regi 4. Reg. 6. *Eliſæus Propheta, qui eſt in Iſrael, indicat regi Iſrael omnia verba, quæcumque locutus fueris in conclaui tuo. Dixitque eis, ite, & videte, vbi ſit, vt mittam, & capiam eum. Annuntiaueruntque ei dicentes: Ecce in Dothaim.* Et quidem Dothaim idem eſt Philoni, quod *derelictio ſufficiens*, in quo oſtenditur, quàm omnia inferiora derelinquebat Eliſæus, vt auris diuinis potiretur. Ad hæc Diu. Chryſoſt. hom. de Elyſæo, & Syris, ait: *Nullus te, inquiunt, detulit, nullus tua conſilia denudauit: ſed eſt in iſtis propheta ſanctiſſimus, qui ſi quid cogitas, nouit, qui ſi quid loqueris, ſcit, & quæcumque occultè diſpoſueris, recognoſcit. Idem illis totum retulit; idem quod diſpoſueras, indicauit. Sedebat namque Eliſæus in monte altior mundo, propior cœlo. Sedebat, inquam, in edito iacentia infra ſe deſpiciens, ſuperna iam deuotus attendens: nec humano colloquio deditus, qui per precum colloquia Deo ſuerat copulatus.* Quid non attingat diuinum, qui ſic ſuprà omnia mundialia effertur? Qui altior mundo ſedet, qui omnia inferiora deſpicit, iam diuinæ intelligentiæ æmulus omnia perſpicit. Minimè enim cœleſtibus percipiendis te aptatum putes, niſi te abſtraxeris bonis, quæ ſunt in mundo. Quo ſpectans clamabat Dominus Cant. 1. *Aperi mihi ſoror mea, amica mea, columba mea.* Circa quæ verba eleganter Diu. Ambr. fatur lib. de Iſaac cap. 6. *Aperi, inquit, mihi, noli aperire aduerſario, ſed extraneis claude, ſæculo claude; neque ipſa foras ad illa materialia prodeas, neque euum relinquas lumen, & alienum requiras: quia materiale lumen tenebroſam infundit caliginem, vt non videatur lumen vera gloriæ.* Quidquid ſplendeſcit in argento, quidquid in auro rutilat, quidquid in mundialibus bonis lucidum eſt, tenebroſam infundit caliginem; claudendus omnino animus eſt, ne quid ex mundialibus guſtet, & tunc fœliciter diuinis aperitur. Huc adeſt Abacuc cap. 2. inquiens: *Super cuſtodiam meam ſtabo, & figam gradum ſuper munitionem. Et contemplabor, vt videam, quid loquatur mihi.* Paulò aliter Græcus: *Super cuſtodia mea ſtabo, & aſcendam ſuper petram, & contemplabor, vt videam, quid loquatur in me.* Ecce tibi antequam oculos ad diuina percipienda ſuſtollat, quanta cura & diligentia ſeſe expedit inferioribus his, & mundialibus. Prius inferiora contemnens altiſſimam petram ſcandit, ibique mundo altior, cœleſtibus percipiendis ſe aptat. Ait enim Diu. Cyril. Alex. ibi: *Sanctis quippe ſolemne fuit, & ſi oracula à Deo percipere, futurorumque notitias ſuſcipere vellent, curas, & ſollicitudines huius vitæ ab animo remouere quàm longiſſimè: atque eo ita vacuo, & cuſtodito velut in ſpeculam, & petram ad eorum conſiderationem emicare, quæ illis ſcientiarum Dominus aperire vellet. Depreſſam enim, & deiectam mentem odit: corda verò terrenis negotiis, & temporaneis cupiditatibus altiora, & in ſublime volantia quærit.* Non eſt illius diuina oracula percipere, qui totus reptat, vt caduca hæc, & inferiora capiat. Iis te altiorem, & ſuperiorem oſtende, ſi velis tibi aliquid diuinum appropinquare. Exod. cap. 19.

4. Reg. 6.

Chryſoſt.

Cant. 1.

Abacuc.

D. Cyril.

A *Totus autem mons Sinai fumabat, eo quod deſcendiſſet Dominus Deus ſuper eum in igne.* Expende ſuper quos deſcendat Dominus, nimirum ſuper altiſſimos montes, hoc eſt, ſuper eos qui ad alta ſublati, inferiora mundialium bona nec amant attingere. Quod expendens D. Cyrillus Alex. lib. 7 de adorat. ait: *Igitur quod in monte deſcendit Deus, ſignum perſpicuum eſſe poterit, non illum ad mentes abiectiſſimas venire: neque cum illis habitare ſolere, qui terrenos, & humi abiectos animos habeant: ſed cum eo cuius animus in ſublime conſcendat, & quaſi verticem excelſum tenens humana deſpiciat; & ea ſola, quæ* B *Deo ſunt, ſpectet.* Sic ibi oſtenditur aptus Deo excipiendo, qui ſe prorſus ſubtrahit creaturis.

Exod. 19.

D. Cyril.

§. XVI.

Perfecti hominis ingenium illud eſt, vt ſuum æſtimet lucrum, quod aliis tribuitur.

Ecce in Daniele vox hominis perfectiſſimi, nimirum Regi dicit, *dona domus tua alteri da*, tantum abeſt vt cæteris inuideat, quin potiùs proprio deputet lucro, quòd alter accipiat. C Hoc vt ingenium eſt hominis perfectiſſimi, ſic raro viſitur in hoc ſæculo, videbitur planè in terra viuentium, in fœlicitate ſeculi futuri. Quo reſpiciens aiebat D. Iob cap. 3. *Paruus, & magnus ibi ſunt, & ſeruus liber à Domino ſuo.* Et mirabar, quòd in futuro regno, vbi tranquillitas ſumma, vbi nullus locus inuidiæ, nullus triſtitiæ, dicantur nihilominus ibi eſſe parui, & magni. Vbi ergo differentia eſt parui, & magni, quî fieri poteſt vt parui non afficiantur ad maiorum dignitates? Quis tollet à paruis illis deſideria maioritatis, & inde ortam triſtitiam, ſi non adipiſcantur quæ concupiſcunt? Equidem ibi parui ſunt, ſed qui perfectiſſimam hominis rationem poſſideant; ex quo euenit, quod non inui- D deant, ſed ſuum lucrum reputent, quidquid in aliis magnum exiſtere vident. Ad hæc D. Greg. lib. 4. Moral. cap. 31. *Quia in hac vita nobis eſt diſcretio operum, erit in illa diſcretio dignitatum: vt quo hic alius alium ſuperat merito, illic alius alium retributione tranſcendat. Vnde ait: In domo Patris mei manſiones multæ ſunt. Sed in eiſdem multis manſionibus erit ipſa retributionum diuerſitas concors: quia tanta vis amoris in illa pace nos ſociat, vt quod in ſe quiſque non acceperit, hoc ſe accepiſſe in alio exultet.* Quid perfectius? Fallar, ſi hominis perfectio vltra poſſit aſcendere, quàm quod eo charitatis perueniat, vt ſibi acceptum tribuat, quod in alio videt, E & quaſi de proprio ſic lætetur de fratris lucro. Quod vt maximum eſt, ſicut in hoc ſæculo raro reperitur, reperietur in patria. Ex quo Diuus Ephræm lib. de Timore Dei, monet: *Promotioni fratrum ne inuideas. Ait enim Scriptura 3. Ioann. 1. Maius gaudium non habeo, quàm vt audiam filios meos in veritate ambulare.* Quicquid in aliis videbat profectum, id ſui gaudium putabat vir diuinus. Quò ſpectans illa Cantic. 1. aiebat: *Exultabimus, & lætabimur in te:* non ſolùm de ſua, ſed de omnium aliorum lætitia, quaſi de propria gratulatur ſibi. Quocirca aiebat Diuus Philippus Abbas

Iob 3.

D. Greg.

D. Ephr.

Phil. Ab. lib. 1. in Cant. cap. 15. *Tantus eius amor amulam, vel pellicem non veretur, nec damnum ſuum putat, ſi ad amandum illum altera prouocetur.* Merito perfecta Dei ſponſa non damnum, ſed lucrum ſuum æſtimat, quod boni in aliis erga *ad Phil. 4.* Deum intuetur. Vnde Paulus ad Philippenſ. cap. 4. *Itaque fratres mei chariſſimi, & deſideratiſſimi, gaudium meum, & corona mea.* Et cur illos vocat gaudium ſuum, & coronam ſuam, niſi quia, quod ipſi gaudent, in Domino, & coronantur ſuum depotat? Quo ſpiritu D. Bern. in Apollog. ad Guillelmum om- *Guillelm.* nium ſacrorum ordinum virtutes, in ſua numerare non refugit. Quippè ait: *Denique requiratur etiam à me, cur eum omnes ordines laudem,* B *omnes non teneo. Laudo enim omnes, & diligo, vbi piè viuitur in Eccleſia. Vnum opere teneo, cæteres charitate. Faciet autem charitas, vt ne illorum quidem fructu frauder, quorum inſtituta non ſequor. Plus aliquid dicam. Tu tibi caute age. Poteſt autem contingere, quia tu fruſtra laboraueris, vt autem ego fruſtra diligam bonum, quod operaris, fieri non poteſt.* Quid ſapientius? Id quod Bern. dicit de virtotibus ſacrorum ordinum, puta dictum de omnibus bonis, quæ apparent in proximis, in quibus dũtu per charitatem gaudes, quaſi in propriis, eorum tenes lucrum apud Dominum; & quod fortè perdit poſſeſſor, tu integrum cuſtodis. C

§. XVII.

Odioſum facinus Deo, in quo non ratio viget, ſed affectuum impetus.

INdè incipit Daniel oſtendere, quæ erãt Deo odioſa in Nabuchodonoſore, nimirum, *quos volebat interficiebat, quos volebat, exaltabat, & quos volebat, humiliabat.* Nec in exaltatione, neque in humiliatione ſubiectorum ratione aliqua ferebatur, ſed ſolo impetu voluntatis. Quid turpius in homine? Quid magis Deo odioſum? D Sanè omne deſpi it Deus, imò odit facinus, in quo non ratio præualet, ſed impetus voluntatis. *Marc. 1.* Marcus cap. 1. dicit de Ioanne: *Egrediebatur ad eum omnis Iudea regio, & Ieroſolymita vniuerſi, & baptizabantur ab illo in Iordanis flumine.* Et quod mirere magis, ait etiam de illo Matth. ca 3. *Videns autem multos Phariſæorum, & Sadducæorum venientes ad baptiſmum ſuum, dixit eis, Progenies viperarum, &c.* Omnis Ieroſolymæ nobilitas egrediebatur ad Ioanoem, eius baptiſmum ſuſcipiens, & Ioãnes ſic dure illos accipit, vt viperas, ſerpentéſque vocet. Cur Ioannes ſic odiſti eos, qui tam deuote tuo ſe ſubmittunt lauacro? Non miror, quòd oderit illos Ioannes, E quando videbat illos venire irrationali quodam impetu, non ductu rationis agitati. Et ideò poſt *Ioan. 1.* baptiſma ſuſceptum ait Ioannis cap. 1. *Miſerunt Iudæi ab Ieroſolymis ſacerdotes & Leuitas, vt interrogarent Ioannem, tu quis es? Quid ergo baptizas, ſi non eſt Chriſtus, neque Elias, neque Propheta?* Ecce quando interrogant, quando examinant baptiſma Ioannis, quando iam omnes illud ſuſceperant, vt pateat, quàm cæco impetu, & ſine vllo rationis ductu ad illud acceſſerint ne miremur, quòd inde indignationem incurrant. *Chryſoſt.* Pulchrè D. Chryſoſt. hom. 15. ibi: *Qui ex ci-* A *uitatibus ad Ioannem confluxerant, qui propria damnarant peccata, qui baptizati erant, poſt baptiſma mittunt, qui Ioannem interrogent, Tu quis es? Certè genimina viperarum, & ſerpentes, vel ſi quid his grauius generatio mala, & adultera, & peruerſa, poſt baptiſma Baptiſtam interrogas, & percontaris? Quid hac ſtultitia ſtultius? Quomodo eum conueniſtis? Quomodo peccata veſtra confeſſi eſtis? Quomodo ad baptiſma cucurriſtis? Hæc omnia à vobis temerè, & ſine ratione facta ſunt, cum neque principium, neque fundamentum intelligatis.* Vipera eſt, ſerpens eſt ille, quem non ratio, ſed temeritas rapit voluntatis, tunc equidem euidentiùs oſtenderunt Ieroſolymitani princi- B pes, quàm beſtialiter egerent, quàm inſtar ſerpentium reptarent, cum ſine examine, ſine ductu rationis, ſed ſolo impetu tanta faciũt propter Ioannem ad ripam Iordanis. Et cur non offendant, qui nulla ratione ducuntur; quando multũ placet, qui in ſuis ſemper nititur ratione? Chananæa illa fœmina dum ſe à Ieſu repulſam tanquam canem ſentiebat; ſic inſtat Matth. 15. *Matth. 15.* *Etiam Domine, nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorũ. Tunc reſpondens Ieſus, ait illi, O mulier magna eſt fides tua.* Quid miratur in hac muliere Dominus, quid in illa laudat? An adeò mirabile, & laudabile eſt? quod mater pro filia quærat Saluatorem? Quæ C mater pro filio infirmanti, & precibus, & nummis, & ſolicitudine nõ quærit curatorem? Quid ergo in hac peculiariter laudabile? Id crediderim præcipuè placuiſſe in hac fœmina, quod ratione præmiſſa filiæ curationem extorquet. Ait Chryſoſt. hom. 17. ex variis in Matth. *Chryſoſt.* *Propterea, inquit Deus, laudo conſtantiam eius, laudo fidem, quia iniuriata permanſit, & ratione extorſit.* Meritò placet mulier, quæ vel ad ſalutem filiæ obtinendam præmittit Domino rationem. A qua vt abhorruit Herodias, ſic iuſtiſſimam Dei incurrit indignationem. Ait enim ad Herodem Matth. *Matth. 14.* 14. *Volo, vt des mihi in diſco caput Ioannis Baptiſtæ.* Expende illud *volo*, & expaueſce potentium D tribunalia, in quibus, nõ ratio aliqua, ſed voluntas proponitur. Ibi D. Chryſoſt. hom. 49. *Chryſoſt.* *Vides impudentiã puellæ, vides à diabolo penitus ipſam detineri? Nec cauſam petitionis vllam affert, ſed abſque ratione alienum calamitatibus honorare contendit.* Non mulier, ſed diabolus erat, quæ nulla ratione, ſed ſolo voluntatis impetu ferebatur in Ioannis deſtructionem.

Dan. 5. Tu quoque filius eius Balthaſſar, non humiliaſti cor tuum, cum ſcires, hæc omnia, ſed aduerſus dominatorem cœli eleuatus es, &c.

E Ideò à Deo miſſus eſt articul9 manus, qui ſcripſit hoc, quòd exaratũ eſt. Hęc eſt autẽ ſcriptura, quæ digeſta eſt: MANE, THECEL, PHARES. Et hæc interpretatio ſermonis: MANE, numerauit Deus regnũ tuũ, & compleuit illud. THECEL: appenſus es in ſtatera, & inuẽtus es minùs habens. PHARES: diuiſũ eſt regnũ tuũ, & datũ eſt Medis, & Perſis. Tũc iubẽte rege indut9 eſt Daniel purpura, & circũdata

Digitized by Google

A eſt torques aurea collo eius, & prædicatum eſt de eo, quod haberet poteſtatem tertius in regno. Eadem nocte interfectus eſt Balthaſſar rex Chaldæorum. Et Darius Medus ſucceſſit, &c.

§. XVIII.

Vnde ſacrilegium, inde firmiſsima gignitur pœnæ ſententia.

B CVM dicitur manus articulus *ſcripſiſſe hoc quod exaratum eſt*, Albertus Magnus & Carthuſianus non ad ſimplicem ſcripturã, quæ cũ atramento fit, referunt, ſed ad eam ſcripturã quæ per ſciſſionem, qualis excauatis lapidibus ſolet fieri. Et quidem manus illa non colorans, ſed excauans lapides apparebat è pariete egreſſu cænaculi, in quo ſacris prophanatis vaſis peragebatur tantum nefas. Et quas pœnas non parturiat tam nefarij facinoris arena? Noranter dicebat Arabicus Alexandrious; *Egreßi ſunt digiti manuum è pariete contra lucernam ſuper caliee.* Reponebantur vaſa ſacra prophanata in abace aliqua conſtituta è regione diſcumbentium. Quid tunc? Qui ſupereminebant lapides parietis iis vaſis, & calicibus, ab illa manu excauari cæperunt, & haod facilè delebilem præſentibus ſententiam proferre. Sic indelebiles pœnæ notæ excudi ſolent ibi, vbi culpæ ſuos accipiunt progreſſus. Ait Ieremias cap. 17. *Peccatum Iudæ ſcriptum eſt ſtylo ferreo, vngue adamantino, exaratum ſuper latitudinem cordis.* Sunt, qui in præſenti non ſolùm peccatum Iudæorum, ſed & apertiſſimas pænarum meritarum notas ſculptas velint in cuiuſcumque eorum pectore. Et fallar, ſi ſint marmores clariorem in ſe & diuturniorem ſeiſſam, & inſculptã referentes ſcripturam, quam Iudæorum pectora & nefandiſſimi ſceleris ſui, & luctuoſiſſimi ſupplicij notas referunt. Et hæ notæ meritò ſculptæ ſunt non in alio marmore, quàm in Iudæorum pectore; ipſa enim officina nefariſſimi operis, debet & funeſtam oſtendere pœnæ ſententiam. Aiebat enim ad hæc S. Ambroſ. lib. 5. epiſt. 32. *Scripta eſt Iudæ culpa tua graphio ferreo, & vngue adamantino, & ſcripta in pectore tuo, hoc eſt, ibi ſcripta, vnde proceßit.* Nullus marmor, nullus ſilex poſſit diutius oſtendere, quid crimine ſuo meruerint Iudæi, quam proprium eorum pectus, ex quo tantum nefas proceſſit. Quòd ſolum pectus potuit tantùm fabricare ſcelus, id ipſum poteſt tandiù illorum miſeriæ notas apertiſſimas, & clariſſimas referre. Crede mihi, inde veniunt notæ ſupplicij, vnde culpa habuit originem. Cantatiſſimus eſt ille vir Dei, qui iuſſus eſt à Deo non comedere, neqoe bibere in Bethel. Hunc conuenit pſeudopropheta, & multis perſuadet, ſe ex Deo percepiſſe preceptum illud de non edendo fuiſſe ſolutum. Quid tũc? Accipite ex 3. Reg. 13. *Feſellit eum, & reduxit ſecum. Comedit ergo panem in domo eius, & bibit aquam. Cumque ſederet ad menſam, factus eſt ſermo Domini ad Prophetam, qui reduxerat eum. Et exclamauit ad virum, qui venerat de Iudæa dicens: Hæc dicit Dominus, quia non obediens fuiſti ori Domini, & non cuſtodiſti mandatum, quod præcepit tibi Dominus Deus tuus, & reuerſus es, & comediſti panem, & bibiſti aquam in loco, in quo præcepit tibi, ne comederes panem, neque biberes aquam, non inferetur cadauer tuum in ſepulchro patrum tuorum.* Sanè qui hæc omnia dicebat pſeudopropheta erat, & vir peſſimus; cur ergo Deus in eius ore poſuit tot veritatis verba de imminente calamitate homini Dei? Cur non magis ipſi homini Dei locutus eſt Dominus per ſe? Vel cur non quæſiuit alium verum Prophetam, qui hęc loqueretur? Planè vt verba erant pœnæ, & ſupplicij, in nullo ore melius ponerentur, quàm in ore illius, in quo fuerat incitamentum ad ſcelus. Quippe ait D. Greg. Papa in Gloſſa: *Benè autem ore eius ſententiam mortis accepit, cuius reductione à vitæ præceptis deuiauit, vt inde pœnam veraciter ſumeret, vnde culpam negligenter admiſiſſet.* A nullo certius pœna egreditur, quàm ab eo ipſo, à quo exiuit occaſio, vel cauſa culpæ.

Arabicus Alexãdr. — Ierem. 17. — S. Amb. — 3. Reg. 13. — D. Greg.

§. XIX.

Peccata parentum in filiis conſeruata extremam afferunt ruinam toti familiæ.

C MAximè notandus eſt Danielis ſermo, qui vocatus ad interpretandam ſcripturam, funeſtæ ſignificationis illius cauſam proponit, & meminit ſuperbiam, & Nabuchodonoſor, & eius ſupplicium, & pœnitentiã. Deinde Balthaſſaris peccata meminit, aiens: *Tu quoque filius eius Balthaſſar nõ humiliaſti cor tuũ: idcirco à Deo miſſus eſt articulus manus, qui ſcripſit hoc.* Sed quando de Balthaſſare ſolũ dicitur, quod vt pater eius, non humiliauit cor ſuũ, cur maiora illi ſupplicia exhibentur? Nabuchodonoſor non humiliauit cor ſuum, & ſuppliciũ ſalutare percepit, quo pœniteret. Balthaſſar quoque filius eius non humiliauit cor ſuum, & ideò ſententia illi decernitur calamitatis extremæ. Et D cur Balthaſſaris ſuperbia imputatur illi ad maiorem pœnam? Sanè ſuperbia, & quæuis alia ſcelera parentum, quæ in filiis conſeruata videntur, frequentiſſimè ſolent extremam ibi ruinam inferre. Huc ſpectat illud Ieremiæ cap. 17. *Peccatum Iudæ ſcriptum eſt ſtylo ferreo, in vngue adamantino, exaratum ſuper latitudinem cordis eorũ, & in cornibus ararum eorum. Cùm recordati fuerint filij eorum ararum ſuarum.* Equidem ſcriptum erat peccatum Iudæ, vt pro illo pœna inferretur; ſed quouſque ſcriptum erat ad pœnam? Quando daturum erat illud peccatum debitas pœnas? Ait: *cum recordati fuerint filij eorum ararum ſuarum*, ecce tibi tem- E pus, & occaſio caſtigandi, deſtruendique familiam vniuerſam, nimirum, quando filij recordantur peccata paterna, vt ſimilia perpetreot. Ait Hugo Cardinalis. *Hæc eſt cauſa propter quam deſtruentur, quia ſcilicet recordabuntur filij ararum ſuarum, vt in eis ſacrificent.* Itaque tunc ira Dei acuitur, tunc deſtructio ex Deo venit, cum in filiis apparent conſeruata ipſa peccata parentum. Cui adſtipulator ibidem Diuus Thomas, aiens: *Diuitias tuas, & theſauros in direptionem dabo*,

Ierem. 17. — Hug. Car. — D. Thom.

cum malitia tua ita conſumata fuerit, vt filij patres imitentur, in omnibus locis idola colentes. Expectat Deus in parentum peccatis, an ibi ſubſiſtant, vel an ad filios & nepotes pertranſeant; cùm autem videt ea, & in filiis durare, & in nepotibus, tunc abſque mora indignationem exacuit. Quò reſpiciebat illud Exod. 20. *Ego ſum Dominus Deus tuus fortis, & zelotes viſitans iniquitates patrum in filios in tertiam & quartam generationem.* Quid eſt viſitans peccata patrum in filios? An quod filij propter parentum peccata, & non ſua puniantur? Abſit, non ſic durus eſt Deus vt puniat immerentes propter aliorũ debita, ſed viſitat peccata parentum in filiis, hoc eſt, expectat antequam parentes puniat, an illa peccata tranſeant ad eorum progeniem: vbi autem peccata parentum durare in filiis videntur, tunc vindictæ gladium aduerſus illos Dominus exerit. Ad hæc D. Hieronym. in Cat. Lippom. ait: *Non enim puniuntur in tertia, & quarta generatione, quia dereliquerunt patres eorum, cum patres potius, qui fuerunt peccatores puniri debuerint, ſed quia patrum extiterunt æmulatores, & oderunt Deum, hæreditario malo, & impietate in ramos quoque de radice creſcente.* Quæ in parentibus longanimiter Deus diſſimulabat peccata, expectans eos ad pœnitentiam; vbi cernũtur propagari in filios, dum filij eadem peragunt, iam tunc in illa ira Dei ſuas vires exercet. Hinc Exod. 32. dum populus abſente Moiſe ageret in deſerto, vitulum affecit, cui adoleuit incenſum, ſtatim autem Moiſes deſcendit, & de Dei inſtinctu iuſſit peccatores percuti; *cecideruntque in die illa quaſi triginta millia hominũ.* Quid ſeuerius ob adorationẽ vituli? Et quidẽ Iſraelitæ dũ apud Ægyptios viuerent, ſæpè eorũ adorauere idola, ſæpe Apis bouem in honore habuerũt, & nõ ſic atrociter occiſi ſunt, ſed multi eorũ in pace mortui fuerunt. Cur modo magis iraſcitur Deus in eos? Videbatur modo parentũ idololatria ad filios ſerpere, & ideò Deus, qui primos expectauit ad pœnitentiam, hos ſtatim delet. Ait Diodorus in cap. 20. Exod. apud Lyppom. *Idololatræ in Ægypto fuiſtis, id tamen aliquam excuſationem habet, propterea quod illis commiſcebamini, nunc verò ab illorum erroribus liberati, miranda aduerſus Ægyptios vidiſtis. Si igitur poſt hæc idola colueritis, patrum veſtrorum peccati pœnas vobis infligam, neque enim peccatum illorum pœnas expenditis, ſed in eiſdem peccatis exiſtentes, iuſtas pœnas exoluetis, neque enim par eſt, vt vobis quemadmodum, & illis paream.* Non equidem Deus ita manſuete ſe habet erga filios, in quibus videt regnare peccata parentum. Quis neſciat impiſſimum Ieroboan? Et tamen de eius morte locutus textus 3. Reg. 14. *Dormiuit Ieroboam cum patribus ſuis, regnauitque Nadab filius eius pro eo.* Sic quiete, & tranquille primus ille, qui apoſtatare fecerat Iſrael, in mortem deuenit, relinquens filio ſuo regnum. Sed accipe de filio eius cap. 15. *Nadab filius Ieroboan regnauit ſuper Iſrael: Et fecit, quod malum eſt in conſpectu Domini, & ambulauit in viis patris ſui, & in peccatis eius: Inſidiatus eſt autem eum Baaſa filius Ahia de domo Iſſacar, & percuſſit eum: Cumque regnaſſet Baaſa percuſſit omnem domum Ieroboam, non dimiſit nec vnam quidem animam de ſemine eius.* Ecce ubi Ieroboan tranquillè moritur; & filios eius percutitur à rebelli ſeruo, & cum omni familia, & ſtirpe perit. Et quando pater peccati author tranquille moritur, cur filius ſic atrociter perit? Ait textus: *ambulauit in viis patris ſui*: quod ſuſtinuit Deus in parente peccatum, id noluit ſuſtinere, vbi in filio ſimiliter fuit inuentum, ſed ibi iuſtiſſimæ iræ ſuæ acerbitatem oſtendit.

Exod. 20.

D. Hier.

Exod. 32.

Diodor.

3. Reg. 14.

§. XX.

Inhumanæ menti nunquam non horrendum eſt, quod de ſuis bonis aliquid ſit dandum.

IN tribus vocibus clauditur totum Balthaſſaris ſupplicium, nominum: MANE, THECEL PHARES: & iuxta Gloſſam; primum pertinet ad terminationem regni, quando numerus eius adimpletus oſtenditur. Secundũ pertinet ad terminationem vitæ regis, quæ tanto minus habens inuenta eſt, quanto celerius amputanda erat. Tertium pertinet ad tranſlationẽ regni, ait enim, *Diuiſum eſt regnum tuũ, & datum eſt Medis.* Sed quando rex audierat ſe ſtatim interimendum, ad quid vlterius additur regnũ eius Medis dandum? Quid regi occidendo intereſt, quod regnum detur alij poſt eius occiſionem? Sanè inhumana mens nunquam non atrociter feritur ad vocem dãdi, quod vt morte horribilius magis timet. Sapienter dicebat D. Zeno ſerm. de triplici tentat. *Inhumanum propoſitum impartiendi cuiquam cauſam nullam idoneam putat.* Qui inhumanus eſt, nullam cauſam, nullam occaſionem ex omnibus, quæ accidere poſſunt, putat idoneam, vt aliquid de ſuis dandum ſit. Nec etiam cauſa mortis putat ſuſtinendũ, quod aliquid detur. Innumeri ſunt quotidie qui nec cauſa infirmitatis propriæ, nec calamitatis communis, nec affinitatis, nec amicitiæ, nec cognationis adduci poſſunt, vt non exhorreant ad vocem largiendi. Imò in ipſo mortis articulo conſtituti, quando neceſſariò omnia dimittenda ſunt, ſic ſtupent, & percutiuntur ad largiendi verba, vt teſtamenti condendi facultatem extraneo alicui committant, ne ipſi cogantur dicere, mando hoc, vel illud poſt mortem aut amico, aut affini. Sic inhumanas mentes quatit verbum, quod largitionem ſignificat. Non me tempero, quin huc adducam diuitem illum purpuratum: de quo ait D. Luc. 16. *Eleuans autem oculos ſuos cum eſſet in tormentis, vidit Abraham à longe, & Lazarum in ſinu eius, & ipſe clamãs dixit: Pater Abraham miſerere mei, & mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti ſui in aquam, vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.* Nunquam non miratus ſum in hoc homine, quod cum tam multus ſit in petendo, in promittendo, & offerendo prorſus ſit nullus. Equidem morale eſt omnibus hominibus in calamitate aliqua cõſtitutis, multa promittere, multa offerre, ſi eripiantur, multiſque votis, & donis exhibitis, & eleemoſynis, & peregrinationibus niti comparare euaſionem, & ſalutem. Hic autem homo in tormentis eſt atrociſſimis, quorum aliquale leuamen contendit, & vehementer clamat pro illo, & de præ-

D. Zeno.

Digitized by Google

de præſtanda aliqua re prorſus ſilet. Quando miſer, clamas, vt petas leuamen, cur non etiam clamas, vt vota exhibeas, vt aliquid offeras, aliquid etiam largiaris in tanta cauſa tua? Pulchrè ait Chryſologus ſerm. 122. (Chryſol.) *Quid clamas, adhuc diues? Adhuc diues, ſed crimine, non cenſu. Adhuc diuitem malitia non deſerit, quem iam poſſidet pœna, qui non ſe ad Lazarum duci poſtulat, ſed ad ſe Lazarum vult deduci.* Vel in tormentis poſitus adhuc implet perſonam diuitis, cui æreum pectus eſt, qui clamare nouit pro habendis bonis, pro trahendis ad ſe cunctis, & cauet, & timet vel verbulum proferre, quod ad dandum, ad exhibendum aliquid pertineat. Inhumanus animus nullam cauſam impatiendi idoneam putat, nec illam, qua liberaretur à tormentis ſummis, imò vel in iis conſtitutus expauet ad impartiendi vocabulum, velut ad rem importabiliorem tormentis cunctis.

§. XXI.

Carnales peccatores etiam poſt vitam carnalibus relictorum affectibus torquentur.

OCcidendo ſtatim regi illud etiam pro maxima pœna dicitur; *diuiſum eſt regnum tuum, & datum eſt Medis, & Perſis.* Et quantulus hic erat dolor regi morituro, quod poſt eius fata regnum ad extraneos veniret? Sanè impios non deſerunt vnquam peſſimi affectus carnales, ſed quibus ſolicitantur in mundo, eiſdem magis torquentur in inferno. Et vt impiiſſimos quoſque tenet affectos carnalis æternandi regni in filiis, & cognatis, eodem affectu vel inter flammas exardeſcunt, ſtridentes de regni amiſſione in ſuis. Cùm erat in tormentis diues ille purpuratus Luc. 16. (Luc. 16.) clamabat ad Abrahamum. *Rogo te pater, vt mittas Lazarum in domum patris mei. Habeo enim quinque fratres, vt teſtetur illis, ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorum.* Ecce tibi vt miſer hic in tormentis erat, in inferno erat; & tamen ibi augebatur cognatorum, & fratrum ſolicitudine. Qui enim carnalis affectus, & prauus pro cognatione fuerat in vita, idem illum comitatur in pœnis ad maiorem preſſuram. Niſſenus in Cat. D. Thom. (Niſſen.) *Lazari quidem anima non eſt erga præſentia ſolicita, nec retorquet ſe ad aliquid relictorum. At diues quaſi quodam viſco etiam poſt mortem a vita detinetur carnali. Nam ſi quis omnino carnalis ſecundum mentem fiat, nec poſtquam corpus exuerit, remouentur à paſſionibus eius.* Comitantur impios etiam in inferno carnales affectus, vt torqueantur ad relictorum vices, & exardeſcant eiſdem paſſionibus carnalibus, quibus in vita. Huc trahi poteſt nurus Heli, quæ vbi prægnans audiuit captionem arcæ, & ſoceri mortem, inter partus dolores animam agebat. Quam vt ſolarentur fœminæ adſtantes, 1. Reg. 4. (1. Reg. 4.) *In ipſo momento mortis dixerunt ei: Ne timeas, quia filium peperiſti. Quæ non reſpondit eis, neque animaduertit, & vocauit puerum Ichabod, dicens, Tranſlata eſt gloria Domini Dei Iſrael.* Ecce tibi morienti fœminæ qui ſingultus, qui gemitus ſunt, nimirum pro tranſlatione ſacerdotij à filiis ſuis ad alios. D. Greg. lib. 3. ibi cap. 8. (D. Greg.) *De nato filio lætari re-*

fugit, quia dum ad gentes tranſiſſe prætericam gloriam conſpicit, ad captiuitatem ſe parere ingemiſcit. Vtinam moribunda fœmina magis ſolicitaretur de propria ſalute, ſed vt ſemper carnali filiorum prouentui ſtuduerat, ſic vel inter ipſam mortis falcem, nil magis ingemiſcit, quàm quod gloria ſacerdotij eripienda ſit filiis, & ipſi manſuri ſint captiui.

§. XXII.

Perfectorum virorum eſt ad leuamina aliqua vitæ deſcendere, vt proximis ſint ſaluti.

QVi cibos regios tam anxie deuitauit, & ſolis curauit viuere leguminibus Dan. cap. 1. & alibi, & modo non ſic refugit regios honores, non ſic refugit veſtiri regiâ purpurâ. Ait enim textus: *Tunc iubente rege indutus eſt Daniel purpura, & circumdata eſt torques aurea collo eius, &c.* Et cur ſanctus vir, qui dapes regias fugiſti, non magis refugis & purpuram, & regium munus? In purpura, & munere regio poterat Daniel multùm prodeſſe populi ſui ſaluti; & perfectorum eſt virorum in ea vitæ temporalis leuamina deſcendere, quibus proximo proficiunt. Ad hæc Lyran. in cap. 2. Danielis fatur: (Lyrā.) *Arguit Prophyrius, quod ſanctus Daniel non accepiſſet talem honorem à rege infideli. Ad quod dicendum, quod Prophyrius ignoranter loquitur, quia Ioſeph ſanctus ſimilia à Pharaone accepit, & Mardochæus ab Aſſuero. Cōſiderandum autem quod talem honorem accepit Daniel, & iſti à regibus infidelibus non ex ambitione honoris, ſed ad conſolationem populi ſui, & ad honorem Dei.* Vbi autem populi ſui conſolatio, & releuatio ſperabatur, non refugiebant viri ſancti in veſtibus mollibus & ſplendentibus, regum ſoliis præſidere. Quis enim vir ſanctiſſimus, & perfectiſſimus non ſciat à vitæ auſteritate ſuperſedere, & aliqua leuamina aſſumere, vt proximorum ſaluti auxilium poſſit præbere? De Ieſu totius ſanctitatis magiſtro dicit Lucas cap. 9. quod tranſiret per Samariam, (Luc. 9.) *& non receperunt eum, quoniam facies eius erat obfirmata, vadens in Ieruſalem.* Itaque quia ipſe firmiter, & irreuocabiliter ibat Ieroſolymam, non acquieuit, vt à Samaritis reciperetur, quin potius in eorum animis illum affectū permiſit, quo excluderent eum. Et cur ſic euitauit excludi à Samaritis? Properabat paſſionum rigores ſuſtinere, & ſi reciperetur à Samaritis, à toto illo adeo deſiderato paſſionis rigore aliquāto ſuperſederet, vt Samaritis præſto eſſet. Sic enim amabat hominum ſalutem, vt propter illam, ſic neceſſe eſſet, in longius tempus paſſionis rigores dimitteret. Ait D. Hier. ad Algaſiam quæſt. 5. (D. Hier.) *Vt enim non reciperent Samaritæ, fuit Dominicæ voluntatis, quia feſtinabat ire Ieruſalem, ibique pati, & ſanguinem fundere, ne occupatus ſuſceptione Samaritica, & doctrina gentis illius, paſſionis defferret diem.* Erat equidem Ieſu maximè in optatis aſperitas, & diſtrictio paſſionis, nimirum & verbera, & nuditas, & amaritudo, & dolor, & alia illius temporis terribilia; quæ tamen differret, ſi

neceſſum eſſet, incumbere alicuius populi vtilitati, & doctrinæ. Hinc pſal. 18. *Exultauit vt*
Pſal. 18. *gigas ad currendam viam ſuam:* de aduentu filij Dei in mundum dicitor. At Ioan. 4. *Fa-*
Ioan. 4. *tigatus ex itinere ſedebat ſic ſupra fontem.* Cur Domine ſedes? Nonne ille es, qui exultaſti, vt curreres totam viam tuam? Quis te fecit curſum remittere, & leuamen ſeſſionis admittere? An id fecit fatigatio ex itinere? Abſit, magis credo Dominum ſediſſe ſuper fontem, vt mulieris Samaritanæ vacaret ſaluti, & doctrinæ, vna enim hominis vtilitas faceret, vt Deus viæ de contentione ſuæ remitteret, ſeſſionis leuamen admittens.

§. XXIII.

Diuina iuſtitia vtitur regibus aliis, tanquam carnificibus ad puniendos alios.

NOn multa mora interfuit, & Balthaſſar interfectus eſt, dicente ſcriptura: *Eadem nocte interfectus eſt Balthaſſar rex Chaldaeorum. Et Darius Medus ſucceſſit, &c.* Sic tyrannus ſuſtinet & rabiem alterius tyranni, & .1is regibus aduerſus alios vtitur Deus. Accipite ex
3. Reg. 17 3. Reg. 17. *Regnauit Ela filius Baaſa ſuper Iſrael in Therſa duobus annis, & rebellauit contra eum ſeruus ſuus Zambri dux mediæ partis equitum. Irruens ergo Zambri percuſſit eum, & occidit eum:: Aſcendit ergo Ambri, & omnis Iſrael cum eo de Gebbethon, & obſidebant Therſa. Videns autem Zambri quod expugnanda eſſet ciuitas, ingreſſus eſt palatium, & ſuccendit ſe cum domo regia, &c.* Ecce tibi vt quilibet tyrannus truciorem alium inuenit, ſub quo diuinæ iuſtitiæ pœnas luat. Id quod notans Theodor. quæſt
Theod. 46. in præſenti, ſapienter inquit: *Percuſſit Baaſa totam domum Ieroboam: filius eius à Zambri fuit interfectus, & deſtructa tota domus Baaſa: Zambri obſeſſus ab Amri cum domo, in qua degebat combuſtus deceſſit. Per hæc nos docemur, quod eos, qui vitam agunt in ſceleribus, & flagitijs Deus per ſe inuicem punit, & ſceleratum tradit ſceleratiori, eis vtens tanquam quibuſdam lictoribus.* Hoc eſt, quod paſſim cernitur in arena mundi, videbis, quod occiſo vno, alius & locum, & thronum accipiat; ſed ſtatim hic ipſe alterius cadit tranſuerberatus ſpiculis. Fugiebat Dauid ad mortem quæſitus, & pene eiectus à viuis, & regnabat Abſalon eius tyrannus; ſed ſtatim iſte ſuſpenſus ligno Ioabi lanceis transfigitur; nunc & parum poſt Ioab eundem exitum ſuſtinuit. Rem eleganter ponde-
Chryſoſ. tat D. Chryſoſt. Pſal. 3. inquiens: *Abſalonis ſcelus non ei ad finem vſque proceſſit. Cum autem tanquam lictor deſeruiſſet, interfectus eſt, vt qui eſſet damnatus; & quemadmodum, quæ ſunt in theatris beluæ alios quidem inuadunt, ab aliis vero interficiuntur, ita etiam Abſalon Dauidem aggreſſus, à Ioab occiſus eſt.* Nec Ioab liber euaſit ab arena mundi, quando & ipſe per Salomonis imperium interfectus occubuit. Eadem enim ſemper apparet iuſtiſſima Dei prouidentia, quæ ſceleratos homines, quaſi beluas in theatro huius mundi permittit, vt ſe ſe mutuo conficiant, & nullus ſit, qui in ſcelerationis manu pœnas ſuæ tyrannidi debitas effugiat.

A Quo reſpicit illud Eccleſiaſtæ cap. 5. *Si videris calumnias egenorum, & violenta iudicia, & ſub-* Eccleſ.
uerti iuſtitiam in prouincia, non mireris ſuper hoc negotio: quia excelſo excelſior eſt alius, & ſuper hos quoque eminentiores ſunt alij. Nullus eſt, qui tandem non cadat ſub fortiori alio, ex quot fuerunt in mundo tyranni. Vt dicat Ierem. cap. 30. *Omnes, qui comedunt te, deuorabuntur: &* Iere. 30.
vniuerſi hoſtes tui in captiuitatem ducentur: & qui te vaſtant, vaſtabuntur: cunctoſque prædatores tuos dabo in prædam. Sic ibi.

B
CAPVT TERTIVM.

Daniel apud Darium.

Textus Hiſtoriæ.

NVNQVAM Non Daniel inter regni primores egregius; iam ſemel ſub Nabuchodonoſor in ſomnij reuelatione, & iterum ſub Balthaſſare in ſcripturæ explicatione ornauerat patriam, & thure & auro. In
C paucis etiam Dario charus, vnus è tribus, qui recrudeſcentem regnandi molem regi decoquerent. Sed vnicus, qui mentis perſpicacia, & ſumma dexteritate in negotiis tractandis regium palatum ſaporabat. Iam iam ſuper omnes à rege conſtituendum cœpit inuidia lancinare. Summo ſtudio offenſionis in eo cauſa quærebatur, ſed citius in ſcirpo nodus, quam in Daniele à Perſidis inueniretur macula. Quid faceret inuidia aduerſus inculpatum? Regium animum eo adducit, vt legem ferat, qua cauetur, ne quis intra triginta dierum ſpatium, preces fundat alteri, vel Deo, vel homini, quam Dario. Non latuit
D iniqua lex Danielem; ſed nec Danielis religioſus animus latuit aduerſarios, qui inſidiantes viros, etiam dum domi clauditur, ter orantem in die apertis feneſtris verſus Ieroſolymam deprehendunt. Regem feſtinato adeunt, ſtrictiſſimæ legis ſeueritatem recolunt, Danielem reum narrant ad omnia verba horrenti, & tota die nitenti ab iniqua accuſatione amicum incolumem reddere. Nihil profecit regius conatus pro homine inuidioſo principibus, qui tandem nactus regem apud Deum, & homines oratorem, famelicis leonibus fuit obiectus. Caueæ oſtium, poſt intromiſſum Danielem, obſignat rex, ne quid liceret hominibus inuidis aduerſus virum,
E ſi forte nihil feris liceret. Quippe rex præſagiebat tantam Danielis virtutem, vt erat hominibus inuidioſa, ſic fore reuerendam feris. Nec fallitur regia præſumptio, quin potius rex & à cœna, & ſomno alienus multo mane conſurgens ad caueam acceſſit, crebroque gemitu vocem inflectens Danielem vocare cœpit. Proh Deus immortalis, & omnia potens! Rex luctuoſus Danielem vocat, Daniel autem inter famelicos leones alacer, & lætus regi reſpondet, incolumitatem ſuam grata voce teſtatur ex Deo, qui potuit à fide-

li ſeruo ora leonum concludere. Exultat rex gaudio, præcipiteſque mittit miniſtros, qui Danielem educant; eductumque dum miratur incolumem, proſilientem non cohibet iram in accuſatores. Iam ij tremebondi adſtabant, qui vix de imperio regis immiſſi ſunt caueæ, & antequam pauimentum attingerent, vorati apparuerunt à leonibus. In tanto Dei facinore raptus Darius fuit in diuinæ poteſtatis admirationem; qoam datis literis teſtatam facit omni ſuæ ditioni, vt nemo ſit, qoi altiſſimum Danielis Deũ non vereatur, & colat.

Veri Dei cultor Darius nondum annum impleuerat, & decedens è viuis Cyrum reliquit imperij ſucceſſorem; cui in primis Daoiel & charus, & gemmatus conuiua aſſidebat. Vnum eſt, quod Cyrus in Daniele ſuo deſiderat, nimirum, cultus Belis. Cãtatiſſima ex ære ſtatua vocabatur Bel, cui quotidianæ dapes apponebantur à populo credente ab æreo idolo poſſe dapes conſumi. Ridet ſæpe Daniel apud regem Belis edacitatem, ſed magis eius cultores irridet, qui credant mortua metalla poſſe egere cibo. Riſus venit Danieli in capitis diſcrimen, ſi eiectis è tẽplo ſacerdotibus, & clauſis ianuis, annulòque regio munitis, nihilominus dapes Beli appoſitæ appareant cooſumptæ. Videres ſacerdotes cum omni familia ſua lætiſſimos è templo exire, vt in eorum diſceſſu euidentiùs pateret Dei ſui gula; At dum ipſi diſcedunt, Daniel totum templi pauimentum ſpargit cinere, annuente rege Danielis aſtutiæ: qui & tẽplum obſerat, & in regiam abiit expectaturus matutinum.

Igitur primo manè & rex, & optimates, & Daoiel in templum feſtinant; & ſignaculis reſeratis adſtupet rex Belis viuidiſſimam virtutem, cuius guſtum vacuatæ menſæ monſtrabãt teſtatiſſimum. Iam ingredi properantem tenet Daniel in limine, orans vt vertat oculos priùs ad pauimenti veſtigia; erant enim & puerorum, & virorum & mulierum quamplurima impreſſa cineri. Regem abſtulit veſtigiorum aſpectus: & ſcandens ira trahi iubet vniuerſos idoli myſtas, quorum ab ore didicit oſtiola furtiua ſub aris, vnde nocturno ſilentio egrediebantur, cibos ibi appoſitos conſumpturi. Sic qui propter edacitatem colebatur Belus contemnitur, cum ieiunat; & omnes eius myſtæ fraudis pœnas luẽtes capite plectuntur.

Belis vacuatis templis, non vacuatur Babyloniorum nefanda religio, non ſolum penes æreas imagines, ſed & penes immaniſſimas beluas cantatiſſima. Draco aderat eò inſcienti populo venerabilior, quò horribilior aſpectu, cuius aris nitebatur Cyrus præclariſſimum Danielem ſubijcere. Non eſt, inquit, cur detrectes adorare hunc, quem plenum numine horror ſacer oſtendit, & quem viuere tu ipſe Daniel vides. Vnum mihi, reſpondit, venerationi numen eſt, & viuens, & æternùm viuens, cæterorum vitam oon æſtimo, quam ego, dum per te liceat, rex, ioermis abſumam. Et dicto citius maſſam ex pilis, adipe & pice confectam beluæ obiecit, qua immaniſſimos draco protinus diſrumpitur. Ad draconis caſum, popularium, procerumque turba, periculoſiſſima immanitate detonuit. Regem vecordes impetunt, & ni Belis, draconiſque interfector Daniel in eorum manus tradatur, feraliſſimam minantur internecionem. Hæc vna fuit regi ſalutis via, quod paſſus eſt Danielem immitti leonibus. Iterum in cauea erat ſanctiſſimus propheta, iterum ſecurus agebat inter leones, quibus licet negata erat conſueta annona, tamen noo defuit reuerentia erga tantum veræ religionis propugnatorem. Cui etiam præſeotiſſimum affuit cæli numeo, raptus enim Abachuc ab Angelo, quod prandium in Iudæa portabat meſſoribus, illud Danieli exhibuit in cauea Babylonis. Iam ſeptima dies oſtentabat virum tot ferarum, tot certaminom triumphatorem, qoem vbi rex cognouit incolumem, à cauea eripit, & auide expectantibus feris tradit omnes illius perſecutores. Sic Daniel regum fauoribus, diuinis prædictionibus, multaque virtute couſpicuus vixit, & tandem aonoſa ſenectute confectus deceſſit è vita, manetque Babylone ſepultus.

PARS PRIMA.

Ieſu, & Danielis ſymbola.

VIDIMVS & thure, & auro à Regibus Danielem exornatum, nec defuit illi oroamentum myrrhæ; vt eoim myrrha Ieſu mortalitatem, & paſſionem oſtendebat mundo, ſic & Daoiel paſſionis guſtat myrrham, quoties apud Dariũ, & Cyrum perſecutores ſuſtinet, à quibus & famelicis leonibus obiicitur.

§. I.

Regius ſplendor, & in Daniele, & in Chriſto index paſſionis, & mortis.

DVm Daniel purpurâ ornatur, & auro, non pauca diſcrimina capitis patitur; ait cap. 5. *Rex cogitabat conſtituere eum ſuper omne regnum, vnde & principes, & Satrapæ quærebant occaſionem vt inuenirent Danieli ex latere regni.* Et ſimul regius ſplendor Danieli parabatur, & occaſio illi lethalis quærebatur. Et quãdo regio ſplẽdori mortis diſcrimina noo imminet? Ieſum puerulũ inter ipſa auſpicia vitæ Reges Sabæi muneribus ornant Matth. 2. *Et apertis theſauris ſuis* *Matth. 5.*
obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. Poſt thus, & aurum, ſtatim offertur myrrha, vt enim in auro puerum regium, ſic in myrrha moriturũ oſtendunt. Nunquam non anoexa mors venit ſplẽdori regio. Pulchre ait D. Chryſol. ſer. *Chryſol.*
5. de Epiphan. *Magni dum credit Deum, ſentit regem, intelligit humani generis amore moriturum.* Simul in Ieſu apparuit aurum, & myrrha, ſimul vt in auro regius eius animus oſtenſus eſt, & in myrrha claruit, quod moriturus erat. Nunquã enim in Ieſu nõ ſimul fueruot & regius ſplẽdor, & quod moriturus eſſet. Hinc dum in eius typo Dauid rex inauguratur, adhuc paruulos, adhuc puerulus, dicitur 1. Reg. 16. *Erat autem Dauid* *1. Reg. 16.*
rufus & pulcer aſpectu. Quid neceſſum fuit in regni ioauguratione notari puerũ eſſe rufum? Sanè rufus color ſanguinem notabat, cuius profuſio-

A annexa erat inaugurationi noſtri ſummi regis Ieſu Chriſti. Ait Rup. lib. 1. Reg. cap. 26. *Quod ruſus erat Dauid, imaginem paſtoris illius prætendebat, paſtoris qui animam ſuam pro ouibus ſuis poſuit. Nam & iſte rectè ruſus dicitur, non alieno ſanguine, ſed proprio: quemadmodũ Zacharias teſtatur: Tu quoque in ſanguine teſtamenti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu, in quo non eſt aqua. Inde pulcer aſpectu ſpiritualibus propheta oculis cognoſci potuit; quod ipſe eſſet, quem regem futurũ præparatrix ſũ præparauerat Dei gratia.* Ex nullo clarior apparet regius ſplendor, quã ex adiuncto profundendo, vel profuſo ſanguine. Vt rex es, ſic ad ſanguinis profuſionem vocaris, vt B ſub auro regio fulges, ſic ibi paſſionis myrrha adeſt. Hinc eſt, quod Ieſus poſt panum multiplicatorum miraculum, regnum oblatum declinauit, ait enim Ioan. cap. 6. *Ieſus ergo cum cognouiſſet, quia venturi eſſent, vt facerent eum regem, fugit iterum in montem, &c.* At circa vltimã celebrationem paſchæ, iumento vectus ſeſe Ieroſolymitanis ingerit, eoſque excitat, vt regnum eius aſſererent, regemque voluit ſe omnibus oſtentare. Ait enim Matth. 21. *Dicite filiæ Sion, Ecce rex tuus venit tibi, manſuetus, & humilis, ſedens ſuper aſinam, &c.* Tunc vel regni cogitationem fugit, modò rex amat ab omnibus proclamari, & regali triũpho vult Ieroſolymam intrare. Cur modo quem fugiebat, reſumit regiũ ſplendorem? Amabat iam mori, nolebat dilatare paſſionis horam, & ideo ſub regio ſplendore apparet, vt quæ neceſſario adiuncta foret mors, & paſſio. Pulchre D. Ber. ſer. 3 in Ramis palmarũ fatur: *Sane venturas aliquando turbas, vt raperẽt, & eum regem facerent, fugiens legitur declinaſſe. Nunc vero etiam non quæſitus affuit, vt tanquam rex Iſrael ſuſciperetur, & prædicaretur ab eis, quin etiã in hac ipſa præconia eorum animos excitauit. Et hac quidem præparatio ad paſſionem fuit, excitata, hinc maximè inuidia ſacerdotũ.* Sic ſemper regio ſplẽdori adiunctum eſt diſcrimen ſanguinis.

Ioan. 6. — Matth. 21 — D. Bern.

§. II.

Danielè diſcriminibus glorioſior, vt Chriſtus ex morte illuſtrior.

POſt eductum è leonum cauea Danielem, ait textus cap. 6. *Porrò Daniel perſeuerauit vſque ad regnũ Dary, regnũque Cyri Perſæ.* Vbi Chaldeus legit: *Porro Daniel proſpere egit vſque ad regnum, &c.* Itaque nõ ſolũ apud duos potentiſſimos reges perſeuerauit, ſed & in magna proſperitate, & gloria fuit apud illos, ex quo & leonum E certamina euaſit, & hoſtiles rabies deuicit. Ait merito D. Cyprianus lib. de lapſis: *Quid glorioſius Daniele? Quid illo ad facienda martyria in fidei firmitate robuſtius? in Dei dignatione felicius? Qui toties & cum confligeret vicit, & cum vinceret, ſuperuixit.* Sic conflictus, & mortis amaritudines extulerunt Danielem, vt in eo facẽ clariſſimam præferat Chriſto, cui paſſione, & conflictu mortis nihil extitit ſublimius. Inter cunabula agẽti Reges obtulerũt munera, & qualia munera? Ait Matth. 2. obtulerũt monera, *aurũ, thus, & myrrham.* Ecce tibi poſt aurũ, poſt thus, myrrha offertur puero diuino, vt pateat quàm ſe ſuper omnia extollat paſſio, & mors ſignificata per myrrham. Huc ſpectat ipſe Dominus dum ſub ſponſi forma dicit Cant. 4. *Vadã ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.* Ecce tibi thus non excedit collis altitudinem, licèt per thuris ſuffitum diuinitatis oſtendantur gloriæ. At per myrrham altitudo monſtratur montis, per quam etiam oſtenditur infirmitas paſſionis: quaſi hæc ſit, quæ altiorem & ſublimiorem referat dominum. Ad hæc aiebat Pſellus apud Theodoretũ: *In hu crucıatum, & mortem Saluatoris. Hos enim tu per montem myrrhæ intellige. At per collem thuris intellige gloriam ipſius, qua pater deſuper eum, & ſolum illuſtrauit.* Totus gloriæ ſplendor in Chriſto nobis referebat collem, vbi ad mortem ventum eſt, iam tunc viuidiſſimi Solis fulgor radiabat montes. Tunc enim nobis ſublimior, & illuſtrior apparuit Dominus. De Magis adorantibus Chriſtum ait Matth. cap. 2. *Inuenerunt puerum, & Mariam matrem eius, & procidentes adorauerunt eum, & apertis theſauris, obtulerunt ei munera, aurũ, thus, myrrham.* Et quidem non otioſa illa munera erant, ſed illis teſtabantur puerum Deum, Regem, moriturumque, vt concors eſt totius Eccleſiæ ſententia. At Magi iſti ſtellarum ſcientiæ dediti Idola colebant, nihil magnum de Deo credentes. Vt autem lacrymantem, & vagientem hunc puerum vide- C runt, ecce quot magnalia de illo teſtantur, nimirum quod ſit Deus ſolus, quod fulgeat ſub regali ſtigmate, quod ſanguine ſuo detriumphet poteſtates aduerſas. Vnde tot magnalia apparent in hoc puero? An ex ſtella cubante ſupra vbi erat puer? Minime; quin magnalia omnia prætendebant vagitus, lacrymæ panni pauperes, paſſiones illæ pueri. Ait D. Chryſol. ſer. 5. de Epiphan. *Hodie Magus quem fulgentem quærebat in ſtellis, in cunis reperit vagientem. Hodie Magus clarum miratur in pannis, quem diu in aſtris patiebatur* D *obſcurum. Videt enim non ſic lucere in cælo, ſtellas, Lunam, Solem, qualiter illuxiſſe carnem contemplatur in terris.* Et quidem qui obſcurus erat inter aſtra, & vix paucis notus; inter paſſionis infirma, inter faſcias infãtiæ, inter vagitus, & lacrymulas clarior apparet etiã cæcis, & ſplendidior.

D. Cypr. — Cant. 4. — Pſell. — Matth. 2. — Chryſol.

§. III.

Vt in Daniele, ſic in Ieſu preſſuræ fructuoſæ ſunt alys.

POſtquam Daniel paſſus eſt diſcrimina leoninæ caueæ, poſtquamà lacu, & periculo leonum eductus eſt, miratus eius incolumitatem Darius ait: *A me conſtitutum eſt decretum, vt in* E *vniuerſo imperio, & regno meo tremiſcant, & paueant Deum Danielis, &c.* Nihil tale factum eſt, dum Daniel regnabat in Dary fauore, at poſtquam eiectus eſt in caueã, poſtquã fuit leonibus traditus, & inde incolumis apparuit, ſic affecit regis animum, vt eum in ſummi Dei agnitionẽ traheret, illamque vniuerſis ſubditis communicaret. Quid manifeſtius in Chriſto? Sanè dum filius Dei in dextera eſſet patris; præter paruulum Iudæorum populum, totoſquantus erat mundus Deum ignorabat, & quam debebat authori, lignis, & lapidibus adorationem præſtabat. Miſſus eſt Dei filius in mundi caueam, accepit noſtram infirmitatem, & puer natus per omnia diſcrimina tranſiit humanæ paſ-

ſibilitatis, quid tunc? Non moratur, ſed cum primum noſtra infirma guſtauit, cum primum vagiit inter arctas faſciolas, diuinitatem gentibus annuntiauit, eaſque in agnitionem ſui traxit. Matth. 2. *Cum natus eſſet Ieſus in Bethleem Iuda, in diebus Herodis regis, Ecce Magi ab oriente venerunt Ieroſolymam dicentes, Vbi eſt, qui natus eſt rex Iudæorum?* Et Magi, & Idololatræ ex vaſtiſſimo gentilitatis campo veniunt verum, & ſummum Deum adoraturi. Vnde tam inſolita, & noua inquiſitio habuit originem? Sanè hoc debes homo humanis Chriſti preſſuris, ex quo infirmitatem carnis accepit, ex quo diſcrimina noſtra vel puerulus guſtauit, ex quo natus paſſibilis, mortalis inter beluas in præſepio iacuit, in diuinitatis agnitionem fecit nationes properare. Ait D. Leo ſer. 1. de Epiphan. *Noluit intra materna habitationis anguſtias ortus ſui latere primordia, ſed mox ab omnibus voluit agnoſci, qui dignatus eſt omnibus naſci. Tribus igitur Magis in regione Orientis ſtella noua claritatis apparuit. Dedit & aſpicientibus intellectum, qui præſtitit ſignum, & quod fecit intelligi, fecit inquiri; & ſe inueniendum obtulit requiſitus.* Ex quo Dei filius noſtras preſſuras guſtauit, non amplius diuinitas gentes latuit, ſed eas ad ſe traxit. Vide homo quantum debeas preſſuris, & infirmitatibus Chriſtianis, quæ ſtatim Deum impulerunt, vt ſe ſe gentibus communicaret. Habent hoc chriſtianæ preſſuræ, quod neſciant ſterileſcere, ſed fructuoſæ ſint, vt ditent alios. Matth. 27. *Sedente autem Pilato pro tribunali miſit ad eum vxor eius, dicens: Nihil tibi & iuſto illi. Multa enim paſſa ſum hodie per viſum propter illum.* Quam nouerat mulier iuſtitiam Ieſu, illam ſtatim voluit viro communicare. Nec diſtulit, ſed cum primùm ſciuit Ieſum iuſtum eſſe, ſtatim monet virum. Et cur tam anxiè curat trahere virum in ſententiam ſuam? Ait ipſa; *Multa paſſa ſum per viſum propter illum*: ex quo propter Ieſum patitur, nil magis curat, quàm trahere alios in agnitionem illius. Pulchre ait D. Hilar. ibi canone 33. *Species in ea muliere gentium plebis eſt, quæ iam fidelis, eum cum quo conuerſabatur incredulum populum, ad Chriſti fidem aduocat. Quæ quia ipſa multum ſit paſſa pro Chriſto, in eamdem gloriam futuræ ſpei illum, cum quo conuerſabatur, inuitat.* Et ſimul in preſſuris eſt, & in ſolicitudine pro acquirendo alio adoratore diuinitatis. Ex quo enim cœpit aliquid pro Deo pati, non quieſcit, niſi alios acquirat, alios Deo trahat.

Matth. 2. — *D. Leo.* — *Matth. 27.*

§. IV.

Vt Daniel, ſic Ieſus puer draconem interfecit.

HOc fuit Danielis poſtremum certamen; quod dracone à Babyloniis adoratum interfecit. Ait enim textus Dan. 14. *Dedit in os draconis, & diruptus eſt draco. Et dixit, Ecce quem colebatis.* Sic Daniel finiuit certamina, draconem neci tradens, eiuſque deturbans aras. In quo puerculi diuini primum emicuit facinus, vix enim inter vbera matris apparuit, & antiqui ſerpentis virus euacuauit. Quæ aſpiciens Iſaias cap. 7. ait: *Antequam ſciat puer reprobare malum, & eligere bonum, derelinquetur terra, quam tu deteſtaris, à facie duorum regum ſuorum.* Terra gentium, quam Iudæus deteſtabatur, derelicta eſt à Regibus properantibus puerulum diuinum adorare. Quæ verba Septuag. ſic transferunt: *Antequam ſciat puer bonum aut malum, non credet malitiæ, vt eligat bonum.* Quid eſt non credet malitiæ? Neſcio quid ibi inſinuatur antiqui veneni à primo ſerpente infuſum hominum generi. Erant enim humana omnia ſerpenti antiquo peruia, vt nullo te verteris, in quo aliquid ſerpentinum non cerneres; quaſi in cauernis propriis, ſic ſerpens ille habitabat in humano pectore. Tunc puer diuinus, cum primum in gremio matris apparuit, ethnicorum regum concuſſit corda, illuminauit intima, & inde extractum ſerpentem neci dedit, quin eius malitia vel in minimo inficeretur. Ad hæc aiebat D. Amb. lib. 3. in Lucam cum Adamo Chriſtum componens: *Lignum ſcientiæ boni, & mali fallente diabolo, ſuadente Eua ille guſtauit, vt iſte nobis priuſquam ſciret malum, eligeret bonum, dirique ſerpentis inſidias vacuaret. Iuxta quod ſcriptum eſt, Quoniam priuſquam ſciat puer, bonum, aut malum, non credet malitiæ, vt eligat quod bonum eſt. Et priuſquam ſciat vocare patrem, aut matrem, accipiet virtutem Damaſci, & ſpolia Samariæ.* Ecce tibi puerulus diuinus in primis infantiæ ſuæ annis ſpoliat Samariam, & Damaſcum dum ab eorum aris draconem eliminat, & diri ſerpentis inſidias euacuat. Nunquam terrena regna fælicius ſpoliata ſunt, quàm vbi à puero Ieſu ſerpentium aris vacuantur, & ab inſidiis, & dominatu antiqui draconis liberantur. Nullum enim virus, nulla malitia huius draconis timetur, ex quo puerulus diuinus apparuit. De quo proculdobio aiebat Iſaias cap. 11. *Delectabitur infans ab vbere ſuper foramina aſpidis, & in cauerna reguli, qui ablactatus fuerit, manum ſuam mittet.* Septuag. legit: *Puer paruulus in foramen aſpidum, & in cubile propagationum aſpidum manum immittet, & non male facient, neque poterunt perdere vllum in monte ſancto meo.* Quod euidentius eſt foramen aſpidum, quàm pectus humanum? Ibi aſpides, & ſerpentes cubabant: apparuit autem benignitas, & humanitas Saluatoris, & noſtræ ſe ſe immiſcuit carni, quo totum aſpidum venenum à nobis exſufflauit. Ait D. Ambr. in titulo ad Pſal. 37. *Verbum quod erat in principio factum eſt caro, miſit manum in cauernam aſpidum: venenum euacuauit, peccatum abſtulit.* Sic ad puerulі Chriſti introitum in mundum cœperunt draconis venena effugari, & ipſe draco cœpit decidere ab aris.

Iſai. 7. — *Septuag.* — *Ambr.* — *Iſai.* — *Ambr.*

PARS SECVNDA.

Moralia circa textus literam.

VOCANT nos duo extrema Danielis cum feris certamina, quibus vt ipſe à leonibus victor apparuit, ſic nos de illorum leonum ore nitemur mellifluos virtutum elicere fauos, quibus mores componamus humanos.

Daniel.6. Placuit Dario, & conſtituit ſuper regnum ſatrapas centum viginti, vt eſſent in toto regno ſuo. Et ſuper eos principes tres, ex quibus Daniel vnus erat: vt ſatrapæ illis redderent rationem, & rex non ſuſtineret moleſtiam. Igitur Daniel ſuperabat omnes principes, & ſatrapas, quia ſpiritus Dei amplior erat in illo. Porro rex cogitabat conſtituere eum ſuper omne regnum, vndè principes, & ſatrapæ B quærebant occaſionem, vt inuenirent Danieli ex latere regni: nullamque cauſam, & ſuſpicionem reperire potuerunt, eo quòd fidelis eſſet, & omnis culpa, & ſuſpicio non inueniretur in eo.

§. I.

Virtus apud quoſlibet valet, illuſtremque ſibi parat locum.

C Vidiſti Danielem clarum apud Nabuchodonoſorem, ſed & apud Balthaſſarem, ecce modo etiam. *Placuit Dario, & conſtituit ſuper regnum ſatrapas centum viginti. Et ſuper eos principes tres, ex quibus Daniel vnus erat.* Darius, qui & Balthaſſarem, & omnem Nabuchodonoſor proſapiam ſubſtulit, eorumque nomen eraſit, is Danielem illorum intimum in ſumma dignitate conſeruauit, de eoque ad maiora promouendo cogitabat. Et curè Balthaſſaris, Nabuchodonoſoris domeſticis, & familiaribus vnus Daniel apud Darium inuenit gratiam? Cur non magis offendit tyrannum Balthaſſaris familiaris? Sanè quæ Danielẽ Balthaſſari, & Nabuchodonoſor obſtrinxerat virtus, eadem illum D reddidit Dario gratum, virtus enim apud omnes valet, ſibique vel à crudeliſſimis tyrannis locum parat. Ait in præſenti Theodoretus: *Theod.* *Nihil rerum potest obſcurare pietatem, quæ vbicumque ſit proprios emittit radios, ſiue in ſeruo, ſiue in captiuo reperiatur: quod ex his, quæ beato Danieli vſui venerunt perſpici poteſt. Qui cum ſeruus eſſet bello captus, & in externa regione incoleret, interque barbaros verſaretur regnante Nabuchodonoſor ſplenduit, ab horribili rege adoratus eſt: regnante item Balthaſſare floruit, nec minus illuſtris fuit Dario tenente regnum, regumque ſucceſſiones nihil de eius honore immutarunt, illis morte extinctis. Conſueuerunt reges minime confidere iis, qui priorum regum intimi fuerunt, hic apud omnes eamdem nactus eſt libertatem, æquale honoris præmium conſecutus.* Vna virtus Danielis regum vicit conſuetudinem, & naturam; & extinctis aliis, aliiſque ſuccedentibus ſemper in eodem cultu, & dignitate permanſit apud cũctos. Pereunt cum pereuntibus illi, quibus nulla virtus ſuffragatur; at quos virtus euexit, eos ipſa facit virtus apud infenſiſſimos etiam hoſtes ſtare. Non grauabor Herodis cum Cæſare Auguſto acta narrare. Regnum ab Antonio Herodes

A acceperat, quem munifice coluit, & fideliſſime etiam aduerſus Auguſtum ſecutus eſt, vbi autem Auguſtus Antonium vicit, interfecit, anxius petebat ad mortem Herodem. Quid tunc Herodes? An fugit? An ſe ſe abſcondit ſub priuato habitu? Imò decernit ſe inermẽ in Auguſti cõſpectum dare. Qua id fiducia? Putauit prudens vir, ſui erga Antonium amicitiam, & officium, & fidelitatem opus fuiſſe virtutis iubẽtis benefactori ſuo referre gratiam. Vt autem officium ſuum erga Antonium opus virtutis eſſe cognouit, non metuit infenſiſſimo Antonij hoſti ſe præſentare, virtutis enim eſt ſuis aſſeclis apud quoſlibet patrocinari, & dignitates conſeruare. Accipite Herodem ſantẽ apud Auguſtum ex Egeſippo lib. 1. *Egeſipp.* B de Excid. Ieroſol. c. 33. *Ego Auguſte fateor me fidelem fuiſſe Antonio ſecum, vtpote qui ab eo regnum acceperim, cui me debitorem adhuc non abnuo, idque armis probaſſem, ſi Arabes non impediuiſſem. Ea neceſſitate arma aduerſum te non tuli; non quaſi amici deſertor, aut prælij pauidus, ſed quaſi domi rebus gerendis occupatus. Ingratum me tamen ſibi non ſenſit Antonius, quod & adiumenta exitus, & frumenti innumerabiles copias abſens miſerim. Vide quam nihil ſubtraham. Plus metuo apud te ingratus in hoſtem tuum, quam in te hoſtis videri. Iudicium mihi tuum grauius quàm bellum eſt, apud quem non virtutum merita, ſed* C *vitia periclitantur. Cum illo poſui diadema, ſed non abieci virtutis conſcientiam, vt voles iudica.* Quid ad hæc hoſtilis Auguſti animus? An perimi iuſſit fidelem amicum aduerſarij? Abſit, quod enim fuerat virtutis facinus non potuit vel apud infenſum regis animum non triumphare. Sic Auguſtus ad Herodem: *Salue, inquit, & nunc magis regno tuo vtere, quia non inuidemus virtutibus, ſed delectamur. Dignus enim es pluribus imperare, qui ſic tueris amicitiam; & vt in aduerſis poſitum non abneges, & amicum tibi confiteri non erubeſcas. Sed adorere fœlicioribus adhærere, & conſeruare fidẽ in proſperis, iam in aduerſis ſatis probaſti. Vicerit te Antonius, ſed non ego te victũ putabã, quem amicitia parem fecit victo-* D *ribus. Propterea expeteris à nobis, quia nullus te belli euentus mutauit.* Et quidem, quicumque ſit in aliis euentus, virtus alumnum ſuum ſemper facit victoribus & parem, & gratum. Nota eſt Ieroſolymorum tragædia, quando Nabuchodonoſor interficiebat Ioacim regẽ Iuda, & omnes optimates populi; interea Ierem. cap. 39. *Præceperat antẽ rex Nabuchodonoſor de Ieremia Nabuzardam magiſtro militum dicens; Tolle illum, & pone ſuper eum oculos tuos, nihilque ei mali facias, &c.* *Ierem. 39.* Mirabar, quod inter tot principum, & popularium neces, dum magis victor furit Imperator, tunc recordatur Ieremiæ ſolus, eiuſque E curam habet. Cuius rei gratia? Vna virtus prophetæ illum victoribus fecit parem, & reddidit Imperatori ſuperbiſſimo gratum. Sic Ieremiæ virtutem, & pudicitiam extollens D. Hieronym. *Hieron.* lib. 1. contra Iouinian. fatur: *Cum omnes Iudæi capti eſſent, vaſa quoque templi Babylonio rege vaſtante direpta, iſte ſolus liber ab hoſtibus eſt, & captiuitatis neſcit iniurias, & a victoribus accepit ſtipendia, & Nabuzardan cui de ſanctis Sanctorum Nabuchodonoſor non præceperat, præcepit de Ieremia.* Expende illud, *à victoribus accepit ſtipendia*, vt videas quàm faciat virtus alumnos ſuos etiam in om-

Digitized by Google

A uium clade victoribus æquales. Hinc eſt illa Tiberij Patricij commeodatio exhibita à Theodorico rege apud Caſſiod. 2. variar. 16. *Retinentis Patricium Tiberium, & in aduerſitate noſtra fuiſſe laudabilem, qui ſic Odoacris integerrimus parebat obſequiis, vt noſtra poſt fuerit electione digniſſimus, contra quos multa feciſſe videbatur inimicus. Non enim ad nos viliſſima tranſfuga conditione migrauit, nec proprÿ domini finxit odiũ, vt alterius ſibi procuraret affectum. Expectauit integer diuina iudicia, nec paſſus eſt ſibi regem quærere, niſi primitus perdidiſſet. Vnde ſic factum eſt, vt ei libenter daremus præmium, qui noſtre fideliter iuuit inimicum.* Sic ſemper valet virtus, & fides etiam apud principes barbariſſimos, hoc vnum homo curet, vt integrè præſtet, quod debet fidei, quod debet virtuti, & in omni euentu ſperet ſibi proſperitatem, vt plurimum, affuturam.

Caſsiod.

§. II.

Quantum in te habes ſpiritus diuini, tantùm te ſuper homines extollis.

ECce de Daniele dicitur, quòd ipſe ſuperabat omnes ſatrapas, & quòd rex cogitabat conſtituere eum ſuper omne regnũ. Et vnde ſic Daniel ferebatur in ſublime? Ait textus: *Quia Spiritus Dei amplior erat in illo.* Et quidẽ Spiritus Dei in ſoblime nititur, vt de ſuper omnes homines effulgeat. Aiebat Lactant. lib. 2. de origine erroris cap. 19. *Quicumque Sacramentum hominis tueri, rationemq; naturæ ſuæ nititur obtinere, ipſe ſe ab humo ſuſcitet, & erectâ mente oculos ſuos tendat in cœlum, non ſub pedibus quærat Deum, nec à veſtigiis ſuis eruat, quod adoret: quia quidquid homini ſubiacet, infrà hominem ſit, neceſſum eſt. Sed quærat in ſublimi, quærat in ſummo, quia nihil poteſt homine maius eſſe, niſi quod fuerit ſupra hominem. Deus autem maior eſt homine, ſuprà ergo non infra eſt. Nec in ima potius, ſed in ſumma regione quærendum eſt.* Itaque Dei ſpiritus nec quærendus, nec reputandus inter infima, qui ſemper è ſublimi radiare conſueuit, & quoſcumque implet, ſuper omnes effert; quaſi neſciat in deiectis & vilibus quieſcere. Hinc aduenieme diuino ſpiritu, Actor. 2. *Apparuerunt illis diſpertitæ linguæ, tanquam ignis, seditque ſupra ſingulos eorum.* Linguæ igneæ apparent, & ſedem ſupra capita Apoſtolorum. Et quidem linguarum ſedes intra ora erant; cur non à propria ſede, nimirum cur non ab ore Apoſtolorum fulgurabant hæ linguæ, ſed apparebant ſedentes ſuper capita eorum? Vt diuini ſpiritus erant ſigna linguæ illæ, ſic oſtendebant eius proprietatem, qua de ſummo eminet gaudens ſe ſuper omnes efferre, omniaque ſibi ſubiectare. Nulla mihi crede eſt potentia, quæ non ſubſit eis qui diuino ſpiritu afflantur. Apud Matth. 10. *Ad Reges, atque Præſides ducemini propter me: Cùm autem tradiderint vos, nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini; dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos eſtis, qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri.* Ecce tibi ad ſubiiciendas mundiales poteſtates, quid detur Chriſti

Lactant. C D *Actor. 2.* *Matt. 10.*

A Domini aſſeclis; datur nimirum illis diuinus ſpiritus, qui loquatur, ex quo potentiſſimos quoſque ſuperabat, & ſuper omnes efferebatur. Rem ponderans Chryſoſtomus homil. 34 in Matthæum, ſatur: *Habebant in medio ſui populi, reges, ac principes, duodecim homines, vinculis, flagellis, carceribus, quibuſcumque poterant, vt ſilerent, comminabantur, nec potuerunt ora eorum obſtruere, ſed veluti nemo ſolares radios vincere poteſt, ſic nullus linguam eorum potuit compeſcere. Quoniam non homines, ſed Spiritus Sancti virtus loquebatur; qua etiam Paulus Agrippam, & Agrippæ miniſtros, Neronem quoque omnium hominum perniſioſiſſimum facilè ſuperauit.* B Expende illud nimirum, *veluti ſolares radios nemo vincere poteſt*: quippe qualemcumque obicem Soli opponas, deſuper rutilat ſolaris radius, ſic quæcumque obiiciantur iis qui Dei ſpiritu afflantur, nunquam non deſuper eorum claritas radiat.

Chryſoſt.

§ III.

Gubernatorum dignitas plena diſcrimine, plena laqueis.

C GLoriæ Danielis inuidi quærebant occaſionem eum accuſandi, imò & perdendi, & vnde hanc occaſionem quærebant? Ait textus, *vt inuenirent Danieli ex latere regni*, hoc eſt, iuxta D. Hieronym. Vatabl. Maldonat. ex regni adminiſtratione, & gubernatione. Inſidiabantur ergo homines inuidi Danieli, qua parte gubernator erat, ſcientes illam partem pluribus ſcatere laqueis, quibus vel oculatiſſimi gubernatores comprehendantur. Et quis Dauide oculatior in ſubditorum gubernatione? Sed fugatus à Regia ibat præclariſſimus gubernator cum militibus ſuis peccata ſua plangens 2. Reg. 16. *Et apparuit Siba puer Miphiboſeth in* D *occurſum eius, cum duobus aſinis, qui onerati erant ducentis panibus, & centum alligaturis vuæ paſſæ, & centum maſſis palatharum, & duobus vtribus vini. Et dixit rex Siba, Quid ſibi volunt hæc? Reſponditque Siba, aſini domeſtici regis, vt ſedeant, & panes, & palatha ad veſcendum pueris tuis, vinum autem vt bibat, ſi quis defecerit in deſerto. Et ait rex, vbi eſt filius Domini tui? Reſponditque Siba regi, Remanſit in Ieruſalem, dicens: Hodie reſtituet mihi domus Iſrael regnum patris mei. Et ait rex Siba, Tua ſint omnia, quæ fuerunt Miphiboſeth.* E Qualis hæc ſententia oculatiſſimi regis, qui & tunc erat ſub gladio Dei? Vnus erat Siba Domini ſui accuſator, & ad primam vocem ſerui, ſtatim bonus rex ſententiam promit, & Miphiboſeth bonis ſpoliat. Sapienter ait Carthuſ. in præſenti: *Valde difficile eſt in magnis officiis vitare peccata, quoniam Dauid vir tantæ prudentiæ, tam præcipitanter dedit ſententiam contra abſentem, innoxiumque Miphiboſeth, ideò ſtatus iudicum, eſt periculoſus, nec appetendus.* Res eſt multi diſcriminis dignitatis thronus, è quo tot laquei proſiliunt, vt rarus ſit, licèt oculatiſſimus, qui

2. Reg. 16. *Carthuſ.*

non trahatur in lapſum. De Saule dicitur 1. A
1. Reg. 13. Reg. 13. *Filius vnius anni erat Saul cum regnare cæpiſſet, duobus autem annis regnauit ſuper Iſrael.* Tantus erat Sauli vitæ candor, cum thronum aſcendit, quantus ſolet eſſe infanti vnius anni. Et quandiu durauit in candore illo? Ante regni adminiſtrationem multis annis durauit, poſtquam autem regnum accepit, vix potuit duobus annis eſſe inculpabilis.
Procop. Ait Procopius in Gloſſa. *Quo verbo ſimplicitas animi Saulis oſtenditur, quam in regno habuit, qua tamen non longo tempore vſus eſt. Quocirca additur: Et duobus annis regnauit in Ieruſalem, nempe cum illa morum ſimplicitate. Poſtea ad prauitatem declinans.* B Non diu potuit in ſolio conſiſtere, quin eius peſte inficeretur, & ad praua multa facinora reptaretur. Effugiat enim neceſſum eſt dignitates forenſes, quiſquis errores, & culpas veretur, quando vt inculpabilem oſtendat
Pſal. 1. Pſal. 1. ait: *In cathedra peſtilentia non ſedit.* Septuag. poſuere, *in cathedra peſtium*: nulla namque peſtis eſt, nullum cõtagium poteſt inueniri, quod non ſit in forenſibus ſubſellijs. Vt dicat D. Hi-
D. Hilar. lar. ibi: *Illa eſt cathedra peſtilens, cuius contagium Pilatus manus abluendo deuitat. Quamuis enim multi religioſi propoſiti tenaces ſint, tamen neceſſitate ſedis obtenta, cùm ad contumeliam, cùm ad iniuriam, cùm ad pœnam cunctante licèt volun-* C *tate coguntur, facit eos neceſſitatis ipſius participes, cum tanquam lue morbidâ imbuuntur.* Itaque ipſa forenſis dignitatis ſedes peſtilens eſt, plenaque contagio, quo vel religioſiſſimi inficiantur.
4. Reg. 9. Hinc Eliſæus 4. Reg. 9. vocauit vnum ex filiis prophetarum, qui vngeret Iehu in regẽ, dicens: *Tenens lenticulam olei fundes ſuper caput eius, & dices: Hæc dicit Dominus: Vnxi te regem ſuper Iſrael. Aperieſque oſtium, & fugies, & non ibi ſubſiſtes.* Cur non magis maneat apud regem à ſe vnctum? Cur neceſſum eſt fugere, nec ad momentum manere cum homine, quem regem deſignabat? Eſt thronus regius, ſedes peſtium, à qua tot peſtes, tot emanant contagia, vt niſi effugias ocyſſime, mirum erit ſi eius peſte D non corripiaris.

§. IV.

Fœminæ præſentiſſimæ perditionis occaſiones.

INſidiabantur inuidi Danieli, vt inuenirent ei *ex latere regis*, nimirum vt Hieronym. & Carthuſian. ex Hebræis afferunt, ex parte reginæ, & concubinarum, quæ rectè regis latera vocantur. Et quando hominis inſidiator non concuſſit hoc latus? Sanè ſerpens antiquus vt perderet hominem ex hoc latere aggreſſus eſt, E nimirum per Euam: nunquam enim fœminæ vel in regiis non ſunt homini præſentiſſimæ perditionis cauſæ. Fœlix, qui illas nouit declinare. De Herode rege ait Egeſippus lib. 1. de
Egeſipp. Excid. cap. 29. *Herodes Alexandriam ſummo ſtudio contendit, atque ibi cum honore à Cleopatra ſuſceptus, quod tanti nominis virum ducem militia ſuis expetendum partibus arbitraretur. Vnde poſthabitis reginæ petitionibus, Romam nauigauit, minores procellas hyemis ratus, perturbationeſque Italiæ temperatas, quàm quas in Cleopatra* A *mobilitate grauiores omnibus naufragiis fluctus perhorreſcebat.* Sapiens homo etiam tempore hyemis maluit ſe committere fluctibus maris, quàm Cleopatræ promiſſis: non tam horruit brumali tempore cum ventis & tempeſtatibus belligerare, quàm horruit apud reginam ſibi fauentem ſtare. Nunquam enim duriora tela iaciuntur ad perdendos homines, quàm ea ſunt quæ iaciuntur ex parte fœminarum. Sapientiſſimus Dauid ſciens armatum filium venire, vt regiam occuparet, feſtinauit egredi cum militibus ſuis, & fugere à filij facie. Ait 2. Reg. 15.
Egreſſus eſt ergo rex, & vniuerſa domus eius pe- 2. Reg. 15.
B *dibus ſuis. Et dereliquit Rex decem mulieres concubinas ad cuſtodiendam domum.* Qualis hæc domus cuſtodia tempore belli? Se hominem bellicoſum cinctum militibus inſufficientem putat, vt domum aduerſus filium cuſtodiat, & ideò fugit, & putat à decem concubinis cuſtodiri poſſe domum? Cur non magis militarem manum relinquit pro cuſtodia, quæ multo bibrato iaculo arceat vel proſternat hoſtem? Sanè nulla militaria tormenta, nullæ bellicæ machinæ robuſtiores poſſent relinqui domi ad perdẽdos homines, quàm ſi fœminæ relinquãtur ſolæ; vbi enim de conſilio Achitopel ad illas ingreſſus eſt Abſalon, ſtatim cæpit dari in perditionẽ.
C Quod notans Carthuſ. in cap. 16 Reg. 2. aiebat 16. Reg. 2.
quod ex adimpletione nefarij conſilij, *Deus meritò feciſſet Abſalonem cum ſuis ſuccumbere.* Nulla vis militaris ſic concuſſit miſerum, vt concuſſerunt illum fœminæ in Regia relictæ, quarum occaſione princeps præcipitari cæpit in extremam ruinam. Poſtquam occidit pro-
phetas Baalis Elias 3. Reg. 19. miſit Ieſabel nun- 3. Reg. 19.
cium ad Eliam, dicens, *Hæc mihi faciant dij, & hæc addant, niſi hac hora cras poſuero animam tuam, ſicut animam vnius ex illis: Timuit ergo Elias, & ſurgens abiit quocumque eum ferebat voluntas.* Cur tantus propheta ſic affectus eſt? Vnde in illum tantus potuit cadere terror? Vnde ſic conturbatus incedebat? Locuta eſt mu-
D lier, & vel de eiaculato verbo mulieris labat tota fortitudo Prophetæ. Pulchrè Eucher. lib. 4. Eucher.
Reg. *O violentiam verbi, ô formidinis eminentiam! Audito mulieris verbo fugit Elias; ingreſſus eſt in eo ſermo mulieris, & quid ageret, neſciebat: tanti itineris ſpatio metu exagitante iactatus: ita Propheta animum virtutum velis nauigantem mulieris perculit ſermo, totamque eius nauem per omnes formidinum fluctus turbato reflexere iactauit.* Sic affecit prophetam vel vnum mulieris verbum; ingreſſus eſt in eo ſermo mulieris, & in ea grauiores omnibus naufragiis fluctus perhorreſcebat.

Dan. 6. Dixerunt ergo viri illi, Non
E inueniemus Danieli huic aliquam occaſionem, niſi fortè in lege Dei ſui. Tunc principes, & Satrapæ ſurripuerunt regi, & ſic locuti ſunt ei, Dari rex in æternum viue: conſilium inierunt omnes principes regni, magiſtratus, & Satrapæ, & Senatores, & iudices, vt decretum imperatorium exeat, & edictum, vt omnis qui pe-

tierit aliquam petitionem à quocumque Deo, & homine vſque ad triginta dies, niſi à te rex, mittatur in lacum leonum. Nunc itaque rex confirma ſententiam, &c.

§. V.

Honoris, gloriaque ambitu pleni ad clariſſimas, & patentiſſimas veritates cæcutiunt.

AVdis abſurdiſſimum edictum compoſitũ à Principibus Babylonis, & à rege confirmatum per ſapientum fraudem; ait enim textus *Surripuerunt regi, &c.* Sed edicti abſurditas adeò clara & perſpicua erat, vt facilè à quoquã perſpici potuiſſet, quomodo potuit rex in ea falli? Quomodo rex non vidit ſe minimè omnia ſubditis ſuis poſſe præſtare, non lac infantibus, non ſalutem adultis, non pluuiam agricolis, non alia innumera, quæ ſciebat ſupra ſuam eſſe poteſtatem. Cur ergo non vidit ſummam decreti abſurditatem, imò ſummum damnum populi, ſi hæc non peterentur niſi ab eo qui non poterat illa dare? Sanè repræſentabatur edictum, quaſi cederet in magnam gloriam, & honorẽ regis, ſub cuius ambitu pene neceſſum erat vt rex cæcutiret ad clariſſimas & euidentiſſimas veritates. Pulchrè ambitioſorum hominũ hoc nouerat ingenium Lactantius lib. 7. cap. 1. fatus: *Qui verò ambitione inflati, aut amore potentiæ inflammati omne ſtudium ſuum ad honores acquirendos contulerunt, nec ſi Solem quidem ipſum geſtemus in manibus, fidem commodabunt ei doctrinæ, &c.* Quicquid pabulum non eſt gloriæ mundialis, & ſi euidentiſſimum, & ſi clariſſimum ſit, non cernitur, neque apparet in oculis eorum, qui ambitione inflati, & amore potentię inflammati, omne ſtudium ſuum ad honores acquirendos contulerunt. Hi ad clariſſima quæque cæcutiunt, ſi inde metuant aliquid minùs temporalis gloriæ naſci. Accipite modò Nicodemum Ioan. 3. audientem ex Ieſu, quod niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non poteſt introire in regnum Dei. Ad quæ verba ſtupefactus, & hęrens, reſpondit: *Quomodo poſſunt hæc fieri?* At mulier quædam Samaritana Ioannis 4. cùm audit à Ieſu dari aquam, quam qui biberit, nõ ampliùs ſitiet, ſtatim lætans ait, *Domine, da mihi hanc aquam, &c.* Nihil hæſitat, nihil dubitat, ſed ſtatim viuificam aquam petit. Quod miratus D. Chryſoſt. hom. 31. in Ioannem, hanc fœminam longè ſapientiorem, & acutiorem reputat Nicodemo. Ait enim: *Credidit continuò mulier longè Nicodemo ſapientior. Ille quomodo poſſunt hæc fieri, inquit, nec manifeſtum ſpiritus exemplum à Chriſto adductum accipit; mulier verò mox non expectata confirmatione ad Chriſti ſermonem, tanquam certum accipiendum properat.* Sed quod patuit Samaritanæ, non patuit Nicodemo? Vel cur quod vidit, & credidit fœmina, Iſraëlis magiſter adhuc ignorat, & media in luce pene hæret cæcus? Nonne quod dicebatur lux erat? Equidem lux erat quod dicebatur, vt poſſet vel à fœmina cerni, ſed ad lucem cæcutiebat Nicodemus adhuc mundialis gloriolæ amore poſſeſſus. Ait D. Chryſoſt. hom. 27. ex cap. 3. Ioan. *Venit lux in mundum. Verum Nicodemus multitudinis gloria mulcebatur, quamobrem debitam fiduciam habere non poterat.* Ne mireris quod homo vincatur à fœmina in ſapientia, in perſpicacia; nec mireris, quod non videat vel ipſum Solem; mulcebatur adhuc multitudinis gloria, & ſub gloriæ mundialis amore clauſi ſunt oculi, ne apertiſſimas veritates videre poſſent. Aiebat Dominus Matth. 22. *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi. Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, ſeruate, & facite.* Sanè quæ Scribæ, & Phariſæi explicantes legem de Chriſto dicebant, adeò clara, & perſpicua erant, vt meritò Ieſus ad eos audiendos populum mitteret, & iuberet, vt iuxta dicta illorum ſe haberent. Verùm illum mirandum venit, quòd cum Phariſæi, & Scribæ tam patentia, & clara de Chriſto dicerent quotidie, nihilominus Chriſtum tam clarè à ſe explicatum nõ viderent præſentem. Et vnde illis tanta erat cæcitas? Chryſoſt. hom. 43. in Matth. *Prædicabant quidem in lege Chriſtum venturum, & non credebant in eum: quia omnia opera ſua faciebant, vt ab hominibus viderentur. Id eſt, quia non verè prædicabant Chriſtum venturum deſiderantes ipſius Chriſti aduentum, quem prædicabant: ſed propter hoc ſolum, vt prædicatores, & traditores eſſe legis ab hominibus videretur.* In quibus tantus vigebat gloriolæ mundialis amor, non miror, quòd non fuerint illis oculi ad videndam pręſentiſſimam, & clariſſimam veritatem.

Lactant. — Ioan. 3. — Ioan. 4. — Chryſoſt. — Matth. 22. — Chryſoſt.

A B C

§. VI.

Aulici principes ſic æſtimant regium fauorem, vt nihil aliud videantur requirere.

D ECce tibi Babyloniorũ principum, & ſatraparum decretum: *Vt omnis, qui petierit aliquam petitionem à quocumque Deo, & homine vſque ad triginta dies, niſi à te rex, mittatur in lacum leonum.* Sic miſeri putant vnum regem ſibi ad omnia ſufficere, ſic credunt poſſe fieri, vt de ſolo regis ſui nutu, & placito viuant, quin egeant vel creaturæ alterius, vel ipſius Dei munere. Et quis tale crederet, niſi principes aulici, niſi ſatrapæ, & regij miniſtri? Sanè hæc adeò imbibita eſt in animis principum aulicorũ, procerumque ſiue impietas, ſiue ſtultitia, vt ſic æſtiment regium nutum; quòd dum hunc fauorabilem nanciſcantur, nihil aliud requirant. Sic 1. Reg. 8. *Congregati vniuerſi maiores natu Iſrael venerunt ad Samuelem in Ramatha, dixeruntque ei: Conſtitue nobis regem, vt iudicet nos.* Quæ petitio relata ad Deum cùm fuerit; ſtatim reſpondit Deus: *Audi vocem populi huius, in omnibus, quæ loquuntur tibi. Non enim te abiecerunt, ſed me.* At illi ſolum filiorum Samuelis regimen detrectabant, quod vt cauerent, regem ab ipſo Samuele petebant, ſub quo viuerent, ſicut nationes vniuerſæ ſub regibus ſuis viuebant. In quo ergo dicuntur iſti Deum abiecisse, eo ipſo, quod regem petant? Equidem in ex-

E 1. Reg. 8.

Digitized by Google

perendo rege iam animum gentilem oſtendebant, quando adeò proprium eſt principum, & magnatum ſic regio fauori fidere, vt præter hūc nil aliud æſtiment requirendum, & in vno rege ſibi omnia bona conſtituta eſſe credant. Nunquam non regij fauoris fiducia magnatum animos à Deo plurimum alienat. Inde iterum Samuel 1. Reg. 12. obiicit Iſraëlitis, *Videntes, quod Naas rex filiorum Amon venisset aduerſum vos, dixiſtis mihi; Nequaquam, ſed rex imperabit nobis.* Equidem aliàs in periculis ad arcam Dei confugiebant, prophetam requirebant, coram Domino ſtabant; nunc autem videntes Ammonitas armatos contra ſe, & videntes Samuelem pro ſe ſtantem, nequaquā acquieſcunt alij auxilio, ſed regem expetunt, & regem ſibi dari clamant. Cur nō magis Dei ſolicitant gratiam? Vt regiis auxiliis ponderādis intenti ſunt, nihili æſtimant aliud, nec Deum eſſe recordantur. Præclarè Diu. Cyril. Alex. ad Oſeæ cap. 12. num. 144. fatur: *Obiurgat Iſraelitas, quod ſe humano regno ex aſſe ſubiicerent, cum tamen regnaret ſupra ipſos Deus, & nihil eis ad proſperitatem deeſſet. Meminimus res, ſuperſtite adhuc Samuele, regem poſtulaſſe. Accuſat ergo eos maiorem in modum, vt totos humano regi ſubiectos, nec Dei imperium ſuſtinentes. Poſtquam autem ſub regno fuerunt, dilectioni erga Deum valedixerunt. Sed ſub hominum poteſtatem ſe tradere maluerunt, quod eos ad apoſtaſiam quoque perduxit.* Ecce tibi quam ſimul fuit in Iſraelitis, & ſeſe credere regibus, & apoſtatare à Deo. Adeò enim potens eſt in mundialibus pectoribus affectus expiſcandi fauores regios, vt præter hos nil aliud æſtiment, facilique negotio fidant ſe cū iis poſſe viuere, etiam ſine Deo. Quam impietatem vt tollat Deus ſæpiſſimè permittit principes non per reges, ſed per viliſſimos quoſque ad exoptatam ſalutem accedere. Notiſſima eſt hiſtoria Naamani Syri, is cùm plurimus eſſet apud regem Syriæ, ingentiáque ex illo bona poſſideret, tamen lepra infectus triſtiſſimam vitam agebat. Tunc ancillula quædam Iſraelita ſuggeſſit vxori Naamani, quàm facilè poſſit Dominus curari à lepra, ſi Prophetæ Iſraëlitæ adeſſet. Ait enim 4. Reg. 5. *Vtinam fuiſſet Dominus meus ad Prophetam, qui eſt in Samaria, profectò curaſſet eum à lepra, quam habet.* Expende, vt per ancillulam ingerit Deus ſpem ſalutis Syro principi, & primo inter amicos regis. Et cur Deus prouidit quod princeps tantus reciperet ſpem ſalutis ab ancillula? Sanè vt aulici principes ſe omnia putant habere in fauore regis, ſic permiſit Deus vt iſte per vile inſtrumentū ſpem ſalutis reciperet, ne in rege, ſed in Deo omnia eſſe crederet. D. Amb. in Gloſſa: *Sancta conſilio puella à Propheta ſalutem ſperare commonitus, non terreni regis imperio, ſed diuinæ miſericordia liberalitate ſanatur.* Expende illud: *non terreni regis imperio*: magnum hoc, & penè incredibile aulicis principibus videretur, quod aliquid bonum poſſit illis eſſe, & non à rege.

1. Reg. 12.

D. Cyril.

4. Reg. 5.

D. Amb.

Dan. 6. Quod cum Daniel comperiſſet, id eſt, conſtitutam legem, ingreſſus eſt domum ſuam: & feneſtris apertis in cœnaculo ſuo contra Ieruſalem tribus temporibus in die flectebat genua ſua, & adorabat, confitebaturq; coram Deo ſuo, ſicut & ante facere conſueuerat. Viri ergo illi curioſius inquirentes inuenerunt Danielem orantem, & obſecrantem Deum ſuum. Et accedentes locuti ſunt regi ſuper edicto. Rex nunquid non conſtituiſti, vt omnis homo, qui rogaret quemquam de diis, & hominibus vſque ad dies triginta, niſi te, rex, mitteretur in lacum leonum? Ad quos reſpondens rex ait: Verus eſt ſermo iuxta decretum Medorū, atque Perſarum, quod præuaricari non licet. Tunc reſpondentes dixerunt coram rege: Daniel de filiis captiuitatis Iudæ non curauit de lege tua, & de edicto, quod conſtituiſti: ſed tribus temporibus per diem orat obſecratione ſua.

§. VII.

Poteſtates omnes aduerſarias deſpicit, qui Deo exorando adſtat.

FErale regis edictum nouit Daniel, & nihilominus *ingreſſus domum ſuam, & feneſtris apertis, in cœnaculo ſuo contra Ieruſalem tribus temporibus in die flectebat genua ſua, &c.* Cur non magis vereris, ô Daniel, edictum regis, inſidiarorum rabiem? Cur non magis leones famelicos expaues? Qui Deo exorando vacat, illique tota mente inhæret, inde habet, quo facile deſpiciat omnes aduerſarias poteſtates. Illa erat vox Pauli ad Rom. 8. *Certus ſum, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, poterit nos ſeparare à charitate Dei.* Et in quo fundabat Paulus tantam certitudinem victoriæ ſuæ, & potentiæ ſuæ, etiam aduerſus aduerſarios Angelos? Sanè dum Paulus orationi inſtaret, Deoque inhærere pura mente niteretur, meritò poſſet certitudinem habere, quod ſibi inferiores futuræ eſſent omnes aduerſariæ, etiam Angelicæ poteſtates. Ait D. Aug. de moribus Eccleſiæ cap. 11. *Non ſeparat Angelos. Neque enim eſt Angelus, cum inhæremus Deo, noſtra mente potentior, & toto mundo eſt omnino ſublimior mens inhærens Deo.* Hoc ſatage, vt Deo attentus inhereas, vt Deo deuotus vaces, & vide vniuerſas creaturarum poteſtates, neque mors, neque vita, neque altitudo, neque profundum, neque Angeli, poſſunt aliquid facere aduerſus eos, qui Deo per orationem intimè vacant. Sic etiā Danieli oranti aiebat Angelus Gabriel cap. 10. *Ex die primo quo poſuiſti cor tuum ad intelligendum, vt te affligeres in conſpectu Dei tui, exaudita ſunt verba tua: & ego veni propter ſermones tuos. Princeps autem regni Perſarum reſtitit mihi viginti & vno diebus.* Ecce tibi dum Daniel orat, Princeps Perſarum, ſiue is ſit bonus, ſiue malus Angelus totis viribus ſuis curat, ne Danielis orationes effectum ſortiantur.

Ad Ro. 8.

D. Aug.

A Et potuit Angelus aduerſus Danielem orantem? Abſit, vbi enim Daniel Deo per orationem intendebat, aduerſantibus angelicis poteſtatibus D. Greg. ſuperior euaſit. Sic D. Greg. 17 Moral. cap. 8. *Precum quidem earum merita exigunt, vt Iſraëliticus populus à iugo ſua captiuitatis exuatur, ſed eſt adhuc, quod in eodem populo, Perſarum Domino purgari debeat, vnde ereptionem illius Perſarum princeps mihi iure contradicat, quamuis preces tuæ adiuuent.* Nil valet contradictio, & oppoſitio creatarum poteſtatum aduerſus eum, qui precibus armatur. Fœlix tu, quiſquis Deo te iungis, Deo exorando iugiter vacas fallar, niſi omnibus aduerſarij poteſtatibus ſuperior ſis, & pro multis virtutibus aduerſus illas B valeas. Dicebat enim Danieli oranti cap. 10. Dan. 10. Angelus: *Annuntiabo tibi, quod expreſſum eſt in ſcriptura veritatis, & nemo eſt adiutor meus in omnibus his, niſi Michael princeps veſter.* Et non paruam quæſtionem facit Carthuſiano, quod in te Danielis, quæ tot aduerſarios patiebatur, nullus alius adiutor intereſſe dicatur, niſi Michaël tantùm. Vbi enim puer Eliſæi contrariorum multitudine terrebatur, 4. Reg. 6. 4. Reg. 6. *Aperuit Dominus oculos pueri, & vidit: & ecce mons plenus equorum, & curruum igneorum.* Ex quo Carthuſianus mirum valde putat eſſe, quòd Danieli vnus ſolus Michael dicatur adeſſe, cum C Eliſæi puero tot Angelorum phalanges adſtent. Et Danieli vnus tantùm Michael adiutor datur, & puero tot myriades Angelorum exhibentur? Orabat Daniel, puer autem non orabat, ſed magno timore trepidabat; qui autem orat, intenteque Deo vacat, tantam inde fortitudinem ſumit, vt vel cum paruo adiutorio omnibus aduerſariis ſuperior euadat: Vt dicat D. Ma- D. Machar. cliab. hom. 43. *Si fuerint dæmones fortes, roboremontibus haud diſſimiles, ab oratione comburuntur, veluti cera ab igne.* Sic orans homo vel montes plenos aduerſariorum contemnere po- 2. Par. 4. teſt. Hinc 2. Paralip. 4. de Salomone ædificante eam partem templi, in quo ſacerdotes orabant, ait: *Fecit atrium ſacerdotum, & baſilicam grandem.* Ex Hebræo: *& atrium præſidij*: quippe vbi orationes funduntur, & præſidia ſunt, ſub quibus appareat homo contrariis inacceſſibilis. D

§. VIII.

Inexcuſabilis eſt, qui aliquod orationum penſum Deo non ſoluit quotidie.

TOtius regni Babylonici negotiis occupatus Daniel, vt qui vnus è tribus erat, qui omnia moderabantur, tamen tribus diei temporibus preces ad Deum fundebat. Quippe di- E cit textus: *Tribus temporibus in die flectebat genua ſua, & adorabat, confitebaturque coram Deo ſuo, ſicut & ante facere conſueuerat.* Quis tot, tantiſque negotiis immerſos, quantis Daniel? Et inter illa Daniel ter in die, flectit genua, & orat, & confitetur coram Deo ſuo; vt inexcuſabiliter confundatur, quiſquis nullo exhibito, putat ſe Pſal. 118. poſſe ſeruire Deo. De ſe aiebat Dauid Pſal. 118. *Præuenerunt oculi mei mane, meditari verba tua.* Et quidem Dauid vnum nouerat magiſtrum Moyſem, de cuius magiſterio dedicerat non omnino abſorberi negotiis regni, ſed ante omnia penſum ſoluere Deo, diuiniſſimum illum adorans verbis. Ex quo Diu. Amb. octonar. 19. D. Ambr. in Pſal. dictum, ſic Chriſtianos mordet. *Et tu Chriſtiane dormis, cui magiſter eſt Chriſtus? Et nũ vereris ne de te dicatur; Populus iſte nec labiis me honorat? Iudæus vel labiis, tu verò nec labiis. Sĩ illius, qui vel labiis honorat, cor longe eſt à Deo: quomodo poteſt cor tuum prope eſſe, qui etiam labiis non honoras? Quam diu te ſomnus, quam diu te ſæcularia tenent? Diuide ſaltem Deo, & ſæculo tempora tua. Manè feſtina ad Eccleſiam, defer* B *primitias pij voti, & poſtea ſi vocat ſæcularis neceſſitas, non excluderis dicere, Præuenerunt oculi mei manè, meditari verba tua. Sic ſecurus procedis ad tuos actus. Quàm iucundum inchoare ab hymnis, & canticis!* Et neſcio quid ſperet, cuius ab ore nihil ad Dei laudem pertinens tota die prodit. Qui nullum orationis penſum ſoluit; qui nec ſemel labia in Dei obſequium mouit. De hoc aiebat ipſe Amb. lib. 5. Exam. cap. 12. Ambr. *Quis enim ſenſum hominis gerens, non erubeſcat, ſine pſalmorum celebritate diem claudere, cum etiam minutiſſimæ aues, ſolemni deuotione, & dulci carmine ortus dierum proſequantur?* Multum ab homine diſtat, qui vel de auium exemplo C non curat quotidie laudando Deo ſe ſe deuouere. Sanè Moyſes ſanctiſſimus vir, dum ſe populi negotiis nimis immergit, ne ſibi vacaret, vocem laudis offerre Domino, audit à ſocero gentili, Exod. 18. *Stulto labore conſumeris*; quip- Exod. 18. pe ſtultiſſimè conſumitur, quiſquis immerſus ſæcularibus, nec dimidiam horam ſumit in die, vt vacet Deo, & confiteatur coram Domino. Ex quo ſapienter D. Lauren. Iuſtinian. lib. Laur. Iuſt. de diſcipl. & perfect. monaſt. c. 21. ait: *Et quis Moyſe ſanctior? Qui cauſas populi ardentiſſimo amoris zelo iudicabat? Vt audeat ſine læſione perſiſtere in eo, in quo ſanctus Propheta perſeuerare non valuit. Audito namque gentilis viri conſilio prudenter reſtrinxit negotia proximorum, vt in iis, quæ Dei erant, ſuo quietius vacaret tempore.* D Equidem ſanctiſſimus Moyſes, niſi ſe ſubſtraheret negotiis, tempuſq; ſibi præfigeret Deo exorando; non liberaretur à labore ſtulto, nec à labe ſtultitiæ, ſub qua conſummebatur iudicante cognato. Et quid magis ſtultum, quàm ſic hominem occupari, vt non vacet illi Deum orare? Meritò ait D. Chryſoſt. lib. 1. de Orando Deo: Chryſoſt. *Quiſquis non orat Deum, nec diuino colloquio cupit aſſiduè frui, is mortuus eſt, & vita carens, experſque ſanæ mentis. Nam hoc ipſum euidentiſſimum eſt argumentum amentiæ, nõ intelligere magnitudinem huius honoris, nec amare deprecandi ſtudium, nec hoc habere perſuaſum, quod animæ mors ſit, non procubuiſſe ad Dei genua.* Hæc ibi.

§. IX.

Quo virtutum opera magis celantur humanis plauſibus, eo præſtantiora, & efficaciora.

ORaturus Daniel non in publico manſit, ſed *ingreſſus eſt domum ſuam, & in cœnaculo ſuo, flectebat genua ſua.* Iam tunc adimplens præceptum Chriſtianum datum Matth. 6.

Matth. 6. *Tu autem cum oraueris intra in cubiculum tuum,*
& clauſo oſtio ora patrem tuum. Nunquam
enim non requiritur homo cautus in fugiendis
homanis plauſibus, quo enim magis abeſt ab il-
lis virtutis opus, eo efficacius, & præſtantius.
Prouer. 21. Iuxta quod Prouerb. 21. dicit: *Munus abſcondi-*
tum extinguit iras: neſcio an quid validius inue-
niatur ad extinguendas aduerſarias poteſtates,
quàm virtutum opus abſcondite, abſque vlla
ſpe plauſos humani peractum. Quis enim ne-
ſciat Samſoois valentiam & fortitudinem, qua
vniuerſas hoſtium rabies ſuperabat? Is impor-
tunè requiſitus, vnde haberet fortitudinem tan-
Iudic. 16. tam Iudic. 16. *Aperiens veritatem dixit; Fer-*
rum nunquam aſcendit ſuper caput meum, quia
Nazaraus, id eſt, conſecratus Deo ſum de vtero
matris meæ. Si raſum fuerit caput meum, recedet
à me fortitudo mea. Cùm tot tantaque manibus
patraret, non habebat fortitudinem, & valentiā
addictam manibus, ſed ſolis capillis capitis. Et
cur præ cæteris membris capilli placuerũt Deo,
vt in illis totam homines valentiam fundaret?
1. Cor. 11. De capillis ait Paolus 1. ad Corinth. 11. *Capilli*
pro velamine dati ſunt. Quando ergo in capil-
lis velamen exprimebatur, meritò in illis poni-
tur tota hominis valentia ad hoſtes exterren-
dos; tunc enim efficaciſſimum eſt virtutis opus,
quando in abſcondito, & ſub velamine exerce-
D. Aug. tur, ne ab oculis mortalium faſcinetur. Ait D.
Aug. ſer. 107. de tempore: *Quid eſt autem quod*
in capillis virtutem habeat Samſon? Virtu-
tem non habuit in manu, non in pede, non in pe-
ctore, non in ipſo capite, ſed in capillis, in
crinibus. Quid ſunt capilli, quid coma? Et
nos videmus, & Apoſtolus reſpondet nobis, Co-
ma velamentum eſt. Et in velamento Chriſtus ha-
bet virtutem, quando vmbra veteris legis eum te-
gebant. Ne ſe putet Chriſtianus inutilem cum
abſcodite operatur, cùm fugit humanos conſpe-
ctus, vt virtutum operibus ſe dedat, tunc maiori
in virtute es, cùm in abſcondito es, tunc fortior
exiſtit, vt detriumphet hoſtes vniuerſos, cum ſe
hominũ applauſibus negat, & Chriſtus Domi-
nus abſcõditus ſub vmbris legis multa facinora
edebat, & in abſconditis ſuorum operibus vir-
tutem conſtituit ingentem. Non timeat viri-
bus ſuis, quicumque ſub velamine opera ſua
bona facit latere. Tunc de infirmitate ſua, vel
etiam de vulnere anima quæritur, cum ablato
Cant. 5. velamine apparet oculis videntium. Sic Cant. 5.
Percuſſerunt me, & vulnerauerunt me, tulerunt
pallium meum mihi. Vt ablatum fuit pallium
ſub quo latebat, & infirma apparuit, & patuit
vulneribus; habet enim Chriſtus virtutem in
velamento. Nec putet Chriſtianus ſe habere
1. Cor. 4. alia bona, niſi quæ ab oculis mortalium velat.
Vode Paul. 1. ad Corinth. 4. de Ieſu ait: *Qui il-*
luminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſta-
bit conſilia cordium. Expende in die iudicij co-
ram iudice æterno, quæ facta hominũ in lucem
prodibunt, & illuminationem, nimirum, *abſcon-*
dita tenebrarum, quæcumque modo abſcondita
ſunt ab oculis viuentium, tuoc in luce appare-
bunt, & nobis æternæ laudi erunt. Quæ autem
non abſcondimus, ſed oculis humanis exponi-
D. Bern. mus, ea prorſus euanida inuenientur, reſoluta
in fumum, & ventum. Ait D. Bern. ſer. 4. de
Aduentu: *Veniet, cum manifeſta erunt abſcon-*
dita cordis, quia verò fuerint oſtentata, non com-
parebunt. Propterea dico vobis chariſſimi: vti-
le eſt abſcondere magis, quàm oſtentare, ſi quid
habemus boni. Oſtentata euanebunt, abſcon-
dita nunquam nos deſerent, ſed ad iuſti-
tiæ Solis radios victricia venient, ibique non
mediocrem gloriam metent.

§. X.

Prima, & duriſſima calamitatis aſperitas eſt potentioribus, quòd orationis effe-ctus nullus ſentiatur.

Ecce iam initium duriſſimi aduerſus Danie-
lem certaminis, nimirũ, hoſtes inſidiantes
inuenerunt Danielem orantem, & obſecrantem
Deum ſuum. Inuenitur ab hoſtibus Daniel
orans, & obſecrans Deo, ſed non dicitur, quod
inuenitur aliquid oratione ſua nactus. Et hæc
eſt prima, & ſumma clariſſimi viri aſperitas,
quod relictus hoſtibus nihil per orationem ex
Deo nanciſci videatur. Accipite D. Syneſium
epiſt. 79. de die aſſumptionis ſuæ ad Epiſcopa- *D. Syneſ.*
tum, fantem. *Noſti ad certum anni diem mortem*
mihi prædictam fuiſſe: fuit ille ipſe quo ſum Epiſ-
copus factus. Senſi ego mutationem vitæ, quam cũ
hactenus perpetua quadam hilaritate, ac velut fe-
ſtiua celebritate traduxiſſem, video me eodẽ tem-
pore omnibus orbatum, ac deſpoliatum eſſe. Sed
quod malorum eſt longè maximum, quodque mihi
deſperatam vitam facit, nunquam antea in pre-
cibus ad Deum fundendis fruſtrari voto ſolitus;
nunc primò fruſtra me ſentio deprecatum, qui æ-
rumnis oppreſſam familiam video, &c. Expen-
de, quòd ſommum æſtimet malum vir clariſſi-
mus, nimirum quod ad Epiſcopale ſolium eue-
ctus, proximorum expoſitus curis, & ærumnis,
& furenbus hoſtibus traditus; tunc primò ex-
periatur ſe orare, & obſecrare fruſtrà. Non abſi-
milis Iob. cap. 30. inqoit: *Comparatus ſum luto,* *Iob 30.*
& aſſimilatus ſum fauillæ, & cineri. Clamabo
ad te, & non exaudis me: ſto, & non reſpicis me.
Mutatus es mihi in crudelem, & in duritia ma-
nus tuæ aduerſaris mihi. Multa & horribilia
mala perpeſſus iam fuerat, extremum calamita-
tum cumulum ſuſtinuerat; & inter illas hanc ſo-
lam vocem emittebat cap. 19. *Miſeremini mei*
vos ſaltem amici mei, quia manus Domini tetigit
me. Nihil ibi meminit de duritie diuinæ ma-
nus, nihil de acerbitate, ſeu, vt ita loquar, de
crudelitate flagelli, ſed tantùm ait ſe molli di-
uinæ manus tactu fuiſſe compreſſum. Modò au-
tem repente potat Deum mutatum eſſe in cru-
delem, & duriſſimam ab illo manũ ſuam oſten-
di. *Mutatus es mihi in crudelem, & duritia ma-*
nus tuæ aduerſaris mihi. Vnde quam anteà acer-
bitateon, & duritiem non aduertit, modò expri-
mit? Quid nouæ calamitatis experitur, quòd ſu-
per omnia prima durum, & crudele repetit? Sa-
nè illud ſolum inuenies denuo, nimirum: *Cla-*
mabo ad te, & non exaudis me: & ſi enim acer-
biſſima omnia pertolerat, hoc reputabat omnis
acerborum primum, & ſommum, quòd ſe fru-
ſtrà deprecari experiretur. Ait Carthuſ. *Qui in-* *Carthuſ.*
uariabiliter in ſe bonus, ac pius eſt, quantum ad
effectum habet ſe per modum crudelis, tam dirè
diu affligendo, nec exaudiendo. Quando cùm
cala-

Digitized by Google

calamitate coniungitur, quòd dilatetur orationis effectus, ſic creſcit calamitatis aſperitas, vt carnalibus oculis videatur perueniſſe ad crudelitatis exceſſum. Et fallar, ſi quid eſt in calamitate, quòd duriùs afficiat etiam validiſſimam mentem, quàm ſi orationis propriæ ſentiat dilatari expetitum effectum. Hinc orta eſt illa Chriſti Domini vox, qua licet amanter, tamẽ ſummè dolenter apud Patrem quæritur Matth. 27.

Matth.27. *clamãs Deus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me?* Sanè multa, & horribilia Domin⁹ ſuſtinuerat ab hoſtibus ſuis, alapas, ſputa, laqueos, verbera, ſpinas, clauos, & inter hæc non queritur, nulla eius auditur querela; nunc autem, cùm iam iam prope ſtat tantæ calamitatis & tempeſtatis finis, ſoluitur Saluator meus in querelas. Vnde in te Domine hæc vox tam querulosa modò procedit? An hæc vox eſt hominis crudeliter verberati? An hæc vox eſt hominis immaniſſimè crucifixi?

D.Leo. Abſit; imò ait D. Leo ſerm 16. de Paſſione: *Ipſa vox eſt non exauditi.* Quam vocem, quam querelam immaniſſima tormenta educere minimè potuerunt, illam educit experientia, qua Dominus ſentit orationes à ſe factas pro declinanda paſſione, iuxta carnis infirmitatem, exauditas non eſſe. In quo, & ſummam ſui deſpectionem, & calamitatem videtur oſtendere

Pſal.21. Pſal. 21. *Deus meus clamabo per diem, & non exaudies. In te ſperauerunt patres noſtri, ſperauerunt & liberaſti eos. Ad te clamauerunt, & ſalui facti ſunt: in te ſperauerunt, & non ſunt confuſi. Ego autem ſum vermis, & non homo.* Expende vnde educat ſuam extremam vilitatem, quòd vermis habeatur, quòd nón homo putetur: nimirum, quia cum alij patres clamabant de tribulatione, exaudiebantur, & liberabantur, ipſe autem & clamans, & vociferans pro mortis expulſione, non exauditur, ſed relinquitur mori, in quo videtur tractari quaſi non ſit homo.

§. XI.

Nunquam non ſanctis viris iniuria paratur de Regum offenſa.

OBſeruantiſſimus regis Babylonis cum eſſet Daniel, nihilominus vt illum hoſtes ſui perdant, nil prius tractant, quàm quod illum reddant regi ſuſpectum. Etenim *dixerunt coram rege; Daniel de filijs captiuitatis Iuda, non curauit de lege tua, & de edicto, quod conſtituiſti.* Sic de regij contemptu Danielem accuſant, illumque regi ſuſpectum reddere nituntur; nunquam enim non de regibus ſeruis Dei inuidia commouetur.

Matth. Similiter Matth. 22. Iudæi tentantes Ieſum ex illo quærebant: *Magiſter, licet tributum dari Cæſari, an non?* Iam diu Iudei tributum Cæſari ſoluebant, nihil in hac ſolutione verentes, cur modò de re adeo trita quæſtionem apud Ieſum mouent? Vt Ieſu ſanctitatem euidentiſſimam nouerant, ex nullo capite illum citius poſſe lædi credebant, quàm ſi Cæſari redderetur ſuſpectus. Id quod notabat D. Amb. aduerſus Arrianos, à quibus accuſabatur, quod Baſilicam vnam negaret Imperatori hæretico. Quippe ait lib 5. epiſt 32. *Aiunt, plus vult Ambroſius poſſe, quam Imperator, vt Imperatori prodeundi facultatem neget. Quod cum dicunt, apprehendere ſermones noſtros geſtiunt, ſicut Iudæi, qui Chriſtum verſuto ſermone tentabant, dicentes: Magiſter, licet tributum dari Cæſari, an non? Semper-ne de Cæſare ſeruus Dei inuidia cõmouetur? Et hoc ad calumniam ſibi arceſſit impietas, vt imperiale nomen obtendat?* Scit impietas ſemper imperiale, aut regale nomen obtendere, in ſanctos viros, vt eos citiùs capiat, & perimat. Nunquam enim de offenſa regis non paratur ſeruis Dei decipula, in qua capiantur, & trahantur in pœnam. Aliquando vehementer Iudæi accuſabant Ieſum apud Pilatum dicentes, Ioann. cap. 19. *Nos legem habemus, & ſecundum legem debet mori, quia filium Dei ſe fecit.* *Ioan. 19.*

Itaque & manifeſtum legis fragium, & Deo iniuriam illatam aduerſus Ieſum probatam ſe clamant habere, & nihilominus iudex pro Ieſu innocentia ſtans de eius libertate cogitabat. Quod tunc Iudæi? Iterum clamant: *Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris: omnis, qui ſe regem facit, contradicit Cæſari.* Cum Dei iniuriam deſpici vident, Cæſaris iniuriam prætendunt. Sed cur cùm Deum offenſum propoſuerant, addunt modò & Cæſarem offenſum? An Cæſaris offenſa poterat apud iudicem valenrior apparere ad perdendum Ieſum, quàm Dei offenſa? Equidem maius quid erat imperiale nomen ad perdendum Ieſum, quam legisfragium, quàm Dei offenſa, ideo impij cæteris dimiſſis hoc vnum apud Pilatum prætendunt. Vnde ait D.

Auguſt. Auguſt. hom. 5. de Paſſ. *Maiorem timorem ſe ingerere putauerunt Pilato terrendo de Cæſare, vt occideret Chriſtum, quam ſuperius, vbi dixerunt. Nos legem habemus, & ſecundùm legem debet mori, quia filium Dei ſe fecit.* Sciebant impiiſſimi homines, quod eſſet efficacius telum aduerſus iuſtum virum, ſic vel regiæ offenſæ prætextus proponeretur, quàm ſi legis fragium; quàm ſi Dei offenſa: vnde vt maius quid agant aduerſus Ieſum, Cæſaris iniuriam prætendunt, ſub qua neceſſum erat, vt innocentiſſimus Ieſus apud iniquum iudicem male haberet. Vix eſt virus perniciosius viris ſanctis, quam quod in regum præcordiis naſcitur.

Marc.6. Marcus cap. 6. *Miſit Herodes, & tenuit Ioannem, & vinxit eum in carcerem propter Herodiadem, &c.* Mirabar, quod qui ſolum vox erat clamantis in deſerto poſſit alligari, quando vt dicebat Paulus, *Verbum Dei non eſt alligatum.* Si non alligatur verbum, quomodo vox poterit alligari? Quomodo potuit teneri in domo carceris, qui in vaſtiſſima eremo à primis annis verſabatur? Quomodo potuit percuti, qui ſalutem mundi nuntiabat?

D.Baſil. Ait D. Baſil. Sel. orat. 18. *Herodianis affectibus vſus diabolus viam aperit ad Baptiſtæ mortem. O pulchre excogitatam à diabolo inſaniam Carnificem ſtatuit in Ioannem regem ipſum.* Nec aliter poſſet vaferrimus hoſtis nocere Ioanni, niſi illum infenſum regi ſtatuere procuraret.

Dan. 6. Quod verbum cùm audiſſet rex, ſatis contriſtatus eſt; & pro Daniele poſuit cor, vt liberaret eum, & vſque ad occaſum ſolis laborabat, vt erueret illum. Viri

autem illi intelligentes regem, dixerunt ei, ſcito rex quia lex Medorum, atque Perſarum eſt, vt omne decretum, quod conſtituerit rex non liceat immutari. Tunc rex præcepit, & adduxerunt Danielem, & miſerunt eum in lacum leonum. Dixitque rex Danieli, Deus tuus, quem colis, ipſe liberabit te.

§. XII.

Vt rex regum Chriſtus pro hominum ſalute diſceptauit, laborauit & doluit pro damnatis.

QVam bonus iſte rex Darius, pro Danielis damnatione ad leones vehementer contriſtatus eſt, & appoſuit cor ſuum, *vt liberaret eum, & vſque ad occaſum ſolis laborabat, vt erueret illum.* Laborabat, inquam, hoc eſt, iuxta Lyræ expoſitionem, longam texebat diſputationem pro Daniele liberando, & edicto, regiaque lege interpretanda. Miraris, quod rex potentiſſimus, ſic diſputet, & laboret, & doleat pro liberando ſeruo? Sed accipe, quod mirere magis, quando rex regum, & Dominus dominantium Chriſtus filius Dei ſic agit hominum cauſas, vt pro illis vſque ad occaſum vitæ non deſinat cum patre diſputare; nullum laborem, ſudoremque pro illis refugiat, imo vehementer doleat, quòd aliqui damnati maneant. Vis videre nobilem pro nobis diſputatorem? De Salomone dicebatur 4. Reg. 4. *Diſputauit ſuper lignis à Cedro quæ eſt in Libano, vſque ad hyſſopum, &c.* Quæ verba vniuerſi myſtæ ad Chriſtum trahunt, ſed quando diſputauit Chriſtum ſuper lignis, niſi quando actus in crucem, ſuper illo viuifico ligno poſitus cum Patre egit de ſalute humana vſque ad ſolis occaſum? Ait D. Iſidor. Hiſpalen. in 3. Reg. cap. 3. *Super ligna autem diſputauit Chriſtus, dum in cruce pependit.* Quippe in cruce exiſtens nobilis diſputator, ibi multus erat in ſalute humana procuranda; tot ora pro nobis liberandis aperiebat, quot erãt acceptæ plagæ. Et quantus iſtius diſputationis labor? D. Lucas cap. 22. eius ſolum initium repræſentans, inquit: *Et factus in agonia, prolixius orabat. Et factus eſt ſudor eius ſicut guttæ ſanguinis.* Vehementer pro hominibus liberandis laborabat, qui ſic ſudabat, qui ſic omnib⁹ corporis membris lacrymabatur. Vt dicat D. Ber. ſer. 3. in Ramis. *Venit ad adorationem, & factus in agonia orabat. Vbi quidem non ſolis oculis, ſed quaſi membris omnibus fleuiſſe videtur.* Quid laborioſius? Laborabat equidem Ieſus cum ſudore, & lachrymis nitens hominem à damnationis æternæ ſententia liberare. Quo ſpectans Paul. ad Hebr. cap. 5. *In diebus carnis ſuæ preces, ſupplicationeſque ad eum, qui poſſet illum ſaluum facere à morte, cum clamore valido, & lacrymis offerens exauditus eſt, &c.* Quo tendebat tantus Chriſti clamor? Tot riui lacrymarum? Tã inauditus ſudor ſanguinis? An vt curabat ipſe

4. Reg. 3.

D. Iſider.

Luc. 22.

D. Bern.

Ad He. 5.

A à morte liberari? Abſit, ſed in iis omnibus laborabat regaliſſimus princeps Ieſus, vt erueret nos à diaboli poteſtate. Ex quo ſapienter inquit Primaſius: *Dicitur autem Ieſus fudiſſe preces, ſupplicationeſque cum lacrymis, non timore mortis, quam ſponte ſuſcipiebat: ſed cauſa noſtræ ſalutis.* Omnia hæc laborum, ſudorumque & lacrymarum, & precum, & ſupplicationum machinamenta, à Chriſto rege regũ adhibita ſunt, vt nos à damnationis ſententia liberaret. Vnus enim, & maximus erat dolor nobiliſſimo regi noſtro, nimirum, ſi aliquis homo maneret damnatus. Vnde Matth. 27. de illo cruci affixo locutus, ait: *Ieſus autem iterum clamans voce magna, emiſit ſpiritum.* Et quid denotabat ille nouus, & B inauditus clamor ſpirantis? Magnus Hilar. can. 33. ait: *Spiritum cum clamore magnæ vocis emiſit, dolens non omnium ſe peccata portare* Hoc dolebat adhuc in extremis conſtitutus, & huius doloris vi clamabat dum ageret animam, quod non omnes ad ſalutem properarent, ſed aliqui remanſuri eſſent in peccatis damnandi.

Matth. 27.

Hilar.

§. XIII.

Nunquam non triſte, & calamitoſum eſt regio animo, quod ſeruus illi aliquando acceptus in perditionem eat.

C AVdito verbo de Danielis damnatione rex Darius *ſatis contriſtatus eſt, &c.* Sed quomodo rex potentiſſimus, & clariſſimus triſtari potuit in vnius ſeruuli perditione? Ait Carthuſ. *Rex ſatis contriſtatus eſt, quod chariſſimum condemnaret ad mortem, & virum vtiliſſimum regno perderet.* Nunquam, mihi crede, non calamitoſum, & triſtitiæ plenum regio animo eſt, quod vel ſeruulus ſibi aliquando acceptus, & regno vtilis, in perditionem eat. Cum maximus rex regum Ieſus eſſet in cruce, vt ſaluaret homines; ait Diu. Matth cap 27. *A ſexta autem hora, tenebræ factæ ſunt ſuper vniuerſam terram vſque ad horam nonam. Et circa horam nonam clamauit Ieſus voce magna dicens: Eli, Eli Lammaſabacthani. Hoc eſt, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me.* Ante quàm tenebræ fierent, D per vniuerſa tormenta paſſionis, à primo comprehenſionis puncto nulla vox Chriſti audita eſt, quæ triſtitiam, aut querelam apud patrem monſtraret. Cum primum tenebræ operiere Iudæam, ecce ſtatim luctuoſus clamor, & querela; qua ſe derelictum, & deſolatum clamat. Et cur poſt tenebras in regaliſſimo Chriſti ore clamor derelictionis, & deſolationis apparet? In tenebris illis Iudæam operientibus oſtendebatur, vt populus Iudaicus, qui tandiu acceptus fuerat, Chriſtique œconomiæ ſeruierat illam adombrans, iam tenebris, & perditioni dabatur. Quomodo ergo regaliſſimus Chriſti animus non clamet ſe derelictum, & deſolatum, viſa E manifeſta perditione populi tamdiu accepti, & grati? Origen. hom 35. *Poſtquam autem vidit ſuper omnem Iudæam tenebras factas, dixit magna voce ſua, Quare me dereliquiſti? illud oſtendere volens per hæc, quod volens dereliquiſti me pater, & talibus exinanitum calamitatibus tradidiſti, vt populus, qui fuerat apud te honoratus, implens menſuram patrum ſuorum,*

Carthuſ.

Matth. 27.

Origen.

Digitized by Google

priuetur lumine tuæ profectionis, & fiat in tenebris. Et quis non dolenter aſpiciat perditionem ſeruuli tamdiu habiti inter gratiſſimos? Hunc deſolationem, & derelictionem duriſſimam æſtimat regaliſſimus, & diuiniſſimus meus Chriſtus, qui vt ſuper omnes reges eſt, ſic ſuper omnes illos ſe putat deſolatum, & derelictum, cũ videt inſtare iam perditionẽ populi antea ſibi dilectiſſimi, & regno ſuo vtiliſſimi. Hinc audita morte Saulis regis, & Ionathæ filij eius 2. Reg. 1. *Apprehendens Dauid veſtimenta ſua ſcidit, omneſque viri, qui erant cum eo, & planxerunt, & fleuerunt, & ieiunauerunt vſque ad veſperam ſuper Saul.* Dauide flente, & ieiunante pro Saule vniuerſi, & flent, & ieiunant pariter cum eo. Aliter autem accidit dum Dauid Abnerum fleret; tunc enim 2. Reg. 3. flente Dauide omnes flent, ieiunante autem Dauide, nullus alius ieiunat, ait textus: *Cumque veniſſet vniuerſa multitudo cibum capere cum Dauid, clara adhuc die, iurauit Dauid dicens; Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, ſi ante occaſum Solis guſtauero panem, &c.* Quod quæſtionem facit Abbulenſis, & eſt trigeſima tertia, cur cum Dauide ieiunante pro Saule tot ieiunant; pro Abnere autem ſolus Dauid ieiunat, nullus alius inuenitur, qui velit ieiunare; Erat Saul rex populi, Abner autem ſolùm erat ſeruus regis, ad conſeruationem regni multùm neceſſarius. Qui autem pro regum caſibus doleant multi ſunt, etiam inter populares, verum qui pro ſeruo doleat, ſolus inuenitur Dauid, ſolus inuenitur regius animus. Regaliſſimi animi inſigne eſt, quod doleas ſerui tibi accepti miſerum caſum.

2. Reg. 1 — 2. Reg. 3.

§. XIIII.

Quod reges emendare non poſſunt, quamuis velint, in diuina cura, & prouidentia emendabitur.

VIctus tandem Darius, & nihil proficiens in Daniele liberando, illum hoſtibus tradidit, dicens: *Deus tuus, quem colis, ipſe liberabit te.* Cur rex ſic audacter promittis ex Deo liberationem hominis traditi contrarius? Cur non magis ſatagis tu illum liberare? Fecerat rex quidquid poterat, & videns, quod nihil aliud poſſet ſine ingenti periculo ſuo, rem Deo committit, à quo non dubitat venturum remedium ſalutare; quando diuinæ curæ eſt illa corrigere, quæ reges etſi volentes non valent. Ait Diu. Hieronym. *Quod ipſe obtinere non poterat, potentiæ Dei committit: Non ambigue loquitur, ſed audacter affirmat; Deus tuus liberabit te.* Eſt hoc quaſi debitum diuinæ prouidentiæ, & poteſtatis, quod illis rebus accurrat, quæ corrigere, & emendare reges non valent. Non abſimile accidit Dauidi 2. Reg. 3. vbi Abner dolo Ioabi occiſus occubuit; rem adeo turpem rex indigne tulit, & vehementer cupiit illam ſtatim vindicare, ſed cùm recens creatus eſſet, rex non auſus eſt aliquid moliri aduerſus potentiſſimum Ioabum; nihilominus dicit: *Ego autem delicatus ſum, & vnctus rex. Porrò, viri iſti filij Saruiæ duri ſunt mihi, retribuat dominus facienti malum, iuxta malitiam ſuam.* Et cum tu rex ſis, ô Dauid, cur etiam malos non corrigis? Cur id remittis ſoli Deo? Non poterat bonus rex in adeo recenti throno aduerſus potentiſſimos duces ſtare, & ideo quod ipſe volens non poteſt caſtigare, ſecure diuinæ poteſtati id committere valet. Ioſephus in Gloſſa fatur: *Saruiæ filij nihil præualeo facere, cum ſint memetipſo potentiores, ſed vicem eis reddat diuinitas.* Nec dubitandum eſt ad Deum ſpectare correctionem illorum, quæ reges etiam volentes corrigere non valent. Quod autem valent corrigere, & non corrigunt, id exitiale illis eſt. Achabo enim dimittenti blaſphemum Benadab ait: Dominus per prophetam 3. Reg. 20. *Quia dimiſiſti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima illius.* Vbi Carthuſ. ait: *Quia dimiſiſti Benadab regem blaſphemum, quem Deus dedit in manum tuam, vt eum occideres, tu occideris pro eo.* Quam pœnam putent vniuerſi reges & poteſtates ſibi à Deo decretam; ſic enim quos poſſunt reos corripere, dimittunt, eorum pœnas apud Deum luent.

D. Hier. — Ioſeph. — 3. Reg. 20. — Carthuſ.

Dan. 6. Allatuſque eſt lapis vnus, & poſitus eſt ſuper os laci, quem obſignauit rex annulo ſuo, & annulo optimatum ſuorum, ne quid fieret contra Danielem. Et abiit rex in domum ſuam, & dormiuit incœnatus, cibique non ſunt allati coram eo, inſuper & ſomnus receſſit ab eo. Tunc rex primo diluculo conſurgens, feſtinus ad lacum leonum perrexit, appropinquanſque lacui, Danielem voce lacrymabili inclamauit, & affatus eſt eum, Daniel ſerue Dei viuentis, Deus tuus, cui tu ſeruis ſemper, putas ne, valuit te liberare à leonibus?

§. XV.

Regium ſplendorem decet, quod in bonis affectibus faciat, imo cogat ſibi ſimiles eſſe optimates & principes.

COactus Darius Danielem in leonum lacum immittere, nihilominus ne quid aliud damnum ab hominibus illi inferatur, obſtruit oſtium laci, illudque obſignat annulo ſuo, & annulo optimatum. Ait enim: *Quem obſignauit rex annulo ſuo, & annulo optimatum ſuorum, ne quid fieret contra Danielem.* Eſto quod annulo ſuo obſignet rex oſtium laci, ne quid mali fiat contra Danielem quid neceſſum fuit magnatum etiam annulis obſignari? Nonne rex ſciebat magnates omnes aduerſus Danielem conſpiraſſe? Nonne ſciebat à magnatibus accuſatum, & traditum leonibus? Nonne ſciebat ex quauis Danielis ruina magnam lætitiam affulſuram magnatibus? Cur ergo facit, quod ab illis obſignetur lacus, vt indemnis ſeruetur Daniel? Sanè

vt decebat regem, ita damnatum iuſtum honorare, & annulo ſuo defendere: ſic etiam decebat ipſum regem in eiuſdem honorem, & defenſionem debitam facere, quod venirent omnes eius magnates, & principes Babylonij, ne in re adeo honeſta à rege diſſimiles eſſe videantur. Notiſſimum eſt illud Ioabi infame facinus, quo doloſe interfecit Abnerum: huius
2. Reg. 3. funus ſatis dolenter tractans Dauid 2. Reg. 3. *Dixit ad Ioab, & ad omnem populum, qui erat cum eo, Scindite veſtimenta veſtra, & accingimini ſaccis, & plangite ante exequias Abner. Porrò rex Dauid ſequebatur feretrum.* Ecce tibi dum luctus pro Abnere celebratur; iubet Rex, quod Ioab princeps militiæ luctuoſum habitum præferat cum omni exercitu ſuo. At Ioab is ipſe erat qui Abnerum interfecerat, cur ergo rex Ioabum cogit, vt funeri intercedat, & luctum agat, in funebri pompa pro eo, quem ipſe interfecerat, & de cuius interitu prorſus lætabatur? Quæſtionem ſapienter abſoluit Abbul.
Abbul. quæſt. 32. *Fecit hoc Dauid ad indicandum, quod Ioab dolebat de facto ſuo cùm ipſe plangeret hoſtē. Nam ſi Ioab non iuiſſet ad plangendum, ſed manſiſſet gaudens in domo, tanquam egiſſet aliquid valde lætum, eſſet magnum dedecus Dauid, quod de eodem ipſe plangeret, & viri ſui gauderent. Voluit autem quod planctus ſuus communis eſſet ad omnes, ideo compulit Ioab plangere.* Bonus rex nihil honeſtum & iuſtum voluit non eſſe commune, & ſibi, & principibus ſuis; vt enim dedeceret Regē in re honeſta habere ſibi principes diſſimiles; ſic maximè regiam dignitatem decet, quod magnates omnes ſuos cogat, &
Eccleſ. 10 compellat in re honeſta viuere ad regium nuntium. Hinc Eccleſiaſtes cap. 10. ait: *Beata terra cuius rex nobilis eſt, & cuius principes comedunt in tempore ſuo:* Sub eadem laude ponit & regis nobilitatem, & temperantiam magnatum, & principum, ſciens inde magis ſplendorem regium clarere, ſi magnates ſuos rex trahat in virtutes ſuas. Et hoc tantum eſt honorificentius in regibus, quantum illi efficaciſſimi ſunt ad perſuadendum quidquid volunt principibus.
Iſaias. 32. Vt dicat Iſaias cap. 32. *Princeps, quæ ſunt digna principe cogitabit, & ipſe ſuper duces ſtabit* Habet hoc bonus princeps, quod nihil indignum admittat, ſed ad virtutes promptus ſit, & ſuper duces ſtet, hoc eſt, principibus, & ducibus inſtet, vt in ſimile adducat. Et quo non addu-
D. Syneſ. cet rex principes? Ait D. Syneſ. lib. de regno: *Cùm multa ſint à Deo regia dignitati præſtabilia, beataque conceſſa, tum non minus, imò multo magis cæteris omnibus mirabitur eam vim quiſpiam, quam in ſubditorum animis præcipuam habet: propterea quod rex quamlibet ingenij opinionem veteri conſuetudine, ac antecedentibus delitijs inuſtam tum nullo negotio mutat, cum id quod contrarium eſt in pretio habere, maximèque facere videtur. Quocumque enim rex gaudet, hoc ſubinde inualeſcere, ſtudioſeque à pleriſque affectari neceſſum eſt.* Quando ergo rex ſic potens eſt in ſubditorum affectibus; indecens eſt, & valde turpe, quod in re virtutis ſolus ſit, & non faciat ſecum magnates & principes ſentire.

A

§. XVI.

Qui Aulici male agunt, dum liceat nequiſſima ſua optata perficere; regis mærorem, aut triſtitiam nihili ducunt.

Miror regem Darium poſt Danielis calamitatem in ſumma eſſe triſtitia, & mærore; ſed illud magis mirandum, quòd ſic mærentem, & dolentem regem nec vnus è magnatibus conueniat, nec ſit, qui curet regem ab il-
B la leuare triſtitia. Ait enim textus: *Abijt rex in domum ſuam, dormiuit incœnatus, cibique non ſunt allati coram eo, inſuper; & ſomnus receſſit ab eo. Tunc rex primo diluculo conſurgens, feſtinus ad lacum leonum perrexit, Danielem voce lacrymabili inclamauit, Daniel ſerue Dei.* Quis vnquam maiori affectus triſtitia, quàm rex iſte? Et ſic mæret, dum præ triſtitia abiicit cibos, dum lacrymas, & gemitus fundit, ſic ab omnibus magnatibus Regiæ relinquitur, vt nullus apparet, qui nitatur regem ab illo amouere luctu. Similiter dolebat, & flebat Dauid, cum audit Abſalonem occiſum; at vt 2. Reg. 19.
dicit 2. Reg. 19. *Nuntiatum eſt Ioab, quod rex
C fleret, & lugeret filium ſuum ::: Ingreſſus ergo Ioab ad Regem in domum dixit: Confudiſti hodie vultus omnium ſeruorum tuorum, qui ſaluam fecerunt animam tuam:: Nunc ergo ſurge, & procede: & alloquens ſatisfac ſeruis tuis:: Surrexit ergo rex, & ſedit in porta, &c.* Ecce tibi Ioab, qui & ipſe interfecerat rebellem Abſalonem, non poteſt ferre, quod rex ſit in luctu, & triſtitia; illumque conuenit, & totis viribus ab illo luctū vel vi depellere nititur, & facere, quod ſiccis lacrymis, lætantibus oculis exercitum victorioſum accipiat. Cur ſimile non factum eſt cum rege Dario? Cur cùm illum dolere, & illacrymari ad Danielis calamitatem ſciunt, non
D regem conueniunt illi ipſi magnates, cuius decreto, & ſententia traditus fuerat Daniel leonibus, & regis dolorem nituntur lenire? Cur non magis extorquent à rege quod lætetur in vnius rei damnati perditione? Nonne & rex erat Darius, vt Dauid? Cur vt Dauidis mærorem curat Ioab depellere, non idem procurat in Dario aliquis Babylonius princeps? Sanè principes Babylonij vniuerſi malitioſe, & peruerſe agebant, dum Danielem immerentem occidunt; qui autem aulici male agunt, dum liceat ſuam adimplere nequitiam, nil curant de regis mærore, aut triſtitia. Ioab autem vt præclare ſe geſſerat aduerſus rebellem, ſic non contentus eſt
E bona operari, niſi etiam lætum, & alacrem regem videat, ab illoque omnem abſtergat mærorem, & triſtitiam. Triſtiſſimum Idumæi regis Iobi ſtatum pene omnes nouerunt, vt filiis, & bonis orbatus à throno in ſterquilinium deciderat. Interea Iob cap. 2. *Audientes tres amici Iob* Iob. 2.
omne malum, quod accidiſſet ei, venerunt ſinguli de loco ſuo, Elipha Themanites, & Baldad Suhites, & Sophar Naamatites; condixerant enim, vt pariter venientes viſitarent eum, & conſolarentur. Sic amici Iob, vt audierunt eius triſtem euentum, aduolarunt, vt conſolationem afferrent regi chariſſimo.

Digitized by Google

Quàm aliter factum eſt cum rege Antiocho. 1. Machabæor. 6. de quo textus: *Incidit in languorem præ triſtitia, quia non factum eſt ei, ſicut cogitabat. Et erat illic per dies multos, quia renouata eſt in eo triſtitia magna, & arbitratus eſt ſe mori. Et vocauit omnes amicos ſuos, & dixit illis, Receſſit ſomnus ab oculis meis, & concidi, & corrui corde præ ſollicitudine, & dixi in corde meo, In quãtam tribulationem deueni, & in quos fluctus triſtitiæ, in qua nunc ſum, qui iucundus eram, & dilectus in poteſtate mea? Et vocauit Philippum vnum de amicis ſuis, & præpoſuit eũ ſuper vniuerſum regnum, &c.* Compone modo regem cum rege; Iobum cum Antiochio vterque in calamitatẽ incidit; vterque in luctu, & mærore maximo erat. Sed ad Iobum aduolant amici, vt conſolarentur illum, ad Anthiocum autem nullus eſt amicus, qui ex ſe accedat; neceſſum eſt, quod illos vocet rex ipſe, & ſuum illis mærorem lethalem dicat, etſi vocati, & inſtructi de regis mærore, nec vllum verbum conſolationis proferunt, ſolum dicitur Philippus accepiſſe clauum Reipublicæ. Quid mirum; Sanctiſſimo Iobo ſancti & iuſti erant amici, vt probat Orig. Olympiod. Chryſoſt. Gregor. citati à Pineda in Iob cap. 2. verſ. 11. at ſancti principes, & boni, nihil magis optabant quàm omnem mærorem à rege amico depellere, illique ingentem conſolationem afferre, qua leuaretur in caſu adeò triſti. Verùm nequiſſimo Anthiocho, & amici, & familiares omnes erant peſſimi, & ideò non curabant de rege conſolando, nec illis erat curæ, quod rex immodica abſorberetur triſtitia, dum ipſi in Rempublicam libere ſua exercerent latrocinia.

§. XVII.

Non parum virtutis lucrum affert etiam hominibus impijs bonorum amicitia.

AVdio in idololatra, & impio rege verba religioſa, & pia erga verum numen; clamat enim, *Daniel ſerue Dei viuentis*, & vnde idolorum cultor, Deum viuum putat illum, qui à Daniele colebatur? Sanè hoc acceperat Darius ex Danielis amicitia, quod Deum verum, & viuum clamaret, nunquam enim non proficua eſt bonorum amicitia etiam impiis. Salomon ædificaturus domum Domino memorans fœdera, & amicitiam Dauidis cum Hiram rege Tyri ethnico, miſit ad illum, vt inde acciperet & ligna cedrina, & ſapientes artifices ad omne opus illuſtre. Quid tunc Hiram? Ait text. 2. Paralip. 3. *Dixit autem Hiram rex Tyri per literas, quas miſerat Salomoni: Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui fecit cœlum & terram; qui dedit Dauidi regi filium ſapientem, & eruditum, &c.* Expende, vt ethnicus, & idololatra rex prædicet Deum Iſraelis creatorem cæli, & terræ. Vndè idololatra rex tam pium ſenſum, tam veram notitiam accepit de Deo? Imò vnde tantam virtutem, vt ſic velit verum Deum confiteri? Idololatra erat rex iſte, ſed amicitiam cum Dauide piiſſimo habuerat, ex qua non potuit aliquod pietatis lucrum non habere. Theodoret. ibi. *Quantum iuuet piorum amicitia, docet Hiram reſcribens; Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui fecit cœlum & terram. Eſt autem perſpicuum, quod ex ea, quæ ei fuit cum Dauide, conſuetudine didicerit, quod Deus Iſrael eſt creator cæli, & terra.* Conſuetudo, quæ fuit inter Hiram, & Dauidem, non potuit non eſſe fructifera Hiramo, illique Dei virtutiſque aliquam notitiam inſerere. Semper enim amicitia, & conſuetudo cum bonis aliquod fructum metit. Erat rex Samariæ nequiſſimus Achabi filius, qui tamen cum Samuele conſuetudinem habebat, de cuius conſilio vel hoſtili exercitui cibum dederat: is cum à Syrorum rege arctiſſime vallaretur; eo deducta res eſt, vt matres præ famæ filiorum carnibus veſcerentur. Quod memorans textus 4. Reg. 6. ait: *Quod cum audiſſet rex, ſcidit veſtimenta ſua, & tranſibat per murum. Viditque omnis populus cilicium, quo veſtitus erat ad carnem intrinſecus.* Mirabar in rege idololatra tantam virtutem, qua ſic maceraretur, vt cilicio nudum corpus circumdaret. Quod etiam miratus Caietanus cauſam eius indigitans ait: *Ecce fructus Eliſæi in rege: affligebat ſe rex cilicio inſtructus ab Eliſæo.* Id fructus prophetæ conſuetudo attulit regi, vt ſeſe aſperè tractaret coram Deo, ſi forte inde miſericordiam conſequeretur. Nullus enim adeò efferus eſt, qui ſi cum bonis ineat fœdus, aliquam inde virtutem non ebibat. De Abrahamo locutus textus Gen. 14. ait: *Habitabat in conualle Mambre Amorræi fratris Eſcol, & fratris Aner, hi enim pepigerant fœdus cum Abram.* Ex eo autem quod Amorræi iſti dicantur fœdus habuiſſe cum Abram piiſſimo viro, colligit Lyppomanus illos ad veram virtutem, veramque religionem fuiſſe tractos. Quippe ait in Cat. *Vt nota facta fuerat probitas, & ſanctimonia viri, ſic illos quoque viros bonos latere non poterat, cuius ob id ſocietatem ambierunt, licet hominis peregrini, à quo profecerunt, & adiuti ſunt. Quod & ſi infideles, & ſimul improbi fuerunt, quia tamen inter eos demorabatur iuſtus, iure potuit cum eis in licitis fœdus contraxiſſe, vt propterea ad vnius veri Dei cultum illos attraheret. Quod & forte antea fecit.* Sic confidit bonus doctor de bonorum conſuetudine, & familiaritate, vt præſumat viros illos, Amorræos fœderatos cum Abraham, inde ad veri Dei cognitionem fuiſſe adductos, quando nunquam non eſt proficua bonorum amicitia.

Dan. 6. Et Daniel regi reſpondens,
ait, Rex in æternum viue. Deus
meus miſit Angelum ſuum, & conclusit ora leonum, & non nocuerunt mihi: quia coram eo iuſtitia
inuenta eſt in me: ſed & coram te
rex delictum non feci. Tunc vehementer rex gauiſus eſt ſuper eo, &
Danielem præcepit educi de lacu:
eductusque eſt Daniel de lacu, &
nulla læſio inuenta eſt in eo, quia
credidit Deo ſuo. Iubente autem
rege adducti ſunt viri illi qui accuſauerunt Danielem, & in lacum
leonum miſſi ſunt, ipſi, & filij, & 7
vxores eorum: & non peruenerunt
vſque ad pauimentum laci, donec
arriperent eos leones, & omnia oſſa eorum comminuerunt.

Marginalia: 1. Par. 3. — Theod. — 4. Reg. 6. — Caietan. — Gen. 14. — Lyppom.

§. XVIII.

Rabidiſſima quæuis potentia lucris ſatur, aut metu correpta manſueſit.

IDeò prædicat Daniel ſuam indemnitatem inter leones famelicos, quia Angelus Domini eorum oppilauit ora, ait enim: *Deus meus miſit Angelum ſuum, & concluſit ora leonum, & non nocuerunt mihi.* Sed præter leonum ora, quæ concluſa erant; reſtabant in leonibus vngues, quibus & prandere, & laniare magis ſolent prædam. Quid ergo intereſt, quod Angelus leonum ora concluderet, ſi liberæ manebant vngues? Nonne & concluſo ore poterant vngulibus laniare virum? Crediderim ab Angelo timorem fuiſſe leonibus incuſſum, & ſimul ora occluſa; quæ duo ferociſſima quæque trahunt ad manſuetudinem. Vbi rabidiſſimus quiſque habet, vnde ora impleat, & abundantibus dapibus occludat, vel vnde aliquid metuat ſibi; fallar, ſi velit inde nocere alicui. Nullus feralior inuentus eſt homo, quàm Andronichus Cyrenes Præfectus; qui vbi ingreſſus eſt Præfecturam mille tormentorum genera exercuit, vt lucra ex miſeris ciuibus conquireret. De huius feritate, & crudelitate multa memorans D. Syneſius (*D. Syneſ.*) epiſt. 79. tandem inquit: *Soli vero apud eum poſſunt Zenas, & Iulius, quorum Zenas ille eſt, qui duplex hoc anno vectigal extorſit, atque illo volente Andronico plurimùm poteſt: Iulius vero inuito ac plorante, nec in quemquam fortior, quàm in Andronicum extitit. Bis enim iam ac ter in illum vociferans, & conuiuijs proſcindens ſcelus illud murem ex leone reddidit. Atque ex illo tempore eo tanquam mancipio vtitur.* Ecce tibi vt feraliſſimum mortalium manſuetum tenent, & Iulius metu, & Zenas oblatis in dies tributis iniquis à populo extortis. Nulla eſt, mihi crede, hominis rabies adeo ferox, quæ non cicuretur acceptis lucris, quibus poſſit impleri. Hinc de Iſraele inter feraliſſimos, crudeliſſimoſque hoſtes habitante ait Oſeas cap. 8. (*Oſeas 8.*) *Onager ſolitarius ſibi Ephraim, munera dederunt amatoribus ſuis.* Græce legunt ex Diu. Cyril. priora verba: *Refloruit per ſeipſum Ephraim.* Et mirum quod Ephraim inter tot hoſtes, qui vehementer amabant eius bona capere; tamen florebat illæſus. Vndè habuit Ephraim ſic inter rabidiſſimos hoſtes poſſe illæſus florere? Ait, *munera dederunt:* crebris muneribus miſſis rabidiſſimam hoſtium famem, eorumque inhiantia ora opplebant; quo comparabant, vt poſſent aliquandiu florere. Ibi pulchre D. Hieron. (*D. Hier.*) *Quia amant offerre aduerſarijs munera, idcirò paulisper beneficium conſequuntur.* Nil timeas rabidiſſimos leones, feraliſſimas belluas dum eorum ora poſſis occludere exhibitis muneribus: iis enim ex leonibus facies agnellos. Tota rabidiſſimorum hoſtium feritas in ore eſſe dicebatur à Ierem. 51. (*Ierem. 51.*) *Comedit me, & deuorauit me Nabuchodonoſor rex Babylonis; reddidit me quaſi vas inane, abſorbuit me quaſi draco, repleuit ventrem ſuum teneritudine mea.* Similiter & de exercitibus vaſtantibus Iſraelem loquens Ioel cap. 1. (*Ioel. 1.*) *Reſiduum erucæ comedit locuſta, reſiduum locuſtæ comedit bruchus, reſiduum bruchi comedit rubigo.* Et locuſtæ, & brucho, & rubigini tota feritas in ore ſolo eſt; vt pateat quod ſi ſemel tabidiſſimorum os crebris muneribus obſtruatur, nullum ab illis reſtet damnum, quod timeatur. Et rarum erit, & inſtar portenti, aut miraculi habebitur, quod ſi ſemel os aduerſarij datis muneribus oppleueris, ab illo accipias damnum. Quippe 4. Reg. 17. (*4. Reg. 17.*) poſtquam rex Babylonius captiuos adduxerat Iſraelitis, & Iſraelis regiones alienigenis impleuerat, dictum eſt illi: *Gentes, quas tranſtuliſti, & habitare feciſti in ciuitatibus Samariæ ignorant legitima Dei terræ, & immiſit in eos Dominus leones &c.* Circa quæ verba haud inelegans quæſtio eſt, vnde iſti nouerint leones iſtos fuiſſe immiſſos à Deo, & non naturali impetu illos veniſſe? Id quod potuit euidenter patere ex eo quod leones illi laniantes, & lnterficientes plurimos, nec carnes comedebant, nec ſanguinem ſugebant; vbi autem obſtruſo ore ad comedendum, nilominus ſæuiebant feræ, merito putabatur id non naturæ vi obuenire, ſed ſupernaturaliter ex Deo. Ait Abbul. (*Abbul.*) ibi quæſt. 13. *Forte leonts iſti ſolum occidebant viros & fæminas, & nullius cadauer comedebant, & tunc manifeſte apparerer, quia Deus immittebat eos. Quia ſic factum eſt de viro Dei, quem percuſſit leo nam Deus miſit leonem ad percutiendum eum, & non lacerauit cadauer eius, nec comedit quicquam, nec etiam læſit aſinum, ſed manebat manſuetus apud aſinum, & cadauer, tanquam eſſent duo aſini, & non leo.* Rem adducit ex 4. Reg. cap. 13. & ex ijs probat, quàm ſupernaturale ſit, quod vbi feritas quædam obturatum os habet, ne comedat, nihilominus deſæuiat.

§. XIX.

Gula in animalibus magna cauſa ſæuiendi, imo præcipua.

ANgelus manſuefacturus leones, nihil circa eorum vngues ligandos fecit, ſed totus fuit in ore obſtruendo; *concluſit enim ora leonum, & non nocuerunt.* Et quidem ſapienter, quando gula in animalibus magna eſt & præcipua cauſa ſæuiendi. Vis videre crudelitatis monſtrum, quod gula pariebat? Alexander rex Ieroſolymorum poſt victoriam de hoſtibus, multos Iudæorum in ciuitatem coegit, cui nomen Beſemelel. Quid tunc? Ait Egeſippus (*Egeſip.*) lib. 1. de Excid. cap. 10. *Beſemelelis expugnatio acerbiorem ſolito poſtem inuexit, tam ſæuo crudelitatis proceſſu, vt ex eo numero in media ciuitate crucifigeret. Quorum in conſpectu coniuges eorum, filioſque ſingulari præcepit. Hæc ſpectabat accumbens in medio concubinarum, lætus interteſcas, & pocula, ſed magis ſanguine, quam vino inebriatus.* Quis octingentos homines tot crucibus ſuffixos videns, adhuc gauderet videre & coniuges, & filios eorum coram interfici, niſi qui eſſet inter epulas, gulæ ſeruiens? Fallar, ſi tanta crudelitas poſſit capi, niſi in epulantis pectore. Crudeliſſimum hominem aduerſus miſerum Lazarum, vt Dominus depingeret, ait Luc. 16. (*Luc. 16.*) *Homo quidam erat diues, & induebatur*

A *purpura & byſſo, & epulabatur quotidie ſplendide.* Non enim potuit tanta crudelitas hominis obdurati ad pauperis genitus niſi inter epulas reperiri. *Chryſol.* Quo ſpectans D. Chryſol. ſerm. 2. ait: *Epulis blandis ferrea viſcera crudelis anima nutriebat*, ex nullo magis crudelitas ſeſe roborabat, & duritiem indomabilem addebat, quam ex epulis. *Oſee 7.* Quo reſpicit illod Oſeæ cap. 7. *Dies regis noſtri. Cœperunt principes furere à vino.* Equidem vbi Ieroboami inaugurationem celebrabant epulis dediti principes Iſraël, eo cœperunt corripi furore, vt quaſi furioſi hinc inde coram idola ſaltantes, multa crudelitatis plena efficerent. *Carthuſ.* Quo reſpiciens Carthuſ. aiebat: B *Principes vitiis gulæ ſeruiebant, & præ ebrietate vini, vſum rationis amittentes, cultui idolorum imprudenter vacabant, vt furibundi.* Itaque dum gulæ ſeruiunt, idolis vacant vt furibundi; quo putarim trahi in memoriam Bacchanaliom furioſiſſimam inſaniam; *Tertull.* de qua Tertul. in Apolog. inquit: *Ipſis Bacchanalium furiis, nec mortuis parcunt Christianis, quos illos de requie ſepulturæ, de aſylo mortis iam aliis, iam nec totos auellant, diſſecent, diſtrahant.* Solemne erat è Bacchanalium conuiuiis homines proſilire, iis furiis agitati, qui obuios quoſque percuterent; etſi in Chriſtianos ſemper crudeles erant gentiles; tamen inter has Bacchanalium epulas, eo procedebat crudelitas, vt nec Chriſtianos ab illis C defenderet mortis, ſepulchrique aſylum. Quando vel oſſa à ſepulchris eruebant, milleque contumeliis reptabant per vrbem. Quid feralius? Et hanc feritatem pariebant Bacchanalium cõuiuia. Ad eum modum ait Carthuſian. dum principes Iſraëlitæ vacabant gulæ, ſimul & vacabant idolorum feſtis vt furibandi, furioſa, & crudelia exercentes per vrbem. Et quid aliud pariant carnalium, epularum ferales ingluuies? Equidem Exod. 12. dum agni immo- *Exod. 16.* lationem hominibus ſalutarem commendat Dominus, ſic iubet Iſraëlitis: *Edet carnes nocte illa aſſas igne, & azimos panes cum lactucis agreſtibus.* Ex quibus verbis concludit D. Zeno, non potuiſſe in illo paſchate eſſe, vnde ſalus D ſperaretur mundi; quando ex carnium ingurgitatione, non ſalus oritur, ſed magis naſcuntur crudeliſſima latrocinia. Quippe ait ſerm. 8. de *Exod.* Exod. *Agnus ſalutaris qui deſignatur ex ouibus, & ex hædis inter pecora non poteſt inueniri. Sanè ouium greges infinitos interficit Iudæus, quos in amaritudine aſſumit. Quis non intelligat, fratres, illud paſcha non eſſe, ſed bramoſum latronis cruenti conuiuium?* In vanum quærebatur ſalutaris agniculus inter carnalia fercula, ad quæ tot hædi, tot agni mactabantur, vt poſſint gulæ Iſraëlitarum ſeruire. Vix à ferculis carnium alitur aliud, quàm latronis feritas cruentiſſimi.

ſ. XX.

Nullus adeo ferox, & intractabilis homo eſt, qui non habeat vnde eius poſsit acquiri familiaritas.

QVis leone famelico ferocior, & intractabilior? Sed & Daniel apud famelicos leones inuenit gratiam: miſſus enim eſt à Deo Angelus, qui *concluſit ora leonum, & non nocuerunt ei.* Sed quid fecit Angelus vt leones ferociſſimos redderet Danieli mites, & faciles? An illorum naturam immutauit? an ferreis vinculis eorum adſtrinxit ora? Abſit; ſed in ferociſſima leonum natura, requiſiuit partem illam, qua vel ferociſſimi leones leniri, & ſuauiari ſolent; ea enim eſt, quâ excipiunt proprios catulos. Per hanc cognitam partem aggreditur Angelus leones, ſic eorum phantaſma mouendo ad aſpectum Danielis, vt ipſum moueri ſolebat, cùm aſpiciebat proprios catulos. Crede mihi, nulla eſt adeò ferox natura, in qua non ſit pars aliqua ſuauitatis; dexteritas autem hominis in hac parte conſiſtit inueſtiganda, poſt illam cognitam, non difficile eſt, quod inde ferociſſimũ quemquam trahat in ſui familiaritatem. Accipite D. Auguſt lib. de Mirab. 2. ſacr. Scripturæ *D. Aug.* cap. 129. in fine, dicentem: *In hoc tam inſigni facto, non natura in leonibus mutatur, ſed inſita à conditionis initio, ſuâ parte per Angelum à Deo gubernatur. Blanditiem enim, & lenitatem, quas catulis ſuis leones oſtendunt, in Danielem exercebant.* Non aliunde petitum eſt, quo leones redderentur Danieli blandi, ſed ex illis ipſis, ex natura propria, quam ex prima conditione habent. Vt enim natura leonum eſt cruenta, & fera ad omnia alia animalia, ſic eſt blanda, & ſuauis ad proprios catulos. Ex hac parte Angelus ſollicitauit, & monit leones, vnde factum eſt, quod illi ſe gererent erga Danielem, eodem modo, ac ſi Daniel eſſet eorum catulus. Ex quo lucem nouam capit Gen. locus cap. 49. vbi ſic ait Iacob moribundus filio ſuo: *Gen. 49.* *Catulus leonis Iuda: ad prædam fili mi aſcendiſti; requieſcens accubuiſti vt leo, & quaſi leæna, quis ſuſcitabit eum?* In quibus verbis non otioſè propheta per tria leonum genera virtutes Iudæ tribus explicuit; quod non fecit in aliis, quas etiã animalibus cõparauit; Iſſachar enim aſinus fortis dicitur, Neptalim ceruus, Bẽiamin lupus. In ſolo Iuda poſuit & leonẽ & catulũ leonis, quia in hac tribu futuri erãt, qui peculiatia leonis, & leænæ, & catuli leonis repræſentarent. Futuri erant fortiſſimi duces & reges, qui hoſtes confringerent, patriam, filioſqoe acerrimè defenſarent, & de hoſtium ſpoliis ingentes diuitias cõpararent. In quo & leonũ, & leænarũ virtutẽ repræſentarẽt. At leonũ catulos quis perfectius expreſſit, quam Daniel de tribu Iuda in animoſitate corã regibus, in indemnitate corã famelicis leonibus? Cùm enim ferociebant leones præ fame, obiectus illis Daniel fuit, & ſic ad illum molliti ſunt, & manſuefacti, ac erga proprios catulos. Hoc imitetur homo ciuilis ad gratiam ferociſſimorum hominum exE piſcandam; non multùm fidat in externis aliis auxiliis, ſed intimos hominis affectus perquirat, quibus altus eſt, & educatus; & qua parte inuenerit hominem ſuauiari ſolere, inde ſperet ſe poſſe in eius venire familiaritatem. Notiſſima erat fornax ſuccenſa à Babylonio tyranno, cuius flammæ ſe ad cœlum vſque protendebant, & nihil videbatur in fornace niſi flam- *Gen. 49.* mæ. Tunc Danielis 3. miſſi ſunt tres pueri Hebræi in medias fornacis flammas, Angelus autem Domini deſcendit cum illis, *& excuſſit flammam ignis de fornace, & fecit medium fornacis, quaſi ventum roris flantem.* Expende,

quod Angelus inter medias fornacis flammas fecit ventum irrorantem, vnde traxit Angelus ventum, & rorem in medias flammas? An adduxit illud ex nubibus cæli, vt ibi pueros refrigeraret? Minimè, ſed ex ipſius ignis natura intrinſeca illud fecit; vt enim ignis ardebat, & viuebat, hoc non fieri poterat niſi ex adhibito pabulo, niſi ex habito mixto aliquo, in quo & aëreæ, & humidæ eſſent partes. Ingreſſus ergo Angelus in igne, ex ipſis ignis pabulis, aëreas & humidas partes excitauit, quæ in roſcidam auram effuſæ pueros recreabant. Acutè Sanctus Auguſtinus lib. 2. de Mirab. ſacræ Scripturæ cap. 129. *Quandiu ergo ignis in aliqua terrena materia aſſerit, ipſius vita in aëre & humore conſiſtit. Vnde potens gubernator ignis naturam inter inimicos, & ſeruos ſuos diuiſit, ardorem inimicis, flabilem, & humidam aqua, & aerie ſubſtantiam famulis ſuis conuertit. Quapropter, Angelus Dei deſcendit in caminum, & fecit medium fornacis quaſi ventum roris flantem. Ex aere enim ſpiritum, & ex aqua in ipſo igne inuenit rorem.* Sic proſus in rem noſtram; quando nullus eſt adeo inhumanus, cuius affectus, dum viuit, non alantur terrenis aliquibus ſubſtantiis; hoc eſt, cuius mens non afficiatur ad aliquid; quid hoc ſit, cura inueſtigare, & ex hac parte ſecundiſſimæ te auræ afflabunt.

D. Aug.

§. XXI.

Vix vnquam non ſentit, quis damnum in ſe, quod aliis melioribus infert.

EXtrahitur à lacu Daniel, & iubente rege mittuntur in illum, qui Danieli parauerant tantam ruinam, ait enim textus, *adducti ſunt, qui accuſauerant Danielem, & in lacum leonum miſſi ſunt.* Et quando non eueniet, quod in te ſentias damnum, quod alteri intuliſti? Notiſſima eſt Naboth hiſtoria, ſiue tragœdia, vt propter negatam Achabo paternam vineam fuerit ad mortem petitus; vt lapidibus obrutus euolauit è viuis. De illius morte lætatus Achab veniebat iam vineam poſſeſſurus, & ecce tibi Elias factus obuius hæc regi annunciat, 3. Reg. 21. *In hoc ipſo loco, in quo linxerunt canes ſanguinem Naboth, lambent quoque ſanguinem tuum.* Quid iuſtius? Et quid certius ſolet parare diuina iuſtitia? Ait Diuus Ambroſius libro de Nabut. cap. 11. *Hinc diuina monetur ſententia & auarum digna ſeueritate condemnat. Quam iuſta, quam ſeuera ſententia, vt quam intulit alteri mortis acerbitatem, tam ipſe mortis ſua horrore diſſoluere proderetur. Inhumatum pauperem Deus aſpicit, & ideo inſepultum diuitem iacere decreuit; vt & mortuus luat ſua iniquitatis ærumnam, qui nec mortuo putauit eſſe parcendum.* Diuinæ iuſtitiæ eſt, quod ſuorum oppreſſio non maneat inulta; ſed oppreſſores guſtent calicem, quem ſanctis propinauerunt. Et vix vnquam ſanctus vir iniuriam paſſurus eſt, quæ in damnum non ceſſerit eius, qui fecit. Quando Iſraëlitæ ſpoliabantur ab Ægyptiis, & ſeruitute premebantur; vt iam à tanto malo liberarentur, iubet Deus, vt ſinguli Iſraëlitæ vaſa aurea, & argentea commodato ex Ægyptiis

3. Reg. 21.

D. Amb.

A peterent. Sic Exod. cap. 11. *Dices ergo omni plebi, vt poſtulet vir ab amico ſuo, & mulier à vicina ſua vaſa aurea, & argentea.* Et cur Dominus noluit educere populum ſuum ex Ægypto, abſque ipſius Ægypti ſpoliatione in vaſis aureis, & argenteis? Volebat Dominus tyrannis oſtendere ex damno accepto, quid illis afferat iuſtorum hominum oppreſſio. Hinc D. Nazian. orat. 42. ſic omnes monet: *Si ſapiens es Iſraelites, ad terram promiſſionis transfer vaſa aurea; eoque nomine diſcrucietur perſecuter, atque ex fraude ſibi facta hoc intelligat, quod tyrannide, ac ſeruitute meliores fruſtra opprimebat.* B Hoc noſcent tyranni vniuerſi; quando & ſe ſub damnis illatis gemere, & viros iuſtos liberos gaudere experientur. Fruſtraneus eſt conatus, & maximè damnoſus, quando viro iuſto, te meliori damnum inferre tentas; tu ſine dubio damnum experieris; nunquã enim Deus non faciet, quod tyranni bonis, & iuſtis viris ſubiectentur. Cum rex Ezechias per reuerſionem Solis ſignum ſalutis accepit, ait textus 4. Reg. 20. *In illo tempore, miſit Berodache Baladam filij Baladam rex Babyloniorum, literas & munera ad Ezechiam.* Sæpè aliàs audies quòd rex Babylonis miſerit Ieruſalem, vt caperet regem, vt ſpoliaret vrbem, vt perderet Iudæos, C nunc autem non vt perderet, ſed vt muneraret, miſit. Et cur ſuperbiſſimos rex ſic ſe deiicit, vt velit muneribus ornare regem Iſraël? Fecit hoc Deus, vt oſtenderet, quàm ſemper meliores tueatur, & calcet tyrannos. Theodor. ibi quæſt. 52. *Rex Babylonie miſit & legatos, & dona ad regem Iudæorum, & quos ſolebant abducere in captiuitatem, eos honorarunt tanquam præſtantiores. Ita eos reddidit inſignes Deus, quem coluerunt.* Sic Deus nunquam non ſolet viros præſtantes virtutibus ſuper tyrannos exaltare; vt ij experiantur abiectiones, quibus ipſi ſeruos Dei vexabant.

Exod. 11.

Nazianz.

4. Reg. 20.

Theodor.

Dan. 6. Tunc Darius rex ſcripſit vniuerſis populis, tribubus, & linguis, habitantibus in vniuerſa terra, Pax vobis multiplicetur. A me conſtitutum eſt decretum, vt in vniuerſo imperio & regno meo tremiſcant, & paueant Deum Danielis. Ipſe eſt enim Deus viuens, & æternus in ſæcula, & regnum eius non diſſipabitur, & poteſtas eius vſque in æternum. Ipſe liberator, atque ſaluator, faciens ſigna, & mirabilia in cælo, & in terra, qui liberauit Danielem de lacu leonum. Porro Daniel perſeuerauit vſque ad regnum Darij, regnumque Cyri Perſæ.

D

E

§. XXII.

Glorioſum homini quod vel in vltima ſenectute ad veritatem accedat.

CVM huc accedo, videoque Darium veri Dei cognitione, & prædicatione conſpi-

Digitized by Google

cuum, ſtatim recolo diligentiam qua ſacer ſcriptor cap. præcedenti in fine, notauit ætatem Darij: ait enim: *Et Darius Medus ſucceſſit in re no annos natus ſexaginta duos.* Nihil de ætate Nabuchodonoſoris, nec de Balthaſſaris, aut Cyri ætate dixit: cur ergo maluit in Darij principatu prænotare eius vltimam ſenectutem? Dicturus erat hoc Darij decretum de Deo vero colẽdo, & adorando, & ideo maluit tam pie decernentis ſenectutem præmittere; ne ſenes erubeſcant, erroribus, quibus inueterati ſunt, valedicere; glorioſum enim eſt cuique, etiam in vltima ſenectute veritati amplectendæ animum addi-

D. Amb. cere. Hinc D. Ambroſ. lib. 5. epiſt. 31. inducit veterem Romam de conuerſione ſua ſic loquentem: *Pœnitet lapſus, & vetuſta canicies pudendi ſanguinis traxit ruborem. Non erubeſco cum toto orbe longæua conuerti, verum certum eſt, quia nulla ætas ad perdiſcendũ ſera eſt. Erubeſcat ſenectus, quæ emendare ſe non poteſt. Non annorum canities eſt laudanda, ſed morũ. nullus pudor eſt ad meliora tranſire.* Non adeo credendũ eſt ſenectuti, vt in quibus conſenueris moribus, eos putes meliores, eo ipſo quòd iam ſenex illos tenuiſti, multi ſenuerunt in vitiis, in erroribus, in flagitiis, qui beati eſſent, ſi vel in ſenectute properaſſent ad virtutem. Sanè in Apocal. cap. 4. ſubito introducũtur ſenes, qui coronas ſuas im-

Apoc. 4. maculato agno ſubmittunt. Quippè ait: *Procidebant viginti quatuor ſeniores ante ſedentem in throno, & adorabant viuentem in ſæcula ſæculorum, & mittebũt coronas ſuas ante thronum, &c.* Quid hi fecerint adoleſcentes, iuuenes, minimè dicitur; cum primum ſenes dicuntur, ſimul mõſtrantur adorare Deum viuum, illique coronas ſuas ſubmittere. Nec probroſum eſt, quod dum primò notantur adorare Deum, iã ſenes poſſent dici, non enim probrum, ſed gloria eſt hominis, quòd vel in ſenectute Deum ſibi acquirat. Hinc magnificans Dominus Abrahamum ſuper filios

Gen. 15. ſuos ait Gen. 15. *Tu autem ibis ad patres tuos, ſepultus in ſenectute bona.* Philo Iudæus legit: *nutritus in ſenectute bona*: Sed in rem noſtrã Chryſoſt ponit: *Conuerſus in ſenectute bona.* Quod

Philo. non abnuit Philo in lib. de Abraham; vbi ait: *Abraham per tempus longum Chaldaico imbutus delirio, poſtquam puram lucem pro denſis tenebris capit intueri, ſecutus eſt eius ſplendorem.* Nec paucorum eſt ſententia multum ætatis ab Abrahamo fuiſſe in erroribus conſumptum, vt poſſet credi iam ſenex conuerſus eſſe ab idololatria in verã religionẽ, veramque fidem. Sed in noſtram rem ſufficit, quod ſenex Abrahã cõuerſus fuerit ab imperfecto ſtatu, ad perfectiſſimum, vt intrepide, & indubitanter crederet diuinis promiſſis. Quod maximè in Abrahamo ſene ponderabat

Nazian. Cæſar. Nazianz. frater, dial. 2. aiens: *Non ſecundum Aſtronomiam, ſed diuinam promiſſionem Abrahamus ex ſterili, & decrepita conſorte ſobolem ſe procreaturum credidit, cum qua ab adoleſcentia, & florente ætate vſque ad ipſam caniciem, & extremam ſenectutem verſatus erat.* Quid iſto ſene fœlicius? Quando ſenectus annoſiſſima non obfuit, quominus in auditis, & creditu difficillimis fidem adhiberet promiſſis; meritò hic ſenex propoſitus eſt, vt ab eo & pueri, & iuuenes, & adoleſcentes exemplum ſumant, quod & Deum ſequantur, & diuinã profiteantur fidem: & omnes prò gloria habeamus, quòd dicamur illius ſpirituales filij.

§. XXIII.

Ea non immerito prædicatur calamitas, quæ ſaluatorem & liberatorem habuit Deum.

QVando Deũ Danielis Darius prædicabat omnibus populis, & nationibus, quid neceſſum fuit Danielis proclamare calamitatem, qua in lacum leonem miſſus fuerat? Et quando id voluit publicare, cur etiã non dixit inuidiam procerum, & calumniam propter quam damnatus fuerat? Solùm dicit: *Deum liberauit Danielem de lacu leonum*: & deberet addere, in quem miſſus fuit ob inuidiam procerum, qui pro illo vorati à leonibus fuerunt. Nonne hoc ad plenã notitiam miraculi pertinebat? Cur hoc tacuit, & ſolam Danielis calamitatem meminit? Vt Dei Danielis prædicabat magnalia, ſic placuit magis illam ſolam calamitatem memorare, quæ à Deo curata erat, clamans, quod Deus *liberauit Danielem de lacu leonum*; calamitatem autem procerum penitus tacuit, vt quæ minimè à Deo fuerat ſanata. Solùm enim de ſpiritu Dei venit, quod prædicetur calamitas, quæ Deum ſaluatorem, & liberatorem habet. De prima hominum calamitate, quãdo per eſum pomi tot myriades morborum contraxit, multa dixit ſcriptura ſacra; ait enim cap. 3. Gen. vt callidiſſimus ſerpens *Geneſ. 3.* mulierem aggreſſus eſt, vt eſum perſuaſit, vt eſum perſuaſit vt mulier *tulit de fructu illius, & comedit; deditque viro ſuo, qui comedit; & aperti ſunt oculi amborum; cumque cognouiſſent ſe eſſe nudos, &c.* Ecce tibi, quàm ſigillatim hominum calamitas, & peccatum recenſeatur: at qui tam multus fuit in recenſenda hominum calamitate, de Angelorũ ruina prorſus tacuit. Nullibi Moïſes dixit verbum de Angelorum peccato; imò quale illud fuerit, quo ordine, & modo perpetratum, nec in Moyſe, nec in ſacra aliqua pagina inuenies narratum, niſi in Iſaia ad ſenſus allegoricos recurrere ames. Cur ergo cauit Deus ne hiſtoria Angelicæ calamitatis narretur, quãdo tam multus eſt in enarrãnda humana calamitate? Meritò humana calamitas ſigillatim prædicatur, vt quæ Deum redemptorẽ habuit, quæ enim calamitas Angelorum ſine remedio fuit, ea ſub ſilentio clauditur. Ait Auguſt. lib. 1. *Auguſt.* de Mirab. ſacræ ſcripturæ cap. 2. *Angelicum vulnus verus medicus, qualiter factum ſit, indicare noluit, dum illud poſtea curare non deſtinauit. Et qualiter ſit eiectus per ſententiam vindictæ reticuit, quem per pœnitentiam nullo modo reuocauit. Peccatum vero hominis, quomodo factum fuerit, profertur: ipſum namque quandoque promereri veniam non deſperatur. Et qualiter eiectus ſit homo, indicare Deus maluit, quàm ad ſtatum priſtinum in nouiſſimo iterum reuocauit.* Quid pulchrius? Hoc diuino ſpiritu dignum eſt, quod ſolæ illæ calamitates exarentur prædicentur, quæ curari à Deo meruerunt. Vnde Ierem. c. 17. ait: *Peccatum Iuda ſcriptum eſt ſtylo ferreo, in vngue adamantino, exaratum ſuper latitudinem cordis eorum, & in cornibus ararum eorum.* Loquitur *Ierem. 17.* Propheta de peccato idololatriæ, propter

quod tribus Iudâ apud Medos, & Perſas fuit captiua. Sed & reliquæ Iſraëliticæ tribus obſimile peccatum, eandem ſuſtinuerunt captiuitatem. Cur peccatum Iudæ, & non peccatum Iſrael ſcriptum eſt ferreo ſtylo, in vngue adamantino, quando & Iſraël idem peccatum habuit, & eandem pœnam ſuſtinuit? Iſraëliticæ tribus ſemper manſerunt captiuæ, eorum regno penitus euaneſcente, tribus autem Iudæ libertatem obtinuit, & per Zorobabel reſtituta fuit in dignitatem priſtinam; ne miremur, quod eius calamitas ſic prædicetur, & ſcribatur, quando ea ad glorioſum peruenit finem. Ait D. Cyril. *D. Cyril.* Alex. in cap. 8. Oſeæ. *Sciendum eſt, poſtquam Cyrus Iſraelem liberum dimiſit, non fuiſſe vnctos in Samaria de tribu Ephraim, ſed cenſos ab vno tugo omnes: Ieroſolymis de tribu Iuda regnantibus.* Vt ſolius Iudæ regnum poſt captiuitatem reſtauratum eſt, ſic ſolius Iudæ dicuntur, & peccata, & calamitates ſcripta, & exarata adamantino vngue. Quod ſpectabat illud ardentiſſimum Iobi deſiderium, cap. 19. vbi fatur: *Iob. 19.* *Quis mihi tribuat, vt ſcribantur ſermones mei? Quis mihi det vt exarentur in libro? ſtylo ferreo, aut plumbi lamina, vel celte ſculpantur in ſilice. Scio enim quod Redemptor meus viuit, & in nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſum.* Quibus licèt videatur deſiderare Iob quòd eius ſola verba ſcriberentur, tamen in verbis intelligit Polychron, & Philippus res ipſas ærumnarum, & calamitatum, quibus Diuus Gregorius aſſentitur, aiens lib. 14 Moral. cap. 15. *D. Greg.* *Cuncta quæ pertulit ſtylo ferreo, & plumbi lamina ſcripta ſunt.* Cur ergo Iob tam anxius eſt, & tam anxiè cupit vt eius calamitates ſcribantur, & in memoriam perpetuam teneantur? Ipſe cauſam indigitat, dicens: *Scio enim quod Redemptor meus viuit, & in nouiſſimo, &c.* Et meritò optat ſcribi ſuas calamitates pro magna gloria ſua, quando ſcit ſe ab illis per diuiniſſimum Redemptorem liberandum.

§. XXIV.

Iuſtitia, & pietas vt facit alumnos ſuos triumphare de omnibus aduerſariis.

NON ad paruam commendationem virtutis & pietatis facit illud quod in fine huius capitis additur, nimirum, *Porrò Daniel perſeuerauit vſque ad regnum Darij, regnumque Cyri Perſæ.* Inter furentes, & plurimos, & potentes aduerſarios, etiam defunctis regibus auxiliatoribus vnus Daniel perſeuerabat in florente ſtatu. Poteſt equidem ſola iuſtitia & pietas alumnos ſuos de omnibus triumphare facere. *Theod.* Ad hæc Theodoretus in præſenti: *Daniel in vtroque regno floruit, & omnibus conſpicuus, & illuſtris fuit honoribus. Nos autem decet perceptâ pietatis vi hanc eligere, & omnibus rebus ipſam anteponere, ac nullis periculis territos, nulloque diſcrimine ab ea diſcedere. Imò etiamſi omnes homines ſimul propter ipſum contra nos pugnent, alacriter eorum impetum excipere huiuſce vi fretos. Ita enim beatorum Apoſtolorum chorus à cuncto orbe terrarum obſeſſus, inexpugnabilis permanſit, atque hoſtes ſibi dicto obedientes fecit.* Sic ſemper ab initio pietas, & iuſtitia triumphauit; quæ vitio & iniuſtitiæ nitebantur, ea ſua ipſorum mole corruerunt, euanuerunt; quæ autem à parte iuſtitiæ ſunt, inexpugnabilia permanſerunt. Id quod probè callebat Abias rex Iuda, cùm videret contra ſe innumerabilem Iſraëlitarum exercitum erectum à Ieroboamo, ſic eius vires deſpiciebat 2 Paralipom. 13. *2. Par. 13.* *Habens grandem populi multitudinem, atque vitulos aureos, quos fecit vobis Ieroboam: Noſter autem Dominus Deus eſt, quem nos relinquimus: Nos quippe cuſtodimus præcepta Domini Dei noſtri, quem vos reliquiſtis. Ergo in exercitu noſtro dux eſt Deus, & ſacerdotes eius, qui clangunt tubis, & reſonant contra vos.* Sic ſapiens contemnit multitudinem exercitus hoſtilis, obiiciens illi ex parte ſua & iuſtitiam, & pietatem erga verum Deum, quæ ſola vinci non poteſt. Vide explicatius hanc Abbiæ orationem proponens Ioſephus lib. 8. Antiq. cap. 11. ait: *Ioſeph.* *Cum Abbias orationem habuiſſet ad exercitum, Ieroboam tandem ait: In quo de victoria eſtis confidentes? An in vitulis aureis, & aris, quæ veſtræ ſunt impietatis, & non religionis indicia? An multitudo ſpem vobis præbuit? Sed nulla virtus illic eſt, vbi licet cum multis militibus vnus pugnat iniuſte. Solummodo enim in pietate, & iuſtitia ſpes victoriæ conſiſtit: quæ ſcilicet apud nos eſt, ſeruantes à principio leges, & verum Deum venerantes.* Meritò ſibi victoriam promittebat, quam & glorioſiſſimam obtinuit à penè innumerabilibus hoſtibus idololatris, qui ex ſua parte iuſtitiam, & pietatem habebat. Ex quo D. Amb. lib. 5. epiſt. 29 conueniebat Imperatorem, qui impio duci fidebat, inquiens: *Ambr.* *Habebis Imperator comitem præuaricatorem, & huic vexilla committes victricia, huic labarum, hoc eſt, Chriſti ſacratum nomine?* Quaſi abſurdum reputat vir diuinus, quòd victricia arma committantur duci impio, quando ex parte impietatis victoria vix poteſt conſiſtere.

Dan. cap. 14. Erat autem Daniel conuiua regis, & honoratus ſuper omnes amicos eius. Erat quoque idolum apud Babylonios nomine Bel, & impendebantur in eo per ſingulos dies ſimilæ artabæ duodecim, & oues quadraginta, vinique amphoræ ſex. Rex quoque colebat eum, & ibat per ſingulos dies adorare eum: porrò Daniel adorabat Deum ſuum. Et dixit ei rex: Quare non adoras Bel? Qui reſpondens ait ei: Quia non colo idola manu facta, ſed viuentem Deum, qui creauit cœlum & terram, & habet poteſtatem omnis carnis.

§. XXV.

Diuinitati nunquam non, & prima, & optima reſeruanda.

VT Bel Deum eſſe putabant, ſic illi & prima, & optima offerebant Babylonii; ait enim textus: *Impendebantur in eo per ſingulos*

dies ſimilæ artabæ duodecim. Quid eſt ſimila? Simila eſt quod in farina triticea primum eſt, & maximè defæcatum; conſtat enim apud omnes gentes, quod primum, & optimũ bonorum tẽporalium & æternorum vni diuinitati eſt aſſeruandum. Hinc Geneſ. 2. *Formatis igitur Deus de humo cunctis animantibus terræ, & vniuerſis volatilibus cæli adduxit ea ad Adam, vt videret quid vocaret ea.* Et quando volucres cæli adductæ ſunt ad Adam, vt de eius beneficio nominibus gauderent, cur ſimiliter non adducta ſunt aſtra cæli? Vt volucres, ſic aſtra in ſeruitium hominis condita ſunt; cur ergo hæc non adducuntur, vt nomen accipiant ab eo? Erant aſtra prima, & præſtantia inter creaturas, quæ vt prima ſic reſeruabantur Deo, ne ab alio nomen, quàm à Deo acciperent. Sic Caietanus in Cat. *Sunt aſtra primo prima vniuerſi principia, & propterea merito diuinæ nominationi reſeruata ſunt.* Hæc curet homo, vt quæ prima ſunt, & præſtantiſſima bonorum, eo ipſo iam vni Deo putentur addicta, qui primis & præcipuis debet ſemper honorari ab homine ſuo. Nec inter minimas laudes Iobi conſtituitur, quòd primas diei partes Deo offerebat vni ſurgens diluculo ſacrificaturus. Ait enim cap. 1. *Cumque in orbem tranſiſſent dies conuiuij, mittebat ad eos Iob, & ſanctificabat illos: conſurgensque diluculo offerebat holocauſta.* Expende illud, *conſurgensque diluculò*, nempe ad primam diei lucem ſurgebat Iob ſacrificaturus, ne in aliis inſumeretur, quod erat diei primum, niſi in obſequiis diuinis. Didymus in Caten. Græca fatur: *Quemadmodum ille dixit, de nocte ad te, de mane vigilat ſpiritus meus, ô Deus. Et Deus, Deus meus, ad te de mane vigilo; ita Iob nullam aliam ob rem niſi propter Deum de mane ſurgebat, vt illi ſacrificium pro liberis factitaret.* Meritò Iob nullam aliam ob rem dicitur ad primam lucem ſurrexiſſe, niſi propter Deum holocauſti facturus; hoc enim decebat virum ſanctiſſimum, ne permitteret, quod prima diei lux alteri, quàm Deo ſeruiret. Quæ cura ſic vallabat Iobũ, vt inde crediderim illum tunc fuiſſe prorſus hoſtibus inacceſſibilem, vſque ad hoſtis ipſius querelam dicentis; *tu vallaſti eum, ac domum eius, & vniuerſam ſubſtantiam eius per circuitum?* Quando quis ſub ea cura viuit, vt omnes cedat Deo primas; nec permittit, quod prima diei lux in aliis inſumatur, quàm in diuinis, ſic à Deo vallatur, vt nullos timeat hoſtiles incurſus. Habes Gen. 32. Iacobum tota nocte in lucta, & certamine eſſe cum Angelo; & poſt non paucos luctæ ſudores clamat Angelus: *Dimitte me, iam enim aſcendit aurora.* Et cur Angelus qui tota nocte in lucta & certamine tenuit Iacob, vbi aſcendit aurora, tam anxiè curat ſuperſedere à lucta, & abire, relinquens nobilem athletam quietum, & ſecurum? Sanè non immeritò, vbi enim Iacob in prima diei luce non cum aliis, quàm cum Deo erat, cauet Angelus ne illi exinde maneat diſcrimen, ne remaneat periculoſa lucta. Ait D. Cyrillus in Cat. Græca: *Vides-ne luceſcente die, in pugillatu non perſeueraſſe? Haud enim luctatur cum illo Deus, qui lumine perfuſus meritò dicat; Deus Deus meus, ad te de luce vigilo.* Abſoluit luctas, & pene abſoluit pericula, qui primam lucem non ſuſtinet in aliis occupare quàm in diuinis. Vide homo, vnde te multis potes eripere luctis, eripere periculis, ſi quod primum eſt diei, Deo vni adſcribas. Nemo dicat, Paterfamilias ſum, pro filiis ſuſtentandis ſollicitor, hæc mihi eſt prima cura; hæc me vigilantem tenet; & Iob, & Iacob patresfamilias erant, & maximè ſoliciti pro filiis: ſed quia pro filiis erant ſolliciti, hoc ſatagebant, vt primam lucem diei cum Deo abſumerent, quo ſe, & multis eripuerunt luctis, & periculis.

Geneſ. 2. — Caietan. — Didym. — Gen. 32. — D. Cyrill.

§. XXVI.

Veræ diuinitati qualibet indigentia repugnat.

VIde qualem Deum & ſuperbiſſimi, & ſapientiſſimi Babylonij adorabant, nimirum Deum, cui, ne fameſceret, quotidie *impendebantur ſimilæ artabæ duodecim, & oues quadraginta, vinique amphoræ ſex.* Et Deus credebatur, qui tot indigebat, ne periret fame? Sapientiſſimè Tertullianus in Apologet. gentium deos ridebat, dum ait illis: *Non ſufficimus & hominibus, & deis veſtris mendicantibus opem ferre.* Et quis opitulari ſufficeret illis Deis mendicantibus, quorum vnus duodecim artabas ſimilæ, & oues quadraginta, & ſex vini amphoras famelicus quotidie expoſcebat? Apage à tam indiga diuinitate; nullo poteſt indigere, qui eſt Deus verus. Poſt diluuium exſiccatum dicit Geneſ. 8. de Noe: *Ædificauit autem Noë altare Domino, & tollens de cunctis pecoribus, & volucribus mundis, obtulit holocauſta ſuper altare.* Notanter dixit, quod obtulerit holocauſta; holocauſtum enim conſumebat omnia animalia, illaque in cineres redigebat. Cur ergo Noë de pecoribus, & volucribus holocauſtum fecit Domino? Cur non magis illa integra Deo reſeruauit; ſed maluit illa igne abſumere? Ait Diuus Chryſoſtomus homil. 27. ibi: *Accepta fuit Deo oblatio iuſti, vt per ipſam ſciatur Dominum nullius indigere. Et propterea conceſſit, vt igne conſumerentur: vt ex iis, quæ fiunt, diſcant etiam ij, qui offerunt, quod omnia propter ſuam vtilitatem fiant.* Igne abſumi ſibi oblata animalia voluit Deus, ne ipſe videretur egere carnium, quæ enim acceptabat munera, ea in offerentium acceptabat vtilitatem; non quod ipſe egeret aliquo. Hæc enim eſt patentiſſima notio diuinitatis, quod nullius egeat, nullumque requirat in ſe à creaturis profectum leuamen. Hinc Gen. 2. *Requieuit Dominus die ſeptimo ab omni opere, quod patrarat. Et benedixit diei ſeptimo, & ſanctificauit illum: quia in ipſo ceſſauerat ab omni opere ſuo, quod creauit Deus, vt faceret.* Ecce tibi quem diem Deus ſibi benedictum habeat, non equidem diem, in quo volucribus plena fuerunt cœleſtia; nec diem, in quo terrena omnia vel fluctibus apparuerunt plena, vel animalibus. Sed illum ſibi Dominus diem benedictum fecit, qui omnium ſteriliſſimus fuit, qui nullum fructum, nullam creaturam creatori repræſentauit. Et cur non magis benedixit diei, quo terra, & fructus, & animalia parturiebat; vel quo cœleſtia replebantur auibus? Cur ſibi adeò placuit in die ſterili? Cauit Deus benedicere diebus, in quibus & fructus, & cætera hominum bona crea-

Tertull. — Geneſ. 8. — D. Chryſ. — Geneſ. 2.

Digitized by Google

bantur, ne videretur indigus creaturarum, & ideò ſanctificationi ſuæ elegit diem, quem nullus fructuum partus nobilitabat. Id notabat Eucherius in Cat. Lippoman. fatus: *Cur Dominum ſanctificauit diem quietis ſuæ, niſi quia ſe creaturæ, quam fecit, diligendum propoſuit; non ſanctificauit diem qua ea facienda inchoauit, nec illum in quo ea perfecit, ne illis, aut faciendis, aut factis, augmento eius gaudere videretur, ſed tunc ſanctificauit, quando ab ipſis in ſeipſo requieuit.* Hic erat ſcopus in omnibus operibus Dei, ne ipſe alicuius indigus videretur. Ædificant principes domos, quia illarum egent: ædificant hortos voluptatum, quia à negotiis ſæculorum indigent recreari. At Deus & in mundi creatione, & in Paradiſi plantatione oſtendere voluit quàm eorum non egeret, reſeruans ſanctificationi ſuæ diem, qui nullo creaturarum partu fuerit nobilitatus. In nullo enim ſic Dominus gaudet, vt in iuſtitia, & ſanctitate. Ex quo ſapienter Minutius Felix in Octauio monebat: *Hoſtias, & victimas Domino offeram, quas in vſum mei protulit, vt reiiciam ei ſuum munus? Ingratum eſt: cum ſit litabilis hoſtia, bonus animus, & pura mens, & ſincera ſententia. Igitur, qui innocentiam colit, Domino ſupplicat, qui iuſtitiam, Deo libat: qui fraudibus abſtinet, propitiat Deum; qui hominem periculi ſurripit, optimam victimam cædit. Hæc noſtra ſacrificia; hæc Dei ſacra ſunt.* Sanè hæc veri Dei ſacra ſunt in quibus non Dei guloſitas, & indigentia; ſed omnium ſanctitas, & iuſtitia, & hominum vtilitas patet.

Eucher. *Minut.*

§. XXVII.

Hominum idola hoc ſolùm ſciunt, quod illorum abſumant ſubſtantiam.

Ecce totum negotium idoli à Babyloniis adorati: *impendebantur in eo ſimilæ artabæ duodecim*: crede mihi hoc ſolum ſciunt idola ab hominibus adorata, quod ad diſpendium, & perditionem attinet humanæ ſubſtantiæ. De Iſraëlitis declinantibus ad idola aiebat Pſalm. 105. *Mutauerunt gloriam ſuam in ſimilitudinem vituli comedentis fœnum.* Et quidem Dei gloriam dereliquerunt pro ſimulacro vituli, vituli, inquam, comedentis fœnum, hoc eſt conſummentis, & perdentis aſſeclarum ſuorum gloriã, quæ eſt vt flos fœni. Ait D. Aug. ibi: *Gloriam ſuam, id eſt, Deum mutauerunt in ſimilitudinem vituli comedentis fœnum, vt ab eo comederentur, à quo comeduntur, qui ſapiunt ſecundum carnem, Omnis enim caro fœnum.* Hoc factum eſt cum Iſraëlitis, id quod fit quotidie, cum omnibus qui ſibi idolũ eligunt; quot tibi idola erigis homo, tot habes, à quibus comedaris, à quibus lanieris, vſque dum funditus pereas. Quo reſpiciebat Oſeas cap. 8. rẽ oſtendens in populo Iſraëlitico dum de Idolo fabricato dicit: *Artifex fecit illũ, & non eſt Deus: quoniam in aranearum telas erit vitulus Samariæ. Quia ventum ſeminabunt, & turbinem metent; culmus ſtans non eſt in eo, germen non faciet farinam, quod etſi fecerit, alieni comedent eam. Deuoratus eſt Iſrael, nunc factus eſt in nationibus, quaſi vas immundum.* Sanè ex quo populus ille idolum vituli erexit; totæ illæ decem tribus, quæ ſub Samariæ vitulo erant, deuoratæ ſunt; vt nihil earum permanſerit, nec nomen ipſum; hoc enim vnum ſciunt idola, nimirùm, abſumere, & vorare ſubſtãtiam ipſam cultoris ſui. Hinc ipſe Oſeas cap. 9. monebat Iſraëlitas: *Noli lætari Iſrael, noli exultare ſicut populi, quia fornicatus es à Deo tuo, dilexiſti mercedem ſuper omnes areas tritici. Area, & torcular non paſcet eos, & vinum mentietur eis.* Græcè autem hæc leguntur: *Dilexiſti data ſuper omnem aream frumenti. Area, & torcular non cognouit eos, & vinum decepit eos.* Læti Iſraëlitæ, ſicut nationes, idolorum ſuorum feſta agebant, inſuper idolis ſuis data, & munera offerre amabant pro meſſium & vindemiæ abundantia. Et quid compararũt ab idolis circa meſſem, circa vindemiam? Ait ipſe: *Area, & torcular non cognouit eos*: hoc compararunt, vt ſine area, ſine torculari à calamitatibus innumeris vorarentur. Ait D. Cyril. ibi: *Inſipienter viſum eſt eis, ab idolis frugum copiam ex agris petere. An verò petitiones ei euenerunt ex ſententia? Nihil minus; area enim, & torcular non cognouit eos, & vinum decepit eos. Ac neminem latent peſtilentia, ſterilitates, ſiccitates longæ, quæ Samariam occuparunt.* Nulla vnquam alia ab idolis beneficia & erunt, niſi quibus eorum cultores abſumantur, vorentur. Quid ſperas homo ab idolo in medio tui cordis reſidente? Nonne idolum eſt aura popularis, quam colis, quam adoras? Sed accipe quid aura hæc ſuis cultoribus præſtet. Ierem. 22. *Omnes paſtores tuos paſcet ventus.* Alij legunt, *conteret, depaſcet ventus.* Et quidem fallar, ſi quis ambitioſus cum omni ſubſtantia ſua ab aura populari non fuerit voratus. Non fructuoſiùs alius voluptatem adorat, quem monebat Prouerb. 5. *Ne des annos tuos crudeli,* (nempe meretrici, lupæ) *ne fortè impleantur extranei viribus tuis, & labores tui ſint in domo aliena: & gemas in nouiſſimis, quando conſumpſeris carnes tuas, &c.* Crede mihi, nullam creaturam coles, in qua non videas tui perditionem. Eccleſiaſtes cap. 4. *Stultus complicat manus ſuas, & comedit carnes ſuas.* Vbi Chaldæus Coſti ait: *Stultus in æſtate manibus blanditur ſuis, & veluti eas oſculis complectitur, neque ſe labori vult addicere. Ex quo efficitur, vt hyeme ſua omnia concoquat, &c.* Ecce tibi, vel ex manuum cultu ad omnium bonorum decoctionem, & perditionem venitur. Nec miror, quando ego ipſe hominem vidi, qui adeo colebat, & curabat manus ſuas, vt mallet mendicare, quàm eas operi addicere. Huc vſque trahunt vel leuiſſima idola alumnos ſuos.

D. Aug. *Oſeas 7.* *Oſeas 9.*

§. XXVIII.

Regiam præſtantiam dedecet crebra ſine cauſa tributorum exactio.

Propoſuerat Daniel omnium Babyloniorum idolum, cui ſingulis diebus tot munera impendebantur, & notanter addit: *Rex quoque colebat eum, &c.* Et quando tot impenſis colebatur ab omnibus Babyloniis idolum illud, quid neceſſum fuit addere, rex quoque colebat eum? Infra de dracone locutus ſolum dicit: *Erat draco magnus*

in loco

gnus in illo loco, & colebant illum Babylonij: non addidit, quod coleret eum rex; ſupponens, quod reges idola gentis ſuæ colebant ſemper. Cur ergo in idolo Beli, addidit, rex quoque colebat eum? An aliquid erat particulare in idolo illo, quod magis regem dedeceret? Erat ſanè hoc peculiare in Belis idolo, quod *impendebantur in eo per ſingulos dies, ſimilæ artabæ duodecim, & oues quadraginta, vinique amphoræ ſex.* Et quidem regem maximè dedecebat, quod putaret vllam poſſe eſſe dominatricem poteſtatem, quæ tam crebra exactione deuorans ſibi opprimebat. Non Dei, non Domini, non regis eſt, ſubditos crebris exactionibus exagitare. D. Syneſius ſect. 1. de Prouidentia introducit dæmones cupientes Ægyptiorum regnum demoliri, & exactionibus deuorare: quod minimè potuerunt efficere, dum ibi regaliſſimus Oſiris dominabatur. Quid tunc? Ait Syneſ.

Syneſ.

Deteriora quaque apud Ægyptios præualere, omniaque tam cito perturbari, & conſternari fas non erat, quamdiu ſacer, & diuinus animus, in ijs ſedibus verſaretur: vt enim fieri ita liceret: praui illum Typhonem dæmones adorti ſunt, quibus miniſtrum ſeſe præbens is, quem pridem ad tyrannidem euexerat, varijs illos incommodis exercebat. Tributa iam pridem multiplicia ciuitatibus imperata: nomina, aut conficta, quæ nunquam fuerant, aut inducta iam, & obliterata reſcribebantur, &c. Ecce tibi dum ſacer, & diuinus animus Ægyptiorum dominabatur, nullas vexationes, nullas exactiones populo moleſtas dæmones potuerunt introducere, vbi autem tyrannum inuexerunt, qui dæmonibus obtemperaret, ſtatim exactiones, & tributa tanta, & tam crebra imponuntur, vt neceſſum fuerit illorum nomina confingere. Nõ enim à diuino & regio animo, ſed à dæmonũ furiis procedunt crebræ exactiones ſine cauſa, quibus populi vires exhauriuntur. Vnde de regaliſſimo Imperatore Valentiniano locutus D. Ambroſ. in orat. funebri ait: *Quid de amore prouincialium loquar, vel quo eos ipſe complectebatur, vel qui ab ijs conſultori ſuo rependebatur, quibus nihil vnquam indici paſſus eſt? Præterita, inquit, non queunt ſoluere, noua poterunt ſuſtinere? Hoc laudant prouinciæ Iulianum: & ille quidem in robuſta ætate, iſte in proceſſu adoleſcentiæ. Ille plurima reperit, & exhauſit omnia: iſte nihil inuenit; & omnibus abundauit.* Vt regius Valentiniano & diuinus animus erat, ſic abſtinuit ab exactionibus prouincialium; non quia diues erat, ſed quia bonus, ſed quia ſalutaris, vnde nouit etiã in paupertate nullis impoſitis tributis abundantiam ſibi comparare.

D. Amb.

§. XXIX.

Eò quod quis reddat regibus, quæ regum ſunt, non impeditur, quominus reddat Deo, quæ ſunt Dei.

Ecce tibi Danielem, qui apud mundialem regem, & apud Deum primas tenet. Dum regem colit, tantus eſt, in regiis obſequiis, vt mereatur eſſe *conuiua regis, honoratus ſuper omnes amicos eius.* At ſic valens apud regem, minor fit in iis, quæ ſunt Dei? Abſit, imò nihil impeditus, vel officiis, vel fauoribus regis, vbi Dei cauſa interuenit, religioſè clamat: *Non colo idola manu facta, ſed viuentem Deum, qui creauit cælum, & terram.* Sic ſtrenuus vir nouit Regi, quæ regis erant, omnium fideliſſimus præſtare; & ſimul ad ea, quæ Dei erant, attentiſſimus eſſe, oſtendens in regiis debitis obſequiis nullum impedimentum exiſtere, vt quis poſſit ſeruire Deo. Simile aiebat Nazianzen. de Cæſario fratre orat. in eius funere. *In aulam ſe contulit, atque in amicorum numero apud imperatorem habitus, ampliſſimis honoribus affectus eſt. Quodque maximum cenſendum eſt, non commiſit, vt à gloria, aut ab ijs, inter quas verſabatur, delitijs, animæ ſuæ nobilitas corrumperetur. Quin potius cum multa, & magna ipſi ſuppeterent, ad dignitatem tamen, hoc primum erat, quod Chriſtianus, & eſſet, & nominaretur.* Sic ſtrenui viri nouerunt, & regibus adeſſe, & Deo, oſtendentes, quam poſſit quis omnia debita regibus præſtare, & regali amicitiæ ſatisfacere, & ſimul in iis, quæ Dei ſunt, maximè gloriari. Id quod Matth. 22. docebat Dominus, dicens: *Reddite ergo, quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.* Quibus non incompoſſibile aliquid, & repugnans mandabat, ſed quæ poſſent ab homine præſtari. Pro quo Origen. homil. 21. in Matth. aiebat. *Neque enim ex eo, quod reddit quis Cæſari, quæ Cæſaris ſunt, impeditur reddere Deo, quæ Dei ſunt.* Non ſe mutuo expellunt regia dignitas, & diuina maieſtas; ſed homo cordatus, vtrique ſeruire nouit: vt ſeruans integrum honorem regibus, nihil virtutis, nihil pietatis prætereat. Vnde meritò aiebat Petrus Bleſſenſ. epiſt. 150. *Scio, quia ij, qui in regia familiaritatis ſacrarium admittuntur, multa facere poſſint, & dicere, quibus pauperum neceſſitas ſubleuetur, foueatur religio, fiat æquitas, Eccleſia dilatetur. In his, & conſimilibus miſericordiæ operibus poſſunt ſibi curiales ædificare ad vitam, ſi tamen non detrahant, ſi non inuideant,* &c. Et meritò bonus doctor in plurimorum regum curiis exercitatus, in regia familiaritate gradus notat, per quos familiariſſimus regi ad domum æternitatis euolare poſſit.

Nazianz.

Math. 22.

Origen.

P. Bleſ.

Dan. 14. Et dixit rex ad eum: Non videtur tibi eſſe Bel viuens Deus? An non vides, quanta comedat, & viuat quotidie? Et ait Daniel arridens, Ne erres rex; iſte eſt enim intrinſecus luteus, & extrinſecus æreus, neque comedit aliquando. Et iratus rex vocauit Sacerdotes eius, & ait eis: Niſi dixeritis mihi, quis eſt, qui comedat impenſas has moriemini. Si autem oſtenderitis, quoniam Bel comedat hæc, morietur Daniel, quia blaſphemauit in Bel. Et dixit Daniel regi, fiat iuxta verbum tuum.

§. XXIX.

Maximè dedecet ſupremam maieſtatem fallax adulatio, palpatio.

REGI viuidam Belis virtutem probanti, incunctanter reſtitit Daniel dicens: *Ne erres rex, iſte eſt enim intrinſecus luteus*, &c. Sic apertè, ô Daniel, regi errorem obijcis, vanitatémque ſuæ religionis exponis? Tu ne amicus, & conuiua regis, & ab illo honoratus ſuper omnes, ſic eius maieſtatem deſpicis? Cur non magis conſulis regiæ maieſtati? Sa- B nè nunquam magis Daniel auguſtæ maieſtati conſuluit, quàm cum illi ablata omni fallaci adulatione errorem quo tenebatur, expoſuit. Vt enim viles, & repentes naturæ nutriuntur adulationibus, ſic auguſtis, ſupremiſque maieſtatibus inſenſiſſimus eſt quilibet ſermo fallaciæ adulatoriæ. Id quod ſapienter notabat *Arnob.* Arnobius lib. I. aduerſus Gentes, aiens: *Etenim re vera eſt impium, & ſacrilegia cuncta tranſcendens, ſapientem illam credere beatiſſimamque naturam magnum aliquid putare, ſi ſe ſibi aliquis adulatoria humilitate ſummittat. & ſi fuerit non factum, deſpectam ſe credere, & à ſummi culminis decidiſſe faſtigio. Puerile, puſillum eſt, & exile, vix & illis conueniens, quos iam dudum experientia doctorum dæmo-* C *nes appellat, & heroas, non noſſe cœleſtia, & in hac rerum materia craſſiore conditionis ſuæ ſorte verſari.* Expende in cuius naturam ſorte cadere poſſe exiſtimat, quod adulationibus moueatur, nimirum, in naturam eius, qui inter dæmonas eſt, inter rectores tenebrarum harum, qui non nouit cœleſtia, qui reptat per ſubterranea. De ſuprema autem, & auguſta maieſtate id ſuſpicari impium, & ſacrilegio plenum, imò, & puerile, & puſillum, & exile. Hinc Æſther ſapientiſſima blandis ſermonibus volens capere Aſſuerum orat cap. 10. *Æſther* *Tribue Domine ſermonem compoſitum in ore meo in conſpectu leonis.* Et qualis fuit iſte ſermo, quem componebat in conſpectu leonis? Ait ipſa, D cap. 15. *Vidi te Domine quaſi Angelum Dei, & conturbatum eſt cor meum præ timore gloriæ tuæ.* Quem leonem æſtimabat Angelum vocat plenum gloria, & ſplendore. Et cur æſtimabat leonem, quem vocat glorioſum Angelũ? Meritò ſapientiſſima reputabat leonem, hoc eſt, inter infimas, & ſubterraneas poteſtates cenſebat illum, aduerſus quem tales parabat blanditias ſermonis. Infirmarum enim, & vilium poteſtatum eſt poſſe moueri ſermonibus blandientibus, & adulatoribus: qui ſupremis naturis, auguſtiſque poteſtatibus ſunt E maximè odioſi. Vnde princeps regum ter- *Luc. 23.* ræ Ieſus coram Herode poſitus Luc. 23. & interrogatus à rege, imò & rogatus, vt aliqua miracula ederet, quæ ab aulicis celebrari poſſint, *ipſe nihil illi reſpondebat. Spreuit autem illum Herodes cum exercitu ſuo.* Cur Ieſus non magis cauit contemptum Herodis? Bonus, & ſupremus princeps magis voluit cauere adulationis ſermones, quam opprobria, & contemptus, vt qui tantæ maieſtati non eſſent tàm *D. Greg.* odioſi, quàm adulationes. Ait D. Gregor. in Cat. D. Thom. *Magis elegit apertè à ſuperbien-* A *tibus deſpici, quam à non credentibus vacua voce laudari.* Sic ſuprema, & auguſta maieſtas vacuos adulatorum ſermones horreſcit, vt malit opprobria, & contemptus ſuperborum ſubire, quam inanes, & adulatorios ſermones perpeti.

§. XXX.

Ad mundi idola procumbentium ſtultitia ridenda.

CVM rex exaltabat idoli ſui viuacitatem in comedendo, *ait Daniel arridens. Ne er-* B *res rex: iſte eſt enim intrinſecus luteus, &c.* Expende illud, *ait Daniel arridens.* Cui homini cordato non faciat riſum, quæ dicunt, & faciunt mundiales etiam ſapientiſſimi in extollendis idolis ſuis? Meritò philoſophus ille ridebat omnia mundi negotia pro inanibus, & vacuis, & luteis. Nunquam enim non meretur errantis multitudinis conatus riſu caſtigari. Aiebat ſapienter Tertullianus aduerſus Valentinia- *Tertull.* nos dum horum errores aggreditur impugnare. *Si & ridebitur alicubi, materijs ipſis ſatisfiet. Multa ſunt ſic digna reuinci, ne grauitate adorentur. Vanitati propriè feſtiuitas cedit. Congruit & veritati ridere, quia lætans, de æmulis ſuis ludere, quia ſecura eſt.* Detur mihi homo, qui veritate ſo- C lida nitatur, hic ſecuriſſimè poteſt, & debet ridere omnia, quæ adorantur ab hominibus deceptis, quæ quidem intrinſecus vacua, & inania ſunt, nec habent aliam bonitatis ſpeciem, niſi illam, quam confingere ſibi volunt ipſi ambientes. Quò ſpectans Ierem. cap. 10. *Ierem. 10.* aiens: *Stultus factus eſt omnis homo à ſcientia, confuſus eſt artifex omnis in ſculptili, quoniam falſum eſt, quod conflauit, & non eſt ſpiritus in eis. Vana ſunt, & opus riſu dignum.* Quanta effingit homo ſibi bona in voluptate, in dignitate, in nummis? Quam lætos inde dies, quam longos vitæ annos cordis ſuis idolis affingit? At pro lætitia ingentes dolores metit, pro honore confuſionem, & inanitatem inuenit. Et D vt vana ſunt, & falſa omnia eius inuenta, ſic & ſunt opus riſu dignum. Meritò de hoc Pſalm. 51. *Super eum ridebunt, & dicent; Ecce homo, qui non poſuit Deum adiutorem ſuum. Sed ſperauit in multitudine diuitiarum ſuarum, & præualuit in vanitate ſua.* *Pſal. 51.* Eſt homo diuitiis affluens, ſplendidiſſimis bonis vallatus vndique, ſeptus amicis, multa confingens commoda, & præualens in vanitatibus ſuis, ſed ſubito infirmitate correptus, præterlabentibus bonis iacet irremediabili dolore conſtrictus. Quis cordatus non rideat in bonis illius? Fallar, niſi horum finis riſum faciat Deo ipſi. Ait Pro- E uerb. 1. *Ego in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo, cum vobis, quod timebatis, aduenerit. Cùm irruerit repentina calamitas, &c.* *Prou. 1.* Et digniſſimè riſum faciunt homines vaniſſimi, qui Dei prorſus immemores, omnia ſibi læta, & proſpera affingunt, nihilque in temporalibus ſpendens, foris, & voluptuoſum non mirantur, non colunt totis viribus. Quò etiam refero illud Pſalm. 2. *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania? Aſtiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduerſus Dominum, & aduerſus Chriſtum eius: Qui habitat in* *Pſalm. 2*

cœlis irridebit eos, & Dominus ſubſannauit eos. Planè hi inanes mediratores, & confictores digni ſunt, qui præter merita flammas, videntis Dei caſtigentur riſu. Sic Inb cap. 22. de iſtis vaoiſſimis dicitur: *Qui dicebant Deo, Recede à nobis; & quaſi nihil poſſet facere omnipotens, æſtimabant eum. Cum ille impleſſet domos eorum bonis, quorum ſententia procul ſit à me. Videbunt iuſti, & lætabuntur, & innocens ſubſannauit eos.* Apud Græcos legnntur hæc vltima: *Videntes autem iuſti riſerunt: irreprehenſibilis autem ſubſannauit eos.* Itaque erant impij, qui nec Deum memorare volehant, qoi eum ex Den boois affluebant, nihilominos Deum nnn verebantur, adinuentionihus ſuis addicti, & nihil ſihi malum ſuſpicantes. Viderunt hna iosti, & cordati viri, *& riſerunt.* Cur oon magis illos maledictis impetiuerunt? Plaoè digna eſt horum fallacia, vel riſn coouinci. Ait Cat. Græcæ Authnr: *Poſtquam homines pietate præſtantes impiorum ſceleſtum eſſe conſilium animaduerterint, prorſus illos irrident. Illi quidem fixas res ſibi permanere exiſtimarunt: ſed nimirum, contra quàm illi opinabantur, cecidit. Nam & illorum bona deleta penitus, atque ipſi illi perierunt omnino.* Nec quis oculns conijciet io fines ennſiliorum mundialium, qui non ſoluatur in riſum, videos quid illi ſibi effingsnt, & quid taodem accidat re ipſa.

Iob 22.

Cat. Græ.

§. XXXI.

Non aduerſus correctorem, ſed aduerſus effectorem erroris iraſcendum.

HVc veniant vniuerſi principes mundi, & diſcant in barbaro, & exlege Imperatnre, vt ſe in correctinoibus gerere dehent. Sanè Daniel errorem Cyri notabat in adorando Bele, qni cùm intrinſecus luteus eſſet, extrinſecus æreus, nec cihum requirere, imò nec vitam pnterat hsbere. Quid rex ad hæc? Ait textus: *Iratus rex vocauit ſacerdotes eius, & ait eis, Niſi dixeritis mihi, quis eſt, qui comedat impenſas has, moriemini,* &c. Itaque ad voces Danielis ſeaoduit rex, & mxximè iratos eſt. An iratus ioſſit Danielem à regia, & à coria diſcedere? An iuſſit illum audaciæ pœoas dare? Ahſit hoc à rege cnrdatn, quin pntius Danielis verbis iratus vocanit ſacerdotes, & iuratn ſopplicio curahat extorquere authorem erroris. Prnh regis regaliſſimi ſapieotiam, & prudeotiam! Ira excirara à reprehenſore, & enrrectore non vtitur impotens ſui, vt cnrrectorem pr ntinns perdat, ſed magis illa ira ſtimulatnr, vt perqoirat anthnres errnris reprehenſi. Vtinam ſic audiris concinoatorum reprehenſionibus reges Chriſtiani iraſcerentur, vt diligenter perquirerent, à quihus damna, & errores publici, qui inooluunt eunctos, prnuenisnt. At dum rntam iræ aciem io correctorem conuertunt, ſi exceſſit, ſi audax fuit, ſi nimius, & nihil emendant, & ſummam Dei iram in ſe exardeſcentem oſtendunt. Accipite ex 2. Paralip. 16. qnæ faciant in rem præſeorem. *In tempore illo venit Hanani propheta ad Aſam regem Iuda, & dixit ei: Quia habuiſti fiduciam in rege Syriæ, & non in Domino Deo tuo, idcirco euaſit regis Syriæ exercitus de manu tua. Nonne Æthiopes, & Libyes multo plures erant, quadrigis, & equitibus, & multitudine nimia? Quos, cum Domino credidiſſes, tradidit in manu tua? Oculi enim Domini contemplantur vniuerſam terram, & præbent fortitudinem ijs, qui corde perfecto credunt in eum. Stultè igitur egiſti, & propter hoc ex præſenti tempore aduerſum te bella conſurgent. Iratuſque Aſa aduerſus videntem, iuſſit eum mitti in neruum. Valdè quippe ſuper hoc fuit Dominus indignatus, & interfecit de populo in tempore illo plurimos.* Cùm dicitur Deus valdè fuiſſe indignatus ſuper hnc, non eſt ſuper incarceratinne prophetæ, ſed ſuper incredulitste regia, pro qua permiſſus eſt, vt verteret iram, & bilem ex enrrectiooe excitatam, noo in ſe, qui culpæ author erat, ſed in prnphetam enrripieorem; in quod facious non veniret rex, niſi ex magna Dei ira id permittentis. Quod ſapienter notabat Caietaous ibi: *Ratio ſiquidem quare affixerit prophetam redditur ex parte diuinæ iuſtitiæ deſerentis Aſam. Magna, ac peſſima ſpecies iræ Dei eſt, qua deſerit hominem, qui peccarat, vt peccatis peccata accumulet.* Hsnc magnam, & peſſimam ſpeciem diuinæ iræ homines æſtimeot, quod nimirum de errnre admooiti, hnc addaot primn ſceleri, vt ſe ſe aduerſus admonitorem, & correctorem conuertaot. Quod non fecerunt niſi illi, aduerſus quns Deus valdè iratns erat.

2. Paral. 16.

Dan. 14. Erant autem Sacerdotes Bel ſeptuaginta, exceptis vxoribus, & paruulis, & filiis. Et venit rex cum Daniele in templum Belis. Et dixerunt Sacerdotes Belis, Ecce nos egredimur foras, & tu rex pone eſcas, & vinum miſce, & claude oſtium, & ſigna annulo tuo: & cùm ingreſſus fueris mane, niſi inueneris omnia comeſta à Bel, morte moriemur, vel Daniel, qui mentitus eſt aduerſus nos. Contemnebant autem, quia fecerant ſub menſa abſconditum introitum, & per illum ingrediebantur ſemper, & deuorabant eam. Factum eſt igitur poſtquam egreſſi ſunt illi, & rex poſuit cibos ante Bel, præcepit Daniel pueris ſuis, & attulerunt cinerem, & cribrauit per totum templum coram rege, & egreſſi clauſerunt oſtium, & ſignantes annulo regis abierunt.

§. XXXII.

Eccleſiaſtica bona ſæcularibus exactionibus nullo prætextu minuenda.

SEPTVAGINTA erant Sacerdotes Belis, qui vt nſtenderent dapes appnſitas idoln à nulln alin, quam ab idolo conſumi, ſic sinnt: *Ecce nos egredimur foras, & tu rex pone eſcas; & claude oſtium, & ſigna annulo tuo, & cùm ingreſſus fueris mane, niſi inueneris omnia comeſta à Bel, morte moriemur.*

Vnum hoc pruponunt ad euidentiam gulæ Belis; quod appoſitis eſcis idolo, & clauſo templo omnes ipſi Sacerdoıes viſebuntur manere foris. Quid inde? Ao quamuis Sacerdotes omnes foris eſſe appareant, non puſſet laicus aliqois intra templum latere, qui prætextu defeodendı Sacerdotes eibos à Belis aris tolleret? Cur ergo non addunı Sacerdores ad maiorem rei euidentiam; ecce nos egredimur foras, & ru ſerurare omnia, & vide, quod nemo alins maneat in remplo abſcunditus, qui cibos rollere poſſet, prærer vnum Belis idolum? Equidem non adduot hoc, quia ſuperfluum: ſi enim Sacardotes vniueıſi furis exiſtentes cibos idolu ſacros non poſſent tollere; cettum erat quod nullus alius laicus ſiue ptiuceps, ſiue priuarus vllo prætextu auderet attıugere bona, quæ diis ſacrata eſſe nouerar. Conueniant huc principes Chriſtiani, & diſcant ab ethnicis, quàm integra, & intacta debeant ſinere buna, quæ Deo viuo, & veto ſactara noſcunt. Id ex etbnicis principibus docebat Petrus Bleſſenſis, epiſt. 112. quæ eſt de exactionibus clero impoſitis à rege Franciæ pro bello contta Sarracenos, aiens: *Patrimonium Chriſti, & Eccleſia ſua hodie vertitur in occaſionem ſcandali, & materiam ſeruitutis. Certè ſub Pharaone cum ex principali decreto omnes ad ſolutionem quintæ partis generaliter vrgentur, ſacerdotes tamen ſuerunt ab obſeruantia, & onere illius conſtitutionis immunes. Et quid aliud à Pontificibus, vel clero poteſt, vel debet princeps exigere, quam vt inceſſanter fiat oratio ab Eccleſia ad Deum pro eo?* Et quando vel ethnici principes à ſacerdotibus nihil aliud putarunt debere exigi, quantum piaculum foret, ſi Chriſtianus ptinceps bona temporalia à maioribus ſuis ob victorias partas Deo viuo, & vero ſactara repetat? Nec valer prætextus, quod hæc repetuntur pro defendenda ipſa Eccleſia ab inſtanti bello. Pulchrè enim ait D. Syneſ. Episcop. Ptolemaidæ epiſt. 5. *Quiſquis autem per Eccleſiæ tuendæ ſpeciem marſupium auget, atque hoc ipſo, quod iis temporibus vtilis eſſe videatur, quæ vim animi efflagitant, ſibi poteſtatem conciliat, is eſt, quem nos extra christianum conſortium amandatum volumus. Non mancam virtutem fecit Deus, non illa ſocietate nequitiæ indiget. Non Deo milites deerunt, Eccleſiis idonei, commilitones inueniet, hic quidem mercedis expertes, ſed in cœlis plena mercede donandos.* Et merito ſanctus Præſul deſpicit illos Eccleſiæ defenſores, qui vt defendant, prius marſupium implent de bonis Eccleſiæ. Quos adhuc vehementius vrget Petrus Bleſſenſis epiſt. data 121. *Qua ratio eſt, vt qui pro Eccleſia pugnant, Eccleſiam ſpolient, quam inimicorum ſpoliis, & bonis triumphalibus ampliare debuerant? Putant ne inſipientes, & miſeri, quod Chriſtus, qui ſumma iuſtitia eſt, velit ſibi de iniuriis, & ſacrilegiis exhibere ſacrificium, aut ſuſtineat commiſſa ex iis ſpolia proſperari? Si enim teſtimonio veritatis in ignem æternum mittitur, qui ſua pauperibus non dedit, vbi quæſo mittendus eſt, qui bona pauperum, vel Eccleſiæ rapuit? Pro iis, & conſimilibus filii Ephrem intendentes, & mittentes arcum conuerſi ſunt in die belli. Nunquam pauperum, nunquam Eccleſiæ ſpolia proſperum habuerunt euentus auſpicium.* Ecce tibi, vt ſimul bonæ Eccleſiæ amplixri ſolent donis

Bleſſenſ.

Bleſſenſ.

A triumphantium principum, ſic illorum donorum tepetitiu ſimul viſitur eſſe cũ ruina exercituum. Qui ea votis Deo exhibitis trinmpharunt de hoſtibus multi ſuot, quorum victricia vexilla, & ſtemmata in Dei templis ſplendẽt quotidie. Qui de manubiis Eccleſiæ importuna exactione captis plenus vicerit, nec numerabitur vnus, imo & multi ſunt, qui eorum celebrent ruinas. Semper enim cum ſpoliis Eccleſiæ ſolet eſſe ruina coniuncta. In 1. Machab. 6. vbi Antiochi infortunia narrari incipiunt, dicitur: *Et rex Antiochus perambulabat ſuperiores regiones, & audiuit eſſe ciuitatem Elymaidem in Perſide nobiliſſimam, & copioſam in argente, & auro. Templumque in ea locuples valdè, & illic velamina aurea, & lorica, & ſcuta, quæ reliquit Alexander Philippi rex Macedo, qui regnauit primus in Græcia. Et venit, & quærebat capere ciuitatem, & deprædari eam, & non potuit, quoniam innotuit ſermo iis, qui erant in ciuitate. Et inſurrexerunt in prælium, & fugit inde cum triſtitia magna.* Ecce tibi Antiochi inauſpicata profectio in Perſidem, vt pro pecunis, quam ad belli ſumptus è templo conuehere ſtudebat, ignominiã fœdam, & dedecus extorſit. Quam cladem vt cum cupiditate ſpoliandi remplum ethnici ſcriptores coniunctam viderunt, non dubitant illam aſſerere profectam ex intentato ſacrilegio. Quippe ait Iuſtinus Dindymæus lib. 2. cap. 1. *Interea in Syria rex Antiochus cum graui tributo pacis à Romanis premeretur, & victus, oneratuſque eſſet, ſeu inopia pecuniæ compulſus, ſeu auaritia ſolicitatus, qua ſperabat ſe ſub ſpecie tributariæ neceſſitatis excuſatius ſacrilegia commiſſurum, adhibito exercitu nocte templum Dindymæi Iouis aggreditur. Qua re prodita concurſu incolarum cum omni militia interficitur.* Sic cautum eſt apud omnes gentes, vel etiam apud ethnicos, quod templorum buna intacta ſint à principibus, vt non dubitent bellorum aduerſa cuniungere cum ſpoliis templorum. Sed expende illa verba, *ſperabat ſub ſpecie tributariæ neceſſitatis excuſatius ſe ſacrilegia commiſſurum*, & puta fidelibus principibus nullam eſſe neceſſitatem, qua liceat bona Eccleſiæ rapere ſacerdotibus inuitis, ſi velint à ſacrilegij macula liberari, & cum Antiocho in die belli non perire. Nouerunt id Catholici Hiſpaniæ reges Ferdinand. & Elizaber, qui in ſumma penè penuria conſtituti, vt Author eſt Antonius Nebtiſſenſis Decad. 2. lib. 1. cap. 9. *A ſede quoque Apoſtolica auxilium implorauere ad ſtipendia militibus perſoluenda. Et miſſa eſt à ſummo Pontifice cum Senatus Apoſtolici aſſenſu facultas diſtribuendi centum millia ducatorum aureorum, per vectigalium eccleſiaſticorum claſſes*, &c. Quæ dona Eccleſiæ ne aliquando confunderentur, cum exactionibus ſæcularibus, curarunt catholiciſſimi principes ea per diuerſos omnino colligi officiales, & theſaurarios. Ait enim Aluarus Gomeſius lib. 1. de geſtis Franciſci Ximenez, de Alphonſo domino Turrilacunæ, quod *exactiones nummarias curaret, quæ ex Romani Pontificis condonationibus regis fiſco debebantur.* Sic à theſaurariis regiis præpoſitis ad colligendas laicorum exactiones alius diſtinctus deſignatus erat pro colligendis Eccleſiaſticis, quæ ex dono Pontificis, concedebantur; cauentes ſapientiſſimi, & religioſiſſimi reges ne in re tributi

Machab.

Dindym.

Nebriſ.

Gomeſ.

videreutur ſacerdotes inuolui cum ſæculari-
bus. Hoc ſtudio Catholici reges fuerunt ſem-
per inuicti, & nouis triumphis quoridie Hiſ-
panias implent. Nec ad momeotum booa Ec-
cleſiæ, niſi dante Pontifice, attingunt, vt ſe
Bleſſenſ. probro liberent, quod Petrus Bleſſenſis epiſt.
20. Galliæ Regi inuitt: *Sane, ſicut audiuimus,*
exiit edictum à Philippo rege, vt deſcriberetur Gallicus
orbis, & oneretur Eccleſia decimationibus reciduis. Sic
paulatim tranſibit decimatio in conſuetudinem, &
præſumpta ſemel abuſio ignominioſam Eccleſiæ ſerui-
tutem infliget. Offertur domino noſtro Epiſcopo calitus
gratia triumphalis occaſio. In opinione ipſius eſt, aut
degenerem, & deiectum animum turpiter ad ſeruien-
dum ſubmittere: aut corona immarceſcibilis eminen-
tiam obtinere. Regiæ quoque indignationis motus non
timeat, &c. Et quantum hoc dedecus eſt prin-
cipibus, quod illa intentent imponere, quibus
ſi non reſiſtant Prælati, degeneres ſunt, & ab-
iecti animi, indigni altaribus Chriſti, ſi autem
fortiter reſiſtant, fieri poreſt, vt iram regis in-
currentes palmam obtineant martyrij? Qua
D. Amb. ratione terrebat D. Ambr. Imperatorē Theo-
doſium, qui iuſſerat Synagogam reædificari
expenſis Epiſcopi, qui eam in Iudæorum odiũ
diruerat. Quippe ait lib. 5. epiſt. 19. *Soe iſte epi-*
ſcopus feruentior in exuſtione Synagogæ, timidior in
iudicio. Non vereris, Imperator, ne acquieſcat ſententiæ
tua, ne præuaricetur, non times? Non enim vereris, quod
futurum eſt, ne verbis reſiſtat comiti tuo? Neceſſe erit
igitur vt aut præuaricatorem faciat, aut martyrem.
Vtrumque indignum temporibus tuis, ſi aut præuari-
care cogatur, aut ſubire martyrium. Qui princeps
Catholicus hoc non timeat temporibus ſuis.
Et tamen, qui in exactionibus, & triburis ſa-
cerdotum bona, & laïcorum æque inuoluit;
rem aggreditor, cui niſi reſiſtant Epiſcopi, præ-
uaricatores fiunt, & canes muti; ſi autem reſi-
ſtant, & inde adducantur in vitæ exilijve diſ-
crimina, martyres fient; & nemo neſcit, quàm
ſit vtrumque alienum à temporibus Catholici
principis.

§. XXXIII.

Nulla natio tanta fuit in cultu deorum ſuo-
rum, quanti ſunt viri Catholici in
egenorum, pauperumve Chri-
ſti cultu.

ECCE tibi tota Babylonici Imperij reli-
gio, vſque quo ſe extendebat; vnum re-
quirunt ſacerdotes ex rege potentiſſimo, ni-
mirum, *& tu rex pone eſcas, & vinum miſce.* Dum
eex epulum faciat vni edaciſſimo idolo Belis;
finiuntur omnes impenſæ pro Deorum Baby-
loniorum cultu. Prob anguſta, & auara ho-
minum religio, vel hinc apparet falſitas tua;
quando veræ religionis aſſeclæ pro pauperi-
bus ſuſtentandis longè plura inſumunt,
Tertull. quam tu pro Diuis! Sapienter Tertull. in A-
polog. mordebat Ethnicos, dicens: *Certè, in-*
quitis, templorum vectigalia quotidie decoquunt: ſti-
pes quotuſquiſque iam iactat. Cùm interim plus
noſtra miſericordia inſumat vicatim, quam veſtra
religio templatim. Intra Ethnicorum, Hæreti-
corum templa, in quibus maximè ſe iactat
eorum ambitioſa religio, & ſimul percurre
A pauperum, egenorum viculos, & maiores
ſumptus in iis videbis quotidie fieri à fideli-
bus Chriſti, quàm in illis à ſuis principibus.
Hanc virtutem vt propriam maximè inuide-
bat Iulianus Imperator Apoſtata Catholicis
hominibus, eamque ad ſuos transferre cura-
bat. Sic enim in epiſt. quam dedit Arſacio
in Galatia gentilis profeſſionis Pontifici; de
qua Sozomenus lib 5. cap. 15. & Baron. anno Sozomen.
Chriſti 362. inquit: *Porro Xenodochia multa in*
ſingulis ciuitatibus exſtruite, vt peregrini noſtra be-
nignitate fruantur: Nam turpe profectò eſt, cum ne-
mo ex Iudæis mendicet, & impij Galilæi (ſic ma-
lus bonos Chriſtianos vocabat) *non ſuos mo-*
B *do; ſed noſtros quoque alant: vt noſtri auxilio, quod*
à nobis ferri ipſis debeat, destituti videantur. Sic
Imperator Apoſtata turpe putabat vigere in-
ter Chriſtianos eam virtutem, qua nulli par-
centes ſumptui, egenis pauperibuſque pro-
ſpiciant, quæ in toto orbe ethnico nunquam
fuerat audita. In Apoſtol. Actis cap. 19. An-
tiocheni diſcipuli, vt primum inſigniti di-
cuntur nomine Chriſtiani, ſic primum etiam
dicuntur tractaſſe de mittendis collectis pro
egenis Ieroſolymitis ſuſtentandis. Ex quo
Chryſoſt. extollit ſuos ciues Chryſoſt. homil. 17 ad Po-
pul. aiens: *Fames olim difficillima futura erat, &*
Antiochiam habitantes ſtatuerunt, prout quiſque
C *abundabat, ad ſanctos Ieroſolymam habitantes ali-*
quid mittere. Ecce, & ſecundam Antiochia di-
gnitatem, in fame charitatem. Non contraxit ipſos
tempus, nec ſegniores reddidit calamitatis expectatio:
ſed quando alij aliena colligunt, tunc illi ſua emitte-
bant. Et quidem hæc ſecunda dignitas con-
ſequenter fuit in illis, in quibus erat altera,
qua primi vocati ſunt Chriſtiani. Eſt equi-
dem propria & inſeparabilis proprietas pu-
ræ, & ſincera chriſtianitatis, quod nulli par-
cas ſumptui pro egenis iuuandis. Et ex hac
D. Aug. virtute confundit D. Auguſt. illos, qui aliqua
vitia notabant in Chriſtianis, ait enim Pſalm.
80. *Quanta, inquiunt, rapina temporibus noſtris,*
quanta preſſura innocentium, quanta expoliationes
D *rerum alienarum? Non habebat antiquitas tales ra-*
ptores rerum; ſed habebat antiquitas tales donatores
rerum ſuarum? Vides raptorem, qualem nunquam
vidiſti. Vide contemptorem rerum ſuarum, qualem
nunquam vidiſti. Fortè continget, quod inter
veros Catholicos, aliquis latro, aut fornica-
tor inueniatur, qualis nec inter ethnicos ap-
paruit, ſed certiſſimum eſt, quod in Catholi-
cis inuenitur ea miſericordia in pauperes,
qualis in nulla natione gentium, aut hære-
ticorum potuit inueniri. De quo videndus
eſt Botius de ſignis Eccleſiæ lib. 10. cap. 9.

E

§. XXXIV.

Non alteri credas, ſed tu ipſe operare ea, quæ
te à morte defendant.

PENDEBAT mortis ſententia ſiue in Be-
lis ſacerdotes, ſiue in Danielem, ſi quis
eorum inueniretur falſa regi dixiſſe circa
idoli epulas; iam ſacerdotes egreſſi à tem-
plo omnes, liberum Danieli, & regi relique-
rant, quod cibos apponerent, & templũ clau-

Digitized by Google

A detent. Qnid tunc Daniel? *Præcepit Daniel pueris ſuis, & attulerunt cinerem, & cribrauit per totum templum coram rege.* De præcepto Danielis pueri attulerunt cinerem, ſed ipſe Daniel per ſe ipſum cribrauit per totum templum. Cur, vt iuſſit pueris, quod cinerem afferrent, non ſimul iuſſit, vt illi cribrarent? Nonne indecens erat, quod tantus princeps coram ipſo rege adeò ſeruile, & immundum officium ſubiret? Cur ergo ſic ſe depreſſit, vt non per miniſtros, ſed per ſe ipſum cribraoit cinerem? In ea diligentia cineris ſpargendi iaciebatur fundamẽtum, quod Daniel mortis ſententiam à ſe deflecteret ad contrarios. In re autem mortis euadendæ ſapiens eſt, qui non alterius fidit di-
B ligentiæ, ſed ipſe illam per ſe operatur. Similiter cum Ægyptij plagis erant affligendi, plagarum adductio in Ægyptios voi committitur Aaroni, vel Moyſi, nihil io iis agentibus cæteris Iſraëlitis, Exod. 7. & 8. per ſolum Aaronem aquæ in ſanguinum vertuntur; ranarũ, & cyniſium adducitur moltitudo. Exod. 9. & 10. per Moyſem ſex aliæ plagæ perficiuntur, & locuſtæ, & muſcæ, & iumentorum mors, & veaicæ, & vlcera, & tonitrua, & grando, & tenebræ palpabiles. Vbi autem ad decimã plagam ventum eſt, qua Angelus tranſieos Ægyptum vniuerſa primogenita morti dedit, ſic ait Dominus vniuerſis Iſraëlitis. Eaod. 12.
C Exod. 12. *Vnuſquiſque tollat agnum per familias, & domos ſuas: Et ſumet de ſanguine eius, & ponet ſuper vtrumque poſtem in ſuperliminaribus domorũ: Trãſibit autem Dominus percutiens Ægyptios, cumque viderit ſanguinem in ſuperliminari in vtroque poſte, trãſcendet oſtium domus, & non ſinet percuſſorem ingredi.* Itaque in cæteris plagis nibil iubentur facere populares Iſraëlitæ, ſed omnes per voum Aaronem, ſiue Moyſem perficiuntur. In hac decima, non ſolus Aaron, nec ſolus Moyſes, ſed ſinguli Iſraëlitarum iobantur agnum ſumere, ſingulosque ſuæ domus poſtes eius ſanguine linire. Et cur in hac ſola plaga iubentur omnes eſſe in opere, & labore poſtes liniendi? In hac ſola plaga de omnium agebatur vita, io hac ſola percuſſor Angelus veniebat, qui pri-
D mogenitos interficeret, vbi autem te à morte liberare velis, & aſſerere vitæ, neceſſum eſt, ne nimium alteri fidas, ſed per te ipſum debes operari ſalotem. Stultiſſimum eſt, quod in re vitæ acquirendæ, & mortis deflectendæ, tu ocio indulgeas, & negotium totum alteri cõmittas. Fallar, ſi qui hæc faciunt, æterna euadant diſcrimina. Achab Iſraëlis rex dum eſſet in Samaria penè inermis contra ſe vidit Benadabi regis Syri exercitum, & validiſſimom, & penè innumeris conflatum militibus. Triginta enim & duo reges conuenerant cum Benadab, vt Iſraëlitam regem perimerent; ſed ni-
E hilominus Achab de ſeniorum conſilio parat tanto hoſti reſiſtere. Quid tunc? Habes 3. Reg.
3. Reg. 21. 21. *Factum eſt autem cùm audiſſet Benadab verbum iſtud, bibebat ipſe, & reges in vmbraculis, & ait ſeruis ſuis circumdate ciuitatem. Et circumdederunt eam. Et ecce propheta vnus accedens ad Achab regem Iſrael ait ei: Hæc dicit Dominus, Certè vidiſti omnem multitudinem hanc nimiam, ecce ego tradam eam in manu tua hodie, vt ſcias, quia ego ſum Dominus. Et ait Achab, Per quem? Dixitque ei, Hæc dicit Dominus per pediſſequos principum prouinciarum. Et ait, Quis incipiet præliari? Et ille dixit: Tu, Recenſuit ergo pueros principum,* &c. Ioſephus indubitanter aſſerit hos pediſſeqoos, & pueros principum fuiſſe filios potentatum, & magnatum Iſraëlitarum, cui non diſſentit Abulenſis. Sed illud expendendum eſt, qualiter diſponebatur exercitus periturus, & qualiter diſponebatur exercitus triumphaturus. Ex parte Achab, iubet Deus vt omnes filij principum in arenam deſceodant, & ipſe rex primus certamen ineat: ex parte aotem Benadab, bibebat ipſe, & reges in vmbraculis, & ait ſeruis ſuis, Circũdate ciuitatem. Quando ergo Benadab cum omnibus, & principibus, & regibus auxiliatoribus qoieſcebat, & bibebat in vmbraculis, mandans ſeruis ſuis vallum vrbis, cur ſimiliter Deus non iubet, quod Achab cum principibus ſuis requieſcat, & bibat in regia, & mãdet ſeruis ſuis quod hoſtibus oppugnent? Abſit hoc à Deo noſtro, cuios eſt oſtendere certiorem viam ſalutis, aot ruinæ. Ille enim ſiue rex, ſiue princeps, ſioe priuatus, ſe triumpho aptat, qui per ſeipſum agit rem triomphi, qui autem tantam rem alteri credit, vt ipſe otio, & voluptati indulgeat, is æternæ paratur ruinæ. Omnibus principibus hæc ſiue ſtultitia, ſiue amentia ſolet eſſe communis, qood bibentes ipſi, & ſibi indolgentes, dicant ſeruis ſuis, dicant aliis, quod rem belli, & pulueris Chriſtiaoi agant. Credant mihi, imò credant prophetis, per quos Deus loquitur, quod ille ſolus, ſiue rex, ſiue princeps, ſiue priuatus debellat hoſtes, reportat triomphos, qui per ſe ipſom aggreditur rem pulueris.

Dan. 14. Sacerdotes autem ingreſſi ſunt nocte iuxta conſuetudinem ſuam, & vxores, & filij eorum, & comederunt omnia, & biberunt. Surrexit autem rex primo diluculo, & Daniel cum eo. Et ait rex, Salua ne ſunt ſignacula, Daniel? Qui reſpondit, Salua, rex. Statimque cùm aperuiſſet oſtium, intuitus rex menſam, exclamauit voce magna, Magnus es Bel, & non eſt apud te dolus quiſquam. Et riſit Daniel; & tenuit regem, ne ingrederetur intro; & dixit, Ecce pauimentum, animaduerte cuius veſtigia ſunt hæc.

§. XXXV.

Conſuetudo percipiendi temporalis lucri cæciſſima eſt in verandis periculis.

VIx noctis teoebræ mundum oppleuerãt, & ſacerdotes Belis cum vxoribus, & filijs per aditum ſecretum templum intrant, & ſecuriſſimi dapes idolo appoſitas ſibi eripiunt. Cur id maiori cautela & metu non faciũt hac nocte? Erat enim tunc rex cupidiſſimus ſciendi, qois illas dapes voraret; erat potentiſſimus princeps apud regem Daniel in mortis diſcrimine, ſi non probaret illas abſumi à ſacerdotibus, non à Belo; ſpatium autem tanto certamini propoſitom ſolius præſentis noctis erat. Cur ergo ſacerdotes omnia hæc ſcientes

Digitized by Google

A non magis timent, ne à Daniele, ſiue à rege aliqua fuerit in templo occultata decipula, qua capiantur miſeri? Cur hanc verentes non magis cauti, & ſoli ipſi intrant relictis domi vxoribus, & filiis? Quid neceſſum eſt eum filiis, & vxoribus ſic intrepide, & nihil verentes venire? Rem attingit textus inquiens: *Ingreſſi ſunt iuxta conſuetudinem ſuam, & vxores, & filij eorum, & comederunt omnia.* Agebantur miſeri conſuetudine, & quando hæc inueteraſcit in percipiendo aliquo temporali lucro, cæciſſima eſt, vt quæcumque voret diſcrimina. Quam merito notabat Ierem. cap. 8 in Iſraëlitis, in-

Ierem. 8. quiens: *Omnes conuerſi ſunt ad curſum ſuum, ſicut equus impetu vadens ad prælium. Miluus in cælo cognouit tempus ſuum, turtur, & hirundo, & ciconia*

B *cuſtodierunt tempus aduentus ſui, populus autem meus non cognouit iudicium Domini.* Expende illa, *ſicut equus impetu vadens ad prælium*; quippe multa ſpicula, multi ignes ex aduerſo agmine expectant equum ruentem, ille tamen tubarum clangore excitatus, & calcaribus agitatus nihil pauens, nihil mali curans impetu currit, vt ſeſe figat aduerſariorum ſpiculis. Sic prorſus omnes homines ad conſuetum curſum feruntur, nihil verentes inde, vnde conſueuerunt percipere lucrum. In hoc longe inferiores miluo, hirundine, ciconia, quæ vel in regionibus amæniſſimis præſentiunt aduentantia incommoda, & ad alia diffugiunt. In homi-

C nibus autem conſuetudo inueterata ſic omnẽ ſenſum abſumit, vt nec ſentiant præſentiſſima diſcrimina, ſed omnia vorent, ne conſuetis careant lucris. Quod ſpectans Oſeas, cap. 10. ſic loquitur de Iſraëlitis: *Ephraim vitula docta dili-*

Oſea 10. *gere trituram.* Sunt in tritura præſentiſſimi labores, quibus maxime ſub graui iugo premuntur vitulæ; & nihilominus iſtæ toto affectu ad trituram currunt. Et quomodo docentur ſic ad trituram currere, quæ ibi laboribus premuntur? Cur non magis trituræ labores effugiunt? Aſſueſcunt in tritura, libero eſſe ore, vt quantas petit gula, tantas dapes accipiant. Cõſuetudo autem tanti percipiendi lucri & feras,

D & homines ſic agit, vt vorent quæcunque alia laborum, mortiſve diſcrimina. Ait Rup. *Igitur*

Rup. *Ephraim ſimilis eſt vacca vitula, quia didicit aream terere, & non ſolum didicit, verum etiam à nimia conſuetudine capit arare, quod docta eſt, licet trituratio laborem inferat. Sic & populus Iſraeliticus licet frequenter affligeretur, & multa aduerſa pateretur propter idololatriam; tamen voluntates ſuas, & ingluuiem ventris ſequi deſiderans, vltro ad idola reuertebatur.* Et quæ diſcrimina, quot labores non voret conſuetudo percipiendi temporalis lucri? Pone ibi labores, ſudores, mortes, tormenta; & inter hæc pone vel voluptates, vel lucrum, cui aſſueuiſti, & fallar, niſi ad omnia illa cæcutias, vt hæc percipias.

§. XXXVI.

Vera magnitudo & præſtantia, non à factis ſumptibus, ſed à donis ſine ſumptu præſtitis ſumenda eſt.

INgreſſus rex templum, vidit ataa vaenatas epulis, quas vt putauit à Bel abſumptas, ſic

A exclamauit dicens, *Magnus es Bel*, magnum indeæſtimans, quia tanta abſumpſerat. Quid delirius? Sane ſtultiſſimum Hiſpaniæ vulgus vt principis alicuius magnitudinem extollat, dicere conſueuit, quod ille viginti, aut triginta millia aureorum quotanis vorat, quaſi ex ſumptibus factis magnitudo principum cenſeri debeat, & non magis ex præſtitis muneribus. Ille namque vere magnus eſt, qui non abſumit, ſed multa præſtat. Hinc Ioelis cap. 2. ait vere magnus; & vere potens Deus, *Implebuntur areæ* Ioel. 2. *frumento, & redundabunt torcularia vino, & oleo. Et reddam vobis annos, quos comedit locuſta, bruchus, & rubigo, & eruca, fortitudo mea magna, quam miſi in vos.* Non ſimpliciter promittit Dominus à ſe multa eſſe bona præſtanda, ſed inſuper ad-

B dit illa præſtanda eſſe pro bonis, quæ locuſta, & rubigo, & brucus comederunt. Et cur neceſſum erat, quod redderentur bona ab iis inſectis comeſta? Cauſam explicant illa verba nimirum, *Fortitudo mea magna, quam miſi in vos*: vbi enim magna Dei fortitudo in locuſta, & bruco, & erugine apparebat, neceſſum erat omnia ab iis abſumpta reuireſcere, & integre reddi; ne videatur diuinæ fortitudinis magnitudo in ſola abſumptione, & comeſtione eſſe. Quando quod vere magnum, & præſtans eſt apud Deum non ex abſumptione, ſed ex exhibitis ſine ſumptu donis debet cenſeri. Poſt recenſitas oblationes vniuerſas

C exhibitas à populo Deo ex præſcripto diuini imperij Numer. 31. ait textus: *Cumque acceſſiſ-* Num. 31. *ſent principes exercitus ad Moyſem, & tribuni, centurioneſque dixerunt: Nos ſerui tui recenſuimus numerum pugnatorum, quos habuimus ſub manu noſtra, & ne vnus quidem deficit. Ob hanc cauſam offerimus in donaria Domini ſinguli, quod in præda auri potuimus inuenire, periſcelides, & armillas, & annulos, &c.* Quæ Deus ſibi offerenda petiuerat, iam vniuerſæ familiæ obtulerant; præter hæc magnates, & principes populi aurea donaria offerunt ſcientes apud Deum veram magnitudinem, & præſtantiam principum inde cenſeri, ſi plura ex liberalitatis affectu præſtent.

D Circa quod ait Procopius: *Populorum principes,* Procop. *& ſua & populorum cauſa anguſtioribus donis venerari Deum ſolent, aliquid ſemper ex abundanti addentes, & mandata exuperantes. Qualis erat Paulus, qui vltra legem, & mandatum Chriſti nullum carnale præmium à ſuis Euangelij diſcipulis percipiebat, ac Euangelium extra ſumptus ponebat.* Expende illud, *extra ſumptus*, quippe Paulus inter omnes Chriſti aſſeclas veram gloriam, veramque magnitudinem in ſe oſtendebat, qua ſe inter ſummos cæleſtium principes referebat, quando tot Euangelij commoda ſine ſumptu vllo hominibus proponebat. De qua magnitudine ipſe aiebat 1. ad Corinth. 9. *Bonum* 1. Cor. 9.

E *eſt mihi magis mori, quam vt quis euacuet gloriam meam.* Vbi D. Anſel. *Magis opto mori, quam ſuſtinere, vt quis euacuet gloriam meam, quam pro hac abſtinentia habere volo in Chriſto apud Deum, compatiens infirmis, dum nil ab eis ſumo.* Ecce tibi vnde Paulus & magnitudinem, & plenitudinem gloriæ veræ apud Deum metiebatur, quam præ ipſa vita æſtimabat, nimirum, ex eo, quod multa præſtabat, abſque vllo ſumptu eorum, quos beneficiis implebat. Tanta autem ſublimitas eſt eorum, qui non

Digitized by Google

inhiant bonis accipiendis, vt in illis videatur Deus ponere orbem vniuerſum. Sic 1. Reg. 2. *Domini ſunt cardines terræ, & poſuit ſuper eos orbem.* (1. Reg. 2.) Ex Hebræo legitur, *Domini ſunt afflicti terræ*, nimirum, pauperes ſpiritu, qui nihil mundiale appetunt, ſed omnia aliis cedunt. Vnde D. Hieron. lib. de Tradit. ait: (D. Hier.) In Hebræo habetur: *Domini ſunt afflicti terræ. Hoc nomine pauperes ſpiritu, & humiles corde intelligunt; ſuper quos Dominum orbem poſuiſſe dicunt.* Itaque orbis magnates, & qui toti orbi præpoſiti ſunt à Deo, illi ſunt pauperes ſpiritu, qui nihil ſibi aſſumere concupiſcunt, ſed omnia aliis facile cedunt. Hinc Syneſ. de Prouid. ſect. 1. (Syneſ.) componens maximum, & regaliſſimum Ægyptij moderatorem Oſiridem, de illo dicit: *Cæterum diuitias ipſe quidem neglectas habebat, alijs vero vt quam ampliſſimæ eſſent, omni cura, ac diligentia prouidebat; vir vt in accipiendis muneribus reſtrictiſſimus, ita in dandis munificentiſſimus, ac liberaliſſimus.* Sic principatus ſublimitas, & amplitudo, non ex abſumptis bonis, ſed ex donis datis eſt ſemper meoſuranda.

§. XXXVII.

Qui veritate nititur, certiſſime in euentu teſtificato ridebit.

REx Babylonius dum ſeſe in laudes Belis effundit, quaſi Bel omnia oppoſita comediſſet, Daniel ridebat attendens veſtigia pauimenti. Ait enim textus: *Et riſit Daniel, & tenuit regem, ne ingrederetur intro, & dixit; Ecce pauimentum, animaduerte, cuius veſtigia ſunt hæc.* Ad ciborum defectum ſtupebat rex, credens deuoratos à Bele: ad veſtigia pauimenti ridebat Daniel, videns certiſſima veritatis ſuæ argumenta. Et quando, qui veritate nititur, non rideat in certiſſimo, & patentiſſimo eius euentu? Iob cap. 8. *Deus non proiiciet ſimplicem, nec porriget manum malignis, donec impleatur riſu os tuum, & labia tua iubilo.* (Iob. 8.) Quæ verba ſic in cat. Græca ſonant in rem præſentem: *Omne autem donum impij non recipiet Deus; veracium autem os implebit riſu, labia autem ipſorum confeſſione.* Sane ridebunt omnes veraces, quando neceſſum eſt, quod videant adimpleri, & oſtendi omnia, quæ ipſi annuntiauerunt. Quiſquis enim aliquid præcauet, in quo ab incredulis contemnitur, neceſſum eſt, quod rideat, vbi viderit illud eueniſſe, quod ſibi, & aliis timuerat. Inde ſapientia Dei veraciſſima terrebat impios incredulos, mendaciis, & vanitatibus deditos. Prouerbia, *Ego in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo, cum vobis, quod timebatis, aduenerit. Cum irruerit repentina calamitas, &c.* Vbi qui veracium vocibus fuerunt increduli, comprehenſi fuerint à malo annuntiato, tunc & ſapientia Dei & veraces omnes ſapientes non poterunt non ridere. Aſt iuſti hominis eſt ridere in malis alterius? Non equidem riſum facient iuſtis impiorum mala, ſed veritatis toties annuntiatæ patentiſſimus effectus. D. Bern. ſerm. 8. in Pſal. Qui habitat, dicit: *Sapientia in eorum ridebit interitu, Nempe ipſa prædixit, quæ mentiri non poteſt. Ego quoque in interitu veſtro ridebo. Sane quod ſapientia tunc placebit, ſapientibus quoque placeat, neceſſum eſt vniuerſis. Quando & ridebis in eorum interitu, non quod velut quadam immanitate, crudelitatis in ipſa tibi vltione complaceat, ſed quod modus ipſe pulcherrimus diuinæ ordinationis vltra quam credi poſſit, iuſtitiæ zelatorem, & amatorem æquitatis oblectet. Vbi optime omnia conſtituta, & in ſuum quemque ceſſiſſe locum, plenius, & perfectius illuſtrante veritate cognoſces.* Expende illud, nimirum, *illuſtrante veritate*; de veritatis enim beneficio veniet, quod te oblectes, & rideas, videns vt impij in locum tormentorum ſibi paratum diſcedant.

Dan. 14. Et dixit rex, video veſtigia virorum, & mulierum, & infantium. Et iratus eſt rex. Tunc apprehendit ſacerdotes, & vxores, & filios eorum, & oſtenderunt ei abſcondita oſtiola, per quæ ingrediebantur, & conſumebant, quæ erant ſuper menſam. Occidit ergo illos rex, & tradidit Bel in poteſtatem Danielis: qui ſubuertit eum, & templum eius.

§. XXXVIII.

Princeps, qui falli nolit, non verba, ſed veſtigia miniſteriorum attendat.

ECce tibi qoà rex Babylonius ab ingenti errore, & ſumptu liberatus eſt. Ait ipſe: *Video veſtigia virorum, & mulierum, & infantium. Tunc apprehendit ſacerdotes, & vxores, & filios, & oſtenderunt ei abſcondita oſtiola.* Proh Deus immortalis! ſi Reges non ad verba, ſed ad veſtigia miniſtrorum diligenter attenderent, quot fallaciarum abſcondita etiam in ſanctiſſimis deprehenderent. Regina erat, & vxor Regis illa, cui dictum eſt Caot. 1. *Si ignoras te, ô pulcherrima mulierum, egredere, & abi poſt veſtigia gregum tuorum.* Coonſultius videretur eſſe reginę ad depellendam ignorantiam, (Cant. 1.) quod interrogaret ſapientiſſimos ſui gregis, & ad eorum dicta, prudenteſque ſermones attenderet. At non dicitur illi, quod interroget, nec quod attendat ad verba, ſed quod vigili cura abeat poſt veſtigia gregum. Et fallar, niſi vniuerſas ignorãtias, & errores depellat rex, qui pauliſper ſurdeſcens ad verba, multum vigilat ad ſuorum veſtigia deprehendenda. Pulchre Sidonius Apollin. lib. 5. epiſt. 7. gloriatur à ſe homines deprehenſos & regi, & regno valde infenſos. (Sid. Ap.) *Indagauimus*, inquit, *qui germani tui, & noui Principis amicitias criminarentur, ſi tamen fidã ſodalium ſagacitatem clandeſtina delatorum nõ fefellere veſtigia. Hi ſunt, quos hæc peculiariter prouincia manet inferre calumnias, deferre perſonas, afferre minas, auferre ſubſtantias. Quorum ſi nares afflauerit vſpiam rubiginoſi aura marſupij, confeſtim videbis illic & oculos Argi, & manus Briarei, & Sphingarum vngues, & periuria Laomedontis, & Vlyſſis argutias, & Sinonis fallacias adhiberi. His moribus obruunt virum non minus pietate, quam poteſtate præſtantem. Ad quorum cõſilia Phalaris cruentior, Mida cupidior, Tarquinius ſuperbior, Nero impurior, Domitianus truculentior redderetur.* Expende, vnde potuit bonus regis amicus has cognoſcere regni peſtes; nimi-

rum ipſe ait: *fidam ſodalium ſagacitatem clandeſtinos delatorum non fefellere veſtigia.* Dum ipſi multa apud Regem comminiſcuntur, blandiſque verbis, & zelo plenis obruunt virum, bonus indagator Sidonius non compoſitas hominum orationes attendit, ſed perfidos ſodales eorum nititur clandeſtina indagare veſtigia, ea quibus homines inuenit perditiſſimos, illiſque moribus compoſitos, qui proculdubio perderent & regnum, & principem. Quò refert Rodulphus gloriam regum, de qua Prouerb. 25. *Gloria regum inueſtigare ſermonem*, quaſi inde glorioſi reddantur reges, quod non hæreant in blandis, compoſitiſque ſermonibus miniſtrorum, ſed inſuper inueſtigent, hoc eſt, eorum veſtigia attendant, clandeſtinaſque eorum ſpeculentur ſemitas. Quod faciebat Iob ca. 29. *Cauſam, quam neſciebam, diligentiſſime inueſtigabam.* Non ait, diligentiſſime, interrogabam, ſed inueſtigabam, vt enim bonus canis venaticus nõ tam ad voces, quam ad ſemitas, quam ad veſtigia attendebat. Ibi Chryſoſt. *Prauertens luſtrabat omnia, eos quærens, qui laſieſſent multa diligentia.* Ea quo maxime Dei extollit principatum Pſalm. 138. *Domine probaſti me; Tu cognouiſti ſeſſionem meam, & reſurrectionem meam, intellexiſti cogitationes meas de longe, ſemitam meam, & funiculum meum inueſtigaſti.* Quam hoc glorioſum principi? Nil profecto magis glorioſum, quam quod miniſtrorum ſuorum cognoſcat *ſeſſionem, & reſurrectionem*, nimirum vt Chaldæus legit: *Coram te nota eſt ſeſſio mea ad ſtudendum legi, & reſurrectio ad eundum in prælium:* vt inquirat, perueſtigetque rex, quot horas togati illi miniſtri ſedent, vt ſtudeant legibus, & quàm opportune bellatores diſponant prælia. Quod curet percallere omnes eorum *cogitationes*, hoc eſt, vt Chryſoſt. legit: *animi ſenſa*, ſiue vt plures alij, *amicos eorum*; & ſemitam, & funiculum, hoc eſt, iuxta Genebrar. & longos ſinus, & ſpiras perueſtigare, & inſtar canis venatici veſtigiis eorum adhærere. Curet rex ſic ſuorum clandeſtina veſtigia perſequi, & raro facinora mille non deprehendet? Ezechieli cap. 8. ait Dominus: *Fili hominis, fode parietem. Et cum fodiſſem parietem, apparuit oſtium vnum. Et dixit ad me: Ingredere, & vide abominationes peſſimas, quas iſti faciunt.* Velit vtinam, rex ſcrutari clandeſtinas ſemitas, & mille oſtiola ſtatim inueniet, quà horrenda crimina perpetrentur. Vt merito ad hæc dicat D. Cyprian. lib. 2. epiſt. 2. *O ſi & poſſis oculos tuos inſerere ſecretis, recludere cubiculorum obductas fores, & ad conſcientiam luminum penetralia occulta reſerare; aſpicias ab impudicis fieri, quod neque aſpicere poſſit frons pudica. Videas, quod crimen ſit, & videre: videas, quod vitiorum furore dementes geſſiſſe ſe negant, & gerere feſtinant. Fiunt, quæ nec ipſis, nec illis poſſunt placere, qui faciunt. Iidem in publico accuſatores, in occulto rei, in ſemetipſos cenſores pariter, & nocentes. Damnant foris, quod intus operantur, quorum quo ſecretior culpa, eo maior audacia.* Et quanta gloria regis, quod hæc priuatis inſcrutabilia, ipſe perueſtigat, ſcrutetur!

Prou. 25.

Iob. 29.

Chryſoſt.

Ezech. 8.

D. Cypr.

§. XXXIX.

Perueſtiganda regibus non ſolum miniſtrorum nequitia, ſed & vxorum eorum, & infantium.

NOn inconſulto bonus rex attendit ad virorum, & fœminarum, & infantium veſtigia expreſſa; ait enim: *video veſtigia virorum, & mulierum, & infantium.* Quid neceſſum fuit ſigillatim notare veſtigia mulierum, & infantium? Nonne ſuffeciſſet, quod veſtigia humana videret? Optimo principi non ſolum cura eſt de veſtigiis, & ſemitis miniſtrorum, ſed & de veſtigiis infantium eorum, & mulierum: ſolent enim hæ eſſe quæ totam integritatem gubernatorum coniugum euertunt. Syneſ. ſect. 1. de Prouid. dum in Typhone effingit gubernatorem peſſimum, ſic inquit: *Duplici tamen deſperatis rebus arte ſuccurrebatur, ſi quis aut vxori pecunias obtuliſſet, hæc autem veluti in proſtibulo, palam ſedebat, ad corporis voluptates, obeundaque negotia, meretricum, & lenarum opera vtens, forumque illud, quod ab Ægyptiis hactenus iudiciarium appellabatur, iudiciorum mercatum efficiens; qui cum ea collocutus eſſet, mitiorem Typhonis animum experiebatur.* Et quot iudiciorum mercatus, & quot iudicum facinora non inuenientur, ſi vxorum veſtigia inueſtigantur? De Achab Iſraëlitarum rege dicitur 3. Reg. 21. *Igitur non fuit alter talis ſicut Achab, qui venundatus eſt, vt faceret malum in conſpectu Domini: concitauit enim eum Iezabel vxor ſua.* Ecce tibi mercatus, in quo miſer rex ſe vendidit, ad omnia perpetranda mala; ſed iſtius turpiſſimi mercatus vxor in cauſa fuit. Illa & regis, & regni venditionem fecit, innumeriſque illum facinoribus, & ſacrilegiis expoſuit, vt temporale lucrum acquireret. Vnde D. Ambr. lib. de Nabuthe cap. 9. monet: *Non audias illam Iezabel dicentem: Ego dabo tibi vineam, quam deſideras. Ego habeo mea iura, meas leges, calumniabor, vt ſpoliem; & vt poſſeſſio pauperi eripiatur, vita pulſabitur. Hæc eſt Iezabel illa, non vna, ſed multiplex, non vnius temporis, ſed temporum plurimorum; hæc omnibus dicit, ſicut illa dixit Achabo: Ego dabo tibi vineam Nabuthæ.* Non equidem in Iezabele præcipitatæ ſunt omnes vxores corruptrices coniugum; nunc ſunt apud principum Regias, apud atria iudicum vxores multæ, quarum ſi greſſus attendas, veloces ſunt ad effundendum ſanguinem, quæ quotidie dicant viris ſuis, ego dabo tibi litigantium bona, ambientium marſupia. Et quando hęc non faciunt vendibiles viros ſuos? Quam rarus eſt, qui in fœminis ſuis voluerit caſtigare occaſiones facinorum! De Aſa vno dicitur 2. Paral. 16. *Sed, & Maacham matrem Aſa regis ex auguſto depoſuit imperio, eo quod feciſſet in luco ſimulacrum Priapi.* Vbi Theodor. *Adeo ardenter Aſa diuinas leges eſt amplexatus, vt etiam matrem ſuam, quæ maluit colere Aſtartem, regno priuaret.* E tot principibus vel Iudæ, vel Iſraëlis vnus Aſa numeratur, tam feruidus amator Dei, qui vel in matre corriperet cultum idolorum. Sic rarum eſt, quod iudices populorum non magis à fœminis ſuis trahantur in errores.

Syneſ.

3. Reg. 21.

D. Ambr.

2. Par. 16.

§. XL.

Terreni lucri cupiditate punita facili negotio ruit erronea religio.

CONuictos ſacerdotes Belis, quod ipſi cibos abſumerent, *rex omnes occidit, & tradidit Bel in poteſtatem Danielis, qui ſubuertit eum.* Et cur non magis ipſe rex, qui ſacerdotes occidit, & Belem deſtruxit? Cur priuato homini deſtructionem Idoli commiſit, quando ipſe deſtructionem ſacerdotum ſibi aſſumpſit? Equidem poteſtas, & fortitudo magna ad hoc neceſſaria eſt, vt terreni lucri cupidos miniſtros, & ſacerdotes eliminet, iis eliminatis, vel à quouis tolletur priuato erronea religio. Ecce tibi 1. Reg. 5 *Tulerunt Philiſthiim arcam Dei & intulerunt eam in templo Dagon, & ſtatuerunt eam iuxta Dagon. Cumque ſurrexiſſent diluculo Azotij altera die, ecce Dagon iacebat, &c.* Ad ſolam arcæ diuinæ præſentiam Dagon ab aris excidit, & iacet in puluere, quomodo tam facile Idolum ruit? Nota temporis circunſtantiam, nimirum ſacerdotes temporaliſſimi Eli filij manebant in acie occiſi, cum arca Dei introducta fuit in Dagonis templum à Philiſthiinis. Vbi autem terreni lucri cupidi percutiuntur miniſtri, Eccleſia veri Dei facili negotio de falſis religionibus triumphat. Ait Ruper. in lib. Reg. comment. lib. 1. cap. 14. *Vbi ſupra dicta modo concidit ſacerdotium vetus, cum terrena Ieruſalem, & manufacto templo eius, tunc victorioſiſſimè pugnam init cum diis gentium arca Domini, quæ eſt Chriſtus ſedens, & manens in Eccleſia ſua.* Non poterit manere difficile prælium cum falſis diis, cum falſis religionibus, vbi ſemel ablati fuerint amatores temporalitatis, amatores lucri terreni. Duo prælia difficilima exorta aduerſus Paulum inuenio; fuit primum vbi ſanata apparuit puella à Pythonico ſpiritu, quo dominis ſuis multa comparabat lucra, ait enim Actor. 16. *Videntes autem Domini eius, quia exiuit ſpes quæſtus eorum, apprehendentes Paulum, & Silam. &c.* Sed & aliud lõge grauius excitatum fuit in Aſia Epheſi, quo ſupra modum ſe eſſe grauatum Paulus oſtendit 2 ad Corinth. 18. Et vnde fuit natum tantum prælium? Actor. 19. *Demetrius quidam nomine argentarius, faciens ædes argenteas Dianæ præſtabat artificibus non modicum quæſtum. Quos conuocans, & eos, qui huiuſmodi erant opifices, dixit: Viri ſcitis, quia de hoc artificio eſt nobis acquiſitio. Et videtis, & auditis, quia non ſolum Epheſi, ſed penè totius Aſiæ Paulus hic ſuadens, auertit multam turbam dicens, quoniam non ſunt dij, qui manibus fiunt. Non ſolum autem hæc periclitabitur nobis pars in redargutionem venire, ſed & magnæ Dianæ templum in nihilum reputabitur, ſed & deſtrui incipiet maieſtas eius, quam tota Aſia colit. His auditis repleti ſunt ira, &c.* Vides & ibi, & hic difficilia bella pro falſitate religionis ſuſcitari non ab aliis, niſi ab iis, qui amabant quæſtum? Pulchrè D. Chryſoſt. hom. 42. in præſenti: *Vide vbique idololatriam à diuitiis fieri. Et illi propter pecunias. Et hi propter pecunias dolent, non quod illis pietas periclitetur, ſed quod materiam lucri non habituri ſint. Auditis*, inquit, *his, repleti ſunt furore. Vnde furor factus eſt? Quando de Diana audierunt, quando de lucri iactura.* Fallar, ſi alia vnquam inuenta fuit difficultas in expellendis erroribus, niſi quam excitabant illi, qui de erroribus habent quæſtum. Tolle quæſtus amatores, & viciſti quidquid fortius reſiſtit errori tollendo. De iis dicebat Paul. 1. ad Timoth. 6. *Qui corrupti ſunt mente, & qui veritate priuati ſunt, exiſtimantes quæſtum eſſe pietatem.* Vna quæſtus expectatio omnes errores conſeruat. Ibi D. Ambr. *Dei culturam, & pietatem quæſtum exiſtimant, non de futuro aliquid ſperantes, ſed quomodo in præſenti tranſigant prouidentes, ſicut & mundana ſecta, quas conſtat propter præſentia lucra inuentas.* Proh quàm cito deciderent vniuerſi errores, ſi quæſtus, lucrique temporalis amor tollerentur! Cum iis temporalitatis, quæſtuſque amatoribus qui pugnet, potens ſit, fortis ſit, adeo, vt inde extollat Paulus potentiam Dei quod aduerſus hos venerit. Ad Galat. 4. *Quando venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum.* Quæ circa D. Bern. ſerm. 1. de Aduentu ait: *Plenitudo, & abundantia temporalium obliuionem, & inopiam fecerat æternorum. Opportune ergo tunc aduenit æternitas, quando magis temporalitas præualebat.* Et quidem cum temporalibus hominibus ſic præualentibus ſolus poterat pugnare rex regum, illis contritis, facilis reſtabat pugna aduerſus errores vniuerſos.

Marginal notes: 1. Reg. 5. — Rupert. — Actor. 16. — 2. Cor. 18. — 1. Tim. 6. — D. Amb. — ad Gal. 4. — D. Bern.

Dan. 14. Erat draco in loco illo, & colebant eum Babylonij. Et dixit rex Danieli, Ecce nunc potes dicere, quia iſte non ſit Deus viuens; adora ergo eum. Dixitque Daniel Dominum Deum meũ adoro, quia ipſe eſt Deus viuens: Tu autem rex da mihi poteſtatem & interficiam draconem abſq; gladio, & fuſte. Et ait rex, Do tibi. Tulit ergo Daniel picem, & adipem, & pilos, & coxit pariter: fecitque maſſas, & dedit in os draconis, & diruptus eſt draco. Et dixit: Ecce quem colebatis.

§. XLI.

Qui à Deo deficit, viliſſima quæque veretur, adorat.

ERat draco, *& colebant eum Babylonij*, & quis non colant, quid non vereantur, qui vel ſemel à vero Deo deficiunt? Arnob. lib. 1. ait, *Templa felibus, ſcarabæis, & buculis, ſublimibus ſunt elata faſtigiis, ſilent irriſa numinum poteſtates: nec liuore afficiuntur vllo, quod ſibi comparatas animantium vilium conſpiciunt ſanctitates.* Vbi Deus verus contemnitur, nulla manet excogitata maieſtas, quæ detrectet adorationis, cultuſque conſortes habere, etiam à viliſſimis rebus petitos. Et feli, & ſcarabæo, & lacertæ arad eriget, & venerationem præſtabit humana ſublimitas. Vbi Amos cap. 7. minabatur mundialibus Idolis ruinas, ait: *Demolientur excelſa Idoli*. Pulchre D. Cyril. Alex. legit: *Et delebuntur araruſus.* Nil ridiculum, nil abiectum, & humi reptans inuenitur, quod non colatur ab iis, qui

Marginal notes: Arnob. — D. Cyril.

A verum Deum derelinquunt. Conijce oculos ad omnia quæ coluntur, quæ adorantur à cæcis hominibus, & fallar niſi ea ſunt ex reptibilibus terræ, ex viliſſimis mundi rebus, quæ conculcationi potius deberēt eſſe, quam cultui. Hinc veteranus hoſtis hominem ſubuerſurus ſerpēti ſeſe immiſcet: Gen. 2. Geneſ. 2. *Dixit ſerpens ad mulierem: Nequaquam morte moriemini. Scit enim Deus, quod in quocumque die comederetis ex eo, aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut dij.* Ecce tibi Deorum mentionem faciens introducit iam veternoſus anguis idololatriam, & mundum idolis implere nititur. Sed cur hoſtis antiquus ſubuerſurus hominem, illumque ad Idolorum cultum impulſurus ſerpentis ore maluit ea dicere? Volebat callide hominem in Idolorum cultum impellere, B & ſimul oſtendere qualia futura eſſent idola ab homine culta: à ſerpente enim, quæ idola effingi poſſent, niſi ſerpentia, & reptantia humi, aptiora conculcationi, quàm cultui. Accipe Iulium Firmicum de errore Profanæ Iul. Firm. relig. cap. 27. *Hoc erat, quod Eua, cum eam perderes, magnopere polliceebaris, cum ei diceres: Eritis quaſi dij. Tunc parabas, Draco, tibi, ac tuis templa, & delubra faciebas, & venenatioris illuuiem conſecrabas.* Et pergens ad hanc excogitationem ca. 22. inquit. *Deus iſte veſter non biformis eſt, ſed multiformis. In multas enim ſpecies veteratoris forma mutatur. Ipſe eſt baſiliſcus, & ſcorpio, qui fidelium ſecuris veſtigiis premitur. Ipſe malitioſus anguis, cuius caput quærit decepta mortalitas. Ipſe tortuoſus draco, qui hamo* C *ducitur, qui captiuus inducitur. Iſte Deus veſter Lernei anguis crinibus adornatur, videns vt percuſſo Domino, morientium anguium turba ſuccedat.* Ecce tibi ſerpens ille antiquus qualia in mundo parturiuit idola, ſub quibus ſe adorandum obtulit formis, nimirum ſub reptilium illorum, quæ dara erāt ſeruis Dei ad conculcationem, & irriſionem. Ea veneni monſtra, quæ conculcanda erant, & irridenda, ea manent adoranda ab iis, qui verum Deum non colunt.

§. XLII.

D *Nocina poteſtas raro non patitur ipſa malum, quod intulit.*

SApienter Daniel maſſam fecit, & *dedit in os draconis, & diſruptus eſt draco.* Quam merito adoratus draco periit per cibum, quando & ipſe per cibum & hominem perdidit, & minuit veri cultum, & adorationem. Poſſit equidem Daniel aliter percutere draconem, ſed quia non tam pugnabat, cum dracone præſenti, quam cum antiquo ſerpente Idololatriæ ſatore, ruinam eius oblato cibo aggreditur, vt pareat, quod nociua poteſtas idem malum patiatur, quod ipſa protulit. E Salomon qui Deo ædificauerat templum, in ſenectute ſua etiam domos ædificauit concubinarum idolis; vnde iratus Deus illi dicit 3. Reg. cap. 11. 3. Reg. 11. *Quia habuiſti hoc apud te, & non cuſtodiſti pactum meum, & præcepta mea, quæ mandaui tibi, diſrumpens ſcindam regnum tuum, & dabo illud ſeruo tuo.* Ecce pœnam peccati ſe Salomon diuiſerat inter Deum, & idola; quam ſimiliter diuiſionem in regno paſſus eſt, dum ſciſſæ decem tribus à tribu Iuda regnum ſeparatum ſibi fecerunt. Quo circa ait D. Cyril. Cyr. Alex.

A Alex. in præfat. ad Oſeam: *Poſtquam amore mulierum victus, quamuis ſapientiſſimus Salomon, Dei regnum qua auſu, & conatu tantum non diſcidit, ipſi, & ſoli conuenientiſſimum honorem, atque gloriam idolis conſeruans, idcirco, & quidem rectiſſime, diſceſſum iri regnum eius Deus comminatur, par pari referens, vt ſcriptum eſt in Ezechiele: Sicut feciſti, ſic erit tibi: retributio tua retribuetur in caput tuum.* Et quando qui damnum intulit, illud in ſe non fuit expertus venire? Notiſſimus omnibus eſt Ieroboam, qui Iſraelis regnum ſcidit, ſibi decem tribus arripiens; quas à Deo fecit declinare, ne munera ferrent, nec oblationes templo ſancto Dei, ſed pro Deo colerent Samariæ vitulos. Horum aris adſtabat Ieroboamus iſte, B vitulis ſacrificaturus, & ecce adeſt homo Dei, qui relicto rege ad altare locutus, & altari, & vitulis prænuntiabat imminentem ruinam. Quid tunc rex? Ait text. 3. Reg. 13. *Cumque audiſſet rex ſermonem hominis Dei, quem inclamauerat contra altare in Bethel, extendit manum ſuam de altari dicens, Apprehendite eum. Et exaruit manus eius, quam extenderat contra eum, nec valuit retrahere eam ad ſe. Altare quoque ſciſſum eſt.* 3. Reg. 13. Vide & ſupplicium, & portentum, & altare ſcinditur, & areſcit manus regis, vt in altari ſciſſo, & in manu arida, oſtendat, quod ipſe ſciderit Dauidis regnum; & Iſraelitarum manus aridas reddidit, ne quid vero Deo offerrent. Ait D. Auguſt. lib. 2. de Mirabil. ſacræ ſcript. cap. 13. C *Altare in duas partes ſtatim ſinditur, & integra ipſius regis manus ſiccatur.* Auguſt. *Aptum enim videbatur, vt qui Dei cultum, qui illuc vſque in vno altari, & templo erat, diuiſiſſet, ipſius altare, quod ipſe ſibimet fecerat, ſic ſciſſum diſſecaret. Et qui populi Dei manum, ne Domino ſuo oblationem immolaret, aridam feciſſet, in ſchiſmatico illo holocauſto manus illius arida appareret.* Sic nocinæ poteſtates in ſe experiuntur, quæ mala cæteris inferunt; ne multum glorientur in malitia ſua, quando æque ſibi, ac aliis machinantur ruinas. De quo plura habes alibi dicta.

§. XLIII.

D *Homini illatas iniurias etiam in feris vindicat Dominus.*

TRemendum illum draconem, quem vniuerſi Babylonij verebantur, vnus Daniel oblato cibo occidit; quippe *dedit in os draconis, & diſruptus eſt draco.* Sed qui fieri potuit, quod homo rogatus, homo pacificus, nimirum Daniel tam immanem belluam occiderit? Sane ex quo vidi à ſerpente perditum fuiſſe genus humanum, non miror, quod Deus tradat dracones, & ſcorpiones in hominum manus, vt E qui humanas iniurias ſoleat, vel in feris vindicare. Non multum nocuerat homini coruus, ſed ſolum dicitur de illo Geneſ. 8. quod miſſus à Noë de arca, vt nuntium afferret ſerenitatis, *egrediebatur, & non reuertebatur.* Geneſ. 8. Et nihilominus Deus 3. Reg. 17. in ſumma alimentorum anguſtia dicit Eliæ: *Præcepi coruo, vt paſcat te.* Et cur tam arduum præceptum paſcendi prophetæ tempore famis coruo imponitur, niſi vt luat pœnas pro eo, quod fuit Noëmo ingratus? Ait D. Auguſt. lib. 2. de Mirab. ſacræ Auguſt.

ſcript. c. 13. *A cornis vero miniſtrari propheta præcipitur, vt ſcilicet culpam, quam in diluuio commiſerat, purgare tum illa videretur, dum vt fidelis miniſter efficitur Eliæ, qui negligens, & fallax erat antea Noe.* Sic vel de irrationalibus vindictam ſumit Deus pro damnis homini ſuo illatis. Id quod ipſe pronuntiabat Gen. 8. dicens. *Carnem cum ſanguine non comedetis. Sanguinem enim animarum veſtrarum requiram de manu cunctarum beſtiarum, & de manu hominis.* Et quid eſt, quod de manu beſtiarum requirendus ſit à Deo hominis ſanguis? Nimirum, quod nec beſtiæ impune effundent hominum ſanguinem. Ait Rupert. *Quomodo de manu beſtiarum requirit Deus ſanguinem hominis? Nam quod de manu hominis requirat, non dubium eſt, ſed de manu beſtiæ, lupi forte hominem iugulantis, quomodo ſanguinem hominis requirit? Ergo hoc intelligendum eſt, quod ipſa beſtia perſæpe ab hominibus capta pœnas exſoluunt.* Dantur in manus hominum iugulandæ ipſæ beſtiæ, quæ homini nociuæ fuerunt. Nec detrectat Deus idipſum lege cauere, & pœnam ſtatuere feris, quæ homicidæ fuerint. Sic enim cauet Exod. 21. *Si bos percuſſerit virum, aut mulierem, & mortui fuerint, lapidibus obruetur, & non comedentur carnes eius.* Vbi D. Auguſt. quæſt. 82. ſuper Exod. *Ad iuſtitiam autem pertinet, vt animal hominibus noxium perimatur. Et quod de tauro poſitum eſt, à parte totum intelligendum eſt, quidquid de pecoribus vſu humano ſubditum, infeſtum eſt hominibus.* Sic Dei iuſtitia pro homine ſuo ſtat, vt etiam feras illi nociuas mulctet.

Gen. 8.

Rupert.

Exod. 21.

Auguſt.

Dan. 14. Quod cum audiſſent Babylonij, indignati ſunt vehementer, & congregati aduerſus regem, dixerunt, Iudæus factus eſt rex: Bel deſtruxit, draconem interfecit, & ſacerdotes occidit. Et dixerunt, cum veniſſent ad regem: Trade nobis Danielem, alioquin interficiemus te, & domum tuã. Vidit ergo rex, quod irruerent in eum vehementer, & neceſſitate compulſus tradidit eis Danielem.

§. XLIV.

Qui ſine Deo eſt, licet potentiſſimus rex ſit, multo cinctus milite, ſæpe ſolus inuenietur in periculis.

ECce tibi potentiſſimum Babyloniorum regem, qui tot exercitus ſuſtentabat, dum in Regia ſedet, à Babyloniis impetitur dicentibus, *Da nobis Danielem, alioquin interficiemus te. Vidit ergo rex, quod irruerent in eum, & neceſſitate compulſus tradidit Danielem.* Quare non magis oppoſuit milites ſuos irruentibus miniſtris? Equidem nullus erat miles in promptu; nullus erat, qui pro rege loqueretur, ipſe ſolus, & deſtitutus ſuſtinebat mortis periculum. Hoc enim familiare eſt regibus, qui ſine Deo ſunt, quod ſæpe ſoli veniant in pericula. Quam miſeram regum conditionem notabat Minucius Fælix in Octauio inquiens: *In hoc quidam imperiis ac dominationibus eriguntur, vt ingenium eo-*

Minut.

A *rum perdita mentis licentia poteſtatis libere nundinentur. Abſque enim notitia Dei, quæ poteſt eſſe ſolida fælicitas, cum ſors ſit ſomnio ſimilis? Antequam tenetur, elabitur. Rex eſſe tam times, quam timeris: & quamlibet ſis multo comitatu ſtipatus, ad periculum tamen ſolus es.* Cur glorientur reges in militum cohortibus, in multitudine miniſtrorum, in viribus exercituum? Hoc enim ſibi perſuadeat rex quod ſi veri Dei ſocietate, & amicitia caret, ab omni alio deſtitutus, & ſolus in pericula veniet. Quis neſciat numeroſum exercitum Saulis? Eo cinctus perſequens Dauidem 1. Reg. 24. *Venit ad caulas ouium, quæ ſe offerebant vianti, eratque ibi ſpelunca, quam ingreſ-* 1. Reg. 24.
B *ſus eſt Saul, vt purgaret ventrem; porro Dauid & viri eius in interiore parte ſpeluncæ latebant. Et dixerunt ſerui Dauid ad eum, Ecce dies de qua locutus eſt Dominus ad te, Ego tradam inimicum tuum, &c.* Quid regis Deo inimici proprius? Dum multo milite cingitur, tamen ſolus ſpeluncam intrat, vbi deuenit in manus hoſtiles, & mortis periculum incurrit. Sapienter huic dictum eſt, *licet ſis multo comitatu ſtipatus, ad periculum tamen ſolus es.* Nec ſemel hoc illi accidit, ſed & 1. Reg. 26. *Venerunt ergo Dauid, & Abiſai ad populum nocte, & inuenerunt Saul iacentem, & dormientem in tentorio, & haſtam fixam in terra ad caput eius: Abner autem, & populum dormientes in circuitu eius,* 1. Reg. 26.
C *&c.* Inter tot fortiſſimos exercitus Saul bis ſolum oſtenditur in vitæ pericula deueniſſe, & vtrobique patet, quod ſolus à periculis inuentus eſſet. Vbi omnia erant ſecura, vbi nullus hoſtis apparebat, qui poſſit lædere; multo milite cinctus Saul erat, vbi autem hoſtis aderat, & vitæ diſcrimen eminebat, ibi ſolus Saul erat. Hæc eſt miſera conditio potentum, quod ad periculoſa ſoli veniant. Sic 2. Reg. 18. cum Abſaloni exercitus manus conſereret cum ſeruis Dauid, & Abſalon declinaret ad mortem: 2. Reg. 18. *Cum ingreſſus fuiſſet mulus ſubter condenſam quercum, & magnam, adhæſit caput eius quercui, & illo ſuſpenſo inter cælum, & terram, mulus, cui inſederat, pertranſiuit.* Vbi tunc erant milites, qui
D pro Abſalone acriter vſque ad internecionem pugnabant? Cur non adſunt miſero pendenti? Sane qui tot exercitus aduerſus Dauidem adduxerat, ſolus vel à mulo relinquitur in ſuſpendio, nec vllus illi adeſt, qui ſe à tanto periculo defendat. Ibi D. Chryſoſt. in Pſalm. 7. Chryſoſt. *Conſidera, quod eſt admirabile. Nemo ſuorum ad eum accedere auſus eſt, cum tantum fuiſſet ſpatium.* Licebat per tempus, licebat per hoſtes, qui nondum appropinquauerant, vt familiares milites pendenti accurrerent regi, ſed nemo audes accedere, ſolus ille apparet in tanto diſcrimine ab arbore pendens. Sic qui Deum relinquunt
E principes, ſoli à periculis inuenientur.

§. XLV.

Solius regis cæleſtis eſt ſe pro ſuis tradere morti.

MAxime Danielem amabat rex Babylonius, vbi autem in ſe timuit impetum rebellium, *compulſus neceſſitate tradidit Danielem.* Huc peruaniunt amores mundialium

A mundialium regum, qui vel traditis amiciſſimis ſibi conſulere conſueuerunt. *Ad Gal. 2.* Non ſic rex cœleſtis, de quo Paulus ad Gal. 2. *In fide viuo filij Dei, qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me.* Ille pro ſe tradidit Danielem, hic pro me ſemetipſum tradidit; vide modo quantum differat rex cœleſtis à terreno. Pulchrè Apocal. 1. *Apoc.* de cœleſti rege dicitur. *Qui eſt teſtis fidelis, primogenitus mortuorum, princeps regum terræ, qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis noſtris ſanguine ſuo.* Merito regum terræ princeps aſſeritur, vt qui in hoc ſuper omnes reges terræ ſe efferat, quod non ſanguine amicorum ſe tueatur, ſe defendat; ſed potius ſuos amicos ſuos ſanguine ſuo protegat. Incendium aliquando abſumebat populum Iſraëliticum, vt penè omnes in perditionem rapi neceſſum eſſet. Tūc Aaron Num. B *Num. 16.* 16. *Cucurrit ad mediam multitudinem, quam iam vaſtabat incendium, obtulit thymiama: & ſtans inter mortuos, ac viuentes pro populo deprecatus eſt, & plaga ceſſauit.* Quantum hoc facinus Aaronis? Sed quod facem prætolit meo regi Ieſu, qui vt nos ab æterni incendij morte protegeret, mortis in ſe ſpicula ſuſcepit. Ait enim Diu. *D. Iſidor.* Iſidor. in Gloſſa: *Ruinam mortis in mundo aſpiciens Ieſus occurrit à ſummo cælo, venitque obuius quaſi gigas ad currendam viam; ſtetitque inter viuos, & mortuos. quia natus, & mortuus eſt: ſic & thuribulum paſſionis accipiens, & in odorem ſuauitatis prætendens, ſuſpendit ignis æterni perniciem, & inimicam pertulit mortem.* C Ecce tibi vbi incendium furebat, & populum abſumebat; cucurrit bonus rex noſter Ieſus, & ſeſe obiecit pro omnibus, & vt nos euaderemus, ipſe ſuſtinuit mortem. Quod regis noſtri facinus adhuc extollit amplius Iſaias *Iſai. 53.* c. 53. *Verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit: Ipſe autem vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra: & liuore eius ſanati ſumus.* Expende quid faciant afflictiones, & languores, & infirmitates in regibus terræ, & quid in cæleſti rege faciunt. Reges terræ quamuis benigniſſimi ſint, quamuis ſuorum amantiſſimi, tamen ſi infirmi viribus ſint, ſi in miſerum deueniunt ſtatum, tunc ſaltim neceſſitate compelluntur, ſuos exactionibus premere, D & vel ſuorum ſumptibus, & ſanguine ſalutem regni comparare. At in noſtro rege Ieſu, longè aliter nobis euenit, in eius afflictione, in eius infirmitate, in eius liuore repoſita eſt noſtra ſalus. Quo ad plures miſerias deuenit, eo plures nobis ſalutis fontes aperit. Vt dicat D. *D. Bern.* Bernard. ſerm. 4. Hebdom. *Flagellis cæſus eſt, ſpinis coronatus, clauis confoſſus, affixus patibulo, opprobrijs ſaturatus. Hinc multa miſeria corporis, hinc multa miſericordia cordis: hinc dolores, hinc miſerationes: hinc oleum exultationis, hinc ſanguinis gutta decurrentis in terram. Miſericordia Domini multa, ſed & miſeria Domini multa.* Vt creſcit in meo rege numerus miſeriarum, & creſcit numerus E miſericordiarum, ſub quibus omnes viuamus. Apage reges terreni, quorum vt creſcunt miſeriæ, & afflictiones, creſcit neceſſitas exhauriendi ſubditorum bona, exſugendi ſubditorū ſanguinem. Verè princeps regum terræ Dominus, ſuper quos ſe maximè exaltat, quādo proprias afflictiones, & miſerias noſtrorum facit ſeruire augmento gratiarum, vt de eius liuore fœliciores viuamus.

§. XLVI.

Sub Chriſto Domino nulli ſubiacemus neceſſitati.

MISER, qui totus in regum mundialium fauore; veniet enim neceſſitas, qua reges compellantur vel amiciſſimos quoſque morti tradere. Sic Babylonius rex, *neceſſitate compulſus tradidit Danielem.* Vnus Chriſtus eſt, qui nulli cedit neceſſitati; qui amicos ſuos eripit de quacunque infirmitatis humanæ neceſſitate. Hunc reſpiciebat Sapient. cap. 18. *Sap. 18.* dicens: *Properans homo ſine querela deprecari pro populis, proferens ſeruitutis ſuæ ſcutum, orationem, & per incenſum deprecationem allegans, reſtitit iræ, & finem impoſuit neceſſitati.* Et quis homo alius magis purus, magis immaculatus, magis ſine querela, quam Chriſtus? Equidem vt ipſe ſolus ab omni labe purus, ab omni querela liber; ſic ſolus poteſt reſiſtere venienti iræ ſiue Dei, ſiue creaturarum, & finem imponere ineuitabili malorum neceſſitati. De illo pulchre Arnob. lib. 1. *Arnob.* aduerſus Gentes: *Simul & illud volumus ſcire, cum ſummatim enumeratio facta geſtorum eſt, non ea ſolum Chriſtum potuiſſe, quæ fecit, ſed conſtituta etiam exſuperaſſe fatorum. Nam debilitates, & corporum paſſiones, ſurdi; manci, & muti, neruorum contractio, & amiſſio luminum, fatalibus accidunt, irroganturque decretis, & ſolus hæc Chriſtus correxit, reſtituit, atque ſanauit. Sole ipſo eſt clarius potentiorem illum eſſe, quam fata ſunt; cum ea ſoluit, vicit, quæ perpetuis nexibus, & immobili fuerant neceſſitate deuincta.* Ecce tibi, vbi Chriſtus eſt, nulla vis cogit, nulla neceſſitas valet, quando de eius auxilio habere poſſumus, quod vel immobiles ex creaturarum virium concurſu neceſſitates vincamus. Hinc Paul. 2. ad Corinth. *2. Cor. 1.* 1. *Non enim volumus ignorare vos, fratres, de tribulatione noſtra, quæ facta eſt in Aſia, quoniam ſupra modum grauati ſumus, ſupra virtutem, ita vt tæderet nos etiam viuere. Sed ipſi in nobis ipſis reſponſum mortis habuimus, vt non ſimus fidentes in nobis, ſed in Deo, qui ſuſcitat mortuos.* Itaque eo afflictionis res deducta erat, vt non eſſet virium humanarum illi reſiſtere. Quin ſi quando intra ſe conſulebat Apoſtolus de exitu afflictionis, ipſe ſibi reſponſum mortis dabat, hoc eſt, iudicabat impoſſibile eſſe liberari à morte. Et cur Dominus tam ineuitabilia mortis mala permiſit euenire ſuo Apoſtolo? Ipſe ait, *vt ſimus fidentes in Deo, qui ſuſcitat mortuos:* nimirum ſic oſtendebatur Domini poteſtas, quæ ſola neceſſitati omni finem imponit. Ibi *D. Anſel.* D. Anſel. *Quia Deus præſidia ſua non negat in neceſſitate poſitis, maximè ſuis, eripuit illos deſperantes de ſemetipſis, fidentes in Deo.* Non eſt neceſſitas, quam non ſuperemus ſub tanto Domino, etiam ſi aduerſæ poteſtates nos ita impetant, vt nullus appareat euadendi locus, vt neceſſum ſit iam perire, adeſt tunc Dominus, qui nullas neceſſitates agnoſcit, ſed finem omnibus imponit, vt ſuos alumnos protegat.

Dan. 14. Qui miſerunt eum in laeum leonum, & erat ibi diebus ſex. Porro in lacu erant leones ſeptem, & dabantur eis duo corpora quotidie, & duæ oues: & tunc non data ſunt ei, vt deuorarent Danielem. Erat autem Habacuc propheta in Iudæa, & ipſe coxerat pulmentum, & intriuerat panes in alueolo, & ibat in campum, vt ferret meſſoribus. Dixitque Angelus Domini ad Habacue, Fer prandium, quud habes in Babylonem Danieli, qui eſt in lacu leonum.

§. XLVII.

Inſani furoris eſt, quod ſemel vidiſti irritum malum, ſi illud iterum inferre conaris.

IAM ſecundo Daniel mittitur in leunum laeum; ſciueraot Babylonij vniuerſi, quod paulò ante ſub Dario bonus Dauiel immiſſus leonibus, liber euaſerat, & nihilominus modu oon dubirant illum iterum leunibus tradere. Meritò dieuntur ad hoe faeinus vehementer fuiſſe irati, imo æquè beoe dicerentur furioſi facti fuiſſe, aur inſani. Quid enim inſanius, quam quod malum irritum iam ſemel experins es, illud iterum inferre conari? Ssül 1. Reg. 24. caſtra mouir aduerſus Dauid, ſed ingreſſus ſolus in ſpelunca agnuuit ſe fuiſſe in Dauidis manus, & quod Dauid nō ſolum à ranto exereitu liber erat, ſed quod eius vitæ puruerit parcere. Quo cogniru pactnm eum Dauide percutit, *& abyt Saul in domum ſuam.* Non mulri prætericrant dies, & ecce iterum Saul eum ingenti militum manu Dauidem perdere ſatagir, ſed in medio exereitu dum dormit, idem periculum incurrit, quod à Dauide occidatur, & quod Dauid prorſos ſine hoſte maneat. Quid tune rex? Ait 1. Reg. cap. 26. *Et ait Saul, Peccaui, reuertere fili mi Dauid: nequaquam enim vltra tibi malefaciam, eo quod pretioſa fuerit anima mea in oculis tuis hodie: apparet enim quod ſtultè egerim, & ignorauerim multa nimis.* Ex Hebræo legitur, *Ecce inſaniui, & erraui multum valde.* Et merito ſe ſtultum, & inſanum faretur; extremæ enim inſaniæ upus eſt, qnod aduerſus frarrem velis iterare ſemel tam irritum malum. Ibi Caietanus ait: *Fatetur nonſolum ſe erraſſe, ſed etiam inſaniuiſſe multum valde perſequendo iterum Dauidem.* Quem iuſtum fides à perſecutiune ſemel euadentem ab umni expeditum malo, qnud hune adhue perſequaris, eadem tela in illum retorqueas, quæ vidiſti ſemel infirma fuiſſe, & inania; hoc nun eſt ſolum errare, ſed extrema corripi inſania. Cantatiſſimum erat apud Iudæos, quod Lazaru acciderat, vt murruus fuerat, & ſepultus, & poſt quatuor dies, vt fuerat ad viuos reuocatus, liber ab omni murtis damno. Quid poſt hæe Iudæorum principes? Ait Iuan. cap. 12. *Cogitauerunt autem principes Sacerdotum, vt & Lazarum interficerent.* Quid dementius? Quem ſemel de Ieſu beneficio à morte liberatum vident, iterum cntant morti illum tradere, hoc furoris eſt, & extremæ dementiæ faeinus. Vt dicat D. Augnſt. tract. 51. in Ioan. *O ſtulta cogitatio, & caca ſæuitia! Quando Lazaro inferebatis necem, num auferebatis Domino poteſtatem? ſtultiſſimum, & dementiſſimum ſcelus Iudai etiam de occidendo Lazaro corde perdito conceperunt,* Stultorum quidem hominum, & prorſus inſanientium erar illa cogitatiu, qua intendebant murrem inferre Lazaro, quem iam ſemel ab ipſo ſepulchro immunem, & viuum proſiliiſſe cernebant.

1. Reg. 22. *1. Reg. 26.* *D. Aug.*

§. XLVIII.

Confidentia in Deo reddidit homines iuſtos inſuperabiles omnibus aduerſis.

SEx dies agebat Daniel inter leunes famelicos, ac ſi inter ſuos eſſet, *miſerunt enim in lacum leonem, & erat ibi ſex dies.* Quis hoſpes vel in amiciſſimi dumu tamdiu manet adeo inoffenſe? In Regia Darij chariſsimi ſibi regis vix fuit vna die ſine perſecuriooe, qua raptatus in tantum diſcrimen peruenit. In cauea autem leonum fameſcentium, prorſus ſecurus, & innoxius per ſex dies erat. O iuſti hominis confidentiam, nun quidem in rege mundiali poſitam, ſed in Deu viuo, & vero! Sapienter hane agnouit in præſenti D. Chryſoſt. hom. 26. in Geneſ. fatus: *Daniel cum à Leonibus circundaretur, quaſi ab hominibus ſtiparetur, ſic intrepide viuebat. Quandoquidem iuſti fidentia ferarum naturam frenabat, nec ſinebat, vt agerent ea, qua facere ſolent.* Fidentia iuſti in Deo poſita cohibebat feras, ne quod malum inferrent; vt pareret, quam verum fuerit illud Pſal. 117. *Bonum eſt confidere in Domino, quam confidere in homine. Bonum eſt, ſperare in Domino, quam ſperare in principibus.* Non potuit rex potentiſſimus liberare Danielem à leonibus; fidentia autem in Deu illum tenuit ſex diebus ſanum, & incolumem, & omnibus abundantem inter leones. Quo ſpectabat Iſaias cap. 32. aiens: *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiducia, & in requie opulenta.* Expende illud, *In tabernaculis fiducia*, quod enim ſunt militibus tabernacula munitiſſimo in locu conſtituta; id eſt vitis iuſtis fiducia in Deo locata, qua ab omni malo ſunt protecti, & opulentiſſimis bonis ſunt ſatiati. Vt tutus, vt ſecurus, vt [illegible]tur inambulat diues imperator in tabernaculo ſuo; ſic iuſtus tutus, & ſecurus, & ſatius ambulat in mediis periculis, ſi fructuoſa, & viua in Deo confidentia fuerit armatus. Ferociſſima quæque animalia iuſſus fuit Noë ſeruare in ipſa illa arca, in qua & filios, & vxores ſeruabat. Sic Gen. cap. 7. ad Noe: *Ingredere tu, & omnis domus tua in arcam: Ex omnibus animantibus mundis tolles ſeptena & ſeptena, maſculum, & fœminam, de animantibus vero immundis duo, & duo.* Sic Domine in vnius arcæ anguſtiis vis claudi Noëmi prolem & tot ferociſſima animalia? Vnde poterit Noëmus cum paucis filiis inter tot leones, lupos, tigrides, ſecurus vitam agere? Fiducia in Deum reddebat iuſtum, ſecurum, & læium in conuictu rabidiſſi-

Chryſoſt. *Pſal. 117* *Iſ. i 32.* *Geneſ. 7.*

marum ferarum. Ait D. Chryſoſt. hom. 25. in Geneſ. *Ego ſupra omnia virtutem iuſti admiror, Dominique bonitatem, & ineffabilem miſericordiam, quod potuerit verſari in medio beſtiarum, leonum dico, & pardorum, & aliarum immitium ferarum. Egregius ille magna facilitate ferebat conuictum ferarum, & neque loci anguſtia, neque temporis productio, neque quod ſic incluſus erat, moroſum & difficilem reddebant, ſed ob fidem in Deum omnia ipſi facilia videbantur.* Figebat vir diuinus in vno Deo ſuam mentem, in illoque fiduciam ſuam collocabat, & inde ſecurus erat inter feras, & lætus, omnibuſque abundans in anguſtiis arcæ. Hinc merito Prouerb. 28. *Iuſtus quaſi leo confidens abſque terrore eſt.* Abſumit confidentia in Deo iuſti timores, nec relinquit in illis, vnde expugnari poſſint. Pulchre enim ait D. Greg. lib. 31. Moral. cap. 13. *Iuſti viri ſecuritas recte leoni comparatur, quia contra ſe, cum quos libet inſurgere conſpicit, ad mentis ſuæ confidentiam redit, & ſcit, quia cunctos aduerſantes ſuperat.* Non decidat iuſtus à confidentia poſita in Deo, & ſupra omnia aduerſantia erit; & leo erit inter leones, nihil inde pauens, nil metuens.

Chryſoſt. *Prou. 28.* *D. Greg.*

§. XLIX.

Patientis iuſti feraciſſima meſſis eſt.

ET ſibi, & familiæ ſuæ prandium paratum habebat Habacuc, & tamen de ſolo prandio meſſoribus parato iuſſus eſt cibare Danielem. Quippe ait text. *Coxerat pulmentum, & intriuerat panes in alueolo; ibat in campum, vt ferret meſſoribus. Dixitque Angelus Domini ad Habacuc, Fer prandium in Babylonem ad Danielem.* Cur, Angele, non magis requiris prandium paratum pro domeſticis? Cur expetis ſolum prandium pro meſſoribus paratum; & quod meſſoribus pluribus paratum erat, in vnum Danielem confers? Nonne ſuffeciſſet, quod vel pars aliqua vni ſufficiens alterius prandij Danieli præberetur? Cur totum meſſorum prandium vni ſoli? Erat Daniel in lacu leonum, erat in patientiæ area, cuius meſſis tanta eſt, vt merito vni patienti attribui poſſet, quod erat plurium meſſorum. Ait notanter Tertul. lib. aduerſus Pſychicos: *Daniels in lacum leonum eſurienti prandium metentium exhibitum eſt.* Simili operi ſimile prandium paratur; vt pati, & metere idem eſt, & in patientiæ area ditiſſima ſemper apparet meſſis bonorum, ſic meſſorum metentiumque ſolatia merito dantur patienti. Hinc primæuos Chriſtianos deſignat Iſaias cap. 2. *Conflabunt gladios ſuos in vomeres, & lanceas ſuas in falces.* Ecce tibi de iis, qui non feriebant, ſed ſicut oues ad occiſionem ducebantur, dicitur, quod lanceas ſuas in falces mutabant. Sed quibus nec viuere licebat, ſed vbique erant afflicti, anguſtiati, in ſolitudinibus errantes, ad quid falces, & vomeres? Sane illa ipſa patiendi arena rem ditiſſimæ meſſis referebat. Ait enim D. Irenæus lib. 4. cap. 67. *Gladios & lanceas bellatorias in aratra fabricauerunt ipſi, & in falces, quas donauit ad metendum frumentum, & iam neſciunt pugnare, ſed percuſſi alteram præbent maxillam.* Quo in afflictionibus, & iniuriis acce-

Tertul. *Iſai. 2.* *D. Iren.*

A ptis patientiores exiſtunt, eo in illis clariora metentium apparent inſtrumenta. Feruet opus meſſis, vbi opera feruent patientiæ. Vt merito dicat Dominus de virtutum ſeminibus Luc. 8. *Fructum afferunt in patientia*, quaſi ad patientem animum pertineat vberes fructus metere. Quod in Iobo manifeſte oſtendit Tertul. lib. de Patient. vt cui fuerunt omnia duplicia reddita beneficio patientiæ. Et D. Auguſt. quæſt. 118. ex vtroque teſtamento ait: *Cum diabolus zelaret ſanctum Iob, duplicauit eius meritum, & in cælo, & in terra, quia & hic auctus eſt, & in cælo receptus.* Sic in area patientiæ creſcit meſſis. Vnde ſapiens ille colonus vt de ſterili ficu ingens ſperaretur meſſis, ait Luc.
B 13. *Fodiam circa illam, & mittam ſtercora, & ſi quidem fer[illegible] fructum, &c.* In foſſura intelligit D. Auguſt. ſerm. 31. de verbis Domini, exercitium patientiæ; cui accinit Theophylact. dum per ſtercus vitæ ſeueritatem, & aſperitatem intelligit. Vbi autem quis in hac arena patiendi conſtituitur, fallar niſi inde multos fructus metat. Quo ſpectans D. Ambr. lib. 7. in Luc. ait: *Magna profecto vis ſtercoris, vt de infœcundis fœcunda, de arentibus virentia, de ſterilibus faciat fructuoſa. In quo ſedit Iob cum tentaretur, & vinci nequiuit. Denique cum antea Iob plurima perdidiſſet, poſtea quam ſedit in ſtercore, non habuit, quod ei diabolus poſſet auferre.* Sic de malorum ſu-
C ſtinentia roborabatur, vt inde iam totus eſſet in metendo fructus, & nullus in eis perdendis.

Luc. 8. *Auguſt.* *Luc. 13.* *Ambroſ.*

Dan. 14. Et dixit Habacuc, Domine, Babylonem non vidi, & lacum neſcio. Et apprehendit eum Angelus Domini in vertice eius, & portauit eum capillo capitis ſui, poſuitque eum in Babylonem ſuper lacum in impetu ſpiritus ſui. Et clamauit Habacuc, dicens; Daniel, tolle prandium, quod miſit tibi Deus. Et ait Daniel,
D Recordatus es enim mei Deus, & non dereliquiſti diligentes te. Surgenſque Daniel comedit. Porro Angelus Domini reſtituit Habacuc confeſtim in loco ſuo.

§. L.

A bono ſpiritu eo ſemper ducimur, vbi ſalus firmatur: è contra à malo ſpiritu ducimur eo vbi lapſus.

E

RApitur Habacuc ab Angelo, & ducitur Babylonem ſuper lacum leonum, vbi maximus Dei athleta Daniel incolumis ſeruabatur. Sic enim habes: *Portauit eum capillo capitis ſui, poſuitque eum in Babylonem ſuper lacum in impetu ſpiritus ſui.* Compone modo hunc Habacuc raptum, cum raptu Chriſti Domini, de quo Matth. 4. vbi dicitur. *Iterum aſſumpſit eum diabolus, in montem excelſum valde, & oſtendit ei omnia regna mundi, &c.* Angelus portat Ha- *Matth. 4.*

cuc in profundum leonum lacum; diabolus portat Ieſum in montem excelſum valde. Et cur tunc non ſolum oſtenditur Habacuc portatus ab Angelo, quando ad leonum portatur lacum, & Ieſus à diabolo in montem excelſum valde eleuatur? In laci profundo Danielis firma erat ſalus, & incolumitas, ad quam ſemper nos ducunt boni ſpiritus; in altitudine mõtium, nihil citius apparet quam lapſus, quam præcipitia: ad quæ ſemper impellimur à malo ſpiritu. Ait D. Hieron. ad caput Matth. 4.

Matth. 4. *Gloria mundi, quæ cum mundo peritura eſt, in monte & in ſupercilio demonſtratur; Dominus autem ad humilia deſcendit, & campeſtria, vt diabolum humilitate ſuperet. Porro diabolus ducere eum feſtinat ad montes, vt per quos ipſe corruerat, etiam cæteri corruant.* In præſumpta altitudine ibi Angeli corruerunt, ibi lapſus fuerunt, & præcipitia cæleſtium virtutum; ideo malus ſpiritus nunquam non ſatagit, vt homines in alta ducat, à quibus lapſus poſſint ſperari; bonus autem ſpiritus non amat niſi plana, & tuta, & ſecura.

Iudic. 2. Hinc Iudic. 2. *Aſcenditque Angelus Domini de Galgalis ad locum flentium & ait, &c.* Venerat Angelus Domini ad Galgala vbi erant Iſraelitæ, nec manſit ibi, ſed ſtatim vniuerſos ſecum rapuit, & duxit ad locum flentium, vbi longam concionem inſtituit. Cur non magis moratus eſt in Galgalis? Galgala idem ſonant, ac rota, ſiue, volutio, ſiue volutabrum; in quibus merito mundiales altitudines explicantur, vt rotantur, & præcipitantur ad inſtar rotæ, in qua nullum eſt fixum cacumen, ſed cito in ima deſcendunt, quæ fuerunt alta. Hæ non ſunt viæ boni Angeli, ſed prorſus mali.

D. Bern. Quippe ait D. Bern. ſerm. 11 in Pſalm. Qui habitat: *Vias dæmonum præſumptionem diximus, & obſtinationem. Poſſumus tamen vias eorum via adhuc alia inueſtigare. Legimus ſiquidem de eis omnibus quoniam in circuitu impij ambulant. Legimus de eorum principe, quoniam circuit quærens, quem deuoret. Dicamus vias eius circuitionem. Semper ille extollitur, ſed deijcitur ſemper: ſuperbia eius aſcendit ſemper, ſemper humiliatur. Væ homini, qui ſequitur hunc circuitum.* Ecce tibi viæ diaboli vt in altitudines tendunt, ſed in altitudines circuli ſiue rotæ, quæ vt aſcendunt, ſic præcipitantur, nec vllum in circulo in rota videbis cacumen, cui annexum non ſit præcipitium, cui non inſtet deſcenſus, & lapſus multiplex. Merito Angelus Domini à Galgalis diſcedit, & ad locum flentium tendit, ſciens ſalutem, quæ in valle lacrymarum ſperari poteſt, longe abeſſe à mundialium rotarum cacuminibus.

Pſal. 90. Hinc vafer ſpiritus Matth. 4. ſuadens Ieſu à pinnaculo templi præcipitium, verba Pſalm 90. mutilè retulit dicens: *Mitte te deorſum; ſcriptum eſt enim, Quoniam Angelis ſuis mandauit de te, & in manibus tollent te.* Sic mutile pſalmum recitat malignus, pſalmus enim ait: *Angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus viis tuis.* Et cur malignus adeo cauit dicere verba illa, *vt cuſtodiant te in omnibus viis tuis*? Sane illis manifeſte oſtendebatur, quod erat Angelorum munus, & quam diuerſum ab officio Satanæ. Quippe munus Angelicum in deducendis hominibus erat faſtigia & præcipitia fugere, vias eligere, qua ſecure, & tute gradiatur humana fragilitas. Præcipitia conſulere, & altitudines, à quibus immineant ruinæ; hoc diabolicum eſt, non Angelicum conſilium.

D. Bern. Acute D. Bern. ſerm. 14. in Pſalm. 90. *Animaduertite, & videte, quoniam ſubticuit malignus, quod malignitatis ſuæ commenta diſſolueret. Quid enim mandauit? Nempe quod in Pſalmo ſequitur, Vt cuſtodiant te in omnibus viis tuis. Nunquid in præcipitiis? Qualis via hæc de pinnaculo templi mittere ſe deorſum? Non eſt via hæc, ſed ruina: & ſi via, tua eſt, non illius.* Quæ via præcipitia habet, ruinas oſtendit: non eſt via qua ducamur à Dei Angelis, à bono ſpiritu, ſed à maligno ſpiritu diaboli.

§. LI.

Boni ſpiritus argumentum clariſſimum ab vtilitate.

Ecce tibi Habacuc portatur ab Angelo; ait enim textus: *Apprehendit eum Angelus Domini in vertice eius, & portauit eum capillo capitis ſui, poſuitque eum in Babylonem ſuper lacum leonum: Et clamauit Habacuc dicens, Daniel tolle prandium, &c.* Sed & Ieſus aſſumptus fuit à Diabolo Matth. 4. Matth. 4. *Tunc aſſumpſit eum diabolus in ſanctam ciuitatem, & ſtatuit eum ſupra pinnaculum templi, & dixit ei; Si filius Dei es, mitte te deorſum.* Per aëra rapitur Habacuc ab Angelo, per aëra rapitur Ieſus volens à diabolo. In quo ergo differt raptus per Angelum factus; & raptus factus per diabolum? Qui ab Angelo rapitur, ſimul imperium habet, vt vtilis ſit Danieli, illique exhibeat prandium, oſtendatque Dei curam erga ſuos famulos. Qui autem rapitur à diabolo, extrinſece ſuadetur, vt ſe in aëra mittat, ab altoque pinnaculi per aëra curet volitare. Vbi vtilitas eſt, ibi ſpiritus bonus adeſt; vbi nihil vtile oſtenditur, ſed ſolus inanis, & vanus volatus, non poteſt ibi ſpiritus bonus eſſe, ſed ſpiritus diaboli.

Imperf. Author Imperfecti hom. 5. in Matth. fatur: *Si filius Dei es, mitte te deorſum. Per hanc propoſitionem, quomodo poterat cognoſcere, ſi filius Dei eſt, an non? Primum volare per aerem non eſt proprium opus Dei, quia nec hoc eſt vtile alicui, vel ad animam vel ad corpus.* Clariſſimum hoc argumentum eſt, quod non à Deo, neque à bono eſt opus, ſed à diabolo; de cuius aſtu venit, quod vanis, & prorſus inutilibus occupetur homo. Bonus enim ſpiritus ſemper ſtudet vtilitati, quæ ex ſuis operibus poteſt venire ad ſalutem ſiue propriam, ſiue aliorum. Hinc Ioann. 1. de viis, & occupatione Angelorum locutus ait: *Videbitis Angelos aſcendentes, & deſcendentes ſuper filium hominis*: quaſi proprium ſit Angelici ſpiritus non ſolum meditari aſcenſiones in corde ſuo, ſed & condeſcenſum, quo intendant ſaluti hominum.

D. Bern. Ait D. Bern. ſerm. 11. in Pſalm. 90. *Quæ vero ſunt ſanctorum Angelorum viæ? Profecto illæ, quas vnigenitus enarrauit dicens: Videbitis Angelos aſcendentes, & deſcendentes ſuper filium hominis. Aſcenſio igitur, & deſcenſio viæ illorum. Aſcenſio propter ſe, deſcenſio, vel potius condeſcenſio propter nos.* Per hoc cenſendæ, & demonſtrandæ ſunt viæ Angelorum, viæ ſpiritus boni; nimirum per ædificationem Eccleſiæ, per vtilitatem

inde reſoltantem ad proximos. Vnde Pſal. 90. ait: *Angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te in*
Pſal. 90. *omnibus vijs tuis.* Ecce quo tendat in te Angelorum cuſtodia, vt coſtodiaris non in peregrinis, & ignotis viis, ſed in tuis: vt per tuas vias appareant veſtigia Angelorum. Et vnde in noſtris vijs oſtendemus Angelorum veſtigia? Ex vtilitate à nobis dimanante in proximos. Ait Ber. in præſenti ſer. 11. *Interim man-*
Bern. *dauit Angelis ſuis, non quidem vt amoueant te à vijs tuis; ſed vt in eis ipſis te cuſtodiant, & quaſi per vias ſuas, vias tuas dirigant ad vias ipſius. Quonam modo ſinquies? Nempe vt quod Angelus ex ſola charitate purius agit; tu propria ſaltem neceſſitate compulſus, & admonitus, deſcendas, & condeſcendas, exhibere proximo miſericordiam.* Hæc ſunt Angelorum viæ: huc tendunt boni ſpiritus impulſus, vt quis fructuoſus fiat, & vtilis in operibus ſuis Quando ab vtilitate cenſenda omnis Chriſtianorum virtus. Sic Matth. cap.
Matt. 25. 25. vbi Dominus ſuos deſignat, ait *Eſuriui, & dediſtis mihi manducare*, & de his, quos minime agnoſcit ſuos: *Eſuriui, & non dediſtis mihi manducare.* Ex quo D. Chryſoſt. hom. 20. in Acta, ſic dicit: *Vide horum nulli improperari ſua peccata, non quod ſcortati ſint, non quod peierârint, ſed quod alteri non fuerint vtiles. Talis erat, qui talentum defoderat, irreprehenſibilem quidem exhibens vitam. Qui autem alij non eſt vtilis, dic mihi, quomodo erit Chriſtianus? Si fermentum commiſtum farina non commutauerit totum in alium habitum: nunquid fermentum tale eſt? Si vnguentum non impleuerit odore accedentes, vnguentum medicemus?* Sic Chryſoſtom. non agnoſcit virtutem Chriſtianam, quæ careat vtilitate.

§. LII.

Ad externa ſanctitatis magnalia non niſi coactus feraris.

VT Habacuc in aera tollatur punctoque temporis feratur à Iudæa Babylonem, ibique Danieli ex inopinato appareat, dicitur capillis portatus ab Angelo. *Apprehendit eum Angelus Domini in vertice eius, & portauit eum capillo capitis ſui.* Nec otioſe bis repetitur, in vertice apprehēſum, & capillis portatum, ſed vt oſtendatur quam coacte Habacuc illos patiatur raptus. Nullo enim diceris apud Noſtrates duci magis coacte, quam quo duceris capillis portatus. Et quidem ad hæc externæ ſanctitatis magnalia, nimirum, ad raptus & ſimilia ſapiens eſt ille, qui nō niſi coactos ducitor. De Ieſu magiſtro, & Domino noſtro, quando in deſerto erat, dicitur Matth. 4. *Cum ieiunaſſet quadraginta diebus, poſtea*
Matt. 4. *eſuriit*: ſic bonus magiſter nulla externa vi impolſos ieiunia coloit, quæ erāt sāctis viris, & popolaribus familiaria. Poſt hæc autē dicitur de eodem: *Tunc aſſumpſit eū diabolus in ſanctam ciuitatē, & ſtatuit eum ſupra pinnaculum tēpli.* Poſſet ille etiam propria virtute leuare ſe ſupra altitudinē pinnaculi, inde non mediocres oſtendere ſplendores virtutis, & ſanctitatis. Cur ergo ad ieiunia ipſe proprio impulſo venit, ad raptū autē illum nō accedit niſi ab extrinſeca vi maligni ſpiritus impulſatus? Id curabat noſter magiſter, quod doceremur conſoetas virtutum vias proprio Marte arripere, ad externæ ſanctitatis magnalia, & altitudines non ire niſi coacti. Author Imperfecti hom. 5 in Matth. fatur: *Chriſtus ieiunium quidē* Imperf.
vltro ſuſcepit, ſuper templum autem diabolus eum duxit: & tu qui filius Dei es ad ieiunium quidem morale, id eſt, ad abſtinentiam laudabilem rei cuiuſdam ſponte procedas, & alacriter: extolli autem ad faſtigiū ſanctitatis non aquieſcas, quia nemo extollit ſe ad ſanctitatis altitudinem, niſi ducente diabolo. Nec ideo acquieuit Chriſtus duci, & conſtitui ſuper templum, vt tu moraliter exiſtens imitator eius aſcendas per iactantiam cordis tui ad altitudinem ſanctitatis. Nec enim
B *volens aſcendit quantum ad corpus, ſed ideo acquieuit duci, & audire precepiſſi verba, vt tibi oſtendat exitum metuendum.* Metuendus equidem maxime eſt exitus funeſtus ijs, qui auide arripiunt has altiſſimas externæ ſanctitatis ſemitas, vt enim raro ire ad has cupis ſine aliqua cordis extollētia, ſic raro ibis ſine lapſu ingenti. Ideo qui ſapiens eſt, ad illas niſi coactus non tēdat; vltro ſolum amplectēs planas, & notas virtutum ſemitas. De ſe aiebat Dauid Pſal. 130. *Ne-* Pſal. 130.
que ambulaui in magnis, neque in mirabilibus ſuper me. Et quidem Dauid in magnis, & in mirabilibus ambulauit, inter magnos, & mirabiles viros numerabatur. Nonne ipſe rex, & propheta? Nonne ipſe vel pulſans citharam dæ-
C mones fugabat? Nonne raptus, extaſes habebat, quando dicebat, Ego dixi in exceſſu meo, Omnis homo mendax? Erat ergo in magnis, & in mirabilibus, & numerabatur inter viros magnos, & mirabiles ob notas externas ſanctitatis. Quod cum ita ſit, qui fieri poteſt, vt dicat, ſe non ambulaſſe in magnis, nec annumeratum fuiſſe inter magnos? Nota verba, dicit enim, *Neque ambulaui*, hoc eſt, nō ipſe meo impulſu iui ad magna, neque ad magnos, ſed quando inter eos videbar, ideo videbar, quia ferebar inuitus, & coactus. Ait Euthymius: *Non ambulaui*, inquit, *cum hominibus maioribus, & ſupra me admirandis; cum huiuſcemodi viris conuerſatus non ſum; indignum me illorum conuer-*
D *ſatione reputans, niſi illi me fortaſſis inuitum coëgiſſent.* Non aliter ibat bonus virtutis athleta ad magna, nec ad magnos niſi coactus, & inuitus ferretur: gaudet enim Deus, quod nos fugiamus inter magnos cenſeri, & quod niſi coacti nolimus inter magnalia eſſe. Vnde Ierem. 45. dicit Dominus ad Baruch: *Ecce quos ædificaui ego deſtruo; & quos plantaui ego euello, & vniuerſam terram hanc. Et tu quæris tibi grandia? Noli quærere.* Et quæ grandia quærebat? Chaldæus, & Vatablus, aliique Hebræi putant à Baruch concupitum eſſe prophetiæ donum, pro quo obtinendo maxime ſe ſe angebat; & iubetur à Deo ne illud quærat. Non enim dona hæc
E magna, & ſplendida ſine periculo quæruntur & amantur à viris religioſis, quando ſunt diſcriminum plena.

§. XLIII.

De iuſti viri conſortio hoc habes, quod in periculis tutus ſit.

SVper lacum leonum erat poſitus Habacuc, & clamare cæpit, *Daniel tolle*

randium, quod miſit ad te Deus. Cur Habacuc
ſic inter leones clamat? Cur non mugit illo-
rum rabies vereris, ſi vocibus excitentur?
Clamabat Danielem, de cuius conſortio ha-
bebat etiam inter leones ſecurum eſſe. Et
quando iuſtus vir non reddit ſibi iunctos e-
tiam in periculis ſecuros? Actor. cap. 27. ob
oculos ponitur ſæuiſſima tempeſtas, qua ma-
xime periclitabatur nauis ferẽs in ſe Paulum,
vt nautæ, & milites iam deſperarent ſalutem,
Actor. 27. & pene iacerent exanimes. Quid tunc? *ſtans*
Paulus in medio eorum dixit, Oportebat quidem, ó viri,
audito me non tollere à Creta, lucrique facere iniuriam
hanc, & iacturam. Et nunc ſuadeo vobis bono animo
eſſe, amiſſio enim nullius animæ erit ex vobis, præter-
quam nauis. Aſtitit enim mihi hac nocte Angelus
Dei, cuius ſum ego, & cui ſeruio, dicens, Ne timeas
Paule, Cæſari te oportet aſſiſtere, & ecce donauit
tibi Deus omnes, qui nauigant tecum. Plane vbi
vnus Paulus erat, de eius conſortio cæteri
omnes mediis tempeſtatibus ſecuritatem te-
Chryſoſt. nebant. Id quod notant D. Chryſoſt. hom. 53.
in Act. fatur: *Iuſti licet in tempeſtate ſint, licet in*
mari, licet in pelage, nihil graue patiuntur, quin & a-
lios ſecum ſeruant. Si nauigantes, periclitantes, & nau-
fragium ſuſtinentes, ſi & victi per Paulũ ſeruati ſunt,
cogita quod eſt eſſe virum ſanctum in domo, multæ e-
nim tempeſtates etiam nobis incumbunt his multo gra-
uiores, ſed poteſt Deus etiam nos donare ſanctis. Fælix
ille, qui viris ſanctis ſociatur, nũquam ex eo-
rum conſortio non capiet magnam vtilita-
tem, nunquam ſub eorum nomine pericula
tugentia vitabit. Et quando Deus non repetit
illud ſemel dictum. 4. Reg. 19. *Protegam ciuita-*
tem hanc propter me, & propter Dauid ſeruum meũ?
Vbi Dei ſeruus, vbi iuſtus adeſt, qui ardenter
colit Deum, ibi & Dei protectio eſt, nequis
Chryſoſt. illic degens pereat. Ait D. Chryſoſt. hom. 42.
in Geneſ. *Multa Domini benitas eſt, & ſæpe ſolet*
propter paucos dare multis ſalutem. Et quid dico pro-
pter paucos iuſtos? ſæpe quando non eſt inuentus in vi-
ta iſta iuſtus propter defunctorum virtutem viuentium
miſeretur, & curam habet, vnde clamat dicens:
Protegam ciuitatem hanc propter me, & propter Da-
uid ſeruum meum, quaſi diceret, Licet illi indigni
ſint, & nullam ſalutis habeant occaſionem, verum
quia ſolitus ſum miſericorditer agere, propter me ipſum
faciam, & propter Dauid ſeruum meum, qui ante
hos annos è vita migrauit: his author erit ſalutis
his qui ſua ſe perdiderunt deſidia. Ecce tibi vt
iuſti etiam mortui valeant nos liberare à
periculis, In quæ nos conijciunt noſtra pec-
cata.

§. LIV.

Ex alimonia præbita iuſtis habes bona, quæ illi ex ſua iuſtitia habent.

VIuas Habacuc ab Angelo Babylo-
nem tranſlatum, & poſitum in leonum
lacum; ait enim: *Apprehendit eum Ange-*
lus: poſuitque eum in Babylonem ſuper lacum.
Nec ſolum ſuper lacum manſit Habacuc,
ſed iuxta Carthoſiani opinionem intima la-
ci penetrauit inter ipſos leones prorſus im-
pauidus ferens Danieli prandium. Nec mi-

A rum, quod Habacuc paſcenti Danielem, inco-
lumitas Danielis præſtetur; vt ſicut Daniel in-
ter leones tutus agebat, ſic ipſe Habacuc in-
ter eoſdem ſecurus ageret. Solent enim qui
iuſtos paſcunt, & fauores, & gratias iuſtorum
participare. Mirabar ſæpe Abdiam virum pa-
latinum, in Achabi aula nutritum, & ab im-
piiſſimi regis latere, nihilominus eo virtu-
tis deueniſſe, vt inter prophetas duodecim
canonicos numeraretur. Cuius rei cauſam
cum requiro, audio ipſum dicentem. 3. Reg.
18. *Nunquid non indicatũ eſt tibi Domino meo, quid*
fecerim, cum interficeret Iezabel prophetas Domini, 3. Reg. 18.
quod abſconderim de prophetis Domini centum viros
quinquagenos, & quinquagenos, & pauerim eos pane,
B *& aqua.* Vbi autem video tot prophetas nu-
tritos à viro iſto; non iam miror, quod tot
prophetarum altor, ſimul acquirat donum
propheticum. Ait D. Hieron. in Abdiam:
Hic igitur, quia centum prophetas aluerat, accepit
gratiam prophetalem, & de duce exercitus fit dux
Eccleſiæ. Non potuit carere prophetarum &
dono, & gratia, qui ſuis ſumptibus tot viros
prophetas pauit. Hinc Elias 3. Reg. 17. petens 3. Reg. 17.
pabulum à pauperculà viduà, ait: *Mihi primum*
fac de ipſa farinula ſubcinericium panem paruulum,
& affer ad me: Tibi autem & filio tuo facies poſtea.
Hæc autem dicit Dominus Deus Iſrael, Hydria fari-
næ non deficiet, &c. Et vnde ſic præſumit hy-
driam farinæ non defecturam mulieri pau-
C perculæ? Erat hoc promiſſum iuſtis, quod no-
tatum relinquebat Dauid, dum ait, *Non vi di*
iuſtum derelictum, nec ſemen eius quærens panem, &
quando panis ſuppeditandus erat ſemper vi-
tis iuſtis, abſque eo quod illis deficeret, meri-
to Elias hanc gratiam transferendam præſo-
mit in mulierem, quæ iuſtum & prophetam
paſcit. Adhæc D. Chryſoſt. hom. 42. in Gen. Chryſoſt.
Eſt autem & hoc admirabile, & rarum, quod neque
laboribus poſtea opus habebat, ſed parata perpetue e-
rant farina, & oleum: & neque agricultura indige-
bat, neque boum cooperatione, neque vlla alia cura,
ſed ſuper naturam enemebant omnia. Et cum rex an-
xius eſſet, & fame laboraret: pauper vidua omnibus
deſtituta, quia prophetam ſuſceperat, in perpetuam ve-
D *nit abundantiam. Propterea & Chriſtus dicebat,*
Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem
prophetæ recipiet Sic quæ dona cœlitus dantur
viris iuſtis, viriſq; prophetis in eos tranſeunt,
qui iuſtos, ſiue prophetas paſcunt. Et hic eſt
facilimꝰ modus, quo peruenire potes ad vir-
tutes, & excellentias prophetæ cuiuſuis ean-
tariſſimi, ſi vel eum tuo paſcas cibo. Vis per-
uenire ad virtutes Eliæ? Sane hoc magnum
dicebatur de Ioanne Bap. Luc. 1. quod veniret
in ſpiritu, & virtute Eliæ, quando illum reſere- Luc. 1.
bat in deſerti ſolitudine, in ieiuniis, in aſperi-
tate vitæ, in valentia aduerſus reges impios.
Sed quis non contremiſcat vel ad conſpectũ
E virtutum harum, quæ fuerunt in Elia? Quis
non fugiat rigorem, & aſperitatem, & animo-
ſitatem eius, quibus tot mala ſibi comparauit
in mundo? Accipe ergo ſuauiſſimum aliũ mo-
dum, quo gaudeas & ſpiritu, & virtute Eliæ;
imitare viduam quæ illum paſcebat, & inde
tibi acquires prophetæ gratias, & virtutes.
Sic monebat D. Chryſoſt. hom. 42. in Gen. Chryſoſt.
Ego quidem vellem vos prophetam imitari, & eius
poſſidere virtutes. Sed quia onerosum nobis eſſe vide-

tur, ſi vel mulierem hanc imitemur, paulatim eo veniemus, vt prophetam etiam imitemur. Vix fieri poteſt, vt ſi quis greſſus paſcentia prophetam ſequitur, non perueniat in eiuſdem prophetæ gratias, & virtutes.

§. LV.

Certiſſima ſalus iuſti apud Deum eſt ſolum.

HOMO erat, cui Daniel inferebat prandium, & Angelus, qui hominem cum prandio adduxerat; & tamen Daniel nec ad hominem, neque ad Angelum aſpiciens vnum Deum ſalutis ſuæ authorē clamat aiens: *Recordatus es mei Deus, & non dereliquiſti diligentes te.* Et cur vel Angelo, vel homini nullum verbum facit, ſed vni Deo attribuit ſui recordationem? Sapientiſſime docebat iuſti ſalutem nec apud Angelum, nec apud hominem, ſed apud Deum certiſſime repoſitam ſeruari. Pſ. 36. *Salus autem iuſtorum à Domino.* Quæ verba Græce ſonant: *Salus autem iuſtorum apud Dominum.* Circa quod ſapienter Origen. hom. 5. in Pſal. prædictum fatur: *Non dixit in cœlo ſalus iuſtorum, & hoc enim præterit; non apud aliquam creaturam, quia nihil immobile, vel immutabile: ſed apud Dominum ſalus eſt iuſtorum, qui ſemper manet, ſemper idem eſt, ſemper immobilis eſt, nec vſquam poteſt eſſe tutior ſalus hominis, quam apud Dominum. Ille mihi locus, ille mihi Dominus, ille mihi māſio, ille requies, ille ſit habitaculum.* Extra Deum nihil ſecurum eſt vitia iuſtis apud creaturas, quantumcumque illæ bonæ ſint, atq; angelicæ. Solus Deus eſt, apud quem tuta, & certa ſeruatur ſalus iuſtorum Vnde Paul. ad Coloſſ. cap. 1 *In Chriſto complacuit omnem plenitudinem inhabitare: & per eum reconciliare omnia in ipſum, pacificans per ſanguinem crucis eius, ſiue quæ in terris, ſiue quæ in cælo.* Ecce tibi, quod cæleſtia, ſiue terreſtria nobis bellum non inferant, non hoc ab aliquo cælite, vel homine factum eſt, ſed à ſolo Chriſto Ieſu Deo vero, & viuo. Ex quo D. Chryſoſt. hom. 3. in præſenti: *Hæc omnia virtus Dei efficit. Quid ergo in Angelos fiduciam collocatis? Tantum enim abſunt illi ab eo, vt vos reconciliarent, vt vobis magis infenſi hoſtes fuerint. Niſi Deus vos illis conciliaſſet vtique pacificati non fuiſſetis. vis diſcere, quanto odio fuerint aduerſus nos Angeli, & quomodo nos ſemper auerſati ſint? Ad ſupplicium mittebantur contra Iſraelitas, contra Dauidem, cōtra Sodomitas, in vallem fletus. At nunc non ita, ſed è diuerſo in terra cecinerunt vehementer gaudentes.* Angelicæ naturæ magis erat, deſpicere, contemnere, imo & perdere homines; quod autem hominibus Angeli proſpiciant, non ex ſe ipſis, ſed id habent ex Deo, apud quem ſolum noſtra ſalus tuta, & certa erit.

Pſal. 36.

Origen.

Ad Co. 1.

Chryſoſt.

Dan. 14. Venit ergo rex die ſeptimo, vt lugeret Danielem: & venit ad lacum, & introſpexit, & ecce Daniel ſedens. Et exclamauit voce magna rex dicens, Magnus es Domine Deus Danielis. Et extraxit eum. Porro illis, qui perditionis eius cauſa fuerant, intromiſit in lacum, & deuorati ſunt in momento coram eo.

§. LVI.

Illud maximè lugubre, & fatale regibus eſt quod fidelem, & præſtantem amittant ſeruum.

MIRARIS potentiſſimum Babylonis regem ſic in lacrymas ire poſt ruinam Danielis, ait enim textus: *Venit die ſeptimo, vt lugeret Danielem.* Quid defleat rex? Quid poteſt eſſe in vnius hominis ruina, quod ſic concutiat regale pectus? Erat Daniel ſapientia, & conſilio ſupra omnes Babylonios excellens: talis autem tantique miniſtri amiſſio nunquā non fatalis, & timenda debet eſſe regibus. Egeſippus, lib. 3. de Excid. Ieroſol. agens de Nerone, quod à ſe miſerat Veſpaſianum ſtrenuū virum aduerſus Iudæos ſic inquit: *Inuitus miſit hunc Nero, qui ſibi auferebat præſidium: ſed arctabatur futuris ſuorum ſcelerum pœnis, vt ſe tanto diſſociatum comitatu ducis inermem relinqueret. Nunquam profecto Galba aſpirandi ad imperium ſtudia vſurpaſſet, niſi Veſpaſianum abſentem comperiſſet. Sed procurauit hoc Deus, vt in Syriam dirigeretur vir, qui & Iudæorum inſolentiam ſupremo gentis excidio labefactaret, & Neronem auxilio deſtitueret.* Tanti miniſtri deſtitutio Neroni ex Deo procurabatur, vt impius Imperator pœnas ſuorum ſcelerum daret. Magna equidem erant ſcelera Neronis, quibus arctabatur, vt à ſe dimitteret Veſpaſianum, in vnius enim hominis abſentia, nil non luctuoſum, & triſte Imperatori orbis reſtabat. Nouit hoc Dauid, qui adeo dolenter excepit Abneri mortem, vt dicat textus. 2. Reg. cap. 3. *Cumque ſepeliſſent Abner in Hebron, leuauit rex Dauid vocem ſuam, & fleuit ſuper tumulum Abner.* Flebat rex in morte optimi ducis, & ad fletum trahebat vniuerſam multitudinem. Et ne regius planctus indignus videretur, inter lugendum, ſic Dauid dicebat ſeruis ſuis: *Num ignoratis, quoniam princeps, & maximus cecidit hodie in Iſraël. Ego autem adhuc delicatus, & vnctus rex.* Quæ verba ſic in rem præſentem elucidat Carthuſianus: *Ignorare non debetis; quoniam princeps, & maximus ipſe Abner, vir vtique valde magnus, prudentia, ſtrenuitate, ac virtutibus ad bellatorem ſpectantibus, cecidit hodie in populo Iſraelitico, ideo valde dolendum.* Valde equidem dolendum regibus eſt, quod ſtrenuus aliquis vir, in regno eorum pereat. Raro enim præſtantiſſimorum ruina non fatalis eſt regi.

Egeſipp.

2. Reg. 3.

§. LVII.

Barbarus eſt, & impius, qui lugendos putat eos, pro Deo, & virtute ſe morti tradunt.

ERANT Babylone multi Iudæi lege diuina innutriti, ob quorum ſolatium

Deus Danielem exaltarat apud reges, vt ille
popularibus ſuis opem præſtaret. Vbi autem
Daniel feris traditur, nullus ex populo fideli,
nullus Iudæus, qui de eius fauore viuebat,
Danielem dicitur luctu & lacrymis honoraſ-
ſe. De ſulo Babylonio tyranno ait textus
Venit die ſeptimo rex, vt lugeret Danielem. Cur
nullus Iudæus? Cur nullus ex fideli popu-
lo benefactorem ſuum traditum feris luget,
ſed ſolus rex barbarus, & impius eſt in luctu
pro illo? Sane non ea erat mors Danielis,
quam flere deberent niſi barbari; niſi impij;
mors enim viri pro virtute, & Deo ſuſcepta
ſolis impiis videtur lugenda, fidelibus autem
inter triumphales glorias cenſetur reponen-
da. Id quod exemplis ornat D. Iſidor. Peluſ.
lib. 2. epiſt. 285. *Nec generoſum athletam, qui
in arenam deſcendit, ac puluere reſpergitur, &
cæditur, deflere conuenit, ſiquidem labores ipſius
in coronis deſinunt: nec fortis, & præclari mili-
tis, qui ad bellum exit, vulneráque accepturus
eſt, vicem luctu, & lamentis proſequi par eſt.
Victor enim & palmarius redibit, ac ſtatuas, &
præconia conſequetur*. Et merito nullus ſapiens
deflet virum ob ea, quæ illi glorioſum
triumphum adſcribunt. Enimvero inter
triumphales agones luctus, & planctus non
tam gratiam, quam offenſam incurrunt.
Hinc Dominus Luc. 23. ad mulieres flentes
dicebat: *Filiæ Ieruſalem nolite flere ſuper me,
ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros.
Quoniam ecce venient dies, in quibus dicent, bea-
tæ ſteriles, &c*. Flebant fœminæ Ieſum ad
mortem euntem, ille autem prohibet illas
à fletu; nec ſolum prohibet illas à fletu, ſed
inſuper annuntiat illis calamitates alias im-
minentes, ſub quibus & illæ, & filii erant
inuoluendæ. Sed bone Ieſu ſic pereuntis
flentes fœminas, vt illis tam dura annunties?
Illæ pro tuo damno flentes deberent à te
conſolari an-nunciata illis reſurrectione tua
cur mauis illas affligere denuntia aduenien-
tis ſuper illas calamitatis extremæ? Sane
ingratæ erant illæ lacrymæ ſaluatori, qui
enim luctu, & lacrymis proſequitur eum,
qui ſe pro virtute, & Deo tradit morti, im-
pius eſt, & dignus quouis duriſſimo deſpe-
ctu. ait D. Iſidor. Peluſ. ſupra: *Quando
quidem ipſe ſponte ad patiendum ſe conferebat, vt
mortem extingueret, & diaboli neruos reſtringe-
ret, eum autem, qui laudibus, & plauſu dignus
erat, illæ fletu proſequebantur, propterea ipſis
malum imprecatus eſt, re vera calamitates euen-
turas prænuntiauit*. Non miror, quod male
audiant apud Deum, qui male deflent; mo-
rientem enim pro virtute non lacrymis,
ſed plauſu, ſed laudibus proſequi deberent.
Illud mirum quod in triumphali morte pue-
rorum ab Herode facta dicit Matth. cap.
2. *Vox in Rama audita eſt, ploratus & vlula-
tus multus, Rachel plorat filios ſuos, & noluit
conſolari, quia non ſunt*. Non ſolum plorat
occiſos pro Deo, ſed conſolationem ab-
nuit, ſed conſolari, minime vult. Et cur
non vult conſolari, an vt maiori abſor-
beatur triſtitia? Abſit, ſed non vult con-
ſolari, quia non ſunt nimirum conſolatio-
nes ſumendæ, vbi lacrymas non elicit res
doloris, ſed res triumphi. Plorabat bona

A mater non dolore, ſed gaudio, vt oſten-
deret, quid deberetur filijs occiſis pro Deo.
Ait Euſeb. Gallicanus hom. in Natali In-
nocentium: *Quamuis multum de filiorum ſuo-
rum nece, duriſque cruciatibus lugeat, conſolatio-
nem tamen non recipit, quia non ſunt in tali euen-
tu danda, vel ſuſcipienda conſolationes. Vbi enim
lætitia vincit lacrymas gaudium mærorem, & glo-
ria paſſionem, ibi conſolatio neceſſaria non eſt. Ma-
gis enim lætandum eſt de illa vita, quam de iſta
ſit dolendum, quam miſerarunt*. Fluant lacry-
mæ, quæ ex gaudio ſunt in morte eius,
qui pro Deo occumbit: luctus autem &
mærores, & triſtitiæ non inueniantur in re
B triumphi, niſi velint offenſam incurrere.

§. LVIII.

Impij ſibi accelerant ſupplicium.

EN miſeri Danielis perſecutores, vix in
lacum miſſi ſunt, & ſtatim à leonibus
vorantur, textus ait: *vorati ſunt in momento
coram eo*. Et quæ de cauſa tam celeriter vorati
ſunt? ipſi eripuerant leonibus annonam,
vt Danielem vorarent, vnde factum eſt,
quod obiecti leonibus adeo fameſcentibus,
in momento fuiſſent deuorati. Ait Ioſephus
C lib. 1. Ant. 7. *Sæuierunt leones in Babylonios ante-
quam peruenerunt ad fundum foueæ, nihil diſcer-
pſerant ab heri, & nudius tertius*. Tota cura
principum in eo poſita fuit, nequid cibi
præberetur leonibus, vt ſic celerius Danie-
lem vorare poſſent: at ieiunia illa à viris
procurata ſic fame rabidos tenebant leo-
nes, vt dum ipſi illi in lacum mitterentur,
non liceret ad fundum caueæ peruenire,
quim prius dicerperentur a leonibus. Sic
impij ſuplicium ſibi accelerare ſolent. Im-
pia erant Ieroboami vxor, quæ ad Ahiam
propheram venit, vt ſciſcitaretur de inco-
lumitate filij graui morbo correpti. 3. Reg.
D 14. Ad hanc propheta locutus dixit: *Tu
igitur ſurge, vade in domum tuam, & in ipſo
introitu pedum tuorum in vrbem, morietur puer*.
Quid tunc mulier miſera? An moras fecit?
Ait textus: *Surrexit itaque vxor Ieroboam &
abijt, & venit in Therſa, cumque illa ingredere-
tur limen domus, puer mortuus eſt*. Et cur mulier
non magis tardauit ingredi, vt puer diu-
tius poſſet viuere? Dictum erat; quo puer
moriturus erat ad ingreſſum eius, vnde
neceſſum erat, quod tamdiu puer viueret,
quamdiu mulier ſuum ingreſſum differret,
illa autem audita prophetæ ſententia, nec
cunctatur, ſed accelerat quam primum vi-
E dere filium, vt ſic & eius pœna accelera-
retur, & mors filij. Nihil enim aliud
ſciunt impij, niſi accelerare ſibi ſupplicia.
Ait Ioſephus lib. 8. de Ant. cap. 4. *Hoc
oraculo mulier territa ſe proripit, & toto itinere
futurum filij mortem iam tunc deplorans, plan-
genſque miſera properat propter maritum, eadem-
que opera filio fatum accelerans, quem non niſi
mortuum viſura erat*. Eadem diligentia, quia
properabat ad maritum mulier, filij fatum
& mortem accelerabat; quo enim citius

A ad domum perueniret, eò celerius è viuis erat eripiendus filius, & caſtigandi erant parentes in morte filij. Quàm verè de his dixit Eccle-
Eccleſ. 11. ſiaſticus c. 11. *Eſt homo laborans, & feſtinans, & dolens impius.* Non miror, quod impius laboret, & doleat; ſed illud mirandum, quod currat, quod feſtinet ad excipiendos dolores, ad excipiendos cruciatus acerbiſſimos. Sic de im-
2. Mac. 9. piiſſimo Antiocho dicitur 2. Machab. 9. *Elatus autem in ira arbitrabatur ſe iniuriam illorum, qui ſe fugauerant poſſe in Iudaos retorquere, ideoque iuſſit agitare currum ſuum, ſine intermiſſione agens iter, cœleſti eum iudicio perurgente.* Ecce tibi vt impius feſtinabat, iratus enim currum agitari iubebat, & agitatus ipſe intus cœleſti iudicio omnes rumpebat viæ moras. Et quo tetenderunt agitationes, & feſtinationes illæ procuratæ à
B Deo, iuſſæ à viro impio? Ait textus: *Præcipiens accelerari negotium, contigit illum impetu euntem de curru cadere, & graui corporis colliſione membra vexari,* &c. Sanè quo vehementius agitari currum, accelerari negotium præcipiebat, eo velocius ruinam, & ſupplicium trahebat. Deus enim, qui iam illum punire decreuerat, intrinſecus virum vrgebat, vt moras rumperet, vt curſum accelerareret, vt curreret, vt tali accelleratione, & feſtinatione citius ruinam traheret, quod ſciunt impij facere. Ait ibi Carthuſ.
Carthuſ. *Deus tali iuſto iudicio permiſit impium furere contra Iudæos, & ex conſequenti præcipere currum ſic agitari, ad quod conſequuta eſt ruina, & conquaſſatio corpo-*
C *ris ſui.* Ad nihil aliud erat tota illa agitatio currus neceſſaria niſi ad hæc vt celerius impius homo pœnas daret, ideo Deus iuſtus vindex iniquitatum, ipſi impio accelerationem pœna permittebat, vt ipſe iuberet currum agitari, negotium accelerari; nullus enim alius melius quam ipſe impius ſcit accelerationem pœnæ ſuæ tractare.

Dan. 14. Tunc rex ait: Paueant omnes habitantes in vniuerſa terra Deum Danielis; quia ipſe eſt ſaluator, faciens ſigna, & mirabilia; qui liberauit
D Danielem de lacu leonum.

§. LIX.

Veritas ſupremæ poteſtatis clarius ex timore monſtratur.

NOTA edictum regis; quia Deus Danielis eſt ſaluator, ideo iubet: *Paueant omnes Deum Danielis.* Imò quia ſaluator eſt, melius & aptius iuberemur illum diligere, illum totis viſceribus amare. Quis beneficium non magis amet, quam timeat? Cur ergo regis edicto iubentur Babylonij potius pauere, & timere ſaluatorem Deum, quam amare? Sane illum af-
E fectum requirit rex in hominibus, ex quo clarius oſtenditur veritas ſupremæ poteſtatis, & quando à benefactore etiam inſidiatore, & doloſè poſſet noſter amor ſollicitari, timorem petit, qui index ſolet eſſe clarior veræ & ſupremæ poteſtatis. Hinc ſapienter confundit Marcionem Tertul. lib. 1. Ponebat enim ille Deum nullo prorſus modo timendum, ſed ſolum amandum; quod inde refutat Tertull. quia amor etiam à falſis dominis muneribus ſollicitatur, timor autem difficilius exhibetur
Tertull. niſi veræ poteſtati. Quippe ait: *Sic denique & plagiarij diliguntur, non etiam timentur. Non enim timetur, niſi iuſta, & ordinaria dominatio, diligi autem poteſt etiam adultera. ſollicitatione autem conſtat, non authoritate, & adulatione, non poteſtate.* Et quidem amor non elicitur authoritate, & poteſtate, ſed vel ſollicitatione exhibitis donis, exhibitis obſequiis, vel adulatione. Timor autem rectus, & perfectus vbi eſt, iam ibi patet, & oſtenditur authoritas vera, & vera dominatio, quando hæc eſt, quæ bonum nutrit timorem in pectoribus mortalium. Hinc per Malach.
Malac. 1. cap 1. vt ſupremum ſuum dominium Deus oſtenderet, vnum in ſubditis timorem requirit. Ait enim: *Filius honorat patrem, & ſeruus dominũ ſuum: ſi ergo pater ego ſum, vbi eſt honor meus? Et ſi Dominus ego ſum, vbi eſt timor meus: dicit Dominus exercituum?* Quaſi nullo magis oſtenderetur Dominus reputari, quam ſi timeretur: ſemper enim timor ſupremam authoritatem, & dominationem oſtendit. Quò ſpectans Deuter. cap. 10.
Deut. 10. inquit: *Et nunc Iſrael, quid Dominus Deus tuus petit à te, niſi vt timeas Dominum Deum tuum, & ambules in viis eius, & diligas eum, ac ſeruias Domino Deo tuo.* Expende, quod ex iis, quæ Dominus Deus ex nobis requirit, nil prius requirit quã timorem: ait enim, *quid Dominus petit à te, niſi vt timeas,* &c. quippe timor perfectus primas fert in colendo ſupremam, & diuinam maieſtatem, adeo vt vel charitas ipſa ſine hoc timore filiali, & perfecto vacua videatur. Id quod non obſcurè oſtendit Eccleſiaſticus cap. 1 fatus: *Pleni-*
Eccleſ. 1. *tudo ſapientiæ eſt timere Deum, & plenitudo à fructibus illius. Omnem domum illius impleuit à generationibus, & receptacula à theſauris illius. Corona ſapientiæ timor Domini replens pacem, & ſalutis fructum.* Ecce tibi vt timor totum Dei cultum, totã religioſitatem, totam dilectricem concordiã implet. Et id adhuc oſtenditur ex Vatabli tranſlatione, vbi dicitur: *Reuereri Deum vberrima ſapientia eſt, quæ homines fructibus ſuis exſaturat. Omnem domum ipſorum deliciis implet, & ſuis item cellas prouentibus, vtraque vero res dono Dei ſunt, quæ faciunt ad proſperitatem.* Et vix inuenies plenitudinem in aliqua virtute, in aliqua gratia, niſi ibi timor Dei adſit.

§. LX.

Sub Saluatore Deo, nullo nocemur malo.

HOC proprium veri Dei noſtri elogiũ, nimirum: *Ipſe eſt ſaluator, qui Danielem liberauit à lacu,* ipſe equidem qui Danielem liberauit, eſt ſaluator, & ita fecit ſuos ſaluare, vt qui hunc ſecum ſaluatorem habeat, nequeat vlla timere mala. Perde homo vniuerſa, quæcũque ſunt in cœlo & in terra, ſi hunc ſolum habes tecum, nullam perditionem expaueas. Vnde monebat ipſe Matt. 10. *Eſtote prudentes ſicut ſerpentes.* Serpens in omni conflictu illud curat, vt obſeruet caput, illudque tutum habeat; quod ſi obtinuerit, nihil timet amplius. Cùm autem caput noſtrum ſit Dei filius, verus mundi Saluator, ſi in hoc ſeruando, & cuſtodiendo nobis ſerpentes æmulamur, quã ſecura inde noſtra ſalus radiabit. Pulchrè D. Ambr. in Pſal. 118. Octon. 10. *Hoc caput humani ſeruate ſerpentes: etiam ſi omnia membra cedantur, totum vratur corpus incẽdijs,*

mergatur profundo, hoc tamen capite cuſtodito, vita integra eſt, ſalus tuta eſt, nemo enim poteſt perire, cui non ſublatus eſt Chriſtus caput, ex quo omne corpus per compagines, & colligationes ſubminiſtratum, & copulatum creſcit in incrementum Dei. Quid pulchrius? Habes homo in te hoc caput, nimirũ Saluatorem Ieſum cuſtoditum? O quam potes ridere vniuerſos aduerſarios! Is eſt enim noſter Saluator, qui omnia mala abigat, omnes ruinas aut repellat, aut reſtauret, vt cuſtodito in nobis hoc Saluatore, nihil reſtet, quod timeamus. De Ieſu ſepultura locutus Matth.

Math. 27. cap 27. ait: *Accepto corpore, Ioſeph inuoluit illud in ſindone munda, & poſuit illud in monumento ſuo nouo, quod exciderat in petra. Et aduoluit ſaxum magnum ad oſtium monumenti, & abijt.* Incluſo Ieſu in B monumento, ibique aſſeruato, magnum ſaxum occludit monumenti oſtium, vt innuatur, quam maneat occluſus aditus omni malo, in pectore illo, in quo fuerit Ieſus aſſeruatus. Accipite D. Hilarium de hac re fantem

D. Hilar. cauone 33. *Domini igitur corpus tanquam per Apoſtolorum doctrinam infertur in vacuam, & in nouam requiem lapidis exciſi, ſcilicet in pectus duritiæ gentilis, quodam doctrina opere ſciſſum Chriſtus infertur, rude ſcilicet, ac nouum, & nullo antea ingreſſu timoris Dei peruium. Et quia nihil eſt, quod præter eum* A *oporteat in pectora noſtra penetrare, lapis oſtio aduoluitur, vt quia nullus antea in nos diuinæ cognitionis autor fuerat illatus, nullus abſque eo poſtea inferatur metus.* Et qui metus erit, vbi in pectore tuo tantum Saluatorem habeas? Planè ſimul vt in nobis Chriſtus infertur, magnum obuoluitur ſaxum, quod omnes malos incurſus ab ingreſſu arceat. Cùm tanto enim ſaluatore nihil ſtat mali, omnia nobis bona integra manent, & tuta ſalus. Vna eſt hominibus timenda ruina, ſi Ieſum perdant, ſi Saluatorem ſuum ſecum non habeant. Hæc ſola eſt maxima calamitatum, etiam ſi aliunde abundent cætera omnia, dicente Iſaia cap. 2. *Proiecisti populum tuum domum Iſrael, quia repleti ſunt, vt olim.* Vbi D. Isai. 2.

Baſil. ait: *Nulla atrocior pœna, cæteras omnes vincit calamitates hæc, deſeri à Deo.* Habeas cuncta, ſi Deum non habes, calamitoſus es, & prorſus miſerabilis, innumeris timoribus expoſitus. Perdas autem omnia, & habeas Deum, nihil perdidiſti, nullo affligeris metu; tibi enim integra, & tuta bona vniuerſa manebunt. Vtinam vt hæc vera ſunt, ita experiantur vniuerſi fideles, quorum vtilitati vt ſeruiam, iam me accingo, vt alia parem, & condiam de Ieſu virtutibus fercula. Ipſi laus, honor, & gloria in ſempiterna ſæcula. Amen.

LAVS DEO, VIRGINIQVE MATRI,

ET PARENTI IGNATIO.

Digitized by Google

INDEX RERVM SELECTIORVM.

A

Abſentia, Abſens.

ABSENTIA Regum cauenda eorum amicis. 391
Abſens indefenſus damnandus non eſt, nec prætextu paterni fori, lib. 2. cap. 3. par. 28.

Abſtinentia.

Perſuadetur à cruce. 52

Abundantia.

Abundantia neceſſariorum regna commendat 383. Eam habet, qui Dei præcepta cuſtodit, lib. 3. cap. 3. par. 7.

Acceſſus.

Acceſſus Chriſti benedictiones affert, 66. Acceſſus ad Deum profectum hominis facit, 76. Perſuadetur à Dei greſſibus. 77

Adamus.

Creatur, ducitur in paradiſum, agnoſcit Trinitatem, Verbi incarnationem, 1 2. Conceptionem Chriſti ſolus figurat. 3 Rex creaturarum, 6. Eius origo illuſtris, 9. Ei præceptum impoſitum, 12. Ab obedientia ſumpſit vitæ auſpicium. ibidem. Nomina imponit animalibus, 17. & 18. Molleſcit ex fœminæ conſortio. 20

Adoleſcens, Adoleſcentia.

Adoleſcentia lubrica, 10. De ea per ſolam Dei potentiam triumphabis, ibidem. Adoleſcentem dedecent verborum flores, lib. 3. cap. 2. par. 28.

Aduerſa.

Aduerſa qui ſolus tolerat, & proſpera communicat, magnus eſt, libro 2. capite 3. par. 34.

Adulatio.

Adulatio aliqualis, vt licita, libro 2. capite 4. par. 6. Fugienda, vt nociua peccatoribus. 91. & 92.
Adulatio, & palpatio dedecet ſupremam maieſtatem. 450

Æqualitas.

Æqualitas virtus regalis. 152
Æqualitas ad omnes Chriſti propria. 515

Ærumnæ, Vide Labor, Afflictio, Calamitas.

Ærumnæ de conſortio Chriſti habent in bonum proficere. 87. fructiferæ. 382

Affectus.

Affectus humanus perienloſe fertur in vnum. 298
Affectus mundialium vilibus rapiuntur. 396
Affectus nocendi viliſſimus, & è viliſſimis creaturis, 386. Carnalis etiam in damnatis perſeuerat. 425
Affectus improborum vt viles, ſic in peius facile mutantur, lib. 2. cap. 3. par. 15.
Affectibus beſtialibus imperet, qui beſtia cupit non eſſe. 41
Affectum erga parentes auget bona vxor, lib. 3. cap. 2. par. 34.
Affectus antiquitatis aduerſus iuniores rabidiſſimus. 297

Afflictio. Vide Labor, Calamitas, Ærumna.

Afflictiones pro Deo nos reddunt aliis fructiferos, 429. Afflictiones carnis ex Dei gratia, 358. Afflictio corporalis voluptatum efficit contemptores, lib. 3. cap. 3. par. 6. Afflictiones fructiferæ. 382

Agricultura.

Non dedecet Reges. 29. Diuitiæ principis fœlicis, lib. 3. cap. 3. par. 24.

Adiutorium.

Adiutorium Chriſti vt Maria, 16. 17. Adiutoria gratiæ non parui emuntur. 46

Alimentum.

Alimentum Deus è cruce dat nobis. 31

Alienus.

Alienis benefaciendum. 377

Amator, Amatus.

Amatores dum fœminas Deas vocant, illas fœdant, 155. Amatus ſe primo oculis amatoris offert, lib. 3. cap. 2. par. 31. de illo ſemper loqui volumus, ibidem, par. 32.

Ambitio, Ambitioſus.

Ambitio dignitatum plura ſecum adfert nefaria, lib. 2. cap. 5. par. 34. Ambitioſior quiſque, quò infirmior lib. 3. cap. 2. par. 11. Ambitioſi ad patentiſſimas veritates cæcutiunt. 433

Ambitus.

Ambitus præficit nocentes. 375

Amicitia, Amicus.

Amicitia creaturarum parum fida, mortem potius parit, 166. Humana vi damnoſiſſima, 71. 72. Aulicorum friget ad vmbram diſcriminis, 360. Amicitia bonorum fructifera etiam impiis. 441. Amicitia regum non firmatur nuptiis, 387. Amicitia regum non obeſt Dei ſeruitio, 449. Amici fœlicitate conciliantur, lib. 2. cap. 3. par. 34. & 35. Semel accepti non niſi euidentiſſimis cauſis deſerendi, lib. 2. cap. 3. par. 30. Plures in proſperis, ibidem, par. 34. & 35. Eorum non obliuiſcatur Princeps, 390. Caſtigandi etiam ob iniuriam Deo illatam, 167. & 223. Vt Deum amicum habeas, multa age, 150. 151. Amici Regum eorum abſentiam cauent. 391

Amor.

Amor proximorum, & diuitiarum non conueniunt ſimul, 403. 404. Amorem erga alium labores pro illo perpeſſi oſtendunt, lib. 2. cap. 3. par. 29. Amor carnalis omnia dilapidat, lib. 2. cap. 4. par. 21.

Anima, Animus.

Animam qui poteſt perdere, ſolus metuendus, 147. Ob ſalutem animarum, qui vagatur extra patriam, perfectus eſt, 168. & 169. Obduratus animus caſtigetur, vt reſipiſcat, 167. Laſciuus nunquam eſt ſolus, libro 2. capite 5. par. 46. Nobilis, & ingenuus ſoli Deo ſe ſummittit, libro 2. capite 5. par. 25. Animum vel ferreum emollit cognationis affectus, libro 2. capite 4. par. 2.

Angelus.

Angelus cuſtos non fuit neceſſarius Mariæ, 12. Angeli cuſtodes aduentu Chriſti ditantur, 172. Nobis à Chriſto pacificati, 66. Se adiungunt orantibus, libro 2. capite 3. par. 32. Illos ad ſe trahit, qui Chriſtum habet, ibidem, par. 33. Angelus cuſtos Indorum vocat Xauerium, quia in eo nomen Ieſu. 172

Antiquior, Antiquitas.

Antiquiores impatientes ſunt in prærogatiuis iuniorum, 297. Antiquitatis præſtantiæ rabidiſſimus affectus. ibidem.

Apoſtolus.

Apoſtolorum labor magnum capit leuamen à multitudine conuerſorum. 312

Apologia.

Apologia in Mag. Graninam, 373. In Pſeudo Carmelitam Polonum, 278. 279. 248. 240. 241. 169. 170.

Aqua.

Aqua Baptiſmi, & pœnitentiæ cœlum extendit, vt peccatores capiat, libro 3. cap. 2. par. 8.

Arbor.

Arbor ſcientiæ boni, & mali ab experientia miſeriarum dicitur. 2

Armatura.

Armatura inexpugnabilis iuſtorum eſt Deus lib. 2. cap. 3. par. 16.

Aſcendere.

Aſcendere per ea, quæ alios deiiciunt, magna laus. lib. 3. cap. 3. par. 21.

Auarus.

Auara manus non reſpondet generi diuino. lib. 3. cap. 2. par. 11. Auaro horrendum eſt verbum dandi. 425

Augmenta

Augmenta à Chriſto venientia glorioſa, lib. 2. cap. 5. par. 44.

Aula. Aulici.

Aulæ fœlicitas eſt à prudenti Regina. 417

Aula habeat ſermonis cultum. 354. 355

Aula regis fidelis nunquam non habet, qui ſtent pro virtute. 396

Aula non diu retinet veritatis, virtutiſque ſtudioſos, 419. Aulici prætendunt timorem in ſumptuum minutione, 360. 361. Eorum amicitia frigeſcit ad vmbram diſcriminis, 360. Mentiuntur, vt regi grata

dicant, 377. De inferiorum laboribus laudem ſibi attribuunt, 378. Dum ſua optata perficiant, nil æſtimant regis mærorem, 440. Sic æſtimant regium fauorem, vt nil aliud videantur requirere. 433. 434.

Auaritia.

Auaritia errores conſeruat, qua punita facile ruunt. 458

Auus.

Auorum, Atauorúmque imagines pro nihilo apud ſanctos habentur, 159. 154. Auos recenſet, qui nullus eſt. libro 3. capite 2 par. 18.

Aſcenſus.

Aſcenſus cæleſtes qui facit de laqueis perditionis, ſælix eſt. 342

Aſperitas.

Aſperitas vitæ virtutem indicat. 154. 155

Aurum. Aurei.

Aorum regua deſignat, 410. Fæmiuas maxime rapit. lib. 2. cap. 3. par. 18. Aurei ſimus à Chriſto. 410

Auſteritas.

Auſteritas vitæ in religione, ſi charitas non adſit, & concordia, vileſcit. lib. 2. cap. 5. par. 16. Auſteritas ſeuera principis inepta ad ditandum imperium, lib. 3. cap. 3. par. 27. Auſteritas vitæ virtutem indicat, 154. 155

Auxilium.

Auxilium diuinum accreſcit iuxta diligentiam hominis, 358. Vbi afflat, non morandum in via, lib. 3. cap. 2. par. 24. Auxilio aliorum vt malis occurritur. 38

B

Baptiſmus.

Baptiſmi aqua cælum extendit. libro 3. capite 2. §. 8.

Bellum.

Bellum cruentiſſimum fæmina. lib. 2. capite 5. par. 45. fælicitati obeſt. libro 3. capite 3. par. 10.

Benedictio.

Benedictionis oleo perſeuerat imago diuina, 8. benedictionibus diuinis maxime ſe approximat ille, cuius animi pulchritudo etiam exterius micat, 129. Illis vane inhiat, qui Chriſtum non exhalat crucifixum, 23. Benefacit Deus large. 6.

Beneficus.

Diuinum genus ducit beneficus. lib. 3. cap. 2 par. 10.

Beneficium.

Beneficium auget, qui de illo præſtando præmonet recepturum, 40. præſtandum etiam alienis, 377. quod in tuos confers, non excedit ferarum indolem, 116. beneficiis qui abutitur, ſeuere tractandus, 406. beneficia temporalia non valde æſtimanda lib. 3. capite 2. par. 23. illa remunerare maxime commendatum. lib. 2. cap. 5. par. 6. Beneficiis Dei ex precioſiſſimis rependendum. lib. 2. cap. 5. par. 48. Illorum memoria ſecuritatem præbet ad alia accipienda. lib. 3. cap. 2. par. 5. Diuinum oſtendunt largitorem. lib. 3. cap. 2. par. 10.

Beſtia.

Beſtia, qui cupit non eſſe, affectibus beſtialibus imperet, 41. Ab homine differt, quod prius lucro, quam officio ſatisfacit. lib. 3. cap. 2. par. 21.

Blanditiæ.

Blanditiæ verborum, vt non dedecent perfectos viros. lib. 2 cap. 4. par. 6.

Blaſphemia.

Blaſphemiæ etiam periculoſe audiuntur. 71

Bonitas.

Bonitas patriaria indigna principe, 386. Non integra non tam ad gloriam, quam ad mulctam. 387

Bonus.

Boni principis mors maxime flenda lib. 2. cap. 5. par. 60. boni effectus opportunitas à ſolo Deo, lib. 3. cap. 1. par. 1. Bona lingua Dei homines oſtendit, lib. 2. cap. 3. par. 51. Boni dum nos impugnant, manum Dei oſtendunt. 401. 402

Bona.

Bona quæ impiis contingunt, ne æſtimes, libro 3. capite 2. par. 23. Bona omnia habet, qui Ieſum habet. Vide Ieſum. Quæ in principio conuerſionis habes, ſi in fine retines, ſælix es, libro 2. capite 5. par. 9. Illa fælicia, quæ aſportantur à moriente. libro 2. capite 3. §. 19. Erepta Iudæis reparantur in Chriſto, 353

Bona temporalia diſparent ad conſpectũ Chriſti, 388. Somnia ſunt, 380. Communi pro-

uidentiæ ſubſunt, 388. Imbecillitatem nutriunt, 396. Deſpicienda vt obtineas diuina. 420. 421. Tunc laudabilia, quando æternis deſeruiunt. lib. 2. cap. 5. par. 43. Non quærenda in nuptiis præcipue, 308. Pro illis non laborandum, 41. Bona æterna particulari ſubſunt prouidentiæ, 388. Non percipiuntur niſi de diuini ſpiritus lumine, 420 Percipiuntur ab eo, qui mundialia deſpicit. 421

C.

Calamitas.

Calamitates ob honeſtatem ornant ob vitium turpant. lib. 2. cap. 4. par. 30. Salutares, quæ nos Deo ſubiiciunt, 401. Antea denuntiatæ efficaciores ſunt, vt Deo te ſiſtant, 406. fructiferæ, 382. Fælix, quæ habet liberatorem, & ſaluatorem Deum, 445. Prima calamitas præſtantis viri, quod orationis effectum nullum ſentiat, 436. 437. Calamitas manſuefacit ferociſſimum. 417

Carcer.

Carcer durior omni alia pæna, lib. 2. cap. 5. par. 47.

Carmelita.

Polonus ſuggillatur, 269. & 278. & 248. & item 240. 241. & 259.

Caro, Carnalis.

Carnis maceratio ex Deo venit, 358. 359. Carnis voluptatibus ab vtero bellum indixit Ieſus. lib. 2. cap. 4. par. 2. Carnalis homo coram puris ſpiritibus apparere confundetur, 79. Carnalis amor omnia dilapidat. lib. 2. cap. 4. par. 21. Carnalia abſumit Deus in ſuis. lib. 2. cap. 5. par. 55.

Caſtitas.

Firmat regna, 54. Prima fæminæ laus, lib. 3. cap. 2. par. 14. Eius amica veritas, lib. 2. cap. 4. par. 28. Suos in morte reddit viuidiores lib. 2. cap. 5. par. 7. Diſtinguit domeſticos Chriſti à domeſticis diaboli, 291. cap. 1. & 2.

Caſus.

Caſus ne inducat verecundiam immodicam viris perfectis, 74. 75. Caſus alterius cuicumque timore incutit, 147. Caſus, & tentationes videt, qui mundum reliquit. lib. 2. cap. 3. par. 42.

Cautela.

Cautela pericula facit nulla. 122

Cibus.

Ciborum ingluuies virtutem deſpicit, 118. Cibus corporis Chriſti hominem tenet, ne fugiat ſalutem. libro 2. capite 5. par. 27.

Circumciſio.

Circumciſio in Ieſu Deum oſtendit. lib. 3. cap. 1. par. 7. Soluit redemptionis pretium vltra debitum, ibidem.

Ciuitas.

Poteſt opprimi vnius hominis laſciuia, lib. 3. cap. 3. par. 5.

Charitas.

Præſtantiſſima virtus. lib. 2. cap. 5. par. 59. Veriſſimum perfectionis ſignum, lib. 2. cap. 5. par. 16. Charitas Chriſti erga nos maxima à primo conceptionis inſtant. 59.

Chriſtus. Vide Deus, Ieſus.

E terra virgine formatur, 3. & 4. Exulauit extra Mariæ vterum, 4 Habuit paradiſum in Maria, ibidem. A primo conceptionis inſtanti homo perfectus, & Rex, 6. eſt Mariæ immediatus, ibid. Thronum habuit in Mariæ vtero, ibid. ibi coronatus, ibid. Dominium habuit præſtantiſſimum, 6. Ab ipſa conceptione omnigenam habuit ſapientiam, 6. & 7. & Sanctitatem omnimodam, 8. facit diſparere bona mundi, 388. Solam perdit maliciam, cætera reformat 388. 389. Antiquitate originis illuſtris, 9. Vt ſolus de adoleſcentia triumphat, 10. in conceptione Deum clare vidit, 11. Habuit Mariam pro opere ſuo primo, 11. & 12. Sub præcepto fuit à conceptione, 12. 13. 14. Ornatus obedientia, 13. Vt habuit adiutorium Mariam, 16. & 17. A primo conceptionis inſtanti nouit omnes homines in indiuiduo, 17. & 18. A Maria exitus ſuauis, 20. & 21. Vbi non eſt, omnis alget virtus, 57. & 58. Charitatem erga homines habuit maximam, 59. 60. Se totum communicat à conceptionis inſtanti, 60. & 61. Eſt cauſa omnium augmentorum, lib. 2. cap. 5. par. 44. Vbi Chriſtus non cernitur, nihil cernitur, 146. Habet vt proprium, quidquid in Maria glorioſius, libro 2. capite 5. par. 47. Non metiendus iuxta naturæ leges, libro 3. capite 1. par. 1. Gaudium omnibus halat ab ortu ſuo. ibi par. 2. Naſcens plures filios ſuis parentibus acquiſiuit, libro 3. capite 1. par. 4. Natus conuiuium ſalutis omnibus appoſuit, libro 3. capite 1. part. 6. Circumciſus oſtenditur Deus, libro 3. capite 1. par. 7. Soluit vltra debitum, ibidem. In templo præſentatus virtutes paternas repræſentat. ibi par. 8. Verus ignis in templo puri-

ficsnsnon conſumeus, ibid. par. 9. Patuis redimitur, ibid. par. 10. Salutem halat, ibid. par. 11. In vili opere dettiumphat mundum, 300. A paſſione, & viuit, & triumphat, 305 Vbi eſt, ibi & lux eſt, lib. 2. cap. 3 pat. 54. & Angeli ſunt. ibid. pat. 35. factus cibus hominem tenet, oe ſalutem fugiat, lib. 2. cap. 5. pat. 27.

Chriſtum in nobis elueere ſpiritus diuinus deſiderat, lib. a. cap. 5. par. a. Eius paſſio etiam per contratia parat ſalutem, ibidem. par. 28. Timores omnes expungit, 143. Chriſtus vbi eſt, ibi & ſcientiæ, 146. Quæ nobis dedit, maxima ſunt, 172. Benedictione mundum replenit, 172. Minoratus in vtero ſubijcit ſibi omnes ſublimitates, 106. Solus ad omnes ſufficiens eſt, 114. Ab vtero habet numeroſum populum, 104. Maternum vterum habuit vt ſtadium contra hoſtes, 105. ibi contradictionem paſſus eſt. 105. 106.

Chriſti charitas in homines maxima, 59. 60. Chriſtus ſe totum effudit in hominea, 60. 61. Vt delectatur conuictu hominum, 59. 60. Qua parte aliquid à nobis accepit, ſe effundit, 60. A conceptionis puncto claſſicum eecinit aduerſus poteſtates contrarias, 61. Vitam mundi de muliere hauſit, 62. Per dura, & laborioſa nobis vitam procurat, 63. 64. Noſter paradiſus ſit, & arbor vitæ, 64. 65. Chriſtum qui ſuſcipit, ſenium dimittit, 65. Chriſtus pacificauit nobis Angelos, 66. In ſola cruce habet fixos pedes diuinos, 77. Eius greſſus magis acceſſum, quam fugam perſuadent, ibidem. De eius conſortio habemus viuere ab ipſis ærumnis, 87. Chriſti cum Daniele comparatio, 349. Regibus gratioſus eſt, ibidem. Ornat ſuos fideles in regnm conuerſione, 350. Facit cultores veræ diuinitatis, 350. 351. Sapientes tnetur, ibidem. Vt diuinitatem ſublimat, 351. 352. Vt cordi erat hominibus, 351. 352. Reparat bona erepta Iudæis, 353. Eſt diues, 395. Chriſtus vt pro nobis in cruce diſceptanit, & dolnit. 438.

Chriſtianus.

Timeat ea, quæ mala poſſunt reputari, licet in ſe bona ſiot, 121. 122. Chriſtiani imperij propria vtilitas eſt ſuauitas in ſuos, lib. 2. cap. 5. par. 35.

Claritas.

Claritas originis, & mundicies ad honores, 296.

Clementia.

Non eſt exercenda cum obduratis, vt malum fugiant. 167

Cœlum, Cæleſtia.

Cœlum qui cupit aſſequi, ſe totum offerat Deo, 25. Cœlum extendit aqua baptiſmi, & pænitentiæ, lib. 3. cap 2. par. 8.

Cæleſtia non percipiuntur niſi de diuini ſpiritus lumine, 420. Percipiuntur ab eo, qui mundialia deſpicit, 420. 421. Cæleſte regnum ex defectu creaturæ, 352. 353. Cæleſti pane ſic ſublimis eſt homo, vt vniuerſa ſuperet. 153

Cognatio, Cognati.

Cognationis affectus validiſſimus, lib. 2. cap. 4. par. 1. Cognatum indigeem, non extraneum habemus ex Dei miſericordia, lib. 2. cap. 3. par. 27. Cognatorum obſeruantia vt inter primas religioſi dotes, lib. 2. cap. 5. par. 15.

Comœdia.

Comœdiæ inſtar eſt, quod iu mundo geritur, lib. 2. cap. 5. par. 53.

Commodum.

Commodum temporale in nuptiis non præcipue quærendum. 308

Compotatio.

Compotationes & conniuia parturiunt multa mala, 412. Faciunt viros vinci à fœminis. 418. 419.

Conceptio.

Conceptionem Chriſti ſolus Adamus ex hominibus, potuit figurare, 3. Conceptio Mariæ pura. 26

Concionator.

Concionator obiurgans potentium crimina magnum inde ornamentum ſumit, 398. 399. Sed vacuus debet eſſe terrenis affectibus, vt id faciat, 399. Qui perfectus eſt citius excedit in feriendis peccatoribus, 399. 400. Caueat potentibus ſolam exhibere ſuauitatem ſine ſeueritate. 404

Concordia.

Concordia virtus excellens, lib. 2. cap. 5. par. 59. ibi firma ſolum vbi perfecta virtus, lib. 3. cap. 3. par. 14. Singulare medium eſt ad depellenda mala lib. 2. cap. 5. par. 16. Vel inter fratres rara. 215. 216

Confeſſio.

Confeſſio peccatorum pulchreſcere facit 81.

Confidentia.

Confidentia in Deo reddit iuſtos inſuperabiles. 462. 463

Digitized by Google

Coniugium.

Coniugia regum non firma ad fundandam amicitiam, lib. 2. cap. 4. par. 20. Ad coniugium virgo non aliena omnino à proprio ſanguine præferenda, 45. Coniugia non quærenda per venditionem pudoris virginei, 160

Coniux, coniugatus.

Coniugis perfecti exemplar Iacob, 161. 162. Coniuges ſolus Deus & virtus deſignet, 44 Coniugati poſſunt ad perfectiones culmen aſcendere, 45. 46.

Conſilium.

Conſilio aliorum qui vtitur, malis occurrit, 58.

Conſortium.

Conſortio comparis carere homini eſt moleſtum, 36. Conſortium bonorum tuetur homines, 466. Conſortia impiorum fugienda, lib. 2. cap. 4. par. 7.

Conſuetudo.

Conſuetudo fæminarum bello terribilior, lib. 2. cap. 5. par. 45. Conſuetudo in percipiendo lucro cæciſſima eſt ad voranda pericula, 454. 455.

Contentio.

Contentiones rerum incrementum impediunt lib. 3. cap. 3. par. 10.

Contumelia.

Contumeliæ verba dedecant virum probum, 161.

Contritio.

Contritio vera & compunctio vix patitur ornatus curam, 91.

Conuiuium.

Conuiuia, & compotationes, pariunt mala multa, 412. 413. A Chriſto nato conuiuium ſalutis noſtræ, lib. 3. cap. 1. par. 6.

Conuerſatio.

Conuerſatio impiorum fugienda, lib. 2. cap. 4. par. 1.

Conuerſio.

Conuerſio ad Deum vel in vltima ſenectute, 445.

Cor.

Cordis amicus Deus. 366.

Corpus.

Corporis afflictio facit homines contemptores voluptatum, lib. 3 cap. 3. § 6. Corporis ſolam magnitudinem reſpicere cæcitas communis eſt, lib. 3. cap. 3. cap. 6.

Correctur.

Non correctior, ſed paccator ſubeat iras, 451.

Creator.

Creatoris poteſtatem in defectibus agnoſcimus. 367. 368.

Creatura.

Creaturæ vt deficiunt, cæleſte regnum rutilat, 352. 353. Nos relinquunt, quando nos gratiam, 131. Non inſpiciendæ ſecundum æternam formam, 146. Qui illis fidit, mortem ſperet, 165. 166. Creaturarum in factoribus ſolus Deus patens, 403 Earum patria nihil, lib. 2. cap. 5. par. 58. Illis nec vmbra ſeruitutis impendenda à fidelibus, lib. 3. cap. 2. par. 7. Earum ſplendor, vt alucaat Chriſtus, lib. 2. cap. 5. par. 51.

Crudelitas.

Crudelitatis affectus pertinax etiam poſt mortem, lib. 2. cap. 5. par. 21.

Crimen.

Crimina in maioribus caſtigata, qui non refugit, demens eſt, 423. 424.

Crux.

Crux Chriſti certiſſimum vitæ auſpicium, 201. Crux & paſſio firmitudo Chriſtiani, lib. 3 cap. 3. par. 26. Crux Chriſti abſtinentiam perſuadet, 32. Crux conſolationem nobis donat, 31. Crux fixus nobis reddit pedes diuinos, ne abeant, 77. Crux Chriſti timores omnes expungit, 143. Nos honoribus exaltat. 143. 144.

Cultus.

Cultus religionis principes fælicitat, lib. 2. cap. 3. par. 17. Cultus corporis vix eſſe poteſt cum vera compunctione, 91. Non decet iudicandos, 400. Miſericordiam fugat. ibidem.

Cupiditas.

Cupiditas humana horret finem in bonis, 391. 392. Cupiditas diuitiarum ſatiatur poſſeſſione Chriſti. 170. 171

Cura.

Curæ ſæculi virginitati non fauent. 96

Digitized by Google

Curia. Vide Aula.

Curia effœminat viros. lib.2.cap.4. pat.19.

Cuſtos.

Cuſtos paradiſi Adamus.12. Cuſtodem non habuit Maria. ibidem.

D

Daudi verbum horrendum homini auaro. 425

Damnum. Damnoſum.

Damnum ſemel irritum, ſecundo reiterare inſania eſt. 462. Damnum melioribus illatum percurit inſerentem. 444. Damni irreuocabilis cauſa cauenda, ne nferatur. lib.3.cap.3. par. 20. Damnum quod inſers raro non pateris. 459. Damnoſum parenti, quod filiæ venditionem pudoris conſulat. 160

Daniel.

Daniel ſub Nabuchodonoſor. 348. Sub Balthaſſare. 411. Sub Dario. 426

Deiectio.

Deiectio ob temporalia turpis, libro 2. cap. 5. par. 29.

Defenſor.

Defenſor Reip. non eſt, qui multis impenſis defendit, lib 2. cap.5.par.49. Numquam deerit Deo defenſor, lib.2. cap.3. par.31.

Defectio.

Defectio à Deo raro ſine voluptate carnali. 80, & 81.

Defectus.

Defectus rerum admonent nos de ſupremo creatore. 367.368

Delicia.

Deliciæ detinent ad Deum properantes, lib. 2. cap.5 par. 21. & 22. Dedecent principem, ibidem par. 51. Earum ſuperfluitas ex diabolo. 56. Ad veras non vult homo ire. 27. 28.

Deus, Chriſtus, Ieſus.

Deus inexpugnabilis armatura iuſtorum, lib.2. cap.3. par.16. Adſtat ſuis dormientibus, ibidem, par.20. Semper defenſores habet, ibidem par.31 Adquiritur ab eo, qui mundialia deſpicit, ibid. par. 40. Etiam puniens eſt deſiderabilis, ibid. §. 48. A perfectis viris cognoſcitur in aliis tanquam in imaginibus, lib.2.cap.4.par.5. Non intrat domum, in qua patris familiæ nutui non parent omnia, libro 2. cap.5. par.1. Ex precioſiſſimis amat ornari à nobis, lib. 2.cap.5. par. 48. 411, & 446. In ſuis amicicis carnalia omnia conſumit, lib.2. cap.5. par.55. In Maria ſplendidius elucet, ibid. par. 50. Familiares amat ab omni voluptate puros, 290, 291. Dona ad plures mittit, 292. In templo ſuo nocentes non admittit, 303. Et ſi aliis curam noſtri committit, ipſe tamen ſemper aſſiſtit, lib.2.cap. pa.6. Vmbram ſeruitutis in ſuis cauet, lib. cap. 2. par. 7. Vbi auxiliator adeſt non eſt nobis cunctandum, lib.3.cap.2. par. 24. Deo quod impendimus, in morte recipimus, lib. 2. cap.5. pat.56. Et lucro nobis cedit, lib.3. cap.2. §.16 Quæ illum offendunt tollenda, vt fructuosè ſeruiamus, lib. 2. cap. 5. par. 4. Illi prima, & præſtantiſſima, 446. Illi ſoli nos ſummittamus, lib.2. cap.5. par.25.

Deus ſuos ditat, 11. Large benefacit. Sola eius potentia de adoleſcentia triumphat, 10. Ab eius ira pauor maior, quam ab iris creaturarum, 416. Immediate Mariam cuſtodiuit, 12 Alimentum à cruce donat, 31. Eius dona perfectiſſima, pleniſſima, 33. Non vult homines laborare circa corruptibilia, 41. Solus deſignet coniugem futuram, 44. Adiutoria gratiæ non ponit ſine ſumptu noſtro, 46. Non imponit nomina vacua, 49. Apud Deum non dignitas, ſed ſeruitus valet, 119, 120. Deo qui ſe tradit perfectè omnia in promptu habet, 125. In eius oculis qui vixerit, à multis erroribus liberabitur, 137

Deus pœnitentes deiectos. vt ſublimes excipit, 141. Vt nobis ſit Deus in particulari, multis comparare debemus, 150. Deus corda peruadit, & in cor propendet, 366. Sua potentia vtitur, vt diuinitatem creaturis pandat. Præſto eſt vigilantibus, non ſterrentibus, 372. In humilitate magnus, 390. Illi præcioſiſſima offerenda, 410, 411. Dei manus oſtenditur, cum à bonis lædimur, 401. Solus Deus potens in creaturarum facinoribus, 403

Diabolus.

Ieſu in vtero Mariæ inuidit, 164. Deliciarum ſupefluitatem gratam facit homini, 56. Laſciuorum comes aſſiduus, lib.2. cap.5 pa.46, Premere conatur carcere, quos nequit cruciatu, lib.2.cap.5 par. 47. Diabolum terret, qui in gratia proficit, lib.2. cap.5. par.5. Diabolus vbi nos cœperit impugnare, Ieſus defenſor adeſt, 197

Dignitas.

Dignitatem qui habuit diu, neſcit viuere ſine illa, lib.3. cap.3. par.20. Dignitate ne vtaris pro ſolo honore acquirendo, lib.2. cap.5. par. 17. Dignitates repudiantur in conſpectu Ieſu, lib.2. cap.5. par.26. Dignitatum ambitionem comitantur multa nefaria, lib. 2. cap. 5. par.34. Dignitas illa æſtimatur, quam ſine diminutione adipiſceris, 384. Dignitas à Chriſto dignior, lib.2. cap.5. par. 44.

Diligentia. Diligens.

Diligentia in re cœleſtis regni magna requiritur, 362, 363. Diligens qui eſt apud Deum,

primas ſibi præripiet, 118, 119. Diligentia hominis vt auget diuinum auxilium, 358. Diligentiæ aliorum non prorſus fidendum in re vitæ, 454

Diſcipulus.

Diſcipuli vitiorum vt peiores, quam magiſtri, 87, 88

Diſcretio.

Diſcretio pericula tollit, 122

Diuinitas. Diuinus.

Diuinitatis proprignissima eſtveritatis coniitio, 7. Diuinitas per Chriſtum mortalibus oculis claruit, 350. Diuinitas ex lingua claret, 204 Sublimior oſtenditur per Ieſu puerilia, 351, 355. Diuinitatis magnalia non niſi ab omni potenti manu panduntur, 389. Diuinitas claret in expectandis peccatoribus, 407. Diuinitas vbi ſpirat, puritas apparet, lib. 2. ca. 3 par. 25. Nullius indiga, 447, 448. Diuinum genus ducit beneficus, lib. 3. cap. 2. par. 10. Diuinæ res vtilitati ſolum ſeruire debent, 149, 150. Diuina, & temporalia raro in eodem morantur, 94. Diuina percipiuntur ab eo, qui temporalia deſpicit, 420, 421

Diuitiæ. Diues.

Diuitiarum amor non ſtat, cum proximorum amore, 403, 404. Diuitiæ detinent properantem ad Deum, libro 2. cap. 5. par. 21, & 22.
Diuites mundi alienis implentur, Chriſtus dat propria, 413

Doctrina.

Doctrina, quæ à Deo ſuperat humanas facultates, 362

Dolor.

Dolor qui in temporalibus infructuoſus eſt, pro æternis magnum haberet emolumentum, lib 3. cap. 3 par. 21.

Domeſticus.

Domeſtica pax omni fœlicitate præſtantior, lib. 3. cap. 2. par. 33.

Dominus.

Dominus etiam nequiſſimus bono famulo illuſtris euadit, 173. Dominus ille bonus, qui vt labores, ſic ſolatia partitur in ſubditos, 89. Domini mundiales etiam ab impoſſibilitate requirunt, 368

Domus.

Domus fœlicitas eſt, quod à præſtantibus viris inhabitetur, lib. 2. cap. 5. par. 29.

Donum.

Dona Dei ad plures effluunt, 291. Domina virtutum, & gratiarum ſplendentium non expetenda à viris prudentibus, 467

Durities.

Non eſt durities in eo, quod ſponte ſuſcipitur, lib. 3. cap. 2. par. 26.

Duo.

Duo, licet fratres ſint, raro in vnum conueniunt, lib. 2. cap. 4 par. 8.

E

Eccleſia.

Solum gaudet veris virtutibus, libro 3. cap. 2. par. 21. Ornatur virtutibus exterioribus, ibidem, par. 20 Vera nititur Dei verbo, libro 3. cap. 2. par. 29. Eccleſiæ bona nullo prætextu grauanda ſæcularibus exactionibus, 452. Eccleſiæ, qui adhærent è reproborum ſtatu ad electos poſſunt tranſmutari. 156

Educatio.

Educatio nobilem facit, 295

Egenus. Pauper.

Egenis qui bona non communicat, vni ſibi attendens in magna incidit detrimenta, 37. Egenorum cura propria veræ Eccleſiæ, 453. Egenorum miſericordia à menſa Euchariſtiæ, 413

Eleemoſyna.

Eleemoſyna redimit offenſas, 411. Eleemoſynæ largæ vxoris virum ſaluant, lib. 3. cap. 2 par. 12.

Error.

Error eſt magnalia Chriſti iuſta naturæ leges metiri, lib. 3. cap. 2. par. 1.

Euchariſtia.

Omnium bonorum conatuum eſt ſtabilimentum, lib. 3. cap. 3. par. 25. Hominem tenet, ne fugiat ſalutem, lib. 2. cap. 5 par 27. Efficax ad mundi culturam, 88. Eius efficacia in marcore temporalium, 89. Euchariſtiæ cibus ab vtero Mariæ habet, quod venenum ſerpentis à nobis tollat, 83. Eius fructus laboribus, & ſudoribus comparandus, 93. Euchariſtia eo ſublimes ſumus vt omnia ſubiugemus, 133. Per illam tenentes Chriſtum, vt renonamur, 65

Exaltatio.

Exaltatur citius, qui magis eſt deiectus. 304

Exactiones. Vide Tributa.

Exactiones de bonis Eccleſiæ non faciendæ à ſæcularibus, 451. & 452

Extaſis.

Extaſi rapto Adamo fit Eua, 19

Exterior.

Exterior ſorma creaturarum inutilis eſt euntibus ad Deum, 142. Exteriora tandiu nos occupent, quantum neceſſitas poſtulat, libro 3. cap. 2. par. 15.

F

Facetia.

Facetiæ ſpurcæ ſtultorum propriæ, 385

Facinus.

Facinora magna mature non ſubito aggredienda, 303

Fallacia.

Fallacia ſunt bona, quæ ad æterna non conducunt, lib. 2. cap. 5. par. 45.

Fama.

Famam principis non curans flagitioſus, lib 2 cap. 5. par. 20.

Familia.

Familiæ motibus ne nimis fidat vir prudens, lib 2. cap 3. par 23. Nec eos nimis ſcrutetur, ibid. par. 24 Familiæ honor in extinctione vitioſorum, lib. 2. cap. 5. par. 19. Familia ruit, vbi fauores vni ſoli dantur, 152. & 153. Familiæ perduntur per peccata, quæ veniunt à parentibus in filios, 423, 427

Famulus.

Famulus bonus Dominum etiam nequiſſimum reddit illuſtrem, 172, 173

Fauor.

Fauores parentum à Deo acceptos filius ſimilis virtutis conſeruat, lib 3 cap. 3 par. 1. Fauorem Dei humilis non ſibi, ſed alteri tribuit, 545. Fauores regum mendaciis qui venatur, periculosè agit, 365. Fauor regius ſic implet aulicos homines, vt præter illum, nil requirant, 433

Fœlicitas. Fœlix.

Fœlicitatem externam ſuperat pax domeſtica, lib. 3. cap. 2. par. 33. Fœlicitas magna eſt cum morte ſola, & nuda confligere, lib. 3. cap. 3 par. 29. Fœlicitas plures conciliat amicos, li. 2 cap. 3. par. 34. & 35

Fœlix, qui vbique ſanctiſſ. Trinitatis memor, libro 2 cap. 5 par. 3. Fœlix cui integra omnia bona quæ in principio cōuerſionis habebat, lib 2. c. 5 par. 9. Fœlix maxime in mundo, qui à ſuis diligitur, lib. 2. cap. 5. par 23.

Feritas, Fera.

Feritas vitiorum vincitur à diſtricto mentis examine, lib 3. cap. 2 par. 29. Etiam feræ percutiuntur à Deo propter hominem læſum, 459, & 460. Feritas vitiorum vincitur, ſi ad mentis certamen vocatur, lib. 3. cap. 2. par. 29.

Fides.

Fidei cauſam Princeps defendat, ſed eo prætextu non perdat populum exactionib. iniquis, lib. 2. c. 3. par. 39. Fides Chriſti in habendis bonis, vt à nullo, ſed à ſe pendet, 174

Fidelis.

Fidelis populus inde claret, quod Dei timore magis, quam robore militum nititur, lib. 2. c. 3. par. 37. Fideles in infirmitate vincunt, ib. par. 46. Fideles vt honorantur à Chriſto in regnum conuerſione, 350

Fiducia.

Fiducia in Deo reddit iuſtos inſuperabiles, 462

Filius.

Filius bonorum bonus præſumitur, 298, & 299. Filius patri bono aſſiduus bonam habet indolem, 301, 302. Filius virtutibus præſtans neceſſario à parente agnoſcitur, 302. Filiorum pudicitia à parentibus curanda, lib. 3. c. 2 par. 4. Filiis cedunt libenter parentes in augmentis, lib. 3. cap. 2. par. 27. Filios ſuccedere in ſplendorem parentum, eſt parentibus glorioſum, lib. 3. cap. 3. par. 28. Filii faciunt gubernatorem manſuetum, lib. 2. cap. 5. par. 14 Filii conſeruantes peccata parentum exitiales familiæ, 423, 424. Filiorum mors acerba parentibus, 97, 98. Filii virtuti dediti parentibus erigunt gloriæ tumulum, 100. Filius fœlix qui ad tempus caret matre, vt illam æternum poſſideat, 137. Filii præſtantis eſt, nec honorem, nec ſubſtantiam viuis parentibus eripere, 139, 140

Finis.

Finis vitæ principio aſſimilatur, lib. 2. ca. 5. p. 10 Imò qualis vis in fine inueniri, talis ſis in principio, ibid.

Firmitudo.

Firmitudo Chriſtiani à Paſſione, lib. 3. cap. 3. par. 6.

Fletus.

Fletus non repugnat fortitudini, lib. 2. cap. 3. par. 50.

Fœmina.

Fœmina vilis amata à viro oobili calamitoſa vrbi, 47.48. Fœmina inſtrumẽtum aptum diaboli, lib.2. ca.4. par. 13. Vna totam familiam ſolet premere, ibid. par. 31. Maxime rapitur ab auro, lib.2. cap.5. par.18. Eius prima laus à caſtitate, lib.2. ca.2. par.14. Eius leuitas in euulgandis ſõniis, 363. Eius perfecta laus quod non mentiatur pulchritudinem, lib.3 cap.a. par. 12. Fœminæ ſolent eſſe indices ſecretorum principum, 364. Earũ conſuetudo cruentiſſima, lib.2.cap.5. par.45. Fœmina ſobria excedit multos viros compotationibus deditos, 418, 419. Præſentiſſima perditionis occaſio, 432. Facit contẽptores religionis, 414, 415. Quæ mala eſt, omnes inficit, 81. Quem non perdat fœmina, Deus ſcit, 62. Ioexcuſabilis eſt, quæ amiſſo pudore non erubeſcit videri, 160. In colloquiis periclitantur, 66. Earum leuitas in euulgandis Dei ſecretis, 69. Vultus, & formas mutant, 123. Earum ingenium abruptiſſimum, 269. Fœminæ honori à ſe compreſſæ, conſulat vir, lib.2.cap.4.p.1.

Fortitudo.

Fortitudo friget ſine ſapientia, 374. Fortitudo hominis non in feriendo hoſte, ſed in portando indefeſſe præceptorum onern, lib. 2. cap.5. par.31. Fortitudo, & robur eſt à Chriſto, lib.2. cap.4. par.2. par.2.

Fraternus.

Fraternus amor etiam in feraliſſimis elucet lib.2 cap. 4. par.2. par. 4.

Frugalitas.

Frugalitas virtus regia, & in regibus prædicanda, 57

Fructus.

Fructus à gratia, quam à natura vberiores, 162

Furor.

Furor inſanus eſt, quod mala inferre iteres, quæ ſemel irrita vidiſti, 462

Futura.

Futura ſolent à regibus præſagiri, à mundialib. ſolent magis præſentiri, quam præſentia, 378.

G

Gaudium.

Gaudia non effuſe ſumenda, 294. Mundana detinent ad Deum properantes, lib. 2. cap.3. par.21, & 22.

Genealogia.

Eius ſtudium poſt Chriſtum viluit, 153, 154

Genus.

Genus & ſtemma Dei elucet in beneficiis, lib.3. cap.2. par. 10.

Gloria.

Gloria Dei adſcribendum bonum cuiuſque 299 Gloria eſt à iuſto laudari, lib.3. c.3.p.17. Gloriæ, & famæ principis qui non proſpicit, puniendus, lib.2.cap.5.par.20. Gloriæ mundialis ſtudioſus veritatem noo attingit, 127

Gratia.

Gratiæ ſeruiuit natura in Ieſu natiuitate, lib. 3. cap.1. par. 1. Eius profectus poteſtates cootrarias terret, lib.2. cap.5. par.5. Gratiæ augmentum negotiari alicui minus eſt, quam illum à peccato educere, lib.2. cap.5. par.8, Gratia vel minima ad fructificandum poteotior natura, 162. Gratiæ ſi nos ſubtrahimus, ſe nobis omnia ſubtrahent, 132. Ei cedit conatus naturæ. 128

Gratitudo, Gratus.

Gratitudo eſt ſecuritas accipiendi alterius beneficii, lib 3. cap.2. par.5. Grati erimus erga Deum, ſi eum ſine mora ſequamur, lib.3.ca.2. par.25. Gratiora Deo opera, quæ tibi, & aliis vtilia, 291

Grauina.

M. Grauina caſtigatur, 373

Greſſus.

Greſſus diuinus nobis acceſſum perſuadet, 77

Gubernator.

Gubernator raro bonus, ſine nobilitate, 22. Bonus cuius vita halat Chriſtum. 23. Erga brutos homines quaſi Deus, erga bonos quaſi vnus ex illis, 24. Eius dignitas plena periculis, 451. Qui filios habet manſuetior, li.2 ca.5. par. 14. Negociatione creatus raro bonus, 375

Gula.

Gula in animalibus magna cauſa ſæuiendi, 442, contemnit virtutem, 118

H

Habitatio.

Habitari domum à præſtantibus viris, fœlicitatis eius eſt, lib.1 cap.5.par.29.

Hæreſes.

Hæreſes raro ſeparatæ ſunt à carnalibus voluptatibus, 80, 81

Hiſtoria.

Hiſtoriæ propheticæ author perſtringitur, li.2. cap. 4. par.1. par.2.

Homo.

Homo differt à belluis, quia prius officio, quam lucro inſiſtit, li.3.c.2. par.11. Haber fortitudinē non tam in deiiciēdo hoſte, quam in portando onere præceptorum, li.2.cap.5 par 31. Nō ſic mouetur ad Deum, quam cum in ſuis flagellatur, 110, 111. Difficile non rapitur affectu eorum, quæ ſibi lucro fuerunt, 125.126. In vilis decidit ab ingenuitate, 114. Tunc fœlix cum eius opera conformantur fidei mentis, 176 Carnalis confundetur apparere inter putos ſpiritus, 79. Ex terrena origine exaltatur, 91 Vel ferociſſimus habet, vnde poſſit manſuefieri, 443. Hominis perfecti lucrum eſt, quidquid aliis tribuitur, 421, 422. Illi grata deliciarum ſuperfluitas ex diabolo, 56. Dei viuidiſſimam imaginem portat, 51 Ex Ieſu habet, quod in honore cōſortem habeat, 50 Quod homo talis vocetur, aut talis ſit, multum diſcriminis intereſt, 49 Homo ingenuus in vxore acquirenda nobilitatem attēdat, 47, 48. Erad Deum ſpectet, 44, 45. Ex Ieſu habet, quod nō feratur in fœminas, vt beſtia, 43 Non trahitur à Deo in labores corruptibiliū, 41. Homo alimentum à cruce habet, 31. Illi moleſtum carere compare, cui ſua bona cōmunicet, 36. Peſſimum illi, ſi ad egenos non reſpicit, 37. Perditur, & conſumitur ab idolis ſuis, 448. Hominis iniuria vindicatur etiā in feris, 459, 460

Honor.

Mature ſpectandus, non præripiendus, li.2.ca.5. par.42 Repudiatur facile ad Ieſu conſpectū, lib.2 cap 5. par 26. Honor nobis ex abiectione crucis, 143, 144

Hoſtis.

Hoſtium rabies patientia exhaurit, lib.3.c 3.p 9.

Humilitas, Humilis.

Triumphos nobis affert, 113. Extollit hominem, 92. Eius ſignis veritas cognoſcitur, 117

Humilis quo ſe magis deprimit, eo altius extollitur, 293. Humilis diuina beneficia non ſibi, ſed aliis tribuit, 145

Humanus.

Humanus affectus cum periculo partialis eſt, 298. Humano in reſpectu non nititur Eccleſia, lib.3.cap.2. par 19.

I

Iacob.

Vterum maternum habuit pro ſtadio, 103. Perfectiſſimi coniugis exemplar. 161

Idolum, Idololatria.

Idolorum mundialium adoratio ridenda, 450. Idololatria à regio ſplendore, 381, 382. Idolis quæ dantur, perditioni credunt, lib.3.cap. 2. par. 16. Idola hominum hoc ſciunt, quod illorum perdunt ſubſtantiam, 448

Ieſus, vide Chriſtus, Deus.

De adoleſcētia triumphauit, 9. præceptum habuit, 12 Suauitatem ex Maria vt accepit, 20. Nos cohibet à luxuriæ tyrannide, 43. Aureua & regius, 410 Ornatur noſtris precioſis operibus, 411, 412. Vt rex, ſic morti addictus, 427, 428. Aliis fructuoſior, 419. Draconem antiquum interfecit, ib. Ieſum qui habet, omnia habet, 170, 171. Illi diabolus inuidit in vtero Mariæ, 164 Et ei ibi Angeli adſunt miniſtraturi, 165. Ipſe dæmones vt præcipitat, 144. Nuptias agit in vtero Mariæ, 36. Ibi peregrinatur, vt nos iuuet, 134, 135. Benedictionem mundo attulit, 108. Vt oſtenditur filius virginis, 107. In Mariæ vtero vt libérer requieſcit, 106, 107. Vt ibi cōtradictionem patitur, 105. Vt hoſtes ſupplantat, ibid. Facit orationes noſtras Deo acceptas, lib.3 cap.2. par. 9. Ab vtero acquirebat ſibi nationes, lib.2. c 4. par.1. Vt Angelos cuſtodes auxit, 172. Defenſor homini adſtat, vbi dabolus impugnator adeſt, 197

Ignis.

Ignis verus Chriſtus in templo, lib.3.c.1. par. 9.

Imago.

Imago Dei in nobis formatur ab incarnatione, 63. Imago diuina benedictionis oleo perſeuerat, 8

Imbecillitas.

Imbecillitas à temporalibus, 396

Immundicies.

Immundicies in ſacris homines à deuotione arcet, lib.2. cap 3. par.26.

Imperium.

Imperiū labitur, vbi fauores vni ſolidantur, 152 153. Imperii Chriſtiani propria vtilitás ſuauitas in ſubditos, li.2 ca 5.par.35. Imperium ſecure tenet ille, qui ſcit obedire, 34

Impius.

Impiis quæ bona cōtingunt, non valde æſtimanda, lib.3 c 1.p 23. Impii in via fatigantur, l.3. c 3 par 18 Impiorum affectus facile in peius labuntur, lib.2 c.3. par. 15. Eorum conſortia fugienda, l 2 c.4 par.7. Impii plures per vnū iuſtum liberantur, 376. Impii ſibi ſupplicium accelerant, 468, 469

Impoſſibilia.

Impoſſibilia petuntur ex ſubditis à mundialibus Dominis, 368

Impudentia.

Impudentia cauenda peccatoribus, 75

Incarnatio, vide Chriſtum.

Incarnatio Chriſti, vt firmauit Dei imaginem in homine, 63. inuexit pacem mundo, 65

Incrementum.

Incrementum eſt rerum, vbi lites deficiunt, li 3. cap 3. par. 10.

Indoles.

Indole præſtantiſſima ornatur filius patri Deo ſeruienti aſſiſtens, 294

Indecorum.

Indecorum non eſt, quod vtile eſt virtuti, lib. 3. ca. 2. par. 3. Indecorum non eſt, quod ſpontaneum, lib. 3. cap. 2. par. 26.

Indefenſus.

Indefenſus damnandus non eſt, nec à patre, l. 2. cap. 3 par. 18.

Indigentia.

Indigentia nulla cadit in Deum, 447, 448

Infans.

Infantis ætas etiam exercenda in ſpiritualibus, 295

Infirmus.

Infirmior quiſque ambitioſior, lib. 5. c. 2. par. 17

Ingenuus.

Ingenuus animus ſoli Deo ſe ſubmittit, lib. 2. cap. 4 par. 25.

Iniuria.

Iniuria alterius creſcere nemo debet, lib. 3. ca. 3 par 8. Iniuria Deo illata etiam in amiciſſimo caſtigari debet, 167. Homini iniuria illata etiam in feris vindicatur, 459, 460

Inimicus.

Inimicus domeſticus fugiendus, 30

Innocentia.

Innocentiæ comes prophetia, 289

Irreuocabile.

Irreuocabile damnum alteri infligere maxime caue, lib. 3. cap. 3. par. 20.

Inſania.

Inſania eſt malum alteri reiterare, quod irritum nouiſti, 462

Inſolentia.

Inſolentiæ materiam ſubditis præſtare caueat Princeps, 24, 25

Inſtitutio.

Inſtitui pueri debent iuxta diuina præcepta, 290

Inſenſibilitas.

Inſenſibilitas non eſt fortitudo, lib 2. c. 3. par. 30

Intentio.

Intentio in operibus æſtimanda, 408

Interitus.

Interitus recenta plaga magis dolet, quàm quæ externis prodiit, lib. 2. cap. 4. par. 23.

Inuentor.

Inuentores ſcelerum acrius puniuntur, 415

Ira.

Ira Dei maiorem pauorem incutit, quam ira creaturæ, 416

Iſaac.

Iſaaci, & Ieſu ſymbola, lib. 3. cap. 1. Ex indè de Iſaaci virtutibus.

Iudex.

Iudicem cognatum nobis dare magna miſericordia Dei fuit, lib. 2. cap. 5. par. 27. Iudex negotiatione, & ambitu creatus pernitioſus, 375

Iudæi.

Iudæorum reiectorum genus viliſſimum, lib. 2. cap. 4. part. 2.

Iudicium.

Iudicium de virtutibus rectum ſplendore temporalium impeditur, lib. 2. cap. 2 par. 30.

Iulianus.

Iulianus Imperator erigit Xenodochia in æmulationem Chriſtianorum. 453

Iuuenes.

Iuuenes niſi quæ oculis ſubiecta ſunt, non iudicent, lib. 3. cap. 3. par. 15. Iuniorum prærogatiuæ exaſperant antiquiores, 297

Iuſtitia.

Iuſtitia facit alumnos ſuos triumphare, 446

Iuſtus.

Iuſti mors maximè flenda, lib. 2. cap. 5. par. 60 Iuſtorum inexpugnabilis armatura Deus, l. 2 cap. 3. par. 16. Iuſtus vir nihil niſi bonum in aliis videt, 21, 22. Ieſum habet defenſorē, 197 Et ſi dormiant, Deus ſtat pro illis, 180, 183

L.

Labor. Vide Afflictio, Calamitas, Tribulatio.

Labores propter honeſtatem ornant, propter turpitudinē deiiciunt, li. 2. cap 4. par. 30. Pro alio exantlati amorem erga illum oſtendunt, lib. 2. ca. 3. par. 29. A Deo immiſſos ſi non fugiamus, citius vitamus, lib. 3. cap 3. par. 1. Labores circa corruptibilia Deus non exigit ab homine, 41. Nobis afferunt fœlicitatis augmentum, 140 excitant homines, vt ad Deum confugiant, 110 Labores nulli ſunt, vbi præſens eſt præmium, 159. Labores pro Ieſu zelum excitant animarum in viris ſanctis. 419

Lapſus.

Lapſus eſt, vbi ſpiritus malus. 464

Laſciuia. Vide Luxuria.

Laſciuia principum in fœminas viles noxioſiſſima, 47. 48. Laſciuia vnius totam ciuitatem poteſt perdere, li. 3. cap 3. par. 5. Laſciuorum ſocius diabolus, lib. 2. cap. 5. par. 46.

Laus.

Laus magna ex perditionis laqueis facere aſcēſus cœleſtes, lib. 3. cap 3. par. 21. Laudari à iuſto magnum eſt, lib 3. cap. 3. par. 17.

Lætitia.

Lætitia ex temporalibus vt laudabilis, lib. 2. c. 5 par. 43

Lectio.

Lectio ſpiritualis animæ neceſſaria, lib. 2. cap. 5. par. 32. Et lectio ſacra in Societate Ieſu maxime viget, ibidem,

Lenitas, vide Manſuetudo.

Lenitas ad duriſſima quæque debellanda potens, 149. Propria Chriſti imperii, lib. 2. c. 5 par. 351.

Libri.

Libri multi excuſi à Societatis Ieſu filiis, lib. 2. cap. 5. par. 32.

Libertas.

Libertas fœliciſſima eſt, quod te vbique poſſis ſiſtere Deo, lib. 2. cap. 3. par. 12.

Liberalitas.

Liberalitas principis ditat imperia, lib. 3. cap. 3. par. 27.

Lingua.

Lingua benedictionibus referta diuinitatem oſtendit, lib. 2. cap. 3. par. 52. Lingua verſamus quod amamus. 326. 327. Lingua ſerpentina propria Dæmonum ſedes. 68. Bona actionum bonarum index. 355. Lingua regis addiſcenda à ſubditis. *ibid.*

Lites.

Lites vbi ſunt, adeſt rerum incrementum, lib. 3. cap. 3. par. 10.

Loqui.

Loqui de amato ſemper volumus, lib. 3. cap. 2. par. 32.

Lucrum.

Lucrum eſt perfecti viri, quidquid aliis tribuitur. 421. 422. Lucrum facit feſtinos ad virtutem. 156. Lucro prius, quam officio adeſſe belluinum eſt. lib. 3. cap. 2. par. 22. Lucro ſanctitatem poſthabent mulieres. lib. 2. cap. 4. par. 16. Lucrum ex ruina natum facit ruinam non ſentiri. lib. 2. cap. 5. par. 12. Lucri facile corrumpit infimos principum miniſtros. 359. 360. Lucri cupiditate caſtigata, erronea religio facile ruit. 458

Lux.

Lux vera ibi eſt, vbi Chriſtus. lib. 2. cap. 3. par. 34.

Luxuria. Vide Laſciuia.

Luxuria ſic adhæreſcit viſceribus, vt ægre curetur. lib. 2. cap. 4. par. 15. Luxuria caſtigat ſuperbiam. 74. Luxurioſus nec ſacra veretur. lig. 2. cap. 4. par. 25. & 27. Nec ſanguinis diſpendio parcit. ibid. par. 26. Mendax eſt. ibid. par. 28.

M.

Maceratio.

Maceratio carnis ex Dei gratia venit. 358. 359

Magiſter.

Magiſtri vitiorum, vt vincuntur à diſcipulis. 87. 88.

Magnitudo, Magnus.

Magnitudinem corpoream attendere cœcorum eſt. lib. 3. cap. 3. par. 16.
Magna non ſubito aggredienda. 303

Maior.

Maiores natu certant præualere iunioribus. 297. Maiores ſuos recenſet, qui nullus eſt. lib. 3. cap. 2. par. 18.

Malitia.

Malitia peccati æſtimationem dedit rebus viliſſimis. 73. Malitiam ſolam perdit Chriſtus. 388.

Malum.

Mala in viſu oſtenta ad fœlicitatem pertinent. 397. 398. Malorum nuntius periculoſe agit 402. Malis occurrit, qui aliorum vtitur conſilio. 38. Malum alteri reiterare, quod ſemel irritum vidiſti, inſania eſt. 462. Mali ſuſpicionem præbere etiam ſine fundamento caueat homo. 121. 122

Manſuetudo, Vide Lenitas.

Manſuetudo Chriſti quæque debellat. 149

Manus.

Manus Dei oſtenditur, vbi impugnamur à bonis. 402

Mare.

In mari, qui degunt, difficile ad ſalutem trahuntur. 55

Maria.

Maria Chriſto paradiſus eſt. 4. & 11. Eſt illi, & patria. 4. Et illi immediata. ibid. Et thronus. 6. Et corona. ibid. Maria fuit Chriſti primum opus, & præcipuum. 11. A Deo immediate cuſtodita. 12. Non fuit illi Angelorum cuſtodia neceſſaria. 12. Fuit Chriſto in adiutorium data. 16. 17. Eius patrocinium efficaciſſimum. ibid. In primæ ætatis flore excedebat ſanctos. 20. Ieſu vt communicat lenitatem. 20. Eius conceptio pura. 26. Mortem nobis ſine periculo parat. 38

Maria quidquid gloriæ habet, in Dei filii honorem cedit. lib. 2. cap. 5. par. 50. Liberalior fuit omnibus patriarchis. lib. 2. cap. 5. par. 52. Plures propter Chriſtum habet filios. lib. 3. cap. 1. par. 4. Totum nobis dat Ieſum. ibid. par. 5. Eius vicinitas homines ditat diuinitatis theſauris. lib. 2. c. 5. par. 30. Compatitur circa crucem. 97. 98. Eius venter fuit Chriſto arena contra hoſtes. 103. In Chriſto numeroſiſſimum populum concepit. 104. Vt vitæ operandæ ſeruit. 62. Placidius hoſpitium præbuit Deo in vtero. 106. 107. Vbi Deum nacta eſt patrem hominum cauſas egit. 120. 121. Vt filium tradidit hominum ſeruitio. 63. Vbi iudici Deo aſſiſtit, prorſus ſilet. 120. 121. Mariæ famuli fœlices. 135

Maria fructu ventris ſui venenum ſerpentis à nobis exſibilat. 83. Ipſa eſt nobis pro vniuerſis Angelis cuſtodibus aduerſus diabolum. 84 85. Vt in morte non habuit, quod horreret, nec ſpolium carnis. 85

Mater.

Mater illa ſelix, quæ ſcit filio carere, vt illum incolumem habeat in æternitate. 137. Mater ſalutaris regibus. 417

Medioeritas.

Medioeritas ſtatus felicior, quam ſublimitas multis empta caſibus. 356

Memoria.

Memoria beneficii fidem ſacit alteri recipiendo. lib. 3. c. 2. par. 5.

Mendacium.

Mendacia amica luxuriæ. 2. c. 4. par. 28. Mendaciis venari regum fanores lethale. 365. Mendacinm ſine ſundamento à ſolis mulieribus dicitur. 366

Menſa.

Menſa mundialium alienis farcitur, menſa Chriſti ſua porrigit. 413

Meſſis.

Meſſis parientiæ feraciſſima. 463

Miles.

Militibus celeriter prouidere regium eſt. lib. 2. c. 5. par. 54.

Miniſter.

Miniſter, qui non obluctatur Principi in vitiis, ſequitur eum in calamitatibus lib. 2. c. 4. par. 31. Miniſter regius illius ille optimus, qui populis dum conſulit, bona non abſtulit. lib. 2. c. 5. par. 49 Miniſtri principium infimi corrumpuntur lucri ſpe. 359 360. Miniſtri boni perditio luctuoſa principi. 438. 439

Minui.

Minui religionem numero vitioſorum eſt eam augeri lib. 2. c. 5. par. 19.

Miſericordia.

Miſeticordia Dei eſt, quod in nobis peccata non veteraſcant. 78

Mollicies.

Mollicies vitæ malus teſtis virtutis. 154. 155

Mors.

Mors boni principis maxime flenda. lib. 2. c. 5. par. 60. Cum morte ſola & nuda qui certat, felix eſt. lib. 3. c. 3. par 29. 347. Mors certa illis, qui fidunt creaturis. 165 166. Mortis cogitatio ſi abſit, facile homo cadet. 70. Innumeros alios timores gignit 80 Mors confracta à Maria 76 Mortis diſcrimina fugit veræ ſapientiæ cultor. 370. Mortis conflictus extollit ſanctos. 428. Mortem qui ſubeat propter ſubditos, ſolus rex cæleſtis eſt. 461. Mortem vt fugias, per te ipſum ſatage, ne fidas alterius diligentiæ. 454

Mortificatio.

Mortificatio corporis ſcalam indicat, qua aſcendamus ad Deum. 141

Morticinum.

Morticinis detineri à progreſſu in virtute, reprobotum eſt. lib. 2. c. 5. par. 11.

Mos.

Mores induit quiſque eorum, quibus accedit. 296. 297. Morum correctio principem Deo ſimilem facit. 53

Mulier. Vide Fæmina.

Muliebre eſt poſtponere ſanctitatem luctis. lib 2. c. 4 §. 16. Mulier ſola ſine fundamento mentitur. 366

Mundicies.

Mundicies ſanguinis ad honores. Elucet munditics, vbi adeſt diuinitas. lib. 2. c. 3. par. 25.

Mundus. Mundialis.

Mundum vincit, qui mundialia contemnit. lib 2 c. 3. par. 40. Mundum qui reliquit, videt tentationes, & caſus ibid par. 42. Mundi ſelicitas præcipua, quod à tuis colaris lib 2. c. 5. par. 23. Mundus Chriſti aduentu benedictionibus augetur. 172

Mundialis præcellentia non veritatem aperit, ſed humilitas. Mundiales homines rapiuntur futilibus. 395. 396. Mundialia deſpicienda, vt percipias diuina. 420. 421. Mundialia gaudia detinent ad Deum feſtinantes. lib. 2. c 3. par. 21 & 22. Mundialibus exemptus Deum ſtatim acquiris, ibid. par. 41.

Munus.

Munus etiam vile, ſi bene exerceatur, habet commendationem. lib. 2. c. 5 par. 53. Munus æſtimandum, quod ſine impenſis acquiritur. 384

Myſterium.

Myſterium Trinitatis beatus agnouit Adamus.

a

Digitized by Google

N.

Natalis.

Natalium claritas vt ſpectanda ad honores. 296. Natalis Chriſti plures filios acquiſiuit. lib. 3. c. 1. par. 4. Conuitium ſalutis appoſuit. ibid. par. 6. Orbem impleuit riſu. ibid. par. 3.

Natura.

Natura gratiæ ſeruiuit in Ieſu. lib. 3. c. 1. par. 1. Totus eius conatus cedit gratiæ. 128. Tota eius poteſtas non ſic valet vt gratia ad fructus edendos. 162

Negociatio.

Negociatio creat iudices pernicioſos. 375

Negotium.

Poſt negotium finitum non amplius exterioribus inhæreas. lib. 3. c. 2. par. 15.

Neceſſitas.

Neceſſitati alienæ non ſubuenire periculoſum eſt. 37. Neceſſitati nulli ſubiacemus ſub Chriſto Domino. 461. Etiam ineuitabili neceſſitati ſcit Ieſus occurrere. 461

Nihil.

Nihil ipſum eſt patria creaturarum. lib. 2. c. 5. par. 58.

Nobilitas. Nobilis.

Nobilitas præſtans virtus. lib. 3. c. 3. par. 11. Non verbis, ſed factis oſtendenda. 356. ad Præfecturas neceſſaria. 22
Nobilis animus ſoli Deo ſe ſuaque ſubmittit. lib 2. c. 4. par. 25. A recta educatione æſtimandus. 294. Nobile ſit munus, vel vile, nihil refert, dum illud bene exerceas. lib. 2. c. 5. par. 53.

Nomen.

Nominis turpitudo claros virtute non offendit. lib. 3. c. 3 par. 23. Nomen diuinum diuina omnia ſecum deſignat. 394. Nomina imponit Adamus animalibus. 17. 18 Nomina ſine vacuitate Deus ſolus imponit. 49

Nugæ.

Nugæ obſcenæ ſtultorum propriæ. 385

Nuncius.

Nuptiæ. Vide coniugium.

Nuptiarum fœdera non firmant regum amicitias. 387. Infauſtæ in quibus non Chriſtus, ſed commodum temporale ſpectatur lib 3. c. 2. par. 6.

O.

Obedientia.

Obedientiæ detrahitur per nimiam inquiſitionem rationum illius. 67. Obedientia ſuæ Chriſtus Dominus vitam auſpicatus. 12. Ea ornauit Chriſtum. 13 Illa qui pollet ſecure gubernare alios poteſt. 34. Obedientia ſubditorum non circa maxima exerceri debet. 35. Vbi illa non eſt, non intrat Chriſtus. lib. 2 c. 5. par. 1.

Occupatio.

Occupatio honeſti laboris eſt cauſa virtutis conſeruandæ, 29

Oculus.

Oculi principum loquũtur eorum animum erga ſubditos 41. 42 Oculis amantis amatus ſe primum offert. lib. 3. c. 2 par. 31.

Odium. Odioſus.

Odii affectus pertinax etiam poſt mortem. lib. 2. c. 5. par. 22.

Officium.

Officio prius quam lucro ſatisfacere proprium hominis eſt. lib. 3. c. 2. par. 22.

Oleum.

Oleo benedictionis perſeuerat imago diuina. 8.

Opus.

Opus primum & præcipuum Chriſti Maria. 11. Opera facta impetu non ratione odioſa Deo. 412. Operum intentio eſt, quæ æſtimatur. 408. Operibus pretioſis Ieſum ornamus. 411. Opera, quæ conformantur fidei mentis fœlicia. 176 Opera ſalutis non prorſus alteri credenda. 454 Opera bona bonum indicant virum, melius quam vox. lib. 2. c. 5 par. 53. Opera Dei conſtanter proficienda. lib. 3. c 2 par 4 Opera vilia elegit Chriſtus, vt de mundo triumphat. 300. Vtilia facienti & aliis Deo gratiora 291. Opera, non verba miniſtrorum attendat princeps. 456. 457. Non operandum propter corruptibilia. 41.

Oratio. Orans.

Oratio iuſti aſſidua omnia ſibi ſubiicit. 108. 109. Efficax vt nos morti eripiat. 371. Orationis efficacia. 175
Orationis beneficio omnes aduerſarias poteſtates contemnimus. Orationis penſum, qui non ſoluit quotidie inexcuſabilis. 415. Eius effectus, cum non ſentitur, calamitoſum eſt præſtantibus viris. 436. 437. Accepta Deo per Ieſum. lib. 3. c 2 par. 9.
Orantibus adſtant Angeli. lib. 2. c. 5. par. 32.

Origo.

Origo naturæ à recta educatione commendatur. 195. Ab originis antiquitate regius ſplendor. 9. Origo terrena occaſionem dedit humanæ exaltationi. 92. 93

Orbis.

Orbem ſibi ſuauitas Ieſu allexit. lib. 2. cap. 4. par. 1. lib. 3 c. 1. par. 5.

Opportunitas.

Opportunitas ad bonos effectus à ſolo Deo. 258.

Ornatus.

Ornatus corporis vix cum vera compunctione ſtare poteſt. 91

P.

Panis.

Panis cœleſtis ſtabilit omnes bonos conatus. lib. 3. c. 3. par. 25.

Paſſio.

Paſſio firmat Chriſtianum. lib. 3. c. 3. par. 26. Paſſio Chriſti etiam per aduerſaria ſalutem comparat. lib 2. c. 5. par. 28. Paſſione Dominica creatura ſuſtinuit caſum mundialium bonorum. lib. 2 c. 3. par. 45. Paſſio Chriſti timores omnes depellit. 143. Paſſio Chriſtum illuſtriorem reddidit. 418. Paſſiones tuas prius debelles, quam aliorum ſaluti attendas, 53 54 Paſſionem Chriſti ſequens triumphat. 305

Paradiſus.

Paradiſus eſt Chriſto Maria. 4. Paradiſi cuſtos Adamus. 12

Parcus.

Parcus in præſtando beneficio generi diuino non reſpondet. lib 3. c. 1. par. 3.

Pater, Parens.

Parentum obſeruantia inter prima religionis fundamenta. lib. 2. c 5. par. 15. Patrem qui comitatur in virtute optimam indolem habet. 294. Patrem filii boni ſe quiſque agnoſcit, 302. Parentes tangit pudicitia filiorum. lib. 3. c. 2. par. 1. Parentes ſoli gaudent à filiis ſuperari. lib. 3. c. 2. par. 27. Parentum gratias filius conſeruat virtutibus ſimilis. lib 3. c. 3. par. 1. Parentes in elocandis filiabus ne ſint moroſi. 47. Parentum peccata in filiis conſeruata exitialia familiæ 423 424. In filiis ſanctis habent tumulum glorioſum. 100. 101. Sequendi dum ad Deum vadunt, vbi à Deo declinant, fugiendi. 1 8. Parentes iniqui filias monent pudore vendito comparare maritos. 160 Parentibus glorioſum eſt, quod eorum ſplendor tranſeat ad filios. lib. 3. cap. 3. par. 28.

Patientia.

Patientia rabies hoſtiles exhaurit. lib. 3. c. 3. par 9. Mollit tentationes. ibid. par. 13. Patientiæ meſſis feraciſſima. 463

Patria.

Patria creaturæ nihil. lib. 2. c. 5. par. 58. Patria relinquere ob animarum procurandam ſalutem maximum virtutis opus. 168. 169. 570

Patrocinium.

Patrocinium Mariæ efficaciſſimum. 16

Particulares.

Particulares amicitiæ periculoſæ. 298

Paruulus.

Paruulus ſibi magis creſcit. 293

Pauper.

Pauperum cura maior apud fideles, quam apud ſectarios. 453. Pauperum ſubſtantia non ſplendeat princeps. lib. 5. c. 5. par. 35.

Pax.

Pax firma vbi perfecta virtus. lib. 3. c. 3. par. 14. Pax domeſtica fœlicitas maxima. lib. 3. c. 2. par. 13. Pacem orbis habet, ſi ſuo cuique ordine deferrentur honores. lib. 5 c. 5. par. 42. Pax ab incarnatione. 65

Peccatum. Peccator.

Peccata prorſus delere præſtans virtus eſt. lib. 2. c. 3. par. 55. Peccatis aliquem liberare perfectius eſt, quam eum in gratia perficere. lib 2. c. 5. par. 8. Peccata in maioribus ſuis caſtigata qui non fugit, demens eſt. 413. 414. Ærumnas afferunt. 109. 110. Poſſunt etiam grauiſſima emendari. Dum puniuntur, euaneſcunt. 148. Etiam in amicis caſtiganda 167. Æſtimationem dederunt rebus vilibus. 73. Vbi ſunt. ibid. & pœna. 421. In filiis conſeruata exitialia. Quod non inueteraſcant in nobis miſericordia Dei eſt. 78. Multis tollenda laboribus. 85. 86 Peccatis hærentes non capit Dei templum. 303

Peccatorum pœnæ finiendæ à malo ſpiritu perſuadentur. 82. 83. Peccatores expectare ad pœnitentiam ſolius Dei eſt. 407. Peccatores etiam poſt vitam affectibus carnalibus torquentur. 425. Caueant impudentiam. 75

Perfectus, Perfectio.

Perfecti viri caueant immodicam inuerecundiam in caſibus. 74 Omni virtute polleant.

173. Perfectio in vita ſolitaria non exprimitur, 39. Perfectionis culmen poſſunt coniugati obtinere, 45. Perfectionis ſignum clariſſimum concordia, lib. 2. cap. 5. par. 16. In perfectione non ceſſandum, ibi par. 18.

Periculum.

Periculum nullum, vbi cautela, 122. Periculis expoſita infantilis virtus, lib. 2. cap. 3. par. 38. In periculis ſolus eſt qui ſine Deo eſt, licet potentiſſimus. 460

Perſeuerare. Perſeuerantia.

Perſeuerantia in virtute ſine ſpeciali gratia non datur homini. 29
Perſeuerantes in peccato vix capit Dei templum. 303
Perſeuerandum in Dei opere, lib. 3. cap. 2. par. 4.

Pietas.

Pietas facit alumnos ſuos triumphare. 446

Plaga.

Plaga interius retenta magis nocet, lib. 2. cap. 4. par. 23.

Pœna.

Pœna ibi, vbi ſacrilegium, 423. Pœnam peccatorum finiendam malus ſuggerit, 82 83. Pœnam æternam etiam leues culpæ in damnatis habent, 83. Pœna carceris omni alia durior, lib. 2. cap 5. par. 47.

Pœnitentia.

Pœnitentiæ aqua cælum extendit, lib. 3. cap. 2. par. 8. Pœnitētia vbi adeſt, ibi vicinus Deus, 141. Deſtruit penitus peccata. 148

Populus.

Populus ſeruatur illæſus virginitatis cultu, lib. 2. cap. 5. par. 13. Populus ſaturus lætitia Principis. 266

Potentia.

Potentia vera nullius indiget, lib. 2. cap. 3. par. 36

Præceptum.

Præceptum prohibens ex ſe licitum multis cōceſſionibus leniri debet, 33. Præceptorum oneri non ſuccumbere vera eſt hominis fortitudo, lib. 2. cap. 5. par. 31. Præcepta diuina ſeruans omnibus bonis abundat, lib. 3. cap. 3. §. 7. Præceptum impoſitum eſt Chriſto Domino. 12

Prædeſtinatus.

Prædeſtinatus in peccatis ærumnas patitur. 109

Præfectus. Vide Prælatus, Princeps.

Præfectus ſine nobilitate raro bonus, 22. Ex negotiatione, & ambitu creatus perniciofus, 375

Prælatus. Vide Præfectus, Princeps.

Debet lenire præceptum, 33. Prælati culpa nunquam ſola. 35

Prælatura.

Prælatura non proprio Marte admittenda, lib. 2. cap. 4. par 3. Non capeſſenda ad ſolos honores habendos, lib. 2. cap. 5. par. 17.

Præmium.

Præmii præſentia labores abſumit, 159. præmia & virtutes coniunguntur. 174. 175

Præſentatus.

Præſentatus Chriſtus in templo paternas exhibet virtutes, lib. 3. cap. 1. par. 8.

Præſtans.

Præſtantiſſimi viri bona omnia ſua Deo adſcribunt. 299

Præſumptio.

Præſumptio vt definit in abiecta & vilia, 73. Caſtigatur luxuria, 74 Ægre tollitur, 367. Illam maxime Deus odit, lib. 2. cap. 3. par. 44. Chriſti ſpiritus aduerſus. 200. 201

Praua.

Praua voluntas etiam ſine effectu punitur, lib. 2. cap. 5. par. 21.

Pretium.

Pretium redemptionis vltra debitum ſoluit Chriſtus, lib. 3. cap 5. par. 7.

Pretioſus.

Pretioſis operibus Ieſu ornamur, 410. Pretioſiſſima Deo offerenda, ibid. Pretioſa pro vilibus non contemnuntur impune, 117. Pretioſiora Deo gratitudinis ergo eroganda, lib. 2. cap. 5. §. 48.

Primus.

Primus, qui virtutem aliquam colit, magnam habet gloriam, 98. 382. Prima Deo offerenda, 446. 447. 410

Princeps. Vide Rex.

Princeps gaudeat familiaribus, à quibus inſtituatur, 354. Felix cui præ oculis eſt humanarum rerum viciſſitudo, 379. Partiarius non bonus, 386. Non obliuiſcatur amicos, 390. Tunc recordatur religioſorum, cum eſt in afflictione, 394. Princeps mundialis alienis veſcitur, Chriſtus propria impertitur, 413. Verus Chriſtū repræſentat, 23. Erga aſperos homines fiat vt Deus, erga bonos quaſi vnus

ex illis,24. In donis ſuis caueat, ne detur ſubditis materia inſoleriæ,24.25. Principis culpa nunquam ſola, ſicut nec pœna, 35. Princeps bonus obedientiam ſubditorum non circa maxima exerceat, 35. Principis oculi explicant animum erga ſubditos. 41. 42

Principes fortunat religionis cultus, lib.2. cap. 3. par. 17. Princeps ne religionis prætextu ſubditos nimis premat, lib. 2. cap. 3. par. 39. Deum referr, qui poſt luctam principatum acquiſiuit, ibid. Mundiales principes frequentius inter fœminas, quam inter armatos apparent, lib. 2. cap. 4. par. 12. Eorum ſecreta à mulierculis pete, 364. Perditiſſimi ſunt, qui fœminas aliis proſtitutas amant, lib 2. cap. 4. par. 14. Putant dignitatis ſuæ eſſe impune laſciuire, ibi par. 17. Dum amant fœminas viles, damnoſiſſimi ſunt. 47. 48

Princeps non eſt, qui affectus laſciuientium non caſtigat etiam in filiis, lib. 2. cap. 4. par. 18. Principem comitantur in pœnis familiares, qui non obluctantur cupiditatibus eius, lib. 2. cap. 4. par. 31. Principis ſui famam non curans flagitioſus eſt, lib. 2. cap. 5. par. 20. Principis fælicitas à ſuis coli, ibi par. 23. Principis ſuauitas erga ſubditos eſt propria Chriſtiani imperi, lib. 2. cap. 5. par. 35. Princeps non ſplendeat de pauperum crumena, ibi. 35.

Principis boni mors maxime flenda, lib. 2. cap. 5. par. 60. Principis diuitiæ ab agricultura, lib 3. cap. 3. par. 24. Eius liberalitas ditat Imperium, ibi par. 27.

Principatus.

Principatus in conſpectu Ieſu vileſcunt, lib. 2. cap. 5. par. 26.

Principium.

Principium vitæ, & finis ſibi correſpondent, lib. 2. cap. 5. par. 10.

Profectus.

Profectus hominis in acceſſu ad Deum. 76

Prophetia.

Prophetia innocentiam vitæ comitatur. 289

Proſpera.

Proſpera qui fratribus communicat, cum ſolus aduerſa tolerat, magnus eſt, lib. 2. cap. 3. par. 34.

Protectio.

Protectio nobis à cruce Domini venit, 40. Protector Reipub. non eſt, qui eam vacuat, lib. 2. cap. 5. par. 49.

Prouidentia.

Prouidentia Dei nobis honores ex abiectione crucis affert. 143. 144

Proximus.

Proximorum cauſa ſancti viri ad aliqua leuamina deſcendunt, 425. Proximorum amor afflictionibus excitatur, 429. Non ſtat cum diuitiarum amore, 403. Proximi vtilitas præcipue quærenda. 404

Prudens.

Prudens vir ne nimis ſit ſolicitus de familiæ moribus, lib. 2. cap. 3. par. 24. Nec nimis ſecurus, ibi. par. 23.

Pudicitia. Vide Caſtitas.

Pudicitiam virgineam etiam procaciſſimi verentur, lib. 3. cap. 3 par. 4.

Pulchritudo.

Pulchritudinis conſcientia ſtulteſcere, & inſanire facit, 166. Pulchritudo fallax, quæ ad æterna non prodeſt, lib. 2. cap. 5. par. 43.

Puer.

Pueri fidelium vel ſapientiſſimos mundi ſuperant, 361. Iuxta præcepta diuina inſtituendi. 290

Puritas.

Puritas ſanguinis quærenda ad honores, 296. Puritas elucet, vbi adeſt diuinitas, lib. 2. cap. 3. part. 23.

Q.

Quadraginta horæ.

Quadraginta horarum iubilæus in Bacchanalibus, vt pericloſe contemnitur, 81. Vt tempus illud indiguit eucharistico cibo. 88

R.

Redemptio.

Redemptionis pretium ſoluit vltra debitum Chriſtus circumciſus, lib. 3. cap. 1. par. 7.

Regnum.

Regnum labore partum glorioſum eſt, lib. 2. cap. 3. par. 51. Regnum non tam conſeruatur, per ſapientes mundiales, vt per diuinos, 368. 369. Perit ex ſacrorum prophanatione, 353. 354. Ad illud magis aptatur, qui ſe Deo ſubiicit, 407. Auro ſignatur, 410. Eius gloria ab abundantia neceſſariorum, 383. Regnum cæleſte ex defectu creaturarum apparet. 600

Regeneratio.

Regenerati in Chriſto veterem exuunt turpitudinem, lib. 2. cap. 4. par. 9.

Religio.

Religio fidelem populum armat, lib. 2. ca. 3. par. 37. Principes auget, ibi. par. 19. Temporalia

Digitized by Google

tuetur, lib. 2. cap. 4. par. 9. Religioni illudit, qui ſub eius ſpecie delinquit, ibi. par. 24. Religionis prophanatio exitialis, 414 Eius contemptus à fœminis, 414. 415. Eius augmentum, & ornatus ab expulſione malorum, lib. 2. cap. 5. par. 19.

Religioſus.

Religioſus tamdiu foras maneat, quamdiu negotium poſtulat, & non amplius, lib. 3. cap. 2 par. 15. Iocul pabilis apparet principibus, ſi à longè aſpiciantur, lib. 3. cap. 3. §. 2. Religioſi ornamentum eſt parentum obſeruantia, lib. 2. cap. 5. par. 15. In religioſo perfectionis ſignum maximum charitas, & concordia, lib. 2. cap. 5. par. 16. Religioſi caueãt potentibus ſolam ſuauitatem oſtendere. Curent vocationem plenè ſeruare. 131

Remuneratio.

Remuneratio beneficiorum decora, lib. 2. cap. 5. par. 6.

Renouatio.

Renouatur in vita, qui Chriſtum ſuſcipit. 65

Reprobus.

Reproborum eſt in via virtutis non progredi, dum in morticinis detinentur, lib. 2. cap. 5. §. 11. E reproborum in ſtatu euades, ſi Eccleſiæ adhæreſcas, 156. Reproborum via laboribus plena, lib. 2. cap. 3. par. 18.

Res publica.

Reſpublica iacet, vbi fauores vni dantur, 152. 153. Illa felix, in qua non in vno, aut alio ſtagnatur gubernatio, lib. 2. cap. 5. par. 36. Rempublicam defendit, qui bonis euacuat, lib. 2. cap. 5. par. 44.

Reuelatio.

Reuelationes diuinæ tegendæ. 69

Rex, Regina, Regius.

Solius regis cœleſtis eſt, ſe pro his tradere. 461

Rex ſubditorum optatis ſedulus reſpondeat, lib. 2. cap. 5. par. 41. Regum fauores venari mendaciis lethale, 365. Regum amicitia nõ obeſt Dei ſeruitio, 449. Doleat pro à miſſo ſeruo bono, 438. 439. Quod rex emendare non poteſt volens, id diuinæ curæ eſt, 439. Regis fidelis aula nunquam non habet, qui pro virtute ſtet, 369. Reges præſagi futurorum, 378. Eorum ſalus ex ſubditorum vtilitate, 409. Eorum amicitiæ non ſumantur nuptiis, 387. Florent ex conſortio religioſorum, 393. Reges decet, quod ſibi ſimiles in virtutibus faciant optimates, 440. Eos decet agricultura, 28. Rex bonus Deo ſimillimus, 53. Rex totus occupetur in iuuandis amicis, ſed & in perdendis hoſtibus, 53. 54. In Regibus temperantia laudanda, 57. Reges ſeſe mutuo diuino iudicio petimunt, 426. Metuant ſcriptorum manum, 416. Regum connubia inualida ad firmandam amicitiam, lib. 2. cap. 4. par. 20.

Regina prudens ad fœlicitatem Regiæ, 417. Regina mater filio ſalutaris rara, 418. Regio animo luctuoſa perditio boni miniſtri, 438. Regium nomen periculoſum ſanctis viris, 437. Regius ſplendor ab antiquitate originis, 9. Index mortis, 417. Idololatriæ pater, 381. 382. Regium eſt virtutem amplecti proprio Marte, 100. & militibus celeriter prouidere, lib. 2. cap. 5. par. 54.

Rhamnus.

Rhamnus arbor virginitatis ſymbolum. 291

Rigor.

Rigor vitæ ſine concordia, & charitate inutilis eſt, lib. 2. cap. 5. par. 16. Rigore, non clementia tractandi obdurati, 167. 168. Rigor principis damnoſus, lib. 3. cap. 3. par. 27.

Riſus.

Riſus debetur mundialibus Idolis, 450. 451. Riſus Chriſti naſcentis orbem illexit, lib. 3. cap. 1. par. 3.

Ruina.

Ruina alterius quiſque pauet. 137. Ruinam timeat extremam, qui cunctanter ſequitur Deum, lib. 3 cap. 2. par. 25. Ruinam mundalium bonorum paſſio Domini intulit, lib. 2. cap. 3. par. 45. Ruinam temporalem ſeculares non ita ſentiunt, ſi temporale lucrum inde ſperent, lib. 2 cap. 5. par. 12.

S.

Sacerdotium.

Sacerdotium potius ob opera, quam ob verba conferendum. 126

Sacra.

Sacra inglorie tractata exitialia, 416. Sacra mũdities commendat, lib. 2. cap. 3. par. 26. Sacra religionis bona temporalia tuentur, lib. 2. cap. 4. part. 2. par 9. Sacrorum prophanatio exitialis, 353. 354. Quæ ſacramus Deo, in morte recipimus, lib. 2. cap. 5. par. 56.

Sacrilegium.

Sacrilegium vbi, & pœna. 423

Salus.

Salutis conuiuium à Chriſto nato, lib. 3. cap. 1. par. 6. Salutem Chriſtus halat in templo, lib. 3. cap. 1. par 1. Salus quæ non integrè ſanat, vix æſtimatur, lib. 2. cap. 3. par. 49. Salutem ne fugiat homo tenetur à cibo corporis Chriſti, lib. 2. cap. 5. par. 27. Salutem aduerſariis comparat paſſio Domini, ibi par. 28. Saluti propriæ prius, quam alienæ atten-

dendum, 53. Salus firmatur, vbi ſpiritus bonus. 464

Saluator.

Saluator, vt cordi eſt hominibus. 352

Sanguis.

Sanguinis mundicies ſpectanda in honorandis. 296

Sanctitas, Sanctus.

Sanctitatis externę magnalia coacte admittenda, 465. Sanctitatem omnem habuit Chriſtus à prima conceptione, 8. Sanctitas maior, aliis vtilior, 370. 371. Sancti cum vitæ rigore teneritudinem ſeruant, vbi aliis eſt vtilis, 156. Sanctus vir nil niſi bonum in aliis videt, 21. 22. Ex vilitate patriæ nihil nocumenti accipit, 27. Ob proximorum ſalutem leuamina ſolent capere, 425. Sanctis viris de regum offenſis paratur iniuria, 437. Sanctorum eſt pro vita æterna varias formas capere, 123. 124. A laboribus pro Ieſu exantlatis ardentius eunt ad conquirendas animas. 429

Sapientia.

Sapientia vera à Deo venit, 372. 373. Sine fortitudine friget, 374. Sæcularis inepta ad explicanda diuina, 392. Sapientiæ veræ cultor euadit mortis diſcrimina, 370. Sapientia, quæ à Deo ſuperat humanas facultates, 562. Mundialis non valet ad regna conſeruanda. 369

Sapiens.

Sapientes mundi vel à pueris fidelibus ſuperantur, 361. Sapientum tutamen in Chriſto. 351.

Scelera. Vide Peccatum.

Scelerum inuentores acrius puniuntur. 415

Scientia. Vide Sapientia.

Scientia eſt, vbi Chriſtus eſt. 146

Scriptura, Scriptor.

Scripturæ ſacræ ſtudium præſtantiſſimum eſt ad excolendas animas, lib. 2. cap. 5. par. 32. Scriptoris manus pauenda regibus. 416

Silentium.

Silentium vtile, 67. Illo Dei tegenda ſecreta. 69.

Secretum.

Secreta principum è muliereulis ſolent noſci. 364.

Senator.

Senator bonus non eſt, qui vt Principis fiſcum augeat, cenſum non diminuit ciuium, lib. 2. cap. 5. par 49.

Senectus. Senes.

Senectus glorioſa, quæ ſcit ſe ad Deum conuertere, 445. Senectus non deſidioſa magnæ virtutis argumentum, 265. Senes virtuoſi vel clauſis oculis iudicent, lib. 3. cap. 3. par. 15.

Sermo.

Sermonis cura effœminat viros, 267. Sermonis ſolius pompa terrea, 384. 385. Sermonis cultus in aula, 354. 355.

Seruitus. Seruilis.

Seruitus, magis quam dignitas præualet apud Deum, 119. 120. Seruitutis vmbra nęc exhibita creaturis, lib. 3. cap. 2. par. 7. Seruilis animus amplificat obligationes. 69

Societas Ieſu.

Societas Ieſu in Scripturis ſacris euoluendis multa, lib. 2. cap. 5. §. 32. Defenditur aduerſus Pſeudo Carmelitam. Ibi vide Apologia.
Societatis Ieſu filij laudabiles in tranſlationibus variarum linguarum, 364. p. 2. Societatis Ieſu inſignis charitas, lib. 2. cap. 5. par. 59.

Socius.

Sociorum mores facile addiſcimus. 296

Solus.

Soli parentes gaudent ſuperari à filiis, lib. 3. cap. 2. par. 27.

Somnia.

Somnia euulgantur ex fœminea leuitate. 363

Splendor.

Splendor temporalium iudicio de virtutibus officit, lib. 3. cap. 2. par. 30. Splendor regius idololatriæ pater, 382. 383. Nobilitatis ſplendor ab antiquitate originis, 9. Splendor omnium creaturarum ad Chriſti fulgorem ordinatur, lib. 2. cap. 5. par. 51.

Spiritus.

Spiritus bonus demiſſionem, malus tumorem infert, lib. 2. cap. 3. par. 47. Spiritus diuinus Chriſtum in nobis ſpleudeſcere amat, lib. 2. cap. 5. par. 2. Spiritus boni argumentum ab vtilitate, 464. Spiritus diuini beneficio extollimur ſuper omnes, 431. Spiritus diuini eſt nihil non bonum in aliis videre, 21. Spiritusdiuini ductu diuina percipimus, 420. Spiritum qui poteſt deſtruere ſolus timendus, 147. Vbi Spiritus bonus, firmatur ſalus, vbi malus, ibi lapſus. 464

Spiritualis.

Spiritualia exercitia quælibet ætas habeat, 293. 294. Spiritualis lectio maximè neceſſaria, lib. 2. cap. 5. par. 32. Vt vigeat in Societate. ibid.

Spontaneum.

Spontaneum quod eſt, leue ducitur, lib. 3. cap. 2. par. 26.

Statutum.

Statuta mundiciei ſanguinis delineata à tempore Abraham. 296

Status.

Status ratio in principum nuptiis veram amicitiam non firmat. lib. 2. c. 4. part. 2. par. 20. Status mediocris fœlicior, quam ſublimitas empta caſibus multis. 356

Studium.

Studium ſacræ ſcripturæ præſtantiſſimum. lib. 2. c. 5. par. 32. Laborioſiſſimum opus. ibid. par. 33. Maxime viget in ſocietate Ieſu. par. 31. Studium ſermonis poliendi effeminat viros. 267

Stultitia.

Stultitia è pulchritudine orta. 166

Suauitas.

Suauitas principis erga ſubditos eſt imperii Chriſtiani propria vtilitas. lib. 2. c. 5. par 35. Suauitas Chriſti vt ex Maria. 20

Subditus.

Subditi vt laborum, ſic & leuaminum partem habeant. 89. 90. Ediſcant regis linguam. 355. Eis æqualiter prouidendum eſt. 151. Eorum obedientia non circa maxima, ſed circa media exercenda. 35 Subditi in principis oculis eius animum agnoſcunt 41. Subditi boni, & vtilis perditio luctuoſa principi. 438. 439. Subditorum deſideriis cito adeſſe princeps debet lib. 2. c. 5. par. 41. Subditos ne deprædetur princeps pro fide pugnaturus. lib. 2. c. 3 par. 39. Subditis manſueſcit gubernator, qui liberos habet. lib. 2. c. 5. par. 14. Subditus famæ principis non proſpiciens puniendus. lib. 2. c. 5. par. 20.

Sublimitas.

Sublimitas caſibus empta minus felix, quam mediocritas. 356

Sumptus.

Sumptus abſque ratione facti inglorii. 396

Supplicium.

Supplicium ſibi impii accelerant. 468. 469

Superbia.

Superbia ægre tollitur. 367. Caſtigatur exterio luxuria. 74. Illam maxime horret Deus. lib. 2. c. 3. par. 44.

Suſpicio.

Suſpicio mali etiam ſine fundamento cauenda. lat. taa

Synagoga.

Synagoga non habuit virgineam virtutem ex affectu ad illam. lib. 2. c. 4. part. 1. par. 2.

T.

Temperantia.

Temperantia regia virtus. 57

Templum.

Templum Dei vt non capit nocentes. 303

Temporalia.

Temporalia eò ſunt bona, quo æternis deſeruiunt. lib. c. 5. par. 43 Non ſunt proprie noſtra. lib 2 c. 5. par 57. Temporalia in nuptiis non præcipue quærenda lib. 3. c 2 par 1 Non valde æſtimenda ibid. par. 23. Temporalia, & diuina raro in eodem iunguntur 94. Eorum iactura nihil demit homini perfecto. 95

Temporales homines plus cæcutire ſolent in præſentibus, quam in futuris. 378. 379 Temporalis ſtatus ratio veram amicitiam nō ſundat. lib. 2 c. 4. par. 20 Temporalis homo temporalem ruinam ex qua lucrum temporale ſperat, contemnit. lib. 2. c. 5. par. 12. Temporalis lucri cauſa, qui ſe deiicit, turpiſſimus eſt, lib. 2. c. 5. par 24. Temporalis lucri cupiditas ſectas facit, & conſeruat. 458

Tempus.

Tempus honoris habendi non prǫoccupandum feſtinanter. lib. 2. cap 5. par. 42.

Tentatio.

Tentationes molleſcunt patientia. lib 3. c. 3. par. 53. Tentationes videt, & vincit, qui mundum reliquit. lib. 2. c. 3. par. 42. A diaboli tentationibus defendimur per Ieſum. ibid. par. 43.

Timor.

Timor omnis fugit per Chriſti paſſionem. 143. Timore Dei arma fidelium tutiora, quam militum cateruis. lib. 2. c. 3. par. 20. Timor tenet Aulicos in ſumptuum minutione. 360. 361

Tumor.

Tumorem operatur ſpiritus malus. lib. 2. c. 3 par. 47.

Tranſlatio.

Tranſlationum labor laudandus. 364

Trinitas.

Trinitas beatifica omnia bona nobis donauit. 175 Trinitatis myſterium agnouit Adamus. 2. Trinitatis memoria felicem efficit. lib. 2. c. 5. par 3.

Tributum.

Tributis, qui regnum onerat, non defendit. lib. 2. c. 5. par. 49. Tributorum exactio crebra dedecet Regium animum. 449

Triumphus.

Triumphus eſt ſequi paſſionem Chriſti. 393

Digitized by Google

Turpis.

Turpe nomen non officit virtute claris. lib. 3. c. 3. par. 23.

V.

Vana Gloria. Vide Ambitio.

Vanam gloriam ſpectantes in clariſſimis rebus cæcutiunt. 433

Venter, Viterus.

Venter Mariæ thronus Chriſti. 6. Patria, paradiſus, domus. 4

Verbum diuinum.

Verbi diuini incarnationem agnouit Adamus. 2. Coronatum fuit ab humanitate. 6
Verbo Dei vera Eccleſia nititur. lib. 3. c. 2. par. 19.

Verba, Vide ſermo.

Verba contumelioſa dedecent virum ſanctum. 161. Verborum blandientium vſus vt deceat. lib. 2. c. 4. par. 6. Verborum flores dedecent etiam adoleſcentes. lib. 3. c. 2. par. 28. Non verba, ſed veſtigia, ſed opera miniſtrorum attendat princeps. 459. 457

Verecundia. Pudor.

Verecundiam amiſſo pudore non habens fœmina in culpa eſt. 160. 561. Verecundia nimia cauenda à iuſtis viris in caſibus ſuis. 74. 75. Moderata amanda, & tenenda. 75

Veritas Verus.

Veritas nuda ſemper triumphat. 158. Veritas, & non apparentia attendenda eſt à Dei aſſeclis. 142. Veritas noſcitur ſignis humilitatis, non præcellentiæ. 127. Eius ſtudioſus cito diſparet in Regia. 419. Veritas amica eſt caſtitatis. lib. 2. c. 4. par. 28. Veritatis cognitio propriiſſima eſt diuinitatis. 9. Veri Chriſtiani augmenta ſtabiliora. lib. 2. c. 5. par. 43.

Veſtis.

Veſtium nimius ornatus vix poteſt eſſe cum contritione vera, & compunctione. 91

Veſtigia.

Veſtigia ſecreta miniſtrorum attendat princeps. 456. 457. Et eorum vxorum, infantiumque veſtigia indaganda à principe. 457

Via.

Via impiorum laboribus plena. lib. 3. c. 3 par. 28.

Vicinitas.

Vicinitas Mariæ homines diuinitate ditat. lib. 3. c. 5. par. 30.

Vigil.

Vigilantes Deum præſto habent. 372

Vilis.

Vili in opere triumphat Chriſtus. 300. Viliſſima adorantur ab eo, qui à Deo defecit. 458. Vilia ex peccato æſtimantur. 73

Villa.

Villa homines ingenuos fœdat. 114

Vindicta.

Vindicta ſumitur à Deo ex feris propter hominem læſum. 459

Vir.

Vir perfectus nihil requirit, etiam ſi deſint illi temporalia. Verbis contumelioſis non vtitur. 161. Viri effœminantur in Curia. lib. 2. c. 4. par. 19. Viri religioſi à longe dum ſtant, inculpabiles principibus apparent. lib. 3. c. 3. par. 4 Viros claros virtute non offendit nominis obſcuritas. lib. 3. c. 3. par. 23.

Virgo.

Virgo non omnino aliena à proprio ſanguine aliis præferenda in coniugio. 45. Virginum pudicitiam etiam procaciſſimi verentur. lib. 3. c. 3. par. 3. Virginis Mariæ vicinitas homines ditat. lib. 3. c. 5. par. 30.

Virginitas.

Virginitas firmat regna. 54. Conſeruatur in receſſu à ſeculi curis. 96. Populos tutatur à magnis criminibus. lib. 2. c. 5. par. 13. Obſcuriſſime cognita ante Chriſtum. lib. 2. c. 4. part. 1. par. 2. Et minime in ratione virtutis culta. ibid.

Virtus.

Non retinetur ſine extraordinaria gratia quando eſt otium. 29. Occupatione honeſta ſeruatur. ibid. Quærenda in coniuge futura. 44. Alget, vbi deeſt Chriſtus. 57. Apud omnes valet, & ſibi parat locum illuſtrem. 430. Dum celatur, efficacior eſt. 435. 436. Proprio Marte dum arripitur, præſtantem deſignat. 100. De fortioribus triumphabit, quamuis appareat infirma. 111. Gulæ inimica. 118. intrinſecus, & extrinſecus lucens beat hominem. 129. Vera ab operibus, quæ alios trahant. 129. 130. Virtus regalis æqualitas. 151. Non in deliciis, ſed in aſperitate lucet. 154. 155. Illa alacriter amplectenda, quæ tuis vtilis. 156. Multiplex ſit, ad Chriſtianam perfectionem. Illius præmia in vicinio. 174. 175. Non ſit tempori, aut loco alligata. 357. Patronos ſemper habet in Regiis fidelis Aula. 369
Virtutis in ſtudio non quieſcendum. 149. & 392. Virtutis ſtudioſus cito diſparet in Regiis. 419. Virtutis in via non progredi, reproborum eſt. lib. 2. cap. 5. par. 11 Virtus præſtans eſt à peccatis prorſus conualeſcere. lib. 2.

cap. 3. par. 55. Dum incipit magis obnoxia periculis. ibid. par. 38. Nunquam non habebis defenſores. ibid. par. 31. Virtutis viros non offendit nominis turpitudo. l. 3. c. 3. par. 23. Nobilem deſignat lib. 3. c. 3. par. 11. Virtutes æſtimantur in ſeceſſu à temporalibus. lib 3. c. 2. par. 3. Virtutes ſolum in Eccleſia vera. lib 3. c. 2. par. 21 Externæ etiam hominem ducunt ad Ieſum lib. 3. c. 2 par. 20. Virtuti quæ dantur, luero cedunt lib. 3. c 2 par. 16. Quod virtutis prodeſt. eſſe indecorum. lib. 3 c 2. par. 3. Virtus filii parentum meminiſſe facit. 302

Virtus regia militibus prouidere. lib. 2 c. 5. par. 44. Virtus pulchritudinem facit commendabilem. lib. 2. c. 5. par 43.

Virtuoſus.

Virtuoſus cenſetur, qui patrem habet virtute præditum. 398. 399

Viſio.

Viſionem Dei claram habuit Ieſus à conceptione. 10

Vita.

Vita ab obedientia auſpicatiſſima. 12. Æternam qui amat, ſe totum pro illa deuoueat 25. Vita ſine cura ex Mariæ adintorio. 36. Vita ſolitaria perfectionem virilem non oſtendit, reſpectu illius, qui ſtudet animarum ſaluti. 39. In vitæ aſperitate augmentum ſœlicitatis eſt 154. 155. Vita aſpera virtutis index. ibid. Vt ſuauiatur propter vtilitatem proximorum 156. Vitæ principium, & finis in bonum conuenire debent. lib. 2 c 5. par. 10 Vitam certiſſime prænunciat crux Chriſti. 301

Vitium.

Vitiorum diſcipuli peiores vt fiunt, quam magiſtri. 87. 88. Vitium vnum qui amplectitur, facile ad plura tuit. 380. Vitiorum ſeritas vincitur, ſi ad mentis certamen vocatur. lib 3. c. 2. par. 29.

Vltra.

Vltra debitum ſoluit Chriſtus circumciſus. lib. 3. c. 1. par. 7.

Vmbra.

Vmbram ſeruitutis exhiberi creaturæ caueat bonus. lib. 3 c. 2. par. 7.

Vnio.

Vnio cum aliis præcipua virtus. lib. 2. c. 5. par. 59.

Vnum.

Vnum ſolum periculoſe diligimus. 298. Vnius laſciuia ciuitatem ſubuertit lib. 3. c. 3. par. 5. Vna ſola fœmina perdit totam familiam. lib. 2 c. 4. par. 32.

Vocatio.

Vocatio Dei plene, & perfecte adimplenda 131. Vocari aut eſſe aliquid, multum differt. 48

Voluntas.

Voluntas praua etiam ſine effectu ſemper punitur. lib. 2. c. 5. par. 21.

Voluptas.

Voluptatem refugit omnem Deo ſacratus 290. Voluptas carnalis nunquam non hæreſibus, Apoſtaſiiſque adiuncta. 80. 81. Voluptas breuis ingens tormentorum pondus accumulat. lib. 2. c. 4. par. 29. Voluptatum contemptores facit corporalis afflictio. lib. 3. c. 3. par. 6.

Vterus. Vide Venter.

Vterus virgineus Chriſti deſeruiit ſponſalitiis. 60. Cruciformis Chriſto. 64. Vteri Mariæ fructus ſerpentis venenum euacuanit. 83

Vtilitas, Vtilis.

Vtilitas iuncta ſanctitati. 370. Vtilitas proximorum ſanctos ſuauiat. 156. Vbi fuerit, ibi & virtus. ibid. diuinæ vtiles. 149. vtilitas proximorum quærenda. 37

Vulnus.

Vulnera pro alio ſuſcepta indicant, qualis fueris erga illum. 188

Vxor.

Vxor benefica virum ſaluat. lib. 3. c. 2 par. 12. Vxor bona affectum viri erga parentes auget. lib. 3. c. 2. par. 34. Vxores, familiæque mores nec nimis ſcrutandi, nec negligendi nimis. lib. 2. c 3. par. 23 & 24.

X.

Xauer.

S. Xauerins multum leuamen accipit ex multitudine renaſcentium in Chriſto. 112. Ex nomine Ieſu habuit, quod vocaretur ad Indorum conuerſionem. 172

Xenodochium.

Xenodochia à Iuliano eriguntur in Chriſtianorum æmulationem. 453

FINIS.

Digitized by Google

1 _ 6 _ 2

Digitized by Google